Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Марія ГОЛЯНИЧ

МОВНИЙ ПОРТРЕТ СЕЛА ТЮДІВ

СЛОВНИК У ДВОХ ТОМАХ

ТОМ ДРУГИЙ
Н – Я

Івано-Франківськ
Лілея-НВ
2022

УДК 81′282.2:81′374(477.86)

Рекомендовано до видання Вченою радою Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Протокол № 12 від 27 грудня 2017 року.

Науковий редактор:

Гриценко П. Ю. – доктор філологічних наук, професор, директор Інституту української мови НАН України.

Рецензенти:

Руснак Н. О. – доктор філологічних наук, професор кафедри сучасної української мови (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича);

Бігусяк М. В. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника).

Голянич М. І. Мовний портрет села Тюдів. Словник. У 2-х т. Том ІІ. Н−Я / Марія Голянич. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2022. – 1262 с.

У словнику представлено результати діалектологічного дослідження, розкрито особливості говірки села Тюдів Косівського району Івано-Франківської області.

Другий том (Н–Я) словника, як і перший (А–М), містить слова і стійкі звороти, що репрезентують говіркове мовлення мешканців села.

Словник призначений передусім дослідникам-діалектологам, а також орієнтований на широке коло мовознавців, літераторів, фольклористів, студентів філологічних спеціальностей, учителів – усіх, хто цікавиться проблемами діалектів, живого народного мовлення, матеріальною і духовною культурою гуцулів.

Golianych M. Language Portrait of Tudiv Village. Dictionary. In Two Volumes. Volume II. Н–Я / Maria Golianych. − Ivano-Frankivsk : «Lileia-NV», 2022. − 1262 с.

The dictionary presents the results of the dialectological research, reveals the features of the Tudiv village dialect of Kosiv region of Ivano-Frankivsk district.

The second volume (Н–Я), and the first volume (А–М) of the dictionary contain words and stable expressions that represent the dialect of the village inhabitants.

The dictionary is intended primarily for dialectologists, as well as aimed at a wide range of linguists, writers, folklorists, students of philological specialties, teachers, for everybody who is interested in dialects, living folk speech, material and spiritual culture of Hutsuls.

ISBN 978-966-668-567-7

ЗМІСТ

Н

НА АЛЯ́РМ – *присл.*, поспішно, дуже швидко: *Ус'о́ роби́лосе на ал'а́рм / ни бу́ло коли́ ду́мати; То на ал'а́рм се ни ро́би / м'із'е́нка до́ўго се ши́йі*; *Ни л'у́бйу роби́ти шош на ал'а́рм / ци ши́ти / ци кройі́ти / му́с'у с'і́сти / поду́мати / шо до ч'о́го / а тогді́ ўже зач'іна́ти / і ни л'у́бйу / ік хтос стойі́т над душе́ў*.

НАБІ́Й, -о́ю – нарив, гнійник: *Йа мало́ў усе́ л'і́то з набо́йами ходи́ла / ни рас пробива́ла соб'і́ но́гу / ік ішла́ с коро́воў / дру́г'і д'і́ти тако́ш ходи́ли бо́с'і / і йім н'іч'о́ / ікос мина́лосе / а йа рас по́рас витпа́ц'увала*.

НАБАКИ́РЬ – *присл.*, набакир: *Ад'і́ / стари́й Ми́тро йек се ви́штрамуваў / ш'е́пку набаки́р' / йік молод'е́к / се ви́ўбераў.*

НАБАТЯРУВА́ТИСЕ (НАБАТІРУВА́ТИСЕ) – напарубкуватися; достатньою мірою нагулятися (про дорослого хлопця): *Ваш Іва́н до́ста набат'арува́ўсе / жени́тисе пора́ / А ми шо? / ми за ц:е / але́ ста́ршого па́рупка т'е́шко ўжени́ти / вин сам до це́го ма́йі дити́*.

НАБЕРА́ТИ (НАБРА́ТИ) СОБІ́ В ГО́ЛУ ПУСТО́ГО – занадто пройматися (пройнятися) чимось; переживати: *Набере́ соб'і́ пусто́го ў го́лу / а пото́му ни спит / і ки́л'ко ц:е мош ви́тримати? / жи́нко Бо́ж'а / та ти себе́ ўгро́биш с таки́м / ци ти гада́йіш / шо го́н:а л'у́дем роти́ позатика́ти*?

НАБЕРА́ТИ ВАГУ́ – ставати важчим: *По́рос'і ни йі́ло / а тепе́р / сла́ва Бо́гу / набера́йі вагу́ / ста́ло таке́ йістови́те / шо ни нара́дуйусе*.

НАБЕРА́ТИСЕ (НАБРА́ТИСЕ) ВСТИ́ДУ (ВСТИДИ́В) – осоромитися (осоромлюватися): *Ч'е́рез вас набра́ласе смих тако́го ўсти́ду / шо ни зна́йу / йек йа ма́йу дру́гий рас туда́ се показа́ти; А де́ йа бих таке́ роби́ла? / таже́ йа ни ста́риц'а / шоби́ йти проси́ти / ік схо́ч'ут / сам'і́ даду́т / а йік н'і / ну то н'і / але́ йа ни пи́ду ўстиди́ў набера́тисе / це́го ни бу́ло дотепе́р / таї вит:епе́р ни бу́де / та йа ш'і ма́йу ікиї́с го́нир / ш'і смих йіго́ ни загуби́ла / аби́ на таке́ йти*; *Набра́ласе ўсти́ду / бо ў дити́ни ву́ши на́йшли / ви́тки т:о / ни зна́йу*; *Аг'і́ / іко́го йа сего́н:е ўсти́ду се набра́ла / гаш ни хо́ч'у нага́дувати / бо м'ін'і́ гор'іч'е́ се ро́би / А шо / л'у́пко / бу́ло*?

НАБЕРА́ТИСЕ (НАБРА́ТИСЕ) ПРА́ХТИКИ – набувати (набути) досвіду: *Йе таке́ за мноў / і ма́ма ка́же / і йа сама́ цисе́ ви́жу / м'ін'і́ т'е́шко с ки́мос / кого́ до́бре ни зна́йу / зач'е́ти бе́с'іду / йа се ўстида́йу / мене́ так / іґ би шош ни пуска́ло говори́ти / йа до слу́хан'а / оц:е́ л'у́бйу / а ма́ма до́бре ра́ди / ка́же / у ўсе́му тре: набера́тисе пра́хтики / і ў бе́с'ід'і тако́ш / уч'е́йсе / йеґ заговори́ти / шо кому́ сказа́ти / таї йа пово́ли / з гир'ко́ў душе́ў зач'е́ла так роби́ти / а ўч'е́ра сама́ соб'і́ се здивува́ла / пишла́ на аўто́бус / а та́мки*

ўже ч'ікáйут / жинкú / д'іўч'éта / унú шош соб'ı́ говóр'ут / а йа стáла до них у кýлко / таї соб'ı́ лóўйусе до бéс'іди / і то так м'ін'ı́ се ўдáло / так пишлó / шо йа зач'éла жертувáти / шо / соб'ı́ подýмала / тýтки тумакóм стойéти? / ік пиджертóвуйіш / то ўс'íм весел'íш:е / і с'в'іт по úнчому до тéбе се ўбертáйі / отакé йа ўч'éра погóстила ї отакé потрáфила зробúти.

НАБЕРÁТИСЕ (НАБРÁТИСЕ) РÓЗУМУ – розумнішати (порозумнішати): *Шó ти хоч' / дитúна ростé / наберáйіц:е рóзуму / алé то ни ўрас глáтко їде / анý нагадáйсе / ікá йіс бýла лýтава / та йік сказáла йіс н'і / то тебé буў би ни допросúўсе / і ни домолúўсе / йа ўже соб'ı́ ни рас дýмала / Гóсподи / вúл'удн'ійі колúс оц':á д'ı́ўч'іна ци н'і? / ци ўна ўрас отакúї уперт'ýх бýде ї ме робúти наўстр'ı́т'? / ої / бýло такé / так шо ік говóриш з малúм ци хоч' йігó посварúти / то лиш нагáдуї / ікá йіс самá бýла / отогдú тоб'ı́ ме попускáти / і ўже ни мут тебé зберáти нéрви*; *Ан:úч'ко / ни гризúсе / дитúна мúлиц:е / ї так наберáйіц:е рóзуму / úнак ни гóн:о бýти / то ї тоб'ı́ ни ўс'о рúўно їде.*

НАБЕРÁТИСЕ (НАБРÁТИСЕ) СИ́ЛИ – 1) ставати (стати) сильнішим: *Йı́де: / та вин за ц:е л'ı́то фиїст набрáўсе сúли / ч'ýйіте / гет ус'ó м'ін'ı́ скосúў / дривá попилúў / паркáн полáгодиў / і ўс'о допрúкладно / ік повáжниї ґаздá / а йімý лиш с'імнáц:ит' рóкиў / Ну та лиш н'іўрóку / і вúробиўсе / на лицé стаў тикú дóста фáйниї / Йо / ў мáму ўдáўсе / Наї здорóў бýде / такúї хлóпец / то бáб'і велúка рáд'іс'т' / Та де: / дé н'і / без нéго йа бих ч'éсто пропáла / алé це ўс'о / Мар'ı́ / йімý бýде / то наї помáло ўч'éйіц:е ґаздувáти / а вам д'іковáт' за дóбре слóво / абéсте дýж'і бýли*; 2) виздоровлювати: *Т'ı́точ'ко / наберáїтесе сúли / абéсте на с'в'éта гóн':і бýли кол'ін:икúў приїмúти / ми зберáїмосе їти до вас.*

НАБÉХКАТИСЕ – *згруб.,* 1) напрацюватися тяжко, довбаючи щось, відбиваючи (сокирою, молотом та ін.) частини від цілого, переносячи щось важке: *Набéхкаўсе за жит'é тóго кам'ı́н'а тúл'ко / шо іґбú склаў / то бýло би ш':е он:ó Сокúлске*; 2) наїстися; будучи голодним, з'їсти занадто багато; з'їсти багато важкої їжі: *Так набéхкаўсе буў вáших пирогúў / шо пиў днúни дихнýти ни мих; Нáнич' набéхкаласе пинцакúў / то ледв'ı́с'ки вúнуч'уваласе / Ну та тебé н'іхтó ни застаўйéў.*

НАБИВÁТИ (НАБИ́ТИ) ЖОЛУ́ДОК (ВÓЛО) – *знев.*, *згруб.*, їсти; вдосталь поїсти: *Робúти ни хóч'ут / а приїшлú / шобú набивáти жолýдок / мої / та дóма напихáїтесе / а нú тýтки*; *Аг'ı́ / та ци ни дóста вóло набивáти та се ч'ýхати? / мої / роб'ı́т шош / робóти кýпа / горá / а ўни се нач'ін'éйут / аг'ı́ / ви ни бойітéсе / шо вам шош мóже пошкóдити?*

НАБИВА́ТИ СОБІ́ ЦІНУ́ – намагатися вивищитися в очах інших: *Де́ Іва́н ма́йі туда́ ўступ? / вин ц'іну́ соб'і́ набива́йі / ка́же / шо го́ден / шо помо́же / а йа ни в'і́р'у / згада́йіте мойі́ слова́.*

НАБИВА́ТИСЕ – нав'язуватися: *Йа ни набива́йусе ў го́с'т'і / хот'і́ла лиш на дити́ну подиви́тисе / ф'іна́ м'ін'і́ / того́ пишла́ бих / а́ле ік ни кли́ч'ут / то ни ї́ду / ікшо́ мойе́ ниўла́т / то йа се ўсту́пйу.*

НАБИ́ТИ (НАБИВА́ТИ) РУ́КУ – набути (набувати) досвіду, вправності у чомусь: *То і ў ме́не ни ўрас виходи́ло / до́ки ни наби́ла ру́ку / а тепе́рки на́в'іт' ік те́мно / то плету́ / ад'і́ на́в'іт' іґ би мене́ скорн'е́ли ўноч'е́ і сказа́ли / бери́ плет'і́н'і / то йа бих уз'е́ла / і н'іч'о́ ни змили́ла; Ми ни ў тиї́ робо́т'і / шо ти / ў те́бе и́нче зан'а́т'і / але́ ми ў сво́му наби́ли ру́ку / а ти ў сво́му / то так се ма́йі.*

НАБИ́ТИЙ (НАБИ́ТО) БИТКО́М (БИТКО́М НАБИ́ТИЙ) – вщерть заповнений (заповнено): *Цес аўто́бус в'і́ч'но битко́м наби́тиї / л'у́де на го́ловах стойу́т / але́ ци йе хтос таки́ї / шобі́ за л'уди́ї поду́маў? / ік йе / то покаж'і́т м'ін'і́ / котри́ї т:о ч'олов'і́к / наї йа зна́йу.*

НАБІДИ́ТИСЕ – набідуватися: *Сара́к'і л'у́де / наб'іди́лисе ў то́му колго́с'п'і / наїкра́ш':і рокі́ свойі́ та́мки згуби́ли / і хто йіх ве́рне?*

НАБІДО́ВАНИЙ – такий, що зазнав горя, біди: *Наб'ідо́ван'і тот'і́ д'і́ти / ої шо наб'ідо́ван'і / н'іхто́ ни́ми ни пита́ў / н'іхто́.*

НА́БІЛО – *незм.*, те саме, що НА́БІЛО Ї́СТИ: *Ба́ба на́б'іло за́ўтра / звари́ / шо ўна́ л'у́би*; *Соб'і́ смих пом'іни́ла / шо понед'і́ўнок і се́реду бу́ду на́б'іло / То н'іч'о́ / без мн'іси́ў ц':і дни мош об'ійти́се / а йік пом'іни́ла / то держи́ / бо так годи́ц:е / л'у́де по ўс'е́кому на се́бе таке́ беру́т / хтос на рик два / а де́хто / і на ўсе жит'е́ / це йек хто / і важне́ / шобі́ л'удина́ до́бре ч'у́ласе с цим / шобі́ ўно йі́йі бу́ло пом'іч'не́ / і ко́ждиї соб'і́ дл'а се́бе зна́йі / ч'о́ вин так постанови́ў і ч'о вин то́:го се трима́йі.*

НА́БІЛО Ї́СТИ – споживати молочні продукти: *Сего́н:е ми на́б'іло йімо́*; *Цис'і́ два дни на́б'іло / а ў пйе́тницу тикі́ нич'о́ / лиш во́ду.*

НА БО́ЖИЙ ДОРО́ЗІ БУ́ТИ – тяжко хворіючи, бути при смерті: *Шо́ каза́ти / Паўл'і́ / вýйко ўже на Бо́жиї доро́з'і / вин уже́ туда́ напра́виўсе / таї н'іч'е́м йімý ни мош помоч'і́ / н'іч'е́м / ход' би йек хот'і́ў.*

НА́БОРЗО – *незм.*, дуже швидко; нашвидкуруч; абияк: *Ви́йшло так / бо то на́борзо зро́блено / сам'і́ ви́дите / с'т'і́ни ш'і бу́ли до́бре ни ви́сохли / а ўни ўже зач'е́ли б'іли́ти; Но́ц'ко / зр'іхту́ї шош на́борзо / бо нима́ колі́ / маши́на ч'іка́йі / а л'у́де голо́н':і; Іва́н'ч'іку / ану́ се подив'і́т / ци до́бре ўмуро́вано / бо то на́борзо се роби́ло / а ви се поди́вите ї ска́жете / Та ч'о*

/ ви́жу / шо мо́же бу́ти / то Нико́л'ч’ік робиу̃ / йіго́ робо́та? / ік вин / то бе́сте ни пережива́ли / то ду́же до́брий ма́їстер.

НАБРА́ТИ (НАБЕРА́ТИ, ПОНАБЕРА́ТИ) ВСЄ́КОГО В ГО́ЛУ) – 1) збагатитися (збагачуватися) знаннями: *Вин ти́л'ко у̃с'е́кого потрафи́йеі набера́ти у̃ го́лу / шо йа гаш ни зна́йу / де тото́ се у̃м’і́с'т'уіі / дити́на ш’і гет мала́ / а таке́ зна́йі / шо йа за тото́ ни ч’уу̃ / а у̃на за у̃с'о го́н:а росказа́ти / таке́ мале́ / а гово́ри / та́к’ік би с кни́шки ч’іта́ло*; 2) занадто багато думати про щось, пройматися чимось, що є шкідливим для здоров’я: *Засла́бла / бо забога́то набра́ла соб’і́ у̃ го́лу / а де́ ц:е до́бре? / ко́жда сла́б’іс'т' се зач’іна́йі з не́рвиу̃ / і тот / шо се ни гризе́ / до́у̃ше жийе́ / ну але́ то тре́ба бу́ти твердо́му / а у̃ не́йі мн'іка́ нату́ра / ле́да шо / а у̃на у̃же зач’іна́йі тото́ у̃ со́б’і мусо́лити / ду́мати / та ход' би кому́с ви́казала / росказа́ла за свойі́ б’і́ди / а у̃на у̃с'о у̃ со́б’і / ну таї с то́го отаке́ йійі́ се у̃ч’іпи́ло / таке́ / шо с то́го т'е́шко ви́йти.*

НАБРА́ТИСЕ БІДИ́ (КЛО́ПОТИВ, УСЄ́КОЇ НЕ́МОЧІ) – неодноразово переживати, страждати, долаючи труднощі: *Мар'і́ч’ко / к’і́л'ко за жит'е́ йа набра́ласе б’іди́ / гир'ко́йі б’іди́ / ти на́в’іт' би ни го́н:а зду́мати / ти́л'ко / ік Соки́лска скала́ / а́бо ш’і ї би́рше.*

НАБРА́ТИСЕ СТРАХУ́ (ПУ́ДУ) – налякатися: *Йо:ї / шо йа надиви́у̃се на тоту́ по́в’ін' / іко́го страху́ набра́у̃се / шо наї Бох боро́ни / то при нас тоту́ хач’:е́ну не́сло; Подиви́у̃се / йеґ дру́ґ’і се у̃ч’е́йут / шо́ у̃ни зна́йут / таї набра́у̃се пу́ду / а йа каў / то ду́же до́бре / шо йіс тепе́рки цисе́ уздр'і́у̃ / йе ш’і рик / шоби́ пидуч’е́ти / стера́їсе / ни баїдику́ї / таї ти тако́ш меш зна́ти / та ти ни йе дурн'і́ш:иї вид дру́гих.*

НАБРЕСКА́ТИ – *недок.* до НАБРЕ́СКНУТИ: *Ру́ки ї но́ги набреска́йут / похо́жу тро́хи ї му́с'у л'іга́ти / а йек ви се ч’у́йіте? / Та по́длук сво́йіх роки́у̃ / Параси́нко / н'ікри́шки ни л'і́пше.*

НАБРЕ́СКЛИЙ – набряклий: *Кол'і́но ад'і́ іке набре́скле / ви́тко / вит то́го / шо у̃ч’е́ра у̃де́риласе / аг’і́ / шо́ би йа притули́ла?*

НАБРЕ́СКНУТИ – *рідко*, набрякнути; спухнути: *Рука́ ад'і́ йек спу́хла / вид уч’е́ра так набре́скла / шо смих ни го́н:а соро́ч’ку зашп’ін'ка́ти / Аг’і́мої / тики́ питпу́хла / і то до́ста.*

НАБУВА́ТИСЕ (НАБУ́ТИСЕ) – 1) веселитися (повеселитися); розважатися (розважитися); проводити гарно час, перебуваючи в гостях; відчувати радість, красу і повноту життя: *Проц'о́ бýу̃ таки́ї / шо у̃м’і́у̃ і л'уби́у̃ набува́тисе / а́ле ї до робо́ти о́стриї таки́ї / шо йіго́ н'іхто́ ни мих заве́ти́ти / за шо би се ни у̃з'еу̃ / у̃с'о так зро́би / шо кра́ш:е ни мо́же бу́ти; Роки́ проі̃шли́ / а йа ни ч’у́йу / шо набу́у̃се на це́му с'в’і́т'і / і шо́ бес сказа́ла?*

/ м’ін'і́ деўйідис'е́т' і два ро́ки / ус'е́ке се пережи́ло ї се перебу́ло / але́ жит'е́ таке́ м’ін'і́ ми́ле ї л'у́бе / шо смих ни зна́йу / шо бих даў / аби́ ш’і хот' тро́хи пожи́ти / ни каў ни знати́ ки́л'ко / бо це́го м’ін'і́ ўже ўстит у Бо́га проси́ти / але́ аби́х перезимува́ў у здоро́ўйі / уздр'і́ў / йеґ зацвите́ сат / за отаке́ про́с'у / йеґ зацвите́ / ну таї тогди́ ни ж’ел' бу́де р'іди́тисе ў тоту́ доро́гу / А м’ін'і́ / М’іха́ / се здайе́ / шо тогди́ ш’і ги́рше бу́де / тогди́ ш’і би́рше ме́ц:е хот'і́ти оту́тки побу́ти ї на ўс'о надиви́тисе / и:ї / жи́їмо / по́ки жийе́ц:е / таї ни ду́маїмо за таке́ / коли́ кому́ видм’і́р'іно / тогди́ пи́демо / а за ц:е ни жур'і́мсе; Ч’іка́ли до́ўго / але́ ад'і́ йек ми соб’і́ фа́їно побу́ли ї набу́лисе; 2) *ірон.*, *жарт.*, тяжко працювати, не маючи часу на відпочинок: *Йо / оту́тки / се́ред' бур'іни́ў / набува́йусе / лиш т:о / шо му́зика ни їгра́йі / а йіґ би бу́ла / то пишла́ бих у да́нец*; 3) *ірон.*, пиячити: *Ану́ко / л'у́боч’ко / диви́се / то ва́ш Іванц'о́ го́ўкайі? / ад'і́ йек виво́ди та їде ўпо́тич’ / ви́тко / шо земн'а́ йіму́ х’іта́йіц:е пид нога́ми / ої шо х’іта́йіц:е / от:о́ ме Йіле́на ра́да / йік уздри́т тако́го весе́лого / Йо / ме фиїст се ра́дувати / ч’іка́ти ко́ло фи́ртки з роспросте́ртими рука́ми / бо то ни же́рти / то пре́ц'ін' / ґазда́ се верта́йі тха́т'і / утруди́ўсе / сара́ку / заду́же набува́ўсе / гаш но́ги йіму́ ни слу́ж’і / видра́н'а нима́ / пишо́ў купи́ти с'ірники́ў і хл'і́ба / а верта́йіц:е гото́виї / ни зна́ти лиш / ци несе́ д'і́тем хл'і́пч’ік / ци н'і*; *Хо́ч’у / сестри́ч’ко / набу́тисе с тобо́ў / по́ки здоро́в’і ї го́н':і се ви́д'іти / бо мо́же таке́ се ста́ти / шо схо́ч’імо се здиба́ти / а то бу́де пи́зно*.

НАБУ́ДЛИВИЙ – той, хто любить і вміє набуватися; *ірон.*, *знев.*, той, хто не зовсім уміє вести себе в гостях, на “набутках”; випивши, не здатний себе контролювати: *На вес'іл'у́ ўс'е́к’і йе л'у́де / йе ни ду́же набу́длив’і / їк’і прийшли́ / побу́ли / повесели́лисе / бо то / пре́ц'ін' / вес'іл'е́ / уно́ на т:о йе / ки́нули по́ўницу / таї верта́йуц:е тха́т'і / таки́х би́рше / ну ўни ш’і мо́жут іти́ за молодо́ў / але́ йа ни за т:о / йа каў / шо це тот'і́ / шо м’і́рно побу́ли ї ни доч’е́куйут дни́ни / а йе так’і́ набу́длив’і / ти / в’ід'і́ / за них се пита́йіш / це тот'і́ / шо сид'у́т до пос'л'і́н:ого / уже́ ўс'і розийшли́се / ўже музика́нти пишли́ / уже́ с столи́ў збера́йут / ми́йут ус'о́ / а ц':і ш’:е сид'у́т / і н'іхто́ йім ни ма́йі пра́ва шош сказа́ти / бо ўни про́шен'і / и:ї / би Бох борони́ў вит тако́го / то ўстит / така́ л'удина́ ни йе ґре́ч’на / ни ўм’і́йі фа́їно вести́се / мої / та маї м’і́ру / і ў пит'у́ / і ў набу́тках*; *Іва́н таки́ї набу́дливиї / шо йік пи́де на вес'іл'е́ ци ікиї́с баї / то ўс'і́х переси́дит / ха́т'н'і би споч’е́ли / а́ле ни го́н':і / бо це́го би ни допроси́ўсе ўста́ти з:а стола́ / ме ф’і́ўкати / с'п’іва́ти / би Бох борони́ў вит тако́го*.

НАБУНДЮ́ЖЕНИЙ (НАБУРМА́СЕНИЙ) – сердитий, насуплений: *Сиди́т / йік и́ндик / набунд'у́жениї / мої / та іка́ б’іда́ тебе́ се ўз'е́ла*?

НАБУНДЮ́ЖИТИСЕ (НАБУРМА́СИТИСЕ) – стати сердитим, “набундюженим”: *Набун'д'у́жиўсе / йік хол'е́ра / гаш во́ло се зроби́ло / таки́ї / шо ни питступи́ / Йо / і гаш о́ч’і дес пота́ли.*

НАБУТНЕ́, -о́го – те, що людиною набувається; те, що здатне відновлюватися: *То / Пара́ / набутне́ / ш ч’ісо́м дити́на прихо́ди до сво́го / ни ў́с'о зра́зу; Ни жур'і́ц:е / Тана́ / то ко́ждиї шош мо́же забу́ти / а́ле йік дити́на до́бре се ўч’е́ла / то ўна бо́рзо тото́ нагада́йі / ў не́йі го́лу по и́нчому ро́би / йік у нас / так шо ни жур'і́ц:е / ў́с'о се нагада́йі / то набутне́ / ік уно́ ўже бу́ло / то каў вам / бо́рзо се видно́ви.*

НАБУ́ТОК, -тку – гостина, свято, забава: *Нас Ла́зарев’і / Андр'і́ї с Кали́ноў / закли́кали на набу́ток / уни́ ў ц':і нов’і́ хати́ с'іда́ли / ма́їже ўс'о ужé ви́к’ін'ч’іли / ну то йе / на шо се подиви́ти.*

НАБУХКА́НЕНИЙ – *знев.*, п’яний: *Ад'і́ їде таки́ї набухка́нениї / шо с'в’і́та Бо́жого ни ви́ди / от:о́ ра́д'іс'т' Васили́с'і бу́де / от:о́ се ўт'і́ши жи́нка / ік уздри́т йіго́ / тако́го ш’ісли́вого.*

НАБУ́ХКАТИСЕ (НАБУХКА́НИТИСЕ) – *знев.*, випити багато спиртного: *Набухка́ниўсе / таї шука́йі кл'у́ч’ки / ану́ марш спа́ти / видиспи́с:е таї тогди́ меш утвор'е́ти дз'у́бок / отогди́ погово́римо.*

НАБУ́ЧЧІК (НАБУ́ТЧІК), -а – *зменш.* до НАБУ́ТОК: *То таке́ / ле́да / то ни вели́ке / по спи́сан'у закли́кали наїбли́ш:их / таї буў таки́ї набу́ч’:ік / але́ ду́же фа́їно ус'о́ зр'іхтува́ли / кли́кали за́дл'і це́го ку́хар'ку с Ко́сова / то Вас'у́тина пе́рва сестра́ / ўна ў рестора́ц'ійі ро́би / то ўна уси́м к’ірува́ла / Мар'і́ка за т:о ни бра́ласе / але́ фа́їно бу́ло / ди́ўйусе / шо вели́ких вес'і́л' ни тре́ба / на отако́му ва́рто побу́ти / а́ле наї би му́зика їгра́ла / а ў них ни бу́ло / оц:е́ одно́ / шо му́зики ни бу́ло.*

НАВІ́ГОВАЧЬ, -я – *знев., згруб., пох.* від НАВІ̀ГОВАТИЙ: *Д'і́ч’:ії нав’і́говач’ ад'і́ шо м’ін'і́ с терел'а́ми зроби́ў / ус'і́ порозбива́ў / та биї себе́ ў го́лу / шоби́ розумн'і́ш’:а бу́ла / а ни́ до терел'і́ў бра́тисе / уни́ шо́ / тоб’і́ шош заваж’е́ли? / ци їкиї ґу́рскиї тебе́ їмиў?*

НАВІ́ДЛЮ (НАВИ́ДЛЮ) – навідлі: *Так уде́риў нав’і́д'л'у / шо М’і́с'о аш по́точ’іўсе / здоро́виї / іґ буга́ї / н'іц ни ма́йі ч’ут':а́ ў рука́х / але́ н'іч’о́ / вин ш’і ни тра́фиў на свойе́ / т:о ш’і йіго́ ч’іка́йі.*

НА ВІ́КИ ВІ́ЧНІ – назавжди: *Грип запеч’е́таниї на в’і́ки в’і́ч’н'і / гаш до к’ін'ц'а́ с'в’і́ту / до́ки ни протру́биут а́нгел'і Бо́ж’і.*

НА ВІ́РУ – у спол. “жити на віру” (про подружжя, яке живе без громадянського шлюбу): *Уни́ на в’і́ру жийу́т / ни зна́йу / ч’о ни беру́т с'л'уп / Та то ни ўни он':і́ / іґ би лиш уни́ / то бу́ло би ди́ўно / а то бога́то так.*

НАВА́ЛИСТИЙ – настирливий; надокучливий: *Ўна свойа́ / низла́ / але́ де́коли заду́же нава́листа / а йа таке́ ни л'у́бйу / Ну та іна́кше ўна би ни ма́ла то́го / шо ма́йі / сего́н:е до́бре тако́му бу́ти / а ни́ сид'і́ти таĭ кн'у́сити / Ни зна́йу / але́ йа таке́ ни л'у́бйу / ўно м'ін'і́ шко́ди.*

НАВАРҐА́НИТИ – *згруб.*, недбало, неакуратно, погано виконати якусь роботу: *Зроби́ла витч'іпно́го / навар́ґанила / шо нима́ шо йі́сти / пирогі́ ви́йшли так'і́ / йік ко́н'і / а к'і́сто так зам'іси́ла / шо бере́ш кава́л'ч'ік пирога́ / а ґлиґну́ти ни го́ден / го́л:о ни пуска́йі.*

НАВАРИ́ЛИ – НАПЕКЛИ́, МИ ПО (НА) БО́ХАНЬЦІ ПРИЙШЛИ́ – вислів, який викор. в обрядодії "Боханці", що відбувається в "Живний Чітверь": *У цес ден' ране́н'ко д'і́ти с коше́ликами ĭдут на бо́хан'ц'і / прихо́д'ут до ґазди́ / стайу́т на поро́з'і таĭ ка́жут / Пус'т'і́т / пус'т'і́т на бо́хан'ц'і / а по тепер'і́шному де́хто про́буйі ĭ так каза́ти / Навари́ли / напекли́ / ми по бо́хан'ц'і прийшли́ / ни зна́йу / ви́тки ц:е / хто так наўч'е́ў / упере́т йа тако́го ни ч'у́ла / ну але́ нич'о́ / наĭ бу́де і так / тепе́рки д'і́тем ўс'е́ке соло́тке дайу́т / хто на шо се змих / а гента́м дава́ли пере́п'іч'ку ци кава́лок хл'і́ба / до цего́ д'н'а ко́ждиĭ р'іхтува́ўсе / д'і́ти беру́т бо́хан'ц'і / кладу́т у коше́лик і ґа́здам д'е́куйут / Прости́бих / абе́сте на́рик доч'іка́ли / таĭ соб'і́ ĭдут у дру́гу ха́ту / ўни ква́пйуц:е / бо на бо́хан'ц'і ĭде́ц:е ране́н'ко / ўже ко́ло дес'е́тойі бо́хан'ц'і мо́жут се с'к'ін'ч'е́ти / тогди́ ґазди́н'а ма́йі пра́во сказа́ти / Вибач'е́йте / а́ле бо́хан'ц'і розибра́ли / і д'і́ти лиш'е́йуц:е н'ішч'е́м / того́ се ква́пйут / бо хто хо́ч'і так гости́ти?*

НА ВАС (НА ТЕ́БЕ ТА ІН.) **ДОШЬ НИ КА́ПАЇ (НИ КРА́ПАЇ, НИ ПА́ДАЇ, НИ ЛИ́Ї)** – вислів викор., коли мовець просить когось не поспішати: *Моĭ / та на вас дош' ни па́дайі / куда́ б'іжете́? / йа хо́ч'у вам шош сказа́ти; Ан:и́ц'а так ква́пиц:е / так каву́леў вима́хуйі / іґ би ўже дош' се зач'е́ў / іґ би на н'у ка́пало / і ни ска́жеш / шо йі́йі но́ги бол'у́т; Б'іжете́ / іґ би на вас кра́пало ци ли́ло з не́ба / аг'і́на цисе́.*

НАВБІЦЄ́ТИ (НАОБІЦЄ́ТИ) – наобіцяти багато: *Наўб'іц'е́ли бога́то / а шо с то́го ви́йшло? / л'у́де зач'е́ли л'і́пше жи́ти?*; *До́ста об'іц'е́ти / ви хот' шош зроб'і́т / бо с то́го / шо йісте́ наўб'іц'е́ли / н'ічог'і́с'ко нима́ / шо за ни́хтем ч'о́рне / тикі́ н'іч'о́; Наўб'іц'е́ли ти́л'ко / шо нима́ скри́н'і / шо́би об'і́ц'іне поскла́да́ти*; *Наоб'іц'е́ли золот'і́ го́ри / а с то́го н'іч'о́ нима́.*

НАВВИХА́ТИСЕ – втомитися, швидко і багато працюючи: *Наўвиха́лисе до́бре / а́ле к'і́л'ко зроби́ли / ти раху́ĭ / шо ма́йже ўс'о завеснува́ли / пе́рет' ха́ти тикі́ ўс'о / а ко́ло То́ми лиши́ли сл'у́шку на кукуруцки́ / але́ то пото́му / по Вели́ц'іни се зро́би / а так / по́ўниĭ пор'е́док.*

НА́ВГАТЬ – *присл.*, наугад; наосліп, не очікуючи конкретного результату: *Йа на́ўгат' сказа́ла / так / аби́ сказа́лосе / а ви́ўшло / шо ўс'о́ ўгада́ла*; *Ш'і н'іко́ли так ни зач'іна́ла плести́ / на́ўгат' ро́биў / мо́же / ви́ўде / а н'і / то росплету́ / Йе́к ни ви́ўде? / та у вас ру́ки сам'і́ ро́бйут.*

НА́ВЕЛЕКО (НА́ВЕЛЛЕКО, НА ВЕ́ЛЛЕКО, НА́ВЕЛИКО) – *незм.*, великими шматками: *Хто так на́велеко руба́йі? / ус'о́ т:о / шо на стиў / покриши́ дримне́н'ко / і хл'іп ни ма́йі бу́ти таки́ми цо́нтами / шо ру́ку гне / уруба́ї мал'і́ гр'іноч'ки́*; *Ни руба́ї на́вел:еко / то завели́к'і кавалки́ / і загру́б'і / криши́ маї дримн':і́ше / бо то бу́де се́меро л'уди́ї / шоби́ ста́ло.*

НАВЕРТА́ТИ – радити комусь, підказувати, спрямовуючи його на правильний шлях: *Йіго́ тре́ба наверта́ти до до́брого / бо то дити́на / ш'і ни ўс'о́ розум'і́йі / а йіґ ди́йде сво́йіх рокі́ў / то и́нак ме розум'і́ти ї д'і́йіти.*

НАВЕРТА́ТИ НА ДО́БРЕ (НА РИ́ВНУ ДОРО́ГУ) – скеровувати когось на те, що, на думку мовця, є правильним, викликає схвалення оточення: *Наверта́йіш на до́бре / ра́диш / йеґ бу́де л'і́пше / а коби́ це́го хтос хот'і́ў слу́хати? / молод'і́ гада́йут / шо ўни ўже ўс'і розуми́ пойі́ли.*

НАВЕ́РЬХ – *присл.*, зверху: *Наве́р'х у кош'і́л' поклади́ оцис'і́ писанки́ / так / шоби́ йіх ви́тко бу́ло / уни́ зйіл'у́т ус'о́.*

НАВЕ́СТИ́ (НАВОДИ́ТИ) НА СЛІТ – підказувати (підказати) напрямок, засіб розкриття чогось: *То бу́ли т'ішк'і́ ч'іси́ / н'іхто́ ни зна́йі / хто нав'і́ў бу́ў на с'л'іт / здога́дуйусе / а́ле на́в'іт' тоб'і́ ни скаў.*

НАВЗДО́ВШ – *присл.*, уподовж: *Оц:у́ ла́тку клади́ наўздо́ўш / отако́ ме пасува́ти / дру́г'і мут ду́мати / шо так уно́ ма́йі бу́ти.*

НАВИ́ВОРОТЬ – *присл.*, навиворіт: *Йік фу́стку ўбра́ла нави́ворот' / то меш би́та / так у сел'і́ ка́жут / а́ле ў т:о ма́ло хто в'і́рит / ба́бск'і бе́с'іди / і би́рше н'іч'о́ / Та ч'о / йе шо в'і́р'ут.*

НА́ВИДІТИ – любити, шанувати: *Ни зна́йу ч'о / але́ йа так на́вид'у цису́ дити́ну / йік ри́н:у / Бо то сирота́ / Йіле́ / того́ / Мо́же / ї так / але́ бо ї си́роти йе ўс'е́к'і / йе шо веду́т себе́ так / іґ би ўс'і йім ч'е́мос завини́ли / шош ви́н':і і ни ква́пйуц:е вид:ава́ти / йе ї так'і́ / а цисе́ таке́ д'іўч'е́ / шо до душ'і́ хо́ч'іц:е притули́ти / сара́ко ўно / ч'е́мна / потр'і́бна дити́на; Ти се пита́йіш / за шо йа так ї́йі на́вижу / ка́еш / шо ўна така́ / ік ус'і́ / а ти гада́йіш / шо йа го́н:а тоб'і́ витпов'і́сти? / але́ каў тоб'і́ / йе ў ниї шош таке́ / шо ў дру́гих нима́ / або́ / мо́же / йа ни пизнаў / шо ў них уно́ йе / а уна́ ма́йі таке́ ч'ут':е́ / шо ік мене́ шош боли́т / ну шош ни так м'ін'і́ / то і ї́йі так се ро́би / так уна́ дми́н'і бли́ско / шо ўс'о ч'у́йі / шо́ зо мноў се ро́би.*

НА́ВИДІТИСЕ – підтримувати дружні стосунки, любити, поважати одне одного: *Н'і / гента́м старин'а́ шош ма́ла / а́ле д'і́ти на́вид'уц:е / і так*

мáйі бýти / л'і́пше жúти ў добр'і́ / йік у гн'івáх / прáўду йа кáжу?; *Д'éкувати Бóгу / д'і́ти нáвид'уц:е мúжи собóў / ни так / йек то бувáйі*; *Ми соб'і́ вид:аўнó нáвидимосе / і даӣ Бóже / шобú ӣ надáл'і таґ бýло / ад'і́ поговóр'у з вáми / брáч':іку Ї́ва / таӣ так м'ін'і́ на душú / іґ би ни знатú / на ӣкóму фáӣному набýтку побýў / іґ би м'ін'і́ хтос нéба прихилúў / то за ц:е вам д'ікувáт' і абéсте здорóв'і бýли*.

НАВИ́ДІТИСЕ – побачити багато різного, оцінюваного як позитивне чи негативне: *Оц':á дитúна дóбре натерп'і́ласе ӣ навúд'іласе такóго / шо дитин'éч'і óч'і ни мáли би тотó вúд'іти; Ускр'і́с' бýли / ӣ тúл'ко ўсéго навúд'ілисе / шо за ден' тотó ни роскáжеш / казáли / шо принесýт фудуґрáф'ійі ӣ так мут роскáзувати / бо то дýже інтерéсно*; *У с'в'ітáх ўс'éкого навúд'іласе / і дóброго / ӣ ни дýже*.

НАВИ́ДІТИСЕ Й НАЧЮ́ТИСЕ ВСЄ́КОГО – багато різного побачити й почути: *Тúл'ко ўс'éкого навúд'ілисе ӣ нач'ýлисе / шо на пиў жит'á стáне; Мижú л'уд'мú такóго ўс'éкого навúдис:е ӣ нач'ýйіс:е / шо / Гóсподи / дýмайіш / нимá шо тоб'і́ нар'ікáти / д'éкуӣ / шо тебé велúк'і б'і́ди опхóд'ут / бо ў л'удúӣ і ни такé бувáйі / отакó / ўстаў рáно / і д'éкуӣ / шо йіс устáў / шо сам себé опхóдиш / шо на с'в'іт Бóжиӣ хóч'іц:е дивúтисе ӣ т'і́шитисе / шо жийéш / шо сóнеч'ко золотé вúдиш*.

НАВИ́КНУТИ – *рідко*, звикнути: *То до ч'óго хоч' / мош навúкнути / і до дóброго / ӣ до пустóго; Йімý ў них ни дýже се ўдавáло / áле кáже / шо трóхи навúк / ўже ни так т'éгне додóму; Ч'óго бик навúк / тóго ӣ рúч'і*.

НАВІ́ГОВАТИЙ – *знев*., занадто імпульсивний, не завжди здатний контролювати свої дії: *Та вин / Калú / нав'і́говатиӣ / бо йек такé / шо тверéзиӣ / і бúе ч'уж'і́ вúкна? / то це йе нормáл'ниӣ ч'олов'і́к? / кáже / шо буў се ўсéрдиў / наӣ бýде / алé ік хтос се ўсéрдиў за шош / то шо / вин берéц:е за бук? / алé наӣ / н'іч'ó / пишóў склúти сегóн:е / попл'і́ўсе / мóже / хот' ц:е йігó наўч'éйі / мóже / коп'і́ка ўдéри / таӣ головá се нарозýми*.

НÁВІТЬ ДІ́ТТЯ (ТÓГО, ШО З РОГÁМИ; НАЙ НИ КÁЖУ КОГÓ) СЕ НИ БÓЇ (НИ БОЇЦЦЕ) – про відчайдушну, сміливу, безстрашну людину: *Д'іт Лес'ó буў такúӣ / шо н'ікóго ни боӣéўсе / нáв'іт' д'і́т':а / áле ік пишóў на вóӣну / то тáмки бýло стрáшно / гаш там се збоӣéў; Дé нáш'а Ан:úц'а когóс боӣі́ц:е? / нáв'іт' тóго / шо з рогáми / вúн ме вид нéйі т'ікáти / а ни ўнá вид нéго; Грим бáба / нáв'іт' тоӣ / шо з рогáми / ме ӣі́йі́ боӣéтисе / нáв'іт' тоӣ ме ў нéйі се просúти / бо ўна і ӣігó ни боӣі́ц:е / а шо ўже казáти за б'і́н:ого М'іс'áн'а / сарáку ч'олов'і́к*.

НÁВІТЬ НИ ПИ́СНУТИ (НИ ПІ́КНУТИ; НИ ЦВІ́КНУТИ; НИ НЯ́ВКНУТИ; НІ МÉВКНУТИ, НІ БÉВКНУТИ; НІ КВІ́КНУТИ) –

згруб., мовчати: *А йа зна́ла / шо так бу́де / позао́ч'і грози́лисе / а прийшло́се / н'іхто́ на́в'іт' ни пи́снуў / одно́го сло́ва з груди́ї ни ви́т'іх / сид'і́ли ц'іхо́н'ко / та лиш го́ловами пота́кували.*

НА ВО́ЛОС (НА ВОЛОСО́К) БУ́ТИ ВИТ ЧЬО́ГОС – бути дуже близько до чогось неприємного чи трагічного: *Бу́ли смо на волосо́к вид б'іди́ / М'і́с'ку / вид вели́койі б'іди́ / Бох нас уратува́ў / лі́ш так / бо шо́ферови / шо нас в'іс / ста́ло зле / ни зна́йу / йек вин / сара́ку / стри́маў аўто́бус / ч'у́дом ч'уде́н:им стаў за крок до стримини́ / тако́йі / шо б'і́йно туда́ на́в'іт' подиви́тисе / каў тоб'і́ / Бох нас уратува́ў.*

НА ВО́ЛОС НИ ВСНУ́ТИ – зовсім не спати: *Сейі́ноч'і ми на во́лос ни ўсну́ли / мали́ї маў страшну́ гор'е́ч'ку; На во́лос ни ўсну́ли / бо пес страшно́ урива́ў / ікиї́с д'і́т':о ко́ло д'і́довойі ха́ти ходи́ў / іко́йіс не́моч'і ни́паў там / гаш пере́дра́н'а ус'о́ ўспокойі́лосе / і гаш тогди́ мош бу́ло стули́ти о́ч'і.*

НАВПОВІДА́ТИ – нарозповідати комусь багато цікавого, зокрема поділитися й тією інформацією, яка є секретною: *Митри́ха ти́л'ко наўпов'іда́ла / шо йа на́в'іт' ни могла́ би зду́мати за т:о.*

НАВРА́С – *присл.*, назавжди: *Ни вид:ава́йте / це йа наўра́с дайу́ / на́ш'і д'і́ти ўже повироста́ли с це́го / ну то наї ва́ш'і ўбера́йут / сам'і́ ви́дите / шо то нов'і́с'ке / мо́же / ікиї́с рас убе́ране а́бо ї н'і / купи́лисмо бога́то / а ўни росту́т / іґ з води́ / тепе́рки ни ва́рто забива́ти шафи́ / ўс'о ў м'і́с'т'і йе / то ни т:о / шо даўно́; Ан:и́ч'ко / цису́ сни́ску йа наўра́с ни дайу́ / йа зи́ч'у / поно́сиш / таї вид:а́ї / бо то ц'ітки́ ма́мин'і / ш'і йік уна́ д'і́ўкоў бу́ла / ба́ба купи́ла йіх у Стан'існа́в'і / ўни вит:огди́.*

НАВРО́ЧІНИЙ – *дієпр.* від НАВРО́ЧІТИ: *Йо:ї / бу́ла смих ни рас наўро́ч'іна / де́ ни бу́ла? / скаў / шо то йе ду́же пога́не / ішла́ куда́с здоро́ва здоров'і́с'ка / а верну́ласе слаба́ / така́ / шо ги́ну.*

НАВРО́ЧІНО – наврочено: *То наўро́ч'іно / Но́ц'ко / скин' с'ірники́ дити́н'і / ни ви́диш / іка́ ўна? / гаш зеле́на / н'іч'о́ нима́ з не́йі.*

НАВРО́ЧІТИ – наврочити: *Йік мала́ дити́на / то ни тре́ба ду́же зазера́ти на н'у / а ўваж'е́ти / шоби́ ни наўро́ч'іти / бо то б'іда́.*

НА ВСІ ШТИ́РИ СТО́РОНИ (БО́КИ) (ІТИ́, ПИТИ́) – будь-куди, куди хочеш: *Наї іде́ / йа ни спера́йу / на ўс'і шти́ри сто́рони доро́га йіму́ ри́йўна ї виткри́та / н'іхто́ н'іко́го си́лоў ни де́ржи / наї іде́ / куда́ соб'і́ хо́ч'і.*

НА́ВСКІСЬ (НА́ВСКИС; НАВСКОСИ́) – *присл.*, навскоси: *Кр'і́йте наўск'і́с' / то шотла́нка / спин:и́ц'а фа́їна ви́йде / ту́теч'ки до́ста мате́р'ійі / на́в'іт' забога́то; Гаї / ота́к навскоси́ пи́демо / ко́ло М'іха́їликових / ота́к бо́рше бу́де / суда́ гру́зиї нима́.*

НАВСКОСЯКИ́ (НАВСКОСЯ́К) – *згруб*., те саме, що НА́ВСКІСЬ: *Урубáла йіс наўскос'акú / ĭ ад'і́ шо вúйшло / то шó / ни гóден пéр'іш подýмати / а ўже потóму брáтисе за нóжиц'ї*?

НАВСТРІ́ТЬ (НАВСТРИ́ТЬ) – *присл*., наперекір: *Ус'ó рóби наўстр'í́т' / ти кáжеш однó / а ўнá соб'і́ по свóму / хот' знáйи / шо то на зле вúйде / і шó с такóў дитúноў робúти*? / *тажé ни добúєш йийí*.

НА ВСЬО́ БО́ЖЯ ВО́ЛЯ – те саме, що ЇК (ІК) БОХ ДА́СТ: *Васúл'ку / л'ýпч'іку / шó ми гóн':і тýтки зарáдити? / на ўс'ó Бóж'а вóл'а / йéк вин даст / так і бýде / а ми шо? / н'іч'ó / ми лишéн' мáйімо молúтисе ĭ просúти Бóжойі лáски / лиш оц:é / бúрше н'іч'ó*.

НА ВСЬО СВІЙ (СВИЙ) ЧЄС (ТАЙ СВОЯ́ ГОДИ́НА) – події відбуваються закономірно: *Шо зáрас говорúти? / на ўс'о с'в'ії ч'ес / наї се вúўч'йи / а потóму метé за робóту дýмати / То ни так / М'іхá / за ц:е ужé тре: дýмати / А шó ўно даст? / дýмайте / áле хто прúйме на дóбру робóту / ік унá лиш тогúт зач'éла се ўч'éти?; На ўс'о с'в'ії ч'ес / Йýц'ку / наш ч'ес такúї / шо ми ўже ни гóн':і так увихáтисе / ік тогдú / колú бýли молодúми / мої / та йа за ден' мих пиў цéйі ўлóги скосúти / а зáрас?; Дóбре ĭкиїс казáў / на ўс'о свиї ч'ес / і ти ни гóден йигó вúпередити / йе ч'ес ітú ў полонинý / а йе / се вертáти / йе ч'ес се женúти / а йе / умерáти / таї с цим мус се змирúти* / *мус уваж'éти ч'ес*.

НАВТЄ́МИТИСЕ – набриднути: *Л'ýдем наўт'éмилосе ч'ікáти / таї зач'éли помáло росходúтисе* / *бо ў кóждого кýтан'і / робóта*.

НАВТІМ'Є́ТИСЕ (НАВТІМНЄ́ТИСЕ, НАВТЄ́МНЮВАТИСЕ) – *недок*. до НАВТЄ́МИТИСЕ: *Дóма наўт'імн'éйиц:е сид'íти / хóч'іц:е ĭ мúжи л'ýде питú / бо так здич'í́ў би* / *Ну та так / хóч'іц:е шош дóброго ўч'ýти і уздр'í́ти / бо дóма шо? / лиш робóта ĭ робóта* / *нимá колú гóлу пидоймúти*.

НАВЧЄ́РА (НА ВЧЄ́РА) – позавчора вночі: *Наўч'éра м'ін'í снúласе бáба / шо дес йа ĭду кóло клýбу / а ўнá кóло Митéрч'іних стáла / прич'éкуйі менé*; *Наўч'éра прийíхали / труд'н'í дýже* / *каўт / шо два дни доберáлисе*.

НАГІ́КАТИ – насварити, накричати: *То вýіц'о пидговорúў Йилéну / а ўна пишлá рúхту шукáти / задýрно наг'íкала ни жúнку*.

НАГАДА́Й КОЗІ́ ПРО (ЗА) СМЕРТЬ, А ВНА ВЖЕ ЗАЧІНА́Ї БЛЕ́ЇТИ – про того, хто передчасно, коли ще немає вагомих причин для хвилювання, починає непокоїтися: *Нагадáї коз'í про смерт' / а ўна ўже зач'інáйи блéйіти / так і тут / йа лиш сказáла / шо ĭ таке́ мóже бýти / а ўна ўже зач'éла голосúти / йо:ĭ / шó т:о бýде? / йо:ĭ / аг'í / бих бýла знáла / то л'í́пше бýло рот ни ўтвор'éти*; *Ш'і н'іч'ó н'іхтó ни казáў / ни знáйимо / йек бýде і ци бýдут шош м'ін'éти / а ц':а ўже гризéц:е / вúжу / бáба тикú*

до́бре каза́ла / Нагада́ї коз'і́ за смерт' / а ўна́ ўже бле́йі / моï / л'і́пше би бу́ли ни зач'іна́ли за ц:е; *Мару́с'а страшно́ напа́сна / йа ш'і н'іч'о́ ни сказа́ла / лиш лего́н'ко наверну́ла бе́с'іду / шо до́бре би бу́ло се перев'і́рити / рас уна́ ч'у́йі / шо ййі шош ни так / таї ужé ни ра́да бу́ла / шо зач'іпи́ла за ц:е / А ви шо / шош зле сказа́ли? / ви хот'і́ли / йек л'і́пше / а йік уна́ це́го ни розум'і́йі / то шо́ зро́биш? / така́ нату́ра / йе́к ву́їна Митри́ха л'уби́ла каза́ти? / нагада́ї коз'і́ про смерт' / а ўна ўже зач'іна́йі бле́йіти / н'іч'о́ / наї побле́йі / а за́ўтра поза́ўтр'у / мете́ ви́д'іти / шо пи́де / Уна́ / Йіле́нко / сама́ ни пи́де / це нима́ шо се над'іва́ти / йа соб'і́ отепе́р поду́мала / а мо́же / бе́сте об'і́ пишли́? / йа би з д'ітми́ побу́ла / йе́к ти на ц:е се ди́виш? / таї шош ку́пите ў м'і́с'т'і / ти хот'і́ла ч'еревики се подиви́ти*.

НАГАДА́ТИСЕ – 1) згадати: *Нагада́лисе / шо ш'і бри́нӡзи ни купи́ли / і ужé з доро́ги верну́лисе*; 2) обмірковуючи щось, прийти до якогось висновку: *Вин / бабо́ / нагада́ўсе тро́хи запи́зно / ў души́ ус'о́ спали́лосе / гет ус'о́ / і йа ни ма́йу ч'ут':а́ до не́го / таї шо́ йа зро́бйу? / нима́*.

НАГАЙЦУВА́ТИ – розкласти великий вогонь у печі (у “грубі”): *Так нагаїцува́ли ва́тру / шо гру́ба ч'ірвоне́н:а / бабо́ / би́рше ни роб'і́т так*.

НАГАРАТА́ТИ – *згруб*., 1) набити: *Нагарата́ў йіго́ до́бре / так шо пле́ч'і син'і́с'к'і бу́ли*; 2) наносити чогось, важко працюючи: *Нагарата́ў ад'і́ їку ку́пу кам'і́н'а / ў бе́рех носи́ў / ш'і кри́шку / таї ме буркува́ти*.

НАГАРАТА́ТИСЕ – *згруб*., 1) наноситися чогось важкого: *Нагарата́ўсе пол'ін'а́ / а то т'ішке́ / бре́скле / де́ тако́му дримно́му ч'олов'і́кови таке́ носи́ти?*; 2) тривалий час виконувати роботу, яка вимагала великих фізичних зусиль: *Шо ўже йа нагарата́ўсе ти́ми доро́гами / ни го́ден росказа́ти / йо:ï / дес'е́т'і поти́ мене́ збива́ли.*

НАГИВНЄ́ЧІТИ (НАГІВНЄ́ЧІТИ) – *вульг*., *знев*., 1) занехаяти щось (напр., приміщення), не дбаючи про порядок, чистоту: *Хто таке́ ч'уў? / за три дни нагиўн'е́ч'іли в ха́т'і / шо нима́ де ста́ти / ч'ем дихну́ти*; 2) дуже погано, неакуратно виконати якусь роботу: *Де́: / де́ вин вит це́го? / нагиўн'е́ч'іў / таї дес пов'і́йіўсе / таї ход' би с'к'ін'ч'е́ў / а то ад'і́ шо лиши́ў*.

НАГИЛЕ́НИЙ – той, кого “нагилили”: *То нагиле́на д'і́ўка / нипога́на / а́ле ци мут жи́ти / ч'ес пока́же / вин ни сам ййі́ви́браў.*

НАГИЛИ́ТИ – нарадити щось комусь: *То стар'і́ йіму́ д'і́ўку нагили́ли / а т:о / шо ўна ста́рш'а / ни каза́ли / хлопч'і́ш'і ни зна́ў / по вес'іл'у́ ус'о́ розйіісни́лосе / с це́го ї зач'е́лосе / з отако́го*.

НАГИ́РШКАТИ (НАГИ́РКАТИ) – *згруб*., насварити: *Свекру́ха приб'і́гла / наги́ршкала / таї зми́ласе / а ч'о́ приходи́ла / ни зна́йу / мо́же / злис'т' зве́рч'і / це йе де́коли ў не́йі*.

НАГИ́ТЬКАТИСЕ (НАГІ́ТЬКАТИСЕ; НАГО́ЦКАТИСЕ, НАГИ́ЦКАТИСЕ) – настрибатися: *Нагит'калисе ўвóл'у / ч'ут' бомбéтл'у ни проломи́ли / бáба оджˆ'іхну́ласе / йік уздр'і́ла / дé ўна бу́ла ви́ш':а цéго*.

НА́ГЛА КРОВ – раптова кровотеча; часто викор. у висловленнях-прокльонах або тоді, коли мовець хоче підкреслити правдивість висловленого ним: *Наї менé нáгла кроў зали́йі / йік йа брéшу*.

НА́ГЛА СМЕ́РТЬ – раптова, несподівана смерть: *Та де: / вин ни слабувáў / то нáгла смерт' / сегóн:е ўз'éли ў Кóсиў / таї мут диви́тисе / шо се стáло / вит ч'óго молоди́й ч'олов'і́к так скóро пишóў*?

НАГЛЕМІТА́ТИСЕ (НАҐЛЕМИТА́ТИСЕ) – *знев*., *згруб*., наїстися швидко, майже не пережовуючи їжу: *Наґлем'ітáўсе / тогó ї икáйі / даї воді́ / наї кри́шку ґлиґнé*.

НАГНЬО́Т (НАҐНЬО́Т), -а – мозоль від тісного взуття: *Ад'і́ ік'і нагн'óти пороби́лисе вит цих ч'еревиќиў / шо / верé / йа мáйу роби́ти*?

НАГОВОРИ́ТИСЕ ПО ДУ́ШУ С КИ́МОС **–** 1) поговорити з кимось щиро, вдосталь; говорити тривалий час, отримуючи від розмови велике задоволення: *Наговори́лисе с тобóў / Ан:и́ч'ко / по ду́шу / даўнó м'ін'і́ ни бу́ло так дóбре / ви́димосе р'і́тко / áле йек нам дóбре двом / за ўс'о мóжемо поговори́ти*; 2) *ірон*., говорити довго, не маючи належного контакту з адресатом: *Ад'і / наговори́ласе по ду́шу / а вит тéбе йа ї слóва ни ўч'у́ла / кажи́ шош / моï / ци ти спиш? / сказáў би / йа спйу / то йа би ц'і́хо сид'і́ла / а то гаш рот забол'і́ў вид бéс'іди*.

НАГОВОРИ́ТИСЕ, ШО ГАШ (АШ) РОТ БОЛИ́Т (ЗАБОЛІ́В) – тривалий час розмовляти: *Ми рик се ни ви́д'іли / то ўже йік уздр'і́лисе / то так се наговори́ли / шо мене́ гаш рот забол'і́ў / йізи́к ужé ни ўбертáўсе / ік се налéжи / напрáўду / тáк'ік би ни м'ії буў / áле н'іч'ó / наї*.

НА́ГОЛОВ (НА́ГОЛУ) – *присл*., дуже швидко: *Нáголоў б'і́гла / простоволóса / бо ўздр'і́ла / шо дити́на поди́бала на ву́лицу / а тáмки страшнó машині́ фуґу́йут / однá за óдноў*.

НА́ГОЛОВ БІ́ЧІ (ВИ́БІЧІ, ПОБІ́ЧІ, ПРИБІ́ЧІ ТА ІН.) – стрімголов; дуже швидко піти, побігти: *Йа ни бу́ду / д'ід'é / нáголоў б'і́ч'і за ни́ми / ўни соб'і́ хóч'ут рáзом побу́ти / то ч'о йа мáйу йім заваж'éти? / Слу́хаї / шо йа каў / виднеси́ бр'іхтáшку / таї се вéрнеш / йа ни каў за ними́ ходи́ти / áле поб'іжи́ / бо ўни забу́ли грóш'і / а хот'і́ли потóму кудáс пити́*.

НА ГОЛОВІ́ МА́ТИ (МА́ТИ НА ГОЛОВІ́) ШОШ – бути дуже заклопотаним чимсь: *На голов'і мáйу ти́л'ко / шо ни знáйу / йек ви́тримайу / цес слаби́й / д'і́ти Мар'і́ч':ін'і ў мéне / ку́па ку́тан'а*.

НА ГОЛОВÍ, ЇК (ІК) У ДУРНÓГО НА ХÁТІ – *згруб.*, про відсутність порядку на голові: *Ни розум'íйу / ч'о вóлоси ў ус'í бóки мáйут стирч'éти? / та фáйно зач'ішúсе / зробú ґýл'у / ци тикú гладéн'ко / заплетú кúску / а нú так ходúти / пýж'ити нáрит / та це так / ік у дурнóго на хáт'і / Ни б'íйтесе / н'ікóго ни напýд'у / ни ўс'і так'í пужлúв'і / йік ви.*

НА ГОЛÓННИЙ (ГОЛÓДНИЙ) ЖОЛÝДОК – натщесерце: *Лíжеч'ку цéго мéду / вúм'іш'іти фáйно с тéплоў водóў / з л'íтеплоў / і кóждиї ден' цисé пúти на голóн:иї жолýдок / дез за годúну / пиў годúни до йідú / то йе дáўниї дóбриї л'ік; Йа ни дýже за áфинами / а ч'олов'íк берé йіх по пиў пагáрч'іка / тáмеч'ки зо дв'і лúс'ц'і бýде / і йіст йіх до йідú / на голóн:иї жолýдок / отáк з':іў / трóхи шош поробúў надвор'í / таї тогдú вертáйіц:е / абú шош триўк'íш:ого з':íсти / кáже / шо то йімý помогáйі.*

НАГÓЛОСНО – *незм.*, голосно: *Ч'ітáї нагóлосно / наї і ми ч'ýйімо / шо ў с'в'íт'і се рóби; Ус'ó говорúлосе нагóлосно / а нú так / шобú н'іхтó н'іч'ó ни ч'уў / таї шо тепéрки хот'íти? / за ц:е знáйут ус'í / комý трéба ї ни трéба* / *Ну та наї знáйут / рас кортúт знáти / то наї / ч'ó ни ўвóлити вóл'у*? / *наї / мут мáти / шо сотáти.*

НАГÓПАТИ – *згруб.*, набити: *Ваш н'ізашó / за пýсто дýрно м'ін'í дитúну нагóпаў* / *каў вам наперéт / абéсте ни гн'íвалисе / йік ш'і рас вин кинé м'ін'í малóго / то ўздрúт / шо мойá руká такóш ум'íйі гóпати / і то маї моцн'íш:е* / *ік йігó / маї л'íпше пристайé.*

НАГÓПАТИСЕ – *згруб.*, тяжко напрацюватися, б'ючи якимсь знаряддям об щось; не раз падати, вдаряючись об щось: *За ден' ми так сапáми нагóпалисе / шо рук ни ч'ýйімо / земн'á страшнó твердá*; *Вýйко Мúтро так нагóпаўсе кóло кам'íна за свойé жит'é / шо ни кóжен би totó вúтримаў* / *ґерентýйу / шо н'і; Ої шо нагóпаласе / дóки двам вúйшла.*

НÁГОРІЧЬО (НÁГОРІЧЬ) – *присл.*, 1) згарячу: *Йа нáгор'іч'о сказáла / ни подýмала / банýйу тепéр*; 2) швидко: *Нáгор'іч'о вúштрик с тéплойі хáти / ни заш'íн'каниї / таї ад'í / заслáп* / *і кобú то добрóм об'íйшлóсе.*

НАГРÍТИ – *згруб.*, *перен.*, сильно вдарити: *Нагр'íў пáлицеў тóго Бýрика / вин менé брáўсе кусáти / ни дýмаї соб'í* / *ікá пас'кýда.*

НАГРÍТИСЕ – *згруб.*, *перен.*, сильно вдаритися: *Забýла за тої слуп пéрет' хáти / та так нагр'íласе / шо ў оч'éх потемн'íло.*

НАГРИ́СТИ – 1) намуляти (про взуття): *Хрóмайу / бо ч'óботи нагрúзли / пéршиї рас убрáла*; 2) *перен.*, допекти комусь лайкою, постійним вимаганням зробити щось: *Нагрúсти ч'олов'íка дóбре ўм'íйі / наўч'éласе / рот мáйі / йік пúшву / аг'í / вúтки берéц:е такá пóган'*?

НАГРИ́СТИСЕ – 1) турбуючись про когось, багато пережити: *Йо:ĭ / до́ста смих нагри́зласе / до́ки д'і́ти ви́росли*; 2) допекти комусь постійними звинуваченнями в чомусь, сварками: *Ужé ўс'і видиĭшли́ / нимá шо згáдувати / áле мáму з:áмолоду до́бре нагри́злисе / буд'дé шукáли кл'ў́ч'ки*.

НАГРІВА́ТИ (НАГРІ́ТИ) РУ́КИ – нечесно наживатися (нажитися): *Йе так'і́ л'ў́де / шо ўм'і́йут нагр'івáти ру́ки на ч'ужи́ĭ б'ід'і́ / оĭ шо йе*.

НАГУ́ЛЬКУВАТИЙ (НАГУ́ЛЬКОВАТИЙ) – імпульсивний, нестримний: *Ни гн'і́ваĭсе / Одок'і́ / áле тв'іĭ брат ни ўрас ведé себé так / іґ би маў ґаздиўски́ĭ син / ч'ў́ла / йек уч'éра ўни з Николайéм говори́ли / та ваш ни даў йімý сло́ва сказáти / гадáла смих / шо ме би́тисе / тики́ нагу́л'куватиĭ вин / до́бре л'ў́де казáли / а йа ни в'і́рила / н'іхто́ ни кáже / шо вин нифáĭниĭ / нироби́тниĭ / ни ч'ў́ла / шоби́ пиў / áле оц:é / шо йа сказáла / йе / То / Мар'і́ / д'і́дова натýра / кудá вит цéго д'і́нес:е*? Див. НА́РВАНИЙ.

НАГУЛЯ́ТИСЕ – натанцюватися: *Так смих нагул'áласе / шо ко́рки гет се зби́ли / Ну то тре: бу́ло постиўц'і́ уз'éти / до́ўше би служи́ли*.

НАҐАЗДУВА́ТИ – 1) працюючи, примножити господарство: *Ни так богáто наґаздувáли / алé мош пофали́тисе оцéў хач':éноў / сего́року ви́к'ін'ч'іли / ĭ уби́ли пидло́гу ў стáĭни / бо ўже гет гнилá бу́ла*; 2) *ірон*., через погане, непродумане ведення домашнього господарства чи зовнішні чинники мати втрати: *Йéгоди н'іхто́ ни приĭмáў / коро́ву продáли ш'і пéрет' цим / ікáс пустá на йідý бу́ла / то так наґаздувáли / шо йіґби́ ни мáмина пéн'ц'ійа / на хл'іп би ни бу́ло / каў прáўду / тáк'ік йе*.

НАҐАЗДУВА́ТИСЕ – напрацюватися: *Наґаздувáлисе ни циĭ присади́б'і пиў жит'á / áле то мо́ч'іра / к'і́л'ко би ни роби́ў / ни доро́бис:е*.

НАҐЛЬО́ХКАТИСЕ (НАҐЛЬОХКА́НИТИСЕ) – *знев*., напитися (спиртного): *Наґл'охкáниўсе / йік свин'á / упо́тич' приĭшо́ў / а на голов'і́ ікáс лу́пка зáм'іс' капел'ý́ха / дé вин тото́ наĭшо́ў / ни знáĭу / Мо́же / ви́м'ін'іў / мих с ки́мос обм'ін'éтисе / А дé йа цисé го́н:а знáти*?

НА́ҐРИЙ – раптовий: *То нáґриĭ дош' пишо́ў / рапти́ўка / ў го́рах так йе / шо фáĭно / гр'і́йі со́нце / а пото́му отакé се ро́би / ік сего́н:е / алé ми зви́ч'н'і до цéго / а ти се здивувáла / а ў полонин'і́ / йо:ĭ / у полонин'і́ лáким і с'н'іх пáдати / лиш се зв'і́йі / ти гадáĭіш / шо на дош' / а то с'н'іх зач'інáйі нал'ітáти / серéд'л'іта / і зимá / дé ш'і такé мош уздр'і́ти*?

НАҐРИНДЗІ́ТИ (НАҐРИНДЗИ́ТИ; НАҐРИНЦҐО́НИТИ) – *докон. в.* стос. ҐРИНДЗІ́ТИ (ҐРИНДЗИ́ТИ; ҐРИНДЗҐО́НИТИ): *Наґриндз͡з'і́ли / ік наĭ ни кáжу / де; Пи́знашно / хто ту́теч'ки сид'і́ў та йіў хл'і́пч'ік / ад'і́ йек наґриндз͡зи́ў / моĭ / аню́ко ўстан' та фáĭно позберáĭ кришеч'ки́ / лиш диви́се / абéс ни стаў на них / ус'і́ до одно́йі позберáĭ*.

НÁҐРО – *присл*., раптово, несподівано: *Вúтко / шош дитúн'і се приснúло / бо так нáґро зап'íворила / шо ми посхóпйувалисе / йік у вóїс'ку*.

НА ҐЎРСКУ МÁМУ (ІКÓЇ ҐЎРСКОЇ МÁМИ?) – *лайл*., вислів викор. з метою образити когось, побажати йому зла, принизити: *На їкý ґýрску мáму ти прийшóў судá?/ анý шурýї / мáрш вúц:и; Їкóйі ґýрскойі мáми хóч'іш? / закрúї пúсок; На ґýрску мáму це м'ін'í се здáло.*

НА ДÍЧЧЮ МÁМУ – те саме, що НА ҐЎРСКУ МÁМУ: *На д'íч':у мáму ўни м'ін'í се здáли? / дé йа хóч'у / би м'ін'í тхáт'і пйін'ýги ходúли ї винá просúли? / дé йа до такóго се допýс'т'у?*

НАДАНЦУВÁТИСЕ – те саме, що НАГУЛЯ́ТИСЕ: *Так наданцувáласе гýцулки / шо гаш с'в'іт закрутúўсе / бúрше ни пúду / áби ни знáти шо / Агá йо / ад'í Никóл'ч'ік ужé б'іжúт т:óб'і / то йек йімý виткáжеш? / ни пасýйі / ме се гн'íвати*.

НАДБÍЧІ – прийти, прибігти: *Ан:ú / то колú м'ін'í надб'íч'і? / йéк вам бýде л'íпше?; А то шó тут самóму надб'íч'і ї ни поселáти пислан:икúў? / приїдú / Івá / сам / таї тогдú поговóримо / жúнка ни ме так розум'íтисе на протéсах / ік ти / а ти прúїдеш і меш вúд'іти / ци тоб'í ўни пидúїдут*.

НАДВИГÁНИТИСЕ – *згруб*., тяжко працювати, неодноразово пересуваючи, носячи щось важке; те саме, що НАДВИ́ГАТИСЕ: *Надвигáниўсе ўч'éра м'íхиў / таї зноў скрутúло / шо мас' помóже / йік ти / ч'олов'íч'і / ни ўваж'éйіш на сéбе?; Ої шо надвигáнилисе тóго кам'íн'а / ти рахýї / шо к'íл'ко рóкиў йа рóбйу кóло нéго / скóро трúц':іт'.*

НАДВИГÁНЮВАТИСЕ – *недок*. в. стос. НАДВИГÁНИТИСЕ: *Кóло тóго кам'íн'а так за ден' надвигáн'уйіс:е / шо рук ни ч'ýйіш / стайýт так'í / йік тої кáм'ін'; То ни штýка надвигáн'уватисе / бúти собóў / це пóки молодúї / то ни ч'ýти / а потóму ўно дáсце знáти / ої шо дáсце / і то фиїст / Та де н'і / йек?*

НАДВИ́ГАТИСЕ – натомитися, переносячи важкі предмети: *Надвúгалисе сирúх кóўпкиў / у бéрех трéба бýло виносúти / а то йе кавáлок дорóги; Уваж'éйко / бо надвúгайіс:е / таї ме зноў попéрек бол'íти / анý лиш'éї тотó / Кóц'о прúїде таї помóже.*

НАДВÓЇ БÁБА ВОРОЖИ́ЛА – те саме, що ÁЛЬБО БЎДЕ, ÁЛЬБО НІ: *Унú ўже наперéт знáйут / за кóго мáйут свойý Дóц'у вид:áти / а йа страшнó с тóго с'м'ійýсе / тикú ў óч'і / н'íч'ó йім ни каў / шобú ни гн'íвалисе / ни роскáзували дрýгим / ад'í м'іш'éйіц:е вýїна / ни ў свойé л'íзе / áле сам подýмаї / йé ў кóгос рóзум? / то надвóйі / áбо ї натрóйі бáба ворожúла с цим усúм / бо сегóн:е хóд'ут / а заўтра росхóд'уц:е / а ўни соб'í дýмайут по*

старов'ійцкому / зговóр'ут / таї̆ бýде / йо:ї̆ / та цéго рокú рокéн':і ўже нимá / с 'в'іт уперéт пишóў.

НАДГРИ́ЗЕНЬЦІ, -ів – те, що хтось надгриз; іноді викор. в *одн.*: *Лишúли надгрúзен'ц'і / нáв'іт' однóго ц'ілóго печ'éн'ка нимá / і шó с цим робúти*?; *Цес надгрúзенец хто вóзме ў рот? / мóже / хто схóч'і*.

НАДЕ́ЛЕКУ – *присл.*, віддалік: *Ми надéлеку стойéли / ни ўс'ó вúд'іли / бо то бýла гýрма л'удúї̆ / а ч'ó ми вас ни вúд'іли? / Бо ми п'із'н'íш:е пидиї̆шлú ї̆ збóку стáли / то ўже зач'éлосе бýло*.

НАДЖЮНДЖЮ́РИТИ (НАДЖЮНЬДЖЮ́РИТИ; НАДЖЮ́РИТИ; НАДЖЮ́РКАТИ; НАДЖЮРКА́НИТИ) – те саме, що НАДЗЮРКОТІ́ТИ (НАДЗЮ́РИТИ; НАДЗЮ́РКАТИ): *Хтó ц:е зноў надж͡ж'ундж͡ж'ýриў у споден'кú? / ге? / вúтки йа тоб'í вóзму сух'í*? / *кажú / вúтки? / ч'о ни говóриш*? / *тре: бýло сказáти*.

НАДЗЮРКОТІ́ТИ (НАДЗЮ́РИТИ, НАДЗЮ́РКАТИ) – "напісяти": *Над͡з'уркот'íў / шо д'в'і пел'íн'ц'і промóкли / перепел'інáї̆ / бо змéрзне / гéн:е сухéн'ке йе / Та йа лишéн' шо переповúла*.

НАДИ́БАТИ – 1) знайти: *У мáминиї̆ скрúни ад'í шо йа надúбала*; 2) натрапити: *Надúбала на оцис'í вéдра / продавáли кóло базар'á / оц:é полúване дóста фáї̆не / Та наї̆ бýде / ведрó кóло хáти згодúц:е / а милнúц ни бýло? / дóбре би зо дв'і нов'í купúти*.

НАДИ́БАТИСЕ (СЕ НАДИ́БАТИ) – трапитися: *Орáти / ну а ч'ем? / ідý дивúтисе / мóже / хтос се надúбайі с кúн'ми / вúд'іла / шо ўч'éра Орúси орáли / пúду се запитáти / хто йіх на сегóн:е заказáў / мóже / ўпрóс'у / шобú прииї̆шлú / ік тáмки с'к'ін'ч'éйут / Сегóн:е ўни / в'ід'í / у Мар'íки Василéвойі / так м'ін'í се вúди / скакнú тудá / а йік нимá / то се запитáї̆ / хто йіх перехопúў / ўна тóч'но ме знáти / бо то фам'íл'ійа; Ад'í шо ў Вижнúци м'ін'í сегóн:е надúбалосе / гаї̆ див'íц:е / такóго йістé хот'íли*? / *Е: / та це ш'і крáш:е / ік йа гадáла*.

НАДИЙТИ́ (НАТХОДИ́ТИ) – прийти (приходити; наближатися): *Дес зо дв'і нед'íли тóму Гáн'у вúд'іла / надиї̆шлá бýла с стáршим хлóпцем шош купувáти / йа бýла ў магазúн'і / ік унú надиї̆шлú / богáто ўс'éкого купúли / таї̆ пишлú / то ни бýло йек з нúми говорúти / бо л'удúї̆ богáто / алé ўна се ни зм'інúла / такá / іґ бýла / кáже / шо малúї̆ ужé три м'íс'іц'і / таї̆ наї̆ здорóве бýде;С'в'éта натхóд'ут / алé шо м'ін'í до них / ік сегóроку нимá с ким с'в'іткувáти? / ад'í Йýз'ова Мар'íка такóш ужé одовúц'а / таї̆ шо зробúти? / мýси бýти / тáк'ік йе / вит цéго н'íґдé ни д'íнес:е*.

НАДИРВА́ТИ ЖИ́ЛИ – надірватися: *Вýї̆ко ў бутинáх надирвáў жúли / л'ісоспл́áў богáто добáвиў свóго / таї̆ тепéрки ус'ó дайé за сéбе знáти.*

НАДИРВА́ТИСЕ – надірватися: *Васи́л' надирва́ўсе ко́ло кам'і́н'а / а сего́н:е витпа́ц'уйі / то / Ула́ц'ку / з:а́молоду тре: себе́ ш'інува́ти / хот'і́ўше ма́ти спок'і́йну ста́рис'т' / тепе́рки ўже пі́зно*.

НАДІВА́ТИСЕ – надіятися: *Над'іва́лисе / шо л'і́пше бу́де / а то ад'і́ йек пишло́ / Ну то тре: бу́ло ши́рше ду́мати / А йеґ заши́роко? / таже́ ми виходи́ли с то́го / шо тогди́ бу́ло*.

НА́ДІЇНИЙ – той (те), на якого (на що) сподіваються, розраховують, "надіюцце": *Оц:е́ ма́йіш на́д'ійін'і йе́блуч'ка / моро́с ус'о́ ўбиў / ота́мки / на то́му ко́нареви / тоб'і́ пла́ш':ік ви́с'іў / а на це́му та́тови ч'еревики стойе́ли / тепе́рки нич'о́ ни ку́пимо*.

НА́ДІЇНО – *присл*., очікувано: *То ни так / шо н'іхто́ ни зна́ў / шо бу́де гис'т' / вин на́д'ійіно прийшо́ў / а́ле ни зна́ти бу́ло / ци сам / ци с ки́мос / вит це́го таки́й переполо́х се зроби́ў*.

НА ДО́ВГИМ ВІКУ́ (У ЖИТЮ́) ВСЄ́КЕ СЕ ТРАФ'Є́Ї (ТРАФ'Є́ЇЦЦЕ) – життя сповнене випробувань; у ньому, крім світлих, є й темні сторони: *На до́ўгим в'іку́ ус'е́ке се трафйе́йі / ц:е / шо се ста́ло / ни йе наїстрашн'і́ш:е / у л'уди́й ш'і ї ни таке́ се стайе́ / таї ч'о деле́ко ходи́ти? / озм'і́м ву́ўка Ми́тра; Йо:ї / та на до́ўгим в'іку́ ус'е́ке се трафйе́йі / таке́ / шо бес і ни сниў / шо бес ни мих і поду́мати / шо́ ш ч'олов'і́ком мо́же таке́ се ста́ти / а ўно стайе́ц:е / і то ни рас / каў вам / бога́то разі́ў*.

НА ДОГО́ДУ КОМУ́С – щоб догодити комусь: *Ни бу́ду роби́ти кому́с на дого́ду / бо м'ін'і́ н'іхто́ ни догож'е́йі / на́в'іт' оти́ц'ко*.

НАДОКУЧЄ́ТИ – надокучати: *Це ми так прихо́димо / шо́би вам ни надокуч'е́ти / бо д'і́тем лиш попусти́ / то уни́ на го́лу с'е́дут / а зр'і́тка / то ўже мош терп'і́ти / И:ї / та наї ко́ждиї ден' прихо́д'ут*.

НАДОЛИ́НІ – *незм*., внизу: *Надоли́н'і у циї спин:и́ци бри́шки зро́бимо / таку́ шл'а́рку дамо́ / то бу́де л'укс / меш у ниї така́ / ік па́н'а / шо йіс у тиї кни́с'ц'і пока́зувала / Ага́ йо / ч'е́сто така́*.

НАДОЛИ́НУ – *незм*., вниз: *Гаї / с'і́но скида́ї надоли́ну / осу́да / а ўже́ ви́ц:и ў ста́їн'у занесемо́ / так спидру́ч'н'іш:е бу́де*.

НА́ДРИБНО (НА́ДРИМНО) – *присл*., дрібно, на малі шматки: *Оце́с кава́лок на́дрибно покриши́ / л'у́де виде́л'ц'ами мут бра́ти*; *На борш' йа ота́к руба́йу барабу́л'і / іґ заду́же на́дримно / то ни йе до́бре / ўни се розва́р'уйут / таї нима́ шо ў ли́шку ўз'е́ти / х'іба́ само́йі дз'е́ми*.

НАДРИ́ҐНУТИ – дуже змерзнути: *Га́н'а кри́шку л'ігла́ / наї загр'і́йіц:е / бо так надри́ґла ко́ло тих буракі́ў / шо гаш за́пар'і їйі заїшли́*.

НА ДРУ́ГОГО (ЧЮЖО́ГО, НА КО́ГОС) НИ НАДІ́ЙСЕ (НИ НАДІВА́ЙСЕ; НИМА́ ШО СЕ НАДІВА́ТИ) – покладайся на власні сили:

Ужé даўнó спрахтикóвано / шо на дрýгого нимá шо над'і́йітисе / на сéбе / на свойі́ рýки / на свойý гóлу / на оц:é маї над'і́йу / а дрýгиї шо / ви́слухайі / мóже поўб'іц'éти шош / алé ни ме б'і́ч'і твойé роби́ти / бо ў нéго свóго дóста; Уч'éйу тебé / ўч'éйу / а ти дáл'ше дéржис:е свóго / ки́л'ко тоб'і́ казáти / на ч'ужóго ни над'і́йсе / ни т'і́с:е / шо хтос ме задýрно тоб'і шош роби́ти / казáў / шо прийде ї скóси / дóбре / алé ден' за днем прохóди / травá на бéрез'і жоўт'і́йі / а дé косáр'?; Марýс'ко / шó бýдемо над'івáтисе на кóгос? / на дрýгого нимá шо се над'івáти / скопáймо сам'і́ / тáмки нимá богáто / зрóбимо / таї се збýдемо клóпоту.

НАДУДУ́РЕНИЙ – 1) зібраний у складки, “поморшіний” (про окремі елементи швейного виробу): *Йілé / каў тоб'і́ / тáк'ік йе / ти ни нати́л'ко худá / шобéс такé надудýрене ўберáла / у тéбе пóўна пáзуха дóбра / то нашó такóго мóрш'ін'а на грýдех*? / *нашó*?; 2) *перен*., *згруб*., насуплений, “надутий”: *Сиди́т надудýрениї / ік хол'éра / ґýрскиї йігó знáйі / шо йімý ни так* / *шо йігó ўкуси́ло*.

НАДУДУ́РЕНО – “наморшіно”, “піднято” вверх (про тканину на швейному виробі): *Вáс'ко на Малáнку перебрáўсе / ус'ó надудýрено на грýдех / на клýбах / йік у жи́нки / а ш'і ц'ітки́ / к'іптáр' / фýстку ўз'éў / фáйна ви́йшла молоди́ц'а / Йо / лиш то / шо вусáта.*

НАДУДУ́РИТИСЕ – 1) завдяки дрібним складкам збільшитися в об’ємі, “піднятися” (про тканину на одязі): *Надудýрилисе плéч'і / бо там бри́шки порóблен'і; Надудýриласе сýкн'а на ч'éрев'і / нашó тóго д'і́ўч'ін'і? / та ўна ў ниї вигл'ідáйі / іґ жи́нка / А шó йа зрóбйу / ік унá так хóч'і;* 2) *перен*., *згруб*., насупитися: *Слóво ни так сказáла / і цес ужé надудýриўсе / твар' стáла дóўш'а / ік ши́рш'а*.

НА ДУРНИ́ЦУ (НА ДУРНИ́ЧЬКУ, НА ДУРНІКÁ) – за чужий кошт (рахунок), не витрачаючи власних грошей: *Йе так'і́ л'уби́тел'і / шо хóч'ут попойі́сти ї ви́пити на дурн'ікá / а ч'о би ї н'і? / за ўстит так'і́ ни дýмайут / ни б'і́йсе / у них лицé се ни загуби́ло / ни поч'ірвон'і́ло*.

НАДУ́ТИ (НАДУВА́ТИ) ГУ́КИ – *згруб*., насупитися, сердитися: *Надýла гýки таї хóди / йік мрáка; Кали́ / нимá ч'о надувáти гýки / а йіґ ги́неш йіх дýти / то дуї / алé ни шукáї тýтки крáїного / ви́н:а йіс самá.*

НАДУ́ТИЙ – насуплений, сердитий: *Хóди надýтиї / гýби обви́сли / бо ни дáли пи́ц:оч'ки / телев'і́зор диви́тисе* / *йо:ї / страшнá б'ідá*.

НАДУ́ТИЙ, ІК (ЇК) РÓПАВКА (ІК ПУ́НДЕЛО; ІК СВИНЯ́, КАЛЮ́Х) – *згруб*., *знев*., непривітний, сердитий: *Вýїна сид'і́ла на лáвици / пр'éла / алé такá надýта / ік рóпаўка / ік свин'á / шо мáла би се ўпороси́ти / менé гаш пут уз'éў / ік йа на н'у се подивиў* / *аґ'і́мої / а то шó се стáло*?

НАДУ́ТИСЕ – насупитися, сердитися: *Ти ход' зна́йіш / ч'о йіс наду́ўсе / ни с то́йі ногі́ уста́ў*?; *Мої / іка́ б'іда́ / шо ти гу́ки повид:ува́ла / наду́ласе / йіґ бо́ч'ка / шо́ йа тоб'і́ тако́го зроби́ла?*

НАЖЕРТУВА́ТИСЕ – нажартуватися: *Фали́с:е / шо йіс нажертува́ласе с па́рупком / а́ле диви́секо / шо́бес пото́му ни банува́ла / бо то же́рти ўс'е́к'і бува́йут / ж же́рту мо́же зач'е́тисе вели́ке.*

НАЖЄ́БРАТИ – *згруб.*, *перен.*, понавипрошувати: *Ад'і́ ма́ма тро́хи да́ла нас'і́н'а / Насту́н'а / наж'є́брала м'іш'у́лик / а ш'і перет:огі́дного лиши́лосе / ци до́бре бу́де / ни зна́йу / Уздри́ш пото́му.*

НАЖИВА́ТИ (НАЖИ́ТИ) ВОРОГИ́В – ви́клика́ти неприязнь, вороже ставлення у когось: *То н'іц ни помо́же / абе́з зна́ла / лиш ворогі́ў соб'і́ нажийе́ш / хат'н'і́ подобра́хайуц:е / а ти меш ви́н:а.*

НАЗА́ДІ – *присл.*, ззаду: *Вин наза́д'і їшоў с хло́пц'ами / а ми поб'і́гли / бо до Нико́л'ц'ових ма́ли поверну́ти / шош забра́ти.*

НАЗА́ТЬ СЕ́БЕ – ззаду: *Іґ бих буў оберну́ўсе на́зат' се́бе / то би буў йіх уздр'і́ў / а ўни тако́ш се ни роз:ера́ли / хто де їде / то ўже заговори́ли / ік мина́ли О́блас; Хтос ду́паў / але́ Мару́с'а ка́же / шо на́зат' се́бе се ни ўберта́ла / ни диви́ласе / хто т:о / бо так ішла́ / шо гаш в'і́тер у вуха́х шум'і́ў / а то́му / ви́тко / сил ни ста́ло / бо наздогон'е́ў / але́ ни дигна́ў / Ну та то їкиїс кава́л'ір хот'і́ў йійі́ провож'е́ти / ўна ма́йі се здога́дувати / хто*; *Ану́ се ўберни́ наза́т' се́бе / ви́диш / шо се прич'іпи́ло до спин:и́ц'і / ікі́ї фист т'е́гнец:е / Наї т'е́гнец:е / дру́г'і поду́майут / шо то така́ мо́да / і мут соб'і́ таке́ ч'іпйе́ти.*

НАЗБЕРА́ТИ (ПРИЗБЕРА́ТИ, ПРИСТЕРА́ТИ) ГРО́ШИЙ (ІКУ́С КОПІ́КУ) – поступово збираючи, нагромадити певну кількість грошей: *Йо / тро́хи назбера́ли гро́шиї / тепе́рки мош за вес'іл'е́ говори́ти*; *І шо / ти хоч' с цим зач'іна́ти будо́ву? / ни с'м'іши́ / назбера́ї іку́с коп'і́ку / а поти́м меш говори́ти / а тепе́рки йа на́в'іт' ни слу́хайу / каў тоб'і́ / пул'а́рец затонкі́ї.*

НАЗБИ́ТКИ – *присл.*, жартома, на жарт: *Ву́їко назби́тки сказа́ў / де схова́ў гро́ш'і / а цес рускале́м пиў горо́ду скопа́ў.*

НАЗБИ́ТКИ БРА́ТИ КОГО́С – жартуючи, кепкувати над кимось: *Івано́ч'ко / про́стиї ч'олов'і́к / заду́же про́стиї / а хло́пц'і ви́д'ут таї назби́тки беру́т старо́го / Та вин / сара́ку / і ни ч'у́йі до́бре / шо ўни ка́жут.*

НАЗБИ́ТКИ КАЗА́ТИ (КАЗА́ТИ НАЗБИ́ТКИ) – жартувати: *Сего́н:е Кос'т'інти́на і Йіле́ни / а мойа́ ба́ба Йіле́на ўпере́т ла́кома бу́ла назби́тки каза́ти / шо сего́н:е Йіле́ни Костино́вої / таї се с'м'ійе́ла / бо ко́ло нас у сус'і́цтв'і йе Костино́в'і / за них так ка́жут / і та́мки / ад'і́ ге́н:е ў оти́ї ха́т'і / жи́ла ву́їна Йіле́на / їйі ўже даўно́ нима́ / але́ тогди́ жи́ла / таї*

виходи́ло / так вигл'іда́ло ў ба́биниї бе́с'ід'і / шо ц:е с'в'е́то ч'е́рез н'у се зроби́ло / то ўже тепе́р / ік прихо́ди ц:е с'в'е́то / йа соб'і́ ўрас нага́дуйу ба́бин'і слова́ / бо смих тако́ш Йіле́на / ї каў соб'і́ / сего́н:е Костино́вої Йіле́ни / жерту́йу сама́ с собо́ў / тепе́рки таке́ імн'е́ / ік Кости́н / ни кладу́т / а ўпере́т уно́ бу́ло / йа на́в'іт' памн'іта́йу то́го ву́їка / шо Кости́н се назива́ў / вин у це́р'кв'і паламаре́м буў / але́ і йіго́ ўже нима́ / даўно́ нима́ / Го́сподиї / йек то ч'ес іде́.

НАЗБИ́ТКИ МА́ТИ – те саме, що й НАЗБИ́ТКИ БРА́ТИ: *Йіго́ ма́ли назби́тки / бо про́стиї / до́бриї / а вин ад'і́ їким ч'олов'і́ком стаў / таї де тот'і́ / шо ма́ли йіго́ за нич'ва́лого? / де? / таї шо́ ўни ў жит'у́ до́брого кому́с зроби́ли? / а вин та́тови ад'і́ їк'і хати́ побудува́ў / ни та́то / а вин йіму́ / а ви / л'у́пч'іки соло́тк'і та ми́л'і / шо ви́ до́брого сво́їім ро́дич'ам зроби́ли? / ге? / хот' оти́ц'ко зроби́ли йісте́? / йа ни каў за хати́ / а хот' шо́ т:о / ц'і́хо сидите́ / бо нима́ шо каза́ти.*

НАЗБИТКУВА́ТИСЕ – образити, скривдити, познущатися: *Назбиткува́ўсе таї лиши́ў / а ўна́ при над'і́їі*; *Назбиткува́лисе с то́го мало́го / йек хот'і́ли / д'і́ти зл'і бува́йут / ни на́ўч'ін'і / ни ж'іл'ісли́в'і.*

НАЗДОГОНЄ́ТИ – наздоганяти: *Наздогон'е́ї ни наздогон'е́ї / вин / ік ку́л'а / б'іжи́т / та наї іде́ / молод'і́ но́ги несу́т бо́рзо / а стар'і́ виб'і́рлив'і / прибага́йут забога́то і ни ўрас хо́ч'ут послу́хати / та ни ви́гопаїіш йіх / бо тогди́ упру́ц:е і ни зру́шут з м'і́с'ц'а; Уна́ молоди́ц:е / хо́ч'і наздогон'е́ти молод'і́ роки́ / а де́ ўни ч'іка́йут? / де́ ўни хо́ч'ут верта́тисе т так'і́ї стар'і́ї ба́б'і? / та ўни би се перепу́дили / ікби́ йіїі́ ўздр'і́ли.*

НАЗДОГОНЄ́ТИ ВЧІРА́ШНУ (ПОЗАВЧІРА́ШНУ, ТОГИ́ДНУ) ДНИ́НУ – 1) виконувати роботу, яку планувалося зробити раніше: *Ад'і́ / му́с'у наздогон'е́ти ўч'іра́шну дни́ну / оце́с кава́л'ч'ік йа ма́ла ўч'е́ра ви́полоти / а прийшли́ ўну́ки / зач'е́ли заверта́ти м'ін'і́ голови́ / ус'е́кого вига́дувати / таї того́ сего́н:е йа му́с'у ви́риўнатисе ў робо́т'і / бо йіґ за́рас ни зроби́ти / то ўно страшно́ загуч'е́йі / пото́му ни доро́бис:е*; 2) марно поринати думками в минуле, не зосереджуючись на теперішньому, значно важливішому для мовця: *Йіїі́ б'іда́ ў то́му / шо ўна наздогон'е́йі ўч'іра́шну дни́ну / шу́ши го́лу нат тим / ч'іго́ нима́ / розга́дуйі / а йеґ би ўно бу́ло / йіґ би ота́к се скла́ло / йіґ би йа бу́ла ота́к зроби́ла? / а йа каў / бу́ло би ота́к / ік йе / ни и́нак / а так / ік ви́йшло / того́ кра́ш:е за ц:е́ ду́маї / тото́ / шо йе / ан'і́ш за т:о / шо проїшло́ і би́рше се ни ве́рне / йа йіі оц:е́ говори́ла / але́ ш'і ї ти скажи́ / бо ўна ни попуска́йіц:е пусти́х гадо́к.*

НА ЗЕМНИ́ НИ ЗАБОГАТІ́ЇШ, А ЛИШ ЗГОРБА́ТІЇШ (СЕ ЗГО́РБИШ) – праця на землі виснажлива: *Упере́т де́хто маў бога́то*

мórґиў пóл'а / таї дóбре / йиґ бýло комý робúти / йиґ богáто хатнúх / то давáли с тим рáду / а йік на двóйі рук / то дýже бýло т'éшко / так наробйéлисе / шо óч'і вилаз'éли / бо на земнú ни знатú йек ни забогáт'ійіш / а лиш згорбáт'ійіш / так д'íдо пок'íйниї казáў / Áле гентáм ус'í хот'íли земн'í / наї би кавáл'ч'ік / áбо ш':е одéн / а йиґ би мих / то ш':е / бо шó лúшеш д'íтем? / І то прáўда / тýтки надвóйі бáба ворожúла; *Хтос гадáйі / шо йік пос'íсти ґрунтá / то меш ус'éких роскóш'іў мáти / а то ни так / кóло тóго трéба робúти / ік к'ін' / бо на земнú / йік на сéбе ни уваж'éти / ни знатú йек ни забогат'íйіш / а згорбáт'іти мош лéхко*.

НÁЗИМОК, -мка – олень, якому приблизно півроку: *Ч'ікáйу ў корч'áх / бóйусе рухнýтисе / і ч'ýйу / шош б'іжúт / а то нáзимок / стаў і дúвиц:е на мéне / а йа каў / т'ікáї / л'ýпч'іку / бо ни вúдиш / шо б'ідá / а вин / вúтко / рузýмниї / бо шугнýў так / шо за ним гаш засвис'т'íло*.

НÁЗИРЦІ ХОДÚТИ – стежити за ким-небудь: *Мамó / ви так м'ін'í йігó фалúли / рáйіли / казáли / шо л'íпшого нимá / а тепéрки хóч'іте / шобú йа за ним нáзирц'і ходúла / гаї каж'íт / шó ц:е даст?*

НА ЗЛÓДІЙОВИ (ЗЛÓДІЇВИ, ЗЛÓДІЄВИ) ШÉПКА ГОРÚТ – крадій сам себе виявляє: *Говóри так / бо на злóд'ійови ш'éпка горúт / ч'ó би йимý інáкше так верешенúтисе*? / *ч'ýйі / шо вúнен / таї зам'ітáйі с'л'ідú*.

НÁЗНИЙ – бридкий, недоглянутий, брудний: *Кóт'і нáзне / ни берú йігó ў рýки / абéс ч'огóс ни набрáласе*; *Айé / та то ї л'удинá мóже бýти нáзна / постóйіш кóло такóйі / таї на пиў днúни слабúї се зрóбиш; Гóсподи / ни сýд'у / бо то гр'іх / алé то тикú нáзниї ч'олов'íк*.

НАЇДЕНИЙ – *дієпр*. від НАЇСТИСЕ; ситий, неголодний: *Д'іковáт' / йа найíдениї / ікрáс вит цéго / харч'ýйте здорóв'і*; *Мамó / ну йа каў / шо найíдениї / двéч'іру шош зр'іхтýйте / а зáрас припоч'éн'те*.

НА ЇЗÚК НИМÁ ВÍРИ – необхідно бути обережним, щоб мимохіть не сказати зайвого й потім не жаліти: *То / Йілéнко / на йізúк нимá в'íри / л'удинá ў бéс'ід'і мóже шош такé сказáти / шо потóму ме банувáти та ш'і ї витпацúти мóже за с'в'íі йізич'óк / тогó л'íпше памн'ітáти т:о / шо бáба казáла / За ни знáйу / ни карáйу / ни роскáзуї ч'ужóму ус'ó хатнé*.

НАЇСТИСЕ БЛЕКОТÚ – *згруб*., стати неадекватним: *Говóриш / іґ без блекотú найíўсе / аг'íнацисе / ш'і смих вит тéбе такóго ни ч'ýла / шó с тобóў се стáло? / ч'о такóйі пустóйі закрутúў?*

НАЇСТИСЕ КОГÓС – *згруб*., *перен*., тривалий час створювати комусь нестерпні умови життя: *Цес ш'áтан ужé дóбре менé найíўсе / дибрáўсе до самúх печ'інóк / алé н'іч'ó / йа ўже знáйу / шо робúти*.

НАЇСТИСЕ ЧІМЕРИ́ЦІ – очманіти: *Мої̆ / а ти ч'ó óч'і перевертáйіш? / ікúї̆ д'íт':о с тобóў? / ти шо / ч'імерúц'і найі́ўсе ци наґл'óхкаўсе ч'огóс?; Такá головá / іґ би ч'імерúц'і найі́ўсе / н'іч'ó ни памн'ітáў / ви шош говóрите / а ў мéне / йіґ бан'éк на голов'í̆ / так / іґ би йа дес пид земнéў буў / і лиш ч'уў / гу гу гу*.

НАЇСТИСЕ, ІҐ (ЇҐ) БÓЧЬКА – дуже "наїстисе": *Гаш отепéр ч'ýйу / шо смих найі́ўсе / іґ бóч'ка / на три дни стáне / Йо / рíўно на три годúн'і / прúйдеш / і зноў меш казáти / шо голóн:иї̆ / ік воўк / шо шош с:е ўсередúн'і; Йа ў вас / бабó / страшнó богáто йім / і зáрас найі́ўсе / іґ бóч'ка / ік надáл'і метé так менé гудувáти / то йа стáну / ік отóт переб'í̆ї / шо йістé вúнесли с пиўнúц'і / напрáўду / йа ўже ч'ýйу / шо се попрáвиў / И:ї̆ / дé йіс се попрáвиў? / видиї̆шóў йіс крúшку / алé йа хóч'у / шобú пíзнашно бýло / шо ти на вакáц'іах буў у бáби; Ік кóждиї̆ рас так найідáтисе / іґ бóч'ка / та ї̆ ш'і н'іч'ó ни робúти / то йéк úнак мош вигл'ідáти? / а ш'і ї̆ т:о / шо нáнич' / хто ч'уў нáнич' так у сéбе закидáти / напихáти тудá / ік у пустúї̆ бурд'ýк? / і ти хоч' бýти здорóвиї̆?*; *О: / тепéрки ч'ýйусе / шо найі́дениї̆ / мóжу шош робúти / Найі́ўсе йіс / іґ бóч'ка / лéдви дúхайіш / то ікá с тéбе робóта? / А ч'олов'íк шó / мáйі тúл'ко йі́сти / йік кит*?

НАЇСТИСЕ, ШО (АШ) ГАШ ПИТПЕРÁЇ (ШО ГАШ ПÝКАТИ; ТРІШШЕ́ТИ; ТРÍСКАТИ) – з'їсти дуже багато чогось: *Найі́ўсе / шо аш питперáйі / ужé ни їде дáл'і / а вин ш':е нат'ігáйіц:е / аг'í̆ / та м'ін'í̆ ни шкодá / йіш / іґ голóден / алé припоч'івáї̆ трóхи / бо так мóже пошкóдити / х'ібá потóму меш румиґáти / йік вýї̆нина корóва / бо с тим / шо йіс напхáў / мус бýде ікýс рáду давáти*.

НАЙ – 1) *у знач*. частки *хай*, *нехай*: *Йік нам'í̆рилисе / то наї̆ соб'í̆ їдут / а ми потóму / дес за годúнку пúдемо*; *Гаї̆ кажú / наї̆ йа ч'ýйу / ци гóден тут бýти пор'éдок / ци н'і*; 2) *у знач*. "не чіпай", "не бери", "не торкайся": *Наї̆ тотó / бабá там окол'áр'і дéржи*; *Наї̆ тот'í̆ кл'уч'í̆ / бо ш'і загýбиш / і йек меш хáту ўтвор'éти?*; 3) *у знач*. допуст. спол. *хоч*, *нехай*: *Наї̆ би їкиї̆ ґаздиўскúї̆ вин ни буў / áле йік пидоíмáйі рýку на жúнку / то ни л'удинá*.

НАЙ БЕС (БÉСТЕ) ТАК ЖИВ (ЖИ́ЛИ, ЖИ́ЛА), ЄК ТИ (ВИ) ПРÁВДУ КÁЖЕШ (КÁЖЕТЕ) – *лайл*., у висловл. закладено сумнів щодо висловленого мовцем: *Наї̆ бес так жúла / йек ти прáўду кáжеш / бо йа твéрдо знáйу / шо то ни так / сам вýї̆ко м'ін'í̆ казáў / а вин ни брéше*.

НАЙБÓРШЕ – *незм*., найшвидше: *Наї̆бóрше с'íно трéба хапнýти / бо ў Глúн'іному ад'í̆ їкиї̆ дош'*; *Шо наї̆бóрше / то це вáтерку наклáсти / шобú хот' трóхи нагр'íлосе / бо то ад'í̆ їка стýд'ін'*.

НАЙ БОХ БОРО́НИ (МИ́ЛУЇ) – вислів викор. у ситуаціях, коли мовець, даючи негативну оцінку побаченому чи почутому, просить Божого заступництва для себе та інших: *Шо́ йа ска́ў? / наї Бох боро́ни ко́ждого вит тако́го / вид зла / вит тако́йі сла́бости*; *Наї Бох боро́ни вид на́пасти / ко́ждого кожд'і́с'кого; Наї Бох боро́ни вит тако́йі жі́нки / сара́ку тот ч'олов'і́к / шо йійі́ о́зме / бигме́ / сара́ку / бі́рше нич'о́ ни каў.*

НАЙ БОХ ПРИЙМА́Є ЗА ПОМЕ́РШІ ДУ́ШІ (ТАКО́Ї-ТО ФАМІ́ЛІЇ)**, ЗНА́НИХ І НИЗНА́НИХ НА́МИ** – мовна формула, яка викор. у дні поминання померлих, коли дають "за простибих": *Наї Бох прийма́йі за поме́рш'і ду́ш'і ус'і́х Петрі́шиних і Сеўч'уко́вих / зна́них і низна́них на́ми / ота́к йа каў / йіґ дайу́ за прости́бих / а за фам'і́л'ійу Калі́н'ч'іних і Гусар'уко́вих окро́ме дайу́* / *бо так годі́ц:е*.

НАЙ БОХ ПРИЙМА́Ї ПЕ́РЕ́ТЬ (називають ІМ'Я) **ДУШІ́** – формула, яка викор. у процесі поховального обряду, у дні поминання померлих, коли дають "за простибих": *Ан:і́ч'ка дава́ла ко́ждому кола́ч' / фл'е́шку воді́ / бо то бу́ла страшна́ жара́ / ї каза́ла / Наї Бох приї́ма́йі пе́рет' та́товойі душ'і́* / *вид дити́ни ч'у́ти таке́ бу́ло т'е́шко*.

НАЙ БУ́ДЕ ЗЛЕ, ШОБИ́ ПОТО́МУ БУ́ЛО ЛІ́ПШЕ (КРА́ШШЕ, ДО́БРЕ) – про готовність потерпіти заради кращого майбутнього: *Наї бу́де зле / шобі́ пото́му бу́ло л'і́пше / ми потерпимо́ / перебі́йімо́се / а́ле скаж'і́т / йеґ задо́ўго ч'іка́ти / колі́ це́му ўсе́му прі́йде кине́ц*? / *оц:е́ скаж'і́т*.

НА́ЙДЕ МЕНЕ́ (КОГО́С) **ЇК (ІК) НИ ГНИЙ, ТО ГНОЄ́НА ТРІ́СКА –** мене (когось) не оминає неприємність, прикра пригода: *Нашо́ йа / такі́ї штуба́к / зголо́с'уваласе дру́гому помоч'і́? / сиді́ / жі́нко / ті́хо / йік тебе́ ни клі́ч'ут / але́ н'і / йа ї́ду / бо то сус'і́ди / ота́к ура́с на́їде мене́ йік ни гниї / то гнойе́на тр'і́ска / в'і́ч'но у шош ста́ну*.

НАЙ ЗЕМНЯ́ БУ́ДЕ ПЕРО́М (ПУ́ХОМ) КОМУ́С – мовна формула, що викор. у процесі поховального обряду чи при згадці про когось із померлих: *Ад'і́ забра́ў / Мару́с'ко / Бох тво́го та́та / наї земн'а́ йіму́ бу́де пу́хом* / *наї йіму́ до́бре споч'іва́йіц:е*.

НАЙ ІДЕ́, КУДА́ ЙДЕ (ЄК (СОБІ́) ІДЕ́; КУДА́ СЕ НАПРА́ВИЛО; КУДА́ ЇМУ́ СЕ ХО́ЧІ) – не потрібно втручатися в дії когось (хід, протікання чогось): *Наї іде́ / куда́ ї́де / ми се ни м'іш'е́йімо; Наї іде́ / куда́ ї́де / куда́ соб'і́ напра́вилосе / ми ї так н'іч'о́ ни зм'і́нимо / на́в'іт' іґ би ду́же хот'і́ли; Йек іде́ / так наї іде́ / мо́же / ўно на л'і́пше* / *то по ўс'е́кому складайі́ц:е*.

НАЙ І МОЄ́ ПИ́ДЕ НА БО́ЖЕ – про пожертву, яку хтось здійснює відповідно до своїх статків: *Ма́тка / кі́л'ко могла́ / дава́ла на це́р'кву / і ўрас*

каза́ла / наї мо́го бу́де оти́ц'ко / але́ наї і ўно пи́де на Бо́же / наї і ўно та́мки бу́де / ц:е йе ду́же му́др'і слова́.

НАЙ ЇГО́ (ЇЇ ТА ІН.) **ГОЛОВА́ ТИМ (ЦИМ** ТА ІН.**) СЕ ЖУ́РИ** – нехай він (вона та ін.) тим (цим та ін.) проймається: *А йа ч'о́ ма́йу се жури́ти? / наї йіго́ голова́ тим се жу́ри / мойа́ жура́ шош го́н:а помоч'і́? / то йі́х д'і́ти / таї наї ду́майут / йек йім помоч'і́ / а стара́ ба́ба іку по́мич' даст? / х'іба́ лиш се скри́ви; Іке́ ў ме́не бу́ло на по́дри с'і́но / йа т:о ўс'о навес'н'і́ йім да́ла / ї кушуту́ тро́хи бу́ло / то ї т:о пишло́ / а би́рше н'ійе́ких с'іни́ў нима́ / тепе́рки наї Мар'і́ч':іна голова́ се жу́ри / ч'ем ме коро́ву гудува́ти і ци ста́не то́го / шо ма́йут / ви́зимувати? / наї ду́майут / бо йа ура́с ма́ла про запа́с / с'і́на до ново́го става́ло / дот'іга́ла на́в'іт' / ік весна́ се бари́ла / йа ц:е ўрас йім нага́дувала / але́ ста́ршого ни ўрас молодо́му хо́ч'іц:е слу́хати / вин соб'і́ свойе́ зна́йі.*

НАЙ ЇГО́ (ЇЇ ТА ІН.**) ГОЛОВА́ ТИМ (ЦИМ** ТА ІН.**) СЕ НИ ЖУ́РИ** – нехай він (вона та ін.) цим не проймається: *А ч'о ўна м'іш'е́йіц:е / л'і́зе ни ў свойе́? / наї йійі́ голова́ цим се ни жу́ри / там йе куму́ жури́тисе / а ўна наї свойе́ посоко́ти / у не́йі йе шо.*

НА́ЙКО – *незм.*, *у знач.* “цікаво знати”, “побачимо”: *На́їко / уже́ доч'іка́йімо до за́ўтра / ўч'у́йімо / шо до́хтор' ска́же*; *Мар'і́ка ма́ла би приїти́ помоч'і́ веснува́ти / на́їко / ци да́ли зна́ти ў Роже́н' / ци н'і?*; *На́їко / шо сам хлопч'і́ш'і ска́же / ме жени́тисе ци н'і.*

НАЙКРА́ШШЕ З НАЙГИ́РШОГО – вислів викор. у ситуаціях, коли мовець оцінює щось, класифікує предмети, речі різного ґатунку: *Йе́блука ни пе́рш'а кл'а́са / але́ ц:е / шо йе / то наїкра́ш:е з наїги́ршого*; *А та́меч'ки шо / йе ш ч'о́го вибера́ти? / от:о́ ўс'о / шо се лиши́ло / то наїкра́ш:е з наїги́ршого / а ви ка́жете.*

НАЙ МЕНЕ́ НИ ЗАСВА́ТАЮТ – висл. викор. у ситуаціях, коли мовець (одружена жінка) хоче сказати: “мені байдуже”; підкреслити удавану чи реальну байдужість стос. свого зовнішнього вигляду: *Ни бу́ду се виўбе́рувати / наї мене́ ни засва́тайут / ікшо́ кому́с нидого́да*; *М'ін'і́ ўс'о он:о́ / хто йек се поди́ви / наї соб'і́ ди́виц:е / до́ки гаш о́ч'і ни забол'у́т / йа ни боро́н'у / ог:о́ / ма́ла бих пусти́м се гри́сти / наї мене́ ни засва́тайут / ік шош кому́с се ни ўда́ло; Шо́ йа хо́ч'у сказа́ти? / у Т'у́дев'і так ка́жут / наї мене́ ни засва́тайут / ка́жут / але́ хто? / д'і́ўка таке́ н'іко́ли ни ска́же / цисе́ мо́же говори́ти жи́нка ци на́в'іт' ба́ба / гет ста́рш'а жи́нка / іка так жерту́йі / хо́ч'і цим показа́ти / шо їйі ўс'о он:о́ / йек уна́ вигл'іда́йі / це так се ка́же про л'у́цке о́ко / бо ўна / хот' і ста́рш'а / але́ мо́же бу́ти до́ста фа́їно зи́брана / уна́ цисе́ зна́йі / але́ хо́ч'і показа́ти / шо ўна ни ду́же за ц:е*

дбáйі / ўна ни штрамýйiц:е / то самó ў нéйі так виxóди / бо дé ў нéйі йе ч’ес за такé дбáти? / *нимá н'ікрúшки*.

НАЙМИ́ТИ – найняти: *Зáрас у Т'ýдев’і ни так гáла пáла нáїмеш когóс / ни дýже ідýт на ден'кú / а йік нáїмеш / шо мýсиш йімý шош дóброго дáти з':íсти / три рáзи мáйіш зр'іхтувáти / і пóрц'ійа мáйі бýти / то виxóди / шо ти дéн'ку кóло йíдиї збаўуéйіш / а дрýгиї тоб’í рóби / то йéк ц:е? / виплáт'уйіц:е? / алé шо / ік ни гóден / то мус наїмáти*.

НАЙМИ́ТИСЕ – найнятися: *Ти ч’ійá / д'íўч’іно? / йа би наїмúўсе с тобóў оц:é с'ін'цé згр'ібáти / мих би ї задýрно робúти / іґ бес приїмúла ў компáн'ійу* / *Д'іковáт' / вýїку / алé ід'íт соб’í вýїну шукáїте / а йа ўже ікóс дам соб’í рáду самá / Та їкиї йа тоб’í вýїко*?

НА́ЙМЛЕ́НИЙ – найнятий: *Н'і / то наїмлéн'і л'ýде / ўни з Ростúк / унú ў мéне два дни мут йéгоди брáти / а потóму до Гáн'і пúдут.*

НА́ЙМЛЕ́НО – найнято: *Наїмлéно пйет' маїстрúў / а потóму ш’:е одéн прúйде / і так мут робúти / дóки ни зрóбйі.*

НАЙ НА ЦЕ́МУ СТА́НЕЦЦЕ (СЕ ЗАСТАНО́ВИ), БО МОГЛО́ БИ БУ́ТИ ГИ́РШЕ – оцінюючи ситуацію, мовець себе (когось) заспокоює: “Добре, що не сталося гіршого”: *На базарú ў нéйі укрáли сóтку / а йа кáў / ни гризúсе / наї на цéму стáнец:е / бо моглú вúт'ігнути ўс'о / мáйіш ш’éс'т'і / шо грóш’і бýли розд'íлен'і / он':í там / а он':í / ў пáзус'і.*

НАЙ НА ЦИМ СЕ СКІНЬЧЕ́Ї (СЕ СКИНЬЧЕ́Ї) – нехай неприємності, біди на цьому закінчаться: *Йа лиш каў / наї на цим се ск’ін'ч’éйі / шобú гúршого ни бýло; Гаї / шо бýло / т:о бýло / ми ўже ўс'о вúйіснили / і наї на цим се ск’ін'ч’éйі / бúрше н'ійéких запúтан' н'іўкóго ни мáйі бýти / ми соб’í дóбр'і / таї ус'ó / а дрýг’і наї кáжут / шо хóч’ут*.

НАЙ НИ ВИД МЕ́НЕ (НИ ВИД НАС) ЦЦЕ (ЦИСЕ́; ОЦЦЕ́); **ТТО (ТОТО́, ОТОТО́) ВИХО́ДИ (ЙДЕ) –** прохання не вказувати джерело повідомлення; не виявляти свою обізнаність із певною інформацією; мовчати, намагаючись у такий спосіб уникнути неприємностей: *Йа вам скаў / алé бестé н'ікóму ни казáли / вúтки ви тотó ўзнáли / бо Бóже боронú / ни хóч’у б’ідú / наї ни вид мéне тотó виxóди / цисé ни лиш йа знáйу / а богáто ў цéму к’ірýнку; Бýдемо ц'íхо сид'íти / наї ни вид нас цисé виxóди / йа звóдиї ни хóч’у / таї ти абéс ни проговорúласе / ік ме хтос се питáти / ни ч’ýла ї ни знáйу / і ўс'о / наї сам’í мижú собóў по фам’іл'íйному се розберáйут / ми се ни м’іш’éйімо* / *бо нам клóпотиў ни тре*:.

НАЙПУ́ШШИЙ – дуже поганий; найгірший: *Отáк ік се подивúти / то ў мéне бýли наїпýш’:і йéблука / алé їкос тотó трýтиў / пускáў / йек мих; Ти / Прóц'ку / ў свóму сел'í кóждого знáйіш / а з дрýгого / вúтки йіс гóден*

зна́ти? / мо́жеш тра́фити на наȋпу́ш:е / то так йе / д'і́ўка фа́ȋна / тоб’і́ вигл'іда́йі / шо ґаздиўска́ / а то мо́же бу́ти пусте́ч’і / йа лиш на т:о каў / абе́с уваж’е́ў / бі́рше н'і на шо; *У сво́му сел'і́ зна́йіш / хто ґазда́ / а хто н'і / а ў ч’ужо́му мо́жеш наȋпу́ш:е ўз'е́ти*; *Посла́ла ч’олов’і́ка купи́ти по́рос'і / а вин купи́ў наȋпу́ш:е / ї́ке лиш мо́же бу́ти / гука́те / ни йі́ст до́бре / з ла́боў ікýс б’іду́ ма́йі*; *Наȋпу́ш’:і гру́ш’і кладу́ ў кош’і́л' / а ни́ ў па́ку.*

НАЙ СЕ ДІЇ БО́ЖЯ ВО́ЛЯ – як буде, так нехай буде: *Ми ўже н'і до ч’о́го се ни м’іш’е́йімо / наї се д'і́йі Бо́ж’а во́л'а / бо шо́ се гри́сти? / йеґ Бох даст / так бу́де / куда́ ї́де / наї туда́ ї́де / пово́ли се ру́хаȋ.*

НАЙ СЕ ПРЕЧЬ КА́ЖЕ – викор. у висл., коли мовець, даючи негативну оцінку чомусь, магією цієї формули стверджує : “Нехай зникне те, що я побачив чи почув”; “Хай Бог боронить від такого кожного”; краще не говорити; не варто згадувати: *Шо тогди́ роби́лосе / наї се преч' ка́же*; *Бо́же борони́ / наї се преч’ ка́же / шо́ ўни витвор'е́ли*; *Шо там се роби́ло / наї се преч’ ка́же / витко́ли жийу́ / ш’і смих тако́го ни ви́д'іў*; *Йо:ї / шо смих йа ви́д'іла / наї се преч’ ка́же / гаш бо́йусе за т:о зга́дувати; Аг’і́ / йек йа се наму́ч’іў / мин'і́ таке́ се сни́ло / шо наї се преч’ ка́же / гаш ни го́ден за т:о говори́ти / Го́сподеч’ку ми́лиȋ / ч’о́ ўно ма́ло мин'і́ манти́тисе? / таже́ йа за таке́ ни мих і поду́мати / а ўно мене́ ви́мордувало до посл'і́н:ого / И:ї / бра́ч’:іку М’іха́ / спи́ц:е / таї сни́ц:е / це ни йе пйе́тнишниȋ сон / це ўже́ до́бре / але́ ви́каж’іт Оч’іна́ш / таї на тим се ск’ін'ч’е́йі / оц:е́ зроб’і́т.*

НАЙ СОБІ́ МАСТИ́Т (МАСТЮ́Т, МАСТЄ́) ГО́ЛУ – *згруб.*, “нехай діє, як хто хоче, вважає за потрібне; я відмежовуюся від цього”: *Ро́дич’і йі́м до́бре ра́д'ут / а йі́к уни́ тако́йі ра́ди ни приȋма́йут / то наї соб’і́ мас'т'у́т го́лу*; *Мар'і́ / та наї соб’і́ ўна масти́т го́лу / и:ї / йа се диву́йу з вас / ви шо́ / хо́ч’іте напра́вити кому́с йіго́ жит'е́? / о: / то напра́виў би / іґби́ хтос це́го хот'і́ў / а йі́к ї́йі так до́бре / то шо́ ви хо́ч’іте? / каў вам / лиш’і́ц:е пусто́го / у вас йе за шо ду́мати.*

НАЙСТА́РШЕ СЛО́ВО – вагоме, мудре слово, сказане усіма шанованою людиною – батьком, матір’ю чи кимось із родичів: *Д'е́деве сло́во / наїста́рше / йек вин ска́же / так і бу́де; У на́шиȋ роди́н'і наїста́рше сло́во бу́ло д'і́дове / на́в’іт' та́то ура́с роби́ў так / йек йіму́ пора́ди д'іт / але́ хо́ч’у сказа́ти / шо ї ма́ма бога́то ў ч’о́му се розум’і́ла / уна́ ма́ла таке́ ч’ут':е́ / таки́ȋ о́стриȋ ро́зум / шо напере́т зна́ла / іки́ȋ мо́же бу́ти ў ч’о́мус розви́ї / ч’ем уно́ го́н:о се с'к’ін'ч’е́ти / шо́ тре́ба зроби́ти / аби́ ви́ȋшло на до́бре / усе́му р'ет зна́ла / уна́ сво́йім ро́зумом випере́д'увала нас ус'і́х / і ма́мине сло́во бога́то вартува́ло / а йі́к уна́ видиȋшла́ вид нас / то кс'он͡дз за ц:е каза́ў / ду́же фа́ȋн'і слова́ за н'у говори́ў / тики́ так’і́ / шо ну*; *Ти / хло́пч’і*

/ наӥме́нчиӣ / а хоч' / шобы́ твойе́ сло́во бу́ло наӥста́рше / а то так нима́ / л'у́пч'іку; Ми ўра́дили / шо ўра́дили / а бу́де так / ік ска́же д'іт Л'ес'о́ / ӥіго́ сло́во / наӥста́рше; Е: / та то ма́йі ма́ӥстер диви́тисе / ви м'ін'і́ ка́жете за пӥец / та́к'ік би ӥа вит то́го / а шо́ ӥа зна́ӥу / це т:о / шо пӥец ма́йі фа́ӥно гр'і́ти / а ӥе́к цисе́ зроби́ти / шо́ тре: переробӥе́ти / це ви́н ска́же / ту́тки ӥіго́ сло́во ма́йі бу́ти наӥста́рше / лиш так.

НАЙ ТЕБЕ́ (ВАС, ЇГО́, ЇЇ, ЇХ) ҐУ́РСКИЙ О́ЗМЕ – щоб тобі (йому, їм та ін.) не було добра; іди (“ідіт”) до “діття”: *Наӥ тебе́ ґу́рскиӣ о́зме / ӥек ти м'ін'і́ ўӥі́усе ў печ'інки́; Наӥ ӥіх ґу́рскиӣ о́зме з ӥіх робота́ми таӥ с тим / шо́ ўни за н'у плат'у́т / ӥек уни́ ц'іну́ӥут на́ше жит'е́.*

НАЙ ТЕБЕ́ (ВАС, ЇГО́, ЇХ, ЇЇ; ТО (ТТО); ЦЦЕ, ЦИСЕ́) ШЛЯХ ТРА́ФИ – *лайл.*, вжив. для вираж. обурення, злості, незадоволення ким-, чим-небудь: *Наӥ тебе́ шл'ах тра́фи с тво́ӥіми бр'і́хн'ами таӥ з ус'і́м; Наӥ ӥіго́ шл'ах тра́фи / ӥе́к уно́ мене́ ви́муч'іло / на во́лос смих ни ўсну́ў; Наӥ вас ус'і́х шл'ах тра́фи / таӥ повитрафӥе́йі / до ла́би наӥ повитрафӥе́йі / ӥе́к ви мене́ се нагри́зли; Наӥ ц:е шл'ах тра́фи / ки́л'ко ўно го́н:о бу́ти? / бӥеш собо́ў / а доби́тисе н'іч'о́ ни го́ден / та́к'ік би пе́рет' тобо́ў бу́ла зал'і́зна с'т'іна́ / та ки́л'ко це́му мош терп'і́ти?; Наӥ то шл'ах тра́фи / та ӥа ч'ут' ноги́ се ни збуў ч'е́рез от:у́ дрит' / іду́ соб'і́ / таӥ де́ ӥа ди́ўӥусе пид но́ги? / а то ад'і́ шо / на ри́ўниӣ доро́з'і мене́ наӥшло́.*

НАЙТИ́ – знайти, встановити причину: *Ни могли́ до́ўго наӥти́ / вит ч'о́го нога́ спуха́йі*; *М'ін'і́ ли́ш би се здаў отаки́ӣ шнур / де́ би ӥіго́ наӥти́? / ану́ко подиви́се ў оборо́з'і*; *Ану́ див'і́ц:е / шо ӥа наӥшла́ у скри́ни.*

НАЙТИ́ (СВОЄ́) ШЄ́СТІ – почуватися щасливим: *Іва́н до́ўго ни жени́ўсе / шука́ў / і наӥшо́ў своӥе́ ш'е́с'т'і / це ік л'удина́ ду́же задово́лена тим / шо ма́йі / ч'іго́ ўна ду́же хот'і́ла / до ч'о́го до́ўго ӥшла / перебо́р'увала тото́ / шо заваж'е́ло ӥйі диӥти́ / і ӥік уна́ диӥшла́ / виӥшла́ на ґру́ник / отогди́ ч'у́йі / шо ўна ш'ісли́ва / оц:е́ ӥа так рузум'і́ӥу / це коли́ тоб'і́ так до́бре / шо хо́ч'іц:е лет'і́ти; Хтос нахо́ди своӥе́ ш'е́с'т'і / а хтос н'і / і тот / шо ни наӥшо́ў / ду́майі / шо ӥіго́ нима́; Ў Т'у́дев'і р'і́тко каўт / шо хтос наӥшо́ў своӥе́ ш'е́с'т'і / би́рше ч'у́ти / маў ш'е́с'т'і / ма́ла ш'е́с'т'і / і на́в'іт' ік хтос ш'ісли́виӣ / вин тото́ го́лосно ни ме каза́ти / ме боӥе́тисе / би хтос ни наўро́ч'іў / л'у́де би́рше про́с'т'і слова́ говор'ут / а до таки́х ни ду́же зви́ч'н'і / і ӥік кому́с до́бре / то цим ни фал'у́ц:е.*

НАЙТИ́ (ШУКА́ТИ) БОЛУ́ (НА СВОЮ́ (СВУЮ́) ГО́ЛУ) – знайти (мати) зайвий клопіт, переживання: *Ни бу́ло кло́потиў / таӥ сиди́ ц'і́хо / а́ле де́ ӥа ўтихоми́р'усе? / ік нима́ / то тре́ба шука́ти / ад'і́ наӥшла́ болу́ на своӥу́ го́лу / Та ви хот'і́ли / ӥек л'і́пше / ви шо? / це́го хот'і́ли*?

НАЙТИ́ БІДУ́ – попасти в неприємну ситуацію: *Ад'і́ / ўтекла́ вит кло́поту / а найшла́ б'іду́; Жиў ч'олов'і́к спок'і́йно / низле́ / а́ле хот'і́ў л'і́пшого / таї найшо́ў б'іду́ / То / Вас'у́ / ни вин / то йіго́ б'іда́ найшла́ / і то ни одна́ / бо ї жи́нка засла́бла / б'іда́ он:а́ ни хо́ди*.

НАЙТИ́ МИЖИ́ СОБО́В – не порозумітися; посваритися: *Е: / та то колі́ бу́ло? / тепе́рки ўни се ни схо́д'ут / найшли́ ми́жи собо́ў за їк'іс драни́ц'і / ци то за дош'кі́ / йа ўже ни памн'іта́йу / лиш зна́йу / шо ни гово́р'і / лиш Сла́ваїсу / і ўс'о; Паўл'і́ / а то т'е́шко шош найти́ ми́жи собо́ў? / т'е́ш:е попуска́ти одно́ о́дному / але́ йік так ни роби́ти / то на їке жит'е́ мош се над'іва́ти? / Ну але́ ї ни мо́же бу́ти тако́го / шо оде́н попуска́йі / а дру́гиї упера́йіц:е ро́гом / тот'і́ ро́ги тако́ш му́с'ут тро́хи ш':іба́тисе / Ну та так / і т:о пра́ўда*.

НАЙТИ́ НА СВОЮ́ (СВУЮ́) ГО́ЛУ – через необачні дії зазнати клопотів, неприємностей: *Шо́ мене́ туда́ поне́сло? / іки́ї д'і́т':о труч'е́ў у пле́ч'і? / ни зна́йу / а́ле пишла́ / таї ма́йу / найшла́ на свойу́ го́лу; Хот'і́ў йіс йек л'і́пше / а тепе́р ма́йіш на свуйу́ го́лу / мої / та йік ни клич'ут / ни б'іжи́ помога́ти / а тепе́рки тебе́ зро́бйут ви́н:им / скаўт / шо то ти дес йім тот'і́ ко́ўпки зад'і́ў*; *І робі́ кому́с до́бре / хот'і́ла смих зроби́ти / ї найшла́ на свойу́ го́лу / тепе́рки ни зна́йу / йек с то́го ви́йти; Кобі́бито ро́зум напере́т на шош до́бре настаўйе́ў / а то хо́ч'іш / йек л'і́пше / таї вигл'іда́йі / шо так уно́ бу́де / а б'іда́ / шо ни ўрас до́брим се к'ін'ч'е́йі / Йо / так бува́йі / м'ії д'е́д'а каза́ў / Ік хоч' найти́ с'в'і́жиї кло́пит на свойу́ го́лу / ш':е́ре пора́т' шош кому́с / а тогді́ меш ви́д'іти / шо с то́го бу́де / йік на до́бре пи́де / то за те́бе забу́дут і д'ікова́т' вид них ни ўч'у́йіш / а йік на зле / то до к'ін'ц'а́ в'і́ку мут тото́ памн'іта́ти*.

НАЙТИ́ ПРА́ВО – досягти справедливості; притягти до відповідальності когось: *Абе́с соб'і́ ни ду́маў і ни гада́ў / йа на́йду на те́бе пра́во / бо ш'і ни таки́х гонори́стих роби́ли шоўко́вими / йа зна́йу / ў котр'і́ две́р'і їти / і котр'і́ м'ін'і́ се ўтво́р'ут / н'і / йа ни пу́ж'ійу / йа лиш нага́дуйу / шо ш'і ї ни на таки́х / ік ти / нахо́диц:е пра́во; Нага́дуйу соб'і́ / йеґ з:а Пол'ш'і́ Йуц'ко́ дошу́куваўсе пра́ва / хот'і́ў найти́ йіго́ / таї до́ти ходи́ў / до́ки ў не́го ни видибра́ли т:о / шо маў / ха́ту / козу́ / їкиїс ґрунте́ц / то йік м'ії д'іт дес ч'уў / шо хтос шука́йі пра́ва / то вин с'м'ійе́ўсе і каза́ў / ота́к на́йде / йік Пара́нин Йуц'ко́ / так са́мо пого́сти*.

НАЙТИ́ СВОЄ́ – знайти бажане: *На и́нчу / по́плат'н'іш:у робо́ту ни хо́ч'і їти / ка́же / шо ту́тки йіму́ до́бре / шо це йіго́ / Ну таї до́бре / найти́ свойе́ / то йе вели́ка шту́ка / за таки́м л'у́де упакі́ с'в'і́та їдут; До́ўго ни*

жени́ўсе / але́ д'е́кувати Бо́гу / ка́же / шо на́йшо́ў свойе́ / ў нед'і́л'у сло́во бу́де / ми ви́д'іли / фа́йна д'і́ўч'іна / тики́ до́ста нипога́на.

НАЙТИ́ ШОШ ІС КИ́МОС – мати суперечку, посваритися: *На́йшо́ў з ва́шоў сус'і́доў за киў / тоги́т буў пожи́ч'іў / а ўна ка́же / шо вид:а́ла / і ш'і божи́ц:е / дола́зи до оч'е́ї / іґ д'і́т':о*; *Уни́ найшли́ шош мі́жи собо́ў / таї ни гово́р'і / лиш Сла́ваїсу; Мар'і́ка с Петри́хоў найшли́ бу́ли шош / то ш'і вид серéд'л'іта т'е́гнец:е / тепе́рки ни зна́йу / шо до ч'о́го*.

НАЙТИ́СЕ – 1) знайтися: *На́йдец:е ва́ш'а ба́ба / ни б'і́їтесе*; *Ад'і́ найшло́се / у шуфл'а́д'і бу́ло / а ви де́ шука́ли? / йа каза́ў / шо оту́тки; Ни ду́мали ї ни гада́ли / шо за них хтос проголосу́йі / але́ па́ру таки́х найшло́се; То ни с Т'у́дева / вин соб'і́ зговори́ў з іки́мос староку́цким ма́їстром / на́йшо́ўсе таки́ї / шо згоди́ўсе пола́годити дах*; 2) зустрітися: *Ад'і́ хто їде / ході́ суда́ / Мару́с'ко / до́ма р'і́тко ви́димосе / а ту́тки найшли́се / ти та́кош з йе́блуч'ками?*; 3) народитися: *У їки́їс ч'ес у них д'і́ўч'інка найшла́се / а пото́му ўни ма́ли ш'і одно́го хло́пц'а / дво́йі д'іточ'о́к у них бу́ло*.

НАЙ ТОБІ́ ПЕС ГУ́БИ ОБЛИ́ЖЕ (НАЙ БИ ТОБІ́ ПЕС ГУ́БИ ОБЛИЗА́В) – 1) після почутої розповіді про смішний випадок, комічну ситуацію тощо, які майстерно хтось описав, мовець згаданою формулою ніби висловлює: "Щоб ти здоров був", "Дякую, розсмішив, бажаю, щоб і далі ти міг так розказувати": *Іва́нку / наї тоб'і́ пес гу́би обли́же / йе́к ти ўс'о́ допри́кладно та фа́йно ка́жеш / ану́ / ш'і покажи́ / йек Митри́ха свари́ц:е / ік ву́їко ви́пйі;* 2) *жарт*., після смачного обіду чи вечері старший так може пожартувати з молодшим, дорослі – з дітьми: *Фа́йно йіс попо́йі́ў? / ви́жу / шо тоб'і́ посмакува́ло / а тепе́рен'ки б'іжи́ / наї тоб'і́ пес гу́би обли́же / але́ бо́рзо / борзе́н'ко / бо та́мки / ко́ло ро́та ї на боро́д'і́ / ад'і́ ки́л'ко масно́го се лиши́ло*.

НАЙ УСЬО́ (УНО́; ЦИСЕ́, ЩЕ) З НО́ЧЄВ (З НИ́ЧЧЬОВ, З НИ́ЧЬОВ) ПРОПАДА́Ї (ПРОПА́ДЕ, ЗГИ́НЕ ТА ІН.**)** – нехай ніщо не порушує нічний сон і спокій людини: *Паз'у́н'ко / лиш'і́м цисе́ / наї уно́ їде з но́ч'еў / наї про́падом пропада́йі; Йоі / ни зга́дуїмо йіго́ про́тиў но́ч'і / наї ус'о́ з ни́ч':оў пропа́де; Шо́ ви зач'е́ли? / то нич' / наї ус'о́ з неў види́їде; Хто на́нич' таке́ зач'іна́йі? / лиш'і́ц:е пусто́го / наї уно́ з ни́ч':оў пропа́де*.

НАЙ УСЬО́ ЦЕ (ЩЕ, ЦИСЕ́; ТО, ТОТО́, ТТО; ВИН, УНА́, УНИ́ ТА ІН.) **ПРО́ПАДОМ ПРОПАДА́Є** – *згруб*., *лайл*., викор. у висл., коли мовець хоче "відмежуватися" від побаченого чи пережитого, даючи йому негативну оцінку: *Йа / Мару́с'ко / ста́ла мудр'і́ш':а / йа ўже так ни пережива́йу за ўс'о́ / йік ра́н'че / ни м'іш'е́йусе ў йіх ґаздиўство́ / наї соб'і́*

гóлу мас'т'ýт / ік йим так дóбре / то ч'о м'ін'í мáйі бýти зле? / наĭ ўс'ó т:о прóпадом пропадáйі / м'ін'í шо / йа скрáйу вит тóго.

НАЙФАЙНÍШШЕ – *присл*. від НАЙФАЙНÍШШИЙ: *Зробúў йис / Никóл'ч'іку / наĭфаін'íш:е / крáш:е бýти ни мóже / д'іковáт' / абéз здорóў буў / бýду твóму д'éдеви тебé фалúти / бо то варт.*

НАЙФАЙНÍШШИЙ – найкрасивіший, найкращий: *Сегóн:е парупкú виберáли наĭфаін'íш:у д'íўч'іну / і знáйіте / когó вúбрали? / н'іко́ли ни ўгадáйіте / анý каж'íт / котрý бéсте ви вúбрали*? / *анý*?

НАЙ ЦЕ (ЦЦЕ, ЦИСÉ) ВСÉ (ЇГÓ, ЇХ; ТТО ТА ІН.**) ГРИМ УБ'Є́ (ПОБ'Є́, ПОВБИВÁЇ, ПОВИБИВÁЇ ДО ЛÁБИ)** – *лайл*., прокльон: *Наĭ йіх грим поўбивáйі / йік унú потрáфили отáк об'ійтúсе с:иротóў.*

НАЙ ЦЕ (ЦЦЕ, ЦИСÉ) ВСЕ (НАЙ БИ ЦЕ ВСЕ) ТРÁФИ (ТРÁФИЛО; ТРÁФИТ ТА ВИ́ТРАФИТ; ВИ́ТРАФИЛО, ПОВИТРÁФ'ЮВАЛО) – те саме, що НАЙ ЦЕ ШЛЯХ ТРÁФИ: *Ік так мáйі бýти / то наĭ це ўсе трáфит та вúтрафит / бúрше ни мáйу шо сказáти; Наĭ це ўсе трáфи / с такúми коштáми і с такúм договор'ін'ім*.

НАЙ ЦЕ (ЦЦЕ, ЦИСÉ) ЧЬОРТ ÓЗМЕ (ЗАБЕРÁЇ, ЗАБЕРÉ) – *лайл*., ужив., для вираження обурення, незадоволення ким-, чим-небудь: *Наĭ це ўсе згорúт / наĭ йігó ч'орт заберáйі / ік йа мáйу так бúти собóў / а кóристи с тóго нимá / наĭ ус'ó їде до д'íч':ойі мáми.*

НАЙ ЦЕ (ЦЦЕ, ЦИСÉ; ЇГÓ ТА ІН.**) ДÍТТЬО (ДÍЧЧЯ МÁМА) ÓЗМЕ** – *лайл*., різке вираження збайдужіння, невдоволення, негативної оцінки чогось: *Наĭ цисé д'íт':о óзме / ік йа мáйу с цим так се намýч'іти; Наĭ ц:е д'íт':о óзме / с цúми зарúпками таĭ з усúм; Наĭ йігó д'íч':а мáма óзме / шó смих напацúўсе кóло цéго бугаĭá / то зв'іринá / а ни бик / вин лиш се подúви / а м'ін'í ўже зле се рóби / каў вам / лиш се подúви*.

НАЙ ЦЕ (ЦЦЕ, ЦИСÉ; ЇГÓ ТА ІН.**) ШЛЯХ ТРÁФИ** – *лайл*., прокльон: *Наĭ ц:е шл'ах трáфи / с такúм жит'éм і с такúми пйін'ўгами; Наĭ йігó шл'ах трáфи / наĭ йімý тотó обéрнец:е / шо вин нам зробúў; Наĭ йігó шл'ах трáфи / бйеш собóў / а доробúтисе до ч'óгос ни гóден; Наĭ йійí шл'ах трáфи / старá каргá / а рот такúĭ / ік вéрш'а*.

НАЙ ЦЕ (ЦЦЕ, ЦИСÉ; ТЕБÉ, ЇГÓ ТА ІН.) **КОЛЬКИ́ ÓЗМУТ (НÁЙДУТ**) – хай йому грець: *Наĭ це кол'кú óзмут та óзмут / шó ми тепéрки бýдемо робúти?; Наĭ тебé кол'кú óзмут / с такúм об'íц'ін'ім і с такóў робóтоў; Наĭ йігó кол'кú óзмут / к'íл'ко то трéба се наб'íгати / шобú отакý пустý спрáўку вúбрати*.

НАЙ ЦЕ (ЦЦЕ, ЦИСÉ; ТЕБÉ, ЇГÓ ТА ІН.**) ХОЛЄ́РА ÓЗМЕ (ВÓЗМЕ)** – побажання зла комусь; оцінка чогось як різко негативна чи

позитивна: *А наї цисе́ хол'е́ра о́зме / к'і́л'ко йа ш'і ма́йу с цим пусти́м му́ч'ітисе?; А наї тебе́ хол'е́ра о́зме / йек йа тебе́ л'у́бйу / ану́ ході́ суда́ наї тебе́ поду́шу; А наї йіго́ хол'е́ра о́зме с ті́ми бутина́ми / таї зо́ўс'ім / так мо́жно соб'і́ жит'е́ угро́бити; Наї йіго́ хол'е́ра о́зме / їке ўс'е́ке вин зна́йі / би́рше / йік старе́ / бигме́ / йа то́го ни зна́йу.*

НАЙШЛО́ (НАХО́ДИ, НА́ЙДЕ) ШОШ НА КО́ГОС – хтось раптово, здавалось би, не вмотивовано починає діяти, постаючи перед кимось у несподіваному, незвичному ракурсі: *Ни зна́йу / шо на н'у наїшло́ / а́ле ўна сама́ сказа́ла / шо пі́де на мойу́ з'м'і́ну за́м'іс'т' ме́не / ка́же / рас дити́на присла́бла / то йа помо́жу; Ни зна́йу / шо на Паз'у́н'у наїшло́ / а́ле йа тако́ў л'у́тоў йійі́ ш'і ни ви́д'іла; На не́го де́коли шош таке́ нахо́ди / шо вин н'іским ни хо́ч'і говори́ти; На ме́не тако́ш мо́же шош таке́ наїті́ / шо йа н'ікі́го ни хо́ч'у ви́д'іти / тогд́ йа ни диву́йусе з Мар'і́ч'ки / ік хо́ч'і побу́ти сама́ / ни допи́туїсе / ўна пото́му сама́ ўс'о роска́же / а йік н'і / ну то н'і*; *Це ни поди́бне на не́го / шош наїшло́ на ч'олов'і́ка / шо вин таке́ виговор'у́йі*; *Ни зна́йу / шош наїшло́ на н'у / сказа́ла / шо ногі́ йійі́ та́мки ни бу́де.*

НАЙШО́В (НАЙШЛА́, НАЙШЛИ́) ДУРНО́ГО (ДУ́РНЯ, ДУРНУ́, ДУРНИ́Х) – хтось не такий наївний, нерозумний, як комусь здається: *Ў горо́д'і мокро́ / а ви хо́ч'іте / шоби́ йа сапа́ла? / наїшли́ дурну́ / таже́ бур'е́н ни ни́ш'іц:е / а пересá́жуйіц:е з м'і́с'ц'а на м'і́сце / с таки́м са́пан'ім нима́ р'іду́ / ўно лиш помо́же йіму́ л'і́пше рости́.*

НАКАВАЛКО́ВАНИЙ (НАКАВАЛЦО́ВАНИЙ, НАКАВАЛЬЦО́ВАНИЙ) – *дієприкм.* від НАКАВАЛКУВА́ТИ (НАКАВАЛЦУВА́ТИ, НАКАВАЛЬЦУВА́ТИ): *До ч'о́го тепе́рки цес накавалко́ваниї ко́ўбок? / вин х'іба́ лиш на дрива́ пі́де / би́рше н'і на шо / а ви шо ска́жете*?

НАКАВАЛКУВА́ТИ (НАКАВАЛЦУВА́ТИ, НАКАВАЛЬЦУВА́ТИ) – нарізати (порізати, попилити) щось великими шматками: *Шо́ йіс накавалкува́ла? / ни кавалку́ї так кубасу́ / бо ни наста́ч'і / шо на сті́ў покла́сти / руба́ї тоне́н'ко / ота́к / ік Ан:и́ц'а зач'е́ла*; *Твойа́ голова́ н'іц ни ду́мала / рас йіс отаке́ накавалцува́ў / бо тот / шо напере́т ду́майі / н'іко́ли таке́ ни зро́би.*

НАКАЛАМОТИ́ТИ – *знев.*, *згруб.*, 1) “намішєти” при приготуванні страви, напою різних складників, що погіршує їх смакові якості: *Шо́ йісте́ ту́тки накаламоти́ли? / це ни йе ч'е́стиї малин:и́к / о́т'ік виногра́дом тро́хи вид:айе́*; *Йа проси́ла розво́ду принéсти / а ти шо́ у зба́н'ч'іку накаламоти́ла*?; 2) спричинити непорозуміння, гніви, сварку: *Побу́ла лиш дв'і годи́н'і / на́в'іт' пиў дни́ни ни ви́була / накаламоти́ла / ї утекла́ / сказа́ла / шо се ква́пи / ї пишла́ / ти шо / л'у́пко / пишла́ соб'і́ / а нам лиши́ла йіс*

пóўну хáту бр'ї́хн'їў і гризóти / ли́ш ми вит тóго лéд'а видийшли́ / кри́шку ўтихоми́рилисе / алé де: / кудá / зноў йіс приб'ї́гла с тим сами́м / Гóсподеч'ку ми́лий / колú цéму бýде краї?

НАКАЛАФЎЦЬКАТИ (НАКАЛАМЎЦЬКАТИ, НАКАЛЯФÓЦЬКАТИ) – *знев.*, *згруб.*, невміло приготувати якусь страву; невдало поєднати складники чогось, що не дає позитивного результату: *Накал'афýц'кала такóго / шо ни гóден у рот уз'éти*; *Хто ч'уў до пáч'ки др'ї́ш':а ти́л'ко оли́ви дáвати? / дé к'ї́сто ме рости́? / накал'афóц'кала йіс такé / шо прúйдец:е викидáти* / *дé пампушки́ с цéго мут дóбр'ї*?

НАКАЛЯГЎЗИТИ – *знев.*, *згруб.*, 1) зварити, приготувати якусь несмачну, на думку мовця, страву: *Такé накал'агýзила / шо ни бýло шо йї́сти / усти́т пéрет' сватáми / Бо то / л'ýпко / змáлку трéба бýло приýч'увати до вар'ї́н'а / а ни́ тогди́ / йік вид:айéц:е*; 2) при приготуванні страви поєднати, не думаючи над результатом, різні складники, не завжди сумісні: *До цéго шквар'óк / бураки́ў і окрóпу ни трéба бýло додавáти / йа ўч'éла тебé / йек нали́сники печ'ї́ / а тут накал'агýзила йіс такé / шо сви́н'і ни мут йї́сти*; 3) невміло, неохайно викон. якусь роботу: *Вин ни ўм'ї́йі мурувáти / ад'ї́ їке накал'агýзиў; Мукá на пидлóз'і / на грýб'і / ви́тко / шо ґазди́н'а пироги́ вари́ла / накал'агýзила / йік малá дити́на / д'ї́ўко / б'ї́йсе Бóга / тоб'ї́ к'ї́л'ко рóкиў? / та ў ц':і роки́ йа тебé ўже мáла / і на пйіт'óх косар'ї́ў ум'ї́ла зр'іхтувáти / і ус'ó ч'éсто ї фáйно; Накал'агýзили такé з грýбоў / шо дим ш'і ги́рше зач'éў іти́ ў хáт'і.*

НАКАПАРИ́ТИ – *знев.*, 1) насмітити, набруднити: *Див'ї́ц:е / абéсте ни накапари́ли за цих два дни / н'і тут / н'і понадв'ї́р'у*; 2) неохайно виконати якусь роботу, залишаючи після себе бруд і сміття: *Вин ш'і маў оц:é пидреїбувáти / алé шо / накапари́ў тай пишóў / а хто ц:е ме зам'ітáти*?

НАКАРÁТИСЕ – намучитися: *Унá / сарáка / накарáласе с цим ч'олов'ї́ком / би Бох борони́ў вит такóго* / *ой шо накарáласе*.

НАКАРКАНИ́ЧІТИ – *згруб.*, передбачити щось погане, несприятливе для когось; накликати, згідно з вірув., своїм пророцтвом якусь біду: *Ц'ї́хо сиди́ / бо ш'і накаркани́ч'іш такé / шо сегóн:е тхáт'і ни дойї́демо; Прийшлá снóч'і / накаркани́ч'іла м'ін'ї́ / і шó гадáйіш / дити́на ни заслáбла? / рáно до малóго / а ў нéго гор'éч'ка / йа губáми ўч'ýла; И:ї / ни слýхаї / то такá бáба / шо ўс'éке мóже накаркани́ч'іти.*

НАКАРКАНИ́ЧІТИ, ШО ТÓМУ РІДЎ НИМÁ – погано, неякісно виконати якусь роботу, передусім ідеться про шиття, в'язання: *Іґ безр'éдно ши́ти / так / шо хрéстики нири́ўн'і / шкутил'гáйут / то каўт / накаркани́ч'іла / шо тóму р'ідý нимá / це так говóр'ут / ік у кóгос*

нивúгл'ідне / ход'іќе шит'е́ ци плет'і́н'і / бо то ĭ плестú мош так / ік ни свóйіми рукáми / шо ни вúтко узóру / бо ік лиш ключ'кú зле порахóван'і / ни так нáбран'і / то рукавú ци плéч'і мут мóрш'ітисе / і йік таке́ ўбрáти / то меш вигл'ідáти / ік нич'вáлиĭ / а хто це́го хóч'і?

НАКАТЛЯФО́СИТИ (НАКАТЛЯФО́СЬКАТИ; НАКАТЛЯФУ́СЬКАТИ) – те саме, що й НАКАЛЯГУ́ЗИТИ: *И:ĭ / таке́ накатл'афóсила / шо ни бу́ло шо ў рот уз'е́ти / де́ ми тотó гóн':і бу́ли йі́сти? / а йа тогдú каў нев'і́с'ц'і / тáто кáже / шо йімý кортúт куле́ш'і / ану́ко с'ет' / а йа бóрзо зам'іш'е́йу / усмáжу йіце́ / вин смáшку л'у́би / таĭ наĭ йіст / шо йімý се хóч'і / а самá до се́бе се с'м'і́йу / бо де вин це́го гúне? / але́ рас приĭшóў у гóс'т'і до сúна / то ни пúде вúц:и голóн:иĭ / наĭ уже́ бу́де / шо хóч'і / а йа фáĭну р'ітку́ звар'у́ куле́шку / смáшка бу́де / таĭ пúде / а шо робúти? / уже́ н'іч'ó.*

НАКИ́ДУВАТИСЕ (НАКИДА́ТИСЕ) КОМУ́С – нав’язуватися комусь: *Та ўни / пре́ц'ін' / гонорóв'і / то ґáзди / ўни н'ікóму ни мут накúдуватисе / йо / ўни прóшен'і / але́ то тре: знáти / с ким говóриш і йе́ґ говóриш / а ц':і гадáли / шо до них розб'ігáйуц:е / гúнут ітú / н'і / такóго мижú ґáздами нимá / ти іде́ш / прóсиш ґазду́ приĭтú / а вин тоб'і́ фáĭно под'е́куйі / і йік прúĭде / то тоб'і́ велúкиĭ гóнир / Бабó / та ни пидоĭмáĭте так цисе́ / кóждиĭ мóже се милúти / іў бе́с'ід'і / іў тóму / шо шош ни так зробúў / а ц:е йім нау́ка / на дру́гиĭ рас мут знáти / йек охходúтисе с сус'і́дами / ни звод'і́т на велúке / Йа звóд'у / абе́сте ĭ ви знáли / йе́к мáйіте вестúсе мúжи л'уд'мú / абе́сте ни бу́ли тумакáми; Никóл'ц'о ни хот'і́ў з неў ходúти / ўна самá йімý накúдуваласе / де йі́йі́ хáта / а де / йігó? / а ўна ĭшла ў Долúну / н'і́би шош купувáти / шобú / мóже / здибáтисе / вин ни хот'і́ў / І ц:е таке́ дурне́ / хто тоб'і́ кáже? / когó ти слу́хайіш? / моĭ / та йіґ би ни хот'і́ў / то ни женúўбисе / сегóн:е н'іхтó н'ікóго ни застаўйе́йі брáти когóс / ік ни хóч'іш / а йігó йа самá ни рас у Цáрин'і з неў вúд'іла / але́ ни розум'і́йу / ч'о тебе́ так тотó мáйі охходúти? / шó / мáла йіс ік'і́с нáм'іри / ік'і́с вúди на шош? / ци ч'ó йіс цим так проĭмúласе?*

НА КИ́ЛЬКО ТОТО́ (ОЩЦЕ́, ЦИСЕ́, ЩЕ ТА ІН.**) ВИ́ТІГНЕ (ГО́ННО ВИ́ТІГНУТИ; ВИ́НЕСЕ)? –** скільки то (це) коштує (може коштувати)?: *Гаĭ каж'і́т / наĭ йа знáйу / на кúл'ко ц:е ўс'о мóже вúт'ігнути? / тúш'іч'і / в'ід'і́ / замáло / ци шó ви скáжете? / Йо / тúш'іч'і би бу́ло дóста / але́ йік уз'е́ти ход' би з двáц:ит' рóкиў назáт / отогдú йо; На кúл'ко вúт'ігне? / на тúл'ко / ік вýйко даў за корóву / абó ш'і ĭ за те́л'і / ш'і за те́л'і тудá додáти / отúл'ко дез бу́де; На кúл'ко тотó гóн:о вúт'ігнути? / Ну та ік н'іч'ó ў хáту ни купувáти / то дес тре: зо дв'і пе́н'ц'йі́йі мáти / а крáш:е / зо три / отогдú стáне.*

НА КИ́ЛЬКО? – *незм*., 1) на скільки, як довго?: *На ки́л'ко ї̆де́ш? / коли́ ч'іка́ти / на полу́н:е?*; 2) як, на скільки частин (разів)?: *На ки́л'ко под'іли́ти оц:у́ солони́ну / аби́ ў бер'ї́ўку се ўм'істи́ла*? / *ота́к до́бре*?

НАКИ́НУТИ (НАКИ́ДУВАТИ) О́КОМ – зацікавитисе кимось (чимсь): *Пара́ска даў̆но́ наки́нула о́ком на сироти́нцку присади́бу / така́ побо́жна / а тут ни побойе́ласе Бо́га / ви́тко / забу́ла за не́го.*

НАКИ́НУТИ (ШОШ) НА ЧІЮ́С ГО́ЛУ – завдати комусь зайвих клопотів: *Ма́тко / у вас і так до́ста кло́потиў / ни хот'і́ла бих ш'і ї̆ свойе́ вам накида́ти на го́лу* / *А дити́на ч'о ма́йі м'ін'і́ шко́дити? / вин у те́бе ч'е́мниї̆ / таї̆ пусти́ / наї̆ тро́хи побу́де / бо пото́му сам ни схо́ч'і суда́ прийіха́ти / ска́же / шо ту́тки ску́шно* / *шо корти́т до́ма бу́ти*.

НАКИРИ́ННЕНО – насмічено, забруднено: *Ви ни дов'іж'е́йіте ци гет сл'іп'і / шо ни ви́дите / йек у ку́хни накири́н:ено? / ци вам слу́жницу наї̆ми́ти*? / *ге? / бо йек у таки́ї̆ кири́н:и сид'і́ти*?

НАКИРИ́ННИТИ – насмітити, забруднити; розкидати щось, зробити безпорядки: *Йіле́ / йа зна́йу / шо то ни ти / а д'і́ти накири́н:или / а́ле приўч'е́ї̆ йіх до пор'е́тку / бо йік отаки́ми ви́ростут / то коли́с мут би́т'і / іки́ї̆ ч'олов'і́к ме таке́ терп'і́ти? / того́ диви́се / наї̆ уч'е́йуц:е ни роскида́ти / ни с'м'іти́ти / а йік нас'м'іти́лосе / бо́рзо замети́ / ни ч'іка́ї̆ / коли́ ма́ма зро́би / ота́к уч'е́ї̆*; *Д'іўки́ / а так накири́н:или ў ха́т'і* / *ану́ бо́рзо роб'і́м пор'е́док / гаї̆ / хто шо ро́би? / Йіле́ / ти фа́йно позам'іта́йіш / а ти / Паз'у́ / ускр'і́с' порохи́ повитера́ї̆ / а пото́му пидло́гу ум:и́йімо ї̆ ви́жмач'імо по́с'т'іл' / збери́ т:о / шо на лушка́х / йа ви́перу / уно́ бо́рзо ви́сохне / і две́ч'іру бу́де гото́ве / бо йек так? / так'і́ фа́йн'і д'іўч'е́та / аў̆ тако́му спи́ут? / йек так? / Бабо́ / та ту́тки нима́ ч'іго́с страшно́го / се зро́би / А ви доч'е́кували страшно́го? / ви хот'і́ли / шоби́ ва́ш'а ма́ма мене́ свари́ла / шо йа вас гет розл'іни́ла? / гаї̆ бо́рзо / бо само́ ни зро́биц:е / йа два дни ни зазера́ла суда́ / а то ад'і́ шо*.

НАКИРИ́ННЮВАТИ – *недок*. стос. НАКИРИ́ННИТИ: *Ви ни хот'і́ли накири́н':увати? / н'і? / то само́ се зроби́ло? / мо́же / ї̆ само́ / а́ле ви помож'і́т ба́пц'і ус'о́ фа́йно позбера́ти / бо ба́пку попе́рек боли́т се згина́ти / а ви скор'і / ма́хом тото́ зро́бите.*

НАКЛА́СТИ (НАКЛАДА́ТИ) НА́ПАСТЬ НА КО́ГОС – спричинити (спричинювати) комусь клопоти, хвилювання, біду: *Ў б'і́лиї̆ ден' / у с'в'іту́ нед'і́л'у накла́ли на ме́не на́пас'т' / каў̆т / шо то йа йім пут'н'і́ обм'ін'е́ла / д'в'і нов'і́ пу́тни на стар'і́ / а йа ви́д'іла / шо ўни лиши́ли бу́ли там стар'і́ / і шо́ йа ро́бйу? / йа лиш зибра́ла ус'і свойі́ пут'н'і́ / покла́ла ў р'ет ко́ло х'і́тар'а і каў̆ / гаї̆ вибера́йте / бер'і́т / котр'і́ ва́ш'і / а ў ме́не ма́йже ўс'і*

полúван'і / бер'і́т каў / а йік се ўдайýт / то йа вам задýрно йіх дам / отакé смих гостúла.

НАКЛЕПТÁТИ (НАКЛЕПÁТИ) – *згруб*., наговорити: *Лес'ó шукáў кл'ýч'ки / бо йімý хтос шош наклептáў / йа нáв'іт' се догáдуйу / хто*.

НАКЛЯ́ПЦАТИ – *докон*. в. до КЛЯ́ПЦАТИ: *Бáба нáв'іт' йіґ галункú робúла / то так'і́ виходúли фáйн'і / шо ни надивúўбисе / а йа сегóроку накл'áпцала / шош ни дýже м'ін'і́ пишлó / каў / тáк'ік йе / крапкú мáли би бýти риўнýн'к'і / а то ад'і́ ік'і*.

НА КÓЖДІ РУ́КИ РОБÓТА НÁЙДЕЦЦЕ – робота – різнорівневий процес, у якому всі можуть брати участь: *Йа такá / шо на кóжд'і рýки робóту нáйду / так / шóби н'іхтó ни перетрýд'уваўсе / áле ўс'о повóлен'ки би робúлосе / повóлен'ки / йек позвол'éйут сúли.*

НА КÓЖДОГО ПСА БУК (ПАТИ́К) НÁЙДЕЦЦЕ – якщо хочеш когось покарати, то завжди знайдеш спосіб, як це зробити: *Унú ни хóч'ут з ним се зйéзувати / бо йіґбú хот'і́ли / то лéхко найшлú би / йек ц:е зробúти / бо то на кóждого пса бук нáйдец:е / лиш ік хоч' удéрити / оц:é.*

НАКОЛИ́ – *незм*., як тільки: *Прúйду / наколú стемн'і́йі / ни хóч'у / шобú ч'уж'і́ óч'і вúд'іли / кудá йа йду; Наколú ўздрúш / шо барабýл'і витцвúли / то ўже с'м'і́ло мóжеш пóрпати*; *То мáхом бýде / вин ни ме ч'ікáти / наколú лиш увúжу / шо машúна се показáла пид горбóм / йа виб'ігáйу і стойý / ік штик / то м'інýта; Устайý / Івáнку / рáно ранéн'ко / наколú ўздр'ý / шо днúнка хóч'і се робúти / лиш іґ зазор'і́ло / тай зач'інáйу шош кýтатисе / то нимá йеґ дóўго вилéжуватисе / бо ўден' спарнотá / а мус і понадв'і́р'у / іў горóд'і шош зробúти / бо хто зрóби? / áле нимá ч'о квóлитисе / л'удинá рóби / тай ч'ýйі / шо жийé; Лиш наколú ти скáжеш вид:áти / йа вид:айý / абú шо / то вид:áм / лиш абéс сказáла / то нú так / шо пожúч'ила / тай сúжу ц'і́хо*; *Йа ўс'ó лúшу / приб'іжý / наколú скáжеш; Йілé / ми зрáзу вид:амó цис'і́ грóш'і / наколú ўч'ýйімо / шо хлопч'íш'і се жéнит*; *Л'ýпко / ни переживáй / ми це гóн':і за ден' зробúти / наколú протр'éхне / ўс'і пúдемо*; *Лиш наколú ўч'ýйіш / шо зноў забол'і́ло / ни терпú / вúпий оц:é л'ікáрство / за м'інýту помóже*; *Наколú к'і́сто пидóймец:е / пидростé / ти ўжé меш вúд'іти / фáйно йігó вúм'іш'ійіш / і най знóў питхóди ў корúт'і*; *Пúдемо / наколú стемн'і́йі*; *А йа се квáпйу / мýс'у іти*.

НА КОЛИ́? – конкретно: на який час; коли?: *Ну та на колú ми би се договорúли? / кaж'і́т / йеґ би вам бýло спидрýч'н'íш:е / бо йа ўраз дóма / крýт'усе кóло хáти / а ви каж'і́т / А дóбре би бýло на позáўтр'у? / дес у полýн:е? / Та ч'о ни дóбре? / ік вам вихóди / то най бýде*.

НАКОЛІДУВА́ТИСЕ – колядувати довго, тривалий час; колядувати протягом усіх Різдвяних свят: *Накол'ідува́лисе за с'в'е́та так / шо гаш позахрипа́ли / бо то кол'іду́йіц:е ґазд'і́ / ґазди́н'і / д'і́тем / ти ўже записа́ла кол'е́тку дл'а ґазди́ / а тепе́рки / дл'а ґазди́н'і / кол'е́тка се назива́йі По С'в'іти́м Риздв'і́ / таї по Йордан'і́ / ту́теч'ки тако́ш йе Гої даї / Бо́же / ўно ме ї́ти ў ко́ждим р'ітку́ / По С'в'іти́м Риздв'і́ / таї по Йордан'і́ / Три с'в'іти́тел'і во́ду с'в'іти́ли / Во́ду с'в'іти́ли / Хреста́ згуби́ли / Леж'е́ла ту́да баї да́ўна сте́шка / Неў там ішла́ на́ш'а брато́ва / На́ш'а брато́ва на імн'е́ Мар'і́ка / Йік ўна туда́ ї́шла / с'в'і́тлиї хрест наїшла́ / Йік йіго́ здоїми́ла / то се ўклони́ла / То се ўклони́ла Го́споду Бо́гу / Го́споду Бо́гу таї за с'в'і́тлиї хрест / Іду́т зустр'і́ч' баї йій і́ три с'в'іти́тел'і / Сла́ваїсу Христу́ / на́ш'а брато́ва / Чи же ни спиїми́ла / шо то ми бу́де? / А тоб'і́ бу́де баї вели́киї дар / Таї вели́киї дар / дв'і три Служе́пки / Пе́ршу Служе́пку / за мо́го ґазду́ / Дру́гу Служе́пку / за ме́не саму́ / Тре́ту Служе́пку / за ч'ел'е́тку ўсу / За ч'ел'е́тку ўсу / баї за домову́ / Пе́ршу Служе́пку / на С'в'іте́ Риздво́ / Дру́гу Служе́пку / таї на Васи́л'ійа / Тре́ту Служе́пку / таї на Видорш'і́ / Таї по цим сло́в'і ч'е́сна ї здоро́ва / Ч'е́сна / здоро́ва / на́ш'а брато́ва / На́ш'а брато́ва на імн'е́ Мар'і́ка / Імн'е́ ка́жец:е т:о / ї́ке ма́йі ґазди́н'а / по ўсе́му ї́де в'ін'ч'о́ван'і / це́йі кол'е́тки мене́ наўч'е́ла ма́ма / шо ви́росла ў Т'у́дев'і / і ма́ла в'іс'імдис'е́т' ро́киў / йік м'ін'і́ оц:у́ кол'е́тку кол'ідува́ла.*

НА КОЛІ́НІ МОШ ПЕРЕЛОМИ́ТИ – про занадто худого: *Памн'іта́йіш Мар'і́ч'ку Катери́нину / шо жи́ла ко́ло тво́йі ба́би? / ба́ба за н'у каза́ла / шо ї́йі на кол'і́н'і мош переломи́ти / одно́ў руко́ў пидоїми́ти ї питпахо́ў поне́сти / жури́ласе / котрі́ї таку́ схо́ч'і ўз'е́ти / бо то пу́шка д'і́ўч'іни / ўна ни ме моч'і́ ўроди́ти / а ўна вид:а́ласе / ма́йі пйе́теро д'іти́ї / і фа́їно соб'і́ жийе́ ш ч'олов'і́ком / ни ту́тки / а дес за Франки́ўском / отаке́ смих ч'у́ла вид Вас'у́тки / а ти зна́ла за ц:е? / н'і? / отепе́рки меш зна́ти / Е: / та ба́ба ш'і ї ни таке́ каза́ла / але́ йа се ўстида́йу тото́ говори́ти.*

НАКО́ЛІНКИ (НАВКО́ЛІНКИ) – *присл.*, навколішки: *Та ўна́ нако́л'інки па́дала / проси́ла / аби́ ни пиў*; *Ма́ма йіго́ нако́л'інки припада́ла / голоси́ла / аби́ ни розходи́лисе*; *У це́р'кв'і ма́тка нако́л'інки ни стайе́ / бо кал'і́ка / ного́ ни гне́ц:е / стоїі́т соб'і́ і ри́н:о се мо́ли.*

НАКОМБІНУВА́ТИ – *знев.*, *ірон.*, спланувати багато того, що важко або неможливо виконати: *Накомб'інува́ли тако́го / шо сам'і́ ни го́н':і с тим ра́ду да́ти / ни зна́йут / ш ч'о́го поч'е́ти і йек зак'ін'ч'е́ти.*

НА́КО́РОТКО – *незм.*, коротко: *Фр'і́з'ер' на́коротко питстри́х / мих ш':е на па́лец уз'е́ти / але́ н'іч'о́ / наї бу́де / і так до́бре.*

НАКОРПАНИ́ЧІТИ – назбирати “прогрішень” (викор. насамперед стос. дітей): *Ч’ікáї / ч’ікáї / ти ўжé соб’і́ дóста накорпани́ч’іла / лéдви тéрпйу / алé ік прíйде ч’ес / то ўс'ó тоб’і́ нагадáйу / ус'ó до кри́шки*.

НАКОРПАНИ́ЧІТИСЕ – назбиратися (про певні питання, які необхідно розв’язати, обсяг робіт, який необхідно виконати): *Накорпани́ч’ілосе вит перетсв’éт ти́л'ко ўс'éкого / шо ни знáйу / йек с тим с'к’ін'ч’éти*; *Йілéна ни прíйде / бо кáже / шо ме шош доробйéти / т:о / шо по робóт'і / бо кáже / шо богáто накорпани́ч’ілосе такóго / шо гори́т / мус зроби́ти / їйі шти́ри дни ни бýло / а то н'іхтó н'іч’ó ни робйý / ч’ікáли на н'у / Ну та бо кóждиї маў свойé / а ч’о за дрýгого роби́ти / ік за т:о ни плат'ýт*? / *Та так / кóждиї сокóти свойі́ си́ли*.

НА КРА́ЙНЕ – на крайній випадок: *На крáїне йе / шо дáти / йе булки́ / мáсло / прíйдут / то наї йід'ýт / алé ўни ни мут повертáти / мут б’і́ч’і тхáт'і к’інó се диви́ти / йа шош такé ўч’éра ч’ýла; Йе тих пáру рубл'і́ў / на крáїне йе / алé тóго бýде замáло / мус шош дýмати; Абéс цис'і́ грóш’і ни к’івáў / то йа на крáїне витклáла / на тогди́ / іґ би на хл'іп ни бýло / а так / бýдемо се опходи́ти; Ік на крáїне / то ўберé мойі́ ч’óботи / ме ў них броц'кáнити / а йік н'і / то кýпимо йімý нов’і́ ґумач’ки́ / ми шо / ни гóн':і купи́ти? / тот'і́ бýдут у нéго дóма / а цис'і́ / ў нас / бо дити́на і ў дош’ хóч’і понадв’і́р'у ч’ал'áпати / Дóбре кáеш / наї бýде*.

НА КРАЮ́ СВІ́ТУ – дуже далеко: *Ви́ц:и ўгурý трéба іти́ пйет' годи́н / то на крайý с'в’і́ту / наїви́ш’:а полонинá / ви шó гадáли*?

НАКРИ́ШЕНИЙ – *дієприкм*. від НАКРИШИ́ТИ: *Ус'ó накри́шене / лиш подавáти / гет ус'ó / гаї / бер'і́т óбрус / вин ви́фрасуваниї / застéл'уїте / таї накладáйімо / бо ч’о ч’ікáти? / то ўже ч’ес*.

НАКРИ́ШЕНО – насмічено крихтами; нарізано дрібними шматками: *Йо:ї / шó казáти / ти́л'ко ўсéго бýло / шо ну / накри́шено пóўниї сти́ў / і ш’:е доноси́ли / ўни два рáзи за стиў клáли*.

НАКРИШИ́ТИ – насмітити крихтами; нарізати щось дрібними шматочками: *На Володими́ра хто тотó ўс'о накриши́ў буў / ни йа? / ти́л'ко салáтиў / ус'огó / а ви кáжете*.

НАКРИШИ́ТИСЕ – тривалий час “кришити”: *Накриши́ласе / шо аш рукá забол'і́ла / ус'ó мус бýло до пйéтойі зроби́ти / бо ікрáс у пйéтиї л'ýде зач’нýт се сходи́ти / се зíйдут / таї тогди́ за сти́ў*.

НАКРИ́ШУВАТИ – *недок*. стос. НАКРИШИ́ТИ: *Накри́шуї ш’:е тóнче / М’і́с'о ни л'ýби таки́ми кавалкáми / отаки́ми пл'астéроч’ками криши́ / йік оц:é / шо ў терели́ / отáк / ік йа накриши́ла.*

НА КРОК (НА ПИВ КРО́КУ, НА ПИ́ВКРОК) – бути дуже близько стосовно чогсь: *На крок се ўступи́ли / видийшли́ вид доро́ги / ĭ уратува́ли соб'і жит'е́; Аг'і́на б'іду́ / бу́ли на пи́ўкрок вид на́пасти / бо йек ма́ли се ўпраўдо́вувати / шо ўз'е́ли ч'уж'і́ биса́ги / ни свойі́ / а Васили́шин'і? / іди́ пото́му дока́зуї / шо на́ш'і кра́ш':і / нов'і́ш':і / а ўна ска́же / та йік так'і́ ва́ш'і фаїн'і / то ч'о́ йісте́ т'іглі́ мойі́*?

НАКРУ́ТЮВАТИ СЕБЕ́ (КОГО́С) – сердитися, шукаючи у чомусь негатив; підбурювати когось: *Ни накру́т'уї себе́ / бо ти н'іч'о́ ни зм'і́ниш / а с тако́го пусто́го ш'і / Бо́же борони́ / на го́лу мош шош диста́ти*.

НАКУКОЇЖЕНИЙ (НАКУКУЇЖЕНИЙ) – набундючений: *На́в'іт' н'іч'о́ ни зач'іна́ї / бо вин хо́ди накукойі́жениї / йіґ би йіму́ ни знати́ шо зроби́ли / ска́жеш пото́му / шо йіс хот'і́ла сказа́ти / пото́му / ік йіму́ пере́їде / А колі́ / за́ўтра*?

НАКУКОЇЖИТИСЕ (НАКУКУЇЖИТИСЕ) – виявляти незадоволення; сердитися: *Гаї / кажі́ / ч'о йіс накукойі́жиўсе / ĭ ота́к'і гу́ки наду́ў? / шо́ тоб'і́ се ни ўда́ло? / кажі́ / наї йа зна́йу.*

НАКУКУРІ́КАТИ – *знев*., багато наговорити (про пустопорожні розмови); наобіцяти: *Накукур'і́кала тако́го / шо ў биса́гах би се ни ўм'істи́ло / але́ ану́ запита́їсе / шо́ ўна говори́ла / убі́ї мене́ / ни нагада́йу / бо то таке́ безр'е́дне / таке́ / шо ку́пи ни де́ржиц:е; Накукур'і́каў / наўб'іц'е́ў золот'і́ го́ри / але́ ни на дурно́го напа́ў.*

НАКУРИ́ТИСЕ – надиміти: *Аг'і́ / йек накури́лосе ў ха́т'і / шо́ ви таке́ роби́ли? / мо́же / пол'ін'а́ мо́кр'і покла́ли ў гру́бу / ци їкиї ґу́рскиї*?

НАКУРМЕ́ДАТИ – *згруб*., зав'язати багато вузлів на чомусь, які важко розплутати, розв'язати; зробити щось неакуратно (про те, що пов'язане з вишиванням, в'язанням, укладанням довгого волосся): *Заш'і́н'куваўсе / та так накурме́даў / шо за́ш'ін'ки зат'іглі́се / н'і суда́ / н'і туда́ / а ші́йа го́ла; Йо / ту́теч'ки н'іхто́ ни розйе́же / ўже так накурме́даў / шо накурме́даў / хот'і́ла бих ви́д'іти / йек ти тото́ меш розйе́зувати*?; *Накурме́дала / бо пит фу́сткоў / то ĭ так ни ви́тко; Накурме́дала з баве́нкоў / шо ни зна́йу / де поч'іто́к / а де коне́ц / і йе́к у це́му се розибра́ти.*

НАКУРМЕ́ДЮВАТИ (НАКУРМЕ́ДУВАТИ) – *недок. в.* стос. НАКУРМЕ́ДАТИ: *Ні́ би фа́їно цо́ти рахува́ти ĭ риўне́н'ко хре́стики кла́сти / а ту́теч'ки таке́ / шо ни розбере́ш / то зар'і́тко / то так гу́сто / шо оди́н на о́дному / ус'о́ наўскосі́ пишло́ / хто ч'уў так ши́ти? / розбо́рсуї / Йа ни ўм'і́йу / Ік ум'і́ла йіс так накурме́дати / то ум'і́ї тото́ вибо́рсувати / і ш':е рас зач'ні́ розви́т / ўно пиде́ / ни пережива́ї / гаї дава́ї йа пока́жу / йек це се ро́би / Бабо́ / йа ни накурме́дувала / то мул'і́нка така́ / і їгла́*

завели́ка / ни хо́ч'і ї́ти ў полотно́ / аў па́лец / та́к'ік наўми́сне ро́би / Йо / найшла́ йис кра́йного.

НАЛА́ГОДИТИ – удосталь приготувати різних наїдків: *Нев'і́стка страшно́ бога́то нала́годила ўс'е́кого / най бу́де / шо с'в'е́та / а́ле де́ т:о го́ден з':і́сти? / бога́то пі́де ў ви́пси / тай ни шкода́?*

НАЛА́ГОЖУВАТИ (НАЛА́ГОДЮВАТИ) – *недок.* стос. НАЛА́ГОДИТИ: *Ан:и́ц'а бога́то н'іко́ли ни нала́год'уйі / ўна потро́хи / а́ле т:о / шо р'іхту́йі / смашне́ / ўна ўм'і́йі куховáрити / фа́йна ґазди́н'а.*

НАЛАДО́ВАНИЙ – *дієприкм.* від НАЛАДУВА́ТИ: *Баґа́жник наладо́ваний / ус'е́кого да́ли / і бaрабу́л' / і лопато́к / і ра́них йе́блук / ма́ма йец устера́ла / каў тоб'і / ус'е́ка ўс'е́ч'іна йе.*

НАЛАДО́ВАНО – навантажено, щільно заповнено: *Так наладо́вано / ти́л'ко / шо йа ни зна́йу / коли́ і йек ви тото́ заберете́ / зара́с ни пі́де.*

НАЛАДО́ВУВАТИ – *недок.* стос. НАЛАДУВА́ТИ: *К'і́л'ко мош наладо́вувати? / цис'а сумка се ни закрива́йі / йа ни хо́ч'у йі́йі пирва́ти / а ви ану́ ш'і ц:е / ш'і ц:е / де́ ўно ўс'о го́н:о у н'у се ўм'істи́ти.*

НАЛАДУВА́ТИ – те саме, що НАПЛІШИ́ТИ, НАТАЛЮВА́ТИ: *Наладува́ли / шо туда́ на́в'іт' оти́ц'ко / йік кулач'о́к / би се ни ўм'істи́ло.*

НАЛАДУВА́ТИСЕ – 1) навантажитися чимсь: *Наладува́ўсе / йік тра́хтор' / ш'і на ши́йу шош браку́йі ўз'е́ти / тай ота́к би ішо́ў зі́гнутий / су́нуў / і л'уди́й би пу́ж'іў*; 2) *знев.*, *ірон.*, сильно наїстися: *Наладува́ўсе / сара́ку / шо ўста́ти ни го́ден / але́ де́ вин с таки́м кал'ухо́м ме шош роби́ти? / припоч'е́ти му́си / до́ки ўс'о ўсереди́н'і се ни ўсто́йі.*

НАЛАЗЄ́ТИ (НАЛІЗА́ТИ; ДОЛАЗЄ́ТИ, ДОЛІЗА́ТИ) – дошкуляти комусь, провокуючи на сутичку; погрожувати: *Кажи́ сво́му / ік ме так налаз'е́ти / то ста́рш'і ни мут диви́тисе / шо вин мали́й / зибйу́т у спу́зу.*

НАЛЕ́ЖИТИ – бути обов'язковим для виконання; необхідно, слід: *То нале́жит сам'і́й пити́ / а ни́ дити́ну посела́ти / де́ ўна вит це́го?*

НАЛЕ́ЖИТИСЕ – підлягати здійсненню; необхідно, слід: *Нале́жиц:е прийми́ти го́с'т'іў / шо́ бу́ло мижи́ ва́ми / то видийшло́ / і фе́ртик.*

НАЛЕ́ЖІЧЬКИ (НАЛЕ́ЖИЧЬКИ; НАЛЕ́ЖІЧІ, НАЛЕ́ЖИЧІ) – *незм.*, лежачи: *Ула́ʒ͡з'о ла́ким нале́ж'іч'ки к'і́но диви́тисе / а ти жи́нка / скажи́ йіму́ / шо це зле / най си́д'іч'і*; *Йек так йі́сти нале́ж'іч'і? / та ви ни ў сла́бости / Бо́же борони́ / уста́н'те / і с'е́т'те за стиў / ік се нале́жи.*

НА ЛИЦИ́ (НА ТВАРИ́, НА ЧЬОЛІ́) НАПИ́САНО – вираз обличчя людини здатний виступати яскравим свідченням її внутрішнього стану: *И:і / ви́тки зна́йу? / та ў те́бе на лици́ напи́сано / шо ти ги́неш за цим хлопч'і́ш'ім / а йіґ зач'іна́йіш за не́го говори́ти / то рот сам се с'м'ійе́йі /*

такúĭ рáдиĭ / шо ни гóден се здéрж'ıти / шобú ни показáти свóйі рáдости / так шо нимá ч'о тайíтисе.

НА ЛІК (МÁТИ, ДЕРЖЄ́ТИ, ТРИМÁТИ ШОШ**)** – не для щоденного (широкого) використання, а дозовано в певних ситуаціях: *Мéду бúрше нимá / оц:é / шо ў пагарú / то на л'ік / а нú так / шобú ййíсти; Абéс / Вáс'ку / ни к'івáў тотó / шо ў фл'éшец':і / йа тудá перелúла тотó / шо з л'íйійі се лиш'éло / то на л'ік / іґ дес ікáс бýба / ч'ір'éк / то мош тим помастúти / гéнде ў слóйіч'ку / йа лиш сегóн:е зибрáла л'íл'ійу ĭ залúла гор'íўкоў / наĭ соб'í настóйуйіц:е / абéз знаў / то на л'ік.*

НАЛІ́СТИ В ГÓЛУ – пригадати; подумати: *М'ін'í ĭкес такé ўс'éке нал'íзло ў гóлу / шо ни знáйу / шó с тим робúти ĭ кудá тотó повитр'ісáти / абú лéкше бýло / абú ни тиснýло на т'íмн'і; М'ін'í слóво так бóрзо ни гóн:о нал'íсти ў гóлу / йа мýс'у подýмати / а нú згóр'іч'а говорúти; Н'і / ти скажú м'ін'í / наĭ йа знáйу / йек у твойý гóлу моглó такé нал'íсти / А ўно се ни питáло позвол'íн'а / іґ би се питáло / то йа би ĭкóс дáла рáду / бих бýла спéл:а / а так / шó робúти / ўно ўже се ўгн'іздúло / таĭ сидúт.*

НАЛІТÁТИ – зрідка (окремими сніжинками) падати (про сніг): *Приĭшлá сегóн:е с цéр'кви / таĭ л'іглá / бо ĭкас н'ійéка се зробúла / то постуден'íло / с'н'іх нал'ітáйі / ужé ік маĭ уснýла / алé ч'ýйу / шо хтос копошúц:е у верéн'д'і / йа ĭду дивúтисе / а то Мар'íка приĭшлá / принéсла за простúбих / бо то М'іхáĭла / а пéрвиĭ брат йийí мáми буў М'іхáĭло / а йа цéго ни знáла / зач'éла се витпúтувати / за ĭкóго М'іхáĭла ўна кáже / а то вин вид Андр'ійкóвих / йа гаш тогдú се нагадáла / мо:ĭ / та йа тóго вýĭка знáла / іґ бýла малá / то йигó вúд'іла / вин пáру рас приходúў до нас; Уч'éра нал'ітáў с'н'іх / зав'івáло / а сегóн:е набогáто тепл'íш:е / таĭ йа пишлá понадв'íр'у / по кутикáх доч'éс'т'увати / дивúтисе / шо ш'і мош зробúти / то ĭкес лúс'т'і позагр'ібáла / то кóло дорóги сýч'і позберáла / то кóло стáĭн'і замел:á / робóта ўс'éка нахóдиц:е / дúўйусе / шо з гúч'коў вид барабýл' шош би тре: зробúти / кýпа склáдена на горóд'і / алé зач'éло темн'íти / таĭ тотó лишúла / кýпу ўноч'é н'іхтó ни хапнé / зáўтра зрóбйу / отáк м'ін'í перехóди сам'íтне жит'é / ў робóт'і / сýда тýда таĭ каламóт'у / дóбре / шо ни ў лéжи.*

НАЛОВИ́ТИСЕ – 1) награтися досхочу "лованки": *Бабó / ми так з Вáс'ком наловúлисе / шо голóн':і / йік вóўк*; 2) начепитися: *Це вид свúдра наловúлосе на сýкн'у / берú ш'íтку / бо так ни стр'ісéш / вúдиш ікúĭ мошóк / йо:ĭ / давáĭ л'íпше судá / йа помóжу.*

НАМІ́РЕНИЙ – той, хто націлений на щось, має бажання досягти чогось: *Вас'ýтка нам'íрена поступáти ў Ч'íрниўц'і*; *Бабó / йа нам'íрений*

бра́ти цису́ д'і́ўч'іну / шо́ ви ска́жете на ц:е? / А шо́ йа скаў? / ік се ўдайе́ / то бери́ / д'і́ўч'іна фа́їна / а жит'е́ пока́же / шо до ч'о́го / мете́ стера́тисе / таї бу́де до́бре / наперéт ни го́ден зна́ти.

НА́МІ́РИТИСЕ – мати намір зробити щось: *Нам'і́рилисе сего́л'іта їти ў полонину́*; *На́м'ірилисе за́ўтра їти на база́р' / хо́ч'ут до кори́ў се придиви́ти / ба́ба лиш хо́ч'і / гі́не купи́ти / таї му́с'ут; Д'ід'е́ / ми нам'і́рилисе кла́сти ха́ту / шо́ ви на ц:е ска́жете*?

НАМІ́ТУВАТИ – накидати: *Робо́та т'ішка́ / тре́ба бу́ло гниї нам'і́тувати ни но́ш'і / а пото́му ш'і не́сти на горо́т / Іванко́ помога́ў та́тови*; *У колго́сп'і н'іхто́ ни пита́ў жинка́ми / застаўйе́ли ўс'е́ку робо́ту роби́ти / йа сама́ ви́д'іла / йек Но́ц'а кам'і́н'і нам'і́тувала на маши́ну пит Соки́лским / одна́ одн'і́с'ка / писла́ли / таї мус бу́ло їти*.

НА МА́КОВЕ ЗЕ́РНІ – дуже мало; майже нічого: *Це таки́ї ч'олов'і́к / шо на ма́кове зе́рн'і ни зроби́ў би кому́с зло́го / вин па́л'цем би ни кину́ў жи́нку / таки́ї / шо хоч' до ра́ни тул'е́ї / та вин би ни ўде́риў / абишо́ / а ўни каўт / шо би́ўсе / би́ло би вас та би вас би́ло / ік'і йісте́ до́бр'і; Йе шо на ма́кове зе́рн'і н'іко́му ни поми́х / ни сказа́ў до́брого сло́ва / а ч'іка́йі по́моч'і ї пош'іни́ўку вид дру́гих / а йе́ґ дру́г'і мут тебе́ ш'інува́ти / б'і́ч'і тоб'і́ помога́ти / ік ти таки́ї видл'у́док? / ви / Пе / ўже се здогада́ли / за ко́го йа каў / але́ то н'іч'о́ / йа лиш каў / шо йіґ жийе́ш ми́жи л'уд'ми́ / то бут' л'удино́ў / оц:е́ смих хот'і́ў сказа́ти / бо зна́йу / шо ї ви тако́йі га́тки*.

НАМАХНУ́ТИСЕ – замахнутися: *Мої / ч'олов'і́ч'і / на ко́го ти намахну́ўсе? / ти ви́диш / хто пе́рет' тобо́ў*? / *ви́диш ци н'і*?

НАМА́ХУВАТИСЕ – замахуватися: *Ка́менем нама́хуваўсе / пу́ж'іў / шо ки́не / а ка́м'ін ви́паў з рук таї до́бре йіму́ но́гу ўтиўк*.

НА́МАЦКИ – *присл*., навпомацки: *С'в'і́тло загаси́лосе / то на́мацки ішли́ у ста́їн'у / с'в'і́ч'ку ни с'в'іти́ли / бо там с'і́но / б'і́йно бра́ти; На́мацки се ўбера́ли / шобі́ н'іко́го ни скорн'е́ти*.

НАМЕТА́ТИ – 1) накидати: *На ваз'і́ фа́їн'і пом'ідо́ри бу́ли / йа тото́ ўз'е́ла / а пото́му ди́ўйусе / шо тверде́н'к'і / таї каў / зва́ште ш':е дв'і к'і́л'і / а ўна м'ін'і́ ад'і́ ікиx намета́ла / Уна́ продава́ла т:о / шо ма́ла / кла́ла тро́хи тих / а тро́хи маї гі́рших / а ви ч'о́ се ни ди́вите? / уна́ си́лоў вас ни застаўйе́ла купува́ти / а база́р' так се ма́йі / жи́нка хот'і́ла ўс'о прода́ти*; 2) насмітити: *Хто намета́ў пап'ірц'і́ў / котри́ї з вас? / ог:о́ / та ту́тки ш'і кришки́ йе / ад'і́ ки́л'ко / хто це так насвин'д'у́шиў*?

НА МИҐ (О́КА) – зовсім, абсолютно (не можна відійти від когось (чогось), залишити без нагляду): *Д'е́д'а буў таки́ї слаби́ї / шо ми н'і на миґ*

ни витходи́ли вид не́го; Та цих бахури́ў на миґ о́ка сами́х ни ли́шеш / йо:ї / та іґ би на́в'іт' на тро́хи лиши́ў / то ни зна́йу / шо.

НАМИ́КАТИ – *докон.* до МИ́КАТИ; вирвати (витягти) що-небудь звідкись; скубти; тягнучи за волосся, спричинити (спричинювати) комусь біль: *Ану́ко нами́ч' коз'і́ с'і́на с то́йі остриви́ / але́ борзе́н'ко; Мар'і́ка Ми́трова ма́йі ме́жу з Вас'у́тоў / і так шош заїшло́ / шо ўни зач'е́ли би́тисе / ци за х'і́тар' / ци за шо / до́бре ни зна́йу / ї́ка прич'е́на / ну таї імі́лисе одна́ о́дниї до голови́ / за́волоси зач'е́ли т'ігну́ти / Мар'і́ка пото́му роска́зувала / шо т:а зач'е́ла т'ігну́ти наўстр'і́т' / ми́кала наўстр'і́т' / а то ду́же болі́т / ну таї / ка́е / йа пусти́ла їйі во́лоси / бо смих гада́ла / шо і ўна так зро́би / але́ де: / ц':а ни попуска́ласе / і хот' Мар'і́ка і ста́рш'а / і бі́рш'а / а цис'а́ мала́ / але́ тако́го шпре́йу да́ла Мар'і́ц'і / так їйі нами́кала / шо ўна ни зна́ла / ци то йі́йі голова́ / ци ч'уж'а́ / таї отаке́ / а ш'і Мар'і́ка кво́лиласе / шо т:а їйі ру́ку ували́ла / шо ўна тоў руко́ў н'іч'о́ ни го́н:а роби́ти / ну а за т:о / шо баби́ би́лисе / витпа́ц'уваў М'і́с'о / витпа́ц'уваў по ґаздиўству́ / бо жи́нка ни могла́ роби́ти / отаке́ бу́ло.*

НАМНЄ́ЦКАНИЙ – пом'ятий; подрібнений, пошкоджений: *Пиў куле́ш'і отако́йі намн'е́цканойі се лиши́ло / Мо́же / нидо́бра бу́ла / мо́же / того́ мн'е́цкан'ц'і се лиши́ли / бо йік мука́ гир'ко́вата / згі́р'кла / то їйі ни го́ден йі́сти / тики́ н'і / аби́ ї́киї голо́н:иї буў.*

НАМНЄ́ЦКАНО – пом'ято: *Ч'о ц:е к'імака́ми ўс'о? / Ч'о намн'е́цкано / мої / хто тут тач'е́ўсе / бо йе́к так мош бу́ло ус'о ви́фрасуване скабзува́ти / а шо мете́ ўбера́ти? / таже́ за́ўтра ў шко́лу / аг'і́на б'іду́.*

НАМНЄ́ЦКАТИ – *знев.*, *згруб.*, пом'яти (багато чого); "накатляфосити"; приготувати несмачну страву: *Намн'е́цкала ўс'е́кого / таї ка́же / Йі́ште / А хто тото́ ме йі́сти? / хто т:о го́ден у се́бе загна́ти? / сама́ куле́ш'а / без н'іч'о́го / то ле́кше пі́де.*

НАМОЛО́ТИ (НАПЛЕСКА́ТИ ТА ІН.) **ЇЗИКО́М** – *згруб.*, *знев.*, наговорити багато різного: *Наплеска́ла / намоло́ла йізико́м тако́го / шо на воло́виї шкі́р'і би ни списа́ў / И:ї / наї гово́ри / ўна за т:о гро́ш'і ни пра́ви.*

НАМОТА́ТИ (НАМО́ТУВАТИ) В ГОЛОВІ́ (В ГО́ЛУ) – роздумувати над чимось, догадуватися про щось; придумувати те, чого не було; запам'ятовувати: *Лес'о́ намота́ў соб'і́ ті́л'ко ўс'о́го / шо голова́ роспу́куйіц:е / ни дайе́ц:е / а вин да́л'і застаўйе́йі їйі ду́мати / а шо би бу́ло / іґ би зроби́ти ота́к / а мо́же / л'і́пше ота́к?; Но́ц'ко / ни намо́туї соб'і́ ў го́лу пусто́го / ни гризи́ себе́; Йіле́на забога́то намота́ла бу́ла соб'і ў голов'і́ / того́ розби́ла і соб'і́ жит'е́ / і йіму́ / обо́м ни пишло́ до́бре / та коби́би лиш йім / а то ї на д'і́тех видби́лосе / і це йе розу́мна жи́нка / ґазди́н'а? / таже́*

ґаздúн'а ни пúде наговóр'увати на рúн:ого ч’олов’íка ĭ просúти / шобú йігó скúнули з робóти / бо їйі здайéц:е / шо вин / ік ідé здóму / то ни тúми дорóгами хóди; *Унá намотáла соб’í ў голов’í / шо вин когóс мáйі / таĭ зач’éлисе сваркú / с пустóго / бо Йилéн'і так зач’éло се здавáти / А ти / л'ýпко / вúтки знáйіш? / ч’уж’á с'імн'á / то тéмниĭ л'іс / мóже / ĭ се здайé / а мóже / ни геĭ / хто гóден знáти*?

НАМОЧЄ́ТИ (НАМО́ЧЮВАТИ) – намочити; зробити щось вологим, мокрим; умістити що-небудь у рідину з тим, щоб воно просякло чим-небудь: *У цих ч’óботах йа гет нóги намоч’éла / то хл'áпаўка / л'íпше ґумакú брáти*; *Ік хоч’ / шобú фасýл'і зáўтра бóрзо зварúласе / то звéч’іра йіх намоч’éĭ / йа так і шушенúц'і намóч’уйу / ік хóч’у узвáр варúти / ĭ грибú шушéн'і / соб’í намоч’éла з:агод'í / а рáно ўни так’í / ік с'в’íж’і*.

НАМОЧЄ́ТИСЕ – змокнути: *Намоч’éлисе / дóки згорú зиĭшлú / нас у Татáрскому дош’ застáў*; *У брит пишлú кóло П’іц'áĭлових / трóхи намоч’éлисе / алé переĭшлú / а вúт:и ік се вертáли / то на клáтку пишлú / бо то ўже у пúдвеч’ір бýло / тогó ни навáжувалисе брúсти.*

НА МОЮ́ (СВОЮ́ (СВУЮ́), ТВОЮ́ ТА ІН.**) ГО́ЛУ** – собі (комусь) на біду; про клопоти, які з’явилися несподівано для когось: *Ш’і ц:é на мойý гóлу / мáло тóго / шо йік к’ін' / рóбйу / а то ш’і ĭ ц:е*; *То ўс'о / Улáц'ку / на мойý гóлу / бо хто за старúм / і ш’і до тóго слабúм / хóч’і се дивúти? / приĭтú видизнáти / то однó / а кóло нéго тре: бýти і ўден' / і ўноч’é / і хто / ік ни йа / мáйу цисé робúти? / сам вúдиш / шо нимá комý*; *А йа на свуйý гóлу каў / лиш’éĭтесе / унú зрáзу згодúлисе ĭ / ч’ýйіте / жили дв’і нед'íли / йа ни моглá йіх вúпровадити с хáти / диĭшлó ўже бýло до велúкого*.

НАМУСО́ЛИТИ (НАМУСО́ЛЮВАТИ) О́ЧІ КОМУ́С – набриднути (набридати) комусь: *Де вýĭна хóч’і йігó вúд'іти? / кáже / наĭ ни прихóди / так ужé óч’і намусóлиў / шо ни гóн:а на нéго дивúтисе*; *Мúґайі пéред' оч’éма / таĭ намусóлила óч’і / і то / вúтко / зач’éло йімý шкóдити / бо вúжу / шо пáрубок у дрýгиĭ бик гóлу убертáйі / ік йíйí вúди*.

НАМУЦУВА́ТИСЕ – 1) втомитися, докладаючи багато зусиль і часу для виконання чогось: *Намуцувáўсе кóло цих воловóдиў / шо рук ни ч’ýйу / ни знáйу / шо тре: бýло робúти / абú на них тúл'ко ґу͡дзúў наробúти / то хтос маў мáти мóцну сúлу / шóби так йіх позат'ігáти / И:ĭ / та знáйіш / шо наўмúсне н'іхтó цисé ни робúў; Намуцувáлисе кóло перебóйіў / дóки повит'ігáли йіс с пиўнúц'і*; *Аг’í / намуцувáўсе с тим бýч’ком / ледв’íс'ки прит'éх*; 2) настоятися, зробитися міцнішим (про спиртні напої, настій): *Винó ш’і ни намуцувáлосе / дес с тúжден' / таĭ умуцýйіц:е / мош бýде прóбувати* / *А йа бих йігó тс'в’éтам держ’éла*.

НАНИ́ПАТИ – знайти; випадково (нарешті) натрапити: *Га́н'у / ану́ се диви́ / шо́ йа нани́пала / ти за таки́ї сму́шок каза́ла? / ге? / бо ді́ўйусе / шо ї цес би пасува́ў до зеле́ного футе́рка; Нани́пала на фу́стку с то́роками / йо:ї / та йа ййи́ ш'і пе́ред' Вели́коднем шука́ла ї ни могла́ найти́ / а сего́н:е роби́ла пор'е́док у ба́биниї скри́ни таї найшла́ / ї так се ўт'і́шила / іт би м'ін'і́ сто рубл'і́ў да́ли; Наре́шт'і нани́пала на т:о / шо смих шука́ла / гаї / се подиви́ суда́ і скажи́ / вит ч'о́го ўно / ану́ / ци ўгада́йіш*?

НА НИ́СКОМУ (НИ́СКИМ) ХОДУ́ – про взуття без каблуків: *Йа ў Ку́тах на ни́скому ходу́ диви́ласе / а то ўс'о́ на ко́рках / у Вижни́цу при́їдец:е їти / бо мойі́ но́ги ко́ркиў ни хо́ч'ут*.

НА НИ́ТКУ (НА НІЧЬО́) ССО́ХНУТИСЕ (ССО́ХНУТИ) – дуже змарніти: *Ан:и́ц'а на ни́тку с:о́хласе / ви́д'іла смих ййи́ ўч'е́ра на пол'ітл'і́н'іц'і / таї ни зра́зу пизна́ла / ни гада́ла / шо то т'удиўска́ жи́нка; Іва́н гаш уч'орн'і́ў / на ни́тку с:ох / Та ўни ўс'і ў тиї фам'і́л'ійі худ'і́ ї ви́т'ігнут'і / а тут ш'і ї роки́ / роботи́ сво́го доба́вили / таї зна́йіте / шо то ни ме ч'олов'і́ка фаїни́ти / але́ м'ін'і́ се здайе́ / шо наїби́рше йіму́ шко́ди т:о / шо вин ни но́си проте́зи / зроби́ў / а́ле ка́же шо ти́снут / оц:е́ йіму́ добаўйе́йі бога́то / мих би бу́ти ч'олов'і́ком / а так д'іт се зроби́ў*.

НА́НИЧЬ – на час ночі; проти ночі; переночувати: *Ву́їку / ци бе́сте ни приїми́ли нас на́нич'? / бу́т'те так'і́ до́бр'і / ми зде́леку їдемо́ / аў Росто́ки ш'і до́бриї кава́лок доро́ги; Абе́сте на́нич' накри́ли цис'і́ кошел'і́ з барабу́л'ами / бо мо́же пити́ дош' / ни вигл'іда́йі / а́ле наї л'і́пше бу́дут накри́т'і; Хот'і́ла би йа зна́ти / куда́ цес па́рубок на́нич' се зибра́ў?; Їк'іс пу́кали ў ви́кна / проси́лисе на́нич' / а́ле де́ йа зна́йу / хто т:о? / ни ўтвор'е́ла н'іко́му*; *Куда́ ти на́нич' зибра́ўсе? / за́ўтра пи́деш / л'у́де ўже спа́ти л'іга́йут; Васи́л' на́нич' іде́ / а пото́му два дни до́ма / така́ робо́та ў не́го / але́ н'іч'о́ / уже́ ўт'ігну́ўсе.*

НА НІНА́ШО – дуже, сильно; формула викор. як підсилення *знач*., закладеного в попередній мовній одиниці: *Згри́с:е на н'іна́шо / ни мих йіго́ розговори́ти; Перепу́диўсе на н'іна́шо / му́с'іли питку́р'увати.*

НА́НОВО – *незм*., заново: *Д'і́ти схот'і́ли на́ново зроби́ти ланцушки́ на йіли́нку / бо тоги́д'н'і помн'е́цкалисе / таї ік'і́с лаба́т'і ўни бу́ли / заду́же блиш':е́ч'і / ци то / мо́же / м'ін'і́ так у оч'е́х мр'іґоти́т? / ни зна́йу / а́ле наї ро́бйут нов'і́ / йа ра́д'у / шоби́ на це́ї рас с:оло́ми; Йа ни бу́ду цисе́ на́ново роби́ти / їке ўже йе / таке́ наї бу́де / уно́ нисоги́рше*.

НАНОСИ́ТИСЕ – тривалий час носити щось; довго носити одяг, взуття: *Шпорто́ву спин:и́цу ти́л'ко наноси́ласе / шо ни го́н:а би́рше на н'у диви́тисе*; *До́ки ми цису́ ха́ту звел:и́ / то ки́л'ко тре: бу́ло наноси́тисе ў*

бе́рех кам’і́н'а / ко́ўпкиў / гаш ни в’і́риц:е / шо смих го́н:а бу́ла таку́ т'ішку́ робо́ту роби́ти / а тогди́ роби́ла / таї ни ду́мала.

НА НО́СІ – скоро, незабаром: *На но́с'і шко́ла / а ми ш’і ни зр'іхто́ван'і / за́ўтра йі́демо ус'о́ купува́ти / ми і так припизни́лисе*.

НА НО́СІ ЗАРУБА́ТИ – запам’ятати: *Зару́ба́ї соб’і́ на но́с'і / так гл'ібо́ко копа́ти ни мо́жно / бо шо́ ту́тки ўро́ди? / т:о / шо до́бре / кида́йіш успи́т / а здоли́ни вивертайіш наве́р'ха ад'і́ їку гли́ну / хто ч’уў таке́ роби́ти? / переро́бйуї / бо то гет зле.*

НА ОДИ́Н ЗУП – дуже мало (про їжу): *Та шо́ це́йі йіди́? / на оди́н зуп / ш’:е да́їте ба́нужу ї квасно́го молока́ / бо видра́н'а йа н'іч’о́ ў ро́т'і ни маў*.

НА ОДНО́ КОПИ́ТО́ – *знев*., однакові: *Ік ка́жут за шош ци за ї́ки́хос / шо ўни на одно́ копито́ / то це знач’е́йі / шо ўни одна́к’і / одна́ко ро́блен'і / ота́к йа цисе́ розум’і́йу / однаки́с'к’і*.

НА ОДНО́МУ (САМО́МУ) ГО́НОРІ ДЕЛЕ́КО НИ ЗАЇ́ДЕШ (НИ ПОЇ́ДЕШ; НИ ЗА́ЙДЕШ) – досягти мети можна лише наполегливою працею, а не пихатістю й зарозумілістю: *Го́нир йе ўс'е́киї / але́ йа зна́йу одно́ / ї́киї би вин ни буў / на не́му деле́ко ни зайі́деш; До го́нору тре: голови́ / бо йік спусти́тисе на сам го́нир / то с то́го ко́ристи ни бу́де / до́бре ї́киїс каза́ў / на одно́му го́нор'і деле́ко ни зайі́деш і н'іч’о́ ни добйе́с:е; Го́нир / то одно́ / але́ л'удина́ ма́йі прикла́сти бога́то тру́ду / шоби́ шош ма́ти / бо одни́м го́нором деле́ко ни зайі́деш*.

НА О́КО – приблизно (про кількість чогось): *Йік ота́к се подиви́ти / то ту́тки нима́ би́рше / йік шти́ри со́тики / то кава́л'ч’ік / це йа на о́ко так ди́ўйусе / ну / мо́же / пйет' нипо́ўних / би́рше нима́ абишо́; Гаї / к’і́л'ко це́го ту́тки йе? / скажи́ ота́к на о́ко / бу́де дв’і к’і́л'і ци ме́нче?; Ви́тки йа го́ден зна́ти / ки́л'ко вин улйу́ў? / ік на о́ко / то зо два нипо́ўних пагар'і́ / бо йа ви́д'іў / шо ў не́го ў бу́тли се лиши́ло; М’ін'і́ ни на о́ко / м’ін'і́ тре́ба би то́ч’но / на о́ко йа ї сам мо́жу / але́ то н'іч’о́ ни даст; На о́ко се ни ва́жи / бо ў ко́ждого о́ко ме и́нче пока́зувати*.

НАОСТРИ́ТИСЕ – 1) *згруб*., *перен*., бути сердитим, настроїти себе на негатив; мати претензії до когось: *Іва́н наостри́ўсе про́тиў мало́го / з'іц'іру́йі / а то дити́на / де́ до не́йі мо́жно так о́стро*; 2) мати намір здійснити щось усупереч усьому: *Наостри́ўсе йі́хати на зари́пки і ни хо́ч’і н'іко́го слу́хати / а то сту́д'ін' / куда́ ў таке́ йі́хати*?

НА ОЧЕ́Х У КО́ГОС – 1) у полі зору когось: *Іґра́їтесе / а́ле ў ме́не на оч’е́х / абе́сте деле́ко ни ї́шли́*; 2) хтось був свідком чогось: *Це се ста́ло ў ме́не на оч’е́х / це ни́ / аби́ хтос роска́зуваў / йа на свойі́ о́ч’і ви́д'іла*.

НАПАКУВА́ТИСЕ – *згруб*., наїстися понад міру: *Напакува́ласе / шо ле́дви хо́д'у / ч'у́йу / шо ч'е́рево зач'іна́йі бол'і́ти / але́ йек ви / бабо́ / л'у́бите каза́ти? / о́ч'і завиду́шч'і / а ру́ки загребу́шч'і / аў ме́не рот сего́н:е таки́й / шо м'і́ри ни зна́йі / і ни хо́ч'і слу́хати*.

НАПА́ЛЕ́НИЙ – *дієприкм*. від НАПАЛИ́ТИ: *П'іч' напа́лена / да́л'і сам'і́ див'і́ц:е / бо йа му́с'у йти коро́ву дойі́ти*.

НАПА́ЛЕ́НО – підготовлено до випікання (про піч): *Ў печ'е́ напа́лено / мош бу́де ус'о́ засува́ти / а йе́к ми ро́бимо? / спекли́ колач'і́ / а пото́му ў п'іч' засува́йімо ўс'о / шо тре: т с'в'е́там / і го́лупц'і / й ри́бу / мн'е́со / ус'о́ / шо зр'іхто́вано / на шо спромогли́се / ну та то таке́ до́бре пото́му / шо бере́ш / і йізи́к би мих з':і́сти / іґ би ни ўваж'е́ў*.

НА ПА́ЛЕЦ (НА ПИВ ПА́ЛЬЦЯ; НА П'ЄТЬ ПА́ЛЬЦІВ, НА П'Є́ДУ, НА ДОЛО́НЬ) – про різні виміри (товщину) чогось: *Ви́диш / ік солони́на на па́лец / то це ду́же тонка́ / а йік на доло́н' / о: / то бога́цка / тепе́рки см'і́шно за ц:е говори́ти й на таке́ диви́тисе / але́ д'і́до роска́зуваў / шо гента́м / ік ла́годили дору́ / а на дору́ кладе́ц:е й солони́ну / то шоби́ н'іхто́ ни опсу́д'уваў / шо по б'іда́цкому зр'іхто́вано / то вин браў два кава́л'ч'іки / склада́ў оде́н на о́ден / протика́ў йіх с'ірнич'ко́м / шоби́ ни роспа́лисе / і так уже́ йшоў с'в'іти́ти / солони́на хот' і ни бу́ла на пйе́ду / а́ле й ни гет тонка́; Гай / ік хоч' / то ўлий м'ін'і́ кри́шку то́го пит'а́ / але́ лиш так / шоби́ ўно дно ле́да закри́ло / ме́нче / ік на пиў па́л'ц'а*; *У пагари́ бу́ло на па́лец / би́рше н'і; Йіле́нко / ни ли́йте би́рше / йік на па́лец / мо́же / на́в'іт' / на пиў па́л'ц'а / ота́к / йа ни пйу / наї лиш бу́де ти́л'ко / шо́би рахува́лосе / аби́ ту́тки ў р'іду́ сид'і́ти / шоби́ ви́тко / шо йа байу́йу*.

НА ПА́ЛЬЦЯХ ОДНО́Ї РУКИ́ МОШ ПОРАХУВА́ТИ – дуже мало: *Ну та ки́л'ко / Іва́ / йе тих л'уди́й / шо на них мош се над'іва́ти? / зра́зу скаў / нибога́то / на па́л'ц'ах одно́йі руки́ мош порахува́ти / або́ й т:о н'і / бо бога́то йе таки́х / шо говор'ут он:о́ / а ди́шут дру́гим / таї шо ти за них го́ден сказа́ти*? / *н'іч'о́ до́брого*.

НАПА́ЛЮВАТИ (НАПАЛИ́ТИ) В ПЕЧЄ́ – розводячи (розвівши) в печі вогонь, підготувати її для випікання чогось: *Ўже смих напали́ла ў печ'е́ / бери́ лопа́ту й за́рас меш м'ін'і́ помога́ти; Напали́ п'іч' / на роспа́л озми́ тро́хи стари́х драни́ц / за ста́йнеў скла́ден'і / бере́ш та́су с колач'е́м / отако́ кладе́ш і засува́йіш / ота́к ус'і́ та́си ма́йут у н'у се ўм'істи́ти / а йік цисе́ зроби́ли / закрива́йімо оце́ў за́суўкоў п'іч' / і тогди́ ч'іка́йімо / наї колач'і́ се загн'і́т'уйут / то ни йе трудне́ / уч'е́йсе / а пото́му / у йкиїс ч'ес поди́вимосе / йек уни́ се загн'іти́ли / бо то йе так / шо іґ загн'і́т заду́же ймі́йусе / то мош п'іч' на́в'іт' витхи́леноў тро́шки лиш'е́ти / то зале́жи вит*

то́го / йек напа́лено / йіґ ду́же / то ї так се ро́би; *Хо́ч'у напа́л'увати ў печ'е́ / дрива́ ма́йут бу́ти до́ўш'і / ни так'і́ / йік тот'і / шо ў гру́бу се кладе́ / ану́ каж'і́т / ч'о? / котра́ з вас зна́йі*?; *Тре́:а ма́ти пра́хтику / зна́ти / кі́л'ко потре́буйіц:е дроў і ч'ісу́ / шобі́ п'іч' бу́ла гото́ва / бо іґ заду́же напали́ти / то колач'і́ / хл'іп ци паскі́ мо́жут згор'і́ти / а йіґ зле напали́ти / то ўни ни спеч'у́ц:е / мут глеўк'і́ / ко́жда ґазди́н'а цисе́ зна́йі ї випробо́вуйі свойу́ п'іч'*.

НАПАРТА́ЧІНИЙ – *згруб*., *дієприкм*. від НАПАРТА́ЧІТИ: *Две́р'і напарта́ч'ін'і / гет зле зро́блен'і* / *А то зра́зу ви́тко бу́ло*.

НАПАРТА́ЧІНО – *згруб*., зіпсовано: *Мамо́ / гаї / ход'і́т суда́ / шо́ ме́те роби́ти с ці́ми с'т'і́нами? / ад'і́ йек напарта́ч'іно / тре: переб'і́л'увати / ви Насту́н'у фали́ли / шо ўм'і́йі / а то ад'і́ їк'і ш'ітки́ се полиш'е́ли / набога́то кра́ш:е сам'і́ бих бу́ли зробили*.

НАПАРТА́ЧІТИ – *згруб*., щось зіпсувати, помиляючись; погано, неякісно виконати якусь роботу: *Насту́ / ану́ подиви́се / шо́ ту́тки напарта́ч'іли / мо́же / би два кли́ни покла́сти / йе́к ти гада́йіш?*

НА ПА́РУ – удвох: *Уні́ на па́ру пишли́ / ста́ли до то́йі робо́ти* / *Ну таї до́бре / ра́зом бу́де весел'і́ш:е* / *і ле́кше йім пі́де*.

НАПА́СНА, ЇК (ІК) КОЗА́ – нетерпляча, боязлива: *Ста́рш'а н'іч'о́ / йа за н'у се ни бо́йу / а ме́н'ч'а напа́сна / йік коза́ / лет' се ўде́рила / і ўже вереш':е́йі / йо́їкайіц:е / це ў жит'у́ ни йе до́бре / а́ле шо з неў роби́ти / ни зна́йу / ви / Насту́ / с сво́йіми тако́го ни ма́ли? / а йік йі́сте ма́ли / то шо роби́ли*?; *Йек уна́ ў жит'у́ бу́де / ни зна́йу / напа́сна / йік коза́ / н'іц ни го́н:а терп'і́ти; Мару́с'а страшно́ напа́сна / така́ / ік коза́ / на́в'іт' ік шош таке́ мале́ се ста́не / глих забйе́ц:е / ци дес др'а́пнец:е / шо кроў поч'урі́т / то ўна зво́ди на таке́ вели́ке / іґ би ни знати́ шо́ се ста́ло / ну а то тре: тро́хи потерп'і́ти / Ну а м'ін'і́ се здайе́ / шо ўна до́ста терпйе́ч'а / така́ мала́ дити́на / а кі́л'ко натерп'і́ласе / і тата́рку ма́ла / ї ди́ке мн'е́со / а кі́л'ко набо́йіў / шо ни могла́ ходи́ти / ї ко́ло ха́ти на ко́цику сид'і́ла / йа ни рас прі́їду / а ўна / б'і́н:а / сиди́т до́ма / бо зноў но́гу пробі́ла / то йек мош за н'у каза́ти / шо ўна напа́сна / ік коза́? / йа соб'і́ ду́майу / шо йіґ дити́на уздри́т кроў / іґ дес шч'імха́ла шкі́ру / то ўна зач'іна́йі бойе́тисе / шо її зноў надо́ўго зат'е́гне сла́б'іс'т' / то лиш оц:е́ / а ни т:о / шо ни ўм'і́йі терп'і́ти* / *таку́ терпйе́ч'у ш'і пошука́ти*.

НАПА́СНИЙ – 1) той, хто швидко ображається, не завжди розуміє жарт: *Вин таки́ї напа́сниї / шо ле́да сло́во ска́жеш / а М'і́с'о ўже наду́ўсе*; 2) нетерплячий, який не вміє терпіти; спокійно не переносить навіть найменший біль: *Уна́ така́ напа́сна / шо лиш др'а́пнец:е / то ўже́ страшно́*

крúвиц:е / а шо ме робúти? / *ік ни даї Бóже / шош бíршого се стáне? / Ну та так / ік вид:áсце ї прúїдец:е родúти? / йо / за н'у тотó н'іхтó ни зрóби*.

НАПАСТÓВАНИЙ – покритий кремом (про взуття): *Ч'еревúч'ки напастóван'і / напуцýї / абú блис'т'íли / абú бýли / ік нов'í*.

НАПАСТУВÁТИ[1] – покрити взуття кремом: *Гéнде ґл'óбин / напастýї малóму ч'обиткú ї оц':í д'éдев'і ч'еревúки / алé ўже ідú*.

НАПАСТУВÁТИ[2] КОГÓС – зводити напасть на когось: *А ч'о ти напастýйіш сиротý / ни боїíс:е Бóга? / моï / та ў тéбе такóж д'íти йе*.

НÁПАСТЬ (НАЙШЛÁ) (НАЙШЛÓ МЕНÉ, ЇГÓ ТА ІН.) **НА РÚВНИЙ ДОРÓЗІ** – про випадкову неприємність, яка спіткала чи може спіткати людину: *І шó ви бéсте на ц:е сказáли? / Т:о / шо ї ти / нáпас'т' на рíўниї дорóз'і / ідéш соб'í / рáдуйіс:е жит'ý / а тебé іґ би обýхом хтос гéпнуў по голов'í / і то ни ход'íек / а фиїст; Ч'ýйіте / л'ýпч'іки / нáпас'т' менé наїшлá на рíўниї дорóз'і / аг'í / ікé с'íно / ікúї кушýт йа мих брáти / ік ми корóву ш'і тогúт навес'н'í продáли*.

НÁПАСТЬ ЗВОДÚТИ – даремно, безпідставно звинувачувати когось у чомусь: *Нáпас'т' ни звóт' / бо Мар'íка тýтки ни вúн:а / унá вáрта свóго / áле ўч'éра дгóр'і бýла пишлá / йійí ни бýло при цéму*.

НÁПАСТЬ МÁТИ – бути безпідставно звинуваченим у чомусь: *Мáйу нáпас'т' / вýїна просúла дáти коз'í пúти / таї шо / йа понéсла / а козá шош услáбла потóму / таї вýїна перепúтувала / ци йа бíрше нич'ó ни давáла / аг'í / отáк зробú добрó комýс / таї потóму меш мáти*.

НАПÁХНЕНИЙ – напахчений: *Жарá / а вин у ч'óрних спóн':ах і напáхнениї / м'ін'í регáти хóч'іц:е вит тóйі кол'óнцкойі водú*.

НАПАХНÚТИСЕ – *докон*. стос. НАПÁХНЮВÁТИСЕ: *Мóже бýти / ч'ем йіс напахнúласе? / бо ўч'éра бýло такé / шо гаш млис'т' брáла*.

НАПÁХНЮВАТИСЕ – напахчуватися: *Йік меш / л'ýпко / так напáхн'уватисе / то с'ідáї дáл'ше / бо менé вит такúх запахíў гóлу болúт / мойá головá м'ін'í дорóш':а / йік т:о / шо абéз бýла запашнá*.

НАПАЦÚТИСЕ – багато натерпітися, набідуватися: *Напацúласе смих ус'éкого за жит'é / дóброго бýло мáло / вúтки ўно моглó се ўз'éти*?

НАПЕРÁТИ – *згруб*., 1) домагатися чогось, докладаючи багато зусиль і коштів для його здійснення: *Молод'í тепéр наперáйут на хáту / до óсени хóч'ут с'íсти*; 2) переконувати когось зробити щось: *Сватú наперáйут на т:о / шо пид Горóў пл'ац л'íпшиї д'л'а будóви / йік кóло р'ікú / а шо с тóго вúїде / уздримó / бо іґ би мойá вóл'а / то наї би тýтки се будувáли / р'íкá йе р'íкá / таї дл'а дон'кú отýт звúч'н'іш:е*.

НАПЕРЕ́ДІ – *незм.*, попереду: *Ко́ц'о з Мар'і́коў дес напере́д'і / ўни напере́т пишли́ / а йа прич'е́кувала вас / хот'і́ла / шоби́ ра́зом / шоби́ се ни загуби́ти / бо то поўно́ л'уди́ї / а ра́зом л'і́пше / весел'і́ш:е.*

НАПЕРЕМІ́НКУ – *присл.*, напереміну: *Бери́ наперем'і́нку / неси́ ў одни́ї руц'і́ / а пото́му ў дру́гиї / ни натру́д'уї он:у́.*

НАПЕРЕ́Т – 1) *присл.*, спочатку: *Напере́т зроби́ / а пото́му йа заплат'у́*; 2) заздалегідь: *Наї напере́т ска́же / ки́л'ко цис'а́ робо́та ме куштува́ти*; 3) попереду: *Става́ї напере́т / ти ма́тка / а диви́се / к'і́л'ко там нивес'і́ўних йе / поналаз'е́ло / то ўни ни з:а́ду ста́ли / іґ би ўім ма́ло пасува́ти / а протисну́лисе пере́д' ус'і́х / лиц'а́ ни ма́йут.*

НАПЕ́РЕТ (НАПЕ́РЕТЬ, НАПЕ́РИТЬ) БИ БИ́РШЕ – викор. як побажання довголіття, успіхів при запитанні когось про вік, спільне подружнє життя та ін.: *Ву́їц'у / то ки́л'ко вам ро́киў / уже́ йе с'імдис'е́т'? / М'ін'і́ в'іс'імдис'е́т' і шти́ри / Напере́т би би́рше / н'іўро́ку / фа́їно вигл'іда́йіте*; *К'і́л'ко / Мару́с'ко / ви жийіте́ ш ч'олов'і́ком? / Со́рок мину́ло / Напе́рет' би би́рше / абе́сте здоро́в'і бу́ли / Д'іковáт' / аби́ ї ви здоро́в'і бу́ли і фа́їно се ма́ли*; *Ну таї ки́л'ко ўже це́му па́рупкови ро́киў? / шти́ри ўже йе? / На Їва́на пйет' бу́де / так / Іва́нку? / ч'о ти ву́ўн'і н'іч'о́ ни ка́жеш? / Напе́рет би би́рше / наї росте́ вам здоро́вий / Д'іковáт' / абе́сте ї ви бу́ли здоро́в'і; Мару́с'ко / таї йек там / тв'ії ста́рший уже́ пишо́ў до шко́ли? / Йо:ї / та вин уже́ у пйе́тиї кл'а́с'і / сего́року пйе́ту кин'ч'е́йі / Ну та лиш н'іўро́ку / моï / йек то ч'уж'і́ д'і́ти бо́рзо росту́т / ш'і нида́ўно йіс у визо́ч'ку йіго́ вози́ла / а то ўже ад'і́ їкиї хло́пец / таї уже́ дес з одина́ц:ит' ма́йі? / Йо / ш'і нима́ / а́ле ско́ро бу́де / Ну та напе́рет' би би́рше / фа́їних ма́йіш хло́пц'іў / Д'іковáт' вам фа́їно за до́бре сло́во / ма́їтесе ї ви ў гаразда́х та здоро́ўйі; Оти́ї жи́н'ц'і ў зеле́ниї фу́с'ц'і ки́л'ко ? / Ну та то ш'і ни йе стара́ жи́нка / дес п'іди̂с'е́т' пйет' / шиздис'е́т' ма́йі / А с'імдис'е́т' ни хо́ч'іш? / Іва́ниха / мойа́ верста́ч'ка / уна́ з мо́го ро́ку або́ / мо́же / на рик моло́ч':а / а́ле ми ра́зом се ўч'е́ли / Ну та напе́рит' би би́рше / ви́тко / до́брого ма́йі ч'олов'і́ка / рас так вигл'іда́йі / Ої шо до́брого / ўна тро́хи ворска́ / а вин гаш заду́же до́бриї / Ма́ла жи́нка ш'е́с'т'і.*

НАПЕРЕ́Т ФАЛИ́ТИСЕ НИ ГОДИ́ЦЦЕ – не можна похвальбами передбачити успіх: *Йе / шо пофали́с:е / а ўно тоб'і́ н'іко́ли так ни ви́їде / йек ти хот'і́ў / Бо напере́т фали́тисе ни годи́ц:е / ти до к'ін'ц'а́ ни го́ден зна́ти / шо за л'удина́ пе́рет' тобо́ў / шо́ ўна поду́мала / йік уч'у́ла твойу́ фал'бу́ / уна́ мо́же на́в'іт' нихот'іч'е́ зашко́дити / за́вис'т' писла́ти тоб'і́ / і тогди́ ўс'о; Абе́сте соб'і́ зат'е́мили / н'іко́ли напере́т ни фал'і́ц:е / бо то*

ни годи́ц:е / зроб'і́т споч'е́тку тото́ / шо йісте́ хот'і́ли / а пото́му мо́жете сказа́ти / але́ ї то ни ду́же фали́тисе / бо каў вам / ни годи́ц:е.

НА́ПЕ́РЕ́ТЬ (НА́ПЕ́РЕ́Т) СЕ́БЕ – перед собою: *Вин ни хот'і́ў іти́ / хот'і́ў ш'і набува́тисе / але́ Васили́ха тики́ ўз'е́ла йіго́ на́перет' се́бе / таї́ так припрова́дила тха́т'і; А ш':е ў нас ка́жут / шо ік хтос кого́с бере́ на́перет' се́бе / то вин йіго́ зиц'іру́йі / і тот / сара́ку / му́си роби́ти т:о / шо йіму́ ка́жут / отаке́ / а йік ц:е жи́нка ро́би / то тако́го ч'олов'і́ка ни ду́же уваж'е́йут / Але́ жи́нка зле ни нара́ди / То так / але́ наї́ цисе́ ро́би / ік н'іхто́ ни ви́ди / а ни́ на л'у́дех йіго́ пониж'е́ти; Мало́го напере́т' се́бе / ў дру́гу ру́ку / та́шку / таї́ пишли́ ў Доли́ну / йа ў викно́ ви́д'іла / пе́рше пишли́ / дес ко́ло Круч':ако́вих бу́дут / ни да́л'ше.*

НАПЕ́РТИ – *згруб.*, мати невідкладну потребу реалізувати задумане: *Надвор'і́ дош' / в'і́тер / а тебе́ напе́рло іти́ ў клуп? / куда́ ў таке́?*

НАПЕ́РТИСЕ – *згруб.*, упертися; рішуче, наполегливо домагатися свого: *Напе́рсе / шо на́рик ч'іка́ти ни бу́де / а ме сего́року жени́тисе / таї́ роби́ / шо хоч'; Ко́ц'о таки́ї / шо ік напе́рсе / то зро́би по сво́му / абе́с ґва́ўту кр'іч'е́ў / то н'іц н'іч'о́ ни помо́же / Але́ послу́хаїте / Пара́ / то ни назле́ вихо́ди / ни пере́ч'те / бо вин зна́йі / шо ро́би.*

НА ПЕ́РШИЙ РАС (НА ЦЕЙ (ЦЕС) РАС) – зараз, цього разу: *На пе́рший рас вибач'е́йу / а́ле би́рше тако́го ни ро́би / ік шош тебе́ корти́т / то кажи́ пра́ўду / а ни́ шобе́с вид ме́не тайі́усе / кра́т'ки стера́ўсе шош зроби́ти / бо то ви́л'ізе / і меш за ц:е би́тиї / ш'і смих ни бра́ла ў ру́ки прут / але́ о́зму / ік ни меш слу́хати.*

НА ПЕ́РШИХ ПО́РА́Х – *незм.*, спочатку: *На пе́рших по́рах Іва́н буў ду́же за неў / іґ засла́бла / то пла́каў / йіґ дити́на / ну а пото́му ста́лосе йек ста́лосе / ви зна́йіте.*

НАПИМНУ́ТИ (НАПОМИНА́ТИ) – нагадати (нагадувати) комусь про щось: *Напимну́ла / абе́с до́с'в'іта ўста́ла / би ни заспа́ти / бо меш п'і́шки їти; А ч'о йа ма́йу напомина́ти? / сказа́ла рас / і це́го до́ста.*

НАПИРСКОТІ́ТИ (НАПИ́РСКАТИ) – 1) забризкати слиною, наплювати: *Ни циї́ ла́ўц'і отот'і́ хло́пц'і сид'і́ли / ад'і́ йек напирскот'і́ли / нач'в'і́рскали сли́неў*; *Уна́ тики́ йіґ гово́ри / то пи́рскайі / мо́же напирскот'і́ти / шо мо́криї ко́ло не́йі ста́неш / йа тро́хи прибр'і́хуйу / а́ле ни ду́же*; *Іґ бих ви́д'іла / котри́ї напи́рскаў / то по пи́ску бих би́ла*; 2) *перен.*, наговорити: *Напирскот'і́ла / нацви́н'кала тако́го / шо ку́пи се ни де́ржи.*

НАПИ́ТИ – випити спиртного на певну суму: *Браў до гро́шиї / у буфе́т'і роже́нцкому напи́ў буў на п'ідис'е́т' рубл'і́ў / у колго́с'п'і то бу́ли нимал'і́ гро́ш'і / каў вам / до́ста нимал'і́.*

НАПИ́ТИСЕ ДО КО́ГОС – під час застілля звернутися до когось, повідомляючи, що п'єш за його здоров'я. Випивши, мовець наливає у цю ж саму чарку напою і передає її тому, до кого пив. Трапляється, що в однієї особи може "назбератисе" декілька чарок, які він, згідно із приписами села, не повинен довго затримувати, а отже, "напитисе" до когось із тих, хто бере участь у святі. Обов'язковою у такому дійстві є формула "дай Боже". Не прийняти чарку, коли до тебе п'ють, – вияв великої неповаги до гостя. У селі ніхто зі старших не пам'ятає такого випадку: *Вин напи́ўсе до та́та Мар'і́ч':іного / Ву́ўку / даї Бо́же / абе́сте здоро́в'і бу́ли / Стари́ї ра́дий буў / бо хло́пец ни лайда́ка / мих би з'е́тем бу́ти*; *Мене́ корт'і́ло до Лес'а́ напи́тисе / але́ Мар'і́ка лу́пала на ме́не оч'е́ма / таї м'ін'і́ се витхот'і́ло / ўна страшно́ реўни́ва / а м'ін'і́ шо́ / б'іди́ тре: на свойу́ го́лу*?

НАПИ́ТУВАТИСЕ – розпитувати, шукаючи кого-, що-небудь; напитувати: *Бога́то приходи́ло / напи́тувалисе / ци мете́ коро́ву продава́ти / бо ч'у́ли / шо корова́ до́бра / ї ви́д'іли / шо ма́ма приўпа́ла ў здоро́ўўї*.

НАПИХА́ТИ – *згруб*., різними способами домагатися того, щоб хтось (передусім дитина) з'їв усе, для нього приготовлене: *Аг'і́ / та ни напиха́ї так дити́ну / ни ви́диш / іка́ ўна / де́ ўна го́н:а стойе́ти / а йе́к пото́му се наўч'е́йі ходи́ти*? / *ўна ни ме моч'і́ себе́ держ'е́ти*.

НАПИХА́ТИСЕ – *згруб*., *знев*., занадто багато їсти (про людину): *Прийшла́ ў го́с'т'і / таї напиха́йіц:е / йіґ голо́н:а ку́рка / нат'іга́йіц:е / ік хол'е́ра / аг'і́ / та до́ма паку́ї / а ни́ ў ч'ужи́х*.

НАПИХА́ТИСЕ (НАТІҐА́ТИСЕ), ЇҐ (ІҐ) ГУ́СКА – їсти багато, жадібно: *Мої / пово́ли йіш / ни напиха́їсе / йіґ гу́ска / то ни здо́рово / кра́ш:е пот'р'і́ш'ки / а пото́му зноў о́змеш / м'ін'і́ ни шкода́ йіди́ / а́ле ви́жу / шо ўна ни пи́де на ко́рис'т' / так на́в'іт' дохто́р'і ка́жут / йіх послу́хаї*.

НАПІ́РНИЦЯ, -і – напірник: *Нап'і́рниц'а дранти́ва / того́ ї л'і́зе п'і́р'і*.

НА ПІХО́ТУ (ЙТИ́ НА ПІХО́ТУ) – пішки: *Йа на п'іхо́ту / так бо́рше бу́де / ік ш'і ч'іка́ти годи́ну; Іди́ на п'іхо́ту / бо роже́нцкиї сего́н:е ни йі́хаў / заду́рно меш стойе́ти / а так пово́ли / таї ди́йдеш*.

НАПІ́ЧЬКАТИ – 1) умовляннями чи за допомогою будь-якого іншого засобу нагодувати когось: *Дити́н'і лиш три ро́ки / а ва́жи ти́л'ко / ік Вас'у́тина ў пйет' / уни́ п'і́ч'кали малу́ / ци хо́ч'і / ци ни хо́ч'і / і нап'і́ч'кали / а тепе́рки ви́жут / шо зле роби́ли / бо ў мало́йі розиїґра́ўсе апети́т / і ўна лиш кр'іч'е́йі / йі́сти / йі́сти с'о́ц'у / ни ка́же / хо́ч'у / а с'о́ц'у / найі́ла так'і́ ли́ц'а / шо оч'е́ї ни ви́тко / і лиш йі́сти таї йі́сти / бо корти́т*; 2) змусити когось прийняти необхідну кількість ліків*: Нап'і́ч'кала л'іка́рствами / таї*

спйу́т / до́хтор' сказа́ў / шо попраўйе́йуц:е / аби́х се ни гри́зла / шо то так ма́йі бу́ти / ус'о́ до́бре.

НАП’ЇЛЕ́НИЙ (НАП’Є́ЛЕНИЙ) – *дієприкм.* від НАП’ЇЛИ́ТИ (НАП’Є́ЛИТИ): *Ваш фа́їно ўбра́ниї / а цес ад'і́ ікиї напйіле́ниї / ви́дите / де́хто дур'і́йі / іґ би мих / то д'і́ч’:у ма́му би на се́бе нат'ігну́ў / А йа ў телев’і́зор'і ви́д'іла / шо хло́пц'і / ч’олов’ікі́ ў спин:иц'а́х хо́д'ут.*

НАП’ЇЛИ́ТИ (НАП’Є́ЛИТИ) – *згруб.*, одягти, почепити на себе: *Напйіли́ла на се́бе блиш’:е́ч’у бл'у́ску / окол'а́р'і / таї хо́ди / ік ма́лпа / а де́ т:о фа́їно? / та ш’і бл'у́ска / то пи́ўб’іди / але́ нашо́ таки́х окол'а́р'іў / шо на ц'ілу́ твар'?; Ўбра́ласе ў ку́ртку / а зве́р'ха напйе́лила таке́ / йік касе́тку / ну та йе́к йіс се зибра́ла? / ікшо́ то касе́тка / то ўна се ўбера́йі пит ку́ртку / а ни ота́к н'ійе́койі / але́ ўна ни хо́ч’і на́в’іт' ч’у́ти за таке́ / ка́же / шо то йа се ни розум’і́йу на мо́д'і / ої / то ш’:е́ ни ўс'о / на го́лу капел'у́х нат'ігла́ / дес купи́ла / а йа соб’і́ ду́майу / де́ йа йіго́ ви́д'іла? / ў ко́го? / шош манти́ц:е ў голов’і́ / і смих нагада́ла / то ву́їко Ми́тро ў тако́му коро́ву пас / і хто́ би мих поду́мати / шо д'і́ўка ме ни фу́стку носи́ти / а схо́ч’і капел'у́х / с таки́ми сами́ми кри́сами / йік у М’і́ликового д'е́д'і / ца́рство йіму́ небе́сне / наї споч’іва́йі з Бо́гом.*

НАП’ЇЛИ́ТИСЕ (НАП’Є́ЛИТИСЕ) – настроїтися рішуче діяти (досягти чогось): *Напйіли́ласе їти / то наї уже́ їде / наї ни моро́ч’і м’ін'і́ го́лу / але́ то сту́д'ін' / а ўна ўбра́ла таки́ї зате́плиї пла́ш’:ік / ік коз'е́ч’ії кужу́х / та ў тако́му закостен'і́йіш / до́ки ди́їдеш до клу́бу; М’і́с'о напйе́лиўсе жени́тисе / таї / в’ід'і́ / ро́бимо вес'іл'е́ / н'іхто́ йіго́ ни го́ден видговори́ти / шоби́ ни ква́пиўсе / бо то д'іўч’е́ гет молоде́ / наї би ш’і тро́хи пидросло́ / се ви́ўч’іло / таї тогди́ / але́ шо / йік уни́ се обра́дили / шо ў ц':і мн'існи́ц'і / шо при́їдут / мут се в’ін'ч’е́ти / нам / ка́же син / вели́ких захо́диў ни тре: / бо ни вид них жит'е́ молоди́х зале́жи / наї на ме́нчому се опхо́ди / Та ви зна́йіте / Катери́ / шо вин низле́ ка́же / йа бих ни пере́ч’іла / ік се л'у́бйут / то наї би бу́ло / а т:о / шо д'і́ўч’іна молода́ / то це таки́ї ґан'ч’/ шо ду́же ско́ро пере́їде / ану́ се нагада́їте / у ки́л'ко ви се вид:ава́ли? / ґеренту́йу / шо ма́ли йісте́ ме́нче роки́ў / ік уна́ / а то фа́їна д'і́ўч’іна ї до́бройі фам’і́л'ійі / наї бере́ / ота́к бих пора́дила.*

НАПЛІ́ШЕ́НИЙ – *дієприкм.* від НАПЛІШИ́ТИ: *Ни ўтиска́ї так / помн'е́цкайіш / го́лупц'і ма́йут бу́ти ў м’і́ру напл'іше́н'і / заду́же ни до́бре.*

НАПЛІ́ШЕ́НО – напхано, набито, скупчено: *Ма́ло бу́ти к’і́но про на́ш’і го́ри / то л'уди́ї так наби́лосе / шо ни мош бу́ло руко́ў кину́ти / напл'іше́но / йік у бо́ц':і / дихну́ти ни бу́ло ч’ем.*

НАПЛІШИ́ТИ – *згруб.*, щільно заповнити щось якимись предметами: *Ми напл'іши́ли у цисý бáн'ку пирогі́ў / шо на ти́жден' меш мáти*; *Шóфер ти́л'ко напл'іши́ў / шо б'і́йно бýло з ним йі́хати / алé кудá д'і́нес:е?*

НАПОЗА́ВУШКУВАТИ – надавати "позавушників" комусь: *Ік ви́пйіш / то ти таки́ĭ / йік нав'іжéниĭ се рóбиш / с ким ви́диш / кл'ýч'ки шукáйіш / а йа каў / на дóбрих попадáйіш / ни хóч'ут с тобóў рóзум накладáти / а дес трáфиш на такóго / шо ни ме уваж'éти / напозáвушкуйі / таĭ соб'і́ пі́де / а ти меш до к'ін'ц'á жит'á памн'іт́ати / іки́ĭ йіс буў нáўч'іниĭ / Гаĭ дóста ўже / йа ўс'о ч'уў / меш м'ін'і́ вицебéн'кувати / дóста.*

НАПОЛУ́ННЕ (НАПОЛУ́ДНЕ; НАПУЛУ́ДНЕ; НАПУЛУ́ННЕ) – *незм.*, в обідню пору: *Дам наполýн:е сви́н'ам / здойý корóву / таĭ на годи́нку пі́демо двóд'і / попли́вайіш / алé ни ўже / а гаш тогди́ / ік оц:é зрóбйу / таĭ водá ш'і студéна / наĭ нагр'і́йіц:е / то наĭл'і́пше і́ти пополýн':у абó тики́ у пі́двеч'ір.*

НАПО́ПЕРЕК – 1) *присл.*, упоперек: *Ви́ц:и н'ійéк ни попáдете до М'і́рч'іка / бер'і́т отáк напóперек / і так поперекáми і́д'іт / уздритé новý хáту / отáмки вин і жийé*; *Пишли́ напóперек / так бли́ш:е / ч'о ў опхи́т іти́*?; 2) *згруб.*, наперекір; жартуючи: *Йа ни гóн:а з ним говори́ти / ус'ó ў нéго напóперек вихóди / шó ни скаў / перекрýти.*

НАПО́ПЕРЕК (НАВСТРИ́ТЬ) ГОВОРИ́ТИ – промовляти всупереч кому-небудь, протилежне до того, чого очікує мовець; виявляти незгоду з почутим; недоречно, на думку мовця, жартувати: *Івáн дóбре кáже і фáйно рáди / а цес ад'і́ ікóйі йімý завертáйі / ни знáйу / шó ў нéго уштри́кло / шо вин отáк напóперек говóри / це лиш шоби́ показáти / шо мáйі бýти по йігó / бо и́нчого / ч'ігóс розýмного / ни ви́жу; Йа ни л'ýбйу се ігрáти ў бéс'іду / і йік хтос зач'інáйі напóперек говори́ти / лиш би се говори́ло / то йа се ўступáйу / у мéне ц:е бóрзо / а ти ік хоч' соб'і́ / то говори́ / лиш наĭди́ когóс / аби́ тото пустé вислухóвуваў.*

НАПОПЕРЕКИ́ (НАВПО́ПЕРЕК) – упоперек, поперек: *Ідемó поперекáми / отáк напóперек / кóло Онуфрéĭкових / напраўц'і́ / отáк бóрше бýде*; *Йа бих тики́ напоперекі́ ішлá / тáмки нимá грýзиĭ / а тýтки кал'óш'і мош загуби́ти.*

НАПОСІДА́ТИ – те саме, що й НАСІДА́ТИ: *Мáло таĭ мáло Петри́с'і / напос'ідáйі / аби́ стари́ĭ ш':е однý сл'ýшку йі́ĭ записáў*; *Напос'і́ли на малóго / ч'о ни сокоти́ў дити́ну / шо ўна ўпáла / а вин сам дити́на / дé вин гóден когóс усокоти́ти? / то ў мéне пи́тан'і до стариґани́ў / а ви ч'ó сам'і́ ни сидитé кóло свóйі дити́ни / а спихáйіте на тóго / комý штúри рóки? / ге? / ви ни гóн':і свойý срáку видирвáти вид лáвиц'і*?

НАПОСЛІ́ДОК – *незм.*, під кінець, в самому кінці: *Напос'л'і́док подáли йýшку / дóбра бýла / з грибáми; Напос'л'і́док унú поцулувáлисе / таї̆ розї̆і́халисе / гадáли / шо скóро увúжуц:е / а то ад'і́ йеґ жит'é роскúнуло; Напос'л'і́док однó скаў / держúсе хáти / ни шукáї̆ нéмоч'і на свої̆ý гóлу / бо л'і́пшого н'іч'ó ни нáї̆деш / дóбре там / де нас нимá.*

НАПÓТЕМЦІ – *незм.*, напотемки: *А ч'ó ц:е ви напóтемц'і сидитé? / Цил'і́ндер се розбúў / таї̆ л'áмпу ўже ни с'в'ітúли / алé то вид грýби вúтко / Ну та ход' бéсте с'в'і́ч'ку ўз'éли / йéк у пóтемках сид'і́ти*?

НА ПОЧІТКÁХ (НА ПОЧІТКÝ) – *присл.*, спочатку: *На поч'іткáх ми ни гóн':і бýли се нат'і́шити молодúми / йіх жит'éм*; *Моï̆ / та на поч'іткáх унú так поносúли од'н'і́ óдних / а тепéрки дивúсе / ïк'і дóбр'і; На поч'іткáх ш'і с'áко тáко / а потóму йа ўздр'і́ла / шо ми ў них на наї̆гíршому рахýнку*; *На поч'іткáх жúли дóбре / а потóму вин зач'éў фáїно заробї̆éти / таї̆ с тóго пишлó / ўс'éк'і компáн'ійі / шо казáти?; Е: / то на поч'іткáх бýло / а потóму подобрáхалисе / ï̆ тепéрен'ки нимá такóго д'н'а / шобú ўни се ни вúд'іли / мýс'ут се ўздр'і́ти.*

НАПРАВ'ЄТИ – спрямовувати: *Напраўї̆éти мош іґ дитúна ш'і ў колúсц'і / а йіґ б'і́гайі / то ўже т'éш:е / а ви хóч'іте старóго пáрупка напрáвити? / шобú вин вас слýхаў і за кóжде питáўсе / шо йімý робúти?; Напраўї̆éти жит'é / ік унó ни тудá пíшло / т'éшко / алé мош / лиш трéба / шобú цéго обóм се хот'і́ло / хтос одéн ни напрáви.*

НАПРÁВДУ – *незм.*, справді: *Йа напрáўду ни знáйу / шó м'ін'і́ робúти / мóже / здáти йéблука тýтеч'ки таї̆ ни морóч'іти соб'і́ гóлу? / наї̆ бýде / шо тáнче вúї̆де / алé ни тре: бýде с пáками т'éгатисе.*

НАПРАВЦІ́ – *незм.*, навпростець: *Е: / та йік ітú напраўц'і́ / кóло Вáтика / то ом:инемó пóтик / йігó з дитин'éч'ім вóзиком т'éшко бýде перейтú / а йік н'і / то ід'і́м вулиц'áми.*

НАПРАВЦІ́ КАЗÁТИ – говорити прямо, відверто: *Ни бýду шош по бокáх говорúти / кáў напраўц'і́ / нам се ўдайé ваш'а д'і́ўч'іна / і хот'і́ли би знáти / йéк ви на т:о се подúвите / абú ми сватúў прислáли*? / *Д'íковáт' вам за ч'ес'т' / алé наї̆ би молодúх се запитáти / ци ўни хóч'ут цéго*? / *бо шо ми / стар'і́ / знáйімо? / Е: / ни каж'і́т / ми богáто гóн':і порáдити.*

НАПРЄ́СТИ (НАПРЄ́ЛОСЕ) В ГОЛОВІ́ – постійно думаючи про щось, дійти якогось висновку, іноді такого, який не має реального підґрунтя; вигадати; подумалось: *У голов'і́ ўс'éк'і гаткú пр'ідýц:е / і мош такóго напр'éсти / шо рат ни бýдеш / ни меш знáти / йек с тóго вúборсатисе; Йа за тотó ни витпов'ідáйу / шо ї̆йі напр'éлосе ў голов'і́ ï̆ шо ўна кáже / то ни ўс'о / шо прихóди ў гóлу / комýс се кáже / а ўна цéго ни*

розум'іїі / таї шо йа зро́бйу; Напр'е́ла ў голов'і́ таї хо́ч'і їти зво́ди роби́ти / а йа каў / ти ни ма́йіш за шо и́нче ду́мати / ік лиш за т:о / хто шо гово́ри? / та йізи́к на т:о йе / шобі́ ним плеска́ти / а ти хоч' з баба́ми пра́ва дошу́кувати? / ни заводи́ з ни́ми / ш'іну́ї свиї го́нир і свуйу́ фам'і́л'ійу.

НАПРЄ́ТАТИ (НАПРЄ́ТУВАТИ) – назбирати (поступово, частинами) певну кількість чогось: *Напр'е́тала йец / смета́ни / меш ма́ти шо да́ти д'і́ўч'ін'і / йік прийі́де з нау́ки ў субо́ту; Напр'е́таў м'іх гор'і́хиў / таї з ва́ми се под'і́л'у / і ш'і сливо́к шуше́них уд'і́л'у*.

НАПРИ́М – наприклад; усічена форма від "наприклад": *Напри́м / йа / тако́го бих ни позво́лила / страшни́ї рух бих зроби́ла / це́го тики́ би ни бу́ло / гаї / ґеренту́йу / Ви / ву́їно / н'іч'о́ ни го́н':і / молод'і́ ни ду́же слу́хайут стари́х / а ви ка́жете.*

НАПРИ́МІР – *незм*., наприклад: *Ти / напри́м'ір / ни хот'і́ў би / шобі́ хтос тоб'і́ кома́ндуваў у ха́т'і / ви́трашп'іруваў без зра́зу тако́го / а ч'о́ ду́майіш / шо тебе́ хтос ги́не слу́хати ў се́бе*; *Йа / напри́м'ір / ни збера́йусе їти / і та́мки за ко́гос с'в'іти́ти лице́м / наї ко́ждиї за се́бе с'в'і́ти.*

НА ПРИСИ́ЛІ – присилений: *Ти ни на приси́л'і / шо ни го́ден уста́ти ї кину́ти собо́ў / устава́ї / л'у́пч'іку / таї шош роби́ / ану́ко*.

НА ПРОВСЄ́КЕ (НАПРОВСЄ́КЕ) – на всяк випадок: *Оз'м'і́т на проўс'е́ке ш'і оц:у́ со́тку / ану́ш шош тра́фиц:е / то пре́ц'ін' / м'і́сто*.

НАПРОВСЄ́КЕ (ПРОВСЄ́КЕ) – *незм*., на всяк випадок: *Наї стойі́т / то напроўс'е́ке / ўно йі́сти ни про́си; Ўз'е́ла напроўс'е́ке гро́ш'і / ї до́бре зроби́ла; Озм'і́т напроўс'е́ке оце́с ле́їбик / вид р'іки́ зач'е́ло зат'іга́ти / мо́же / ї вере́н'у / абе́сте с'і́ли / ану́ко тики́ послу́хаїте / шо йа скаў*.

НАПРОДАВА́ТИСЕ (НАПРО́ДАТИСЕ) – продавати щось тривалий час: *Паўл'і́на каза́ла / шо так за жит'е́ напродава́ласе то́йі бри́нд͡зи ў Ко́сов'і / шо ни го́н:а диви́тисе на н'у*; *Напродава́ласе ўс'е́кого / аби́ їкус коп'і́йіч'ку зароби́ти / наїби́рше йе́блуч'ка помогли́*.

НАПРО́ТИВ (НАВПРО́ТИВ) – напроти; назустріч комусь: *А куда́ йа ма́ла се диви́ти / ік уна́ с'і́ла напро́тиў ме́не? / то шо́ / йа ма́ла загну́тисе ї у стиў се диви́ти? / н'іч'о́ се ни ста́ло / ни б'і́йтесе / уна́ мене́ ни з':і́ла; Абе́с до́ўго ни сид'і́ў у ву́їка / бо́рше верта́їсе / а йа дес у се́м'ії пи́ду напро́тиў те́бе ї помо́жу не́сти тот'і́ дош'іч'ки́ / ўни бу́дут зйеза́н'і*; *Уни́ наўпро́тиў шко́ли жийу́т / ко́ло капли́ц'і / Ну та то бли́ско / бо йа гада́ла / шо дес у Ни́жним кинци́ / гаш там / де кра́їн'і хати́*.

НАПРО́ТИВ ЦЕ́ГО (ТО́ГО ТА ІН.) – *у порівн.* із цим (тим та ін.): *Е: / напро́тиў це́го ч'ісу́ / то тогди́ бу́ло набога́то ги́рше / йа за нас каў / йа ни зна́йу / йек у дру́гих; Уна́ ста́рш'а / але́ напро́тиў сестри́ вигл'іда́йі*

набога́то кра́ш:е / н'іхто́ ни ска́же / шо йі́і ті́л'ко ро́киў / ду́же мо́лодо се де́ржи / За до́брим ч'олов'і́ком / таї де́ржиц:е / ану́ би ўна переі́шла́ ч'е́рес т:о / шо йа / інтере́сно / йеґ би ўна тогді́ вигл'іда́ла; Ну та напро́тиў то́го / іка́ ўна бу́ла д'і́ўкоў / то тепе́рки набога́то кра́ш':а / *до́ста нипога́на*.

НАПРУТИ́ТИСЕ (НАПРУ́ТЮВАТИСЕ) – 1) набрякнути, розпухати (про вим'я) від великої кількості молока: *Коро́ва ни до́йіна / ад'і́ / йек ві́мн'і напрути́лосе*; 2) сильно напружитися: *Мали́ї хот'і́ў шош дос'ігну́ти / то йік напрути́ўсе / то йа ледв'і́с'ки йіго́ ўде́рж'іла / ни спод'іва́ласе / шо таке́ мале́ мо́же ма́ти таку́ си́лу / мойі́ ру́ки ч'е́сто бу́ли ўйе́ли / аг'і́ / каза́ли би пото́му / шо ба́ба ни го́н:а дити́ну ўде́рж'іти / шо да́ли потри́мати на па́ру м'іну́т / а ўна ч'ут' ни ўпусти́ла мало́го / то йе́к на н'у мош ма́ти ікус над'і́йу*? / *Ни каза́ли би / але́ могли́ би поду́мати*.

НА ПСА (КУТЮ́ГУ, ЖЄ́РВУ) НИМА́ ВІ́РИ – необхідно остерігатися собак, навіть тих, які служать тобі: *На л'убо́го пса нима́ в'і́ри / іки́ї би вин ни буў / л'убі́ї / пес йе пес / ту́тки вин ласти́ц:е / слу́хайі / аў іку́с м'іну́ту йіму́ шош мо́же ста́тисе / і вин уку́си / на́в'іт' на смерт' мо́же покуса́ти / хот' ти йіму́ ко́ждиї ден' йі́сти дайе́ш*.

НАПУ́ДИТИ – 1) налякати: *Абе́сте ни напу́дили мало́го / йік пі́дете маланкува́ти до ву́їка*; 2) відігнати кого-небудь: *Бери́ буч'о́к таї напу́т' оті́х псиў / шо ко́ло фі́ртки / приблу́д'н'і ік' іс* / *наї се ни прина́д'уйут*.

НАПУ́ДИТИСЕ – налякатися: *Напу́диласе ла́сиц'і / ни ду́мала / шо ўни́ ў бе́рез'і пит скало́ў йе* / *си́жу соб'і́ / а то лиш шурх / йа гаш ки́нуласе / му́с'іла ў па́зуху попл'ува́ти* / *А ч'о се бойе́ти? / нима́ ч'о*.

НАПУ́ЖЕНИЙ (НАПУ́ЖІНИЙ) – наляканий: *Приб'і́гла напу́жена / бо ма́м'і зле*; *Хло́пч'і / гаї / кажи́ / ч'о йіс таки́ї напу́ж'іниї*? / *хто за тобо́ў гна́ўсе? / медв'і́т' ци іка б'ідá*? / *то шош вели́ке ма́ло бу́ти*.

НАПУ́ЖІТИ – налякати; тривалий час "пужіти": *Напу́ж'іў м'ін'і́ дити́ну цес стариґа́н / ус'е́ке страшне́ роска́зуваў* / *шо ўноч'е́ у нас спан'а́ ни бу́ло / мали́ї схо́пйуваўсе та кр'іч'е́ў / шо ш':е́зник у викно́ зазера́йі / пантру́йі за ним* / *ле́дви ўспокойі́ли / аг'і́на б'іду́*.

НАПУ́КАТИ – повидаляти кісточки з вишень, черешень тощо: *Напу́кала пиў ри́нки кисточ'о́к / вишн'і́ скла́ла ў милни́цу / засипйу цу́кром* / *таї бу́де / йа страшно́ л'у́бйу конф'іту́ри з више́н'* / *двеч'і́ру звар'у́*.

НАПУСКА́ТИ (НАПУСТИ́ТИ) СТРАХИ́В (ПУ́ДУ) НА КО́ГОС – лякати (налякати) когось: *Вин ни ўм'і́йі з дити́ноў се ба́вити / вин лиш напуска́йі страхи́ў / і то таки́х / шо пото́му мали́ї ни го́ден усну́ти / бойі́ц:е / шо хтос йіго́ забере́* / *шо страшне́ с кутики́ў на не́го се ди́ви / і шо́ ви бе́сте пора́дили? / питкури́ти ци / мо́же / зли́ти во́ду? / Шо́ йа скаў? /*

наїпérше / ни розбу́рхуїте малóго / по полу́н':у вин мáйі спок'і́їно се ї́грáти / бес крíкиў / без вúскан'а / а дáл'і мéц:е вúд'іти / дитúна мóже се схóпйувати нáв'іт' / ік йійí н'íхтó ни пу́ж'іў / алé ік заду́же наїгрáласе / то ме / дитúна так се мáйі.

НАПУЦУВÁТИ – начистити до блиску: *Гаї дивúсе / йек йа напуцувáла стар'í шкарбуні́ / стáли / йік нов'í / а тепéр отáк вúпуцуї своййí.*

НАПХÁТИ (НАПИХÁТИ) ВÓЛО – *згруб.*, жадібно, занадто багато з'їсти (їсти) чого-небудь: *Йіму́ ўсе мáло таї мáло / мої / та ти тр'íснеш / ік меш отáк напихáти вóло; Напхáў своййé вóло таї поб'íх / нáв'іт' д'ікoвáт' забу́ў сказáти / Вин казáў / т'íтко / ни ган'íт йігó.*

НАРАБУВÁТИ – здійснити грабунок, відбираючи щось у когось; награбувати багато чогось: *Тогúт йа ў телев'íзор'і вúд'іла / роскáзували за тих / шо плáту мáйут ни геї / а майéтки страшнó велúк'і повит'ігáли / і вúтки т:о ў них? / то нич'éс'т'і грóш'і / то ікúїс рабу́нок / лиш так / намахл'óвано / И:ї / ци он':í нарабувáли ку́пу ўсéго / награбáстали / таї тепéрки ни гóн':і сказáти / вúтки тотó ў них се ўз'éло / брéшут / одúн кáже / шо накол'ідувáў / дру́гиї / шо вúїграў / у шош іграў / таї йіму́ такé вúпало / а ш':е одéн кáже / шо йіму́ подарувáў знакóмиї / це йа на своййí ву́ха ч'у́ла / алé ни тогúт / а ўже тепéр / то це йе прáўда? / каў / це злод'íїство / Мої / а йік отáк се подивúти / то / бигмé / ни пúзнашно / шо то злóд'ії / клинéц:е / шо ни краў / И:ї / наї йіх шл'ах трáфи / та наї трáфи / а дé злóд'ії се признáйі / шо вин укрáў? / тогó брéше / алé так / шо нáв'іт' ни кл'íпне / ж'éл'існо так се квóли / шо то на нéго звел:ú.*

НАРАЖЄ́ТИ – наражати когось на небезпеку, неприємності: *Ни хóч'у нараж'éти когóс на б'іду́ / áле ї попускáти такúм / йік оц':í сус'íди / ни мош / бо ўни на гóлу вúл'ізут / ш'і ї нóги зв'íс'ут.*

НАРАЖЄ́ТИСЕ – наражатися: *Улáц'ку / ни їди тудá / ни хóч'у нараж'éти тебé на ї́кес пустé / Ни б'íїтесе / йа н'і на шо нараж'éтисе ни бу́ду / йа знáйу / йек і шо говорúти / а колú змóўч'іти.*

НАРÁЗІ – *присл.*, поки що: *Д'ікoвáт' вам фáїно / шо йістé схот'íли м'ін'í помоч'í / цисé м'ін'í вéл:еко знач'éйі / алé нарáз'і дайу́ соб'í рáду самá / городúў у мéне велúких нимá / пóрос'і ни дéржу / йе лиш козá / кит і штúри ку́рц'і / то нивелúке ку́тан'і / алé д'ікoвáт' вам / наї вам Бох помогáйі / шо йістé за ўдовúцу поду́мали / Алé іґ би шо / то скáжете; Се питáйіш / йеґ жийу́т? / нарáз'і дóбре / то лишéн' м'íс'іц' по вес'іл'у́ / а йеґ дáл'і бу́де / хто йігó знáйі.*

НАРÁЇТИ – те саме, що НАГИЛИ́ТИ; нарадити: *Нарáйіли йіму́ оц:у́ д'íўку / таї вин сказáў / шо подúвиц:е / И:ї / ви йігó слу́хайіте? / сказáў / абú*

сказáлосе / та вин крýти тíми д'їўкáми / йік фíрман батóгом; *Ни штýка комýс шош нарáйіти / штýка ґерентувáти / шо т:о бýде дóбре*.

НАРÁС – *незм*., раптом, раптово: *Нарáс такé зв'íйілосе / шо Бóже борони́*; *Н'іч'ó ни в'іш':увáло такóго / то нáґро се стáло / ми сидимó пид хáтоў / шош говóримо / Орíс'а ікрáс с с'в'ітíў се вернýла / роскáзувала / йеґ гости́ла / а нéбо нарáс потемн'íло / ї зач'éло грим'íти / та дóбре / шо ми кóло хáти / а д'íти пишли́ бýли двóд'і / ўз'éли ведрó с собóў / вуткí / а йа громíў і блискавóк страшнó се бóйу / бо ви знáйіте / шó гентáм бýло се стáло ў полонин'í с Паўл'íнкоў / ци ўже ў пиз'н'íш:им ч'éс'і / ік Васили́ха ў дош' пáсла корóву; Сóнце / сóнце / н'íби ўже завернýло на теплó / ми поскидáли к'íптар'í / а погóда шош передýмала / обрахувáласе / шо ме и́нче роби́ти / ї нарáс пýстиўсе дош' с с'н'íгом / зимá се вернýла / Та мáрот таки́ї нинад'íйниї йе / с'ім погúт дéржи ў рукав'í*; *То нарáс се з'в'íйіло / такé се ўч'іни́ло / шо наї Бох бóрони / ледв'íс'ки доб'íгли до оборóгу / хáта за пáру крóкиў / алé то ни бýло / йеґ б'íч'і / грат биў таки́ї / ік пот'éч'і йéц'а; Вýр'íйа мижи́ ни́ми ни ў оди́н ден' се стáла / то ни нарáс / унó соб'í тл'íло ш'і вит:огúт / алé помáло гаси́лосе / а ўч'éра дийшлó крáїного / таї шо зрóбиш?; Нарáс м'ін'í ў голов'í пройісни́лосе / і йа соб'í подýмаў / моі / та ікиї ти дурни́ї / ч'олов'íч'і / мáйіш жи́нку / дити́ну / а ти нéмоч'і на свойý гóлу шукáйіш?; Нарáс йім усé урвáлосе / минýлосе / і вели́к'і гонори́ / і вели́к'і стáтки / лиши́лисе з малéн'коў присади́боў*.

НА РАС У РОТ (НА ОДИ́Н (ОДÉН) ҐЛИҐ) – 1) дуже мало: *Тýтеч'ки нимá шо йíсти / цéго на рас у рот*; 2) про щось їстівне, що є дуже малим: *К'істéч'ка так'í малéн'к'і / шо кóжде / на рас у рот / тáмки нимá шо виткýс'увати / ў рóт'і би к'іл'кá се ўм'істи́ло*.

НАРÁЮВАТИ – *недок. в*. до НАРÁЇТИ: *Ни слýхаї / Дóц'ко / шо тоб'í вýйна з Йілéноў нарáйуйут / каў тоб'í гéзде / ни слýхаї ч'ужи́х / ўни хóч'ут / аби́ на йіх рýку бýло дóбре / йім сиротá ни ў голов'í*.

НÁРВАНИЙ – *згруб*., непередбачуваний, запальний, занадто різкий; нестримний, який іноді не володіє собою; здатний у пориві емоцій ображати інших; “нагулькуватий”: *Йíде / ік нáрваниї / іґ би йігó хапáли / на вýлици / машини́ / а цес свóйім ропотáйлом так женé / шо йа з:áду гаш потерпáйу / і ни знáйу / ци йа ш'і жийý / ци м'ін'í скóро áмба / А ти ч'о з ним с'ідáў? / ік ви́диш / шо вин отаки́ї / а ти лиш би витступи́ўсе / устáў і пишóў соб'í п'íшки / то кúл'ко з Доли́ни судá їти / на так'í молод'í нóги? / пиў годи́ни / горá / п'íшки їди / ни с'ідáї на тот мотоци́кол' / Бабó / ви ікес такé говóрите / іґ би ч'ігóс мóцного покýш'іли / кáжете / ўстан' / а йек йа ўстáну / ік вин ни стайé? / йа прóс'у / повóли / л'ýпч'іку / ни жени́ так / а*

вин ш’і ду́ш:е / ота́к мене́ гаш у Ца́рину зав’і́с / а тепе́р / ка́же / іди́ / наї тоб’і́ но́ги тро́хи розі́йдуц:е / проси́ў йіс / то ї́ди / так шо ікра́с пиў годи́ни пишло́ на хит / ну / але́ йе́к ми йі́хали / йе́к ми йі́хали / гаш в’і́тер у вуха́х свис'т'і́ў / м’ін'і́ се здава́ло / шо йа ни йі́ду / а лет'у́ / ну т:о бу́ло / гаш у гру́дех студен'і́ло / а́л:е ми йі́хали; Шо з на́рваним говори́ти? / ви дес ч’у́ли / шо́би с таки́м хтос дийшо́ў р'іду́? / та л'і́пше наї ни ка́жу / шо зроби́ти / ік ста́ти с таки́м ч’олов’і́ком до бе́с'іди; На́рваний ни зна́йі то́го пово́дж͡ен'а / і́ке ма́йі бу́ти ми́жи ґа́здами; На́рваниї / нав’і́гованиї / це т:о саме́ / іґ за ко́гос так ка́жут / то це знач’е́йі / шо ни ду́же йіго́ уваж’е́йут; *Йо / йе таке́ / вин тро́хи на́рваниї / а́ле ч’е́сниї / пра́ўду ў о́ч’і ка́же / а це ни ўс'і́м удайе́ц:е / таї шо ти зро́биш*?; *Іва́н таки́ї на́рваниї / йік і тв’і́ї ву́їц'о.*

НА́РВАНИЙ ДО РОБО́ТИ – *згруб*., дуже (занадто) працьовитий; роботящий: *Іванко́ ни т:о / шо роби́тниї / це́го ма́ло / вин на́рваниї до робо́ти / так ро́би / іґ би то бу́ла пос'л'і́н:а робо́та ў йіго́ жит'у́ / мої / та зач’іка́ї / куда́ жене́ш? / та йік тоб’і́ надойі́ло жит'е́ / то йа ни хо́ч’у оту́тки ко́ло те́бе ўпа́сти / ота́к йіму́ каў / а вин с'м’ійе́ц:е / ка́же / жиї / йа бу́ду тоб’і́ тро́хи питсо́бйувати / шобе́с ни зму́ч’іўсе / шобі́ жі́нка твойа́ мене́ ни свари́ла / таї шо́ ти зро́биш? / тро́хи припоч’е́не / а пото́му забу́дец:е таї да́л'і жене́ / йа ўже йізи́к висоло́пйуйу / а йіму́ ход' би шо / ка́же / ро́бйу / бо л'у́бйу роби́ти / йа з ним / бабо́ / ни го́ден н'ійе́кого р'іду́ найти́ / ви́ шош йіму́ каж’і́т / вин вас бо́рше послу́хайі*.

НАРЕЙБУВА́ТИСЕ – “рейбувати” тривалий час: *Ої шо цис'і́ ру́ки нарейбува́лисе / ої шо ўни / сара́к’і / ни рас уйіва́ли вид робо́ти*.

НА РИ́ВНИЙ (РИВНІ́СЬКИЙ) ДОРО́ЗІ СТА́ЛОСЕ (СЕ СТА́ЛО; НАЙШЛА́ БІДА́; НАЙШЛО́ ШОШ КОГО́С**)** – раптово, неочікувано; несподівано хтось комусь спричинив незручності, великі клопоти; сталася неприємність, когось спіткало лихо, біда: *Іва́ / найшло́ мене́ на ри́ўниї доро́з'і / бо хто мих поду́мати / шо кому́с стре́биц:е м’і́ї па́шпорт? / Йіле́ / та то / пре́ц'ін' / доку́мент / а злод'і́йі́ў / шахра́йі́ў поўно́ / до́бре / шо то́го ї́мили / бо могла́ бу́ти вели́ка б’іда́ / ма́йіш ш’е́с'т'і / ни хо́ч’у пу́ж’іти / а́ле до́бре / шо с'к’ін'ч’е́лосе на ме́нчому*; *На ри́ўниї доро́з'і се ста́ло / на таки́ї ри́ўниї / ік ла́виц'а / переб’і́гла мене́ б’іда́ / і то ї́ка*.

НА РИ́ВНОМУ МІ́СЦИ (НА РИ́ВНОМУ) – те саме, що НА РИ́ВНИЙ ДОРО́ЗІ: *Катери́ / ка́жу вам ге́зде / найшло́ мене́ на ри́ўному м’і́сци / за пусте́ пус'т'і́с'ке / за ї́к’іс шпул'ка́ / йа йіх ни ви́д'іла і за них ни ч’у́ла / а ўна ка́же / шо то йа ўз'е́ла / скаж’і́т / це ни на́пас'т'? / две́ч’іру найшли́се / ме́н'ч’а ўз'е́ла бу́ла шош зашива́ти / а́ле жі́нко Бо́ж’а / ч’о́ ти напада́йіш на ме́не*? / *ч’о́ се ни ди́виш на хатни́х*?; *Ч’у́йіте / на ри́ўному / риўн'і́с'кому*

м’і́сци наїшла́ мене́ оц':а́ б’ідá; Хто мих се над'іва́ти? / на ри́ўному м’і́сци ус'ó се зач’éло / на такóму ри́ўному / шо риўн'і́ш:ого нимá / ікрáс на дру́гиї ден' по с'в’éтах / і хто мих такóго ч’іка́ти?

НА́РИК – *присл.*, наступного року; часто викор. у формулах побажання, віншування: *На́рик / йіґ бу́демо жив’і́ здорóв’і / оту́тки посадимó барабул'ки́*; *То ш’і делéко до на́рик / алé прóс'у / аби́ Бох поми́х нам оц:é ўпор'іткува́ти*; *В’ін'ч’ўйімо вас ш’éс'т'ім / здорóўйім / абéсте ў добр'і́ / у злáгод'і / на́рик доч’іка́ли*.

НА́РИТ, -оду – народ: *На́рит ни ме ти́л'ко терп’і́ти* / *цéму му́си бу́ти ікиїс кинéц / каў вам прáўду* / *кинéц му́си бу́ти*.

НАРОБИ́ТИ КРИ́КУ (КРИ́КИВ; ҐВА́ВТУ, ҐВАВТИ́В) – зчинити гамір, крик: *Ґваўти́ў наробили за ду́рно пу́сто / бáбу вит:елепа́ли / áле то деўйідис'éтка / і ш’і два* / *то ўже ни ўстит умерáти / И:ї / та ч’ó ви такé кáжете? / кóждому хóч’іц:е ш’і хот' трóхи пот'ігну́ти / Йа так каў ни за ч’ужи́х / а пéр'іш за сéбе / м’ін'і́ в’іс'імдис'éт' / тогó каў / шо ни ўстит / ч’ó м’ін'і́ се ўстидáти? / молод'і́ ги́нут / а йа мáйу се ўстидáти? / ік ужé стáрш’а л'удинá / то так се кáже / йа гентáм вид д'éд'і такé ч’уў / тогó каў* / *а вин буў скупи́ї на слóво*.

НАРОБИ́ТИСЕ, ШО НИ ГÓДЕН ВСТА́ТИ (КИНУ́ТИСЕ, РУ́ШИТИСЕ, РУК НИ ЧЮ́ТИ) – дуже напрацюватися: *На пологáх так наробилисе / шо йік с'і́ли / то ни гóн':і бу́ли ўстáти / то ў вер'хáх / іґ би на ри́ўному / то лéкше / Шо лиш варту́йі тудá ви́йти / Йа ўже за ц:е ни каў / то бáйка* / *ви́йти / то ш’і н'іч’ó / а ў гóрич’ роби́ти / о: / то йе шош вели́кого* / *То йе ду́же вели́кого*.

НА РОДУ́ НАПИ́САНО – кому-небудь судилося щось від народження: *Ну та то / ви́тко / йім такé на роду́ напи́сано / і ту́тки ўже н'іку́да ни попрéш* / *бо йек напи́сано / так мáйі бу́ти*.

НАРОЗУ́МИТИ (НАРУЗУ́МИТИ) – зробити когось розумнішим: *А йéк йа йігó нарозу́мн'у / ік вин грáйі свóйім вóзом / йек?; Нарозу́мити мош тóго / хто пид:айéц:е / хóч’і цéго / а йік йімý ў голов’і́ и́нче / і вин ги́не тóго / то ти кажи́ ни кажи́ / то нич’ó ни помóже*; *То нимá комý нарозу́мити тотý дити́ну / вит кóго дóбре слóво унó гóн:о ўч’у́ти у тиї хáт'і* / *вит кóго*? / *каў гéзде* / *нимá вит кóго*.

НАРОЗУ́МИТИСЕ (НАРУЗУ́МИТИСЕ) – стати розумнішим: *Бабó / ни б’і́їтесе / зо мноў н'іч’ó се ни стáне / мене́ б’ідá нарозу́мила / помоглá нарозу́митисе / ої шо помоглá / і то фáйно / ад'і́ ік’і знаки́ полиш’éла; Аг’і́ мої / коли́ ўже цес на́рит нарозу́миц:е ї ни ме в’і́рити брехач’áм? / верé / це гóн:о коли́с бу́ти? / гóн:о так се стáти / шо мут виберáти головóў / а ни́*

наї ни ка́жу ч’ем / ни зна́йу / ци ми го́н':і доч’іка́ти це́го; А ви́диш / рас диста́ў / дру́гиї / таї нарозу́миўсе / сло́во ни помога́ло / а ц:е рас / і йе.

НАРОЗУ́МНЮВАТИ (НАРУЗУ́М’ЮВАТИ) – *недок.* до НАРОЗУ́МИТИ (НАРУЗУ́МИТИ): *Пофал'у́ тебе́ / до́бре / шо так нарозу́мн'уйіш хло́пц'а / вин гет и́нчиї стаў / ч’е́мниї / дол'у́дниї.*

НАРОЗУ́МНЮВАТИСЕ (НАРОЗУ́М’ЮВАТИСЕ) – розумнішати: *Бабо́ / ви ка́жете / шо йа нарозу́мн'уйусе / а вит ч’о́го? / вит кни́шки / йа ї сам цисе́ уздр'і́ў / бо мене́ ў шко́л'і зач’е́ли фали́ти / ра́н'ч’е н'іч’о́ ни каза́ли / н'і зле / н'і до́бре / а тепе́рки фал'у́т / а м’ін'і́ вит то́го хо́ч’іц:е ш’:е би́рше се ўч’е́ти / отаке́ зо мноў се зроби́ло.*

НАРОСКА́ЗУВАТИ – дуже багато розповісти чогось: *Таке́ нароска́зувала / шо би ї ни зду́маў; Нароска́зувала тоб’і́ тако́го / шо ни меш спа́ти / аг’і́ / Та ч’о? / ус'о́ низле́ зна́ти / то ни пошко́ди.*

НАРО́СТВИР – *присл.*, навстіж (про те, що є відчинене): *Йек так? / ха́ту наро́ствир лиши́ли / а ўіґбі́ хтос приїшо́ў?* / *сего́н:е таки́ї ч’ес / шо нима́ над'і́йі / то ўпере́т мош бу́ло лиш’е́ти ха́ту ўтворе́ну і ї́ти ў горо́т / а тепе́рки таке́ н'іхто́ ни ро́би / і йа замика́йу / ік іду́*; *Іду́т / ік фі́роў / мої / та запера́їте две́р'і / ни роб’і́т м’ін'і́ сту́д'ін' / а то ї́дут / і две́р'і наро́ствир / та́к’ік би рук ни бу́ло / аг’і́на цисе́.*

НА РОТ НИМА́ ВІ́РИ – формула підкреслює: мовцеві варто контролювати мовлення, а також міру, характер і якість того, що він споживає: *То / л'у́пко / на рот / на йізи́к нима́ в’і́ри / ў де́кого вин таки́ї / йік пра́н:ик; На рот нима́ в’і́ри / вин би ўра́с ч’ма́каў та ду́длиў*; *Йа бих і цисе́ з':і́ла / а́ле зна́йу / шо на рот в’і́ри нима́ / ч’о́ йа ма́йу з':і́сти / а пото́му йо́їкатисе? / то хто ким ма́йі к’ірува́ти / йа ним ци вин мноў?*

НА́РТИ, -ив – лижі: *На́ртами зї́іхаў з горба́ таї упа́ў / ка́же / шо то на́рта ни туда́ пойі́хала / ми́тус' пишла́ / шо то ўна ви́н:а.*

НАРУ́БАНИЙ – 1) поколотий: *Дрива́ нару́бан'і / ад'і́ ки́л'ко / і с'к’іпки́ на роспа́л у кошели́ йе*; 2) нарізаний: *За хл'іп / за солони́ну / за шош таке́ / шо йі́сце / ла́ком’і ў нас сказа́ти / шо то нару́бане / ци накри́шене.*

НАРУБА́ТИ – зрубати певну кількість чогось; поколоти; нарізати дрібними шматочками: *Шош зр'іхту́ї / наруба́ї хл'і́ба / кубаси́ / озми́ солони́ни з бо́ч’ки / але́ бо́рзо; А хто оц':і́ сала́ти і т:о / шо на стол'і́ / наруба́ў / ни йа? / йа гет ус'о́ зроби́ла / а ви ка́жете / та йа пиў дни́ни на ц:е стра́тила.*

НАРУ́БУВАТИ – *недок.* до НАРУБА́ТИ: *Ни нару́буї бога́то шту́ч’іни / докладе́ш пото́му / йік тре́ба бу́ти / йе тер'і́л' / і до́ста / то ї так ус'о́ ни пі́де / А де́ ни пі́де? / мете́ ви́д'іти.*

НА РУ́КИ ВРАС РОБО́ТА НА́ЙДЕЦЦЕ – робота – безперервний процес: *Даї / Бо́же / шобú ми ш'і ни рас моглú вúд'ітисе / абú ни банувáли / шо шош ни зроблéно / а ми тýтеч'ки сидимó / бо на рýки ўрас робóта нáйдец:е / а ми р'і́тко здибáймосе / пос'л'і́н:ими ч'ісáми / рас на рик.*

НА РУ́КУ – вигідно: *М'іхá / тýтеч'ки нимá шо дóўго дýмати гадáти / дивúсе / комý то на рýку / лúш так / комý на рýку*; *Йімý т:о на рýку / а м'ін'í / н'і / то ч'ó йа мáйу слýхати ї робúти так / йек йімý се хóч'ї?* / *цéго ни бýде* / *наї вин дéржиц:е свóго / а йа / свóго*.

НАСА́ДЮВАТИ (НАСАДИ́ТИ, НАСА́ЖУВАТИ) КЛИ́ЧЬКУ – класти (покласти) квочку на яйця для виведення курчат: *Сейі́весни насадúла клúч'ку / таї вúлупилосе дéс'іт' кур'éт / оцис'í / шо б'íгайут / то ўни / ш'і ни знáйу / котр'í куроч'кú / а котр'í кугýтики; Ш':е однá кýрка зач'éла бýла кл'óч'іти / а потóму перестáла / таї дóбре / бо ни мáла кугутóвих йец / пáру бýло / áле то мáло / ужé нáрик насад'ý.*

НАСА́ЖУВАТИ (НАСАДИ́ТИ) В ПІЧЬ – закладати (закласти) вироби в піч для випікання: *Лишéн' шо насадúла смих у п'іч' колач'í / а дрýгиї захúт / це гóлупц'і / студенéц / рúбу / ми ни варимó на грýб'і / а ўс'о засувáйімо ў п'іч' / áле так лишéн' на велúк'і с'в'éта / а ў úн'ч'і дни ік шош се стрéби / то печ'імó ў газý* / *то такóж низлé.*

НА СВІ́ТІ ВУ́СКО (ЗАВУ́СКО) СЕ ЗРОБИ́ЛО (СЕ РО́БИ) КОМУ́С **–** хтось заздрісний, прагне чужого; постійно шукає причин для сварок із об'єктом своєї уваги: *Вúдите / Мúтрику / шо нам дóбре / ми хóч'імо се сходúти / нам дóста тóго / шо мáйімо / ш'і ї з дрýгим гóн':і се под'ілúти / а йе так'í / шо йім завýско на цéму с'в'í́т'і / йім урáс се хóч'і когóс потиснýти / ік ни ўдéрити / то хот' ш'ýпнути; Вúтко / шо тóму носач'éви стáло вýско на цéму с'в'í́т'і / вин схот'і́ў роздóл'а / таї у брáта пос'л'í́н:е видберáйі; С'в'іт ширóкиї / кóждому йе / де се притулúти / алé комýс вýско се рóбит / і вин зач'інáйі лáсо дивúтисе на тотó / шо Бох уд'ілúў дрýгому / таї с цéго зач'інáйіц:е вýр'ійа / і то велúка / це / брáч':іку Васú / ни лúш мижú л'уд'мú / алé ї держáвами / мáйімо с'в'ії прúм'ір / ни тре: делéко шукáти / ми ни однúм бýли велúк'і ў оч'éх / а т:о / шо мáйімо тепéрки / то йéк се називáйі? / це х'ібá ни вóйна? / унú хóч'ут нас вúниш':іти / шл'ах би йіх трáфиў та би йіх вúтрафиў / шó ўни нам принéсли / ш ч'éм унú до нас прийшлú.*

НАСВІТО́ЧЬКУ – *незм*., зовсім, цілком, абсолютно: *Ни ч'ýла смих н'іч'ó нас'в'ітóч'ку / кудá йа хóжу? / йа днúнцки дóма сúжу; Полúц'і порóжн'і / нимá н'іч'ó нас'в'ітóч'ку / л'ýде ўс'о порозберáли*; *У Ч'íрниўц'áх / йе ўс'ó / шо хóч'іш / ус'ó нас'в'ітóч'ку* / *óч'і се розб'íгайут*.

НА СВО́ЇМ ГОРБІ́ – своїми силами: *Роско́ш'ійў нима́ / а́ле ĭ гр'іх бу́ло би нар'іка́ти / каў одно́ / абú ни гíрше / ле́хко н'іч'о́ ни приходúло / на сво́йім горб'і́ т'іглú / а́ле ад'і́ ĭ д'ітúĭ виўч'іли / і ста́ĭн'а ни поро́жна / лиш би здоро́ўйа дес крúшку купúти / таĭ жúти мо́жно*.

НА СВО́МУ ВІКУ́ – протягом життя: *На сво́му в'іку́ л'удина́ ўс'е́кого зазнайе́ / на ўс'е́ке надúвиц:е / ĭ кобúбито бúрше до́брого / а то ни ўрас так йе; Шо́ лиш йа ни звúд'іў на сво́му в'іку́ / і во́ĭну / ĭ го́лот / і ўс'е́к'і сла́бости / але́ то бу́ли молод'і́ рокú / а тепе́р шо́ / шо́ тепе́рки? / скажú м'ін'і́ / наĭ йа зна́йу / йеґ да́л'і жит'е́ прова́дити*.

НА СЕГО́ННЕ – *присл*., учора пізно ввечері або вночі: *На сего́н:е такúĭ диўнúĭ сон снúўсе*; *Ма́ли на сего́н:е прийі́хати / а́ле тра́филасе машúна / то тикú пид ве́ч'ір ужé бу́ли ў ха́т'і / дес ко́ло се́мойі*.

НАСЕРЕДИ́НІ – посередині: *Киў уло́мнениĭ ікра́с насередúн'і / де́ вин ме держ'е́ти*? / *бер'і́м то́рбу за ву́ха і так нес'і́м / це над'і́ĭн'іш:е*.

НАСИ́ДІЧІ – *незм*., сидячи: *Ни ўстава́ĭ / ота́к насúд'іч'і робú / лупúну ў цес кош'і́л' скида́ĭ*; *Ма́ма шош ро́би / але́ насúд'іч'і / а так / шобú ходúти / то н'і / ўна ш'і ни окр'і́пла / ни видиĭшла́*.

НАСИ́ЛЕНИЙ – нанизаний: *Одна́ снúска насúлена / а це́йі ш'і пиў се лишúло / Ну та то Мару́си бу́де / короте́н'ка / ўна хот'і́ла таку́ / шобú лиш круго́м шúйі / ўна таке́ л'у́би / і ĭйі пасу́йі*.

НАСИ́ЛЕНО – нанизано: *Зле насúлено / маў би ĭкиĭс р'ет бу́ти / котра́ ц'е́тка за котро́ў іде́ / ход' бúрше ме́нче / а це́го йа ни вúжу*.

НАСИЛИ́ТИ – нанизати: *Насилúла д'в'і снúс'ц'і ĭигидо́к / ад'і́ ĭк'і фа́ĭн'і / йа на стебло́ сúл'у / мене́ Мар'і́ч'ка ву́ĭнина наўч'е́ла*; *Насилú ц'ітки́ на оц:у́ нúтку / пит шúйу до соро́ч'ки фа́ĭно бу́де / мут ĭилúти*.

НАСИ́ЛЮВАТИ – *недок*. до НАСИЛИ́ТИ: *Ц'ітки́ дримне́н'к'і / ĭіх т'е́шко насúл'увати / а то ма́йі бу́ти пйет' снисоч'о́к / вид бúршойі до ме́нчойі / унú ота́к ма́йут бу́ти зйе́зан'і / ĭ тогдú з:а́ду се заўйе́зуйі / ро́биц:е таке́ / іґ за́ш'інки / мо́жут доўге́н'к'і бу́ти / і нúми се заўйе́зуйі / тот'і́ за́ш'інки молодúци ци д'і́ўц'і на пле́ч'і спада́йут*.

НАСІДА́ТИ – спонукати когось виконати якусь дію, заставляти зробити щось: *Каза́ли ĭиму́ / шо кушу́т ни продаĭимо́ / а вин тикú нас'іда́йі / бо ĭиму́ лиш тре́ба / а нам шо́ / ни тре́ба? / ў нас коро́ви нима́*?

НАСКА́КУВАТИ – *згруб*., сваритися; намагатися розпочати бійку: *Лес'о́ тро́хи вúпиў / таĭ ĭиму́ се зда́ло / шо М'іха́ĭло ни так на не́го подивúўсе / того́ зач'е́ў наска́кувати на не́го / про́буваў тормосúти / але́ л'у́де тото́ розборонúли / таĭ ус'о́ притúхло; Унú приб'і́гли ĭ зач'е́ли на ме́не наска́кувати / але́ йа н'іч'о́ / йа соб'і́ слу́хайу / фа́ĭно / спок'і́ĭно / дайу́ ĭим*

се ви́говорити / наї / соб'і́ ду́майу / ус'о́ скаўт / шо ўни хо́ч'ут / а пото́му йа витпов'і́м / але́ ш'і т:о / шо при це́му буў м'її ч'олов'і́к / вин тако́ш йіх ни перебива́ў / хот'і́ў до кин'ц'а́ ўч'у́ти / їк'і у них прите́н'з'ійі / ота́к бу́ло / до́ки ўни ни с'к'ін'ч'е́ли / а йа переду́мала йім так витпов'і́сти / шобі́ ўни гаш се ўте́л:и / ду́майу / йе ч'олов'і́к / ґазда́ / наї вин ска́же / а йа ни бу́ду по́перет' ч'олов'і́ка виска́кувати / таї вин витпов'і́ў.

НАСКА́КУВАТИ (НАШТРИ́КУВАТИ) З-ЗА ПЛЕЧЕ́Й – викрикувати; намагатися вдарити когось, ховаючись за кимось: *Ми прийшли́ ш ч'олов'і́ком до Мар'і́ки зала́годити сва́рку / бо ўна найшла́ бу́ла шош с Ко́ц'ом / ну таї пома́ло зач'е́ло тото́ затуха́ти / виходи́ти на до́бре / а пото́му йійі шош се ста́ло / і ўна штри́кла / ї зач'е́ла з:а плеч'е́ї наска́кувати на Ко́ц'а / даст кулака́ / ї схова́йіц:е / даст / і зноў / а м'її Іва́н цисе́ уздр'і́ў / таї ка́же / нам нима́ шо ту́теч'ки роби́ти / бо йік йіс кли́кала нас на пра́во і ми помогли́ / то ч'о ти / ба́бо / зноў зач'іна́йіш?; Йе так'і́ геро́йі / шо л'у́бйут наска́кувати з:а плеч'е́ї / так / абі́ н'іхто́ йіх ни зас'е́х / а йік ма́йі кому́с перепа́сти / то наї то́му / за ким вин хова́йіц:е / отаке́ йе / то безли́шн'і л'у́де / ни ма́йут лиц'а́.*

НА СКІ́ПКУ (ЗМАРНІ́ТИ) – дуже сильно схуднути: *Шо́ / вере́ / з неў? / та з не́йі н'іч'о́ се ни лиши́ло / змарн'і́ла на ск'і́пку / сейі́весни смих ви́д'іла та ле́дви пизна́ла / пиў жи́нки се лиши́ло / з:а́ду іґ би так се подиви́ў / то поду́маў би / шо то їкас дити́на їде / шки́лниц'а.*

НАСКОБИТА́ТИ – тривалий час лоскотати: *Без би́рше так ни скобита́ла йіго́ / бо ни ме спа́ти ўноч'е́ / диви́се / так йіс наскобита́ла / шо ад'і́ йек т'е́шко ди́ше / аг'і́на б' іду́ / тако́го ра́н'ч'е ни бу́ло.*

НАСКОБИТА́ТИСЕ – налоскотатися: *Д'і́ти наскобита́лисе / шо аш ика́йут вит с'м'і́ху / бо́йусе / би йім цисе́ ни пошко́дило.*

НА СКО́РУ РУ́КУ – 1) швидко і просто: *Мар'і́ч'ко / зр'іхту́ї шош на ско́ру ру́ку / бо ми б'іжимо́*; 2) тимчасово: *Ви́диш / уно́ фа́йне / хот' на ско́ру ру́ку зро́блене / а тепе́рки тут на тижні́ фудо́мент мут кла́сти / шобі́ ўже на рокі́ бу́ло*; 3) будь-як: *То партач'і́ / на ско́ру ру́ку робіли / абі́ збу́тисе / а колго́с ш'і заплати́ти му́с'іў.*

НА́СКРІСЬ (НА́СКРИСЬ) ПИТИ́ (ІТИ́) – *згруб.*, зникнути; піти і тривалий час десь перебувати; бути відсутнім довше, ніж хтось очікував: *Ад'і́ пишо́ў / таї на́с'кр'іс' / ґу́рскиї йіго́ зна́йі / де́ вин; На́с'кр'іс' пишо́ў / ік ч'е́рес с'т'іну́ / буў / і нима́ / ч'у́до їкес; Іди́ / л'у́пч'іку / але́ ни так / шобі́ на́скрис' / шобі́ за тобо́ў золот'і́ ве́рби зач'е́ли рости́.*

НАСЛАНЄ́, -я́ – наслання; згідно з вірув., те, що спричинено чарами: *Їшла смих сего́н:е ў м'і́сто / ўбра́ла нов'і́ ч'о́боти / ду́майу / ки́л'ко йіх*

держ’ети? / абúх ни змéрзла / то ўберáйу / пишлá / шош трóхи поурýдувала / вертáйусе / алé ч’ýйу / шо мóйім ногáм зле / ўни ікóс змокр'ÍЇли / змéрзли / алé йа н'іч’ó с тóго ни рóбйу / бо то хл'áпаўка / ї ч’óботи се намоч’éли / їду дáл'і / дохóжу ікрáс за Óблас / мої / алé то м’ін'ÍЇ гет зле / отогдú йа се подивúла / ч’о м’ін'ÍЇ ікóс ниспосúбно ступáти / йо:ї / шо смих уздр'íла / на л'íвиї ноз'ÍЇ кóрок се стер / рос:úпаўсе / так / іґ би спорóхн'івиў / зóл'а ш’і тримáйіц:е / алé перéт ужé йíсти прóси / пáл'ц'і гóл'і / тогó йа ї зач’éла бýла переберáти ногáми / ік спýтана / бо одúн кóрок йе / а дрýгого / нимá / і ч’ýйу / шо пáл'ц'і ўже ў с'н'іжнúци се набувáйут / отáк йа прихрóмала тхáт'і / ї м’ін'ÍЇ з дивá ни схóди / шó зо мноў бýло / то ч’éсто ікéс наслан'é на мéне / бо йек? / убрáла нов’íЇ ч’óботи / пéршиї рас у них се ўбрáла ї отакé погóстити? / йéк цисé моглó бýти? / йек? / *Це / мóже / тогó / шо ход'ікóйі зрóблен'і* / *аг’íмої*.

НА́СЛІПО – *присл*., наосліп: *Так тéмно / шо нáс'л'іпо їдеш / дес пóдес за с'т'інý се тримáйіш* / *шобú ни ўпáсти / аг’íї*.

НАСМІЄ́ТИСЕ САМ ДО СÉБЕ – про стан, коли людині смішно при згадці про щось: *То йа ўже так нас'м’ійéласе самá до сéбе / шо м’ін'ÍЇ до вéч’іра тóго стáло / лиш нагадáйу за ўч’ірáшне / і зноў хóч’у се с'м’ійéти / дóбре / шо хот' н'іхтó ни вúд'іў / бо казáли би / шо циї жúн'ц'і шош бракýйі / йа би пéрш’а так подýмала / іґ би ўздр'íла / шо хтос так набувáйіц:е / т'íшиц:е / шо комýс так дóбре*.

НАСПИ́Т – *незм*., вниз, всередину, на дно: *Наспúт кладемó пáру кр'іж’івóк / а потóму на них дримнý / так кóждиї рик квáс'у / а мáма кр'іж’íЇкú ў перебóйі квáси / а до саморúн:ойі мáйі боч’íЇку*.

НАСТА́РЧІНИЙ – *дієприкм*. від НАСТА́РЧІТИ: *То ўс'ó настáрч’іне / рóдич’і / сус'íди ни лишúли ў б’íд'ÍЇ / уна́ н'íби кáже / позúч’те / áле л'ýде так дайýт* / *вид:áван'а н'іхтó ни ч’ікáйі* / *на Бóже дайýт*.

НАСТА́РЧІТИ – випросити певну кількість чогось у багатьох: *Нýс'а дáла йец / Настýн'а пинцакý / йá шош там уд'ілúла / отáк настáрч’íла кош’íл' ус'éкого / і ме мáти йек з д'ітмú с'в’éта провáдити*.

НАСТА́ЧІТИ – підготувати,назбирати чогось достатню кількість, таку, щоб вистачило комусь чи для чогось: *То би ни настáч’íЇў на такý орáву / кóжде хóч’і йíсти / а до робóти ланцóм ни пот'éгнеш* / *Йо / хлóпц'і ўже пидрослú / моглú би шош робúти / а ўни се ни квáпйут / йа бих самá йіх наймúла сат поч’éстити / алé ни їдут / І дóбре рóбйут / бо дé ўни вит тóго? / вýїка Лес'á прос'íт / вин розум’íйіц:е на цéму* / *а ўни шо*?

НАСТЕРА́ТИ (НАСТАРА́ТИ) – 1) поступово назбирати; стараннями припасти щось: *Хлóпец настерáў дéс'іт' к’іл' л'íскóвих гор'íхиў / пас корóву*

тай потрóшки / потрóшки назберáў / шош кýпи соб'і́; 2) наскладати грошей: *Мýс'іли ікýс коп'і́ку настерáти / бо ни бýло кудá д'івáтисе / ік даст Бох / то по Риздв'і́ вес'іл'é бýде / Мар'і́ч'ка се вид:айé*.

НАСТИҐУВÁТИ – силувати: *Йа ни бýду дитúну настиґувáти / застаўйéти йі́сти т:о / шо йімý ни смакýйі / най сам берé / шо хóч'і / а ўни йігó приўч'éли до солóткого / то йа шо / гóн:а за ден' видуч'éти? / так робúти / шóби вин ни хот'і́ў з бáбоў се лиш'éти? / цéго ни бýде / йа прóс'у / догóд'уйу / привáр'уйу / áле йік тикú скáже н'і / ну то н'і*; *Та йа ни бýду тебé настиґувáти / ни хоч' / то ни йіш / алé хот' покýш'ій борш' с квасних буракúў / дýже смашнúй / йа ў понед'і́ўнок порубáла пáру бурач'кúў / це каўт / шо тре: робúти ў ч'олов'і́ч'ій ден' / порубáла / залúла студéноў водóў / алé переварéноў / звéр'ха поклáла кавáл'ч'ік ч'óрного хл'і́ба / тай унó соб'і́ ўс'о се ўстóйувало / а сегóн:е пйéтниц'а / і йа с тóго зварúла борш' / у мéне бýло ікóйіс кúс'т'ки кавáл'ч'ік / ўна поварúласе / а тогдú тудá йа кúнула буракú / а ўже ў самúм кинцú ш'і тот росúў / ну та то такé / шо вáрто з':і́сти / анý покýш'ій*.

НАСТОЄ́ТИСЕ (НАСТÓЇТИСЕ) – дуже довго стояти: *Ч'ікáли великорожéнцкого / то так настойéлисе / шо них ни ч'ýли* / *Бестé бýли ў нас зач'ікáли / з викнá вúтко / ік вин прийіхáйі / а то тикú стýд'ін' / мой мой мой*.

НАСТÓЇЧІ – *незм*., стоячи: *Настóйіч'і вúпили за ўмéл:ого / Оч'інáш вúказали / кóло цéр'кви нав'і́с л'ýде зробúли / ужé р'і́ч:е об'і́ди дóма провáд'ут / а дéхто лиш подаўникú дайé* / *у сел'і́ ужé так пишлó*.

НАСТОРЦУВÁТИСЕ – тривалий час "сторцувати" (про дитину): *Унá заскóро зач'éла сторцувáти дитúну / до тóго насторцувáласе / шо малúй стáў гúрше голóўку пидоймáти / бойéлисе / ци ме дáл'і ўйéзи тримáти*.

НАСТРÁШШІТИСЕ – перелякатися: *Настрáш':іласе / бо такé смих у бéрез'і пит корч'éм уздр'і́ла / шо м'ін'і́ гаш дúхати ни дáло / то дес такé / ік корóмисло / най Бох мúлуйі* / *Най унó бúрше се ни вúди / най се ни покáзуйі на óч'і н'і л'удин'і́ / н'і маржúн'ц'і* / *най прóпадом пропадáйі*.

НАСТРÓМ'ЮВАТИ (НАСТРÓМНЮВАТИ; НАСТРОМ'Є́ТИ) – 1) настромлювати: *Настрóмйуваў кубасý на дóўгий патич'óк тай так держ'éў над вáтроў / дóки вин ни обдим'і́ў / ни присмáх / тай тогдú йіў с хл'і́пцем / йа такóш покýш'іў / áл:е то дóбре / пáхне тáк'ік буженúц'а*; *Настромйéйімо на шпúч'ки / тай бýдимо / алé мн'éсо мáйі бýти пл'астéрками / дес такúми / ік пáлец / ни грýпшими*; 2) настроювати когось проти кого-небудь: *Йік меш мáти нев'і́стку / абéс се ни м'іш'éласе ў жит'é молодúх / ни настрóмйувала сúна прóтиў нéйі ци йійі́ рóдич'іў*.

НАСТРО́МЛЕ́НИЙ – проткнутий і насаджений на що-небудь: *Пири́х ужé настромлéниї на видéл'ц'а / на / кýш'ії / йéк вин? / звáрениї? / Та йік сплиў / то ч'ó би н'ї? / алé давáйте / наї покýш'ійу.*

НАСТРОПОЛЕ́НИЙ – настроєний проти когось: *Никóл'ц'о ўже прийшóў вид них настрополéниї / вíтко / дóбре йімý ўс'éкого наговори́ли / бо ч'о би цес скреготáў зубáми? / Таї шо / л'ýпко / шó бýло дáл'ї?*

НАСТРОПОЛИ́ТИ – настроїти когось проти кого-небудь: *Самá йіс настрополи́ла сестрý прóтиў нéго / а тепéрки хоч' / шóби ўни бýли дóбр'і.*

НАТАЛАБАЦКА́НИТИ – *знев.*, *згруб.*, приготувати багато несмачного: *Наталабацкáнила / а то нидóбре / кóждиї покýш'іў таї поклáў лі́шку / наї би мéнче / áле дóброго / а ні́ такóго / шо ў гóл':і стайé / Мар'íка хот'íла по богáцки / а вíйшло н'ійéке / дв'і пýтни добрá сви́н'ам ви́сипала / самá смих ви́д'іла / тот'í ўс'о з':íли / йім посмакувáло.*

НАТАЛЬО́ВАНИЙ – *дієприкм.* від НАТАЛЮВА́ТИ: *Ог:ó / ч'омаїдáн так усíм натал'óваниї / шо лéдви закрíйімо / І то ш'і ни знáти / ци ўдáсце / йа бих оцéс пакýнок / шо звéр'ха / окрóме ўз'éла / нéсла бих у рукáх / тогдí пíде / а так / н'і / се ни закрíйі.*

НАТАЛЬО́ВАНО – накладено у щось занадто велику кількість чогось: *Натал'óвано ти́л'ко / шо руч'кí ни витри́муйут / таї тóрба мóже пирвáтисе / Ад'í / он:á рýч'ка ўже надирвáласе / йéк у такé шош клáсти? / бисáги бер'íт / у них ус'ó се ўм'íсти.*

НАТАЛЬО́ВУВАТИ – щільно накладати якісь предмети, заповнюючи весь простір: *Каў вам / ни трéба так натал'óвувати / дóста / бо ўс'о помн'éцкайіте / дé ўно гóн:о фáїно дойíхати? / кóристи с тóго ни бýде.*

НАТАЛЮВА́ТИ – щільно накласти чогось велику кількість, заповнюючи певний простір: *Натал'увáли пиўни́цу / гет ус'ó запл'іши́ли / а де тепéрки прохíт мáйі бýти?; Натал'увáли ўс'éкого пóўну тóрбу / а йéґ дити́на гóн:а цисé пидоíми́ти? / ви шо / ни ви́дите / комý тал'ýйіте? / та т:а тóрба би́рш'а вид нéго / хто ч'уў такé роби́ти?*

НА ТА́СУ ДАВА́ТИ (ДАВА́ТИ НА ТА́СУ) – про пожертву на церкву під час Служби Божої: *Ви́жу / шо дéхто на тáсу дайé двáц:ит' гри́ўн'іў / алé вин ідé до цéр'кви рас у пíўрик / а йа хóжу кóждиї рас у нед'íл'у і дайý пйет' гри́ўн'іў / і на с'в'іч'кí ш'і пйет' гри́ўн'іў / то хтó би́рше дайé?*

НА́ТЕ – беріть, візьміть: *Нáте / абéсте мáли на дорóгу / бéсте ни скупувáлисе / йік шош схóч'іте йíсти / то купýйте / таї д'íтем на книшкí трéба / бер'íт / ми знáйімо вáш'і стáтки / тогó ш':éре даймó.*

НАТЕ́ВКАТИ – *згруб.*, 1) набити когось, штовхаючи, кидаючи об землю: *Йóйойоï / ік'í йе погáн'і д'íти / зибрáлисе шкíлниц'і / алé стáрш'і /*

таї так натéўкали он:ý / шо т:а / сарáка / лéдви тхáт'і прийшлá / то ни ў нас / а у ікóмус м’і́с'т'і се стáло / у телев’і́зор'і ўч’éра покáзували / то йа до сегóн:е с цим хóжу / Бабó / ни див’і́ц:е пусте́ / бо зноў мут ти́ски на вас нападáти / Ну алé кудá рóдич’і тот'і́ се ди́ўйут? / ч’ó ўни ни дайýт дити́н'і таке́ ви́хован'і / ік се налéжи?; 2) *перен.*, натовкти: *Йі́хали великорожéнцким у Кóсиў / глотá страшнá / а шó ўже нас натéўкало / то ни гóден росказáти / дýмала / шо рос:и́пйусе*.

НАТÉВКАТИСЕ – *згруб.*, 1) зазнати болю, падаючи багато разів: *Ішлá вид Йілач’éхи / а то хóўско / шо так смих се натéўкала / пóкиў зийшлá / шо м’ін'і́ óч’і вилаз'éли / гéпаласе зáдницеў / плеч’éма / бóком / йек випадáло / а йеґ дз͡вен'і́ло ў голов’і́ / йо:ї / ну та бо йа до такóго ни зви́ч’на / і то ш’і ни штýка ўпáсти / ц:е бóрзо се д'і́йі / штýка ўстáти на ледý*; 2) натовктися у транспорті, що рухається по бездоріжжю: *Тепéрки ў Т'ýдев’і дорóга / ни т:о / шо ўперéт / тогди́ ік с'ідáйіш йі́хати ў Кýти ци ў Кóсиў / то так натéўкайіс:е по йімáх / шо тоб’і́ надóўго се витхóч’і мáти ікес йі́хан'і / а тепéрки дори́шка / ік лáвиц'а*; 2) наїстися понад міру, швидко і занадто багато, погано пережовуючи їжу: *Натéўкаўсе ўс'éкого / голóн:ий / таї / ад'і́ / йóікайіц:е / шó би / вéре / дáти хлóпцеви*?; *То т'ішкá йідá / а йа натéўкаласе / ік хол'éра / хто ч’уў ти́л'ко пироги́ў з':і́сти? / мої / та уваж’éї з йідóў / ти ни з голóн:ого крáйу / áле де: / де: / уздр'і́ла бáбин'і пироги́ / таї за ўс'о забýла / а тепéрки мáйусе / ми́ску / ц'ілý ми́ску пид грýди поклáла / таї тогó боли́т / аг’і́наб’іду*.

НА ТЕПÉР (НА ЗÁРАС, НА ВЖЕ, НА ЦЦУ МІНÝТУ) – *незм.*, уже, зараз, тепер: *М’ін'і́ натепéр тре: / а ни́ потóму / ік ни гóн':і йісте́ пожи́ч’іти / то пи́ду до Феди́хи / йа їйі тоги́т такóш бýла питсоби́ла*.

НАТЕРУЗНИ́ТИ – насмітити: *Котри́ї з вас натерузни́ў? / анý борзéн'ко бер'і́т в’і́ник і фáїно замет'і́т / бо йіґ бáба при́їде / то ни знáйу / шо бýде / А ми ни бойімóсе / бáба нам н'іч’ó ни зрóби*.

НАТИ́ЛЬКО – *незм.*, настільки: *Йігó нати́л'ко бол'і́ло / шо ни гóден передáти / рáна гл'ібóка / кроў ч’ýрком ч’ури́т / пóмоч’і н'іви́тки нимá / д'іт уз'éў гли́ни / замасти́ў рáну / і так соб’і́ даў буў рáду / інáкше / мих ни вернýтисе з вóїни; Цес ч’олов’і́к нати́л'ко сóв’існий / шо гаш ни знáйу / йек сказáти / дрýгого такóго т'éшко наїти́*; *Йа ни знáйу йіх нати́л'ко / аби́ поруч’éтисе за них; Йа нати́л'ко ви́росла ми́жи стари́ми л'уд'ми́ / шо знáйу би́рше вид верстаки́ў / йа ускри́с' з ни́ми ходи́ла.*

НАТИ́НА, -и – 1) лобода: *Нати́на / то бур'éн / йігó ў сел'і́ н'іхтó ни ш’іну́йі / бо бур'éн йе бур'éн / йігó ни йід'ýт / мóже / йе так’і́ / шо тотó л'ýбйут / алé йа вид малóйі ни ви́д'іла / шоби́ хтос тотó йіў / х’ібá крáт'ки*

ку́ш’іў / так / шобú н'іхто́ ни вúд'іў; 2) страва з лободи: *У вúселен'і л'ýде ус'ó йі́ли / натúну / кропúву / молоду́ кору́ / гет ус'ó*; *Ан:úц'а Семе́нкова / йа самá вúд'іла / йек рвáла натúну / кáўт / шо кóрис'т' вит тóго йе / áле н'іхтó зáрас то ни йі́ст*.

НАТИСКА́ТИТИСЕ – *знев*., їсти багато, понад міру: *Абéз знáла / йа натискáйусе ч’éрес сúлу / бо ти прóсиш / а ўс'ó ду́же смашнé / áле богáто / м’ін'í / з мóйіми телесáми / забогáто.*

НАТІГА́ТИ ЖИ́ЛИ – *згруб*., дуже тяжко фізично працювати: *То / Йілá / тепéрки мош жúти / с'áка тáка пéн'ц'іййа / алé йе / д'ітúй видв’інувáли / і ўже ни тре: так нат'ігáти жúли / іґ бу́ло ў колгóсп’і / т:о / шо ми молод'í тогдú бу́ли / таї унó переходúло / бúрше рáдости ч’ýлосе / се над'івáли на крáш:е / оц:é / алé робóта пос'л'íн:е висóтувала / Дóбре / кáете / алé ї сегóн:е молодúм ни йе лéхко / ої шо ни йе; Йа шо / дурнúї / натсáд'уватисе / нат'ігáти жúли за коп’ікú? / йа нáїду пóплатн'іш:у робóту / ужé смих договорúўсе з Лес'óм / шо навес'н'í йі́демо ў с'в’ітú / ужé йе на прим’íт'і / кудá / бо ту́теч’ки н'іч’ó ни вúсидимо.*

НАТІГА́ТИ РО́ЗУМ – зосереджено думати; напружуватися, міркуючи над чимось: *Л'ýбоч’ко л'ýба / ни нат'ігáї рóзум / бо то ни помóже / ти н'íколи ни ўгадáйіш / шо йа тоб’í зáрас хóч’у сказáти; Так нат'ігáла рóзум / шо гаш змóрш’ка на чол'í се зробúла / гаш нис подоўж’íў / а то ўс'о однó вúйшло ни по йійí / таї шó ти зрóбиш / наперéт угадáти шош трýн:о / ти однó ду́майіш / а ўно соб’í рóбиц:е так / ік мáйі се робúти.*

НАТІГА́ТИСЕ – 1) намагатися дістати щось, прикладаючи зусилля: *Набу́ўсе так / шо голóн:иї прийшóў / нат'ігáўсе до гóлупц'іў / áле ўни делéко стойéли*; 2) *знев*., їсти: *Дóста нат'ігáтисе / ужé йіс найі́ўсе / йіґ гусáк / тре: ў стáйни вúч’істити / бо з гнóйу вúтко лиш корóўйіч’у гóлу*.

НАТОЛО́ЧІНИЙ – *дієприкм*. від НАТОЛО́ЧІТИ: *Ад'í íке натолóч’іне / йéк тут косúти? / х’ібá данцувáти дóбре / дáн'ц'і робúти / Алé б’ідá / шо ш’і му́зику ни наїмúли / оц:é / Йо / без му́зики / кудá*?

НАТОЛО́ЧІНО – натоптано: *Д'éд'а одӡ҆’іхнéц:е / йік уздрúт / шо на бéрез'і так натолóч’іно / вин тоту́ отáву зáўтра маў косúти*.

НАТОЛО́ЧІТИ – потоптати (про траву, рослини загалом): *Натолóч’іли / йіґ би данцувáли ту́тки / йéґ д'í до ме косúти такé столóч’іне*?; *Т:о / шо натолóч’іли / трéба пидйізáти / мóже / напрáвиц:е.*

НАТОМА́ЧІНО – роздавлено, потовчено, помнуто: *Цéго натомáч’іно тúл'ко / шо свинú бу́де на три рáзи дáти / і дóбре / ни мéц:е вáтру клáсти / а йік шо / то на газу́ / Йі́де / та цéго отáк стáне*.

НАТОМА́ЧІТИ – 1) стаючи на щось, помнути, роздавити, зіпсувати його (про фрукти, ягоди, овочі): *Ад'і́ к'і́л'ко коркоду́ш натома́ч'іли / бі́рше попсува́ли / йіґ зибра́ли / то ни д'л'а д'іти́й робо́та*; 2) потовкти, помнути щось, готуючи страву: *Натома́ч'іла ми́ску барабу́л' / зар'іди́ла / таї йе шо йі́сти / ми л'у́бимо тома́ч'інку / але́ ш'і до то́го ма́йі бу́ти бре́склий о́гир'ок / ци гу́с'л'інка / хто йек л'у́би / отогди́ фа́йно пи́де*.

НА ТО́Т (ТО́Й) СВІТ НІЧЬО́ НИ О́ЗМЕМО (НИ О́ЗМЕШ, НИ О́ЗМЕЦЦЕ) – смерть вирівнює всіх: *Ки́л'ко би мо́рґиў ни маў / шо́ би ни с'т'іга́ў / а на то́т с'в'іт н'іч'о́ ни о́змеш / умера́йут ус'і́ / ш'і ї ни так'і́ богач'і́ / ус'і́ / бо вит то́йі па́н'і ни го́ден се виткупи́ти / і н'іхто́ с собо́ў нич'о́ ни бере́ / лиш т:о / шо на не́му; Ус'о́ / Йу́ц'ку / лиш'е́йіц:е тут / шо́ бес ни маў / ки́л'ко бес ни позас'іда́ў земн'і́ / ік'і́ бес хати́ ни повик'і́н'ч'уваў / ік'і́ бр'іхташки́ бес ни понабива́ў / на тот с'в'іт с собо́ў н'іч'о́ ни о́змец:е*.

НАТРА́В'ЮВАТИ (НАТРА́ВЛЮВАТИ; НАТРАВ'Є́ТИ) – нацьковувати: *То йе таке́ / шо спец'ійа́л'но ўч'ут псиў / натра́ўйуйут на л'уди́й / а пото́му ни мош с тим да́ти ра́ду / бо то ни пес ви́ден / а ґазда́ / але́ ў не́го ро́зум ни туда́ ди́виц:е / вин ў и́нчий бик заверта́йі*.

НАТРАДЖЮВА́ТИСЕ – наноситися: *То́го кам'і́н'а ти́л'ко натрадж͡'ува́ласе / шо ни го́н:а росказа́ти / ни ко́ждий ч'олов'і́к мих би т:о зроби́ти / а ки́л'ко ко́ўпкиў у бе́рех се нат'е́гала / ми ра́зом / Іва́н браў / де т'е́ш:е / але́ ї мойі́ пле́ч'і фи́йст се нама́ли / дотепе́р ч'у́йу*.

НАТРА́ФИТИ (НАТРАФ'Є́ТИ) НА СЛІТ – знайти (знаходити) напрямок (спосіб, шлях, засіб) розв'язання чогось, що було таємним: *Ік натра́фили на с'л'іт / то ўни доберу́ц:е до то́го / хто зробиў ц:у катава́с'ійу / ої шо доберу́ц:е*.

НАТРІЗНИ́ТИ – насмітити: *Д'і́ти тро́хи натр'ізни́ли / бо ланцушки́ на йіли́нку ро́бйут / а́ле то н'іч'о́ / до́бре / шо хо́ч'ут роби́ти / р'іхту́йуц:е до с'в'ет / Е: / та де ни до́бре / фали́ йіх / то йе за шо*.

НАТРІЗНИ́ТИСЕ – насмітитися: *Ад'і́ йек трач'е́н'ім натр'ізни́лосе понадв'і́р'у / То / Но́ц'ко / іґ будо́ва / му́си се тр'ізни́ти / вит це́го н'іку́да ни д'і́нес:е / се ро́би / таї се тр'і́зни / и́нак ни ви́йде*.

НАТРО́ХИ – *незм*., на невеликий проміжок часу: *Ми натро́хи пишли́ / бо ни випада́ло ни їти / ми пе́рв'і / а́ле ї ма́му слабу́ ни ли́шеш; Пу́с'т'у тебе́ / Вас'у́тко / а́ле натро́хи / абе́с до ше́стойі прийшла́ / бо тре́а бу́де коро́ву пуска́ти / ви́диш / шо нима́ кому́ / Йа ш'і бо́рше приб'іжу́*.

НАТРО́ШКИ (НАТРО́ШЕЧЬКИ) – *пестл*. стос. НАТРО́ХИ: *Е: / та ўни натро́шки прийі́хали / на два дни / каўт / шо ш'і дес пизн'і́ш:е ви́рвуц:е*

/ ік ужé мут вúд'іти / йек з наýкоў у стáршого / шо вин вúбере / бо дóбр'і óц'інки дистáў.

НАТРОШШЄ́ТИ – *згруб*., 1) наламати: *У бéрез'і форостý назбéрáли / натрош’:éли / а ш’і ǐкúхос тр'ісóк наǐшлú на зар'ı́нку / фúǐст вáтра вúǐшла*; 2) очистити від шкарлупи (про горіхи): *Натрош’:éли гор'ı́хиў тúл'ко / шо бýде і до пшенúц'і на С'в’ітúǐ вéч’ір / ǐ до перекл́аден'ц'а*; 3) розбити щось: *Йік розберáли бáбину хáту / то ад'ı́ ǐкóго натрош’:éли / і скл́о / ǐ цéгла / тепéрки с цим мус дáти рáду*.

НАТРО́ШШЮВАТИ – *недок*. до НАТРОШШЄ́ТИ: *Л'ýпко л'ýба / ни трéба тúл'ко натрóш’:увати гор'ı́хиў / бо вин ни óзме / кáже / шо ни ǐде тхáт'і / а мáйі ш’і ўдин повертúнок і ни хóч’і возúтисе з гор'ı́хами*.

НАТРОЮ́ДИТИ – *знев*., *згруб*., підбурити співбесідника, налаштовуючи проти когось чи чогось: *То старá ў хáт'і м’іш’éйі / натроǐýдила старóго прóтиў сватúў / таǐ т':і ни прихóд'і*.

НАТРОЮ́ДЮВАТИ – *недокон*. стос. НАТРОЮ́ДИТИ: *Натроǐýд'увати гр'іх / ни вóл'но такé брáти на сéбе / бо колúс приǐдец:е за т:о витпов’ідáти / і гúрше / ік унó ўпáде на д'ітúǐ / бо ўни / сарáк’і / нáв’іт' ни мут се здогáдувати / за шо ǐім такé / дé ўни завинúли*.

НАТРУ́ДЮВАТИ – натруджувати: *Ни мóжно трудúти óч’і / лиш’éǐ тотó шит'é / Бабó / ǐа ни натрýд'уǐу / менé дýже кортúт оцéс рукáў розвестú / ш’і крúшку / і ўже мéц:е вúд'іти / йек вин вигл'ідáйі*.

НАТСАДИ́ТИСЕ (НАТСА́ДЮВАТИСЕ) – надірватися (надриватися): *Пидйіжúсе / бо се натсадúш / то т'ішк’ı́ м’ішкú / шó ти соб’ı́ гадáйіш? / áбо озмú оцéс ширóкиǐ рем’ı́н' / шо ǐіс ǐігó ўберáў / ік ходúў с плот'мú / бес цéго / кудá*? / *послýхаǐ / ǐа дóбре каў*.

НАТСЛУХА́ТИ – уважно слухати; прислухатися: *Бýдемо натслухáти / ци ни ǐı́де машúна; Натслýхала / ци хтос ни ǐдé / áле ни ч’ýла / лиш р'ікá шум’ı́ла / А то хто маў надиǐтú*?

НАТУ́ГА, -и – велике фізичне і моральне напруження; дуже тяжка робота: *Вин пóнат сúлу робúў / то страшнá натýга / ну / шó сказáти? / ǐ ни дýже питáли ним хат'н'ı́; Дл'а молодóго робóта ни ǐе ў натýгу*.

НАТУ́РА, -и – характер: *У цéго по úнчому ішлá натýра / ни т:о / шо ў Кóц'а / Йо / тогó ўна ǐ пишлá за Ївáна / хот' вин ни маў велúких стáткиў / áле дýже дол'ýдниǐ буў таǐ л'убúў ǐіǐı́* / *Шо бýло / т:о бýло*.

НАТУ́РУ ЛЮ́ЦКУ (ЛЮ́ЦКУ НАТУ́РУ) НИ ЗМІ́НИШ – природа людини не піддається змінам: *Мáйіш / Йілé / ǐігó такóго / ікúǐ вин ǐе / бо натýру л'ýцку ни зм’ı́ниш; Мош уч’éти / іґ дитúна ш’і ў пел'інкáх / а тепéрки ўже пúзно / ǐігó натýру ни зм’ı́ниш / це ни к’ı́сто / шо ти з нéго*

мóжеш ус'éке спеч'í / це ни кавáлок матéр'іїі / шо з нéйі богáто ч'ігó вúкомб'інуйіш / тýтки такé ни прóїде / натýру л'удинú мош вúзнати ї повóли припасóвуватисе до нéйі / а йік вúдиш / шо ни меш гóн:а цисé зробúти / ти лиш се ўступú / і фéртик / ўс'о / тебé нимá.

НАТУ́РУ МА́ТИ (ПОКА́ЗУВАТИ) – виявляти характер: *Такý натýру мáти / ни штýка / тре: знáти / шó з неў робúти / шобú на крáш:е пишлó / шобú ни тройíти себé і дрýгих / оц:é важнé.*

НАТЧЄ́ХНЕНИЙ (НАТЧЄ́ХНУТИЙ, НАТЧІХНЕ́НИЙ) – надломлений: *Йік л'íзеш у ч'ерéшн'у / то дивúсе / бо цес сук буў натч'éхнениї / абéс / Бóже боронú / ни ўпаў; Хтос / в'ідéў / закрадáў ш':éпку / таї порýшиў вазóнок / вершóк натч'éхнутиї / ледв'íс'ки тримáйіц:е / Е: / та то ўже ўс'о.*

НАТЧІХНУ́ТИ – надломити (про гілку дерева, куща, квітку): *Пастóр'у хтос натч'іхнýў / і дúўйусе / шо цис'á ренéта такóш мóже се натч'іхнýти / ш':е однý питпóру покладú; Хтос рýжу хот'íў урвáти / алé лиш натч'іхнýў / вúтко / брáўсе рвáти / а йімý ни пишлó / То велúкиї корч' / йімý н'іч'ó се ни стáло / ад'í кúл'ко йе пýп'інкиў.*

НАТЧІХНУ́ТИСЕ – надломитися: *Бýла питпóра / áле ўна ни дýже помоглá / сук натч'іхнýўсе / Ну то лиш н'іўрóку / йек цис'á п'іп'íна зародúла / виткодú ўна / йа такóго ни памн'ітáйу.*

НАУ́КА НИ ЙДЕ (НИ ЛІ́ЗЕ) (НАУ́КИ НИМА́) БЕЗ БУ́КА – до навчання необхідно примушувати: *Вúдиш / наýка ни їде без бýка / тáблич'ка мнóжен'а ни л'íзла ў гóлу / а буч'óк помúх / ої шо фáїно помúх; Марýс'у до наýки н'іхтó ни застаўйéў / а Їванкóви унá ни їшла без бýка / ч'ітáти л'убúў / шо прáўда / то прáўда / а бúрше н'іч'ó йігó ни інтересувáло / йе так'í д'íти / Та сегóн:е бúрше такúх / шо до ч'éтан'а ни застáвиш / у них голоўнé компýтер / úїгри ўс'éк'і / йа по ўнýках вúжу / і шó робúти? / метé се с'м'ійéти з мéне / алé йа поўб'іц'éла / шо за кóжду проч'éтану кнúшку бýду йім платúти / каў / ч'ітáїте / і ви ў мéне зарóбите / і с'м'іх / і гр'іх / алé мýс'у йіх ікóс заохóт'увати / пóки мал'í / пóки пид:айýц:е.*

НАХА́ВКАТИСЕ – "напозіхатися"; тривалий час позіхати ("хавкати"): *Ни спáла сейíноч'і / бо корóва положúласе / а рáно / йії з Л'óнеў говорúла / то так нахáўкаласе / шо гаш ўстúт бýло / рот се ни заперáў.*

НАХАРАМА́НИТИ – *рідко*, під'юдити, спокусити чимось: *Хóди тýтки / йік Йýда / таї цéго / дурнóго / нахарамáниў / шо тот ад'í шо с хáти вид:áў / ідú дивúсе / ужé спинʒар'á нимá / Йек нимá*?

НАХІТА́ТИСЕ – гойдатися довго, тривалий час: *Йо:ї / к'íл'ко там х'іганóк / ни однá ци дв'і / а богáто / кýпа д'ітúї х'ітáйуц:е / ми ўже так*

бу́ли нах’іта́лисе / так наї́лисе л'о́диў / надиви́лисе к’ін / шо ни го́н':і росказа́ти / ш’і таки́х фа́їних вака́ц'ії ни бу́ло / кобі́бито ш’і хот' рас таке́ тра́филосе / бабо́ / а к’і́л'ко ми купа́лисе / йа на́в’іт' плі́вати се наўч’е́ў / бес ка́мери / сам плийу́ / шкода́ / шо ў Т'у́дев’і тако́го нима́.

НА ХЛО́ПСКИЙ РО́ЗУМ – просто, чітко, дохідливо: *Бога́то ни тре́ба роска́зувати / ти на хло́пскиї ро́зум пойісни́ / шо́ тисну́ти / ік тел΄іфо́н зач’не́ дз͡елен΄кот΄і́ти / аби́х йа мих витпов’і́сти / лиш оц:е́.*

НАХЛЮСКОТІ́ТИ (НАХЛЮСКА́НИТИ) – *згруб.*, нахлюпати: *Ни фо́скаї / йік к’ін' / ад'і́ їка пидло́га / нахл'ускот'і́ў йіс / йік мала́ дити́на / іґ бес маў зо три ро́ки.*

НАХО́ДИ СТРАХ (ПУТ; ТРЕ́МА) НА КО́ГОС – у певні моменти хтось починає боятися (дуже хвилюватися): *Йуц'ко́ви т'е́шко се ўч’е́ти / бо на не́го де́коли нахо́ди така́ тре́ма / шо дити́на сло́во ни го́н:а сказа́ти / лиш зач’іна́йі затина́тисе / і по бе́с'ід'і / шош у го́л':і спера́йі.*

НА ХОДУ́ – дуже швидко, поспішно виконати чи виконувати якусь дію: *Ў ха́ту н΄іхто́ ни ї́шо́ў / бо ни бу́ло колі́ за стиў с΄іда́ти / на ходу́ перекуси́ли / а с собо́ў йон уз΄е́ли / бі́рше нич’о́ / лиш па́ру йон.*

НА́ХТА, -и – гас: *На́хту даўно́ ў Доли́н'і ў крамар'а́ продава́ли / ту́тки / ў на́шиї копарати́в’і / у Круч’:ака́ / н'і / у Ца́рин'і неў ни торгува́ли / л'у́де ту́тки купува́ли / бо л'е́трики тогді́ ни бу́ло.*

НАХТЄ́НИЙ – той, що пропах “нахтов”: *Озми́ / посу́н' свої́ ру́ки / бо нахт'е́н'і*; *У ха́т'і нахт'е́ним ч’у́ти / мо́же / ва́тру роспа́л'ували*?

НАЦІ́ЖУВАТИСЕ (НАЦІ́ДЮВАТИСЕ) – наповнюватися чимось, наливатися в щось; інколи *в перен. знач.*: *До́ки зба́н'ч’ік ме нац'і́жуватисе / ми соб’і́ поговóримо / ту́тки пово́ли їде; Ч’олов’і́ч’і / гаї наї бу́де / ідемо́ / але́ абе́с та́мки ни нац'і́д'уваўсе / диви́се / шобі́ м’ін'і́ лице́ ни лупи́лосе / бо ти ік уздри́ш пит'е́ / за ўс'о забува́йіш / А колі́ таке́ бу́ло / шоби́х па́мн'іт' утрач’е́ў? / це́го ни бу́ло / але́ ік фа́їн'і л'у́де се збера́йут / то ч’о ни посид'і́ти? / та на т:о їде́ц:е / шобі́ се набу́ти.*

НАЦВІ́НЬКАТИ (НАЦЬВІ́НЬКАТИ) – *знев.*, постійно нагадуючи про щось, змусити когось діяти; звести наклеп: *Нац'в’і́н'кала / таї ч’олов’і́к поб’і́х дру́гому ви́кна би́ти / ни ду́маї соб’і́ / то ўже йіго́ до́бре ма́ло диї́ти́ / рас вин на таке́ се зва́жиў; Лесі́ха шош зач’е́ла пу́раво диви́тисе / ві́тко / дон'ка́ зноў ї́йі шош нац'в’і́н'кала / настропили́ла про́тиў ме́не / тогді́ бу́ло за биса́ги / а тепе́рки / ві́тко / ўже ч’і́гос і́нчого ў голов’і́ напр'е́ла.*

НАЦІДИ́ТИСЕ (НАЦІ́ДЮВАТИСЕ) – цідячись, наповнитися (наповнюватися); *знев.*, *згруб.*, напитися (алкогольних напоїв): *Васи́л' Мару́син так нац'іди́ўсе / шо ни го́ден говори́ти / ка́е / шо ни пи́ў / н'іц ни*

пиŷ / лиш на йізи́к ле́д'а браŷ / ви́тко / тому́ се запл'іта́йі / *Та сара́ку ч'олов'і́к / бо ни пиŷ / а бе́с'іда се скал'і́ч'іла*.

НАЦУЛУВА́ТИСЕ – цілуватися багато разів, тривалий час: *Нацулува́ласе йіс / шо гу́би так'і́ / йік постоли́ / ста́ли / то котри́й тоб'і́ постоли́ подарува́ŷ? / ге? / с ким йіс ви́стойіла?*

НАЦЮ́КАТИ – 1) торкаючись чимось гострим, неодноразово колоти когось або щось: *Диви́се / йек йа па́л'ц'і нац'у́кала вит це́го шит'а́*; *Сті́ŷ нові́й / а хло́пч'іки ад'і́ йек по не́му нац'у́кали / в'ід'і́ / бу́де сего́н:е ŷ ру́с'і рем'і́н'*; 2) *згруб.*, *перен.*, насікти сокирою трісок для розпалювання ватри чи розколоти невелику кількість напиляних дров: *То́го / шо ти нац'у́каŷ / ста́не на три дни / а тре́ба бу́де ŷс'о пол'ін'е́ поколо́ти і риŷне́н'ко скла́сти ко́ло с'т'іни́*; 3) *перен.*, *знев.*, неодноразово повторюючи щось, підбурити когось, спрямувати до якихось дій: *Га́н'а нац'у́кала ч'олов'і́ка / таї вин пишо́ŷ свари́тисе / а т':і лиш о́ч'і ви́валили*.

НАЧЄ́ПЛЕНИЙ (НАЧІПЛЕ́НИЙ) – прикріплений, начеплений: *То ко́ŷн'ір ік ко́ŷн'ір / але́ на не́му бу́ли нач'е́плен'і мале́н'к'і рушки́ / ота́к по крайа́х / і то ду́же зйіли́ло су́кн'у / ти соб'і́ уйіŷл'е́йіш / су́кн'а б'і́ла / а рушки́ руже́в'і / сам'і́ пу́п'інки / ни зна́йу / ш ч'о́го ŷни зро́блен'і / в'іде́ŷ / гач'ко́м хтос ви́пл'іŷ / ну то ду́же фа́йно вигл'іда́ло* / *отаке́ йа бих і тоб'і́ хот'і́ла* / *А нашо́ з рушника́ми? / мо́жно ĭ и́н'ч'і ч'іч'ки́*?

НАЧЄ́С – *присл.*, дуже швидко, миттю; на декілька хвилин: *Йа нач'е́с налу́пиу барабул'о́к / йе бри́нӡоч'ка / смакота́*; *Іванко́ нач'е́с даст зна́ти вŷ́йкови / роверце́м туда́ ĭ наза́т / па́ру м'іну́т*; *Йа нач'е́с / нач'іси́нку / йа ма́хом / за па́ру м'іну́т бу́ду* / *А куда́ ти так се ква́пиш*?

НАЧЄ́СЕРЦЕ – *незм.*, натщесерце; те саме, що НА ГОЛО́ННИЙ ЖОЛУ́ДОК: *Цисе́ л'іка́рство ни пйе́ц:е нач'е́серце / тре́ба пошн'і́дати / пото́му про́йде п'ітна́ц:ит' м'іну́т / і гаш тогди́ пи́ти / це рас на ти́жден' се пйе / а́ле ŷ тиї самі́ĭ годи́н'і; Пишли́ нач'е́серце / йіду́ ŷз'е́ли с собо́ŷ / ни знати́ шо ни бу́ло / а́ле ŷз'е́ли* / *голо́н':і ни мут*.

НАЧЄ́СТРЮВАТИ – *недок.* до НАЧІСТРИ́ТИ: *Нач'е́стр'увала ти́л'ко во́ŷни / к'і́л'ко не́н'а дава́ла* / *бо смих ус'о́ ŷм'і́ла роби́ти*.

НА ЧІЙ ФИ́РІ (НА ЧІЄ́МУ ВО́ЗІ) Ї́ДЕШ, ТО́ГО ҐАЗДУ́ ФАЛИ́ (ФАЛИ́Ш; МА́ЇШ, МЕШ ФАЛИ́ТИ) – мусиш показувати (виявляти) свою прихильність тому, від кого матеріально залежний: *Н'і / тако́го нима́ / шоби́ йі́хаŷ з одни́м ґаздо́ŷ / а фали́ŷ дру́гого / бо йік тоб'і́ нидого́да / то б'іжи́ дне́му / ч'о́ ти ту́тки сиди́ш? / марш ви́ц:и / бо ŷрас так бу́ло і йе / на ч'ії фи́р'і йі́деш / того́ ґазду́ ма́йіш фали́ти* / *по и́нчому нима́*.

НАЧІКА́ТИСЕ – дуже довго чекати: *Нач'іка́лисе до полу́н':а / а́ле касир'а́ ни бу́ло / кау̌т / шо по об'і́д'і гро́ш'і бу́ли / але́ шо / ік ми пишли́ / Та н'іч'о́ / за́у̌тра о́змец:е / то ни стра́шно / до́бре / шо йе.*

НА ЧІМ СВІТ СТОЇТ – дуже сильно (сварити, обзивати, "клєсти"): *Василі́ха да́ла до́бройі прику́рки тиї̆ шл'о́ндр'і / обзива́ла / на ч'ім с'в'іт стойі́т; Ви́диш / кл'е́ла / на ч'ім с'в'іт стойі́т / і Бох йійі́ покара́у̌ / тепе́рки сло́во ни го́н:а сказа́ти / ни гада́ї̆ соб'і́ / Бох ус'о́ ви́ди / гет ус'о́*; *Пара́ска м'і́ри і ч'ут':а́ у слова́х ни ма́йі / ік зач'іна́йі крич'е́ти / обзива́ти кого́с / то на ч'ім с'в'іт стойі́т / і то ни лиш ч'ужи́х / у не́йі бут'хто́ мо́же соб'і́ заробі́ти / на́в'іт' с сво́йіх / с хатни́х.*

НАЧІНЄ́ТИ – наповнювати фаршем, крупами чи ін. щось (кишку, птицю): *Ма́ма ки́шку нач'ін'е́ла барабу́л'ами / мн'е́сом / на кавал'ч'ікі́ руба́ла / і з муко́у̌ кукуру́ӡ'іноу̌ тото́ у̌с'о перем'і́ш'увала / то фиї̆ст смашне́ / йа страшно́ тото́ л'у́бйу.*

НАЧІНЄ́ТИСЕ (НАЧЄ́НЮВАТИСЕ) – *знев.*, *згруб.*, їсти багато: *К'і́л'ко меш нач'ін'е́тисе? / і́ди у̌же шош робі́ / бо йа ни го́н:а розирва́тисе / мене́ на у̌с'о ни ста́не*; *Меш пото́му нач'ін'е́тисе / поможі́ напере́т с'і́но хапну́ти / бо змо́кне / ад'і́ шо су́не з Глі́н'іного.*

НАЧІНИ́ТИ – *докон.* до НАЧІНЄ́ТИ: *Ку́рку нач'іни́ла таки́м / йік на кокл'е́ту / але́ ш'і пиу̌ пагар'а́ гре́ч'ки покла́ла / Гре́ч'ка ни пошко́ди.*

НАЧІНИ́ТИСЕ – *згруб.*, *знев.*, їсти, поїсти; з'їсти багато чого-небудь; *докон.* до НАЧІНЄ́ТИСЕ (НАЧЄ́НЮВАТИСЕ): *Нач'іні́у̌се йіс / шо ни го́ден уста́ти / мош би ме́нче йі́сти / бо ско́ро ни меш у̌лаз'е́тисе у̌ две́р'і*; *У̌же йіс нач'іні́у̌се? / у̌же йіс наґл'о́хкау̌се? / у̌же йіс ни го́ден іти́ ри́у̌но / а у̌по́тич"? / фа́ї̆ниї̆ ґазда́ тха́т'і прийшо́у̌*; *Мої̆ / та у̌става́ї̆ / і на́м шош лиши́ / ни нач'е́н'уї̆се / йіґ гу́ска / шобі́ тебе́ гаш питпера́ло / уваж'е́ї̆ / сара́ку / бо во́ло се зро́би / А шо / ік вин хо́ч'і фиї̆ст нач'іни́тисе / а ти йіму́ заваж'е́йіш / вин ш'і хо́ч'і па́ру ґлі́ґиу̌ зробі́ти / а ти у̌ рот се ді́виш / Ни б'і́їсе / се ни у̌да́ви / н'іч'о́ йіму́ се ни ста́не / але́ наї̆ м'і́ру зна́йі.*

НА́ЧІНІ, -я – кухонне приладдя: *То́го на́ч'ін'а до́ста / а́ле йе гор'ш'кі́ / ік'і́ ни мош домі́ти / допуцува́ти / іґ би то сві́н'ам ни варі́у̌ у ха́т'і / мо́же / би ни так заку́р'івало / а то ї̆ ха́та / і бан'ікі́.*

НА́ЧІНКА, -и – *рідко*, солодка страва, основним компонентом якої є кукурудзяне борошно: *Йім на́ч'інку / а́ле ни скау̌ / шо то м'ін'і́ смаку́йі / то хто до ч'о́го звик / йім / абі́ йі́лосе / бо л'і́пшого нима́.*

НАЧІРА́ТИ – зачерпувати; начерпувати; те саме, що ЗАЧІРА́ТИ: *Нач'іра́ї̆те с це́йі пу́т'н'і / тут вид Дроци́хи вода́; Нач'іра́ї̆те / пи́йте на здоро́у̌йі / йа ш':е принесу́ / то до́бра / студене́н'ка вода́.*

НАЧІРНУ́ТИ – *докон.* до НАЧІРА́ТИ: *Нач'ірни́ ї пода́ї ву́їкови води́.*

НАЧІСИ́НКУ (НАЧІСИ́НОЧЬКУ, НАЧІСИ́НОНЬКУ) – швидесенько, миттю; на декілька хвилин: *Ану́ / л'у́пко / зач'іка́ї / йа нач'іси́нку / лиш кида́йу оц:у́ ота́ву коро́в'і / і ми їдемо́; Хо́ч'у / Насту́н'ко / вас шош се запита́ти / ану́ нач'іси́ноч'ку оту́тки ста́н'мо ў холотку́ / бо ви́дите / їке сего́н:е со́нце / ш'і полу́н':а нима́ / а то ад'і́ шо се ро́би / хо́ч'у вас се запита́ти отаке́ / на́шому Лес'о́ви се ўдайе́ ва́ш'а ўну́ка / і ми би ўдово́лен'і бу́ли тако́ў нев'і́сткоў / лиш хот'і́ли бих зна́ти / ци с то́го шош го́н:о ви́їти? / А ч'о ни го́н:о? / ви ґа́зди / і то йе ч'ес'т' дл'а нас / але́ наї молод'і́ соб'і́ се догово́р'уйут / ік уни́ це́го хо́ч'ут / то наї бу́де / де́ би ми пере́ч'іли? / але́ наї уни́ / і д'ікова́т' вам фа́їно / шо ви так ува́жили нас / каў / то йе ч'ес'т' дл'а нас / але́ му́си бу́ти так / йек ска́жут уни́ / лиш так; Іва́н'ч'іку / ану́ко нач'іси́ноч'ку зач'іка́їте / ану́ се подив'і́т / ци це ни ва́ш'а ш'е́пка? / н'і? / аг'і́мої / а ч'і ц:е капту́р*?; *Йо:ї / куда́ ви? / Йа нач'іси́ноч'ку поб'іжу́ ї верта́йусе*.

НАЧІСКИ́ – *незм*., те саме, що НАЧЄ́С, НАЧІСО́К: *Е:ї / та куда́ ви се ква́пите? / ш'і поси́т'те / куле́ш'а за́рас нач'іски́ бу́де / ўже бо́йі / то лиш ти́л'ко зач'іка́ти / до́ки йа зам'іш'е́йу / сма́шка з грибі́ў гото́ва / йе огі́рч'іки бре́скл'і / лиш'е́їтесе / Та ўже куда́ д'і́немосе? / мус се лиш'е́ти / ви так ус'о́ роскла́ли / шо м'ін'і́ ў ро́т'і гаш слин' се зґл'е́дж'іла / гаш бре́скло се зробило; Нев'істки́ ї́ми́лисе / таї нач'іски́ пор'е́док зроби́ли / ха́ту би ни пизна́ў / бу́ла д'ідо́рн'а / а ста́ла така́ / шо ни нат'і́шиўбисе; Мамо́ / йа нач'іски́ / йа ўб'іц'е́ў Ми́трови пи́лку пози́ч'іти / му́с'у поб'і́ч'і / бо ме се се́рдити / йа ма́хом*; *Йа нач'іски́ налу́пйу барабу́л' / а ви с'е́т'те*.

НАЧІСО́К – *присл*., те саме, що й НАЧЄ́С: *Молоди́ц'а ц'іка́ва / нач'ісо́к зам'іш'е́ла куле́шу / ўсма́жила бужени́ц'і / і це́го бу́ло поўта́к / фист попойі́ли*; *Тату́ / ми нач'ісо́к / пйет' м'іну́т / і верта́ймосе; Ш'і кри́шку поси́т' / пото́му пі́демо ра́зом / ни б'і́йсе / ми нач'ісо́к ус'о́ зр'іхту́йімо / йа тоб'і́ помо́жу / а йік шо / то ш'і О́л'ку закли́ч'імо*; *Скажи́ко наї Нико́л'ч'іха зач'іка́йі / биса́ги ўже зр'іхто́ва'і / але́ ш'і смих хот'і́ла си́ру тро́хи да́ти / йа нач'ісо́к / на́їду / у шо йіго́ замота́ти / таї ужє́ дайу́ / то м'іну́та ч'ісу́; Нач'ісо́к лиши́ла само́го / поб'і́гла дроў уне́сти / а вин потра́фиў утвори́ти две́р'і / уздр'і́ў у хоро́мах драби́ну таї хот'і́ў л'і́сти на пит / гаш бо́йусе поду́мати / шо могло́ се ста́ти / мене́ гаш дриш' уз'е́ла / йік йа тото́ ўздр'і́ла / гаш млисно се зробило*.

НАЧІСТРИ́ТИ – розчесати вовну спеціальним гребенем, готуючи для прядіння: *Ад'і́ / оц:е́ смих нач'істри́ла / а от:у́ во́ўну ш'і тре́ба ч'істри́ти.*

НАЧЬВІ́РСКАТИ (НАЧЬВІРСКОТІ́ТИ) – 1) те саме, що й НАПИ́РСКАТИ (НАПИРСКОТІ́ТИ): *Ад'і́ їку кири́н':у м’ін'і́ на схо́дах зроби́ли / нач’в’і́рскали / шо нима́ де ста́ти / ви́тко / зама́ло м’і́с'ц'а йім бу́ло*; 2) *знев.*, випорожнитися: *Ти / каву́ле / нач’в’і́рскала / надрискот'і́ла йіс м’ін'і́ пе́рет' ста́йнеў / ни могла́ ў ста́йни? / лиш ч’е́с'т' за тобо́ў / дри́скан'ц'і забера́ї.*

НА ЧЬОЛІ́ (СОБІ́) НАПИСА́ТИ – *згруб.*, дуже добре запам’ятати: *Напиши́ соб’і́ на ч’ол’і́ / або́с памн’іта́ла / до́ки меш жи́ти / бес пи́тан'а н'іч’о́ ч’ужє́ бра́ти ни во́л'но / на́в’іт' оти́ц'ко.*

НА ЧЬОЛІ́ НАПИ́САНО (НИ НАПИ́САНО) ШОШ – щось є явно вираженим (не вираженим); міміка, жести когось яскраво засвідчують (виявляють) (не виявляють) щось: *Ни бреши́ / бо ў те́бе ўс'о на ч’ол'і́ напи́сано / шо ўмера́йіш за цим хло́пцем / а ка́жеш / шо тоб’і́ ўсеодно́; Та́же ў те́бе на ч’ол'і́ ни напи́сано / шо́ йіс наду́маў роби́ти / а ў ме́не нима́ ўгадач’і́ў / аби́х могла́ здогада́тисе.*

НА ЧЬО́РНИЙ ДЕ́НЬ – на час матеріальної скрути: *Та́мки у скри́ни / йе на ч’о́рниї ден' / або́с ни к’іва́ла / наї стоі́т / уно́ досто́йіц:е сво́го*; *Ни три́н'каїте ўс'о / шо йісте́ зароби́ли / на ч’о́рниї ден' шош ма́йі се виткла да́ти / ви ни ви́дите / їке за́раз жит'є́? / Бабо́ / ни напуска́їте на нас страхи́ў / ми ни мал'і́*; *До́ц'ко / оц:е́ / ў циї плати́н'і / у нас на ч’о́рниї ден' / то пронади́бйі бу́де / ўно йі́сти ни про́си / але́ каў тоб’і́ / або́з зна́ла / де́ ўно / ік се стре́би / а мене́ бли́ско ни бу́де.*

НА ЧЮЖІ́ ЛЮ́ДЕ ПЕРЕЙТИ́ (ПЕРЕЙШЛО́) – хтось чужий успадкував щось: *Ог:о́ / та́мки даўно́ н'іхто́ с то́йі фам’і́л'ійі ни жийе́ / ўс'о переїшло́ на ч’уж’і́ л'у́де / йа на́в’іт' ни зна́йу / ч’ійе́ ўно / фа́їниї пл'ац / і кирни́ц'а бу́ла / і сат / а́ле ўсох / фа́ї'н'і ґа́зди та́мки жи́ли / а́ле шо / ік ужє́ н'іко́го нима́ і ни бу́де / т'е́шко на таке́ диви́тисе.*

НА ЧЮЖИ́Й БІДІ́ СЕ НИ НАЖИЄ́Ш (СЕ НИ ЗАГРІ́ЇШ; ГАРАЗДИ́В (ШЄ́СТЯ) НИ НА́ЙДЕШ ТА ІН.**)** – не є моральним сподіватися на матеріальні здобутки, задоволення, досягнуті на гóрі інших: *Уни́ гада́ли / шо мине́ц:е / а то ни ви́йшло / бо на ч’ужи́ї б’ід'і́ се ни нажийе́ш; Се с'м’ійе́ли / а тепе́рки пла́ч’ут / бо забу́ли / шо на ч’ужи́ї б’ід'і́ се ни загрі́йіш / ни меш до́ўго т'і́шитисе / це тики́ так йе / хто би шо ни каза́ў / того́ йа вас уч’е́ла ї уч’е́йу / ни ла́ком’іц:е на ч’ужє́ / ни т'і́штесе тим / шо прийшло́ вам заду́же ле́хко / ни к’іва́їте т:о / шо ни ва́ше / бо йік о́змете / то ни зна́йіте / шо́ с тим ви го́н':і ў ха́ту прине́сти.*

НА ЧЮЖІ́ РУ́КИ РОБО́ТА ВРАС НА́ЙДЕЦЦЕ – обсяг роботи завжди більший за можливості господаря: *Це йа вид ма́тки ч’у́ла / шо на*

ч’уж’і̂ ру́ки робо́та ўрас на́їдец:е / уна́ се с'м’ійе́ла ǐ каза́ла / ану́ аби́ за́рас бу́ла ти ни сама́ / а ш’і зо пйет' таки́х / ік ти / то йа ко́ждиї наǐшла́ бих робо́ту / а йіґ би́рше / то ǐ тот'і̂ ни мут у ме́не сид'і́ти / а ч’о? / бо робо́та ўрас йе / уна́ н'іґде́ ни д'іва́йіц:е / уна́ в’і́ч’на.

НАЧЮРІ́ТИ – натекти: *Ік йіс ішо́ў у ха́ту / тре́ба бу́ло но́ги вит с'н'і̂гу обмести́ / бо ад'і́ к’і̂л'ко шч’оби́т нач’ур'і̂ло; Води́ по́вен цебе́р нач’ур'і̂ло / йік схоч’ / то нагр'і̂йу тоб’і̂ дош’:і̂ўки / ч’у́ла / шо збера́ласе йіс го́лу ми́ти / Ви хо́ч’іте / шоби́ йа ли́са ста́ла? / Ни б’і̂се / л'у́боч’ко / н'іч’о́ тоб’і̂ ни пошко́ди / вода́ ч’е́ста*; *Уже́ нач’ур'і̂ло ведро́ / питсу́н' ри́нку ǐ оцису́ пу́тен'ку / вода́ ни зашко́ди / наї заду́рно ни ч’ури́т.*

НАЧЮ́РКАТИ – 1) повільно і в невеликій кількості надоїти молока: *Коро́ва видбива́йі / оц:е́ ўс'о / шо нач’у́ркала*; 2) *перен*., “напісяти” (про дітей): *То цес хло́пч’ік ман'у́н'киї нач’у́ркаў? / змерс? / нишки́ студе́н'і / ци ру́ц'і / ану́ даї / наї ба́пка посмо́три.*

НАЧЮ́ТИСЕ – почути багато різного: *Пишла́ смих до Пара́ски / то там тако́го ўс'е́кого нач’у́ласе / шо йе шо розга́дувати.*

НАШАХРУВА́ТИ – тривалий час обманювати когось, продаючи щось чи здійснюючи якусь іншу операцію: *Нашахрува́ў ти́л'ко / шо ад'і́ ік’і̂ хати́ покла́ў / то до́бриї шахра́ї / А ви шо / йіго́ і̂ми́ли за ру́ку / шо таке́ гово́рите? / Та л'у́де ка́жут / а йа лиш сказа́ла тото́ / шо смих ч’у́ла / Л'у́де ма́ло шо мо́жут каза́ти / а йік прі́їдец:е / то ви мете́ кра́ї̂н'і / А йа шо? / кому́с каў? / йа лиш тоб’і̂ сказа́ла тото́ / шо смих ч’у́ла / але́ ди́му без вогн'у́ ни бува́йі / абе́з знаў / а ту́тки до́бре задим’і̂ло.*

НАШЕ́ВКУВАТИЙ – *знев*., *згруб*., неврівноважений, непередбачуваний, занадто запальний: *Вин наше́ўкуватиї / на не́го мо́же шош таке́ наї̂ти́ / шо ǐ ни спод'іва́ўбисе; Тв’ії Васи́л' тики́ наше́ўкуватиї / і то до́ста / бо йа до не́го по до́брому / каў / напа́дали гру́ш’і до ме́не по́за паркан / то ї̂д'іт забер'і̂т / бо мут гни́ти / а м’ін'і̂ ни тре: абе́сте пото́му каза́ли / шо йа бес позвол'ін'а тото́ позбера́ла / а вин зач’е́ў крич’е́ти / йа ни зна́йу / шо́ йіго́ ўкуси́ло і ч’о́ вин заду́рно напа́ў / И:ǐ / ти вибач’е́ї / ік шош ни так / а гру́ш’і збера́їте / то на ва́шому / то ч’о ми ма́йімо туда́ ї̂ти? / бер'і̂т / наї д'і̂ти йід'у́т / то пе́рш’і гру́ш’і / ду́же ра́н'і / йі́ште на здоро́ўйі / а йіго́ М’і̂с'о шош буў усе́рдиў / таї мо́же / того́ така́ бе́с'іда / вибач’е́ї / Та йа вибач’е́йу / але́ каў / абе́з зна́ла.*

НА́ШИНСКИЙ (НА́ШИНЦКИЙ) – наш, із Тюдова: *То на́шинск’і л'у́де / оди́н / пра́ўда / з Б’ілобере́ски; Йі̂ду з на́шинцкими / с сус'і̂дами тики́ / уни́ ўже бу́ли ў с'в’іта́х / зна́йут / шо до ч’о́го / то йа з ни́ми.*

НА ШИРО́КУ НО́ГУ – багато, заможно, не економлячи: *Уна́ ни ро́би / а хот'і́ла би жи́ти на широ́ку но́гу ї купува́ти тото́ / шо дру́ґ'і / а́ле дру́гиї бйе собо́ў / а ц':а сиди́т у ха́т'і / і шо́ ти ска́жеш на ц:е?; Уни́ на широ́ку но́гу жи́ли / йік вин буў головоў / а тепе́р шо? / пу́стка / здич'ін'і́н'і ко́ло то́йі ха́ти*; *Уни́ жийу́т на широ́ку но́гу / от:о́ / шо ми за́рас йімо́ / у них лиш на заку́ску / абе́с соб'і́ зна́ла / це таке́ соб'і́ / ни раху́йіц:е об'і́т*.

НАШИ́ТИ ШИТЄ́ (УЗІ́Р) – відшити; скопіювати малюнок; зразок вишивки: *Оц:е́ шит'е́ йа на Букови́н'і наши́ла / а цес узі́р наш / т'удиу́ский / йа ў Одок'і́йі Сеўч'уко́вої ўз'е́ла / вес'і́ўниї рушни́к бу́де*.

НАШЛЯХУВА́ТИ – *лайл*., викор. у висловл., що передають *знач*. "шлях би тебе трафив": *Накрич'е́ўсе / нашл'ахува́ў таї пишо́ў на робо́ту / у таки́ї спо́сип / ви́тко / хо́ч'і пока́зувати / шо вин ґазда́ / мої / хло́пе / а ти ч'е́мос и́нчим покажи́ / ч'іго́ варту́йіш / ч'е́мос фа́їним*.

НАШЛЯХУВА́ТИСЕ – багато разів (часто) викор. "шлях би тебе трафив": *Та Пара́ска ти́л'ко за свойе́ жит'е́ нашл'ахува́ласе / шо наї Бох боро́ни / ік лиш шош ни по йійі́ / то ў не́йі йе напогото́в'і / шо сказа́ти / і ни лиш оц:е́ / іґ би лиш ц:е / а то н'і / йе ш':е ўс'е́кого*.

НАШО́ – *незм*., нащо; для чого?: *Нашо́ нам туда́ іти́ / о́ч'і мозо́лити Митри́с'і*?; *Нашо́ бу́ло таке́ каза́ти? / тебе́ закли́кали ў ха́ту / кладу́т за стиў / а ти зач'іна́йіш пусту́ бе́с'іду / таже́ ўни тебе́ ни на т:о закли́кали / абе́с йім виговóр'увала / Та бо йа / мамо́ / ни могла́ се здéрж'іти / а ўни свойі́ / та наї зна́йут / Того́ йа каў / свойі́ ш'і до́ўше мут цисе́ памн'іта́ти / ік ч'уж'і́ / іґ бес шош ни т:о йім сказа́ла / бо ч'ужи́ї йе ч'ужи́ї / ну а с сво́йіми мус мири́тисе / вид них н'іґде́ ни д'і́нес:е / ну а ти прийшла́ / тебе́ прийма́йут / а ти ўч'е́йіш йіх / йек уни́ ма́йут вести́се / то кому́ цисе́ го́н:о ўда́тисе?; А нашо́ ти́л'ко ч'існику́ сади́ти? / Та то ти́л'ко / йік ура́с / це на три с'імн'і́ / йа би́рше ни сад'у́ / ік тоги́т*.

НАШОРО́ШИТИ (НАШЮ́РИТИ) ВУ́ХА – дуже прислухатися: *Ц'і́хо / Йіле́нко / сиди́ / бо Вас'у́та ад'і́ йек ву́ха нашоро́шила / гово́ри з Ми́тром / а ву́ха пидоїми́лисе / гаш фу́стка се вид:у́ла / И:ї / ш'і смих тако́го ни ч'у́ла / йік оцисе́ за фу́стку; При мало́му таке́ се ни гово́ри / бо вин ад'і́ йек наш'у́риў ву́ха / ус'о́ ў тиї голов'і́ се намо́туйі / абе́сте зна́ли / гет ус'о́*; *Пес шош уч'у́ў / ад'і́ йек нашоро́шиў ву́ха; Паз'у́н'а н'і́би з д'ітми́ гово́ри / шош се пита́йі / а сама́ нашоро́шила ву́ха / доч'е́куйі / шо Ми́тро ска́же*.

НАШО́Ш – для чогось, на щось: *До́ц'а на шош т:о каза́ла / ч'ос сама́ ни хот'і́ла туда́ їти / Ну а ми слу́хали і ни розум'і́ли / гада́ли / шо ўна заду́же прис'і́куйіц:е до них / Йо / а то ад'і́ шо*; *Вин на шош се над'і́йі / але́ кобийби мих узна́ти / на шо́ / мо́же / то шош таке́ / шо ї нам би вартува́ло нат тим*

поду́мати / але́ / ви́дите / ни ўпов'іда́йі / І до́бре ро́би / бо ч'о напере́т каза́ти / ік ни зна́йіш / йек ви́йде / йа бих сама́ так роби́ла; *Йа нашо́ш уз'е́ла цес прут / мо́же / вин помо́же/ абе́с л'і́пше запамн'іта́ла / шо ка́ў / йек уч'е́йу тебе́*; *Та вин ниспроста́ прийшо́ў у Ца́рину на заво́дини / каў тоб'і́ / нашо́ш вин ішо́ў з Доли́ни суда́ / бо іна́кше хто би ў таку́ делеч'і́н' вибера́ўсе? / ви́тко / йе інте́рес / а ти се ни дога́дуйіш / ікі́ї? / хто та́мки вес'і́ўниї? / А йа ви́тки го́н:а зна́ти? / вес'і́ўних бога́то / А́ле вин ни до ўс'іх прийшо́ў*.

НАШПИТАКИ́ БРА́ТИ (БРА́ТИ НА ШПИТАКИ́) КОГО́С – глумитися над ким-небудь: *То т':і ста́рш'і гоноро́в'і парупки́ беру́т це́го на шпитаки́ / А вин ч'о дайе́ц:е? / наї би витпи́р даў*.

НА ШПІЦ (ШШИ́ТИ) – пошити щось, зробивши у виробі трикутний виріз (про жіночий одяг): *Йе́к меш ши́ти? / Спере́ду на шп'іц / коро́тк'і рукави́ / бо на до́ўг'і ни ста́не мате́р'іїі / ўдоли́н'і шпорто́ва / з:а́ду мала́ ро́спирка / шоби́ го́н:а йіс ходи́ти / і ўс'о / та́к'ік ми говори́ли*.

НАШРЕЙБУВА́ТИ – *док. в*. стос. ШРЕЙБУВА́ТИ: *Ти ўс'о зроби́ў / шо каза́ли ў шко́л'і? / Нашреїбува́ў / а би́рше н'іч'о́ ни заўдава́ли / Йек н'іч'о́? / Мар'і́ка ву́йц'ова ўч'е́йіц:е видуч'е́ра / Ў не́йі / бабо́ / па́мн'іти нима́ / того́ му́си ти́л'ко се ўч'е́ти / а йа ўс'о памн'іта́йу / ви м'ін'і́ сам'і́ каза́ли / шо ік се перетру́д'увати / то це шко́ди здоро́ўйу / того́ йа се соко́т'у*.

НА́ШШЄ – *незм*., *рідко*, натще: *На́ш':е пишли́ до це́р'кви / гента́м ус'і́ так роби́ли / а тепе́рки йек кому́ вихо́ди*; *Н'і / на́ш':е / то косиўске́ / мо́же / рижн'е́нцке / а ў нас ка́жут / нач'е́серце / оц:е́ / йа зма́лку ч'у́ла / і сама́ так каў / і дру́г'і так гово́р'ут / але́ шо / йа ни го́н:а ўс'о ч'у́ти*.

НАШШЄ́ПЛЕНИЙ (НАШШІПЛЕ́НИЙ) – прищеплений: *Фунтиўкі́ наш':е́плен'і / та́то ўч'е́ра ш':іпи́ў / ма́лобисе прийми́ти / ў не́го ле́хка рука́ / оце́с сат / то ўс'о йіго́ робо́та / і ко́ло ба́би / тако́ш*.

НАШШЄ́ПЛЕНО (НАШШІПЛЕ́НО) – прищеплено: *Наш':е́плено пиў це́го са́ду / ї ко́ло То́ми он:у́ йе́блун'у / бо и́н'ч'і / то сортов'і́ / низе́н'к'і / але́ си́ўно ро́д'ут / фа́їно / отак'і́ ва́рто ма́ти*.

НАШШЄ́ПЛЮВАНИЙ (НАШШЄ́П'ЮВАНИЙ) – *дієприкм*. від НАШШЄ́ПЛЮВАТИ (НАШШЄ́П'ЮВАТИ): *Ус'о́ / Йу́рч'іку / наш':е́пл'уване / лисни́ц нима́ / йе́блуч'ка / пе́рш'а кл'а́са / оц:е́ ўс'о*.

НАШШЄ́ПЛЮВАТИ (НАШШЄ́П'ЮВАТИ) – *недок*. стос. НАШШІПИ́ТИ: *Ікі́ї сорт вам се ўдайе́ / тот наш':е́пл'уїте / йа роска́ў / шо ў ме́не йе / і зр'іхту́йу / шо вам се ўдаст / шо соб'і́ ви́берете / мо́жу прийти́ помоч'і́ ш':іпи́ти / ік тре:. / йек ужє́ ска́жете*.

НАШШІПИ́ТИ – прищепити: *Хо́ч'у наш':іпи́ти фунтиўкі́ ї боско́пу переш':іпи́ти; А йа лу́бйу йо́ни / и́нч'і наш':іпи́ў буў / але́ м'ін'і́ ўни се ни ўда́ли / до́ўго ни стойу́т / а йо́ни / то йо́ни / ўни до весни́.*

НА́ШШІПКА, -и – щепка: *Ти / Пара́ / хот'і́ла це́го вазо́нка? / ад'і́ ге́н:е йе на́ш':іпка / бери́ тої па́семок / вин прі́ймец:е / озми́ соб'і́.*

НАШЮ́РИТИ ГУ́БИ (РОТ) – стиснути губи, виявляючи роздратування, гнів, зневагу та ін.: *Наш'у́рила гу́би / гаш змо́рш'ки ко́ло ро́та се зроби́ли / ви́тко / шо ду́же серди́та / а́ле йа ч'іни́ласе / шо ни ви́жу / фа́йно з неў говори́ла; Рот наш'у́рила / та́к'іґ би ґу́мка йіго́ с'т'ігла́.*

НАЮ́ДИТИ – *згруб.*, підбурити, підмовити: *Сус'і́да найу́дила / наговори́ла ўс'е́кого / таї у ха́т'і зач'е́лисе сварки́ / пе́кло се зач'е́ло.*

НАЮ́ДЮВАТИ – *недок.* стос. НАЮ́ДИТИ: *То Йу́да найу́д'уйі / мо́же / ч'олов'і́к і ни зробі́ў би пусто́го / а то шош йіму́ наш'і́птуйі / ота́к роби́ / ота́к / Іґ би се помолі́ў тогди́ / то спамн'іта́ўбисе / ци хот' перехрести́ўсе / то ї ц:е би помогло́ / Та де н'і / але́ хто тогди́ за таке́ ду́майі / вин ду́майі за т:о / шо йіго́ корти́т / вин то́го хо́ч'і.*

НЕ́БА ПРИХИЛИ́ТИ (НЕ́БА БИ (БИХ) РА́ДИЙ ПРИХИЛИ́ТИ) – про готовність когось зробити все, від нього залежне, для досягнення чогось: *Вас'у́ / йа бих тоб'і́ не́ба прихили́ла / йіґ би ў си́л'і / кр'іпи́се / наї тоб'і́ Бох помога́йі / а за городи́ ни гризи́се / ус'о́ зро́бимо.*

НЕБА́ВОМ – *рідко, незм.*, скоро: *За́рас тики́ уна́ заїшла́ ў ха́ту / неба́вом і Фед'о́ з д'ітми́ зач'е́ли пид ви́кнами кол'іду́вати.*

НЕБЕЛИ́ЦЯ (НИБЕЛИ́ЦЯ), -і – небилиця: *Д'і́дова ха́та ма́ла ш'е́с'т'і / бо бу́ла зве́дена на бе́рез'і / ход' берегови́х л'уді́ї ни бу́ло бога́то / а́ле по ку́тан'у / уже́ две́ч'іру / уни́ збера́лисе ў д'і́да на ла́воц':і / жертува́ли / роска́зували ўс'е́к'і нибели́ц'і / баїки́ / приході́ў суда́ М'іха́йло Федор'укі́ў / Йури́нка / М'іс'а́нтик / Федор'уко́ва Пара́ска з Ми́тром / ну таї д'іт / Іва́н Кали́н'ч'ін з ба́боў Йіле́ноў / хтос пита́ўсе / М'іс'а́нтику / ви ўже попа́сли козу́? / Ни ли́шен' попа́с / а́ле ї здоі́ў / т'е́шко бу́ло / ду́же т'е́шко / бо му́с'іў б'і́ч'і ў О́блас дої́ти / бо ви зна́йіте / шо ма́йу таку́ кузу́ / шо пасе́ на Ўло́з'і / а ви́мн'і / ў О́блаз'і / ўс'і рего́ч'ут / а йа / мала́ / соб'і́ ду́майу / а де́ ву́їко тоту́ козу́ де́ржи? / ци йе ў не́йі ро́ги / і ци ўна ни бйе́ц:е? / корт'і́ло мене́ цисе́ зна́ти.*

НЕВІ́СТКА, -и – айстра: *Ве́село / ік ко́ло ха́ти нев'істки́ / ад'і́ ік'і́ ўни ўс'е́к'і та ниўдна́к'і / б'і́л'і / руже́в'і / ф'іл'іто́в'і / ч'ірво́н':і те́мн'і / то та́к'ік у райу́ / ни надиві́ўбисе / Бога́то ї само́ нас'і́йілосе.*

НЕВКРИТНЄ́К, -іка́ – *згруб.*, той, що є “невкритним”: *То страшни́ї неўкритн'е́к / ми з д'і́дом ле́дви ледв'і́с'ки соб'і́ з ним ра́ду да́ли / то таки́ї*

вертýн / шо Бóже боронú / та тот'í́ стáрш'і ўнýки ни так'í́ бýли / ч'éмн'і / спок'íі́н'і / а цéго ускрúс' поўнó; И:ĭ / Мар'íч'ко / ни ĭди за нéго / ти ни вúдиш / ікúĭ вин прúкриĭ? / то неўкритн'éк / і це ш'і пóки ни тв'íĭ ч'олов'íк / це лиш так / а дивúсе ўже рóги покáзуйі / а йік се вид:áш / то вúжу / шо тогдú тот'í́ рóги ни меш гóн:а опч'імхáти / цес ни пид:áсце / меш ц'ілé жит'é се мýч'іти / *А шо йа зрóбйу / ік йа йігó л'ýбйу*.

НÉВКРИТНИЙ – вередливий, прикрий, неспокійний; неслухняний: *Сегóн:е дитúна ĭкас нéўкритна / мóже / то зýби л'íзут? / йéк уна бýла тот'í́ дни? / бо ч'ýйіш / з рук м'ін'í́ пиў днúни ни сходúла / лиш поклáду / а ўна ў плач' / н'іч'éм надóўго ни моглá забáвити / витколú йіс пишлá / отáк йа з неў хóжу / і спáти ни спáла / лиш трóшки подр'імáла ў мéне на рукáх / і йíсти ни йíла / ни смакувáло ĭйі / отáк везéц:е / і н'іч'éм йійí́ ни ўспокойíш / анýко берú ти / мóже / дитúна мáми хóч'і?; И:ĭ / та Николáĭ нéўкритниĭ / дé вин спок'íі́ниĭ? / та наш прóтиў нéго / золотúĭ / Парáска с свóйім страшнó б'ідýйі / то лиш на л'ýдех вин такúĭ розвáжливиĭ та ч'éмниĭ / а дóма / де:? / тáмки мáйі бýти по йігó / і то бóрзо / і то ни ход'йéк / а л'іч'í́ ўден' / ік се змýч'іла / кудá:? / хто такé ч'уў? / так шо ни нар'íкáĭ на свóго ч'олов'íка / ш'інýĭ йігó / бо ш'і ни вúд'іла йіс б'ідú*; *Малúĭ такúĭ нéўкритниĭ / шо йа спйу / йік виўц'á*.

НÉВМНІКИ (НÉВМНІНКИ) – *присл*., нехотячи: *Мáтко / йа нéўмн'іки Йілéнку ўдéрила / йа ни хотíла*; *Дитúна нéўмн'інки тот слóйок опустúла / вин вúскак у нéйі з рук / Гаĭ н'іч'ó / алé наĭ бúрше ни к'івáйі*.

НЕВТИ́ЧЬНИЙ – *рідко*, непричетний: *Ви до цéго неўтúч'н'і / тогó н'іч'ó ни каж'íт / бо шó ви гóн':і помоч'í́? / ви лиш гóн':і се скривúти*.

НЕДІ́ЛЯ, -і – власне неділя; тиждень: *Колú ц:е бýло? / за д'в'і нед'íли до Пýш':ін'а / йа запамн'ітáла / бо ікрáс Іванкó буў се ўродúў*.

НЕДІ́ЛЯ БЕЧЬКОВÁ (БЕЧЬКОВÁ НЕДІ́ЛЯ) – неділя (за тиждень до Великодня), коли освячують у церкві "бечьку": *Цис'á нед'íл'а / Беч'ковá; Ни гóн:а тоб'í́ передáти / йек йа ч'ікáйу Беч'ковóйі нед'íл'і / бо скóро Велúґден' / вид малóйі Велúґден' і Риздвó / то шош такé велúке / так на душú / шо хóч'іц:е рáдуватисе / дýже с'в'ітóшно*.

НÉМИЧЬ, -очі – 1) занепад сил, слабкість, хвороба; біда: *Нéмич' імúласе ч'олов'íка / таĭ ни попускáйіц:е; Ч'ýйу / Марýс'ко / нéмич' / ни хóч'іц:е ўставáти / шош робúти / то ўже стáр'іс'т' дайéц:е знáти;* 2) *згруб*., у спол. з "ікої" викор. *у знач*. "чого?", "для чого?": *Ікóйі нéмоч'і тудá ĭти? / ге?; Пишлá нéмоч'і шукáти на свойý гóлу / бáбо / ни руш'éĭсе / сидú дóма / алé н'і / мýс'у ĭти / бо хóч'у знáти / йек унú тáмки поживáйут? / таĭ найшлá соб'í́ клóпит*.

НЕ́НДЗА, -и – 1) воші, гниди: *Йек / ве́ре / то́йі не́нд͡зи се збу́ти? / зноў гни́ди ви́жу*; 2) *лайл.*, зла людина: *Ти / не́нд͡зо / меш м'ін'і́ на ха́ту напада́ти? / ану́ марш ви́ц:и*; 3) *лайл.*, біда, нещастя: *Шо за не́нд͡за / шо йа ни мо́жу ци́се виткрути́ти?*; 4) *лайл.*, хтось невідомий, чужий: *Шо за не́нд͡за поперем'і́ш'увала цви́ки? / хто ту́тки ору́дував? / Д'ід'е́ / та ви сам'і́ то ўс'о́ ра́зом скла́ли*; 5) інфекційна хвороба, якась болячка: *Іка́с не́нд͡за се прич'іпи́ла ў шпитали́ / ішо́в з одни́м / а прин'і́с ш':е одну́ б'іду́*.

НЕ́-НЕ́-НЕ́ – *виг.*, ужив. для підкликання корів: *Н:е́ / Лису́н'ко / н:е́ /н:е́ / н:е́ / ході́ суда́ / ході́ дба́б'і / йа тоб'і́ шош дам / гаї ході́*.

НЕ́НИН – *заст.*, мамин: *То не́нин спинд͡за́р' / ни к'іва́йте / бо мете́ би́т'і / і воўн'е́нка наї там бу́де / ни витсува́йте / і ни к'іма́ч'те*.

НЕ́НЯ, -і – *заст.*, мати: *Нене́ / ни м'іш'е́йтесе м'ін'і́ до д'іти́ї / ни ва́т'тесе / бо ўни́ се бо́йут / ік ви кр'іч'е́йіте*.

НЕ́РВИ ЗБЕРА́ЮТ (ЗИБРА́ЛИ) КОГО́С – хтось нервує: *Ву́їко таки́ї / шо йіго́ не́рви з оти́ц'кого збера́йут; Тот хло́пец з мало́го отаки́ї / абе́з зна́ла / то не́рвус / вин і на стари́х кр'іч'е́йі / а йік не́рви зберу́т / то ї ни таке́ го́н:о бу́ти / И:ї / би Бох борони́ў ко́ждого вит тако́го / і йіх / і ко́ждого / би́рше н'іч'о́ ни каў / Та так / шо каза́ти*.

НЕ́РВИ РОСПЕРА́ЙУТ (РОЗИЙГРА́ЛИСЕ) В КО́ГОС – хтось дуже сердиться від безвихідності, нервує: *Не́рви росп ера́йут / бо йа н'іч'о́ ни го́н:а помоч'і́ / бо хто стару́ ба́бу сего́н:е хо́ч'і слу́хати? / н'іхто́ / йа заку́ток / коли́с шош могла́ / а тепе́рки заку́ток / би́рше н'іч'о́ ни каў / ц'і́хо си́жу / Е: / та ни каж'і́т так*.

НЕ́РВУС, -а – *згруб.*, 1) дуже вразлива, нервова людина: *Вин таки́ї не́рвус / шо гл'а́ба сло́во сказа́ти*; *Оц:е́ не́рвус / ви́росте / таї бу́де на ч'ійу́с го́лу / ої шо бу́де*; 2) людина, здатна імітувати свій нервовий стан, маніпулюючи співрозмовником: *Мали́ї ни ма́йі ота́к тач'е́тисе / таки́м не́рвусом рости́ / припри́ тото́ / сама́ ви́диш / вин ота́к ро́би / коли́ ти шош ни позвол'е́йіш / ни ду́маї соб'і́ / ота́к застаўйе́йі слу́хати йіго́*.

НЕ́РВУСА ЗРОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ НЕ́РВУСА) С КО́ГОС – *згруб.*, зумовити те, що хтось став неспокійний, нервовий: *Ви ду́майіте сво́йіми го́ловами ци н'і? / ви шо / хо́ч'іте з дити́ни не́рвуса зроби́ти / шо за ко́жде так йійі́ шпи́ґайіте сло́вом? / ци їкиї ґу́рскиї з ва́ми? / каж'і́т м'ін'і́ оту́тки / наї йа зна́йу / шо ви за ро́дич'і так'і́*? / *де йісте́ се ўз'е́ли*?

НЕ́СТИ (НОСИ́ТИ) СЕБЕ́ – "гоноруватисе": *Несе́ себе́ так / іґ би Бо́га за бо́роду ї́мила / а то нима́ на шо подиви́тисе / ши́йа така́ / йік у до́брого вепр'а́ / а с'м'ійе́ц:е так / йіґ бара́н / оде́н рас смих ви́д'іў / би́гме Бо́же / йа бих ни кл'е́ўсе за пу́сто ду́рно*.

НЕ́СТИ СВІЙ (СВИЙ) ХРЕСТ – зазнавати труднощів, страждань у житті: *Ко́жен несе́ с'в'ії хрест / ї за не́го ц:е н'іхто́ ни зро́би / му́си ус'о́ витпаци́ти / шо йіму́ напи́сано/ гет ус'о́.*

НЕХА́РНИЙ – *згруб.*, дуже брудний, неохайний: *Па́рупч'і / переберúсе / бо йіс такúї неха́рниї / шо мо́жеш кого́с перепу́дити / та д'іўч'е́та мут брúдитисе с тобо́ў говорúти / Ну таї до́бре / наї брúд'уц:е / йа тих пискач'о́к ни л'у́бйу / йа йіх тако́ш замас'т'у́ / шо́би бу́ли так'і́ / йік йа / Гаї ни говорú бога́то / а б'іжú фа́їно ўмúїсе ї переберúсе / йа тото́ вúжмакайу / бо дивúсе / їке глúн'іне / Бабо́ / та́же йа ко́ло глúни робúў / д'і́дови помога́ў / а ви ка́жете / ўно му́си бу́ти замаш':е́не*; *Ви бу́ли ў тúї ха́т'і / і шо ? / вúд'іли пор'е́тки? / та́меч'ки іка́ ґаздúн'а неха́рна / така́ ї ха́та / ўв'і́ішо́ў / то тре́ба нис закрива́ти.*

НЕХА́РНИК (НЕХАРНЄ́К), -а (-іка́) – те саме, що НЕ́ХАРЬ[1]: *Марш вид ме́не / неха́рнику / повитера́ї свиї нис / і ко́ло ро́та / ад'і́ їкиї йіс заї́дениї / обитрú сма́шку.*

НЕХА́РНИЦЯ, -і – *пох.* від НЕХА́РНИК: *Йек уна́ го́н:а д'іточ'о́к приўч'е́ти до пор'е́тку / ік така́ неха́рниц'а / н'іц ни дúвиц:е за собо́ў.*

НЕХАРО́ТА, -и – *рідко*, те саме, що й НЕ́ХАРЬ: *Йо:ї / та та́мки нехаро́та / йа брúд'усе с'і́сти ў них на ла́вицу / бигме́ / стойу́ / ік прихо́д'у.*

НЕ́ХАРЬ, -і – *згруб., лайл., знев.*, 1) нечистота, бруд: *Ш'і смих ни вúд'іў тако́йі не́хар'і / йа гада́ў / шо ў тих гор'ш'ка́х унú свúн'ам вар'у́т / а то н'і*; *Ў ха́т'і така́ не́хар' / шо Бо́же боронú*; 2) брудний, неохайний, бридкий (про людину): *Та йа бих і м'іну́ти ни вúстойіла ко́ло то́йі ба́би / то не́хар' / мої / та ўмúїсе / переберúсе / ік іде́ш мúжи л'у́де / Йа ни зна́йу / ч'о за тоў ба́боў н'іхто́ се ни дúви? / йе нев'і́стка / син / йе́к унú таке́ допуска́йут? / але́ шо / каўт / шо ўна йіх ни слу́хайі*; *Ни пуска́ї тоту́ не́хар' у ха́ту / бо ш'і їко́йіс не́нӡзи принесе́ / каў тоб'і́ / ни об:ере́с:е пото́му.*

НЄ́Е (НЄ́А) – ні: *Н'е: / ни пúду / сего́н:е бу́демо барабу́л'і виносúти / абú прок'і́л'ч'увалисе / і ш'і одúн хит ма́йу*; *Н'е́а / то нифа́їне / д'і́ўч'іна ма́йі ў шош весел'і́ш:е ўбера́тисе; Н'е́а / ми ни ду́же туда́ ўхо́ж'і; Ви се пита́йіте / ци до́бра ў не́йі брúнӡза? / н'е́: / то ни полонúнцка.*

НИ – *част.*, не: *Бигме́ / ни вúд'іў н'іко́го і ни ч'уў нич'о́ ; Ану́ / ба́нужу ни хо́ч'те тро́хи*? / *А шо́ йе до не́го? / гу́с'л'інка?; Ни робú дру́гому тото́ / шо ни хоч' / абú тоб'і́ робúли; Ік сам себе́ ни уваж'е́йіш / то ї дру́г'і ни мут / шо́ / ўни мут дба́ти за твойу́ ч'ес'т' і го́нир? / це х'іба́ лиш хатн'і́ мут цим переїма́тисе / аў ч'ужúх úнче на голов'і́; Іва́н'ч'іку / абе́с н'іко́ли ни потура́ў сво́му л'інúўству / бо ўно л'удину́ гу́би / нúш':ійі.*

НИ (НІ) СВЕРБИ́Т І НИ (НІ) ГРІ́Ї МЕНЕ́ (ЇГО́ ТА ІН.) – мені (йому та ін.) байдуже, всеодно: *Мене́ тото́ ни сверби́т і ни гр'і́йі / наї соб'і́ гово́р'ут / кі́л'ко лиш йім се хо́ч'і / бо йіґ би шош зач'іпи́ло / то ǐшла бих ри́хту шука́ти / а так / йа н'іґде́ ни ǐду / і м'ін'і́ до́бре / а л'ǔде му́с'ут йізико́ви ǐкус робо́ту шука́ти / бо іна́кше вин гет зни́д'ійі.*

НИ БЕРЕ́ЦЦЕ РОБО́ТА КОГО́С – хтось не хоче чи з певних причин не може працювати: *Шош мене́ сего́н:е робо́та ни геї бере́ц:е / ни хо́ч'і / аби́ йа йі́йі к'іва́ла; Ни бере́ц:е робо́та / таї роби́ / шо хоч'.*

НИ БЕРЕ́ЦЦЕ СОН КОГО́С – комусь не спиться: *Ни мо́жу ǔсну́ти / де́коли кру́т'усе до передра́н'а / пото́му кри́шку зажму́р'усе / а то ǔже тре́ба ǔстава́ти / на дру́гу нич' / т:о саме́ / ни бере́ц:е сон / і роби́ / шо хоч' / устайу́ така́ / йіґ би мене́ змолоти́ли / ц'іпки́ǔ надава́ли.*

НИ БЕРИ́ ДУРНЕ́ (ПУСТЕ́) В ГО́ЛУ (НИ БЕРИ́ СОБІ́ В ГО́ЛУ) – не переймайся тим, що не варте уваги: *Ан:и́ / ни бери́ соб'і́ дурне́ ǔ го́лу / ци оди́н ч'олов'і́к пі́зно прихо́ди тха́т'і? / це пусте́ / ни звот' на вели́ке / бо ги́рше зро́биш*; *Йа каза́ла / проси́ла / ни бери́ соб'і́ / Но́ц'ко / пусте́ ǔ го́лу / ни набера́ї соб'і́ у н'у / бо ǔна ǐ так по́ǔна / ти ви́диш / шо та́мки ужé н'іч'о́ се ни ǔм'і́с'т'уйі / а ǔна ка́же / мамо́ / а ви гада́йіте / шо йа це́го хо́ч'у? / голова́ сама́ собо́ǔ к'іру́йі / ǔна ни хо́ч'і мене́ слу́хати.*

НИ БЕС ТО́ГО, АБИ́ (ШО́БИ́)... – мовна формула є першою частиною висловлень, у яких (через заперечення) щось стверджується: *Вин ни бес то́го / аби́ дес шош ни пот'ігну́ти / йо / ла́ким; Пара́ска ни бес то́го / шоби́ кого́с дес ни кол'ну́ти / уна́ цисе́ л'ǔби / і ǔно ǔ не́йі так фа́ǐно вихо́ди / іґ би йізи́к буǔ лиш на ц:е напра́ǔлениǐ / іґ би ц:е бу́ла йіго́ голоǔна́ робо́та.*

НИ БИ́ТИ, А ЛИШ (ЛИШЕ́НЬ) ГЛА́ДИТИ – імітувати побиття; вдавати, що б'єш: *Насту́н'а ни бйе / а лиш ло́пайі по спо́н':ах / лиш гла́ди / іко́сто бу́ла призна́ласе не́ни / шо шкуду́йі хло́пц'а / ни хо́ч'і / шо́би ǔ не́го бу́ли син'ц'і́ / йа до то́го ни призера́ла / то ба́ба уздр'і́ла / йек уна́ ǔдайе́ / шо бйе / аби́ слу́хаǔ*; *И:ǐ / нашо́ би́ти? / бит'е́м ма́ло шо ǔбйеш / би́рше о́змеш до́брим сло́вом / при́м'іром / оци́м / а бит'е́ / шо*?

НИ БІДА́ – нічого страшного: *То ни б'іда́ / Йіле́нко / ǔ ме́не йе жо́ǔта баве́нка / на брацар'і ста́не / ш'і на́в'іт' се ли́ше*; *Каǔ вам / то н'іц ни б'іда́ / пишо́ǔ / лиши́ǔ йі́йі / та наї іде́ / наї іде на́скр'іс' / до́бре / шо за́рас / іґ би ц:е ма́ло се ста́ти пото́му / коли́ ǔже бу́ло би пі́зно / а так / наї іде́.*

НИБЛИ́СКИЙ СВІТ – далеко: *Абе́з знаǔ / у Росто́ки ви́ц:и ничли́скиǐ с'в'іт / то лиш так се здайе́ с це́го ґрун'а́ / шо ад'і́ ге́н:е Росто́ки / н'і / то деле́ко / йа бих н'ізайе́к'і гро́ш'і за́рас ни пишо́ǔ.*

НИ БО́ХЗНА (ЗНА́Ї) ІКИ́Й (ІКА́ ТА ІН.**)** – невеликий; не дуже високої якості та ін.: *Ми бу́ли на тим вес'іл'у́ / ўни ни Бо́хзна ї́ке вели́ке ни роби́ли / лиш ри́д'н'і таї́ сус'і́ди / а л'у́де та́меч’ки ни бу́ли / а́ле таке́ добр'і́хуйут / шо нима́ шо слу́хати; Йе́блука ма́ла брако́ван'і / ви́бран'і з гі́рших / ни Бох зна ік’і́ фа́їн'і / ни так’і́ / шо одно́ ў о́дно; Ўна ни Бо́хзна ї́ка фа́їна / сере́дна / нисогі́р'ш’а / а́ле ґаздиўска́ ї до́бройі фам’і́л'іі.*

НИ БУ́ЛО (НИ БУ́ДЕ; НИМА́) С КИМ КРАЙ БОРОНИ́ТИ – про тих, для кого головим життєвим принципом є “Моя хата скраю”; іноді викор. у ситуаціях *жарт.* чи *ірон.* характеру: *Іва́нку / шо́ бу́ло каза́ти? / н'іхто́ ни хот'і́ў соб’і́ з ни́ми шука́ти / ду́мали / шо на ме́нчому об’і́ідец:е / а то ад'і́ йек розросло́се / Ви́жу / вуї́ку / шо нима́ ту́тки / с ким краї́ борони́ти / б’іда́ уч’е́йі / ўч’е́йі / а наўч’е́ти ни го́н:а; Бері́м / Йу́ц'ку / на́ш’і ко́ски / таї́ пишли́ коси́ти / бо ту́тки ни на́їдемо / с ким краї́ борони́ти; Ну шо / па́рупч’і / ти сам на ґаздиўств’і́? / нима́ тоб’і́ с ким краї́ борони́ти? / а де́ твоі́ сестрич’ки́? / ч’о́ ўни тебе́ ни розвесел'у́т? / Вуї́ку / то баби́ / ўни лиш с'м’ійу́ц:е та л'ал'ка́ми ї́гра́йуц:е / а йа опри́шок / так д'і́до ка́же / Ну то ік так / то бу́де кому́ краї́ борони́ти / ми ни пропа́демо / І йа ни мали́ї / м’ін'і́ ўже пйет' ро́киў бу́де / Ну то йа ўже ви́жу / шо ти вели́киї / рас опри́шок / то йек мали́ї?; Ог:о́ / ви́жу / шо м’ін'і́ та́мки ни бу́де / с ким краї́ борони́ти / та йе́к так? / шоби́ прийти́ на баї́ і ни ма́ти с ким по́рц'ійу ви́пити? / тот слаби́ї / тот се л'іч’е́йі / то́му жи́нка ни дайе́ пи́ти / бо ка́же / ви́пйі / і ро́биц:е дурни́ї / х’іба́ вуї́нин Васи́л' / на це́го одно́го над'і́йа / вин оде́н м’ін'і́ бу́де ў по́мич’.*

НИ БУ́ЛО (НИМА́), ШО ВИ́ДІТИ (СЛУ́ХАТИ, ЧЮ́ТИ; НА ШО СЕ ПОДИВИ́ТИ ТА ІН.**)** – про те, що, на думку мовця, є беззмістовним, нецікавим; побачене чи почуте не варте уваги: *До́бре / шо йіс ни ї́шла́ / та́мки ни бу́ло шо ви́д'іти ї на шо се подиви́ти; Там нима́ шо слу́хати / т:о / шо ўни ў телев’і́зор'і роска́зуйут / т:о ш’і ни ско́ро бу́де / та ї ци бу́де з:а на́шого жит'а́?; Бу́ла на базари́ / а́ле шо́ скаў? / на не́му ўс'о ї́кес одна́ке / таке́ саме́ / іґ де́с'іт' ро́киў то́му / мої́ / та то ч’ес се м’ін'е́йі / а ту́тки ру́ху нима́ / та́к’ік бу́ло / так йе.*

НИ БУТЬ ТИМ, ШО РО́ХКАЇ (КВІ́КАЇ) (В СТА́ЙНИ) – *евф.*, вислів викор. у ситуаціях, коли мовець “пом’якшує” характеристику когось, все ж виділяючи внутрішньоформні ознаки предмета, з яким приховано здійснюється порівняння: *Ни бут' тим / шо ро́хкайі / ми се догово́р'ували ни так / ану́ нагада́ї / шо́ йіс позаўч’е́ра об’іц'е́ў; Йа ни хо́ч’у бу́ти тим / шо ро́хкайі / йа тоб’і́ каў усу́ пра́ўду / а ти гада́йіш / шо йа с ста́їн'і ви́скак*

/ шо йа та́мки кв’і́каў / а тепе́р прийшо́ў тай тут зач’іна́йу / н'і / л'у́боч’ко / ти мене́ с кі́мос спу́тала.

НИ БУ́ТЬТЕ ПРО́ШЕ́НІ – вислів викор. як елемент формул припрошування: *Васи́ / та ни бу́т'те про́шен'і / дос'іга́йте / шо йе; Ану́ ку́ш’ійте / ни бу́т'те проше́н'і / гай / ану́ко про́буйте оце́го студ'інцу́ / ци шо́ би вам прису́нути бли́ш:е?; Ми́трику / ни бу́т'те проше́н'і / бер'і́т ус'о́ / шо йе на стол'і́ / йа ш’:е донесу́ / ік тре́ба бу́де / бер'і́т / йо:ї / мо́же / вам шош се ни ўдайе́ / бо йа ни ви́жу / абе́сте йі́ли*? / *ану́ ку́ш’ійте.*

НИ В ГОЛОВІ́ ШОШ КОМУ́С – комусь байдуже, все одно: *Де́ йіму́ ў голов’і́ ч’уж’і́ кло́поти? / вин с сво́йіми ни го́ден ра́ду да́ти; М’ін'і́ тото́ ни ў голов’і́ / най іду́т / куда́ хо́ч’ут; Айіе́ / бих пережива́ла за пусте́ / м’ін'і́ тото́ ни ў голов’і́ / дру́гий ма́йі йізи́к / тай ш’і ни таке́ ме ним плеска́ти / а йа / дурна́ / ма́йу цим гри́стисе? / н':і / це́го ни бу́де / ни ди́ждете*; *Най іде́ / куда́ соб’і́ хо́ч’і / най ро́би поверти́нки / їк’і лиш соб’і́ зна́йі / м’ін'і́ тото́ н'іц ни ў голов’і́ / то ра́н'че бу́ла гризо́та / а тепе́рки йійі́ ік прит':е́ло / іґ би видруба́ў / ота́к ч’ва́хнуў / і нима́ / ч’ва́хнуў / і фе́ртик.*

НИ В МІ́РУ – занадто: *Ва́с'ку / абе́с соб’і́ запамн'іта́ў / шо́ ни ў м’і́ру / т:о шко́ди / цисе́ ци з йідо́ў / ци с пит'е́м / ци з робо́тоў / ци с таки́ми же́ртами / ус'о́ хо́ч’і м’і́ри / гет ус'о́.*

НИ В’ЇЗА́ЛОСЕ (НИ В’Є́ЖЕЦЦЕ) ДОКУ́ПИ (ЖИТЄ́) КОМУ́С – про відсутність порозуміння між ким-небудь: *Йім ни ўйе́жец:е доку́пи / бо ко́жде у свойе́ / так се приўч’е́ли / ўже дийшло́ до то́го / шо ўни ни ма́йут про шо говори́ти / н':і / уни́ ни ўгриза́йут одно́ о́дного / шоби́ ўгриза́ли / це́го нима́ / але́ ї нима́ то́го ґу́дз͡а / ікі́й би держ’е́ў с'імн'у́ ўку́п’і / от шо йа скаў / браку́йі вели́кого ґу́дз͡а / шо мих би тото́ ўде́рж’іти / Ц'іме́нту нима́? / Йо / най бу́де так / ік йісте́ сказа́ли / ц'іме́нту / ікі́й би мих ус'о́ сц'іментува́ти / о: / а це́го нима́.*

НИ ВІ́РЬ ВОДІ́ (ВОДІ́ НИ МОШ ВІ́РИТИ) – заклик до обережної поведінки на воді (в усіх контекстах мається на увазі ріка Черемош, хоча власна назва у мовленні практично не викор.): *К’іл'ко́х забра́ла вода́ / у Ґри́дж͡’ін'і / пит Соки́лским / к’і́л'ко покал'і́ч’ілосе / йік штрика́ли с кри́нти / л'у́де заду́же беспе́шн'і / а то ни мош в’і́рити вод'і́.*

НИ ВАРТУ́Ї ЗАХО́ДУ ШОШ – про те, що, на думку мовця, не варте уваги, витрати зусиль і коштів: *Лиш’і́ц:е пусто́го / то ни варту́йі тако́го захо́ду / бо хто оц'і́ни тото́? / каў вам / ни натса́д'уйтесе / забу́ли йісте́ / йек уни́ вас прийма́ли? / йа мо́жу нагада́ти / і ви так сам’і́с'ко зроб’і́т / зроб’і́т / йік у тий ба́йц'і за ли́са / шо д'іт л'у́би роска́зувати.*

НИ ВАРТУ́Ї МІЗИ́НЬЦЯ (МІЗИ́ЛНОГО (МІЗИ́ННОГО) ПА́ЛЬЦЯ; П'ЇТИ́) КОГО́С – хтось значно гірший; не може рівнятися з кимось; не достойний когось: *Ма́йі таку́ жи́нку / шо вин йійі́ м'ізи́н:ого па́л'ц'а ни варту́йі / і ш'і зач'іна́йі з неў кл'у́ч'ки шука́ти / шкода́ / шо нима́ кому́ тоту́ ха́ўку стули́ти*; *Ви ка́жете / шо йа ни варту́йу йіго́ м'ізи́н'ц'а / а́ле ви ри́н:а т'і́тка / ма́ли би ўступа́тисе за мноў / а ни́ за ч'ужо́го / А йа ц:е лиш тоб'і каў / би́рше н'іко́му / лиш тоб'і́ / то йек м'ін'і се ўступа́ти? / фали́ти тебе́? / могла́ бих / але́ нима́ за шо / йа каў пра́ўду.*

НИВЕЛИ́КИЙ ПАН, ОЗМИ́ (О́ЗМЕШ; ВО́ЗМЕШ) СОБІ́ САМ – кожний обслуговує себе сам; тут слуг немає: *У нас / Васи́л'ку / слу́шки нима́ / ікшо́ схо́ч'іш йі́сти / бере́ш соб'і т:о / шо ви́диш / а йік уно́ тоб'і се ни ўдайе́ / то ска́жеш / йа звар'у́ и́нче / Бабо́ / шо́ ви так запоб'іга́йіте? / вин / нивели́киї пан / наї о́зме соб'і́ сам / наї звика́йі до т'удиўско́го жит'а́ / Так ни мо́жно / йек так? / вин у нас гис'т' / це тако́ш м'ії уну́к / і ба́б'і корти́т йіму́ догоди́ти / а к'і́л'ко йа тоб'і́ догож'е́ла? / тогди́ йіс ц'і́хо сид'і́ў / ни ч'у́ла / шобе́с зга́дуваў за па́на / так бу́ло ци н'і? / ану нагада́їсе.*

НИ ВИД ОДНО́ГО (ОННО́ГО; ОДНИ́Х, ОННИ́Х) – від багатьох: *Ўже смих / ни вид одни́х ч'у́ла / шо то до́бриї ма́їстер / а́ле ду́же зави́зниї; Ўже ни вид он:о́го йа ч'уў за т:у д'і́ўку / шо ўна ду́же о́стра / фо́скайі / мо́же ўде́рити ри́т'оў / А то ч'о дру́гих слу́хати? / сам загово́ри́ з неў / ік се ўдайе́ / то лиш іди́ і н'іўко́го нич'о́ се ни пита́ї.*

НИВИДДА́НА – незаміжня: *То ста́рш'а нивид:а́на / а моло́ч':а ўже рик / йії вид:а́ласе ў Б'ілобере́ску*; *Га́н'а бу́ла одина́ч'ка / ўна ма́ла бога́то хло́пц'іў / але́ / ви́диш / лиши́ласе нивид:а́на / бо забога́то вибера́ла / а йійі́ сва́тали вид ґа́здиї / до́ста фа́їн'і хло́пц'і / але́ ни наїшло́се тако́го / шо ўна би схот'і́ла за не́го пити́ / а ро́дич'і ни си́лували / таї того́ ўна так се лиши́ла / А могло́ бу́ти / шо ўна се над'іва́ла на ї́ко́гос / а вин ни ї́шоў у ста́рости / таї того́ се облиши́ла / А хто го́ден зна́ти? / могло́ ї ц:е / могла́ поду́мати / а́бо пі́ду за то́го / а́бо н'ізако́го / Але́ іґ би бу́ла за ко́гос пишла́ / то ма́ла би тепе́рки ко́ло ко́го дожива́ти / а так / сама́ / Уна́ ф'ін'і́ ха́ту ї присади́бу витписа́ла / то т:а за неў ди́виц:е / фа́їно опхо́ди / ни ко́жда ри́н:а так би стера́ласе / озм'і́м Кали́ну / нилє́хко йі́йі / двойі д'іти́ї / а ни геї пилну́йут ма́му / ч'уж'і́ би́рше прихо́д'і / Н'і / та́мки и́нче / йа вам за́рас роска́ў / там ни т:о.*

НИ ВИ́ДІТИ В СЕ́БЕ ПИД НО́СОМ – не помічати того, що діється поруч: *Ни ви́ди ў се́бе пид но́сом / а па́зи ч'ужи́х д'іти́ї / моі / та ти подиви́се / шо твойі́ витвор'е́йут / іки́ми ўни доро́гами хо́д'ут / аг'і́на б'іду́ / сво́йіх ни ви́ди / а ч'ужи́м к'іс'т'кі́ перебера́йі.*

НИ ВИ́ДІТИ ДА́ЛІ (ДА́ЛЬШЕ) (ВИТ) СВО́ГО НО́СА – не могти об’єктивно оцінювати ситуацію, характер її розгортання, наслідки своїх дій: *Моĭ / та пролупи́ о́ч’і / аг’і́ на ц:е / йе́к так жи́ти / шо да́л'ше сво́го но́са ни ви́д'іти?*; *Ус'і́ зна́йут / ви́жут / а цис'а́ ґазди́н'а да́л'ше сво́го но́са н'іч’о́ ни ви́ди / так / іґ би з зажму́реними оч’е́ма ході́ла*.

НИ ВИ́ДІТИ СВІ́ТА БО́ЖОГО – бути дуже заклопотаним: *У цих робота́х йа с'в’і́та Бо́жого ни ви́жу / нима́ колі́ го́лу ўгуру́ пидоі́міти*; *Ко́ло роботи́ў Мар'і́ка с'в’і́та Бо́жого ни ви́ди / кажі́ і́йі / наĭ уваж’е́йі на се́бе / бо ўна ни жел'і́зна / А йа шо / ни каў? / йа ўрас каў*.

НИ ВИДМИ́ТИСЕ ДО КИНЬЦЯ́ ЖИТЯ́ (ДО КИНЬЦЯ́ СВО́ЇХ ДНИВ (ДНИЙ); ДО СМЕ́РТИ) – бути осоромленим і не мати змоги виправдатися, “видбілитисе”: *Йа і́йі пока́ў / так пока́ў / шо ни видми́йіц:е до кин'ц'а́ жит'а́ / до кин'ц'а́ дниў сво́йіх ме с тим ходи́ти ĭ тото́ памн'іта́ти / бо йек таке́ вибач’е́ти ĭ переступа́ти?*

НИ ВИ́ЙШЛО – не вдалося: *Ни ви́ĭшло ў субо́ту пити́ ў Ку́ти / то сего́н:е ĭі́ду ў Ко́сиў / уна́ ўже там у шпиталі́; Н'і / ни с'е́дут сего́року ў ха́ту / бо ни ви́ĭшло йім з гри́шми / ме́н'ч’а пишла́ се ўч’е́ти; Хот'і́ла би́рше да́ти Іва́новим уну́кам / а́ле ни ви́ĭшло / То н'іч’о́ / надолу́жиш у кол'ідникі́ / тогді́ тако́ш мут ра́д'і / диста́неш пе́н'ц'ійу / таĭ уд'і́лиш би́рше / н'іч’о́ / абе́с за ц:е се ни бойе́ла*.

НИ ВИ́РИВНАЇЦЦЕ – не зрівняється: *Ік звари́ти зу́пу на вод'і́ / то ўна ни ви́риўнайіц:е с тоў / іка́ зва́рена з бужени́цеў / так ци н'і? / котро́йі бес хот'і́ла поку́ш’іти? / Н'ікотро́йі / а бужени́ц'і бих з':і́ла*.

НИ ВИТ СЕГО́ННЕ – давно, здавна: *То ни вит сего́н:е се зач’е́ло / уні́ рокі́ де́ржут п’і́з'му; Гада́йіте / шо таке́ видга́ўкуван'і ма́йі сего́н'ішн'і поч’іткі́? / н':і / то ни вит сего́н:е / хло́пец зач’е́ў ро́дич’ам видга́ўкувати дес с тре́тойі кл'а́си / ўни бу́ли лиши́ли йіго́ ў ба́би / а сам’і́ пойі́хали на зари́пки / а йік прийі́хали / то ни пизна́ли дити́ну / писку́йі / се ни ўч’е́йі / б’ідá / таĭ ус'о́; Йа ни вит сего́н:е цисе́ зна́йу / м’ін'і́ Мар'і́ка ш’і тогі́т / у са́пан'і ц:е ўпов’і́ла / рик уже́ / лиш йа н'іко́му ни каза́ла*.

НИ ВИТ ТО́ГО, АБИ́ (ШОБИ́) ДЕС… − не проти того, щоб…: *Вин ни вит то́го / шоби́ дес ни ви́пити п’ідис'е́т' грам / а́ле пйе́ним йіго́ н'іхто́ н'іко́ли ни ви́д'іў / тикі́ ни бу́ло це́го / таĭ ус'о́ / то ўс'о бр'і́хн'і*.

НИ ВИ́ТКО СВІ́ТА БО́ЖОГО – стало дуже темно під час негоди: *Таке́ закрути́ло / шо с'в’і́та Бо́жого ни ви́тко; В’іде́ĭ / то проло́м хма́ри / бо ўде́рили так’і́ пло́ви / шо с'в’і́та Бо́жого ни ви́тко*.

НИ ВИХО́ДИ (НИ СХО́ДИ) З ДИ́ВА́ (ДИ́ВА ДИВЕ́ННОГО, ДИ́ВА ДИ́ВНОГО) – хтось здивований; про те, що вразило, схвилювало, стало

причиною постійних роздумів, міркувань когось: *Аг’і́мої / ужé трéтиї ден' ни вихóди м’ін'і́ з голови́ / з ди́ва дивéн:ого / тотó / шо йіс росказáла / уноч’é се пробу́д'уйу / таї нат цим розгáдуйу / ужé зач’éла л'у́титисе на сéбе / шо пусти́м гóлу забивáйу* / *л'у́т'усе / а то н'іч’ó ни помогáйі* / *зас'і́ло / і ўс'о*; *М’ін'і́ ни схóди з диву́ тотó / шо йіс уч’éра росказáла / йа гаш спáти ни моглá / напрáўду* / *бо смих ни ду́мала / шо ўни так дотискáйут малóго з наýкоў / Мóже / йа нирíўно сказáла / і ти ни так зрозум’і́ла / а то такé / мали́ї / ік йіх ни бу́ло / попусти́ў з наýкоў / а тепéрки тотó тре: надолу́жувати / таї уни́ йімý ў цéму помогáйут / ішлó т'éшко / алé ви́риўналосе / таї тепéрки лиш би тотó ни збáвити / так шо абéс ни ду́мала / шо тáмки вели́ка з'іц'éр'ка / н'і / тáмки лиш зроби́ўсе пор'éдок з наýкоў і з уси́м и́нчим*.

НИ ВИХÓДИ З ГОЛОВИ́ ШОШ КОМУ́С – хтось постійно думає про щось: *Івáниха сказáла / шо ўни рóбйут слóво / мут жени́ти си́на / а м’ін'і́ т:о ни вихóди з голови́ / бо вин ходи́ў до Ори́с'і / дес із рик ходи́ў / а ўна кáже / шо берé йійі́ молóч:у сестру́ / ходи́ў до стáршойі / а берé молóч:у / аг’і́ / та вин ни мих зрáзу пизнáти / ікá йімý би́рше се ўдайé? / нашó бу́ло гаш до такóго доводи́ти?; М’ін'і́ за тот'і́ ш’:éпи ни вихóди з голови́ / бо йéк так? / Дóц'а посади́ла ш’:éпи / а ўни ви́копали таї пересади́ли соб’і́ / то йéк такé роби́ти*? / *це по сус'і́цки*?

НИ ВИХОДИ́ТИ З БІДИ́ (З БІ́ДИВ, З БІ́ДИЙ) – те саме, що З ОДНÓЇ БІДИ́ ТА В ДРУ́ГУ: *Каў тоб’і́ прáўду / так жийімó / шо з б’і́диў ни вихóдимо / ік ни однó / то дру́ге / з однóйі б’іди́ та ў дру́гу*.

НИ ВІ́РИТИ СВÓЇМ ВУХА́М (ОЧЯ́М) – бути здивованим, приголомшеним, отримавши якусь інформацію: *Ч’у́йіте / йа ни в’і́рила свóйім вухáм / отáк стóйу і соб’і́ ду́майу / Гóсподеч’ку ми́лиї / а це шó йа такé ч’у́йу*? / *ч’о йа мáйу цисé ч’у́ти і знáти*? / *нашó ўно м’ін'і́*?

НИВМИ́ТИЙ (НИВМИ́ВАНИЙ) – *евф*., чорт: *Ви́т:иў йа се бóйу самá ўноч’é іти / тáмеч’ки / на скру́т'і / де се росхóд'ут дорóги / каўт / шо шош се покáзуйі / Уну́фр'ії роскáзуваў / шо йімý буў се приви́д'іў тот / ниўми́тиї / криви́ўсе йімý / пу́ж’іў / а потóму так шту́ркнуў / шо ч’олов’і́к гаш у шáнец полет'і́ў / та / то / прéц'ін' / повáжниї ґаздá говóри / вин ни брéше; Ви́дите / н'і за кóго би́рше смих ни ч’у́ла / а за вáшого сус'і́да казáли / шо вин пит пахóў ви́гр'іў буў ниўми́того / це йа ш’і змáлку ч’у́ла*.

НИ ВМІ́СТЮВАТИСЕ (НИ ВКЛАДА́ТИСЕ) В ГОЛОВІ́ – бути незрозумілим: *М’ін'і́ ни ўм’і́с'т'уйіц:е ў голов’і́ / йек мош бу́ло лиши́ти жи́нку / дити́ну / ї пити́ жи́ти с тоў / у котрóйі двóйі д'іти́ї.*

НИВО́ЛЬНО (НИ ВО́ЛЬНО) – *незм*., не можна: *Нивóл'но руш'éти стар'і́ могúли; Ўди гет вид грýби / ни вóл'но / бýба бýде / то б'і́ж'а*; *Івáн'ч'іку / абéз д Бýрикови ни ўшоў / ни вóл'но / вин мóже ўкусúти* / *вин лáким дес і менé цáпнути*.

НИ ВСЬО́ ЗО́ЛОТО, ШО БЛИШШЕ́Ї – зовнішній вигляд людини і її щирість не завжди перебувають у гармонійному зв'язку: *Марýс'ко / ік меш соб'і́ виберáти хлóпц'а / то ни дивúсе лиш на т:о / шобú вин буў фáйниї та фáйно говорúў / ти ни квáпсе / дивúсе / шó вин за л'удинá / ўка ў нéго натýра / бо без знáла / ни ўс'о зóлото / шо блиш':éйі / ти мóжеш повестúсе на йигó бéс'іду / на т:о / шó вин об'іц'éйі / а потóму меш лúкт'і соб'і́ кусáти* / *алé бýде пúзно / пúзно бýде* / *каў тоб'і́ гéзде*.

НИ ВТРА́ТИТИ ҐУСТ – зберегти смак до чогось, бажання здійснювати щось: *Ти хот' і старúї / áле вúжу / шо ни ўтрáтиў ґуст на молодúц / а порá би спéртисе / А це шо / залéжи вид рокúў? / óко іке бýло дéс'іт' / двáц:ит' рóкиў тóму / такé ї зáрас / то ўно многў к'ірýйі.*

НИ ГЕЙ – не зовсім; не дуже; не відповідає певній якості: *Матéр'ійа ни геї / мóжно бýло л'і́пшу купúти; Зробúў / áле ни геї / то ни т:о / шо ми се над'івáли; М'ін'і́ сегóн:е ўкос ни геї / тóго / когó бих хот'і́ла бýла вúд'іти / ни бýло / а тот'і́ / шо кокот'і́ли кóло мéне / м'ін'і́ се ни ўдайýт / таї отакé; Унú ни геї квáпйуц:е вýўн'і помогáти / вич'éкуйут / комý хáту витпúше* / *а м'ін'і́ хáти ни тре: / алé йа ўду / бо мус*.

НИ ГНІВИ́ (НИ ГНІВІ́Т; ГРІХ БИ БУ́ЛО ГНІВИ́ТИ) БО́ГА – не нарікай (не нарікайте) на труднощі: *Вас'ýтко / ни гн'івú Бóга / бо то нимá ч'о / ти ш'і ни вúд'іла ї даї Бóже / ни меш вúд'іти / шо такé б'ідá / у л'удúї ш'і ї ни такé бувáйі / а тýтки нич'ó велúкого се ни стáло*.

НИ ГО́ДЕН ДОПРОСИ́ТИСЕ КОГО́С – ніхто не реагує на прохання: *Казáли йісте́ / шо ни гóн':і допросúтисе / шобú М'іхáйло скосúў на бéрез'і / áле йиґ дасте́ могорúч' / йа вам тотó скóс'у* / *і то бóрзо*.

НИ ГО́ДЕН СЕ ЗНЕ́СТИ – *згруб*., занадто довго вмощуватися, створюючи іншим незручності: *Шó ти нóсис:е / йік кýрка з йіцéм / таї ни гóден се знéсти / с'ет' ужé кáменем / та с'ет' / даї нам спóк'ії.*

НИ ГОДИНОВА́ТИЙ – надійний, такий, що не піддається хвилям настрою; без поважних причин не змінює рішення: *Бáба Лесúха бýла годиновáта / а тв'і́ї тáто ни годиновáтиї / тримáў слóво твéрдо*.

НИ ГОДИ́ЦЦЕ (НИ МО́ЖНО, НИ ВО́ЛЬНО) – не годиться; не варто; не прийнято; заборонено; часто викор. у різного типу "приписах", що відбивають норми поведінки, співжиття мешканців села, те, "єк треба і шо ни вольно" робити: *Ни годúц:е шош давáти ци брáти ч'éрес порúх / ци*

тикú нáв’іт' говорúти / ўже ік йіс утворúла двéр'і / то вúйди / ни стий н'і на порóз'і / н'і пéред' ним / а переступú ĭ тáмки договóр'уї тотó / шо мáла йіс сказáти / ци шош у кóгос се запитáти / ни знáйу / ч’о / алé цéго здáўна ў нас придéржуйуц:е / а йа з малóйі твéрдо знáйу за оц:é / нéн'а казáла / шо так мус робúти / шобú ни наклúкати ĭкус б’ідý / ни ўпустúти ў хáту шош такé / шо мóже пошкóдити хатнúм / ци зробúти ў хáт'і ĭкус каламóц'ійу; Ни годúц:е / йік ідéш пóпри цéр'кву ци пóпри хрест / йе / шо кóло дорóги / ни годúц:е проĭтú ĭ ни перехрестúтисе / бо то гр'іх / а йік ідé ч’олов’íк / то вин ш’і мáйі здоĭмúти ш’éпку ци капел'ýх / абó хот' крúшку йігó пидоĭмúти / так годúц:е / а нú ĭти / ік турш’éк; Ни годúц:е нич’éстиĭ жúн'ц'і ĭти до цéр'кви / ўна тот'í дни мáйі переч’ікáти дóма / так сáмо ни вóл'но ĭти на Саўтúр'у / а йік жúнка т'ішкá / то на пóхоронки ĭйі такóш нимá ч’о ĭти; Ни годúц:е / ік прóси б’íн:иї / н'іч’ó йімý ни дáти / уд'ілú наĭмéнче / алé ни ч’інúсе / шо йігó ни вúдиш ци ни ч’ýйіш / бо ти ни знáйіш / шо тебé ч’ікáйі; А йік спеклá йіс хл'іп ци колáч’ і хóч’іш йігó ўрубáти / то ни годúц:е квáпитисе ĭ зрáзу ц:е робúти / перехрестú йігó / а потóму криĭ / мáма ўрас за ц:е нагáдувала; Та шó йа ш’і скаў / ни годúц:е сварúтисе / обзивáти когóс / алé цéго поўнó / л'ýде свар'ýц:е і ни дýмайут / шо гр'ішýт; Тоб’í / Йілé / ни годúц:е прáти ў понед'íўнок / Мар'íц'і мóжно / а тоб’í н'і / А ч’о? / Бо ў нéйі пéрш’а дитúна ўмéл:а / а ў тéбе / д'éкувати Бóгу / д'íти жив’í ĭ здорóв’і; Ік жúнка дрýгиĭ рас се вид:айé / то ўна ни мóже ўберáти в’інóк / іґ д'íўка / це ни годúц:е / це Бóже боронú / таĭ дрýшкоў ни мóже бýти тотá / шо бýла вид:áна / такý ни берéц:е ў друшкú; Ни годúц:е надвор'í шушúти пел'інкú / ік сóнце заĭшлó / бо мóже з дитúноў шош се стáти; Ни годúц:е шош на сóб’і зашивáти / бо зашúйіш рóзум / а йіґ дýже се стрéбило / мус це зробúти / то озмú ў рот кавáлок нúтки / ікóў шúйіш / і тогдú зашивáĭ; Ік сидúш на стилцú ци на лáвици / на ч’óму бес ни сид'íў / то ни мóжно х’ітáти ногáми / бо х’ітáйіш ш’:éзника / вин лежúт соб’í / йік у колúс'ц'і ĭ т'íшиц:е / шо ти дбáйіш за нéго / тогó ни попýстиц:е тебé / ме пантрувáти / дé бес ни буў і кудá бес ни пишóў; Ни годúц:е до Провиднóйі нед'íл'і с'íйіти колопн'í / бо полотнó покрúйі ч’іўс домовúну; Ни мóжно рвáти травý / бо пúде дош’; Йік уздрúш ж’éбу / дес на дорóз'і ци ў горóд'і / то бес йійí ни биў / Бóже боронú / бо мóже мáма ўмéрти / ци хтос с фам’íл'ійі / наĭ соб’í скáч’і / кудá напрáвиласе / ни к’івáĭ / бо мóжеш ос'л'íпнути / і такé стайéц:е; Ік хтос вам прин'íс ґáрнец гýс'л'інки ци слóйік молокá солóткого / то бéсте ни мúли йіх / ік метé вид:авáти / то ни годúц:е / бо у корóви мóже згúнути молокó / ти йігó змúйіш / а шó трéба зробúти? / Іґ вид:айéш ґáрнец / то кин' у нéго кавáлок хл'íба ци кулéш’і / ĭ

так вид:awáй / тогдú корóва тóйі ґаздúн'і ме фáйно дойі́тисе / давáти богáто молокá / а сметáнка бýде такá жóўта / йік кулéш'а / бáба Лесúха ўрас накáзувала так робúти / ї сварúла на мéне / ік йа ґáрнец файнéн'ко вúмийу ўсередúн'і; Ни мóжно нúш':іти пот'éч'і гн'і́зда / заберáти вúт:и йéч'ка / ци нáв'іт' йіх к'івáти / роздúўйуватисе / то ни вóл'но / бо мош заслáбнути / стрýпи опкúнут рýки / áбо хтос з ридн'і́ умрé; Ни годúц:е клáсти хáту там / де шош молотúли / бо ш':éзники мут у ниї молотúти; Ни вóл'но ў задýшн'і д'н'і квáсити капýсту / бо ўна зигнийé / з нéйі н'іч'ó ни бýде; Ни мóжно з'éўкати / бо душ'á мóже с тéбе вúйти / áбо шч'éзби тудá зал'і́зе / тáмки ўсéлиц:е / áле ікшó ти ни стрúмаўсе ї з'éўкнуў / то трéба перехрестúти рот / бáба три рáзи перехрéс'т'увала; Ни мóжно ходúти бóсим на однý нóгу / бо кúл'ко крóкиў стáнеш / тúл'ко рóкиў ни вид:áс:е; Ни мóжно ходúти бóсим на однý нóгу / бо тоб'і́ мáма ўмре; Ни годúц:е когóс опсýд'увати / дивувáтисе ш ч'ужóйі б'ідú / кал'і́цтва / клóпотиў / бо с тобóў мóже такé се стáти / а йік хóч'іш за т:о кóмус росказáти / то пéрет' тим говóриц:е / Простú м'ін'і́ / Гóсподи / áбо Простú м'ін'і́ / Бóжеч'ку / шо такé кáжу / стáрш'і л'ýде / йік ц:е говóр'ут / то ш'і бúўц:е ў пúрту / óт'ік свар'ýт рот / шо так роспустúўсе; Ни мóжно ўноч'é змóтувати ниткú / бо кóло хáти ме мотáтисе нич'éстий; Йік прич'éсуйіс:е / а ў тéбе ўпаў грéб'ін' / то ти йігó пидоймáйіш / і мýсиш споч'éтку ним прич'ісáти лúжник / трéба три рáзи ч'існýти / ци кужýх / ци коц / а ўже тогдú дáл'і ч'ісáтисе сам'і́ї / бо йік так ни зрóбиш / то меш мáти ўстит мúжи л'уд'мú; Ік хтос мáйі їкес кал'і́цтво / то ни мóжно цисé на сóб'і покáзувати / бо с тобóў мóже такé се стáти / ў тéбе мóже такé самé се зробúти / ци попацúш такé / йік тої / за кóго роскáзуйіш / абéс соб'і́ це запамн'ітáў; Ни годúц:е казáти / Йо:ї / ікá фáйна дитúна / áбо їке фáйне у вас пóрос'і / ци корóва / ци шо нибýт' с худóби / так се ни кáже / бо йік меш се ўбéдувати так / то з дитúноў ци з усéў маржúноў / ци лиш с корóвоў / мóже шош погáне се стáти / на малý дитúну л'і́пше ни дивúтисе / шóби ни зурóч'іти / бо ни кóждий знáйі / їк'і ў нéго óч'і / у стáйн'у до ґаздú нимá ч'о їти / бо шó ти там загубúў? / а йік ужé ўздр'і́ў дитúнку / то кажú / Т'фу на тéбе / їке погáне / і три рáзи спл'ун' / áбо йік пóрос'ітко уздр'і́ў і ўно тоб'і́ се ўдáло / то такóш спл'ун' три рáзи і скажú / Лиш н'іўрóку / отáк; Ік д'і́ўка зач'éла зам'ітáти / то ни вóл'но лиш'éти хáту нидомéтеноў / бо лúшут у данцú / а то / прéц'ін' / велúкий устúт / тогó ік йіз зач'éла зам'ітáти / ни кидáй в'і́ник / ни лиш'éй с'м'іт'é пóсерет' хáти / хтó би тебé ни клúкаў / ікá квапнá робóта би ни бýла / заметú / а потóму робú / шо хоч' / а йік хтос прийшóў / най зач'ікáйі / вин такóш знáйі / шо

му́сиц:е дозам’іта́ти; Йік ви́диш / шо хтос іде́ / ни переходи́ йіму́ доро́гу с поро́жними ве́драми / бо ме зле гости́ти / а йік пере́йдеш упоўн'і́ / то вин ме ра́дий / ш’і на́в’іт' кри́шку зач’іка́йі / абе́с переўшла́ / у ц:е зда́ўна в’і́р'ут; А йік куда́с се зибра́ла / ви́йшла с ха́ти / а пото́му се нагада́ла / шо шош забу́ла / то ни мо́жно верта́тисе / бо ни пи́де тоб’і́ так / йеґ бес хот'і́ла / то ўже ма́йіш сама́ вибера́ти / шо важ’н'і́ш’:е / ци ї́ти да́л'і / ци верну́тисе; Де́коли бува́йі шо ква́пис:е ї шош убере́ш нави́ворот' / то му́сиш тото́ здоїми́ти / і ни́ абе́с зра́зу ўбра́ла / н'і так / ти покла́деш тото́ на пидло́гу ї лего́н'ко три ра́зи ста́неш на т:о / а тогди́ ўбера́ї / бо йік так ни зро́биш / то меш пога́но се ч’у́ти / іка́с б’іда́ мо́же се ўч’іпи́ти / мо́же бу́ти т'е́шко на души́ / а ти ни зна́йіш / вит ч’о́го / а́ле це таке́ да́ўне / іґби́ у ўс'о в’і́риў / бойе́ўбисе дихну́ти / а́ле ти се пита́йіш / а йа пусте́ роска́зуйу.

НИ ГОЛОВА́, А БАНЕ́К (ГАРБУ́Ц) – *знев*., про нерозумну, на думку мовця, людину: *Ви́жу / шо ў те́бе ни голова́ / а бан'е́к / заду́рно но́сиш йійі́ на пле́ч’ах / бо йе́к мош бу́ло так прорахува́тисе ї так дов’і́ритисе ч’олов’і́кови / котро́го до́бре ни зна́йіш? / а́ле н'іч’о́ / ц:е тоб’і́ бу́де до́бра нау́ка* / *меш до́ўго йійі́ памн'іта́ти*; *Йа ї за свойу́ го́лу де́коли мо́жу сказа́ти / шо ў ме́не ни голова́ / а бан'е́к / а ни ли́ш за ч’ужу́*.

НИ ГОЛОВА́, А ҐО́ВНЯ – *згруб*., *знев*., про того, хто, на думку мовця, не виявляє високі розумові здібності: *Та ў те́бе голова́ ци ґо́ўн'а? / ўна ду́мати го́н:а ци ти ў н'у трач’е́н'а набі́ў?; У ме́не / Йіла́ / ўже ни голова́ / а ґо́ўн'а / ни зна́йу / ч’о йійі́ но́с'у на ўйе́зах / ік уна́ така́ забу́длива / вибач’е́йте / ви каза́ли / шо пове́рнете / а йа Ми́трови ни сказа́ла / заора́ло м’ін'і́ / вибач’е́йте / а вин пишо́ў каши́цу ла́годити / мо́же / бе́сте дне́му спусти́лисе / ік вам ни т'е́шко? / вин пид бе́регом / ла́годи / бо по́в’ін' зноў до доро́ги добера́ласе*.

НИ ГРІХ І ПРИПОЧЕ́ТИ (ВИДДИХНУ́ТИ; ВИ́ПИТИ ШОШ, ПОПОЇСТИ; ТРО́ХИ СЕ ПОЛІНУВА́ТИ ТА ІН.) – викор. здеб. у ситуаціях, коли виконано (завершено) важливу для мовця роботу чи її частину, що вимагало великих зусиль, клопоту: *Гаї / Ори́с'ко / с'іда́ї оту́т ко́ло ме́не / лиш’е́ї тоту́ пол'і́нку / тепе́рки ни гр'іх і припоч’е́ти / бо ад'і́ ки́л'ко зро́блено; Таї шо / Мар'і́ч’ко / ўже нау́ка се с'к’ін'ч’е́ла? / да́ли вам вака́ц'ійі? / ну та тепе́рки ни гр'іх і тро́хи вид:ихну́ти / Та то так / але́ ї́киї / ву́їно / ви́д:их / ік таке́ вели́ке ку́тан'і / а ма́ма одна́; Бра́ч’:іку М’іха́ / ану́ко лиш’е́йте косу́ таї ход'і́т днам у холодо́к / ти́л'ко йісте́ сего́н:е зроби́ли / шо ни гр'іх кри́шку посид'і́ти ї ви́пити пага́рч’ік вин'ц'а́ / то ни вино́ / а сами́ї сик / ік ка́же Насту́н'а / то таке́ / шо дайе́ц:е пи́ти*.

НИ́ҐАТИ – *згруб*., дивитися, шукаючи чогось; вештатися: *Ни́ґайі / ша́ри / а йко́го д'і́т':а тебе́ но́си ў мо́йі ха́т'і?; Ни́ґайі / ік хол'е́ра / ў ко́ждий закýток нис с'в'їі́ сýне / ни зна́йу / йко́йі не́моч'і мойа́ свекрýха шука́йі; Ни́ґайу ота́к ц'ілý Бо́жу дни́ну / і н'ійе́ка робо́та мене́ ко́ло се́бе ни де́ржи*; *Шо́ ти ни́ґайіш по ха́т'і / шо́ тоб'і́ ни так? / іка́с ти гет ни така́ сего́н:е*; *Пара́ / ви́жу / шо тебе́ ни бере́ц:е робо́та / ни́ґайіш / хо́диш / а ко́ристи ма́ло*; *Мої / та ўспоки́йсе / шо́ ти ни́ґайіш / іґ ни зна́йу хто; Шош хо́ди / ни́ґайі / погри́муйі / а йа с то́го н'іч'о́ ни ро́бйу / дýмайу / ни́ґаї / ік тоб'і́ так се хо́ч'і / ік ти ро́та ни ма́йіш се запита́ти / де тот'і́ ґрена́дл'і мо́жут бýти / йа се ни ўбзива́йу / гýки дýйіш / то дуї / м'ін'і́ тото́ ни шко́ди / дуї / наї ста́нут / ік постоли́*.

НИ́ҐАЮЧІ – *дієприсл*., пов'язаний з НИ́ҐАТИ: *Хо́жу ота́к / ни́ґайуч'і / ї сама́ ни зна́йу / ч'ого́ хо́ч'у / анý бес мене́ се запита́ла / а шо́ ти ни́пайіш? / шо́ йіс загуби́ла? / гада́йіш / шо йа го́н:а сказа́ти? / ни зна́йу*.

НИ ДАВА́ТИ (НИ ДА́ТИ) ГО́ЛУ ОБЕРНÝТИ – робити когось постійно завантаженим роботою; не давати комусь спокою: *Тýтеч'ки ў нев'істка́х йа так се ўро́бйуйу / шо наї Бох боро́ни / ни дайýт го́лу обернýти / лише́н' шош зроби́ла / а ўже ч'іка́йут нов'і́ роботи́ / ви́тко / гада́йут / шо йа зал'і́зна / А ти ч'о́ так се ўвиха́йіш? / попуска́ї соб'і́*.

НИ ДАВА́ТИ (НИ ДА́ТИ) СПÝСКУ КОМÝС – бути занадто вимогливим до когось; тримати когось у страху: *Ба́т'ко таки́ї / шо вин ни даст Іва́нови спýску / х'іба́ хтос за не́го ме ўступа́тисе / а́ле / мо́же / то ї до́бре / с хло́пц'ами тре́ба держ'е́ти дис'ц'ипл'і́ну / тогди́ з них бýдут л'ýде*; *Андр'ії́ сво́йім хло́пц'ам ни дайе́ спýску / то ши́бен:ики / а́ле вин йіх де́ржи / Таї до́бре ро́би / з них л'ýде бýдут; Мар'і́ / у ўсе́му ма́йі бýти м'і́ра / ти фали́с:е / шо д'і́тем ни дайе́ш спýску / збера́йіш йіх до з'іц'е́рки / і ўни слýхайут / а́ле бес памн'іта́ла / шо то д'і́ти / ўни хо́ч'ут ігра́тисе / ўни мо́жут дес і ни послýхати / анý нагада́ї соб'і́ / йік ти бýла мала́ / ци ни лиши́ўсе ў те́бе ж'ел' на д'е́д'у ци не́н'у / йік уни́ дес ни попусти́ли тоб'і́? / ге? / ви́жу / шо бýло / ота́к / памн'іта́ї цисе́*.

НИ ДАВА́ТИ (НИ ДА́ТИ) ХО́ДУ – не пускати кого-небудь кудись; не давати можливості комусь реалізувати свої наміри, виявити свої здібності: *Йек так'і́ї дити́н'і ни да́ти хо́ду / ни пусти́ти ўч'е́тисе? / наї іде́ / фам'і́л'ійа ме помога́ти сирот'і́ / бо сама́ Мар'і́ка ни даст с тим ра́ду / И:ї фам'і́л'ійа / та ўни́ ус'і́ скуп'і́ / то бо́рше ч'уж'і́ л'ýде помо́жут / тро́хи ми пиди́премо / вýйна шош питки́не / і ўс'о*.

НИ ДАВА́ТИ ДИ́ХАТИ (ДИХНÝТИ) КОМÝС – дошкуляти комусь, принижувати постійними доріканнями; вимагати постійної уваги:

Пйе́теро д'іти́ї / дримне́н'ких д'іточ'о́к / та ўни їйі ди́хати ни дайу́т / за ц'ілі́ї ден' так се нато́ўч'і з ни́ми / шо две́ч'іру ўйе́ла / ік ото́т снип / н'іч'о́ се ни хо́ч'і / лиш л'іч'і́ / Та так / то ўже ї роки́ ни т':і / до д'іти́ї тре: молодо́го / Йо / але́ ўни н'іски́м ни хо́ч'ут бу́ти / лиш з ба́боў / страшно́ за неў / н'ізаки́м так.

НИ ДА́Й БО́ЖЕ – ужив. як вираження застереження від чого-небудь: *Ни даї Бо́же / шоби́ бу́ла во́їна / ни да́ї / Го́сподеч'ку / н'іко́му тако́їи б'іди́; Ни да́ї Бо́же / абе́с кому́с ц:е каза́ла / бо йiґ донесе́ц:е Васили́с'і / то ме л'і́сти ў о́ч'і / тоб'і́ це́го тре́ба?; Ни да́ї Бо́же дроч'е́ти це́го пса / накаж'і́т мало́му / бо пес страшно́ л'у́тиї / на́в'іт' дрит' мо́же перегри́сти / то iґ зв'ірина́ / йа сама́ йiго́ се бо́йу.*

НИ ДАЙ КОМУ́С УМЕ́РТИ, ТО ВИН ТОБІ́ ЖИ́ТИ НИ ДАСТ – про настирливість, надокучливість декого у постійних вимогах допомоги; про невдячність тих, кому було зроблено добро: *Це ду́же да́ўна при́пов'ітка / а́ле ўна ду́же праўди́ва / ни даї кому́с уме́рти / то вин тоб'і́ жи́ти на даст / к'і́л'ко тако́го бува́йі / ни рас і ни два / бога́то разі́ў.*

НИ ДАМ (НИ ДАШ, НИ ГО́ДЕН ДА́ТИ ТА ІН.**)** КОМУ́С **СВІЙ (СВИЙ) РО́ЗУМ (СВОЮ́ ГО́ЛУ) –** людина сама, своїм розумом повинна доходити до розв'язання якихось важливих проблем: *Ну та наї бу́де / шо́ ўже бу́де / бо йа ни дам їйі с'в'ії ро́зум / на́в'іт' iґ би ду́же хот'і́ла.*

НИДЕЛЕ́КИЙ ЧЄС – час, що недавно відбувся або скоро настане: *То ниделе́к'і ч'іси́ / ни гада́ї / іки́хос два́ц:ит' ро́киў; Меш ви́д'іти / у неделе́кому ч'е́с'і / ту́тки ўс'о се з'м'і́ни / то ўже ви́тко.*

НИДЕЛЕ́КО – на невеликій відстані від когось, чогось: *Ма́тко / ход'і́т зо мноў / то ниделе́ко / мете́ ви́д'іти / де йа ро́бйу / ход'і́т.*

НИДЕЛЕ́ЧЬКО – *присл.*, близенько: *Ниделе́ч'ко / то к'і́л'ко ц:е? / йе́ґ заделе́ко? / йік ви́ц:и доў Ку́ти / ци та́к'ік до Ко́сова? / за ки́л'ко туда́ го́ден дийти́? / того́ се пита́йу / шо тоги́т ти мене́ так бу́ла ви́водила Рижна́ми / шо йа два дни се видле́жувала / ї тако́ш йiс каза́ла ниделе́ч'ко / та йа ў грузи́ ч'ут' ч'ереви́ки бу́ла ни загуби́ла / Та бо ти без бу́ла ни пишла́ / iґби́ йа сказа́ла / куда́ то тре́ба добера́тисе і ї́ка доро́га.*

НИ́ДІНІ, -я – опредм. дія від НИ́ДІТИ: *Шош роби́ / жи́нко / бери́ себе́ ў ру́ки / бо таке́ ни́д'ін'і мо́же завести́ наї ни ка́жу куда́ / нима́ охо́ти? / а ти шука́ї йiйі́ / а́ле ни ни́паї / ік сама́ ни свойа́ / ік хоч' / меш м'ін'і́ шош помога́ти / ци йа тебе́ мо́жу наўч'е́ти плести́ / ма́йу кребдеши́н / мо́жемо тоб'і́ фа́їну су́кн'у ш:и́ти / таку́ / йiк ти л'у́биш / до́бре? / уже́ мо́жемо ї́ти / до́бре? / гаї кажи́ / іки́ї фасо́н*?

НИ́ДІТИ – втрачати духовні і (чи) фізичні сили: *До́ки йа ма́йу ту́тки ни́д'іти? / за ме́не забу́ли / це ї́ка б'іда́ се ста́ла*?

НИ ДО (ВИТ) ЦЕ́ГО ХТОС – хтось не здатний виконувати щось: не вистачає вміння, нема покликання та ін.: *Ка́жу так / ік йе / йа ни до це́го / бо́йусе кро́ви / ў́ко́лиў / до́хтор'коў бих ни бу́ла / йа на ўч'е́тел'ку ви́ўч'ійусе; Штефа́н ни ме ко́ло земн'і́ роби́ти / вин ни до це́го / йіму́ лиш би ї́гра́ти на скри́пц'і / оц:е́ йіго́ / ти подиви́се на йіго́ ру́ки / де́ ў́ни го́н':і копа́ти ци гно́йі́ вози́ти? / де́ ни́ми мош коси́ти*? / *ни́ми лиш ігра́ти*; *Лиш'і́т йіго́ / вин ни вит це́го / де́ вин го́ден пйец покла́сти?; Іванко́ ни вит це́го / вин ни хо́ч'і се ўч'е́ти / ч'іта́ти л'у́би / а би́рше н'іч'о́*.

НИ ДО ТЕ́БЕ П'Є́ЦЦЕ (ТО Й (ТАЙ) НИ КАЖИ́ "ДАЙБО́ЖЕ") – *згруб*., помовч; замовкни; тебе ніхто не питає: *То ни до те́бе пйе́ц:е / л'у́боч'ко солоде́н'ка / того́ нима́ ч'о ʣ'у́бок утвор'е́ти; Рас ни до те́бе пйе́ц:е / тоï ни кажи́ даїБо́же / йа Ан:и́цу се пита́йу / а ни́ тебе́ / т:о / шо меш каза́ти / йа ў́же наперé́т зна́йу / а йа хо́ч'у ўч'у́ти / шо ўна ска́же; То ни до ме́не пи́лосе / таï йа се ни обзива́ў / уни́ свойі́ / наï соб'і́ мас'т'у́т го́лу* / *Оï шо до́бре йіс зроби́ў / оï шо до́бре*.

НИ ДО ЦЕ́ГО (ТО́ГО ТА ІН.) КОМУ́С – хтось заклопотаний, пройнятий іншим, важливішим: *На́в'іт' ни зач'іна́ï бе́с'іду / йіму́ за́рас ни до це́го / вин ду́майі / йеґ би ї́кус коп'і́ку зароби́ти / а ни три́н'кати ч'ес на пусте́; Бабо́ / м'ін'і́ за́рас ни до то́го / йа хо́ч'у се ви́ўч'іти / а пото́му бу́ду ду́мати за вид:а́ван'і / таï ни ви́жу тако́го / аби́ бу́ло мойе́ / нима́ тако́го*; *М'ін'і́ ни до то́го / йа коби́ тха́т'і бо́рше прийшла́ / н'ійе́ких к'і́ниў ни хо́ч'у; Де́ йіму́ таке́ пусте́ ў голов'і́? / вин кни́шку пантру́йі / тре́ба се ўч'е́ти / а парупкува́ти бу́де пото́му / за́рас ни до це́го / то / Йіле́нко / на ў́с'о с'в'ійі ч'ес* / *гет на ў́с'о*.

НИДО́БРЕ (ПОГА́НЕ) О́КО (НИДО́БРІ О́ЧІ) В КО́ГОС **(МА́ТИ НИДО́БРІ О́ЧІ; БУ́ТИ НИДО́БРИМ НА О́ЧІ)** – про людину, яка, згідно з вірув., може зурочити когось; подивившись на когось, "принести" йому нещастя, хворобу тощо: *Ни спости́гла Мар'і́ка ві́йти вид нас / дийти́ до вори́т / йіґ дити́н'і ста́ло пога́но таï пога́но / ви́тко / наў́ро́ч'іла / ка́ўт / шо ўна́ ц:е мо́же / шо о́ч'і ма́йі нидо́бр'і / ми ски́нули с'ірники́ / і йік рукоў́ видвернуло / ш:о́ ти на ц:е ска́жеш? / та́к'ік би н'іч'о́ ни бу́ло*.

НИДО́БРЕ СЕ ЗРОБИ́ЛО КОМУ́С – комусь стало погано: *Уна́ ї так ни йе здоро́ва / а то го́р'іч' / таï ба́б'і нидо́бре се зроби́ло / шти́ри ра́зи става́ли / до́ки дойі́хали тха́т'і / наï Бох боро́ни / а пос'л'і́н:иї рас / то тики́ ў О́блаз'і / Ну то ї сама́ доро́га / йіми́ сво́го доба́вили / іґби́ ни ц:е / то могло́*

се об’іїтú / йа такóш напáсна до йі́хан'і / алé на ри́ўниї дорóз'і їкос тéрпиў / алé на ри́ўниї / а на таки́ї / дýшу витр'ісáйі.

НИДÓБРІ (ПОГÁНІ) ЛЮ́ДЕ (НИДÓБРИЙ ЧЬОЛОВІ́К, ЖИ́НКА) – люди, що чинять зло, порушують норми співжиття: *За Сеўч’укóвих н'іхтó н'ікóли ни сказáў / шо нидóбр'і л'ýде / а за цисý фам’і́л'ійу ни ч’ýла дóброго слóва / то шош знач’éйі / І ни шош / а богáто / богáто знач’éйі.*

НИДОВИ́ДІТИ – добре не побачити; недогледіти: *Ни знáйу / Паўл'і́ / ад'і́ нидови́д'іла / котрá т:о жи́нка / ў фýс'ц'і вели́киї / з бисáгами / бóрзо так переїшлá / шо йа на твар' ни пизнáла / ни роздиви́ласе дóбре*.

НИДОВІЖЄ́ТИ – недобачати: *Бáба нидов’іж’éйі / ўна ни гóн:а іглý ўсили́ти*; *Йа нидов’іж’éйу / áле рýки плетýт сам’і́*; *Йа ўже / Йілé / нидов’іж’éйу / без окол'áр'іў ни́тку ў іглý ўсили́ти ни гóн:а*.

НИДОГÓДА, -и – викор. *у знач*. “погано”, “некомфортно”: *Йа се лиш’éйу / хóч’у шош трóхи зароби́ти / а комý нидогóда / комý тýтки зле / наї ідýт / шукáйут л'і́пшого; Си́лоў н'іхтó н'ікóго ни дéржи / йік нидогóда / то йі́т'те / зибрáлисе / ї пойі́хали / зáўтра метé дóма.*

НИДОЇДÁТИ Й НИДОСИПÁТИ – тяжко працювати, відмовляючи собі у всьому: *Нидойідáли ї нидосипáли / áле зробили / а це вéл:еко знач’éйі*.

НИ ДОКÁЖЕ – не зрівняється: *Шо дóбра кухáр'ка звари́ла / то однó / а йік ни дýже / то ўно ни докáже пéршиї йід'і́; Ікшó купи́ти ниважну / ход'íкý матéр'ійу / і ш:и́ти з нéйі шош / то ўно ни докáже тóму / шо з дорогóйі ш:и́ла дóбра креўч’éн'а / ўно ни гóн:о ви́риўнатисе*.

НИДОСÓЛ – НА СТИВ, А ПЕРЕСÓЛ – ПИТ СТИВ – при приготуванні страви, як і у всьому, треба знати міру; завжи краще недосолити їжу, ніж пресолити: *А ч’ó так каўт? / бо йік пересоли́ти шош / то шó потóму с тим роби́ти? / х’ібá лиш свúн'ам ви́сипати / тот'і́ ўс'о з':ід'ýт / а йік нидосоли́ти ї такé подáти / то н'іч’ó се ни стайé / кóждиї соб’і́ досóл'уйі / ки́л'ко йімý трéба / а йе так’і́ / шо ни йід'é посóлене / опхóд'уц:е бес сóли / ад'і́ Ан:и́ц'а так рóби / бо так дóхтор' йíі приписáў / кáже / шо ни гóн:а бýла звúкнути / а тепéрки на с'іл' нáв’іт' ни дúвиц:е / н'і́би йік вари́т домáшним / то добаўйéйі / а соб’і́ / н'і / таї отакé / тогó д'іт м’íі пок’і́йниї казáў / нидосóл / на стиў / а пересóл / пит стиў / тýтки йе трóхи жéрту / алé ни так богáто / йік мóже се здавáти*.

НИДÓТИСКИЙ – капризний, перебірливий: *Нидóтискиї / це таки́ї / шо йімý тре: догож’éти / і ни ўрас ти гóден йімý ўдáти / ад'і́ Мар'і́ч’ка Катери́нина такá / ў тéбе хлóпц'і йістови́т'і / ни переберáйут з йідóў / а т:а / н'і / Катери́на мáйі се намýч’іти / дóки ўна шош дз̆óбне / хóч’і ви́борнойі йідú / дéколи забáгне такóго / шо Катери́на за гóлу лóвиц:е / ўна*

йіи ка́же / Мару́нко / мо́же / бес оце́го / мо́же / ц:е би тебе́ корт'і́ло? / а т:а лиш покі́вуйі голово́ў / н'і / і фе́ртик / йа бих ни сі́лувала / ни проси́ла / ік ни хо́ч'і / наї ни йіст / зголон'і́йі / сама́ ме проси́ти / а Катери́на шкуду́йі / ка́же / ад'і́ йке ўно / сара́ке / худе́ / бо́йусе / би ни засла́бло / ік ме голо́н:е / каў вам / ма́йі жі́нка доч'ін'і́н'і з дити́ноў; *Стар'і́ л'у́де нидо́тиск'і / ни ду́же го́н':і терп'і́ти / л'у́бйут говори́ти / шо кого́ боли́т* / *ну а де́ йа хо́ч'у ко́ждиї рас за сла́б'іс'т' говори́ти*.

НИДО́ТІК, -у – матеріальна скрута: *Виткли́ себе́ памн'іта́йу / ш'і вид дити́ни / таї пото́му / йік пишла́ ў шко́лу / ў ха́т'і буў нидо́т'ік / ле́кше ста́ло / йік купи́ли коро́ву / а́ле шош убра́тисе / ци на но́ги / с цим ура́с бу́ло т'е́шко / бо ў колго́с'п'і ма́їже н'іч'о́ ни дистава́ли / пра́ўда / йіґ заро́д'уваў сат / то с то́го стера́лисе ўс'і дирки́ позатика́ти / а так / н'і / та д:е? / д:е? / т'е́шко л'у́де жи́ли / ни т:о / шо тепе́р.*

НИДОХО́ДІ (НИДОХО́ДЯ; НИ ДОХО́ДІЧІ) – не доходячи: *Се здйі́бали ко́ло каплі́ц'і / нидохо́д'і вуї́ковойі ха́ти; Га́н'ка жи́ла / нидохо́д'і до Пото́ку / ни зна́йу / ци тепе́рки йе та́мки тота́ ха́та*; *Іде́ш соб'і́ / іде́ш / а пото́му / ни дохо́д'іч'і до мо́сту / зверта́йіш; То ни пит П'іц'аїла́ми / а маї да́л'і / ни дохо́д'іч'і Ч'уплака́* / *ота́м уни́ купа́лисе*.

НИ ДОХО́ДЮТ (НИ ДОХО́ДІ, НИ ДИЙШЛИ́) РУ́КИ ДО ЧЬО́ГОС – не вистачає часу, щоб виконати щось, зайнятися чимось: *А ти / Йіле́нко / гада́йіш / шо йа ни ві́жу / шо зда́лобисе плит пидмонтува́ти / йіблинки́ на д'і́довиї присади́б'і поб'іли́ти / ві́жу / але́ ро́биц:е пере́дне / а до то́го ру́ки ш'і ни дохо́д'і; То до ўсе́го ру́ки ни дохо́д'ут / ро́биц:е важн'і́ш:е / т:о / шо ґваўт про́сиц:е зроби́ти / а і́нче наї зач'іка́йі / по с'в'е́тах се зро́би*.

НИ ДУ́ЖЕ ГРІ́І (ЗАГРІ́ЛО, ЗАГРІ́Ї) ШОШ КОГО́С – про те, що не дуже втішило когось, принесло користь, стало відчутною допомогою: *Мене́ цис'і́ слова́ тепе́рки ни ду́же гр'і́йут / йіх тре́ба бу́ло ш'і рик то́му говори́ти / тогди́ ўни би бу́ли пом'іч'н'і́; Т:о / шо ўни сего́н:е хо́ч'ут помоч'і́ / да́ти шош д'і́тем / наї бу́де / а́ле ўно нас ни ду́же гр'і́йі / бо ми ўбо́йі ро́бимо / ў ха́т'і ста́ток / д'л'а нас ве́л:еко би знач'е́ло / іґ би ўни на поч'ітка́х ни шука́ли кл'у́ч'ки / а хот' одно́ до́бре сло́во сказа́ли / а це́го ни бу́ло / а тепе́рки ў них / ві́тко / сумл'і́н'і заговори́ло*; *Вин соб'і́ ві́штудеруваў / і хапну́ў бі́рше / гада́ў / шо то йіго́ загр'і́йі / а то ад'і́ ни загр'і́ло / пишло́ у ві́пси; И:ї / наї бу́де / йек йе / наї беру́т / то нас ни загр'і́йі / ў нас до́ста бара́бу́л'; Мої / та ти ўз'еў у сироти́ / і хот'і́ў с то́го скориста́ти / а таке́ ш'і н'іко́ли н'іко́го ни загр'і́ло*; *Тот'і́ пйет' гри́ўн'іў мене́ ни загр'і́йут; Це мене́ ни загр'і́йі / ни д'і́лимосе / ўс'о бери́.*

НИ ДУ́ЖЕ ДО́БРЕ СТОЄ́ТИ – *антонім* до ДО́БРЕ СТОЄ́ТИ: *Ра́н'че / йік Іва́н жиў / то бу́ло і̆на́кше / а тепе́рки ўни ни ду́же до́бре стойу́т / ўна ни ро́би / слаба́ / рату́йі пе́н'ц'ійа таї̆ т:о / шо дон'ка́ с'к'ін'ч'е́ла се ўч'е́ти / і̆ ка́жут / шо найшла́ робо́ту / оц:е́ / а старе́ добро́ мину́лосе / нима́ йіго́.*

НИ ЖИЛЕ́Ц (НА ЦЕ́МУ (ЦИМ) СВІ́ТІ) – про дуже хвору людину: *Та то ўже ви́тко бу́ло / шо вин ни жиле́ц на це́му с'в'і́т'і / лиш леж'е́ў і диви́ўсе ў сте́л'у / ма́ло шо говори́ў / каза́ў / ік лежу́ / то мене́ н'іч'о́ ни боли́т / а йік хо́ч'у ўста́ти / то ўс'о.*

НИ ЖИ́НКА, А ДІ́ТТЬО (В СПИННИ́ЦИ) – зла, сварлива, вперта, хитра, енергійна (про жінку): *На́ш'а Ан:и́ц'а / ни жи́нка / а д'і́т':о / йійі́ ни переговό́риш / йек сказа́ла / так ма́йі бу́ти / абе́с умера́ў / ц':а ни попу́сти; Абе́з зна́ла / то ни жи́нка / а д'і́т':о ў спин:и́ци / н'іхто́ ни ўм'і́йі так договό́р'уватисе / йік уна́ / ш'і смих тако́го ни ви́д'іў.*

НИ́ЖНИЙ КИНЕ́Ц (КОНЕ́Ц) – назва частини села; те саме, що ДОЛИ́НА: *Вит Пото́ку ўдоли́ну / гаш до О́блазу / т:о се назива́йі Ни́жниї̆ кине́ц / суда́ ўгуру́ / Ца́рина / а за т:о / шо ўсереди́н'і / ка́жут / ко́ло клу́бу / ко́ло по́шти / ко́ло це́р'кви / а Пидгора́ / це ни ўс'а Доли́на / а ли́шен' тото́ / шо по́пит Та́рноч'ку / та́мки / де Га́лина ха́та.*

НИЖНОКИ́НЦКИЙ – про того, хто з Долини, нижнього кінця села: *То нижноки́нцк'і л'у́де / ко́ло Гусар'уко́вих жийу́т / тики́ ниделе́ко.*

НИ ЗА́ВТРА, ТО ПОЗА́ВТРЮ – про часову невизначеність здійснення чогось: *Ан:и́ч'ко / йе́к вам ви́і̆де / ни за́ўтра / то поза́ўтр'у / коли́ принесете́ / ў ме́не м'і́хиў до́ста / то ни гори́т*; *И:і̆ / зро́биц:е / ни за́ўтра / то поза́ўтр'у / а хто сказа́ў / шо то ма́йі бу́ти сего́н:е? / ми шо́ / ма́йімо ўпа́сти ту́тки с ци́ми рускал'а́ми? / то ни гори́т.*

НИЗБА́ВЛЕНИЙ – 1) не зіпсований: *Йі́іште / ни б'і́йтесе / сир низба́ўлениї̆ / вин у пиўни́ци буў; А то низба́ўлене? / мош йі́сти? / Йе́к ни мош? / уно́ ў полу́н:е ўсма́жене / ш'і те́пле / а йік хоч' / йа би́рше пидогр'і́йу*; 2) *перен.*, невибагливий, скромний, не розбалуваний: *Вин з гор'і́ш':а / роби́тниї̆ / та́мки л'у́де низба́ўлен'і / т'е́шко ро́бйут / аби́ на кава́лок хл'і́ба заробити / И:і̆ / л'у́де ускри́с' однак'і / ци гор'і́ / ци доли́ў / ци тики́ о́змемо ў Т'у́дев'і / ускри́с' / шо н'і? / ускри́с'.*

НИ ЗВИ́ДІТИ – не побачити: *Йа на́в'іт' ни зви́д'іў / йек уни́ пишли́ / уну́ка Насту́нина зач'е́ла пита́тисе за на́шого І̆ванка́ / йек йіму́ нау́ка і̆де / ци ни прийіха́йі / то па́ру м'іну́т бе́с'іда бу́ла / верта́йусе / а йіх ужé нима́ / Каўт / шо та́то слабі́йі̆ / того́ ўни так бо́рзо пишли́ / за́ўтра у шпита́л' / в'ід'і́ / мут дава́ти*; *Се ўберну́ла подиви́тисе / ци ни ви́тко аўто́буса / оберта́йусе / а кошел'а́ нима́ / мої̆ / оту́тки на ла́ўц'і стойе́ў / а ла́ўка*

поро́жна / ни зви́д'іла смих / де́ вин д'і́ўсе / ў не́му ш'і плати́на бу́ла / і плати́ни шкода́ / але́ кошел'а́ наїби́рше / каў вам / то таки́ї спри́тишниї буў коше́лик / шо ну / ви́тко / ни ли́ш м'ін'і́ се ўдава́ў / а ш':е хтос його́ заприм'і́тиў / ота́к розду́муйу / а ї́киїс ч'олов'і́к ка́же / Ву́їно / а то ге́н:е ни ваш кош'і́л'? / ота́м за ла́ўкоў? / йо:ї / йек смих се ўра́дувала / ви́тко / хтос пожертува́ў / кому́с ве́селости се заба́гло / таї вин с старо́ў ба́боў же́рти поч'іпи́ў / ну але́ до́бре / шо таки́ї кине́ц.

НИЗВИ́ДІТИСЕ – незчутися: *Шош робила понадв'і́р'у / н'і́би тепло́ бу́ло / йа лиш у само́му к'іптари́ бу́ла / а пото́му ў моме́нт захма́рилосе / постуден'і́ло / ї зач'е́ла па́дати ша́рґа / ч'у́йіте / йа низви́д'іласе / йік отаке́ се ста́ло / до́ки спе́ред' д'і́довойі ха́ти забра́ла кош'і́л' / то ки́л'ко та́мки то́го хо́д'у? / верта́йусе / ог:о́ / а то ўже о́сени нима́ / зима́ се зач'е́ла / па́ру м'іну́т / і зима́ / така́ / ік ма́йі бу́ти.*

НИЗГИ́РШЕ – *присл.*, *пох.* від НИЗГИ́РШИЙ: *Ко́ло ха́ти низги́рше Ко́ц'о зроби́ў / лиш т:о / шо кирни́ц'а заделе́ко / йа бих бли́ш:е роби́ў / а так / ус'о́ до́ста до́бре; Ўч'е́йіц:е уну́к низги́рше / а́ле ни сам'і́ пйіт'оркі́ / йа бих сказа́ў / шо сере́дно / мих би кра́ш:е; Ви зна́йіте / на вес'іл'у́ Йілака́ закли́кали до сло́ва / бо то / пре́ц'і / ри́н:иї ву́їко молодо́му / і вин низги́рше ви́ступиў / йа гаш бу́ла се здивува́ла / пова́жно так / ри́ўно / ни заика́ўсе / йо / фа́їно говори́ў / гаш м'ін'і́ іко́с обм'іни́ўсе ў оч'е́х / стаў ни таки́ї про́стиї / іґ буў ра́н'че / каў вам / до́ста фа́їно говори́ў.*

НИЗДА́ЛИЙ – не продуктивний; непридатний для вживання (користування); втомлений; лінивий; поганої якості; пустопорожній та ін.: *Сего́н:е н'іч'о́ смих ни зроби́ла / низда́ла дни́на дл'а ме́не / Йек низда́ла? / ви се ку́тали / з мали́м помога́ли сид'і́ти / то х'іба́ це́го ма́ло? / та йа де́коли так ко́ло ха́ти се ўхо́жуйу / іґ би п'і́шки ў Ку́ти пишла́ і ви́т:и / а ви ка́жете / Мош се ўхо́жувати без вели́койі ко́ристи / йа хот'і́ла ус'і́ доришкі́ пополока́ти / ф'іра́нки ви́жмакати / а до це́го на́в'іт' і ни бра́ласе / Ну та ви забога́то напланува́ли / таке́ за за оди́н ден' се ни ро́би; Ко́ц'о низда́лиї до робо́ти / гнили́ї / його́ ни зна́йу ки́л'ко тре: проси́ти / аби́ допроси́тисе шош зроби́ти / Бабо́ / вин ни л'у́би хатну́ робо́ту / але́ голоўне́ дру́ге / ка́же / баби́ ц'іли́ї ден' у ха́т'і / а йа / трун:и́ї / лиш се пока́жу на пори́х / лише́н' шо з робо́ти / ш'і смих ни перебра́ўсе / а ўни ўже ґваўту́йут / шо́ тре: зроби́ти / та йек так мош? / наї ч'олов'і́к попойі́ст / кри́шку вид:ихне́ / а пото́му ме бра́тисе за шош / ота́к ка́же / таї це пра́ўда / Ми за хатну́ ни гово́римо / ми за т:о / шо понадв'і́р'у / за т:о / шо вин ни ква́пиц:е помоч'і́ / Ну та йік ота́к його́ дз'о́бати / то ўс'е́ка охо́та витпа́де / йа бих сам ни роби́ў / іґ би до ме́не отаке́ ста́ўлен'і бу́ло; Мар'і́ / у нас с тобо́ў зач'е́ласе*

ікáс низдáла бéс'іда / договóримо ѝнчим рáзом / бо йа мýс'у б’і́ч’і корóв’і давáти / вибач’éї / алé ўна ўже б’ін'ч’éйі / то мýс'у ї́ти; Ї́кес низдáле йіс купѝла / сýкн'а такá / йік халáт / таї́ ш’і з бокѝў по рóспирц'і / кудá ў цéму ї́ти?; Моі̆ / ч’ó йа такá низдáла сегóн:е? / робѝла бих шош / а йа ни гóн:а / л'іч’і́ хóч’у; Вýйна припрóс'уйі / а то нисмашнé / низдáла йідá / йа нáв’іт' ік дýже голóн:иі̆ / такé бих ни йіў / И:ї́ / ц'і́хо сидѝ / бо ти ни знáйіш тóго / шо такé гóлот / і̆ абéс н'ікóли ни знаў; Жийýт / Марýс'ко / алé жит'é ў них низдáле / ни такé / іґ би мáло бýти / алé жийýт / бо д'і́ти; Моі̆ / та ў тéбе розýмна головá / а ти кáжеш / шо ўна низдáла / Йа каў / шо до тáблич’ки мнóжен'а ўна низдáла / ни хóч’і менé слýхати / н'іц / ни хóч’і / і фéртик / Анý ти їйі скажѝ / шо бáба даст на новѝі̆ тел'іфóн / ік унá вѝўч’іїі тáблич’ку / анý отáк заохóт'уі̆ йійі́ / мóже / послýхайі / *А колѝ дастé*? / *Ти пéр'іш з головóў порáт'се.*

НИ ЗДÝМАТИ І НИ ЗДОГАДÁТИ – навіть не подумати, додуматися до чогось; не здогадатися: *Ни здýмати і ни здогадáти / шо на б’і́лому с'в’і́т'і бувáйі / ў телев’і́зор'і казáли / шо ікас старá пáн'а усѝі̆ с'в’іі̆ майéток кóтови витписáла / ус'ó / і тот'і́ грóш’і / шо мáла / і̆ хáту / йа забýла / вѝтки ўна / алé цисé м’ін'і́ з дивá ни схóди / богáто грóшиі̆ мáла / і ўс'о кóтови; Дéколи ў тиі̆ дитин'éч’іі̆ голов’і́ такé крýтиц:е / шо ни здýмати і ни здогадáти / наш уч’éра ни росклáў буў пит стáі̆неў вáтерку? / та дóбре / шо Іванóч’ко / сус'і́т / згóі̆каў / ми вѝштрикли с хáти і̆ загасѝли / а шó моглó бýти? / вѝпантруваў / де йа кладý с'ірникѝ / уз'éў / таі̆ схот'і́ў надвор'і́ вáтри / кáже / шо вѝд'іў / йек вýі̆ко росклáў буў вогóн' на горóд'і / отакѝі̆ велѝкиі̆ / таі̆ йімý такóго се забáгло / ну і шо ви бестé на ц:е сказáли? / йеґ гóден устереч’і́се вит такóго*?

НИЗЛÉ (БИ; БИ БÝЛО) МÁТИ – добре, якби мав (добре мати): *Низлé би мáти трахторéц / вин би нач’éс цисé вѝораў / ми би так се ни мýч’іли с цим кóпан'ім*; *Бабó / йéк ви гадáйіте? / низлé би бýло се запитáти ўнýка / ци вин ни голóн:иі̆; Низлé би бýло / іґ би кóждиі̆ пáзиў себé / а ни дрýгого.*

НИ ЗМИҐНÝТИ ÓКОМ (І ÓКОМ НИ ЗМИҐНÝТИ) – уважно дивитися на когось (щось); дуже швидко виконувати якусь дію; не спати: *Так дивѝласе на мойý ўнýку / шо óком ни змиґнýла / се бóйу / шобѝ ни наўрóч’іла м’ін'і́ дитѝну / Та бо ў нéйі син йе / ікрáс прийшóў з вóі̆с'ка / Ч’ýйіте / пóйідом йі́ла / óка ни спускáла / Вѝтко / ўна їйі фиі̆ст се ўдáла / ну алé то йе / на кóго подивѝтисе*; *Івац'ó роскáзуваў / шо ў зáс'іц':і вѝсид'іў пиў нóч’і / окóм ни змиґнýў / бойéўсе дѝхати / а лис йігó опхитрувáў / ужé дрýгиі̆ рас; Сейі́ноч’і ми óком ни змиґнýли / малóму шош гет зле стáло /*

ўден' найі́ўсе ĭкúхос ч'укул'áт / мóже / вид них; Ми ĭ óком ни змиґнýли / йік вин ужé вернýўсе / дýже бóрзо / Ну та бо вин рóвером.

НИ ЗНÁТИ́ – не знати; цікаво б знати: *Ни знáти / ци бýдут сегóн:е грóш'і за йéгоди / ци н'і* / *Казáли / шо ў ч'ітвéр' за ус'ó се розрахýйут; Шо говорúти і шо вигáдувати / то ш'і ни знáти / ци сат урóди / вин лиш зацвúў / а вит ц'в'і́ту до йéблуч'ка дýже делéко*.

НИ ЗНÁТИ ВИ́ЦЦИ ДОВ ТАМ – зовсім нічого не знати: *Бáба вúц:и доў там ни знáйі / а берéц:е к'íрувáти хлопч'і́ш'ім* / *А йа бих так ни сказáла / стáрш'і л'ýде низлé рáд'ут* / *тикú гет низлé*.

НИ ЗНÁТИ́ ІКИ́Й (ШО; КИ́ЛЬКО, КІ́ЛЬКО) НИ Є, ÁЛЕ́... – формула викор. як частина висловлень, у яких щось (певна ознака, дія та ін.) стверджується: *Ни знáти ĭких роскóш'іў ни мáйімо / áле йі́сти йе шо*; *Ни знатú ĭка фáйна ўна ни йе / áле ĭ ни скáжеш / шо погáна / д'і́ўч'іна йіґ д'і́ўч'іна / йе ĭ гúрш'і*; *Ни знатú к'і́л'ко присадúби ни мáйімо / алé нам дóста / мóрґиў бúрше ни тре:* / *Мóрґиў / мóже / ĭ н'і / а сóтикиў пáру би ш'і се здáло / ўни ни пошкóд'ут* / *ход' би ш'і зо пйет'.*

НИ ЗНÁТИ ЧЕ́СТИ – поводитися не так, як слід: *То безлúшн'і л'ýде / ни знáйут ч'éсти* / *бо іґ би знáли / то с порóжними рукáми ў хáту би ни прийшлú / і то ў ікý хáту? / тáмки / де малéн'ка дитúнка / шо ікрáс се ўродúла / то дрýг'і на родúни ĭдут / шош берýт с собóў / бо так годúц:е / ну а ц':і так / алé шо зрóбиш*? / *безлúшн'і цéго ни розум'і́йут*.

НИ ЗНÁТИ, ДЕ ДІ́ТИСЕ (СЕ ДІ́ТИ; СХОВÁТИСЕ; ДЕ (ЄК) ЛИЦÉ СХОВÁТИ) – відчувати сором; комусь дуже соромно: *Хто ч'ікáў такóйі пакалú? / н'іхтó / Л'óн'а / б'і́н:а / вид устúду / ни знáла / де д'і́тисе / йек л'ýдем ў óч'і се подивúти; Іґ зач'éли мене ўс'і ўстидáти / казáти / шо йа скупúĭ / шо се бóйу дáти дитúн'і подивúтисе на мойý новý дан'ч'і́ўку / то йа ни знаў / де се д'і́ти / кудá м'ін'і́ ўтеч'і́ / таĭ шо? / ни хот'і́ў / áле даў / а малúĭ шó з неў зробúў? / тиўк у шош і поломúў / з нéйі н'іч'ó се ни лишúло / і м'ін'і́ так стáло бáн:о / шо йа забут'і́ў / і за рúн:оў мáмоў / і соб'і́ дýмаў / моĭ / а за шó менé цис'і́ стар'і́ так устидáли? / за оц:é ж'ел' бýло*; *Кóциха / б'і́н:а / ни знáла / де д'і́тисе / бо ни ч'ікáла такóго нáпаду / Та так / дé ўна моглá спод'івáтисе / шо хтос на л'ýдех ме л'і́сти ў óч'і / а т:а нú / шобú так / а зач'éла обзивáти; Набрáласе смих такóго ўстúду / шо ни знáла / де лицé сховáти / Митрúс'і / вúтко / шош перевернýлосе ў голов'і́ / бо ўна зач'éла менé се допúтувати / колú ми вид:амó грóш'і / бо ўже даўнó порá / а йа се вúдивила / бо за такé пéршиĭ рас ч'ýйу / каў / ви / мóже / комýс жúч'іли / алé ни нам / це так спок'і́йно / бес повúшен'а гóлосу каў / алé жинкú / шо стойéли поблúску / вýха дóбре наш'ýрили / каў / анý нагадáйтесе*

/ таї так помáло вúйіснили / шо ўна менé спýтала з Гáнеў Лес'óвоў / шош йíі обм’інúлосе ў т:у м’інýту / таї отакé / ўна зач’éла вибач’éтисе / алé шо / йа до сегóн:е ни гóн:а прийтú до сéбе.

НИ ЗНÁТИ, ДЕ СТÁТИ (ДЕ ПОКЛÁСТИ РÝКИ; ШО СКАЗÁТИ, ЄҐ ЗАГОВОРÚТИ; ЄК СЕ ПОДИВÚТИ ТА ІН.**)** – почуватися незручно, ніяково; хвилюватися, боятися: *Оĭ / та то ўс'éке йе / дéколи дистáнеш такý трéму / шо стойíш / іґ барáн / вóздух / ік рúба / хапáйіш / ни знáйіш / де стáти і йéк зач’éти говорúти / тебé шош се питáйут / а ти / йіґ бóўдур / стойíш і ни знáйіш / шо вит тéбе хóч’ут; Йа / Івáнку / ни л'ýбйу до них ітú надóўше / бо тáмки / ни знáйіш / де стáти / йек с'íсти / кудá се подивúти / тáмеч’ки ўс'о раж’éйі / ти побýла лиш пиў днúни / і ўже тоб’í цéго дóста / ўже / йéґ би скóрше тхáт'і се вернýти.*

НИ ЗНÁТИ, КОЛÚ ЇСТ (СПИТ) ХТОС – про дуже працьовитого: *Молодúц'а такá робúтна / шо ни знáти / колú йіст і коли спит / бо смих вúд'іла / шо ў них і ўноч’é с'в’íтло горúт; Та шо / шó говорúти? / цис'á жúнка так б’íгайі / так кóло хáти ўс'о рóби / шо ни знáти / колú ўна йіст / х’ібá ўноч’é / ік ус'í спйут / бо ўден' н'і на м’інýту ни с'éде; Ўна ни знáти / колú йіст / в’ідéў / ни йіст / бо робóта ни пускáйі* / *Та по ниĭ вúтко.*

НИ ЗНÁЮ, ЄК ШІ Я ЖИЮ́ (ХÓЖУ, ХÓДЮ) СВÓЇМИ НОГÁМИ ТА ІН.**)** – про усвідомлення радості від життя при важкому стані, поганому самопочутті: *Ни знáйу / Ўлáц'ку / йéк ш’і йа жийý / шош кýтайусе / опхóжу козý / дéколи самá с сéбе дивýйусе; Ни знáйу / йéк ш’і йа хóжу по цéму б’íлому с'в’íт'і / та мойí верстач’кú даўнó ў глúн'і / а йа / д'éкувати Бóгу / ш’і отýтки / ни знáйу / за шо йа такé заслужúла.*

НИ ЗРАХУВÁТИ (НИ ЗРАХУВÁВ БИХ) – про велику кількість чи різні види чого-небудь; багато: *Ĭк’і тепéрки фáйн'і фусткú привóз'ут / а ĭк’і лúжники / верéти рóбйут / ми бýли ў Кóсов’і / ĭ вúд'іли / то ни зрахувáти ўсéго / а рушникú / сороч’кú / так’í / ік сóнце / гаш с'м’íйýц:е / і ни гóден сказáти / котрé крáш’:е / вúдиш / ми тýтки жийімó / таї ужé трóхи звúч’н'і до цéго / ну а йек тот'í / шо прийіхáйут судá се подивúти / вид:ихнýти? / унú ч’удýйуц:е/ ĭке ўс'éке нáш’і л'ýде свóйіми рукáми рóбйут / перет:огúт до Лес'á прийіхáли ĭк’іс з Николáйіва / знакóм’і / вин йіх поводúў ускр'íс' / і на базарú бýли / то йім óч’і се розб’ігáли / лиш óхали та áхали / бо ни знáли / кудá се дивúти ĭ шо купúти / отакé ўс'éке тáмки бýло / каў вам / ус'éка ўс'éч’іна*; *Ú:їде / та там бýло тúл'ко л'удúĭ / шо ни зрахувáти / а ви кáжете / ус'í вулиц'í бýли позапрýд'уван'і / то ш’і бúрше / іґ би ўсу нáшу óблас'т' уз'éти абó ĭ тúл'ко / то ни мош бýло порахувáти; Ни зрахувáла бих / кúл'ко разíў ми ни вúд'іли кулéш’і на стол'í / і ни лúш ми*

/ ус'і́ голодува́ли / за ко́панец куле́ш'і робі́тник мих де́н'ку робі́ти / ни го́ден буў / сара́ку / але́ рат буў / шо даду́т йі́сти / то розум'і́йіте / йек не́ни бу́ло тру́дно с тр'ома́ д'ітмі́ і сам'і́ї однī́ї одовíци.

НИ Й́НАК, А ЛИ́Ш ОТА́К (ОТАКО́; ТАК) – ухвалення рішення без альтернативи: *Йа зна́йу / йе́к то бу́де / напере́т зна́йу / уні́ покомоз'у́ц:е / поторгу́йуц:е / а то н'іхто́ бі́рше за тот кушу́т ни ме дава́ти / таї́ тогді́ приб'іжу́т до нас / мете́ ві́д'іти / ни и́нак / а лі́ш отако́ бу́де / ге́зде вам каў / лиш ота́к; Лиш ота́к робі́ / ни и́нак /а лиш ота́к / і колач'і́ ўдаду́ц:е / це йа ш'і вит сво́йі ба́би зна́йу; А ч'о́ ў те́бе ни ві́йшло? / бо йіс робі́ла по за́пису / а йа каза́ла / с пра́хтики / ни и́нак / а лі́ш ота́к / т:о / шо спрахтико́вано; Ви ка́жете / ни и́нак / а лиш ота́к / а йа ни мо́жу зрозум'і́ти / ч'о и́нак ни мош попро́бувати? / ни ві́йде то ни ві́йде / а мо́же / ікра́с се ўдаст / хо́ч'іц:е / бабо́ / ч'іго́с ново́го.*

НИ ІДЕ́ (НИ СХО́ДИ) З ГОЛОВИ́ (З ГА́ТКИ) ШОШ КОМУ́С **–** хтось постійно думає про щось (про те, що здивувало, вразило, викликало великий інтерес): *А м'ін'і́ ни їде з га́тки ўч'іра́шне / А шо́ там ді́ўного? / ўни ўже с пі́ўрик / ік хо́д'ут / то ўже до вес'іл'а́ їде́ц:е / ус'і́ цисе́ даўно́ зна́йут / а ти сиди́ш коло́ ха́ти / н'іїде́ ни ру́хайіс:е / таї́ ни зна́йіш нови́н / х'іба́ бих тоб'і́ приноси́ла / шо се д'і́йі / ге? / наї́ бу́де*?

НИ ЇЛА – ТАЙ НИ МОГЛА́, ПОПОЇЛА (НАЇЛАСЕ) – ТАЙ ЛІГЛА́ – *жарт*., про ліниву жінку (дівчину): *Таї́ шо / Мар'і́ / сама́ полі́х обертá́йіш? / а де́ Йіле́на? / ч'о́ ўна ни пі́де тоб'і́ помоч'і́? / Ка́же / шо ни го́н:а / Та́к'ік Василі́ха л'у́би каза́ти? / ни йі́ла / таї́ ни могла́ / попойі́ла / таї́ л'ігла́? / Н'і / то ў не́йі сего́н:е ден' таки́ї / шо ни мо́же / а за́ўтра потро́шки ме помога́ти / а ви / Паз'у́ / ві́жу / дес на Буковíну се зибра́ли? / ід'і́т здоро́в'і / таї́ абе́сте до́бре гости́ли; У Т'у́дев'і ла́ком'і так жертува́ти / ни йі́ла / таї́ ни могла́ / попойі́ла / таї́ л'ігла́ / ни каўт / шо хтос се л'іну́йі / а ота́к полехкі́ / йа ї за се́бе де́коли так го́н:а сказа́ти / ік робо́та м'ін'і́ ни ду́же їде / а хо́ч'іц:е поле́ж'іти / то йе таке́ / шо ўста́ла / се ўку́тала / і зноў хо́ч'у л'іч'і́ / тогді́ мус себе́ перебо́р'увати / ї бра́тисе до робо́ти / а йік ни го́ден / то на па́ру м'іну́т л'іга́йіш / і тогді́ стайе́ ле́кше / ў ме́не рас таке́ бу́ло / шо йа кри́шку прижму́рила о́ч'і / ни ўсну́ла / а лиш ле́да ота́к / шобі́ видиї́ті́ / але́ на лу́шку / а Андр'і́ї ч'ос ра́н'ше прийшо́ў з до́ку на об'і́т / то одӂ'іхну́ўсе буў / шо йа ўден' лежу́ / гада́ў / шо йа засла́бла / приб'і́х / перепу́жениї / дми́н'і / таї́ ка́же / Насту́ / а то шо́ с тобо́ў? / так шо то ўс'е́ке бува́йі / але́ то нима́ ч'о себе́ си́лувати / ік хо́ч'іц:е л'іч'і́ / то л'еш / ни му́ч'ії себе́ і т:у робо́ту / шо меш робі́ти / л'еш / а пото́му ўс'о надолу́жиш і набога́то бі́рше зро́биш / ік робі́ти н'ійе́к і*

х’ітáтисе / томó рóбйіч’і; *То такé / Йýц'ку / ни йíла таї ни моглá / найíласе / таї л'íглá / Йо / мойá нев’íстка такý слáб’іс'т' мáйі / ус'ó так / ік йістé сказáли / таї л'íглá / ікрáс тогдú / йік наїбíрше потребýйіц:е пóмич’*.

НИ ЙДЕ (НИ ПИШЛÁ, НИ ПÍДЕ) ЛЍШКА В РОТ (КАВÁЛОК ХЛÍБА В ГÓЛЛО) – хтось не може (не зможе) їсти: *Йек м’ін'í мóже питú лúшка ў рот / іґ д'íти с'в’íт'ут оч’éма? / наї бýде / шо ч’уж’í / алé шó йа рóбйу? / д'íл'усе тим / шо мáйу / кóждому шош уд'íл'уйу*.

НИ ЙДЕ ЖИТЄ́ КОМУ́С – комусь погано живеться: *Ни їде йімý жит'é с цеў жúнкоў / і робú / шо хоч’ / мóже / іґ би д'íти бýли / то бýло би л'íпше / áле хто йігó знáйі*? / *хто знáйі / ци так / ци úнак бýло би / Ни ґерентýйу / алé іґбú бýли д'íти / то по úнчому пишлó би жит'é / дрýґ’і гаткú л'íзли би ў гóлу*; *Ни їде йім жит'é / тáк’ік се налéжи*.

НИ ЙМИ ВÍРИ (РІЦÍ, ВОДÍ, ПСÓВИ, П’ЇНЮ́ЗІ ТА ІН.**) –** будь обережним, готовим до вияву різних природних явищ (катаклізмів) і агресивної поведінки людей чи тварин: *Івáн'ч’іку / абéс ни запливáў делéко / абéс ни буў задýже беспéшниї / каў тоб’í / ни їми в’íри вод'í / бо ци одúн попацúў ч’éрес свойý беспéшн'іс'т'? / уваж’éї; Та цéму ч’олов’íкови ни мош в’íрити / йік отóму псóви / тут ластúц:е / фалúт тебé / пїе за твойé здорóўйі / а потóму ад'í шо потрафйéйі вúтворити / ни їми в’íри такóму; Йóйойої / та хто ч’уў в’íрити псóви? / таї ш’і отакóму / та це ни ш’éн'і / шо хóч’і їгрáтисе / це такé / ік тéл'і / скáкне / і ти ўже на землú / ти цéго хоч’? / ци ч’ó ти з ним дражнúс:е? / кúл'ко тоб’í казáти / шо ни їми в’íри кут'ýз'і* / *А йімý се ўдайé зо мноў іґрáтисе*.

НИ КАЖЍ “ГОП”, ДÓКИ (ПÓКИ) НИ ПЕРЕШТРЍКНЕШ (НИ ПЕРЕСКÁКНЕШ) – не варто словесно оцінювати результат до завершення роботи: *Ч’ó ти фалúс:е тим / ч’огó нимá і ни знáти / ци бýде / ти поступú / а потóму меш роскáзувати / їкиї ти рузýмниї / ік ни перештрúк / ни кажú гоп / а с твóйі бéс'іди вихóди / шо ти ўже у Ч’ірниўц'áх; Ни кажú гоп / дóки ни перештрúк / сам йіс уздр'íў / йек то зле / ік хтос забувáйі цисé*.

НИ КАЖЍ “ГУШ”, ІКШÓ САМ (ЧЮ́ЇШ, ШО) НИ ДУШ – обіцяючи щось комусь, враховуй свої можливості, сили; не хвалися ще не зробленим: *Івá / тебé н'íхтó ни сúлуваў об’іц'éти / дрýгиї се запитáў / ци йіс гóден приїтú на тóлоку / а ти мих сказáти / шо ледвú / а йікшó прúйдеш / то двéч’іру / бо мус бýти на робóт'і / а ти твéрдо поўб’іц'éў / а сам ни пишóў / йéк так? / ни кажú гуш / ікшó сам ни душ / ти бес такóш буў сердúтиї / іґ би с тобóў так зробúли*; *Ни кажú гуш / ікшó ч’ýйіс:е / шо ни душ / ни фалúсе наперéт / тебé ни мут мéнче уваж’éти / ікшó ти скáжеш*

/ шо тоб’і́ ни ви́йде шош дру́гому зроби́ти / а йік ти поўб’иц'е́ў і ни зроби́ў / о: / тогди́ йе ч’о се́рдитисе / скажу́т / шо ти / нисли́ўниї ч’олов’і́к.

НИ КИ́ВАНИЙ – ніким не торканий; якого ніхто не торкався: *Ну / ни ки́ваниї / шо́ мо́же бу́ти ни ки́ване? / о: / ге́нде йе ґа́рч’ік молока́ / ўно фа́йно се ї́мило / зве́р'ха п’і́нка / йіго́ н'іхто́ ни поч’іна́ў / бо йа ба́б’і наси́пала / ўно ники́ване / а ў милни́ци йе веч’і́рне молоко́ / на не́му ўже ад'і́ їка смета́нка / але́ ўна тако́ш ники́вана / н'іхто́ її ни збера́ў / А земн'а́ мо́же бу́ти? / Та де: н'і / до Благов’і́ш’:ін'а ни во́л'но зе́мн'у к’іва́ти / а ўже пото́му мош / л'ўде цисе́ зна́йут / і земн'а́ / ти нагада́ла за н'у / і земн'а́ / а ш’:е нагада́ласе / шо ўч’е́ра смих звари́ла йі́сти / пишла́ шош роби́ти / ад'і́ / пересад'увала ў горо́д'і / верта́йусе / а йіда́ ники́вана / мої́ ду́же ква́пилисе / ї ни йі́ли / йек лиши́ла / так і найшла́ / голо́н':і пишли́ / ну та то мош за бога́то ч’іго́ говори́ти / с'і́но мо́же бу́ти ни ки́ване / та́к’ік у нас / вели́ке с'і́но ски́дали / але́ ўзим’і́ дава́ли коро́в’і тото́ / шо на по́дри / а цисе́ ни к’іва́ли / ни зна́йу / шо ш’:е сказа́ти / трава́ / їку ни коси́ли / ни ки́вана / на П’і́тривому ґруни́ йе така́ /то / Мару́с'ко / ї робо́та ники́вана мо́же бу́ти / ад'і́ / йік у ме́не за́рас / йа соб’і́ гово́р'у / набува́йусе с тобо́ў / а робо́та ни ки́вана / то ўс'о / шо нипоч’е́те / се ни поч’іна́ло / то йе ники́ване / вода́ ў пу́тни / ік по́ўна пу́т'н'а / вино́ ў бо́ц':і / йік ни поч’іна́ли її / цу́кор у карабу́с'ц'і / ад'і́ ге́н:е ґалка́ми / йа на́в’іт' ни роспеч’е́тувала / ч’о́боти д'е́дев’і / їк’і вин купи́ў / але́ ни ўбера́ў / ш’і ни к’іва́ў / ота́к / зра́зу за ўс'о нагада́ти ни мош / а ти ч’о́ се пита́йіш*?

НИ КІВА́Й (НИ КІВА́ЙТЕ), БО МЕ ВОНИ́ТИ (ТАЙ НИ МЕ ВОНЄ́ТИ) – *знев*., *евф*., не зачіпай (не зачіпайте) когось, бо будуть неприємності (тай уникнеш неприємностей): *Знаў йіс / шо Сла́ўко напа́сниї / шо з ним нима́ шо зач’іна́ти / а тепе́р Митри́ха при́йде л'і́сти ў о́ч’і / і шо́ йа скаў? / говори́ла тоб’і́ ни рас / ни к’іва́ї / таї ни ме вони́ти / а ти да́л'і стайе́ш на т':і сам’і́ гребл'і́; Йіле́ / ни їди до них / ни к’іва́ї / бо ме вони́ти / це́го хо́ч’іш?; Іґ бес ни к’іва́ў / то ї би ни вони́ло / а тепе́рки опч’е́с'т'уїсе вит то́го / дока́зуї / шо йіс ни ви́нен / шо то на́пас'т'; Каза́ла / ни к’іва́ї / а ти кину́ў / таї вони́т*; *Знаў йіс / с ким догово́р'уватисе / та цес тоб’і́ тако́йі голови́ заве́рне / шо ш’і ли́шес:е ви́н:им / ш’і йіму́ меш допла́т'увати / а ни́ вин тоб’і́ / за т:о / шо йіс до́бре зроби́ў / ш’і зве́р'ха заплати́ш / ота́к / л'ўде до́бре за них спрахтикува́ли / ни к’іва́ї / таї ни ме вон'е́ти / ти мих шваґра́ у спи́ўку ўз'е́ти / а наї шо́ў пусте́ч’і / годинова́ту хол'е́ру*; *Забу́ла йіс / шо́ не́н'а каза́ла? / Ни к’іва́ї / таї ни ме вон'е́ти / а ти / ви́жу / хот'і́ла спрахтикува́ти / ци то пра́ўда / ну таї шо? / йе́к тоб’і́ па́хне*?

НИКОЛА́Я – *церк*., свято Миколая Чудотворця, яке відзначають 19 грудня; улюблене свято дітвори, яка вранці під подушкою знаходить подарунок від цього святого: *Мамо́ / йе́к ви гада́йіте / принесе́ м’ін'і́ шош Никола́ї ци н'і? / Йа ви́тки зна́йу / меш ви́д'іти / йік ч’е́мна бу́ла / слу́хала / то принесе́ / а йік ни ду́же / то ї ри́зоч’ку пит по́душку мо́же покла́сти*.

НИКО́ЛИНІ О́ПСІВКИ – *церк*., перенесення мощей Св. Миколая Чудотворця: *Сего́н:е два́ц:ит' дру́ге ма́йа / с'в’е́то назива́йіц:е Нико́лин'і о́пс'іўки / це л'і́тниї Никола́ї / того́ н'іч’о́ смих ни роби́ла / припоч’іва́йу / ад'і́ л'ігла́ таї лежу́ / надвор'і́ дош’ реп’і́жи / мо́цниї моце́н:иї уде́риў / того́ клони́ло на сон / а тепе́рки ўста́ла / таї ди́ўйусе / шо мокро́ / нал'о́пало ти́л'ко боло́та / шо ни зна́йу / коли́ просо́хне / за́ўтра гл'а́ба бу́де ў горо́т се показа́ти; Ви́дите / шо де́хто ни ка́же Нико́лин'і о́пс'іўки / а Нико́лин'і о́пс'уки / того́ йа до́ўго ни розум’і́ла / шо ц:е таке́ / а ш’:е каўт / шо це л'і́тного Никола́йа / а ч’о л'і́тного / бо л'і́то ўже се зач’е́ло / ўно се зач’іна́йі / ік зацвите́ мали́на / а мали́на ўже зацви́ла / отого́ / до це́го дн'а ус'о́ ў горо́д'і ма́йі бу́ти поса́жено і пос'і́йіно / А йа зна́йу / шо до Зеле́них с'в’ет / сего́року Зеле́на нед'і́л'а два́ц':іт' се́мого ма́йа / а два́ц':іт' ше́стого / субо́та / то каўт / ік у субо́ту шош посади́ти / то ўно страшно́ фа́їно росте́ / ба́ба огир'ки́ с'і́йіла / це пи́з'н'і огир'ки́ / і ни бу́ло так / аби́ ўни ни зароди́ли / це йе ду́же до́бриї ден' / ус'о́ прийма́йіц:е*.

НИ КОПА́Й (НИ РИЙ) ДРУ́ГОМУ (КОМУ́С) **Є́МУ, БО САМ У НЮ (ТУДА́) ВПА́ДЕШ –** вчинене комусь зло повернеться проти тебе; злі наміри мають здатність, матеріалізуючись, повертатися проти суб’єкта: *Ад'і́ йеґ Бох дайе́ / т:о / шо зло́го р'іхту́йіш дру́гому / сам попаци́ш / ни копа́ї кому́с йе́му / бо сам у н'у ўпа́деш / і ни спамн'іта́йіс:е / йек тебе́ на́йде б’ідá*.

НИ ЛИШЕ́Й НА ЗА́ВТРА ТОТО́ (ТТО), ШО ГО́ДЕН (ЇС) ЗРОБИ́ТИ СЕГО́ННЕ – вчасно, не відкладаючи, виконуй роботу: *Змок м’ії полиже́ц / бо смих се л'інува́ла ўч’е́ра скла́сти йіго́ ў копи́цу / ду́мала / то ве́ремн'і / н'іч’о́ йіму́ се ни ста́не / а то ад'і́ шо / дес по ўпи́ўноч’і пишо́ў дош’ / таї тепе́рки бу́ду дурну́ робо́ту роби́ти / зноў шуши́ти / а то іґ би бу́ла голова́ поду́мала / шо ни лиш’е́ї на за́ўтра тото́ / шо го́н:а йіс зроби́ти сего́н:е / то це́го би ни бу́ло / І:ї / та ви ўч’е́ра леж’е́ли / слаб’і́ бу́ли / іки́ї поли́х? / А то тре́ба бу́ло ни шкудува́ти себе́ / а пити́ ї зроби́ти / оц:е́ йа зна́йу / лиш уста́ти ї пити́*.

НИ МІ́СЦЕ КОМУ́С **(ЦЕ́МУ, ТАКО́МУ)** ДЕС – хтось не повинен бути де-небудь; щось не повинно відбутися: *Ми́трику / тоб’і́ ни м’і́сце ў тиї кумпа́н'іїі / то ла́йа / трима́їсе вид них пода́л'і; Ви́дите / шо ў ха́т'і б’ідá / а ви зач’іна́йіте пус'т'і́ бе́с'іди / ту́тки ни м’і́сце це́му*.

НИМÁ – немає: *Дóма н'ікóго нимá / ш’і дóс'в’іта ўс'і пишлú дгóр'і*; *То / Парá / ікáс кривá бéс'іда се зач’éла / іў мéне на н'у нимá ч’ісý / А хто зач’éў кривул'éти? / Ни знáйу / хто / алé каў вам / лиш’íм цисý бéс'іду / таї бýдемо соб’í дóбр'і / бо ўна кудáс ни тудá ведé*.

НИМÁ – ОДНÓ (ОННÓ) ДÓБРЕ, А Є − (ТО) ДРÝГЕ ДÓБРЕ – у всьому можна знайти позитив: і в наявності, і в відсутності чогось: *Шобú шош дóброго зварúти / спеч’í / трéба дóброго дóкладу / ну а йік йігó нимá / однó дóбре / вар'ý шош прос'т'íш:е ĭ мáйу мéнче зáходу / а йік йе / о: / дрýге дóбре / р'іхтýйу шош вúборне / ни такé / йік урáс / отáк опхóд'усе с цим усúм / і тогó м’ін'í ўраз дóбре*.

НИМÁ (ВЖЕ) НА СВÍТІ – мертвий: *Йо:ĭ / та то рокú проїшлú / богат'óх верстакúў ужé нимá на с'в’íт'і / ў цéму закýтку н'ікóго нимá*.

НИМÁ (НИ БÝЛО) ШО В ПРИ́ГОРШІ ВЗЄ́ТИ – 1) дуже мало: *Аг’í / йéк це? / нимá шо ў прúгорш’і ўз'éти / навес'н'í бúрше посадúла / ік тепéрки зибрáла*; 2) *перен.*, дріб’язкове, не варте уваги: *Велúка свáрка зач’éласе з такóго пустóго / шо нимá / ни бýло шо ў прúгорш’і ўз'éти*.

НИМÁ (НИ БÝЛО) ШО В РОТ (НА ЗУП) УЗЄ́ТИ (ПОКЛÁСТИ) – нічого їсти: *Мамó / ви поклáли на тер'íл' тúл'ко / йік малúĭ дитúн'і / та тýтеч’ки нимá / шо ў рот уз'éти / нáв’іт' на пиў рáзу; Йé шош у рот уз'éти / ци нимá? / бо йа квáпйусе; Порожн'íс'ко / нимá шо ў рот уз'éти / х’ібá барабýл' напóрпати / таї нач’éс зваримó / бо шо úнче? / це наїскóрше бýде.*

НИМÁ (НИ БÝЛО), ДЕ ІГЛÝ (ЙГЛÝ) ВПУСТИ́ТИ – тісно, багатолюдно: *Йо:ĭ / та тáмки бýло тúл'ко л'удúĭ / шо ни бýло би де іглý ўпустúти / страшнó богáто / ми з:áду стойéли / бо ни моглú блúш:е.*

НИМÁ (НИ БÝЛО, НИ БÝДЕ) БОХ ЗНÁЇ ЧЬОГÓ (ЧІГÓ) – про наявність чогось, але без реалізації високих очікувань стосовно його якості, різноманітності та ін.: *Ци йіс ос'в’ітúла з'íл'і? / Йо / бýла сегóн:е ў цéр'кв’і / таї ос'в’ітúла ч’іч’кú / ў мéне нимá Бох знáйі ч’огó / áле йе ч’орнобрúўц'і / ростýт нев’істкú / сегóн:е Маков’íйа / таї годúц:е с'в’ітúти бýкит / йа мáла мáкиўку / до нéйі додáла ч’іч’óк / таї пишлá / ад'í л'удúĭ бýло богáто / бúрше / йік урáс; Вес'іл'é йік вес'іл'é / ни бýло Бох знáйі ч’ігó; Бýла ў копаратúв’і / бо казáли / шо тудá привéзли фáїн'і терел'í / áле йа пообзерáла тотó і скаў / шо тáмки нимá Бох знáйі ч’огó / ў мéне крáш’:і / тогó ни купувáла / а тоб’í йік трéба / то подивúсе / м’ін'í се здайé / шо мискú нипогáн'і / на мискú се подивú / унú вартýйут цéго*.

НИМÁ (НИ БÝЛО, НИ БÝДЕ) ВИДБÓЮ – про багатьох, хто хоче (хотітиме чи хотів) домогтися чогось: *Йік вúросте ваш’а дон'кá / то ни бýде видбóйу вит хлóпц'іў / то ўже вúтко / шó фáїна / а шó / розýмна; Каў*

тоб’і́ / шо ни бу́ло видбо́йу / ко́ждиї / хто там буў / хот'і́ў поку́ш’іти на́шого ба́нужу ї бри́нӡи / ўни ш’і тако́го н'іко́ли ни йі́ли.

НИМА́ (НИ БУ́ЛО, НИ БУ́ДЕ) КОЛИ́ ДИХНУ́ТИ КОМУ́С – хтось є (був чи буде) дуже зайнятий: *Весну́йімо / тепе́реч’ки нима́ коли́ дихну́ти / звари́ли шо звари́ли / ўку́талисе / таї до робо́ти / бо горо́т ни ме ч’іка́ти; Ви се пита́йіте / ци ми набу́лисе? / йе́к свойі́ мо́жут набу́тисе на вес'іл'у́? / то ни бу́ло коли́ дихну́ти / проси́ли Бо́га / шо́би ўс'о́го ста́ло і ўс'о ми́ром се с'к’ін'ч’е́ло / бо та́мки бу́ли так’і́ / шо л'у́бйут ви́пити / а тогди́ кл'у́ч’ки шука́йут / але́ / д'е́кувати Бо́гу / ус'о́ до́бре.*

НИМА́ (НИ БУ́ЛО, НИ БУ́ДЕ) ТО́ЛКУ С КО́ГОС (ЧЬО́ГОС) – немає (не було, не буде) користі з когось (чогось); хтось не оправдує (не оправдає, не оправдав) покладених на нього надій: *С цих фасу́л' то́лку ни бу́де / то ўже ви́тко; Йе́к ви гада́йіте / цес ба́т'ар даст соб’і́ ра́ду ў жит'у́? / Даст і то ду́же до́бре / згада́йіте мойе́ сло́во / з не́го бу́де толк / вели́ким ч’олов’і́ком ста́не / йа по не́му ви́жу / ота́к подиви́ўсе / і ш’:е́ре вам ка́ў / бу́де толк / і то до́ста вели́киї / мете́ ви́д'іти*.

НИМА́ (НИ МА́ТИ) ВИ́ТКИ – не мати коштів; бути неспроможним їх дістати: *Ори́с'ко / ми ї так с'т'іга́їмосе / сама́ ви́диш / шо нима́ ви́тки / іґ даст Бох / уро́ди сат / тогди́ ўс'е́ке тоб’і ку́пимо / пойі́демо ў Ч’ірниўц'і́ і сама́ соб’і́ пла́ш’:ік ви́береш / ікі́ї схо́ч’іш*.

НИМА́ (НИ МА́ТИ) СПА́СУ ВИТ КО́ГОС (ЧЬО́ГОС) – відсутні засоби, які зарадили б вияву чого-небудь; постійно відчувати дошкульні дії, вплив когось (чогось): *Сус'і́т покла́ў ву́лийі пит сам’і́с'ін'ким на́шим парканом́ / і тепе́рки нам гл'а́ба надви́р ви́йти / н'і нам / н'і д'і́тем / вид бдӂ’о́лиї нима́ спа́су / ўже дру́гиї ден' ад'і́ ї́ка запу́хла хо́жу / і шо зроби́ти? / хот' т'іка́ї вит ха́ти / а вин ка́е / шо на сво́му покла́ў*; *Нима́ спа́су вит тих жу́киў / збера́йімо / а то зно́ў се пло́дит; Коро́ва ни пасе́ / заби́ласе ў корч’і́ / нима́ спа́су вид о́водиў / мо́же / пе́ред' дош’:е́м?*

НИМА́ (ТАКО́ГО) ЗЛА (ЗЛО́ГО), АБИ́ (ШО́БИ́) НА ДО́БРЕ НИ ВИ́ЙШЛО – все, що відбувається – на краще; навіть у негативному можна знайти позитив: *Д'е́д'а до́бре ка́же / нима́ тако́го зло́го / шо́би на до́бре ни ви́йшло / т:о / О́л'ко / шо йіс ни пишла́ за Ко́ц'а / уно́ зле? / н'і / ти ви́диш сама́ / шо́ т:о за ч’олов’і́к / так би лупа́сиў тебе́ / йік тепе́рки Паз'у́н'ку / Нене́ / це ни го́ден зна́ти / мо́же / ўни того́ так жийу́т / шо вин ни л'уби́ў йійі́ / ни хот'і́ў бра́ти / а́ле послу́хаў ро́дич’іў / зроби́ў йім во́л'у / таї ма́йі / Ви́жу / шо ти зноў за свойе́ / ви́кин' / д'і́ўко / пусте́ з голови́*; *Ан:и́ч’ко / ни жур'і́ц:е / нима́ тако́го зла / шо́би на до́бре ни ви́йшло / мо́же / ї до́бре / шо*

вес'іл'é розбúлосе / бо хто знáйі / шо моглó бýти / і ци би склáлосе ў них жит'é? / *Та шó ўже тепéр за ц:е говорúти*?

НИМÁ БІДЍ – те саме, що НИ БІДÁ: *Нимá б’ідú / ни пойі́деш зáўтра / пойі́деш позáўтр'у / а хто сказáў / шо ти мáйіш зáўтра бýти ў м’і́с'т'і? / дé ц:е напúсано? / ге?; Нимá б’ідú / наї се вúўч’ійі / а потóму ме вид:авáтисе / а т':і / шо н'ігдé се ни ўч’éйут / шкóлу с'к’ін'ч’éли / таї сид'ýт дóма / йім нимá шо робúти / тогó за вид:áван'і дýмайут / Йо / бо за шо úнче? / лиш за ц:е / це ў них пéрше*.

НИМÁ ВЍДДИХУ – про неможливість відпочити, відійти від чого-небудь: *Йік у хáт'і малá дитúна / то вúд:иху нимá / і ўдéн' / і ўноч’é на слýжб’і; Л'ýдем у сел'і́ нимá колú припоч’івáти / вúд:иху нимá / вакáц'ійі н'іхтó ни дайé / ход' би рас на рик дáли / а то нимá*.

НИМÁ ВЍХОДУ – безнадійне становище: *Нимá вúходу / мус умерáти / цисý слáб’іс'т' ш’і н'іхтó ни зборóў / ци богáч’ / ци б’і́н:иї / унá дóбре вимýч’уйі / а тогдú клúч’і тотý пáн'у / шо с косóў / і кáже / оцéс ужé готóвиї ітú ў делéку дорóгу / йа йімý помоглá се зибрáти*.

НИМÁ ДИВОТЍ – нема з чого дивуватися; не дивно: *Йілé / а то нимá дивотú / ч’о вин ни схот'і́ў стáршу брáти / середýш’:а набогáто крáш’:а / йімý рáйіли однó / а хлопч’і́ш’і засвáтаў т:о / шо йімý се ўдавáло / і дóбре зробúў*; *А то нимá дивотú / шо л'ýде йі́дут у с'в’ітú / іґ бих бýла молóч’:а / то ї йа бих пойі́хала шош заробúти* / *а зáрас / кудá*?

НИМÁ ДÓБРОГО БÝКА (ПРÝТА) НА КÓГОС – мовець оцінює чиюсь поведінку як різко негативну: *То / Йілé / нимá дóброго бýка на них / бо / іґ би даў пáру гор'éч’іх на однó м’і́сце / то ї пор'éдок би буў / і йідá би бýла звáрена / а так н'іхтó н'іч’éм ни питáйі; Д'і́ти гет роспустúлисе / стáршим зач’éли видгáўкувати / Бóже боронú / шош йім сказáти / Йа так скаў / нимá на них дóбройі рукú і дóброго бýка / А м’ін'і́ се здайé / шо бук ни помóже / тáмки дóбриї прúм’ір маў би бýти / іў бéс'ід'і мúжи хатнúми / і у ўсéму / оц:é / там прúм’іру нимá*.

НИМÁ ДУРНЍХ (ДУРНІ ПИШЛЍ ЛІС БІЛЍТИ) – хтось розумніший, ніж комусь здається: *Нимá дурнúх / йа ни м’ін'éйусе; Нимá дурнúх / йа пúду по хл'іп / а ви копáйте*; *Никóл'ц'о хóч’і спúўки / тепéреч’ки / колú ўс'о готóве / а ч’о ти пéрет' цим ни приставáў / йік йа просúў? / тепéр нимá / Никóл'ч’іку / дурнúх / дурн'і́ пишлú / л'іс б’ілúти ў Гребенú*.

НИМÁ ЄК – неможливо: *Ц:е нимá йеґ зробúти / трéба м’ін'éти двéрц'і*; *Нимá йек пойі́хати до Марýс'і / бо кýтан'і / Та ч’о / ік се нам’і́рили / то йа за вас се ўкýтайу / ус'ó / шо тре: / мóжу на два дни вас пустúти / ў мéне дóма йе комý бýти / так шо с'м’і́ло йі́т'те; Зáрас такúї ч’ес / шо*

нимá йек се росхолóд'увати; Настý / йа прóс'у / посúт' ш'і зо мноў / а ти ўрас кáжеш / шо нимá йек / ну ік нимá / то нимá / алé бес потóму ни банувáла / бо схóч'іш посúд'іти / а то ни бýде с ким.

НИМÁ ЖИТЯ́ КОМУ́С – комусь дуже, нестерпно важко: *З ним нимá ĭ ни моглó бýти жит'á / бо ўсим гор'íўка к'ірýйі / ўна ч'олов'íка звóди; Квóлис:е / шо нимá жит'á / а хто тоб'í виберáў? / та йіс умерáла за ним / і шо? / ўже л'убú нимá? / дес се д'íла? / ми с тáтом нáв'іт' слýхати цéго ни хóч'імо / жúйте / і робú так / шобú бýло дóбре*; *То нимá жит'á / ĭ нимá шо над'івáтисе / шо бýде л'íпше / вин страшнó пйе*.

НИМÁ КОЛÚ (В ГÓЛУ) СЕ ПОЧЮ́ХАТИ (КЛÍПНУТИ, СЕ ВБЕРНУ́ТИ, ФÍВКНУТИ) – зовсім немає часу: *Ік пологú / то нимá колú ў гóлу се поч'ýхати / тогдú ўс'ім гор'іч'é; Ў сел'í т'ішкá робóта / то так прихóди / шо дéколи нимá колú се ўбернýти / се подивúти ў дрýгиĭ бик; Йік кúдали с'íно / то ни бýло колú се поч'ýхати / сух'í стéбла пáдайут на плéч'і / на грýди / набивáйуц:е за кóўн'ір / а ти квáпиш / бо мóже дош' бýти* / *Та так / бо úнак н'ійéк ни вихóди* / *то гор'éч'ій ч'ес*.

НИМÁ КОЛÚ ГÓЛУ ПИДОЙМÚТИ – дуже зайнятий: *Ў сел'í нимá колú гóлу пидоімúти / йік стайéш рáно до робóти / так до самóйі нóч'і*.

НИМÁ ЛИЦЯ́ НА КÓМУС – хтось дуже блідий (через хворобу, хвилювання, велику втому): *Нóц'а так се згрúзла / шо на ниĭ лиц'á нимá / гаш ікáс обм'інéна стáла; Б'ідá н'ікóго ни скрáс'уйі і ни йілúт / на нéму нимá лиц'á / бо пиў зимú леж'éў у шпитал'áх / то ĭ так дóбре / шо повóли видр'áпуйіц:е / нáв'іт' шош жертувáти зач'інáйі*.

НИМÁ НА ШО (НА КÓГО) ДИВÚТИСЕ (СЕ ПОДИВÚТИ) – щось (хтось) не варте (не вартий) уваги: *Ходúла базарéм / áле сегóн:е тáмеч'ки ни бýло на шо дивúтисе; Хóч'у ч'еревúки до хóду / а то нимá на шо дивúтисе / одн'í на кóрках / такúх / шо гóлу мош уломúти / іґбú тотó ўбраў / а дрýг'і гет бáпск'і / так'í / ік ми вúд'іли у старóйі Митрúхи / Унá ш'і пидйізáла йіх мотýз'ім / шобú ни спадáли* / *Йо / іґ би так се зибрáла / то бýла бих гúр'ішна Митрúха; Йа л'ýбйу / іґ жúнка мóцна / а тýтки нимá на кóго се подивúти / То / вýйку / йек комý / ни ўс'ім он:ó се ўдайé / м'ін'í / прим'íром / унá се ўдáла / йа бих такóш такý засвáтаў / алé м'ін'í до жен'áч'ки ш'і делéко / Ч'ес / Вáс'ку / бóрзо минáйі / алé се квáпити ни тре*; *Ни ішлú / бо тáмеч'ки нимá на шо се дивúти; Кудá квáпитисе? / там і так нимá на шо дивúтисе / то пустé к'íно; Уз'éў такé / шо нимá на шо подивúтисе / Зато робúтна / А шо? / жúнка на т:о / абú лишéн' гаратáти? / Ни острúсе так / бо йа подýмайу / шо тоб'í шош се росхóди.*

НИМА́ ПОТРЕ́БИ (КРА́ЙНОЇ ПОТРЕ́БИ; КРА́ЙНОГО; КРА́ЙНОЇ БІДИ́) (НИМА́ ТАКО́ГО, ШОБИ́ КРА́ЙНЕ) – відсутня необхідність виконувати якусь дію: *Нима́ потре́би ч'ал'а́пати но́ч'ами / ба́б'і ўже ле́кше / йіґ би кра́їне / то йа бих сказа́ла / нима́ кра́їного; Та кра́їнойі б'іди́ нима́ / шоби́ продава́ти тото́ / шо ў скри́ни / наї стойі́т / ўно йі́сти ни про́си / хто би ц:е роби́ў?*

НИМА́ ПРА́ВДИ В НОГА́Х (ПРА́ВДИ НИМА́ В НОГА́Х; У НОГА́Х НИМА́ ПРА́ВДИ) – висл. викор. як частина мовленнєвого жанру запрошення (прохання сісти, сідати): *Іва́нку / бра́ч':іку / ану́ с'іда́їте / ў нога́х нима́ пра́ўди / ми так р'і́тко се ви́димо / ану́ с'іда́їте / наї добро́ ў ха́т'і с'іда́йі / але́ ни на ла́вицу / а тики́ за стиў / йа хо́ч'у вас приїми́ти / ік дорого́го го́с'т'а / д'ікова́т' / шо на ч'іси́нку поверну́ли.*

НИМА́ ПРИ́СТУПУ – про неможливість з певних причин піти кудись, досягти чогось, реалізувати щось: *Та йе́к вин пи́де / ік туда́ нима́ при́ступу / х'іба́ би Васил'а́ Ан:и́цинoго просúў; Та́мки замкне́но / нима́ при́ступу / та ни бу́деш / Бо́же борони́ / две́р'і ломи́ти / доч'іка́йімосе / коли́ хтос при́їде / ўни / в'ід'і́ / ў Ко́сиў пойі́хали / і ско́ро ма́ли би бу́ти.*

НИМА́ РА́ДИ НА ТО (ТТО; НА ЦЕ, ЦЦЕ) – неможливо зарадити чому-небудь: *Ти ка́жеш одно́ / а ўни ро́бйі по сво́му / і на т:о нима́ ра́ди*; *Нима́ ра́ди на ц:е / і роби́ / шо хоч' / та бу́ла бих ра́да / іґ би ту́тки мих зароби́ти / шоби́ ни йі́хати ў с'в'іти́ / де́ ни ра́да / а рас це́го нима́ / то того́ так вихо́ди / шо д'і́ти р'і́тко се ви́д'ут з ро́дич'ами.*

НИМА́ РІДУ́ В ЧЬО́МУС – нема порядку, ладу: *Ў то́му ґаздиўств'і́ нима́ р'іду́ / а ви́тки вин бу́де?; Ў ха́т'і нима́ р'іду́ / бо ко́жен у свойу́ / де́ тої пор'е́док о́змец:е / ви́тки?; Ў ба́би з Йіле́ноў н'іко́ли р'іду́ ни бу́ло / нима́ / таї / в'ід'і́ / ни бу́де*; *Нима́ р'іду́ у це́му ўсе́му / ум:и́ў у ми́с'ц'і ру́ки / а пото́му ў тиї вод'і́ поло́ч'і го́рш'і / мої / та ду́маї голово́ў.*

НИМА́ С КИМ ЖИ́ТИ – про чиюсь (можливо, і не об'єктивну) негативну оцінку одного з подружжя: *То пуста́ жи́нка / там нима́ с ким жи́ти / А вин шо́ / л'і́пшиї? / та за до́брим ч'олов'і́ком і жи́нка бу́ла би и́н'ч'а / і вел:а́ би себе́ іна́кше / то два ч'о́боти па́ра.*

НИМА́ СТРАХУ́ – нічого страшного: *Нима́ страху́ / то лиш покропи́ло / ї переїшло́ / дош':у́ ни бу́де / до ве́ч'іра ўс'о се ски́дайі*; *Бабо́ / нима́ страху́ / ік оди́н рас пропу́с'т'у шко́лу / то шо се ста́не*?

НИМА́ ТАЙ НИ БУ́ДЕ – про те, що, на думку мовця, є неможливим, нереальним: *Ви / Йіла́ / забога́то хо́ч'іте / а це́го нима́ ї н'ко́ли ни бу́де / бо ко́ждиї т'е́гне на се́бе / хо́ч'і / аби́ йіму́ мн'е́ко бу́ло.*

НИМА́ ТАКО́ГО МАЛО́ГО, ШОБИ́ (ВНО) НИ МОГЛО́ ВИ́ЙТИ (ЗВЕСТИ́СЕ, СЕ ЗВЕСТИ́) НА ВЕЛИ́КЕ (НА БИ́РШЕ) – те саме, що ВЕЛИ́КЕ ЗАЧІНА́ЇЦЦЕ З МАЛО́ГО: *Ан:и́ / це ви сам'і́ м'ін'і́ каза́ли / шо нима́ тако́го мало́го / шоби́ ўно ни могло́ ви́йти на вели́ке / і то так йе / де́коли з оти́ц'кого / з он:о́го сло́ва / зач'іна́йуц:е вели́к'і гн'іви́ / Та бо так / ус'о́ / і до́бре / ї пога́не зач'іна́йіц:е с слиў / де́коли с пиў сло́ва / бо вин ш'і ни договори́ў / хот'і́ў шош сказа́ти / але́ схамену́ўсе / прикуси́ў йізи́к / зака́шлаўсе / таї н'іби того́ ни сказа́ў тото́ / шо хот'і́ў / а дру́гий т:о ви́штудеруваў / намота́ў / напр'є́ў соб'і́ ў голов'і́ / таї ужє́ би́рше н'іч'о́ ни тре: / бе́с'іда се с'к'ін'ч'е́ла / але́ ўс'о звел:о́се на вели́ке.*

НИМА́ ТАКО́ГО, АБИ́ (ШОБИ́) ВСЬО ЗНА́ТИ (НА ВСЕ́МУ СЕ РОЗУМІ́ТИ; БУ́ТИ ВИД УСЕ́ГО) – знання про світ безмежні, а досвід окремої людини обмежений: *То / Ми́трику / нима́ тако́го / шоби́ ўс'о зна́ти / ти се ўч'е́йіш на одно́ / мо́же / пото́му ш':е шош схо́ч'іш / але́ ўрас бу́де так / шо ў ч'о́мус и́нчому хтос ме л'і́пше вит те́бе се розум'і́ти / і це ни йе б'іда́ / важне́ т:о / шобе́с стаў фа́їним до́хторем ї до́бре розум'і́ўсе на то́му / шо меш л'іч'е́ти / оц:е́ голоўне́ / оц:е́ наї́варт'і́ше.*

НИМА́ ЧЬО КВА́ПИТИСЕ (БІ́ЧІ, СЕ РОЗГОНЄ́ТИ), БО ТО (ЦЕ) НИ ДО ШЛЮ́БУ (СЛЮ́БУ) – висл. наголошує: пріоритетом у щоденному житті повинні бути розміреність, спокій, виваженість, а не поспіх: *Та́же це ни до шл'у́бу / шо мус то́ч'но бу́ти / прийі́демо на па́ру м'іну́т п'ізн'і́ш:е / то ш'і ко́ло це́р'кви де́коли ч'іка́йут / а ни т:о / шо тут; Нима́ ч'о б'і́ч'і / то ни до с'л'у́бу / ни на ко́л'ійу / кри́шку ста́немо / бо шош заду́ха ї́мила / таї пи́демо / то лише́н' дес'е́та / ш'і ку́па ч'ісу́.*

НИМА́ ШО – не варто, не можна: *Нима́ шо гр'іши́ти / Сла́ва Бо́гу / йе хл'іп і до хл'і́ба; Нима́ шо ска́ржитисе / хто ро́би / кру́тиц:е / тої ма́йі коп'і́ку / і ки́л'ко йе таки́х / шо хати́ за цеї́ ч'ес ви́т'ігли.*

НИМА́ ШО В РОТ УЗЄ́ТИ (НА ЗУП ПОКЛА́СТИ) – нічого їсти: *Д'і́ти / сара́к'і / ни ма́ли шо ў рот уз'е́ти / то йа бо́рзо звари́ла куле́шу / ўсма́жила па́ру йец / таї тогди́ йім ста́ло весел'і́ш:е.*

НИМА́ ШО КАЗА́ТИ – викор. у мовл. жанрах похвали, позитивної оцінки чогось, а також тоді, коли мовець утримується від коментарів негативного характеру: *Нима́ шо каза́ти? / шо́ на ц:е ска́жеш? / уна́ гра́йі сво́йім во́зом / таї наї́ігра́йі / уздримо́ / куда́ йійі́ тото́ заведе́?; То ду́же роби́тна жи́нка / нима́ шо каза́ти / гр'іх би буў; Нима́ шо каза́ти / хати́ так'і́ / шо пе́рш'а кл'а́са / ўс'о ви́к'ін'ч'іли; Нима́ шо каза́ти / бо шо скаў? / ко́ждий жийе́ / йек ум'і́йі; Нима́ шо каза́ти / хлопч'і́ш'і т:о / шо тре́ба;*

Нима́ шо каза́ти / їка ўна ни йе / а́ле за д'іти́ї дба́йі; Нима́ шо каза́ти / гр'іх би буў / ўни страшно́ за ма́моў.

НИ МА́ТИ (НИМА́) БО́ГА В ДУШИ́ (В СЕ́РЦИ, В СО́БІ, ВСЕРЕДИ́НІ) – бути черствим, немилосердним: *Шо́ тут сказа́ти? / ік ч'олов'і́к ма́йі Бо́га ў души́ / ік вин жийе́ з Бо́гом / то вин ни ме так опходи́тисе с слабо́ў жі́нкоў / це ко́ждиї так ска́же / а йік ни ма́йі / то то ўже і́нче; Йе так'і́ нав'і́говат'і / шо ни ду́майут / шо ро́бйут / і ни бойу́ц:е / шо прийде ч'ес се росплат'увати за ўс'о / И:ї / ік нима́ Бо́га в се́рци / то вин ни пошкуду́йі н'і сироту́ / н'і ри́н:у ма́му / ма́ло таки́х йе*?

НИ МА́ТИ (НИМА́) ЖИТЯ́ – погано жити (з кимось): *Насту́ / то нима́ жит'а́ / йік ти ў таки́х б'іга́х / ік нима́ коли́ дихну́ти / х'іба́ це жит'е́?; Мару́с'а з ним ни ма́ла жит'а́ / ура́с ру́ку на н'у пидоїма́ў*; *Га́н'ко / ік ви́диш / шо нима́ жит'а́ / то ч'о се му́ч'іти? / тебе́ д'і́ти ни опс'і́ли / шобе́с бойе́ласе за них / ти молода́ / ш'і на́їдеш соб'і́ па́ру / лиш он:о́ ра́д'у / ни ква́псе / ви́пробуї / шо мош / і гаш тогди́ р'іш'е́їсе на таке́ / ш':е рас / або ї два / і три / поговори́ з ним / і мо́же так се ста́ти / шо ўс'о напра́виц:е / то ш'і ўс'о го́н:о бу́ти до́бре*.

НИ МА́ТИ (НИМА́), ДЕ ГО́ЛУ ПРИСЛОНИ́ТИ – не мати пристановища, місця, де можна б відпочити: *Бу́ло ду́же гли́тно / дес упи́ўноч'і мене́ так змори́ло / шо о́ч'і сам'і́ зач'е́ли се злипа́ти / а́ле ни бу́ло де го́лу прислони́ти / і шо́ роби́ти? / пишла́ смих у за́дну хач':е́ну / а́ле д:е? / ви́т:и ўс'о повиноси́ли / а на стола́х зр'іхто́ване йі́сти / соло́тке хтос зач'е́ў кришйти / на́в'іт' табо́рика ни наїшла́ / ота́к доч'е́кувала до по́ўниц'і / і шо / ви́жу / шо так'і́ набу́тки ўже ни дл'а ме́не / Кали́ / ба́б'і до́ма тре: сид'і́ти / нима́ ч'о пха́тисе ми́жи л'у́де / ота́к йа скаў*.

НИ МА́ТИ ВІ́РИ (НИМА́ ВІ́РИ) НА КО́ГОС (НА ШОШ) **–** не вірити; не довіряти комусь (чомусь); вважати когось ненадійним: *Ни ма́йу в'і́ри на не́го / так / йік на то́го пса / ту́тки до́бриї / а тут ви́скалиц:е таї мо́же ўкуси́ти; На Штефана́ нима́ в'і́ри / ти го́ден ґеренту́ва́ти / шо вин ус'о́ зро́би / та́к'ік тре́ба*?; *Наї бу́де / шо то мойа́ ри́н:а сестра́ / а́ле на не́йі йа в'і́ри ни ма́йу; Ти сего́н:е го́ден ма́ти в'і́ру на ко́гос / ґеренту́ва́ти / шо вин зро́би тото́ / шо ўб'іц'е́ў? / ко́ждиї тоб'і́ ска́же / шо н'і*; *Ік Лесиха ота́к м'ін'і́ витпов'і́ла / то ў ме́не ўже нима́ в'і́ри на т:о / шо ўна об'іц'е́йі; На Ко́ц'а нима́ в'і́ри / де́ вин го́ден за дрива́ се договори́ти? / то сами́м тре́: ру́хатисе / і ч'ембо́рше*; *Ік л'удина́ пйе / то на н'у нима́ в'і́ри; О́л'ко / на р'іку́ нима́ в'і́ри / ни їди ў гл'ібо́ке; То ма́рот / на не́го нима́ в'і́ри / ту́тки загр'і́ў / а та́мки ш'у́пнуў / моро́зом обв'і́йіў; На це́го ч'олов'і́ка / та́к'ік на пса / нима́ в'і́ри / ласти́ц:е / ли́же р'уки / маха́йі фосто́м / а пото́му рас / і*

ўкусíў / і то так / шо рáди нимá; *Нóц'ко / ўберí фýстку ĭ спинḊзáрик / ни маĭ в'ı́ри на мáрот / бо до вéч'іра такé мóже се з'в'ı́йіти / шо ў горп ни меш моч'ı́ вúйти / х'ібá бес когóс наĭмúла / шобú тебé пит:рýт'уваў з:áду; Йа ни мáйу в'ı́ри на ц:у жúнку / ікáс уна́ м'ін'ı́ т'ішкá ў бéс'ід'і / наĭ би лéда перекúнуласе з неў слóвом / і м'ін'ı́ зрáзу зач'інáйі отýтеч'ки шош тиснýти / хóч'іц:е оптр'іхнýтисе ĭ бóрзо питú / тикú поб'ı́ч'і / це м'ін'ı́ так / а ти дивúсе / гаĭ дóбре / шо йіс се допитáла тотó / шо тебé інтересýйі / меш лéкше спáти / гаĭ добрáнич'*.

НИ МÁТИ ДОХÓДУ – у когось повна відсутність коштів: *Ми ни дистáли л'ікáрство / бо н'іч'ó ни мáли дохóду / а мáма цéйі слабóйі добýла пéн'ц'ійу / áле н'і коп'ı́ки ни дáла / кáже / шо то пустá трáта грóшиĭ / унó н'іч'ó ни помóже слабóму / профифт'ı́ла свойý пéнц'ійу / а дитúн'і стáло гúрше / і шо? / ус'ı́ ў шпиталú зач'éли скидáтисе / шобú наĭтú поратýнок / отакé йе ў жит'ý / і дохтóр'і / і сéстри / і слаб'ı́ / ус'ı́ / хто мих*.

НИ МÁТИ ЗÁВТІКУ – протилежне до МÁТИ ЗÁВТІК: *У циĭ хáт'і н'іќóли ни бýло зáўт'іку / тáмки кýпа д'ітúĭ / áле ĭкос жийýт / погáного слóва за них ни ч'ýла / н'іхтó ни сказáў / Йо / б'ідýйут / áле гонорóво*.

НИ МÁТИ ЗЛА (НИ ДЕРЖЄ́ТИ ЗЛО) НА КÓГОС – *антонім* до МÁТИ (ДЕРЖЄ́ТИ) ЗЛО НА КÓГОС; не сердитися на когось: *Йа отúц'ко ни мáйу на н'у зла / каў вам / отúц'ко / бо шó ўна вúн:а? / то ни ўна*.

НИ МÁТИ КОЛИ́ ГÓЛУ ОБЕРНÝТИ (ГОЛОВÓВ РУХНÝТИ, КИНÝТИ) – бути постійно зайнятим: *Прийı́хали ўнýки / то нимá колú гóлу обернýти / тóму даĭ / тóму подáĭ / тоĭ мáми хóч'і / а наĭстáршиĭ кýри вúпустиў / шо ни даĭýц:е загнáти / л'óндраĭут городáми таĭ гребýт у гр'іткáх / та кобú ў мéне / а пишлú ў сус'ı́цк'і*.

НИ МÁТИ ЛИЦЯ́ – *антонім* до МÁТИ ЛИЦÉ: *Гаĭ скажú м'ін'ı́ / оцис'á жúнка мáйі лицé? / н'і / ўна ни мáйі лиц'á / бо іґ би мáла / то ў т:у хáту / ў котрúĭ унá розбúла жит'é / ййı́ ногá би ни ступáла*.

НИ МÁТИ НІЄ́КОГО ВІ́ДАНЯ – не чути, не знати про щось, когонебудь: *За тóго / шо зо мноў служúў / ни мáйу н'ійéкого в'ı́дан'а / нáв'іт' наĭмéнчого / тогó ни скаў вам / дé вин / шó з ним / на оцúĭ фудуґрáф'ійі ми два / оц:é / шо се лишúло с тóго ч'ісý / бúрше н'іч'ó / а хот'ı́ў бих знáти / ци вин ш'і жийé / бо то велúк'і рокú проĭшлú*.

НИ МÁТИ СÉРЦЯ НА (ДО) КÓГОС – не бути прихильним до когось: *Ни мáйу сéрц'а на Петрúху / таĭ робú / шо хоч' / нáвид'у ййı́ хлóпц'іў / то ч'éмн'і д'ı́ти / а ўна ĭкас загóниста / т'ішкá ў бéс'ід'і*.

НИ МÁТИ СИ́ЛИ (НИ МОЧІ́) НÁВІТЬ ПÁЛЬЦЕМ КИНÝТИ – бути дуже кволим, виснаженим: *Ни знáйу / йек ти / а йа н'іц ни мáйу сúли /*

ни го́н:а ї па́л'цем кину́ти / того́ / в'ідеї / на́ш'а робо́та на сего́н:е ўже се с'к'ін'ч'е́ла / То пере́їде / Йіле́нко / тро́хи полежимо́ / таї видиї́демо / меш ви́д'іти / Ог:о́ / ч'у́йу / шо це́го ско́ро ни бу́де; До ўч'е́ра ўни пологи́ робили / того́ сего́н:е н'ійе́к'і / каўт / шо ни ма́йут си́ли / ни го́н':і на́в'іт' па́л'цем кину́ти / Ну та то йе вит ч'о́го / то / пре́ц'і / рокова́ робо́та / рас на рик мус йиї́ фа́їно зроби́ти / бо іна́кше рик пи́де н'їўшо́ / а ш'і до́бре ї т:о / шо йе ґа́здам ко́ло ч'о́го ку́татисе / увиха́тисе / ги́рше / ік це́го нима́.

НИ МА́ТИ СУМЛІ́НЯ – *антонім* до МА́ТИ СУМЛІ́НІ: *То / Насту́н'ко / так йе / ік л'удина́ ни ма́йі сумл'і́н'а / то з неў т'е́шко жи́ти.*

НИ МА́ТИ ЧЮТТЯ́ – *антонім* до МА́ТИ ЧЮТЄ́: *Ў не́го нима́ ч'ут':а́ до дити́ни / ад'і́ йек уна́ йіго́ бойі́ц:е; До слабо́го ма́йі бу́ти ч'ут':е́ / а ў них це́го нима́ / ви́тко / шо сам'і́ н'іко́ли ни слабува́ли; Ти ни ма́йіш ч'ут':а́ ў рука́х / бо йіґ бес ма́ла / то ле́кше бес вит'іга́ла глих.*

НИ МА́ТИ, ДЕ (ЄК) СОБІ́ ВО́ЛЮ ЗРОБИ́ТИ – не мати відповідних умов для реалізації бажаного, досягнення відчуття комфорту: *Вин ни ма́йі / де соб'і́ во́л'у зроби́ти / а ту́тки прихо́ди / с'іда́йі соб'і́ ми́жи подушки́ / ік кит / тот тако́ш та́мки л'у́би др'іма́ти / сиди́т соб'і́ / шош ч'іта́йі таї ка́же / Ба́пко / м'ін'і́ н'іґде́ так ни йе до́бре / ік у вас; Йіму́ н'іґде́ так ни йе / іґ до́ма / і то пра́ўда / бо ў ч'ужи́х нима́ йек соб'і́ во́л'у зроби́ти / догоди́ти соб'і́ так / йек ти хо́ч'іш.*

НИ МА́ТИ, ДЕ СЕ ДІ́ТИ – про відсутність житла в когось; про прагнення відпочити, ховаючись від гамору, шуму: *Стари́ї витписа́ў ха́ту ўну́кови / а тепе́рки ни ма́йі / де се д'і́ти / молод'і́ виживаа́йут д'і́да / ни ду́маї соб'і́; Ускри́с' так'і́ гу́рми / так'і́ реїваху́ / шо ми ни ма́ли / де се д'і́ти / так'і́ набу́тки / ви́жу / шо ўже ни д'л'а нас / ста́рш'а л'удина́ хо́ч'і супоко́йу / ти́хойі бе́с'іди / ле́хкойі ве́селости / а ни тако́йі бу́їнойі.*

НИ МІСТИ́ТИСЕ (НИ ВМІ́СТЮВАТИСЕ) В ДВЕ́РІ – бути дуже товстим: *С таки́ми харч'а́ми / йік у те́бе / то ш'і ско́ро / таї ни бу́ду м'істи́тисе ў две́р'і / х'іба́ прийі́дец:е прору́бувати / ї ши́рш'і роби́ти / Ни жури́се / тебе́ таке́ ни ч'іка́йі / ў те́бе кис'т' и́н'ч'а / ни т:о / шо ў нас.*

НИ МОЄ́ ПИ́ТАНІ – не моя справа: *Вибач'е́їте / ни мойе́ пи́тан'і / а́ле хот'і́ла бих зна́ти за ва́шу ста́ршу дон'ку́ / йек уна́*?; *Ік хтос ду́же хо́ч'і шош узна́ти / йіго́ аш свербит / так вин це́го хо́ч'і / ну але́ шо? / зна́йі / шо ўстит таке́ се пита́ти / то вин ка́же / вибач'е́їте / ни мойе́ пи́тан'і / але́ хот'і́ла бих вас се запита́ти / йек ваш ч'олов'і́к / з'ет' / ну шош таке́ / того́ / шо корти́т зна́ти / бо ік се ни запита́йі / то ни ме спа́ти і лиш ду́мати / мої / а ч'о́ йа се ни запита́ла? / ота́к с цим уси́м / так шо ік меш хот'і́ти*

когóс шош се запитáти / то лиш кáжеш / ни мойé пíтан'і / і тоб'í мут витпов'ідáти / алé ни забýт' за вибач'éіте.

НИ МÓЖЕ БÝТИ (БÝТИ НИ МÓЖЕ) – вислів ужив. при вираж. недовіри, сумніву стос. почутого: *Ни мóже бýти / бигмé / ни мóже / вúдите / йа се закл'éла*; *Та цéго бýти ни мóже / йéк йіс моглá пов'íрити пустúм балач'кáм?; Ґерентýйу / шо такóго бýти ни мóже / шобú вин пéршиї зач'éў се бúти; Ни мóже бýти / н'ікóли ў такé ни пов'íр'у / ви жертýйіте / та йа йійí сто рóкиў знáйу.*

НИ МОЧÍ (НИ ГÓДЕН) В ÓЧІ ДИВИ́ТИСЕ – комусь соромно: *Йéк це так / абú ни моч'í дрýгому / свóму сус'íдови / ў óч'і дивúтисе? / моï / та дýмаї головóў / наперéт дýмаї / а потóму шош говорú / áбо ступú пúсоч'ок / бо тоб'í з Івáном ш'і ни одéн рик жúти.*

НИ МОЧÍ (НИ ГÓДЕН) ДО СÉБЕ ПРИЙТИ́ – бути дуже схвильованим, враженим, наляканим чимось: *Такé ўч'уў / шо ни мих до сéбе приїтú; Ад'í минýло ўже дв'і нед'íли / а йа ї сегóн:е ни гóн:а до сéбе приїтú / ш'і йік загýтайусе ў робóт'і / то н'іч'ó / забувáйу / а лиш мáйу їкус м'інýту перепоч'éўку / зноў думкú вертáйуц:е тудá*; *То гентáм бýло / йа дес мáла / мóже / зо с'ім рóкиў / памн'іта́йу / тв'íї тáто / вúтко / договорúўсе буў за машúну / шобú мáму привéсти с Кýтиў / унá Їванкá ўродúла / йíхала тáкош мойá мáма і ўз'éли менé / йа потóму дóўго ни моглá приїтú до сéбе / йек це так / шо йа йíхала ў такúї машúн'і / шо лиш головá колгóспу йíхаў / бúрше н'іхтó / ужé ўс'і видиїшлú / н'ікóго нимá / нáв'іт' твóго брáта / а йа / тáк'ік уч'éра / ц:е вúжу.*

НИ МОЧÍ (НИ ГÓДЕН) НАФАЛИ́ТИСЕ – дуже хвалити когось (хвалитися чимось): *З'éт'а так фал'ýт / шо ни мóжут нафалúтисе / а йа тикú ў óч'і каў / див'íц:е / абéсте ни зурóч'или / спл'ýн'те три рáзи.*

НИ МОЧÍ (НИ ГÓДЕН) СОБÍ МÍСЦЯ НАЙТИ́ – дуже хвилюватися; відчувати сильний біль: *Берú себé ў рýки / йéк це так / шóби ни моч'í соб'í м'íс'ц'а наїтú?; Лéдви смих се вúнуч'уваў / ни мих соб'í м'íс'ц'а наїтú / так зуп бол'íў / шо дýмаў / минýсе*; *Ни нахóди соб'í м'íс'ц'а / гаш подáласе / Ну та то кóждиї за д'ітúї переживáйі / áле н'іч'ó / дрýг'і вертáйуц:е с с'в'ітúў / таї ц':і вéрнуц:е / дóбре / шо наїшлú нипогáну робóту / оц:é важнé / зарóбйут шош / таї вéрнуц:е.*

НИ МОЧÍ (НИ ГÓДЕН) Й (І) КРÓКУ СТУПИ́ТИ – бути хворим, знесиленим; у прийнятті рішень бути несамостійним, залежним від когось: *Шó вам сказáти? / д'іт дýже слабúї / ік питпéрти подушкáми / то ш'і їкос ме сид'íти / а крóку ступúти / то ўже н'і / ни мóже; Йек такé мóже бýти / шобú беж жúнки ни моч'í ї крóку ступúти? / моï / та ти ни фýстку нóсиш*

/ ти ўкиї́с ґаздá / і так бес себé ни ш'інувáў? / та наї шл'ах трáфи такé жит'é / И:ї / ни гор'іч'íц:е так / Івá / йім обóм дóбре / унú соб'í фáіно жийýт / таї шо тут погáного? / а жúнка зле ни нарáди.

НИ МОЧÍ (НИ ГÓДЕН) СТУПИ́ТИ ДВА КРÓКИ (ВСТÁТИ З ЛЎШКА, ПЕРЕЙТИ́ ХÁТУ) – бути знесиленим, хворим: *Йéк це / ни моч'í приїтú / та тýтки блúско / приїдú до ф'інú / Ни гн'íваїсе / Йілéнко / алé К'íца такá / шо напрáўду ни мóже бес пóмоч'і хáту переїтú / вúдите / ви ни знáли / шо ўна бýла ў шпиталú / бо ви лиш прийíхали / а ўна мáла реперáц'ійу / тогó ни гóн:а кудáс ходúти / ўна нáв'іт'надвúр ни вихóди / то йа порáд'у / наї ф'інá / іґ дес ме мáти ч'ес / самá видизнáйі мáтку / ўна шош р'íтко за н'у згáдуйі / судá се покáзуйі / то блúско / наї прúїде.*

НИ НА РЎКУ ШОШ КОМЎС – не вигідно щось комусь: *Василú / такá ц'íна нам ни на рýку / тогó вибач'éїте / ми се ўбрахувáли / шо тéл'і ни продайімó; Кобúбито бýло на рýку / а то м'ін'í н'ійéк ни питхóди / і шо зробúти / мýс'у опходúтисе на тóму / шо йе.*

НИ НА ТÓГО (ТТУ, ТИХ) НАТРÁФИТИ – викор. у ситуаціях, коли мовець хоче наголосити на недооцінці його співбесідником: *Ни на т:у натрáфиў / Васú / ходúў з д'íўкоў берегáми / а тепéрки до мéне л'íзеш?; Мої / ни на тих йіс натрáфиў / дурнúх ужé нимá / унú пишлú л'іс б'ілúти.*

НИНÁДІЙНО – *присл.*, несподівано: *Прийíхали нинáд'іїно / казáли / шо мут се ўч'éти / а вакáц'ійі бóрше зробúли / акурáт на с'в'éта вúїшли.*

НИ НАЙМÁТИСЕ (НАЙМИ́ТИСЕ) – хтось не зобов'язаний, не повинен виконувати щось: *Йа ни наїмáласе отакé вислухóвувати / вибач'éїте / наїд'íт соб'í дурн'íш:их / аг'íна б'ідý; Л'ýпко л'ýба / йа ни наїмáласе / бýти тоб'í слýшкоў / таї з мéне слýшка н'ійéка.*

НИ ОББЕРÉССЕ КЛÓПОТУ (КЛÓПОТИВ, БІДИ́) – будеш мати великі неприємності: *Йéк прéбаба казáла? / ни к'івáї / таї ни ме вон'éти / а йік кинéш / то ни об:ерéс:е клóпоту / так і тут*; *Ік хоч' шош уз'éти на своїý гóлу / то робú так / йек йіс се навáжила / алé абéз знáла / шо потóму ни об:ерéс:е клóпотиў / і то надóўго / згадáйіш моїé слóво.*

НИ ОДИ́Н – багато: *Ни одúн кúнуў óком на Ївáнову дон'кý*; *Е: / та то ни одúн буў би лáсиї пос'íсти цес пл'ац / такúх богáто.*

НИ ОДНÍ (ОННÍ) ПОСТОЛИ́ (НИ ОДНЎ (ОННЎ) ПÁРУ ПОСТОЛИ́В (ЧЄРЕВИ́КИВ, ЧЬОБИ́Т) ПИРВÁТИ (СХОДИ́ТИ) – тривалий час, перебуваючи на ногах, виконувати якусь роботу; набути досвіду, проживши довге життя: *Д'éд'а бутинáми ни он:ý пáру ч'обúт пирвáў; Ўперéт д'íдо тúл'ко се находúў у м'íну / шо ни одн'í пирвáў*

постолú; Ми / брáч’:іку М’іхá / дóбре вúв’ідали жит'é і л'удúї / бо ни он:ý пáру ч’обúт сходúли / усéму ц'інý знáйімо.

НИ ОПХÓДИ (МЕНÉ, ЇГÓ ТА ІН.) – байдуже (мені, йому та ін.): *То вáш’і спрáви / менé ўно ни опхóди / ви сам’í мижú собóў див’íц:е; Дé йігó шош опхóди / дé вин ме кóло хáти робúти? / йімý мáйі бýти кóждиї ден' ч’éста сорóч’ка / і вин пишóў до робóти / а ти робú / шо хоч’ / Ну та ти знáла / на шо їдеш і їка ў нéго робóта / а т:о / шо ч’éста сорóч’ка / то жúнка мáйі дбáти за ч’олов’íка / ци ти йек хот'íла? / шобú вин сам соб’í праў / варúў і ш’і на робóту ходúў? / а ти без дóма сид'íла ї лиш дивúласе / колú ч’олов’íк грóшики принесé? / цéго / л'ýбоч’ко / нимá ї ни бýде*.

НИ ПАМНІТÁТИ СЕБÉ – діяти неусвідомлено, будучи в стані крайнього збудження: *Кáже / шо ни памн'ітáла себé / знáйі / шо зач’éла се сварúти / оц:é знáйі / а шо дáл'і / то ни гóн:а сказáти / верé / такé гóн:о бýти? / А ч’о н'і / мижú л'уд'мú ус'éк’і трафýнки трафйéйуц:е / ўна моглá ш’і до тóго соб’í намотáти ў голов’í / а тáмки лéд'а хтос ни т:о сказáў / і ўно розйізáлосе / и:ї / би Бох боронúў вит такóго*.

НИ ПАСУЇ – не випадає; незручно, соромно: *Ни пасýйі просúти / за кóгос бих пишлá / а так прúїду ў с'іл'рáду таї шó скáжу? / дáйте ї м’ін'í к’íл'у грéч’ки? / а ўнú скáжут / Вýїно / та ў вас д'íти ўч’éн'і / на роботáх / Лиш ўстúду се наберý / н'і / ни пишлá бих / абú шо / дéкотр'і пен'ц'íйонéри їдут / алé наї соб’í хóд'і / а м’ін'í ўстит.*

НИ́ПАТИ – *згруб*., роздивлятися, шукаючи чогось: *Шó ти нúпайіш? / кажú / йа помóжу найтú*; *Ни нúпаї тут задýрно / цóнґл'і н'іхтó ни браў / дивúсе там / де клевéц / отáм се дивú / ад'í гéн:е на табóрику*.

НИ́ПАТИ З МІ́СЦЯ НА МІ́СЦЕ – тинятися: *Нúпайу з м’íс'ц'а на м’íсце / і н'ійéка робóта менé ни берéц:е / Бо ти ў голов’í пр'ідéш / а йік лúшеш пр'éд'ін'і / то ўс'о бóрзо пúде / і так лéхко се зрóби / іґ бес т'ішкý пúшву донéсла / і скúнула с плеч’éї / отáк стáне*.

НИ́ПАТИ НÓЧЯ́МИ (ПÓТЕМКАМИ; У ПÓТЕМКАХ) – ходити кудись (повертатися звідкись; гуляти) вночі; пересуватися в темноті: *Йа гаш се перепýдила / шó ви нúпайіте ў пóтемках? / укл'уч’íт с'в’íтло ци озм’íт батр'іл'áмку; Мої / пáрупч’і / ти кудá се зибрáў / ч’о нúпати нóч’ами? / ўден' пúдеш тудá / кудá йіс напрáвиўсе / Мамó / тóго ўден' ни бýде / мýс'у ўже їти / Лишú йігó / ік трéба / наї ідé / ни вúдиш / шо вин до д'íўки се вúштрамуваў? / Н'íби то ўноч’é вúтко / То ш’і ни нич’ / а лиш веч’ір'íйі / Гаї ни дж͡звиндú*.

НИ ПЕРЕРОБ’ЄТИСЕ (НИ ПЕРЕРОБИ́ТИСЕ, НИ ПЕРЕРÓБ’ЮВАТИСЕ; НИ ПЕРЕТРУ́ДЮВАТИСЕ) – не

перетруджуватися (не перетрудитися): *Ни б'і́се / дру́гиў ни ме переробйе́тисе с тво́йіми робота́ми / вин соко́ти си́лу / свойе́ здоро́ўйі / а ти шо / наўми́ла йіго́ таї гада́ла / шо вин ме тоб'і́ увиха́тисе? / вин соб'і́ ни хо́ч'і / а ни т:о́ / шо кому́с; Ни переробиу́се йіс / ни стогни́ / д'іт ужé тре́тиў ден' ко́си / таї н'іч'о́ / а ти покосиу́ до полу́н:а / таї кри́вис:е? / н'іч'о́ страшно́го се ни ста́ло / ўт'е́гнес:е / таї уздри́ш / ме корт'і́ти коси́ти / а то ўже ни бу́де шо; Йа се ни переробйе́йу / М'іха́ / ў ме́не так'і́ розу́мн'і сла́бости / шо ўни ни дайу́т забу́ти за них / ўни мене́ соко́т'ут / каўт / або́ ти нас слу́хайіш / або́ ми за те́бе ни витпов'і́дайімо / таї шо / му́с'у уваж'е́ти на т:о / шо́ ўни ка́жут.*

НИ ПИТ ПЛО́ТОМ (НИ В ША́НЦИ, НИ В БЕ́РЕЗІ, НИ В СУ́ГОЛОВКУ) НА́ЙДЕНИЙ ХТОС **–** хтось має шановану сім'ю, родину, є ґаздівського роду: *Та то / пре́ц'ін' / вид ґа́здиў хлопч'і́ш'і / вин ни спит пло́ту / ни ў бе́рез'і на́ўдений / пора́т'те / наї д'і́ўка ни фо́скайі / бо кра́ш:ого ни на́ўде / ота́к ли́шец:е сама́.*

НИ ПИТА́ТИ СОБО́В (КИ́МОС, ЧЄ́МОС) – *антонім* до ПИТА́ТИ СОБО́В: *Роспи́лисе / таї н'іч'е́м ни пита́йут; Мар'і́ка ни пита́йі д'ітми́ / ўни сам'і́ ра́ду дайу́т; Засла́бла / таї н'іч'е́м ни пита́йу / И:ї / та ви пе́рш'а ґазди́н'а ў сел'і́ / дру́га ду́ж'а / а́ле з ва́ми ў по́рав'ін' ни мо́же ста́ти / бо н'іўко́го нима́ / шоби́ так доцо́тно ўс'о бу́ло зро́блено / та де: / йа на́в'іт' ч'у́ти таке́ ни хо́ч'у / бигме́ / ни хо́ч'у.*

НИПИТХИДНА́ ДОРО́ГА – стежка; дорога, якою можна до чогось добиратися лиш конем або пішки: *Уни́ на тако́му вер'ху́ жийу́т / шо туда́ нипитхидна́ доро́га / а йіґ зима́ ўпа́де / то ї м'і́с'іц' / і два ви́т:иў н'іхто́ ўдоли́ну се ни спуска́йі / бо нима́ йек.*

НИ ПО КИШЕ́НИ – дуже дорого: *Ми т:о ни ку́пимо / нам ни по кише́ни / наї тот'і́ купу́йут / шо ма́йут гру́б'і пул'а́рц'і / тот'і́ / шо ни тр'ісу́ц:е нат коп'і́коў / а ми бес то́го го́н':і об'іўти́се.*

НИ ПО НЕ́МУ (НИЙ, НИМ) – комусь не так, як би хотілося; комусь щось не подобається: *Ви́йшло ни по ниї / а йа шо́ зро́бйу? / мо́йі вини́ ту́тки нима́; Ви́йшла нидого́да / бо смих гор'і́ўки ни да́ла / таї ви́йшло ни по не́му / а ч'о́ йа ма́йу прина́д'увати пйін'у́х? / сказа́ла / шо нима́ / таї ус'о́; Ц'і́хо си́жу / бо шош пора́д'у / а то ви́йде ни по ниї / то на ко́го ме гн'і́ватисе? / хто бу́де кра́йниї? / йа / а м'ін'і́ це́го тре:? / н'іц ни тре:.*

НИПОГА́НО (ДО́СТА НИПОГА́НО; НИ ЗЛЕ; ДО́БРЕ) СТОЄ́ТИ – бути матеріально забезпеченим: *А ч'о́ н'і? / ўни соб'і́ цисе́ мо́жут позво́лити / ўни нипога́но стойу́т / до́ста нипога́но / Мар'і́ка ў с'в'іта́х / прийіха́йі лиш два ра́зи на рик / але́ йіх фист питпера́йі / таї і ўни ни сид'у́т*

/ йе робо́та / заробйе́йут / і ч'о би ни пом'ін'е́ти маши́ну / ік ду́же корти́т і йе за шо?; Га́н'а з М'і́с'ом нипога́но стойу́т / роско́ш'іў ни знаті́ ї́ких нима́ / хл'іп з двох боки́ў ма́слом ни мас'т'у́т / ік каза́ла ба́ба Леси́ха / але́ ї ни так / шо бога́то ў ч'о́му тре: соб'і́ виткá́зувати; Е: / та ўни ни т:о / шо нипога́но / ўни до́бре стойу́т / кру́т'уц:е / але́ ма́йут с'в'ії магази́н / оди́н би тото́ ни пот'е́х / а ўни ра́зом / то ду́же роби́тн'і л'у́де / раху́ї / іке́ тото́ ниш'ісли́ве бу́ло / і йе́к ви́билосе / а́ле до́бре / наї́ йім Бох помога́йі / йа ра́да / іґ дес ч'у́йу / шо л'у́де ни б'ідуу́йут.

НИ ПОКА́ЗУВАТИ НИС (НИС НИ ПОКА́ЗУВАТИ) – не з'являтися де-небудь: *Миро́с' ни пока́же нис / ме бойе́тисе; Сиди́ / нис н'іґде́ ни пока́зуї / бо страшна́ сту́д'ін' / ш'і завирну́ти мо́же*.

НИПОЛЕДВИ́ (НИПОЛЕДВИ́НИ) – *незм*., очевидно; можливо; швидше всього; чи не; здається: *То ниполедви́ ї́кас ридн'а́ Хр'і́никовим / ви́т:и йіх д'і́до буў / так мин'і́ се здайе́ / того́ ўни свойі́; Колі́ т:о бу́ло? / колі́? / ниполедви́ ў мн'існи́ц'і / йо / дес так / бо вит:огди́ йа ў Росто́ках ни буў*; *Кобе́с мих узна́ти / колі́ ўни то́локу ро́бйут / то ни поледви́ ў ч'ітве́р' / а ми би с сво́йіми городáми тро́хи зач'іка́ли / бо туда́ му́сиц:е пити́; З ни́ми буў Никола́ї гор'і́скиї / і ниполедви́ Фед'і́ў з'ет' / шош так мин'і́ се ви́ди / о: / і Йіле́на / тво́йа пе́рва сестра́ / уна́ бу́ла / то ти йі́і роспита́ї ус'о́ / уна́ ме зна́ти / а йа шо / йа лиш кра́йім ву́ха ч'у́ла*; *То ни поледви́ни пе́рший ден' Пили́пиўки буў / йа памн'іта́йу / бо ікра́с упа́ла зима́ / го́ри гет бу́ли поб'іл'і́ли; Уни́ се здиба́ли ни поледви́ни ко́ло Лен'о́вих / так м'ін'і́ се ви́ди / шо Мар'і́ка роска́зувала / а́бо ко́ло Садойу́ч':іних / тепе́рки ўже то́ч'но ни скаў / але́ ікра́с на пиўдоро́з'і / це йа то́ч'но зна́йу*.

НИ ПОПУСКА́ТИСЕ (ПОПУСКА́ТИСЕ) ДА́ВНОГО – не зберігати (зберігати) традиції, які складалися протягом десятиліть (століть): *Йе се́ла / де ни попуска́йуц:е да́ўного / аў нас / йек ш ч'ем / з Мала́нкоў лиш у пос'л'і́н':і рокі́ зач'е́ли рух роби́ти / і то би́рше долинцк'і́ / аў Ца́рин'і ти́хо / а при́м'іром / бо́хан'ц'і / за ц:е памн'іта́йут*.

НИ ПОПУСТИ́ТИ КОМУ́С НА ЦОТ (ОТИ́ЦЬКО) – про дуже упертого, безсердечного, скупого: *А де́ цес попу́сти кому́с? / цес на цот ни попу́сти / ме тре́бувати / ік каза́ў / шо видро́биш / то іди́ роби́ / ци слаби́ї / ци н'і / йіго́ н'іч'о́ ни опхо́ди; Ни каў / у л'удин'і́ ўсе́го йе потро́хи / і до́брого / ї ни ду́же / але́ би Бох борони́ў вит скупо́го / вин на́в'іт' ри́н:иї ма́м'і ни попу́сти / на цот ни ли́ше / ви зна́йіте / за ко́го йа каў / при д'і́тех ни хо́ч'у говори́ти / ч'уж'і́ л'у́де йі́сти ба́б'і прино́с'ут / бо цес так йіст / шо гаш да́виц:е / а йі́і кава́л'ч'ік хл'і́ба шкуду́йі / Але́ то таке́ / л'у́де ла́ком'і бога́то тако́го докла́сти / ч'іго́ нима́ ї ни бу́ло / дес хтос прино́си йі́сти / бо зна́йут*

/ шо ч’олов’і́к ни го́ден з йідо́ў прибагну́ти / а слабо́му т'е́шко ўгоди́ти / того́ ĭдут видизна́ти / таĭ шош беру́т дома́шного / а вин / сара́ку / фа́ĭно йійі́ опхо́ди / так / ік се нале́жи / сама́ смих ви́д'іла / того́ нима́ шо в’і́рити бр'і́хн'ам / то ўс'о / Пара́ / бри́хн'і.

НИ ПОПУСТИ́ТИ НІ НА ПА́ЛЕЦ (НІ НА ВО́ЛОС) – бути безкомпромісним: *То таке́ нас'і́н'і / шо ни попу́сти н'і на па́лец / йек сказа́ў / вит того́ ни види́ĭде / абе́с умера́ў / н'іч’о́ ни помо́же / Йо / тро́хи ма́йі таки́ĭ ґан'ч’ / а́ле йа на ц:е ди́ўйусе ш’:е́ з одно́го бо́ку / Іва́н / сли́ўниĭ ч’олов’і́к / у не́го сло́во варту́йі бога́то / йік кому́с шош поў́б’іц'е́ў / то рош’:ібе́ц:е / а зро́би / того́ йа так о́стро за нас'і́н'і бих ни каза́ла / ми ни йе л'і́пш’і / а шо? / до́бре / йік сего́н:е одно́йі гово́ри / а за́ўтра / дру́гойі? / і слу́хаĭі пусти́х ра́дникиў / шо на свойу́ ру́ку ра́д'ут? / таже́ цес ч’олов’і́к ма́йі свойу́ го́лу і хо́ч’і / шоби́ ĭ дру́г’і держ’е́ли сло́во ĭ тако́ш ду́мали сво́йоў головоў́ / то шо ту́тки зло́го*?

НИПОРА́ДНА ГОДИ́НА – про важкий стан когось, складну ситуацію, з якої необхідно шукати вихід: *Куда́ ни ки́н'се / ус'о́ ни так / непора́дна годи́на с цим уси́м*; *Тоĭ пйе / цис'а́ слаба́ / одна́ ба́ба ду́ж’а / непора́дна годи́на с таки́м жит'е́м*; *Нипора́дна годи́на м’ін'і́ с тобо́ў / хло́пч’і / і шо́ ти пора́диш м’ін'і́ с тобо́ў роби́ти? / гаĭ кажи́ / шо́ помо́же / абе́з зач’е́ў се ўч’е́ти / слу́хати / шо́ йа каў / абе́с ни буў таки́м пусти́м / ік ти йе / гаĭ пора́т' / і йа так зро́бйу / йе́к пора́диш / так йа зро́бйу*.

НИПОЧЄ́ТА ВОДА́ – вода, яку після ночі ще ніхто не брав із криниці, джерела; згідно з вірув., вона має магічну силу: *Ў Т'у́дев’і л'у́де в’і́р'ут у Йорда́нцку во́ду / а ни́ нипоч’е́ту / то х’іба́ ĭк’іс ворошки́ зна́йуц:е на то́му / тут нима́ тако́го / але́ се нагада́ла за он:о́ / ма́тка зве́ч’іра вит'іга́ла води́ с кирни́ц'і / і так лиш’е́ла йійі́ надвор'і́ / це шоби́ ра́но да́ти се напи́ти коро́в’і / тепе́рки соб’і́ ду́майу / шо ўна хот'і́ла / шоби́ вода́ ни бу́ла студе́на / а тогди́ йа се запита́ла / ч’о ўна так ро́би / а ўна н'іч’о́ ни сказа́ла / а йа тогди́ каў / це того́ / шоби́ зирни́ц'і ĭ м’і́с'іц' у ниĭ се скупа́ли / а ўна се за́с'м’ійіла і сказа́ла / так / ти ўгада́ла / отаке́ смих нагада́ла*.

НИ ПРИЗНАВА́ТИ – категорично не сприймати когось (щось): *Йа ни признайу́ то́го / шоби́ ти́л'ко йіди́ ĭшло́ у ви́пси / ни признайу́ / і ўс'о / кава́л'ч’ік ўч’іра́шнойі куле́ш’і / то ш’і куда́ ни ĭшло / а ли́шку гре́ч’ки ни мош бу́ло дойі́сти? / то мус свини́ дава́ти? / вар'і́т ти́л'ко / ки́л'ко го́н':і йісте́ з':і́сти / а пес і сви́н'і ма́йут ма́ти свойу́ йіду́; Васили́ха ни признава́ла нев’і́стку / гаш до́ки ни засла́бла / а йіґ засла́бла так / шо ни го́н:а бу́ла ўста́ти / отогди́ ўздр'і́ла / шо ўна заду́же фо́скала на н'у / бо н'і на дон'ку́ / н'і на си́на вели́койі над'і́йі ни бу́ло / опходи́ла Паз'у́н'у нев’і́стка / так*

опходи́ла / іґ би то бу́ла ри́н:а ма́ма / і шо́ бе́сте сказа́ли? / каўт / шо ў пос'л'і́н':і дни / ік ї́йі гет бу́ло зле / Паз'ў́н'а про́шч'ін':а ў не́йі просила / ви́тко / ч'ў́ла / шо се напра́вила на и́нчу доро́гу / того́ ни хот'і́ла туда́ з гр'іхо́м іти́ / И:ї / би Бох бороні́ў ко́ждого вит тако́го / т'ішку́ ма́ла сла́б'іс'т' / ої шо т'ішку́ / фиїст се наму́ч'іла.

НИ ПРИСТУПИ́ТИ (НИ ПРИСТУПИ́ТИСЕ) ДО КО́ГОС – про гордовитого: *Таке́ бу́ло н'ійе́ке / таке́ шн'апа́те / а тепе́рки го́лу ад'і́ йек ви́соко но́си / так / іґ би ши́йа н'іц ни гну́ласе / а йік ка́же Сла́ваїсу / то гу́би лиш ле́д'а росту́л'уйі / так / іґ би йіго́ с'ц'іпи́ло шош / мої / шо ш ч'олов'і́ком го́н:а нова́ робо́та зроби́ти / аг'і́на цисе́ / та до не́го тепе́рки ни приступи́тисе / Йо / би Бох бороні́ў з Іва́на па́на / а з б'ідач'і́йі нач'а́л'ника / Мої / а буў дол'ў́дний / позатоги́т у ме́не ч'ерешн'і́ рваў / два дни / фа́йно роби́ў / ч'е́мний / бу́ла смих ду́же ўт'і́шена / шо згоди́ўсе пити́ / а то ад'і́ шо / И:ї / баби́ / лиш'і́т пусте́ / до́ста.*

НИПРИ́ЧЬКОМ – *незм.*, випадково, ненароком: *Мар'і́ / нипри́ч'ком ни ўз'е́ла йіс мойе́ шпу́л'ко / йік склада́ла плет'і́н'і ў дз'о́бл'у? / ану́ / л'у́пко / се подиви́ / бо м'ін'і́ ли́ш йіго́ тре: / Нико́л'ч'іха прийде сего́н:е за спин:и́цеў / а то нима́ / таке́ си́ве / ў не́йі мате́р'ійа си́ва / уна́ бу́ла з мате́р'ійоў прине́сла / ану́ко подиви́се; Шош йіс заду́же поч'ірвон'і́ла / ад'і́ йкий ц'в'іт диста́ла йіс у лице́ / нач'іси́нку се обм'іни́ла / гаї призна́ва́йсе / с ким йіс уч'е́ра у сутка́х стойе́ла? / нипри́ч'ком ни з Фед'о́м Лес'о́вим?*; *Насту́н'а нипри́ч'ком ни зга́дувала Пара́ску? / у них да́ўн'і раху́нки / ш'і вит д'іво́цтва*; *Ти нипри́ч'ком ни ўз'е́ла мойу́ та́шку? / оту́тки смих кла́ла / тепе́рки шука́йу / а то нима́ / кому́ ўна могла́ се знадоби́ти?; Нипри́ч'ком ота́к і ўпа́сти мо́жно / уваж'е́йте / Пара́соч'ко.*

НИ ПХАЙ СВИЙ НИС, КУДА́ НИ ТРЕ́БА (НИ ТРЕ́Е; НИ ТРЕ́А; КУДА́ ТЕБЕ́ НИ ПРО́СЮТ) – *згруб.*, не встрявай у чужі справи: *А ти закри́йсе / ни пхаї с'в'ійі нис / ік йа тебе́ ни про́с'у*; *Іва́ / таже́ ўна низле́ сказа́ла / ни пхаї свиї нис / куда́ ни тре: / йа бих сама́ так сказа́ла / сиди́ ц'і́хо / таї ме́нче кло́потиў / ле́кше на го́лу бу́де / це пра́ўда.*

НИ РА́С – часто, багато разів; інколи: *Ни рас йа соб'і́ ду́майу / Го́споди / іки́ї с'в'іт фа́їний та їке́ коро́тке тото́ жит'е́ / ш'і ни набу́ўсе / а ўже́ тре́ба їти́*; *Ни ра́с / йік уже́ се зму́ч'у / с'іда́йу соб'і́ на бе́рез'і таї ди́ўйусе на р'іку́ / на Букови́ну / ї так м'ін'і́ до́бре стайе́ / ус'о́ гир'ке́ забува́йу / а́ле то р'і́тко бува́йі / нима́ коли́ ч'е́рес т'і роботи́; Ни ра́с / йік печ'у́ пе́рет' Риздво́м / зга́дуйу твойу́ ма́му / ми ўра́с цисе́ д'в'і роби́ли*; *Ни рас йа ви́д'іла / йек уна́ с клу́нками їшла у ви́воз'і.*

НИРЄ́ДНО – не зовсім добре; погано; не так, як повинно би бути: *Це нир'е́дно зро́блено / хто́ мал'у́йі пидло́гу / йіґ зна́йі / шо ш'і рас прі́йдец:е б'іли́ти?; М'ін'і́ се ни ўдаў ста́роста / вин іко́с нир'е́дно тото́ ўс'о прова́диў; Ота́к / ік йіс мин'і́ росказа́ла / то нир'е́дно / таке́ н'іхто́ ни ме слу́хати / поду́маї / склади́ соб'і́ / шо за ч'ем ма́йі іти́ / тогди́ бу́де кра́ш:е / а так / ли́хо / йа каў пра́ўду.*

НИ РИ́ВНЯ (НИ РО́ВНЯ) – не рівня: *Іва́ / ни бери́ цису́ д'і́ўку / ўна ни ри́ўн'а тоб'і́ / а йіґ ду́же хоч' / то наї бу́де по тво́му / а́ле ни ква́псе / ш':е рас обдиви́се / ци це т:о / шо ти хо́ч'іш / оц:е́ одно́ йа про́с'у; Вин йі́і ни ро́ўн'а / вин застари́ї д'л'а не́йі / та то м'іі верста́к / а ўна ш'і д'іўч'е́; Ви ўрас л'у́бите каза́ти / шо ї тот м'ін'і́ ни ро́ўн'а / і тот / а ви скаж'і́т / хто ро́ўн'а і ч'ем цис'і́ хло́пц'і вам ни догоди́ли? / і ш':е хот'і́ла бих зна́ти / хто ма́йі се вид:ава́ти / йа ци ви? / ікшо́ йа / то / мо́же / вартува́ло би ўрахо́вувати / хто мин'і́ се ўдайе́ / а ни́ лиш за ро́ўн'у говори́ти / Мо́жно би / а́ле пі́соч'ок ме́нчиї наї бу́де / наї вин таки́ї вели́киї се ни ўтвор'е́йі / отогди́ ї за ц:е погово́римо / зроби́ йіго́ ме́нчим.*

НИРІЖЕ́НИЙ – не заправлений сметаною, маслом, салом та ін. (про страву): *Ч'о ви ни р'іди́ли? / барабу́л'і нир'іже́н'і / бе́сте бу́ли ход' замота́ли ў шош / у ко́цик / по́душку / аби́ те́пл'і / а йе́к таке́ маїстра́м дава́ти? / ус'о́ мус пидогр'іва́ти і р'іди́ти.*

НИРКА́ ІТИ́ (ПИТИ́) – пірнути: *Йо:ї / стра́шно бу́ло / пишо́ў нирка́ / а мене́ зач'е́ло т'ігну́ти / о: / шо смих пу́ду диста́ў / страшно́го пу́ду.*

НИ РОСКАЗА́ТИ (НИ РОСКА́ЗАВ БИХ) – про те, що вразило когось; те, що важко передати словами: *У во́їну ў д'і́да бу́ли мад'а́ри / вин вид них наўч'е́ўсе буди́ти бужени́цу / то така́ до́бра / шо ни росказа́ў би / ої шо до́бра; То так'і́ громи́ грим'і́ли та би́ли пло́ви / шо ни розказа́ти / гада́ла смих / шо бу́де проло́м хма́ри / бога́то ро́киў це́го ни бу́ло.*

НИ С ТО́ГО МІ́СЦЯ (БО́КУ; НИ ВИ́ТТИ) РУ́КИ РОСТУ́Т У КО́ГОС – про невмілого чи лінькуватого: *Гаї диви́се / ц:е роби́ли дв'і ри́н':і сестр'і́ / оц:е́ Йіле́нине шит'е́ / ад'і́ іке ўно ч'е́сте та ч'іса́н:е / а це Мар'і́ч'іна робо́та / йе ружни́ц'а ци нима́? / пра́ўда / шо йе? / і то вели́ка / бо ў то́йі ру́ки на м'і́сци / а ў це́йі ни с то́го / а з и́нчого бо́ку росту́т.*

НИ С ТО́Ї НОГИ́ ВСТА́ТИ (ВСТА́ТИ НИ НА ТТУ НО́ГУ; НА ЛІ́ВУ НО́ГУ ВСТА́ТИ; З ЛІ́ВОЇ НОГИ́ ВСТА́ТИ) – бути сердитим, не вміти приховати свій поганий настрій; виявляти свою роздратованість стосовно тих, хто жодним чином не спричинив (і не міг спричинити) такий стан: *Васи́ / ти / ви́тко / ни с то́йі ноги́ ўстаў / бо йа ш'і Сла́ваїсу ни сказа́ла / а ти ўже га́ўкайіш / да́їсе на стри́ман'і / ч'олов'і́ч'і / шо ў те́бе ўсели́лосе.*

НИС, ЇК (ІК) КУ́ШКА (ІК РУ́ЧЬКА ВИД ДВЕРИ́Й; ІК КЛЯ́МКА) – довгий, великий: *Нис / ік ку́шка / жи́нка стойі́т ко́ло гру́би / а вин сам у горш'кú зазера́йі / Йо / ку́тайіц:е*.

НИ СВИСТИ́ – *згруб*., ни говори дурниць, неправду: *Лиш ни свисти́ / бо ві́жу / шо бре́шеш / л'і́пше ц'і́хо сиди́ / йа хот'і́ла зна́ти пра́ўду / а ти ни туда́ гнеш* / *Гну / куда́ гне́ц:е / йек йіс фа́йно се запита́ла / так йа зафа́йно витпов'і́ў* / *бо йек и́нак с тобо́ў говори́ти*?

НИ СВО́ГО РО́ЗУМУ (БУ́ТИ) – бути не адекватним, не здатним реально оцінювати ситуацію, діяти: *Уна́ спережива́ласе / і Бо́же борони́ / йік ни сво́го ро́зуму ста́ла / ни дайе́ц:е розговори́ти* / *Бо ни он:а́ б'іда́ прийшла́ / а заклúкала с собо́ў ла́йу* / *кумпа́н'ійі схот'і́ла*.

НИ СВО́ЇМИ ГОЛОСА́МИ – дуже голосно (кричати, сваритися): *Бра́ли мали́ни / таї уздр'і́ли медве́д'а / то так бу́ли се перепу́дили / шо кр'іч'е́ли ни сво́йіми голоса́ми; Ач'у́ї / Йіле́нка ни сво́йіми голоса́ми крич'е́йі / мо́же / шош се ста́ло?; Івани́ха репету́йі ни сво́йіми голоса́ми / гаш п'і́ўкайі / ви́тко / зноў стари́ї наґл'охка́ниўсе / вин цисе́ мо́же.*

НИ СЕГО́ННЕ-ЗА́ВТРА – дуже скоро: *Ни сего́н:е за́ўтра пого́да ме м'ін'е́тисе / ану́ подив'і́ц:е / ї́киї м'і́с'іц'*; *Ни сего́н:е за́ўтра ўпа́де зима́ / вер'хú ўже б'і́л'і б'іл'і́с'к'і / Та то пора́*.

НИ СКА́ЖУ (НИ СКАВ) – не знаю: *Ўни ра́но бу́ли до́ма / йа ви́д'іла / шо ку́тались / а за́рас ни ска́жу / ци йе; Ви́дите / ни скаў вам / колú то́ч'но т:о бу́ло / зна́йу лиш / шо тогди́ / ік коси́ли ўло́гу; Хот'і́ла бих / а́ле ни скаў / у котри́м то бу́ло ро́ц'і / д'е́деви бу́ло дес зо штирна́ц:ит' ро́киў / а вин з деўйітсо́т пйе́тотого ро́ку / ану́ сам'і́ раху́їте*.

НИ СКЛА́ЛИСЕ (НИ СКЛАДА́ЮЦЦЕ) РО́ГИ КОМУ́С – про відсутність порозуміння між ким-небудь: *Ни скла́лисе ро́ги / таї ни жийу́т*; *Йіле́ / то ни тепе́р се ста́ло / йім вид:аўно́ ро́ги се ни склада́йут / ш'і з молоди́х рокі́ў; Мої / та йік ро́ги се ни склада́йут / ни ї́дут доку́пи / шо ви ма́йіте зна́ти / ч'о т:о так йе / му́си бу́ти на т:о ї́кас прич'е́на; Ро́ги йім ни ду́же се склада́йут / бо вин лу́тавиї / зат':е́тиї / ти́жн'ами мо́же ни говори́ти / аў не́йі и́н'ч'а нату́ра / ўна се ўсе́рдила / шош сказа́ла / але́ ї́йі т:о бо́рзо перейшло́ / таї уна́ зноў до́бра / хо́ч'і говори́ти / ну таї отаке́ / каўт / шо вин тогди́ збера́йі по́с'т'іл' таї іде́ спа́ти на вере́нду / а де́ ц:е до́бре? / наш М'іха́йло йіго́ та́мки заста́ў / йік прийшо́ў буў за драни́ц'і се пита́ти / Йо:ї / а йа ш'і ни таке́ ч'у́ла / але́ ни бу́ду каза́ти / бо ни хо́ч'у / шоби́ то вид ме́не ішло́ / Та ўже каж'і́т / ік се нагада́ли / йа н'іко́му ни скаў / с цим у ме́не жел'і́зно* / *Н'і / тики́ ни скаў*.

НИСЛИ́ВНИЙ – людина, яка не дотримує даного комусь слова: *М'іс'о до́бриї роби́тник / а́ле нисли́ўниї / мо́же поўб'іц'е́ти / і ни прийти́ / Ну та ў ко́ждого йе ікийс ґан'ч' / бес це́го нима́ / і ў нас йе*.

НИ СМІ́Ю (НИ СМІ́ЇМО) ПИТА́ТИ – мовленнєва формула, яка викор. в ситуаціях, коли адресант, прагнучи дізнатися щось в адресата і розуміючи, що своїм запитанням він порушує етикетні припииси, намагається "пом'якшити" свої дії й недоречності: *Ори́с'ко / ни с'м'і́йу вас пита́ти / але́ каўт / шо син ваш розв'і́ўсе / то пра́ўда? / бо йа ш'і ви́сварила йіх таї каў / ни плеш':і́т йізика́ми / бо поўсиха́йут / а сама́ соб'і́ ду́майу / а мо́же / то пра́ўда / а йа заду́рно з баба́ми се свар'у́ / того́ се пита́йу у вас / а ви ўже вибач'е́йте за мойе́ пи́тан'і; Ни с'м'і́йу пита́ти / але́ хот'і́ла бих зна́ти / за ки́л'ко ви прода́ли свойу́ коро́ву? / бо йа му́с'у і с сво́йіў шош роби́ти / лиш ни зна́йу / ци тепе́р / ци пото́му / То / Йіле́ / йеґ до коро́ви / ц'іна́ ни одна́ка / ви за свойу́ / мо́же / би́рше о́змете / а за на́шу да́ли ме́нче; Ни с'м'і́йімо пита́ти / але́ ч'у́ли / шо ў вас / Паз'у́н'ко / вес'іл'е́ се розби́ло / шо хло́пец переду́маў / так ка́жут / То се ни розби́ло / ву́їно / а лиш перене́слосе / але́ шо́ зро́биш / ік у л'уди́ї нима́ и́нчих кло́потиў / ік лиш жури́тисе ч'ужи́ми вес'і́л'ами / отепе́рки ўже ўс'о зна́йіте / то йік мут вас се пита́ти / ужé мете́ тве́рдо зна́ти / шо каза́ти / ни бу́де ўсти́ду / шо йісте́ так'і́ низна́н'і*; *Ви́диш / ка́же / ни с'м'і́йу се пита́ти / а́ле тики́ допи́туйіц:е / аби́ ма́ла шо сус'і́дам роска́зувати / то страшна́ жи́нка*.

НИСОГИ́РШЕ – *присл*., непогано; добре: *Йе́блука пишли́ нисоги́рше / л'і́пше / йік тоги́т*; *Зна́йіш / ік ота́к подиви́тисе / то ми тебе́ нисоги́рше зибра́ли / цес сви́дрик / шо тоб'і́ т'і́тка да́ла / л'укс пасу́йі до спин:и́ц'і / і ц'ітки́ на м'і́сци / н'і / тики́ йіс до́ста фа́їно зи́брана*.

НИСОГИ́РШИЙ – непоганий; гарний, хороший; може викор. і як своєрідне табу на вираження високого ступеня вияву ознаки; не бажаючи "перехвалити", занадто високо оцінити когось чи щось, мовець викор. більш "нейтральну" форму: *Наї бу́де / то нисоги́ршиї хло́пец / мих би з'е́тем бу́ти*; *Йеґ жийу́т? / та нисоги́рше ма́йут жит'е́ / та́к'ік ус'і́ / Та ч'о ви так ка́жете / уни́ ду́же до́бре стойу́т / ш'іну́йуц:е / Йо:ї / ш'і наўро́ч'іш м'ін'і́*; *Шо́ йа тоб'і́ скаў? / це нисоги́рш'а присади́ба / в'іде́ў / на́в'іт' л'і́пш'а вид на́шойі / і до́ста фа́їниї пл'ац на ха́ту / у нас земн'а́ т'ішка́ / а ту́тки ле́кш'а / таї сус'і́ди / ґа́зди / а то ма́йі знач'і́н'і / бо ми деле́ко / а ўни пид бо́ком / н'і / тики́ ўс'о / ік ма́йі бу́ти*.

НИ СО́ЛОТКО (НИ З МЕ́ДОМ) КОМУ́С **–** важко: *А хто ка́же / шо Мару́си со́лотко? / ни со́лотко / але́ мус роби́ти / шоби́ до ї́ко́йіс коп'і́ки*

доробúтисе / *Та так / комý сегóн:е сóлотко? / а ўна / сарáка / на двох роботáх / бо д'ітúї мáйі виўч'іти* / *за ц:е ўже тре: дýмати*.

НИ СПОСТИ́ГНУТИ О́КОМ КЛІ́ПУТИ – дуже швидко, миттєво: *Ни спостúгла смих óком кл'і́пнути / ік вин ужé бáбраўсе ў грузú / ч'ýйіш / у м'інýту; Ни спостúгли ми óком кл'і́пнути / се подивúти / де нáш'і манáтки / ци ўс'о ўз'éли / ік шóфер лиш запéр двéр'і ї пойі́хаў / ни ч'ікáў / пóки ўс'і позахóд'ут / ўс'éдуц:е / ч'ýдо ї́кес / йéк отакé робúти? / та дéкотриї так напл'і́ши / шо л'ýде од'н'і́ óдним на гóловах сид'ýт / а цес рас / і пойі́хаў; Шó йіс гадáла? / та ти ни спостúгнеш óком кл'і́пнути / ік дрýгиї тебé ўшахрýйі / і дé меш дошýкуватисе прáўди? / то пréц'ін' / базáр'* / *Ну та то ни ўс'і шахрайі́ на базарú / на базарú / тáк'ік ускр'і́с'*.

НИ СПУСКА́ТИ З О́КА – пильнувати: *Кур'éта н'і на м'інýту ни мóжно спускáти з óка / мус дивúтисе / абú половúк ни ўхапúў / отáк випускáйу йіх і сúжу / сокóт'у / бо самá клúч'ка йіх ни ўратýйі.*

НИ СТЄ́МИТИСЕ – незчутися; про стан мовця, коли щось відбувається раптово, несподівано, не даючи можливості оговтатися, отямитися: *Кобúбито наперéт мих знáти / йек унó се складé / ти спок'і́йіниї / се над'івáйіш на однó / т:о / шо бýло поўб'і́ц'іно / а тýтки рас / ус'ó ни так / ти се ни ст'éмиў / йік тоб'і́ кáжут / шо дéрева ни бýде / х'ібá ч'éрез дв'і нед'і́ли / то йéк так? / тоб'і́ горúт / а ти мáйіш дв'і нед'і́ли ч'ікáти / таї ци лиж дв'і*? / *то мóже бýти і три / і штúри* / *кúл'ко хоч'*.

НИ СТОЄ́ТИ (НИ ДЕРЖЄ́ТИСЕ) НА НОГА́Х – бути дуже втомленим, хворим чи п'яним: *Мúтро Мар'і́ч':ін пйéниї / ік ч'іп / ад'і́ йек х'ітáйіц:е / та дé так нажéртисе / шобú ни моч'і стóйети на ногáх? / мої / та ік пйеш / пиї / áле знаї свойý м'і́ру / ни наґл'óхкуї́се так / ни робú ўстидú жúн'ц'і і д'і́тем* / *бут' ікúмос ґаздóў*.

НИ СТОЄ́ТИ В БРУДУ́ – уміти дати здачу, відповісти належним чином: *Митрíха так ч'олов'і́ка допеклá / шо вин тáк'ік би ўс'т'і́к / іу брудý йійі́ ни стойéў* / *Таї дóбре зробúў / пофал'ý йігó*.

НИ ТАК НИ МО́ЖЕ, ЇК (ІК) НИ ХО́ЧІ – про людину, яка приховує своє небажання працювати, щось комусь допомогти: *Казáў / шо ни мóже ц:е зробúти / І ви пов'і́рили? / а йа скаў вам / ни так ни мóже / йік ни хóч'і / оц:é йе / а нú т:о / шо вин кáже* / *Та ч'о / мóже / ї ни гóден*.

НИ ТАК СТА́ЛОСЕ, ЇК (ІК) ГАДА́ЛОСЕ – планувалось одне, а вийшло по-іншому: *Ўни даўнó хот'і́ли за цéго хлопч'і́ш'а середýш:у вид:áти / а то ни так стáлосе / іґ гадáлосе / Стáлосе так / ік мáло бýти / Йо* / *йек їйі бýло напúсано* / *ї переписáти тотó ни мош*.

НИ ТАК, ТО ТАК – про пошук компромісу: *Договóр'уйтесе / ни так / то так / трóхи ти попýстиш / а трóхи вин стáне мн'éкшим / нимá такóго / шобú ни вúйти на рúўну дорóгу / з усéго мош вúйти / с цéго такóш.*

НИ ТАК, ШО – не будь-як; не так, як собі хтось хоче: *То ни так / шо йа прийшóў / і гаї / слýхаїте менé / то трéба се запúсувати / наперéт сказáти / шо ти хóч'іш / а ўжé потóму на праўл'ін'у р'ішáйут / йек мáйі бýти / то отáк рóбиц:е.*

НИ ТАМ, ТО ТАМ – десь: *Шукáї / дес унó йе / ни там / то там / дес мýси бýти / Анý каж'íт / ш':е де / бо смих ускр'íс' перерúла / А ў хорóмах на клинкý се дивúла? / н'і? / ну то пидú подивúсе.*

НИ ТІГНЎТИ ЗА ЇЗИ́К – не змушувати говорити: *Тажé тебé н'іхтó ни т'ех за йізúк казáти за пáшу / мих ч'інúтисе / шо н'іч'ó ни знáйіш; Сказáла смих у óч'і / ўс'о вúказала / а тепéр банýйу / бо менé н'іхтó ни т'ех за йізúк / ни застаўйéў утвор'éти рот / И:ї / сказáла йіс / то сказáла / наї знáйут / тепéрки ўже пíзно шош попраўйéти.*

НИ́ТКИ СУХÓЇ (РУПЦЯ́ СУХÓГО) НИ БЎЛО (НИМÁ) НА КÓМУС – у когось одяг промок; хтось дуже змок: *Ч'ýйіте / так хл'áпнуласе ў калабáн'у / шо нúтки сухóйі на мúн'і ни бýло / зашпóталасе / таї з мéне ч'уркóм ч'ур'íло / отакá смих ішлá.*

НИ ТОБІ́ (НИ ВАМ ТА ІН.) **ІГРÁЮТ (СЕ ЙГРÁЇ, ІГРÁЇЩЦЕ; МЎЗИКА ЙГРÁЇ)** – те саме, що НИ ДО ТÉБЕ П'ЄЩЦЕ: *Василú / то ни нам з вáми їгрáйут / таї ч'о бýдемо се м'іш'éти? / молод'í сам'í зрóбйут р'ет / унú знáйут / ч'огó хóч'ут / а ми сид'íм ц'íхо / наї унú дýмайут.*

НИ ТОГДИ́, ТАК ТОГДИ́ (НИ ЗÁВТРА, ТО ПОЗÁВТРЮ) – про часову невизначеність здійснення певних дій: *Див'íц:е / йек вам вихóди / ми бýдемо рáд'і / колú бéсте ни прийшлú / ни тогдú / так тогдú / ни зáўтра / то позáўтр'у / колú лиш вúйде / колú метé б'ізувáти / ми ўраз дóма.*

НИ ТРÉЕ (НИ ТРÉА) ЗА ЦЕ (ЩЦЕ, ЦИСÉ; ТАКÉ ТА ІН.) – не варто про це (таке) вести (заводити) мову: *Йої / Йýц'ку / ни тре: за ц:е / ўно даўнó минýлосе; Катерú / та ч'ó ви за такé страшнé зач'éли? / ни тре: за ц:е / анý йа вам шош фáїне роскáў / Мúтро Івáниў дýже фалúў вáшого сúна / і то так / шо р'íтко колú когóс так фал'ýт.*

НИХ (РУК, ПЛЕЧЕ́Й) НИ ЧЮ́ТИ – відчувати сильну втому, біль, оніміння ніг (рук, плечей): *Се находúў так / шо них ни ч'ýйу / так / іґ би то ни мойí бýли нóги; Н'іц ни ч'ýйу плеч'éї / ї понúску зач'éло шош колóти / Бо йіс нат'éгаўсе м'íхиў / дрýг'і уваж'éйут на сéбе / припоч'івáйут / а ти так увихáйіс:е / іґ би тот'í м'íхи вúд'іў пос'л'ін:иї рас; Знáйу / шо ни мóжно такý пíшву заўдавáти / знáйу / алé заўдайý / прич'ікáйу / гаш м'ін'í óч'і

виля́з'ут / ну таї шо / доне́сла тото́ / а розигну́тисе ни го́н:а / плеч'е́ї ни ч'у́йу / ш'у́пайу / і ни ч'у́йу плеч'а́ / і шо́ йа до́брого зроби́ла? / скажи́ м'ін'і́ / Насту́ / шо до́брого?; *Н'і рук / н'і них ни ч'у́йу / ни го́н:а па́л'цем кину́ти / так / іґби́ мене шош змолоти́ло.*

НИ ХА́ТА, А ҐУРА́ЛЬНЯ – про задимлену, закурену, брудну хату, де панує безлад; іноді – *у порівн.*: *Це ни ха́та / а ґура́л'н'а / о́ч'і мої́ тако́го ни ви́д'іли / ї ву́ха мої́ за таке́ ни ч'у́ли; У тиї ха́т'і / йік у ґура́л'н'і / ану́ко наўми́сне поверни́ туда́ / ік меш іти́ з м'і́ста / ска́жеш / ци би ни да́ли води́ се напи́ти? / та́мки дим у хоро́ми їде / ч'орно́ вид не́го / а за́м'іс' пидло́ги / земн'а́ / тепе́рки таке́ лиш у к'і́н'і мош ви́д'іти / би́рше н'іґде́ / ч'е́сте ч'у́до / А йа ч'о́ бих їшла? / хто́ ўни м'ін'і́ так'і́ / ви сказа́ли / таї до́ста / де йа бих хата́ми їшла се диви́ти.*

НИ ХЛОП, А ЦВИК – про когось морально і фізично витривалого, що викликає захоплення: *Бигме́ / то ни хлопи́ / а цви́ки / ти подиви́се / йек уни́ ро́бйут / а їк'і ўни дол'у́дн'і / ну та то го́нир ро́дич'ам.*

НИ ХОТІ́ТИ ЗНА́ТИ І (Й) ВИ́ДІТИ КОГО́С – не мати бажання зустрічатися й спілкуватися з кимось: *Ни хо́ч'у йіго́ зна́ти і ви́д'іти / то лаїда́к*; *Йа ни хо́ч'у йіх зна́ти і ви́д'іти / не тре́ба м'ін'і́ таки́х гонори́ў і таки́х го́стиї* / *Ни тре: / то ни ме́ц:е кли́кати* / *хто застаўйе́йі*?

НИ ХОТІЧЕ́ – не хотячи; не маючи наміру; мимохіть: *В'і́р'у / шо ни хот'іч'е́ / ўже йек ви́їшло / так ви́їшло / а́ле без би́рше так ни роби́ла*; *Сказа́ў нихот'іч'е́ / а то ад'і́ на їке вели́ке се звел:о́; Таї шо / шо нихот'іч'е́? / шту́ркнуў / ік ма́йі бу́ти / ад'і́ їкиї си́нец / гаш ч'о́рниї / Йо:ї / ни гн'і́ваїсе / Паз'у́н'ко / то бува́йі / ад'і́ ї сама́ йіс могла́ се ўде́рити / таї на ко́го тогди́ нар'іка́ти? / Могла́ бих / але́ тогди́ ни так би бол'і́ло / бо ни бу́ло би на ко́го вину́ ски́нути / сама́ се ўде́рила / таї сама́ витпа́ц'уйу / Абе́с здоро́ва бу́ла / йе́к ти ўм'і́йіш фа́йно сказа́ти / старе́ би так ни потра́фило* / *бигме́ / шо н'і* / *але́ вибач'е́ї.*

НИ́ХОТЬ, -хтя – ніготь: *Обруба́ї ни́хт'і / ни ч'іка́ї / аби́ зако́т'увалисе* / *Бабо́ / та ўна так спец'іийал'но хо́ч'і / шоби́ до́ўг'і / так'і́ / йік у то́йі па́н'і / шо ш Ч'ірниўц'і́ў з Миро́сем ву́їковим прийіха́ла / ўна тото́ ви́д'іла / і їйі се ўда́ло / і тепе́рки ўже ни гризе́ ни́хт'і / того́ ни свар'і́т / наї так'і́ бу́дут / Гаї наї бу́дут / лиш би се ни зако́т'ували і би ни гри́зла йіх.*

НИ ХО́ЧЮ – ДА́ЙТЕ, ПУСТІ́Т – ТРИМА́ЙТЕ – про невідповідність бажаного і (з певних причин) висловленого: *Та ўна́ хот'і́ла бу́ти / ги́нула / а́ле / ви́тко / ўстида́ласе сказа́ти / Йе́к у нас ка́ўт? / ни хо́ч'у / да́їте / пус'т'і́т / трима́їте / Йо / бер'і́т мене́ / але́ пус'т'і́т / отако́.*

НИ́ХТИК, -а – нігтик: *Див'і́ц:е / ӥк'і ў дити́ни ни́хтики / та ўна себе́ ни́ми мо́же подр'а́пати / и:ї / в'ідеї / ужe на лич'ку́ йе / йо / ад'і́.*

НИЧЄ́СТА ЖИ́НКА – *евф.*, про жінку після пологів чи в "критичні" дні: *Каўт / шо ў так'і́ дни жи́нка нич'е́ста / і ӥйі нима́ ч'о ӥти на Саўти́р'у / бо йік пи́де / то ў уме́л:ого мо́же т'і́ло зиїгра́ти / цисе́ ў сел'і́ жинки́ зна́йут / і до це́р'кви тако́ш ў так'і́ дни ни ӥдут / бо то ни годи́ц:е; Нич'е́ста жи́нка / це тота́ / шо ма́йі на со́б'і / сама́ розум'і́йіш / шо ко́ждого м'і́с'іц'а ўна ма́йі / ӥк'і го́с'т'і до не́йі ӥдут / Але́ де́коли ни прихо́д'і / і ўна ма́йі журу́ / А це ўже йек хто / хтос т'і́шиц:е / бо хо́ч'і це́го / а котра́с / мо́же / ї н'і / йек хто / і шо зроби́ти*?

НИЧЄ́СТА СИ́ЛА – нечиста сила: *Ме́нче в'ір' у нич'е́сту си́лу / але́ іґ би ч'ігóс се перепу́диў / іґ би шош тоб'і́ се приви́д'іло / то перехрести́се / попл'у́ї три ра́зи ў па́зуху / ви́кажи Оч'іна́ш / таї унó пере́їде / а йік при́їдеш тха́т'і / напи́йсе с'в'іч':е́нойі води́ / оц:е́ се ро́би / а би́рше шо́ йа зна́йу? / ході́ до це́р'кви / до спо́в'ід'і / таї н'і́йе́ка си́ла т:о́б'і ни питсту́пи / ўна ме тебе́ бойе́тисе / а ни́ шоби́ ти ӥйі́ / оц:е́ йа зна́йу.*

НИЧЄ́СТИЙ – те саме, що й ШЧЄ́З (ШШЄ́З) БИ; ТОЙ: *Хто́ л'удину́ пидйу́д'уйі? / нич'е́стиї; Нич'е́стиї хи́триї / вин ви́ди / т ко́му мо́жно питступи́ти / хто йіму́ пид:а́сце / то ни так / шо вин бут' т ко́му прийшо́ў і бо́рзо йіго́ заохо́тиў роби́ти пусте́ / вин се придиўйе́йі / ага́ / т це́му йа ни пи́ду / бо вин мене́ ни при́йме / а оце́го йа так пиди́йду / шо ус'о́ ме роби́ти / шо йа скаў / бо ў не́го нима́ тве́рдости ўсереди́н'і / бо вин ни хо́ди до це́р'кви / а це ікра́с т:о / шо тре́ба / ота́к нич'е́стиї д'і́йі / ни каў / вин мо́же і на до́брого ч'олов'і́ка / пор'е́дного споку́су насла́ти / але́ це ўже т'е́ш:е / таки́ї ч'олов'і́к / ік согр'іши́ў / то пото́му розду́майі / ї пока́йіц:е / вин на де́с'іт' кро́киў бли́ско ни питпу́сти йу́ду.*

НИЧЄ́СТІ ГРО́ШІ – гроші, здобуті нечесним шляхом; згідно з вірув., їх власникові вони дістаються за сприяння "того, нечистого": *Ік уздр'і́ти пе́ред' Іва́на ўноч'е́ / йек цвите́ па́порот' і там / пид неў / зач'е́ти копа́ти / то на́йдеш у земни́ вели́к'і гро́ш'і / а́ле абе́сте зна́ли / то нич'е́с'т'і гро́ш'і / ўни до добра́ ни приведу́т / того́ ї се назива́йут / нич'е́с'т'і.*

НИ ЧІПА́Й (...), ТА Й НИ МЕ (НИ БУ́ДЕ) СМЕРДІ́ТИ (ВОНѝТИ, ВОНЄ́ТИ) – *знев.*, *лайл.*, не спілкуйся з тими, кого зневажаєш: *Ви / бабо́ / до́бре ра́дите / ни ч'іпа́ї тото́ / таї ни бу́де смерд'і́ти / там нима́ шо каза́ти / ш'і так оп:л'уйе́ тебе́ / шо ни ўби́трес:е.*

НИЧЬ ЗАЧЄ́ЛА СЕ РОБИ́ТИ (РОБИ́ТИСЕ) – почало темніти: *Ку́ри загна́ла / замкну́ласе / бо нич'зач'е́ла роби́тисе / йа з:агод'і́ замика́йу две́р'і*

/ бо н'іко́го / ік так пи́зно / ни ч’ікáйу і н'іко́му ни ўтвор'е́йу / комý тре: / наї удéн' прихóди / на т:о дни́на йе / А йа такóш так.

НИЧЬ, -óчі – ніч: *Ад'і́ ïка тéмна нич’/ крок т'éшко ступи́ти; Ўже гет нич’ / кудá метé ïти*?; *Нич’ тéмна / темéн:а / ви́ц:и доўтáм ни ви́тко / та нáв’іт' бли́ш:е / за крок / а мýс'у пити́ се подиви́ти / ци стáïн'у запéл:а / ци ни лиши́ла ўтворéну / бо ўже раз бýло таке́*.

НИЧЬВА́ЛИЙ – “іки́йс заторможе́ний”; не здатний швидко логічно мислити; без особливих розумових здібностей: *Вин / сарáку / ікúïс нич’вáлиї / н'і́би нич’ó / рóби ўс'о кóло хáти / áле беж жи́нки р'ідý би ни даў*; *Нич’вáлиї бувáйі / шо ў нéго думки́ дéколи и́нак се пр'ідýт / за нéго ш’і мóжут сказáти / шо задýже прóстиї / алé йа се ни дивýйу / бо ік йа загýтайусе / то такóш бувáйу нич’вáла*.

НИ́ЧЬКА, -и – нічка: *Ўл'íт'і ни́ч’ка корóтка / то ни т:о / шо ўзим’і́*; *А дé йіс / л'ýпко / ни́ч’ку нич’кувáла / с ким? / Ти жертýйіш / а м’ін'і́ ни до жéртиў / йа видуч’éра на ногáх / ни знáла / йек се прич’ікáти / шоби́ ўс'і ўже розиïшли́се і йа бих кри́шку подр'імáла / Та йа розум’і́йу / то свойі́ / таї мýс'іла йіс помоч’і́ / бо с'в’ії на вес'іл'ý ни ік вес'і́ўниї / а йік хатни́ї / Ад'і́ ни ўрас / бýла Мар'íка Ґр'íцкова ш ч’олов’íком / унá пéрва Николайéви / таї н'іч’ó / сид'і́ли за столóм / набувáлисе / так / ік се налéжи вес'і́ўним / так шо ни ўрас с'в’ії йе с'в’ії / ми крути́лисе / а ўна / отáк*.

НИЧЬКУВА́ТИ – проводити ніч не в звичних домашніх умовах: *Дé ти / пáрупч’і / нич’кýйіш? / анý диви́се / котрá годи́на*; *Отáк нич’кувáли на стáц'іïі дорáн'а / дóки се ни розви́д'н'іло / таї гаш тогди́ пишли́*.

НИ́ЧЬМИ́ – *присл*., вночі: *Іди́ з:агод'і́ / бо б’íïно нич’ми́ ходи́ти*; *Мо:ї / та ти ш’і ни пáрубок / аби́ нич’ми́ ходи́ти / тоб’і́ ш’і заскóро / Бабó / а ч’о дóўго ч’íкáти*? / *тре: зач’інáти*.

НИЧЬНИ́Й – нічний: *Це ў нас нич’н'і́ гóс'т'і / снóч’і прийíхали / а сегóн:е витсипáйуц:е / Ну таї фáïно / бýде вам весел'íш:е*.

НИЧЬНИ́К, -á – *жарт*., про того, хто “хóди нóчя́ми”: *Моï / а це шó за нич’ники́ до мéне прийшли́? / йек вас мáма у такý тéм’ін' пусти́ла? / ви се ни бойіте́? / А ў нас йе батр'іл'áмка ї Броўкó/ вин нас сокóти*.

НИЧЬНИ́ЦІ (НІЧЬНИ́ЦІ), -ни́ц – злі духи, які виявл. себе вночі; *ірон*., *перен*., про осіб жін. статі, які гуляють вночі: *А йа соб’і́ дýмайу / шó т:о за нич’ни́ц'і берегáми хóд'ут / в’і́ўкайут / а то ви / д'івоч’ки́ / то ч’íйі́ ви так’і́ бýдете ґаздиўск’і́? / ге? / вáш’і мами́ знáйут / дé ви нич’кýйіте*?

НИЧЬОГИ́СЬКО (НИЧЬОГІ́СЬКО, НИЧЬОГИ́СІНЬКО) – нічогісінько: *Н'іч’ог’і́с'ко ни скористáли / бо ни дийшли́ до базар'á / водá мист урвáла / таї се вернýли / кудá ў такé ïти?*

НИ ЧЬОЛОВÍК, А ҐÁЙДА – *згруб*., про погану людину (п’яницю, ледаря, злодія): *То ни ч’олов’íк / а ґáйда / жени́ йигó вит хáти / ни принáд'уї / бо ни збýдес:е потóму / ме ўрас приходи́ти ї проси́ти шош ви́пити / йа ўже таке́ паци́ла / а пáру рас сказáла / нимá / таї ни прихóди*.

НИ ЧЮ́ТИ ЗЕМНÍ ПИД НОГÁМИ (ПИТ СОБÓВ) – бути дуже енергійним, піднесеним, радісним; дуже швидко йти (ходити): *Ідý / ї ни ч’ýйу земн'í пид ногáми / так м’ін'í дóбре / шо аж задýже*; *Ди́ўйусе / шо* молоди́ї *так бóрзо їде / шо земн'í пит собóў ни ч’ýйі / а мене́ ўс'і перегон'е́йут / то йа соб’í дýмайу / йеґ би м’ін'í найти́ такóго дóхтор'а / шобú нóги мойí видмолоди́ў? / йа би сто рубл'íў ни пошкудувáла / Вýїно / бéсте ти́ш’іч’у давáли / то ўс'о он:ó ни помóже / ви шукáїте дóхтор'а / шобú роки́ў зменш’éў / А дé вин / сарáку / цисé гóден ? / йа ви́жу / шо вин сам повóли ходи / Ну ік так / то на т:о нимá рáди; То р'íтко / Катери́ / бувáйі / шобú л'удинá ч’ýласе такóў щ’ісли́воў / шо їшлá / і ни ч’ýла земн'í пит собóў / шобú йійí гаш шош пидоїмáло вид рáдости / мене́ ў молод'í рокú таке́ находи́ло / і то пáру рас / а йік вид:áласе / то ўже ўно дми́н'і ни дýже приходи́ло / зач’éло ом:инáти / а би́рше клóпоти видизнайýт / таї отаке́ с цим усím / вели́ка рáд'іс'т' забýла за ме́не*.

НИШЄ́СТІ ЗА НИШЄ́СТІМ – біда за бідою: *Дóбре хтос ви́здр'іў / шо йік іде́ б’ідá / то ўтвор'е́ї воротá / ад'í ў Катери́ни / ниш’éс'т'і за ниш’éс'т'ім / так / іґ би змóвилисе їти рáзом / однó п’íл'і óдного / так бли́ско / шо жи́нка щ’і вид пе́ршого ни видийшлá / а ўже дрýге крадéц:е ў хáту / і вит тóго н'іґдé ни сховáйіс:е*; *Аг’íмоï / шó ц:е за нáпас'т'? / ниш’éс'т'і за ниш’éс'т'ім на ме́не пáдайе? / ікúї ґýрскиї тотó поселáйі?*

НИШЄ́СТІ, -я – нещастя: *Ни жи́нка / а їкес ниш’éс'т'і / отáк прúйде / шош уздри́т / у хáт'і ци надвор'í / у стáїн'у йа ни пускáйу / таї зач’інáйі се ўбéдувати / мо:ї / ікóго фáїного мáйіте кугутá / ад'í їкиї ц'в’іт на йóнах / мете́ мáти / шо ў восени́ щ’:інáти / отáк се пойóїкайі / н'íби ўна фали́т / йа н'іч’ó ни каў / але́ на дрýгиї ден' ци у їкиїс корóткиї ч’ес кугýт здох / ц'в’іт / тотó / шо заўйізáлосе / оп:áло / рýч’ка ў кошели́ се ўломи́ла / поли́ване ведрó / шо так їйі бýло се ўдáло / зач’éло прот'ікáти / і шó ви бéсте на ц:е сказáли? / ми свойí / але́ йа зач’інáйу йійí се бойéти*.

НИШІСЛИ́ВА ГОДИ́НА – те саме, що НИПОРÁДНА ГОДИ́НА: *Ниш’ісли́ва годи́на с ци́ми бахурáми / хто ни їде / то т'éгне соб’í с плóту бýч’ок / і ки́л'ко йа гóн:а тотó латáти? / х’íбá розберý плит / поскладáйу пати́ч’і на кýпу / таї наї тогди́ берýт / ікúї соб’í хто хóч’і / отáк зрóбйу / і фéртик / Та ўже ік на таке́ пишлó / то шó зроби́ти / мус ікóс соб’í нéрви ратувáти / Ну та так / бо це здур'íти мош / йек с плóту т'ігнýти*?

НИШІСЛИ́ВЕ МІ́СЦЕ – місце, де часто трапляються якісь нещастя: *Ота́меч'ки / ви́ш:е хреста́ / то ниш'ісли́ве м'і́сце / хто та́мки ни жиў / ни маў гаразду́ / а пос'л'і́н':і де́с'іт' ро́киў н'іхто́ ни жийе́*.

НИШІСЛИ́ВИЙ – 1) бідний, нещасний: *Здиба́ла ге́зде М'іха́йлиху / ў ч'еревиках / на бо́су но́гу / ў куфа́йц'і / така́ ниш'ісли́ва / зголоже́на / в'іде́ў / до кра́йу та́мки дийшло́*; 2) зажурений, сумний (іноді – *з ірон. відтінком*): *Ма́тка / шо́ ма́тка / ниш'ісли́ва / заду́мана / бо коро́ви нима́ / ўду́ласе; Мої / ч'олов'і́ч'і / та тоб'і́ ўже рик / а ти ни го́ден хл'іп дос'ігну́ти? / аг'і́ / та таки́ї йіс ниш'ісли́виї стойі́ш ко́ло стола́ / шо ни зна́йу*; *Куда́ ви так'і́ ниш'ісли́в'і зибра́лисе ї́ти? / у вас нима́ л'і́пшого ўбра́н'а? / ви мене́ пакали́ти хо́ч'іте? / гаї / ану́ верта́йтесе / а́ле бо́рзо / перебер'і́ц:е / абе́сте вигл'іда́ли ї́кос по л'у́цкому / таї тогди́ пи́дете*; 3) нещасливий: *Вин ниш'ісли́виї с цеў жи́нкоў / бо л'убиў дру́гу / а цису́ ўз'еў / Йіго́ н'іхто́ ни застаўйе́ў / ни каж'і́т / ма́йі т:о / шо ви́браў*.

НИ ШКО́ДИ (НИ ШКО́ДИЛО БИ; НИ ЗАШКО́ДИ; НИ ЗАШКО́ДИЛО БИ) – варто; слід би: *Ни зашко́ди ї нам / ста́ршим / молоди́х послу́хати / ўни би́рше знай|ут вид нас / а де́ўч'ому / набога́то би́рше / де́ ми гента́м ти́л'ко зна́ли / ік уни́*.

НИ ШТУ́КА – можна би; легко; не є важко; про найпростіший варіант вирішення проблеми: *Ни шту́ка л'уби́ти то́го / хто тебе́ л'у́би / а ти маї ду́шу до то́го / хто на те́бе зуп де́ржи / хто п'із'му́йі / ўс'е́ке пусте́ зво́ди / н'і ў ч'о́му тебе́ ни ма́йі / ото́го л'уби́ / ци то ле́хко?; Ни шту́ка пойі́хати / уз'е́ли би смо гро́шиї у ко́гос / таї пойі́хали / а́ле ўс'е́ке го́н:о бу́ти / ану́ш ни попани́т / таї ни бу́де шч'о́го вид:а́ти / шо тогди?*; *То ни шту́ка поўб'іц'е́ти / шту́ка зроби́ти / оц:е́ йа зна́йу*.

НИ Я (ТИ, ВИН, УНА́) ПЕ́РШИЙ (ПЕ́РШЯ), НИ Я (ТИ, ВИН, УНА́) ПОСЛІ́ДНИЙ (ПОСЛІ́ННИЙ; ПОСЛІ́ДНА, ПОСЛІ́ННА) – є речі, які повторюються в усі часи; таке було не раз і може трапитися з багатьма: *Йіле́нко / ни жури́се / ни ти пе́рш'а / ни ти пос'л'і́н:а / таке́ ни одна́ гости́ла / голоўне́ ту́тки / шоби́ дити́на бу́ла здоро́ва / а и́нчим нима́ шо жури́тисе / ми помо́жемо ку́тати / а йіґ даст Бох / наве́рне Ко́ц'а на до́бриї ро́зум / то ш'і прийі́де перепро́с'увати тебе́ / ме на кол'і́нах проси́тисе / шобе́с прийми́ла / в'іш':у́йу / шо так се ста́не / меш вид'іти*; *Наї ка́жут / шо йа зведени́ц'а / а́ле ни йа пе́рш'а / і ни йа пос'л'і́н:а / Аби́ лиш дити́нка здоро́ва бу́ла / Бу́ду се стера́ти фа́йноў ма́моў бу́ти / ўздрите́ / матко́ / ус'о́ дл'а це́го зро́бйу.*

НИ Я БУ́ДУ, ЇК (ІК) НИ… − викор. у мовл. актах зі знач. обіцянки, застереження, погрози, ствердження чого-небудь: *Ни йа́ бу́ду / ік ш'і хот'*

рас позво́л'у вам так зо мноў говори́ти; Йа бу́ду ни йа / ни Мар'і́ка / ік допу́с'т'усе до то́го / шобі́ ни ма́ти на хл'іп / і йти проси́ти ў дру́гих / бі́рше тако́го рострі́н'куван'а ни бу́де / і йа цису́ об'і́ц'інку ни поло́мн'у; Каў тоб'і́ / ни йа бу́ду / ік ни пі́ду с тим па́рупком ў да́нец; *Ни йа бу́ду / йік ни ві́праўйу ў них гро́ш'і / мої / та йа ўже рик ч'ікáйу / а зи́ч'іли на м'і́с'іц'*.

НІ (НИ) ДОДА́ТИ, НІ (НИ) ВИДИБРА́ТИ – щось не потребує кількісних чи якісних змін, а відповідає нормі чи оцінюється як "дуже добре": *То так ус'о́ ў м'і́ру / шо н'і дода́ти / н'і видибра́ти / акура́т так / ік ма́йі бу́ти / то р'і́тко се ўдайе́ / абі́ так ус'о́ го́ден зр'іхтува́ти; Ну то така́ д'і́ўч'іна / іґ зирни́ц'а / н'і дода́ти / н'і видибра́ти / ни надиви́ўбисе; Л'у́пч'іку / ни розга́дуї забога́то / ни му́ц'с'е / бо то ни так / йек йіс соб'і́ ў голов'і́ роскла́ў / гет ни так / ти поназбе́руваў ку́пу страхі́ў і ни поду́маў за ш'ісли́виї кине́ц / а то так ві́йшло / шо ни дода́ти / ни видибра́ти / так / шо л'і́пше ни мо́же бу́ти*.

НІ (НИ) КУЄ, НІ (НИ) МЕ́ЛЕ – абсолютно не реагує хтось на щось: *Йо / гет твере́зиї / такі́ї / шо н'і куйе́ / н'і ме́ле / хот' на не́му ва́тру кладі́*.

НІ В ЗУП НОГО́В – нічого не розуміти, не знати: *Вин з мо́йоў ма́моў ході́ў до шко́ли / ни знаў н'іч'о́ / н'і ў зуп ного́ў / н'і раху́нки / н'і пис'мо́ / зле се ўч'еў / того́ йімý так зач'е́ли пр'іж'іч'кува́тисе / ік йа тоб'і́ сказа́ла / а́ле ц:е ни пиши́ / бо то пусте́ / за ко́ждого мо́жно шош сказа́ти / ї за ме́не тако́ш / і йа ни хо́ч'у гн'іві́ў / А вин шо́ / ме цисе́ ч'іта́ти? / Вин н'і / але́ йе д'іті́ / ўну́ки / і йа ни хо́ч'у ву́їка пакали́ти*.

НІ ВИДОЙМИ́ТИ (ВИТТРУ́ТИТИ), НІ ДОКЛА́СТИ (Я (МИ та ін.**)) НИ ГО́ДЕН (НИ ГО́ННІ) –** закономірний процес змінити неможливо: *Йу́ц'ку / бра́ч':іку / у це́му ўсе́му ми ни го́н':і н'і видоїми́ти / н'і докла́сти / ма́йі бу́ти так / ік ма́йі / і бі́рше н'іч'о́ / лиш так / ік ма́йі*.

НІВИ́ТКИ – *незм*., нізвідки: *Зда́лобисе цису́ бу́хн'у пола́годити / дах зач'е́ў ч'ур'і́ти / ї ві́орати / а то н'іви́тки ўз'е́ти / таї ш'і на о́ранку му́сиц:е змоч'і́ / а т:о ўс'о зач'іка́йі / наї ш'і тро́хи; Н'іч'о́ ни в'іш':ува́ло б'іді́ / н'іви́тки / н'івиткóго ни ч'у́лосе у́тискиў / ус'о́ зач'е́лосе на ри́ўниї доро́з'і / То / Васи́ / так ни могло́ бу́ти / то ік'і́с знакі́ му́с'іли се пока́зувати / лиш син вам н'іч'о́ ни ўпов'іда́ў / ану́ бесте́ йіго́ се запита́ли / тепе́рки ўже нима́ ч'о йімý таї́тисе / таї успоко́їте йіго́ / то ни така́ б'іда́ / ік йімý се здайе́ / утра́ти тро́хи ў гро́шех / таї шо / ци рас ми шош утрач'е́ли? / абі́ здоро́ўйі се ни ўтрач'е́ло / оц:е́ голоўне́ / а т:о / пусте́ / ота́к йімý каж'і́т / вин молоді́ї / ш'і ни зна́йі жит'а́*; *Та таке́ іґбі́ мих / то зробі́ў би / а то нима́ ви́тки ўз'е́ти на бл'е́ху / н'іви́тки ни о́змеш*.

НІҐДЕ́ – *незм.*, ніде: *То н'іґде́ нима́ тако́йі ц'іни́ / аби́ ни знати́ де шука́ў; Ўна н'іґде́ ни хо́ди / не́н'а ни пуска́йі*; *Йо:ї / та де́ йа лиш ни буў / але́ н'іґде́ так ни йе фа́йно / ік у на́ших го́рах; Н'іґде́ смих не ч'уў тако́йі бе́с'іди / ік на́ш'а / маї да́л'і / гор'і́ / тако́ш гово́р'ут поди́бно / і йіґ дес йі́ду ў аўто́бус'і / ци дес на базари́ ч'у́йу / йік хтос загово́ри / то йа на́в'іт' се ни ўбертайу се подиви́ти / хто т:о / йа зра́зу се здога́дуйу / ви́тки цес ч'олов'і́к ци жи́нка мо́жут бу́ти / по бе́с'ід'і пизнайу́ / шо це з Вели́кого Рижна́ / а це з Йіворо́ва / а от:о́ / розниўска́ бе́с'іда / а цес ч'олов'і́к / в'ідеў / з вер'хи́ў / ну але́ йік загово́ри хтос т'удиўскі́ї / то це м'ін'і́ наймил'і́ш:е / ни каў н'іч'о́ / йа ч'ужé ни гу́д'у / але́ соб'і́ л'у́бйу свойе́ / то так / шо лиш па́ру слиў хтос дес сказа́ў / а м'ін'і́ ўже звеселилосе ўсереди́н'і / бо то ри́н:е / і ч'о́ ўно так йе? / хто́ би м'ін'і́ цисе́ пойісни́ў*?

НІ ДО ЧЬО́ГО – про щось погане, зайве, недоречне: *Це / Мару́ / н'і до ч'о́го робо́та / то тре́ба бу́ло ўс'і бур'ін'ц'і́ повит'іга́ти / кор'і́н'ч'іки / а пото́му гр'е́тку роби́ти / а ти вид ги́ршого лиш зибра́ла / ану́ копни́ на по́ўниї руска́л' / і меш ви́д'іти / та́мки таки́ї пир'і́ї / ік моту́з'і т'е́гнец:е; Бе́с'іда цис'а́ н'і до ч'о́го / от:о́ ўс'о / шо йа мо́жу сказа́ти / ўна ни дайе́ поле́хкости / вид не́йі ш'і би́рше гирч'е́йі ўсереди́н'і*.

НІ ДО ЧЬО́ГО (НІ НА ШО́) НИ ЗДА́ЛИЙ – про невмілого, лінивого, того, хто, на думку мовця, не здатний себе позитивно виявити в чомусь: *Та де́ Фед'о́ до це́йі робо́ти? / вин н'і до йе́койі / н'ідоч'о́го нizда́лиї / а ту́тки тре: бу́ти ма́їстром / А ни ви́д'іли йісте́ / їку вин бра́му Нико́л'ч'ікови зробйу́ў? / то така́ / шо л'у́бо се подиви́ти / а ви ка́ете / вин / мо́же / ни хо́ч'і їти вам сапа́ти / гниї вит'іска́ти / ту́тки йа н'іч'о́ ни каў / це мо́же бу́ти / а́ле ў циї робо́т'і / шо з де́ревом / то ваш з'ет' пе́рший / того́ ни шука́їте ґа́н'ч'у /ни ган'б'і́т йіго́ / бо ни з не́го / а з вас мут се с'м'ійе́ти*.

НІЄ́К – *незм.*, ніяк: *Мус бу́ло їти / бо н'ійе́к ни випада́ло се витка́зувати / уни́ бу́ли ў нас на вес'іл'у́ / таї і нам пасува́ло по́ўницу вид:а́ти; Никола́ї і ч'у́ти ни хот'і́ў за дош'ки́ / н'ійе́к се ни зго́д'уваў прода́ти / але́ ік йа сказа́ў / шо пи́ду йіму́ роби́ти стол'е́р'ку / то обмн'е́к; Н'ійе́к ни вихо́ди скройі́ти / шоби́ бу́ли широ́к'і рукави́ / штиму́йу і так / і с'ак / а то ни вихо́ди / х'іба́ бих листви́ на ко́ждим да́ла / ї тогди́ кишен'і́ таки́м сами́м обл'амува́ла*; *Н'ійе́к ни го́ден се допроси́ти / х'іба́ бих нако́л'інки става́ў / Ну та це ўже кра́їне / Йіла́ / хто ч'уў таке́ роби́ти.*

НІЄ́К НИ (НІ) ДОПРОСИ́ТИСЕ (НИ (НІ) ДОКРИЧЄ́ТИСЕ; ДОКРІЧЄ́ТИСЕ ТА ІН.**)** – важко допроситися (догукатися та ін.); ніхто не реагує на прохання: *Н'ійе́к ни го́н:а допроси́тисе / шо бес прив'і́с маши́ну шу́тру / к'і́л'ко по це́му боло́т'і бу́демо ходи́ти*?; *Н'ійе́к ни докр'іч'е́йусе /*

кр'іч'ейу / кр'іч'ейу / а ти шо / ни ч'ўйіш? / та ўже на Моч'ір'і би ўч'ўли / ци на Горб'і́ / а ти ў хат'і / блиско / таї се ни ўбзивайіш / йек таке може бути?; Іван'ч'іку / де йіз буў? / н'ійек тебе ни доклич'іс:е / а м'ін'і́ тре: / абес оцес м'ішок заўдаў / ануко поможи.

НІЄ́КА ГОРА́ З-ЗА (ІЗ-ЗА) МЕ́НЕ НИ ЗАСУ́НЕЦЦЕ (СОКИ́ЛСКА ЄК СТОЄ́ЛА, ТАК І МЕ СТОЄ́ТИ) – формула викор. у ситуації, коли мовець хоче підкреслити: його скромна особа не здатна вплинути на хід подій; життя триває; все, що повинно відбутися, відбудеться: *Гаї подумаї / т:о / шо баба ни прийшла на слово / шош зм'і́нит? / ни будут договор'уватисе за вес'іл'е? / таже н'ійека гора з:а мене ни засунец:е / ни ме банувати / Сокилска йек стойела / так і ме стойети / а ти ч'о се засмутила? / ч'о йіс стала така / ік нич'? / Та бо йа дуже хот'і́ла / шоби ви були / дуже вас ч'ікала.*

НІЄ́КИЙ – 1) поганий: *Це н'ійеке шит'е / н'і до ч'ого*; *То н'ійекиї кус'т'ўм / виднеси / наї переробйут*; 2) втомлений, ослаблений: *Вин н'ійекиї прийі́хаў / кае / шо два дни добералисе / ни йі́ли ї ни спали / Аг'і́ / ни спали / то так / а ч'о ни йі́ли? / Бо торбу з йідоў забули.*

НІЄ́КИМ БО́ГОМ НИ ДОПРО́СИССЕ (НИ ДОПРОСИ́ТИСЕ) – про неможливість умовити когось виконати щось, позитивно прореагувати на прохання: *Ік вин уз'еў у руки ґазету / то ўже н'ійеким Богом ни допросис:е йіго шош зробити / каў / іди ўкоси коров'і / бо ад'і́ йеґ бутит / а вин каже / зарас / уже їду / але сам ни зруши з м'і́с'ц'а / то йа ўже се наўч'ела / і теперки ховайу ґазети / каў / поштар'ка / ш'і ни принесла / то шо гадайіш / оногди ни їшоў на пошту се допоминати / ч'о нима ґазет*?

НІЄ́КО – *незм.*, погано: *Ни ўберайсе у ц:е / то н'ійеко вигл'ідайі / будеш / йік просач'ка; Свати се ни зр'іхтували / н'ійеко було / ни опсуд'уйу / але н'іхто / ік ни виходи / ни застаўйеў робити набутки*; *Андр'і́ї фаїниї ч'олов'ік / але н'ійеко говори / так'ік наўстрит'; Е:ї / ни питаїтесе / м'ін'і́ сегон:е н'ійеко пишло / н'іч'о смих ни продала; Жийут / але н'ійеко / то ни жит'е*; *М'ін'і́ їкос н'ійеко сегон:е.*

НІЄ́КОЇ (ТАКО́Ї НІЄ́КОЇ) – *незм.*, погано (у спол. з *робити, ходити, говорити* та ін.): *Мої / ч'о ти такойі н'ійекойі се ўбрала? / таже їдемо мижи л'уде; Марус'ко / говори с хлопцем фаїно / а ни такойі н'ійекойі / навивор'іт' / к'і́л'ко тебе ўч'ети? / кождому треба ч'ес'т' вид:ати / хто би ни буў / ци ўдайец:е тоб'і́ / ци н'і / заговори / йік с'л'іт / та де вин сх́оч'і ш':е рас прийти суда? / скаже / шо д'і́ўка їкас нав'і́говата; Роби / але н'ійекойі / йа ўже вижу / в'ідиї / прийдец:е самому тото доробйувати.*

НІЄ́ЧІТИСЕ – ставати “нієким”: *Йа ни хо́ч’у тики́ гет н'ійе́ч’ітисе / йа ш’і хо́ч’у бу́ти тро́хи молодо́ў / таĭ му́с'у штрамува́тисе / то молодо́му ўс'о пасу́йі / шо́ би ни ўбраў / ус'о́ йіго́ фаĭни́т / а ўже йік ста́рш’а жи́нка / то ма́йі ду́мати / ў шо се ўбра́ти / і так / шобі́ ни каза́ли / шо ўна заду́же молоди́ц:е / ну і шобі́ ви́гл'ідно бу́ло / то ма́йі бу́ти така́ золота́ середи́нка; Н'ійе́ч’іц:е л'удина́ тогди́ / ік йі́і шош ни так / ік н'і до ч’о́го нима́ інте́ресу / ік йі́і н'іч’о́ се ни хо́ч’і / отогди́ йі́і ўс'о одно́ / йек уна́ вигл'іда́йі і хто шо ска́же / а ш’:е бува́йі / шо д'і́ўка вид:а́сце / ма́йі дити́ну / таĭ ужé ни так ди́виц:е за собо́ў / ік ра́н'че / ўна / сара́ка / мо́же / би ĭ хот'і́ла / а робо́та зат'іга́йі / а ш’і ĭ до то́го / іґ дити́на не́ўкритна / ку́тан'і / ĭ тогди́ ўна ро́би ста́ршу робо́ту / а соб’і́ попуска́йі / ну а це йе зле / бо ч’олов’і́к браў фа́йну ĭ молоду́ / а ма́йі заму́ч’іну ĭ таку́ / шо нима́ на ко́го диви́тисе / Ну та то ĭкиĭ ч’олов’і́к / і ĭке ў не́го сумл'і́н'і / ік вин до́бриĭ / со́в’ісливиĭ / то ме помога́ти ĭ бу́де жи́нку ш’інува́ти / л'уби́ти / ĭка би ўна ни бу́ла / то вит сумл'і́н'а зале́жи / а йік себел'у́п / то так бу́де / йек ни рас бува́йі / ки́л'ко разі́ў тако́го йе.*

НІ ЖИВИ́Й НІ МЕРТВИ́Й – про стан страху, який опанував кимсь: *Ву́йко роска́зуваў / шо йік уздр'і́ў буў у полонин'і́ л'існо́го ч’олов’і́ка / то сид'і́ў н'і живи́ĭ / н'і мертви́ĭ / од͡ж’ іхну́ўсе / ĭ до́ўго ни мих до се́бе приĭти́.*

НІЗАЄ́КІ ГРО́ШІ – нізащо: *Йа н'ізайе́к’і гро́ш’і туда́ бих ни пишо́ў / а ви ка́жете; Так се зму́ч’іла / шо ни пишла́ бих / н'ізайе́к’і гро́ш’і / на́в’іт' / іґ би му́зика по сус'і́цтву ĭгра́ла / а ни т:о / шо ĭти деле́ко / куда́? / йа соб’і́ л'і́пше се ви́спйу / с це́го би́рше бу́де ко́ристи / ік ходи́ти но́ч’ами*; *Та йа н'ізайе́к’і гро́ш’і туда́ бих ни пишла́ / ану́ бес м’ін'і́ дава́ла со́тку ĭ проси́ла пити́ с тобо́ў / то / Вас'у́тко / молодо́му одно́ / а ўже тако́му / йік йа / тре́ба до́ма с'ід'і́ти / нима́ ч’о ми́жи молоди́ми ка́шлати / аби́ ўни вит те́бе цо́фалисе.*

НІЗАШО́ В СВІ́ТІ – за жодних обставин, ніколи: *Н'ізашо́ ў с'в’і́т'і туда́ ни пи́ду / ни прос'і́т / дурни́ĭ бих бу́ў / іґби́ згоди́ўсе / та́мки завели́к’і гонори́ / а йа цисе́ ни л'у́бйу / ўно мене́ раж’е́йі.*

НІ КІНЬЦЯ́ (КИНЬЦЯ́), НІ КРА́Ю – про те, що не закінчується, є постійним (робота, клопоти та ін.): *Циĭ робо́т'і / бабо́ / н'і к’ін'ц'а́ / н'і кра́йу / а ви ка́жете / зро́биш / таĭ тогди́ пи́деш / та йа до ве́ч’іра ни го́н:а с цим да́ти ра́ду / до ўпи́ўноч’і; Д'іл'анки́ ма́ла смих так’і́ / шо н'і кин'ц'а́ / н'і кра́йу / ў голов’і́ се переверта́йі / ік поди́вис:е / шо́ на твоĭі́ ру́ки ч’іка́йі; Одна́ за о́дноў / одна́ за о́дноў / та цим б’і́дам н'і к’ін'ц'а́ / н'і кра́йу / коли́ / вере́ / ўно го́н:о се с'к’ін'ч’е́ти*?

НІКО́ЛИ ЧЬОЛОВІ́К НИ ЗНА́Ї, КОЛИ́, ШО І ДЕ́ ЇГО́ ЧІКА́Ї – про невизначеність подій в житті людини: *Ви́дите / йім гада́лосе / шо мут ура́с так жи́ти / шо добро́ ни мине́ц:е / а ч'олов'і́к ота́к жийе́ ĭ н'іко́ли ни зна́йі / коли́ / шо і де́ йіго́ ч'іка́йі / вин се над'іва́йі / шо ўс'іх пережийе́ / шо з ним н'іч'о́ ни мо́же се ста́ти / а йік ста́нец:е / то х'іба́ с ки́мос дру́гим / вин / сара́ку / ни зна́йі / ци переноч'у́йі ни́ч'ку / ци н'і / а складайі пл'а́ни на роки́.*

НІКО́МУ (НІ НА КО́ГО) НИМА́ ВІ́РИ – кожний може обманути: *Сего́н:е н'іко́му нима́ в'і́ри / ви́диш / на́в'іт' ма́ма / би́рше за се́бе поду́мала / йіґ за д'іти́ĭ / бо йе́к так сами́х лиш'е́ти? / Та ўни ни сам'і́ / ўни з д'і́дом се лиши́ли / А шо́ д'іт?/ вин ни зам'і́ни ма́му / Ну та ўна му́си роби́ти / шоби́ ĭкус коп'і́ку тха́т'і прине́сти / о: / бо ч'олов'і́ка нима́ / а ўс'о на ниĭ; Н'іко́му нима́ в'і́ри / зи́ч'іла Йу́рис'і мото́к ч'о́рнойі баве́нки / а ўна м'ін'і́ бо́рзо вид:а́ла / а́ле ни ч'о́рну / а си́ву те́мну / таĭ ш'і таку́ / шо пуска́йі / Ви́тко / таку́ купи́ла / сего́н:е на ўсе́му шахру́йут / Ну а́ле до ч'о́го ту́тки йа? / вид:а́ĭ м'ін'і́ таке́ саме́ / іке́ йіс зи́ч'іла / пра́ўду йа каў ци н'і? / Шо́ йа скаў? / іке́ купи́ла / таке́ вид:а́ла.*

НІКРИ́ШКИ (НІКРИ́ШЕЧЬКИ) – *незм.*, зовсім: *Йа н'ікри́шки се ни бо́йу / а ч'о́ м'ін'і́ бойе́тисе? / йа шо́ / шош у ко́гос укра́ла? / ци звел:а́ на ко́гос бр'і́хн'і? / сказа́ла смих пра́ўду / так / ік уно́ йе; Та де: / ўни н'ікри́шки на то́му ни зароби́ли / тепе́рки ни випла́т'уйіц:е ши́ти рукави́ц'і.*

НІКУ́ДА – *присл.*, нікуди: *Куда́ пи́ду? / н'іку́да ни ĭду́ / іка́с смих зму́ч'іна / таĭ ни ма́йу тики́ ў ч'о́му ĭти / ў старо́му ни пи́ду; Н'іку́да йа тебе́ ни пу́с'т'у / абе́з зна́ла / припоч'е́н' / а тогди́ пи́деш / ни жури́се / бес те́бе та́мки н'іч'о́ ни завали́ц:е; Н'іку́да / Йу́ц'ку / ни хо́димо / х'іба́ дез до сво́йіх / бо стари́х на набу́тки ни геĭ кли́ч'ут / а на по́хоронки сами́м іде́ц:е / таĭ отаке́ / а йек ви се ма́йіте*?

НІ КУЄ́, НІ МЕ́ЛЕ – не реагує ні на що: *Пйе́ниĭ у до́ш'ку / н'і куйе́ / н'і ме́ле / ти до не́го гово́риш / а вин лиш б'ін'ч'е́йі / рот ни хо́ч'і йіго́ слу́хати / Бо рот се ўстида́йі сво́го ґазди́ / вин ни хо́ч'і тото́ вимоўйе́ти / шо тот ду́майі / рот ви́ди / шо ў голов'і́ нима́ пор'е́тку.*

НІМ – *незм.*, поки: *Н'ім то / н'ім се / по́ки ўку́таўсе / а ўже́ пиў дни́ни нима́; Н'ім т:о зро́биш / н'ім ц:е / а то ўже темн'і́йі / ден' пишо́ў; Н'ім шош ви́питайіс:е у не́го / то мо́жно три ра́зи ста́ĭн'у об':і́ч'і / отаки́ĭ вин до бе́сіди / так шо ни пита́ĭсе / бо йа н'іч'о́ ни зна́йу; Н'ім у Ко́сиў / н'ім с Ко́сова / таĭ дни́нку загуби́ў / пишла́ дни́нка.*

НІ́ МІНІ́ (МИНІ́) – *у знач.* “не можна, я не дозволяю”: *Н'і́ м'ін'і́ туда́ ĭти / оту́тки ĭгра́ĭтесе / ту́теч'ки до́ста м'і́с'ц'а / а там / ота́ва / туда́ ни во́л'но; Н'і́ м'ін'і́ суда́ ĭти ў брун:и́х ч'о́ботах / роз:ува́ĭтесе / бо йа пото́му*

ни доми́йу ц:у пидло́гу; Йіш / але́ н'і́ мин'і́ криши́ти на лу́шку / с'ідáй за стиў і тáмки йіш / лу́шко ни до цéго; Н'í м'ін'í судá пускáти ку́ри / загорóд'уйте / роб'і́т / шо хо́ч'іте / але́ ў гр'іткáх йіх ни мáйі бу́ти / бо йік котру́с імý / то ни знáйу / шó з неў зрóбйу.

НІ НА ВО́ЛОС (НИ СПА́ТИ, НИ ВСНУ́ТИ) – зовсім (не спати, не заснути): *То вес'іл'é / ікé спан'é? / ни спáла н'і на во́лос / а наданцувáласе так / шо на ч'еревикáх гаш ко́рки стесáлисе; Ни ўсну́ла н'і на во́лос / дити́на ц'і́лу нич' плáкала / ви́тко / шош бол'і́ло / носи́ла до рáн'а / То / в'ідéў / зу́би р'і́жуц:е; Надвор'і́ так гуркот'і́ло / так'і́ громи́ би́ли / шо ми н'і на во́лос ни ўсну́ли / до передрáн'а крути́лисе.*

НІ НА ШПЕ́ЛЛИК (НИ ПОПУСТИ́ТИ; НИ ЗРОБИ́ТИ; НИ ПОМОЧІ́ ТА ІН.) – зовсім, абсолютно (не зробити, не допомогти та ін.): *Бигмé / шо так зро́бйу / йа ни пу́ж'ійу / але́ каў тоб'і́ гéзде / ў цéму ўсéму н'і на шпéл:ик ни пупу́с'т'у / бо му́си бу́ти ікúйс р'ет.*

НІО́ДЕН (НІЙО́ДЕН) – ніхто; жоден: *Н'іóден так м'ін'í се ни ўдавáў / ік М'і́с'о Грицки́ў / але́ шо / йік вин гип за Вас'ýткоў / а на мéне нáв'іт' се ни диви́ў; Н'ійóден с тих / шо прийшóў до нас у кол'ідники́ / ни буў так за мноў / йік Іванкó / але́ шо / Мару́с'ко / с тóго / вин ужé прийшóў буў з вóйс'ка / хот'і́ў се жени́ти / а м'ін'і́ кудá? / йа за и́нче ду́мала / таĭ так у т:у кол'іду́ ўс'о се с'к'ін'ч'éло / и:ĭ / шó згáдувати дáўне.*

НІ ПРИШИ́ТИ, НІ ПРИЛАТА́ТИ – недоречно: *Вибач'éйте / áле такé йістé сказáли / шо н'і приши́ти / н'і прилатáти / отáк йа скаў*; *Йу́ц'ку / то ни жéрти / то такé / шо н'і приши́ти / н'і прилатáти / йа такóйі бéс'іди ни розум'і́йу / каж'і́т напраўц'і́ / а ни́ отакóйі.*

НІ ПРОЙТИ́, НІ ПРОЇ́ХАТИ – дуже тісно, немає проходу: *Заклáдено пáками / н'і проїти́ / н'і пройі́хати / і шó ўни соб'і́ с цим усим ду́майут / А н'іч'ó / сид'і́т надвор'і́ / вўйно / а йік стемн'і́йі / то пи́дете ноч'увáти на пóдр'у / ў хáт'і ни так / а там мн'ікóн'ко / пáхне с'і́но / метé / йік у райу́ / Говори́ / говори́ / зáрас договóрис:е ў мéне / А шó м'ін'і́ роби́ти*?

НІ РИ́БА НІ МНЄ́СО – про нерішучу, боязливу людину: *За нич'вáлого мóжно сказáти / шо вин н'і ри́ба / н'і мн'éсо / отаки́ĭ н'ійéкиĭ.*

НІ СЛО́ВА НІ ПИВ СЛО́ВА – зовсім нічого, жодного слова (не промовити, не почути): *Ви́пиў пагáрик / áле н'іц н'іч'ó ни говори́ў / н'і слóва / н'і пиў слóва ми вид нéго ни ўч'у́ли; Трéба бу́ло тáмки казáти / а ни́ ту́тки / тáмки ти ц'і́хо сид'і́ў / рот ни ўтвор'éў / ни т:о шо слóво / пиў слóва ни сказáў / а тепéреч'ки тр'ісéш папéр'ами / таĭ роскáзуйіш / к'і́л'ко тоб'і́ се налéжи сóтикиў / іди́ тудá / і там тр'іси́.*

НІ СЛУ́ХУ НІ ДУ́ХУ – зникнути безслідно, зовсім не подавати звістки: *Пишо́ў / та́к'ік крис с'т'іну́ / уже́ рик вид не́го н'і слу́ху / н'і ду́ху; Уз'е́ў напере́т гро́ш'і / таї дес зав'і́йіўсе / ни ч'у́ти вид не́го н'і слу́ху / н'і ду́ху / каўт / це йа ш'і тогі́т ч'у́ла / шо н'і́би дес у с'в'іта́х на зари́пках / але́ ци то пра́ўда / ни зна́йу / Мар'і́ка Ґр'і́цкова ма́ла би зна́ти.*

НІ СНОМ НІ ДУ́ХОМ (НИ ЗНА́ТИ, НИ ЧЮ́ТИ, НИ ВИ́ДІТИ, НИ ВІ́ДАТИ) – зовсім, абсолютно не знати (не здогадуватися) про щось, не бути в курсі чогось: *Зна́йіш / йек каўт? / н'і с'і́ло / н'і ўпа́ло / даї / ба́бо / са́ло / так і тут / йа н'і сном / н'і ду́хом ни в'і́дайу / шо кому́с шош ви́н:а / а хло́пец прихо́ди / ўни хло́пц'а писла́ли / ї ка́же / шо та́то каза́ў / іґ бе́сте могли́ / то шоби́ вид:а́ли гро́ш'і / тот'і́ / шо ваш з'ет' навес'н'і́ зи́ч'іў на драни́ц'і / а йа си́жу таї ду́майу / шо ўни шош спу́тали / бо ї́к'і драни́ц'і / ік у нас хати́ пид бл'е́хоў / ду́майу / розга́дуйу / н'іч'о́ ни каў / а́ле за м'іну́ту натхо́ди з'ет'.*

НІ СОБІ́ НІ ЛЮ́ДЕМ – нікому: *Моï / та йік ни ро́биш на тиї земни́ / шо ко́ло Варва́ри / то даї бра́тови / наї хот' ви́н ма́йі с то́го іку́с ко́рис'т' / а то н'і соб'і́ / н'і л'у́дем / і сам ни гам / і дру́гому ни дам.*

НІ СПЕ́РЕДУ НІ ЗЗА́ДУ – про занадто худу, а тому й непривабливу, на думку мовця, жінку: *Жи́нка ма́йі бу́ти по́ўна / так'і́ м'ін'і́ се ўдайу́т / а ў це́йі н'і спе́реду / н'і з:а́ду / така́ / йік острива́ / ни зна́йу / шо вам у ниї се ўда́ло / Ус'о́ / М'і́с'ку / таї ти / ви́жу / за неў ги́неш / але́ ч'ос зач'е́ў йіс наўстр'і́т' говори́ти / ни ў тоï бик бе́с'іду пот'е́х / гет ни ў тоï.*

НІ ТАК НІ СЯК – ніяк: *Йіле́на ни го́н:а з ним се договори́ти / мо́ï / та скажи́ шош / ї́кос припри́ сво́йу ридн'у́ / наї йа зна́йу / шо ма́йу ў ха́т'і ч'олов'і́ка / а вин н'іч'о́ / н'і так / н'і с'ак / н'і ва́шим / н'і на́шим / то к'і́л'ко це мош терп'і́ти / таке́ поме́тен'і?.*

НІ ТРЕ́ТОЇ, НІ ДЕСЄ́ТОЇ НИ РОЗУМІ́ТИ – майже нічого не розуміти; бути не зовсім тямущим, кмітливим: *Йа н'іч'о́ ни розум'і́йу / шо ўна ка́же / н'і тре́тойі / н'і дес'е́тойі / бигме́ / так телени́т і так нир'е́дно тото́ роска́зуйі / шо м'ін'і́ гаш у голов'і́ шош забо́мкало / плете́ / аби́ плел:о́се; Ў не́го се ни допита́йіш / вин ік гово́ри / то н'і тре́тойі / н'і дес'е́тойі / ни меш розум'і́ти / н'іц н'іч'о́ ни складе́ш доку́пи / л'і́пше с Петри́хоў поговори́ти / ід'і́м дниї / ўна ікра́с з горо́ду верта́йіц:е / таї ви́жу / дон'ка́ йе / ікра́с до́бре / т:о / шо нам тре́ба / ўни ска́жут за з'е́т'а.*

НІ ТУДА́ НІ ВИ́ТТИ – про когось безхарактерного, безвольного, того, про кого кажуть: “ні риба ні м’ясо”: *Вин тро́хи нич'ва́лиї / н'і туда́ / н'і ви́т:и / н'іймйе́киї; Ти з ним тве́рдо се ни догово́риш / бо вин н'і туда́ / н'і ви́т:и; Жи́нка муро́ва / а ч'олов'і́к н'і туда́ / н'і ви́т:и / а́ле ї́кос жийу́т / уна́*

к’іру́йі / а вин слу́хайі / тaй йім до́бре; *То трафйе́йіц:е ўс'е́ке / йе шо нев’і́стка н'і туда́ / н'і ви́т:и / але́ молод'і́ жийу́т / йім до́бре / тай старин'а́ ра́да / л'у́би / бо ўна свойа́ / а жиў би з дру́гоў / то дру́гу мус би так са́мо л'уби́ти / бо ту́тки ї́де́ц:е ни за на́ше жит'е́ / а за жит'е́ д'іті́й / нам тогді́ до́бре / ік йім до́бре / ота́к йа скаў / йік у них спо́к’ії / мир і зла́года / то ї ми се ч’у́йімо ду́ш’:і / Ну та то ї з'ет' мо́же бу́ти ни геї / але́ ви до́бре ка́ете; Вин / сара́ку / н'ійе́киї / н'і туда́ / н'і ви́т:и / ни зна́йу / йек і́нак сказа́ти / А йа зна́йу / вин оде́н на ч’е́тверо бабі́ї / жи́нка і три д'і́ўц'і / і дайе́ соб’і́ з ни́ми ра́ду / і то ни бут'йе́к / а тики́ до́бре / і ўни йіго́ слу́хайут / бо ві́жут / шо ўс'о вихо́ди на до́бре / то / Йіле́ / лиш вигл'іда́йі / шо вин заду́же про́стиї / то йе до́ста розу́мниї / напо́ристиї і тверді́ї ч’олов’і́к / ду́же дбаїли́виї / ни пйе / ни ку́ри / і шо́ бі́ршого хот'і́ти? / мо́же / ниговирни́ї / то ц:е йе / але́ шо н'ійе́киї / це́го нима́.*

НІ ТУ́ДА НІ СУ́ДА – ні туди ні сюди: *Стаў тай ди́виц:е / йіґ бара́н / н'і су́да / н'і ту́да / н'і ўзат / н'і ўпере́т / мої / та ни стиї / ік слуп / ік хоч’ загово́ри́ти / то загово́ри́ / а йіґ бес шош поми́х / то ї т:о би бу́ло низле́ / а вин стаў / тай ди́виц:е / д'і́т':о йіго́ зна́йі / шо́ вин хо́ч’і.*

НІ ФОСТА́ НІ ГУ́КА – немає ні худоби, ні свині: *Ко́ло ха́ти го́ло / н'і фоста́ / н'і гу́ка / каў вам / н'іч’о́ / н'і наїме́нчого фо́стика / на́в’іт' ку́ри ни де́ржи / йе́к так мош допусти́тисе? / ни зна́йу / таже́ це ни м’і́сто / мої / жи́нко / ду́маї шош / то ни йе пі́зно пола́годити.*

НІЦ – *присудк. сл.*, нічого; зовсім: *Васи́ / с то́го н'іц ни ві́їде / йа тої кава́л'ч’ік присади́би ни попу́с'т'у / аби́ шо*; *Аг’і́ / цис'а́ дити́на н'іц ни хо́ч’і слу́хати / гово́риш / а ўно́ соб’і́ свойе́ зна́йі / і шо́ йа ма́йу з неў роби́ти*?

НІЦ НІЧЬО́ (НИЧЬО́) – зовсім нічого: *Йе́к так? / ходи́ў йіс у м’і́сто і д'і́тем н'іц н'іч’о́ ни купи́ў; Н'іц н'іч’о́ ни ч’уў / спаў / йік уби́тиї / а шо́ се ста́ло? / Та йе́к шо? / коро́ва рих уломи́ла.*

НІЧЄ́М (НИЧЄ́М) НИ ПИТА́ТИ – бути байдужим до всього: *Тепе́рки йа н'іч’е́м ни пита́йу / наї ход' завали́ц:е ўс'о / ви мене́ фа́їно наўч’е́ли / вит:епе́р йа лиш ро́бйу т:о / шо хо́ч’у / шо м’ін'і́ се ўдайе́ / а ни т:о / шо тре́ба / бо йа гару́йу / ік т:а коби́ла / а хтос ход' би д'е́куйу сказа́ў / о: / а тепе́рки йа розу́мна ста́ла / ґазду́їте сам’і́ / йек соб’і́ хо́ч’іте / вам се ни ўдайе́ / шо йа нага́дуйу за роботі́? / то до́бре / йа суда́ се ни́ пока́зуйу і н'іхто́ вам ни ме нага́дувати / шо ў ста́їни тре: зроби́ти пор'е́док / шо барабу́л'і л'іга́йут / йіх даўно́ тре: бу́ло пидгорну́ти / шо ш’:іва́ ки́нуласе / і гори́т то́го позбу́тисе / за цим сам’і́ мете́ диви́тисе.*

НІЧЬО́ (НИЧЬО́) – нічого: *С то́го н'іч’о́ ни ві́їде / уни́ обра́д'уц:е / і ни мут купува́ти ха́ту / м’ін'і́ так се ві́ди / шо ни мут; Іва́н нич’о́ за ц:е ни*

казáў / лиш се запитáў / колú прúїдеш з робóти / шо мáйі до тéбе ĭкус бéс'іду / хóч'і шош се порáдити / а йа каў / вин до шéстойі рóби / і бúрше нич'ó / отáк бýло; Калúна н'іч'ó ни сказáла / лиш так се скривúла / іґ би ĭйі ў ч'éрев'і шош забол'íло / каў тоб'í / гет попис'н'íла / у момéнт кваснá стáла / Ну та бо то бýло ч'о / алé наĭ знáйі.

НІЧЬÓ (НИЧЬÓ) – нічого; вжив *у знач. все добре, гаразд, нехай* для вираження згоди, заспокоєння: *Нич'ó / і це минéц:е / а йа ч'ігó хóч'у / то це лишéн' спокóйу*; *Н'іч'ó н'іч'ó / хóч'у вúд'іти ĭ ч'ýти / ĭкóйі ти засп'івáйіш / ік меш мáти свóйіх д'ітúĭ / а ўни ни ўрас мут ч'éмн'і / ĭке ти тогдú запровáдиш вúхован'і / бо то збóку по он:óму вигл'ідáйі / а йік с цим блúш:е / то ни ўрас глáтко / дéколи прихóдиц:е повúшувати гóлос*; *Н'іч'ó / ш'і прúĭде кóза до вóза ; Нич'ó / нич'ó / йа ўс'ó нагадáйу / йік приĭдéц:е ; Н'іч'ó / наĭ вибач'éйі / унá такóш ни ўрáс ĭшлá / йік клúкали ; Нич'ó / М'íс'ку / бýдемо жив'í здорóв'і / то ш'і здúблемосе ни рас; Нич'ó / ус'ó ĭдé / йік мáйі бýти / йек йімý се налéжи.*

НІЧЬÓ (НИЧЬÓ) В ТÓБІ (В НИЙ ТА ІН.**) НИ ТРИМÁЇЦЦЕ (НИ ДÉРЖИЦЦЕ), ЇК (ІК) У СТАРÍЙ (СТАРИ́Й) КОБИ́ЛІ –** про людину, яка не вміє тримати (берегти) секрети: *Ни спостúгла питú вит тéбе / йік ужé ўс'і сус'íди знáйут / шó ми говорúли / н'іч'ó ў тóб'і ни тримáйіц:е / йік у стар'íĭ кобúл'і*; *И:ĭ / та ў нéйі рот / ік помелó / н'іч'ó ў нéму ни дéржиц:е / каў тоб'í / тáк'ік у старúĭ кобúл'і / ци ў старúĭ кавýли / ĭка ни гóн:а крóку ступúти / шобú ни дрúснути.*

НІЧЬÓ (НИЧЬÓ) З НÉГО (З НÉЇ ТА ІН.**) НИМÁ (СЕ НИ ЛИШИ́ЛО) –** хтось дуже худий і виснажений: *З нéйі / Настý / н'іч'ó ўже се ни лишúло / пиў жúнки / áбо ĭ мéнче / а ĭка ўна здорóва бýла / а робúтна / а ĭка ч'éмна / пос'л'íн:им под'íлиц:е / Мóже / Бох даст / шо вúдр'апайіц:е с тóйі б'ідú / ўна молодá / та ш'і ĭ ни с такóго виходúли / Даĭ Бóже / áле / в'ідúĭ / то ни тудá напрáвилосе / úн'ч'а дорóга ĭйі ч'ікáйі / в'ідúĭ / úн'ч'а.*

НІЧЬÓ (НИЧЬÓ) МЕНÉ (ЇГÓ ТА ІН.**) НИ БЕРÉЦЦЕ –** те саме, що НИ БЕРÉЦЦЕ РОБÓТА КОГÓС – про небажання людини (через певні обставини) чимось зосереджено займатися: *Н'іч'ó менé ц':і дни ни берéц:е / ш'і абú зáўтра перебýти / таĭ тогдú ўже шо бýде / т:о бýде*; *Аг'í / н'іч'ó менé ни берéц:е / головá випр'ідáйі такóго / шо ни знáйу / йек у ниĭ тотó се ўм'íс'т'уйі / пр'ідé / і йа ўже трéтиĭ рас розбóрсуйу тотó / шо зач'éла розводúти / бо думкú делéк'і вит шит'á / ўни úнчу нúтку пр'ідýт*; *Сегóн:е менé н'іч'ó ни берéц:е / ч'ікáйу / шо дóхтор' скáже; Йігó н'іч'ó ни берéц:е / н'ійéка робóта / лиж би кудáс питú / поб'íч'і / вúрватисе / А ти ни вúдиш / Настý / шо вин ужé парубóч'іти хóч'і? / ни вúдиш / йéк вин себé обзерáйі*

/ ік кудác ідé / мóже / ўже ї мáйі котрýс на прим'íт'і / вин ікрáс дийшóў тих рокíў / шо цéго се хóч'і / алé н'іч'ó / наї бýде / вин у наýц'і ни попускáйі / а т:о / шо йігó кортúт дес питú / то наї ідé / це ўже мú позас'ідáли ў хатáх / у горóдах / і н'іґдé нас ни вúт'ігнеш / а молодóго кортúт / наї ідé / тúл'ко йігó.

НІЧЬÓ (НИЧЬÓ) НИ БОЄ́ТИСЕ – бути сміливим, безстрашним: *Мирóс' н'іч'ó ни бойíц:е / бигмé / стáрш'і вич'éкуйут / роздиўйéйуц:е шо до ч'óго / і дóбре рóбйут / а цес пре / ік хол'éра / іґ би йігó ў однó м'íсце шош дз҇óбало / Надививýсе пустúх к'ін таї гадáйі / шо вин велúкиї герóї / о: / шо йа скаў? / пустóго надививýсе*; *Нич'ó се ни бóйу / а ч'ó м'ін'í бойéтисе? / наї се бóйут тот'í / шо ч'éмос завинúли / шо дéколи забувáли / де свойá кишéн'а / а дé / ч'уж'á / отот'í наї ни спйут / а йа / ч'о.*

НІЧЬÓ (НИЧЬÓ) НИ ВДÍЇШ (НИ ГÓДЕН (НИ МОШ) ВДÍЇТИ) – хтось не може вплинути на щось: *А шó ти гóн:а? / н'іч'ó / Марýсику / ни ўд'íйіш / нам'íриўсе женúтисе / то наї жéниц:е / ти ни мóжеш цисé ни позвóлити; И:ї / н'іч'ó ни ўд'íйіш / стáрис'т' йе стáрис'т' / р'íтко хто ў так'í рокú / ік мойí / ўт'íшениї і ш'іслúвиї / р'íтко / і абéз знáла / н'іхтó ўмерáти ни хóч'і / бо тудá ни припúзнис:е / ни забарúс:е / тáмки прúймут / колú бес ни приўшóў / а тýтки дóўго ни мут держ'éти / ш'і рик два / і по ўсéму; Нич'ó ни ўд'íйіш / зúч'іў / то мус вид:авáти; А с цим / вýїно / н'іч'ó úнче ни гóден уд'íйіти / то ч'ір'éк / мýсите се показáти дóхтореви / і то ўже кráйне / бо ни вúдите / їкиї верш'éк се зробúў*?

НІЧЬÓ (НИЧЬÓ) НИ ВИ́ДІТИ – ніде не бути, не бачити, як живуть інші; у цьому плані не мати великого досвіду: *Шо ти вúд'іў? / ти н'іч'ó ни вúд'іў / ти нáв'іт' у Ч'ірниўц'áх ни буў; Мар'íч'ко / дé ми шош вúд'іли? / ми н'іч'ó ни вúд'іли / сидимó ў цих гóрах / і вúц:и / н'і на крок; Д'íўч'іна с селá / пишлá ў м'íсто се ўч'éти / таї йа се жýр'у / ўно молодé / н'іч'ó ни вúд'іло / н'іґдé ни бýло / йéк унó тáмки ме собí рáду давáти? / Тáк'ік ус'í / вýїно / ви кáжете / ўно / ўно / а то ўже ўна / óстра на йізúк д'íўч'іна / то шó з неў мóже се стáти? / ог:ó / наї би лиш хтос попрóбуваў шош ни т:о їйі сказáти / то ўна ни ме дóўго слиў доберáти / ўна зрáзу скáже / ік припеч'éтайі / а ви ўно та ўно / тáк'ік би це бýла дитúна ў пéршиї кл'áс'і.*

НІЧЬÓ (НИЧЬÓ) НИ КАВ – не коментую (не дорікаю; не оцінюю); викор. як передтекст, коли мовець намагається показати свою нейтральність стос. оцінки чогось чи представити її в “пом’якшеному” вигляді: *Н'іч'ó ни каў / унú соб'í знáйут / шо рóбйут; Нич'ó ни каў / алé ўна н'іќóли ни перетрýд'уваласе / цим óч'і вилáз'і вид роботúї / а ўна полегóн'ки*; *Н'іч'ó ни каў / ви соб'í свойí / таї див'íц:е / йа се ни м'іш'éйу.*

НІЧЬÓ (НИЧЬÓ) НИ МÁТИ В ГОЛОВÍ – бути нерозумним, не здатним логічно мислити: *Хлóпч'і / ти гóден подýмати? / ци ти н'іч'ó ни мáйіш у голов'í?; Це трéба н'іч'ó ни мáти ў голов'í / абú такé казáти*; *Нáш'а д'íўка н'іч'ó ни мáйі ў голов'í / бо йiї би хот' крúшку мáла / ўна би ни ĭшлá витпúтуватисе / дé тот хлóпец жийé / наĭ би вúн витпúтуваўсе за н'у та шукáў / йеї здибáтисе / Йілé / та ўна кáже / шо йімý шош передáли с Франкúўска / тогó мýс'іла ĭти / а ў нéйі йе хлóпец / Шош йа ни дýже в'íр'у / ўна тудá ў пúтскоки пишлá / ни заговóр'уĭ мене́*.

НІЧЬÓ (НИЧЬÓ) НИ ОПХÓДИ – про чиюсь байдужість: Н*'іч'ó н'ікóго / Івá / ни опхóди / кóждиĭ вúслухаў / шо дóбре би бýло отáк і отáк зробúти / пох'ітáў головóў / моĭ / дóбре кáжете / а потóму зибрáўсе таĭ пишóў соб'і тхáт'і / д жúн'ц'і і д'íтем / і н'іч'ó йімý бúрше ни тре: / наĭ дрýг'і рóбйут / йа шо / дурнúĭ? / отáк ми се мáйімо / кóждиĭ лиш за сéбе дбáйі* / *Ни кóждиĭ / алé ĭ цéго богáто йе*.

НІЧЬÓ (НИЧЬÓ) НИ ЧЮ́ТИ Й НИ ВИ́ТКО – нічого не відомо: *Дé верé / зáрас М'íхасиў? / за нéго н'іч'ó ни ч'ýти ĭ ни вúтко; Отóго / шо жиў кóло М'íлика / йа ўже с п'ідис'éт' рóкиў ни вúд'іла / н'іч'ó ни ч'ýти ĭ ни вúтко / Ви за Доўганúшиного кáжете? / та вин нидáўно прийіхáў / áле йо / рокáми ни блúжиўсе / Та бо нимá до кóго / то мáĭже ўс'і вúўмерали / мáло хто с тóйі фам'íл'ійі се лишúў / до кóго йíхати*?; *Нич'ó ни ч'ýти ĭ ни вúтко / в'ідéў / забýли за нас* / *забýли / шо ми йе*.

НІЧЬÓ (НИЧЬÓ) СЕ НИ ЗБÁВИЛО – все добре, нормально, як і повинно бути (про стосунки кого-небудь із кимось): *Уз'éў дрýгу ў дáнец? / таĭ шо / шо ўз'еў / наĭ берé / йа тýтки ни вúжу / абú шош се збáвило / мижú вáми н'іч'ó се ни збáвило / а йік тоб'í се здайé / шо вин корúт тоб'í / то л'íпше ц:е зáрас знáти / іï би мáло бути потóму / натýру йігó зáрас мýсиш вúзнати*; *То мóже і ĭкас йідá се збаўйéти / йо / а мóже / шо мижú л'уд'мú бýло дóбре / а потóму хтос шош ни т:о сказáў ци ни так се подивúў на кóгос / таĭ ужé нимá тóго / шо бýло / унó потóму гóн:о напрáвитисе / ну а йе / шо ўс'о тáк'ік би се прит':éло / н'íби н'іч'ó ĭ се ни збáвило / л'ýде говóр'ут / с'м'ійýц:е / н'íби зноў соб'í дóбр'і / алé то лиш звéр'ха / а ўсередúн'і ус'ó пит:óч'іно / і ч'ем? / он:úм слóвом ци тим / шо ни так подивúўсе на кóгос / н'іч'ó ни сказáў / лиш се подивúў / а на тварú ус'ó бýло напúсано / таĭ отакé с цим усúм*.

НІЧЬÓ (НИЧЬÓ; НІЦ) НИ ПÉТРАТИ – не розумітися на чомусь; не орієнтуватися в чомусь: *Йа / Васú / ни вит цéго / н'іч'ó ў цéму ни пéтраĭу / х'ібá бих Штéфка заклúкаў / наĭ вин тоб'í помóже / вин се розум'íйі на мотóрах* / *Гаĭ наĭ бýде* / *лиш ци змóже*?; *Йа ни вит цéго / нич'ó ў стол'éр'ц'і*

ни пе́трайу; Іва́н Фед'і́ў / мо́же / на це́му се розум'і́йі / а мало́го ни пита́ўсе / вин н'іц ни пе́трайі; Лес'о́ ни вит це́го / вин шо́фер / соб'і́ свойе́ зна́йі / а ў це́му н'іч'о́ ни пе́трайі / йа проси́ла помоч'і́ дити́н'і з раху́нками / а́ле вин ка́же / шо ни го́ден / бо ік ході́ў до шко́ли / то це́го ни ўч'е́ли / бу́ли раху́нки / а́ле ни так'і́ / ка́же / йа ни хо́ч'у зле показа́ти; *Ко́ц'о вид и́нчого / вин у це́му н'іц н'іч'о́ ни пе́трайі / де вин вит печ'е́ї? / заїгра́ти мо́же / зас'п'іва́ти / а ти та́к'ік назби́тки ка́жеш / пита́ўсе ў не́го*.

НІЧЬО́ (НІВИ́ТКИ) НИ МОШ БУ́ЛО (НИ МОЧІ́) ПОТІГНУ́ТИ – не бути спроможним виконати щось, досягти чогось: *То ўже так бу́ло нас притисло́ / шо кра́їне / н'іч'о́ н'іви́тки ни мош бу́ло пот'ігну́ти / так ви́йшли бу́ли з гро́шиї / шо гаш ни хо́ч'у за т:о зга́дувати / дити́ну тре: бу́ло доўч'е́ти / а то нима́ ви́тки / то́рбу їйі ў нед'і́л'у р'іхту́йу / ї ни ду́же зна́йу / шо покла́сти / аби́ на ти́жден' ста́ло / каў вам / вели́ка скру́та бу́ла / зарпла́ту тогди́ гри́шми ни дава́ли / то ма́ли ш'е́с'т'і на ба́бину пе́н'ц'ійу / отак'і́ то бу́ли т'ішк'і́ ч'іси́ / Ну та то так йе / ік нима́ ви́тки пот'ігну́ти / то ч'олов'і́к ік лиш'е́йіц:е / се́ред води́*.

НІЧЬО́МУ (НИЧЬО́МУ) НИ ПРОТИ́ВИТИСЕ – ні з чого не дивуватися: *Ти́л'ко ўсе́го нави́д'іласе / шо ўже́ н'іч'о́му се ни проти́ўйу; Уже́ се н'іч'о́му ни проти́ўйу / н'іч'е́м мене ни подиву́йіш*; *Ік н'іч'о́му ни проти́витисе / то так ле́кше жи́ти / То йек куму́ / бра́ч':іку Іва́ / йек куму́*.

НОВИ́Й РИК – здеб. про те, що іменують як "*старий новий рік*" ("передь Васи́лія", "на Васи́лія"): *Сло́во бу́де на Васи́л'ійа / це / ік ти ка́жеш / на стари́ї нови́ї рик / а ўже́ вес'іл'е́ / дез за пи́ўрик; Ус'і́ розум'і́йут / шо знач'е́йі нови́ї рик по тепер'і́шному / нима́ таки́х / шоби́ за ц:е се допи́тували / але́ н'іхто́ ни забу́ў за стари́ї нови́ї рик / хот' так р'і́тко каўт / а пе́р'іш / ік се гово́ри / то за дру́гиї С'в'іти́ї Ве́ч'ір / за Васи́л'ійа / тики́ би́рше каўт / Васи́л'ійа / а ни́ / Васил'а́ / за Мала́нку / ота́к с цим у нас / отак'і́ пор'е́тки / ї ота́к зви́ч'но йе говори́ти*.

НОГА́ ЗА НОГО́В – дуже повільно: *Ми соб'і́ ї́шли / нога́ за ного́ў / ни бу́ло куда́ се ква́пити / ве́ремн'і / фа́їно / ота́к ішла́ бих / ішла́ / на́скр'іс' пишла́ бих / іґби́ зна́ла / куда́ / каў / на души́ бу́ло так / іґби́ ї́кес вели́ке с'в'е́то / і ти / с'в'іто́шна / забу́ла за ўс'і кло́поти*.

НОГАВИ́ЦІ, -и́ц – *рідко*, розшиті зверху святкові білі сукняні онучі, які одягають у постоли: *Хто ў Т'у́дев'і сего́н:е хо́ди ў ногави́ц'ах? / х'іба́ дес виступа́ти*? / *лиш так / на́в'іт' стар'і́ / і то ў це́му ни хо́д'ут / то ўже видийшло́ / Мару́с'ко / то бу́ло / і ўже йіго́ нима́*.

НОГИ́ (КОГО́С) **НИ БУ́ДЕ** (ДЕС) – хтось ні за яких обставин не піде кудись: *Уна́ кл'е́ласе / шо йийі́ ногі́ та́мки ни бу́де / а Го́спот' так даў / шо ўна ни змогла́ ходи́ти / ў таку́ м'іну́ту Пара́ска цисе́ сказа́ла*.

НО́ГИ ВИДВА́ЛЮЮЦЦЕ (НИ ТРИМА́ЮТ, НИ ЙДУ́Т, НИ СЛУ́ХАЮТ; НИ СЛУ́ЖУТ, НИ СЛУ́ЖІ) – те саме, що НИХ НИ ЧЮ́ТИ: *Іва́н'ч'іку / припоч'е́н'мо кри́шку / бо м'ін'і́ но́ги ч'е́сто видва́л'уйуц:е / а запас'н'і́ йа с собо́ў ни ўз'е́ла / му́с'у ці́ми опходи́тисе / таї шо зро́биш*?

НО́ГИ ЗАШПО́ТУЮЦЦЕ (ЗАШПО́РТУЮЦЦЕ) – про відчуття сильної втоми чи болю в ногах: *Но́ги зашпо́туйуц:е / ста́ли / йік слут'і́ / ни хо́ч'ут слу́хати / таї шо ти з ни́ми зро́биш*? / *мус до них прислуха́тисе; Голова́ пишла́ ўпере́т / бо хо́ч'і бо́рше / а но́ги зашпо́ртуйуц:е / таї т'е́гнут наза́т / ни пуска́йут го́лу поб'і́ч'і*.

НО́ГИ НИ ВСО́ХНУТ (РУ́КИ НИ ВИТПА́ДУТ) КОМУ́С**, ЇК (ІК)**… – *лайл*., нічого не станеться з кимось, якщо…: *Та́же но́ги ни ўсо́хнут / ік Одок'і́йа сама́ при́їде по вули́ч'ку / ци ўна бойі́ц:е / шо ми йийі́ з':імо́*? / *перекаж'і́т / шо ў нас йе шо йі́сти / наї ни бойі́ц:е* / *ми їйі ни з':імо́*; *Ни б'і́йсе / но́ги йіму́ ни ўсо́хнут / ік ви́несе дв'і пу́тни воді́ / абе́с лиш це́го се ни бойе́ла / і ру́ки бу́дут на м'і́сци / і голова́*.

НО́ГИ НИ НЕСУ́Т (ЛЕ́ДВИ НЕСУ́Т) – про велику втому, слабість чи сп'яніння кого-небуть: *Ад'і́ Никола́ї уже́ конте́тниї / но́ги йіго́ ни несу́т / ни хо́ч'ут не́сти / а́ле вин с'п'іва́йі / ве́село йіму́*.

НО́ГИ ПО КО́ТИКИ (ПО КОЛІ́НА) СХОДИ́ТИ – втомитися, багато ходячи: *Та до́ки йа ви́робила тот'і́ доку́менти / но́ги смих по ко́тики сходи́ла / гада́ла / шо витпа́дут; Оі́ шо наспац'іру́ва́ўсе йа ти́ми ґрун'а́ми / но́ги по кол'і́на сходи́ў / живо́го м'і́с'ц'а на них ни бу́ло*.

НО́ГИ САМІ́ НЕСУ́Т (ПРИНЕ́СЛИ, ЗАНЕ́СЛИ, ПРИЙШЛИ́, ПРИВЕЛЛИ́) КОГО́С КУДА́С **–** комусь легко йдеться; хтось іде (прийшов кудись), попередньо не плануючи такий хід, здавалось би, поза волею, керуючись якимось внутрішнім чуттям, необхідністю здійснити це: *Но́ги сам'і́ мене́ суда́ прине́сли / бо йе́к так мо́же бу́ти / шо́би йа тебе́ два дни ни ви́д'іў? / хто́ таке́ ч'уў*?; *Вас'у́ / но́ги сам'і́ мене́ т:о́б'і прине́сли / хо́ч'у проси́ти / абе́с ни гн'і́валасе на ме́не за тоту́ вули́ч'ку*.

НО́ГИ ТІГНУ́ТИ – через хворобу чи втому дуже повільно йти: *Куда́ стари́ї ба́б'і ў да́нец? / йа ле́дви но́ги т'е́гну / а ви ка́жете / мойе́ уже́ вид:анцува́лосе / Але́ ік ву́йко кли́ч'і / то пид'і́т / ч'о ни пити́?*

НОРА́, -и́ – джерело: *Ту́тен'ки вода́ в'і́ч'но студе́на / з норі́ їде*; *Е: / та та́мки / де ви ро́бите с'і́но / ни он:а́ нора́ / йа зна́йу / шо йе ви́ш:е / йа ік іду́ дго́р'і / то ўрас та́мки припоч'іва́йу / а вода́ така́ / шо смашн'і́ш:ойі н'іґде́*

нима́ / у нас у кирни́ци до́бра / але́ на́ш'а наї схова́йиц:е про́тиў то́йі / і ни замерза́йі / ура́с одна́ка / на́в'іт' узим'і́.

НО́РИВ, -у – норов, характер: *У не́йі Іва́ниў но́риў / страшо́ лу́тава / йік упре́ц:е / то нич'о́ ни помо́же / абе́с шо робу́ў / н'іц н'іч'о́.*

НО́СИ МНОВ (НИМ ТА ІН.) **–** *згруб.*, хтось метушиться, перебуває у постійному русі: *Ни зна́йу / ч'о так мноў но́си / одно́ зач'е́ла / дру́ге / туда́ поб'і́гла / а ко́ристи ма́ло / се наробі́ла / накрути́ласе / і нич'о́ ни зробі́ла; Ад'і́ йеґ Дро́н'ч'іком но́си / вин ужé тре́тиї рас верта́йіц:е з бе́рега / шо́ / вере́ / та́мки забу́ў? / Вин ік'і́с ко́ўпки / тр'іскі́ поскладá́ў / таї / ви́тко / соко́ти / шобі́ тото́ хтос ни пот'е́х / йа ви́д'іла / йек уні́ з з'е́тем тото́ склада́ли; То ким так но́си / шо гаш пидло́га дрижи́т*?

НОСИ́ТИ (МА́ТИ) В ЗУБА́Х КОГО́С **–** пліткувати про кого-небудь, обмовляти когось: *Йо / о́змут у зу́би і мут носи́ти / бабі́ лиш на ц:е ч'іка́йут / ўни забу́ли / йек сам'і́ д'іво́ч'іли і йек зафа́йно ходи́ли*; *Сказа́ла т:о / шо ма́ла сказа́ти / бо ч'о́ ўна цису́ д'і́ўч'іну но́си ў зуба́х? / жи́нко /ма́йіш свойі́ д'і́ти / то йіх сокоти́ / а ні́ ч'уж'і́; О: / циї ву́їн'і йік попа́стисе / то ме носи́ти ў зуба́х / до́ки ўни ни ўйе́нут / а йік зате́рпнут / се зму́ч'ут / отогди́ попу́стиц:е / А де́ зу́би ўйе́нут? / х'іба́ ха́ўка? / Ви́диш / йа так ни хот'і́ла каза́ти / а ти сказа́ла / таї наї бу́де / х'іба́ ха́ўка скру́тиц:е / йізи́к зате́рпне / таї отогди́ так'і́ бабі́ / ік ц':а / ни мут кому́с кисточ'кі́ перемива́ти / переме́л'увати.*

НОСИ́ТИ (МА́ТИ) КА́МІНЬ (ЗАТАЄ́НИЙ, ЗАТА́ЇНИЙ) У ПА́ЗУСІ – мати приховане зло на когось: *Васи́л' мо́же ви́кр'іч'ітисе / це пра́ўда / а́ле вин ни но́си ка́м'ін' у па́зус'і / і зла на ко́гос н'іко́ли ни де́ржи.*

НОСИ́ТИ НА РУКА́Х КОГО́С – дуже догоджати комусь, турбуватися про когось: *Пе́ршиї ч'олов'і́к носи́ў мойу́ т'і́тку на рука́х / а цес хо́ч'і / шобі́ ўна йіго́ носи́ла / Але́ вин зат'ішкі́ї / от:о́ б'іда́ / лиш от:о́.*

НОСИ́ТИ ШЕ́ПКУ (КАПЕЛЮ́Х) – бути главою сім'ї (здеб. про жінку): *Йік іде́ш наїма́ти Йуц'ка́ коси́ти / то ж:и́нкоў говори́ / та́мки ўна но́си ш'е́пку / так над'і́їн'іш:е бу́де / бо йік уна́ ужé кому́с поўб'іц'е́ла / шо вин пи́де на де́н'ку / то бу́де так / ік уна́ ска́же / а т:о / шо вин се догово́р'уваў / то пусте́; Шо́ йа скаў? / жийу́т до́бре / бо вин у ўсе́му слу́хайі Одок'і́йу / уна́ ў ха́т'і ста́рш'а / а з'ет' м'ії жерту́йі / шо ўна хапну́ла ў ч'олов'і́ка капел'у́х і но́си йіго́ / а вин / сара́ку / ни го́ден с цим да́ти ра́ду / Та так / уна́ рас йіго́ прим'і́р'іла / дру́гиї / таї у фу́с'ц'і ўже ни хо́ч'і ходи́ти / а вин змири́ўсе с цим / таї шо роби́ти.*

НОСИ́ТИСЕ, ЇК (ІК) (ДУ́РЕНЬ) С ПИ́САНОВ ТО́РБОВ – *знев.*, занадто метушитися, постійно говорити про щось; приділяти чомусь

надмірну увагу, тому, що в очах громади не є вартісним: *Ужé ўс'і с'м’ійýц:е з нéго / бо вин нóсиц:е с тíми вéршиками / йиґ дýрен' с пíсаноў тóрбоў / кóждому ч’ітáйі / а хто тотó хóч’і слýхати*?; *Купи́ли старý маши́ну таї́ нóс'уц:е з неў / ік с пíсаноў тóрбоў / розвал'ýха / а ўни фал'ýц:е / шо ўже йі́хали ў Кóсиў / та йа такý бих задýрно ни ўз'еў / нáв’іт' іґ би менé проси́ли / сказáў бих / шо н'і / і фéртик*.

НОСИ́ТИСЕ, ЇК (ІК) КУ́РКА З ЇЦÉМ (ІҐ БÁБА Ш ШТИ́МБЕЛОМ) – *згруб*., виявляти занадто велику активність; метушитися; не знаходити собі місця: *Ни носи́се / йік кýрка з йіцéм / с'ет' ужé / ч’олов’íка забол'í́ло гóл:о / таї́ шо стáлосе такóго вели́кого / шо ти óч’і ви́валила ї таká перепýжена б’í́гайіш? / ни б’í́йсе / н'іч’ó йігó ни ўхáпи*; *Нóсиц:е / ік бáба ш шти́мбелом / іґ би йійí́ хтос гнаў у плéч’і / моĭ / та спок’í́йно / повáжно ходи́ / ни скач’é / йік козá*; *Вýĭко дити́н'і на ўроди́ни даў дéс'іт' дол'áриў / то нóс'уц:е с тим / ік бáба ш шти́мбелом / так / іґ би то ни знати́ ïк’і вели́к’і грóш’і / áле ўс'ім тотó роскáзуйут і покáзуйут / а молоди́ц'а фýстку ни с'т'ігáйі з голови́ / бо то вýĭко подарувáў / моĭ / та так’í́ фусткí х’ібá стар'í́ баби́ нóс'ут / а ни́ молод'í́ жинки́*; *С'ет' ужé / ни носи́се / йиґ бáба ш шти́мбелом; Нóсиц:е / йиґ бáба ш шти́мбелом / н'í́би то шош даст*; *Моĭ / та с'ет' ужé / ни б’í́гаĭ / ни носи́се / йік кýрка з йіцéм / ïка ни знáйі / де би знéстисе*; *Верешени́ц:е / нóсиц:е / йік кýрка з йіцéм / іди́ се запитáĭ / шо йігó нóси / шо йімý ни так? / ч’о вин ни ўси́ди*.

НÓСОМ (НЮ́ХОМ) ЧЮ́ТИ – уміти передбачати розвиток подій, а отже, і пристосовуватися до них: *То трéба таки́м уроди́тисе / вин нóсом ч’ýйі / де йімý бýде вигóда / де гóден скористáти*.

НÓСОМ ЗАРИ́ТИ – *згруб*., впасти (падати), вдаряючись: *Йа легóн'ко / áле вин і так нóсом зари́ў*; *Йó:ĭ / так хóўско / шо дóки смих дийшлá / три рáзи нóсом зари́ла / на твáри бýдут син'ц'í́*.

НÓСОМ КРУТИ́ТИ – виражати незадоволення ким, чим-небудь: *Поможи́ / а ўна ш’і нóсом крýти / аг’í́ї / та ў мéне пропадáйі ўс'éка охóта шош роби́ти / м’ін'í́ вит такóго вóл'а лóмиц:е*.

НÓСОМ ТИ́КАТИ (ТИ́ЦЬКАТИ; ТИ́КНУТИ; ШТУ́РКАТИ, ШТУ́РКНУТИ) – *згруб*., звертати увагу когось на що-небудь – на те, чого людина не помічає або не хоче помічати: *Йік ти́кнеш нóсом / то зрóби / се скри́ви / áле зрóби / а йік н'і / то ни доч’ікáйіш / шоби́ сам здогадáўсе; Ти шо / ни ви́диш / ік’í́ пл'ами́ йіс наробíў / нóсом тре: ти́кати?*

НÓТАРЬ, -я – нотаріус: *Пишли́ до нóтар'а / таĭ переписáли хáту на Ўлáдʒ͡'а / а нóтар' пéрет цим кáже / див’íц:е / бо йік ужé перепи́шете / то назáт ни вéрнете / а йа каў / у мéне йе де жи́ти / а то м’ії син / наĭ мáйі*.

НОТУВА́ТИ (НУТУВА́ТИ, НЮТУВА́ТИ) (СОБІ́ В ГОЛОВІ́) – міркувати, аналізувати, думати про щось, іноді не зовсім реально оцінюючи певну ситуацію; домислювати щось: *Вин соб'і́ нотýйі / нотýйі шош / ти би ĭ ни здýмаў / шó в тиĭ голов'і́ рóбиц:е*; *Йік тверéзиĭ / вин нич'ó ни кáже / áле ви́тко / шош нотýйі соб'і́ / а ўжé йік напйéц:е / то ўс'ó нагадáйі / шо бýло ĭ ни бýло*; *Ог:ó / та іґ би йа н'утувáла соб'і́ ў голов'і́ / тáк'ік ти / то ми би даўнó с Фед'óм розвел:и́се / алé бо йа ц:е ни рóбйу і ни зберáйусе / а дíўйусе / шо ти ти́л'ко ўсéго нан'утóвуйіш / шо потóму т'éшко бýде тотó повитр'ісáти / диви́се / л'ýпко / бо то лиш лéкше шош соб'і́ ў гóлу занéсти / а ви́трутити тотó потóму / оĭ йек нипрóсто*; *Йілé / ти забогáто нутýйіш у голов'і́ / додýмуйіш такóго / шо йігó нимá ĭ ни мóже бýти / подýмаĭ самá / дé ў нéго йе ч'ес на т:о / шо ти вигáдуйіш? / ви́тки*?; *А то шó / гóден знáти / шо дрýгиĭ у свóйі голов'і н'утýйі? / цéго н'іхтó ни гóден знáти / і то ни лиш йа / кóждиĭ так скáже; То мош н'утувáти / н'утувáти ĭ нан'утувáти соб'і́ ў голов'і такóго / шо кýпи ни ме держ'éтисе / такóго / шо с тóго головá мóже спýхнути*.

НÓЧЯ́МИ (НИ́ЧЬМИ́) БЛУ́ТЬКАТИ (БЛУ́ТЬКАТИ НÓЧЯ́МИ; НИ́ЧЬМИ́) – *згруб*., іти (піти, ходити) кудись уночі: *Та ĭкиĭ ґýрскиĭ ч'уў нóч'ами блýт'кати? / ни ĭди н'ікýда / то ни гори́т; Мамó / ідý бóрше / пóки зави́дна / ни хóч'у ноч'áми блýт'кати; Блýт'кайі нóч'ами / ни спит / а потóму рáно ни гóден устáти / шó ц:е за такé парупкóван'і? / ш'і йіс заскóро зач'éў нич'кувáти*.

НÓШІ, -ів – тільки *мн*., носилки: *Óзмемо нóш'і / áбо тáч'коў меш сам вéсти / бо йа с цим рáду ни дам / диви́се / йек хоч' / йек л'і́пше*.

НÓШЯ, -і – 1) вбрання, стрій: *То т'удиўскá нóш'а / зáпаска ци óпинка / сорóч'ка ви́шита / к'іптáр' / то ўс'о нáше*; 2) речі, які хтось несе або які призначені для перенесення; інколи *в перен. знач*.: *Ну та то такá нóш'а / шо ни ли́шеш / гóден ни гóден / а мус нéсти / вин ни хóч'і ĭти / таĭ шо зрóбиш? / покáзуйі / шо ни́шка боли́т / Та то дити́на / а ў горп т'éшко ĭти / анýко давáĭ цéго пáрупка м'ін'і́ / йа кри́шку понесý / алé на плéч'і / отáк / бо цес боцмáч'ік т'ішкúĭ / лиш н'іўрóку*.

НУ (ТА) ГАЙ ДÓБРЕ – вислів викор. як знак згоди (*у знач*. "хай буде так"), позитивної чи нейтральної оцінки почутої інформації чи як перехід до нової теми, яка є цікавішою, важливішою для мовця: *Ну та гаĭ дóбре / ц:е ми зроби́ли / а тепéрки беремóсе за гребл'і́ ĭ розбивáйімо грудоч'кú / шоби́ риўнéн'ко бýло; Ну гаĭ дóбре / ц:е / шо йіс росказáла / йа ш'і мóжу зрозум'íти / алé ч'ó йіс потóму тудá зноў се вернýла? / оц:é м'ін'і́ на гóлу ни налáзи / оц:é бих хот'і́ла знáти / алé йік ни хóч'іш / то ни говори́ / йа ни*

застаўйе́йу; Ну та гаї до́бре / йек уже́ бу́ло / так бу́ло / але́ про́с'у тебе́ / шобе́з би́рше до тако́го ни допуска́ласе.

НУ́ДИТИ (БІ́ЛИМ) СВІ́ТОМ (СВІ́ТОМ НУ́ДИТИ) – дуже нудитися, ходити без діла: *Ни ну́т' с'в'і́том / ану́ / л'у́боч'ко / бери́ гребел'кі́ таї ход'і́м у Тереб'іж'і́ / там тоб'і́ / йік рукоў / видве́рне*; *Хло́пец пойі́хаў / а д'і́ўка ну́ди б'і́лим с'в'і́том / ни́пайі по ха́т'і / кажи́ наї л'і́пше іде́ м'ін'і́ помоч'і́ цибу́л'ку посади́ти / наї шош ро́би*; *На ден' видирва́ўсе вит компу́тера / таї ну́ди с'в'і́том / хо́ч'і тха́т'і верта́тисе / приўйіза́ўсе до то́го / іґ дити́на до ци́цки; Ну́ди с'в'і́том / бо нима́ вит па́рупка в'і́стки / тел'іфону́йі йіму́ / а вин ни бере́ / мо́же / ни хо́ч'і / а ўна да́л'і надойіда́йі*.

НУ ТАЙ НІЧЬО́ (НИЧЬО́) – вислів викор. як підсумкову формулу розповіді чи її фрагмента або як перехід до іншої теми; в окр. випадках вона нейтралізує почуту негативну інформацію: *Йе воўки́ / йіх би́рше розвел:о́се / іґ бу́ло / уни́ схо́жут з гир таї напада́йут на псиў / па́ру рас смих за ц:е ч'уў / і так / шо то де́коли лиш ланц і тото́ / шо на ши́йі / се лиш'е́йі / Бо́же борони́ / отаке́ бува́йі / а́ле йа за и́нче роска́ў / зач'е́лосе пол'о́ван'і / таї од'н'і́ прийі́хали ви́ткис з іко́гос м'і́ста / уз'е́ли стр'іл'бу́ / псиў / таки́х / шо по ти́ш'іч'і дол'а́риў кушту́йут / ўни сам'і́ фали́лисе / ну таї н'іч'о́ / цис'і́ богач'і́ до́бре гир ни зна́йут / ўни на ри́ўному зви́ч'н'і / а ту́тки тре: б'і́ч'і ўгорп / потока́ми / таї пси йіх ни геї поворотк'і́ / а́ле н'іч'о́ / йек уже́ йе / пол'у́йут / а пото́му удоли́н'і лиш шош заскавул'е́ло / сп'і́ўкало / і ти́хо / на́ш'і верну́лисе / а тот'і́ два пропа́ли / то ву́їко Ми́тро каза́ў / шо / в'ід'і́ / воўч'а́ таки́ми дороги́ми пса́ми ш'і н'іко́ли ни заку́с'увала / на́ш'і се верну́ли жив'і́ ї здоро́в'і / бо ўни з воўка́ми ни бо́р'уц:е / ни зач'іна́йут на свойу́ го́лу / ўни т'іка́йут / ну а тот'і́ ад'і́ йек / Ну таї н'іч'о́ / йек уже́ ста́лосе / так ста́лосе / нима́ ч'о бра́тисе за т:о / шо ни геї ум'і́йіш / і їти туда́ / де на те́бе шош отаке́ го́н:о ч'іка́ти; Ти мене́ ўс'е́ке випи́туйіш / а ти за се́бе / за се́бе кажи́ / ци ходи́ла йіс сего́н:е до це́р'кви? / Н'і / Ну а ўч'е́ра? / вели́ке с'в'е́то бу́ло / І ўч'е́ра / л'у́боч'ко л'у́ба / тако́ш н'і / бо зле се ч'у́ла / Ну таї н'іч'о́ / сокоти́се / аби́ тоб'і́ ги́рше ни ста́ло*.

НУ ТАЙ ШО́ С ТО́ГО? – негативна оцінка нібито вигідної ситуації: *То фа́їний хлопч'і́ш'і / наї іде́ за не́го / Ну таї шо́ с то́го / ік уна́ л'у́би дру́гого / И:ї / Насту́ / сего́н:е л'у́би / а за́ўтра перел'у́би / мете́ ви́д'іти; Ну таї шо́ с то́го / йік нима́ гро́шиї? / а хто пи́де заду́рно ора́ти? / кому́ це́го тре:? / ко́ждиї схо́ч'і би йіму́ заплати́ли / йа бих сам так хот'і́ў*.

НЮ́НЬКАТИ – *згруб.*, занадто пестити когось (про дітей): *Уни́ рош':іба́йуц:е над дити́ноў / а то ни тре́ба так н'у́н'кати / хо́хати / дити́на зра́зу ўч'у́йі таї зач'не́ к'ірува́ти / і то ни при́їдец:е до́ўго ч'іка́ти.*

НЮ́НЬКАТИСЕ – *згруб*., панькатися: *Йа ни бу́ду бі́рше н'у́н'катисе / сказа́ла / і му́сиш робі́ти / або́ наймі́ соб'і́ слу́шку / ік сам ни хоч'*.

НЮ́РҐАТИ (НЯ́РҐАТИ) – *згруб*., бубоніти, невиразно говорити; скиглити (здеб. про дітей): *Іди́ запита́йсе / шо́ вин хо́ч'і / н'у́рґайі ужé пиў годи́ни / а ў ме́не ру́ки ў муц'і́ / му́с'у ц:е к'і́сто дом'іси́ти / ідийко днему́*.

НЯ́А (НЯ́А (КУ́ЦЮ) НЯ́А) – *виг*., яким підкликають собак: *Н'а́а / ку́ц'у / н'а́а / ану́ ходи́ суда́ / н'а́а / Ага́ йо / ікра́с йіго́ ту́тки браку́йі / ге́н:е мали́й / уста́ў і іде́ суда́ / ш'і спйе́ч'ій / диви́се / шоби́ цес пес ни перепу́диў дити́ну / ад'і́ ікий то кудла́ч' / Ц'і́хо сиди́ / мали́й л'у́би таки́х пе́сикиў / то ш'е́н'і / Але́ то приблу́да / нашо́ йіго́ прина́д'увати? / Йе́к нашо́? / а мо́же / ми соб'і́ йіго́ ли́шемо? / ад'і́ ікий вин фа́йний / нам ікра́з би таки́й се здаў / ви́тко / йіго́ хтос питки́нуў / бо ви́тки вин мих се ўз'е́ти*?

НЯ́ВКА, -и – *рідко*, *міф*., мавка: *Н'а́вок у нас нима́ / це ка́жут / шо дес у полонин'і́ йіх ви́д'іли / о*: / *а ў нас би сказа́ли / л'існа́ / о: / фа́йна ду́же на лице́ / мале́н'ка / спри́тишна / а таки́й го́лос ма́йі / шо ни наслу́хаўбисе / ішо́ў би за ним упаки́ с'в'і́та / ота́к уна́ загу́л'уйі / а йік обе́рнец:е / то з:а́ду ус'о́ / шо йе ўсереди́н'і ў л'удині́ / ус'о́ ви́си / т'е́гнец:е за неў / того́ ўна стера́йіц:е передо́м ста́ти / і тої / хто на н'у се поди́ви / о́ч'і свої́ забува́йі / бо страшно́ фа́йна / ота́к роска́зуйут тот'і́ / шо ви́д'іли л'існу́ / И:ї / се приви́д'іло кому́с / шош замр'і́ґало ў оч'е́х / а вин ка́же / л'існа́ / Мо́же / ї так / йа ни ви́д'іла / йа лиш каў / тото́ / шо ч'у́ла / а тоб'і́ / ік ти се зибра́ў гор'і́ / ни ра́дила би бу́ти таки́м беспе́шним / ану́ш / і тоб'і́ шош замр'і́ґайі / Та ч'о / най би бу́ло / йа се ни бо́йу*.

НЯ́ВКАТИ – *знев*., *згруб*., 1) говорити: *Ти ш'і шош там н'а́ўкайіш? / закри́йсе*; 2) канючити: *Ўстида́ўбисе н'а́ўкати / н'аў та н'аў / ви́тки йа таки́х гро́шиї о́зму? / по́ки шо йі́хай на та́товому ро́вер'і / потерпи́*.

НЯМ (НЯМ-НЯМ) – *незм*., *дит*., їсти: *Л'а́л'а н'ам бу́де? / ко́ко ї мо́н'у?/ дити́нка зголон':і́ла / так? / а мо́же / барабул'о́к с смета́нкоў? / н'і / ни хо́ч'іш? / а ти говори́ шош до ба́пки / ч'о́ ти лиш маха́йіш головоу? / ану́ кажи́ / ни хо́ч'у / Ни с'о́ц'у / О: / ви́диш / ужé фа́йно йіс сказа́ла / ни с'о́ц'у / а то лиш ги́мкала / мої / уч'е́йсе говори́ти / бо йе́к така́ фа́йна д'і́воч'ка / а лиш ру́ч'коў пока́зуйі / от:о́ хо́ч'у / от:о́ / лиш голово́ў х'іта́йі / н'і / н'і / шош кажи́ / а ти ба́пку л'у́биш? / кажи́ / до́ки ба́пка мо́н'ку гр'і́йі / л'у́биш? / Л'у́бу / о: / то ўжé йа дайу́ мо́н'ку / ужé б'іжу́ д дити́н'і / ужé / а за ц':і слова́ / абе́с отака́ отака́ вели́ка ви́росла / ота́:к / ти фа́йно пока́зуйіш ру́ч'коў / отака́ вели́ка / гаї бери́ / га́май / ад'і́ / таке́ мале́ / а таке́ розу́мне / ус'о́ розум'і́йі / лиш би ни наўро́ч'іти / т'фу на те́бе / т'фу*.

НЯ́МКАЛО (НЯМЛО́), -а (-á) – *згруб*., *знев*., нерішуча боязлива неговірка людина: *Дé вин пúде / дé шош гóден сказáти? / хто йігó ме слýхати? / то н'áмкало; Н'амлó / ни б'ї́се / колú ни трéба / тогдú йігó прориваíйі / а тýтки стулúў гýки / іґ би дес йізúк загубúў / А вин шош мýдре мих сказáти*? / *Ни знáйу / ї́ке замýдре / алé хот' мош*.

НЯ́МКАТИ – *дит*., їсти: *Ік хоч' / шобú дитúна фаїно наўч'éласе говорúти / то говорú з неў по л'ýцки / ни дитин'éйсе самá / ни рубáї словá наполовúну / ни кажú / н'ам / ни ўч'еї / н'áмкати / а наї уна знáйі / шо тре: казáти / йі́сти / наї ч'ýйі / йек то се говóри / шобú ў нéйі йізич'óк такóш так се складáў / бо йеґ змáлку се наўч'éйі / так ї́йі тотá бéс'іда пúде;*

НЯМКОТІ́НІ, -я – *знев*., *згруб*., говоріння: *С тóго н'амкот'ї́н'а т'éшко шош уловúти / би Бох боронúў вит такóйі бéс'іди.*

НЯМКОТІ́ТИ – *згруб*., невиразно повільно говорити *Ік каўт / шо хтос н'амлó / шо вин ни говóри / н'амкотúт / то це знач'éйі / шо ч'олов'ї́к пониж'éйі тóго / за кóго так говóри* / *йо / пониж'éйі / і то тикú ни гет полехкú / шобú крúшку*.

О

ОБА́ (ВБА́, УБА́) – обидва: *Пид Захáр'іч'і обá пишлú* / *ни знáйу / шó т:о за такúй кваnнúй хит / шо лúш тре: бýло сегóн:е / казáли / шо се договорúли с кúмос / шо бýдут / А ни ч'ýли йістé / мóже / за дош'кú? / А хтó м'ін'ї́ кáже / кудá се напрáвиў і ч'о? / ідýт соб'ї́ / таї ус'ó; Та ўни ўба однáк'і / ўба годиновáт'і / жúн'ц'і ш'і такé могло би пасувáти / сказáла / а потóму передýмала / ну а ви ґáзди хóч'іте се рахувáти / наї ни кáжу ї́к'і / ну то держ'ї́т слóво / ни пускáйте йігó / шобú ўно пáдало ў болóто* / *у самé болóто / такé / йік ч'ер*.

ОББА́БРАТИСЕ – забруднитися: *Болотá / таї дитúна об:áбраласе / з них до головú / Та йа самá се ни ўсокотúла / ад'ї́ ї́ка зал'áпана прийшлá / а шо хот'ї́ти з дитúни / ідéш крайúч'кóм / гадáйіш / шо сýхо / а то ад'ї́ шо / алé покáзуйі / шо ш'і ден' два / ї́ бýде погóда; Малúй ад'ї́ йек об:áбраўсе / ф:е* / *ч'о йігó на рúн'ч'ік ни поклáли*?

ОББА́ДАТИ – обстежити хворого: *Шó йа скаў? / об:áдали Настýн'у / і н'іч'ó ни ўздр'ї́ли / каўт / шо н'іч'ó ї́йі нимá / ну а йік нимá / то ч'о дúхати ни дайé? / сéрце дéколи так се збиваíйі / іґ би пóт'ітко ўз'éў у рýки / а ўно се треп'ї́цкало / ни ўрас / алé йе такé / Мóже / ўни ни до тих дохтóр'іў пишлú?*

/ наї шукáйут / хто гóден збáдати / ікúйс л'ік приписáти / бо то б'ідá / сам'і́ вúдите / Йіле́ / шо б'ідá.

ОББАЛАМУ́ТИТИ – обманути, ввести в оману: *Об:аламу́тиў д'і́ўч'іну / таї зав'і́йіўсе / і шó ўна / сарáка / тепéрки мáйі робúти? / А ци ўна пéрш'а / Калú? / унá ни пéрш'а і ни пос'л'і́н:а*.

ОББАНДЕЖÓВУВАТИ – *недок*. до ОББАНДЕЖУВÁТИ: *Ви кáжете об:андежóвувати / а ми ў хáт'і кáжемо забандежóвувати / отáк / А то ни ўс'о он:ó*? / *Та н'і / бо ми так ни говóримо*.

ОББАНДЕЖУВÁТИ – забинтувати: *Одок'і́ / об:андежу́їте ру́ку / приклад'і́т л'і́л'ійу áбо сáла / ни вúдите / шо то наривáйі*? / *та с цéго страшнá б'ідá мóже се зробúти / аг'і́на цисé / та ви / ік малá дитúна / йéк так лехковáжити*? / *бóрзо роб'і́т отáк / ік йа каў*.

ОББИВÁТИ ПОРÓГИ – турбувати когось, просячи про щось, домагаючись чогось; щоб досягти мети, багато разів навідуватися кудись: *Ни ч'у́ли йісте́ / Гáни до пéн'ц'ійі шош трóхи прибáвили? / Лéд'а / алé ї то дóбре / наї мáйі / ўна нáше ни ўз'éла / а домоглáсе свóго / та ўна с пíўрик об:ивáла тот'і́ порóги / дóки йій перерахувáли / то там шош такé вúйшло / шо три рóки бу́ли пропáли / тот'і́ / шо ўна ў столóўц'і робúла / а тáмеч'ки ў м'і́с'іц' набогáто бúрш'і бу́ли грóш'і / ік у колгóсп'і / йо:ї / йек л'у́де т'éшко тогдú б'ідувáли*.

ОББІ́ЧІ – швидко провідати когось (кількох чи багатьох); побувати в різних місцях: *Мáла годúну / ї за цеї ч'ес тре: бу́ло об':і́ч'і пиў селá / ї бáб'і зáшч'ік дáти / ї до Варвáри питú / таї П'ікарч'укóв'і просúли поверну́ти / малá заслáбла / таї мус бу́ло се подивúти.*

ОБВАЛЄ́НИЙ – *дієприкм*. від ОБВАЛЄ́ТИ: *А ти / л'у́пч'іку / ч'о такúї обвал'éниї / ти шо / л'ігáў дес на зéмн'у ци тебе́ тру́тили*?

ОБВАЛЄ́ТИ – забруднити: *Ну / ни знáйу / алé вúжу / шо то тре: хот'і́ти / абú так обвал'éти спóн':і / самó ни гóн:о так се зробúти*.

ОБВАЛЄ́ТИСЕ – забруднитися: *Вúтри / Йу́рч'іку / штан'ц'і́ / бо дес йіс обвал'éўсе / ану́ се дивú / ти ĭкоў дорóгоў ішóў / напраўц'і́ / царинáми / ци опходúў кóло Танáн'кових?*

ОБВЕРÉЧІ – обметати нитками щось, краї чого-небудь: *Ўдолúн'і отáк тре: обверéч'і / берú тóнч'у іглу́ / і йа покáў / йек тре:.*

ОБВЕСНУВÁТИСЕ – закінчити весняні польові роботи: *Ну / шó тоб'і́ сказáти? / ми / слáва Бóгу / обвеснувáлисе / і тут / і кóло Óл'ки; Шобú бóрше обвеснувáтисе / то знáйіш / шó трéа робúти? / на Велúґден' / ік ужé по Слу́жб'і / ік ужé ос'в'ітúли паскú / то трéа ч'ембóрше ĭти тхáт'і / шобú розгов'і́тисе / бо хто наїбóрше цисé зрóби / тої наїбóрше і завеснýйі*

/ йа за ц:е ш’і малóў ч’ýла / алé дúўйусе / шо ĭ тепéрки л'ýде за ц:е памн'іта́йут / бо ч’о би так квáпилисе додóму / одúн попéред' óн:ого? / то лúш тогó / сегóроку смих вúд'іла / йек Івáниха / мойá сус'і́да / бóрзо ĭшла с цéр'кви / то так / шо смих ни моглá ййі́ наздогнáти / шó йá се квáпйу / а шо ўна ш’:е бóрше / таĭ так до скрýту ми диĭшлú / алé ни ўпóрав’ін' / а ўна бóрше заб’і́гла ў фúртку / а ч’ó йа ц:е каў? / бо ўна ўрас се квóли / шо ĭйі т'éшко ходúти / сперáйіц:е ĭйі хит / таĭ по ниĭ вúтко / шо прáўду кáже / бо іґ дéколи ў нед'і́л'у се вертáйімо с цéр'кви / то йа ўже так дúўйусе / шобú на ĭйі хит пристáти / шобú ĭйі лéкше бýло / а тýтки ад'і́ ік’і ў нéйі сúли наĭшлúсе / шо йа ни моглá за неў се ўгнáти / н'і́би / іґ бих бýла крúкнула / шобú ўна зач’ікáла / то знáйу / шо би послýхала / алé йа ц'і́хо сид'і́ла / бо то ни годúц:е ў такý днúну когóс сперáти / бо анýш у нéйі ни ўс'о пúде фáĭно з веснóван'ім / то ш’і йа бýду вúн:а / а м’ін'і́ шо / трéба цéго? / тогó ўже ĭшли / йек ішлú / А йа знáйу за такé / ік ви кáжете / лиш то за Беч’ковý нед'і́л'у / бáба м’ін'і́ наказувала / дивúсе / ік ідéш до цéр'кви / то бес вúт:и ни ĭшла повертúнками / а ĭди тхáт'і / і то ни так / шо ногá за ногóў / а борзéн'ко / квáпсе / абéс ус'і́х / хто ни б’ізувáў питú до цéр'кви / удéрила бéч’коў і сказáла / шо за тúжден' Велúґден' / ни памн'ітáйу / ци за веснóван'і ўна казáла / алé т:о / шо так годúц:е / цисé йа дóбре ч’ýла / дýмайу / шо це такóш робúлосе с тим / шобú ў хáт'і бýло добрó / шобú бéч’ка оч’éс'т'увала і хатú / ĭ дýш’і л'удúĭ / і ўни так приготоўйéлисе до Велúкон':а / оц:é йа знáйу і так соб’і́ дýмайу / бо йек інáкше?; Д'éкувати Бóгу / обвеснувáлисе / і пéрет' хáти / і на тиĭ присадúб’і / шо кóло Тóми / і тáмки ўс'о зробúли / то рик на рик ни попадáйі / а сегóроку нам пишлó / таĭ ш’і т:о / шо веснá ни припизнúласе / приĭшлá тогдú / колú ĭйі се налéжи / м’і́рна сегóроку веснá / таĭ л'ýде поробúли до с'в’ет тотó / шо мáли / а йек там у вас у Цáрин'і?

ОБГАРАТА́ТИ – *згруб.*, сильно побити: *Н'ізашо' / н'і про шó обгаратáли хлóпц'а / ік’і́с барáби / штúри йіх бýло / вин соб’і́ ĭшоў / фáĭно / спок’і́йно / а ц':і кóло мóсту стойéли / то ни т'удиўск’і́ / а ĭк’іс ч’уж’і́ / то / ч’ýйіте / хлóпец потóму ледв’і́с'ки тхáт'і приĭшóў / мáйі ш’éс'т'і на М’і́с'ка вýĭниного / вин ікрáс машúноў ĭі́хаў / сп’і́нкаў / таĭ тот'і́ поўт'ікáли / а вин розвернýўсе / таĭ питкúнуў ĭйгó до вúвоза / каў вам / ледв’і́с'ки дибрáўсе хлóпец тхáт'і / і шó ви бéсте на ц:е сказáли*?

ОБГАЧЬКО́ВАНИЙ – *дієприкм.* від ОБГАЧЬКУВА́ТИ: *Сорóч’ка отúц'ка / ікрáс на такý л'áл'у / алé обгач’кóвана ружéвим / ну то такé / шо ни надивúўбисе / а бáба ш’і в’інóч’ок ĭйі купúла / ч’éсто с такúх ч’іч’іч’óк / ік на вúшни / шо кóло ґáн'ч’іка ти вúд'іла / йек унá зацвúла*.

ОБГАЧЬКО́ВАНО – оздоблено край якогось виробу нитками за допомогою спеціального "гачька": *Н'і / куру́нки бога́то на рукава́х нима́ / лиш та́к'ік ву́стоўки зро́блено / а каў тоб'і́ / горлови́ну обгач'ко́вано б'і́лим / і то фа́йно / ду́же дел'іка́тно / ў таке́ ва́рто се ўбра́ти*.

ОБГАЧЬКУВА́ТИ (ОБГАЧЬКО́ВУВАТИ) – оздобити (оздоблювати) краї чого-небудь (сорочки, салфетки тощо) нитками за допомогою спеціального "гачька": *Обгач'ку́ї оту́т ко́ло ши́йі ї на рукава́х / і би́рше циї бл'у́с'ц'і н'іч'о́ ни ме бракува́ти*.

ОБГЕ́ПАНИЙ – *дієприкм*. від ОБГЕ́ПАТИ: *Ни тре: / шобі́ хтос биў / до́ста се пройі́хати ў аўто́бус'і с Ку́тиў доў Т'у́диў / і би́рше нич'о́ ни тре: / меш така́ обге́пана / іґ би тебе́ ц'і́пом пиў дн'а молоти́ли*.

ОБГЕ́ПАТИ – *перен*., *згруб*., дуже побити: *Ўла́дз'о т'ішку́ ру́ку ма́йі / обге́паў дити́ну н'і за шо́ / мої / та ти ни тут пока́зуї / ікі́й йіс ду́жий / Та шо́ ви таке́ гово́рите? / вин на дити́ну ду́йі / ік на п'і́нку / а мали́й зашпо́ртаўсе / таї се ўде́риў / того́ пла́каў / де́ би вин на не́го ру́ку пидоїми́ў? / та н'іко́ли ў с'в'і́т'і*.

ОБГИМБЛЬО́ВАНИЙ – *дієприкм*. від ОБГИМБЛЮВА́ТИ: *Шо́ ц:е / вере́ / за кава́л'ч'ік до́ш'ки? / ад'і́ йек фа́йно обгимбл'о́ваний / мо́же / полі́ч'ку Іванко́ хот'і́ў роби́ти? / вин ш'і с три нед'і́ли то́му каза́ў / шо книшки́ ни ма́йі де кла́сти / а з не́йі фа́йна би бу́ла полі́ч'ка*.

ОБГИМБЛЬО́ВАНО – оброблено рубанком: *Мар'і́ / ни б'і́йсе / то ўс'о обгимбл'о́вано / то гладе́н'ке / дити́н'і ў ру́ку н'іч'о́ ни забйе́ц:е*.

ОБГИМБЛЬО́ВУВАТИ – *недок. в*. до ОБГИМБЛЮВА́ТИ: *Хо́ч'і се наўч'е́ти / таї обгимбл'о́вуйі іке́с лапшу́т'і / йа ни пере́ч'іла / але́ сказа́ла / шо до́ш'ку пото́му дам / ік се наўч'е́йі / а вин ў оборо́з'і найшо́ў ус'е́ке таке́ / шо на тим мош се уч'е́ти / ка́же / шо пото́му ме стол'е́рку роби́ти / ма́їстром хо́ч'і бу́ти / улу́фко кладе́ за ву́хо / ік ву́їко Лес'о́ / шош познач'е́ў на де́рев'і / ї зноў за ву́хо / йа ўмера́йу / ік ди́ўйусе на ц:е*.

ОБГИМБЛЮВА́ТИ – обробити рубанком: *Дош'ки́ обгимбл'ува́ли / мош пидло́гу би́ти / і пото́му бих ни ра́дила мал'ува́ти / наї пидлогі́ так'і́ бу́дут / наї де́рево ди́хайі / так здоров'і́ш:е*.

ОБГЛЕМІ́ДАНИЙ – *дієприкм*. від ОБГЛЕМІДА́ТИ: *Ви́д'іла смих у м'і́ст'і / шо л'у́де на борш'кис'т'ки́ купу́йут / так замо́тано / ї Га́н'а ка́же / шо там напи́сано / шо на борш' / на зу́пу / а їка с то́го ко́рис'т'? / Ну та ч'о їка? / отак'і́ ребе́рц'а купи́ти / то л'укс / нашо́ салі́ў і мн'іси́ў? / йа сама́ таке́ ла́кома ўз'е́ти / ану́ дес / наўми́сне / озм'і́т і ви / ї мете́ ви́д'іти / ікі́й бо́рш'ік бу́де / Але́ ўни гет обглем'і́дан'і / Ну то рас так / то їд'іт на база́р'*

/ і та́мки з мн'ісце́м озм'і́т / а ту́тки ўже ік'і йе / так'і́ йе / а там / йо / та́мки з мн'ісце́м.

ОБГЛЕМІДА́ТИ – обгризти: *Пес ўс'і́ к'іс'т'кú обглем'ідáў / йа тикú до́ста йімý поклáла / а дв'і ў бýду пон'і́с / про надúбйі.*

ОБГОЛИ́ТИ – *перен.*, зробити щось "голим", забравши чи знищивши предмети, які там були: *Ви зле зробúли / шо на тúл'ко обголúли цисé поконéч'і / вам шо / гор'і́хи заваж'éли? / мої / та то так'і́ смашн'і гор'і́хи бýли / шо ну / н'іўкóго такúх ни бýло.*

ОБГОЛИ́ТИСЕ – *перен.*, стати незахищеним, "голим", відкритим для зовнішніх впливів: *Берегú обголúлисе / л'ýде повирýбували деревинý / ї тепéр мáйімо / Шó мáйімо? / Дивúсе / ік'і́ пролúсини се зробúли.*

ОБГОЛІ́ТИ – *перен.*, стати "голим", без звичних предметів, які на чомусь були: *Ви так'і́ ґаздин'і́ / шо повирýбували ч'ерешн'і́ / і бéрех гет обгол'і́ў / тепéрки ус'і́ порохú здолúни їдут пéрет' хáти / ї дивúсе / йірýга рóбиц:е / де рослá ч'óрна ч'ерéшн'а; С'т'і́ни обгол'і́ли без рушникúў / хот' одúн покладú / Поклáду / алé вин сóхне / йа поздоїмáла ўс'і / попропол'і́кувала / таї ад'і́ гéн:е стр'іхáйут.*

ОБГО́ПАТИ – 1) б'ючи якимось предметом по чомусь, витрусити щось; звільнити від пилу, бруду, землі та ін.: *Фáїно обгóпаї рускáл' / бо ад'і́ к'і́л'ко там глúни се лишúло*; 2) *згруб.*, *перен.*, побити когось: *Обгóпаў / обгóпаў ч'олов'і́ка / таї пишóў / а за шо / питáйіц:е? / Ни б'і́се / рас тот ни скáржиўсе / а ц'і́хо сид'і́ў / то вин знаў / за шо.*

ОБГОРО́ДА (ОГОРО́ДА), -и – огорожа: *Самá смих обгорóду зробúла / бо ни хóч'у вигл'ідáти / іґ бáба калáн:иц'а.*

ОБГО́ЦКАНИЙ – *дієприкм.* від ОБГО́ЦКАТИ: *Три рази смих упáла / дóки судá дийшлá / то такá обгóцкана ч'éрес тот'і́ ледú / іґ би менé хтос прáн:иком вúгепаў / алé ни полехкú / а так / шобú ч'ýти бýло / і на клýби / ї на попéрек / фáїно вúгепаў.*

ОБГО́ЦКАТИ – *згруб.*, сильно (дуже) набити когось: *А то хтó Кóц'а так обгóцкаў / шо вин заслáп? / каўт / шо ни ўстайé / А ти помéнче бес слýхала бр'іхóн' / ч'олов'і́к се застудúў / мáйі гор'éч'ку / таї вилéжуйі / бо кóждиї би ни ўставáў / а сокотúўсе / алé л'ýдем тре: с'в'і́жих новúн / таї унú вишýкуйут йіх / дé лиш мóжут / ї отýт наїшлú.*

ОБГРИ́ЗЕНЕЦ, -ньця – здеб. *у мн.*, ОБГРИ́ЗЕНЬЦІ, -ів; залишки обгризеного; те, що хтось обгриз: *Ік йі́ли йісте́ йéблука / то ч'о обгрúзен'ц'і на стол'і́ се лишúли? / у нас слýшки нимá / ци ви гадáли / шо ўна приїдé ї за вáми тотó позаберáйі*?

ОБГУЛИ́ТИ – обманути: *Гаї̆ ни плач' / кажи́ / хто обгули́ў тебе́ / хто забра́ў соп'і́ўку / Йуц'ко́? / гаї̆ кажи́ / ни голоси́ так / іґ би ни зна́йу / шо се ста́ло / гаї̆ ц'і́хо / ход'і́м таї̆ заберемо́ ўне́го / ік то вин / до́ста ўже / йа тоб'і́ ш':е он:у́ ку́пйу / лиш ни мина́ї̆се так*.

ОБДЖЮРКА́НЕНИЙ – *дієприкм*. від ОБДЖЮРКА́НИТИ: *Йо:ї / ф:е:е / таки́ї̆ вели́киї̆ хло́пец таї̆ / обдж͡'уркa̓нениї̆ хо́ди / гет усти́т / ч'о́ йіс н'іч'о́ ни сказа́ў ба́б'і? / То само́ се злоби́ло / йа ни хот'і́ў / ўно само́ / Гаї̆ ходи́ суда́ / наї̆ йа тебе́ переберу́ / бо йе́к отако́му н'ійе́кому ходи́ти*?

ОБДЖЮРКА́НИТИ – "оппісяти": *Зноў обдж͡'урка́ниў споден'ки́? / зноў ба́пц'і наї̆шо́ў робо́ту / так? / наї̆шо́ў йіс нову́ робо́ту? / шоби́ ўна ни ма́ла припоч'е́ўку*? / *а лиш за тобо́ў диви́ласе*.

ОБДЖЮРКА́НИТИСЕ – "оппісятисе": *Ну та то ко́ждиї̆ мо́же обдж͡'урка́нитисе / ік шош ни т:о* / *бува́йі ўс'е́ке*.

ОБДИ́ЇНИЙ – *дієприкм*. від ОБДИ́ЇТИ: *Го́сподеч'ку ми́лиї̆ / ко́ждого бережи́ / шоби́ ни ўпаў у ле́жу / бо йік упа́ў / а нима́ кому́ ко́ло слабо́го ходи́ти / то сама́ рузум'і́йіш / шо с то́го вихо́ди / отаки́ї̆ обди́йіниї̆ мо́жеш і ц'ілиї̆ ден' леж'е́ти / наї̆ Бох боро́ни*.

ОБДИ́ЇНО – забруднено: *Обди́йіно / бо ў ха́т'і сла́б'іс'т' і ста́р'іс'т' / а ми нач'е́с цисе́ попра́вимо* / *таї̆ бу́де ч'е́сто*.

ОБДИ́ЇТИ – 1) забруднити своїми екскрементами одяг чи постіль: *Ўже дру́г'і споден'ки́ обди́йіў / таї̆ шо зроби́ти? / уже́ наў̆ч'е́ўсе буў / ходи́ў на ри́н'ч'ік / а засла́п / таї̆ зноў зач'е́ў*; 2) занедбати, запустити: *Ха́та обди́йіна / шо м'іну́ту ни го́ден там ви́бути* / *каў тоб'і́ / он:у́ м'іну́ту / ї т:у бес ни ви́була* / *хо́ч'іц:е б'і́ч'і надві́р*.

ОБДИ́ЇТИСЕ – забруднитися; про дітей (рідше – дорослого), які "замастилисе" ци "намочєлисе", бо "ни могли добічі, куда треба": *Ад'і́ йек обди́йіўсе / ни мих ма́м'і сказа́ти / шо хо́ч'іш / Йіле́ / ни кр'іч'е́ї / бо вин ш'і ни ўм'і́йі до́бре говори́ти; Обди́йіўсе / пйе́ниї̆ / таї̆ лежи́т / хот' ва́тру на не́му клади́ / ни ме ч'у́ти.*

ОБДИМІ́ТИ – перебуваючи в диму, "набратисе" його запаху; бути охопленим димом: *Мн'е́со ни забуди́лосе / ўно лиш обдим'і́ло / Але́ па́хне фа́їно / Ну то лиш т:о / шо па́хне; Пол'ін'е́ сире́ / ўно обгор'і́ло / обдим'і́ло / а ва́три нима́ / з дроў ч'ури́т вода́ / ўни сир'і́ / де́ ц:е ме гор'і́ти*? / *н'ійе́коў си́лоў йіго́ ни заста́виш*.

ОБДРОТО́ВАНИЙ – *дієприкм*. від ОБРОТУВА́ТИ: *Ў нас лиш оди́н йе таки́ї̆ обдрото́ваниї̆ бан'е́к / ѕ͡двин се назива́йі / бо поди́бниї̆ на ѕ͡двин* / *ў не́му го́лупц'і ў п'іч' засува́йімо* / *вин лиш дл'а це́го*.

ОБДРОТО́ВУВАТИ – *недок. в.* стос. ОБДРОТУВА́ТИ: *Тепе́рки ни ўм’і́йут до́бре обдрото́вувати т':і гор'ш’кú до го́лупц'іў / шо засува́йут у п’іч’ / нима́ тако́го ма́їстра / а оц':і́ два / шо йа ма́йу / то йім страшно́ бога́то ро́киў / ни поледви́ни з:а Пол'ш’і́ зро́блен'і.*

ОБДРОТУВА́ТИ – обплести дротом (про глиняний посуд): *А ч’о́ обдро́товували? / бо ік обдроту́йут / йе ґере́нт'ійа / шо бан'е́к до́ўше послу́жи / бо ўс'е́ке бува́йі / мош не́ўмн'іки шту́ркнути / і вин би розбú́усе / або́ йіґ засу́нуў у п’іч’ / то вин мих би ĭ пу́кнути / і шо́ тогдú? / а так обдротува́ли / і йе на бога́то ро́киў / і йік шош у не́му засу́нути ў п’іч’ / то ўно набога́то смашн'і́ш:е / ік тото́ / шо на гру́б’і се варúт / поку́ш’ійіш / і зра́зу ч’у́ти / шо то с пе́ч’і.*

ОБЕРНУ́ТИСЕ (ВБЕРНУ́ТИСЕ, УБЕРНУ́ТИСЕ) НА ДО́БРЕ (ЗЛЕ) – змінитися, набути значення зі знаком “плюс” чи “мінус”: *Д'е́кувати Бо́гу / оберну́лосе на до́бре / вú́дуж’іла ба́ба / хот' над'і́йі бу́ло ма́ло / то / Мару́с'ко / с тако́го р'і́тко хто вихо́ди / лиж дес хтос / а ба́ба / вú́тко / ш’е́с'т'і ма́ла / шо Бох йі́йі помúх / і дохто́р'і найшлú л'ік.*

ОБЕРНУ́ТИСЕ (ВБЕРНУ́ТИСЕ, УБЕРНУ́ТИСЕ) ПЛЕЧЄ́МА – відвернутися від когось, чогось; *перен.*, не пройматися чужими бідами: *Йа хот'і́ла тоб’і́ цисе́ сказа́ти / але́ ти гоноро́во оберну́ласе плеч’е́ма / таĭ шо йа ма́ла робú́ти? / тормосú́ти / або́с уберну́ласе дмúн'і? / наĭ / соб’і́ ду́майу / ни хо́ч’і слу́хати / то наĭ / А йа вú́тки зна́ла / за шо ти хоч’ каза́ти? / з он:о́го бо́ку ти / з дру́гого Мар'і́ка / а там Га́н'а пу́раво дú́виц:е / то шо́ йа ма́ла робú́ти? / Ну та ўже йек йіс зробú́ла / т:о йе / але́ до ч’о́го ту́тен'ки йа?; Ік хтос тебе́ шош про́си / ма́йі ĭкус тре́бу / то вú́слухаĭ / ни ўберта́їсе плеч’е́ма / бо то гр'іх / на́в’іт' ік ни помо́жеш / то хот' скривú́се / пош’іну́ї йіго́ / оцú́м поможú́.*

ОБЕРНУ́ТИСЕ (ВБЕРНУ́ТИСЕ, УБЕРНУ́ТИСЕ; ОБЕРТА́ТИСЕ) ДРУ́ГИМ (И́НЧИМ) БО́КОМ (КИНЦЕ́М) (ПО-И́НЧОМУ, И́НАК) – різко змінитися (про ситуацію, становище, чиєсь життя): *Ус'о́ оберну́лосе дру́гим бо́ком / гаĭ / подивú́се / кúм сего́н:е богач’і́ ста́ли? / Н'і / то ни так / ґа́зди йе ґа́зди / на́в’іт' б’і́н':і / на́в'іт' убра́н'і ни геĭ / ти ота́к з ним загово́риш / ци се подú́виш на не́го збо́ку / і зра́зу ўздриш / моĭ / та то ґазда́; Ни так ста́лосе / іґ гада́лосе / ус'о́ по и́нчому се зробú́ло / и́нчим кинце́м жит'е́ се оберну́ло / гет и́нчим.*

ОБЕРНУ́ТИСЯ (ВБЕРНУ́ТИСЕ, УБЕРНУ́ТИСЕ) ЛИЦЕ́М – повернутися обличчям до когось, чогось; *перен.*, пройнятися чужими клопотами, бідами: *Гаш тепе́р / ік прожú́ў ж жи́нкоў де́с'іт' ро́киў / вин оберну́ўсе дниĭ лице́м / моĭ / а де́ твоĭі́ о́ч’і ра́н'че бу́ли? / де?*

ОБЕРТА́ТИ (ВБЕРТА́ТИ, УБЕРТА́ТИ) СІ́НО (ПОЛИ́Х) – висушувати скошену траву, граблями розпушуючи її, обертаючи: *Тре́ба с'і́но оберта́ти / наї се шўшит; Йіґ за́рас ни обе́рнемо поли́х / то вин ни ви́сохне / ус'о́ пока́зуйі на т:о / шо бли́жиц:е нигóда / две́ч'іру бу́де.*

ОБЕРТА́ТИ (ВБЕРТА́ТИ; ПЛЕСКА́ТИ, ЧІСА́ТИ) ЇЗИКА́МИ – *знев.*, обсуджувати когось; пліткувати: *Уни́ н'іґде́ ни рóбйут / вели́кого ку́тан'а нима́ / таї ч'ó ни оберта́ти йізика́ми? / пооберта́йут / таї стайе́ ле́кше; А шó йіс хот'і́ў? / баби́ на т:о йе / аби́ плеска́ти / оберта́ти йізика́ми / бес це́го ўни ну́д'уц:е / ни зна́йут / де себе́ д'і́ти.*

ОБ'Є́ВЛЕНО – оголошено: *Обйе́ўлено / шоби́ л'у́де сокоти́лисе / ми́ли ру́ки / ни стойе́ли кóло тих / шо ч'е́хайут / бо то страшна́ ґри́па / така́ / шо бйе по ле́хких / і ўни згора́йут / н'іч'ó вид них се ни лиш'е́йі / а йік нима́ ле́хкого / то йеґ ди́хати*? / *мус умера́ти.*

ОБ'Є́ВЛЮВАТИ – оголошувати: *То обйе́ўл'ували на збóрах / хто ме йти́ ў полонину́ / то ни т:о / шо так / хтос соб'і́ шош сказа́ў / то згори́ спусти́ли / йа ни вит се́бе каў / то таки́й пор'е́док.*

О́БЗЕЛЕНКУВАТИЙ – недостиглий: *То ш'і óбзеленкуват'і грушки́ / ни бери́ / ходи́ / д'іт тоб'і́ шош и́нче даст / ота́меч'ки йе ра́на сли́ва*; *Йе́блука óбзеленкуват'і / ни йіш / уни́ лиш вигл'іда́йут / шо ўже дóбр'і / бо жóўт'і / а ўни зна́йіш / ік'і́ ма́йут бу́ти? / отак'і́ зач'ірвóн'і / ік м'ії́ сви́дер / а йік оц:е́ зеленце́ з':і́сти / то ме ч'е́рево бол'і́ти.*

ОБЗЕРА́ТИ (УБЗЕРА́ТИ) – оглядати: *Ни хоч' бра́ти бу́рки / то ни бери́ / к'і́л'ко мош обзера́ти; Так обзера́йіте кал'óш'і / йіґ бе́сте корóву купува́ли*; *Жинки́ обзера́йут цису́ су́кн'у / а́ле ни м'і́р'ійут / бо дорога́ / ў л'уди́йі нима́ грóшиї / то ч'о заду́рно м'і́р'іти*? / *А ч'о ди́ўйуц:е? / Та бо корти́т / уна́ дóста фа́їна / таї корти́т.*

ОБЗЕРА́ТИСЕ (УБЗЕРА́ТИСЕ) – оглядатися: *Це ў к'і́н'і пока́зували / ворóшка да́ла д'і́ўч'ін'і іке́с з'і́л'і / і сказа́ла / їди / а́ле ни обзера́їсе / а ўна ли́ш хот'і́ла зна́ти / хто та́меч'ки з:а́ду за неў іде́ / таї ни послу́хала / на це́му се с'к'ін'ч'е́ло / а́ле ви́тко бу́ло по ниї / шо шош страшне́ ўздр'і́ла / бо се перепу́дила / м'ін'і́ сам'і́ї інтере́сно / шо да́л'і се ста́ло*; *Ни обзера́їсе / бо ўни ди́ўйуц:е / шó ти рóбиш; Йік меш іти́ кóло цви́нтар'а / ни обзера́їсе / Шо / зноў зач'іна́йіш пу́ж'іти*?

ОБЗИВА́ТИСЕ (ВБЗИВА́ТИСЕ, УБЗИВА́ТИСЕ) – 1) відгукуватися: *Нóц'ко / ч'ó ти се ни обзива́йіш / ци ни боли́т шош тебе?*; 2) ображати, давати комусь прізвиська: *Ву́їно / ваш Ми́трик обзива́йіц:е / каж'і́т йіму́ / А ти ни проти́ўсе / таї ни ме каза́ти / але́ йа з ним поговóр'у / вин ни ме би́рше тебе́ дражни́ти / бес се ни бойе́ў.*

ОБЗИРНУ́ТИСЕ (УБЗИРНУ́ТИСЕ) – *докон. в.* до ОБЗЕРА́ТИСЕ (УБЗЕРА́ТИСЕ): *Обзирни́се / ци н'іко́го ни ви́тко / бо йа хо́ч’у пан'ч’о́хи попит':іга́ти*; *Обзирну́ласе / але́ лиш так / шо кра́йім о́ка / і шо́ йа та́мки ўздр'і́ла / йо́йойо:ї / м’ін'і́ тото́ з дива́ ни схо́ди*.

ОБЗНАЧЄ́ТИ – позначити: *Гаї обзнач’е́ї / по́ки на́ше / бо мут ора́ти / таї шобі́ ви́тко бу́ло; Обзнач’е́їте / де пили́ти / бо ік ни там зач’ну́ / то бе́сте пото́му ни нар'іка́ли / покаж’і́т / де; Йа ту́тки ни ра́д'у гр'ітки́ роби́ти / земн'а́ писна́ / камн'іни́ста / ота́м / по́вид Івано́ч’ка робі́ / обзнач’е́ї / де́ шо́ ма́йі бу́ти / ік’і завели́к’і / кі́л'ко йі́х бу́де / таї тогді́ робі́ / а па́семки йігі́т йа би помі́жи барабу́л'і сади́ла / наї та́мки росту́т / барабу́л'і бо́рше зач’не́ш копа́ти / а йе́годи фа́їно закорен'у́ц:е / укр'і́пйуц:е / таї меш ма́ти фа́їниї кава́л'ч’ік йігі́т / отака́ мойа́ ра́да / але́ сама́ диви́се*.

ОБЗНА́ЧЮВАТИ – *недок. в.* стос ОБЗНАЧЄ́ТИ: *Ни тисни́ так крее́їдоў / ни обзна́ч’уї / бо на мате́р'ійі сл'іт се ли́ше / йа ї так зна́йу / йек кройі́ти / А ви́тки ви зна́йіте*?

ОБЗО́РИНИ, -н (-ив) – тільки *мн.*, оглядини: *Стара́ сама́ з В’іже́нки приб’і́гла на обзо́рини / вУ́їну н'іхто́ ни кли́каў / ни ч’іка́ў / йійі́ ни д'і́ўка інтересува́ла / а пл'ац / ґаздиўстворо́ / оц:е́ хот'і́ла уздр'і́ти.*

ОБИБРА́ТИ (УБИБРА́ТИ) ДО НИ́ТКИ (ДО ПОСЛІ́ДНОГО; ПОСЛІ́ННОГО) – забрати у когось геть усе: *Пойі́хали на зари́пки / дес с пі́ўрик та́мки бу́ли / ї верну́лисе н'ішч’е́м / обибра́ли йі́х до ни́тки / ле́дви ледв’і́с'ки на доро́гу нашкр'а́бали / ота́к погости́ли*.

ОБИГНА́ТИСЕ (ВБИГНА́ТИСЕ; УБИГНА́ТИСЕ) – відігнати від себе, позбутися чогось: *Вит цих мух обигна́тисе т'е́шко / страшно́ ўйі́длив’і / ад'і́ видго́н'у / а то да́л'і л'і́зе / х’іба́ бих т'іка́ла ў ха́ту / бо надвор'і́ гл'а́ба побу́ти*.

ОБИЗВА́ТИСЕ (ВБИЗВА́ТИСЕ, УБИЗВА́ТИСЕ) СЛО́ВОМ – заговорити: *Нима́ до ко́го / Мару́с'ко / обизва́тисе сло́вом / с стари́м ни геї хо́ч’ут зач’іна́ти бе́с'іду / таї ота́к / сус'і́цка дити́на молока́ прино́си / то йа з неў тро́хи поговор'у / бе́с'іда така́ соб’і́ / на пару́ слиў / але́ ї то до́бре / то с'н'ігі́ / позам’іта́ло / таї ко́ждиї у ха́т'і гр'і́йіц:е / ік нима́ ч’о / то ї се ни пока́зуйі надви́р; До́бре / ік йе до ко́го обизва́тисе сло́вом / хот' ле́да / а та́к’ік у ме́не / то це́го нима́ / д'і́ти порозйіха́лисе / бо ту́тки нима́ робо́ти / а йа сама́ / але́ йек сама́? / йе шти́ри ку́рц'і / пес / коза́ / то йа соб’і́ з ни́ми говор'у; Мої / та обизви́се хот' сло́вом / ни бут' тумако́м / наї йа зна́йу / шо́ с тобо́ў*.

ОБИ́ЗДРІТИСЕ (ВБИ́ЗДРІТИСЕ, УБИ́ЗДРІТИСЕ) НА ЖИТЄ́ – оглянутися на прожиті роки; згадати все, що було: *Йік оби́здр'ітисе на*

жит'е́ / йо:ї / Бо́жеч'ку ми́лиї та л'у́биї / ти́л'ко бу́ло ўс'е́кого / шо ни списоќў би на воло́виї шки́р'і / х'іба́ шо на двох / йо / дв'і би тре:.

ОБИ́ЗДРІТИСЕ (ОБІ́ЗДРІТИСЕ; ВБИ́ЗДРІТИСЕ, УБИ́ЗДРІТИСЕ) – оглянутися: *Оби́здр'іласе / а спин:и́ц'а ў ме́не з:а́ду / йік у нич'ва́лойі / пит':ігла́се; Об'і́здр'іўсе / хто та́мки за мноў ду́пайі / стаў / і ўно ста́ло / а м'ін'і́ ў оч'е́х ш'і би́рше потемн'і́ло / мої / соб'і́ ду́майу / йа ц:у ўйе́ску форосту́ / в'ід'і́ / кида́йу / ї ки́л'ко йе си́ли / жену́ ўдолині́ / по́ки ш'і ни пи́зно / бо с цеў ўйе́скоў мене́ одни́м па́л'цем мош тру́тити / лиш ота́к кину́ти / і йа лет'у́ / отака́ га́тка м'ін'і́ ў го́лу прийшла́ / йа ки́нуў форосте́ц / перехрести́ўсе / і так кра́йім о́ка подиви́ўсе / ци ўно ни б'іжи́т / а то н'іко́го нима́ / і мра́ка дес се розв'і́йіла / і йа ви́д'іти стаў л'і́пше / і шо́ ви бе́сте на ц:е сказа́ли? / у Гребені́ тоги́т зо мноў таке́ се ста́ло бу́ло / н'і до то́го / н'і по то́му би́рше ни трафйе́лосе / ци то м'і́сце їкес пога́не / ци їкас б'іда́ мене́ вел:а́ / але́ шо́ ўна хот'і́ла? / і шо́ т:о бу́ло / оц:е́ мене́ корти́т зна́ти / йа вит:огди́ туда́ ни хо́жу / пишо́ў осуда́ побли́ску / найшо́ў ікі́хос па́ру козар'і́ў / голуб'іно́к / ад'і́ ўз'еў іко́гос пати́ч'а / таї верта́йусе / м'ін'і́ гаш шош усереди́н'і пот'о́хкуйі / иї за т:о нага́дуйу / того́ туда́ би́рше ни їду / И:ї / таї до́бре ро́бите.*

ОБИКЛА́СТИ (ОПКЛА́СТИ) – обгородити щось, зробити огорожу: *Обикла́ли пасови́ско / аби́ д'і́тем ле́кше бу́ло пасту́шити / аби́ ўни ни бойе́лисе / шо дес ў корч'а́х / ў Калату́р'і ци на Ўло́з'і / загу́бйут худо́бу.*

ОБИМЛІ́ЛИЙ – *дієприкм.* від ОБИМЛІ́ТИ: *О́ч'і закоти́ў / і леж'е́ў / ік обимл'і́лиї ци ўмел:и́ї / ог:о́ / ду́майу / цес уже́ гото́виї / а то / д'е́кувати Бо́гу / мину́лосе / то йіго́ так оглуши́ло було / шо вин буў ік мертви́ї / ї пото́му ни мих до се́бе прийти́ / і:ї / на во́їн'і ўс'е́кого нади́вис:е / це ш'і бу́ло н'іч'о́ / то звика́йіц:е / Ва́с'ку / л'удина́ до ўсе́го звика́йі / Але́ то т'е́шко / шо каза́ти / Та де ни т'е́шко.*

ОБИМЛІ́ТИ – знепритомніти: *Йо:ї / та йа бих обимл'і́ла / иї би на ме́не така́ ро́паўка ска́кла / а ву́їн'і / н'іч'о́.*

ОБИ́СКАНИЙ (ВБИ́СКАНИЙ, УБИ́СКАНИЙ) – *дієприкм.* від ОБИСКА́ТИ (ВБИСКА́ТИ, УБИСКА́ТИ): *Йіле́ / ва́ш'а голова́ оби́скана / нашо́ ш':е раз диви́тисе / а йік хо́ч'іте / шоби́ над'і́їн'іш:е / ум:и́йте го́лу дусто́вим ми́лом а́бо на́хтоў / А м'ін'і́ до́бре / ік убиска́йіш.*

ОБИСКА́ТИ (ВБИСКА́ТИ, УБИСКА́ТИ) – перебирати волосся, шукаючи вошей: *Ану́ поўбиска́ї мене́ / йа л'у́бйу / йік ти обиска́йіш / ни т'е́гнеш / а так лего́н'ко / шо м'ін'і́ спа́ти се хо́ч'і / ўбиска́ї / Та шо́ ўбиска́ти / голова́ у вас ч'е́ста / Подиви́се / бо йа припоч'іва́йу / ік ти ота́к лего́н'ко*

там шарудúш / так / іґ би в'ітерéц повóлен'ки дуў / алé так / шобú не скорн'éти / лиш дáтисе знáти / шо вин йе.

ОБÍ (ВБІ, УБÍ; ОБИ́ДВІ) РУЦÍ ЛÍВІ В КÓГОС **(НИ ВИ́ТТИ РОСТУ́Т; ВИ́РОСЛИ)** – про невмілого, невправного чи лінькуватого, не здатного якісно виконати якусь роботу: *А хтó ц:е пл'іў? / Йа / л'ýбоч'ко солодéн'ка / йа / оцúми руч'кáми / бо ўни ў мéне ростýт вúт:и / вúтки мáйут ростú / а ти шо / гадáла / шо ўни об'í л'íв'і? / ге? / шо йа рóбйу / ік у рукавúц'ах? / Та йіс так стеремкот'íла / заблéйіла / ік Вас'ýтина козá / м'ін'í слóва ни дáла сказáти / йа ш'і ни договорúла / а ти ўже зач'éла вицвúн'кувати / тоб'í шо / йізúк розйізáўсе ци ікиї ґýрскиї*?

ОБÍДЕЦ, -ццято – *зменш.* до ОБІТ[3]: *Велúке ни робúли / лишéн' об'íдец / д'л'а свóйіх / то ікрáс рик минýў / іґ д'éд'і ни стáло / бýли ў цéр'кв'і / а потóму прийшлú і ш':е рас помн'інýли / тáк'ік се налéжи*.

ОБІЙМÁТИСЕ (ВБІЙМÁТИСЕ, УБІЙМÁТИСЕ) – *недок. в.* до ОБІЙМИ́ТИСЕ (ВБІЙМИ́ТИСЕ, УБІЙМИ́ТИСЕ): *Унú об'іймáлисе / алé то ни йе шош страшнóго / то при л'ýдех / при ўс'іх / нú шобú крáт'ки / то прéц'ін' / вес'іл'é / данцýйут таї об'іймáйуц:е / а йік хтос у цéму бúршого ўздр'íў / то ўже йігó спрáви / а Л'óн'а шо / мáла йігó бúти / ік вин йійí трóхи потиснýў / Áле йек? / жúнка стойíт / а вин дрýгу ўз'еў у дáнец / таї ш'і так виданцóвуйі / іґ би ни знатú / йек йімý дóбре бýло / Тажé вин прийшóў се набувáти / а ни ч'іп'íти ў кутикý / вин ж жúнкоў дóма се набувáйі / а тýтки кортúт ни такóго писнóго*.

ОБІЙМИ́ТИ (ВБІЙМИ́ТИ, УБІЙМИ́ТИ) – обняти: *Гаї / об'іймú бáбу / йа шош дам / мáйу шош такé / шо ти л'ýбиш / дýже л'ýбиш; Ходú судá / Марúч'ко / наї тебé об'íйму*.

ОБІЙМИ́ТИСЕ (ВБІЙМИ́ТИСЕ, УБІЙМИ́ТИСЕ) – обнятися: *Об'іймúлисе таї подобрáхалисе / Бо розýмн'і / мúжи свóйіми так і мáйі бýти / нимá ч'о гн'івú при сóб'і держ'éти*.

ОБÍСЬТІ (ОБÍЙСЬТІ, ОБÍСЬТЄ, ОБÍЙСЬТЄ), -я – садиба, двір : *Фáйне об'íс'т'і / нимá шо казáти / наї ус'í молод'í берýт прúм'ір / бо р'íтко ў кóго кóло хáти так'í пор'éтки / дýже р'íтко*.

ОБÍТ, -ду – 1) обідня пора: *Та то ўже об'íт / б'іжý се кýтати / бо сóнце ад'í ўже де*; 2) страви, приготовлені для споживання в обідню пору: *Ў нед'íл'у / то так / а ў бýґден' йа ни привáр'уйу ни знатú шо / ад'í сегóн:е ўпóрпала барабýл' / зварúла йец / брéскл'і огир'кú йе / таї це буў об'íт / Ну та то гет низлé / йа бих самá такóго йíла*; 3) поминальний обід: *Памн'ітáйу / шо Никóл'ц'ов'і ї Дроцúха кóждого рóку робúли об'íт / менé*

такóш брáли / хот' йа малá бýла / ни бýло на кóго лишúти / таӣ мýс'іли брáти с собóў / так шо йа змáлку на такóму бýла.

ОБÍТ ЗА ПРОСТИ́БИХ – поминальний обід: *На Андрéйа мáма робúла об'íт за Простúбих / спеклá роґáл'ки / купúла горш'éта / с'в'іч'кú / таӣ ти знáйіш / йéк то се рóби / ўс'о на стол'í мáйі бýти зр'іхтóвано так / шóби н'іч'ó ни доносúти / запáл'уйіц:е с'в'íч'ка однá / ўна мáйі гор'íти / дóки бýде об'íт / л'ýде ўже за столóм / áле ш'і ни с'ідáйут / кóждому йе подаўнúк / подаўнúк / це гóрш'і ци шош íнче / тер'íл' / мúска / мóже бýти / тудá у гóрш'і лúйут трóхи водú / роґáл'ок кладýт / такóш пéрет' кóждим вин ужé поклáдениӣ / мóжно клáсти пáру гор'íхиў / йéблуко / калúну / тепéрки нáв'іт' цукúрки / о: / даўнó такóго ни бýло / мáма кáже / Наӣ Бох приӣмáйі пéред' Андр'íйівойі душ'í / кóждиӣ дéржи своӣý запáлену с'в'íч'ку і три рáзи кáже Оч'інáш і Богорóдице Д'íво / потóму гас'ýт своӣí с'в'іч'кú і три рáзи випивáйут тóйі водú з горш'éти / а йік йійí богáто / то рéшту ў шош зливáйут / кудá мáма скáже / і тогдú ўже об'íдайут / йа ш'і ни сказáла / шо йіґ берéш подаўнúк / то мáйіш сказáти / Простúбих / наӣ Бох приӣмáйі / це потóму / йік скáжут / за ч'ійý дýшу об'íт / такúӣ об'íт ни йе дóўгиӣ / це ни набýток / на нéму мóжут пúти шош / áле нибогáто і н'іхтó ни цóркайіц:е / ни ўпивáйіц:е / а колú пооб'íдали / ўстáли / зноў помолúлисе / гасúц:е с'в'íч'ка велúка / тотá / шо бýла запáлена / кóждиӣ берé с'в'ії подаўнúк / бо вин знáйі / де йігó поклáў / і ўс'і росхóд'уц:е.*

ОБІЦЄ́ТИ (ВБІЦЄ́ТИ, УБІЦЄ́ТИ) – обіцяти: *Об'іц'éли / шо скáжут / ік мут ітú ў áфини / йа бих пишлá з нúми*; *Об'іц'éў / бо йізúк бес к'іс'т'óк / йімý ни трýн:о говорúти / а сегóн:е д'íўка с тим об'íц'ін'ім ни знáйі / шо робúти ї кудá йігó притулúти / Ну наӣ би бýла дýмала рáн'ше*.

ОБІЦЄ́ТИ (ВБІЦЄ́ТИ, УБІЦЄ́ТИ) ГÓРИ-ДÓЛИ – обіцяти дуже багато: *Об'іц'éли гóри дóли / а потóму заплатúли / тáк'ік ус'кр'íс' / ш'і нáв'іт' мéнче / бо ў Т'ýдев'і бúрше плат'ýт / ік ітú на ден'кú*.

ОБІЦЄ́ТИ (ВБІЦЄ́ТИ, УБІЦЄ́ТИ) ЗОЛОТІ́ ГÓРИ – обіцяти неможливе; обіцяти як реальне те, про що людина може тільки мріяти: *Поӣíхала на зарúпки / бо тáмеч'ки об'іц'éли золот'í гóри / а шó рóби? / пит:ерáйі старúм бабáм наӣ ни кáжу шо / заробйéйі шош / ни каў / бо д'íти зач'éли будóву / áле ни тúл'ко / йіґ гадáлосе / ї ни на такúӣ робóт'і*.

ОБÍЦІНИЙ (ВБÍЦІНИЙ, УБÍЦІНИЙ) – *дієприкм.* від ОБІЦЄ́ТИ (ВБІЦЄ́ТИ, УБІЦЄ́ТИ): *Йéґ бáба казáла? / об'íц'іного мóжно три рóки ч'ікáти / унú ўб'іц'éли / абú ўб'іц'éлосе*; *Вибач'éї / áле то ўже об'íц'іне Гáни / тепéрки ни бýду слóво ломúти / тре: бýло бóрше казáти.*

ОБІ́ЦІНІ (ВБІ́ЦІНІ, УБІ́ЦІНІ) – опредм. дія стос. ОБІЦЄ́ТИ (ВБІЦЄ́ТИ, УБІЦЄ́ТИ): *Ўже смих до́ста наслу́халасе тво́го об’і́ц'ін'а / ўно м’ін'і́ ўже ў печ’інка́х сиди́т / каў тоб’і́ ге́зде / фиїст йіго́ попоййіла / іди́ гуду́ї ним кого́с и́нчого / дов’і́рливих бога́то йе*.

ОБ’ЇВИ́ТИ – оголосити: *Обійіви́ли бу́ли / шо ви́селен'і / і л'у́де ма́ли нач’е́с зибра́тисе / н'іхто́ би́рше н'і м’іну́ти ни дава́ў*.

ОБ’Ї́ХУВАТИ (ОБ’ЇХА́ТИ) – об’їжджати: *То так’і́ йімú / така́ страшна́ доро́га / шо йа ни зна́йу / йек ти меш тото́ обійі́хувати / уваж’е́ї / Іва́н'ч’іку / бо каў тоб’і́ / йе́ма на йе́м’і*.

О́БЛАС, -за – 1) дорога, що йде попід горою чи стрімкою скелею; у Тюдові з іншого боку цієї дороги – ріка: *Ўноч’е́ ў О́блаз'і б’і́йно ĭти / бо іґ би хтос переб’і́х / то нима́ куда́ т'іка́ти / хати́ї поблúзости нима́ / а йіґ би ĭ бу́ли / то шо / ўноч’е́ ме хтос б’і́ч’і ĭ кого́с ратува́ти? / то каў / з он:о́го бо́ку скала́ / гора́ / з дру́гого / р'іка́ / с'в’іте́л нима́ / таї того́ каў / шо б’і́йно ĭти / н'і́би трафу́нкиў ікúхос ни бу́ло / нима́ / це́го смих ни ч’у́ла / але́ так’і́ м’іс'ц'а́ ўноч’е́ хо́ч’іц:е бо́рше переї́ти / тикú переб’і́ч’і / бо то безл'у́д':і / А ч’о но́ч’ами туда́ ходи́ти? / Та бо л'у́де с ста́ц'ійі мо́жут се верта́ти / ци шош важне́ йіх затри́мало / ни пусти́мо бо́рше / йа за ц:е / а вам шо / н'іко́ли ни приходи́лосе ĭти с Ку́тиў ци з Вижни́ц'і / ік уже́ те́мно? / узим’і́ пúдвеч’ір се ро́би пополу́н':у / аў пйе́тиї ше́стиї / гет те́мно / нич’*; 2) стрімка гора, круча, скеля: *Доли́нцк’і ў О́блаз'і в’і́нич’і беру́т / там йіго́ поўно́ / То ўпере́т бра́ли / а за тепе́р йа ни ч’у́ла / шобú хтос цим заїма́ўсе*.

ОБЛАТА́ТИ – 1) накласти латки на багатьох предметах одягу: *Облата́ла ўс'о / шо ш’і мош носи́ти / бахури́ так рвут / шо то́го стайе́ на ден' два*; 2) закрити тонкими дошками стіну чи її частину: *Облата́ї драни́ц'ами оц:е́ / шал'у́ноч’ок зроби́ / і ў ста́йни набога́то тепл'і́ш:е бу́де*.

ОБЛИВА́ТИСЕ (ОБМИВА́ТИСЕ) (ГІРЬКИ́МИ, ГИРЬКИ́МИ) СЛИЗЬМИ́ (СЛИЗА́МИ, СЛО́ЗА́МИ) – гірко плакати: *Мар'і́ч’ко / ни гризи́се так / ма́му ни ве́рнеш / а ў те́бе д'і́ти / ду́маї за них / ад'і́ Ан:и́ц'а голоси́ла за д'е́дем / таки́ми слиз'мú облива́ласе / іґ горо́х / і шо́ до́брого ви́йшло? / кажи́ м’ін'і́ / шо до́брого цисе́ да́ло? / ўпа́ла у ле́жу / і ўс'о*.

ОБЛИВА́ТИСЕ ПО́ТОМ (ДЕСЄ́ТИМИ ПОТА́МИ) – дуже важко працювати: *Дес'е́тими пота́ми облива́йімосе / йік с'іна́ ро́бимо / і так му́сиц:е бу́ти / бо то т'ішка́ ĭ сп’і́шна робо́та / і тогди́ нима́ колú се колиса́ти / шкудува́ти себе́ / тогди́ ро́биш / ік виў*.

ОБЛИШЄ́ТИСЕ – *недок. в.* до ОБЛИШИ́ТИСЕ: *Йа тако́йі ра́ди ни хо́ч’у слу́хати / бо ни нам’і́рена лиш’е́тисе / ік се́ред' води́ / йа на так’і́ ра́ди би́рше ни поведу́се / бо с цим ни мош облиш’е́тисе*.

ОБЛИШИ́ТИ – припинити щось; відмовитися від чогось на певний час: *По́ки шо облиши́ли с ку́хнеў / на́рик о́змемосе; И:ї / облиш'і́м / Калú / цису́ бе́с'іду / за́рас уна́ н'ідоч'о́го / мину́лосе / таї забу́лосе / ота́к наї бу́де / говор'і́м за шош и́нче / за д'іти́ї роскажи́ м'ін'і́.*

ОБЛИШИ́ТИСЕ – 1) відстати від компанії, від гурту: *Ус'і́ пишли́ бо́рше / а ми на мос'т'і́ облиши́лисе / Мар'і́ч'ка хот'і́ла шош се запита́ти / але́ так / шоби́ н'іхто́ ни ч'у́ў*; *Ми облиши́лисе / таї уна́ ўпов'і́ла / шо т'ішка́ / хот'і́ла ш':е шош сказа́ти / а́ле ўс'і зач'е́ли го́їкати / шоби́ ми се ни лиш'е́ли / таї на це́му бе́с'іда се с'к'ін'ч'е́ла*; 2) залиишитися незаміжньою, нежонатим: *Га́н'а ни вид:а́ласе / так і облиши́ласе / а к'і́л'ко хло́пц'іў ма́ла; Одно́ / шо нима́ ч'о ква́питисе вид:ава́тисе / а дру́ге т:о / шо ни тре́ба ни знати́ ки́л'ко вич'е́кувати / бо мош облиши́тисе н'ішч'е́м / пиди́їдут моло́ч':і / таї хто на ста́ршу ме се диви́ти? / наї бу́де / шо ўч'е́на / шо нипога́на / а́ле хло́пец ме сва́тати д'і́ўку по сво́йіх рока́х / цис'а́ бу́де застара́ дл'а не́го*; 3) не досягти бажаного, зазнати невдачі, залишитися ні з чим: *Над'іва́лисе на одно́ / а ви́їшло так / шо облиши́лисе / йік се́ред' води́ / н'і туда́ / н'і суда́.*

ОБЛИШИ́ТИСЕ (СТА́РШОВ) ДІ́ВКОВ (У ДІВКА́Х) – не вийти заміж: *Катери́на бу́ла одина́ч'ка / а гента́м то ве́л:еко знач'е́ло / того́ могла́ перебера́ти хло́пц'ами / диви́ласе / шоби́ тако́ш одина́к / шоби́ ґаздиўско́йі фам'і́л'ійі / шоби́ ста́ўниї / фа́їниї буў хлопч'і́ш'і / таї довибера́ласе до то́го / шо облиши́ласе старо́ў д'і́ўкоў / бо ни трафйе́лосе ййі тако́го / шоби́ ўс'о ў не́го бу́ло / йек уна́ хо́ч'і / іграло ййі на ру́ку / а потому / ўже ў ста́рших рока́х / мо́же / ї пишла́ би бу́ла за ко́гос / гада́йу / за л'убо́го / лиш би хтос сва́таў / а б'іда́ / шо н'іхто́ ни поза́риўсе н'і на т:о / шо одина́ч'ка / н'і на ййі́ї ста́тки / верстаки́ пожени́лисе / а з молоди́х н'іхто́ ни хот'і́ў на ста́ршу / та ї ш'і ни на до́ста фа́їну д'і́ўку / диви́тисе; Га́н'а ш'і ходи́ла до шко́ли / в'ідиї / у деўйе́тиї кл'а́с'і бу́ла / таї ро́дич'і по́хот'іли бу́ли ййі вид:а́ти / бо наїшо́ўсе свата́ч' / ста́ршиї па́рубок / іко́му ўна бу́ла се ўда́ла / але́ вин ни з д'і́ўч'іноў говори́ў / а з ро́дич'ами / по старов'і́цки / та́к'ік даўно́ бу́ло / таї каў / уни́ се згоди́ли / бо бойе́лисе / шоби́ ц':а ни облиши́ласе ў д'іўка́х / та́к'ік ййі пе́рва сестра́ / отого́ ква́пили / але́ д'і́ўч'іна се ўпе́л:а / таї с то́го н'іч'о́ ни ви́їшло / бо то ўже нов'і́ ч'ісú / ни старов'і́цк'і / ї молод'і́ сам'і́ соб'і́ вибера́йут т:о / шо хо́ч'ут / таї до́бре / д'і́ўч'іна соб'і́ да́л'і ўч'е́ласе ї ви́ўч'іласе / вели́к'і школи́ с'к'ін'ч'е́ла / а тот па́рубок ниўч'е́ниї буў / вин і ни хот'і́ў уч'е́нойі / ни зна́йу / йек вин да́л'і гости́ў / а ўна се вид:а́ла / ма́йі дон'ку́ / дон'ка́ / ги́р'ішна Га́н'а / на твар' ду́же ўни поди́бн'і / таї отаке́ / а ц:е бу́ло гента́м / ік йа ш'і лиш*

зач'іна́ла д'іво́ч'іти / того́ ўно м'ін'і́ запамн'іта́лосе / бу́ло диўне́ / шо хтос кого́с мих ота́к прину́д'увати; Каўт за д'і́ўку / шо ўна облиши́ласе і се ни вид:а́ла / ну але́ то ї па́рубок мо́же так облиши́тисе / іґ до́ўго парупкува́ти / ма́йімо при́м'ір ва́шого сус'і́да / того́ іґ забога́то хо́д'ут / то йе зле / то ўже а́л'бо а́л'бо / бо каў / з вели́кого хо́ж'ін'а ко́ристи ма́ло / у ўсе́му ма́йі бу́ти м'і́ра.

ОБЛИШИ́ТИСЕ З РОБО́ТОВ (З РОБОТА́МИ) – припинити щось робити; не встигнути вчасно виконати заплановане: *Ми облиши́лисе с хатно́ў робо́тоў / бо усі́ї ч'ес городи́ забра́ли / то пишли́ дош':і́ / таї бур'іни́ доўпидгру́ди повироста́ли / мус бу́ло с тим ра́ду дава́ти; Тро́хи смих облиши́ласе з робота́ми / бо дон'ка́ шош присла́бла бу́ла / аў не́йі тро́йі д'іти́ї / і то дримн'і́ / мале́ вид мало́го / наїме́нчому два і пиў / таї му́с'іла бу́ти ў них на дома́торств'і / ўна дв'і нед'і́ли ў шпитали́ бу́ла / з'ет' на зари́пках / уже́ дес маў би се верну́ти / а йа з д'ітми́ / таї ни полиш'е́ла і свойе́ ку́тан'і / и:ї / ма́ласе смих до́бре / ни бу́ло колі́ прислуха́тисе до роки́ў і до то́го / шо́ ў ме́не ўсереди́н'і*.

ОБЛІЗА́ТИ (ОБЛІ́СТИ) – втрачати (втратити) верхній шар чогонебудь; випадати, вилазити; линяти: *Ану́ диви́се / уже́ обл'іза́йі / цис'а́ фа́рба / ви́тко / пуста́ бу́ла / а йа так'і́ гро́ш'і за н'у заплати́ла / продаве́ц прифа́л'уваў / шо до́бра / таї йа ўт'і́шиласе / а то ад'і́ шо / аг'і́на цисе́*; *Ко́ўн'ір зач'е́ў обл'іза́ти таї спакали́ў м'ін'і́ плаш'*.

ОБЛІ́ЗЛИЙ – *дієпр*. стос. ОБЛІ́СТИ: *Ку́ри ад'і́ їк'і обл'і́зл'і хо́д'ут / нима́ на шо диви́тисе*; *Де́ ц':а мате́р'іййа нова́? / ад'і їка обл'і́зла / мо́же / дес так держ'е́ли йійі́*? / *таї пругі́ те́мн'і пороби́лисе / ви́тко / так скла́дена бу́ла* / *Йо / м'іс'ц'а́ми ге́їби ви́гор'іла*.

ОБЛІНИ́ТИСЕ[1] – стати лінивим: *Ў пос'л'і́н:иї ч'ес йа шош гет обл'іни́ласе / н'іч'о́ м'ін'і́ се ни хо́ч'і роби́ти / то / в'ід'і́ / ўже ста́рис'т' питступа́йі* / *ш'і ни см'і́ло / але́ ўже*.

ОБЛІНИ́ТИСЕ[2] – *докон. в.* до ОБЛІ́НЮВАТИСЕ: *Ку́ри зач'е́ли л'іни́тисе / ўже пйет' обл'іни́лосе / і то ад'і́ йек.*

ОБЛІ́НЮВАТИСЕ – линяти: *То ї зв'ірина́ / Феду́ц'у / мо́же обл'і́н'уватисе / м'ін'е́ти свойу́ шу́пку / ота́к / ік у то́му / шо ти ўч'е́ра по телев'і́зор'і се диви́ў / за́їч'ік оди́н буў / а ўзим'і́ дру́гиї се зроби́ў / Це шоби́ йіго́ н'іхто́ на с'н'ігу́ ни ви́д'іў / бабо́ / то му́л'тик се назива́йі / шо ми се диви́ли / бабо́ / а ў на́шого д'і́да тако́ш нов'і́ во́лоси ви́ростут*?

ОБЛОМИ́ТИ (ОПЧІМХА́ТИ) РО́ГИ КОМУ́С – "усмирити когос", сприяти тому, що хтось позбувся "норовливости", поганих звичок: *Е: / та йа тот'і ро́ги обло́мн'у / а йік н'і / то оп:и́л'у / мої / то ч'о йа ма́йу ко́ждиї*

Бо́жиї ден' таке́ вислухо́вувати? / ч'о хтос ма́йі мене́ д͡з'о́бати ў т'і́мн'і / а йа ма́йу / ік слуп / стойе́ти? / *це́го бі́рше ни бу́де*.

ОБЛУПА́ТИ – пошкодити, б'ючи чимось; "оббити": *Йе́к так мош бу́ло с'т'і́ни облупа́ти? / це мус бу́ло ч'е́мос доўба́ти* / *і то фі́їст го́пати / ни полехки́ / а з усе́йі си́ли*.

ОБЛУ́ПУВАТИ – *недок. в*. до ОБЛУПА́ТИ: *Гаї / збера́їтесе надві́р / йа ни дам ту́тки с'т'і́ни облу́пувати / хто́ ме пото́му б'іли́ти? / ге? / бер'і́т пі́ўку / ї там іґра́їтесе* / *н'і м'ін'і́ ту́тки кири́н:ити*.

ОБЛУ́ПУВАТИСЕ – відпадати, лущитися, руйнуватися: *Ха́та облу́пуйіц:е / шал'у́нок тако́ш би се зда́ло пидла́годити* / *и:ї / ни зна́йу / колі́ т:о зроби́ти і йек це́му ўсе́му ра́ду да́ти*.

ОБМАСТИ́ТИСЕ (ВИ́МАСТИТИСЕ) – забруднитися: *Іва́н'ч'іку / ти ни ви́диш / йе́к йіс обмасти́ўсе? / ни ви́диш / ік'і́ споден'ки́? / то йе́к тебе́ тако́го бра́ти с собо́ў? / іди́ бо́рзо д ба́пц'і / наї тебе́ перебере́ / але́ борзе́н'ко / йа ч'іка́йу / ї фа́їно проси́ ба́пку / а пото́му под'е́куї і поцулу́йіш ба́пку ў ру́ч'ку за т:о / шо тебе́ послу́хала / ч'уў? / д'ікова́т' ска́жеш / ни забу́т'*; *А де́ йіс / л'у́пч'іку / так обмасти́ўсе? / подиви́се / їк'і рукави́ / і ко́ло кишені́ї таке́ / ік шм'ір / шо́ ти робі́ў?; Ти н'іч'о́ ни ка́жеш / а йа ад'і́ йек се обмасти́ла / і би бу́ла ота́к пишла́ с тобо́ў / л'у́де би лиш се з:ера́ли ї ду́мали соб'і́ / а ц':а куда́ / вере́ / така́ замаш':е́на їде? / за ц:е ш'і бих усти́ду набра́ласе*.

ОБМАХЛЬО́ВУВАТИ – обдурювати: *На базари́ мо́жут обмахл'о́вувати / того́ йа каў / йік меш купува́ти бри́нд͡зу / диви́се / ци с'в'і́ж'а / Бабо́ / то сир с'в'і́жиї / а ни́ бри́нд͡за / уна́ ни мо́же бу́ти ўч'іра́шна ци сего́н'ішна / ви шо / ни зна́йіте / йеґ бри́нд͡за се ро͡би?*

ОБМАХЛЮВА́ТИ – обманути, обдурити: *Йіго́ обмахл'ува́ти / рас пл'у́нути / а́ле хто би ц:е робі́ў? / гр'іх би маў / бо то ду́же до́бриї / ж'е́л'ісливиї ч'олов'і́к / Е:ї / та трафйе́йіц:е ўс'е́ке / ш'і ї йек.*

ОБМАХНУ́ТИСЕ – помилитися: *Йа обмахну́ласе / ни так урուба́ла / Насту́ / шо́ м'ін'і тепе́рки роби́ти? / с це́го ўже су́кн'а ни ви́їде; Обмахну́ўсе / браў ла́гидне д'іўч'е́ / а ўз'е́ў д͡жви́нду / і то до́бру.*

ОБМЕСТИ́ ПАВУКИ́ – зняти павутиння: *За креде́нцом обмети́ павуки́ / бо ад'і́ їк'і / аш ви́ц:и ви́тко / опснуйу́т тебе́ / шо ни ви́їдеш с ха́ти / меш ік у заперт'і́ сид'і́ти* / *лиш ку́кати ви́т:и*.

ОБМИЛИ́ТИСЕ – помилитися: *Дес йа обмилі́ўсе ў цих раху́нках / а́ле де / ни зна́йу; Та то і ў жит'у́ мош обмили́тисе / шо́ н'і? / і ни рас / так уно́ ма́йіц:е* / *Але́ ц:е тебе́ ўч'е́йи / шо н'і*?

ОБМИ́ЛЮВАТИСЕ – помилятися (насамперед при підрахунках): *Йік наберáйіш кл'уч'кú / дивúсе / абéс тóч'но рахувáла / обмúл'уватисе ни мóжно / бо плет'і́н'і бýде бракóване / йа отáк ц:е рóбйу.*

ОБМИНУ́ТИСЕ (РОЗМИНУ́ТИСЕ) С ПРА́ВДОВ (СУМЛІ́НІМ, СО́ВІСТЕВ) – говорити (свідчити) неправдиво; бути нечесним; не співчутливим до ближнього: *Таї шо / Івáнку / вúжу / шо обминýўсе йіс с сумл'і́н'ім / дез загубúў йігó / мáмка такá слабá / а ти латрáйіш вулиц'áми? / мáмин м'ізúн'ч'ік отáк за неў се дúви?; Ог:ó / тих / шо обминýлисе с прáўдоў / шо зáр'уц:е на ч'ужé / ни так мáло / йік ти соб'і́ гадáйіш / оц:ý хáту / іґ би ў ниї н'іхтó ни жиў / розибрáли би до фудóменту / ти шó соб'і́ гадáла*? / *н'і на шó би се ни подивúли*.

ОБМІНИ́ТИ – обміняти; поміняти на щось інше: *То обм'і́н:иц'а / йа позúч'іла новý зáпаску / а ўнá обм'інúла / старý вид:áла / та ї ш'і кáже / шо то вáш'а / рóби менé дурнý* / *а йа шо / своїý зáпаску ни гóн:а пизнáти*?

ОБМІНИ́ТИСЕ – 1) стати невпізнаваним; змінитися (про довкілля): *Л'ýде хатúў понакладáли / де бýў сат колгóсниї / ус'ó обм'інúлосе*; 2) змінитися (про вираз обличчя): *Мар'і́ка гаш обм'інúласе / йік уч'ýла новинý* / *Е: / та то мáло йійі́ фиїст зач'іпúти*.

ОБМІНИ́ТИСЕ В ОЧЄ́Х – те саме, що ОБМІНИ́ТИСЕ[1]: *Пишлá однóў дорóгоў / а потóму ни моглá допитáтисе / йек перейтú на úнчу / ч'ос м'ін'і́ ўс'о обм'інúлосе ў оч'éх / тáже Кóсиў йа знáйу / а тут стáла / ї ни знáйу / кудá крок ступúти / йек на аўтóбус ітú.*

ОБМІНИ́ТИСЕ НА ЛИЦІ́ (У ЛИЦЕ́; НА ТВАРІ́, У (НА) ТВАРЬ) – змінитися (про вираз обличчя): *Парáн'а гаш у лицú обм'інúласе / йік уч'ýла / шо йа вид:айýсе; Ти вúд'іла Йілéну? / ч'ó ўна / верé / так обм'інúласе на лицú? / ч'ос гет помарн'і́ла / ти се ни питáла / шó з неў? / Агá / се питáти / дé би йа такé питáласе? / анý би вас хтос здибáў таї зач'éў се йóїкати / ч'ó ви так вигл'ідáйіте / хто такé рóби? / Йа ни каў се йóїкати / йа подéлеку бих се запитáла / мóже / шош помоч'і́ тре: / мáми нимá / а ч'олов'і́к на роботáх / таї / мóже / скрýта ў хáт'і; Гýби нач'éс попис'н'і́ли / у тварú се обм'інúла / стáла такá / ік тотá кúтка / шо хóч'і др'áпнути / шо ўже вúпустила пáзур'і / алé йа н'іч'ó с тóго ни робúла / фáйно до нéйі заговорúла / убернýласе / таї пишлá соб'і́ / дýмайу / н'і / л'ýпко / н'і / л'ýбоч'ко / йа ни дáмсе / абú ми на л'ýдех сваркú зач'інáли / лúшимо тотó дес на úнчиї рас*.

ОБМНЄ́КНУТИ – заспокоїтися; не виражати гніву, погасити роздратування: *Дитúна об'їймúла д'éд'у / таї вин ікóс обмн'éк / бúрше ни кр'іч'éў / Бо Ї́ван гúне / умерáйі за неў / бúрше вид ус'іх.*

ОБНЕ́СТИСЕ – зникнути, пройшовшись над горами по колу (про хмари); прояснитися: *За нич' обне́слосе / то мо́же бу́ти / шо ї сего́н:е дош':у́ ни бу́де; Мра́ки мо́жут обне́стисе на Лопу́шну / а мо́жут і суда́ цо́фнутисе / це ўже куда́ йіх в'і́тер понесе́.*

ОБНЕХА́РЕНИЙ – *дієпр.* від ОБНЕХА́РИТИ: *У ви́шниї ха́т'і ік'іс вуїки́ ноч'ува́ли / проси́лисе / таї ма́тка пусти́ла / ти сего́н:е та́меч'ки ни меш спа́ти / ўна обнеха́рена / йа пров'і́тр'у / ум:и́йу пидло́гу / таї тогди́ / а ўни пишли́ ў ч'о́ботах / таї так затал'афасува́ли пидло́гу / ік дес ко́ло стаїни́ї / отаке́ зроби́ли / ма́тка оʤж'іхну́ласе / йік уздр'і́ла / але́ шо ска́жеш / ни тре: бу́ло пуска́ти.*

ОБНЕХА́РИТИ – забруднити: *Див'і́ц:е / абе́сте ни обнеха́рили ба́б'і ґал'е́р'ійі / ік йа се ве́рну / то шоби́ ту́тки так бу́ло ч'істе́н'ко / йік у нас у вели́киї ха́т'і / А ба́ба позво́лила ïгра́тисе / йек соб'і́ хо́ч'імо / лиш каза́ла / шоби́ ни гу́пати / бо д'і́до припоч'іва́йі.*

ОБНИ́РИТИ (ОБНИ́ШПОРИТИ) – обшукати: *Д'і́ти обни́рили / де́ лиш мош бу́ло / хот'і́ли зна́ти / ци то Никола́ї прино́си / ци ма́ма купу́йі / кладе́ пит по́душку / ни наїшли́ н'іч'о́ / а ч'о? / бо ў ме́не йе свойі́ схо́ўки.*

ОБНОСИ́ТИСЕ – *недок. в.* стос. ОБНЕ́СТИСЕ: *Дес шош скрапоти́т / таї обно́сиц:е / а дош':у́ ґваўт тре́ба / земн'а́ така́ / ік ка́м'ін'.*

ОБНОСИ́ТИСЕ (ОБНО́СЮВАТИСЕ) – стати (ставати) зношеним, старим, порваним (про одяг, взуття): *Гет обноси́ласе з уси́м / му́с'у д Вели́кон'у шош соб'і́ купи́ти / бо ни бу́де ў ч'о́му до це́р'кви пити́.*

ОБОРИ́ЖЕЦ (ОБОРО́ЖЕЦ), -шця – *зменш.* до ОБОРИ́Х: *Йо / обори́жец би се здаў / Фед'о́ до́бре ка́же / наї би їкиї / але́ лиш тре:.*

ОБОРИ́Х, -ога (-огу) – повітка; сарай: *Ми с'іч'ка́рн'у ў оборо́з'і де́ржимо / а се́гон:е д'е́д'а ш'і па́ру дош'о́к та́мки склаў / шоби́ ни мо́кли.*

ОБОРУ́ДА, -и – обряд, обрядове дійство: *Ў сел'і́ йе так'і́ жинки́ / шо до́бре розум'і́йуц:е на обору́д'і / ни фал'у́се / а́ле скаў / шо тото́ зна́йу / бо йиґ бу́ла мала́ / ба́ба мене́ ускр'і́с' бра́ла / ус'е́ке смих ви́д'іла / йек молоду́ ўбера́йут / шо тогди́ с'п'іва́йут / йек ки́тицу прова́д'ут / вес'іл'е́ / кола́ч'іни / каў тоб'і́ / ўс'е́ке / шо бес ни запита́ла.*

ОБРА́ДИТИСЕ – порадитися, обміркувати щось: *Д'ід'е́ / ми з Мар'і́ч'коў обра́дилисе / шо до́бре би навес'н'і́ зач'е́ти будува́тисе / ду́же би вам д'е́кували / їґ бе́сте го́н':і помоч'і́ тро́хи.*

ОБРА́ДУВАТИСЕ – зрадіти: *Обра́дувалисе / йік мал'і́ д'і́ти / бо ни ду́мали ї ни гада́ли / шо хтос ч'ужи́ї / деле́кий / мо́же зголоси́тисе помоч'і́ / то де́коли сво́го ни допро́сис:е / а ту́тки ч'уж'і́ л'у́де / ї хо́ч'ут нам велике́ до́бро зроби́ти / Го́споди / за шо нам таке́?*

ÓБРАС, -за – ікона: *Ў сел'і́ ў ко́ждиї хат'і йе образи́ / бес це́го ха́та ни ха́та / йе / шо нов'і́ купу́йут / йе шо да́ўн'і / а оце́с / на ї́кому Ісу́с Хресто́с іде́ по вод'і́ / то ш'і ў на́шойі пре́баби буў на с'т'ін'і́.*

ОБРАХÓВАНИЙ – обміркований, передбачливий; ретельний у підрахунках: *Мар'іч':ін д'е́д'а обрахо́ваниї / вин га́ла па́ла гро́ш'і ни пу́сти / то ти ўже диви́се / шо вин ро́би / йіго́ трима́їсе / бо кра́ш:ого пора́дника / ік вин / нима́ / і роби́ т:о / шо вин ра́ди.*

ОБРАХÓВАНО – обдумано, підраховано: *Ус'о́ обрахо́вано / ни пережива́їте / ма́йі ста́ти / ш'і ї се ли́ше / мете́ ви́д'іти / дез зо пйе́тсот се ли́ше / И:ї / йек ужé бу́де / лиж би ста́ло.*

ОБРАХУВÁТИ – обміркувати, підраховуючи щось; обчислити; передбачити витрати й кінцевий результат чогось: *А то шо / ни мош обрахува́ти / шо куда́? / наї гру́бо / але́ го́ден сказа́ти / ки́л'ко на шо пи́де / це на́в'іт' йа зна́йу / ану́ се пита́ї / і йа скаў / шо по ч'о́му / беремо́ сере́дне / Ц'і́ни се м'ін'е́йут / іду́т угуру́.*

ОБРАХУВÁТИСЕ – 1) обміркувавши щось, дійти певного висновку: *Ми обрахува́лисе / шо то за́рас нима́ ч'о йі́хати з йе́блуками / тре́ба ви́ч'ікати*; 2) помилитися при підрахунку; неправильно спрогнозувати щось: *Ви́диш / Іва́ / ми обрахува́лисе / гада́ли / шо до́бре ро́бимо / а то ад'і́ шо ви́йшло / так / іґ би ї́кес зате́мнен'і на нас зийшло́.*

ОБРЕПÍЖЕНИЙ – *згруб.*, сильно набитий: *Феду́ц'у / ік ста́рш'і хло́пц'і бйу́ц:е / а ти т'іка́ї / ни доч'е́куї / абе́з диста́ў / бо ік меш досто́йувати / то приб'іжи́ш тха́т'і таки́ї обреп'і́жениї / шо ш'і йіс н'іко́ли таки́ї ни буў / йа ни пу́ж'ійу / йа пра́ўду каў.*

ОБРЕПÍЖИТИ – *згруб.*, 1) сильно набити (про людей, тварин): *Васи́л' нав'і́говатиї / паско́м так обреп'і́жиў мало́го / шо тоі кр'іч'е́ў ни сво́йіми голоса́ми / Та ни бу́ло це́го / каў тоб'і́ / мало́му глих буў зал'і́с у па́лец / ну ї Васи́л' йіго́ вибера́ў / а цес крич'е́ў / іґ би йіго́ р'і́зали / йа нидов'іж'е́йу / ни могла́ помоч'і́ / то вин сам вишпо́ртуваў / а то боли́т / ота́к бу́ло*; 2) побити, сильно пошкодити, знищити щось (про град, дощ): *Грат обреп'і́жиў у ба́би ўс'о / вин з Мало́го Рижна́ іко́с по́лосами ї́шоў / нас ни зач'іпи́ў / а л'у́дем шко́ди фиї́ст наробиў.*

ОБРІТÉНІЄ, -я – *церк.*, знайдення голови Івана Хрестителя*: Обр'іте́н'ійе / таї бу́ла смих у це́р'кв'і / а ї́ке тут с'в'ітко́ван'і*?

ÓБРІТКИЙ – рідкуватий: *К'і́сто о́бр'ітке / ни ви́диш / с тако́го н'іч'о́ ни зро́биш / де́ с тако́го пироги́? / ўни ни бу́дут / бо йеґ зал'і́пиш? / ти на́в'іт' палани́ч'ку ни ростач'е́йіш / ік се нале́жи / суда́ ш'і тре́а до́бре го́рш'і муки́ / тогди́ фа́йно ви́м'іш'іти / і ўно ни ме лови́тисе за ру́ки / ік*

хоч’ / мош убúти йіцé / ĭ так зам’íс'увати / дéхто так рóби / а йа берý тéплойі водú / лúйу / і зам’íс'уйу без йіц'á.

ОБРІХТÓВАНИЙ – *перен*., набитий: *Шо / л'ýпч’іку / хтос ужé обр'іхтувáў тебé? / приĭшóў йіс обр'іхтóваниĭ? / вúжу / шо фáйно йіс мáўсе / гаĭ роскáзуĭ / ч’о йіс так погóстиў*?

ОБРІХТУВÁТИ – те саме, що ОБРЕПІ́ЖИТИ[1]: *Так обр'іхтувáли ч’олов’íка / шо вин м’íс'іц' видлéж’іў буў у шпиталú / а потóму ш’і три нед'íли дóма / і знáйіте вит кóго дистáў? / вит шкúлникиў / т':і / шо ў стáршу кл'áсу хóд'ут / ўни опступúли однóго / зач’éли йігó штýркати / а вин йіх зач’éў устидáти / це ў м’íс'т'і бýло / вин ік’íс замкú ходúў купувáти / ну таĭ дистáў / йіх імúли потóму / алé шо з них óзмеш*?

ОБРОСТИ́ ПІ́РІМ – досягти певних благ; стати заможнішим; “увийти в силу”: *Лéд'а п’íр'ім оброслá / таĭ ужé ад'í ĭка запúшнена хóди / забýла / вúтки ўна / шо ўна с Т'ýдева*.

ОБРУ́БУВАТИ (СТРИ́ЧІ) ПЛИТ (ПЛОТИ́) – упорядковувати живопліт: *Йа рáн'ч’е ни обрýбувала плотú / ни ч’éстила сат / а наĭмáла робúтника / а тепéрки когó йа нáĭму? / рóбйу самá / ад'í скосúла кóло хáти / ў бéрез'і / порубáла сýч’і / рóбйу усý ч’олов’íч’у робóту / шó ти ўд'íйіш? / б’ідá застаўйéйі / таĭ мус потрóхи рýхатисе / пишлá смих бýла до М’íс'а / каў / мóже / бес приĭшóў на дéн'ку / а вин знáйіте шо витпов’íў? / кáе / йа ш’і ў запóйі / гаш дес ч’éрес тúжден' мóжу приĭтú косúти / ну то вин так сказáў / алé ци би приĭшóў / то ш’і тре: подýмати / И:ĭ / мих так сказáти / абú сказáлосе / вин робúтниĭ ĭ ни дýже лáким напивáтисе / ну тáк’ік кóждиĭ ч’олов’íк / а буў трун:úĭ / ни мих робúти / таĭ отакé злéт'кало з йізикá / то жерт буў / Настý / лúш так / бо йік ч’ýйі / шо ни гóден / то ч’о об’іц'éти / обнад'íйувати когóс / і ни приĭтú? / крáш:е се витказáти / а ўже у ĭкиĭ спóсип / то дрýге*.

О́БРУС, -а – скатерть; святкова скатертина: *Ў арт'íл' шúла óбруси / вид рáн'а до самóйі нóч’і ц'ýкала / дитúна голóн:а / а йа ни мáйу колú / мýс'у здáти тотó / т'ішк’í ч’ісú бýли / бо іґ бих ни здáла на тоĭ ден' / шо тре: / то н'іч’ó би ни заплатúли / отáк / таĭ ікá то плáта? / коп’ікú*.

ОБРУСÓК, -скá – *зменш*., *пестл*. стос. ÓБРУС: *Обрусóк такúĭ / шо гаш с'м’íйéц:е / йа йігó два рáзи вит'ігáйу с скрúн'і / на Риздвó і на Велúґден' / бо то с'в’ітóшна скáтерт'*.

ОБРУ́ЧЬ, -я́ – обід: *Цис'á бóч’ка би ш’і моглá бýти / іґбú обрýч’ хтос зробúў / і на переб’íĭ би трéба / лиж би се здáло*.

ÓБУВ, -и – взуття: *Óбуў ш’інувáти трéба / тогдú ўна тебé пош’інýйі / сто рас пош’інýйі / ти рас / а ўна сто рас*.

ОБУВА́ТИ (ВБУВА́ТИ, УБУВА́ТИ) – взувати: *Обува́ї ва́л'інки / бу́нду / бо моро́с* / *А йа куда́ і́ду? / ў бу́тин? / йа дам коро́в'і / таї се верта́йу* / *то ки́л'ко до ста́йн'і / па́ру кро́киў* / *Каў тоб'і́ / ўбера́ісе*.

ОБУВА́ТИСЕ (ВБУВА́ТИСЕ, УБУВА́ТИСЕ) – взуватися: *Аг'і́мої / куда́ тебе́ шош жене́ / шо так о́стро гово́риш? / йа каў тоб'і́ / обува́йусе / таї іду́ / ни жени́ так / бо йіґ заду́же жену́т кон'а́ / то вин пото́му ни схо́ч'і роби́ти / ад'і́ йа мо́жу се роз:у́ти ї л'іч'і́*.

ОБУ́ТИЙ (ВБУ́ТИЙ, УБУ́ТИЙ) – взутий: *Йа обу́тиї / питкиўки́ беру́ / аби́ ни так хо́ўско ў бе́рез'і ї́ти* / *А мо́же / Ї̆ва́н'ч'іку / ни ї̆ди ў бе́рех / а вит То́ми води́ привези́ / на санки́ / і так ле́кше бу́де / ў б'ідо́н би́рше пи́де / іґ дв'і пу́тни / ї набога́то беспе́шн'іш:е / бо ти зна́йіш / іки́ї у нас бе́рех / то стримина́ / ге*? / *Ну та наї бу́де*.

О́ВОТ, -да – ґедзь: *У пйе́тиї пу́стимо / то ш'і па́ри ду́же / о́водиў поўно́ / коро́ва ме би́цкатисе* / *А йа в Калату́ру пи́ду / та́мки па́ш'а би́рш'а / таї корч'і́ йе / іґби́ шо / іду́ ўже / шоби́ напа́сти.*

ОГА́РОК, -рка – недокурок; шматок свічки: *Йік ідете́ ў ста́йн'у / кра́ш:е л'іхта́р' бер'і́т / а ни́ с'в'і́ч'ку / ї боро́н' Бо́же ога́рок дес ки́нути / Іва́ / це йа тоб'і́ каў / бо ти де́коли за ўс'о забува́йіш.*

ОГИ́ДНИЙ (ОГИ́ННИЙ) – дуже працьовитий: *Д'і́ўч'іна фа́їна ї оги́дна до робо́ти; Ваш Іванко́ ду́же оги́дниї буў / лиш т:о зле / шо пиў; Абе́з до робо́ти буў таки́ї оги́н:иї / йіґ до йіди́ / бо ї́йі ти ш'іну́йіш / а робо́ту / ни геї / ўна ди́виц:е на те́бе / а ти се кри́виш.*

ОГИ́ДНО (ОГИ́ННО) – *присл*., завзято: *Цес ч'олов'і́к так оги́дно ро́би / шо ни надиви́ўбисе* / *І так допри́кладно / шо л'і́пше н'іхто́ ни го́ден* / *Ої шо так / шо́ так / то так*; *Оги́н:о зач'е́ли / а н'іййе́ко с'к'ін'ч'е́ли / таї шо хот'і́ти*.

ОГИРЧЄ́НІ, -я – огірчиння: *Абе́с ни става́ла на огирч'е́н'і / бо ўно́ ўсо́хне / помі́жи не́го става́ї / А йік нима́ де но́гу покла́сти? / Лего́н'ко витсу́н' / і тогди́ става́ї / ў те́бе мала́ ни́шка / м'і́с'ц'а бога́то ни тре*:.

ОГНІ́ВАТИСЕ (ВГНІ́ВАТИСЕ, УГНІ́ВАТИСЕ) – стати сердитим, нагніватися: *Ва́с'ко огн'і́ваўсе / шо йа ни витпусти́ла присади́би / а́ле наї гн'і́вайіц:е / м'ін'і то шо? / наї та́то йіму́ ўд'і́ли / у Васил'а́ йе шо д' іли́ти / а вин одови́цу про́си / шоби́ йіго́ си́нови земн'і́ ўд'іли́ла.*

ОГО́ВТАТИСЕ (ВГО́ВТАТИСЕ, УГО́ВТАТИСЕ) – прийти до тями, до нормального життя; заспокоїтися: *П'і́с'л'а по́вени долинцк'і́ л'у́де до́ўго ни моглі́ ого́ўтатисе; Ву́їна ўпа́ла / ї леж'е́ла / до́ки хтос вит сус'і́диў ни ви́їшоў на доро́гу ї ни ўздр'і́ў йіі́ / ледв'і́с'ки ого́ўталасе; Прийшла́ цига́нка / ўс'е́кого Васили́с'і наговори́ла / ни памн'іта́йі шо / а йік ого́ўталасе / то*

н'і гро́шиї / н'і проха́ч'ки ни бу́ло / ни ду́маї соб'і́ / так затумани́ти жи́н'ц'і го́лу / шо ўна та́к'іґ би па́мн'іт' загуби́ла / Та то йе так'і́ / шо лиш се поди́ўйут на те́бе / а ти ўже дурни́ї стайе́ш / так'і́ о́ч'і ма́йут / ч'у́йіте / до́ста лиш се подиви́ти / і ти ўже собо́ў ни к'іру́йіш.

ОГРИ́ЗОК, -ска – недогризок: *Огри́ски сви́н'ам ки́н'те / а ні́ м'ін'і́ понадв'і́р'у роскида́ти / з':і́ли / а коч'е́н'ч'іки / і ўс'о / шо се лиши́ло нидойі́дене / надгри́зене / сви́н'ам / це вам ни м'і́сто / шо ў с'м'іт'е́ викида́ти / у нас це́го нима́ / у нас н'іч'о́ се ни викида́йі.*

ОГРІ́ТИ (ВГРІ́ТИ, УГРІ́ТИ) ПА́ЛИЦЕВ (БУ́КОМ, ОБУ́ХОМ) КОГО́С –сильно (несподівано) вдарити когось: *Марш ви́ц:и / по́ки йа ш'і до́бриї / говор'у с тобо́ў / бо досто́йіс:е до то́го / шо ни меш моч'і́ сло́во сказа́ти /ік огр'і́йу тебе́ оце́ў па́лицеў / то меш лиш бин'ч'е́ти / йізи́к ни ме се склада́ти на сло́во; Огр'і́ў бу́ком / таї тої лиш ге́пнуўсе / а пото́му ўстаў і диви́ўсе / іґ бара́н / ни знаў / де́ вин і шо́ з ним се ста́ло*; *Огр'і́ў свин'у́ обу́хом / таї пото́му му́с'іли дор'іза́ти / И:ї / де́ йа хо́ч'у за таке́ слу́хати? / наїшли́ / шо м'ін'і́ роска́зувати / Та бо ти се пита́йіш / ік'і́ нови́ни / таї йа роска́зуйу / Йа за л'удзи́ї / а ні́ за свин'у́ се пита́йу / А йа ї каў / за Васил'а́ / шо вин даў буў свини́ по голов'і́ / ўна могла́ здо́хнути / але́ ми дор'і́зали / таї вели́койі ўтра́ти нима́ / то шо́ / це ни йе новина́*?

ОГУДИ́НІ, -я – стебло огірка, гарбуза: *Огуди́н'і наї соб'і́ бу́де / а йа ми́жи ним йе́годи посад'у́ / ву́са прі́ймуц:е ї на́рик ужче́ мут роди́ти / Та так / ік тепе́рки тикну́ти / то до холоди́ў ш'і йе ч'ес / Огуди́н'і соб'і́ ўже ви́брало м'і́сце / ўно зна́йі / куда́ йіму́ ї́ти / а йа по дош':е́ви ц:е зро́бйу / ад'і́ ік'і фа́їн'і па́симки йе́годи пусти́ли оту́тки / по́вид Ми́трикових / і сорт до́бриї / йіх вартую́і розве́сти / Пра́ўда / шо так.*

ОҐЕЛЕВА́ТІТИ – стати "ґелеватим": *Оґелева́т'іў вит сид'е́ч'ойі робо́ти / іґби́ косо́ў маха́ў у П'і́тривому ґруни́ / ни маў би тако́го ч'е́рева / Та н'і / М'і́с'ку / вин / сара́ку / слаби́ї / йіго́ д'е́д'а з:а́молоду тако́ш таки́ї буў / то йіму́ переда́лосе вид д'е́д'і.*

О́ҐИРЬ, -я – кінь, жеребець: *Здоро́виї / йік о́ґир' / йіґ бик колго́сниї / буў таки́ї / йа ви́д'іла йіго́ / йік ми ходи́ли до ба́би ў ста́їн'і́.*

ОДВИ́ТТИ – он звідти, з того напрямку: *Та ви́тки ви? / де́ йісте́ бу́ли / одви́т:и ї̈дете́? / мо́же / до ко́гос с фам'і́л'ійі ходи́ли?*; *Кут'у́га б'і́гла одви́т:и / с то́го к'іру́нку / а шо да́л'і бу́ло / ни ви́д'іла / бо то ўже роби́лосе те́мно / Шо бу́ло? / дити́ну перепу́дила.*

О́ДЕ – *незм*., ось; ось де: *О́де ви схова́лисе / ў бо́ч'ку / а йіґ би д'іт туда́ води́ студе́нойі налию́ / с кирни́ц'і / ге? / шо́ би тогди́ бу́ло? / о: / то бе́сте тогди́ вереш':е́ли / то би бу́ло ве́рескиў.*

ОДЕЛЕ́Н, -у – валеріана: *Д'іт до́бре розум'і́йусе на тра́вах / збера́ў оделе́н / за́р'ку / зв'іроб'і́ї / бога́то ўс'е́кого з'і́л'а / і ду́же себе́ пантрува́ў.*

ОДЖІХНУ́ТИСЕ – дуже налякатися: *Ба́ба роска́зувала / шо гента́м пишла́ бу́ла ў мали́ни / збера́йі соб'і́ / таї н'іч'о́ / але́ ди́виц:е / а ўни́ ї́к'іс пожма́кан'і / ду́майі соб'і́ / хто́ ц:е / вере́ / так браў жмен'а́ми? / ш':е призера́йі / а то ниделе́ко медв'і́т' харч'у́йі / ба́ба оджі́хну́ласе / так т'іка́ла / шо кош'і́л' загуби́ла.*

ОДИ́Н (ОДЕ́Н) – один: *Оде́н у плаю́ ї́шоў / бисашки́ на плеч'а́х / таї так ішо́ў / а ї́ких кумпа́н'ії тре:? / м'ін'і́ ї само́му низле́.*

ОДИ́Н (ОДЕ́Н) КО́ПАНЬЧІК (КО́ПАНЕЦ) – одна ложка густої страви, насамперед кулеші, банужу: *Да́їте д'і́ўц'і оде́н ко́пан'ч'ік куле́ш'і / аби́ ййі́ хло́пц'і л'уби́ли*; *Оде́н ко́панец ба́нужу ме до́ўго держ'е́ти.*

ОДИ́Н (ОДЕ́Н) НИС ЛИШИ́ВСЕ (СТИРЧЕ́Ї) – про хворобливу, дуже худу (“марну”) людину: *Іва́н поч'орн'і́ў / оди́н лиш нис стирч'е́йі / н'іч'о́ ш ч'олов'і́ка ни лиши́лосе / Е: / та то приро́да така́.*

ОДИ́Н (ОДЕ́Н) ПЛА́ЧІ, ДРУ́ГИЙ СКА́ЧІ – у той самий час у кожного є свої підстави, мотиви сумувати чи радіти: *Ў мо́го сус'і́да на С'в'іти́ї Ве́ч'ір згор'і́ла ста́їн'а / шош там з л'е́трикоў се ста́ло / то тики́ до́бре ка́жут / шо оди́н пла́ч'і / а дру́гиї ска́ч'і / од'н'і́ с'в'ітку́йут / кол'іду́йут / а дру́г'і гас'у́т вого́н' / голо́с'ут / бо мо́же ха́та ї́ми́тисе.*

ОДИ́Н (ОДЕ́Н) ПО́ПЕ́РЕ́Д (ПО́ПЕ́РЕ́ДЬ; НА́ПЕ́РЕ́Т, НА́ПЕ́РЕ́ДЬ) О́ДНОГО (О́ННОГО; ДРУ́ГОГО) – наперебій, не дотримуючись порядку: *То н'іхто́ н'іко́го ни ч'іка́ў / оди́н попере́д о́дного ква́пилисе / хто бо́рше принесе́ бе́ч'ку тха́т'і / бо так годи́ц:е / н'іхто́ поверти́нкиў н'ійе́ких ни шука́йі / у Т'у́дев'і цису́ настано́ву зна́йут.*

ОДИ́Н (ОДЕ́Н), ІК (ЇК) ПА́ЛЕЦ – сам один: *Вуїц'у / помож'і́т / бо вин оди́н / йік па́лец / кру́глиї сирота́ / хто йіму́ помо́же / ік ни ви? / таї йа шош тро́хи / а би́рше нима́ кому́ / ч'ужи́ї ни ме помога́ти.*

ОДИ́Н БОХ ЗНА́Ї – те саме, що БОХ ЇГО́ ЗНА́Ї: *Оди́н Бох зна́йі / шо́ ў не́йі бу́ло на души́ / ік на н'у тот нац'і́лиўсе буў стр'іл'е́ти; Йек напере́т хтос го́ден ґерентува́ти / ї́ке бу́де жит'е́ і к'і́л'ко л'удин'і́ видве́дено ходи́ти? / оди́н Бох цисе́ зна́йі / би́рше н'іхто́ / лиж Бох.*

ОДИ́Н ГЕРЦ – *рідко*, все одно: *То / Вас'у́ / оди́н герц / ци ти шош ска́жеш / ци меш ц'і́хо сид'і́ти / уни́ соб'і́ зро́бйут так / ік хо́ч'ут.*

ОДИНА́К, -а́ – єдиний син у сім'ї: *У це́го три д'і́ўц'і / а там син одина́к / у ри́н:их брати́ў / а ви́дите / йек се склада́йі.*

ОДИНА́ЧЬКА, -и – єдина донька в сім'ї: *Д'і́ўч'іна хот' і одина́ч'ка / а́ле при́ўч'іна до ўс'е́койі робо́ти / То ў них фам'і́л'ійа така́.*

ОДИ́Н ВИД О́ДНОГО НИДЕЛЕ́КО ВИДИЙШО́В – обидва однакові: *Цес мали́ї / а тот / стари́ї / але́ оди́н вид о́дного ниделе́ко видийшо́ў / бо йек так потура́ти дити́н'і ї роби́ти т:о / шо ўна ка́же*?

ОДИ́Н В ОДИ́Н (ОДНО́ В ОДНО́; ОДНА́ В ОДНУ́) – про щось дуже гарне, "вибране", найкращого ґатунку: *Йе́блуч'ка / н'іўро́ку / одно́ водно́; Барабул'ки́ одна́ ў одну́ / д'в'і кил'і́ майімо*; *Ґердани́ оди́н ў оди́н / ану́ / наўми́сне / го́н:а бес сказа́ти / котри́ї кра́ш:иї*?

ОДИ́Н І ТОЙ (ТОТ) САМИ́Й – той самий: *То оди́н і тої сами́ї ч'олов'і́к приходи́ў / вин буў дес у полу́н:е / а пото́му пидве́ч'ір прийшо́ў і пита́ўсе Фед'а́ / каза́ў / шо служи́ли ра́зом / а ци ш':е прі́їде / ци н'і / ви́тки йа зна́йу? / вин тако́ш ни знаў / йек йіму́ ві́їде / бо йа се пита́ла / А бе́сте бу́ли йіго́ прийми́ли / ў ха́ту заклика́ли / Йа каза́ла / але́ вин ни пишо́ў / а пото́му соб'і́ ду́майу / мої / та до́бре / шо се витказа́ў / бо ви́тки йа зна́йу / шо́ вин за ўди́н*; *Одно́ ї т:о саме́ каў по три ра́зи / Ви́н:а сама́ / бо так йіс наўч'е́ла / тре: бу́ло за ц:е ра́н'че ду́мати.*

ОДИ́НКА (ОДЕ́НКА; ЇДИ́НКА, ЇДЕ́НКА), -и – одиниця: *Ч'у́ла смих / шо йіди́нку тепе́р ни кладу́т у шко́л'і / бо йіґ би кла́ли / то ти нан'і́с би ко́ликиў / ої шо бес нан'і́с / Бабо́ / йа вигл'іда́йу на турш'іка́? / ану́ подив'і́ц:е на ме́не / н'і? / то ч'о таке́ пусте́ гово́рите? / оди́нка / йіди́нка / хто ч'уў за таке́ говори́ти?*

ОДНА́ (ОННА́) НАДІ́Я (НАДІ́ЮСЕ, НАДІ́ЙМОСЕ) НА БО́ГА – Божа благодать здатна творити чудеса; надія на Бога як останній шанс на порятунок, на отримання допомоги: *Де́ ни слаби́ї? / ду́же слаби́ї / одна́ над'і́йа на Бо́га / мо́лимосе за д'е́д'у; Над'і́ймосе на Бо́га / бо би́рше нима́ на ко́го / он:а́ над'і́йа на Не́го; Он:а́ над'і́йа / шо Бох помо́же циї дити́н'і / Вин ус'о́ ви́ди; Он:а́ над'і́йа на Бо́га / шо Вин уч'у́ў на́ш'і молитви́; Одна́ над'і́йа на Бо́га / би́рше н'іч'о́ ни каў.*

ОДНА́ (ОННА́) НОГА́ ТУТ, А ДРУ́ГА – ТАМ – дуже швидко: *Лиш так / одна́ нога́ тут / а дру́га / там / ма́хом / бо нима́ коли́ / така́ Бо́ж'а дни́нка рик гуду́йі / абе́с н'іґде́ се ни засі́жуваў.*

ОДНА́ (ОННА́; САМА́ ЛИШ) ШКИ́РА ТА КО́СТИ НА КО́МУС – хтось дуже худий, виснажений: *Нима́ До́ц'і / пиў се лиши́ло / одна́ лиш шки́ра та ко́сти / і на т:о нима́ ра́ди / йо:ї / іка́ то му́ка.*

ОДНА́КИЙ – однаковий: *Гаї диви́се / ч'о́боти одна́к'і / ци пра́виї на лу́меро би́ршиї? / бо л'і́ва нога́ до́бре / а пра́воў ч'у́йу / шо забога́то м'і́с'ц'а ў ч'о́бот'і / А ти йе́к м'і́р'ійіш? / на одни́ї ноз'і́ йе шкерпе́тка / а дру́гу м'і́р'ійіш так? / хто таке́ ч'уў? / с'т'ігла́ йіс шкерпе́тку / таї хоч' / шоби́ ноз'і́ добре́; Шо́ йа скаў? / за нату́роў уни́ одна́к'і / шо цес / а шо тот / а*

ти ўже самá дивúсе; *М'іхá / анý / л'ýпч'іку / придивúсе дóбре / то / в 'íд'і* | */ ни однáк'і ч'еревúки / роспарóван'і / йа так на óко се дúўўу.*

ОДНАКІ́СЬКИЙ – однаковісінький: *Кúтка привел:á пйéтеро кот'éт / оцис'í двóйі однак'íс'к'і / Ну та гет однáк'і / іґ дв'і крáпл'і водú.*

ОДНÁКО (ОДНАКІ́СЬКО) ПИСÁТИСЕ (СЕ ПИСÁТИ) – мати те саме прізвище: *Унú однáко се пúшут / Бýр'ік / алé то Фед'ó / а т:о / Андр'íї; Йе / шо однáко се пúшут / алé н'ійéка ни фам'íл'ійа / мóже / колúс і бýла / алé то дес так даўнó / шо ўже ї се забýло / хто комý ким прихóдиц:е; Унú ни лиш однáко се пúшут / алé мáйут так'í сам'í імн'á / Іванú се називáйут / ї татú ў них Васил'í / алé ў сел'í ни дúўўуц:е / йек се пúше / а на т:о / йеґ за них кáжут / оц:é голоўнé*; *Однак'íс'ко се пúшут / алé ї ни дýже / бо тот Слúжук / а цес / Слижýк*.

ОДНИ́М (ОННИ́М) КÓШТОМ – *незм*., без зайвих матеріальних витрат, зусиль: *То однúм кóштом мош двох зáйц'іў убúти; Йік ідý ў Кýти / то ї тоб'í хл'іп кýпйу / то однúм кóштом / це ни йе трýдно зробúти / а кýцкиї хл'іп дóбриї / смашнúї.*

ОДНИ́М (ОННИ́М) МÁХОМ – дуже швидко: *Йа однúм мáхом / зáрас тот'í клýнки бýдут тýтки / берý тáч'ку / ї мáхом.*

ОДНÓ (ОННÓ) ДРУ́ГОГО ВАРТУ́Ї – те саме, що ЧЬÓБИТ ЧЬÓБИТОВИ – ПÁРА: *Он:ó дрýгого вартýйі / дýмала / шо хот' хтос рузумн'íш:иї / а то нимá / шо он:ó / а шо дрýге.*

ОДНÓ (ОННÓ) ДРУ́ГОГО НÁЙДЕ – 1) те саме, що ЧЬÓБИТ ЧЬÓБОТОВИ ПÁРА; ОДНÓ (ОННÓ) ДРУ́ГОГО ВАРТУ́Ї; ОДИ́Н ВИД ÓДНОГО НИДЕЛÉКО ВИДИЙШÓВ: *Ог:ó / дé би йа за них грúзласе? / ни б'íйсе / однó дрýгого нáїде / ни заблýд'уц:е / кóждиї знáйі / де хто лáким ходúти ї шо робúти / бо вартýйут одúн óдного*; 2) *жарт*., все буде в одному місці, попаде туди, де й повинно бути: *Вýїку / ви з':íли пирúх бес сметáни? / анýко дос'ігáїте / р'íд'íт / И:ї / йа зáрас зайíм лúшкоў сметáни / таї он:ó дрýгого нáїде / кудá ўно се д'íне?*

ОДНÓ (ОННÓ) З ДВОХ – про альтернативність чогось: *То однó з двох / тýтки трéтого нимá ї ни мóже бýти* / *лиш áл'бо / áл'бо*.

ОДНÓ (ОННÓ) НÁПÉРÉД (НÁПÉРÉДЬ; ПÓПÉРÉДЬ) ДРУ́ГОГО – хтось у чомусь прагне бути першим: *Тот'í л'ýде / йік малфú / однó наперéд' дрýгого малфýйі* / *моï / та бут' собóў*.

ОДНÓ (ОННÓ) ТÉГНЕ (ВЕДÉ ЗА СОБÓВ) ДРУ́ГЕ – все взаємозв'язане: одне спричинює інше (випливає з іншого): *То однó т'éгне дрýге / ти гадáйіш / шо с'к'ін'ч'éла ї тепéрки витп'іч'нéш? / та де: / де:; То ни мéц:е б'ілúти дóти / дóки дах ч'урúт / он:ó т'éгне дрýге / і ўс'о хóч'і*

рук / Кобúби лиш рук / áле ǐ грóшиǐ / ми на однó розрахóвували / на малé / а то хóч'і велúкого / доста великого; То так йе / то лиш т'éш:е зач'éтисе шч'éмос / ад'ǐ ми зач'éли з ремóнтами / розрахóвували по однóму / а робóта соб'ǐ свойé знáйі / однó т'éгне дрýге / таǐ ти дéколи стайéш / іґ дурнúǐ / моǐ / а ч'о йа за ц:е ни подýмаў? / моǐ / а вúтки оц:é се ўз'éло? / тажé ў мéне ни бýло плáниў викнó м'ін'éти / ǐ отáкоднó дрýге поч'іпáйі; То он:ó дрýге т'éгне / ік йе фáǐниǐ вер'х / то мус подýмати / шó на нóги / шобú однó до однóго штимувáло / тажé до вýстовок ци до рукавúўки ни ўберéш кал'óш'і.

ОДНÓВ (ОННÓВ) МÍРОВ (МÍРКОВ) МÍРІТИ – однаково оцінювати всіх або багатьох: *Казáла смих ни рас таǐ зноў каў / ни вóл'но ўс'іх однóў м'ǐроў м'ǐр'іти / прúм'іром / ш':іпáйіш йéблука / то шо / ўни однáк'і? / н':і / ц:е фáǐне / а т:о / нисогúрше / áле мáйі пл'амú / рудá йігó бúла / а от:ó / н'ійéке / ти кал'ібрýйіш / а тýтеч'ки шо? / одни́м мáхом / ўс'і пус'т'ǐ? / хто такé ч'уў робúти? / та л'удúǐ однáких нимá / унú ўс'éк'і / нáв'іт' берú однý фам'ǐл'ійу / та ǐ там ни ўс'і ґáзди.*

ОДНÓВ (ОННÓВ) НОГÓВ ТАМ (ТÁМКИ, ТÁМЕЧЬКИ; У МОГИ́ЛІ, В ГЛИ́НІ, У ЗЕМНИ́) БУ́ТИ – про дуже хвору людину чи людину похилого віку: *То ни гóден Улáдӡ'о вúǐти с тóго / вин ужé однóў ногóў там / ужé се нам'ǐриў нас лиш'éти; Ни знáйу / Вáс'ку / ци дот'éгну до веснú / ч'ýйу / шо ўже он:óў ногóў у глúн'і / мене́ ўже там ч'ікáйут і ни прич'ікáйуц:е / каўт / ч'ó вин / верé / так дóўго ни ǐде? / И:ǐ / вýǐку / шó ви такé говóрите? / та ви ш'і ў мéне на вес'іл'ý мáйіте данцувáти / Ог:ó / ч'ýйу / шо минýлосе мойé данцóван'і / ни т':і рокú / Вáс'ку / шо до данцóван'а / гет ни т':і.*

ОДНÓЇ (ОННÓЇ) МÁСТИ – *перен*., *згруб*., чимось дуже схожі між собою: *Ц':а б'ǐла / а тотá / рудá / алé ўни однóйі мáсти / звéр'ха úн'ч'і / а ўсередúн'і однáк'і / натýра т:а самá / шо би хто м'ін'ǐ ни казáў.*

ОДНÓСТИВНИЙ – суцільний: *Вúдите / йек ц:е скройéне? / то однóстиўне / отáк і м'ін'ǐ зроб'ǐт / Зробúла бих / алé с цéйі матéр'ійі так ни вúǐде / ǐйі замáло / х'ібá бес стесáла трóхи своǐǐ бокú / отогдú мош би бýло за шош говорúти / а так н'і / н'іц н'іч'ó ни вúǐде.*

ОДОВÉЦ (ОДИВÉЦ), -ивця́ – те саме, що ВДОВÉЦ (УДОВÉЦ): *Вúдиш / видговóр'ували д'ǐўч'іну / казáли / шо вин одовéц / ужé маў жúнку / а ўна наǐ наǐдé соб'ǐ хлóпц'а / це л'ǐпше бýде до жит'á / а ўна ни послýхала / ǐ дóбре зробúла / ад'ǐ йек фáǐно жийýт / мáйут двох д'іточ'óк / стерáйуц:е / ш'інýйут однó óдного / таǐ шо / Вас'ýтко / бúрше хот'ǐти? / а з дрýгим ш'і ни знáти / шо би бýло.*

ОДОВИ́ЦИН – те саме, що ВДОВИ́ЦИН (УДОВИ́ЦИН): *Т:а кра́їна ха́та одови́цина / того́ ни така ви́гл'ідна / стера́йіц:е / але́ шо с то́го*?

ОДОВИ́ЦЯ, -і – те саме, що ВДОВИ́ЦЯ (УДОВИ́ЦЯ): *Йік одови́ц'а / таї ш'і до то́го молода́ і фа́їна / то ў кумпа́н'ійу ни ду́же хо́ч'ут кли́кати / жинки́ бойу́ц:е / шоби́ ў котро́йіс ни видби́ла ч'олов'і́ка*.

ОДОЛІ́ТИ – *рідко*, прагнучи досягти результатів, здійснити те, що вимагало дуже великих зусиль: *Ік каўт / одол'і́ти / то ма́йі шош бу́ти ду́же вели́ке / за мале́ так ни гово́р'і / це таке́ вели́ке / шо ро́биц:е з напру́гоў / шо т'е́шко дайе́ц:е / ад'і́ ге́н:е вели́ка ку́па шу́тру / і ти ма́йіш тото́ роски́нути / ну та ви́дите сам'і́ / тре́ба ма́ти мо́цне здоро́ўйі / си́ли / шоби́ тото́ само́му одол'і́ти; У нас у сел'і́ йе поти́к / вин назива́йіц:е / Тата́рскиї / бо каўт / шо ду́же даўно́ / то ни за тепер'і́шних ч'ісі́ў / та́меч'ки на́ш'і л'у́де би́лисе с тата́рами / ї одол'і́ли йіх / але́ поти́к стаў крива́виї / кро́ви ч'урко́м ч'ур'і́ли / то вит:огди́ гаш дотепе́р за не́го так ш'і ка́жут / Крива́виї / тата́риў да́л'ше ни пусти́ли / спе́л:и / але́ бога́то оборо́н'ц'іў / мо́лод'іж'і пол'ігло́ / ота́к роска́зуйут за тот поти́к / ви ік мете́ ї́ти пит Соки́лске / то ўздрите́ йіго́ / вин та́меч'ки йе*.

ОЖЕЛЕ́ДА (О́ЖЕЛЕ́ДЬ), -и (-і) – ожеледиця: *Надвор'і́ страшна́ ожеле́да / два ра́зи ў ви́воз'і ге́пнуласе / гада́ла / шо к'іс'т'ки́ ни позбера́йу; А ў нас у це́му к'іру́нку / каўт ожеле́диц'а / о́желет' / це т:о саме́ / а ожеле́да йа лиш рас ци два ч'у́ла / і то гента́м / каўт / хо́ўско / доро́га хоўска́ / така́ / ік л'іт / би́рше ота́к*.

О́ЗДЕ – *незм*., ось тут: *Та о́зде кошел'і́ / куда́ ти ди́вис:е?*; 2) недавно: *О́зде ї́ду соб'і́ ў копера́ти́ву / таї зди́бала Л'о́н'у / а ўна́ зач'е́ла кво́литисе / і ўс'е́ке роска́зувати / шо йа гаш ни зна́ла / шо м'ін'і́ с тим усі́м роби́ти і ї́ку ра́ду да́ти / але́ слу́хала / бо / ўна му́с'іла ви́говоритисе; О́зде / це т:о саме́ / шо ге́зде / але́ ік каза́ти / шо шош бу́ло нида́ўно / то м'ії рот хо́ч'і сказа́ти / ге́зде / ч'ос ота́к гу́би се складайу́т / уни́ би́рше це́го сло́ва хо́ч'ут.*

О́ЗДЕЧЬКИ – *незм*., те саме, що й О́ЗДЕ: *О́здеч'ки д'і́дова креса́н'а / вин шука́ў у хоро́мах / бо та́меч'ки буў покла́ў / а д'і́ти / ви́тко / гаш суда́ зане́сли / то бахури́ / вид них ни зна́йіш / ч'іго́ ч'іка́ти / Йо:ї / це ш'і н'іч'о́ / а шо Мар'і́ч'ін'і ўч'е́ра ўч'уди́ли.*

ОЗЕРНУ́ТИСЕ (ОЗИРНУ́ТИСЕ) – *перен.,* яскраво засвітити (про сонце): *Ік при за́ход'і со́нце озерну́лосе / то це на дош' / уноч'е́ або́ за́ўтра му́си бу́ти / мете́ ви́д'іти / ш'і так ни бу́ло / шоби́ цисе́ ни спра́ўдилосе / ік ота́к озера́йіц:е / пи́де дош*'.

ОЗИ́МОК, -мка – річне теля, яке вже перезимувало: *Ч'у́ла йіс / шо йе ози́миї ч'існо́к / ози́ма пшени́ц'а / ну а це ози́мок / бо ўно перезимува́ло / ад'і́*

йке цисé тéл'ітко / лиш н'іўрóку / це ш'і ни бурч' / алé пóки шо бýрч'ік / малúй бýрч'ік / а стáне бурч'éм.

ОЗМИ́ТИ" – взяти: *Озмú м'ін'і́ к'іл'у рúжу ї сóли; Озмú ко цисé ломáдж'і спид них / бо ўно заваж'éйі / ш'і зашпóртатисе мош / озмú ї отáмки кóло дрив'і́т'н'і складú / потóму порубáйімо.*

ОКОЛЯ́РІ (ОКУЛЯ́РІ), -я́рь (-ів; -ив) – окуляри: *Анýко / М'íс'ку / подивúсе / де мойі́ окол'áр'і / бо ўни вид мéне дéколи ховáйуц:е / хóванки хóч'ут іграти́се / сегóн:е зноў дес се сховáти.*

ОКОМІ́НОК, -нка – частина печі: *Цисé оком'і́нок се називáйі / оц:é шýбер / а ц:е брантýра*; *Тре: оком'і́нок полáгодити / бо шош димúц:е ў хáт'і / Та сам ни полагóд'у / маíстра тре:.*

ОКРА́ЙОК, -йка – 1) окраєць (хліба): *А шо на шн'ідáн'і? / окрáйок хл'íба ї гóрш'і молокá / гадáйу / шо цéго дóста / ти до полýн':а ни меш корóву пáсти / прúйдеш / таї йа шош úнчого прир'іхтýйу / а зáрас оц:é / шо йе / хл'і́пч'ік такúї / шо л'укс*; 2) *рідко*, невеликий шматок поля: *Вáс'ку / л'ýпч'іку / анý прокосú тот окрáйок / наї ни мусóли óч'і / бо вýїко ни гóден / а йа ўже ў тот бик се ни дúўйу / абú ни грúстисе / травá бýла таќа / ік рýно / а тепéрки ад'і́ ïка стáла.*

ОКРА́ЙЧІК, -а – *зменш.* від ОКРА́ЙОК: *Агá: / хапáйіш окрáїч'ік / абú тебé хлóпц'і л'убúли*? / *Йа нáв'іт' цéго ни знáла.*

ОКРИ́П (КРИП), -óпу – кріп: *Нарвú окрóпу ї петрýшки; У нас за крúп кáжут окрúп / каўт / бóйі окрúп / кидáї бóрзо пирогú / áле ш'і ї за крип / шо ростé ў горóд'і / хтос лáким сказáти / окрúп / бо так гýби складáйуц:е / йім так лéкше говорúти / алé це стáрш'і.*

ОКРО́МЕ – *присл.*, окремо: *Молод'і́ окрóме жийýт / мáйут хач':éну / Е: / та це дýже дóбре / тикú дýже.*

ОКРО́МИЙ (ОКРЕМІ́ШНИЙ, ОКРОМІ́ШНИЙ) – окремий; відокремлений: *Окрóме ведрó берú до цих йігúт / з них конф'ітýри зрóбимо*; *Дес видведú окрóме м'і́сце на рушникú / шо до рук / ни кладú с тúми / шо до лиц'á / бо вид них ч'ýти / т'éгне ни тим / шо мáйі.*

ОКРО́МИТИСЕ – відокремлюватися: *То тре: бýло зрáзу окрóмитисе / ни доч'éкувати такóго; Одок'і́ / окрóмйуц:е / бо хóч'ут окрóме жúти / і це ни йе зле / ч'ó ви так гризетéсе? / наї прóбуйут.*

ОКРО́ПЕЦ (ОКРИ́ПЕЦ; КРО́ПЕЦ), -пця – *зменш.-пестл.* від ОКРИ́П (КРИП): *Гадáла / шо ни зúїде / а то / н'іўрóку / фáйно окрóпец с'ійнýўсе / даўнó такóго ни бýло / Мóже йімý м'і́сце се ўдáло? / Мóже / м'і́сце / а скóрше ўс'óго / нас'і́н'і / дóбре нас'і́н'і богáто вáжи.*

О́ЛЕНІЧІЙ – оленячий: *О́лен'іч'і ро́ги та́то фист даўно́ купи́ў буў у Ч'ірниўц'а́х / уни́ йімў ду́же се ўда́ли / бо вин у їкиїс ха́т'і ви́д'іў буў так'і́ ро́ги / таї корт'і́ло / шобі́ і ў нас таке́ бу́ло / купи́ў / таї у ви́шниї ха́т'і на с'т'ін'і́ ўни бу́ли / а на них ма́ма рушни́к покла́ла / таї то йіли́ло ха́ту / а пото́му дес се зад'і́ли / хтос ви́гулиў.*

ОЛИ́ВА (ОЛІ́Й), -и (-ю) – олія: *Купи́ у Вижни́ци ри́би ї оли́ви / абі́ на С'в'іти́ї ве́ч'ір бу́ло / але́ бери́ / Йіле́нко / тотў / де ме́нче кис'т'о́к / бо ри́ба ўс'е́ка йе / і пе́рцу ни забу́т' / ли́с'т'і бипко́ве йе / лиш за пе́рец шобе́с ни забу́ла / А ки́л'ко оли́ви купи́ти? / л'і́тер?*

ОЛУ́ФКО (УЛУ́ФКО), -а – олівець: *Даї олу́фко на́ї запи́шу / колі́ коро́ва б'і́галасе; Цисе́ олу́фко ни пи́ше / йа хо́ч'у на Слу́жбу записа́ти.*

ОЛЮ́ТИТИСЕ (ВЛЮ́ТИТИСЕ, УЛЮ́ТИТИСЕ) – розлютитися: *Вин ол'у́тиўсе за т:о / шо йа се запита́ла / йек там Кали́на пожива́йі / в'ід'і́ / се догада́ў / шо йа шош пот'е́мила / Ік се догада́ў / то наї зна́йі / шо н'іч'о́ нима́ тако́го потаїно́го / шо́ би ни ви́йівилосе / наї зна́йі; У нас би́рше ка́жут / ул'у́титисе / ўл'у́титисе / ти сама́ ви́диш / шо так бо́рше се ка́же / а ол'у́титисе мош сказа́ти / але́ тогді́ рот тре: ши́рше утвор'е́ти / і вин ма́йі ни ква́питисе / а рост'е́гнено говори́ти.*

ОМНІЦА́, І СИ́НА, І СВІТО́ГО ДУ́ХА. АМІ́НЬ – во ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь: *Уч'е́ї дити́ну Оч'іна́ш / ни диви́се / шо мале́ / ви ік йіго́ лиш'е́йіте ў ме́не / то йа ўч'е́йу / пока́зуйу / йек хрести́тисе / і вин ус'о́ ро́би так сам'і́с'ко / йік йа / гаї диви́се / анў / М'і́с'ку / перехрести́се / йе́к тебе́ ба́пка ўч'е́ла?/ Омн'іца́ / і Си́на / і С'в'іто́го Ду́ха / Ам'і́н' / покажи́ ма́мц'і / гаї покажи́ / ікі́ї ти фа́їниї хло́пч'ік.*

ОМРА́ЗА, -и – *лайл.*, паскуда: *Ма́рш / омра́зо / м'ін'і́ вит ха́ти / абе́з здо́хла / їка́ ти до́бра / та їка ти до́бра.*

ОМРАЗИ́ТИ КОГО́С – "ганити" когось; негативно відгукуючись про когось, акцентуючи на зовнішності чи рисах характеру кого-небудь, намагатися викликати у співрозмовника неприязнь до цієї людини, зневагу чи й огиду: *Ви́дите / йек то йе / Мар'і́ц'і омрази́ла хло́пц'а / а сама́ б'і́гала за ним / та до́бре / шо ц':а ни пов'і́рила н'і одно́му їйі сло́ву / а йіґ би попа́ла на дру́гу? / та тим / шо́ ўна виговор́'увала за хлопч'і́ш'а / ни зна́йу / йек мож би йіго́ зомрази́ти / ї п'і́с'л'а цего в'ір' товаришка́м / ік на́в'іт' оц':а́ / наїбли́ш':а / таке́ потрафйе́ла роби́ти / і шо ў не́го бул'ка́т'і о́ч'і / і шо ді́хайі ме́ршеў / и:ї / таке́ / шо ўстит рот тим пас'ку́дити / ўс'е́ке пусте́ на не́го ли́ла / Товаришкі́ йе ўс'е́к'і.*

ОМРА́ЗНИЙ – *лайл.*, противний, бридкий: *М'ін'і́ так'і́ дра́ґл'і омра́з'н'і / виткол́и йа / йа на них диви́тисе ни го́н:а / а ни т:о / шо ў рот*

уз'є́ти / поку́ш'іти / бо́рзо витсу́н' цису́ ми́ску вид ме́не / наї ни стирч'е́йі пе́ред' оч'е́ма / бо іна́кше / ч'у́йу / шо голо́н:а ви́ц:и пи́ду / йі́диї поўно́ / а йік нагада́йу за оц:у́ ми́ску / то н'іч'о́ м'ін'і́ ни бу́де ми́ле / А ти хот' зна́йіш / шо́ т:о? / До́ста то́го / шо ви́жу / посу́н' / каў тоб'і́ / бо на нас уже́ л'у́де зач'іна́йут се з:ера́ти; *Ш'і ни ви́д'іла смих омра́зн'іш:ойі ба́би / йік ц':а; Би Бох борони́ў вит тако́йі омра́знойі жи́нки / йік цис'а́ / А ч'ем уна́ тоб'і́ се зомрази́ла? / жи́нка йік жи́нка.*

О́МХНИЙ – засмучений, пригнічений: *Молоди́ї ікі́їс о́мхниї сид'і́ў / ни такі́ї / ік се нале́жи молодо́му / ни бу́ло весе́лости / н'і́би вин говори́ў/ с'м'ійе́ўсе / а́ле то шош ни т:о; Іва́н о́мхниї / бо Но́ц'а ду́же слаба́ / йіму́ ни до набу́ткиў і ни до бе́с'іт / вин / сара́ку / уже́ ви́ди / куда́ ўс'о напра́вилосе / і сама́ ви́жу / шо то тики́ так*.

О́МХНО – *присл.*, сумно, прикро: *Йіму́ о́мхно / бо ўтра́тиў полови́ну с то́го / шо маў; Ни пере́ч'у / м'ін'і́ о́мхно / бо над'іва́ласе на одно́ / а ма́йу дру́ге / т:о / ч'іго́ ни хот'і́ла / таї шо зроби́ти*?

О́МХНО НА ДУШИ́ В КО́ГОС – хтось сумний, пригнічений: *До́киў смих говори́ла / ўна ік'і́с фасу́л'і перебера́ла / таї н'іч'о́ / гово́римо соб'і́ / а йік уже́ йа се зибра́ла їти / ди́ўйусе на Одок'і́йу ї ви́жу / шо їйі ч'ос о́мхно на души́ / до то́го ни ви́д'іла / бо ўна зі́гнута роби́ла / йа се пита́йу / шо́ с тобо́ў / а ўна / ўплач' / зач'е́ла пла́кати*.

ОНДУЛЯ́ЦІЯ (АНДУЛЯ́ЦІЯ, УНДУЛЯ́ЦІЯ), -і – хімічна завивка: *Зроби́ла ондул'а́ц'ійу таї ду́майу / шо д'і́ўка / Та ч'о? / ти ш'і молода́ / роби́ / по́ки хо́ч'іц:е / бо пото́му мо́же так прийти́ / шо ни ме́ц:е хот'і́ти / н'і ондул'а́ц'ійі / н'і пити́ куда́с / ота́к / ік йа за́рас / ік куда́с іду́ / то за мус / м'ін'і́ до́ма до́бре / а молоди́ї на т:о йе / шоби́ фа́їно се зибра́ти ї куда́с поб'і́ч'і / того́ йа каў / по́ки корти́т / то роби́ / ти шо / ў се́бе ни варту́йіш це́го*? / *и:ї / до́бре йіз зроби́ла*.

ОНО́ГДИ – *присл.*, недавно: *Оно́гди ішла́ смих сутка́ми таї ви́д'іла / йек Паз'у́н'а до Йілака́ поверта́ла / Та наї поверта́йі / а тоб'і́ шо / ба́н:о?*

ОНО́ГДИЧЬКИ (ОНО́ГДЕЧЬКИ) – те саме, що ОНО́ГДИ: *Оно́гдич'ки таке́ диўне́ ма́ла / М'і́лич'ка мене́ закли́кала йі́сти к'і́ста / ка́же / ану́ ку́ш'ії / іке́ до́бре / а́ле хл'і́ба бери́ / аг'і́ / та ми к'і́сто н'іко́ли с хл'і́бом ни йімо́ / саме́ / а тут прийшло́се с хл'і́бом*.

ОНУ́ЧІНА, -и – 1) ону́ча: *Аг'і́ / де́ мойа́ ону́ч'іна? / одна́ йе / мої / а де дру́га? / покла́ў буў ко́ло ч'оби́т / а ўна дес зат'ігла́се / М'іха́ / де́ йіс покла́ў / та́мки уна́ йе / йа ни но́с'у ўну́ч'і / а би́рше нима́ кому́ йіх уз'є́ти*; 2) *у знач. онуча́ (внуча́)*; *жарт.*, сприяє формуванню мовної гри за рахунок паронімічного зближення *онуча́*, *ону́к, ону́ка й ону́ча, ону́чіна*; викор. в

контекстах, коли мова йде про онуків (внуків): *Таї шо / Мар'і́ч’ко / ма́йіш уже ўну́киў? / Д'е́кувати Бо́гу / йе / два хло́пч’іки ї д'і́ўч’інка / Це до́бре / а́ле йек у нас сказа́ли би? / д'і́до ма́йі дв’і ону́ч’іна / а ба́ба лиш он:у́ / то тре́ба ш’:е он:у́ / наї молод'і́ се с'т'іга́йут / абі́ ш’:е купи́ти / абе́с і ти ма́ла ти́л'ко / йіґ д'іт / То вўі́ноч’ко / йіґ Бох даст / а́ле наї бу́де так / ік ка́жете / ра́да бих бу́ла / ви до́бре сказа́ли.*

ОНУ́ЧЬКА (УНУ́ЧЬКА, ВНУ́ЧЬКА), -и – *мн.*, ОНУЧЬКИ́ (УНУЧЬКИ́, ВНУЧЬКИ́), -чьок: *Мойі́ онуч’кі́ м’ін'і́ помога́йут / де́ н'і / і ўни за ц:е шош мут ма́ти / фа́їне шош.*

ОНУЧЬКИ́ (УНУЧЬКИ́), -чьо́к – *зменш.* від ОНУ́ЧІ (УНУ́ЧІ): *Ў пости́л'ц'і ўбере́ш оцис'і́ онуч’кі́ б’іле́н'к’і / так’і́ мн'іко́н'к’і / шо ну.*

ОНУ́ЧЯ (УНУ́ЧЯ), -і – *здеб. мн.*, ОНУ́ЧІ (УНУ́ЧІ): шматок тканини, яким обмотують ногу перед взуванням: *Забери́ ону́ч’і / ви́жмач’іш / а пото́му ви́шушиш / уні́ вон'е́ч’і / шо / ни ч’у́йіш? / ви́жмакати тре́ба.*

ОП’Є́ЦОК, -ка (-у) – місце на печі; краї верхньої частини печі: *Ба́ба с'ірникі́ ура́с держ’е́ла на опйе́цку / того́ йа зна́йу / шо́ ц:е / у нас така́ п’іч’ бу́ла у д'і́довиї стари́ї ха́т'і / фа́їна кафл'о́ва п’іч’.*

О́ПЕРЕ́ДЬ (ПЕ́РЕ́Д, ПЕ́РЕ́ДЬ; НА́ПЕРЕ́Д, НА́ПЕРЕ́ДЬ) – *прийм.*, перед: *Пес ни за мноў / а опере́д' ме́не б’іх / с таки́м кудлач’е́м н'іц ни стра́шно / упі́ўноч’і мош іті́ ї се ни бойе́ти.*

ОПЕ́ЦЬОК (ОПЕ́ЦОК), -цька (-цка) – *згруб.*, повнувата мала дитина або дорослий – повний і низького росту: *Н'ійўро́ку / фа́їниї опе́ц'ок / а́ле ни розгудо́вуї би́рше / бо то ни йе здо́рово / ни ви́диш / іки́ї вин уже́ / а шо бу́де ў рик?; Опе́ц'ок / а таку́ висо́ку бере́ ў да́нец / Ну а то так йе / шо ни́ск’і л'у́бйут висо́ких / а худ'і́ ч’олов’ікі́ / по́ўних жино́к / шобі́ бу́ла мн'іка́ / ік пери́на / ік по́душка / пухке́н'ка / ік пампу́шка / така́ / шо ни ме пе́ред' ним торохт'і́ти кис'т'ка́ми.*

ОПИ́ВНОЧІ (ВПИ́ВНОЧІ, УПИ́ВНОЧІ) – *присл.*, опівночі; від 12 до 2 год. ночі: *Прийшлі́ пі́зно / опі́ўноч’і; То ўже́ бу́ло гет опі́ўноч’і / ко́ло тре́тойі / дес так / бо кугуті́ ш’і ни п’і́йіли.*

О́ПИНКА, -и – вид поясного жіночого одягу з одного суцільного полотнища: *За́паску / так / а о́пинку ни ко́жда жи́нка гента́м ма́ла / ў сел'і́ лиш у де́кого ўна бу́ла; О́пинка ни одности́ўна / кава́лок ч’о́рного іде / це з:а́ду / а з боки́ў по́лоси / здоли́ни / на до́бру пйе́ду або́ ї би́рше / обл'ами́ўка / ўбера́ли о́пинку лиш на вели́к’і с'в’е́та / ї то ни ўс'і́ таке́ добро́ ма́ли; О́пинка ч’орноцегло́ва / ў мо́йі не́н'і така́ бу́ла / але́ каў / то ўже бога́цке ўбран'е́ / йа тоб’і́ да́ўну зни́мку пока́жу.*

О́ПИНОЧЬКА, -и – *зменш.-пестл*. від О́ПИНКА: *Оц:é óпиноч’ка / т:о / шо трéба / до цéго рукавúўку / корáл'і на шúйу / і жúнка такá / ік пúсанка / лиш дивúтисе на н'у* / *А уб’їймúти мóжно*?

ОПІ́СТЮВАТИ (ОПІ́СТУВАТИ) КОГО́С – турбуватися про когось, пестити, голубити; догоджати комусь: *То ни склáлосе / таї шо зрóбиш / вúдите / йек то йе / іґ з молодúм ч’олов’і́ком схóдис:е / то мúрис:е / ік шош ни так / притерáйіс:е / таї жит'é повóлен'ки їде / а йіґ вид:áласе дрýгиї рас / таї вúдиш ґан'ч’і́ ў ч’олов’і́ка / і ни хóч’іш йігó оп’і́с'т'увати / на поч’іткáх стерáйіс:е догодúти / а потóму тотó надойідáйі / і соб’і́ кáжеш / дóста повúн':іс'т' видробйéти / таї отакé / йа ни каў / шо це йе дóбре / алé ўже йек склáлосе / так наї бýде*; *Бáба м’ін'і́ ўрас казáла / Ни оп’і́с'т'уї цéго кóта / дивúсе / ікúї вин цвáканиї / дé вин гóден бýде мúши ловúти*? / *а вин кóжду нич’ на пол'óван'у*.

ОПКИ́ДАНИЙ – *дієприкм*. від ОПКѝДАТИ: *Рупц'і́ опкúдан'і / ниткú ни мут се вис'тр'áмувати / лиш трéба вúфрасувати / ї мош бýде вид:авáти Нóци* / *скаў тоб’і́ / сýкн'а л'укс*.

ОПКИ́ДАНО – обметано, укріплено краї деталей одягу чи готового швейного виробу: *А дé ц:е опкúдано? / анý переверні́ сýкн'у навúворот' таї подивúсе / рукавú / пит пахóў / кóло шúйі / меш вúд'іти / їке ўно / то лиш де клúни / тáмки обметáли / а судá / ўгор'і́ се ни дивúли*.

ОПКИ́ДАТИ – *крав*., скріплювати ниткою краї виробу чи його деталі: *Опкúдаї рукавú / абú ни стр'áмалисе; Стр'áмки ужé вúс'ут / тре: опкúдати / абú рупц'і́ ни точ’éлисе / бо шо тогдú?*

ОПКИДА́ТИ – *недок.* до ОПКѝДАТИ: *Ік смих бýла малá / то ўс'о / шо мáма шúла / йа ўс'о опкидáла / йа знáла / шо то мойá робóта / і то так завел:óсе / шо ўже бýло ни пúзнашно / хто т:о робúў / ци мáма / ци такá креўч’éн'а / ік йа / ч’ýйіте / з отакóйі йа ў циї робóт'і знáна*.

ОПКИРИ́ННИТИ – те саме, що ОБДИ́ЇТИ: *Перевернýў рúн'ч’ік / таї опкирúн:иў хáту / таї шо ти зрóбиш / ш’і ни ўс'о вихóди глáтко*.

ОПКИРИ́ННИТИСЕ – те саме, що й ОБДИ́ЇТИСЕ: *Опкирúн:итисе каўт / ік малá дитúна натúл'ко малá / шо ни мóже соб’і́ рáду дáти / ік се стрéби надвúр / ци загýт'кайіц:е / забýде сказáти / шобú їйі помоглú / ци нагадáйіц:е / алé тогдú / ік ужé пúзно / ужé по ўс'óму / алé шо / с цим так се мáйі кóждиї / ў кóго мал'і́ д'íти / то дúўно би бýло / іґ би бýло ни так* / *кóжде ч’éрес це перехóди*.

ОПКЛАДА́ТИСЕ – огороджувати садибу, своє господарство: *А дé би йа хот'íла так опкладáтисе? / такé мурóван'і робúти? / хáта пид горбóм*

/ та хто схо́ч'і бес про́шен'а прийти́ / н'іч'о́ ни помо́же / аби́ йіго́ спе́рти / тот мур згори́ на́в'іт' дити́на го́н:а перел'і́сти.

ОПКЛА́СТИСЕ – *докон. в.* стос. ОПКЛАДА́ТИСЕ: *Опкла́лисе паркана́ми / таї сид'у́т у хата́х / тепе́рки ни т:о / Йу́ц'ку / шо ўпере́т бу́ло / гет ни т:о / тепе́р ко́ждиї окро́ме.*

ОПКЛА́СТИСЕ (ОПКЛАДА́ТИСЕ) МУРА́МИ – *знев.*, вести закритий спосіб життя; бути заможним, але не щедрим і не відкритим для спілкування: *Тако́го / ік даўно́ / ік упере́т л'у́де соб'і́ се збера́ли / шоби́ поси́д'іти / поговори́ти / це́го ўже даўно́ нима́ / у л'уди́ї и́нчиї спо́сип жит'а́ / ко́ждиї опкла́ўсе мура́ми / і так йіму́ до́бре; Тот'і́ / шо бу́ли го́л'і бо́с'і / опкла́лисе мура́ми таї ви́т:и ди́ўйуц:е на ґа́здиї; Де́хто опкла́ўсе мура́ми / і то дорогі́ми / ї гада́йі / шо вин пе́рший ґазда́ / а до ґазди́ йіму́ так заделе́ко / ік ви́ц:и до П'і́тривого ґрун'а́ / ни бли́ш:е.*

ОПКРУТИ́ТИ (ОБВЕСТИ́) КРУГО́М ПА́ЛЬЦЯ – обманути когось: *Івано́ч'ко про́стиї ч'олов'і́к / тако́го ле́хко опкрути́ти круго́м па́л'ц'а / бо ти гово́риш / а вин ус'о́ прийма́йі за пра́ўду / заду́же в'і́ри ко́ждому / ну а л'у́де йе ўс'е́к'і / Ну та так / ч'олов'і́к роби́тниї / але́ благи́ї / таї того́ ди́ўйуц:е на не́го тро́хи так / з го́нором.*

О́ПОВІТКА, -и – розповідь про кого-, що-небудь: *Д'і́ду / ану́ роскаж'і́т тоту́ о́пов'ітку за До́ўбуша і за Пи́саниї ка́м'ін' / за т:о / йік вин буў у Гребени́ / по́нат Страшно́ў с сво́йіми хло́пц'ами / з опри́шками ходи́ў / Моï / та ти ўс'о зна́йіш / йа ўч'е́ра тото́ роска́зуваў / нашо́ ш':е рас / тоб'і́ ни наўт'імн'е́йіц:е ура́с цисе́ слу́хати*?

ОППА́ХУВАТИ – обнюхувати: *Ад'і́ йек пес оп:а́хуйі ко́та / а цес кит ш'і йіму́ поза́вуш мо́же да́ти / це бойови́ї кит / ік шош ни по не́му / то бйе ла́боў і др'а́пайіц:е / ад'і́ шо на рука́х ма́йу.*

ОППЕЧІ́СЕ – обпектися: *Фата́ї бан'е́к отб́ў шма́тоў / вин гор'е́ч'ії / мо́жеш оп:еч'і́се / А ви ч'о берете́ го́лими рука́ми? / Бо ўни ў ме́не загарто́ван'і / ни ма́йут до́брого ч'ут':а́ / а тебе́ ме печ'і́.*

ОППОЛІ́КУВАТИ – обполіскувати: *Ґа́рч'іки фа́йно ми́йу / а пото́му оп:ол'і́куйу ї ни накрива́йу / а кладу́ отако́ / зар'ітко́м / шоби́ со́хли / а йік ви́сохнут / отогди́ насипа́йу ў них молоко́ / на ґу́с'л'інку / гаш отогди́ / йік ч'е́с'т'і ї сух'і́ / ї ти абе́с так роби́ла.*

ОППОЛОКА́ТИ – *докон.* до ОППОЛІ́КУВАТИ: *Оп:олоч'е́ ру́ки таї хо́ди ў ха́ту; Бер'і́ўкý п'іско́м потри́ / ум:и́ї фа́йно / оп:олока́ти ни до́ста / тре: пошурува́ти / ге́н:е йе ґумо́ва рукави́ц'а / неў мош поте́рти / нат'ігни́ / таї ни меш бойе́тисе / шо зи́треш шки́ру.*

ОПРИ́ШОК, -а – 1) народний месник: *Тажé Дóўбуш з опришками ĭ тýтеч'ки ходúў / у цих м'ісц'áх йе кáм'ін' Дóўбуша / а пит Сокúлским вин тóч'но буў / м'ін'і́ прéбаба роскáзувала за тот'і́ м'іс'ц'á / де вин ходúў / ниделéко вид нас / вид нáшойі хáти буў;* 2) сильний мужній хлопець: *Опришки / це дóста фáĭн'і / стáтн'і / мурóв'і хлóпц'і / н'іч'ó ĭ н'ікóго се ни бойéли / ўни за нáрит / за б'і́н:их се ўступáли / то бýли грим хлóпц'і / тоĭ тепéрен'ки / іґ дес уздр'ý такóго пáрупка / такóго / шо м'ін'і́ хóч'іц:е на нéго се дивúти / ікúĭ вин / йек спрúтишно рóби / йек данцýйі / йек ум'і́йі заговорúти / то соб'і́ дýмайу / оц:é опришок / за ним дез д'іўкú умерáйут / бо з отакúм н'іййéк'і б'і́ди ни страшн'і́*; 3) *перен.*, забіякуватий, не зовсім слухняний, здатний на витівки (про хлопчика): *Оц:é ростé опришок / шó з нéго бýде? / одúн Бох знáйі.*

ОПРОВА́ДИТИ (ОПРОВА́ДЮВАТИ; СПОРІДИ́ТИ, СПОРЄ́ДЮВАТИ) ВМЕЛЛО́ГО (УМЕЛЛО́ГО) – виконати (виконувати) обряд поховання: *Тоб'і́ ш'і заскóро знáти / йек опровáд'уйут умел:óго / нашó ўно тоб'і́ се здáло? / прúĭде ч'ес / таĭ меш знáти / алé каў тоб'і́ / ч'ем дóўше ўно вит':éгнец:е / тим на душú лéкше / бо то велúкиĭ смýток / о: / шо йа скаў / смýток велúкиĭ*; *Фáĭно опровáдили / так / йік мáйі бýти / кáпи купúли / рушникú тим / шо нéсли / подаўникú ус'і́м / бáба / йіґ би вúд'іла / рáда бýла би / і́йі би ўс'о се ўдáло.*

О́ПРОВИТ, -воду – похоронний обряд: *Ік л'удинá видиĭшлá / то йійі́ спор'éд'уйут / у хáт'і ци мúжи рúн:ими мáйі хтос бýти такúĭ / шо знáйі / шо за ч'ем робúти / знáйі óпровит / пор'éдок цéму ўсéму / то / Йілéнко / ўс'о трéба знáти / і т:о / де весéло / і т:о / де смýток.*

ОПСЕРВУВА́ТИ – спостерігати, обстежувати, оглядати: *Половúк згорú дóбре опсервýйі / мóже ўс'о бúти / пóт'і / кýр'і / нáв'іт' кýрку.*

О́ПСИРКУВАТИЙ (О́ПСИРКОВАТИЙ) – сируватий: *Мн'éсо ш'і óпсиркувате / наĭ дохóди / А мóже / вáтру питклáсти? / Наĭ бýде так / велúких ватрúĭ ни тре: / наĭ / ш'і дес зо двáц:ит' м'інýт йімý тре: / шобú диĭшлó / дес тúл'ко унó хóч'і.*

ОПСМО́ТРЕНИЙ – *дієприкм.* до ОПСМОТРИ́ТИ: *Купúла маломý / шобú маў у ч'óму спáти / жоўтéн'к'і споден'кú ĭ такá самá фудбóлка / с кáч'іч'коў на грýдех / то ч'ýдо / приĭшлú Мар'і́ч'ін'і д'і́ти / уздр'і́ли / іке то фáĭне / то ўже С'ýту нáшого так обн'ýхали / опсмотрúли / шо нý / бо казáли / шо мн'ікóн'ке і пáхне новúм / а йа каў / ш'і йіс / л'ýпч'іку / витколú ти / такúĭ опсмóтрениĭ та обн'ýханиĭ ни буў.*

ОПСМО́ТРЕНО – обмацано: *Обдúўлено ĭ опсмóтрено ус'ó лýшко / а ц'éточ'ки нимá / вúтко / ўна ни на лýшку се загубúла.*

ОПСМОТРИ́ТИ – ретельно оглянути; торкаючись чогось, відчути його на дотик; обмацати: *Йа ни браў л'у́л'ку / д'іт мене́ ускр'і́с' опсмотри́ў / ви́тко / ду́маў / шо бре́шу / і шо́ бе́сте сказа́ли? / йа се ди́ўйу / а л'у́л'ка у ве́рхниї кише́ни у леї́бику / д'і́до йіго́ ски́нуў таї забу́ў / де покла́ў / і таку́ на́пас'т' хот'і́ў на ме́не звести́ / а йа показа́ў / де л'у́л'ка таї зач'е́ў тро́хи ўстида́ти д'і́да / каў / йе́к ви допусти́лисе до то́го / шо за сво́го ўну́ка могли́ таке́ поду́мати? / Аг'і́мої / де́ йіс таки́х слиў се наўч'е́ў / шо так с ста́ршими гово́риш? / Бабо́ / таже́ так / ік ви зо мноў / так і йа / таже́ ни пишо́ў йа до Митри́хи бе́с'іди се ўч'е́ти*.

ОПСМО́ТРЮВАТИ – *недок. в.* до ОПСМОТРИ́ТИ: *Уни́ ма́йут таке́ / шо опсмо́тр'уйут ко́жду пйе́ду земн'і́ / то пока́зуйі / ци йе м'і́ни / ци н'і / а йік йе / то мус тото́ зни́ш':іти*.

ОПСМУШКУВА́ТИ (ОПСМУ́ШКУВАТИ) – обшити, оздобити (оздоблювати) щось “смушком”: *Ш'і ко́ло рукави́ў мо́жно опсмушкува́ти / лиши́ўсе си́виї сму́шок / то фа́їно бу́де / ота́к удоли́н'і на рукава́х покла́сти / гаї диви́се / пра́ўда / шо ме пасува́ти*?

ОПСО́ТАНИЙ – *дієприкм.* від ОПСОТА́ТИ: *Ч'уже́ жит'е́ опсо́тане переопсо́тане / а за свойе́ забу́лосе / свойе́ ни інтере́сне*.

ОПСОТА́ТИ – *згруб.*, *знев.*, обговорити щось до найменших деталей, здеб. представляючи когось (щось) у негативі: *Вас'у́та с Пара́скоў ни ма́йут шо роби́ти / сота́йут таї сота́йут / уже́ ўс'іх нас опсота́ли / та лиш ди́ўйуц:е / за шо би ш':е зач'іпи́тисе.*

ОПСО́ТУВАТИ – *недок. в.* до ОПСОТА́ТИ: *Гаї каж'і́т / ки́л'ко ц:е мош опсо́тувати? / то з он:о́го бо́ку / то з дру́гого / то згори́ / то здоли́ни / а ш'і би ота́к / ота́к / мої / та це́го уже́ пиў ха́ти се назбера́ло / ки́л'ко мош таке́ сота́ти? / лиши́ў д'і́ўку / таї лиши́ў / а шо нам ма́йі бу́ти до то́го? / а́ле де: / ш'і ота́к / за оц:е́ нагада́їмо*.

ОПСТАВА́ТИ – 1) обступати: *Заїгра́ла му́зика / ус'і́ пишли́ ў да́нец / Іванко́ уз'е́ў Мар'і́ч'ку / а пото́му лиш йіх зач'е́ли опстава́ти / уз'е́ли ў ку́лко / і ўни ўсереди́н'і доданцо́вували / це йім таку́ ч'ес'т' зробили / бо зна́ли / шо ў них вели́ка л'уба́ / то йа ц:е на свойі́ о́ч'і ви́д'іла*; 2) турбуватися, піклуватися про когось; намагатися захистити когось: *Ни ду́же опстава́йте за цим ч'олов'і́ком / бо ви до́бре ни зна́йіте йіго́ / наї бу́де / шо Іва́н проси́ў за не́го / але́ ч'о вин сам ни їде до дере́хтор'а / а вас посела́йі? / рас йіго́ пе́рвиї брат / то наї вин і їде / йіму́ би́рше пасу́йі / ік вам / отака́ мойа́ ра́да*.

ОПСТА́ТИ – *докон. в.* до ОПСТАВА́ТИ: *Опста́ли мало́го / зач'е́ли шту́ркати / гро́ш'і видобра́ли / таї утекли́ / а вин шо сам про́тиў штир'о́х?*;

За бригадир'á н'ixтó ни опстáў / бо вин ни ўм'íў з л'уд'мú говорúти / *за сéбе дбаў / а за л'удúї / н'iц / словá погáн'i ў рóт'i держ'éў / то тепéрен'ки / iк прийшлóсе йiмý тýго / кóждиї зигнýў гóлу i ни пидоїмáў / дóки ни стáло по ўс'óму* / *н'ixтó ни опстáў*.

ОПСТРЯ́ПАНИЙ – поношений, рваний по краях одяг: *Ц':i спóн':i спец'iйáл'но опстр'áпан'i ци стар'í? / ч'о йiс такé пустé купúў i ш'i даў так'í грóш'i за дрáнт'i? / ге? / крáш:ого ў Ч'iрниўц'áх ни бýло?*

ОПСТРЯ́ПАТИ – поторочити (про одяг): *Моï / а ти ч'о опстр'áпаў / спакалúў д'íдови с'в'iтóшн'i штанú / ге? / Хот'íў вúд'iти / йек то ме вигл'iдáти / ци ме пасувáти / Та ў нéго кýпа пúрваних / старúх / мих подивúтисе / а ти нов'í скабзувáў / та д'iт одж͡з'iхнéц:е / iк уздрúт*.

ОПСТРЯ́ПАТИСЕ – *докон. в*. стос. ОПСТРЯ́ПУВАТИСЕ: *Тáмки / де зашп'íн'куйiш / футéрко опстр'áпалосе / i то фист* / *анý се дивú / е: / та ни там / а де ґýдз͡зики / отáм*.

ОПСТРЯ́ПУВАТИ – *недок. в*. до ОПСТРЯ́ПАТИ: *Оц:ý сорóч'iч'ку спец'iйáл'но на рукавáх i горловúну опстр'áпували / ни зарýбйували / а так / шобú рупц'íў ни бýло / шобú дитúн'i ў ниї легóн'ко се спáло / йа бих самá ў такóму ходúла / рукáўч'iки широч'éн'к'i / в'iтерéц би продувáў / таї ч'о ў такé се ни ўбрáти? / стáрш'а л'удинá / Марýс'ко / дýмайi / йек соб'í догодúти з убран'éм / iкé ўно зафáїне / за ц:е мéнче се дýмайi / а ци ўно дóбре до т'íла / за оц:é дúвиц:е*.

ОПСТРЯ́ПУВАТИСЕ – торочитися, рватися по краях: *Обмеч'é / пóки ни пíзно / бо ме опстр'áпуватисе / бýде такé / йiк кóло ґýдз͡зикиў / iк коло кишенúї у старúї куфáїц'i / i тогдú ўже пíзно бýде.*

ОПТАЛЯ́ПАНИЙ – **“**болотіний”, забруднений: *Кудá мúжи л'ýде такúї оптал'áпаниї пúдеш?* / *борзéн'ко переберúсе ў ч'éсте / Агá йо / переберýсе / а ўно зноў обмастúц:е / йа ўже сегóн:е рас переберáўсе / бо д'éд'а ни хот'íў менé брáти с собóў / Ну а ти ч'о тал'афасýйiш болóт'iм? / сидú тепéр кóло хáти*.

ОПТАЛЯ́ПАТИ – забруднити когось (щось): *Ўпаў у болóто / таї ш'i менé оптал'áпаў / А ти ч'о йiгó ни держ'éў за рýку? / Йа держ'éў / алé вин з розгóну гéпнуўсе / дé йа мих удéрж'iти? / каў вам / вин менé ч'ут' ни пот'éх* / *нибогáто бракувáло*.

ОПТАЛЯ́ПАТИСЕ – “заляпатисе” болотом; забруднитися: *Оптал'áпаласе так / йiк нич'вáла / болóто аш на фýс':ц'i / йа дитúну ўч'éйу / йек iтú крайiч'кóм / по сухóму / а самá ад'í шо погóстила*.

ОПТЕРА́ТИ (ПИТПЕРА́ТИ) СТІ́НИ – подовгу стояти біля стіни, чекаючи на щось, насамперед на запрошення до танцю: *На дáн'ц'ах йа*

н'іко́ли с'т'і́ни ни оптера́ла / лиш заїґра́йут / мене́ зра́зу бра́ли ў да́нец / а йе / шо д'іўкú стойу́т / це́го нибога́то / але́ трафйе́йіц:е.

ОПТІҐА́ТИСЕ (ОПТЄ́ҐУВАТИСЕ) – заощаджувати: *По́ки д'і́ти се ўч'е́йут / тре́ба опт'іґа́тисе; С цеў будо́воў меш опт'іґа́тисе / то а́л'бо а́л'бо / ік на н'у ўс'о покла́сти / то на дру́ґе ма́ло се лиш'е́йі*.

ОПТІҐНУ́ТИСЕ – заощадити: *Ла́хиў ті́л'ко ни тре: / мош би ї опт'іґну́тисе ход' дес ні́дес / А шо йа зро́бйу / ік мене́ корти́т / каў соб'і́ / шо ни бу́ду купува́ти / а ўздр'у́ / таї забува́йу / шо смих соб'і́ ўб'іц'е́ла / А ти потро́хи припера́ї свойу́ корт'е́ч'ку / договори́се з неў по до́брому / таї уна́ послу́хайі / пойісни́ йій на хло́пскиї ро́зум*.

ОПТРА́СКАНИЙ – *дієпр*. від ОПТРА́СКАТИ: *Йі́хаў ікиїс / таї ад'і́ шо зробиў / їду отака́ оптра́скана гаш вид О́блазу / Та то йе бога́то таки́х / шо жену́т / ни ди́ўйуц:е / шо збо́ку л'у́де / мої / та загал'му́ї / притиши́ тро́хи свойе́ йі́хан'і / л'у́де / сара́к'і / і так ле́дви ч'ал'а́пайут*.

ОПТРА́СКАНО – оббризкано: *Ану́ див'і́ц:е / ус'о́ оптра́скано / та́к'іґ би ви́тач'іўсе ў грузи́ / а йа стаў соб'і́ збо́ку / ко́ло Татарч'уко́вих / припе́рсе до само́го паркан'ц'а́ / але́ ц:е мене́ ни ўратува́ло / та́мки йе́ма на йе́м'і / ік фо́хнуло / то ад'і́*.

ОПТРА́СКАТИ – *згруб*., 1) оббризкати брудом, болотом: *Маши́на ад'і́ йек оптра́скала*; 2) набити: *Оптра́скала / надава́ла по гудз͡йици / аби́ знаў / шо двод'і ни мо́жно само́му їти́ / а вин гаш пит Ч'упла́к пишо́ў / ішли́ вели́к'і хло́пц'і / таї вин за ни́ми / і шо́ йа ма́йу роби́ти? / та во́ду йа ни видве́рну / тре: йіго́ вид не́йі видна́дити*.

ОПТРА́СКАТИСЕ – оббризкатися брудом: *Пара́ / гли́пни / л'у́пко / йа фиїст / ду́же оптра́скаласе? / ч'еревики так'і́ / шо ступа́йу лего́н'ко / ни хл'а́пайу / а ўни кида́йут боло́то на пан'ч'о́хи / на спин:и́цу / Мо́же / ко́рки сте́л:исе? / але́ за́рас н'і́би н'іч'о́ нима́ / литки́ ч'е́с'т'і / ану́ збо́ку ш'і се поди́ўйу / н'і / нима́ н'іч'о́ / мош см'і́ло їти*.

ОПТРІ́ПАТИ (ОПТРІПА́ТИ, ОПТРІ́ПУВАТИ) – обтрусити (обтрушувати): *Оптр'і́паў ч'у́пер вит с'і́на таї пишо́ў / ми ни спости́гли д'іква́т' сказа́ти / Ну та цисе́ ни пи́зно хот' колú зроби́ти*.

ОПТУЛИТИ (ОПТУ́ЛЮВАТИ) – 1) закутати (закутувати): *Оптули́ ри́нку рушника́ми / зве́р'ха по́душку поклади́ / йіда́ те́пла ш'і з годи́ну бу́де*; 2) утеплити (утеплювати): *Уни́ с'т'іну́ оптули́ли снопа́ми / кушуто́м / каўт / шо ста́ло тепл'і́ш:е коро́в'і / а та́мки ш'і те́л'і йе ї по́рос'і / Ік так / то му́с'іло бу́ти кра́ш:е*.

О́ПУТ, -да – опудало; *згруб*., про людину; здеб. стос. дітей у знач. “ничємний”, “нирозумний”, “дуже нифайний”, “пустєк”: *Так йіс се зибра́ла*

/ шо ік отýтки поклáсти óпуда / вин бýде крáш:иї / Ну то йік так / то клич' йіѓó та ідú з ним / бýде фáїна пáра / Та йа жертýйу / вибач'éї / áле ни ўберáї оцéс свúдер / вин пóвеликиї / на тóб'і / йік на тúц':і; Ти / óпуде / йéк йа мáйу тебé ўч'éти? / шó м'ін'í зробúти / абéз дýмаў головóў / а нú ч'éмос úнчим?; *М'ії óпут прийшóў гет пúрваниї і мóкриї / дé мош болóто найтú ў такý жар'íн'?; Анý / óпуде / ходú судá / наї переберý ї ум:úйу тебé*; *Ти / óпуде / с'ет' мáком / йек ти менé напýдиў / шо йа ч'ут' ни ўпáла / ти скáч'іш м'ін'í на плéч'і з розгóну ї гадáйіш / шо ти малéн'киї? / і ш'і нáґро / дé такé мош робúти? / та вит такóго сéрце мóже пýкнути / і тогдú ўс'о / абúх бúрше цéго ни вúд'іла / йа ў так'í úгри се ни їгрáйу; Івá / анýко дивúсе / кудá цес óпут зал'íс / сук х'ітáйіц:е / ш'і мóже ўломúтисе / б'ідá мóже ўпáсти / клич' ко йіѓó / алé лáгидно / абéс ни напýдиў / абú вин ни шч'іхóўс вúт:и / мóже / драбúну йімý притулú? / Йек вúл'іс / так мáйі зл'íсти / наї знáйі / шо за ним н'іхтó драбúну ни ме носúти ци с'інцé питкладáти / знаў л'íсти / таї наї знáйі зл'íсти / ни м'іш'éїсе / ідú л'íпше ў хáту / се докýтуї; Кудá йа с такúм óпудом пúду? / анý ум:úїсе ї переберúсе ў ч'éсте; Стоúіт / ік óпут / та лиш рукáми махáйі / каў тоб'í / ч'éстиї óпут*.

ОПФАСТРИЃÓВУВАТИ – *недок. в.* до ОПФАСТРИЃУВÁТИ: *З малóйі памн'ітáйу / шо мáма ўрас шúла / се ўкýтайі / ї с'ідáйі шúти / комý сорóч'ку / комý спин:úцу / комý шо / а йа наўч'éласе фастриѓувáти ї опфастриѓóвувала ус'ó / шо лиш тре: бýло / отáк кóло мáми наўч'éласе шúти / найпрост'íш:е / алé ўм'íйу самá / нáв'іт' перен'іцóвувати гóн:а*.

ОПФАСТРИЃУВÁТИ – *крав.*, обметати що-небудь по краю: *Опфастриѓýї оцéс крáї / то йа бóрше ш:úйу / Гáн'а прúїде за цеў сýкнеў ўполýн:е / А йіґ бýде популýн':у / то шó се стáне? / Ни пискýї / а бóрзо робú / шо йа каў / йа ни хóч'у / шобú жúнка судá телепáласе задýрно / то с'в'іт дорóги / Н'іч'ó / унá рóвером*.

ОПФÓШКАТИ – 1) забруднити чимось дуже дрібним чи мукоподібним, наприклад, пилюкою: *То Їванкó менé опфóшкаў / вин ікýс фóшкаўку найшóў на Мóч'ір'і*; 2) оббризкати (з пульверизатора) одеколоном, духами: *Опфóшкаї менé водóў кол'óнцкоў / наї запашнá бýду / мої / алé ни так / шобú кóло мéне н'іхтó стойéти ни хот'íў*.

ОПХÁЇНИЙ – *дієприкм.* від ОПХÁЇТИ: *Мúйу / бо вихóдок ад'í ікиї опхáйіниї / д'íт':о йіѓó знáйі / шо ўни тýтки робúли / И:ї / та томó / шо ўс'і / шó úнче*? / *Алé ўс'і такé ни рóбйут*.

ОПХÁЇТИ – 1) занехаяти: *Моï / та це тре: бýло постерáтисе / шобú так опхáйіти нов'íс'ку хáту*; 2) *перен.*, обмовити: *Опхáйіли нáшу нев'íстку*

/ а тепéрки хóч'ут подобрáхатисе / а нашó нам? / шобú зноў у ĭкúмос ч'ic'í мáти цўрис? / *хто ч'уў на такé ĭти*?

ОПХÁЮВАТИ – *недок. в*. стос. ОПХÁЇТИ: *Орúс'ко / ти з нúми дóбра / н'іч'ó ни каў / наĭ бýде / алé ни даĭ / шобú ўни опхáйували твóйіх рúн:их / так і скажú / йа такé ни позвол'éйу вам робúти / ĭ ногú мóйі бúрше у вас ни бýде / отáк / Та бо ўни ў óч'і фáĭно / н'іч'ó за Л'óн'у ни казáли / Наĭ бýде / алé позаóч'і розйéзуйут йізикú / і це ти мýсиш спéрти / поперéт' / шобú бúрше такóго ни бýло / бо хто тоб'í блúш:иĭ і мáйі бýти дорóш:иĭ / сестрá ци тот'í хухнаўкú*?

ОПХЍТ ЗНÁТИ (ЗНÁТИ ОПХЍТ) – знати що, як, коли і в якій послідовності виконувати щось: *Йа / Мар'í / вúросла кóло стáрших л'удúĭ і знáйу ус'éкиĭ опхúт / молод'í половúни тóго ни знáйут / шо йа / ни фал'ýсе / алé це прáўда / за шо хоч' запитáĭсе / йа ўс'о тоб'í скаў*.

ОПХЍТ, -хóду – 1) догляд за дитиною, за хворим: *Дитúна / Васú / хóч'і опхóду / і то дóброго / ну ў нéйі на рукáх трóйі / таĭ ш'і хатнá робóта / то ўна ни гóн:а так за тобóў дивúтисе / ік то бýло ўперéт / бúрше стерáĭсе помоч'í йійі / таĭ унá стáне мн'éкшоў / ни ме óстро витпов'ідáти*; 2) уміння вести господарство: *Тре: обхúт знáти / йеґ за худóбоў дивúтисе / шо ĭ за ч'ем робúти на горóд'і / йек кóло ш':еп ходúти*; *Йе так'í пом'ідóри / шо хóч'ут велúкого опхóду / а цис'í опхóд'уц:е без велúкого оп'íстуван'а*; 3) порядок реалізації обрядового дійства: *Д'éд'а знáйі опхúт / наĭ помóже на об'íд'і / іґ би шо / то ў нéго питáĭсе / вин ус'ó скáже / шо за ч'ем мáйі бýти / а ми ни ўс'о знáйімо*.

ОПХОДЍТИ – доглядати когось (щось); поратися біля худоби: *Нимá шо квóлитисе / йе дóста ўс'óго / áле то трéба опходúти / йíсти дáти / вúч'істити* / *ум:úти / ік се залéж'іло*.

ОПХОДЍТИ – уникати чогось, обминати щось; не брати участі в чомусь, не бути залученим до якогось дійства: *Зáўтра Малáнка / алé ў нас велúкого рýху ни бýде / йа так дúўйусе по пос'л'íн:их рокáх / шо Малáнку л'ýде зач'éли опходúти / за Малáнку грóшиĭ богáто ни даĭýт / а мáли би так сáмо / ік кол'íдникáм / абó ĭ бúрше / бо тýтки кус'т'ýми тре: р'íхтувáти / таĭ / вúтко / тогó ў молодúх нимá велúкого інтéресу / каў тоб'í / зач'інáйі в'еч'ір'íти / таĭ ус'í гáс'ут с'в'ітлá / рóбйут йек рóбйут / а велúка Малáнка у нас зач'інáйіц:е дýже пíзно / це йа вид молодúх ч'ýла тогúт / ік унú роскáзували / ў кóго бýли і йек се набувáли / о: / áле ĭ тогдú ідýт лиш до тих / с ким се договóр'ували / оц:é йа ч'ýла мúжи л'удúĭ* / *а ни так / шо буд' до кóго*.

ОПХОДИ́ТИ (ОБІЙТИ́) СЕБЕ́ – бути здатним самообслуговуватися: *Опхо́жу себе́ сама́ / і за ц:е ура́с д'е́куйу Бо́гу / потро́шки ку́тайусе / позаки́л'ко то́го ку́тан'а / шош плету́ / ад'і́ ви́плел:а ўну́ц'і сви́дер / таї уна́ ра́да / припоч'іва́йу / ік ч'ў́йу / шо ўйе́ла / таї отаке́ зо мноў се д'і́йі; Мару́с'ко / то ни ко́ждиї дожива́йі до мо́йіх рокі́ў / та́к'ік м'ін'і́ / то ни ўстит умера́ти / каў / бога́то ни дожива́йут до тако́йі ста́рости / так шо гр'іх би бу́ло на шош нар'іка́ти / але́ т'і́шусе / шо го́ден об'іїти́ себе́ / го́ден дриве́ц урuба́ти / води́ч'ки ви́т'ігнути с кирни́ц'і / сего́н:е пони́ску йе́блуч'ка рваў / таї так прохо́ди мойа́ дни́нка / д'і́ти купу́йут / шо тре: ў ха́ту / і жи́ти мош / лиш т:о / шо ўже нима́ куда́ ду́же розгон'е́тисе / оц:е́ тре: памн'іта́ти / лиш оц:е́.*

ОПХОДИ́ТИ ДЕСЄ́ТОВ ДОРО́ГОВ – не спілкуватися, уникати зустрічі з кимось: *Ти се пита́йіш / шо йе до́брого / а йа каў тоб'і́ / та́к'ік у ўс'іх і ўрас / ку́тан'і / горо́т / ч'е́рез ден' два д'і́ти прихо́д'ут / и́нчих бе́с'іт ни шука́йу / це́го м'ін'і́ до́ста / бо йіґ би це́го заба́х / то ті́л'ко тоб'і́ наговор'ут / шо ў ха́т'і се ни ўм'і́сти / того́ с таки́ми жинка́ми н'іййе́ких бе́с'іт ни прова́д'у / ом:ина́йу йіх дес'е́тоў доро́гоў / а йіґ дес здиба́йу / то лиш Сла́ваїсу а́бо Йіґ ду́ж'і? / сказа́ла / і по бе́с'ід'і / а йік хтос тики́ хо́ч'і мене́ спе́рти / то ч'е́н'усе / шо ни ви́жу це́го / ни фо́скайу / н'і / але́ каў / ни з ус'іма́ стайу́ до бе́с'іди / отаке́ йа соб'і́ ви́робила / таї так м'ін'і́ до́бре.*

ОПХОДИ́ТИ МАРЖИ́НУ (ХУДО́БУ) – поратися біля худоби: *Не́н'а зма́лку нас приўч'е́ла опходи́ти маржи́ну / даўно́ бес це́го ни мош бу́ло прожи́ти / а тепе́рен'ки лиш козу́ ма́йу / і це́го ота́к стайе́.*

ОПХОДИ́ТИСЕ МЕ́НЧИМ (НА МЕ́НЧОМУ) – жити економно, дуже скромно, витрачаючи кошти лише на найнеобхідніше: *Йіле́нко / опходи́се ме́нчим / ўч'е́їсе жи́ти на одну́ пе́н'ц'ійу / бо йік ни ста́не ч'олов'і́ка / то шо́ меш тогди́ роби́ти:? / вин прино́си ў ха́ту гро́шики / а ти фу́ркайіш ни́ми так / іґ би ўни бу́ли в'і́ч'н'і / н'іко́ли се ни к'ін'ч'е́ли / а ти ўже́ еконо́м / ур'іза́ї свої́ ви́трати; Опходи́лисе на ме́нчому / без вели́ких розго́ниў / таї ма́ли за шо ви́ўч'іти д'іти́ї / бо тепе́рен'ки таки́ї ч'ес / шо за нау́ку мус плати́ти / то ї упере́т цисе́ бу́ло / але́ хто до́бре ўч'е́ўсе / то́му допла́т'ували / шоби́ вин мих се доўч'е́ти / а тепе́рки за рик нау́ки бога́то пра́ўйут / і за ц:е ро́дич'і му́с'ут памн'іта́ти; Ік нима́ ви́тки / то опхо́дис:е на ме́нчому.*

ОПЦА́С (АПЦА́С), -а – каблук: *Виднеси́ до ч'обота́рика пиўч'ереви́ки / наї опца́си пиди́бйі / бо йік н'і / то ско́ро ни меш ма́ти / ў ч'ім ви́йти / х'іба́ бих тоб'і́ кал'о́ш'і пожи́ч'іла.*

ОПЦИГА́НИТИ – обдурити: *Оце́с на пйе́тку хот'і́ў опцига́нити ву́йка Ми́тра / ма́йі ш'е́с'т'і / шо смих ікра́с надийшла́ / ді́ўйусе / шо́ вин купи́ў таї за ки́л'ко / ї каў йіму́ / шо то шош ни т:о / а ч'олов'і́к уздр'і́ў / шо йа така́ бойова́ / та лиш вид:а́ў ву́йкови пйе́тку / ка́же / оц:е́ ш'і вам се нале́жи / йа обмилі́ўсе / а ву́йко йіму́ ш'і под'е́куваў / таї ми пишли́ з базар'а́ / це бу́ло дв'і нед'і́ли то́му / а сего́н:е / йа то́го ч'олов'і́ка пизна́ла / на тим сами́м м'і́сци тургу́йі / але́ ни обзера́їсе ш':е рас*.

ОПЦИГА́НЮВАТИ – *недок. в.* до ОПЦИГА́НИТИ; обманювати когось, насамперед при грошово-торгівельних стосунках: *И:ї / та цес ци́гана опцига́ни / вин вид мало́го наўч'е́ўсе опцига́н'увати / ш'і зма́лку купува́ў на Вижни́ци цуки́рки / кугу́тики / тот'і́ / шо лиза́ти / і ту́тки д'і́тем продава́ў по рубле́ви / а на рубе́л' то́го ку́па би бу́ла / а вин за он:о́го кугу́тика пра́виў / таї купува́ли / бо то ту́тки / а Вижни́ц'а / ік іти́ п'і́шки / деле́ко / А д'і́ти дез ги́нули то́го? / Йо*.

ОПЦИ́РКАНИЙ – *дієприкм.* від ОПЦИ́РКАТИ: *Мої / та полего́н'ки / ни т'ігни́ так за ди́йки / бо коро́ва переве́рне пу́т'н'у / і ш'і мо́же ри́т'оў да́ти / ота́к бере́ш / і полего́н'ки / тогди́ ўна припу́сти молоко́ / а йік ота́к / то ни схо́ч'і / і ў пу́т'н'у ци́ркаї / а ни́ м'ін'і́ ў о́ч'і / ў пу́тен'ку / бо йек йа така́ опци́ркана пи́ду? / о: / ўже л'і́пше / полего́н'ки ўч'е́їсе дойі́ти / ти шо / н'іко́ли ц:е ни роби́ла*?

ОПЦИ́РКАТИ (ОПЦИ́РКУВАТИ) – облити (обливати) когось, щось тонким струменем молока: *Іди́ ви́ц:и / бо за́рас опци́ркайу / ни сти́ї ў гнойа́х / йа ўже́ додо́йуйу коро́ву / А мене́ корти́т ви́д'іти / йек молоко́ ци́ркайі / Ну та тре: бу́ло ґумач'ки́ ўбра́ти / а ни ў санда́ликах суда́ іти́ / То су́хо / матко́ / Ну то диви́се / м'ін'і́ шо*.

ОПЦЮ́КАНИЙ – *дієприкм.* від ОПЦЮ́КАТИ: *За́шч'іки дава́ли / по три зара́с / ад'і́ ї́ка опц'у́кана; То вит с'і́на / с'і́но носи́ли / а пото́му скида́ли / таї опц'у́кана сте́блами / і ру́ки / ї лице́ / та́к'ік би комар'і́ покуса́ли / суда́ нима́ / бо ў соро́ц':і / а на лице́ шо́ ўбере́ш / стережес:е / але́ ўс'о он:о́ попада́йі / шо ц'у́кне*.

ОПЦЮ́КАТИ – обколоти когось або щось: *С ти́ми бур'іна́ми ад'і́ йек ру́ки опц'у́кала / Бо йа каў / бер'і́т рукави́ц'і / а ви н'і / таї того́ так'і́ ру́ки / Бо йа / Вас'у́тко / низви́ч'на так роби́ти / зна́йіш / йек у нас каўт? / ро́би / йік у рукави́ц'ах / а йа так ни ўм'і́йу / м'ін'і́ так ни смаку́йі / Ну та наї смаку́йі / шо ру́ки гаш потр'і́скали / гаш зеле́не ўйі́лосе ў шки́ру / лиш абе́сте ни нар'іка́ли / шо ўни зноў зач'е́ли печ'і́ / бо йа ни бу́ду мастії́ шука́ти / наї / ік ви ни хо́ч'іте мене́ послу́хати*.

ОПЧІКРИ́ЖЕНИЙ – *згруб.*, *дієприкм.* від ОПЧІКРИЖИТИ: *Мої / а ти / хло́пч'і / шо́ с се́бе зробúў? / ч'о́ йіс такúї опч'ікрúжениї? / хто́ тебе́ так спакалúў*? / *Йа сам / це по парубо́цкому*.

ОПЧІКРИ́ЖИТИ – *згруб*., дуже коротко, часто – неакуратно, на думку мовця, підстригти волосся: *Так'і́ во́лоси йіс ма́ла / так'і́ габú робúла / а тепе́рки так вигл'іда́йіш / ік наї ни ка́жу / хто / опч'ікрúжила йіс ку́ч'ір'і / ї нима́ д'і́ўч'іни / нима́ на ко́го се подивúти*.

ОПЧІКРИ́ЖУВАТИ – *недок. в*. до ОПЧІКРИ́ЖИТИ: *Хто просúў так опч'ікрúжувати дитúну / на́лисо стрúч'і? / йа просúла пидриўна́ти / так / йік у Вижнúци ро́бйут / а ви шо́ з дитúни зробúли? / гет обм'інúли м'ін'і́ мало́го / Наї бу́де / то л'і́то / нашо́ дитúн'і такúх па́тлиў*? / *Але́ нифа́їно / йо:ї / іке́ н'ійе́ке*.

ОПЧІМХА́ТИ – пообривати листя, дрібні молоді пагони; обламати гілки на дереві: *До́бре опч'імха́ти / і вúїде до́ста фа́їниї ко́ўбок / роспúлимо / наї питсиха́йі / а пото́му пу́стимо на дош'кú / ти лиш се подивú / їке ўно здоро́ве*; *Хто опч'імха́ў ш':е́пи / наї ру́ки то́му услут'і́йут / Бабо́ / то коза́ / ў не́йі рук нима́ / а ви так т'е́шко клинете́ / ни бойіте́се / шо з неў шош се ста́не*? / *Аг'і́ на те́бе / шо таке́ пусте́ проро́ч'іш / прикликáйіш м'ін'і́ б'іду́ / Бабо́ / то хто прикликáйі / йа ци ви*? / *ану́ нагада́їте / шо йісте́ сказа́ли*.

ОПЧІМХА́ТИ РО́ГИ КОМУ́С – зробити когось більш податливим, смирним, слухняним, не конфліктним; часто викор. у мовл. актах за знач. погрози: *Йа розум'і́йу / то ко́ждого мо́же шош наїтú / бо ї мене́ нахо́ди / але́ це дес колúс / а ни ота́к росперезa̋тисе / ік уна́ / ну то смих поду́мала / шо прúйдец:е тро́хи опч'імха́ти тот'і́ ро́ги /рас унú таку́ бу́ч'у ро́бйут*.

ОПЧІ́МХУВАТИ (ОПЧЄ́МХУВАТИ) – *недок. в*. до ОПЧІМХА́ТИ: *Мої / та рвú ч'ерешн'і́ / а ни опч'е́мхуї з лúст'ім / їкúї ґу́рскиї с тобо́ў / шо так йіс се заўвиха́ў? / таже́ йа тебе́ ни наїмúла ч'імха́ти / Ну та ік се ўкройіла жме́н'ка лúс'т'а на цес кош'і́л' / то страхúў велúких нима́ / а йік йа / ву́їно / вам ни догодúў / то рв'іт сам'і́*.

ОПЧІПИ́ТИ – 1) обняти: *Д'і́ти опч'іпúли мене́ / зач'е́ли цулува́ти / просúти / абú ш':е сид'і́ла*; 2) обхопити: *Де́рево обч'іпúли воловóдом таї пот'іглú / бо іна́кше ўно ни руш'е́ло / тро́йі л'удúї з ним ра́ду дава́ли / М'і́с'о сам би н'іч'о́ ни зробúў / тикú н'іч'о́*.

ОПШАЛЬО́ВАНИЙ – покритий шалюнком: *Ха́та опшал'о́вана / ї шал'у́нок помал'о́ваниї / тоў само́ў фа́рбоў / шо пидлогú ў хоро́мах і ў ґа́н'ч'іку / нака́тиў уже́ нима́ / с'т'і́ни про́с'т'і / лиш у тиї ха́т'і / де д'і́ти / ўни соб'і́ вúбрали / та́к'ік хот'і́ли / ко́жда с'т'іна́ маї ún'ч'а / і ф'іра́нки ни так'і́ / ік ускр'і́с' / м'ін'і́ се ўда́ло*.

ОПШАЛЬО́ВАНО – покрито шалюнком: *Ус'о́ опшал'о́вано / покла́дено нову́ пидло́гу на ґал'е́р'ійах / то л'у́бо се подиви́ти.*

ОПШАЛЬО́ВУВАТИ – *недок. в.* до ОПШАЛЮВА́ТИ: *Мамо́ / йа ни зна́йу / ци тре: ха́ту опшал'о́вувати / Ан:и́ч':іна ма́ма роби́ла ремо́нти / ў них с Ко́сова ік'іс маїстри́ бу́ли / ду́же зави́з'н'і і про́шен'і / то ўни каза́ли / шо шал'у́нки ўже видиї́шли́ / йіх уже́ ни ро́бйут у нови́х хата́х / Наї ка́жут / але́ то фа́їно / і тепло́ де́ржи / то хто м'ін'і́ ма́йі диктува́ти / йеґ ґаздува́ти? / то іґ зроби́ти гуцу́лский шал'у́нок / шоби́ тро́хи риз'бле́ного бу́ло / ї фа́їний дереўйе́ний паркане́ц / шоби́ ни мал'о́ваний / а лиш ол'і́фоў проїти́се по не́му / то меш ви́д'іти / йек то ме вигл'іда́ти / Гаї наї бу́де / але́ тогди́ ї пе́рет' ха́ти парка́н'ч'ік / таки́ї / ік йісте́ сказа́ли / а ни́ оце́с / із ла́тиў / шо за́рас / вин гет стари́ї / і ш':е ў гори́ц:и ч'іч'о́к посадимо́ / І ў гори́ц:и би́рше / ї ко́ло кирни́ц'і / і по́вид доро́ги / за паркано́м / наї фа́їно бу́де.*

ОПШАЛЮВА́ТИ – *докон. в.* стос. ШАЛЮВА́ТИ; оббити дошками (“опшити”) нижню частину стіни (здеб. зовнішньої): *Д'е́д'а буў опшал'ува́ў і ха́ту / ї обори́х; Ку́хон'ку мош би опшал'ува́ти / йе ч'ем / то ч'о ни зроби́ти? / Гаї наї бу́де / цисе́ мош.*

ОПШЄ́ПАНИЙ – *дієприкм.* від ОПШІПА́ТИ: *Рене́та опш'е́пана / н'іўро́ку / фа́їно сего́року ўроди́ла / Уна́ так ро́ди рас у три шти́ри ро́ки / то ни ко́ждий рик / А йа шо́ каў? / йа каў / сего́року / тогит / памн'іта́йу / лиш па́ру йе́блуч'ок бу́ло / а за́рас / сиўна́.*

О́ПШИВКА, -и – те, чим “опшивают” щось: *О́пшиўка мо́же бу́ти з мате́р'ійі / ш шки́ри / то зале́жи вит то́го / шо опшива́ти.*

ОПШИ́ТИ (ОПШИВА́ТИ) ГОРШЬО́К – покрити (покривати) горщик своєрідною дротяною сіткою, яка щільно прилягає до нього: *Д'іт Іва́н ум'і́ў опшива́ти гор'ш'ки́ / ў нас бу́ли два ӡво́ни на го́лопц'і / то вин йіх фа́їно опши́ў / шоби́ ўни ни пу́кли / ік йіх мут засува́ти ў п'іч' / а йіґ би шош таке́ і се ста́ло / то з них н'іч'о́ се ни рос:и́пле.*

ОПШІБА́ТИ КОГО́С – обмежувати когось у чомусь: *Себе́ опш'іба́ли кра́їне / де́ їка коп'і́ка / ўс'о д'і́тем / йо:ї / ни хо́ч'у за т:о нага́дувати*; *Йа сама́ ч'у́ла / йік уна́ каза́ла / шо ни бу́де опш'іба́ти д'іти́ї / бо сама́ ви́росла без ма́ми / і зна́йі / шо́ т:о знач'е́йі жи́ти з ма́ч'ухоў / йа / ка́же / бу́ду стера́тисе / уси́м / ч'ем мо́жу / йім помога́ти / Го́споди / коби́ це бу́ло так / то д'і́ти би ма́ли вели́ке ш'е́с'т'і.*

ОПШІБА́ТИСЕ – економити: *На ўсе́му опш'іба́лисе / д'і́ти ўч'е́лисе / а ўз'е́ти ни бу́ло ви́тки / то ік уни́ ма́ли прийі́хати / йа ко́ждого дн'а ду́мала*

/ шо́ йім зр'іхту́йу / і шо дам с собо́ў / дни́нка с це́го ў ме́не се зач'іна́ла / т'ішк'і́ бу́ли ч'ісі́.

ОПШІПА́ТИ (ОПШШІПА́ТИ) – позривати фрукти, зібрати урожай з плодових дерев: *Мару́с'ко / ви ужé опш'іпáли йéблуч'ка? / Ш'і ни ў́с'і / три йібли́н'ц'і се лиши́ли / але́ ў ба́би ни ки́вано / а сат вели́киї.*

ОПШКРУМІ́ТИ – обсмалитися, обгоріти: *Ва́тра ни ду́же гор'і́ла / а йа / шо / бу́хнула тро́хи на́хти / йо:ї / шо смих се перепу́дила / ч'ут' бро́ви ни опшкрум'і́ли / Та бро́ви / нич'о́ / ги́рше могло́ бу́ти / з на́хтоў же́рти пога́н'і / би́рше ни робі́ таке́.*

ОПШКРУ́МЛЕНИЙ – обгорілий: *Шкру́мом ч'у́ти / шо́ ту́тки опшкру́млене йе? / Але́ ї н'ух ма́йіш / йа л'уфт зроби́ла / гада́ла / шо ни ч'у́ти / Зноў к'інта́р' шуши́ли ко́ло гру́би? / ш'і ни наўч'е́ло вас? / По́рсла гран' / ік йа питклада́ла ва́тру / таї йа ни заўва́жила куда́ / а йік уч'у́ла шкрум / то ўже пи́зно бу́ло / йо / на к'інта́р' / йа йігó на ла́вич'ку ко́ло гру́би покла́ла бу́ла / Та бо йа ч'у́йу / ч'ем па́хне / Ви́тко / ўгадач'і́ ма́йіш / шо зра́зу йіс пизна́ла / Іґ би то пе́ршиї рас / сара́ку тот к'інта́рик.*

ОПШМІРО́ВАНИЙ – покритий мастилом; забруднений: *Ну та то тикі́ шм'ір / і ві́жу / шо ни ле́д'а ў шош замасти́ўсе / то ад'і́ ї́к'і пл'амі́ / ўдоли́н'і на рукава́х / гаш доў ли́кт'і / шо́ йіс робі́ў? / ч'о прийшо́ў таки́ї опшм'іро́ваниї? / ге? / йе́к тепе́рки це́го се збу́ти?*

ОПШМІРУВА́ТИ (ОПШМІРО́ВУВАТИ) – 1) покрити (покривати) мастилом (“шміром”): *Ле́с'ку / ти д'і́дика за ц:е пита́їсе / шо́ вин с тим шм'і́ром ро́би / йа зна́йу / шо шм'іру́йут / опшм'іро́вуйут середи́ну ў ко́лес'і / шобі́ ўно фа́йно крути́лосе / Іванко́ ро́вер / та́мки / де ланц / уч'е́ра зма́с'т'уваў / шобі́ ле́хко бу́ло йі́хати / але́ ни шм'і́ром / а масти́лом / шм'і́ром н'і / а коле́са ў фи́р'і мош / іді́ се запита́ї / д'іт ў оборо́з'і / вин ус'о́ до́кладно роска́же*; 2) *перен*., забруднити (здеб. про одяг): *Споден'кі́ так йіс опшм'ірува́ў / шо гаш ни пі́знашн'і.*

ОПШМІРУВА́ТИСЕ (ОПШМІРО́ВУВАТИСЕ) – *згруб*., *перен*., забруднитися (забруднюватися): *Ч'ем це ла́виц'а зама́ш':іна / шо йа так опшм'ірува́ўсе? / Це ни ла́виц'а ви́н:а / ни спиха́ї на н'у / а нагада́їсе / де́ йіс дотепе́р буў / куда́ тебе́ носи́ло / і то ни лиш сего́н:е / це ш'і ўч'іра́шне / бо ад'і́ йек питсо́хло / а ти на ла́вицу спиха́йіш / нима́ ч'о / то ї здоли́ни спо́н':і нич'е́с'т'і / ци / мо́же / ўни сам'і́ ўноч'е́ куда́с ходи́ли? / И:ї / бабо́ / шош таке́ йісте́ зач'е́ли / шо ку́пи ни де́ржиц:е / говóрите / ік з гет мали́м.*

ОПШМО́РГАНИЙ – обтріпаний, забруднений: *Цису́ дори́шку тут ни кладі́ / уна́ така́ опшмо́ргана / на́в'іт' пид но́ги усти́т кла́сти / напра́ўду / ўна ўже свойе́ витслужи́ла.*

ОПШЎРҐАНИЙ – те саме, що й ОПШУРО́ВАНИЙ: *Це ўс'о́ опшу́рґане / ви́стр'амане / д Вели́код'н'у лі́ш би тре́ба шош у Ко́сов'і подиви́тисе / або́ ў Ч'ірниўц'і́ пойі́демо; Ди́ўйусе / шо рукави́ на пла́ш':іку опшу́рґан'і / ужé ни ви́тко / шо буў фа́їниї / ружéвиї / та́к'ік се налéжи д'і́ўч'ін'ц'і / а стаў / ік ми́їка / гада́ла / шо ї на́рик ме ў нéму ходи́ти / а то коби́би цес рик добу́ла / Йо / то ўже ўс'о.*

ОПШЎРҐАТИ – те саме, що ОПШУРУВА́ТИ[2,3]: *Цисé ўбран'é наї бу́де про нед'і́л'у / бо то ни шту́ка опшу́рґати / заноси́ти / а пото́му шо / ў ха́т'і сид'і́ти? / бу́ґден' хо́ч'і сво́го / а нед'і́л'а / сво́го / ўни ни ри́ўн'і ми́жи собо́ў / у ўсéму ни йе ри́ўн'і.*

ОПШЎРҐУВАТИ – *недок. в.* до ОПШЎРҐАТИ: *З дити́ноў так нима́ / шобі́ ўна ни опшу́рґувала тото́ / шо ўбера́йі / на ниї ус'о́ гори́т / алé ї нидо́бре / іґ зберу́т дити́ну у ўс'о фа́їне / новé / і ни позвол'éйут іґра́тисе / б'іга́ти / тач'éтисе ў трав'і́ / це ўже дру́ге кра́їне / мої / то шо́ вам важн'і́ш:е / шобі́ дити́н'і бу́ло до́бре / ци т:о / шо бéсте мéнче жмака́ли / ци / мо́же / би ўбра́н'іч'ко сохрани́лосе такé / іґ би йіго́ лишéн' шо купи́ли? / каж'і́т / шо важн'і́ш:е.*

ОПШУРО́ВАНИЙ – витертий, обшарпаний: *Опшуро́ван'і плéч'і / бо питпера́ла с'т'і́ни / дв'і годи́н'і ў о́ч'ір'іди стойéла.*

ОПШУРО́ВУВАТИ – *недок. в.* до ОПШУРУВА́ТИ: *Е: / ту́тки ўже нима́ шо опшуро́вувати / боло́та нима́ / ба́ба ш'і́ткоў поч'éстила / алé ўно хо́ч'і / шобі́ йіго́ ви́полокали / витс'в'іжи́ли.*

ОПШУРУВА́ТИ – 1) обтерти, почистити: *Опшуру́ї грус' на спин:и́ци / бо ўже ви́сохла*; 2) заносити (про одяг) : *Васили́ / у цéму футéрку ч'олов'і́к на́ї ни їдé ми́жи л'у́де / вин гет йіго́ опшурува́ў / наї д'éдиў спиндз͡а́р' берé*; 3) обшарпати : *Так опшурува́ли с'т'іну́ ў зап'і́ч'ку / шо реїбо́ван'і ви́тко / то це тре: бу́ло фиїст тéртисе / шобі́ отакé зроби́ти / ш'і кри́шку / таї зро́биц:е ди́рка / у н'у надви́р мош бу́де се диви́ти.*

О́РАННИК, -а – орач: *Ус'і́ о́р'ут / за о́ран:ика мус наперéт се догово́р'увати / то так нима́ / шо прийшо́ў / і вин ужé до тéбе за́ўтра їде / каў тоб'і́ / наперéт / бо ў нéго ду́же зави́зно.*

ОРЎДУВАНІ, -я – *опредм. дія* стос. ОРЎДУВАТИ: *Бабо́ / шо́ йа вам скаў? / до ору́дуван'а тре: гро́шиї / тре: / шобі́ пул'а́рец буў наби́тиї / а йік поро́жниї / то йéк поуру́дуйіш? / ш ч'ем?*

ОРЎДУВАТИ – 1) здійснювати якусь операцію, передусім купувати-продавати: *Васи́л' дéревом ору́дуйі / перепрода́йé / до нéго ўрас ік'і́с л'у́де прийіха́йут*; 2) керувати, розпоряджатися ким, чим-небудь: *Вин ору́дуйі*

велúкими грúшми / а де такʼі́ грóшʼі / тáмки мóже бýти бʼідá / велика бʼіда / Йýц'ку / ци он:óго грóшʼі згубúли?

ОСА́ДОК, -тка (-тку) – осад: *Винó адú ĭкиĭ фус / осáдок ў бýтли дáло / а ў циĭ мéнчиĭ / нимá / чʼо / верé? / Бо то úнче винó / тýтки с пожúчʼок / а ў тиĭ бýтли / вʼідéў / з вишéн' / так ци н'і? / ци ш чʼóго ўно? / мóже / напúў / алé вишн'і́ тóчʼно йе / йа пизнаĭý по тóму / ĭке ўно.*

ОСИ́БНИЙ – той, що належить комусь (певній особі); окремий: *Йек інáкше? / мáйі бýти так / і лиш так / кóждиĭ мáйі осúбниĭ рушничʼóк / зубнý шʼі́тку / мúл'це / і ўс'о úнче / споден'кú / шкерпéтки / йа кóждому зробúла мʼі́сце / де ўни тотó дéржут; Хáта однá / алé молод'і́ мáйут осúбниĭ ўхит пóвид горóду / з верéнди / перéт' хáти ў них кýхн'а / а збóку хáти / маĭ дáл'і / до Іванóчʼка / стáĭн'а / отакʼі́ ў них росклáди.*

ОСИ́НА (ТРЕПЕ́ТА), -и – осика: *У д'і́да ўже горóду нимá / коркодýшʼі розвел:úсе / шʼ:івá / осúна ростé / йік у л'і́с'і / отáк / пýстка і ў хáт'і / ĭ понадвʼі́р'у / і йéк цéму рáду дáти / ни знáйу.*

ОСІ́СТИ (ОСІДА́ТИ) В ПА́МНІТИ – запамʼятатися (запамʼятовуватися): *Т'і́чʼ:іного вес'іл'á ни памн'ітáйу / йа шʼі тогдú гет малá бýла / алé ос'і́ло ў пáмн'іти / йік унú приĭшлú вид вʼі́н'чʼін'а / і ў них на руц'і́ / ў молодúх / бýли заўйéзан'і фустинкú / а на тих фустинкáх колáчʼіки малéн'кʼі / фýсточʼка ўстрóмлена бýла ў колáчʼік і так заўйéзана / бúрше смих н'іґдé такóго ни вúд'іла / н'і на однúм вес'іл'ý / Та бо то дáўне / тепéрен'ки такé ни рóбйут / а за ц:е і йа чʼýла / гентáм таґ бýло.*

ОСКО́МИНА, -и – оскома: *Вит цих йéблук ікáс оскóмина се зробúла / бúрше ни хóчʼу; Ў мéне оскóмина на зубáх / мамó / шó робúти?*

ОСКО́МУ (ОСКО́МИНУ) ЗИГНА́ТИ – виконати дію, яка не здатна повністю сприяти досягненню мети, а може лише частково задовольнити діяча: *Ад'і́ з':і́ли пáру йігидóк / таĭ зигнáли оскóму / бо ўже даўнó корт'і́ло / а ўни ни пристигáли таĭ ни пристигáли / алé тепéрки ўже приĭшóў йіх чʼес; Хот'і́ла тсвʼéтам ікýс сýкон'ку купúти / алé ни ўздр'і́ла такý / шобú сказáла / о: / йа цисý хóчʼу / нимá / то йа собʼі́ знáйіш чʼем оскóму зигнáла? / купúла фáĭн'і ц'іткú / ўберý зелéниĭ свúдрик / а до нéго оц':і́ ц'іточʼкú / унú ў жоўт'і́ / алé йе ĭ зелéне / то ікрáс бýде т:о / шо трéба.*

ОСКО́МУ (ОСКО́МИНУ) НАБИ́ТИ – 1) отримати неприємне відчуття вʼязкості в роті, больові відчуття на зубах : *Дóста йі́сти зелепýх / оскóму набúеш*; 2) набриднути: *С тим з'éтем унá оскóму ўс'ім набúла / такúĭ дóбриĭ та такúĭ дóбриĭ / а цес / вúйівилосе / шо наĭл'і́пшиĭ / у Кýтах дрýгу мáйі / і ўна / кáжут / т'ішкá.*

ОСЛОБОДИ́ТИ – те саме, що ВЍСЛОБОДИТИ: *До́ўбуш ослободи́ў буў ус'і́х / таї уни пишли́ за ним / опри́шками ста́ли / л'у́де ста́рш'і каўт / шо і ў Т'у́дев'і бу́ли / суда́ до нас заходи́ли / і то ни рас.*

ОСЛОБОДИ́ТИСЕ – те саме, що ВИ́СЛОБОДИТИСЕ: *Ослободи́лосе м'і́сце / то ч'о вин ни ї́де догово́р'уватисе / шоби́ йиго́ туда́ ўз'е́ли? / Бо ч'у́йі / шо ни ме моч'і́ тоту́ робо́ту роби́ти / до то́го тре́а до́бройі голови́ / а ўна ў не́го заслаба́ / ни поду́ж'іїі справува́тисе.*

ОСЛОБОЖЄ́ТИ – звільняти: *Нагр'і́ў м'і́сце / таї ни хо́ч'і ослобож'е́ти / ви́ди / шо ко́ло не́го стар'і́ ти́снуц:е / але́ ўдайе́ / шо задиви́ўсе у викно́ / Е: / наї сиди́т / мо́же / ў не́го но́ги збол'і́ли / ви́тки ми зна́йімо? / а то до Ку́тиў ни йе деле́ко / ад'і́ О́блас / таї уже́ Ку́ти / Ну а́ле молоди́й маў би стойе́ти / так пасу́йі.*

ОСЛУТИ́ТИ − ударом пошкодити комусь руку чи ногу, зробити калікою когось: *Мої / ти / ти шо соб'і́ позвол'е́йіш? / Ми се ї́гра́йімо / Аби́х би́рше тако́го ни ви́д'іла / ти шо / хоч' ослути́ти мало́го? / диви́секо / бо роска́ў тво́йі ма́м'і / шо ти ро́биш.*

ОСЛУТІ́ТИ – стати “слутим”: *Бо́же борони́ вит тако́го / уна́ ослут'і́ла на пра́ву ру́ку / кал'і́коў ста́ла / але́ кобі́бито / аби́ зна́ў / вит ч'о́го / а то н'іхто́ ни зна́йі / л'і́ку вит це́го нима́ / мош іки́мис п'ії́у́лками тро́хи задури́ти цису́ сла́б'іс'т' / але́ шоби́ скара́скатисе йі́йі гет / то н'і / дохто́р'і розво́д'ут рука́ми / ни зна́йут / шо́ з неў роби́ти.*

ОСНО́ВА, -и – базові нитки в тканині: *Ік ку́пиш таку́ мате́р'ійу / шо фа́їно ви́тко осно́ву / та́к'ік на оце́му р'ітко́му полотн'і́ / то йа тоб'і́ ви́ц'іркуйу ї меш ма́ти соро́ч'ку ци су́кн'у / н'і ў ко́го тако́йі ни бу́де / але́ му́си до́бре ви́д'ітисе ткан'е́ / бо то вит'іга́йуц:е нитки́ / і по то́му ви́т'ігненому ц'ірку́йіц:е / ро́биц:е узи́р.*

ОСО́НЄ (ОСО́НІ), -я – освітлена частина городу (берега, горба, гори), де найшвидше тане сніг, зеленіє трава: *Ф'ійаўки́ росцвили́ / бо тут осо́н'е / суда́ весна́ наїбо́рше прихо́ди / вер'ха́ми ш'і с'н'іх / а ту́теч'ки зач'іна́йі зелен'і́ти / д Вели́кон'у ус'о́ ме зеле́не.*

ОСОРУ́ГА (ОСУРУ́ГА), -и – великі прикрощі, неприємності, сором: *Ч'е́рес те́бе така́ осору́га / Го́споди / коли́ ц:е се с'к'ін'ч'е́йі?*

ОСОРУ́ГУ (ОСУРУ́ГУ) РОБИ́ТИ – спричинювати комусь (чи й собі) дуже великі неприємності; осоромлювати: *Ни робі́ м'ін'і́ осору́гу ко́ло ха́ти / сус'і́ди повиходи́ли таї ди́ўйуц:е на к'і́но; Осуру́га / то кра́їне / то пока́ї / то страшн'і́ ўстиди́ / каў / ік хтос ро́би осуру́гу / то знач'е́йі / шо л'удина́ забу́ла за ўстит / шо йі́йі шош таке́ се зроби́ло / шо дийшла́ кра́їного / і ўна ўже н'ізашо́ ни ду́майі.*

ОСО́ТНИК, -а – запущене місце на городі, де розрослося багато осоту: *Див'і́ц:е / шо тут се наробі́ло / за ї̆кі́хос дв'і нед'і́ли ад'і́ ї̆киї̆ осо́тник кі́нуўсе / ві́дите / пусте́ пишло́ ў рист / ві́гут'іло / а т:о / шо до́бре / прибі́лосе / нич'о́ с то́го нима́ / дес ні́ дес кро́пец се показа́ў / а мо́ркви н'іц ни ві́жу / с це́го кра́йу / де ме́нче бур'іні́ў / петру́шка / в'іде́ў / хо́ч'і бу́ти / і ўс'о / по́ўне запус'т'і́н'і / ни ві́тко / шо ў ц':і гр'ітки́ ті́л'ко тру́ду бу́ло ўкла́дено*.

ОСТАВИ́ШНИЙ – 1) той, хто залишається, кого можна залишити дома: *Ў нас до́ма оставі́шного нима́ / ўс'і на робота́х / але́ приспосо́билисе таї̆ дайімо́ соб'і́ ра́ду / кобі́ ни гі́рше / пово́ли ўно ї́де;* 2) остаточий висновок: *Це оставі́шне р'і́шен'і / таї̆ наї̆ бу́де так / нич'о́ ни бу́демо м'ін'е́ти*.

ОСТАВИ́ШНО – *незм*., остаточно: *На ч'о́му ви оставі́шно стойіте́ / ме́те поза́ўтр'у руш'е́ти? / А ч'іго́ ч'іка́ти / рас се договорі́ли / то ўже сло́во ломі́ти ни бу́демо / а там / шо ўже бу́де*.

ОСТА́ТНА ОСТА́ТНИЦЯ – *жін*. стос. ОСТА́ТНИЙ ОСТА́ТНИК: *То л'е́рва / оста́тна оста́тниц'а / бі́рше н'іч'о́ ни каў / наї̆ ї̆йі тото́ бу́де / шо ўна дру́гим ро́би / наї̆ д ниї̆ тото́ ве́рнец:е*.

ОСТА́ТНИЙ – *знев*., *лайл*., найгірший: *Ти / д'і́т':у оста́тниї̆ / к'і́лько меш мене́ гри́сти?; Та то оста́тниї̆ / л'е́стиї̆ ч'олов'і́к / ї̆а ї̆іго́ ві́д'іти і зна́ти ни хо́ч'у / гаш тепе́р м'ін'і́ о́ч'і на ўс'о се ўтворі́ли*.

ОСТА́ТНИЙ ОСТА́ТНИК – *знев*., *лайл*., дуже поганий; "пустий" ("пустечі"): *Та ї̆а ни пит пло́том на́ї̆дениї̆ / шобі́ на ме́не крич'е́ли / ік на оста́тного оста́тника / моі̆ / та ўтихомі́р'те себе́ ї̆ поду́маї̆те / за шо ї̆істе́ се роскрич'е́ли і шо вас укусі́ло / шо так утвор'е́йіте рот / шо вам гаш у го́л':і се залу́пйуйі / ни бойіте́се за го́л:о*?

ОСТЕ́КЛИЙ – 1) скажений: *То осте́клиї̆ пес / ў не́го шум / п'і́на з ро́та ї́де*; 2) *перен*., *лайл*., розлючений, який не контролює свої дії: *Ви / Паз'у́ / ни ві́д'іли / а М'іха́ї̆ло ї̆ік ві́пйі / то осте́клиї̆ стайе́ / бере́ соки́ру таї̆ кр'іч'е́йі / шо ві́рубайі ўс'іх / до ла́би ві́рубайі / то норма́л'ниї̆ ч'олов'і́к таке́ ме говори́ти? / у не́го ї̆ізи́к ни ўбе́рнец:е / шобі́ так'і́ слова́ з ро́та пишли́ / а цес на ўс'і береги́ крич'е́йі / бигме́ / на́в'іт' пес у бу́ду се хова́йі / ік ї̆іго́ тако́го ві́ди / на́в'іт' пес*.

ОСТЕ́КНУТИ – стати скаженим (про тварину); *перен*., оскаженіти (про людину) *Б'і́йсе / Ї̆іле́нко / осте́клойі кут'у́ги / бо то Бо́же борони́ / абі́ ўна ўкуси́ла / таї̆ тикі́ / іґ дес ві́диш пса / то остер'іга́ї̆се / бо вин лаки́м ласті́тисе / а пото́му на́ґро кі́нутисе куса́ти*.

ОСТРИВА́ (ОСТРИВ'Є́НКА, ОСТРИВ'ЇНИ́ЦЯ), -и (-и, -і) – частина стовбура сукуватого дерева (здеб. ялини, смереки), на яке скидають сіно, інколи (тимчасово) траву: *Там бу́де на дв'і острив'і́ / то кава́л'ч'ік; Клич' ву́їка / шоби́ забі́ў цису́ остриўйе́нку / ĭ го́рш'і води́ озми́ / бо ту́тки земн'а́ камени́ста / тверда́ / а так ле́кше пи́де.*

О́СТРИЙ – 1) гострий: *Ниш о́стриĭ / йа йіго́ ви́остриў*; 2) дошкульний, холодний (про повітря): *Ўбера́їсе л'і́пше / бо там о́стриĭ во́здух / вид р'ікú т'е́гне*; 3) нестримний, різкий (про людину): *М'і́рч'ік ни йе о́стриĭ / ни ч'у́ла / аби́ на ко́гос остри́ўсе / але́ ў ха́т'і йіму́ споко́йу нима́ / тот'і́ дурн'і́ баби́ йіго́ дожера́йут / ни ди́ўйуц:е / шо вин рузу́мниĭ / ма́йі таку́ го́лу / ік р'і́тко хто / шо ни ўм'і́йі ва́дитисе / шо прино́си коп'і́ку ў ха́ту / це ўс'о дл'а них пусте́ / голоўне́ и́нче / куда́ пишо́ў / с ким пишо́ў / ч'о забари́ўсе / і так гуд'у́т / дж͡в'ін'кот'у́т ко́ждиĭ ден' / а ў не́го робо́та така́ / шо му́си ускр'і́с' ходи́ти / бу́ти мижи́ л'уд'ми́.*

О́СТРИЙ, ЇК (ІК) НИШ (ІҐ БРИ́ТВА, ІК СОКИ́РА) – дуже гострий: *Ўно вигл'іда́йі тупе́ / а́ле Бо́же борони́ / дити́н'і бра́ти / ўно таке́ о́стре / йік ниш / то / пре́ц'ін' / жел'е́тко / ўно ш'і остр'і́ш:е вид нож'а́ / ти бес нишч'у́ўсе / ік па́л'ч'ік уруба́ў / лиш ч'во́хнуў / і йіго́ нима́.*

ОСТРИ́ТИ – гострити: *По́ч'ерес ден' о́стр'у цес ниш / а вин да́л'і зату́пйуйіц:е / Бо то свойе́ / Насту́ / витслужи́ло / тепе́рки за нож'і́ ни йе тру́н:о / куп'і́т зо два три / таĭ мете́ ма́ти / йа так зроби́ла.*

ОСТРИ́ТИ ЗУ́БИ НА КО́ГОС **–** замислювати щось лихе проти когось, сердитися на когось: *Так остри́ўсе / шо ми ледв'і́с'ки йіго́ утрица́ли / а то нима́ ч'о остри́ти зу́би / нима́ ч'о пока́зувати / шо ўни ў те́бе йе / бо ми ни с тих / шо бо́рзо пу́ж'іїмосе / ми ш'і ĭ ни так'і́ зу́би ви́д'іли / ĭ се ни збойе́ли / каў тоб'і́ / клонцаки́ў се ни перепу́дили / то ĭ гнил'іки́ў ни бу́демо бойе́тисе*; *Мару́ / ни остри́се на Ко́ц'а / бо вин н'іц ни ви́ден / каў тоб'і́ ге́зде / ни ви́ден / х'іба́ бес остри́ла зу́би на се́бе / ц:е йо / це могло́ би бу́ти / за ц:е бих уваж'е́ла тебе́.*

ОСТРИ́ТИСЕ – різко висловлюватися стосовно чогось; виявляти незадоволення; сваритися, погрожувати комусь: *Йо:ĭ / йек вин остри́ўсе / шо́ ми се наслу́хали / ч'у́йіте / приĭшо́ў з до́ку / таĭ н'іч'о́ / ум:и́ў ру́ки / попо́йі́ў / таĭ ка́же / шо ĭде до бра́та / шош помоч'і́ йіму́ / ну то наĭ бу́де / йік тре́ба / то ĭди / вин пишо́ў се перебра́ти / а спо́н':і / ў б'іли́л'і / а то мали́ĭ / хот'і́ў ви́д'іти / це ми ўже пото́му ўзна́ли / ĭка фа́рба ĭ ци бога́то се лиши́ло / розли́ў / таĭ затера́ў / шо пид ру́ку попа́дало / н'іч'о́ н'іко́му ни сказа́ў / лиш т:о / шо ĭде с коро́воў / лиш хо́ч'і пуска́ти па́сти / аг'і́ / соб'і́ ду́маĭімо / а то шо́ с хло́пцем се ста́ло / шо зроби́ўсе таки́ĭ роби́тниĭ? /*

в’ідéў / шош велúкого ў л'і́с'і здóхло / так соб’і́ дýмали / а то ад'і́ шо; *Івáн острúц:е на Йілéну / áле то сестрá / вин обмн'éкне*; *Нимá ч’о острúтисе / кл'ýч’ки шукáти / Нóц'а тут н'іч’ó ни вúн:а*.

ÓСТРО – *присл.*, гостро, сердито: *Óстро говорúў / це прáўда / áле йек по úнчому / ік дéхто посвúнцки рóби / сам посвúнцки / а вид дрýгогго хóч’і лáгидности / зич’лúвости / шобú по л'ýцки.*

ОСУ́ГА (УСУ́ГА), -и - своєрідна плівка (пліснява) на квашеній капусті чи огірках: *Йо / отакá пл'і́с'ін' / то осýга се називáйі / а йа йéк рóбйу? / шобú лéкше бýло йійі́ зберáти / йа / ік капýста ужé се ўквáсила / на н'у кладý мáрл'у ци кавáлок / шмáту тонкóго полотнá / так / шобú ўна закривáла капýсту / а звéр'ха кладý кружóк / таї ік потóму берý капýсти / то лиш здоїмúла кружóк / шматúну ўз'éла / фáїно сполокáла / і на ниї ужé нимá осýги / отáк рóбйу / це ік саморúн:а капýста / а йік голоўкú ў перебóйі / то так ни прóбувала робúти; Ну та то ї на вод'і́ се рóби усýга / ік унá дóўго постóйі / алé ў нас цисé р'і́тко бувáйі / ў нас свойá кирнúц'а / то нимá потрéби тúл'ко вит'іѓати водú / шобú ўна се застóйувала / т'éгнемо тúл'ко / кúл'ко трéа на росхúт / іґ бýла корóва / то бúрше / а зáрас лиш т:о / шо на хатнé кýтан'і / а йік се наберáйі дош’:і́ўка / то жмáч’у ў ниї / мúйу пидлогú / поливáйу горúдец / а йік йе бúрше / то ї дéш:о на горóд'і / ад'і́ огир'кú гúнут полúву / то пéрше йіх / а потóму / шо вúйде / таї за шо ми говорúли? / агá / за усýгу / за т:о / шо ўна ї на вод'і́ лáкома бýти / алé наїбúрше / це на капýс'т'і ї на огир'кáх / то з рос:óлу се рóби*.

ОСУ́ДА (УСУ́ДА), -и – *опредм. дія за знач.* “судити когос”; обсуджувати: *Ми знáйімо / їка Николайі́ха / шó бýду казáти? / вид нéйі дóброго слóва за кóгос ни ўчýйіш / ад'і́ виткол́и ми тýтки по сус'і́цтву / ш’і смих ни чýла / шобú ўна когóс пофалúла / хот' отúц'ко дóброго за кóгос ч’ужóго сказáла / ус'ó їйі ни так / і д'і́ўка ў Гáн'і погáна / і з'ет' ў Паўл'і́ни н'ійéкиї / ї молод'і́ Лесúшин'і зле жийýт / і такóго ўс'éкого накáже / шо вит тóго ч’éсто головá пýхне / таї тóйі самóйі / тóйі самóйі ўрас / йа ўже ік шош вúжу / шо ўна ўтвор'éйі фúртку / бóрзо замикáйу двéр'і ї ч’éн'усе / шо менé нимá / алé ц:е надóўго менé ни ратýйі / лиш на дýже корóткиї ч’ес / бо тикú ўполýн:е ци двéч’іру ўна мáйі приб’і́ч’і ї росказáти ўс'о / шо ч’ýла / ї ш’і прибáви до тóго / шо смих рáно ни ўч’ýла / бо за пиў днúни ш’:е шош се наїшлó / і наї би ўже тотó йа вислухóвувала / іґ би ни бýло тóго / шо ўс'і погáн'і / а лиш унá он:á розýмна і ўсéму знáйі р'ет / і знáйіте / Мар'і́ / гадáла смих / шо ўна ни розум’і́йі / шо опсýд'увати гр'іх / бо ч’о ни бойі́ц:е тóго / шо погáне слóво за кóгос мóже вернýтисе дниї? / шо т:о / шо йіс за л'ýцк’і д'і́ти говорúла / мóже ўпасти на твойі́? / отáк смих дýмала / а ўч’éра ми*

се здибáли у вúвоз'і / йа с пýтен'коў пишлá бýла водú вид Дроцúхи принéсти / трóхи делéко / алé ў тиї кирнúц':і / шо ў скал'í / водá такá / шо ни напúўбисе / пйеш / і ш':е кортúт / ну таї ми се здибáли / а ўна смутнá їкас / ни такá / йік урáс / йої / кáже / б'ідá / Паз'ýн'ко / ў мéне / йої / кáже / осýда ў мéне ў хáт'і / шó йа тепéрки мáйу робúти?/ ц:е ни шо úнче / а т:о / шо смих опсýд'увала / осýда / ї тепéрки ў хáт'і нимá жит'á / та наї би на мéне тотó пáдало за м'ії д'íч':ії йізúк / а то на д'ітúї / у них страшнá каламóц'íйа се зач'éла / л'ýпко Паз'ýн'ко / порáт'те шош / ну а шó йа скаў? / тажé за ц:е тре: бýло дýмати даўнó ї сокотúтисе осýди / зберáти до з'іц'éрки с'в'ії йізúк / гамувáти у сóб'і злис'т' / ни пускáти йійí міжи л'ýде / отáк смих подýмала / алé н'іч'ó / н'і пиў слóва ни сказáла / ни дор'íкáла / шо то до цéго їшлóсе / лиш успокóйіла / йек моглá / і порáдила питú се вúспов'ідати / бо їка úн'ч'а порáда? / наї пúде ї скúне тотó с:éбе / а самá соб'í дýмайу / мóже / жúнку гаш отепéр б'ідá спамн'ітáйі.

ОСУДÁ (УСУДÁ, СУДÁ) – *незм.*, ось сюди (сюди): *Осудá клад'íт клýнки / а сам'í с'ідáйте на лáвицу / ўна ч'éста / таї роскáзуйте / йек ви поурýдували; Йілé / анýко дивúсе судá / йа бих отáк / на два крóки ш'і скопáла / і так аш до тóйі смер'íч'ки / шо на бéрез'і кóло бурáч'ки ростé / ї посадúла бих барабýл'і / це такá с'л'ýшка бýде / шо на кош'íл' з двомá вýхами барабýл' / то ч'о ц':а земн'á мáйі пустувáти?; А ви кудá пишлú? / мої / анý вертáйтесе / осудá пúдемо / крайіч'кóм / бо там страшн'í грýзи / йа ўч'éра ішлá / то ч'ут' кал'óш'і бýла ни загубúла / а ік крайіч'кóм оцúм / то дáл'і травá / потóму ўже шутрóвана дорóга / тогó йа каў / шо судá / ми не пúдемо напраўц'í / а трóхи об'íідемо / алé то н'іч'ó / зат:ó ни бýдемо грус'к'í; Л'ýпко Мар'íч'ко / анý осудá поверн'íм / тýтеч'ки жийé мойá дон'кá / таї крúшку / пáру м'інýт / припоч'éнемо / бо то ш'і так ітú / ік вúц:и доў Кýти / то ни йе блúско / а мóжемо ї пидйíхати / іґ бýде аўтóбус / бо дорóгу дес маї дáл'і / гор'í / урвáло / таї ни знáти / ци вин ме йíхати / а йіґ з'ет' дóма / то вин нас пидвезé / тудá ї назáт / анýко ход'íм; Йа бих осудá цисý полúцу прим'істúла / унá с такúми фáйними терел'áми / шо ме дýже йілúти хáту / ну та то йе / на шо подивúтисе.*

ОСУДЍТИСЕ (ВСУДЍТИСЕ, УСУДЍТИСЕ) – накликати на себе біду : *То / в'ідéў / ти / Калú / тикú осудúласе / к'íл'ко тебé знáйу / ти ўрáс нар'íкáла на сус'íцких д'ітúї / ґваўтувáла / ік'і ўни пус'т'í / а тепéр мáйіш свóго / шó / л'íпшиї? / та ў сто рас гúрший / і на т:о рáди нимá.*

ОТÁК – ось так: *Отáк / Одок'í / ч'ос се складáйі / шо тот'í / шо л'ýбйуц:е / ни ўрас у жит'ý гóн':і бýти рáзом / Це тáк'ік у с'п'íван'ц'і / шо*

ни ўс'і тот'і́ садú цвиту́т / шо навес'н'і́ розвива́йуц:е / и:ї / говор'і́м за шош úнче / весел'і́ш:е / а нú за таке́ смутне́.

ОТА́К І ОТА́К (ЗРОБИ́ТИ, СКАЗА́ТИ ТА ІН.) – про послідовність виконання якихось дій: *Мару́с'ко / ота́к і ота́к зробú / і к'і́сто ме кра́ш:е ростú; Ік ву́їна ме се пита́ти за молоко́ / то бес ота́к і ота́к сказа́ла; То зле скро́йино / тре́ба бу́ло ота́к і ота́к / тогдú би на пле́ч'ах ни мо́рш'ілосе ї ни т'ігло́ рука́ў / а тепе́р / хот'і́ўше напра́вити / тре: ўс'о поро́ти / Та йек ска́жете / йа попо́р'у.*

ОТАКА́ Є СПРА́ВА С ЦИМ УСИ́М (ОТАКІ́ ТО БУ́ЛИ СПРА́ВИ С ЦИМ УСИ́М; ОТАКЕ́ Є (БУ́ЛО) С ЦИМ УСИ́М) – вислів викор. як кінцеву, підсумкову формулу розповіді про якісь події, факти та ін.: *Дру́ґ'і зач'е́ли зра́н'а косúти / до́ки роса́ ни спа́ла / а вин і бра́т'а прийшлú пид об'і́т / у ско́рим ч'іс'і́ Іва́н приб'іга́йі ї ка́же / шо кос'і́льники про́с'ут вин'ц'а́ / йа да́ла / бо зна́ла / шо ўч'е́ра допізна ўни дес набува́лисе / ш'і йі́сти зр'іхтува́ла / а дес у ше́стиї годи́н'і дúўйусе вит ха́ти / а ўни лише́н' зач'е́ли косúти / то так робúли / шо до дес'е́тойі / уже́ темн'і́ло / а́ле с'к'ін'ч'е́ли / а пото́му до позаўпúўноч'і йа йіх прийма́ла / отак'і́ то бу́ли спра́ви с цим усúм.*

ОТАКА́ З МЕ́НЕ РОБО́ТА (КО́РИСТЬ) – про неможливість виконувати щось (так, як би хотілося; як, на думку мовця, повинно бути) через погане самопочуття: *Ви́дите / отака́ з ме́не робо́та / пиў д'н'а леж'е́ла / таї шо робúти? / йа ўже витпо́рсла вид велúких галасúў / вид велúкого ру́ху / вит то́го / шобú доцо́тно дотрúмуватисе да́ўних звич'а́йіў / де́ржу с'в'е́та / але́ без велúких розго́ниў / ну а ту́тки так припе́л:о / шо / в'іде́ў / с'в'ета об'і́йдуц:е без ме́не / А йе́к ви гада́йіте / ч'о́ ми прийшлú? / ану́ отако́ фа́їно поду́маїте і скаж'і́т / ч'о?; Ўполо́ла смих це́го кава́л'ч'іка лиш на два кро́ки / отака́ з ме́не сего́н:е робо́та / о́ч'і по́йідом робо́ту йід'у́т / а ру́ки ї но́ги каўт / шо ў них вака́ц'ійі / йім нима́ куда́ се ква́пити / А попе́рек шо ка́же? / Т:о саме́ / ка́же / шо нас цис'а́ ба́ба хо́ч'і заму́ч'іти / таї фе́ртик / Ви́дите / ік'і ўни у вас рузу́мн'і / зна́йут / ч'іго́ хо́ч'ут / то ўже ма́йіте ни сварúтисе з нúми / бур'ін'ц'і́ наї крúшку зач'іка́йут / а ви припоч'е́н'те / бо нима́ куда́ се д'іва́ти / рас йім поло́жено вака́ц'ійі / то да́їте / ни скуп'і́ц:е на таке́.*

ОТАКО́ (ОТАКОВО́, ОТАКВО́) – *незм*., ось так: *Йеґ зач'іна́ти писа́ти пúсанку*? / *Беремо́ йіце́ ї отако́ риўне́н'ко кладемо́ пе́ршу л'і́н'ійу / ни б'і́йсе / рука́ ни ме дриж'і́ти*; *Отако́ робú / Мару́с'ко / берú но́жик і фаїне́н'ко поч'е́с'т' лисич'кú / а ўже тогдú меш мúти / два ра́зи споло́ч'іш / а йік унú фа́їно стр'е́хнут / о: / отогдú зач'не́ш кришúти / де́хто перет'*

тим / ік кришúти / кидáйі йіх ў окрúп / водá бóйі / тудá се кидáйі на пáру м'інýт / тикú мóже бýти м'інýта дв'і / алé йа цисé рóбйу / ік ік'íс úн'ч'і грибú / а лисич'кú і праўдúв'і / ік йе / то зрáзу смáжу / рóбйу отакó / ік йа росказáла; Отакó бувáйі / шо ĭ пйéниĭ с'п'івáйі / так / Вáс'ку / ци н'і? / А ви ч'о мене́ се питáйіте? / йа шó / з нúми кумпáн'ійу дéржу? / ў мéне úн'ч'і дорóги / Та йа до тóго / шо нимá дивотú з Лес'á / вин так зробúў / йек йігó натýра хот'íла / таĭ шо казáти? / кóждиĭ т'éгне на сéбе / шобú йімý тепл'íш:е бýло; Брúшки оц':í мáйут отаковó л'ігáти / ў одéн бик / а ни так / ік контрофáлди; Йа ни знáйу / йек цисé тýтки скосúти / трáви ў кол'íно / алé ч'éрес корч'í / нимá йек с косóў се розигнáти / Отаквó / Йýц'ку / повóлен'ки / йа ни каў пит корч'áми / алé хот' вид гúршого збер'íт / йа отýтки зач'éла бýла / алé з мéне погáниĭ косáр' / а ви прокóсите / таĭ бýде ĭкиĭс р'ет.

ОТАКÓЄ Й ОТАКÉ (ОТАКÉ Й (І) ОТАКÓЄ) – висновкова формула викор. у ситуаціях, коли мовець завершив розповідь про щось; те саме, що й ВÉЙСИ ВУС: *Отакé ĭ отакóйе / наговорúласе / таĭ на сегóн:е дóста / ід'íм шош робúти / А ви ш'і за л'íтуван'і ў полонин'í ни росказáли / Лиш'íм крúшку на зáўтра / наĭ у голов'í трóхи се ўстóйі / се провúдн'ійі / таĭ потóму роскáў / гаĭ ход'íм*.

ОТÁМЕЧЬКИ (ОТÁМКИ) – *незм*., те саме, що й ОТАМÓ: *Отáмеч'ки с'íно скúнемо / острuвá ўже забúта; Отáмеч'ки ми сфудуґрафувáлисе / пóвид Іванóч'ка / на паркáн кúнули лúжник / питсýнули кóўбок / с'íли на нéго / таĭ вúĭшла отакá знúмка / Фáĭна / і дóбре / шо йістé спéл:исе на лúжник / а ни на гóлиĭ паркáн / мáма / вúжу / ў рукавúўц'і / ў зáпас'ц'і / кúл'ко їйі тýтки рóкиў? / се питáйу / бо дýже мóлодо вигл'ідáйі / тикú так / іґ д'íўка*; *Отáмеч'ки наĭшлá цис'í грибú / кóло Ф'íлипових / пит тоў лúпоў / шо грим буў удéриў / п'ітнáц:ит' грибóч'киў / одéн ў одéн / рас у жит'ý натрáфила на такé м'íсце / мóже / тогó / шо грим тудá биў / і зробúласе такá грибнúц'а / бо ч'ýйіте / ік смих уздр'íла тúл'ко грибúў / то мене́ гаш страхú зибрáли / Ус'éке гóн:о бýти / каўт / іґ грим бйе / то дéрево ўже úнче стайé / і м'íсце тотó úнчу сúлу мáйі / тогó ĭ такé гóн:о бýти*.

ОТАМÓ (ОТАМВÓ, ОТАМОВÓ) – *незм*., ось там: *Отамó лáвиц'а бýла / стойéў стúў / зап'íч'ок дóбре памн'ітáйу / і ш'і такé / зáм'іс' пидлóги / земн'á*; *Отамó / кóло тáч'ки / подивúсе / там рускáл' мáйі бýти / а йік н'і / то тáмки / де ґрáл'і / кóло ґралúĭ д'éд'а мих поклáсти; Норá отамовó / угор'í за Николайéм / тáмеч'ки се зробúла кирнúчка / ч'ýркало нúш:е поклáли / а там здáўна кирнúч'ка / і водá нáв'іт' узим'í ни замерзáйі / кúл'ко ходúла с корóвоў / то ўрас пúла тóйі водú / вúдиш де? / пид отóў прóстоў*

ч’ерéшнеў / озми́ зо пйет' крóкиў удоли́ну / отáм унá йе / ти ў Цáрин'і ни жийéш / тогó ни знáйіш / хот' йіс пáру рас гентáм зо мноў бýла / алé шо / рокú / таї йіз забýла.

ОТЕПÉР (ОТЕПÉРКИ, ОТЕПÉРЕЧЬКИ, ОТЕПÉРЕНЬКИ) – *незм.*, тепер: *О: / отепéр / дрýге д'і́ло / ви́жу / шо ти ǐ бл'ýску перебрáла / дóбре / дóбре йіз зроби́ла / бо ми ни дгóр'і ǐдемó / а мижú л'ýде; К’і́сто фáїно пидийшлó / лиш н'іўрóку / отепéрки зач’инáї м’ісúти / і дóти м’ісú / дóки ўно ни зач’нé витставáти вид рук / ни ме ли́пнути / отогдú ўно дóбре ви́м’ісене; Йа гаш отепéрки мóжу ўз'éтисе за шит'é / бóрше ни моглá / н'іǐек ни виходи́ло; Отепéреч’ки / ік йа витслабувáла / видлéж’іла м’і́с'іц' у шпиталú / гаш отепéр унá прийшлá менé видизнáти / ну а де йіс рáн'ч’е бýла? / Ни гн'і́ваїтесе / Мар'і́ / бо ўна прáўду кáже / ўна ни знáла / і йа ǐйі в’і́р'у / дé Цáрина / а дé Пидгорá? / йа ниделéко вид вас жийý / і то гаш дес у дв’і нед'і́ли ўзнáла / шо ви слаб’і́ / гаш отогдú / а ǐйі хтó мих сказáти? / то стýд'ін' / позападáли с'н'ігú / таї ус'і́ по хатáх сид'ýт / каў / абéсте ни гн'і́ валисе на н'у / бо то нимá за шо*; *Отепéрен'ки водá дóбра / мош дити́ну купáти / йа ли́ктем прóбуйу / ци ни загор'éч’а / і йік м’ін'і́ дóбре / то ǐ дити́н'і так бýде.*

ОТÉЧЧІНА, -и – *заст.*, батьківський дім; майнова спадщина після смерті батька: *А ти ч’ó бес тотó попускáла дрýгому? / то / прéц'і / отéч’:іна / такé ни продайýт / тоб’і́ шо / грóшиǐ ґваўт? / тажé тоб’і́ се ни росхóди ў грóшех / а рас так / то ни квáпсе / а мóже / твоǐі́ д'і́ти колúс схóч’ут судá прийтú / ік ни жи́ти / то на вакáц'ійі / подиви́тисе на ц:у хáту / об’і́їс'т'і / побýти на бéрез'і / дихнýти цим вóздухом.*

ОТЄ́МИТИСЕ – отямитися; прийти до тями: *От'éмиўсе / йіґ дош’ пишóў / гаш отогдú / і ни мих нагадáти / шо зо мнóў се стáло / памн'ітáў / шо пишóў с корóвами / маў увéч’ір іти́ диви́тисе к’і́но ў клýб’і / Вес'іл'é ў Мали́ниўц'і се називáло / уздр'і́ў буў вýǐкового кон'á ǐ хот'і́ў попрóбувати / йек на ним йі́хати / ну а шо бýло дáл'ше / ни знáйу / корóви без мéне прийшлú тхáт'і / а йа гаш тогдú / іґ дош’ пишóў.*

ОТЄ́МНЮВАТИСЕ (ОТЄ́М’ЮВАТИСЕ) – приходити до тями; іноді в *перен. зн.*: *Ік такé ўздр'і́ти ў телев’і́зор'і і ти́л'ко ўс'éкого ўч’ýти / то / в’ідéў / так мойé сéрце ч’ýйі / дóўго мéц:е от'éмн'уватисе / вит цéго витходи́ти / бо л'ýде хóхайут одн'і́ на óдних / а то такá ґрúпа / шо лиш пáру рас кл'і́пнути / абéс тóго набрáўсе / нáв’іт' ни м’інýти / ни пиў м’інýти / а каў вам / пáру рас / шобú хтос на тéбе хóхнуў / і ти ўже готóвиǐ / наǐбúрше ўно лóвиц:е стáрших л'удúǐ / ік’і́ мáйут задáўлен'і слáбости / так’і́ л'ýде / сарáк’і / ўни ни гóн':і ўже с тóго вúǐти / тогó стар'і́ мáйут*

до́ма сид'і́ти / ї н'іц н'іґде́ се ни пока́зувати / а йиґ дес се показа́ў / то бли́ско ко́ло ко́гос ни стойе́ти і ма́ло шо говори́ти / сказа́ти Сла́ваїсу / і до́ста / і ш':е л'у́дем ни вита́тисе так / ік уни́ звич'н'і / подава́ти ру́ку / ц:е ўже н'і / і за кур'і́нку нага́дували / шо ц:е гра́йі на ру́ку ґри́п'і / ну і шо ш':е? / ми́ти ру́ки / за оц:е́ наїби́рше смих ч'у́ла / йо:ї / то ти́л'ко ўсе́го / шо м'ін'і́ вит то́го гаш голова́ се розбол'і́ла / зач'е́ла лупа́ти.

ОТИ́ЛЬКИЙ – ось такий (великий): *Оти́л'ка дити́на наї росте́ / оти́л'ка / гаш отака́ / йік та́тко / Д'іковáт' / абе́сте здоро́в'і бу́ли / То / Мар'і́ч'ко / ўже ки́л'ко йіму́? / ро́ч'ок / ви́жу / шо йе / Рик і три м'і́с'іц'і / Лиш н'іўро́ку / наї здоро́ў бу́де.*

ОТИ́ЛЬКО – *незм.*, ось стільки: *Ану́ко диви́се / оти́л'ко до́ста бу́де ци ш':е? / ту́тки нипо́ўниї л'і́тер / а йік хоч' би́рше / то ге́н:е йе двол'ітро́виї сло́йік / котре́ бере́ш? / йа бих ра́дила оце́с / би́ршиї сло́йік / м'іт ш'і н'іко́ли ни пошко́диў / наї д'і́ти йід'у́т / уни́ л'у́бйут масти́ти на хл'іп / а ш'і до то́го го́рш'і молока́ / таї дити́на попойі́ла; Йа ни зна́йу / ки́л'ко та́мки бу́ло писано́к / дес оти́л'ко / йік оц:е́ / ік маї кла́н'а / а мо́же / тики́ ї кла́н'а / а ў це́му коше́лику ки́л'ко йе? / кла́н'а? / ну то дес ти́л'ко і Мар'і́ка списа́ла; Ну то ки́л'ко пи́де ч'ісу́ / шоби́ поб'і́ч'і на бе́рех і се верну́ти? / па́ру м'іну́т / того́ каў / уни́ заб'і́гли лиш на ч'іси́нку / уз'е́ли молоко́ ї пишли́ тха́т'і / так шо ік мали́ї верну́ўсе з бе́рега / йіх ужє́ ни бу́ло / вин поб'і́х буў се подиви́ти / ци ни пидбу́ла вода́ / уни́ ікра́с бу́ли надийшли́ / а ік се верну́ў / йіх ужє́ ни бу́ло / каў / то бо́рзо ўс'о / на́в'іт' н'іч'о́ ни говори́ли / а ти ч'о так се допи́туйіш? / тоб'і́ шо се росхо́ди ў то́му*?; *Дес оти́л'ко до́ста бу́де оли́ви ци ш':е доли́ти?; Оти́л'ко браку́йі / на па́лец / тогди́ буў би л'і́тер.*

ОТИ́ЦЬКИЙ – ось такий (зовсім малий, маленький): *Тот кава́л'ч'ік оти́ц'киї буў / і ш'і до то́го л'у́н'ч'іна / до́ста стара́ лу́н'ч'іна.*

ОТИ́ЦЬКО – *незм.*, ось стільки; дуже мало: *Оти́ц'ко йа ви́пиў ру́му / кри́шку / мо́ї / а́ле до́бриї / шо до́бриї / то до́бриї / гаш у гру́дех спе́л:о / вин ни риўна́йіц:е до гор'іво́к / куда́:? / рум то йе рум.*

О́ТІҐБИ – ніби, нібито: *Таї сн'у / шо йа дес ко́ло води́ / вода́ ч'е́ста / але́ така́ вели́ка / страшно́ вели́ка / гаш до Дроци́шиного ч'у́ркал'ц'а дохо́ди / а йа ї́ду бе́регом з на́шим Іванко́м / вин ш'і мали́ї / ідемо́ о́т'ік ко́ло ха́ти Фед'о́вовйі / от'і́ґби дес туда́ / коло́ вў́їни / але́ ч'у́йу / шо мене́ корти́т на т:у во́ду ш':е рас се подиви́ти / і стра́шно / і корти́т / таї на це́му смих се скорн'е́ло / аґ'і́ / шо́ / вере́ / цес сон знач'е́йі?; От'і́ґби ў цес бик вид:айе́ / ђж'і́ґне / і попуска́йі / н'іц ни боли́т / а пото́му зноў дайе́ц:е зна́ти / мо́же / то ни́рка так нага́дуйі за се́бе*? / *ци того́ / шо ўч'е́ра т'ішке́ пидоїма́ла / але́ мус бу́ло тот'і́ м'і́хи перене́сти / бо дош' се зач'е́ў / о: / зноў уч'у́ла.*

О́ТІ́К – *незм*., ніби; здається: *Андр'і́ї от'і́к по́хот'іў буў іти́ / а пото́му се витказа́ў / а ч'о переду́маў / ни зна́йу; Ану́ / л'у́пко / подиви́се / оце́с бик от'і́к / тро́хи припу́х / н'іч'о́ ни боли́т / але́ ви́жу / шо лице́ у пи́ўрас би́рше се зроби́ло / шо́ ц:е / вере́ / таке́ мене́ наўшло́? / Ни нати́л'ко / але́ припу́хло / у пи́ўрас нима́ / ц:е тоб'і́ се зда́ло / мо́же / да́ло т:о / шо ўч'е́ра йіс з зуба́ми ходи́ла?; От'і́к витпусти́ло д'е́д'у / ви́гр'іўсе / таї ста́ло ле́кше / а то зигну́тисе ни мих*.

ОТОРОПІ́ТИ – остовпіти: *На́рит / шо там бу́ў / отороп'і́ў / бо н'іхто́ цего се ни над'іва́ў / л'у́де соб'і́ ми́рно ви́йшли / ўни ма́ли на ц:е пра́во / а з ни́ми ота́к повел:и́се / і с цего ўс'о зач'е́лосе / Йо / бо на́рит тре: уваж'е́ти / вин те́рпи / до́ки те́рпи / а пото́му терпйе́ч'ка йіму́ рве́ц:е / таї тогди́ стайе́ц:е т:о / шо стайе́ц:е*.

ОТО́Т (ОТТО́Т; ОТО́Й, ОТТО́Й; ОТОЙВО́) – той (он той): *Котри́ї бу́ў / ото́т? / гаї / кажи́ / йа пи́ду до йіго́ ро́дич'іў таї се запита́йу / йек уни́ свойу́ дити́ну ўч'е́йут / бо йік ц:е тру́н:о йім роби́ти / то йа о́змусе сам / наї лиш позво́л'ут / але́ шоби́ тогди́ на ме́не се ни гн'і́вали / ота́к бу́ду каза́ти / лиш ота́к / ни б'і́йсе / йа на то́го ба́хура ру́ку ни пидо́їму / абе́с се ни бойе́ла; Та ни цес / а от:о́ї пага́р' / шо ў креде́н'ц'і / цес нич'е́стиї / ікиї́с фус у не́му / ни зна́йу / вит ч'о́го т:о; Отоїво́ в'іно́ч'ок йа бих Ода́роц':і купи́ла / ту́тки ма́їже ўс'і мут пасува́ти ста́ршим / тим / шо ўже ў шко́лу хо́д'і / а йі́і ото́ї ружевиї з мале́н'ких ч'іч'іч'о́к / кажи́ / наї нам йіго́ пока́жут*.

ОТОТА́ (ОТТОТА́; ОТТА́, ТТА, ТОТА́): *Отота́ кра́їна ци оцис'а́ / котра́ на́ш'а йігни́ц'а?; От:а́ мате́р'ійа м'ін'і́ л'і́пше се ўдайе́ / та́мки ч'іч'ки́ дримне́н'к'і / а ту́тки / залаба́т'і / ни зна́йу / кому́ таке́ ме пасува́ти / ф'іл'іто́в'і ї лаба́т'і / йа бих у тако́му ни пишла́ /аби́ м'ін'і́ ни знати́ шо дава́ли / на́в'іт' іт би допла́т'ували / то н'і / Ну х'іба́ без диви́ласе / ки́л'ко дайу́т / йо? / Та і ни зна́йу / ци йо / бо йа себе́ тро́хи уваж'е́йу; От:а́ жи́нка / шо ў це́р'кв'і пе́ред' на́ми стойе́ла / ў кора́л'ах / то Ми́трикова ма́ма / ти зна́ла ц:е? / ну то меш зна́ти / мо́же / то твойа́ свекру́ха стойе́ла / а ти ни зна́йіш / Йо / бих бу́ла пидийшла́ / ік виходи́ли с це́р'кви / ї сказа́ла / хто йа / і шо хо́ч'у з неў се познако́мити / от:о́ би бу́ло ве́село / от:о́ бих жи́нку розвеселила*.

ОТОТІ́ (ОТТІ́, ТТІ) – ті: *Мої / отот'і́ гребл'і́ бери́ / цис'і́ ни к'іва́ї / бо ў них зуби́ї нима́ / шти́ри ўломне́н'і; Наї би отот'і́ пе́рш'і ста́ли до робо́ти / шо наїби́рше галасу́йут / уч'е́йут нас / йек ми ма́йімо жи́ти*.

ОТОТО́ (ОТТО́, ТТО) – оте: *Покажи́ отото́ / шо ў рука́х / ви́тки ти т:о ўз'е́ў?*; *От:о́ / шо полет'і́ло / зна́йіш / йек се назива́йі? / то лили́к; Отото́ го́рш'і / шо з б'і́лим ву́шком / ви́диш? / ў не́му йе с'в'іч':е́на вода́.*

О́ТПУСК (О́ТПУСТ, ХРАМ), -у – велике храмове свято: *На о́тпуск ми ў Ко́сиў ході́ли / бога́то кс'ондзи́ў пра́вило / Мар'і́ / і каў вам / на тако́му варту́йі хот' рас у жит'ў побу́ти.*

ОТРО́БА (УТРО́БА), -и – нутрощі: *Ми́тро каза́ў / шо ў Гребені́ ви́д'іў л'існу́ / то спере́ду ўна ду́же фа́йна / мале́н'ка / допри́кладно зі́брана / ни́шка дитин'е́ч'а / а з:а́ду отро́бу ўсу ви́тко / ік іде / то ўс'о тото́ пога́не т'е́гнец:е за неў / вин кра́йім о́ка уздр'і́ў.*

О́ТРУБИ, -ив – *тільки мн.*, 1) висівки: *Бери́ о́труби / наї бу́де / сви́н'ам меш дава́ти*; 2) відходи зерна, яке з'їли миші: *Сам'і́ о́труби се лиши́ли / та́мки н'іч'о́ би́рше нима́ / ус'о́ ми́ши струби́ли.*

ОТТО́ (ОТО́) Й (І; ТАЙ) ПО ВСЕ́МУ – ось таке завершення (такий кінець) чогось; викор. як кінцева (чи передкінцева) формула розповіді про щось: *От:о́ і по ўсе́му / би́рше ў тиї ха́т'і н'іхто́ ни жийе́; Ото́ ї по ўсе́му / уна́ ви́йіхала с Т'у́дева ў Ка́луш / а за не́го н'іхто́ би́рше н'іч'о́ ни ч'уў / каза́ли / шо завербува́ўсе / ота́к вели́ка л'уба́ се ск'ін'ч'е́ла; Жи́ли / жи́ли / до́ки ни пирва́лисе йім жи́ли / от:о́ і по ўсе́му; Ў то́му кутику́ ўс'і ви́ўмерали / таї по ўсе́му / шо́ / Йу́ц'ку / хот'і́ти? / нас ус'і́х таке́ ч'іка́йі / лиш у ко́ждого св'ії ч'ес / на́ше ш'і ни прийшло́.*

ОТТО́ ТРІ́ЛО (НА ЧІЮ́С ГО́ЛУ) КОМУ́С РОСТЕ́ – про дитину, дівчинку-підлітка, гостру на язик (на слово): *От:о́ / Мар'і́ / тр'і́ло кому́с росте́ / бигме́ / меш ма́ти з неў б'і́ду́ / та ни так ти / ік ч'олов'і́к / сара́ку тот па́рубок / шо йійі́ о́зме / А ви ч'о так припов'іда́йіте / іґ би ни знати́ / шо се ста́ло? / ви шо / ни ви́дите / шо то ш'і дити́на? / а ви ўже за ч'олов'і́ка зач'е́ли / Йа / Мар'і́ / зна́йу / шо каў / ти ни ви́диш / йек уна́ фо́скайі / йік шош ни по йійі? / ік Митри́шина коро́ва / а йіґ би могла́ / то ш'і би ї ри́т'оў уде́рила / це хере́ктор' таки́ї / цис'а́ ни ме кому́с у рот зазера́ти / це нас'і́н'і таке́ / а їке нас'і́н'і / таке́ ї з не́го вироста́йі; Заду́же писку́йі / того́ ба́ба за н'у ка́же / шо то тр'і́ло кому́с росте́ / д'і́ўч'іна ма́ла би бу́ти ла́гидноў / ува́жливоў у бе́с'ід'і / ни пере́ч'іти ста́ршим / а ц':а ўс'о ка́же / шо йійі на рот нал'іза́йі / і ни ди́виц:е / хто пе́ред' неў / ад'і́ позаўч'е́ра Нико́л'ч'іха приходи́ла / йійі тре: бу́ло кошел'а́ вели́кого / з двома́ ву́хами / ну то ўна прийшла́ / зач'е́ла з Га́неў іку́с бе́с'іду / йа ни ч'у́ла / ш'ч'о́го ўно зайшло́ / Нико́л'ч'іха шош сказа́ла / а ц':а йійі ў о́ч'і / ви / ву́йно / ка́же / н'іц на це́му се ни розум'і́йіте / а йік ни зна́йіте / то л'і́пше ц'і́хо сид'і́т / і ш':е шош таке́ сказа́ла / шо т:а бес кошел'а́ тха́т'і се верну́ла / то йе́к це так?*

/ тре́а малу́ ўч’е́ти / бо то ўстит / Ну а ти з д'і́ўч’іноў ни говори́ла? / без бу́ла шош сказа́ла / Де: н'і? / ўстида́ла йі́и / а ўна ка́же / шо сказа́ла пра́ўду / і шо́ ти зро́биш? / ка́же / пра́ўду ни гр'іх каза́ти / гр'іх вислухо́вувати пусте́ ї н'іч’о́ с то́го ни роби́ти / ота́к закрути́ла / таї бе́с'іду на це́му с'к’ін'ч’е́ла / а́ле нич’о́ / ўна ш’і ни дийшла́ розва́жливости / тако́йі / ік се нале́жи / ди́їде / і ўс'о се напра́ви / а зна́йіш / йа сама́ до се́бе пото́му се с'м’ійе́ла / бо м’ін'і́ сам’і́ї де́коли хо́ч’іц:е витпов’і́сти Нико́л'ч’іс'і ти́ми сами́ми слова́ми / шо мала́ сказа́ла / сама́ смих у со́б’і пот'е́мила отаке́ / таї шо з дити́ни хот'і́ти? / сказа́ла то сказа́ла / наї уже́ їде / куда́ їде.

ОТУДА́ (ОТТУДА́; ТУДА́; ТУДА́ВО) – *незм*., ось туди, туди: *Кушу́т отуда́ склада́ї / зро́бимо с'і́ч’ку*; *Отуда́ го́рами ш’і с'н'ігі́ / зима́ зноў упа́ла*; *Л'у́пко Мар'і́ч’ко / ану́ко с'іда́їте / а бисашкі́ отуда́ клад'і́т / йіх н'іхто́ ни кине́ / бо д'і́ти пишлі́ дго́р'і / а бі́рше нима́ кому́ ни́ми інтересува́тисе / Ну та то ї дл'а них та́мки шош йе / ану́ див’і́ц:е / оц’:і́ ко́ники / Йіле́нко / дасте́ йім / ік се ве́рнут / ска́жете / шо ву́їна ў Ко́сов’і купи́ла / а Ште́фц’і ш’і оц’:і́ ц'ітки́ се нале́жи да́ти / ўни так’і́ / шо йіх мош йі́сти / то та́к’ік печ’е́н'і / даўно́ смих тако́го ни ви́д'іла / а йа іґ бу́ла мало́ў / то не́н'а мін'і́ таке́ з м’і́ста приноси́ла / йа ден' два ў таки́х ц'ітка́х ходи́ла / а пото́му по одні́ї ц'е́ц':і з':іда́ла / а сего́н:е уздр'і́ла / таї купи́ла / И:ї / нашо́ йісте́ тра́тили гро́ш’і? / д'ікова́т' вам фа́їно / але́ нашо́? / та ў них до́ста ўс'е́кого йе / Йа зна́йу / шо йе / але́ тако́го нима́ / бо каў вам / йа ўже ду́же даўно́ таке́ ви́д'іла / а то д'і́ти / мут зна́ти / їке гента́м у Ко́сов’і продава́ли / Ну та ш’:е рас фа́їно вам д'ікова́т' / або́сте здоро́в’і бу́ли / ї абі́ вам пани́ло у ўсе́му / шо́ лиш соб’і́ наду́майіте роби́ти; Ви́д'іў / шо вин дес от:уда́ с коро́вами пишо́ў / на Мо́ч’ір'і ни пас / а пишо́ў та́к’ік би ў Калату́ру / бо куда́ и́нде? / на Горба́х па́ш’а ви́гор'іла / то вин маї да́л'і йіх погна́ў / а йа / М’і́с'ку / де́ржусе це́го м’і́с'ц'а / бо ўгуру́ їти м’ін'і́ уже́ зат'е́шко / рокі́ ни пуска́йут / таї шо ти зро́биш; Хма́ри дес отуда́ поне́сло / на Букови́ну / ч’уў / шо грим’і́ло / але́ ту́тен'ки ї кра́пл'і ни ўпа́ло / ви́тко / ўс'о туда́ покуч’ува́ло / Ну та дош’:у́ би се зда́ло / Та де́: н'і / ґваўт дош’:у́ / а то / ви́дите / нас уже́ дру́гиї ти́жден' мина́йі / де́: ни тре́ба? / тре́ба*; *Куда́ се ди́виш? / то ни ў то́му к’іру́нку / от:уда́ се диви́ / де от:а́ смере́ка / шо наїблі́ш:е до скали́ / ви́диш? / ота́м ди́ка коза́ с кизл'е́м; М’і́с'ку / бут' таки́ї до́бриї / посу́н' оц':і́ бisа́ги маї да́л'і / отуда́ / бо при́їде ву́їна ї ни ме ма́ти / де с'і́сти / ўна з м’іну́ти на м’іну́ту бу́де; А йа ви́тки зна́йу? / йа йіх ни соко́т'у / дес отуда́ ўни пишлі́ / по́при Йури́н'ч’іну ха́ту; Ус'о́ / шо жмака́ти / от:уда́ скида́їте / ї ото́т вели́киї рушни́к / Мару́с'ко / озми́ ї тако́ш кин' / шобі́ ни забу́ти.*

ОТУ́Т (ОТУ́ТКИ) – *незм.*, ось тут: *Оту́тки би се зда́ло ўпор'іткува́ти / але́ сего́н:е н'іч'о́ таке́ ни ро́бйу / сего́н:е Нико́лин'і о́пс'іўки / йе хре́стик / то ч'о́ роби́ти / ік йа ма́йу ў Го́спода Бо́га ти́л'ко и́нчих дн'іў дл'а робо́ти?; Оту́т / Мару́с'ко / замети́ / бо йа ни го́н:а се хил'е́ти / м'ін'і́ та́к'іґ би за́ворот у голов'і́ се роби́ла / того́ му́с'у ц:у го́лу ри́ўно держ'е́ти / уваж'е́ти / шоби́ ни кину́ти неў.*

ОТУ́ТЕЧЬКИ (ОТУ́ТЕНЬКИ) – *незм.*, те саме, що й ОТУТО́ *Абе́с оту́теч'ки нич'о́ ни сади́ла / вогир'ки́ покла́демо / йім ту́тки до́бре бу́де / се ўдаст; Л'у́пко Паз'у́н'ко / ану́ оту́тен'ки с'іда́йте / клад'і́т свойі́ бисашки́ на ла́вицу / м'і́с'ц'а до́ста / таї соб'і́ кри́шку поговори́мо / бо ўже даўно́ се ни ви́д'іли / гаї роска́зуйте / йе́к там ва́ш'і се ч'у́йут? / зна́йу / шо нев'і́стка ўроди́ла вам уну́ч'ку / йе́к уна́ се ма́йі? / Та н'іч'о́ / д'ікова́т' / д'і́ти йі́і ни зба́вили / іка́ бу́ла / така́ ї се лиши́ла / молоко́ ви́сохло / того́ груд'ми́ ни гуду́йі / а так / д'е́кувати Бо́гу / пома́ло / ви́кутала тр'ох ста́рших / то ї ч'ітве́рте ви́кутайі / йа помога́йу / йі́і нима́ на шо нар'іка́ти / а йек ви? / ци ду́ж'і? / Йа та́к'ік пого́да / з іко́го бо́ку в'і́тер зав'і́йі / так і се ч'у́йу / а сам'і́ зна́йіте / іки́ї у март'і́ в'ітер.*

ОТУТО́ (ОТУТВО́) – *незм.*, ось тут: *Отуто́ ў ба́би буў гори́дец / а маї да́л'і / вино́ росло́; Отуто́ мене́ шош поко́л'уйі / пид ребро́м / і вид:айе́ з:а́ду / пид лопа́ткоў / аг'і́ / та позаўч'е́ра це́го ни бу́ло / ўч'е́ра се зач'е́ло / зра́нку бу́ло се ўспокойі́ло / прити́хло / а тепе́р зноў; Отутво́ посмотри́ / ч'у́йіш / іка́с ґу́л'а / така́ / ік бип / і то до́бре ч'у́ти / Му́сите / мамо́ / пити́ се пров'і́рити / до́хтор' зба́дайі / бо м'ін'і́ цис'а́ ґу́л'ка се ни ўдайе́ / таї ш'і ў таки́м м'і́сци / мо́же / то ї н'іч'о́ / а мо́же / прийдец:е тро́хи се пидл'іч'е́ти / йа пи́ду з ва́ми; Отутво́ се подиви́ / оту́т ад'і́ ік'і йа ру́ж'і посади́ла / і йек уни́ сего́року зацви́ли / тоги́т так ни бу́ло / А ў ме́не дримнич'і́йа / ч'ос се ви́родили / А ти с ки́мос се д'іли́ла? / мо́же / ў ік'і́с так'і́ ру́ки да́ла / бо ч'о би ма́ли се виро́д'увати? / Та н'іби́ н'і / х'іба́ лиш т:о / шо Ан:и́ци два ко́рч'іки ўд'іли́ла / лиш два / А то би́рше ї ни тре: / он:о́го до́ста.*

ОФІ́РА, -и **–** *заст.*, пожертва: *Йа на це́р'кву ура́с дайу́ / це мойа́ оф'і́ра / ки́л'ко коли́ вихо́ди / але́ за ц:е ни забува́йу.*

ОФІ́РУВА́ТИ – *заст.*, складати пожертву; жертвувати: *Іґ будува́ли це́р'кву / то оде́н ч'олов'і́к ду́же бога́то оф'ірува́ў на н'у / наїби́рше / того́ ми ўс'і се моли́ли за йіго́ здоро́ўйі / але́ дру́г'і тако́ш се ни скупи́ли / ш':е́ре дава́ли / бо ко́ждиї ч'уў / шо йік цисе́ ни зро́би / то йіму́ ўсе жит'е́ на души́ бу́де т'е́шко / ўна ни застанови́ц:е ў спо́койі.*

ОХА́БА, -и – зовні негарна людина: *То оха́ба / ни хо́ч’у тако́го кава́л'іра / мо́же / вин і до́брий душе́ў / а́ле ǐкиǐс таки́й зі́гнутий / рука́ми заду́же розма́хуйі / в’і́ч’но стр'апа́тий / н'ійе́киǐ / нашо́ м’ін'і́ тако́го?*

ОХІ́ЧЬНИЙ (ОХИ́ЧЬНИЙ, ОХИ́ТНИЙ) – охочий: *Ік ч’олов’і́к ох’і́ч’ний куда́с пити́ / але́ беж жи́нки / то йе гет зле / бо ік так іде́ / то ни зна́ти / ч’ем вин соб’і́ та́мки во́л'у ўво́л'уйі / шо йіму́ л'і́пше без не́йі бу́ти*; *М’і́с'о охи́тний до це́го / л'у́би с'п’іва́ти / гра́ти / ма́йі ци́мбал / трамбо́н / хо́ди по вес'і́л'ах*; *І шо́ бе́сте сказа́ли? / Васили́с'і ўже ки́л'ко ро́киў / а ўна така́ охи́ч’на до да́н'ц'іў / іґ бу́ла з:а́молоду / сама́ м’ін'і́ каза́ла / ка́же / ік ч’у́йу му́зику / то но́ги сам’і́ зач’іна́йут др'ібот'і́ти / Ну та ўпере́т йі́йі́ н'іхто́ би буў ни перегул'а́ў / тики́ н'іхто́.*

ОХІ́ЧЬНО (ОХИ́ЧЬНО) – *присл.*, охоче: *Е: / та ўни соб’і́ до́бр'і / Сла́ўко ох’і́ч’но туда́ пи́де / ч’о́ би вин ни пишо́ў / ік Ва́с'кова ма́ма / то йіго́ ма́тка / ўна йіго́ до хресту́ держ’е́ла / ти ни зна́ла?; Ни скаў / шо ду́же охи́ч’но / але́ хлопч’і́ш’і ўстаў таǐ зробú́ў м’ін'і́ м’і́сце / ни зна́йу / ч’ії вин / але́ ни сид'і́ў / ни ч’іни́ўсе / шо ни ви́ди мене́ / ік дру́ґ’і / а цес ка́же / с'іда́йте / ву́йно / би́рше н'іхто́ н'іко́му се ни ўступи́е́ў / лиш вин оде́н / А йа йіго́ зна́йў / вин з Ни́жного кин'ц'а́ / з мо́йім ону́ком до шко́ли ходи́ў / потр'і́бний хло́пец / йа з:а́ду стойе́ла таǐ ви́д'іла / шо йіс с'і́ла.*

ОЦЕ́С (ОЦЕ́Й, ОЦЕ́ЙВО, ЦЕС) – цей: *Оце́с хл'іп л'і́пший вит то́го / тот ж’іўкува́тий*; *Ки́ну в по́ўницу оце́с ли́жник ǐ вели́ку б’і́лу фу́стку з ру́ж’ами / ў оди́н бик ми́тер' і пиў ма́йі; За оцеǐво́ краǐ бери́ ǐ фа́йно держи́ / а йа бу́ду сука́ти / але́ мо́цно держи́.*

ОЦИСІ́ (ЦИСІ́, ЦЦІ; ОЦЦІ́) – ці: *Оцис'і́ йігн'е́та сего́року / в’ід'і́ / ни пи́дут у полонину́; Оц':і ру́ки ти́л'ко переробили / шо на воло́вий шки́р'і би ни списа́ў*; *Оцис'і́ сус'і́ди / ни йе до́бр'і / але́ куда́ вид них д'і́нусе? / наǐ йім Бох заплати́т за ўс'о / лиш ота́к каў.*

ОЦИСЯ́ (ЦИСЯ́, ЦЦЯ; ОЦЦЯ́) – ця: *Оцис'а́ малорожéнцка жи́нка помогла́ биса́ги не́сти / А ви ч’о ти́л'ко ўсе́го понабера́ли? / Бо о́ч’і завид'у́шч’і; Оц':а́ фу́стка вам ни пасу́йі / стари́т; Оц':а́ ме трима́ти ў рука́х ч’олов’і́ка / оǐ шо ме / ти лиш подиви́се / ік’і́ ў не́йі и́скри ў оч’е́х бли́скайут / ви́тко / шош се ни ўда́ло / шо ву́йна сказа́ла.*

О́ЧІ ДІВО́ЧІ – вид квітів: *Ў Йіле́ни ў гори́ц:и росту́т ч’іч’ки́ / се назива́йут / о́ч’і д'іво́ч’і / Ну а то йе ш’і о́ч’і парубо́ч’і / тоǐ сами́й сорт / бо ўс'о одна́ке / лиш он':і́ те́мн'і / ч’орнобри́в’і / а дру́ґ’і си́н'і / то за ц':і темн'і́ш’:і каўт / шо то парубо́ч’і.*

О́ЧІ ЗАВИДЮ́ЩІ, А РУ́КИ ЗАГРЕБУ́ЩІ – *згруб.*, *знев.*, про жадібну, заздрісну людину; може викор. і в контекстах зі *знач. іронії*: *Ка́же / шо іґ*

би моглá / то пиў Т'ýдева би скупи́ла / Таї шо би ўна с тим роби́ла? / áле такé / óч'і завид'ýшч'і / а рýки загребýшч'і / ўс'о хот'é заграбáстати; Ад'і́ кúл'ко купи́ла смих платиниї / ўз'éла дв'і / а потóму ш':е дв'і / а потóму дúўйусе / шо ї зелéну йéсну бих хот'і́ла / мáма дóбре кáже / óч'і завид'ýшч'і / а рýки загребýшч'і / то тикú прáўда / допáласе до фустóк / таї ни гóн:а бýла видиїтú / И:ї / дóбре йіз зроби́ла / ўни простéн'к'і / ни пáр'ут / і меш мáти до кóждоїі спин:úц'і.

ÓЧІ, ЇК (ІК) СЛИ́ВИ (ЧЄРЕШНÍ) – карі, гарні: *У Слаўкá óч'і ни си́в'і / а так'і́ / йік ч'óрн'і черешн'і́ / лéд'а ч'олов'і́ч'ки ви́тко / умерáйу за ни́ми / Д'і́ўка ч'éсто здур'і́ла / диви́се / шобú тотó добрóм се с'к'ін'ч'éло / це вин / іґ би хот'і́ў / маў би тоб'і́ казáти / і то до к'ін'ц'á пáрупкови в'і́рити ни мóжно / а ўна кáже / шо ўмерáйу / Та йа лиш тоб'і́ сказáла / бúрше н'ікóму / А комý ш':е трéба / ік ус'ó на ч'ол'і́ напи́сано*? / *та ти / бигмé / гóлу ўтрáтила* / *ч'éсто ўтрáтила*.

ÓЧІ, ЇК (ІК) У КОРÓВИ – *згруб*., великі; витрішкуваті: *Óч'і ў нéйі / йік у бáбинойі корóви / анý придиви́се / лиш кл'і́пайі ни́ми / н'іч'ó ни говóри / лиш кл'і́пайі / А ч'ó ўна мáйі с царинцкúми до бéс'іди ставáти? / ч'о? / ўна шо / тебé знáйі? / а óч'і фáїн'і / так'і́ / йік сли́ви / ў нáшого вýїка за стáїнеў так'і́ ростýт / м'ін'і́ се ўдайýт / а ти хóч'іш / абú бýли малéн'к'і / свин'éч'і / йіґ дзґуроч'кú*? / *ци ч'ó тебé так цисé опхóди*?

ÓЧІ, ЇК (ІК) У ПОРОСЄ́ТИ – *згруб*., дуже малі, негарні: *Борóдаўка на нóс'і / таї óч'і так'і́ / йік у порос'éти / а йіґ данцýйі / то так ногáми матул'кáйі / іґ би с'м'іт'é роскидáў / Ни гут' хлóпц'а / н'ійéкойі борóдаўки нимá / тоб'і́ се приви́д'іло / а óч'і так'і́ / йік нéбо у пи́дос'ін' / а шóби так заданцувáти / гáла пáла ни вúїде / трéа се ўч'éти / брат кáже / шо то ни кóждиї змóже / отáк / а ти се ўсéрдила / шо тебé н'ірáс ни ўз'еў у дáнец / таї задýрно кóтиш на нéго бóч'ку*.

ÓЧІ НИ ВИ́ДЮТ (НИ ВИ́ЖУТ), І (ТАЙ) ДУШЯ́ НИ БОЛИ́Т – краще не бачити те, що приносить страждання: *Шо йе / т:о йе / таї н'іґдé / Дóц'у / вит тóго ни д'і́нес:е / н'іґдé ни ховáйіс:е / бо іґ би мих / то бýло би дóбре / óч'і ни ви́д'ут / і душ'á ни боли́т / а йік кóждиї ден' на такé се диви́ти / то н'іч'ó ни ми́ле / Йілéнко / л'ýпко / то ў кóждиї хáт'і по букáт'і / ад'і́ ідý / йа гéзде вид Дроци́хи / ідý ї соб'і́ дýмайу / та ў л'удúї бувáйі ш'і гúрше / йік у мéне і нимá ч'о на шош нар'ікáти / бо ш'éс'т'і / це тáк'ік би шош мр'і́ґнуло / і нимá / бли́снуло / ї ховáлосе / а жи́ти тре: кóждиї ден' / отáк смих подýмала / таї м'ін'і́ стáло лéкше / тогó ї вам рáд'у / ни бер'і́т ус'ó так до головú / бигмé / дóбре рáд'у / ни бер'і́т / таї вам усереди́н'і попýсти*.

ÓЧІ ПАРУБÓЧІ – вид квітів: *Óч’і парубóч’і / то ч’іч’кú так се називáйут / ад'í́ йек уні́ цвитýт / дúўйусе на них / і соб’í подýмала / шо хтос пéршиї / ік йіх уздр'í́ў / призерáў / призерáў / розгáдуваў / їке імн'é йім би пасувáло / ї нагадáўсе / шо ў котрóгос пáрупка вúд'іў подúбн'і óч’і / ґерентýйу / шо с цéго пишлó / бо нидáўно йа шош говорúла с тим Іванкóм / шо кóло Василúхи жийé / шо у кол'ін:икáх у нас буў / то ў нéго напрáўду так’í óч’і / шо дивúўбисе / і л'убувáўбисе нúми*.

ÓЧІ ПЕРЕВЕРТÁТИ – *згруб*., дуже сердитися, ставати лютим: *Фéд'у / а йéк ми мáли с тобóў дáл'і говорúти / ік ти зач’éў ужé óч’і перевертáти? / ледв’í́с'ки тебé утрúцали / ти н'ікóго ни ч’уў і ни вúд'іў / то йек*?

ÓЧІ ПОВИЛАЗИ́ЛИ (ПОВИЛАЗЄ́ЛИ) В КÓГОС – *лайл*., хтось не бачить чогось: *Тоб’í шо / óч’і повилазúли / шо ти ни вúдиш? / вáтра загáсла / водá нáв’іт' ни бóйіла / а робúтники скóро бýдут у хáт'і / шó м’ін'і с тобóў робúти*? / *та йа просúла тебé / а ти*?

ÓЧІ СВОЇ ЗАБУ́ТИ – бути дуже здивованим, враженим чимось: *Та шо / шó казáти? / йа óч’і забýла свóйі / ік зайшлá з нев’í́сткоў у тот маґазúн / каў тоб’í / тáмеч’ки би ден' ходúў / і ўс'о би ни мих об’іїтú / то такé велúке / ік вúц:и гаш по Ж’іпч’іні́ / áбо ш’і ї дáл'ше / а йіґ бес се змýч’іў / то йе де с'í́сти / мóжно кóло водú припоч’éти / тáмки ч’урúт ч’ýркало / такé / ік пит скалóў / шо кóло вас / а йіґ без зголон':í́ў / то йе шо з':í́сти / лишéн' би грóш’і бýли / ус'éч’іна йе / виткóли жийý / такóго смих ни вúд'іла і за такé ни ч’ýла*.

ÓЧІ СВОЇ́ ЗАГУБИ́ТИ – бути враженим, захопленим, розглядаючи (побачивши) щось: *Памн'ітáйу / іґ гентáм м’ін'áїлик показáў буў ц'ітки́ / то йа óч’і свойí́ загубúла / одн'í́ голубéн'к’і м’ін'í́ потóму гаш се снúли; Такúї хлопч’í́ш’і / шо д'í́ўка óч’і свойí́ загубúла / ік йігó уздр'í́ла / прóтиў нéйі гаш задýже фáїниї / Та ч’о ви так кáжете? / і їйі н'іч’ó ни бракýйі / дóста фáїна / нáв’іт' м’ін'í́ се здайé / шо заветúла йігó*.

ОЧІНÁШ, -ý (-я́) – молитва “Отче наш”; інколи викор. *у порівн*.: *Ік кáжеш Оч’інáш / Дóц'ко / то стайéш на кол'í́н'ц'а / перехрестúласе / отáк складáйіш руч’кú / і тогдú зач’інáйіш / бáпка тоб’í́ пит кол'í́н'ц'а пóдушеч’ку питкладé / дóбре?; О: / кúл'ко ми Оч’інаш’í́ў вúказали / а кúл'ко В’í́руйу / кóждиї ден' / і то тикú помоглó / Паз'ýн'ко / абéсте знáли / мáма ўстáла і пишлá свóйіми ногáми / вúйшла з лéж’і; Йýц'ку / цисý тáблицу мнóжен'а / ти мáйіш знáти / ік Оч’інáш / бо пропáдеш / ік ни меш тотó знáти / вúдиш / йа се запитáў тебé / кúл'ко бýде три по штúри / а ти зач’éў дýмати ї шукáти ў тел'іфóн'і / а то ни д'í́ло / мýсиш цисé вúўч’іти / абéс*

ни вигл'ідáў турш’ікóм / бо ти ни йе дурн'íш:иї вид дрýгих / ти ў мéне рузýмний / то мус цисé виўч’іти.

ОЧІПІ́ТИ – застигнути, завмерти з переляку, з несподіванки: *То йiґ гáхнуло / то ми ўс'í оч’іп’íли ў хáт'і / виб’ігáйімо з Óл'коў / се дíвимо / а пиў дáху пóвид Бранíч’ковиx на земнí / з балóном шош се зрóбимо.*

О́ЧЬКО, -а – вічко картоплі: *Іґ бес налупíла барабýл' / йа бих потéл:а / ї бýли би пл'áцки на веч’éр'у / ми даўнó ц:е ни робíли / йе сметáнка с'в’íж’а / алé ік меш лупíти / то óч’ка ни лиш’éї / ни квáпсе / а йа за тої ч’ес корóв’і дам йíсти / таї бóрзо се вéрну / д'éд'а ш шквар'кáми л'ýби / то йімý мош окрóме усмáжити.*

ОЧЬКО́, -á – кільце плетива, де з’явився брак на тканині чи тканому виробі, – порвалася нитка плетіння: *Гáн'у / анýко дивíсе / оч’кó пишлó на свíдр'і / скидáї / йа їму йигó / бо дáл'і пíде / то так бóрзо їде / ік на капрóнах / ік ни їмеш / то пропáли пан'ч’óхи.*

ОШТИ́ПОК, -пка – 1) пеньок молодого деревця чи іншої рослини, який виступає над землею: *Тут вит кушутý оштúпки лишúлисе / тогó наї малúї ни їде судá / бо йiґ би зашпóртаўсе / то Бóже боронú*; 2) тріска, скалка: *Ад'í / зач’іпúў в’ітрúўкоў за їкúїс оштúпок у дрив’íтни / анýко се подивú / вúтко дýже? / ни пирвáласе?; Та ч’о? / цис'і оштúпки на роспáл дóбре; Сам’í оштúпки лишúлисе / там нимá шо брáти*; 3) *знев*., чоловік занадто низького, на думку мовця, росту: *Ну та то прáўда / іґ дл'а ч’олов’íка / то вин трóхи занúский / ход' би на пйéду буў вúш:иї / тогдú би буў вúгл'ідн'іш:иї / алé ї так нич’ó / за нéго оштúпок / ци їкес дрýге погáне слóво / н'іхтó ни скáже / тикú н'іхтó / бо йе висóк’і / і шó с тóго? / йіх н'іхтó ни уваж’éйі / а цес мáйі ч’ес'т' мижú л'уд'мú / от:áк / ч’ес'т' мáти / то йе дýже велúке / н'і рист / н'і грóш’і цéму ни помóжут.*

П

ПА (ПАПА́) – *незм*., *дит*., помах руки, жест, яким прощаються: *Помахáї бáпц'і / зробú папá / кажú / приход'íт зáўтра / бáпко / ми бýдемо вас ч’ікáти / і мóн'ки принес'íт; Гаї / помахáї папá д'íдикови / бо ад'í йек вин дúвиц:е / ч’ікáйі / абéс помахáў рýч’коў / анý / папá папá / д'íдику.*

ПА́ВА, -и – 1) екзотичний птах з яскравим оперенням: *Йек úнак сказáти? / намал'óвана пáва / а ти проч’ітáї / ўдолúн'і мáйі бýти напúсано / шо ц:е йе / Бабó / іґ би йа ўм’íў ч’ітáти / а йа лиш дéкотр'і буквú се наўч’éў / о знáйу / це ік рот утворéний / і / це кóлик / а звéр'ха крóпка / а тýтки ни вúжу такóго*; 2) пір’їна (найч. з півня), що викор. як прикраса на

чоловічому головному уборі: *Іми́ў кугута́ / шобú соб'і́ на креса́н'у па́ву пр'іч'іпúти / шобú ік данцува́ти / то ўна ме потр'е́сyватисе.*

ПА́ВЗА, -и – *рідко*, пауза; перерва між уроками: *Йу́рч'іку / берú оцисе́ йе́блуч'ко / ад'і́ іке ўно ч'ірвоне́н'ке / і з':іш на па́ўз'і; Йа йіґ гента́м ходúла до шко́ли / то ни бу́ло шо га́ла па́ла ўз'е́ти / абú ма́ти / іґ бу́де па́ўза / але́ не́н'а ўрас се стера́ла / шобú ми ни бу́ли голо́н':і / шобú ни зазера́ли дру́гим у рот / хот' шо нибу́т' / а дава́ла / оц:е́ / ка́же / бе́сте ма́ли на па́ўзу*; *Ус'о́ / йа ро́бйу па́ўзу / а ви? / А ми ш'і крúшку / таї тако́ш зро́бимо*.

ПАВУ́К, -á – *заст*., виріб, виготовлений перед Різдвяними святами із порізаної і нанизаної на нитки соломи, якому надавали різної форми; віддалено він міг нагадувати й павука: *Тепе́р у Т'у́дев'і йілинкú ўбера́йут / а гента́м павукú с соло́ми робúли / приўйе́зували за нúтку / ї вин так мих крутúтисе пит сте́леў ус'і́ с'в'е́та / то фа́їно бу́ло*.

ПАВУРЄ́ТА, -є́т – *тільки мн*., бакенбарди: *Ад'і́ ікиї молод'е́к / ад'і з ікúми павур'е́тами / то ни с Т'у́дева / а дез з Йіворо́ва / ду́же на те́бе дивúўсе / вúтко / йіс се ўда́ла йіму́ / Ага́йо / ўмера́ў за мно́ў.*

ПАВУТИ́НКА, -и – в'язана (з тонких шерстяних ниток) ажурна хустина : *Павутúнка / то така́ фу́стка / шо ї те́пла / і фа́їна / йійі́ мош ч'е́рес пе́рстен' прот'ігну́ти / така́ ўна тоне́н'ка ї дел'іка́тна / А то хто́ би т'ех / кабзува́ў фу́стку? / То так се ка́же / шо ду́же лего́н'ка ї тонка́ / ік павутúн'і*.

ПАГА́РИК (ПАГА́РЧІК), -а – *зменш*. від ПАГА́РЬ: *По пага́рику винá вúпили / таї пишлú / то бúрше ни бу́ло ко́ло ч'о́го сид'і́ти / таї дру́ге / шо ни бу́ло колú / ўни се ква́пили; Ану́ко / бра́ч':іку Васúл'ку / ход'і́т суда́ / пид гор'і́х / припоч'е́н'те крúшку / с'е́т'те / бо ў нога́х пра́ўди нима́ / а ти / До́ц'ко / пидú скажú ба́пц'і / наї шош пидр'іхту́йі / бо йа хо́ч'у оце́го ву́їц'а приймúти / вúпити з ним по пага́рч'іку вин'ц'а́ / ота́к ба́пц'і ска́жеш / гаї б'іжú / таї се запита́ї / ци шош помоч'і́ ни тре́ба / ўна ме ра́да / шо так дба́йіш за н'у*.

ПАГА́РЬ, -я́– склянка: *Йе ч'е́стиї пага́р' а́бо го́рш'і*? / *озмú / ік йе / пага́р' / ци шош úнче / налúї туда́ на два три па́л'ц'і водú ї нака́паї де́с'іт' кро́пел' з оце́йі фл'е́шеч'ки / шо йа де́ржу / бо ч'у́йу / шо м'ін'і́ го́р'іч' у гру́дех питхо́ди / а то нидо́бриї знак*.

ПАДАНИ́ЦЯ (ПА́ДАЛИЦЯ), -і – про плід яблуні чи груші, що сам падає з дерев; здеб. викор. *у мн*.: *То пада́нúц'і / на вúно х'іба́ пустúти / ш'і мош би шушенúц нашушúти / бо шо́ úнче?/ тогúт приймáли так'і́ йе́блуч'ка / а сего́року ш'і смих ни ч'у́ла / шобú дез бра́ли; Падану́ц'і / це гру́ш'і / ци йе́блука / шо ни ч'іка́йут ч'ісу́ / колú йіх мут рва́ти / а па́дайут / унú мо́жут*

бу́ти надогни́л'і / йе бога́то / шо ч'ірви́в'і / це за таке́ каўт / падани́ц'і / йе / шо ш'і ни гет присти́гли / ни дибра́ли то́го / шо йім се нале́жи; А м'ії та́то каза́ў за отак'і́ йе́блука / па́далиц'і / того́ і йа так каў.

ПА́ДАТИ (ХІТА́ТИСЕ) ВИД ВІ́ТРУ – бути знесиленим, виснаженим: *За ц:е л'і́то / шо буў на робота́х / Іва́н так зм'ізерн'і́ў / шо гаш поч'орн'і́ў / н'іч'о́ ни ка́же / але́ йа ви́жу / шо йиґ би в'і́тер ле́да поду́ў / то вин упа́ў би / Таї ч'о́ ви таке́ ка́ете? / вин ура́с таки́й буў / у не́го стату́ра така́ / і це л'і́пше / ік носи́ти пе́рет' собо́ў ч'ерева́ / а т:о / шо поч'орн'і́ў / то це вит со́н'ц'а / ўно йиго́ л'у́би ї бо́рзо ло́виц:е / ад'і́ йа б'і́ла / ік смета́на / хот' ро́бйу на горо́д'і / а ў вас шки́ра те́мна / ану́ наўми́сне ота́к поклад'і́т свойу́ ру́ку і мойу́ / ви́дите? / таї шо хот'і́ти? / поч'орн'і́ў на со́нци / бо ў вас уда́ўсе / ота́к йа скаў / у свойу́ ма́му / ў Леси́ху Петри́шину.*

ПА́ДАТИ З ЛИЦЯ́ – марніти, худнути: *Па́дайу з лиц'а́ / ву́їно / бо ў ха́т'і гризо́та / а ви сам'і́ зна́йіте / шо ўна ни фаїни́т; Ви́тко / слаба́ / бо ч'о би ўна так па́дала з лиц'а́ / за цес м'і́с'іц' / шо йа їйі ни ви́д'іла / ўна фиїст пода́ласе / до́ста молода́ / а сего́н:е вигл'іда́йі / іґ гет ста́рш'а жи́нка / Та так / іка́с прич'е́на це́му ўсе́му муси бу́ти / шо їйі гризе́ с:ереди́ни / И:ї / шо каза́ти / аби́ Бох борони́ў ко́ждого вид гризо́ти і ўс'е́койі т'ішко́йі сла́бости.*

ПА́ДАТИ З НЕ́БА (ВИ́ТКИС) – несподівано з'являтися: *Тре́а приу́ч'увати д'іти́й ц'інува́ти коп'і́ку / а́би ни ду́мали / шо то ўс'о́ з не́ба па́дайі / бо пото́му н'іч'о́ ни наве́рнеш / бигме́ / ни даш ра́ду / ік попу́стиш; То само́ н'іч'о́ ни па́дайі з не́ба / коби́би таґ бу́ло / а то нима́ / того́ ни ч'іка́їте / шо ви́ткис вам шош прийде / сам'і́ крут'і́ц:е / ци йе́к ви гада́ли*?

ПА́ДАТИ (ВАЛИ́ТИСЕ) З НИХ – бути дуже втомленим, виснаженим, не мати сил: *Лес'о́ з Мар'і́коў ледви́ сего́н:е прийдут / бо ўч'е́ра с'і́но с'т'іга́ли / і фиїст наробилисе / Га́н'а ка́же / шо ч'е́сто па́дали з них / уна́ ў них сно́ч'і бу́ла / того́ каў / іґ бу́дут / то х'іба́ пополу́н':у / бо каў тоб'і́ / трун':і / а Мар'і́ка ш'і шош хро́майі / наб'і́ї зач'е́ўсе роби́ти; Ви м'ін'і́ пока́зуйіте / шо не́бо задни́ло / шо то на дош' / до́бре би хапну́ти с'ін'це́ / по́ки су́хо / йа цисе́ ви́жу / але́ йа па́дайу з них і ни хо́ч'у ге́пнутисе на бе́рез'і ў тот полижо́к / да́їте м'ін'і́ хот' па́ру м'іну́т припоч'е́ти / а тогди́ пі́демо; Йа па́дала / валі́ласе з них / таї каў йиму́ / даї шош коро́в'і / бо ри́ч'і / а вин ки́нуў цапа́р' бур'іну́ таї гада́йі / шо ўна наї́сце / а де́ коро́ва го́н:а тим се ўдовол'ни́ти*?; *Йо:ї / да́їте м'ін'і́ спо́к'ії / йа па́дайу з них / припоч'е́ну / таї тогди́ мете́ каза́ти / шо ш'і тре: зроби́ти; Се находи́ли / шо па́дайімо з них / бу́ли гаш у Ц'ітко́вому / то згори́ ш'і н'іч'о́ / але́ ўгуру́ їти / то ўже ни на мойі́ но́ги / И:ї / ни каж'і́т / М'іха́ / ви так хо́дите / шо*

за вáми молод'і́ ни гóн':і се ўгнáти / То колíс бýло / Настýн'ко / алé д'іковáт' / шо ви так за мéне подýмали / абéсте прожúли / Йа прáўду сказáла / бо йа цисé вúжу / у вас хит гет молодúї.

ПÁДАТИ (КОЧЄ́ТИСЕ, ПÝКАТИ, ТАЧЄ́ТИСЕ) ЗÓ СМÍХУ – дуже сміятися , реготати, згинаючись до землі: *Шó ми се ўс'м'ійéли / наї то шл'ах трáфи / ч'éсто пáдали зó с'м'íху / йо:ї / наї ни нагáдуйу.*

ПÁДАТИ (ВПÁСТИ; СПАДÁТИ, СПÁСТИ) НА ГÁТКУ – приходити в голову, подумати: *М'ін'і́ ни рас пáдало на гáтку / се запитáти ў мáми / йек унá / такá молодéн'ка / вид:авáласе / їке бýло вес'іл'é? / хто буў у нéйі ў друшкáх? / áле ўрас шош заваж'éло / а тепéр бих се запитáла / а то нимá ў кóго / моï / ч'о ца ц:е пропустúла*?

ПÁДАТИ (СТАВÁТИ) НА КОЛÍНА – дуже просити когось про щось, вклоняючись чи й стаючи на коліна: *Та йа ни бýду пáдати / ставáти на кол'і́на пéред неў / бо ни ч'ýйу / шобúх завинúла / алé ї ни дáмсе / шобú ў мéне нóги витерáли / покáзуйі своїі́ гн'івú / наї покáзуйі / тр'ісé головóў / ік кобúла Процéва / наї тр'ісé / мóже / злис'т' бóрше з нéйі вúтр'ісец:е.*

ПÁДАЧЬКА, -и – епілепсія: *Ў нéго пáдач'ка бýла / переходúў р'ікý кóло скалú / упáў тáї ус'ó / И:ї / би Бох боронúў кóждого / та би боронúў.*

ПАДЍВОЛОС, -а – хвощ польовий: *Ни спростá називáйіц:е / падúволос / мáйі дóўг'і вóлоси / зáм'іс'т' лúс'т'а / от'ік фóйа / áле дóўг'і / то бур'éн / йа йігó викидáйу / а д'íдо на шош йігó лиш'éў / шушúў / ї в'ід'і́ / до гарбáти пýшку давáў / алé йа дóбре цисé ни заўвáжила.*

ПАДÓЛИСТ, -а – листопад: *Пйéтого падóлиста Андр'íї се ўродúў / пйéтого / йа тóч'но цисé знáйу / бо наїшлá мéтрику; Ужé падóлист мáйімо / скóро грýден' / меш кол'ідувáти ўч'éтисе / на йілúнку ланцушкú ї пайáци робúти / гор'і́шки ў позлúтку замóтувати / так?*

ПÁЗИТИ – *згруб*., пильнувати, стежити: *Пас' своїý хáту / а ни зазерáї до мóйі; Пас' себé / за мнóў йе комý дивúтисе / ідú / ідú / шурýї / ч'ó йіс стáла? / шурýї / кудá се напрáвила.*

ПÁЗИТИ СВОЄ́ – пройматися своїми, а не чужими справами: *Пас' свойé / жúнко Бóж'а / ч'о сýнес:е ў ч'ужé / ік тебé н'іхтó ни прóси?; О: / оц:é дóбре кáете / дýже дóбре / кóждиї наї пáзи свойé / наї дúвиц:е ў сéбе пид нóсом / таї тогдú ни бýде сварóк / таї тогдú бýде тúхо мúрно ў кóждиї хáт'і / каў вам / у кóждиї кожд'і́с'киї.*

ПÁЗУРИК, -а – здеб. у *мн*., ПÁЗУРИКИ, -ив, *зменш*. від ПÁЗУРЬ: *Ад'і́ їк'і пáзурики вúросли ў дитúни / поможú / л'ýпко Паз'ýн'ко / отáк тримáї йігó / наї обúтну / бо ш'і др'áпне себé / с'ет' отýт / на табóрик.*

ПА́ЗУРІ (ПАЗУРЄ́ТА, ПАЗУРЦІ́) ВИ́ПУСТИТИ (ВИПУСКА́ТИ, ПОКАЗА́ТИ) – дошкуляти; завдати комусь болю, страждань: *Вигл'іда́ло / шо до́бра / ход' до ра́ни тул'е́й / прикладаі́ / а диви́се / ік'і́ па́зур'і ви́пустила / ї за шо́ / пита́йіц:е / За ва́ше добро́ / Ми́трику / лиж за ц:е / каж'і́т м'ін'і́ / за шо и́нче мо́же бу́ти? / Бох с'в'і́док / нима́ за шо.*

ПА́ЗУРЬ, -я – здеб. у *мн.*, ПА́ЗУРІ, -ів – *знев.*, *згруб.*, нігті: *Обитни́ свойі́ па́зур'і / ни др'а́паїсе / бо ўни ско́ро зач'ну́т у те́бе зако́т'уватисе і ста́нут так'і́ / ік ч'у́пки на ву́їкових постола́х / лиш т:о / шо ў дру́гиї бик.*

ПА́ЗУХА, -и – 1) поздовжній розріз у сорочці – від горловини вниз: *Тре́ба заши́ти / па́зуха гет се розде́л:а / то л'інта́ве ўже / але́ м'ін'і́ до́бре до т'і́ла таї йа де́ржу / ш'і ни викида́йу*; 2) вишиття біля розрізу сорочки: *Па́зуху розвел:а́ / а́ле би́рше нич'о́ ни зроби́ла / городи́ / таї нима́ коли́ / а шо ви туда́ / Параси́нко / поробі́йа́йіте? / ўже йісте́ завеснува́ли?;* 3) *евф.*, *перен.*, жіночі груди: *Па́зуха така́ / шо соро́ч'ка ад'і́ йек се нат'ігла́ / моі́ / йек / вере́ / там ус'о́ тото́ се ўм'і́с'т'уйі? / А тоб'і́ / ви́жу / ба́н:о / шо ў те́бе нима́ тако́го.*

ПАЙ, -па́ю – частка когось у чому-небудь спільному: *Ко́ц'о ка́же / шо с'в'ії паї забера́йі / бо ўни ш шваґро́м ра́зом мут шош роби́ти / Наї бере́ / це ш'і л'і́пше / ік з ним / ме́нче ме голова́ бол'і́ти / вин хот'і́ў / шобі́ ко́ло не́го данцува́ли / а то нима́ ко́ло ко́го / таї да́н'ц'і ни тут*; *Вин уз'е́ў свій паї / таї шо ш'і хо́ч'і? / зноў перепайо́вувати? / а хто на таке́ пі́де?*

ПА́ЙКА, -и – те саме, що ПАЙ: *М'ін'і́ оцис'а́ па́їка нале́жиц:е / та́мки да́л'ше / де кон'уши́на / т:о ўс'о бра́тове / а цес кава́л'ч'ік м'ії / Н'іч'о́ соб'і́ кава́л'ч'ік / це йе до́ста фа́їниї пл'ац / ота́к / хот'і́ўше будува́тисе / то кра́ш:ого ни на́їдеш / каў тоб'і́ / кра́ш:ого нима́*; *Йіле́нко / л'у́пко / та мо́йі па́їки ту́тки нима́ / а ти д'і́лиш сво́го пополови́н'і / йа так ни хо́ч'у / йа бих сама́ так ни роби́ла / того́ ї вит те́бе це́го ни хо́ч'у / йа се ни зго́д'уйу на таке́ / д'ікова́т' / але́ н'і / ти ко́ло то́го се наробила / а йа шо*?

ПА́КА, -и – дерев'яний ящик: *Та́то бйе па́ки / бо ни стайе́ / ме йі́хати ско́ро з йе́блуками / Іва́н Фед'і́ў / Йіла́к / уни́ ра́зом се збера́йут / ш'і ни зна́йут / куда́ / але́ / в'іде́ў / у Ку́л'ба́ш / сно́ч'і шош таке́ говори́ли.*

ПАКАЛА́, -и́ – великий сором: *То страшни́ї усти́т / пакала́ пе́ред' л'уд'ми́ / бо наїпу́ш:иї ч'олов'і́к / і тоі́ це́го се остераіга́йі / а ти ка́жеш / таже́ ко́ждиї хо́ч'і фа́їно пе́ред' л'уд'ми́ ма́тисе / шобі́ на не́го па́л'ц'ами ни пока́зували / на́в'іт' тот'і́ / шо ка́жут / м'ін'і́ ўс'о одно́ / хто шо ска́же за ме́не / то йім ни ўс'о одно́ / бо ї худоби́на хо́ч'і / шобі́ і́йі ш'інува́ли / з неў фа́їно опходи́лисе / а ни т:о / шо л'удина́*; *Йа ни бу́ду терп'і́ти цису́ пакалу́ / йа му́с'у с цим с'к'ін'ч'е́ти / позатика́ти тот'і́ ч'о́рн'і роти́ / шо*

бр'íхн'і нóс'ут / *А хтос гóден цисé зробúти*; *Отáк вестúсе / то пакалá / це трéба на ўйéзах ни гóлу носúти /а бан'éк / алé хто цим гризéц:е?; Абéз знáла / ік дитúна отáк пискýйі / і тоб'í / ĭ ч'ужúм / то пакалá / ўна вúросте / а л'ўде за ц:е мут памн'ітáти* / *каў тоб'í гéзде*.

ПАКАЛÉНИЙ – висміюваний, осоромлений; *дієприкм*. від ПАКАЛИ́ТИ: *Такá пакалéна Вас'ýта ш'і н'ікóли ни бýла* / *алé дóбре / шо ўна трáфила на своĭé / наĭшóўсе такúĭ / шо ўс'о роскláў на своĭí м'іс'ц'á* / *н'іц н'іч'ó ни забýў*; *Т:а жúнка ўрас наговóр'уĭі на Ĭвáна / вин тúл'ко ўже покалéниĭ / шо ни знáĭу / а ĭĭі ни наўт'імн'éĭіц:е ўс'éке вигáдувати / алé іґ би то лиж за нéго ўс'éке складáти / ўна з ус'імá сус'íдами так / алé Ĭван се ни ўбзивáĭі / таĭ тогó ўна бúрше рот роспускáĭі / дрýґ'і вúтпир даĭýт / таĭ унá так ни долáзи*.

ПАКАЛИ́ТИ – висміювати, соромити когось на людях; виставляти насміх, принижувати, вказуючи на недоліки: *Бýду ч'ікáти? / агá / ĭо / ікрáс бо ч'о вин мáĭі мене пéред л'уд'мú пакалúти? / та ĭа такé за нéго знáĭу / шо ік скаў / то ĭімý ни бýде ч'о ў Цáрину блúжитисе / о: / і ĭа так зрóбĭу / наĭ лиш хот' рас менé ш'і слóвом кинé / ĭа бýду ни Ĭилéна / ік так ни зрóбĭу* / *А ни подýмала ĭіс / шо хтос наўмúсне мóже такé пускáти / шобú вас рос:варúти / і лиш ч'ікáĭі / шобú ц:е стáлосе / ге? / ни дýмала ĭіс? / а ти подýмаĭ / вúтки ўно ĭде ĭ комý на рýку*; *А ĭа ни так каў / шобú пакалúти / ĭа полехкú / жéртом / алé так / шобú до нéĭі диĭшлó / ĭек мáĭі жúнка / ґаздúн'а вестúсе / ік ĭĭі ч'олов'íк делéко на роботáх*.

ПАКАЛИ́ТИСЕ – осоромлюватисе: *Дé Мар'íка пúде пакалúтисе / унá ґаздúн'а / дé ўна пúде просúти паĭóк? / ĭе ў сел'í / шо набогáто гúрше жиĭýт / тот'í ĭдут / а за н'у ĭа бих нáв'іт' такé ни подýмала*.

ПАКАЛУ́ МА́ТИ – бути осоромленим: *Мáла смих уч'éра такý пакалý / шо ни знáла / де д'íтисе / на рúўним м'íсци / ідемó соб'í з Дóцеў / шош говóримо / а на скрýт'і / кóло Никóл'ц'ових / Катерúну здибáĭімо / таĭ споч'éтку нич'ó / фáĭно заговорúли / а потóму ўна / тáк'ік ниназдóгат' / се питáĭі / а колú ти грóш'і / дв'і сóц':і / вид:áш? / нам двом бéс'іду умкнýло / бо н'ізаĭéк'і грóш'і ми н'і слýхом / н'і дýхом ни ч'ýли / дúўĭусе / а Дóц'а ўже завагáласе / пóгадала / шо / мóже / шош такé ĭ бýло / лиш ĭа ни признаĭýсе / бо жúнка дýже праўдúве говóри*; *Хто ч'ýў н'і за шó / н'і про шó такý пакалý мáти / ік ĭа сегóн:е соб'í заробúла? / алé ĭеґ заробúла? / унá на мéне самá ўпáла / пишлá смих на д'íдову присадúбу напóрпати барабýл' / то рáно бýло / дúўĭусе / а М'íхасиха ўже ў горóд'і шош рóби / ĭа сказáла / ік спáли? / а ўна / добреĭквú / алé склес' / а потóму тикú пидиĭшлá блúш:е таĭ вид:аĭé м'ін'í платúну моĭý / шо ĭа ўч'éра тýтки на ĭіблúн'ц'і*

забу́ла бу́ла / таї ка́же / то ни ва́ше? / а йа се ўт'і́шила / таї ўна тогди́ / а шо́ ви ў ме́не ў горо́д'і с цеў плати́ноў роби́ли? / огирч'ікú ў с'в'іжéн'ких закорт'і́ло? / йа каў / йо / сво́йіх ма́ло / таї у вас хот'і́ла пожи́ч'іти / а ўна / ну то ік так / то сказа́ли би / а ни́ сам'і́ бра́ти / м'ін'і́ огирч'е́н'і толо́ч'іти / йа остоўп'і́ла / а́ле ікóс прийшла́ до се́бе / таї помáло ви́йіснилосе / шо хтос до́с'в'іта ў не́йі пор'ітку́ваў на горо́д'і / уздр'і́ў плати́ну / туда́ нарва́ў огир'ки́ў / але́ се ква́пиў / таї ру́ки / ви́тко / бу́ли за́йн'іт'і / ї того́ ни ўз'еў / лиши́ў / Але́ до́бре / шо ви с Катери́ноў розговори́лисе / Де́: н'і / але́ диви́се / йек л'удину́ на ри́ўниї доро́з'і мо́же на́пас'т' ч'іка́ти / на ри́ўниї риўн'і́с'киї / у се́миї годи́н'і.

ПАКАЛУ́ РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) КОМУ́С **(МИЖИ́ ЛЮДЬМИ́)** – соромити (осоромити); *Це йа ни попу́с'т'у / ої шо ни попу́с'т'у / бо ч'о ўна ма́йі м'ін'і́ пакалу́ роби́ти мі́жи л'уд'ми́*; *Пакалу́ роби́ти / це ўстит / устиди́ кому́с роби́ти / це л'і́сти кому́с у о́ч'і при ўс'іх / обзива́ти / шош отаке́ / Але́ тоі́ / шо ота́к ро́би / і сам пакали́ц:е / И́йде / вин ік нам'і́риўсе кого́с пакали́ти / то за се́бе ни ду́майі / йіму́ и́нче ўби́лосе ў го́лу*; *Йа на л'у́дех ни бу́ду їйі пакалу́ роби́ти / наї бу́де / шо ўна ви́н:а / йа скаў тото́ / шо ду́майу / але́ шоби́ н'іхто́ ни ч'уў.*

ПАКАЛУ́ ТЕРПІ́ТИ (ЗНОСИ́ТИ) – не давати відпору діям, які спричинюють комусь неприємності, сором: *Марш ви́ц:и / ни ре́ўкаї м'ін'і́ ко́ло ха́ти / ни викри́куї блуства́ / бо йа таку́ пакалу́ ко́ло ха́ти терп'і́ти ни бу́ду / йа ік за́рас уста́ну / то пи́сок тоб'і́ бо́рзо запру́.*

ПА́КІСТЬ (ПА́КИСТЬ) ЗРОБИ́ТИ (РОБИ́ТИ) – зробити яку-небудь шкоду комусь, завдати прикрощів: *Л'у́пко мойа́ л'у́ба і ср'ібне́н'ка / та йа до те́бе з дорого́ў душе́ў / а ти м'ін'і́ па́к'іс'т' роби́ти? / йа на те́бе ду́йу / ік на п'і́нку / а ти потрафйе́йіш отаке́ витвор'е́ти*? / *б'і́йсе Бо́га.*

ПАКО́ВАНІ, -я – дія за *знач*. ПАКУВА́ТИ[2]: *Та Бо́же борони́ с таки́м пако́ван'ім / йа лиш проси́ла / наї пово́ли йід'у́т / ни ґлиґа́йут по пиў пирога́ / а то лиш ґут' і ґут' / каў тоб'і́ / йім фиїст смакува́ло / ви́голож'ін'і / бо ко́ло води́ пиў дни́ни бу́ли / каза́ли / йоі / ба́пко / дава́йте шош / бо ми так'і́ / шо во́ўка би з':і́ли / Йо / вода́ вит'іга́йі / а то д'і́ти.*

ПАКО́ВАНІ, -я – дія за *знач*. ПАКУВА́ТИ[1]: *Ни зна́йу / шо́ с тим пако́ван'ім бу́де / бо Ми́тро засла́п / гор'е́ч'ку ма́йі / ї куда́ йіму́ ду́мати за доро́гу? / хто́ би на ц:е пишо́ў? / му́си ви́леж'іти / а да́л'і ме́ц:е ви́д'іти;*

ПАКУВА́ТИ[1] – 1) укладати валізу, сумку, збираючись у дорогу: *Хо́ч'і м'ін'і́ кори́ти / зач'е́ла пакува́ти торби́ / а йа н'іч'о́ / наї йі́де / ік їйі ту́тки зле / наї*; 2) складати щось у “паки” (ящики): *Та́то з Їва́ном паку́йут йе́блука / йо́ни беру́т / а йа каў / шоби́ і гор'і́хи ўз'е́ли.*

ПАКУВА́ТИ² – дуже смачно, швидко і багато їсти: *Лопаткú с кулéшеў гóс'т'і зи Л'вóва ни йід'ýт / а пакýйут / аш прицмóкуйут / так уно́ йім дóбре їде / Вúдите / а ви се журúли / ч'ем мáйіте пан'íў гудувáти / а то тим / шо ми йімó / т'удиўскóў йідóў / та л'íпшого н'іґдé нимá.*

ПАКУ́НЬЧІК, -а – пакуночок: *Оцéс пакýн'ч'ік Ўлаʤз'ови передáй / то с Франкúўска / Максúм шош йімý зр'іхтувáў / йа ни знáйу / шо.*

ПАЛАМА́РЬ, -я́ – паламар: *Паламáр' тикú кóло цéр'кви жийé / ци за їкóго паламар'á ви кáжете*? / *тóго / шо ў нáшиї цéр'кв'і*?

ПАЛАНИ́ЦЯ, -і – 1) *здеб. у мн.*, нарізані шматки розкачанго прісного тіста, зварені у підсоленій воді: *Ни мáйімо / шо дáти до пирогúў / то зваримó паланúц / і зар'éдимо шквар'кáми*; 2) корж із прісного тіста, спечений на плиті: *Д'íти з бáбоў лишúлисе / ї на грýб'і спеклú оцис'í паланúц'і / а ўно ад'í їке твердé / такé / шо цим мош зýби поломúти*; 3) нарізані на всю довжину і спечені на плиті тонкі скибки картоплі: *То ш'і ни скóро бýде йідá / спеч'íм паланúц / унесú д'в'і три барабýли / алé бúрш'і вúбери / йа зр'іхтýйу / і ўни бóрзо спеч'ýц:е / бо грýба гор'éч'а.*

ПАЛАНИ́ЧЬКА, -и – 1) *зменш-пестл.* від ПАЛАНИ́ЦЯ: *Дáй м'ін'í паланúч'ку / йа ш:'е хóч'у*; 2) *перен*., *дит*., виріб із глини чи пластиліну округлої форми: *Бабó / йа л'áл'ц'і ад'í їк'і паланич'кú зварúла / а ўнá ни йíст / А ти пирогú зл'іпú / тáмки за хáтоў йе жóўта глúна / мóже / т:о їйі се ўдаст / а йік н'і / то ад'í їк'і фáїн'і сл'іпакú ростýт / пéрет' хáти / урвú зо дв'і ч'íц':і / і з них пристáў шош / а мож би з них / ци с кон'ушúнки смашнúї салáт зробúти / бо глúноў замастúс:е / а це лéкше.*

ПАЛА́ТИ – перемішувати вареники з жиром, підкидаючи їх у посудині: *Ни трéба палáти пирогú / мáма ўже перепалáла / ти ўже рас такé робúла / ї ми потóму йіх лéдви позберáли / дрýгиї рас ни трéа.*

ПАЛЕ́НИЙ (ЖО́ВТИЙ ПАЛЕ́НИЙ) – жовтогарячий: *До цéго шит'á тре: жóўтойі палéнойі / бо ўнó смутнé / а такá мул'íнка йігó звеселúт / ўно ни бýде гет у ч'орн'í / тáк'ік зáрас / алé самá дивúсе.*

ПА́ЛЕЦ, -льця – палець: *М'ізúлниї пáлец ад'í їкиї н'íйекиї се зробúў / зигнýўсе / ік шушéниї пúтпен'ок / Вúдиш / Марýс'ко / слáб'іс'т' н'ікóго ни йілúт / і м'ізúнец мýси своїé витпацúти / Алé іґ би то лиш вин / а ви подив'íц:е / шо на циї руц'í се рóби / Ну та то так цис'á слáб'іс'т' се мáйі / шо однá рукá їде ў пáр'і з дрýгоў / самá ни хóч'і їти.*

ПА́ЛЕЦ О ПА́ЛЕЦ НИ ЗРОБИ́ТИ (НИ ВДЕ́РИТИ) – зовсім нічого не зробити : *Бур'íнú по грýди / а ўнá пáлец о пáлец нич'ó ни зробúла / отúц'ко / нáв'іт' т:о / шо ў гр'íткáх / А ч'ó вас т:о мáйі бол'íти? / то шо / вáш'і*

гр'ітки́? / Та бо ўстит / Вам ни ма́йі бу́ти ч'о ўстит / наї уна́ ўстиди́ збера́йі / бо то йі́йі.

ПАЛИ́ТИ (СПА́ЛЮВАТИ) БЕ́ЧЬКУ – спалювати вербу, освячену в церкві на Бечькову неділю, для того, щоб, згідно із вірув., відвернути град, зливи: *Аби́ видверну́ти грат / ту́ч'і / пал'у́т бе́ч'ку / і тепе́р ц:е ро́бйут / але́ ни ўс'і / лиш тот'і́ / шо в'і́р'ут у ц:е / а ми гента́м / ш'і д'ітми́ / іґ би́ли пло́ви / громи́ грим'і́ли / бли́скало / то ми з не́неў моли́лисе / Оч'іна́ш каза́ли / ви́кажемо / і ш':е / і ш':е / до́ки ни сти́шиц:е надвор'і́.*

ПАЛИ́Т УСЕРЕДИ́НІ КОГО́С – хтось перебуває у хворобливому стані, відчуваючи біль, жар, дискомфорт: *Ка́же / шо пали́т усереди́н'і / гаш печ'е́т / шо́ / вере́ / цисе́ мо́же бу́ти? / вит ч'о́го йіму́ так се зроби́ло? / А ви подив'і́ц:е / ци йе гор'е́ч'ка / ма́йіте термо́митер'? / ік н'і / то йа за́рас принесу́ / таї тогди́ ме́ц:е ви́д'іти / шо да́л'і роби́ти / але́ це так лиш'е́ти ни мо́жно; Забога́то уч'е́ра звол'е́ў / таї того́ пали́т усереди́н'і / але́ йа ни шкуду́йу / наї ме́нче пйе / таї ни ме пали́ти / мене́ ни пали́т / таї тоб'і́ н'іч'о́ нима́ / бо ми так се ни набува́йімо / а вин іґ да́л'і ме таке́ прова́дити / то та́мки ни лиш пали́ти / а ї гор'і́ти зач'не́ / шкру́мом ме т'ігну́ти / так і скажи́ йіму́ / ме ч'у́ти шкру́мом.*

ПА́ЛИЦЕВ (БУ́ЧЬКОМ) КИ́НУТИ – дуже близько: *Та то па́ру кро́киў / ки́л'ко туда́ ї́ти? / то та́к'ік па́лицеў ки́нути / ни да́л'ше / ік ви́ц:и до возни́ц'і / та зна́йіте / шо йа бих ни кли́кала / іґ би то бу́ло маї да́л'і / це бли́ско / але́ сама́ йа бих ни зру́шила тото́ / а ви м'ін'і́ помо́жете виткоти́ти тот ко́ўбок / Гаї наї бу́де / пи́ду.*

ПА́ЛИЦУ ПЕРЕГИНА́ТИ (ПЕРЕГНУ́ТИ) – виявляти (виявити) надмірну ретельність у виконанні чогось; виконувати щось більшою мірою, ніж те, що можна би кваліфікувати як норму: *У ўсе́му / Ан:и́ч'ко / маї м'і́ру / ни перегина́ї па́лицу / бо ўде́рит по то́б'і / меш ви́д'іти / А йа шо / шош ни т:о ро́бйу? / Ти ро́биш т:о / але́ дру́ге пи́тан'і / у ї́киї спо́сип / йек? / та на те́бе тогди́ ік се подиви́ти / то би́рше нич'о́ ни тре́ба / це́го одно́го до́ста / лиш т:о / шо зу́би ни заку́с'уйіш / ш'і лиш оце́го браку́йі / И:ї / таке́ йісте́ росказа́ли / шо йа / ік ша́ндар' / вигл'іда́йу / Ни ша́ндар' / але́ ла́гидности би се зда́ло / цим бо́рше мош ч'іго́с доби́тисе / і ў ха́т'і би́рше спо́койу бу́де / а ни лиш / гир та гир / ги́ркан'і наї ни днуйе́ ў ха́т'і.*

ПА́ЛИЦЯ ДВА КИНЬЦІ́ (КІНЬЦІ́) МА́Ї (ПА́ЛИЦЯ З ДВОХ КИНЬЦІ́В СЕ СКЛАДА́Ї; У ПА́ЛИЦИ Є ДВА КІНЬЦІ́) – варто завжди мати на увазі, що якісь дії (слова) за певних умов можуть повернутися проти того, хто їх здійснив (промовив): *То таке́ / О́л'ку / па́лиц'а ма́йі два*

к’ін'ц'і́ / сегóн:е ти ў́с'о вúкажеш / грúмнеш двер'мú / а зáўтра шо / шó с цим усúм меш робúти / їтú перепрóс'увати? / тогдú нашó зач’інáти?

ПÁЛЬ, -я – кіл: *Пал'і́ забúли / зáўтра мут городúти / То бóрзо пúде / ўс'о готóве / пид рукáми / робóта ме сп’івáти / За сп’і́ви ни скаў нич’ó / ни знáйу / х’ібá гаш ік се зрóби / отогдú / Ну та тогдú се налéжи / гр'іх би бýло л'удúї ни поч’іствувáти / так годúц:е.*

ПАЛЬНÝТИ – *згруб.*, 1) вистрелити: *Ўз'éли стр'іл'бý / вúїшли на В’і́тр'іну / і два рáзи пал'нýли / йа дóс'в’іта маў ужé видйіхáти на наýку / і ми з Улáдѕ̑ом такúї похúт зробúли*; 2) *перен.*, вдарити: *Пал'нýў рас позáвуш / наї знáйі / йек пр'іж’іч’кувáтисе / А шó вин казáў?*

ПÁЛЬОК, -лька – палець рукавиці: *Пирвáўсе пáл'ок на оцúї рукавúци / анýко зашúї / бо йік уберáйу / то пáлец визерáйі / ни хóч’і ў темнот'і́ бýти / Йо / бо йімý тáмеч’ки скýшно / вин хóч’і с'в’іт се подивúти.*

ПÁЛЬЦЕМ (ПÁЛЬЧІКОМ) ГРОЗÚТИ (ГРОЗÚТИСЕ; МАХÁТИ; ВИМÁХУВАТИ) ПÉРÉДЬ ОЧЄ́МА КОМÝС **(ПÉРÉТЬ КÚМОС) –** розмахуючи перед обличчям когось піднятим угору пальцем, виявляти своє незадоволення; сварити когось; погрожувати: *Ни махáї м’ін'і́ пéред' оч’éма пáл'цем / бо йік т'і махнý / то ни ўстáнеш / йа тот'і́ пáл'ч’іки бóрзо послýшними зрóбйу / ої шо зрóбйу.*

ПÁЛЬЦЕМ КИНÝТИ – завдати кому-небудь найменшої шкоди: *Абú пáл'цем вин кинýў йійі́ / такóго ни бýло; Йік ти хот' однúм пáл'цем кинéш цéго хлóпц'а / хот' м’ізúн'ч’іком / йа тоб’і́ ус'і́ пáл'ц'і полóмн'у / бúгме Бóже / йа ни подúўйусе на т:о / ікóйі ти фам’і́л'ійі.*

ПÁЛЬЦЕМ (ПÁЛЬЦЯ́МИ) ПОКÁЗУВАТИ – виявляти здивування, осуд, негативну оцінку дій когось: *Йа / бигмé / дурнá / шо пустúла такóго ґáїду ў хáту / тепéрки л'ýде мут пáл'цем покáзувати / скаўт / гадáли / шо жúнка мáйі рóзум / а то / в’ідéў / головá ў нéйі клóч’ім набúта / бо моглá соб’і́ ікóгос степéн:ого / дол'ýдного наїтú ч’олов’і́ка / алé шо / вýїно / ік полýда óч’і засл'іпúла / а рóзум припоч’івáў / таї шо зрóбиш / А ти / Вас'ýтко / мéнче слýхаї / шо хто кáже / бо шó збóку дрýгиї гóден сказáти*?

ПÁЛЬЦЕМ ТÚКАТИ (ТÚЦЬКАТИ, ТÚЦЬНУТИ) В ÓЧІ КОМÝС – *згруб.*, *знев.*, указувати (указати) кому-небудь на якісь недоліки: *Йа ни потребýйу твóйіх рóсказиў / і ни позвóл'у пáл'цем тúкати м’ін'і́ ў óч’і / ідú Пидзахáр'іч’і / вúтки йіс прийшлá / о: / і там мóжеш помáхувати пáл'ч’іком і роскáзувати свóйі рид'н'і́ / йек унú мáйут жúти ї ґаздувáти / о: / от:ó ўни ўт'і́шуц:е / ік тебé уздр'ýт / ої шо мут рáд'і.*

ПÁЛЬЦІ, ІК (ЇК) ЖҐРÁБЛА – “тверді, іґ дрить”; незграбні (про пальці): *У Гáн'і лéхка рукá / ўна ік менé убискáйі ци тикú прич’éсуйі / то йа*

вид:ихáйу / так м’ін'í дóбре / шо ни знáйу / йа їйі тогдú прóс'у / анýко ш’:е се подивú на гóлу / анý / л'ýпко / ш’:е шош робú м’ін'í з вóлосами / а йа подр'імáйу / каў тоб’í / так м’ін'í стайé дóбре / шо йа гаш ни ч’ýйу себé / а ўже ік Паз'ýн'а дéколи прúйде / а йа і їйі такóш прóс'у / заплестú менé фáйно / бо спит фýстки ад'í їк’і вúс'тр'апат'і вóлоси вúтко / ну то ўже гет ни т:о / ў нéйі рукá т'ішкá / такá / ік у д'éд'і нáшого бýла / а пáл'ц'і / іґ жґр'абла / іґ дрит' / то ўже так унá менé се намúч’і / так се нас'íпайі / шо смих ни гóн:а се прич’ікáти / колú ц':а мýка се с'к’ін'ч'éйі / алé н'іч’ó ни каў / бо ме се сéрдити / напрáўду / так’í / іґ жґрáбла / мáйі пáл'ц'і / алé шо / кудá д'íнес:е? / ужé їк’і йе / ўна / б’íн:а / ни вúн:а ў цéму / И:ї / бо ўна ни вит цéго / ви кáжете / іґ жґрáбла / а ў нéйі такé ч’ісáн:е шит'é / так хрéстик кóло хрéстика поклáдениї / шо р'íтко ў кóго за свойé жит'é йа такé вúд'іла / тогó каў / хто вит ч’óго / Та йа н'іч’ó / дóбр'і ў мéне сéстри / йа стáрш’а / таї йім / ік мáма / ўни менé слýхайут / помогáйут / і так мáйі бýти мижú свóйіми / а знáйут / шо йа наїбúрше вид:ихáйу / ік хтос м’ін'í на голов’í шош рóби / то ўже с цим змирúлисе / потурáйут циї мóйі корт'éц':і.

ПÁЛЬЧІК (ПÁЛЬЧІЧЬОК), -а (-чька) – *зменш.-пестл.* стос. ПÁЛЕЦ: *Котрúї пáл'ч’іч’ок болúт / анý котрúї? / даї / йа подýйу і поц'óмайу йїгó.*

ПÁЛЬЧІК ССÁТИ (БРÁТИ В РОТ) – соромитися: *О: / ц':а ни даст себé пид нóги кúнути / ц':а пáл'ч’ік ни с:е / ўна гóн:а так витпов’íсти / шо дрýгиї стайé / іґ дурнúї / йа старá / а таґ би ни потрáфила; Вигл'ідáло / шо такá ўстидлúва / шо бойíц:е гóлу пидоїмúти / а ік шош се запитáйіш / то ўна гаш ч’ірвон'íйі / так се заўстидáла / ну і шо / шó с такóйі ўстидлúвойі вúйшло?; Йо / бýла такá / шо пáл'ч’ік зач’інáла с:áти / ік на нéйі хтос се подúви ци шош се запитáйі / дóбре кáете / а потрáфила ад'í їкóго ч’олов’íка ў жúнки видбúти / Ну та то надвóйі се ворóжи / іґ би вин ни хот'íў / то би ни видбúла / йа ни за ц:е / йа за т:о / шо вигл'ідáла страшнó ўстидлúвоў / а то / вúдите / на такé нимá шо се дивúти; Éї де / то ни такá / шо пáл'ч’ік с:áла / ц':а самá хлóпцеви на кол'íна с'ідáла.*

ПАМНІТÁТИ – пам’ятати: *Памн'ітáї зáпов’ід'і Бóж’і / бо ік меш з нúми жúти / то меш мáти спóк’іï на душú і мир у хáт'і.*

ПАМНІТÁТИ ДО КИНЦЯ́ (КІНЬЦЯ́) – не забути; пам’ятати все життя: *Дóки жúти бýду / йа цисé ни забýду / бýду памн'ітáти до кин'ц'á / дóки менé нóги мут носúти / бо ч’уў смих такý пúт:римку вид вас / Йýц'ку / так ви менé пид:éрж’іли бýли ў т'ішк’í ч’ісú / шо цисé гр'іх забýти; Ц':а жúнка на мéне зле дúхала / ч’ос йійí зáвитки брáли / хот' йа дорóгу їйі н'іґдé ни перейшлá / алé ік йа ўч’ýла / шо ўна їде на реперáц'ійу / і то дóста т'ішкý / то йа самá / пéрш’а з неў заговорúла / ў Кýтах на пол'íтл'íн'іц'і ми з неў*

се здибáли / таї йа каў / Паз'ý / м'ін'í се здавáло / урáс на cóб'і тотó витч'увáла / шо ви до мéне ни дýже дóбре стáвитесе / алé знáйу / шо ў вас зáрас б'ідá / тогó каў вам / шо йа зла на вас ни мáйу / ус'ó вам вибач'éйу / і наї вам Бох помогáйі / абéсте бóрзо вúдуж'іли / отáк сказáла / об'іймúла йійí / поцулувáла / таї соб'í пишлá / йа цисé ш':éре зробúла / бо шо бýло / то минýло / тóго ўже нимá / таї ч'о ў cóб'і тотó держ'éти? / та йіґ би з неў бýло шош се стáло / каў вам гéзде / то і йа би ч'ýласе вúн:оў / шо дóўшиї ч'ес на душú мáла ж'ел' на н'у / а так сказáла / і м'ін'í сам'íї стáло лéкше / алé скаў вам і такé / йа тотó гет ни забýла / напéўно / бýду памн'ітáти до кин'ц'á / алé зла ўсередúн'і нимá / тáк'іґ би йігó тáмеч'ки н'ікóли ї ни бýло / оц:é йа вам росказáла / шó смих гостúла / і íке випрóбуван'і дéколи поселáйіц:е л'удин'í / бо тáмеч'ки ўгор'í хóч'ут вúд'іти / а шó ти зрóбиш / ік отакé с тобóў се стайé? / ти пúдеш свóйоў дорóгоў / ци нáїдеш ікéс дóбре слóво свóму крúўдникови / от шо йа вам скаў / ци меш мáти сúли наїтú тот'í словá.

ПАМНІТÁТИСЕ – пам'ятатися: *Т:о / шо ти пидоїмúла рýку на ч'олов'íка / йімý ни забýдец:е / ме памн'ітáтисе ўсе жит'é / вин тоб'í простúў / алé ни забýў / абéз знáла / і до смéрти ни забýде.*

ПÁМНІТКА, -и – пам'ятка: *Ни к'іваї / т:о гóрш'ітко / м'ін'í пáмн'ітка / ни к'іваї / бо мош ни ўдéрж'іти ў рукáх / з оцúх / шо на стол'í / виберáї / котрé хóч'іш / ад'í íке фáїне гéзде йе з йігúткоў / Йа ни хóч'у з йігúткоў / йа хóч'у тотó / шо ў кредéн'ц'і / з йігúткоў / то дл'а слúнавих д'івóк.*

ПÁМНІТЛИВИЙ – той, що має добру пам'ять; злопам'ятний: *Йа / Федýц'у / пáмн'ітливиї / йа се ни квóл'у / ни нар'ікáйу на пáмн'іт' / то буў би гр'іх / алé йік хтос шош м'ін'í зробúў дóбре / то ў мéне тотó дóўго застóйуйіц:е ў голов'í / наї би отúц'ко бýло тóго зрóблено / алé йа за т:о ни забýду / И:ї / та шó йа вам такóго зробúў / брáч':іку М'іхá? / йа ўже ї ни памн'ітáйу / за шо ви кáжете / а йік і дес шош і бýло крúшку / то ви м'ін'í ў сто раз бúрше се вид':éч'іли / м'ін'í гаш устúт / шо ви так менé пиднóсите / ї кáжу вам гéзде / йа ни вартýйу такúх слиў / ік йістé бýли сказáли.*

ПÁМНІТНА (ДІДИВНÁ) СУБÓТА – поминальна субота: *Пéред' Дмúтр'ійем йе пáмн'ітна субóта / і йа давáла на Слýжбу за ўс'íх нáших / буў парастáс / йа за цисé / Нóц'ко / ни забувáйу.*

ПÁМНІТНИЙ – пам'ятний: *Пáмн'ітна днúна м'ін'í тотá / іґ д'íти і ўнýки прийіхáйут / йа ни каў за с'в'éта / роков'í с'в'éта / бо ти ни за них се питáйіш / це йа каў / колú на душú се рóби лéхко / і кудáс рокú мойí т'ікáйут*

/ ну а йік се подиви́ти по́длук усе́го жит'а́ / то бога́то се запамн'іта́ло ни ду́же весе́лого / тики́ гет нивесе́лого / але́ шо за т:о нага́дувати.

ПА́МНІТНИК, -а – пам’ятник: *Па́мн'ітник Шеўч’е́нкови ў Т'у́дев’і буў / шо ш’і н'іґде́ / в’ід'і́ / ни бу́ло / тепе́рки вин пит Соки́лским / а гента́м буў / пид М’і́хасевими / ўдоли́н'і / ни дохо́д'іч’і до скали́.*

ПА́МНІТЬ, ЇК (ІК) У ДІ́ВКИ – добра і “погана” водночас (про пам’ять): *Ў те́бе па́мн'іт' / йік у д'і́ўки / шо тоб’і́ тре́а / ни б’і́їсе / до́бре памн'іта́йіш / а шо м’ін'і́ / забу́ла / тото́ ни де́ржиц:е ў голов’і́.*

ПА́МНІТЬ КОРО́ТКУ (ЗАДУ́ЖЕ КОРО́ТКУ; ГЕТ ЗАКОРО́ТКУ) МА́ТИ – не пам’ятати (чи вдавати, що не пам’ятаєш) чого-небудь: *Ў те́бе па́мн'іт' коро́тка / а йа нагада́йу / йек йа тоги́т зи́ч’ іла тоб’і́ ш’ ітки ўни́ц'і / і де́ ўна́? / де? / нагада́їсе; Параси́нко ср'і́бла / ану́ зач’іка́їте / йа ма́йу шош вам сказа́ти / лиж бесте́ се ни гн'і́вали / бо йа му́с'у цисе́ сказа́ти / йа / Параси́нко / ма́йу коро́тку па́мн'іт' на т:о / шоби́ н'уртува́ти / ік хтос м’ін'і́ шош зле зроби́ў / до́бре ни забува́йу / а таке́ пусте́ / то йа тото́ стр'іса́йу з голови́ / наї уно та́мки м’ін'і́ кубло́ ни ро́би / але́ ўч’е́ра іду́ с пологи́ў / а на Мо́ч’ір'і се здиба́йу з Йіле́ноў / і ўна м’ін'і́ отаке́ ї отаке́ ка́же / йа махну́ла на т:о руко́ў / але́ ўна кл'е́ласе / шо ви ц:е за ме́не каза́ли / то йа вас тепе́рки ўздр'і́ла / таї така́ м’ін'і́ га́тка прийшла́ / шо йа вас за ц:е му́с'у се запита́ти / а ви ґазди́н'ка / таї ска́жете м’ін'і́ пра́ўду / шоби́ ни зат'іга́лосе мижи́ на́ми на вели́ке / бо йа вас ш’іну́йу.*

ПА́МНІТЬ КУ́РІЧЯ (КУ́РІЧЯ ПА́МНІТЬ) – *знев.*, *згруб.*, погана пам’ять: *Це бу́ло перет:оги́т / йік ма́ма ў полонин'і́ л'і́тувала / ми ш’і лопато́к / ч’існику́ / огир'ки́ў передава́ли Ми́тром / ог:о́ / ви́жу / шо ма́йіш ку́р'іч’у па́мн'іт' / ік ти це́го ни памн'іта́йіш.*

ПА́МНІТЬ МОЛОДА́ (МОЛОДО́ГО; ДО́БРА) – хороша здатність запам’ятовувати: *Шо знач’е́йі па́мн'іт' молодо́го / ци на́в’іт' дити́ни оце́йі / ус'о́ памн'іта́йі / ш’і ни гово́ри / йік ма́йі бу́ти / а памн'іта́йі / де шо стойі́т / йек тре́а се збера́ти надви́р / де т'у́т'а / ц'о́н'а / гет ус'о́.*

ПА́МНІТЬ СТАРА́ (СТАРЕ́ЧЯ; ДИРА́ВА, НІЄ́КА, ПУСТА́; ТАКА́, ІК СИ́ТО; НИ ТТА; НИ ТОТА́, ШО БУ́ЛА) – про погану здатність запам’ятовувати: *Ус'о́ памн'іта́йу / шо бу́ло securityгента́м / а тепе́реч’ки ўже ни т:а па́мн'іт' / стар'і́йіц:е л'удина́ / таї па́мн'іт' се ста́р'іїі.*

ПА́МОРОКА, -и – запаморочення: *Йа му́с'у полеж’е́ти тро́хи / бо ї ка́с па́морока мене́ се ўз'е́ла / зач’е́ло туман'і́ти ў голов’і́ / аг’і́мої.*

ПА́МОРОЧЬ (ПА́МОРОТЬ) У ГОЛОВІ́ СЕ ЗРОБИ́ЛА КОМУ́С – хтось перебуває (перебував) у стані запаморочення: *М’ін'і́ лиш па́морот' се зроби́ла ў голов’і́ / таї да́л'і ўже н'іч’о́ ни памн'іта́йу / на́ґро ста́ло гор'іч’е́*

/ с'в'іт се закрутíў / таї іґ би ни Мар'і́ка / ни знáйу / шо би зо мноў бýло / і то ї́кос у м'інýту / ўна ш'і шош говóри / мене́ се питáйі / а йа ш'і стóйу / але́ ўже н'іч'ó ни ч'ýйу / лиш вíжу / шо гýби ї́йі матул'кáйут / отаке́ смих пацúла / каў тоб'í / Мар'і́ка мене́ вит:еле́пала.

ПАМПУ́ШКА, -и – 1) невеликий виріб із дріжджового тіста, спечений у киплячій олії; *здеб. у мн.*: *Йа на С'в'ітúї ве́ч'ір смáжу пис'н'í пампушкú / áле мош соб'í / колú хоч' / ни лúш у цес ч'ес*; 2) *перен.*, повні щоки у дитини, жінки чи дівчини: *Лиш н'іўрóку / ік'í пампушкú видúїў*; 3) *перен.*, повна дитина, дівчина чи жінка: *Ад'í ї́ка пампýшка / Васúл' мáйі шо ўб'іїмáти*.

ПА́НИН – *прикм.* до ПА́НЯ: *А це ч'ії́ хлóпец? / То пáнин / до Йілакá л'ітникú прийі́хали / дýже зде́леку / в'ід'í / гаш / з Рóс'ійі; Ти м'ін'í фáїне ўбран'іч'кó приве́зла / ну то шо / ік пáн'а ходúла ў не́му на робóту ў м'í́с'т'і / то ч'о би йа ним гонорувáла? / то пáнине ўбран'е́ / йа таке́ про нед'íл'у бýду держ'е́ти / бо шкодá ў бýґден' / фáїно тоб'í д'ікувáт'*.

ПАНИ́ТИ – додавати комусь здоров'я; піти на користь: *Йімý ўс'о панúт / шó би ни з':íў / пе́рше ўрубáў соб'í куле́ш'і студе́нойі / уз'е́ў гýс'л'інки / ї аш прицмóкуйі / Л'ýпко / а мóже / вин зголоже́ниї? / бо мойá дитúна де́ би таке́ ї́ла? / нáв'іт' би ни дивúласе на ц:е / Каў тоб'í / шо йімý смакýйі / ад'í ї́киї лицáтиї / ікúї пампулúстиї / а тв'ії́ / здохле́ї де́ би такúм компетáўсе / ти дóбре кáжеш / але́ шош мус дýмати / йек йімý розйізáти апетúт / бо то б'ідá / мóже / би д'іт ікýс гарбáту йімý зварúў*.

ПАН (ҐАЗДА́) СВО́МУ СЛО́ВУ (СЛО́ВОВИ) – про "сливного"; того, хто виконує обіцяне: *Іванкó дýже робíтниї / дóбриї / ве́се́лиї / але́ мáйі оде́н ґан'ч' / за не́го ни скáжеш / шо вин де́ржи слóво / шо вин пан свóму слóву / ус'í йігó прóс'ут на де́н'ку / а вин ни ўрас гóден звáжити свойí сúли / бо ден' при дни робúти / то ни кóждиї гóден вúтримати / вин об'іц'е́йі / гадáйі / шо пúде / а то вúдиш / йек йе / таї отаке́ / орган'í́зм де́коли зач'інáйі покáзувати свойí кóники / хóч'і / шобú до не́го се прислýхали / таї л'удинá мýси давáти йімý потýку / мýси / бо йек інáкше*.

ПАНО́К (ХЛО́ПЧІК, ФРА́ЇР) У ЧЄРЛЕ́НИХ (ЧІРВО́ННИХ) ЧЬОБИТКА́Х – той; "щєзби": *Йо:ї / ш'і смих змáлку за тотó се наслýхала / н'іхтó ни казáў на імн'е́ / а лиш / панóк / абó хлóпч'ік / абó фрáйір / ци тої / у ч'ірвóн:их ч'обиткáх / це т:о саме́ / шо ш':е́зник.*

ПАНТАЛО́НИ, -ив, *тільки у мн.*, вид нижньої жіночої білизни – довгі труси: *Д'іўч'е́та ни хóд'ут у такóму / бо йек? / спин:úц'а корóтка / а вúт:и панталóни вúс'ут?* / е́їде / *хто таке́ ч'уў робúти? / та мене́ би на с'м'іх уз'е́ли / іґ бих у таке́ се ўбрáла* / *шó ви / н'і ц:е*.

ПАНТА́РЬКА, -и – курка з родини фазанових; цесарка: *Ў ме́не йе панта́р'ка / то тики́ ду́же фа́їна ку́рка / гаї диви́се / ко́ло ку́ч'і пасе́ / йа ота́к до́ўго мо́жу на н'у диви́тисе / і м'ін'і́ се ни наўт'імн'е́йі.*

ПАНТРО́ВАНИЙ – пильнований: *То фиїст пантро́ваниї ч'олов'і́к / вин н'ігде́ ни пи́де / аби́ ни сказа́ти Йіле́н'і / бо ўна́ йіго́ на́їде / де́ би вин ни бу́ў / при л'у́дех так ви́шм'іруйі / шо ну / сара́ку тої Васи́л'.*

ПАНТРУВА́ТИ (ПАНТРА́ТИ) – пильнувати, стежити: *Пантру́ї дити́ну / бо то таки́ї / шо ни спости́гнеш о́ком мигну́ти / йік вин шош ви́твори; Пантру́ї пул'а́рец / аби́ ни ўкра́ли.* Див. СОКОТИ́ТИ.

ПАНУ́НЦЯ (ПАНУ́НЬЦЯ), -і – *заст.*, *зменш.-пестл.* до ПА́ННА; *перен.*, *ірон.*, панночка: *Гаї / пану́н'ц'у / беремо́ ґра́л'і / тре: гни́ї роскида́ти; Пану́н'ц'у / бери́ куле́шку з о́гирком / бо маї л'і́пшого нима́ / н'іч'о́ тоб'і́ се ни ста́не вит це́йі йіди́; Ви́жу / шо ти куда́с се збера́йіш / а м'ін'і́ / пану́н'ц'у / тре́ба / абе́с се перебра́ла таї зроби́ла ў ста́їни пор'е́док / отогди́ пи́деш; Ану́ гаї / пану́н'ц'о / бери́ шу́фл'у / таї меш м'ін'і́ ў ста́їни помога́ти; Та ти ни пану́н'ц'а / аби́ йа тебе́ опходи́ла / ік хоч' йі́сти / сама́ бери́ / дру́гиї рас ни ч'іка́ї / до́ки йа се ве́рну / бери́ / шо ви́диш / а пото́му накладемо́ ва́тру таї бу́демо шош би́ршого р'іхтува́ти / бо ў ме́не и́нак нима́.*

ПА́НЦКА РОБО́ТА – не важка фізична праця, а “легка”, розумова: *Катери́ / ўч'е́йсе / меш ма́ти па́нцку робо́ту / а ни́ таку́ / йік ми / у гнойа́х та ў города́х ги́б'іти / і с'в'і́та Бо́жого ни ви́д'іти; Ви гада́йіте / шо па́нцка робо́та / то ле́хка / а ви ни зна́йіте / йек уна́ го́лу шу́ши.*

ПА́НЦКЕ МИ́ЛО – вид квітів; говіркова назва квітки “Космос”: *Отот'і́ / шо ў гори́ц:и росту́т / ге́нде ўни / напро́тиў ста́їн'і / за них каўт / па́нцке ми́ло / а ч'о? / бо ўни ла́гидним руже́вим і б'і́лим цвиту́т / кому́с таке́ імн'е́ ў го́лу прийшло́ / ви́тко / хтос звик буў до про́стого ми́ла / а ўздр'іў / йек вигл'іда́йі па́нцке / ўно йіму́ се ўда́ло / таї того́ ота́к за цис'і́ ч'іч'ки́ сказа́ў / а ўну́ка дес ви́ч'італа / шо ўни и́нак се називайут / ну та наї бу́де / але́ йа соб'і́ л'у́бйу / та́к'ік у нас зда́ўна каўт / шо то па́нцке ми́ло / таї м'ін'і́ хто шо зро́би?; Оцис'і́ ч'іч'ки́ назива́йуц:е па́нцке ми́ло / а ч'о́ за них так ка́жут? / йа / споч'е́тку ни зна́ла / але́ шо то па́нцке ми́ло / ч'у́ла смих ш'і вит сво́йі ба́би / ў нас цис'і́ ч'іч'ки́ тогди́ ни росли́ / але́ рас ми ішли́ з неў куда́с / таї тики́ при доро́з'і ко́ло ўко́йіс ха́ти йіх уздр'і́ли / йа каў / ад'і́ ік'і фа́їн'і ч'іч'ки́ / а ба́ба сказа́ла / йек уни́ се назива́йут / тепе́рки ота́м / ко́ло ста́їн'і / ўни і ў ме́не йе / сам'і́ се нас'і́йіли / то самос'і́йки / але́ ни л'у́бйут / ік йіх рос:а́д'увати / а йа ўко́йіс нед'і́л'і / ни так да́ўно / прийшла́ с це́р'кви таї с'і́ла на оц:у́ ла́вицу пид ви́кнами / ми з вели́койі ха́ти йі́йі ўз'е́ли таї оту́т покла́ли / ну таї йа ни б'іжу́ зра́зу розмика́ти ха́ту / а оту́т с'і́ла*

таї ди́ўйусе на ч’іч’ки́ / цис'і́ / шо йа каў / ди́ўйусе / а пото́му гаш се за́с'м’ійіла / сама́ до се́бе се за́с'м’ійіла / а ч’о? / бо йа ўгада́ла / ч’о ўни так се назива́йут / сказа́ти / ч’о? / того́ / шо ўни б’іле́н'ким цвиту́т і руже́вим / ч’ого́? / ч’е́рес с'в’ії ц'в’іт / даўно́ ў на́ших л'уди́ї ни бу́ло таки́х мили́ї / іґ за́рас / бу́ло про́сте / йіго́ бра́ли / ік шош жмака́ли / ци тики́ ік тре́а бу́ло ру́ки ум:и́ти / ци шо тре: / то ўже пото́му купува́ли йігиткo̗ве ми́ло / ўно па́хло йігитка́ми / і м’ін'і́ ду́же се ўдава́ло / а тогди́ ни бу́ло ў л'уди́ї / а пани́ ма́ли / ви́тки йа зна́йу? / йа носи́ла Три́ґ’ір'у молоко́ / це буў профе́сор' / і йа ў них ви́д'іла / але́ гаш пото́му узна́ла / шо то ми́ло / а ни шош и́нче / таї того́ йа каў / шо цис'і́ ч’іч’ки́ нага́дуйут сво́йім ц'в’і́том б’і́ле або́ ї ружe̗ве ми́ло / таке́ могло́ се зда́ти і тим л'у́дем / шо йіх уздр'і́ли / дес ішли́ соб’і́ / ви́жут / шо цвиту́т ч’іч’ки́ / а ўни поду́мали / моі̆ / та це таки́ї ц'в’іт / ік па́нцке ми́ло / таї ви́т:и пишло́ ц:е / на оци́ї ла́вици йа нида́ўно розгада́ла / ану́ / наўми́сне / абе́с когo̗с се запита́ла / ч’о ўни так се назива́йут / ану́ / наўми́сне / ґеренту́ўу / шо н'іхто́ ни ска́же / а йа цисе́ ужe̗ тве́рдо зна́йу / пото́му дес ви́д'іла ї ч’ірво́н':і те́мн'і / йе ї так’і́ ч’іч’ки́ / але́ би́рше отаки́х / б’і́лих і ружe̗вих / пра́ўда / шо йа до́бре цисе́ розгада́ла? / то ли́ш так / і ни и́нак / Аг’і́мої / а йа за таке́ ни поду́мала.

ПА́НЦКИЙ – панський: З*:а По́л'ш’і па́нцк’і д'і́ти се ўч’е́ли / а на́ш’і / шо / дв’і три кл'а́с'і с'к’ін'ч’е́ли / і до́ста; У це́йі дити́ни па́нцке лице́ / ўна н'і ў ко́го з вас се ни ўда́ла / каў / та́к’ік йе.*

ПА́НЦКИЙ РО́ЗУМ МА́ТИ – бути розумним, розсудливим, передбачливим: *Шо бесте́ ни каза́ли / а ў Насту́н'і па́нцкиї ро́зум / н'іхто́ за ц':і схо́ди так ни поду́маў / йік уна́ / ўс'і каза́ли / н'і / н'і / а ўна одна́ сказа́ла / ік припеч’е́тала / ота́к бу́де наїл'і́пше / і ви́йшло по йі́йі; То ни так про́сто / Пе / ік нам се здайе́ / тре́ба ма́ти па́нцкиї ро́зум / шоби́ напере́т мих так ус'о́ ви́рахувати / шоби́ на до́бре ви́йшло / до́бру го́лу тре́а ма́ти / о́ шо йа скаў / вид голови́ ус'о́ ї́де.*

ПА́НЬЧІТИСЕ – *знев.*, удавати з себе пана; виявляти риси, звички, які сприймаються як чужі, не властиві жителям Тудова: *Вас'у́та нивели́к’і школи́ с'к’ін'ч’е́ла / лиш уч’е́лиш’:і / а ўже́ па́н'ч’ійіц:е / ўже ни зна́йі / призабу́ла / шо таке́ гребл'і́ / руска́л' / йек у ста́їни ви́ч’істити; М’і́с'ко маў д'і́ўч’іну / але́ ўна ни с Т'у́дева бу́ла / уни́ се познако́мили та́мки / де вин се ўч’еў / уна́ тако́ш бу́ла ўч’е́на / ну таї вин пишо́ў до не́йі ў го́с'т'і / хот'і́ў се познако́мити з йі́йі ро́дич’ами / це м’ін'і́ сама́ Васили́ха роска́зувала / ўна ни пере́ч’іла / шоби́ браў ви́ткис / ни каза́ла / шо лиш ма́йі бу́ти т'удиўска́ / ка́же / бери́ / котра́ тоб’і́ се ўдайе́ / але́ диви́се / шобе́с пото́му ни банува́ў / бо котру́ о́змеш / с тоў ма́йіш жи́ти / ну таї шо / вин пишо́ў туда́ і ўздр'і́ў*

/ шо до ч'óго / то д'і́ўка перерóсток / до тóго ш'і пáн'ч'ійіц:е / ц:е вин гаш тáмки ўздр'і́ў / ік уни́ йігó за стиў поклáли / ни знáйу / шо йімý бýло се ни ўдáло / і шó вин уздр'і́ў / ни такé / іґ би йімý се хот'і́ло / до ікóго вин звик дóма / алé потóму вин сам соб'і́ сказáў / шо на такé пáнство йа се ни згóд'уйу / отакé бýло / а поти́м вин тики́ ў сел'і́ ўжени́ўсе / Ну а т:о / шо ўна стáрш'а / вин шó / до тóго ни ви́д'іў? / тажé це ни йе ікиїс таки́ї ґан'ч' / шоби́ ни мих йігó переступи́ти? / Вин / л'ýпко Йілéнко / знаў і ви́д'іў / алé на ц:е ни диви́ўсе / йімý шош и́нче бýло се ни ўдáло / а то Васили́ха ш'і ї за ц:е нагадáла / а хлопч'і́ш'і н'і / вин на це ни диви́ўсе / вин хот'і́ў знáти / шо за л'удинá / йек унá себé ведé дóма / ікá тáмки опстанóўка? / ну таї вин цисé уздр'і́ў / Алé дóбре / шо зрáзу / а ни́ потóму / Та дé ни дóбре? / уздр'і́ў / і би́рше ни схот'і́ў с тоў д'і́ўкоў се ви́д'іти; *Зач'éў пáн'ч'ітисе / гонори́ гаш виперáйут з нéго / а хáта йек стойéла питпéрта / так і стойі́т; Ми л'ýбимо прóсту йідý і прóсте опхóж'ін'і за столóм / о: / а свати́ схот'і́ли / тáк'ік уни́ ви́д'іли ў Кóсов'і / ну та наї бýде / ўни би́рше по пáнцки схот'і́ли / о: / а ми пáн'ч'ітисе ни бýдемо / бо так і ни ўдамó / ми соб'і́ знáйімо с'в'ії р'ет / а ўни с'в'ії / і це н'ікóму ни заваж'éйі / кóждиї знáйі свойé.*

ПА́ПА, -и – *дит.*, кулеша, хліб, калач, булка: *Хоч' пáпи / дáти дити́н'і хл'і́пц'а? / ни плач' / на пáпу / гáмаї / ўна смашнéн'ка.*

ПАПА́ ДА́ТИ (ДА́ТИ ПАПА́, ЗРОБИ́ТИ (РОБИ́ТИ) ПАПА́) – *дит.*, помахати рукою, виражаючи прощання: *Анý / Ми́трику / даї бáпц'і папá / Гаї / папá / абéз здорóў буў; Гаї / помахáї рýч'коў / даї папá д'і́дикови / ад'і́ вин рóби тоб'і́ папá / і ти так зроби́ / папá / кажи́ / папá.*

ПАПІ́РОК, -рка – цигарковий папір: *Наїди́ кавáл'ч'ік ікóгос папéр'а / шобéс м'і́рки записáла / Гéзде йе пап'і́рки / йа оди́н óзму; Тáто пап'і́рки на ӡиґáрки купувáў / а ми з них на йіли́нку роби́ли морóс / с'н'іх / дóш':ік.*

ПА́ПОРОТЬ, -і – *перен.*, вид узору, що викор. на жіночих сорочках: *Ў Т'ýдев'і йе ў дéкого пáпорот' / ш'і с ц'іткáми / áле йа тотó ни дýже / то букови́нцк'і би́рше нóс'ут / у нас и́нче шит'é / Алé то напрáўду óт'ік пáпорот' / ў Ан:и́ц'і йе сорóч'ка / отáк ви́шита / Ни ли́ш у нéйі / алé шó / ўно їкес лабáте вигл'ідáйі / м'ін'і́ се ўдайé спри́тишн'іш:е шит'é / Та ч'о / і ўно мóже бýти / алé хто до ікóго звик / ч'о? / дóста нипогáне.*

ПА́ПРИКА, -и – приправа з молотих сухих плодів солодкого і гіркого перцю: *Купи́ кол'áндри / пáприки / пéрцу д'в'і пáц':і ї бипкóвого ли́с'т'а; Тáто л'убі́ў такý солони́ну / шо с пáприкоў / фáйно посóлена і ў пáприц'і / гаш ч'ірвóн:а вид нéйі / а м'ін'і́ бужéна смакýйі.*

ПАПРИКУВА́ТИ – при приготуванні чогось викор. паприку: *Ми солони́ну сóлимо / а Ївáнова додайé ў боч'і́ўку пéрец і бипкóве ли́с'т'і / а наш*

шва́ґер ш’:е и́нак / вин йийі́ со́ли / паприкуку́йі / і так накладáйі у сло́йіки / пото́му закру́т'уйі / ми н'іко́ли цисé ни роби́ли / со́лимо / а шо и́нче / то бу́димо / йа бужéну страшно́ л'у́бйу / То / Мар'і́ / хто до ч’о́го звик.

ПАПУЛИ́СТИЙ (ПАМПУЛИ́СТИЙ) – щокатий: *Тоï мéнчиї / н'іу̌ро́ку / ад'і́ ї́киї папули́стиї / ли́ц'а так’і́ найі́у̌ / шо ву́ха лед' ви́тко / Йо / папули́стиї / бо йістови́тиї / а ста́ршиї / здохл'е́к / йа страшно́йі ма́йу куто́ри / до́ки йіго́ нагуду́йу / на́в’іт' з ви́борного ни у̌с'о йіст.*

ПАПУ́ЛЬКА (ПАМПУ́ЛЬКА), -и – *зменш.-пестл.* від ПАПУ́ЛЯ (ПАМПУ́ЛЯ): *Хо́ч’у поцулува́ти оц:у́ пампу́л'ку / ба́ба л'у́би йийі́ / ш’і даї оцису́ ру́ч’ку / шо гла́дила ба́бу / йо / і дру́гу даї / наї поцулу́йу.*

ПАПУ́ЛЯ (ПАМПУ́ЛЯ), -і – 1) *дит.*, *здеб.* у *мн.*; щока,: *Мар'і́ч’:ін в’ідйі́у̌ так’і́ пампу́л'і / шо аш звиса́йут / ско́ро мут у пле́ч’і у̌пера́тисе / Кажи́ н'іу̌ро́ку / бо ш’і наўро́ч’іш хло́пц'а / Та де́ ни каў / т'фу / т'фу на те́бе / н'іу̌ро́ку / ї́киї па́рубок / лиш н'іу̌ро́ку;* 2) *перен.*, *жарт.*, повнощоке дитя: *Мала́ пампу́л'а / пампу́л'ка прийшла́ до ву́йіни? / у го́с'т'і прийшла́? / гаї ході́ суда́ бли́ш:е / ни стиї ко́ло фи́ртки / ході́ / йа шош ма́йу дл'а те́бе / ану́ диви́се шо / цуки́рч’ік ма́йу / таки́ї / ік кугу́тик.*

ПАПУШЕ́ТА (ПАПУШЕ́ТКА), -ше́т (-ток) – *тільки мн., зменш.* до ПАПУ́ШІ: *Ану́ покаж’і́т нам отот'і́ папуш’е́та / уні́ на рик бу́дут ци замал'і́? / Це дес на рик / рик і пиў / то зале́жи / ї́ка ного́.*

ПАПУ́ШІ, -ів – *тільки мн.*, кімнатне взуття (виготовлене із сукна чи виплетене із шерстяних ниток): *Папу́ш’і мн'іко́н'к’і / у̌ Ко́сов’і у̌с'е́ких розм’і́риу̌ продайу́т / йе у̌с'е́к’і та ниу̌дна́к’і / а ви ї́к’і хот'і́ли*?

ПАРА́ЛІЧЬ ІМИ́В КОГО́С – у когось інсульт: *Ба́т'ка У̌лаӡ'з'а іми́у̌ пара́л'іч’ / говори́ти н'іц ни го́ден / і видибра́ло оди́н бик / Мар'і́ка мина́йіц:е / Ну та бо йе ч’о / наї Бох боро́ни ко́ждого вит тако́го.*

ПА́РИТИ – гасити (про вапно): *У̌ ції бо́ц':і меш па́рити вакно́ / а пото́му розводі́ у̌ пу́тни / але́ наї Га́н'а си́нки ку́пи у̌ Ку́тах / аг’і́ / забу́ли смо нагада́ти / це ли́ш тре: / пишли́ мало́го / наї за си́нку ска́же / бо йек так? / важне́ / і забу́ли / с'т'і́ни ни ма́йут бу́ти гет б’і́л'і.*

ПА́РИТИ – пекти, завдаючи болю: *Озм’і́т бо́рше цес бан'е́к / бо йо:ї / па́ри / в’ід'і́ / у̌же гет упа́рила ру́ку / йа проси́ла / бо́рше / х’іба́ м’ін'і́ тре: бу́ло те́у̌кнути тим бан'іко́м / бо до́ки йісте́ се зибра́ли / то йа ч’ут' па́л'ц'іу̌ се ни збу́ла / А ти ч’о ло́вис:е за гор'еч’е́ го́лими рука́ми / таї ш’і ри́хту зо мноу̌ шука́йіш*? / *йе́к йа ма́ла / лет'і́ти*?

ПА́РИТИ ВО́ВНУ – піддавати вовну дії окропу з метою очищення, розм’якшення її: *Е:ї / та то колі́ бу́ло / колі́ па́рили во́у̌ну? / то дес би́ршу полови́ну тих рокі́у̌ наза́т / шо за́рас у ме́не / ове́ц нима́ / у̌ Т'у́дев’і сего́н:е*

р'ітко хто де́ржи / каў тоб'і́ / побли́ску н'і ў ко́го ни ви́д'іла / шоби́ бу́ли / таї нима́ шо па́рити / гор'і́ цисе́ йе / та́мки / де лі́жники ро́бйут / де во́ўн'іне шош / а ту́тки шо па́рити?

ПА́РИТИСЕ – відчувати спеку: *Надвор'і́ страшна́ спарнота́ / куда́ ĭти? / ме́те па́ритисе облаза́ми / л'і́пше дво́д'і пид'і́т / Пишли́ бих / іґ би хтос мих пити́ за́м'іс нас б'ілйла купи́ти / а то н'іхто́ ни зголо́шуйіц:е / таї мус іти́ / фарбі́ї до пидло́ги би се зда́ло / два замки́ / а ви ка́жете / двод'і / Ну та м'і́сто до за́ўтра го́н:о зач'іка́ти / д'і́до ка́же / шо за́ўтра поле́хш'ійі / ни так ме пра́жити / ікра́с бу́де до́бре до хо́ду / того́ каў*.

ПАРНЯ́ (ПАРНОТА́), -і́ (-и́) – про стан, коли дуже жарко: *Л'уфту́їте / бо ў ха́т'і парн'у́ йісте́ зроби́ли; Надвор'і́ парн'а́ / а шо́ ў полу́н:е бу́де?*

ПАРО́ВАНИЙ – 1) гарний у парі, *здеб. мн.*: *А ми так'і́ паро́ван'і / йіґ горн'е́тка мал'о́ван'і / йе така́ с'п'і́ванка / ў ниї так се с'п'іва́йі / а йа пе́рше ви́д'іла молоди́х / ви́тко / пишли́ на Горп клі́кати на вес'іл'е́ / таї вит:огди́ м'ін'і́ ц':а с'п'і́ванка сама́ с'п'іва́йіц:е; До́бре ĭкиї́с каза́ў / паро́ван'і воли́ пару́йуц:е / і то Насту́ / бигме́ / пра́ўда*; 2) які утворюють пару (про взуття, предмети одягу) : *Кал'о́ш'і ни паро́ван'і / ви́тко / шо оце́с би́ршиї / йе́к таке́ роспаро́ване купува́ти? / ни мих кра́ш:е оби́здр'іти?*

ПАРО́ВАНІ ВОЛИ́ ПАРУ́ЮЦЦЕ – ті, що утворюють (чи хочуть утворити) пару, за певними ознаками повинні бути схожими, і це, на думку мовця, буде запорукою того, що в майбутньому така пара буде діяти узгоджено: *Уна́ ўч'е́на / а вин н'і / то ни зна́йу / Насту́ / шо сказа́ти / бо ви зна́йіте / шо паро́ван'і воли́ пару́йуц:е; Жит'е́ ни оди́н рас потве́рдило / шо паро́ван'і воли́ пару́йуц:е / і йік на цисе́ ни уваж'е́ти / то ко́ристи с тако́го паро́ван'а ма́ло / ци тики́ ĭ нима́*.

ПАРТА́ЧІТИ – *знев*., невміло виконувати якусь роботу: *Уна́ така́ креўч'е́н'а / йік йа / лиш парта́ч'і / та коби́би соб'і́ / а то л'у́дем / при́м'іром / йа ни беру́се за робо́ту / ік ни го́н:а ї́йі фа́їно зроби́ти / і зра́зу каў / вибач'е́їте / але́ йа шош зарупи́ти го́н:а / питкоти́ти ци ўши́ти / але́ за шош би́рше ни о́змусе / а ўна / ви́диш / бере́ і ни бо́йі́ц:е / шо покабзу́йі*.

ПАРТА́ЧЬ, -я́ – *знев*., особа, що невміло, погано виконує якусь роботу: *Лес'о́ парта́ч' / йа бих дес'е́тому заказа́ла / шоби́ йиго́ ни наї́ма́ли / ад'і́ ĭк'і две́р'і зробйу́ / А шо́ йім браку́йі? / две́р'і ік две́р'і*.

ПАРТА́ЧЬКА, -и – *жін. р.* від ПАРТА́ЧЬ: *Ни зава́д'уїте / Пара́ / ік ї́йі корти́т наўч'е́тисе ши́ти на маши́н'ц'і / наї се ўч'е́йі / ни пере́ч'те / а шо ни вихо́ди зра́зу / то н'іч'о́ / заохо́т'уїте / а ви зра́зу до не́йі о́стро / парта́ч'ка / ни ўм'і́йіш / ру́ки ни ви́т:и росту́т / йе́к таке́ говори́ти? / Та йа жертува́ла / ў ме́не така́ бе́с'іда / от'і́к серди́та / а де́ би йа так ду́мала?*

/ а шо сказáла / то сказáла / Ан:úч'ка самá вúди / шо то дéколи ни робóта / а збиткóван'і / алé йа розрáд'уйу / йек мóжу / йа ус'ó розум'íйу.

ПÁРТІЯ КОЛІДНИКИ́В – гурт хлопців, які "ідут у коліду"; "партія" заздалегідь домовляється з господарем, у який день Різдвяних свят йому зручніше приготувати застілля і "пустити" до хати гурт: *Гентáм зо дв'і три бýло пáрт'ійі кол'ідникúў / а тепéр кол'ідýйут / áле то ўжé ни т:о / йік ми д'івóч'іли / набувáлисе до рáнку / гул'áли / кол'ідувáли / ґаздá ни одúн рас клаў за стúў / алé то ни так / шо бут'хтó пускáйі / зр'іхтувáўсе / і гаї / йа пускáйу / хлóпц'і дивúлисе / виберáли / до кóго їти се питáти / ци би йіх пустúли / наїпéрше / шобú ґáзди бýли / і шобú ў них бýла д'íўч'іна / такá / шо на вид:ан'ý / ци молодé д'íўч'é / штирнáц:ит' п'ітнáц:ит' рóкиў / шо ш'і се ўч'éло / алé ўже прóбувало д'івóч'іти / це такóш приїмáлосе / таї тогдú / іґ ґаздá дайé згóду / договóр'уйіц:е / на колú тóч'но / скаў / шо то ї ґазд'í ч'ес'т' / іґ до нéго хóч'ут питú / і йа шош ни ч'ýла / шобú хтос сказáў парупкáм / н'і / йа ни б'ізýйусе / бо виткáзувати ни годúц:е*.

ПÁРУБОК, -пка – 1) молодий нежонатий чоловік: *Ік пáрубок д'íўку уваж'éйі / то вин з неў ме фáїно ходúти / тáк'ік се налéжи; Ік отáк се подивúти / то пáрубок н'íби н'іч'ó / алé дéколи задýже грáйі / покáзуйі с сéбе ни знатú шо / а комý такé ме се ўдавáти? / Ну та йе трóхи / йе ў нéго фам'іл'íйіних гонорúў / алé то / Óл'ко / ни наїгúрше / с цим мош рáду дáти*; 2) дитина чоловічої статі: *Хто ў Мар'íки / пáрубок? / по нúї пíзнашно бýло / шо ни д'íўка / ч'éрево мáла ч'уплáте / і йа зрáзу пóгадала / ме мáти хлóпц'а*.

ПÁРУБОК (ХЛÓПЕЦ, ХЛОПЧ́ІШІ, ДІ́ВКА ТА ІН.) **ВИСÓКОГО ПЛЕЧЯ́ –** *рідко*, про когось заможного, шанованого, ґаздівського: *Ну та то пáрубок висóкого плеч'á / то ґáзди вид ґáздиї / а їкиї дол'ýдниї / ч'éмниї / ну та то такúї / шо крáш:ого нимá / тикú нимá / і ўс'о*.

ПАРУВÁТИ – 1) переконувати когось (дівчину, хлопця чи їх родичів) у тому, що хтось міг би бути йому (їй) гарною парою: *Йілéна прóбувала парувáти / áле хлопч'íш'і нáв'іт' слýхати ни хот'íў / наїшлá рижн'éнцку їкус / алé с тóго нич'ó ни вúїшло*; 2) сортувати щось (предмети одягу, взуття), складаючи у пари: *Анý парýї / то / в'ід'í / ни ўс'ó роспарóване / ужé вúжу / ш'і ў тиї шáфц'і подивúсе*.

ПАРУВÁТИСЕ – утворювати (знаходити) пару: *Парóван'і волú парýйуц:е / ўже йіс цисé писáла / питáласе / шó ўно знач'éйі / то йа каў / тот'í / шо вид:айýц:е ци се жéн'ут / дúўйуц:е / ци ўни питхóд'ут однó óдному / бо йік мижú нúми н'іч'ó такóго нимá / шó би помоглó однáко дивúтисе на жит'é / то ўни ни спосúбн'і бýдут фáїно жúти / ўни мут*

пово́ли труч’е́ти жит'е́ / а ўно йім ни ме ї́ти / ме зайіда́ти / ота́к йа цисе́ розум’і́йу / ну таї до́бре би бу́ло / шобú ўни ї вигл'іда́ли ік па́ра / але́ пе́рше важн'і́ш:е / каў / до жит'а́ пе́рше важн'і́ш:е.

ПАРУПЧЯ́К, -а́ – підліток: *Васú / ти ўже́ парупч’ака́ ма́йіш / кú́л'ко йіму́ / штирна́ц:ит'? / напе́ред' би бúрше; Лиш н'іўро́ку / ї́киї парупч’а́к / ч’е́сто Іва́н / вúкапаниї д'е́д'а / Йо / і нату́ра така́.*

ПА́РУ РАС (РАЗИ́В) – декілька разів: *Ми ни ўхо́ж’і туда́ / маї даўн'і́ш:е па́ру раз бу́ли / і ўс'о́ / ш’і колú Андр'і́ї жиў / а так / то н'і; Йік оцúм па́ру рас помастúш лице́ / то меж б’і́ла / іґ гу́ска / А де́ йа така́ хо́ч’у бу́ти? / м’ін'і́ таке́ се ни ўдайе́.*

ПАРШЄ́К, -іка́ – опредм. ознака від ПАРШИ́ВИЙ: *То парш’е́к / приблу́да / на́в’іт' ни га́ўкайі / а скúглит / улúї йіму́ молока́; Ти / парш’е́ку / марш вúц:и / йа до те́бе / йіґ до л'удинú / а ти мене́ опсу́д'уйіш?*

ПАРШИ́ВИЙ – 1) *згруб.*, худий, немічний, хворий (про тварину): *Привел:ú корúўку з Ростúк / мале́н'ка / вúмн'іч’ко / ік кулач’о́к / йік ота́к се подивúти / то н'ійе́ка / паршúва / он':і́ клу́би стирч’е́йут / а на шкúр'і іка́с не́ч’іс'т' се завел:а́ / ґу́л'і се поробúли / таке́ / йік ч’ір'ікú / йа се спу́дила / ік цисе́ уздр'і́ла / але́ н'іч’о́ дон'ц'і́ ни каў / лиш соб’і́ ду́майу / Го́споди / шо́ ўна м’ін'і́ привел:а́? / та йа таке́ заду́рно бих ни ўз'е́ла / але́ пото́му се ўспокоїі́ла / нагада́ла / шо́ мойа́ ма́ма з отакúм робúла / іґ бу́ла дойа́ркоў / ї дес шош отаке́ трафйе́лосе / таї пома́ло / пама́лен'ко вúїшли с то́го / а тепе́р / Га́н'ко / вúдите / ї́ка ўна / Та лиш н'іўро́ку / бúрше н'іч’о́ ни каў / лиш н'іўро́ку*; 2) *лайл.*, поганий, бридкий (про людину): *Ни ду́мала / ни гада́ла / шо то така́ паршúва жúнка / тут тоб’і́ гово́ри одно́ / а пúде / то гет úнче.*

ПАС, -а (-а́) – 1) смуга (у тканині, килимі тощо) : *То б’і́ла спин:úц'а / а ўдолúн'і / сúниї пас*; 2) *здеб у мн.*, ПАСИ́, -úв – дві поздовжні “смуги” – узори на чоловічій сорочці, які прикрашають передню її частину: *М’із'е́нку шúйу / пасú ўже гото́в’і*; *Розвел:а́ пасú / лиш тре́ба мул'і́нки жо́ўтойі купúти / абú одно́стиїн'і бу́ли / ану́ш зач’ну́ с цеў / шо йе / а пото́му то́ч’но тако́йі ни доберу́*; 3) смуги на тілі (від побиття): *Йік пидоїмúў соро́ч’ку / йо:ї / а то пасú / йік па́лец / одúн по́при о́дного / нан'іщо́ хло́пц'а збúли.*

ПАСИМКУВА́ТИ – видаляти бічні пагони стебла: *Дивúсе / Но́ц'ко / ту́тки така́ гу́шма / фа́їно / н'іўро́ку / зиїшло́ / а́ле мус пасимкува́ти / лиш’е́ї тото́ / шо наїздоров’і́ш:е / Бабо́ / а йа шкуду́йу / уно́ ўс'о здоро́ве.*

ПА́СИМОК (ПА́СЕМОК), -мка – 1) молода гілочка на дереві, кущі; відросток, пагін, що йде від кореня рослини: *Вúкопаї соб’і́ зо два па́симки / унú прúймуц:е*; *Отот'і́ па́семки на ш’:е́п’і опч’е́с'т' / а т':і два / лишú*; 2) відросток на рогах оленя: *По па́семках пизнайу́ / це ш’і молодúї о́лен'.*

ПАСМА́ТИЙ – смугастий: *До́ста / шо вере́н'а пасма́та / ли́жника ў па́сми ни тре: / йа л'у́бйу таки́ї / йік у нас бу́ў / си́вий і ле́д'а ч'ірво́н:ого те́много / але́ лиш ле́д'а.*

ПАСО́ВИСКО, -а – пасовисько: *Ти / Васи́ / ни пуска́ї туда́ коро́ву / бо на́ше пасо́виско пид гор'і́хами / а да́л'ше / то То́мине / уваж'е́ї / аби́ вин ни л'іс нам у о́ч'і / А йа шо / йа тут скрайіч'ку́.*

ПА́СТИ – 1) стерегти худобу, яка пасеться: *У Калату́р'і / на Ўло́з'і / на Ма́с'л'інковому / на Горб'і́ / ш':е де? / Верца́рини / ускр'і́с' пасу́т худо́бу / хто де / йа би́рше на Мо́ч'ір'і*; 2) пастися: *Нaї оту́т коро́ва пасе́ / лиш абе́с ў ота́ву ни пуска́ла / сокоти́ / шоби́ ўна ни пишла́.*

ПА́СТИ (ЇСТИ) ОЧЄ́МА – *згруб.*, дуже уважно спостерігати за ким-, чим-небудь; пильнувати когось: часто викор. в контекстах із негативною оцінкою: *Ад'і́ ад'і́ йек Феди́ха пасе́ оч'е́ма Фед'а́ / Бо́же борони́ йіму́ с ки́мос заговори́ти; Так пасе́ оч'е́ма па́рупка / шо з':і́ла би йіго́ / а шо / ік вин у її бик на́в'іт' се ни ди́ви / тики́ н'і рас се ни подиви́ў; Усі́ї ве́ч'ір / вич':ува́ла / шо то шош ни так / бо ч'о́ би ўна мене́ так па́сла оч'е́ма?*

ПАСТУ́ШИТИ – пасти худобу: *Мої / ти бес наїми́ўсе д'і́дови пасту́шити / ўл'і́т'і вака́ц'ійі ма́йіш / Д'і́ду / та ни шкода́ вака́ц'ійі тра́тити на худо́бу? / ўни х'іба́ на т:о дайу́ц:е? / але́ йа помо́жу / ік тре:.*

ПА́СТЬ, -і – 1) пастка: *У д'і́довий ха́т'і покла́ли пас'т' на ш':ура́ / ўна́диўсе туда́ / таї се ни попуска́йі / н'іч'о́ йіго́ ни бере́*; 2) паща: *Та на ц:у кут'у́гу лиш се подиви́ти / то ўже страхи́ збера́йут / ад'і́ ї́ка пас'т' сли́нава / лиш ч'іка́йі / кого́ би ца́пнути / А голова́ / Бо́же борони́ / така́ / ік у тел'е́ти*; 3) *знев., лайл., перен.*, рот: *Закри́ї свойу́ пас'т' / бо іґ дам / то зу́би ни позбера́йіш / до но́ч'і меш шука́ти / де́ ўни.*

ПАСУВА́ТИ (ДО ЛИЦЯ́) – 1) личити: *Мої / ад'і́ йеґ до́бре йіз зроби́ла / шо ни пошкудува́ла гро́ший і купи́ла цису́ фу́стку / ўна тоб'і́ ду́же пасу́йі / аш видмоло́дла йіс / ік убра́ла / каў тоб'і́ / де́с'іт' ро́киў с плеч' ски́нула / ану́ подиви́се ў ӡзе́р'кало / меш сама́ ви́д'іти; Йо / пасу́йі / ік коз'і́ в'іно́к / отака́ йіс зафа́їна ў це́му / іґ би ба́бину ч'о́рну кузу́ ў затич'ки́ ўбраў*; 2) у *знач.* "годиться" ("годилося б"), "варто": *Пасува́ло би пити́ / о / шо йа на ц:е скаў / сид'і́ти та́мки н'іхто́ ни застаўйе́йі / а пити́ тре́а; Ік іде́ш у Роже́н' / то пасува́ло би шош дити́н'і ўз'е́ти / ў них / в'ід'і́ / мале́ йе; Зна́йіш / шо́ йа соб'і́ поду́мала? / поду́мала / шо пасу́йі і Мар'і́ку з Лес'о́м закли́кати / ўни нам ха́ту ни переси́д'ут / а мут гн'і́ватисе / шо ни закли́кали / Гаї наї бу́де / але́ тогди́ ї Фед'а́ с Феди́хоў / бо так / а́бо і йіх / а́бо н'іко́го / Наї бу́де / до́бре ка́еш / і тих / і тих / це йіс до́бре поду́мала*; *Ўбран'е́ пасу́йі тоб'і́ / ти ч'орне́н'ка / а то / ў ч'ірвон'і́; Д'е́деви ни пасу́йі цес капел'у́х / замал'і́*

кри́си ма́йі / таки́ї / йік ки́тлик / де́ себе́ так пас'ку́дити?; Ша́л'ч'ік ад'і́ йек тоб'і́ пасу́йі до лиц'а́ / зеле́не / то тики́ твойе́ / Та бо ў не́йі о́ч'і так'і́ / му́си пасува́ти / а зеле́не / ни ко́ждого йіли́т.

ПАСУВА́ТИ, ІК (ЇК) СВИНИ́ (СВИНІ́; ЛЬО́СІ; КОЗІ́, КОРО́ВІ) ВІНО́К – зовсім “ни пасувати”; не личити: *Ўна сама́ ч'о́рна / таї́ ш'і ўбра́ласе ў таке́ / шо х'іба́ лиш у то́му дго́р'і ї́ти / мої́ / та йік іде́ш мі́жи л'у́де / то ўбери́ шош фа́їне / Йо / бл'у́ска с каптуро́м / ї так ї́йі пасу́йі / ік свини́ в'іно́к / Ну ц:е ш'і н'іч'о́ / лиш іґ би ни таке́ зі́пране / і ни ч'о́рне / ї ни си́ве / а ї́кес таке́ / ік мі́їка / оц:е́ погани́т / а фасо́н м'ін'і́ се ўдайе́ / то мо́да така́; Ма́йі телеса́ / а ўбра́ла комб'інзо́н / таї́ ш'і по́вускиї / а де́ т:о фа́їно? / за́дниц'а / йіґ дрив'і́т'н'а / а ўна гада́йі / шо се ві́штрамувала / І ц'ітки́ завели́к'і / куда́ ў бу́дниї ден' таке́ напйе́лити? / Йо / іде́ така́ ві́шк'ірена / ш ч'і́ч'коў у во́лосах / а то так пасу́йі / ік коз'і́ в'іно́к / і то коза́ спри́тишн'іш':а би бу́ла / шо / ни так*?; *Пасу́йі / ік свини́ в'іно́к / йо / так ка́жут / то знач'е́йі / шо н'іц ни пасу́йі / а мо́жут сказа́ти ш'і ї так / ік коз'і́ / ік коро́в'і в'іно́к / це т:о саме́ / шо гет ни пасу́йі / А за виўцу́ ў тако́му зга́дуйут? / Н'і / за виўцу́ ни ч'у́ла / виўцу́ суда́ ни дото́ч'уйут / так бога́то ни ка́жут / а ч'о? / мо́же / того́ / шо у виўц'і́ мала́ голова́ / йіго́ ни го́ден би прич'іпи́ти / вин би се ни ўде́рж'іў / у кози́ ро́ги йе / а виўц'а́ / ни ма́йі / мо́же / ві́ц:и се скла́ло / шо за н'у ни говор'ут*; *Йо / пасу́йі / ік свини́ в'іно́к / ану́ / ўбери́ л'о́ху ў в'іно́к / таї́ се поди́виш / йек то зафа́їно; Тота́ ш'е́пка Мар'і́ц'і так пасу́йі / йік свини́ в'іно́к / мої́ / та де́ ўна до ш'е́пки? / зеле́на фу́стка йі́йі́ йіли́т / а от:о́ на голов'і́ / пакали́т*.

ПАСЬКУ́ДА, -и – *лайл.*, погана, підступна людина: *Пас'ку́до пога́на / йа до те́бе ўсеў душе́ў / а ти шо́ потрафйе́йіш м'ін'і́ роби́ти*?

ПАСЬКУ́ДИТИ – спричинювати комусь неприємності, шкоду: *Жи́ли би / іґ би свекру́ха ме́нче м'іш'е́ла / ни пас'ку́дила йім жит'е́ / ч'о́ би ни жи́ли*?; *Ну та шо ш':е? / і себе́ мош пас'ку́дити / ік ни так се ўбраў / ік пов'і́ў себе́ мижи́ л'уд'ми́ ни так / ік се нале́жи / а мош і кого́с пас'ку́дити / ік тоб'і́ на то́му шош се росхо́ди / це ни йе до́бре / але́ шо / ї таке́ се трафйе́йі / пас'ку́диц:е шош тогді́ / ік уно́ бу́ло до́бре / ци таке́ / шо могло́ би бу́ти / а ти посува́йіш йіго́ у ги́рше / ота́к йа бу́ла с'т'іну́ спас'ку́дила / іґ б'іли́ла / кра́ш:е бу́ло ни к'іва́ти*.

ПАСЬКУ́ДИТИ РОТ – споживати, на думку мовця, щось несмачне; вживати у піст скоромну їжу; *перен.*, викор. у мовленні грубі, лайливі, знижені слова: *А де́ бих йа цисе́ йіў? / йа ни хо́ч'у пас'ку́дити рот*; *Шо́ рот пас'ку́ди? / т:о пога́не / шо ї́де з ро́та / о: / абе́з знаў / ни шо́ ў рот / а шо / з ро́та / от:о́ пас'ку́ди*.

ПАСЬКУ́ДИТИ РУ́КИ (НИ БУ́ДУ, НИ ХО́ЧЮ, НИ ВА́РТО) – б'ючи, вдаряючи когось, тим самим "забруднюватися": *Саме́ мале́ / мирш'е́ве / м'ін'і́ до пидгру́ди / а ўтвор'е́йі до ме́не ха́ўку / але́ йа н'іц н'іч'о́ ни сказа́ў / ни хот'і́ў пас'ку́дити ру́ки / ход' буў таки́й моме́нт / шо смих поду́маў / ікшо́ ўч'у́йу ш'і хот' сло́во / шо мене́ догон'е́йі / то верта́йусе / і наї бу́де / шо бу́де*; *Ото́т мали́й / шо ч'ел:е́ний / іґ гран' / ш'і викри́куваў шош / але́ йа ни хот'і́ў пас'ку́дити ру́ки / оберну́ўсе ї пишо́ў / пошкудува́ў свойі́ ру́ки / Ої шо йіз до́бре зроби́ў*.

ПАСЬКУ́ДИТИСЕ – паскудитися: *Мамо́ / йа се м'іш'е́йу / бо шо би ни пора́диў / на до́бре ни ви́йде / і хто тогди́ кра́йниї? / йа / того́ ни хо́ч'у залаз'е́ти ў таке́ ї пас'ку́дитисе / наї сам'і́ се розбера́йут*.

ПАСЬКУ́ДНИЙ – поганий: *У Ї́ва́на пас'ку́дна нату́ра / йа ни зна́йу / йек Мар'і́ка з ним жийе́ / Та йек? / жийе́ йеґ жийе́ / ўна мн'іка́ / пид:а́тлива / таї ікóс ми́р'уц:е / Але́ то ї мн'іко́го мош дойі́сти / шо н'і*?

ПАТЕ́ЛЬНИЧЬКА, -и – невеличка сковорідка: *Ану́ пита́їсе / к'і́л'ко кушту́йі / бо така́ пате́л'нич'ка ў ха́т'і зда́лабисе / дес шош пидогр'і́ти мале́ / то на ц:е ікра́с до́бра / а ви́жу / шо ї би́рш'а йе.*

ПАТЕ́ЛЬНЯ, -і – сковорода: *Гаї кажи́ / наї с'іда́йут / бо́рзо поклади́ терел'і́ / і наклада́ї т:о / шо ў пате́лни / А шо́ там? / Меш ви́д'іти / до то́го йе бре́скл'і огир'ки́ / ї це́го бу́де до́ста дос'т'і́с'ко*.

ПАТЕ́НТ, -у – *крав*., деталь одягу у формі вузької або широкої планки, розташованої у нижній частині виробу: *Ш:и́йте / ма́тко / м'ін'і́ бл'у́ску на пате́нт'і / наї бу́де на гру́дех тро́хи помо́рш'іна / аў доли́н'і зи́брана на пате́нт / отаку́ йа хо́ч'у / А їкиї ко́ўн'ір? / за́йіч'і ву́ха*?

ПАТИ́К, -а́ – різка; хворостина: *Кин' пати́к / вин гнойе́ниї / де́ йіс наїшо́ў таке́? / бо́рзо кида́ї / бо ме вит те́бе вон'е́ти / ану́ тепе́рки попа́хаї ру́ки / ну шо / фа́їно па́хне*?

ПАТИ́НОК, -нка – *ірон*., *здеб. мн*., тапок: *Оцис'і́ пати́нки так'і́ / йік пиў бу́рка / ба́б'і тепло́ бу́де; Л'у́пко / то шо йіз да́ла за ц':і пати́нки? / ди́ўйусе / шо і йа бих у тако́му ходи́ла / Одок'і́йу пита́їтесе / то йійі*.

ПАТИ́ЧІ, -я – патиччя; *збірн*. стос. ПАТИ́К: *Д'іт н'іч'о́ тако́го ни роби́ў / збера́ў іке́с сухе́ пати́ч'і ї пото́му поруба́ў йіго́ / шоби́ мош пали́ти / поостри́ў пилу́ / бо ўже бу́ла затупи́ласе / таї ден' проб'і́х / а йа ўже барабу́л'і ви́несла / шоби́ пророста́ли / іку́с шту́ч'іну ма́ла / то с капу́стоў зварила / ану́ ходи́ / поку́ш'ійіш / ік се ўдаст / то йа ўд'і́л'у / о́змеш тха́т'і / ї ни меш вари́ти / ход'і́м / таї там погово́римо*; *Збера́ла смих пати́ч'і ко́ло ха́ти / до́ста натрісло́се су́ч'а / в'і́тер сейі́ноч'і до́бройі шко́ди наро́би́ў.*

ПАТИЧЬО́К, -чька́ – *зменш.* до ПАТИ́К: *Гента́м / ік йа бу́ла мала́ / ма́ма ни бра́ла мене́ с собо́ў / шобі́ купи́ти м'ін'і́ санда́лики ци ч'еревич'ки / ўна патич'ко́м м'і́р'іла но́гу / і с тим ішла́ / ĭ ни бу́ло тако́го / шобі́ зле зм'і́р'іла / ни ўда́ла купи́ти / А то ни лиш уна́ ц:е роби́ла.*

ПА́ТОРОЧЬ, -і – клопіт, неприємність: *Ма́ли сно́ч'і таку́ па́тороч' / шо каў вам / ни зна́ли / ци се ви́нуч'уймо / Калаф'ії напи́ўсе таĭ ни хот'і́ў іти́ тха́т'і / ч'е́сте ч'у́до / ле́дви ледв'і́с'ки йіго́ вит:раджʼува́ли / ўз'е́ли санки́ / бо хо́ўско йіму́ ĭти / таĭ так видве́зли / попу́кали у викно́ / Вас'у́та ш'і ни спа́ла / ч'іка́ла йіго́ / таĭ так смих се збу́ли кло́поту / Та вин низлúĭ ч'олов'і́к / роби́тниĭ / але́ т:о / шо ма́йі цес ґан'ч' / Йа тако́ш так каў / але́ / ви́дите / поверну́ў до нас уже́ пі́зно / ви́ткис ішо́ў / таĭ забу́ў / шо тре: / тха́т'і / каза́ў / шо ме на на́шому лу́шку спа́ти.*

ПА́УЗА (ПА́ВЗА), **-**и – перерва в чому-небудь чи між чимсь, насамперед між уроками в школі (шкільна перерва): *Йе́блуко з':іш / йіґ бу́де па́ўза / і дайу́ хл'і́пч'іка з мармул'а́доў / але́ бес сам з':іў / бо ти ла́ким кому́с да́ти / а сам слин' ґлиґа́йіш / А йік мут проси́ти? / Ну то ўд'і́лиш.*

ПАХА́, -и́ – пахва: *То́рбоч'ку пит паху́ покладú / притисни́ ота́к / абú ни ўкра́ли / бо базар'а́ми ўс'е́к'і хо́д'ут / того́ пантру́йі.*

ПА́ХАТИ – нюхати: *Ану́ па́хаĭ / ч'е́м це ч'у́ти? / Та́к'ік йігúдним ми́лом / ч'е́мос отаки́м / Але́ фа́ĭним / пра́ўда? / хо́ч'іц:е поку́ш'іти.*

ПА́ХКАТИ – *згруб.*, курити, затягаючись димом: *Вин соб'і́ сто́йі́т / па́хкайі / і лиш се ди́ви / шо с то́го бу́де / се ни м'іш'е́йі / лиж ди́виц:е / колú цéму пере́р'іку бу́де кине́ц / а то заўйіза́лосе на до́бру сва́рку.*

ПА́ХНУТИ – 1) *згруб.*, вдарити: *Йо / па́хнуў / бо се нале́жило / вин зна́йі / ч'о / але́ ни б'і́йтесе / йа лего́н'ко / лиш так / шобі́ напу́дити*; 2) вистрілити (з рушниці): *Па́хнуў па́ру рас / а́ле за́йіц ни дурни́ĭ / ут'і́к / А ти / ви́тко / пове́р'ха ба́хнуў / шобі́ вин ни др'іма́ў / Та му́с'іў / бо ікúĭс малúĭ / перепу́ж'іниĭ / ни знаў / куда́ б'і́ч'і / де се схова́ти / ч'ут' на ме́не ни скак.*

ПАЦЕ́НИЙ – бувалий, той, який пройшов через різні випробування: *Йо:ĭ / шо ўже́ паце́ниĭ цес ч'олов'і́к / то паце́ниĭ / на во́йн'і ўс'е́ке ви́д'іў / А по во́йн'і шо / ле́хко йіму́ прийшло́се?*

ПАЦЄ́РКА (ПАЦЬО́РКА), -и – *рідко*, намистина; те саме, що й ЦЕ́ТКА: *Ў цéму кинци́ села́ би́рше ка́жут / ц'е́тка / ц'ітки́ / але́ йе / шо і пац'ірки́ / дес ч'у́ла / хот' каў / м'ін'і́ приви́ч'н'іш:е / ц'ітки́ каза́ти; Іко́с упере́т йа пишла́ бу́ла дго́р'і / беру́ а́фини / а м'ін'і́ ко́ло ногú лиш шош посу́нулосе / а́фини зах'іта́лисе / йа ди́ўйусе / ĭ ч'е́сто закамен'і́ла / тота́ до́ўга / така́ / ік коро́мисло / лиш пошаруд'і́ла / і шо́ бес каза́ла? / ш'і с*

пац'éркоў на голов'í / ни ґерентýйу / алé так м'ін'í се здáло / вит:огдú йа ў áфини ни хóжу.

ПАЦЄ́РОЧЬКА, -и – *рідко, зменш.* від ПАЦЄ́РКА: *Марýс'ко / анýко озмú л'áмпу ї пос'в'ітú / дес отýтеч'ки ўпáла с цéйі снúсоч'ки пац'éроч'ка / а то зрáзу вúтко / шо ї́йі нимá / ўна отакá / ік оц':í гéзде.*

ПАЦИ́ТИ – опинятися в несприятливих умовах; зазнавати лиха, страху, невдач: *Йо:ї / шо смих пацúла / ни гóн:а тоб'í росказáти / ідý дóс'в'іта дгóр'і / а нат Сокúлским ч'ýйу / шош зач'інáйі менé клúкати / йа оджс'іхнýласе / бо н'ікóго н'іґдé нимá / áле йа ни ўбертáйусе на тот гóлос / бо то нивóл'но / лиш перехрестúласе таї каў / С'в'ітé Риздвó би т':і побúло / йа лиш ік оц:é сказáла / уч'ýла / йік шош зашум'íло / і ўс'ó / бúрше ніч'ó смих ни ч'ýла / Настý / шó ти на ц:е скáжеш? / Мóже / тоб'í прич'ýлосе? / а ш':е л'íпше ни ї́тú самúї дóс'в'ітками / тáже Сокúлске / то Страшнá.*

ПА́ШКА, -и – *рідко, пестл.* стос. ПА́ШЯ: *Пáшка л'укс / корóва / н'іўрóку / ад'í йек приклáласе / тáк'ік з голóн:ого крáйу / вúтко / шо ї́йі тýтки се ўдáло / смакýйі / таї ад'í йек рúн:о пасé / л'ýбо дивúтисе / Густá молодá травúч'ка / ш':іві нимá / стеблó соковúте / солóтке / таї ї́йі панúт / лиш н'іўрóку / йа такóш так скаў / л'ýбо се дивúти.*

ПА́ШПО́РТ, -а – паспорт: *Мáйу в'іс'імдис'éт' і пйет' / ў пáшпорт'і так / йа з дéўйітсот пйéтого рóку / áле без знáла / шо жит'é так проїшлó / йіґ би ўс'ó ўч'éра бýло / то / в'ід'í / ни гóден нажúтисе ї набýтисе.*

ПА́ШЯ, -і – паша: *Пишлú дош':í / таї йе пáш'а / а то бýло гет запалúлосе / ни мош бýло дóбре напáсти корóву / мус бýло с'íном пидгудóвувати / ї́кúхос бур'інúў горóдами шукáти / каў вам / шо б'ідá бýла / і то сперéдл'іта бýло зач'éлосе; Ік кориўкú нáш'і пишлú на пáшу / то ї молокó стáло úнче на смак / і сир / а сметáна такá жóўта / ік кулéш'а / лиш н'іўрóку / алé мéц:е однý продавáти / бо ўнýка хóч'і се ўч'éти / мус ї́йі помоч'í / таї нам двом кúл'ко тре:? / дóста ї однóйі / ми / Паз'ý / ўже ни гóн':і так робúти / іґ даўнó / таї нимá ч'о натсáд'уватисе / Та пéўно / шо так / наї молод'í увихáйуц:е; Кóло Тóми фáїна пáш'а / тáмки гор'íхи / то ни так вúгор'іло / ік судá поблúску / ш'і бих сказáла / шо і ў бéрез'і мош фáїно напáсти корóву / ік ни ї́ти корч'áми / алé йек ужé вихóди.*

ПЕ́ВНО (ПЕ́ВНЕ) – напевно: *Робúтники / пéўно / до полýн':а ни прúїдут / лúйі / іґ з ведрá / Сегóн:е / Нóц'ко / і так ни стр'éхне / нáв'іть іґ би ц':а раптúўка перестáла / то ітú ў горóт бýде мокрó / кудá ї́ти?*

ПЕ́ВНО, ШО ТАК – у мовленні викор. як ствердження чогось: *Пéўно / шо так / ви дóбре кáжете / гор'íск'і л'ýде сегóн:е дóбре стойýт / то ўперéт бýло б'ідáч'і / а тепéрки тот'í сéла гор'í н'іц ни гúрш'і вит Т'ýдева*

/ а де́котр'і / мо́же / ш'і ї кра́ш':і / йа сама́ цисе́ ви́д'іла / бо до нас прийіха́ли го́с'т'і / таї д'і́ти пока́зували ни лиш Т'у́диў / але́ ї вози́ли гор'і́ / ну таї йа пойі́хала / ну та то так фа́їно тот'і́ л'у́де ґазду́йут / шо ну / таке́ лиш дес у к'і́н'і мош уздр'і́ти / ду́же фа́їно.

ПЕЙСА́ТИЙ – *згруб.*, про того, хто має довге неохайне волосся: *Хо́ди пеїса́тиї / йік ш'а́тан / мої / та питстрижи́се / пиди́ до фр'із'ір'а́*; *Наї се зач'е́шу / бо йек таки́ї пеїса́тиї іти́? / с таки́ми ко́смами? / Та то пит фу́сткоў / хто ме туда́ зазера́ти? / Н'іхто́ / але́ м'ін'і́ ни смаку́йі.*

ПЕ́ЙСИ, -ив (-ий) – *тільки мн.*, *знев.*, волосся: *Схова́ї свої́ пе́їси пит фу́стку / наї ни мату́л'кайут; Заплети́се / пе́їси пороспуска́ла / йік ни зна́йу хто / ни́ би фа́їно заплести́се / ік се нале́жи д'і́ўч'ін'і / а ўна с се́бе пу́гало ро́би / Ага́йо / бих прилиза́ласе / то це раху́йіц:е фа́їно / а йік ота́к / то гет зле/ йа ни зна́йу / шо́ вам се ни ўдайе́ / м'ін'і́ прили́зан'і во́лоси ни пасу́йут / то ч'о́ йа ма́йу роби́то тото́ / шо мене́ пакали́т?*

ПЕ́КЛО ПЕКЕ́ЛЬНЕ – біда, тяжкі умови життя: *У тиї ха́т'і / шо по пра́ву ру́ку вид нас / пе́кло пеке́л'не / таке́ / шо ги́ршого нима́ / А того́ / шо лаї́ збера́йуц:е / йа ч'у́ла за ц:е.*

ПЕ́ЛЕХАМИ ТРІСТИ́ – *згруб.*, про людину з довгим (часто скуйовдженим) волоссям: *Заплети́се / ни тр'іси́ ту́тки сво́йіми пе́лехами / бо м'ін'і́ шко́ди / ни ходи́ / ік в'і́д'ма / А ви шо / ви́д'іли в'і́д'му? / знако́м'і з неў? / зна́йіте / їк'і ў не́йі во́лоси? / аг'і́мої / йа це́го ни зна́ла; Ану́ ану́ диви́се / йек ото́т присли́пскиї д'іт пе́лехами сво́йіми тр'іс́е / потр'іса́йі / то йе праўди́виї гу́цул / ўпере́т ус'і́ отаке́ на голов'і́ ма́ли / до́ўг'і во́лоси / капел'у́х с п'і́р'іч'ком / а цес ш'і ї сарда́к / порт'іни́ц'і ма́йі / на нога́х постиўц'і́ / цес отаки́ї / іґ би з зни́мки да́ўнойі ви́їшоў / ог:о́ / та ў нас даўно́ ужє́ так се ни ўбера́йут / Та їкиї то д'іт? / вин бу́де рове́сник ва́шиї До́ци / а гор'іш':а́ми / зна́йу / на вес'і́л'а ота́к бога́то се ўбера́йі / того́ / ви́тко / ї вин так схот'і́ў се зибра́ти / таї наї бу́де / наї ни пропада́йут да́ўн'і звич'а́йі.*

ПЕЛЕХА́ЧЬ, -я́ – 1) *знев.*, особа *чол. статі* з довгим неохайним волоссям: *Пи́тстаркуватиї / і ш'і до то́го пелеха́ч' / а де́ старо́му таке́ пасу́йі? / Йо / вин / напе́ўно пе́лехи ма́слом масти́т / шо так'і́ ко́сми се зроби́ли / таї ч'е́рева забога́то / се ни ўм'і́с'т'уйі ў спо́н':ах*; 2) *згруб.*, хлопець із довгим доглянутим волоссям, який викликає симпатію: *Іва́ / ану́ко диви́се / йек тв'і́ї пелеха́ч' ви́гут'іў / та д'іўки́ / бигме́ / дес умера́йут за ним / бо н'і одна́ ни ма́йі таки́х сво́йіх праўди́вих ку́ч'ір'іў / а то ви́тко / шо свої́.*

ПЕЛЕХА́ЧЬКА, -и – *жін. р.* до ПЕЛЕХА́ЧЬ: *Пелеха́ч'ка / але́ фа́їна / шо фа́їна / то фа́їна / Йо / ўна фиїст ви́робиласе.*

ПЕ́ЛЕХИ́, -ив (-и́в) – *згруб*., *знев*., довге волосся чи довге скуйовджене недоглянуте волосся: *Шкуду́йу пит':е́ти / а йеґ диі̆ти́ р'іду́ с ці́ми пелеха́ми / ни зна́йу / то наі̆ги́рше / йік ота́к / н'і суда́ н'і туда́.*

ПЕ́ЛЕШІ, -я – *згруб*., *знев*., патлате довге (чи просто довге) волосся; те саме, що ПЕ́ЛЕХИ́: *Ни тр'іси́ м'ін'і́ пе́леш'ім над йідо́ў / убери́ фу́стку; То на́в'іт' д'іўки́ / йік іду́т до це́р'кви / то запл'іта́йуц:е / а ни лиш'е́йут пе́леш'і по пле́ч'ах / а ґаздин'і́ фусткі́ завива́йут / ма́йже ко́жда так ро́би.*

ПЕЛІ́НКА, -и – пелюшка: *Пел'інки́ с старо́го робили / ік'і́с сороч'ки́ / про́стин'і / таке́ ўс'е́ке бра́ли / а пре́баба роска́зувала / шо гента́м с пел'інка́ми т'е́шко бу́ло / то ў колі́ску наклада́ли с'і́на а́бо соло́ми / ч'е́мос ле́да накрива́ли і кла́ли туда́ дити́ну / і йік промо́кне / то ўс'о́ ч'ури́т удоли́ну ĭ дити́н'і ни шко́ди / ота́к ратува́лисе.*

ПЕ́ЛЛО (ПЕ́РЛО) – *згруб*., дуже хотілося: *Пе́л:о ĭти / таĭ йіс пишла́ / а йа каза́ла / ни ĭди / ни пока́зуĭсе туда́ / бо бу́де ги́рше / але́ де хтос хо́ч'і слу́хати му́дроі̆і ра́ди? / ко́ждиĭ гада́йі / шо наĭрозумн'і́ш:иĭ; Мене́ так пе́л:о шош сказа́ти / шо гаш йізи́к засверб'і́ў / зач'е́ў питска́кувати ў ро́т'і / ледв'і́с'ки смих се зде́рж'іла / таĭ до́бре / до́ки ўни дошу́кувалисе пра́ўди мі́жи собо́ў / йа лиш сказа́ла / даĭ Бо́же / і ў две́р'і / пишла́ / ни хот'і́ла бу́ти с'в'і́тком / шоби́ поти́м ни ма́ти кло́поту / а так / ни ч'у́ла / ни ви́д'іла / н'іч'о́ ни зна́йу; Бану́йіш? / а ч'о́ банува́ти? / та тебе́ так пе́рло се пит:ина́ти / шо н'іййе́ками си́лами буў би ни спер / н'ійе́к ни хот'і́ла йіс слу́хати / а тепе́рки йе т:о / ч'іго́ йіс ж'іда́ла / таĭ ходи́ с тим / носи́ куде́л'у.*

ПЕ́РВА СЕСТРА́ – двоюрідна сестра: *Ти ни зна́ла / шо ву́ĭна Близ'н'у́ч':іна ĭ на́ш'а ба́ба бу́ли пе́рв'і? / йо / пе́рв'і се́стри / ви́жу / шо ни зна́ла йіс за ц:е / а йа тоб'і́ каў / того́ ўна ўрас приходи́ла ба́бу видизна́ти / ĭ за ко́ждиĭ рас нам шош приноси́ла.*

ПЕ́РВИЙ – двоюрідний: *Уни́ соб'і́ пе́рв'і / то рид'н'а́ / але́ шош ма́йут таке́ мижи́ собо́ў / шо р'і́тко се ви́жут / але́ шо / ни ўпов'іда́йут.*

ПЕ́РВИЙ БРАТ – двоюрідний брат: *Іва́н Кали́н'ч'ін м'ін'і́ пе́рвиĭ брат / бо на́ш'і мами́ / ри́н':і / а ўже йіго́ д'і́ти ĭ моĭі́ / уни́ маĭ да́л'і стойу́т / бо ўни вит пе́рвих / а це ўже ни так бли́ско.*

ПЕ́РВІСТКА (ПЕ́РВІСКА), -и – корова, що вперше отелилася: *Ў нас пе́рв'істка / молока́ ни ду́же бога́то / а́ле смашне́ / а смета́на така́ жо́ўта / йік куле́ш'а / лиш н'іўро́ку / до́бра кори́ўка / ви́мн'іч'ко / ік кулач'о́к / таĭ сама́ мале́н'ка / а ришки́ / ік в'іно́ч'ок / ду́же дел'іка́тн'і.*

ПЕРЕБАНДЕЖУВА́ТИ (ПЕРЕБАНДЕЖО́ВУВАТИ) – перебинтувати (перебинтовувати): *И:ĭ / наĭ Бох боро́ни / шо л'у́де / сара́к'і / пац'у́т / Іванко́*

Васил'і́ў таке́ пого́стиў / шо во́рогови то́го ни пож'іда́йіш / йа ходи́ла з Мар'ікоў у шпита́л' / таї ви́д'іла / таки́ї забандежо́ваниї лежи́т / шо лиш нис стирч'е́йі ї о́ч'і ви́тко / так ма́йі бу́ти ікиї́с ч'ес / а поти́м мут перебандежо́вувати / але́ ш'і ни ўже / бо л'іка́рство прикла́ли / ї так пово́ли ма́йі ўс'о заживати / кобиби Бох поми́х йіму́ / шоби́ бо́рше / Йек ужже́ бу́де / Кали́ / голоўне́ / шо об'ійшло́се на ме́нчому / а могло́ бу́ти / сам'і́ зна́йіте / за оц:е́ тре: д'е́кувати; *Сам'і́ ни бер'і́ц:е перебандежо́вувати / ў Ку́ти ї́д'іт / там наї зро́бйут.*

ПЕРЕБАНУВА́ТИ – більше не сумувати, не тужити за кимось чи чимсь: *Тото́ ни го́ден виткі́нути / за тим ни го́ден перебанува́ти / бо тогди́ бу́ла ве́сел'іс'т' / ми бу́ли ўс'і ра́зом / а тепе́реч'ки лиш фудуґра́ф'ійі ді́ўйусе / і таки́ї ж'ел' мене́ бере́ / таки́ї ж'ел' / шо ни го́н:а смих росказа́ти / аш пла́кати се хо́ч'і*; *Ужже́ ўс'о перебанува́ла / пусти́ла вит се́бе / наї іде́ соб'і́ / куда́ хо́ч'і; Ти ра́диш / але́ йек то го́ден перебанува́ти / скажи́ м'ін'і́ / йеґ го́ден? / ік уно́ зас'і́ло ў гру́дех і ни витпуска́йі.*

ПЕРЕБЕРА́ТИ – *недок*. до ПЕРЕБРА́ТИ: *Паз'у́н'ко / перебери́ мало́му соро́ч'іч'ку / бо ад'і́ ї́ка ч'о́рна / ни зна́йу / шо́ вин роби́ў / шо ота́к позама́с'т'уваўсе / перебери́ / і споден'ки́ тако́ш / йа ви́жмач'у / ї до ве́ч'іра в'і́тер тото́ попрудува́йі / і ўно бо́рзо ви́схне / А нашо́ за́рас перебера́ти? / л'і́пше дез за годи́ну дв'і / ік мете́ ї́ти до ву́їни / Та бо хо́ч'у ви́жмакати / а до ву́їни ї за́ўтра мош бу́де пити́ / то ни гори́т*.

ПЕРЕБЕРА́ТИ В ПА́МНІТИ – намагатися пригадати щось; згадувати різне: *Сего́н:е нед'і́л'а / йа прийшла́ с це́р'кви / се ўку́тала / таї с'і́ла / с'і́ла / подиви́ласе на оце́с рушни́к / шо на с'в'іто́му о́браз'і / таї нагада́ла / шо ў ме́не йе ш':е оде́н / поди́бниї / схо́ваниї у скри́ни / то м'ії вес'і́ўниї рушни́к / йіго́ м'ін'і́ на вес'іл'е́ ви́шила ма́ма з ба́боў / ч'ос об'і́ схот'і́ли ц:е зроби́ти / йа ўста́ла / ўне́сла йіго́ ў ха́ту / таї ди́ўйусе / і ўс'е́к'і гатки́ мене́ опс'і́ли / перебера́йу ўс'е́ке ў па́мн'іти / он:о́ / дру́ге / тре́те / але́ с тих гадо́к ко́ристи ма́ло / уни́ смутн'і́ / бо н'іко́го з наїбли́ш:их ужже́ нима́ / а рушни́к ад'і́ ї́киї весе́лиї / таї ота́к смутне́ з весе́лим сего́н:е зо мноў / але́ шо / так се ма́йі ў жит'у́; Ге́зде шош ди́ўйусе / ад'і́ пор'е́тки ў ша́ф'і роби́ла / і ў д'е́девому футе́рку уздр'і́ла б'і́лиї ша́л'ч'ік / ви́тки вин та́мки се ўз'еў і ч'ії вин / ни зна́йу / бо д'е́д'а таке́ ни носи́ў / таї ш'і мо́ди тако́йі тогди́ ни бу́ло / але́ цес ша́л'ч'ік пот'е́х и́нче / ужже́ мойе́ д'іво́цтво / тото́ / йік йа бу́ла ў дружка́х / таї дру́жб'і поди́бниї подарува́ла / ота́к одно́ за о́дним бога́то ч'іго́ се нагада́ло / і ви́жу / шо ву́їна до́бре ка́же / ік зач'іна́йіш перебера́ти ў па́мн'іти / то бога́то ч'ого́ се нахо́ди / на́в'іт' таке́ / шо бес і ни зду́маў / ни в'і́риў / шо ўно бу́ло*; *Перебера́ла шош у па́мн'іти / таї нагада́ла соб'і́ /*

йек йа ў молод'і́ рокú / йік лиш зач'іна́ла д'іво́ч'іти / йек м'ін'і́ хот'і́лосе с'п'іва́ти / ни знатú їко́го го́лосу ни ма́ла / але́ так бу́ло на душú / іґ би мене́ пидоїма́ло куда́с / лет'і́ти се хот'і́ло / отаке́ бу́ло зо мноў / а пото́му ўно перейшло́ / і бúрше ни верта́лосе; Йа / Мар'і́ч'ко / тото́ ни перебера́ў у па́мн'іти / тикú ни к'іва́йу йіго́ / бо ўно т'ішке́ м'ін'і́ / таї ч'о зноў себе́ збу́р'увати? / ўно соб'і́ дес та́мки се ўсто́йіло / таї наї стоії́т / йек стойе́ло / се ўтихомúрило / таї наї.

ПЕРЕБЕРА́ТИ НОГА́МИ – 1) швидко йти (ходити): *Ӣде / та вин ста́ршиї вид ме́не / але́ так перебера́йі нога́ми / шо йа за ним ни го́н:а бу́ла угна́тисе / йа крок / а вин два / ми ге́зде ішлú з ним / але́ куда́? / де́ йа до не́го?; Мої / д'і́воч'ко / ану́ перебера́ї маї бо́рше нишка́ми / бо копаратúву закрúйут / до́ки ми прúйдемо / і шо́ тогдú бу́де? / вúтки йа тоб'і́ о́зму цукúркиў? / гаї / ходú дмúн'і на ру́ки / йа тебе́ тро́шки понесу́ / бо йіс така́ д'і́ўка / шо сама́ до́ўго ни го́н:а їти / а ба́ба ду́ж'а / ўна му́си ўну́ц'і догодúти / так / Мар'і́ч'ко? / а йік вúростеш / то меш ба́бц'і помога́ти / бу́деш ба́пц'і помога́ти? / гаї кажú*; 2) уміло танцювати: *Іванко́ зат'ішкúї до гу́л'ан'а / де́ вин го́ден фа́їно перебера́ти нога́ми? / та па́л'ц'і на нога́х повит:о́птуйі ко́ждиї / котра́ з ним пúде ў да́нец / і оде́н да́нец вúгул'айі / у не́го і хит т'ішкúї / То / т'і́тко / ни ўрас так йе / ад'і́ Ко́ц'о Йіле́нин ікúї гру́биї / а данцу́йі так / іґ би лиш т:о робúў / шо зра́нку до но́ч'і ўч'е́ўсе гул'а́ти / з ним ус'і́ хо́ч'ут загул'а́ти / і молод'і́ / ї ста́рш'і жинкú / йа вúд'іла на вес'іл'у́ / ік Мúтро ву́їкиў се женúў / так шо то ш'і ни зна́ти*; 3) про ситуацію, коли комусь важко встояти на місці: *Йо:ї / йек тоб'і́ до́бре / шо ти ро́вером / а йа ч'іка́йу на роже́нцкиї / стойу́ / і ни го́н:а ўсто́йіти / ўже зач'іна́йу перебера́ти нога́ми / бо йіго́ нима́ ї нима́ / але́ ти / Насту́ / йіт' / бо ї так н'іч'е́м ни помо́жеш / а йа ікшо́ ни бу́де / то верта́йусе / і по йі́хан'у / а ти йіт' / ни блаву́ч' днúну / бо до́ки туда́ / до́ки вúт:и / таї по днúн'і / а м'ін'і́ ни горúт / го́н:о зач'іка́ти*; *Мої / та перебера́ї тро́хи тúми нога́ми / бо ми так до ра́н'а ни дúйдемо*; *То молод'і́ но́ги / Ко́ц'о так перебера́йі нúми / шо йа ни го́н:а за ним угна́тисе; Вин так фа́їно ўм'і́йі перебера́ти нога́ми / так данцу́йі / шо йа ўрас каў / кобú бес / Штефа́н'ч'іку / ш'і так фа́їно ўч'е́ўсе / йек ти оц:е́ ро́биш / от:о́ би йа се ўра́дувала / ої шо бих ра́да бу́ла*; *Дúйуўсе / М'і́лич'ка ўже зач'е́ла перебера́ти нога́ми / а йіх нима́ і нима́.*

ПЕРЕБЕРА́ТИСЕ – переодягатися: *Йіґ бу́ло вес'іл'е́ у бра́та / то Йіле́на три ра́зи перебера́ласе / то ў одно́ / то ў дру́ге / л'у́дем рот ни запре́ш / а де́хто лиш плеч'е́ма стиска́ў / шо рúн:а сестра́ молодо́го ни ма́йі úнчойі куто́ри / лиш ік т:о / шобú се перебра́ти.*

ПЕРЕБИВА́ТИСЕ (ЛИШ) НА (ОДНИ́М; НА САМО́МУ, САМИ́М) ХЛІ́БІ Й ВОДІ́ – жити в бідності, у злиднях: *Та де́ н'і / ў́с'е́кого се натерп'і́ли / перебива́лисе на само́му хл'і́б'і ї вод'і́ / а бу́ло / шо ї хл'і́ба ў ха́т'і ни бу́ло / шо́ ви гада́йіте? / л'у́де т'е́шко б'ідува́ли / хл'і́ба ти́жн'ами могли́ ни ви́д'іти / але́ на́ш'а не́н'а шош мудрува́ла / с'а́ке та́ке / лиш би се переби́ти / то бу́ли голо́н':і ч'іси́ / і д'е́кувати Бо́гу / шо ви це́го ни зазна́ли*.

ПЕРЕБИ́ТИ (ПЕРЕБИВА́ТИ) ГО́ЛОТ – з'ївши трохи чогось, тим самим позбавити себе відчуття голоду: *Уз'е́ла жме́н'ку а́фин / таї переби́ла соб'і́ го́лот / Ви́тко / ни жме́н'ку / бо ад'і́ їкий ч'о́рниї рот / Каў тоб'і́ ге́зде / шо жме́н'ку / а замасти́тисе мош і одно́ў а́финоў / шо́ н'ї*?

ПЕРЕБИ́ТИ (ПЕРЕБИВА́ТИ) ЗАЛИ́ШКУ – помахом руки роз'єднати (роз'єднувати) руки тих, що б'ються об заклад: *Та так / ік хтос перебива́йі зали́шку / то вин йе с'в'і́док то́го / хто на шо зало́жуйіц:е / і тогди́ ўже н'іхто́ с тих / шо заложи́лисе / ни скаўт / шо це́го ни бу́ло / котри́ї приїгра́ў / ма́йі тото́ зроби́ти / шо догово́р'увалисе / на шо зало́жувалисе*.

ПЕРЕБИ́ТИ (ПЕРЕБИВА́ТИ) ЇДУ́ (АПЕТИ́Т) – з'ївши у невеликій кількості чого-небудь, утамувавши голод, не бажати споживати повноцінний обід, сніданок чи вечерю: *Тв'ії цуки́рок переби́ў дити́н'і йіду́ / де́ ўна ме йі́сти ка́шу / ік ти таке́ ро́биш? / Та де́ т:о йа? / ўна найшла́ йіго́ у вас пит по́душкоў / ви́тко / йісте́ витхо́вували вид не́йі / таї забу́ли / бо йа пит по́душку шош кладу́ лиш на Никола́йа*; *Дити́на ни хо́ч'і н'іч'о́ / бо ўна́ переби́ла соб'і́ йіду́ / печ'е́н'ім / хто́ таки́ї рузу́мниї найшо́ўсе / шо ним нагудува́ў Йа́ника? / ге?; Тим нас'і́н'ім дити́на переби́ла соб'і́ йіду́ / ни хо́ч'і йі́сти / а то / пре́ц'і / об'і́т*.

ПЕРЕБИ́ТИ (ПЕРЕБИВА́ТИ) СОН (СПАНЕ́) – перервати сон: *Переби́ў соб'і́ сон / і ч'у́йу / шо би́рше ни ўсну / Бо ч'о йіс ра́д'ійо ўкл'уч'е́ў? / ік хоч' л'іч'і́ / то ч'о з ра́д'ійом? / постанови́ соб'і́ / шо ў так'і́ї то годи́н'і ти ви́кл'уч'іў ра́д'ійо / і спиш / але́ де: / де́ ти так ро́биш? / і ўноч'е́ слу́хайіш / лиж задр'іма́ў / а ўно зноў заговори́ло / і ти до передра́н'а то́ўч'іс:е / і пото́му йік поби́тиї / устайе́ш; Хот'і́ла смих л'іч'і́ / ї тики́ кри́шку др'імну́ла / але́ прийшла́ Мар'і́ка Фед'о́ва / ї переби́ла м'ін'і́ спан'е́ / хот' іке́ ўден' спан'е́? / хто уде́н' ч'уў спа́ти? / то лиш так се ка́же / л'удина́ соб'і́ ро́би мале́н'ку переди́шку / таки́ї мале́н'киї пош'іни́вок*.

ПЕРЕ́БІГОМ – *присл*., мимохідь; швидко промайнувши; у загальних обрисах: *Сни́ц:е / а́ле р'і́тко / оди́н рас до́бре йіго́ ви́д'іла / шо дес вин стойі́т ко́ло їки́хос двери́ї / йа порива́йусе туда́ пити́ / а́ле две́р'і ўтвори́лисе / вин зайшо́ў / і ўни зра́зу запе́л:исе / йа лиш уздр'і́ла / шо за*

двер'мú бýло с'в'ı́тло / áле диўнé ĭкес / а дрýгиĭ рас вúд'іла йігó перéб'ігом / лишéн' знáла / шо то вин / але н'іч'ó ни говорúла / А ци вин вúд'іў тебé? / За дрýгиĭ рас / ни знáйу / а ў пéршому с'н'і / вúд'іў / áле йа йімý так / іґбú ч'уж'á бýла; Йа се ни придиўйéў до тóйі хáти / бо то ни бýло ч'ісý / перéб'ігом подивúўсе / таĭ ус'ó / áле ўздр'ı́ў / шо фáĭна / а шо тáмки ш':é кóло хáти / ни знáйу; Уздр'ı́ла Ч'уплáк / áле перéб'ігом / т:о перемигнýло / ĭ нимá / а ти шо / н'іќóли ни йı́хала ў машúн'і? / таĭ ш'і іґ газýйі / нимá йек се роздиўйéти / то мúґом ус'ó / глúпнула / і нимá.

ПЕРЕБІДУВÁТИ (ПЕРЕБІДИ́ТИ) – зазнати лиха: *Йа так переб'ідувáла ў молод'ı́ рокú / шо ни гóн:а тоб'ı́ росказáти / дéколи гаш др'іш' берé / ік шош нагадáйу; Дé ни переб'ідувáли / страшнó т'éшко / ни мáла смих н'ійéкого д'івóцтва / бо ўс'і б'ı́ди припáли ікрáс тогдú; Переб'ідúли смо / оĭ шо переб'ідúли / так / ік р'ı́тко хто.*

ПЕРЕБІ́Й, -óю – велика бочка, призначена для заквашування овочів, зокрема капусти: *У цéму перебóйу квáс'у капýсту на гóлупц'і / а ў мéнчому / огир'кú / стайé гаш до серéд'л'іта / йа берý серéд'н'і голоўкú / шобú потóму ни д'ілúти лúс'т'і / алé кіл'кá мéнчих кладý / то з них отúц'к'і гóлупч'іки вихóд'ут / отúц'к'і / йік м'ізúлниĭ пáл'ч'ік / дýже дел'ікáт'н'і / на одéн ґлиґ.*

ПЕРЕБІ́ЧІ – перебігти, перепинити когось: *А йéк ти сам пишóў? / ни бойéўсе / шо ĭкас б'ідá мóже переб'ı́ч'ї? / Б'ı́ди / вýĭно / царинáми ни хóд'ут / д'ı́до кáже / шо б'ı́ди ў дурнúх гóловах се зач'інáйут / а потóму ĭдут мижú л'ýде / Аг'ı́ / ĭкиĭ йіс рузýмниĭ / абéз здорóў буў / Д'іковáт' / абú ĭ ви здорóв'і бýли / Моĭ моĭ моĭ / а ти ч'ії такúĭ? / тв'ії д'ı́до ни Лес'ó Петрúшин*?; *А ти / Івáн'ч'іку / шо / сам / без н'іќóго / ĭдеш до бáби? / знáйіш дорóгу? / а ни бойı́с:е / шо тебé мóже ĭкас кут'ýга переб'ı́ч'і? / Йа жóўн'ір / Моĭ / та йа вúжу / шо мáйіш ґвир / áле хот'ı́ла бих знáти /кúл'ко тоб'ı́ рóкиў? / Штúри без двох м'ı́с'іц'іў / йа ўже велúкиĭ / Ну та дé н'і / де: / абéз здорóў буў / ĭ отакúĭ велúкиĭ вúрис / т'фу на тéбе*; *Ўч'éра ч'ікáла / хот'ı́ла переб'ı́ч'і Йілéниного малóго / шобú ўзнáти / йек унú там / гадáла / шо ме се вертáти ш:кóли / таĭ йа йігó уздр'ý / алé вúтко / шо пропустúла / а сегóн:е ĭду платúти за с'в'ı́тло / дúўйусе / а вин йı́де на фúр'і / сидúт на ĭкóмус с'ı́н'і таĭ с'м'ійéц:е / а фирманýйут / ік'ı́с два так'ı́ / шо йім йізúк се ни ўбертáйі / вúтко / дес се намогор'éч'іли / йа каў / моĭ / а ти дóки з нúми меш йı́хати? / а вин кáже / дóки ўни / дóти ĭ йа / дез до магазúну / а потóму поб'іжý тхáт'і / таĭ зноў с'м'ійéц:е / кáже / шо ш'і н'іќóли на фúр'і ни йı́хаў / то дитúна / вúтко / йігó корт'ı́ло / таĭ т':і вúпиўш'і вуĭкú / йімý позвóлили / таĭ отакé / алé дóбре / шо йімý дóбре / і ў них такóш гараздú / йа ц:е мýс'іла*

се запитáти / а вин кáже / вўїно / дóма ус'ó дóбре / ну таї наї бýде / *ік йім дóбре / то ї нам мáйі бýти*.

ПЕРЕБÍЧІ (ПЕРЕБІГÁТИ) В ДУМКÁХ (У ГАТКÁХ) ШОШ – швидко переходити, переключатися на різне, змінюватися у свідомості: *Ад'і́ / так ведéц:е / йек ведéц:е / ми лиш за однó зач'іпили / а переб'і́ч'і ў гаткáх мош богáто / алé нашó? / комý цéго тепéрен'ки трéба? / шо вит тóго се зм'і́ни? / тогó йа каў / наї ус'ó се лиш'éйі / йек йе* / *н'іч'ó ни к'іваї́мо*.

ПЕРЕБÍЧІ (ПЕРЕБІГÁТИ) ДОРÓГУ КОМÝС – стати (ставати) на заваді комусь у чомусь: *Ч'ó йа мáйу на н'у се гн'і́вати? / ўна м'ін'і́ ни переб'і́гла дорóгу / Йо / самá йіс вúн:а / трéа бýло на сéбе над'івáтисе / а нú ч'ікáти / шо дрýгиї за тéбе шош зрóби* / *фáїно подбáйі*.

ПЕРЕБÍЧІ (ПЕРЕБІГÁТИ, ПЕРЕБÍЧІСЕ) ОЧЄ́МА – дуже швидко прочитати, подивитися (оглянути) що-небудь: *Е: / кудá? / та то ни бýло ч'ісý / то лиш мош бýло переб'і́ч'і оч'éма тот'і́ матер'і́йі / ї áбо берéш / áбо н'і / то ни так / шо стойі́ш / роздúўйуйіс:е / се рáдиш с кúмос / кудá? / то áл'бо áл'бо / Ну алé йіз дóбре вúбрала / áл:е дóбре.*

ПЕРЕБОРÓТИ (ПЕРЕБÓРЮВАТИ; ПЕРЕМУЦУВАТИ; ПЕРЕМУЦОВУВАТИ; ПЕРЕСИ́ЛИТИ, ПЕРЕСИ́ЛЮВАТИ) СЕБÉ – перемогти (перемагати) свій настрій, стан, бажання; намагатися в будь-якій ситуації володіти собою: *Мóї / та ти ї́кúйіс ч'олов'і́к / маї слóво / перебóр'уї себé / ни пиї тúл'ко / бо ти себé заженéш / то з малóго се зач'інáйі / гор'і́ўка тáк'ік гýли / анý ш':е / анý крúшку; Ти / Йілé / ни дуї гýки / і так ни хмýр'се / а вúслухаї / шо йа скаў / бо дрýгиї тоб'і́ цисé ни скáже / йімý ўс'о однó / а йа скаў / ік ти ни наўч'éйіс:е перебóр'увати себé / свойý натýру / а меш соб'і́ потурáти / вивáти на кóгос свойý злис'т' / то жит'á ў циї хáт'і ни бýде / ти ўже ни мáйіш лáгидности / дóброго чут':á / шобú фáїно заговорúти / у тéбе ус'ó ї́де з гýком / з надрúвом / ти нáв'іт' се подивúти ни ўм'і́йіш / тáк'ік рáн'ч'е / кажú / шó с тобóў за ц':і рокú се стáло? / кажú / наї йа ч'ýйу / бо йа тоб'і́ зла ни ж'ідáйу / алé дéколи такóў тебé вúжу / шо гаш се бóйу* / *тебé се бóйу*.

ПЕРЕБОЦÁНЕНИЙ – *дієприкм*. від ПЕРЕБОЦÁНИТИ: *Це ни борш' / а ї́кес перебоцáнене п'і́ло*; *Л'ýбйу гýс'л'інку / áле ни такý перебоцáнену / це ўже такé / ік сколóтини абó жинтúц'а* / *і ш'і до тóго óстра / такá / шо гаш оскóмини се лóўйут* / *гаш óко се заскýл'уйі*.

ПЕРЕБОЦÁНИТИ (ПЕРЕБОЦКÁНИТИ) – *рідко*, *згруб*., збовтати, неодноразово перемішати щось: *Перебоцáнили / а ти берú йіш / йа ни л'ýбйу такé / такé х'ібá лиш свúн'ам давáти* / *лиш йім* / *Витколú йіс такá пáн'а се зробила*?

ПЕРЕБОЦА́НЮВАТИ – *недок. в.* до ПЕРЕБОЦА́НИТИ: *Дос'іга́ї скра́йу / а ні́ перебоца́н'уї усу́ ми́ску / ǐко́йі не́моч'і там шука́йіш? / зве́р'ха таке́ саме́ / ік наспод'і́ / н'іц ни гі́рше / того́ ни риǐ / ік сам зна́йіш хто.*

ПЕРЕБРА́ТИ – переодягти: *Перебери́ дити́ну / ад'і́ ǐка ч'о́рна хо́ди / наǐди́ ч'е́сте / Таже́ ў ме́не ру́ки ў к'і́с'т'і / а ти ǐік ви́диш / шо тре: / то ч'о сам ни о́змеш? / озми́ т:о / шо ви́диш / і перебери́.*

ПЕРЕБРА́ТИСЕ – переодягнутися: *Переберúсе ў нове́ таǐ пі́демо до ма́тки / Бабо́ / йа так пі́ду / бо бо́йусе / шо нове́ замас'т'у́ / йа хо́ч'у поіґра́тисе / поб'і́гати / а йе́к у ново́му? / Ну та меш сид'і́ти до́ма / бо сего́н:е нед'і́л'а / М'і́с'ко ма́ч':ін бу́де у фа́їному ўбра́ниǐ / а ти меш таки́ǐ / іґ би дес ни знати́ з іки́х го́риў приǐшо́ў / з іки́х л'іси́ў теме́н:их / Ага́ йо / ўже рас таке́ бу́ло / йа приǐшо́ў ви́ўбераниǐ / ік на Вели́ґден' / а М'і́с'ко буў у старо́му / вин іґра́ўсе / а йа стоǐе́ў таǐ диви́ўсе / м'ін'і́ н'іч'о́ ни бу́ло ми́ле / Гаǐ до́бре / йа о́зму тоб'і́ се перебра́ти шош / ік тре́ба бу́де / гаǐ до́бре / а ти роби́ / та́к'ік йа каў / таǐ ідемо́ / але́ бо́рзо.*

ПЕРЕБРО́ЦЬКАТИ – те саме, що ПЕРЕБОЦА́НИТИ (ПЕРЕБОЦКА́НИТИ): *Бери́ скраǐіч'ку́ / потро́шки / бо ǐік ус'о́ перебро́ц'кати / то хто тото́ схо́ч'і ǐі́сти? / Бабо́ / та наǐ ни ǐід'у́т / м'ін'і́ бі́рше бу́де / Ту́тки ўс'ім ста́не / але́ каў тоб'і́ / скраǐіч'ку́ / о: / фа́їно / ду́же до́бре / ота́к і нада́л'і бери́.*

ПЕРЕБУ́ЛИ ГИ́РШЕ, ПЕРЕБУ́ДЕМО Й ЦЕ (ЦЦЕ) – висловлення маніфестує оптимістичний погляд на життя : все погане минуло, мине – і кращі часи обов'язково настануть: *Бра́ч':іку М'іха́ / та ми ни таке́ перебу́ли / перебу́ли гі́рше / перебу́демо ǐ ц:е / Ви пра́ўду ка́жете / таку́ пра́ўду / шо праўд'і́ш:ойі нима́ / але́ корт'і́ло би / шоби́ ўно бо́рше пересу́нулосе наза́т / шоби́ ми за тото́ забу́ли / шоби́ ур'ідо́ўц'і нас до́бре прова́дили / і л'у́дем би весел'і́ш:е ста́ло жи́ти / оце́го се хо́ч'і / ми́ру і споко́йу / бра́ч':іку Іва́нку / лиш оце́го / Ну та то йе ду́же вели́ке / ду́же вели́ке ǐісте́ сказа́ли.*

ПЕРЕБУРКО́ВУВАТИ – заново класти бруківку: *Колú т:о бу́ло / та це́му бурко́ван'у дес ужé зо с'імдис'е́т' ро́киў бу́де / ікшо́ ни бі́рше / це ш'і м'іǐ д'е́д'а роби́ў / наноси́ў з зар'і́нка кам'і́н'а / таǐ зроби́ў / а йа хо́ч'у плі́тку покла́сти / ви́класти гаш до вори́т / Ану́ послу́хаǐ / Іва́ / то ўс'о ни мус перебурко́вувати / ік хоч' / то наǐ бу́де / пе́рет' ха́ти роби́ / а туда́ нашо́ / ч'ем ц:е ви́кладене тоб'і́ ни догоди́ло? / ти ви́диш / іке́ ўно мо́цне?*

ПЕРЕБУРКУВА́ТИ – *докон.* до ПЕРЕБУРКО́ВУВАТИ: *Хо́ч'у оту́т перебуркува́ти / таǐ схо́ди пидр'іхтува́ти се зда́ло би / А шо це́му*

буркóван'у бракýйі? / Т:о бракýйі / шо ік трóхи дош' / то водá застóйуйіц:е / ни с'т'ікáйі / а стойі́т / а йік лéда морóс / то хóўзанка се рóби / отогó.

ПЕРЕБУ́ТИСЕ (ПЕРЕВБУ́ТИСЕ) – перевзутися: *Зач'ікáĭ / Марý / наĭ перебýйусе / бо кал'óш'і гет мóкр'і / ни вúд'іла / таĭ стáла ў калабáн'у / а то ад'і́ / і шкерпéтки / ĭ пан'ч'óхи; Наĭ се перебýйі ў ґумач'кú / таĭ йа йігó óзму двóд'і / наĭ се подúви / шо тáмки се рóби / моĭ / такóйі пóвени даўнó ни бýло / дес с п'ітнáц:ит' рóкиў / áбо ĭ бúрше / фиĭст пóв'ін'.*

ПЕРЕБУШУВА́ТИ – заспокоїтися: *То ўс'о пит'é рóби / гадáла смих / шо перебушýйі / л'éже спáти / а цес доў пúўноч'і ни дáў спокóйу; Марýс'ко / у мéне ў душú ўже ўс'о перебушувáло / унó дес пишлó у такúĭ схóвок / шо рокáми ни покáзуйіц:е / х'ібá лиш тогдú / іґ дес шош йігó кинé / ікéс слóво брúн'кне ў голов'і́ / і тогдú пот'éгне за собóў тотó / шо йа ўже виткúнула ĭ гадáла / шо забýла / а ўно н'і / лиш отогдú.*

ПЕРЕВАЛЕ́НИЙ – який має порушену координацію рухів; не здатний прямо ходити: *Лес'ó такúĭ перевалéниĭ з вóĭни приĭшóў / ш'і с тóго ч'éсу отáк / сарáку / мýч'іĭіц:е / ĭ ни ч'ýйі дóбре / А вúтки ме ч'ýти?*

ПЕРЕВАЛИ́ТИ – пошкодити хребет, ноги, сильно вдаривши когось: *Йа т:у кýрку перевал'ý / йік ш:е рас прúĭде м'ін'і́ ў гр'іткú / бигмé / перевал'ý / лиш кéўкне / ч'ó йа мáйу сокотúти ч'уж'і́ кýри / шобú шкóду ни робúли?*

ПЕРЕВАРИ́ТИ (ПЕРЕВА́РЮВАТИ; ПЕРЕМОТА́ТИ, ПЕРЕМО́ТУВАТИ; ПЕРЕНЮРТО́ВУВАТИ, ПЕРЕНУРТО́ВУВАТИ) В ГОЛОВІ́ – ретельно обдумати (обдумувати), проаналізувати щось: *Ни квап мене́ / бо йа зáрас і так н'іч'ó ни скаў / наĭ йа перевар'ý тотó ў голов'і́ / а потóму меш казáти; Такóго смих се нач'ýла / шо видуч'éра ни гóн:а тотó переварúти ў голов'і́ / ўна ўже ў мéне / ік бан'éк / і ч'ем бúрше дýмайу / розгáдуйу / ч'о ўно так йе / тим мéнче розум'і́йу ус'ó тотó / шо дмúн'і прийшлó / стр'ісáйу йігó / а ўно се ни ўступáйі.*

ПЕРЕВЕ́ДЕНИЙ – не чистої породи; не чистого сорту: *Цес пес / перевéдениĭ / називаáйіц:е Кóц'о Л'аб'іштáн / Алé дóста нипогáниĭ / н'іхтó би ни сказáў / шо вин прóстиĭ; Йéгоди ў мéне пус'т'і́ / перевéден'і / бýли дóбр'і / алé то к'і́л'ко рóкиў тóму / тогó се вúродили / вúдиш / цвитýт / алé цв'іт пустúĭ / Агá / то це тот'і́ / шо пустоц'в'і́ти?*

ПЕРЕВЕРНУ́ТИ (ЗВЕРНУ́ТИ) ГО́РИ (ГО́РИ ПЕРЕВЕРНУ́ТИ) – зробити те, що, здається, є неможливим: *Ти знáйіш / Марý / йік ў с'імн'і́ дóбре / лáгидно / то гóри би перевернýў / а йік н'і / то рýки се ўпускáйут.*

ПЕРЕВЕРНУ́ТИСЕ (ПЕРЕМІНИ́ТИСЕ, ПЕРЕМІСТУ́ЧІТИСЕ, ПЕРЕМАКІ́ТРИТИСЕ) В ГОЛОВІ́ – забути щось; точно не пам'ятати: *М'ін'і́ дес шош мóже перем'істýч'ітисе ў голов'і́ / алé цисé йа памн'ітáйу*

до́бре / ву́їко Ми́тро / йа ни каў / йек за них ка́жут / бо ти ї так ни меш зна́ти / уни́ ни ў Ца́рин'і / а ў Доли́н'і жийу́т / буў пе́рвиї брат мо́йі ба́б'і / ну таї рас вин прийшо́ў до ба́би таї ка́же / Йіле́ / м'ії Фед'о́ прийшо́ў з а́рм'ійі / таї би жени́ўсе / йіму́ таї нам удайе́ц:е Андр'і́йова дон'ка́ / але́ лиш одно́ / шо нам уч'е́нойі ни тре: / нам тре: / аби́ ўна ґа́зду до́бре держ'е́ла / ну а ба́ба ка́же / до́бре / йа се запита́йу / прихо́ди таї цисе́ роска́зуйі / йа тогди́ ікра́с бу́ла до́ма / ми ви́слухали тото́ / се за́с'м'ійіли / таї на то́му се с'к'ін'ч'е́ло / а пото́му ўни йіму́ їкус у Росто́ках найшли́.

ПЕРЕВЕРНУ́ТИСЕ В ГРО́БІ (В ГРОБУ́; У ТРУ́НВІ; В ДЕРЕВИ́ШШЮ; НА ЦВИ́НТАРИ́) – про обурення, гнів когось, негативну оцінку чиїхось дій (зі згадкою про померлого, який чимсь причетний до предмета, ситуації мовлення): *Та́то би переверну́ўсе на цви́нтари / йиґ би уздр'і́ў / йек на йіго́ присади́б'і / ў ха́т'і / шо вин кла́ў сво́йіми рука́ми / ґазду́йут.*

ПЕРЕВЕРТА́ЇЦЦЕ ДУШЯ́ (СЕ́РЦЕ; ШОШ УСЕРЕДИ́НІ) – про велике хвилювання когось, співчуття комусь, жаль за кимось (чимось): *То / Кали́ / за се́бе ни ду́майіц:е / то ду́майіц:е за д'іти́ї / і йік уни́ до́бре жийу́т / то ї нам до́бре / а йік шош ни так / то душ'а́ переверта́йіц:е вид гризо́ти / і ни зна́йіш / йек це́му зара́дити; Йа ўже ста́ла така́ напа́сна / так'і́ розі́йгран'і не́рви ма́йу / шо ік ви́жу / шо ч'олов'і́к зле се ч'у́йі / ци д'і́ти ма́йут ік'і́с кло́поти / ци хтос с сво́йіх засла́п ци попа́ў у їкус б'іду́ / то тогди́ ў ме́не ўсереди́н'і шош переверта́йіц:е / питступа́йі то го́р'іч' / то сту́д'ін' / і йа ўже ни зна́йу / де йа сто́йу і шо зо мноў / каўт / бери́ себе́ ў ру́ки / а йе́к бра́ти / ік тот'і́ ру́ки / шо ма́ли би помоч'і́ / мин'і́ ни слу́ж'і*?

ПЕРЕВЕ́РТАННИК (ПЕРЕВЕ́РТАНИК), -а – 1) печений борошняний виріб з начинкою (здеб. із сиром, цибулею чи з бриндзою): *Ба́ба л'убила печ'і́ переве́ртаники; Переве́ртан:ик печ'у́т ш ч'о́рнойі муки́ / жи́тнойі або́ дру́гого со́рту / кладу́т на капу́с'т'іниї лист / бес та́си / вин так вигл'іда́йі / йік вели́киї пири́х / печ'у́т т Прибраже́н'ійу*; *Йа ни л'у́бйу переве́ртаники / йа бих роґа́л'ка з':і́ла*; 2) *перен*., круглолиций, щокатий (про людину); іноді *у порівн*.: *Ме́нчиї ни ў Петри́шиних уда́ўсе / вин таки́ї / йік переве́ртан:ик / лице́ кру́гле / ни доўгобра́зе / каў вам / ч'е́сто переве́ртан:ик / А за котро́го ви ка́жете?*

ПЕРЕВЕРТА́ТИ (ОБЕРТА́ТИ) ГРИ́ШМИ (ВЕЛИ́КИМИ ГРИ́ШМИ) – користуватисе великою кількістю грошей; заробляти на грошових операціях: *Ік йе бога́то гро́шиї / то ч'о / мош переверта́ти ни́ми / йек соб'і́ хо́ч'іш / а йік нима́ / то ц'і́хо сиди́ш і опхо́дис:е найме́нчим / тим / шо йе.*

ПЕРЕВЕРТА́ТИ О́ЧІ – *згруб*., дуже сердитися, бути лютим: *Ік каўт / шо хтос перевертáйі óч'і / то вин йе страшнó л'ýтиĭ / бо йік л'удинá лиш сéрдиц:е / зробúла велúк'і óч'і / бо дивýйіц:е ш ч'óгос / бойі́ц:е / нáв'іт' ік дýже се перéпудила / то за н'у ни каўт / шо ўна перевертáйі óч'і / а йік так сказáли / то то ўже йе крáйне / вит такóго л'і́пше подáл'і* / *А йе / шо комýс зле / і вин / Бóже боронú / зач'éў перевертáти óч'і / Йе ĭ такé / унó такóш крáйне / ш'і краĭн'і́ш:е / алé це ўже úнче / то ни вид злóсти*.

ПЕРЕВЕРТА́ТИСЕ В ГОЛОВІ́ – 1) про сильний головний біль: *М'ін'і́ ўс'о крýтиц:е / так перевертáйіц:е ў голов'і́ / шо йа ни гóн:а йійі́ рýшити с пóдушки / так / шо гаш óч'і вилáз'ут*; 2) про неможливість зосередитися, запам'ятати, пригадати багато чого-небудь: *То тúл'ко ўсéго / шо мойá головá ни витрúмуйі / ти се питáйіш за терел'і́ / кúл'ко йіх мáйі бýти / і ў кóго ми зúч'іли? / ад'і́ гéн:е йа записáла / пап'і́рч'ік на печ'é / колó велúких горш'éт / каў тоб'і́ / тúл'ко ўсéго / шо м'ін'і́ перевертáйіц:е ў голов'і́ / Ну то ік робúти вес'іл'é / то так се мáйі / то велúкиĭ трут / алé дóбре / шо ўс'о ўже фáйно витровáдили / таĭ тепéрки лишúлосе прóтиў тóго / шо бýло / малé / шó комý повид:авáти / ус'і́ терел'і́ / йа пригáдуйу / дáла Ан:úц'а / ци ви ш':е ў кóгос зúч'іли? / а два ͡дзвóни на гóлупц'і ў Калúни ўз'éли / оц:é йа знáйу / а бúрше / ви каж'і́т / Отáм на печ'é ўс'о напúсано / ч'ітáĭ / бо тúл'ко ўсéго мойá головá ужé ни ўм'і́с'т'уйі / И:ĭ / знáйу йа вас / вас сéред' нóч'і скорн'éĭ / шош се запитáĭ / і ви н'іч'ó ни змúлите / Так / мóже / ĭ бýло / а тепéрки мойá головá ни ўс'о хóч'і держ'éти / пус'т'ікóвáта стайé*; 3) паморочитися: *Йа / Івáнку / гýцулку даўнó ни гул'áйу / бо м'ін'і́ вит крýт'ін'а перевертáйіц:е ў голов'і́ / зач'інáйі крутúтисе так / шо мóжу ўпáсти / тогдú мýс'іў би роскрýт'уватисе / алé шó ц:е за набýток / ік мáти такý кутóру? / тогó каў / шо гýцулка / дл'а молодúх / а ми / стáрш'і / х'ібá до ч'óгос лéкшого / абó бúрше до сúж'ін'а / дивúтисе / йек молод'і́ данцýйут*.

ПЕРЕВЕРТА́ТИ (ПЕРЕВЕРНУ́ТИ) СЛОВА́ – спотворювати форму чи (і) зміст слова; говорити неправду: *Івáн'ч'іку / ни перевертáĭ слóво / уч'éĭсе фáйно говорúти / кажú / рак / а ти кáжеш / лак / йізич'óк отáк складáĭ / ррр / рак / пит цим мал'ýнком так напúсано*; *Ангéлик дóбре рáди / а ш':éзник перевертáйі йігó словá / пидúйд'уйі / хóч'і / шобú по йігó вúйшло / звéр'ха / а дáл'і ўже залéжи вид л'удинú / вит тóго / шó ўна прúйме ĭ кудá пúде / ў котрúĭ бик / ци тудá / де добрó / ĭ áнгел' тогдú весéлиĭ / ци прúйме злу дорóгу / ĭ áнгел' тогдú смутнúĭ / то ўже богáто вид л'удинú залéжи / вит тóго / шó ўна вúбере; Моĭ / та ни перевертáĭ мойі́ словá / йа такóго ни казáў / і ни мих казáти / бо йа тáмки ни буў / ти шо / с пóду ўпаў / шо такóйі закрýт'уйіш / ци ĭкиĭ д'іт':о с тобóў?; Е: / та ўна наĭблúш:им ч'éсом*

судá се ни покáже / з ікúм лицéм ітú / ік ч’ýйіц:е / шо вúн:а / ўс'о смих вúказала / шо дýмайу за н'у / ус'ó ў óч’і / каў / ти м’ін'і́ фам’і́л'ійа / а пишлá йіс ч’ужóму такé говорúти / шобú м’ін'і́ л'і́зли ў óч’і? / і ш’і так перевернýти словá / шо дрýгиї ч’ут' ни бúтисе приб’і́х / бо ў нéго жúнка ґаздúн'а / а ти ч’о / кáже / за н'у пустé пускáйіш? / а йа за такé н'і сном / н'і дýхом ни ч’ýла / óч’і смих вúвалила / дóки до мéне дийшлó / вúтки в’і́тер в’і́йі / ни каў / ми говорúли / алé шобú отакé / цéго ни бýло / Ну та то / Мар'і́ / дóста он:óго слóва / нáв’іт' наїмéнчого / шобú бéс'іда úн'ч’а стáла / дóста нáв’іт' се подивúти úнак ци питс'м’іхнýтисе / і тогдú ўс'о се розум’і́йі інáкше / рот ни говорúў / ц'і́хо сид'і́ў / а бéс'іда дистáла скерóван'і таї пишлá соб’і́ дáл'ше / то ч’ó йа ц:е каў? / мóже / йіз згóр'іч’у се вúсварила / а Гáн'а моглá бýти ї ни вúн:а / ў нéйі прохопúлосе тотó / шо йіс уклáла / ік ви говорúли / А ви / бабó / так делéко зас'ігнýли / шо йа ўже ї ни знáйу / шó вам сказáти / ішлóсе за т:о / шо йа прáўду Мúтрови сказáла / каў / ч’олов’і́ч’і дóбриї / каў тоб’і́ / шо смих такóго ни говорúла / а ти їди шукáї кин'ц'і́ў тáмки / де ўни се зач’éли / отáк сказáла / бо ни мош / бабó / брáти винý за т:о / шо ни робúў / так ци н'і? / Гаї / наї бýде так / алé йа знáйу твойý бéс'іду / ў тéбе рот дéколи говóри однó / а твар' кáже дрýге / тогó так / алé трóхи ї ни так.

ПÉРЕВЕРЦЕМ – *присл.*, перевертом: *Мої / уваж’éїтеко / ни спускáїтесе цеў дорúшкоў / бо ви тýтки ни знáн'і / а там дýже стрúмко / то лиж бракýйі шош загýтатисе / і ўже їдеш пéреверцем / стр'імголóў / йа самá тоў дорóгоў ни хóжу / бо се бóйу / аї ш’і т:о / шо їкас б’ідá мóже вам на óч’і се показáти / то кудá метé т'ікáти? / ўна л'ýби вигр'івáтисе поблúзости.*

ПЕРЕВЕСНÓВУВАТИ – заново веснувати (після злив, граду, повені): *Долинцк’і́ мýс'іли перевеснóвувати / а Цáрину минýло / унá вúш:е / И:ї / та і ў мéне ни ўс'о посходúло / плóви бúли / таї шо / То ускрúс' бúло / алé ў Долúн'і ч’éсто заливáло / бо пóвин' / тáмки з горóдиў нич’ó нимá / а ў нас тикú ни так / у нас набогáто лéкше / йе трóхи / алé ни так.*

ПЕРЕВЕСТÚСЕ (ПЕРЕВОДÚТИСЕ; ЗИЙТÚ, СПУСТÚТИСЕ) НА НІШÓ – стати (ставати), на думку мовця, поганим; не відповідати певним нормам; занепадати: *І шо се стáло с тим ґаздиўствóм? / перевел:óсе на н'ішó / Та ўно ни самó перевел:óсе / йігó перевел:ú; То і горóт мóже перевестúсе на н'ішó / заростáйі ш’:івóў / таї ужé з нéго кóристи нимá / ну таї л'удинá мóже / ік ни дбáйі за себé / ни дýмайі / шо л'ýде скáжут / і ци йе тотó дóбре / шо ўна рóби / шó / нипрáўда? / ш’і їка прáўда.*

ПЕРЕВЕТИ́ТИ – *докон. в.* до ВЕТИ́ТИ; перевершити когось у чомусь; бути кращим: *Тв'ії переветíŭ мóго ў дáн'ц'ах / гет переветíŭ / у шкóл'і ўч'éйут / áле вин зат'ішкúї до цéго / виступáти гúне / áле шо / ік у нéго данцóван'і ни їде / рахýнки / то йігó / а ц:е / н'і; Йо / ў робóт'і / йік отáк се подивúти / ваш переветíў нáшого / вин огíдниї / áле ў наўц'і ни мóже з ним риўнáтисе / і наї бýде / шо хóч'і / йа прáўду каў / і ўс'і ц:е кáжут / Наї бýде / алé нашó так фалúтисе? / тоб'í ни здайéц:е / шо то задýже? / А ч'о / йа ї твóго пофалúла / Йо / алé ў такúї бéс'ід'і крúшеч'ку і шпиґнула / сказáла / шо тв'ії до наўки / а м'ії шо? / вин / сарáку / лиш робúти тотó / шо рукáми се рóби / до úнчого ў нéго головú нимá / Аг'í / б'íйсе Бóга / та дé м'ії рот такé би сказáў? / у м'інýту ўс'о йіс перекрутúла / перевернýла навúворот'*; *Твойá замашн'íш':а / переветúла нáшу / за ўнýку на ц'ілý гóлу вúш':а.*

ПЕРЕВИ́ДІТИ – багато всього побачити: *Шó ўже йа лиш ни вúд'іў / йо:ї / ус'éке смих перевúд'іў / тúл'ко / Йілá / шо на дес'іт'óх би стáло.*

ПЕРЕВІ́ДАТИСЕ (ПЕРЕВІ́ДУВАТИСЕ) – довідатися (довідуватися) щось; дізнаватися про щось: *А шó гадáйіте? / йа тикú се зибрáла ї пишлá / ўз'éла бáн'ку с'в'íжого молокá / таї пишлá / хот'íла перев'íдатисе / ци то прáўда / шо л'ýде кáжут / бо то ўс'éке мóжут плескáти / рот за ц:е йíсти ни прóси / ну таї шо / сид'ýт унú соб'í фаїнéн'ко / ікрáс об'íдали / ш'і ї менé заклúкали / ўна йімý / Івáн'ч'іку / а вин їйі / Марýс'ко / у так'íї кумпáн'ійі смих побýла / ў такóму мúр'і та спóкойі / шо Гóсподи / даї кóждому такóго / і в'ір' пúсл'а цéго тóму / шо говóр'ут / наї говóр'ут / на ч'ужúї рот колúтку ни поклáдеш / і нимá такóго шнуркá / шобú йігó мóцно зашнуровáти.*

ПЕРЕВОДИ́ТИ (ПЕРЕВЕ́СТИ́) БЕ́СІДУ НА И́НЧЕ – почати говорити про що-небудь інше; змінити тему розмови: *Та тебé н'іхтó ни гóден спритискувáти говорúти / ни хоч' за шош роскáзувати / то лиш перевóдиш бéс'іду на úнче / таї ус'ó / ад'í ўч'éра Кóциха зач'éла менé се допúтувати за ўнýкиў / а йа шó їйі бýду роскáзувати? / сказáла шо сказáла / таї питáйусе за йійí дон'кý / ўна шош слабувáла / таї отакé / на цéму ми розиїшлúсе / ўже ни вертáлисе до тóго / ш ч'óго зач'інáли.*

ПЕРЕГИНА́ТИ (ПЕРЕГНУ́ТИ) ПА́ЛИЦУ (БУК, БУ́ЧЬОК) – діяти занадто рішуче; впадати в крайність: *Е: / та вин перегнýў пáлицу / заóстро тотó говорúў / так ни мóжно / на дрýгиї ден' ужé самóму бýло óмхно / йа пизнавáла по нéму / бо тот хлóпец ни натúл'ко вúнен / абú йігó так ч'іхвóстити / вин с тúми пéршиї ден' робúў / лиш вúйшоў буў на робóту / алé шо / слóво вúлет'іло / таї йігó ни вéрнеш.*

ПЕРЕГОЛОЖЕ́НИЙ – дуже голодний; про того, хто не їв тривалий час або постійно недоїдав: *Д'і́ти переголоже́н'і / ўни / сара́к'і / прийшли́ / а ви́тки йа зна́йу / шо да́ти / абы́ не пошко́дило? / кри́шку р'ітко́го зр'іхтува́ла / а пото́му гру́пшого / але́ ни зра́зу / бо бойе́ласе.*

ПЕРЕГОРІ́ЛО В (НА) ДУШИ́ (ВСЕРЕДИ́НІ; В МИ́НІ, В НЕ́МУ ТА ІН.**) –** хтось (я) заспокоївся після пережитого горя, страждань : *Ка́жу тоб'і́ ге́зде / ус'о́ перегор'і́ло ў души́ / ус'о́ / кри́шеч'ки ни лиши́лосе / тики́ нич'о́ / а ї́гби́ шош і бу́ло / то ни хо́ч'у за ц:е говори́ти / ота́к йа скаў / ни хо́ч'у / і фе́ртик / А йа шо / ни розум'і́йу?*

ПЕРЕГРИ́СТИ (ПЕРЕГРИЗА́ТИ) ГО́ЛЛО (ГО́РЛО) КОМУ́С **–** *згруб*., викор. усі засоби, щоб перемогти кожного, хто стане на заваді, перешкоджатиме у досягненні певної мети: *То така́ рта́та / шо ко́ждому го́л:о перегризе́ / йік шош ни по ни́ї / бигме́ / йа опхо́д'у ї́йі дес'е́тоў доро́гоў.*

ПЕРЕГУЛЯ́ТИ (ПЕРЕГУ́ЛЮВАТИ) – перетанцювати (перетанцьовувати) когось; виявляти більшу витривалість у танці, ніж хтось інший: *Іва́н перегу́л'уваў ус'і́х / н'і оде́н да́нец ни пропуска́ў / а йиґ бра́ў котру́с гу́цулки / то́ ўже ўна ма́ласе / фиїст ма́ласе / так йийі́ витр'іса́ў / шо ўна ік п'і́р'і / бу́ла ў йиго́ рука́х / гаш от'і́к л'іта́ла*.

ПЕ́РЕ́Д (ПЕ́РЕ́ДЬ) (САМО́В) ДНИ́НОВ (ІК ЛИШ ЗАЧІНА́ЛА РОБИ́ТИСЕ ДНИ́НА (ДНИ́НКА БО́ЖЯ); ЛИШ ЗАЗОРІ́ЛО (ЗАЧІНА́ЛО ЗОРІ́ТИ); ШІ НА́ВІТЬ КУГУТИ́ НИ ПІ́ЇЛИ (НИ ПІЛИ); ШІ УСІ́ СПА́ЛИ; ШІ СВІТЕ́Л НІҐДЕ́ НИ БУ́ЛО ВИ́ТКО; ШІ БУКОВИ́НА (КАЛАТУ́РА, ПІ́ТРИВ ҐРУНЬ, УЛО́ГА ТА ІН.**) БУ́ЛИ, ІК (ЇК) У ТУМА́НІ (ЇК У МРА́ЦІ) –** на світанку: *Йо́:ї / шо́ ми се ўс'м'ійе́ли / то ўже́ бу́ло по по́ўници / пе́ред дни́ноў / каў тоб'і́ / даўно́ так ни набува́лисе / таї тики́ ўс'о вес'іл'е́ бу́ло ду́же фа́їне*; *Се скорн'е́ла / таї бі́рше ни могла́ ўсну́ти / це ш'і пе́ред' дни́ноў бу́ло / надвор'і́ ш'і бу́ло те́мно / таї йа зач'е́ла ў ха́т'і се ку́тати / горш'ка́ми грим'і́ти / ў ста́їн'у ни ї́шла / бо то ш'і бу́ло забо́рзо / ста́їн'а ш'і вид:иха́ла / на́в'іт' наш Бу́рик / і тот спаў / ни подава́ў го́лосу; Ви хо́ч'іте ї́ти на база́р' / то ї́д'іт / але́ то тре: ўста́ти пе́ред' дни́ноў / шобы́ шош скориста́ти / бо йік пи́дете ра́но / то бу́де по базари́ / так шо л'іга́їте бо́рше / ни нич'ку́їте / наверн'і́т бу́дʒ͡ик / а йік н'і / то йа вас скорн'е́йу / таї ід'і́т / се поди́вите / ї́киї у Ко́сов'і база́р' / вам та́мки бу́де інтере́сно; То бу́ло перед:ни́ноў / йа ўч'у́ла / шо пес у Митрі́хи ду́же зага́ўкаў / так / шо йа гаш се схо́пила / аг'і́ / ду́майу / а це шо́ таке́? / у викно́ нич'о́ ни бу́ло ви́тко / ускр'і́с' та́к'ік би мраки́ опс'і́ли / таї нич'о́ / ус'о́ сти́хло / а ўже ра́но ч'у́йу / шо то лис питкрада́ўсе / тики́ буў пит сами́м курнико́м / але́ на цеї рас пол'о́ван'і йиму́ ни ўда́лосе; Йо:ї /*

та то такóйі рáдости бýло / шо нý / ми ўже до рáн'а ни спáли / ікé спан'é / ік нáш'і с с'в'ітúў вернýлисе? / йа пéрш'а ўч'ýла / пéред' самóў днúноў / ни знáйу / ци бýла ч'ітвéрта годúна / ци їка / ч'ýйу / а то хтос попýкаў у викнó / і йа ўже знáла / хто / а ўни с кóл'ійі / дибрáлисе ў Ч'ірниўц'í / вúт:и у Вижнúцу / а судá такс'ійéм / п'íшки ни ішли / так шо ў нас сегóн:е велúка рáд'іс'т' / тáк'іґ би с'в'éто ў хáту прийшлó.

ПЕРÉДНА (НАЙСТÁРШЯ) РОБÓТА – те, що необхідно зробити насамперед: *Д'íти / перéдна робóта ў нас сегóн:е / це пологú / а йік цисé се зрóби / отогдú метé їти двóд'і / об'іц'éйу вам / шо се накупáйіте / кúл'ко метé моч'í / алé лиш отогдú / а сегóн:е оц:é найголоўн'íш:е.*

ПЕРÉДНІШИЙ (ПЕРÉДНІШШИЙ) – важливіший: *Робú / шо перéдн'іше / а потóму ус'ó úнче / тогдú бýде ікúйс р'ет с цим усúм / а ти росквáсила тотó / шо гóн:о зач'ікáти / нашó бýло с к'íстом зач'інáти?*

ПЕРЕДУЧЄ́РА – *незм.*, позавчора: *Ґазéта передуч'éра бýла / зáўтра знóў принесé / то ни кóждий ден'; То ни ўч'éра / то передуч'éра стáлосе / вýйна се забýла / заговорúласе*; *Дé ўч'éра? / то ш'і передуч'éра бýло / анý нагадáйтесе / колú Іванýшка судá приходúў? / уч'éра? / н'і.*

ПЕРЕДУЧІРÁШНИЙ (ПÉРЕТВЧІРÁШНИЙ) – позавчорашній: *Вит передуч'ірáшного перéр'іку ї сл'íду ни лишúлосе / мóже / ўсередúн'і шош і млойíло / бо бéс'іда ў них дóста óстро бýла се склáла / остр'íш:е / йік урáс / алé н'і Мар'íка / н'і Ан:úц'а сегóн:е ни покáзували / шо óмхн'і ци шош ни так / рúўно соб'í говорúли / тай дóбре / так мáйі бýти мúжи свóйіми; Це н'і: / це с передуч'ірáшного молокá сметáна / у ций сúний милнúци / уч'ірáшне полýн'ішне молокó / йа ш'і ни зберáла сметáну / а ти хоч' молодóйі сметáнки? / то ў зелéний милнúци / зберáй усý.*

ПÉРÉДЬ (ПÉРÉД) ОЧЄ́МА – на виду у когось: *Пéред' оч'éма їґрáйсе / отýтеч'ки / абúх йа вúд'іла / дé ти / а нú / шобéс так дес зав'íйіўсе / шо йа ни гóн:а би се докрич'éти / тýтеч'ки дóста м'íс'ц'а / ч'уў ци н'í?*

ПЕРЕЖМÁКАНИЙ – *дієприкм.* від ПЕРЕЖМАКÁТИ: *Дитин'éч'е ус'ó пережмáкане / ш'і лиш сороч'кú бáбин'і лишúлисе; Йа л'ýбйу / шобú ў салáт'і ўс'о ц'ілéн'ке бýло / а ў ций мúс'ц'і / такé / ік пережмáкане.*

ПЕРЕЖМАКÁТИ – 1) пережувати: *Пережмакáла / пережмакáла / йа дúўйусе / а ўна тотó вúбрала з рóта і хóч'і давáти малóму / бо вин т'ех рýку до їйі рóта / йа ік цисé ўздр'íла / то мин'í потемн'íло ў оч'éх / йа оџж'іхлáсе / зрáзу подýмала / шо бáба / вúтко / ни рас такé робúла / ік мéне нимá / йа скрич'éла / а бáба кáже / шо гентáм ус'í так робúли / і н'іхтó вит цéго ни ўмер / кáже / шо їйі н'іч'ó ни бракýйі / ї нимá ч'о так тр'íстúсе / їу окрóпах ус'ó полокáти / ш ч'óго дайéш дитúн'і / кáже / най звикáйі / шо*

зáбаўка ци пúпка мóжут на зéмн'у ўпáсти / і велúких страхúў нимá / фáйно оптéрти / і наї берé / і шó бес на ц:е сказáла? 2) виправи руками: *Трéба ўс'о пережмакáти / і пóс'т'іл' / і рушникú*; 3) заново випрати: *Сус'і́ди пор'éтки понадв'і́р'у робúли / спáл'ували с'м'іт'é / а тотó ўс'о лет'і́ло м'ін'і́ на пран'é / таї тепéрки мýс'у тотó пережмакáти / дéшо лиш сполóч'у / а шо гíрше / то ш':е рас.*

ПЕРЕЖМА́КУВАТИ – *недок. в.* до ПЕРЕЖМАКА́ТИ: *Купúла смих ікúїс такúї порошóк / шо вúжмакала тотó / шо з лужóк / ўно вúсохло / таї соб'і́ гадáйу / ікрáс дóбре / вúфрасуйу бóрзо / покú ўно до фрасóван'а / áле кудá / йа се прин'ýхала / а то такúм нидóбрим ч'ýти / іґ би ўно дес кóло ґл'óбина ноч'увáло / і шо гадáйіш? / ус'ó зноў кúнула назáт у бáл'ійу / вáн:у ї мýс'іла пережмáкувати / алé ўже ўз'éла старúї порошóк / се лишúло трóхи ў пáц':і / бóрзо прополокáла / і н'іч'ó / пáхне ч'éстим / Йо / ў такóму л'ех би / таї пáхаў ц'ілý нич' / от:ó би се вúспаў.*

ПЕРЕЙГРА́ТИ (ПЕРЕЙГРАВА́ТИ) – змінити (змінювати) рішення, домовленість: *Унú переїгрáли / каўт / шо зáрас ни ўі́дут з йéблуками / бо д'іт заслáп / уч'éра шош ўимý се стáло / алé ци то так / ни знáйу; Переїгрáли / каўт / шо д'і́ўч'іна ш'і ни вид:айéц:е / схот'і́ла се ўч'éти / ну та наї ідé / Ну та Івáн і рáн'ч'е ни дýже хот'і́ў тóго вес'іл'á / казáў / шо замолодá / а тепéрки ўже ї самá д'і́ўч'іна ўздр'і́ла / шо нимá ч'о се квáпити / до нáрик виткл'áли / а там бýде вúтко; Вúдите / ми се договорúли / а Митрúха переїгрáла / і нам ужé сказáла по ўс'óму / вибач'éласе / алé дé т:о так се рóби? / та ми моглú ў Лес'á кушýт купúти / алé вин ужé поўб'íц'éў Никóл'ч'ікови / таї дéржи слóво.*

ПЕРЕЙГРА́ТИ (ПЕРЕЙГРАВА́ТИ; ПЕРЕХИТРИ́ТИ) САМО́ГО СЕ́БЕ – хитруючи, завдати собі шкоди: *Тепéрки ўна клинé Парáску / на ч'ім с'в'іт стойíт / а т:а н'іч'ó ни вúн:а / вúн:а йіс самá / жúнко / бо гадáла йіс / шо наїрозумн'і́ш':а / хот'і́ла ўс'іх перехитрúти / а то вúйшло ни так / ігрáла йіс / таї переїгрáла самý себé / і то дóбре переїгрáла.*

ПЕРЕЙТИ́ (ПЕРЕХОДИ́ТИ) ВИТ СЛИВ ДО ДІ́ЛА – закінчити безрезультатну балаканину і взятися до конкретної справи: *Вúтко / ур'ідóўц'і р'ішúли / шо тре: переходúти вит слиў до д'і́ла / бо ік гóр'іч' / то мóжут гор'і́ти л'ісú / ї тре: потрен'ірувáтисе / наўч'éтисе йіх гасúти / у телев'і́зор'і ми вúд'іли / йек то бувáйі / а ў нас цéго / д'éкувати Бóгу / ни бýло / алé ўс'éке гóн:о се стáти / ну таї тот'і́ / шо вит цéго / ўч'éра ўч'éлисе / то так'і́ гýркоти бýли / шо ни передáти / вертол'óти опускáлисе нúш:е / блúш:е двод'і́ / мáли так'і́ велúк'і балóни / на шнуркý спускáли отýт / у Ґр'éдж'ін'і / балóн зач'ірáў / пидоіімáўсе / таї тотó лет'і́ло на л'іс / на*

Буковúну / на тот'і́ бýки / шо вúш:е над улóгоў / і тáмки виливáў вóду / то тúл'ко водú вúлиў / шо ўно бýло / ік проло́м хмáри / так'і́ дош':і́ робúлисе / л'ýде судá бýли позб'ігáлисе дивúтисе / шó т:о се рóби / і то бýло на шо подивúтисе.

ПЕРЕЙТИ́ (ПЕРЕХОДИ́ТИ) ВПОРОЖНІ́ – *антонім* до ПЕРЕЙТИ́ (ПЕРЕХОДИ́ТИ) УПОВНІ́: *Л'ýде йе ўс'éк'і / йе шо перехóд'ут ўпорожн'і́ / і ни дúўйуц:е / хто тáмки ĭде / наĭ соб'і́ ĭде / хто хóч'і / йігó тотó ни інтересýйі / а йе / шо ідýт с порóжними вéдрами / вúĭдут на дорóгу ĭ обúздр'уц:е / се подúўйут / ци хтос ни ĭде / шобú йігó ни переĭтú с порóжним / і ш'і зач'ікáйут / ік вúжут / шо хтос ниделéко / бо ни хóч'ут / шобú хтос зле гостúў / оц:é / йа розум'і́йу / л'удинá*.

ПЕРЕЙТИ́ (ПЕРЕХОДИ́ТИ) ДОРО́ГУ КОМУ́С – заважати (перешкоджати) комусь досягти запланованого: *А йа ч'ó бих маў сéрдитисе? / та ўни м'ін'і́ дорóгу ни переĭшлú і мойі́ грóш'і ни заробúли / ў мéне ĭ гáтки ни бýло ітú тудá робúти стол'éр'ку / йіх заклúкали / таĭ дóбре / шо ўни згодúлисе і заробúли ікýс коп'íку; Вин м'ін'і́ дорóгу ни переĭшóў / алé ч'о тайі́с:е / ч'олов'íч'і? / та йа тоб'і́ зла ни ж'ідáйу / йа тоб'і́ ўс'о роскáзуйу / йек йе / шо до ч'óго / прáўду каў / а ти подýмаў / шо пиў прáўди м'ін'і́ дóста / нáв'іт' ни пиў / а третúну*.

ПЕРЕЙТИ́ (ПЕРЕХОДИ́ТИ) ДОРО́ГУ С ПОРО́ЖНИМИ ВЕ́ДРАМИ (ПУТНЯ́МИ) – те саме, що ПЕРЕЙТИ́ (ПЕРЕХОДИ́ТИ) ВПОРОЖНІ́: *Цисé нáв'іт' наĭмéнч'і знáйут / шо переходúти комýс дорóгу с порóжними вéдрами ни годúц:е / йа цисé вид малóйі знáйу / таĭ ни лиш йа / áле онóгди ч'ýла / ік хтос казáў / Моĭ / анýко зач'ікáĭ / ни квáпсе так / л'ýпч'іку / тоб'і́ шо / горúт? / зач'ікáĭ / наĭ йа обминý тебé / а потóму пíдеш двóд'і / ти / в'ідéĭ / ни т'удиўскúĭ ци / мóже / ни нáўч'іниĭ / шо каланцкотúш порóжними вéдрами пéред' оч'éма / ге? / анý кажú / ч'іĭ ти*.

ПЕРЕЙТИ́ НА ЧЮЖІ́ ЛЮ́ДЕ (НА ЧЮЖИ́Х) – успадкуватися не рідними, а сторонніми, чужими*: Мáма ўс'о зробúла / шобú Йілéнина присадúба ни переĭшлá на ч'уж'і́ л'ýде / бо дрýг'і йік лиш уч'ýли / шо ўна прислáбла / йо:ĭ / кúл'ко йіх позб'ігáлосе бýло / шобú йійі́ опходúти / ни дивúлисе / шо ў нéйі йе рúн:а сестрá / йе рид'н'á / наĭ бýде / шо нимá свóйіх д'ітúĭ / алé йе сестрин'і́ / алé дé на ц:е хтос дúвиц:е? / де: / ч'ýйіте / то мáма лéдви тотó вúтрашп'ірувала вит хáти / бо ўс'і тот'і́ пйін'ýги би бýли бóрзо догараздúли т'íтку / шобú запос'і́сти тот пл'ац / рахувáлобисе / шо ўни оп'і́куйуц:е неў / ну таĭ комý / ік ни йім / ус'ó тотó лúшец:е? / а мáма йік лиш цисé ўздр'íла / зробúла рух / і ўс'о йім перебúла / отáк бýло*.

ПЕРЕЙТИ́ УПОВНІ́ (С ПО́ВНИМИ ВЕ́ДРАМИ; **ПУТНЯ́МИ)** КОГО́С – згідно з вірув., такий перехід сприятиме тому, що комусь пощастить: *Йа в’і́р'у ў цисе́ / бо ўже переконáласе / iґ дес се напрáвила йти / а хтос переїшо́ў с поро́жними ве́драми / то н'іч’о́ ни скористáйіш / а йік с по́ўними / то ўс'о бу́де до́бре; То ни так / шо хтос набрáў по́ўн'і ве́дра і спец'ійáтел'но перехо́ди тоб’і́ доро́гу / то мáйі бу́ти тáк’ік не́ўмн'іки / ти соб’і́ їдеш / а хтос несе́ во́ду і ўпоўн'і́ переїшо́ў / отáк*; *Ад'і́ ви́дите / Одок’і́ / до́бре кáжут / шо ік переїти́ криго́с упоўн'і́ / то вин ме до́бре гости́ти / ішлá йа уч’е́ра ў м’і́сто / і мене́ Насту́н'а Сеўч’уко́ва переїшлá с по́ўними / поўн'і́с'кими пут'н'áми / і ўс'о мин'і́ так пишло́ / шо ш’і так н'іко́ли ни бу́ло / Ну та бо ўна до́бра на перехи́т / нáв’іт' іґ би без н'іч’о́го переїшлá / то ї то бе́сте бу́ли до́бре гости́ли / а ту́тки ш’і с по́ўними пут'н'áми*.

ПЕРЕКИ́НУТИСЕ СЛО́ВОМ (СЛИВЦЕ́М; ПИВСЛО́ВОМ; ДВОМА́, КИЛЬКОМА́, ПА́РУ СЛОВА́МИ ТА ІН.**)** – дуже коротко сказати щось одне одному: *Ч’олов’і́к у не́йі ни ви́ц:и / а дез зде́леку / ду́же за неў / але́ реўну́йі / ўна ни мáйі прáва с ки́мос сло́вом переки́нутисе / пиў сло́вом / а йік заговори́ла / то му́си йіму́ гет ус'о́ росказáти / вин нáв’іт' ди́виц:е / ци ўна се зáс'м’ійіла до ко́гос / ци н'і; Вин ни казáў / кудá їде / ми переки́нулисе пáру словáми / таї Уну́фр'ій пишо́ў / от'і́к тудá / у тоі к’іру́нок / iґ до Пото́ку; Вели́койі бе́с'іди ни бу́ло / переки́нулисе двомá словáми / таї Мар'і́ч’ка пойі́хала / ўна дмáм’і прийіхáла / бу́ла ў йе́годи / а тепе́рки дру́гиї рас приходи́ла видизнáти / н'іч’о́ / фáїно вигл'ідáйі*.

ПЕРЕКИЦКА́ТИСЕ – перекидатися, перевертатися через голову: *Ни перекицкáїсе / бо ме ши́йа бол'і́ти / до́ста / таї диви́се / абе́с ни зазелени́ў травo'ў спо́н':і / в’ід'і́ / ужé пл'áма се зроби́ла / тики́ ви́жу / шо йе*.

ПЕРЕКИ́ЦНУ́ТИСЕ (ПЕРЕКИЦКА́ТИСЕ) – *докон. в.* до ПЕРЕКИЦКА́ТИСЕ; перекинутися (перекидатися) через голову: *Ў це́му ли́с'т'у йа лиш оди́н рас перекицну́ўсе / хо́ч’у ш’:е оди́н / і тогди́ б’іжу́ / н'і / ш’і разо́ч’ок / бáпко / ход'і́т і ви судá / рáзом переки́цнемосе / Ни збитку́їсе з бáби / мене́ кри́ж’і бол'у́т / Шкодá / бо то ад'і́ їке ли́с'т'і / йа би тут ш’і ї поле́ж’іў / а ви би поси́д'іли ко́ло ме́не / наї бу́де?; Бабо́ / на циї бомбе́тли мо́жно перекицкáтисе? / Мош / але́ абе́с ни ўде́риўсе у тото́ кло / А питиштри́кувати? / Та питиштри́куї / але́ тоб’і́ шо / мáло пидло́ги? / Бабо́ / та на пидло́з'і тве́рдо / а ту́тки йа соб’і́ бу́ду ф’і́т'кати*.

ПЕРЕЛОМИ́ТИ (ПЕРЕЛО́МНЮВАТИ, ПЕРЕЛОМНЄ́ТИ; ПЕРЕЛО́М’ЮВАТИ; ПЕРЕЛОМ’Є́ТИ) СЕБЕ́ (КОГО́С) – примусити (примушувати) себе чи когось діяти всупереч бажанню: *Таї нашо́ /Одок’і́ / перело́мн'увати себе́? / нашо́? / лиш дл'а то́го / шоби́ л'у́де ни сказáли / шо*

розве́дена? / а л'у́дем шо́ до ч’ужо́го жит'а́? / йім абú поговорúти / И:ї / то жийу́т і без л'убú / без велúкойі весе́лости / пере́ч’уц:е / свар'у́ц:е / таї зноў до́бр'і / Там / Одок’і́ / добра́ нима́ / таї нима́ ч’о се му́ч’іти / ота́к йа скаў / а м’ін'і́ мо́йі дитúни шкода́ / і йік йа вúжу / шо ўна б’іду́йі / то наї ро́би так / шобú їйі бу́ло до́бре / шобú ўна т'і́шиласе жит'е́м.

ПЕРЕМІ́НЕ́НИЙ – *дієприкм.* до ПЕРЕМІНИ́ТИ: *Васúл' / вúтко / шо слабúї / такúї перем’іне́ниї / шо йа йіго́ ни пизна́ла / ч’е́сто д'іт зробúўсе.*

ПЕРЕМІ́НИ НА ЛІ́ПШЕ (КРА́ШШЕ) – зміни на краще: *Перем’і́н на л'і́пше йа шош ни ду́же вúжу / в’іде́ї / бу́демо зат'іга́тисе / так м’ін'і́ се вúди / ус'о́ пока́зуйі / шо до це́го ї́де́ц:е.*

ПЕРЕМІНИ́ТИ – змінити що-небудь; замінити щось іншим: *Перем’інúти жит'е́ мош / але́ це́го ма́йут ус'і́ хот'і́ти / тот'і́ / шо ра́зом жийу́т / а йік он:о́ хо́ч’і / а дру́ге лиш т'і́му пока́зуйі / то с це́го н'іч’о́ ни бу́де; Лес'ко́ ад'і́ йек завакн'е́ниўсе / перем’інú йіму́ соро́ч’іч’ку / йо:ї / та то і споден'кú би се зда́ло / аг’і́мої / йе́к йа ни ўсокотúла?; Д'іковáт' фа́йно / йа ўс'о / шо йіз да́ла / но́с'у / каў тоб’і́ / перем’і́н'уйу ўбран'е́ ко́жду нед'і́л'у / і тикú ў бу́ґден' / іґ дес іду́ / а ч’о́ бих се ни ўбера́ла / ік тúл'ко ма́йу? / і ўс'о м’ін'і́ се ўдайе́ / бо йа ни мо́жу бракува́ти тото́ / шо па́н'а носúла / ци тото́ / шо но́си / каў тоб’і́ ш’:е́ре / д'іковáт'.*

ПЕРЕМІНИ́ТИ (ПЕРЕМІ́НЮВАТИ) БЕ́СІДУ – змінити (змінювати) тему розмови: *Сва́шко / гаї / перем’і́н'уїмо бе́с'іду / ч’о бу́демо за ч’ужúх говорúти? / поговор'і́м за на́ших; А ти ч’о стойі́ш / ік слуп? / ўна допúтуйіц:е / притиску́йі витпов’іда́ти / а ти слу́хайіш / мої / та ік ни хо́ч’іш за т:о говорúти / то перем’і́н'уї бе́с'іду / ци т:о саме́ їйі се пита́ї / ци скажú / шо ни хо́ч’іш за таке́ говорúти / і лиш се ўступú / а ти наїшла́ с ким велúк’і бе́с'іди прова́дити / ф:е.*

ПЕРЕМІНИ́ТИСЕ (ПЕРЕМІ́НЮВАТИСЕ) – змінитися (змінюватися): *Бога́то перем’інúлосе / оту́тки хатúї ни бу́ло / а тепе́рен'ки одна́ ко́ло о́днойі / а по пра́ву ру́ку вид нас / ота́меч’ки / то буў масúў / присадибúї колго́с ни дава́ў / а тепе́р ус'о́ роспайо́вано.*

ПЕРЕМІНИ́ТИСЕ В ЛИЦІ́ (В ЛИЦЕ́ НА ЛИЦІ́, НА ЛИЦЕ́; НА ТВАРИ́; НА ТВАРЬ) – набрати іншого вигляду, іншого виразу обличчя: *И:ї / лишú / Катерúна ў поло́жен'у / таї того́ перем’інúласе ў лице́ / ти тако́ш ни кра́ш’:а бу́ла / йа лиш ц'і́хо сид'і́ла; Та на твар' вин ни перем’інúўсе / а суда́ / йо / тро́хи вúт'ігнуўсе / Йек н'і? / а ви ни вúд'іли / йек у не́го лúц'а позапада́ли? / Гаї до́ста / йіму́ н'іч’о́ ни браку́йі / так на́в’іт' кра́ш:е / іґ бу́ло / йо / вин гаш видмоло́т іко́с / то ўс'о пишло́ на ко́рис'т' / нашо́ телеса́ носúти / сала́ми тр'істú / йіґ бес це́го мош об’іїтúсе? / то ї*

вам би ни пошкóдило трóхи бокú стесáти / ход' би на пйéду с кóжного бóку.

ПЕРÉМІТКА, -и – *заст*., завій у вигляді прямокутної полотнини, який викор. заміжніми жінками: *Колúс і ў нас носúли перéм’ітку / перéм’ітка / то такé / йік рушнúк / до бáби Йилéни гентáм приходúла жúнка ў такóму / отáк іґ би ўз'éти дóўгиї рушнúк / обмотáти ним гóлу / а к’ін'ц'і́ пустúти збокúў / шобú вúс'іли / то такé*; *Та тепер'і́шн'і жинкú нáв’іт' зáпаску по дáўному заперезáти ни гóн':і / а ни т:о / шо перéм’ітку заўйізáти*; *Тепéр ни хóд'і ў перéм’іц':і / то дáўне* / *Паз'ýн'ко / дýже дáўне*.

ПЕРЕМІ́ТУВАТИСЕ – набувати іншого вигляду: *Кáўт / шо в’і́д'ма перем’і́туйіц:е ў ж’éбу / ў кóта / ў бут' шó / і так л'і́зе ў стáйн'у / ти видгóниш / а ўнá дáл'і їде* / *А йе / шо ї ни гóден присокотúти / а потóму лиш вúдиш / а молокá нимá / корóва ни т'і́ўна / а тáк’ік би видбúла*.

ПЕРЕМІШЄ́ТИСЕ (ПЕРЕМІ́ШЮВАТИСЕ) В ГОЛОВІ́ – стати (ставати) неясним, нечітким, незрозумілим, логічно не впорядкованим: *Ч’ікáї / наї йа подýмайу / бо м’ін'і́ ўже ўс'о перем’іш’éлосе ў голов’і́ / то тúл'ко ўсéго на одúн рас / шо мус подýмати; Е: / л'ýпч’іку л'ýбиї / ік ти хоч’ зарáс цисé вúўч’іти / то так ни пúде / ус'ó перем’іш’éйіц:е ў голов’і́ / і тогдú стáнеш / ік слуп / меш дивúтисе / іґ барáн / тебé мут шош се питáти / а ти ни меш моч’і́ слóво сказáти / тогó послýхаї / шо йá тоб’і́ скаў*.

ПЕРЕМОЧІ́ – пересилити, перемогти: *Йік отáк дн'áми леж’éти / то нáв’іт' гет здорóвиї заслáбне / а слабúї ни подýж’іїи / тре: ўставáти / лиш отáк слáб’іс'т' мош перемоч’і́ / бо ўна хúтра / ік пот'éми / шо л'удинá їїи пид:айéц:е / то дé ўна самá се ўстýпи? / ўна соб’і́ зробúла пл'ац / їїи тáмки дóбре / таї ч’о се ўступáти*?

ПЕРЕПÁЛО (ПОПÁЛО, ПРИЙШЛÓ), ІК (ЇК) СЛІПІ́Й (СЛІПИ́Й) КУ́РЦІ ЗЕ́РНІ (ЗЕ́РНО) – пощастило: *То ґáзди / ўни н'іч’ó ни ж’ідáйут / н'і кýс'н'а хл'і́ба / н'і лúшки молокá / у них ус'ó йе / алé бо ї рóбйут / бо кóло такóго ґаздиўствá нимá припоч’éўку / а нам оц:é прийшлó / перепáло / ік сл'іп’і́ї кýрц'і зéрн'і / бо н'іхтó се ни над'івáў / шо вýїна нам ус'ó витпúше / гадáлосе / шо шош перепáде / алé ни тúл'ко / Та йéк н'і / ік ви до пос'л'і́н:ого так неў се ўп’і́кували / йік рúдноў мáмоў / йек н'ї*? / *úнак ни моглó бýти*.

ПЕРЕПАЦИ́ТИ (ПЕРЕПÁЦЮВАТИ) – зазнати (зазнавати) багато неприємностей, горя, потрапляючи в різні несприятливі умови, обставини: *За своїé жит'é бáба тúл'ко ўсéго перепацúла / шо на волóвиї шкúр'і би ни списáў* / *однó лиш т:о ўз'éти / йек унá т'éшко переслабувáла / а йіґ би ўс'ó поскладáти докýпи / тот'і́ дни / шо бýли пом’і́рн'і / то йіх пóдлук усéго*

жит'á ни так ужé ĭ богáто наберéц:е / отúл'ко / йік вúц:и / до тóго м’íс'ц'а / де ти стоӥíш / отакúї завелúкиї кавáл'ч’ік.

ПЕРЕПАЦИ́ТИСЕ – відбутися (про неприємності, біди, випробування, яких хтось зазнав): *Ўс'éке перепацúлосе / ўс'éке та ниўднáке / ни рас соб’í дýмайу / Гóсподи / йек тотó пережúлосе / і самá соб’í ни гóн:а сказáти / йек / Бóжен'ка вел:á / і ўс'о.*

ПЕРЕ́ПІЧЬКА, -и – невелика булочка : *Йік ужé ўс'о голоўнé вúробили / то с тóго к’íста / шо лишúлосе / кладýт пáру перéп’іч’ок.*

ПЕРЕПОЛІ́КУВАТИ (ПЕРЕПОЛОКА́ТИ) – переполіскувати; перемивати (перемити): *Éїде / та ни так / фáїно переполоч’é ус'ó / шо ў милнúци / а ш’:е л'íпше / іґ бес пишлá двóд'і / і ш’:і оц':í доришкú ўз'éла / А йек? / і доришкú / ĭ милнúцу / ĭ на коркóш’і дитúну / то ў мéне кúл'ко рук? / Малá наї бýде за мноў / а т:о йіс гóн:а зробúти*; *Переполоч’é пóрц'ійі / видéл'ц'а / ус'ó / шо йе ў кредéн'ц'і / Мамó / а мóжно ни ўже? / за пиў годúнки переполóч’у / Наї бýде / колú зрóбиш / алé шобú ми ў с'в’éта заходúли ш ч’éстим / то ш’і би вартувáло ĭ до тих горш’éт се подивúти / шо на печ’é.*

ПЕРЕПОЛО́Х (ПЕРЕПОЛО́ХУ) НАРОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ ПЕРЕПОЛО́Х; ПЕРЕПОЛО́Х СТА́ВСЕ, ЗАЧЄ́ВСЕ, ЗРОБИ́ВСЕ) – ви́кликати (викли́кати) замішання в когось певними діями: *Переполóху наробúли на ўсé селó / йóї та йóї / і шó с тóго? / гаї скаж’íт мин'í / шо с тóго вúїшло? / ни кáжете? / а йа скаў / отúц'ко н'іч’ó.*

ПЕРЕПОРОЖНИ́ТИ (ПЕРЕПОРО́ЖНЮВАТИ) – звільнити (звільняти) посудину від чогось, пересипаючи (перекладаючи, переливаючи) наявне у ній у щось інше (миску, мішок, діжку та ін.): *Перепорожнú цес бан'éк / м’ін'í до студ'інцý трéба / А кудá йа перепорóжн'у? / Гéн:е йе полúваниї / тудá мож би / на крáїне / озмú отóт з вýхом / вин порóжниї.*

ПЕРЕПОЧЄ́ВОК, -вку – перепочинок: *Тут нимá перепоч’éўку / нимá / х’ібá шо ік с'в’éта / ци ў нед'íл'у Бóжу / а кýтан'і ўрас йе / ци нед'íл'а / ци бýґден' / худúпка / порос'éтка / кýри / ус'ó хóч’і опхóду / йо / і кит / і пес / ус'ó / таї шó ти зрóбиш? / алé дóбре / шо йе колó ч’óго ходúти / такá робóта се ни наўт'імн'éйі / кóло нéйі ч’ýйіс:е ґаздúнеў / зле / іґ ден' пóпри ден' шош т'ішкé робúти / абó ік уперéт бýло ў колгóс'п’і / а ц:е / н'і.*

ПЕРЕПРА́ЖЕНИЙ – *дієприкм.* до ПЕРЕПРА́ЖИТИ: *Мн'éсо перепрáжене / твердé / ік шушéн'і пúтпен'ки / хто цисé схóч’і йíсти? / тажé цим мош се ўдавúти / х’ібá би нат'ігáтисе / і так у сéбе тотó пхáти.*

ПЕРЕПРА́ЖИТИ (ПЕРЕПРА́ЖУВАТИ) – занадто засмажити (засмажувати) щось, від чого страва втрачає свої смакові якості: *Ти ч’о так*

вáтру гаїцувáла? / вúдиш / іќé перепрáжене вúїшло / анý кýш’її / йа казáла / шо вид гаїцóван'а ўно бóрше се ни ўсмáжи / а ўже ік так рóбиш / то сокотú / стиї кóло грýби / *Йек стиї / ік малúї се скорн'éў*.

ПЕРЕПРÓСЮВАТИ – перепрошувати; просити вибачення: *Бох ус'ó вúди і ўс'о ч’ýїі / вин знáйі / дé хтó завинúў / согр'ішúў / хто вúн:иї у перéр'іку / і хто пéршиї зач’éў / тогó йа ни ч’ýйусе / шо мáйу когóс перепрóс'увати / н'іц се ни ч’ýйу* / *Алé ти молóч’:а*.

ПЕРЕПÝДИТИ – налякати: *Ч’óрниї пес перепýдиў м’ін'í дитúну / згорú б’іх / мóже / ў Фед'á урвáўсе*? / *бóйусе / шобú малúї се ни схóпиуваў / х’ібá бих питкурúла / алé дóбре ни знáйу / ци то Фед'íў / ци ч’иї*.

ПЕРЕПÝДИТИСЕ – налякатися: *Так потúхон'ко питхóдиш з:áду / шо йа гаш се перепýдила / ад'í мýс'у ў пáзуху попл'увáти / хто ч’уў такé робúти? / та так мóже сéрце пýкнути / ік пидиїтú і нáґро ўз'éти за плéч’і / з Мéн:иковим Василéм х’ібá ни такé бýло? / вин соб’í стойéў / дивúўсе на р'ікý / шош се задýмаў / а Лес'ó отáк крáт'ки пидиїшóў / таї н'íби хот'íў йігó ў вóду трýтити / алé де: / то лиш бýло такé пустé жертóван'і / вин йігó мóцно держ’éў / алé гадáў / шо обá мут потóму се с'м’ійéти / а тóму с сéрцем зле стáло / то лéдви ўратувáли / тогó йа каў / абéз з:áду отак потúхон'ко н'і до кóго ни питходúў*; *Д'іўкú так се намал'увáли / а такé на гóловах поробúли / шо бигмé / іґ блúш:е стáти / то мош се перепýдити / мош уйéти / і ўс'о / И:ї / абú тúл'ко б’ідú бýло / оц:é йа скаў / а ви витколú стáли так’í пужлúв’і? / та перепýдитисе мош / ік хтос нáґро крúкне / ци кут'ýга гáўкне / зач’нé долаз'éти / а на такé / йік оц:é / мош дивúтисе / то ни наїгúрше / Мар'í / то нáш’і ўнýки такé самé с собóў рóбйі / йа вúд'іла / ішлú ўч’éра дв’і нáш’і зазулúц'і на спáц'ір / та так’í / шо йа ни пизнáла / шó однá / а шó / дрýга*.

ПЕРЕПÝЖЕНИЙ – наляканий: *Андр'íї такúї перепýжениї заб’íх у хáту / б’íлиї б’іл'íс'киї / йік с'т'інá / шо йа аш самá се спýдила* / *каў / а це шо / Андр'íїку / с тобóў се стáло*?

ПЕРЕПÝТАТИ – сплутати: *Д'íўч’іна перепýтала / ни так сказáла / тогó Гáн'а ч’ужúї м’ішóк дáла / гадáла / шо то Парáска пислáла дитúну / Та дитúна моглá зле сказáти / алé ч’о ўна ни пороспúтувала шо до ч’óго*.

ПЕРЕПÝТУВАТИ – *недок*. до ПЕРЕПÝТАТИ: *Бабó / йа бýла перепýтала / ґáрнец мáла вýїн'і Митрúс'і виднéсти / а йа з ним пишлá до вýїка / алé ў пос'л'íн:у м’інýту спамн'ітáласе ї завернýла у дрýгиї к’ірýнок / от:ó би вýїко здивувáўсе / шо йек / зáм’іс' пóўного / йа порóжниї ґáрнец с кавáл'ч’іком кулéш’і ўсередúн'і йімý вид:айў / шош се загýтала / ї ни тоў*

доро́гоў пишла́ / Ни хитру́ї / в'ід'і́ / тоў ішла́ йіс / бо се над'іва́ла / шо когóс здиба́йіш? / так? / *ану́ се признава́ї.*

ПЕРЕ́РІК, -у – *здеб. у мн.*, ПЕРЕ́РІКИ, -ив – невелика сварка: *Ни бес то́го / шо́би дес хтос шош ни сказа́ў / пере́р'іки йе ў ко́ждиї с'імн'і́; То ни бу́ли ни знати́ ік'і сварки́ / буў пере́р'ік / а́ле цего до́ста / до б'іди́ ни тре́ба бога́то / с тако́го мало́го зач'е́лосе вели́ке / і звел:о́се на ш':е би́рше; То степе́н':і л'у́де / іки́ї мижи́ ни́ми мих бу́ти пере́р'ік? / ви́тки ти ц:е ўз'е́ла? / ўни соб'і́ поговори́ли / пора́дилисе / йек кра́ш:е мут роби́ти / і ўс'о / то баби́ могли́ би на ри́ўниї доро́з'і шош найти́ / а ўни / пре́ц'ін' / ґа́зди / н'і / цего ни могло́ бу́ти.*

ПЕРЕРІКА́ТИСЕ – те саме, що й ПЕРЕ́ЧІТИСЕ: *Ан:и́ / йа ни хо́ч'у пере́р'ікиў і н'іски́м ни збера́йусе перер'іка́тисе / а ви ік хо́ч'іте / то соб'і́ вит се́бе каж'і́т / а йа ў тото́ се ни м'іш'е́йу / м'ін'і́ сво́го до́ста.*

ПЕРЕРОБИ́ТИ (ПЕРЕРО́Б'ЮВАТИ) НА СВОЄ́ КОПИ́ТО́ ШОШ (КОГО́С) – зробити (робити) так, як вважаєш за потрібне, не беручи до уваги міркування і бажання інших: *Пара́соч'ко ср'ібне́н'ка / хот'і́ла йіс переробити ч'олов'і́ка на свойе́ копи́то / та́к'ік тоб'і́ се ўдава́ло / а йа попере́д'увала / каза́ла / припри́ с'в'ії д'і́ч':ії херектор' / угаму́ї свойу́ нату́ру / бо меш зле гости́ти / і йе́к ви́йшло? / зао́стро йіс бра́ласе / а тепе́рки ли́кт'і куса́ї / таки́ї ч'олов'і́к бо́рзо на́їде і мн'іке́ лу́шко / і ла́гидну бе́с'іду.*

ПЕРЕРОБИ́ТИ ЧЮЖУ́ ЛІ́НІЮ – змінити плани, наміри когось, життєві принципи, звички та ін.: *Переробити ч'ужу́ л'і́н'ійу т'е́шко / уже́ ік вин нам'і́риўсе йі́хати / то ти йіго́ ни спреш / абе́с шо роби́ла / змири́се с цим / і наї бу́де так / ік вин хо́ч'і; Переробити ч'ужу́ л'і́н'ійу ни го́ден / ўна соб'і́ ма́йі іти́ / йек іде́ / А йік йа ви́жу / шо ўна ў пусте́ веде́ / то шо́ / м'ін'і́ ц'і́хо сид'і́ти? / Йа ни каў ц'і́хо / говори́ / але́ ўно ма́ло шо даст / л'удина́ сама́ ма́йі цего схот'і́ти / гаш отогди́ твойа́ бе́с'іда помо́же / бо то бу́де пи́т:римка / розум'і́н'і / пора́да / гаш отогди́.*

ПЕРЕРОСТА́ТИ – ставати твердим, непридатним для вживання: *Сего́року фасу́л' ни бу́де / таї лопато́к лиш два ра́зи йі́ли / уни́ іко́с ско́ро зач'е́ли перероста́ти / тве́рднут / ч'орн'і́йут / стайу́т н'ійе́к'і / так'і́ / іґ би йіх руда́ била / а́ле то і дош':і́ў ни бу́ло / того́ ни зна́йу / шо йім бу́ло ни так / ни пишло́ йім сего́л'іта.*

ПЕРЕСА́ДЮВАТИ (ПЕРЕСА́ЖУВАТИ) – 1) заново садити щось (після злив, повені, граду): *Нас ни ду́же зач'іпи́ло / а́ле городи́ переса́д'ували / наїби́рше тої / шо по́вид Костино́вих / страшн'і́ пло́ви бу́ли*; 2) переносити кого-небудь через якусь перепону: *Га́ї / каж'і́т / переса́д'увати йіго́ ч'е́рес оце́с плит ци н'і / бо мали́ї сам ни пол'і́зе.*

ПЕРЕСЕ́РДИТИСЕ – перестати сердитися: *Вӯйн'і попусти́ло / ӯна ӯже на́в'іт' зач'е́ла весел'і́ш:е говори́ти / ви́тко / шо пересе́рдиласе / Але́ / ви́диш / ки́л'ко т:о їйі держ'е́ло / Іва́н згóр'іч'а шош сказа́ӯ буӯ / і ӯна се ӯсе́рдила / то витколи́? / вит с'в'е́т / Йо / вит с'в'ет / гаш дотепе́р / ми говори́ли / уна́ ви́д'іла / шо ми до́бр'і до не́йі / але́ ни могла́ себе́ переборо́ти / шоби́ прийти́ / ік ра́н'ч'е бу́ло / Ну та гаї наї бу́де / до́бре / шо у вас ви́риӯналосе / оц:е́ важне́*.

ПЕРЕСИ́ДІТИ ХА́ТУ КОМУ́С – довго й надокучливо сидіти в когось, гостювати, приносячи йому незручності, клопоти; здеб. викор. у запер. конструкціях – у ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити: хаті нічого не станеться, якщо ти (ви) ще побудеш (побудете) в ній: *А то ч'о́ ӯни дити́ну ви́гнали? / ӯна шо / переси́ди йім ха́ту?; Та йа ха́ту ни переси́д'у йім / наї ни бойу́ц:е / шо ба́ба ме надойіда́ти / а йік рас у пи́ӯрик се пока́жу / то це ни йе бога́то*; *Сид'і́т к'і́л'ко хо́ч'іте / до́ки вам ни надойі́ст / йі́сти йе шо / спа́ти ма́йіте де / по́ки пого́да / н'іку́да ни їд'іт / бо л'і́пше н'іґде́ ни вид:ихнете́ / та дру́г'і ни зна́ти з ікйх с'в'іти́ӯ йі́ут суда́ / а вам шо? / їкас нидого́да? / каӯ вам ге́здеч'ки / при л'у́дех / ви м'ін'і́ ха́ту ни переси́дите / а ш':е т:о / шо йа бу́ду банува́ти / бо хто зна́йі / ци ско́ро дру́гиї рас уздримо́се?; Ви́жу / шо ти бойі́с:е / л'у́боч'ко л'у́ба / шо йа переси́д'у тоб'і́ ха́ту / ік рас на рик побу́ду ӯ те́бе па́ру ден' / але́ йа хо́ч'у тебе́ ӯспоко́йіти / абе́с се ни гри́зла / ни пережива́ла / бо йа цисе́ ви́жу і ни бу́ду тоб'і́ заӯдава́ти кло́потиӯ / так шо і с тобо́ӯ / і с ха́тоӯ н'іч'о́ пога́ного се ни ста́не / ӯна ни бу́де переси́жена / а ти ни меш о́мхна / вибач'е́ї / ікшо́ шош ни так / але́ йа сего́н:е соб'і́ поду́мала / шо му́с'у тоб'і́ цисе́ сказа́ти / абе́с ни ч'іни́ласе / шо ни розум'і́йіш / за шо йа гово́р'у і ч'о йа цисе́ каӯ; Мар'і́ / та наї дити́на тро́хи побу́де / ӯна ни переси́ди м'ін'і́ ха́ту / їйі ту́тки се ӯда́ло / то ч'о ни уво́лити їйі во́л'у? / наї ноч'у́йі / а за́ӯтра на кр'і́ликиӯ се поди́ви / погуду́йі йіх / у д'і́да кизл'е́тка йе / то лиш пи́демо до не́го ӯ го́с'т'і / на них се подиви́ти / до́бре / Ва́с'ку? / пи́демо? / гаї проси́ ма́му / наї тебе́ ли́ше ту́тки / побу́деш у т'і́тки / м'ін'і́ тако́го годо́ван'ц'а / ік ти / фиїст би се зда́ло; Уни́ кли́кали / але́ склес' / бо гада́ли / шо ми так бу́демо б'і́ч'і / шо гаш розгон'е́тисе / а то н' іхто́ н'іку́да се никва́пи / так шо наї ни бойу́ц:е / шо ми переси́димо йім ха́ту / це́го ни бу́де / ми н'іко́му ни переси́д'ували / таї йім ни переси́димо / на́в'іт' іґ би ни знати́ йеґ за́рас проси́ли / то ми би ни пишли́ / бо кли́кати тре: так / шоби́ се хот'і́ло їти / а ни́ наӯздоги́н / ік уни́ зроби́ли / ус'і́ ӯже закли́кан'і / а ӯже йік уздр'і́ли нас / то про л'у́цке о́ко і нам сказа́ли / шо приход'і́т / а́ле ӯни ни ӯрахува́ли / шо ми тото́ л'у́цке о́ко до́бре зна́йімо і ни хо́ч'імо би́рше з ним се здиба́ти;*

Бра́ч’:іку Іва́ / та де ви пересі́дите м’ін'ı́ ха́ту? / йо:ї / йе́к ви таке́ ка́жете? / та ви такі́ї дорогі́ї гис'т' / шо йа гаш ни зна́йу / йек вас прийми́ти / абі́ ви ч’у́лисе до́бре / а ви таке́ ка́жете? / йо́йойоï / йа вас про́с'у / абе́сте на́в’іт' ни ду́мали таке́ / це м’ін'ı́ вели́ка ч’ес'т' / шо йісте́ переступи́ли ў ме́не пори́х / а ви таке́ поду́мали?; Ви таке́ сказа́ли / шо м’ін'ı́ гаш усти́т се зроби́ло / бо йе́к ви го́н':і пересі́д'іти ха́ту? / та ви таки́ї ч’олов’ı́к / шо ход' до ра́ни тул'е́ї / а ви таке́ ка́жете? / та ви прийшли́ / і йа гаш здоров’ı́ш:иї стаў / та́к’ік би де́с'іт' ро́киў с плеч’ ски́нуў / ота́к м’ін'ı́ з ва́ми до́бре / так / іґ би мене́ хтос усереди́н'і погла́диў.

ПЕРЕСІ́СТИ (ПЕРЕСІДА́ТИ) КОГО́С – перестріти (перестрівати) когось: *Гента́м ік ішли́ з Вели́кого Рижна́ ў Кути́ на база́р' / то йа йіх перес'іда́ла / купува́ла ґа́рнец молока́ / то це ў пйе́тницу / а ў понед'ı́ўнок вид:ава́ла ґа́рнец / мн'е́со купува́ла ўже росфасо́ване / ву́їна ци ву́їко каза́ли ки́л'ко / і йа росплáт'уваласе / у де́с'іт' ро́киў йа ота́к ґаздува́ла / ус'е́ке ма́м’і помога́ла / ус'ı́ рупц'ı́ опшива́ла / зару́бйували / абі́ ни стр'а́малосе / ко́зи па́сла / йı́сти вари́ла / ус'е́ке роби́ла / і ўсе́му зна́ла р'ет / але́ бу́ло ї с'м’ішне́ / йа ш’і таке́ нагада́ла / вари́ла іко́с куле́шу ї памн'іта́ла / шо куле́ш’а зва́рена / йік на ниї йе ки́рка / ки́рка пока́зуйі / шо ўна ўва́рена / йа вари́ла / ку́ш’іла / і вигл'іда́ло / шо до́бра / йа виверта́йу на крух / а ки́рки нима́ / йа ш’:е рас заверта́йу йійı́ у куле́ш’ін:ик / зноў м’іш’е́йу / виверта́йу / а ки́рка ни стайе́ц:е / ота́к три рази / йа зач’іна́йу пла́кати / це дес у ч’ітве́ртиї / пйе́тиї кл'а́с'і бу́ло / пла́ч’у / бо вар'у́ роби́тникам / а йе́к сире́ дам? / а пото́му ки́рка ста́ла така́ / йік оце́с ниш / але́ це ўже пото́му / а ни́ зра́зу / ік йı́і лише́н' шо ви́вернули / ота́к смих уч’е́ласе ґаздува́ти.*

ПЕРЕСІЧІ́ – пересікти: *Ік ш’:е рас капу́сту перес'іч’ı́ / то бу́де смашн'ı́ш:е / то заве́л:еко таки́ми кавалка́ми / але́ ти ґазди́н'а / диви́се сама́ / йа бих дримн'ı́ш:е зроби́ла.*

ПЕРЕСТА́НОК, -нку – перерва, пауза в чомусь; здеб. викор. у множ.: *Мої / а то ни забога́то переста́нкиў ви соб’ı́ ро́бите? / та йік ота́к копа́ти цес ша́н'ч’ік / то ви до за́ўтра ни зро́бите; Роби́ли гі́р'ко / с переста́нками / але́ зроби́ли так / ік се нале́жи / каўт / шо с'т'іна́ нири́ўна / того́ так ту́го ішло́ / До́бре / шо йіс ни ква́пила / ни стойе́ла над душе́ў / уни́ ї так стера́лисе / то ви́тко бу́ло; Йоï / та ı́к’і переста́нки? / ўна йіґ зач’іна́йі випи́сувати / то ти́л'ко / шо гаш до Стан'ісла́ва мош дийти́ / або́ ї ш’:е да́л'і / тикі́ до само́го Л'во́ва / йа каў / продр'у́хайсе тро́хи / проїди́се / але́ де́ ўна хо́ч’і слу́хати? / та так ри́дно н'іхто́ ни сиди́т нат пи́сан'ім / і зна́йіте / шо ка́же? / ка́же / бабо́ / ўно само́ се пи́ше / йа лиш кри́шку йіму́ помога́йу / ле́д'а / одни́м па́л'цем.*

ПЕРЕСТА́С (ПЕРАСТА́С), -у – *церк*., парастас: *Кс'онц казáў / шо перестáс і зáўтра бýде / бо то задýшн'і д'н'і / áле йа ўс'о знайý / пидр'іхтувáласе до нéго / пофарбувáла мáц':і Нóци хрест ср'і́блоў фáрбоў / пополóла бур'іни́ на моги́лах / тáмки / де бáба Настýн'а / зроби́ла пор'éдок / питц'іментувáла / де се пооблýпйувало / так ужé до передвели́код'н'а бýде / ни мéц:е н'ічʼó роби́ти / бо скóро зимá*.

ПЕРЕСТА́С КЛА́СТИ (ПОКЛА́СТИ) – класти парастас – три хліби, цукор та ін. у церкві на стіл за душі померлих перед тим, як відправлятиметься поминальна Служба: *Йа йік кладý перестáс / то н'ікóли ни забувáйу за твойý мáму / за бáбу / т'і́тку Óл'ку / пи́шу списóк / за кóго дайý / кладý грóшʼі / ки́л'ко там зр'іхтувáла / а шó кладéц:е? / хл'іби́ / ци колачʼі́ / л'ýдеі батóни купýйут / рахýйіц:е / шо мáйі бýти шʼі шош солóтке / ну то ви́жу / шо тепéрки би́рше цуки́рки кладýт / і до цéго мáйі бýти шош такé / шо пи́ти / йа купýйу води́чʼку áбо винó / цер'кóўне / отáк кладéц:е перестáс / то каў / дайý за ўс'іх ри́н:их / котр'і́ видийшли́ / списóк пи́шу / алé мош і за он:óго давáти / чʼо / мош і за он:óго / хл'іби́ і шош солóтке*.

ПЕРЕСТРА́ШШІНИЙ – дуже наляканий: *Мʼіхáйло / йіґ бýў у бýтин'і / то шош такé буў пови́д'іў / шо ц'іли́й ден' ходи́ў перестрáшʼ:іний / вит:огди́ заикáйіц:е / ви́дите / алé ни признáўсе / шо / А мóже / тотó / шо вин буў уздр'і́ў / заказáло йімý се признавáти? / тажé самʼі́ знáйіте / шо іґ би шош дóбре се прииви́д'іло / то вин би так се ни напýдиў / йігó / вʼід'і́ / дотепéр тотó ни витпусти́ло / Йо / іки́йіс и́нчий стаў*.

ПЕРЕСТРА́ШШІТИ – дуже налякати когось: *Мар'і́ / а то шо? / богáто трéа / шоби́ когóс перестрáшʼ:іти? / так і тут / ік ус'ó бýло ми́рно / а потóму дити́на спишʼ:éла / ни свóйіми голосáми зачʼéла кричʼéти / то кóжда мáма би се перестрáшʼ:іла / тогó ўна видучʼéра ни гóн:а до сéбе прийти́; Д'і́т'ку рогáтий / йéк ти менé перестрáшʼ:іў / марш ви́ц:и*.

ПЕРЕСТРА́ШШІТИСЕ – дуже налякатися: *Йік ми прийшли́ двéчʼіру / то хат'н'і́ перестрáшʼ:ілисе / мóї / шó стáлосе / йéк так? / дé йéблука? / ви мáли шʼі ти́жден' продавáти / уни́ ни знáли / шо нам дóбре трáфилосе / ус'ó здáли / за пиў дни́ни; Та йік отáк грими́т та бли́скайі / то хтó се ни пперестрáшʼ:ійі? / тогди́ лиш хрéстис:е ў Очʼінáш; Дити́на перестрáшʼ:іласе бýла пса / таў уночʼé зачʼéла пит сéбе роби́ти / три рази питкýр'ували / і гаш тогди́ попусти́ло / то сус'і́цкий кудлáчʼ урвáўсе таў перештри́к чʼéрес парканéц до нас / мали́ї собʼі́ їгрáўсе / а вин штрик днéму ў зачʼéў ласти́тисе / алé то нáґро / от:ó / шо нáґро / бо мали́ї л'ýби псиў / а цéго се перепýдиў / тот з:áду забʼі́х / і на нéго / чʼут' ни звали́ў / отакé ми погóстили*.

ПЕРЕСТУДИ́ТИСЕ (ПЕРЕСТУ́ДЮВАТИСЕ, ПЕРЕСТУ́ЖУВАТИСЕ) – змерзнути (змерзати); простудитися (простуджуватися): *Ци оди́н рас ви перестýд'увалисе? / богáто разúў / а тепéрки се дивýйіте / вит ч'óго ч'ір'ікú / то лúш вит цéго / Вýйко Мúтро кáже / шо то ік кроў се збаўйéйі / то отакé се стайé / Наї бýде / алé тогдú се питáйу / а вит ч'óго ўна такóў стайé? / вит тóго / шо л'удинá се ни сокóти / каў вам / лúш вит тóго.*

ПЕРЕСТУПА́ТИ З НОГИ́ НА НО́ГУ – ніяковіти, соромитися; не знати, з чого (як) почати розмову: *Ан:úч'ко / та ни переступáї з ногú на нóгу / звикáї / шо ти ўже нáш'а / і це твойá хáта; Зач'éў переступáти з ногú на нóгу / ч'ірвон'íти / таї так і н'іч'ó ни сказáў / ни вúтиснуў с сéбе тих слиў / з ікúми вин прийшóў / а ўна се над'івáла / шо ўч'ýйі тотó / Ну та / вúтко / шош хлопч'íш'а спéл:о / мóже / уздр'íў шош такé / шо йімý се ни ўдáло / хто гóден знáти / шош спéл:о / сказáло / анý зач'ікáї / ни квáпсе / л'ýпч'іку / абéс потóму ни банувáў / Та так / шош мýс'іло бýти / де н'ї?*

ПЕРЕСТУПИ́ТИ (ПЕРЕСТУПА́ТИ) ПОРИ́Х – зайти (заходити): *Йа лиш хот'íў переступúти порúх / н'і: / ш'і ни переступúў / а лиш імúўсе за кл'áмку і ўтворúў двéр'і / а ч'ýйу / ік хтос кр'іч'éйі / Мої / а ти кудá крадéс:е? / та лиш кугýт зап'íйіў / лишéн' шо / а тоб'í ўже ни спúц:е? / прийшóў йіс зноў пит'á се питáти? / йа ўбертáйусе / а Пара́ска с пýтнеў ідé вит кирнúц'і / таї на ўс'о гóл:о крич'éйі / а йа соб'í дýмайу / мої / а шó с цеў жúнкоў се стáло? / бо йа ранéн'ко / перéт тим / ік ітú на робóту / прийшóў йім сказáти / колú зáўтра мут брáти гор'íхи і де тотó бýде / а ўна ад'í йек на мéне напáла / шó / верé / йíйі ў голов'í се зробúло? / а то перéдо мноў приб'ігáў Івáн Фед'íў / просúў пит'á / ўна йігó витпровáдила н'íшч'éм / таї гадáла / шо тот зноў се вернýў / отакé смих сегóн:е попацúў / а ўна шо / ўна вибач'éласе / просúла / шобú ни гн'íваўсе / кáже / шо йíйі се ўбм'інúло ў оч'éх / і ўна менé здéлеку ни пизнáла / гадáла / шо то пйін'ýга се вернýў.*

ПЕРÉСТУПНИЙ РИК – високосний рік: *Каўт / шо ў перéступниї рик ни годúц:е вес'íл'é робúти / бо жит'é ў молодúх ни складéц:е / И:ї / а йік у такúї рик / то шó / ўрас складáйіц:е? / то вит тóго залéжи*?; *Цес рик / перéступниї / таї сам'í вúдите / ік'í б'íди з л'уд'мú се стайýт / іка́ пóш'іс'т' мижú л'уд'мú хóди / і л'íку вид нéйі у с'в'íт'і нимá / і ўже вúтко / шо тáк'ік ми жúли дотепéр / до цéго ч'éсу / ужé бúрше такóго жит'á ни бýде / Алé л'ýде іґ зирвáлисе / ви вúдите богат'óх / шобú сокотúлисе? / л'ýде задýже беспéшн'і стáли / гадáйут / шо йіх тотó обминé / кóждиї дýмайі / стáнец:е с ким хоч' / áле ни зо мноў / ч'ó йа ц:е каў? / йа ўч'éра йíхала с Кóсова / і шó смих уздр'íла? / н'íйéкого стрúму / н'íйéкого сокот'íн'а у л'удúї нимá / с'ідáйі*

ў аўто́бус у ма́с'ц'і / ік поло́жено / а заїшо́ў / таї спуска́їі тото́ на бо́роду / йа йіму́ лего́н'ко каў / а ч'о́ ви здоїма́йіте? / тажé ту́тен'ки по́ўно л'уди́ї? / а вин м'ін'і́ ка́же / а йа здоро́виї / і н'іч'о́ се ни бо́йу / йа тот'і́ намо́рдники носи́ти ни бу́ду / л'у́де зг'і́кали / але́ шо / вин с то́го н'іч'о́ ни роби́ў / таї таке́ с цим усі́м / нима́ споко́йу / і за до́бре т'е́шко дес уч'у́ти; *Нима́ так / шоби́ л'у́де бойе́лисе пере́ступного ро́ку / / але́ ік іде́ц:е за шош вели́ке / то ко́ждиї ме ду́мати / ї вели́к'і ру́хи роби́ти ни бу́де / ме тро́хи остер'іга́тисе / йа ни зна́йу / ци ў то́му шош йе / бо йек ма́йі бу́ти / так і бу́де / Йо / бу́де так / іґ Бох даст / але́ с'іда́ти у нову́ ха́ту ў пере́ступниї рик н'іхто́ ни ме / це ко́ждиї зна́йі / вин ви́ч'ікайі цес рик / Та так / ч'іка́ў би́рше / таї зач'іка́йі ме́нче / це пра́ўда*.

ПЕРЕ́Т ВЕСТИ́ – бути попереду; показувати приклад іншим: *Д'іти́ї бога́то йе рузу́мних / але́ ў посл'і́н:иї рик пере́т вел:а́ на́ш'а Ан:и́ч'ка / ну та йік Йіле́на пишла́ до шко́ли на збо́ри / то страшн'і́ гонори́ ма́ла за н'у / але́ йа ч'у́ла / шо ї ваш уну́к до́бре се ўч'е́ў / а де́ вин за́рас*?

ПЕРЕТЕ́РТИ – *перен*., проаналізувати щось; домовитися, договоритися: *Уни́ перете́л:и / переговори́ли / шо тре: / ви́пили по п'ідис'е́т' грам / і би́рше до то́го ни верта́лисе / то / пре́ц'ін' / л'у́де / а ни́ баби́ / шо треп'і́цкайут йізика́ми / ік ни зна́йу / ч'ем / а с то́го ко́ристи нима́* / *ту́тки ўс'о по и́нчому*.

ПЕРЕТІГНУ́ТИ (ПЕРЕТІГА́ТИ КОГО́С) **НА СВИЙ БИК –** зробити (робити) когось своїм прихильником, помічником: *Ти / Паз'у́ / мо́же / це́го ї ни зна́йіш / бо йіз бу́ла тогди́ мала́ / але́ до́ўшиї ч'ес твойа́ ма́ма з Йіле́ноў і ба́боў бу́ли рос:ва́рен'і / з ни́ми н'іхто́ ни мих бу́ти до́бриї / а́ле то таке́ / ну таї подобра́халисе ўни гаш тогди́ / ік тв'ії д'е́д'а перет'ігну́ў буў на свиї бик Іва́на / Йіле́ниного ч'олов'і́ка / бо тот ге́йби ни ўм'і́ш'уваўсе ў ба́пск'і спра́ви / але́ говори́ў склес' / а ўни дез здиба́лисе бу́ли ў Ку́тах / сло́во по́ слову / пото́му ви́пили по га́л'б'і пи́ва / д'е́д'а йіго́ закли́каў / таї ус'о́ се зала́годило / то ота́к бу́ло / м'ін'і́ твойа́ ма́ма сама́ роска́зувала / ка́же / л'і́пше пога́ниї мир / іґ до́бра во́їна / до́бре / шо так се ста́ло / бо ми свойі́ / ота́к уна́ говори́ла / ну таї ко́ждиї таґ би сказа́ў*; *Голова́ богат'о́х буў перет'е́х на сві́ї бик / хот'і́ў землe̋ў гиндл'ува́ти / а де́ то́йі земн'і́ ўз'е́ти? / то го́ри / зе́мн'у ни рост'е́гнеш / шоби́ би́рше ста́ло / таї так / шо йіму́ ни позво́лиш цисе́ зроби́ти* / *дру́г'і / ни тот'і́ / шо з ним держ'е́ли*.

ПЕРЕТЛІ́ТИ (ПЕРЕПАЛИ́ТИСЕ, ПЕРЕГОРІ́ТИ) НА ВУ́ГОЛЬ (ВУ́ГІЛЬ; НА НІШО́; НА ПО́ПИВ) – проминути, пройти, зникнути: *Йа ни зна́йу / шо таке́ л'уба́ / дру́гиї ка́е / л'уба́ таї л'уба́ / а шо́ ц:е / ни ка́е / мо́же / то шош таке́ ў души́ / шо йе / а пото́му перетл'іва́йі / перепа́л'уйіц:е*

на по́пиў? / ікиі́с ч'ес бу́ло / таї нима́ / та́к'ік би ййго́ н'іко́ли ї ни бу́ло / ну то л'і́пше ни зна́ти цего / шобі́ ў гру́дех потому ни тл'іло / ни пекло́ / і ни скобита́ло / шобі́ л'удина́ здоро́воў се ч'у́ла / і н'ізач'е́м ни банува́ла.

ПЕРЕТПОСЛІ́ННИЙ (ПЕРЕТПОСЛІ́ДНИЙ) – передостанній: *Перетпосл'і́н:а стойу́ / а́ле то бо́рзо ї́де / хл'іп лише́н' шо приве́зли / каўт / шо ш'і те́плиї / то на дрива́х пе́ч'іниї / смашниі́ / того́ л'у́де стойу́т / зна́йут / колі́ приво́з'і / таї ч'іка́йут / Але́ ўс'о он:о́ вин ни го́ден риўна́тисе с тим / шо гента́м у Ку́тах пеклі́ / ку́цкиї хл'іп / от:о́ буў хл'іп.*

ПЕРЕТРАДЖЮВА́ТИ (ПЕРЕТРАДЖЬО́ВУВАТИ) – 1) *згруб.*, перемістити (переміщати) щось кудись: *Перетрадж͡'ува́ли м'ішкі́ с капу́стоў / таї спо́к'ії / бо надвор'і́ ўна могла́ ўме́рзнути / каўт / шо на за́ўтра моро́с бу́де*; *Йек тото́ зач'іна́ти перетрадж͡'о́вувати? / к'і́л'ко ми сам'і́ го́н':і зробі́ти? / то ўже ско́ро нич' / х'іба́ бих ву́їка Уну́фр'ійа заклі́кала / с хло́пц'ами би прийшо́ў таї помі́х / ге? / шо́ ви на ц:е ска́жете*?; 2) *перен.*, пережити (переживати) щось, долаючи труднощі: *Йек йе / так ма́йі бу́ти / хот'і́уше л'і́пшого / і таке́ мус перетрадж͡'ува́ти.*

ПЕРЕТРУБИ́ТИ – гризучи, поїдаючи щось, зіпсувати: *Каўт де́коли / ад'і́ да́ла смих коро́в'і / а ўна ні́ би фа́їно ус'о́ з':і́сти / а лиш перетру́бйуйі / то це знач'е́йі / шо коро́ва / котре́ кра́ш:е / котре́ ї́йі бі́рше смакува́ло / з':і́ла / а тото́ лиши́ла / ну таї мі́ши го́н':і зб'і́ж'і перетруби́ти / середі́нку вийіда́йут / а поло́ва се лиш'е́йі / шо́ перетру́блене / то ўно ўже ни йе́ до́бре / ад'і́ ўч'е́ра йа таке́ с'і́но з йе́сел вибера́ла / бо ік цисе́ ни зроби́ти / і зноў кі́нути до́брого с'і́на / то коро́ва ус'о́ перефан'а́цкайі / таї бі́рше бу́де шко́ди / ну а йек йа се ма́йу? / та́к'ік со́нце ўстайе́ / а пото́му захо́ди / ота́к і ў ме́не дн'і за дн'а́ми перехо́д'ут.*

ПЕРЕТРУ́БЛЕНИЙ – *дієпр.* стос. ПЕРЕТРУБИ́ТИ: *Ік на Видорш'і́ ране́сен'ко / ш'і лиш с'ір'і́йі / хо́ч'і роби́тисе дни́на / кладу́т на горо́д'і ва́тру / шобі́ крич'е́ти К'ір'іла́їса / то пол'ін'а́ ни беру́т / а шош маї ле́кше / ік'і́с тр'ісоч'кі́ / іке́с перетру́блене с'ін'о / отаке́ шош / але́ мус ни забу́ти за тото́ с'і́но / шо се кла́ло на С'в'іті́ї Ве́ч'ір пит ска́терт' / уно́ му́си бу́ти / кладе́ц:е ва́тра / ї за ўс'о / шо росте́ ў горо́д'і / нага́дуйіц:е ї про́сиц:е Бо́га / шобі́ ўно роди́ло / і йік ц:е сказа́ў / тогді́ го́лосно се крич'е́йі / К'ір'іла́їса / ота́к / роди́ / Бо́же / кукуруцкі́ / барабул'кі́ / К'ір'іла́їса / роди́ / Бо́же / йе́блуч'ка / К'ір'іла́їса / а ў кинці́ / роди́ / Бо́же / пшені́ч'ку / ус'е́ку пашні́ч'ку / К'ір'іла́їса / до́ти ц:е се ка́же / до́ки гори́т ва́тра / цего звич'а́йу тепе́рки ни ўс'і се дотри́муйут / а за с'і́но / шо кладе́ц:е на С'в'іті́ї Ве́ч'ір пид о́брус / то це ус'і́ зна́йут / і с ким бес ни говори́ла / ус'і так ро́бйут / на Видорш'і́ / йек йа ўже сказа́ла / ййго́ спа́л'уйут / а де́хто дайе́*

худо́б'і / це йек хто / але́ йіго́ ни викида́йут / ўно пре́ц'ін' / ц'іл'і́ с'в'е́та бу́ло на стол'і́ / то ўже ни йе про́сте с'і́но.

ПЕРЕТСНИ́ШНИЙ – той, що пов'язаний з "перетсночі", має стосунок до часового проміжку, означеного цим словом: *Е:ĭ / куда́ тото́ йі́сти? / то перетсни́шн'і барабу́л'і / то свини́ / йа забога́то бу́ла звари́ла / таĭ оц':і́ лиши́лисе / уч'е́ра шош заго́ўталасе ĭ забу́ла за них / а сего́н:е пото́ўч'у / ĭ уни́ пи́дут туда́ / куда́ ĭ ма́ли пити́ / а ви шо / барабу́л' хо́ч'іте? / ік хо́ч'іте / то йа нач'е́с улу́пйу і звар'у́ / а йік н'і / то ўсма́жу / каж'і́т / йе бре́скл'і огир'ки́ / бри́нд͡за / шо хто л'у́би / але́ приĭде́ц:е кри́шку зач'іка́ти; Борш' перетсни́шниĭ / вари́ла на ўч'е́ра / шо́би бу́ло / шо йі́сти / а то ўс'е́ке и́нче бу́ло / таĭ ад'і́ / н'іхто́ ĭ ли́шки ни з':іў / іґ би бу́ла до́ма / то бих бу́ла заста́вила / а мене́ ни бу́ло / таĭ ко́ждиĭ вига́дуваў ч'іго́с смашні́ш:ого / а борш' ни схот'і́ў пош'інува́ти / ви́сипйу сви́н'ам / бо шо роби́ти / шкода́ пра́ц'і / але́ шо зро́биш*?; *Цес хл'іп ни сего́н'ішниĭ / то перетсни́шниĭ / на ста́ц'ійі сказа́ли / та́мки по зм'і́нах печ'у́т / Але́ йіму́ н'іч'о́ ни браку́йі.*

ПЕРЕТСНО́ЧІ – "передучєра" (позавчора) пізно ввечері: *Мар'і́ / то ни сно́ч'і / а перетсно́ч'і бу́ло / гет уже́ пи́зно / л'у́де ў таки́ĭ ч'ес уже́ спа́ти л'іга́йут / а Калаф'і́ĭ уздр'і́ў / шо се с'в'і́ти / таĭ поверну́ў / тро́хи ви́пиўшиĭ буў / по бе́с'ід'і бу́ло ч'у́ти / а́ле н'іч'о́ / поси́д'іў тро́хи / таĭ пишо́ў / ка́же / іду́ / бо Вас'у́та ме се свари́ти / Ну та так / ме ду́мати / а де́ / вере́ / м'ї́ĭ Андр'і́ĭ нич'ку́йі / ци ĭки́ми доро́гами хо́ди? / де́ йіго́ но́си? / таґ би ко́жда жи́нка поду́мала; Вит перетсно́ч'і до сего́н:е л'іч'е́йусе / уже́ кра́ш:е / ви́тко / шош з':і́ла бу́ла / бо шо и́нче*?

ПЕРЕТТЄ́ТИ – перетнути: *Ану́ко перетни́ / Паз'у́н'ко / оц:у́ м'ін'і́ ни́тку / но́жиц'і ге́нде / на маши́н'і / але́ ни т':і / та́мки мале́н'к'і ножич'ки́ йе / ко́ло шпул'о́к се подиви́.*

ПЕРЕТТОГИ́Т – *присл.*, позаторік, два роки тому: *Мар'і́ч'ку Ĭк'імн'уко́ву йа ни ви́д'іла вит перет:оги́т / ко́ло це́р'кви ўна бу́ла на Вели́ґден' / а вит:огди́ за н'у нич'о́ смих ни ч'у́ла / тогди́ каза́ла / шо ўже пе́н'ц'ійу дистайе́ / ви́робила рик пе́рет' тим / А йек вигл'іда́ла*?

ПЕРЕТЧЄ́РА (ПЕРЕДУЧЄ́РА) – *незм.*, позавчора: *Перетч'е́ра ми бу́ли на об'і́д'і у ву́ĭка Васил'а́ / ішли́ с Слу́жби / таĭ зра́зу туда́ / то об'і́дец буў / наĭбли́ш':і с фам'і́л'ійі ĭ пе́рш'і сус'і́ди / лиш ота́к; Лес'о́ лише́н' передуч'е́ра верну́ўсе с полонини́ / таĭ за ден' два зноў іде́; Перетч'е́ра роби́ли то́локу / тепе́рки іў ба́би / іў О́л'ки завесно́вано / а свойе́ ми ш'і ни зач'іна́ли / але́ т'і́шусе / шо ў них с цим пор'е́док.*

ПЕРЕ́ТШЕ (ПЕРЕ́ЧЧЕ) – *присл*., раніше: *Л'у́де і пере́ч:е б'ідува́ли / вели́кого добра́ ни бу́ло / а́ле ўс'о одно́ бу́ло би́рше ве́селости / Матко́ / то того́ / шо ви бу́ли молод'і́ / ве́сел'іс'т' молоди́х л'у́би; Пере́тше ї вин дез буў ла́ким ки́нути о́ком на фа́йну молоди́цу / а тепе́рки / куда́? / нима́ за шо говори́ти; То пере́тше бу́ло / шо ўс'і йиму́ зазера́ли ў рот / а тепе́рки це́го нима́ / тот'і́ ч'ісу́ даўно́ се мину́ли; Бер'і́м пере́ч:е / йе́к тогди́ бу́ло? / ану́ нагада́йте за трудод'н'і́ / йе́к ви йіх заробйе́ли? / ле́хко бу́ло? / того́ нима́ шо нар'іка́ти на тепер'і́шне жит'е́ / ўно набога́то л'і́пше / бо ко́ждий ро́би на се́бе і так / йек йиму́ се хо́ч'і / а т:о / шо ду́же вели́кого добра́ ў де́кого нима́ / то це и́нче / тре: роби́ти / таї бу́де / то ї так / шо дайу́т пе́н'ц'і́йу ї тим / хто ї дн'а на ї́к'ійс робо́т'і ни робу́ў / а йім ш'і ма́ло / ш'і ни геї догоди́ли / моï / а ви ч'о се ни ўвиха́ли / ік мойі́ ро́дич'і / а так полехки́ дн'і днува́ли? / тре: бу́ло роби́ти / таї бе́сте би́рше ма́ли / а то дайу́т / а йім ш'і ма́ло / би́ршого тре́буйут / аг'і́на цисе́.*

ПЕРЕФАЛИ́ТИ (ПЕРЕФА́ЛЮВАТИ) – перехвалити (перехвалювати): *Йе ікас м'і́ра / дити́ну ни мо́жно перефа́л'увати / пофали́ / ік уна́ шош до́бре зроби́ла / таї ік на́в'іт' ни геї до́бре / але́ стера́ласе / йек могла́ / отогди́ пофали́ / а перефа́л'увати / то це ги́рше ї́йі роби́ти / або́сте зна́ли / мене́ ни інтересу́йут тот'і́ книшки́ / шо ви ка́жете / і зна́йу / шо та́меч'ки ни мо́жут писа́ти / шобú забога́то фали́ти дити́ну / бо жит'е́ / пра́хтика пока́зуйі и́нче / м'і́ра ма́йі бу́ти / ану́ проч'іта́йте / ци ни так напи́сано? / заохо́т'уйте / пофал'і́т / шобу́ ї́йі ш':е се хот'і́ло роби́ти / ота́к / а́ле з головóў / ўна ма́йі зна́ти ц'іну́ фал'і́н'у*; *Фали́ / а́ле бес ни перефали́ла дон'ку́ / бо ме ду́мати / шо ўс'о зна́йі / а рас так / то нашо́ ўч'е́тисе / ік уна́ така́ рузу́мна? / мо́же таке́ бу́ти? / мо́же / того́ у ўсе́му до́бре зна́ти м'і́ру / і ў фал'б'і́ тако́ш*; *Ци то йе до́бре / перефа́л'увати? / ци ўно пи́де кому́с на ко́рис'т'*? / *ка́же / шо вин ру́ку на н'у н'іко́ли ни пидоймúў / а тут йе ч'ем фали́тисе? / таже́ так ма́йі бу́ти / так ч'олов'і́к ж жи́нкоў ма́йі опходи́тисе / але́ фали́ / ік тоб'і́ се хо́ч'і.*

ПЕРЕФА́ЦЬКАНИЙ – *дієприкм*. від ПЕРЕФА́ЦЬКАТИ: *Гаї шо / л'у́пч'іку / ўбера́йіш перефа́ц'кан'і споден'ки́? / перепросúўсе з ни́ми? / ге? / таї куда́ ти таки́ї ч'і́ч'іний се зибра́ў? / зо мноў іти́? / але́ йа се бо́йу / шо се обмас'т'у́ / фийст се бо́йу / то шо роби́ти*?

ПЕРЕФА́ЦЬКАТИ – *згруб*., неакуратно носячи, забруднити одяг; зробити його непривабливим, зношеним: *Ў бу́ґден' бере́ш с'в'іто́шне / перефа́ц'кала / йек лиш мош бу́ло / а ў нед'і́л'у йе́к ўбере́с:е?*

ПЕРЕХИЛИ́ТИ (ПЕРЕХИЛЄ́ТИ, ПЕРЕХИ́ЛЮВАТИ) ПО́РЦІЮ – випити (випивати) (про алкогольні напої): *Ва́с'ко ни одну́ по́рц'і́йу го́ден*

перехили́ти / і н'іч'о́ / а наш М'іха́йло конте́нтниї вид напе́рстка / Бо ў ко́ждого свойа́ м'і́ра / і вин ма́йі ййи́ зна́ти.

ПЕРЕХОДИ́ТИ (ПЕРЕЙТИ́) РУКА́МИ – виконувати (виконати) певний (часто великий) обсяг роботи (*напр.*, виполоти щось): *Колйс йа цис'і́ йего́ди рука́ми переходи́ла / а тепе́рки нога́ми переі̆ти́ ни мо́жу*.

ПЕРЕХОДИ́ТИ С ПЛЕЧЄ́Й НА ПЛЕ́ЧІ – про одяг, якого було обмаль і яким користуються різні члени сім'ї: *Упере́т з уси́м бу́ло т'е́шко / і йі́сти ни геі̆ бу́ло / і з убран'е́м суту́жно / ма́ма роска́зувала / шо йиї̆ бу́ла мала́ / то ни бу́ло так / ік тепе́р / шо ко́жда дити́на ма́йі свойе́ ўбран'е́ / і т:о / шо на пле́ч'і / і т:о / шо на но́ги / одн'і́ ч'о́боти моглй бу́ти на тр'ох / то йік Насту́н'а ї̆шла до шко́ли / це ш'і з:а Пол'ш'і́ бу́ло / то ма́ма ч'іка́ла / до́ки сестра́ се ве́рне / шобй хот' на крйшку вйі̆ти надвйр / це ш ч'о́ботами і ч'еревйками так бу́ло / а свйдрики / сороч'кй / ус'о́ переходи́ло с плеч'е́ї̆ на пле́ч'і / носи́ла наї̆ста́рш'а дити́на / а пото́му доно́с'ували тот'і́ / на ко́го ўно бу́ло до́бре / і н'іхто́ ни кривйўсе і ни каза́ў / шо хо́ч'і ново́го / ко́ждиї̆ т'і́шиўсе / шо хот' таке́ йе / ота́к до ро́нʤикиў доно́с'ували / н'іч'о́ ни пропада́ло*.

ПЕРЕХОДО́ВА ПОГО́ДА – перехідний, проміжний стан атмосфери в певному місці, у певний час: *Ну йе́к сказа́ти? / переходо́ва пого́да / ну іде́ дош' / а пото́му хма́рно зо два дни / а пото́му со́нце / то колй хма́рно / то це бу́де переходо́ва пого́да / а йік сего́н:е дош' / а за́ўтра со́нце / то де́ ту́тки переходо́ва пого́да / де́ перехи́т? / а сего́н:е / ўч'е́ра / позаўч'е́ра у нас дош' / то це ни переходо́ва / д'і́ти ка́жут / шо то цекло́н прий̆шо́ў / отаке́ йа ч'у́ла / а ви зна́йіте / шо́ т:о таке́? / ў телев'і́зор'і за ц:е гово́р'ут / ви́т:и ўни ч'у́ли / ну та йа ш'і се нагада́ла / шо переходо́ва мо́же бу́ти б'іда́ / ї̆киї̆с кло́пит / шо вин се стаў / але́ ско́ро йіго́ ни бу́де / вин пере́і̆де / оц:е́ смих нагада́ла / бо ви се допи́туйіте / та йа до пого́ди ш'і оц:е́ вам доплел:а́ / і ў дити́ни мо́же бу́ти переходо́виї̆ рик ци два / це йік уна́ ўже ни дити́на / але́ ї̆ ш'і ни набра́ласе вели́кого ро́зуму / Уже́ ни йе́рч'і / але́ до виўц'і́ ш'і деле́ко / Йо / тре́ба ш'і ни одну́ куле́шу з':і́сти*.

ПЕРЕХОДО́ВЕ, -ого – *субст*., те, що триває деякий час; тимчасове: *Ге́зде ви́д'іла Га́н'у / так н'іч'о́ вигл'іда́йі / а́ле ска́ржиласе на се́рце / на ти́ски / ў не́йі ни́скиї̆ / а́ле ў молодо́го то переходо́ве / а би́рше ч'іго́с тако́го нима́ / дайе́ соб'і́ ра́ду з д'ітми́ / би́рше ме́нче ўс'о до́бре / одно́ йа нака́зувала / аби́ ни оп'і́с'т'уваласе так тоў ба́боў / шо хо́ди про́с'іч'і / бо ў не́йі йе ридн'а́ / до́ста ни б'і́дна / ну то наї̆ уна́ ййи́ гуду́йі / а ни́ Га́н'а / тота́ ба́ба би ш'і циї̆ / сирот'і́ / шош прине́сла / а ўна хо́ч'і у не́йі ўз'е́ти / таї̆ шо́ ти зро́биш? / йе так'і́ безли́шн'і л'у́де*.

ПЕРЕЧЄ́КУВАТИ – *недок. в.* до ПЕРЕЧІКА́ТИ: *Заста́ло нас ко́ло Паўло́вої кирни́ц'і / ми пид гор'і́хами ста́ли / ма́йімо ш'е́с'т'і на них / бо то би н'іґде́ доб'і́ч'і ни го́ден / переч'е́кували нидо́ўго / то рапти́ўка / на́ґро зач'е́лосе / ĭ бо́рзо се с'к'ін'ч'е́ло / а́ле дз҄урко́м дз҄уркот'і́ло.*

ПЕРЕЧІКА́ТИ – перечекати: *Моĭ / куда́ ви се ква́пите? / переч'іка́ĭте дош' таĭ пи́дете / д'і́ти до́ти молока́ ви́пйут / ни б'і́ĭтесе / ни мут голо́н':і / а ви́ц:и ĭім шош о́змете / ĭа нач'е́с зр'іхту́ĭу.*

ПЕРЕЧІСТРИ́ТИ − "перечесати" вовну на спеціальному гребені: *Цису́ во́ўну мус переч'істри́ти / тогди́ ни́тка л'і́пш'а бу́де.*

ПЕРЕ́ЧІТИ – заперечувати; забороняти: *Мар'і́ / ни пере́ч' м'ін'і́ / ни ўступа́ĭсе за неў / бо т:о / шо ĭа каў / пра́ўда / ĭа ўс'о ви́д'іла на своĭі́ о́ч'і; Стар'і́ ни пере́ч'іли / а ч'о би ўни ма́ли шош про́ти ма́ти? / д'і́ўка схот'і́ла ĭти / таĭ наĭ іде́ / а жит'е́ пото́му пока́же / шо́ ўна соб'і́ ви́брала; У нас у ха́т'і до́бре / ура́с пого́да / бо ĭа н'іко́ли ни пере́ч'у сво́му ч'олов'і́кови / ĭа ік лиш ви́жу / шо т:о / шо вин хо́ч'і роби́ти / гет зле / тики́ гет / то ĭа тогди́ каў / моĭ / мо́же / т:о ĭ на до́бре ви́ĭде / бо ти ў ме́не розу́мниĭ / бо шо́ бес ни сказа́ў / то ўс'о вихо́ди / та́к'ік ма́йі бу́ти / але́ мош би ш':е шош поду́мати / ану́ / ĭе́ґ би ш':е го́н:о бу́ти? / а сама́ ўже напере́т зна́ĭу / шо́ бу́ду ĭіму́ каза́ти і ĭек ви́ĭти на до́бре / проговóр'у своĭе́ / але́ так полехки́ / ге́ĭби нихот'іч'е́ / але́ каў / ти ґазда́ / ĭек ска́жеш / так уно́ ĭ бу́де / таĭ вин тогди́ н'іч'о́ ни витпов'іда́йі / а пото́му м'ін'і́ ка́же / ĭа поду́маў / порозга́дуваў / таĭ / в'ід'і́ / ота́к і ота́к зро́бйу / а ĭа тогди́ ĭіму́ / Іва́н'ч'іку / та ти так цисе́ до́бре обрахува́ў / шо кра́ш:е бу́ти ни мо́же / це ĭіз ду́же до́бре приду́маў / і т:о бу́ло низле́ / але́ цисе́ тики́ ви́жу / шо л'і́пше / ота́к ро́бйу / і ў ме́не ў ха́т'і ура́с ве́ремн'і / х'іба́ дес коли́с мо́же шош се пору́шити / але́ то ўже таке́.*

ПЕРЕ́ЧІТИСЕ – сперечатися: *Ни зна́ĭу / ш ч'о́го то зач'е́лосе / але́ ш ч'о́гос мало́го / в'іде́ĭ / Га́н'а се запита́ла / де трини́жок / шо нима́ надвор'і́ / а Йіле́на сказа́ла / шо ўна ў па́зуху ĭіго́ ни схова́ла / іка́с така́ н'іĭе́ка бе́с'іда се скла́ла / а пото́му переĭшло́ на и́нче / зач'е́ли пере́ч'ітисе за канти́ўку / шо котра́с з них хот'і́ла наши́ти / а дру́ґа ни да́ла / и:ĭ / каў / с пусто́го зач'е́лосе / а переĭшло́ ў сва́рку / таĭ отаке́ / ни зна́ĭу / ĭка му́ха ĭіх бу́ла ўкуси́ла* / *Та вели́ке зач'іна́йіц:е з мало́го*; *Пере́ч'ілисе / бо Мар'і́ка зле уклáла рука́ў і забога́то намо́рш'іла на гру́дех / а ўна ўс'о виткида́ла ĭ каза́ла / шо то фа́ĭно / і так ма́йі бу́ти / а ĭа ўбра́ла / ру́ку ти́сне / кру́ти / то шо / так ма́йі бу́ти*?; *Уни́ з Йіле́ноў ура́с пере́ч'ілисе / ба́ба тро́хи нав'і́говата бу́ла; Сус'і́ди зач'е́ли пере́ч'ітисе / а ĭа пишла́ / ни хот'і́ла слу́хати / наĭ хат'н'і́ сам'і́ розбера́ĭуц:е шо до ч'о́го.*

ПЕРЕШКОДЖЄ́ТИ – перешкоджати; не давати можливості реалізувати задумане; заважати: *Ни перешкоджˆ’е́ї / наї сам вир'ізáйі / йек ўм’і́йі / бо інáкше вин ни наўч’е́йіц:е / ни ви́диш / йек вин стерáйіц:е.*

ПЕРЕШКО́ДЮВАТИ – те саме, що ПЕРЕШКОДЖЄ́ТИ: *Йіле́ / ни пере́ч’те і ни перешко́д'уїте / наї уни́ ро́бйут так / йек се нам’і́рили / бо ік шош ни так йім пи́де / то мете́ ви́н':і ви / ўни ни мут то́го розум’і́ти / шо ви хот'і́ли / йек л'і́пше / а ўс'о спихну́т на вас*.

ПЕРЕШТРИКА́ТИ – *недок. в*. до ПЕРЕШТРИ́КНУТИ: *Наклáли вáтру / таї перештрикáли поч’ере́з н'у / а малúї і соб’і́ хот'і́ў / та до́бре / шо йіго́ спе́л:и / там пáсли коро́ви і стáрш’і хло́пц'і / розумн'і́ш’:і.*

ПЕРЕШТРИ́КНУТИ – перестрибнути: *Ци го́ден йіс перештри́кнути цес потич’о́к / áле так / абе́с ни намоч’е́ўсе? / ци тебе́ перене́сти? / кажи́ / бо ў ме́не с собо́ў сухи́х споден'о́к нимá / В’іде́ї / перенес'і́т.*

ПЕРЕШТРИ́КУВАТИ – перестрибувати: *Бабо́ / ни каж’і́т мáм’і / ми поти́к перештри́кували / ї се намоч’е́ли / дáїте шош перебрáти; Дарáба соб’і́ плийе́ / де́коли по габáх / бо на р'іц'і́ йе ўс'е́к’і м'іс'ц'á / д'е́д'а роскáзуваў / шо тре́ба бу́ло до́бре пид но́ги се диви́ти / ік перештри́куйіш с тáлби на тáлбу / або́ ік тики́ ї́деш по дарáб’і / шо́би ногá ни шч’іхо́ўзла / бо тогди́ нимá кому́ ратувáти / пере́д'н'і кирму́йут / ўни ни пу́с'т'ут ки́рми / шоби́ дарáба самá ішлá / таї ни ду́же мут ч’у́ти / бо шуми́т.*

ПЕРІ́СТИЙ – перистий (про хмари): *Каўт / ік пер'і́с'т'і мрáки / то це ни йе ду́же до́бре / шош мо́же се стáти / Бабо́ / а до ч’о́го ту́тки мрáки? / шо по них угáдувати? / зáрас так’і́ / а за м’іну́ту / и́н'ч’і / то вит це́го шош се зм’і́ни? / Йа вит сво́го д'е́д'і таке́ ч’у́ла / а стáрш’і л'у́де розум’і́лисе на то́му / і йік отáк се придиви́ти / то пер'і́с'т'і р'і́тко на не́б’і / гаї / коли́ йіс ви́д'іла так’і́ мрáки? / ти нáв’іт' до́бре ни знáла / йек уни́ вигл'ідáйут / а сего́н:е ўни йе / Таї шо? / Ме́ц:е ви́д'іти шо / але́ ход' би т:о / шо зм’і́ниц:е пого́да / так’і́ мрáки / на зам’і́ну пого́ди*.

ПЕ́РІШ – *незм*., *рідко*, перш ніж; спочатку: *Пе́р'іш / ік се зго́д'увати / поду́маї / шо́ ўно тоб’і́ даст / отогди́ тве́рдо меш знáти / йе́к витпов’і́сти; Йе́к се ро́би? / пе́р'іш накладáйіш у сло́йік огир'ки́ / і ўс'о / шо тре́ба / а пото́му заливáйіш ч’е́стоў студе́ноў водо́ў / гор'е́ч’у йа лиш беру́ тогди́ / ік корти́т бре́склих / то шоби́ ўни бо́рше збре́скли / йа нáв’іт' де́коли рубáйу йіх поздо́ўш нач’е́тверо / ус'і́ до́клади даю́ і заливáйу гор'е́ч’оў водо́ў / то так / шо за пáру годи́н уни́ гото́в’і / але́ ік на зи́му заготоўйе́йу / у сло́йіки накладáйу / ци тики́ ў бо́ч’ку / ў мене́ йе боч’і́ўка до огир'ки́ў / дес на полови́ну ото́го перебо́йу / то так ро́бйу / ік смих росказáла / заливáйу огир'ки́ студе́ноў водо́ў; Бабо́ / а йіґ борш’ се вари́т / то шо пе́р'іш се складе́*

/ барабу́л'і ци бура́к? / бо ви тро́хи ни так варите́ / ік у нас до́ма / йа ви́д'іла / шо ви варите́ окро́ме бураки́ / йіх вибера́йіте ĭ дримне́н'ко кри́шете / і тогди́ ў пате́лни з оли́воў ш'і досма́жуйіте / а ма́ма зра́зу ус'о́ кри́ши / то йе́к л'і́пше / йа хо́ч'у зна́ти / аби́х фа́ĭно ўм'і́ла вари́ти; *Пе́р'іш поду́маĭ / а пото́му ўже рот утвор'е́ĭ / ти су́диш л'у́цку дити́ну / а подиви́се на свойу́ / подиви́се / ĭка ўна зафа́ĭна / та ўна йік с'м'ійе́ц:е / то так / іґ би йій зу́би бол'і́ли / а йіґ гово́ри / ч'е́сто так / іґ би та́ч'коў по шутро́ваниĭ доро́з'і йі́хаў / а ти ха́йіш дру́гих*?; *Л'у́пч'іку М'іха́ / пе́р'іш оту́т копа́ĭмо / ви́ц:и спидру́ч'н'іш:е зач'іна́ти; Гаĭ / шо за ч'ем / пе́р'іш ва́тра / бо́рзо кладемо́ ва́терку / пристаўйе́йімо барабу́л'і на куле́шу / а до́ки ўни мут се вари́ти / кри́шимо / шо тре: на стиў / так / шоби́ лиш ви́вернути куле́шку / і ўс'і ўже с'і́ли / шоби́ ни ч'іка́ли / бо то нима́ колі́*.

ПЕРІ́ШШІТИ – 1) падати (про сильний дощ із вітром): *Ад'і́ йеґ дош' пер'і́ш':і / так / іґ би йіму́ ў голов'і́ шош переверну́лосе / моĭ / та йіс забу́ў / шо передуч'е́ра ўже буў і ті́л'ко шко́ди наробі́ў / і ти зноў приĭшо́ў суда́? / та ĭди туда́ / де р'ін' / а ні́ де л'у́цк'і горо́ди / але́ де цес ме слу́хати*; 2) бити когось (здеб. прутом): *Ік йа бу́ла мала́ / то наĭшла́ ф'і́ўкал'це і прине́сла йіго́ тха́т'і / а ма́ма поду́мала / шо йа йіго́ ў ко́гос укра́ла / то йік уз'е́ла тоне́н'киĭ пру́тик / то так мене́ ним по нога́х па́ру рас пот'ігла́ / шо йа дотепе́р памн'іта́йу йіго́ смак / ўна ни пер'і́ш':іла ним по пле́ч'ах ци по рука́х / н'і / а лиш упа́рила па́ру рас по литка́х / так уч'е́ла / бо страшно́ бойе́ласе злод'і́йства / ну таĭ шо / пишла́ йа пла́ч'уч'і туда́ / де йіго́ наĭшла́ / таĭ покла́ла ко́ло му́ру / хтос / ви́тко / ви́кинуў / бо ўно ни ф'і́ўкало / ў не́го видбиу́се кава́л'ч'ік / отаке́ смих гости́ла / іґ бу́ла мало́ў / ма́ма / ви́тко / зрозум'і́ла / шо до ч'о́го / бо мене́ би́рше па́л'цем н'іко́ли ни кину́ла*.

ПЕ́РНУТИ – випустити гази (про людину): *Сказа́ў / йік у во́ду пе́рнуў / н'і до ч'о́го; Йіґ у те́бе гре́б'ін' упа́де / ко́ли се прич'е́суйіш / то тре́ба бо́рзо ним шош поч'іса́ти / ли́жник ци шонибу́т' / кужу́х / к'інта́р' / тогди́ на л'у́дех ни пе́рнеш / ни меш ма́ти ўсти́ду / пидоĭми́ла гре́б'ін' / три ра́зи у шош ним ч'існу́ла / і ўже / ти ўрато́вана / ни меш се бойе́ти / шо тебе́ мижи́ л'уд'ми́ ĭкас б'іда́ на́ĭде*.

ПЕРСТІНЕ́Ц (ПЕРСТІ́НЬЧІК), -ньця́ (-а) – *зменш.-пестл.* від ПЕ́РСТІНЬ: *Ў циĭ карабу́шец':і буў перс'т'і́н'ч'ік / а де́ вин тепе́р / хтос уз'е́ў? / ану́ се признава́ĭте / котрі́й з вас вин се стре́биў? / котра́ ўз'е́ла*?

ПЕ́РСТІНЬ, -теня (-сня) – перстень: *Е: / та вин ужé буў подарува́ў д'і́ўц'і пе́рст'ін' / то ўже до вели́кого ĭшло́се / д'і́ўка говирна́ / весе́ла / йіму́ се ўдава́ла / але́ хлопч'і́ш'і пото́му шош се обду́маў / таĭ засва́таў дру́гу / Та бо вин ни ўб'іц'е́ў Йіле́н'і н'іч'о́ / за ц:е бе́с'іди ни бу́ло / того́ вин сло́во*

ни ўломи́ў / і мижи́ ни́ми гн'іви́ў ни бу́ло / Ну та так / па́рубок ни ўрас бере́ тоту́ / шо се ўдайе́ / а би́рше / котра́ до жит'а́ йіму́ питхо́ди / Ну таї д'і́ўка ди́виц:е / шо ї́йі жит'е́ питка́зуйі / і пе́рст'ін' ни рату́йі; *Андр'і́ї уже́ м'ін'і́ буў подарува́ў пе́рст'ін' / але́ за вес'іл'е́ ш'і н'іхто́ ни ч'уў / ми ни ўпов'іда́ли / таї шо / ми пойі́хали ў Ч'ірниўц'і́ уже́ шош купува́ти / прир'іхто́вуватисе д вес'іл'у́ / т:о / шо наїпе́рше / ну таї купи́ли / шо купи́ли / верта́їмосе / і на ста́ц'ійі се здиба́йімо з Йіле́ноў / уна́ мойа́ пе́рва сестра́ / тако́ш се верта́йі тха́т'і / йо:ї / йек уна́ зач'е́ла до Андр'і́йа ма́сно говори́ти / ї́ки́ми слова́ми йіго́ опходи́ти / так / шо йа зро́ду ни ви́д'іла / шоби́ хтос ко́ло ко́гос ота́к запоб'іга́ў / а йа се ўступи́ла / ч'іка́йу соб'і́ збо́ку / ї ду́майу / наї д'і́ўка нагово́риц:е ў пос'л'і́н:иї рас / ік вин так ї́йі се ўдайе́ / ни скаў / шо йа цим бу́ла ду́же ўт'і́шена / але́ шо бу́ло роби́ти / ни хапну́ йа йіго́ таї ни потрад͡ж'у́йу куда́с / хо́ч'і / наї гово́ри / а йа показа́ла / шо н'іч'о́ с то́го ни ро́бйу / а зна́йіш коли́ ц:е бу́ло? / ў ти́ш'іч'а де́ўйітсот со́рок се́мим ро́ц'і / отогди́ / ўже н'і ч'олов'і́ка / н'і ї́йі даўно́ нима́ / а йа цисе́ памн'іта́йу.*

ПЕРЧЄ́ЦЯ, -і **–** червоний стручковий перець: *Купи́ла со́ли / перч'е́ц'і / кол'а́ндри / пе́рцу / бо бес це́го бужени́ч'ки ни бу́де; Ік ква́с'у огир'ки́ / то тако́ш кладу́ перч'е́цу / ус'і́ тот'і́ до́клади / і ш'і ц:е.*

ПЕРША́К, -á **–** першокласник: *Ад'і́ / першаки́ пишли́ / гет мал'і́ / тогі́т і йа бу́ў таки́ї / Ну та так / дру́га кл'а́са / це ни пе́рш'а / ўна бога́то знач'е́йі / Бабо́ / а пра́ўда / шо йа пидри́с? / Та де́ н'і? / до́ста дост'і́с'ко / на ц'ілу́ го́лу ви́т'іхсе / лиш н'іўро́ку / Ну то до́бре / бо йа се завага́ў.*

ПЕ́РШЕ – *незм.*, 1) зовсім недавно; кілька хвилин тому: *Лес'о́ пе́рше буў / але́ вин нич'о́ ни каза́ў за за́ўтра / а ч'о́ ви се пита́йіте? / Та бо Лесі́ха каза́ла / шо до них за́ўтра ма́йі ма́їстер прийти́ / то йа соб'і́ ду́майу / йек то ма́йі бу́ти / Ну та ч'у́йіте / буў і н'іч'о́ ни сказа́ў / а це знач'е́йі / шо нам'і́рениї прийти́ / шо бу́де / та́к'ік се догово́р'ували*; *Нико́л'ц'о з Іва́ном пе́рше куда́с пишли́ / йіх до́ма нима́ / ікра́с пе́рет' тобо́ў / мо:ї / а йе́к ти з ни́ми ни здиба́ўсе? / Йа царина́ми пишо́ў / шоби́ бо́рше / ни ї́шоў ву́лицеў / Бо йа то ду́майу / уни́ дес лиш ви́вис мину́ли / на́в'іт' до Млино́виц'і ш'і ни дийшли́ / ви би му́с'іли се здиба́ти / а йек там Кали́на / шо́ поробйе́йі?*; *Вин пе́рше пишо́ў / ш'і до Млино́виц'і / в'ід'і́ / ни дийшо́ў / ґеренту́йу / шо дес у ви́воз'і*; *Твойі́ сус'і́ди суда́ приходи́ли / ї пе́рше пишли́ / па́ру м'іну́т пе́рет' тобо́ў / ти йіх ни здиба́ла / ік пишла́?*; 2) перш ніж; перед тим; спочатку: *Пе́рше / ік шош зач'іна́ти печ'і́ / подиви́се / ци ма́йіш ус'і́ до́клади; Пе́рше / йік шош сказа́ти / поду́маї / йек уно́ обе́рнец:е / ч'іго́ ти добйе́с:е тим / а йік ота́к поду́майіш / то тв'ії йізич'о́к / шо ги́нуў говори́ти / ўтихоми́риц:е таї урату́йі тебе́ вит кло́потиў ци ї́ко́йіс б'іди́*; *Пе́рше ду́маї / шо сказа́ти*

/ а пото́му говори́ / бо ў те́бе де́коли вихо́пйуйуц:е так'і́ слова́ / шо ни зна́йу; Таже́ сло́во ік ви́лет'іло / йіго́ уже́ ни заве́рнеш / а ў те́бе трафйе́йіц:е / шо ў голов'і́ лиш пристига́йі іка́с га́тка / а сло́во попере́д неў поб'і́гло / того́ пе́рше фа́йно поду́маї / а пото́му меш ви́д'іти / каза́ти ци н'і / і мо́же бу́ти / шо соб'і́ ска́жеш / н'і / ц:е се ни гово́ри; *Пе́рше пидр'іхту́ї ўс'о́ / шо тре́ба / а пото́му меш пр'іч'ін'е́ти / у ўсе́му ма́йі бу́ти свиї р'ет*.

ПЕ́РШЕНЬКИ – *незм*., те саме, що ПЕ́РШЕ[1]: *Ва́с'ко пе́ршен'ки пойі́хаў ро́вером / ви́тко / до Га́н'і / а тоб'і́ нашо́ йіго́? / Та за дош'ки́ му́с'у се договори́ти / аби́х знаў / на ч'о́му стойу́ / Ну та ч'у́йіш / шо пойі́хаў до сестри́ / але́ каза́ў / шо ўже верта́йіц:е / лиш туда́ ї наза́т*.

ПЕ́РШЕ (ДРУ́ГЕ) СА́ПАНІ – вказівка на час, коли перший (другий) раз просапують городні культури: *Се раху́йі / шо пе́рше са́пан'і тре: до Вознес'і́н':а с'к'ін'ч'е́ти / а ўже у ікі́йс ч'ес дру́ге бу́де / ми стера́лисе до С'в'іто́йі / до Три́йц'і ус'о́ зроби́ти / ну але́ то зале́жи / їка весна́ / коли́ посади́ли / то нима́ тако́йі дни́ни / шо́би то́ч'но го́ден сказа́ти / так виходи́ло ў нас / шо пе́рше дес у майу́ / а дру́ге са́пан'і / до Три́йц'і*; *Пе́рше са́пан'і / то йе ў майу́ / у Т'у́дев'і здаўна так / дв'і нед'і́ли до Йу́р'ійа і дв'і нед'і́ли по Йу́р'ійу / за цеї ч'ес у горо́д'і ўс'о мус посади́ти / а пото́му ўже / са́пан'і / та ти тогі́т прийіха́ла ў пе́рше са́пан'і / ми за ц:е говори́ли / ну а сего́року ў ме́не ўже бога́то ч'іго́ посходи́ло / ш'і середи́ни ма́йа нима́ / а йа ўже барабул'ки́ / т':і / шо ко́ло ха́ти / просапа́ла / мош рахува́ти / шо ў ме́не уже́ зач'е́лосе пе́рше са́пан'і / а на ве́рхниї присади́б'і ї ни ду́майі шош сходи́ти / та́мки до са́пан'а ш'і деле́ко*.

ПЕ́РШЕЧЬКИ – *незм*., те саме, що ПЕ́РШЕНЬКИ: *Пе́ршеч'ки буў оту́т / аг'і́ / а де́ тої д'ітва́к д'і́йусе? / мо́же / до д'і́да поб'і́х / вин ко́ждиї ден' б'і́гайі туда́ се диви́ти / ци ш'і мере́л'і ни прости́гли / пе́ршиї раз зароди́ли*.

ПЕ́РШИЙ – той, що перевершує інших у чомусь (перший до бійки, до роботи, "до танцо́ваня" та ін.): *Вин пе́ршиї до робо́ти / уни́ та́мки ўс'і так'і́ / ш'і н'іхто́ ни завеснува́ў / а ў Леси́хи ўс'о уже́ зро́блено / хлопч'і́ш'і ду́же оги́дниї / отако́го йа бих з ра́д'іс'т'у ў годо́ван'ц'і уз'е́ла*.

ПЕ́РШИЙ РАС – спочатку: *Пе́ршиї рас гр'ітки́ пидготу́ї / йік тре́ба / а пото́му сади́ ци с'ії / А йа и́нак / зроби́ла гр'е́доч'ку / ї посади́ла / зроби́ла ш'е он:у́ / і ў т:у шош тикну́ла / ад'і́ сего́н:е цибу́л'ку посади́ла*.

ПЕ́РШИМ (НАЙПЕ́РШИМ) СТОЄ́ТИ – бути головним, найважливішим: *Ула́ц'ку / лиши́ тото́ / уно́ ў ме́не пе́ршим ни стойі́т / іґ бес мих / поможи́ м'ін'і́ с ци́ми остриўйіни́ц'ами; А то шо? / пе́ршим стойі́т / шо йіс се ўз'е́ла тото́ ми́ти? / м'ін'і́ так се ви́ди / ік шо́ ў ку́хни*

прйдец:е ш’:е рас б’ілúти / то твойá робóта бýде кóтови пит фист / Бабó / йа ни йе знáна у ўсéму / а ви ік з б’íл'ін'ім цисé знáли / вúд'іли / то моглú сказáти / йа дитин'éч’е пишлá бих жмакáти / м’ін'í т:о ґваўт.

ПЕРШИНСТВÓ МÁТИ (МИЖЙ ЛЮДЬМЙ) (МÁТИ ПЕРШИНСТВÓ СÉРÉД (СÉРÉДЬ) ЛЮДЙЙ; МИЖЙ ЛЮДЬМЙ) – бути впливовою, авторитетною людиною; мати повагу, шану серед інших: *Івáн ни т:о / шобú гúнуў велúких гонорúў і страшнó хот'íў мáти першинствó мижú л'уд'мú / н'і / цéго ни бýло / алé то буў дýже дóбриї ґаздá / а ш’і до тóго л'ýд'іниї / ни понýриї / ни скупúї / тогó пош’інúвок сам приїшóў д нéму; Йо / так соб’í буў заробúў / шо їигó ш’інувáли / першинствó маў сéред' л'удúї / ї іґ би у т':і ч’ісú се запитáти / а хто йе пéршиї ґаздá ў Т'ýдев’і / то мáїже ўс'і ци тикú ўс'і сказáли би / хто / бо гентáм велúке знач’íн'і мáло / ікóйі ти фам’íл'іїі / то ўже і на д'ітúї ішлó / і на ўнýкиў / йа каў вам / тýтки їгрáло на рýку і т:о / шо ч’олов’íк дóста фáїно стойíт / і т:о / шо вин з дóбройі фам’íл'іїі.*

ПЕРШОРЄ́ДНИЙ – головний, найважливіший, першочерговий: *Тре: сокотúти енéрг’іїу ї трáтити їйі лиш там / де ўна першор'éдна / бо то ни штýка вúтратити сúли на пустé / а потóму шо робúти? / на дóбре їіх ужé ни стáне; Марýс'ко / йе першор'éдна робóта / голоўн'íш’:а вид дрýгих / то дóбре / бес с тóйі зач’інáла / а т:о / шо мóже зач’ікáти / лиш’éї на потóму / от:ó / шо йіс хот'íла робúти / меш тогдú / йіґ бýде дош’ / а оц:é / шо зáрас / то горúт / бо йік ни хапнемó с'íно до дош’:ý / то шо тогдú?; Івáнку / йа тебé н'і до ч’óго ни застаўйéйу / ўч’éїсе / абéс ус'ó фáїно здаў / то першор'éдне ; У ўсéму мáйі бýти пор'éдок / йе першор'éдне / т:о / шо рóбиц:е зрáзу / а йе тотó / шо потóму / це тáк’ік варúш борш’ / то зáкришку колú се кидáйі? / отáк і тут / ци йік садúти шош / то шо? / прир'іхтýйіш гр'éтку / а потóму берéс:е за сáж’ін'і / каў тоб’í / ус'ó хóч’і р'ідý / і вин у ўсéму мáйі бýти*; *Тре: сокотúти енéрг’іїу ї трáтити їйí там / де ўна йе першор'éдна / а нú рострúн'кувати сúли / здорóўйі на тотó / шо ни йе важнé / шо гóн:о зач’ікáти / бо йік так ни робúти / то мош поплатúтисе бúршим / ік тотó / шо йіс зробúў / ци т:о / шо се хóч’і зробúти / алé ўно ни стойíт пéршим.*

ПÉРШЯ КЛЯ́СА – про щось високоякісне, першосортне; те, що заслуговує високої оцінки і найкращої характеристики: *Дивúсе / їка зóл'а / мої / пéрш’а кл'áса ч’еревúки / фиїст мóцн'і / Ни фал'íт забогáто / бо ни знáйіте / йек мут се носúти / і кúл'ко вам послýжут.*

ПÉРШЯ ОТÁВА – молода трава, яка виросла на місці старої, цьогоріч скошеної: *Це пéрш’а отáва / потóму ш’:е меш косúти / пос'л'íн:у аш*

увосени́ / ўже пи́зно бу́де / а ти кори́ўц'і меш ма́ти шо да́ти / ци порос'е́т'і ўс'іч'і́ / йа л'у́бйу тогди́ / го́ри так'і́ / шо ни надиви́ўбисе / а трави́ч'ка / йік намал'о́вана / сиди́ / диви́се і ра́дуўсе / шо жийе́ш / шо тоб'і́ ш'і ўд'і́лено тро́хи ч'ісу́.

ПЕ́РШЯ ПА́ШЯ – свіжа соковита трава на пасовищі, де ще (після зими) не випасали худобу: *Ік йа бу́ла мало́ў / то ви́д'іла / йек ма́ма пуска́ла коро́ву на пе́ршу па́шу / ўна жтґр'іба́ч'коў / жтґре́блом / фа́йно йійі́ ч'е́стила / вич'е́с'т'увала / а пото́му пе́рет' поро́гом ста́йн'і роскладáла вáтерку / в'ід'і́ / туда́ кла́ла кава́л'ч'ік бе́ч'ки / так м'ін'і́ се ви́ди / і йік ва́терка гет ужé зату́хла / випуска́ла коро́ву / шоби́ ўна перейшла́ ч'е́рез зага́шену ва́тру / ота́к м'ін'і́ ч'ос / ік зазелен'і́ло пасо́виско / най би ки́л'ко / але́ ўже ки́нуласе трави́ч'ка / отаке́ се нага́дуйі / оц:е́ бу́ла пе́рш'а па́ш'а / і так спрова́д'ували на н'у коро́ву.*

ПЕ́РШЯ ПО ДРУ́ГІЙ (ПО ДРУ́ГИЙ) ХОДИ́ЛА (ТТА, ШО ВЧЄ́РА БУ́ЛА В ЦЕЙ САМИ́Й ЧЄС) – *жарт*., відповіді на запитання "Котра година?": *Іґ дес се пита́йут / котра́ годи́на? / то гента́м могли́ сказа́ти / пе́рш'а по дру́г'ій ходи́ла / ци т:а сама́ / шо ўч'е́ра бу́ла ў цей ч'ес / ў пос'л'і́н':і рокиѝ тако́го ни гей ч'у́ти / мо́же / того́ / шо ко́ждий ма́йі ʒзиґа́рок / а мо́же / ш'і й т:о / шо л'у́де ме́нче се схо́д'ут / розга́дуйу / тай ни зна́йу / ч'о.*

ПЕСЄ́, -є́ти – цуценя: *То приблу́дне пес'е́ / ни глат' йіго́ / бо ш'і ч'іго́с набере́с:е / Йе́к ни глат' / ік уно́ так ласти́ц:е*?

ПЕСЄ́ТКО, -а – *зменш.-пестл*. від ПЕСЄ́: *Бабо́ / ад'і́ йке фа́йне пес'е́тко хтос ко́ло фи́ртки покла́ў / Це ўже дру́ге нам питки́нули / а нам ки́л'ко псиў ко́ло ха́ти тре́ба? / запита́йсе у М'і́с'ка / мо́же / ўни о́змут? / Ба́пко / л'у́пко / лиш'і́м соб'і́ / ад'і́ йкий цес пе́сик фа́йний / й ад'і́ йек вин се про́си лиши́тисе.*

ПЕ́СИК, -а – *жарт*., *ірон*., назва стилю плавання; викор. найч. *у порівн*.: *Ни ўм'і́йу до́бре пли́вати / пли́вайу / йік пе́сик / гребу́ / матул'ка́йу пе́рет' собо́ў рука́ми / тай іко́с де́ржусе / але́ ни там / де гл'е́боко / а де бли́ш:е до бе́рега / бо ік шо / то й ного́ў го́н:а се питпе́рти / кри́шку соб'і́ помоч'і́ / а на гл'ібо́кому / йек? / х'іба́ ґва́ўту кр'іч'е́ти.*

ПЕСТИ́ТИСЕ – *перен*., жаліти себе, вимагати чиєїсь уваги; лежати (про хворого): *Пести́тисе ни тре́ба / ру́хайтесе / ни леж'і́т на лу́шку / бо зле́ж'іїтесе / і шо тогди́? / мете́ хот'і́ти ўста́ти / а лу́шко ни пу́сти / ви цього хо́ч'іте?; Ста́рш'а зач'е́ла пести́тисе / і ўже про́буйі говори́ти / та́к'ік мала́ / і шо́ йа ма́йу роби́ти? / Нич'о́ / але́ би́рше з неў фа́йно говори́ / ни покри́куй / йек ти це ўм'і́йіш / ни заставйе́й ура́с дити́ну сокоти́ти / бо то твойа́ дити́на / а ни йійі́ / а пйет' ро́ч'кий / це ш'і ма́ло / а ти неў ни*

ду́же пита́йиш / гада́йиш / шо ўна вели́ка і ма́йі тебе́ рузум'і́ти / а ўна хо́ч'і ла́гидности / ч'ў́ти / шо ма́ма йі́йі л'ў́би / і ти пока́зуй ц:е.

ПЕ́ТРА – *церк*., свято апостолів Петра і Павла: *То ни ўра́с у се́реду Пе́тра / Йуц'ко́ви ік оди́н рас попл'аўдува́ло / дру́гиї / а вин гада́ў / шо так ура́з бу́де / а то прийшла́ ко́за до во́за*; *На Пе́тра ў нас нима́ хра́му / ў нас на Богоро́дицу; Ми здиба́лисе по Їва́н'і / дес пе́рет' Пе́тра / йа с Кали́ноў ішла́ / таї н'іч'о́ / ста́ли на па́ру м'іну́т / зач'е́ли се пита́ти / йек йі́йі се ма́йі ў нев'істка́х / а ўна нич'о́ / ка́же / звика́йу / ну / нич'о́ / так нич'о́ / ми се розийшли́ / а Кали́на м'ін'і́ тогди́ ка́же / ти се допи́туйіш за жит'е́ / а ти подиви́се на н'у / та ї меш зна́ти / йек уна́ жийе́ / ус'о́ на твари́ напи́сано / подиви́ўсе / і ўже ви́диш / це́го до́ста*.

ПЕТРИ́ВКА, -и – піст перед святом Петра і Павла: *Ста́рш'і трима́йут Петри́ўку / а молод'і́ / ни ду́же / йа ге́зде сво́йім каў / ни забува́йте / шо захо́ди Петри́ўка / але́ ци то шош даст? / в'ідеї́ / ма́ло / И:ї / то голоўне́ / шоби́ на души́ ус'о́ бу́ло ч'е́сто / а ни т:о / ік шош з йідо́ў ни так пишло́ / тажє́ ўни мн'іса́ і так ни йід'е́ ко́ждиї ден'*.

ПЕ́ХКАТИ – *згруб*., бити, вдаряти: *Ни пе́хкаї так дити́ну за бут' шо́ / бо т':і ік пе́хну / то ни ўсто́йіш / А йа шо / йа йіго́ одни́м па́л'цем шту́ркнуў*.

ПЕ́ХНУТИ – *згруб*., 1) вдарити: *Му́с'іў пе́хнути / бо вин ч'о дола́з'е́ў*? / *йа соб'і́ се ўч'е́йу / а вин / ік оса́ / ко́ло ме́не*; *Ви́д'іла на свойі́ о́ч'і / шо Ко́ц'о пе́хнуў буў Васил'а́ па́ру рас поза́вуш / це т:о / шо смих ви́д'іла / і наї м'ін'і́ ка́же / хто шо хо́ч'і*; *Гента́м Три́ґ'ір' мих пе́хнути по ч'ол'і́ / урва́ти уч'іника́ / по па́л'ц'ох / а тепе́рки ни во́л'но / гл'а́ба кину́ти дити́ну ў шко́л'і*; 2) вистрілити: *Пе́хнуў угору́ / бо то ни за́йіц ви́скакнуў буў с корч'і́ў / а молоди́ї зайч'у́к / тики́ гет мали́ї / таї шо с таки́м ро́зум наклада́ти*.

ПЕЧЄ́НІ, -я – печиво: *Мої / до́бре печ'е́н'і / шо до́бре / то до́бре / де́ йіс купи́ла? / Йа ўч'е́ра спекла́ / д'і́ти проси́ли / таї смих зроби́ла йім таку́ ла́ску / А́л:е смашне́*.

ПЕЧЄ́НЬКО (ПЕЧЄ́НІЧЬКО), -а – 1) *зменш.-пестл*. стос. ПЕЧЄ́НІ: *Купи́ м'ін'і́ печ'е́н'ка / але́ то́го / шо ўсереди́н'і з мармул'а́доў*; 2) одне печиво (1 шт.): *Печ'е́н'іч'ко ўпа́ло / ни йіш / на дру́ге / а т:о даї кут'у́с'ц'і / ўна тако́ш хо́ч'і поку́ш'іти / ци то до́бре / ад'і́ йек фо́стиком маха́йі.*

ПЕЧІНКИ́ ЇСТИ (ЗЗІ́СТИ; ЗГРИ́СТИ, ДОГРИЗА́ТИ) – допікати (допекти) комусь: *Цис'і́ просач'і́ м'ін'і́ ўже ўс'і печ'інки́ з':і́ли / уни́ гада́йут / шо ў ме́не йе стано́к / шо ро́би гро́ш'і / лиш даї та даї / Та ўни так ни тре́буйут / уни́ про́с'ут / а кого́ ўни мут проси́ти / ік ни тебе́? / молоди́м усе́го тре: / і то бо́рзо / а ми ўже ўм'і́йімо опходи́тисе на наїме́нчому / того́ посл'і́н:им д'і́лимосе / шо н'і? / ти пе́рш'а так ро́биш*.

ПЕ́ШНУТИ – *згруб.*, вдарити: *Ішо́ў бо́сиĭ / та йік смих пе́шнуў па́л'цем у ка́м'ін' / то так / шо гаш скрути́ўсе / ні́хот' гет розби́ўсе / а кро́ви ч'ур'і́ли / йіґ би ни зна́йу ви́тки / в'ід'і́ / вин ужé се ни напра́ви / ни ста́не таки́ĭ / іґ буў / с па́л'ц'а зро́биц:е мале́ копи́ц:е*.

П'Є́ДА, -и – п'ядь, міра довжини, що дорівнює відстані між кінцями великого і середнього пальців руки: *Н'іўро́ку / фаї́на солони́на / урубаї́ йім кава́лок / дес на дв'і пйе́ди; Оц:е́ / Насту́ / тре: питкоти́ти на до́бру пйе́ду / гаĭ див'і́ц:е / дес ота́к / йа ни хо́ч'у / шоби́ м'ін'і́ би́ло по ко́тиках*.

П'Є́НЕ (МО́ЦНЕ) ВИНО́ – міцне: *Це пйе́не вино́ / поз'іч'ни́к / ки́л'ко смих ви́пиў? / пиў по́рц'ійи / а ўже ч'у́йу / фаї́но ўде́рило*.

П'ЄНИЙ – п'яний: *За пйе́ного ш'і н'іхто́ до́бре ни сказа́ў / а ма́їже ўс'і пйут / і шо́ ти зро́биш? / Ну та бо ни так пйут / шоби́ вал'е́лисе / шоби́ но́ги розгон'е́лисе гу́цулку данцува́ти / пйут м'і́рно / лиш так / аби́ набу́тисе / а хто ни зна́йі сво́йі м'і́ри / то ўже дру́ге / Параси́нко / гет дру́ге*.

П'Є́НОМУ МО́РЕ ПО КОЛІ́НА – про нездатність п'яного контролювати свої дії: *Н'і / бра́ч':іку Ї́ва́нку / пйе́ному мо́ре ни по кол'і́на / йіму́ ўно лиш таке́ / шо по ко́тики*; *Пйе́ному мо́ре по кол'і́на / а ч'о? / бо йіго́ веде́ дурна́ голова́ / До́бре ка́жете / гор'і́ўка видбера́йі ро́зум / таї л'удина́ тогди́ н'іч'о́ ни ва́рта / ад'і́ ге́н:е Фед'о́ пишо́ў / то ви ви́д'іли / йек вин ступа́ў? / та́к'ік би ў не́го ни но́ги бу́ли / а наї ни ка́жу шо / Е:ĭ / та вин ш'і нич'о́ / вин ш'і тро́пота хот'і́ў пити́ / а шо йа ге́зде ви́д'іла / йо́йойоĭ / би́ўсе ў пи́рту / шоби́ се ни ўсуди́ти / А шо / л'у́пко / бу́ло / с ким*?

П'Є́ТЕ ПО́ЧЄРЕ́З (ПО́ЧІРЕ́З, ПО́ЧЄРЕ́С) ДЕСЄ́ТЕ – абияк, не послідовно, не системно; поверхнево та ін.; зі словами *росказувати, слухати, чітати, видіти, чюти* та ін.: *Ни мих росказа́ти / бо ч'іта́ў пйе́те по́ч'ерез дес'е́те / ни так / йік каза́ла ўч'е́тел'ка; Коли́с тро́хи диви́ласе цисе́ к'і́но / а́ле ни ўс'о / пйе́те по́ч'ерез дес'е́те / на зна́йу / ч'о ви́гнали тоту́ д'і́ўч'іну / і шо́ з неў пото́му се ста́ло; Йо / говори́ли йісте́ / а́ле ба́ба ка́же / шо ч'у́ла пйе́те по́ч'ірез дес'е́те / голова́ страшно́ лупа́ла*.

П'Є́ТКА,-и – 1) назва цифри і числа: *Оц:е́ зе́ро / а ота́к пйе́тка се пи́ше / зве́р'ха гач'о́к ма́йі / таки́ĭ / іґ зи́гнута мале́н'ка кл'а́моч'ка / гаї диви́се / угор'і́ / ни́ ўдоли́н'і / а ўгор'і́*; 2) грошовий знак: *Даї пйе́тку / таї наї б'ідá іде́ / бо вин се ни ўсту́пи / ік ни даш*; 3) шкільна оцінка, п'ятірка: *Сего́н:е пйе́тку прин'і́с / роска́зуваў за на́ше село́ / ї ч'іта́ў / уч'е́тел'ка пофали́ла.*

П'Є́ТНИЦЯ, -і – п'ятниця: *Йа ш'і з мало́йі оцисе́ зна́йу / середа́ / поцулу́ї ко́та спереда́ / ч'ітве́р' / тв'ії та́то вепе́р' / пйе́тниц'а / твойа́ ма́ма йе́шниц'а / це так дражни́лисе д'і́ти / а за и́нч'і дни н'іч'о́ ни вига́дували / нима́ н'і за понед'і́ўнок / н'і за виўто́рок / н'і за дру́г'і дни /*

лишéн' за ц':і / Йо / і ў цéму нáшому зáкутку так се ĭгрáли / д'ітвакáм шо / лиж би ш ч'óгос се пос'м'ійéти / йа ц:е знáйу / вúдиш / нагадáла йіс / а ў мóйі голов'í такóш наĭшлóсе тотó у схóўку / алé колú т:о бýло / ч'ісú ч'ісéн':і минýли.

П'ЄЦ, -а – піч, яка викор. для обігріву приміщення: *Це с кáфел' пйец / кóжда ĭнáкш'а / на оц:úĭ барáн'ч'ік / а на вéрхниĭ ад'í йек виданцóвуйі ікúĭс молод'éк з д'íўкоў / а на тиĭ / шо пид нúми / стр'ілéц / а ш':е ад'í йе пáва / каў тоб'í / кóжда úнч'а / а гéнде гýцул с топирцéм / йа рáн'ч'е так се ни ўдúўйувала ў кóжду / а ўни ад'í ĭк'і.*

П'ЄЦИК, -а – *зменш.* від П'ЄЦ: *Ікá завелúка хáта / такúĭ і пйéцик / у циĭ хач':éн'і вин акурáт т:о / шо тре: / каў / пóдлук хáти.*

ПИ́ВКА, -и – м'яч: *Куп'íт м'ін'í пúўку / алé ни д'івóцку / а такý / шо ў фудбóл ігрáти / кóпати / а ни так / іґ д'іўкú / однá óдниĭ кидáйут / Та позаĭкúĭ ти пáрубок / то мих би ĭ такý кóпати / ад'í ĭка ўна / ікрáс до твóйі ногú / тáк'ік би ўм'íр'іў / Бабó / т:а пúўка ни дúвиц:е / ĭка завелúка ногá.*

ПИВЛІ́ТЕР – половина літра; банка чи пляшка, здатні вмістити таку кількість чого-небудь: *На родúни позáўтр'у пúду / тогó м'ін'í лиш трéба пиўл'íтер мéду / мáсла / зо дéс'іт' йец / кýпйу пáру булóк / і ш'і шош дитúн'і би се здáло / шó би / верé / купúти? / Ни накýпйуĭ богáто / шош озмú / алé трóхи / даĭ грóш'і / ўни мут знáти / шо купúти.*

ПИВЛІТРИ́ВКА, -и – півлітрова пляшка: *Даĭ шош бúрше / це пиўл'ітрúўка / д'íтем замáло молокá / велúкиĭ слóйок озмú на печ'é.*

ПИВНИ́ЦЯ, -і – погріб, льох: *Анý / Дóц'ко / принесú нам шáн'ч'ік винá с пиўнúц'і / ад'í гéн:е шл'аўф / таĭ пидú; Йік ідéш у пиўнúцу / то вúнеси барабýл' / бо ў кошелú пóрожно; Нáнич' л'уфт прикрúĭ у пиўнúци / бо морóс / то ік цисé ни робúти / то кóристи з йéблуч'ок би ни бýло / йа ўже рас мáла такé / шо і капýста / ĭ огир'кú позамерзáли.*

ПИ́ВОСМА – *числ.*, сім з половиною: *Цис'á бýт'л'а мáйі пúўосма л'íтра / йа м'íр'іла / вигл'ідáло / шо мéнче / а то н'і / тúл'ко / ік йа каў.*

ПИ́ВОЧЬКА, -и – *зменш.* від ПИ́ВКА: *Аг'í / та ў тéбе головá / йік пúвоч'ка / йік гарбýц се зробúла / хтó так опч'ікрúжиў д'íвоч'ку / ге? / ч'ó йіс се дáла опстрúч'і? / Це / вýĭно / шобú вóлоси бýли фáĭн'і / шобú кúска такá грýба / ік кулáк / бýла / н'і / тáк'ік два мойí кулакú / отогó.*

ПИ́ВП'ЇТА – *числ.*, чотири з половиною: *Тут дес так / пúўпйіта коб'íка йе / анý / наўмúсне / запитáĭсе у Ўлáдз'а / вин тóч'но скáже.*

ПИВ СÉМА (ÓСМА, ДЕВ'ÉТА; ПИВСÉМА; ПИВ СÉМОЇ ТА ІН.) – пів на сьому (восьму, дев'яту та ін.): *Унú пишлú рáно / бýла / в'íд'í / пиў сéма*; *Ужé пиўóсма / а корóва ш'і ў стáĭни / шó ви соб'í дýмайіте? / ўна за*

годи́ну го́н:а напа́стисе? / *Та ўна н'іґде́ ни ква́пиц:е / ме до́ўше па́сти / Йо / ли́шец:е на дома́тарств'і*; *На розви́т усе́йі соро́ч'ки пи́де дес пи́ўсема отаки́х мотки́ў / а на дитин'е́ч'у це́го одно́го ста́не / і то бога́то / ни ўсиї пи́де / соро́ч'іч'ка ў син'і́ бу́де / ме пасува́ти дити́н'і*.

ПИ́ВТРИТЯ – *числ*., два з половиною: *На Їва́на йиму́ пи́ўтрит'а бу́де / Ну та наї здоро́ў бу́де / Абе́сте ї ви здоро́в'і бу́ли.*

ПИВЧЄРЕВИ́КИ, -ив – туфлі: *Д Вели́кон'у купи́ла соб'і́ пиўч'еревики / великова́т'і / а́ле н'іч'о́ / і то до́бре* / *шо тра́фила / бо мо́йім нога́м т'е́шко догоди́ти / ўни ў ме́не па́нцк'і* / *заду́же переби́рлив'і*.

ПИ́ВЧЬВЕРТА – *числ*., три з половиною: *Цу́кром се под'іли́ли / по пи́ўч'верта к'і́л'і ко́ждиї припа́ло / надо́ўго ста́не*.

ПИВ ШЕ́СТА (ПИВШЕ́СТА; ПИВ ШЕ́СТОЇ) – пів на шосту: *Пиўше́ста / моі / устава́йте* / *ік ідете́ ў грибі́ / то корн'е́йтесе / бо дру́г'і мут се верта́ти / а ви лиш о́ч'і мете́ пролу́пйувати / ци х'іба́ мете́ проси́ти / шобі́ вам прода́ли па́ру гри́бикиў? / ге? / ви проси́ли / таї йа корн'е́йу / а м'ін'і́ то шо / сп'іт / ік корти́т*; *Пшени́ц'і бу́де пи́ўшеста м'ішка́* / *Це́го ота́к йе / а ш'і раху́ї / ки́л'ко ўна барабу́л' с по́л'а приве́зла / де́ йіх горо́т таке́ го́ден уроди́ти? / Йо / земн'а́ ни ви́роблена / писна́ / І ни лиш ц:е / а ш'і ї т:о / шо там мокре́ч'і / то таке́ / ік мо́ч'іра*.

ПИГИ́КАТИ – *знев*., *згруб*., 1) невміло, погано грати на музичному інструменті, насамперед на скрипці: *Та де́ вин до скри́пки? / у не́го слу́ху нима́ / вин би мих у бу́бон' ігра́ти / оц:е́ би мих / а до скри́пки тре: ч'ут':е́ ма́ти / бо іна́кше / ік це́го нима́ / меш кал'і́ч'іти му́зику / йа пра́ўду каў / бо йік ота́к пиги́кати / ота́к безр'е́дно їгра́ти / то л'і́пше / наї ни ка́жу шо / та наї ни ка́жу / таке́ гран'е́ гаш раж'е́йі / гаш шкребе́ ў гру́дех*; 2) *перен*., *ірон*., *знев*., про негативну оцінку погано підготовлених, налаштованих будь-яких знарядь: *Ну та йік тупа́ пила́ / ти с ки́мос на верста́т'і пи́лиш / а то ни їде / пиги́кайіте / а дриве́ц упили́ти йісте́ ни го́н':і / або́ и́нче / ад'і́ ге́нде Га́н'а руба́йі тупи́м ноже́м хл'іп / ўна си́луйіц:е / руба́йі / а то ни їде / то йеґ би йа сказа́ла? / йек? / сказа́ла бих / шо ўна ни руба́йі / а пиги́ч'і / бо нима́ кому́ ви́острити ниш / А ўна шо / сама́ ни го́н:а? / Го́н:а / л'у́пч'іку / але́ ік йе ґазда́ ў ха́т'і / то це йіго́ робо́та*.

ПИДБИ́ТИ (ПИДБИВА́ТИ) – 1) заправити (заправляти) чимсь страву: *Пидбі́ї йіце́м або́ муко́ў / молоко́м / бо т:о ни го́ден таке́ йі́сти*; 2) пид'юдити ("пид'юдювати"): *То нич'е́стиї пидйу́диў ч'олов'і́ка* / *пидбі́ў пити́ до́с'в'іта ч'уж'і́ гор'і́хи збера́ти / моі / ч'олов'і́ч'і / та ма́йіш своі́ / пйет' сво́йіх ма́йі / а вин пишо́ў ч'ужи́м ла́комитисе / та прито́мниї таке́ ни зро́би / то лиш так / шо йіго́ шош повел:о́* / *бо шо и́нче*?

ПИДБІ́Л, -у – рослина “мати-й-мачуха”: *Пидб’і́л / то л'іка́рство / то ни бур'е́н / ік ти соб’і́ погада́ла / йо / оц:е́ / шо де́ржиш у рука́х / то пидб’і́л се назива́йі / і ба́ба йіго́ пил'ну́йі / ви́диш / ікі́й вин / зве́р'ха студе́ний / гладе́н'кий / а здоли́ни те́плий / отаке́ ли́с'т'і лиш у не́го / би́рше н'і ў ко́го*.

ПИДБІ́ЧІ (ПІДБІ́ЧІ) – підбігти; прийти: *Йіле́ / мо́жеш пидб’і́ч’і ўполу́н:е / ци йік ни ві́йде / мало́го пришли́ / але́ л'і́пше / абе́с сама́ прийшла́ ї ви́брала / шо тоб’і́ би́рше се ўдаст / то йе ш ч’о́го ви́брати*.

ПИД БО́КОМ – на невеликій відстані від когось (чогось): *Е: / та ки́л'ко йім іти́ / шоби́ шош купи́ти? / то ўс'о пид бо́ком / тепе́р за ц:е ни тру́н:о / ни т:о шо ўпере́т / тепе́р лиж би гро́ш’і*.

ПИДБРІ́ХУВАЧЬ, -я – 1) *знев*., людина, яка словесно “підтримує” чиїсь неправдиві свідчення: *Ко́ц'о пидбр'і́хувач’ / ура́с потака́йі то́му / шо ка́же шва́ґер / а тот ди́виц:е / шо йіму́ на ру́ку*; 2) чоловік веселої вдачі, що може пожартувати, розповісти якісь неймовірні історії: *Фед'о́ л'ў́би жертува́ти / усе́ при́йде / с'е́де ота́м на ла́вици / таї зач’іна́йі / таки́й пидбр'і́хувач’ / іко́го пушука́ти / і то га́ла па́ла ни на́йдеш*.

ПИДБУ́ЛО (ПИДВАЛИ́ЛО) РОБО́ТИ (РОБОТИ́В, РОБОТИ́Й) – збільшилася кількість того, що необхідно виконати: *Сам’і́ зна́йіте / йек то се ро́би / о / приплі́ло з робо́тоў / робо́ти пидбу́ло / таї йе іка́с ко́рис'т' / бо йік сиди́ш / то гро́ш’і се ни пока́зуйут / сам’і́ ни прихо́д'ут*; *Навес'н'і́ Ула́дз͡'о ни буў ду́же зави́зний / то м’ін'і́ бога́то поми́х / а нида́ўно ус'о́ повико́с'уваў фа́йно / і ко́ло ха́ти / ї на бе́рез'і / так шо тепе́рки ў ме́не пор'е́док / йа ўже вам каза́ла / шо ш’і ї майе́н'а на с'в’е́та буў прин'і́с / а пото́му пидвали́ло йіму́ робо́ти / таї за́рас р'і́тко прихо́ди / нима́ колі́ / але́ м’ін'і́ ї ни тре́ба / ку́тан'а вели́кого нима́ / таї городі́ў ни знати́ ки́л'ко нима́ / йа се ни перетру́д'уйу / а ў нед'і́л'у хо́жу до це́р'кви / ут'ігла́се ўже таї му́с'у / ік смих ужé каза́ла / шоби́ тота́ ла́ўка / ко́ло їко́йі ма́ма стойе́ла / ни бу́ла поро́жна / то там тепе́рен'ки стойу́ йа*.

ПИДБУ́ЛО КОМУ́С **З РОБО́ТОВ** – у когось збільшилася кількість роботи (замовлень): *Ге́нде па́ру м’і́с'іц'іў н'іч’о́ ни робі́ў / ма́їже н'іч’о́ / дес шош перепада́ло / але́ ле́да / а оц:е́ дес зо три нед'і́ли / так йіму́ пидбу́ло з робо́тоў / так приплі́ло / шо вин ни зна́йі / йек с тим да́ти ра́ду / л'ў́де поприйіха́ли з:а грані́ц'і / заробі́ли їкус коп’і́ку / таї ро́бйут зу́би / М’і́с'о ка́же / шо нима́ колі́ дихну́ти / ко́ждому гори́т / бо вин ма́йі ужé б’іл'е́т наза́т / і му́си йі́хати / одн'і́ ў Ку́тах ро́бйут / одн'і́ ў Ко́сов’і / хто де / лиш би бо́рзо зроби́ти / ну а тот'і́ / шо ни ма́йут гро́ший / тот'і ни їдут з зуба́ми / сара́к’і л'ў́де / тре́ба би і йім / але́ нима́ за шо / таї куда́ пи́деш*.

ПИДБУ́ТИ (ПИДБУВА́ТИ) – збільшуватися; прибути (прибувати) (про воду): *Гор'іш’:а́ми дош’:і́ пишли́ / скóро вода́ зач’нé пидбува́ти / то ўжé каламитна́ іде / а бу́де ш’і маї ни така́ / А йа гада́ла пити́ двóд'і з доришка́ми / Та де: / куда́ тепéр*; *Пидбу́ла вода́ / і то на́гро / д'і́ти ї́гра́лисе на бéрез'і / йа полотнó виб’і́л'увала / ч’у́йу / а ўже нóги ў вод'і́ / ви́тко / пóв’ін' пусти́ли / то ї́киї сегóн:е ден'? / ни ма́ла би бу́ти / йа óком ни змигну́ла / йік кри́нти ўже ни ви́тко бу́ло / лиш габи́ вели́к’і се зроби́ли / отакé смих гости́ла*; *Ад'і́ йек пидбу́ло пóрос'і / лиш н'іўрóку / за дв’і нед'і́ли фа́їно попра́вилосе / Та бо зач’éло ї́йісти; А то котра́ ўже годи́на? // пйéта? / мої / м’ін'і́ ни приви́ч’но / бо надвор'і́ ш’і ви́тко / Йо / пидбу́ло дн'а / і то фа́їно / ш’і нида́ўно ў цес ч’ес бу́ло ўже тéмно / а сегóн:е ад'і́ йек / алé дóбре / ідемó д Риздву́; Ік пидбу́де ї́кас коп’і́ка / то хот'і́ла бих з ринва́ми пор'éдок зроби́ти*.

ПИДВА́ЛИНА, -и – підвалина; товста балка, що є основою стіни: *Вит пидва́лин бога́то залéжи / бо ї́к’і пидва́лини / така́ бу́де ї ха́та / н'іби́ то ўс'о важнé / алé ми говóримо за ц:е / ти раху́ї / шо ік кла́ли оц:у́ хач’:éну / то ўз'éли стар'і́ дубóв’і пидва́лини / бо ўни бу́ли здоров’і́ш’:і / моцн'і́ш’:і / ік тот'і́ / шо ба́ба ду́мала дава́ти / а т:о пишлó на зам’і́т*.

ПИДВАЛИНЄ́, -я́ – *зб.* від ПИДВА́ЛИНА: *Пидвалин'é зогни́ло / а ти ви́кна нов’і́ кладéш / це та́к’ік гóла бóса / а ў в’інку́*.

ПИДВАЛИ́ТИ НÓГИ (НÓГУ) КОМУ́С **(ПИДВАЛИ́ТИ** КОГÓС**)** – сильно вдарити когось по ногах, травмуючи їх: *Марш спéред' мéне / бо за́рас оци́м бу́ком нóги пидвал'у́ / меш ік от:а́ ж’éрва / йік т'ігну́ти*; *Ували́ти нóгу / це тики́ гет кра́їне / а пидвали́ти / т:о самé / а́ле мн'éкше / йік хтос кому́с ували́йу нóги / то вин / сара́ку / ни гóден ходи́ти / а йік / пидвали́ў / то тот ме ходи́ти / а́ле т'éшко / ота́к йа ска́ў*.

ПИДВА́РЮВАТИ – підварювати; час від від часу (іноді) варити страву чи страви, доповнюючи раціон когось: *Нев’і́стка пойі́хала ў с'в’іт / шоби́ зароби́ти ї́кус коп’і́ку / а Ва́с'ко з мали́м лиши́ўсе сам / то йа йім пидва́р'уйу трóхи / ад'і́ сегóн:е борш’ на ї́киїс ки́с'ц'і звари́ла / барабу́л' усма́жила / ўна йім у холоди́л'нику дóста ўс'éкого лиши́ла / заморóзила / шо могла́ / ўни тотó розморóз'уйут / розигр'іва́йут / таї йід'é / алé хóч’іц:е ї р'іткóго / ікóйіс зу́пки / бóрш’іку / ну то йа с цим помога́йу; Ік зач’іна́йіц:е кишн'а́ / то нима́ колі́ вива́р'увати ни знати́ шо / йа наперéт ужé би́рше мéнче ди́ўйусе / шó мош бу́де зр'іхтува́ти / так / шоби́ на два три дни ста́ло / а потóму пидва́р'уйу / а йік йе така́ нагóда / шо мош ни ї́ти на поли́х / то ўс'і хат'н'і́ ї́дут / а йа йім тогди́ ус'éке прива́р'уйу / і шоби́ смашнé бу́ло / ї шоби́ держ’éло / ота́к’і ў мéне роскла́ди с цим уси́м / а д'іт на кишн'у́*

де́ржи кава́лок бужени́ц'і / то це́го одно́го варту́йі з':і́сти / і меш до́бре се ч'у́ти / витхо́вуйі до́бриї кава́лок / ш'і з зими́ де́ржи / таї то таке́ пригі́сне / шо ну / *Е: / таке́ ни лиш йіму́ се ўдайе́.*

ПИДВ'Є́НУТИ (ПИДВ'ЇВА́ТИ) – почати в'янути: *Ли́ш тре́ба полі́ти / бо капу́ста пидўйе́нула / мо́же ни приї́мі́тисе* / *ді́ўйусе / шо ї з огир'ка́ми ни л'і́пше / тото́ / шо две́ч'іру пидлива́ла / ма́ло шо да́ло / ўни хо́ч'ут кра́ш:ого полі́ву / а йа шо / ўз'е́ла пу́т'н'у / а ту́тки зо пйет' путе́н' би се зда́ло* / або́ ї би́рше.

ПИДВІ́ЇНИЙ (ПІДВІ́ЇНИЙ) – *дієприкм.* від ПИДВІ́ЇТИ (ПІДВІ́ЇТИ): *Вас'у́ту ад'і́ йек / Бо́же борони́ / скриви́ло / дес у мали́нах бу́ла / розгор'іч'е́ласе / таї пидв'і́йіло жи́нку / А Мар'і́ка ни хо́ди пидв'і́йіна? / тако́ш попаці́ла таке́ сейі́весни* / *то наї Бох боро́ни ко́ждого вид б'іди́.*

ПИДВІ́ЇТИ (ПІДВІ́ЇТИ) – повіявши, спричинити погане самопочуття, хворобу комусь (про вітер, протяг): *Ўбера́їсе / аби́ тебе́ ко́ло р'іки́ ни пидв'і́йіло / сокоти́се / бо йа тебе́ ни ўсоко́т'у / ход' би ї хот'і́ла.*

ПИДВІ́ЮВАТИ (ПІДВІ́ЮВАТИ) – *недок.* в. до ПИДВІ́ЇТИ (ПІДВІ́ЇТИ): *Спин:и́ц'а до́ўга / наї бу́де / ни ме пидв'і́йувати / але́ ш'і ле́їбик ікиї́с кин' на пле́ч'і / за ле́їбик ни забу́т'.*

ПИДВОДИ́ТИ – робити кольорову смугу по низу стіни, коло печі тощо: *Гента́м ба́ба бра́ла гли́ни жо́ўтойі / розводи́ла / і неў пидводи́ла ко́ло пе́ч'і / тако́ў гли́ноў масти́ла зе́мн'у / бо пидло́ги ни бу́ло / а йік ми жи́ли у тиї хач':е́н'і / шо с ста́їнеў пополови́н'і / це до́ки се будува́ли / то ма́ма б'іли́ла знадво́р'у ста́їн'у / мал'ува́ла на́ше вико́нце ї пидводи́ла ста́їн'у ўдоли́н'і / дес так на шти́ри пйе́д'і / а б'іли́ла ўрас / бо то бу́ли он':і́ ўхид'н'і́ две́р'і / туда́ / де коро́ва ї по́рос'і і до нас / хач':е́на ма́ла ш'і свойі́ / але́ то ўже таке́ / мош сказа́ти / шо ми ікиї́с ч'ес жи́ли ў ста́їни / а за шо ми говори́ли*? / *За ц:е саме́.*

ПИД ВУ́СОМ – про того, хто має вуса (юнака, а не дитину); про того, хто, на думку мовця, уже може одружуватися: *Та то ўже па́рубок / пид ву́сом / за ц:е л'і́то фиїст ви́т'ігнуўсе / а вус таки́ї ч'о́рниї зас'і́йіўсе / йік у Николайа́; А шо́ т:о за оди́н / ото́т пид ву́сом / шо з Іва́н'ч'іковоў д'і́ўкоў гово́ри? / Та то м'ії ф'ін / ни пизнайіте́*?

ПИДГАЙЦУВА́ТИ (ПИДГАЙЦО́ВУВАТИ) – підкинути (підкидати) дров у вогонь із тим, щоб він був сильніший: *Ни пидгаїцо́вуї ва́тру / уна́ ї так вели́ка / вит то́го йіда́ бо́рше се ни звари́т / Та бо се бо́йу / шо Ї́ван прі́йде з до́ку на об'і́т / а то ни гото́во / ме серди́тиї / йіго́ лиш:о́ нима́ / а вин ни ме моч'і́ ч'іка́ти / му́си на таку́ то годи́ну бу́ти.*

ПИДГОНЄ́ТИ (ПИДИГНА́ТИ) – підганяти (підігнати): *Лес'о́ пидгон'е́йі / але́ то ўс'о одно́ ни штиму́йі / две́рц'і ни мут се запера́ти / фа́йно пристава́ти / бо зле покла́ден'і зав'і́си / ї одна́ полови́нка то́ўш'а вид дру́гойі; М'і́с'ку / ни пидгон'е́ї так Руж'е́ну / бо ўна т'і́ўна / ў не́йі ско́ро те́л'ітко ма́йі бу́ти / їйі т'е́шко бо́рзо їти / а ш'і напа́сена / таї того́ так спови́л'на хо́ди*.

ПИДГОРА́, -й – частина села, розташована під самісінькою горою в Доли́ні: *Пидгора́ на бо́хан'ц'ах / ш'і с се́мойі / а йек ту́тки / ў Ца́рин'і / бога́то йе бохан'ч'ір'іў*? / *Йе / але́ ме́нче / ік тоги́т*.

ПИДГОРЕ́ЦКИЙ (ПИДГОРЄ́НЦКИЙ; ПИДГОРЕ́ЦКИЙ) – той, що с "Пидгори": *За ме́не мош сказа́ти пидгор'е́цка / бо йа жийу́ ў то́му кинци́ села́ / ікі́ї назива́йіц:е Пидгора́* / *Йо / ти гоноро́ва пидгор'е́цка д'і́ўка*.

ПИДГРІБА́ТИ – підгортати: *Ч'ес барабу́л'і пидгр'іба́ти / мош би то́локу зроби́ти / за ден' би зроби́ли / а йік сами́м / то па́ру ден' пи́де / А ми се ни ква́пимо / куда́ нам б'і́ч'і? / то ни йе ни знати́ ки́л'ко.*

ПИДГУЛИ́ТИ – те саме, що ЗАГУЛИ́ТИ: *Ми́трик Іванц'і́ў пидгули́ў буў на́шого мало́го / таї вин пишо́ў з ним гаш у Мали́ї Роже́н' / дес туда́ у вер'хи́ / тот каза́ў / шо туда́ д'е́д'а йіго́ пойі́хаў / і шо то бли́ско / а мали́ї пов'і́риў / бо де́ вин Рижна́ми хо́ди*?

ПИДДА́ТИСЕ НА СЛОВА́ (НА ПИДМО́ВУ) – повіривши комусь, піддатися його впливу: *Таї шо / уна́ пид:а́ласе на слова́ / пов'і́рила / бо каза́ў / шо се ўже́ни* / *а то ви́дите йек / йізи́к кис'т'о́к ни ма́йі / за брехн'у́ вин ш'і н'іўко́го ни витпа́ў / ни стаў дира́виї / а їкиї буў / таки́ї се лиши́ў / а д'і́ўч'іна тепе́р витпа́ц'уйі / Таї шо / вин на́в'іт' ни дайе́ц:е ч'у́ти? / Куда́ дайе́ц:е? / каўт / шо дес у с'в'іт пойі́хаў* / ут'і́к.

ПИДДА́ТИ (ПИДДАВА́ТИ) ХО́ДУ – пришвидшити (пришвидшувати) хід: *Пид:а́ймо хо́ду / бо нас ус'і́ випере́д'уйут / ни т'ігн'і́мсе так / бо при́їдемо / а то бу́де по базаре́ви* / *Ни б'і́йсе / на́ше н'іхто́ ни ку́пи*.

ПИДДА́ШІ, -я – піддашшя: *Ко́ц'о зроби́ў пид:а́ш'і / таї тепе́рки до́бре / дрива́ ни мо́кнут / йа на́в'іт' ч'існо́к по́ки шо та́мки роскла́ла / уч'е́ра ви́копала / бо вин зач'е́ў потава́ти / т'іка́ти ў зе́мн'у / ти ни зна́ла / шо вин так са́мо хова́йіц:е ў зе́мн'у / ік цибу́л'а? / того́ ди́ўйусе / ік'і́ сте́бла / і ни доч'е́куйу / до́ки ўни гет усо́хнут*.

ПИДДИВИ́ТИСЕ (ПИДДИВ'Є́ТИСЕ, ПИДДИ́В'ЮВАТИСЕ) ЗА КИ́МОС (ЧЄ́МОС) – спостерігати; не виявляючи себе, стежити за кимнебудь: *Ану́ марш ви́ц:и / ти ч'о́ се пид:иу́йе́йіш / йек ми се ми́йімо?; Ку́хар'ка ни ду́же хот'і́ла / шоби́ хтос диви́ўсе / йек уна́ тото́ ро́би / але́ йа пид:иви́ласе / ўна пе́рет' тим / йік ус'о́ зам'і́с'увати / кукуру́дз͡'іну муку́*

запа́р'увала так / ік би то бу́ла о́псиркувата куле́ш'а / тро́хи тото́ осту́д'увала / а тогди́ ўс'о м'іш'е́ла / а ні́ так / шо суху́ кукуру́дз'іну муку́ туда́ си́пати / того́ ў не́йі цес хл'і́пч'ік так ўс'ім се ўдаў / Йо / дава́ўсе йі́сти / але́ ми се ни докуме́кали / ч'о.

ПИДЗОЛЬО́ВУВАТИ – *недок. в.* до ПИДЗОЛЮВА́ТИ: *Тут ни меш пидзол'о́вувати / ско́рше вер'х подере́ц:е / зо́л'а ту́тки л'укс / т:о / шо тре́ба / шо сказа́ти? / здоро́вий зноси́ / та ти́ш'іч'у таки́х подери́ / Д'іква́т' фа́йно / абе́сте здоро́в'і бу́ли.*

ПИДЗОЛЮВА́ТИ – відремонтувати підошву шкіряного взуття: *Ў цих зо́л'а ду́же до́бра / а цис'і́ пиўч'ереви́ки зда́лобисе ўже пидзол'ува́ти / три ра́зи ўбра́ла / і ма́йіш / Виднеси́ до ч'обота́рика / м'ін'і́ тако́ш би се зда́ло Ми́тров'і ч'о́боти пидр'іхтува́ти / ік хоч' / то мош і за́ўтра / йа бих ш'і ї до ма́ми поверну́ла / наси́пала ґа́рч'ік молока́ / то бих за одно́ видне́сла; Ви́диш / ік каўт пидзол'ува́ти / то це знач'е́йі / шо о́буў ма́йі бу́ти шк'і́р'іна / а ні́ ґумо́ва ци ш':е ї́кас / здоли́ни шки́ра ма́йі бу́ти.*

ПИДИБРА́ТИ (НАЙТИ́) ПИТХИ́Т ДО КО́ГОС – уникати непорозуміння, увійти в дов'ір'я до когось: *То / Насту́ / тре: зна́ти питхи́т до ч'олов'і́ка / а ўна таки́й пидибра́ла / шо вин з неў стайе́ / ік шоўко́вий / л'іпи́ з не́го / шо хоч' / муро́вий ч'олов'і́к / а пристайе́ на т:о / шо ўна ска́же / Але́ / Никола́ / ўна зле ни ра́ди / тай ко́жда жи́нка ни хо́ч'і пере́р'іку / а ди́виц:е / йек на ри́ўне ві́йти / Н'і / ни ко́жда / ой шо ни ко́жда / Насту́ / мойа́ де́коли так уйіда́йі / шо йа і ўноч'е́ ни ма́йу споко́йу / аби́х так жиў / н'і ўден' / н'і ўноч'е́ / И:ї / ви кри́шку ви́пили / тай того́ так гово́рите / ўно вам пере́йде / бо ва́ш'а жи́нка / ґазди́н'а / мете́ ви́д'іти / шо пере́йде.*

ПИДИ́ГНАНИЙ – підігнаний: *Е́йде / та тепе́рен'ки две́р'і так пиди́гнан'і / Йу́ц'ку / шо кра́ш:е ни бува́йі / йа се жури́ла / шо ўни ни пристайу́т / а тепе́рки каў / най ку́ри се жу́р'ут / ік йім так се хо́ч'і / а йа т'і́шусе / шо ни бу́де студено́ / дай вам Бо́же здоро́ўйі / шо йісте́ м'ін'і́ цисе́ зроби́ли / Та шо́ йа зроби́ў тако́го? / нима́ за шо д'е́кувати / Йек нима́? / ти́л'ко ч'ісу́ стра́тили / тай нима́*?

ПИДИЙМА́ТИ (ПИДОЙМА́ТИ) – піднімати: *Накла́ла йіс ти́л'ко барабу́л' у цес м'ішо́к / шо йіго́ т'е́шко здви́гнути з м'і́с'ц'а / а ни т:о / шо заўда́ти ко́му́с / ану́ пидийма́й / ци йіс го́н:а? / х'іба́ бих найшла́ тоб'і́ тот рем'і́н' широ́кий / іки́м д'е́д'а питпер'і́зуваўсе / ік ходи́ў с сплава́ми / бо йа ни хо́ч'у кал'і́коў ста́ти / А то шо / т'е́шко видибра́ти*?; *Мой / пидойма́йте за собо́ў / ту́тки мин'і́ н'і терузни́ти; А де́ йа бу́ду тото́ пидойма́ти? / ў ме́не попе́рек ни жел'і́зний / дру́гий про́си / поможи́ / але́ сам ди́виц:е / шоби́ ўз'е́ти*

/ котре́ ле́кше / а помо́ган:икови лиши́ти т'ішке́ / але́ дурни́х нима́ / ус'і́ нарозу́милисе.

ПИДИЙТИ́ (ПИДХОДИ́ТИ) – 1) відповідати певним параметрам; бути до лиця; личити, пасувати комусь: *Йиму́ тот плаш' ду́же пасу́йі / ої шо пасу́йі / Та так / пидийшо́ў / і до лиц'а́ / і суда́ до́бриї / у пле́ч'ах ікра́с / і рукави́ / це Мар'і́ка так йиму́ ўда́ла купи́ти*; 2) влаштовувати (задовольняти) когось своїми якостями, рисами характеру та ін.: *Уна́ така́ соб'і́ / йе ї л'і́пш'і / і кра́ш':і / а́ле йиму́ питхо́ди / ну то наї жийе́ з неў / нич'о́ ни каў*;

ПИДИЙТИ́ КОГО́С – знайти способи, прийоми впливу на кого-небудь: *Уна́ йіго́ пидийшла́ / і ўс'о́ / сказа́ў / шо се же́ни / Таї до́бре / то / Катери́ / паро́ван'і воли́ пару́йуц:е / а тут ікра́с ус'о́ йе*; *Так пидийшла́ йіго́ / шо вин б'іго́м розвеселиу́се / а пе́рет' тим пиў ве́ч'іра сид'і́ў / іґ дунду́к / н'і до ко́го сло́ва ни заговори́ў / а тепе́рки / диви́се / ни пизна́ти ч'олов'і́ка / шо ўна / вере́ / тако́го вели́кого йиму́ сказа́ла ? / ік бих зна́ла / то і сво́му би дес таке́ на ву́хо шепну́ла / А ти ни зна́йіш / шо.*

ПИДИ́КАЛО, -а – *згруб., знев.*, про того, ким "поштуркуйуцце", підпорядковуючи своїй волі: *Йе таке́ / шо / напри́м / ч'олов'і́к пишо́ў жи́ти до жи́нки / ў йі́йі́ с'імн'у́ / ну шо молод'і́ ни окро́ме жийу́т / а з ро́дич'ами жи́нки / ну то го́н:о бу́ти ўс'е́ке / йе / шо ўс'і фа́їно / ми́рно жийу́т / і ўс'ім до́бре / а йе / шо с це́го ч'олов'і́ка про́буйут роби́ти пиди́кало / на ко́ждим кро́ц'і каўт йиму́ / пиди́ туда́ / пиди́ туда́ / роби́ оц:е́ / ма́йут йіго́ за н'іч'о́ / пошту́ркуйуц:е ним / йек мо́жут / отогди́ два ви́ходи / а́бо вин пока́же свої́ ро́ги / а́бо зми́риц:е / таї ме служи́ти йім / утра́ти свойу́ во́л'у / бо та́мки се ни пита́йут / шо вин хо́ч'і / а лиш т:о / шо ўни.*

ПИДИ́РВАНО – підірвано: *Шо́ йа скаў? / здоро́ўйі пиди́рвано ў бу́тин'і / та́мки мене́ не́мич' бу́ла се ї́ми́ла / а ту́тки йа ї́йі лиш кри́шку погла́диў / зробиу́ ї́йі до́бре / н'іц ни сокоти́ўсе / таї уна́ пригр'і́ласе.*

ПИДИРВА́ТИ ЗДОРО́В'Ї – підірвати, втратити здоров'я: *Вин здоро́ўйі пидирва́ў пит Соки́лским / ік у карйе́р'і робиу́ / ко́ло кам'і́н'а т'ішка́ робо́та / Гм / та іґ би то лиш ви́н / то бога́то л'удиї́ там роби́ли / а йе́к гада́йіте / хто тото́ кам'і́н'і накида́ў на маши́ну? / жинки́ / йа мало́ў бу́ла / то ма́ма мене́ бра́ла с собо́ў / а йа ра́да бу́ла / бо ў каб'і́н'і ї́іхала / а йік прийі́хали туда́ / то до́ки кам'і́н'і накида́ли / м'ін'і́ позвол'е́ли сид'і́ти ў маши́н'і / і то дл'а ме́не бу́ло ду́же гоноро́во / бо до то́го йа машини́ лиж збо́ку ви́д'іла / це дез бу́ло ў п'ідис'е́т' пйе́тим ро́ці'і / дес ота́к.*

ПИДИРВА́ТИСЕ – підірвати здоров'я унаслідок тяжкої праці: *Шпур'е́ў м'і́хи / таї пидирва́ўсе / шо тепе́р дв'і к'і́л'і бойі́ц:е ўз'е́ти.*

ПИД’ЇХА́ТИ – під’їжджати: *Ко́жниї ден' пидйіха́йі таї везе́ д'іти́ї до шко́ли / це йе ду́же до́бре / бо ўни мал'і́ / лиш пе́рш’а кл'а́са / а то до́бриї кус доро́ги / таї ш’і така́ ниго́да / б’і́їно пуска́ти сами́х.*

ПИДЛА́ГОДИТИ – 1) відремонтувати щось, на певний час забезпечуючи його роботу: *Д'е́д'а пидла́годиў м’ії дзиґа́рок / ка́же / шо ікиїс ч’ес ме ходи́ти / а пото́му прии́їдец:е одно́ кол'ісце́ м’ін'е́ти*; 2) готуючись до чогось, забезпечити його успішну реалізацію, належне проведення: *Пидла́годили / шо тре́ба до с'в’ет / аби́ пото́му ни б’і́гати / ми ни знати́ ік’і байі́ ни ро́бимо / але́ прии́їдут свойі́ / таї тре: / шоби́ шош бу́ло / А то тепе́рки ўс'і так опхо́д'уц:е / н'іхто́ ни розгон'е́йіц:е на шош вели́ке.*

ПИДЛА́ГОДЮВАТИ – *недок. в.* до ПИДЛА́ГОДИТИ: *Потро́шеч’ки пидла́год'уйімо ўс'о / а навес'н'і́ / йіґ даст Бох / зро́бимо стол'е́р'ку ї покла́демо два пйе́ци / у вели́киї ха́т'і п’іч’ йе / то ўже зро́блено / ўже ле́кше / шо хот' ц:е йе / А ч’о лиш ц:е? / бога́то / до́ста бога́то ўже йе.*

ПИДЛА́ГОДЮВАТИСЕ (ПИДЛА́ГОДИТИСЕ; ПИДЛА́ГОЖУВАТИСЕ, ПИДЛАГОЖЄ́ТИСЕ) – заздалегідь готуватися (приготуватися) до чогось: *Сло́во за дв’і нед'і́ли / але́ ўни ужé зач’е́ли пидла́год'уватисе / А шо тепе́рки се ла́годити? / ма́йіш гро́ш’і / таї по ла́гож’ін'у / а ўс'о и́нче за ден' два се ни ро́би / ўни зна́ли / шо ма́йут д'і́ўку / і за ц:е му́с'іли ду́мати ш’і па́ру ро́киў наза́т; А́л:е фа́їно йісте́ се пидла́годили / шо фа́їно / то фа́їно / Та́же му́с'іли се пидлагож’е́ти / аби́ то ікос вигл'іда́ло / шоби́ ни ўстит бу́ло вид л'уди́ї / шоби́ л'у́де ни каза́ли / а ц':і ч’о кли́ч’ут / ік се ни зр'іхтува́ли? / Йо:ї / та ў ко́го рот би се ўтвор'е́ў таке́ сказа́ти?*

ПИДЛИ́ЗАЧЬ, -я – *згруб.*, підлабузник: *Таки́ї пидли́зач’ / мали́ї / а зна́йі / йек проси́ти / шо каза́ти / ка́же / бабо́ / шо́ вам помоч’і́? / бо ви шош проси́ли / йа б’іх тото́ роби́ти / а ўно постó́йіло ў голов’і́ / ї се загуби́ло / то ш’:е рас скаж’і́т / ота́к оно́гди зач’е́ў буў каза́ти / бо знаў / шо ско́ро пе́н'ц'і́йа / а йіму́ шош тре́а бу́ло / ни гада́ї соб’і́ / шо ў тиї голов’і́ мак’і́триц:е.*

ПИДЛИ́ЗАЧЬКА, -и – *згруб.*, підлабузниця: *Ни л'у́бйу таки́х пидли́зач’ок / пидли́с / ни каў / дес йе / шо тре: лизну́ти / але́ ўже ни так / мої / та ік так лиза́ти / то йізи́к се зли́же / і шо́ тогди́ тв’ії рот ме вартува́ти? / н'іц н'іч’о́.*

ПИДЛИ́ШКА, -и – *рідко, емоц.-забарвл.* стос. ПИДЛО́ГА: *Ад'і́ іка пидли́шка / гаш жо́ўта / ти ўже так йійі́ ви́шурувала / шо кра́ш:е н'іхто́ би ни змих / ви́тко / шо йіз до́бре ко́ло не́йі се накол'інкува́ла.*

ПИДЛО́ГА, -и – підлога: *Ум:и́ї хоромн'іну́ пидло́гу / бо ву́їко браў драби́ну с хори́м і сво́йіми ч’о́ботами тро́хи нач’ал'а́паў / ци лиш затри́*

тото́ / шо ко́ло двери́ї / де надрапцо́вано / маї да́л'і / ко́ло ша́фи / ч'е́сто / то лиш т:о / шо скра́йу / де грус'ке́ / А де мі́йка?

ПИДЛЯМО́ВАНИЙ – по нижньому краю підшитий "лямивков": *Ма́ла кава́лок тонко́го сукна́ / і шо́ з ним роби́ти? / а тепе́р диви́се ни цис'і́ пидл'амо́ван'і рукаві́ / пизна́шно / шо ўни́ бу́ли стр'амка́т'і?*

ПИДЛЯМУВА́ТИ (ПИДЛЯМО́ВУВАТИ) – підшити (підшивати) "лямивков": *Йік пидл'амува́ти оц:у́ су́кн'у ї ш'і да́ти таке́ саме́ ко́ло ши́йі ци на рукава́х / то ўс'і́ поду́майут / шо так ма́ло бу́ти / шо то мо́да така́.*

ПИДМИ́ҐУВАТИ – підморгувати: *Вин м'ін'і́ зач'е́ў пидми́ґувати / а де́ йа на т:о хо́ч'у се диви́ти? / м'ін'і́ нашо́? / наї пидми́ґуйі тим / кому́ цисе́ се ўдайе́ / хто це́го хо́ч'і? / а йа на ц:е се ни ди́ўйу.*

ПИД МИ́ЛИЙ БИК – із задоволенням, з радістю: *Вин ни витка́же / пид ми́лиї бик зро́би / де́ ни зро́би? / то до́бриї ч'олов'і́к / а ш':е одно́ / шо зна́йі / ч'ійа́ ти / А ви́тки вин мене́ го́ден зна́ти? / Ну та ік ни зна́йі / шо се запита́йі / а ч'ійа́ ти / д'і́ўч'інко? / а ти ска́жеш / ч'ійа́ / бо ч'олов'і́к хо́ч'і зна́ти / ў ко́го бере́ робо́ту / уздри́ш / йек вин фа́їно пиди́бйі / ч'обиткі́ мут / ік нов'і́ / ус'о́ бу́де л'укс.*

ПИДМОЧЄ́ТИСЕ – підмочитися: *С'і́но пидмоч'е́лосе / бо ви ўдоли́н'і / пид ним / н'іч'о́ ни питкла́ли / а де́ йа ви́ш':а то́го / шо за цисе́ тре́а нага́дувати / шо на го́лу зе́мн'у с'і́но н'іко́ли ни кладе́ц:е.*

ПИДНИ́ҐНУТИ – підрости: *Д'і́ти пидни́ґли / уже́ м'ін'і́ по пле́ч'і / Наї росту́т здоро́в'і / Д'ікова́т' / ву́їно / абе́сте ї ви бу́ли ду́ж'і; Шо ў ко́го / а ў ме́не ў горо́д'і бур'іни́ ад'і́ йек фа́їно пидни́ґли.*

ПИДНОСИ́ТИ (ПИДНЕ́СТИ) ҐАЗДИВСТВО́ (ПИДНОСИ́ТИСЕ (ПИДНЕ́СТИСЕ) З ҐАЗДИВСТВО́М) – ґаздуючи, досягати (досягти) успіху: *Та́мки мла́ка / то ни йе до́бра земн'а́ / але́ ўни йійі́ ви́робили / таї ста́ло ни ги́рше / йік у дру́гих / То / Мар'і́ / набога́то кра́ш:е / каў вам / набога́то / за посл'і́н:иї рик уни́ ду́же пидне́сли ґаздиўство́ / а йек ко́ло ха́ти поро́блено / то наї бога́то схова́йуц:е / каў вам / ус'о́ доцо́тно зро́блено; Пойі́хали ў с'в'іти́ / па́ру ро́киў дез бу́ли / таї ад'і́ йек пидне́сли свойе́ ґаздиўство́ / Ну та то ни ко́ждиї так мо́же / ік куда́с йі́хати / тре: ма́ти здоро́ўйі і гро́ш'і / і ш'і зна́ти / куда́ і с ким йіс се зибра́ў / бо йік само́му / то л'і́пше ко́ло ха́ти сид'і́ти ї н'іґде́ ни ри́патисе; Ву́їкиў Улац'ко́ ад'і́ йек пидн'і́с:е з ґаздиўство́м / тоги́т хати́ ви́к'ін'ч'или / а сего́року змогли́се на нову́ маши́ну / стару́ вин прода́ў Ми́ркови / шош докла́ў / таї уже́ ново́ў йі́хаў / Каўт / шо то свати́ йіму́ пидмогли́ / Наї бу́де / йа каў / шо і коро́ву де́ржут / і дво́йі порос'е́т / таї ш'і до то́го за и́нче подба́ли.*

ПИД НО́СОМ – *згруб*., біля когось (чогось); дуже близько: *Маґлиўни́ц'а пе́ред' оч’е́ма / ў те́бе пид но́сом / а ти ни́пайіш / ни зна́ти де / іґ без дес у по́темках бу́ла / та ге́зде ўна / ч’о табо́рики труч’е́йіш? / Труч’е́йу / бо ўс'о ни на м’і́сци / ни там / де йіму́ се нале́жи бу́ти.*

ПИДОЙМА́ТИ ДІТИ́Й (КОГО́С) – наставляти, виховувати дітей, підтримуючи їх матеріально і морально; турбуватися про когось, допомагати комусь: *Мус іти́ на зари́пки / бо тре́а д'іти́й пидоїма́ти / за ме́не тото́ н'іхто́ ни зро́би / жи́нка се лиш’е́йі / а йа збера́йусе / на три м’і́с'іц'і / шва́ґер йі́де і ш’:е оди́н ч’олов’і́к; Д'іти́й пидоїма́ти / то / бра́ч’:іку М’іха́ / йе вели́киї трут / та ви зна́йіте / бо ва́ш’і д'і́ти мо́жут бу́ти при́м’іром дл'а ўс'іх / і зна́йіте / шо то ни лиш нагодува́ти і ўбра́ти / то тре́а так уч’е́ти / шобі́ ўни л'уд'мі́ бу́ли / ш’інува́ли тото́ наїкра́ш:е / шо йе ў л'удин'і́ / оц:е́ йа скаў / Ну та то золот'і́ слова́ / бра́ч’:іку Васи́ / так’і́ / шо кра́ш:е ни ска́жеш / таї д'іква́т' вам / шо ї за мо́йіх таке́ вели́ке сло́во сказа́ли / ви завели́ку о́ц'інку йім да́ли / але́ даї вам Бо́же / здоро́ўйі / аби́ вам ускр'і́с' пани́ло / і т:о / шо ви до́брого ро́бите л'у́дем / аби́ вам у сто рас би́рше верта́лосе / И:ї / д'ікова́т' / але́ йа гаш заўстида́ўсе / бо ўч’уў таке́ вид вели́кого / вит пе́ршого ґазди́ / абе́сте за ц:е прожи́ли / Абе́сте ї ви прожи́ли / гаї даї Бо́же / Ід'і́т здоро́в’і; Нима́ / Пара́ / коли́ слабува́ти / бо му́с'у пидоїма́ти оци́х д'іти́ї / коби́би йіх довести́ до то́го / шобі́ ўни ўже ма́ли їкиї́с кава́лок хл'і́ба / отогди́ зач’ну́ слабува́ти / гаш тогди́ / бо за́рас нима́ коли́ прислуха́тисе / шо та́мки ро́биц:е ўсереди́н'і / наї соб’і́ ро́биц:е / шо хо́ч’і / йа на тото́ се ни ди́ўйу*.

ПИДОЙМА́ТИ ФА́ЙНІ (ВЕЛИ́КІ) ГРО́ШІ – дуже добре заробляти: *Т':і фудбол'і́сти дес фа́їн'і гро́ш’і пидоїма́йут / Ко́ц'о ч’уў і ўч’е́ра нам роска́зуваў / мої / та то мош жи́ти / Але́ шо / плат'у́т / до́ки ти молоди́ї і го́ден б’і́гати / а бога́то ни наб’і́гайіс:е / абе́с іки́ї буў / а ки́л'ко йе таки́х / шо сид'у́т на ла́вици / іґ дру́г’і їгра́йут / бо йіх ни беру́т / и:ї / то ниле́хкиї хл'іп / і нипе́ўниї / М’іха́ / гет нипе́ўниї*.

ПИДОЙМИ́ТИ (ПИДОЙМА́ТИ) – підняти (піднімати): *Ву́їку / у вас с пул'а́рц'а пйе́тка ви́пала / пидоїм’і́т / Д'ікова́т' / шо йісте́ сказа́ли / с'в’ет ш’і нима́ / а йа ўже зас'іва́йу / але́ шо хот'і́ти / стари́ї так се ма́йі*; *Йа / бигме́ / цес м’іх ни го́ден пидоїми́ти / Ну то лиш’і́т / абе́сте се ни натсади́ли / Ону́фр'ії пото́му помо́же.*

ПИДОЙМИ́ТИ (ПИДОЙМА́ТИ) ДО НЕ́БА (АЖ ЗА ХМА́РИ (ДО ХМАР); АЖ ДО ПІ́ТРИВОГО ҐРУНЯ́) – надмірно хвалити когось; розхвалювати: *Пидоїма́ли до не́ба / йек могли́ / так фали́ли з'е́т'а / а тепе́р' шо / шл'аху́йут / Дурн'і́ баби́ / то дол'у́дниї / роби́тниї ч’олов’і́к / лиш т:о /*

шо ни позвол'ейі / шобú ним помикáли / мáли н'ïўч'íм / ни дайéц:е / Нóц'ко / / шобú йімý с'íли на гóлу / оц:é однó / тогó стаў погáниĭ.

ПИДОЙМИ́ТИСЕ (ПИДОЙМА́ТИСЕ) – встати (вставати); підводитисе: *Пидоїмúласе бих / алé лáвиц'а ни пускáйі / і шо ц:е такé на н'у наїшлó? / ш'і смих ни вúд'іла такóйі / вúтко / мáґн'іт ўсередúн'і мáйі / ік казáў наш д'іт / мáґн'іт мáйі / тогó м'ін'í се ни ўстайé.*

ПИДО́ЙМЛЕ́НИЙ – піднятий: *Ік пáдаў на зéмн'у кавáл'ч'к хл'íба / бáба йігó пидоїмáла / тот пидóїмлениĭ хл'íпч'ік обдувáла / цулувáла / і гаш потóму йíла / нас ни застаўйéла йíсти / áле викидáти ни позвол'éла / бо казáла / шо то велúкиĭ гр'іх / і ми бойéлисе гр'ішúти; Ік рукá пидóїмлена / то пит пахóў мáйі бýти свобúдно / ни мáйі так прутúти / то зле скрóйіно.*

ПИДО́ЙМЛЕ́НО – піднято: *Ог:ó / кúл'ко оцúми рукáми ўсéго пидоїмлéно / шо ни зрахувáў би / гóри горúс'к'і.*

ПИ́ДОСІНЬ, -ени – кінець літа – початок осені: *Шо хот'íти / ўже пúдос'ін' / нóч'і студéн'і; Ад'í ўден' дóста теплó / на сóнци аш гор'іч'é / а йік лéда пúдеш у т'ін' / то ч'ýти / шо пúдос'ін' / дóбре ч'ýти; Аг'í / л'íто лиш нидáўно се зач'éло / а надвор'í так / ік у пúдос'ін'; То йік ужé по Прибражéн'ійу / то гет їде д óсени / ў пúдос'ін' захóди / Ну та то ўже по Пéтр'і зач'інáйі ітú д Риздвý / тудá се напраўйéйі / Алé тогдú / ік устайý рáно / надвор'í шош се кýтайу / корóву дóйу / кýри випускáйу / то вóздух л'íтниĭ / росá ни йе студéна / а сегóн:е смих устáла / вихóжу / а то тре: к'іптáр' уберáти / ш'і л'íто / алé ўно ўже дúхайі / йік óс'ін'.*

ПИ́ДРАНИЙ – подертий, обідраний: *Отакá пúдрана хóжу / бо нимá колú се перебрáти; Ни їдú пúдраниĭ / йа зашúйу споден'кú / колú ти так пирвáў? / ге? / та ўч'éра ўни ш'і ц'іл'í бýли / а шó за сегóн:е се стáло? / Унú / бабó / сам'í пирвáлисе / ви сам'í казáли / шо в'íч'ного н'іч'ó нимá; Сорóч'ка пúдрана / ад'í їк'і плéч'і / вúтко / дес йіс у сук зач'іпúўсе / ци мóже / ў дрит' / ік перелаз'éў кóло вýїни; Малúĭ убрáў спóн':і / йа се придиўйéйу / а на кол'íнах диркú / т'íло се с'в'íти / йа каў / скидáĭ / ти ни вúдиш / шо пúрван'і спóн':і / йéк у такóму їти? / а вин кáже / шо то мóда такá / кáже / ви / бабó / н'іц на мóд'і се ни розум'íйіте / йа спец'íйáл'но купúў так'í дж͡'íнси / і шó на ц:е сказáти? / це йе рузýмна мóда? / та ў такóму х'ібá лиш дгóр'і їти / ци шош кóло хáти робúти / і то крáт'ки / шобú ни дýже комýс показуватисе на óч'і / бо ш'і мут судúти / а вин кáже / мóда.*

ПИДРЄ́Т – *незм*., підряд; раз за разом: *Гул'áў з неў пидр'éт штúри дáн'ц'і / тикú ни витступáўсе вид д'íўки н'і на крок / отáк уз'éў і при ўс'іх держ'éў за рýку / прич'íкуваў / колú зноў заїґрáйут / це йа самá вúд'іла / тикú наўмúсне порахувáла / кúл'ко браў / Ну таї шо с тóго / шо йістé так*

ри́дно рахува́ли / шо́ вам до то́го?; Йе́годи бер'і́т / але́ пидр'е́т / а пото́му соб'і́ ви́бракуйіте / ї́к'і схо́ч'іте; *Ус'о́ пидр'е́т йіш / і ни криви́се / бо ў ме́не так нима́ / шо оц:е́ хо́ч'у / а оц:е́ н'і / у нас йід'у́т т:о / шо покла́ли на стиў / і н'іхто́ ни фо́скайі ї се ни кри́ви*.

ПИДРІХТУВА́ТИ (ПИДРІХТО́ВУВАТИ) ЗДОРО́В'Ї – "пидлікуватисе"; вживати заходів для того, щоб бути здоровим: *Ад'і́ хо́ч'у тро́хи пидр'іхтува́ти здоро́ўйі / бо шош но́ги ни ду́же хо́ч'ут мене́ слу́хати / каўт / шо йім надойі́ло так до́ўго ходи́ти / таї того́ лежу́ ту́тки / ўже за́ўтра ти́жден' бу́де / і зна́йіте / тро́хи ста́ло ле́кше / кра́ш:е се ч'у́йу / то тики́ ік л'іч'і́ ў шпита́л' / то шош дайе́ / а ви ш ч'ем лежите́? / ви́жу / шо рука́ забандежо́вана / шош з руко́ў ма́йіте?*; *Вин дбаў за се́бе / усе́ жит'е́ пидр'іхто́вуваў свойе́ здоро́ўйі / а жи́нка шо / до́ма / ўс'і гада́ли / шо ўна ду́ж'а / і ч'ем тото́ се с'к'ін'ч'е́ло / ви зна́йіте / ни хоч'у́ н'іч'о́ би́рше каза́ти / шоби́ се ни ўсуди́ти*.

ПИ́ДРОСТОК, -тка – *рідко*, підліток: *У пи́дросткиў ш'і нима́ твердо́го ро́зуму і сво́го до́брого ви́ж'ін'а / шоби́ йіх ни го́ден згули́ти і повести́ убі́к з до́бройі доро́ги / ўни ш'і ни дийшли́ сво́го*.

ПИДРУ́БУВАТИ (РУБА́ТИ) СУК, НА ЙКИМ (НА ЙКО́МУ) СИДИ́Ш – підривати основи власного існування: *А хто дурни́й пидру́бувати сук / на ї́ким сиди́т? / це́го ни бу́де / н'іхто́ н'іч'о́ ни ме б'і́ч'і каза́ти / забу́т'те за ц:е / гада́ли йісте́ / шо пи́дут за вас проси́ти? / так? / а йа шо́ вам каза́ла? / ану́ нагада́йте / шо́ йа вам тоўкла́*?

ПИД РУКО́В (РУКА́МИ) – на постійному, зручному для того, щоб ним користуватися, місці; біля когось (чогось): *Но́жиц'і м'ін'і́ ма́йут бу́ти пид руко́ў / оту́т / де кройу́ / йа ни ма́йу за ко́жде йіх шука́ти / диви́тисе / де ўни / того́ про́с'у / іґ берите́ / клад'і́т на м'і́сце*.

ПИДУПА́ЛИЙ – підупалий: *Фед'о́ пидупа́лий / гет пода́ўсе / а Феди́ха ш'і н'іч'о́ / ви́д'іла оно́гди ў це́р'кв'і / То лиш так вигл'іда́йі збо́ку / а з неў тако́ш вели́кого добра́ нима́ / тики́ гет нима́*.

ПИДУПА́СТИ (ПИДУПАДА́ТИ) В ЗДОРО́В'Ї (З ЗДОРО́В'ЇМ) – не відчувати бадьорості; почуватися кволим, виснаженим; не таким, як раніше; втрачати сили; часто хворіти: *Йа шош / М'і́с'ку / пидупа́ла ў здоро́ўйі / пого́ди тро́хи йе / таї кру́т'усе наўко́ло горо́диў / а то ни ду́же ви́тко / ш'і ку́па робо́ти / ра́н'ч'е м'ін'і́ ус'о́ бо́рше ї́шло / а тепе́р ни хо́ч'і / а цисе́ мус зроби́ти / ход' би с'а́ко та́ко / бо ско́ро жидиу́ск'і ку́ч'ки / дв'і нед'і́ли дош':і́ў / і йік ни зроби́ти / то ўс'о ме мо́кнути / ш'і м'ії д'іт нака́зуваў / абе́сте до одина́ц'ітого ве́ресн'а на горо́д'і шо тре: / поробили / бо пото́му дош':і́ / ї мете́ ч'іка́ти / до́ки ни ви́сохне / ота́к каза́ў / і то*

урáс спрáўжувалосе / тогó і йа квáпйу / шобú до дош’:íў барабул'кú вúкопати / а шо тудá вáш’і поробйáйут?; Ої то шош м’ін'í ни геĭ / Йýрч’іку / шош йа пидупáла с свóйім здорóўйім / з веснú цисé ч’ýйу; Тв’іі вýіц'о гет пидупáў з здорóўйім / вин нич’ó ни кáже / алé по нéму вúтко / йек вин гúр'ко ідé с сáпоў на горóт / йа кóждиĭ ден' у викнó вúжу; Шош йа / Вáс'ку / гет пидупáла з здорóўйім / тогúт ш’і н'іч’ó ч’ýласе / а сегóроку вúжу / шо сúли ни т':і / шо бýли / то з веснú зач’éлосе / вúжу / шо марн'íйу / шо йідá м’ін'í ни смакýйі тáк’ік рáн'че / шо хóч’іц:е бúрше припоч’івáти / таĭ отакé / абéз знаў / ік стáр'іс'т' натхóди / то рáдости мáло / тогó веселúсе / набувáĭсе / дóки ш’і молодúĭ / дóки тоб’í ш’і се хóч’і цéго.

ПИДУПÁСТИ (ПИДУПАДÁТИ) В СТÁТКАХ – втратити (втрачати) щось; стати (ставати) біднішим: *Йілéнко / то і ўни сегóн:е пидупáли ў стáтках / і йім се ўрвáло / йéк на пéн'ц'íйу прожúти? / д'íти ни дýже гóн':і помоч’í / бо ĭ сам’í ни мáйут / таĭ такé / а т':і ч’ісú / шо вин робúў / маў фáйн'і грóш’і / минýлисе / таĭ тепéрки ўни так’í сам’í пен'ц'іонéри / йік йа / йік богáто ў сел'í / Е: / ни каж’íт / ік фасувáў фáйн'і грóш’і / то ĭ пéн'с'íйа ни до вáшойі / Таĭ на кúл'ко? / на дýже богáто ни бýде / бо йімý ĭшло ни лиш т:о / шо записáно / а бúрше т:о / шо крутúўсе / а ц:е ў пéн'ц'íйу ни ĭде / ĭде лиш тотó / шо на папéри написáно / алé наĭ мáйі / вин нáше ни ўз'éў / то і йімý ни дýже лéхко ĭшла ў рýки коп’íка / а тепéрен'ки каў тоб’í / такúĭ пенц'іонéр / йік ус'í.*

ПИДУПÁСТИ (ПИДУПАДÁТИ) В СИ́ЛІ (С СИ́ЛОВ, С СИ́ЛАМИ; С ТИМ, ЄК СЕ ЧЮ́ЇШ) – втратити (втрачати) здоров’я: *Ни знáйу / Марýс'ко / ци ш’і бýдемо се вúд'іти / бо йа шош пидупáў у сúл'і / гет пидупáў / до тогúт ч’ýўсе / а сегорóку шош мене́ йíст / с середúни доберáйіц:е; Ч’ýйу / шо пидупадáйу с сúлами / би Бох помúх веснú диждáти / мóже / тогдú полéхш’íйі трóхи / таĭ головá н'íйéка / зач’éла забувáти / у ниĭ надóўго н'іч’ó се ни лиш’éйі / постóйі / і зрáзу вил'ітáйі / тáк’ік би в’íнич’ом там хтос поўвихáўсе / а рáн'че ўс'о держ’éлосе / тáк’ік би бýло написано на папéри.*

ПИДУ́СТВА, -и – вид річкової риби: *Струх / мерен'ч’ýк / бáба / пидýства / то рúба / ĭка йе ў р'іц'í / йе у нас і гóловач’.*

ПИД’Ю́ДЮВАТИ (ПІД’Ю́ДЮВАТИ) – під’юджувати: *Ни пидйýд'уĭ малóго / бо йа йігó н'ікýда ни пускáйу / ти соб’í шукáĭ кумпáн'íйу с стáршими / с свóйіми верстакáми / а ни с такúми / ік цес.*

ПИЗНАВÁТИ – *недок. в.* до ПИЗНÁТИ: *С'ідáĭ кóло мéне / а йа бýду пизнавáти / ци ти л'ýбиш мене / А йек дáл'і се с'п’івáйі? / А йа бýду пизнавáти по твóйі говúрц'і / ци ти л'ýбиш тверéзого ци лиш при гор'íўц'і /*

Ту́тки шош м’ін'і́ ни штиму́йі / бо йе́к уна́ мо́же л'уби́ти лиш при гор'і́ўц'і / це ікі́йс жерт / слова́ так укла́ден'і / шо до́бре се ни схо́д'ут / бо хто пйе́ного л'у́би? / ти дес таке́ ч’у́ла? / йа за таку́ л'у́бу ни зна́йу / йе ш ч’о́го.

ПИ́ЗНА ПТА́ШКА ЛИШ УСТАЄ́, А РА́НА (РА́ННА) ВЖЕ ЗУ́БИ ТЕРЕБИ́Т – хто раніше встає, той більше встигаї: *Наї бу́де / тро́хи витсипа́йтесе / бо зна́йу / шо се зму́ч’іли / а́ле памн'іта́йте і т:о / шо пи́зна пта́шка лиш устайе́ / а ра́на ўже зу́би теребит / і до́ки ви спа́ли / то Ва́с'ко ўже с'і́но с Тереб’іж’і́ў зв’іс / Таї шо? / наї соб’і́ везе́ / ік йіму́ спа́ти се ни хо́ч’і / лиш одно́ ва́рто би се запита́ти / ци вин зу́би фа́йно ви́теребиў / ци хо́ди с таки́ми? / йік уздр'у́ йіго́ / то за цисе́ му́с'у се запита́ти / Поговор'і́т соб’і́ / поговор'і́т / пожерту́йте; А ти шо́ / ўже с Ку́тиў? / а йе́к ти так бо́рзо? / мої / та йа лиш зач’іна́йу се ку́тати / а ти ўже с торба́ми тха́т'і / Ну та д'е́д'а тв’ії / Вас'у́тко / ура́с л'убйу́ каза́ти / пи́зна пта́шка лиш устайе́ / а ра́на ўже зу́би теребит / то йа йіго́ слова́ми ї себе́ сего́н:е пофал'у́ / але́ то ни ўрас так се склада́йі / іў ме́не трафйе́йіц:е / шо йа лиш о́ч’і пролупи́ла / а дру́г’і ўже зу́би теребйу́т / йе таке́ / рас на рас ни вихо́ди / ад'і́ ге́зде йа шош бу́ла припизни́ласе / ўста́ла маї пиз'н'і́ш:е / ди́ўйусе / а М’і́лич’ка тот'і́ барабу́л'і / шо по́вит фасу́л' / уже́ ўс'і ви́сапала / таї крич’е́йі м’ін'і́ / а йік спа́ли / Йіле́? / йа витпов’і́ла / добреїкви́ / та́к’ік году́ц:е / але́ м’ін'і́ іко́с о́мхно ста́ло / бо ц:е ўна сказа́ла / шоби́ йа ви́д'іла / їка ўна ґазди́н'а / таї отаке́ / але́ це ўс'о пусте́ / голоўне́ / аби́смо бу́ли здоро́в’і / таї би́рше н'іч’о́ ни каў.*

ПИЗНА́ТИ – упізнати; побачити; за певними ознаками дійти висновку, здогадатися: *Йа ни пизна́ў би / Кали́ /тво́го хло́пц'а / ви́рис / напе́ўно / мо́же / ўже ї жени́ўсе / так? / ви́диш / а йа ї ни знаў / д'і́ти росту́т / а ми стар'і́йімо / мац'і́ц'каїмосе / Та и́нак ни го́н:о бу́ти / а йек туда́ твої́ / Васи́? / ч’у́ла / шо ўже ўну́ка ма́йіш / наї тоб’і́ здоро́ў бу́де; У них ни ўс'о гла́тко / це йа по бе́с'ід'і пизна́ла; Паз'у́н'а / в’ід'і́ / т'ішка́ / по ниї ш’і ни ви́тко / але́ йа пизна́ла с то́го / шо ўна ў куми́ се витказа́ла пити́ / пе́рва сестра́ кли́кала / Ну та так / ік т'ішка́ / то ў куми́ се ни їде*; *А йа пизнайу́ / ч’ії це хло́пец / це Нико́л'ц'іў / така́ сама́ твар' / ік у не́го; С'іда́ї ко́ло ме́не / а йа бу́ду пизнава́ти / ци ти л'у́биш ме́не; По Йіле́н'і пизна́ла / шо ўна ни ду́же бу́ла ра́да таки́м го́с'т'ам / ік ми / ўна ч’іка́ла Лес'а́ з До́цеў / гоноро́вих го́с'т'іў / а ми ў не́йі маї ни́ш:е стоймо́ / ну таї шо зро́биш.*

ПИ́ЗНАШНИЙ – легко впізнаваний, помітний серед інших: *Тв’ії к’іпта́р' зде́леку пи́знашниї / с таки́ми бомбо́ликами н'і ў ко́го нима́; Слаўко́ зде́леку пи́знашниї / бо висо́киї і ма́йі б’і́л´і куч’ір´е́в’і во́лоси.*

ПИ́ЗНАШНО – легко впізнавано (когось / щось): *Пи́знашно / шо ўна т'ішка́ / Йо / то ўже скóро*; *По Гáни пи́знашно / шо ни б'іду́ўі / ни зб'ідóвана / тогó йа нáв'іт' се ни питáла / йек жит'є́ / бо ви́тко / шо дóбре.*

ПИ́ЗНИЙ РÓЗУМ – про ситуацію, коли хтось "задним чíслом" розуміє, як необхідно було діяти, щоб уникнути помилок: *Йек стáлосе / так ужé стáлосе / с цим н'іч'ó ўже ни зрóбиш / пи́зниї рóзум / о: / іґ би вин тогди́ буў питказáў / роби́ отáк / і ви́їде на дóбре / то це однó / а тепе́р шо говори́ти; Йо: / пи́зним рóзумом і йá розу́мниї / і йá знáйу / йек тре: бу́ло роби́ти / моï / а ви йік тогди́ цисé знáли / то ч'ó йісте́ н'іч'ó ни казáли? / іґ бéсте бу́ли сказáли / то ми обá би ви́їграли.*

ПИЙ ЗДОРÓВ (ПИ́ЙТЕ ЗДОРÓВІ) – формула побажання здоров'я, викор. у ситуаціях, коли хтось споживає воду, молоко та ін.; йдеться насамперед про безалкогольні напої, хоча бувають і винятки: *Бабó / йа бих ви́пиў молокá / ік мáйіте с'в'íже / то нали́йте у т:о гóрш'і / йа йігó л'у́бйу / Ад'í ікрáс унó тебé ч'ікáйі / пиї здорóў / Д'ікoвáт' / аби́ ї ви бу́ли здорóв'і; Гаї / пи́йте здорóв'і / а потóму йа / Н'і / ти пéршиї / а йа зач'ікáйу / пиї здорóў / Д'ікoвáт' / оï шо дóбра води́ч'ка; Так м'ін'í шкодá / шо Мар'íч'ки нимá / шо ни гóден росказáти / нирáс йа при́їду / а ўна м'ін'í кáже / Пиї здорóў / козáч'е / так ужé м'ін'í н'іхтó н'ікóли би́рше ни скáже; Гаї / даї Бóже / ви́пйу за вáше здорóўйі / Пи́йте здорóв'і.*

ПИ́ЙМО, ПÓКИ (ДÓКИ) ТУТ, БО НА ТИМ СВІ́ТІ НИ ДАДУ́Т – *жарт.*, "пиймо й набуваймосе, поки жиїмо"; веселитися треба в цьому житті: *Йо / так кáжут / Пи́ймо / пóки тут / бо на тим с'в'íт'і ни даду́т / а вит кóго ти ц:е ўч'у́ла? / вид ву́йка? / гéнтам д'іт Івáн лáким буў так жертувáти / а шоби́ дру́г'і / то йа н'іворкóго би́рше т:о ни ч'у́ла / áле пиши́ / йе такé / мóже / р'íч':е / алé каўт; Ч'уў / Мар'íч'ко / шо так каўт / пи́ймо тут / бо на тим с'в'íт'і ни даду́т / алé цисé ч'уў вит пйін'у́х / шо ни попускáйуц:е пóрц'ійі / а вид ґáздиї / шош ни пригáдуйу / бо ґáзди ік се зберáйут / то ни́ / шоби́ напи́тисе / дни своїí забу́ти / а шоби́ поговори́ти / ви́пити пагáрч'ік вин'ц'á ї поговори́ти / отáк набу́тисе / нат'íшитисе товари́ством і фáїноў бéс'ідоў / ту́тки и́нчиї набу́ток / гет и́нчиї.*

ПИ́ЛНИК, -а – напильник: *Івáн'ч'іку / ти ни ви́д'іў / де пи́лник? / оту́тки на табóрику буў / ти йігó ни браў? / клевéц і пи́лник йа буў оту́тки поклáў / а йіх нимá / Д'íду / клéўч'ік йа уз'éў / а за пи́лник ни знáйу / вин мих дес вид вас се сховáти / ви сам'í казáли / шо окол'áр'і дéколи вид вас се ховáйут / то мóже / і вин такé переймі́ў вид них*?

ПИЛÓВ ПИЛИ́ТИ КОГÓС – *згруб.*, дошкуляти, не давати спокою комусь; сваритися: *Йе жинки́ / шо пилóў пи́л'ут ч'олов'íка / так / іґ би ў*

него ни було нервиї / ч’ут':á / іґ би вин буў дéрево / їке мош пилити / отáк кóждиї Бóжиї ден' / і то ход' за ш:о / їйі рот се ни заперáйі / а йе / шо кáже / Івáн'ч’іку / л'ýпч’іку / а дáл'ше так / іґ би тонéн'ким прýтиком пошмиґувала / алé óстро / по ч’óму види / і бóрзо / бóрзо.

ПИЛСКИ́Й – про людину “с поля”, тієї місцевості, де немає гір: *То ни наш / то пилскиї ч’олов’ік / дес з:а С'н'éтина / таї по бéс'ід'і ч’ýти / шо вин ни виц:и / ў мéне дóбре вýхо / кáже / кýр'іта / в’ікор'ін'увати.*

ПИЛСКІ́ СЕ́ЛА – про села, які розташовані не в горах, а на рівнинній місцевості: *Йа кáжу за пилск’і сéла / то т:'і / шо пóвид Городéнки.*

ПИМНЕ́Ш (ПИМНЕТЕ́) МОЄ́ СЛО́ВО – згодом переконаєшся (переконаєтеся), що я мав рацію: *Пимнетé мойé слóво / і то ни рас / бо йа каў вам гéзде / вин н'іколи ни вид:áст вам дош’кú / так шо ни над'івáйтесе / а позúч’те ў Кóц'а ї добудóвуїте тот оборúх / шобú до холодиў голоўнé зробити; Мар'іка ни піде за него / кудá? / пимнéш мойé слóво / однó / шо їигó старин'á ме се протúвити цéму / а дрýге / шо ўна самá ни схóч’і / ўна мáйі фáїного хлóпц'а / таї нашó їйі цес се здаў? / так шо с цéйі мукú кулéш’і ни бýде / нáв’іт' ч’ер буў би пóр'іткиї.*

ПИНЦА́К, -у́ – ячмінна крупа: *Йік меш ітú ў коперативу / то пинцакýї рúжу купú / А олúви трéба? / Таї олúви би се здáло / і ш’і запитáїсе Мар'іку / колú мукý кукурýдз'іну привезýт / крáш:е тýтки ўз'éти / ік с Кýтиў вéсти / а олúви озмú / дóбре / шо йіс нагадáла / бо се кин'ч’éйі.*

ПИ́НЯВИЙ (ПИ́НІВИЙ) – повільний, неквапливий: *Йéгоди пóле фáїно / нимá шо казáти / áле їкас уна пúн'ава / ход' би трóхи бóрше / а то н'і; Вин так н'іч’ó / мих би бýти / алé ў бéс'ід'і трóхи пúн'іви́ї / тáк’ік би їигó шош ни пускáло бóрше сказáти / тáк / іґ би слóво мáло пристиґнути ў рóт'і / а потóму се вúпустити.*

ПИ́НЯВО (ПИ́НІВО) – *незм.*, повільно, неквапливо: *По натýр'і ўна скóра / а тепéр у полóжен'у / таї ад'і йек пúн'аво ўс'о рóби / так / іґ би робóта самá по сóб’і / а ўна окрóме / тáк’ік би ни ўна робúла робóту / а робóта наїмúласе їйі помоч’і / Ну та то / Катерú / бувáйі.*

ПИ́ПКА, -и – соска: *Даї пúпку дитúн'і / мóже / так уснé; Пúпку випл'óвуйі / хóч’і грýди с:áти; Приўч’éла до пúпки / і то так / шо малúї спит з неў / а то / в’ід'і / нидóбре / А дé дóбре / ік вин їйі ни попускáйіц:е / тикú ўрас / нáв’іт' ік ни спит / їйі гл'áба крок дес ступúти.*

ПИ́ПКУ ЗРОБИ́ТИ – *згруб.*, *ірон.*, строго обмежити когось у його діях: *Ч’éрес цес карантúн м’ін'і пúпку зробúли / мижú л'ýде гет хóж’ін'і заборонúли / тáк’ік малúї дитúн'і / ни вóл'но питú / кудá хóч’іш / ци робúти шош такé / шо мóже пошкóдити здорóўйу / наїбúрше / це с кúмос блúско*

говори́ти / бо то така́ на́пас'т' / шо ти пиў м'іну́ти / та де: / на́в'іт' ме́нче / с ки́мос поговори́ў / і ўже набра́ўсе сла́бости / ікшо́ тот слаби́й / а вин мо́же за ц:е й ни зна́ти / о: / тай йа си́жу ў ха́т'і / шош се ку́тайу / бо шо́ и́нче ма́йу роби́ти? / поси́жу / а д'і́ти прино́с'ут йі́сти / тай лиш'е́йут ота́м ко́ло йібли́нки / бли́ско ни бли́жуц:е / бо ро́бйут у шпитали́ / тай каў вам / пи́пку ма́йу / ік мала́ дити́на / *Ну та ўни до́бре ка́жут*.

ПИ́ПОТЬ, -я – хвороба птахів – хрящуватий наріст на кінчику язика: *Іґ ду́же зло́сний на ко́гос / то мош би сказа́ти / най би тоб'і́ пи́пот' ви́рис / і це пока́зуйі / шо ти йіму́ ж'іда́йіш пога́ного / шо тоб'і́ се ни ўдайе́ т:о / шо вин гово́ри / бо ік пи́пот' би ви́рис / то йек тогди́ говори́ти? / х'іба́ лиш ги́мкати*.

ПИ́ПОТЬ ВИ́РОСТЕ (МО́ЖЕ ВИ́РОСТИ) – про ситуацію, коли людину мучить спрага, однак доводиться дуже довго чекати, щоб її вгамувати: *Пи́пот' ви́росте / до́ки ти во́ду принесе́ш; Йо:й / та гада́ла смих / шо ни ди́йду / шо м'ін'і́ пи́пот' ви́росте / до́ки на́йду кирни́ч'ку / зна́ла / шо дес тут / ік ми з д'і́дом ходи́ли / але́ то ўскр'іс' загуч'е́ло / м'ін'і́ ў оч'е́х се обм'іни́ло / тай йа три ра́зи ко́лами ході́ла / зна́йу / шо дес оту́т / але́ де / Ну та колі́ т:о бу́ло? / ви ў котру́ кл'а́су ході́ли / ни да́л'і / ік у дру́гу / пе́рш'а дру́га / дес ота́к*.

ПИ́ПОЧЬКА, -и – *зменш*. до ПИ́ПКА: *Па́рупч'і / та тоб'і́ три ро́ки / а ти шука́йіш свойу́ пи́поч'ку? / ўстида́ўбес:е / ти ўже вели́кий*.

ПИ́РВАНИЙ – *дієприкм*. від ПИРВА́ТИ; порваний: *Ході́ пи́рваний / м'ін'і́ то шо / ході́ / ік тоб'і́ так се ўдайе́* / *але йа бих се ўстида́ў*; *Соро́ч'ка ад'і́ йка пи́рвана на пле́ч'ах / ви куда́ так'і́ се зибра́ли*? / *ге? / мижи́ л'у́де се напра́вили? / ота́к ход'іко́йі йти хо́ч'іте*? / *ану́ се перебер'і́т у фа́йне*.

ПИРВА́ТИ – порвати: *Оц:е́ пирви́ на кавалки́ / тай меш ма́ти ко́ло гру́би / а тот руп ви́кин'*; *Пирва́ў пап'і́рки / тай пороскида́ў по ўси́й ха́т'і / а хто́ т:о ме збера́ти*?; *Пирва́ў споден'ки́ за м'і́с'іц' / а ч'еревики тако́ш гор'у́т на не́му / дру́г'і д'і́ти йіґ д'і́ти / фа́йно соб'і́ ігра́йуц:е / а це́го ускр'і́с' но́си / ус'о́ му́си опсервува́ти / ус'о́ посмотри́ти / і ў курнику́ / і ў оборо́з'і / а там с'іч'ка́рн'а йе / і за ха́тоў / ад'і́ ўч'е́ра у йкес глиж'е́ буў зал'і́с / шо ле́дви с то́го ви́браўсе / але́ ни пла́каў / шо пра́ўда / то пра́ўда*.

ПИРВА́ТИ ЖИ́ЛИ – знесилитися від тяжкої роботи; підірвати здоров'я: *Та с таки́ми робота́ми мош соб'і́ жи́ли пирва́ти / най це шл'ах тра́фи / та най тра́фи / ми себе́ ту́тки угро́бимо* / *ч'о́ / вере́ / ми так'і́ дурн'і́ / шо так натса́д'уймосе / ч'о́ себе́ так ни́ш':імо*?; *Та ко́ло то́го кам'і́н'а мош жи́ли пирва́ти / мош жит'а́ се збу́ти*.

ПИРВА́ТИ РУ́КИ – тяжко й багато попрацювати; як наслідок – відчувати сильний біль у руках: *Кам’і́н'і помога́ла грузи́ти / таї пирва́ла соб’і́ ру́ки / пра́ва те́рпне ї боли́т / а на л'і́виї вели́киї па́лец ни хо́ч’і се згина́ти / шо вере́ / з ним се ста́ло? / йіґ згина́йу / то боли́т*.

ПИРВА́ТИСЕ – порватися: *Наш д'іт Іва́н ура́с роска́зуваў нам ус'е́к’і баїки́ / але́ їку би ба́їку вин ни роска́зуваў / ус'і́ ўни ма́ли однá́киї кине́ц / д'іт каза́ў / і ўни жи́ли / жи́ли / до́ки ни пирва́лисе йім жи́ли / так бу́ло за ко́ждиї рас*; *Футе́рко пирва́лосе / на рукав’і́ ди́рка се зроби́ла / витсува́ў дрит' / таї ад'і́*; *Ўну́ч’і гет пирва́лисе / дру́г’і би се зда́ли / А хто тепе́рки ўну́ч’і ўбера́йі? / шкерпе́тки йе / Е: / то т:о у мн'ікó́н'ких унуч’ка́х ногá́ спит / а шкерпе́тки / гет ни т:о*.

ПИ́РГА, -и – 1) *заст*., *знев*., собака: *Ад'і́ зноў прийшла́ кут'у́га / жени́ цису́ пи́ргу / бо ш’і мо́же ўкуси́ти дити́ну / ўна б’іжи́т гла́дити*; 2) *лайл*., *перен*., про особу *жін. статі*: *Н'і / би ц'і́хо сид'і́ти на печ’е́ / а стара́ пи́рга ш’і рот утвор'е́йі; Ти / стара́ пи́рго / к’і́л'ко меш м’ін'і́ печ’інки́ йі́сти*?; *Ти / стара́ пи́рго / стули́ пи́сок / бо ік н'і / то сам тоб’і́ сту́л'у*.

ПИРИЖО́К, -шка́ – *зменш.-пестл*. від ПИРИ́Х: *Ки́л'ко тоб’і́ пиришки́ў покла́сти? / оти́л'ко до́ста? / А ўни ш ч’ем / бабо́? / іґ з вишн'а́ми / то би́рше / ш’:е́ўрас так / і ш’і два / йа йіх страшно́ л'у́бйу*.

ПИРИ́Х, -ога́ – вареник, *здеб*. у *мн*.: *З':і́ла бих пироги́ў з бри́нд͡зоў / і з ма́сел'цем / і смета́нкоў / та то пе́рш’а йіда́ / Ну то вар'і́м / гаї іди́ ў комо́ру / озми́ муки́ / прос'і́ї фа́їно / а йа ш’і си́ру зр'іхту́йу / бо д'е́д'а с си́ром л'у́би / бри́нд͡за зао́стра йіму́ / таї зваримо́ / до́бре йіс нагада́ла*.

ПИРКА́ТИЙ – кирпатий (про ніс): *Соф’і́йа пирка́та / а ў Мар'і́ки нис риўне́н'киї / д͡зу́ро́к ни ви́тко / Та ви заду́же призера́йіте / Соф’і́йі таќо́ш нич’о́ ни браку́йі / і йік ота́к се подиви́ти / то Мар'і́ка н'іц ни кра́ш’:а*.

ПИРКА́ЧЬ, -я́ – про того, хто кирпатий: *И:ї / шо́ там фа́їного? / до ч’о́го пирка́ч’ / до то́го ш’і ї зу́би р'ітк’і́ / л'і́пше би се ни с'м’ійе́ў / ни пока́зуваў своу́ фи́ртку / А то йіго́ н'іц ни погани́т*.

ПИРКА́ЧЬКА, -и – *пох*. від ПИРКА́ЧЬ (про особу *жін. статі*): *І пирка́ч’ка / і писка́ч’ка / йа се ни ми́л'у / так за н'у ву́їна каза́ла / а́ле ти ни пиши́ імн'е́ / бо йік проч’іта́йі / ме м’ін'і́ л'і́сти у о́ч’і / А ви́тки ўна зна́йі*?

ПИРКОНО́СИЙ – кирпатий: *Нифа́їна / пирконо́са / аж д͡з'урки́ ви́тко / нис ни ўдоли́ну обе́рнениї / йік ма́йі бу́ти / а ўгуру́ / Ни зна́йу / ч’о ви так су́дите / нис ік нис / мале́н'киї / дел'іка́тниї / ни таки́ї / ік ку́шка / але́ ви ўздр'і́ли ґан'ч’ / шо ни так обе́рнениї / аг’і́нацисе*.

ПИ́САНИЙ – гарний, оздоблений: *Но́сиц:е / йік с пи́саноў то́рбоў*.

ПИ́САНИЙ КА́МІНЬ – каміньу Тюдові, де, за легендою, був Довбуш із опришками: *Пи́саниї ка́м'ін' ко́ло Соки́лскойі скали́ / за Доўгани́шеними / туда́ ўгуру́ меш іти́ / та́мки нич'о́ се ни зм'іни́ло / витколи́ йіс мало́ў ходи́ла туда́ з д'ед'оў / іди́ соб'і́ доро́гоў / мине́ш То́мину ха́ту / да́л'і / по л'і́ву ру́ку М'і́хас' жиў / а по пра́ву / Нику́ла / Лес'о́ і ї Га́н'а Доўгани́шин'і / до́ки ўни се ни побудува́ли ўдоли́н'і / на ри́ўному / але́ шо́ йа цисе́ роска́зуйу? / ти ї так ни меж зна́ти / за ко́го йа каў / ус'і́ даўно́ ўже ви́ўмерали / ну то каў / ти соб'і́ ідеш тоў доро́гоў / і ви́йдеш на Пи́саниї ка́м'ін'.*

ПИ́САНІ, -я – писання; почерк: *Шо́ ц:е за пи́сан'і / Йіле́ / ти диви́ласе ў зоше́ти? / йік ку́рка ла́боў / ота́к на́ш'а д'і́ўка пи́ше / та за таке́ профе́сор'ка х'іба́ лиш йіди́нку покла́де; Каў / та́к'ік йе / наш Лес'о́ н'і до пи́сан'а / н'і до кни́шки / вин до ремо́нтиў / машини́ ги́не ремонтува́ти / оц:е́ йіго́ / Але́ бо там тако́ш голови́ тре: до́бройі / У не́го до це́го йе.*

ПИСА́ТИСЕ – мати прізвище: *Іванко́ ужé зна́йі / йек се пи́ше / де жийе́ / ану́ пита́їсе / наї ска́же; Вин се пи́ше Слижу́к / а за не́го ка́жут / Петри́шин / Іва́на Петри́шиного син / вин царинцки́ї.*

ПИСКА́ТИЙ – *згруб.*, гострий на язик; пащекуватий: *Поду́маї / таке́ мале́ / а їке пи正ска́те / мо́ї / тебе́ так ма́ма наўч'е́ла с ста́ршими говори́ти? / ци та́то? / хто́ тебе́ ўч'еў / абе́с так рот утвор'е́ў? / кажи́ / ч'її ти?*

ПИСКА́ЧЬ, -я́ – *згруб.*, гостра на язик чи пащекувата людина: *Йіго́ ни припре́ш / то таки́ї пиcка́ч' / шо на ц'іле́ село́; Вин ни т:о / шо пиcка́ч' / вин ш'і ї нав'і́говатиї / оц:е́ пе́рше / з ним б'і́йно шош зач'іна́ти.*

ПИСКА́ЧЬКА, -и – *жін.* від ПИСКА́ЧЬ: *Писка́ч'ка / ни ма́йі стри́му / ў не́йі ма́ма така́ бу́ла / а та́то / ви́диш / гет іна́кшиї / то вид ма́ми йі́і переїшло́ / А йа скаў / шо нима́ ч'о спиха́ти на ма́му / бо вихо́ди / шо ни ўна ви́н:а / шо ни го́н:а свиї ʣ'у́бок припе́рти / а хтос дру́гиї / аг'і́ / та ік хоч' шош отаке́ каза́ти / то ш'у́пни себе́ / ўкуси́се / таї рот забу́де / шо хот'і́ў говори́ти / а до́ки ме розга́дувати / то йіму́ охо́та витпа́де.*

ПИ́СКОМ КРИВИ́ТИ – *згруб.*, виявляти незадоволення, сердитися: *Ге́їби помири́лисе / а Паз'у́н'ка одна́ко пи́ском кри́вит / ни переїшло́ йі́і.*

ПИСКУВА́ТИ – *згруб.*, виявляти незадоволення, сперечатися; ображати; пащекувати: *Ни писку́ї ста́ршим / бо меш би́тиї / іди́ перепроси́ ву́їка / Ага́ йо / за шо́ перепро́с'увати? / ви сам'і́ каза́ли / шо вин дурн'ікова́тиї / таї йа ц:е саме́ йіму́ сказа́ў / то х'іба́ ра́зом ход'і́м.*

ПИ́СЛАНИЙ – *дієпр.* від ПИСЛА́ТИ: *Ўже пи́сланиї туда́ хло́пец / вин роверце́м / ско́ро ве́рнец:е / і ска́же / шо до ч'о́го.*

ПИСЛА́ТИ – послати: *Пислáли лист / áле вид них н'ічʼó ни чʼӳти; Мúтре / пишл'íт хлóпц'а / наї̆ грушóк óзме / мóже с кошéликом приї̆тú / а йік ни мáйіте / то ї̆ сливóк урвӳ / бʼíл'і фáї̆но сегóроку ӳродúли.*

ПИСНИ́Й – 1) пісний (не скоромний): *Борш' писнúї̆ / бо мн'ісúӳ нимá / шʼі ни ӳстерáли на нéго*; 2) неродючий (про ґрунт): *Óл'ко / то писнá земн'á / там ни бýде барабýл';* 3) *перен*., непривітний, нецікавий (про вираз обличчя, характер спілкування): *Йа се запитáла за невʼíстку / за сúна / йек там унú поживáйут / і лицé зрáзу ӳ Лесúхи зробúлосе писнé / гýби покввас'н'íли / шʼ:ýрилисе / алé витповʼíла / шо дóбре / помáло / кáже / йек у ӳс'іх / І ӳна дýже фáїно тобʼí витповʼíла / ти би такóш т:о самé сказáла.*

ПИ́СОК, -ска – *знев*., *згруб*., рот: *Ни зачʼіпáї̆ / і ни ме вон'éти / цис'á йік утвóри пúсок / то ни обитрéс:е; Бáба Йілéна ӳрас казáла / Ідý на Пúсок / тáмки здорóвиї̆ вóздух / ї̆ мʼін'í лéхко се дúхайі / унá лáкома бýла прохóд'уватисе вит тóйі скалú до цéйі / таї̆ назáт / так з:а Пол'шʼí л'ітникú робúли / тот'í / шо д'іт приї̆мáӳ буӳ / то ӳна вид них переї̆мúла / а за ц:у скалý ї̆ дотепéр так каӳт / Пúсок.*

ПИ́СОЧЬОК, -чька – *ірон*., *знев*., *пох*. від ПИ́СОК: *Томá / наї̆ ни кáжу / їка ӳна / дóбриї̆ пúсочʼок мáйі / на нéго т'éшко наї̆тú колúтку / хʼібá бих пошукáӳ аӳстрúйскиї̆ замóк / дес вин у мéне буӳ / йа ни знаӳ / де йігó примʼінúти / а тýтки вин би мих помочʼí / вин мóцниї̆.*

ПИСТ, -пóсту – піст: *Та де: / у пист н'іхтó набýтки ни рóби / пист йе пист / ад'í заї̆шлá Петрúӳка / дрýгиї̆ ден' ужé / і л'ýде мут держʼéти.*

ПИТ, -óду – горище (приміщення під дахом хати): *Гор'íхи на под'í / алé ік ідéш / то ї̆ шушенúц озмú / на узвáр тре: / і кýл'і на йілúнку / унú ӳ пáц':і накрúт'і / знесú / шобú потóму зáдл'і цéго ни їти; Подáї̆ драбúну / мýс'у на под'í шош се подивúти; Йа ни застáла такúх хатúї̆ / шобú дим ішóӳ на хáту / лéда памн'ітáйу / іґ гентáм з д'íдом приходúла до Йурúнки / то ӳ нéго бýла такá хáта / шо кóмин ішóӳ лиш до пóду / а ни виходúӳ надвúр / дим росходúӳсе / і йа памн'ітáйу тот зáпах / іӳ хорóмах чʼóрн'і дранúц'і / їкʼі / вúтко / ни геї̆ приставáли / бо сóнце пробивáлосе ї̆ питс'вʼíт'увало тот дим / то бýло такé / ік тумáн / у Матéї̆кових у старúї̆ хáт'і кóмин такóш ни буӳ вúведениї̆ на дах / у Никóл'чʼіка / а тепéрки цéго нимá / бувáйі / шо пʼічʼ кýри ї̆ дим завертáйі на хáту / а йе / шо дривá сир'í / ї̆ вин такóш пускáйіц:е ӳсередúну / алé то úнче / а йа роскáзуйу за дáӳн'і хатú*; *Ми рокú рокéн':і ӳс'о на пит виносúли / стар'í книшкú / зошéти / úграшки / шо нúми даӳнó н'іхтó ни їгрáйіц:е / а комýс такé давáти / ӳстит / ікúхос двóйі футéрок старúх / д'éдевʼі кʼірзакú / двʼі полóман'і парасóли / ус'éкиї̆ нипóтр'іп / а тепéрки / Паз'ýн'ко / приї̆шóӳ чʼес томó переберáти / і шо /*

куда́ / зроби́ти фа́йн'і пор'є́тки / А де́ йа без вас тото́ зро́бйу? / деш шош ви́кину / а ви мете́ се допи́тувати / де́ ўно? / шо вам то́го лиш се стре́било / ки́л'ко рас таке́ бу́ло; *Шуше́н'і сли́ви ви́н'іс на пит / ў бер'і́ўку склаў / а шушени́ц'і / ў па́ку / фа́йно застели́ў / таї туда́ ви́сипаў / абе́з зна́ла / та́мки / де два в'інки́ кукуру́дзиў / абе́с ни ни́пала / А ч'о́ бих ни́пала / таже́ йа ўноч'е́ туда́ ни вила́з'у / але́ ти ўс'о до́бре зробиў.*

ПИТ (ПИД) – *прийм*. під: *Та ўни гаш дес пит Соки́лским жийу́т / скра́йу ви́т:и / по́вид Вели́кого Рижна́ / а брат Мар'і́ч'ін / у Ни́жним кинци́; Коч'іл'це́ се покоти́ло пид лу́шко / озми́ батр'іл'а́мку таї пос'в'іти́ / ўно там / йа ви́ц:и ви́д'іла / куда́ ўно се коч'е́ло; Гента́м та́то / ік тро́хи ви́пйі / набере́ц:е ве́селости / то л'убиў жертува́ти / кли́каў мене́ тсо́б'і ї каза́ў / гаї абе́з зна́ла / ік мут тебе́ се пита́ти / де тв'ії та́то / то бес каза́ла / шо ў Гребени́ пит ка́менем / йа тих же́ртиў ни розум'і́ла / ш'і гет мала́ бу́ла / а ма́ма зач'іна́ла с та́том се свари́ти / шо пусто́го дити́ну ўч'е́йі / ка́же / ш'і б'іди́ ни об:еремо́се / а пото́му ўже / у вели́к'і роки / ік та́та ни ста́ло / до ме́не гаш тогди́ дийшло́ / шо йіму́ крути́лосе ў голов'і́ / ік вин м'ін'і́ цисе́ каза́ў / вин нага́дуваў за тих хло́пц'іў / шо бу́ли ў крийі́ўках / Бо́же борони́ бу́ло за таке́ говори́ти / у т':і ч'іси́ н'іко́ли н'і вит ко́го за ц:е смих ни ч'у́ла / лиш ў отак'і́ м'іну́ти / ік та́то буў пидви́пиўшиї / то йіму́ розйе́зуваўсе йізи́к / і вин м'ін'і́ ота́к каза́ў / а йа / мала́ / соб'і́ ду́мала / моï / та ма́ма до́бре ка́же / шо то пус'т'і́ же́рти / бо йек? / та́то живи́ї / а ка́же / шо пит ка́менем / таї ш'і до то́го ў л'і́с'і / у Гребени́ / та йік умера́йі хтос / то хова́йут на цви́нтари / а ни́ ў л'і́с'і / йа цисе́ до́бре зна́йу / аг'і́ / тики́ гет пус'т'і́ же́рти / ни бу́ду йа таке́ слу́хати / бо ви́жу / шо ў не́го ро́зум ни ў тот бик се кину́ў / а ў ме́не ш'і ти́л'ко йе ў голов'і́ / шо йа ц:е го́н:а ўздр'і́ти / бо ўс'і ка́жут / шо йа ду́же рузу́мна і здибна.*

ПИТА́ТИ СОБО́В (КИ́МОС, ЧЕ́МОС ТА ІН.**) –** дбати, піклуватися про себе (дитину, чоловіка та ін.): *Де́ ўна собо́ў пита́йі? / пе́рше ў не́йі / дити́на ї ч'олов'і́к / ни ви́дите / іки́ї вин ви́штрамуваниї хо́ди? / а ўна їка? / ш'і їкиїс ч'ес мут жи́ти / а пото́му де́ вин схо́ч'і на н'у диви́тисе? / Йо / ме не́моч'і шука́ти / а́ле ви та́меч'ки бли́ш:е / поговор'і́т з неў / шкода́ жи́нки* / *Та скаў / але́ ци то шош помо́же*? / *А мо́же / ікра́с*.

ПИТЕ́ (ПІТЕ́), -я́ –те, що п'ють, напій; питво (вода, молоко, узвар та ін.); алкогольні напої: *Пит'е́ ўрас у ха́т'і йе / хл'і́ба мо́же ни бу́ти / а цисе́ добро́ йе* / *Та бо то йе йіх хл'іп / уни́ дба́йут за т:о / шоби́ вин ни виходи́ў / пил'ну́йут / бо йе́к бес це́го? / И:ї / би Бох борони́ў вит тако́го / І поду́маї / до́бр'і / роби́т'н'і л'у́де / і на таке́ спусти́лисе / Йо / ш'і мош би попра́вити*

/ ск'ірувáти у дрýгиї бик / алé до цéго мáйі бýти вóл'а / хот'íн'і / а йік цéго бракýйі / то шо хот'íти? / *пóрц'ійа к'ірýйі*.

ПИТИ́ – 1) піти; поїхати: *Пишлá бих у Кóсиў / алé ч'ікáйу на пéн'ц'ійу / бо ни геї йе шч'ем ітú; Пишлá / таї наскр'íс' / ад'í́ ïка пíзна годúна / а ïйі дотепéрки дес нóси*; *Питú ў сам'í́ї сорóц':і / це тáк'ік питú простоволóсиї; Пишлá на пол'ітл'íн'іку / таї ч'ікáла нидóброго / а йігó нимá / таї д'éкувати Бóгу / шо б'ідá обминýла; Пишлá бих / л'ýпч'іку / с тобóў / алé се бóйу / шо мáма ме сварúти / нимá ў нéйі в'íри на тéбе*; *Ти мóжеш питú / кудá хоч' / áле нú йік корóва без воловóда / бо ў бур'інáх оцúх мош здич'íти / Та бо ти хоч' з городáми заветúти ус'í́х / усúї Т'ýдиў / а бур'éн цéго ни розум'í́йі / вин соб'í́ ростé / йек і рис / сегóн:е йігó вúполоў / збýўсе / а за ден' два вин зноў дайéц:е знáти / кáже / анýко ходú судá / ґаздúн'е / дé ти? / йа тебé ч'ікáйу*; *Хóч'у питú кудáс мúжи л'ýде / хот' крúшку вúц:и се видлуч'éти;* 2) померти: *Бáба ўйéла / шош їйі нидóбре бýло / а потóму однó / дрýге / трéте / таї диїшлó до ад'í́ ч'óго / бáба пишлá / мої / та ўна у в'іс'імдис'éт' два рóки гóн:а бýла набогáто бúрше зробúти / ік йа / а тепéрки ўс'о на мúн'і лишúлосе*; *Пишлá Йілéнка Лéс'кова вид нас / нимá Йілéнки*.

ПИТИ́ БЕЗ "БУДЬ ЗДОРÓВ" (БЕЗ "БÝДЬЗДОРОВ") – піти, не прощаючись: *Н'і / вин ни казáў / даї Бóже / н'ікóму н'іч'ó ни казáў / пишóў без бýд'здороў / пéрет цим Івáн шош назбúтки зач'éў йігó брáти / таї / вúтко / тогó ўсéрдиўсе / казáў / шо їде покурúти / áле ў хáту бúрше ни вертáўсе / та вин і буў ікúїс / наколú прийшóў / це вúтко бýло по нéму*.

ПИТИ́ БЕЗ "ДАЙБÓЖЕ" – розсердитися настільки, що не дотримуватися правил мовного етикету: *Питú без даїБóже / це крáїне / це грúмнути двер'мú / і питú / йа рахýйу / шо нáв'іт' ік йіс се ўсéрдила на кóгос за шош / то кáжец:е Слáваїсу / даїБóже / добрáнич' / бúрше н'і / алé ц:е мýсиц:е сказáти / йа ни каў за úнче / тáк'ік / / а йіґ днувáли? / йік спáли? / йік се мáйіте? / ц:е се кáже / ік ти с кúмос блúш:е / ік тебé кортúт ни лиш так се поздорóўкати / алé ш'і шош се запитáти / стáти на пáру слиў / йа онóгди згр'ібáйу лúс'т'і / а їде Федúха / таї кáже м'ін'í́ / а йіґ дýж'і / Нóц'ко? / шо / пор'éтки кóло хáти рóбите? / отáк / йа витпов'í́ла / добреїквú / таї ужé зач'іпúласе бéс'іда / ўна сказáла / вúтки їде / отакé / так шо н'ікóли бес тумакóм ни їшла / Слáваїсу і даїБóже / ци бýт'те здорóв'і / урáс кажú / нáв'іт' іґ би тоб'í́ се ни хот'íло; Ни бýду поўтóр'увати тотó / шо вин говорúў / бо то ни дýже фáїн'і словá / дóбре / шо д'ітúї у хáт'і ни бýло / алé пишóў без даїБóже / а Мар'íка сказáла / та наї ідé / наї ідé нáскрис' / рас вин такúї / йа сперáти ни бýду*.

ПИТИ́ БЕ́ЗВІСТИ (У БЕ́ЗВІСТЬ; БЕ́ЗВИСТЬ) – *згруб.*, піти невідомо куди; далеко: *Пишо́ў бе́зв'істи / а хто́ ме коро́ву па́сти? / пишо́ў таї пропа́ў / аг'і́ / маў уполу́н:е бу́ти / ш'і дв'і годи́н'і то́му / а йіго́ нима́ таї нима́ / шо́ се ста́ло / шо вин дни своїі́ забу́ў? / Та зна́йіте / шо ни по сво́йі во́ли забари́ўсе / ба́б'і схот'і́ў шош помоч'і́.*

ПИТИ́ В ГЛИ́НУ (В ЗЕ́МНЮ; НА ТО́Й СВІТ; ТУДА́, ВИ́ТКИ НИ ВЕРТА́ЮЩЦЕ; ДЕ МИ ВСІ КОЛИ́С БУ́ДЕМО; НА ВІ́ЧЬНИЙ СПОЧЄ́ВОК; КО́ЛО ДІКО́ВИХ; ЗА ПО́ПИЧЧІНИМИ; КО́ЛО ГРИЦАКО́ВИХ; ОТУДА́, ДЕ ВЖЕ БОГА́ТО З НА́ШОЇ ФАМІ́ЛІЇ) – *евф.*, померти: *Нида́ўно ш'і смих ви́д'іў Іва́на / так н'іч'о́ вигл'іда́ў / каза́ў / шоби́ прийти́ / вин ме́ду даст / ма́йі до́бриї / майови́ї / а сего́н:е ч'у́йу / а йіго́ нима́ / пишо́ў у гли́ну / ота́к л'удина́ жийе́ / шош плану́йі / на шош се над'іва́йі / і сара́ка / ни зна́йі / що їйі доро́га ўже ў и́нчиї бик заверну́ласе / гет у и́нчиї.*

ПИТИ́ (ІТИ́) ВГУРУ́ (ДОГОРИ́) (ПИДОЙМИ́ТИСЕ ВИ́СОКО) – *перен.*, зайняти високе становище в суспільстві; досягти в чомусь успіхів: *Хло́пец Іва́ниў ад'і́ йек угуру́ пишо́ў / школи́ с'к'ін'ч'е́ў / і сего́н:е йе вели́ким ч'олов'і́ком / Каўт / шо йіго́ ў тел'ів'і́зор'і пока́зували.*

ПИТИ́ (СЕ ВДА́ТИ) В КО́ГОС **(В МА́МУ, В ТА́ТА, ДІ́ДА, БА́БУ) –** виявляти схожість у чомусь – зовнішніми рисами чи характером : *Мару́с'а у Ї́ва́на пишла́ / Но́циного н'іч'о́ нима́ / а Ї́ванко́ ўже ў н'у / ч'е́ста Но́ц'а.*

ПИТИ́ В КОЛГО́С – *заст.*, записатися в колгосп, стати його членом: *Ти ка́жеш / сам'і́ пишли́ ў колго́с / та хто туда́ по сво́йі во́ли би ї́шо́ў?*

ПИТИ́ В МО́ДУ – про те, що є модним: *Тепе́рки зноў пишли́ ў мо́ду кантиўки́ і би́т'і спин:иц'і́ / А йа за таки́м ни ди́ўйусе / йа ди́ўйусе / шо фа́йне і шо м'ін'і́ пасу́йі / би́рше дру́ге / шо пасу́йі / бо фа́йне ўс'е́ке мош витшука́ти / але́ ік уно́ ни твойе́ / тоб'і́ ни до ч'о́го / то ч'о́ го́лу шуши́ти / йе́к йіго́ пото́му ўбера́ти / а канти́ўка ура́с мо́дна / лиш ік ста́рш'а жи́нка / то ма́йі уваж'е́ти на ши́йу / шоби́ ни заду́же йі́йі́ бу́ло ви́тко.*

ПИТИ́ (ІТИ́) В ОДНО́ (ОННО́) МІ́СЦЕ – піти (іти) кудись (до когось), про що мовець не хоче говорити; *евф.*, піти в туалет: *Гаї ви ід'і́т / а йа му́с'у поверну́ти ў оц:у́ ву́лич'ку / м'ін'і́ тре: пити́ ў он:о́ м'і́сце / Та ч'о́ ви так тайіте́се? / ни б'і́йтесе / ми н'іко́му ни ска́жемо / але́ це ї так ус'і́ зна́йут / куда́ вас у пі́двеч'ір дори́шка веде́; Ти зна́йіш / малиї таки́ї не́ўкритниї / шо м'ін'і́ гл'а́ба ви́йти надви́р / сам на м'іну́ту се ни ли́ше / бигме́ / де́коли тре: пити́ ў он:о́ м'і́сце / а вин н'і / і фе́ртик / І ч'е́м ти тогди́ йіго́ забаўйе́йіш? / Тел'іфо́ном / оци́м ш'і мош / а би́рше н'іч'е́м.*

ПИТИ́ В ОПСУ́ДУ – стати предметом пліткування: *Дл'а то́го / шобі́ кому́с попа́сти на йізи́к / пити́ ў опсу́ду / до це́го бога́то ни тре́ба / йе так'і́ / шо мале́ мо́жут звести́ на вели́ке і ни бойе́тисе / шо то гр'іх*.

ПИТИ́ (ІТИ́) В ОПХИ́Т – добиватися чогось не прямо, а обхідними шляхами: *Ко́ц'о ни пишо́ў / йек се ї́де / колі́ тоб'і́ шош тре́ба / мої / та кажі́ / йек йе / таї тоб'і́ помо́жут / а вин пишо́ў ў опхи́т / так / шобі́ н'іхто́ ни знаў / вин так гада́ў / шо ни мут зна́ти / таї перехитрі́ў сам себе́ / бо н'іц ни скориста́ў / лиш устидиў набра́ўсе*.

ПИТИ́ (ІТИ́, ХОДИ́ТИ ТА ІН.) **В ПЕРЕ́ВІТКИ –** піти кудись, щоб дізнатися про щось: *Уні́ сам'і́ ни ї́шли / ўни пысла́ли ба́бу ў пере́в'ітки / але́ ўна ш ч'ем пишла́ / с тим і верну́ласе; Пишла́ бих сама́ ў пере́в'ітки / але́ ни хо́ч'у / шобі́ мене́ хтос ви́д'іў / бо ў суткá́х і Йілач'е́ха хо́ди / і Нико́л'ч'іха / нашо́ м'ін'і́ пото́му бе́с'іт? / ўже зач'іка́йімо ікі́йз ден' / а пото́му ме́ц:е ч'у́ти / ўни сам'і́ прийдут таї ска́жут*.

ПИТИ́ (ІТИ́) В ПИРКАЛА́БУ (В МАРИНИЧІ́, У ПЕТРАШІ́) – *згруб*., *жарт*., піти дуже далеко; піти і довго затриматися десь: *Мої / а де́ ти ходи́ў? / у Пиркала́бу йіс ішо́ў / шо так до́ўго тебе́ ни бу́ло / ге? / ци / мо́же / ў Петраш'і́? / ви́тко / шо до́ўга ї т'ішка́ доро́га бу́ла / фиї́ст до́ўга*.

ПИТИ́ (ІТИ́) В ПУСТЕ́ (В НИ ДУ́ЖЕ ДО́БРЕ; У ЙКЕС НИ ТАКЕ́, ІК МА́Ї БУ́ТИ; В НІЄ́КЕ) – почати вести аморальний спосіб життя: *Там ус'і́ спи́лисе / пишли́ ў пусте́ / і ви́диш / бу́ли ґа́зди / а тепе́рки шо / з них н'іч'о́ се ни зроби́ло / н'іц н'іч'о́ / дийшли́ до ру́ч'ки / дез за пос'л'і́н':і два три ро́ки наїбі́рше / ра́н'че ї́коз держ'е́лисе / До́ки д'е́д'а жиў / вин тото́ стри́мував / а пото́му стрим урва́ўсе*.

ПИТИ́ (ІТИ́) В РИСТ – почати рости; виростати: *Ус'о́ пі́де ў рист / оце́с до́ш':ік помо́же / за па́ру ден' мете́ ви́д'іти / ни пизнасте́ гр'ітки́ / і ни лиш йіх / а ўс'о / цес до́ш':ік фиї́ст пом'іч'ни́й*.

ПИТИ́ (ІТИ́) В РУХ – *перен*., почати виконуватися: *Н'іхто́ нич'о́ ни роби́ў / до́ки л'у́де сам'і́ ни зач'е́ли г'і́кати / л'і́сти ў о́ч'і голов'і́ / аш тогді́ шош тро́хи пишло́ ў рух / каў / іґ би ни л'у́де / то дотепе́р би бу́ло так / іґ бога́то ро́киў пе́рет' тим / Ш'і ги́рше могло́ бу́ти.*

ПИТИ́ (ІТИ́) В СЕСТРИ́ЦІ́ – *церк*., почати виконувати (тривалий час або тимчасово) функції сестриці: *Пишла́ ўч'е́ра ў сестри́ц'і / кол'ідува́ли по́пит хати́ / збера́ли гро́ш'і на це́р'кву / ў пе́ршиї ден' мене́ ни кли́кали ї́ти з ни́ми / каўт / шо ни ви́д'іли ў це́р'кв'і / а ўч'е́ра заклика́ли / ста́рш'а сестри́ц'а ка́же / ход'і́т сего́н:е з на́ми кол'ідува́ти / таї йа пишла́ / с'ім жино́к бу́ло / нам под'іли́ли / куда́ ми ма́ли ї́ти / то ви́йшло вит Пото́ку до Млино́виц'і / йа ї тоги́т ходи́ла / сестри́ц'і прийшли́ бу́ли до ме́не*

кол'ідува́ти / йа ви́несла кол'іду́ / а ўни ка́жут / шо ход'і́т з на́ми / таї йа бо́рзо зибра́ласе ї пишла́ / аш захри́пла бу́ла / так се накол'ідува́ла / бо то бу́ла сту́д'ін' / *але́ н'іч'о́ / до́бре / шо пишла́* / *йа це́му ра́да*.

ПИТИ́ (ІТИ́) В СТРИНДУ́РУ – піти, де урвище, небезпечне місце: *Мої / та йік ти пи́деш отуда́ / то ти пи́деш у стринду́ру / опходи́ / оце́ў доро́гоў іди́ / наї бу́де / шо до́ўш'а / але́ куда́ тоб'і́ се ква́пити / аг'і́моі / таї діти́ї без бу́ла заве́л:а / куда́ се ни хо́ди* / *аг'і́* / *йек йа забу́ла за ц:е*.

ПИТИ́ (ІТИ́) ГАЛА́СВІТА – піти (іти) невідомо куди: *Пишо́ў гала́с'в'іта / маў д'е́деви помоч'і́ йе́блука зане́сти / таї нима́ / х'іба́ бих йа пишла́ / бо д'е́д'а з йіго́ попе́реком де сам го́ден па́ки дви́гати; Ге́н:е ни коси́ли так / шо ко́си лиши́ли ї пишли́ гала́с'в'іта?; Пишо́ў гала́с'в'іта / ни зна́йу / де йіго́ но́си / видра́н'а нима́; Пишли́ гала́с'в'іта / н'іч'о́ ни сказа́ли / Ну та / ви́тко / їкиїс пристани́вок наїшли́ / бо ч'о би ни дава́лисе ч'у́ти / И:ї / шо говори́ти / ви́тко / дез запа́хло гор'і́ўкоў / таї дни своїі́ забу́ли / але́ прийі́дут / куда́ д'і́нуц:е*.

ПИТИ́ (БУ́ТИ, ЗАЙТИ́) ДЕЛЕ́КО В СВО́ЇХ ГАТКА́Х (РО́ЗГАДКАХ) – відволіктися, думати про те, що безпосередньо не стосується ситуації спілкування; складати плани (інколи не завжди реальні) на майбутнє; мріяти: *Йа тоб'і́ за одно́ / а ти / ви́жу / пишла́ деле́ко ў сво́йіх гатка́х / гаї / признава́їсе / за шо йіс поду́мала? / йе́к заделе́ко ви́ц:и йіс утекла́?; Йа / Мару́с'ко / так деле́ко ни їду ў сво́йіх гатка́х / м'ін'і́ роки́ ни позвол'е́йут / каўт / ану́ ни ква́псе / т'і́с:е тим / шо ма́йіш; То мош так деле́ко пити́ ў сво́йіх гатка́х / так деле́ко заїти́ / шо ни меш моч'і́ ви́т:иў верну́тисе / і за́м'іс' то́го / шоби́ шош хот' оти́ц'ко роби́ти / шоби́ до ч'о́гос дороби́тисе / ти лиш меш сид'і́ти ї ду́мати / моі / а йеґ би то бу́ло до́бре оц:е́ ма́ти / от:о́ зроби́ти / отуда́ пити́ / але́ н'іч'о́ ни ро́биш / шоби́ хот' на крок / на пиў кро́ку до то́го прибли́зитисе / дос'ігну́ти тото́ / шо деле́ко / ну то шо / це йе до́бре? / де́ ц:е йе до́бре; Сид'і́ла за столо́м напро́тиў Іва́на / вин на́в'іт' напи́ўсе до ме́не / але́ ви́тко бу́ло / шо вин деле́ко ў сво́йіх гатка́х / гово́ри / с'м'ійе́ц:е / але́ думка́ми ни тут / по не́му пи́знашно бу́ло / шо ўни йіго́ ни пуска́йут* / *т'е́гнут / кли́ч'ут за собо́ў*.

ПИТИ́ (ІТИ́) ДО ДІ́ТТЯ (Д ДІ́ТТЮ; Д ДІ́ЧЧІЙ МА́МІ) – *лайл.*, зникнути з очей; піти геть, невідомо куди ; пропасти, втратитися: *Пишли́ до д'і́т':а / ви́тки йа зна́йу / куда́ / ўни шо́ / кому́с шош ка́жут? / пов'і́йілисе / таї нима́; Іґ би то напере́т знаў / йе́ґ бу́де л'і́пше / а ни зна́йіш / таї ад'і́ / пишло́ ўс'о д':і́ч':ії ма́м'і / от:уда́ пишло́ / а ти ли́кт'і соб'і́ куса́ї; Пишли́ уни́ ўс'і д':і́т':у / йа ни хо́ч'у йіх ви́д'іти ї зна́ти / то злод'у́ги / уни́ рабу́йут у б'і́лу дни́ну / каўт / шо хо́ч'ут помоч'і́ / а їке то помо́ган'і? / то рабо́ван'і*

/ о: / шо йа скаў / уз'éли йéблука / гор'íхи / а грóш'і ни дайýт / каўт / потóму / а нашó м'ін'í потóму / ік м'ін'í ужé ґваўт грóшиĭ / тажé тре: держ'éти ĭкес слóво / а ні́ отáк; Наĭ тебé шл'ах трáфи та наĭ трáфи / ідú до д'íт':а спéред' мéне / абúх тебé ни вúд'іў; Пишлú до д'íт':а / до ґýрскоĭі мáми / нéмоч'і шукáти пишлú / а йа тепéрки мáйу тýтки ч'іп'íти ĭ грúстисе / ци йіх тáмки отóĭ рогáтиĭ ни ўхапúў.

ПИТИ́ (ХОДИ́ТИ) ДОЛИ́В (С ПЛО́ТТЮ, С ПЛО́ТЕВ, С ПЛОТЬМИ́, С ПЛО́ТА́МИ) – *заст*., працювати бокорашем: *Тáто кирмáнич'ем буў / алé ĭкос так виходúло / шо йа н'і рас ни вúд'іла тáта на дарáб'і / ік пóв'ін' / пустúли дарáби / йа б'ігóм на бéрех / дúўйусе / дúўйусе / ч'ікáйу / плóти плийýт / а тáта нимá / алé одéн рас / ік мáма сказáла / шо тáто пишóў долúў с плот'мú / йа соб'í подýмала / шо мýс'у тáта се прич'ікáти / абú шо / мýс'у / ну таĭ пишлá смих двóд'і / блúско пидиĭшлá / стáла ниделéко вит крúнти / ч'ікáйу / он:á плот' ідé / дрýга / йа ўдúўйуйусе у вуĭкúў / алé тáта ни пизнаĭý / нимá / ўже смих хот'íла вертáтисе тхáт'і / пидоĭмáйу гóлу / а тáто махáйі м'ін'í рукóў і шош крич'éйі / алé де то гóден бýло ўч'ýти / ік р'íкá страшнó шумúт? / ну алé то бýло рáдости / то шош такé бýло / шо йа до сéбе ни гóн:а бýла приĭтú / ў мéне дес нáв'іт' йе знúмка / на ĭкиĭ дóбре вúтко / йек тáто дéржи кúрму / хтос нам даў буў / алé то однó / а отáк уздр'íти / ік йа оц:é роскáзуйу / то дрýге / м'ін'í ўно дýже пáмн'ітливе*.

ПИ́ТИ (НАПИ́ТИСЕ) ДО ПУТЕ́РІ – *знев*., *ірон*., вживати (вжити) велику кількість алкогольних напоїв; сп'яніти: *Ни пúĭте до путéр'і / ци хóч'іте / шобú штúри провáдили / а пиéтиĭ двéр'і утвор'éў*?

ПИТИ́ (ЛЕТІ́ТИ) ДУМКА́МИ (ДУ́МКОВ) ЗА МОРЯ́ – І НИ ВИ́ДІТИ СМЕ́РТИ ЗА ПЛЕЧЄ́МА (ДУМКИ́ ЗА МОРЯ́МИ, А СМЕ́РТЬ ЗА ПЛЕЧЄ́МА) – складаючи плани на майбутнє , необхідно враховувати свій вік, а отже, і можливості реалізовувати їх: *Гаĭ дивúсе / к'íл'ко ў мéне ўбрáн'а / а ч'ó йа ш':е купýйу? / бо дýмка пишлá за мор'á / і там соб'í припоч'івáйі / а ти / каў соб'í / бáбо / спамн'ітáĭсе / подивúсе / шо смерт' за плеч'éма / кúл'ко тоб'í лишúлосе? / а ти за шó дбáйіш? / кажú / йа гóн:а цисé ўс'о зносúти? / вúдиш / і ти ни кáеш / шо гóн:а / бо так і йе.*

ПИТИ́ (ІҐ, ЇҐ, ІК) ЗА ВОДО́В – змарнуватися; зникнути, втратитися; іноді – в пор.: *Ус'ó пишлó / йіґ за водóў / бýло / і нимá; Ік'í мáли стáтки / а ўс'о пишлó / іґ за водóў / тепéрки прóс'іч'і хóд'і; Рокú молод'í пишлú / йіґ за водóў / хто скáже / шо оц:á без:ýба бáба бýла колúс такá д'íўка / шо за н'у парупкú бúлисе*? / *ге? / пов'íриў би хтос у оц:é*? / *каў зрáзу / н'і*; *Рокú / Мар'íч'ко / пишлú / іґ за водóў / ш'і ўч'éра смих бýла дýж'а / молодá /*

корт'íло ўс'éкого ўбран'á / а сегóн:е / старá бáба / алé жúти се хóч'і / йéк ти гадáйіш? / ш'і ход' зо два три рóки прожийý? / Ш'і з дéс'іт' / вўйно / абó ĭ бúрше / даї вам / Бóже / прожúти тúл'ко / кúл'ко метé ч'ýтисе / шо гóн':і; Ну та то грóшики ў нас пишлú / іґ за водóў / бýли ĭ нимá / наĭшлú соб'í úнчих ґáздиў / мóже / такúх / шо мут йіх ш'інувáти.

ПИТИ́ (ІТИ́), ІК (ЇК) У ПРИ́РВУ – про витрати на щось, які значно вищі від попередніх розрахунків: *Кúл'ко давáли / а то н'іч'ó ни вúтко / ус'ó пишлó / ік у прúрву / і дé йім гóден достáч'іти? / А мóже / ўни на шош úнче трáт'ут / а нú на будóву? / ви ни гóн':і цисé ікóс вúзнати? / йе шо слабýйут / ни хóч'ут упов'ідáти / а слáб'іс'т' грóш'і т'éгне / йе шо складáйут грóшики / бо ни гóн':і тотó купúти / шо трéба / колúс унó тáн'че куштувáло / а тепéрки ў пáру раз бúрше тре: заплатúти / отакé гóн:о бут'и / ўни ни кáжут / бо шó би мáли казáти / ік нимá ч'ем пофалúтисе? / вúжут / шо ви с пос'л'íн:ого йім помогáйіте / таї се ўстидáйут шош казáти / а ви úнче подýмали / то / в'ідéў / так і йе / йек йа каў / так шо / Мар'í / ни нар'ікáїте на д'ітúї / унú у вас ч'éмн'і / дол'ýдн'і / і фáїно зач'éли ґаздувáти / алé нарáз'і і йіх зарúпкиў / і вáшойі пéн'ц'íйі ни дóста / шобú шош велúке пот'ігнýти; Наї ц:е шл'ах трáфи / та наї трáфи / стерáйіс:е / дрижúш нат кóждоў коп'íкоў / а то ўс'о / ік у прúрву / і дé тýтки гóден доробúтисе? / ни гóден / абéс тр'іс.*

ПИТИ́, ЇК (ІК) ПО МА́СЛУ – дуже добре, успішно, легко справитися з чимось, досягти чогось: *Пишлó / ік по мáслу / так / шо н'іхтó с хатнúх на такé ни над'івáўсе / за кóжде дистáў пйіт'óрку / і стаў пéршиї уч'íник / мижú ўс'імá д'ітмú / шо з ним поступúли і се ўч'éйут / і мут за ц:е йімý платúти / степéн'д'íйу давáти / кóждиї м'íс'іц' ме фасувáти грóш'і за дóбру наýку / тепéрки ц:е р'íтко бувáйі / і ми страшнó ўт'íшен'і.*

ПИТИ́ (ПРОПА́СТИ, МИҐНУ́ТИ), ЇК (ІК) УЧІРА́ШНА ДНИ́НА – зникнути; про те, що неможливо повернути: *Вигл'ідáйі / Паўл'í / шо ви рузýмна жúнка / áле вибач'éйте м'ін'í / говóрите такé / шо ўно н'іц ни вартýйі бéс'іди / бо ч'о згáдувати тотó / шо бýло даўнó? / ўже н'іч'ó ни вéрнеш / унó пишлó / пропáло / йік уч'ірáшна днúна / ік тогúдниї с'н'іх / і шо / ўно шош додáст дóброго до сегóн'ішного жит'á? / н'і / це ви сам'í знáйіте / тогó вúкин'те пустé з головú / наї ни раж'éйі вас.*

ПИТИ́ (ІТИ́) КА́БУТА – падати стрімголов; униз головою, перекидаючись: *Фед'ó пишóў кáбута с тóйі труп'íни / сук хр'áцкнуў / і ўс'ó.*

ПИТИ́ КО́ТОВИ ПИТ ФИСТ – марно витратити час і кошти: *Ік ми тепéр ни ўбúймó фудóмент / то ўс'ó пúде кóтови пит фист / ни вúдиш / шо с тúми грúшми се рóби / ц':і грóш'і нáрик мáло шо мут вáрт'і / А хто*

йиго́ зна́йі / до на́рик дожи́ти тре: / шо́ наперє́т говори́ти? / але́ за фудо́мент ти до́бре ка́жеш / с пос'л'і́н:ого с'т'іга́ймосе і роб'і́м.

ПИ́ТИ КРОВ – знущатися з когось, завдавати болю, страждань: *Пи́ти кроў / йі́сти кому́с печ'інки́ / це гри́сти / догриза́ти когóс / це зач'іна́ти сварки́ / кóждиї ден' шука́ти їкóйіс кл'у́ч'ки с ки́мос / так доводи́ти когóс / шо йіму́ стайе́ ними́ле жит'е́ / з гризóти се́рце пу́кайі*.

ПИТИ́ (ІТИ́) КУДА́С – піти (іти) погуляти, до когось у гості: *Сегóн:е нед'і́л'а / пишли́ кудáс / А кудá? / Прóїдемосе / мóжемо до Васил'á поверну́ти / шó бу́демо кн'у́сити ў хáт'і / на т:о нич' йе / гаї збера́ймосе*.

ПИТИ́ (ІТИ́, СЕ ПОКАЗА́ТИ; ПОКА́ЗУВАТИСЕ) МИЖИ́ ЛЮ́ДЕ – піти (іти) за межі обійстя; туди, де є чужі, де збираються (чи куди ходять) "люде": *Нимá ў ч'ім пити́ мижи́ л'у́де / наї бу́де / шо то бли́ско вит хáти / але́ ў магази́н у це́му ни пи́деш; Хóч'іц:е пити́ мижи́ л'у́де / а робóта ни пускáйі; Ў не́йі такá робóта / шо лиш три дни / і гет ни пóплатна / але́ ўна дóбре кáже / за гри́шми ни ўжене́с:е / а так хот' мижи́ л'у́де се покáжеш; Пишлá до це́р'кви / таї це раху́йіц:е / шо пишлá мижи́ л'у́де / і самá пров'і́трилась / ї гóлу трóхи пров'і́трила / бо ў хáт'і мош ски́снути / Мару́с'ко / кудá старóму и́нде ходи́ти? / сказáла бес / кудá? / ни скáжеш / а йа скаў / старóму л'і́пше кóло хáти сид'і́ти / А ч'о? / таже́ тре: д'іти́ї видизнáти / рид'н'у́ / пити́ шош купи́ти / ну таї до це́р'кви / то ї молод'і́ ни мáйут богáто ч'ісу́ на шош и́нче / ву́їно / йіх робóта ни пускáйі / а стáршу л'удину́ / здорóўйі / то так се мáйі*.

ПИТИ́ (ІТИ́) НА ВИ́ЗДОРОВЛЕНІ – виздоровлювати: *З М'іхасе́м уже́ крáш:е / пишлó на ви́здоровлен'і / йіму́ позвóлили сид'і́ти / і ўже зач'е́ў пáл'ц'і на ногáх ч'у́ти / а то видобрáло бу́ло / ни ч'уў йіх*.

ПИТИ́ (ЗРОБИ́ТИ, ІТИ́) НАВСТРІ́ТЬ (НАВСТРИ́ТЬ) – виступити (виступати) проти кого-, чого-небудь; зробити щось наперекір комусь: *Васи́л' наўстр'і́т' тáтови пишóў / а кóму би ц:е се ўдáло? / тогó ї ни даў присади́би / каў вам / н'іц н'іч'ó ни ўд'ілиу́ / нáвит' пáру крóкиў*.

ПИТИ́ (ХОТІ́ТИ) НАДВИ́Р – *евф.*, піти (хотіти) в туалет: *Каў / поси́т' / йа за м'іну́ту ве́рнусе / н'і / і ўс'о / і шо? / му́с'іла брáти йиго́ і так іти́ / з дру́гойі хáти принéсла кóцик / бо їкос постуден'і́ло / іду́ таї соб'і́ ду́майу / а йиї би надви́р тре́ба бу́ло пити́? / мали́ї страшнó не́ўкритниї і пеш':е́ниї / дити́н'і так ни мóжно попускáти / та м'ін'і́ ў горóд'і л'і́пше поробити / ік видробйе́ти де́н'ку с цим пáрупком / таки́м пус'т'ікóм / áле н'іч'ó / йік ви́росте / ме жени́тисе / йа йіму́ нагадáйу / йек вин бáбу зберáў до з'іц'е́рки*.

ПИТИ́ (ІТИ́) НА ДІ́ТИ – одружитися (одружуватися) із жінкою, у якої є діти; вийти заміж за чоловіка, що має дітей: *Видговóр'ували / аби́ ни їшлá*

на д'і́ти / де́ ни видговóр'ували? / йійі́ хлóпц'і свáтали / а ўна ни послýхала / ї пишлá за цéго / дóбре жийýт / гр'іх би шош казáти / áле моглá найти́ л'і́пше / Парá / хто йигó знáйі / ци би бýло л'і́пше? / Бох ви́ди / когó парувáти; Н'і / ни молодá / йигó верстáч'ка / і ш'і мáйі двóйі д'іти́ї / і вин йійі́ ўз'еў / пишóў на д'і́ти / таї шо / мих д'і́ўку ўз'éти / а вин ни схот'і́ў.

ПИТИ́ (ІТИ́) НА КРА́ЙНЕ – вчинити (вчиняти) щось таке, що сприймається мовцем як крайня межа допустимого, однак є умовою розв'язання якоїсь проблеми: *Унá пишлá на крáїне / сказáла / áбо ти перестайéш пи́ти і ми соб'і́ дáл'і жийімó / áбо йа заберáйу д'іти́ї і ї́ду до мáми / а ти соб'і́ жиї / йек хóч'іш; Пити́ на крáїне мош / алé шо ўно даст? / тоб'і́ лéкше стáне / йік ви / фам'і́л'ійа / ни метé говори́ти?; И:ї / йа се бóйу тóго / ік кáжут / шо хтос пишóў на крáїне / це знач'éйі / шо вин ус'éке перепрóбуваў / шоби́ соб'і́ помоч'і́ / а то йимý ни ви́їшло на дóбре / таї вин шукáйі тóго / шо йимý помóже / алé дéколи ни хóч'і ш':е шош попрóбувати / а зрáзу берéц:е за крáїне / отогди́ це йе зле / бо ўно н'ікóму добрá ни принóси / а нашкóдити мóже ўс'ім / о: / йа ни знáйу / ци дóбре цисé пойісни́ла / бо м'ін'і́ / в'ідéў / пишлó трóхи кри́во / ни так глáтко / іґ би мáло бýти / алé голоўнé йа сказáла / крáїне / то ни йе дóбре / А хто кáже / шо дóбре? / то б'ідá труч'éйі на такé / лиш вели́ка б'ідá.*

ПИТИ́ (ІТИ́) НА ПА́ШУ – вивести (виводити) худобу на випас (перестати годувати сіном): *Худóба пишлá на пáшу / і молокó гет и́нче стáло / а подиви́се / ї́ка сметáна / лиш н'іўрóку / на пáлец.*

ПИТИ́ (ІТИ́) НА ПОПРА́ВКУ (НА ПОПРА́ВЛЕНІ) – 1) виздоровлювати: *З ги́ршого ви́їшли / д'éд'а / д'éкуйімо тоб'і́ / Гóсподен'ку / пишóў на попрáўку*; 2) поправлятися, ставати товстішим: *То ни ї́дé тоб'і́ на попрáўку / ни б'і́їсе / а нáв'іт' йиґ бес трóхи набрáла / то шо / мáйіш минýтисе*? / *абéс се ни жури́ла / ў тéбе салá ни мут тр'істи́се / бо ти с такóйі фам'і́л'ійі / де ўс'і худ'і́ ї ви́т'ігнен'і / штриґани́с'т'і.*

ПИТИ́ (ІТИ́) НАПРОЛО́М – діяти рішуче, різко; не йти на жодні компроміси: *Пи́ду напролóм / шо бýде / т:о бýде / дáл'ше нимá кудá / Наї бýде / роби́ / іґ знáйіш / алé йа бих порáдила / се ни квап / анýш обдýмайіс:е / і меш банувáти / шо зг'ор'іч'у задýже запоўз'éласе роби́ти прáво / а ти остуди́се кри́шку / наї ўс'о ў тóб'і перемушýйі / таї тогди́ / ік ужé прови́дниц:е ў голов'і́ / зрóбиш йеґ зрóбиш.*

ПИТИ́ (ІТИ́) НА ПРОХИ́Т – піти (іти) на прогулянку: *Ус'і́ пишли́ на прохи́т / прол'уфтувáтисе / і ти ї́ди́ / уни́ гéн:е на бéрез'і / б'іжи́ дним.*

ПИТИ́ (ІТИ́) НА СПАЦЕ́РКУ (ШПАЦЕ́РКУ) – те саме, що ПИТИ́ (ІТИ́) НА СПА́ЦІР (ШПА́ЦІР): *Івáн Йилéну пóпид рýч'ку / таї пишли́ на*

спац'éрку / Ǐйі тре: ходúти / дóхтор' приписáў / казáў / кóждиǐ ден' бéрегом / ни вýлицеў / а бéрегом / вид лúпи до цéйі смерéки / штúри рáзи отáк кóжнойі днúни / нáв'іт' ік ни дýже се хóч'і / бо ік н'і / то мош се злéж' іти.

ПИТИ́ (ІТИ́) НА СПА́ЦІР (ШПА́ЦІР) – те саме, що ПОСПАЦІРУВА́ТИ (ПОШПАЦІРУВА́ТИ): *Пид'ı́т трóхи на спáц'ір / ви молод'ı́ / колú мéте ходúти / йік ни тепéр? / ш'і насúдитисе у штир'óх с'т'ı́нах; Так смих се вúўберала / шо мош би на шпáц'ір питú / Йо / ік пýж'іти л'удúǐ / то ікрáс т:о / шо трéба / Вúдиш / тоб'ı́ се ни ўдáло / а Дóц'а тúхо сидúт / анý кажú / Дóц'ко / йа фáǐно зúбрана*?

ПИТИ́ (ІТИ́, ПИСЛА́ТИ) НА ТАМ ТА ТАМ (ТУДА́ ТА ТУДА́) – *вульг.*, *лайл.*, *евф.*, адресувати комусь "блуства": *Йа ни бýду блуствá казáти / бо ік хтос комýс сказáў / пидú на там та там / то це ўже крáǐне / вин79 рислáў йігó делéко / и:ǐ / алé дéколи ǐдут вýлицеў пйéн'і / то вид них ус'éкого мош се нач'ýти / алé то се ни говóри / і йа такóш ни бýду такúм пас'кýдити рот / ти і так се здогадáла.*

ПИТИ́ (ІТИ́) НА ХИ́ТРИСТЬ (ХИ́ТРІСТЬ) – схитрувати: *Пишóў на хúтрис'т' / на хитрýнок / таǐ сам себé перехитрúў / Отáк йімý ǐ тре*:; *Мош би бýло питú на хúтрис'т' / сказáти / шо ми ни знáти / ци бýдемо йı́хати / шукáǐте соб'ı́ úнчу компáн'ійу / алé дé би ми соб'ı́ цисé позвóлили? / тогó наǐ ідýт з нáми / ўже йеґ бýде / так бýде / клóпотиў прибáвиц:е / алé наǐ бýде / ци шó ти скáжеш? / Та шо úнче скаў? / скаў т:о / шо ти / бýдемо помогáти.*

ПИТИ́ НІВШО́ – пропасти; марно витратитися: *Гéзде прийı́хала ўнýка ш Ч'ірниўц'ı́ў / унá тáмки се ўч'éйі / таǐ привéзла м'ін'ı́ ўс'éких сирúў покýш'іти / кáже / це вам зáм'іс' цукúркиў / бо ўна знáйі / шо йа солóтке л'ýбйу / алé м'ін'ı́ тотó ни мóжно / ну таǐ / ч'ýйіте / ус'éких / такúх / шо за них йа н'іч'ó ни ч'ýла ǐ ни знáла / і шó йа хóч'у сказáти? / зач'éла смих тотó кýш'іти / рос:макóвувати / а ўно м'ін'ı́ ни ǐде / і плáўлен'і сиркú бýли / ǐ так'ı́ / а йа йім / і крúўйусе / шош унó м'ін'ı́ ни пл'аўдýйі / а йіґ диǐшлó до тóго / шо с пл'ı́с'н'івоў / то йа тикú ни моглá ўз'éти йігó ў рот / бойéласе / бо ік вúжу дес пл'ı́сн'іву / то йа тотó / шó би ўно ни бýло / ни гóн:а бих ґлиґнýти / ўна / прáўда / упрóс'увала / казáла / ни б'ı́йтесе / т:о вам ни пошкóди / алé йа сказáла / шо потóму попрóбуйу / алé самá ўже тогдú знáла / шо йігó ў рот ни óзму / х'ібá повиʒ͡з'óбуйу тотý пл'ı́с'ін' / так шо сирú дорог'ı́ / бо такé тáно се ни продайé / а йа вид них се крúўйу / алé ни при ниǐ / при ниǐ д'éкуйу і фал'ý / шо нипогáне / а самá вúжу / шо грóшики пишлú н'ı́ўшó / бо йа іґ заґл'éдж͡ж'у буц / то вин м'ін'ı́ набогáто бúрше смакýйі / таǐ отакé смих гостúла / каў вам / наǐл'ı́пшиǐ / це домáшниǐ*

заґл'е́дӡ͡ж'іниĭ буў / ĭ абе́сте н'ікóго ни слу́хали / ік вам мут фали́ти дорог'і́ сири́ ĭ каза́ти / йо:ĭ / та то таке́ до́бре / та то з:аграни́ц'і / ни в'і́р'те / бо на́ше наĭл'і́пше / тики́ каў / йек йе.

ПИТИ́ (ІТИ́) ПЕ́РЕВЕРЦЕМ (ПЕ́РЕВЕРЦЕМ ПИТИ́) – упа́сти (па́дати) перекидаючись через голову: *Там р'ін' / і до́ста стри́мко / то шо гада́йіш / ни пишла́ пе́реверцем? / та так / шо ўс'і́ а́фини рос:и́пала.*

ПИ́ТИ ПО́ВНИЦУ – обрядодія, коли обдаровують молоду чи молодого: *Пйут по́ўницу ни зра́зу / ік вес'іл'е́ се зач'е́ло / а ўже йік л'у́де се набу́ли / то ш'і до по́ўниц'і зо шти́ри годи́н'і / ни ме́нче / так шо ĭди ўслон'е́ĭ мало́го / а пото́му при́ĭдеш; Пйут по́ўницу споч'е́тку бли́ш':і / ри́дн'і / фам'і́л'ійа / а пото́му ўже ус'і́ вес'і́ўн'і / то бо́рзо перехо́ди / х'іба́ шо вес'іл'е́ ду́же вели́ке / бо тепе́рки йе бога́то / шо ўку́п'і вес'іл'е́ / ну то тогди́ до́ўше / але́ н'іхто́ н'іку́да се ни ква́пи / бо ко́ждиĭ зна́йі / куда́ приĭшо́ў / і ма́йі ч'ес / шоби́ набува́тисе.*

ПИТИ́ ПОГА́НО (В ПОГА́НЕ; У ШОШ НИДО́БРЕ; У ЗЛЕ; ГЕТ ЗЛЕ) – не дотриматися у житті тих принципів, які оточенням сприймаються як позитивне; важко захворіти: *Лес'о́ ў пога́не пишо́ў / ни таку́ / ік се нале́жи / доро́гу ви́браў / того́ поплати́ўсе; Уна́ пога́но пишла́ / Ори́с'ко / зач'е́ла заду́же ў пага́р' зазера́ти / а кому́ ц:е добаўйе́йі здоро́ўйа? / ти дес ч'у́ла / шоби́ хтос вит це́го става́ў здоров'і́ш:иĭ? / йа тако́го ни памн'іта́йу; То пишло́ уже́ ў пога́не / і ўратува́ти ни могли́ / іґ би на поч'ітка́х / ік уно́ ле́д'а дава́лосе зна́ти / то с це́го го́ден ви́ĭти / а йік уно́ ўже ўкор'іни́лосе ў л'удин'і́ / то йек?; Мижи́ ни́ми пишло́ в нидо́бре / бо свої́і йе свої́і / ўни ни ма́йут кли́кати ч'ужи́х / шоби́ мижи́ ни́ми робили пра́во.*

ПИТИ́ (ІТИ́, ХОДИ́ТИ) ПО СЛІДА́Х – невідступно піти (іти) за кимось; переслідувати когось: *Пишли́ з Л'о́неў по с'в'і́жих сл'іда́х / то по дош':е́ви фа́ĭно бу́ло ви́тко / таĭ уздр'і́ли / у ĭку ха́ту наш ч'існич'о́к пишо́ў / з присади́би прав'і́с'ко на ґа́нок до Петри́хи / А ўна шо? / Ка́же / шо ни зна́йі / хто ц:у то́рбу ту́тки покла́ў / ўна лише́н' шо ўста́ла / і ш'і надвор'і́ ни бу́ла / Ну таĭ ц:е го́н:о бу́ти / хтос уздр'і́ў вас / таĭ ни т сво́йі ха́т'і поч'імч'ікува́ў / а Петри́с'і зохо́тиўсе прийе́мн'іс'т' зроби́ти.*

ПИТИ́ (ІТИ́) ПРО́ПАДОМ (ПРО́ПАДОМ ПРОПА́СТИ; ПРОПАДА́ТИ)) – пропасти; зіпсуватися, знищитися: *На́ĭ це ўс'о про́падом пи́де / та наĭ пи́де / йа н'іч'е́м ни пита́йу / Мар'і́ / йа ўже дове́дена до то́го / шо м'ін'і́ н'іч'о́ ни хо́ч'іц:е / і н'іч'о́ ни ми́ле; Йа ўже н'іч'е́м ни пита́йу / наĭ ус'о́ іде́ / про́падом пропада́йі / бо ч'у́йу / шо йа ни го́н:а ўс'о спе́рти і собо́ў накри́ти / того́ каў / наĭ ус'о́ іде́ про́падом / а шо́ йа зро́бйу?*

ПИТИ́ (ІТИ́, ХОДИ́ТИ) СВО́ЇМ КОНЕ́М (ВО́ЗОМ) – не слухати нічиїх порад; діяти так, як сам вважаєш за потрібне: *Ми з ба́боў напере́т каза́ли / йе́к уно́ бу́де / але́ де: / ти л'і́пше зна́йиш / ну таї тепе́рки ма́йиш / пишла́ йіс сво́йім коне́м / таї диста́ла тото́ / шо хот'і́ла / оі шо до́бре / мо́же / хот' ц:е тебе́ наўч'е́йі / мо́же / хот' тепе́рки се нарозу́миш; То ни шту́ка гра́ти сво́йім во́зом / іґ зна́йиш / шо тот виз до́брий / а йік ота́к зач'е́ти йі́хати / ни пригал'мо́вувати / ї ни зна́ти / куда́ йі́деш і де́ вин тебе́ завезе́ / то л'і́пше н'іч'о́ ни зач'іна́ти / ни копоши́тисе / ї так ц'іхо́н'ко сид'і́ти / ік миш за в'і́ником.*

ПИТИ́ С ТОРБА́МИ (ПИТИ́ В ЖЄ́БРИ) – стати бідним: *Та іґ би ми потура́ли ус'і́м йіх витребе́н'кам / то пишли́ бих с торба́ми / каў вам ге́зде / лиж бе́сте уздр'і́ли / а ми р'іхту́йімо торби́ / шоби́ напогото́в'і бу́ли.*

ПИТИ́ ТПРУ́-ТПРУ́ (ПТРУ́-ПТРУ́) – *дит.*, вийти з приміщення; піти гуляти; піти кудись далеко (невідомо куди); іноді викор. і в контекстах *жарт.* чи *ірон.* х-ру: *Мало́му лиш ро́ч'ок / але́ вин ра́но ўстайе́ / і ўже хо́ч'і надви́р / ш'і ни йіў / ш'і н'іч'о́ / а бере́ свойі́ ка́пч'іки ї пока́зуйі на две́р'і / ї цисе́ знач'е́йі / шо хо́ч'у тпру́ тпру́ / ди́виц:е / де йіго́ ш'е́поч'ка / кладе́ на го́лу буд'йе́к / за́дом напере́т / і ка́же м'ін'і́ папа́ / пока́зуйі / шо зі́браний і їде надви́р; Л'а́л'а хо́ч'і пити́ тпру́ тпру́? / так? / хо́ч'і се подиви́ти / шо ма́мка надвор'і́ ро́би? / так? / гаї ба́пка дайе́ дити́н'і мо́н'ку ї тогди́ пі́демо се диви́ти / де ма́мка / ану́ йеґ бу́демо каза́ти? / мамо́: / де́: ви? / де:? / дити́нка прийшла́ ма́мц'і помога́ти / таґ бу́де? / ви́пйімо мо́н'ку / се ўбера́йімо і борзе́н'ко ідемо́ дма́м'і / Мару́с'ка хо́ч'і дма́мц'і / так? / уже́ борзе́н'ко ідемо́; Гаї ўстайімо́ / шо́ тут ла́вицу витера́ти? / пишли́ куда́с / А куда́ іти? / м'ін'і́ ї ту́теч'ки до́бре / Каў / устайімо́ ї пишли́ тпру́ тпру́ / іґ Га́нин мали́й л'у́би каза́ти / пі́демо тро́хи мижи́ л'у́де / шо́ скн'і́ти у штир'о́х с'т'і́нах? / мо́жемо ї до Нико́л'ц'ових поверну́ти / Та то пі́зно ў го́с'т'і іти / х'іба́ на бе́рех про́ідемосе / Наї бу́де / бо мус тро́хи продр'у́хатисе / протр'істи́се / шоби́ ўсереди́н'і ни засто́йувалосе; Йа ш'і ни таке́ скаў / де́коли хтос соб'і́ мо́же куда́с іти́ / а кого́с здиба́йі / ї тот се пита́йі / а ви куда́ се зибра́ли? / дез деле́ко? / ну а дру́гий ни хо́ч'і каза́ти / але́ ї ни мо́же соб'і́ так про́йти́ / таї ка́же / птру птру / махне́ руко́ў / ота́к ска́же / таї іде́ соб'і́ да́л'ше / таї н'іч'о́ / н'іхто́ за таке́ ни гн'і́вайіц:е / бо дру́гий витпов'і́ў / а шо ни сказа́ў то́ч'но / куда́ вин се зибра́ў / то це н'іч'о́ / і тоб'і́ ни ўрас хо́ч'іц:е каза́ти / ік хтос се допи́туйі / отаке́ с цим птру́ птру́ / помога́йі ми́рно се розийти́.*

ПИТИ́ ТРО́ПОТА (ТРОПАКА́) – почати жваво танцювати, дрібно вибиваючи па: *Ус'і́ ўже зач'е́ли лови́тисе гул'а́ти / але́ пе́рший пишо́ў*

тро́пота Фед'о́ / ну то вин так дри́мно переберáў ногáми / шо ўс'і / хто ш’і ни пишо́ў данцувáти / ус'і́ дивúлисе лиш на нéго / бо то данциўни́к вид данциўникíў / за ним би н'іхтó ни ўгнáўсе / а ўже так виўбертаў у данцú Паз'ўн'у / шо ўна б’і́н:а кóло нéго бýла / Ну алé тáмки йе шо ўбертáти; *Васи́л' йік пишо́ў тро́пота / то так виўбéртуваў молодúцу ў данцú / то т:а б’і́дна бýла*.

ПИТИ́ У (В) ВИ́ПСИ (И́ПСИ) – піти у відходи: *Сир с'п’л'і́с'н'ів’іў / усúй пишо́ў у ви́пси; Іґ барабýл'і лупи́ти ни то́нко / а грýбо / то тут такóш богáто ïде ў ви́пси / прáўда / ік йе пóрос'і / то це ш’і кудá ни ïшло / а йік нимá / ну то шо / тогдú перевóдиш прáцу / с цéго дéколи ў хáт'і сваркú се зач’інáйут / тогó д'ітúй змáлку приýч’уйут / йéк се мáйі лупи́ти*.

ПИТИ́ (ІТИ́) У МУ́ШТРУ (У ВО́ЙСЬКО) – про виконання військової служби: *Таї шо / Івáнку / тв’ії брат пишо́ў у мýштру? / ч’ýла сегóн:е / шо вýйна Марýс'а казáла / Ужé три нед'і́ли / ік пишо́ў / А ти ни питáўсе / де слýжи / кудá йіх напрáвили? / Казáў / шо поблúску / дес кóло Л'вóва / і ўб’іц'éли / шо тудá / де стрил'éйут / н'ікóго ни мут поселáти / шобú ни бойéлисе / і шобú рóдич’і ни грúзлисе / Ну та наї йімý Бох помогáйі / Д'ікoвáт' фáйно / наї і вам помогáйі / Здорóў йігó вид нас / кажú / шо наї йімý фáйно ідé слýжба / а ми йігó бýдемо ч’ікáти / фáйного мáйіш брáч’:іка / Івáнку / дýже фáйного / отáк / ік меш здорóвити / скажú йімý / Йа ўс'о скаў / ус'ó / шо йістé сказáли / д'іковáт' вам*.

ПИТИ́ (ІТИ́) У ПИ́ТСКОКИ – піти з великою радістю, з дуже великим бажанням: *Гáн'а за нéго ў пи́тскоки пúде / лиш би свáтаў / А то шó / лиш унá? / Йýр'іха самá м’ін'і́ казáла / шо рáд'і би мáти такóго з'éт'а / це лиш т:о / шо смих самá ч’ýла / тогó каў / шо ни лúш Гáн'а / а стáрш’а Фед'óва? / та ўна гúне за ним / д'іўкú ч’éсто подур'і́ли*.

ПИТИ́ (ІТИ́, ПРИЙТИ́) У ПРИ́ЙМИ – одружившись, жити в домі (в родині) дружини: *Д'іт Івáн приїшо́ў судá ў прúйми / бáба Йілéна бýла наймéн'ч’а / áле ўс'і жúли ў однúї хáт'і / і робúли на он:ó / прúм’іром / у сáпан'і ус'і́ ïшлú сапáти / а д'éд'а лиш’éўсе варúти йі́сти / у ïкиїс ч’ес сáпан:ики дúўйуц:е / шо порá би йі́сти / сóнце висóко / а то н'іхтó ни клúч’і / ш’:е ïкас годúна проїшлá / а йідú нимá / д'éд'а ї ни гадáйі клúкати / вин так т'ех / шóби ўни мéнче йі́ли / лиш одéн рас / то такˈе / шо ї запáсиў ни бýло / і тикú скупúї буў ч’олов’і́к / тепéрки с цéго мош пос'м’іймéтисе / а тогдú бýло гúр'ко / доходúло до плач’ý / бо гарýйіш / а ў оч’éх с'в’іч’кú с'в’і́т'уц:е вид гóлоду / бýло по ўс'éкому*.

ПИТИ́ (ІТИ́) У СВІТ (У СВІТИ́; СВІТА́МИ) – піти десь дуже далеко, невідомо куди: *Йік ни меш мене́ слу́хати / йа пи́ду у с'в'іт / і меш тогди́ з бин'д'іка́ми говори́ти / а ни́ зо мноў / меш з ни́ми се ради́ти / йіх слу́хати.*

ПИТИ́ (КУДА́С) У ТРЕ́БІ – піти кудись, маючи в цьому потребу: *Та вин ни того́ / шо йіму́ ду́же се хот'і́ло іти́ ў Роже́н' / вин у тре́б'і пишо́ў; Ка́же / шо Ан:и́ц'а пишла́ у тре́б'і / йіі шош ли́ш тре: бу́ло ў Ку́ти / а йа каў / іка́ така́ тре́ба мо́же прис'п'і́ч'іти / ік надвор'і́ ли́йі / ік с коно́ўки? / то шо́ / тре́ба ни го́н:а би зач'іка́ти до за́ўтра? / але́ шо / ко́ждий ро́би / йеґ зна́йі / і ти йіму́ / ни ро́скас.*

ПИТИ́ (ХОДИ́ТИ) У ШВАРЦ – *заст.,* нелегально перейти (переходити) кордон: *Д'і́до роска́зуваў / шо гента́м ходи́ли у шварц / по гор'і́ўку / по порос'е́та / б'і́йно бу́ло / бо ф'іна́нци йік уздр'у́т / то стр'іл'е́йут / а́ле л'у́де ішли́ / ци так перепліва́ли р'іку́ / ци ў ч'оў́н'і / ци пло́тик роби́ли / це ік шош би́ршого тре́ба бу́ло переве́сти / Бигме́ / ўс'о рузум'і́йу / а́ле би гор'і́ўка бу́ла варт'і́ш':а / іґ жит'е́ / це́го мойа́ голова́ ни хо́ч'і рузум'і́ти / Але́ пишо́ў у шварц / і шош ма́йіш с то́го / то ни лиш гор'і́ўка.*

ПИТИ́ (ІТИ́, ХОДИ́ТИ) ХО́ДОРОМ – 1) захитатися: *Данцува́ли гу́цулку так / шо ви́кна дриж'і́ли / а пидло́га ў бу́д'і хо́дором пишла́; Ста́ло нидо́бре / мли́сно / пидло́га пид нога́ми пишла́ хо́дором / ледв'і́с'ки за лу́шко ўми́ласе*; *Ву́йіц'о ад'і́ ўкий не́рвус / так ступа́йі / шо ґа́нок хо́дором пишо́ў / ни го́ден ч'олов'і́к соб'і́ м'і́с'ц'а найти́*; 2) *перен*., зчинитися (про метушню, тисняву, біганину): *Ў ха́т'і страшни́й розгард'ійа́ш / ко́жен шош б'і́гайі / нерву́йіц:е / шука́йі / хо́ди хо́дором ха́та.*

ПИТКА́ШЛЮВАТИ – час від часу кашляти: *Йо / питка́шл'уваў / але́ ни т:о / шоби́ бу́хкаў / а спон'і́мливо / і хто мих поду́мати / куда́ тот ка́ш'іл' заведе́? / н'іхто́ / а ви́дите / йек то бува́йі; Н'і / за т:о ни ка́жец:е / шо питка́шл'уваў / вин ка́шлаў / іґ дихави́шний / у гру́дех аш сип'і́ло / рип'і́ло шош / та́к'ік хот'і́ло ви́рватисе з во́здухом / а йіго́ би шош спера́ло / то пога́ний буў ка́ш'іл' / йа гаш с хори́м ч'у́ла / йек вин га́хкайі.*

ПИ́ТКВАСНИЙ – кваснуватий: *Борш' ч'у́ти / шо пи́тквасний / ви тро́хи слиў дава́ли?; Ба́ба за капу́сту / ік уна́ ш'і гет ни ўбре́скла до́бре / каза́ла / шо ўна пи́тквасна; Пи́тквасний / це бли́ско до кваснí́й / але́ кваснí́й / то йе грани́ц'а / а пи́тквасний набли́жуйіц:е до не́йі / а́ле ни перехо́ди / набли́зиўсе / і стаў / се ни поква́пиў да́л'і / ота́к йа цисе́ рузум'і́йу.*

ПИТКИ́ВКА, -и – *зменш.-пестл.* до ПИТКО́ВА: *Ц':а питки́ўка / ни вит кон'а́ / ни вин йіі загуби́ў / ви́тко / хтос зроби́ў / хот'і́ў йійі́ соб'і́ ма́ти*

/ йа так ди́ўйусе / шо ўна ни зал'і́зна / / а де́ йіс наїшо́ў? / ко́ло ву́їц'а? / тре: се запита́ти / ци то ни йіго́ хло́пц'і ви́тесали / ї вид:а́ти / ікшо́ ўни.

ПИТКЛАДА́ТИ (ПИТКЛА́СТИ) ВА́ТРУ (ВА́ТЕРКУ) – 1) стежити, щоб не погас вогонь, час від часу підкладаючи дрова: *Мару́с'ко / йа ўне́сла дриве́ц / питкладе́ш ва́тру / іґ би тре́: / а йа води́ ви́несу / до́ки ни стемн'і́ло*; 2) *рідко*, те саме, що й ПИТКЛАДА́ТИ ДРОВ (ДРИ́ВЕЦ) У ВОГО́НЬ: *Бо іґ би старин'а́ му́дра бу́ла / ўна би ўтихоми́рила молоди́х / поговори́ла з дон'ко́ў / і напра́вила йіх жит'е́ / а ўни зач'е́ли напада́ти на з'е́т'а / питклада́ли / гаїцува́ли ва́тру / і то так / шо ўна аш гугот'і́ла / а йек с тако́го добро́ се зро́би? / добро́ хо́ч'і мн'іки́х / ла́гидних слиў і до́брого опхо́ж'ін'а*.

ПИТКЛАДА́ТИ (ПИТКЛА́СТИ) ДРОВ (ДРИВЕ́Ц) У ВОГО́НЬ – *перен.*, підбурювати когось своїм втручанням; підсилювати чвари: *То ўс'о́ би перемоло́лосе / а́ле стара́ л'уби́ла дри́вец питкла́сти ў воѓо́н' / аби́ ва́терка се розгора́ла / оі шо л'уби́ла.*

ПИТКО́ВА, -и – підкова: *На плот' штрика́йут у питко́вах / аби́ ни хо́ўзатисе по ко́ўпках / бо то б'і́їно / мош упа́сти.*

ПИТКОЛІ́НКИ, -ив – гольфи: *Мала́ б'і́л'і ї каво́в'і питкол'і́нки / ўбера́ла до шко́ли су́кн'у каво́ву з б'і́лим коўн'ірце́м / фо́стики пол'іти́ками заўйе́зувала / і така́ бу́ла шки́лниц'а* / *Ну та нисоги́рш'а*.

ПИТКОТИ́ТИ – *крав.*, підгортаючи краї, зробити якийсь виріб коротшим: *Ота́к питко́т'у / ї бу́де по кол'і́на / до́ўше д'і́ўч'ін'і ни тре́ба; Питко́тимо тро́хи би́рше / йек се зб'іжи́т / то роскоти́ти ни т'е́шко.*

ПИТКО́ТЮВАТИ – *недок. в.* до ПИТКОТИ́ТИ: *На два па́л'ц'і / би́рше ни питко́т'уї / бо меш ік питстр'і́л'іниї* / *Іки́ї іки́ї*?

ПИТКРА́СТИСЕ (ПИДОКРА́СТИСЕ) – підійти непомітно: *Зло́д'іі питкра́ўсе так / шо йа ни ч'уў / обру́буваў су́ч'і / а мала́ соки́рка стойе́ла ко́ло копи́ч'ки / то вин / ви́тко / пидиїшо́ў з бе́рега / йа буў загу́таниї / а вин пидиїшо́ў / уз'е́ў соки́ру таї соб'і́ пишо́ў / таже́ ни пишла́ ўна сама́ куда́с* / *ўна них ни ма́йі* / *Ну та так / сама́ ни го́н:а*.

ПИТКУ́РЕНИЙ – *дієприкм.* до ПИТКУРИ́ТИ: *Мали́ї питку́рениї / усну́ў / але́ бо́йусе / аби́ ни заика́ўсе / бо страшно́ / йек перестра́ш':іўсе.*

ПИТКУРИ́ТИ – обдати димом того, хто налякався (про дії знахаря): *Озми́ ше́рсти ў то́го пса / шо перестра́ш':іў дити́ну / таї питку́римо ї́йі / аби́ ни кида́ласе ўноч'е́ / ге́нде тоі ч'о́рниї кут'у́га / ад'і́ йек ди́виц:е.*

ПИТКУРИ́ТИ (ПИТКУ́РЮВАТИ) ШКРУ́МОМ – згідно з вірув., спалюючи “пушку” шерсті тварини чи волосся людини, які спричинили чийсь переляк, тим самим нівелювати його: *Коли́с йа бу́ла се перепу́дила*

М’і́ликового пса / Бу́рик се назива́ў / і ма́ма мене́ питку́р'увала шкру́мом / ву́йна ўстри́гла бу́ла тро́хи ше́рсти з не́го / йа ста́ла / ма́ма ўдоли́н'і / ко́ло мо́йіх них / томо́ запали́ла / а йа ма́ла тим ди́хати / а́ле так / шоби́ дим ішо́ў ч’е́рес па́зуху / і йа ота́к соро́ч’ку рош’:інка́ла / і с па́зухи ним ди́хала / І шо / помогло́ бу́ло? / *Та н'і́би н'іч’о́ зо мноў се ни ста́ло*.

ПИТКУ́РЮВАТИ – *недок. в*. до ПИТКУРИ́ТИ: *Шка́мом питку́р'уйут / а ти шо / гада́ла / шо вели́ку ва́тру кладу́т? / шка́мом.*

ПИТКУ́ТАТИСЕ – зробити все основне чи багато чого з того, що вкладається мовцем *у знач*. “вкутатисе”: *Ад'і́ питку́талисе / таї спок’іїн'і́ш:е / бо до Покро́ви ўс'о би годи́лосе на горо́д'і і ў сад'і́ зроби́ти / але́ ма́йімо ш’і три нед'і́ли / шо ни доробили / т:о прикава́пимо / напос'л'і́док ни тре: виткладати / до́бре / шо ў д'і́да поза́ўтр'у мут ора́ти / а пото́му і ў нас / у гори́ц:и би се зда́ло перекопа́ти / там йе кава́л'ч’ік до ко́пан'а / позагр'іба́ти ускр'і́с' / і гаш тогди́ мош ч’іка́ти зими́ / але́ ш’і йе кри́шку ч’ісу́ / йе / д'і́до сказа́ў / шо зо дв’і три нед'і́ли*.

ПИТЛЬО́ВАНА (ПЕТЛЬО́ВАНА) МУКА́ – пшенична мука вищого ґатунку: *Андр'і́йку / купи́ м’ішо́к питл'о́ванойі муки́ / а м’ішо́к кукуру́дз'інойі / то ни пропа́де / ї ри́жу тро́хи озми́ / т:о ўс'о зара́с ни привезе́ш / два ра́зи ро́вером прии́дец:е ї́ти / А питл'о́ванойі ни забога́то?; Оц:е́ питл'о́вана мука́ / іка́ ў нас бу́ла / йе ш’і па́ру к’іл' / а оц:е́ т:а / шо ўч’е́ра се купи́ло / гаї див’і́ц:е / ўни однак’і? / ни вигл'іда́йі вам / шо ўч’іра́шна набога́то темн'і́ш’:а? / Йе тро́хи / але́ ни набога́то / ни нати́л'ко / йік ви ка́жете / а йік хо́ч’іте / то йіх мош би зм’іш’е́ти / таї мете́ ма́ти ікра́с т:о / шо тре́ба / А хто́ би ц:е робиў? / роґа́л'ки ї с тако́йі бу́дут / але́ йа до то́го / шо ц'іна́ одна́ка / а мука́ / н'і / таї шо́ ти зро́биш / моі̆ / та те́мну продава́йте та́н'че / так ци н'і*.

ПИТПАНТРУВА́ТИ (ПИТПАНТРО́ВУВАТИ) – підстерегти; спостерігаючи, дійти висновку: *То ни про́сто бу́ло питпантрува́ти / Мар'і́ка видн'е́кувалася вид ўс'о́го / але́ їйі заста́ли на гор'е́ч’ому / таї шо бу́ло каза́ти? / Е: / тут уже́ ўс'о*.

ПИ́ТПЕНЬОК, -нька – 1) опеньок, *здеб. у мн.*: *Пишли́ ў пи́тпен'ки / мо́же / і ї̆ки́йс грип на́йдемо; Стари́ї̆ / ік шуше́ниї̆ пи́тпен'ок / а ш’і з молоди́ц'ами хо́ч’і жертува́ти / А де́ вин стари́ї̆? / вин до́ста нипога́но вигл'іда́йі / таки́ї̆ д'ідо́к ш’і молодо́го заветит / бигме́ / го́ден завети́ти*; 2) *перен*., дуже малиї̆: *Ш’і пи́тпен'ок / а диви́се / йек імі́ўсе ходи́ти / лиш н'іўро́ку / То ї Мару́с'а так пишла́ бу́ла*.

ПИТПЕРА́ТИ (ПИТПЕ́РТИ) КОГО́С – допомагати (допомогти) комусь, підтримувати його: *Ми питпера́ли йіх / йек могли́ і ч’ем го́н':і бу́ли*

/ ўни так бóрзо / за пáру рóкиў / би ни моглú се побудувáти / іґ би ни нáш’а пúт:римка / це йа каў / тáк’ік йе; *Д'ітúї мус питперáти / зáрас такúї ч’ес / шо бес цéго молодúм т'éшко / А колú йім бýло лéхко? / та ік зач’інáйут жúти / то велúких стáткиў нимá / ц:е урáс так / анý нагадáйтесе / ш ч’óго ви з Івáном зач’інáли і де йістé жúли / сказáти*? / *Ни тре: / у хач’:éн'і ў стáйни / ниделéко вит корóви і порос'éт*.

ПИТПЕРÁТИ СТÍНИ – не бути запрошеним до танцю: *То стáрш’і д'іўкú с'т'і́ни ў клýб’і питперáли / а ми / н'ікóли / лиш мýзика заїгрáйі / а нас ужé клúч’ут у дáнец / дé ми стойéли*? / *цéго н'ікóли ни бýло*; *Тепéрки úн'ч’а мóда / бабó / ус'і́ соб’і́ стайýт у кóло ї гул'áйут / н'іхтó ни питперáйі с'т'і́ни / А х’ібá то гýл'ан'і? / то тр'éсен'і / йа ў телев’і́зор'і вúд'іла / нимá / шобú фáйно вáлец загул'áти / тáк’ік се налéжи / ци шош úнче / йа ни каў / гýцулку / бо то такé / алé фáйно соб’і́ / хлóпец питхóди / прóси / і ўни соб’і́ зач’інáйут гул'áти / на такé хóч’іц:е се дивúти / гентáм ік пускáли дес кол'іднúкú / і нас тудá клúкали / то йа соб’і́ с'ідáла дес так / шобú ни заваж’éти / і дивúласе / а йік у свóйіх / то моглá с'і́сти на печ’é ци на грýб’і і вúт:и се дивúти / йек молод'і́ се набувáйут / а на отакé йа се ни дúўйу / Бабó / та вас і ни прóс'ут / хто вас прóси? / йа до слóва сказáла / шо йік ідýт на дискотéку / на забáву / тáк’ік ви кáжете / то н'іхтó с'т'і́ни ни питперáйі / ус'і́ гул'áйут / і йа рахýйу / шо це йе дóбре / ус'ім вéсело*.

ПИ́ТП’ЇНИЙ – не зовсім тверезий: *Лес'ó пйéниї ни буў / це прáўда / вин рíўно ішóў / ни спотикáўсе / н'ікóго ни зач’іпáў / збóку і ни скáжеш / шо ч’олов’і́к вúпиў / алé іґ блúш:е заговорúти / то вúтко / шо пúтпйініў / бо ї óч’і трóхи посолов’і́ли / і йізúк дéколи забувáйі / йек мáйі се ўбертáти ў рóт'і / таї жéрти йігó м’ін'і́ се ни ўдáли*; *Ус'і бýли пúтпйін'і / ни так / шóби пóтич’ілисе / áле вúтко бýло / шо пúли / це по бéс'ід'і бýло пúзнашно / йек говорúли / ікúм гóлосом / йек с'м’ійéлисе*.

ПИТПЛАТИ́ТИ – *докон. в.* до ПИТПЛÁТЮВАТИ: *Вин гóден буў питплатúти / таї тогó йігó н'іхтó ни ч’іпáў / бо йек так? / Ú:ї / ми ни знáйімо / тогó ни бýдемо нáпас'т' зводúти на ч’олов’і́ка*.

ПИТПЛÁТЮВАТИ – давати хабаря: *Ґерентýйу / шо ўни н'ікóму ни питплáт'ували / д'і́ти сам’і́ фáйно се ўч’éли / обá з золотóў медáлеў шкóлу с'к’ін'ч’éли / сам’і́ / це йа знáйу / поступúли / н'іхтó н'ікóму н'іґдé коп’і́ки ни даў / а ік когóс зáвитки берýт / то це ўже úнче*.

ПИТПЛÍСНІВІТИ (ПИТПЛÍСНІТИ) – підпліснявіти: *Вúжу / шо ў вас забогáто сúру / бо ч’о би вин питпл'і́с'н'ів’іў? / іґ би мáло / то пл'і́с'н'іву бéсте ни розводúли / а йік так / то йа бúрше ни бýду нéсти / бо ч’о добрó*

ота́к переводúти? / рас ни го́н':і йиму́ р'ет да́ти / то йі́ште сам’і́ барабу́л'і / Бабó / ви прийшлú / і ўже зач’іна́йіте ва́дитисе / сло́во ни дайіте́ сказа́ти.

ПИТПОЛУ́ДНЕ (ПИТПОЛУ́ННЕ) – *незм.*, час перед обідом: *Дес так у питполу́н:е приї́дú / зра́нку м’ін'і́ лиш тре: у Вижнúцу пойі́хати; Душ’а́ поте́н'куйі / бо ўже питполу́н:е / а йіх нима́; То ўже питполу́н:е / котра́ / вере́ / годúна? / ч’ó йа ту́тен'ки сúжу і дни свойі́ забу́ла*; *До́киў се ўку́тала / попа́сла коро́ву / дúўўусе / а то ўже се зробúло пит полу́н:е / куда́ ў такúї ч’ес ітú дгóр'і / то ра́но се ї́де*; *То дес бу́ло пит полу́н:е / ни с само́го ра́н'а / йа ўже бу́ла се ўку́тала; Йа / Но́ц'ко / прúйду дес пит полу́н:е / прúйду с Ку́тиў / таї тогдú / а йік вам ни вихо́ди / то колú ска́жете; Василúха до деўйе́тойі ўс'о поробúла / і коро́ву напа́сла / і ў ха́т'і пор'е́док / а ми дотепе́р ч’у́хаїмосе / то ўже дес пит полу́дне бу́де / а ми ї ни ступа́ли ў горо́т / Бо ў Василúхи д'і́ти повироста́ли / а ў ме́не мале́н'к’і / і йа де́с'іт' рук ни ма́йу / однúми ро́бйу / таї Василúха сама́ каза́ла / шо спан'е́ йійі́ ни ду́же бере́ц:е / того́ у пйе́тиї устайе́ / а йа му́с'у д'ітúї припил'нува́ти / йа ни пúду ў горо́т / шобú йіх самúх лиш’е́ти / а ви приб’і́гли ра́но / таї зач’іна́йіте м’ін'і́ за Василúху каза́ти / Йа приб’і́гла помоч’і́ / а нú тоб’і́ ўка́зувати / гаї кажú / шо наїпе́рше тре́ба зробúти*?; *Мої / то ўже питполу́н:е / б’іжу́ шош приставўйе́ти / бо скóро Ї́ван на об’і́т прúйде; Ми пúзно пишлú / то ўже бу́ло блúш:е до полу́н':а / питполу́н:е бу́ло / але́ ми ч’іка́ли Мар'ї́ч’іного мало́го / вин у пе́ршу кл'а́су хо́ди / ч’іка́ли / шобú да́ти йиму́ йі́сти / таї тогдú пишлú; Ік ка́жут / шо питполу́н:е / то це шош сере́дне / це ўже ни ра́но / а маї да́л'і / пиз'н'і́ш:е / але́ ш’і ї ни полу́н:е / йа ў полу́н:е коро́ву дойу́ / то дúўўусе / шобú ни припизнúтисе / бо ўна тогдú до́бре ни припуска́йі / але́ за шó йа каза́ла? / ага́ / шо йік питполу́н:е / то йа ма́йу ш’і ч’ес / йа ку́тайусе / ци шош понадв’і́р'у ро́бйу / йа се ни ква́пйу / бо ш’і полу́н':а нима́*; *Мої / то ўже питполу́н:е / б’іжу́ шош приставўйе́ти / бо скóро Ї́ван на об’і́т прúйде; Ми пúзно пишлú / то ўже бу́ло блúш:е до полу́н':а / питполу́н:е бу́ло / але́ ми ч’іка́ли Мар'ї́ч’іного мало́го / вин у пе́ршу кл'а́су хо́ди / ч’іка́ли / шобú да́ти йиму́ йі́сти / таї тогдú пишлú; Ік ка́жут / шо питполу́н:е / то це шош сере́дне / це ўже ни ра́но / а маї да́л'і / пиз'н'і́ш:е / але́ ш’і ї ни полу́н:е / йа ў полу́н:е коро́ву дойу́ / то дúўўусе / шобú ни припизнúтисе / бо ўна тогдú до́бре ни припуска́йі / але́ за шо йа каза́ла? / ага́ / шо йік питполу́н:е / то йа ма́йу ш’і ч’ес / йа ку́тайусе / ци шош понадв’і́р'у ро́бйу / йа се ни ква́пйу / бо ш’і полу́н':а нима́.*

ПИТПРА́ВИТИ (ПОПРА́ВИТИ; ПИТПРАВ’Є́ТИ, ПОПРАВ’Є́ТИ) ЗДОРО́В’Ї – “пидлікуватисе” (”пидліковуватисе”): *До́хтор' ка́же / шо м’ін'і́ мус питпра́вити здоро́ўйі / л'іч’і́ натро́хи у шпита́л' / бо йік цисе́*

зáрас ни зробúти / то потóму прúйдец:е дóўше се л'ічʼéти / таї ни знáйу / бо отáву хот'і́ў скосúти / а вин кáже / ўже / і шó йа мáйу робúти?

ПИТПРÁТИ (ПИДОПРÁТИ; ПИДЖМАКÁТИ) – випрати не все, а лише найнеобхідніше: *Питпрáла / ік тре: бýло / на скóру рýку / чʼéстого шош перебрáти; Н'і / велúке пран'é ни зачʼінáла / бо нимá колú / зрóбимо с'і́но / таї ужé тогдú / а це питпрáла дитин'éчʼе / бо самʼі́ знáйіте / йек то бóрзо мастúц:е; Крúшку ўчʼéра пидопрáла / крúшку сегóн:е / таї на пáру ден' бýде / а ўже ік завеснýйу / то тогдú мéц:е до бúршого брáтисе / а це йа лиш так / сполокáла / шобú ос'вʼіжúти / собʼі́ бл'ýску / чʼоловʼі́кови двʼі сорóц':і / вин на робóту / кóждиї ден' переберáйі / таї дримнé дитин'éчʼе / на оц:é смих вúкройіла чʼес / бо лиш трéа бýло / ну а веснóван'і / то пéрше / бо веснá ни чʼікáйі* / *Та прáўда / зáрас ц:е голоўнé*.

ПИТПРЄ́ТАНО – прибрано: *У хáт'і чʼéсто / питпр'éтано / не скáжеш / шо тýтки трóйі малúх д'ітúї / н'ікóли бих такé ни подýмала / бо йа дóбре знáйу / йек то с такúми д'ітмú се мáйі* / *і ікиї то трут*.

ПИТПРЄ́ТАТИ – прибрати, навести порядок: *Питпр'éчʼ у хáт'і / у ґáнку / подивúсе / де трéба / ї понадвʼі́р'у фáїно позамʼітáти лиж би се здáло / бо натр'іслóсе вит с'і́на* / *Та то тре: днúну гарувáти / шобú ц:е зробúти / Ни воркотú / то нибогáто*.

ПИТПРОСИ́ТИ – попросити когось про щось; заручитися підтримкою когось (іноді – за винагороду): *Унú питпросúли Проц'á / таї вин говорúў тотó / шо ўни хот'і́ли / алé потóму ўс'о вúйіснилосе / таї Проц' лишúўсе / ік сéред' водú / то так / шо і ўни ни скористáли / і вин набрáўсе ўстúду*.

ПИТСАПÁТИ – використовуючи сапу, розпушити і водночас підгорнути рослину: *Кóло поконéчʼа здáлобисе питсапáти фасýл'і / А хто заважʼéйі? / гéн:е три сáпʼі йе / на вúбир / хто їку хóчʼі.*

ПИТСÁПУВАТИ – *недок. в.* до ПИТСАПÁТИ: *Марý / ти полú / а йа бýду питсáпувати / де трéба / це мʼін'і́ лéкше їде* / *Наї бýде*.

ПИТ СВÓЇМ ДОЗÓРОМ ДЕРЖЄ́ТИ (МÁТИ) КОГÓС – постійно спостерігати, стежити за кимось; опікуватися кимось; доглядати за чим-небудь: *У нас так каўт / пит свóйім дозóром мáти / ци держʼéти когóс / і ви дóбре кáжете / шó ўно значʼéйі / алé мʼін'і́ се здайé / шо шʼі мош би сказáти / тримáти когóс у рукáх / шо шʼі і ц:е моглó би тудá се ўписáти / бо йiґ дéржиш когóс у рукáх / то йігó провʼір'éйіш / дé вин / шó вин / с кúм вин / ци ўс'о так се складáйі / йéґ бес хот'і́ла вúд'іти*.

ПИТСКÁКУВАТИ – виявляти незадоволення, роздратування: *Ни питскáкуї / пáрупчʼі / бо ти ни ўтрудúўсе / а д'éд'а ад'і́ к'і́л'ко скосúў; Кóц'о трóхи вúпиў / хтос йігó чʼістувáў / прийшóў тхáт'і / та так питскáкуваў /*

шо ч’éсте ч’ýдо / бо ўздр'í̯ў / шо малúй вúк’імач’іў йігó сорóч’ку / допúтуваўсе / ч’о ни ўсокотúли? / іў шо вин мáйі се перебрáти? / *И:ї / та то ни вин / то гор'í̯ўка ў нéму питскáкувала* / *ўна болú шукáла*.

ПИТСМІХÁТИСЕ – 1) усміхатися: *Питс'м’іхáї̯се / Марýс'ко / тебé дýже йіл'ýт йімоч’кú на лицú / ік ти с'м’ійéс:е / то ўни так’í̯ / шо хóч’іц:е кóжду поцулувáти*; 2) кепкувати з кого-, чого-небудь: *Мирóс' задýже гонорóвиї̯ / тáмки нимá гаш так ч’ем гонорувáтисе / алé / вúдиш / вин дýмайі úнак / рас позвол'éйі соб’í̯ питс'м’іхáтисе над дéким / а збóку це вигл'ідáйі нифáї̯но* / *Хлóпц'і ўже трóхи збúли тот гóнир*.

ПИТСМÍХНÉНИЙ – усміхнений: *На фудуґрáф’ійі мáма питс'м’іхнéна ї̆ дýже молодá / І фáїна Нóц'а бýла / весéла ї̆ дол'ýдна / з неў ік поговорúти / це йа знáйу по сóб’і / то гаш лéкше ставáло на душú / так ўна ўм’í̯ла заговорúти / дéколи рос:м’ішúти / шо ти забуваў / ч’о журúўсе / алé / вúдите / за сéбе н'іч’ó ни роскáзувала / ус'ó ў сóб’і тайí̯ла / н'ікóму ни покáзувала / шо ў нéйі ўсередúн'і / шо йійí̯ гóлу сверлúт / Таї̆ тогó пишлá такóў молодóў / наї̆ споч’івáйі з Бóгом / Наї̆ споч’івáйі*.

ПИТСМÍХНÉНО – *незм*., *пох*. від ПИТСМÍХНÉНИЙ: *Дúвиц:е питсм’í̯хнено / рот стýлениї̯ / а óч’і с'м’ійýц:е* / *це лиш вин так ум’í̯йі*.

ПИТСМІХНУ́ТИСЕ – посміхнутися; *док*. до ПИТСМІХÁТИСЕ: *То так йе / шо л'удинá ни хóч’і покáзувати / шо йій шош гризé / ўна когóс здибáла / таї̆ говóри / іґ би н'іч’ó йійі ни бýло / говирнá / дес і питс'м’іхнýласе / алé йік дóбре се придивúти / то рот рóби однó / покáзуйі / шо йімý вéсело / а óч’і смут'н'í̯ / банýйут за ч’éмос / і лицé такé / йік камн'ін:é / то йік цисé пот'éмиш / то тоб’í̯ самóму хóч’іц:е плáкати; Мойá кумá ік стайé до знúмки / то мýси питс'м’іхнýтисе / на ўс'іх знимкáх унá такá / алé йа знáйу / йек унá праўдúво с'м’ійéц:е / гаш так / іґ би шош цоркот'í̯ло / іґ би ї̆киїс ӡ̑звóник буў у гóл':і / і знáйу / йек тогдú гýби ў нéйі се складáйут / а тýтки цéго нимá / показáла штúри перéн':і зýби / таї̆ по ўсéму* / *і то / ш’і с фúрткоў*.

ПИТСМÍШКУВАТИСЕ (ПОСМÍШКУВАТИСЕ) – підсміюватися; насміхатися з кого-, чого-небудь: *Йе так’í̯ / шо питсм’í̯шкуйуц:е / ік хтос уз'éў завелúк’і ч’еревúки / шо с'т'ігáйуц:е / ци шнуркú погáно заўйéзан'і / ци шкерпéтки ни однáк’і / а йе такé / ц:е йа самá вúд'іла / шо пидйéзуйут кал'óш’і / шобú ни хл'áмпалисе і ў грузú ни лишúлисе / отакé шош / то комýс оц:é вигл'ідáйі с'м’ішнé / і вин мóже ў óч’і н'іч’ó ни казáти / а йік кáже / то тáк’ік жертýйі / алé тот / хто так се зибрáў / мóже ўч’ýти / шо йігó берýт нáперет' сéбе / а мóже н'і на шо ни дивúтисе / ік йімý ни до тóго / то ідé соб’í̯ отакúй шн'апáтиї̯; Н'іч’ó н'іч’ó / ти зáрас пос'м’í̯шкуйіс:е /*

весе́лий / але́ диви́се / абе́с пото́му ни пла́каў / бо йа ви́жу / ужэ́ ви́жу / до ч'о́го то їде́ц:е.

ПИТСМІ́ЮВАТИСЕ – підсміюватися: *Йа шош гово́р'у / а вин соб'і́ се питс'м'і́йуйі / так / іґ би то бу́ло ни до не́го / то шо́ ц:е таке́ йе? / йа дру́гий раз бу́ду на м'і́ґах пока́зувати / шоби́ нам обо́м бу́ло с'м'і́шно*.

ПИТ СОБО́В МА́ТИ (МА́ТИ ПИТ СОБО́В) – у певному колективі бути старшим, відповідальним за щось; керувати підлеглими: *То така́ брига́да / Лес'о́ тото́ зибра́ў / уз'е́ў тих / с ким вин упере́т робі́ў / пит собо́ў ма́йі се́меро л'уди́й / але́ ро́бйут ни тут / ни побли́ску / а йі́дут у с'в'іт; Вин пит собо́ў маў ус'і́х дохто́р'іў і сестрич'о́к / то сам'і́ розум'і́йіте / шо́ т:о знач'е́йі / бу́ти голоўни́м / то ўс'о на то́б'і*.

ПИТСОКОТИ́ТИ (ПИТСОКО́ТЮВАТИ) – підстерегти (підстерігати): *Йа питсокоти́ла Феди́ху / йік уна́ бур'іну́ їшла́ ж'е́ти / ота́к ниназдо́гат' зач'е́ла з неў говори́ти / таї бога́то ч'ого́ інтере́сного узна́ла*.

ПИТСОЛИ́ТИ – посолити щось; пересолити; *перен*., завдати комусь прикрощів; дошкулити: *Уна́ ўм'і́йі питсоли́ти / йа зна́йу / бо то пе́рва сестра́ ч'олов'і́кова / на́їде на́в'іт' там / де нима́ за шо зач'іпи́тисе / де гет рі́ўно*.

ПИТСО́ЛЮВАТИ – *недок. в.* до ПИТСОЛИ́ТИ: *Моі́ / та ни питсо́л'уї ті́л'ко / бо хто тото́ ме йі́сти? / ти ўже тре́тий рас бере́с:е за сил'ни́ч'ку / Таї шо / ік йа ку́ш'іўу / а м'ін'і́ ш':е тре́ба / Диви́секо / бо ра́н'че тебе́ так ни т'ігло́ на соле́не / Таї тепе́р ни т'е́гне / ни б'і́йтесе / А йа ч'о бих ма́ла бойе́тисе / шо́ м'ін'і́*?

ПИТСТРИ́ЧІ – підстригти: *Мару́с'ко / питстри́ч'і во́лоси ле́хко / на ц:е ни тре: бога́то ч'ісу́ / але́ ви́кохати йіх / ход' би так'і́ / шо лиш по пле́ч'і / ц:е т'е́шко / того́ диви́се / ни ква́псе пит:ина́тисе / фа́йна ки́ска бога́то д'і́ўч'ін'і додайе́ / а ш'і таки́ї вихра́стиї / ік ти ў ме́не*.

ПИТСТРИ́ЧІСЕ – підстригтися: *Н'іййе́ких фр'із'е́рен' ни їду витшу́кувати / хот' питстри́ч'ісе тре: / бо с'в'е́та / але́ пи́ду до Лес'а́ / вин ни ги́рше питстриже́ / йік у Вижни́ци / тепе́рки мо́да зноў на старе́ се верну́ла / виго́л'уйут з боки́ў і з:а́ду / і то до́бре / ўл'і́т'і ни ду́шно / то пи́ду до не́го / Але́ бес і мало́го ўз'еў / бо ад'і́ їкий кудла́тий хо́ди / але́ дити́ну н'і пакали́ти / абе́с на бу́бон' ни стрих / бо йа зна́йу тебе́ / і ла́тку н'і нат ч'оло́м роби́ти / а так / шоби́ на дити́ну хот'і́лосе се диви́ти / Ну та тогди́ сама́ с цим розбера́їсе / Тажэ́ йа каў / йек*.

ПИТТЕМЕЗИ́ТИСЕ (ПИТТЕМЕ́ЗЮВАТИСЕ) – підкріпитися (підкріплюватися), поївши чогось: *Гаї / пит:емези́лисе / таї б'іж'і́м до робо́ти / хтос наї іде́ йе́блука збера́ти / бо за нич' напа́дали / ге́н:е кош'і́л'*

/ а йа зач’інáйу барабýл'і копáти / дéкотр'і л'ýде ш’і до пéршого повикóпували / а ми кн'ýсили / тепéрки мус увихáтисе.

ПИТТÉСАНИЙ – підструганий: *Остривá пит:éсана / д'éд'а зр'іхтувáў / лиж забúти / анýко просú Лес'á / наї помóже / бо то ч’олов’íч’а робóта / А йік йігó ни бýде? / То вýїка Унýфр'ійа заклúч’ / вин гéн:е кóси / алé бóрзо.*

ПИТТЕСÁТИ (ПИТТÍСУВАТИ) – підстригати; робити тоншим кінець чогось, трохи стісуючи його: *Івá / пит:ешú улýфко / бо ни пúше; Анý пит:ешú ш’:е трóхи цисý остривý / бо земн'á такá / ік кáм’ін' / н'іхтó ни ме моч’í йіúі забúти;Пит':íсуваў кóлики / шобú познач’éти / пóки нáше / ік мут косúти.*

ПИТТЄ́ТИСЕ (ПИТТИНÁТИСЕ) – підстригтися; зробити волосся коротким: *Мáла йіс фáйну кúску / а пит':éласе / таї тепéрки меш ходúти / ік старúї гýцул / А ви їк’і / бабó / на старúї знúмц'і? / вóлоси до вух / і прóдиў / йа так сáмо се пит':éла / і то дóста нипогáно.*

ПИТТÚКАНА – *дієпр.* від ПИТТÚКАТИ (ЗÁПАСКУ): *На циї фудуґрáф’іїі вýїна ўбрáна по т'удиўскóму / тáк’іґ даўнó се ўберáли / гаї див’íц:е / óпинка ў нéйі пит:úкана / і їке ц'іркóван'і на сорóц':і / ўно дóста ширóке / дес на долóн' бýде / ну на штúри пáл'ц'і йе / абú шо / то ни тонéн'киї рýпч’ік / і ни вузéн'ка ц'éроч’ка / а такúї узúр / ік мáйі бýти / то кóло тóго страшнó робóти / йа ўже ни каў за рукавú і на грýдех / йа лиш за т:о / шо понúску / а ўно дóста фáїне.*

ПИТТÚКАТИ ЗÁПАСКУ (ÓПИНКУ) – одягнувши запаску (опинку), підняти її нижній кінець і закріпити під поясом: *Ік се ўберáйі зáпаску ци óпинку / то мош ни пит:икáти йіх / алé йе шо пит:икáйут / тогдú ўдолúн'і вúтко сорóч’ки / алé їка ўна мáйі бýти? / по крайý вúшита áбо ц'іркóвана / шит'é понúску ни йе грýбе / ўно мóже бýти / лиш на пáлец / алé так дúўйуц:е / шобú ўно се ни сварúло з вер'хóм сорóч’ки / так / шобú ўс'о компонувáло / отогдú жúнка ў такóму вигл'ідáйі фáїно / сегóн:е ў Т'ýдев’і ви цéго богáто ни ўздритé / х’ібá стáрш’і жинкú дес у с'в’éто мóжут отáк се ўбрáти / алé за мóго д'івóцтва цéго бýло дóста / ад'í мойá бáба кóждойі нед'íл'і / ік ішлá до цéр'кви ци кудáс / так се штрамувáла.*

ПИТТІГÁТИ СІЛЬ (СИЛЬ) – насичуватися солоним розчином; кваситися: *Капýста ўже зач’éла пит':ігáти сил' / алé ш’і ни ўсол'íла тáк’ік се налéжи / то лиш дрýгиї ден' / А йа / бабó / л'ýбйу такý приквáшену / з олúвоў / с цибýл'коў / ік цéго дáти / то ўна л'укс; Огир'кú пит':ігáйут с'іл' таї брéскл'íйут / а хот'íўше / шобú бóрше / то лиш залúти гор'éч’оў водóў*

/ але́ ни окро́пом / таки́м / шо бо́йі / а гор'е́ч'ім / таї уни́ бо́рзо се ўква́с'уйут / о́змеш / та лиш похру́мкуйіш.

ПИТТРА́ВНИЙ – той, що викликає довіру; улесливий: *Петри́ха ни бу́ла пит:ра́ўна / йа йійі́ ш'інува́ла / це пра́ўда / а́ле ни л'уби́ла / ми бу́ли соб'і́ до́бр'і / але́ ў бе́с'ід'і заду́же ни збли́жувалисе*.

ПИ́ТТРИМКА, -и – підтримка: *Ма́ти пи́т:римку вит ко́гос / за́рас ве́л:еко знач'е́йі; Хло́пец се ви́ўч'іў / бо бу́ла пи́т:римка здо́му / Тако́ш смих ч'у́ла / шо вин вели́к'і школи́ с'к'ін'ч'е́ў / ни шош мале́ / а вели́ке / Е: / та вин і тут буў фа́їним уч'ініко́м / наш пусти́ї буў до нау́ки / а цес ура́с с кни́шкоў ходи́ў / А ни ч'у́ли йісте́ / де́ вин за́рас і ци ўжени́ўсе? / А ви шо / Мар'і́ / прим'і́р'уїтесе / бо за ўну́ку нагада́ли*?

ПИТТРУ́ТИТИ (ПИТТРУЧЄ́ТИ; ПИТТРУ́ТЮВАТИ) – підштовхнути (підштовхувати): *Тут фиїст хо́ўско / го́ден бес тро́шки пит:руч'е́ти санки́? / бо ўни йі́дут наза́т? / ану́ / л'у́пч'іку / але́ притри́муї с'і́но одно́ў руко́ў / бо ви́валиц:е; Гаї / Іва́нку / йа кри́шку тоб'і́ пит:ру́т'у / бо то т'е́шко / ти сам ни ви́йідеш на горп*.

ПИТФАЛИ́ТИ – похвалити; час від часу хвалячи, заохотити когось зробити щось ще краще: *Мару́ / ти се подиви́ / йек ў не́йі хло́пц'і ро́бйут / слу́хайут / шо ска́же / а ч'о? / бо ўна́ ни кр'іч'е́йі / ўм'і́йі питфали́ти*; *Д'е́д'а рас питфали́ў / дру́гиї / таї мала́ зач'е́ла кухова́рити / і то до́ста нипога́но / ік так да́л'і пи́де / то мут йійі́ кли́кати помога́ти / ік ікиї́с баї / ци тики́ бра́ти ў кухар'ки́ / напра́ўду / д'і́ўч'ін'і штирна́ц:ит' ро́киў / а ўна т:о ўм'і́йі звари́ти / шо ни ко́жда ґазди́н'а потра́фи.*

ПИТФА́ЛЮВАТИ – *недок. в*. стос. ПИТФАЛИ́ТИ: *Питфа́л'уї ни питфа́л'уї / аў ме́не до шит'а́ ру́ки до́бре се ни склада́йут / мо́жу шош зарубі́ти ци їкес мале́ ш:и́ти / ад'і́ мо́рш'інку соб'і́ ш:и́ла / а за вели́ке ни беру́се / ти / Насту́ / ї О́л'ка кра́ш:е ши́йіте / ік йа*.

ПИТФУТРУВА́ТИСЕ (ПИТФУТРО́ВУВАТИСЕ) – *ірон*., *згруб*., погладшати; стати (ставати) товстішим: *Ви́жу / шо ти / н'іўро́ку / питфутрува́ласе до́бре / наї би ўже бу́ло так / би́рше ни тре́а / бо йік меш згина́тисе / кал'у́х ни пу́сти / А ти / л'у́пко л'у́ба / ниделе́ко вид ме́не видб'і́гла / гада́ла йіс / шо ўтекла́ деле́ко / а то н'і / ми тики́ бли́ско; То ї л'удина́ / і зв'ірина́ мо́же питфутрува́тисе / ад'і́ йа за зи́му їк'і телеса́ найі́ла / при́йде весна́ / роботи́ / таї це́го мус збу́тисе / бо ч'о́ на со́б'і таке́ носи́ти?; Йо / фа́їно йіс питфутрува́ласе / нима́ шо каза́ти / ста́ла йіс мн'іко́н'ка / ік по́душка / тепе́рки йе шо ўб'іїма́ти / йе за шо ї́ми́тисе*.

ПИТХИДНА́ ДОРО́ГА –та дорога, що веде до певного місця, передусім житла: *Йо / то пра́ўда / шо туда́ добера́тисе / ни йе ле́хко / он:о́*

/ шо делéко / а дрýге / шо стрúмко / ў горп тре: ĭти / алé т'íши / шо тудá йе питхиднá дорóга / ік ітú напраўц'і́ / то ĭйі ни вúтко / а йік се подивúти пóвид р'ікú / то йе дóста нипогáна дорóга гаш до питхáти / так шо б'ідú нимá / пидúĭдете пид самý хáту.

ПИТХРÓМУВАТИ (ПОХРÓМУВАТИ) – час від часу, іноді ледь помітно "хромати", кульгати: *Мар'і́ка Івáнова питхрóмуйі / ўна ни хóди рúўно / кáже / шо то гостéц такé дайé / іґ загóстрен'і / то бúрше / а йік трóхи з:дорóўйім вирúўн'уйіц:е / то мáĭже ни вúтко / абó ĭ тикú гет дóбре / то пас'кýдна слáб'іс'т' / Мар'і́ка н'іч'ó ни кáже / алé Мúтриў стáршиĭ син / дóхтор' / то вин казáў / шо то т'ішкá слáб'іс'т' / йа тикú йігó се запитáла ĭ сказáла / ч'ó йа се питáйу / бо вин зрáзу менé зач'éў роздиўйéтисе / а йа каў / н'і / то ни м'ін'і́ / алé ци йе вит цéго л'ік? / а вин сказáў / шо нимá / алé тре: се сокотúти / ĭ пúти тотó / шо припúсано / це шобú слáб'іс'т' ни пишлá дáл'ше / отакé смих вúзнала / і шó робúти / ік такá б'ідá ч'іпйéйіц:е / л'удин'і́ шо робúти*?

ПИТХЎДНУТИ – трохи схуднути: *Питхýт н'і́би / áле ни дýже / По нéму ни пíзнашно / Та бо то лиш пáру к'іл' / а тре: би з дéс'іт'.*

ПИТЧЄ́КУВАТИ – 1) чекати певний (не дуже тривалий) час: *Ш'і ни здавáла йéблука / пич':éкуйу ікúйс ч'ес / бо каўт / шо потóму мут дорóш:е платúти / Мар'і́ка ў долинцкúх узнáла*; *Кýмо / ви ĭд'іт / шобéсте се ни забарúли / а йа питч'éкуйу свóйіх / унú пишлú шош до машúни се подивúти / бо се збáвила / таĭ потóму пíдемо на аўтóбус / ікúĭ ужé бýде / а ви ĭд'іт / моĭ / анý зач'ікáĭте / вúжу гéн:е / шо ĭдут / ужé рáзом поĭі́демо / шош унú бóрзо се вертáйут / вúтко / н'іч'ó ни скористáли / ни пишлó йім / а ч'ó / верé*? / *Мóже / закрúто на об'і́т*; 2) вичікувати, стежачи за кимось: *Унú ни рас йігó пич':éкували / áле ни питходúли / бо буў ни сам*.

ПИТЧЄРÉВИНА (ПИТЧЄРÉВИНКА), -и – почеревина: *Питч'ерéвину дóбре ў гóлупц'і давáти / змолóти ци тикú так / порубáти на шквар'кú / і по однúĭ / ў кóждиĭ гóлубец* / *Ш швáркоў? / та йа бих тотó ў рот ни ўз'éла / Дрýґ'і йід'ýт / а ти шо*?

ПИТЧІКÁТИ – *докон. в.* стос. ПИТЧЄ́КУВАТИ: *Питч'ікáли ч'олов'і́ка / дáли по голов'і́ / таĭ мáйіш / і шо? / когóс імúли? / н'і / а цес у шпиталú* / *і ш'і ни скóро вúт:и вúĭде* / *м'ін'і́ Митрúха казáла*.

ПИТЧІКРИ́ЖЕНИЙ – *дієприкм*. від ПИТЧІКРИ́ЖИТИ: *Хто ч'ýў так дитúну спакалúти? / йек такúĭ питч'ікрúжениĭ хлóпец ме ходúти? / головá ч'éсто / йіґ бýбон'* / *дитúна стáла такá / ік ни нáш'а* / аг'і́моĭ.

ПИТЧІКРИ́ЖИТИ – *згруб*., дуже коротко підстригти: *Бúрше ни пíду до тóго фр'із'ір'á / каў йімý на хлóпскиĭ рóзум / ни дýже кóротко / а вин*

свóйі / питч’ікрúжиў так / шо ўстúт мúжи л'ўде навернýтисе; Йо:ĭ / а це хтó так тебé питч’ікрúжиў? / йéк такóму на л'ўде се показáти? / Бабó / йа сам соб’í фр'із'éр' / ви ўч’éра казáли / шо трéба ўч’éтисе самóму ўс'о робúти / ни ч’íкáти опслýги / Та кобéс наўч’éўсе ни роскидáти / файнéн'ко складáти ўбран'é / ўм:ивáтисе без нагáдуван'а / дé йа вúш’:а тóго / шо твойá головá до такóго додýмайіц:е / Ц'íхóн'ко / бабó / ни свар'íц:е / бо йа вéрнусе тхáт'і / метé тогдú просúти / абúх приĭшóў і ш’і крúшку побýў.

ПИТШАЛЬÓВУВАТИ – підбивати дошками зовнішню частину стіни будинку чи її частину: *Син кáже / шо тепéрки так ни питшал'óвуйут / ік у д'íдовиĭ хáт'і ци ік у нáшиĭ старúĭ / тепéр úн'ч’а мóда / а м’ін'í ш шал'ýнком се удайé / фáйно понадв’íр'у ўб’ілúти / помал'увáти шал'ýнок / оц:é м’ін'í се ўдайé / Ну та де н'і / комý такé ни ме се ўдавáти.*

ПИТШАЛЮВÁТИ – *докон. в.* до ПИТШАЛЬÓВУВАТИ: *Питшал'увáў оц:ý с'т'інý / шо пóвид дорóги / алé отáм збóку шал'ýн'ч’ік такóш хóч’і бýти / би ш’і йігó поклáсти / таĭ тогдú хáта бýде вúгл'ідна.*

ПИТШПÓТАТИ (ПИТШПÓРТАТИ) – 1) підставити комусь ногу, щоб той спіткнувся: *Ти лиш подýмаĭ / шó т:о за хлóпец / ік хтос шош несé на плéч’ах / кóждого хóч’і питшпóтати / Пус'т'éк пустéн:иĭ / та йа ч’ут' гóлу ч’éрез нéго ни ўломúла / нéсла пúшву / зúгнута / ĭ ни вúжу / а вин імúўсе з:áду за пúшву ĭ хóч’і / шобú йігó т'іглú / алé шо / то дитúна / зач’іпáйі кóждого / бо хóч’і ĭгрáтисе / ўс'і ў роботáх / а вин у такúĭ спóсип нагáдуйі за сéбе; Ти се допúтуйіш / ч’о йа сказáла / питшпóртати / а ни питшпóтати / бо ў нас у Цáрин'і / де йа жийý / так кáжут / зашпóртатисе / ци хтос когóс питшпóртаў / ад'í ўч’éра бáба кáже / а ч’о гéзде тúл'ко патúч’а наклáдено? / тéмно / і йа ч’ут' ни зашпóрталасе / йігó рáн'че тáмки ни бýло / о: / а Кóциха позаўч’éра сварúласе з Вас'ýтоў і казáла / хот'íла йіс питшпóртати мóго ч’олов’íка / алé ни вúĭшло / і ни вúĭде / абéс цисé запамн'ітáла / алé тýтки ўно ўже úнче знач’éйі*; 2) *перен.*, спричинити, щоб хтось спіткнувся; перешкодити, не дати комусь реалізувати задумане: *Питшпóтали нáшу Óл'у на рúўниĭ дорóз'і / тáмеч’ки / де н'іхтó ни спод'íвáўсе / поч’іпúли на ч’óмус гет малóму / бо ўна ўс'о бýла вúўч’іла / ну таĭ за ц:е поклáли штúри / а ни пйет' / і тепéр йа бóйусе лиш он:óго / шобú дитúн'і ни видбúли охóту до наýки / оц:é йа скаў / лиш оц:é.*

ПИТШПÓТУВАТИ (ПИТШПÓРТУВАТИ) – *недок. в.* до ПИТШПÓТАТИ (ПИТШПÓРТАТИ): *Гáн'а / н'іч’ó / а М’іхáс' л'ýби питшпóтувати / то ўже такá натýра / шó зрóбиш / ч’олов’íкови гúр'ко / йік у кóгос шош л'íпше ĭде / ни буксýйі / ік у нéго.*

ПИ́ТШТРИ́КНУТИ С СТРАХУ́ (С ПЕРЕПУ́ДУ; С ТОГО́, ШО ХТОС НА́ҐРО ЗАГОВОРИ́В, КРИ́КНУВ ТА ІН.) – підскочити, налякавшись: *Андр'і́й Іва́ниў так тихо́н'ко ступа́йі / ік кит / ота́к ла́ким іти́ за мноў / таї потому з:а плеч'а́ лиш заговори́ти / а йа зна́йу / шо ў ха́т'і н'іко́го нима́ / та лиш ік цисе́ ўч'у́йу / се́рце се збі́ло / йа гаш о́їкну / пи́тштрикну с страху́ / а вин так файне́н'ко тогди́ ка́же / Ву́їноч'ко / йа хот'і́ў се запита́ти / ци бе́сте коси́ на за́ўтра ни пожи́ч'іли / д'е́д'а проси́ў / А йа тогди́ / мої / йа дам косу́ / але́ ти м'ін'і́ скажи́ наперет / коли́ переста́неш мене́ пу́ж'іти? / ни заходи́ ота́к кра́т'ки ў ч'ужу́ ха́ту / іґ зло́д'ій / утвори́ў йіс две́р'і / скажи́ Сла́ваїсу / а тогди́ ўже кажи́ / ч'іго́ йіс прийшо́ў / та тоги́т йа видле́ж'іла зо два дни ч'е́рес те́бе / а ти зноў це́го хо́ч'іш? / два дни смих видле́ж'іла*.

ПИТШТРИ́КУВАТИ (ПИТШТРИКА́ТИ) – 1) підстрибувати: *Питштри́кувала так / іґ би хтос цви́ч'ком шти́ркаў*; 2) *перен.*, виявляти своє незадоволення чимось; сваритися: *Питштри́кувала за пусте́ / за т:о / шо ни зач'іка́ли / а йек ми ма́ли ч'іка́ти / ік д'і́ти крич'е́ли йі́сти / голо́н':і бу́ли / того́ ми па́ру м'іну́т зач'іка́ли / і пишли́ / И:ї / н'іч'о́ се ни ста́ло / ўна ни мале́н'ка / шоби́ могла́ се заблуди́ти / наї питштри́куйі / надойі́ст / таї переста́не*.

ПИТШТУ́РКНУТИ – *докон. в.* до ПИТШТУРКУВАТИ: *Фе́т'ку / л'у́пч'іку / ану́ питшту́ркни оцис'і́ са́ни / бо ў горп ни ї́де́; Ни питшту́ркуї / йа зна́йу / шо за ч'ем роби́ти / а ти пантру́ї / аби́ молоко́ ни зб'і́гло*.

ПИТШТУ́РКУВАТИ – 1) підштовхувати, заважати, легко штовхаючи: *Кри́во написа́ў / бо вин мене́ питшту́ркуваў / і тр'ес стиў / ч'е́рез не́го йа ш'і блут зроби́ў / каж'і́т йімý*; 2) *перен.*, спонукати до якихось дій: *Паўл'і́ / йа зна́йу / шо ви хо́ч'іте / шоби́ то бо́рше бу́ло / але́ ни питшту́ркуїте мене́ / бо йа го́н:а йек го́н:а / і бо́рше ўно ни бу́де / лиш так / ік ма́йі бу́ти*.

ПИХКИ́Й – пухкий: *Тре́ба ти́л'ко вим'і́с'увати / шо́би к'і́сто ста́ло пихке́ ї витстава́ло вид рук / то ўже ме́ц:е ви́д'іти / йіґ зач'не́ш роби́ти / напере́т ни го́ден сказа́ти / к'і́л'ко на ц:е пи́де ч'ісу́; Паланич'ки́ ў ба́би пихк'і́ ї смашн'і́ / а ў нас ч'ос заби́т'і / ч'о́ ц:е так? / йа хо́ч'у таки́х / іґ ба́бин'і / Ну а хто тоб'і́ ни дайе́ / абе́с ус'о́ розизна́ла ў ба́би / пишла́ і з неў покухова́рила? / тогди́ наўра́с меш зна́ти / йек йіх спеч'і́ / на́ш'і м'ін'і́ се ўдайу́т / а йік тот'і тоб'і́ л'і́пш'і / то н'іхто́ ни заваж'е́йі зроби́ти так / ік йа каў / ти ўже вели́ка д'і́ўч'інка / уч'е́йсе / і м'ін'і́ бу́де пидмо́га*.

ПИХНУ́ТИ – вдарити; штовхнути: *Оде́н рас пихну́ў / ного́ў / каў вам / би́рше ни бу́ло / То ї оде́н рас до́ста / а де́коли і пиў ра́зу*; *Пихну́ў / шо йа*

ч’ут' у во́ду ни ўпа́ў / йе́к так мо́жно? / і м’ін'і́ шо́ с то́го / шо вин нихот'іч’е́; Уваж’е́ї / бо коро́ва бйе́ц:е / так мо́же пихну́ти ла́боў / шо переве́рнес:е.

ПИ́ЦЦОЧЬКА, -и – *ірон.*, невідомо що; те, що неможливо дістати, приготувати; те, чого, можливо, і в природі не існує (про їжу): *Ви́тко / шо пи́ц:оч’ки хоч’ / рас н'іч’о́ ни йі́ш / а ти йі́ш / шо да́ли / шо йе / бо ви́тки йа тото́ о́зму / шо бес наду́мала? / ог:о́ / та то заба́гнути мош ус'е́кого / тако́го / шо на́в’іт' ни зна́йіш / йек уно́ се назива́йі; Пизнайу́ / шо ти хоч’ пи́ц:оч’ки / бо йа тоб’і́ тре́тиĭ тер'і́л' прино́с'у с тим / шо ти ка́жеш / а ўно тоб’і́ ни ї́де; Ік каўт за пи́ц:оч’ку / то це жерт / і́нак уно́ се ни ка́же / це йік хтос заду́же виба́гливиĭ у йі́д'і́ / то по́длук цёго мо́жут так пожертува́ти / уно́ т:о знач’е́йі / іґ би сказа́ти / ци ни хоч’ пот'е́ч’ого молока́.*

ПИ́ШВА, -и – 1) великий мішок: *Згр'іба́ĭ бу́кове ли́с'т'і / а йа ў пи́шву бу́ду набива́ти / ўзим’і́ бу́де ч’ем коро́в’і стели́ти*; 2) *рідко*, наволочка: *Ка́же де́хто / пи́шва / за тото́ / шо на по́душку / але́ ў нас до́ма каза́ли / п’і́рник / нап’і́рник / н'ібу́ нап’і́рник ма́ли би каза́ти за т:о / шо на перо́ / на п’і́р'і / але́ ма́ма каза́ла / пербери́ п’і́рники / то ц:е т:о / шо зве́р'ха на по́дус'ц'і*; 3) *рідко*, наковдерник: *Ўбери́ пи́шву на ли́жник / бо ме куса́ти / йа так ро́бйу / тогди́ і тепле́н'ко / і ни меш се ч’у́хати.*

ПИ́ШКА, -и – *здеб у мн.*, ПИШКИ́, -шо́к, тверда стрижнева частина пір’я: *Пе́рше ро́стут пишки́ / штирпа́ки / а да́л'і / п’і́р'і / а ти / ви́жу / гада́ла / шо мн'іко́н'ке п’і́р'іч’ко / пушо́к ма́йі споч’е́тку ви́л'іcти / а тверде́ / гру́бе п’і́р'і пото́му / так йіс гада́ла? / а то н'і / ви́тко / шо йіс кур'е́та ни наклада́ла ĭ ни ку́тала йіх / але́ йа тоб’і́ пока́ў / ікшо́ схо́ч’іш / а ш’і таке́ / ік восени́ скубе́ш ку́рку / а ўна ш’і ни ду́же оп’і́рилacе / то пишки́ т'е́шко ви́брати / а йік у не́йі уже́ фа́їне п’і́р'і / то ўно бо́рзо се виску́буйі / ра́зом ш штипака́ми.*

ПИ́ШКАТИ – “шипіти” (при попаданні води (рідини) на гарячу металеву поверхню: *Пи́шкайі / бо йіс забога́то нали́ла води́ / а йа каза́ла / шо води́ лиш на па́лец ма́йі бу́ти би́рше / а ни́ так / шо барабу́л'і на дн'і ў бан'іч’ку́ / а окро́пу ти́л'ко / ік на три куле́ши / н'і / ік на шти́ри.*

ПИШЛО́ (ПОВЕРНУ́ЛО) НА ДО́БРЕ (НА ЗЛЕ) – стало краще (гірше): *Сего́л'іта з ґаздиу́ством м’ін'і́ гет пишло́ на зле / пйет' кур'е́т здо́хло / дво́йі полови́к убйу́ / барабул'ки́ ни ўроди́ли / огир'ки́ позасиха́ли / таĭ отаке́ / дах зач’е́ў ч’ур'і́ти / ўс'о на ку́пу; Ни геĭ хот'і́ў се ўч’е́ти / але́ ў о́сми́ĭ кл'а́с'і йіму́ з нау́коў пишло́ на до́бре / зач’е́ў фа́їн'і о́ц'інки приноси́ти*

/ інтересувáтисе тим / шо трéбуйут у шкóл'і / ч'ітáти / то так / шо тепéрки йігó вит кнúшки ни гóден видирвáти.

ПИШЛÓ НА (ГЕТ) ГЍРШЕ (НА ПОГÁНЕ; НА НІЄ́КЕ; НА ТАКÉ, ШО НИ ЗНÁЮ; ШО ТАКÓГО ШІ НИ БЎЛО; ШО НІХТÓ ЗА ТАКÉ НИ ЧЮВ) – погіршало; стало (зовсім) погано: *Пишлó бýло на гúрше / йік на робóт'і ни грóш'і давáли / а цвúки / гор'í̆ку / отáк з л'уд'мú се розрахóвували / бо ни бýло ч'ем / давáли / шо моглú / а потóму повóли се напрáвило / алé ти цéго ни памн'ітáйіш / ти ш'і малá бýла / Малá / алé нагадáла / бýло такé.*

ПИШЛÓ ПÓПИ́Т ШКИ́РУ КОМЎС – щось когось дошкулило, образило, спричинило біль, тривогу: *Пишлó попúт шкúру? / забол'í̆ло? / алé йа на т:о казáла / шобú ц'ýкнуло / абéз знáла / йек то болúт / ік ти зач'інáйіш шпúґати словáми / ти шо / гадáла / шо хтос зел'í̆зниĭ / а ти однá з душéў? / ци шó ти соб'í̆ дýмала?; Йо / пишлó бýло трóхи попúт шкúру / ни геĭ / алé зач'іпúло / дóбре / шо смих се здéрж'іў / ни хот'í̆ў з дурнúми бабáми рóзум накладáти.*

ПИШНИ́ТИСЕ – запишнюватися: *Див'í̆ц:е / ĭка малá дитúна / алé розум'í̆йі / шо ўс'і на н'у дúўйуц:е / таĭ ад'í̆ йеґ зач'éла пишнúтисе / ад'í̆ йек склáла тот'í̆ гупкú / гúр'ішна Лесúха / лиш т:о / шо мáйі три рóки / в'ід'í̆ / нáв'іт' / два і пиў / алé то ўже такé / ч'éсто Лесúха.*

ПИШТРИ́КУВАТИ (ПИТСКÁКУВАТИ), ІК (ЇК) ШКВÁРЬКА (ШКВАРЬКИ́) НА ПАТÉЛНИ (ІҐ БУРЧЬ, ШО ЇГÓ ЛИШ ВИ́ПУСТИЛИ; ІҐ БÁБИНА КОЗÁ) – бути неврівноваженим (про занадто запального, сварливого): *Ти / л'ýпч'іку / ни розмáхуĭ пéред' мéне рукáми / ни питштрúкуĭ / ік шквáр'ка на патéлни / бо йа се ни бóйу / і твоĭé питштрúкуван'і н'іч'ó ни даст / абéз знаў / н'іц н'іч'ó.*

ПИШШЄ́ТИ (ПИШЧЄ́ТИ; ПІШШЄ́ТИ) – пищати: *Дитúна пиш':éйі / бóрзо б'іжú / аг'í̆ / шó се стáло?; Шо п'іш':éйіш / йіґ би тебé вáлаш':іли / ікúĭ ґýрскиĭ с тобóў? / та йа мýс'у вúбрати цес глих.*

ПІ́ВКАЛО, -а – 1) пищик, свисток: *Нашó ви купувáли С'ýт'і тотó п'í̆ўкало? / йа ўже пиў днúни зберáйу докýпи своĭý гóлу і ни гóн:а зибрáти / моĭé вýхо напáсне / ĭ задýже ч'ýйне до такóйі музúки*; 2) *знев., згруб., перен., згруб.*, про дитину, яка “півкаї”, “пішшеї”: *Даĭ м'ін'í̆ ч'éстиĭ спóк'ій / ни п'í̆ўкаĭ кóло мéне / наĭ головá м'ін'í̆ се ўтихомúри; Озм'í̆т / бабó / вид мéне ц:е п'í̆ўкало мад'áрске / бо ўна скúгли / хóч'і на рýки / а дé йа гóден йійí̆ ўдéрж'іти? / таĭ ад'í̆ ĭкá замаш':éна / а л'í̆зе таĭ л'í̆зе / менé гет вúмасти; То ни жúнка / а п'í̆ўкало / такúĭ гóлос мáйі / шо йік говóри / то так в'í̆ўкайі / іґ би йíйі хтос у корч'áх об'іймáў.*

ПІ́ВКАТИ – 1) пищати: *Ви́тки т:о п’і́ўкало? / ни п’і́ўкаї ту́тен'ки / іди́ надви́р;* 2) *знев*., говорити писклявим голосом; кричати; плакати: *Ни п’і́ўкаїте / ни вереш’:і́т м’ін'і́ ко́ло вух / да́йте ч’е́сту годи́ну.*

ПІ́ВОРИНІ, -я – *згруб*., писк, плач, вереск: *Моï / а то шо́ за п’і́ворин'і таке́? / б’іжи́ко / л'у́пко / за обори́х подиви́се / то дес ви́т:и / але́ бо́рзо / аг’і́на б’іду́ / шо́ ц:е мо́же бу́ти? / м’ін'і́ ўсереди́н'і гаш студено́ се зробило*.

ПІ́ВОРИТИ – *згруб*., несамовито кричати, плакати, верещати: *Ни п’і́вори м’ін'і́ ту́тки / бо ш’:е диста́неш / ви́жу / шо то́го тоб’і́ ма́ло / і до́брих слиў ти ни розум’і́йіш; Бес се ни бойе́ла / йік у сус'і́диў зач’ну́т п’і́ворити / ў них таке́ жит'е́ нич’не́ / хот' рас у дв’і три нед'і́ли ма́йі бу́ти.*

ПІДМАХЛЮВА́ТИ (ПИДМАХЛЬО́ВУВАТИ) – обманути; виявляти риси нечесності; шахраювати: *Де́ревом пидмахл'о́вуваў / це ўс'і́ зна́йут / але́ по бе́с'ід'і ни пи́знашно / ікі́ї вин / гово́ри так / шо ти слу́хайіш / таї соб’і́ ду́майіш / моï / йек цес до́бре ка́же / ви́тко / шо ч’е́сниї / пор'е́дниї ч’олов’і́к / Йо / але́ лиш по́длук се́бе / соб’і́ на ру́ку*; *Ва́с'ко таки́ї / шо ла́ким пидмахл'ува́ти / ти ни ду́же в’ір' йіму́ / а йік в’ір' / то перев’і́р' / бо йік покла́дес:е на йіго́ слова́ / то зі́йдеш на н'іц.*

ПІ́ЗЬМА, -и – гнів: *Ў них зда́ўна п’і́з'ма / то ш’і ба́ба з Митри́хоў ма́ли сварки́ / а́ле до́ўго п’і́з'му ни трима́ли / а ц':і / ви́диш / уз'е́лисе / таї ни попуска́йуц:е сво́го / то / в’іді́ / з Іва́н'ч’ікового вес'іл'а́ се зач’е́ло / Але́ коли́ т:о бу́ло? / йо:ї / ота́к му́ч’ітисе / ти́л'ко ч’ісу́ / вишу́шувати себе́ с середи́ни? / А хто́ цим се жу́ри? / у них таки́ї спо́сип жит'а́ мижи́ собо́ў.*

ПІЗЬМЛИ́ВИЙ (ПИЗЬМЛИ́ВИЙ) – гнівливий; заздрісний: *Пара́ска п’із'мли́ва / на́в’іт' йік йа фу́стку ўберу́ таку́ / шо ў не́йі нима́ / то ўже́ пизнаю́ / шо йі́йі нидо́бре / во́л'а йі́йі поломи́ласе / і ўна ўже зо мноў ни гово́ри / а ц'і́ди / так випуска́йі слова́ / іґ би ўни ў не́йі бу́ли на вагу́ зо́лота / пото́му йі́йі попуска́йі тро́хи / але́ спершу́ ота́к*.

ПІЗЬМУВА́ТИ (ПИЗЬМУВА́ТИ) – сердитися; бути вороже настроєним: *Йа зна́йу / ч’о До́ц'а п’із'му́йі / уни́ ду́же хот'і́ли то́го хлопч’і́ш’а / а то ни ви́йшло / хло́пец ни спокуси́ўсе н'і на хати́ / н'і на т:о / шо з'е́теви / котрі́ї ним ста́не / бу́ло ўб’і́ц'іно маши́ну / н'іч’о́ йіго́ ни ї́мило.*

ПІЇ́ТИ – 1) піяти: *Кугу́т п’і́йі / за́рас дни́на ме се роби́ти*; 2) *знев*., співати: *Де́ ўна́ ўм’і́йі с'п’іва́ти? / йі́ґ зач’іна́йі п’і́йіти / йа ву́ха затика́йу / зату́л'уйу / аби́х ни ч’у́ла*; 3) *знев*., говорити: *До́ста ўже п’і́йіти то́йі само́йі / сказа́ў тоб’і́ рас / йа ни м’іш’е́йусе ў ба́пск’і бе́с'іди.*

ПІЇ́ТИ, ІК (ЇК) КУГУ́Т (КОГУ́Т) – *знев*., говорити, розповідати; обіцяти щось комусь без надії на дотримання слова; шукаючи вигоди, переконувати когось у чомусь: *П’і́йі / ік кугу́т / ни́ би пра́ўду л'у́дем сказа́ти*

/ а йа на него дúўйусе ĭ соб'í дýмайу / йімý лиш велúкиĭ ч'ел:éниĭ грéб'ін' звéр'ха прич'іпúти / таĭ бýде ч'éсто кугýт / ўс'і зрáзу мут пизнавáти / хтó т:о; Роскукур'ікаўсе / бигмé / п'íйі / ік когýт / а менé гаш дрáнка зач'інáйі раж'éти / ік тотó слýхайу / аш оскóма ў рóт'і се рóби / бо зрáзу вúжу / шо брехáч' / *і то ни прóстиĭ*.

ПІ́ЛІ – *незм*., коло, біля, попри: *Лес'ó п'íл'і вас проĭшóў / йéк'іс моглá йігó ни вúд'іти?; П'íл'і самих сам'íс'ких них удéриў сокúроў / Бóже боронú / та так кал'íкоў мош стáти / ўваж'éĭко; Посадúли йістé корч' п'íл'і самóго плóту / мож бýло на пиў крóку дáл'і / А то шó плóтови се стáне? / корч' ни ме йімý заваж'éти; То ч'ó дрýг'і мáйут ходúти п'íл'і самý хáту / у вúкна тоб'í зазерáти? / загородú / наĭ опхóд'ут / ти ни знáйіш / шо за л'ýде хóд'ут / кудá ўни ĭдут? / і ч'ó приĭшлú судá / мóже / то ĭк'іс рабиўникú*?

ПІ́ЛО, -а – 1) пиття для "маржини", куди додають висівки, муку та ін.: *Кин' оц':í кришкú до п'íла*; 2) *перен*., несмачна, водяниста, занадто рідка страва чи напій: *Ў úн'ч'і ч'ісú йа бих цисé / мóже / ĭ пúла / а тепéрки такúм п'íлом ни хóч'у рот поганúти / псувáти соб'í апетúт.*

ПІ́НКА, -и – густа плівка, що утворилася на поверхні молока, коли його скип'ятили: *Йік насúпати на квасне́ / то п'íнка звéр'ха лиш'éйіц:е ў гýс'л'ін'ц'і / ўна ни потайé / о: / йа тотó л'ýбйу / дýже смашнé.*

ПІ́НЬКАТИ – *дит*., пісяти: *Хóч'іш п'íн'кати? / гаĭ / борзéн'ко здоĭмáĭ штан'ц'í / абéс ни поп'íс'аў / бо йéк такúĭ велúкиĭ фáĭниĭ пáрубок ме такúĭ н'ійéкиĭ ходúти*? / *це ни позвóлено*.

ПІ́НЬКАТИ (ПІ́НЬКНУТИ) – вдарити (вдаряти) об поверхню чогось невеликим предметом: *П'íн'кнуў йіс кам'ін'цéм у шúбу / таĭ дóста / то кúл'ко тре:? / а тáтови йе новá робóта / оĭ шо се ўт'іши / ме страшнó рáдиĭ / шо за цес м'íс'іц' дрýгиĭ рас шúби кладé*.

ПІНЬКОТІ́ТИ (ПИНЬКОТІ́ТИ) – 1) тонко уривчасто дзвеніти: *Ад'í зноў зач'éло м'ін'í п'ін'кот'íти ў вýс'і / йік устáла дóс'в'іта / то бýло нич'ó / здойíла корóву / шош приставила варúти / і ўч'ýла / шо то нидóбре; Комáр' п'ін'кот'íў ц'ілý нич' / і дé ўснеш? / лишéн' хоч' придр'íмнýти / ўже тебé клóни / а вин зноў зач'інáйі / і на т:о нимá рáди / абó здáтисе йімý / абó крутúтисе до днúни*; 2) *перен*., *знев*., говорити: *Ік кáжут / шо хтос п'ін'котúт / то це бúрше за жúнку / ĭка мáйі такúĭ гóлос / ік Василúха / ни нормáл'ниĭ / а тонкúĭ / то йік говóри / зач'інáйі шош роскáзувати / то гаш питсвúстуйі / гаш у вýха тоў бéс'ідоў тúч'і*.

ПІПІ́НА, -и – сорт яблук: *Д'éд'а з йóнами йíхаў / п'іп'íни і шáвори ни бráў; Ў бáби пéрет' хáти рослá п'іп'íна / ĭ золотáнка / ĭ грýш'і фунтиўкú*.

ПІ́РИТИСЕ – *згруб.*, *знев.*, 1) недоброзичливо оглядати когось (щось): *Йиґ йа би шош нове́ убра́ла / то ўс'о́ / ўна п'і́риц:е так / шо мене́ голова́ зач'іна́йі бол'і́ти / ў не́йі / в'іде́ў / шош у оч'е́х йе таке́*; 2) чванитися; безпідставно вивищувати себе над іншими: *П'і́риц:е / але́ наї би ў дз͡е́р'кало на се́бе подиви́ласе / ї́ка ўна зафа́їна; Нима́ ч'ем п'і́ритисе / ро́зуму / йік у ку́рки / іґ би розумна́ч'ка бу́ла / то ш'і куда́ ни ї́шло / а то нима́ / ро́зум та́мки і ни ноч'ува́ў / а гонори́ў / страшни́х*.

ПІ́РІ, -я – 1) пір'я: *Хто ч'у́ў нап'і́рницу ў ха́т'і переберáти / ад'і́ кі́л'ко п'і́р'а л'іта́йі;* 2) стебла цибулі чи часнику: *Покла́демо ч'існо́к у йе́годах / вин л'у́би таке́ сус'і́цтво / а цибу́л'у на п'і́р'і / ко́ло гру́ш'і; Нарви́ на за́кришку окро́пу / п'і́р'а цибу́л'і і ў бе́рез'і / ч'е́брику жме́н'ку*.

ПІ́РІЧЬКО, -а – *зменш.-пестл.* до ПІ́РІ: *Котре́ мн'іке́ п'і́р'іч'ко / ни тверде́ / бес тих штипаки́ў / клади́ окром'і́шне / мало́му йа́сик зро́бимо; Оц:е́ п'і́р'іч'ко понеси́ д'і́дови / наї йіму́ бу́де на капел'у́х.*

ПІ́РНИК, -а – напірник: *Насту́ / ш:иї с це́го полотна́ па́ру п'і́рникиў / бо ўже пирва́лисе тот'і́ / шо йіс бу́ла коли́с ш:и́ла / прол'інта́в'іли.*

ПІ́РНИЧЬОК, -чька – *зменш.* до ПІ́РНИК: *Йа тики́ рука́ми ш:и́йу п'і́рнич'ок на цес йа́сик / об'і́йдусе без маши́нки / кі́л'ко то́го шит'а́?*

ПІРО́ЖОК, -шка – смажений в олії пиріжок із повидлом чи іншою начинкою, куплений у місті (в Кутах, Косові, Вижниці та ін.): *До́ц'ка роска́зувала / шо тво́йа ма́ма / іґ бу́ла ў м'і́с'т'і / на́в'іт' п'іро́жок соб'і́шкудува́ла купи́ти / гро́шиї ни бу́ло / а вин тогди́ куштува́ў пйет' коп'і́йок / то бу́ли ўс'е́к'і / а ўна з мармул'а́доў л'уби́ла*.

ПІСКО́ВАТИЙ – піскуватий: *А то кі́л'ко робо́ти? / рас копну́ў / і гото́ве / то п'іско́вата земн'а́ / бо́рзо зро́биц:е / йа цим се ни жу́р'у / а за ўс'е́к'і забага́нки ко́ло ха́ти / м'ін'і́ ду́мати складн'і́ш:е / ус'е́кого мих би зроби́ти / але́ йа т:о / шо наїпе́рше / наїважн'і́ш:е ро́бйу / у де́кого кропиви́ росту́т пит самі́і ву́гол / таї н'іч'о́ / а ў ме́не це́го нима́ / йа стера́йусе / ро́бйу / шо го́н:а / каў тоб'і́ / ч'о́ йа ку́ри пуска́йу / а ни де́ржу ў загоро́д'і? / пуска́йу / наї пасу́т / ме́нче и́нчого мут йі́сти / раху́ї / шо пшени́ц'і м'іх сего́н:е кушту́йі сто в'іс'імдис'е́т' гри́ўн'іў / і хот'і́уше йіх лиш неў гудува́ти / то до́рого вихо́ди / таї ото́го тоб'і́ каў / шо ни ро́бйу ни знати́ ї́к'і пор'е́тки понадв'і́р'у / то пра́ўда / шо ўни тро́хи розгр'іба́йут / по́рпайуц:е у ч'іч'ка́х / йім ма́ло горо́ду ї са́ду / де ад'і́ ї́ка фа́їна ота́ўка / таї на схо́дах дес лиш'е́йут знаки́ / але́ то таке́ / йа тото́ зач'е́с'т'уйу / а ку́ри на во́ли / йім ц:е низле́ / таї м'ін'і́ весел'і́ш:е / іґ ди́ўйусе / йек уни́ ў трав'і́ ґазду́йут / йа тогди́ припоч'іва́йу*.

ПІСНІ́ТИ (ПИСНІ́ТИ) – 1) ставати неродючою (про землю): *Земн'á п'іс'н'і́йі / йік ни давáти гнóйу / а вíтки йімý ўз'éтисе? / худóбу ни тримáйут / таї вíтки*?; 2) ставати непривітним, сердитим: *Йа по їйі лиц́і віжу / шó ўна дýмайі / йо / ви ни пов'і́рите / алé / наўмíсне / анý придив'і́ц:е / йек у нéйі п'іс'н'і́йі твар' / йек гýби се стýл'уйут / ікшó шош ни по їйі / наўкрýх рóта гаш змóрш'ки вилáз'ут / а нис на пáлец дóўшиї стайé*.

ПІСТО́ЛИК, -а – пістолетик: *Д'і́ўч'інка мáйі л'ал'кáми їгрáтисе / а нí п'істóлик у брáч':іка видберáти / ад'і́ кíл'ко л'ал'óк мáйіш*.

ПІСТО́ЛЬ, -я – пістолет: *Дóўбуш маў топирéц і два п'істóл'і / і мих мýс'і ў óко стр'і́лити / ход' би ўна йеґ делéко бýла / за богáто крóкиў / И:ї / брешú / брешú за мýху / вин ни такúї дурнúї / шобú ў н'у ц'і́литисе / вин буў дýже дóбриї стр'ілéц / мих з зажмýреними оч'éма стрил'éти / алé за ц:е вíгадаў йіс / Йек вíгадаў / ік ц:е д'і́до роскáзуваў*.

ПІТІЧЬКО́ (ПИТІЧЬКО́), -á – питво; те, що п'ють, зокрема й алкогольні напої: *Іґ би ў хáт'і ни бýло п'іт'іч'кá / то мóже / мéнче пиў би / ни ходúў пидвíпиўшиї; То пусте́ / шо м'ін'і́ плат'ýт за дéн'ку / мáйі бýти ш'і їкес дóбре п'іт'іч'кó; Бес п'іт'іч'кá вес'іл'é ни йе весéле / і н'іхтó ни скáже / шо бýло фáїне вес'іл'é / ік ни бýло дóброго пит'á*; *То ни Гáн'а / а пит'іч'кó / Івáнку / вúн:е / жúнка вид дóброго ч'олов'і́ка ни пúде / а рас вит тéбе пишлá / то подýмаї / ч'о*.

ПІ́ТРИВ ҐРУНЬ – безліса гора в Тюдові, яку викор. як сінокіс: *Вин острúц:е / áле це так / йіґ би йа с П'і́тривого Ґрун'á кр'іч'éла / тóго н'іхтó ни ч'ýйі ї н'іц н'іхтó ни бойі́ц:е / наї острúц:е / а йік надойі́ст / то перестáне; Марýс'ко / ми так вид них заделéко стойімó / ік вúц:и до П'і́тривого Ґрун'á / ўни кóждойі нед'і́л'і мóжут переберáтисе ў новé / а ў нас такóго зáўт'іку нимá; Ік т'і дам / то полетúш гаш на П'і́триў Ґрун' / абó ї тудá дáл'і / кудá мойі́ óч'і ни вúд'ут; Іґ бýло вíселен'і / то бáба зибрáла д'ітúї / і т:о / шо моглá ўз'éти / ї пишлá дгóр'і / гаш за П'і́триў Ґрун' / а йік прийшлá порá веснувáти / то ўден' ни вóл'но бýло їти / і бáба ўноч'é / крáт'ки / вúт:и спускáласе / шобú хот' шош кúнути ў зéмн'у / абú рослó / ўноч'é веснувáла; Бес П'і́тривого Ґрун'á Т'ýдиў буў би ни Т'ýдиў / ч'ес б'іжúт / с'в'іт се м'ін'éйі / і богáто с тих / когó йа знáла / ни лúш верстакúў / ужé даўнó нимá / а П'і́триў Ґрун' йек стойéў / так і стойі́т / і так бýде / дóки цéго с'в'і́та / и:ї / йа шош задýже се розговорúла / комý цих бéс'іт тре:? / анý тú роскáзуї / шо тудá кóло вас се д'і́йі / довеснувáли ужé*?

ПІ́ХАНА ПШЕНИ́ЦЯ – пшениця, очищена від лузги: *Купú л'і́тер пшенúц'і / шобú бýло на С'в'ітúї Вéч'ір / áле п'і́ханойі / А то тепéрки*

продайўт такý / шо дóўго ни тре: варúти / Наї іќá ўже бýде / то таќá / алé шобú ч'éста / оц:é подивúсе.

ПІХÁТИ – товкти у ступі (про збіжжя): *Іќé бýло зб'íж'і / таќé п'іхáли / то ни виберáлосе / Ўлáц'ку / шо хóч'у т:о ци т:о / д'éд'а ішóў у м'íну / ў пíлск'і сéла / і шо вúт:и приносúў / т:о йíли / нáв'іт' лупúну / тепéрки свúн'ам дайімó / а тогдú йíли / алé ї лупúни ни бýло.*

ПÍЧЬКАТИ – *згруб.*, надмірно викор. ліки; насильно годувати (про дітей): *Ни п'íч'каї так дитúну / даї / наї се проголодн'íйі / і тогдú сам ме просúти / А дé цес таќé зрóби?; Вúкин' тотó л'іќáрство / ни п'íч'каї себé пустúм / вúдиш / шо ўно ни помогáйі / то ч'о прúгорш'ами берéш? / хоч' іќýс б'ідý т сóб'і принáдити / ци їкиї ґýрскиї с тобóў?*

ПІЧЬНÉНИЙ (ПИЧЬНÉНИЙ) – початий: *Кондзéрва п'іч'нéна / ни знáйу / хто браў / мóже / нéн'а / бо сегóн:е понед'íўнок / ўна нáб'іло ни йіст.*

ПÍШІ ФАСÝЛІ – квасоля, яка не в'ється на тичку: *Йа л'ýбйу лопаткú / ширóк'і / жóўт'і / а нú п'íш'і фасýл'і / унú íнч'і / і ни тогó / шо ни вúйуц:е по тúц':і ўгурý / н'і / унú м'ін'í ни так'í смашн'í / ік лопаткú / ік'íс твердóват'і / у них нимá такóйі мн'ікотú / йік у лопаткáх / алé то м'ін'í так / у кóжного / Вас'ýтко / íнчиї / соб'í св'íї смак / таї шо тут казáти / а ти дивúсе / ік се нам'íрила / то кладú і тих / і цих / абéс ни слýхала менé.*

ПІШКОТÍТИ (ПИШКОТÍТИ) – видавати специфічні звуки (при попаданні води на гарячу плиту): *Ч'ó йіс тúл'ко налúла водú? / ўна зач'éла бóйіти / таї ад'í йек п'ішкотúт; Окрúп брúскайі на грýбу таї п'ішкотúт / а йíґ би то ни водá / а шош íнче / то страшнúх би бýло ч'ідúў.*

ПÍШШЄ, -я – місце, звідки беруть для будівельних робіт дрібний пісок: *Ік каўт / глúн:иц'а / то це тáмки / вúтки берýт глúну / а п'íш':е / то ўже íнче / вúт:и берýт п'ісóк / ік се будýйут / дримнéн'киї густúї п'ісóк / у нас пид бéрегом йе такúї.*

ПІШШЄ́ТИ (ПИШШЄ́ТИ) – надривно плакати: *Іґ дитúна хнúч'і / везéц:е / шош їйі се хóч'і ци самá ўна ни знáйі / шó їйі ни так / ци болúт шош / то за таќé ни каўт / п'іш':éйі / каўт / везéц:е ц'ілúї ден' / а шó їйі бракýйі / ни знáти / отáк / а йік унá фиїст се ўдéрила / ци ўпáла / ци шош їйі наґрó забол'íло / ци ўна се ўтúкала ў шош і зач'éла дýже плáкати / дéколи гаш захлинáтисе / отогдú за таќé каўт / мої / а то ч'ó дитúна так сп'íш':éла / шó з неў се стáло? / і бóрзо б'іжýт днúї.*

ПÍШЯ – *незм.*, пішки: *Йа п'íш'а їду / к'íл'ко тóйі дорóги / ни рас кóло хáти ў дéс'іт' рас бúрше нахóдис:е / а шо / н'і? / та кóло хáти так се нахóд'уйіш / іґ би два рáзи у Кýти пишóў і вернýўсе / абó ш'і ї бúрше / іґ би ў Кýти / а вúт:и ш'і на Вижнúцу повернýў / таї гаш тогдú тхáт'і.*

П’ЇДИСЄ́ТКА (ПІДИСЄ́ТКА), -и – п’ятдесятка: *Хло́пови пйідис'е́тка мину́ла / а вин да́л'і ни го́ден утихомі́ритисе / шука́йі соб’і́ ру́жних трафу́нкиў*; *С те́бе п’ідис'е́тка / бі́рше ни тре: / А йа ч’уў / шо по со́ц':і се скида́йут / Каў тоб’і́ / п’ідис'е́т'*.

П’ЇЛИ́ТИСЕ (П’Є́ЛИТИСЕ) – *згруб*., лізти, дертися: *Пйе́лиц:е на ч’ере́шн'у / ш’і ўпа́де / моǐ / ни л'іс да́л'ше / пони́ску рви / на це́му ко́нареви ўни ш’і сиўн'і́ш’:і / йік на верш’ікý / то ч’о пйілі́тисе?*

П’ЇНИ́ЦЯ, -і – п’яниця: *Ма́йіш нам’і́рен'і пйіни́цу наверну́ти на до́бре? / про́буǐ / але́ набери́се вели́кого терп’і́н'а / бо р'і́тко комý ц:е ўдайе́ц:е*.

П’ЇНЮ́ГА, -и – *знев*., п’яниця: *Би Бох борони́ў вит пйін'у́ги і сла́бости / бо сла́б’іс'т' ш’і го́ден ви́л'іч’іти / ік ни фист т'ішка́ / а пйін'у́га ік сам ни о́зме себе́ ў ру́ки / то йімý нич’о́ ни помо́же*.

П’ЇТА́, -и́ – п’ята: *На пйітý ни го́н:а смих ста́ти / бо та́мки наб’і́і се зробі́ў; Анý / л'у́пч’іку / ни шкуду́ї себе́ / фа́йно пошуру́ї пйе́ти / бо так’і́ / ік у порос'е́ти / Бабо́ / а по́рос'і ма́йі пйе́ти? / йа шош ни ч’уў тако́го / за їке по́рос'і ви ка́жете? / Поговори́ / поговори́ соб’і́ / але́ ік тоб’і́ се ни ўдайе́ за пйе́ти / то та́к’ік у порос'е́ти за вуха́ми / ц:е ўже л'і́пше? / Йа ни зна́йу / ци л'і́пше / бо порос'е́т'і ву́ха н'іко́ли ни пров’ір'е́ў / Миǐ фа́йно / бо ти ў ме́не догово́рис:е / аг’і́ / шо́ ц:е за дити́на? / ў ко́го ўна така́ ўда́ласе? / йа ўже ни го́н:а з ним ра́ду да́ти / бо скаў сло́во / а вин ад'і́ йек тото́ розмусо́л'уйі / і так за ко́ждиǐ рас / йіго́ му́си бу́ти зве́р'ха / і роби́ шо хоч’ / Е: / та це фа́йниǐ хло́пец / розу́мниǐ / жертиўли́виǐ / весе́лиǐ / шо́ ви / Насту́ / на не́го наговóр'уйіте? / хто́ би вас так весели́ў / іґ би йіго́ ту́тки ни бу́ло? / мете́ ви́д'іти / пи́де тро́хи до дру́гойі ба́би / таǐ мете́ банува́ти / А де́ йа йіго́ пу́с'т'у? / вин у годо́ван'ц'ах / помога́йі м’ін'і́ / д'і́дови / ї хо́ч’і шош заробі́ти за л'і́то / ми так бу́ли се згоди́ли / то ўже тото́ пору́шувати ни во́л'но / так / Іва́н'ч’іку / ци н'і? / Йа / бабо́ / н'іч’о́ ни питпи́суваў / папе́р'а н'ійе́кого нима́ / печ’е́тку н'іхто́ ни биў / таǐ йа мо́жу так соб’і́ роби́ти / йек м’ін'і́ вихо́ди / але́ наǐ бу́де / ту́тки низле́ / йа ш’і побу́ду / а мо́же / і наўра́с у вас се ли́шу*.

ПЛАВИ́НІ, -я – усе, що несе ріка під час повені: *Ч’ос за плави́н'і бі́рше каза́ли / ік ходи́ли дара́би / отогди́ / ік по́в’ін' / то де́коли розбива́лисе кашиц'і́ / і не́сло ік’і́с корч’і́ / ко́ўпч’іки пли́ли / о: / а тепе́рки / р'і́ч:е / це лиш тогди́ / ік гор'і́ дош’:і́ / нида́ўно бу́ло таке́*.

ПЛАВЦЕ́М ПИТИ́ (ПИТИ́ ПЛАВЦЕ́М) – перепливти ріку: *Наш М’і́с'ко ни ў брит / а плаўце́м пишо́ў на Букови́ну / А ўбран'е́? / А вин он:о́ў рукóў гр'іп / а ў дру́гиǐ держ’е́ў тото́ / шо ўбра́ти / а ми ни́ш:е пишли́ / напро́тиў йіру́ги / але́ ш’:е ни́ш:е / ота́м спокиǐн'і́с'ко перебри́ли*.

ПЛА́ЗОМ УПА́СТИ (ЛЕЖЕ́ТИ) – упасти й лежати нерухомо (на спині чи передній частині тіла): *Ч'уба́та ку́рка сид'і́ла на йе́ц'ах / йа її догóд'уйу / ус'е́кого прибага́йу / а дес за ти́жден' до к'ін'ц'а́ ч'ісу́ лиши́лосе / а ку́рка лиш рас / і пла́зом упа́ла / шó роби́ти? / му́с'іла забра́ти з йец / гудува́ла си́ром / і за три дни ку́рку вит:еле́пала / ўна зач'е́ла за́мн'ітку ї́сти / траву́ дз͡ó́бати / у ти́жден' гет здоро́ва бу́ла / ота́к уратува́ла ку́рку / так шо одно́му тре́ба т'і́шитисе / бо хот' і ни ви́вел:а кур'е́т / а́ле ни здóхла / бо шкода́ жит'а́ / наї бу́де / шо ўно ку́р'іч'іне / Ну та де н'і*; *Пла́зом упа́сти / це ўпаў і роспросте́рсе / та́к'іґ би л'а́пнуўсе / то ї соки́ра мо́же па́дати пла́зом / ік уна́ па́дайі широ́ким бо́ком / а ни тим о́стрим / шо ўпа́ла / ї зарубáласе ў шош / таї леж'е́ти мош / ад'і́ ву́їка Ми́тра бол'і́ли пле́ч'і / то вин л'іч'і́ мих лиш пла́зом / на ч'е́рево / то шо хоч' мо́же па́дати пла́зом / ци тики́ ни па́дати / а ти сам так кладе́ш / покла́ў пла́зом / і ўно ни ру́хнец:е / ме стойе́ти над'ї́н'іш:е*.

ПЛАЙ, -ю (-ю́)– стежка в горах: *Ота́к ішли́ пла́йем д'в'і годи́н'і / до́ки дийшли́ до ста́йі / це йа пе́рший рас буў у полонин'і́ / бога́то ч'уў за н'у вид ба́би / ўна ни рас л'і́тувала там / але́ це ш'і з:а колгóспу бу́ло / і вид ву́їка Ми́тра наслу́хаўсе ўс'е́кого / а сам пе́рший рас / диви́ўсе / і ни мих надиви́тисе / це та́к'ік у ўко́мус к'і́н'і пока́зуйут крайіви́ди*.

ПЛА́НТА́РЬ, -я (-я́) – плантація: *Йігі́т ма́йу ц'ілі́ї пла́нтар' / але́ хóч'у ш':е земн'і́ розора́ти / і ш':е йіх покла́сти / йе бога́то па́симкиў / таї наї росту́т / ч'ó бу́ду вим'і́тувати*? / *І йек ви с тим дасте́ ра́ду*?

ПЛА́СОМ ПЛАСУВА́ТИ (ВИТПЛАСУВА́ТИ, ВИТЛАСО́ВУВАТИ) КОГО́С – побити (набити) когось чимось пласким: *Вин витпласува́ў пла́сом Ко́ц'а / тим / шо було под рукóў / усе́рдиўсе / таї дóш'коў надава́ў йіму́ по одно́му м'і́сци / а тот ни т'іка́ў і ни борони́ўсе / бо знаў / шо ви́нен; Ік каўт / шо хтос пла́сом пласу́йі когóс / то це му́си бу́ти шош пласке́ / ад'і́ ге́н:е йе топори́ш':і / ним такóш мош пласува́ти*.

ПЛАСУВА́ТИ – бити: *Ік пласу́йут / то ч'е́мос плаcки́м / але́ фиўст / Так / аби́ ме́нче сл'іди́ў се лиш'е́ло*? / *Йо / шоби́ ни ви́тко бу́ло / ч'олов'і́к уйе́ў / а на не́му н'іч'ó нима́ / ни пи́знашно / шо би́ли*.

ПЛА́ТВА, -и – балка, до якої прикріплюють крокви: *М'ін'і́ лиш тре: платви́ се подиви́ти / ци бу́дут штимува́ти / ци н'і / бо це важне́*.

ПЛАТИ́НА, -и – лехка хустина: *Веч'е́р'у на С'в'іті́ї ве́ч'ір у плати́н'і несу́т / беру́т б'і́лу про́сту плати́ну / нова́ ма́йі бу́ти / туда́ ўс'о склада́йут / та́к'ік годи́ц:е / і так іду́т з веч'е́реў*; *Узим'і́ ба́ба завива́ла плати́ну / по молоди́цки / а зве́р'ха бра́ла воўн'е́нку*.

ПЛАТИНЕ́Є (ПЛАТІНЕ́Є), -я́ – *зб.* стос. ПЛАТИ́НА: *Ти́л'ко то́го платин'а́ / шо зноси́ти ни го́ден / га́ї / диви́се / оц':і́ ш'і д'іво́цк'і / а оц':і́ / то ўже ік вид:а́ласе / соб'і́ пристера́ла / де́котр'і дон'ка́ купи́ла / то ти́л'ко йе / шо йа ўл'і́т'і / іґ дес іду́ / до це́р'кви ци тики́ так у нед'і́л'у / мо́жу ко́ждий рас и́нчу фу́стку по молоди́цки завива́ти / йа гру́б'і / воўн'інки́ ни раху́йу / йа за мал'і́ каў / ну а ў ций ку́п'і / про́ст'і платини́ / так'і́ / шо ў них шош до́бре заўйе́зувати / ад'і́ ік несу́ ба́б'і ґа́рч'ік молока́ / то ни ў рука́х / без н'іч'о́го / несу́ / а заўйе́зуйу ў плати́ну / таї тогди́ беру́ ў ру́ки.*

ПЛАТИ́НКА, -и – хустинка: *Йа ви́шийу шош на ций плати́н'ц'і; Йік т'і́тка О́л'ка се вид:ава́ла / то ма́ла на руц'і́ мале́н'кий кола́ч'ік / заўйе́заний плати́нкоў / це йа ви́д'іла / ік уни́ вид в'і́н'ч'ін'а прийшли́ / хто йїи т:о заўйіза́ў / ци молоди́ї / ци хто / ни зна́йу / але́ так бу́ло.*

ПЛАТИ́ТИ РА́ТАМИ – сплачувати (оплачувати) щось частинами: *Ме плати́ти ни зара́с / а ра́тами / так се договори́ли / оба́ приста́ли на ц:е / Ну то фа́йно / оди́н ра́дий / шо прода́ў / а дру́гий / шо купи́ў.*

ПЛАТИ́ТИСЕ – бути вигідним для продавання; продаватися по високій ціні: *То бо́рше / йік по Дми́тр'ійу / йе́блука нима́ шо ве́сти / ни ме плати́тисе / випла́т'уйіц:е тогди́ / йік ни ду́же зави́зно / а так шо.*

ПЛАТИ́ТИ (ВИТПЛА́ТЮВАТИ) ТИМ САМИ́М – виявляти таке ж ставлення до когось, як і хтось до тебе: *Гм / то ни шту́ка за до́бре плати́ти тим сами́м / добро́м вид:ава́ти / а ти спро́буї на зло витпов'і́сти добро́м.*

ПЛА́ХА, -и – колена дошка: *Йа се ни диви́ла / шо́ т:о за пла́хи / ге́нде ўни / М'і́с'о прив'і́с / поскладаў / а йа накри́ла / таї наї стойу́т / вин се пита́ў / ци мин'і́ ни мут заваж'е́ти / а ч'о́ би ўни ма́ли заваж'е́ти? / м'і́с'ц'а до́ста.*

ПЛА́ШШІК, -а – *зменш.*; *зменш.-пестл.* від ПЛАШЬ: *Та́то ў Ч'ірниўц'а́х пла́ш':ік м'ін'і́ купи́ў / до́ўгий / фа́йний / з вило́гами ікра́с на тепе́р / а зна́йіш іки́ї? / ф'іл'іто́вий.*

ПЛА́ШЬ, -шшя́ – плащ; пальто: *Оце́с плаш' мош на́в'іт' ул'і́т'і носи́ти / йа йіго́ де́коли ўбера́йу / ік іду́ до це́р'кви / це йіґ дош' / ци ле́да постуден'і́ло / йа ў це́му каво́вому хо́жу / / а на зи́му / ік сту́д'ін' / тако́ш до́ста ўбран'а́ йе / ба́бин спинѕа́р' м'ін'і́ перейшо́ў / ку́ртка йе / дон'ка́ м'ін'і́ да́ла / ўна до́ўга / клу́би накрива́йі / і йе ш'і плаш' зеле́ний / с фа́йним ко́ўн'іром / таки́й / шо фа́йно гр'і́йі / ік йіго́ ўзим'і́ роскоти́ти / але́ йа ц:е ни ро́бйу / йіго́ ни хова́йу / бо вин йіли́т плаш' / йіго́ ма́йі бу́ти ви́тко.*

ПЛЕКА́ТИ – 1) годувати груддю: *Ўна плека́йі малу́ / поплека́йі / таї тогди́ пи́де / то шо / без не́йі ни го́н':і об'і́йтисе? / Та бо ўни хо́ч'ут / шоби́ Ан:и́ц'а подиви́ласе / іке к'і́сто / ци до́бре ви́м'ісили / Наї зач'іка́йут / а йік*

н'і / то йа самá се подúўйу / йек? / ґаздин'і́ / таї ни знáйут / Бабó / ўни ш'і молод'і́ ґаздин'і́ / ни йе знáн'і у ўсéму / А Ан:úц'а набогáто стáрш'а? / та ўна з Йілéноў мáїже верстач'кú; *Мар'і́ка малóго до рóку плекáла / потóму ни схот'і́ў н'і пúпки / н'і грудúї / а м'ії до тр'ох рóкиў просúў цúцки*; *Лишú / наї плекáйі дитúну / бо малóму ікрáс ч'ес йі́сти / ни клич'*; 2) годувати, доглядати (про теля, ягня): *Йа бáб'і ў колгóс'п'і помогáла / плекáла с пúпки тел'éта; То тре: плекáти / дивúтисе за тим / бо ни ме ростú / а дивúсе / ік'і йігн'éта / лиш н'іўрóку / фáйно за нúми хóд'ут.*

ПЛЕНДИ́ЧІТИ – *знев.*, 1) базікати; говорити нісенітниці: *Несé / плендúч'і / шо нимá шо слýхати*; *Ти / Васú / шош так плендúч'іш / йіґ бес с перепóйу / дé йа хот' рас такé говорúла за тéбе / ік тотó / шо йіс лишé сказáў / б'і́йсе Бóга*; 2) заважати: *Ни плендúч' пид ногáми*; 3) пересуватися повільно: *Д'іт ш'і жийé? / Ни жийé / а ґóв'іӣі / дес нúдес плендúч'і с пáлицеў кóло хáти / а бúрше сидúт кóло викнá / Та так / би шош вúд'іти.*

ПЛЕНДИ́ЧІТИСЕ (ПЛЕ́НТАТИСЕ; ПЛЕСТИ́СЕ) ПИД НОГА́МИ – заважати: *Ни плендúч'се м'ін'і́ пид ногáми / бо йа зáрас бýду нéсти окрúп / ти ч'ýйіш / шо йа сказáла? / сидú на лýшку / і вúт:и н'і на крок / дóки йа с цúми бан'ікáми ни зрóбйу; Клúкали / дé: н'і / просúли прийтú хот' на трóхи / алé йа сегóн:е ни б'ізýйу / то йік ітú / то тре: бýти дýжому / крáш:е се ч'ýти / а нú / питú / ї плендúч'ітисе пид ногáми / лиш заваж'éти / молод'і́ хóч'ут набувáтисе / ч'ýтисе свобúдно / а ни обзерáтисе / ци хтос за нúми се ни дúви / молод'і́ хóч'ут набýткиў / а старóму úнче ў голов'і́ / йігó душ'á спокóйу хóч'і.*

ПЛЕ́НТАТИСЕ – *згруб.*, 1) заважати; ходити туди-сюди без діла, приносячи незручності тим, хто працює: *Заберú вúц:и д'ітúї / наї ни плéнтайуц:е мúжи робúтниками*; *Ни п'лентаїсе пид нóгами / бо ўпýс'т'у м'ішóк*; 2) дуже повільно іти: *Шош ногá ў кол'і́н'і побóл'уйі / тогó плéнтайусе / йік старá бáба / здéлеку ни пизнáти / ци то йа / ци Митрúха їде / Йо / алé кавýл'і такóйі ни мáйіш / ік у нéйі / за ц:е йіз забýла.*

ПЛЕ́НТАТИСЕ (ПЛЕСТИ́СЕ), ІҐ (ЇҐ) ГОЛО́ННЕ ЛІ́ТО – іти важко, повільно: *Мої / Паз'ý / та ти дýш':а вид мéне / ї молóч':а / а їдеш так / іґ бес три дни ни йі́ла / ад'і́ / нас ус'і́ обгон'éйут / ми с тобóў плéнтаїмосе / іґ голóн:е л'і́то / дé ми мукý застáнемо? / ўс'о розберýт / йа ґерентýйу / дóки ми се дотелепáйімо / тáмки ўже бýде по муц'і́.*

ПЛЕ́НТАТИСЕ У ФОСТІ́ (У КИНЦІ́) – відставати у чомусь: *Такúї уч'інúк / шо плéнтайіц:е у фос'т'і́ / ус'і́ йігó виперéд'уйут / мої / та маї ікúїс гóнир / йек так / шо бес ни гóден вúўч'іти тáблич'ку мнóжен'а? / йа цéго ч'ýти ни хóч'у / та ти ни меш моч'і́ н'іч'ó порахувáти.*

ПЛЕ́СКАНКА, -и – грудка сиру плескатої форми: *По ч’о́му пле́сканка / два́ц':іт'? / а ма́сло? / то дома́шне? / а йе́ц'а йек продайіте́? / уни́ гет мал'і́ у вас / так’і́ / ік воро́н'іч’і / ма́ли би бу́ти хот' тро́хи та́н'ч’і.*

ПЛЕСКА́ЧЬ, -я́ – будь-який предмет плескатої форми: *Плеска́ч’ мо́же бу́ти ка́м’ін' / так ка́жут / ікшо́ вин плеска́тий / йе соки́ра колу́н / неў сн'і́ти се роско́л'уйі / неў розбива́йут сн'іт / таї тогди́ тот'і́ дрива́ кладу́т у гру́бу.*

ПЛЕ́СО, -а – місце у річці, де глибока вода: *Туда́ ни плиї / та́меч’ки да́л'і пле́со / там дна ни ст'е́кнеш / Лес'о́ м’і́р'іў ти́ч’коў / то дес так / ік на два хло́па / ни гада́ї соб’і́ / і це вин лиш ў одни́м м’і́сци ви́м’ір'іў / а пит скало́ў до то́го ўсе́го ш’і ї крут'і́ш / та́мки би зат'ігло́.*

ПЛЕСТИ́, АБИ́ (ШОБИ́) (ЛИШ) ПЛЕЛЛО́СЕ – те саме, що ГОВОРИ́ТИ ДЕСЄ́ТОЇ: *Та де́ вин витпов’іда́йі за свойу́ бе́с'іду? / вин гово́ри у шти́ри доро́з'і / плете́ / аби́ лиш плел:о́се; Виска́куйі с сло́вом / а говори́ти ни ўм’і́йі / плете́ / аби́ плел:о́се / н'ійе́кого р'іду́ ни зна́йі ч’олов’і́к / таї шо ти зро́биш? / Але́ вин хот' ни ўдайе́ с се́бе вели́кого рузумнака́ / гово́ри тото́ / шо ў не́го на души́ і шо ўпа́ло йіму́ на йізи́к / пра́ўда / шо бе́с'іда ў не́го ни йе гла́тка / вин так / іґ би з он:о́го вер'ха́ скака́ў на дру́гиї / але́ ік тото́ скла́сти доку́пи і ïкос зйіза́ти он:о́ з о́н:им / то тогди́ ста́не ус'о́ на свойі́ м’іс'ц'а́ / Ну та х’іба́ би хтос до не́го наїми́ўсе / шоби́ йіму́ бе́с'іду компонува́ти / тогди́ ни ме мерехт'і́ти ў голов’і́ / ік йіго́ ме́ц:е слу́хати; Плете́ / шоби́ плел:о́се / та йік так говори́ти / то л'і́пше наї ни ка́жу / шо / А ўна / Мар'і́ / так му́си / ўна ни хо́ч’і Л'о́ни пра́ўду каза́ти / ўпов’і́ла / шо говори́ла сего́н:е з до́хторем / таї вин сказа́ў / ч’ем ус'о́ ма́йі се с'к’ін'ч’е́ти / таї того́ ў не́йі така́ бе́с'іда / іґ спросо́нку / ўна ў тре́м’і / у вели́киї тре́м’і / бо зна́йі / ч’іго́ ч’іка́ти.*

ПЛЕСТИ́, ІК (ЇК) СПРОСО́НКУ (ІҐ БЕС ЛИШЕ́НЬ ШО СКОРНЄ́ВСЕ) – *згруб.*, говорити незрозуміло, не до ладу: *Гово́риш / ік спросо́нку / іґ би тебе́ скорн'е́ў упи́ўноч’і і се запита́ў / по ч’о́му тоги́т барабу́л'і продава́ли / ци ки́л'ко мо́рґиў бу́ло ў на́шойі ба́би / шош отаке́ / а йа каў / де́ йіс покла́ла д'е́диў к’іпта́р' / ік у хоро́мах питпр'е́тувала? / бо йа йіго́ н'іґде́ ни ви́жу / А де́ йа к’іва́ла к’іпта́р'? / йа ша́л'ок і ш’е́пку покла́ла ў ша́фу / на табо́рику буў ру́пцак / але́ йа йіго́ ни к’іва́ла / мо́же / М’і́с'о браў к’іпта́р' / ік сно́ч’і буў? / бо то пид ве́ч’ір бу́ло постуден'і́ло / х’іба́ вин / а ви на ме́не напа́ли / таї ш’і ка́жете / шо ік спросо́нку / аґ’і́наб’іду / та ік мете́ ота́к на́ґро / с при́тиском шош се допи́тувати / то йа то́ч’но зач’ну́ сперепу́ду говори́ти / ік сама́ ни свойа́.*

ПЛЕСТИ́ (ПЛЕСКА́ТИ) ЇЗИКО́М (ЇЗИКА́МИ) – *знев.*, вести безпредметні розмови; базікати: *Таки́х / шо плету́т йізико́м / і сам'і́ ни зна́йут / шо хо́ч'ут сказа́ти / ни мо́жно бра́ти до обору́ди / А ти розум'і́йіш / л'у́пч'іку / шо́ йіс лише́н' шо сказа́ў? / А шо́ ни так? / йа ч'уў / шо ви так гово́рите / Ч'уў / але́ нидоч'у́ў / бо л'удину́ ни мош бра́ти до обору́ди / до обору́ди беру́т шош с'в'іто́шне / соро́ч'ку / спо́н':і / спин:и́цу / хтос маў йіх про нед'і́л'у / про с'в'е́то / а пото́му зач'е́ў носи́ти / ўз'еў до обору́ди / ота́к цисе́ тре́ба розум'і́ти*; *Так'і́ / йік Пара́н'а / пле́ш':ут йізика́ми / ік пра́н:иками / а пор'е́д'н'і ґаздин'і́ на ц:е ни ма́йут ч'ісу́ / ў них робо́та.*

ПЛЕСТИ́ НЕБЕЛИ́ЦІ (ДУРНИ́ЦІ; УСЬО́, ШО НА ЇЗИ́К ПА́ДАЇ) – вигадувати; говорити неправду: *Плете́ небели́ц'і / а ми ма́йімо тото́ вислухо́вувати? / та вин сам ни в'і́ри ў т:о / шо гово́ри; Е: / та то бу́ло ве́село / Лес'о́ так'і́ небели́ц'і пл'іў / а таки́ми ўс'е́кими голоса́ми говори́ў / шо ми ўмера́ли зо́ с'м'іху / весе́лиї ч'олов'і́к.*

ПЛЕСТИ́ НОГА́МИ – іти дуже повільно (через втому або хворобу): *Ви́д'іла навес'н'і́ Паз'у́н'у / ішла́ ш ч'олов'і́ком / а́ле ледв'і́с'ки плел:а́ нога́ми / ви́тко / слаба́ / каў тоб'і́ / но́ги ч'е́сто се запл'іта́ли.*

ПЛЕСТИ́ ТАКЕ́, ЩО НА ГО́ЛУ (НА ВУ́ХА) НИ НАЛА́ЗИ (НИ НАЛАЗЄ́Ї) – говорити дурниці, нісенітниці: *Н'і́би ни пйе́ниї / мо́же / на́в'іт' і ни ви́пиўшиї / а плете́ таке́ / шо на го́лу ни нала́зи; Жертува́ти мош по ўс'е́кому / по фа́їному / і ни ду́же / а ў це́го таке́ жерто́ван'і / шо йік так говори́ти / то л'і́пше наї ни ка́жу шо́ / плете́ таке́ / шо на го́лу ни налаз'е́йі / Йо / пусте́ ни го́н:о нал'і́сти на го́лу / бо розу́мна голова́ йіго́ ни пуска́йі / ка́же / верта́їсе туда́ / ви́тки йіс прийшло́ / Ої шо так / ли́шен' так / А́л:е йісте́ до́бре сказа́ли / ої шо до́бре.*

ПЛЕТІ́НІ, -я – дія за *знач.* *плести́ ("в'язати")*: *Плету́ касе́тку / ад'і́ ге́зде плет'і́н'і / на ла́вици / гаї / диви́се; Плету́ свидри́ / касетки́ / ш'інки́ / ўс'е́ке / плет'і́н'і пом'іч'не́ / бо ру́ки сам'і́ ро́бйут / а голова́ вид:иха́йі.*

ПЛЕЧЄ́МА ВБЕРНУ́ТИСЕ (ОБЕРНУ́ТИСЕ; УБЕРНУ́ТИСЕ) – повертаючись плечима до когось, тим самим показати небажання підтримувати з кимось розмову; сердитися: *Йа ка́жу / а вин ўберну́ўсе плеч'е́ма таї те́ше; Л'у́боч'ко / гаї кажи́ / ти ч'о́ вид ме́не плеч'е́ма ўберта́йіс:е? / йа ни з':ім тебе́ / ни б'і́їсе / і гу́ки ду́ти ни тре́ба; Та йа ни така́ про́ста / аби́х ни розум'і́ла / ч'о ўна плеч'е́ма се ўберну́ла / роздиу́йе́йіц:е / н'і́би йійі́ ду́же інтересу́йі ви́шита по́душка / мо́жно поду́мати / шо ўна ш'і тако́йі ни ви́д'іла / а йа лиш об'ійшла́ стиў таї каў / А йіґ днува́ли / Насту́н'ко? / даўно́ смих вас ни ви́д'іла / дл'а не́йі то бу́ло*

на́ґро / бо ўна гада́ла / шо йа з ус'імá пишлá / прич'éкувала / шобú зо мноў се ни здиба́ти / а йа соб'í погада́ла / та йік йе такá нагóда поговорúти / то ч'о се ни скориста́ти?

ПЛЕЧЕ́МА СТИСКА́ТИ (СТИСКА́ТИ (СТИСНУ́ТИ) ПЛЕЧЕ́МА) – не знати, як прореагувати на щось; або з певних причин не хотіти цього робити: *Ік хтос вúди збóку / шо ч'олов'íк ж жúнкоў найшлú ікýс кл'ýч'ку / шош найшлú мúжи собóў / то н'іхтó ни мé се м'іш'éти / од'н'í се ўстýпйут / а дрýг'і стúснут плеч'éма / мут ц'íхо сид'íти / колú ўни гóн':і се ўм'іш'éти? / це ік мижú нúми зач'éласе шарпанúна / а так н'іхтó слóва ни скáже / йа ц:е каў / абéс і ти знаў / йек повестúсе; Л'ýпко ср'íбна / лиш н'і мин'í плеч'éма стискáти / ти знáйіш / за шо йа се питáйу / то за ц:е м'ін'í кажú / наї йа знáйу прáўду / праўдúву прáўду / а ни т:у / шо л'ýде кáжут*.

ПЛЕЧЕ́ ПИТСТА́ВИТИ (ПИТСТАВ'Е́ТИ) КОМУ́С – допомогти комусь, підтримувати когось: *Іґ би хот'íў / то мих питстáвити свойé плеч'é / помоч'í / йа ни каў богáто / а кúл'ко гóден / алé ў нéго і гáтки такóйі ни бýло / вин нáв'іт' ни обертáўсе у тот бик / таї шó ти зрóбиш*?

ПЛЕ́ЧІ МА́ТИ – те саме, що й ПЛЕ́ЧІ ЧЮ́ТИ: *А хто кáже / шо то зле? / мáти дóбр'і плéч'і ў наш ч'ес вéл:еко знач'éйі / алé на кóжд'і велúк'і плéч'і йе ш':е бúрш'і / так шо скажú С'ýт'і / наї ни дýже т'íшиц:е / наї ни бýде задýже беспéшниї / наї уваж'éйі / бо ни ўрас плéч'і гóн':і помоч'í*.

ПЛЕ́ЧІ ЧЮ́ТИ (ЧЮ́ТИ ПЛЕ́ЧІ) – відчувати чиюсь підтримку: *Др'ін' плéч'і ч'ýйі / томý несé себé так / у нéго / в'ід'í / йе хтос у Кóсов'і ци ни поледвúни ш':е вúш:е / Йо / дес йе / вин сам онóгди фалúўсе / алé так подéлеку сказáў / шо знáйі і фáїних л'удúї / Алé їк'і ўни зафáїн'і / іґ з Дрóнем дéржут / оц:é пúтан'і / і ци дéржут*.

ПЛИ́СТИ (ПЛИ́ВАТИ; ПЛИ́ТИ), ЇК (ІК) СОКИ́РА – зовсім не вміти плавати: *Йéк йа мáйу сокотúти д'ітúї / йік унú гúнут плúвати / скакáти у вóду / а йа плийý / ік сокúра? / іґ би / ни даї Бóже / прийшлóсе когóс ратувáти / йа гóн:а скáкнути ў габú ци ў тотó плéсо кóло крúнти? / ікá з мéне кóрис'т'*? / *тогó сам'í див'íц:е за д'ітмú* / *ї н'ікóму йіх ни поруч'éйте*; *Кáе / шо ўм'íйі / а вин плийé / ік сокúра / йа вúд'іў / йек вин хитрýйі / на гл'ібóке ни їде / а тáмки / де по грýди / питперáйіц:е ногóў / таї так водá йігó несé / оц:é рахýйіц:е / шо наўч'éўсе / а ми йік цисé увúд'іли / то хот'íли з Дрóн'ч'іком йігó кúнути на плéсо / наї би тáмки се поўвихáў / алé подýмали / шо з б'ідóў шош се стáне / а ти потóму витпов'ідáї / таї тогó ни шукáли нáпасти на свойý гóлу / Ну таї дóбре / шо йістé так подýмали / бо моглó бýти гет зле / Бабó / а вин ч'о фалúц:е? / ік ни ўм'íйіш / то ц'íхо сидú / А ти шо / ни гр'íшиш такúм? / забýў йіс / йек роскáзуваў / шо кóло Пúсаного*

ка́мен'а ви́д'іў медве́д'а / і̆ се ни напу́диў йиго́ / бу́ло таке́? / ге? / *Та бо смих тики́ ви́д'іў* / *Ото́то і̆ йе*.

ПЛИВЦЕ́М ПЛИ́СТИ – безперервно пливти (про різні предмети, що пливуть по ріці суцільним потоком під час повені): *Ко́ўпч'іки плиўце́м пли́ли / лови́ / ікі́ї хоч' / ни тре́а ву́ка проси́ти / аби́ ки́нуў з дара́би.*

ПЛИ́СНУТИ (ПЛИ́СКАТИ) – бризнути (бризкати) водою (або якоюсь іншою рідиною); лити її на кого-, що-небудь чи в щось (якусь посудину): *Пли́сни суда́ пага́р' води́ / бо загусте́; А ўна лиш хапну́ла ў не́го з рук по́рц'ійу / ска́кла до ведра́ і пли́снула ў поми́йі / це при ми́н'і бу́ло / А вин шо? / Вин / л'у́пко Мар'і́ч'ко / н'іч'о́ ни сказа́ў / нали́ў соб'і́ ў дру́гиї пага́рч'ік / уз'е́ў закури́ти і̆ пишо́ў надви́р / Мої / н'іч'о́ ни сказа́ў / а м'ії би мене́ ўбиў / іґ би йа при л'у́дех таке́ зроби́ла / і ни ли́ш при л'у́дех / а тики́ ік сам'і́ / ік н'іхто́ ни ви́ди / А ўна шо / йе рузу́мна / ік ота́к хо́ч'і ўч'е́ти ч'олов'і́ка*?

ПЛИ́СТИ, КУДА́ (ТЕБЕ́) НЕСЕ́ (КУДА́ ПЛИВЕ́ЦЦЕ) – підкорятися обставинам, бути пасивним: *Плиў / куда́ несе́ / ік ото́ї ко́ўпч'ік / шо соб'і́ плийе́ і ни гада́йі / до і̆ко́го бе́рега йиму́ приста́ти / бо ўже ни ма́йу н'і сил / н'і хот'і́н'а би́ти собо́ў / наї ужже́ се д'і́йі Бо́ж'а во́л'а*.

ПЛИ́СТИ ПРО́ТИВ ВОДИ́ (ГАБИ́Й) – не підкорятися обставинам; діяти активно, переборюючи труднощі: *Йе ў жит'у́ таке́ / шо застаўйе́йі пли́сти про́тиў води́ / то т'е́шко / але́ вибо́ру нима́ / бо а́бо тебе́ знесе́ / або́ меш треп'і́цкатисе і ви́плийіш на спокийн'і́ш:е м'і́сце / де нима́ габи́ї і де ни збива́йі тебе́ з них* / *Але́ це / Насту́ / ни ўс'і го́н':і*.

ПЛИТ, -о́ту – огорожа: *Посад'у́ грабин'і / і фа́йниї плит бу́де / ни мут порохи́ іти́ вид доро́ги / таї ни ме ко́ждиї зазера́ти м'ін'і́ на подв'і́р'і / бо так ха́та / ік на долони́ / ус'о́ ви́тко* / *Оі̆ шо йиз до́бре наду́мала*.

ПЛИ́ТА, -и – 1) плоский, з гладкою поверхнею камінь: *На циї пли́т'і до́бре сид'і́ти / така́ / йік с'і́дало*; 2) гладкий фрагмент скелі: *Тут б'і́йно і̆ти / ад'і́ і̆ка пли́та звиса́йі / Бо́же борони́ / йиґ би то ру́хнуло / бо́рзо переход'і́м / бо йа се бо́йу;* 3) *рідко*, надмогильний пам'ятник: *Та ч'іта́ї / на циї пли́т'і напи́сано / хто тут споч'іва́йі*.

ПЛИТИ́ЦЯ, -і – вид річкової риби: *Іми́ў дв'і плити́ц'і / би́рше н'іч'о́ / А йа гада́ла / шо ти головач'а́ прин'і́с* / *Мамо́ / го́ловач' ш'і росте́ / наї тро́хи набере́ц:е ў т'і́л'і / таї тогди́ принесу́ / Наї бу́де / то йа ўже ўс'о зач'іна́йу р'іхтува́ти / шоби́ з ним да́ти ра́ду / бо вин ме ма́ти бога́то к'іл' / Йо / в'і́с'ім де́с'іт' / це то́ч'но* / *р'іхту́йте ўже / шо тре́ба*.

ПЛИ́ТІ, -я – *зб.* до ПЛИ́ТА[1]: Ад'і́ *і̆ко́го пли́т'а / п'іску́ / тр'існо́к вода́ нане́сла* / *Йо:і̆ / та ў нас ш'і н'іч'о́ / а ў Росто́ках вода́ у багат'о́х хата́х по*

ви́кна бу́ла / а пли́т'а тако́го нане́сло / шо витколи́ жийу́ / тако́го ни ви́д'іў / ви́кна ў де́котрих хата́х / та́к'ік замуро́ван'і / пид ни́ми / пид двер'ми́ / ку́пи купе́н':і кам'і́н'а / ши́ни / смере́ки с кор'і́н'ім / ік'і́с корч'і́ / ши́би ви́бит'і / і ў ха́т'і ўс'о плі́вайі / Сара́к'і тот'і́ л'у́де / ў нас лиш городину́ поби́ло / і т:о йа се жу́р'у / а ў л'уди́ї страшна́ б'ідá / та ї ш'і до ўсе́го оц'а́ по́шес'т' / шо хо́ди ми́жи л'уд'ми́ / ш'і ўна свойе́ пра́ви.

ПЛИТКИ́Й – неглибокий, мілкий: *Спо́н':і ї к'і́с ку́ц'і ї плитк'і́ ста́ли / опт'іга́йут заду́же / фиї́ст се зб'і́гли / і шо́ тепе́рки*?

ПЛІНА́, -и́ – плівка на м'ясі: *То сам'і́ кис'т'ки́ ї пл'і́ни / мн'е́са ма́ло / на борш' / це ш'і таке́ / куда́ ни ї́шло / а на би́рше / то шкода́ за́ходитисе.*

ПЛІ́СНІВКА, -и – пліснява: *На хл'іб'і пл'і́с'н'іўка / ота́м збо́ку / ни йіш; Ч'о́ ви ти́л'ко сир держ'е́ли? / ад'і́ / пл'і́сн'іўка ўже се зроби́ла / ви / ви́тко / хот'і́ли / шоби́ мох ви́рис / Йо / каўт / шо тогди́ вин ду́же смашни́ї / Мар'і́ка таки́ї у Ч'і́рниўц'а́х ви́д'іла*.

ПЛІ́СНІТИ – покриватися пліснявою: *Це нидопе́ч'іниї хл'іп / тому́ так бо́рзо пл'і́снійі / йек так? / два дни / і ўже шки́рка си́ва ста́ла.*

ПЛІШИ́ТИ – забивати плішку: *Йа ни ўм'і́йу до́бре пл'іши́ти / ану́ запл'іши́ м'ін'і́ са́пу / аби́ держ'е́к ни х'іта́ўсе / бо йек сапа́ти*?

ПЛІ́ШКА, -и – дерев'яний кілок: *Йа бих н'іч'о́ ни роби́ў / лиш мале́н'ку пл'і́шку покла́ў / отаку́ / ік пиў м'ізи́лного па́л'ц'а / би́рше н'іч'о́*.

ПЛО́ВА, -и – раптовий дощ, злива: *Ў го́рах / ви́тко / фист пло́ви бйут / диви́се / іка́ вода́ ч'о́рна; Дош':і́ страшн'і́ / плови́ / р'іка́ шуми́т / шо гаш ви́ц:и ч'у́ти / гаш суда́ дохо́ди / лиш на м'іну́ту пого́да ўспоко́йіц:е / і зноў се зач'іна́йі / так реп'і́жи / шо б'і́ло надвор'і́ / йа з викна́ уло́ги ни ви́жу / ус'о́ / іґ би б'і́лоў шма́тоў се закри́ло*.

ПЛО́ТИ (ДАРА́БИ) СПЛАВ'Є́ТИ – сплавляти по ріці Черемош деревину – в особливий спосіб укладені й закріплені колоди: *Ог:о́ / коли́ т:о бу́ло / роки́ роке́н':і пло́ти ни сплаўйе́йут / це лиш на фудуґра́ф'ійі мош ви́д'іти / а оно́гди ў телев'і́зор'і пока́зували / і то тики́ так бу́ло.*

ПЛОТЬ, -и –те саме, що й ДАРА́БА: *Сего́н:е пло́ти пу́с'т'ут / абе́сте уваж'е́ли / бли́ско д вод'і́ ни питходи́ли / ни диви́лисе на т:о / шо вода́ ч'істе́н'ка / бо ни спости́гнете дийти́ до бе́рега / ік уздрите́ вал каламитни́ї / таки́ї / шо ўс'о зм'іта́йі / а да́л'і плот' / де́коли одну́ за о́дноў пуска́йут / по́ки фа́їна вода́ / а сего́н:е ікра́с таки́ї ден' / того́ йа каў / абе́сте уваж'е́ли / Бабо́ / та ми ни мале́н'к'і / ми цисе́ сто рас ч'у́ли*.

ПЛЬО́НТЕР, -нтра – поверх: *Ти на ї́ко́му пл'о́нтр'і жийе́ш? / йо́:ї / йа бих ни го́н:а ў м'і́с'т'і жи́ти / тики́ ни го́н:а би / і фе́ртик / Нич'о́ би с тобо́ў*

се ни ста́ло / л'удина́ / ік се прихо́ди / то до ўс'е́кого звика́йі / а це ни наї́гірше.

ПЛЮВА́ТИ (ПЛЮ́НУТИ) В О́ЧІ (В ЛИЦЕ́) КОМУ́С – виявляти (виявити) крайню зневагу комусь; тому, хто, на думку мовця, є нечесним, брехливим, підлим: *Та йа ік уздр'у́ Пара́ску / то пл'у́ну ї́йі у лице́ / при ўс'іх / хто би там ни буў / бо таке́ ни мош вибач'е́ти / Йіле́ / успоко́їсе і поду́маї / ци ва́рто ґазді́ни з дурни́м ро́зум наклада́ти / поду́маї і пото́му ска́жеш м'ін'і́ / ци то варту́йі / але́ пе́р'іш поду́маї*; *Йа с таки́м ч'олов'і́ком н'іч'о́ до бе́с'іди ни ма́йу / х'іба́ шо лиш пл'у́нути йіму́ ў о́ч'і / оберну́тисе ї пити́ / оц:е́ ш'і би мош / а би́рше / н'і.*

ПЛЮ́НУТИ НИ ВАРТ (НИ ВАРТУ́Ї; НИМА́ НА ШО; ШКОДА́) – *згруб*., про щось мізерне, не варте уваги: *И:ї / ход'і́м ви́ц:и / тут пусте́ч'і / пл'у́нути нима́ на шо / ми шо / пйін'ух ни вид'іли?; Зач'е́лосе с пусто́го / с тако́го / шо пл'у́нути ни варту́йі / а пото́му розгор'і́лосе ў до́бру сва́рку*.

ПЛЮ́ТА (ФЛЮ́ТА), -и – те саме, що ПЛО́ВА; сльота: *Йа ни зна́йу / шо ў нас сего́л'іта се ро́би / пл'у́ти бйут / ік скаже́н'і / іґ би йім шош у голов'і́ се переверну́ло / то де́коли так ли́йі / іґ би проло́м хма́ри буў / таки́ї / шо ўна ни го́н:а ўде́рж'іти во́ду / а ўсу / шо йе / зра́зу випуска́йі / з городи́ў н'іч'о́ нима́ і ни бу́де / бо перевесно́вувати ўже пи́зно; Ік шош таке́ страшне́ / шо дош' / с'н'іх / в'і́тер / вели́ка ниго́да / то ў нас до́ма каўт ни пл'у́та / а фл'у́та / йа ота́к би́рше звикла / і ба́ба так каза́ла / ї д'іт Іва́н ла́ким буў так говори́ти*.

ПЛЯВДУВА́ТИ – смакувати, іти на користь здоров'ю: *Вам / ви́жу / пл'аўду́йі куле́шка з лопатка́ми; Мали́ї / н'ії́ро́ку / се попра́виў / ви́тко / йіму́ пл'аўду́йут ба́бин'і харч'і́ / с'в'іже́н'ке молоч'ко́ ш:у́мом / бануже́ц / ус'о́ пишло́ йіму́ на ко́рис'т' / То і во́здух бога́то знач'е́йі / вин сво́го тако́ш добаўйе́йі.*

ПЛЯ́ЙСТЕР, -у – пластинка, тонка скибка чогось; пляма: *Оса́ ўкуси́ла / але́ ви́жу / шо пл'а́їстер ни розроста́йіц:е / рука́ да́л'і ни поч'ірвон'і́ла / ви́диш / по́ци йе / а да́л'ше нима́ / то хот' це до́бре*.

ПЛЯН, -у – *заст*., план: *Ви́тки ми мо́жемо зна́ти / шо ў не́го на га́ц':і? / вин ни вика́зуйі сво́го пл'а́ну / а мо́же / уно́ ї на до́бре / бо йіґ забога́то зна́йіш / то бо́рше се зиста́р'ійіш / Та так / так / де́ н'і*.

ПЛЯСТЕ́РКО, -а – пластиночка; тоненька скибка чогось: *Урuба́ў бес і м'ін'і́ пл'асте́рко то́йі солони́ни / сам йіш / а йа се ди́ўйу / А йа шо? / ма́йу ўгадач'і́? / ви́тки мих зна́ти / шо тоб'і́ се хо́ч'і йі́сти? / Зна́ти ни мих / а́ле се запита́ти го́ден; Кубасу́ ї буц нарuба́ї пл'асте́рками / а шквар'ки́ наї*

тикú так се лиш’éйут / йек бýли укрúшен'і / то н'ічʼó / кóждиї ме мáти видéл'ц'а.

ПЛЯЦ, -ý – місце; обійстя: *С'ідáї / от|ут йе пл'áц; Гаї / ходú судá / дивúсе / оц:é йе дýже фáїниї пл'áц на хáту / такúї / шо крáш:ого ни бувáйі*; *Тáто поклáў хáту на д'і́довому пл'ацý / на обʼі́іс'т'у Петрúшиних / там сáмо / де бýла старá хáта / А йа памн'ітáйу т:у хáту.*

ПЛЯ́ЦКОМ – *присл.*, нерухомо: *Сидú пл'áцком / та ўже сидú / йéк ти мʼін'і́ ўже умúгаўсе за ден' / так / шо гаш у очʼéх мр'і́ґайі.*

ПЛЯ́ЦОК, -цка – 1) пиріг: *Пл'áцок з мармул'áдоў спечʼімó і з гор'і́хами*; 2) картопляник: *Озмú зо штúри велúкʼі барабýл'і / он:ý цибýл'у / наїдú тéрку / таї нажáримо пл'áцкиў / йе шмáлец і олúва / на чʼóму схóчʼіш.*

ПЛЯ́ЦОЧЬОК, -чька – *зменш.-пестл.* до ПЛЯ́ЦОК: *Крихкúї пл'áцочʼок / ої шо дóбриї / вúдиш / йек то йе / і дóкладиў нибогáто / ни знатú їких ни трéба / і такúї смашнúї / Йо / алé ік тúл'ко гор'і́хиў дáти / то ни бýде такóго / шобú ни смакувáло / тут три пагар'і́ мéлених гор'і́хиў пишлó / а ти кáжеш / аш три пóўн'і пагар'і́.*

ПНЕМ СТОЄ́ТИ (СИДІ́ТИ) – на ніщо не реагувати, бути нерухомим: *Мої / та ни стиї пнем перéдо мноў / уступúсе / ни заслóн'уї с'вʼі́тло; Каў / бóрзо бʼіжú / виднесú вýїкови воловúт / а вин пнем сидúт / с'іў таї сидúт / іґ би прирúс до лáвиц'і / Та бо д'éд'а роскáзуваў за бýтин / а їимý інтерéсно бýло / йа самá хот'і́ла тотó дослýхати / И:ї / шó там інтерéсного? / т'ішкé жит'é бутинáми / Ну та бо ви богáто разúў тотó чʼýли / а хто пéршиї рас / то хóчʼі дослýхати ї знáти / чʼем ус'ó се с'к'ін'чʼéло / ци приходúў медвʼі́т' шʼ:е рас / ци н'і / дé такé пропустúти*?

ПНУ́ТИСЕ Ш (ІШ) ШКИ́РИ – те саме, що ЛІ́СТИ (ВИЛАЗИ́ТИ, ВИЛІЗА́ТИ, ВИЛАЗЄ́ТИ) Ш ШКИ́РИ: *Мої / жúнко Бóжʼа / та ни пнúсе так ш шкúри / бо ўна мóже пýкнути / ти хóчʼіш угнáтисе за нúми / а то богачʼі́ / ми ни ўт'ікáйімо мáти т:о / шо ўни / ти дивúсе на нáшʼі рсклáди / на т:о / шо ми сегóн:е мóжемо собʼі́ позвóлити / бо йік отáк робúти / то пúдемо с торбáми / аґʼі́нацисе / йа гадáў / шо ти ў мéне мудр'і́шʼ:а / а то ад'і́ шо; Мʼі́с'ку / отáк / ік ви цисé фáїно зробúли / н'іхтó би так ни зробúў / дрýґиї би стерáўсе / пнýўсе / л'іс ш:кúри / алé то би н'ічʼó їимý ни помоглó / бо до цéго тре: мáти такý гóлу ї такʼі́ золот'і́ рýки / ік у вас / даї вам / Бóже / здорóўйі ї абéсте бúрше мáли / ік мáйіте / за своїý робóту / абú ў вáшиї хáт'і урáс буў зáўт'ік / абéсте і надáл'і чʼýлисе ўсúл'і робúти л'ýдем добрó / тáкʼік ви дотепéр цисé робúли / фáїно вам д'іковáт' / І вам д'іковáт' за цис'і́ словá.*

ПО-БАБИ́НЦКОМУ – ознака від БАБИ́НЦКИЙ: *Та́меч’ки так’і́ пор'е́тки / шо ба́ба ўсим заво́ди / того́ ǐ д'і́ўч’іна по баби́нцкому хо́ди ўбра́на; Зави́ласе гет нифа́ǐно / по баби́нцкому / Наǐ бу́де / так / ік ǐйі се ўдаǐе́ / так наǐ се завива́ǐе / тоб’і́ цисе́ ни ма́йі шко́дити / пантру́ǐ се́бе / а ни т:о / ǐек хто се зави́ў /аг’іǐ / ч’о́ ǐіс так на н'у се ўйі́ла?*

ПОБАЛА́КАТИ – поговорити: *Ми соб’і́ фа́ǐно побала́кали / але́ коро́ва ни до́ǐіна / сви́н'і ку́ч’у ско́ро розі́бйут / а ми се набува́ǐімо* / *Та бо ми набу́длив’і / говирли́в’і / а ні́ так’і́ / іґ дундуки́.*

ПОБАЛЮВА́ТИ (ПОБАЮВА́ТИ) – побенкетувати; побути в гостях, повеселитися: *Побал'ува́ли / ǐік ма́йі бу́ти / ус'і́ конте́т'н'і; Гаǐ / побал'ува́ли / таǐ до́ста / пора́ се збера́ти тха́т'і / Та посид'і́т ш’і / ми ǐ так р'і́тко се ви́димо / ч’о́ се ква́пите?; Гаǐ / роска́зуǐте / ǐек ви побаǐува́ли / ци вам ве́село бу́ло? / бо то ўс'е́к’і баǐі́ ǐе / ǐ весе́л'і / ǐ ни геǐ.*

ПОБЕРЕ́ЖНИК, -а – лісник: *То ни во́л'но л'іс руба́ти / побере́жник соко́ти / лиш ни зна́ти / ч’о го́ри ли́с'іǐут / оц:е́ іґ би м’ін'і́ хтос сказа́ў / бо ǐіґ звéр'ха / з ґрун'а́ подиви́тисе / то / ви́тко / го́л'і гол'і́с'к’і латки́ / страшно́ бога́то ви́рубано / але́ н'іхто́ н'іч’о́ ни ч’уў і ни зна́йі* / *ўс'о само́ се зроби́ло.*

ПОБИВА́ТИ – покривати дах будинку (хати) драницями, черепицею чи бляхою: *Йік наду́маǐіш побива́ти ста́ǐн'у / то зможи́се на бл'е́ху* / *ўна тоб’і́ набога́то до́ўше послу́жи* / *мош і драни́ц'ами / але́ каў за ц:е / драни́ц'і то драни́ц'і.*

ПОБИ́ЛО БИ ТТІ, ТА БИ ТТІ ПОБИ́ЛО – прокльон: *Поби́ло би т':і / та би т':і поби́ло / ǐкиǐ ǐіс до́бриǐ / ǐе́к ти м’ін'і́ моǐе́ жит'е́ збáвиў / молод'і́ роки́ видибра́ў / ǐе́к ти м’ін'і́ оти́ц'ко / шо за ни́хтем ч’о́рне / н'іко́ли ни поми́х / і до́брого сло́ва ни сказа́ў / та ў д'і́т':а рога́того би бо́рше ж’е́лости ви́просиў / ік у те́бе / іди́ / шоби́ моǐі́ о́ч’і тебе́ би́рше ни ви́д'іли / гет спе́ред' ме́не* / *марш ви́ц:и.*

ПОБИ́РШЕ – побільше; якомога більше (більш): *Йіла́ / абе́сте прожи́ли / поби́рше би таки́х л'уди́ǐ бу́ло / ік ви / тогди́ / мо́же / і с'в'іт би буў іна́кшиǐ / би́рше пра́ўди би бу́ло ў не́му; Ко́ждиǐ стера́ǐіц:е поби́рше хапну́ти / ни ду́маǐуч’і / шо і дру́гому шош ма́йі се лиши́ти / шо і ў не́го ǐе д'і́ти* / *Ог:о́ / ч’іго́ вам заба́глосе / ог:о́.*

ПОБИ́РШІТИ – стати “биршим”: *Ад'і́ ǐек дни́на поби́рш’іла / дес на до́бру годи́ну ǐе / бо ш’і нида́ўно у пйе́тиǐ уже́ темн'і́ло / а сего́н:е гет ви́тко / так / іґ би ве́ч’ір лиш хот'і́ў се роби́ти / ни роби́ўсе / а лиш хот'і́ў.*

ПОБИ́ТИ – *докон.* до ПОБИВА́ТИ: *О́л'ч’іна ха́та ско́ро зач’не́ ч’ур'і́ти / мус поби́ти / хот' ч’ем / наǐта́нчим / але́ мус / це горит / і хот' у ниǐ н'іхто́ ни жиǐе́ / але́ ха́та сама́ це́го про́си.*

ПОБІДИ́ТИ – перемогти: *Іва́нку / ти ўч’е́ниї / ану́ скажи́ нам / йек поб’іди́ти тоту́ не́ч’іс'т' / шо напа́ла на нас? / і тил'ко́х л'уди́ї покал'і́ч’іла / тил'ко́м в’і́ку ўкороти́ла / скажи́ / йек то́го се збу́ти / шоби́ на́рит так се ни му́ч’іў / а мих у спо́койі пожи́ти*.

ПОБІ́ЙЦЯ (ПОБИ́ЙЦЯ), -і – забіяка; дуже войовнича людина: *Стари́ї Петро́ з:а́молоду буў страшни́ї поб’і́йц'а / це вин тепе́рки благи́ї / а тогди́ ду́же войуву́ў / і ў ха́т'і / і ми́жи л'уд'ми́ / йо / було таке́*; *То поб’і́йц'а / йа тако́го з'е́т'а би ни хот'і́ла / йа лиш би сказа́ла н'і / і ўс'о / Ву́їно / а хто вас ме се пита́ти? / іґ би до це́го дийшло́? / то молод'і́ / гада́йіте / мут вас се пита́ти / шо́ йім роби́ти? / лиш ска́жут / шо хо́ч’ут вес'іл'а́ / таї ус'о́ / а ви / йік отота́ му́шка прич’меле́на / мете́ ц'іхо́н'ко сид'і́ти / бо хто би се нава́жиў таке́ розбива́ти? / а шо йіґ д'і́ўку пото́му н'іхто́ ни о́зме / ци ўна ни схо́ч’і за дру́гого і́ти? / ог:о́ / то ни шту́ка розби́ти / це ле́хко / а пото́му мо́жно ни перебанува́ти*; *Шо́ с це́йі дити́ни бу́де / ік вин таки́ї поби́йц'а? / лише́н' би би́ўсе / ус'о́ ма́йі бу́ти по йіго́ / То / в’іди́ї / тво́го д'е́д'і нату́ра / бо ў нас у фам’і́л'ійі таки́х нав’і́говатих ни бу́ло / Д'ікова́т' тоб’і́ / фа́їно ка́жеш за мойу́ рид'н'у́ / ду́же фа́їно / абе́с прожи́ла*; *То поб’і́йц'а / ў не́го і ста́ршиї брат таки́ї / абе́с туда́ н'і ного́ў / ти ма́йіш с ким ігра́тисе / оту́тки соб’і́ б’і́гаї / а йік пи́деш / то шобе́с ни нар'іка́ў / шо заду́рно диста́ў; Е: / та то спок’і́йниї хлопч’і́ш’і / це ни і́киїс поб’і́йц'а / шо с ким хоч’ кл'у́ч’ки на́їде / цес ни таки́ї / ік Ми́трикиў / шош йіму́ се ни ўда́ло / і вин ужэ́ запали́ўсе / ік с'ірни́к / цес ви́слухайі / ус'о́ фа́їно / і н'іко́му ч’е́сти ни ўрве*.

ПОБІ́ЧІ (ЧЬКУРНУ́ТИ, ШМИҐНУ́ТИ), ІК (ЇК) КУ́ЛЯ (С ПУ́ШКИ, С ПІСТО́ЛЯ, С КРІ́СА) – дуже швидко побігти: *Йа лиш ф’і́ўкнуў / а вин поб’і́х / ік ку́л'а с та́товойі пу́шки / шух / і нима́ / та́то браў мене́ на пол'о́ван'і / і йа зна́йу / йек то се стрил'е́йі; Бабо́ / йа хот'і́ў поб’і́ч’і / ік ку́л'а / але́ м’ін'і́ ч’ереви́к се ст'ех / іґ би ни ц:е / то йа бих Ми́трика ви́передиў / ми наўви́перетки б’і́гли / але́ м’ін'і́ л'і́пше з Лес'о́м б’і́ч’і / йа йіго́ ўрас перегон'е́йу / або́ з вуї́ниноў Мар'і́ч’коў / ўна мене́ ни го́н:а і́ми́ти / х’іба́ бих сам пид:а́ўсе / а тут ус'о́ ч’ереви́к ви́ден*.

ПОБЛИ́СКУ (ПОБЛИ́ЗОСТИ) – близько (недалеко): *Жийе́ побли́ску / п’ітна́ц:ит' м’іну́т хо́ду / а дон'ка́ / ў Доли́н'і / пит само́ў Горо́ў / ви́т:и деле́ко б’і́ч’і / іґ би шош се стре́било / а син бли́ско / ки́л'ко то́го хо́ду / пишо́ў поч’ере́с пасо́вис'ко / таї ти ужэ́ ў ма́ми / так шо с цим затру́днен'а нима́ / С цим би́рше ме́нче*.

ПОБО́ГАТУ – *незм*., багато; по великій порції; по великій кількості чогось: *Ус'о́ ув’і́йдец:е / бер'і́т / то нима́ пл'а́цкиў побо́гату / але́ шо йе;*

Дити́н'і ни дава́ї так побо́гату / ме́нче ў ли́шку бери́ / бо ўно ле́дви ґлиґа́йі; Побо́гату ни ви́йшло / ко́ждому по со́ц':і / бо а́финиў ма́ло ўзбера́ли; Куса́ї потро́шки / ни побо́гату / бо *би́рше нима́* / *лиш оц:е́.*

ПО БО́ГАТУ (БРА́ТИ, ЇСТИ, КЛА́СТИ (НЕ́СТИ) В РОТ, ПАКУВА́ТИ ТА ІН.) – *незм*., багато; більше, ніж варто; ніж те, що, на думку мовця, є нормою: *Ни паку́ї так / ни бери́ по бо́гату / бо пото́му меш сам'і́ барабул'ки́ йі́сти / по оти́ц'ко куса́ї / диви́се / по оти́ц'ко / і тогди́ мн'іс'ц'а́ ста́не; Мамо́ / то по бо́гату ви накла́ли / ни тре: ти́л'ко / де́ ми цисе́ го́н':і не́сти? / таї соб'і́ шош лиш'і́т / ч'о́ ви ўс'о вид:айіте́?; Іґ дес на вес'іл'у́ / ци на ïко́мус набу́тку / то йі́диї йе до́ста / і на́в'іт' ік тоб'і́ шош одно́ ду́же посмакува́ло / то ни бери́ по бо́гату / бо ї дру́г'і сид'у́т і хо́ч'ут то́го поку́ш'іти* / *хот' ли́жеч'ку ўз'е́ти / уваж'е́ї на ц:е.*

ПОБОЄ́ВБИСЕ (ПОБИ́ЙСЕ) БО́ГА – побійся Бога: *Старе́ / а ро́зуму нима́ / побойе́ўбисе Бо́га таке́ говори́ти / та тот'і́ слова́ мо́жут т то́б'і верну́тисе* / *ти / стари́ї шкарбу́не / за ц:е ни поду́маў*?

ПОБОЄ́ТИСЕ – побоятися: *Прийшо́ў стари́ї / таї побойе́лисе при не́му л'і́сти ў о́ч'і / бо вин о́стриї / вин ни ме баба́м терп'і́ти*; *Побойе́ўбес:е Бо́га / ч'олов'і́ч'і / аг'і́на те́бе.*

ПОБРОЦЬКА́НИТИ (ПОБРО́ЦЬКАТИ) – походити, побродити по калюжах, росяній траві тощо: *Гаї / ни б'і́йсе / пусти́ мало́го / наї броцька́ни тро́хи по вод'і́; Ра́но студено́ / а́ле то здо́рово пoброц'ка́нити по рос'і́ / Та ш'і засту́диц:е / лише́н' нида́ўно ви́йшоў с то́го / куда́ пуска́ти? / у ґумака́х / йо / а так н'і / ви м'ін'і́ зле ра́дите.*

ПОБУМБОРОСІ́ТИ – побурчати якийсь час: *Ан:и́ч'ко / к'і́л'ко мош бумборос'і́ти / іка́ тоб'і́ ш':е нидого́да? / побумборос'і́ла йіс / таї до́ста / аг'і́ / шо́ ц:е за нату́ра така́? / ў ко́го йіс се ўда́ла?*

ПОБУ́ТИ (БУ́ТИ) У ШКИ́РІ КОГО́С **–** бути на місці когось, у такому ж стані (становищі), як хтось: *Ни хот'і́ў бих і м'іну́ти побу́ти ў йіго́ шки́р'і / Бо́жеч'ку / поми́луї / ни тре́а м'ін'і́ ни машини́ў / н'і камени́ц / н'і набу́ткиў вели́ких / ік отаке́ ма́ти / а йіму́ / ви́тко / таке́ се ўдайе́.*

ПОВАВЧЄ́ТИ – певний час "вавчєти"; *згруб*., *перен*., плакати: *Кит мо́же ваўч'е́ти / іґ голо́ден / поваўч'е́ў / таї перестайе́ / йа да́ла молока́ / таї йіму́ ўже до́бре / вин конте́тниї / а мо́же дити́на скі́глити / ве́стисе / ч'іго́с хо́ч'і / а ти ни дайе́ш ци ни позвол'е́йіш тото́ / то йа тогди́ мо́жу сказа́ти / ни ваўч'е́ї / бо йа тебе́ бес позвол'і́н'а ро́дич'іў н'іґде́ ни пу́с'т'у / таї тогди́ дити́на мо́же се ўспокойі́ти / поваўч'е́ла / і с'і́ла ц'і́хо / найшла́ соб'і́ їкес зан'а́т'і / ї ўже ни домога́йіц:е ў ба́би сво́го.*

ПОВА́ДИТИСЕ – висловити комусь незадоволення; посварити когось; певний час “вадитисе”: *Старе́н'ка ба́пка / ва́ш’а пре́баба / ла́кома бу́ла ва́дитисе / а мойа́ ма́ма ўрас каза́ла / нене́ / пова́дилисе / таї до́ста / ки́л'ко мош за т:о да́ўне нага́дувати? / ми ўже за тото́ ч’у́ли / а ви да́л'і ва́дитисе; Ва́дитисе / то йе да́ўне сло́во / ййго́ сего́н:е ў бе́с'ід'і р'і́тко ч’у́ти / би́рше каўт / шо хтос свари́ц:е / а ййґ за їкус вели́ку сва́рку / то каўт / шо вин ци ўни страшно́ заводи́ли / то вихо́ди / шо ва́дитисе / то тро́хи ле́кше / мн'е́кше / це соб’і́ хтос дж͡в’інди́т / але́ без вели́койі зло́сти / а то́нен'ко / полего́н'ки / так / іґ би пош’у́пуваў кого́с / але́ син'ц'і́ў ни лиш’е́ў / таке́ смих вам наговори́ла / шо гаш сам’і́ї ста́ло см’і́шно.*

ПОВАЖЄ́ТИ – поважати: *Поваж’е́ї старин'у́ / слу́хаї та́та ї ма́му / помога́ї сла́пшим / ни мина́ї б’і́н:ого / оц:е́ йе голоўн'і́ при́писи / і ни л'у́таўсе / ни носи́ ў со́б’і цес ґан'ч’.*

ПОВАКУВА́ТИСЕ (ЗВАКУВА́ТИСЕ) – *заст.*, евакуюватися (про всіх чи багатьох); іноді викор. у *перен. знач.*: *На зи́му повакува́лисе ў он:у́ хач’:е́ну / бо сту́д'ін' / у тих двох хата́х ва́тру ни кладу́т / х’іба́ ле́д'а / дес коли́с / ус'і́ днуйу́т і спйут ту́тки / ў тепл'і́ / а ўже на с'в’е́та / то ўже ў вели́ку перекуч’у́йут / таї ш’і т:о / шо там п’іч’ / у ниї ме́ц:е напа́л'увати ї печ’і́ / то ўже гаш тогди́ те́пла ста́не / ї ни бу́де ч’о тоўч’і́се ў хач’:е́н'і / с'в’е́та йе с'в’е́та / отаке́ с цим усі́м.*

ПОВБЕ́ДУВАТИСЕ – *докон. в.* стос. ВБЕ́ДУВАТИСЕ: *А шо Га́н'а? / поўбе́дувалисе об’і́ з Йіле́ноў / таї н'іч’о́ / та́к’ік ми с тобо́ў / уни́ зна́йут М’і́с'ка вид мало́го / таї диву́йуц:е / шо бере́ нати́л'ко ста́ршу вит се́бе / ни хо́ч’у опсу́д'увати / а́ле ї ни ду́же фа́їну / та ў сел'і́ наїкра́ш:у мих уз'е́ти / за тако́го ў пи́тскоки ко́жда би пишла́ / а вин / ви́диш / и́нчу схот'і́ў / Голоўне́ / шоби́ ййму́ до́бра до жит'а́ бу́ла.*

ПОВБІЦЄ́ТИ – пообіцяти: *Поўб’іц'е́ли / шо при́їдут оба́ коси́ти / а́ле нима́ / ви́тко / шош се ста́ло / Та шо каза́ти / ста́лосе / / д'е́д'а засла́п / Кали́на сказа́ла / шо пове́зли ў шпита́л' / йа ййі здиба́ла ко́ло Сумари́н:их / Таї шо / л'у́пко / з ним? / оногди́ смих ви́д'іла / ї вигл'іда́ло / шо здоро́виї / Вигл'іда́ло / бо сла́б’іс'т' ни ўрас зве́р'ха се пока́зуйі.*

ПОВВИХА́ТИСЕ – напружено попрацювати: *Полехки́ ни пи́де / шоби́ це сего́н:е зроби́ти / тре́ба поўвиха́тисе; Поўвиха́лисе / таї за ден' ба́б’і завеснува́ли / дв’і гр'е́ц':і лиши́лисе / ка́же / шо сама́ там бу́де шош кла́сти / ни позвол'е́ла нам / Ну та наї бу́де / наї кладе́.*

ПОВВОДИ́ТИ (ПОВВО́ДЮВАТИ; ВВЕСТИ́) В КОШТА́ КОГО́С – спричинити те, що хтось має великі витрати: *Ти́л'ко вес'і́л' ма́ли за цих пиўро́ку / шо ўни нас поўводи́ли ў кошта́ / то так зб’і́глосе / ад'і́ ма́йу дв’і*

ф’ін'і́ / ўни вид:ава́лисе / тре: питú? / тре: / вýйц'о М’і́с'а женúў / такóш мус бýло їти / на робóт'і клúкали / ї ни випадáло ни питú / пéрш’і сус'і́ди робúли дон'ц'і́ вес'іл'é / а по Богорóдици ўже смих ч’ýла / такóш мáйі бýти у нáших знакóмих / і ўни наперéт просúли / шобú н'ійéких úнчих плáниў у нас ни бýло / так шо ми пúўрик бýли вес'і́ўн'і / вес'іл'é / це дóбре / це вéсело / набýдливо / алé ми / в’ід'і́ / шош задýже се розигнáли / ад'і́ Мúтро кáже / шо ш’:е однó мáйімо мáти / алé то гаш за м’і́с'іц' / то ш’і до тóго тре: доч’ікáти / Е: / та то дóбре / шо клúч’ут / б’ідá / йік н'іхтó за тéбе ни нагáдуйі / пишóў бес / а то нимá кудá / таї ч’іп’і́йіш у хáт'і / х’ібá на пóхоронок до кóгос / алé то таке́ / тудá се ни клúч’і / тудá сам ідéш / так шо т'і́штесе / шо ш’і молод'і́ і шо мáйіте кудá питú / це вéл:еко знач’éйі.

ПОВЕ́ДІНКА, -и – поведінка: *Сегóн:е кс'онц казáў кáзан'і за тих двох сл'іпúх / шо просúли ў Ісýса прозр'і́н'а / ўни хот'і́ли вúд'іти / і кс'онц говорúў за йіх повéд'інку / за т:о / шо ўни в’і́рили / і це йім помоглó / алé тýтки ни лиш т:о / шо оч’éма вúд'іти / ми ўс'і ни мáйімо бýти с'л'іпц'áми ў нáшим жит'ý / а вúд'іти / шо йе голоўнé і ч’ігó мáйімо се тримáти / це вин дýже фáйно сказáў / йа тотó ўс'о так дóкладно ни скаў*.

ПО́ВЕЛИКИЙ – великуватий: *Дрóц'ку / то на тéбе пóвеликиї кашкéт / вúдиш / пáдайі на óч’і / озмú с'в’ії / а вýйкиў лиший; Н'і / то ни пóвелика бл'ýска / так тепéрки нóс'ут / мамó / спин:úц'а вускá / а вер'х мáйі бýти такúї / А м’ін'і́ шо / носú такý / ік се ўдайé*.

ПО ВЕЛИ́ЦІНИ – після Великодня: *То бýло у дв’і нед'і́ли по Велúц'іни; Ўна ўродúла хлóпц'а по Велúц'іни / а здибáлисе ми ўже ўл'і́т'і / кóло копаратúви / Мар'і́ка стойéла з визóч’ком / ч’ікáла на свойý мáму / а йа тудá прийшлá шош купúти / бúрше се ни вúд'іли / гаш до ўч’éра*; *То ўже їшлóсе до теплá / по Велúц'іни бýло / ф’ійаўкú бýли зацвúли.*

ПО́ВЕР – *незм*., поверх; зверху чогось: *Васú / то стýд'ін' / пóвер свúдра накúн' оцéс лéйбик / áбо озмú к’інтáр' д'і́диў / бо то ад'і́ їка сúн'іўка / уваж’éї / абéс ни застудúўсе / хлóпч’і / гаї на / оц:é кин'*.

ПОВЕРЕШЕНИ́ТИСЕ – бути неспокійним, не знаходити собі місця; “верешенитисе” якийсь час: *Поверешенúц:е / таї перестáне / кудá д'і́нец:е / д'і́ти сегóн:е ни дýже старин'ý слýхайут / ни ўс'і / алé так йе.*

ПОВЕРТИ́НОК, -у – опредм. дія від ПОВЕРТА́ТИ (ПОВЕРНУ́ТИ): *Маў йіс / вúтко / ікúйс повертúнок / шо так се забарúў*? / *ге? / анý признавáйсе / кудá йіс повертáў? / у т:у вýлич’ку / шо кóло Сумарúн:их*?

ПОВЕРТУ́НОК, -у – те саме, що ПОВЕРТИ́НОК: *М’ін'і́ се ни ўдайýт так’і́ повертýнки / це бýґден' / роботú / нимá ч’о хатáми ходúти* / *А йік кортúт / ік робóта ни берéц:е бес такúх видв’і́дин*?

ПОВЕ́РЬХА (ПОВЕ́РЬХУ) – *присл*., зверху, поверх чогось: *Пове́р'ха ба́бин к'іnта́р' озми́; Ўте́л:а йіс пове́р'ха / а да́л'і хто ме доро́бйувати? / і ш':е одну́ шма́ту озми́ / бі́ршу; Ти пове́р'ха ди́вис:е / а ти ота́м пит копи́цеў пошука́ĭ; Пове́р'ху ш'і цим ко́цикoм накри́ĭ / таĭ бу́де до́бре.*

ПО́ВЕРЬХ ВУХ – про те, чого дуже багато: *Вико́с'увала / де н'і / а то зноў / бур'іни́ по́вер'х вух / му́с'у зноў бра́тисе за косу́ / бо нима́ кому́; И:ĭ / де́ ти йіх го́ден здивува́ти? / ўни таке́ йід'у́т ко́ждиĭ ден' / ни т:о́ / шо ми / ў них тако́го ўс'е́кого по́вер'х вух / поўта́к / а ти гада́ў / шо понесе́ш / таĭ уни́ мут ра́д'і / то богач'і́ / де́ ўни тако́го ж'іда́йут?; Ни хо́ч'у запуска́ти горо́т у траву́ / хот' м'ін'і́ городи́ў ни тре: / м'ін'і́ оце́го кава́л'ч'іка ста́ло по́вер'х вух / але́ ўстит вид л'уди́ĭ / ік ко́ло ха́ти ниўпор'ітко́вано / таĭ того́ ро́бйу / йек мо́жу.*

ПОВЕСТИ́ БЕ́СІДУ – бути ініціатором у розмові: *Так повел:а́ йіс бе́с'іду / шо йа ву́ха свої́ забу́ла / Ан:и́ц'а се розговори́ла ĭ зач'е́ла роска́зувати за таке́ ўс'е́ке / шо н'іко́ли би ни сказа́ў / шо за т:о мош говори́ти / таĭ ш'і писа́ти / шо тото́ мо́же бу́ти інтере́сне кому́с / а йа слу́хайу / йек ви гово́рите / йек ви́йіц:е бе́с'іда / таĭ ду́майу / моĭ / кі́л'ко ўс'е́кого мош росказа́ти за т:о / йек ми ту́тен'ки жийімо́ / шо ро́бимо / йек с'в'ітку́йімо / ну / за ўс'е́ку ўс'е́ч'іну.*

ПОВЕСТИ́ (СКІРУВА́ТИ) БЕ́СІДУ В И́НЧИЙ (ДРУ́ГИЙ) БИК – змінити тему розмови: *Е: / мене́ тако́ш корт'і́ло цисе́ ўзна́ти / але́ Феди́ха повел:а́ бе́с'іду ў и́нчиĭ бик / таĭ ус'о́ / зач'е́ли за гор'і́хи говори́ти / шо зда́лобисе молоти́ти / а нима́ куму́ / таĭ на це́му се с'к'ін'ч'е́ло.*

ПОВИБИВА́ТИ – повитрушувати; ударяючи, “витріпати” все або багато чого: *Повижма́кувала ус'о́ з лужо́к / ус'і́ верен'і́ повибива́ла / а т:о / шо на пидло́гу / покла́ла ко́ло р'іки́ / сполока́ла / і наĭ со́хне.*

ПОВИБИВА́ТИ (ПОВИКИДА́ТИ, ПОВИКИ́ДУВАТИ; ПОВИМІ́ТУВАТИ; ПОВИТРУ́СЮВАТИ) З ГОЛОВИ́ – примусити себе не думати про щось: *Ле́хко сказа́ти / повибива́ĭ тото́ пусте́ / шо ў голов'і́ ройі́ц:е / повим'іта́ĭ / ви́греби тото́ / шо жи́ти ни даĭе́ / а йек? / йе́к цисе́ зроби́ти / ік уно́ ўйі́лосе / х'іба́ бих дурну́ го́лу дес ви́кинула / таĭ тогди́ би м'ін'і́ ле́кше бу́ло / ни му́ч'іло би мене́.*

ПОВИГРУ́ЗЮВАТИСЕ (ВИ́ГРУЗИТИСЕ) – забруднитися “грузев” (про всіх чи багатьох): *Ішли́ с Ку́тиў / таĭ повигру́з'увалисе / бо то так'і́ гру́зи / болот'е́ / шо ну́ / каўт / шо мут доро́гу роби́ти / але́ коли́ т:о бу́де?; Пишли́ Царина́ми / гада́ли / шо то тро́хи стр'е́хло / а то н'і / таке́ / шо но́ги потаĭу́т / таĭ ад'і́ йек повигру́з'увалисе / ба́ба до́бре каза́ла / а ч'о йісте́ ґумаки́ ни ўз'е́ли? / ви ни ви́дите / шо надвор'і́ се ро́би? / то ма́рот.*

ПО́ВИ́Д – *незм*., від; зі сторони когось (чогось): *Тот парка́н / шо ти се пита́йіш / по́вид М'і́ликових / а з бе́рега н'іч'о́ ни покла́дено / хто хоч' / за́їде* / а *ўни ад'і́ йек фа́їно ви́ч'істили бе́рех і загороди́лисе / а ў нас у бе́рез'і / ко́ло му́ру / припоч'іва́йут тот'і́ / шо з м'і́ста гор'і́ верта́йуц:е / Та наї припоч'іва́йут / ік се змў́ч'іли / вам шо / шко́ди? / а ўни се позагоро́д'ували кол'ў́ч'оў дро́теў / іґ би ў них ни знати́ / шо ў бе́рез'і росло́ / А нашо́ би хтос ч'ужи́ї л'іс у ч'ерешн'і́ ци тр'ес гор'і́хи? / рас то на́ше / то тре: с тим іки́їс р'ет зроби́ти / йа ни за т:о / шоби́ хтос ни припоч'е́ў / ни обгоро́д'уї т:о м'і́сце / де припоч'е́вок ма́йі бу́ти / лиши́ кава́лок / пусти́ на три шти́ри кро́ки / але́ пор'е́док с'а́киї та́киї ма́йі бу́ти*.

ПОВИДБЕРА́ТИ – відібрати, забрати щось у кількох чи багатьох: *Ў людúї повидбера́ли зе́мн'у / застаўйе́ли ў колго́с запи́суватисе / і то так / шо ви́бору ни бу́ло / мус бу́ло їти / то ни т:о / шо хо́ч'у / ни хо́ч'у.*

ПОВИДВІНО́ВУВАТИ (ПОВІДВІНО́ВУВАТИ) – "відвінувати" всіх чи багатьох (дітей, онуків): *Ти раху́ї / шо ўна одови́ц'а / а йек фа́їно повидв'іно́вувала д'іти́ї / Але́ то потр'і́бн'і бу́ли д'іўч'е́та / бога́то хло́пц'іў / і то ґаздиўски́х / н'і / шоби́ про́стих / туда́ се диви́ло / але́ шо / ік йіх бо́рзо засва́тали / засва́тали / таї ус'о́ / так'і́ до́ўго ни сид'у́т.*

ПОВИДДИХА́ТИ – відпочити (про всіх або багатьох): *Гаї / повид:иха́ли / таї до́ста / бер'і́м сапки́ / бо шош зач'е́ло хма́ритисе / а ц:е мус прикве́пити / бо йік се ли́ше / то х'іба́ гаш по св'е́тах о́змемосе / а то зле / одн'і́ барабу́л'і мут сходи́ти / а дру́г'і / ш'і ў земни́ додр'і́мувати / то ўс'о зара́с му́сиц:е посади́ти / шоби́ ри́ўно сходи́ло / Та ки́л'ко тут це́го? / на годи́ну робо́ти / дош':у́ нима́ / а на́в'іт' іґ би ї покра́паў / то цисе́ ўстит би бу́ло лиш'е́ти / хто лиш'е́ў би цисе́ на пос'в'е́та*? / *ану́ко бер'і́мсе / то ма́хом пи́де / каў вам / за́рас ус'о́ се зро́би.*

ПОВИДДИ́ХУВАТИСЕ – відпочити, почавши рівно дихати (про всіх чи багатьох): *Ну шо / ўже повид:и́хувалисе? / а ч'о йісте́ так б'і́гли? / медв'і́т' вас лови́ў / ци їкас и́н'ч'а з'в'ірина́? / А ми на перего́нки їшли / хто бо́рше до ч'у́ркала доб'іжи́т / Ну таї хто поб'іди́ў? / котри́ї з вас ма́йі до́ўш'і но́ги*? / *Ми ра́зом доб'і́гли / Йо / іми́ўсе йіс м'ін'і́ за рука́ў / таї того́ ра́зом / Та бо ти шту́ркаўсе.*

ПОВИДИЗНАВА́ТИ – провідати ("видизнати") усіх чи багатьох: *За ден' повидизнава́ла ус'і́х на́ших / ш'і би се зда́ло ву́їну Николайе́ву / Ўна се перепи́тувала / коли́ прийі́деш / шо хо́ч'і ви́д'іти тебе́.*

ПО́ВИДІТИ – побачити (про те, що вдалося побачити раз чи сприймалося багато разів): *Ни го́н:а бу́ла се роздиви́ти / йік се нале́жи / то ни бу́ло йек / але́ по́вид'іла / шо хло́пец ни ду́же за неў / ни геї / йіго́ би́рше*

Мар'і́ка інтересува́ла / голова́ йіго́ ўрас у тот бик диви́ласе / де ўна бу́ла / так шо каў / т:о / шо смих за оде́н рас го́н:а бу́ла уздр'і́ти; И:ї / кі́л'ко йа по́вид'іў на сво́му в'іку́ / шо ў таки́ї скри́ни / ік оц':а́ / би се ни ўм'істи́ло / але́ кому́ тото́ тепе́р інтере́сно слу́хати? / йа сам стера́йусе за таке́ ни ду́мати / а йіґ дес шош у го́лу таке́ при́йде / то йа ўс'е́ке вига́дуйу / шобі́ ўно мене́ попусти́лосе / и:ї / говор'і́м л'і́пше за шош и́нче / шо бу́ло / т:о мину́ло / та́мки до́брого ї весе́лого ма́ло бу́ло.

ПОВИ́ДІТИ ВСЄ́КЕ (ВСЄ́КОГО) – побачити багато різного: *Ми ўже пови́д'іли ти́л'ко ўс'е́кого на сво́йім в'іку́ / шо на воло́виї шки́р'і би тото́ ни списа́ў / шобі́ їка бу́ла гру́ба кни́шка / то і ў н'у ўс'о би се ни ўм'істи́ло / а ўч'е́ра нагада́ла смих за твойу́ ма́му / і м'ін'і́ так ста́ло ба́н:о / так шкода́ йійі́ / шо йа гаш зач'е́ла пла́кати / ду́же ж'ел' м'ін'і́ ста́ло / йо:ї / іка́ ўна молода́ видийшла́ / а йе́к т'е́шко роби́ла / ік ви будува́лисе / їк'і глини́ носи́ла / ко́ўпч'іки помога́ла ў бе́рех т'ігну́ти / їк'і р'іні́ на Горб'і́ са́поў го́пала / страшно́ т'е́шко роби́ла / того́ і Їванка́ ни доноси́ла бу́ла / а бо́рше ўроди́ла / у с'ім м'і́с'іц'іў / йа цисе́ памн'іта́йу / таї йек могло́ бу́ти и́нак / ік так собо́ў ни пита́ла? / йа розум'і́йу / шо то б'іда́ застаўйе́ла би́ти собо́ў / але́ шо́ с то́го? / вит це́го ни йе ле́кше / отаке́ коро́тке і таке́ т'ішке́ жит'е́ прожи́ла* / *Го́споди / ч'о то так йе*?; *Го́споди / пови́д'іў смих усе́го на сво́йім в'іку́ / тако́го ўс'е́кого / шо на́в'іт' ни хо́ч'іц:е за тото́ нага́дувати / ви́селен'і / во́їна / оц:е́ наїгі́рше / пото́му ў колго́с'п'і тако́ш бу́ло ни ду́же со́лотко / і добра́ бу́ло ма́ло / але́ ўно проїшло́ / притлуми́лосе / таї тепе́рки н'іч'о́ ни браку́йі / лиш здоро́ўйа зама́ло / оце́го одно́го би се зда́ло* / *але́ де йіго́ ўз'е́ти / ўну́ч'ку / де*? / *купи́ў бих / але́ ни ч'уў / де продайу́т*.

ПОВИ́ДІТИ СВІ́ТУ – побачити багато, будучи в різних місцях: *Ужé хто хто / а йа до́бре пови́д'іў с'в'і́ту / фиїст пови́д'іў / буў смих гаш там / де т'е́шко росказа́ти / йек туда́ се добера́ти / то гаш по́вид Монго́л'ійі / ота́м йа буў; Йе так'і́ / шо с Т'у́дева за жит'е́ н'іку́да деле́ко ни вийіха́ли / а йа / Ори́с'ко / до́ста пови́д'іў с'в'і́ту / служи́ў на Ура́л'і / ч'у́ла йіс за таке́*? / *а ву́їц'о тв'ії гаш на Сахал'і́н'і* / *то дв'і нед'і́ли туда́ йі́хати*.

ПОВИ́ДІТИСЕ – побачитися: *Пови́д'ілисе з ус'іма́ / поговори́ли / таї тепе́рки з ле́хкоў душе́ў мо́жемо се верта́ти / бо то рик се ч'іка́йі ци ї бі́рше / шобі́ ота́к се зибра́ти ўку́п'і ї набу́тисе*.

ПОВИЗНАВА́ТИ ВСЄ́КОГО (ВСЄ́КЕ) – дізнатися (дізнаватися) багато різного; отримати інформацію від багатьох, з різних джерел: *Йо:ї / йа тако́го ўс'е́кого повизнава́ла / шо н'іко́ли бес се ни догада́ла / де́ йа бу́ла і шо́ смих уч'у́ла; Пишла́ бу́ла ўч'е́ра две́ч'іру до Пара́ски / видне́сла їкес пов'і́смо / шо ўна бу́ла лиши́ла / таї заста́ла та́мки Одок'і́йу з Га́неў / уні́*

йіі пе́рв’і се́стри / ну таї тако́го смих се нач’у́ла / повизнава́ла тако́го ўс'е́кого / шо мош пиў дни́ни роска́зувати / ви́диш / до́ста рас пити́ мижи́ баби́ / таї ус'е́ке меш зна́ти; Ну таї що́ йіс ви́знала? / що́ Феди́ха ка́же? / узна́ла йіс тото́ / шо нас інтересува́ло? / Повизнава́ла / Насту́ / ўс'е́кого / але́ ни ўс'о до́бре / Фед'о́ слабі́ї / і ми за ц:е наїбі́рше говори́ли / а за т:о / шо тебе́ корт'і́ло зна́ти / йа на́в’іт' ни заика́ласе / бо про́тиў сла́бости ўно пусте́ і н'іч’о́ ни варту́йі; Повизнава́ла ус'е́ке / але́ ўни бі́рше за д'іти́ї говори́ли / а за оре́нду сказа́ли / шо ш’і сам’і́ ни зна́йут / шо з неў мут роби́ти / того́ йа се ни допи́тувала бі́рше.

ПОВИКРУ́ТЮВАЛО РУ́КИ І НО́ГИ КОМУ́С – хтось хворий, має проблеми з опорно-руховим апаратом: *Го́сподеч’ку ми́лиї та до́бриї / ни даї н'іко́му тако́го / ад'і́ йек то́му ч’олов’і́кови повикру́т'увало ру́ки і но́ги / сара́ку тот ч’олов’і́к / Го́споди / за ї́к’і гр'іхи́ вин таке́ попаци́ў? / поми́луї йіго́ / видверни́ вид не́го тоту́ сла́б’іс'т' / наї вин так се ни му́ч’іі / поможи́ страждé́н:ому / зроби́ йіму́ поле́хкис'т'.*

ПОВИКРУ́ТЮВАТИ – повикручувати: *Хтос / в’ід'і́ / ґаздува́ў у нас / бо повикру́т'уваў л'ампоч’ки́ надвор'і́ / і пе́рет' ха́ти / і т:у / шо с'в’іти́ла пе́рет' ку́хнеў / Уни́ перегор'і́ли / бабо́ / йа сего́н:е купи́ў нов’і́ ї за́рас укру́т'у / а ви ўже зра́зу за зло́д'ійа поду́мали / гада́ли йісте́ / шо вин уде́н' / ік ус'і́ до́ма / прийшо́ў н'і́би л'е́трику пров’ір'е́ти / йо? / подивйу́се / кі́л'ко там нат'іґло́ / таї за ц:е уз'е́ў пла́ту / але́ кра́т'ки / шоби́ н'іхто́ ни ви́д'іў / так?; Ч’іка́їте / повикру́т'уйу т:о / шо ви́жмакала / покла́ду наї стр'іха́йі / таї тогди́ пі́ду / таже́ ни ли́шу йа оц:е́ ки́снути / дни́на така́ / шо ўно до ве́ч’іра мо́же і ви́сохнути / а йік н'і / то на́нич’ у вере́нду позно́с'у / та́мки ме досиха́ти / таже́ мус цисе́ зроби́ти.*

ПОВИЛАДО́ВУВАТИ – “виладувати” все чи частину чогось: *Повиладо́вуї ус'о́ ш:а́фи / бо та́мки / в’ід'і́ / м’іл' завел:а́се / наїбо́рше свидри́ подиви́се / ба́бин к’іпта́р' і воўн'інки́ / і ўс'о ви́клади надви́р / наї л'уфту́йіц:е / а ў скри́ни йа сама́ се поди́йу / але́ там ч’е́сто.*

ПОВИЛАЗИ́ЛО (ПОВИЛАЗЄ́ЛО) КОМУ́С – те саме, що О́ЧІ ПОВИЛАЗИ́ЛИ (ПОВИЛАЗЄ́ЛИ): *Тоб’і́ повилази́ло? / ану́ пролупи́ свої́ цибу́л'і ї подиви́се / к’і́л'ко зро́блено / а ти ш’і б’іди́ шука́йіш*?

ПОВИМА́СТЮВАТИ – забруднити щось у кількох чи багатьох місцях: *Су́кн'у абе́с сокоти́ла / шоби́ ни розде́рти / ни повима́с'т'увати / бо ў нед'і́л'у ни меш ма́ти ў ч’ім пити́ до ба́би / ч’у́йіш / шо йа каў*?

ПОВИПИ́ТУВАТИСЯ – те саме, що ВИ́ПИТАТИСЕ: *Йе́к так / шо ти н'іч’о́ ни зна́йіш? / повипи́туйсе / наїди́ питхи́т / ту́тки кри́ки ни помо́жут*

/ бо затнéц:е / ĭ тогдú н'іч'ó ни ўзнáйіш / йа бих ни сперáла / наї йíде / ни м'іш'éйсе / ўна д'íўч'іна розýмна / розбитнá / даст соб'í рáду.

ПОВИПУЦÓВУВАТИ – "випуцувати" щось, певну кількість чогось: *Ус'ó / шо ўзим'í носúли / трéба фáйно ум:úти / повипуцóвувати ĭ склáсти дес / абú ўно ни заваж'éло / шóби ни так / шо ўже л'íто / а пóпид нóги вал'éйуц:е зимóв'і ч'óботи / а ви лиш йіх посувáйіте с кутикá ў кутúк / так н'і / ус'ó мáйі знáти свойé м'íсце.*

ПОВИРÓБ'ЮВАТИСЕ (ПОВИРОБ'ЄТИСЕ) – погарнішати (про дітей, зокрема підлітків): *Дитúноў Марýс'а бýла нифáйна / у лицú ĭкос н'іч'ó ни штимувáло однó до óдного / а потóму вúробиласе ĭ стáла дóста нипогáна / а ти рахýї / шо ĭ з Гáнеў такé самé се стáло / Йо / то йек с ким / ад'í Нóц'а і малóў бýла фáйна / і д'íўкоў / і йік се вид:áла / а ц':і д'іўкú повирóбйувалисе дес у сéмиĭ óсмиĭ кл'áс'і / ну то бýло на кóго подивúтисе / Так / алé м'ін'í се здайé / шо велúке знач'íн'і мáйі бéс'іда / ўна перет'ігáйі на сéбе богáто ч'огó / і йіґ з Марýсеў говóриш / то ўже забувáйіш дивúтисе / ци ў лицú нимá ĭкóгос ґан'ч'ý / а тебé кортúт з неў стойéти ĭ слýхати / йек он:ó слóво ўйéжец:е з дрýгим / дéхто лиж дúвиц:е / йек хтос вигл'ідáйі / і ни розум'íйі / шó ў нéму такóго / а то бéс'іда рóби свойé / л'удинá гóлосом / бéс'ідоў прит'ігáйі / отакé йа вúзнала самá ў сéбе.*

ПОВЍСКУВАТИ – пищати ("вискати"), час від часу видавати пронизливі звуки: *Д'íти спок'íйн'і / іграйуц:е соб'í / дес повúскуйут / ни бес тóго / алé ни так / шобú головá тоб'í розвáл'уваласе / цéго нимá*; *У мéне ўч'éра лиш пáру малúх д'ітúĭ маланкувáло / ў кол'ідý бýло дóста / а тýтки / отáк і то з:агод'í / а ўноч'é ч'ýла смих на вýлици ґваўтú / повúскували та погóйкували усý нич' / то велúка малáнка бýла / пíзна / то так / шо ц'ілý нич' і сегóн'ішниĭ ден' с'в'іткýйут тот'í / шо знáйуц:е на с'в'éтах.*

ПОВИСÓТУВАТИ (ВЍСОТАТИ) ЗДОРÓВ'Ї – знесилити: *Йа колúс / Мар'íч'ко / бýла дýже здорóва / моглá тéл'і / ўже велич'éн'ке / пидоімúти / м'іх заўдáти на плéч'і ĭ питú / м'ін'í нóги ни пидгинáлисе / алé таґ бýло / пóки бýла молодá / а потóму знáйіш / шо сил ни прибаўйéйіц:е / а ўнú видбувáйут / т'ішкá робóта повисóтувала здорóўйі / і йігó ўже ни мош н'іч'éм попрáвити / хот'íў би / алé ни гóден.*

ПОВИТЕРМÓСЮВАТИ – трясти, "термосити" когось певний час: *На вес'іл'ý у свóго молóч:ого брáта Кóц'о йік уз'éў буў Катерúну гул'áти / то так неў повитермóс'уваў / так неў викрýт'уваў / шо гадáла / шо ўна роспáдец:е / молодúц'а бýла ч'ірвóн:а / йіґ гран' / Ну та бо вин дóбриĭ данциўнúк / і вúтко / шо йімý фáйно пишлó / Оĭ шо пишлó / фист попанúло.*

ПОВИТІГА́ТИ (ПОВИСКУ́БУВАТИ) ПЕ́ЛЕХИ́ КОМУ́С – *згруб.*, тягнучи за волосся, набити когось: *Бигме́ / йа цисе́ так ни ли́шу / бо ч'о́ бих ма́ла лиш'е́ти / іґ дру́га отаке́ зво́ди на ме́не? / йа се ни поди́ўйу / ч'ійа́ ўна / при л'у́дех / де хоч' / ік лиш уздр'у́ / то повит'іга́йу тот'і́ пе́лехи / пиў голові́ лиш се ли́ше / И:ĭ / пусте́ гово́рите / Йіле́ / таке́ пусте́ / шо гаш на вас ни поди́бне / бо ви́тки ви го́н':і зна́ти / шо ўна шош за вас говори́ла? / До́ц'а могла́ на́в'іт' і ни ўтвор'е́ти рот / а лиш слу́хати / шо́ її́і дру́га ка́же / а тота́ пото́му пишла́ / таĭ / ік соро́ка на гноĭу́ / зач'е́ла скрегота́ти ĭ каза́ти / шо то вид До́ц'і їде / гаĭ каж'і́т / могло́ таке́ бу́ти? / ґеренту́ўйу / шо могло́ / того́ ни остр'і́ц:е так / успоко́їтесе / і наĭ уно́ вам ни шко́ди.*

ПОВИТКАЛЮ́ШКУВАТИСЕ– місцями відстати від поверхні: *Шал'у́нок ни планува́ла мал'ува́ти / але́ за зи́му фа́рба зду́ласе / повиткал'у́шкуваласе / і мус бу́ло ўс'о обде́рти таĭ на́ново мал'ува́ти.*

ПОВИТПЛА́ТЮВАТИ – відробити борги; помститися: *Ус'о́ / шо Мар'і́ка ўб'іц'е́ла / ус'о́ повитла́т'увала / Ан:и́ци ви́н:а бу́ла де́н'ку / вид:а́ла / Га́ни на дв'і де́н'ц'і пишла́ сапа́ти / а би́рше / шо? / пра́ўда / на пиў дни́ни пишла́ До́ци помоч'і́ / але́ це ўже так / ўна н'іч'о́ її́і ни ма́ла вид:ава́ти / то за ĭк'і борги́ ти ка́жеш*?; *О: / ĭ витплат'у́ ĭиму́ за ўс'о / йа так повитпла́т'уйу / шо вин бу́де конте́тниĭ / йа ни бу́ду би́рше тра́тити своĭе́ жит'е́ на тако́го бара́бу / оĭ шо ни бу́ду / йа скаў / забера́їсе м'ін'і́ с ха́ти / шоби́х тебе́ ни ви́д'іла / шоби́ моĭі́ о́ч'і на те́бе ни диви́лисе.*

ПОВИТФОРМІНТО́ВУВАТИ – перестати “формінтувати” (про декілька чи багато вин): *Це ў ме́не ту́тки боч'ки́ ўже / ви́на повитформ'інто́вували / ви́диш / ма́йу три нивели́к'і боч'і́ўки / поти́ўк па́далиц'і / бо тре́а бу́ло шош з ни́ми роби́ти / таĭ с то́го оц:е́ ви́ĭшло / бу́де кому́с да́ти пага́рч'ік вин'ц'а́ / бо ми / хат'н'і́ / ни ду́же ла́ком'і до то́го / х'іба́ лиш тогди́ / ік іка́с наго́да / ік когос тре: поч'істува́ти.*

ПОВИТХОЛО́ДНЮВАТИСЕ (ПОВИТХОЛО́ЖУВАТИСЕ) – охолодитися; відчувати прохолоду, почуватися комфортно (про всіх чи багатьох): *Бабо́ / йо:ĭ / йек ту́тки у вас до́бре / а ĭка студене́н'ка води́ч'ка / ви́тко / шо с кирни́ц'і / ми ўже тро́хи повитхоло́д'увалисе таĭ ідемо́ ў Доли́ну / Ни ква́птесе / за́раз бу́де ĭида́ / то ĭ так надвор'і́ гор'іч'е́ / ч'о́ се ква́пити*? / *ш'і побу́т'те кри́шку / йа нач'е́с / окри́п ужe бо́ĭі / ĭ за́рас бу́де куле́шка / а до не́ĭі йе тото́ / шо ви л'у́бите.*

ПОВИ́ШИ́ТИ (ПОВИ́ШУВАТИ, ПОВИШЄ́ТИ) ГО́ЛОС НА КО́ГОС – голосно висловлювати невдоволення, дорікати комусь, робити зауваження; сварити: *Мару́ / ни пови́шуĭ на ме́не го́лос / бо йа ни глухи́ĭ / мо́же / ĭіс цего ни зна́ла / то йа нага́дуйу / шо зо мноў тре: фа́ĭно говори́ти*

/ а ни́ роспуска́ти пи́сок / бо йа мо́жу йіго́ закри́ти / але́ ч'о доводи́ти до кра́йного; Наїби́рше ў нас каўт / ни повиш'е́ї на ме́не го́лос / ци на ме́не / ци на дити́ну / ба́ба ўрас нака́зуйі / абе́с ни повиш'е́ла на дити́ну го́лос / бо ўноч'е́ ме кида́тисе / ти це́го хо́ч'іш?; Нев'і́стка ў ме́не фа́їна / до́бра / лиш т:о / шо л'у́би повиш'е́ти го́лос / і на д'і́ўч'інку / і на си́на / а йа цисе́ / ік ч'у́йу / то мина́йусе / каў їйі поде́леку / але́ шо.

ПОВИШІ́ПТУВАТИСЕ – зникнути, витратитися (про гроші): *Гро́шики повиш'і́птувалисе / ус'о́ до коп'і́ки пишло́ / Ну але́ і зро́блено / уно́ за́рас би́рше варту́йі / набога́то би́рше / ік тот'і́ гро́ш'і / шо йісте́ ўкла́ли.*

ПОВИШКІ́РЮВАТИСЕ – *знев., згруб.*, засміятися (про двох чи декількох осіб): *Йа шука́йу / крич'е́йу / а ўни́ ви́л'ізли на пит / повишк'і́р'увалисе таї ди́ўйуц:е / шо́ ба́ба ме да́л'і роби́ти.*

ПОВІ́ЇЛО (ПОТІГЛО́; ЗАТІГЛО́) СТУ́ДЕНЕВ; СТУДЕ́НИМ (ХО́ЛОДОМ) ВИТ КО́ГОС – 1) похолоднішало: *Мої / ш'і л'і́то / на́в'іт' ни пи́дос'ін' / а так пов'і́йіло сту́денеў / іґ би гет у о́с'ін' заїшло́ / Каўт / шо ў полонин'і́ зима́ ўпа́ла / ви́тко / того́*; 2) *перен.*, хтось повівся стримано, офіційно, не зовсім приязно, сухо: *Хлопч'і́ш'і пусти́ў ч'у́тку / шо ви́ден кому́с бога́то гро́шиї / це вин спец'ійа́л'но так зроби́ў / хот'і́ў ви́пробувати і д'і́ўку / і їйі ро́дич'іў / а ўни ік цисе́ ўч'у́ли / цур'і́кнули наза́т / вин прийшо́ў уве́ч'ір поси́д'іти / і ўч'уў / йек вид них пов'і́йіло студе́ним / але́ таки́м / шо ў не́го гаш сиритки́ повиска́кували / так шо йіму́ ни до си́ж'ін'а бу́ло / вин бо́рзо пишо́ў / але́ ўдово́лениї буў / шо роскуси́ў йіх / Йо / до́ки на би́рше ни звел:о́се; Йо:ї / та вид Йу́р'іхи тако́ў сту́денеў бу́ло пов'і́йіло / але́ тако́ў мо́цноў / шо ў ме́не пид груд'ми́ гаш шош зате́рпло / і йа соб'і́ нагада́ла / йіґ д'іт роска́зуваў ба́їку за зи́му / йек уна́ хот'і́ла заморо́зити д'і́ўч'інку / але́ за н'у се ўступи́ў вес'і́н:иї м'і́с'іц' і ни даў ц:е зроби́ти / ота́к і тут / ти прийшла́ / таї вид ме́не ўс'о вит:а́нуло / і йа у тот бик би́рше се ни диви́ла.*

ПОВІ́РИТИ НА СЛО́ВО – повірити сказаному кимсь, без підтвердження фактами, без будь-яких додаткових гарантій того, що висловлене відповідає дійсності: *Ўна л'уби́ла йіго́ / таї пов'і́рила на сло́во / а то в'ір' / але́ перев'і́р'.*

ПОВКЛАДА́ТИ (ПОНАВКЛА́ДУВАТИ, ПОВКЛА́ДУВАТИ; ПОВДО́Б'ЮВАТИ; ПОЗАТРУ́ТЮВАТИ) В ГО́ЛУ (ШОШ КОМУ́С) – навчити когось багато чому; спрямувати хід думок кого-небудь, інформуючи про щось: *До́бре ка́жеш / дити́н'і мош усе́го поўкладá́ти ў го́лу / і до́брого / і пога́ного / це ўже зале́жи вит то́го / хто ўклада́йі і йек вин цисе́ ро́би / а́ле бо і старо́му мош тако́го понаўкла́дувати / шо вин ни ме зна́ти / шо с тим роби́ти / ад'і́ йек Васили́ха ро́би / торкоти́т /*

торкоти́т то́йі само́йі / таї шо / ч'олов'і́к зач'іна́йі диви́тисе на сус'і́диў / та́к'ік уна́ / бо ўна блі́ш':а йіму́ / ўна ко́ло не́го і ўден' / і ўноч'е́ / а ўни маї да́л'і / і таки́х при́м'іриў мо́же бу́ти бога́то / на́їдеш / ки́л'ко хоч' / поўно́ йіх.

ПОВКЛАДА́ТИ (ПОВКЛА́ДУВАТИ; ВКЛА́СТИ), ІК (ЇК) У ПАТИФО́НІ (ПАТЕФО́НІ) – *рідко*, логічно, з достатньою чіткістю викладати щось, сформулювати якесь положення і розкрити його: *Ну та ў те́бе ўс'о так поўкла́дувано / ік у патифо́н'і / одно́ за о́дним / одно́ за о́дним / ота́к у те́бе ўс'о укла́дено ў голов'і́ / бо йіґ би ни так / то йе́ґ бес могла́ ота́к до́кладно ўс'о росказа́ти / н'іч'о́ ни забу́ти / н'іґде́ се ни змили́ти / а ма́ти таку́ бе́с'іду / шо ік то ч'у́ркал'це / шо соб'і́ ч'уркоти́т / а ти би слу́хаў і ни наслу́хаўсе; Йа ни заста́ла патефо́н / лиш смих у к'і́н'і ви́д'іла і зна́йу / йек вин вигл'іда́ў / того́ зра́зу ни розум'і́ла / ч'о ба́ба так гово́ри / шо ўс'о поўклада́ла йіс / йік у патефо́н'і / це ік йа шош роска́зуйу ба́б'і / а оди́н рас ве́ршик росказа́ла / йа йіго́ сама́ бу́ла скла́ла / бо ў шко́л'і да́ли бу́ли таке́ за́ўдан'і до уроди́н Шеўч'е́нка / хто го́ден / наї складе́ ве́ршик / а хто н'і / то наї напише́ за Шеўч'е́нка т:о / шо ду́майі / ну таї йа скла́ла / на́в'іт' пе́ред' ус'іма́ з ним виступа́ла / то ба́ба па́ру рас застаўйе́ла мене́ йійі роска́зувати / усе ік при́їду / то ўна каза́ла / ану́ роскажи́ м'ін'і́ ве́ршик / і ко́ждиї рас / ік йа с'к'ін'ч'е́йу / ура́с ч'у́ла / укла́дено / йік у патефо́н'і / пото́му йа ўже соб'і́ розду́мувала / шо ўна му́с'іла ч'у́ти / йек у патефо́н'і с'п'іва́йут / одна́ с'п'і́ванка / а пото́му дру́га / одно́ за о́дним / а ў тепер'і́шн'і ч'іси́ йа ўже цего ни ч'у́ла / шо укла́дено шош фа́їно / то цисе́ йе / а за патефо́н забу́ли / з бе́с'іди ви́пустили / таї уно́ / в'ід'і́ / видиї́шло́.*

ПОВНЕ́ЗНИЙ – повніський: *Йе́ма поўне́зна / би́рше ни засипа́ї; Йек ма́ло? / уз'е́ў / к'і́л'ко утр'е́с / то́рба поўне́зна бу́ла / па́ру ў па́зуху покла́ў / бо ни хот'і́ў / шоби́ так'і́ фа́їн'і гру́ш'і се лиш'е́ли гни́ти / у трав'і́ ї так до́ста гнил'е́ч'а / А ч'о ни рваў? / Бо на верш'іка́х ни го́ден буў дос'ігну́ти / б'і́їно на тонке́ др'а́патисе / а с цих / шо л'і́пше / йі́сти / а ре́шта / шуши́ти / бо йік и́нак / то ўс'о пропа́де / Ну то наї бу́де.*

ПО́ВНИЙ – у своєму сутнісному вияві; справжній (про пори року): *Ад'і́ с'н'іх схо́ди / мо́же / ў март'і́ уже́ бу́де по́ўна весна́ / А йа ч'у́ла / шо це лиш мале́ потепл'і́н'і / а весна́ при́їде нискоро / дес ш'і зо два м'і́с'іц'і бу́демо ч'іка́ти; Ма́йіш тоб'і́ / середи́на падо́листа / а то ўже по́ўна зима́ / така́ / йік ма́йі бу́ти*? / *с'н'іги́ по кол'і́но / і шо́ ц:е таке́*?

ПО́ВНИЙ ПОРЄ́ДОК – усе гаразд; так, як, на думку мовця, і повинно бути: *Аш отепе́р мо́жно сказа́ти / шо ў ста́їни і понадв'і́р'у / по́ўниї пор'е́док / гаш отепе́р / а ви з М'і́с'ом ш'і дв'і нед'і́ли то́му фали́лисе ву́їн'і*

/ шо ўс'о поробúли / Бабó / ну та вýїна розум'íла / шо ўсу робóту ни гóден зробúти / бо ўна в'íч'на / йо: / а йа се фалúла / шо вид гíршого зрóблено / а ни т:о / шо ви кáжете / ч'ó ви менé ўже так назбúтки беретé? / ад'í сам'í се питс'м'іхáйіте / алé ўс'о однó говóрите / Ну та йа мýс'у шош казáти / абéсте задýже ни гонорувáлисе.

ПÓВНИЙ (ГРÝБИЙ) ПУЛЯ́РЕЦ МÁТИ – бути заможним, достатньо забезпеченим: *Ў нéго пóўниї пул'áрец грóшиї / набúтиї набит'íс'киї / а ти кáжеш / шо б'íн:иї / йік тóї вýїко / шо хóди прóс'іч'і з бáнеч'коў / А йа вúтки знáйу? / йа цéго ч'олов'íка ў óч'і ни вúд'іла / йа лиш тотó передáла / шо смих ч'ýла / мóже / то тикú ї ни геї зґрáбниї жерт буў / а йа пов'íрила / Лес'ó л'ýби жертувáти / вин казáў за цéго / сарáку ч'олов'íк / гет б'íн:иї / хóди прóс'іч'і / отáк / а йа се нагадáла за тóго / шо мáйі приўйéзану банéч'ку збóку / таї ужé вит сéбе доклáла за банéч'ку / отáк цисé бýло.*

ПÓВНИЦЯ, -і – 1) обряд обдарування молодих на весіллі: *Ни їшлú тхáт'і / доч'éкували пóўниц'і / йа лúжник кúнула / а Мар'íка сóтку / ус'í свойí по бóгату кидáли;* 2) тарілка, в яку складають гроші при обдаруванні молодих*: Пóўниц'а вер'хóвата бýла / вýїц'о при мúн'і даў молодúм / тáмки ї дрýг'і бýли / вин при ўс'іх ц:е зробúў / Ну та то так годúц:е / шо при ўс'іх / с цим ни питáйуц:е / шо робúти / бо ўс'і знáйут / шо і йек.*

ПÓВНÓ – *незм*., дуже багато: *Йо:ї / та тýтки поўнó ўсéго / ус'íм стáне; Поўнó дурнóйі робóти / їку мош би виткláсти / ўна ни йе перéдна / алé зач'éла однó / дрýге / трéте / таї хóч'у с'к'ін'ч'éти / бо йік кáже бáба / шó бес ни зробúла / наї би отúц'ко / то йе дóбре / то л'íпше / йік н'іч'ó; Пóўно ўс'éких новúн / і то ни йа йіх шукáла / а ўни сам'í менé наїшлú; Д'íтем тепéрки ус'éк'і імн'á дайýт / гентáм кóжда дрýга бýла Мар'íч'ка / Йілéнка / Паз'ýн'ка / поўнó такúх імн'íў / і ў кóждиї хáт'і буў Іванкó / а тепéр / ік урóдиц:е дитúна / то вигáдуйут такé імн'é / шо дéколи гýби ни складáйуц:е з нипривúч'ки тотó вúговорити / Ну алé ї даўнó ни дýже клáли Соф'íйа / Малáнка / йа ч'ó за ц:е нагадáла? / ўч'éра ікрáс бýла Малáнка / таї шош заїшлá за такé бéс'іда / і жинкú зач'éли розгáдувати / котрá ў сел'í так се називáла ци се називáйі / і ни дýже моглú нагадáти / розгадáли лиш / шо Йілéнка Малан'укóва записана бýла ік Малáнка / бо рóжена тогдú / алé ўс'і казáли Йілéнка / Паз'ýн'а Круч':акóва такóш / унá Малáнка / а клúкали їйі Паз'ýн'а / мóже / ш':е хтос буў / алé йа лиш за оцúх знáйу / ну і Соф'íйу Близ'н'ýч':іну знáла / бо ўна до бáби приходúла / алé йа ш'і скаў за Малáнку / тогó / в'ід'í / ц:е імн'é ни дýже клáли / бо ў Т'ýдев'і / ік хтос зле се ўбраў / ци їкос ни геї вигл'ідáйі / то каўт / такá / ік малáнка / такá зафáйна / іґ би*

ў Мала́нку се ўбра́ла / отако́ ка́жут / таї / ви́тко / того́ / бо шо́ и́нче? / *а Соф'і́йа / це фа́їне імн'е́ / але́ / ви́дите / йіго́ гента́м р'і́тко кла́ли*.

ПОВОДИ́ТИ ЗА НИС – тривалий час обманювати, обіцяти щось, не дотримуючись слова: *Тот малорожéнцкиї до́бре нас поводи́ў за нис / пиў ро́ку ходи́ли за ним / аби́ подиви́ўсе / ч'о пйец до́бре ни гр'і́йі / І шо / вам ти́л'ко се стре́било ч'ісу́ / шоби́ ўзна́ти / шо́ т:о за ч'олов'і́к? / м'і́с'іц'а ни до́ста бу́ло? / Таї шо / ік заўда́ток да́ли / би́ршиї / ік се нале́жи*.

ПОВОДІ́ННИК, -а – *пряме і перен*., 1) поводир; той, хто водить кого-небудь, указуючи дорогу: *Б'ідá / шо ў нас нимá дóбрих проводир'і́ў / нимá таки́х повод'і́н:икиў / ік'і́ гóн':і ви́вести нáрит ни ри́ўне*; 2) *ірон*., про дитину, яка вчиться або щойно навчилася ходити і "водить" дорослого, "досліджуючи" світ: *Це таки́ї повод'і́н:ик / шо ви́водиў бáбу по ўсе́му сад'і́ / бáба ўже них ни ч'ýйі / попе́рек се розбол'і́ў / а цес дáл'і веде́ і лиш ги́мкайі / пáл'цем покáзуйі / кудá їти / Е: / та вин бáб'і фáїну ру́ханку зроби́ў / наї здорóў бу́де / Д'ікован́т' вам.*

ПО́ВОЛОКОМ – *присл*., насилу волочачи по землі: *Вин йіго́ по́волоком т'ех / Ну а шо́ с пйе́ним роби́ти / ік йіму́ до́бре / і ни хо́ч'і їти тха́т'і / тут набу́тки / а вин шо / ме до́ма сид'і́ти?; Та тебе́ си́лоў н'іхто́ ни застаўйе́ў / і по́волоком н'іхто́ ни т'ех / шо гаї / му́сиш та́мки бу́ти / пишо́ў йіс по сво́йі во́ли / то ч'о тепе́р ка́жеш / шо ни хот'і́ў і ни маў таки́х пл'а́ниў / йа в'і́р'у / шо могло́ бу́ти / шо ти ни збера́ўсе їти / але́ ўже ік йіс пишо́ў / то ч'о́ зач'іна́йіш за т:о / шо тебе́ н'іхто́ ни спер? / а йек па́рупка спе́рти / ік йіго́ корти́т пити́ до д'і́ўки? / таї ч'о спера́ти? / хто́ би на се́бе таке́ браў*?

ПОВРА́ДУВАТИСЕ – зрадіти (про всіх чи багатьох): *А ми ўс'і се поўра́дували / йік уздр'і́ли / їку йіс робо́ту зроби́ла / і йа каў сво́йім / та за т:о / шо зро́блено / му́с'ут Мар'і́ку фали́ти / а йік ни мут / то ми пи́демо л'і́сти ў о́ч'і / ска́жемо / моі / а ви шо́ соб'і́ ду́майіте? / ч'о́ ни фалите́ / ік уно́ то́го варту́йі? / л'удина́ так до́кладно ўс'о зроби́ла / так се постера́ла / а ви сло́ва до́брого їйі пошкудува́ли? / іки́ї ґу́рскиї з ва́ми? / ота́к бу́демо ўс'іх устида́ти / ік уни́ ў рот води́ понабера́йут / ми цисе́ так ни ли́шемо / бу́демо г'і́кати; То таке́ вели́ке с'в'е́то / шо йік уно́ при́їде / то поўра́дуйуц:е ўс'і / і на не́б'і / ї на земни́ / поўра́дуйуц:е ўс'і / бо Риздво́ прийшло́; От:о́ поўра́дуйуц:е на́ш'і вороги́ / йік уздр'у́т / шо ми ў се́бе ни го́н':і ра́ду да́ти / оі шо мут ра́д'і.*

ПОВРО́ЮВАТИСЕ В ГОЛОВІ́ – міцно засісти в голові; бути предметом постійних роздумів: *Поўро́йувалосе ў голов'і́ / ї се ни попуска́йі / та кобі́бито шош до́брого / а то таке́ пусте́ / шо наї ни каў / аг'і́ / ч'о́ /*

вере́ / ўно так зач'е́ло мене́ опходи́ти?; То ни одно́ / Насту́ / поўро́йувалосе їйі ў голов'і́ / ни одно́ / переживан' бу́ло до́ста / бога́то / бу́ло / і то ўс'е́ких / а оц:е́ / пос'л'і́н:е / то лиш кра́пл'а / пос'л'і́н:а кра́пл'а / шо привел:а́ до б'іди́ / то ўс'о вид:а́ўна се зач'е́ло.

ПОВСЛІПА́ТИ – перестати добре бачити; осліпнути (про всіх або багатьох): *Гаї / лиш'е́їмо цисе́ / то ўже ниви́тко / бо йиґ бу́демо ї да́л'і ши́ти / то поўсл'іпа́йімо / і хто́ тогди́ нам ме цо́ти рахува́ти? / хто́ ви́к'ін'ч'їйі паси́? / х'іба́ на́їмемо когó́с / бо йек и́нак*.

ПОВСТИДА́ТИ – присоромити: *Абе́с се ни гн'і́вала / але́ му́с'іла твóго М'і́с'ка тро́хи поўстида́ти / бо вин говори́ў блуства́ / ме́н'ч'і роти́ поўтвор'е́ли / а вин йім пусте́ роска́зуйі; Мих поўстида́ти тебе́ / Ула́ / але́ при л'у́дех ни хот'і́ў / то мижи́ ґа́здами ни пасу́йі так вихо́пйуватисе з бе́с'ідоў / стаў йіс у ку́лко з ни́ми / то слу́хаї / а йік тебе́ запита́йут / тогди́ меш говори́ти / а ни́ так / шо пе́рший зач'іна́ти*.

ПОВСТИДА́ТИСЕ – посоромитися: *Бес поўстида́ўсе таке́ роби́ти; Н'і / ни купи́ла тоту́ фу́стку / бо ни ста́ло гро́шиї / а зи́ч'іти поўстида́ласе / А шо́ ту́теч'ки ўсти́дного? / без бу́ла пози́ч'іла / а за́ўтра вид:а́ла / йа ма́йу пе́н'ц'ійу; Аг'і́ / поўстида́ўсе бес таке́ при д'і́тех роска́зувати / ту́теч'ки гет нима́ ч'ем фали́тисе / тики́ гет / і ни см'і́шно*.

ПОВТА́К – ось стільки; до цієї відмітки; дуже багато: *Ану́ диви́се / поўта́к йа ли́йу / до́ста? / ци ш'і да́ти пага́р'; Дес поўта́к руба́ти? / ци хоч' коро́ч':у спин:и́цу? / м'ін'і́ се здайе́ / шо ўна бу́де ікра́с до кол'і́н / по загинки́ / йа оти́л'ко загну́ / а потому́ / ік се стре́би / мош бу́де роскоти́ти*; *Та це́го поўта́к йе / ўс'ім ста́не / ту́тки зо дв'і фи́р'і жому́; Йа ўже ва́ших бе́с'іт найі́ласе поўта́к / би́рше нима́ куда́ / то а́бо ви переста́нете мене́ шпи́ґати / а́бо йа т'іка́йу вит ха́ти / то а́л'бо а́л'бо*.

ПОВУ́ДИТИ – певний час “вудити” (стежити) за кимось: *Йіле́нко / ік хоч' се перекона́ти / ци то пра́ўда / то пову́т' за ним / поду́маї / йек це зроби́ти / бо мо́же бу́ти / шо л'у́де ви́гадали / а так сама́ уздри́ш / на свойі́ о́ч'і / І шо ўно даст / ік уздр'у́? / о́ч'і ни ви́д'ут / таї душ'а́ ни боли́т / м'ін'і́ шо / ле́кше ста́не / ік йа шош уздр'у́? / наї уже́ їде / йек іде́ / переходи́лосе ги́рше / таї ц:е се пере́їде / Але́ бо йа ви́жу / шо тоб'і́ зле / шо тебе́ н'ійе́ка робо́та ни бере́ц:е / Іґ би лиш т:о / шо робо́та / мамо́ / іґ би лиш уна́ / м'ін'і́ ўже н'іч'о́ ни ми́ле / н'іц н'іч'о́*.

ПО́ВУСКИЙ – вузькуватий: *Бл'у́ска по́вуска / а роспусти́ти нима́ шч'о́го / і шо́ роби́ти? / х'іба́ бих вид:а́ла Ан:и́ци / на н'у бу́де до́бра / йа замашн'і́ш':а*; *Соро́ч'ка бу́де по́вуска / ўрахо́вуї / шо дити́на росте́ / за два три м'і́с'іц'і вин у н'у се ни ўл'і́зе / то зробі́ зра́зу / йік се нале́жи / з боки́ў*

по ли́ствоц':і поклади́; *Соро́ч'ка ў жоўт'і́ / фа́їна / але́ м'ін'і́ се ви́ди/ шо тро́хи по́вуска ўдоли́н'і / на рукава́х густе́ шит'е́ / а ко́ло ши́йі лиш таке́ / ік м'ізи́лниї па́лец / і так удоли́н'і / а каў / рукави́ наби́т'і / ї дес так'і́ /ік на до́бру пйе́ду / це на жи́нку / ї́ка ни ма́йі телеси́ў*; *Мару́с'ко / соро́ч'ка по́вуска ў гру́дех / але́ йік тоб'і́ ўна ду́же се ўдайе́ / то мош з боки́ў тро́хи попусти́ти / листвоч'ки́ покла́сти / так'і́ / шо на па́лец / але́ ни лиш у гру́дех / то тре: ўз'е́ти ви́ш:е / вит само́го рукава́ бра́ти / отогди́ бу́де до́бре / бо іна́кше ме т'ігну́ти пит пахо́ў / і твоїй́ ци́ц'і мут б'ідува́ти*.

ПО́ВУСКО – *присл*., вузькувато: *Хло́пец ви́рис / йіму́ по́вуско ў плеч'а́х / то хот' і ши́лосе на ви́рист / а́ле д'і́ти ско́ро росту́т / сама́ ви́диш / шо́ йа скаў? / ма́йу фа́їн'і паси́ / доши́ї / шо тре́ба / таї наї хло́пец ма́йі нову́ соро́ч'ку / ў Т'у́дев'і н'і ў ко́го тако́йі ни бу́де / то ду́же фа́їне шит'е́ / таке́ / шо гаш с'м'ійе́ц:е* / *Та йе́к йа бу́ду у вас цисе́ бра́ти*?

ПО ВУ́ХА (ПО ШИ́Ю, ПО ГО́ЛЛО) – багато: *Робо́ти по ву́ха / наї би прийшо́ў хтос іс тво́йіх помоч'і́ / йа пото́му тоб'і́ видро́бйу / ци йа / ци Сла́ўко*; *Наслу́халасе то́го поўта́к / по ши́йу*.

ПО́ВХКАТИ (ПО́ВХАТИ) – *згруб*., стріляти чи видавати звук, схожий на постріл: *Аг'і́ / шо́ т:о / ве́ре / по́ўхайі? / і рас / і дру́гиї / ад'і́ зноў / Бабо́ / то Ва́с'ко Мар'і́ц'і зроби́ў баї / уроди́ни с'в'ітку́йут / ї пуска́йі с'в'ітла́ / ви́йд'іт надви́р / і мете́ ви́д'іти / іки́м то с'в'і́ти / пиў не́ба оза́р'уйі.*

ПО́ВХНУТИ (ПО́ВХКНУТИ) – *докон.* до ПО́ВХКАТИ (ПО́ВХКАТИ): *По́ўхнуло так / шо аш с'т'і́ни задриж'і́ли; Д'іт купи́ў стр'іл'бу́ Іванко́ви / а тої так неў по́ўхкайі / шо стари́ї ужe сам ни рат / ка́же / ниш'ісли́ва мойа́ годи́на с тобо́ў / д'і́дови ч'ут' о́ко ни ви́биў / ни́ би рас по́ўхнуў / і ўс'о / а т:о бесперестáнку торкоти́т*.

ПОГА́ВКУВАТИ (ПОГА́РКУВАТИ), ІК (ЇК) ПЕС (ІК ЛЄ́РВА, КУТЮ́ГА) – *згруб*., *перен*., час від часу сваритися, кричати: *Йа на ва́шого Ко́ц'а н'іч'о́ ни каў / вин ти́хаї / благи́ї / ну а ўна / буд' за шо л'у́тиц:е / ї пога́ўкуйі на не́го / ік на пса / бигме́ / йа вит ха́ти ўс'о ч'у́йу / поговор'і́т / Мар'і́ / з неў / бо добро́м цисе́ се ни с'к'ін'ч'е́йі; Шч'е́пйуйуц:е / таї пога́ркуйут / ік пси / виска́куйут оди́н пе́ред о́дним / а де́коли ї с'і́пайуц:е / И:ї / напйу́ц:е таї дур'і́йут / гор'і́ўка шо / напра́вила кого́с на до́бриї ро́зум*? / *ви дес цисе́ ч'у́ли*?

ПО́ГАДАВ – А ТО ВЖЕ Є – *іронн*., про швидке здійснення задуманого: *Коби́би таґ бу́ло / шо по́гадаў / а то ўже йе / ўже йе́блуч'ка обі́рван'і / зане́сен'і ў пиўни́цу / гор'і́шки се обмолоти́ли / лиш позбера́ї / або́ ї сам'і́ се позбера́ли ў кошел'і́ / а б'ідá / шо так нима́ / мус само́му роби́ти; Ну та тако́го нима́ / шо по́гадаў / лиш тоб'і́ така́ га́тка прийшла́ / а то ўже йе /*

ўже се зроби́ло / таї до́бре / бо шо́ би тогди́? /гатки́ моглí би ройа́ми зал'і́сти ў го́лу / ї л'удина́ би нан'ішо́ се зве́л:а / а так / до́бре хоч’ ікúїс кло́пит ма́ти / тре: ру́хатисе / ране́н'ко ўстава́ти ї бра́тисе за робо́ту / бо рано́к / пано́к / вин л'у́би робíтних / а нú гнилúх.

ПО́ГАДА́ТИ – подумати; міркуючи, дійти якогось висновку: *Шош ро́бйу сего́н:е таї соб’і́ по́гадала / шо Мар'і́ч’иниї диту́н'і ўже рик / а ўна ни ду́же ло́виц:е говори́ти / скажи́ йїі / наї би́рше розгово́р'уїі дити́ну / наї ус'о́ / шо сама́ ро́би / роска́зуйі мало́му / наї ка́же / йе́к уна́ цисе́ ро́би / шо за ч’ем / йа ви́д'іла / йек уна́ йіго́ збера́йі надви́р / бо́рзо збера́йі / шобú ни спот'і́ў / це до́бре / але́ наї ка́же / шо ўбера́йімо соро́ч’ку / свúдрик / бо надвор'і́ сту́д'ін' / шо споден'кú мус убра́ти / ота́к наї ка́же / И:ї / та ўна ік зач’не́ роска́зувати / то дити́на змокр'і́йі / того́ му́си увиха́тисе / а т:о / шо дити́на ш’і ни гово́ри / то і мойі́ пизн'і́ш:е зач’е́ли / а пото́му / іко́с нара́с / іґ зач’е́ли / то йіх буў би ни спер / але́ йа скаў / ік хо́ч’іте / то скаў / лиж би ўна се ни гн'і́вала / шо йа су́ну свиї нис / бо н'ійе́койі потре́би ў це́му ни ви́жу / дити́на фа́їна / ўс'о розум’і́йі / шош соб’і́ гу́кайі / а ми хо́ч’імо / шобú ў не́йі так бе́с'іда ўйіза́ласе / йік у нас / то ї йа / мамо́ / ни ду́же ква́пиласе з говор'і́н'ім / ви сам’і́ цисе́ каза́ли / і Мар'і́ка тако́ш у рик ни бу́ла говирна́ / Йа за одно́ каў / а ти вик’іро́вуйіш на дру́ге / йа каў / шо мала́ дити́на потребу́йі / шобú з неў бога́то говорúли / оц:е́*; *Шо́ йа соб’і́ по́гадала? / сего́н:е шош робíла ў горо́д'і таї смих поду́мала / а мо́же / нам приста́ти на т:о / шо ка́же Андр'і́ї / ми н'іч’о́ ни ўтрач’е́йімо / ви́їде / до́бре / а йік н'і / ну та наї бу́де так / йік вихо́ди / бо дош’кú / ік йе ко́ло ха́ти / то ўни йі́сти ни про́с'ут / накри́ти ч’е́мос / таї наї со́хнут / ци шо́ ви ска́жете?; По́гадаў он:о́ / а се зроби́ло дру́ге / таї таке́ с цим га́дан'ім.*

ПОГАЛА́КА́ТИ – *згруб.*, поговорити про щось незначне; *докон. в.* до ГАЛА́КАТИ: *За шош важне́ бе́с'іди ни бу́ло / погалака́ли / таї розиїшлúсе / А де́ ўни мут за важне́ зач’іна́ти? / ўни го́н':і шош му́дрого сказа́ти? / йо:ї / йе́к ви таке́ моглú поду́мати*?; *Е: / та то ни бу́ло ї́ко́йіс важно́йі бе́с'іди / погала́кали / вúпили по га́л'б’і пи́ва / таї розиїшлúсе / то лиш отаке́ бу́ло*.

ПОГА́МАТИ – *дит*., поїсти: *Мале́н'киї о́пик пога́маў / таї за́рас пи́де спа́тки / так? / Йа ўзе вели́киї / Вели́киї / бо пидри́с.*

ПОГА́НА НАТУ́РА В КО́ГОС **–** про неврівноважену, примхливу, занадто запальну та ін. людину, поведінка якої мовцем оцінюється як негативна: *Іва́н страшно́ пога́ну нату́ру ма́йі / ік ви́пйі / на́в’іт' ле́да / то хатнúм споко́йу нима́; Диви́се / Ан:и́ч’ко / шобú ў не́го бу́ла до́бра нату́ра / ви́знаї / ікúї вин / бо йік вид:а́с:е / то бу́де пи́зно / того́ диви́се за́рас /*

ви́пробуї / ци ни пйін'у́га / подиви́се / йек вин с сво́йіми ро́дич’ами / ци ни скупи́ї / ци ни лу́тавиї / бо йік у ч’олов’і́ка пога́на нату́ра / то с таки́м жи́ти т'е́шко / меш се му́ч’іти / н'іч’о́ ни бу́де ми́ле.

ПОГА́НА СЛА́БІСТЬ (СЛА́БИСТЬ) – *евф.*, онкологічна чи венерична хвороба, чи й інша, що важко піддається лікуванню: *У не́го така́ сла́б’іс'т' / шо би Бох бороня́ў ко́ждого / ўна ўже йік уч’е́пиц:е ч’олов’і́ка / то до пос'л'і́н:ого ме йіго́ му́ч’іти / Йа / ву́йно / цисе́ зна́йу / бо мойа́ ма́ма тако́ш ма́ла от:у́ пога́ну сла́б’іс'т' / шо вид не́йі нима́ спа́су / то р'і́тко хто с то́го вихо́ди; Ну йе́к це так? / вин хо́ч’і с тобо́ў жи́ти / а дес поверта́йі до Йіле́нки / то їке ц:е жит'е́? / ти ни бойі́с:е / шо вин тоб’і́ мо́же прине́сти їкус пога́ну сла́б’іс'т'? / ік хо́ч’і / наї жийе́ / але́ тогди́ наї ха́ти де́ржиц:е / наї с пйін'у́гами се ни зйе́зуйі / бо ў тиї ха́т'і / сама́ зна́йіш / до́бре се ни збера́йі; Ни зна́йу / шо сказа́ти / зна́йу лиш одно́ / шо то йе ду́же пога́на сла́б’іс'т' / по л'удин'і́ ни ви́тко / шо ўна слаба́ / поди́вис:е / н'і́би н'іч’о́ / а ру́ки / но́ги / ус'о́ т'і́ло / ни хо́ч’і слу́хати / та́к’ік се нале́жи / то шош таке́ / шо ни да́ї Бо́же.*

ПОГА́НЕ (НИФА́ЙНЕ) СЛО́ВО – 1) лайливе слово: *Дурни́ї / то пога́не сло́во / абе́с таке́ / Іва́н'ч’іку / ни каза́ў / А йа ч’уў / йек ви д'і́дови каза́ли / Та де: / тоб’і́ се прич’у́ло / Ви каза́ли / шо вин дурни́ї / каза́ли / стари́ї шкарба́н / а тоту́ пул'ка́ту Йіле́ну дотепе́р ни го́ден забу́ти / лиш йа нидоч’у́ў / за котру́ Йіле́ну ви каза́ли / бо ви́д'іў / шо д'і́дови цис'а́ бе́с'іда се ни ўда́ла*; 2) “блу́ство” (“блуства́): *Ву́йно / ваш Іва́сик пога́н'і слова́ гово́ри / Ко́му вин таке́ каза́ў? / М’ін'і́ / сказа́ти шо? / Ни тре: / а ви́тки ти зна́йіш тот'і́ слова́? / Вид ву́йка ва́шого / ни рас ч’уў вид не́го.*

ПОГА́НИЙ (ПУСТИ́Й) ДО РОБО́ТИ – лінькуватий: *Васили́ха проси́ла / шоби́ йіго́ ўз'е́ли ў полонину́ / а́ле вин пога́ниї до робо́ти / це ўс'і зна́йут / то хто хо́ч’і тако́го? / йійі́ би ўз'е́ли / а йіго́ н'і.*

ПОГА́НИЙ (ПУСТИ́Й, НИ ДУ́ЖЕ ДО́БРИЙ) НА ПЕРЕХИ́Т – про людину, яка, згідно з вірув., перейшовши комусь дорогу, тим самим “накликає” на нього біду, спричинює неуспіх. Антонім – ДО́БРИЙ НА ПЕРЕХИ́Т: *Ву́йна Пара́ска страшно́ пога́на на перехи́т / йік пере́йде / нима́ ч’о да́л'і іти́ / мо́жеш верта́тисе / бо н'іц ни скориста́йіш; Йік от:а́ сус'і́да / шо на бе́рез'і / пере́йде доро́гу / то меш зле го́стити / куда́ бес ни ішо́ў / ус'і́ ка́ўт / шо ўна́ пога́на на перехи́т / а ш’:е йе така́ / шо л'у́де спец'і́йал'но іду́т їйі проси́ти / аби́ переїшла́ / йік за ч’е́мос ва́жним іду́т / йе ї така́; Лу́тава / зведени́ц'а / пога́н'і на перехи́т / це так / іґ би тебе́ переїшли́ с поро́жним / або́ ї ш’і ги́рше / бо ік хтос іде́ с поро́жними ве́драми / то ти ви́диш / а ік лутаўйе́к перехо́ди / то ти мо́жеш і ни зна́ти / їка ў не́го*

натýра / то бúрше хат'н'í знáйут / ну а такúї перéйде / таї меш зле гостúти / пúдеш / і нич'ó ни скористáйіш / і нáв'іт' ни меш знáти / ч'о; А йа знáйу / шо зáйіц погáниї / наїгúршиї на перехúт / каўт / ад'í такúї на перехúт / іґ зáйіц / і йік отáк за кóгос скáжут / а л'ýде спрахтикóван'і / то це знач'éйі / шо Бóже боронú / абú такúї ч'олов'íк ци такá жúнка переїшлú тоб'í дорóгу; Йе л'ýде / дóбр'і на перехúт / а йе пус'т'í / то ік шош велúке хтос хóч'і купúти ци ш ч'éмос фáїно поорýдувати / шобú йімý дóбре пишлó / то клúч'і такý л'удинý спец'іáл'но / прóси / шобú ўна переїшлá йімý дорóгу / А йа ш'і знáйу вит свóйі бáби / шо ік хóч' / абú ў тéбе водúлисе грóш'і / то трéба пожúч'іти / нáв'іт' дýже мáло / ў л'удинú / ікá дóбра / у тóго / хто дóбриї на перехúт / і цисé ни лиш йа знáйу / ад'í перет:огúт Васúл' Лес'íў ни приходúў / шобú мáма йімý пожúч'іла рубéл' / бо вин ішóў купувáти корóву? / то спрáўд'уйіц:е / бо вин дóбру корóву купúў / сам у м'íс'іц' м'ін'í сказáў; *Йе шо хтос дóбриї на перехúт / а йе / шо погáниї / нáш'а мáма і бáба бýли дýже дóбр'і / то так / шо л'ýде йіх клúкали / ік ішлú ў м'íсто ци кудáс úнде / ішлú ў свóйіх спрáвах / ад'í наш сус'íт цисé знаў за мáму / то ўрас приходúў / а вýїко Васúл' / шобú дóбре гостúти / ік шош велúке маў купувáти / то зúч'іў у мáми рубéл' / а потóму / ўже на тепер'íшн'і грóш'і / грúўн'у / і ни бýло так / абú ц:е ни помоглó / то дотепéрки дóбриї перехúт у Т'ýдев'і ц'інýйіц:е.*

ПОГÁНИЙ НА ÓЧІ – про когось, хто має "погані" очі: *Абéз знáла / дитúну Вас'ýт'і ни покáзуї / унá страшнá погáна на óч'і; Калúна погáна на óч'і / мóже ўр'íч'í / і тогдú шó меш робúти? / То шó / ом:инáти йíйí? / т'ікáти вид нéйі? / Лиш ни ставáї у бéс'іди і ни дивúсе їйі ў óч'і / мош дýл'у зробúти / ї так пáл'ц'і держ'éти / дóки йíйí ни ом:инéш / а йік прúїдеш тхáт'і / ум:úйсе тим / шо самá знáйіш / унó видвéрне / ік шош бýло ни так.*

ПОГÁНІ ÓЧІ – згідно з вірув., очі, погляд яких може спричинити комусь погане самопочуття: *То ч'íст'íс'ка прáўда / йе погáн'і óч'і / м'ін'í ни рас бýло млúсно / йік Парáска пúде с хáти / ўна лиш с хáти / а йа ўже слабá / а ш'і бýло так / шо ўна сидúт / шош говóри / а йа ўже ни ч'ýйу / шó ўна кáже / і лиш дýмайу / шобú ни ўпáсти / дóки йíйí ни вúпровад'у.*

ПОГÁНО (НИФÁЙНО, ЗЛЕ, ХОДІКÓЇ, ХОДЬЄ́К) ХОДИ́ТИ – не берегти дівочу честь: *Вúїшло так / йек і мáло вúїти / унá погáно ходúла / а ч'о? / бо ни бýло комý наўч'éти / напрáвити д'íўч'іну / на дóбре.*

ПÓГАНЬ, -і – *лайл.*, погана людина: *Абéз знáла / от:á ростúцка / страшнá пóган' / йéк вин уз'éў такé? / А ваш Іванкó ни такé самé ўз'еў? / лиш т:о / шо ни з Ростúк / а с Т'ýдева / то ви цéго ни вúдите.*

ПОГА́РКУВАТИ – 1) час від часу “гаркати” (про собаку): *Пес ужé стари́ї / дес погáркуйі / алé бíрше спит у бýд'і*; 2) *згруб*., виявляти комусь своє незадоволення, час від часу гримаючи на когось, зневажливо відповідаючи комусь: *Вин лáким дес погáркувати на Дóц'у / алé ўна се ни ўбзивáйі / таї тотó ікóс зглáд'уйіц:е / ни вихóди на вели́ке / Та бо вин тики́ нéўкритниї / при́криї ч’олов’і́к / мáйі свóго д'éд'і погáну натýру*.

ПОГАРЦІ́, -і́в – назва поляни, розташованої на одній із частин гірського хребта: *Погарц'і́ за Мéлниковим пóлем / отáм / вид Гусар'укóвих / угурý / там в’і́ўц'і гентáм пáсли / а тепéрки / ни знáйу / ци там ни зарослó*.

ПОГИ́ДНИЙ – *пряме і перен*., погідний: *Нéбо поги́дне / лáгидне / і так бýде ш’і пáру ден' / а потóму зноў заслоти́ц:е / Д'і́ду / а по рáд'ійо казáли / шо дош’:і́ў ни бýде / А ти слýхаї / шо йá тоб’і́ каў / отáк бýде до пйéтниц'і / а потóму зач’нéц:е слотá; Бáба менé л'ýби / хот' і кáже / шо йа пусти́ї / мали́ї пус'т'іч’óк / алé ік уздр'і́ла / шо водá с цебрá ви́ч’ур'іла / бо йа йігó прорубáў соки́роў / гóпаў / дóки дóш’іч’ка се ни ўломи́ла і ни витпáла / йо:ї / то твар' у нéйі потемн'і́ла / йік ототá ч’óрн'іва / шо зáрас у Гли́н'іному / ік мрáка стáла / бýло поги́дне / весéле лицé / а стáло таке́ / шо йа пéршиї рас се спýдиў / гадáў / шо ўна менé тоў дóш’іч’коў фиїст кóцне*.

ПОГИ́ДНО – *присл*., погідно: *Сегóн:е поги́дно / золотá дни́нка / ни нат'і́шиўбисе / ш’і би пáру таки́х дниї / таї с пологáми мáли би спóк’ій; То ї на души́ мóже бýти поги́дно / і ў хáт'і / ік фáїно жийýт / лáгидно опхóд'уц:е мижи́ собóў*.

ПОГИМБЛЮВА́ТИ – вистругати (зробити гладкою) дошку чи якийсь дерев’яний предмет рубанком (“гимблем”): *Паўлó гимбл'ýйі ў кóгос / а потóму / казáў / шо ї нам погимбл'ýйі оц':і́ дош’ки́ / а йік трéба / то мóже ї стол'éр'ку зроби́ти / уч’éра смих йігó ви́д'іў / то так казáў / Ну та це би бýло дýже нам на рýку / бо когó зáрас шукáти? / дóбрих маїстри́ў дес за пи́ўрик се згóд'уйі / а цес с'в’іі / таї / мóже / нас дес ути́сне / пот'íсни́т свойі́ закáзи / То лиш тогó / шо ў нéго ви́вил'ниўсе ч’ес / вин маў у Рижн'і́ роби́ти / а тот ч’олов’і́к / шо йігó зговори́ў / заслáп / Паўлóви хат'н'і́ дáли знáти / це тóго*.

ПОГИМЗИ́ТИ – “гимзити” певний час; пройти (про невеликий дощ, мжичку): *Бер'і́т парасóл'у / áле то ни бýде дош’:ý / погимзи́т / таї перестáне; Ужé два дни отáк гимзи́т / гл'áба шош понадв’і́р'у роби́ти*.

ПОГИ́РКАТИСЕ – *згруб*., посваритися: *Йек поги́ркалисе / так розги́ркайуц:е*; *Молод'і́ поги́ркалисе / в’ідéў / ни пи́дут на іршʼéн'і / Та то ш’і два дни до тóго / ч’ó би ўни ни ї́шли? / ґерентýйу / шо пи́дут / уви́диш*.

ПОГИ́РШКАТИСЕ – *згруб*., посваритися: *И:ї / де́ йа на т:о се ди́ўйу / погі́ршкалисе / таї поми́р'уц:е / до́бре / шо ў них на вели́ке ни захо́ди; Ну бува́йі / шо погі́ршкайуц:е / але́ до́ўго гн'іви́ ни де́ржут / дон'ка́ би до́ўше гу́ки ду́ла / але́ з'ет' зна́йі до не́йі питхи́т / таї йі́йі попуска́йі / вин пе́рший тото́ зала́год'уйі / йа ўже ви́вид'іла цисе́ / і зна́йіте / наї бу́де / шо то мойа́ дон'ка́ / але́ з'ет' добр'і́ш:иї / ік уна́ / шо́ бу́ду каза́ти? / ўна лу́тава / і у ї́ко́мус пере́р'іку / ік ч'ўйу мижи́ ни́ми / то де́ржу йиго́ бик / бо зна́йу / шо то ўна ви́н:а / а ни вин / а шо? / каў / та́к'ік йе / пра́ўду каў; Погі́ршкалисе / того́ Лес'о́ прийшо́ў буў сам / без Мар'і́ки / уз'е́ў д'іти́ї таї прийшо́ў / м'ін'і́ н'іч'о́ ни ка́же / лиш / пра́ўда / сказа́ў / шо Мар'і́ку голова́ боли́т / того́ нима́ / але́ у ї́киїс ч'ес / дез годи́на проїшла́ бу́ла / прихо́ди і ўна / с'і́ла за стиў / тро́хи о́мхна / а́ле прийшла́ / а ўже ік уни́ верта́лисе / то така́ ста́ла говирна́ / шо ни зна́йу / і ви́н буў питс'м'і́хнениї / ота́к йім обо́м переїшло́ / таї до́бре / бо мале́н'ка ве́сел'іс'т' / це л'і́пше / ік мале́н'к'і гн'іви́ / гн'іви́ у до́бре ни веду́т*.

ПО́ГИРЬКИЙ – гіркуватий: *А то ч':о́ / ве́ре / роси́ў по́гир'киї? / Мо́же / огир'ки́ так'і́? / ви ку́ш'іли / ік ква́сили? / бо йе / шо гир'ка́в'і.*

ПОГИ́ЦКАТИСЕ – погратися, підстрибуючи, відштовхуючись від якоїсь поверхні: *На цих подушка́х погі́цкаїмосе / по́ки ба́ба знадв'і́р'а ни прийшла́; Туда́ ни ї́ди́ / оту́т мо́жеш погі́цкатисе / на с'і́н'і / по́ки йа згрома́д'уйу / ад'і́ ї́ка копи́ц'а се зроби́ла / гаї ходи / йа тебе́ питсад'у́.*

ПОГІ́КУВАТИ (ПОГІ́ЙКУВАТИ, ПОГО́ЙКУВАТИ) – час від часу сварити: *До́бре жийу́т / пра́ўда / стара́ де́коли мо́же пог'і́кувати на молоди́х / йік шош йі́йі нидого́да / але́ ўни се ни ўбзива́йут / таї того́ до́бре.*

ПОГЛА́ДИТИ (НИ ПОГЛА́ДИТИ) ПО ГОЛОВІ́ (ПО ГОЛО́ВЦІ, ПО ГОЛИ́ВЦІ)) КОГО́С – похвалити (насварити) когось; схвалити (не схвалити) чиїсь дії:. *Фа́йно попр'е́таї / бо ма́мка за ц:у кири́н':у по голо́ўц'і ни погла́ди; Се над'іва́йіте / шо вас погла́д'ут по голов'і́ за т:о / шо так йісте́ зроби́ли? / Йо / мут так фали́ти / шо забу́дете / йек се назива́йіте; Йіле́ / ти ду́майіш / шо ма́ма погла́дит по голов'і́ за цисе́? / ад'і́ к'і́л'ко йец пишло́ у ви́пси / хто ч'уў бра́тисе за т:о / шо ни ўм'і́йіш спеч'і́? / таї ти́л'ко йец го́пнути / ік зна́йіш / шо ку́ри ни несу́ц:е.*

ПОГЛИ́ПУВАТИ (ПОДИ́В'ЮВАТИСЕ, ПОЗЕРА́ТИ) – час від часу дивитися, стежачи за чимось (кимось): *Йа на ч'і́си́нку вийду / а ти / Ори́с'ко / погли́пуї / шоби́ молоко́ ни зб'і́гло; Іва́нку / сокоти́ кори́ўку / шоби́ ўна ў кон'уши́ну ни заб'і́гла ї та́мки ни па́сла / бо мо́же се ўду́ти / і ву́їна проси́ла / абе́с і на йі́йі Руж'е́ну погли́пуваў / до́ки ўна се ве́рне / пишла́ ўз'е́ти к'іпта́р' / бо ка́же / шо йі́йі сту́д'ін'; А Катери́на / ви́тко / се се́рди / шо ми ни пишли́*

на ірш’е́н'і / бо таки́ми оч’е́ма сего́н:е поглі́пувала на ме́не / іґ би йа ни зна́ти шо їйі завини́ла / іку́ при́крис'т' зроби́ла; *Поглі́пуї на молоко́ / абі́ ни зб’і́гло; Поглі́пуї / Паз'у́н'ко / зр'і́тка на ха́ту / бо нас ни бу́де заў́тра до полу́н':а / Наї бу́де / та ч’о́ бих ни подиви́ласе / йа ко́ло ха́ти бу́ду / н'ітде́ ни ї́ду.*

ПОГО́ДУ РОБИ́ТИ (РОБИ́ТИ ПОГО́ДУ) – бути головним у прийнятті якихось рішень: *То ни ўна́ там пого́ду ро́би / уна́ / сара́ка / сама́ дистайе́ / то вин / Іва́н сам де́ржи до́бре і жи́нку / ї д'іти́ї / ни зна́йу / йек уна́ це́му те́рпи / И:ї / ч’уж’а́ ха́та / це ік ч’ужже́ село́.*

ПО ГО́ЛЛО – багато; часто викор. зі словом “ситий”: *Робо́ти по го́л:о / кобі́би то хтос хот'і́ў помоч’і́ / хот' кри́шку ч’ого́с уз'е́ў на се́бе; Паз'у́нин'і бе́с'іди м’ін'і́ ўже оту́тки сид'у́т / йа ни́ми си́та по го́л:о.*

ПОГОНІ́ННИК, -а – погонич: *Па́не Ми́тре / ви куда́ с коро́воў? / У стаї́н'і́ / Ви́жу / але до́бре / шо ма́йіте фа́їного погон'і́н:ика / мо́ї / а́ле / ти / па́рупч’і / коро́ву пидгон'е́ї / а ні́ д'і́да / ни ўвиха́їсе так.*

ПОГО́ПКУВАТИ – час від часу бити когось; давати стусанів комусь: *Ни скаў / шо зле жийу́т / збо́ку вигл'іда́йі / шо на́в’іт' до́бре / а́ле Ан:и́ц'а ўпов’і́ла / шо Ми́тро потро́хи пого́пкуйі жи́нку / лиш Бо́же борони́ кому́с ц:е сказа́ти / ни хо́ч’у / шо́би то вид ме́не виходи́ло / И:ї / найшли́ кого́ слу́хати / та Ми́тро за ўсе жит'е́ жи́нку па́л'цем ни кину́ў / то золоти́ї ч’олов’і́к; Йо: / пого́пуйі / ни бес це́го / бо жи́нку тре́ба ўч’е́ти / Та шо ти ка́жеш? / напра́ўду? / йо:ї / н'іко́ли бих ни поду́мала / Ву́їно / та йа жерту́йу / йе́к таке́ мо́же бу́ти? / а ви ўже се перепу́дили / жерту́йу / ни б’і́їтесе / ўни ду́же фа́їно жийу́т / так / шо з них при́м’ір мош бра́ти.*

ПОГО́СТИТИ, ІК (ЇК) ПЕС У СЛИ́ВАХ – *згруб.*, нічого не скористати: *Ну та сама́ зна́йіш / шо́ пес мо́же ма́ти до слиў / і йе́к вин з них мо́же скориста́ти / того́ так ка́жут / пого́стиў / ік пес у сли́вах / то це знач’е́йі / ш ч’ем пишо́ў / с тим і верну́ўсе / або́ ш’і ї ги́рше / на шош скуштува́ўсе / а ко́ристи с то́го н'іц нима́ / але́ ви́диш / ти се запита́ла / а йа за ц:е ни ду́мала / ка́жут / та наї соб’і́ ка́жут / а ч’о́ ўно так? / ч’о́ ни ка́жут / пого́стиў / ік пес у йе́блуках? / у нас бога́то ў сел'і́ йіблони́ў / сади́ў йіблуне́вих / а ви́диш / ч’ос лиш за сли́ви гово́р'ут у бе́с'ід'і / ік шош при́їдец:е до сло́ва; Е́їде / н'іч’о́ с то́го ни ви́їшло / вин приїшо́ў перепро́с'увати / приїшо́ў / а ўна йіго́ макого́ном / гуп гуп / то т'іка́ў / шо ч’ут' ни ўбиу́се ў две́р'ах / того́ каў / пого́стиў / ік пес у сли́вах / Ну та бо вин ви́нен / але́ їйі пере́їде / таї пу́сти йіго́ / мете́ ви́д'іти.*

ПОГРИДЗЬКА́НИТИ (ПОГРИСЬКА́НИТИ, ПОГРИ́СЬКАТИ, ПООБГРИДЗЬКА́НИТИ) – пообгризати; подрібнити, покришити: *А хто́*

ц:е хл'іп так пообгриѕ̆з'ка́ниў / ти́л'ко накриши́ў? / шо́ / нож'а́ нима́? / То хл'іп ви́нен / бабо́ / бо вин кри́шец:е / то ни ми / ану́ ви йіго́ озм'і́т.

ПОГРИ́М'ЮВАТИ (ПОГРИ́МУВАТИ) – час від часу гриміти (про грім): *Ад'і́ зноў погри́мйуйі / ўч'е́ра би́рше ме́нче ви́тримало / а сего́н:е зноў дош':і́ / оди́н за о́дним надб'ігайут / ста́рший натселя́йі мали́х / тот'і́ др'ібот'у́т / а пото́му ї сам з Мало́го Рижна́ ква́пиц:е се подиви́ти / де ш'і тре: поли́ти / А м'і́ри ни зна́йі / і шо́ ти зро́биш? / Йо / ни ви́ди / шо ўс'о попидмока́ло / а вин да́л'і / а де́ ти / л'у́пч'іку / буў у майу́? / де́ йіс витси́жуваўсе / ік тебе́ так ч'іка́ли*?

ПОГРИ́СТИСЕ – пожуритися, шукаючи вихід зі скрутної ситуації: *Най погризу́ц:е тро́хи / най зна́йут / йек то задо́бре / мо́же / милосе́рдн'іш':і бу́дут / бо ўни н'іко́ли ни ч'у́ли / ік кого́с шош боли́т / н'іко́ли / а тепе́р мут ч'у́ти / Мут / бо свойе́ боли́т / а ч'уже́ / н'і.*

ПОГРО́ЗЮВАТИ (ГРОЗИ́ТИСЕ) – погрожувати: *Пишла́ ў с'іл'ра́ду / бо тої слут'е́к зач'е́ў м'ін'і́ погро́з'увати / грози́ц:е / шо м'ін'і́ а́мбу зро́би / того́ му́с'іла їти / шобі́ на не́го їкус упра́ву найти́ / И:ї / найшли́ йісте́ с ким ро́зум накла́дати / вин кан'т'у́жениї / хто ди́виц:е на т:о / шо вин ка́же? / Та того́ смих пишла́ / шо кан'т'у́жениї / і мо́же шо хоч' уд'і́йіти / Каў вам / н'іхто́ н'іч'о́ йіму́ ни зро́би / а ви лиш би́рше кло́потиў соб'і́ заро́бите / ни держ'і́т пусте́ у голов'і́ / най уно́ та́мен'ки вам ни зас'іда́йі / отака́ мойа́ ра́да*; *Погро́з'уйут / шо ік ни попу́с'т'у йім на два кро́ки присади́би / то ўни пи́дут у с'іл'ра́ду ї мут ска́ржитисе / шо м'ін'і́ би́рше над'іли́ли / йік йім / і шо ни там х'і́тар' маў бу́ти / але́ то ни ў то́му росхо́диц:е / шо хо́ч'ут на крок ци два би́рше / уни́ ус'і́ роки́ ц'і́хо сид'і́ли / ни могли́ і т:о / шо ма́ли / до́бре обробити / а сего́н:е йім росхо́диц:е ў то́му / шо смих по́вид них посади́ў ш':е́пи / ї ўни / н'іўро́ку / фа́йно сего́року ўроди́ли / то по́ки йіблинки́ бу́ли мал'і́ / то йім н'іч'о́ ни мозо́лило о́ч'і / а тепе́рки йе́блуч'ок се заба́гло / мої / а де́ ви бу́ли де́с'іт' ро́киў то́му? / ч'о н'іч'о́ ни сади́ли / а пиў горо́ду / то сама́ ш':іва́ росла́ / ге? / де́ ви / най ни ка́жу їк'і ґа́зди / бу́ли? / Йо / ўни хо́ч'ут / шобі́ йе́блуч'ка за х'і́тар' па́дали / ци би тики́ на спі́ўку з ва́ми бу́ли / абе́сте ра́зом рва́ли / але́ хто би на ц:е пишо́ў*?

ПОГРУБІ́ТИ – стати "групшим"; потовстіти: *А ч'о́ ўна / вере́ / так погруб'і́ла / мо́же / т'ішка́? / тай іка́с бре́скла ста́ла / То вид око́лиў / вид за́шч'ікиў йійі́ розигна́ло / то того́; Погруб'і́ў йіс / л'у́пч'іку / шо ско́ро ни меш моч'і́ ў две́р'і се ўлаз'е́ти / шо / М'і́с'ку / ви́тко / шо жи́нка фиїст дба́йі за те́бе / бойі́ц:е / абе́с ни зм'ізерн'і́ў / так? / признава́йсе.*

ПОГУ́ГНИ́ТИ – *згруб.*, похникати, поплакати: *Ми сего́н:е шош говори́ли з Га́неў / іке́с ус'е́ке за ґаздиўство́ / за т:о / шо л'у́де ўже барабу́л'і*

копáйут / а дéхто ўже ус'í повикóпуваў / шо на горóд'і поўнó робóти / за ц:е / ну таĭ йа се запитáла / йек малúĭ / бо вин сегóроку поступúў / пишóў дáл'і се ўч'éти / а ўна нагадáла за ц:е / таĭ зач'éла гýгнити / слизú се скрутúли / говорúти ни гóн:а / гýби дрижýт / йо:ĭ / бо м'ізúн'ч'іка дóма нимá / шó йа мáйу тепéрки робúти? / а йа тогдú каў / а ти ч'о бутúш / ік корóва за тéл'ім? / ти шó / хот'íла / шобú вин в'íч'но буў кóло твóйі спин:úц'і? / та ти забýла / йек йіс се грúзла / переживáла / ци йігó прúĭмут тудá / кудá вин хóч'і / с тúми óц'інками / шо вин дистáў / а тепéрки ч'о кумéд'ійі покáзуйіш? / т'íс:е / шо дитúна ме се ўч'éти / д'éкуĭ Бóгови / шо вин мáйі тотó / шо йігó корт'íло / а ти шó м'ін'í тýтки зач'інáйіш? / отáк смих вúказала / таĭ унá се ўспокóйіла / ш'і крúшку погýгнила / таĭ перестáла / стáла весел'íш':а / ну а м'ін'í такóш бáн:о / шо йігó тýтки нимá / бо то ўнук / алé йа цéго ни покáзуйу / і їйі розум'íйу / бо то мáма / алé шо зробúти? / то ўрас шкодá / ік хтос здóму ĭде / алé такé жит'é / таĭ с цим мус се мирúти.

ПОГУ́МКАТИ (ПОГИМКОТІ́ТИ, ПОГУМКОТІ́ТИ) – полепетати певний час; *знев*., говорити нерозбірливо, виявляючи незадоволення; тихо виводити якусь мелодію: *Малá погýмкала / погýмкала / таĭ уснýла / самá ў лýжеч'ку / ни просúласе на рýки; Йа страшнó л'ýбйу оцéс бéрех / соб'í вихóжу / с'ідáйу на оц:ý лáвич'ку / ци похóжу / подúўйусе на р'ікý / таĭ м'ін'í стайé лéкше / дéколи шош соб'í погýмкайу / і йік ч'ýйу / шо лéкше / то вертáйусе зноў до ĭкóйіс робóти; Отáк урáс / прúĭде / погимкотúт соб'í пид нис / таĭ ідé / р'íтко колú задовóлена се вертáйі / гр'іх би бýло нар'ікáти / шо се сварúт ци дúвиц:е пýраво / н'і / алé по ниĭ пизнайý / по тóму гимкот'íн'у / шо шош свекрýс'і ни так / за цеĭ пíўрик смих се наўч'éла пизнавáти / алé йа ц'íхо сúжу / бо то мáма / наĭ бýде / шо ч'олов'íкова / Унá тебé / Дóц'ко / фалúт / ч'ýла смих мижú л'уд'мú / позаўч'éра бýли у вýĭка на храмý / то ўна ни моглá нафалúтисе / іку робúтну і дóбру мáйі нев'íстку / так шо отáк / а то натýра такá / абéс се ни дивувáла / приб'ігáйі / бо хóч'і се подивúти / йек ви ґаздýйіте / алé / ч'ýйіш / бýло отáк / ік йа роскáзуйу / дýже фалúла тебé / а ў нéйі слóво дорогé.*

ПОГУНДО́СИТИ – побурчати, виявляючи незадоволення: *Шош там гундóсит / але наĭ / наĭ / погундóси / таĭ перестáне / шо м'ін'í / то натýра такá / а йа їйі ни перерóбйу.*

ПОҐО́ВІТИ – "ґовіти" певний час: *То / Йілá / ік такá слáб'іс'т' / то ўна н'ікóго ни пошкудýйі / ўна йік ужé уч'іпúласе когóс / то ни попýстиц:е / абú ни знáти шо / ме мýч'іти дóти / дóки йігó ни заберé / ад'í Николáĭ / ікúĭ мóцниĭ буў ч'олов'íк / а потóму шó з ним се стáло? / н'іч'ó / Йілáч'ку /*

ни лишúлосе вит ч'олов'íка / поґóв'їў с три нед'íли / і пишóў вид нас / а мих ш'і жúти / бо вин ни вит стáрости ўмер / а вид отóйі б'íдú / шо йігó се ўч'іпúла; Ік кáжут / шо хтос ґóв'ійі / то це ўже їде до погáного / дýже т'éшко с тóго зноў навернýтисе до нормáл'ного жит'á / алé дéколи Бох і с тóго вит'ігáйі ч'олов'íка / алé то однóго на тúш'іч'у áбо ї бúрше / а так л'удинá поґóв'ійі / дóки сúли йійí ни лúшут / таї вит тóго ни гóден н'і ўтеч'í / н'і се сховáти / нимá кудá / Йілáч'ку.

ПОҐРИДЗЬКÁНИТИ (ПОҐРИНДЗЬНИ́ТИ) – *згруб*., покришити; занадто подрібнити: *Поґриʤ'кáнили хл'іп / а тепéр шó с тúми кришкáми робúти? / ге? / ви ни ўм'íйіте йíсти / шобú ни кришúти? / ци ў вас рот дирáвиї? / То бабó / рýки вúн':і / а нú рот / вин ц'íхо сид'íў / а рýки їгрáтисе хот'íли / х'ібá бéсте йіх посварúли / то ўни нич'éмн'і*.

ПОДАВÁТИСЕ – марніти, занепадати здоров'ям: *А котрá молодúц'а хóч'і се бáбити ї подавáтисе? / йа шош такóйі ни знáйу / йа вúжу / шо кóжда жúнка / нáв'іт' стáрш'а / штрамýйіц:е / то ч'о делéко ходúти? / озм'íм нáшу бáбу / анý бес се подивúла / йек унá се зберáйі / ік кудáс ідé / ци до цéр'кви / ци тикú ў бýґден' кудáс / маї даўн'íш:е / іґ бýла бúрш'а скрýта / ўна бúрше уваж'éла на ўбран'é / фусткú / котр'í фáйн'і / ў скрúни держ'éла / а ў пос'л'íн':і два рóки шош се обдýмала ї онóгди кáже м'ін'í / а йік йа цисé ни ўберáйу / то йек йігó знóс'у / і хтó тотó ме ўберáти / ік менé ни стáне*?

ПОДАВНИ́К, -á – хлібний виріб, який дають за упокій душі: *Подаўникú мош печ'í / а мóжно купúти колач'í / булкú ци батóни / то кóждому дайéц:е ї кáжец:е / приїм'íт пéрет' такóйіто душ'í / імн'é се кáже.*

ПОДÁЛІ (ПОДÁЛЬШЕ) ВИД БІДИ́ (ГРІХÁ; ВИТ ПУСТÓГО; НАЙ НИ КÁЖУ, ВИТ ЧЬÓГО) – про намагання (прагнення) когось уникнути неприємностей: *А йа шó казáла? / подáл'ше вид б'íдú / і тогдú меш спáти спок'íйно / а ти шó м'ін'í на ц:е виткaзáў? / забýў йіс?; То так йе / держúсе подáл'ше вид гр'іхá / таї вин тебé ни їмéц:е / ни ч'інéц:е; Наїшóў смих с такúм / шо наї ни кáжу / з ікúм / а то тре: бýло подáл'і вит пустóго / таї ус'ó би бýло дóбре / а так / наїшóў соб'í на гóлу / на рúўниї дорóз'і наїшóў.*

ПОДАНЦУВÁТИ – потанцювати: *Фед'íў хлóпец уз'éў Паз'ýн'ку на завóдини / трóхи поданцувáти / казáў / шо приведé сам / абéсте ни бойéлисе / а йа каў / а ч'ó бойéтисе? / тажé ти ґаздиўскúї хлóпец / ни їкиїс збитóшник*.

ПОДÁТИСЕ – змарніти; виглядати значно гірше, ніж раніше; постаріти; *докон. в*. до ПОДАВÁТИСЕ: *Ни скáжеш / шо Лесúха подáласе*

/ виткóли памн'ітáйу / то ўнá ўрас такá / мóже / ш’і ї л'ı́пше вигл'ідáйі / йіґ з:áмолоду; Іванúха так подáласе / шо ни пизнáў би / Подáласе / бо за такúм ч’олов’ı́ком / по ниї вúтко / ікé ў них жит'é; *Гáн'а фиїст подáласе / вúд'іла йійı́ навес'н'ı́ / то ш’і н'іч’ó вигл'ідáла / а ўч’éра кóло цéр'кви ни пизнáла / шó / верé / з неў?; Та д:е / то ўже ни тот М’ı́с'о / ікóго ви знáли / кудá: / вин дýже подáўсе / і то ікóс нáґро / дóўґ’і рокú держ’éўсе дóбре / йа би сказáла / шо нáв’іт' дýже дóбре / штрамáк буў / за нéго н'іхтó би буў ни сказáў / шо то д'іт / а кóждиї подúвиц:е / і скáже / стáршиї ч’олов’ı́к / лиш отáк / і це у в’іс'імдис'éт' рóкиў / ну а сегóн:е дóбре пı́знашно / шó рокú і слáб’іс'т' рóбйут з л'удинóў / погáне рóбйут*.

ПОДÁТЛИВИЙ (ПИДДÁТЛИВИЙ, МНІКИ́Й), ЇК (ІК) ВИСК – про дуже м’яку за характером людину: *Іванóч’ко подáтливиї / йік виск / ви ч’ýли / шобú вин перéч’іў жúн'ц'і? / хот' рас бýло такé?; Вин подáтливиї / ік виск / мóжно до рáни тул'éти / мн'ікúї ч’олов’ı́к / Йо / гаш замн'ікúї / запрóстиї / абú дóбре держ’éти жúнку ў рукáх / трéба остр'ı́ш:ого / бо то такá / шо ш’і мóже рýку на нéго пидоїмáти / йік шош ни по ниї / ц':а мóже*.

ПОДВИ́ГАНИЙ – хворобливий, з грижею: *Та де: / кудá: / вин подвúганиї / тепéрки мóже пидоїмúти ни бúрше / ік дв’і к’ı́л'і / дв’і / і горá / дв’і і пиў / Мої / а їку сúлу маў / Ни ш’інувáў / Улáц'ку / таї унá ў нéго забрáласе*.

ПОДВИ́ГАТИСЕ – відчути дискомфорт, біль у спині, суглобах та ін. унаслідок піднімання, носіння важких вантажів: *Кóц'о подвúгаўсе кóло кóўпкиў / тре: бýло уваж’éти / а ўже йіґ знáйіш / шо меш йіх пидоїмáти / бо то робóта / то питпережúсе / озмú ў д'éд'і рем’ı́н' / вин у нéго йе ш’і с тих ч’ісúў / ік робúў у л'ісосплáв’і / а Кóц'о лéхко повáжиў таї ч’ýйі тепéр попéрек / зач’éло шпúґати / і то так / шо вин уч’éра гаш йóїкаўсе / йа натерáла / і ўч’éра / ї сегóн:е / ї н'ı́би попустúло / алé ци надóўго*?; *Подвúгаўсе / йіґ буў у л'ісосплáв’і; Зач’ікáї / наї Йилáк помóже заўдáти м’ішóк / бо ш’і подвúгайіс:е с такóў нóшеў; Подвúгаўсе / шо ни мóжу дихнýти / рýку пидоїмúти ни гóден / так у бóц'і і понúску кóле.*

ПОДЕ́ЛЕКУ – *присл*., здалека: *Парáска подéлеку зач’éла / áле йа здогадáласе / шó ўна хóч’і вúпитати / і ни дáласе / звéл:а бéс'іду на томó / шо їйі ш’і бúрше інтересувáло / на Кóц'а / о: / і бес вúд'іла / йек у нéйі óч’і заблиш’:éли / йек шош у гóл':і заворкот'ı́ло / то вартувáло вúд'іти*.

ПОДЕХТИ́СЕ – поправитися: *Подеглáсе / лиш н'іўрóку / ад'ı́ їк’і лúц'а повидйідáла / ік ідé / то ўни тр'ісýц:е / ік студенéц на видéл'ц'ах.*

ПОДЄ́ЧЬНЕ СЛÓВО – слово подяки: *М’ін'ı́ ни тре: н'ійéких под'éч’них слиў / ми ж:úнкоў робúли цисé на Бóже / ни ч’ікáли / шо хтос*

му́си д'е́кувати / але́ ік уна́ на́їде так'і́ слова́ і схо́ч'і йіх сказа́ти / то н'іч'о́ / то бу́де прийме́н:о / *але́ ма́йі сама́ се здогада́ти*.

ПОДИБА́ТИСЕ – зустрічатися : *Дес подиба́лисе / а́ле р'і́тко / ми ни трима́ли з ни́ми / а Мар'і́ка / йо / ўна з ни́ми бли́ш':а* / *би́рше се ви́д'іла*.

ПОДИ́В'ЮВАТИСЕ – час від часу дивитися на щось, стежити за чимось; мати щось у полі зору: *Іва́н'ч'іку / поди́ўйуїсе на ку́р'етка / шоби́ ўни ни поб'і́гли т псо́ви / бо ўни л'у́бйут д йіго́ ми́с'ц'і їти і та́мки шош ͡дз'о́бати / а вин де́коли хо́ч'і їгра́тисе / даст ла́боў / таї ку́р'і се переве́рне / ўже таке́ бу́ло; Мару́с'ко / под|иу́йуїсе / шоби́ ва́тра се ни загаси́ла / а йік меш ви́д'іти / шо ўна мен'ч'і́йі / стуха́ти хо́ч'і / то покла́деш оц':і́ два пол'і́н'ц'а / бо йіґ зага́сне / то тре: бу́де зноў накла́да́ти / а сухи́х тр'ісоч'о́к ужже́ нима́*.

ПО́ДЛУК – *незм*., 1) порівняно: *Жийемо́ нисогі́рше / по́длук дру́гих / мо́жно сказа́ти / шо до́бре / бо ў сел'і́ йе ўс'е́ке / де́хто б'іду́йі*; 2) стосовно: *Ти по́длук се́бе диви́се / йек тоб'і́ ме виходи́ти / ми прийі́демо / колі́ ска́жеш / ни ду́маї / ми розум'і́йімо / шо ў ха́т'і мал'і́ д'і́ти / і ўни ста́рш'і / до них мус се питстро́йувати* / *а ни́ до нас*.

ПОДОБА́ТИ – випадати (*у знач*. “варто би”, “бажано”): *Подоба́ло би пити́ / то ма́тка / наї бу́де / шо дес згo'р'іч'у шош сказа́ла; Тоб'і́ / Калі́ / подоба́йі цисе́ сказа́ти / а ми шо / ми ч'уж'і́ / ми ни хат'н'і́*.

ПОДОБРА́ХАТИСЕ – перестати бути в гнівах: *Е: / та ўни даўно́ се подобра́хали / ш'і пе́ред Л'о́ниним вес'іл'е́м / ўна на́в'іт' кли́кала йіх малу́ у друшки́ / таї тепе́р соб'і́ до́бр'і / ўже па́ру рас ви́д'іла / шо ў це́р'кв'і ра́зом стойу́т; Йіле́на годинова́та / з неў мош подобра́хатисе / але́ це́го нинадо́ўго стайе́ / шош соб'і́ нан'уту́йі / таї зноў прихо́ди ри́хту шука́ти*; *Ми ш'і тогі́т с Пара́скоў подобра́халисе / а з Василе́м тикі́ н'іко́ли ни ма́ли гн'іви́ў*.

ПО-ДОБРУ́ ГОВОРИ́ТИ – розмовляти мирно, спокійно, без погроз; по-доброму: *Йа по добру́ гово́р'у / ни свар'у́се / а про́с'у / ўч'е́їсе / абе́с потому́ мих ви́ўч'ітисе на шош / куда́с поступи́ти / ч'ігo'с до́брого дийти́*.

ПОДОВИ́Й ХЛІП – той хліп, який печуть без “тас”, а безпосередньо кладуть на “дно” печі: *Ма́ма ў та́сах пекла́ хл'іп / а йік се лиш'е́ло к'і́сто / то могла́ ї так покла́сти / але́ ўс'о одно́ ни на го́лу п'іч' / а на капу́с'т'іниї листо́к / йа л'убила йіго́ йі́сти / то м'ін'і́ бу́ло пригі́сне / таке́ / шо ни ко́ждиї ден' се йіст / а подови́ї хл'іп пекла́ ву́йна Соф'і́йа / тота́ / шо до ба́би приходи́ла*.

ПОДОВО́ДЮВАТИ ДО КИНЬЦЯ́ (КІНЬЦЯ́) – повністю завершити задумане (заплановане): *Хо́ч'у / Паўл'і́ / подово́д'увати до кин'ц'а́ с ци́ми*

роботáми / таĭ тогдú пúду се пидл'іч'éти / ни хóч'у лиш'éти кóло хáти такé розвéзене; Ан:ú / подовóд'уї до кин'ц'á с цúми пасáми / то нибогáто се лишúло / таĭ тс'в'éтам ч'олов'íк ме мáти новý сорóч'ку / йа ш:úйу / алé ти приквáп / бо самá знáйіш / кúл'ко пéрет' с'в'éтами наберáйіц:е ўс'éкойі робóти / то лиж здайéц:е / шо ш'і горá ч'ісý.

ПОДОГОЖЖЄ́ТИ (ПОДОГОДЖЄ́ТИ) – догодити кільком або багатьом: *То ни гóден ус'íм подогож':éти / ш'і ни ўродúўсе такúї / А тре:? / то лиш т'éш:е зач'éти / а потóму кóждиї би цéго трéбуваў / і л'удинá х'іба би на кавалкú роспýкуваласе / шобú кóждого ўдовол'нúти.*

ПОДОКРÓЮВАТИ – закінчити кроїти кілька або багато речей : *Оцисé подокрóйуйу / ш:úйу / і бúрше ни берý / то ни виплáт'уйіц:е / тúл'ко / ік се налéжи / прáвити ни мóжу / а за коп'ікú комýс шúти / горбáт'іти / сл'íпати ни бýду / Та дрýгиї ш'і ме судúти / скáже / та йа у Вижнúци на гýмц'і пйет' бл'узóк за так'í грóш'і óзму / а ўна за он:ý так прáви / таї ш'і мойá матéр'ійа / Йо / наї ідýт тудá / ік там бúрше се ўдайé.*

ПОДОЛУ́П'ЮВАТИ – закінчити очищати щось від шкарлупи, лушпиння та ін.: *Потóму подолýпйуйіте / гаї / ход'íт йíсти / тотó н'ікýда ни ўтеч'éт / а йідá вúстине / таї шо тогдú / пидогр'івáти*?

ПОДОПРІДА́ТИ – закінчити прясти те, що планувалося: *Подопр'ідáйу / шо лишúлосе / таї заберý вúц:и кудéл'у / А м'ін'í на мн'ікóн'киї свúдрик ни забýли? / Т:о ўже готóве / спр'éдене / лиш ч'ікáйі / колú за нéго се óзму / свóго ч'ісý прич'éкуйі.*

ПОДОРИ́ЖНИК, -а – подорожник: *Прикладú подорúжник / мáйі помоч'í / а дé йіс так се ўдéрила / шо гаш кроў*? / *аг'í / озмú йігó / трóшки потрú / шобú сик се показáў / і тогдú прикладú ї фáйно забандежýї / йа зáрас бáндеш принесý.*

ПОДРАЖНИ́ТИ – подратувати: *Ўбрáласе / шобú менé трóхи подражнúти / бо знáйі / шо ў мéне такóго ўбран'á нимá; Гул'áў з дрýгими д'іўкáми / нáв'іт' с такúми / шо йіх н'ікóли ни браў у дáнец / хот'íў подражнúти / отáк корúў м'ін'í / алé вин ни знаў / ч'ем то мóже се ск'ін'ч'éти / вин ни знаў / шо ў мéне йе гóнир / вин н'іґдé ни зад'íўсе.*

ПОДРИ́ЖУВАТИ – час від часу тремтіти ("дрижіти"): *Д'íду / а йек се назúвáйі тотá птáшка / шо ў нéйі фист подрúжуйі / ўна сúва / а фóстик лéда ў жоўт'í / унá / в'ідéў / шош хот'íла сказáти / сúлуваласе / алé ни змоглá / лиш фóстик дриж'íў / А де ўна? / Лишéн' шо полет'íла до Йурúнки ў сат / ітú подивúтисе? / Н'і / ни тре: / то дрижúфистка; Йік М'іхáйло хóч'і шош см'ішнé сказáти / ш'і рот ни ўтворúў / алé слóво ўже на йізúк*

ло́виц:е / то ў не́го зач'іна́йут подри́жувати гу́би / та́к'ік би р'іхтува́ли то́му см'ішно́му доро́гу / вит'іга́ли йіго́ з го́л:а.

ПОДРІ́МКУВАТИ (ПОДРІ́МУВАТИ)– час від часу дрімати: *Ви́пила л'іка́рство / таї́ подр'і́мкуйу / пото́му пере́їде / але́ па́ру годи́н мус ота́к перебу́ти / ік ка́же до́хтор'ка / то йіго́ така́ поби́ч'на д'і́йа / шо се хо́ч'і спа́ти*; *Се скорн'е́ла / шо на́в'іт' дни́на ш'і ї ни ду́мала се роби́ти / таї́ тепе́р подр'і́муйу / де се приту́л'у / там о́ч'і се зажму́р'уйут / А хто вам ни дайе́ л'іч'і́? / ми се ўступа́йімо / а ви на годи́нку л'е́ште*.

ПОДРОЧЄ́ТИ – подражнити: *Андр'і́ї ла́ким подроч'е́ти мене́ / ни розум'і́йу / шо́ ц:е за нату́ра така́ / мої́ / ч'олов'і́ч'і / тоб'і́ ле́кше стайе́ / йік куму́с пла́кати се хо́ч'і*? / *ци шо́ на те́бе нахо́ди*? / *ікі́ї д'і́т':о*?

ПОДРОЧЄ́ТИСЕ – подражнитися: *Па́рубок жерту́йі / хо́ч'і тро́хи подроч'е́тисе / а ўна се се́рди? / же́ртиў ни розум'і́йі / Н'іч'о́ соб'і́ дро́ч'ін'і / зач'е́ў роска́зувати / ік'і йіму́ д'іўки́ се ўдайу́т / ну та ўна до́бре сказа́ла / шо наї ідé туда́ / де йе тот'і́ / шо йіму́ бі́рше питхо́д'ут / йа би ш'і ї ни так говори́ла / це ш'і фа́їно* / *до́ста фа́їно*.

ПО́ДРЯ, -і – горище над стайнею, сараєм: *На по́дри ми с'і́но трима́ли / ви́т:и ўзим'і́ ле́хко бу́ло бра́ти* / *про́сто ў йе́сла кида́ли / а тепе́р коро́ви нима́ / а с'і́на пиў по́др'і се лиши́ло / і шо́ з ним роби́ти / ни зна́йу / і кушу́т йе / і кон'уши́ни тро́хи / х'іба́ бих зноў се обду́мала ї дж͡винд'і́ла Василе́ви / шо хо́ч'у коро́ву / а йа зна́йу / шо́ вин ска́же / ска́же / ґваўтува́ла йіс / шо т'е́шко на ру́ки / шо ни го́н:а коро́ву опходи́ти / шо ни зна́йіш / шо́ з моло́ками роби́ти / а тепе́рки шо / видмоло́дла йіс / ви́дуж'іла? / ци йа ку́пйу / а ти мене́ зноў заста́виш гна́ти у Ко́сиў? / отака́ ма́йі бу́ти бе́с'іда / але́ бу́де ви́тко / йа ш'і ни ўпе́ўниласе ў со́б'і / ч'іго́ хо́ч'у / а це гі́ршого нима́ / бо і с коро́воў тру́дно / і бес коро́ви зле*; *По́др'у ма́йі ста́їн'а / пид да́хом / а пит / у ха́т'і / н'і́би т:о і т:о пид да́хом / та́к'ік ти ка́жеш / але́ така́ ружни́ц'а / і йіґ бес м'ін'і́ сказа́ла / шо тре: л'і́сти на пи́т / то йа би ї́шла ў хоро́ми / тамки́ йе притуле́на драби́на / таї́ смих пол'і́зла би ви́т:и зне́сти / шо тре: / ци в'іно́к кукуру́дз͡иў / ци гор'і́хиў / ци шуше́них сливо́к / а йіґ бес сказа́ла за по́др'у / то йа бих пишла́ надви́р / прикла́ла драби́ну і ви́т:и ски́нула с'і́на коро́в'і / ота́к цисе́ тре: розум'і́ти*.

ПОДРЯ́ШПАТИ – подряпати: *Ад'і́ йек кит мене́ подр'а́шпаў / А ти ч'о т'ех йіго́ за фист? / кит му́с'іў ратува́тисе / шо́ ти хо́ч'іш?; Витпусти́ла йіс па́зур'і / таї́ мене́ подр'а́шпала / гаш кроў хо́ч'і ч'ур'і́ти / йа за́рас тоб'і́ таке́ саме́ зро́бйу* / *абе́з зна́ла*.

ПОДУ́ЖІТИ – почуватися краще, "виздоровіти"; одужати: *Сла́ва Бо́гу / ма́ма поду́ж'іла / а то ўже так бу́ло / шо ми ни зна́ли / ци перебу́де*

Великóн':і с'в'éта / *ци н'і*; *Йа ўже / д'éкувати Бóгу / подýж'іла / хóжу / таї пишлá на об'і́т / Ан:úц'а ў субóту робúла / то ўже два рóки / ік Івáна нимá / бýли сам'і́ свойі́ / тáк'ік мáйі бýти / рáно бýли на Слýжб'і / а потóму ўже об'і́т / и:ї / йек то ч'ес бóрзо їде / ўже два рóки минýло / об'і́т нивелúкиї / мéнчиї / ік тогúт / менé такóш клúкали по сус'і́цтву на об'і́т / рик / ік Марýс'а ўмéл:а / алé йа виткaзáла / бо ўже наперéт бýла закáзана судá / таї отакé / ўни розум'і́йут / бо знáйут / шо то рúн:иї брат / і йа мýс'у їти судá / пéр'іш тут видбýти / таї отакé йе; Трóхи подýж'іў / алé кол'кú кóл'ут / дéколи се зúгну / а ўже розигнýтисе ни гóден / так / іґ би ў замкáх шош се стáло / заскáкло ни тудá / і ўни тýго зач'інáйут се ўбертáти / ч'іпéйі он:ó за óн:е / це Вáс'ку / тáк'ік у рóвер'і / ни змастúў / і ўно прýти / ни пускáйі / ч'іпéйі / отáк і тут / і шо робúти? / А шо дóхтор' кáже? / Ни знáйіш шо? / кáже / а вам кúл'ко рóкиў? / шó ви хóч'іте? / кáже / дóбре / шо ни гúрше / та йа ї сам цисé розум'і́йу / кобú лиш ни гúрше*.

ПОДУ́МКУВАТИ – час від часу думати про щось: *Івá / подýмкуйу / ци би ми ни купúли корóву / с'і́на дóста / косúти мóжемо і ў мáми кóло хáти / на под'і́ ў бáби такóш поўнó кун'ушúни / шó бес на ц:е сказáў?*

ПОДУНЕ́НИЙ – *рідко*, напилений дорогоцінним металом: *Н'і / тот пéрстен' ни золотúї / вин лиш подунéниї зóлотом* / *позолóч'іниї*.

ПОДУШЄ́РА, -и – *зменш.-пестл.* стос. ПО́ДРЯ: *Ад'і́ на подуш'éру пишлú / тáмки схот'і́ли спáти / ў с'і́н'і / ўз'éли дв'і кóўдр'і / лúжник / подушкú / прóстин'і / таї наї спйут / каўт / шо ў хáт'і ўже наспáлисе і ш'і наспйýц:е / а закорт'і́ло там / а йа бýла фáйно пóс'т'іл' зр'іхтувáла у велúкиї хáт'і / а то ад'і́ йек / Ну та то здóрово спáти отáк / ік унú схот'і́ли / ў м'і́с'т'і такóго нимá / то пригúсне дл'а них / наї спйут*; *Дес проскáкуйі і слóво подуш'éра / алé ў Т'ýдев'і бúрше пóдр'а кáжут / а подуш'éра м'ін'і́ рижн'éнцким пáхне / то з Рижнá* / *ци ш'і ї дáл'і / з гор'іш':і́ў*.

ПОДУШИ́ТИ – пообнімати: *Подý:шу / подýшу свóго Ївáн'ч'іка / отáк / отá:к / а ш'і даї рýч'ку / бáпка поц'óмайі / і ш'і дрýгу / шобú і їйі ни бáн:о бýло / шо бáпка за н'у забýла*; *Гаї б'і́жи / подушú бáпку за ч'укул'áду / áле фист / кажú / абéсте здорóв'і бýли таї ш'і нáрик доч'ікáли / б'іжú / і фáйно йійі́ поц'óмаї / алé бóрзо / бо бáпка ўже їде.*

ПО ДУ́ШУ – дуже; багато: *Йо:ї / та дé н'і / наиі́лисе по дýшу / вид них н'іхтó голóн:иї ни пишóў; Нас'п'івáлисе по дýшу / ужé такúх дáўних с'п'іванóк нагадáли / шо йа рокú рокéн':і йіх ни ч'ýла; Наговорúлисе по дýшу / аж лéкше стáло / то бýла субóта / слабúх у палáт'і ни бýло / од'н'і́ се вúписали / а дрýг'і се витпросúли на нед'і́л'у / так шо ми соб'і́ фáйно побýли*

/ Мар'ка се ни над'івáла / шо йа прúйду / а йа пишлá / і самá рáда / Дýже дóбре йіз зробúла / бо шпитáл' йе шпитáл'.

ПОЖЕРТУВÁТИ – пожартувати: *Ти шо? / жéрту ни рузум'íйіш? / йа пожертувáў / Зо мноў так ни жертýйут / і йа такúх жéртиў ни розум'íйу / ну та вибач'éї / алé ти напрáўду так се скривúла / ік середá на пйéтницу / м'ін'í гаш см'íшно стáло / показáти / йек?*

ПОЖИ́ВОК, -вку – пожива: *Ад'í ад'í / кугýт / вúтко / найшóў ікúйс пожúвок / бо ад'í йек скликáйі курúї / моï / алé ад'í / шó вин рóби / видгон'éйі молодúх / ц'ýкнуў тих / шо ни несýц:е / а пéр'іш клúц':і покáзуйі тотó / шо найшóў / пéр'іш їйі / таї скажú / шо вин мáло шо розум'íйі.*

ПОЖИ́ВУ ДÁТИ (ДАВÁТИ) – сприяти виникненню інформації про когось (щось) з *негат*. оцінним *знач*.: *А дé йа бих пишлá? / то ш'і ни знатú / ци шош с тóго вúйде / а питú / то це лиш пожúву бабáм дáти / кúнути на йіх óстр'і йізикú / éйде / йа такé добрó йім ни зрóбйу.*

ПОЖИ́ТНИЙ – поживний: *Йо:ї / с'інúў бýде дóста / сегóр'ішна травá фáйна / пожúтна / лиш н'іўрóку таї с тогúт лишúлосе / мáймо запáс; Йідá дéржи косар'á / тогó шо пожúтна.*

ПОЖІДÁТИ – побажати: *Вóрогови такóго добрá би ни пож'ідáў; Пож'ідáли сиротúнцкого / таї вúдиш / йек тотó йім обернýлосе.*

ПОЖІЛИ́ТИ – пожалити: *Ж'éла бур'інú / таї пож'ілúла рýки / ад'іó / ïк'і бол'фú / А мóже / шош тебé ўкусúло / шо йіс ни ч'ýла / бо йек такé вид бур'інúў? / то шош у бур'інáх моглó бýти.*

ПО-ЖОВНІ́РСКОМУ – *незм*., по-солдатськи: *Зúбраниї йіс по жоўн'íрскому / йек і се налéжит войакóви / йо:ї / та ў тéбе і п'істóл' / і шáбл'а йе / Два п'істóл'і ї пýшка / Ну та йіс гет озбройéний.*

ПÓЖОВТИЙ – *дуже рідко*, жовтуватий: *Це ïкес пóжоўте полотнó / б'íлого би се здáло / отакóго / йік на д'éдев'ії м'із'éн'ц'і / а це старé вигл'ідáйі / йо / ік старé вушúве полотнó / ш'і гúрше.*

ПОЗАБАГÁТИ – захотіти понад міру; забажати багато чого-небудь; більше, ніж у цьому є потреба чи можливість: *Ад'í шо дóхтор' написáў / та дé йа тотó óзму? / дé тотó наїтú / шобú йíсти? / а йіґ би ї найшóў / то шó ўно ме куштувáти? / позабагáти мóжно ўс'éкого / за ц:е ни платúц:е / а ти дистáн' тотó; И:ї / позабагáла йіс такóго / шо т:о тоб'í н'іхтó ни кýпи / абéс йек просúла / с цéго / шо йіс написáла йім / лишú шош однó / тотó / шо наїбúрше хóч'іш / за оц:é однó і просú.*

ПОЗАВДАВÁТИ – 1) допомогти двом чи багатьом "завдати" на плечі вантаж: *Позаўдавáў кóждому / а сам уз'éў / шо лиш'éлосе;* 2) спричинити клопоти, переживання: *Отóї хлóпч'ік дóбрих клóпотиў позаўдавáў*

Васили́с'і / оǐ шо позаўдава́ў / то пеш':е́не / іко́го с'в'іт ни ви́д'іў / і лу́таве / ўна з ним фиǐст се наму́ч'іла / Вин ниприви́ч'ниǐ тут / того́.

ПОЗАВДАВА́ТИ (ЗАВДА́ТИ, ЗАВДАВА́ТИ) БОГА́ТО (ЗАБОГА́ТО) (ВСЕ́ГО, ВСЄ́КОГО ТА ІН.) **(НА СЕ́БЕ)** – взяти на себе багато обов'язків, різних видів робіт, іноді значно більше, ніж можна виконати: *Йа се ни гризу́ / йа ни застаўйе́ла бра́ти на се́бе ти́л'ко роботи́ǐ / а ўна ўз'е́ла / позаўдава́ла ти́л'ко / шо ни го́н:а не́сти / таǐ шо́ йа зро́бйу? / хо́ч'і би́рше гро́шиǐ / таǐ ро́би; Уни́ обо́йі так'і́ / і вин / і ўна / так ро́бйут / шо с'в'і́та Бо́жого ни ви́жут / позаўдава́ли на своі́ пле́ч'і ти́л'ко ўс'е́кого / іґ би це маў бу́ти йіх пос'л'і́н:иǐ роби́тниǐ ден' / ну а рас заўда́ли / то т'ігн'і́т / наǐби́рше / шо йа го́н:а / то з д'ітми́ поси́д'іти / оци́м вас питпе́рти; А ч'о́ бих йа ма́ла Мару́с'у шкудува́ти? / у не́йі кра́йнойі б'іди́ нима́ / і йійі́ н'іхто́ ни застаўйе́ў упр'іга́тисе ў роботи́ / а рас упр'ігла́се / позаўдава́ла / ки́л'ко могла́ і шо могла́ / ну то наǐ несе́ / сто́гне / шо забога́то? / шо ме шош лиш'е́ти? / ну то наǐ лиш'е́йі / л'у́боч'ко л'у́ба / лиш'е́ǐ / ни загон'е́ǐ себе́ так / бо ти ни коби́ла / шобе́з го́н:а та́к'ік уна́ / ора́ти / оц:е́ / ік хо́ч'іте зна́ти / мойа́ пора́да і ра́да / ота́к мо́жете і йійі передати.*

ПОЗАВЕСНО́ВУВАТИ – закінчити весняні польові роботи: *Сла́ва Бо́гу / позавесно́вували / пра́ўда / наробилисе / а́ле шо / Ну та це вели́ке.*

ПОЗАВ'Є́ЗУВАТИ (ЧЮЖІ́) РОТИ́ – заставити всіх чи багатьох замовкнути: *Ч'уж'і́ роти́ ни позаўйе́зуйіш / і ч'уж'і́ ву́ха ни позатика́йіш / того́ одн'і́ наǐ гово́р'і / ки́л'ко мут го́н':і / а дру́г'і наǐ слу́хайут / кому́ тото́ інтере́сне / а ми с то́го н'іч'о́ ни ро́бимо / ми / Йіле́нко / с то́го с'м'ійімо́се.*

ПОЗАВІ́РЮВАТИСЕ (ПОЗАВІРЄ́ТИСЕ) – те саме, що ЗАВІ́РИТИСЕ (ЗАВІРЄ́ТИСЕ) (про всіх чи багатьох): *Йа приǐшла́ поч'е́рес си́лу / кол'і́но боли́т видуч'е́ра / але́ приǐшла́ / бо тре́ба ч'існо́к повит'іга́ти / а ўни позав'і́р'увалисе / хто ў шо / і ни ду́майут / і ни гада́йут іти́ шош роби́ти / каўт / шо трун':і́ / х'іба́ пополу́н':у / а шо́ пополу́н':у? / мо́же ўде́рити дош' / бо і мене́ шош на сон кло́ни / і шо́ тогди́? / та ік ни пи́демо сего́н:е ви́брати ч'існо́к / то хтос дру́гиǐ за нас цисе́ зро́би / Бабо́ / ни ва́т'тесе / ми припоч'е́немо і за годи́нку пи́демо / а ви ік прихо́дите / то нас лиш до ґел'о́пу збера́йіте / дл'а вас робо́та ура́с доро́ш':а / ік ми / а нагада́ǐте / йеґ д'іт вам ка́же? / робо́та дго́р'і ни ўтеч'е́т / И:ǐ / та наǐ би де́коли і̆ т'іка́ла / бо йійі н'іко́ли ни го́ден с'к'ін'ч'е́ти / але́ ч'існич'о́к сего́н:е мус ви́брати / бо вин тако́ш мо́же куда́с утеч'і́; Ік каўт / шо хтос зав'і́риўсе / то це знач'е́йі / шо вин куда́с так задиви́ўсе / шо гаш ни ми́ґайі оч'е́ма / ну а мо́же бу́ти / шо дес і кл'і́пне / ік йіго́ о́ч'і забол'у́т / оц:е́ / ну а йе́ / шо хтос ду́же зажу́рениǐ / вин у сво́йіх гатка́х / таǐ ди́виц:е куда́с ў*

он:о́ м'і́сце / нагада́ла смих / ік м'ії та́то буў слабі́ї / то йа прийшла́ йіго́ видизна́ти / ми шош говори́ли / а пото́му вин лиш затíх і зач'е́ў диви́тисе ў сте́л'у / а Йіле́на ікра́с ув'іішла́ бу́ла / таї ка́же йіму́ / Іва́нку / йа тебе́ про́с'у / ни диви́се ў сте́л'у / говори́ шош / ви́тко бу́ло / шо ўна забойе́ласе / аби́ з ним шош се ни ста́ло / Бо́же борони́ / бо ік слабі́ї ота́к зав'і́риўсе / то ўс'е́ке го́н:о бу́ти / мо́же прийти́ йіго́ пос'л'і́н:а годи́на / ну але́ шо бу́демо за таке́ страшне́ / йа и́нче скаў / де́коли хо́ч'у шош поговори́ти з уну́ками / а ўни позав'ір'е́йуц:е у свої́ тел'іфо́ни / ї ни ма́йут колí го́лу пидоїми́ти / каўт / ба́пко / ми вас л'у́бимо / але́ вит то́го ни видрива́йуц:е / то ц:е шо́? / йе до́бра приви́ч'ка? / ч'іка́ї / але́ за шо ми зач'е́ли бу́ли говори́ти? / бо йа ўже се збила.

ПОЗАВПИ́ВНОЧІ (ПОЗАПИ́ВНОЧІ) – *присл.*, пізно вночі, коли минула північ: *Бу́ло позаўпи́ўноч'і / дес тре́та годи́на му́с'іла бу́ти / ш'і ни би́ла / але́ ч'у́ла / шо дес так / А йе́к ви ўздр'і́ли / шо гори́т?*

ПОЗА́ВТРЮ – *присл.*, післязавтра: *Мар'і́ / поза́ўтр'у прі́їду до вас ора́ти / вибач'е́їте / але́ за́ўтра н'ійе́к ни вихо́ди; Поза́ўтр'у ўже пист се поч'іна́йі / ни нава́р'уї ти́л'ко ско́рому / бо шо с тим роби́ти*?

ПОЗАВУ́ЗЮВАТИ – позавужувати: *Ма́тко / позаву́з'уїте м'ін'і́ цис'і́ спин:иц'і́ / бо йа ў них така́ / йік шмо́н'д'а / зроб'і́т до кол'і́н / і ўдоли́н'і ву́ш':і / тогди́ бу́де ікиї́с ви́гл'іт / А ни шкода́? / ўни до́ста фа́їн'і.*

ПОЗА́ВУШ – *присл.*, поза вухом: *Ўде́риў поза́вуш / бо тот шош за йіго́ жи́нку буў сказа́ў / Т:а жи́нка варту́йі сво́го / це ўс'і зна́йут / але́ шо / вин му́с'іў за н'у се ўступи́ти / бо вин / пре́ц'і / ч'олов'і́к.*

ПОЗА́ВУШНИК, -а – удар поза вухом: *Надава́ў поза́вушникиў ґаз'д'і́ тики́ ў йіго́ ха́т'і / ни ду́маїте / шо то так соб'і́ / отаке́ пусте́ч'і прийшло́ таї зач'е́ло се би́ти / Никола́ї ка́же / шо на́ґро / вин сид'і́ў / ни спости́х уста́ти с табо́рика / ік тої йіго́ зач'е́ў лупа́сити / та до́бре / шо з'ет' ікра́с нагоди́ўсе / тот ужé знаў / шо́ да́л'і роби́ти / каў вам / ч'е́сте ч'у́до / ота́к н'ізашо́ прийти́ ў ч'ужу́ ха́ту і до ґазди́ ру́ки прос'т'іга́ти / А мо́же / то бу́ло за шо / лиш уни́ ни ўпов'іда́йут / ус'е́ке го́н:о бу́ти.*

ПОЗА́ВУШНЯ ДА́ТИ (ДА́ТИ ПОЗА́ВУШНЯ) – *згруб.*, те саме, що ДА́ТИ ПОЗА́ВУШ: *Цес малі́ї / Василе́ви до питпаху́ / але́ зач'е́ў питска́кувати / пока́зуваў / шо хо́ч'і поза́вушн'а да́ти / але́ де́ вин до б'і́їки / таї ш'і с таки́м муро́вим па́рупком / А Васи́л' шо? / Та н'іч'о́ / пидоїми́ў йіго́ і покла́ў на бо́ч'ку / ўс'і зач'е́ли се с'м'іїе́ти / таї на це́му куме́д'ійа се с'к'ін'ч'е́ла / хло́пц'і ўберну́лисе і соб'і́ пишли́ / А цес / вере́ / ни бойе́ўсе ўпа́сти? / ни кр'іч'е́ї / шоби́ йіго́ с:ади́ли*?

ПОЗАВЧЄ́РА – *присл.*, позавчора: *Позаўч’е́ра загубі́ў воловйт / у Калату́р'і / напе́ўно / ци ўже ік на Ўло́гу ви́йшоў / але́ зна́йу / шо до Калату́ри вин у ме́не буў / а пото́му коро́ва се збі́цкала / шугну́ла корч’а́ми / і йа ўже забу́ў за ўсе / Та ік там / то на́їдец:е.*

ПОЗАГНУ́ЗДЮВАТИ ДО РОБОТИ́Й (В РОБОТИ́) – *згруб.*, заставити проханням, докорами, власним прикладом когось працювати (про всіх чи багатьох): *Ну та ми / мамо́ / ш’і за жит'е́ ті́л'ко се ни ўро́бйували / ік оту́тки у вас / ви нас позагну́зд'ували до робоги́ї і гада́йіте / шо ми до́ўго го́н':і це́му терп’і́ти ї до́ўго цисе́ ви́тримайімо? / таже́ ми ни ўт'е́гнен'і ў таку́ т'ішку́ робо́ту / ви ди́витесе по́длук се́бе / а ми ни го́н':і так / ну та ік ми жи́ли окро́ме / то йа і соб’і́ роби́ла / і суда́ ми приходи́ли ї ту́тки / шо тре́ба бу́ло / помога́ли / але́ то ус'о́ їкос бу́ло м’і́рно / а тепе́рки / то так / шо нима́ колі́ дихну́ти / у вас ура́с йе їкас робо́та / Йа вас н'і до ч’о́го ни застаўйе́йу / н'і до ч’о́го / ік ідете́ / то по сво́йі во́ли / колі́ лиш го́н':і / Йо / по сво́йі во́ли / та ік ви у таку́ го́рич’ берете́ са́пу і їдете́ ў горо́т / то йе́к йа мо́жу припоч’іва́ти? / йа схо́пйуйусе ї то́же б’іжу́ / а ви ка́жете / по сво́йі во́ли / та іґ би мойа́ во́л'а / то йа бих до́с'в’іта ўстава́ла / до дес'е́тойі роби́ла / а пото́му припоч’іва́ла / две́ч’іру зноў би мош / а ни так / шо ўсу дни́ну / це так вихо́ди / шо ни здоро́ўйі голоўне́ / а робо́та / а сам’і́ йісте́ каза́ли / шо робо́ту ни переро́биш / йеґ бес ни стера́ўсе / Усу́ ни переро́биш / то пра́ўда / а т:а / шо гори́т / тоту́ мус / таї шо зроби́ти? / мус і ўс'о; Ми сам’і́ себе́ позагну́зд'ували до роботи́ї / а тепе́рки сто́гнемо / а хто таке́ ч’уў? / таже́ у ўсе́му ма́йі бу́ти іка́с м’і́ра / а ми так за робо́ту хапа́їмосе / іґ би йі́йі ў нас видбера́ли / іґ би каза́ли / а́л'бо ро́биш / а́л'бо ўмера́йіш / і фе́ртик; Позагну́зд'ували себе́ ў роботи́ / бо хо́ч’ут бі́рше гро́шиї / гро́шиї йім ни стайе́ / а йа каў / то шо́ / ви йіх ква́сити мете́? / пошкоду́ўте себе́ / по́ки молод'і́ / бо ік мете́ стар'і́ / то вам тото́ н'іхто́ ни вид:а́ст / ста́рис'т' іґ би ї хот'і́ла / то ни го́н:а тото́ да́ти / шо се нале́жи молодо́му / ч’ігó вин хо́ч’і / бо ў не́йі и́н'ч’і роскла́ди / ў не́йі и́нче нам’і́рен'і.*

ПОЗАГОНЄ́ТИ (ЗАГНА́ТИ) КОГО́С **У (ВЕЛИ́КІ) КОШТА́ (У ВЕЛИ́КУ КОПІ́КУ) –** *згруб.*, спричинити те, що хтось має грошові витрати; те саме, що ПОВВО́ДИТИ (ПОВВО́ДЮВАТИ; ВВЕ́СТИ) В КОШТА́ КОГО́С: *Уроди́ни / але́ йа н'іко́го ни кли́ч’у / ни хо́ч’у кого́с позагон'е́ти ў кошта́ / Та їк’і кошта́? / шо́ ви гово́рите?; Позагон'е́ли сам’і́ себе́ у вели́к’і кошта́ / бо хот'і́ли вели́ких гонори́ў / і га́хнули таке́ вес'і́л'е́ / шо и́йде / і шо / ўно молоди́м бога́то помогло́*? / *убеспе́ч’іло фа́йне жит'е́*?; *Йік так сказа́ти по пра́ўд'і / ч’олов’і́ч’і / то ми сам’і́ себе́ позагон'е́ли ў кошта́ / а ч’о? / бо ми наперéт ни обрахува́лисе до́бре / кі́л'ко шо ме*

куштува́ти / ми прики́нули / а йії̆ зач’е́ли / а то ви́т'ігло на би́рше / ну / ни ш’:е́ўрас так / але́ набога́то би́рше / ік мош бу́ло розрахо́вувати / А йа / Ан:и́ / се ўм’іш’е́йу і скаў / шо то ш’:е ни того́ / рик то́му ус'о́ та́н'че мош бу́ло купи́ти / а за рик ц'і́ни се пидоі̆ми́ли / таї̆ того́ вам се ни схо́ди / то оц:е́ ви́н:о / а ш’і т:о / шо ви забога́то роботи́ў зач’е́ли / хо́ч’іте ўс'о зара́с / а то так нима́.

ПОЗАГОНЄ́ТИСЕ (ПОЗАТІҐА́ТИСЕ) В РОБОТИ́ – тривалий час важко працювати, виконуючи великий обсяг робіт: *Йо / ту́тки са́пан'а на два дни / а йії̆ два са́пан:ики / то на ден' / але́ це ту́тки / а на бе́рез'і ш’:е́ўрас таки́ї̆ кава́л'ч’ік / а на горб’і́ / кукуруцки́ / і ц:е ўс'о на одн'і́ ру́ки / того́ йа каў / шо позагон'е́ласе смих у роботи́ по сам’і́ ву́ха / йа ни раху́йу ку́тан'і ї̆ т:о / шо ко́ло ха́ти тако́ш шош тре́ба зроби́ти / йа лиш за ц:е каў / але́ шо / то ни лиш у ме́не така́ гор'е́ч’а пора́; М’і́с'о з Ан:и́цеў позагон'е́лисе ў роботи́ / бо тре́а д'іти́ї̆ ви́ўч’іти / а нау́ка сего́н:е дорога́ / таї̆ шо зроби́ти? / йа ц'і́хо си́жу / бо н'іч’е́м помоч’і́ ни мо́жу / а ўни / сара́ки / ро́бйут / шо йім гаш о́ч’і вила́з'ут / Ан:и́ц'а се згоди́ла на ш’:е он:у́ робо́ту / шоби́ би́рше зароби́ти / таї̆ отаке́ / а ва́ш’і шо / каж’і́т шош за сво́йіх / йек уни́ пожива́йут*?

ПОЗАГРИЗА́ТИСЕ – *згруб*., посваритися з багатьма: *Позагриза́ласе с сус'і́дами / а тепе́р шо хо́ч’і? / та до́бриї̆ сус'і́т / л'і́пше / ії̆ деле́ка рид'н'а́ / а ўна ни розум’і́йі цего́? / ци шо ў тиї̆ голов’і́ се ро́би?*

ПОЗАГРОМА́ДЮВАТИ – загромадити все чи багато чого-небудь: *Позагрома́д'уї̆ ко́ло ха́ти / бо ўсти́т / шо так’і́ ґа́зди; Позагрома́д'уї̆ на бе́рез'і / там кри́шку лиши́лосе*; *Мару́с'ко / бери́ гребел'ки́ / тот'і́ / шо ко́ло остриви́ / таї̆ позагрома́д'уї̆ ус'о́ фа́їно / а т:о / шо згрома́диц:е / ки́неш ко́ло копи́ц'і; Ну та то ви́тко / шо йіс роби́ла пор'е́тки / ад'і́ йек позагрома́д'увала ўс'о / поскла́дала остриўйіни́ц'і / на́в’іт' дрива́ попи́лен'і / моі̆ / йек це ти ти́л'ко зроби́ла? / Та то ни йа / бабо́ / то Никола́ї̆ наї̆ми́ў Іван'ц'а́ / таї̆ тот маши́ну дроў попили́ў / ш’і ўб’іц'е́ў / шо поко́ле / таї̆ гаш отогди́ бу́де пор'е́док / а сего́н:е забо́рзо мене́ фали́ти*.

ПОЗАГРУ́ЗЮВАТИ – дуже забруднити грязюкою: *Позагру́з'ували так / шо ни го́н:а дипра́ти спо́н':і / грус' уйі́ласе ў мате́р'ійу / то ши́бен:ики / ни зна́йу / де ў таку́ тепли́н' мош бу́ло ти́л'ко гру́зи наї̆ти́ / йа розум’і́йу / ік сло́ти / але́ тепе́р*? / *Бахури́ / таї̆ шо зро́биш / але́ би ти́л'ко б’іди́ бу́ло*.

ПОЗАГРУ́ЗЮВАТИ – позавантажувати: *До́ки позагру́з'ували па́ки / то бу́ла ўже дес одина́ц':іта годи́на / гет те́мно*.

ПОЗАҐЛЬОМБО́ВУВАТИ – позапломбовувати: *Е: / та тепе́рки ўже мош йі́сти / тепе́рки н'іц н'іч’о́ ни боли́т / А ки́л'ко ми вас проси́ли / абе́сте*

пишли́ на пол'ітл'і́н'іку / абе́сте зроби́ли пор'е́док у ро́т'і / позаґл'омбо́вували / шо тре: / вит'і́гли пн'і / ки́л'ко ви се ўпера́ли / бойе́лисе ї́ти / ік мала́ дити́на / а зроби́ли йісте́ / і тепе́р фа́йно / мо́жете се с'м'ійе́ти / ки́л'ко хо́ч'іте і до ко́го соб'і́ хо́ч'іте / ад'і́ йек вин вам фа́йно пере́дн'і зроби́ў / здоро́в'і праўди́в'і зу́би / і фе́ртик / хто и́нак ска́же?

ПОЗАЄ́К – *незм.*, 1) так як, оскільки: *Позайе́к йа сама́ / то ки́л'ко м'ін'і́ тре: молока́? / опхо́д'усе тим / шо вит кози́ / і це́го ота́к стайе́; Позайе́к уни́ ста́ли на́шими сус'і́дами / то випада́ло би і йіх закли́кати / ци шо гада́йіш? / бли́ш:е би се познако́мили / подиви́лисе / шо за л'у́де / бо он:о́ дес на ву́лици се здиба́ти / сказа́ти Сла́ваїсу ци па́ру слиў таї пити́ / а дру́ге / ік іка́с бе́с'іда заўйе́зуйіц:е / бо йа ї́йі ч'олов'і́ка на́в'іт' ни ви́д'іла / вин / каўт / рости́цкиї / але́ шо́ вин / де́ вин / ми ни зна́йімо / таї за н'у лиш т:о / шо ўна Вас'у́т'і свойа́ / баби́ йіх / пе́рв'і се́стри / оц:е́ лиш*; *Му́симо ї́ти / позайе́к жи́нка ў матка́х / то би ни пасува́ло / але́ нинадо́ўго / слабо́го нима́ йек лиш'е́ти / то лиш так / шоби́ ч'ес'т' вид:а́ти і се верну́ти / а до́ки бу́демо / сус'і́тка ко́ло д'е́д'і побу́де / каў вам / то лиш ота́к / шоби́ се показа́ти / Та то ўс'і розум'і́йут / тут нима́ шо / ко́ждиї би так сказа́ў*; 2) будь-як, як вийде: *Зро́биш / позайе́к зро́биш / то ни важне́ / йек тоб'і́ ви́йде / так наї бу́де / ік тре: бу́де / йа пото́му переро́бйу / за ц:е ни б'і́йсе.*

ПОЗАЗНАВА́ТИ – пережити дуже багато, пройти через випробування: *Ми / то н'іч'о́ / а ки́л'ко на́ш'і ро́дич'і позазнава́ли / б'іда́ за б'ідо́ў ішла́ / б'іда́ б'іде́н:а / ви́селен'і / го́лот / ус'е́к'і сла́бости / наї Бох боро́ни ко́ждого вит тако́го / то ни го́ден переда́ти*.

ПОЗАЙКИ́Й (ПОЗАЇКИ́Й, ПОЗАІКИ́Й) – незначний; мізерний, дрібний; не високої якості; не вартий великої уваги: *Хо́ди на робо́ту / шош заробйе́йі / але́ позаїки́ї то зари́бок / то та́к'ік без не́го / ни ду́же ч'у́ти / шо вин йе; Позаїке́ ў ме́не здоро́ўйі / то оце́го кава́л'ч'іка пе́рет' ха́ти м'ін'і́ ота́к стайе́ / ікра́с нати́л'ко / шоби́ ч'у́тисе ў ру́с'і / шоби́ ни ни́д'іти ї ни стогна́ти / шо шош боли́т / шо шош ни т: зо мноў*; *Позаїк'і́ ми пийікі́ / то пага́рик вин'ц'а́ нам ста́не; Позайіка́ ўна ґазди́н'а / то тут нима́ ч'о дивува́тисе*; *Позаіки́ї ти па́рубок / то і ў коро́тких споден'ка́х мо́жеш пити́ / хто та́мки ме се роз:ера́ти / хто ў ч'о́му прийшо́ў / ти так диви́се / шоби́ тоб'і́ зру́ч'но бу́ло б'і́гати / їгра́тисе / таже́ ви ни мете́ усиї ч'ес за сто́ло́м сид'і́ти / меш ви́д'іти / йа до́бре ра́д'у / А Ва́с'ко до́ўг'і спо́н':і ўбера́йі / Бо ў не́го нима́ таки́х / і ти бери́ / йа ни пере́ч'у / але́ бес пото́му ни шкудува́ў / бо до до́ўгих пасу́йі соро́ч'ка / а ни́ фудбо́лка / а то гор'іч'е́.*

ПОЗАКВА́СЮВАТИ – позаквашувати: *Мару́с'ко / ік моло́ко тро́хи ви́стине / то позаква́с'уї йіго́ оце́ў кваси́ицеў / шо ў го́рш'ітку / ус'і́ три*

ґáрч’іки / алé зáрас н'і / бо ўно ш’і гор'éч’е / та ти знáйіш / ікé ўно мáйі бýти / тáк’ік йа тебé ўч’éла.

ПОЗАКИ́ЛЬКО (ПОЗАКІ́ЛЬКО) (ТО́ГО, ТО́Ї ТА ІН.) – *у знач.* “дуже мало”, “скільки там”: *Позаки́л'ко тих йéблук уни́ гóн':і урвáти / то наї йід'ýт / наї рвут йéблук / ік йім се хóч’і / уни́ богáто ни урвýт / а ми ни зб’ідн'і́йімо; Позаки́л'ко йа йім / то цéго м’ін'і́ отáк стáне / дв’і криш’і́н'ц'і кубаси́ і кавáл'ч’ік хл'і́ба; Позаки́л'ко м’ін'і́ трéа / то йа кýпйу т Прибражéн'ійу два роґáл'ки / і печ’і́ ни бýду; Позаки́л'ко козá йіст / то цéго с'і́на дóста / ним і корóву мош ви́зимувати / а ни т:о / шо кузý*; *Дéхто ни хóч’і когóс брáти на дéн'ку / ік вин ідé з дити́ноў / а йа наїмáйу / позак’і́л'ко тóйі йіди́ / шо ўно óзме / наї берé / унó менé ни обиі́ст / йа ни зб’ід'н'і́йу / а дити́на наї бýде ў мáми на оч’éх; Позак’і́л'ко тóйі робóти / то йа ш’і самá гóн:а дáти рáду / самá ў сéбе зарóбйу / бо ни бýду плати́ти робі́тникови; Та дистайé шош / плат'ýт / áле позаки́л'ко тих грóшиї / то малá над'і́йа / шо ўни у пи́дос'ін' с'éдут у хáту / х’ібá нáрик*.

ПОЗАКЛЕ́П’ЮВАТИ – заклепати все або багато чого-небудь: *Проси́ вýїка наї позаклéпйуйі сапи́ / шоби́ ни хл'éпалисе / бо йéк таки́ми роби́ти? / проси́ наї сегóн:е цисé зрóби / бо ранéн'ко пи́демо кóло Тóми сапáти / А йік вин ни схóч’і? / Схóч’і / ни б’і́йсе / скáжеш / мáма прóси*.

ПОЗАКО́РЮВАТИСЕ – “закоритисе”, впертися (про всіх чи багатьох): *Ўни здудýрилисе / позакóр'увалисе / таї ни ї́дут судá / хот' ми йіх кли́ч’імо / ну то наї бýде / ни хóч’іте / то ни ї́д'іт / алé йа соб’і́ дýмайу / ки́л'ко нам тóго в’і́ку се лиши́ло / і ци вартýйут тот'і́ гонори́ / шоби́ ти́л'ко ни ви́д'ітисе? / лиш ік соб’і́ оц:é подýмайу / то м’ін'і́ бáн:о стайé / Гóсподи / соб’і́ дýмайу / ч’о ўно так мáйі бýти? / ч’о мижи́ свóйіми такé се стайé*?; *Позакóр'увалисе / таї ни ї́дут до вýїни / ну ни хóч’іте / то ни ї́д'іт / ік вам так дóбре / то наї бýде / кор'і́ц:е / алé ч’о ви д'іти́ї тудá ни пускáйіте? / так йістé йіх ви́муштрували / шо ўни йік ідýт пóпри хáту / у тот бик нáв’іт' ни ди́ўйуц:е / бóрзо переб’ігáйут / шоби́ вýїна йіх ни ўздр'і́ла і ни зач’éла кли́кати / скаж’і́т / ч’ó ви цисé рóбите? / тажé д'і́ти до вáших гн'іви́ў н'іч’ó ни мáйут / і ни тре: перекладáти на них тотó / шо се ни перекладáйі / ви цисé гóн':і подýмати*?

ПОЗАКРИВА́ТИ – позачиняти до кінця: *Ідý ви́кна закривáти / бо зáрас бýдут страшн'і́ плóви / а ў кýхни ус'ó ўтворéне / мус позакривáти*.

ПОЗАКУ́П’ЮВАТИ – позакуплювати: *Хтос позакýпйуваў гор'і́ дéрево / і то мóцно / таї лиш фуґýйі пóч’ерес Т'ýдиў / алé крáт'ки / а ч’ó йа так дýмайу? / бо ўден' мáло / а би́рше ўноч’é / Йо:ї / та ц:е ўс'і ви́жут / то нáв’іт' у телев’і́зор'і покáзували / йек вирýбуйут л'іси́ / ус'і́ цисé знáйут /*

але́ ви́н:ого нима́ / Мар'і́ч’ко / нима́ і ўс'о / вихо́ди / шо л'іс сам се ни́ш’:ійі / а йиґ без дошу́куваўсе пра́ўди / тоі сам без буў ви́нен / таї отаке́ с цим усі́м.

ПОЗАЛА́ГОДЮВАТИ (ПОЗАЛА́ГОЖУВАТИ) – позалагоджувати; залагодити все або багато чого-небудь: *Перепроси́ла за ўс'о / таї позала́год'увала / йек мо́гла / бо то м’ін'і́ на души́ бу́ло / згóр'іч’у наговори́лосе бога́то / а то нифа́їно / і ни лиш ми́жи сво́йіми / але́ шо / йізи́к де́коли випере́д'уйі тото́ / шо голова́ ш’і ни поду́мала / ўна лиш розга́дуйі / шо ма́ла би сказа́ти / лиш прим’і́р'уйіц:е до бе́с'іди / а вин уже́ поб’і́х напере́т.*

ПОЗАНА́РИК – *незм.*, через два роки: *На́рик сат ш’і ни ме роди́ти / вин уро́ди /мо́же / гаш позана́рик / але́ шо напере́т зага́дувати?; Н'і / вин ш’і замали́ї іти́ до шко́ли / та́мки каўт / шоби́ тро́хи пидри́с / а пото́му о́змут / так / М’і́с'ку? / Йа ўже вели́киї / Ну та йік вели́киї / то ч’о ву́їн'і н'іч’о́ ни ка́жеш / ге? / кажи́ / шо позана́рик пи́деш / гаш отогди́ тебе́ при́їмут до шко́ли / ч’о́ ти так ни ка́жеш?; На́рик ни прийі́дут / Мар'і́ка напере́т сказа́ла / ка́же / ни ч’іка́їте / а позана́рик / іґ бу́демо жив’і́ здоро́в’і / то зноў увиди́мосе*; *Д'і́ўч’іна гаш позана́рик ме шко́лу к’ін'ч’е́ти / а́ле / Мар'і́ / кажи́ дон'ц'і́ / шо то ш’і заско́ро д'іво́ч’іти / наї ду́майі за посту́пан'і / ўже / напере́т наї ду́майі / бо ўна о́ком ни змигне́ / йік два ро́ки пролет'у́т / каў тоб’і́ / о́ком ни змигне́ / лиш ота́к / кл'і́пне / а ч’ісу́ нима́ / ч’ес проф’і́т'каўсе.*

ПОЗАНО́СЮВАТИ[1] – занести все чи багато чого: *Позано́с'уї пран'е́ / уже́ ви́сохло*; *Вигл'іда́йі / шо бу́де моро́с / позано́с'уїте ўс'о у хоро́ми / ци на вере́нду / і капу́сту / і барабу́л'і / ус'о́ / ни забу́т'те цибу́л'і ў кошели́ / а за́ўтра поди́вимосе / та́к’ік ма́йі бу́ти / капу́сту ме́ц:е ква́сити / а барабу́л'і наї по́ки шо та́мки бу́дут / А мо́же / понакрива́ти ўс'о / і ни т'е́гатисе с тим? / Роб’і́т / йек йа каў.*

ПОЗАНО́СЮВАТИ[2] – зробити заношеним, брудним, старим (про одяг): *Позано́с'увала ус'і́ спин:иц'і́; То коли́ йа тото́ купува́ла? / в’ідéў / тоги́т / вин уже́ позано́с'уваў ус'о́ / і сви́дрик / і ку́ртку /то ба́хур / на не́му гори́т / Йіле́ / але́ рик / то бога́то / ни гор'іч’е́се так.*

ПОЗАНО́СЮВАТИСЕ[1] – занестися (про багато чого-небудь): *Ни б’і́йсе / ўс'о позано́с'уйіц:е / ш’і йе ч’ес / Само́ се зро́би / само́ занесе́ц:е / ци хтос би маў тото́ позано́с'увати*?

ПОЗАНО́СЮВАТИСЕ[2] – зноситися: *І шо́ роби́ти? / сороч’ки́ ко́ло ши́йі гет позано́с'увалисе / суда́ би ш’і могли́ бу́ти / а ко́ло ши́йі так’і́ / шо ўстит убера́ти; Позано́с'увалисе спо́н':і здоли́ни / то купува́лосе на ви́рист / уни́ тро́хи задо́ўг’і бу́ли / таї бо́рше ви́стр'амаласе / бо вин ни́ми би́рше*

ч’óўгаў / а то тре: бýло питкóт'увати / И:ї / та де дитúна ме за такé дýмати? / це твоїḯ клóпоти / а нú йігó / ў нéго рóзум закорóткиї до цéго; *Дитин'éч’е ўбрáн'іч’ко позанóс'увалосе / гл'áба бýде кудáс питú з дитúноў у нед'ḯл'у / І:ї / та до нед'ḯл'і нáв’іт' новé мóжно ш:úти / а ни т:о / шо фáйно позарýбйувати / а йік ни ўдáсце / притнú рукавú / тепéр нимá холодúў*.

ПОЗАПРЄ́ТУВАТИ – сховати, прибрати: *Позапр'éтуї ус'ó / бо кирúн':а; Позапр'éтувала так / шо самá ни гóн:а наїтú / анýко поможú*.

ПОЗАПРІДА́ТИ – позацвітати (про кукурудзу): *Бýла м’ḯрна веснá / такá / ік мáйі бýти / таї кукуруцкú тепéр ад'ḯ йек фáйно позапр'ідáли / то ни ўрас так йе / бувáйі стýд'ін' ци зáсуха / а сегóроку такúї горóт / шо ни нат'ḯшиўбисе / лиш н'іўрóку*.

ПОЗАПУ́ДЮВАТИ – позалякувати: *Та де: / унú бойýц:е т'ḯни йігó / позапýд'уваў ус'ḯх / шо ўни дрижýт / ік йігó вúд'ут / Та бо вин нав’ḯговатиї / вин ни т:о / йа бих самá такóго бойéласе / а ти н'і?*

ПОЗАПУ́ТУВАТИ – заплутати; спричинити безлад у чомусь: *Хто позапýтуваў мул'інкú? / йек цисé роспýтати? / і ч’ó хтос брáўсе до цéго / ге*?

ПОЗАПУ́ТУВАТИ СЛІДИ́ – змінюючи напрям руху, намагатися збити когось зі сліду: *То і зв’іринá мóже запýтувати сл'ідú / і л'удинá такóш / унá гóн:а так позапýтувати / шо добрáтисе до прáўди т'éшко / Алé мош / бо нимá такóго таїнóго / шобú ўно ни вúйівилосе / ус'ó залéжи вит тих / шо томó роспýтуйут / вит тóго / ци ўни хóч’ут докопáтисе до прáўди*.

ПОЗАПУ́ТУВАТИСЕ – неодноразово помилитися, роблячи щось важким для сприйняття; заплутатися в чомусь, долаючи перешкоди: *Сам мúлис:е / позапýтуваўсе ў рахýнках / таї дитúну баламýтиш / лишú / наї сам рахýйі*; *Позапýтуваласе ў цéму дрóт'у / шо ч’ут' гóлу ни ўломúла* / *А вúтки тáмки дрит' се ўз'éла? / Та знáйіте / шо йа с собóў ни принéсла*.

ПОЗАСЛАБА́ТИ – захворіти (про всіх чи багатьох): *Та де: / ни ідут до шкóли / позаслабáли на ґрúпу / ш’і с тúжден' мут дóма*; *Д'ḯти позаслабáли / к’ір' / ч’ýйу / шо ї м’ін'ḯ зле / алé гор'éч’ки нимá / тикú так нидóбре / а на ц:е йа малóў слабувáла / ч’ірвóн:а бýла / ік гран' / так шо ц:е мене́ се ни óзме*.

ПОЗАСЛІ́П’ЮВАТИ О́ЧІ КОМУ́С – спричинити те, що хтось погано почав бачити, орієнтуватися в чомусь: *Нам тáк’ік би позасл'ḯпйувало óч’і / стойéли та лиш х’ітáли гóловами / слýхали / йеґ дрýг’і нас уч’éйут / пус'т'ḯ рóскази роскáзуйут / а то йіґ дóбре подивúтисе / алé ни так / а фиїст пролупúти сл' іпакú / то зрáзу по бéс'ід'і / с пéрших слиў бýло вúтко / шó*

т:о за л'ӯде / але́ шо зро́биш / ік на нас мана́ наӥшла́; Та м'ін'і́ / Йіле́ / о́ч'і ш'і ни позасл'і́пӥувало / ӥа до́бре віӥжу / де моӥа́ за́паска / а де / ч'уж'а́ / ӥа ў так'і́ї ни хо́жу / ўна на́в'іт' на пӥе́ду коро́ч':а вид мо́ӥі / то на ӥкус ни́ску жӥнку / а ни́ на таку́ / ік ӥа.

ПОЗАСТУ́ДЮВАТИСЕ (ПОЗАСТУ́ЖУВАТИСЕ) – простудитися (про всіх чи багатьох): *Позасту́д'увалисе / бо забога́то купа́лисе / гаш поси́н'іли бу́ли / гаш сиритки́ повиска́кували / а ўни да́л'і л'і́зли ў во́ду / ӥа ӥік уздр'і́ла / то одд͡ж'іхну́ласе / дити́на ў це́му ни зна́ӥі м'і́ри / ї ни ма́ӥі во́л'і се зде́рж'іти / і ч'ут':а́ нима́ / шо до́ста.*

ПОЗАТЄ́МНЮВАТИ (ПОЗАТЄ́М'ЮВАТИ) – позапам'ятовувати: *Позат'е́мн'уї / Ула́ц'ку / ус'о́ / шо ӥа тоб'і́ каза́ў / ік ви́ростеш / абе́з знаў / ӥек ко́ло худо́би ходи́ти / ӥек ш':іпи́ти / диви́тисе за са́дом / коли́ шо сади́ти / шоби́ ўно зиӥшло́ / фа́ӥно росло́ / бо та́то тв'ії ни до це́го / і ў ме́не одна́ над'і́ӥа на те́бе / ў те́бе така́ зди́бна голова́ / шо до ўсе́го / ни ли́ж до нау́ки / того́ ӥа каў / запамн'іто́вуї / абе́с мих фа́ӥно господа́р'ку ве́сти / Наї бу́де / д'і́дику / але́ ӥа хо́ч'у да́л'і се ўч'е́ти / хо́ч'у на до́хтор'а се ви́ўч'іти / то нашо́ м'ін'і́ цим усі́м го́лу забива́ти? / ӥа се ни збера́ӥу худо́бу держ'е́ти / А то ни пошко́ди ў голов'і́ ўс'о ц:е ўм'істи́ти / ти соб'і́ на робо́т'і / а приӥшо́ў тха́т'і / і соб'і́ ґазду́ӥіш / того́ ӥа тебе́ ўч'е́ӥу / абе́с ус'о́ знаў / абе́з ґаздо́ў буў.*

ПОЗАТИНЬКО́ВУВАТИ – затинькувати тріщини, щілини, готуючи стіну до побілки: *Сего́н:е позатин'ко́вувала / наї ви́сохне / таї тогди́ ме́ц:е зач'іна́ти / ӥо:ї / ӥко́ӥі то ш'і робо́ти / Але́ зро́биц:е / таї на ӥкиӥс ч'ес бу́де / ти сви́н'ам ни вари́ш у ха́т'і / с'т'і́ни ни потемн'і́ӥут.*

ПОЗАТОГИ́Т – *присл.*, позаторік: *Йо:ї / та коли́ т:о бу́ло / огого́ / то ш'і позатоги́т / ч'ес ско́ро ї̆де / Мар'і́ч'ко / ви́диш / і тво́ӥі ма́ми ўже нима́ / і Нико́л'ч'іка / і ву́ӥц'о видиӥшо́ў / а ўни тогди́ ўс'і жили.*

ПОЗАТО́П'ЮВАТИ – позатоплювати: *Ни зна́ӥу / ци ӥісте́ ч'у́ли за Карпа́цке мо́ре / оту́тки ма́ли ўс'о позато́пӥувати / а ш':е хтос ра́диў / ӥа лиш ни зна́ӥу / ви́тки т:о ӥшло / шоби́ ота́м / де Ґри́д͡ж'ін / перегороди́ти р'іку́ / і ўна би л'е́трику виробӥе́ла / але́ л'у́де се спроти́вили це́му / бо ӥіґ би тото́ прорва́ло / то Ни́жниӥ кине́ц буў би зато́плениӥ / Ца́рина би се лиши́ла / а ў Доли́н'і бу́ла би б'ідá.*

ПОЗАТРА́СКУВАТИ – *згруб.*, забризкати, забруднюючи щось у багатьох місцях: *Д'іти́с'ка гру́зеў ус'о́ позатра́скували / на́в'іт' пле́ч'і ў грузи́ / Бо ўни се диви́ли / де гли́пш'а калаба́н'а / ў ниӥ броц'ка́нили.*

ПОЗАТУ́ЛЮВАТИ (ПОЗАТУЛЄ́ТИ; ПОЗАТИКА́ТИ) ЧЮЖІ́ ВУ́ХА – змусити когось не слухати щось: *О: / та чуж'і́ ву́ха ни*

позату́л'уйіш / ў ко́жде сло́во мут се ўслуха́ти і пото́му сота́ти тото́ / так бу́ло і йе / ї це́му нима́ шо проти́витисе / мут каза́ти / мої мої / ад'і́ їка гоноро́ва д'і́ўка / а вин її́і лишu ́ў / а ўни ни зна́йут / хто кого́ лишu ́ў і ч'о так се зроби́ло.

ПОЗАТУ́П'ЮВАТИ – зробити тупим: *Мої / хто нож'і́ так позату́пйуваў? / шо́ ви ни́ми руба́ли? / ге? / та лиш позаўч'е́ра д'і́до ї́іх ви́остриў / а ўни зноў так'і́ / шо пигu ́кайіш / а то ни руба́йі.*

ПОЗАТУ́П'ЮВАТИСЕ – стати тупим: *Ну та то бога́то ч'ого́ мо́же позату́пйуватисе / сапи́ мо́жут / шо ни́ми т'е́шко сапа́ти / коса́ мо́же бу́ти ни така́ о́стра / іґ би се хот'і́ло / ну таї смих соб'і́ см'ішне́ поду́мала / ви се допи́туйіте / а йа поду́мала / шо ї голова́ / ро́зум у л'удинu ́ мо́же затупи́тисе / таї шо тогди́? / б'іда́ / оц:е́ ўже б'іда́ / бо са́пу мош ви́острити / косу́ фа́йно ви́клепати / а її́ голова́ ни хо́ч'і ду́мати / то клепа́ї ни клепа́ї / н'іч'о́ ни помо́же / лиш син'ц'і́ наро́биш.*

ПО́ЗА́ТЬ (ПО́ЗА́Т) СЕ́БЕ – позаду себе; те саме, що НА́ЗА́ТЬ (НА́ЗА́Т) СЕ́БЕ: *Ч'уў / шо шош н'і́би тр'і́сло / подиви́ўсе по́зат' се́бе / бо мо́же / хтос іде́ / так поду́маў / але́ н'іко́го ни бу́ло ви́тко / ўс'о спок'і́йно / таї пишо́ў смих да́л'і / гада́ў / шо м'ін'і́ се прич'у́ло; Ану́ ўберни́се / подиви́се по́зат' се́бе / ви́диш / іки́ї сл'іт се лиш'е́йі / то шош у тво́йі то́рб'і се розли́ло / а мо́же / се розби́ло / бо ад'і́ їкиї ч'у́р'інец се лишu ́ў / тики́ фи'ст ч'у́р'інец; Ну таї ц':а воро́шка ка́же / а ік меш се верта́ти / то поза́т' се́бе ни диви́се / абе́с се ни ўберта́ла / бо ли́хо бу́де / д'і́ўч'іна поўб'іц'е́ла / але́ пото́му сло́во ни зде́рж'іла / її́і ду́же закорт'і́ло се подиви́ти / хто т:о за неў б'іжи́т / таї так т'е́шко гу́пайі / се ўберну́ла / ле́да / лиш кра́йім о́ка се подиви́ла / і ўздр'і́ла таке́ страшне́ / шо одж͡'іхну́ласе / а то бу́ла її́і до́л'а / так шо л'і́пше н'іч'о́ напе́рет ни зна́ти ї в'і́рити / шо ўс'о бу́де до́бре / ц:е / шо йа роска́зуйу / то ба́їка / але́ ў баїка́х бога́то розу́много ўкла́дено / д'і́ўку пока́рано за т:о / шо ўна хот'і́ла ви́знати тото́ / шо се ни визнайе́.*

ПОЗАФАНЯ́ЦКУВАТИ – *згруб.*, забруднити багато чого-небудь: *Ік мал'ува́ти ви́кна / пидлоги́ / то шош одно́ се ўбера́йі / таке́ / шо їік замасти́ш / то шоби́ ни шкода́ / а ни́ ко́ждиї ден' и́нче / ну то так позафан'а́цкуйіш ус'і́ сороч'ки́ / шо ни меш ма́ти / ў ч'о́му дес се показа́ти / Бабо́ / ни ва́т'тесе / йа ў фудболки́ се ўбера́йу / а ни́ ў сороч'ки́ / у стар'і́ фудболки́ / ікра́с до це́го / таї ни м'ін'е́йу ко́ждиї ден' / бо нима́ ти́л'ко / а се перебера́ў / бо т:а бу́ла брудна́ / шо́ ви хо́ч'іте?*

ПОЗАЦВИТА́ТИ[1] – укритися квітками; зацвісти: *Го́споди / йек то фа́йно / ік позацвита́йут сади́ / то так / ік у райу́ / ни надиви́ўбисе / а ти р'і́тко навес'н'і́ прийіха́йіш / ти би́рше ўл'і́т'і / ї це́го ни ви́диш / то ад'і́*

прийшли́ йісте́ тепе́р / то сфудуґрафу́йтесе оту́тки / ў це́му сад'і́ / абе́сте ма́ли па́мн'ітку / абе́сте / ік мене́ ўже ни ста́не / нага́дували за ба́бу ї за оце́с сат / И:ї / зач'е́ли йісте́ / вам ш'і жи́ти ї жи́ти; *Позацвита́ли коркоду́ш'і / ану́ їд'іт подив'і́ц:е / ўни пе́рш'і цвиту́т / і ўже ві́жу / мере́л'і хо́ч'ут зацві́сти*.

ПОЗАЦВИТА́ТИ² – укритися пліснявою: *Ік ка́жут / шо шош позацвита́ло / тото́ / шо йі́сце / то це знач'е́йі / шо та́мки пл'і́с'н'іва / і де́коли така́ / шо гаш мох вироста́йі / це йіґ за шош забу́ли / тото́ / шо ни мо́же до́ўго стойе́ти / ад'і́ сир мо́же зацві́сти / ік за не́го ни дба́ти / с'т'іна́ зацвита́йі / ік ура́с мо́кра / тогді́ грибо́к кида́йіц:е / і то йе пас'ку́дне / грибо́к ві́вести т'е́шко / ус'о́ мус ш:уро́вувати*.

ПОЗАЦІ́П'ЮВАЛО КОГО́С (**ЗАЦІПИ́ЛО РОТИ́** КОМУ́С) – *згруб*., хтось замовк: *Е: / та ви так'і́ говирн'і́ отепе́р / ік н'іко́го нима́ / а ч'о вам уч'е́ра позац'і́пйувало роти́? / ч'о́ йісте́ ўч'е́ра н'іч'о́ ни каза́ли / іґ дру́гиї у вас пит ха́тоў хот'і́ў уз'е́ти присади́бу / то шо́ / це йа / стара́ ба́ба / ма́ла їти свари́тисе ї пу́ж'іти йіх / шо пі́ду суда́ми / ік уни́ таке́ зро́бйут / а ви де́ тогді́ бу́ли? / то кому́ тре: то́йі земн'і́ / м'ін'і́ ци вам? / то ві́ ма́ли ўтвор'е́ти рот і каза́ти / шо вам ікра́с браку́йі до ва́шойі присади́би оти́х па́ру со́тикиў / показа́ти доку́мент / кі́л'ко у вас йе / і кі́л'ко вам се нале́жи / та йіґ би ни йа / лиши́ли бе́стесе без н'іч'о́го / дру́гиї би робі́ў у вас пид ві́кнами / а ви х'іба́ би виноси́ли йіму́ води́ / іґ би йіму́ ста́ло загор'іч'е́ ї се схот'і́ло пи́ти / ота́к йа вам скаў*.

ПОЗАЦІРО́ВУВАТИ – заштопати щось (передусім одяг) у багатьох місцях: *Уже́ диркі́ ро́бйуц:е / ді́ўйусе / шо тре́ба ўс'о позац'іро́вувати / ге́нде шпул'ка́ йе ўс'е́к'і / але́ ц:у робо́ту лі́шу на тогді́ / іґ бу́де дош' / отогді́ цим заїму́се / а за́рас шкода́ тра́тити дни́ну*.

ПОЗАЦІ́ХУВАТИ – "заціхати" багатьох чи всіх: *Тот'і / шо могли́ би шош сказа́ти / тих ни бу́ло / а цих позац'і́хували / таї на то́му се с'к'ін'ч'е́ло; Ану́ко позац'і́хуї сво́йіх хло́пц'іў / бо ўни ско́ро м'ін'і́ ха́ту переве́рнут / утихомі́р' йіх / бо д'е́д'а пишо́ў тро́хи др'імну́ти / ка́е / шо зморі́ло / а то так'і ве́рески / таке́ в'і́ўкан'і / шо гаш у вуха́х нидо́бре; Позац'і́хувати / це позакрива́ти роти́ кому́с / зробі́ти так / шобі́ бу́ло ц'і́хо / шобі́ хтос ни надойіда́ў / абе́с маў ч'е́стиї спо́к'ії / але́ то ни ўрас се ўдайе́ / бо йіґ д'іти́ї позац'і́хувати / то це одно́ / а йе / шо кому́с ни хо́ч'іц:е ч'у́ти шош / вин ус'е́ке ро́би / шобі́ заглуші́ти тото́ / шо йіму́ се ни ўдайе́ / а пра́ўда ўс'о одно́ вила́зи / на н'у нима́ замкі́ў*.

ПОЗАЦІ́ШКУВАТИ – “заці́шкати” багатьох чи всіх: *Уни́ зна́ли / шо роби́ти / шобі́ йім бу́ло до́бре / позац'і́шкували тих / шо могли́ іке́с сло́во сказа́ти / таї тепе́р спи́ут спокі́йно / фа́йн'і сни сн'ут.*

ПОЗАЧЄ́П'ЮВАТИСЕ – зачепитися (про все або багато чого-небудь): *Позач'е́пйувалисе ни за оди́н корч'/ а пото́му ш'і глих ікі́йс тра́фиу̌се / таї того́ ку́ртку прийі́дец:е зашива́ти / Одни́м заши́ван'ім ни об'і́йдец:е / х'іба́ бих ла́тку на рукав'і́ покла́ла / ма́йу таку́ саму́ мате́р'ійу / але́ хо́ч'у зна́ти / шо́ вас з Миро́сем гна́ло? / та у̌ л'і́с'і / оту́тки побли́ску / нима́ медве́д'іу̌ ци ї́ко́йіс вели́койі зв'ірини́ / А ми гада́ли / шо іґ згори́ рож:енемо́се / поб'іжимо́ / ру́ки ота́к зро́бимо / ї тогди́ полетимо́ / а то ни ви́йшло / зач'е́ли б'і́ч'і і у̌же ни могли́ се спе́рти / то / бабо́ / но́ги т'ігли́ дземни́ ї ни пуска́ли / шобі́ лет'і́ти / Оі̌ Го́споди / ко́ли ви у̌же се нарозу́мите? / та с таки́м голови́ мош се збу́ти.*

ПОЗАЧІНА́ТИ (НАЙТИ́ СОБІ́) З БАГАТЬМА́ (З УСІМА́ ТА ІН.**) –** про поведінку людини, яка, на думку мовця, не може вжитися з іншими: *То нату́ра така́ / такі́й хере́ктор' / шо у̌на позач'іна́ла соб'і́ з ус'іма́ / і с сус'і́дами шош найшла́ / і с ч'олов'і́ковоу̌ сестро́у̌ ма́йі пере́р'ік / і з Митри́хоу̌ так поговори́ла / шо т:а се се́рди / ш'і іґ би з на́ми / то ни ма́ла би с ким заговори́ти / бо хто хо́ч'і нарва́тисе на такі́й о́стриі̌ йізи́к? / То так / але́ ї тро́хи и́нак / а ч'о? / бо з йійі́ сус'і́дами і ми би ни го́н':і се у̌жи́ти / а сестра́ ни хот'і́ла / шобі́ вин йійі́ бра́у̌ / бо каза́ла / шо у̌на зани́ска про́тиу̌ не́го / н'і́би то наі̌важн'і́ш:е у̌ жит'у́ / таї отаке́ / у̌на боро́ниц:е сло́вом / а ни напада́йі / а то вели́ка ружни́ц'а.*

ПОЗАЧІНА́ТИ З РОБОТА́МИ – розпочати різні види нагальних робіт: *Позач'іна́ли з робота́ми / таї ни зна́йімо / йек і коли́ тото́ с'к'ін'ч'е́йімо / бо то і у̌ ба́би гори́т веснува́ти / у̌на ни го́н:а / і ко́ло ха́ти ни у̌с'о зро́блено / а с понед'і́йка ма́їстер прийі́де / так йіму́ вихо́ди / то ни ска́жемо / шо ни ї́д'іт / і так се скла́ло / у̌с'о на ку́пу.*

ПОЗА́ШИЮ – *незм.*, кругом шиї (обняти когось); в особливий спосіб запнутися хусткою: *Зау̌йіза́ласе поза́шийу / таї до́бре / бо то постуден'і́ло; Йо:ї / та то тако́йі ра́дости бу́ло / шо куда́ / дити́на обиі̌ми́ла д'і́да поза́шийу / цулува́ла / бо у̌б'іц'е́у̌ / шо ку́пи / таї ад'і́ купи́у̌ тел'іфо́н / то такі́й / шо ни лиш говори́ти / а ї знима́ти ним мо́жно / у̌с'е́ку у̌с'е́ч'іну л'у́де приду́муйут / але цисе́ наі̌ бу́де / дру́г'і ма́йут / та наі̌ ма́йі і у̌на / йі́і тото́ дау̌но́ корт'і́ло / наі̌ т'і́шиц:е.*

ПОЗАШІНКО́ВУВАТИСЕ (ПОЗАШІНЬКО́ВУВАТИСЕ) – застебнутися, позастібатися: *Позаш'інко́вуі̌се / ни ходи́ ростеле́паниі̌;*

Позаш’ін'ко́вуїсе / і соро́ч’ку / ї куфа́їку / бо сту́д'ін' / йек так іти́ з го́лоў душе́ў?

ПОЗБУ́ДЮВАТИ (ПОСКО́РНЮВАТИ) – розбудити всіх або багатьох: *Та шо / йа позбу́д'увала йіх у се́мий / та́к’ік проси́ли / а ўни да́л'і ўсну́ли / ви́тко / обра́дилисе / шо н'іку́да ни їдут / а йа зр'іхтува́ла йім йі́сти / а сама́ пишла́ па́сти коро́ву / бо шо ч’іка́ти? / то молод'і́ / ўни мут до́ўго спа́ти / куда́ б’і́ч’і? / нед'і́л'а / та наї спйут / наї ви́спйуц:е.*

ПОЗБУ́ТИСЕ (ЗБУ́ТИСЕ; ПОЗБУВА́ТИСЕ) ГО́НОРУ (ГОНОРИ́В) – перестати бути, на думку мовця, занадто гоноровим: *Ад'і́ жит'е́ йіх тро́хи потр'ісло́ / притисну́ло / таї гонори́ў ста́ло ме́нче / ни скаў / шо гет йіх позбу́лисе / але́ маї змен'ч’і́ло / бли́ш:е до л'уди́ї ста́ли.*

ПОЗБУ́ТИСЕ ЖИТЯ́ – померти: *Ік ни ўваж’е́ти сего́н:е / ни роби́ти т:о / шо ка́жут дохто́р'і / то ду́же і ду́же ле́хко мош позбу́тисе жит'а́ / а на́ш’і л'у́де шо / на поч’ітка́х ш’і їкос уваж’е́ли / а тепе́рки хо́д'ут / ік коро́ва без волово́да / а ста́ршим / то тики́ нивол'но мижи́ л'у́де їти / бо тониви́дима сла́б’іс'т' / ўна ход'де́ мо́же питч’е́кувати / ад'і́ ки́л'ко сего́н:е ў райо́н'і позаслаба́ло / а ў Верхови́н'і / бо л'у́де соб’і́ гада́ли / шо дго́р'і жийу́т / і ўни це́му в’і́русови ска́жут / папа́ / таї вин се ве́рне ўдолини́ / а то н'і / вин фа́їно прижи́ўсе і ў наїви́ш:их вер'ха́х / ўже смих каза́ла тоб’і́ / до́ста пиў м’іну́ти с ки́мос слаби́м поговори́ти / і фе́ртик / ти ўже гото́вий / це ни йа / це ў телев’і́зор'і роска́зуйут / пиў м’іну́ти до́ста.*

ПОЗБУ́ТИСЕ ЗДОРО́В’Я (ЖИТЯ́) – захворіти (загинути): *А де́ йа хо́ч’у так т'е́шко роби́ти / йиї Га́н'а / йа ни хо́ч’у позбу́тисе здоро́ўйа / ўно м’ін'і́ доро́ш:е / йиї гро́ш’і / а богач’і́ хо́ч’ут гро́ший / ну та наї ро́бйі / иї го́н':і / наї бйут собо́ў / м’ін'і́ то шо / мене́ т:о ни ўпхо́ди.*

ПОЗВО́ДИ́ТИ (ПОЗВО́ДЮВАТИ; ЗВЕСТИ́) БРІ́ХНІ (БРИ́ХНІ) НА КО́ГОС – очорнити когось; звести (зводити) наклеп на кого-небудь: *Ік Одок’і́йа гово́ри / то де́коли ни зна́йіш / ци то пра́ўда / ци н'і / бо ї так / і так го́н:о бу́ти / ц:е до́бре зна́ти / і лиш он:и́м ву́хом йийі́ слу́хати / ї Бо́же борони́ / кому́с тото́ / шо йіс уч’у́ла / передава́ти / бо пото́му мо́жеш лиши́тисе кра́їноў / скаўт / шо то ти ўс'о ви́гадала / це иї ди́їде до то́го / за ко́го говори́лосе / йа ц:е зна́йу / шо ўна мо́же ўс'е́ке позводи́ти на ко́гос / вели́к’і бр'і́хн'і ци бр'іхон'ки́ / того́ остер'іга́йусе / а ти ко́ждому зазера́йіш у рот і гада́йіш / шо ўс'о / шо ви́т:и їде / пра́ўда / того́ тоб’і́ каў / с таки́ми / ік уна́ / абе́с ни става́ла у жа́д'н'і вели́к’і бе́с'іди / а ш’:е л'і́пше / н'ійе́к’і / лиш Сла́ваїсу ци иї ду́ж’і? / і пишла́.*

ПОЗВО́ДЮВАТИ РАХУ́НКИ – звести рахунки з усіма чи багатьма: *Каўт / шо позво́д'ували раху́нки з ус'іма́ / а хто тот'і́ ўс'і? / таже́ то свойі́*

/ наї бу́де / шо деле́ка фам'ї́л'ійа / але́ фам'іл'ійа́нти / і то йе ч'ем фали́тисе? / таї шо ўни тако́го пога́ного вам зроби́ли / шо ви так т'е́шко се ўсе́рдили / шо гаш дру́гим роска́зуйіте / йек ви н'іч'о́ н'іко́му ни попусти́ли / ко́ждиї диста́ў т:о / шо зароби́ў / ота́к ка́жете / а ви безгр'ї́шн'і? / ану́ себе́ се запита́їте таї скаж'ї́т пра́ўду / аг'ї́на цисе́ / і ч'о́ ўно мене́ так ул'у́тило? / таже́ ўни м'ін'ї́ н'і сват / н'і брат.

ПОЗВОЛЄ́ТИ – дозволяти: *Таки́ї дити́н'і ни во́л'но позвол'е́ти пи́ти пи́во / ўна ма́йі молоко́ пи́ти і во́ду с кирни́ц'і / Йо:ї / та ї́ке пи́ти? / йа лиж даў поку́ш'ти / ти́л'ко / ік на йізи́к / А йа каў / шо ї ти́л'ко ни позво́лено / ї аби́х би́рше це́го ни ви́д'іла / бо ўс'о с тако́го зач'іна́йіц:е.*

ПОЗВОЛЄ́ТИСЕ – дозволятися: *Хло́пец ро́би т:о / шо йіму́ позвол'е́йіц:е / бо йіґ би вин ви́д'іў / шо за кур'ї́нку диста́не / вин би на́в'іт' ни про́буваў / а так ус'ї́ ку́р'ут / і та́то з д'ї́дом / то ч'о йіму́ це́го сторони́тисе? / нима́ до́брого при́м'іру / таї дити́на ро́би / шо зна́йі /а вин ш'і шки́лник / ни маў би пусте́ бра́ти ў рот / І:ї / та тепе́рки набога́то ме́нч'і про́буйут пахкот'ї́ти / Йа за дру́гих ни каў / йа каў за на́шого / поговор'ї́т з ним / шоби́ ни прина́д'уваўсе до пусто́го.*

ПОЗВОЛЄ́ТИ (ПОЗВО́ЛИТИ) СОБІ́ ШОШ – дозволяти (дозволити) собі робити щось, нехтуючи чим-небудь: *Іва́ / тоб'ї́ ни приходи́ло ў го́лу / шо забога́то соб'ї́ позвол'е́йіш / шо мож би припе́ртисе тро́хи.*

ПОЗВОЛІ́НІ, -я – дозвіл: *Вин ни мо́же кла́сти ха́ту / де схо́ч'і / му́си бу́ти позвол'ї́н'і / а т:о / шо вин ка́же / пусте́ / то нирозу́мна бе́с'іда / і скаж'ї́т / наї ни бйе фудо́минт / де вин обл'убува́ў / наї спершу́ ви́бере доку́мент / а поти́м ме би́ти / бо ік ни послу́хайі / то ме зле гости́ти / шо покла́де / то ме розбива́ти / так і скаж'ї́т.*

ПОЗВУ́ЗЮВАТИ – позвужувати: *Позву́з'уваў спо́н':і / ї тепе́рки хо́ди / йіґ бу́з'ок / ка́же / шо мо́да така́ / а йіму́ пру́ти / ік с'іда́йі / іґ би́ршиї крок ро́би / а шоби́ ўбра́ти так'ї́ спо́н':і / то тре: фиїст се ўтруди́ти / А йа оно́гди ч'у́ла / шо де́хто ми́лом ми́ли но́ги / ї тогди́ ўбера́йі спо́н':і / Аг'ї́на цисе́ / моі моі моі / ш'і смих ни ч'у́ла за таке́ / ми́лом / ка́жете*?

ПОЗГИМБЛЬО́ВУВАТИ – зняти рубанком щось із поверхні дошки, зробити її чистою, гладкою: *М'ї́с'ку / позгимбл'о́вуї оцисе́ вит фа́рби / аби́ мош лаку́вати; Забога́то йіс позгимбл'о́вуваў / до́ш'ка ад'ї́ йек стон'ч'ї́ла / Н'іч'о́ / ўна ї так мо́цна / пи́де ї така́.*

ПОЗГРИЗА́ТИСЕ – зажуритися, дуже пройнятися чимсь (про всіх чи багатьох): *Позгриза́лисе на н'іна́шо / ў них ме́нчиї засла́п / Дан'ко́; Позгриза́лисе / бо ни сама́ б'іда́ прийшла́ / а лайу́ с собо́ў привел:а́ / А то так се ма́йі / Паз'у́ / ік іде́ б'іда́ / то ўтвор'е́ї воро́та.*

ПОЗДВИГА́ТИ ПЛЕЧЄ́МА – порухом плеча (плечей) виявити (виявляти) здивування, негативну оцінку чогось та ін.: *Ўна йиґ зач'е́ла се фали́ти / кі́л'ко ў не́йі бу́ло хло́пц'іў / йек йийі́ ўс'і хот'і́ли / то тот'і́ / шо слу́хали / лиш поздвига́ли плеч'е́ма / н'іч'о́ ни каза́ли / ни пита́лисе / то ч'о йіс с тих богат'о́х ни ви́брала кого́с / абе́з бу́ла пишла́ за не́го / але́ за цисе́ н'іхто́ на́в'іт' ни заикну́ўсе / а стис плеч'е́ма і ота́к дослухо́вуваў.*

ПОЗДИБА́ТИ (ПОЗДИ́БУВАТИ) – зустріти багатьох: *Ко́ло клу́бу поздиба́ла на́в'іт' тих / шо ни ви́д'іла йіх роки́ роке́н':і / шо ни зна́ла / ци ш'і жийу́т / Ви́дите / а ви се вага́ли / ци йти / Та бо куда́ старо́му клу́бами ході́ти? / Е: / то ко́ждому тре́:а вид:у́шини.*

ПО́ЗЕЛЕНИЙ – *дуже рідко*, зеленуватий: *Мате́р'ійа си́ва / але́ от'і́к по́зелена / зелена́ва тро́хи / ни ў си́не / а ў зеле́не пишла́ / з не́йі кус'т'у́м би буў т:о / шо тре́ба / вило́ги зроби́ти / фа́йн'і ґу́дзики дибра́ти / моглі́ би на́в'іт' зеле́н'і бу́ти / ну: / та то таке́ бу́де фа́йне / шо варту́йі убра́ти / а йік саму́ спин:и́цу о́змеш / то до не́йі рукави́ўка йе ў зелен'і́ / гаї скажі́ / шо го́н:о бу́ти кра́ш:е*? / *кра́ш:ого нима́*.

ПОЗЕРА́ТИ СКО́СА (СКО́СА ПОЗЕРА́ТИ) – дивитися недоброзичливо, виявляти своє незадоволення кимсь або чимось: *Цес скоц'урблен'е́к так позера́йі ско́са / ге́йби ми шош йіму́ завини́ли; Мої / ни позера́ї так ско́са / бо ўкос'і́йіш / і шо́ тогді́?*

ПОЗЗІВКА́ТИ – те саме, що ЗЗЄ́ВКНУТИ; ЗЗІВКА́ТИ (про все чи багато чого-небудь): *Скаж'і́т мин'і́ / на шо́ ті́л'ко купува́ти / нар'іхто́вувати ўс'е́кого / іґ зна́йіте / шо ни го́н':і тото́ поз':іда́ти? / ді́ўйусе / шо ўс'о поз':іўка́ло / і шо́ тепе́рки с тим роби́ти? / іґ бе́сте держ'е́ли сві́н'і / то да́ли би йім / а так йа ни зна́йу / шо вам пора́дити / оц:е́ ку́рем могло́ би бу́ти / а от:о́ / шо ў тиї си́ниї мі́с'ц'і / то псо́ви / лиш ікшо́ вин ме йі́сти / бо вин у вас пеш':е́ний / і хо́ч'і ви́борнойі йіди́ / вин бут'шо́ ни бу́де / а з ре́штоў / с тим / шо се лиши́ло / ни зна́йу шо / шкода́ лиш / шо ви ни ц'іну́йіте свойу́ пра́ц'у і свойу́ коп'і́ку / оц:е́ йа ви́жу / і йе́к с таки́м до ч'о́гос доґаздува́тисе / то тру́н:о сказа́ти.*

ПОЗИ́ЧЬКИ (ПОЗІ́ЧЬКИ; ПОЖИ́ЧЬКИ), -чьок – тільки *мн.*, порічки: *А пози́ч'ки / то х'іба́ лиш на вино́ / вид них оско́мина / ік так йі́сти / таї на конф'іту́ри зле / а бі́рше / ни зна́йу / про́бувала шуши́ти / але́ ї т:о м'ін'і́ се ни ўда́ло / пози́ч'ки / то на вино́* / *на ц:е ўни до́бр'і*.

ПОЗИ́ЧЬКИ (ПОЗІ́ЧЬКИ; ПОЖИ́ЧЬКИ) ЧЬО́РНІ – *рідко*, чорна смородина: *Йе па́ру ко́рч'ікиў ч'о́рних пози́ч'ок / але́ то ма́ло / ш'і зо шті́ри пйет' бих посади́ла / йа йіх перетера́йу с цу́кром / таї ік пйу гарба́ту / то беру́ по лі́жец':і / то до́бре на зі́му* / *то таке́ / ік л'ік*.

ПО́ЗИЧЬКУ (ПО́ЖИЧЬКУ) БРА́ТИ – брати в борг: *Би Бох бороні́ў по́жич'ку бра́ти / ў боргі́ залаз'е́ти / ви ч'ў́ли / шо Га́нин Йуркó погóстиў? / ві́жу / шо ч'ў́ли / тогó каў вам / стереж'і́ц:е жи́ч'іного / бо ік ікиїс мижибрі́цкиї ч'олов'і́к жертува́ў / шо бере́ш ч'ужé / а вид:ава́ти тре: свойé / це м'ін'і́ се ўда́ло / свойé / крі́ўне / ба́н:о вид:ава́ти / і ш'і дóбре / ік йе шо / а йік нима́? / заробі́ти ни ві́ўшло / ци засла́п ч'олов'і́к / ци шош і́нче се ста́ло / шо тогді́? / гаї каж'і́т.*

ПОЗИЧЬНИ́К (ПОЗІЧЬНИ́К; ПОЖИЧЬНИ́К), -á – вино із порічок: *Позич'ні́к мóцниї / з йе́блук ни так бйе ў гóлу / а позич'ні́к / пйе́не винó / пага́рч'іком мош се ўпі́ти / ік хтос ма́йі слабу́ гóлу / таку́ / ік йа / йігó би дóбре напе́рстками пі́ти / так мош би набува́тисе / бу́деш питхмеле́ниї / але́ ни пйе́ниї / а йік пагар'а́ми / то ўпйе́с:е.*

ПОЗЛИ́ТКА, -и – фольга: *С позлі́тки ланцушкі́ на йілі́нку робі́ли / гента́м ни бу́ло тóго / шо тепе́р / с папе́р'іў / с позлитóк / с солóми і ва́ти / і ц:е се запамн'іта́ло / ў позлі́тку і гор'і́шки завива́ли.*

ПОЗЛО́СТИТИСЕ – посердитися певний час: *Йіму́ витхóди / вин позлóстиц:е / таї зач'іна́йі говорі́ти / а мене́ дóўше де́ржи / м'ін'і́ тре́ба ті́жден' / шобі́ видиїті́ / це йа / мóже / забога́то ўз'е́ла / але́ за ден' два / тóч'но / шо ни пере́йде / йа говóр'у / ус'ó ч'е́мно / але́ вам пра́ўду каў / на душі́ м'ін'і́ ни так гла́тко / ік на слова́х / йа му́с'у себе́ застаўйе́ти шука́ти фа́їн'і слова́ / видгон'е́ти т:о / шо затаї́лосе.*

ПОЗМИ́ЛЮВАТИ – повністю або частково використати мило: *Ма́ла так'і́ мила́ фа́їн'і / запаш'н'і́ / а ўна́ позмі́л'увала / моі́ / та прóсте бері́ до ру́ба / але́ ни хóч'у / л'у́пко / шош і́йі каза́ти / абі́ ни нар'іка́ла.*

ПОЗМИ́ЛЮВАТИСЕ[1] – утратити вагу внаслідок того, що ним користувалися (про мило): *Купі́ зо двóйі милі́ў / бо т':і / шо йіс м'ін'і́ да́ла / позмі́л'увалисе / і ш'і прóсте абе́с ни забу́ла / однó / шо па́хне / надвор'і́ бу́де / на фудóмент'і / шобі́ ру́ки мі́ти / іґ з горóду прі́йду / а однó ў ха́т'і / надвор'і́ тотó / шо па́хне йе́годами / д'е́д'а л'у́би таке́ / а дру́ге / іке ві́йде / але́ тотó / шо йігиткáми / абе́с пошука́ла.*

ПОЗМИ́ЛЮВАТИСЕ[2] – помилитися (два чи більше разів): *Раху́йу цóти / і позмі́л'уваласе / му́с'у рош:ива́ти / бо ву́стоўки пишлі́ крі́во / Ану́ покажі́ / н'і / то нибога́то / але́ пишлó кри́шку мі́тус' / ві́ц:и зач'ні́ / то дес на па́лец / ни бі́рше / ві́тко / бу́ла йіз загу́таласе.*

ПОЗМОВ'Є́ТИСЕ (ПОЗМО́В'ЮВАТИСЕ) – змовитися (про всіх чи багатьох): *Хлóпц'і бу́ли позмоўйе́лисе / таї Йіле́ну ни бра́ли ў да́нец / ус'і́х бра́ли / так наўмі́сне робі́ли / а ўна сама́ с'т'іну́ питпера́ла / а ч'о? / бо заду́же фі́ркала / гонорі́ свойі́ пока́зувала / с цим пі́ду гул'а́ти / а с цим /*

н'і / с цим пи́ду / а це́му виткáжу / скаў / шо хо́ч’у припоч’е́ти / того́ ўни се обрáдили / ї р'іши́ли / шо наї припоч’івáйі / ік це́го хо́ч’і / отáк пáру дáн'ц'іў / то д'і́ўка голо́с'іч’і пишлá тхáт'і / виштри́кла / ік ку́л'а / ї поб’і́гла / Ну / ни голо́с'іч’і / цисе́ Кали́на бу́ла тоб’і́ прибрехáла / але́ побу́ла два дáн'ц'і / оде́н і ш’:е оде́н / уздр'і́ла / кудá ўно ї́де / і гоноро́во / тáк’ік лиш унá ўм’і́ла / ви́йшла / н'іко́му ї сло́ва ни сказáла / за неў тики́ бо́рзо ви́йшоў буў Нико́л'ц'о / йа цисе́ ви́д'іла / ви́тко / хот'і́ў шош сказáти / успоко́йіти / ўна пото́му казáла / шо хот'і́ў провести́ / але́ ўна н'іски́м ни схот'і́ла говори́ти / і би́рше йійі́ ноги́ на дáн'ц'ах ни бу́ло / ў к’іно́ ходи́ла / а на дáн'ц'і се ни лиш’е́ла / пото́му ўже ўс'і ї́йі проси́ли / а ўна затну́ласе / і н'і / це ш’і бу́ло ў старо́му клу́б’і / ду́же вели́к’і роки́ то́му / але́ / ви́диш / ти се запитáла / ци йа памн'ітáйу / а йа нагадáла / Го́споди / йе́к то даўно́ бу́ло і ї́к’і ми ўже стар'і́ / Бабо́ / а шо с тоў д'і́ўкоў бу́ло / йе́к унá дáл'і гости́ла? / Унá бу́ла до́ста фáйна / розу́мна / таї ікі́йс косиўскі́ї йійі́ засвáтаў / каўт / шо пото́му пишлá се ўч’е́ти ї ви́ўч’іласе на до́хтор'ку / так шо ўна до́бре гости́ла / би́рше нимá шо сказáти.

ПОЗНАКО́МИТИСЕ – познайомитися: *Познако́милисе ў клу́б’і / на дáн'ц'ах / м’ін'і́ тогди́ бу́ло штирнáц:ит' ро́киў / а йіму́ на шти́ри би́рше; Шо́ йа скаў? / йа ўже бли́ш:е познако́миласе с сво́йоў слáбостеў / і ўже знáйу / ч’іго́ вид не́йі ч’ікáти / і йек йійі́ мош кри́шку уко́с'кати.*

ПОЗРИ́ВУВАТИ – позривати; зірвати, руйнуючи щось (багато чого): *В’і́тер буў таки́ї / шо позри́вувало дахи́ / богáто шко́ди се наробúло / ад'і́ ў Мар'і́ки ку́ч’у розби́ло / а ў бáби ото́т р'ет йіблино́к / шо по́вид Івану́шки / то с кор'і́н'ім повит'ігáло / ўни стар'і́ / то прáўда / але́ сего́року фáйно бу́ли ўроди́ли / таї шо / нимá н'і йе́блуч’ок / ни йіблино́к.*

ПОЗРО́Б’ЮВАТИ РОБОТИ́ – виконати багато різних видів робіт чи все із запланованого: *Парá / ану́ ни ўвихáїтесе так / ход'і́т тро́хи судá / ви хо́ч’іте ўс'і роботи́ позро́бйувати / а то нидо́бре / бо шо мете́ пото́му без них роби́ти? / лиш’і́т кри́шку на пото́му / аби́ ску́шно ни бу́ло / Мої / кобúбито бу́ло / Вас'у́тко / тáк’ік ви кáжете / зроби́ў / і спо́к’ії / а то це́го нимá / роботи́ в’і́ч’н'і / л'удини́ ни стайе́ / а роботи́ лиш’е́йуц:е / але́ ўже на ч’ійі́с и́н'ч’і ру́ки / бо каў вам / уни́ в’і́ч’н'і.*

ПОЗРО́Б’ЮВАТИ РУ́КИ – дуже багато виконувати роботи “по господарству”; натрудити руки до мозолів: *Унá позро́бйувала ру́ки так / шо ни го́н:а ни́ми кину́ти / а цес лежи́т / таки́ї / шо ним мош орáти / попойі́ў таї л'ех / бо вин трудни́ї / буў на робо́т'і / Мо́же / ї трудни́ї / Кали́ / ў не́го т'ішкá робо́та / такá / шо бйе на го́лу / ў не́йі мозол'і́ на рукáх / а ў не́го мо́жут у голов’і́ се зроби́ти вид гризо́ти ї переживáн' / того́ йа*

пора́д'у / наї і ўна л'іга́йі / ік се зму́ч'іла / то ва́ш'а дон'ка́ / у вас за н'у болúт се́рце / ну а то / м'її син / того́ йа тако́ш ни хо́ч'у / шобú вин упа́ў на це́му ґаздиўств'і́ / ўна ни хо́ди на робо́ту / то мо́же соб'і́ припоч'е́ти / колú лиш схо́ч'і / л'ігла́ / і н'іхто́ ни вúди / і ни ска́же / шо лежúт / ік кобила / шо неў мош ора́ти / н'іхто́ / а йиґ би ї вúд'іў / то ни пос'м'і́йі таке́ сказа́ти.

ПОЗРОКО́ШУВАТИСЕ (ПОРОКОШЄ́ТИСЕ) – ЗРОКОШИ́ТИСЕ (про все чи багато чого): *Т:о ўс'о позроко́шувалосе / пидоїмúлосе / таї йа ста́ла така́ / иґ бо́ч'ка / бо то така́ матéр'ійа / шо стойі́т лу́бом / пе́рет' тим / ік шош з не́йі шúти / тре: бу́ло їйі намоч'е́ти ї подивúтисе / ік вúсохне / йе́к уна́ ме вигл'іда́ти / але́ кобúто напере́т ду́малосе / а йа ни поду́мала / таї тепе́рки ни зна́йу / шо с тим робúти / Йа дúўйусе / Мар'і́ / шо ўна ма́йі таку́ осно́ву / шо ду́же фаїно вúтко / йек рахува́ти цо́ти / на ниї шо хоч' мош вúшити / йа бих цес куст'у́мч'ік роспоро́ла / і матéр'ійу ўз'е́ла до вишúван'а / половúну йа́ бих уз'е́ла / ік витпуска́йіш / а половúну лиш'е́ї соб'і́ / на ниї л'укс бу́де шúти / бо úнче / ни зна́йу шо / ўна ме рокошúтисе / шо́ без з не́йі ни ш:úла / а на таке́ / ік йа каў / до́бра.*

ПО-ЙИ́НЧОМУ – по-іншому: *С такúми л'уд'мú по úнчому ни мош / на го́лу вúл'ізут; Насту́ / таже́ т:о саме́ мош по úнчому сказа́ти / і н'іхто́ би ни гн'і́ваўсе / а пе́ўно / ік ти так о́стро гово́риш / такúми слова́ми / шо дру́гиї стайе́ / ік прич'меле́ниї / і то при л'у́дех / то пе́ўно / шо ме на те́бе зуп ма́ти / бо таке́ мош вúбач'іти / але́ ни забу́ти / па́мн'іт' йіго́ де́ржи.*

ПО́ЇДОМ ЗЗІДА́ТИ (ДОЇДА́ТИ; ЇСТИ; ПОЇДА́ТИ) КОГО́С – *згруб.*, створювати комусь нестерпні умови життя: *Ўна уже́ ста́ла суха́ / йік с'к'і́пка / бо ч'олов'і́кова сестра́ йійі́ по́йідом з':іда́йі / а вин за н'у се ни ўсту́пи / ну то це йе ч'олов'і́к? / наї би припе́р Йіле́ну / таї сво́йі ма́м'і па́ру слиў сказа́ў / бо каў вам ге́зде / тот'і́ дурн'ікова́т'і бабú йійі́ з':ід'у́т.*

ПО́ЇДОМ ЇСТИ КОГО́С – знущатися; створювати комусь нестерпні умови життя: *По́йідом йіст жúнку / а ўна / сара́ка / шо вúн:а? / ўна слаба́ / і ни мо́же бу́ти тако́ў йіму́ жúнкоў / иґ ду́ж'а / иґ би вин хот'і́ў.*

ПО́ЇС, -а – тканий пояс із кольорової шерсті, на кінці – з невеликими китицями, який служить для підтримання запаски чи опинки: *Цес по́йіс заўйе́зуйіц:е ту́го / абú за́паска до́бре держ'е́ласе / ўну́ка за не́го ка́же / шо то кра́їка / але́ по на́шому / це по́йіс / йа два ма́йу / ч'о́рниї с сúвим / і каво́виї / ш ч'ірво́н:им те́мним / ўни ду́же да́ўн'і / йім дез зо сто ро́киў бу́де / ік ни бúрше / то вид ба́би м'ін'і́ такúї спа́док перейшо́ў.*

ПО́ЇТЬ, -їди – непридатні для повторного вживання худобою залишки сіна: *По́йит' / це тото́ с'і́но / шо лишúлосе / шо коро́ва ни з':і́ла / то пога́не / перете́рте с'і́но / то шо́ з ним ро́бйут? / а́бо сте́л'ут коро́в'і / а́бо*

виткладáйут у кош’í́л' і винóс'ут / таї ранéн'ко на Видорш’í́ спáл'уйут на горóд'і / крич’éйут К’ір'іл́áїса / алé шó йа тоб’í́ скаў? / ў пос'л'í́н':і рокú цéго мéнче / с кóждим рóком мен'ч’í́йі / йа ўч’éра ўз'éла пóйіт' / ш’і ікóгос лúсту / ўз'éла с'í́но / шо бýло вит С'в’ітóго Вéч’іра / росклáла смих вáтерку / гóлосно ни крич’éла К’ір'іл́áїса / алé губáми / тúхо / ус'ó сказáла / просúла Бóга / шобú ўс'о ў горóд'і родúло / а потóму пишлá до цéр'кви / йа тоб’í́ казáла / шо мáли с'в’ітúти вóду ў Зáйіз'д'і / це пéршиї рас такé мáло бýти / бо се подивúли / шо тýтки дорóга маї крáш’:а / питхúт до водú л'í́пшиї / алé потóму обдýмалисе / бо надвор'í́ потепл'í́ло / ледú здýлисе / таї водá пишлá пóвер'х ледúў / і то б’í́йно бýло би ступáти / тогó пишлú на Рожéн' / ў Потóц'і с'в’ітúли / тáк’ік зáўше / а на р'íкý ни їшлú / кс'онц так по Слýжб’і л'ýдем сказáў / і ўс'і пишлú тудá / а йа їшла ж жинкáми / таї наўмúсне се питáла за К’ір'іл́áїса / ци ўни крич’éли / то лиш дв’і сказáли / шо цис'é робúли / а бúрше н'іхтó / це знач’éйі / шо дáўна традúц'іўа витхóди / ну а за с'í́но на С'в’ітúї Вéч’ір / то ўс'і кладýт / н'іхтó ни сказáў / шо н'і / йа так се здогáдувала / а то тикú прáўда / таї отакé / н'іч’ó ни стойí́т на м’í́сци / жит'é се з'м’í́нуйі / стáрш’і л'ýде витхóд'і / таї з нúми помáло витхóд'ут дéкотр'і дáўн'і звич’áйі.

ПОКАБЗÓВАНИЙ – *дієприкм*. від ПОКАБЗУВÁТИ: *Кóўн'ір покабзóваниї / зле скройéниї / х’ібá би доштукувáў з:áду / ци шо ти скáжеш?*

ПОКАБЗУВÁТИ – зіпсувати: *Хто це так смýшок покабзувáў? / добр'í́с'киї бýў / Ікúї добр'í́с'киї? / м’іл' ни однý зúму ў нéму се набýла / а ви кáжете / Каў / бо ўна нóжиц ни мáйі / шобú отáк скабзувáти / ни спихáї на н'у / то буў дóста нипогáниї смýшок*; *É́іде / та то буў би ни допросúўсе / ўс'і казáли / наї ш’і / ни квáпсе / а ўна вид:áласе / таї ад'í́ покабзувáла соб’í́ жит'é / гаш отепéр полýда їйі спáла з оч’éї*.

ПОКÁЖЕ ЧЄС (ЧЄС ПОКÁЖЕ) – щось з’ясується пізніше, в майбутньому: *Наперéт ни хóч’у говорúти / покáже ч’ес / шо с тóго вúїшло / ч’ес ус'ó покáзуйі / то йе велúкиї ч’олов’í́к / лиш крúшку зач’ікáїмо.*

ПОКАЗÁТИ (ПОКÁЗУВАТИ) ЇЗИ́К – подражнити (дражнити) когонебудь, висовуючи язика: *Сказáла / то ўжé сказáла / а нашó ш’і бýло йізúк покáзувати? / ти ни малá би ц:е робúти* / *З йізикóм весел'í́ш:е вúїшло / так би бýло задýже пúсно* / *а йізúк скрáсиў тотó / шо говорúлосе / бо ш’і добáвиў свóго / з ним поўн'í́ш:е вúїшло*.

ПОКАЗÁТИ (ПОКÁЗУВАТИ) КОМУ́С**, ДЕ (НА) ДВÉРІ –** попросити піти геть; вигнати (прогнати) когось: *Йа лиш шо / покáзуйу / де двéр'і / а н'і / то помóжу вúїти* / *ої н'і / йа ни бýду доч’éкувати кин'ц'á /*

до́ки ўна ўс'о ви́каже / ў ме́не це́го нима́ / бо ти прийшла́ ў ч'ужу́ ха́ту ї хо́ч'іш пор'е́тки роби́ти? / у сво́йі ни го́н:а / то прийшла́ йіс у мойу́? / е: / це́го ни бу́де / до́ки йа тут ґазди́н'а / ни бу́де.

ПОКАЗА́ТИ (ПОКА́ЗУВАТИ) КОМУ́С **ЇГО́ МІ́СЦЕ** – нагадати комусь про субординацію, "повожіні мижи людьми": *Вин зач'е́ў шош дока́зувати / питска́кувати / а́ле Васи́л' показа́ў йіму́ йіго́ м'і́сце / і тот ни знаў / де д'і́тисе / с'іў на ла́вицу / і так до к'ін'ц'а́ сид'і́ў у кутику́ / Ну таї до́бре зробі́ў / бо ти / ч'олов'і́ч'і / йік іде́ш ми́жи ґа́зди / то знаї іке́с пово́ж'ін'і / ти ш'і замолоди́й пере́ч'іти ґаз'д'і́ / послу́хаї / шо дру́г'і ка́жут / набери́се розу́му / а йік тебе́ се запита́йут / і тогди́ с'м'і́ло говори́ / а́ле пе́рший ни виска́куї.*

ПОКАЗА́ТИ (ПОКА́ЗУВАТИ) ЛИЦЕ́ (МИ́ЖИ ЛЮ́ДЕ; ЛЮДЬМИ́) – показуватися, з'явитися (з'являтися) на людях, не соромлячись за свої слова, вчинки: *Тепе́реч'ки меш ви́д'іти / ци ўна́ го́н:а лице́ показа́ти ми́жи л'уд'ми́ / а́ле ц':а ўсти́ду ни ма́йі / ц':а потра́фи їти / і то так / н'і́би н'іч'о́ се ни ста́ло / н'і́би хтос дру́гий ма́йі ўстиди́ / а ни́ ўна.*

ПОКАЗА́ТИ (ПОКА́ЗУВАТИ) СЕБЕ́ – виявити (виявляти) себе в чомусь; свої здібності, уміння, можливості: *Наї пока́же себе́ на пра́хтиц'і / а ни лиш на слова́х / наї пока́же / таї тогди́ ме́ц:е ви́д'іти.*

ПОКАЗА́ТИСЕ (ПОКА́ЗУВАТИСЕ) НА О́ЧІ КОМУ́С – з'являтися перед ким-небудь, зустрітися з кимось: *Сего́н:е ни пока́зуїсе йіму́ на о́ч'і / бо вин злий / ни зна́йу / шо ў Ми́тра ўштри́кло / Мо́же / Митри́ха зна́йі / І шо / б'їх бес пита́тисе?*

ПОКАЗА́ТИСЕ НИМА́ ЄК (НИМА́ ЄК ПОКАЗА́ТИСЕ) – 1) соромно: *Показа́тисе нима́ йек / і хот' Но́ц'а про́си / але́ йек пи́деш / ік мате́р'ійу рик трима́йу / і ш'і ни ш:и́ла су́кн'у*; 2) ні в чому: *Показа́тисе на л'у́де нима́ йек / бос'і́с'ка / тс'в'е́там нов'і́ ч'ереви́ки ку́пйу / му́с'у / бо куда́.*

ПОКАЗА́ТИ (ПОКА́ЗУВАТИ) СМІ́ШКИ КОМУ́С – висловити (висловлювати) незадоволення тим, що хтось занадто багато, недоречно, на думку мовця, жартує, сміється; часто викор. у мовл. актах зі *знач. погрози*: *Йа тоб'і́ пока́жу с'м'і́шки / диви́се / абе́с за́рас ни пла́каў; Йіму́ с'м'і́шки ў голов'і́ / йа тоб'і́ пока́жу с'м'і́шки / витхо́ч'іш жертува́ти / мо́же / тогди́ меш м'і́ру зна́ти.*

ПОКАЗА́ТИ (ПОКА́ЗУВАТИ), ШО ЇС ЗА ОДИ́Н (ЗА ВДИН) – те саме, що й ПОКАЗА́ТИ (ПОКА́ЗУВАТИ) СЕБЕ́: *Вин пе́р'іш ма́йі показа́ти / шо вин заўди́н / а пото́му ўни ска́жут / ци беру́т йіго́ на робо́ту / ци н'і / гаш пото́му / уни́ уздр'у́т / йек вин ро́би / шо́ вин за ч'олов'і́к / ци ни пйе /*

то так нимá / шо ти прийшóў / і ўже ў бригáд'і / тебé вúпробуйут / а потóму скáжут.

ПОКАЗÁТИ (ПОКÁЗУВАТИ; КÓРЧІТИ) ШОШ ІС (С) СÉБЕ (ШОШ ІС СÉБЕ ПОКÁЗУВАТИ; КÓРЧІТИ) – *знев*., чванитися, безпідставно вивищуватися над кимось: *Шó ти викобúл'уйіс:е / несéс:е / покáзуйіш шош іс сéбе / мої / хло: / та ти нормáл'ниї ч'олов'íк буў / шó с тобóў се стáло?; Хóч'і шош показáти іс сéбе / а то ни ўдайéц:е / Бо нимá шо*.

ПОКÁЗУВАТИ (ПОКАЗÁТИ) КУЛАКÚ – погрожувати: *Устидáўбес:е жúн'ц'і кулакú покáзувати / бо на твойí кулакú мóжут бúрш'і / моцн'íш':і наїтúсе / хот'íў бес попáхати / ч'ем унú ч'ýти? / махáйіш головóў / шо н'і? / ну та без знáў / шо ік ш'і рас тебé закортúт такé зробúти / то ўже ни меш мáти у шо пóрц'íйу ўз'éти / меш хот'íти / а то ни бýде ч'ем*.

ПОКÁЗУВАТИ (ПОКАЗÁТИ) ПРÚМІР – бути взірцем для когось: *Мáла бес самá прúм'ір покáзувати / а ни слýхати / шо тоб'í ч'уж'í нарáд'ут / унú шо / знáйут / шо ў тéбе ўсередúн'і? / бýдут шушúти гóлу / йек л'íпше тоб'í зробúти? / унú пóдлук сéбе дýйуц:е / а ни пóдлук тóго / йек годúц:е / пасýйі ґаздúни* / де́ *ўни це гóн':і знáти*.

ПОКÁЗУВАТИ (ПОКАЗÁТИ; ВИШКÍРЮВАТИ, ВÚШКІРИТИ) ЗÝБИ (КЛОНЦАКÚ, КЛЬОНЦАКÚ; ГНИЛІКÚ; ÍКЛА, ÚКЛА) – 1) *згруб*., *знев*., сміятися; "се засміїти": *Меш м'ін'í тут свойí гнил'ікú покáзувати / анý марш вúц:и / дóки ўни ш'і ц'іл'í / се ни порос:ипáли*; 2) *перен*., бути вороже настроєним стосовно когось; а отже, на підтримку такої людини не завжди можна розраховувати: *Вúдиш / вигл'ідáло / шо такé благé / подáтливе / такé прóсте / а йік прийшлóсе / то ад'í ік'і зýби гóн:о показáти / так'í / шо ік би бóрзо се ни ўступúў / то ўкусúло би / Та то / Йілéнко / богáто такóго йе / а ч'о? / бо л'удинá звúкла в'íрити і приймáти тотó / шо звéр'ха / за прáўду / йа самá такá / а жит'é ўч'éйі / покáзуйі / шо ў дéкого зупкú дýже óстр'і*.

ПОКÁЗУВАТИ КÓНИКИ (ФÓКУСИ, МÝХИ; СВОЇ БИНЬДІКÚ, БІНЬДІКÚ) – поводитися, з погляду мовця, не зовсім правильно; вередувати: *Н'і / цéго ўже ни бýде / бúрше ни меш м'ін'í кóники покáзувати / йа тот'і бин'д'ікú з головú повигон'éйу / оі шо повигон'éйу / н'і однóго се ни лúши; Мáйі мýхи ў голов'í / таї тогó фóкуси покáзуйі / алé наї покáзуйі / то нидóўго се лишúло / натрáфи на такóго / шо бóрзо припрé / і бýде ік мúлен'ка / ўна шó гадáйі / шо дрýгиї ме терп'íти / тáк'ік йа*?

ПОКА́ЗУВАТИ ПА́ЛЬЦЕМ (ПА́ЛЬЦЯ́МИ) НА КО́ГОС – насміхатися; сприймати когось як не зовсім розумного; осуджувати чиюсь поведінку: *Та йіґ би йа ота́к зроби́ла / то на ме́не би л'у́де па́л'цем пока́зували / каза́ли би / а це шо́ з неў се ста́ло / шо ўна присади́бу продайе́? / бигме́ / каза́ли би / а ц':а жи́нка ма́йі ро́зум*? / *н'і / в'ідéў / ї́йі тикі́ шош бraку́йі / бо рузумна́ на таке́ би ни пишла́ / ўна би сто рас зва́жила / пе́р'іш шош отаке́ роби́ти* / *ота́ґ би каза́ли*.

ПОКА́ЗУВАТИ (ПОКАЗА́ТИ) СВОЮ́ (СВУЮ́) НАТУ́РУ (СВІЙ (СВИЙ) ХЕРЕ́КТОРЬ; ХЕРА́КТЕРЬ) – виявляти (виявити) впертість, сиійкість у чому-небудь: *Ти м'ін'і́ / л'у́боч'ко л'у́ба / ни меш пока́зувати ту́тки свойу́ нату́ру / ни меш пи́соч'ок утвор'е́ти до ме́не / бо йа на́йду на не́го коли́тку / ої шо на́йду; Мару́с'ко / ус'о́ до́бре зна́ти / л'і́пше зна́ти / ік ни зна́ти / а ти сама́ ви́диш / ікі́ї то лутаўйе́к / вин сего́н:е ду́же фа́їно показа́ў / ікі́ї у не́го херéктор' / так показа́ў / шо л'і́пше бу́ти ни мо́же*.

ПОКА́ЗУВАТИ С СЕ́БЕ – *знев*., зверхньо поводитися: *Оди́н забога́то пока́зуваў с се́бе / то зна́йіш / шо́ з ним се ста́ло? / н'і? / то йік хо́ч'іш / за́рас уздри́ш / а́ле бес пото́му на ме́не ни нар'іка́ў* / *А шо таке́? / аг'і́ / Та ни б'і́йсе / йа жерту́йу / ни пу́ж'ійсе так*.

ПОКА́ЇТИСЕ – покаятися: *Наї се пока́йіт ко́ждиї / котрі́ї гр'іши́ў; Пока́йіўсе / але́ на слова́х / а то тре: ў души́ / ви́т:и пови́н:о їти / так тогді́ і слова́ и́нак мут виглі́да́ти*.

ПОКА́Й, -ю – 1) щось страшне (страхіття): *Напйе́с:е / б'і́гайіш с соки́роў ко́ло ха́ти / бйеш ви́кна / пока́ї м'ін'і́ ро́биш? / але́ так би́рше ни бу́де / бигме́ / ни бу́де*; 2) чудо, диво: *Ца́рина ш'і ни ви́д'іла тако́го покайу́ / жи́нка несе́ пйе́ного на пле́ч'ах / ци т'е́гне / йек мо́же / а вин вис'п'і́вуйі / йо:ї / та ў к'і́н'і таке́ ни уздри́ш* / *а ту́тки ма́йіш живе́ к'і́но*.

ПОКАЛЬБУ́ЧІНИЙ – зігнутий, скривлений: *Де́ йіс набра́ў тако́го покал'бу́ч'іного тич'е́н'а / йе́к ним тич'кува́ти? / аг'і́мої*; *Моі / та ри́ўно с'ет' / ни бут' такі́ї покал'бу́ч'іниї / ік ни зна́йу / шо / ік от:а́ кл'у́ка*.

ПОКАЛЬБУ́ЧІТИ – скривити, зігнути: *Шо тре: бу́ло роби́ти / шобі́ отаку́ мо́цну дрит' ота́к покал'бу́ч'іти / то хтос маў до́бре помуцува́тисе ко́ло то́го / аш маў / сара́ку / зади́хатисе / упр'і́ти / до́ки таку́ шко́ду зробі́ў / оі шо маў* / *аг'і́ / та це м'ін'і́ з дива́ ни схо́ди*.

ПОКАЛЬБУ́ЧІТИСЕ – скривитися, зігнутися: *Цисе́ пати́ч'і само́ покал'бу́ч'ілосе / йа до не́го ни бра́ўсе / Само́? / а хто лук робі́ў*?

ПОКА́НЬКУВАТИ – час від часу “канькати”: *Ік ка́н'а пока́н'куйі / то бу́де дош' / це йа вид ба́би зна́йу / ўна ни рас каза́ла / ад'і́ ка́н'а ка́н'кайі / див'і́ц:е / бо за́раз бу́де дош' / і вин буў / йа соб'і́ споч'е́тку ду́мала / шо*

ви́тки вин о́змец:е / ік ни вигл'іда́йі / шо збера́йіц:е ї́ти / а пото́му ўздр'і́ла / шо то пра́ўда / і йік ба́ба ота́к ска́же / то йа бо́рзо збера́йу пран'е́ / йік уно́ шу́шиц:е / накрива́йу копи́цу / йік уна́ йе / отаке́ / а ч'о йа за таке́ каў? / бо ўч'е́ра шош ро́бйу надвор'і́ / ро́бйу соб'і́ / і ўч'у́ла ка́н'у / шо ка́н'кайі / таї н'іч'о́ / ўна кр'іч'е́йі / нага́дуйі за дош' / а йа соб'і́ поду́мала / шо хто таки́ї полови́к / йа зна́йу / і вихо́ди / шо ка́н'а / то йіго́ та́к'ік би жи́нка / ік ота́к по́просту сказа́ти / ви́диш / уна́ се ни назива́йі полоўч'е́ха / тогди́ би ц:е пасува́ло / ну таї за не́го ни ка́жут ка́н'ух / тогди́ би тако́ш бу́ло ви́тко / шо то па́ра / а прижи́лосе ў мо́в'і ка́н'а і полови́к / отаке́ йа соб'і́ сего́н:е наду́мала / і шо́ бес на ц:е сказа́ла?

ПОКАЯ́НІЄ, -я – те саме, що ПОКА́Й: *Ч'е́сто покайа́н'іййе / ґа́зди пишли́ с торба́ми / а тот'і́ / шо старц'а́ми бу́ли / наїпу́ш:е ў сел'і́ / ґа́здами ста́ли / хтос го́ден буў таке́ зду́мати? / Та ік'і ўни ґа́зди?*

ПОКВО́ЛИТИСЕ – пожалітися; розповісти комусь про те, що бентежить, хвилює: *Ви́диш / ти ма́йіш до́ста сво́го / а йа ш'і прине́сла тоб'і́ ку́пу сво́го / але́ покво́лиласе / таї ста́ло ле́кше на души́ / д'ікова́т' / шо йіс ви́слухала / бо то таке́ / шо ш ч'ужи́м ни под'і́лис:е*; *Мали́ї прийшо́ў покво́литисе ба́б'і / пока́зуйі / шо ў не́го на руц'і́ бу́ба / бо па́даў / заїшо́ў буў у ч'іч'ки́ / хот'і́ў йіх попа́хати / таї та́мки зашпо́таўсе / ну таї ба́ба му́с'іла гла́дити ї ц'о́мати ру́ч'ку / ї покла́сти ў н'у ч'укул'а́тку / ба́ба ўрас де́ржи пронади́бйі / іґ би лиш се стре́било / то шоби́ бу́ло пид рукоў / і гаш отогди́ мали́ї зач'е́ў пока́зувати / шо ру́ч'ка би́рше ни боли́т / диста́ла свойе́ / таї йек ме бол'і́ти? / тота́ ру́ч'ка до́бре зна́йі / ч'іго́ ўна хо́ч'і / і до ко́го їйі тре: ї́ти / ўна мале́н'ка / але́ ду́же рузу́мна; Вибач'е́ї / шо йіс му́с'іла ви́слухати за мойі́ б'і́ди / але́ йа покво́лиласе тоб'і́ / таї м'ін'і́ ста́ло ле́кше / б'і́ди мойі́ змен'ч'і́ли / і за ц:е тоб'і́ д'е́куйу / ч'у́йіш / с'в'іт м'ін'і́ та́к'іґ би оберну́ўсе гет по и́нчому / ўже ни таки́ї вин писни́ї і нивесе́лиї*.

ПО́КИВ (ПО́КИ) СВІ́ТУ (ЦЕ́ГО) – вічно; до тих пір, поки існує життя: *По́киў с'в'і́ту це́го / по́ти ў Т'у́дев'і мут писа́ти писанки́ / кол'ідува́ти ї майі́ти хати́ на Зеле́н'і с'в'е́та; По́киў с'в'і́ту / по́ки цис'і́ го́ри стойу́т / по́ти добро́ ме се боро́ти із злом / бо ўни в'і́ч'н'і / але́ пра́ўда ї добро́ му́с'ут перемоч'і́ / і л'у́де ма́йут у ц:е в'і́рити ї тве́рдо на це́му стойе́ти / на пйе́ду ни попуска́тисе*.

ПОКИ́ВУВАТИ (ПОКИ́ВКУВАТИ) НА ДРУ́ГОГО (НА КО́ГОС) – 1) вип'ячувати чужі вади, не дивлячись на свої: *Йе так'і́ / шо л'у́бйут поки́вувати на дру́гого / мої / а ти на се́бе подиви́се / таже́ жи́нка шо ма́ла / т:о ўбра́ла / іке́ твойе́ / наї ни ка́жу іке / д'і́ло?; То йе про́стиї ч'олов'і́к / ш':е́ре шош роска́зуйі / а ўни поки́вуйут на не́го / та ви йіго́ м'ізи́н'ц'а ни*

вартýйіте / пус'т'ікú остáтн'і; Гадáйі / шо ўс'і розумú пойíў / і пóнад нéго нимá / алé ни на тих напáў / прóбуваў покúвувати на цих хлóпц'іў / алé ўни так'í зýби показáли / шо вин лиш оптéрсе / вúдите / н'іхтó ни мих йімý хáўку прикрúти / а цис'í на ниї колúтку поклáли / Йо / алé ци надóўго? / бо вин дес уч'éра зач'éў острúтисе / казáў / шо нипóтр'іп хот'íла йімý ч'éсти урвáти / Урвáти / Йілéнко / мош тотó / шо йе / а йік нимá / то шó урвéш? / хапнéш жмéн'у вóздуху / х'ібá лиш оц:é / жмéн'ку вóздуху / жмéн'у / і то нивелúку; 2) намагатися перекласти роботу, справи на іншого: *Мої / та йа тоб'í каў / а ч'ó ти покúвуйіш на дрýгого? / це твойá робóта / а нú йігó; Йа / Настý / ни вигорóд'уйу Йілéну / алé каў тоб'í / шо ўна слабá / А йік слабá / зле се ч'ýйі / то наї скáже / ў мéне ўгадач'íў нимá / абúх моглá знáти / шó ў нéйі д'íйіц:е ўсередúн'і / наї скáже / а нú покúвуйі на Гáн'у / бо дé тотá до б'íл'íн'а? / ўна хóч'і / алé йа ни хóч'у потóму переб'íл'увати / ік уна полиш'éйі по с'т'íнах ш'ітки.*

ПОКИ́ЛЬКО-ПОТИ́ЛЬКО – *незм*., викор. у ситуац., коли мовець хоче підкреслити: “Це не головне; воно не має важливого значення; відбувається, але рідко”: *Оц':í зарóпки / то коп'ікú / то покúл'ко потúл'ко / це лиш так / шобú рахувáлосе / шо йе робóта / а ўс'о / з горóду / с присадúби; Ми р'íтко се вúдимо / покúл'ко потúл'ко / дес колúс йа заб'іжý до них / ци Гáн'а молокá принесé / йік у нас корóва видúбйі / áле ї цéго дóста / на бúрше нимá н'і ч'ісý / н'і хот'íн'а / Тут / в'ід'í / бúрше хот'íн'і їгрáйі.*

ПОКИРМУВА́ТИ (ПОКЕРМУВА́ТИ) – покерувати дарабою: *Одúн рас ми з гор'íш':а зйíхали дарáбоў / áле покермувáти н'іхтó ни даў / дойíхали доў Т'ýдиў / і там ш:трúкли / пит П'іц'аїлáми / де габúї ни бýло.*

ПОКИ́С, -óсу – покіс: *Ад'í йек фáйно покúс л'ех / так риўнéн'ко / іґ би видм'íр'іў / і то п'íл'і самóйі земн'í / і н'і однóго штипакá н'іґдé се ни лишúло / і хто скáже / шо це робúў ужé дóста повáжниї ч'олов'íк? / йімý нáрик бýде в'іс'імдис'éт' / Ну та це ш'і ни йе богáто / це ш'і ни йе велúка зат'іжнá стáрис'т' / це ш'і такé / це лиш блúжиц:е до стáрости.*

ПОКІВА́ТИ (ПОРУ́ХАТИ, ПОДВИ́ГАТИ) СВО́ЇМ РО́ЗУМОМ – подумати, поміркувати: *Пок'івáї свóйім рóзумом маї л'íпше / ї тогдú скáжеш / ч'о йа мýс'іла виткazáти Йілéн'ц'і Бранúч'ковиї / анý / л'ýбоч'ко / ч'о*?

ПОКІ́ЙНІТКО, -а – про померлу дитину: *Ми ни їшлú дýже блúско / ни гóн':і бýли на т:о пок'íйн'ітко дивúтисе / то ї старóго шкодá / йік умрé / а йік такá дитúна / то сéрце пýкайі / на кавалкú розривáйіц:е.*

ПОКІРУВА́ТИ – покерувати: *Пок’ірýї / бо шош н'іхтó н'іч’ó ни пйе / і ни закýс'уйі / йéк це так? / йа се нар'іхтувáла / а то н'іч’ó ни їде / анý припрóс'уї фáйно / бо шó ц:е за робóта / Зáрас ус'ó / Нóц'ко / пúде.*

ПО́КЛАДОК, -тка – яйце, покладене в “гніздо”, де повинні нестися кури: *Оцис'á ч’óрна кýрка ни с'ідáйі ў гн'іздó / де йе пóкладок / а несé соб’í кóло гн'іздá / йа ни гóн:а йійí наўч’éти; Йец нимá / сам пóкладок у гн'із'д'í / то абó хтос забрáў / абó тикú кýри перестáли се нéсти / алé ш’і заскóро йім вид:ихáти / тогó ни знáйу / шо сказáти / Та то і ў мéне так.*

ПОКЛА́ЖЯ, -і – поклажа: *Д'ід'é / а ч’ійá ц:е поклáж’а? / зноў мижибрúцк’і лишúли? / та ўни соб’í до вас прихóд'і / іґ до сéбе тхáт'і / Мар'íка блúш:е до дорóги / ік ви / то ч’о ў нéйі ни запрýд'уйут ґáн'ч’ік? / Бо ў мéне йім бúрше се ўдáло / а тоб’í шо / тотó заваж’éйі? / прихóдиш рас на тúжден' таї хоч’ тýтки прáво робúти?*

ПОКЛА́СТИ ҐУДЗ (ҐУЦ) НА РОТ – замовкнути: *Рот ни ўрас рóби тотó / шо головá йімý рáди / вин дéколи ни дослухóвуйіц:е до кин'ц'á / а борзéн'ко кáже тотó / шо хóч’і / і нáв’іт тотó / шо на поч’іткáх ни хот'íў / тогó цéму лиш он:úм мош зарáдити / поклáсти на рот ґудз͡ / а йік н'і / то ї два / і соб’í слýхати / шо дрýг’і говóр'ут / а йік йім се наўт'éми / ік унú ўже се змýч’ійут / отогдú мош розйізáти ґудз͡ / і пáру слиў свóйіх сказáти / ни сид'íти н'імакóм / алé це ўже бýдут вúважен'і словá / за котр'í ни ўстит / за котр'í ни ме лицé лупúтисе.*

ПОКЛА́СТИ ЗУ́БИ НА ПОЛИ́ЦУ – голодувати, жити впроголодь: *Корóва видбúла / пен'óндз͡иў нимá / таї шо / поклáдемо зýби на полúцу / наї вид:ихнýт / бо ч’о задýрно йіх ў рóт'і носúти? / Йо / лиш заваж’éйут.*

ПОКЛА́СТИ (СХОВА́ТИ) ПИД ГРУ́ДИ – *жарт.*, добре й смачно поїсти; поїсти чогось багато: *Хóч’іте / шобú вас ч’éрево ни бол'íло / йік ви тúл'ко поклáли пид грýди; Йік поклáў пид грýди цóнту хл'íба с солонúноў / то ўч’уў / шо мóжно жúти; Ад'í їке ч’éрево стáло / вúтко / шо мóцно поклáў йіс пид грýди / ад'í йек йіх пит:искáйі.*

ПОКЛЯ́ПЦАТИ – *згруб., докон. в.* до КЛЯ́ПЦАТИ: *Накл'áпцала / таї гадáйі / шо дитúна ме тотó йíсти / а тре бýло фáйно ростéрти барабул'кú / дáти тудá сметáнки / таї тогдú бес вúд'іла / йек унá би йíла / так / шо гаш би прицмóкувала / а ти покл'áпцала / покл'áпцала / таї гаї йіш / ти бес самá тотó ў дýшу ни загнáла / а хóч’іш / шóби дитúна.*

ПОКМІ́ТИТИ – помітити: *Йа ўже даўнó покм’íтила / шо оц':á кýрка ни несéц:е ў гн'із'д'í / áле ни знáла / де / кудá хóди / а сегóн:е вúсл'ідила / йо:ї / ти бес н'ікóли ни ўгадáла / до ч’óго ўна се додýмала; Покм’íтила смих зрáзу / шо мúжи нúми шош ни так / то ни тре: бýло дóўго рóзум нат'ігáти*

/ шобú цисé ўздр'í̈ти; Ус'í гадáли / шо хлопч'í̈ш'і за Йилéноў / бáба дес у них бýла / таї̆ йигó мáма се питáла за н'у / шó рóби / колú к'ін'ч'éйі наýку / отакé шош / ну / інтересувáласе д'í̈ўч'іноў / а йа уч'éра на вес'іл'ý покм'í̈тила / шо йимý дрýга се ўдайé / бо іґ говорúў з Мар'í̈коў / то йимý рот се ни заперáў / ш'і смих ни вúд'іла / шобú комýс так бýло вéсело / а нáшу ўз'еў у дáнец / уз'éў / алé лиш рас / і то томý / шо тотý хтос бóрше заклúкаў / і ўна пишлá гул'áти / отакé йа вам скаў / т:о / шо смих вúд'іла на своі̆í̈ óч'і / і дóбре / шо ўздр'í̈ла / бо нимá шо се над'івáти на цéго хлóпц'а.

ПОКНЮ́СИТИ – подрімати; похникати: *Гаї̆ ц'í̈хо / йа трóшки покн'ýс'у / пáру м'інýт / таї̆ тогдú зноў шош бýдемо робúти / і тú припоч'éн'; Покн'ýсити / це дýже ч'ýтко подр'імáти / прокóрн'уватисе / і зноў зажмýр'уватисе / це так за дитúну богáто разúў ч'ýла / кáже / ад'í̈ малúї̆ зач'інáйі кн'ýсити / сид'í̈ў / шош барúўсе / а потóму лиш головá ўпáла на грýди / у момéнт уснýў / а потóму схопúўсе / ї̆ óч'і зноў зач'éли зажмýр'уватисе / отакé кн'ýс'ін'і / а ш':е каўт / кн'ýцайі нóсом / це тотó / шо йа сказáла / ік нис т'éгне гóлу ўдолúну / шó ш'і такóго с цим зїе́зано? / агá / іґ дитúна везéц:е / гéї̆би хóч'і плáкати / алé ни плáч'і / то за такé мош сказáти / шо ї̆йі шош ни так / унá кн'ýси / бо хóч'і спáти / ци ч'ігóс úнчого / отакé с цúми словáми / алé наї̆бúрше / шо ўна хóч'і спáти*.

ПОКНЮ́СЮВАТИ – час від часу дрімати (“кнюсити”): *Мар'í̈ / вúжу / шо тоб'í̈ ўже óч'і се стул'éйут / покн'ýс'уйіш / ну то ї̆ди л'еш / ни б'í̈се / ік унú прúї̆дут / меш ч'ýти / йа ш'і се ни ўкýтала / тогó ни ї̆ду спáти / а йиґ би шош / то тебé розбýд'у / наї̆ бýде? / ідú / л'ýпко / йа дóбре каў / ч'о се мýч'іти ї̆ отáк рúдно висúжувати*?

ПОКОБІКУВА́ТИ – визначити кількість “кобіків” деревини: *Ўлáʒ͡з'у / йиґ дайéш на док / покоб'ікýї̆ дéрево / мýсиш тóч'но знáти / к'í̈л'ко йигó*.

ПОКОНЕ́ЧІ, -я – місце в кінці городу, покрите травою, яке не розорюють: *Клýнки / вóду / ус'ó на поконéч'у складú / ї̆ кóцик ни забýт' принéсти / шобú потóму мош бýло крúшку припоч'éти / пид гор'í̈хом рос:тéлимо*.

ПОКОРНЄ́ТИ – те саме, що ПОЗБУ́ДЮВАТИ (ПОСКО́РНЮВАТИ): *Пес згáўкаў таї̆ покорн'éў вас? / так? / аґ'í̈нацисе / то Митрúха по молокó приї̆шлá / алé ни самá / а з ікúмос пес'éм / дорóгоў пристáло до нéйі / пишлó за ногáми / таї̆ тогó такúї̆ рух стáўсе / бо наш на н'у так би ни гáўкаў / вин ужé йиї̆í̈ пизнайé / Бабó / та дé пизнайé? / ўна так се зибрáла / у такý фýстку се завúла / шо ни лиш йá би ни пизнáў / алé нáв'іт' і вú призерáли / хто т:о ї̆де / йа вúд'іў у викнó / призерáли йистé / призерáли*.

ПО́КОРОТКИЙ – короткуватий: *Пла́ш’:ік по́короткиї; Футе́рко покоро́тке ви́їшло / таї рукави́ ма́ли би бу́ти до́ўш’і / х’іба́ л'ами́ўку покла́сти / о: / а мош би сму́шком доточ’е́ти / ў ме́не йе таки́ї / ік на ко́ўн'іри.*

ПОКО́ЦАНИЙ – потертий, зі скрученими нитками, що виступають на поверхні одягу: *Сви́дер ни йе стари́ї / йа ўбра́ла йіго́ лиш па́ру рас пид оц:у́ ку́ртку / ї вин стаў поко́цаниї / таки́ї / іґ би йіго́ ни знати́ ки́л'ко ўбера́ў; Спин:и́ц'а ме се кудла́ч’іти / ти ни ви́диш / іка ц:е мате́р'ійа? / наїбо́рше ста́не поко́цана з:а́ду / х’іба́ бес у ниї ни с'іда́ла / а лиш стойе́ла / а рас це́го ни хо́ч’іш / то диви́се / ци купува́ти / ўна фа́їна / але́ ма́йі отаки́ї ґан'ч’ / Та д Вели́кон'у му́сиц:е шош нове́ ма́ти / а шо́ йа тепе́рки пи́ду шука́ти / іґ до́ма тако́йі робо́ти*? / *Ну то шо / купу́ї.*

ПОКО́ЦКАТИ (ПОПУ́КАТИ) – постукати (у двері, у вікно та ін.) чимось об щось: *Ік ч’у́йіш пе́ршиї грим / але́ гет пе́ршиї / шо до це́го ни грим’і́ло / то тре́а ўз'е́ти ка́м’ін' / іки́ї ужé попа́де пид ру́ку / бо то нима́ колі́ вибера́ти / і три ра́зи поко́цкати себе́ ним по голов’і́ / тогди́ голова́ усі́ї рик бу́де така́ ду́ж’а / ік ка́м’ін' / і ни ме бол'і́ти*; *Ч’у́йімо / хтос поко́цкаў у две́р'і / таї ни ї́де / стойі́т пид двер'ми́ / каў / мо́жно / заход'і́т / а ўно да́л'і ни ї́де / сопе́ / ви́тко / шука́йі кл'а́мку / а то / хто́ би ти ду́маў? / Андр'і́ї / та таки́ї / шо на нога́х ни го́ден держ’е́тисе; Цес ма́їстер сего́н:е н'іч’о́ ни робі́ў / поко́цкаў / поко́цкаў / таї пишо́ў / каза́ў / шо йіму́ лиш шош се стре́било / йа н'іч’о́ смих ни сказа́ла / мо́же / вин і маў іку́с тре́бу / але́ ч’о ти наїма́йіс:е / ч’олов’і́ч’і / ік зна́йіш / шо ни меш роби́ти? / ну а йа бих се ни витпро́с'увала з робо́ти / ни става́ла би дру́гому ў ла́ску / бо каў / ма́їстер при́їде / му́с'у ї́ти / а тепе́р шо / зноў каза́ти / шо м’ін'і́ тре́ба? / а йік ти зноў поло́миш сло́во*?

ПОКРИ́ШЕЧЬКУ (ПОКРИ́ШЕЦЦІ) – те саме, що ПОКРИ́ШКУ: *Потро́шеч’ки / покри́шку куса́ї кубаси́ / бо би́рше нима́ / а йік запаку́йіш у рот ус'о́ / то меш тогди́ сам хл'іп йі́сти / а ти покри́шеч’ку куса́ї / і так бу́де надо́ўше і смашн'і́ш:е* / *А йа ви́д'іў / шо ви витхова́ли.*

ПОКРИШИ́ТИ (ПОРУБА́ТИ) – нарізати (про хліб, овочі та ін.): *Покриши́ кубасу́ / солони́ну / а Мару́си скажи́ / наї огир'ки́ / пом’ідо́ри зро́би; Ус'о́ ду́же фа́їно бу́ло покри́шено / ко́ждиї маў окро́миї тер'і́л'ч’ік / браў соб’і́ / шо хот'і́ў / по па́нцки бу́ло зр'іхто́вано; Йіле́нко / покриши́ т:о / шо на стиў / бо мене́ па́лец боли́т / а ти тоне́н'ко / дримне́н'ко ўм’і́йіш / і будз порубáї / усі́ї бери́ / та́мки нима́ шо д'іли́ти / д'і́ти йіго́ л'у́бйут / мут йі́сти / і сама́ диви́се / шо ш’і би тре́ба*.

ПОКРИ́ШКУ – *присл.*, потрохи, потрошки: *Дава́ї мало́му покри́шку / по пиў це́йі фл'е́шеч'ки / так сего́н:е і за́ўтра / а йік уздри́ш / шо йіму́ пишло́ молоко́ / шо розви́лнен'а нима́ / то тогди́ ўже ни меш уваж'е́ти / меш зна́ти / шо молоко́ вит це́йі коро́ви йіму́ до́бре*; *Ти / Ан:и́ч'ко / полего́н'ки / покри́шку роби́ / н'іхто́ ни застаўйе́йі т'е́гати так'і́ кошел'і́; Йа покри́шку / ад'і́ сего́н:е лиш на два кро́ки ви́полола / ч'ў́ла / шо ни мо́жу / таї себе́ ни си́лувала / Та то і так бога́то / бо тут фист загуч'е́ло.*

ПОКРО́ВА, -и – *церк.*, Покрова Пресвятої Богородиці (14 жовтня): *Ма́ма дес пе́рет' Покро́воў уроди́ласе / а́ле коли́ то́ч'но / ба́ба ни памн'іта́ла / таї того́ ма́му ускр'і́с' писа́ли / шо ўро́жена на Покро́ву.*

ПОКРУТИ́ТИ (КРУТИ́ТИ) ГОЛОВО́В – порухом голови виявити (виявляти) незадоволення: *Йа каза́ла / йеґ бу́де л'і́пше / але́ ўна н'іч'о́ / покрути́ла головоў таї пишла́ / мої / а ти ни крути́ неў / та́к'ік бес му́хи видгон'е́ла / бо нима́ ч'о / мух сего́н:е нима́ / а йік у те́бе бин'д'ікú ў голов'і́ / то це йе ўже и́нче / йа це́му ни ви́н:а.*

ПОКРУТИ́ТИ (КРУТИ́ТИ) НО́СОМ – капризувати; виявляти незадоволення: *Мої / та ч'е́м ц':а соро́ч'ка тоб'і́ ни догоди́ла / шо ти кру́тиш но́сом? / ўна кра́ш':а / ік т:а / шо йіс ски́нуў / і то набога́то; Ус'о́ зва́рено / а ўни ш'і кру́т'ут но́сом / мн'е́са хо́ч'ут / а йа вам ви́тки о́зму? / принес'і́т / таї йа звар'ў́ / але́ сего́н:е пйе́тниц'а / без мн'іси́ў мош об'ійіти́се / озм'і́т хот' оде́н ден' бес це́го.*

ПОКРУТИ́ТИ СВО́ЇМ РО́ЗУМОМ (СВО́ЇМИ РОЗУМА́МИ) – подумати, поміркувати*: О: / та йа ви́жу / шо ў те́бе зач'е́ло шош дз͡елен'кот'і́ти ў голов'і́ / ўна зач'е́ла тро́хи ду́мати / ану́ко / л'ў́боч'ко / ш':е кри́шеч'ку покрути́ сво́йім ро́зумом / наї вин тоб'і́ питка́же / шо тре́а роби́ти / наї вин ч'ужи́х ни слу́хайі / а сам даст пора́ду.*

ПОКРУТИ́ТИСЕ ТУ́ДА-СУ́ДА – І ПИТИ́ (ПОВІ́ЇТИСЕ ДЕС КУДА́С; ПОБІ́ЧІ; ПОЛЕТІ́ТИ, ПОЧІМЧІКУВА́ТИ ТА ІН.**)** – довго не затримуватися на одному місці: *Йо / Фед'о́ буў / покрути́ўсе ту́да су́да / і пишо́ў / ни каза́ў / шо хо́ч'і; Уни́ прийшли́ / гада́ла смих / шо мут роби́ти / ход' би зач'е́ли / а то н'і / покрути́лисе ту́да су́да / і пишли́ / йа на́в'іт'ни спости́гла се запита́ти / куда́ ўни се зибра́ли / мо́же / шош забу́ли с собо́ў уз'е́ти? / бо йе́к так? / се показа́ти / і н'імака́ми пити́; Та Ми́тро л'іни́виї / ік пес / де́ вин ме роби́ти? / ви гада́ли / шо вин ме руба́ти цис'і́ дри́ўц'а? / бабо́ / та ў не́го мозол'і́ би се зроби́ли вит тако́йі робо́ти / Але́ буў сего́н:е / буў / покрути́ўсе су́да ту́да / і куда́с йіго́ поне́сло / куда́ / ни сказа́ў / мо́же / до Лес'а́ / але́ каза́ў / шо при́йде і цисе́ зро́би / аби́х ни пережива́ла / Ага́ йо́ / вин лиш уб'іц'е́ти ум'і́йі до́бре / ц:е вин фа́їно се наўч'е́ў / на́їко / мете́*

ви́д'іти / колі́ вин цисе́ зро́би / йа тако́ш прийду се подиви́ти / іки́й з не́го робі́тник / корти́т уздр'і́ти.

ПОКУ́СЮВАТИ (ПОТИ́КУВАТИ, ПОЦЮ́КУВАТИ, ПОШТРИ́КУВАТИ) СЛО́ВОМ – словесно "допікати" комусь, час від часу роблячи зауваження, докоряючи, висловлюючи незадоволення: *Е: / та Митри́ха вели́киї спец'іїал'і́ст у то́му / шобі́ кого́с полего́н'ки ш'у́пнути / ўна ла́кома поку́с'увати сло́вом / і то так фа́їно ўм'і́їі припасува́ти / шо до те́бе зра́зу ї ни ді́їде / шо тебе́ ўкуси́ли / то пото́му зач'іна́йі бол'і́ти / ї ти соб'і́ розга́дуйіш / мої / а ч'о́ ўна цисе́ сказа́ла / ч'ем ти їйі ни догоди́ла?; Ік ка́жут / шо хтос тикну́ў кого́с у бе́с'ід'і / шо поти́куйі сло́вом / то це та́к'іґ би ўколо́ў стебло́м с'і́на / вин ни шти́ркнуў ч'е́мос о́стрим / ни так / шо гаш би кроў поч'ур'і́ла / а це лиш так / іґ би блиха́ ўкуси́ла / іґ бес н'іс с'і́но / а ўно тебе́ ўколо́ло / ци іґ бес рваў бур'іне́ц / таї осо́том тро́хи па́лец шу́ркнуў / то лиш ота́к / ле́да / ну але́ і ўно боли́т.*

ПОКУ́ТАТИСЕ – завершити різне "кутані"; те саме, що ВКУ́ТАТИСЕ: *Поку́тайусе / таї ідемо́ з Мар'і́коў у Ку́ти шош тс'в'е́там купи́ти / ўна / пра́ўда / ни ду́же ду́ж'а / але́ мус іти́ / бо ў не́йі таки́й ч'олов'і́к / шо само́го ни пі́шлеш / так / ік се нале́жи / вин ни поору́дуйі / Та то ї м'ії таки́й / то ма́їже ўс'і так'і́ / ўни соб'і́ свойе́ зна́йут / а т:о / шо жі́нка тс'в'е́там р'іхту́йі / ўни ни вит це́го / то з знако́мих х'іба́ лиш оде́н Андр'і́ї го́ден так доцо́тно ўс'о проду́мати ї купи́ти / шо ш'і л'і́пше / ік Паз'у́н'а / бигме́ / ўна так ни ўдаст / ік вин / лиш одно́го йіго́ зна́йу / а ўс'і дру́г'і / н'і / куда́? / ў них голова́ ў це́му к'іру́нку ни ро́би.*

ПОКУЧЬКУВА́ТИСЕ – стати купчастими (про хмари): *Хапа́їмо с'і́но / бо хма́ри ад'і́ йек покуч'кува́лисе / йо:ї / ад'і́ їк'і ч'о́рн'і; Хма́ри покуч'кува́лисе / але́ дош':у́ сего́н:е ни бу́де / ўни обнесу́ц:е / і то ўс'о пі́де на Букови́ну / йа ўже ві́жу / Але́ дош':у́ би се зда́ло / Та де н'і.*

ПОКУ́ШІТИ (ПУКУ́ШІТИ) – покуштувати, спробувати страву на смак: *Поку́ш'ії / ци зваре́но / ци на́ї дохо́ди*; *А де́ ўни йі́ли? / ўни лиш поку́ш'іли / каўт / ми бу́демо данцува́ти / і ни хо́ч'імо / шобі́ нам коло́т'калосе ў ч'е́рев'і / борш' р'ітки́й / це пра́ўда / але́ ўни сам'і́ заказа́ли / шо хо́ч'ут ч'ірво́н:ого бо́рш'іку / таї йа тото́ зварі́ла / шо проси́ли / а прийшло́се / то сказа́ли / шо пото́му / І йек / пишли́ голо́н':і?*

ПОЛА́ГОДИТИ (ПОПРА́ВИТИ) СВОЄ́ ЖИТЄ́ – відмовитися від поганих звичок; не грішити: *Кс'онц сего́н:е ў ка́зан'у каза́ў / шо Бох ура́с дба́йі за нас / л'у́би ко́ждого / їки́й би вин ни буў / Вин ко́ло нас на́в'іт' тогді́ / ік ми шош зле ро́бимо / Вин ни прину́д'уйі робі́ти так ци так / л'удина́ ма́йі го́лу ї сама́ вибера́йі / шо робі́ти / але́ ми ўс'і ма́йімо памн'іта́ти / шо*

до́ки йе ч’ес / до́ки жийімо́ / мош попра́вити свойе́ жит'е́ / це н'іко́ли ни пі́зно зробі́ти.

ПОЛА́ГОДИТИСЕ (ПОЛА́ГОДИТИ) МИ́ЖИ СОБО́В – налагодити нормальні (приязні, дружні) стосунки: *Е: / та колі́ т:о бу́ло / ужé дес із рик / ік уні́ пола́годилисе ми́жи собо́ў / подобра́халисе / і на́в’іт' Мар'і́ку ў маткі́ ўз'е́ли / ірш’е́н'і нида́ўно робі́ли / хло́пцеви да́ли таке́ імн'е́ / йік у д'і́да бу́ло / Лес'о́ се назива́йі; Ми се ни м’іш’е́йімо / молод'і́ ма́йут сам’і́ пола́годитисе мижі́ собо́ў*; *Пола́годили ми́жи собо́ў / таї до́бре / бо то шош ни туда́ бу́ло с'к’ірува́лосе* / *а тепе́р на ри́ўне ві́йшло*.

ПОЛАТРА́ТИ – *згруб*., те саме, що ПОЛЕЙТЕРУВА́ТИ: *Ад'і́ Мар'і́ка Ї́ва́нова ўже зноў куда́с полатра́ла / зноў пишла́ ў ла́три / і ота́к ко́ждий дру́гиї ден' ма́йі куда́с ікі́йс хит / Ну та наї ма́йі / нам би платі́ли за таке́ хо́ж’ін'і / то ми бих витказа́лисе / а ўна беспла́тно хо́ди / йі́і до́бре / то наї іде́ / вас ч’о ма́йі тото́ опході́ти?; Ог:о́ / ад'і́ куда́ мойі́ ку́ри полатра́ли / хто йіх / вере́ / ві́пустиў? / Та ви сам’і́ моглі́ до́бре ни запе́рти / бо туда́ н'іхто́ ни ході́ў / ви йім дава́ли за́мн'ітку / таї / ві́тко / зле запе́л:и / а дошу́куйіте ш’:е ко́го́с / та ту́тки бі́рше н'іко́го ни бу́ло / Іді́ / л'у́пко / бо́рзо йіх заверні́ / бо йік пі́дут да́л'і / то ми йіх ни зберемо́ / ану́ клич’/ бо б’іда́ / загулі́ / наї верта́йуц:е* / *Ага́ / ікра́с ве́рнуц:е*.

ПО́ЛЕ, -я – села поза Тюдовом, де немає гір, а є поля: Д*'іт посела́ў Андр'і́йа ў по́ле / ві́м’ін'іти хот' шош / жме́н'у мукі́ ци зерна́ / го́лот буў / а ў по́ли замо́жн'іш:е л'у́де жили* / *то вин роска́зуваў / шо де́коли йіў тоту́ лупи́ну / шо ґазда́ сві́н'ам дава́ў* / *і то бу́ло бла́го*.

ПОЛЕГО́НЬКИ́ (ПОЛЕГО́СЕНЬКИ) – 1) легенько; дуже легко, акуратно: *Йек ро́би? / ро́би / але́ полегон'кі́ / ни перетру́д'уйіц:е*; *Пиші́ полего́н'ки / ни зап’і́н'уїсе / ни тисні́ так / бо пис'мо́ нифа́йне вихо́ди / гаї диві́се / йек йа / отако́ робі́; Мару́с'ко / бері́ оц:у́ са́пку і так полего́н'ки неў сапа́ї / але́ диві́се / абе́з гі́ч’ку ї корин'ц'і́ ни зач’іпі́ла / ни пидоі́ма́ї са́пку так ві́соко / бо зитне́ш гі́ч’ку / і ни меш ч’у́ти / колі́ / то молоде́ / лиш хру́цне / ї нима́*; 2) робити щось, не поспішаючи, не напружуючись, не дбаючи про те, щоб швидко і якісно виконати роботу: *Ми полего́н'ки ї́демо́ / нога́ за ного́ў / нима́ куда́ се ква́пити / зро́бимо соб’і́ вид:у́шину; Цис'і́ ни мут тоб’і́ гна́ти р'іткі́ / оі шо ни мут / ўни полего́н'ки ро́бйі / кі́л'ко зро́бйут / ті́л'ко бу́де / ўни се ни ква́пйут / х’іба́ без з ні́ми робі́ла / отогді́ пі́де бо́рше / а так / нима́ шо се над'іва́ти* / *ц':і ни мут увиха́тисе*.

ПОЛЕЙТЕРУВА́ТИ (ЛЕЙТЕРУВА́ТИ) – *знев*., піти (ходити) марно, без користі витрачаючи час: *Ад'і́ Мар'і́ка з До́цеў зноў полеї́терува́ли вулиц'а́ми / аг’і́мої / йе́к йім ни наўт'імн'е́йіц:е ота́к баї́дикува́ти? / А ч’о́*

би мáло наўт'імн'éтисе? / та ўни ў гóс'т'і хóд'ут / до он:úх / до дрýгих / шукáйут / хто йе дóма / ш’і трóхи / то ўни дохóд'уц:е до тóго / шо пéред' нúми мут замикáти двéр'і / бигмé / ік лиш уздр'ýт / шо ўни се показáли ў фúртц'і / то лиш запéл:и / і фéртик / бо мус ікóс тотó виднáд'увати вит хáти; Ік кáжут / шо хтос леŭтерýйі / ци полеŭтерувáў / то це такé самé / іґ би сказáти / шо хтос валáнцайіц:е / хóди без д'íла / вин ни дéржиц:е хáти / а так / йімý лиш би се зибрáти / ĭ кудáс / до кóгос питú / йе так’í ў нас набýдлив’і л'ýде / алé то / в’ід'í / ни лиш у нас / такóго добрá ускр'íс' поўнó / і вúдите / йек л'ýде заўвáжили / ік у нед'íл'у ци у ĭкес велúке с'в’éто питú ў гóс'т'і до он:úх / до дрýгих / то ни скаўт / шо хтос леŭтерýйі / х’ібá вин сам за сéбе так пожертýйі / ад'í / скáже / йа сегóн:е леŭтерувáў / йек соб’í хот'íў / а йік це ни ў с'в’éто / аў бýґден' отáк ходúти / то тогдú такé слóво пасýйі сказáти / бо ў нас ш’інýйут робúтних / а нú такúх.

ПОЛЕМШÍТИ – *згруб.*, дуже швидко піти: *Ад'í йек Митрúха полемш’íла бéрегом / тáк’ік молодá молодúц'а / лиш н'іўрóку / ми з неў верстач’кú / алé анý би м’ін'í давáли сто рубл'íў / ци йа так гóн:а?; Корóва збúцкаласе / полемш’íла корч’áми / а йа за неў / тогó обдéрсе / а ви шó гадáли / шо то лéхко? / мóкре прýт'і бйе по лицú / а ти óч’і зажмурúў / таĭ продерáйіс:е / шобú тотý кавýл'у ĭмúти / а ўна женé / ік хол'éра; Полемш’íла так / шо аш порохú за собóў збúла / аш в’íтер у вухáх свис'т'íў / Та бо до дон'кú.*

ПОЛЕХКÚ – *присл.*, 1) злегка, не докладаючи дуже великих зусиль: *Шош укосúў / алé мáло / вин ни до кос'íн'а / ни скáжеш / шо полехкú рóби / шо ни хóч’і / шо задýже шкудýйі себé / н'і / вин стерáйіц:е / алé низвúч’ниĭ до такóйі робóти / алé н'іч’ó / повóли / ўт'éгнец:е / таĭ у нéго пúде / бо вúжу / шо хóч’і*; *Носúли барабýл'і / то прáўда / áле полехкú / м’ішкú н'іхтó ни т'éгаў / ни натсáжуваўсе*; 2) не гостро, не дошкульно (говорити): *Вин полехкú сказáў / ни сварúўсе / йа на своúí вýха ч’ýла;* 3) занадто легко (одягтися): *Ти / Мар'í / полехкú ўбрáласе / у хорóмах куфáĭка М’íс'ова йе / озмú ĭ кин' соб’í на плéч’і / бо ад'і ĭка сúн'іўка питхóди.*

ПОЛЄ́НА, -и – галявина: *Корóви пáсли на пол'éн'і / ў Калатýр'і / ни бúцкалисе / нич’ó / отáк до вéч’іра / а потóму ш’і кóло ч’ýркала допасáли.*

ПОЛЄ́НКА, -и – *зменш.* від ПОЛЄ́НА: *Іґ би ни трéба ĭти / на циĭ пол'éн'ц'і йа бих і подр'імáла крúшку / шош менé гет зморúло / Та бо пиў днúни увихáлисе / обертáли полúх / алé то такé / с пиў годúни мош подр'імáти / бо то ад'і йек прáжи / а тýтки лéхко дúшец:е / і ўс'о ў тóб’і вид:ихáйі.*

ПОЛИ́ВАНИЙ – полив’яний: *Пу́тен'ку полі́вану да́ла До́ц'а за прості́бих / і ш’і подаўни́к оце́ї; Полі́ване ведро́ / то ба́бине / та́мки йе́годи бу́ли; У ме́не ус'і́ кастру́л'і полі́ван'і / і́нчих нима́.*

ПОЛИ́ВАНИЙ ПОНЕДІ́ВНОК – *церк*., другий день "Великонних свєт": *Хло́пц'і полива́йут д'і́ўч’е́т у Полі́ваниї понед'і́ўнок / але за́рас це ни вели́к’і хло́пц'і / ни парупки́ / так’і́ / шо мо́жут се жени́ти / це ме́н'ч’і / шки́лники / котр'і́ ігра́тисе хо́ч’ут / ти розум’і́йіш / і ни гет мал'і́ / ну ї ни пова́жн'і парупки́ / наш Ми́тро тогі́т ході́ў се полива́ти / а сего́році ни схот'і́ў / а гента́м бу́ло / йа сама́ ни рас ў таки́ї ден' мо́кра тха́т'і се верта́ла / ве́село бу́ло / але́ то лиш мо́лод'іш так роби́ла / ста́рших і мали́х н'іхто́ ни к’іва́ў.*

ПОЛИЖЕ́Ц, -щя́ – *зменш*. від ПОЛИ́Х[1]: *На бе́рез'і ма́йу полиже́ц / таки́ї / шо лиш на копи́ч’ку / але́ ї то бла́го / бо то бу́ла густа́ / сокови́та трави́ч’ка / і с'інце́ ле́хке / запашне́.*

ПОЛИ́Х, -огу́ – 1) покіс, скошена трава: *На́ш’і ў пйе́тиї уста́ли таї ко́с'ут / сего́н:е бу́демо ма́ти поли́х*; 2) косовиця: *За ден' пологі́ ни зро́биш / то ти́жден' а́бо ї д'в'і нед'і́ли тре́ба / дес ота́к / бо́рзо нима́.*

ПОЛІНЕ́Є, -я́ – *зб*., сукупність "полін", дров: *Поскладаі́ пол'ін'е́ пит ста́їн'у / наї ни мо́кне / і ви́т:и бра́ти ни бу́демо / наї стоі́т на зи́му / а по́кишо ме́ц:е пати́ч’і руба́ти / ми ї так надвор'і́ ва́тру кладемо́; А пол'ін'е́ ч’о дотепе́р ни скла́дене пит с'т'іно́ў / і ми ма́йімо йіго́ переступа́ти? / хто́ ц:е маў зроби́ти? / хто́ ўб’іц'е́ў / шо бо́рзо поскладаі́йі? / ге? / нима́ таки́х?*

ПО́ЛІНІ (ПОЛІ́ННІ), -я – *пох*. від ПОЛО́ТИ: *Іґ берете́се поло́ти / то пол'і́т / ік се нале́жи / бо йік ота́к пририва́ти / то за па́ру ден' бур'е́н зноў пі́де ў рист і ме ус'о́ глуши́ти / таке́ пол'і́н'і н'і до ч’о́го / вико́пуїте с кор'і́н'ім / отогди́ бу́де ко́рис'т' / а куда́ ота́к?*

ПОЛІ́НКА, -и – поління; дія за *знач*. ПОЛО́ТИ: *Зач’іна́йіц:е пол'і́нка / оцис'і́ йе́годи мус фа́йно пополо́ти / бо йік ц:е за́рас ни зроби́ти / то на́рик з них н'іч’о́ ни бу́де / це ўрас се ро́би / ни запуска́йіц:е; Йе́годи видиї́шли́ / таї зач’іна́йіц:е пол'і́нка / але́ йа н'іко́го ни наїма́йу / сама́ зро́бйу / ў йе́годи бра́ла на ден'ки́ / три д'і́ўч’ін'і дез з гор'і́ш’:а бу́ли ў ме́не / ну бо то гор'і́ло / а тепе́рки пого́да / йе ч’ес / таї зро́бйу ус'о́ сама́.*

ПОЛІ́ТЄ, -я – урожай: *Пол'і́т'е фа́їне / лиш н'іўро́ку / даўно́ тако́го ни бу́ло / Йо / дез з де́с'іт' ро́киў то́му / ци ш’і ї би́рше / йо / би́рше.*

ПОЛІТИ́КА, -и – стрічка (передусім атласна): *Молод'і́ пишли́ / ус'і́ ў пол'іти́ках / у в’інка́х / фа́йно / пода́ўному зибра́лисе кли́кати.*

ПОЛІТИ́ЧЬКА, -и – стрічечка: *Мамо́ / ану́ заўйіж’і́т м’ін'і́ оцису́ пол'іти́ч’ку / бо йа ни го́н:а ри́ўно / і ци фа́йно м’ін'і́ бу́де з неў?*

ПОЛО́ВА В ГОЛОВІ́ В КО́ГОС – *згруб.*, хтось нерозумний*: Ч’ем твойа́ голова́ наби́та? / шо́ ў ниї / поло́ва?; Та́мки ро́зуму ма́ло / поло́ва ў голов’і́ / таї робú / шо хоч’ / а шо́ / ни зна́йу / Успоко́їсе / і ни тре́буї заду́же вели́кого / а диви́се по́длук йіго́ роки́ў*.

ПОЛОВИ́К, -а́ – яструб: *Полови́к дво́йі кур'е́т убúў / йа згар'ака́ла / але́ шо / бу́ла смих ниделе́ко / бо йа соко́т'у йіх / але́ тут ни ўсокоти́ла*.

ПОЛОЖИ́ТИСЕ – телитися: *Мо́же / ї сейі́ноч’і ме положи́тисе на́ш’а Б’іла́н'а; Сейі́ноч’і коро́ва положи́ласе / сла́ва Бо́гу / ўположи́ласе / тели́ч’ку ма́йімо / ба́ба ра́ди / шобú держ’е́ли / ви́кохали на кори́ўку / бо на́ш’а Руж’е́на ду́же до́бра на молоко́ ї смета́ну.*

ПОЛОКА́ТИ – полоскати: *Полоч’е́ / але́ уваж’е́ї / бо цис'і́ пага́рч’іки ма́йут ду́же тонке́ скло / ї диви́се / шобú ни цо́кнулисе / пополока́ла / і переверта́йіш йіх на оце́с рушнич’о́к / а пото́му фа́їно повитера́йімо / і ў креде́нц / ш’:е подиви́се / шо би тре́ба / мо́же / горш’е́та / шо бес ни зроби́ла / то до́бре / робо́ти нати́л'ко зме́нчиц:е / наки́л'ко йіс зроби́ла пор'е́ткиў*.

ПОЛОМИ́ЛАСЕ ВО́ЛЯ (ВО́ЛЯ ПОЛОМИ́ЛАСЕ) КОМУ́С (У КО́ГОС) – зникло бажання (під впливом певних чинників) діяти, як передбачалося, хотілося: *М’ін'і́ ўже во́л'а поломи́ласе / і йа ўже н'іку́да ни хо́ч’у ї́ти / А ч’о́ би ўна ма́ла тоб’і́ ломи́тисе? / ти соб’і́ ї́деш / та́к’ік бес н'іч’о́ ни ч’у́ла / ог:о́ / іґбú ко́жде слу́хаў / шо хто ка́же / то жит'е́ бу́ло би ними́ле / та йізи́к на т:о бабú ма́йут / шобú ним матул'ка́ти.*

ПОЛОМИ́ТИ СЛО́ВО – не виконати обіцяне: *Да́ти сло́во / ни йе т'е́шко / а́ле здє́рж’іти йіго́ / оцисе́ вартне́ / а йік ч’олов’і́к даў сло́во / а пото́му йіго́ поломи́ў / то це гет зле / хто́ йіго́ ме уваж’е́ти*?

ПОЛО́МНЕНА (ПОЛО́МЛЕНА) ВО́ЛЯ (У КО́ГОС) – про втрачене бажання діяти так, як предбачалося, хотілося: *Ни ви́диш / у хло́пц'а гет во́л'а поло́мнена / ни тре́ба бу́ло йіму́ каза́ти / шо йіс ви́д'іла / йек д'і́ўка виданцо́вувала / Таї шо / а колú ўна ме гул'а́ти / йік ни тепе́р?*

ПОЛОНИ́НЦКИЙ СХИТ – *рідко*, повернення худоби з полонини після літування: *Полони́нцкиї схит буў тогдú / іґ буў колго́с / а тепе́рки / ікúї схит? / у сел'і́ ма́ло хто де́ржи коро́ву / і н'іхто́ ў полонину́ ни ї́де.*

ПОЛОНИ́НЦКИЙ ХИТ (ВИ́ХИТ) – *заст.*, урочистий вихід худоби і всіх працівників, що будуть “лі́тувати”, на полонину: *Мар'і́ч’ко / полони́нцкиї хит буў упере́т / йа зна́йу / йек то бу́ло / бо мойа́ ба́ба ни одно́ л'і́то та́мки л'і́тувала / ўна дойа́ркоў роби́ла*; *Шо таке́ полони́нцкиї хит? / та де: / тепе́р нима́ тако́го / то ў т'і ч’ісú / з:а колго́спу / тепе́рен'ки ікúї хит? / даўно́ йіго́ нима́; Та де: / за ї́киї полони́нцкиї хит ти гово́риш? /*

витколи́ нима́ колго́спу / то ў нас нима́ н'і полони́нцкого хо́ду / н'і полони́нцкого схо́ду / ўже роки́ роке́н':і це́го нима́ / хот' сего́л'іта йа з ікóўс жи́нкоў с Сума́рин:а говори́ла / то ўна каза́ла / шо тели́цу ї коро́ву да́ла ў полониу́ / йа ш'і се здивува́ла / бо за таке́ даўно́ ни ч'у́ла / але́ ц:е / ви́тко / ўна соб'і́ с ки́мос се договори́ла / хто цим се заїма́йі / мо́же / з Рижна́ / мо́же / ви́ткис и́нде / ни зна́йу / би́рше н'і вит ко́го за таке́ ни ч'у́ла.

ПОЛО́ННИК, -а – ополонник: *Ч'ем ти ч'е́рпайіш? / поло́н:ик бери́ / хто ч'уў ли́шкоў? / Бо йа ни ви́жу / де́ вин / а д'і́ти ўже ги́нут йі́сти.*

ПОЛОПОТІ́ТИ – полетіти; *перен*., дуже швидко піти; побігти: *Ви́дите / за ч'олов'і́ка / ни ска́жут / шо вин полопот'і́ў / а йиї жи́нка бо́рзо іде́ / то ў не́йі лопоти́т спин:и́ц'а / і ўже вит це́го пишло́ / шо так ка́жут / іґ жи́нка бо́рзо їде / ад'і́ оно́гди йа їду таї ко́ло М'іс'а́нтикових здиба́ласе з Мар'і́коў Василе́воў / па́ру слиў лиш сказа́ли / ди́вимосе / а їде Йілач'е́ха / уна́ ни ста́ла з на́ми / лиш сказа́ла / іґ ду́ж'і? / ї соб'і́ пишла́ да́л'ше / уна́ видийшла́ тро́хи / а Мар'і́ка ка́же / куда́ / вере́ / Йілач'е́ха так полопот'і́ла / шо на́в'іт' па́ру слиў з на́ми ни заговори́ла? / шо́ / вере́ / з неў се ста́ло / шо так бо́рзо проб'і́гла? / так шо ни спо́н':і лопот'у́т / а спин:иц'і́ / йо / ік поб'і́ч'і / то ўни лопот'у́т / ч'у́ти йіх.*

ПОЛТА́ВКА, -и – чоловіча сорочка з вузькими "пасами": *Полта́ўку ч'олов'і́кови ши́йу / вин л'у́би таку́ / ад'і́ іке шит'е́ / ўже скройе́на.*

ПОЛУ́ДА В ОЧЄ́Х (О́ЧІ ЗАКРИ́ЛА, ЗАСТУПИ́ЛА, ЗАСЛІПИ́ЛА, ЗАТІГЛА́; НА О́ЧІ ВПА́ЛА; В ОЧЄ́Х СТА́ЛА; СЕ ЗРОБИ́ЛА) – 1) хтось став погано бачити: *Йа зле ви́жу / Мару́с'ко / ш'і донида́ўно м'ін'і́ ле́кше с цим бу́ло / мих ч'іта́ти / тепе́рен'ки окол'а́р'і ўже ни помога́йут / каў тоб'і́ / та́к'ік би полу́да на о́ч'і ўпа́ла / ў оч'е́х іка́с пл'а́ма се зроби́ла / а де́коли му́шки л'іта́йут / ни брин'кот'у́т / а лиш л'іта́йут*; 2) хтось утратив здатність логічно мислити, правильно розуміти й оцінювати щось: *Д'і́ўч'ін'і йиї би полу́да ў оч'е́х ста́ла / проси́ли / зач'іка́ї / ни ква́псе / д'і́ўкоў ни ли́шес:е / ни б'і́йсе / а́ле то шо / помо́же? / ка́е / шо л'у́би / таї на т:о ра́ди нима́ / А їка тут мо́же бу́ти ра́да?; Та м'ін'і́ / Паўл'і́ / полу́да ни ўпа́ла на о́ч'і / шоби́ йа ни могла́ пизна́ти свиї к'інта́р' / оц:е́ йе м'ії / а тот / шо ти пока́зуйіш / йа ни зна́йу / ви́тки ти йиго́ ўз'е́ла / вин зано́шениї / а м'ії нов'і́с'киї / йа йиго́ ў скри́ни де́ржу.*

ПОЛУ́ДА З ОЧЄ́Й СПА́ЛА – хтось став краще бачити, усвідомлювати щось: *Йік ми з Ан:и́цеў пойі́хали з йе́блуками / аш тогди́ м'ін'і́ полу́да спа́ла з оч'е́ї / так / іґби́ шош переверну́лосе ўсереди́н'і / а до́ти н'і.*

ПОЛУ́НІШНИЙ – найчастіше про молоко, здоєне “вполунне”: *Йе полу́н'ішне ї ра́н'ішне / цéго би́рше / котрé вам да́ти? / а ўік ни л'іну́їтесе / то приї́д'іт увéч'ір / óзмете ўс'о / шо здоўу́ / молока́ дóста.*

ПОЛУ́ННЕ (ПОЛУ́ДНЕ), -я – полудень: *Ужé полу́н:е / мої / та́то за́рас приї́де / а ї́сти ни зва́рено / б'ігóм неси́ форосту́ / алé к'іва́їсе; С полу́н':а пи́демо на тóлоку / Ва́с'ко приходи́ў кли́кати; То ўже гет по полу́н':у бу́ло / ік прийшла́ тел'ігра́ма; Кали́на ў полу́н':е приходи́ла / се пита́ла / ци ў нас нима́ си́та р'ітко́го; Вит полу́н':а пишла́ / то ни дéн'ка / а лиш так / шо помоч'і́ / бо Нóц'а шош присла́бла.*

ПОЛУПИ́ТИ – відчистити, відділяючи щось від шкірки, шкарлупи тощо: *Оц:é ўс'о тре: фа́їно полупи́ти / йéц'а / барабу́л'і / мóркву / гéзде огир'ки́ ў слóйіку / йе горóшок / ус'ó / шо трéба / А цибу́л'і?*

ПОЛУСКОТІ́ТИ – погрюкати; певний час “лускотіти”: *Ходи́ў су́да ту́да / таї ни зна́йу / ікóйі б'іди́ шука́ў / полускот'і́ў двер'ми́ / таї пишóў без буд'здорóў / іка́ ўігó му́ха ўкуси́ла / ни зна́йу / бо йа шош се пита́йу / а вин іґ би води́ ў рот набра́ў / То ни му́ха / то / ви́тко /бин'д'éк укуси́ў / а мóже / ўни ни куса́ли / а зал'і́зли ў гóлу ї та́мки бин'д'у́т / тогó вин таки́ї / Ни зна́йу / згримот'і́ў / злускот'і́ў / таї пишóў / а куда́ / ни зна́йу.*

ПОЛУ́ШШІТИ – полу́щити: *А колі́ ви цисé хóч'іте лу́ш':іти? / То ї́сти ни прóси / наї стоўі́т / полу́ш':іўімо кукуруцки́ / ўік упа́де зима́ / тогди́ мéнче роботи́ї / ўку́тайімосе понадв'і́р'у / таї мéц:е хатнé роби́ти / гаш отогди́ / А ти ч'ó се пита́йіш? / Та бих прийшла́ помоч'і́.*

ПОЛЬО́ВАНІ, -я – полювання: *Та́то маў пу́шку / ходи́ў на пол'óван'і / дес коли́с / алé н'ікóли н'іч'ó ни прин'і́с / уни́ с Фед'óм Дуди́дровим ходи́ли / делéко ни їшли / вер Ца́рини / алé каў вам / н'ікóли н'іч'ó / н'і одéн / н'і дру́гиї / лиш т:о / шо ўдоволéн'і се верта́ли / ўім се ўдава́ло р'іхтува́тисе / їти / то шо кому́ се ўдайé / напри́м / менé цисé н'ікóли ни інтересува́ло.*

ПОМА́ЛЕНЬКО – те саме, що ПОМА́ЛО: *Йілéнко / устава́ї пома́лен'ко / йа помóжу / дóхтор' каза́ў росхóжуватисе; Ад'і́ пома́лен'ко / пома́лен'ко / таї с'в'ет доч'іка́ли / д'éкувати Бóгу / жив'і́ здорóв'і.*

ПО́МАЛИЙ – малуватий: *Футéрко пóмале / і ў плéч'ах / ї тики́ так / унó на ни́ского м'ізéрного ч'олов'іка / такóго / ік Йуц'кó / а висóкому ни ме пасува́ти / бу́де пóкоротке / вин ме ў нéму / ік нич'ва́лиї.*

ПОМАЛІ́ШШЕ – *присл.*, повільніше: *Помал'і́ш:е говори́ / бо ни ч'у́ўу / ни теремкоти́ так; Ба́ба помал'і́ш:е хóди / ни так / ік ш'і рик тóму / ка́же / шо голова́ б'іжи́т / а нóги / гудз͡и́ц'а ни пуска́йут / шоби́ бóрше.*

ПОМАЛІ́ШШИЙ – повільніший: *Хит йе скóриї / це ік хтос ду́же се ква́пи / так ідé / шо за ним т'éшко ўгна́тисе / а ўік помал'і́ш:иї / то це*

ма́їже пом’і́рниї / але́ би́рше т'е́гне до ско́рого / а йе / шо їде л'удина́ / йек ма́йі се їти / то це пом’і́рниї / іде́ соб’і́ так / шо ни задиха́ўсе / поти́ тебе́ ни збива́йут / голова́ ни б’іжи́т попе́ред' них / ну і йе / шо нога́ за ногу́ў / пово́ли / та́к’ік по́пасом / отогди́ це ўже баби́нцкиї або́ д'ідо́рскиї хит.

ПОМА́ЛО (ПОВО́ЛИ; ПОВО́ЛЕНЬКИ) – *незм*., поволі (повільно): *Пома́ло їди / бо мене́ ч’о́боти нагри́зли / йа ни го́н:а так бо́рзо; Каў / пома́ло йіш / ни ква́псе / це́го си́лосу до́ста йе; Гаї / пишли́ пома́ло / бо темн'і́йі / шо / по́темками бу́демо ни́пати*?; *Йу́рч’іку / пома́ло говори́ / бо ти так дз͡вин'коти́ш / шо мойі́ ву́ха ни го́н':і твойу́ бе́с'іду бо́рзо хапну́ти*; *Роска́зуї / але́ пома́ло / наї ми ўс'о ч’у́йімо / і то зар'ідо́м; Таї шо / добуркува́ли йісте́ пе́рет' ха́ти ци ш’і лиши́лосе? / бо то шош пома́ло їшло́ Фед'о́ви / Уб’іц'е́ў / шо бо́рзо зро́би / а то ад'і́ йеґ зат'іглó́се; Ад'і́ пома́ло / пома́лен'ко / таї ви́їшли з наїгі́ршого / так / Іва́нку? / ви́їшли / сам ви́диш.*

ПОМАНЬДЖЯ́ТИ – *ірон*., щвидко піти, побігти: *Йік уч’у́ли / шо йі́демо ў Ко́сиў / то так поман'дж͡ж'а́ли переберá́тисе / шо аш кури́лосе / аш ви́тко бу́ло ї ч’у́ти / йек пйе́ти лопот'у́т / Та бо йіх корт'і́ло.*

ПОМАРА́НЬЧЯ, -і – апельсин: *Ік йа бу́ла мала́ ї мене́ хтос се пита́ў / а с ким ти л'у́биш се ігра́ти і хто до те́бе прийі́де / то йа каза́ла / М’і́с'ко / Ва́с'ко і Та́н:иц'ка руда́ / ма́ла би бу́ла каза́ти / Ште́н:ич’ка / але́ ў ме́не так ни виходи́ло / рот и́нак се склада́ў / то йа каза́ла / Та́н:иц'ка / а т:о / шо ўна бу́ла ма́їже така́ / ік помара́н'ч’а / то це пра́ўда / але́ йа тогди́ ни зна́ла / шо таке́ помара́н'ч’а / н'іко́ли йі́йі ни ви́д'іла / ну таї руди́х и́нчих / уна́ одна́ така́ бу́ла / д'і́ўч’інка цис'а́ жи́ла ў кра́їниї ха́т'і / пид л'і́сом / і то тако́ш бу́ло ни таке́ / ік у ўс'іх / бо ми / ўдоли́н'і / а ўна / ма́їже дго́р'і.*

ПОМАСТИ́ТИ – *знев*., *перен*., дати хабара: *В’іде́ў / до́бре помасти́ў / шо йіму́ бешч’ісу́ присади́бу да́ли / бо за присади́пкоў тре́а до́бре се ви́ходити / ни шкудува́ти нижо́к / а цес ма́хом диста́ў.*

ПОМА́ТИСЕ – пообіцяти: *Пома́ўсе / шо ме сва́тати / а йік прийшло́се / сказа́ў / шо вин н'іч’о́ ни зна́йі / і шо до не́йі ни лиш вин оде́н ходи́ў / і вин н'ізашо́ ни витпов’іда́йі / але́ стар'і́ сказа́ли / бери́ / наї дити́на ма́йі та́та / а ни схоч’ пото́му жи́ти / то ўже йек ви́йде / але́ за́рас роби́ так / бо йік ч’у́йіс:е / шо ви́ден / то ни видн'е́куїсе / тре: бу́ло ме́нче но́ч’ами ходи́ти.*

ПОМА́ТИСЕ – тривалий час мати якісь клопоти; зазнавати лиха: *Йа с цеў дити́ноў до́бре пома́ласе / ни зна́йу / йек м’і́с'іц' ви́тримала / вин н'іч’о́ ни хот'і́ў йі́сти / лиш каза́ў / шо хо́ч’і додо́му / ледв’і́с'ки ў кинци́ се нала́годило / йіго́ ўже зач’е́ли інтересува́ти ку́ри / те́л'ітко / уже́ ўсмакува́ў т'удиўску́ йіду́ / каў вам / пе́рет цим ч’е́сте пропаде́н'ійе з цеў дити́ноў бу́ло; Ўже йіго́ нима́ /таї наї споч’іва́йі з Бо́гом / але́ Мар'і́ка*

помáласе з ним / ої шо помáласе / ўна ў нéго дрýга бýла / с пéршоў йигó д'і́ти лишúлисе / а с цеў йимý ни пишлó / таї вин на ниї усý злис'т' видбиваў.

ПОМАЦІ́ЦЬКО (ПОМАЦІ́ЦЬКИ) – *незм*., потрошки: *Ни запихáї / ни затрýт'уї ус'ó ў рот / берú потрóшки / помац'і́ц'ко / анý дивúсе / йек йа кусáйу / отáк і ти робú; Івáн'ч'іку / іґ дýже хоч' помогáти бáпц'і / то помогáї / алé помац'і́ц'ко берú травúч'ки таї кладú ў цес кош'і́л' / а потóму понесемó корúўц'і / ўна ме рáда / молоч'кá дитúн'і даст / алé бес ни роскидáў травúч'ку / а тáк'ік йа каў / с кýпки берéш / і ў кошéлик / ну алé сам ни л'іс тудá / бо ўпáдеш / кошéлик мóже се перевернýти / тудá травúч'ку меш клáсти / ч'ўйіш / шо бáпка кáже? ; Йа помац'і́ц'ки браў / ни знáйу / хто то спорожнúў слóйіч'ок / шо ў нéму лиш половúна мéду се лишúла / то ни йа / мамó / Йо / то сус'і́т з Горбá прийшóў / то ни ти / ти лиш се облúзуйіш.*

ПОМÉКУВАТИ – час від часу “мекати”, подавати голос (про козу): *Козá помéкуйі / голóн:а ци шо? / А дé голóн:а? / ййі скýшно / ўна так се приўч'éла / шо хóч'і / абú кóло нéйі хтос буў / анý / наўмúсне / пúдемо дниї / таї меш вúд'іти / це ни прóста козá / ўна ў мéне ўч'éна.*

ПОМÉРШИЙ, -ого – *у знач*. “який помер”, померлий; *здеб. у мн*.: *За помéрш'і дýш'і урáс дайý на Слýжбу Бóжу / за ц:е н'ікóли ни забувáйу*; *Марýс'ко / молúсе за помéрших свóйіх / бо хтó ц:е зрóби? / мóже / йім там лéкше бýде / і ўнú тоб'і́ помóжут / бо ўни ўже там / кóло них Бóжих.*

ПОМÉТЕНІ, -я – 1) сміття: *Марý / ік рóбиц:е пор'éдок / то ўскр'і́с' / помéтен'і ни мáйі бýти по кутикáх*; 2) *перен*., *лайл*., сміття (про людину): *Такá шмар'кáч'ка / помéтен'і / бýде м'ін'і́ пискувáти? / та йа бýду ни Мар'іка / ік цисé так лúшу / И:ї / ни накладáї з дурнúм рóзум / лишúсе пустóго / ни ўстидáї самá себé.*

ПОМÉТКИ, -ив – тільки *мн*., сміття: *Помéтки мóжеш у грýбу кúнути / наї гор'ýт; Зам'ітáї р'éдно / ни лиш'éї помéтки / бо лúшут тебé у данцú / ти шо / ўстидúў хóч'іш? / фáйно / зар'ідóч'ком зам'ітáйі.*

ПОМИ́ЙНИЦЯ, -і – 1) посудина для зливання брудної води на кухні: *Вúлиї помúйі ў ведрó / ў помúйницу*; 2) *лайл*., неохайна жінка: *Ти / помúйнице / на сéбе дивúсе / пролупú своі́ї бул'бакú / хóдиш такá / шо вит тéбе вон'éйі / а ти дрýгих пáзиш? / шл'ахú би тебé трáфили.*

ПО МИ́НІ (ПО НЕ́МУ ТА ІН.) – викор. як частина висловлень, коли мовець хоче підкреслити: “Здавалося, що мені (йому та ін.) кінець”: *Наї Бох борóни / шó т:о бýло / кýл'і л'ітáли / тáк'ік оц':і́ гор'і́хи / шо молóтимо / гадáў смих / шо ўже по мúн'і / шо ни диждý до вéч'іра.*

ПО́МИЧЬ, -очі – допомога: *То це така́ по́мич’? / ви́жу / шо прий́дец:е сам’ії с'і́но ку́дати / Бабо́ / да́йте кри́шку припоч’е́ти / ни гаїцу́йте нас / бо ми лише́н' шо з робо́ти прийшли́ / да́йте па́ру м’іну́т дихну́ти / а пото́му зро́биц:е / Шо / само́ се зро́би? / ік у тиў ба́йц'і / шо д'іт роска́зуйі? / ог:о́ / на т:о над'іва́тисе / то кори́ўка / сара́ка / ўзим’і́ голо́н:а бу́де* / *Вид них по́моч’і ни ди́ждеш; Н'іви́тки ч’іка́ти по́моч’і / на оц':і́ ру́ки ўс'а над'і́йа / лиш на них / але́ ни кво́л'усе / лиш д'е́куйу Бо́жен'ц'і / шо дайе́ здоро́ўйі / шо опхо́жу себе́ / пово́лен'ки шош ро́бйу / бо м’ін'і́ / Мару́с'ко / ўже ти́л'ко ро́киў / шо гаж би ўстит проси́ти здоро́ўйа / напра́ўду ўстит.*

ПО́МИЧЬ (ПИ́ТТРИМКУ) МА́ТИ – мати допомогу від когось: *По́мич’ ма́ти / то йе ду́же вели́ке ў наш ч’ес / наї би йійі́ се ни стре́било / але́ ве́л:еко знач’е́йі тото́ / шо іґ би їкас б’іда́ тебе́ притисла́ / то йе кому́ помоч’і́ / йа ко́ло ха́ти тепе́рки си́жу / н'іґде́ ни їду / д'і́ти ду́же нака́зуйут / шоби́х сокоти́ласе це́йі по́шести / шо хо́ди / ўна наїби́рше стари́х ло́виц:е / таї си́жу / але́ ік’і ў ме́не ходи́? / м’ін'і́ ни ску́шно сам’ії / а шо туда́ ч’у́ти? / ко́ло вас / ўс'і здоро́в’і? / Го́споди / та іґ би шош таке́ ў сел'і́ бу́ло / то би дз͡вони́ли / ми́ром ус'о́ / ми́ром / д'е́кувати Бо́гу / нима́ ч’іго́с отако́го*.

ПОМИЧЬНИ́К (ПОМІЧЬНИ́К), -á – помічник: *Ви́жу / Кали́ / шо ма́йіте фа́їного помич’ника́ / наї вам здоро́ў бу́де / Д'іква́т' / аби́ ї ва́ш’і здоро́в’і бу́ли / Таї ки́л'ко йіму́? / Ану́ скажи́ / ки́л'ко тоб’і́ ро́киў? / шти́ри? / а ч’о́ ти ни гово́риш / а лиш пока́зуйіш? / мих би ї поговори́ти з ву́їноў / ўстида́йіс:е? / Гаї ни хова́їсе за ба́боў / йа ни застаўйе́йу / абе́з говори́ў / але́ хот'і́ла тоб’і́ да́ти па́ру цуки́рч’икиў / ану́ ви́бери соб’і́ / котр'і́ би́рше се ўдайу́т / бери́ / ни ўстида́їсе / Бери́ / Іва́н'ч’іку / по́ки ву́їна дайе́ / і фа́їно под'е́куї / ану́ / шо́ ти ма́йіш сказа́ти ву́їн'і? / але́ го́лосно / так / аби́ ўна ч’у́ла / ану́ кажи́ / Д'іква́т'.*

ПОМІДО́РА, -и – помідор: *Йу́ц'ку / ану́ шош дос'іга́йте / бер'і́т бри́ндз͡зи / таї ад'і́ їка пом’ідо́ра фа́їна на вас се ди́ви / йа лиш забу́ла йійі́ поруба́ти / огир'ки́ поруба́ла / а за н'у забу́ла / за́рас цисе́ зро́бйу / це ўже мойа́ / одну́ цису́ сего́н:е ўрва́ла / би́рше ни бу́ло / ану́ про́буйте / бер'і́т / шо йе / вибач’е́йте / шо нима́ до ч’о́го гаш так ду́же припро́с'увати / але́ т:о / шо йе / сма́шку поси́пте бри́ндз͡зоў / тогди́ ўна би́рше дайе́ц:е йі́сти / покла́сти вам? / Д'іква́т' вам / та ви ти́л'ко ўсе́го понаклада́ли / шо йа ни схо́ч’у виц:и їти / а так мене́ / старо́го д'і́да / припро́с'уйіте / шо даї вам Бо́же здоро́ўйі / Насту́н'ко / абе́сте прожи́ли.*

ПОМІДО́РКА, -и – *зменш*. до ПОМІДО́РА; те саме, що ПОМІДО́РА: *Іва́н'ч’іку / огирч’іки́ клади́ наспи́т / а пом’ідорки́ зве́р'ха / би ўни се ни*

помн'éцкали / а слиўкú збóку / кóло пом’ідóр / тáмки йе пл'ац / бо ўни такóш мóжут се помн'éцкати / отакó зробú.

ПОМІНИ́ТИ – пообіцяти: *М’і́с'о пом’інúў / шо прúйде ў пиéтницу / таї нимá / мус шукáти úнчого робúтника; Пом’інúла / шо спúше клáн'у писанóк / йа заплат'ý Настýни ї рáда / шо ўна се згодúла; Пом’інúла соб’і́ / шо дам на цéр'кву / то с цих грóшиї мýс'у дáти / бо так годúц:е.*

ПОМІ́РНИЙ – такий, що відповідає середньому рівню, середній нормі вияву чогось: *Погóда пом’і́рна / ікрáс такá / ік мáйі бýти / і ни заливáйі / і ни прáжи / тáк’ік бýло ш’і дв’і нед'і́ли тóму; Бéс'іда йік бéс'іда / ч’éмна / пом’і́рна / ни бýло ч’ігóс такóго / шобú менé шош здивувáло ци тóн'кнуло ўсередúн'і / ус'ó ішлó м’і́рно і глáтко.*

ПОМІ́РНО – *присл.* від ПОМІ́РНИЙ: *Пом’і́рно жúли / без роскóш’іў / áле ї ни б’ідувáли / жúли / тáк’ік б’і́л'ш’іс'т' л'удúї у сел'і́; Мої / та маї лéкше / переїдú на пом’і́рниї хит / бо йа за тобóў ни ўженýсе / А йа шо / ни пом’і́рно їду? / йа ї так себé стрúмуйу.*

ПОМІ́ТКУВАТИСЕ ЧЄ́МОС – ігнорувати щось: *Ну та ік йе б’і́лиї хл'іп / то ни пом’і́ткуїтесе кулéшеў / бо ўсе однó з неў тре: бýде перепросúтисе і з':і́сти; Вýїна сплел:á тоб’і́ такúї фáїниї шáл'ч’ік / а ти пом’і́ткуйіс:е ним / ч’éм вин тоб’і́ ни догодúў? / Бабó / йа зр'і́тка ўберáйу / алé вин кус'ýч’ії / шúйа потóму такá поч’ірвон'і́ла / іґ би мурал'і́ покусáли / тогó; Вам булóк забáглосе / а ч’óрним хл'і́бом зач’éли йістé пом’і́ткуватисе / а вин набогáто здоров’і́ш:иї / іґ б’і́лиї / набогáто.*

ПОМІЧЬНИ́Й (ПОМИЧЬНИ́Й) – про те, що приносить полегшення, сприяє вилікуванню: *Гаї / пиї оцисý гарбáту / то пом’іч’нé при застýд'і / колú гóл:о болúт / а йа дéколи тикú ї так йіúі пúу / ік ч’ýйу / шо їкос уйéла / шо м’ін'і́ хóч’іц:е л'іч’і́ / завар'ý соб’і́ / вúпиу гóрш’ітко / і стайé лéкше / тáк’ік би хтос рукóў видвернýў тотó змýч’ін'і.*

ПО́МКИ, -ив – вид чоловічих штанів: *Оц':і́ штанú / шо на тóб’і / знáйіш / йек се назиíвáйут? / пóмки / унú ўдолúн'і на прóшиўц'і зúбран'і / тáмки пóмки колúс м’ії тáто маў / а вин буў пéршиї штрамáк; Йа ч’éсто ўмерáйу / йік вúжу цéго пáрупка ў пóмках / йігó д'іт такóш маў так’і́ / йа дóбре памн'ітáйу / бо вин буў убрáниї у них / ік Парáска вид:авáласе / йа тогдú ў дружкáх бýла / а вин буў дрýжба / це йе на фудуґрáф’іїі / а цес / вúкапаниї Лес'ó / і такý самý бéс'іду мáйі.*

ПОМНЄ́КНУТИ – 1) потеплішати: *Помн'éкло трóхи / ікрáс дóбре гниї вивозúти*; 2) *перен.*, перестати сердитися: *Д'іт помн'éк / бáба трóхи дж͡’в’інд'і́ла / алé за ден' два і ўна обмн'éкне / так урáс йе.*

ПОМНЄ́ЦКАНИЙ – *дієприкм.* від ПОМНЄ́ЦКАТИ: *Йо / йік свóйоў пáнеў ус'íстисе на свúдер / то де вин ни бýде помн'éцканиї / А лáвиц'а на т:о / шобú с'ідáти / а ни / шобú свидрú на н'у клáсти.*

ПОМНЄ́ЦКАТИ – пом'яти (помнути): *Ни с'ідáї / бо помн'éцкайіш сýкон'ку / роскáжеш вéршик / а потóму с'éдеш; Хто ч'ýў / кýрем так ни давáї / помн'éцкаї ї перем'іш'éї ус'ó / дé ўни так'í ґлобакú мут йíсти?*

ПОМÓГАННИК, -а – помічник (іноді – *з ірон.*): *Вúжу / шо мáйіш помóган:ика / ад'í йек фáїно лупúну наклáў у кулéш'ін:ик / вид'í / кулéшу барабýл'іну хóч'і варúти / мóї / та ти фиїст робúтниї / абéс здорóў бýў / ї ростú велúкиї велúкиї / Д'íковáт' / абú ї ви здорóв'і бýли / вин отáк урáс мин'í помогáйі / Йо / уч'éїсе ґаздувáти.*

ПОМÓГАННИЦЯ, -і – помічниця: *Настý / та с такóў помóган:ицеў / ік оц:é ў вас / ви бóрзо завеснýйіте / це вúтко по тóму / йек унá берéц:е до робóти / їка ўна огúдна / Та де н'і / ви лиш подив'íц:е / йек унá м'ін'í гр'ітќú вирúўн'уйі / за многоў фáїно попраўйéйі / роскáзуйі / йек унó мáйі бýти.*

ПОМÓГА́ЧЬ, -я (-я́) – помічник: *Так / це бáбин помогáч' / ад'í кúл'ко тр'íсóк наносúў / дрúўц'а йек фáїно поскладáў / Та лиш н'іўрóку / вин за ц:е вид бáпки мýси шош дистáти / Ну та вин заслужúў.*

ПОМÓЖЕ, ЇК (ІК) МЕРТВÓМУ (ВМÉЛЛÓМУ) КАДИ́ЛО – зовсім не допоможе (про зайвість якихось дій, спрямованих на допомогу комусь, оскільки зарадити чомусь, на думку мовця, неможливо): *Йо:ї / йа нáв'іт' ни хóч'у за ц:е слýхати / бо то н'іч'ó на даст / к'íл'ко ми говорúли / просúли / а вин соб'í дáл'і пúе / то шо? / ік йа скáў ш':е рас т:о самé / ўно помóже? / та н'ікóли / помóже / йік мертвóму кадúло / то ўже слáб'іс'т' / абéсте знáли / т'ішкá слáб'іс'т' / р'íтко хто з нéйі сам вихóди.*

ПО-МОЛОДИ́ЦКИ ЗАВ'ЇЗА́ТИСЕ (ЗАВ'ЇЗА́ТИ (ЗАВИ́ТИ) ФУ́СТКУ; ЗАВИ́ТИСЕ) – в особливий спосіб пов'язати хустку на голов'і: *Настýн'а по-молодúцки заўйéзуйіц:е абó пид бóроду / йек колú / простоволóса н'ікóли ни їдé / нáв'іт' / понадв'íр'у ни хóди / ци тикú ў хáт'і / ік самá / Гентáм ус'í жинкú ў фýс'ц'і ходúли / бо так годúлосе / а тепéрен'ки úн'ч'і ч'ісú / а ўна так прúўч'іна / таї рóби по дáўному.*

ПОМОЧІ́ – помогти: *Д'íтем трéба помоч'í / на т:о ўни д'íти / рóдич'і напере́т мáйут дýмати / шо тре: робúти / шобú вúвести йіх у л'ýде / дáти йім кавáлок хл'íба / спровáдити йіх на дóбру дорóгу*; *Помоч'í мош / ни штýка помоч'í тóму / хто тотó ц'інýйі / а йік ти помогáйіш / а цисé н'і ў шо ни берéц:е / то ни дýже се хóч'і помогáти; А ч'ó ни помоч'í / ік йа се б'ізýйу цисé зробúти / так кóждиї скáже / бо сегóн:е ти комýс / а зáўтра сам мóжеш цегó потребувáти; Мáма ч'олов'íкова / ік ми зач'інáли се*

будува́ти / каза́ла / Ви т'ігн'і́т / а ми вам помо́жемо / ч'о́ ни помоч'і́? / але́ ми лиш бу́демо труч'е́ти / а ўпр'іга́тисе ма́йіте ви / ми лиш до тру́ч'ін'а / ота́к каза́ла мойа́ свекру́ха / *а тепе́рки йа так каў сво́йім д'і́тем.*

ПОМРІ́ҐАТИ – *згруб.*, закліпати: *Ш'і помр'і́ґаў па́ру рас / таї́ уснýў / Та так / се наб'і́гаў / таї́ се змýч'іў / і т:о ш'і / шо ўден' ни спаў; Йік смих ста́ла пе́ред ним / ш'і сло́ва ни сказа́ла / лиш се подиви́ла / а вин шо / помр'і́ґаў оч'е́ма / ї бешч'ісý зибра́ў свойі́ мана́тки / Бо ни маў / шо каза́ти.*

ПОМУ́ЛЮВАТИ – нити, поболювати: *Шош мен'і́ с пра́вого бо́ку пому́л'уйі / видуч'е́ра зач'е́ло мул'е́ти / ра́но / йік уста́ла / н'і́би н'іч'о́ бу́ло / се ўку́тала / а тепе́рки зноў ч'у́йу / аг'і́ / пологи́ се зач'іна́йут / і шо́ йа ма́йу с цим роби́ти*? / *х'іба́ ч'іни́тисе / шо ўс'о до́бре / поболи́т / таї́ ли́ше / куда́ ўно д'і́нец:е? / Йа бих / Кали́ / тако́ў пе́ўноў ни бу́ла / йа бих пішла́ ў Ку́ти / а йік н'і / то ход' до фе́л'ш'іра / Лу́боў ска́же / шо ви́пити*.

ПОМУЦУВА́ТИСЕ (ПОМОЦУВА́ТИСЕ) – докласти зусиль, виконуючи якусь фізичну роботу: *Ко́ло то́го ро́вера вин до́бре помуцува́ўсе / до́ки бер'іўки́ поприўйе́зуваў / само́му т'е́шко / А де Лес'о́ буў?*

ПОНАВБЕ́РУВАТИ – одягти багато різного: *Понаўбе́рувала йіс на се́бе / йіґ ба́ба Йіле́на / ш'і ота́к фу́стку зве́р'ха заўйіза́ти і пидйіза́тисе ч'е́мос / то ч'е́сто ба́ба / ота́к у Мала́нку мо́жно ї́ти / і н'іхто́ ни пизна́ст* / *ход' йе́к би хот'і́ў* / *Тоб'і́ см'і́шно / а ў ме́не / в'ід'і́ / гор'е́ч'ка / бо шош моро́зи / студени́т* / *Ну та зм'і́р'ії / ци йе*.

ПОНАВИМІ́НЮВАТИ – виміняти багато чого-небудь: *М'і́с'ку / нашо́ ти ц:е понавим'і́н'уваў / у те́бе так'і́ фа́йн'і машинки́ бу́ли / а ти на пусте́ йіх ви́м'ін'іў? / на ф'і́ўкал'ц'е? / А ўно фа́йно ф'і́ўкайі.*

ПОНАГИ́ЛЮВАТИ – “нагилити” комусь багато чого-небудь: *Мар'і́ка бу́ла ў с'в'іта́х / уч'е́ра прийі́хала / таї́ циї́ понаги́л'увала тако́го / шо ўна ўс'і гро́ш'і розд'і́ла / т:о ус'о́ / шо зароби́ла сего́л'іта за а́фини / на ўс'о накупи́ла ўбран'а́ / мої́ / та нашо́ ти́л'ко ўс'е́кого / куда́ ти ў тим пи́деш? / Вýїно / то н'іхто́ н'іко́му н'іч'о́ ни наги́л'уваў / її се ўда́ло / і ўна купи́ла / ка́же / даўно́ тако́го хот'і́ла / ну та йік її це́го корт'і́ло / а ўно йе / то ч'о ни ўз'е́ти? / Але́ би́рше / ік ти́ш'іч'а / пішла́* / *А ш:о́ сего́н:е ти́ш'іч'а*?

ПОНАДВІ́РЮ – *присл.*, надворі (у різних місцях двору): *Тре́а понадв'і́р'у позам'іта́ти / натерузни́лосе вит с'і́на; Ўже падо́лист / понадв'і́р'у би́рше ме́нче се зроби́ло ш'і до Покро́ви / постуден'і́ло / таї́ йа ў ха́т'і би́рше / а йек се ч'у́йу? / та́к'ік стари́ї ма́йі се ч'у́ти / ік о́с'ін' / таї́ ік бли́жиц:е зима́* / *ота́к і йа*.

ПОНАДЛО́М'ЮВАТИ (ПОНАДЛО́МНЮВАТИ) – надломити багато чого-небудь: *Ану́ див'і́ц:е / ко́жда ш':е́па понадло́мйувана / хто́ ц:е / вере́ / мих отаке́ зроби́ти / і ч'ем уни́ йиму́ заваж'е́ли? / ч'ем?*

ПОНАДРЯ́ПУВАТИ – *перен.*, неакуратно понаписувати: *Понадр'а́пуваў / шо ни мош проч'іта́ти / за ц:е па́ра бу́де / двоі́ка / бірше н'і / А то перо́ ви́н:е.*

ПОНАДУВА́ТИСЕ, ІК (ЇК) И́НДИКИ (ЇК ПУНДЕЛА́) – сердитися, ображатися; виявляти незадоволення (про всіх чи багатьох): *У них ли́ц'а плиск'і́ / м'ізе́рн'і / а понадува́лисе / таї ста́ли / йік пундела́ / шо одно́ / а шо дру́ге / лиш дити́на весе́ла / фа́їниї у них мали́ї / і ви́тко / шо ў ба́бу Йіле́ну се ўдаў / каў вам / до́ста фа́їниї / і ц'іка́виї.*

ПОНАЗВОЛЄ́ТИСЕ – *згруб.*, занадто багато, на думку мовця, випити алкогольних напоїв: *Поназвол'е́лисе так / шо йізи́к у ро́т'і йім се ни ўберта́йі / ни ч'у́йіш / йек уни́ гово́р'ут? / хо́ч'ут шош сказа́ти / ўтвор'е́йут рот / а йізи́к ни пуска́йі слова́ / це тре́ба до тако́го дийти́? / Уни́ / Мар'і́ / ни пйут / це йіх Лес'о́ питпоййіў / йиму́ н'іч'о́ / бо вин ут'ігне́ниї / а ц':і ад'і́ їк'і н'ійе́к'і / ад'і́ ад'і́ з:а́ду вин йіх здогон'е́йі і с'м'ійе́ц:е / прова́ди тха́т'і / И:ї / би Бох бороні́ў вит тако́го / мої / та ви́пийте / ік корти́т / ік се хо́ч'і / але́ зна́йте / с ким / і м'і́ру ма́йте.*

ПОНАЗДОГО́НЮВАТИ (ПОНАЗДОГОНЄ́ТИ) – наздогнати всіх або багатьох: *Уни́ бо́рше пишли́ / а́ле ў О́бласт'і ми ўс'і́х поназдого́н'ували / Ну та ви фийст ма́ли се розигна́ти / рас наздогна́ли / бо ўни до́ста ско́р'і.*

ПОНАЇДА́ТИ (НАЇСТИ) ЧЄРЕ́ВА́ – *знев.*, потовстішати, мало працюючи; поправитися: *Понайіда́ли ч'ере́ва / таї хо́д'ут / де́ ўни хо́ч'ут роби́ти? / наї дру́г'і ро́бйут / а ўни мут к'ірува́ти / Ну та то / бра́ч':іку Іва́ / бога́то вид нас зале́жи / ік ми йіх ни ви́беремо / то тот'і́ кал'ухи́ тро́хи сту́хнут / ци тики́ зи́їдут на н'іц / мете́ ви́д'іди / шо так уно́ бу́де / И:ї / на т':і сам'і́ гребл'і́ стайімо́.*

ПОНАЇХА́ТИ – приїхати (про кількох чи багатьох): *Шо ту́тки роби́лосе ў по́в'ін' / йо:ї / ки́л'ко жийу́ / ш'і смих ни ви́д'іла тако́йі страшно́йі води́ / і то ни лиш йа / то пиў села́ прийшло́ се диви́ти / а ки́л'ко бу́ло понайіха́ло с Ку́тиў / с Ко́сова / л'ітники́ў бога́то / диви́лисе / фудуґрафува́ли / оту́т на бе́рез'і / кро́ку ни бу́ло де ступи́ти.*

ПОНАКВА́СЮВАТИ – понаквашувати: *Понаква́с'увала ўс'е́кого / шоби́ на зи́му бу́ло / таї д'і́тем шош аби́ да́ти / але́ ўни наї́бірше огир'ки́ў хо́ч'ут / ка́жут / шо ў ме́не набога́то л'і́пш'і вихо́д'ут / йік у них.*

ПОНАМІ́ТУВАТИ – понакидувати: *Хто понам'і́туваў оту́тки тр'ісо́к? / ану́ / котри́ї із вас? / гаї борзе́н'ко цисе́ забер'і́т спид них / бо*

прийде д'іт таї ме се сварити / вин ни л'ўби / йік розмéтано / і ни схóч'і показáти / йек вин лóви рибу; Тил'ко понам'ітували ўс'éкого ў пóўницу / шо йа ни знáйу / шо молод'í мут с тим робити / ни знáйу / бо нашó тил'ко ліжникиў і подушóк? / тепéрки / аби грóш'і / ўс'о мош купити / алé н'і / баби / т'ітки хóч'ут / шоби пáмн'ітка бýла / каўт / грóш'і молод'í роспýс'т'ут / а ц:е се лише / *Та ў цéму такóш шош йе*.

ПОНАНЮТÓВУВАТИ СОБІ В ГОЛОВІ ШОШ – багато думати про щось; міркувати, вигадувати: *Кóциха понан'утóвувала соб'í ўс'éкого ў голов'í / таї прийшлá сварітисе / а йа каў / та твóго ч'олов'íка йа с пíўрик / ік вид'іла / жинко Бóж'а / шó ти з мéне хóч'іш?; О: / та то мош такóго понан'утóвувати ў голов'í / шо ни знáйу / головá ме ростр'íскуватисе / а ти дáл'і меш тотó мусóлити / меш ўтрач'éти здорóўйі і ни знáти / вит ч'óго / а то ўс'о їде вид нéрвиў / вид голови* / *вид оцéго*.

ПОНАПÁДУВАТИ – нападати багато: *Понапáдувало тил'ко грушóк / шо ни знáйу / кудá тотó д'íти / і шо с тим робити? / ўже нашушила дóста / мóже / нач'éтверо покройíти таї позакрýт'увати? / Паз'ýн'а кáе / шо перет:огит / ік у нéйі бýло / мармул'áду с тóго варила*.

ПОНАПРИБІГÁТИ – прибігти (про багато, велику кількість когонебудь): *Понаприб'ігáло / понаходило тил'ко / шо ни ўм'ішч'éлосе ў хáт'і / Ну та бо інтерéсно бýло ч'ýти / шо се д'íйі.*

ПОНАПРÓСЮВАТИ – запросити багатьох чи всіх: *Понапрóс'увала гóс'т'іў / а на стиў нимá шо поклáсти / тики рас нимá / питáйіц:е / а ч'о ти скликáйіш кумпáн'ійі / іґ знáйіш / шо ни меш моч'í с тим рáду дáти*?

ПОНАРÁДУВАТИСЕ – радіти за когось, з приводу чогось (про всіх чи багатьох): *Ми ўже понарáдувалисе за Митрика / прийшлó / шо вин поступиў на дóхтор'а / ме ўч'éтисе ў Ч'ірниўц'áх / таї прийшли вам цисé сказáти; Ни гóн':і понарáдуватисе / з ікóйі б'іди ми вийшли і ш ч'óго вит'ігли мáму / шó т:о бýло / один Бох знáйі* / *бо с тóго р'íтко вихóд'ут*.

ПОНАРІХТÓВУВАТИ - "наріхтувати" (приготувати) багато всього (про їжу): *Столи ломилисе / тил'ко понар'іхтóвували / шо стáло би на двóйі вес'íл' / Та бо то гонорóв'і ґáзди / вид:айýт одинáч'ку / то инак ни мóже бýти / йек инак? / Тогó каў / на двóйі вес'íл' бýло.*

ПОНАСИЛЮВАТИ – "насилити" багато чого на щось, насамперед намистин: *Долинцк'í т'ут'ýн понасил'ували / шýшут кóло хáти; Понасил'увала ц'ітóк / ад'í кил'ко / три снис'ц'і / голубéн'к'і мáм'і / а т':і дв'і / соб'í; Ти так дóстийно / так акурáтно ўс'о рóбиш / іґ бес насил'увала корáлики / понасил'увала / і сниска готóва / отáк і ў тéбе; Нáш'а Марýс'а понасил'увала ўс'éк'і ц'іточ'ки / однá сниска с самих дримнéн'ких зелéних /*

у дру́гиї сни́с'ц'і / маї бі́рш'і ц'ітки́ / зеле́н'і те́мн'і / пото́му ш':е дв'і / зеле́н'і йе́с'н'і / і напосл'і́док до́ўш'а сни́ска жо́ўтих пале́них / ц':і ўже так'і́ / йік горо́х / ўна ўс'о тото́ фа́їно скла́ла прику́п'і / зйіза́ла / але́ так / шо зроби́ла два шнурки́ / шо ўно з:а́ду заўйе́зуйіц:е / і то таке́ фа́їне ви́йшло / шо ва́рто кому́ хоч' на ши́йу ўбра́ти / н'і ў ко́го тако́го нима́ / а ш'і йік соро́ч'ка ма́йі зеле́не / наї би по па́ру хре́стикиў / то це ўже так / шо кра́ш:е ни бува́йі.

ПОНАСІКА́ТИ – насікти багато, велику кількість чогось: *Ни забога́то йісте́ понас'іка́ли кон'уши́ни? / так ми р'іхтува́ли на два дни / а тут / лише́н' на нед'і́л'у / Н'іч'о́ / кон'уши́ни ікра́с до́ста / сви́н'ам ста́не / а коро́в'і ш'і ўкоси́ти тре: на за́ўтра / шоби́ ни па́сти.*

ПОНАСКЛИКА́ТИ – понакликати: *Понасклика́ли тил'ко́х / шо за стола́ми ни бу́ло / де с'і́сти / ми посто́йіли / таї верну́лисе / І шо / вас ни спера́ли / ни пита́лисе / ч'о так бо́рзо ї́дете́? / Про л'у́цке о́ко сказа́ли / мо́же / бесте́ ш'і побу́ли / а йе́к побу́ли / ік на́в'іт' ни бу́ло де с'і́сти? / уни́ / в'ід'і́ / і ни заўва́жили / шо ми ни с'іда́ли / бо за ц:е се ни пита́ли.*

ПОНАСТА́ЧЮВАТИ – "настачіти" багатьом: *Ус'і́м ни го́ден понаста́ч'увати / то гори́т на д'і́тех / а ш'і ї соб'і́ тре: ў шош убра́тисе / того́ вихо́димо с то́го / шо йе / шо нам позвол'е́йут п'ін'о́ндз͡и.*

ПОНАТІ́ШИТИСЕ (ПОНАТІ́ШУВАТИСЕ) – те саме, що ПОНАРА́ДУВАТИСЕ: *О́л'ко / ми цим ш'і ни понат'і́шувалисе / того́ говор'і́м за ц:е / а ч'о́ би ми ни говори́ли / ік нам се хо́ч'і? / ік нас корти́т.*

ПОНАТРАФ'Є́ТИ – натрапити на багато чого: *У Вижни́ци ўч'е́ра ми на таке́ ўс'е́ке понатрафйе́ли / т:о / шо ў ха́ту / фиїст бога́то / дримнич'і́йа / а́ле тре: / купи́ли дв'і пате́лни / бі́ршиї бан'е́к / бирше́н'киї таки́ї / до го́лопц'іў / ўз'е́ли каструл'ку мале́н'ку / ў нас ни бу́ло / в'і́шалок па́ру / дв'і милни́ци / а ш'і таке́ / шо пе́рец моло́ти / ну то ле́дви тото́ доне́сли до ста́ц'ійі / ага́ / ш'і си́то / бо ли́ш тре: бу́ло / каў / шо ўс'е́кого понаку́пйували / і то ў одно́му магази́н'і / Та тепе́рки за ц:е ни тру́дно / ўс'о йе / лиш би маў коп'і́ку / Йо / ус'о́ ку́пиш / ік ма́йіш до́бриї пул'а́рец.*

ПОНАХОДИ́ТИ (ПОНАХО́ДЮВАТИ, ПОНАХО́ЖУВАТИ) – знайти (познаходити) багато різного: *Йа на под'і́ зо пйет' ро́киў пор'е́тки ни роби́ла / то понаходи́ла смих таке́ / шо йа даўно́ за тото́ забу́ла / ге́зде шука́йу / мої / а де́ ўно? / зна́йу / шо бу́ло / а то на под'і́ у старо́му ч'омаїда́н'і / ми йік роби́ли ремо́нти / йа туда́ скла́ла вере́н'у і мал'і́ бисашки́ / ви́несла на пит / таї м'ін'і́ ік зарубало / ў м'і́сто з биса́гами ўже ни хо́жу / таї каў вам / ви́в'ітрилосе з голови́ / а сего́н:е нагада́ла за вере́н'у / але́ гаш тогди́ / ік уздр'і́ла / ди́ўйусе / мої / а шо́ ц:е за ч'омаїда́н / шо́ ў не́му? / а то*

ад'і́ шо; Ну та ў тиї скри́ни ш'і ї ни таке́ понахо́д'уйіш / та́мки бу́ли стар'і́ ба́бин'і сороч'кі́ / о́пинка / гач'ко́вана ска́терт' / і зна́йу / шо бу́ли кора́л'і / але́ де́ ўни / ни го́н:а сказа́ти / а ти шо та́мки найшла́ / шо так йіс се ўт'і́шила? / кора́л'і? / Ану́ див'і́ц:е / *Мо́:ї / а де ц:е бу́ло*?

ПО-НА́ШОМУ (ПО-ДА́ВНОМУ, ПО-ТЮДИВСКО́МУ) ГОВОРИ́ТИ – розмовляти тюдівською говіркою: *Ти так гово́риш / іґ бес клубо́к мота́ла / а то ни ўс'і ў Т'у́дев'і так го́н':і / ч'е́сом мойі́ хат'н'і́ хо́ч'ут шош сказа́ти по на́шому / по да́ўному / ік д'іт з ба́боў говори́ли / а то ни вихо́ди / то ни ў тим те́мп'і бе́с'іда / шо ма́йі бу́ти / і ни така́ гла́тка / ік се нале́жи / а йа тогди́ беру́ таї свар'у́се / каў / ік хо́ч'іте по да́ўному / то говор'і́т / але́ н'і мин'і́ кал'і́ч'іти бе́с'іду / йа це́го слу́хати ни го́н:а / н'і псува́ти / бо йік так говори́ти / то л'і́пше ц'і́хо сид'і́ти / а ч'о? / йа скаў / на́ш'а бе́с'іда така́ / шо ўна плийе́ / та́к'ік би на мале́н'ких габа́х се колиса́ла / уна́ йе така́ / шо ў ниї нима́ до́ўгих і т'ішки́х слиў / у ї́к'і мош би се зашпо́тати ї ни моч'і́ бо́рзо сказа́ти / нима́ / шоби́ йізи́к ни мих се скла́сти так / йек ц:е йіму́ пасу́йі / йек хо́ч'і сло́во / каў / бе́с'іда ма́йі соб'і́ полего́н'ки пли́сти / слова́ ни ма́йут шч'іхоўза́ти ў ро́т'і / ўни соб'і́ с'м'ійу́ц:е і плийу́т / уже́ бес те́бе / а сам'і́ / ти ўже йім ни пан / отогди́ це фа́їна на́ш'а бе́с'іда*.

ПОНЕДІ́ВНОК (ПОНЕДІ́ВОК), -і́вка – понеділок: *Раху́ї / шо понед'і́ўка ўже нима́ / пропа́ў / бо дош' / за́ўтра ма́йімо ден' / і йік хот' ле́д'а стр'е́хне / пі́демо сапа́ти / бо то нима́ колі́ росколі́суватисе / пото́му бур'іни́ў ни збу́демосе / Але́ це ік стр'е́хне / і ни ле́д'а.*

ПОНЕ́СТИ (НЕ́СТИ) ТИ́ЛЬКО, ІК (ЇК) БІ́ДНИЙ (БІ́ННИЙ) НА ВЕЛИ́ҐДЕНЬ – мати (отримати) багато їстівного: *Ад'і́ смих ки́л'ко ўсе́го несу́ / ти́л'ко / ік б'і́н:иї на Вели́ґден' / ци ш'і ї би́рше / та це́го ста́не на ти́жден' / ану́ гаї диви́се / озми́ соб'і́ / шо́ бес хот'і́ла з':і́сти; Лише́н' шо буў / пе́ред' ва́ми / па́ру м'іну́т то́му / пон'і́с тха́т'і ти́л'ко / іґ б'і́дниї на Вели́ґден' / ба́ба ўс'е́кого надава́ла / по́ўну то́рбу; Каўт / ад'і́ пон'і́с ти́л'ко / іґ б'і́н:иї на Вели́ґден' / а ч'о́ так каўт? / бо на Вели́ґден' н'іхто́ ни стиска́йіц:е / ко́ждиї дайе́ за прости́бих / і б'і́н:ого ни мина́йут / вин так са́мо с'в'ітку́йі / йік і ко́жда л'удина́ / дне́му так са́мо с'в'е́то прихо́ди / ни ом:ина́йі / але́ шо / до́бре би бу́ло / іґ би ни ли́ш на Вели́ґден' памн'іта́ти за тих / у ко́го скру́та / а то ни ўрас так йе / і шо́ роби́ти / л'у́де ў кло́потах забува́йут за ц:е* / *ни ўс'і / але́ забува́йут*.

ПОНИ́ЗИТИ (ПОНИЖЄ́ТИ) ГО́НИР КОМУ́С – те саме, що УРВА́ТИ ГО́НИР (ГО́НОРУ; КАВА́ЛОК ГО́НОРУ, ГОНОРИ́; ЧЄСТЬ) КОМУ́С: *Ни пониж'е́ї дру́гому го́нир / таї тоб'і́ ни мут пониж'е́ти / пош'іну́ї дру́гого / таї тебе́ пош'іну́йут; Мару́с'ко / ік тебе́ хтос кли́ч'і ў*

да́нец / то ти / хо́ч’іш ци ни хо́ч’іш / а му́сиш пити́ / бо ни мо́жно пониж’е́ти па́рупкови го́нир / каў / ікы́ї би вин ни буў / ци це ўже ста́рший па́рубок / ци такы́ї / шо тоб’і́ лиш до пидгру́ди / ци вин ма́йі ікы́їс ґан'ч’ / ти ма́йіш пити́ ї ви́гул'ати з ним ход' би оде́н да́нец / абе́с ни дивы́ласе на дру́гих д'іўч’е́т / ік’і́ фо́скайут / ни хо́ч’ут іти́ / ти ї ви́ду ни ма́йіш подава́ти / шо ни хоч’ / пишла́ / ви́гул'ала / і с'в’іт ни завалы́ўсе / а дру́гому ти зроби́ла ч’ес'т'.

ПОНИ́ЗИТИ (ПОНИЖЄ́ТИ) КОГО́С – принизити, виявляти комусь зневагу; применшувати чиюсь роль у чомусь; переводити когось на нижчу посаду: *Ану́ послу́хаїте / шо́ йа скаў / то пра́ўда / шо вин ни зробы́ў Ко́ц'ови н'іч’о́ тако́го / шоби́ вин ішо́ў шука́ти ри́хту / це́го ни бу́ло / але́ пониж’е́ти мош і сло́вом / і то ни ме́нче йе пони́жен'і / іґ би т:о / шо ўде́риў / ни ме́нче / а де́коли ї би́рше; Ни пониж’е́ї мо́го шваґра́ / Пе / бо вин стол'е́р'ку ни гі́рше вит те́бе ро́би; Голоўни́ї ни пониж’е́ў з'е́т'а / вин сам просы́ўсе / ходы́ў / шоби́ йіго́ пусти́ли / бо ў не́го де́коли так’і́ ти́ски бу́ли / шо ш’і гі́рш’і / йік у тих слаби́х / шо ў не́го леж’е́ли*.

ПОНИ́ЗИТИ (ПОНИЗЄ́ТИ, ПОНИЖЄ́ТИ) КОГО́С **МИЖИ́ ЛЮДЬМИ́** – не зовсім коректно відгукуватися про когось; виявляти комусь у присутності інших свою зневагу, ображати, принижувати: *Ото́т хмур'е́к хот'і́ў пони́зити на́шого Ко́ц'а мижи́ л'уд'ми́ / а то ни ві́йшло / сам усти́ду набра́ўсе / бо вўі́ко Ми́тро так йіму́ витпов’і́ў / шо тот ни знаў / де ста́ти ї шо сказа́ти / ота́к йіму́ ї тре́ба / до́бре / шо тро́хи збі́ли з не́го гонори́ў / ої шо до́бре / бо ўни ўже се ни ўм’і́с'т'ували / ті́л'ко йіх бу́ло*.

ПОНИ́СКУ – *присл.*, низом: *Шош мене́ т'е́гне пони́ску / болі́т видуч’е́ра / аг’і́мої / то́н'кне / і переста́не / а пото́му посу́нец:е ўбик / і зноў зач’іна́йі / ад'і́ зноў ч’у́йу / але́ тро́хи остр'і́ш:е*.

ПООБДИ́ЮВАТИ – *згруб.*, забруднити, занехаяти щось: *Ч’:о́ ц:е сиклі́н'ім ч’у́ти ко́ло ха́ти / ге? / зно́ў пйін'у́ги ту́теч’ки бу́ли? / пообди́йували подв’і́р'у таї пишли́ / так? / шл'ах би тото́ тра́фиў та ви́трафиў.*

ПООБЗЕРА́ТИ – оглянути зусібіч щось; подивитися на кожну деталь чогось чи ряд якихось предметів: *Прийшли́ заско́ро / а́ле зат:о́ ма́ли до́ста ч’ісу́ пообзера́ти ўс'о*; *Вўі́но / та ўже́ до́ста обзера́ти д'і́ўч’іну / пообзера́ли йісте́ / таї ід'і́т соб’і́ / це вам ни на базари́ / аг’і́мої.*

ПООБЗЕРА́ТИСЕ – подивитися кругом, зусібіч: *Пообзера́ўсе / ци н'іхто́ ни ви́ди / таї тогди́ зайшо́ў / И:ї / с'м’ішни́ї ч’олов’і́к / та ўс'і зна́йут / шо вин до не́йі хо́ди / то ч’о сокоти́тисе? / вин одиве́ц / ма́йі пра́во*.

ПООБІ́ЗДРЮВАТИ (ПООБИ́ЗДРЮВАТИ) – уважно роздивитися щось із різних сторін; подивитися всюди (на багато що): *Ц':а йік прийшла́ / то пооб'і́здр'увала ўс'о ў ха́т'і / на́в'іт' у зап'і́ч'ку се подиви́ла / шо́ пид вере́неў / а йа та́мки ли́жник бу́ла скла́ла / таї накри́ла йіго́ / бо мали́ї ла́ким та́мки с'іда́ти / ч'ос йіму́ там се удайе́ / ну а Йіле́на му́с'іла ўскр'іс' се подиви́ти / ну бо йек? / ус'о́ корти́т зна́ти / Ну та ўна і ў ме́не про́бувала ота́к ґаздува́ти / але́ йа ни да́ла / і ў ста́їн'у б'і́гла за мноў се диви́ти / ік йа пишла́ коро́ву дойі́ти / але́ йа ви́трашп'ірувала / таї ужé з дв'і нед'і́ли / ік ни прихо́ди / таї до́бре / с таки́ми баба́ми іна́кше ни мош / меш ви́д'іти / ўна тепе́рки ко́ждиї ден' ме ходи́ти / так шо диви́се / йек с цим розїйіза́тисе / скорн'е́йіц:е / і ме б'і́ч'і / а йік две́р'і ш'і ни ўтво́рен'і / ме у ви́кна пу́кати.*

ПООБРОБ'Є́ТИ – пообробляти: *Ну та шоби́ цисе́ пообробйе́ти / на́ших рук зама́ло / бу́демо О́л'ку ї К'і́цу проси́ти / то таке́ кам'іни́сте / ч'е́сто рин' / то на до́брому ти рас са́поў сапне́ш / і ўже ви́тко / а ту́тки тре: три ра́зи го́пнути / шоби́ пи́знашно бу́ло / шо са́пано / Але́ бур'іна́м тото́ ни шко́ди / ад'і́ ік'і ви́гуч'іли / А йім шо шко́ди? / ўни ї на камени́ їму́ц:е / ўч'е́пйуц:е і мут рости́ / йім ускри́с' до́бре.*

ПООДОЛІВА́ТИ – *рідко*, *заст.*, перемогти всіх або багатьох: *Ісу́с проси́ў ни спа́ти / моли́тисе / шоби́ ни ста́лосе б'іди́ / а ўни усну́ли / йіх сон поодол'іва́ў / Вин верну́ўсе / а ўни спйу́т / бо змори́ло / йе́к напи́сано? / дух кр'іпки́ї / але́ не́м'іч'не т'і́ло / так у Йіванге́л'ійі напи́сано.*

ПООПТЕРА́ТИСЕ МИ́ЖИ ЛЮДЬМИ́ – зустрічаючись із різними людьми, набути досвіду; засвоїти правила співжиття та ін.: *То н'іч'о́ / Іва́ / пусти́ йіго́ / наї тро́хи пооптера́йіц:е ми́жи л'уд'ми́ / то пи́де йіму́ на ко́рис'т' / бо шо ў ха́т'і сид'і́ти / ки́снути ко́ло ма́минойі спин:и́ц'і? / а так побу́де / поро́би тро́хи / поди́виц:е / йек коп'і́ка прихо́ди / таї до́бре / ме би́рше їйі ц'інува́ти / йа би так ра́дила / а ти диви́се; С'м'ійу́се / але́ ни зи зла / а так / сама́ до се́бе / бо нагада́ла смих за Пара́соч'ку / їке то бу́ло н'ійе́ке / нидол'у́дне / а пишла́ се ўч'е́ти / пооптера́ласе ми́жи л'уд'ми́ / таї так се зм'іни́ла / шо ни пизна́ў би / ге́зде їду / а ўна з д'іўч'е́тами їде ў Доли́ну / то йа ни пизна́ла / шо то ўна / гада́йу / а хто / шо́ ц:е за одна́? / а ўна тики́ ста́ла / заговори́ла зо мноў / лиш на па́ру слиў ста́ла / але́ йеґ заговори́ла / до́ўше ни бу́ло йек / бо д'іўч'е́та ч'іка́ли / але́ т:о / шо ста́ла з ба́боў до бе́с'іди / це йе вели́ке / могла́ сказа́ти Сла́ваїсу / таї пити́ / а ўна н'і / таї це м'ін'і́ з дива́ ни схо́ди і гаш ве́село се ро́би / йік нагада́йу.*

ПООПЧЄ́МХУВАТИ (ПООПЧІ́МХУВАТИ, ПООПЧІМХА́ТИ) – "опчімхати" певну кількість чогось: *Поопч'є́мхували два ко́нар'і / тот'і́ / шо в'і́тер уломи́ў / А нашо́ бу́ло ц:е роби́ти?*

ПООПШІПА́ТИ (ПООПШЄ́ПУВАТИ) – зібрати урожай, передусім яблук чи груш: *По:пш'іпа́ли йо́ни і скла́ли ў пиўни́цу / ўни до́ўше мут стойе́ти / а ш'і йе / ш'і йе / бура́ч'ка на бе́рез'і / ша́вори / рене́ти / шо по́вид доро́ги / йе шо рва́ти / лиж би ве́ремн'і* / *Та каўт / шо бу́де*.

ПООРУ́ДУВАТИ (ПОУРУ́ДУВАТИ) – 1) купити чи продати щось, насамперед те, що планувалося: *Ви́жу / шо йiсте́ фа́йно пооруду́вали / Васи́л'ку / кориўч'е́ну купи́ли* / *най вам здоро́ва ўна бу́де*; 2) *ірон*., не реалізувати плани стосовно купівлі чи продажу чогось: *Так поуру́дували / шо го́л'і бо́с'і лиши́лисе / ледв'і́с'ки дибра́лисе тха́т'і.*

ПО ОТИ́ЦЬКО – *незм*., дуже мало (про кожний раз використання чогось): *Ў по́рц'ійу по оти́ц'ко налива́ли / і то ўс'ім / бо л'у́де прийшли́ набу́тисе / а ни́ напи́тисе / Тай де́ ц:е таке́ бу́ло? / скажи́ / най йа зна́йу / хто таку́ фа́йну м'і́ру ма́йі* / *у котри́х ґа́здий*?

ПОПАДА́ТИ (ПОПА́СТИ) НА ЇЗИ́К КОМУ́С – ставати (стати) об'єктом розмов: *То страшна́ ба́ба / боро́н' Бо́же попа́сти йі́йі на йізи́к / мо́же з':і́сти* / *Ўкуси́ти ци тики́ з':і́сти? / Йо / з':і́сти / і ме се облі́зувати / бо т:о йі́йі ме смакува́ти* / *ўна ги́не за таки́м*.

ПОПАЛА́ТИ – *докон*. до ПАЛА́ТИ: *Кин' ма́сла ї фа́йно попала́ї пирогі́* / *але́ диви́се так / шобі́ ўни ни виска́кували з мі́ски / А йік ви́скакнут? / То кладе́ш тот'і́ соб'і́ ў тер'і́л'* / *поку́ш'ійіш / і ска́жеш / ік'і́ ўни*.

ПО ПА́МНІТИ ГОВОРИ́ТИ – 1) розповідати не все, а лише те, що запам'яталося: *Шо та́мки бу́ло напи́сано / йа то́ч'но ни скаў / мо́жу лиш по па́мн'іти говори́ти / пап'і́р у Сла́ўка / йа лиш глі́пнуў / і вин йіго́ забра́ў / але́ вин за́рас при́йде / тай мете́ се пита́ти / та́мки / в'іде́ў / нага́дуйут / колі́ вин ма́йі прийти́ на бе́с'іду / бо йіму́ їкус робо́ту найшлі́ / шош отаке́*; 2) виступати чітко, логічо, переконливо, не користуючись ніякими допоміжними засобами: *Ни ч'іта́ў / а говорі́ў по па́мн'іти / але́ йеґ говорі́ў / от:о́ ч'олов'і́к ма́йі до́бру го́лу / ус'о́ зна́йі / йек ма́йі бу́ти / де зле і ч'о так йе / ви́тко / шо ни зло́д'ії / А ви ўже ўз'е́ли ї пов'і́рили / ї напере́т зна́йіте / шо ни ме кра́сти / а ў телев'і́зор'і ч'у́ли йiсте́ / шо за не́го ка́жут? / вин так говорі́ў / шобі́ л'у́дем се ўда́ти / бо ско́ро ви́бори / а ви т'і́шитесе / шо попа́ли на рузу́много ї пор'е́дного / мої́ / та ни на слова́ див'і́ц:е / а на д'іла́ / йа розум'і́йу / іґ би вин буў росказа́ў / шо ўб'іц'е́ў і шо зробі́ў / отогді́ би мош бу́ло ви́д'іти / їка з не́го ко́рис'т' / а т:о / шо вин ка́же / шо л'у́дем т'е́шко се жийе́ / то ўни цисе́ і без не́го зна́йут / без не́го / а най ска́же / їка вид не́го л'у́дем по́мич' / ік вин так т'е́шко ўробі́ўсе / дбаў за на́рит / оц:е́ най ска́же / о: / тай ік це таки́ї т'ішки́ї і гир'ки́ї хл'іп / то ч'о йіму́ так со́лотко та́мки бу́ти і цес хл'ібе́ц йі́сти? / оц:е́ / ч'о йіго́ так корти́т зноў*

па́ру ро́киў так ги́р'ко б'ідува́ти? / наї оцисе́ роска́же / а то ли́ц'а так'і́ понайіда́ў / шо гаш звиса́йут / а л'у́дем го́лови моро́ч'і.

ПОПАНТРО́ВУВАТИ (ПОПАНТРУВА́ТИ) – час від часу "пантрувати" когось, щось: *Н'і / Кали́на ни хо́ди за ним на́зирц'і / але́ ї гет / без ж'е́дноїі оп'і́ки ни лиш'е́йі / йа бих сказа́ла / шо попантро́вуйі / л'і́ци з рук гет ни випуска́йі; До́ц'ко / йа на пиў годи́ни хо́ч'у се видлуч'е́ти і про́с'у вас / попантру́їте ї мойу́ коро́ву / шоби́ ни пишла́ ў кон'уши́ну ци Пара́с'ц'і ў бураки́ / бо ме се́рдитисе / а йа дес вас послу́хайу / бу́т'те так'і́ до́бр'і / подив'і́ц:е за неў / бо му́с'у поб'і́ч'і.*

ПО-ПА́НЦКИ – гарно; мало: *Ти по па́нцки зі́брана / ни ска́жеш / шо с села́ / А тепе́рки / ву́їно / ус'і́ так хо́д'ут / шо ў м'і́с'т'і / а шо / ў сел'і́ / ус'і́ пани́; Йа тоб'і по па́нцки дайу́ йі́сти / тро́шеч'ки / а соб'і по сел'а́нцки / бо йа се ни бо́йу попра́вити / а йік ти бойі́с:е / то ходи́ худ'іко́м / м'ін'і то шо? / ни хоч' / то ни йіш / йа ни си́луйу.*

ПОПАРУВА́ТИ – скласти парами (про взуття, рукавиці тощо): *Тут ку́па дитин'е́ч'іх шкерпето́к / попару́ї / А ўни попаро́ван'і / по дв'і ўку́п'і / І шо / си́на с ч'ірво́н:оў / то йе па́ра? / А йа ни ві́жу / де йіх па́ра.*

ПО́ПАСОМ – *присл.*, попаски: *На ўло́з'і ни бу́ли / ота́к по́пасом дийшли́ до ч'у́ркала / а пото́му пид гор'і́хами коро́ва допаса́ла / але́ н'іч'о́ / фа́їно напа́сласе / лиш н'іўро́ку / А йа ду́майу / ч'о вас ни бу́ло.*

ПОПА́СТИ, ІК (ЇК) В КАПКА́Н – потрапити у безвихідну ситуацію: *Ни кво́л'усе / але́ опкла́ло мене́ з ус'і́х боки́ў / і ўже ни зна́йіш / котра́ б'ідá би́рш'а / і котру́ мош бо́рше вититу́ркнути / вит:ру́тити вит се́бе / попа́ла смих / Насту́ / ік у капка́н / ци ік у роскол'і́пину.*

ПОПА́СТИ (ПРИЙТИ́), ЇК (ІК) МИТРИ́ХА НА (СВІ́ЖЕ) МОЛОКО́ – про того, хто приходить якраз тоді, коли його не бажають бачити, однак змушені позитивно відреагувати на його прохання : *Йа ни хот'і́ла Мар'і́ц'і зи́ч'іти шпул'о́к / бо ўна н'іко́ли ни вид:айе́ / а́ле ўна ікра́с прийшла́ тогди́ / коли́ йа бавен:и́ ї шпул'ка́ склада́ла ў карабу́шку / каў тоб'і́ / попа́ла / ік Митри́ха на с'в'і́же молоко́ / гада́ла ни да́ти / а так / му́с'іла.*

ПОПА́СТИ (ПОТРА́ФИТИ) У ЗУ́БИ КОМУ́С – бути (стати) предметом неприязних розмов, пліток: *То / Мару́ / вели́кого ни тре́а / то ї мало́го до́ста / попа́сти кому́с у зу́би / а об':ілі́тисе тру́дно / йе́к бу́ло с Пара́неў? / ўз'е́ли ў зу́би таї на ко́ждим кро́ц'і поноси́ли / Йо / за ду́рно пу́сто / Ну та / мо́же / там шош і бу́ло / ўна ни с'в'іта́ / але́ ни ті́л'ко / ік се ўбе́дували та се йо́їкали / Таї котр'і́ наїби́рше? / тот'і́ / шо слаб'і́ на одно́ м'і́сце / от':і́ наїби́рше.*

ПОПА́ХАТИ – понюхати: *Ану́ / попа́хаї / ч'о / вере́ / тут де́хтем ч'у́ти / мо́же / д'і́ти ў шош ста́ли / ци дес се притули́ли?*; *Попа́хала рас / дру́гиї / і таки́м ри́н:им м'ін'і́ пот'ігло́ / таки́м деле́ким / шо ў ме́не гаш слизи́ ў оч'е́х закрути́лисе / ви́диш / нич'о́ / Йіле́нко / ни забува́йіц:е*.

ПОПА́ХКУВАТИ – *згруб*., курити, час від часу затягаючись димом: *Про́с'у / ни дими́ / а вин попа́хкуйі да́л'і / вин гада́йі / шо ік ку́ри / то ме ме́нче попраўйе́тисе / а то ни помо́же / ти ме́нче пі́ва пиї / ч'олов'і́ч'і / ни дудли́ йіго́ так / ік хол'е́ра / ік ни зна́йу хто.*

ПОПАЦИ́ТИ – *докон*. до ПАЦИ́ТИ: *Попаци́ла смих таке́ / шо ни зду́маў би; Таке́ попаци́ла ў Ч'ірниўц'а́х / шо ни хо́ч'у зга́дувати / гро́ш'і ўкра́ли / на ко́л'ійу ни беру́т без гро́шиї / нич' / гада́ла смо / шо ни дижду́се дни́ни / А де́ ви йіх держ'е́ли? / ч'о ў одни́м м'і́сци?*

ПОПАШИ́ТИСЕ (НАПАШИ́ТИСЕ) – "наодиколонитисе"; побризкати себе парфумами: *Попаши́ўсе / шо ни го́ден дихну́ти / ста́ти ни мош ко́ло не́го / жара́ / а вин ши́пром набри́скаўсе / та то так бйе / шо рега́ти се хо́ч'і.*

ПО ПЕРВА́Х – *незм*., "на почітках"; спочатку: *По перва́х склада́лосе ду́же до́бре / н'іхто́ на́в'іт' поду́мати ни мих / шо ўни ни мут жи́ти / н'іхто́*; *По перва́х у молоди́х бу́ло / та́к'ік у молоди́х / а поти́м утихоми́рилосе / прите́л:осе / ви́йшло на ри́ўне*.

ПОПЕРЕКИСА́ТИ – перекиснути (про тісто): *К'і́сто поперекиса́ло / тре́а бу́ло даўно́ в'і́м'іш'іти / йа проси́ла / пантру́ї / а ти́ шо?*

ПОПЕРЕПУ́ДЮВАТИ (ПОПЕРЕПУ́ЖУВАТИ; ПОНАПУ́ДЮВАТИ) – перелякати (про всіх чи багатьох): *Н'і / йа ни пуска́йу Мала́нку / бо іґ бих пусти́ла / ўна би м'ін'і́ поперепу́д'увала д'іти́ї / Га́нин мали́ї зач'е́ў буў заика́тисе вит тако́го / Та де: / де: / ў не́го ї ра́н'че цисе́ бу́ло / шош от'і́к приде́ржувало йіму́ слова́ / ік вин хот'і́ў говори́ти / тепе́рки / сла́ва Бо́гу / кра́ш:е / лиш колі́ шош пережива́йі / то ни так бо́рзо ска́же / але́ то ї ни ду́же ви́дне / хто ни зна́йі / то поду́майі / шо така́ бе́с'іда.*

ПОПЕРЕРО́ДЮВАТИСЕ – поперероджуватися: *Ни пишло́ м'ін'і́ з нас'і́н'ім / бога́то шо поперерo̍д'увалосе / пос'і́йіла бу́ла мо́ркву / а ўна ни така́ / ік йіі приро́да приказа́ла / а б'і́ла / а бураки́ ни ч'ірво́н':і те́мн'і / ўни ў ме́не ўрас так'і́ бу́ли / а ік'іс руд'і́ / так'і́ / ік ірж'а́ / і шо́ бес на ц:е сказа́ла? / Скаў / шо то мо́же бу́ти і вид нас'і́н'а / це би́рше ўсе́го / і ш':і т:о / шо земн'а́ писна́ / ни гнойе́на ужe з два́ц:ит' ро́киў / дес так? / а ти хоч' би ўна фа́йно роди́ла / і так до́бре / шо шош йе / а ў ме́не крип ни зийшо́ў буў / гарбудз͡зи́ ни ўс'і бу́ли посходи́ли / так шо то бува́йі / і ни ли́ш у те́бе / то р'і́тко / шоби́ з нас'і́н'ім пани́ло*.

ПОПЕРЕСТРА́ШШЮВАТИСЕ (ПОПЕРЕПУ́ЖУВАТИСЕ) – перелякатися (про всіх чи багатьох): *Хто таке́ ч’уў робúти? / та д'і́ти моглú се поперестра́ш’:уватисе Мала́нки / ўни то́го ш’і ни вúд'іли / йе́к пуска́ти ў ха́ту / ік там йе мал'і́ д'і́ти? / гаш оце́го йа ни розум’і́йу / ўни шо / до Малано́к*?

ПОПЕРЕТИКА́ТИ (ПОПЕРЕТИ́КУВАТИ) – заново ткнути щось у землю (кілок, хворостину): *Ти заде́леко потúкала патúч’і / блúш:е зда́лобисе / огир'кú ни мут ч’іпúетисе / поперетика́ї / наї угору́ л'і́зут*.

ПОПЕРЕ́ТШЕ (ПОПЕРЕ́ЧЧЕ) – *незм*., раніше: *Попере́тше тако́йі доро́ги / іґ за́рас / ни бу́ло / доро́га бу́ла така́ / шо йа сто йем му́с'іў обмину́ти / н'ім дойі́хаў до копаратúви; Попере́ч’:е бу́ла куто́ра / бо бу́ло велúке ку́тан'і / а тепе́рки йа сама́ / таї де́ржу лиш оц:е́ / шо вúдите / йе коза́ / штúри ку́рц'і і пес / але́ м’ін'і́ ота́к це́го стайе́; Е: / та попере́тше сплавú бу́ли / дара́би їшли / а тепе́рки шо / р'іка́ гет ни т:а / Таї ч’ем унú їшли? / нога́ми? / Жерту́ї / жерту́ї / але́ твойі́ же́рти пус'т'і́ / бо йа каў / шо сплавú пуска́ли / а ти за хо́ж’ін'і / вúтко / шо ўно тоб’і́ ўбúлосе ў го́лу; Попере́тше д'і́ти ни бу́ли так’і́ писка́т'і / іґ за́рас / ўни бúрше ш’інува́ли ста́рших / л'і́пше се ўч’е́ли / И:ї / д'і́ти йе д'і́ти / а йік ро́дич’і по заграни́ц'ах / то вúтки о́змец:е фа́йне вúхован'і? / н'івúтки / то ро́дич’і ма́йут прúм’ір пока́зувати / дитúна шо сама́ го́н:а*.

ПОПЕРИ́ВКА, -и – сорт ранніх яблук: *Йік меш с'в’ітúти на Прибраже́н'ійе / то покладú ў кош’і́л' поперивóк / ход' зо два кукуру́дз͡и / ў д'і́да б’і́ла слúва ўродúла / то о́змеш / у ву́йка Васил'а́ грушкú йе / на́ї па́ру даст / зр'іхту́ї / шо́ за простúбих дава́ти; Мої / так’і́ попериўкú фа́йн'і / лиш н'іўро́ку / то кúл'ко циї йе́блуни ро́киў / шо так уродúла?*

ПОПЕРИ́ВОЧЬКА, -и – *зменш.-пестл*. від ПОПЕРИ́ВКА: *На / це пе́рш’і йе́блуч’ка / поперивоч’кú / а оц:е́ йе́блуч’ко бра́ч’:ікови свóму даш / у вас нима́ такúх / і ска́жеш ма́м’і / шобú прийшла́ с коше́ликом / о́зме бúрше / бо ти ни меш моч’і́ не́сти / ска́жеш / ву́йна просúла / шобú ма́ма прийшла́ / А йа го́н:а не́сти*.

ПОПЕРЧЄ́НИЙ – *дієприкм*. від ПОПЕРЧЄ́ТИ[1]: *Пе́рцу бес ни кла́ла / то ус΄о́ поперч’е́не / х’іба́ цибу́л'ки мош тро́хи ўруба́ти / це би мош*.

ПОПЕРЧЄ́ТИ – 1) приправити страву перцем: *Поперч’е́ї / тут кол'а́ндри і пе́рцу браку́йі / але́ пе́рцу крúшку / ни так / шобú о́ч’і вилаз'е́ли ї шобú ч’е́хати се хот'і́ло*; 2) зводити тварин для статевого парування з метою отримання приплоду: *А йа ш’і таке́ ч’у́ла / ка́жут / це Николайі́ха так каза́ла / ка́же / веду́ кузу́ до ца́па / шобú поперч’е́ў / а йа каў / а ў вас шо / ву́йно / пе́рцу нима́? / бабо́ / ч’о ўна так каза́ла? / И:ї / сказа́ла / бо*

сказа́ла / а ти іди́ м'ін'і́ ч'е́брику урви́ / але́ бо́рзо / бо бо́рш'ік ужé гото́виї / гаї борзе́н'ко.

ПОПЕРЧЄ́ТИСЕ – бути на "спареню" (про козу): *Йо / коза́ поперч'е́ласе / йа води́ла йі́йі до ця́па / гаш у Малі́ї Роже́н' ішла́*.

ПО́ПИВ, -елу **–** попіл: *Хо́ч'у по́пиў ви́брати / бо шош та́мки сад'у́ / то тре́ба / ни лиш'е́йу ота́к / бо шкода́ / і так би прийшло́се з ним р'ет роби́ти.*

ПОПИДВО́ДИТИ ГО́ЛОВИ – *згруб*., стати сміливим; оприявитися (про те, що було прихованим; явно, рішуче не виявляло себе): *Хто попидво́диў го́лови? / с'м'іт'е́ / о / шо йа тоб'і́ скаў / ни ґа́зди / а наїгі́рше / шо бу́ло ў сел'і́*.

ПОПИДМИКА́ТИ (ПОПИДМИ́КУВАТИ) – підірвати (попідривати) в корені (стосовно багатьох рослин): *То пусте́ч'і / ни хо́ч'і роби́ти / а ўноч'е́ іде́ городáми кра́сти / м'ін'і́ ўсиї ч'існо́к попидмика́ло / ви́тко / диви́лосе / ік'і́ голоўкú / моï / та ік ви́диш / шо ш'і нима́ / то ч'о да́л'і т'е́гнеш / ч'о ус'о́ кабзу́йіш?*

ПОПИДМИ́КУВАНИЙ – *дієприкм*. від ПОПИДМИ́КУВАТИ: *Ік барабу́л'і молод'і́ / так'і́ / шо ш'і копа́ти заско́ро / та́к'ік отепе́р / то їде́ц:е ў горо́т і лего́н'ко по́рпайіц:е / так / шобі́ ни пору́шити усі́ї ко́рч'ік / напо́рпала / і ўже йе / а йіґ би л'і́н'ки цисе́ роби́ти / то бих пот'ігла́ за гі́ч'ку / подиви́ласе / ік'і завели́к'і барабу́л'і / ўз'е́ла шо ўз'е́ла / а йіґ заду́же дримн'і́ / то лиши́ла / ї пишла́ да́л'і шко́ду роби́ти / бо ік барабу́л'і попидми́куван'і / то їка з них ко́рис'т'? / ота́к ч'існо́к / цибу́л'у / бура́к / мо́ркву мош попидми́кувати / але́ це лиш тот'і́ ро́бйут / шо ґазду́йут у ч'ужо́му горо́д'і*.

ПОПИ́ДРУ́КИ (ПО́ПИ́Д РУ́КИ) – *незм*., під руки: *Хло́пц'і ду́ж'і / попи́друки ўз'е́ли / таї ви́т'ігли Фед'а́ з:а стола́ / на во́здух / абі́ протверез'і́ў / ота́м на ґал'е́р'ійах додр'і́муваў до по́ўниц'і / с пйіні́цеў н'іґде́ р'іду́ нима́ / таї шо зроби́ти / ад'і́ хи́р'іў / до́ки дру́г'і се набува́ли*.

ПОПИ́ДРУ́ЧЬКУ – *присл*., під руку: *Хо́д'ут вулиц'а́ми попидру́ч'ку / йік молод'і́ / шо т:о знач'е́йі л'уба́ / И:ї / то ўже заду́же / то гаш ни пасу́йі ота́к / А ч'о́ н'і? / та наї ви́жут / шо ї отаке́ жит'е́ мо́же бу́ти / у ми́р'і / ў споко́йі / ў пова́з'і*.

ПОПИЛНИ́ЦЯ, -і – попільниця: *Гаї ід'і́т ви́ц:и ў ґа́нок / ота́м дим'і́т / але́ озм'і́т попилни́цу / шобі́ по́пиў ни па́даў на пидло́гу / ге́н:е ўна*.

ПОПИЛНИ́ЧЬКА, -и – попільничка: *Ва́с'ко прин'і́с попилни́ч'ку / але́ ў нас н'іхто́ с хатни́х ни ку́ри / таї уна́ так стойі́т / ік хоч' / то бери́*.

ПОПИНДИ́ЛИТИ – *знев*., *згруб*., піти: *Ге́нде Дрон' попинди́лиў / ме доти ходи́ти / до́ки хтос вин'ц'а́ ни даст ци ї шош моцн'і́ш:ого*.

ПОПИСНІ́ТИ (ПОПІСНІ́ТИ) – “стиснутисе”; побіліти (про губи): *Гу́би ў Кали́ни нара́с поп'іс'н'і́ли / ўна так бу́ла се ўл'у́тила / шо гаш борода́ зач'е́ла дриж'і́ти / таке́ р'і́тко бува́йі; Ну та то ни тре: бу́ло / шобі́ хтос шош каза́ў / бо по ниї ус'о́ мош бу́ло ви́д'іти / поч'ірвон'і́ла / гу́би попис'н'і́ли / ста́ли так'і́ / іґ би ўна ч'ігóс квасно́го ў рот уз'е́ла / ци іґ би оско́мина ў не́йі бу́ла / то / л'у́пко Йіле́нко / ус'о́ по твари́ мош бу́ло ч'іта́ти; Гу́би попис'н'і́ли / ку́тики ро́та пишли́ ўдоли́ну / до бороди́ / о́ч'і прижму́рилисе / іґ би ви́т:и ма́ли і́скри викр'і́суватисе / так шо ни пизна́ў би буў Одок'і́йу / і то ў моме́нт / йа ш'і смих тако́ў йійі́ ни ви́д'іла / ч'у́йіте / на́ґро отаке́ з неў се ста́ло / ік лиш уздр'і́ла Проціу́ху / А пото́му? / Пото́му н'іч'о́ / ўна бо́рзо загаси́ла тото́ ў со́б'і / і зноў ста́ла говирна́ / каў / шо то буў моме́нт.*

ПОПИСНІ́ТИ НА ЛИЦИ́ (НА ТВАРИ́) – про зміну виразу обличчя, що виявляє зміну настрою, внутрішнього стану людини: *Ми соб'і́ до́бр'і / свойі́ / таї йа му́с'іла росказа́ти тото́ / шо ч'у́ла / бо л'і́пше зна́ти / ік ни зна́ти / а пото́му шо / лиш о́ч'і ви́валити? / того́ росказа́ла ус'о́ / і на́в'іт' котра́ соро́ка цисе́ на фос'т'і́ прине́сла / абі́ ўни зна́ли / ци це́му мош в'і́рити / ну то Га́н'а нач'іскі́ granted попи сн'і́ла на лиці́ / ви́тко бу́ло / шо ўна ма́ла вели́ку над'і́йу на це́го хлопч'і́ш'а / а по Васили́с'і н'іч'о́ ни бу́ло ви́тко / лиш / пра́ўда / уна́ сказа́ла / йеґ Бох дайе́ / так уно́ л'і́пше / і нима́ тако́го зло́го / шобі́ на до́бре ни ви́йшло / таї би́рше ми за ц:е ни говори́ли.*

ПО́ПИ́Т – *незм*. під, попід: *Вин по́пит стиў / таї ви́л'іс / Та так / бо ни мут ус'і́ ўстава́ти з:а стола́ / шобі́ йіго́ ви́пустити; Попи́т хати́ ўже зач'е́ли бу́ли кол'ідува́ти / а Леси́ха з Йіле́ноў ш'і да́л'і ку́талисе.*

ПО́ПИТ ГРУ́ДИ СТИНА́ТИ – боліти (від голоду, через хворобу внутрішніх органів): *Бо́жеч'ку ми́лиї / кину́тисе ни го́н:а / м'і́с'ц'а соб'і́ наї ти́ ни мо́жу / так по́пид гру́ди стина́йі / шо мина́ўсе / аґ'і́мої.*

ПОПИ́ТПЛЕ́ЧІ (ПО́ПИ́Т ПЛЕ́ЧІ) – *незм*., під плечі: *Ко́ле попи́т плеч'і / гаш осуда́ у кри́ж'і вид:айе́ / аґ'і́мої / шо́ мене́ сего́н:е найшло́*?

ПОПИ́ТПЛЕЧІ ВЗЄ́ТИ (ІМИ́ТИ, ХАПНУ́ТИ ТА ІН.) КОГО́С – взяти кого-небудь, тримаючи за внутрішні частини плечових згинів: *Цес висо́киї / ік ти́ч'ка / а тот йіму́ до пидгру́ди / але́ зач'е́ў долаз'е́ти / розма́хувати кулака́ми / грози́тисе / шо ўбйе / то с'м'і́шно збо́ку вигл'іда́ло / бо іґ би Лес'о́ схот'і́ў / то лиш би дихну́ў / і тот би ўпаў / але́ вин н'іч'о́ ни сказа́ў / лиш уз'е́ў йіго́ попи́тплеч'і / пидоїми́ў ви́соко / показа́ў / шо о́т'ік хо́ч'і кида́ти ў бе́рех / це так / шобі́ напу́дити / а пото́му лего́н'ко покла́ў на ото́т ка́м'ін' / а сам оберну́ўсе ї пишо́ў / А тот? / Шо тот? / ота́к стойе́ў і да́л'і розма́хуваў кулака́ми / а ўс'і ўмера́ли зо́ с'м'іху; Ік тот'і́ два кугути́ зноў штри́кли се би́ти / то ґа́зди / шо бли́ш:е сид'і́ли / лиш хапну́ли*

йіх попи́тплеч’і ĭ ви́несли на ґал'е́р'ійі / витрашп’ірува́ли с ха́ти / бо ік ни ўм’і́йіш вести́се / то ни ĭди ми́жи ґа́зди / ни с'іда́ĭ з ни́ми ў р'ет.

ПОПИТПРЕ́ТУВАТИ – поприбирати: *Д'і́ўч’іна ўже велич’е́н'ка / ўс'о попитпр'е́тувала / бо т':і ш’і гет мал'і́ / ўни лиш кири́н':у ўм’і́йут роби́ти / ус'о́ розм’і́туйут / а ц':а ўч’е́йі йіх і пока́зуйі / йек ма́йі бу́ти*.

ПОПИТСА́ПУВАТИ – посапати, водночас підгортаючи щось (про рослину): *Попитса́пуĭ ч’існо́к таĭ огир'ки́ подиви́се по́вид Івано́ч’ка / тако́ш просапа́ĭ / лиш уваж’е́ĭ / абе́с ни драпцува́ла там / ни потоло́ч’іла*.

ПОПИТТІ́СУВАТИ – піттесати що-небудь (дія стосовно багатьох предметів)*: Гаĭ / Мару́с'ко / поможи́ мало́му / попит':і́суĭ олуфка́*.

ПОПИТТРУ́ТЮВАТИ – підштовхувати; підштовхнути декілька разів*: М’іха́ / ану́ко / л'у́пч’іку / попит:ру́т'уĭ тро́хи ў горп / бо с ціми м’ішка́ми йа ни ви́везу ро́вер / ад'і́ / шо смих наладува́ў / на ри́ўному / куда́ ш’і ни ĭшло / а суда́ / се ўпе́л:о / ĭ ни ĭде*.

ПОП’ЇЛИ́ТИСЕ (ПОП’Є́ЛИТИСЕ) – *згруб*., полізти на щось (передусім – на дерево), піднімаючись уверх: *Д'і́ўка / а та́к’ік хлопч’у́р пйе́лиц:е на де́рево / і ўбера́йіц:е / ік хло́пец / спин:иц'і́ ни хо́ч’і носи́ти / ускр'і́с' у спо́н':ах хо́ди / а сего́н:е йа шош ро́бйу ў горо́д'і / а ўна попйіли́ласе на ч’ере́шн'у / на саму́ĭ вер'х / і ви́т:и ку́кайі / ка́же / шо хот'і́ла м’ін'і́ наку́кати бога́то ро́киў / шоби́х до́ўше прожи́ла / і шо́ йа ма́йу роби́ти с тако́ў уну́коў? / Л'уби́ти / а шо́ и́нче ба́ба мо́же? / лиш оц:е́ / і помога́ти / ч’ем го́н:а*.

ПО́ПЛАТНА РОБО́ТА – добре оплачувана робота: *А де́ ў Йіле́ни по́платна робо́та? / та Га́н'а ў магази́н'і ма́йі би́рше / ік уна́ / хот' ти́л'ко ро́киў ни шуши́ла го́лу нау́коў / ўна на мале́ се ви́ўч’іла / вели́к’і школи́ ни кин'ч’е́ла / а фасу́йі би́рш’і гро́ш’і / ік тота́ / шо вит кни́шки ни витходи́ла / і ч’о́ ц:е так ма́йі бу́ти? / А вас шо опхо́ди? / ўна соб’і́ свойе́ зароби́ла / таĭ наĭ ма́йі / ўна ва́ше ни ўз'е́ла / і Йіле́нине тако́ш / Йа ни за т:о / йа за т:о / шо нау́ка ма́ла би би́рше ц'іни́тисе / набога́то би́рше / ік т:о / шо йе*; *То т'ішка́ / а́ле по́платна робо́та; Ни по́платна робо́та / ц'ілу́ĭ ден' се нароби́ли / а зари́бок малу́ĭ / Але́ / Іва́н'ч’іку / кра́ш:ого н'іч’о́ нима́ / то мус потерп’і́ти / таку́ĭ переходо́виĭ ч’ес / шо мус компета́тисе тим / шо йе / то ўс'і так / ни ли́ш ми*.

ПО̀ПЛАТНІШШЯ РОБО́ТА – та робота, за яку більше платять у порівн. з іншою: *То пра́ўда / Феду́ц'ку / шо т:а робо́та по́платн'іш’:а / ік цис'а́ / але́ туда́ тре: дойіха́ти / ко́ждиĭ ден' добера́тисе / а цис'а́ на м’і́сци / то ш’і ни зна́ти / шо л'і́пше / напра́ўду / ни зна́ти*.

ПО́ПЛАТНО – *незм*., вигідно в оплаті: *Вага́йусе / ӥти ци ни ӥти / зго́д'уватисе ци витказа́тисе / сам ни зна́йу / каӳт / шо по́платно / і шо ко́ждиӥ ден' дово́з'уйут л'уди́ӥ / ни так / шо само́му добера́тисе / але́ до́бре би с ки́мос поговори́ти / хто там ужé буӳ / бо ӳб'іц'е́ти мо́жут бога́то / ӳже смих пого́стиӳ буӳ / он:о́го ра́зу до́ста / Та де́ н'і.*

ПОПЛЕКА́ТИ – погодувати дитину груддю: *Поплека́ла / таӥ уснӳӳ Іва́н'ч'ік / лиш посо́пуӥі / От:о́ ӥіго́ робо́та / ӥі́сти / ба́витисе і спа́ти.*

ПО́ПЛИТКИЙ – тіснуватий (здеб. про штани): *По́плитк'і спо́н':і / м'іӳк'і́ / ӥе́к меш ӳ них сид'і́ти? / х'іба́ бес с'т'іга́ӳ / хот'і́ӳше с'і́сти / Ага́ йо / с'т'іга́ӳ / же́рти н'і до ч'о́го так'і́ / л'і́пше бе́сте сказа́ли / шо роби́ти.*

ПОПЛЮВА́ТИ В ПА́ЗУХУ – згідно з вірув., застерегти себе від негативних наслідків переляку: *Іґ бес ч'ого́с дӳже се збойе́ла / се перепӳдила / то тре́а попл'ува́ти ӳ па́зуху / три ра́зи / а тогди́ ви́казати Оч'іна́ш / і ӳс'о бӳде до́бре / бо ӥік цисе́ ни зроби́ти / то мош се заика́ти / мош ни спа́ти ци кида́тисе ӳноч'е́ / ус'е́ке го́н:о бӳти / а перепӳдитисе мош бут' ч'о́го / ге́зде йа у пи́двеч'ір ӥі́ду на ро́вер'і / а ко́ло Косо́вич'а ви́ткис ви́б'іх на дорогӳ пес / ска́кнуӳ до них / то йа ч'ут' ни ӳпа́ла / ч'ӳӥіш / ч'ут' ни пишла́ стр'імголо́ӳ / а вин га́ркнуӳ і попл'і́ӳсе отуда́ / ік іти́ до Жоӳт'е́ч':іних / ну то йа попл'ува́ла / і ӥкос м'ін'і́ переӥшло́*; *Йе шо хтос так се питкраде́ / ци тики́ пидиӥде / шо ӥіс ни ч'ӳла / поти́хон'ко / та́к'ік кит / та лиш шош ска́же тоб'і́ над вӳхом / ци йе / шо об'і́ӥме / ци кине́ за плеч'е́ / полего́н'ки / н'і́би не́ӳмн'іки / а ти гаш се ки́неш / бо ӥіс бӳла у сво́ӥіх гатка́х і се ни ӳслӳхувала / шо хтос іде́ / отогди́ попл'ӳӥ у па́зуху / а ш'і до́бре / перехрести́тисе / а попл'ува́ти мус / шоби́ тоӥ пут ни ӳселӥӳсе ӳ то́б'і; Аг'і́ / та ти хо́ч'іш / шоби́ йа заика́ласе / ци ӥкиӥ ґӳрскиӥ с тобо́ӳ? / та йа ч'ут' ни ӳпа́ла с страхӳ / ӥе́к так пидиӥти́ ӥ го́лосно сказа́ти / Сла́ваӥсу / мӳс'у попл'ува́ти ӳ па́зуху / бо мене́ гаш поти́ збили / хто ч'уӳ таке́ роби́ти? / Та йа ти́хо бӳла сказа́ла / а ви ни ч'ӳли / того́ йа ӳже голос'н'і́ш:е / вибач'е́ӥте.*

ПОПЛЮВА́ТИ (ПЛЮ́НУТИ) ТРИ РА́ЗИ ЧЄ́РЕЗ ЛІ́ВЕ ПЛЕЧЄ́ – згідно з вірув., у такий спосіб застерегти себе від небезпеки, від нечистої сили: *Ік лиш тоб'і́ шош се приви́д'іло і ч'ӳӥіш / шо тоб'і́ во́лоди пишли́ по т'і́л'і / ци ӳ грӳдех студено́ се зроби́ло / то ти попл'ӳӥ ч'е́рез л'і́ве плеч'е́ три ра́зи / перехрести́се ӥ ви́кажи Оч'іна́ш / тогди́ тота́ мара́ зги́не.*

ПОПЛЯВДУВА́ТИ – посмакувати: *Ви́жу / що ти зголоже́на бужени́ч'ки / попл'аӳдува́ло тоб'і́ / лиш н'іӳро́ку / ӥіш / йа ш':е дам; Попл'аӳдува́ти мо́же комӳс і на ӥко́мус набӳтку / і ни лиш ч'е́рес ӥідӳ / а того́ / шо л'удина́ усим бӳла ӳдово́лена / а ш':е бих сказа́ла / шо*

попл'аўдувáти гóн:а ĭ фáĭна бéс'іда / це ік хтос у тиĭ бéс'ід'і набýўсе / йімý уна́ посмакувáла.

ПОПОЇХАТИ НА КÓМУС **–** викор. когось у своїх інтересах тривалий час: *Унá дóбре ни циĭ нев'ı́с'ц'і попойı́хала / ни шкудувáла / ни дивúласе / шо то такóш ч'ійáс дитúна / і ш'і ĭ ни дýже дýж'а.*

ПОПОЛОКÁТИ – *докон. в.* до ПОЛОКÁТИ: *Пидú на р'ікý ĭ пополоч'é пран'é; Пополоч'ı́т пагар'ı́ / бо йéк на стúў метé клáсти / А йа йіх сполокáла / ш'і ўч'éра / гет ус'ı́.*

ПО ПОЛÝННЮ (ПО ПОЛÝДНЮ) – після обіду: *То ўже по полýн':у / котрá / верé / годúна? / И:ĭ / то ш'і до вéч'іра делéко / ад'ı́ де сóнце; По полýн':у ўже стр'éхне / і мош бýде сапáти / ци шó ви скáжете? / то ни дýже промоч'éло / ад'ı́ дúўйусе пид отóў йéблуноў / земн'á сухá; Ік по полýн':у кугýт зач'інáйі п'ı́йіти / абéсте знáли / шо то на дош' / йа ч'о каў? / бо ў Митрúхи ад'ı́ йек кугýт росп'ı́йіўсе / ўноч'é абó заўтра бýде дош' / метé вúд'іти* / *це ўрас спрáўжуйіц:е.*

ПОПÓРСКАТИ – повибирати з ягід кісточки: *Попóрскаймо скорéн'ко вишн'ı́ / засúплемо цýкром / а з áфинами меш самá шош робúти / бо йа се квáпйу / зáрас / Лес'ó прúйде з робóти / а вáтра не наклáдена.*

ПОПРÁВИТИ (ПОПРАВ'ЄТИ; ПОЛÁГОДИТИ; ПИДЛÁГОДИТИ; ПИДЛАГОЖЄТИ; ПИДЛÁГОЖУВАТИ) ЗДОРÓВ'Ї – вжити (вживати) заходів, щоб почуватися краще: *Ік старúĭ / то ўже т'éшко попрáвити здорóўйі / бо ўс'о задаўнúлосе / то йік молодúĭ / отóгди ўже тре: за ц:е дýмати / алé тогдú се ни хóч'і / нáв'іт' гáтки такóйі нимá / а йік се постáр'ійі л'удинá / то ўже пúзно / таĭ отакé с цим усúм / молодúĭ ни дýмайі / шо ў стáрости ме ч'ýтисе лúхо / йа ўперéт самá ни гóн:а бýла соб'ı́ уйівúти / шо отáк подáмсе / шо ме бракувáти зубúĭ / шо зле бýду вúд'іти / шо спрúтишн'іс'т' у рукáх загýбйу / а шо хот'ı́ти з дрýгих? / вúтко / жит'é так се мáйі / шо на ўсе с'в'ійі ч'ес / таĭ цисé тре: приĭмúти / и:ĭ / наговорúла тоб'ı́ такóго / шо нимá шо слýхати / гаĭ ход'ı́м / йа тоб'ı́ ч'іч'óк урвý / ад'ı́ ік'і мáйу ґорд'ı́н'і* / *оц':ı́ пелехáт'і м'ін'ı́ дýже се ўдайýт* / *зробúти тоб'ı́ з них бýкит*?

ПОПРОВÁЛЮВАТИ ГÓЛУ (ГÓЛОВИ) – спричинити травми голови в кількох чи багатьох місцях одній чи кільком особам: *Унú ц'ı́л'уц:е кам'ı́н'ч'ікaми / скажú йім / бо так мош попровáл'увати гóлови / накрич'éĭ на них / бо ўни менé ни слýхайут / аг'ı́ / та малúм кáм'ін'ч'іком поц'ı́лити ў пул'с / і ўс'о* / *бúрше н'іч'ó ни тре*:.

ПОПРОКО́СЮВАТИ – прокосити в кількох чи багатьох місцях: *Ўла́ц'ку / попроко́с'уї бур'іни́ / абú мош бу́ло скопа́ти / йе́годи ву́са пусти́ли / то йа бих на це́му тижні́ посади́ла / оту́т ко́ло возни́ц'і.*

ПОПСУВА́ТИ – зіпсувати: *Вин соб'і́ зу́би попсува́ў гор'і́хами / ни тиўк / а куса́ў / то котр'і́ зу́би таке́ ви́тримайут?; Попсува́ў йіс м'ін'і́ жит'е́ / та́к'ік ма́йі бу́ти / фиїст / кра́ш:е ни бува́йі.*

ПОПСУВА́ТИ (ПЕРЕПСУВА́ТИ) НЕ́РВИ КОМУ́С – завдати комусь багато горя, страждань: *Цес ўм'і́йі до́бре попсува́ти не́рви / так / абú жит'е́ ни бу́ло ми́ле / абú се ни хот'і́ло на с'в'іт Бо́жий диви́тисе.*

ПОПУ́КАТИ – 1) постукати у вікно, двері, даючи знати про свій прихід: *Ка́же / шо попу́каў у викно́ / а ми ни ўтвори́ли / хот' с'в'і́тло ў ха́т'і гор'і́ло / мо́же / пу́кнуў ікиїс рас / а́ле ми ни ч'у́ли / бо ч'о́ би ни хот'і́ли пусти́ти? / то ш':і з:агод'і́ бу́ло / ни ду́же пі́зно / та ми бих і ч'ужо́го пусти́ли / а ни т:о / шо сво́го / ви́йшли би се запита́ли / шо ч'олов'і́к хо́ч'і / каў / шо ни ч'у́ли / ра́д'ійо говори́ло*; 2) почистити від кісточок (про сливи, вишні та ін.): *Попу́кала слúви / пиў милни́ц'і йе / да́ла к'іл'у́ цу́кру / а тепе́р диви́се / шо з ни́ми да́л'і / ци наї так стойу́т / ци ўже провари́ти / слúви ду́же соло́тк'і / м'ін'і́ се здайе́ / шо цу́кру до́ста / ви́жу / шо ўже сик пусти́ли*; 3) взятися тріщинами; потріскати: *Йе́блуч'ка попу́кали / йіх руда́ бі́ла / але́ ўни до́бр'і на смак / ану́ бери́ оцисе́ / то йо́на.*

ПОПУСТИ́ТИ – стати менш дошкульним; дозволити комусь робити щось, не сварити: *Надвор'і́ попусти́ло / нима́ тако́го моро́зу / йік уч'е́ра*; *Д'і́тем ва́рта би попусти́ти / ни гар'ака́ї за бут'шо́ / ўни ш'і малі́ / Йа му́с'у ўч'е́ти / мамо́ / уни́ у вас побу́ли / і тепе́рки йа ни го́н:а з ни́ми ра́ду да́ти / ви йім ус'о́ позвол'е́ли / і ўни ўже ни розум'і́йут / шо знач'е́йі / ни во́л'но.*

ПОПУСТИ́ТИ З РОБО́ТОВ (З ГОРО́ДОМ, С ПОРЕ́ТКАМИ, С ПРАНЕ́М ТА ІН.**) –** знизити працездатність; в силу певних причин не виконувати те, що спочатку планувалося чи варто було би зробити: *Ру́ки бол'е́ / таї прийшло́се тро́хи попусти́ти з робота́ми / а то бу́ло са́пан'і / пото́му с'іна́ / а поти́м це́глу приве́зли / то мус бу́ло поноси́ти / таї уч'у́ла / шо ру́ки мене́ ни хо́ч'ут слу́хати / ка́жут / тепе́рки ти нас послу́хаї / ік хо́ч'іш / шобú ми се ни ўгн'і́вали; Пологи́ / таї йа тро́хи попусти́ла с пор'е́тками / ж жма́кан'ім / ус'о́ на пото́му лишúла / Та так ус'і́ ро́бйут.*

ПОПУСТИ́ТИ (ПОПУСКА́ТИ) ПОВОДИ́ (ВІ́ІШТА; ЛІ́ЦА, ЛІ́ЦИ) – *перен.*, перестати стримувати когось; дати комусь волю, більшу свободу у прийнятті рішень: *Уни́ ўже вели́к'і / і йа попусти́ла л'і́ца / уни́ ўже сам'і́ зна́йут / йек йі́хати і і́ку доро́гу ви́брати / наї ду́майут.*

ПОПУЦО́ВАНИЙ – почищений: *Ану́ / гаї̆ диви́се / ч'о́боти аш блиш':е́йут / фист попуцо́ван'і / приїма́йіш таку́ робо́ту?*

ПОПУЦУВА́ТИ – почистити: *Ти ка́жеш / попуцу́ї̆ / а то се ни витпуцо́вуйі / х'іба́ бих бинʒ́зи́ни ў Фед'а́ тро́хи ўз'е́ла / мо́же / так.*

ПОРА́ДИ (СВОЇ) ДЕРЖЄ́ТИ ПРИ СО́БІ – нічого нікому не радити, якщо про це не просять: *Мар'і́ / ти суда́ приї̆шла́ ї̆ роска́зуйіш / йек ми ма́йімо роби́ти / але́ ми ни потребу́йімо це́го / цих ро́сказиў / ми ў́же ї̆кос сам'і́ дамо́ ра́ду / того́ свої́і пора́ди держи́ при со́б'і / ану́ш уни́ кому́с се стре́бйут / а ти ў́же меш ма́ти напоготоў́'і / тото́ мут ра́д'і тот'і́ / шо ти йім заду́рно йіх даш / тото́ мут; За таку́ пора́ду фа́їно тоб'і́ д'ікова́т' / бирше нич'о́ ни каў / лиш от:о́ / шо ни геї̆ ква́псе з ни́ми / кра́ш:е так'і́ пора́ди держи́ при со́б'і / ў па́зус'і / а йік нам се стре́би / то ми сам'і́ при́ї̆демо до те́бе.*

ПОРА́ДИ РОЗДАВА́ТИ (РОЗДАВА́ТИ ПОРА́ДИ) – *знев*., радити комусь щось, втручаючись у чужі справи: *Мар'і́ка ни ли́ш тоб'і́ / уна́ ўс'ім пора́ди роздайе́ / ўна ни пита́йіц:е / ци йіх хтос потребу́йі / мої̆ / та йік м'ін'і́ шош се стре́би ў те́бе се запита́ти / то йа сама́ при́ї̆ду / але́ йа ни потребу́йу це́го / Та так / до́бра пора́да варту́йі бога́то / а таку́ / йік у не́йі / х'іба́ лиш на цви́ч'ок зав'і́сити / таї̆ наї̆ та́мки припоч'іва́йі; Дру́гим пора́ди роздайе́ / а соб'і́ пора́дити ни го́ден / таї̆ шо́ ти зро́биш / Бо дру́гим / Паз'у́ / ле́кше / ч'уже́ ни боли́т / а свойе́ бли́ш:е до т'і́ла.*

ПОРАХУВА́ТИ ЗУ́БИ (РЕ́БРА) КОМУ́С – *згруб*., побити когось: *У нас так ка́жут / порахува́ти зу́би ци ре́бра кому́с / і йе шо раху́йут / ви́дите / йек уно́ ўкла́лосе ў бе́с'іду / шо ни ка́жут порахува́ти ру́ки ци но́ги / бо то нима́ шо рахува́ти / а зубі́ї̆ бога́то / ї̆ ни дивина́ / ік па́ру ме бракува́ти / А́ле йісте́ фа́їно закрути́ли / йа ота́к н'іко́ли бих ни поду́маў.*

ПОРАХУВА́ТИСЕ – 1) здійснити взаємні (здеб. грошові) розрахунки з ким-небудь: *Е: / та йа вид:а́м / іко́с бу́де / ми соб'і́ з неў пораху́ї̆мосе / ни переживаі́*; 2) домовитися: *Уни́ порахува́лисе / шо Мар'і́ка ш'і на пиўд'н'а́ при́ї̆де помоч'і́ сади́ти.*

ПОРА́ЧЬ, -я́ – *заст*., пристрій для зупинення ("гальмуваня") дараби: *Тепе́рки ў сел'і́ ни ду́же зна́йут / шо то таке́ / х'іба́ ста́рш'і / бо порач'е́м дара́би гал'мува́ли / дара́биў нима́ / то ви́тки знат'е́?*

ПОРЕ́ВКУВАТИ – *згруб*., покрикувати: *Жийу́т до́бре / Лес'о́ ла́ким дес поре́ўкувати / але́ жи́нка тогди́ ц'і́хо сиди́т / таї̆ сва́рка се ни розгора́йі / а йіґ би ўна такі́ї̆ рот утвор'е́ла / йік Паз'у́нина нев'і́стка / то жит'а́ би ни бу́ло / оц:е́ йа вам скаў / мир і спо́к'ії у ха́т'і де́ржиц:е на ниї̆*; *Таке́ мале́ / а про́буйі на ба́бу поре́ўкувати / гет ни слу́хайі / Та дити́на ни сама́ вит*

се́бе наўч’е́ласе ре́ўкати / ўна таку́ бе́с'іду ч’у́йі / таї сама́ бере́ц:е так говори́ти / гада́йі / шо так ма́йі бу́ти / шо то нормал'но.

ПОРЄ́ДОК, -тку – порядок: *Зробі́ пор'е́тки / бо ни сего́н:е за́ўтра го́с'т'іў меш ма́ти / А то так’і́ го́с'т'і / шо ш’і м’ін'і́ помо́жут / Помоглі́ би / іґбі́ надо́ўше прийі́хали / а йік на па́ру ден' / то сама́ му́сиш поду́мати / йек йіх кра́ш:е приймі́ти / прийшлі́ / а ти шо? / меш йіх застаўйе́ти до робо́ти? / каза́ти / мої / ану́ попр'е́таїте оту́т / де мете́ спа́ти.*

ПОРЄ́ЧЧІК (ПОРЄ́ТЧІК), -у, -а – *емоц. забарвл.*, те саме, що ПОРЄ́ДОК: *Л'укс пор'е́ч’:ік / ус'о́ / йек ма́йі бу́ти / даўно́ смих ни ви́д'іла / шобі́ ў те́бе ўс'о так доцо́тно бу́ло зро́блено / И:ї / зноў йісте́ зач’е́ли.*

ПОРИЖО́К, -а́ – поріжок: *Мамо́ / див’і́ц:е / йек йа л'і́пйу / гаї див’і́ц:е / ї́ка ха́тка / йе вико́нце / ґа́н'ч’ік / порижо́к / ро́бйу схо́ди / А де дима́р'? / За́рас бу́де / і ш’і паркане́ц ма́йі бу́ти / фа́йно*? / *Ду́же фа́йно.*

ПОРИ́Х, -о́га (-о́гу) – поріг: *Ни годи́ц:е шош дава́ти ч’е́рес пори́х; Ч’іка́ї / наї йа ви́йду на ґал'е́р'ійі / поч’ере́с пори́х ни годи́ц:е шош дава́ти ци бра́ти / А стойе́ти? / але́ ч’о на не́му стойе́ти? / За стойе́ти / в’ід'і́ / так ни каўт / А заговори́ти? / Ну а ч’о так говори́ти? / ступи́ крок / ви́йди / таї тогді́ говори́ соб’і́ / кі́л'ко хо́ч’іш / Бабо́ / а ч’о пори́х таки́ї важни́ї*?

ПОРІДИ́ТИ – заправити чимсь (сметаною, підсмаженим салом та ін.) страву: *Бабо́ / пор'ід'і́т / бо гет барабу́л'і ни р'іже́н'і / Тики́ ни р'іже́н'і / бо йа покла́ла / абе́сте сам’і́ р'іди́ли / ч’ем хо́ч’іте / ўс'о пе́ред' ва́ми.*

ПО́РІТКИЙ – рідкуватий: *К’і́сто по́р'ітке / ш’і з до́бр'і при́горш’і мукі́ ўно хо́ч’і / ї тогді́ да́с:е м’іси́ти / а так / н'і.*

ПОРІТКУВА́ТИ – порядкувати; наводити лад у чомусь, давати вказівки комусь: *М’ін'і́ тут ни тре: пор'ітку ва́ти / йа сама́ зна́йу / шо до ч’о́го / ў себе пор'ітку́їте / бо пе́рет' с'в’е́тами так йісте́ бу́ли попор'ітку ва́ли / шо смих ни зна́ла / де шо ў ме́не стойі́т.*

ПОРОБ’Є́ТИ (ПОРОБ’Я́ТИ) – робити, виконувати щось: *А шо там ва́ш’і поробйе́йут? / мут сего́л'іта ўхо́дини роби́ти? / ни каза́ли?*; *Шо / Ва́с'ку / ма́ма поробйа́йі? / ни каза́ла / ци пи́де за́ўтра дго́р'і? / бо ўже ви́жу / шо а́фини присти́гли / ву́їна ўч’е́ра мало́му пага́рч’ік прине́сла*; *Таї шо ви туда / Йу́ц'ку / поробйе́йіте? / ви́жу / шо коси́ли? / Ад'і́ зра́нку помі́х Іван'ц'о́ви коси́ти / а за́рас / ік при́йду / хо́ч’у парканец док’ін'ч’е́ти / бо ўстит вид л'уди́ї таке́ ко́ло ха́ти ма́ти / зро́бйу / таї бу́де / йік се нале́жи; Та ї шо ва́ш’і / Насту́н'ко / поробйе́йут? / ўже завеснува́ли? / бо ч’у́ла смих / шо то́локу роби́ли / йа бих тако́шж бу́ла пишла́ / але́ ни зна́ла / Веснува́ли / а пото́му прийшлі́ маїстрі́ реїбува́ти / таї отаке́ / ко́ждиї ден' шош йе / а йек ва́ш’і?; А шо поробйе́йі тв’ії д'е́дик / Мару́с'ко? / каўт / шо вин буў*

тро́хи присла́п / а йек сего́н:е се ч'у́йі?; Таǐ шо туда́ поробйа́йіте / Васи́л'ку / пиўни́цу ўже йісте́ ви́копали? / Та де: / де: / то ш'і ни ско́ро / Іва́нку / то ш'і ц'іле́ л'і́то ме т'ігну́тисе / а ви куда́с у Доли́ну се зибра́ли?; А шо / Мар'і́ч'ко / твойа́ ма́ма поробйа́йі? / за та́та ўже ч'у́ла / а ма́ма йек?; Гаǐ роска́зуǐте / Ми́трику / шо́ туда́ поробйе́йіте / шо́ ко́ло вас до́брого ч'ува́ти? / Сего́н:е добра́ ку́па / і ўно ў ус'і́х одна́ке / а шо поробйе́йу? / с'іна́ лише́н' шо с'к'ін'ч'е́ли / дв'і нед'і́ли увиха́лисе / а тепе́рки и́нче се зач'іна́йі / ота́к / М'і́с'ку / кру́тимосе ц'іле́ жит'е́ / бо само́ н'іч'о́ ни хо́ч'і се роби́ти / н'іц н'іч'о́.

ПОРОБИ́ТИ ШОШ КОМУ́С – згідно з вірув., накликати (певними діями, предметами) на когось нещастя, спричинити йому погане самопочуття, хвороби: *То поро́блено йіму́ / бо йек мо́жно ина́кше сказа́ти / пойісни́ти / шо буў здоров'і́с'киǐ / а ста́ў / йік стари́ǐ д'іт / и́нак ни мош.*

ПОРО́БЛЕНЄ, -я – чари: *Йа шош ни ду́же в'і́р'у у ўс'е́ке таке́ / а́ле ка́ўт / шо то поро́блен'е / йіму́ поро́блено / ǐка́с з гор'і́ш':а ру́ку прикла́ла / гу́цулка з го́риў / ни на́ш'а / И:ǐ / ме́нче слу́хаǐ пусто́го.*

ПОРО́ЖНА, -ої – про безплідну жінку: *Н'і / ўна ни бу́ла поро́жна / та́мки могло́ се заўйіза́ти / але́ ўна ни хот'і́ла / бо ви́д'іла / шо ни́ма́ с ким жи́ти / а ўна / сара́ка / ни хот'і́ла / шоби́ дити́на б'ідува́ла / се диви́ла на от:о́ ўс'о / шо се ро́би ў ха́т'і / йа цисе́ тики́ вид не́йі зна́йу / Та ǐ йа зна́йу / але́ ўно тики́ ў не́йі ни ду́же держ'е́лосе / ад'і́ Йіле́на Іва́нова штри́кла бу́ла с по́ду / бо ни хот'і́ла дру́гойі дити́ни / штри́кла таǐ пору́нтала попе́рек / а дити́на ни зб'і́гла / то до кин'ц'а́ жит'а́ с тим попе́реком му́ч'іласе / то йек кому́ / Та де́ ўна штрика́ла? / ўна ўпа́ла з драби́ни / бо йіґ би с по́ду / то би се ўби́ла / ў них ви́соко / а за ц:у каў т:о / шо ўна м'ін'і́ сама́ каза́ла.*

ПОРО́ЖНА (ПУСТА́, НАБИ́ТА КЛО́ЧІМ) ГОЛОВА́ В КО́ГОС – про стан, коли важко на чому-небудь зосередитися, логічно подумати: *Таǐ шо зроби́ти / ік поро́жна голова́ ни хо́ч'і ду́мати / ўна соб'і́ телепа́йіц:е на ши́йі / а ко́ристи ма́ло / того́ / Мар'і́ч'ко / сего́н:е ни беру́се за цисе́ роскро́йуван'і / бо мо́жу змили́ти / прийдеш за́ўтра таǐ на с'в'і́жу го́лу цисе́ зро́биц:е бо́рзо / йа ǐ так бих сего́н:е н'іч'о́ ни ши́ла / а за́ўтра і скройу́ / і ш:и́йу / наǐ бу́де?; Раху́ǐ / шо ми три но́ч'і ни спа́ли / так се ўроби́ли / шо лиш ду́мали / йеґ до по́душки се дот'ігну́ти / ік ус'о́ се с'к'ін'ч'е́йі / але́ шо хот'і́ти / вес'іл'е́ / йік ота́к до́ма роби́ти / то йе вели́киǐ трут / тогди́ лиш за одно́ ду́малосе / а ўже сего́н:е хот' ле́да видиǐшла́ / але́ голова́ ўс'о одно́ пуста́ / ў ниǐ н'іч'о́ се ни заде́ржуйі / у вуха́х ш'і доіграйе́ му́зика / а ў голов'і́ гу́пайі бу́бон' / в'ідеў / з ним при́йдец:е і днува́ти / і ш':е одну́ ни́ч'ку се вину́ч'увати.*

ПОРО́ЖНИЙ (ПУСТИ́Й) ПУЛЯ́РЕЦ (МОШЕ́НКА) В КО́ГОС – у когось мало або й зовсім немає грошей: *Таї шо / М’і́с'ку / поро́жниї пул'а́рец у д'і́да? / хот'і́ў йіс шош та́мен'ки найти́ / а то пу́сто / д'іт на́в’іт' на т'ут'уне́ц ни ма́йі / але́ ти прийди́ за́ўтра / за́ўтра пе́н'ц'ійа бу́де / або́ ї́ди проси́ ба́пку / мо́же / ў не́йі шош йе на спо́шеўку / іди́ об’іїми́ ба́пку / поцулу́ї / таї / мо́же / ўна шош тоб’і́ даст / бо м’ін'і́ на кур'і́нку н'іц ни хо́ч’і / а йа ни го́ден тото́ ки́нути / таї роби́ / шо хоч’ / гаї іди́ / ге́н:е ўна / але́ бес ни каза́ў / шо це йа тебе́ посла́ў / цисе́ ни кажи́.*

ПОРОЗБИВА́ТИ (РОЗБИ́ТИ, РОЗБИВА́ТИ) НО́ГИ – багато ходячи, дуже “натрудити” ноги, поранити їх; відчувати сильний біль у ногах: *То шош ле́кше тре: бу́ло ўз'е́ти / бо ц':і ч’еревики нагри́зли / ад'і́ ї́к’і мозол'і́ се зроби́ли / ўч’е́ра це́го ни бу́ло / а сего́н:е пишла́ на ц'і́лиї ден' / таї ле́дви ледв’і́с'ки тха́т'і приплел:а́се / н'іґде́ ни припоч’іва́ла / бо ч’у́ла / шо йік с'е́ду / то ни ўста́ну / а йік се руз:у́йу / то ўже пі́ду бо́са / но́ги натрудова́т'іли / таї роби́ / шо хоч’ / йе́к мош се ўбу́ти? / але́ то так / за дурно́ў головоо́ў і нога́м нима́ спокі́йу / бо йіґ би ду́мала голово́ў / то но́ги би так ни порозбива́ла.*

ПОРОЗБИВА́ТИ ЧЄРЕ́ВА́ – *згруб*., дуже поправитися: *Та кі́л'ко йім? / ш’і со́рок нима́ / ўни молод'і́ / а порозбива́ли ч’ере́ва ї вигл'іда́йут / ік вуїки́; Ч’ем порозбива́ли ч’ерева́? / пі́вом / напе́ўно / ви́тки йа зна́йу? / мо́же / йід'у́т забога́то? / і то ни лиш ч’олов’ікі́ / йе ї жинки́ / шо за цим се ни ді́ўйут / а то ўс'о шко́ди на здоро́ўйі / йа ни каў / Бо́же борони́ / ік слаби́ї / то таке́ / йа каў за молоди́х / шо ни дба́йут за се́бе / лиж за ц:е.*

ПОРОЗВОДИ́ТИ (ПОРОЗВО́ДЮВАТИ) КИРИННІ́ – не підтримувати чистоту, порядок: *Ої / л'і́пше се ни пита́їте / пид'і́т сам’і́ таї поди́витесе / йек уни́ жийу́т / мете́ ви́д'іти / ї́к’і ўни кирин':і́ коло́ ха́ти порозводи́ли / ўстит вид л'уди́ї / шо на таке́ се ді́ўйут / а ви ўрас / Паз'у́н'ка / Паз'у́н'ка / а тепе́рки ід'і́т таї подив’і́ц:е / ї́ка ва́ш’а Паз'у́н'ка зафа́їна ґазди́н'а / фиїст фа́їна.*

ПОРОЗМНІКА́ТИ (РОЗМНЄ́КНУТИ), ЇК (ІК) ВИСК – стати м’яким, податливим; часто викор. *у перен. знач.*: *Нас прико́с'кали / таї ми порозмн'іка́ли / ік виск / мої / соб’і́ ра́дуїмосе / ї́к’і йе до́бр'і л'у́де / за се́бе так ри́н:о ни ду́майут / іґ за нас / а йіґ би хтос хот'і́ў хот' на оти́ц'ко би́рше поду́мати / вин би сказа́ў / ч’іка́їте / тут шош ни так / але́ н'іхто́ таки́ї ни на́йшо́ўсе / ни шепну́ў на ву́хо / ну таї йе т:о / шо йе.*

ПОРОЗРІ́ДЮВАТИ – порозріджувати: *Ік ни порозр'і́д'увати мо́ркву / наї би хот' тро́хи / то з не́йі н'іч’о́ ни бу́де / і з бурач’ка́ми т:о саме́ / де*

ви́диш / шо прику́п'і три / то наї̆бі́ршиї̆ лиш'е́ї̆ / а тот'і́ мош ота́м на бе́рез'і посади́ти / приймуц:е / до́бре / а ї̆ік н'і / ну то н'і.

ПОРОСЕ́ЧІЙ – поросячий: *Ку́ри ї̆ід'у́т порос'е́ч'у ї̆іду́ / т:о / шо ї̆істе́ порос'е́там зр'іхтува́ли / Наї̆ ї̆ід'у́т / ік ї̆ім корти́т поку́ш'іти ч'ужо́ї̆і ї̆іди́ / наї̆ / іґ закорт'і́ло / ў̆ни свої̆е́ ни к'іва́ї̆ут / а ў̆з'е́лисе за ч'ужже́ / гада́ї̆ут / шо то л'і́пше.*

ПО́РОСІ, -є́ти – порося: *Ї̆е така́ с'п'і́ванка ў̆ Т'у́дев'і / А коро́ў̆ка ш'і ни ї̆і́ла / те́л'ітко ни пи́ло / а по́рос'і пит поро́гом зу́би закуси́ло; По́рос'і ни трима́ї̆імо / таї̆ нима́ бужени́ч'ки / а ч'о? / бо сали́ў̆ ни ї̆імо́ / а кава́л'ч'ік до́брого мн'е́са ў̆рас го́н':і соб'і́ купи́ти / позаки́л'ко нам тре́ба / старо́му / Ула́ц'ку / так ни хо́ч'іц:е ї̆і́сти / ік молодо́му / ста́рис'т' ни пил'ну́ї̆і тото́ / шо корти́т / а бі́рше ди́виц:е / шо ї̆і́ї̆і ни пошко́ди.*

ПО́РОСІТКО, -а – *зменш.* від ПО́РОСІ: *Пї̆ітсо́т гриў̆н'іў̆ отаке́ по́рос'ітко кушту́ї̆і / ни ду́маї̆ соб'і́ / шо та́нче га́ла па́ла ку́пиш / таї̆ ш'і ци ў̆даш купи́ти / шоби́ до́бре бу́ло / фа́ї̆но ї̆і́ло / попраў̆ї̆е́лосе.*

ПОРОСКВА́СЮВАТИ – *знев.*, *згруб.*, розпочавши якусь роботу, не бути здатним вчасно і якісно її завершити: *Ї̆іле́ / пороскува́с'ували ї̆іс ти́л'ко / шо ни зна́ї̆у / а ч'о ни жма́ч'іш? / ў̆но видуч'е́ра ки́сне; Приї̆шо́ў̆ Фед'о́ / оту́тки пороскува́с'уваў̆ ус'о́ / таї̆ пишо́ў̆ / каза́ў̆ / шо на па́ру м'іну́т / а то ў̆же годи́на / ік нима́ / мої̆ / та ї̆ік ни го́ден тото́ роби́ти / то ни зач'іна́ї̆ / ни лиш'е́ї̆ м'ін'і́ пе́рет' ха́ти кири́н':у.*

ПОРОССА́ДЮВАТИ – порозсаджувати: *Го́с'т'іў̆ так порос:а́д'уї̆ / аби́ ў̆ни до́бре се ч'у́ли / диви́се / Вас'у́та с Паў̆л'і́ноў̆ наї̆ ра́зом ни сид'у́т / бо шош ї̆ім се ни скла́ло / а так / то диви́се сама́ / ти ў̆здри́ш / хто с ким ме хот'і́ти с'і́сти; Ї̆іле́нко / порос:а́д'уї̆ оц':і два вазо́нки / ў̆ни витцви́ли / ікра́с мош переса́д'увати / оце́с ї̆а би под'іли́ла на два / а тот у шош бі́рше бих пересади́ла / ї̆іму́ зат'і́сно ў̆ це́му ведерци́.*

ПОРОССВА́РЮВАТИСЕ – посваритися з багатьма: *Зач'іна́лосе з мало́го / але́ пото́му ў̆но зач'е́ло оброста́ти / то з одно́ў̆ наї̆шла́ / то з дру́гоў̆ / с ко́ждоў̆ і́ї̆і ро́ги се ни склада́ли / диї̆шло́ до то́го / шо порос:ва́р'увалася з ус'іма́ / ч'олов'і́к до́бриї̆ з ни́ми / а ў̆на / у гн'іва́х / ну таї̆ у нед'і́л'у сид'у́т до́ма / бо нима́ куда́ пити́ / вин без не́ї̆і ни ї̆де / таї̆ соб'і́ набува́ї̆уц:е до́ма*; *Приї̆шли́ / зибра́лисе поси́д'іти / побу́ти / а то ад'і́ ч'ем се с'к'ін'ч'е́ло / Вас'у́тин приї̆шо́ў̆ уже́ пидви́пиў̆шиї̆ / таї̆ зач'е́ў̆ шука́ти кл'у́ч'ки / ї̆іму́ се ни ў̆да́ло / ї̆ек Лес'о́ пожертува́ў̆ / таї̆ с це́го се зач'е́ло / а пото́му порос:ва́р'увалисе ў̆с'і / і з оци́м ко́ждиї̆ верну́ў̆се тха́т'і / приї̆шо́ў̆ з одни́м / а пон'і́с тха́т'і дру́ге / Ну та гор'і́ў̆ка н'іко́му ро́зуму і го́нору ни додаї̆е́ / ш'і смих тако́го ни ч'у́ла / шоби́ хтос ви́пиў̆ і стаў̆ розумн'і́ш:иї̆.*

ПОРОСТА́ТИ (ПОРОСТИ́) – покриватися (покритися) чимось: *Ку́ри поростáйут п’і́с'л'а л'і́н'ін'а; Ус'ó поросло́ ш’:івóў / а то таке́ пога́не / шо ік заведе́ц:е / то ви́вести тру́дно / то ду́же пас'ку́дне.*

ПОРОСТРУ́ТЮВАТИ – *пряме і перен.*, розштовхати в різні боки (про всіх чи багатьох); свідомо позбутися чогось, звільнитися від чогось: *Ма́ла шти́ри д'і́ўц'і / таї тото́ бо́рзо поростру́т'увала / але́ ў до́бр'і ру́ки повид:ава́ла; Купи́ла смих мате́р'ійі / наши́ла спин:и́ц / гада́ла / шо прода́м / таї бу́де ї кас коп’і́ка / ве́рнец:е би́рше / ік тото́ / шо йа се прокуштува́ла / а то ни пишло́ / таї ни зна́йу / йек тепе́рки тото́ порострут'увати / бо йа ўже ни го́н:а на т':і спин:иц'і́ дивитисе / ўни мене́ раж’е́йут.*

ПОРОСХЛЕ́ПУВАТИ – розхитати до кінця: *Дверц'е́та так йісте́ поросхл'е́пували / шо ни трима́йуц:е / до ре́шти / бо то ни мош лего́н'ко ўтвор'е́ти / то мус на них спера́тисе / А хто спера́йіц:е?*

ПОРОХА́МИ (ПО́РОХОМ) ПРИПАДА́ТИ – не використовуватися: *Носи́ к’інта́р' / наї пороха́ми ни припада́йі / А вин у скри́ни / йі́сти ни про́си / наї стойі́т / Наї стойі́т / а́ле ви ў пи́рваному хо́дите / л'у́пко мойа́.*

ПОРО́ХНАВИЙ (ПОРО́ХНІВИЙ, ПОРОХНЄ́ВИЙ), ЇК (ІК) СТАРЕ́ ДУПЛО́ (ІК СТАРИ́Й ПЕНЬ; З НЕ́ГО АШ СИ́ПЛЕЦЦЕ) – *згруб.*, старий, немічний: *Де́ цес д'і́до го́ден ўруба́ти дроў / вин поро́хнавиї / йік старе́ дупло́ / ш’і се рос:и́пле / ік ме се натса́д'увати / заплат'і́т йім́у / та́ї наї іде́ соб’і́ / йа доко́л'у / нашо́ нам кло́потиў / да́їте йіму́ ш’і оц:у́ дес'е́тку.*

ПОРО́ХНЯ (ПОРО́ХНІВА) ВИЛІТА́Ї (ЛЕТИ́Т) С КО́ГОС – *згруб., перен.*, хтось, на думку мовця, дуже старий: *З не́го поро́хн'а ўже вил'іта́йі / а вин ш’і хо́ч’і з молоди́ц'ами жертува́ти / И:ї / таке́ йісте́ сказа́ли / шо ку́пи ни де́ржиц:е / поро́хн'а мо́же с пн'а вил'іта́ти / а ш ч’олов’і́ка х’іба́ лиш тогди́ / ік вин у зубно́го / з ро́та / о / ц:е йа розум’і́йу / а ви таке́ закрути́ли / шо уйіви́ти соб’і́ ни го́ден / Та нашо́ уйі́ўл'е́ти / так за старо́го мош сказа́ти / ви шо / ни ч’у́ли / йек каўт / таки́ї / ік спорохн'ів’і́лиї пен' / м’ії д'і́до так сам за се́бе каза́ў / то шо́ тут тако́го? / Ну та ік сам за се́бе / то це таке́ / а йіґ за дру́гого / то це се назива́йі обзива́ти / це нифа́їне / це таке́ / шо ўже гет.*

ПО́РСКАТИ – *недок. в.* до ПО́РСНУТИ: *Уваж’е́ї / л'у́пч’іку / ни по́рскаї так сли́н'оў / іґ гово́риш / бо аш суда́ лети́т / аг’і́на цисе́ / та ко́ло те́бе б’і́йно стойе́ти / Йо / таки́ї писка́ц':і гет б’і́йно.*

ПО́РСНУТИ – 1) бризнути, пирснути; з силою вириваючись, вилітати звідкись: *Ад'і́ по́рснути мо́же гран' із гру́би / ік ни уваж’е́ти / де́коли так йе / шо ўтвори́ла две́рц'і / питклада́йу ва́тру / ци тики́ ди́ўйусе / шо з неў се ро́би / то гран' мо́же по́рснути на пидло́гу / того́ / Паз'у́н'ко / і кладу́т*

бл'éху пéред' грýбоў / шо ік упáде / то шобú ни на дереўйінý пидлóгу / а ш’е / йе шо шош се смáжи / ї мóже пóрскати олúва / бо йа бúрше на олúв’і жáр'у / а нú на шмáл'ци / то такóш мус уваж’éти / бо ї на лицé мóже пóрснути / ї на грýбу / а йе / шо йа мáйу шош у рукáх / загýтайусе / а ўно пóрсло / се закотúло кудáс / то йа бих моглá сказáти / шо ўпáло / ік тикú ўно кóло них / а йіґ дес так / шо йа ни вúжу / дé ўно се д'íло / то каў / аг’í / кудá ўно пóрсло / шо йа ни вúжу; 2) *згруб*., *ірон*., *перен*., раптово зникнути, втекти: *Гáн'а ік Калúну ўздр'íла / то лиш пóрсла ў корч’í*; *Орúс'а поворúла с кúмос ч’éрес перелáс / а йік мене ўздр'íла / то пóрсла / аж задим’íлосе за неў / іґ би їйі сóли хтос пит фист сипнýў / Ну та ўна знáла / ч’о т'íкала.*

ПОРТІНИ́ЦІ, -нúц – *тільки мн*., чоловічі полотняні штани, спідні або верхні: *Йа ш’і застáла / йік вýйко М’íликиў уберáўсе ў порт'інúц'і / сорóч’ку повéр'ха носúў і питпер'íзуваўсе ремéнем / у нас ужé так ни хóд'і / х’ібá маї дáл'і / ў гóрах / а тýтен'ки / н'і*; *Ік нагáдуйу Никóл'ч’ікового д'éд'у / то вин урáс буў однáко ўбрáниї / порт'інúц'і / сорóч’ка на вúпуск / рем’íн' / бо вин кóло кам’íна робúў / і ч’óрниї малéн'киї капел'ýх / ниговирнúї буў / н'ікóли смих ни вúд'іла / шобú вин лиш’éў робóту / і зач’іáў с кúмос ік’íс бéс'іди / Та кóло кам’íн'а і ни стáнеш дýже говирнúм / ўно ч’олов’íка ни навертáйі до цéго*.

ПО́РТКИ, -ток – те саме, що ПОРТІНИ́ЦІ: *Прич’ісáўсе / прилизáўсе / ў б’íл'і пóртки ўбрáўсе / таї ад'í їкиї кавáл'ір се зробúў*.

ПОРУБА́ТИ (ПОКРИШИ́ТИ) НА ДОРУ́ – нарізати все, що кладеться у великодній кошик, готуючи дору для освячення: *У нас мáйі ч’олов’íк ус'ó порубáти на дорý / жúн'ц'і за ц:е ни вóл'но брáтисе / х’ібá лишéн' тогдú / йік нимá ч’олов’íка / áле тепéрки богáто шо зм’інúлосе / крúшут пáску / кубасý / солонúну / йéц'а / буц / бо на Велúґден' гр'íх брáти ниш / кош’íл' р'íхтýйіц:е звéч’іра / бо с'в’ітúти ідут дýже рáно / ш’і лиш сóнце хóч’і сходúти / моглó бýти нáв’іт' тéмно / гентáм ни рас так бýло / бо ішлú у Малúї Рожéн' ци ў Кýти / цéр'ква ў Т'ýдев’і дóўгиї ч’ес бýла закрúта*.

ПОРУ́ШИТИ (ПОРУ́ШУВАТИ) ЗДОРО́В’Ї – “чютися” (почуватися) не зовсім здоровим;те саме, що ПОРУ́ШИТИСЕ: *Робúў бес перéдиху / таї порýшиў здорóўйі / то до б’ідú богáто ни тре: / То так / Настý / алé ў робóт'і се забувáйі / зробúў трóхи / мих би перепоч’éти / алé де: / ч’олов’íк соб’í кáже / ш’і крúшку / ш’і оц:é / ш’і от:ó / таї тогдú передихнý / а потóму забýў / шо соб’í ўб’íц'éў / і гаш тогдú нагáдуйі / йік шош закóле / йік ни гóден зигнýтисе ци розигнýтисе / гаш отогдú / а то ўже пúзно / і шó ти зрóбиш*.

ПОРУ́ШИТИСЕ (ПИДИРВА́ТИСЕ, НАТСАДИ́ТИСЕ) – захворіти унаслідок надмірного фізичного навантаження, яке спричинює біль у кістково-м’язовій системі організму людини: *Ік каўт / шо хтос се пору́шиў / то ўс'є́ке го́н:о бу́ти / вин мих диста́ти ки́ли / ік т'ішке́ т'є́гаў / а йік носи́ў шош таке́ / то йіго́ ў попе́рец'і могло́ зач’е́ти бол'і́ти / радикул'і́т мих іми́ти / а йік вин ло́ви / то йе ду́же при́кре / Тана́с'ії цисе́ маў / а ш’:е каўт / йо:ї / ад'і́ ўч’е́ра возили кам’і́н'і / це йа вид Мар'і́ки ч’у́ла / ад'і́ накида́ли на маши́ну / то Лес'о́ви н'іч’о́ / а М’і́с'о пору́шиўсе / зач’е́ло ўсереди́н'і бол'і́ти / таї лежи́т сего́н:е / йо / та́к ка́жут / а ти ч’о́ се пита́йіш? / де́ йіс цисе́ ч’у́ла? / хтос каза́ў / шо пору́шиўсе*?; *То вит кам’і́н'а / шо пидоїма́ў / вит то́го / бо и́нче т'ішке́ ни роби́ў / а попе́рек ни ме бол'і́ти / ік ти ўрубá́ў дроў ци ки́нуў коро́в’і с'і́на / то вит кам’і́н'а / пору́шиўсе / бо пидоїма́ў т'ішке́ / таї ус'о́*; *Колú мош пору́шитисе? / тогди́ / ік шош т'ішке́ пидоїма́ти ци перет'іга́ти / йа оно́гди заўда́ла бу́ла Лесúс'і м’ішо́к з бурака́ми / то їйі н'іч’о́ ни бу́ло / а йа шти́ри дни витслабува́ла / так мене́ попе́рек бол'і́ў.*

ПОРУ́ШИТИ (ПОРУ́ШУВАТИ) СЛО́ВО (ТОТО́ (ТТО), ШО ВБІЦЄ́В (ОБІЦЄ́В) – не виконати обіцяне: *Ти / Мар'і́ / се диву́йіш / шо ўни пору́шили сло́во / наўб’іц'е́ли / таї га́тки ни ма́йут / шо тре́а шош роби́ти / а йа се ни диву́йу це́му / таке́ ни раз бу́ло / ко́ждиї жийе́ / йек ум’і́йі / ї гово́ри т:о / шо йім́у се хо́ч’і / об’іц'е́ў / таї шо / шо об’іц'е́ў? / йіму́ ни ви́йшло прийти́ / а йік вам нидого́да / то шука́їте соб’і́ и́нчих роби́тникиў / с котри́ми ле́кше се зговори́ти / ў котри́х тверд'і́ш:е сло́во / ни го́н':і йісте́ таки́х найти́? / ну то шо́ йа вам зро́бйу? / ід'і́т до цих таї на́ново се догово́р'уїте / ід'і́т прос'і́т / шоби́ прийшли́ / і ни пока́зуїте / шо ви ч’е́мос низадово́лен'і / бо сего́н:е за роби́тника тру́н:о*; *Ти / Йіле́ / гада́йіш / ч’о вин тепе́рки слабу́йі ї таке́ витпа́ц'уйі? / бо вин / ік буў ш’і молоди́м / то даўно́ бу́ло / м’ін'і́ ма́ма цисе́ роска́зувала / пору́шиў буў сло́во / вин поўб’іц'е́ў д'і́ўч’ін'і / шо о́зме / а йік узна́ў / шо ўна т'ішка́ / то ўт'ік дес деле́ко / і ду́же до́ўг’і рокú ту́тки ни пока́зуваўсе / а то сирота́ бу́ла / таї тепе́рки за таки́ї гр'іх витпа́ц'уйі / а то так йе / ік зро́биш кому́с добро́ / то ўно тоб’і́ добро́м ве́рнец:е / а йік гр'іх / то вин упа́де пото́му на те́бе ци на тво́йіх д'іти́ї / гаш до се́мого кол'і́на мо́же ч’ітува́ти на ко́гос / так йе / таї того́ / каў / йа зна́йу / ч’о таке́ з ним се ста́ло / ни тре: бу́ло так т'е́шко гр'іши́ти.*

ПО́РЦІЙКА, -и – *зменш.* від ПО́РЦІЯ: *По́рц'іїку ви́пиў таї пишо́ў конте́тниї / А йіму́ би́рше ї ни тре: / ў не́го ў середи́н'і ўс'о пройі́лосе гор'і́ўкоў / йіму́ це́го до́ста / И:ї / та ни каж’і́т ужé так о́стро / вин за́рас ни пйе / Ну та йа за за́рас ни каў / йа лиш сказа́ла / шо до́ста мале́н'кої*

по́рц'іїки / лиш оц:е́ / а шо н'і? / Йа ни пере́ч’у / але́ так йісте́ говори́ли / іґби́ ў вас на зуба́х оско́мина бу́ла / іґ би тот ч’олов’і́к ни знати́ шо вам завини́ў.

ПО́РЦІЯ, -ї – чарка: *Пи́у цису́ по́рц'ійу до те́бе / Но́ц'ку / або́с м’ін'і́ здоро́ва бу́ла*; *По́рц'ійа по́рц'ійі ни ри́ўн'а / і зале́жи ц:е ни ли́ш вит то́го / ŏка ўна завели́ка / ки́л'ко туда́ се ўм’і́с'т'уйі / але́ би́рше вит то́го / іке́ пит'е́ / ч’ем тебе́ прийма́йут / Ну таї ш’і с ким се цо́ркайут / Йо / і ц:е ма́йі знач’і́н'і.*

ПО СВІ́ТІ ХОДИ́ТИ – жити: *Оди́н Бох зна́йі / к’і́л´ко кому́ по с´в’і́т´і ході́ти / би́рше н´іхто́ / л'удина́ ни го́н:а цисе́ зна́ти / ви́тки*?

ПО́СИ (ПО́ЦИ) – *присл*., до цього місця: *По́си руба́ї / наї л'і́пше се ли́ше кава́л'ч’ік / ік ма́йі ни ста́ти; По́ци копа́йімо / а маї да́л'і йегоди кладемо́; Пока́зуйу / до́ки ма́йіш па́зуху заши́ти / ану́ко диви́се / по́ци / бо ік ш’:е да́л'і / то голова́ ни ме прол'іза́ти.*

ПО́СИРИЙ – сируватий, вологий: *С'і́но по́сире / наї со́хне / л'і́пше оберн'і́т ш’:е рас; Бураки́ по́сир'і / наї вар'у́ц:е / ўни тики́ ш’і гет тверд'і́.*

ПОСІГНУ́ТИ – дістати: *Гаї / пос'ігни́ соб’і́ слиў б’і́лих / уни́ присти́гли / оце́с ко́нар' сиўни́ї / йа йіго́ кл'у́коў прит'е́гну / а ти урви́; Ану́ пос'ігни́ руко́ў у биса́ги / там / в’ід'і́ / шош і дл'а те́бе наїде́ц:е / с це́го бо́ку посмотри́ / оту́т.*

ПОСІДУ́НОК, -нка (-нку) – 1) місце перебування: *То де́ буў ваш пос'іду́нок / гаї / роска́зуїте*; 2) місце (“пляц”), де побудована хата: *Фа́їниї пос'іду́нок / кра́ш:ого нима́ ў сел'і́ / ко́ло нас фа́їно / але́ / в’ід'і́ / оту́т / то лиш диви́тисе / ї о́ч’і свойі́ забу́ти / лиш дес у к’і́н'і таке́ йе.*

ПОСКИСА́ТИ – зіпсуватися, “скиснути” (про декілька чи багато страв): *Надвор'і́ гор'іч’е́ / то бойе́лисе / аби́ шош ни поскиса́ло / до́ки го́с'т'і при́їдут / того́ сала́ти за пиў годи́ни до то́го кришили.*

ПОСКІ́ПУВАТИ – час від часу “скіпáти”: *Ви́брала де́с'іт' за́ш’:ікиў / де́с'іт' кра́пелниц / таї ле́кше / дес пос'к’і́пуйі / ни бес то́го / але́ / іґ зач’іна́йі заду́же / гаму́йу п’іґу́лкоў / йе ў ме́не так’і́ / шо помога́йут / і так перехо́ди / але́ шо́ йа скаў / Одок’і́? / то нима́ шо заду́же прислуха́тисе до себе́ / бо йіґ зач’не́ш / то таке́ ў со́б’і ўч’у́йіш / шо тоб’і́ с'в’іт бу́де ними́лиї / каў вам тото́ / до ч’о́го йа дийшла́ / а д'іт ш’:е́ л'і́пше каза́ў / кра́ш:е жи́ти / а ни́ тужи́ти; Хтос ут'ігну́ўсе ў робо́ти́ / і йіго́ вит то́го ла́комо поск’і́пувати / а хтос / у пусте́ / і йіму́ ужє́ видирва́тисе тру́н:о / мо́же / ї рад би / а́ле ни го́ден / бо пйа́нка зат'іга́йі / і тогди́ ни ч’олов’і́к неў к’іру́йі / а ўна ним / и:ї / шо деле́ко ходи́ти? / бер'і́м с тих / шо наїбли́ш:е / о́змемо ва́шого з'е́т'а / А ч’о так деле́ко с'іга́ти? / сво́го озм’і́т / вин ни л'і́пшиї / а*

йік по пра́ўд'і / то м’ії бога́то ни дот'іга́йі до ва́шого / ваш тики́ заветі́ў мо́го у це́му / того́ с сво́го пич’н'і́т.

ПОСКРИ́В’ЮВАТИ (ПОСКРИ́ВЛЮВАТИ) РОТИ́ – *згруб*., виявляти невдоволення чимось (кимось); негативно сприймати щось: *Мої / а ч’о́ ц:е ви так поскри́ўйували роти́ / іґ би йа вам іке́с тр'і́ло да́ла? / ге? / ни б’і́їтесе / ни ўмрете́ / Бабо́ / а ви ки́л'ко суда́ со́ли ки́нули? / ки́л'ко разі́ў йісте́ соли́ли цес борш’? / ану́ поку́ш’іїте; Ўни поскри́ўйували роти́ / бо йім се ни ўда́ло тото́ / шо ми говори́ли / але́ наї се кри́ўйут / ми каза́ли пра́ўду; Ґа́зди н'іч’о́ ни сказа́ли / але́ лиш поскри́ўйували роти́ / йік цес молод'е́к зач’е́ў м’іш’е́тисе у йіх бе́с'іду / се ўступи́ли / ї зроби́ли дру́ге ку́лко*.

ПОСКУЦЮ́Б’ЮВАТИСЕ – стати “скуцюбленими” (про всіх чи багатьох): *Ви́тко / шо бу́ли зму́ч’ін'і / зме́рзл'і / поскуц'у́бйувалисе пит смере́коў / таї спод'іва́лисе переждáти дош’ / а то реп’і́жило / іґ з ведра́ / до́бре / шо ікра́с прийшо́ў буў Іва́н / таї уни́ с Ко́ц'ом пишли́ диви́тисе / де мал'і́ / ч’о йіх так до́ўго нима́ / а ўни деле́ко би ї ни пишли́ / ўни ў Калату́р'і бу́ли / та́мки йіх нигóда і заста́ла / того́ до́ўго шука́ти ни прийшло́се / тро́хи змо́кли / але́ то таке́ / Ну а ч’о́ ўни пишли́ туда́? / Каўт / шо з Мо́ч’іри йім се приви́д'іло / шо та́мки йе ха́тка з золоти́ми викóн'ц'ами / д'і́до йім іку́с ба́йку роска́зуваў / і там бу́ло таке́ / ну то ўни тото́ з Мо́ч’іри уздр'і́ли ў Калату́р'і / і йіх закорт'і́ло пити́ / отаке́ / д'і́ти шо хоч’ попридуму́йут / та понавига́дуйут*.

ПОСЛІ́ДОК, -тку – здеб. *у мн*., залишок, остаток: *То пос'л'і́тки / ус'о́ / шо лиши́лосе / продайу́ та́но / бо хо́ч’у йі́хати тха́т'і / хо́ч’те бер'і́т / хо́ч’те / н'і / а́ле а́фини ўже витхо́д'ут / сам’і́ ви́дите / шо на базарі́ би́рше н'і ў ко́го нима́ / а ви йік хот'і́ли запасти́се / то тре́ба бу́ло за ц:е ш’і дв’і нед'і́ли то́му ду́мати / а ни́ тепе́рки / сего́н:е ўже пі́зно / оц:е́ / шо йе*; *То пос'л'і́тки / ш’і пиди́ ў д'і́да ў сад'і́ подиви́се / там буў оди́н ко́нар' таки́х черешéн'; Оц:е́ / шо йе / то пос'л'і́док / би́рше нима́.*

ПОСЛІ́ННИЙ (ПОСЛІ́ДНИЙ) – останній: *Посл'і́н:иї рас ка́жу / да́л'і ме прут говори́ти*; *Ш’:е́риї таки́ї / шо посл'і́н:е вид:а́ст; Коли́ ми се ви́д'іли пос'л'і́н:иї рас? / у с'в’е́та*? / *В’ід'і́ / ўже по с'в’е́тах*.

ПОСЛУ́ШНИЙ – слухняний: *Тв’ії послу́шниї / Мар’і́ / хло́пец / робі́тниї / ма́йіш за не́го ч’ес′т′ вид л′уді́ї / то ни т:о / шо дру́г’і йе; Д'і́ўч’іна ч’е́мна / послу́шна / і тики́ дол'у́дна / ўм’і́йі заговори́ти.*

ПОСМОТРИ́ТИ – спробувати на дотик: *Посмотри́ / ци ни мо́кра дити́на / бо шош хн'у́кайі; Посмотри́ оцису́ мате́р'ійу / хо́ч’у ма́лому споден'ки́ ш:и́ти / мн'іко́н'к’і бу́дут? / йе́к ти ч’у́йіш / ге? / ни мут куса́ти?*

ПОСОРОМИ́, -и́в – про те, що, на думку мовця, є соромом, сприймається як брутальне: *Ану́ / Насту́ / слу́хаї / ад'і́ ге́н:е свар'у́ц:е та їк'і посороми́ говóр'і / шо м'ін'і́ гаш ву́ха ўйе́нут / стара́ / а ш'і смих такóго ни ч'у́ла; Моï / та ўпере́т ти́л'ко такóго пустóго ни бу́ло / л'у́де рóбйут посороми́ і се ни ўстида́йут / оц:е́ йа скаў / рóбйут і ўсти́ду ни ма́йут; Посороми́ / це би́рше / йік усти́т / це шош кра́їне / гет пусте́.*

ПОСПАЦІРУВА́ТИ (ПОШПАЦІРУВА́ТИ) – 1) піти повільно, не поспішаючи; іноді зі *знач. ірон.*: *Іва́н з Йіле́ноў / йік молод'і́ / соб'і́ попидру́ч'ку / ї поспац'ірува́ли дес у Доли́ну*; *І робóта ни бере́ц:е / то мош поспац'ірува́ти / ч'о н'і? / то і ў бу́ґден' мош / нима́ такóго при́пису / шо лиш у нед'і́л'у*; 2) погуляти певний час: *Шо / пошпац'ірува́ли трóхи / вид:ихну́ли?*; 3) *ірон*., походжати (про тварину, птицю): *Куґу́т ад'і́ йек спац'іру́йі / ў трав'і́ ла́би так пидоïма́йі / йіґ д'і́ўка / аби́ се ни намоч'е́ў / і куда́ поспац'ірува́ў? / т ку́рем.*

ПОСПЛАСА́ТИ – схуднути (про всіх або багатьох): *Мар'і́ка з дон'кóў поспласа́ли трóхи / уже́ ни нóс'ут так'і́ телеси́ / шо ни гóден йіх у спин:и́цу ўм'істи́ти / таї ни зна́йу / ци за́паска би таке́ бога́цтво опт'ікла́ / И:ї / за за́паску ш'і смих ни ч'у́ла н'івиткóго / ви́тко / шо ўни вам дóбре уйі́лисе / рас таке́ йісте́ сказа́ли.*

ПОСПЛІ́СНІВІТИ (ПОСПЛІ́СНЮВАТИ) – взятися, покритися пліснявою: *Шушени́ц'і скла́ли ў селофа́новиї м'іш'у́лик / таї уни́ поспл'і́с'н'ів'іли / аби́ хот' одна́ дóбра / а то н'і однóйі / бо хто ч'уў у такóму держ'е́ти? / та ўни ма́йут ди́хати / а ў тóму запа́рилисе / ад'і́ ге́н:е йе полотн'е́ниї м'ішóч'ок / у не́го скла́сти / і спóк'ії голов'і́ / И:ї / тоги́т і ў такóму м'іл' бу́ла завел:а́се / Бо йіс покла́ла / і пи́ўрик ни диви́ласе / а ґазди́н'а ма́йі се диви́ти / пров'ір'е́ти / шо ў шуфл'ада́х / на поли́ц'ах се рóби / диви́тисе і пров'і́тр'увати / оц:е́ йа дес'е́тиї рас каў / але́ шо.*

ПОСТА́ВИТИ НА МІ́СЦЕ КОГÓС – збити пиху; позбавити можливості когось виявляти свою зарозумілість: *А то ч'ó вин ни поста́виў Фед'а́ на м'і́сце? / ч'ó позвóлиў йіму́ так роспереза́тисе? / та вин он:и́м па́л'цем тóго пус'т'іка́ зигну́ў би / Отогó шо ни хот'і́ў ру́ки брудни́ти / Йо:ї / але́ йек так ни постóйіти за се́бе? / та йа ни зна́йу / шо бих з ним зроби́ла / а вин н'іч'ó ни сказа́ў / йек так? / Вин ни сказа́ў / але́ хлóпц'і поти́хон'ко ўз'е́ли Фед'а́ ў ку́лко / ї на хлóпскиї рóзум пойісни́ли йіму́ / ч'о тре́ба ма́ти ме́нчиї рот / уваж'е́ти / шо ка́жеш / і тот ус'ó бóрзо зрозум'і́ў.*

ПОСТАРА́ТИ – багато працювати, стараючись роздобути щось, придбати, досягти чогось: *Ми́тро постара́ў / таї ад'і́ їк'і хати́ ви́гнаў; Постара́ли / таї ма́йут / ни гада́ї соб'і́ / шо то ле́хко с'в'іта́ми би́ти собóў.*

ПО-СТАРОВІ́ЦКИ – по-давньому, по-старосвітськи: *Йа так н'ікýда ни хóжу / ік тот депутáт / шо ни знáйі свóйіх вúборц'іў / а гéзде прийшлá смих до Парáски / зайшлá / бо шош се стрéбило бýло / йо:ĭ / ікóго йа се навúд'іла / ус'éкого та ниўднáкого / ў нéйі хач'*:*éна / і ўс'а забúта пáками / кошел'áми / шо мáĭже прохóду нимá / у хáт'і / по старов'í́цки / іґ би ў старéзну хáту заĭшóў / і ўс'о такé / шо бойі́с:е кинýтисе до ч'óгос / такé / шо ни знáйіш / де стáти / так шо м'ін'í́ цéго хóду надóўго стáне; Моĭ / молодá / нипогáна / а зберáйіц:е по старов'í́цки ĭ вигл'ідáйі / іґ бáба / ў такé нáш'а бáба ўперéт се ўберáла / і то ш'і ни так / ўна допасóвувала / шобú фýстка / спин:úц'а компонувáлисе с сорóч'коў / а дéколи ш'і ĭ коўткú ўз'éти дрýг'і лáкома бýла / бо ў нéйі двóйі коўткúў бýло / он':í́ зелéн'і / а дрýг'і / прóс'т'і / бес кам'ін'ц'á / круглéн'к'і / так'í́ / йік у тéбе / ўни до ўс'óго пасувáли / то йік уберáла сорóч'ку ў зелен'í́ / то тот'í́ коўтóч'ки / а йік у син'í́ ци ў жоўт'í́ / то дрýг'і / а ц':а на такé се ни дúви / Алé / шо / Настý / вúдиш / і ĭйі трáфиўсе нипогáниĭ хлопч'íш'і / вин ни призерáў / йек унá ўбрáна / вин дивúўсе / шобú ґаздиўскá / робúтна / а це вид нéйі ни заберéш / таĭ уз'éў / а нáш'і вúўч'ілисе / ум'í́йут се ўбрáти по мóд'і / алé ад'í́ н'іхтó ни хапáйі / то йек комý / абéс соб'í́ знáла / йек комý.*

ПО-СТАРОВІ́ЦКОМУ – згідно з давніми правилами побуту, співжиття; як у давнину, за старовинними звичаями: *Приĭмáли по старов'í́цкому / ни нар'іхтóвували ни знатú шо; Шó ви отáк по старов'í́цкому завúлисе? / тажé тепéрки так н'іхтó ни хóди / нáв'іт' до цéр'кви; На С'в'іті́ĭ вéч'ір по старов'í́цкому р'іхтýйімо ўс'о / йік ш'і прéбаба нас наўч'éла / то рас на рик так стиў вигл'ідáйі.*

ПОСТÁТИ (ПОСТАВÁТИ), ІК (ЇК) МУР – гуртом виявити (виявляти) твердість, одностайність у чомусь: *Вúдите / кáжут / шо л'ýде сид'ýт по хатáх / шо йіх н'іч'ó ни опхóди / а йік прийшлóсе / то нáрит постáў / ік мур / твéрдо стаў на свóму / ĭ ур'ідóўц'і мýс'іли се прислýхати / Алé ч'ем томó се с'к'ін'ч'éло? / цéго нáрит хот'íў / Пе? / Та то гет úнче / ви за кинéц хóч'іте говорúти / а йа за поч'ітóк / каў / ш ч'óго зач'éлосе.*

ПОСТЕЛИ́ТИ – 1) розстелити: *Постелú на лýшку і л'ігáĭ / бо то пíзно;* 2) застелити: *Óбрус вúфрасуйіте фáĭно ĭ постéлите на стúў / йігó ўже ни складáĭте / ĭ ш'і оцéс рушнúк / шо на óбрас / йа ч'éсто за нéго забýла / такóш пофрасýĭте.*

ПОСТЕЛІ́НІ, -я – *рідко*, 1) постіль: *Гаĭ / де постел'í́н'і? / тáмеч'ки лишéн' лýшко йе гол'íс'ке*; 2) підстилка для худоби: *Озмú постел'í́н'і / ік вúч'істиш у стáĭни / там збóку йе лúс'т'і áбо трач'éн'і / шош озмú.*

ПОСТІГА́ТИСЕ НА ШОШ – прикласти зусилля для збирання коштів на що-небудь (про всіх чи багатьох): *Ад'і́ пос'т'іга́лисе ўс'і таї зибра́ли т:о / шо тре: бу́ло на вес'іл'е́ / то мале́ бу́ло / але́ сирот'і́ помогли́ / каў / ни знати́ їке велике ни бу́ло / а́ле фа́їне / ўни ўку́п'і роби́ли; Пос'т'іга́ласе ридн'а́ / таї ви́ўч'или хло́пц'а / ни ду́маї соб'і́ / вин вели́к'і школи́ с'к'ін'ч'е́ў / маў до́бру го́лу до нау́ки / таї ус'і́ помогли́ / на́в'іт' з ба́биноїі пе́н'ц'іїі ішло́ на ц:е.*

ПО́СТІЛЬ, -ели – ліжко чи якесь місце, приготовлене для спання; те, що стелять на ліжко, готуючись до сну: *Га́ї / ум:и́їсе / застели́ по́с'т'іл' за собо́ў / а пото́му меш ї́їсти / н'і зра́зу с'іда́ти за стиў / так лиш по́рос'ітко мо́же роби́ти / а ти ў ме́не ни ц'о́н'ка / А то шо / ви порос'е́там на стиў р'іхту́їіте / ци ў кори́то насипа́їіте? / А ти ви́тки таки́ї жерту́н уз'е́ўсе / шо ба́бу назби́тки бере́ш? / ге? / ану́ борзе́н'ко роби́ тото́ / шо їа каў / ни воркоти́ / а борзе́н'ко / і ум:и́тисе ни забу́т'; На ц:у нич' моїа́ по́с'т'іл' / оц:а́ п'іч' / наї бу́де? / Н'і / л'у́пч'іку / бо ти з не́їі мо́жеш уноч'е́ ўпа́сти / удни́ну полежи́ / ік хоч' / а на́нич' / от:о́ лу́жеч'ко / твоїе́; Мар'і́ч'ко / переберн́ соб'і́ по́с'т'іл' / бо ўна ўже ч'о́рна.*

ПОСТО́ЙКУВАТИ – час від часу робити перерву в чомусь, відпочивати; стояти, розмовляючи: *Ц:е тре́ба ма́хом зроби́ти / нима́ коли́ посто́їкувати; Та де: / ўниз годи́ну їшли / на ко́ждим кро́ц'і посто́їкували / ни могли́ се наговори́ти / А їа ра́да / шо їім до́бре; Та вин з Іва́новоў д'і́ўкоў ни рас посто́їкуваў і ко́ло перела́зу / і ў сутка́х / сама́ смих ви́д'іла / а тепе́р шо / ка́же / шо ни ході́ў до не́їі? / та цисе́ ўс'і ви́д'іли / ни ли́ш їа / Таї шо? / ходи́ў / бо ходи́лосе / а тепе́рки ни схот'і́ў / і їке кому́ до то́го д'і́ло / ци он':і хо́д'ут / а пото́му се росхо́д'ут? / і вин ни видн'е́куїіц:е / шо ни ходи́ў / ни кри́їіц:е с цим / але́ їіі н'іч'о́ ни ўб'іц'е́ў / то де́ їіго́ вина́? / ву́їно / то ни до не́го / а до не́їі с таки́м пи́тан'ім / ки́тка до́бре зна́їі / ч'іїу́ смета́нку ви́лизала / у не́їі се пита́їте / рас вам так тото́ забол'і́ло / А їа шо? / м'ін'і́ Пара́ска таке́ сказа́ла / їа ви́тки зна́їу*?

ПОСТУДЕНІ́ТИ – похолоднішати: *Іл':і́ мину́ло / і ўже постуден'і́ло / ўже ч'у́ти / во́здух гет и́нчиї*; *Ўбера́їсе / бо постуден'і́ло / кин' на пле́ч'і ба́бин к'іпта́р' / ік іде́ш на бе́рех / то на слоту́ зат'іга́їі.*

ПОСТУДИ́ТИ – 1) похолоднішати: *Постуди́ло видуч'е́ра / а́ле шо хот'і́ти? / жо́ўтен' се поч'іна́їі / дотепе́р щ'і с'а́ко та́ко / а сего́н:е гет пишло́ на о́с'ін'*; *Надвор'і́ постуди́ло / по Іл':і́ / таї по тепл'і́ / пра́ўду ка́жут / То / Васи́ / ўже по Пе́тр'і / на Риздво́ заверта́їі;* 2) зробити холоднішим, остудити: *Постуди́ дити́н'і цес бо́рш'ік / бо ги́не ї́їсти / а то гор'е́ч'е.*

ПОСХАЛА́ШЮВАТИСЕ – “схалашитисе” в кількох чи багатьох місцях: *Ви́тко / мате́р'ійа така́ / бо ви́жмакала бл'у́зу / ўна ви́сохла / зр'іхтува́ла ўбера́ти / нат'іга́йу / а то посхала́ш'увалосе / шо нима́ на шо диви́тисе / Та́не / Кали́ / уно́ і йе та́не / уно́ лиш до пе́ршого пран'а́*.

ПОСЬМІХО́ВИСЬКОМ СТА́ТИ – стати предметом насмішок, зневаги: *А де́ йа таке́ бих говори́ў? / йа тро́хи ш'іну́йу себе́ / ǐ ни хо́ч'у пос'м'іхо́вис'ком ста́ти / шоби́ на ме́не па́л'ц'ами пока́зували / ц:е н'і*.

ПОТАВА́ТИ – *недок. в*. стос. ПОТА́ТИ (ПОТА́НУТИ): *Ви́диш / тото́ / шо бу́ло спу́хло / зач'е́ло потава́ти / ўно набога́то ме́нче / іґ бу́ло ўч'е́ра*; *Моǐ / ки́л'ко ўч'е́ра води́ бу́ло / і ўс'о пота́ло / та́к'ік би то́йі рапти́ўки ǐ ни бу́ло / і шо / сего́н:е ди́ўйусе пид оти́ми кривла́тими йіблинка́ми / а там су́хо сух'і́с'ко / А то зра́зу зач'е́ло потава́ти / ш'і ўч'е́ра / раху́ǐте / ки́л'ко ни бу́ло дош':у́ / м'і́с'іц'*.

ПОТАВА́ТИ ВИД УСТИ́ДУ – про стан, коли дуже соромно: *Йа потава́ла вид усти́ду / м'ін'і́ се здава́ло / шо за́рас провал'у́се пид зе́мн'у*.

ПО́ТАЙ – *незм*., таємно: *По́таǐ пишо́ў / аби́ н'іхто́ ни ви́д'іў / города́ми ко́ло Йу́з'а / А за ко́го ви / мамо́ / роска́зуйіте? / Та Мару́си каў / йек ву́ǐко Іва́н ході́ў се пита́ти Насту́н'у / ци би мих йіго́ Андр'і́ǐ уз'е́ти йійі́ ста́ршу дон'ку́? / А ч'о́ таǐі́ўсе? / Йек ч'о / ану́ш би ўна сказа́ла / шо н'і / то нашо́ би ц:е ш':е хтоз зна́ў? / але́ се зговори́ли / таǐ у ско́рим ч'ис'і́ зроби́ли вес'іл'е́ / А коли́ т:о бу́ло? / У со́рок о́смим ро́ц'і / дес так*.

ПОТАЙНИ́Й – прихований; не відвертий: *Ву́ǐкова Мару́с'а потаǐна́ / ви́слухайі / головоу́ потакне́ / а́ле ни ска́же / шо ду́майі / ни го́ден по ниǐ пизна́ти / шо у йійі голов'і́ се ро́би / ік'і́ гатки́ се кру́т'ут*.

ПОТА́ТИ (ПОТА́НУТИ) – 1) зникнути, проникаючи в щось: *Цис'а́ мас' ма́йі пота́ти на кол'і́н'і / ота́к полего́н'ку масти́ / де боли́т*; 2) розтанути: *С'н'іх пота́ў / і ўже су́хо берега́ми*; 3) зануритися в щось; загрузнути: *Ч'еревики пота́ли / бо там боло́то по кол'і́на*; *Пла́ваў / а пото́му ди́ўйусе / а вин пота́ў / ледв'і́с'ки ўфати́ла / бо то габи́ / а вин ка́же / шо нирка́ пишо́ў / і шо да́л'і вин ни дурни́ǐ пли́сти / туда́ / де габи́ / а йа ви́тки зна́йу / ци нирка́ / ци йіго́ пот'ігну́ло ўдоли́ну / пота́ў / таǐ рату́йу*.

ПОТА́ТИ (ПОТАВА́ТИ) В ЗЕ́МНЮ (ВИД УСТИ́ДУ) – відчути (відчувати) сором: *Гада́ла смих / шо вид усти́ду пота́м у зе́мн'у / шо ўже тики́ по ко́тики пота́ла / йе́к так? / закли́кали го́стиǐ / а стиў ма́йже поро́жниǐ / па́ру ǐки́хос мисо́к покла́ли / таǐ ус'о́ / голодн'і́с'ка пишла́ смих ви́т:и / пишла́ / бо йіґ дава́ли / то шош таке́ / шо йа тото́ ни йім / Ну то ч'о на вас ма́ли так'і́ ўстиди́ напа́сти? / ч'о / шо ни бу́ло то́го / шо вам смаку́йі?; Йа бих у зе́мн'у пота́ла / іґ би м'ін'і́ таке́ ў о́ч'і каза́ли / а йім /*

нич’ó / і слóва ни витпов’і́ли / лиш убернýлисе ĭ пишлú / таĭ ш’і йéк пишлú? / так грúмнули двер'мú / шо ў полúци аш мискú задзвен'і́ли / в’ід'і́ / одúн тер'і́л' пук / тот / шо Митрúха тогúт за простúбих м’ін'і́ дáла / в’ід'і́ / тот / И:ĭ / та вин буў пýклиĭ / ви сам’і́ казáли / шо дзúн'кнули бýли ним у пýт'н'у / а полúц'а ни вит тóго дриж’і́ла / а вид машúн / шо гáўкайут у йимú / то скóро ўс'а хáта ме дриж’і́ти вит тих л'ісовóзиў.

ПОТА́ТИ (ПОТА́НУТИ), ЇК (ІК) ВОДА́ В ПІСО́К – пропасти, зникнути безслідно: *Росúў потáў / йік водá ў п’ісóк / ужé пл'і́с'н'іву вúтко / А́ле капýста ш’і се ни ўквáсила / йек такé мóже бýти? / Ад'і́ мóже / то / вúтко / такá капýста / колú ш’іткувáла / ўна ўже бýла ни такá / йік урáс / ни дýже сик пускáла / гадáла смих / шо ў тепл'і́ пýсти / а то ад'і́ шо / áле йа знáйу / йек бýде / ци виїде на дóбре? / уздрúш.*

ПОТА́ХНУТИ (ПОТАХА́ТИ) – погаснути (погасати); не виявлятися; перестати бути помітним; просочитися, зникнути: *Шо мóже потáхнути? / вáтра горúт / а потóму потахáйи / а ш’:е шо? / ад'і́ ўч’éра буў страшнúĭ дош’ / споч’éтку дримнéн'киĭ пáдаў / а потóму с'т'інóў пишóў / таĭ водá / отáм по кóтики бýла / а за ĭкус годúну ус'ó потáхло / пишлó ў зéмн'у / йа гадáла / шо ни пúду ў горóт / бо бýде мокрó / а то ĭ ни вúтко / шо бýла такá раптúўка / пид йіблинкáми лиш лéд'а намоч’éло / а тудá ўскр'і́с' / фáйно полúло / ĭ капýста гаш ожúла / ўна хóч’і велúкого / фáйного полúву / ну ĭ огир'кú / та то ўс'о хóч’і / шобú йимý бýло дóбре / нáв’іт' бур'éн висихáйи / ік нимá дош’:ý.*

ПО́ТЕМОК, -мку – темрява: *Тýтки пóтемкиў нимá / шо ти с'в’ітлá позас'в’і́т'увала / то ш’і заскóро; Васú / а шó ти там ў пóтемку шукáйиш? / шó йіс там загубúў? / кажú / йа скаў / дé ўно / Васирвáґу поклáў / і забýў де / Та ад'і́ гéн:е / на табóрику кóло скрúн'і / за крок вит тéбе.*

ПОТЕ́НЬКУВАТИ ВСЕРЕДИ́НІ – злегка, час від часу непокоїти, даючи про себе знати неприємним відчуттям: *Шош менé потéн'куйи ўсередúн'і / ни т:о / шобú млойі́ло / алé перетчут'é ікéс нидóбре.*

ПОТЕРА́ТИ РУ́КИ – тішитися, радіти (інколи – завчасно): *Унú ўже потерáйут рýки / алé наĭ потерáйут / уздримó / ч’ем це се с'к’ін'ч’éйи / А ч’éм се с'к’ін'ч’éйи? / тим / шо ўрас / úнак ни бýде.*

ПОТЕРЕБИ́ТИ – очистити щось від чогось зайвого: *Потеребú оц:ý мúску фасýл' / дóбре? / таĭ тогдú пúдеш до М’іс'áнтихи / виднесéш молокó / то дес за годúну / іґ здойý / полýн'ішне вуĭн'і понесéш / А йік ĭйі ни бýде ? / Йéк ни бýде / ік унá знáйі / шо мáйі бýти / А там йе пес? / Ну та пúдеш / таĭ меш вúд'іти / потóму роскáжеш / ік се вéрнеш / А йікшó вин ни присúлениĭ / то шо тогдú?; Моĭ / пáрупч’і / ни теребú ў нóс'і / бо йа тебé*

зáрас так потеребúў / шо тот'і́ руч'кú мут дóўго памн'ітáти / шо мóжно робúти / а шо на л'ýдех се ни рóби / А тýтки ч'ужúх нимá / тýтки сам'і́ своі́і / Ну то шó / ми ни л'ýде? / то ї пéрет свóйіми ўстит / ми йімó / ус'і́ се зибрáли соб'і́ за столóм / а цес імúўсе за нис таї бойі́ц:е йігó попустúтисе / аг'і́на б'ідý / та йа мýс'у ї́кос тебé вит пустóго видуч'éти / Гаї дóста / жúнко / ўс'о / меш потóму йігó ўч'éти / а за столóм йа цéго ни хóч'у ч'ýти.

ПОТЕРУЗНИ́ТИ – *докон. в.* від ТЕРУЗНИ́ТИ[2]: *Зимá ш'і ни ўпáла / то лиш трóхи потерузнúло бýло / таї за годúну зийшлó / то ш'і ни ўстановúлосе / алé д'і́до кáже / шо морóзи ўже ў дорóз'і / блúжуц:е днам / і зимá пóўн'іс'т'у се зр'іхтувáла*.

ПОТÉРЯ, -і – *заст*., втрата; іноді зі *знач. іронії*: *Мáйу потéр'у / Йілé / у мéне ш':е однá кýрка зач'éла бýла кл'óч'іти / дез зо дв'і недíли тóму / а ўч'éра йа дúўйусе / йек унá / а кýрку на гн'ізд'і́ шош зайі́ло / вúтко / кунúц'а зайі́ла / бо шо úнче? / кýрка сидúт на гн'ізд'і́ / алé ўже готóва / ш'і смих такóго / витколú жийý / ни вúд'іла; Ну та то / л'ýбоч'ко / нивелúка потéр'а / такúми кавал'éрами мош кашúцу гатúти*.

ПОТЕЧІ́ – потекти: *То йік зач'нé шумувáти / то мóже потеч'і́ / ни наливáйте тúл'ко / каў вам / бо половúну мóже се вúлити / вúтеч'і*.

ПОТЄ́КНУТИ – 1) посміти, наважитися: *Кóждиї мáйі знáти свойé м'і́сце ї розум'і́ти / шó вин вартýйі / пóдлук дрýгих трéа се дивúти / а цес / вúтко / такóго р'ідý ни дийшóў / бо пот'éкнуў питú мúжи ґáзди ї зач'éў з нúми шош говорúти / а т':і лиш се вúдивили / аг'і́ / а цес ч'олов'і́к вúтки тут се ўз'еў? / так ни сказáли / алé ї н'ійéку бéс'іду ужé ни провáдили / повóлен'ки / повóлен'ки / таї лиш витсýнулисе вид нéго / а вин лишúўсе / ік наї ни кáжу / шо; Витч'éтувала малóго / бо вин пот'éкнуў питú гаш на гамóванку ї перейтú на тóї бик / ну а йіґ би ўпаў? / іґ би йімý ў голов'і́ се закрутúло / то шó тогдú? / м'ін'і́ сам'і́і б'і́йно там переходúти / а вин кáже / шо ни бойéўсе / унú з М'і́с'ком пишлú бýли / хот'і́ли се подивúти / йек тáмки плот' гóн:а проітú / таї шо ти зрóбиш с такúми д'ітúсками*?; 2) бути матеріально спроможним; змогти досягти бажаного; реалізувати те, що вимагало великих зусиль і коштів: *Іґ би м'ін'і́ тогúт хтос буў сказáў / шо ми бýдемо робúти вес'іл'é / йа бих бýла ни пов'і́рила / бо тогдú ни бýло ш ч'ем зач'інáти і за шо дýмати / тогó гадáла / шо ми цисé ни пот'éкнемо / А то / Нóц'ко / ад'і́ ї́ке йістé фáйне вес'іл'é зробúли і йек фáйно дон'кý витпровáдили / йа тикú цицé каў / бо ўс'і / хто буў / так говóр'ут / на такóму вáрто побýти*; *А ти гадáйіш / шо ми пот'éкнемо цисé пот'ігнýти? / тажé будóва хóч'і здорóўйа і молодúх рук / ўна хóч'і такúх / шо гóн':і*

до́бре крути́тисе / а ми ўже виткрути́ли свойе́ / того́ йа се пита́йу / ци ми пот'е́кнемо / і ци ва́рто с цим се зач'іна́ти? / жи́ти йе де / на наш в'ік ста́не; Уни́ хо́ч'ут бога́то і ўс'о зара́с / а хто таке́ пот'е́кне? / И:ĭ / ц'і́хо би сид'і́ли / ўни лиш зач'е́ли ґаздува́ти / а ўз'е́ли задў́же вели́киĭ розгі́н / зароб'і́т сам'і́ коп'і́ку / а тогді́ розгон'е́ĭтесе / а ні́ тра́тити тото́ / шо с по́ўниц'і / Йім ву́ĭко бога́то питсобі́ў / вин у с'в'іта́х уже́ де́с'іт' ро́киў / таĭ того́ ўни хо́ч'ут тот'і́ гро́ш'і у шош вели́ке ўкла́сти / і це до́бре / але́ йа за т:о / шо ни жен'і́ц:е за одни́м / і дру́гим / і тре́тим / бо то на ўс'о ни ста́не / але́ шо / уни́ зна́йут / йе́к йім ви́йде на кра́ш:е / і ми ни бу́демо рахува́ти ч'уж'і́ гро́ш'і / бу́демо сво́йіх стера́ти; *Сего́року садови́на ни ўроди́ла / таĭ ми ни пот'е́кнемо ус'о́ ви́к'ін'ч'іти / на́рик х'іба́ / бо́рше н'і.*

ПОТЄ́МИТИ – пізнати, здогадатися про щось; зрозуміти: *Пот'е́мила зра́зу / шо тут шош ни т:о / бо ўна́ іґ говори́ла / то ч'ірвон'і́ла / за присади́бу ĭ сло́ва ни сказа́ла / шо ме перепи́сувати на нас / а ч'о́ ти кли́кала / пита́йіц:е / Кли́кала / бо хот'і́ла переписа́ти / а пото́му обду́маласе / ĭ р'ішила / шо ш'і ни ч'ес / і то йі́і пра́во*.

ПОТЄ́ЧІЙ – пташиний: *А це п'і́р'іч'ко ку́р'іч'е ци пот'е́ч'е / йіго́ ĭкас пта́шка загуби́ла? / То з гн'ізде́ч'ка / ви́тко / ад'і́ ге́н:е ви́соко ви́диш?/ але́ пoти́хон'ко говори́ / шоби́ пта́шка се ни перепу́дила / бо ўна на йе́ч'ках сиди́т / ў не́йі ско́ро пот'е́тка бу́дут / А ки́л'ко йіх бу́де*?

ПОТЄ́ЧЬОГО (ЛИШ ПОТЄ́ЧЬОГО) МОЛОКА́ НИМА́ (НИ СТАЄ́, БРАКУ́Є) – жити заможно: *Там х'іба́ шо лиш пот'е́ч'ого молока́ браку́йі / а так / ус'о́ йе / Йе / але́ м'ін'і́ се здайе́ / шо ра́дости / ве́селости браку́йі / шош ни ви́жу / шоби́ Мар'і́ка ду́же ш'іслива бу́ла / Ну та бо одно́ з дру́гим ни ўрас гра́йі / йе / шо ни хо́ч'і кл'умпува́тисе.*

ПОТЄ́ЧЬОГО МОЛОКА́ ХОТІ́ТИ (ВИГА́ДУВАТИ, ЗАГА́ДУВАТИ, ЗАБАГА́ТИ, ШУКА́ТИ) – прагнути невідомо чого; того, що є далеким від реальності й можливості досягти його: *Пе́р'іш / ік шош каза́ти / му́сиш сама́ ў се́бе се запита́ти / ч'ого́ хо́ч'іш / і тогді́ вибера́ти с то́го / шо йе / а ні́ / пот'е́ч'ого молока́ вига́дувати / ч'іго́ нима́ ĭ н'іко́ли ни бу́де.*

ПО́ТИ (ПО́ТИВ) – *незм*., доти; до тих пір: *Дити́на по́ти ĭшла / по́ки се ни зму́ч'іла / а ўже́ вит Штеф'і́нкових йі́і не́сли на корко́ш'ах; По́ти говори́ў / по́ки о́ч'і сам'і́ ни заче́ли се злипа́ти / гаш тогді́ усну́ў / ледв'і́с'ки приспа́ла; По́тиў ходи́ў / по́ки д'і́ўка сама́ ни сказа́ла / шо хо́ч'і за не́го вид:ава́тисе; Руба́ĭ по́ти / бо ш'і питко́т'увати при́йдец:е / наĭ запа́с бу́де.*

ПОТИ́ ЗБИ́ЛИ (ДЕСЄ́ТІ ПОТИ́ ЗБИ́ЛИ) – спотіти від важкої довготривалої праці, через хворобу, від сорому, внутрішнього напруження, хвилювання: *Дес'е́т'і поти́ зби́ли / до́ки ўсе ц:е притра́д͡ж'ува́ли додо́му;*

До́ма шош се ку́тала ĭ нич’о́ ни ч’у́ла / а дес по полу́н':у мене́ лиш поти́ зби́ли / ста́ло гор'іч’е́ / а но́ги / йік слут'і́ / ік ва́т'ін'і се зроби́ли.

ПОТИ́К, -о́ку – назва невеликої річки, яка протікає через Тюдів і впадає в Черемош: *Йіх ха́та на Пото́ц'і / ўни та́мки жийу́т / а дон'ка́ вид:а́ласе ў Доли́ну / ўни з неў ни по сус'і́цтву / І шо / Мар'і́ка х’іба́ ни там / де ўни? / Каў тоб’і́ / та́к’ік йе; Поти́к буў фиĭст се розли́ў / так вигл'іда́ў / ік р'іка́ / ік гента́м по́в’ін' пуска́ли / ну а за р'іку́ / то ĭ говори́ти нима́ шо / мо́ре мор'і́с'ке / габи́ бу́ли так’і́ / шо стра́шно се диви́ти / ну шо ш’і сказа́ти? / за цес Поти́к ш’і ка́жут / Малорожéнка / бо вин з Мало́го Рижна́ до нас іде́ / мо́же / ц:е вам інтере́сно бу́де / ч’о так каўт за не́го*; *Ў пото́ц'і беремо́ во́ду на пран':е́ / а на йіду́ / с кирни́ц'і / вид Ле́с'ковых / делекува́то / але́ шо зро́биш.*

ПОТИКНУ́ТИСЕ (СПОТИКНУ́ТИСЕ) НА СЛО́ВІ – *рідко*, раптово зупинитися, розмовляючи з кимось, розповідаючи щось: *Ви́д'іла йіс / йек Онуфр'ійі́ха потикну́ласе на сло́в’і / йік ми запита́лисе за биса́ги / ни зна́ла / шо каза́ти / а ти фа́ĭно / так лего́н'ко се запита́ла / ву́ĭноч’ко / а йік вам йіх ни тре: / то ми би забра́ли / ч’о́ мут вам заваж’е́ти? / ота́к йіс сказа́ла / таĭ уна́ зра́зу заговори́ла / наĭшла́ бе́с'іду ĭ зач’е́ла каза́ти / шо ч’е́сто забу́ла за них / Але́ то ш’і ни т:о / йа хот'і́ла нагада́ти / шо позаўч’е́ра ви́д'іла йійі́ з ни́ми ў Ко́сов’і / але́ поўстида́ласе / Таĭ до́бре / наĭ на ме́нчому се опхо́ди / голоўне́ / шоби́ вид:а́ла; То таке́ / шо мош потикну́тисе на ри́ўному і ўпа́сти / ад'і́ нога́ пишла́ ми́тус' / таĭ б’іда́ / а мош на сло́в’і / ў бе́с'ід'і / ішло́ тоб’і́ ле́хко / ĭшло / а пото́му ти та́к’ік зашпо́ртаўсе / і шо маў сказа́ти / ни зна́йіш / і бе́с'іда да́л'і ни пр'іде́ц:е.*

ПОТИ́М – *незм*., *рідко*, потому: *То шо? / гори́т? / поти́м тото́ се зро́би / а тепе́рки ĭди т:о / шо йа каў*; *А ш’і зна́йіте / шо у Т'у́дев’і го́н':і сказа́ти? / р'і́тко / але́ де́коли ч’у́йіш / ни пото́му / а поти́м / каўт / лиш’е́йте / л'у́пч’іку Пе / свойу́ ко́ску / наĭ уна́ припоч’е́не / поти́м доко́сите / ĭ ход'і́т кри́шку поси́димо оту́т пид гор'і́хом / ти́л'ко на́шого / це так ву́ĭко Лес'о́ / оно́гди йа ч’у́ла / Петро́ви каза́ў / вин йіго́ заклы́каў буў на де́н'ку / Та бо пошкудува́ў ч’олов’і́ка / ни хот'і́ў / шоби́ тот перему́ч’іўсе.*

ПОТИ́ХО – *незм*., тихо: *Поти́хо роска́зуĭ / ни кріч’е́ĭ / іґ бес дес у Гребени́ буў / наĭ д'е́д'а припоч’е́не; А ўни поти́хо ви́ĭшли / ти ни мих ч’у́ти / то пиў до ше́стойі бу́ло; Ти роби́ соб’і́ поти́хо / н'іч’о́ н'іко́му / бо а йік ни ви́ĭде? / л'і́пше наĭ ни зна́йут / фали́тисе напере́т ни тре́ба.*

ПОТИ́ХОНЬКО – *незм*., тихесенько: *Ти мо́жеш / Му́с'ко / так поти́хон'ко пити́ ў ха́ту / шоби́ две́р'і ни ри́пнули / ĭ прине́сти м’ін'і́*

окол'áр'і? / ўни на стол'í / кóло ґазéт / алé прóс'у тебé / шобú мал'í ни ўстáли / бо ўни страшнó прúкр'і / ік нидоспúўт.

ПОТИЧЄ́ТИ – поставити “тичьки”, “затичєти” все або багато чого-небудь (передусім квасолю): *Бер'íм тич’éн'і / таї потич’éйімо фасýл'і / пóвид Макс'íмкових зач’немó / ц':і бóрше зиўшлú / А тич’éн'а стáне? / Тогó йа каў / шо вúт:и зач’немó / а пóвид Іванóч’ка ік ни стáне / то то ї р'ет мóже пáру ден' зач’ікáти / там ни квáпно / а тут / мус*.

ПОТИ́ЧЬО́К, -чька (-чькá)– потічок: *Гóден йіс перескáкнути оцéс потич’óк? / анý давáї рýку; Бабó / то / в’ід'í / вит Паўлóвоїі кирнúц'і отóї потич’óк / шо кóло Ўнуфрéйкових / то вин / в’ід'і / вúт:и / так?*

ПО́ТІ, -є́ти – пташка: *Д'ід'é / на горóд'і / тáмки / де Фед'ó óре / йе тúл'ко пот'éт / і кóжде ў ѕз'óбику мáйі ч’ірвакá / анý ход'íт / ш’:е рас се подúвимо / м’ін'í се ни привúд'іло / шó ўно дéржи / ч’ірвакá / а потóму так йіст / шо гаш нат'ігáйіц:е / пúдете зо мноў*?

ПОТІГНУ́ТИ – 1) потягнути: *Йа так ослáбла / шо кóта за фист ни гóн:а бих пот'ігнýти;* 2) вдарити чим-небудь: *Лéда шо / а йа лиш пот'іглá мúйкоў ци шо пид рукáми / і ўжé бéс'іт нимá / видгáўкуван'а ни ч’ўти*; 3) випити: *Пот'ігнýў вин'ц'á пáру рас / і ўс'о / н'іхтó ни рос:úжуваўсе;* 4) вкрасти: *Цес такúї / шо бут'шó мóже вит хáти пот'ігнýти / а йік цéго ни знáйіш / то би ї ни здогадáўсе / дýмаў би / моі̆ / та це ґаздá.*

ПО́ТІТКО, -а – пташеня: *Мамó / див’íц:е / ікéс пóт'ітко прилет'íло / з дóўгим ѕз'ýпком / а голóўка ў нéго ч’ірвóн:а / і крúшку б’íлого йе / йéк унó се називаáйі? / малéн'ке і дýже фáйне / ад'í гéн:е*

ПОТОВЧІ́ – потовкти: *Бабó / усúї ч’існич’óк потоўч’í / ци пиў голóўки? / отúл'ко дóста? / Усý голóўку / фáйно поч’éсти / потóму ўм:úї / і ў циї дереўйéн'ч’і меш тоўч’í / алé посóлиш / вин ни ме шч’іхоўзáти / пóрскати / ї тогдú тоўч’í.*

ПОТО́МУ – *незм*., потім, пізніше: *Даї м’ін'í / Гóсподи / рóзум такúї тепéр / йік Івáнови потóму; Івá / потóму т:о дорóбиш / а зáрас поможú м’ін'í занéсти м’ішóк у хорóми; Вид:áш потóму / йік меш мáти / м’ін'í ни горúт / колú вид:áш / тогдú / Тоб’í ни горúт / а менé цисé ме мýл'іти / де йа цéго хóч’у*?

ПОТО́НКНУТИ (СТО́НКНУТИ) – те саме, що ПОТОНЬЧІ́ТИ: *Ти шош трóхи потóнкла / л'ýбоч’ко / бýла йіс круглéн'ка / ік пúвоч’ка / а тепéрки стáла / іґ бес мáла п’ітнáц:ит' рóкиў / Йо / такá / йіґ д'íўка / алé ч’ó ни договóр'уйіш? / ч’ó ни кáжеш / стáла йіс н'íйека / тонкá / худá / ік іглá / а лицé отúц'ке се зробúло / йік кулач’óк / о: / іґ бес отáк сказáла / тотó бýла би прáўда / а ти задýже здéлеку зач’éла / Н'і / йа ни крúўйу*

душе́ў / сху́дла йіс / мо́же / і вид гризо́ти / але́ вигл'іда́йіш низле́ / тики́ до́ста низле́ / бо ч'о так'і́ телеса́ носи́ти / йік у ме́не? / то на́в'іт' т'е́шко се зигну́ти / нашо́ це́го.

ПОТОНЬЧІ́ТИ – стати "тоньчим"; схуднути: *Пара́ска ни потон'ч'і́ла / ни сто́нкла / ўна с:о́хласе і ста́ла / йік шушени́ц'а / йік стари́ї шуше́ниї грип / Але́ / ви́тко / шо ви йійі́ страшно́ на́видите / рас так'і́ слова́ дниї припасува́ли / тики́ гі́нете за неў / Йо / ни спйу / і лиш розду́муйу / ї́ка ўна фа́їна ста́ла / и́нчого на га́ц':і нима́*.

ПОТОПЛЕНЕ́К (ПОТОПЕ́ЛЬНИК), -іка́ (-а) – утопленик: *Те́мно / а вин м'ін'і́ за ї́ко́гос потоплен'іка́ роска́зуйі / ї йізи́к вива́л'уйі / пу́ж'ійі мене́ / бабо́ / каж'і́т йіму́* / *А ти ч'о дне́му ї́деш і тото́ слу́хайіш*?

ПО́ТОЧІТИСЕ – втрачати рівновагу, не могти твердо стояти на ногах; похитнутися: *Ад'і́ йек вин по́точ'ійсе / ви́тко / шо ви́пиў / бо ч'о так нитве́рдо стойі́т? / і шо́ вин ро́би? / хо́ч'і с'іда́ти ў машйну / ану́ко ї́ди / Іва́н'ч'іку / ї видговори́ йіго́ / Ву́їно / та де́ вин мене́ послу́хайі? / ска́же / шмар'ка́ч'у / ану́ марш ви́ц:и / ану́ марш / меш м'ін'і́ ўка́зувати / шо роби́ти / ви ї́д'іт / вин вас послу́хайі / а йа шо; По́точ'іўсе / бо но́ги запл'іта́йуц:е / ни хо́ч'ут става́ти ри́ўно / ік се нале́жи / а так'і́ стайу́т / ік у мало́йі дити́ни / котра́ лише́н' ўч'е́йіц:е ходи́ти / але́ шо говори́ти? / ўже іґ дохо́диш таки́х роки́ў / то дитин'е́ч'іс:е / і то до́бре / шо лиш з нога́ми / а ни з голово́ў; По́точ'іўсе / бо забра́кло бу́ло во́здуху / ми ви́їшли на ґрун' / на сами́ї верш'е́к / таї йа ўч'уў / шо мноў та́к'ік би хитну́ло / йа гада́ў / шо зашпо́ртаўсе ў шош / а то н'і / д'і́до даў м'ін'і́ ґлиґну́ти води́ / таї уно пере́їшло́ / а йіґ зач'е́ли бу́ли спуска́тисе / то так ста́ло ле́хко / шо бих буў лет'і́ў / ота́к лиш би ру́ки зробі́ў / таї мене́ би поне́сло / а ви та́мки бу́ли / бабо́ / ішли́ тоў доро́гоў? / шо на верш'е́к? / йо:ї / там ду́же стри́мко / в'іде́ў / ви би ни могли́ туда́ ви́їти / йа се пита́ў д'і́да / ци бе́сте го́н':і пити́ з на́ми / але́ вин сказа́ў / шо го́н':і / але́ х'іба́ би вин вас у биса́гах н'іс / вин так жертува́ў? / Ти скажи́ д'і́дови / ік ш':е рас за ц:е за́їде бе́с'іда / шо ба́ба ў та́ц':і пойі́де / у тиї вели́киї / шо ко́ло ста́їн'і / Ви́жу / шо і ви жерту́йіте / а йа ни таки́ї дурни́ї / шоби́ ц:е се пита́ў / бо йе́к угуру́ с та́ч'коў? / згори́ ш'і мош би / а ўгуру́? / х'іба́ бих йа помога́ў труч'е́ти / але́ то т'е́шко бу́де* / *л'і́пше / бабо́ / до́ма сид'і́т*; *По́точ'іласе / ї ч'ут' ни ўпа́ла / іґби́ ни Йіла́к / шо ї́ми́ў / то ўби́лабисе бу́ла у тиї скал'і́*.

ПОТРАДЖЮВА́ТИ – *згруб*., перемістити щось, перенести (перетягти, перевезти) з одного місця в інше; взявши під руки, повести: *Накла́ли ти́л'ко м'ішки́ў / шо ми ле́дви тото́ потрадж͡ж'ува́ли; Лес'о́ ле́д'а*

віпиў / алé ч'ос зрáзу ўпйін'і́ў / таї йігó повел:и́ / потрадж͡ували / бойéлисе самóго пускáти.

ПОТРА́ФИТИ – 1) потрапити: *Йа зрáзу потрáфиў / тут бі́рше такóйі хáти нимá / ї ч'іч'óк ті́л'ко н'іўкóго нимá*; 2) посміти : *Вас'ўта потрáфила Йілéн'і л'і́сти ў óч'і / ві́тко / дóбре нас'і́н'і / фам'і́л'не / при л'ўдех так гар'акáла / шо страшнé; Ни гадáї / унó ш'і потрáфило видгáўкувати / пі́тпен'ок / а такі́ї рот утвор'éйі / ік вéршу.*

ПОТРА́ФИТИ СКАЗА́ТИ (ЗРОБИ́ТИ, ПИТИ́ ТА ІН.**)** – сміти (посміти) висловити щось, піти кудись та ін.: *Ни гадáї соб'і́ / шó т:а молоди́ч'ка мóже / йéк стáршиї л'удин'і́ потрáфити такé сказáти? / та м'ін'і́ рот ни ўтвор'éўбисе нáв'іт' слóво / нáв'іт' пиў слóва ікóгос ниґрéч'ного сказáти / а ц':а ві́казала / шо хот'і́ла / ві́сварила вўїка / таї пишлá соб'і́ / йéк так? / Ну та бо ї вин трóхи ви́н:иї / таї тики́ ни трóхи / лиши́ўсе з дити́ноў / а сам уснўў / ну то ни лиш'éїсе / йік хоч' спáти / а йік згоди́ўсе / то потерпи́ годи́нку / ўна бóрзо се вернўла*.

ПОТРЕМБІТА́ТИ – пограти певний час на трембіті: *Тáто пит:ри́муваў тремб'і́ту / áле йа ни мих потремб'ітáти / унá лиш вўїка слўхайі / дуў / áле шо / то ни помоглó*; 2) пограти певний час на якомусь із духових інструментів: *То ни так / шо потремб'ітáли / таї сти́хли / трамбóн бўло ч'ўти ц'ілі́ї ден' / то мўзика с Поп'іл'ни́к.*

ПОТРЄ́СУВАТИ – трясти час від часу: *Ад'і́ йек тот молод'éк потр'éсуйі свóйіми кўч'ірикам / то ў нéго ондул'áц'ійа ци роди́м'і? / Ну та х'ібá бих пишлá се запитáти / скаў / шо вўїна се інтересўйі / де вин тотó роби́ў / у ік'ії фриз'éрни / а йік н'і / то ци дóўго на пап'і́рки накрўт'уваў / Йо / іди́ се запитáї / це вартўйі знáти / б'іжи́.*

ПОТРИ́НЬКАТИ – розтринькати, бездумно витратити: *Шо ни даш / ус'ó потри́н'кайі / і йéк таки́м бездўмним бўти? / то кóждому шош трафйéйіц:е / áле ни ўс'і́ трáт'ут / ни пускáйут пос'л'і́н:е / аг'інá цисé.*

ПОТРІ́БНИЙ – про того, хто працьовитий, шанує старших, без шкідливих звичок : *Васил'і́ў стáршиї / потр'і́бниї хлóпец / т:о / шо трéба / дўже йігó фали́ли / котр'і́ коси́ли на ўлóз'і / роби́ў упóрав'ін' з ни́ми / ус'ó знáйі по ґаздиўствў; Д'і́ўч'іна ни йе ни знати́ іка ві́гл'ідна / áле пóтр'ібна / лишж би дóл'а дóбра ійі трáфиласе / ўна заслугóвуйі цéго*.

ПОТРІСТИ́ КИШЕ́НЕВ (ПУЛЯ́РЦЕМ) – витратити гроші; "ни скупитисе": *Йо / прийшлóсе трóхи потр'істи́ кишéнеў / бо син будувáўсе / а то ни дўже ставáло; Н'іч'ó се ни стáне / наї потр'ісўт кишéнеў / уни́ ни зб'ід'н'і́йут / тáмки ш'і дóста се ли́ше / алé ни ме так кишéн'у ўт'ігáти / йіґ зáрас / бо напрáўду ўт'ігáйі / ш'і пирвáтисе мóже*.

ПОТРІ́ШЬКИ (ПОТРИ́ШЬКИ) – *незм*., потрошку: *Бери́ би́рше хл'і́ба / а це́го потр'і́ш'ки куса́й / бо нима́; Іва́нку / про́буї потр'і́ш'ки ходи́ти / хот' нога́ ш'і боли́т / а́ле росхо́д'уї ййі́й / так бо́рше ви́дуж'ійіш*.

ПОТРУБИ́ТИ – *докон*. до ТРУБИ́ТИ: *Ану́ се подиви́ / йек ми́ши ўс'о потруби́ли / та с це́го нич'о́ се ни лиши́ло / шо́ йа тепе́рен'ки ма́йу роби́ти*? / *Ну та ўни му́с'іли се ратува́ти / шоби́ ви́жити / ни хот'і́ли з го́лоду ўмера́ти* / *ййіх мо́жно зрозум'і́ти*.

ПОТРУЧЄ́ТИ – штовхнути; кинути, скинути: *Йа бих тото́ ўс'о ў бе́рех потруч'е́ла / і фе́ртик / аби́ лиш ни ви́д'іти / бо то м'ін'і́ шко́ди.*

ПО́ТРЮХ, -а – нутрощі: *По́тр'ух йе ч'о́рний і б'і́лий / б'і́лий / то леге́н'і / а ч'о́рний / печ'і́нка / у нас цисе́ ў ха́т'і ййі́лосе рас у рик / ік р'і́зали по́рос'і / отогди́ / а ш':е могло́ бу́ти / іґ д'е́д'а кому́с помога́ў / то дава́ли на ниш / кава́лок мн'е́са / солони́ни / ї це́го могли́ ўд'іли́ти / каў / це ік у сво́йіх вин помога́ў / бо вин знаў опхи́т с цим уси́м / буў та́к'ік маса́р' / але́ шоби́ ми купува́ли цисе́ ў м'і́с'т'і / то н'іко́ли / каў / х'іба́ свойі́ могли́ се под'іли́ти / бо іґ би ч'ужо́му даў сам по́тр'ух / то суди́ли би / пакали́ли / каза́ли би / шо поскупи́лисе мн'е́са / а мижи́ сво́йіми уси́м се д'іли́ли*; *Ўсма́ш м'ін'і́ оцис'і́ потр'ухи́* / *ч'ос закорт'і́ло*.

ПО́ТРЮХ БІ́ЛИЙ – легені: *Йа ни л'у́бйу б'і́лий по́тр'ух / але́ ік йиго́ фа́йно припра́вити / да́ти ч'існич'ку́ / пе́рцу / тай тогди́ мош / ни геї / але́ пово́ли* / *А м'ін'і́ смаку́йі / м'ін'і́ пригу́сне*.

ПО́ТРЮХ ЧЬО́РНИЙ – печінка: *Ма́ма се свари́ла / бо йік у терели́ буў ч'о́рний і б'і́лий по́тр'ух / то ми ч'о́рний ййі́ли / вибера́ли йиго́ / а б'і́лий лиш'е́ли / н'іко́му з д'іти́й тото́ ни смакува́ло / оц:е́ ў ме́не ў па́мн'іти се заде́рж'іло / ік сего́н:е цисе́ ви́жу / б'і́лий н'іхто́ ни браў.*

ПОТУ́ГИ РОБИ́ТИ – дуже напружуватися, намагаючись щось зробити, досягти чогось: *То / мамо́ / се роби́ло без вели́койі напру́ги / нам пишло́ ле́хко / поту́ги страшн'і́ ни роби́ли / йік то ў л'уди́ї бува́йі / ус'о́ їшло р'е́дно / тай / д'е́кувати Бо́гу / ха́ту звел:и́ / а ч'о? / бо ўс'о бу́ло пидгото́ўлено і напере́т маїстри́ зака́зан'і; Ни роби́ла і ни ро́бйу вели́к'і поту́ги / шоби́ кому́с догоди́ти / того́ ни беру́се і ту́тки дого́д'увати / а йік кому́с цисе́ ни ўдайе́ц:е / то най вибач'е́йі / ота́к йа скаў / най вибач'е́йі / Але́ ти моло́ч':а / ї ма́ла бес ста́рший жи́н'ц'і ўступи́ти / с те́бе коро́на ни ўпа́де / і це могло́ би їкос ви́риўнати ва́ше жит'е́ / тай ни забува́й / шо то ма́ма тво́го ч'олов'і́ка / і вин ме за н'у се ўступа́ти / то йік хоч' / шоби́ об'ійшло́се на ме́нчому / ни остри́се так / змн'е́кни тро́хи*.

ПОТУЖИ́ТИ – стягнути сильніше, зав'язати міцніше : *Потужи́ / бо цес м'іх розійе́жец:е; Йек тоб'і́ пасо́к / потужи́ти ци най? / Най / вин до́бре;*

Стáн'ік би се здáло потужúти / бо ад'і́ йек хл'éпайіц:е / А вин ни мáйі ўйідáтисе ў плéч'і.

ПОТУ́КУ ДАВА́ТИ (ДАВА́ТИ ПОТУ́КУ) – послабляти виховний вплив на когось (про дітей): *Д'і́тем ни мóжно давáти потýку / лéхко попустúти / а напрáвити оїі йек трýдно / дé ўно потóму схóч'і слýхати?*

ПОФАЛИ́ТИ – похвалити: *Пофалú дитúну / хот' за шош / ни гáркаї / нáв'іт' ік унá шош ни так зробúла / алé стерáласе / то ти поглáт' ййі́і / пофалú / наї унá ўч'ýйі дóбре слóво / заохóт'уї.*

ПОФИ́ЦЬКУВАТИ – 1) час від часу "фицькати", махаючи хвостом, вдаряти ним когось (про корову): *Нáш'а Лисýн'ка / ік шош ни по ййі́і / лáкома пофúц'кувати фостóм / а йік лиш уч'ýйі / шо úнч'і рýки дойýт / то мóже ї пýт'н'у перевернýти / ї молокó ни припустúти / то йік менé бол'і́ла рукá / д'éд'а / йік ішóў с пýтнеў у стáїн'у / уберáў мойý фýстку / гадáў / шо корúўка ни мáйі рóзуму / а ўна ўс'о вúди ї розум'і́йі*; 2) грубо говорити, "пискувати"; не зовсім ввічливо відповідати комусь: *То йе / шо ї д'і́ўка мóже пофúц'кувати / ік задýже óстра / абó ік шош ни по ййі.*

ПОФРИ́ҐАТИ – *згруб., жарт.*, поїсти: *Нимá шош пофрúґати? / Зárас / за м'інýту бýде / ўже вивертáйу кулéшу / А шо до кулéш'і? / Т:о / шо ти наїбúрше л'ýбиш / анý / шó без зáрас хот'і́ў? / алé бóрзо кажú.*

ПОХА́ВКУВАТИ – час від часу позіхати ("хавкати"): *Дитúна похáўкуйі / в'ід'і́ / спáти хóч'і / погудýї / таї наї спит; Ш'і ни йе пíзно / а йа ўже зач'éла похáўкувати / ч'ýйу / шо йік отáк дес припрýсе / то ўсну; Л'ýде шош говóр'ут / а бабú похáўкуйут / алé сид'ýт / слýхайут / моï / та ік вам так се хóч'і спáти / то ïд'іт / вас н'іхтó ни дéржи / áле бо н'і / кн'ýс'ут / алé доч'éкуйут ч'олов'ікúў / Ну таї дóбре рóбйі / шó дóма сид'і́ти? / а так мижú л'уд'мú йе ікúїс інтéрес / сегóн:е говóр'ут / а ўч'éра зибрáлисе і про Дóўбуш'а кнúшку ч'ітáли / Івáн наш ч'ітáў / а потóму Фед'ó / алé вин зле ч'ітáў / ни ïшло ййімý / ййізúк ни мих бóрзо обертáтисе / ййімý ták'іґ би сил ни ставáло слóво вúразно сказáти / вин зач'інáў / і ў рóт'і зашпóртуваўсе за шош / Та ў нéго протéзи / мóже / тогó / Мóже / бо / ч'ýйіте / шош заваж'éло тотó / шо напúсано / бóрше провáдити / оц:é смих пизнáла / зат'éшко ййімý бýло.*

ПОХАЛА́ВНИК, -а – *вульг.*, удар в обличчя: *Фалúц:е / шо Дрон' дистáў вид нéго два похалáўники / а за т:о / шо тоï даў ййімý фáйну здáч'у / нáв'іт' ни пúсне / хот' сам син'і́с'киї хóди / кáже / шо ўдéриўсе.*

ПОХАТУ́СЬ, -я́ – *жарт., ірон.*, особа, що любить ходити "по чюжих хатах": *Кудá сегóн:е похатýс´ ходúў? / вин забýў / шо дóма поўнó робóти?*

/ ге?; Іка́ с те́бе ґаздúн΄а вúросте / йік ти такúй похату́с΄? / тоб’í шобú лише́н΄ вит ха́ти куда́с питú / н΄іч’е́м ни пита́йіш.

ПОХИБИ́ТИ НА (В) СЛО́ВІ (В БЕ́СІДІ) – говорячи, помилитися; висловлюючи щось, допустити неточність; обманювати; говорити неправду: *Н'і / говорúў йіс / та́к’ік уно́ бу́ло / але́ ў однúм м’íсци похибúў на сло́в’і / крúшку / нибога́то / але́ ўно ус'о́ заверну́ло ў дру́гиĭ бик; Го́споди / стера́ўсе ни похибúти ў бе́с'ід'і / хот'íў бу́ти слúўним ч’олов’íком / н'іко́го смих ни обмоўúе́ў / за н'іко́го н'іч’о́ отúц'ко ни вúгадаў / каза́ў пра́ўду / але́ йік дес мене́ зане́сло / шо йа нихот'іч’е́ шош ни т:о ўклонúў у бе́с'іду / то простú м’ін'í цес гр'іх / ота́к д'е́д'а де́коли мих сам до се́бе говорúти / бо гада́ў / шо н' íхто́ ни ч’у́йі / а йа нашоро́шувала ву́ха і так тото́ слу́хала / шо гаш ни дúхала / бúрше смих н'і вит ко́го тако́го кайіт':а́ ни ч’у́ла / лиш вид не́го / вúкаже Оч’іна́ш / а пото́му ш’і ĭ оц:е́ ка́же / ни ўрас / але́ де́коли / йік йіму́ се хот'íло / то каза́ў; Ік рас ци два похибúў йіс у бе́с'ід'і / то пото́му ўже стрúму мо́же ĭ ни бу́ти / бо йік пос'íйіти отаке́ зеренце́ / то ўно бо́рзо схо́ди / то та́к’іґ бур'іне́ц на горо́д'і / йіго́ ни тре: оп’íстувати / вин сам соб’í дайе́ ра́ду / зна́йі / йек ростú ĭ глушúти тото́ / шо ти сапа́йіш ци ўже вúсапаў /* з *отакíц'кого вúгутит до пидгру́ди.*

ПОХІТА́ТИ – похитати; погойдати: *Пох’іта́йте мене́ тро́хи ду́ш:е / х’íтанка ни ўрве́ц:е / ни б’íйітесе / йа се трима́йу / але́ ду́ш:е / ш’:е ду́ш:е.*

ПОХЛЄ́ПАТИСЕ – *докон.* до ХЛЄ́ПАТИСЕ[2]: *Уна́ штраму́йіц:е / а́ле шо / ўс'і йійі поту́ги / ко́тови пит фист / ду́майі / шо молодúц'а / а ўна ба́ба / і це вúтко / ад'í пишла́ / похл'е́паласе* / *Та ч’о / норма́л'но пишла́.*

ПОХЛЯ́МПУВАТИСЕ – час від часу “хлямпатисе”: *Ч’еревúки похл'а́мпуйуц:е / х’іба́ бих гру́пш’і шкерпе́тки нат'іга́ў / пра́виĭ / н'іч’о́ / а л'íвиĭ / бо́йусе / шобú дес ни с'т'ігну́ўсе / ота́к ік стойу́ / то до́бре / а ўже йік ступúти па́ру кро́киў / то зле́ / та́мки м’íр'іў / то бу́ло до́бре / а тут ад'í шо / Ану́ покаж’íт / ци одна́ке лу́меро? / ану́ / а шо́ ви хот'íли? / ўни роспаро́ван'і / гаĭ дава́йте / йа борзе́н'ко скакну́ до ву́йка і подúўйусе / ік’í ў не́го / ік йісте́ ра́зом купува́ли / то моглú се ни додивúти / і ў карабу́шку ни т':і покла́сти / ни па́ру / а зам’ін'е́тисе з ву́йком однúм ч’еревúком.*

ПО́ХОРОНОК, -нку – жалобна (похоронна) процесія: *Ік іде́ по́хоронок / то ўс'í стайу́т збоку ĭ ч’іка́йут / абú вин проĭшоў* / *і машинú / ік йíдут / то ни випере́д'уйут йіго́* / *а тако́ш ч’іка́йут / шобú проце́с'íйа проĭшла́*; *Йіле́нка ду́же фа́йниĭ по́хоронок ма́м’і зробúла / в’інкúў тúл'ко бу́ло / йіґ би хтос молодúĭ уме́р / о: / то ни ко́жн'і ро́дич’і вид д'ітúĭ таке́ ма́йут / оĭ шо ни ко́жн'і.*

ПО́ХОТІТИ – захотіти зробити що-небудь і тут же відмовитися від свого бажання : *Іва́н по́хот'іў буў іти́ / то бу́ло ви́тко / вин на́в'іт' крок буў ступи́ў / а пото́му шош переду́маў / ни сказа́ў н'іч'о́ / лиш оберну́ўсе / і ни пишо́ў / верну́ўсе тха́т'і / Інтере́сно би зна́ти / ч'о / вере́*?

ПОХРАМУВА́ТИ – 1) побути на храму: *То храмн'е́ни іду́т / похрамува́ли таї вертайуц:е / ўни йі́хали до бра́та / ви́тки Мар'і́ка / а там храм на Іл':і́ / Митри́ха позаўч'е́ра каза́ла / шо мут іти́ / то ад'і́ верта́йуц:е*; 2) відсвяткувати іменини: *Уч'е́ра бу́ло Володими́ра / таї ми здоро́вили на́шого Ўла́дӡ'а / сам'і́ свої́ї се зибра́ли / ну таї йа тако́ш похрамува́ла / ўни фа́їно се зр'іхтува́ли / йіго́ жи́нка це́му ўсе́му зна́йі р'ет / таї н'іч'о́ / до́бре / шо хот' р'і́тко / а́ле ўс'і се схо́димо*; 3) *ірон.*, *знев.*, оцінка якогось, на думку мовця, недоречного застілля: *Дни́на така́ / йіґ зо́лото / а ўни храму́йут с Ко́ц'ом / таї ш'і тот носа́ч' з ни́ми / то йа ле́дви тото́ розигна́ла / каў / а ў вас шо / до́ма нима́ робо́ти ў таку́ дни́ну? / вам пи́ти корти́т? / іґ корти́т / то пи́їте во́ду / ї ід'іт шош роби́ти / похрамува́ли / таї до́ста / ле́дви тото́ ви́трашп'ірувала*.

ПОЦІ́ЛИТИ СЛО́ВОМ (СЛОВЕ́ЧЬКОМ) – влучно сказати, розкриваючи суть чого-небудь; образити сказаним: *О: / цис'а́ ву́їна таки́ї стр'іле́ц / так го́н:а поц'і́лити сло́вом / шо ти стойі́ш / іґ дурни́ї / іґ бес обйі́ўсе ї ко́йіс тако́йі б'іди́ / шо тоб'і́ у моме́нт мо́ву ви́мкнуло; Йа ту́тки ни ви́жу / Йу́ц'ку / шо ма́йі бу́ти ду́же ве́село / вам се зда́ло / шо ви фа́їно сказа́ли / так йісте́ поц'і́лили сло́вом / шо Ї́ваниха гаш поб'іл'і́ла / ви цисе́ ўздр'і́ли / таї се за́с'м'іийіли / так / іґ би пожертува́ли / а ў не́йі слабе́ се́рце / таї з'е́т' у шпитали́ / то йік так зач'іна́ти жертува́ти / то кра́ш:е би поду́мати / ци вам би бу́ла прийе́мн'іс'т' / ци бу́ло би до ве́селости з отаки́м жерто́ван'ім? / вибач'е́їте / шо йа так каў / ви ста́ршиї ч'олов'і́к / але́ так се ни ро́би / Та йа шо? / та йа тото́ / та йа ни хот'і́ў / бигме́ / ни хот'і́ў / дурни́ї йізи́к ви́хопиўсе с сло́вом*.

ПОЦУ́ҐАТИСЕ – *згруб.*, посперечатися, посваритися; виявляти незадоволення: *И:ї / то молод'і́ / тро́хи поцу́ґалисе / таї зноў до́бре / н'іч'о́ страшно́го / меш ви́д'іти / ра́но ўста́нут / і так / іґ би нич'о́ ни бу́ло*.

ПОЦУЛУ́Й МЕНЕ́ В ОДНО́ (ОННО́) МІ́СЦЕ – *вульг.*, викор., коли мовець хоче сказати: “Я тебе ни боюся; я зневажаю тебе”: *Ти / сопл'е́ку / поцулу́ї мене́ ў одно́ м'і́сце / показа́ти куда́*? / *ік хоч' / йа пока́ў*.

ПОЦЬО́МАТИ – *дит.*, поцілувати: *Гаї ході́ суда́ / пус'т'е́ку / наї тебе́ ба́пка поц'о́майі і тро́шеч'ки поду́ши / ота́к поду́ши / ота́к*.

ПОЦЬО́МАТИСЕ – *дит.*, поцілуватися: *Ану́ / даї ц'ом / поц'о́маїмосе / і папа́ / помаха́йіш м'ін'і́ ру́ч'коў*? / *ану́ / йек меш маха́ти*?

ПОЦЮ́НЬКАТИ (ПОЦЬО́МКАТИ) – *дит*., посмоктати груди: *Л'а́л'а поц'у́н'кала тро́хи ї ме спа́тки / так? / ві́жу / шо так / гаї л'іга́ймо*.

ПОЦЯ́МКАТИ – *згруб*., трохи поїсти: *Ў мало́го гор'е́ч'ка / ма́ло ййў / тро́шеч'ки поц'а́мкаў / таї покла́ў лі́шку / але́ ї то до́бре*.

ПО́ЧЄРЕ́С – через: *Тату́ / а ви перенесете́ мене́ по́ч'ерез р'іку́? / бо йа се бо́йу / мо́же / л'і́пше на кла́тку пі́демо? / А ч'о́ ййс се перестра́ш':іў? / мо / ти шо́ / ни ўм'і́йіш плі́вати?; Дош' ішо́ў поч'еpе́з ден' / н'іч'о́ ни со́хло*.

ПО́ЧЄРЕ́С "НИ ГО́ДЕН" ("НИ ГО́ННА") – через силу; вище своїх можливостей, передусім фізичних: *М'і́с'ку / ўстава́ї потро́хи / по́ч'ерес ни го́ден / бо зле́ж'іййс:е / до́хтор' каза́ў / шо вид ле́ж'і запа́лен'і мо́же найті́ / і шо́ ми тогді́ зро́бимо?; То та́кош ни йе до́бре / роби́ти поч'ере́с ни го́ден / натса́д'уватисе / Васи́л' вўйкиў так ки́ли буў заробі́ў / і шо́ ту́теч'ки до́брого? / скажи́ м'ін'і́ / шо́ ў це́му до́брого*?; *Абе́з зна́ла / поч'е́рез / ни го́н:а / н'іко́ли ни робі́ / видложи́ ус'о́ / припоч'е́н' / і тогді́ меш ві́д'іти / йек тоб'і́ ус'о́ бо́рзо пі́де / уч'у́йіш / шо голова́ ни затру́днена / рука́м тако́ш попусти́ло / і ўс'о / шо ййс наду́мала / зро́биш набога́то бо́рше і кра́ш:е / ік т:о / шобе́с себе́ си́лувала / це йа по со́б'і зна́йу*.

ПО́ЧЄРЕ́С "НИ ХО́ЧЮ" – всупереч бажанню: *Ог:о́ / ци рас прихо́диц:е роби́ти по́ч'ерес ни хо́ч'у / сиди́ соб'і́ ў тепл'і́ / шош плети́ ци шиї / н'і / ни мош / бо то тре́ба води́ ві́нести / ўку́татисе / йе / шо ї дроў урyба́ти / а йе́к іна́кше? / ни меш ч'іка́ти / до́ки ч'олов'і́к з робо́ти прі́йде*; *Га́н'ко / а ти поч'еpе́з ни хо́ч'у / пиди́ / поцулу́ї свекру́ху ў ру́ку і скажи́ / вибач'е́йте / бо ўна / пре́ц'ін' / ма́ма тво́го ч'олов'і́ка / то нашо́ пе́ред неў пока́зувати свої́у лу́тав'іс'т'*? / *видна́д'уї цу лу́тав'іс'т' вит се́бе*.

ПО ЧЄ́СТИ (СКАЗА́ТИ, ЗРОБИ́ТИ, ПОВЕСТИ́СЕ ТА ІН.) – чесно, по правді: *Ви / Йу́ц'ку / до́бре ка́ете / так до́бре / шо кра́ш:е ни ўдаш / але́ йік по ч'е́сти сказа́ти / йік ув'ійти́ у йіх шкі́ру / то і йім нилє́хко / мо́же / іґ би йім бі́рше пани́ло / то і ўни би ма́ли ме́нче зло́сти / ни держ'е́ли ййі́ ў гру́дех / йа лиш одно́ цисе́ хот'і́ў сказа́ти / бо ви так ус'о́ фа́йно розибра́ли / роскла́ли / шо кра́ш:е н'іхто́ би ни мих* / *Сказа́ў / йек розум'і́йу / бо іґ до́бра л'удина́ / то злис'т' ййі́ ни пересили*.

ПО́ЧЄТ, -у – обслуга: *Запос'е́х ґрунта́ / а́ле ни поду́маў / шо ко́ло то́го зда́лобисе ду́жих рук / таї ко́ло ха́ти стайе́ роботі́ў / а н'ійе́кого по́ч'ету нима́ / ўс'о сам / н'іхто́ ч'ужи́ї ни покла́де пе́рет' тобо́ў кава́лок куле́ш'і ш ч'е́мос / і ни ска́же / ййште / ми пото́му ўс'о позабера́ййімо / ум:и́ййімо / зро́бимо фа́йниї пор'е́док / а ви вид:ихн'і́т / ни перетру́д'уйтесе* / *іґ би так / о: / а то це́го нима́* / *о́ч'і завид'у́ш':і / а ру́ки витпа́ц'уйут*.

ПОЧЄ́ТИ – почати: *Поч'е́ла гу́с'л'інку / до́бра / дава́ї д'і́тем с куле́шеў; Гор'і́ўку поч'е́ли / а́ле н'іхто́ ни хот'і́ў пи́ти / Фед'о́ви нали́ла два́ц':іт' грам / а жинка́м по пага́рч'ікови вина́ да́ла*; *Іва́н'ч'іку / пич'ни́ конф'іту́ри / ік тебе́ корти́т соло́ткого / сло́йіч'ок ге́н:е / на поли́ци / пич'ни́*.

ПОЧЄ́ТИЙ - початий: *Гу́с΄л΄інка поч'е́та / хтос п'і́нку з΄:іў / таки́ї поч'е́тиї ґа́рнец ч'ужо́му ни дайе́ц:е / йа До́ци нове́ молоко́ наси́пйу*.

ПОЧЄ́ТОК, -у – те саме, що ПОЧІТО́К: *Поч'е́ток ни ви́д'іли / к'і́но ўже бу́ло зач'е́лосе / йік ми прийшли́ / але́ Га́н'а росказа́ла; Іки́ї у робо́т'і поч'е́ток / так уна́ ї да́л'і пи́де.*

ПОЧЄ́ТУВАТИ – 1) перевіряти присутність певних осіб, називаючи їх прізвища та імена: *Ік мут мене́ поч'е́тувати / то крикни́ за ме́не / бо лиш му́с'у б'і́ч'і тха́т'і*; 2) читати список певних осіб, називаючи їх імена та прізвища: *Поч'е́тували тебе́ / шо ў нед'і́л'у меш заступа́ти на зм'і́ну; Сего́н:е мут поч'е́тувати тих д'іти́ї / котр'і́ найл'і́пше се ўч'е́йут*.

ПОЧІМЧІКУВА́ТИ (ПОЧИМЧІКУВА́ТИ, ПОЧЄМЧІКУВА́ТИ) – дуже швидко піти; те саме, що й ПОЛЕМШІ́ТИ: *Ма́л'і л'у́бйут іти́ до ба́пки / ік лиш ми дохо́димо до ба́биного поконе́ч'а / а ви́т:и ўже ви́тко її́і ха́ту / то ўни тогди́ мене́ борзе́н'ко лиш'е́йут / і ўже сам'і́ поч'імч'ікува́ли до ба́пки / шоби́ бо́рше бу́ти / н'іч'о́ ни бойу́ц:е / іду́т / лиш го́лови с трави́ визера́йут; Мої / а куда́ ц:е Катери́на поч'імч'ікува́ла? / та ў Тереб'іж'а́х у не́йі нима́ пологи́ў / У свати́ў йе / того́*; *Е́їде / йе́к ни хот'і́ла? / та ўна так бу́ла поч'імч'ікува́ла / шо за неў гаш кури́лосе / ўна ни могла́ се прич'іка́ти / коли́ мош бу́де поб'і́ч'і / а йа зра́зу сказа́ла / ч'ем бо́рше оц:е́ поро́бимо / тим бо́рше пи́деш / того́ се ўвиха́ли*.

ПОЧІНА́ТИ – *недок.* стос. ПОЧЄ́ТИ: *Гаї / поч'іна́ймо цису́ ч'укул'а́ду / ч'о бу́демо держ'е́ти?*; *Сего́р'ішне с'і́но ш'і ни к'іва́ли / ни поч'іна́ли бра́ти / бо йе ш'і тро́хи тоги́дного / дез за м'і́с'іц' і до не́го ди́їде*.

ПОЧІПИ́ТИ БЕ́СІДУ – почати говорити; завести про щось мову: *Ми ўч'е́ра се здиба́ли ота́м пид гор'і́хами / вин ви́ткис ішо́ў / а йа тики́ сама́ поч'іпи́ла з ним бе́с'іду / з ба́би диволи́ нима́ / таї каў / а йе́к ти жийе́ш / Ва́с'ку / ци ш'і се ни же́ниш? / оц:е́ смих хот'і́ла ви́в'ідати / а вин сказа́ў / шо пора́ / пра́ўду сказа́ў / бо таке́ саме́ йа ч'у́ла вид Мар'і́ки / ўна пе́рва сестра́ йіго́ ма́м'і / ну таї н'іч'о́ / йа каў / до́бре / абе́с ду́жиї буў / абе́с ш'іслúво / ік се ўже́ниш / у па́р'і жиў / а вин под'е́куваў таї ка́же / шо за ш'е́с'т'і н'іхто́ напере́т ни го́ден зна́ти / але́ тре: се стера́ти / шоби́ йіго́ би́рше бу́ло / отаке́ с цим усúм / фа́їниї хлопч'і́ш'і / і ўже ма́їже се ви́ўч'іў / в'ід'і́ / ш'і пи́ўрик йіму́ / шоби́ с'к'ін'ч'е́ти / тако́го з'е́т'а ва́рто ма́ти / але́ шо / ік вин на мойу́ ўну́ку ни ду́же се ди́ви / А йа зна́йу / Насту́ / шо ўна*

йімý дýже се ўдайé / алé хто м’ін'í цисé сказáў / ни ўпов’íм / бо ўни менé з':ід'ýт / вин пéршиї / сам хóч’і шош д'íўч’ін'і сказáти / а ні́ / шобí ўно ї́шло вид бабúї / Аг’í / то ч’о йа ї́шла се допúтувати за жен'áч’ку? / тепéр м’ін'í лицé ме се лупúти / *Ни ме / бо ви цéго ни знáли*.

ПОЧІПИ́ТИ КОГÓС (ШОШ) – зупинивши когось, почати говорити, розпитувати про щось; бути ініціатором комунікації; змінивши тему розмови, досягти поставленої комунікативної мети: *Йа тикú самá поч’іпúла Фед'á / таї́ зач’éла за Йилéну се питáти / за тóго / шо з неў жийé / хот'íла знáти / ци вин дес рóби / а ци се над'íйі на дитин'éч’і грóш’і жúти / то кáже / шо рóби / а ўна з дитúноў нидáўно у шпиталú леж’éла / бо вýшко бол'íло / отакé смих вúзнала / так шо йім там низлé / і ўни соб’í дайýт рáду / таї́ дóбре; Йа с Калúноў ни дýже стайý у ї́к’іс бéс'іди / а ўч’éра ўна менé самá поч’іпúла / таї́ с тóго смих зрозум’íла / шо йійí інтересувáла Івáнова дон'кá / мóже / ў стáрости се зберáйут ітú? / бо ч’о би ўна за н'у се питáла? / пúду ї́ скаў Івáнис'і / наї́ знáйут; Поч’іпúла с Кóц'ом бéс'іду / таї́ ус'ó вúзнала за йáзду / зáрас уні́ н'іґдé ни йíдут / казáў / шо по с'в’éтах / отогдú зач’нýт дýмати* / *Ну то ї́ нам цисé на рýку*.

ПОЧІПНУ́ТИ – 1) зачепити: *Йа сам поч’іпнýў йігó кóло Жоўт'éч’:іних* / *хот'íў уч’ýти вид нéго пáру слив / і вин сказáў*; 2) мати докази причетності когось до чогось: *Васил'á поч’іпнýли на дéрев’і / вин тургувáў ним / йек тургувáў? / махл'увáў / ікшó так казáти / таї́ за ц:е йігó викликáли.*

ПОЧІРВОНІ́ТИ (ПОЧЄЛЛЕНІ́ТИ), ЇК (ІК) ГРАНЬ – дуже почервоніти: *Митрúха ад'í ї́ка сидúт / поч’ірвон'íла / йіґ гран' / жúн'ц'і зле се рóби / анý ход'íм д ниї́*; *Ан:úц'а ад'í йек поч’ел:ен'íла / стáла такá / ік гран' / слабá? / ци шó з неў? / Éйде / ўна кукур'íч’коў намастúласе / вúтко / тогó / вúтко / цéра такá / шо так йійí ї́мúло / а ти се забойéла / шо з неў шош йе? / н'і / ў нéйі ў горúц:и ростé кукур'íч’ка / алé ўна ни ўпов’ідáйі / йа вит Паўл'íни знáйу / ўни соб’í дóбр'і / таї́ Ан:úц'а се призмáла ї́йі / А йа соб’í дýмайу / вит ч’óго ўни такúї ц'в’іт у лицé дистáли / сам’í худ'í / а лúц'а так’í / іґ би ў печ’é напáл'ували ї́ дивúлисе / йек напалúлосе / ци мош ужé засувáти ї́ печ’í* / *розгáдуйу / а то ад'í шо*.

ПОЧІТÓК, -ý – початок: *Ікúї поч’ітóк / такúї і кинéц мáйі бýти* / *Бýдемо се над'івáти / шо бýде ни гúрший* / *шо нам дóбре пúде*.

ПОЧУРІ́ТИ – потекти: *Пом’ідóри поч’ур'íли / бо забогáто рос:óлу / пит слóйік трéба бýло шош питклáсти; Дах поч’ур'íў / дранúц'і стар'í / таї́ шо робúти? / над ґáн'ч’іком йекнаї́бóрше мус залатáти / то горúт*.

ПО ЧЬÓМУ (ЧІМ) ПОПА́ЛО – по всьому: *Йа ни бýду бúти по ч’óму попáло / йа по нагáх / тонéн'ким прýтиком / бо мýс'у наўч’éти / шо бес*

позвол'ін'а двóд'і ни мóжно ӣти / абéс цисé запамн'ітáў / бо йа каў / каў / прóс'у / а ти дáл'і тóйі самóйі / áбо порáт' м'ін'і́ / йек йа мáйу тебé наўч'éти / йек зробúти / шобéс слýхаў / шобú йа моглá тоб'í в'íрити / ге? / порáт' / і йа так зрóбйу / ták'ік скáжеш.

ПОЧЬОРНІ́ТИ (СТА́ТИ), ЇК (ІК) ГОЛО́ВНЯ – через великі клопоти, гризоту, біду змарніти, схуднути, стати виснаженим: *Йо:ї / Івáн поч'орн'íў / йіґ голóўн'а / шо / л'ýпч'іки / з ним се стáло? / гет подáўсе / лиц'á на нéму нимá / Йек шо? / ви ни ч'ýли? / каўт / шо жúнка дýже слабá / шо ўже нáв'іт' кс'óндз͡за клúкали / Йо:ї / а йа ни ч'ýла.*

ПОЧЯЛЯ́ПАТИ – почалапати: *Поч'ал'áпали по грузú / бо шо бýло робúти / звéл:и сандáл'і таї пишлú / даўнó так ни броц'кáнила / х'ібá тогдú / ік малóў бýла / дес отогдú.*

ПОШАЛАМКОТІ́ТИ – *згруб.*, піти, човгаючи, видаючи шум: *Пошаламкот'íла / йік старá бáба / мóї / та пидоїмáї трóхи нóги / ни притискáї йіх так до пидлóги / ни вишурóвуї лак.*

ПОШІНИ́ВОК, -вку – шана; добрий догляд за ким-, чим-небудь: *Ус'ó хóч'і пош'інúўку / ти ч'óботи рас пош'інýї / а ўнú тебé дéс'іт'; Вúдите / доч'íкáли йісте / шо за д'ітúї мáйіте такý ч'ес'т' і пош'інúвок / ік р'íтко хто; Ни лиш л'удинá / то ї худобинá хóч'і пош'інúўку.*

ПОШІНИ́ВОК МА́ТИ (МИЖИ́ ЛЮДЬМИ́; ВИД ЛЮДИ́Й; МИЖИ́ ҐА́ЗДАМИ) – відчувати шану, повагу від людей: *Скаў тоб'í / шо то йе велúке ш'éс'т'і / ік рóдич'і мáйут пош'інúвок за д'ітúї / даї Бóже / абú кóждиї цисé маў мижú л'уд'мú / а то / М'íс'ку / ни ўрас так вихóди / йек л'удинá ж'ідáйі / ни ўрас; Е: / та то хлóпец шо хлóпец / такóго пошукáти / Івáн за нéго мáйі велúкиї пош'інúвок мижú л'уд'мú; Ус'ó маў / і пош'інúвок / ч'ес'т' вид л'удúї / і ґаздиўствó дóста нисогúрше / а бракувáло наїпéршого / здорóўйа / таї шо ти зрóбиш? / ік цéго нимá / то н'іч'ó ни мúле / здорóўйі ўс'о ветúт / шó би ни бýло.*

ПОШІНУ́Й ВБРАНЄ́ (УБРАНЄ́) РАС, ТО ВНО́ ТЕБЕ́ СТО РАС ПОШІНУ́Ї – про шанобливе ставлення до одягу, яке дисциплінує людину, привчає до порядку: *Це м'ін'í мáма так казáла / пош'інýї ўбран'é рас / то ўно тебé сто рас пош'інýйі / Де н'і? / це золот'í словá / так мош ни лиш за ўбран'é сказáти / а ї за ч'óботи / за ч'еревúки / х'ібá н'ї?*

ПОШІНУ́Й УБРА́НІ (УБРАНІЧЬКО́) РАС, ТО (А) ВНО ТЕБЕ́ СТО РАС ПОШІНУ́Ї – про бережне (бережливе) ставлення до одягу: *То тикú прáўда / шо кáжут / пош'інýї убрáн'і рас / а ўно тебé сто рас пош'інýйі / ад'í цис'á рукавúўка м'ін'í вид мóйі мáми се лишúла / ўна ў ниї се в'ін'ч'éла / алé подив'íц:е / íке шит'é і йек унá вигл'íдáйі / н'іц ни зúпрана /*

н'іґде́ ни ви́стр'імлена / та́к'іґ би лише́н' шо ш:иў / н'іхто́ ни ска́же / шо їйі ті́л'ко ро́киў / йа їйі лиш у ду́же вели́к'і с'в'е́та ўбера́йу / і смих поду́мала / шо ни дон'ц'і́ / а ўну́ц'і ли́шу / бо дон'ка́ замашн'і́ш':а вид ме́не / на н'у бу́де зат'існа́ / а на ўну́ку / ікра́с.

ПО́ШІСТЬ, -ести – пошесть : *То по́ш'іс'т' на крил'і́ў / у на́шого Ўла́дз'а ўс'і поздиха́ли; Хо́ди по́ш'іс'т' / таї йа на карента́н'і / на ме́не зре́ўкали / шоби́х н'іґде́ мижи́ л'у́де ни пока́зуваласе / і си́жу / бо куда́ ма́йу д'іва́тисе? / шош тако́го гаш вели́кого ў сел'і́ нима́ / н'і́би ус'і́ ў здоро́ўйі / гаш ни зна́йу ўко́го / нима́ / а ў Х'імч'ін'і́ іка́с жи́нка бу́ла ў с'в'іта́х / прийі́хала / таї їйі закорт'і́ло храм зроби́ти / зроби́ла храм / в'іде́ў / з Іта́л'ійі бу́ла прийі́хала / і шо? / за́рас лежи́т у Ко́сов'і / Мар'і́ч'ка роска́зувала / ўна та́мки ро́би / шо лежи́т / таї дру́г'і позаслаба́ли / але́ маї ле́кше / то / скаў тоб'і́ / л'у́де ўс'е́к'і йе / он':і́ поприйіха́ли / таї сид'у́т по хата́х / а йе так'і́ / шо на́в'іт' тха́т'і ни ўдут / а дес у ўкиїс ха́т'і поро́жниї висі́жуйут тої ч'ес / шо ўни се згоди́ли ї питписа́лисе / шо мут сид'і́ти / уже́ йе / шо ў ма́сках хо́д'ут / на поч'ітка́х цего ни бу́ло / ус'е́ке йе / але́ ва́лом ни хо́д'ут*.

ПОШНЯ́ПАТИ – *емоц. забарвл*., піти; піти повільно; піти швидко, маленькими кроками: *Йіла́к з Йілач'е́хоў пошн'а́пали царина́ми / ви́тко / до дон'ки́ / ста́рш'а за ку́цким вид:а́на / а моло́ч':а за Фед'о́вим / жийу́т ко́ло стаїни́ї / таї уни́ пишли́ / одно́ о́дного пид:е́ржуйут*.

ПОШПИ́ҐУВАТИ – те саме, що ПОСКІПУВАТИ: *Пошпи́ґуйі наїби́рше ўноч'е́ / уде́н' ле́кше / шош ро́бйу / таї уно́ перехо́ди / а ўноч'е́ де́коли ни зна́йу / йек прич'іка́тисе дни́ни; Е: / та то ї сло́вом мош пошпи́ґувати / ї де́коли ни зна́йіш / шо би́рше боли́т і ч'іго́ сокоти́тисе*.

ПОШПІ́ЛЬҐАТИ – *докон*. до ШПІЛЬҐАТИ: *Ви́тко / кома́р' уноч'е́ пошп'і́л'ґаў м'ін'і́ лице́ / така́ поц'у́кана за́ўтра ма́йу ўти на вес'іл'е́ / аг'і́нацесе / видгон'е́ла / але́ вин напос'і́ўсе / таї свойе́ зроби́ў*.

ПОШПО́ТАТИСЕ – спіткнутися: *Там кам'і́н'і / абе́с ни пошпо́таўсе / бо ік забу́дес:е ї ни меш диви́тисе пид но́ги / то зле пого́стиш / там стри́мко / уваж'е́йко*.

ПОШПУ́РИТИ – *згруб*., кинути щось (чимсь); те саме, що ШПУРИТИ: *Дойі́ў д'е́д'у так / шо вин пошпу́риў ч'о́ботом*; *Хот'і́ла пошпу́рити тот'і́ бутори́ / а́ле се здє́рж'іла / одно́ / шо ўни т'ішк'і́ / а дру́ге / шо себе́ розговори́ла / каў / та́же йіх ни на голов'і́ но́с'у / аби́ м'ін'і́ т'е́шко бу́ло / ўни на земли́ стойу́т / і ни хо́ч'у / шо́би дру́гиї п'і́з'му маў / а́ле йім ле́хко лиш'е́ти / а йа ни ма́йу пра́ва куда́с пити́ / на́в'іт' барабу́л' укопа́ти / бо хтос тото́ о́зме / а поду́майут / шо йа / отого́ сокот'у́ ч'уже́ добро́*.

ПОШТА́РЬКА, -и – поштарка: *Пошта́р'ка поч'ере́з ден' прино́си ґазе́ти / а пе́н'ц'ійу ў тот ден' / шо йе / а йек у вас? / так са́мо*?

ПО-ШТРАМА́ЦКОМУ (ПО-ШТРАМА́ЦКИ) – те саме, що ШТРАМА́ЦКО: *Вӯйна завіласе по штрама́цкому / ни так / йік тот'і́ бабі́ / шо з неў / йійі́ верстач'кі́ / фу́стка хот' і мала́ / а́ле с то́рками / а ўна йійі́ заўйіза́ла по молоди́цки / і подиви́се / йек фа́йно / Йо / тикі́ до́ста фа́йно.*

ПОШТУ́РКУВАТИ – *знев.*, час від часу штовхати ("штуркати") когось; принижувати; не давати можливості почуватися вільно: *Ми ни хо́ч'імо / абі́ хлопч'і́ш'і ішо́ў у прі́йми / абі́ ним та́мки пошту́ркували / молод'і́ на́ї окро́ме жийу́т; Йек жийу́т? / ік бога́то ў сел'і́ / дес і свар'у́ц:е / ни бес це́го / Йу́р'іха ни ўпов'іда́йі / але́ зет' ла́ким дес пошту́ркувати дон'ку́ / и:ї / але́ шо / ў не́йі рот тикі́ тро́хи завелі́кий / іґбі́ ме́нчий / то це́го би ни бу́ло / а ўна ўм'і́йі допеч'і́.*

ПОШТУ́РКУВАТИСЕ – те саме, що й ПОШТУ́РКУВАТИ: *Пошту́ркуйуц:е / бо ўна така́ / шо пе́рш'а л'і́зе*; *Пошту́ркуйуц:е / йек мо́жут / тоў д'і́ўч'іноў / а то ш'і дити́на / а́ле шо / сирота́ / н'іхто́ ни хо́ч'і пошкудува́ти / Але́ каў вам ге́зде / Бох ус'о́ ві́ди / ї за ц:е тако́ш у них се запита́йі / ої шо се запита́йі / А йа тикі́ скаў цисе́ йім у о́ч'і.*

ПОШШІБА́ТИ (ШШІБНУ́ТИ; СТЕСА́ТИ; ОПЧІМХА́ТИ, ПООПЧІ́МХУВАТИ; ПОЛОМИ́ТИ) КОМУ́С **РО́ГИ (НА ГОЛОВІ́) –** усмирити когось: *Ік йе ікі́йс буйа́н / шо ві́пиў і дру́гим споко́йу ни дайе́ / то шо́ ро́бйі? / ік йе куму́ / то ўни зна́йут / йек йіго́ успоко́йіти / і то бо́рзо пош':іба́ти ро́ги на голов'і́ / уна́ тогді́ стайе́ шу́та / таї ч'олов'і́к и́нчий се ро́би / ус'о́ зач'іна́йі розум'і́ти / прити́х / і та́к'ік ни тоі́ стаў; Це ік хтос заду́же о́стрий / лу́тавий / ла́ким роби́ти наўстр'і́т' / ну такі́й / шо з ним т'е́шко дава́ти ра́ду / то ї с це́го йе ві́хит / пош':іба́ти / опч'імха́ти йіму́ ро́ги на голов'і́ / і вин уже́ ни ме ма́ти ч'ем би́тисе і ч'ем кого́с пу́ж'іти; Е: / та йа ш'і го́н:а поопч'і́мхувати тот'і́ ро́ги / н'і́ м'ін'і́ ту́тки ко́ники пока́зувати / це́го йа ни допу́с'т'у / ої шо н'і.*

ПОШЮ́ПАТИ (ПОШЮ́ПУВАТИ) – пощипати (пощипувати); час від часу "шюпати": *Ку́ри к'і́сто пош'у́пали / а́ле ни хот'е́ йі́сти / йа наўмі́сне кава́л'ч'ік да́ла / хот'і́ла се подиви́ти / ци мут дз͡'о́бати / а ўни се крі́ўйут; Йа ду́же хот'і́ла до шко́ли / бо пе́рва сестра́ ї́шла / і шо / кл'а́н'ч'іла / кл'а́н'ч'іла / таї ма́ма мене́ повел:а́ / нипо́ўних шис'т' м'ін'і́ бу́ло / але́ мене́ ни приїмі́ли / то смих памн'іта́йу / йек ми се верта́ли / но́ги мойі́ ўпера́лисе / слизі́ ка́пали / ни хот'і́ли ї́ти / ма́ма ўз'е́ла мене́ за ру́ку ї зач'е́ла т'ігну́ти си́лоў / бо слова́ до ме́не ни доходи́ли / йа ў плач'і́ / л'у́де зач'е́ли се здиўйе́ти / то йа ўже ни скі́глила / а ўсу доро́гу ма́му пош'у́пувала за т:у*

ру́ку / шо мене́ держ’е́ла / Го́споди / йек то даўно́ бу́ло / і ки́л'ко ро́киў сплило; *Мене́ мойа́ не́н'а ни би́ла / йік то бува́йі / д'е́д'а ўрас за ме́не ўступа́ўсе / таї уна́ мн'е́кла / але́ де́коли пош’у́пувала / бу́ло таке́ / могла́ за ки́ску пос'і́пати / але́ так / шобі́ н'іхто́ ни ви́д'іў / але́ ік йа соб’і́ тепе́рки розга́дуйу / то і йа бу́ла до́бра / лутаўйе́к вид лутаўйіка́ / то тре: бу́ло вели́кого терп’і́н'а / шобі́ с тако́ў дити́ноў ра́ду да́ти*.

ПО́ЩІК, -у – *рідко*, дрібка, “пушка”, мізер; найменша кількість чогось: *На́в’іт' по́шч’іку со́ли нима́ / ў силни́ци гет пу́сто / Йе́к нима́? / тебе́ шо / лише́н' шо приве́л:и? / ану́ пиди́ ў хач’:е́ну ї подиви́се ў боч’і́воч’ку / та́меч’ки шош уздри́ш.*

ПРА́А – *рідко*, *усіч*., правда: *Пра: / Мару́ / шо йіс голо́н:а? / бо ни бу́ло колі́ попойі́сти / лиш ни ўнима́їсе / кажі́ / йік йе; Пра: / шо так / уні́ гада́ли / шо на́рит ме терп’і́ти / а то ни ви́йшло / ї би́рше цего ни бу́де; Пра: / шо ўс'о ко́ло ха́ти хо́ч’і рук / і то ни лиш двох / а ў те́бе так ус'о́ доцо́тно зро́блено / шо ни зна́йу / йек одн'і́ ру́ки тото́ моглі́ поду́ж’іти / А йа пово́лен'ки / ни натса́д'уйусе.*

ПРА́ВА РУКА́ – надійний, вірний, найближчий помічник, на якого у всьому можна покластися: *Це мойа́ пра́ва рука́ / абе́сте ўс'і зна́ли / це мойа́ вели́ка пом’іч’ни́ц'а / без не́йі йа бих пропа́ў / каў вам ге́зде / Ну та ми розум’і́йімо / шо їйі робо́та заслуго́вуйі вели́койі о́ц'інки / І о́ц'інки / і вели́кого пош’іни́ўку / оц:е́ йа хот'і́ў сказа́ти*.

ПРА́ВДА НА МО́МУ (НА ЇГО́ ТА ІН.) **БО́ЦІ** – я (він чи хто-небудь) маю (має, мають) рацію: *Наї іде́ / кво́лиц:е / йа се ни бо́йу / пра́ўда ї так на мо́му бо́ц'і / бо ни йа / а ви́н пе́рший зач’е́ў пр'іж’іч’кува́тисе; Лес'о́ ка́же / шо пра́ўда на йіго́ бо́ц'і / а йе́к / йе́к цисе́ го́н:о бу́ти / ік йе доку́мент / де напи́сано / ки́л'ко йіму́ се нале́жи присади́би / вин ка́же / шо даўно́ х’і́тар' буў ни та́мки / де за́рас / а на два кро́ки да́л'ше / ну то цисе́ ма́йі бу́ти запи́сано / бо де́ дру́гий схо́ч’і витпуска́ти йіму́ тепе́рки тот'і́ два кро́ки? / ни схо́ч’і / н'іхто́ на таке́ ни пи́де*.

ПРА́ВДА О́ЧІ КО́ЛЕ – комусь неприємно почути докази його негативних дій, вчинків: *Шо / зац'іпи́ло тебе́? / уже́ рот ни ўтвор'е́йіш / ц'і́хо йіс ста́ла? / а ч’о? / бо пра́ўда о́ч’і ко́ле / о ч’ого́ / пра́ўду йіс уч’у́ла / а ўна куса́йі*.

ПРА́ВИТИ (ВИТПРАВ’Є́ТИ) СЛУ́ЖБУ – *церк*., здійснювати богослужіння (Літургію): *У нас пра́ви Слу́жбу тот сами́й кс'онц / шо ї ра́н'че / йіго́ ма́ли куда́с забера́ти / але́ пото́му лиши́ли*.

ПРА́ВИТИ, ЇК (ІК) ЗА (РИ́ННУ, РИ́ДНУ) МА́МУ (НЕ́НЮ) – вимагати дуже (занадто) багато; поставити дуже високу ціну: *Ву́йно / та це*

ў вас золота́ бри́нд͡за / шо ви пра́вите за н'у / іґ за ри́н:у ма́му / То полони́нцка бри́нд͡за / ове́ч'а / того́ така́ ц'іна́ / а ви йік хо́ч'іте та́нойі / то їд'іт отуда́ / та́мки поўно́ і бри́нд͡зи / ї ву́рди / ку́пите набога́то та́нче.

ПРА́ВО – *незм.*, прямо: *Ви до́бре їдете́ / ота́к да́л'і / їд'іт пра́во / а пото́му по л'і́ву ру́ку бу́де ву́лич'ка / таї туда́ зве́рнете / та́мки жийу́т тот'і́ / шо ви се пита́йіте / ни забу́т'те / по л'і́ву ру́ку.*

ПРА́ВО РОБИ́ТИ – виступати своєрідним “суддею” у якихось справах: *Йа ни бу́ду пра́во роби́ти / дошу́куватисе ч'ого́с / вислухо́вувати / хто шо каза́ў / хто ви́н:иї / а хто н'і / уни́ обо́йі одна́к'і.*

ПРА́НИЙ – *пох.* від ПРА́ТИ: *Соро́ч'ка ч'е́ста / пра́на; Така́ смих бу́ла пра́на за тоту́ фу́стку / шо дотепе́р памн'іта́йу / то с'в'іто́шна бу́ла фу́стка / зелена́ва / а йа л'ал'ка́м ус'е́ке з не́йі повикро́йувала / ўз'е́ла наїкра́ш:у ма́мину фу́стку / тоту́ / шо ма́ма ў ниї до в'і́н'ч'ін'а їшла.*

ПРА́ННИК, -а – вузька продовгувата дошка з ручкою, яка викор. (зараз – *рідко*) під час прання: *Ни ге́паї так пра́н:иком / бо пирве́ш соро́ч'ку / маї ле́кше биї / А ви сам'і́ проси́ли фа́їно ви́жмакати / Але́ йа ни проси́ла ота́к го́пати / та с тих сороч'о́к н'іч'о́ се ни ли́ше / б'і́доч'ко мойа́ гир'ка́ / та мойа́ б'і́доч'ко / ў ч'о́му йа бу́ду ходи́ти?*

ПРА́ТИ – 1) змивати бруд (із білизни, тканини, одягу); те саме, що ЖМАКА́ТИ[3]: *У поне́д'і́ўнок се ни пере́ / каўт / шо мо́же пра́ти лиш тота́ жи́нка / у їко́йі ўме́л:а дити́на / отаке́ смих ч'у́ла / але́ ни зна́йу / ци хтос це́го приде́ржуйіц:е*; 2) *перен.*, бити, лупцювати: *Це так каўт / але́ лиш на т:о / шоби́ кого́с напу́дити / Бо́же борони́ / кого́с так би́ти / це лиш се ка́же / ба́ба тако́ш нас так пу́ж'іла / шоби́ ми ни бра́ли с'ірники́ / бо ми на по́дри хот'і́ли ва́терку накла́сти / ци шоби́ ми сам'і́ дво́д'і ни їшли / шоби́ ни даї Бо́же у ко́гос шош уз'е́ли бес пи́тан'а / укра́ли / то ўна каза́ла / шо ру́ки нам поло́ми і ме так би́ти / шо си́н'і бу́демо / ота́к нас пу́ж'іли / і ми бойе́лисе / йа раху́йу / шо низле́ нас уч'е́ли / пе́ўно / шо л'і́пше / ік ла́гидне сло́во дохо́ди / а йіґ до бахури́ў ни дохо́ди / то до́бре ї ота́к.*

ПРА́ТИ (БИ́ТИ) І СЛУ́ХАТИ (НАТСЛУХА́ТИ), ЦИ ДИ́ШЕ – дуже бити; викор. у висловл. – погрозах: *Йік ни меш се ўч'е́ти / то ка́жу тоб'і́ сего́н:е / бу́ду пра́ти і натслуха́ти / ци ди́шеш / бо ти м'ін'і́ робо́ти ни ро́биш / ни переробі́йусе йіс / ни знати́ йек / абе́с ни маў ч'і́су́.*

ПРА́ХТИКА, -и – практика: *Д'і́ўч'іна йік се ўч'е́ла ў Коломи́йі / то ма́ла пра́хтику / і їйі позво́лили бу́ли ў Т'у́дев'і проходи́ти / Но́ц'а бу́ла слаба́ / таї того́ позво́лили / того́ / шо ма́ма слаба́ / сказа́ли / наї бу́де; Ўже ма́йу пра́хтику / на оцису́ кастру́л'у тре: л'і́тер фасу́л' / і до́бру жме́н'у шуше́них грибі́ў / тогди́ бу́де смашне́ ї ни заду́же густе́ / ікра́с пом'і́рне; Йі́де / та*

пра́хтика / то вели́ке д'і́ло; *Меш пото́му таку́ ма́ти пра́хтику / шо на о́ко зам'і́сиш к'і́сто / і ў рука́х меш ч'у́ти / ци до́бре.*

ПРАХТИКУВА́ТИ – практикувати: *З огир'ка́ми прахтику́йу вид:аўно́ / і ўни́ ўрас се ўдайу́т / хрумк'і́; Прахтику́йу огир'ки́ кла́сти с пом'ідо́рами ў сло́йік / до́клади одна́к'і / і мойі́ цисе́ л'у́бйут / а йік у бо́ц':і ква́с'у огир'ки́ / то окро́ме / дайу́ бога́то ч'існику́ / окри́п / ли́с'т'і бипко́ве / і ўс'о т:о / шо дайе́ц:е.*

ПРАХТИКУВА́ТИСЕ – 1) практикуватися: *Уч'е́їсе / Мару́с'ко / прахтику́їсе / і с те́бе ви́їде фа́їна ґазди́н'а*; 2) *перен*., сперечатися, сваритися, доводячи щось комусь: *Баби́ прахтику́йуц:е / ік робо́ти ни ма́йут / ота́к бр'і́хн'і склада́йуц:е / ни б'і́їсе / іґби́ ко́жда ўз'е́ла са́пу таї пишла́ ў горо́т на ўсиї ден' / то две́ч'іру ду́мала би лиш за т:о / йек се ўку́тати / до лу́шка дот'ігну́тисе / і ліч'і́ спа́ти / а ни за шош пусте́; Ік ка́жут / шо котр'і́с л'у́де прахтику́йуц:е / то це мо́же знач'е́ти / шо ўни вийе́с'н'уйут шош мижи́ собо́ў / то ни йе сва́рка / бо цисе́ ле́кше / ік сва́рка / ўни шош дока́зуйут / роска́зуйут / йек уно́ ма́йі бу́ти / а дру́гиї мо́же с цим ни пого́д'уватисе / бо ў не́го свойа́ ду́мка / таке́ ни му́си переходи́ти ў ву́р'ійу / ота́к спрахтикува́лисе / таї на це́му мо́же се с'к'ін'ч'е́ти / а йе / шо бе́с'іда стайе́ остр'і́ш':а / ї тогди́ ўс'е́ке го́н:о бу́ти / мо́же ї до сва́рки диї́ти́; Е́їде / та ўни ни свари́лисе / йа та́мки бу́ла / з:а о́ран'а шош заїшло́ бу́ло / ўни лиш прахтикува́лисе / ц:е бу́ло / а сваро́к / н'і; Йіле́на з Мар'і́коў ура́с прахтику́йуц:е / коли́ бих ни прийшла́ / у тиї ха́т'і ри́ўного споко́йу нима́ / лиш отаке́ / бе́с'іда на пови́шен'у го́лосу / а д'і́ти ї соб'і́ так зач'іна́йут / йа йіх про́буйу тро́хи ўстида́ти / каў / фа́їно говор'і́т / бо д'і́ти на вас ди́ўйуц:е / а ўни м'ін'і́ / шо ўни н'іко́ли ни свар'у́ц:е / таї йа ужe ц'і́хо си́жу / ви́жу / шо ўни до це́го зви́ч'н'і / йім так до́бре / лиш одно́ / шо д'і́ти з них при́м'ір беру́т*.

ПРЕ́ВНУК, -а – правнук: *Це Но́цина дон'ка́ / а це ўже м'ії пре́ўнук / Йурко́ се назива́йі / вин з ро́дич'ами прийі́хаў мене́ видизна́ти*.

ПРЕ́ВНУКА, -и – *пох*. від ПРЕ́ВНУК: *То ни ўну́ки / то ўже / д'е́кувати Бо́гу / шо доч'іка́ла / дв'і пре́ўнуц'і / Но́цина дон'ка́ і Насту́нина.*

ПРЕ́ДІТ, -да – прадід: *Ви ўже вели́к'і / і ма́йіте зна́ти он:о́ / ви го́н':і жме́н'у трави́ ви́ж'іти ї бур'іни́ ви́полоти на моги́л'і сво́го пре́д'іда / бо ви жийіте́ ў йіго́ ха́т'і ї ро́бите йіго́ присади́бу / т:у / шо вам се лиши́ла / а ўпор'іткува́ти йіго́ моги́лу ни го́н':і? / а хто́ тото́ ма́йі роби́ти? / ота́к бу́ду на них г'і́кати / скаў / моï / вам ни ўстит вид л'уди́ї / шо та́мки таке́ запу́ш':іне? / ци ви се над'іва́йіте / шо вам хтос ч'ужи́ї тото́ зро́би*? / *ге? / каж'і́т / наї йа чу́йу*.

ПРЕСТА́ВИТИСЕ – померти: *Приста́виўсе / нима́ ўже вуї́ц'а / пишо́ў на то́ї с'в'іт* / *Та наї споч'іва́йі з Бо́гом / шо зро́биш / жит'е́ ни йе в'і́ч'не / нас ус'іх цисе́ ч'іка́йі.*

ПРЕСТИ́В, -о́лу – престол: *Йа / іґ захо́жу ў це́р'кву / кладу́ с'в'іч'кі́ / цулу́йу престі́ў / і соб'і́ стайу́ на свойе́ м'і́сце / ко́ло тих жино́к / де ма́ма ўрас стойе́ла / але́ тепе́рки ни ўрас іду́ / бо ў це́р'кв'і студено́ / наш с'в'ашче́н:ик / волонте́р / капела́н / і Слу́жба ни ко́ждойі нед'і́л'і йе / каўт / шо ни ўрас го́н':і наїти́ кого́с на зам'і́ну / таї отаке́ с цим усі́м / а́ле / ік ікі́їс каза́ў / ура́с так ни бу́де / таї йа так каў.*

ПРЕСУВА́ТИ – постійно тримати когось у напрузі через зауваження, дорікання, сварки : *Ни пресу́ї дити́ну / ни кр'іч'е́ї / ни застаўйе́ї ура́с сид'і́ти з мали́м / д'і́ўч'іна хо́ч'і вид:ихну́ти / ўна сама́ ш'і дити́на.*

ПРЕХТИ́ЧЬНИЙ (ПРАХТИ́ЧЬНИЙ) НА ВСЕ́МУ – обізнаний з різними видами робіт; маючи великий досвід, здатний використовувати його у різних сферах практичного життя: *Мо́же / м'ін'і́ сам'і́ї за се́бе ї ни ду́же пасу́йі таке́ говори́ти / але́ йа прехти́ч'на на ўсе́му / зна́йу ус'е́кий опхи́т / і йе́ґ звари́ти / колі́ шо посади́ти / йе́ґ диви́тисе за маржи́ноў / ни зле розум'і́йусе на будо́в'і / йек скройі́ти і ш:и́ти шош / абі́ ўно ма́ло л'у́цкий ви́гл'іт / писанкі́ сама́ пи́шу / каў тоб'і́ / прехти́ч'на на ўсе́му; Ік ка́жут / шо хтос прехти́ч'ний на ўсе́му / то це тре́ба розум'і́ти / шо вин зна́ний / розум'і́йіц:е на ўс'е́ких робота́х / зна́йіц:е на то́му / йек вести́ господа́р'ку / шобі́ ўс'о виходи́ло на до́бре.*

ПРЕ́ЦІНЬ (ПРЕ́ЦІ) – *незм*., викор. у ролі частки *ж (же)* в мовленнєвих актах зі знач. підсилення сказаного, переконаності мовця в правдивості висловленого, що пресупозиційно враховує як загальнолюдський досвід, так і звичаї, моральні приписи села; це важливий засіб вираження позитивної оцінки дій, статусу чи моральних якостей когось: *А то йе́к могло́ бу́ти іна́кше / та то пре́ц'ін' ґазда́ / ў не́го тверде́ / ко́ване сло́во / поўб'іц'е́ў / і зробі́ў / тут нима́ тако́го / шо сего́н:е одно́ / а за́ўтра дру́ге / цес ни ме телепа́ти йізико́м; А ч'о́ бес ма́ла видн'е́куватисе проїти́се с па́рупком? / та вин пре́ц'і гоноро́войі фам'і́л'ійі / і ш'і до то́го до́ста нипога́ний / а ти шош заду́же зач'е́ла фі́ркати йіму́ / Та бо вин ма́йі таку́ бе́с'іду / шо до́ки шош ска́же / то за тої ч'ес мош на горп ви́б'іч'і / Е: / та де́ це йе ґан'ч'? / йа гада́ла / шо там шош бі́ршого / а це таке́ соб'і́ / вин розва́жливий / ўду́мливий у т:о / шо гово́ри / то ч'о́ це ма́йі тоб'і́ шко́дити; Та то пре́ц'ін' ри́н:а жи́нка / де́ на л'у́дех так з неў се опходи́ти? / А ни на л'у́дех шо́ / позво́лено? / ви ц:е́ хот'і́ли сказа́ти?; Йе́к ни пити́? / то пре́ц'і мойа́ ф'іна́ / йа му́с'у / абі́ шо / йек бих се ни ч'у́ла / а пити́ тре́ба*

/ тут ни годи́ц:е се виткáзувати; Ад'і́ плóти пигнáли / і йа прóс'у Бóга / шобú дóбре гостúли / бо то пре́ц'ін' р'ікá; Ану́ слу́хаї судá / то пре́ц'ін' богач'і́ / а ти хóч'іш з ни́ми ўпóрав'ін' стáти; Ти м'ін'і́ ни ўс'о доказáў / ни сказáў т:о / шо йа хот'і́ла бих уч'у́ти / ус'ó / тáк'ік унó бу́ло / а ти богáто притайі́ў / ви́тки йа знáйу? / бо ми з Вас'у́ткоў / своі́ / і то бли́ск'і / то пре́ц'і мойá пе́рва сестрá / ви́диш / ти ни знаў цéго / а ўна м'ін'і́ ўс'о упов'і́ла / тогó мойé слóво ви́ш:е вит твóго; Й́:ї / лиш'і́м пустé / йа ни гóн:а слу́хати так'і́ бéс'іди / а ч'ó / бо то / пре́ц'ін' / ч'уж'á хáта / і шо там се д'і́йі / найл'і́пше знáйут сам'і́ хат'н'і́ / а ни́ стар'і́ вуї́ни́ / ў котри́х йі́зики́ свербйу́т / таї уни́ тогó му́с'ут йіх ч'у́хати; Ў косар'і́ў тепе́рки богáто робóти / бо то пре́ц'ін' кишн'á / а погóда ни ч'ікáйі / з неў се ни договóриш / тогó йа каў / прихóдиц:е трóхи се поўвихáти; У л'удíї страшнá б'ідá / тики́ ч'óрна б'ідá / бо то / пре́ц'ін' / вóїна / це ни йе шош прóсте / шобú йігó гóден ом:ину́ти / бóрзо се скарáскати / то такé / шо кал'і́ч'і ни лиш т'і́ло / алé ї ду́шу; *То пре́ц'ін' уну́ка / Дóц'а з уну́коў ішлá / А дé ви йіх здибáли / кóло Ґр'і́цкових?; Ни попускáї / бо то / пре́ц'ін' / ти́ш'іч'а / це ни пйет' коп'і́йок*; *Ни диву́їсе / шо ўни дéржут мижи́ собóў / то пре́ц'і / фам'і́л'ійа / ни ду́же бли́ска / áле фам'і́л'ійа; Ік кáжут / пре́ц'ін' / то хóч'ут показáти свойé стáўлен'і до ч'óгос / до тóго / за шо се говóри / йек унó тоб'і́ вигл'ідáйі / ти тáк'ік би óц'інку давáў цéму / казáў / ч'о ўно так се мáйі / ікá прич'éна цéму ўсéму / ч'ó унó йе важнé / ни шош такé / шо мош на т:о махну́ти рукóў / пусти́ти л'у́зом / н'і / то йе вели́ке / і на нéго трéба уваж'éти / отáк хóч'і сказáти це слóво*.

ПРЕ́ДІНІ (ПРИДІ́НІ, ПРІДІ́НІ), -я – 1) опредм. дія за *знач.* прясти: *Пр'ід'і́н'і / шит'é / оц:é робóта ўзим'і́ / тепе́рен'ки / ў наш ч'ес / це би́рше шит'é ци ік'і́с дримн'і́ робóти́ / зац'ірувáти шош / полатáти / о: / плести́ / оц:é йе / отакé жинки́ ўзим'і́ рóбйут*; 2) прядиво; те, що прядуть чи будуть прясти: *Абéсте ни к'івáли мойé пр'ед'і́н'і / наї тут ус'ó бу́де / кудéл'а / веретéно / йа се вертáйу / йа на пáру м'іну́т.*

ПРЕ́СТИ – прясти: *Ви́ўц'і ўже роки́ ни дéржимо / таї шо пр'éсти? / то гор'іш':áми цéго би́рше* / *а ў сел'і́ тепе́р / мáло; Гáтка до гáтки / таї пр'іду́ / мóже / шош у голов'і́ напр'ідéц:е / таї на шош ви́йду*.

ПРЕ́СТИ ДРІТЬ (ДРИТЬ) (ДРІТЬ (ДРИТЬ) ПРЕ́СТИ) – бути дуже сварливим, лютим: *Наї Бох борóни / то страшнó л'у́та бáба / ўна др'іт' пр'ідé / т:а н'ікóму н'іч'ó ни попу́сти / б'і́н:иї ї́йі ч'олов'і́к.*

ПРЕ́ТАНЕ МОЛОКО́ – страва, складниками якої є “пласти”: сир, гуслінка і зверху покладено сметану: *Пр'éтане молокó купу́йут у Кóсов'і / ў Т'у́дев'і молокó на гу́сл'інку кладу́т / це прáўда / áле пр'éтаного нимá.*

ПРЄ́ТАНИЙ – *дієприкм.* від ПРЄ́ТАТИ: *То пр'е́тана смета́на / з ден:о́го молока́ ни ви́йде ти́л'ко / ход' би йек хот'і́ў / з ден:о́го бу́де молода́ смета́нка / і ни так бога́то.*

ПРЄ́ТАНІ, -я – опредм. дія стос. ПРЄ́ТАТИ: *Іке́ тут пр'е́тан'і? / ку́па роти́ў / а молока́ ма́ло / хот'і́ўше шош напр'е́тати / тре́ба ни роздава́ти.*

ПРЄ́ТАТИ – складати, нагромаджувати щось; збирати певну кількість чогось: *Йа напр'е́ч'у йец / а ба́ба наї пр'е́ч'і смета́ни / зр'іхту́ўімо тоб'і́ то́рбу / ни б'і́се / на ўсиї ти́жден' ста́не / могла́ бих ш'і го́лупц'іў писни́х звари́ти / писни́х / шоби́ до́ўше пості́йили / наї бу́де?*

ПРИБЕ́ҐА, -и – 1) *знев.*, собака, що “прибивсе” до хати: *Мої уваж'е́ї / шоби́ ни ўкуси́ў / то прибе́ґа / ўже дру́гиї ден' ко́ло ха́ти кру́тиц:е / д'і́ти нагудува́ли / таї вин ни їде / Фа́їниї пе́сик / ад'і́ йек ласти́ц:е / де́ вин уку́си? / Отаки́ї / шо ласти́ц:е / мо́же і ц'а́пнути / йа ви́тки зна́йу*?; 2) *лайл.*, *перен.*, людина не з села (“чюжя”, “зайшла”): *Ў сел'і́ циї д'і́ўч'ін'і па́ри ни бу́ло? / ки́л'ко хло́пц'іў за неў ги́нули / а ўна наї́шла́ соб'і́ прибе́ґу / та ш'і ї тако́го / шо нима́ на шо подиви́тисе / А ч'о́ йіс так се розйі́ла? / до́ста нипога́ниї / розу́мниї / шо́ тоб'і́ ў ним се ни ўда́ло? / ўни приходи́ли до Мар'і́ч'ки і йа ви́д'іла / каў тоб'і́ / заду́рно напада́йіш на хло́пц'а / Та бо Ми́трик ву́їкиў за неў умера́йі / н'іч'о́ з не́го се ни лиши́ло / ї м'ін'і́ шкода́ йіго́.*

ПРИБІ́ЧІ – прибігти: *Приб'і́ч'і мош / а́ле їка с то́го ко́рис'т'? / х'іба́ шош прине́сти? / огир'ки́ў / мн'іс'ц'а́ / ікшо́ йе / а би́рше шо? / Іва́н фа́їно ку́тайіц:е / вари́т ко́ждиї ден' / таї д'і́ти ни ход'йе́к хо́жут / ч'е́с'т'і / ўбра́н'і / вин дайе́ соб'і́ ра́ду / А йа хо́ч'у йіх видизна́ти.*

ПРИ БО́ЖИЙ ПО́МОЧІ – з Божою допомогою: *При Бо́жиї по́моч'і ўс'о зро́биц:е / ўс'о до кри́шки / лиш ни гриз'і́ц:е цим / про́с'у вас / ни гриз'і́ц:е / прос'і́т Бо́га / шоби́ поми́х / оц:е́ одно́ / і ўс'о бу́де до́бре.*

ПРИБРАЖЕ́НІЄ (ПРИБРАЖЕ́НІ), -я – *церк.*, Преображеніє Господнє (19 серпня): *Т Прибраже́н'у роґа́л'ки спеч'імо́ / ўже і кукуруцки́ на́ш'і бу́дут*; *Іґ Вели́ґден' / то пе́ршим ма́йіш куса́ти ни па́ски / а с'в'іч'е́ного йіц'а́ з дори́ / а на Прибраже́н'ійе / кукуру́ц / хот' к'і́л'ка зе́рен / кукуру́ц му́си бу́ти ў кошели́ / ік с'в'е́т'ут / за прости́бих тако́ш мо́жно да́ти на́в'іт' оде́н кукуру́ц / а́ле це р'і́тко / дайу́т переве́ртан:ик / вин печ'е́ц:е з разово́йі муки́ / з бри́ндз͡оў і цибу́л'ами / подо́виї переве́ртан:ик / це тот / іки́ї спе́ч'іниї на капу́с'т'іному ли́с'т'у / за́м'іс' не́го мо́жно дава́ти роґа́л'ок / сли́ву / йе́блуко / гру́шку / а сего́н:е ко́ло це́р'кви ви́д'іла / шо де́хто кладе́ до ўс'о́го ш'і пом'ідо́ри / огир'ки́ / а́ле це нове́ / ўпере́т таке́ ни роби́ли / му́си с'в'і́ч'іч'ка бу́ти / ї Оч'іна́ш тре́ба ви́казати / т:о / шо дайе́ш за прости́бих / мо́жно кла́сти ў тер'і́л' / у пу́тен'ку ци зба́н'ч'ік / і так да́ти.*

ПРИВА́РЮВАТИ – готувати різноманітні страви, догоджаючи комусь: *Ни ма́йу колі́ прива́р'увати / йі́д'у́т т:о / шо йе / ми ш’і ни с'к’ін'ч’е́ли с пологáми / того́ опхо́димосе на ме́нчому / ш’і па́ру ден' бу́де так / а пото́му напра́виц:е.*

ПРИВЕ́СТИ (ПРИВОДИ́ТИ) ДО КО́ШТУ КОГО́С **–** бути причетним до того, що хтось має (мав) певні грошові витрати: *То н'іч’о́ / ти йіх ни привел:а́ до ни знати́ ĭко́го ко́шту / а т:о / шо купи́ли дити́н'і за́баўку / прийшли́ видизна́ти / то так му́с'іло бу́ти / ўни ни прі́йдут пе́ршиĭ рас у ха́ту с поро́жними рука́ми / то ни годи́ц:е / а йік меш іти́ до них / то то́же шош о́змеш / так шо ўспоко́ĭсе / нима́ ч’о се жури́ти.*

ПРИВИВА́ТИ (ПРИВИ́ТИ) – прикладати (прикласти) щось до хворого місця, зав’язуючи бинтом чи полотниною: *Тре́ба лопу́х привива́ти / йіґ боли́т голова́ / му́си помоч’і́ / д'іт ура́с так ро́би ĭ ка́же / шо помич’не́ / А йа зна́йу / шо йік се ўде́рити / то привива́йут подори́жник / мо́же / на го́лу вин би поми́х.*

ПРИВИ́ДІТИСЕ – *докон.* стос. ПРИВИЖЕ́ТИСЕ: *М’ін'і́ приви́д'ілосе / шо то Мар'і́ка поне́сла ґа́рц'і / а то Йілу́на П’ікарч’уко́ва пишла́ / А йа ви́д'іла / шо то Ан:и́ц'а Семе́нкова / А ви́тки ў Ан:и́ц'і ґа́рц'і / ік уна́ коро́ву ни де́ржи? / каў тоб’і́ / шо Йілу́на.*

ПРИВИЖЕ́ТИСЕ (ПРИВІЖЕ́ТИСЕ) – ввижатися: *Йік прив’іж’е́йіц:е ўс'е́ке / то перехрести́се / ви́кажи Оч’іна́ш / а мош тото́ перехрести́ти / шо се приви́д'іло / і ўно зни́кне / три ра́зи мош перехрести́ти.*

ПРИВИ́КНУТИ (ПРИВИКА́ТИ) – звикнути (звикати): *Д'і́ўка / ік верба́ / ускри́с' приви́кне / де́ би ни посади́ў; То лиш пе́ршиĭ рик / привика́йі пома́ло / а куда́ се д'і́не? / мус; Вид:а́ласе / і жийе́ ў м’і́с'т'і / ўже зо шти́ри ро́ки / але́ ка́же / шо приви́кнути ни го́н:а / ура́с т'е́гне додо́му / ч’олов’і́к ка́же / таже́ ту́тки тв’іĭ дим / а ўна н'і́би ц'і́хо / ни пере́ч’і / бо так / але́ де́коли проска́куйі / йа / ка́же / му́с'у пойі́хати додо́му / ў Т'у́диў / видизна́ти / йек там уни́ / це м’ін'і́ сама́ Л'о́н'а / йі́і ма́ма / ўпов’і́ла.*

ПРИВ’ЇЗА́ТИ (ПРИВ’Є́ЗУВАТИ) ДО СЕ́БЕ (ДО СВО́Ї СПИННИ́ЦІ) КОГО́С – зробити (робити) когось відданим собі: *Ік хтос нам’і́риўсе пити́ куда́с / зробúти т:о / шо вин хо́ч’і / то ти йіго́ ни приўйе́жеш до се́бе / аби́ шо / на́в’іт' іґ бес волови́т уз'е́ла; А ти шо́ / л'у́боч’ко / гада́ла / шо сварка́ми приўйе́жеш ч’олов’і́ка до се́бе? / це́го нима́ / а йік йіс хот'і́ла / шоби́ вин держ’е́ўсе ха́ти / то стули́ пи́соч’ок / ни ўтвор'е́ĭ таки́ĭ рот / шо туда́ два ко́пан'ц'і куле́ш’і го́н':і се ўм’істи́ти.*

ПРИГИ́СНИЙ – 1) бажаний, милий серцю: *Си́ж'ін'і ў циї̆ ха́т'і м'ін'і́ пригı́сне*; 2) дуже смачний: *Йік йа мало́ў приходи́ла / ба́ба ўсе шош р'іхтува́ла / і то таке́ м'ін'і́ пригı́сне бу́ло / до́ма дес і л'і́пше трафйе́лосе / а́ле то ни т:о; Цис'і́ йе́годи так'і́ пригı́с'н'і / бо ўни́ пе́рш'і; Йо:ї / ік'і́ лопаткı́ пригı́с'н'і / даўно́ смих так сма́шно ни йі́ла*.

ПРИГИ́СНО – *незм*., *пох*. від ПРИГИ́СНИЙ: *Ви́жу / шо Мару́си пригı́сно ту́тки / А ч'о́ би ї̆йі бу́ло ни пригı́сно? / та ўна ту́теч'ки ік хатна́*.

ПРИГЛУ́ХНУТИ – частково втратити слух: *Мої̆ / говорı́ голос'н'і́ш:е / бо йа шош приглу́хла / на пра́ве ву́хо зле зач'е́ла ч'у́ти / а за шо́ ти каза́ў? / за пирогı́? / хот'і́ў бес йі́сти пирогı́ў? / Ог:о́ / та ви тикı́ фиї̆ст глух'і́ / рас вам отаке́ се ўч'у́ло / йа за дош'кı́ каза́ў / шо М'і́с'о двеч'іру дош'кı́ привезе́ / ци ви бу́дете до́ма / за оц:е́; То ї̆ пес мо́же приглу́хнути / ік старı́й / ад'і́ ў на́шого зу́би / в'ід'і́ / зач'е́ли випада́ти / таї̆ до́бре ни ч'у́йі / ік хтос іде́ / вин го́лос ни подайе́ / а такı́ї̆ стаў про́стиї̆ / шо ку́ри ў не́го ўсу йіду́ вийіда́йут / йа йіму́ шош насı́пйу / а ўни ни йе голо́н':і / але́ б'іжу́т се диви́ти / ку́ш'ійут / шо́ т:о таке́ / а вин ік таке́ ви́ди / то хова́йіц:е ў бу́ду / ї̆ там переч'е́куйі / до́ки ўни се ни ўсту́пйут / А мо́же / вин ни т:о / шо бойі́ц:е / а рузумн'і́ш:иї̆ стаў / ни хо́ч'і с тако́ў дримнич'і́йоў ро́зум наклада́ти / о / мо́же / йіму́ весел'і́ш:е / ік уни́ до не́го прихо́д'ут / і вин тогдı́ го́ден зблı́ска на них надиви́тисе /о*.

ПРИГНУ́ТИ – *жарт*., подрімати: *Гаї̆ / лиш'і́т мене́ / йа крı́шку пригну́ / бо ч'у́йу / шо о́ч'і се злипа́йут; Гада́ў / шо пригну́ / а то ад'і́ ік'і реїваха́ та с'м'і́хи / так / іг би кого́с беспереста́нку скобита́ли / шо́ там / вере́ / таке́ се д'і́йі*? / *То ўну́ки прийшлı́ / пиди́ дним*; *Шош мене́ зморı́ло / крı́шку пригну́ / М'і́с'ку / оту́тки на ла́вици / а ти / йік хоч' / то їди л'еш у велı́киї̆ ха́т'і / йа тоб'і́ та́меч'ки постелı́ла / Бабо́ / де́ йа хо́ч'у ўден' спа́ти? / йа ўже ни мале́н'киї̆ / А йа / ви́диш / му́с'у соб'і́ де́коли дого́д'увати / ік малı́ї̆ дити́н'і / ў ку́хни на тапч'ан'і́ ци тикı́ оту́тки л'іга́йу на па́ру м'іну́т / таї̆ м'ін'і́ ле́кше стайе́ / лиш кладу́ йа́сик / передр'іма́йу / і мо́жу да́л'ше роботı́ї̆ шука́ти*; *Гаї̆ / іди́ шош зр'іхту́ї̆ йі́сти / а йа хо́ч'у пригну́ти / сейі́ноч'і ни ви́спаўсе; Лиш н'іўро́ку / пригну́ў на три годı́н'і / а каза́ў / шо на п'ітна́ц':іт' м'іну́т / ви́тко / йіму́ низле́ пишло́*.

ПРИГРІ́ТИСЕ ДЕС (КО́ЛО (У) КО́ГОС) – знайти притулок, затишне місце, непогані (чи й хороші), на думку мовця, умови проживання: *То пус'т'е́к / ле́хкиї̆ до робо́ти / в'і́ч'н'і во́йни бу́ли у них ў ха́т'і / і шо / вин пригр'і́ўсе ў дру́гойі жи́нки / і ї̆киї̆с ч'ес бу́ло н'і́би до́бре / а пото́му / ік вин зноў хот'і́ў ўз'е́тисе за старе́ / то ўна сказа́ла н'і / це́го ни бу́де / а́бо меш мене́ слу́хати / шо́ йа каў / або́ марш с ха́ти / верта́йсе соб'і́ туда́ / ви́тки*

йіс прийшо́ў / *таї вин утúх / бо де́ тота́ йіго́ прúйме? / кому́ / Орúс'ко / тре: бара́би*?; *Вúд'іла Іванка́ Мар'í ч’:іного / вин помога́ў іко́мус / ти ни меш зна́ти / бра́ти шу́тер / таї за ц:е тот йіму́ платúт п’ідис'éт' грúўн'іў / ну то йе низле́ / вин ра́но ї де до шко́ли / а пото́му ў полу́н:е прихо́ди / і так соб’í на шош заробйе́йі / височ’е́н'киї хло́пец / за рик ме шко́лу к’ін'ч’е́ти / мо́же / ни ўч’е́йіц:е гаш ни зна́ти йек / але́ стера́йіц:е / і ўч’е́йіц:е / ї помога́йі до́ма / а йа / пра́ўда / се запита́ла / йек тот йіго́ дру́гиї та́то / ци ни пйе / ци ро́би дес / то вин сказа́ў / шо ро́би і дба́йі за них / ну таї до́бре / шо ни жийе́ на дитин'е́ч’і гро́ш’і / а сам дúвиц:е шош заробúти ї прине́сти ў ха́ту / йа ра́да / ік ч’у́йу / шо дезс до́бре ци / богда́ї / низле́ / а так / шо́ сказа́ти? / тот ч’олов’íк пригр'íўсе ў них / бо йіму́ нима́ га́ла па́ла куда́ ї ти / таї жийу́т / отаке́ та́мки йе / це йа вúзнала у хло́пц'а / сама́ йіго́ спе́л:а / таї вин пороска́зуваў*.

ПРИДВИ́ЖУВАТИ – передбачати; догадуватися, відчувати: *Ти прийшла́ суда́ / та́к’ік до ма́ми / але́ йа придвúжуйу / шо тоб’í тепе́рки гúрше зо мноў / іґ бу́ло ра́н'че / бо йа стар'íйу / таї стайу́ тро́хи нич’ва́ла; Так придвúжуйу / шо ўни прийíдут ни тепе́р / а ў йе́годи; Придвúжуйу / шо ско́ро меш ма́ти го́с'т'іў / йа се вúд'іла з Мар'íч’коў / і ўна се пита́ла за те́бе ї каза́ла / шо дес хо́ч’і приїтú / то р'іхту́їсе / то р'íткиї гис'т'; Придвúжуйу / шо сего́року зима́ бо́рше ўпа́де / ік тогúт / бо надвор'í ад'í їка сту́д'ін' се зробúла*.

ПРИДИБА́НКА, -и – пригода: *М’íс'о тоб’í ни роска́зуваў / іка́ придиба́нка зо мноў бу́ла се ста́ла? / йо:ї / та то бу́де шо слу́хати; Отака́ придиба́нка / вигл'іда́ло / шо ста́лосе / ї забу́лосе / але́ жит'е́ у ї киїс ч’ес зробúло скрут / і пишло́ ў дру́гиї бик / вúбрало кра́ш:у доро́гу*.

ПРИДРІМА́ТИ – на дуже короткий час задрімати: *Вúтко / придр'іма́ла / бо смих ни ч’у́ла / йек ти ув’ійшла́ / шош зморúло / мо́же / на дош’? / А ти ч’о́ ни замика́йіс:е / ік л'іга́йіш? / А хто збера́ўсе спа́ти? / йа сúд'іч’і / ота́к се спе́л:а на стиў / таї мене́ зморúло / ти мене́ ни на лу́шку заста́ла / а на це́му крúс'л'і / И:ї / ік кло́ни / то замика́їсе і л'іга́ї*.

ПРИДРІ́МКУВАТИ – перебувати в стані дрімоти; дрімати: *Придр'íмкуйу / а м’ін'í лиш шош у ч’оло́ гуп / лу́пнуло / і тúхо / дúўйусе / н'іч’о́ ни вúжу / ду́майу / мо́же / не́кл'а? / а то ї кас ку́с'а / йа пото́му ўздр'íла / Таї шо / ўкусúла*?

ПРИДРІМНУ́ТИ – задрімати: *Придр'імну́ла / і на́в’іт' шош снúла / а́ле шо? / до́бре ни памн'іта́йу / іке́с пусте́ / зна́йу лиш / шо К’íца виданцо́вувала / Йо:ї / то нидо́бре / бо́йусе / би шош ни ста́лосе / бо йік снúц:е / шо хтос данцу́йі / то ў ско́рим ч’іс'í ме пла́кати / йо / бу́де ї кас жура́*.

ПРИДУДНІ́ТИ – *ірон*., *згруб*., прийти; прибігти; приїхати: *Ти мо́жеш прийіха́ти бес попере́жен'а / лиш се зибра́ла / на аўто́бус / таї придудн'і́ла; Васи́л' на м'іну́ту поверну́ў / ди́ўйусе / а то ї Васили́ха з:а вугла́ пока́зуйіц:е / придудн'і́ла за ним; Ўч'у́ла / шо ми сего́н:е печ'імо́ роґа́л'ки / таї дві́ч'іру придудн'і́ла з Доли́ни / ка́же / шо їйі гаш там / у Ни́жному кинці́ / зат'ігло́ печ'е́ним / того́ ни могла́ ўси́д'іти до́ма; Д'і́ти прийшли́ ш:ко́ли / подиви́лисе / шо до́ма н'іч'о́ смашне́н'кого нима́ / таї шо роби́ти? / а ўни рас / і придудн'і́ли до ба́би ў Ца́рину.*

ПРИ́ЗБА, -и – призьба: *А ч'о? / м'ін'і́ се ўдайе́ сид'і́ти на при́зб'і / ў ха́ту ни хоч'у / ту́тен'ки во́здух / ге́н:е ч'іч'ки́.*

ПРИЗВЕСТИ́ (ПРИВЕСТИ́) – спричинити певні наслідки: *Ус'о́ ц:е призвел:о́ до то́го / шо ко́жде зач'е́ло ходи́ти ў свойу́ / таї так до кин'ц'а́ жит'е́ ў них ни нала́годилосе / жи́ли ра́зом / бо д'і́ти / але́ х'іба́ то жит'е́?; То / Васи́ / ни йа призвел:а́ до гн'іви́ў / бо ни йа хот'і́ла забра́ти ў те́бе кава́л'ч'ік присади́би / а ти зла́комиўсе на одови́цине.*

ПРИЗВЕСТИ́ (ПРИЗВОДИ́ТИ) ДО ГРІХА́ (ПИДБИВА́ТИ НА ГРІХ) – штовхати когось на якийсь поганий вчинок: *Та ік йе голова́ на пле́ч'ах / і ўна здоро́ва / така́ / шо го́н:а прис'іч'і́ ўс'е́к'і пус'т'і́ хот'іч'ки́ / то ўна ни даст / шобі́ тебе́ хтос призв'і́ў до гр'іха́ / ўна тоб'і́ ше́пне / ти шо / гет здур'і́ла / д'і́ўко / шо на таке́ се згод'уйіш? / тебе́ так ма́ма ўч'е́ла? / ти ни бойі́с:е ўстиди́ў? / ота́к ше́пне / таї би́рше н'іч'о́ ни тре́ба / зра́зу спамн'іта́йі.*

ПРИЗВИ́ДНИЙ – *дієпр*. від ПРИЗВЕСТИ́: *Ту́тки / Насту́ / нима́ кого́с призви́дного / так се скла́ло / таї ус'о / Мо́же / ї так / але́ лиш мо́же / бо йiґ би ц:е ни бу́ло на ру́ку Вас'у́т'і / то це́го би ни бу́ло / ґеренту́йу / шо н'іко́ли би ни бу́ло / ану́ поду́маї сама́ і ўздри́ш.*

ПРИЗИ́БРАНИЙ – *дієприкм*. від ПРИЗИБРА́ТИ: *Су́кн'а така́ / ік соро́ч'ка / коро́тка / по загинки́ / а ўдоли́н'і з двох боки́ў призі́брана / і то м'ін'і́ се ви́ди / шо с то́го і то́го бо́ку / дес на пйе́ду / ґу́мка заси́лена / а рука́ўч'ік мале́н'киї / та́к'ік напу́ш':іниї на плеч'е́ / ота́к вигл'іда́йі тота́ су́кн'а / на те́бе бу́де / і ў гру́дех се ўл'і́зеш.*

ПРИЗИБРА́ТИ – зробити вужчим, акуратнішим щось; зібрати у неглибокі складки (про тканину, якусь деталь одягу): *Оту́тки мош би тро́хи призибра́ти / так бу́де кра́ш:е / ану́ диви́се; Призберемо́ з боки́ў / шобі́ ни хала́ш':ілосе / ни роби́ло тебе́ тако́ў матро́ноў.*

ПРИЗНА́ТИ (ПРИЗНАВА́ТИ) ЗА СВО́ГО – ввести (вводити) когось у коло своїх однодумців (приятелів); тих, що відповідають певному критерію відбору: *До́ўбуш ни ко́ждого браў / хто дне́му приходи́ў / а лиш*

то́го / хто мих проїти́ ви́проби / і гаш тогди́ опри́шки / тот'ї́ хло́пц'і / шо бу́ли з До́ўбушем / признава́ли йіго́ за сво́го / а ни так / шо прийшо́ў / і ўже опри́шок / ўни му́с'іли ви́знати / шо́ вин за ўдин / і гаш тогди́ каза́ли свойе́ сло́во; Та то мош і ў бе́с'ід'і когós призна́ти за сво́го / ік вин так гово́ри / ік у Т'у́дев'і / ти мош йіго́ ни зна́ти / шо́ вин за ч'олов'ї́к / де жийе́ / але́ ўч'уў бе́с'іду / таї соб'ї́ гада́йіш / мої / та це ч'е́сто т'удиўскі́ї ч'олов'ї́к; *Йе шо пе́рв'і / але́ р'ї́тко се схо́д'ут / ни ду́же бли́жуц:е / жит'е́ так зат'іга́йі / шо л'у́де ни шука́йут / абú бу́ти бли́ш:е с ки́мос / а йе ї таке́ / шо хтос кому́с ду́же деле́ка фам'ї́л'ійа / але́ ўни он':ї́ о́н:их признайу́т за сво́йіх / хо́ч'ут се ви́д'іти / кли́ч'ут / ік ро́бйут ікі́їс баї / йе ї таке́ / і ни зна́ти / ч'о т:о / вере́ / так*? / *ўни н'ї́би да́л'ш'і / а тоб'ї́ / бли́ш':і*.

ПРИЇ́ДЕНИЙ – *дієприкм*. від ПРИЇ́СТИ (про зуб): *Та йе́к д'ї́ўч'іна ме ходи́ти с таки́ми прийі́деними зуба́ми / йік у старо́йі ба́би?/ старо́му ни дивота́ / а ч'о́ ў не́йі таке́ се зроби́ло? / ви́д'іла / шо оди́н пере́дний гет ви́кришиўсе / каўт / шо то мо́же бу́ти вид води́ / ў ниї ч'ого́с браку́йі / і вит то́го таке́ се ро́би / а́ле йек? / у д'е́д'і свойі́ зу́би / б'ї́л'і / здоро́в'і / аў дити́ни / н'ійе́к'і / та́же пйімо́ т:у саму́ во́ду; Прийі́ден'і зу́би / це так'ї́ нифа́їн'і / сте́сан'і / ме́н'ч'і / йіґ би ма́ли бу́ти ї бу́ли коли́с / так'ї́ / йік би йіх хтос прийі́ў здоли́ни / того́ за них так і ка́жут*.

ПРИ́ЇЗНИЙ – приязний: *Ви́д'іла Ми́трикову жи́нку / ўни на Прибраже́н'ійі прийіха́ли видизна́ти ма́му / ў не́го ма́ма ту́тки / ну таї н'іч'о́ ни ска́жеш / при́йізна / дол'у́дна / м'ін'ї́ се ўда́ла / уни́ с сво́йоў дон'ко́ў бу́ли / ми ко́ло це́р'кви се ви́д'іли / таї вин до́ста фа́їниї ч'олов'ї́к / так шо то го́нир ма́м'і ма́ти таки́х д'іти́ї*.

ПРИЇ́СТИ ЗУ́БИ – пошкодити пластини зубів, зробити нерівними їх нижню частину: *Оцис'ї́ зу́би му́с'у ґл'омбува́ти / то гори́т / а пере́д'н'і прийі́ла / а́ле слу́жут / то наї ш'і слу́жут* / *І до́ки наї / до́ки*?

ПРИЇ́СТИСЕ – надоїсти, надокучити: *Солони́на прийі́ласе / лу́н'ч'іноў ч'у́ти; Прийі́лисе пус'т'ї́ бе́с'іди / ни хо́ч'у ї́ти туда́ ї тото́ слу́хати*.

ПРИЇХА́ТИ – приїжджати: *Вуї́ко ў Стан'існа́в'і се ўч'е́ў / прийіха́ў рас у м'ї́с'іц' / би́рше ни виходи́ло / але́ р'ї́ч:е прийіха́ти / ни мих / ка́же / ни го́ден буў доч'іка́тисе то́йі дни́ни / шо ма́йі йі́хати тха́т'і / так / то / шо де́коли цисе́ йім́у гаш се сни́ло / па́ру рас бу́ло таке́*.

ПРИЙГРА́ТИ – програти; зазнати невдачі, не досягти бажаного: *Ми пріїгра́ли с тоў мате́р'ійоў / накупи́ли / гада́лисмо / шо бу́демо спин:иц'ї́ ши́ти ї продава́ти / а то ни пишло́ / дру́гиї на гу́мц'і го́ден набога́то та́нче купи́ти / ни гиду́йі / шо хтос носи́ў / ну а нам ни випла́т'увалосе ма́їже*

задýрно давáти / то так виходúло / шо ни мош бýло нáв’іт' матéр'ійу покрúти / вернýти тотó / шо прокуштувáлисе.

ПРИ́ЙДЕ (ПРИЙШЛА́) КО̀ЗА ДО ВО́ЗА – так складуться (склалися) обставини, що прийдеться (прийшлося) повернутися до того, що було відкинуте, проігноровані, зневажене: *То ш’і прúйде кóза до вóза / отогдú бýдемо вúд'іти / йкóйі ўни зас'п’івáйут / тепéрки задýже с'в’ії гóнир покáзуйут / а дé ўни тогдú йигó д'ı́нут / ік прúйдец:е просúти за т:о / шó йім сегóн:е задýрно дайýт? / ої / шо хот'ı́ла бих цисé вúд'іти / ої / шо би хот'ı́ла; Ни хоч’ дáти кратóк / то ни давáй / алé ни б’ı́йсе / прúйде кóза до вóза / і йа так сам’ı́с'ко зрóбйу / т:о самé скаў / шо йіс зáрас м’ін'ı́ сказáла; Ої шо смих рáда / прийшлá козá до вóза / тикнýлисе сýда тýда / а то н'іхтó ни зúч’ійі / хтос ни мáйі / а хтос ни хóч’і / притрúмуйі коп’ı́ку / і шо? / прийшлóсе їти просúти до нас / то йік ми тогúт просúли / то ўни ни дáли / свойı́ / алé сказáли / шо йім самúм тре: / наї би хот' скривúлисе / наї би хот' половúну с тóго дáли / шо ми просúли / мої / та кúл'ко гóн':і / алé н'і / сказáли / шо ўни мут бл'éху купувáти / тогó ни гóн':і позúч’іти / а тепéрки прийшлú до нас / бо йім ни стайé на т:у самý бл'éху / і шó ви бéсте на ц:е сказáли? / то це йе дóбре мúжи свóйіми? / алé шо казáти? / ми дáли / хот' іґ би мойá вóл'а / йа бих дýл'у йім показáла / алé Івáн сказáў свойé слóво / то шо перéч’іти? / кáже / дамó /мóже / це йіх наўч’éйі / а йа каў / ікрáс / горбáтого х’ібá могúла вúправи / отакý ми мáли ўч’éра катавáс'ійу / до сварóк ни дийшлó / алé смих полегóн'ки сказáла / шо йа про ц:е дýмайу / бес прúтиску / полегóн'ки.*

ПРИЙМА́ТИ – “гостити” когось: *Приймáла / ч’ем моглá / мáйу ш’éс'т'і на гóлупц'і / йа ни капýс'т'ін'і / а свекл'éн'і бýла зварúла / ўни ш’і такúх ни йı́ли / і вúд'іла / шо посмакувáло.*

ПРИЙМА́ТИ НА ВІ́РУ – вірити чомусь, не вимагаючи доказів: *Кóц'о кáже / йіт' / фáйно зарóбиш / меш на будóв’і робúти / алé ни кáже / с ким / хто з нáших л'удúй там йе / і ш’і пúтан'і ў мéне / ік тáмки так дóбре / то ч’о ти зо мноў ни йı́деш? / кáже / потóму / ну таї йа зач’ікáйу / йа се ни квáпйу / б’ідú велúкойі нимá / шобú йа мýс'іў йı́хати ў с'в’ітú / Ну та дóбре йіс подýмаў / ої шо дóбре / бо йек в’ı́рити на слóво / приймáти на в’ı́ру тотó / шо се ни приймáйі / ни хóч’і се приймáти.*

ПРИЙМЕ́ННИЙ – той, що зроблений, даний комусь в ім’я Боже: *Дóбре йіс надýмала / дóбре / виднесú оцéс кошéлик бáб’і / ци ш’і / мóже / покладú тудá пáру кукуруцкúў / вин бýде приймéн:ий.*

ПРИЙМЕ́ННО (ПРИЙМЕ́ННЕ) – те, що буде вислухане і прийняте Богом; *перен.*, те, що позитивно сприймається мовцем; *присл.* від

ПРИЙМЕ́ННИЙ: *Мару́с'ко / ік ти хо́ч'іш покла́сти с'в'і́ч'ку / але́ тоб'і́ ни ви́йшло пити́ до це́р'кви / то де́ бес ни покла́ла / на́в'іт' у по́ли / то бу́де приймéн:о / ти соб'і́ покла́ла / ви́казала Оч'іна́ш за т:о / шо йіс хот'і́ла / і ўно бу́де ви́слухане і при́ймлене / але́ це му́си бу́ти ш':е́ре зро́блено; Мар'і́ч'ко / вибач'е́йте / шо йа гаш ни зна́ти йке вели́ке вам ни дайу́ / але́ шо мо́жу / і про́с'у / мале́ прийм'і́т за вели́ке / То / Йіле́нко / ус'о́ прийме́н:е / шо́ бесте́ ни подарува́ли / бо йа зна́йу / хто ви і йке ма́йіте до ме́не сумл'і́н'і / фа́йно д'ікова́т' вам / і абе́сте прожи́ли / бога́то ро́киў прожи́ли*; *Абú ти оти́ц'ко зро́била кому́с до́брого / да́ла б'і́н:ому / видизна́ла слабо́го / то це бу́де прийме́н:о / бо ш':е́ре зро́блено / без жа́дних вид':е́к і йко́йіс ви́годи.*

ПРИЙМИ́ТИ (ПРИЙМА́ТИ) ЗАКИ́Н – *церк*., причаститися (причащатися): *Ік ч'у́йу / шо ни згр'іши́ла / то ў нед'і́л'у прийма́йу заки́н / ко́ждойі нед'і́л'і так ро́бйу / а йіґ зна́йу / шо свари́ласе / ци тикú на́в'іт' шош зле поду́мала / то тре: йти до спо́в'іди / то / Йіле́нко / се ч'у́йі / колú тре: йти / а пи́деш / то та́к'іґ бес на с'в'іт народи́лисе / зра́зу стайе́ ле́кше / йа ц:е по со́бі ни рас ч'у́ла*.

ПРИЙМИ́ТИ (ПРИЙМА́ТИ) ЗА ПРОСТИ́БИХ – протилежне до ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ЗА ПРОСТИ́БИХ: *Йік прийма́йіш за прости́бих / то ка́жец:е / прости́бих / най Бох прийма́йі / а пото́му запа́л'уйут с'в'і́ч'ку тай зноў ка́жут / прости́бих / най Бох прийма́йі пе́ред' Іва́новойі / Но́цинойі ци Насту́нинойі душ'і́ / ка́жец:е імн'е́ то́го / за ко́го дайу́т за прости́бих / ота́к / бо йіґ загаси́ли с'в'і́ч'ку / то мус шош сказа́ти / іке́с заве́ршен'і му́си бу́ти / того́ поўто́р'уйут тото́ / шо споч'е́тку / ни мут диви́тисе одно́ на о́дного й ота́к стойе́ти / того́ отакúй кине́ц / а то ни шко́ди два ра́зи сказа́ти / мош і три / і би́рше / то ни шко́ди*.

ПРИЙТИ́ (ПРИХОДИ́ТИ) В ГО́ЛУ КО́МУС (ПРО ДУ́МКУ, ГА́ТКУ) – хтось раптом подумав про щось, здогадався відносно чогось; збагнув щось: *М'ін'і́ оно́гди прийшло́ бу́ло шош таке́ ў го́лу / але ўно до́ўго ни посто́йіло там /бо смих поду́мала / шо то пусте́ / тай тото́ ви́трутила з голові́ / а тепе́рки соб'і́ ду́майу / шо то н'ійе́ке ни пусте́ / а ду́же і ду́же важне́ / але́ кобúбито напере́т го́ден зна́ти*; *Йа ста́ўйусе до це́го вид:а́лено / рас л'і́пше / а рас ги́рше / але́ за́рас м'ін'і́ прийшло́ ў го́лу / йек ми гента́м с'в'іткува́ли Іва́на / тепе́р м'ін'і́ ни до с'в'ітко́ван'а / і ўч'е́ра тако́ш пишла́ бу́ла до це́р'кви / а пото́му на моги́ли / храмú ни роби́ла / але́ йа ўрас за прости́бих дайу́ / уч'е́ра ни дава́ла / бо ни ви́йшло / тай ота́к сму́тно соб'і́ с'в'іткува́ла*.

ПРИЙТИ́ В РУ́КИ КОМУ́С – виникнути; з'явитися неочікувано, несподівано, зненацька: *Ви́диш / уно́ тоб'і́ само́ прийшло́ ў ру́ки / бо іґ без*

бýла ни розберáла тот'í́ папéр'і / то без бýла ни найшлá цес важнúї докýмент / шукáла йіс одно́ / а найшлá набогáто важн'í́ш:е; *Йо / такé бувáйі / шош тоб'í́ так мóже прийти́ ў рýки / самó прийтú / шо ти ни дýмаў і ни гадáў / нáв'іт' тоб'í́ се ни снúло такé / а ўно рас / і мáйіш / а ш':е мóже ї такé се стáти / шо ти рокáми за шош дýмаў / ч'ігóс хот'í́ў / а йігó нимá / а потóму ўже йіс перестáў за т:о дýмати / гет перестáў / тоб'í́ ўже úнче ў голов'í́ / а ўно прихóди / ч'ýйіте / самó / ти ї пáл'цем ни кинýў / а ўно прийшлó і кáже / йа тýтки / отакé на с'в'íт'і б'í́лому бувáйі*.

ПРИЙТИ́ (ДИЙТИ́) ДО ЗГО́ДИ (ІКО́ГОС ПОРОЗУМІ́НЯ; ДО ЙКО́ЇС (ОДНО́Ї) ДУ́МКИ) – порозумітися, прийняти спільне рішення; почати діяти з урахуванням думок сторін, що домовлялися: *Дóбре / шо йісте́ поговорúли / йа знáйу / шо тоб'í́ нилéхко бýло питú на ц:е / алé дóбре йіз зробúў / ви поговорúли / і прийшлú до згóди / а йиґ бéсте бýли тумакувáли / то н'і одéн із вас кóристи би ни маў / а х'ібá так се налéжи мижú своúйіми*? / *тогó каў / дóбре / шо йіс себé переступúў / шо ни закорúўсе*.

ПРИЙТИ́ ДО (ЧЬО́ГОС) ОДНО́ГО (ОННО́ГО) – те саме, що ВИ́ЙТИ (ВИХОДИ́ТИ) НА ОДНУ́ ЛІ́НІЮ: *Ўже ўс'о / бúрше такóго ни бýде / шо кóжде ў своúў / ми прийшлú до однóго / ік нед'í́л'а ци ї́кес с'в'éто / ми ўскр'í́с' хóдимо р|азом / ни окрóме / а соб'í́ рáзом*.

ПРИЙТИ́ ДО СЕ́БЕ – отямитися, почати адекватно сприймати дійсність: *Ни гадáї соб'í́ / шо л'удинá гóн:а скóро прийтú до сéбе п'í́сл'а такóго пережит'á; Д'í́ўч'іна ўч'ýла / шо Ї́ван жéниц:е / то гаш за три дни лéдви до сéбе прийшлá / Ну та бо вин ходúў з неў штúри рóки / а пишóў у стáрости до дрýгойі / йéк цисé пережúти? / Ч'ýйіте / бойéлисе / шо з неў шош се стáне / за три дни слóва ни сказáла / запéл:асе / ї н'ікóго ни хот'í́ла вúд'іти / а потóму потрóшки / потрóшки зач'éла витходúти / ік по ї́киїс слáбости / і то т'ішкúї*.

ПРИЙТИ́ НА ГОТО́ВЕ – прийти після того, як уже все, що планувалося кимось, зроблено; скористатися плодами праці інших: *Йілéна прийшлá на ўс'ó готóве / хáта / стáї́н'а / присадúба / на мáмин моз'í́л' прийшлá / Алé кобú тотó се ц'інувáло / оц:е / А шо хот'í́ти? / ў нéйі úнче се ц'í́ни / алé лиш'í́м пусте́*.

ПРИЙТИ́ (ПИТИ́) НА ПОСИ́ТКИ – завітати до когось, щоб посидіти, поговорити: *Лес'ó пишóў на посúтки до д'í́ўки / наї ідé / колú ме ходúти / йік ни тепéр? / наї хóди / пóки хлопч'í́ш'і / Ну та це йігó ч'ес*.

ПРИЙТИ́ ПО (ЧІЮ́С) ДУ́ШУ (ГО́ЛУ) – *згруб*., *перен*., принести комусь клопоти, переживання; змусити виконувати те, що людина не хоче чи не має великого бажання: *Ужé прийшлú по мойý дýшу / мáйу і́ти сид'í́ти*

пид Гору́ па́ру ден' / бо ўни́ йі́дут / а там ба́ба леж’е́ч’а / ку́тан'і / а мали́ї таки́ї не́ўкритниї / шо ну / м’іну́ти сам ни побу́де / лиш на ру́ки таї на ру́ки / йек йа ма́йу тот'і́ дни видбу́ти? / ни зна́йу.

ПРИЙШЛА́ (ПРИ́ЙДЕ) КО́ЗА ДО ВО́ЗА – настав (настане) час, коли комусь знадобиться підтримка, допомога, однак хтось її не отримає: з ним учинять так, як у свій час – він із кимось: *Ч’іка́ї / ч’іка́ї / ш’і при́йде ко́за до во́за / йа тоб’і́ так са́мо ска́жу / йек ти м’ін'і́ сего́н:е / запамн'іта́ї цисе́.*

ПРИЙШЛО́СЕ ДО (ЦЕ́Ї; ТО́Ї) ДНИ́НИ (ДО ТАКО́ГО ДНЯ) – настав відповідний день: *Прийшло́се до дни́ни вес'іл'а́ / ўже за́ўтра ма́ймо ї́ти / ди́вимосе до по́ўниц'і / тото́ / шо зр'іхтува́ли кида́ти / а гро́шиї нима́ / ми су́да / ту́да / та д:е / н'іч’о́ нима́ / і шо́ би ви ду́мали? / н'іко́ли ни ўгада́йіте / де ўни се д'і́ли; Прийшло́се до дни́ни / шо тре́ба йі́хати / бу́тори гото́в’і / маши́на ч’іка́йі / шо́фер ужє́ зач’іна́йі л'у́титисе / а йіх нима́ / гаї / шо роби́ти? / каў мало́му / ану́ко б’іжи́ / узна́ї / шо се ста́ло / ч’о йіх нима́?*

ПРИКВАП’Є́ТИ (ПРИКВА́П’ЮВАТИ, ПРИКВА́ПИТИ, КВА́ПИТИ) З РОБО́ТОВ (З РОБОТА́МИ ТА ІН.**)** – намагатися швидше або вчасно виконати заплановане: *Мус / Йіле́нко / приквапйе́ти з робота́ми / бо каўт / шо за ден' два зач’ну́ц:е дош’:і́ / ву́їко Іван так сказа́ў / таї ба́ба ка́же / шо ўс'о пока́зуйі на зм’і́ну пого́ди; Приквапйе́йу с хатно́ў робо́тоў / бо захо́д'ут с'в’е́та / а то тре́а ї понадв’і́р'у шош зроби́ти / лиши́лосе ш’і ў ку́хни ўб’іли́ти / і ўс'о / могла́ би ў ниї ни зач’іна́ти / але́ ўну́ка при́їде с сво́йім хло́пцем / таї му́с'у / ўна пе́рший рас йіго́ приведе́ / а йа каў / наї бу́де / веди́ / поди́вимосе / шо́ за ўдин / познако́мимосе / вин ста́рший вид не́йі на шти́ри ро́ки; Бабо́ / то / в’ід'і́ / тс'в’е́там ни бу́де соро́ч’ки / ма́ло ч’ісу́ / Йа / Мару́с'ко / приквапйе́йу з робо́тоў / му́си бу́ти / ни мо́же бу́ти / шобі́ ни бу́ло / йе́к так?*

ПРИКВА́П’ЮВАТИ – квапити (про намагання пришвидшити події або виконання якихось дій): *Му́с'у прикв́апйувати с сад'і́н'ім / бо весна́ пі́зна / а йа ї так з уси́м се забари́ла / а ш’і ї т:о / шо захо́ди ў с'в’е́та/ три дни с'в’ет / то йе́к цисе́ лиш’е́ти? / ни ли́шеш / мус потруди́тисе*.

ПРИКВА́СНЕ́НИЙ – 1) кваснуватий: *Ч’у́йу / шо ви тро́хи приквасни́ли сала́т / о́циту дава́ли? / А де йа таке́ ро́бйу? / йа и́нче зроби́ла / ану́ ўгада́ї*; 2) той, що починає киснути, псуватися: *Мамо́ / ану́ ку́ш’іїте / борш’ ужє́ приквасне́ниї / то ч’о́ вин видуч’е́ра ту́тки стойе́ў?*

ПРИКВАСНИ́ТИ (ПРИКВА́СНЮВАТИ) – зробити (робити) кваснуватим: *Пре́баба прикв́ас'н'увала борш’ ква́сом а́бо зеле́ними сли́вами*.

ПРИКИДА́ТИ (ПРИКИ́НУТИ) О́КОМ – дивлячись на щось, оцінюючи кого-, що-небудь, визначити його якість, розмір, обсяг,

імовірність використання: *Насту́ / прику́н' о́ком / с це́го ре́йітки ви́йдут ци н'і / Ни т:о / шо ви́йдут / а ш'і се ли́ше / ли́шец:е дити́н'і на споден'ки́.*

ПРИ́КЛАДНО – *незм*., акуратно, зі смаком: *Оту́тки бога́то ви́шитих сороч'о́к / а́ле при́кладно зробле́н'і лиш оц':і́ дв'і кра́їн'і; Гента́м смих ма́ла фа́йну рукави́йку / то ш'і д'іво́цка бу́ла / баби́ / се називáла / то хто йійі́ ви́д'іў / ус'і́ фали́ли / каза́ли / шо при́кладно ви́шито / а йек могло́ бу́ти ї́на́кше / ік тото́ ма́ма ши́ла? / до то́го ма́ла фа́йн'і ц'ітки́ / три сни́с'ц'і / так ус'о́ пасува́ло / шо кра́ш:е ни мо́же бу́ти / ну таї йа молода́ бу́ла.*

ПРИКЛЄ́КНУТИ – *докон. в.* до ПРИКЛІКА́ТИ: *Ік захо́диш туда́ / де ўмел:и́ї / тре: прикл'є́кнути / ви́казати Оч'іна́ш / а ўже пото́му здоро́вайіс:е з л'уд'ми́ / ота́к годи́ц:е роби́ти / л'у́де ш'і кладу́т гро́ш'і / але́ то ўже и́нче / йа каў за т:о / шо йіс се запита́ла / здоро́вайіс:е пото́му.*

ПРИКЛИ́КАТИ – покликати; запросити: *Ік меш ура́с за ц:е ду́мати ї говори́ти / то прикли́ч'іш на своïу́ го́лу / тото́ ўч'у́йі / шо йіго́ хо́ч'ут / таї при́йде / ўно бо́рзо ч'у́йі / де йіго́ при́ймут; М'ін'і́ пйін'у́х ни тре́а ў ха́ту / ни прикли́куї би́рше / а йік прикли́ч'іш / то / бигме́ / ви́жену / ни поди́ўйусе на т:о / шо ўни про́шен'і.*

ПРИКЛІКА́ТИ – ставати на коліна: *Л'у́де прикл'іка́йут у це́р'кв'і / х'іба́ лиш т':і / шо слаб'і́ / тот'і́ стойу́т / та́к'ік ма́тка мойа́.*

ПРИКО́СЬКАТИ (ПРИКО́СЬКУВАТИ) – лагідними словами, позитивними діями прихилити (прихиляти) когось до себе: *Острі́ўсе та питска́куваў / ле́дви прико́с'кала / ад'і́ пишо́ў / таї р'іхту́йі / ч'ем фасу́л'і тич'е́ти;У Но́ц'і така́ бе́с'іда / шо ўна прико́с'кайі до се́бе кого́ хоч' / з неў хо́ч'іц:е говори́ти / хо́ч'іц:е йійі́ слу́хати / то так фа́йно ўна гово́ри / іґ би в'іно́ч'ок се виў; Ко́ц'о не́ўкритниї / ўпе́ртиї / але́ Га́н'а прико́с'кала йіго́ / наїшла́ їкиїс таки́ї питхи́т / шо ўже рокі́ ни ч'у́ти мі́жи ни́ми пере́р'іку / на поч'ітка́х ни ўс'о ішло́ гла́тко / ро́ги йім ни ду́же се склада́ли / а пото́му жит'е́ зроби́ло соб'і́ таки́ї хит / ік р'іка́ ла́кома роби́ти / таї уно́ пишло́ / ми сус'і́ди / того́ цисе́ каў / уни́ ўже зна́йут / де попусти́ти / коли́ змо́ўч'іти / до́ста лиш се подиви́ти / і то так ма́йі бу́ти / бо с'імн'а́ йе с'імн'а́ / і за ц:е наїголоўн'і́ш:е / уна́ пере́т веде́.*

ПРИКУ́ПІ – *незм*., разом; щось біля чогось; в одному місці: *Поскладаї́ оц':і́ фустини́ / але́ клади́ йіх прику́п'і / шоби́ йіх ни шука́ла / ік тре́ба дес се зави́ти; У ме́не доку́менти прику́п'і / де́ржу йіх у циї ви́шниї шуфл'а́д'і / шоби́ д'і́ти ни моглі́ дос'ігну́ти / ту́тки ї т:о / шо ми за л'е́трику плати́ли / і за гас / йе кв'іта́н'ц'ійі за ґазе́ти / ус'о́ ў одни́м м'і́сци / ік се прихо́ди ўз'е́ти / шош се подиви́ти / то йа з зажму́реними оч'е́ма о́зму / шо хоч' / о́зму / і се ни зми́л'у.*

ПРИКУ́РІТИ – 1) отруїтися чадним газом: *Йо / моглú прику́р'іти / зáпросто / іґбú свéкор ни надиúшóў / йігó так / іґ би шош т'ігló до них у хáту / таї уратувáў / так Бох даў / шо казáти? / то лúш так*; 2) *перен.*, не дотримуватися чіткості, логіки в мовленні; не контролювати свої дії; говорити нісенітниці; стверджувати те, що, на думку мовця, не відповідає дійсності: *Такé говóриш / іґ бес прику́р'іў*; *Йілé / ти шо / прику́р'іла / шо дúвис:е / йік барáн? / йа тебé за он:ó питáйу / а ти / тáк'ік без з нéба се звалúла / Йа ду́майу.*

ПРИКУ́РКИ ДÁТИ (ДÁТИ (ДÓБРОЇ; ФÁЙНОЇ; ФИЙСТ) ПРИКУ́РКИ) – насварити чи набити когось: *Тáто даст йіму́ дóбройі прику́рки / вин на потóму / сто рас поду́майі / н'ім шош отакé робúти; Дивúсе / л'у́пч'іку / бо йік мáма зан'у́хайі / шо ч'у́ти пит'éм / то даст такóйі прику́рки / шо тоб'í ï ни снúлосе / гу́ки отак'í бу́дут.*

ПРИКУ́ТАТИСЕ – зробити основне з того, що передбачає “ку́тані”: *Гаї бу́демо зáрас се дивúти / шо с цéйі матéр'іїі вúїде / прику́тались / таї мош кроїíти; Прику́таласе / таї б'іжу́ до мáми / бо ї там тре: се ўку́тати / тудá Насту́н'а бúрше хóди / їйі блúш:е / а сегóн:е се договорúли / шо йа пúду; Мару́с'ко / гет ус'ó поробúти / так / шобú сказáти / йа пóўн'іс'т'у се ўку́тала / ц:е р'íтко бувáйі / йа каў / шо се прику́тала / голоўнé зробúла / т:о / шо кóждиї ден' се рóби / а до пóўного делéко / бо кóло хáти ўрас робóта се нáїде / де се ни подúвиш / тáмки ўздрúш / шо мош ш':é л'íпше зробúти*; *Йа соб'í нагадáла / шо колúс малóў йа з бáбоў Йілéноў ускрúс' ходúла / бáба бúрше мéнче прику́тайіц:е / таї пишлá / ў хáт'і ни л'убúла сид'íти / ідé таї берé менé с собóў / ми ускрúс' ходúли / і до рúдних блúш:их / і до делéкойі фам'íл'іїі / до сус'íдиў / ну таї тогó йа ўс'éке змáлку ч'у́ла / стáрш'і соб'í говóр'ут / а йа тотó намóтуйу ў голов'í / таї смих нидáўно нагадáла / шо ми одúн рас пишлú бу́ли до сус'íдиў / с'íли ў них на ґал'éр'іїах / а ґал'éр'іїі висóк'і / моїí нóги ни доходúли тогдú до земн'í / йа зач'інáйу нúми махáти / а бáба менé шту́ркне і кáже / ни колишú ч'óрта / йа се забу́ду / і зноў / бо сúжу ў р'ідý з ус'імá / ни ўстайу́ / шобú н'іч'ó ни пропустúти с тóго / шо ўни говóр'ут / забу́ду / і зноў махáйу / а бáба ужé ш'у́пне менé / і зноў нагáдуйі / а дру́г'і лиш гóловами похúтуйут / бо ўс'і знáйут / шо так ни вóл'но робúти / бо мош йігó приклúкати / ї шо тогдú? / колисáти / шобú йіму́ дóбре бу́ло? / ус'í ў цисé в'íрили ї цéго бойéлисе / і знáйіте / шó йа скаў? / дотепéр у сел'í йе такá заборóна / ни вóл'но х'ітáти ногáми / ік сидúш.*

ПРИЛАГОЖЄ́ТИ (ПРИЛÁГОЖУВАТИ, ПРИЛÁГОДЮВАТИ) – заздалегідь готуватися до чогось, дбаючи, щоб усе необхідне було під

рукою, готове до використання: *То потрóшки ўже р'іхтувáтисе би се здáло / бо ч'ісý ни так богáто се лишúло / шó ви хóч'іте? / то м'íс'іц' і пиў / аг'í / йéк ви так се допустúли / шо дотепéрки се роз:ерáйіте? / йа гадáла / шо ви ўже ўс'о купúли / за ўс'о подýмали / а вúжу / шо ви ни геĭ квáпитесе / полегóн'ки соб'í / Кудá / мамó / б'íч'і? / тепéрки ік йе грóш'і / то ўс'о бóрзо се купýйі / а ми ни знатú ĭк'і набýтки ни рóбимо / то ўперéт / ік за ўс'о бýло трýдно / л'ýде наперéт се скупóвували / гор'íўкú купувáли / мукý / ус'éке / а сегóн:е цéго поўнó / Наĭ бýде / алé ўно йíсти ни прóси / каў вам / ус'ó ужé зач'інáйте прилагож'éти / ни вич'éкуйте до пос'л'íн:ого / і шó ш'і? / йа би вúкна ĭ двéр'і помал'увáла / от шо йа скаў / і стáĭн'у бих пидб'ілúла / а ви кáжете / то кýпа робóти / бо одн'í прúйдут се набувáти / а дрýг'і / пообзерáти / йек у хáт'і ĭ понадв'íр'у*.

ПРИЛАГОЖЄ́ТИСЕ (ПРИЛА́ГОЖУВАТИСЕ, ПРИЛА́ГОДЮВАТИСЕ) – прилагоджуватися: *До вес'іл'á унú дес із рик абó ĭ бúрше прилагож'éлисе / робúли ремóнти / скупóвувалисе / і ўс'і ў сел'í знáли / шо то бýде богáцке / гонорóве вес'іл'é*.

ПРИЛИ́ПНУТИ (ПРИЧІПИ́ТИСЕ), ІК (ЇК) СМОЛА́ ДО ЛУ́БА (ІК РИП'Є́К (ВОШ) ДО КУЖУХА́ (КОЖУХА́) – *згруб*., дуже прив'язатися до когось; намагатися постійно бути з ким-небудь; докучати комусь: *Малá Івáна н'і на крок се ни попускáйі / прилúпла до нéго / ік смолá до лýба / то ўже дийшлó до тóго / шо вин ни мáйі прáва надвúр питú без нéйі / каў вам / ік рипйéк / рахýйте / шо йігó з веснú ни бýло / дитúна ч'ікáла / ўрас се допúтувала / колú та колú вин се вéрне / дитúна зголожéна тáта / тúжден' тóму вин вернýўсе / то вит:огдú урáс з неў; Отýтен'ки / де йа жийý / бúрше кáжут ни за смолý / шо шош прилúпло / ік смолá / а прич'іпúлосе / ік вош до кужухá / отáк бúрше / ци тáк'ік рипйéк до кужухá*.

ПРИЛОВИ́ТИ (ПИДЛОВИ́ТИ; ПИДЛО́В'ЮВАТИ; ІМИ́ТИ) НА СЛО́ВІ КОГО́С – певним запитанням застати когось зненацька; унаслідок чого мовець отримує інформацію, яка його цікавить: *Паўл'íна ни хот'íла говорúти за тот'í смýшки / вúтко бýло по ниĭ / алé потóму ўже йік мáли повертáти кóжда до сéбе / за Никóл'ч'іковоў хáтоў / йа так повел:á бéс'іду / шо ўна се проговорúла / сказáла / шо смýшки йе / ўни ни пропáли / вúдите / йа тикú йійí приловúла на слóв'і / алé ўни се ўдáли Лес'óви / і вин ме просúти Івáна / ци би вин йімý йіх ни витпустúў / бо там ікрáс йе на ш'éпку ĭ на кóўн'ір / ік шúти футéрко / о: / ч'о так дóўго т'іглóсе / бо ўдáлисе ч'уж'í смýшки / і шó ви бéсте на ц:е сказáли? / йа витказáла / шо на т:о самé ч'олов'íк йіх і купувáў / унú йімý такóш се ўдайýт / алé наĭ соб'í*

ч’олов’ікй поговóр'ут / таї бýде так / йек унй се договóр'ут / то л'ýде / шо ми / жинкй / бýдемо до тóго се м’іш’éти.? / *отáк смих сказáла / таї ўс'о.*

ПРИМИ́ВКА, -и – 1) ліки знахаря: *А йа вйтки знáйу / шó т:о ў пагарй / мóже / їкас примйўка / вйдиш / кйл'ко ў нéйі ус'éкого з'í́л'а нашýшено / ч’ос л'ýде ї́дут судá / ік ікáс трéба йе / Уна розум’í́йіц:е на трáвах / таї тогó ідýт*; 2) текст, який промовляється знахарем; замовляння: *Йа ў тотó ни в’í́р'у і примивóк н'ійéких ни знáйу / тут йе однá сус'í́да / шо тим інтересýйіц:е / з мáмоў твóйоў до шкóли ходйла / ік хоч’ / то мóжеш з неў поговорйти / бо бйрше н'іхтó н'іч’ó тоб’í́ ни скáже / кóждиї стйсне плеч’éма / таї ш’і вйдивиц:е / ч’ó ти цéго се допйтуйіш.*

ПРИМИ́ВНИЦЯ, -і – жінка, яка вміє “примов’єти”: *У нас ни кáжут за Калйну / шо ўна примйўниц'а / кáжут / ідý до Калйни / бо м’ін'í́ шош трéба / жйнка мóже ни казáти / шó ї́йі трéба / алé ўс'і здогáдуйуц:е / а йе / шо кáжут / ад'í́ нидáўно Лесйха казáла / ї́ду до Калйни / бо малйї пса Йуц'кóвого се перепýдиў / ток шо ў Т'ýдев’і отакé с цим усйм.*

ПРИМОВ’Є́ТИ – заклинати хворобу: *Гор'í́ / ч’ýла / йе ч’олов’í́к / шо примоўйéйі вид ус'éкого / а ў нас кóло Паўлйч’іних йе однá жйнка / шо до нéйі дéхто ї́де / нáв’іт' здéлеку / йа тудá ни хóжу / бо ў пустé ни в’í́р'у / йа в’í́р'у розýмниї голов’í́ / ік йе унá на плéч’ах / то бйрше нич’ó ни тре:.*

ПРИМО́ДИТИ – придумати щось цікаве, оригінальне, що стосується деталей одягу, інтер’єру тощо: *Тут дйрка на спин:йци се зробйла / а йа кишéн'ку примóдила на тóму м’í́сци; Ў сестрй р'ітк’í́ / пус'т'í́ вóлоси / ї ми примодйли отáк се зач’éсувати / йік на циї фудуґрáф’ійі / фáїно вйїшло; С'т'інá трóхи облупйласе / а мáма примодйла там тер'іл' косиўскйї / і то дýже зїілйло хáту / Йо / алé на ц:е трéа мáти гóлу.*

ПРИМО́ДЮВАТИ – *недок. в.* до ПРИМО́ДИТИ: *Ол'а л'ал'кáм ус'éке примóд'уйі / кáже / шо хóч’і ўбран'é д'іўч’éтам придýмувати / т:о се мал'ýйі / йек унó мáйі вигл'ідáти / а потóму се шййі / оц:é ї́йі інтересýйі / а Гáн'а кáже / шо то спец'іййáл'но йе / шо на ц:е се ўч’éйут / поблйску / то це ў Франкйўску мош на такé се вйўч’іти / А ни л'í́пше / Настý / шобй ўна / ік с'к’ін'ч’éйі школу / пишлá на дóхтор'ку се ўч’éти / бо ц:е такé соб’í́ / ўна креўч’éнити мóже самá вит сéбе / ік ме мáти ї́кус ч’ісйнку / то наї мал'ýйі тотó / шо ї́йі ў голов’í́ се складáйі / наї примóд'уйі / а ўч’éтисе вартувáло би на шош бйрше / алé ви див’í́ц:е сам’í́ / Йа / Калй / ни бýду перéч’іти / наї виберáйі тотó / шо ї́йі бйрше се ўдайé / пóперек вóл'і ни бýду ставáти.*

ПРИМОЛОДИ́ТИСЕ (ПРИМОЛО́ДЮВАТИСЕ; ПРИМОЛО́ЖУВАТИСЕ) – завдяки певним зусиллям виглядати краще, ніж людина, яка має стільки ж років: *Василйна н'ікóли спин:йцу дóўгу ни*

ўберáйі / а до кол'і́н / фýстку ни бут' ікý / а штрамáцку / примолóд'уйіц:е / і шо / дóбре рóби / унá м’ін'і́ верстáч’ка / а хтó би сказáў? / йа прóтиў нéйі бáба / а ўна? / унá ш’і молодúц'а / о: / молодúц'а / бо мóлодо дéржиц:е.

ПРИНДЗЎСА, -и – *ірон*., *згруб*., принцеса, пані: *Аййé / нивелúка приндзýса / зр'іхтýйі соб’і́ самá / áбо наймú соб’і́ слýшку.*

ПРИНИ́С, -нóсу – дарунок; те, що гості приносять ґазді чи ґаздиі, ідучи, напр., на весілля, “входини” та ін.: *Йік ідемó на вес'іл'é / то р'іхтýйімо принúс / два колач’і́ / л'і́тер гор'і́ўки / а пóўниц'а / то соб’і́ потóму; Унú соб’і́ с принóсом прийшлú / ни ход' йéк / а гонорóво*.

ПРИНЮХА́ТИСЕ – *знев*., *перен*., вивідувати, дізнаватися щось таке, що є таємницею: *Іванóч’ко прóстий / а ўнá л'ýби прин'ухáтисе до ўсéго / сýне нис ў кóжний закýток / вýха наш’ýр'уйі / лиш би хтос зач’éў говорúти / то ў нéйі ўже вýха так’і́ / шо фýстку вит':ігáйут / унá зач’інáйі зле приставáти.*

ПРИНЮХО́ВУВАТИСЕ – принюхуватися: *Йа йім і пйу / йек м’ін'і́ вихóди / ни переберáйу харч’áми / ни прин'ухóвуйусе / їке ўно / ци дóбре / ци ни дýже / і н'іч’ó зо мноў се ни стайé; Ни прин'ухóвуйсе / л'ýпч’іку / ни т'ігнú нóсом / бо то ўс'о с'в’і́же / абéс ни бойéўсе / шо вит цéго умрéш*.

ПРИОБІЦЄ́ТИ – пообіцяти щось із вірогідністю невиконання: *Приоб’іц'éў / алé ци зрóби? / то шош нипéўно вигл'ідáйі; Н'і́би приоб’іц'éла / казáла / шо даст знáти ужé блúш:е до нед'і́л'і / ік Мúтро з гор'і́ш’:а се вéрне / але ци даст? / ўна шош ни дýже слúйўна*.

ПРИ ПА́МНІТИ БУ́ТИ (БУ́ТИ ПРИ СВО́Ї ПА́МНІТИ) – не втрачати свідомості: *Калúна до пос'л'і́н:ого бýла при пáмн'іти / н'і на шо ни квóлиласе / а потóму ўснýла / і видийшлá / ни мýч’іласе жúнка*.

ПРИПАНТРУВА́ТИ (ПРИПАНТРО́ВУВАТИ) – уважно спостерігаючи, стежачи за ким-, чим-небудь, досягти (досягати) мети: *Івáнку / йа несý корóўц'і п’і́ло / а ти припантрýї / шобú молокó ни зб'і́гло / а йік унó до отáк пидóймец:е / то ти лиш витсýн' каструл'ку / і ўс'о / йа дóти се вéрну / йа бóрзо / áле каў напроўс'éке / бо ни хóч’у ч’ідúў у хáт'і; Йа припантрóвуйу цес аўтóбус / вин кóло дес'éтойі абó ў дес'éтий прибувáйі / і стайé ікрáс напрóтиў хáти / бувáйі / шо ї по дес'éтий / áле нибогáто / пáру м’інýт / м’ін'і́ вúц:и дóбре вúтко / йа тебé зрáзу ўздр'ý*.

ПРИПА́СТИ (ПРИПАДА́ТИ) ДО ҐУ́СТУ – про те, що сподобалось, є бажаним; відчути (відчувати) бажання поласувати якоюсь стравою: *М’ін'і́ молокó квасне припáло до ґýсту / вид ўч’éра дистáла такúй апетúт / шо йіла бих тай йіла; А ч’о се дивувáти / молодúц'а фáйна / тай припáла йімý до ґýсту.*

ПРИПЕ́РЛО (ПРИПЕ́ЛЛО), ЇК (ІК) СУ́КОМ ДО ОДНО́ГО (ОННО́ГО) МІ́СЦЯ – *згруб.,* 1) хтось дуже нетерплячий*: Зач'іка́ї / л'у́де ш'і за столо́м набува́йуц:е / а йіго́ припе́л:о / йік су́ком до одно́го м'і́с'ц'а / лиш гул'а́ти / наї ш'і тро́хи / пото́му*; 2) хтось у безвихідному становищі: *Шо тоб'і́ скаў? / Дрон'а́ припе́л:о / йік су́ком до он:о́го м'і́с'ц'а / му́с'іў ус'о́ росказа́ти / д'іва́тисе ни маў куда́ / бо а́бо признайе́с:е / ка́жеш пра́ўду / або́ ти зна́йіш / шо мо́же ч'і́кати / таї вин се спу́диў.*

ПРИПЕ́РТИСЕ – *згруб.*, зупинитися в певних діях, вчинках, які оцінюються мовцем як негативні: *Жит'е́ тро́хи нала́годилосе / бо вин ужé ни шука́йі кумпа́н'ії / припе́рсе / зач'е́ў держ'е́тисе ха́ти / Але́ ци то надо́ўго? / Вигл'іда́йі / шо ўз'е́ўсе за ро́зум / але́ хто шо го́ден сказа́ти? / то ї за се́бе де́коли ни го́ден / ану́ш за ч'ужо́го / то ме́ц:е ви́д'іти; Каўт / шо присла́п / ни зна́йу / шо йіму́ йе / але́ пит'а́ ў рот ни бере́ / припе́рсе с цим; А де́ цес припре́ц:е? / цес ік ви́ди фа́їну молоди́цу / то бро́ви сам'і́ зач'іна́йут морга́ти / Але́ вин / Йіле́ / н'і с ким деле́ко ни захо́ди / вин лиш жерту́йі / ў не́го нату́ра така́ весе́ла / то н'іч'о́ / це л'і́пше / іґ би маў бу́ти пону́риї / злиї / таки́ї у лици́ / шо хо́ч'іц:е бо́рше з ним се розмину́ти / напра́ўду / бо йе ї так'і́ / А йа шо / каў / шо нима́*?

ПРИПЕЧЄ́ТАТИ – поставити печатку на якомусь документі; може викор. і в *перен. знач*., в *пор*. конструкціяіх, у контекстах *жарт*. характеру: *Іґби́ цисé / шо написа́ў йіс / припеч'е́тати / ўде́рити на ц:е печ'е́тку / тогди́ це буў би доку́мент / а так / це пап'і́р*; *Сказа́ў / ік припеч'е́таў / і би́рше н'іхто́ н'іч'о́ ни говори́ў / тот'і́ / шо роти́ наїби́рше ўтвор'е́ли / позагина́ли го́лови / бо шо ма́ли каза́ти*; *У нас де́коли жерту́йут / ік хо́ч'ут сказа́ти / шо шош то́ч'но бу́ло / ци шо т:о / шо се гово́ри / йе пра́ўда / то ка́жут / два писа́ли / а тре́тиї припеч'е́таў / то ўже ік так сказа́ли / то н'іч'о́ ни змі́ниш / бо ўс'о пра́ўда / та́мки йе печ'е́тка / а ш':е смих ч'у́ла / і то м'ін'і́ тако́ш се ўда́ло / два сказа́ли / а тре́тиї записа́ў / оц:е́ таке́ саме́ / Ну до́бре / але́ цис'і́ три / шо се зибра́ли / мо́жут се договори́ти / шо́ записа́ти / тото́ / шо ни йе пра́ўда / і прибити печ'е́тку / мо́же таке́ бу́ти? / Йо / але́ тогди́ це бу́де и́нчиї / фал'ч'е́виї доку́мент / а ми ни за т:о гово́римо.*

ПРИ́ПІЧЬОК, -чька – лежанка; продовгуватий виступ для лежання, сидіння, прибудований до печі: *Ўзим'і́ вели́ка нич' / кал'ушки́ вар'у́ц:е / сид'у́т д'і́ти на при́п'іч'ку / кал'ушка́ми би́у́ц:е / це у Т'у́дев'і ўпере́т / ду́же даўно́ / таки́ї ве́ршик / ци йа ни зна́йу / шо́ ц:е таке́ / каза́ли / мо́же / так жертува́ли / бо нам / тим / шо с Т'у́дева / гента́м приж'іч'кува́лисе / кал'у́ш'ін:ики / то ў цих слова́х ми сам'і́ с се́бе с'м'і́йімо́се / бо д'і́ти ни цим ма́ли би їгра́тисе / а л'у́де / сара́к'і / ма́ли би йі́сти мн'е́со / а ни́ кал'ушки́.*

ПРИПЛИ́СТИ (ПРИПЛИВА́ТИ) З РОБО́ТОВ – про ситуацію, коли покращується матеріальне становище, примножуються успіхи в результаті праці: *То ни ўрас так йе / а зáрас приплúло з робóтоў / таї дóбре / зарóби їкус коп'їку; Гéзде сид'ї́ў без робóти / таї журúўсе / а дес пáру дн'їў тóму зач'éло припливáти з робóтоў / і то так / шо тикú дýже / дéколи шкудýйі ч'ісý на об'їт питú / робóта ни пускáйі*.

ПРИПЛЯ́ЦКУВАТИ – легенько бити чим-небудь по поверхні чогось: *Накладáйімо к'ї́сто ў тáси / а потóму мóкроў рукóў йігó легóн'ко припл'áцкуйімо / таї лиш'éйімо на їкиїс ч'ес / наї хл'іп ростé / забýла сказáти / шо тáси трéба змáс'т'увати / олúвоў ци кавáлком солонúни потéрти / тогдú к'їсто ни ме приставáти / і хл'іп ци колáч' лéхко вúберец:е*.

ПРИПЛЯ́ЦКУВАТИ П'Є́ТАМИ – стояти (йти) по мокрій брудній поверхні: *Анý л'ýпч'іку / виходú с тóго болóта / ни припл'áцкуї тáмки пйéтами / ставáїко отýтеч'ки / де сух'ї́ш:е / ч'ýйіш / шо йа каў? / отýтки стан' / ци ч'ікáйіш / шобúх тебé перенéсла*.

ПРИПОВІДА́ТИ – голосити: *Йіґ зач'éли д'ї́ти припов'ідáти / то ни гóден буў тотó вúтримати / сúротами б'ї́дн'ітка лишúлисе.*

ПРИПОЧЄ́ВОК (ПРИПОЧЄ́НОК), -вку (-нку) – відпочинок: *Полоґú прийшлú / нимá н'ійéкого припоч'éўку / отогдú / йік позвóзило с Треб'їж'ї́ў с'інá / гаш отогдú мош бýде соб'ї́ догодúти / а так / н'ї / гр'іх би бýў / бо зáрас це наїпéрш'а / наїважн'ї́ш':а робóта; С цúми д'ітмú нимá припоч'éўку / вúтки вин óзмец:е?; Зрóбимо припоч'éнок кóло Тáрноч'ки / іґ дúйдемо тудá / то тогдú / Мож би ї блúш:е.*

ПРИПОЧЄ́ЛИЙ – той, який відпочив: *Видийшóў / повесел'ї́ў / вúтко / шо припоч'éлиї / Та так / бо ў бýтин'і нимá припоч'éўку*.

ПРИПОЧЄ́ТИ – відпочити: *Аг'ї́ / та дáйте припоч'éти хот' у нед'ї́л'у Бóжу / Гóсподи / нимá спокóйу на тижнú / а тут ш'і ї нед'ї́л'у видберáйут / Йої / л'ýпч'іку / ни плáч'се / н'іхтó тебé ни к'івáйі / алé іґ бес кúнуў травú корóв'і / то н'іч'ó би се ни стáло / бо корóва і ў нед'ї́л'у хóч'і йі́сти / а ни лúш на тижнú*; *Хóч'у припоч'éти ў нед'ї́л'у / йа трун:úї / лишú менé / йа н'іґдé ни хóч'у їти / м'ін'ї́ лиш би допáстисе до пóдушки / Та ік тебé так кортúт побýти с пóдушкоў / шо ти ни хóч'іш йійі́ попускáтисе / то наї бýде / ми óзмемо йійі́ с собóў / йа бýду нéсти / Жертýї / ік тоб'ї́ так се хóч'і / веселúсе / алé шобéз знáла / м'ін'ї́ ни до жéртиў / Йо / йа вúжу / ти хóч'іш гнúти отýт / алé шо / йа цисé ни допýс'т'у / йа мýс'у тебé вúт'ігнути / абéс трóхи се пров'ї́триў / бо так мош знúд'іти*.

ПРИ ПОЧЄ́ТКУ – *рідко*, на самому початку: *Ц:е се ка́же при поч’е́тку / ік зач’іна́йіш в’ін'ч’ува́ти / а пото́му ўс'о ре́шту / абе́с ни забу́ла.*

ПРИПОЧІВА́ТИ – відпочивати: *Гаї / пишли́ / нима́ колі́ припоч’іва́ти / то ш’і на до́бру годи́ну доро́ги; Хапа́ї барабу́л'і / бо дош’ / пото́му меш припоч’іва́ти / а йа коше́лик ш ч’існико́м хапну́.*

ПРИПРЄ́ТАТИ – заховати щось: *Припр'е́тала тво́му мало́му при́горш’і л'іско́вих гор'і́хиў / бо йиї би бу́ла цисе́ ни зробила / то ўс'о би пишло́ / ўни тоўклі́ ту́тки таї йі́ли / то д'і́ти / д'і́ти л'у́бийут таке́ / а йа поду́мала / шо вин прийде ў го́с'т'і / таї йа йиго́ поч’істу́йу / то пригисне бу́де.*

ПРИПУСТИ́ТИ (ПРИПУСКА́ТИ) МОЛОКО́ – “віддати” (“віддавати”) при доїнні молоко (здеб. про корову): *Ви́мн'іч’ко ў не́йі мале́ / але́ молока́ / лиш н'іўро́ку / дайе́ до́ста / і ш’і ни бу́ло так / абі́ ни припуска́ла / ч’е́сна корі́ўка / ус'о́ / шо напр'е́тала / вид:айе́*; *Коро́ва припусти́ла молоко́ / до́бре ви́дойіласе / а ўч’е́ра лише́н' л'і́тер да́ла / Та бо ўч’у́ла и́н'ч’і ру́ки / уна́ ў вас розу́мна.*

ПРИПУСТИ́ТИСЕ – почати швидко і рясно падати (про дощ): *Каза́ли йісте́ / шо ни ме па́дати / а то ад'і́ йкиї припусти́ўсе / та з нас ме ч’ур'і́ти / до́ки пере́їдемо на то́му скру́т'і / ни їд'ім / оту́тки / на цих ґал'е́р'ійах тро́хи дос'іга́йі / але́ пле́ч’і сух’і́ / ни зна́йу / ч’ійа́ ц:е ха́та / але́ ч’ійа́ би ни бу́ла / нас н'іхто́ ви́ц:и ни ви́жене.*

ПРИРОЖІ́НІ, -я – статевий орган (про дитину, яка щойно або недавно народилася): *Тогді́ до́ма роди́ли / клі́кали баб’і́цу / ни їшлі́ ў Ку́ти / а ўна́ прирож’і́н'і розде́л:а бу́ла Но́циниї дити́н'і / ни так пот'ігла́ / бо дити́на гузи́ч’оў ішла́ / і ч’ут' об’і́ ни ўме́л:и / і дити́на / і Но́ц'а.*

ПРИРОСТИ́ (ПРИЛИ́ПНУТИ) ДО ЛА́ВИЦІ – *згруб.*, занадто довго, на думку мовця, сидіти; не підніматися навіть тоді, коли в цьому для когось є необхідність: *Мої / та посу́н'се / ци тикі́ ўстан' / наї йа ту́тки замету́ / таже́ ти ни прири́с до ла́виц'і / абе́с ни го́ден се видирва́ти; Ўже би пора́ се росходи́ти / а ц':і дв’і зазу́ли ік прирослі́ до ла́виц'і / ни ді́ўйуц:е / шо пі́зниї ч’ес / шо тре: се ку́тати / порозйе́зували йізикі́ таї лопот'у́т ни́ми / сам’і́ роска́зуйут шош таї сам’і́ с'м’ійу́ц:е с то́го.*

ПРИСЄ́ГА, -и – присяга: *То пре́ц'ін' / прис'е́га / ўни ў це́р'кв’і прис'іга́ли / ік се в’ін'ч’е́ли / це ни так / шо хтос кому́с поў́б’іц'е́ў шош / а пото́му зробі́ў ци ни зробі́ў / прис'іга́ти ў це́р'кв’і / то йе ду́же вели́ке*; *Ў це́р'кв’і прис'е́гу дава́ли / та́к’ік годи́ц:е / списа́лисе / а пото́му бу́ло в’і́н'ч’ін'і і мале́ вес'іл'е́.*

ПРИСЄ́ГУ (ПРІСЄ́ГУ) ДАВА́ТИ – присягати: *Та ўни / пре́ц'ін' / прис'є́гу у це́р'кв'і дава́ли / йе́к тото́ пору́шувати*? / *то ўже до кин'ц'а́*.

ПРИСИЛИ́ТИ – *пряме і перен*., прив'язати: *Козу́ присили́ла ко́ло п'іп'і́ни / а ўна́ уўва́ласе таї на ш':е́пу; Присили́ла козу́ на поконе́ч'у / а ўна ме́кайі / клі́ч'і мене́ / сама́ ни хо́ч'і па́сти / так шо йа ма́йу това́ришку / ї́ка без ме́не / н'і на крок; Аг'і́наб'іду / йе́к ти ро́зуму ни ма́йіш? / таже́ ти ни приси́лиш ч'олов'і́ка ко́ло ха́ти / вин ни ме ц'ілі́ї ден' лиш т:о роби́ти / шо диви́тисе на те́бе / йіму́ тре: дес пити́ / с ки́мос заговори́ти / ч'у́тисе ч'олов'і́ком / а ни таки́м / шо беж жі́нки крок ни сту́пи / де́ л'у́де тако́го мут уваж'е́ти? / а ти хоч' і́нак / хо́ч'іш сама́ носи́ти капел'у́х / а йіму́ заўйіза́ти фу́стку / ти цим і соб'і́ зле ро́биш.*

ПРИСИЛИ́ТИСЕ – прив'язатися: *Мамо́ / каж'і́т йіму́ / наї ни хо́ди за мноў / наї соб'і́ свойу́ кумпа́н'ійу шука́йі / йа хо́ч'у з д'іўч'е́тами побу́ти / поговори́ти / а вин ни дайе́ / присили́ўсе / ік наї ни ка́жу шо / ву́ха наш'у́ри / таї слу́хайі / шо́ ми гово́римо / а пото́му пу́ж'ійі / шо ўс'ім роска́же / ч'ем на́ш'і го́лови заби́т'і / а ми ни зна́ти ї́к'і бе́с'іди ни вел:и́ / але́ нашо́ м'ін'і́ це́го*?; *Присили́ўсе до йіди́ / таї се ни попуска́йі / аг'і́ / та йа ни проси́ла тебе́ ўс'о з':і́сти / та то / мо́же / йе ш':е́ хтос / хто хот'і́ў би це́го поку́ш'іти / а ти нат'іга́йіс:е так / ік тота́ ку́рка / шо шош наїшла́ і ни го́н:а прожерти / нат'іга́йіс:е / але́ ўста́ти ни ўстайе́ш* / *моі́ / та успоко́їсе*.

ПРИСИЛИ́ТИСЕ (ПРИСИЛЄ́ТИСЕ, ПРИСИ́ЛЮВАТИСЕ) ДО ЙІДИ́ – *знев., згруб*., їсти занадто багато і часто: *Моі́ / присили́ўсе йіс до йіди́ / і ни попуска́йіс:е / ти ни бойі́с:е / шо ч'е́рево мо́же пу́кнути / і шо́ тогди́?; Та йа тебе́ ни бу́ду видгон'е́ти вит стола́ / йіш / ік смаку́йі / але́ ти де́коли м'і́ри ни зна́йіш / без волово́да / без ланца́ так приси́л'уйіс:е до йіди́ / шо хол'е́ра тебе́ зна́йі / та ік ти хоч' сху́днути / тро́хи оптеса́тисе / то озми́ соб'і́ м'і́ру / і по́над н'у н'іч'о́ ни бери́ / х'іба́ йе́блуко / шош отаке́ / шоби́ задури́ти ўсереди́н'і / кин' шош туда́ / але́ ни паку́ї так / бо ско́ро сам себе́ ни меш пизнава́ти* / *і ни меш моч'і́ ўл'і́стисе ў две́р'і*.

ПРИСІГА́ТИ (ПРІСІГА́ТИ) – присягати: *Гаї / кажи́ / ти м'ін'і́ ў це́р'кв'і прис'іга́ла / ци н'і? / кажи́ / наї йа ш':е рас цисе́ ўч'у́йу.*

ПРИСІГА́ТИСЕ (ПРІСІГА́ТИСЕ) – присягатися: *Прис'іга́йусе / шо пра́ўду сказа́ла / ус'о́ та́к'ік уно́ бу́ло / н'і на цот ни видиїшла́ вит праўди́* / *А йа ви́тки цисе́ го́ден зна́ти? / мо́же / ї притаїі́ла йіс шош / і бойі́с:е се призна́ти.*

ПРИСІГНУ́ТИ (ПРІСІГНУ́ТИ) – присягнути: *И:ĭ / та йе так'і́ л'у́де / шо йім прис'ігну́ти / це та́к'ік рас кл'і́пнути / йа ни каў / шо ўс'і / йа за тих / у ко́го сло́во ни йе тверде́ / а ле́хке і поро́жне / сказа́ў / і забу́ў*.

ПРИСІ́СТИ (ПРИСІДА́ТИ) – з'явитися, "насідати", на кого-небудь у великій кількості; не давати спокою; спричиняти дискомфорт, погане самопочуття: *Ну йа ни зна́йу / йек це л'і́пше пойісни́ти / ад'і́ мене́ прис'і́ли ўс'е́к'і сла́бости / то ста́рш'а л'удина́ так се ма́йі / а Паз'у́н'у прис'і́ли д'і́ти / так шо ўна бйе собо́ў / шобі́ з ни́ми буў ікі́їс р'ет / ус'е́к'і б'і́ди мо́жут прис'і́сти ч'олов'і́ка / йе таке́ ў жит'у́ / шо ни одна́ ĭде / а з усі́х бокі́ў йіго́ опступа́йут / напада́йут / таĭ вин / сара́ку / де́коли ни зна́йі / йек с то́го ви́крутитисе / то йік ота́к / то ка́жут / шо прис'і́ли нигаразди́ / це йік ни з одно́го бо́ку / ни шош одно́ / а гу́рма ўсе́го / так шо л'удин'і́ с'в'іт ними́лиĭ*.

ПРИСІ́СТИ (ПРИСІДА́ТИ) ҐРУНТА́ – заволодіти (заволодівати) великою, на думку мовця, кількістю землі, іноді в ущерб кому-небудь: *То ĭ бра́тови Мар'і́ч'іному там се нале́жило / а ўна так зроби́ла / шо прис'і́ла ўс'і ґрунта́ / т:о / шо бу́ло на двох / сама́ забра́ла; Ка́жете / шо ву́ĭко прис'і́ў буў вели́к'і ґрунта́ / і тут / і ў Ку́тах / ну таĭ шо с то́го? / де тот'і́ ґрунта́ за́рас і ци ва́рта бу́ло йіму́ так т'е́шко роби́ти ўсе жит'е́ / шобі́ тот'і́ мо́рґи зибра́ти? / та то ш'і ĭ ни та́к / зе́мн'у мус бу́ло обробйе́ти / а то вели́к'і мозил'і́ заробйе́ти / Ну та бо ў не́го бу́ла ку́па д'іті́й / ко́ждому мус бу́ло шош уд'іли́ти / гента́м ус'і́ так стера́лисе / с пос'л'і́н:ого с'т'іга́лисе / шобі́ прикупи́ти хот' кава́л'ч'ік / хот' ікиї́ мали́ĭ*.

ПРИСКУ́ЛИТИ (ПРИЖМУ́РИ́ТИ) О́ЧІ (О́КО) – примружити очі (око): *Одно́ о́ко приску́лиў таĭ ди́виц:е / моĭ / а ти ч'о ма́йіш так на ме́не диви́тисе? / йа тоб'і́ шо / шош завини́ла?*

ПРИСЛА́БНУТИ – ослабнути: *Тро́хи смих ста́ла слаба́ / ў пос'л'і́н:иĭ ч'ес присла́бла / навес'н'і́ ш'і би́рше ме́нче ч'у́ласе / а с сере́дл'іта но́ги зач'е́ли ўйе́нути / запл'іта́йуц:е / йік іду́ / забува́йу / деш шош покла́ду / ĭ ни памн'іта́йу / де / отаке́ зо мноў*; *Наш д'е́д'а шош буў присла́п / а́ле / д'е́кувати Бо́гу / йіму́ переĭшло́ / ка́же / шо ч'у́йіц:е до́бре*.

ПРИСЛИ́П, -ло́па – хутір, присілок, невелике поселення в горах: *Ад'і́ у ĭкі́х стройа́х пишла́ жи́нка / ви́тко / шо с Присло́па; Ти йе́к се ўбра́ла / йік с Присло́па? / іґ би дес з гор'і́ш':а деле́кого?; Моĭ / та ни с Присло́па / абе́с це́го ни зна́ла / ти ни з вер'хі́ў / куда́ ни ўс'о дохо́ди.*

ПРИСЛОНИ́ТИ – те саме, що ВСЛОНИ́ТИ: *Лише́н' шо прислони́ла / ме зо дв'і годи́н'і спа́ти / лиш ік н'іхто́ ни збу́ди / вин сам се скорн'е́йі / ік се ви́спи / Та тут нима́ кому́ го́йкати*.

ПРИСЛО́НЮВАТИ – *недок. в.* до ПРИСЛОНИ́ТИ: *Так прислóн'увала малóго / шо самá ўснýла; Йек прислóн'увати дитúну / йік тýтки такúї рéївах? / Мóже / бéсте пишлú ў хач’:éну / тáмки н'іч’ó ни ч’ýти / лýшко йе / пóс'т'іл' ч’істéн'ка / і ни так гор'іч’é / там здоров’і́ш:е бýде спáти.*

ПРИСЛУХА́ТИСЕ ДО СВО́ЇХ РОКИ́В (ДО СЕ́БЕ; ДО ТО́ГО, ШО ВСЕРЕДИ́НІ; ДО СВО́ЇХ БОЛІКИ́В (БОЛІЧЬО́К) ТА ІН. – занадто пройматися собою; інколи більше, ніж варто, зважати на вік, на своє здоров’я: *О: / та то іґ би зач’éў прислухáтисе до свóйіх рокúў / натслухáти / шó ўни скáжут / то ўже лиж би мýс'іў сид'і́ти на лáвици ĭ дивúтисе у викнó / а ўзим’і́ / с пéч’і ни злазúти / тáмки днувáти і ноч’увáти; Йа / Лéс'ку / ни прислухáйусе до сéбе / бо нимá колú / то лиж гúрше застановúтисе на сóб’і ĭ бойéтисе дихнýти / ік шош заколóло / ци пиў пóрц'іїі гор'і́ўки вúпити ĭ грúстисе / йек унá себé покáже / помóже ци пошкóди / отáк дриж’і́ти за кóжде / то ĭ с'в’іт бýде нимúлиĭ / а йік хот'і́ти ч’ýтисе ш’і хот' трóхи молодúм / а ни старúм шкарбунóм / то за такé ни тре: дýмати / алé знáти / шо тоб’і́ ўс'о / гет ус'ó мóжно / лиш крúшку мéнче / йіґ бýло ўперéт / отогдú жит'é напраўйéйіц:е / і бол'ікú ўже ни так докуч’éйут / ни каў / унú мóжут за сéбе нагáдувати / алé ўже такóйі дóстиĭности / іґ бýло рáн'че / ни мáйут; Бáба н'ікóли бóрзо ни ўстайé / ўна скорн'éласе ĭ зач’інáйі до сéбе прислухáтисе / ци ўс'о так / іґ бýло снóч’і / ци шош / Бóже боронú / ни порýшилосе / а йік ус'ó на м’і́сци / тогдú повóлен'ки зач’інáйі ўставáти / алé ни нáґро / а так / от'і́к прóбуйі свойі́ сúли / і йік ус'ó дóбре / тогдú дúвиц:е / шó пéр'іш тре: зробúти / шобú ĭ дáл'ше ч’ýтисе дóбре і ў мúр'і зднувáти днúнку / отáк унá дбáйі за сéбе / бо кáже / шо ік сам за сéбе ни подбáйіш / то ц:е н'іхтó ч’ужúї ни зрóби / і ш’:е кáже / шо кóжда стáрш’а л'удинá мáйі мáти св’ії прúпис і знáти / йек з ним опходúтисе / Моĭ / та ўна дóбре кáже / бигмé / дóбре / дóхтор' тогúт / ік смих бýла заслáбла / такóш казáў / шо нáґро ни вóл'но ўставáти / бо мóже зáворот' у голов’і́ се зробúти ĭ тогдú мош упáсти / алé дé йа на ц:е се дúўйу / а ўна / вúдите / знáйі св’ії прúпис і йігó дéржиц:е / ну то шó йа скаў? / це йе низлé / напрáўду / низлé*; *То / Вáс'ку / ік прислухáтисе до сéбе / то мош такóго наĭтú / шо ĭ сам ни рад бýдеш / меш лиш за тотó дýмати / шо йіс у сéбе наĭшóў ци уч’ýў / а йік ни робúти ц:е / то ўно тоб’і́ перехóди / таĭ ти ч’ýйіс:е дýжим / це йа ни каў за ўрас / і ни каў / шо ни íти до дохтóр'іў / алé ўсéму мáйі бýти м’і́ра / бо смих вúд'іў і дохтóр'іў ни дýже дýжих / алé ўни дéржут себé ў рукáх / збивáйут тúски / таĭ рóбйут / сарáк’і / ни квóл'уц:е нам / шо ў них такóш йе проблéми з здорóўйім; Нимá колú прислухáтисе до сéбе / бо йіґ зáрас утрáт'у днúну / ни завеснýйу / то шó потóму робúти?; И:ĭ / би Бох*

бороні́ў / то йік так прислуха́тисе до се́бе / то напра́ўду мош засла́бнути / бигме́ / на́йдеш таке́ на свою́ у́ го́лу / шо пото́му ни збу́дес:е / каў / та́к'ік йе / а шо н'і?; Йіле́нко / прислуха́йсе до се́бе / ти ч'у́йіш / ци ти го́н:а сего́н:е роби́ти / ци н'і / за те́бе н'іхто́ тото́ ни ўч'у́йі / ік ни го́н:а / то йа ни застаўйе́йу / за́ўтра пі́демо гниї роскида́ти / А ви гада́йіте / шо йа за́ўтра бу́ду ду́ш':а / за нич' ви́здоров'йу? / ци ви ц:е саме́ мете́ за́ўтра мене́ се пита́ти / таки́м го́лосом / шо ход' до ра́ни тул'е́ї / зноў мете́ за гниї зач'іна́ти та кво́литисе / шо нима́ кому́ тото́ зроби́ти; *Нима́ колі́ прислуха́тисе до се́бе / робо́та ни дайе́ / та то іґ би зач'е́ў витшу́кувати / іґ би зач'е́ў прислуха́тисе / йо:ї / ўс'е́кого би найшо́ў / ї шо́ с то́го? / кому́ ўно тре́ба? / і шо́ би ти сам з ним робі́ў?*

ПРИСО́ХНУТИ (ПРИСИХА́ТИ), ЇК (ІК) НА ПСО́ВИ (НА КУТЮ́ЗІ, ЖЄ́РВІ) – дуже швидко загоїтися: *Зажийе́ / ни б'ї́тесе / присо́хне / ік на псо́ви / на́в'іт' знак се ни ли́ше / ци оди́н рас м'ій удар'е́ўсе ї розбива́ў кол'ї́на? / йо:ї / та йіму́ два ра́зи бу́ли го́лу провали́ли / о: / шо бу́ло*; *На не́му н'іч'о́ ни ви́тко / ус'о́ присиха́йі / йік на кут'у́з'і / йеґ би ни ўде́риўсе / на́в'іт' так / шо гаш кроў поч'ур'ї́ла / а рас ч'е́рево соб'ї́ бу́ў зач'іпі́ў у дрит' / йік перел'іза́ў дес / таї ход' би шо / дру́гиї би зака́жен'і мих диста́ти / а це́му н'іц; Ік каўт / шо на не́му присо́хло / ік на псо́ви / то це знач'е́йі / шо бо́рзо се загоййі́ло / ї н'ійе́к здоро́ўйу ни пошко́дило / бо то ўс'е́ке йе / хтос лиш ле́д'а се др'а́пне / ік уже́ рука́ мо́же спу́хнути / таке́ зо мноў бу́ло / а йе / шо се ўде́ри / кро́ви ч'ур'у́т / але́ так с'ак тото́ хтос замота́йі / таї н'іч'о́ / на не́му присо́хло / ік на псо́ви / ни тре: н'і до дохто́р'іў іти́ / н'і ни знати́ ї́ко́го л'іка́рства шука́ти*.

ПРИСПОСИ́П, -о́бу **–** *у мн*. ПРИСПОСОБИ́, -и́в – засоби; відповідні пристосування для виконання якоїсь роботи; робочий інструмент: *Йе́к ти го́ден упили́ти дроў / ік нима́ приспособі́ў до це́го? / а́бо тоб'ї́ тре́ба фа́йно ви́гимбл'увати до́ш'ку / а ў те́бе нима́ ги́мблика? / ци ўжорни́ти на го́лупц'і / а жо́рниў нима́? / йе́к меш роби́ти*? / *ти н'іч'о́ ни зро́биш*.

ПРИСТАВ'Є́ТИ – *недок в*. до ПРИСТА́ВИТИ: *Хо́ч'у шош приста́ўйе́ти / бо ско́ро мойі́ прі́йдут на об'ї́т / уні́ ни мут до́ўго ч'іка́ти / му́си бу́ти ўс'о гото́ве / того́ вибач'е́йте / Ан:и́ / шо ни мо́жу з ва́ми до́ўше посто́йіти / дес і́нчим ра́зом догово́римо / вибач'е́йте / а́ле му́с'у б'ї́ч'і; Ўже ўс'о приставйе́йте / наї заду́рно ва́тра ни гори́т*; *Йа ўс'о пидгото́вила / приста́ўйе́йу / і йіда́ бу́де ма́хом / а до́ти мо́жете пити́ на бе́рех / ви́т:и такі́ї крайіви́т / шо ни надиві́ўбисе / і трава́ ш'і ни ско́шена / то йа хот' і жийу́ тут / де́коли ї́ду туда́ / і м'ін'ї́ би́рше н'іч'о́ ни тре́ба / йа ік у райу́*.

ПРИСТАВА́ТИ – *недок. в.* до ПРИСТА́ТИ: *Йа пристайу́ на т:о / шо ўни ка́жут / ўни до́бре обра́дилисе / йа бих так ни поду́мала / а ўни / ви́диш / дийшли́ / То ни ўни / там / ви́тко / стари́ї питказа́ў / у не́го мо́цна голова́ / йек пора́ди / так на т:о і вихо́ди* / *ґеренту́йу / шо то вин*.

ПРИСТА́ВИТИ – підготувавши все необхідне, покласти що-небудь варитися на плиту (“на грубу”): *Приста́вила риш / бо го́лупц'іў скорт'і́ло; Приста́вила барабу́л'і / то молод'і́ / бо́рзо се звар'у́т / а ти б'іжи́ окро́пу нарви́ ї ч'е́брику* / *А п'і́р'іч'ка цибу́л'ки ни тре́а*?

ПРИСТА́ТИ – погодитися з кимось (чимось), дати згоду на щось: *М'і́с'о приста́ў на т:о / шо здамо́ йе́блука / беру́т по пйе́т' гри́ўн'іў к'і́л'а.*

ПРИСТА́ТИ (ПРИСТАВА́ТИ) ДО ІКО́ГОС (ОДНО́ГО, ОННО́ГО) БЕ́РЕГА (ДО ЧЬО́ГОС ОДНО́ГО (ОННО́ГО)) – визначатися (визначитися) з чимось, здійснити певний вибір: *То таке́ / Мар'і́ / / шо да́л'і ўже т'ігну́ти ни мо́жно / нима́ куда́ / мус на шош се зва́жити / приста́ти до іко́гос бе́рега / а́бо а́бо / а́бо ми витпуска́йімо йім тот кав|ал'ч'ік / наї буду́йуц:е на д'і́довому / а́бо ка́жемо / шо н'і / таї ус'о́ / ўно йі́сти ни про́си / а́ле йек ска́жеш* / *А шо би д'і́до сказа́ў*?; *Миро́с' то до Мар'і́ч'ки / то до Ну́с'і / мо́ї / та ўже́ приста́н' до іко́гос бе́рега / ни ходи́ су́да ту́да / бут' ч'олов'і́ком* / *Вин / в'ід'і́ / ї сам ни рат це́му*.

ПРИСТЕ́РАНИЙ – *дієпр.* від ПРИСТЕРА́ТИ: *Абе́с цис'і́ дри́ўц'а ни к'іва́ла / то на зи́му присте́ран'і; Тс'в'е́там ш'і н'іч'о́ нима́ присте́раного / муки́ купи́ла / і йе тро́хи цу́кру / і ўс'о / Е: / та тепе́р ус'о́ йе.*

ПРИСТЕРА́ТИ – дбаючи про щось, роздобути, знайти його певну кількість: *Ба́ба пристера́ла дити́н'і ўс'е́кого / і йіч'о́к / і ма́сел'ц'а; Нима́ шо каза́ти / ус'е́ке д'і́тем пристера́ли / у них два хло́пц'і ўч'е́йуц:е / ко́жду су́боту йім торби́ передайу́т / а туда́ тре́ба шош покла́сти / поро́жну ни пі́шлеш / ну то йе за шо дба́ти / Але́ це прийе́мн'і кло́поти.*

ПРИСТИГА́ТИ – доспівати (дозрівати): *Йе́годи пристига́йут / дес поде́с ужé йе ч'ірво́н:а / а ў Паўл'і́ни ра́н'і / то тики́ фа́йно йе.*

ПРИСТИГА́ТИ КО́ЛО РОБОТИ́В (РОБОТИ́Й) – утомлюватися, тяжко працюючи: *Мар'і́ / ми шош до́брого ви́д'іли? / ц'іле́ жит'е́ пристига́йімо ко́ло роботи́ў / сам'і́ соб'і́ ґу́дз͡а шука́йімо / лиш одно́ с'к'ін'ч'е́ў / а дру́ге ўже на голов'і́ / і шо́ ц:е за жит'е́? / Бо ми дурн'і́ / ми гада́йімо / шо ўна ўтеч'е́т / а робо́та в'і́ч'на / а йік ми це́го ни розум'і́йімо / то шо́ зроби́ти*.

ПРИСТИ́ГЛИЙ – доспілий: *Гру́ш'а така́ прости́гла / йік м'іт / мош губа́ми йі́сти / мн'іко́н'ка ї соло́тка / ч'е́сто м'іт / ану́ поку́ш'ії.*

ПРИСТИ́ГНУТИ – *докон. в.* до ПРИСТИГА́ТИ: *Іва́н'ч'іку / даї йеблуч'кам присти́гнути / ни йіш зеленце́ / бо мо́же се ста́ти ава́р'ійа / Іка / д'і́ду / ава́р'ійа? / ўна на ву́лици / де машини́ / а пид йібли́нкоў іка́? / А ц':а мо́же буд'де́ іми́ти / ік меш йі́сти зеленце́.*

ПРИСТРІ́Т, -у – уроки (вроки): *То пристр'і́т / ви́тко / хтос наўро́ч'іў / іди́ ум:и́йсе / зна́йіш / ч'ем ум:и́тисе? / н'і? / йа тоб'і́ роска́ў.*

ПРИТАЄ́НИЙ (ПРИТА́ЇНИЙ) – той, що нічим не виявляє себе, "затаївсе": *Гм / і ни поду́мала бих / шо ў тиї голов'і́ кру́т'уц:е так'і́ гатки́ / уби́ї мене́ / цего бих ни здогада́ласе / Бо ўна притайе́на / ви́тки ти го́н:а ус'о́ зна́ти? / ўна лиш тото́ за се́бе ка́же/ шо ни йе секре́том / таке́ / шо хот'куму́ мош таке́ сказа́ти / о: / а шош би́рше / н'ігде́ і н'ік'оли / а ти и́н'ч'а / ти ви́тал'апайіш і т:о / шо се ни ка́же / того́ йіс н'іч'о́ ни могла́ пот'е́мити.*

ПРИТАЇ́ТИСЕ – "затаїтисе", не виявляти себе: *Йіж'е́к притайі́ўсе под йе́блунеў / а́ле йа ч'іни́ласе / шо ни ви́жу йіго́; Ми́трик притайі́ўсе за двер'ми́ / каза́ў пото́му / шо ба́бу хот'і́ў перепу́дити / бо ўна́ б'і́гати ни пуска́йі.*

ПРИТЕ́РТИ (ПРИТЕРА́ТИ) ВУГЛИ́ – знайти (знаходити) компромісне розв'язання життєвих проблем: *Тре́ба ду́мати / йек прите́рти вугли́ / а ни роби́ти йіх о́стрими / к'і́л'ко м'ін'і́ тебе́ ўч'е́ти? / прийшла́ йіс у ч'ужу́ ха́ту / ти звикла до одни́х пор'е́ткиў / а ўни / до дру́гих / і ч'олов'і́к у то́му ви́рис / а ти хо́ч'іш так / ік ти хо́ч'іш / за одни́м ма́хом ус'о́ зм'іни́ти / цего ни бу́де / а шо́ мо́же бу́ти / сама́ ви́диш / того́ да́йсе на стри́ман'і.*

ПРИТИСНУ́ТИ (ПРИТИСКА́ТИ) В БЕ́СІДІ КОГО́С – поставити (ставити) когось у таке становище, що він змушений дати відповідь на поставлені запитання: *Хот'і́ла смих зна́ти / ки́л'ко ў то́му / шо ўна гово́ри / пра́ўди / таї так притисну́ла йійі́ ў бе́с'д'і / так припе́л:а / шо ўна у ўсе́му се призна́ла / таї шо гада́йіте? / йа ш'і под'е́кувала йійі / шо сказа́ла пра́ўду / шо йа ни бу́ду тепе́рки ма́ти ў души́ зло на Ўла́дзиху / бо ўна за ме́не лиш се ўступа́ла / о: / шо́ йа ви́знала / заступа́ласе / а ни наговор'увала.*

ПРИТОЧЕ́ТИ (ПРИТО́ЧЮВАТИ; ДОТОЧЕ́ТИ, ДОТО́ЧЮВАТИ) СВО́ГО – додати (додавати) щось до сказаного (відомого) від себе, що, як правило, не відповідає дійсності, є неправдивим: *Де́коли мош і ни хот'іч'е́ приточ'е́ти сво́го / тоб'і́ так се зда́ло / таї ти так ка́жеш / але́ тогди́ кажи́ / шо тоб'і́ так вигл'іда́ло / але́ ти ни зна́йіш / ци то пра́ўда / ота́к / тогди́ ни ска́жут шо ти бр'і́хн'і розно́сиш; Та ўна така́ / шо ни ли́ш сво́го приточ'е́йі / ўна збере́ ўс'о / шо ч'у́ла / шо хто каза́ў / і доту́ли до то́го / за шо ікра́с іде́ бе́с'іда / і то дл'а не́йі ни важне́ / хто ў ко́го укра́ў полотно́ /*

шо ўч’éра се видб’і́л'увало кóло р'ікú / мóже бýти нáв’іт' тот / хто ни буў на р'іц'і́ / бо маў стел'махúў / і то так рúўно говóри / с такóў в’і́роў / шо ти соб’і́ гадáйіш / моï / та ни вигл'ідáло / шобú Паз'ýни полотнá бракувáло / ўни ґáзди / а ти дивúсе / шо стáлосе / хто мих такé подýмати? / а ўже потóму / йік так’і́ бéс'іди ни рас ч’ýйіш / то полýда з оч’éї спадáйі / і ти ўже знáйіш / хто пéрет' тобóў / це лиш пéршиї рас бýла йіс нашорошúла вýха / а потóму ужé ўс'о ïде пóза нúми / ўна говóри / а ти тáк’ік бес ни ч’ýла.

ПРИТРАФЎНОК, -нку – пригода: *Бувáйут ус'éк’і притрафýнки / йе так’і́ / шо ï ни снúў би / а к’і́л'ко ў полонин'і́ мáла смих / йо:ï; Перет:огúт зо мноў стáўсе буў такúї притрафýнок / удéн' бýла гóр'іч’ / то йа ўноч’é паскú пеклá / напалúла ў печ’é / áле / вúтко / задýже / трéба бýло хот' лéда прол'уфтувáти п’іч’ / шóби загн'і́т велúкиї ни ïмиў / йа цисé знáйу / áле шош м’ін'і́ заïшлó /шо ни зробúла / паскú засадúла / а самá ўснýла / мáйу ш’éс'т'і / шо менé шош збудúло / бо ïнáкше паскú би н'ійéк ни ўпантрувáла / а так устáла / звéр'ха на кóжду пáску поклáла пап’і́р / таï так йіх уратувáла / вúïшли дóста загн'іч’éн'і / áле фáïн'і / отакé смих гостúла.*

ПРИТРИ́МАТИ (ПРИТРИ́МУВАТИ) – зберегти (зберігати), приберегти що-небудь якийсь час: *Федúха Лазéрева йóни моглá притрúмати аш до л'і́та / áби дес / ік се прúïде / д'і́тем мáти шо дáти / зáм’іс'т' цукúркиў / то ўже н'іхтó ни дотрúмуваў йéблуч’ка до такóго ч’ісý / а ўна мáла / і то ни свóйім д'і́тем / ўни бýли велúк’і / а йік ікúïс гис'т' малúї прúïде / то шобú йімý дáти / то ни ўс'і би так подýмали / а ўна / вúдиш / так робúла / Вúтко / пиўнúц'а ў них дóбра бýла / бо йек інáкше? / вúтки хóлот бýло ўз'éти у т':і ч’ісú? / Пиўнúц'а / то пиўнúц'а / алé ни лиш унá / тут úнче.*

ПРИТТЄ́ЛОСЕ КОМЎС – хтось обмежений у чомусь, не отримує те, що мав раніше: *Прит':éлосе йім / ужé ни ïдут пакýнки вид вýïка.*

ПРИТТЄ́ТИ – *пряме і перен.,* відрізати; підрізати; зробити щось коротшим: *Прит':éла спин:úцу / бо ўна бýла / ік фаландá / йа ў ниї бýла такá / ік шмóн'д'а; Йа дéржу / а ти притнú м’ін'і́ отýтки цес мóтус; Сказáла / ік прит':éла / і ўже н'ікóму н'іч’ó ни хот'і́лосе говорúти / бо ч’о ўтвор'éти рот / ік ц':а так óстро берéц:е? / хто хóч’і на свойý гóлу ч’ігóс шукáти / н'іхтó.*

ПРИТТЄ́ТИ (ПРИТТИНА́ТИ; УРВА́ТИ) БЕ́СІДУ – замовкнути; раптово, різко зупинити (зупиняти) розмову: *Так / йа ч’ýла / шо йіс крич’éў / шобú бóрше ïти / алé йа ни бýду на пиўслóв’і прит:инáти бéс'іду / ч’олов’і́к договорúў т:о / шо маў / таï йа поб’і́гла / йа лиш пиў м’інýти*

до́ўше посто́йіла / а ти ўже се свари́ш; Л'о́н'а би бу́ла ш’і шош росказа́ла / але́ ўздр'і́ла К’і́цину нев’і́стку і прит':е́ла бе́с'іду / ікра́с на наїінтересн'і́ш:ому; *Бе́с'іда вел:а́се / йек вел:а́се / на́в’іт' шош жертува́ли / а йік Лес'о́ пидийшо́ў і стаў ко́ло Мар'і́ки / ўна лиш прит':е́ла бе́с'іду / поч’ірвон'і́ла / і би́рше на́в’іт' одно́го сло́ва вид не́йі н'іхто́ ни ўч’уў / Мо́же / се заўстида́ла? / молоде́ д'іўч’е́ / таї се заўстида́ло / Мо́же / але́ каў / йеґ бу́ло / на сло́в’і урва́ла / і би́рше ни говори́ла; Ви́тко бу́ло / шо Лесу́ха се ўсе́рдила / бо лиш прит':е́ла з на́ми бе́с'іду ї зач’е́ла шош до дити́ни говори́ти / але́ таки́м солоде́н'ким го́лосом / ік м’іт / це ўрас так / ўна ік серди́та / то ни кр'іч’е́йі / а таки́м голосо́ч’ком зач’іна́йі говори́ти / іґ би анге́лик йійі́ поцулува́ў у ч’оло́*.

ПРИТТЄ́ТИ ЇЗИ́К КОМУ́С **–** погроза покарати занадто балакучого чи того, хто викор. лайливу лексику: *Ік уч’у́йу ш’:е рас вит те́бе блуства́ / хот' оде́н рас / то притну́ йізи́к / і тогди́ меш лиш теле́мбати ним / схоч’ шош сказа́ти / і ни змо́жеш / меш на м’і́ґах пока́зувати*; *Притни́ йізи́к / наї ни ч’у́йу пусти́х бе́с'іт* / *наї ву́ха мойі́ припоч’е́нут*.

ПРИТТЄ́ТИ МОЛОКО́ – перестати давати молоко (про корову): *Де́коли так бува́йі / шо коро́ва мо́же прит:е́ти молоко́ / ї роби́ / шо хоч’ / ота́к у ї́кус м’іну́ту / йіґ би видруба́ў / а пото́му зноў зач’іна́йі припуска́ти* / *і це ни тогди́ / ік видбива́йі / це соб’і́ так / на ри́ўниї доро́з'і*.

ПРИТТЄ́ТИ (ПРИТТИНА́ТИ; ЗАШИ́ТИ, ЗАШИВА́ТИ) РО́ЗУМ СОБІ́ ЦИ КОМУ́С – згідно з вірув., якщо відрізати чи зашивати щось на собі чи на комусь, не скинувши одяг, то це може спричинити великі неприємності зі здоров’ям: “голова стає, ік ни твоя”: *Ну та це ўс'і зна́йут / Бо́же борони́ шош зашива́ти на со́б’і / бо тогди́ заши́йіш с'в’ії ро́зум / ни меш моч’і́ ду́мати / бо шо варту́йі тота́ голова́ / ў котри́ї нима́ ро́зуму? / це таке́ / шо ўс'і це́го бойу́ц:е / і д'іти́ї зма́лку ўч’е́йут / шо цисе́ ни во́л'но роби́ти / так са́мо і прит:ина́ти шош на со́б’і / бо притне́ш ро́зум соб’і́ / йа нида́ўно шош ди́ўйусе / а на га́л'ц'і ї́кийс стр'а́мок ви́си / йа бо́рзо пишла́ / ўз'е́ла но́жиц'і і ўже хот'і́ла рас ни́ми кла́нцнути / і ўс'о́ / л'інува́ласе с се́бе здоїма́ти / а пото́му смих нагада́ла / йек м’ін'і́ зма́лку за ц:е нака́зували / то смих соб’і́ поду́мала / мо:ї / та ік йа дотепе́р / до си́войі голови́ цисе́ ни роби́ла / то ч’о йа ма́йу пору́шувати цес при́пис і випробо́вувати до́л'у? / ану́ш зро́бйу / і наклич’у́ на свойу́ го́лу іку́с б’іду́; Гаї / скин' / Ан:и́ч’ко / бо́рзо соро́ч’ку / наї йа заши́йу оц:у́ дз̑у́роч’ку / бо ти зна́йіш / шо йа на то́б’і зашива́ти ни бу́ду / і зна́йіш / ч’о / А йа прит:ина́ла на со́б’і ни́тку / бабо́ / і н'іч’о́ се ни ста́ло / Йа тебе́ ду́же про́с'у / абе́з би́рше таке́ н'іко́ли ни роби́ла / ў те́бе бога́то ч’ісу́ ни забере́ / ік ти ски́неш тото́ / ў ч’о́му йе /*

притне́ш ни́тку / і зноў се ўбере́ш / то м'іну́та / уна́ ни варту́йі то́го / шобе́с пото́му рока́ми ма́ла ікі́йс кло́пит / так ци н'і? / варту́йі м'іну́та л'іні́ўства вели́койі жури́?; *Бо́же борони́ / абе́с н'іко́ли на со́б'ін'іч'о́ ни прит:ина́ла / бо притне́ш ро́зум / наї би їка мале́н'ка ні́точ'ка бу́ла / ти се ни пол'іну́ї / здоі́ми́ соро́ч'ку ци бл'у́ску / видрубаї́ ни́тку / і спок'ї́ї голов'і́ / тебе́ н'ійе́ка б'іда́ ни їме́ц:е / таке́ саме́ і з заши́ван'ім / уздр'і́ла йіс мале́н'ку дз'у́роч'ку і бере́ш іглу́ / бо то ўдоли́н'і / а ти хо́ч'іш шч'іпи́ти тото́ / шо́би ўно да́л'ше ни їшло́ / ни робі́ цисе́ / абе́с йек куда́с се ква́пила / ни зашиваї́ на со́б'і / бо заши́йіш ро́зум / оц:е́ йа каў / бо ч'у́ла цисе́ вит сво́йі ба́би / але́ це ни лиш т:о / шо ўна каза́ла / цисе́ ўс'і ў сел'і́ зна́йут / і д'і́тем нака́зуйут за цисе́ зма́лку.*

ПРИТТИНА́ТИ (ПРИТТЄ́ТИ) ЇДУ́ – обмежувати (обмежити) себе в їжі; не переїдати: *Хот'і́уше бу́ти здоро́вим / тре: тро́хи прит:ина́ти йіду́ / ни йі́сти по бо́гату / мн'ісу́ў і соло́ткого поме́н'че / уз'е́ти дл'а се́бе таку́ м'і́ру / шо ўстайе́ш з:а стола́ от'і́к голо́н:иї тро́хи / ш'і кава́л'ч'ік отоі́ фа́їниї пишо́ў би / а ти ўстаў / і на це́му ма́йіш бу́ти конте́тниї; Моі́ / прит:ина́їте йіду́ / бо ви уже́ ў две́р'і се ни ўла́зите / дава́їтесе на стри́ман'і; Ви ра́дите прит:ина́ти йіду́ / ни йі́сти соло́ткого / а йе́к вит це́го се витказа́ти? / йа беру́ йігитки́ / тома́ч'у йіх с цу́кром / с смета́нкоў / і то / хол'е́ра / таке́ до́бре / шо ну́ / Йа ни каў / шо то нидо́бре / але́ ки́л'ко лижеч'о́к цу́кру туда́ йіс покла́ў? / пйет'? / а ти одну́ озми́ / а пото́му ї бес цу́кру йіш / ўни ї так соло́тк'і / а йік фиїст се схо́ч'і / ти лиш бери́ дзе́р'кало і подиви́се / йек вигл'іда́йіш / іка́ твар' / іке́ ч'е́рево йіс ви́кохаў / ота́к пообзера́йіш себе́ / таї уно́ помо́же.*

ПРИ́ТТИНОК, -нка – *знев.*, *згруб.*, про чоловіка, невисокого ростом, здеб. огрядного: *На твар' так н'іч'о́ / а́ле про́тиў не́йі / при́т:инок / Ни гани́ ч'олов'і́ка / вин / мо́же / лиш на па́лец ни́ш:иї вид не́йі / а́бо ї н'і / бо ўна л'у́би ко́рки / а ч'о тебе́ тото́ опхо́ди? / це того́ / шо вин йі́йі́ ўз'еў / а ни́ тебе́? / ци ч'о́ ни го́н:а йіс се ўспоко́йіти ї ни бра́ти пусте́ ў го́лу? / таже́ вин ни ходи́ў с тобо́ў / ни каза́ў / шо о́зме / а т:о шо па́ру рас уз'е́ў у да́нец / то це ш'і н'іч'о́ ни знач'е́йі / вин і дру́гих браў / аг'і́на цисе́.*

ПРИФА́ЙНЕНИЙ – *дієприкм.* від ПРИФАЙНИ́ТИ: *Та то ї бе́с'іда мо́же бу́ти прифа́їнена / і тото́ / за шо роска́зуйіш / ме гет іна́кше вигл'іда́ти / и́нче с'в'і́тло ме на т:о па́дати / ни таке́ / шо дими́т / шо ку́ри / бо л'а́мпа стара́ / а таке́ / шо ви́тко / ік уде́н'.*

ПРИФАЙНИ́ТИ – прикрасити щось або когось: *Ни пизна́ти ха́ту / ад'і́ йек йіс прифаїни́ла т с'в'е́там; Пасу́йі дити́н'і цисе́ ўбран'е́ / фиїст прифаїни́ла йіс йі́йі́ / лиш / н'іўро́ку / ста́ла така́ / шо ни пизна́ў би.*

ПРИФАЙНИ́ТИСЕ – “прифайнити” себе: *Ба́б’і ш’ідис'е́т' / а́ле ўна ни пі́де бут'йе́к / ус'о́ доберé так / ік се нале́жи / прифа́їн'уйіц:е / ік молода́ молоди́ц'а / а д'іт с'м’ійе́ц:е / ви́тко / дотепе́р її́і л'у́би.*

ПРИФАЛИ́ТИ – прихвалити: *Ч’у́до ї́кес / у ме́не сего́н:е зра́нку бри́нд͡за ни ї́шла / ни ду́же купува́ли / а прийшла́ До́ц'а / ўз'е́ла поку́ш’іти / а пото́му ік зач’е́ла прифа́л'увати / то о́ч’ір'іт' се зроби́ла / і за годи́ну йа ўс'о попро́дала / ота́к тре: ўм’і́ти / тепе́рки х’іба́ бих кли́кала її́і́ за ко́ждий рас / іґ бу́ду ї́ти на торги́; Ви́дите / йек то йе / на́ш’а розу́мна / ўч’е́на / нипога́на / але́ н'іхто́ ни сва́тайі / а тота́ губа́та /носа́та / тай ш’і завели́к’і клонцач’і́ ма́йі / і її́і́ беру́т / Васил'ко́ К’і́цин засва́таў / каўт / шо Митри́ха тото́ склепа́ла / прифали́ла д'і́ўку / тай вин пишо́ў у ста́рости / То / Йіле́ / одно́ прифале́н'і н'іч’о́ ни помо́же / д'і́ўч’іна ду́же прийе́мна ў бе́с'ід'і / на́ш’а тро́хи видго́ниста / ка́жемо / та́к’ік йе / а цис'а́ так гово́ри / іґ би ч’у́ркал'це д͡з'уркот'і́ло / і хот' ти ка́жеш / шо клонца́та / м’ін'і́ се ўдайе́ / йек уна́ с'м’ійе́ц:е / ни си́лувано / а так / іґ би д͡звино́ч’ок д͡звони́ў / з неў хо́ч’іц:е бу́ти і її́і слу́хати / отого́ вин засва́таў.*

ПРИФА́ЛЮВАТИ – *недок*. стос. ПРИФАЛИ́ТИ: *Ни прифа́л'уйте / мамо́ / бо йа ви́жу / шо могла́ би л'і́пше зроби́ти / ад'і́ ї́к’і р'іди́ нири́ўн'і*; *Прифа́л'уйу / тай дити́на стера́йіц:е / Та так / йа стара́ про́тиў не́йі / і то м’ін'і́ прийе́мно / ік хтос до́бре сло́во ска́же / це ко́ждому так*.

ПРИФЛЯДУ́НОК, -нка – футрина; накладна планка, що обрамляє вікно або двері: *Т:о / шо обвива́йі викно́ / назива́йіц:е прифл'аду́нок / А оцисе́ / ко́ло двери́ї? / Тото́ тако́ш / футри́на / або прифл'аду́нок*.

ПРИХИЛИ́ТИ НЕ́БО (НЕ́БА ПРИХИЛИ́ТИ) – усе зробити, щоб комусь допомогти: *Лиш іґ би мих йа шош зроби́ти / то ўс'о бих зроби́ў / рад би не́ба прихили́ти / аби́ помоч’і́ / а ти ка́жеш / ус'о́ бих вид:а́ў.*

ПРИ́ХИСТОК (ПРИТУ́ЛОК) ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) КОМУ́С – надати (надавати) кому-небудь допомогу, пропонуючи житло: *При́хисток йіму́ даду́т / абе́с се ни жури́ла / ад'і́ пе́рш’і дн'і ме з М’і́с'ом жи́ти на квати́ри / ўни с хло́пцем ужé рик жийу́т ў одно́йі ґазди́н'і / а тот хло́пец пойі́хаў додо́му / вин с Хотина́ / ў не́го пра́хтика / йіго́ туда́ ск’іру́ва́ли / то Іванко́ ме з М’і́с'ком / а до́ти на́йде / ни поледве́ни / два м’і́с'іц'і то́го хло́пц'а ни бу́де / а за тої ч’ес ни зна́йу шо мош найти́ / ну а ш’і ву́йкиў Ми́трик там се ўч’е́йі / оґ:о́ / аби́ ти́л'ко б’іди́ бу́ло / ік цим се жури́ти*.

ПРИХИ́Т, -о́ду – прихід: *Йіх прихи́т мене́ ни ўт'і́шиў / заколо́т'ували спо́к’ії у с'імн'і́ / а гаш тепе́рки наду́мали перепро́с'увати / гаш тепе́р*?; *Най бу́де / шо хо́ч’і / а́ле м’ін'і́ таки́ї прихи́т ни ўдайе́ц:е / ў ме́не робо́та / де́ йа ма́йу ч’ес кого́с забаўйе́ти*?

ПРИХОДИ́ТИ (ПРИЙТИ́) В ГО́ЛУ – спадати (спасти) на думку: *Йіле́нко / ти де́коли мене́ таке́ се пита́йіш / шо йа ни го́н:а зра́зу тоб'і́ витпов'і́сти / м'ін'і́ ни прихо́ди ў го́лу зра́зу сказа́ти за да́ўн'і ч'ісі́ / бо бу́ло по ўс'е́кому / сего́н:е се допи́туйіш за колго́спи / а шо́ йа скаў? / т'е́шко роби́ли / ду́же т'е́шко / і ма́ло шо могли́ зароби́ти / х'іба́ лиш т:о / шо ма́ли присади́бу / оц:е́ / але́ ік подиви́тисе з и́нчого бо́ку / то ми бу́ли молод'і́ / а ц:е бога́то знач'е́йі / в'і́рилосе / шо гі́рше се ли́ше / а нас ч'іка́йі и́нче / л'і́пше жит'е́ / то йе́к йа го́н:а ко́ротко сказа́ти / йек упере́т бу́ло? / ота́к і бу́ло / по ўс'е́кому; Де́коли шош таке́ прихо́ди ў го́лу / шош таке́ ў ниї се закру́ти / шо сам диву́йіс:е / ви́тки ўно се ўз'е́ло? / коли́ ўно туда́ потра́фило і у ікиїс моме́нт ви́плило? / таже́ йіс за т:о ни ду́маў / н'іскі́м ни говорі́ў за таке́ / а ўно соб'і́ у іко́мус заку́тку ноч'ува́ло / і каў / ти шош соб'і́ ро́биш / думкі́ твоі́ ма́йут іке́с свойе́ зан'а́т'і / ті́хо / спок'і́йно / і рас / та́к'ік би шош оберну́лосе ў голов'і́ / ї ти зач'іна́йіш ду́мати за и́нче / твоі́ гаткі́ ўз'е́ли и́нчиї стр'ії / і ти до тако́го додо́ду́маўсе / шо гаш ді́ўно стайе́ / мої / соб'і́ гада́йіш / а йе́к йа ра́н'че це́го ни ви́д'іў / ік уно́ дес бли́ско крути́лосе / але́ се ни пока́зувало / аг'і́мої / шо́ ц:е таке́ з мо́йоў голово́ў; Мару́с'ко / прихо́ди у го́лу шош пусте́ / таке́ / шо ўже нич'о́ ни зм'і́ниш / то ч'о́ йа ма́йу за т:о говори́ти / коли́ ў ме́не йе бога́то тепер'і́шного до бе́с'іди / фа́їного / тако́го / шо за т:о корти́т говори́ти; Ан:и́ч'ко / каў вам / лиш'і́ц:е пусто́го / ота́к / ік уно́ прийшло́ ў го́лу / ота́к наї іде́ гет / ви шо́ / го́н':і кого́с переро̀би́ти? / ци ви го́н':і кому́с бі́рше л'у́д'іности / ш':е́рости докла́сти? / а йік ни го́н':і / то ч'о́ вас гризо́та ма́йі по́йідом йі́сти / шо хтос ни такі́ї / іт би вам се хот'і́ло? / ге? / ч'о́ ма́йіте с:ереди́ни со́хнути? / це шош кому́с помо́же? / йа напра́ўду вам ш':е́ре ра́д'у / тикі́ про́с'у / витпус'т'і́т йіх у сво́йіх гатка́х / то ни д'і́ти / наї соб'і́ прова́д'ут так жит'е́ / йек уни розум'і́йут / і наї йім Бох помога́йі / бо ч'о ви ма́йіте зводи́тисе на н'іч'о́ лиш ч'е́рес т:о / шо хтос и́нак ду́майі / ік ви / ота́к йа вам скаў.*

ПРИХОДИ́ТИ (ПРИЙТИ́) ДО ПА́МНІТИ – отямитися: *Прийшо́ў буў до па́мн'іти гаш на тре́тиї ден' / але́ шо с то́го / ратува́ли / йек могли́ / на́в'іт' бі́рше / іт го́н':і бу́ли / але́ то ни помогло́.*

ПРИХОДИ́ТИ (ПРИЙТИ́) НА ГА́ТКУ – пригадувати (пригадати): *Де́коли шош таке́ прихо́ди на га́тку / шо ти ч'уду́йіс:е / йек уно́ се ни загуби́ло у тих закама́рках у голов'і́ / бо ти за тото́ ни ду́маў / ни знаў / шо ўно йе і шо мо́же да́тисе зна́ти / а ўно само́ се нагада́ло / ота́к і зо мноў сего́н:е се ста́ло / йа шош ро́бйу / ад'і́ лу́ш':іла фасу́л'і / таї нагада́ла соб'і́ / йек йа гента́м ходи́ла на бо́хан'ц'і / а ч'о? / бо прийшла́ сус'і́цка д'і́ўч'інка*

/ ў такúї самúї фýстоц':і / йік у мéне ў т':і рокú бýла / ну / мóже / ни гет такá / алé подúбна / таї стáла так кóло дверúї / ік йа колúс ставáла / йік приходúла ў ч'ужý хáту / вúдиш / уна прийшлá по ґáрч'ік / а йа соб'í гет úнче нагадáла / у момéнт тотó дáўне уздр'íла.

ПРИХÓДИЦЦЕ (ПРИЙДЕЦЦЕ) ДО ДÍЛА – необхідно діяти, виконувати щось: *На словáх так / ус'í герóйі / а йік прúїдец:е до д'íла / кóждиї видн'éкуйіц:е / ў тóго дитúна малá / ў úнчого / жúнка слабá / а тоі сам б'ідáш'і / ну а ти робú сам / рас йіс зголосúўсе.*

ПРИХРÓМУВАТИ – ледь помітно "хромати": *Марýс'ко / а ти ч'о прихрóмуйіш? / шо / се ўдéрила / ци ч'ó так нóгу т'éгнеш? / Татý / іґ би то лиш се ўдéрила / то би бýло дóбре / а то трóхи гúрше / таї шо ти зрóбиш / а йек ви се ч'ýйіте? / Ік лежý / то м'ін'í дóбре / нич'ó ни болúт / а йік хóч'у ўстáти / то слабúї / гет ни гóден / хтос мýси помоч'í.*

ПРИЧЄ́КУВАТИ – те саме, що ПИТЧЄ́КУВАТИ: *Прич'éкуйу на рожéнцкиї / зáрас мáйі йíхати / а ви такóш кудáс се зибрáли?; Прич'éкуйу на мáтку / ад'í ўз'éла кош'íл' / сáпу / таї ідемó на вúшну присадúбу ўкопáти барабýл' / а ўна пишлá т корóв'і се подивúти.*

ПРИЧЄ́НА, -и – розчин, закваска для тіста: *Ў корúт'і прич'éна / на лáвици мукá / зам'íс'уї / др'íш':і вúжу / шо дóбр'і / бо ад'í йек бóрзо зач'éло шумувáти / А кúл'ко мукú брáти / йе ікáс м'íра?*

ПРИЧЄ́САНИЙ – причесаний: *Хлóпч'ік умúтиї / прич'éсаниї / убрáниї у новý л'óл'у / і ўже зúбраниї ітú ў гóс'т'і до бáпки / а бáпка шош мáйі д'л'а такóйі фáїнойі дитúни / богáто ўс'éкого мáйі / А вýїкиў Мúтрик тáмки бýде? / Ус'í бýдут / унú ўже ч'ікáйут Іванкá / А тéл'ітко ўже йе? / Сейíноч'і се ўродúло / і такóш хóч'і тебé вúд'іти.*

ПРИЧІКÁТИ (ПРИЧІКНÝТИ, ПРИЧЄ́КНУТИ) – згинаючи ноги в колінах, опускатися (опуститися) до землі; *недок.* до ПРИЧІКНÝТИ (ПРІЧІКНÝТИ; ПРИЧЄ́КНУТИ): *Д'íдо шош робúў / таї ни вúд'іў / йік йа пидийшóў блúш:е / вин гимбл'увáў / уч'éра казáў / шо ме полúцу робúти / а йа прич'éк за дривúтнеў таї ч'ікáў / йік вин ме кóло мéне їти / ўже ї нóги збол'íли / а вин гимбл'ýйі / алé йа пересúлиў себé / дýже корт'íло се подивúти / йек то вéсело бýде / таї доч'ікáўсе / д'іт се приблúзиў / а йа йіґ гáркну / таї д'íда за нóгу / го:п / вин ч'ут' ни ўпаў / бо йа с сúлоў тотó робúў / таї лúш хот'íў се зáс'м'ійіти / алé ік уздр'íў д'íдове лицé / то м'ін'í се витхот'íло / зрáзу витпáла охóта / бо д'іт уз'éў ломáґу / ўна на дривúтни бýла / і хот'íў менé упер'íш':іти / алé йа ўже увúд'іў / ч'ем тотó пáхне / то так т'ікáў / шо гаш кашкéт загубúў / хот'íў / шобú вéсело / шобú д'іт зáс'м'ійіўсе / а вин жéрту ни зрозум'íў / вúтко / шо ўже гет старúї;*

Прич'ікáї / шобú нас ни вúтко бýло / ч'ýйіш / Лес'ó ужé зач'éў шукáти / ч'ýйіш / йек крич'éйі / Кóбле / кóбле / ховáјсе дóбре / бо ік т':і їму / то шкúру здерý / кóбле кóбле / ховáјсе дóбре / ховáјтесе / бо йа зáрас вас нáјду / кóбле кóбле / ховáјсе дóбре.

ПРИЧІКНÝТИ (ПРІЧІКНÝТИ, ПРИЧЕ́КНУТИ) – присісти: *Отáм у корч'áх наї малá прич'éкне / то н'ікóго нимá / бо зáрас штан'ц'í бýдут мóкр'і / дé дитúна гóн:а тúл'ко терп'íти*?

ПРИЧІНЕ́ТИ (ПРІЧІНЕ́ТИ) – робити розчин на хліб, калачі, паски: *Ік печ'ý / то прич'ін'éйу дóс'в'іта / і до вéч'іра см'íло з усúм дайéц:е р'ет / паскú урáс печ'ý ў Великóн:иї Ч'ітвéр' / бо ў Пйéтницу ни годúц:е / а йік колач'í ци хл'іп / то дúўйусе / йек вихóди / тут ужé такé.*

ПРИЧІНИ́ТИ (ПРІЧІНИ́ТИ) – *докон*. до ПРИЧІНЕ́ТИ (ПРІЧІНЕ́ТИ): *Йа ш'і ўноч'é прич'інúла на хл'іп / дóбре др'íш':і / фáјно к'íсто ростé / лиш н'ійўрóку / то ни ўрас так / то йек колú / алé ц:е дóбре.*

ПРИЧІНИ́ТИСЕ (ПРІЧІНИ́ТИСЕ) – 1) поставити опару, за допомогою якої замішують тісто: *Ўноч'é прич'інúлосе ї к'íсто зам'ісúла с тим / шобú ранéн'ко колач'í робúти*; 2) *перен*., своїми діями стати причиною чогось, бути причетним до чогось: *То ї вин / тв'ії вýїц'о / прич'інúўсе до цéго ўсéго / приклáў свойý рýку / алé йа ц'íхо сúжу.*

ПРИЧІПИ́ КОБИ́ЛІ ФИСТ – викор. як вираження абсолютної недоречності, зайвості чогось: *Ни гóн:а смих вúзнати / ч'о Петрúха такé говóри / ч'ó ўна такé пустé нагúл'уйі / бо то нам / йік прич'іпú кобúл'і фист / ік пйéте кóлесо до фíри / отáк і тýтки / у нас шо / мáло фустóк? / а за воўн'éнку йа ўже ц'íхо сúжу / бо ни знáйу / йек сказáти / унá ў ниї вúходила зúму / а тепéрки хóч'і се збýти / прифáл'уйі / íка ўна тéпла / ну та йік то такé дóбре / то ш'інýї і н'ікóму ни вид:авáї / сховáї / шобú дес се ни завал'éла / шобú хтос ни позúч'іў на в'íч'не вид:áван'і / а ч'ó ти торкотúш / шо н'ікóму / а лиш нам мóжеш йійí випустúти / мої / та маї ікéс лицé.*

ПРИЧІПИ́ТИСЕ (ПРІЧІПИ́ТИСЕ) – причепитися: *Ікá болá мóже пріч'іпúтисе? / та н'ійéка / йа здорóвиї / іґ дуп / Нахóдиц:е / Ївáнку / і на маї здоров'íш:их / ік ти / болá ї здорóвого гóн:а зигнýти.*

ПРИЧІСА́ТИ (ПРІЧІСА́ТИ) – причесати: *Пр'іч'іш'íт свойí вóлоси / бо ад'í їке сúве пáсмо на ч'ол'í / гаш óко заступáйі / ви ни ч'ýйіте ци ви ўже гет нич'вáл'і стáли і ўно вам ни шкóди*? / *А ти полéкше моглá би сказáти? / ци ти крáш:их слиў у бéс'ід'і ни мáйіш*?

ПРИЧІСА́ТИСЕ (ПРІЧІСА́ТИСЕ) – причесатися: *Ўже б'іжý / áле наї хот' прич'éшусе / ни хóч'у л'удúї пýж'іти* / *Та тоб'í ї так фáјно / Молодúї нáв'іт' ік роспелехáтиц:е / то йімý н'іч'ó / а іґ би старúї соб'í такé*

позво́лиў / то каза́ли би / сара́ку / ужé гет собо́ў ни пита́йи / ік ота́к ідé мижи́ л'ў́де.

ПРИЧЬМЕЛІ́ТИ – *згруб*., через головний біль, запаморочення бути нездатним логічно мислити, адекватно реагувати на щось: *Мо́ї / ти прич'мел'і́ў ци шо с тобо́ў? / дру́гиї рас тебé се пита́йу / а ти / йік н'імі́ї; Сего́н:е йа йік прич'мелéна / голова́ ростр'і́скуйиц:е / в'ідéў / на з'м'і́ну пого́ди / Йо / д'і́до ўч'éра каза́ў / шо пого́да ме м'ін'éтисе*.

ПРИЧЮВА́ТИСЕ (ПРИЧЮ́ТИСЕ) – вчуватися (почутися): *Ану́ко / Ми́трику / послу́хаї / то шош гуркоти́т ци м'ін'і́ прич'ува́йиц:е? / Йо / грим грими́т / Йеґ грими́т / ік нéбо ад'і́ ї́ке йéсне? / А ви подив'і́ц:е / ї́ке ўно ў Гли́н'іному / ни пéрет' ха́ти / а с ха́ти вии́д'іт / таї метé ви́д'іти / ї́ка ви́т:и ч'о́рн'іва су́не / Йо́йойої / а йа полижо́к розби́ла / шо тепéр бу́де*?

ПРИШИ́Й КОБИ́ЛІ ФИСТ – *згруб*., про щось недоречне, зайве: *Оцéс хл'а́стик / це приши́ї коби́л'і фист / вин тут н'ідоч'о́го / йа розум'і́йу / шо мо́жно шош примо́д'увати / алé шоби́ отакé зроби́ти / то це тре: ни ду́мати голово́ў; Йек йа могла́ поч'іпи́ти бéс'іду за т:о / шо ти ка́жеш? / це би бу́ло / прич'іпи́ коби́л'і фист / ци сон с перепо́йу*.

ПРИШКРУМІ́ТИ – пригоріти, взятися "шкрумом"; злегка обпалитися (про поверхню чогось): *Подиви́се ко́ло гру́би / ти покла́ла бу́рки шуши́ти / а ўни / в'ідéў / пришкрум'і́ли / мо́же / дес гран' упа́ла* / бо т'éгне шкру́мом.

ПРИШКРУ́МЛЕ́НИЙ – припалений: *Кла́ла с'в'і́ч'ку / нидодиви́ласе / ї ч'ў́ла / шо шкру́мом ч'ў́ти / а́ле шо / ўно такé / ви́тки / ни зна́ла / ди́ўйусе / а то рука́ў мо́го спинд͡зар'а́ пришкрумлéниї / ново́го спинд͡зар'а́*.

ПРІДІВНЕ́ ПОЛОТНО́ – вид домашнього (на відміну від фабричного, магазинного) полотна: *Ма́ма ни пр'éла / а ў Доўгани́шиних росли́ колопн'і́ / ви́тко / пр'éли / роби́ли пр'ідиўнé полотно́ / Гента́м ус'і так роби́ли / то ї на́ш'а ба́ба пр'éла / бо мус бу́ло / а сего́н:е ў сел'і́ цéго нима́*.

ПРІЖІЧЬКО́ВАНІ (ПРИЖІЧЬКО́ВНІ), -я – опредм. дія від ПРІЖІЧЬКУВА́ТИСЕ (ПРИЖІЧЬКУВА́ТИСЕ): *Шо́ вин тоб'і́ каза́ў? / кал'уха́ч'? / і ти того́ голо́сиш? / йої / іки́ї ти / дурни́ї / у тéбе шо / йе кал'ухи́? / то вин / ік боч'і́ўка / а ти норма́л'ниї хло́пец / йа би н'іч'о́ с то́го ни роби́ла / бо це пустé пр'іж'іч'ко́ван'і / а йік ш':е рас ска́же / то ти ота́к покажи́ на йіго́ ч'éрево і скажи́ / хто йек се призива́йи / тої тим се видзива́йи*.

ПРІЖІЧЬКУВА́ТИСЕ (ПРИЖІЧЬКУВА́ТИСЕ) – прозиватися: *Ў сел'і́ пр'іж'іч'ку́йуц:е / дé ни пр'іж'іч'ку́йуц:е? / йа ни бу́ду тоб'і́ роска́зувати / йек за ко́го ка́жут / бо дéкотре ни ду́же фа́йне / йа ска́ў з да́ўного / д'іто́ч'ого / Іва́н / талаба́н ци балаба́н / Мар'і́ка кукур'і́ка / а ш:е*

ч'ýла / ч'уч'ур'íка / Йілéна зелéна / Йілéна / заголéна / це ўже дýже л'ýте бýло / памн'ітáйу / алé дé м'ін'í / Марýс'ко / тотó пустé голoвú дéржиц:е? / ад'í ш'і / мóже / такé Йýрку / вид:áї кýрку / оцé ўс'о / шо мойá дирáва головá нагадáла; Вýїку / скаж'íт / наї ваш М'íс'ко ни приж'іч'кýйіц:е; Ти се пр'іж'іч'кувáў уч'éра / за т:о ни дам тоб'í рóвера / А ти н'і? / анý нагадáйсе / шó йіс казáла / Василáч' / кал'ухáч' / а дé ў мéне йе кал'ухú?

ПРІСТИ́ (ПРЄ́СТИ) ВУХА́МИ – прислухатися (про тварину): *К'ін' пр'ідé вухáми / вúтко / шош уч'ýў; За л'удúї ни кáжут / шо хтос пр'ідé вухáми / алé оц:é ми говóримо / таї йа соб'í подýмала / шо ік хтос дýже нашорóшуйі вýха / прислухáйіц:е до ч'óгос / то за нéго мих би сказáти / шо вин пр'ідé вухáми / ік кин' / алé це жéртом / і тот / шо слýхайі / зрозум'íў би / за їке пр'ід'íн'і се говóри / і ч'о так се кáже.*

ПРОБЕРА́ТИСЕ (ПРОБРА́ТИСЕ) – випогоджуватися (випогодитися): *Зач'інáйуц:е слóти / а потóму проберáйіц:е / так сегóл'іта бýло пáру рас; Ни йíт'те / то проберáйіц:е / зáўтра дош':ý ни бýде; Вигл'ідáло на нигóду / а то ад'í йек проберáйіц:е; То се проберáйі / ґерентýйу / шо зáўтра мош зач'інáти косúти; Ад'í йек пробрáлосе / і зирнúц'і покáзуйут / шо їде на зм'íну погóди / Кобúби / бо ўс'о замóкло / гет ус'ó / нич'ó с тóго / шо садúла / ни бýде.*

ПРОБИВА́ТИ СОБІ́ ДОРО́ГУ (В ЖИТЮ́) – докладати максимум зусиль для досягнення мети: *Николáї сам усéго добúўсе / вин сам пробúў соб'í дорóгу / плеч'éї н'ійéких ни маў / лишéн' свойí / йімý отúц'ко н'іхтó ни помúх / м'ізúлним пáл'цем ни пид:éрж'іў / вин сам ішóў угурý.*

ПРОБУДИ́ТИСЕ – прокинутися: *Менé сон ни берéц:е / пробудúласе пиў до пйéтойі / таї ш'і годúну долéжувала / ни хот'íла горш'кáми дз͡елен'кот'íти / шобú гóс'т'і се ни скорн'éли / ни подýмали / шо наўмúсне гримкот'ý / абú йіх бóрше се збýти.*

ПРО́БУ ЗДИЙМА́ТИ (ЗДОЙМА́ТИ, ЗДОЙМИ́ТИ; ЗДОЙМИ́ТИ ПРО́БУ) – спробувати на смак, визначаючи готовність чогось: *М'ін'í се здайé / шо* мармул'áда *готóва / гаї / хто ме прóбу здиймáти? / а ти / л'ýпч'іку / ч'о з мúскоў прийшóў? / йа покýш'іти клúкала / йа хóч'у / шобéсте покýш'іли ї сказáли / ци ўже / ци ш'і наї / бо тогдú мус отýт стойéти ї м'іш'éти / шобú ни пригор'íла.*

ПРОВА́ДИТИ – 1) супроводжувати; бути з кимось, оберігаючи його; у спол. “най Госпоть вас провади”: *Провáдиў Мар'íч'ку гаш доў вúвис дáл'і їти ўна ни позвóлила / ни хот'íла / шобú сус'íди уздр'íли / ї потóму плескáли / шо ўже зач'éла д'івóч'іти / шобú допúтувалисе / ч'ії вин / ікóйі фам'íл'ійі / а домáшн'і за цéго хлопч'íш'а даўнó знáли / бо вин питходúў дним кóло*

клу́бу / на́в'іт' ік д'і́ўч'іна бу́ла з ро́дич'ами; *Ід'і́т здоро́в'і / наї Госпо́т' вас прова́ди / абе́сте жив'і́ здоро́в'і верну́лисе*; 2) *знев*., розважатися, організовуючи "набутки": *Ў тих пӥін'у́х с'в'е́то ко́ждого дн'а / мо́жут ко́жду дни́ну прова́дити бай́і*; 3) вести якийсь захід (дійство, обрядодію): *Ста́роста ме прова́дити вес'іл'е́ / мо́жут с Ко́ц'ом на па́ру / ци шо́ ви ска́жете?*

ПРОВА́ДИТИ БАЇ (ДИФІЛЯ́ДИ, НАБУ́ТКИ) – веселитися; "набуватисе": *Ґа́зди / Мар'і́ч'ко / ура́с бай́і ни прова́д'ут / у них и́нчиӥ спо́сип жит'а́ / а ц':і / шо ко́ждиӥ ве́ч'ір набува́йуц:е ў ба́р'і / то ў них свой́і постано́ви / ўни хо́ч'ут с'в'е́та ко́ждиӥ ден' / а так ни бува́йі / ну то ўни йіго́ ў бу́ґден' ро́бйут / ни розум'і́йут / шо бу́ґден' хо́ч'і сво́го*.

ПРОВА́ДИТИ (ПУСТІ́) БЕ́СІДИ – вести пустопорожні розмови; занадто багато говорити, гайнуючи час: *Йа ни ма́йу колі́ прова́дити бе́с'іди / до́ма д'і́ти / ч'олов'і́к / де́ йа хо́ч'у тра́тити ч'ес на пусте́ мусо́л'ін'і; О: / цис'а́ ўм'і́йі загово́ри́ти / так гово́ри / іґ би лего́н'ко гла́дила по голов'і́ / іґ би шнуро́ч'ок іс слиў ві́ла / так шо ти сиди́ш ра́зом з робо́тоў / уна́ ни ро́биц:е / ч'іка́йі / припоч'іва́йі соб'і́ / таї тоб'і́ до́бре / а пото́му спохва́т'уйіс:е / іґ би тебе́ шош шпи́ґнуло / таї ду́майіш / моі / ден' таки́ӥ / ік виў / ско́ро полу́н:е / а ти прова́диш бе́с'іди? / мо́же / ў це́йі ґазди́н'і нима́ робо́ти / а ў те́бе ўна ў ко́ждим кутику́ / а ти пусте́ вислухо́вуйіш? / гаш отогди́ ти та́к'ік до се́бе прихо́диш / і випрова́д'уйіш молоди́цу / ни о́стро / а полего́н'ки випрова́д'уйіш*.

ПРОВА́ДИТИ БРІ́ХНІ – *згруб*., базікати; вести пустопорожні розмови; обмовляти когось: *Мусо́л'ут тото́ / шо де хто ч'уў / а то де́коли так деле́ко вит пра́ўди / ік ви́ц:и до П'і́тривого ґрун'а́ / а де́ йа хо́ч'у сид'і́ти з ни́ми ў р'іду́ ӥ прова́дити бр'і́хн'і / наї без ме́не йізика́ми оберта́йут*.

ПРОВА́ДИТИ ВЕСІЛЄ́ (ВХО́ДИНИ) – організовуючи весілля (входини), дбати про належне проходження різних етапів цього дійства – від початку до його завершення: *Ґазда́ т'і́шиц:е / ік зач'іна́йіц:е вес'іл'е́ / бо вин це́го ч'іка́ў і доч'іка́ўсе / а ш':е / ік уно́ фа́їно се скин'ч'е́ло / шо ўс'і го́с'т'і конте́тн'і / бо прова́дити вес'іл'е́ / то йе вели́киӥ трут / прийе́мниӥ / але́ вели́киӥ кло́пит / нага́дуйу / шо ік ми Ўла́дз'ови роби́ли вес'іл'е́ / то йа три дни на во́лос ни ўсну́ла / ни го́н:а бу́ла / бо лиш хо́ч'у др'імну́ти / а то он:а́ га́тка дру́гу зач'іна́йі / моі / ш'і оц:е́ би се зда́ло / а ци ку́хар'ка з отаки́м даст ра́ду / йо:ї / то так / шо он:о́ ў го́лу / а дру́ге / з голови́ / але́ пото́му шош се обду́мало / і зноў се верта́йі / тим л'у́дем / котр'і́ ро́бйут вес'іл'е́ / сами́м нима́ колі́ весели́тисе / Мар'і́ч'ко / ўни лиш ди́ўйуц:е / шо́ за ч'е́м / і шоби́ ус'о́ ішло́ гла́тко / гла́тко і р'е́дно*.

ПРОВА́ДИТИ ГАРМИ́ДЕР (ГАРМИ́ДЕРИ) – бути причетним до сварок чи брати в них активну участь; сваритися, бешкетувати: *Ко́ждойі дру́гойі но́ч'і ў це́му ба́р'і набу́тки / прова́д'ут гарми́дер до позаўпі́ўноч'і / ґу́рский йіх зна́йі / ч'о йіх спан'е́ ни бере́ц:е / ч'о ўни л'у́дем / ґа́здам / ни дайу́т се ви́нуч'увати*.

ПРОВА́ДИТИ ГЕ́ЙКИ ТА ГО́ЙКИ – *згруб*., те саме, ЩО ПРОВА́ДИТИ НАБУ́ТКИ: *Йо / уни́ заду́же набу́длив'і / ми з ни́ми сус'і́ди / то йа ви́жу і ч'у́йу / йек уни́ се ма́йут / шо ў них се ро́би / ге́йки та го́йки прова́д'ут ко́ждойі нед'і́л'і / з Доли́ни прихо́ди ў го́с'т'і пе́рвий брат / з Рижна́ / Мар'і́ч':іна ри́н:а сестра́ ш ч'олов'і́ком / тай набува́йуц:е / Ну та то до́бре / шо ни ко́ждий ден' / то лиш у нед'і́л'у / це н'іч'о́ / це йіх ни пониж'е́йі / то іґ би шч'е́ста / а ў нед'і́л'у ге́йкайут / сп'іва́йут / то це н'іко́му ни ма́йі шко́дити / але́ йек? / тики́ ко́ждойі нед'і́л'і*? / *і це ни наўт'імн'е́йіц:е*?

ПРОВА́ДИТИ (ДЕРЖЕ́ТИ) ҐА́ЗДУ – уміти добре ґаздувати: *Ік так се подиви́ти ў оци́й окру́з'і / ў це́му к'іру́нку / ко́ло нас / то л'у́де до́ста нипога́но прова́д'ут ґа́зду / молод'і́ / а ўс'о так ви́вершено ро́бйут / іґ би ни зна́ти ки́л'ко ґаздува́ли / м'ін'і́ ду́же се ўдайе́; Ну шо́ йа скаў? / бу́ти до́броў уч'е́тел'коў і фа́йно прова́дити ґа́зду / то йе ду́же тру́дно / бо шош одно́ ура́с хо́ч'і перет'ігну́ти дру́ге / але́ ік йе кому́ до́ма помоч'і́ / ўз'е́ти на се́бе найбі́ршу робо́ту / то ч'о / тогди́ таке́ мо́же бу́ти*.

ПРОВА́ДИТИ ЖИТЄ́ – жити, долаючи труднощі: *Его́н:е ко́ждий так прова́ди жит'е́ / йек йіму́ вихо́ди / хтос йіго́ куч'у́йі / труч'е́йі / а кого́с несе́ / куда́ принесе́ / то йек хто / хтос спусти́ўсе / най бу́де шо бу́де / а хтос ни дайе́ц:е / борса́йіц:е / хо́ч'і ви́плисти з габи́й*.

ПРОВА́ДИТИ ЗВО́ДИ (ЗВО́ДИНИ) – час від часу "збератисе й виєснювати, хто виден і хто шо казав": *Баби́ се збера́йут / лопот'у́т йізика́ми / так шо голова́ ни ду́майі / а рот соб'і́ свойе́ зна́йі / а пото́му прова́д'ут зво́ди / зач'іна́йут вийе́с'н'увати мижи́ собо́ў / і то спок'і́йно н'іко́ли ни прохо́ди / йа зна́йу / шо с тако́го де́коли зач'іна́йуц:е вели́к'і гн'іви́ / ад'і́ ў Йіле́ни ба́бинойі з Вас'у́тоў с тако́го на роки́ бу́ло зат'ігну́лосе / ци в'іде́й / тики́ ўни до кин'ц'а́ жит'а́ бу́ли ни подобра́халисе / хот' і свойі́ / і хто́ ви́ден? / задо́ўгий йізи́к / іки́й ни дайе́ припи́р слова́м*.

ПРОВА́ДИТИ И́ЙГРИ – тривалий час гратися: *Л'у́пч'іку л'у́бий / ти прова́диш и́йгри / а за кни́шку забу́ў? / а хто́ ме ўч'е́тисе*?

ПРОВА́ДИТИ НАУ́КУ – вчитися: *То ї нау́ку мош прова́дити / так ка́жут / ік ви́жут / шо хтос стера́йіц:е і ма́йі ох'і́т' до кни́шки / до то́го / шоби́ се ўч'е́ти / мої / та то йе так'і́ д'і́ти / шо йіх ни виджене́ш вит*

кни́шки / ўни гі́нут за неў / а йе пус'т'іковá т'і / ік наш Івáн / таї шó ти зрóбиш / ни ї́де ййму́ наýка / ни справу́йіц:е вин с цим / ййму́ і́нче на гáц':і.

ПРОВА́ДИТИ (ПОСИ́ТКИ) ПОСИДЕ́НЬКИ – *згруб.*, байдикувати: *Кáже / прийд'і́т / Ййлé / посі́димо / а йа каў / дóбре / дес прийду / алé дé йа мáйу колі́ провáдити посі́тки / ік ті́л'ко робóти / ї такé вели́ке кýтан'і.*

ПРОВА́ДИТИ СВАРКИ́ – часто сваритися: *Цис'á дрýга нев'і́стка ч'éмна / сваркí ни провáди / ўни дóбре жийýт / мі́рно / а старин'á т'і́шиц:е / шо ў д'іті́ї жит'é се склáло / шо ўни лáд'ут мижи́ собóў.*

ПРОВА́ДИТИ СВЄ́ТА – святкувати: *Абéсте здорóв'і провáдили цис'і́ с'в'éта / таї аби́смо ї нáрик доч'ікáли отáк се зийти́ ї побýти за оци́м столóм / Аби́ Бох даў / шоби́ так се стáло / шоби́ ми ў здорóўйі / ў рáдости ш'і ни рас се зди́бували / і фáйно вам д'іковáт' / шо йісте ни погордувáли і ўт'і́шили нас свóйім прихóдом / і ви с'в'ітку́йте здорóв'і.*

ПРОВА́ДИТИ СВОЄ́ – вести свою лінію (навіть якщо вона помилкова), не враховуючи думки інших: *Знáйіш ш:о? / нич'ó ўже ни кажи́ / рас унá провáди свойé / наї провáди / ўна допровáдиц:е до тóго / шо самá приб'іжи́т і ме проси́ти порáди / Алé то ўже бýде пі́зно.*

ПРОВАЛА́НЦАТИ (ПРОВАЛА́НДАТИ ДЕНЬ (ДНИ́НУ, ДНИ́НКУ) – пробайдикувати: *Такá Бóж'а дни́нка / такé вéремн'і / мих би шош зроби́ти / а йа Кýтами провалáнцала / таку́ дорогу́ дни́ну.*

ПРОВАЛИ́ТИ ГО́ЛУ – спричинити травму голови: *Мої / ану́ ни кидáйтесе кам'і́н'ім / бо ш'і гóлу комýс провалитé / ви хóч'іте / шоби́ крóви ч'ур'і́ли? / шоби́ плач'і́ бýли? / шоби́ ў шпитáл' вас вéзли?*

ПРОВАЛИ́ТИСЕ (ПРОВА́ЛЮВАТИСЕ) КРИЗ ЗЕ́МНЮ – відчути сором; почуватися дуже незручно; пропасти, зникнути, не залишивши сліду: *Йо:ї / та смих мáла так'і́ ўстиди́ / шо ни знáйу / гадáла / шо провал'ýсе криз зéмн'у / отáк земн'á рос:тýпиц:е / і йа потáну / а ч'о? / бо хтос пожертувáў / таї сховáў Вас'ýтину ʣз'óбл'у / а ў нéйі такá самá / лиш т:о / шо мойá óт'ік темн'і́ш':а / йо:ї / шó ўна витвор'éла / ни гóн:а росказáти / тáк'ік затéмнен'і на жи́нку наїшлó / йа соб'і́ стойу́ / а ўна зач'інáйі видоїмáти / таї ш'і обзивáтисе / л'уди́ї бýло поўнó / алé ни ўс'і розум'і́ли / шо до ч'óго / гаш потóму ўздр'і́ли / шо ї́йі ʣз'óбл'а на плóт'і / алé це потóму / ік цу́рис ужé с'к'ін'ч'éўсе; Іґ дес шош пропáло / загуби́лосе / шо ни гóден найти́ / а ўно лишéн' шо бýло / то кáжут / ік криз зéмн'у провали́лосе / а ш':е такé мош казáти / ік хтос буў / таї зник / шо н'іхтó ни знáйі / дé вин / бо це нáґро се стáло / а йік хтос дес пишóў / зав'і́йіўсе / шо дóўго нимá / то ўже каўт / шо за ним золот'і́ вéрби ростýт.*

ПРОВЕРЕ́ЧІ – те саме, що ПРОВЕ́РЧІ: *До́бре би тот с'н'іх зра́зу провере́ч'і вит фудо́менту / бо нидо́бре / шобі́ вин п'і́л'і само́йі ха́тиростава́ў / наї би на крок два да́л'ше / Дез до по́ци / ота́к?*

ПРОВЕРЕ́ЧІСЕ – "збудитисе"; прокинутися: *Уноч'е́ / дес упі́ўноч'і / прове́рсе / таї ни мих усну́ти / круті́ўсе до ч'ітве́ртойі / ч'уў / шо бі́ла.*

ПРОВЕ́РЧІ – 1) розвісити щось: *Ві́жмакала / а тепе́рки му́с'у прове́рч'і пран'е́ / шо́би стр'е́хло / а мо́же / ї ві́сохло / це ўже йік по полу́н':у дош':у́ ни бу́де; По́ки су́хо / тепло́ / тре́ба прове́рч'і кужу́х / д'і́диў сарда́к / наї пров'і́тр'уйуц:е / шу́шуц:е / мош і пудушкі́ ві́нести / а́ле ж'е́ўко / бо ш'і ден' два / таї по тепл'і́*; 2) відкидаючи що-небудь, розчистити щось, прокласти (дорогу, стежку): *Ік хо́ч'іш прове́рч'і с'н'іх / то бері́ рукаві́ц'і / бо то сту́д'ін' / а́ле прове́рш і ко́ло дрив'і́т'н'і / а ні́ лиш пе́рет' ха́ти / Ви ш'і се нагада́йіте / шо тре́ба би ї наўко́ло ха́ти / До́бре би / шобі́ пото́му на зат'іка́ло ў пиўні́цу / а́ле ни каў / бо забарі́с:е на робо́ту / лиш отого́ ни каў / а то би се зда́ло.*

ПРОВЕСТИ́ (ПРОВОДИ́ТИ) ОБРІДУ́НОК – здійснити (здійснювати) обрядодію: *На Видорш'і́ ў Т'у́дев'і прово́д'ут оді́н обр'іду́нок / се назива́йі К'ір'іла́їса / ду́же ра́но / ш'і зате́мна / надвор'і́ роскла́да́йут ва́тру тоў ота́ўкоў / шо бу́ла на С'в'іті́ї ве́ч'ір на стол'і́ / ч'ем бі́рш'а ва́тра / тим л'і́пше / ґазді́н'а ш'і з:агод'і́ / ш'і зве́ч'іра наклада́йі на горо́д'і ус'о́ / шо ме́ц:е палі́ти / а ік ва́тра до́бре розгорі́ц:е / то бога́то разі́ў тре́ба кр'іч'е́ти К'ір'іла́їса / наїбі́рше / д'і́ти / бо ў них до́брий го́лос / ва́тра горі́т / а ўс'і ка́жут / Роді́ / Бо́же / барабул'кі́ / кукуруцкі́ / фасул'кі́ / бурач'кі́ / огир'кі́ / петру́шку / кро́пец / капу́сту / жі́то / пшені́ч'ку / ус'е́ку пашні́ч'ку / К'ір'іла́їса / до́ти цисе́ ро́бйут / кр'іч'е́йут по бо́гату разі́ў / до́ки ва́тра сама́ ни ві́гори / ни зага́сне / важне́ т:о / шо́би н'іч'о́ ни забу́ти / шо тре́ба / ўс'о перерахува́ти / шо ме рості́ / ни оде́н рас / і го́лосно / йекнаїголос'н'і́ш:е кр'іч'е́ти К'ір'іла́їса / тогді́ горо́т ме роді́ти / йо:ї / та де́коли так'і́ ватрі́ буйа́йут / шо ну / дотепе́р цисе́ ў Т'у́дев'і ро́бйут / мо́же / ме́нче ік гента́м / а́ле йе / йе / де нима́.*

ПРОВИ́ДІТИ ШОШ – отримати якусь інформацію; побачити щось, дізнатися про щось: *Іду́ / М'іха́ / шобі́ прові́д'іти шош / ч'о́ ў ха́т'і сид'і́ти? / Ну та так / надвор'і́ весел'і́ш:е / йік у ха́т'і / ў ха́т'і мош скі́снути / а мі́жи л'уд'мі́ ч'у́йіс:е / шо ти шош го́ден / Хот'і́ў бих зна́ти / по ч'о́му с'і́но / бо ма́йу тро́хи таї ни зна́йу / ци ўже продава́ти / ци ш'і зач'іка́ти / оногді́ приході́ў ікі́їс ч'олов'і́к здо́лу / пита́ўсе / ў ко́го би мош купі́ти с'і́на / мене́ ни бу́ло / а жі́нка ни зна́ла / шо сказа́ти / а вин гово́ри / шо долі́ў нима́ / б'іда́ з зимі́ўлеў.*

ПРОВИДНА́ НЕДІ́ЛЯ – *церк*., перша неділя після Великодня: *Вас'ўтка прийіха́ла на Провидну́ нед'і́л'у / по Вели́ц'іни* / *на сам Вели́ґден' ни бу́ла / бо свекру́ха бу́ла присла́бла* / *Ну таї̆ йе́к там уна́ се ма́йі*?

ПРОВИ́ДНІЛОСЕ В ГОЛОВІ́ – хтось набув здатності (відновив здатність) реально сприймати й оцінювати щось чи довкілля в цілому: *М'ін'і́ ужé кри́шку прови́дн'ілосе ў голов'і́ / а то так бу́ло / йіґ би клеўце́м хтос погу́пуваў / йа цо́ти ни могла́ рахува́ти / про́шиўку ад'і́ куда́ пот'ігло́ / И:ї̆ / пишло́ куда́ пишло́ / до́бре / шо тоб'і́ попусти́ло / шо́ про́шиўка?*

ПРОВИ́НУ ЧЮ́ТИ (ЧЮ́ТИ ЗА СОБО́В ВИНУ́, ПРОВИ́НУ) – усвідомлювати свої помилки, скоєні негативні вчинки, недостойну поведінку в певних ситуаціях: *Н'ійе́кої̆і прови́ни йа за собо́ў ни ч'у́йу / на́в'іт' наї̆ме́нчої̆і / тако́йі / ік ма́кове зе́рн'і / то ч'о́ йа ма́йу ї̆ти перепро́с'увати / наї̆ бу́де / йа прийшла́ / і шо́ йа ма́йу каза́ти? / шо? / ма́йу каза́ти / шо хот' ти се ви́ґ'ікала / ви́крич'іласе на ме́не / але́ йа тебе́ перепро́с'уйу / таї̆ бу́т'мо соб'і́ до́бр'і / ота́к ви м'ін'і́ ра́дите*? / *бо и́нчого нима́*.

ПРОВОДА́ТОРЬ, -я – 1) провідник: *На́рит ма́йі вибера́ти до́брих проводá́ториў / шо́би ўни зна́ли / куда́ і йек вести́*; 2) *перен*., *жарт*., півень: *Оц':і́ ку́ри ї̆дут у ч'вал' / а йе се́ред' них провода́тор'? / Вигл'іда́йі / шо йе / от:о́ / ш ч'ел:е́ним гре́бенем / то кугу́т / Йа ч'о́ се пита́йу? / бо то ш'і ни ду́же ви́тко / де куроч'ки́ / а де / кугу́тики / ти навес'н'і́ наса́жувала / ї̆ нибога́то ч'ісу́ пройшло́* / *А йа каў / ш ч'ел:е́ним гре́бенем диви́се / от:о́ кугу́тик* / *ту́тки лиш два так'і́ гребени́с'т'і*.

ПРОВОДИ́ТИ В ПОСЛІ́ННУ ДОРО́ГУ – здійснювати обряд поховання: *Провел:и́ ўч'е́ра вўі́ну Мар'і́ку ў пос'л'і́н:у доро́гу / вўі́ко нидо́ўго ч'іка́ў / бо ш'і ро́ку нима́ / ік вин видиї̆шо́ў / таї̆ ота́к / з ридн'і́ ў ме́не ужé ма́ло хто се лиши́ў* / *наї̆бли́ш':і ўс'і ужé там*.

ПРО ВСЄ́КЕ – *незм*., на всяк випадок: *За́рас м'ін'і́ ни тре́ба цих ф'іра́нкиў / а́ле про ўс'е́ке ўз'е́ла / мо́же / Мару́с'ка ме вид:ава́тисе / ци Ори́си ў по́ўницу ки́ну; Озми́ про ўс'е́ке тро́хи би́рше гро́шиї̆ / ану́ш тра́фиц:е шош до стол'е́р'ки / абе́с потому́ ни верта́ўсе.*

ПРОГИ́Н, -о́ну – протяг; добре провіюване місце: *Бери́ фу́стку / бо там нат скало́ў / проги́н / до́брі л'уфти́ / абе́с се ни застуди́ла.*

ПРОГЛОТИ́ТИСЕ – зменшитися (про натовп): *Ко́ло це́р'кви тро́хи проглоти́ц:е / а ти тогди́ за́ї̆деш / таї̆ соб'і́ ви́кажеш Оч'іна́ш; Надве́ч'ір проглоти́лосе / рижн'е́нцкиї̆ ма́їже поро́жниї̆ ї̆і́хаў.*

ПРОГОВОРИ́ТИ СЛО́ВО – вимовити, сказати щось: *Ґ'іс'т' і сло́ва ни проговори́ў / ход' ду́же прислуха́ўсе / шо ка́жут / але́ ц'і́хо сид'і́ў / Таї̆ до́бре*

робúў / ўигó н'іхтó за н'іч'ó се ни питáў / таї вин ни м'іш'éўсе / хот' то розýмниї ч'олов'íк / у нéго головá варúт / ни набúта п'íр'ім / ік у дéкого с тих / шо фал'ýц:е / забогáто / Вáс'ку / фал'ýц:е / а ни знáйут вúц:и доў там.

ПРОҐЛИҐÁТИ – *недок. в.* до ПРОҐЛИҐНУ́ТИ: *Берéш оц:ý п'іґýлку / крúшку водú / і проґлиґáйіш ц'ілý / ни роскýс'уйіш / бо ўна гир'кá / і йік трóхи потрúмати ў рóт'і / то рóбиц:е шерсткá / тогó ї́йі так пйéц:е / шо ўз'еў у рот / і ґлиґнýў / А йек ґлиґнýти / ік унá такá / ік бип? / та неў мош се ўдавúти.*

ПРОҐЛИҐНУ́ТИ – проковтнути: *Ти гóден оцéс кнúґлик проґлиґнýти? / А йа гóден два отак'í кнúґл'і ўз'éти ў рот / н'і / три / і зарáс проґлиґнýти / ў мéне велúкиї рот / у нéму богáто ўм'íс'т'уйіц:е / показáти?*

ПРОҐЛИҐНУ́ТИ ЇЗИ́К (ЇЗИ́К ПРОҐЛИҐНУ́ТИ) – замовкнути: *Ти / л'ýпч'іку / проґлиґнýў йізúк / шо ни говóриш? / ге?; Йа когó се питáйу? / ти шо? / проґлиґнýў йізúк ци ш'і / такúї велúкиї / ни наўч'éўсе говорúти? / вúжу / шо ни мáйіш йізикá / анý ўтворú рот / наї се подúўйу / ци йе; Йа се питáйу / а ти шó / йізúк проґлиґнýла ци їкиї ґýрскиї с тобóў? / И:ї / лишú менé з ус'íм і з ус'імá / йа так се збáбила / натúл'ко витсторонúласе вид усéго / шо н'іч'ó ни ї́де м'ін'í ў гóлу / пóрожно у ниї сегóн:е / áле н'іч'ó / переходúло ни однó / то ї це перéї́де; Зат':éўсе таї ни говóри / так / іґ би йізúк проґлиґнýў / іґ би ў рóт'і видуч'éра спорожн'íло / пóрожно стáло / таї фéртик / йа ўже по дóброму / і с'ак / і так / алé то н'іч'ó ни помогáйі / бóйусе / абú з б'ідóў шош се ни стáло / бо йéк так / і ї́сти ни йіст / і говорúти ни хóч'і / Ну та вúтко / шо ўч'éра / в'ід'í / у вас буў задýже розйéзаниї йізúк / і моглó вúпуститисе ж'іл'цé / шо так óстро йігó ўколóло / вúтко / шош такé йістé мýс'іли сказáти / шо йігó дóбу болúт і ни перестайé / анý нагадáїтесе / алé фáїно ус'ó перебер'íт.*

ПРОДАВА́ТИ ЗУ́БИ (ГНИЛІКИ́, КЛОНЦАКИ́) – *знев.*, *згруб.*, сміятися: *Ад'í вúшк'іриўсе / гнил'íкú своїí продайé / мóже / хтос кýпи / мої / а по ч'óму ти йіх продайéш? / Ták'ік дл'а вас / молодúч'ко / то бесплáтно.*

ПРОДАВА́ТИ МОЛОДУ́ – обрядодія, коли брат нареченої (чи хлопчик з рідні) “продає” молодому сестру (чи родичку): *Ни мош сказáти / шо продавáти молодý і скупóвувати молодý / т:о самé / бо ў цих словáх рýжне се покáзуйі / ни однáке заклáдено / тýтки брат продайé / а тáмки молодúї купýйі / це такé самé / іґ бес пишлá на базáр' / то йе ружнúц'а / ци ти купýйіш брúнʒзу / ци самá неў торгýйіш / отáк йа мóжу цисé пойіснúти / і це кóждиї потвéрди.*

ПРО́ДИВ, -а – проділ: *Рáн'че робúла смих прóдиў / збóку вин буў / над вúхором / а потóму тáмки зач'éли се робúти от'ік тонéн'к'і залúсини /*

во́лоси зач’е́ли вилаз'е́ти / і йа се збойе́ла / аг’і́на б’іду́ / повико́пувала рипйікúў / таї зроби́ла с то́го кор'і́н'а мас'т' / неў во́лоси намас'т'у́ / го́лу замота́йу фу́сткоў / таї ікúїс ч’ес такúї ко́мпрес де́ржу / ну ї шо / цисе́ помогло́ / проли́сина зач’е́ла пово́ли зат'іга́тисе / але́ ўже та́мки про́диву ни бу́ло / вин свойе́ видроби́ў / тепе́рки йа зач’е́суйусе ўгуру́ / гладе́н'ко прич’іса́ласе / закрути́ла з:а́ду ки́ску / і пишла́ / ўна ў ме́не така́ задо́ўга / йиґ до ли́кт'а рука́ / але́ нашо́ до́ўшойі? / ікра́с така́ / шо ви́тко / шо жи́нка їде; Про́диў у д'і́ўч’іни по́серед' голови́ / во́лоси гет пра́в’і / нима́ ку́ч’ір'іў / то так зач’е́сана / ік Ма́тка Бо́ж’а / з роспу́ш’:іними во́лосами ура́с йійі́ ви́жу / але́ то їйі пасу́йі / та йіс ви́д'іла ц:у д'і́ўч’іну / ўна туги́т приходи́ла за гор'і́хи се пита́ти / ни памн'іта́йіш? / ч’орн'е́ва така́.

ПРОДІВА́ТИ – витрачати (про гроші): *Прод'іва́ла і свойе́ / ї ба́бине; Мар'і́ка ўм’і́йі прод'іва́ти / а зароби́ти / н'і / ану́ наї заро́би / хот' кри́шку / хот' ти́л'ко / шоби́ шош дити́н'і купи́ти / Та ў дити́ни поўно́ ўсе́го / ўна ш’і м’ін'і́ дава́ла / тото́ / ш ч’о́го мали́ї ви́рис / а ко́ло ха́ти ў ко́го ш’і йе так’і́ пор'е́тки / ік у не́йі? / ни зна́йу / ч’о ўна вам така́ вели́ка ў оч’е́х.*

ПРОДІ́ТИ – витратити кошти на щось: *Прод'і́ў ус'о́ / шо ма́ў / і ма́ло шо купи́ў / Іва́нку / та бо та́ного сего́н:е н'іч’о́ нима́ / а ти купува́ў т:о / шо наїпе́рше / ти ўс'о ду́же до́бре купи́ў.*

ПРОДРЄ́ГЛИЙ – змерзлий: *Хо́ч’у л'іч’і́ / загр'і́тисе / куда́ такúї продр'е́глиї бу́ду їти? / А ч’о́ їти / ти ї так сего́н:е наробúўсе / Та йа ўб’іц'е́ў Йуц'ко́ви / то ўже му́с'у / вин хо́ч’і шош за дош’кú пора́дитисе / Та наї би суда́ приїшо́ў / ту́тки се ра́диў / рас то йіму́ важне́ / Та ўже наї / ни бу́ду ломи́ти сло́во.*

ПРОДРЄ́ГНУТИ – змерзнути: *Продр'е́х у бе́рез'і / та́мки фиї́ст т'е́гне вид води́ / але́ мус бу́ло тот'і́ два ко́ўпч’іки ви́т'ігнути на бе́рех.*

ПРОДРІМА́ТИСЕ – трохи подрімати; поспавши, набратися сил: *Продр'іма́ласе / таї ле́кше ста́ло / а то так уже́ бу́ло притисло́ / шо ч’е́ста ка́ра / о́ч’і сам’і́ се злипа́ли / а голова́ клони́ласе / ік ни мойа́.*

ПРОДРЮ́ХАТИСЕ – остаточно відійти від сну: *Д'і́ти уже́ ни спи́ўт / продр'у́халисе / кажи́ / наї се ўмива́йут таї мут йі́сти / то ч’ес.*

ПРОЖЕРА́ТИ – ковтати: *Прожера́ї/ бо́рзо / ни держи́ ў ро́т'і / бо ўно ни пи́де / а ти рас / про́жер / і фе́ртик / нашо́ гр'і́ти ў ро́т'і? / так л'іка́рство се ни пйе; Ў телев’і́зор'і оно́гди пока́зували / шо одн'і́ ма́йут таке́ ґаздиўство́ / йа ни зна́йу / йе́к це сказа́ти / ну шо та́мки пид дош’ка́ми / накла́деними на зе́мн'у / розво́д'ут слимакúў / таї хто туда́ прихо́ди се диви́ти / то ўни ўс'о пока́зуйут / йек йіх гуду́йут / ус'о́ / а ўже ік росказа́ли / то тогди́ дайу́т поку́ш’іти слимака́ / ўже засма́женого / ш ч’і́снич’ко́м /*

то кúл'ко йа ў горóд'і зберáйу слимакúў / шобú ни йíли горóдину / тúл'ко за ц:е нагáдуйу / таї соб'і́ дýмайу / йéк такé прожерáти? / ўкусúти / ш'і кудá ни ўшло / а загнáти ў дýшу / йéк оц:é зробúти?

ПРОЖЕРÁТИ СЛИНЬ – бути голодним; дуже хотіти їсти: *Моў / а то ч'ó ни кладýт за стиў? / когó ш'і доч'éкуйут? / л'ýде слин' прожерáйут / йíли би оч'éма / а ґаздá н'іч'ó с тóго ни рóби / Ад'í ч'о / вúдите / хто прийшóў? / зáрас ус'ó се надолýжи; Йа сегóн:е ни йім / а то так'í запахú / шо нимá де се сховáти / йа лиш слин' прожерáйу / х'ібá бих т'ікáла с хáти / А там і писнé йе / озм'íт трóхи / то ўже сóнце захóди / днúна доб'ігáйі / ўже мож брáти / ци шó ви скáжете*?

ПРОЖÉРЛИЙ – *дієпр.* від “прожерти”, проковтнути: *Іґ цукúрок ужé прожéрлиў / то шó зрóбиш*? / *йéк вин ним се под'íли*?

ПРОЖÉРТИ – ковтнути, проковтнути: *Йек йа цис'í п'іґýлки мáйу прожéрти? / ад'í ік'і ўни / мóже / потоўч'í?; Мамó / йа прожéр кúс'т'ку вит ч'ерешéн' / нич'ó ни бýде? / Ўздрúш зáўтра / Скаж'íт / нич'ó?*

ПРОЖÉРТИ (ЗЗÍСТИ, ЖЖÉРТИ, ПРОҐЛИҐНУ́ТИ) КОГÓС **С ПОТРЮХÁМИ –** *згруб.*, ідчувати велику неприязнь до когось; ненавидіти когось: *То ни вит:епéр / то здáўна / мижú нúми шош такé зайшлó / шо Парáска прожéл:а би Мар'íку с потр'ухáми / лиж би отáк уз'éла / і прожéл:а / вид Мар'íки такóйі óстройі нинáвисти ни вúтко / ўна благá / з ус'імá рúўно / і з неў такóш / а по Парáс'ц'і вúтко / шо ц':а йíі / іґ занúхтиц'а / таї шо зробúти? / йе так'í жинкú / жиўцéм би когóс йíли / Йе ўс'éке / алé тýтки / в'íд'í / ш'і з д'івóцтва ў них се зач'éло / каўт / шо ўна гúбла за Мар'íч'іним Івáном / а тот на н'у ни дивúўсе / засвáтаў ц:у / таї с тóго пишлó / алé / дурнá бáбо / ти ўже ўнýкиў мáйіш / і дáл'і так т'éшко п'із'мýйіш? / та то т'ішкúў гр'іх усé жит'é тотó ў сóб'і носúти / велúкиў гр'іх*.

ПРОЖИ́ТИ НА СВÍТІ (БÍЛОМУ; ЦÉМУ) – прожити якийсь час: *Гóсподи / к'íл'ко йа ўже прожúла на с'в'íт'і цéму / богáто / а так / йіґ би ўч'éра до в'íн'ч'ін'а йшла / каў тоб'í / тáк'ік уч'éра.*

ПРОЖИ́ТИ РÁЗОМ – прожити в парі якийсь час: *Ти рахýї / шо ўнú прожúли рáзом двáц':іт' пйет' рóкиў / дес так / твойá мáма ўмéл:а / йік Іванкó буў у деўйéтиў кл'áс'і / це нимáло / И:ї / ус'éке бýло.*

ПРОЙТИ́ (ПРОХОДИ́ТИ) ЧЄ́РЕС ЧИЇ́С (ЧІЇ́С) РУ́КИ – піддатися (піддаватися) втручанню, дії; впливу когось: *Іґ би хтос сказáў / шо д'íўч'іна проїшлá ни ч'éрес одн'í рýки / то це би знач'éло / шо за н'у сказáли дýже і дýже нифáйне; Ну та то ї ікáс рич' мóже проїтú ч'éрес чийíс рýки / ад'í йа дáла бýла Калúн'і своўý фýстку / дáла поносúти / пáру рас убрáти на*

с'в'ета / бо квóлиласе / шо ни мáйі / і шо / ўна потóму вид:áла у ĭкиĭс ч'ес по с'в'éтах / алé йа свойý фýстку ни пизнáла.

ПРОКИ́НУТИ – те саме, що ПРОВЕ́РЧІ[2]: *Прокúн' д'íдови с'н'іх на схóдах / і подивúсе / шóби ни хóўско бýло / А шó йа зрóбйу? / іґ зимá?*

ПРОКОРНЄ́ТИСЕ – "збудитисе", прокинутися: *Йа ч'уў / йек ви ўстáли / йек Калаф'íі приходúў / ужé прокорн'éўсе буў / áле додр'íмуваў; Прокорн'éлисе вит тóго / шо хтос пýкаў у викнó; Прокорн'éўсе упúўноч'і / бо ўч'ýў / шо шош грúмнуло ў стáйни двер'мú; Е: / та то бýло гет дóс'в'іта / йа ўже бýла прокорн'éласе / алé ш'і ни ўставáла / йа тогдú ўже ўстайý / ік Митрúшин кугýт зап'íйі / то ў мéне дзиґáрок / вин тóч'ну годúну покáзуйі / дрýґ'і п'íйут / йек йім се хóч'і / дéкотриĭ і ў полýн:е / а цес ни мíлиц:е / ш'і ни бýло / шобú змилúў / рúўно за квáндрас шéста*.

ПРОКОРНЄ́ТИСЕ (ПРОБУДИ́ТИСЕ) С ПЕ́РШИМИ КУГУТА́МИ – прокинутися, встати дуже рано: *Зибрáлисе ў Кóсиў на базáр' / то мус бýло ўстáти ш'і затéмна / ми прокорн'éлисе с пéршими кугутáми / ў М'íликових зап'íйіў буў / у Ĭванóч'ка / ўни пéрш'і подáли знак / шо порá ўставáти / а потóму ўже ĭ наш уч'ýў / вúтко / шо заспáў / бо так рúн:о п'íйіў / іґ би ни знáйу / шо мáло се стáти / мóже / ўстит стáло / шо ни вин пéршиĭ*.

ПРОКОСИ́ТИ – косячи, звільнити певну ділянку, смугу від трави, бур'яну: *Івáнку / л'ýпч'іку / анý ш'і оцéс кавáл'ч'ік прокосú / йо:ĭ / ікá йа бýду рáда / ни знáйу / йек тоб'í мáйу д'éкувати*.

ПРОКО́СЮВАТИ – прокошувати: *Бабó / тýтки ўже ни трéа прокóс'увати / вýĭц'о косúў за хáтоў / таĭ прокосúў і пит цеў слúвоў / вúтко / ви йімý сказáли / Н'і / н'іч'ó смих ни казáла / бо вин се квáпиў / алé / вúтко / уздр'íў / шо слúви пристúгли ĭ пáдайут / а д'íти тудá хóд'і ĭ вишýкуйут у трав'í / таĭ тогó прокосúў / і тýтки / ĭ пид грýшкоў / йа лиш зáрас травý позгр'ібáйу / таĭ дам корóв'і на вéч'ір / ужé ни бýду пускáти пáсти / оĭ шо помíх вин м'ін'í*.

ПРОКУШТУВА́ТИСЕ – витратити багато коштів: *Прокуштувáласе / бо бл'éху на хáту купúли ĭ кирнúцу копáли / с кирнúцеў мош ш'і бýло зач'ікáти / алé так се договорúли / таĭ н'іч'ó / наĭ бýде / з'ет' сказáў / шо на ц:е йе грóш'і / таĭ йа ўже н'іч'ó ни перéч'іла / бо цéго тре: / лиш гадáла / ци ўни тотó пот'éгнут / а йік гóн':і / то наĭ рóбйі; Прокуштувáлисе на вес'іл'é / а молод'í пожúли три м'íс'іц'і / таĭ розб'íглисе / і н'і кóштиў / н'і дóброго жит'á / Та бо жит'é ни вид вес'іл'á залéжи*.

ПРОЛІНТА́ВИТИСЕ – стати "лінтавим", таким, на якому утворилися дірки: *Верéн'а прол'інтáвиласе / бúрше ни стелú ĭйі на лýшко; Сороч'кú прол'інтáвилисе / мус латáти; То так / алé ĭ трóхи ни так / йа ĭ самá вúжу*

/ шо соро́ч’ка прол'інта́виласе / але́ ўна м’ін'і́ прийе́мна до т'і́ла / лего́н'ка / і ў таку́ дни́ну / ік ота́к шу́ши / то шо и́нче ўбера́ти? / отого́ ў ниї і хо́жу / ў тим / шо мене́ ни раж’е́йі.

ПРОЛО́М ХМА́РИ – про безупинну тривалу зливу: *Ми моли́лисе / аби́ цис'а́ злива се с'к’ін'ч’е́ла / три н:и пло́ви би́ли / проло́м хма́ри буў; Ка́ўт / шо гор΄іш’:а́ми буў проло́м хма́ри / того́ ў р΄іц΄і́ вода́ така́ ч’о́рна ї вели́ка / страшна́ по́в’ін΄ / за жит΄е́ тако́йі ш’і смих ни ви́д΄іла / не́сло с΄іна́ / порос΄е́та / дрива́ / а на ти́мбоц΄і хач’:е́ну / шо на бе́рез΄і / ч’е́сто пидми́ло / ни зна́йу / ци там хтос ноч’ува́ў / бо диви́тисе на т:о ўс΄о́ стра́шно/ а ни́ би л΄іч’і́; Оде́н проло́м хма́ри йа памн'іта́йу / ли́ло три дни і три но́ч’і / беспереста́нку / то не́н'а зас'в’і́т'увала с'в’і́ч’ку / і ми моли́лисе / бо йиї би то лиш дош’ / а то так’і́ громи́ грим’і́ли / а так’і́ бли́скаўки бли́скали / шо здава́лосе / уже́ прийшо́ў кине́ц с'в’і́ту / а йік бу́ло так / шо пло́ви би́ли / але́ ти так до́ўго / а с переста́нками / то не́н'а тако́ш каза́ла за проло́м / але́ шо то ни ў нас / а гор'і́ / бо тогди́ по́в’ін' страшна́ бу́ла / ка́же / ви́тко / дес гор'і́ буў проло́м хма́ри / а тепе́рки / д'е́кувати Бо́гу / за проло́м ни ч’у́ти / таї до́бре / л'у́де / сара́к’і / і так ма́йут ус'е́ку гризо́ту.*

ПРОЛУПИ́ТИ (ПРОЛУ́П’ЮВАТИ) СВОЇ СЛІПАКИ́ (О́ЧІ) – *згруб*., *знев*., подивитися (дивитися) уважно, побачити щось, реально оцінюючи його; поміркувати; скинути полуду з очей: *Мої / та пролупи́ свойі́ с'л'іпаки́ таї тогди́ меш ви́д'іти / де твойі́ ўну́ч’і / де́ йіс покла́ў / та́мки ўни йе / йа ура́с кладу́ йіх на т:о саме́ м’і́сце / а ти м’ін'е́йіш м’іс'ц'а́ / ви́тко / тоб’і́ так інтересн'і́ш:е / ви́тко / така́ хо́ванка тоб’і́ се ўдайе́; Д'і́ўко / та пролупи́ свойі́ о́ч’і / подиви́се / с ким йіс се зйіза́ла / де́ вин до жит'а́? / вин до хо́ж’ін'а / до гу́л'ан'а / до набу́ткиў / а ни́ / шоби́ жи́ти / ти меш крути́тисе / ік верете́нце / а цес і па́л'цем ни кине́ / шоби́ шош помоч’і́ / ти оце́го хо́ч’іш*?; *Лиш пролупи́ў о́ч’і / ш’і ни ми́ўсе / а ўже́ ўкл'уч’е́йі телев’і́зор / йе́к так? / наї бу́де / шо вака́ц'ійі / а́ле йе пор'е́док ікийс / шо́ ви за ро́дич’і / шо таке́ позвол'е́йіте?; Ш’і о́ч’і до́бре ни пролупи́ла / а ўже́ мус устава́ти / коро́ву па́сти / гада́ла / шо н'іко́ли се ни ви́спйу*; *Вин лише́н' шо о́ч’і пролупи́ў / де́ ми бу́демо йіго́ ч’іка́ти / дру́гим ра́зом о́змемо; Мої мої мої / та ни роби́ соб’і́ ўстит / ни б’і́гаї за хлопч’і́ш’ім / протри́ і пролупи́ свойі́ о́ч’і / ї тогди́ уздри́ш / хто йіго́ інтересу́йі / а йік н'і / то озми́ мойі́ окол'а́р'і / йа пожи́ч’у на їкийс ч’ес / або́с л'і́пше ви́д'іла*; *Д'і́ўко / та пролупи́ свойі́ с'л'іпаки́ / бо йа ўже ни зна́йу / йек тоб’і́ каза́ти / аби́ ти мене́ послу́хала / та́же ў М’і́хасевойі вид не́го дити́на / А вин ка́же / шо то ни йіго́ / І ти слу́хайіш йіго́ бе́с'іди?*

ПРОЛЮФТУВА́ТИ – провітрити: *Ха́ту так прол'уфтува́ли / шо х'іба́ би ва́тру клаў / йо / у циї хат'і ми ни го́н':і се ви́нуч'увати / а йік ни ва́тру / то мете́ ли́жниками се ўкрива́ти / ко́ўдреў і ли́жниками.*

ПРО ЛЮ́ЦКЕ О́КО – для видимості: *Мут кли́кати / а́ле то / абе́с соб'і́ знаў / лиш про л'у́цке о́ко / ўни ни ги́нут нас та́меч'ки ви́д'іти / то йек уже́ ска́жеш / ска́жеш іти́ / то пи́ду / м'ін'і́ коро́на з голови́ ни ўпа́де*; *Га́н'а так сказа́ла про л'у́цке о́ко / сказа́ла / аби́ сказа́лосе / зна́ла / шо донесу́т / Уна́ / гада́йу / тики́ хот'і́ла / шоби́ Катери́н'і переда́ли / шо ўна се ни гн'і́вайі / шо оти́ц'ко на н'у ни ма́йі нич'о́ / шо за ни́хтем ч'о́рне.*

ПРО МЕ́НЕ (СЕМЕ́НЕ) – мені все одно; роби, як знаєш; викор. для вираження байдужого ставлення до кого-, чого-небудь: *То наї іду́т / ци се лиш'е́йут? / шо́ ти ска́жеш? / Про ме́не / мо́жут іти́ / а йік се ли́шут / то ї так н'іч'о́ / йек соб'і́ хо́ч'ут / так наї ро́бйут / і ти ни м'іш'е́їсе*; *Про ме́не / їд'і́т або́ ни їд'і́т / йек хо́ч'іте / Так ле́кше вид ус'о́го сказа́ти / а йе́к зроби́ти / шоби́ на до́бре ви́йшло?; Про ме́не / роби́ / йіґ зна́йіш / а́ле йа бих сид'і́ла ти́хо / і ни їшла́ дошу́куватисе пра́ўди / бо то н'іч'о́ ни даст; Про ме́не / Семе́не / наї хот' сего́н:е бере́ ч'омаїда́н / і шуру́йі*; *Про ме́не / Семе́не / м'і́н'і вит то́го н'і гор'іч'е́ / н'і студено́ / ус'о́ одно́.*

ПРОМИКА́ТИСЕ – *зрідка*, час від часу з’являтися; частково виявляти себе: *То / в'ідеў / і грат промика́йіц:е / дес по́дес бйе по ши́б'і / Ни ви́жу н'іч'о́ / гаш потемн'і́ло / ад'і́ їкиї дош' пер'і́ш':і; Ад'і́ грат промика́йіц:е / а́ле до́бре / шо ни їде фа́л'оў / а лиш дес по гради́н'і па́дайі*; *Дити́на ш'і мале́н'ка / ни гово́ри так / шо́би говори́ти / а́ле дес по сло́ву промика́йіц:е.*

ПРОМИКА́ТИСЕ (ПРОМИКНУ́ТИСЕ) В БЕ́СІДІ – іноді використовуватися в мовленні (про слово): *Ста́рш'і л'у́де так гово́р'ут / ік ми с тобо́ў / а молод'і́ по и́нчому / пра́ўда / йа ч'у́ла / шо і ў йіх бе́с'ід'і промика́йіц:е іке́с да́ўне сло́во / бо йа прислуха́йусе / м'ін'і́ цисе́ інтере́сно / йе і ў них / а́ле р'і́тко / а би́рше тако́го / шо м'ін'і́ се ни ўдайе́ / але́ шо / ч'іси́ се зм'і́н'уйут / таї зм'і́н'уйіц:е бе́с'іда / ік каза́ў м'ії д'і́до / в'і́ч'ного н'іч'о́ нима́ / нима́ і ни бу́де.*

ПРОМИКА́ТИСЕ (В ГОЛОВІ́) КОМУ́С – комусь щось згадується, яскраво спливає в пам’яті: *Тоб'і́ сни́ласе ма́ма / а м'ін'і́ ни сни́ц:е / а́ле дес шош промика́йіц:е ў голов'і́ / таке́ / шо ни спод'іва́ўбисе / нида́ўно нагада́ла / йек Іва́н / м'ії брат / за ме́не ўступа́ўсе / шоби́ йа ни диста́ла пру́том по нага́х / ота́к роскла́ў ру́ки / і стаў / ви́тко / пе́ред' ме́не / ма́ма тако́го ни ч'іка́ла / ни зна́ла / шо роби́ти / оберну́ласе / ї пишла́ соб'і́ / йа н'іко́ли за ц:е ни ду́мала / а́ле оно́гди так тото́ м'ін'і́ уздр'і́лосе / іґ би бу́ло ўч'е́ра / а т:о / шо ти сни́ла / бо ми говори́ли за ма́му / таї на зм'і́ну пого́ди ўмел':і́ с'н'у́ц:е.*

ПРОМОЧЄ́ТИ – промочити: *Тро́хи ни ч'е́рез ден' покра́пуйі / а сего́н:е буў л'у́тий дош' / але́ ўс'о одно́ ни промоч'е́ло / така́ су́ш'а бу́ла вели́ка / то іґ би к'іл'ка́ таки́х / отогди́ би шош помогло́ / а так / ад'і́ со́хне ўс'о / а дополива́тисе ни го́ден.*

ПРОПАДЕ́НІЄ, -я – *у знач.* "біда", "дуже важко"; часто у спол. із "чєсте": *Пропаде́н'ійе с ци́ми д'ітми́; Ч'е́сте пропаде́н'ійе с таки́м жит'е́м / тай зо́ўс'ім; Та це ч'е́сте пропаде́н'ійе / йе́к на ме́не звали́ти оц:у́ ўсу робо́ту; Каў вам / жи́ти ў тий ха́т'і / то ч'е́сте пропаде́н'ійе / котра́ нев'і́стка го́н:а тото́ ви́держ'іти?; Тако́го пропаде́н'ійа ш'і смих ни ви́д'іла / і за таке́ ни ч'у́ла.*

ПРО́ПАДОМ ПРОПАДА́ТИ – перебувати у важких умовах: *Йа ту́теч'ки про́падом пропада́йу / так ро́бйу / шо м'ін'і́ о́ч'і вила́з'ут / а тебе́ куда́ но́си? / куда́ тебе́ погна́ло на ц'ілу́ Бо́жу дни́ну*?

ПРОПА́СТИ (ПИТИ́) БЕ́ЗВІСТИ (БЕ́ЗВІСТЬ) – 1) зникнути безслідно: *Пишо́ў бе́зв'істи / ґу́рский йиго́ зна́йі / куда́ / пропа́ў / і ни зна́ти / коли́ ве́рнец:е / і шо́ йа го́н:а зроби́ти? / йек йиго́ утри́мати ко́ло ха́ти / ни зна́йу / х'іба́ бих воловодами приўйіза́ла; Пишо́ў бе́зв'іс'т' / та пишо́ў / ни зна́йу / де йиго́ но́си*; 2) викор. у такому мовленнєвому жанрі, як прокльон: *Пропа́ў би ти бе́зв'істи / куда́ іде́ш / абе́с ни верну́ўсе / іки́й ти до́брий / йе́к ти м'ін'і́ надойі́ў та надойі́ў / ки́л'ко ти мо́йі кри́ўц'і напи́ўсе.*

ПРОПА́СТИ, ЇК (ІК) У БУЛЬБО́НУ ВПА́СТИ – зникнути безслідно: *Ґу́рский йиго́ зна́йі / де́ вин / пропа́ў / йік у бул'бо́ну ўпаў / бо́рше пишли́ бих / то бо́рше би се верну́ли / а́ле куда́? / мус це́го д'і́т':а ч'іка́ти.*

ПРО́ПОВІТЬ (НОТА́ЦІЇ) ЧІТА́ТИ КОМУ́С – *згруб.*, повчати когось; робити зауваження, дорікати кому-небудь: *Йа прийшо́ў / абе́с м'ін'і́ про́пов'іт' ч'іта́ла? / ік так / то йа лиш збера́йусе ї ма́хом у две́р'і / йа ўже сего́н:е ч'уў одну́ про́пов'іт' у це́р'кв'і / а ш':е одну́ / ни хо́ч'у / кс'онц ікра́с каза́ў / шо ни гриз'і́т / ни йі́ште одно́ о́дного / бо то гр'іх / а ти́ шо́ ро́биш у таку́ фа́йну Бо́жу дни́нку? / зач'іна́йіш м'ін'і́ вич'е́тувати? / ґу́ӡза зо мноў шука́йіш? / а йиго́ нима́ / ус'о́ / йиго́ розйіза́ли / того́ до́ста то́йі само́йі вис'п'і́вувати.*

ПРОПРА́ТИ (ПРОЖМАКА́ТИ) – випрати майже незабруднені речі, тим самим освіжаючи їх: *С цисе́ў бл'у́скоў полехки́ / пропери́ лиш / уна́ ч'е́ста / оди́н рас убе́рана / то лиш сполока́ти / і би́рше н'іч'о́; Зда́лобисе пропра́ти соро́ч'ку / а́ле ў те́плий вод'і́ / ни ў гор'е́ч'ій / бо пу́сти*; 2) прати якийсь час: *Пропра́ла дв'і годи́н'і / дитин'е́ч'ого бога́то набра́лосе / бо йа с цим бу́ла попусти́ла / Попусти́ла йіс / бо бу́ло ў шо перебра́ти / а йіґ би ни ц:е / то пра́ла бес ко́ждий дру́гий ден' / бо шо́ роби́ти / мус би заста́виў.*

ПРОРІКА́ТИ – натякати, давати зрозуміти щось: *Т'і́тка ка́же / шо Василі́ха прор'іка́ла / так полехки́ / шо ўни́ хо́ч'ут цису́ д'і́ўч'іну / і наї би бу́ло / а́ле ци Ї́ва́н на це приста́не / ни погорди́т ни́ми таї хлопч'і́ш'ім? / а йа сказа́ла / шо то д'і́ўку тре́ба се пита́ти / а ни та́та.*

ПРОРІКНУ́ТИ (ПРОРІЧІ́) – *докон.* до ПРОРІКА́ТИ: *Мож би Митри́с'і прор'ікну́ти оц:е́ / шо ми ўра́дили / таї за їкиїс ден' два ви́д'іли би / ци с це́го шош го́н:о бу́ти; Прор'іч'і́ / ни шту́ка / а пото́му з ікі́м лице́м цо́фатисе наза́т? / дру́гиї прі́їде се догово́р'увати / а ти шо / ска́жеш / шо переду́маў / шо тоб'і́ ни вихо́ди? / того́ йа каў / по́ки шо ц'і́хо сид'і́м.*

ПРОСАПА́ТИ (ПРОСА́ПУВАТИ) – розпушити (розпушувати) сапою землю, де ростуть рослини: *Просапа́ї гр'е́тку / там нима́ бур'іни́ў / мале́н'коў са́пкоў поц'у́каї / шобі́ ки́рки ни бу́ло / лиш ота́к.*

ПРОСА́ЧЬ, -чя́ – про того, хто просить; жебрак: *М'ін'і́ / Кали́ / і́нчих просач'і́ў ни тре: / ў ме́не до́ста сво́йіх / ко́ждиї прихо́ди ї зазера́йі / шобі́ йіму́ шош да́ти / шобі́ ни с поро́жними рука́ми пити́.*

ПРОСВИСТА́ТИ – те саме, що ПРОТРИНЬЧЄ́ТИ: *Просвиста́ли гро́шики / а тепе́р ли́кт'і куса́йут / мої / та ви зна́ли / шо ў вас д'і́ўка на вид:ан'у́ / шо ў бут'ікі́ї моме́нт уна́ мо́же сказа́ти / шо вид:айе́ц:е / і шо тре: роби́ти вес'іл'е́ / ви шо / ґа́зди ўсра́н'і / це́го ни зна́ли? / ни здога́дувалисе? / а тепе́р с'в'іт'і́т лице́м / молоді́ї ро́би вес'іл'е́ / а ви туда́ прі́їдете ік го́с'т'і / ік хтос ч'ужі́ї / о:ї / хо́ч'у се подиви́ти / йек вам заве́село бу́де / на тим вес'іл'у́ / ої шо хо́ч'у / тики́ гі́ну уздр'і́ти / йек ви мете́ се ч'у́ти.*

ПРОСВІ́ТЛЕНЕ ВИКНО́ – світла хмара в обрамленні темних, важких, дощових, як свідчення негоди, випадання граду: *Так гор'іч'е́ / шо то ни го́ден ви́держ'іти надвор'і́ / йа си́жу ў ха́т'і / а пополу́н':у ві́йшла / ді́ўйусе / ї ви́жу прос'в'і́тлене викно́ на не́б'і / ї гада́ла / шо ме би́ти гра́дом / бо йік таке́ викно́ се зйе́ўйуйі / то на грат / і тики́ за па́ру м'іну́т уде́риў дош' / але́ такі́ї / шо даўно́ тако́го ни бу́ло / але́ грат на цеї рас нас ом:ину́ў / ві́тко / бі́ло гор'і́; Спрахтико́вано даўно́ / шо ік на не́б'і б'і́ле прос'в'і́тлене викно́ / то ма́йі бу́ти грат / бо то / ік ка́же наш д'іт Іва́н / гор'е́ч'а хма́ра пидоїма́йіц:е ўгуру́ / а та́мки се здиба́йі с студе́ними / таї вит то́го се ро́би грат / йо:ї / то де́коли так'і́ гради́ни па́дайут / ік пот'е́ч'і йе́ц'а; Хот' прос'в'і́тлене викно́ у хма́рах в'іш':у́йі нигоду / і йік йіго́ ви́диш / то гаш стра́шно стайе́ / але́ йа ўс'о он:о́ ді́ўйусе / бо мене́ корти́т таке́ ви́д'іти / і йа соб'і́ ду́майу / Го́сподеч'ку ми́лиї / іка́ л'удина́ слаба́ про́тиў Тво́йі си́ли / така́ / ік мура́л'; Прос'в'і́тлене викно́ на не́б'і / то б'і́ла хма́ра / іку́ питс'в'іти́ло со́нце / ус'о́ не́бо ў ч'орн'і́ / а ўна б'і́ла / та́к'іґ би викно́ се*

зробило мижи́ ч'о́рними хма́рами / і ўна пока́зуйі / шо ме би́ти грат / ґеренто́вано ме.

ПРО́СИВИЙ – сивуватий: *Во́лоси ў не́го про́сив'і / а́ле вин ду́же мо́лодо вигл'іда́йі / з на де́с'іт' ро́киў моло́ч:е вит то́го / їкий вин йе.*

ПРОСИ́ТИ ЇСТИ – *жарт.*, про порване, діряве взуття, яке необхідно ремонтувати: *Ог:о́ / ўже йіз догараздиу́ ч'о́боти / ви́тко / фийст ни́ми го́паў / шо ўни роз':е́вили рот і про́с'ут йі́сти / Іки́ї рот / бабо́ / шо́ ви таке́ гово́рите? / Йек іки́ї? / ту́тки ни лиш ди́рка / ту́тки ї зо́л'а видрива́йіц:е / ско́ро йізи́к се пока́же / Бабо́ / ви́жу / шо ви шош ни т:о гово́рите / до́бре д'іт каза́ў / шо з баба́ми л'і́пше ни зач'іна́ти / бо ўни сам'і́ ни зна́йут / ч'іго́ хо́ч'ут / до ўсе́го ч'іпа́йуц:е.*

ПРОСИ́ТИ ТО́ГО (ТОТО́, ТТО; ЗА ТТО), ШО СЕ НИ ПРО́СИ – недоречно просити про те, що неможливо виконати; необхідно знати міру в проханнях: *Мош проси́ти / і йа́ кого́с за шош про́с'у / і ти / і ко́ждиї / але́ тре: зна́ти / йек це роби́ти / коли́ / і ци дру́гиї го́ден тебе́ послу́хати / на́в'іт' іґ би ду́же хот'і́ў / бо йе так'і́ / шо про́с'ут то́го / шо се ни про́си / йіму́ тре: / таї вин про́си / ну та ти / ч'олов'і́ч'і / свойі́ тре́би сам розйе́зуї / Або́ ш'і ї ни таке́ го́н:о бу́ти / йа сама́ поди́бне паци́ла / прийшла́ Вас'у́та / а йа ікра́с прол'уфто́вувала надвор'і́ т:о / шо ўзим'і́ се ўбера́йі / а ўна прийшла́ / таї йі́і се ўда́ла воўн'е́нка / йа йі́і р'і́тко ўбера́ла / але́ ў ха́т'і / іґ бу́ло ўзим'і́ сту́д'ін' / бра́ла на пле́ч'і / ну таї уна́ тото́ ўздр'і́ла / йі́і фу́стка се ўда́ла / таї уна́ зач'е́ла проси́ти / шоби́ йа витпусти́ла / шо ўна заплати́т / ки́л'ко йа скаў / ну а йа ни продайу́ / бо то ма́мине / ч'о́ йа ма́йу с ха́ти фустки́ спро́дувати? / то йі́сти ни про́си / таї каў / шо і йа тото́ ўбера́йу / бо ўно те́пле / але́ ўна ни ду́же слу́хала мойе́ / ўна соб'і́ зна́ла свойе́ / таї с тим пишла́ тха́т'і / гет квасна́ / йа цисе́ ви́д'іла по ниї / того́ ви до́бре ка́жете / йе таке́ / шо се ни про́си / і тре: ма́ти їкус дел'іка́тн'іс'т'/ аби́ зна́ти / ци ни ўстит проси́ти / ч'ут':е́ і дел'іка́тн'іс'т' тре: ма́ти.*

ПРО́СІНІ (ПРО́ШІНІ; ПРОШЕ́НІЄ), -я – прохання: *Васи́л'ку / ма́йу до вас вели́ке про́с'ін'і / ци бе́сте ни пишли́ за́ўтра на то́локу / хо́ч'імо ўло́гу коси́ти / Та ч'о би ни пити́? / пи́ду.*

ПРО́СІЧІ ХОДИ́ТИ – жебракувати: *Ў м'і́с'т'і йе тако́го / шо хо́д'ут про́с'іч'і / це йа ви́д'іў на ста́ц'ійі / на базари́ / йе / де́коли с'е́деш у аўто́бус / а ўни захо́д'ут і про́с'ут / але́ йа ч'уў / шо де́хто так заробйе́йі / шо то ни б'іда́ жене́ / а так ле́кше ма́ти нипога́ниї зари́бок / але́ ци то пра́ўда / Бох йіго́ зна́йі / йа ік ма́йу / то дайу́ / бога́то ни дайу́ / але́ за гри́ўн'у дв'і ни зб'і́дн'і́йу / гада́йу соб'і́ / а мо́же / то на хл'іп / а йа ни даў / то дайу́.*

ПРОСКО́ЧІСТИЙ – різкуватий, “протіговий” (про вітер): *Сего́н:е зноў бу́де го́р'іч’ / але́ зра́нку ду́же ни вил'і́туїсе / ік іде́ш на бе́рех поди́хати с'в’і́жим во́здухом / то ўбера́їсе / бо в’і́тер о́стриї / проско́ч’істиї / уваж’е́ї / шоби́ тебе́ ни прот'ігну́ло / а йік меш хот'і́ти с'і́сти / то озми́ оце́с ко́цик / то дитин'е́ч’її / складе́ш ота́к / таї тогди́ с'іда́ї; Ви́дите / йек йа се ўбера́йу / ік іду́ ра́но до це́р'кви? / у сами́ї соро́ц':і ни їду / а ўбера́йу сви́дер / бо вид р'іки́ т'е́гне / і в’і́тер ни полего́н'ки в’і́йі / а проско́ч’істиї / таки́ї / йік у пи́дос'ін' / і то ни лиш оту́тки / аї йік іде́ш ву́лицеў / то йіго́ тако́ш ч’у́ти*.

ПРОСОЛІ́ТИ – стати солоним: *Солони́на ш’і ни просол'і́ла / але́ ік л'у́бите таку́ / то бер'і́т / де́хто гет св’і́жу йіст / то шо кому́ смаку́йі / а йік поте́рпите / то ўна бо́рзо се ўсо́ли.*

ПРОСПА́ТИСЕ – 1) трохи поспати: *Полежи́ / а йіґ без го́ден усну́ти / то би бу́ло ш’:е л'і́пше / бо л'удина́ ік проспи́ц:е / наї би їке тото́ спан'е́ бу́ло / то набера́йіц:е си́ли / ану́ко / л'у́пч’іку / л'іга́ї / йа накри́йу тебе́ кужухо́м / шоби́ тепле́н'ко / таї уздри́ш / шо ле́кше ста́не*; 2) ставати тверезим, тверезіти після сну: *Проспа́ўсе / таї ч’олов’і́ка ік пидм’іни́ли / гет и́нак гово́ри / Наї бу́де / але́ абе́з зна́ла / шо ў твере́зого на ум’і́ / то ў пйе́ного на йізиц'і́ / оц:е́ памн'іта́ї*.

ПРО́СТА НЕДІ́ЛЯ – неділя, на яку не припадає якесь велике релігійне свято: *На про́с'т'і нед'іл'і́ ўбера́йу оц':і́ мал'і́ фустки́ / о / а ў́же йік с'в’е́то / то оцис'і́ / ота́к заўйе́зуйу / а к’ін'ц'і́ пуска́йу гаш до кол'і́н / фу́стка с то́рками / таї уни́ так ви́с'ут / Ну та то ма́йі фа́їно бу́ти.*

ПРОСТА́ЧІ, -я – 1) бідний; біднота: *С тако́го проста́ч’а ў тепер'і́ш’н'і ч’іси́ стаў богач’е́м / хто́ ўпере́т мих би таке́ зду́мати?*; 2) непоказний; маломовний; занадто скромний: *Пригили́ли йіму́ ўз'е́ти дон'ку́ М’і́с'а / каўт / наї бу́де / шо то б’іда́ч’і / про́ста д'і́ўка / а́ле робі́тна / послу́шна / ни йе гет пога́на / таї вин послу́хаў / уз'е́ў / уна́ ду́же увиха́йіц:е ко́ло ха́ти / то пра́ўда / а́ле ш’:е л'і́пше ўм’і́йі кл'е́сти / тихо́н'ко і ри́ўно / ч’у́йіте? / зле гово́ри / а́ле клине́ до́бре / сама́ до се́бе шош бумбороси́т*.

ПРОСТИ́БИХ – 1) *незм*., спасибі (“діковать”): *Гаї / про́ше на кол'іду́ / Прости́бих / абе́сте на́рик доч’іка́ли; У Ч’е́стиї Ч’ітве́р' / ране́н'ко / д'і́ти ї тепе́р у Т'у́дев’і хо́д'ут на бо́хан'ц'і / прихо́д'ут і ка́жут / Пус'т'і́т / пус'т'і́т на бо́хан'ц'і / Ґазда́ ци ґазди́н'а ўтвор'е́йут две́р'і / дайу́т бо́хан'ц'і / т:о / шо ўни зр'іхтува́ли д'і́тем / а за ц:е ўс'і зна́йут / шо тре: каза́ти / прости́бих*; 2) складник стійкого звороту “дати за простибих” – дати за упокій померлого, за упокій чиєїсь душі: *Оц:е́ тоб’і́ / Мару́с'ко / пе́ред' ба́бинойі душ’і́ / Прости́бих; Оце́с подаўни́к і зба́н'ч’ік ву́їн'і даш за*

простúбих; Оц:ý пýтен'ку м'ін'í за простúбих дáла вýїна Куз'óва на Велúґден'; Горш'éта ї подаўникú дамó за простúбих.

ПРОСТИ́, ГО́СПОДИ – 1) вислів викор. у ситуації, коли мовець, негативно оцінюючи свої чи чиїсь дії, просить прощення в Бога: *Простú йім / Гóсподи / бо ни в'íдайут / шо рóбйут; Простú м'ін'í / Гóсподи / шо такé каў / бо знáйу / шо то гр'іх / алé мýс'у так óстро надоýмйувати / бо ч'ужúї н'іч'ó дóброго ни скáже ї отúц'ко ни зрóби / а то / прéц'ін' / рúн:а сестрá*; 2) *ірон.*, *знев.*, ужив. як вставна сполука, що вказ. на негат. ставлення мовця до когось чи чогось: *Зибрáласе / простú Гóсподи / йік наї ни кáжу хто / таї пишлá мижúй л'ýде / а дé то пасýйі стáршиї жúн'ц'і так се штрамувáти і ў такé йéсне се ўберáти; Л'ýде лиш се рос':ідáйут / хто де / а ц':і / простú Гóсподи / лиж бóрзо с'íли / ї зач'éли звол'éти / ни ч'ікáли р'ідý / А вúтки ўни гóн':і знáти р'ет / йіх шо / по вес'íл'ах клúчут*?

ПРО́СТИЙ – 1) без спеціальної освіти: *Паз'ýн'ка прóста / у школáх ни ўч'éласе / н'íби мáйі дéс'іт' кл'ас / áле тúл'ко тóго*; 2) дивакуватий, наївний, "ничьвалий": *Вин / сарáку / прóстиї ч'олов'íк / áле робúтниї / ч'éстиї / фáйно дúвиц:е за собóў; Ікáс прóста смих стáла / шо говóр'ут / т:о ўс'о приїмáйу на в'íру / мáла бих ужé пизнавáти / хто йе хто / і ч'ем дúше / а на мéне дéколи ік ікéс затéмнен'і нахóди*; 3) виготовлений з натуральних ниток (про тканину, одяг тощо): *Це прóста матéр'ійа / з нéйі шо би ни ш:иў / бýде дóбре до т'íла / ни ме пáрити.*

ПРОСТІГА́ТИ (ПРОСТІГНУ́ТИ) (СВОЇ) РУ́КИ ДО КО́ГОС **–** 1) виявляти войовничість, намагаючись ударити когось: *Ни прос'т'ігáї рýки / бо іґ дам / то полóмн'у йіх*; *А ти / пйінúце пустá / до кóго рýки прос'т'ігáйіш? / нажéрсе йіс таї приїшóў судá се бúти*? / *марш м'ін'í с хáти*; 2) бити когось, наносячи удари руками: *Приїшóў у мойý хáту таї рýки прос'т'ігáйі / ад'í ік'í син'ц'í мáйу; Моï / ш'і ік хот' рас спрóбуйіш прос'т'ігнýти свойí брун':í рýки до малóго / то йа за сéбе ни витпов'ідáйу*;

ПРОСТОВОЛО́СИЙ – 1) з непокритою головою: *Стáрш'і жинкú простоволóс'і ни хóд'ут / унú дáўного дéржуц:е / таї скаў / шо то тикú ни пасýйі старóму їти бес фýстки / йа звúкла / то нáв'іт' кóло хáти ўберáйу*; 2) не причесаний: *Ти ч'о / Гáн'ко / такá простоволóса сидúш / ч'олов'íк прúїде та напýдиц:е / подýмаїи / ци йіс ни слабá? / Аг'í / ікрáс хóч'у фáйно зач'ісáтисе / а ви приїшлú / таї зрáзу / ци ни слабá / йа подýмуйу / ци ни зробúти м'ін'í андул'áц'ійу / шó бестé порáдили? / хот'íла бих пит':éтисе / дúўйусе / йек бих вигл'ідáла / И:ї / ни кабзýї / ни пакалú свойý гóлу / хто би так'і вóлоси пит:инáў*?

ПРОТЕ́С, -теса – частина поздовж розпиляної колоди: *Сего́н:е проте́си по полу́н':у привезу́т / наї ски́нут ота́м пид гру́шеў / Але́ / Іва́нку / до́бре / абе́с сам буў / таї / мо́же / л'і́пше за ста́їнеў скла́сти / де дрива́ тоги́т бу́ли / та́меч'ки су́хо / ни тре: бу́де спид гру́ш'і переноси́ти / мо́же / ота́к / ци йе́к ти ска́жеш? / ти л'і́пше зна́йіш / Ч'іка́ї / наї поду́майу*.

ПРО́ТИВ – *незм*., 1) навпроти: *Жийу́т про́тиў клу́бу / ниделе́ко вид Мите́рч'іних*; 2) при зіставленні, *порівн*.: *Про́тиў не́йі вин н'іц ни ва́рт / уна́ до́хтор'ка / а ви́н шо?; Про́тиў мо́го / тв'ії замашн'і́ш:иї*; 3) проти; всупереч: *Іванко́ ваш пишо́ў про́тиў во́л'і та́та / бо ўз'е́ў Мар'і́ку / а тої се ўсе́рдиў / каза́ў / пусте́ ни бери́ / Ну та д'е́д'а до́бре ра́диў.*

ПРОТИ́ВИТИСЕ – обурюватисе, сердитися : *Ни́ма́ ч'о проти́витисе / д'е́д'а пра́ўду сказа́ў; Йа ни проти́ўйусе то́му / шо Ан:и́ц'а ка́же / наї гово́ри / ік йі́і се хо́ч'і ви́говорити / але́ йа соб'і́ зна́йу свойе́ / і бу́ду так роби́ти / йек йа розум'і́йу / шо тре́ба / на ч'о́му м'ін'і́ се росхо́ди.*

ПРОТИ́ВЛИВИЙ – той, що швидко (навіть за дрібницю) ображається: *Сказа́ти мо́жеш / а́ле дел'іка́тно / ота́к полего́н'ки / бо Мар'і́ка ду́же проти́ўлива / ік шош ле́да ни так / то ме се се́рдити; Ти ка́жеш / шо вин заду́же проти́ўливиї / а йа бих сама́ проти́виласе / іґ би зо мноў ота́к н'ійе́ко жертува́ли / то / Йіле́нко / і на же́рти тре́ба ма́ти ч'ут':е́*.

ПРО́ТИ (ПРО́ТИВ) ШЕ́РСТИ ГЛА́ДИТИ (ГЛА́ДИТИ ПРО́ТИ (ПРО́ТИВ) ШЕ́РСТИ) КОГО́С – говорити комусь неприємності, вказувати на чиїсь помилки; критикувати: *Ч'іши́ д'і́т'ка зр'і́тка / таї до́бре бу́де / глат' йіго́ за ше́рс'т'у / а йік ти про́ти ше́рсти / таї ш'і ко́ждиї ден' / то ч'о́ на добро́ се над'іва́йіш / ви́тки уно́ о́змец:е?; А йа ни гла́д'у про́тиў ше́рсти / йа за неў / так / шоби́ прийе́мно бу́ло / таї тогди́ ўс'ім до́бре; Жи́нка ік схо́ч'і / то так пок'іру́йі ч'олов'і́ком / шо вин ус'о́ ме роби́ти / шо ўна ска́же / але́ йе он:о́ / за шо тре́ба памн'іта́ти / ни глат' про́ти ше́рсти / н'іко́ли ни пере́ч' йіму́ / кажи́ / наї бу́де / ти до́бре ка́жеш / йа хот'і́ла ота́к цисе́ зроби́ти / але́ наї бу́де т:о / шо ти сказа́ў / розу́мниї ч'олов'і́к / наш'у́ри ву́ха ї н'іч'о́ ни ска́же / а поти́м се обду́майі ї ме тото́ / шо жи́нка ўкла́ла йіму́ ў ву́ха / ік свойе́ пока́зувати / і тут важне́ / ни подава́ти ви́ду / у ч'ії голов'і́ тота́ га́тка се ўроди́ла / А йік у ч'олов'і́ка тото́ ў голов'і́ ни посто́йіло? / Ну та йа за рузу́мних ч'олов'іки́ў каў / а ни за тих / у ко́го ло́йу ма́ло*.

ПРОТІГНУ́ТИ – протягнути: *Мої / дес д'е́д'у до́бре прот'ігну́ло / шо вин так йо́їкайіц:е / ка́е / шо страшне́ / йек шпи́ґайі / Та ўже ўс'о / Л'у́боў прийде / послу́хайі / таї ска́же / шо да́л'і / сно́ч'і ш'і н'іч'о́ бу́ло / таї ми се ўспоко́йіли / а ўноч'е́ ч'е́сто мина́ўсе / ми на волоси́нку ни ўсну́ли / того́*

ра́но Іва́н'ч'ік пойі́хаў за до́хторем / А мо́же / тре: бу́ло зра́зу ў Ку́ти? / Та ўже шо ска́же / ме́ц:е ви́д'іти.

ПРОТРИНЬЧЄ́ТИ – *знев.*, *ірон.*, протринькати; марно, нерозумно витратити кошти: *Ма́ли з йигидо́к / а́ле протрин'ч'е́ли / а тепе́р ґа́зди голо́н':і сид'у́т / але́ шо / наї сид'у́т / мо́же / ц:е йіх хот' кри́шку наўч'е́йі.*

ПРОТРІСТИ́СЕ – 1) поганою дорогою (з вибоїнами) проїхати певну відстань: *Протр'е́с:е так / шо гада́ў / к'іс'т'кі́ ни позбера́йу / шлях би цис'і́ доро́ги тра́фиў*; 2) *перен.*, проголодатися: *Ци йе шош у рот / бо до́бре протр'е́с:е / гаш пидмло́йуйі / ц'ілі́ї ден' на нога́х / Лес'о́ / каўт / шо присла́п / і ни бу́ло на ко́го пилу́ лиши́ти / вин сего́н:е ни ви́їшоў на робо́ту.*

ПРОТТЄ́ТИ (ПРОТТИНА́ТИ) – 1) прорізати; порушити цілісність чого-небудь; проткнути щось: *Видру́бувала йіс ни́тку на це́му рукав'і́ / таї йіго́ прот':е́ла / ад'і́ їка ди́рка се зроби́ла / гаї диви́се / ни зна́йу / ч'о бу́ло п'і́л'і само́го полотна́ руба́ти / моі / а йік руба́йіш / то пролупи́ о́ч'і / ни ква́псе / пово́лен'ки*; *Шо мош прот':е́ти? / горлови́ну в соро́ц':і / па́зуху / це ік ти спец'і́йа́л'но се ди́виш / м'і́р'ійіш / де ўна ма́йі бу́ти / їка завели́ка / а ш':е трафи́е́йіц:е / шо ти нихот'іч'е́ прот':е́ў шош / ад'і́ йа ге́зде ши́ла / таї м'ін'і́ тре: бу́ло ни́тку видруба́ти / а йа окол'а́р'і ни ўз'е́ла / таї прот':е́ла смих полотно́ / зроби́ла мале́н'ку дз'у́роч'ку / але́ до́бре / шо то пи́де ў рубе́ц / а так / бих бу́ла зба́вила соро́ч'ку / ота́к йа се поква́пила ї заду́же се понад'іва́ла на се́бе / а то ўже ў таки́х рока́х вели́койі спри́тишности ў рука́х нима́*; 2) про ситуацію, коли в когось проблеми з кишково-шлунковим трактом: *Ви́тко / шо сир буў ни ду́же с'в'і́жиї / бо вит ч'о́го и́нчого могло́ дити́ну прот':е́ти? / а́бо з':іў шош уч'е́ра ў ба́би / бо ўноч'е́ гор'е́ч'ка / а сего́н:е ўже пйе́тиї рас поб'і́х надви́р / ш'і мо́же бу́ти / шо ўз'еў буў шош брудни́ми рука́ми / йа ўрас нака́зуйу / ми́їте ру́ки / ік шош берете́ йі́сти / ми́їте йе́блуч'ко / вино́ / пози́ч'ки / ус'о́ / наї бу́де / шо то росте́ ў нас / але́ на т:о нима́ над'і́йі / бо д'і́ти йек? / урва́ли / опте́л:и ў спо́н':і ци ў соро́ч'ку / і ў рот / ота́к ро́бйут / і йе́к ўстереже́ш? / аг'і́на цисе́*; *То с'в'іжина́ / а вин забога́то з':іў / таї йіго́ прот':е́ло / ка́же / шо ду́же посмакува́ло бу́ло / А ви ч'о́ йіму́ ти́л'ко дава́ли? / Та то ўс'і с'і́ли йі́сти / а йа шо / ма́ла видбера́ти вид не́го? / ко́ждиї браў / ки́л'ко соб'і́ хот'і́ў / йа шепну́ла йіму́ / абе́з бога́то ни йіў / але́ ни сокоти́ла / ки́л'ко вин кладе́ ў рот / але́ н'іч'о́ / ме зна́ти на дру́гиї рас.*

ПРО ТТО (ПРОТТО́) – однак; про те; незважаючи на: *Про т:о ми ікос прожийімо́ / ни ўмремо́ / л'у́де дайу́т ра́ду / таї ми дамо́ / а йім тре: / то наї беру́т / то йіх і так ни загр'і́йі / таке́ ни го́н:о загр'і́ти.*

ПРОФЕ́СОРЬ, -я – *заст*., учитель: *Гентáм у Т'ýдев'і буў професóр' Трúґ'ір' / бáба роскáзувала / шо ўни носúли йімý молокó ĭ молодý сметáну / вин сам схот'ı́ў у них брáти / вúтко / вúд'іў / шо д'ı́ти хот' і б'ı́н':і / áле ўрас ч'істéн'ко зúбран'і / ĭ бáба за собóў дивúласе / таĭ тогó схот'ı́ў у них брáти м'ı́с'ішне молокó / наĭбúрше Настýн'а носúла / ўна наĭстáрш'а бýла / А шо дáл'і се стáло с тим професóрем / Ни знáйу / то / в'ід'ı́ / з:а н'ı́мц'іў бýло / казáли / шо вин зле погóстиў / ік уні́ приĭшлі́.*

ПРОФЕ́СОРЬКА, -и – *заст*., учителька: *Профéсор'ка за таке пúсан'і киў покладе / а за рахýнки / ш':е одéн / моĭ / та такúĭ фáĭниĭ хлóпец і абéс ни гóден рúўно писáти? / То ни йа / бабó / то рýч'ка так л'áпаĭі ĭ т'éгне рýку ўбик / А рахýнки? / тут се питáйут / кúл'ко се лúше / іґ бýло дéс'іт' улуфóк / а штúри хлóпч'ік даў д'ı́ўч'ін'ц'і / Йа бих ни даў / бо ўна скуп'ı́ндра / ў дрýгиĭ задáч'і напúсано / шо ўна ўз'éла ў хлóпч'іка шис'т' зóшитиў / і ў нéго лиш три се лишúло / унá мáĭже ўс'о заграбáстала.*

ПРОФИШТІ́ТИ – *знев*., *згруб*., протринькати: *Профишт'ı́ла / шо мáла / а тепéреч'ки зýби на полúцу / а йа ўрас каў / нашó тúл'ко шмáт'а? / нашó пустé купувáти? / йа ни знáйу / йек вáш'а / а ц':а ум:úйіц:е / скупáйіц:е / а потóму берé крем і мастúт т'ı́ло / нóги / рýки / ус'ó / а йа каў / а нашó купáтисе / ік ти отáк мастúс:е? / хто ч'уў цисé робúти*?

ПРОФИШТІ́ТИСЕ – *згруб*., проголодатися: *Видрáн'а до вéч'іра н'іч'ó ни маў у рóт'і / ĭ дóбре профишт'ı́ўсе / так / шо вóўка бих з':іў / а йіґ би бýло два / то ĭ двох / Ну та ти зáрас пич'нéш з однóго.*

ПРОФРАСУВА́ТИ – пропрасувати: *Марýс'ко / фáĭно профрасýĭ / наĭбúрше там / де се залéж'іло / бо ад'ı́ ікі прýги / А ц:е вúфрасуйіц:е? / х'ібá бих намоч'éла.*

ПРОФУ́ХКАТИ (ПРОФУ́КАТИ) ГРО́ШІ – *знев*., *згруб*., марно витрачати, протринькати кошти: *Ў них бýли грóш'і / бо хот'ı́ли корóву купúти / áле профýхкали / таĭ позаўч'éра ў мéне на хл'іп зúч'іли / Ви ни ўс'о знáйіте / ў нéго слабá сестрá бýла / д'éкувати Бóгу / шо вихóди с тóго / áле грóш'і / ĭк'і мáли / пишлі́ шпитал'áми / оц:é прич'éна.*

ПРОЦЕСУВА́ТИСЕ – судитися: *Процесýйуц:е два рóки / йікшó ни бúрше / И:ĭ / Гóсподи / то лиш т'éш:е с цим зач'іпúтисе / а йек вúĭти с тóго / н'іхтó наперéт ни скáже / і ни скáже / кúл'ко то мóже т'ігнýтисе.*

ПРОЧІМХА́ТИ – зірвати зайві молоді пагони чи листя на стовбурі дерева чи рослини загалом: *Проч'імхáĭ / бо ад'ı́ йек загуч'éло / А йек / котре лиш'ети? / йа ў цéму ни знáна / покаж'ı́т.*

ПРОЧІ́МХУВАТИ (ПРОЧЄ́МХУВАТИ) – *недок. в.* до ПРОЧІМХА́ТИ: *Ад'і́ ад'і́ див’і́ц:е / йек ва́ш’а коза́ фа́йно проч’е́мхуйі вӱ́йков’і ш’:е́пи* / *от:о́ вин ме ра́диӣ / фа́йно под'е́куйі вам*.

ПРО́ШЕ – ласкаво просимо: *Гаӣ / про́ше до ха́ти; Йік па́рт'ійа кол'ідникі́ӱ прийшла́ / закол'ідува́ли / а тогди́ та́то ви́йшоӱ / даӱ на кол'іду́ і сказа́ӱ / про́ше до ха́ти / бо так годи́ц:е / ви́дите / ни ко́ждиӣ ден' се ка́же / про́ше / і кол'іднику́м би ни пасува́ло каза́ти / ход'і́т у ха́ту / так’і́ слова́ ни с'в’іто́шн'і / ӱни мо́жут пасува́ти бут' кому́ сказа́ти / ік хтос прийшо́ӱ / а йік пова́жн'і го́с'т'і / то тогди́ так / памн'іта́йу / шо ба́ба Насту́н'а де́коли так каза́ла нам ус'і́м / ік ми дес у нед'і́л'у с сво́йіми ро́дич’ами приходи́ли / стойе́ли пе́рет' ха́ти / ко́ло гори́ц':а / там цви́ли ру́ж’і / фа́йно бу́ло / ми стоймо́ / а ба́ба вихо́ди / ра́да / питс'м’і́хнена / ӣ ка́же / про́ше до ха́ти / то ц':а м’іну́та така́ м’ін'і́ дорога́ / шо йа бих ййі цулува́ла ӣ гла́дила / бо тогди́ ӱс'і бу́ли молод'і́ і здоро́в’і.*

ПРО́ШЕ́НИЙ – прошений; той, який хоче, щоб його просили: *Го́с'т'і / ни бу́т'те проше́н'і / дос'іга́йте ус'о́ / шо йе на стол'і́; До́бра креӱч’е́н'а / лиш заду́же про́шена / оц:е́ мин'і́ се ни ӱдайе́ / але́ куда́ д'і́нусе?*

ПРО́ШЕНІ, -я – прохання: *Шо варту́йі мойе́ про́шен'і? / ти сама́ шош скажи́ / бо хто́ з ним найшо́ӱ / йа ци ти?; То це таке́ про́шен'і? / йе́к йа тебе́ ӱч’е́ла? / де́ д'е́д'а схо́ч’і послу́хати / ік ти меш ота́к ски́глити? / ти проси́ / кажи́ / д'е́дику / л'у́пч’іку / ну / та́к’ік йа тебе́ ӱч’е́ла / а ти шо ро́биш?*

ПРОШЄ́К, -іка́ – жебрак; те саме, що ПРОСА́ЧЬ: *Моӣ / а ти шо / стаӱ у две́р'ах / таӣ стойі́ш / ік прош’е́к? / ходи́ суда́ / таӣ с'іда́ӣ з на́ми за стиӱ / ад'і́ оту́теч’ки*; *И:ӣ / та то би сам с торба́ми пишо́ӱ / іґ би ко́ждому прош’іко́ви зач’е́ӱ дава́ти / ни ви́дите / ки́л'ко йіх розвел:о́се / У сел'і́ / Йӱ́ц'ку / це́го нима́ / бо йе горо́т / то на́в’іт' іґ пу́шки муки́ ӱ ха́т'і нима́ / але́ ти пі́шоӱ / упо́рпаӱ барабул'о́к / звари́ӱ / таӣ ужє́ йе / а ӱ м’і́с'т'і шо? / кам’і́н'і / того́ про́с'ут / цисе́ ни вид добра́ / того́ йа даю́ / ік про́с'ут / нибога́то / ки́л'ко вихо́ди / але́ ни заверта́йу го́лу ӱ дру́гиӣ бик / А ви гада́йіте / шо йа н'ї*? / *йа так са́мо*.

ПРОШИБНУ́ТИ – раптово пройняти: *В’і́рила / ӱ т:о / шо ч’у́йу / а тут мене́ та́к’ік прошибну́ло / так / йіґ би м’ін'і́ хтос шепну́ӱ / моӣ / та ни буд' дурна́ / тоб’і́ о́ч’і зами́л'уйут / прокорн'е́йсе / пролупи́ свойі́ о́ч’і.*

ПРО́ШИВКА, -и – вузький стоячий комір: *Дошива́йу про́шивку / д Вели́кон'у соро́ч’ка бу́де / ад'і́ йек уна́ ме вигл'іда́ти / подиви́се паси́ / пра́ӱда / шо по́длук оце́йі соро́ч’ки / з іко́йі йа нашива́ла / ӱна бу́де весел'і́ш’:а? / на циӣ / те́мне шит'е́ / а йа да́ла по хре́стикови жо́ӱтойі йе́сной мул'і́нки / і*

ни так йа / йиґ ба́ба Насту́н'а пора́дила / ота́к / ка́же / зроби́ / і тогди́ меш ви́д'іти / йек уно́ заїгра́йі / зро́биц:е / ік питс'м'і́хнене.

ПРО́ШИВОЧЬКА, -и – *зменш.-пестл.* від ПРО́ШИВКА: *Про́шивоч'ка ў дитин'е́ч'ії соро́ч'іц':і ма́йі бу́ти така́ / шо на пиў оце́го па́л'ц'а / ни ши́р'ш'а / така́ / ік м'ізи́н:иї па́л'ч'ік у мало́го / і паси́ вуз'ў́н'к'і / ле́д'а щи́рш'і / бо то нифа́їно / ік де́хто ши́йі так'і́ / шо на ў́с'і гру́ди / де з дити́ни роби́ти ўко́гос ву́йіч'ка*? / *ву́їком мали́ї ш'і набу́дец:е.*

ПРОШУМІ́ТИСЕ (В ГОЛОВІ́) – прояснитися; впорядкуватися (про думки): *М'ін'і́ / Ан:и́ч'ко / ўже прошум'і́лосе ў голов'і́ / таї йа ўстайу́ / с'в'іт ни кру́тиц:е / то ч'о леж'е́ти? / Див'і́ц:е ўваж'е́йте / бо то так бо́рзо ни прохо́ди / п'іґу́лка лиш зач'е́ла себе́ дава́ти зна́ти / Е:ї / та йиґ бих так се ч'у́ла / то де́ би йа витшуко́вувала п'іґуло́к? / йа бих і сло́ва н'іко́му ни каза́ла / шо м'ін'і́ шош ни так / От:о́ і йе / бабо́ / шо йіх тре: пи́ти ко́ждиї ден' / на́в'іт' ік ус'о́ норма́л'но / йа вас ни пу́ж'ійу / але́ ік ни пити́ мо́же се ста́ти б'іда́ / і то вели́ка; Ори́с'ко / лиши́ йіго́ / наї йіму́ прошуми́ц:е ў голов'і́ / а тогди́ кажи́ соб'і́ / шо хо́ч'іш / а за́рас нима́ с ким говори́ти / наї проспи́ц:е / ї за́ўтра ус'о́ ви́кажеш / ус'о́ / шо тоб'і́ на йізи́к ме па́дати / бо хто ч'уў с пйе́ним шош зач'іна́ти / Та бо вин ка́же / шо ни пиў / і ц:е мене́ ўл'у́тило / їде ў шти́ри доро́з'і / а ка́же / шо лиш га́л'бу пи́ва ви́пиў / Каў тоб'і́ / лиши́ / а за́ўтра меш се допи́тувати за ў́с'о / шо тебе́ інтересу́йі* / *і за га́л'бу тако́ш*; *Ну та йік ви́пйі / то де́ ў не́го го́н:о бу́ти ри́ўно ў голов'і́? / скажи́ м'ін'і́ / шо́ до́брого гор'і́ўка кому́з да́ла? / бер'і́м Іва́на / деле́ко ни тре: їти / до́бриї ч'олов'ік / роби́тниї / але́ лиж до́ти / до́ки ни ви́пйі / а йік пйе́ниї / то каламо́ти / і жи́нку / ї д'іти́ї зач'іна́йі муштрува́ти / се допи́тувати / ч'о ч'ереви́ки ниры́ўно ў хоро́мах стойу́т? / ч'о шкерпе́тки ни там / де́ йім се нале́жи бу́ти? / а то д'і́ти / покла́ли ниры́ўно / бо се ква́пили / таї отаке́ ў́с'еке / а ви́спиц:е / йіму́ прошуми́ц:е ў голов'і́ / таї зноў на ікі́с ч'ес до́бре; Йіла́ / йе́к ви се ч'у́йіте? / бо мене́ шош оту́тки / де поти́лиц'а / ти́сне / ци то на дош' / ци їкиї ґу́рскиї з мо́йіў головоу́? / ви́тко / ўже стара́ / таї зач'іна́йі ко́ники пока́зувати / Ну та ўна хо́ч'і ўко́гос пош'іни́ўку / ўна зна́йі / шо ро́би / рас дайе́ц:е ч'у́ти / то хо́ч'і / шобе́сте ї́йі уваж'е́ли / мойа́ тако́ш так / ад'і́ ўч'е́ра так крути́лосе ў голов'і́ / іґби́ с тако́ў фа́їноў молоди́цеў / ік ви / шти́ри гу́цулц'і ў оде́н бик ви́гул'аў / а сего́н:е прошум'і́лосе / таї ч'у́йу / шо голова́ на м'і́сци / Абе́сте прожи́ли / Йіла́ / йек ви фа́їно зо мноў поговори́ли / ўт'і́шили йісте́ / шо і ў ме́не до ве́ч'іра прошуми́ц:е ў голов'і́ / таї уна́ переста́не фо́куси пока́зувати.*

ПРОШШЕ́ТИ – прощати: *Прош’:е́йу тоб’і́ на цес рас; Йо / вин сказа́ў / шо прош’:е́йі / але́ проїшло́ три́ц:ит' ро́киў / а вин тото́ ни забу́ў / Та бо за па́мн'іт' вин н'іч’о́ ни каза́ў / вин і сам ни знаў / шо ўна йіго́ ни попу́стиц:е.*

ПРОШШЕ́ТИСЕ З ЖИТЕ́М – готуватися до смерті: *Йа ўже / Ва́с'ку / прош’:е́ўсе ж жит'е́м / гада́ў смих / шо с тобо́ў уже́ х’іба́ на то́му с'в’і́т'і се зди́блемо / а тота́ па́н'а шош обду́маласе / жиї / ка́же / бо йа за́рас за́йн'іта / поти́м прийду / Жерту́йіте / а то йек Бох даст / так і бу́де / ік вин ни дайе́ позвол'і́н'а тиї па́ни / то ї уна́ ни їде.*

ПРО́ШШІНА НЕДІ́ЛЯ – *рідко*, те саме, що ПУ́ШШІНІ; остання неділя перед Великим постом: *Про́ш’:іна нед'і́л'а так се назива́йі / бо л'у́де од'н'і́ ў о́дних про́с'ут про́ш’:ін'а / ў Т'у́дев’і бирше ка́жут / Пу́ш’:ін'і / але́ то ни лиш у ц:у неді́л'у тре: проси́ти / іґ завини́ў / то ўрас / ік зробиў ци сказа́ў шош ни т:о / то проси́ / шоби тоб’і́ ви́бач’іли.*

ПРО́ШШІНІ (ПРО́ШШІНЄ), -я – прощення: *Проси́ про́ш’:ін'а ў бра́та / а тогди́ Бох тоб’і́ прости́т / бо так йе / йек ти до л'уди́ї / так і Бох до те́бе.*

ПР-Р-Р – *виг.*, яким зупиняють коня: *Йа йіму́ каў / пр: / а вин да́л'і ска́ч’і / вин ни хо́ч’і мене́ слу́хати / А ти йіго́ фа́йно попроси́ / та́к’ік се про́си.*

ПРУ́НЬКА – 1) *зменш.* до ПРУ́НЯ: *Йа тоб’і́ бу́ду каза́ти / пру́н'ка му́н'ка / бо ти така́ мале́н'ка / ік оц':а́ слиўка / А рас ти хоч’ се пр'іж’іч’кува́ти / то меш Іванко́ талабанко́ / ци Іва́н'ч’ік талаба́н'ч’ік*; 2) деревце цього сорту слив: *Пру́н'ка сама́ се посади́ла / вит старо́йі сли́ви.*

ПРУ́НЯ, -і – сорт дрібних слив: *Пре́баба Пара́ска де́коли пру́н'ами квасни́ла борш’/ зеле́ними / Йа зна́йу / так у Т'у́дев’і гента́м роби́ли / йа на́в’іт' ку́ш’іла йіго́ / але́ то на л'уби́тел'а / наш рот уже́ звик до и́нчого.*

ПРУТИ́ТИ – напружувати, розбухати: *У коро́ви пру́тит ви́м'н'і / бо ни до́йіна ў полу́н:е; Ад'і́ йек вода́ прути́т / за́рас цес ко́ўбер гет упа́де.*

ПРУ́ТІ, -я – пруття: *Ік нима́ ч’іго́с л'і́пшого / то принеси́ зо дв’і ўйе́с'ц'і пру́т'а / ў бе́рез'і йіго́ поўно́ / і так позапл'іта́ї ним плит / шоби ни бу́ло фирточ’о́к / і ч’уж’і́ ку́ри бирше ни мут суда́ б’і́ч’і.*

ПСЕ́НКА, -и – *згруб.*, жорстка широкостебла трава, яку не їсть худоба: *Жени́ да́л'і / коро́ва ни ме па́сти пс'е́нку / пид гор'і́хами йе фа́йна па́ш’а.*

ПСЕ́ЧІЙ – собачий: *Ікиї вин ма́їстер? / наї хот' пс'е́ч’у бу́ду зро́би / а потому ме говори́ти / каў / хот' шош / наї пока́же свойу́ робо́ту / ота́к і ота́к / і тогди́ ми уздримо́ / шо́ вин за ма́їстер / а так / А йа вам каў / шо ви заду́рно пу́сто на не́го напада́йіте / ви фали́ли Паўл'і́нину вере́нду / а зна́йіте / хто йіи роби́ў? / котри́ї ма́їстер? / оце́с / шо ви на не́го так зу́би заку́с'уйіте.*

ПСЮ́ГА, -и – *знев.*, *лайл.*, собака; *перен.*, людина: *Д'і́ч':ії пс'ýга / ґáйда погáна / м'ін'і́ двóйі кур'éт убúў / Та вин іграўсе з нúми / вин / бабó / ни хот'і́ў / А йік ти вúд'іў / то ч'о ни нагнáў? / А ви хот'і́ли / шобú вин такé зо мноў зробúў / ік с кур'éтами*? / *йа се збойéў*.

ПУБЛІ́ЧІТИ – знеславлювати, зводити наклеп: *Публ'і́ч'іла / ўс'éке наговóр'увала / а тепéрки клинéц:е / шо то хтос вúгадаў / кáже / йа за тéбе тúл'ко / ік за нúхтем ч'óрне / погáного ни сказáла / м'ін'і́ би йізúк усóх / отакé кáже / то ўже ї ни знáйу / комý в'і́рити? / напрáўду*.

ПУДЕ́ЛКО, -а – коробка: *Шпил'кú ў тóму пудéлку / шо ў кредéн'ц'і; То порóжне пудéлко / йа там коўткú тримáла / т':і / шо Марýс'а дáла*.

ПУДЕ́ЛЬЦЕ (ПУДЕ́ЛЦЕ), -я – *зменш*. від ПУДЕ́ЛКО: *Ў цéму пудéлци йа перс'т'інéц дéржу / бо шо úнче? / А ч'о ни на руц'і́? / Бо ад'і́ ї́к'і пáл'ц'і стáли / так'і́ / ік грýб'і шквар'кú*.

ПУ́ДИТИ – 1) занадто швидко гнати, підганяти (про худобу): *Ни женú так худóбу / кудá пýдиш? / наї пóпасом ідé / вúдиш / йек уná смáшно пасé / а ти квáпис:е / бо хоч' у лáйу бóрше / ти ни дýмайіш / йеґ би корúўц'і бýло крáш:е; 2) згруб., перен.,* дуже швидко йти: *Ад'і́ / пýди / ік хол'éра / іґ би то гор'і́ло / йа ўже задúхаласе кóло тéбе / та ў тéбе такúї крок / шо м'ін'і́ два тре: зробúти.*

ПУ́ДНО – *присл.*, *рідко*, страшно: *Самóму пýдно ї́ти ў такý нич' / каўт / шо тáмки на перехрéстку л'удинý мóже спéрти ї́кас нéч'іс'т' / Йо / на двох ногáх / пйéна вертáйіц:е тхáт'і / Ти жертýйіш / а пок'і́йниї д'éд'а такé маў / шо наї ни кáжу / пиў нóч'і йігó водúло*.

ПУ́ДУ ДА́ТИ (ДА́ТИ ПУ́ДУ) – налякати: *Дóброго пýду дáли тóму р'іж'н'éнцкому / бúрше ни ме судá блúжитисе / ої шо ни ме.*

ПУ́ДУ ДИСТА́ТИ (ДИСТА́ТИ ПУ́ДУ) – налякатися: *Такóго пýду дистáли / шо ну / у Макс'і́мкових пес се ўрвáў / такúї л'ýтиї / наї Бох борóни*; *Дистáў буў дóброго пýду / бýло такé / бо ни кóждиї ден' у л'і́с'і вóўка здибáйіш / ік лиш йігó уздр'і́ў / то пóгадаў / шо пес / алé призирнýў л'і́пше / і морóс пишóў позá шкúру*.

ПУ́ЖІНИЙ – ляканий: *Лиш ни трéба менé пýж'іти / йа ни пýж'іна / ўс'éкого се навúд'іла / і менé ўже н'іч'éм ни напýдиш / нáв'іт' іґ би когóс дýже корт'і́ло / Лиш оц:é ни кажú / бо ни ўс'о йіс вúд'іла.*

ПУ́ЖІТИ – лякати: *Ї́вáнку / посúт' кóло малóго / áле бес ни пýж'іў йігó / бо ти дéколи такé йімý роскáзуйіш / такúми ўс'éкими голосáми / шо вин потóму бойі́ц:е сам л'ігáти / А шó йа зрóбйу / ік вин прóси.*

ПУ́ЖІТИСЕ – лякатися: *Вýїноч'ко / йа йігó ни пýж'іў / Ўлац'кó сам пýж'ійіц:е / йа лиш йімý показáў / йек наш пес гáўкайі / Ну та ік йіс гáркнуў*

пáру рас / то цéго дóста / а йік ш’і се скривúў / тáк’ік ти ўм’íйіш / то старúй мóже се перепýдити / а ни т:о / шо дитúна.

ПУЖЛИ́ВИЙ – боязкий, боязливий: *Мої / а то шó с тобóў / л'ýпко / шо ти гаш пúтштрикла / ік йа заговорúў? / витколú йіс стáла такá пужлúва? / аґ’í / та попл'ýн' у пáзуху / абéс уноч’é ни кидáлисе*; *Ти ў мéне пужлúва / йік кúзоч’ка / алé ни б’íйсе* / *н'іхтó тебé пáл'цем ни кинé.*

ПУ́КАЇ (ПУ́КНЕ) СЕ́РЦЕ В КÓГОС **–** хтось дуже страждає (страждатиме): *Никóл'ч’ік казáў / шо йік ни óзме Мар'íч’ку / то йімý сéрце пýкне / таї шо / пишóў / алé Івáн ни даў за нéго / фáйно под'éкуваў за ч’ес'т' / сказáў / шо д'íўч’іна мáйі ш’і пáру рóкиў се ўч’éти / таї на цéму се скин'ч’éло / вúдиш / ус'í наперéт знáли / шо бýде такá под'éка / одúн Никóл'ц'о ни мих за ц:е се здогадáти / ни мих подýмати / на шо вин навáжиўсе / А вин би ц'ілé жит'é бануваў / іґ би ни пишóў / а ўзнаў / таї зач’éў шукáти пóдлук сéбе.*

ПУ́КАТИ – 1) тріскати: *Гор'íхи ўже пýкайут / гáукайут / так’í кушлакú фáйн'і / шо ну / мóжно молотúти;* 2) стукати: *Васúл' / ік прихóди / лáким пýкати ў двéр'і / мої / та ми свойí / ч’ó ти пýкайіш? / утвор'éї так.*

ПУ́КАТИ ЗÓ СМІ́ХУ – дуже сміятися: *Пýкати зóс'м’іху / це дýже се с'м’йіéти / так / шо гаш кол'кú кóл'ут / так / шо ўже ни гóден / а лиш óікайіш.*

ПУ́КЛИЙ – тріснутий: *Ў тот збáнок абéс ни наливáла молокá / вин пýклиї / а звéр'ха / сегóн:е смих уздр'íла / натш’ірблéниї / вúтко / ў кóгос пáдаў / алé се ни розбúў / таї н'іхтó ни признáўсе / ти ни знáйіш / хто би то мих бýти? / А ви ч’о ў мéне се питáйіте? / вúтки йа знáйу?*

ПУЛЬКАТЕ́НЬКИЙ – *пох*. від ПУЛЬКА́ТИЙ: *Ў Андр'íйа фáйна дон'кá / ч’орнéн'ка / пул'катéн'ка / такá / йік йíи тáто / лýбйу такúх.*

ПУЛЬКА́ТИЙ (БАНЬКА́ТИЙ) – витрішкуватий: *Н'íби н'іч’ó / мих би бýти / алé трóхи пул'кáтиї / йе такúї ґан'ч’ / так се дúви / іґ би ч’ігóс се перестрáш’:іў / таї зýби задýже подáлисе ўперéт / алé дивúсе самá / Так йістé спакалúли хлóпц'а / а тепéрки кáжете / дивúсе / таї ш’і рот об’íздрили / ік старóму конéви / вúтко / хот'íли йістé знáти / ікúї застарúї / у нéго рúўн'і б’íл'і зýби / а ви і тут ґан'ч’ найшлú.*

ПУЛЬКА́ЧЬ, -я – витрішкувата людина: *Вин ни пул'кáч’ / ни кажú так / у нéго так’í óч’і / йік у Л'óн'і / велúк’і фáйн'і óч’і / а ти шо / хоч’ / абú бýли так’í / ік у порос'éти? / вузéн'к’і / ік прóр'ізи?*

ПУЛЬКА́ЧЬКА, -и – особа *жін. р*. від ПУЛЬКА́ЧЬ: *Гóсподи / ч’о то так? / і пул'кáч’ка / і гýби / йік постолú / а хлóпц'іў кýпу мáйі / а нáш’а ни кал'íка / Бóже боронú / нипогáна / ўч’éна / а н'іхтó ни берé.*

ПУЛЯ́РЕЦ, -рця – гаманець: *Ану́ / йе шош у то́му пул'а́рци / хот' іка́с пйіт'о́рка / ци н'і? / йа хо́ч'у зна́ти / шо́ вин варту́йі / бо вигл'іда́йі / шо ни ду́же гру́биї / А вин ікі́ї загру́биї маў би бу́ти?*

ПУЛЯ́РЧІК, -а – *зменш*. від ПУЛЯ́РЕЦ: *Ба́ба да́ла пул'а́рч'ік / а ти покла́деш соб'і́ ў не́го т:о / шо йіс закол'ідува́ў / ану́ ўтвор'е́ї / бо вин поро́жниї ни мо́же бу́ти / та́мки ўже шош йе.*

ПУ́ПІНОК, -нка – пуп'янок: *Ўже пу́п'інки йе на п'іво́нійі / це знач'е́йі / шо весна́ така́ / іґ ма́йі бу́ти / припизни́ласе кри́шку / але́ прийшла́.*

ПУ́ПІНЬЧІК, -а – *зменш*. стос. ПУ́ПІНОК: *Пу́п'ін'ч'ік пока́зуйі / шо це ни б'і́ла ру́ж'а / а ч'ірво́н:а / ч'ірво́н:а те́мна / так м'ін'і́ се ви́ди.*

ПУ́РАВИЙ – непривітний, мовчазний: *Хол'е́ра йіго́ зна́йі / шо́ ц:е за ч'олов'і́к / і ч'о́ вин такі́ї пу́равиї / йа шош йіго́ буў се запита́ў / а вин подиви́ўсе / і нич'о́ ни сказа́ў / мо́же / вин глухи́ї? / Вин кан'т'у́жениї.*

ПУ́РАВО – непривітно, вороже: *Ди́виц:е пу́раво / так пу́рово / шо ни зна́йіш / йек заговори́ти / шо сказа́ти / ци л'і́пше ц'і́хо сид'і́ти?*

ПУСКА́ТИ (ПУСТИ́ТИ) В ЖЄ́БРИ (С ТОРБА́МИ) КОГО́С – розорити когось, зробити бідним: *Вин хот'і́ў мене́ пусти́ти ў ж'е́бри / але́ Бох даў м'ін'і́ ро́зум / і йа тот доку́мент ни питписа́ў / ў ту м'іну́ту прийшла́ така́ га́тка / шо бо́рзо т'іка́ї ви́ц:и і н'іч'о́ ни пиши́ / і йа ік лиш цисе́ ўч'уў / шо хтос та́к'ік би м'ін'і́ каза́ў / уста́ў / і за кл'а́мку / б'іго́м у две́р'і / Але́ / ви́диш / М'і́с'ку / йек тоб'і́ Бох поми́х / йек Вин питказа́ў тоб'і́ / шо роби́ти / ї цим устер'і́х тебе́ вид б'іди́.*

ПУСКА́ТИ (ПУСТИ́ТИ) КА́НТОМ ШОШ (УСЬО́) – пускати (пустити) мимо вух: *Йа ў нев'істка́х / наўч'е́ласе тро́хи ка́нтом пуска́ти / ни бра́ти ўс'о до голови́ / пуска́йу ка́нтом / і так ле́кше жи́ти / бигме́ / ле́кше / ни ти́сне ў го́лу.*

ПУСКА́ТИ (ПУСТИ́ТИ) ЛЮ́ЗОМ – пускати (пустити) на самоплив: *Пусти́ла ўс'о л'у́зом / ка́жу вам ге́зде / і ни шкуду́йу / йеґ Бох даст / так і бу́де / Ої шо до́бре йісте́ сказа́ли / йеґ Бох даст / так і бу́де / бо шо ми го́н':і? / л'удина́ над'іва́йіц:е / а ўсим Бох к'іру́йі / а ви би се гри́зли / голова́ би се роспу́кувала / а зм'іни́ти н'іч'о́ ни го́н':і / то л'і́пше ус'о́ витпусти́ти / та́к'ік йісте́ зроби́ли / і наї се д'і́йі Бо́ж'а во́л'а.*

ПУСКА́ТИ (ПУСТИ́ТИ) НА ВІ́ТЕР – через легковажність утратити (втрачати) щось: *Лес'о́ Мар'і́ч'ін збан'кротува́ў / пусти́ў на в'і́тер тот'і́ гро́шики / шо маў за зе́мн'у / н'іч'о́ ч'олов'і́к з них ни скориста́ў / А хто такі́ї розу́мниї зе́мн'у продава́ти? / таї ш'і так та́но / мої / та ў те́бе краї́нойі б'іди́ ни бу́ло / шо ти так ква́пиўсе / аг'і́ / та ви́в'ідаї / шо по ч'о́му / ви́знаї / а пото́му роби́.*

ПУСКА́ТИ (ПУСТИ́ТИ) ПО́ЗА ВУ́ХА – не реагувати на те, що кажуть (повідомляють, просять, радять, застерігають): *Ўс'о / шо ни ска́жеш / пуска́йі по́за ву́ха / йа каў / ік іде́ш надви́р / унеси́ дриве́ц / бо гран' загаса́йі / і шо? / пишо́ў і пропа́ў / ч'у́йу / пі́ўки го́пайі / а дрива́ і ни ду́майі не́сти / каў уч'ера / посокоти́ молоко́ на гру́б'і / шоби́ ни зб'і́гло / йа дмало́му б'іжу́ / вин у ті́й ха́т'і / зач'е́ў буў пла́кати / і зноў / молоко́ зб'і́гло / запахи́ на ўсу ха́ту / а вин ка́же / шо зач'іта́ўсе / і йек с таки́м говори́ти / шоби́ до не́го дийшло́? / И:й / то д'ітва́к / загу́таўсе / тай шо зро́биш / вин ўс'о одно́ / Кали́ / набога́то послу́шн'іш:ий / ік наш / набога́то / каў вам / та́к'ік йе / а шо ч'іта́йі / то ду́же до́бре.*

ПУСКА́ТИ ТІ́МУ – свідомо перекручувати факти: *Ч'олов'і́ч'і / ни пуска́й т'і́му / йа сам там буў і ўс'о ч'у́ў / ни прибр'і́хуй / голова́ й бли́ско тако́го ни каза́ў / н'і голова́ / н'і бригади́р' / то маси́ў / йіго́ ни к'іва́йут.*

ПУСКА́ТИ (ПУСТИ́ТИ) (ЧЬО́РНІ) ЦІТКИ́ – братися (взятися) плямами (про фрукти): *Н'і / гру́ш'і ни бу́ли гнил'і́ / але́ зач'е́ли пуска́ти ч'о́рн'і ц'ітки́ / тай мус бу́ло та́н'че йіх продава́ти; У пиўни́ци / ви́тко / нима́ до́брого л'у́фту / бо ч'о оц':і́ йе́блука пусти́ли ц'ітки́? / це́го ни ма́ло би бу́ти / ану́ заклич' д'е́д'у / най вин поди́виц:е / шо́ ту́тки ни так / йо́ни / д'е́кувати Бо́гу / ч'е́с'т'і / а ц':і ад'і́ йк'і.*

ПУСТА́ БЕ́СІДА – марна розмова; розмова, не варта уваги, плітка: *Ви зна́йіте / шо йа ни слу́хайу пусти́х бе́с'іт / і м'ін'і́ ў ха́ту ни тре́ба ч'уж'і́ бр'і́хн'і приноси́ти / нес'і́т туда́ / де йіх мут слу́хати; Насту́ / це ни пуста́ бе́с'іда / До́ц'а ка́же / шо напра́ўду йім удайе́ц:е твойа́ дон'ка́ / й шо ўни хот'і́ли би ма́ти таку́ нев'і́стку / А ч'о ми за ц:е ни зна́йімо? / Ви́тки йа мо́жу зна́ти? / запита́йсе ў дон'ку́ / ўна ска́же / шо́ хлопч'і́ш'і йі́йі каза́ў / ў не́йі се запита́й / Рас сама́ ни ка́же / то шо се пита́ти.*

ПУСТЕ́НЬКИЙ – неслухняний, "пустий": *Хло́пец ни пусте́н'кий / а гет пусти́й / Мар'і́ка ка́же / шо то вин укра́ў пйе́тку / бо би́рше ни бу́ло кому́ / И:й / слу́хай / шо́ ўна ка́же / то бр'іхоно́ш'а / най пантру́йі свойі́ д'і́ти / най спершу́ ў них ви́питайіц:е / де се д'і́ли гро́ш'і; Ме́нчий / н'іч'о́ / а ста́рший пусте́н'кий / ни слу́хайі / і до нау́ки таки́й соб'і́ / лего́н'кий.*

ПУСТЕ́НЬСТВО, -а – непристойні поведінка, слова: *Ни мо́жу тото́ поўто́р'увати / то пусте́н'ство; Гай / скажи́ / шо́ ц':а д'і́ўч'іна ч'у́ла до́брого? / саме́ пусте́н'ство / вит пйін'у́х до́брого ни ўч'у́йіш.*

ПУСТЕ́ ПУСТЕ́ЧІ – про дуже лінивого, поганого, недоброго; про жінку легкої поведінки; про аморальну людину: *Ґазда́ / це ни тот / шо ни знати́ йк'і ста́тки ма́йі / ґазда́ / йе ґазда́ / а за пусте́ пусте́ч'і н'іхто́ ни ска́же / шо то ґазда́ ци ґазди́н'а / най би л'і́зли / йек могли́ / іш шки́ри / а*

гро́шики ку́пами склада́ли / то ни помо́же / бо ди́ўйуц:е ни на т:о / шо зве́р'ха / а на т:о / шо ўсереди́н'і / уно́ ў це́му ўсе́му пере́дне.

ПУСТЕ́ – ТО ПУСТЕ́, НИ ПА́РА РОБИ́ТНОМУ – чиїсь лінь і марнотратство не можуть викликати схвалення у працьовитого й бережливого: *Роска́ў тоб'і́ т'удиўску́ ба́їку про бога́цку і б'і́н:у д'і́ўч'іну / гента́м у Т'у́дев'і жи́ли од'н'і́ л'у́де / і буў у них син / прийшла́ пора́ хло́пцеви се жени́ти / таї д'е́д'а з не́неў ка́жут йиму́ / Пишо́ў бес / Іва́нку / таї розв'і́даў / де йе до́бра д'і́ўч'іна / така́ / шо́би тоб'і́ се ўдава́ла / хо́ч'у / або́с сам соб'і́ ви́браў / а ўже і́ку ви́береш / тому́ ї засва́тайімо / хо́ди хлопч'і́ш'і шос'в'е́та ї шонед'і́л'і до це́р'кви / хо́ди на то́локи / придиўйе́йіц:е / і ўда́лисе йиму́ три д'і́ўц'і / одна́ фаїн'і́ш':а вид дру́гойі / а́ле тре́ба і́кус одну́ ви́брати / наїголоўн'і́ш':е / котру́? / прийшо́ў вин на поси́тки до пе́ршойі / с'іў на ла́вицу / роз:ера́йіц:е / ха́та йік ха́та / н'і́би н'іч'о́ / а́ле придиви́ўсе / а то павуки́ по вугла́х снуйу́т / ўс'о заснува́ли / ви́тко / д'і́ўка ни ду́же дба́йі за пор'е́тки / Йої / Іва́нку / а ти шо́ так у кути́к се ди́виш? / шо́ йіс та́мки уздр'і́ў? / пита́йіц:е д'і́ўка / Та йа так л'у́бйу диви́тисе / йек у ха́т'і по кутика́х павуки́ снуйу́т / шо б'іда́ би ц:е ўз'е́ла / Мо:ї / та ти ц:е л'у́биш? / ану́ко ході́ подиви́се ў дру́гу ха́ту / та́мки йе шо ви́д'іти / уни́ ти́л'ко наснува́ли / шо образи́ў с'в'іти́х ни ви́тко / н'іч'о́ ни сказа́ў на ц:е хло́пец / таї пишо́ў соб'і́ тха́т'і / на дру́гиї ден' збера́йіц:е на поси́тки до дру́гойі д'і́ўки / прийшо́ў з:агод'і́ / шо ш'і веч'е́р'у ни звари́ли / таї сиди́т / а д'і́ўка лу́пи барабу́л'і на барабу́л'іну куле́шу / аби́ з бри́нӡзоў та з ма́слом з':і́сти на веч'е́р'у / ди́виц:е ле́ґін' / а д'і́ўка так лупаку́йі тот'і́ барабу́л'і / шо гаш стра́шно / Мої / ч'о́ / вере́ / ўна так ро́би? / таї се пита́йі / Ч'у́йіш / Вас'у́ / а шо́ ти так те́шеш барабу́л'і? / таку́ гру́бу лупи́ну вим'і́туйіш? / А м'ін'і́ ни шкода́ / бо ма́ма ш'і ї за́ўтра на де́н'ц'і заро́би барабу́л' / таї принесе́ ў плати́н'і / н'іч'о́ на ц:е ни сказа́ў хло́пец / таї верну́ўсе додо́му / тре́того д'н'а збера́йіц:е і́ти на розв'і́дини до вели́кого ґазди́ Петра́ / бо ч'уў / шо та́меч'ки жийе́ тота́ тре́та д'і́ўка / шо йиму́ се ўда́ла / прийшо́ў до д'і́дич'а пе́рет' полу́н:ем / гос'т'у́йі / йіго́ фа́їно приїма́йут / д'і́ўка соб'і́ шош ку́тайіц:е / пристаўйе́йі на борш' / лу́пи барабу́л'і / бураки́ / мо́ркву / а́ле так тоне́н'ко / шо гаш ниш ч'е́рес шки́рку ви́тко / Ч'у́йіш / Йіле́ / а ч'о́ ти так то́нко лу́пиш ус'о́ / шо на борш'? / ви богач'і́ / ма́йіте вели́к'і ста́тки / ста́не на зи́му / Ма́йімо то ма́йімо / а́ле до весни́ ш'і деле́ко / ка́же на ц:е д'і́ўч'іна / таї н'іч'о́ / ш'і тро́хи поси́д'іў па́рубок / би́рше ўже н'іч'о́ се ни допи́туваў / таї пишо́ў соб'і́ / прийшо́ў тха́т'і таї ка́же ро́дич'ам /Зроби́ў / смих / так / ік ви ра́дили / буў у д'іво́к / придиўйе́ўсе до них / бес'і́дуваў / і шо́ йа вам скаў? / скаў т:о / шо посела́їте ста́рости до Йіле́ни / бо то*

ґаздиўска́ д'і́ўка / з неў ми до ч'о́гос доро́бимосе / і ў ско́рим ч'іс'і́ засва́тали Йиле́ну і зроби́ли фа́іне вес'іл'е́ / Іва́нов'і ро́дич'і т'і́шилисе / шо ма́йут таку́ нев'і́стку / бо пусте́ / і́ке би ўно ни бу́ло фа́іне / то пусте́ / ни па́ра роби́тному / ни па́ра ґазд'і́ / а молод'і́ ш'і дотепе́рки жийу́т і добра́ нажива́йут.

ПУСТЄ́К, -іка́ – *знев*., *згруб*., опредм. *знач*., закладене в "пустий"[1-4]: *То страшни́ї пуст'е́к / каўт / шо вин ма́му бра́ўсе би́ти / Йа / Одок'і́ / цисе́ ни ду́же в'і́р'у / бо зна́йу йіго́ вид отако́го; Оце́с хло́пч'ік / до́бриї пуст'е́к / ни ду́маї соб'і́ / ти шо гада́йіш / вин з бахурц'а́ми кра́сти про́буйі / ч'у́ла / шо дес йіх іми́ли бу́ли / Би Бох борони́ў вид на́пасти / л'у́де ўс'е́ке го́н':і ви́гадати; М'іха́йло нич'о́ ни ро́би / пуст'е́к / моі / та дру́гиї би хот' шош поми́х ко́ло ха́ти / а цес лиш би хи́р'іў / шл'ах би йіго́ тра́фиў.*

ПУСТИ́Й (ПУСТИ́Й ПУСТЄ́ННИК) – *знев*., *згруб*., про лінивого, пияка та ін.; порожній: *То бара́ба / пусти́ї пус'т'е́н:ик / за тако́го / Бо́же борони́ / абе́с се вид:ава́ла / то по́ган' / бу́ком жени́ тото́ вит се́бе / каў тоб'і́ / жени́ / бо меш б'ідува́ти; У сво́му сел'і́ ти зна́йіш / хто йе хто / ч'ем ди́ше / а йік ни зна́йіш до́бре / бо то ў и́нчим кинци́ села́ / то ти го́ден узна́ти / і́ко́йі вин фам'і́л'ійі / де жийе́ / а йік хтос дез зде́леку / то ти ўже сам се придиўйе́йіш / ци то ни пусте́ / того́ йа каў / Йиле́нко / приведи́ йіго́ суда́ / наї ми з ним погово́римо / об'і́здр'імо йіго́ / пороспи́туйімо / при́ймемо фа́йно / поди́вимосе / ци вин зна́йі м'і́ру ў пит'у́ / ота́к па́ру рас / таї тогди́ ме́ц:е зна́ти би́рше / ч'іго́ вин варту́йі / а так с фудуґра́ф'ійі шо го́ден уздр'і́ти? / поди́вис:е / н'і́би н'іч'о́ / але́ мус ви́знати / ци ни буў вин жона́тиї / ци ў не́го нима́ дити́ни / бо то таке́ / И:і / бабо́ / таке́ говор́ите / шо ни зна́йу / ік'і́ д'і́ти? / ви́тки? / вин лиш на шти́ри ро́ки ста́ршиї вид ме́не / а ви таке́ гово́рите / А то шо / одно́ о́дному заваж'е́йі? / а шо́ Мар'і́ч'ка вуї́ка Лес'а́ бу́ла пого́стила? / ти ни памн'іта́йіш / шо т:о бу́ло? / ци нагада́ти тоб'і́? / того́ йа каў / озми́ йіго́ / ад'і́ на ц':і с'в'е́та наї прийі́де / таї да́л'і бу́де ви́тко / ти / пре́ц'ін' / ў ме́не одна́ уну́ка / бо то хло́пц'і / ўни ра́ду даду́т / а йа ўч'е́йу тебе́ / шобе́з до́бре гости́ла ў жит'у́*; *Пусти́ї хло́пец / вин пишо́ў на нидо́бру доро́гу / гет на нидо́бру / ота́к йа скаў*; *Т'е́галасе берега́ми / пйе / гет пуста́ д'і́ўка; Йек м'ін'і́ шко́ди / ік стар'і́ матро́ни молоди́х опсу́д'уйут / ви шо / хо́дите но́ч'ами берега́ми ї соко́тите / хто с ким пишо́ў? / вам у то́му шош се росхо́ди?; Ста́ршиї Іван'і́ў страшно́ пусти́ї / бйут / а ўно́ да́л'і ни слу́хайі / Каза́ла і каў / бит'е́ ў тако́му ма́ло шо помога́йі / ўни ни с то́го бо́ку се ўз'е́ли / ви́хован'і ни на бит'у́ се де́ржи / ўно до́брого при́м'іру і р'е́дного сло́ва хо́ч'і / о ц:е йіму́ се росхо́ди*; *То пуста́ скл'е́нка / ў ниї н'і ка́пл'і нима́*.

ПУСТИ́ТИ (ПУСКА́ТИ) В ОРУ́ДУ – 1) почати використовувати: *Ви пусти́ли ўору́ду нов'і́ миски́? / мої / ік'і́ фа́йн'і / н'іґде́ таки́х ни ви́д'іла / Це йа гента́м купи́ла / с ті́ми терел'а́ми / шо ти ўз'е́ла*; 2) відкрити (відкривати): *Купи́ли на спі́ўку маґази́н / а́ле гро́шиї ни ста́ло / і йіго́ ни пусти́ли ў ору́ду / і в'ідйі́ / ни ско́ро пу́с'т'ут / Ої / сего́н:е т'е́шко с цим*.

ПУСТИ́ТИ (ПУСКА́ТИ) ЖИ́ТИ (В ХА́ТУ) – дозволити (дозволяти) комусь проживати в хаті господаря: *Свати́ пусти́ли молоди́х жи́ти ў хач':е́ну / тики́ ко́ло них / на Леси́шиному пл'ацу́*; *Мош пусти́ти жи́ти / але́ кобі́ зна́ти кого́ / бо пу́стиш / а пото́му се ни збу́деш го́с'т'іў / ш'і тебе́ мут вигон'е́ти / пра́ва дошу́кувати*.

ПУСТИ́ТИ (ПУСКА́ТИ) НА ВІ́ТЕР – розтринькати (розтринькувати) кошти, багатство: *То іґ бога́то йе / то коп'і́ка ни ц'іну́йіц:е / так і тут / вин фа́йно заробі́ў буў / але́ найшли́се ла́с'і до йіго́ гро́шиї / таї помоглі́ ус'о́ пусти́ти на в'і́тер / а йік ни ста́ло гро́шиї / то ї ла́йа куда́с се д'і́ла / лиши́ли ч'олов'і́ка н'ішч'е́м / Йо:ї / та кі́л'ко це́го йе*.

ПУСТИ́ТИ (ПУСКА́ТИ) НА ПА́ШУ – почати випасати худобу: *Коро́ву пусти́ли на па́шу / ї цисе́ зра́зу ві́тко по молоц'і́; Мар'і́ / ни трима́йте коро́ву ў ста́йни / пуска́йте на па́шу / наї на со́нци побу́де / про́їдец:е / продр'у́хайіц:е / це так / іґ би л'удину́ запе́р у ха́т'і / то шо / це ійі дода́ст до здоро́ўйа? / ўна ме л'і́пше се ч'у́ти*?

ПУСТИ́ТИ (ПУСКА́ТИ) ПО́РЦІЮ – розпочати (розпочинати) гостину (застілля): *Пусти́ли по́рц'ійу / таї за столо́м ста́ло весел'і́ш:е / лиш Вас'у́та сид'і́ла така́ / ік помн'е́цкана / Бо ўна гі́бла ко́ло Ко́ц'а сид'і́ти / а вин прийшо́ў бо́рше / таї с'і́ў ко́ло Йіле́нки / отого́; Гаї / Іва́нку / пуска́йте по́рц'ійу / наї зач'іна́йіц:е ікиі́с рух / бо го́с'т'і хо́ч'ут се набува́ти*.

ПУ́СТИТИСЕ – почати падати (про опади); почати йти (про людину): *Пу́стиўсе буў дош' / а́ле бо́рзо переста́ў; Пу́стиўсе буў іти́ / а́ле ч'ос верну́ўсе / та́к'ік би ч'уў / шо до́ма мо́же шош се ста́ти; Куда́ йісте́ пу́стилисе? / ни ви́дите / ік'і ў Гли́н'іному хма́ри? / ви на́в'іт' до Млино́виц'і ни ді́йдете / йік зач'не́ц:е дош' / Бабо́ / та ми ни с цу́кру зро́блен'і / ч'о́ нам бойе́тисе? / ма́ймо дв'і парасо́ли / ўкри́йімосе / а йіґ би шош / то ў бут' котру́ ха́ту пове́рнемо / шо / ни пу́с'т'ут на ґал'е́р'ійі? / ци ви́женут спит с'тр'і́хи*?

ПУСТИ́ТИСЕ (ПУСКА́ТИСЕ) В БЛУТ (У ПУСТЕ́, В ПУСТЕ́НЬСТВО) – те саме, що ІТИ́ (ПИТИ́) БЛУ́ДОМ (У БЛУТ): *Йік пйе / то це ўже пусти́ўсе ў блут / а йік слабі́ї ци слаба́ на одно́ м'і́сце / то це тако́ш се назива́йі / пус'те́н'ство / йо:ї / к'і́л'ко йа ві́жу тако́го / наїбі́рше до це́го дово́д'ут гор'і́ўки́ / б'іда́ / шо ї жинки́ йе / шо пйут / ни хо́ч'у*

нага́дувати за тих / котр'і́ видиі̆шли́ / наі̆ споч'іва́і̆ут з Бо́гом / а́ле йік би ни пи́ли / то до сего́н:е могли́ би жи́ти / до сего́н:е.

ПУСТИ́ТИСЕ (ПУСКА́ТИСЕ) С ТОРБА́МИ – стати (ставати) жебраком; почати жебракувати: *Ми / шо могли́ / т:о йім помогли́ / і ш':е помо́жемо / йіґ бу́demo моч'і́ / але́ ў́же ни ти́л'ко / йік уnере́т / бо нима́ ви́тки / і йа ни хо́ч'у пусти́тисе с торба́ми / ч'е́рес то / шо ў ко́гос завели́к'і апети́ти / і ни допу́с'т'усе до тако́го / хо́ч'ут ма́ти / наі̆ ро́бі̆ут / та́к'ік ми роби́ли / а то йім зале́хко ў́с'о приі̆шло́се / Гаі̆ до́ста / жи́нко / ў́же йіс сказа́ла / шо сказа́ла / таі̆ до́ста.*

ПУСТИ́ТИ (ПУСКА́ТИ, НАПУСТИ́ТИ) ТУМАНУ́ В О́ЧІ – обманути (обманювати), приховуючи істинну сутність чого-небудь: *Тако́го тума́ну́ пусти́ли / шо л'у́де сам'і́ гро́ш'і не́сли / і то ў о́ч'ір'іт' става́ли / шобі́ бо́рше да́ти / це ни ч'у́до / так затума́нити л'у́дем го́лови / шо ў́ни іґ дурн'і́ ста́ли.*

ПУСТИ́ТИ (ПУСКА́ТИ) Ю́ЗОМ УСЬО́ – не втручатися в хід подій; пустити все на самоплив; не запобігати чомусь неприємному: *Каў тоб'і́ / м'ін'і́ одна́ко / пусти́ла ў́с'о йу́зом / шо бу́де / т:о наі̆ соб'і́ бу́де / гі́рше ни бу́де / ік йе; Ў́па́ла ў журу́ / таі̆ пусти́ла ў́с'о йу́зом / ка́же / шо йі́і се ни хо́ч'і за шош ду́мати / шо йі́і перехот'і́лосе / Ну та то ни йе до́бре / гет ни йе / с тако́го наі̆гі́рше мо́же се ста́ти / розгово́р'уі̆те йі́і / л'у́пко / каж'і́т / шо д'і́тем ма́ми тре: / прос'і́т / наі̆ уваж'е́йі на се́бе / бо то гр'іх упада́ти ў таки́і̆ ту́сок / вели́киі̆ гр'іх.*

ПУСТІ́СЬКО – *присл.*, те саме, що ПУ́СТО: *За пу́сто ду́рно / за пус'т'і́с'ко дити́ну ви́свариў / о́ч'і ви́валиў / і зач'е́ў кр'іч'е́ти / аг'і́і.*

ПУСТІ́ТИ (СПУСТІ́ТИ) – *жарт.*, свідомо не працювати; відпочивати: *С'в'іц:е́ сего́н:е / Іл':і́ / таі̆ йа пус'т'і́і̆у / н'іч'о́ вели́ке ни ро́бі̆у / се ўку́тала таі̆ тро́хи вид:иха́і̆у / мо́жу соб'і́ сего́н:е таке́ позво́лити.*

ПУ́СТО – 1) *незм.*, даремно: *Пу́сто се ви́ходили / лиш дни́ну зблаву́ч'іли / дни́нка така́ / шо ни зна́і̆у кі́л'ко мих би зроби́ти / а ў́на на пусте́ се потра́тила*; *Пу́сто виходи́лисе / н'іч'о́ ни скориста́ли*; 2) порожньо: *А де́ ви каза́ли / шо йе гор'і́шки л'іско́в'і? / там пу́сто / коше́лик поро́жниі̆ / ци за і̆киі̆ ви коше́лик каза́ли? / Та за ото́і̆ / шо ге́н:е / на при́зб'і / до́бр'і при́горш'і гор'і́шкиў там бу́ло / а хто / вере́ / йіх уз'е́ў*?

ПУСТО́ГО НАСІ́НЯ ХТОС – хтось із сім'ї, окремі риси членів якої мовець оцінює негативно: *Цис'а́ д'і́воч'ка / пусто́го нас'і́н'а / сам'і́ зна́і̆іте / і̆ка у не́йі бу́ла ма́ма / Уна́ / Мар'і́ / тепе́рки сирота́ / ни тре́а так каза́ти / дити́на ни витпов'іда́і̆і за ро́дич'іў / іки́х Бох даў / таки́х ма́і̆імо / а за*

цису́ д'ї́ўч’іну йа лиш до́бре ч’у́ла / н'іхто́ пога́ного сло́ва ни сказа́ў / Мо́же / ї так / але́ йі́и ма́ма до́брих слиў ни варту́йі / йа за ц:е каў / А йа за н'у.

ПУ́СТО-ДУ́РНО – *незм.*, даремно, безрезультатно: *Пу́сто ду́рно ї́шли / к’іна́ ни бу́ло; Пу́сто ду́рно ви́ходиласе / і то таки́ми груз'ми́ / шо ни зна́йу / та́мки сего́н:е вихидни́ї*; *Диста́ла за пу́сто ду́рно / попа́ла пид гор'е́ч’у ру́ку; Ми пу́сто ду́рно т'е́гали тот'ї́ ко́ўпки / уни́ гнилува́т'і.*

ПУСТО́Ї ФАМІ́ЛІЇ ХТОС – хтось із родини, окремі риси членів якої мовець оцінює як негативні: *Йік о́змеш д'ї́ўку зде́леку / то ти ни зна́йіш / шо́ ўна заўдна́ / ўна мо́же бу́ти ї пусто́йі фам’ї́л'іи / це ни т:о / шо ў сво́му сел'ї́ ти ўс'іх зна́йіш / тому́ вў́іна каза́ла / абе́с ни ква́пиўсе / а ўс'о до́бре роздиви́ўсе ї розузна́ў / шо до ч’о́го.*

ПУСТО́ТА, -и – те саме, що й ПУСТЕ́НЬСТВО: *Кали́нко / ўни до те́бе пидла́с'т'уйуц:е / кли́ч’ут / абе́с ішла́ з ни́ми / але́ шобе́з зна́ла / то пусто́та / ўни пйут / то ни дл'а те́бе кумпа́н'ійа / Мамо́ / при ми́н'і н'іхто́ ни пиў і пога́них слиў ни говори́ў / йа ни зна́йу / ви́тки ви цисе́ ўз'е́ли? / Та ўни ни мут с це́го поч’іна́ти / але́ йа каў / абе́с уваж’е́ла / абе́с фа́йно вел:а́се.*

ПУСТЬО́ХА, -и – 1) *згруб.*, *знев.*, опредм. 1–4 *знач.*, закладене в “пустий”: *Е́їде / іки́ї вин роби́тниї? / то пус'т'о́ха / пусти́ї / іко́го с'в’іт ни ви́д'іў / ци / мо́же / йа ни за то́го Іва́на поду́мала? / а ви за котро́го ка́жете / за Га́нинoго*?; 2) *позит. забарвл.*, бешкетник (про дитину): *Ти ма́мина пуст'о́ха? / так? / бу́деш ч’е́мна / меш помога́ти ма́мц'і? / котра́ ру́ц'а ме помога́ти?*

ПУСТЬО́ШКА, -и – те саме, що ПУСТЬО́ХА[2]: *Куда́ йіс нали́ла оли́ви? / д'е́д'і ў капел'у́х? / о: / вин ни пофали́т за ц:е / пуст'о́шка ме би́та сего́н:е / ої шо ме би́та / ужє́ їди проси́се / ц'о́маї д'е́д'у / кажи́ / шо би́рше це́го ни бу́де / кажи́ / шо нихот'іч’е́ / і ц'о́маї / кажи́ / вибач’е́їте / д'е́дику.*

ПУТ, -ду – страх: *Пу́ду ни бу́ло / йа ўже тре́тиї рас іду́ по́при цви́нтар' / Але́ нич’ / пі́зно / Таї шо? / то ни ўмел:и́х тре: бойе́тисе / а тих / шо хо́д'ут / оц:е́ / а т':і ни напу́д'ут / т':і соб’ї́ споч’іва́йут.*

ПУ́ТАТИСЕ ПИД НОГА́МИ – заважати: *Ни ї́шла́ / бо йа н'іч’о́ ни помо́жу / а пу́татисе пид нога́ми ни хот'ї́ла; Мої / та забер'ї́т ц:у дити́ну / наї ни пу́таїц:е пид нога́ми / ч’ійа́ ўна*? / *де́ йі́и ро́дич’і*?

ПУ́ТЕНЬКА, -и – відерце: *Ў цису́ пу́тен'ку набери́ йігидо́к / ко́ло возни́ц'і йе ўже́ ч’ірво́н':і / йа ране́н'ко ви́д'іла / ўни ч’іка́йут на те́бе.*

ПУ́ТНЯ, -і – відро: *Ўз'е́ла пут'н'ї́ / коро́мисло / таї пишла́ до Ле́с'ковиx води́ / за́рас ме се верта́ти / то ўже з два́ц:ит' м’іну́т проі́шло́ / а ви по́ки шо с'іда́їте / Йіле́нко / бо ў нога́х пра́ўди нима́ / А де́ ўна сего́н:е / Вас'у́тко*

/ йе? / Та йе / лиш їйі ни ўрас мош уздр'і́ти; Ви їйі да́ли з йе́годами / а зна́йіте / ки́л'ко сего́н:е така́ полі́вана пу́т'н'а кушту́йі?

ПУ́ЦВІРІНОК (ПУ́ЦВІРІНЬОК), -нка (-нька) – 1) пташеня, що недавно вилупилося з яйця: *Бабо́ / йа ви́л'іс буў на гру́шу і ўздр'і́ў / шо на тиї йе́блони / шо по́вит Паўл'і́ни / йе гн'іздеч'ко / а ў не́му пу́ц'в'ір'ін'ки / ш'і го́л'і / лиш дес ни́дес пушо́к / Але́ диви́се / абе́с тото́ ни к'іва́ў / бо йіх пта́шка лі́ше / а тебе́ мо́жут вес'н'інкі́ опки́нути / ци / Бо́же борони́ / ха́та мо́же згор'і́ти*; 2) *перен*., *згруб*., про неслухняну (“пусту”) дитину, яка не поважає старших; можливе викор. і в контекстах з позит. семантикою: *Пу́цв'ір'інок / жинті́ц'а молоко́ на губа́х ни опсо́хла / а ти диви́се / йек писку́йі; Мар'і́ / л'у́пко / ану́ диви́се / ікиї ге́н:е у визо́ч'ку фа́їний пу́цв'ір'ін'ок / лиш н'іўро́ку / ч'іі то / вере́? / Йек ч'іі? / Ану́ / хто ко́ло визо́ч'ка? / Та та́мки три жи́н'ц'і / То Ан:и́ч'ки мали́ї / це ў не́йі ўже дру́гиї хло́пец / Та наї здоро́ў бу́де*.

ПУЦО́ВАНІ, -я – чищення: *Таке́ пуцо́ван'і ни до ч'о́го / ад'і́ грус' на ко́рках / то споч'е́тку сухо́ў шма́тоў фа́їно поўтера́ти тре́ба і гаш пото́му ш'і́ткоў і ґл'о́бином / ґл'о́бин пота́не / ї тогди́ ўже ґл'анц наво́диш / шоби́ ч'ереви́ки блист'і́ли*.

ПУЦУВА́ТИ – чистити: *Йік соб'і́ пуцу́йіш / то попуцу́ї і мало́му ч'ереви́ки / ад'і́ ге́зде / ї ч'обиткі́ би се зда́ло / йа бих схова́ла йіх до холоди́ў / то ўже сту́дени ни бу́де / шоби́ ў них ходи́ти; Так пуцува́ла тот'і́ бан'ікі́ / але́ так л'у́то / шо ўни гаш проси́лисе ў не́йі*.

ПУ́ШЕЧЬКА, -и – *зменш.-пестл*. від ПУ́ШКА[1]: *Ти ки́л'ко ве́л:а? / йа каза́ла пу́шеч'ку / ану́ ку́ш'іі / ци ни пересо́лене; Йо:ї / та ў те́бе така́ пу́шеч'ка / ч'е́сто дитин'е́ч'а / па́нцка ру́ч'ка / а оц:е́ мо́йі / гаї подиви́се / до ч'о́го йа дороби́ласе с ци́ми бур'іна́ми / йек уно́ ўйі́лосе ў шки́ру*.

ПУ́ШКА[1], -и – кінчик пальця руки: *Пушки́ бул'у́т / ни го́н:а за́ш'інки заўйіза́ти*; 2) дрібка: *Кин' пу́шку со́ли / бо їйі ни ч'у́ти*; 3) *перен*., *незм*., мало: *То́йі жинки пу́шка / де́ ўна го́н:а доробити́се на ўс'і́х*?

ПУ́ШКА[2], -и – 1) рушниця: *В'іде́ў / хтос с пу́шки стр'іл'е́йі / то ни грим*; *Вин маў пу́шку / ї пйе́ниї пу́ж'іў хатни́х*; 2) *перен*., поголос, видумка: *Пу́шку пусти́ў по сел'і́ / шо ўна́ с ки́мос шош ма́ла; Пу́шка пишла́ / і то ни лиш у Ца́рин'і / мене́ на́в'іт' у Доли́н'і зач'е́ли за ц:е перепи́тувати / хот'і́ли зна́ти / ци то пра́ўда / а йа каў / б'і́йтесе Бо́га / йек ви могли́ ў таке́ пов'і́рити? / та ў сн'і тако́го ни го́н:о бу́ти / а ўни зна́йіш / шо каўт? / шо ў жит'у́ де́коли таке́ бува́йі / шо і ў сн'і би ни сниў / того́ ми се пита́йімо*.

ПУ́ШШИЙ – гірший: *Диви́се / котре́ йе́блуко пу́ш:е / то ни клади́ / бо до́ки дойі́деш / то з не́го гнили́ч'і се зро́би / то ра́н'і / ўни до́ўго ни мут*

стойе́ти; Оц:е́ нас'і́н'і пу́ш:е / абе́з зна́ла / ану́ до́бре се подиви́ і тогди́ ска́жеш / котрі́ї кро́пец бо́рше зі́йде / оце́с ци оце́с?

ПУ́ШШІНІ, -я – остання неділя перед Великим постом: *Сего́н:е Пу́ш’:ін'і / а за́ўтра зач’іна́йіц:е гов’і́н'і / кс'онц просі́ў про́ш’:ін'а ў л'уді́ї / а л'у́де ў не́го / бо це Про́ш’:іна нед'і́л'а / ш’і так за н'у ка́жут / тре́ба ус'і́м прости́ти / хто / мо́же / ч’е́мос завині́ў пе́рет тобо́ў / бо йік ти ни прош’:е́йіш / то йе́к тоб’і́ Бох прости́т? / і сам ма́йіш проси́ти про́ш’:ін'а / ікшо́ кому́с зробі́ў іку́с при́кр'іс'т' / ци сказа́ў шош ни так / ци на́в’іт' поду́маў пога́но; Наї нагада́йу / колі́ цисе́ бу́ло / в’ід'і́ / ў Пу́ш’:ін'і / йо / уна́ ле́дви і́шла / но́ги так’і́ / ік коло́ди / бу́ли / ви́тко / сла́б’іс'т' йі́йі́ фиїст сота́ла / ї ота́к усота́ла.*

ПХА́ТИСЕ (ЛІ́СТИ), ІК (ДЕ) НИ ПРО́СЮТ (ІК НІХТО́ НИ ПРО́СИ; **НИ ПРОСИ́В; НИ ПОТРЕБУ́Ї ТВО́Ї ПО́МОЧІ) –** *згруб*., *знев*., втручатися в чужі справи: *Уні́ / Йіле́ / ш’і полегкі́ сказа́ли тоб’і́ / бо могли́ ї остр'і́ш:е / йа бих тикі́ фиїст ви́г’ікала / іґ бес так зроби́ла зо мноў / бо ч’о ти пха́йіс:е / ік тебе́ н'іхто́ ни про́си / ни потребу́йі тво́йі ра́ди? / ўни свойі́ / погі́ркалисе / а за́ўтра мут до́бр'і / а ти? / ти бу́деш пе́ршим во́рогом / пе́ршим / наїперш’і́ш:им*.

П’Ю́РО, -а **–** 1) перо: *Гента́м пйу́ра / М’і́с'ку / бу́ли ўс'е́к’і / і так’і́ / шо з ґу́л'коў на ки́н'ч’іку / ї так’і́ / шо роздво́йін'і на кинці́ / йа таки́м писа́ла / але́ калама́р' мус бу́ло ма́ти ш ч’орни́лом / пйу́ро бу́ло приспособле́не до ру́ч’ки / таї тогди́ йіго́ ўмоч’е́йіш у калама́р' і пи́шеш*; 2) ручка з пером: *Бері́ пйу́ро ї запи́суї / за ч’і́йе́ здоро́ўйі дамо́ сего́н:е на Слу́жбу Бо́жу / Йа улу́фко о́зму / бо пйу́ро ни пи́ше / Бері́ / шо хоч’ / але́ бо́рше пиши́.*

Р

РАБИВНИ́К, -а́ – 1) грабіжник, злодій: *Сама́ жийу́ / одовиц΄а / пса трима́йу вид рабиўникі́ў / таї весел΄і́ш:е / йік вин дес ни дес га́ўкне*; 2) *знев*., *перен*., здирник: *Де за йе́блуч’ка таку́ ц΄іну́ пра́вити? / це / Васи́ / лиш рабиўни́к так ро́би / пуска́ї тро́хи / ни бут' таки́м.*

РАБО́ВАНІ, -я – грабування: *Мар'і́ / ану́ диви́се / хо́ч’у тебе́ обрабува́ти / оце́с сви́дер / шо хоч’ йіго́ позбу́тисе / ц:у феле́ґу / мош би роспусти́ти / бо нитки́ тут до́бр'і / і з не́го йа бих сплел:а́ дв’і фа́їн'і касе́ц':і / і тво́му / і мо́му / шо́ ти на ц:е ска́жеш? / А шо́ йа скаў / ік то таке́ рабо́ван'і / шо ў те́бе ни забера́йут / а тоб’і́ дайу́т / то наї бу́де / йа о́змусе / шобі́ роспусти́ти / але́ ци то ви́їде? / Ш’і се ли́ше / меш ви́д'іти.*

РАБУВА́ТИ – грабувати: *Гента́м роска́зували / шо ў О́блаз΄і де́коли рабува́ли л΄уди́ї / ік'і́ ї́шли с ста́ц΄ійі уноч'е́ додо́му / йа мало́ў цисе́ ни рас ч'ў́ла / бо та́мки хати́ї нима́ / безл'ў́дне м'і́сце.*

РАБУ́НОК, -нку – грабунок: *Це рабу́нок се́ред' б'і́лого д΄н΄а / ўз΄еў гребл΄і́ / соки́ру / до́бру соки́ру / таї пишо́ў соб'і́ / А ч'о йісте́ ни спе́л:и? / Та бо ни вигл'іда́ло / шо то зло́д'ії / йа соб'і́ ро́бйу / вин сказа́ў / Бо́же помога́ї / таї напра́виўсе на кла́тку / на Букови́ну / де́ йа буў ви́ш:иї то́го / шо вин шош прихо́пи / йа ни зазера́ў за ним / пишо́ў то пишо́ў / а то ад'і́ йек м'ін'і́ пишло́ / збу́ўсе тако́йі соки́ри / А ви ч'о йі́йі держ'е́ли ко́ло доро́ги? / соки́ра на дрив'і́тни ма́йі бу́ти / Рас уз'е́ў / то тре: бу́ло / ни ви́диш / іке́ су́ч'і / т'ін' роби́ / та зна́йіш / шо йа ни ўз'еў / аби́ диви́тисе на н'у / а гребл'і́ / бо загр'і́п ко́ло копи́ц'і / хтос / ви́тко / ми́каў с'і́на / Ад'і́ ге́н:е ва́ш'а пропа́ж'а / ч'олов'і́к / ви́тко / жерту́н / ки́нуў йі́х у барабу́л'і / пода́л'і вид доро́ги / шоби́ хтос ни спокуси́ўсе / а ви напа́ли на не́го / за ду́рно пу́сто ч'ес'т' йіму́ урва́ли / а хто́ ту́тен'ки винува́тец?*

РАД (РА́ДИЙ) БИ НЕ́БО ПРИХИЛИ́ТИ КОМУ́С – хтось готовий для когось зробити все, навіть, здавалось би, неможливе: *Ба́ба ра́да бу́ла би мо́йі ма́м'і не́бо прихили́ти / лиш би ўна ви́дуж'іла / а́ле вит то́йі сла́бости л΄і́ку ни бу́ло / таї нима́ дотепе́р / і шо́ ти зро́биш.*

РА́ДИЙ-РАДІ́СЬКИЙ – дуже радий, задоволений: *Сего́н:е ч'олов'і́к ра́диї рад'і́с'киї / йіму́ се здайе́ / шо вин ус'і́ ра́дости / ік'і́ йе / позбера́ў / і сара́ку / ни зна́йі / шо йіго́ за́ўтра ч'іка́йі / шо йіму́ за́ўтришна дни́нка принесе́ / а ўна по ўс'е́кому го́н:а се обзива́ти.*

РА́ДІЙО, -я – радіо: *Ни каза́ли по ра́д΄ійу / котра́ годи́на / ни п'і́пкало ш'і? / А вам котро́йі тре́ба? / Та м'ін'і́ то́йі / шо йе / аби́х зна́ла / ци те́л'і пуска́ти / ци ш'і заско́ро / Каў вам / уже́ мо́жете пуска́ти / за ква́ндранс тре́та / Та це́го ни мо́же бу́ти / бо ад'і́ де со́нце / А йік ви на о́ко се ди́вите ї пизнайіте́ / то нашо́ вам ра́д'ійа? / І: / ви́жу / шо с тобо́ў ни догово́рис:е / ти ба́бу назби́тки бере́ш / ни хоч' сказа́ти.*

РА́ДІЧІСЕ – радячись: *Ота́к ра́д'іч'ісе / ми диїшли́ до ви́воза / ш'і там тро́шки посто́йіли / і ўра́дили нипога́но / одна́ голова́ до тако́го би ни диїшла́ / Ну / та то так йе.*

РА́ДУВАТИ О́КО – приємно вражати своїм виглядом: *Понадв'і́р΄у / куда́ се ни поди́ўйу / ўс΄о ра́дуйі о́ко / коло́ дру́гих хати́ї ви́тко / шо по́в'ін' бу́ла / а ў те́бе / так / іґ би н'іц ни зач'іпи́ло / Та де н'і / сам'і́ йісте́ ви́д'іли / шо м'ін'і́ по́пид ви́кна бу́ло позноси́ло / але́ порозгр'іба́ли тото́ / таї уже́ н'іч'о́ / би́рше ме́нче / одно́ / шо ў ха́т'і води́ ни бу́ло / фудо́мент висо́киї / таї вода́ спе́л:асе / а ў пиўни́ци дотепе́р ни ви́сохло.*

РА́ДШЕ (РА́ДЧЕ, РА́ЧЧЕ) – *присл.*, охочіше: *Йа ра́дше б'і́н:ому дам / д'і́тем си́ротам / ч'ем йа ма́йу пйіни́ц опходити / каў тоб'і гездле / то би ни наста́ч'іўсе / йа ни скупа́ / але́ ц:е н'і ў ме́не / пит'а́ н'ійе́кого нима́ / на хл'іп дайу́ / а би́рше / н'іц н'іч'о́.*

РАЖЕ́ТИ – бути неприємним при дотику до тіла; осліплювати (про світло); викликати негативні емоції (про слова, мовлення когось); заважати; різати слух: *Ну то раж'е́ти мо́же / шо хоч' / ад'і́ ба́ба сплел:а́ сви́дер / а вин кус'у́ч'ій / раж'е́йі / бо нитки́ ни з м'і́цоч'ки / а йік слаба́ л'удина́ / то раж'е́ти мо́же на́йле́кш'а / найто́н'ч'а соро́ч'ка; Вам шо / ни ви́тко / шо йісте́ ти́л'ко поўкл'уч'е́ли с'в'іте́л? / ци шо́ йе з ва́ми? / мене́ раж'е́йі с'в'і́тло / йа ї так ни го́н:а ўсну́ти / а ту́тки ш'і ї ви м'ін'і́ помога́йіте / Мамо́ / ни ва́т'тесе / за́рас повикл'уч'е́йу / йа ї́глу ўпусти́ла / то зна́йіте / шо му́с'у найти́ / аби́х ки́л'ко ї́йі ни шука́ла / а му́с'у / йа гада́ла / шо ви ўже ўсну́ли / вибач'е́йте; Мене́ раж'е́йі ко́жде ї́йі сло́во / де́коли слу́хайу / і соб'і́ пото́му ду́майу / мої / та ўна низле́ ка́же / ўспокі́йсе / ни ч'іпа́їсе до ї́йі бе́с'іди / ота́к соб'і́ каў / а бува́йі / ї сама́ свар'у́ себе́ / шо за пусте́ ду́майу / а про́їде ікі́йс ч'ес / Пара́ска зноў ч'іго́с наб'іжи́т / зач'не́ телен'і́ти / і м'ін'і́ зноў зач'іна́йі шко́дити / Е: / та то ни лиш тоб'і́ / то фал'ч'е́ва жи́нка / того́ ни хо́ч'іц:е з неў шош ма́ти / до ме́не тако́ш ла́кома ч'іго́с приб'і́ч'і / ци тики́ поси́д'іти хо́ч'і / але́ йа бо́рзо ї́йі випрова́д'уйу / каў / вибач'е́ї / Паз'у́ / але́ йа му́с'у шош роби́ти / дру́гим ра́зом погово́римо / каў ота́к у о́ч'і / ї пово́ли се збува́йу го́с'т'іў*; *Поможи́ здоїми́ти оц:у́ соро́ч'ку / бо уна́ мене́ раж'е́йі*; *Мару́ / скажи́ко д'і́тем / мене́ раж'е́йут от':і́ ви́ски / утихоми́р' йі́х / бо голова́ роско́л'уйіц:е; Мене́ раж'е́йі цис'а́ бл'у́ска / то ни с просто́го / а ї́кас х'і́м'ійа / ад'і йек ч'во́рскайі л'е́трикоў; Мар'і́ / а́без зна́ла / мене́ раж'е́йі т:о / шо ти гово́риш / ге́зде тоб'і́ ка́ў; Мене́ раж'е́йі цис'а́ соро́ч'ка / іке́с заби́те полотно́ / ле́кшу даї; Витсу́н' л'а́мпу / бо раж'е́йі о́ч'і / йа ўсл'і́пнути ни хо́ч'у.*

РАЖЕ́ЧІЙ – той, що "раже́ї": *Тото́ / шо раж'е́йі / йе раж'е́ч'е / дра́нка мо́же бу́ти раж'е́ч'а / сви́дер / бл'у́ска / ус'о́ / шо нидо́бре до т'і́ла / шо йіму́ шко́ди / ў ме́не бл'у́ска така́ бу́ла / шо раж'е́ла / па́рила / йа йік ї́йі ўбера́ла / то гаш и́скри мета́ло / то йе́к у тако́му л'удин'і́ мо́же бу́ти до́бре? / а ш'і ї ста́ршиї? / молод'і́ ї таке́ но́с'і / а ми ўже му́симо уваж'е́ти / диви́тисе / шоби́ догоди́ти соб'і́; Се нагада́ла / каўт / раж'е́ч'е с'в'і́тло / ік уно́ бйе ў о́ч'і / шко́дити оч'е́м мо́же ї мате́р'ійа ци шош таке́ / шо се ўбера́йі / сви́дер / фу́стка / йе таке́ / шо гаш о́ч'і бол'у́т / ік на т:о се диви́ти / а ти пита́йіс:е за слова́ / ну та шо́ йа скаў? / мо́же ї ц:е бу́ти раж'е́ч'е / ад'і́ Митри́шина бе́с'іда м'ін'і́ страшно́ шко́ди / тики́ напра́ўду раж'е́йі / ік уна́*

зач'інáйі говорúти / бо то ни йе р'éдна бéс'іда / а ход'íкá / а дé йа хóч'у пусте́ вислухóвувати?

РАЗДВÁ – *незм*., швидко; дуже швидко: *Ход'íм / áле раздвá / бо то се стéмн'уйі; Йéк так повóли т'ігнýтисе? / анý раздвá / то ўже ниделéч'ко / пид отúм ґрýн'ч'іком; Гаї / зберáйтесе / алé раздвá / вýйко машúноў ч'ікáйі*; *Іґ берéс:е / Йілéнко / то робú / але раздвá / бо ўс'і дýже се квáпйут / А то кúл'ко м'ін'í / шобúх накришúла? / ус'ó пид рукáми / за дéс'іт' м'інýт мош с'ідáти за стиў; Мар'í / анý ход'íт судá / алé раздвá / метé шош вúд'іти / Кобúбих моглá / а то раздвá ў мéне ни вихóди; Йа шо? / се ўкýтала / і раздвá на робóту / ў мéне нимá колú се видúўйувати ў дзе́р'кало / йа звéч'іра р'íхтýйу / шо ўбрáти / бо рáно аўтóбус ни ме ч'ікáти / мус се к'ікáти*.

РАЗ ЗА РÁЗОМ – регулярно, систематично, часто повторюючись: *Так'í плóви бúли / шо ну / а бýхкало / грим'íло раз за рáзом / так / іґ би зо дв'і канóн'і стр'іл'éли / гаш вúкна дриж'íли / ни каў / шо дóўго / алé пýду фиїст дáло і шкóди велúкойі наробúло*.

РАЗЙВКА, -и – грубо змелена мука: *У комóр'і йе разúўка ї кукурýдз'іна / рúжу би се здáло / ч'іґó нимá / то це рúжу / алé ік се зберáйіш у магазúн / то ш':е нáйдец:е / шо тре: / ад'í сóли / св'іч'óк / с'ірникúў*.

РАЗНЙЙ – 1) болючий; “ражєчій”: *Оц:é м'íсце на руц'í такé разнé / шо нáв'іт' мн'ікóн'ка сорóч'ка йімý шкóди;* 2) вразливий: *Нóц'а ў д'éд'у ўдáласе / такá разнá / шо ї слóво ни мош сказáти / Фед'ó буў такúї мн'ікúї / то ўна ў нéго пишлá / а Настýн'а / н'і / úнчойі натýри.*

РАЗОВÁ МУКÁ – борошно грубого помолу: *Та йе: / йе дóста ўсéго / і разовóйі мукú купúли м'іх / і кукурýдз'інойі / і питл'óванойі на колач'í йе / гр'íх би бýло шош казáти*; *Йо / купúла і разовóйі мукú / ї кукурýдз'інойі м'іх / алé ш'і бих цýкру хот'íла / рúжу / а то ни стáло на ўс'о; Та дé ц:е б'íла мукá? / це разовá / йéк так н'і на ч'óму се ни розум'íти? / Ікý дáли / такý йа ўз'еў / йа се ни роздиўйéў / дрýгиї рас самá пíдеш / бо так вихóди / шó бих ни зробúў / ус'ó зле / то меш самá робúти*.

РÁЗОВИЙ ХЛІП – хліб, спечений із “разової” муки: *Так / йік Настýн'а Калúн'ч'іна печ'é разовúї хл'іп / н'іхтó ни ўм'íйі спеч'í / вин такúї / шо самóго хóч'іц:е йíсти / з ним н'ійéкиї ни мóже се риўнáти*.

РАЗЮЧІЙ – 1) те саме, що РАЖЄЧІЙ: *Скрутú трóхи л'áмпу / наї ни бúе м'ін'í ў óч'і / то ни йе / шобú страшнó раз'ýч'е / алé м'ін'í шкóди / таї ч'о йа мáйу зажмýр'уватисе*?; 2) той, що вражає: *Раз'ýч'е мóже бýти ї шош такé / шо йік ти тотó ўздр'íў ци за тотó ўч'уў / то тоб'í гаш дíхати ни дáло / так унó тебé шпиґнýло / ти ўже ни рат / хот'íў без забýти / а ўно ни їде з головú / разúт тебé с середúни*.

РА́ЇТИ (РА́ЯТИ) – радити, рекомендувати: *До́бре кому́с ра́йіти / а ти сам зробі́ тото́ / шо дру́гого ўч’е́йіш / нара́йіў тако́го / шо іґбі́ послу́хаў / до кинц´а́ жит´а́ би ни ўте́рсе; Ра́йут таке́ / шо нима́ шо слу́хати / ви́тко / гада́йут / шо на дурно́го попа́ли; Ра́йут т:о / шо ни йе до́бре / та йік ни розум’і́йтесе на ч’о́мус / то рот ни ўтвор'е́йте / ни пока́зуйте / шо ви шош го́н':і / шо мо́жете на до́бре наверну́ти / бо дру́гиї послу́хайі / пов’і́ри вам / а пото́му ме соб’і́ ли́кт'і куса́ти / во́лоси на со́б’і ми́кати.*

РА́КВА (РА́КИВКА), -и – *рідко*, 1) кругла дерев’яна посудина з покришкою для масла, бриндзи чи вурди: *У нас маслі́ў ни бу́ло / шобі́ держ’е́ти ў ра́кв’і / бо ми лиш кузу́ тримали / сметані́ї тако́ш нибога́то бу́ло / бри́ндз͡у / іґ передава́ли ба́б’і с полони́ни / то ўна ў сло́йік набива́ла / шобі́ ни вив’і́тр'увала / а ра́ква бу́ла за́м’іс' с'іл'ни́ц'і / уна́ ниделе́ко ко́ло гру́би стойе́ла / оц:е́ / шо йа зна́йу за ра́кву; Цис'а́ ра́ква даўна́ / ви́диш / гаш поч’орн'і́ла / про́сте де́рево / і лиш по крайа́х на на́криўц'і ви́палено тоне́н'киї узи́р / таки́ї / ік на пиў м’ізи́н'ц'а / але́ вин йіли́т / А в нас тако́ш бу́ла поди́бна ра́киўка / але́ дес се зад'і́ло тото́ / ч’ем накрива́ти / таї йа да́ла О́л'ц'і / ўна ка́же / даї / йа ў ниї сил' бу́ду трима́ти / Ну та наї бу́де / але́ до со́ли л'і́пше отаку́ силни́ч’ку ма́ти / ік оц:е́ ў ме́не над гру́боў / так спидру́ч’н'іше / колі́ тре: / то лиш уз'е́ў / і йе*; 2) декоративний інкрустований виріб: *Таку́ ра́кву ў Ко́сов’і на базарі́ мош купи́ти / и́нде н´іґде́ / за́ўтра база́р´ / і Ула́дз͡о мо́же питки́нути / ік наду́майіш йі́хати.*

РАМАТИ́С (РЕМАТИ́С), -зу – *мед.*, ревматизм: *Рамати́с / то йе ду́же пас'ку́дна сла́б’іс'т' / йо:ї / та ўна так мо́же скрути́ти / шо л'удина́ / Бо́же борони́ / лиш зе́мн'у ви́ди / лиш там / де ного́ ступа́йі / а йе ї так’і́ слаб’і́ / шо на виска́х йі́дут ци йіх во́з'ут / йе / шо кому́с ру́ки викру́т'уйі / ни даї Бо́же тако́го / на ўс'е́ке смих у шпиталі́ надиви́ласе / і тот'і́ жинкі́ / с котри́ми йа леж’е́ла / каўт / шо ік он:у́ ру́ку покрути́ло / ци па́л'ц'і позгина́ло / то так ро́биц:е і на дру́гиї / цис'а́ б’іда́ па́ри шука́йі ї кал'і́ч’і так / шобі́ оби́дв’і руц'і́ одна́к’і бу́ли / ни / шо ўдна би́рше ме́нче здоро́ва / а дру́га слаба́ / н'і / це́го нима́ / ўни дв’і одна́ке гос'т'у́т.*

РАМЕ́НО (РЕМЕ́НО), -а – плече людини: *Бол´у́т реме́на / ру́ку ни го́н:а пидоїми́ти / Бо ви т'ішке́ но́сите / бер'і́т ро́вер / ік ідете́ туда́ / ви́тки тре: шош уз'е́ти ци шош видне́сти / То шо / ік тре́ба ви́нести воді́ / то тако́ш ро́вер бра́ти? / іґ би хтос цисе́ робі́ў / то йа бих ни ї́шла / а пора́ди ле́хко дава́ти / Ну то вит:епе́р йа ц:е беру́ на се́бе.*

РА́МЦЯ (РА́МЦІ), -ів – тільки *мн.*, оправа для образа, картини тощо: *Д´е́д´а ду́же фа́їн´і ра́мц´а зробі́ў до тих образі́ў / шо ў нові́ї ха́т'і / купо́ван'і йіму́ се ни ўдава́ли; Мар'і́/ ни вим’і́туйте стар'і́ ра́мц'і / хто ч’уў*

таке́ робі́ти? / ви ни ви́дите / їка то робо́та? / покаж'і́т д'і́тем / ўни на тако́му се розум'і́йут / і мут д'е́кувати вам / шо йісте́ таке́ притри́мали.

РА́НИЙ – 1) ранішній: *То ра́ниї ч'ес / М'і́лик лише́н´ шо вíўц´і ви́пустиў; Де́ ти ўз'е́ўсе таки́ї ра́ниї? / ге? / ану́ко л´ігáї / то ш'і заскóро ўставáти / нимá кудá квáпитисе*; *Бохан´ч'ір´і́ урáс рáн´і / дóс´в'іта ўстайу́т / удéн´ на бóхан´ц´і се ни їде*; 2) не пізній: *Е: / та то ш'і йе дóста / то ш'і кавáлок днúни / рáниї ч'ес / дóки звеч'ір´і́йі / ус´і́ гр´іткú вúполемо / мáйімо ш'і зо дв'і пóўн'і годúн´і; Сегóроку ни ду́же рáна веснá / а йік тикú сказáти по прáўд'і / то пúзна / пóдлук тогúдноиі / дóста пúзна.*

РАНІ́ШШЕ – *присл.*, раніше: *Ран´і́ш:е тотó бу́ло / ви забу́ли / ви ў полонин´і́ тогдú л´і́тували; Ран'і́ш:е і йа молодóў бу́ла / і такúх змóрш'ок ни мáла / ци ти гадáла / шо лицé мойé ўрас бу́ло / ік печ'éне йéблуко?; Ран'і́ш:е такóго ни бу́ло / шобú д'іўкú так се мал'увáли / Бо ран'і́ш:е бу́ли úн'ч'і ч'ісú / А тепéрки шо / ч'ес на мал'óван'і / на кур'і́нку / на блуствá? / то ни ч'ес / то ў гóловах шош се з'м'інúло / оберну́лосе ў дру́гиї бик / і нимá ч'о судá ч'ес прит'ігáти; Ран'і́ш:е крáли / кúл'ко гóн':і понéсти / а тепéрки / кúл'ко ду́ж'і повéсти.*

РАНІ́ШШИЙ – раніший: *Тату́ / йа ч'ітáў / шó то ў ран´і́ш':і ч'ісú се д´і́йіло / колú Дóўбуш ходúў / то тогдú / оц:é менé інтересу́йі.*

РАНО́К – ПАНО́К – хто не лінується, починає працювати з самого ранку, той домагається успіху: *Ви́дите / дóбре нáш'а бáба кáже / ранóк панóк / іґ бéсте бу́ли рáно досипáли / де би моглú йі́сте тúл'ко зробúти? / бо т:о / шо рáно попу́стиш / і за ден' ни наздоженéш.*

РА́НО ЦИ ПИ́ЗНО (РА́НЬЧЕ (РА́НЧЕ, РА́НЬШЕ) ЦИ ПИЗНІ́ШШЕ) – обов'язково щось відбудеться, здійсниться: *Рáно ци пúзно ус´ó вúйіcниц:е / хто пéршиї зач'éў / і шч'óго ус´ó зайшлó; Каў вам / рáн'че ци пизн'і́ш:е / алé вúйде на т:о / шо ми говорúли / ґеренту́йу / шо так бу́де.*

РАНТУ́Х (ЛАНТУ́Х), -á – кусок полотна, мішковини чи будь-якої тканини та ін., за допомогою яких можна щось переносити: *Огир'кú ў рантус´і́ принéсла / квáс'те / тáмки йе ўс'о / ч'існóк / окрúп / ш'і лиш лúс'т'а бипкóвого трéба / ік сегóн:е зрóбите / на зáўтра бу́дут брéскл'і.*

РА́НЬЧЕ (РА́НЧЕ, РА́НЬШЕ) – *присл.*, раніше: *Рáн´че машинúў ни бу́ло / к'і́н´ми ў Кóсиў доберáлисе áбо п'і́шки / а тепéрки машинú так ус'ó запру́д'уйут кóло базар'á / шо нимá йек тудá добрáтисе; Рáн'че ўстаў / таї бúрше мáйіш*; *Де ти рáн´че бу́ла / такá рузу́мна? / а тепéрки зач'інáйіш говорúти / ге? / тре: бу́ло тогдú рот утвор'éти / ік цéму буў р'ет; Рáн'ше мóже знач'éти тотó / шо гентáм / униpéт / т:о самé / бо каўт / рáн'ч'е*

л'ўде бирше б'ідува́ли / ік тепе́р / то це знач'е́йі / шо даўно́ / мо́же / з:а Пол'ш'і́ / ци ї пизн'і́ш:е / дес ота́к.

РА́ПА́ВИЙ – шорсткий, потрісканий: *Пйе́ти ра́пав'і / потр'і́скали / ста́ти ни го́н:а / А ти солони́ни приклади́ / ўна помо́же / тро́хи позат'іга́йі тото́ / шки́ра розмн'е́кне / і ста́не ле́кше.*

РАПО́ВА́ТИЙ – шорсткуватий: *До́ш'ка рапова́та / пода́ї д'е́д'і ги́мблик; Шки́рка тверда́ / рапо́вата ў цих гру́ш'ах / да́іко пасто́р'у / Бер'і́т кра́ш:е масли́ўку / ге́н:е ў кошели́ виберáйте / ўни мн'іко́н'к'і / ікра́с на ва́ш'і зу́би / ї соло́тк'і / Наї бу́де / уни́ ни бува́йут нидо́бр'і.*

РАПТИ́ВКА, -и – раптова злива; сильний короткочасний дощ: *Хмар ни бу́ло / ми соб'і́ гоноро́во пишли́ дво́д'і / а рапти́ўка і йе рапти́ўка / вид не́йі т'е́шко се схова́ти ї куда́с доб'і́ч'і / того́ н'іґде́ ни б'і́гли.*

РАС[1] – *незм.*, якщо, зовсім; ужив. із дієсловами *знати, розуміти* та ін.: *Йа ра́с ни розум'і́йу / йек таке́ помі́жи ри́дними мо́же бу́ти? / та́же йік у бра́та скру́та / помож'і́т йіму́ / наї ни ч'уж'і́ шош зала́год'уйут / а ви; Рас нога́ ни боли́т / то гаї / ход'і́м / але́ бес м'ін'і́ ни стогна́ў / шо ни го́ден ди́йти / бо йа тебе́ не́сти ни го́н:а; Рас на т:о пишло́ / то ўна тако́ш до́бра / хо́ч'і вид дру́гих то́го / шо сама́ ни ро́би; Рас таке́ д'і́ло / то йа тако́ш пи́ду / ус'і́ / то ўс'і / наї бу́де / йа ї Лес'а́ с собо́ў о́зму.*

РАС[2] – *незм.*, якось, одного разу: *Рас йа їду / уже́ ў пи́двеч'ір / і ди́ўйусе / а у суткáх / маї бли́ш:е до Феди́шиного перела́зу / хтос стойі́т / а ви́тко / мене́ пот'е́миў / і схова́ўсе за гор'і́х / і зна́йіте / хто́ т:о буў? / н'іко́ли бе́сте ни ўгада́ли / Ну а рас н'і / то каж'і́т.*

РАС ДВА – І ҐАРА́ВС (І ПО ВСЬО́МУ; І ГОТО́ВО; І КОНЕ́Ц ТА ІН.**)** – ужив. для підкреслення швидкості якоїсь дії: *Іва́ / та ік ми ўс'і беремо́се / то рас / два / і пишло́ / зро́биц:е / а йіґ бойі́с:е / шо за ден' се ни ско́си / то наї пи́де два дни / це гора́ / ґеренту́йу / шо за нипо́ўних два дни ус'о́ се зро́би / Андр'і́ї тако́ш каза́ў / шо ў ч'ітве́р' витполу́н:а мих би пити́ / а жинки́ мут розбива́ти / К'і́ца / До́ц'а / Катери́на / рук бу́де до́ста / ш'і Паўл'і́на питсоби́т.*

РАС І НАЗА́ВСІДИ (НАЗА́ВШЕ) – назавжди: *Ти / Вас'у́ / соб'і́ рас і наза́ўс'іди зарубáї на но́с'і / ци де хоч' / мо́жеш написа́ти на ч'ол'і́ / запамн'іта́ї / по́ки меш жи́ти / ро́дич'іў ма́йіш ш'інува́ти / бо ўни ро́дич'і / д'е́д'о ї ма́ма / і н'і́ таки́ї рот до них утвор'е́ти; Запамн'іта́ї рас і наза́ўше / йік йа ш'і хот' рас уч'у́йу / шо ти при дити́н'і ота́к роспуска́йіш йізи́к / мо́йі ноги́ ту́тки би́рше ни бу́де / мене́ страхи́ збера́йут вит то́го / іки́ї при́м'ір ти д'і́тем подайе́ш / це лиш с то́го / шо йа ўч'у́ла / а йік мене́ ту́тки нима́? / про́с'у тебе́ / ни пови́шуї го́лос.*

РАСКО́М – удвох, разом: *Молод'і́ ма́йут ходи́ти раско́м / куда́ ч'олов'і́к / туда́ ї жи́нка / куда́ Івану́с'ко / туда́ і Мару́с'ка*.

РАС НА РА́С – *незм*., однаково, постійно, завжди: *То / Насту́ / рас на ра́с ни вихо́ди / сего́н:е одна́ ц'іна́ / а йiґ зави́с / то дру́га / то тре: попа́сти / на́в'іт' Васи́л' / а ў не́го до́бриї н'ух / і то ни ўрас так гости́т / іґ би хот'і́ў.*

РАС ПІ́ЛІ РА́ЗУ – близько, на невеликій відстані: *Тич' пру́тик рас п'і́л'і ра́зу / де пос'і́йіла / абе́с ви́д'іла р'ідо́к / і абе́с пото́му сама́ йіго́ ни пору́нтала / таї меш ви́д'іти / ци схо́ди ўно / ци н'і.; Йа зроби́ла йімки́ рас п'і́л'і ра́зу / ота́к до́бре? / ану́ подив'і́ц:е / ци маї да́л'і уни́ ма́йут бу́ти*?

РАС ПЛЮ́НУТИ – *згруб*., дуже швидко, легко, просто, без особливих затрат фізичної сили чи коштів: *Ви́корч'увати цису́ ґо́ўн'у / рас пл'у́нути / гаї залож'і́мсе / за пиў годи́ни йійі́ ту́тки ни бу́де / Йа ни хо́ч'у / абе́с приїгра́ў / дайу́ тоб'і́ годи́ну і пиў / іґ зро́биш / то ти ви́їграў / на шо́ се зало́жуйімо?; Ви́б'іч'і на горп ко́ло Ф'і́липових це́му хло́пцеви / рас пл'у́нути / то нам / Кали́ / т'е́шко / а йіму́ шо; Таку́ бу́хн'у покла́сти / рас пл'у́нути / Та так / але́ ік ма́ти гро́ш'і / то бо́рзо пи́де*; *Бабо́ / наї ро́бйут / ко́ўпч'іки йім пересу́нути / рас пл'у́нути / ни шкуду́їте йіх / уни́ ду́ж'і.*

РАС ПО́ПРИ РАС – близько, весь час повторюючись: *Ви́диш цисе́ шит'е́ / тут ч'ірво́н:иї хре́стик іде́ рас по́при рас / а си́ниї / н'і*.

РАС У РИК (У ПИ́ВРИК ТА ІН.**)** – дуже рідко: *Та де: / де: / ўна прийіха́йі лиш рас у рик / видизна́йі нас / пи́де до сво́йіх на цви́нтар' / таї йі́де / мал'і́ д'і́ти ни пуска́йут*.

РАТИВНИ́Й – рятівний: *Ште́фко / от':і́ сто гри́ўн'іў / шо йіз да́ла / бу́ли дл'а ме́не ратиўни́ми / бо / бигме́ / ви́диш / йа забожи́ласе / ни ма́ла за шо л'іка́рство купи́ти / і н'іви́тки бу́ло ўз'е́ти / тому́ д'ікова́т' фа́йно / йа цисе́ ни забу́ду / до́ки жи́ти бу́ду / И:ї / та за шо ви так д'е́куйіте*?

РА́ТИЦЯ, -і – *згруб*., *перен*., нога: *Забери́ свойі́ ра́тиц'і з лу́шка / або́ скин' ч'о́боти / бо йа ік уста́ну / то ст'е́гну тебе́ ра́зом з ни́ми.*

РАТУВА́ТИ – рятувати; допомагати: *Ўзим'і́ вит сту́дени ратува́ли / йек могли́ / цих д'іти́ї / дроў не́сли / пол'ін'а́ / тр'ісо́к / бо ро́дич'і н'іч'о́ ни постера́ли / так / іґ би ўни н'іко́ли ни ч'у́ли н'і за зи́му / н'і за сту́д'ін' / мої / та ік вам так до́бре / то ги́б'іїте / д'і́т':о з ва́ми / але́ ч'о д'і́ти ма́йут ч'е́рез вас витпа́ц'увати*?; *Л'у́де / рату́їте / бо то́пйусе / Так так / крич'е́ї / але́ без знаў / з:а тако́го дурно́го же́рту / б'іда́ мо́же се ста́ти / бо іґ би дес тики́ напра́ўду приїшло́се / шо тоб'і́ зле ста́ло / бо то / пре́ц'ін' / вода́ / то гада́йіш / хтос ме б'і́ч'і на по́мич'?; Коли́с бу́ло таке́ / ш ч'о́гос заїшло́ / шо л'у́де зач'е́ли би́тисе / ну а жи́нка бу́ла при це́му ї штри́кла сво́го ч'олов'і́ка ратува́ти / ўна ни ду́же го́н:а бу́ла тото́ розборони́ти / а́ле*

ĭми́ла когóс ци за вóлоси / ци за шош / таĭ т'éгне / т'éгне / і ни зна́йі / ци дóбре рóби / таĭ прóси ў ч'олов'і́ка пора́ди / Васи́ / йа ни зна́йу / шо роби́ти / ад'і́ шош іми́ла / ĭ ни зна́йу / ч'ійé т:о / а ч'олов'і́к ка́же / шó йіс іми́ла / т:о т'ігни́ / бо то ни мойé / оц:é да́ўне / нам д'іт цисé роска́зуваў / і декóли / ік шош бýло до р'і́ч'і / л'убі́ў каза́ти / Шо йіс іми́ла / т:о т'ігни́ / і ўс'і зач'іна́ли с'м'ійéтисе / бо зна́ли / ви́тки т:о пишлó / а тепéр / в'ідéў / за ц:е н'іхтó ни зна́йі / йа гента́м дес при нагóд'і такé сказа́ла бýла / пожертува́ла / алé н'іхтó н'іч'ó ни зрозум'і́ў / лиш вýĭко Фед'ó се за́с'м'ійіў / оди́н вин / а ўс'і / ви́тко / подýмали / шо т'ігнýти / це кра́сти / так йа соб'і́ гада́йу / алé шó тут с'м'ішнóго? / а от:ó / шо йá каў / то весéле / с'м'ішнé / і пишлó ўно с такóйі пригóди / шо ста́ласе ў сел'і́ бога́то рóкиў уза́т / алé ви́тки молод'і́ гóн':і цисé зна́ти.

РАТУВА́ТИСЕ – рятуватися: *Ма́йіш сама́ ратува́тисе / дава́ти соб'і́ ра́ду сама / бо ти ч'іка́йіш / шо хтос ма́йі за тéбе дýмати ĭ тоб'і́ помога́ти / пос'л'і́н:е вид:ава́ти / алé шоби́ ти ма́ла / а так дóўго бýти ни мóже / л'ýде шкудува́ли тебé / сиротá / такé ў жит'ý погóстила / а ти ўз'éла / шо так і ма́йі бýти / кудá ўни д'і́нуц:е? / ота́к йіс каза́ла / ге? / і ти йе по цéму ўсéму рузýмна жи́нка? / анý покрути́ ў голов'і́ / рузýмна?*

РАТЎНОК, -у – рятунок, порятунок: *Оц':а кори́ўка / наш ратýнок / шó би ми без нéйі роби́ли? / А шо / йі́ли би барабýл'і ĭ самý кулéшу / І йек задóўго бес на тóму ви́тримаў? / ге? / с пи́ўрик гóден бес?*

РАХУВА́ТИ, ШО ЇМЎ (КОМЎС) **ВСЬО ПОЗВО́ЛЕНО –** про неправильне розуміння кимось своїх прав: *Ви́дите / ми уваж'éйімо / шóби шош ни сказа́ти / ч'éмос ни засмути́ти йіх дити́ну / а хтос рахýйі / шо йімý ўс'о позвóлено / а ми хóч'імо однóго / то тепéрки / прéц'ін' / йе на́ш'і д'і́ти / йек однó / так і дрýге / і йек ми ш'інýйімо з'éт'а / так ви ма́йіте ш'інува́ти нев'і́стку / би́рше н'іч'ó / тогди́ жит'é ў молоди́х пи́де лéкше ĭ ста́не таки́м / ік се налéжи / ни ме так закли́н'увати.*

РАХЎНКИ, -ив – математика: *Пис'мó ни ĭде / а рахýнки л'ýби / ура́с би тотó роби́ў / То це знач'éйі / Марýн'ко / шо вин дóбру гóлу ма́йі / бо то ни кóжда головá до рахýнкиў / ад'і́ наш та́блич'ку мнóжен'а дотепéр ни ви́ўч'іў / ни зна́йу / йек йімý на цисé ў шкóли махнýли рукóў / ви́тко / се ни здога́дували / ікúĭ вин уч'іни́к / бо пусти́ли да́л'і / ни лиш'éли на́рик / Е: / та вин з ус'óго и́нчого фа́ĭн'і óц'інки ма́йі / а наш лиш з рахýнкиў.*

РАХЎНКИ РОБИ́ТИ – виконувати завдання з математики: *Моĭ / ти кудá ўже се збера́йіш / а хто ме рахýнки роби́ти? / таĭ ни ч'іта́ў йіс н'іч'ó / А нам н'іч'ó ни заўдава́ли / Ус'і́м заўдайýт / а тоб'і́ н'і / йа се пита́ла у Штéфки / ĭ ўна ка́же / шо бога́то заўда́ли се ўч'éти / і вéршик на*

понед'і́ўнок зна́ти / а ти ка́жеш / шо н'іч'о́ / До понед'і́ўка ш'і деле́ко / і ўч'е́тел'ка каза́ла / хто хо́ч'і / тої наї ві́ўч'іїі / а хто н'і / то лиш фа́їно наўч'е́тисе ч'іта́ти / А ти ду́же фа́їно ч'іта́їіш / так? / Та йек ужé йе / йа ве́ршики ни л'у́бйу / йа бих кра́ш:е зас'п'іва́ў / Ну то меш сп'іва́ти / йіґ д'е́д'а рем'і́н' о́зме / отогді́ йа послу́хайу / ік'і́ с'п'іванкі́ зна́йіш.

РАХУ́НОК (РАХУ́НКИ, СВОЇ РОЗРАХУ́НКИ) МА́ТИ – мати з кимось якісь домовленості відносно чогось, зокрема й грошових зобов'язань: *Йа ц:е вид:айу́ / а на де́н'ку тоб'і́ ш'і пі́ду / На їку де́н'ку? / Бабо́ / ми з Йіле́ноў ма́йімо свойі́ раху́нки; З Миро́сем ма́йу ш'і оде́н раху́нок / да́ўниї / але́ н'іч'о́ / йа каза́ў йіму́ / шо ўм'і́йу ч'іка́ти / і шо ра́но ци пі́зно прі́їдец:е вид:ава́ти тото́ / шо заборгува́ў / А шо? / бо ти таки́м го́лосом гово́риш / шо йа гаш се збойе́ла / Бо́же борони́ / шобі́ ти на не́го ру́ку пидоїма́ў / А ви ўже зра́зу за ру́ку нагада́ли / Та бо ти н'іко́ли ни каза́ў / шо ма́йіш шош до Миро́с'а / йа за їкиї́с раху́нок пе́ршиї рас ч'у́йу / Ни ч'у́ли йісте́ / бо то́му ч'ес буў ни приї́шо́ў / а тепе́рки ікра́с / але́ бе́сте ни пережива́ли / йа лиш хо́ч'у се запита́ти / ци вин ни пору́шиў ґаздиу́ске́ сло́во / ци ўно ў не́го тверде́ / Іді́ / таки́ми за́гатками гово́риш / шо наї тебе́ хол'е́ра о́зме / Мамо́ / йа йіму́ гро́ш'і буў пози́ч'іў / і так м'ін'і́ вигл'іда́йі / шо вин за т:о забу́ў / ік ни ма́йі / йа ш'і зач'іка́йу / але́ наї ска́же / колі́ / бо ч'у́йу / шо вин маши́ну хо́ч'і купува́ти / а йа даў йіму́ на нау́ку дити́н'і / шобі́ маў ч'ем заплати́ти.*

РВА́ТИ ВО́ЛОСИ НА СО́БІ (НА ГОЛОВІ́) – побиватися, перебувати в стані великого горя; бути в розпачі, у відчаї: *Буў го́лот / страшна́ б'іда́ / то ни переда́ти / Іва́нку / але́ ми во́лоси на со́б'і ни рва́ли / ли́кт'і ни куса́ли / се ни йо́їкали / а диви́лисе / шо мош би ш':е зробі́ти / абі́ ві́жити / йа ни зна́йу / ві́тки тот'і́ си́ли бра́лисе / ік йіх ни бу́ло.*

РВА́ТИ ЖИ́ЛИ – дуже тяжко й багато працювати; трудитися з усіх сил: *Каўт / гента́м мо́рґи бу́ли / ко́ждиї стера́ўсе соб'і́ прикупи́ти / але́ н'іхто́ ни нага́дуйі / йек вин тото́ обробйе́ў / йек рваў свойі́ жи́ли / шобі́ с тим ра́ду да́ти / то іґ ба́ба Митри́ха ла́кома бу́ла ўпере́т зач'е́ти іку́с таку́ бе́с'іду / ну: / де ўни ма́ли по́ле / ки́л'ко йіго́ бу́ло і ў Т'у́дев'і / і ш'і оде́н ко́ло капли́ч'ки ў Ку́тах / то йа тогді́ каў / бабо́ / за ч'е́м бану́йіте? / ви гово́рите отако́йі / але́ іґ би вам тото́ хот'і́ли верну́ти / то ви бе́сте заду́рно ни ўз'е́ли / таї уна́ тогді́ зго́д'уйіц:е / ка́же / напра́ўду / бих ни ўз'е́ла / на́в'іт' іґ би проси́ли / так шо бе́с'іда / це соб'і́ одно́ / л'удина́ нага́дуйі ўс'е́ке / але́ бога́то / шо бу́ло / верта́ти н'ізайе́к'і гро́ш'і би ни хот'і́ла.*

РВА́ТИ Й ЛАТА́ТИ – робити щось необдумано і зразу ж виправляти помилки: *Ро́би зле / а пото́му йо́їкайіц:е / та ти / л'у́пко / напере́т ду́маї /*

шо ро́биш / а ни́ би так / ӥиї бес рва́ла шош / а пото́му скоре́н'ко лата́ла / рва́ла ї лата́ла / хто ч'уў таке́ роби́ти? / головоу́ду́маї.

РВА́ТИСЕ З УСИ́Х (С ПОСЛІ́ННИХ) СИЛ – докладати дуже багато праці, зусиль, щоб досягти поставленої мети: *Рва́лисе з уси́х сил / шоби́ с'і́сти ў ха́т'у / бо ўку́п'і з ус'іма́ жи́ти / то ка́ра Бо́ж'а / але́ пово́ли / пово́ли / шош з ӥе́блуч'ок бу́ло / шош с то́го / шо ко́ждого ти́жн'а Кали́на на базари́ бри́ндзу продава́ла / молоко́ / смета́ну / таї переїшли́ / с'і́ли / а пото́му ш'і па́ру ро́киў доки́нч'ували.*

РЕБЕ́РЧІСТИЙ – ребристий: *Сло́ӥік ікиӥс ни таки́ї / ік ус'і́ / ребе́рч'істиї / ӥиго́ ми́ти т'е́шко / ни зна́ӥу / ви́тки вин / фа́їниї / лиш т:о / шо ми́ти / таї моӥа́ рука́ завели́ка / А ч'ем ви ми́ӥіте? / Кропи́воў / кра́ш:ого / шоби́ ми́ти / нима́ / кропи́ва ўс'о видмива́ӥі.*

РЕ́БРАМИ СВІТИ́ТИ – бути дуже худим, виснаженим: *Ік каўт / шо хтос ре́брами с'в'і́ти / кис'т'ка́ми торохти́т / шо ў ко́гос лиш о́ч'і се с'в'і́т'ут / шо вин вид в'і́тру х'іта́ӥіц:е / то це знач'е́ӥі / шо вин ду́же марни́ї / шо з не́го н'іч'о́ се ни лиши́ло / мош би ш'і сказа́ти / ч'олов'і́ка нима́ / а лиш т'ін' ӥиго́ се лиши́ла.*

РЕ́БРА ПОРАХУВА́ТИ (РАХУВА́ТИ) КОМУ́С – набити (бити) когось: *Ни б'і́їтесе / о́ч'і так ни вива́л'уїте / бо ӥа полего́н'ки / ӥа ӥіму́ ре́бра ни рахува́ў / ӥа лиш кри́шку ӥиго́ поскобита́ў / але́ бе́сте зна́ли / ік вин ме так себе́ вести́ / то ӥіму́ хло́пц'і пораху́ӥут / і то фа́їно / ўни ни мут терп'і́ти.*

РЕ́ВАТИ – *згруб.*, *знев.*, 1) галасувати, кричати: *Пӥе́ниї / ре́ваӥі ко́ло ха́ти / ӥік бик / ӥік по́рос'і нидор'і́зане*; 2) плакати, ревіти: *На́ своӥу́ маши́нку / ни ре́ваї / і ви́шмар'каїсе / ни голоси́ / иї за ўмел:и́м / иї бес ри́н:у ма́му хова́ў / ш'і смих ни ви́д'іў тако́го скигл'іка́.*

РЕВЕ́Ц, -вця́ – рівчак: *Тут багнови́н'і / ура́с мокро́ / до́бре би цес реве́ц питч'е́стити тро́хи / хот'і́ўше будува́тисе на це́му пл'ацу́ / тре: поду́мати за фудо́мент / вин ма́ӥі бу́ти висо́киї / а за пиўни́цу ни зна́ӥу / з д'е́д'ом ра́т'се / ци го́н:а ўна ту́тки бу́ти.*

РЕ́ВКАНІ, -я – опредм. дія від РЕ́ВКАТИ: *Уни́ так завел:и́ с само́го поч'ітку́ / так поч'е́ли жит'е́ / і так дотепе́р де́ржут / а ре́ўкан'і шо до́брого мо́же да́ти? / уно́ шо / ўспоко́ӥіт л'удину́ / дода́ст ӥӥі здоро́ўӥа / ўт'і́шит? / н'і / ўно з':іда́ӥі с:ереди́ни / по́ӥідом ӥіст.*

РЕ́ВКАТИ – сваритися, кричати; репетувати: *Ни ре́ўкаї м'ін'і́ ў ха́т'і / д'іти́ї ни пу́ж'ії / ти / би́ку / ти / пусти́ї лаїда́ку / припри́ своӥу́ ха́ўку / по́ки ӥа ш'і си́жу / до́ки ш'і смих ни ўстаў / ни утрица́ў тебе́.*

РЕ́ВНИЙ ДО РОБО́ТИ – дуже роботящий, працьовитий: *Ваш Іванко́ ду́же ре́ўниї буў до робо́ти / одно́ зле / шо пиў / йіго́ л'у́де страшно́ клі́кали на ден'ки́ / проси́ли / шоби́ прийшо́ў / а пото́му ч'істува́ли / гада́ли / шо ч'ем би́рше / тим л'і́пше / ни ду́мали / шо цим гу́бйут йіго́ / а вин буў заду́же мн'іки́ї / ни ўм'іў каза́ти н'і / таї того́ так бо́рзо пишо́ў / оц:е́ наїби́рше йіго́ згуби́ло / але́ ї дру́ге бу́ло / ни маў вин фа́їного жит'а́.*

РЕ́ВЧІК, -а – *зменш*. від РЕВЕ́Ц: *Мижи́ гр'ітка́ми таки́х ре́ўч'ікиў ни тре́ба / наї бу́де риўне́н'ко / така́ дори́шка / шо лиш ста́ти.*

РЕГОТА́ТИ (ІРЖЄ́ТИ), ІК (ЇК) КІНЬ (КИНЬ; ІК КОБИ́ЛА) – *знев*., *згруб*., *вульг*., дуже сміятися; реготати: *Мої / та жи́нка ма́ла би ї́кос ле́кше се с'м'ійе́ти / а ц':а регоч'і / ік коби́ла / і то таки́м гру́бим го́лосом / шо гаш нидо́бре се ро́би / іґ гово́ри / то н'і́би н'іч'о́ / а йіґ зач'іна́йі се с'м'ійе́ти / то каў тоб'і́ / ў не́йі ў гру́дех та́к'ік би шош га́хкало / пу́хкало.*

РЕ́ЇТКИ, -ив – галіфе: *Мо́да така́ бу́ла / ре́йітки / футе́рко / берл'а́дж'і а́бо ч'о́боти / ш'е́пка іс си́вого сму́шку / л'і́пшого ўбра́н'а у Т'у́дев'і би ни приду́маў / ко́ждиї штрама́к цисе́ маў / е: / то гоноро́во бу́ло.*

РЕЙБА́ЧЬКА, -и – предмет (інструмент), за допомогою якого "рейбу́ют": *Реїба́ч'ка / це така́ риўне́н'ка гладе́н'ка до́ш'іч'ка з ру́ч'коў / неў ростера́йут тоту́ гли́ну / шо кладе́ц:е на с'т'іну́ / тото́ / ч'ем реїбу́йут / де́ржиц:е реїба́ч'ку за ру́ч'ку / і неў ростера́йут / шоби́ с'т'іна́ бу́ла риўне́н'ка; Йа затин'кува́ла бу́ла ўс'о / і на соф'і́т'і зате́л:а / але́ ни ду́же до́бре / ї соб'і́ поду́мала / шо при́їдут маїстри́ / таї зат'е́гнут кра́ш:е / а ўни ри́твини / тото́ / шо подо́ўбане / лиши́ли / н'іц н'іч'о́ ни попра́вили / йа реїба́ч'коў тото́ роби́ла / але́ н'іхто́ ни попра́виў / ота́к / лиш заб'іли́ў / і ўс'о / и:ї / Го́споди / тако́йі робо́ти бу́ло / шо страшно́ / од'н'і́ маїстри́ т'ігли́ ха́ту / а дру́г'і роби́ли тото́ / шо ў ха́т'і / так шо по пйет' бу́ло / лиш с'а́ко та́ко се ўку́тайу / і вар'у́ йім йі́сти / так ден' при дни.*

РЕЙБО́ВАНІ, -я – опредм. дія стос. РЕЙБУВА́ТИ: *Тут ш'і реїбо́ван'а таї реїбо́ван'а / хто ц:е го́ден за ден' зроби́ти? / але́ наї / лиш би фа́їно бу́ло / бо з нири́ўними с'т'і́нами ха́таними́ла бу́де.*

РЕЙБУВА́ТИ – рівняти поштукатурені стіни: *Йа мала́ бу́ла / йік ву́їкову ха́ту реїбува́ли / ї тогди́ ни ду́мала / шо наста́не таки́ї ч'ес / шо йа сама́ о́змусе за реїбо́ван'і / і зро́бйу ц:е ни ги́рше / ік тот'і́ фа́лен'і ї про́шен'і маїстри́ / гаї дивисе / ў циї ха́т'і ўни роби́ли / а ў ку́хни / йа / бо ўни куда́с се ква́пили / і шо / пи́знашно / шо тут с'т'і́ни ї́к'іс нири́ўн'і? / н'і / а ўни так'і́ бу́ли / і йа вири́ўнала ўс'о сво́йіми рука́ми*; *У циї ха́т'і маїстри́ ужє́ реїбува́ли / низле́ зроби́ли / а ў хач':е́н'і мус бу́ло перереїбо́вувати /*

випраўйéти с'т'íни / шобú рúўн'і бýли / трóхи попрáвили / йо / ĭ набогáто крáш:е стáло / тикú набогáто.

РÉЙВАХ, -у – крик, сварка: *Марýси нипривúч'но ч'ýти так'í реĭвахú / áле н'іч'ó / наĭ вúди / шо йе л'ýде / ік'í рокú так жийýт.*

РЕЙВАХУВÁТИ – зчиняти крики, сварки; галасувати: *То ўнýки приĭшлú / реĭвахýйут понадв'íр'у так / шо сус'íди мут се з:ерáти / ни знáйу / шо на них наĭшлó / урáс ц'іхóн'ко се ĭгрáли / Йім вéсело / таĭ дóбре.*

РЕМІНÉЦ, -ньця́ – ремінець: *Рем'інéц на дзиґáрку ч'ос бóрзо пирвáўсе; Ус'ék'і рем'ін'ц'í шк'íр'ін'і виробйéйут у Кóсов'і / оцéс йа тогúт купúў / і н'іч'ó / слýжи.*

РЕМÍНЬ, -еня – шкіряний пояс; широкий чоловічий пояс: *Йік ходúў з дарáбами / бáт'ко браў такúĭ рем'íн' / йік оцéс / абú ни натсадúўсе / вúдиш / ікúĭ вин ширóкиĭ / тут велúка / дóбра пйéда йе / пйéда і пиў.*

РЕНҐЛЬÓТА, -и – назва сорту слив: *Ренґл'óта / велúка слúва / крýгла / з однóго бóку зеленкáва / а дрýгиĭ бик подúбниĭ до угóрки / ў нас нимá ренґл'óти / а йік схоч' уздр'íти / то подивúсе у вýĭка ў плóт'і ростé / вин тоб'í нарвé цих сливóк / ш'і рáдиĭ бýде / шо мáйі ч'ем приĭмúти.*

РЕНÉТА (РАНÉТА), -и – 1) сорт яблунь: *Д'в'і ренéт'і мáйу / а ўс'о рéшту / йóни*; 2) плід цього дерева: *Назберáласе однá пáка ренéт / трóхи шáвориў йе / грушкú маслóв'і нипогáно ўродúли / ну / ĭ гор'íхиў бýде.*

РЕПЕРÁЦІЯ, -ї – операція: *Реперáц'ійу на кол'íн'і у Л'вóв'і робúли / тогдú інáкше ни ўм'íли / тогó ногá ни гнéц:е / тепéр се наўч'éли / áле шо ўже / жит'é проĭшлó / і так дóбре / шо ĭкос хóжу.*

РЕПÍЖЕНИЙ – *дієприкм*. від РЕПÍЖИТИ[1]: *Отúм паскóм с кýплеў буў смих реп'íжениĭ пáру рас так / шо на ц'ілé жит'é запамн'ітáў.*

РЕПÍЖИТИ – 1) *згруб.*, бити: *Шó вин говóри? / тáже реп'íжиў йігó / йік оч'ман'íлиĭ / а тепéр брéше / шо лéд'а ўдéриў*; 2) *перен.*, лити (про сильний дощ): *Оĭ / шо дош' / то дош' / реп'íжит / йік мáйі бýти / в'íд'í / з грáдом / ад'í йек пýкайі ў шúбу.*

РЕПУХÁТИЙ – *згруб.*, 1) товстий, "калюхатий": *Моĭ / та йімý / в'íд'í / ш'і сóрок нимá / а вин ужé ад'í ĭкиĭ репухáтиĭ / та / Бóжеч'ку / боронú вит такóго ч'éрева / йігó дес страшó т'éшко носúти / То / Мар'í / ни бýло би такúх ч'еревúў / іґ би вин прит':éў соб'í трóхи йідý / і салúў мéнче йіў / а вин л'ýби / ни писнéн'ке мн'ісцé / а такé / шо з нéго аш кáпайі*; *У лицé дримнéн'киĭ / а сам ад'í ĭкиĭ репухáтиĭ / то йéк с такúм данцувáти? / вин / вúтко / пúвом ч'éрево розбúў / И:ĭ / сарáку ч'олов'íк / а данцувáти йімý хóч'іц:е / бо молодóго кортúт / і н'ікóму н'іч'ó се ни стáне / іґ з ним вúгул'айі / йа бих самá пишлá з ним у дáнец / іґ би бýла молóч':а / а так /*

нашó йімý старóйі бáби? / а ти ĭди / ік ме брáти / ни пониж’éĭ ч’олов’íка / ни урвú йімý ч’éсти / і меш вúд'іти / пóпри ўс'о / у нéго лéхкиĭ хит / і вин ме так данцувáти / шо ш’і крáш:е / ік тот / шо ни мáйі такóго ґан'ч’ý; 2) про вагітну жінку: *Іґ жúнка т'ішкá / то знáйіте / йек унá вигл'ідáйі / йе / шо на ниĭ до пос'л'íн:их м’іс'іц'íў ни дýже пíзнашно / а йе / шо зрáзу вúтко / ад'í ўч’éра дúўйусе по Мар'íц'і / унá гет обм’інúласе на лицé / гýби так’í / іґ бриндýш’і / ĭ репухáта / вúтко / шо на д'íўку / Наĭ йíі Бох помогáйі / унá страшнó д'íўч’інки хóч’і / бо ўже мáйі двох хлóпц'іў / алé йек ужé Бох даст*; *Ти ни вúдиш / шо ўна репухáта / облúш йійí*; *Л΄ýпко / анý призирнú / т:а д΄íўка / в’ід΄í / репухáта / ч’ійá ўна? / Шó ви такé говóрите? / такé йістé зач’éли / шо на гóлу ни налáзи / вам у оч’éх в’íч’но шош мереш’:éйі / ни такé / ік у л'удúĭ / д'íўч’іна набúта / моцнéн'ка / Вас'ýтина дон'кá / ч’éмна дитúна / а вам зрáзу такé на йізúк упáло / шо гаш устúт говорúти / тепéрки йа дóбре вúжу / вúтки бр'íхн'і берýц:е / аг’í / гаш смих се ўсéрдила / ĭ ч’ýйу / шо поч’ірвон'íла*.

РЕПУХÁЧЬ, -ý – *знев*., *згруб*., про того, хто РЕПУХÁТИЙ: *Д'íч’:іĭ репухáч’ / пожúч’іў у мéне косý / таĭ ни вид:айé / бýду сегóн:е л'íсти ў óч’і / бо йек на ґаздиўств’í бес косú*? / *Вин / вúтко / такóш так подýмаў*.

РЕПУХÁЧЬКА, -и – *жін. р., пох*. від РЕПУХÁЧЬ: *Іká би л'удинá ни бýла / шó би тоб’í ў ниĭ се ни ўдавáло / алé мýсиш наĭтú ў сóб’і терп’íн'і / трóхи ікóйіс л'ýд'іности / шобú показáти йíі / шо ти йійí уваж’éйіш / шобú ни пониж’éти йійí гóнир / ни хоч’ / то ни ставáĭ з неў у велúк’і бéс'іди / алé соб’í фáĭно заговорú / ік унá шош се запитáла / і видиĭдú ўбик ци тикú гет пидú / алé бес ни кривúласе / ни бýркала / ни питс'м’íйуваласе / ни бýла н'імакóм / бо то дýже нифáĭно і ўстит / а ч’о йа ц:е каў? / бо ўч’éра до нас приходúла Йілéна / ўна пишлá / забрáла тот кош’íл' / шо лиш’éла / і йа ўч’ýла / йек М’íс'ко / а ви соб’í з ним шош ч’ітáли / сказáў за н'у / репухáч’ка / вин погáно сказáў / а ти зач’éла се с'м’ійéти / йа хот' ни блúско бýла / на дривúтни зам’ітáла / алé цисé ўч’ýла / і ўже ни хот'íла вам перебивáти ч’éтан'і / алé м’ін'í цисé се ни ўдáло / бо ўна слабá / д'ійабéт мáйі / а с слабóго с'м’йéтисе / то гр'íх / с пйéного мош / а с кал'íки / с слабóго / Бóже боронú / бо ни знáйіш / шо тебé ч’ікáйі / оц:é йа мýс'іла тоб’í сказáти / таĭ дóбре / шо ни забýла / бо ў мóйі голов’í ни ўс'о дéржиц:е / Бабó / та то ни з нéйі / у кнúс':і мал'ýнок буў с'м’ішнúĭ / ропýха дéржи стр'ілý ĭ ни пускáйі / бо хóч’і / шобú царéвич’ / то бáĭка такá / з неў уженúўсе / таĭ М’íс'ко тогó так сказáў / ви сам’í ўперéт нам ц:у бáĭку роскáзували / йек вин потóму йійí кужушóк спалúў / і шо тогдú се стáло / забýли йістé? / а*

ўч’éра вам / мóже / се прич’ýло / бо ни знáйу / шо úнче / на вýїну Йилéну ми нáв’іт' се ни дивúли.

РЄ́ДНИЙ – про людину, яка все робить до ладу: *Р´éдниї ч’олов’íк / нимá шо казáти / йигó робóта / пéрш’а кл´áса / шó би ни робúў*.

РЄ́ДНО – *незм*., добре; так, як, на думку мовця, і повинно бути: *Молод'í р'éдно жийýт / нимá шо казáти / рóдич’і ни гóн':і се нат'íшити / бо сегóн:е за дóбре т'éшко / Та наї йім Бох помогáйі / бо ви дóбре кáжете / р'íтко йе такóго / шо ним мош пофалúтисе; Йімý тогó ус'ó р'éдно їде ў ґаздиўств’í / бо вин мáйі гóлу / знáйі / йек опходúти худóбу / йек йийí дóбре вúзимувати / ўм’íйі купúти фáїне / йістовúте пóрос'і / дúвиц:е / шобú земн'á ни пус'т'íла / ни вирóд'уваласе / дайé їйі вúд:их / а нú так / шо барабýл'і дéс'іт' рóкиў на тим самúм м’íсци клáсти / ч’олов’íк знáйіц:е на ўсéму / йа ш’і за бдж͡’óли ни сказáла / анý кúл'ко л'удúї ў сел'í мáйут вýлийі і ўм’íйут кóло них ходúти? / наўмúсне / за кил'кóх ви знáйіте? / то до ўс'óго / Васú / тре: головú; Ік р'éдно ус'ó їде на вес'íл'ý ци на їкóмус байý / то кáжут / мої / ікé то бýло фáїне вес'іл'é / а їкиї Іван баї зробúў / ну та на такóму вартýйі побýти ход' би одúн рас / ус'ó так зр'іхтóвано бýло / і так ішлó однó за óдним / шо ни знáйу / ў кóго ш’і такé бýло / х’ібá ў Лес'á / ік вин сúна женúў / алé колú то бýло / огогó / то ўже з дéс'іт' рóкиў тóму*; *Йа тебé ўч’éла / шо за ч’ем / р´éдно робú / а нú ход´ йéк / тоб’í шо / рýки ни складáйуц:е?*

РЄ́СКА, -и – нижня частина шапочки гриба: *То / в’ідéў / старúї грип / анý подивúсе на р´éску / Дúўйусе / і шо / р'éска ік р'éска / А ти увáжн'іш:е призирнú / по крайáх унá ікáс покорóблена*.

РЄ́СОЧЬКА – *пестл*. стос. РЄ́СКА: *Мамó / ану див’íц:е / їка р´éсоч’ка ч’éста / б’іл'ýн'ка / тут нимá ч’ірвакúў / мóже / смáшку зрóбимо*?

РЄТ, -ідá (-ідý) – 1) ряд: *Два р´ідú се лишúло вúсапати; Мар´í / то зле / робú р´ет п’іл´ р´ідá / тáк’ік на циї гр´éц´:і*; 2) порядок: *Нимá р´ідý / кóждиї рóби / шо соб’í хóч’і; Ч’ікáї р´ідý / пéр'іш наї р´ід´н´á їде до фудуґрáф’ійі / а ўже потóму ми; Р´ет трéба знáти / шо до ч’óго / а йік нимá р'ідý / то вихóди такá каламóц'ійа / йік оц:é; Мáйі ікúїс р'ет бýти ў цéму ўсéму / бо ік н'і / то йа ўмивáйу рýки / Анý / Василú / послýхаїте менé.*

РИВНА́ТИ (РИВНЄ́ТИ) – зрівнювати, вирівнювати; порівнювати: *Моï / риўнáї / абú ни бýло гóрбикиў/ бо ад'í їк’і / хто ч'уў такé лиш’éти?; Шó ти нас риўнáйіш до них? / ўни набогáто моцн'íш:е стойýт / таї сат у них молодúї / фáїно рóди / а ў нас шо / стар'í йіблинкú / їк’і ш’і д'іт садúў; Скáтерт' на стол'í мош риўн'éти / ік унá ўз'éласе брúшками / пос'ігнýў рукóў / таї унá се роспрáвила / кóцик риўн'éйіш на лýшку / ік застéл'уйіш / абú вин фáїно вигл'ідáў; Ти риўн'éйіш йийí з Мар'íкоў / а ўна ў рот пит'á ни*

бере́ / о: / то йе́к таке́ мош каза́ти?; Йіле́ / риўн'е́ї тото́ / шо мош риўн'е́ти / шо надайе́ц:е до це́го / а ту́тки / не́бо ї земн'а́ / та йе́к цисе́ мош он:о́ п'і́л'і о́н:ого кла́сти ї диви́тисе / котре́ л'і́пше вигл'ідáйі.

РИ́ВНИЙ, ЇК (ІК) МАҐЛИВНИ́ЦЯ – дуже поганий, нерівний (про поверхню чого-небудь): *Фа́їна доро́га / рі́ўна / йіґ маґлиўни́ц΄а / Йо / і ш'і би ход' зо два скру́ти / бо цих зама́ло*; *Ти ка́жеш / шо ў Ку́тах йе кава́лок доро́ги / таки́ї рі́ўниї / ік маґлиўни́ц'а / а гента́м ш'і ни так каза́ли / іґ дес хтос хот'і́ў сказа́ти / шо доро́га розби́та / н'ійе́ка / то каза́ли / така́ / ік пит Соки́лским / ти це́го ни зна́йіш / і тепе́рен'ки так н'іхто́ ни ка́же / бо ўна рі́ўна / ік ла́виц'а / а ўпере́т каза́ли / але́ колі́ т:о бу́ло? / в'іде́ў / тебе́ ш'і на с'в'і́т'і ни бу́ло / таї за маґлиўни́цу лиш ста́рш'і розум'і́йут / бо рука́ми за́рас ни шч'е́ста перу́т*; *Йо:ї / а це шо за с'т'і́ни? / та ўни так'і́ / ік маґлиўни́ц'а / іґ би йіх хтос спец'ійа́л'но тиўк / шоби́ так'і́ пругі́ зроби́ти / И:ї / ни пу́ж'іітесе так / бо ту́тки ш'і ни риўна́ли / а ви ўже пругі́ уздр'і́ли / де́ пру́ги? / ви́тко / вам шош двойі́ц:е ў оч'е́х / Ну та ўже / то соб'і́ йек хто хо́ч'і / кому́с і таке́ нисогі́рше.*

РИВНОВА́ГУ ДЕРЖЄ́ТИ (УДЕ́РЖІТИ, УДЕ́РЖУВАТИ) – зберігати стійке положення: *Абе́с наўч'е́ўсе на ро́вер΄і йі́хати / ма́йіш ривнова́гу держ'е́ти / ни х'іл΄е́тисе на оди́н бик; Мар'і́ / та риўнова́гу до́бре держ'е́ти у ўсе́му / на́в'іт' у бе́с'ід'і / ни стера́тисе / шоби́ твойе́ ура́с бу́ло зве́р'ха.*

РИ́ВНОГО НИМА́ (НИ БУ́ЛО, НИ БУ́ДЕ) КОМУ́С – хтось за своїми рисами є найращим: *Наш Улац΄ко́ таки́ї / шо рі́ўного йіму́ у циї окру́з΄і нима́ ї ни бу́ло / х'іба́ ш'і бу́де / це́го йа ни ви́ш':а / шо ста́ўниї / а шо́ роби́тниї / л'у́д'іниї / зич'лі́виї.*

РИ́ВНО РОСКА́ЗУВАТИ ШОШ **(ВЕСТИ́ БЕ́СІДУ)** – говорити (розповідати) щось чітко, логічно, дотримуючись послідовності викладу: *Мару́ / рі́ўно роска́зуї / ни переска́куї / бо ми н'іч'о́ ни зрозум'і́ймо / ік меш ота́к з одно́го на дру́ге перештрика́ти; Ти ни ви́диш / іка́ ў не́йі бе́с'іда? / та де́ ўна го́н:а рі́ўно роска́зувати? / ў не́йі сло́во за сло́во се зашпо́ртуйі.*

РИВНУ́НЬКИЙ (РИВНУ́СЬКИЙ, РИВНУ́ЦЬКИЙ; РИВНЮ́СЬКИЙ, РИВНЮ́ЦЬКИЙ) – рівненький; дуже рівний: *Крапоч'кі́ на галу́н'ц'і / одна́ ў о́дну / і так'і́ риўну́н'к'і р'ітќі / йіґ би йіх ч'е́мос м'і́р'іў / а ни на о́ко робі́ў / ви́тко / шо ў ко́гос рука́ наби́та / бо ни ко́жда ґазди́н'а так би ўда́ла*; *С'т'іна́ риўн'у́ц'ка / ік скло / до́брих маїстрі́ў йіс наїшла́*; *Гаї / диви́се на оц:у́ пи́санку / ї́к'і на ниї риўну́ц'к'і л'і́н'ійі / хтос ска́же / шо то писа́ла жи́нка / ї́к'її в'іс'імдис'е́т' і два ро́ки? / та йа молода́ / і ў ме́не де́коли рука́ дрижи́т / а ц:е така́ робо́та / шо на ви́стаўку мош дава́ти*; *Гр'ітќі рі́ўн'і*

риўн'ўс'к'і / а ĭкиї горидец / к'і́л'ко тáмеч'ки ч'іч'óк / вит такóйі хáти н'ікудá ни хóч'іц:е ĭти / Йо / áле ўстайé Калúна у пйéтиї годúн'і / ти шо гадáйіш / дóс'в'іта днúнку свойý поч'інáйі.

РИЖНЄ́НИ, -нє́н (-ив) – "лю́де, шо жию́т у Велúкому ци Малóму Рижні́": *Йо / так за них дéколи кáжут / алé бúрше / рижн'éнцк'і л'ýде / а молод'і́ кáжут / це йа ўже ч'ýла вит свóйіх / рижн'éни / алé м'ін'і́ се вúди / шо це ни по дáўному / ўперéт казáли / великорожéнцкиї ч'олов'і́к / ци малорожéнцка жúнка / абó шо ўни з Рижнá / ад'í з Велúкого Рижнá буў з'ет' у Лесúхи / вин у Т'ýдев'і се ўженúў / а йігó мáма жúла ў Рижн'í / йа вúд'іла ĭйі / вúтко / шо праўдúва гýцулка / гет по úнчому бýла ўбрáна / ік у нас тогдú ходúли / і це ш'і колú бýло / ог:ó / гет дáўне се нагадáло / йо / а мóжут казáти / шо цес ч'олов'і́к ци жúнка дез з гор'і́ш':а / алé це ўже ни з Велúкого Рижнá / а маї з дáл'ших / гор'і́ских сéлиї / А йа знáйу / шо ĭ даўнó казáли рижн'éни / йа вид д'і́да цисé ч'ýла / то йек унó гóн:о бýти тепер'і́шне? / каў тоб'і́ / то дáўне / мóже / у вас так ни казáли / а отýтки / де нáш'а хáта / ус'і́ сус'і́ди так казáли.*

РИ́ЖНИК, -а – гостра дерев'яна палка, на яку нанизують м'ясо, що повинно "будитисе": *Йо / мн'éсо / кубасá мóже будúтисе і на однóму рúжнику / а йік тóго йе бúрше / ну то ĭ рúжникиў тре: / ĭ бúрше.*

РИ́ЖОВИЙ – рисовий: *Зéрн'ітко такé завелúке / ік рúжове / знáйіш / ікúї риш? / ну то отакé / ни бúрше / ўно вúпало з оцéйі карабýшки / Ход'í́м се запитáїмо ў бáби / шо з нéго мáйі вúрости.*

РИЖО́К, -шкá – ріжок: *Рáўлику / пáўлику / покажú ришкú / рáўлику / пáўлику / покажú ришкú / дивúсе / Івáн'ч'іку / йа прóс'у / і рáўлик покáзуйі / анý ĭ ти так йімý скажú / І вин послýхайі? / Ік меш фáйно просúти / то ґерентýйу / шо покáже / алé зо два три рáзи мýсиш сказáти.*

РИЗДВІНІ́ СВЄ́ТА – Різдвяні свята: *В'ін'ч'ýйімо вас ш'éс'т'ім / здорóўйім / з Риздв'íними с'в'éтами / здорóв'і провáт'те / ĭ абéсте нáрик доч'ікáли / Фáйно д'іковáт' / абéсте ĭ ви доч'ікáли.*

РИЗДВО́, -á – *церк*., Різдво Господа нашого Ісуса Христа: *Риздвó і Велúґден' / то наĭбúрш'і / роков'í с'в'éта; На С'в'ітúї Вéч'ір / пéред' Риздвóм / ік винóс'ут с'м'іт'é с хáти / то дúўйуц:е / шобú делéко за вýгол / áбо пóза х'í́тар' / абú дóбре вел:óсе / шобú блих ни бýло ў хáт'і*; *То бýло делéко по Риздв'í / по Видорш'áх / дес у три нед'і́ли.*

РИЗНОО́КИЙ – косоокий: *Бóже менé простú / н'іч'ó ни каў / áле такá ризнóка / шо однó óко дúвиц:е ў Вижнúцу / а другé / ў гуд͡зúцу / І:ĭ / ўстидáлибесте / гет нифáйно говóрите / ўна пишлá на д'íти / на кýпу дримнúх д'ітúї / ад'í н'іхтó ни хот'íў за Фед'á ітú / а ўна пишлá / то хто на*

о́ч’і ме зазера́ти?; *Мих би бу́ти хлопч’і́ш’і / тики до́ста нипога́ний / одно́ / шо / в’ід΄і́ / ризноо́кий тро́хи / ану́ придиви́се / то ни ду́же ви́тко / а́ле ч’ос йіго́ до во́їс'ка ни ўз΄е́ли / оц:е́ / бо та́мки так соб’і́ ни витпуска́йут / му́си бу́ти шош пова́жне / А ч’о йа ма́йу се приди́ўйувати*?

РИ́ЗЬОК, -ська – стрижень олівця: *Ри́з'ок се уломи́ў / хо́ч’у пит:еса́ти олу́фко / Пит':і́суї / але́ уваж’е́ї / ў таки́х улуфка́х вин крихки́ї / мо́же зноў се ўломи́ти / То шо / листо́ч’ки си́ним мал'ува́ти? / Йа ни каў / си́ним / йа лиш сказа́ла / ни ква́псе / уваж’е́ї / і пойісни́ла ч’о / бо іґ заду́же меш тисну́ти ноже́м / то вин зноў мо́же се ўломи́ти / ки́л'ко цисе́ поўто́р'увати*?

РИ́ЇЧЬКА, -и – *зменш*. до РИ́ЙКА: *Бабо́ / це но́сик у порос'е́тки? / То ри́їка / То ри́йіч’ка? / Наї бу́де / ік тоб’і́ так би́рше се ўдайе́ / М’ін'і́ но́сик се ўдайе́ каза́ти / Наї бу́де / але́ без зна́ла / шо то ри́їка / гук / гуч’о́к / ота́к се ка́же за ц:е / а нис / у л'удини́ / То ни так / бабо́ / нис йе і ў пе́сика / і ў мо́го ко́тика / і ў це́йі ц'о́н'ки / а мо́жно / йа погла́д'у йійі́.*

РИ́ЙКА, -и – 1) рило (у свині): *Бра́ч’:іки / та ў це́йі свин'і́ така́ ри́їка / шо гаш стра́шно / ўна ік ро́хнула / то йа гаш пи́тштрик*; 2) *перен*., *лайл*., рот: *Закри́ї свойу́ ри́їку / бо ік дам / то ўс΄і гнил΄ікі́ повибива́йу; Ти / писка́ч’ко / пусто́то / ш’і ри́їку утвор'е́йіш?; Ри́їкоў ри́йі / ік свин'а́ / ри́ло би тебе́ / та би тебе́ ри́ло / ви́рило би доре́шти.*

РИ́ЙКУ ЗАКРИ́ТИ (ЗАМКНУ́ТИ, СТУЛИ́ТИ, ЗАПЕ́РТИ) – *знев*., *згруб*., замовкнути: *Ри́їку свойу́ заприі́ / бо йік за́рас уста́ну / то би́рше ни ўтво́риш / і ни меш сво́йім гу́ком ри́ти м’ін'і́ ў жит'у́.*

РИ́ЙКУ ПХА́ТИ (СУ́НУТИ, ЗАСУВА́ТИ) – *знев*., *згруб*., втручатися в щось: *Ни пхаї свойу́ ри́їку / ни до те́бе пйе́ц:е; В’і́ч’но куда́с свойу́ ри́їку засу́неш / а потому́ дру́г’і м’ін'і́ ў о́ч’і л'і́зут / іке́ твойе́ д'і́ло / хто шо ро́би і куда́ с ким пишо́ў / пас' себе́*.

РИК, -ро́ку – рік: *Шо напере́т зага́дувати? / рик до́ўгий / ус'е́ке мо́же се ста́ти; Сего́н:е с'в’іти́ли бе́ч’ку / то йік ішла́ смих с це́р'кви / здиба́ла двох жино́к / йа йіх би́у бе́ч’коў таї каў / бе́ч’ка бйе / ни йа бйу / за ти́жден' Вели́ґден' / уни́ цисе́ зна́ли / а да́л'і так се ка́же / бе́сте бу́ли ни сонли́в’і / ни др'імли́в’і / а ц'ілі́ї рик здоро́в’і / то ўже оце́го ўни / ви́тко / шо ни ч’у́ли / бо сам’і́ два ра́зи соб’і́ поўтори́ли / йек то ма́йі се каза́ти / а́ле то ни лиш уни́ / то р'і́тко хто ус'о́ зна́йі / бо то йа вид ба́би ч’у́ла / би́рше н'івиткo̍го / то да́ўне / так упере́т каза́ли / ї ви́жу / шо ї ти за ц:е ни зна́ла*.

РИК ВИД РО́КУ – з кожним роком: *Рик вид ро́ку ни л΄і́пше / тогі́т tako̍ш на шош над΄іва́лисе / таї шо́ с то́го ви́їшло? / фа́їний ма́йімо ро́ч’ок? / Та де ни фа́їний / л'укс / а вам шо / шош се ни ўда́ло ў не́му? / ч’е́мос вин*

вас здивуваў / ни догоди́ў / шо ви так'і́ о́мхн'і? / ци вин пору́шиў вам іке́с нам'і́рен'і? / ге? / ци ч'о́ ви так ка́жете? / аг'і́моі̌.

РИК ЗА РО́КОМ – поступово: *Рик за ро́ком іде́ / А ми ўсе молод'і́йімо і молод'і́йімо / так ви хот'і́ли сказа́ти? / так? / Ви ўгада́ли / але́ мош би ш':е кра́ш:е / дитин'і́йімо / ш'і ǐкíхос па́ру ро́киў / і бу́демо ч'у́тисе / іґ д'і́ти / Йо / отогди́ мош бу́де повесели́тисе / бо стар'і́ ўрас бумборос'у́т / ус'о́ йім ни так / а тогди́ ус'о́ ста́не так / Та де н'і? / ус'о́ бу́де ду́же фа́йно / та́к'ік кни́шка пи́ше / гента́м ба́йку за таке́ ч'у́ла.*

РИК ПО́ПРИ РИК – про постійну змінність того, що сприймається крізь вимір часу: *Рик по́при рик / таї̌ жит'é мина́йі; Ота́к / Мару́с'ко / рик по́при рик / ди́вис:е / а ста́р'іс'т' за плеч'е́ма / і йек тото́ ўс'о проі̌шло́? / та́к'ік вода́ у р'іц'і́ / ў оци́х габа́х / ви́диш / ік'і ўни / отаке́ ї жит'é бу́ло.*

РИК У РИК – постійно, протягом тривалого часу: *Ў сел'і́ поўно́ роботи́ї̌ / рик у рик т:о саме́ / ку́тан'і / робо́та / ку́тан'і / робо́та / і зле бес це́го / і ни геї̌ ч'у́йіс:е до́бре / ік роботи́ї̌ забога́то / а л'удина́ ма́ла би памн'іта́ти / шо жит'é прохо́ди / а робо́та лиш'е́йіц:е / ўна в'і́ч'на.*

РИНДЗІ́ТИ – 1) падати (про дрібний дощ, мжичку, "крапнистий" сніг): *Ринд͡зи́т / то йек пити́ ў горо́т?*; 2) *перен*., рюмсати, плакати: *Мо́же / боли́т шош? / бо ни то / шоби́ ду́же пла́каў / а ринд͡зи́т ота́к уже́ пиў дни́ни / А мо́же / дити́на голо́н:а? / шо́ вин сего́н:е йіў? / мо́же / нидоі̌і́ў?*

РИ́НКА, -и – кастрюля: *Ўс'і ринки́ загор'і́ли / мус ч'е́стити / х'іба́ би п'іско́м доми́ў / бо йа ни зна́йу / йек ч'е́мос и́нчим йім да́ти ра́ду.*

РИ́НОЧЬКА, -и – *зменш*. від РИ́НКА: *Дез бу́ла / але́ де́ ўна? / А ви шо́ шука́йіте? / Ри́ноч'ку дес оту́т покла́ла / і ни зна́йу / де ўна се д'і́ла / то така́ / ік дитин'е́ч'а / йа ў ниї̌ йіце́ вар'у́ / Ад'і́ ге́н:е ǐкас йе / мо́же / то ўна*?

РИ́ПА, -и – ущелина, урвище; дуже стрімкий скелястий берех: *Там ри́па / бли́ско ни ǐди до бе́рега / тики́ ни бли́с:е туда́; Л'уди́ї̌ ни го́ден видуч'е́ти / ота́м / у ри́пу / с'м'іт'е́ ўноч'е́ скида́йут / ўноч'е́ / бо ўже соко́т'уц:е мене́ / аби́х ни крич'е́ла / а йа і ў с'іл'ра́д'і за ц:е каза́ла.*

РИП'Є́К (РИП'Є́Х, РІП'Є́К), -ї̌ка́ (-ї̌ха́) – реп'ях: *Рипі̌іки́ ад'і йек на спо́н':і налови́лисе / де́ йіс наі̌шо́ў таке́ бога́цтво? / Ви́тко / ў бе́рез'і / риўна́ў дори́шку / бо ў т':і плови́ йійі гет бу́ло розми́ло / ік ста́ти ни так / то мош бу́ло загрим'і́ти / а йа тро́хи пообру́буваў глиж'е́ / ǐк'іс корч'і́ / таї̌ тепе́рки пеўн'і́ш:е мош іти́ дво́д'і; Ік випада́йут во́лоси / то ко́р'ін' рипі̌іка́ ду́же помич'ни́ї̌ / йа т:о на соб'і́ спрахтикува́ла / д'і́до росказа́ў / йек роби́ти / ї за дв'і нед'і́ли ви́тко бу́ло / шо помогло́ / а то ўже бу́ло диі̌шло́ до то́го / шо гл'а́ба гре́б'ін' у ру́ку ўз'е́ти / йа ўже зач'е́ла бу́ла се боі̌е́ти ч'іса́тисе / бо йек? / ко́ждиї̌ ден' жме́н'і воли́с нима́.*

РИПІ́ТИ – *перен.*, 1) говорити різким неприємним голосом: *Захри́пла / і рипи́ў / ни го́н:а нормáл΄но говори́ти / Мо́же / ўч'éра на вес'íл'ý забогáто йісте́ с'п'івáли*?; 2) *знев.*, плакати: *Рипи́ / рипи́ / йа ш':е дам / абе́с двод΄í ни ўшо́ў / абе́с зач'е́ў розум'íти / шо́ т:о знач'е́йі / ік кáжец:е / ни во́л'но.*

РИП'ЇКУВÁТИЙ (РИП'ЇКО́ВИЙ; РИП'ЇХУВÁТИЙ, РІП'ЇХО́ВИЙ) – реп'яхуватий; реп'яховий: *Цес пес ікúйс рипйікувáтиї / нáзниї / ци ни слабúї*? / *ге? / ану́ диви́се / наї д'íти дне́му блúско ни блúжуц:е.*

РИ́ТВИНА, -и – нерівність; тріщина, щербина, заглибина на чому-небудь: *Ц΄іментувáли / ц΄іментувáли / і н΄íби н΄іч'о́ / а колú ўже гото́ве бу́ло / уздр΄íли / шо пит схо́дами ри́твина; То ри́твини понадв'íр΄у / диви́се / абú дити́на ни ўпáла / бо ту́тки ни таке́ подв'íр'і / ік у вас / Та вин ужé до́бре хо́ди / так / Івáнку? / ану́ покажú бáпц'і / йек ти фáйно хо́диш / ідú до бáпки і поц'о́маї йíи / і подушú фáйно / поц'о́маї і подушú.*

РИ́ТИ Є́МУ КОМУ́С – діючи підступно, готувати пастку комусь: *Ви́диш / йек то йе / ри́ли йéму дру́гому / а вúйшло / шо сво́му си́нови / таї шо ти зро́биш / би Бох борони́ў ко́ждого вит тако́го / Згр'íшили / таї мáйут.*

РИ́ТИ КУПИНИ́ – викидати землю (про крота), утворюючи підземні ходи: *Кирти́на ри́йі купинú / ад΄í к'íл΄ко / áле йа знáйу / йек цéго се збу́ти.*

РИ́ТИ СВО́ЙОВ РИ́ЙКОВ – *знев.*, *згруб.*, обмовляти когось; говорячи, сіяти ворожнечу: *Ти мин'í / л'у́пко / ни меш ту́тки ри́ти сво́йоў ри́йкоў / ни меш м'іш'éтисе ў ч'ужé жит'é / ти с'в'íї гуч'о́к фаїне́н'ко закри́йіш / і меш так ц'іхо́н'ко сид'íти / шо гаш ни ди́хати / тáк'ік миш за в'íником / бо інáкше йа скру́т'у або́ притну́ тот гуч'о́к / змац'íц'кáйу твойу́ ри́йку / і шо́ тогдú? / тогдú бу́де бу́ба / ої шо бу́де / ої шо ме бол'íти / того́ шуру́ї вúц:и / до́ки ни пíзно / до́ки йа ш'і гíрше се ни ўл'у́тила.*

РИ́ТЬМА – *присл.*, 1) завзято, енергійно, з великим бажанням виконати (зробити) щось: *Ри́т΄ма ўз΄éўсе до робо́ти / йа ни спостúгла йíсти звари́ти / а бéрех буў ско́шениї*; 2) дуже наполегливо, нахабно: *На поч'íткáх н΄іч'о́ / а пото́му ри́т΄ма ўз΄éўсе / тикú так / шо спу́ску на давáў / му́с΄іла т:у сл΄у́шку йіму́ попусти́ти / бо вин м'ін'í прохо́ду ни давáў.*

РИ́ТЬМА БРÁТИСЕ (РОБИ́ТИ) – 1) виконувати щось завзято; наполегливо, докладаючи максимум зусиль: *Йа за неў ни го́н:а се ўгнáти / ўна іґ берéц:е / то ри́т'ма / гаш дим спит сáпи їде / а йа пово́ли / шобú мене́ надо́ўше стáло; Ік ти наїмúў кого́с на де́н'ку / то вин тоб'í ни бу́де ри́т'ма роби́ти / йіго́ ни бу́дут дес'е́т'і потú збивáти ко́ло тво́йі робо́ти / вин соб'í ме розм'íрено роби́ти / так / шобú ї робо́ту бу́ло ви́тко / і шобú сам ни ду́же перетрудúўсе / вин ме се сокоти́ти / бо ден'о́к богáто / а ў нéго*

здоро́ўйі он:о́ / ўно йіму́ доро́ш:е / ік ус'і́ ден'кú ўку́п'і; 2) нахабно: *Васúл' ни хо́ч'і витпуска́ти йіму́ дрива́ / і до́бре ро́би / а цес тикú рúт'ма до не́го бере́ц:е / йа сам ч'уў / йе́к вин з ним зач'іна́йі говорúти / то страшнúй ч'олов'і́к / ш'і грозúц:е.*

РИ́ТЯ (РИ́ТТЯ) – ратиця; задня нижня частина ноги (“лаби”) корови: *Вúдите / йек то йе / ік каўт за коро́ву / то каўт / шо уна ўде́рила ци хот'і́ла ўде́рити рúт'оў / а йік каўт за кон'а́ / то вин бйе копито́м / кин' рúт'оў ни бйе / так н'іхто́ ни ка́же / а ш'і мо́жут жертува́ти / ік у с'п'і́ван'ц'і с'п'іва́йіц:е / шо ік ішо́ў йа до д'іўч'е́ни те́мними луга́ми / то ік ж'е́ба ўт':е́ла рúт'оў / йа ўкрúўсе нога́ми; Коро́ва ге́пнула рúт':оў / таї переверну́ла пу́т'н'у / і ўс'о полу́н'ішне молоко́ се розлúло.*

РИХ, -о́гу **–** ріг: *Ро́ги вúростут / до́ки допро́сис:е / досто́йіш / доч'іка́йіш / гаш отогдú пúде / а шобú само́му се здогада́ти помоч'і́ / це́го нима́ і ни бу́ло / ну мо́же / рас ци два / а́ле ни бúрше / бúрше н'і.*

РИ́ХТУ ШУКА́ТИ (ДОШУ́КУВАТИ; ШУКА́ТИ РИ́ХТУ) – вияснюючи з кимось стосунки, доказувати свою правоту: *Ш'і рúхту шука́йі / сид'і́ў би тúхо / та би сид'і́ў / наї би нагада́ў / шо вин са́м виробйе́ў / іґ буў у такúх рока́х / и:ї / таї ни лиш у такúх; Прийшла́ / мої / лиш порúх переступúла / і зач'е́ла шука́ти зо мноў рúхту / б'ідú дошу́куватисе / б'і́йсе Бо́га / жúнко / та ік хоч' по до́брому поговорúти / то говор'і́м / а т:о / шо ти плете́ш / ку́пи ни де́ржиц:е / то ч'о йа ма́йу пусте́ вислухо́вувати? / йа соб'і́ ї́ду се ку́тати / а ти ік хоч' / то говорú / виговор'уїсе / але́ мене́ ў ха́т'і нима́ / йа іду́ ў ста́йн'у; Паз'у́н'ко / н'іскúм н'іко́ли ни їди шука́ти рúхту і ни позвол'е́ї / шобú хтос зат'іга́ў тебе́ у сварку́ ци у зво́дини; Таке́ мале́ / зб'ідо́ч'іне / ниш'іслúве / прийшло́ / йа нагодува́ла / да́ла ш'і пага́рч'ік вина́ / бо зач'е́ла просúти / ци нима́ / а ўна видийшла́ / ос'м'іл'і́ла / таї зач'е́ла зо мноў шука́ти рúхту / йа ч'е́сто ун'ім'і́ла / ік уч'у́ла / шо ўна гово́ри / а пото́му каў / Паз'у́ / а ви ч'о суда́ прийшлú? / ге? / каж'і́т / наї йа зна́йу / шо ви хо́ч'іте*?; *Ти прийшла́ зо мноў рúхту шука́ти / вийе́с'н'увати / ци йа таке́ каза́ла? / каза́ла / бо то пра́ўда / йа цисе́ мо́жу і ў о́ч'і тоб'і́ поўторúти / Мар'і́ / йа позао́ч'і н'іч'о́ ни каў / ік ни го́н:а тото́ л'удин'і́ сказа́ти ў о́ч'і; Сам'і́ вúн':і / а прийшлú суда́ рúхту шука́ти / н'іц ни ма́йут лиц'а́; Лесúха з Йіле́ноў шош соб'і́ наду́майут / вúс:ут шош с па́л'ц'а / а тогдú ї́дут рúхту шука́ти / н'і́би то Га́н'а вúн:а у йіх б'і́дах / і ни дúўйуц:е / шо он:о́ з дру́гим ни кле́йіц:е / у них хто вúнен? / нев'і́стка / у ўсе́му одна́ ўна.*

РИШ, -жу **–** рис: *Купúла смих рúжу дв'і к'і́л'і / с'і́рникúў / со́ли / таї ма́ло шо лишúлосе / Бо тепе́рен'ки та́ного н'іч'о́ нима́ / барабу́л'і / огир'кú /*

кукуру́дз͡зи / а́фини / грибі́ / і це: та́но ни продайу́т / хот' уно́ ў нас росте́ / а ви за риш се ўбе́дуйіте / риш зде́леку до нас прийіха́йі / того́ хо́ч'і за се́бе би́ршойі пла́ти.

РІБИ́Й – 1) рябий: *Шит΄е́ йкес р΄ібе́ / м'ін΄і́ таке́ се ни ўдайе́*; *Йа ни л'у́бйу ў р'ібо́му ходи́ти / ў тако́му / ік оц':а́ бл'у́ска / шо йіс купи́ла / ўно мин'і́ ни пригисне / таке́ / шо хо́ч'іц:е бо́рше ски́нути / йа сороч'ки́ л'у́бйу / ўни ни раж'е́йут мин'і́ н'і т'і́ло / н'і о́ч'і / а р'ібе́ раж'е́йі*; 2) зі шрамом на обличчі унаслідок перенесеної хвороби – віспи: *Р΄іба́ молока́ приходи́ла / хот΄і́ла за м'і́с΄ішне се договори́ти / Ну таї до́бре / наї бу́де.*

РІБИ́ТИ – рябіти: *Р΄іби́т у оч'е́х вит цих окол΄а́р΄іў / у них м'ін'і́ набога́то ги́рше / йіґ бу́ло ў стари́х / Бо то до́хтор' ма́йі назнач'е́ти / ік'і́ окол'а́р'і вам до́бр'і.*

РІДИ́ТИ – заправляти страву (сметаною, маслом та ін.): *Коли́ меш р΄іди́ти / тепе́р ци ўже на стол΄і́? / Та ч'о на стол'і́ / шобі́ ўс'і зазера́ли м'ін'і́ ў ру́ки? / тут р'е́д'у / уже́ / таї за́рас несемо́.*

РІДО́К, -тка́ – *зменш.* від РЄТ[1]: *Р΄ідо́к таки́ї / йік ви́ц:и доў там / пйет΄ кро́киў; Ш'і би се зда́ло цибу́л΄ки р΄ідо́к; Жени́ оце́с р΄ідо́к / поможи́ м'ін΄і́ / таї тогди́ пи́деш / бо м'ін'і́ два т'е́шко.*

РІДО́М – *незм.*, один за одним; один біля одного; поруч: *Ота́к р΄ідо́м ус΄і́ на́ш'і лежу́т / ба́ба маї да́л΄і похо́вана / ко́ло Івану́шки.*

РІЖЄ́НІ (РЄ́ЖІНІ), -я – опредм. дія від РІДИ́ТИ – заправляти чимось страву, щоб вона була смачною: *Ог:о́ / та це таке́ р'іж'е́н'і / шо н'іц ни ч'у́ти / кра́ш:е зар'іди́ / шобі́ ўно бу́ло до́бре / то тре: ш'і зо дв'і ли́с'ц'і смета́ни да́ти; Мойі́ пси так се наўч'е́ли / шо без р'е́ж'ін'а ни йід'у́т / йіх так ма́ма мойа́ приўч'е́ла / але́ іґ бу́ла коро́ва / то бу́ло одно́ / а тепе́рки йа соб'і́ купу́йу ус'о́ моло́ч'не / таї вихо́ди / шо ш'і ї за них му́с'у ду́мати / рас уни́ кри́ўйуц:е ї ни хо́ч'ут писно́го / і то оба́ / ч'е́сто ік се змо́вити / і стари́ї / ї ото́ї мали́ї / приблу́дниї / бере́ при́м'ір з не́го / таї куда́ йа д'і́нусе? / му́с'у йім догод'увати / рас уни́ ў ме́не слу́ж'і.*

РІ́ЗАТИ БЕЗ НОЖЯ́ (ПО ЖИВО́МУ) – завдавати кому-небудь великих неприємностей, спричинювати біль, страждання: *Н'і / ру́ку на н'у ни пидоїма́ў / на́в'іт' он:и́м па́л'цем йійі́ ни кину́ў / але́ це́го і ни тре: бу́ло / бо вин так ум'і́ў заостри́ти сло́во / так ним упеч'і́ / шо р'і́заў без нож'а́ / ўна пото́му / ік уже́ слаба́ бу́ла / сво́йі не́ни росказа́ла / їке ў не́йі бу́ло жит'е́ / але́ / ви́дите / ни ўпов'іда́ла до́ти / так шо де́коли сло́вом мош би́ршу ра́ну зроби́ти / ік ноже́м ци ч'е́мос и́нчим / і ш'і то / шо ўна ма́їже н'іко́ли ни зажива́йі / то ўже нав'і́ки*; *Оц:е́ гово́риш / і р'і́жеш мене́ без нож'а́ / Йа*

мо́жу ц'і́хо сид'і́ти / але́ зач'е́ла тоб'і́ каза́ти / бо л'і́пше зна́ти / ік ни зна́ти / так йа гада́йу / а йік ни хоч' це́го слу́хати / то йа соб'і́ ї́ду.

РІ́ЗАТИ ПРА́ВДУ (В О́ЧІ) – говорити щось занадто відверто комусь-небудь: *То так / Йіле́нко / але́ тро́хи ни так / пра́ўду каза́ти тре́ба / але́ важне́ / йе́к їйі сказа́ти / мош так слова́ми би́ти мижи́ о́ч'і / шо дру́гиї / іґ бара́н / стайе́ / так їйі р'і́зати ї кида́ти кому́с / шо неў дземли́ йіго́ прибива́ти / а мош т:о саме́ / але́ фа́їно / дел'іка́тно сказа́ти / так / шо ни роби́ти з л'удини́ боло́то / грус' / ни витера́ти ў н'у но́ги.*

РІКА́, -и́ – Черемош: *У нас Ч'е́ремош н'іхто́ ни ка́же / хот' ус'і́ зна́йут / йек на́ш'а р'іка́ се назива́йі / каўт / р'іка́ / пишо́ў двод'і / ци на р'іку́ / а хтос дру́гиї ска́же / вода́ гет упа́ла ў р'іц'і́ / або́ / мої / ад'і́ йек пидбу́ла / це йік по́в'ін' пуска́ли / ци йік тепе́рки гор'і́ш':ами дош':і́ / ота́к каўт / мої / вода́ фиїст пидбу́ла / зна два ми́тр'і / йа по скал'і́ ви́жу / ота́к мо́жут каза́ти / або́ / р'іка́ страшно́ вели́ка се зроби́ла / Ч'уплака́ ма́їже ни ви́тко / ну але́ шо́ / на́ш'а р'іка́ ўже ни така́ / йіґ бу́ла ўпере́т / то так бу́ло / шо лиш питхо́диш д р'іц'і́ / ш'і їйі ни ви́диш / а ўже ч'у́йіш / йек уна́ шуми́т / ми ниделе́ко жийімо́ / то йа вит ха́ти тот шум ура́с ч'у́ла / каў / тепе́рки це́го нима́ / бо л'іси́ виру́буйут / л'у́де ни ду́майут напере́т / шо ўни ли́шут по со́б'і д'і́тем і ўну́кам / таї отаке́ с цим уси́м / гет у нидо́бре пишло́ / Мару́с'ко.*

РІНЬ, -і (-и) – гравій, галька: *Даўно́ л'ітники́ / йіґ бу́ли ў д'і́да / то каза́ли / шо по р'і́ни / по земни́ бо́сим здо́рово ходи́ти / а мене́ р'ін' ти́кала ў но́ги / йа ўбера́ла санда́л'і / а д'іт нага́дуваў / шо пани́ з:а Пол'ш'і́ йіму́ каза́ли / ўни по пиў л'і́та ў д'і́да жили / ко́ждого л'і́та суда́ прийіха́ли / То того́ / ви́тко / за них каза́ли / шо л'ітники́ / Йо / того́ / шо ўл'і́т'і ту́тен'ки жи́ли / лиш так / і́нак н'ійе́к ни пасу́йі сказа́ти.*

РІ́СКИ (РІ́СОЧЬКИ) В РО́ТІ НИ БУ́ЛО (НИ МАВ, НИ МА́ЛА) – про когось, хто зовсім нічого не їв: *Видуч'е́ра р'і́соч'ки ў ро́т'і ни ма́ла / А ч'о? / та сего́н:е ни писни́ї ден' / До́хтор' сказа́ў ни шн'і́дати / і так прийти́ ране́н'ко на пол'ітл'і́н'іку / хо́жу / бо ўни ни го́н':і се докопа́ти / шо зо мноў йе / але́ це таке́ / а шо туда́ ко́ло вас? / ч'у́ла / шо син ваш у́рл'оп ма́йі / Ма́йі / але́ ўже ско́ро зноў іде́ / таї зноў мойі́ пережи́ван'а се нач'ну́т / ле́да се ўспокойі́ли / і ўже зноў дайу́ц:е зна́ти / таї отаке́.*

РІТКО́М (РІДО́ЧЬКОМ) – *присл.*, один біля одного, поряд: *Гаї / р'ітко́м с'іда́їте / і йа ко́ждому дайу́ ба́нужу і гу́с'л'інки / а хто л'у́би з бри́ндз͡оў / то ї бри́ндз͡оч'ка ге́н:е йе ў ми́соц':і / дос'іга́їте / хто хо́ч'і / а бануже́ц / л'укс / А м'ін'і́ суда́ грибо́вой і сма́шки да́їте.*

РІХТÓВАНІ, -я – опредм. дія стос. РІХТУВÁТИ: *За ĭке р'іхтóван'і ви кáжете? / ў мéне ўс'о готóве / йа дóс'в'іта ўстáла / ĭ до деўйéтоĭі ус'ó зробúла / А йа ĭ ни знáла / шо йіс такá огúдна*.

РІХТУВÁТИ – 1) готувати, приготовляти щось: *Р'іхтýĭ шош перекусúти / бо зáрас мáĭстер надúĭде / хóч'і ўс'о обдивúтисе*; 2) ремонтувати: *Тáто рóвер р'іхтýйі / тре: м'іх мукú привéсти / а то нимá ч'ем / А ў тáц':і? / Тáч'ка ў нас до úнчого / ти ни знáйіш / шо ў ниĭ бýло*.

РІХТУВÁТИСЕ – готуватися: *Ўже до с'в'ет р'іхтýĭмосе; Ў Ан:úц'і вес'іл'é по Велúц'іни / ўже р'іхтýйуц:е / Йо / фалúлисе / шо ўже пит'é купúли / і с кýхар'коў се договорúли / Тáмки дв'і бýдут / он:á за солóтке ме витпов'ідáти / а дрýга / за ўс'о úнче / йа так ч'ýла / бо он:úĭ трýдно за ўс'о / то велúке вес'іл'é мáйі бýти / рахýĭ / ікá фам'úл'ійа*.

РÍШШІ (РÍШЧІ), -я – *зб.*, хворостняк; дрібний хворост, хмиз; сухі гілки дерев, кущів; те саме, що ПАТÚЧІ: *У д'íда такóго р'íш':а кýпа / трéа позберáти / а шош і повикорч'óвувати / бо / вúжу / там скóро л'іс се зрóби / алé вúн':і ми / бо гет попустúли с цим; Дривá на зúму / наĭ соб'í отáм / пит с'т'інóў стойýт / а р'íш':а поўнó / ід'íт у бéрех таĭ зберáĭте / а йік се ни ўдайé / то ĭд'íт дгóр'і / áле тотó ни к'івáти*.

РОБÁК (РОБÁКА), -á (-и) – *згруб*., трудяга: *Тот ч'олов'íк / робáка / оĭ / шо робáка / р'íтко такóго наĭтú / м'ін'í гаш шкодá йігó / йек отáк бúти собóў*? / *А йек ни бúти / ік у хáт'і три д'íўц'і*.

РОБÚ (І РОБÚ) КОМÝС **ДÓБРЕ (ДОБРÓ)** – не завжди вдячними є ті, кому допомогли, кого підтримали: *К'íца такé зач'інáйі / шо йа ни знáйу / шо мáйу робúти / наĭшлá смих соб'í на рúўниĭ дорóз'і / напрáўду / а ш ч'óго зач'éлосе? / онóгди ми се здибáли / шош розговорúлисе / а ўна зач'éла се квóлити / шо ў них дах зач'éў прот'ікáти / ўни стайéнку поклáли тáмеч'ки / де бýла старá хáта / і лиш / кáже / трéба цéму ĭкос зарáдити / а йа тогдú каў / у нас йе дранúц'і / шо лишúлисе / ік побивáли бáбину хáту / то бер'íт задýрно / нам йіх ни тре: / ўна се ўрáдувала / і гаĭ / тикú двéч'іру унú прийшлú з Николайéм / таĭ тотó позаберáли / М'íс'о трахторцéм / шо с прúч'іпом / буў прийíхаў і помúх / а ўч'éра ч'ýйу / шо дéкотр'і дранúц'і погáн'і / шо ми питсýнули йім тотó / шо х'ібá лиш вúкинути / а йа соб'í гадáйу / аг'íмоĭ / та ік ви ладувáли / то вúд'іли / шо беретé / а йік ікáс дранúц'а попáласе ни такá / йік мáйі бýти / то озм'íт на дривá / тажé ми н'ікóго ни застаўйéли тотó брáти / дáли т:о / шо мáли / і дýмайу соб'í / оц:é каў / і ш':е рас дýмайу / робú комýс дóбре / а потóму витпáц'уĭ тотó / А йа лишéн' шо ідý вит Потóку / таĭ вúжу / шо ўни побúли стáĭн'у / вúтко*

/ Ко́ц'о з Николайе́м роби́ли / і до́ста фа́йно / аг'і́ / та йе́к таке́ мош бу́ло говори́ти / ік уни́ так до́бре скориста́ли / йек?

РОБИ́ТИ (ЛИШ ТАК), АБИ́ (ШОБИ́) ДЕНЬ ДО ВЕ́ЧІРА – виконувати щось абияк, недбало: *Рости́цк'і д'іўч'е́та ду́же фа́йно йе́годи бра́ли / а оц':а́ така́ оги́дна / шо наї ни каў / роби́ла лиш так / аби́ ден' до ве́ч'іра / аби́ ікос перебу́ти дни́нку; Ро́би / аби́ роби́лосе / аби́ ден' до ве́ч'іра / м'ін'і́ тако́го пол'і́л'ника ни тре́ба / л'і́пше йа сама́ ў се́бе заро́бйу*.

РОБИ́ТИ, АБИ́ РОБИ́ЛОСЕ (АБИ́ СЕ ЗБУ́ТИ) – робити щось без особливого натхнення, будь-як, не дбаючи про якість роботи й хороший результат: *Ота́к ро́бйу / аби́ роби́лосе / аби́ ни сид'і́ти / то ўже нима́ тих сил / шо бу́ли ра́н'че / оі шо нима́; Ро́би / а́ле витч'іпно́го / аби́ се збу́ти / а йа ни л'у́бйу таку́ робо́ту / таї ни хо́ч'у таки́х роби́тникиў*.

РОБИ́ТИ, АШ (ГАШ) СЕ НАДРИВА́ТИ – працювати важко, зі шкодою для здоров'я: *Наї це шл'ах тра́фи / то ч'о йа ма́йу так роби́ти / шо гаш се надрива́ти? / би́рше так ни бу́де / та колго́сна коби́ла би́рше ни роби́ла / ік йа тепе́р / Золот'і́ слова́ / Мар'і́ / йа вам даўно́ за ц:е каза́ла / пра́ўда / у вас доцо́тно ус'о́ зро́блено / іў горо́д'і / і ко́ло ха́ти / так н'іўко́го нима́ / але́ йа каў / іґби́ ікиі́с мале́н'киі бур'і́н'ч'ік поломи́ў пор'е́док у горо́д'і / то шо вит то́го би се зм'іни́ло? / шо? / П'і́триў ґрун' змал'і́ў би ци ўло́га би посу́нуласе ўбик? / н'і / а здоро́ўйі посува́йіц:е ни туда́ / куда́ нам би се хот'і́ло*.

РОБИ́ТИ БЛУ́СТВО (БЛУСТВА́; БЛУ́ЦТВО, БЛУЦТВА́) – *евф.*, про те, що стосується інтимних стосунків; *рідко*, говорити "погані" слова: *Ци ўни роби́ли блу́ство / ци н'і / це́го н'іхто́ ни ви́д'іў / ни держ'е́ў с'в'і́ч'ку / то ч'о за пусте́ говори́ти?; Ро́бйут блуства́ / а пото́му се диву́йут / ч'о йіх б'і́ди нахо́д'ут / а ўни забу́ли / то за гр'іхи́ тре: витпов'іда́ти / таі до́бре / ік сам витпа́ц'уйіш / а то йе / шо д'і́ти ци ўну́ки / оц:е́ ги́рше / бо ўни ни ви́н':і / а тоі / хто на таке́ іде / ма́йі і за д'іти́і ни забува́ти / оц:е́ йа скаў / за д'іти́і / за ўну́киў і пре́ўнукиў; А йа отаке́ тоб'і́ скаў / на́в'іт' говори́ти пога́н'і слова́ / то ўже раху́йіц:е / шо ро́биш блуства́ / абе́с знаў / і то йе гр'іх / рот гово́ри / а ти за не́го меш терп'і́ти / А йа ни гово́р'у / то хло́пц'і*.

РОБИ́ТИ БОГА́ТО (ЗАБОГА́ТО) ШУ́МУ – метушитися, викликати багато розмов, привертаючи до себе (до когось) загальну увагу: *Йа же́н'усе / лиш ни роб'і́т с то́го забога́то шу́му / бо вес'іл'е́ бу́де мале́н'ке / накли́кати го́с'т'іў ни бу́демо / лиш наібли́ш':і прийі́дут / бо ви сам'і́ каза́ли / шо жит'е́ ни зале́жи вит того́ / іке бу́ло вес'іл'е́ / ци би́рше / ци гет мале́*.

РОБИ́ТИ БУ́ЧЮ – бурхливо виявляти своє незадоволення чимось; "здиймати галас", спричинювати сварку: *Йа ни каў / Іва́н'ц'у / шо мойа́ ха́та*

скрáйу / н'і / алé іти́ ĭ роби́ти бýч'у зáдл'і тóго / шоби́ показáти / йек уни́ нич'éсно об'іїшли́се с свóйоў ф'інóў / йа ни бýду / бо комý показáти? / ўни цéго хот'і́ли / до тóго ш'і ĭ рáд'і / шо дистáли тотó / шо хот'і́ли / то йек мойé слóво гóн:о йіх ви́правити?; Лиш прóс'у за он:ó / ни роби́ бýч'у / бо ви́жу / шо ў тéбе ў оч'éх ужé позас'в'і́т'увалисе і́скри; Нажéрсе / таĭ зноў рóби бýч'у / шл'ахи́ би йігó йéс'н'і трáфили та повитрафйéли.

РОБИ́ТИ В БУ́ТИНІ – *заст.*, працювати в лісі, заготовляючи деревину: *То ік ходи́ли плóти / то тре: бýло богáто дéрева / таĭ л'ýде ĭшли / роби́ли ў бýтин'і / м'ії д'éд'а / вýĭко Васи́л' / Лес'ó / наш сус'і́т / таĭ дрýг'і / ходи́ли ў бýтин / і то ни рас / шó йа скаў? / тáмки бýла т'ішкá робóта / і йідá ни гаш такá / а йек виходи́ло / і за собóў подиви́тисе ни дýже бýло йек / бо / це / пре́ц'ін' / л'іс / отáк бýло / і сарáк'і л'ýде / ти́л'ко наб'ідувáлисе / а шо ви гадáли? / гир'кá бýла тотá коп'íка / шо там заробйéли.*

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) ВЕЛИ́КІ О́ЧІ – очима, мімікою виявляти (виявити) велике здивування, свою непричетність до чогось, необізнаність із чимось: *Йа йіі каў / Мар'і́ / ужé порá вид:áти пол'іти́ки / шо йіс зи́ч'ила / ік ішлá у друшки́ / йа ц:е каў / а ўна рóби вели́к'і óч'і ĭ кáже м'ін'і́ / ік'і́ пол'іти́ки? / йа ў тéбе нич'ó ни брáла / і шó ви бéсте на ц:е сказáли*? / *йек ц:е рузум'і́ти*?; *Ан:и́ / та ни роб'і́т вели́к'і óч'і / бо ви дóбре знáйіте / за шо йа се питáйу.*

РОБИ́ТИ ВЕЛИ́КІ РОБОТИ́ – виконувати те, що вимагає часу й великих фізичних зусиль; із сполуч. у препозиції "*ни знáти́ ĭкі"* виражає протилежне знач.: *Сегóн:е нимá студени́ / таĭ йа допр'éтувала надвор'і́ / шó йа роби́ла? / ад'і́ вит'ігáла ĭкес фасули́н'і / ч'іч'ки́ пожóўкли / то заберáла / вели́к'і роботи́ ни роби́ла / бо сегóн:е Параскéви / с'в'éто / хрéстика нимá / алé л'ýде ў сел'і́ йігó пил'нýйут / таĭ м'ін'і́ сказáли / самá смих бýла забýла / а йек се ч'ýйу? / тáк'ік урáс / пóдлук мóйіх рокíў / то низлé / головá прити́скуйі / таĭ пйу табл'éтки / і рáно / і ўвéч'ір / таĭ так дéржу свойí ти́ски / це тáк'ік маши́на / без бинд͡зи́ни ни йíде / так і йа без них; Ни знáти ĭк'і вели́к'і роботи́ ни рóбйу / бо ни гóн:а / а так / шош лéда / аби́ ни заси́д'уватисе / бо то мош гет розл'інувáтисе таĭ зни́д'ітисе / а так пи́ду / похóжу / шош попр'éтайу / дам псóви / куркáм / а потóму óзмусе за плет'і́н'і / таĭ дни́нка переĭшлá / отакé мойé / низлé / бо моглó бýти ги́рше.*

РОБИ́ТИ ВЕСІЛЄ́ – справляти весілля: *Хóч'ут ул'і́т'і роби́ти вес'іл'é / а йа рáд'у зач'ікáти до óсени / йа шош ни дýже до тих вес'і́л' / шо рóбйут у майý áбо ўл'і́т'і / йа шош ни дýже до тóго / ікáс пересторóга йе.*

РОБИ́ТИ ВИТЧІ́ПНО́ГО – працювати абияк, не докладаючи зусиль: *Йо / уна́ ни витказа́ла / прийшла́ на де́н'ку / але́ роби́ла витч'і́пного / лиш так / шобі́ цису́ дни́ну добу́ти / але́ шо вихо́ди? / ўна мене́ про́си на ч'ітве́р' / шобі́ йа тако́ш ї́йі помогла́ сапа́ти / бо гро́ш'і ўна н'ійе́к ни хот'і́ла / і шо́ йа ма́йу роби́ти? / Питі́ / бо ни випада́йі витказа́ти / але́ роби́ти / ік мо́кре гори́т / шобі́ лиш ден' до ве́ч'іра / і са́пкоў полехкі́ / ни так / шо забува́ти за ўсе на с'в'і́т'і / це йа на́ўстрит' гово́р'у / а ти ду́маї.*

РОБИ́ТИ В КОЛГО́СПІ – *заст*., бути членом колгоспу й виконувати різні види робіт, за які нараховувалися трудодні: *Та то ўс'і роби́ли ў колго́сп'і / наш колго́с назива́ўсе с'імна́ц'ітого ве́рес'н'а / л'у́де се запи́сували / бо мус бу́ло / і каў вам / т'е́шко роби́ли / за коп'ікі́ / бо заробі́ти ни мош бу́ло / лиш одно́ / шо ў колго́сп'і дава́ли присадибу / і л'у́де с то́го жи́ли / ну а йік роди́ла садови́на / то с це́го мош бу́ло бога́то ч'ігó залата́ти / але́ сат ни ко́ждий рик ро́ди / а ўс'е́к'і тре́би йе ко́ждого дн'а / и:ї / ни хо́ч'у за тот'і́ ч'ісі́ нага́дувати / х'іба́ лиш т:о весе́ле / шо ми бу́ли молод'і́.*

РОБИ́ТИ (ШОШ) В ОДИ́Н (ОДЕ́Н) ЗАХИ́Т (У ДВА (ТРИ) ЗАХО́ДИ (ТУ́РИ); У КИ́ЛЬКА́ (КІ́ЛЬКА́) ЗАХО́ДИВ) – виконувати щось поступово, розподіливши на кілька етапів; не одноразово, не одночасно з чим-небудь: *Кла́ли за стиў у два ту́ри / бо то би бу́ло зат'і́сно / іґбі́ ус'і́х зра́зу / пе́ўно / шо л'і́пше робі́ти ў оде́н захи́т / ус'і́ с'і́ли / таї ма́йіш спо́к'ій / але́ виходи́лосе с то́го / шо йе / ї диви́лисе / йе́ґ бу́де кра́ш:е / того́ ота́к.*

РОБИ́ТИ В ПОСА́ЦЦІ – працювати, висаджуючи в горах молоді деревця – майбутній ліс: *За́рас т'удиўск'і́ л'у́де ни ро́бйі ў поса́ц':і / але́ гента́м це́го бу́ло до́ста / у нас нима́ / шобі́ тре́биласе поса́тка / село́ ўдоли́н'і / а круго́м го́ри / л'іс / нима́ / шобі́ йіго́ гет ви́рубали / ї тре́а би сади́ти / хот' ни скаў / шо н'іхто́ н'іґде́ ни пишо́ў і ни ўруба́ў / ік йіму́ шош се стре́било / а посаткі́ / це гор'і́ / туда́ йі́хали ўпере́т с Т'у́дева / і та́мки сади́ли.*

РОБИ́ТИ В ПО́ТІ ЧЬОЛА́ (ШО ТЕБЕ́ ДЕСЄ́ТІ ПОТИ́ ЗБИ́ЛИ (ЗБИВА́ЮТ); ШО ГАШ УЇВА́ЇШ; ШО ГАШ МЛИ́СНО СЕ РО́БИ; ШО ТОБІ́ НІЧЬО́ НИ МИ́ЛЕ, НІЧЬО́ СЕ НИ ХО́ЧІ; ШО ГАШ ДИ́ХАТИ НИ ДАЄ́; ГАШ ГОРІЧЄ́ СТАЄ́ ТА ІН.**)** – дуже багато і важко працювати: *А шо н'і? / то мош і голово́ў робі́ти ў по́т'і ч'ола́ / а ни лиш рука́ми / ог:о́ / то так мош го́лу натруди́ти / шо ї́йі ни ско́ро попуска́йі / і ўна ни бо́рзо вит:айе́ / ни так / іґ би де́коли се хот'і́ло; Ми се ни ўро́бйуйімо так / шобі́ па́дали / ро́бимо / але́ дес'е́т'і потí з нас ни збіга́йут / пово́ли /*

йек мóжемо / алé ўс'о ĭде / ус'ó пороблéно / тáк'ік у л'удúї / лиш дéхто з надрúвом / а ми бес / і ми н'азакúм се ни ўгон'éйімо.

РОБИ́ТИ В СІЇ́НЬЦІ – працювати, висіваючи на певній площі у горах насіння дерев: *Л'ýде по ўс'éкому грóш'і заробйéли / прúм'іром / нáш'а т'і́тка Óл'ка робúла і ў с'і́йін'ц'і / ўна ходúла такóш у посáтку / йі́хала гор'і́ ў áфини / бо поблúску ни мош бýло богáто набрáти / а ўна брáла зо дв'і бер'і́ўц'і / і грéбенем ч'імхáла / шобú бúрше набрáти / рукáми / без грéбен'а / іґ брáти / то áфини ч'іс'т'і́ш':і / алé ĭ так низлé / бúрше і бóрше се наберáйі / а ік попáдеш на сиўн'і́ / то л'ýбо мúло робúти / набрáла на грéб'ін' / лúс'т'і / іґ йе / повиберáла / таĭ у кош'і́л' / а ўже іґ бер'іўкú бýли пóўн'і / отогдú т'і́тка вéзла ў м'і́сто продавáти / йа ни памн'ітáйу / у ĭку йа кл'áсу ходúла / то ўна бýла ўз'éла і менé с собóў / і ми гаш у Коломúйу йі́хали с тим / напраўц'і́ / нáв'іт' ни зайіхáли додóму / ни знáйу / йек ми тудá се доберáли / і йек унá рáду давáла з бер'іўкáми / алé йа ік тепéр тотó вúжу / бер'іўкú ўже порóжн'і / афин':éн'і / і ми се вертáйімо тхáт'і*.

РОБИ́ТИ В СТАЙНЯ́Х – *заст*., працювати на колгоспній фермі: *Ким робúли ў стаĭн'áх? / йек ким? / ус'éким / мош бýло тел'éтницеў / нáш'а бáба Настýн'а Сеўч'укóва кóло тел'éт ходúла / кóн'і ў колгóсп'і бýли / і тáмки л'ýде робúли / опходúли йіх / а наĭбúрше / це робóта доĭáркоў / то такóш т'ішкá робóта / йа тоĭ зáпах стаĭнúї дотепéр памн'ітáйу / та ік ми ĭшли ў Малúї Рожéн' / то йістé вúд'іли / де стаĭн'і́ / ми кóло них проходúли / і йік хтос робúў у стаĭн'áх / то такóш се рахувáло / шо ў колгóсп'і рóби / бо ўс'о бýло колгóсне / ш':е се нагадáла / шо ў стаĭн'áх л'éтрика бýла / н'іґдé ў сел'і́ ни бýло / а ў стаĭн'áх с'в'ітúла / і ў тих хатáх / шо поблúску / то м'ін'і́ дýже велúке бýло / бо ускр'і́с' л'ампú бýли / с ц'іл'і́ндрами / л'ýде ў Нúжним кинцú / ў копаратúв'і купувáли нáхту / бо бес цéго с'в'і́тло би ни гор'і́ло / а ў бáби і у ўс'іх / шо кóло стаĭнúї / л'éтрика*.

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) ГАК – іти (піти) не прямо, навпростець, а долаючи зайву відстань: *Прúĭдец:е гак робúти / бо тáмеч'ки болот'é / бес ч'обúт ни прóĭдемо; Ни хóч'у робúти гак / ви соб'і́ ĭд'іт вулиц'áми / а йа зáрас кóло Лен'óвих / М'іхáĭликових / таĭ дóма* / *дóки ви прúĭдете / лúшец:е лиш половúна кýтан'а*; *Л'і́пше зробúти гак / ік прийтú болóт'іному*.

РОБИ́ТИ ГОЛОВО́В – про розумову працю людини: *Гадáйут / шо йік се вúўч'іў ч'олов'і́к / то вин ме мáти лéхку робóту / ни каў / йе ĭ такé / алé дéколи робúти головóў йе набогáто т'éш:е / ік рукáми / дúўйусе по сóб'і / йе / шо йа се нарóбйу / ĭ м'ін'і́ ужé н'іч'ó се ни хóч'і / лиш дибрáтисе до лýшка / ĭ л'іч'і́ вид:ихнýти / áле йік перепоч'éну / то зноў ч'ýйусе дóбре / головá с'в'і́ж'а / рýки припоч'éл'і / і мош зноў ітú шош повóлен'ки робúти*

/ аў з'éт'а / íнак вихóди / вин / сарáку / так се нарóбйуйі / шо йігó тíски ни попускáйуц:е / йа ўже соб'í ни раз гадáла / шо / мóже / дéколи тот'í слаб'í / шо вин йіх л'іч'éйі / дýш':і / ік вин / бо ч'о? / а йа скаў / ч'о? / вин прихóди тхáт'і / лиш прийшóў / і ўже дз͡вóни тудá / йек там слаб'í / йек уни се ч'ýйут / ікá гор'éч'ка ў них / ци нормáл'на / отáк / а потóму спáти ни гóден / ік шош у кóгос ни так складáйіц:е / ік вин би хот'íў / а кíл'ко бýло такóго / шо вин за свóйі грóш'і докупóвуваў тотó / шо мáло би бóрше помоч'í слабóму / бо ни ўс'о йе ў шпиталí / тогó йа каў / головóў робúти такóш ни йе лéхко / наї кáже / хто шо хóч'і / а йа цисé твéрдо знáйу.

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) ГО́НИР (ГОНОРИ́) КОМУ́С – виділяти когось з-поміж інших, виявляючи йому велику повагу, шану, прихильність: *Ну та ік такúї пáрубок берé д'íўку ў дáнец / то вин їйі рóби велúкиї гóнир / то дл'а кóждойі ч'ес'т' / а вин з Мар'íкоў три дáн'ц'і вúгул'аў; Унú гúнут гонорúў / алé йа йіх робúти ни бýду / ї зáўтра тудá се ни покáзуйу; А ч'ó йа мáйу комýс робúти гонорú / ік йа вид нéго дóброго слóва н'ікóли ни ч'ýла? / наї тот'í рóбйут / с ким вин кл'ýмпу дéржи*.

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) ГРИЗО́ТУ КОМУ́С – спричинювати (спричинити) непорозуміння, сварку: *Кáжут / шо бáба прихóди / таї лиш рóби гризóту ў хáт'і / а йа мýс'у казáти / йік вúжу / шо ўни зле рóбйут / мýс'у / бо ч'ужúї стúсне плеч'éма / і н'іч'ó ни скáже / а йа тикú гóн:а попрáвити / йа ї надáл'і так бýду робúти / ўни потóму мут м'ін'í д'éкувати / И:ї / лиш'íц:е пустóго / ни м'іш'éїтесе / наї мúл'уц:е і сам'í попраўйéйуц:е / а ви свойé слóво скáжете тогдú / іґ у вас мут просúти рáди / йа бих отáк сказáла / молод'í мáйут свойý гóлу / ўни ни малéн'к'і; Ан:ú / йік ідетé тудá / то йа вас дýже прóс'у / дýмаїте / шо метé казáти / абéсте ни зробúли гризóту ў хáт'і / Ни б'íїтесе / йа гризóту робúти ни бýду / йа наперéт знáйу / ч'о йа тудá їду і шо мáйу сказáти / абéсте цим ни журúласе / тажé йа хóч'у тóго / шо ї ви / тóго самóго / йа з добрóм тудá пúду*.

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) ҐВАВТ (ҐВАВТИ́) – галасувати, кричати, плакати: *А то ч'о ви так'í ґваўтú рóбите кóло хáти / шо гаш з вýлиц'і ч'ýти? / ви ни ўм'íйіте íнак бáвитисе / шобú так ни вúскати? / тажé кóждиї / хто ме їти вýлицеў / ме дýмати / шо з вáми тýтки ни знатú / шо рóбйут / бо ч'о би ви зач'інáли так вереш':éти? / анý ц'íхо / абúх бúрше ни ч'ýла крúкиў; Мої / ч'олов'íч'і / ни робú м'ін'í ґваўтú кóло хáти / соб'í дóма гóїкаї / бо йіґ зáрас ч'éмос тебé угр'íйу / то ни спамн'ітáйіс:е / отогдú бýде ч'о крич'éти / а так каў тоб'í по дóброму / ідú соб'í тхáт'і / ни робú м'ін'í тýтки рéївах / бо йа цисé ни л'ýбйу / ідú / пóки йа ш'і дóбриї / ти дес наприймáўсе / а йа мáйу тýтки витпáц'увати? / ідú соб'í тхáт'і*.

РОБИ́ТИ ДІЛЯ́НКУ (ДІЛЯНКИ́) – *заст*., за часів колгоспу обробляти визначену ділянку землі: *Та де́ ни роби́ли? / роби́ли д'іл'анки́ / і то так'і́ гна́ли / шо йік подиви́тисе / то к'ін'ц'а́ ни ви́тко / ма́ма і ў За́йізд'і ма́ла / і на Ца́рин'і / а ĭкиĭс рик на Мо́ч'ір'і / го́пала са́поў у то́му кам'і́н'у / шо рук ни ч'ў́ла / йа зна́йу / бо хот' мала́ бу́ла / а му́с'іла ĭĭі помога́ти*.

РОБИ́ТИ ДІ́ТТЯ С СЕ́БЕ – *згруб*., *знев*., псувати свою зовнішність через невдалу, на думку мовця, зачіску чи надмірне викор. декоративної косметики: *Вас'ў́тко / заплети́ фа́йно ки́ску / і ни роби́ д'і́т':а с се́бе / ни пу́ж'ій л'уди́ĭ / бо йік ота́к пи́деш / то / бигме́ / його́с напу́диш / ш'і приб'іжу́т / шобе́с да́ла питкури́ти / Ага́йо / прилиза́тисе / і так іти́ / ш'і мут пита́тисе / ци мене́ коро́ва ни прилиза́ла / Та ти мо́жеш заплести́се ĭ ни гет прили́зуватисе / ік тоб'і́ так се ни ўдайе́ / але́ нашо́ себе́ стари́ти? / нашо́ погани́ти / роби́тисе набога́то ги́ршоў / ік ти йе; Ро́биш д'і́т':а с се́бе / то роби́ / але́ то так вигл'іда́йі / йік у то́го медве́д'а / шо ўч'е́ра ў телев'і́зор'і пока́зували / шо ў не́го / кулка́ / так'і́ / йік окол'а́р'і / ко́ло оч'е́ĭ / йек так се мал'ува́ти? / Бабо́ / та це до фудуґра́ф'ійі / йа так ни хо́жу / Та окол'а́р'і і на фудуґра́ф'ійі йе окол'а́р'і / х'іба́ би с'л'іпи́ĭ цисе́ ни ўзр'іў*.

РОБИ́ТИ (ІКУ́С, УСЄ́КУ) ДРІБОЧІ́Ю (ДРИМНИЧІ́Ю) – виконувати те, що можна кваліфікувати як “дримна робота”: *Та йа сего́н:е н'іч'о́ тако́го ни ро́бйу / ч'ў́хайусе / х'іба́ іку́с дримнич'і́йу / ад'і́ залата́ла д'е́деви спо́н':і / наґл'омбува́ла пиўч'еревики / таĭ отаке́ / леж'е́ла тро́хи / ў горо́т ни ĭшла / бо ш'і ни протр'е́хло / а шо туда́ у вас? / шо́ йісте́ сего́н:е роби́ли?; Ік так се подиви́ти / то мо́йі робо́ти ни ви́тко / але́ так смих се ўроби́ла / ік р'і́тко ĭко́йі дни́ни / ўку́таласе ра́но / таĭ гада́ла / шо с'е́ду за шит'е́ / мене́ корти́т соро́ч'ку доши́ти / але́ он:о́ / дру́ге / тре́те / таĭ ден' га́хнуў / йа на́в'іт' ни с'і́ла / а шо роби́ла? / с по́ду здоĭми́ла та́си / шоби́ бу́ли гото́в'і / зарубила ф'іра́нок / зац'ірува́ла дз̆у́рку на рукав'і́ / роби́ла ус'е́ку др'ібоч'і́йу / але́ каў вам / це́го поўта́к ста́ло / на ўсу дни́нку*.

РОБИ́ТИ ДУРНИ́ЦУ (ДУРНИ́ЦІ, ДУРНЕ́) – робити щось таке, що, з погляду мовця, було (чи є) недоречим, не зовсім обдуманим, виваженим: *Га́н'а дурни́цу зроби́ла / шо йіго́ лиши́ла; Ти напра́ўду тепе́рки дурне́ гово́риш / каў тоб'і́ до́бре / ни роби́ дурни́цу / бо шо с то́го до́брого ви́йде / йік ти свойе́ лу́шко перенесе́ш у вере́нду? / ти так хо́ч'іш наўч'е́ти чолов'і́ка? / гада́йіш / шо наўч'е́йіш йіго́? / н'і / каў тоб'і́ ге́зде / н'іко́ли*.

РОБИ́ТИ ДУРНО́ГО (ДУ́РНЯ) С КО́ГОС – вважати себе кмітливішим, мудрішим за когось: *Розумна́к / гада́йі / шо ўс'і розуми́ пойі́ў / шо н'і одно́го ни лиши́лосе / і хо́ч'і роби́ти с ко́гос дурно́го / а дурни́х нима́*.

РОБИ́ТИ ДУРНУ́ РОБО́ТУ – виконувати зайве, те, що, на думку мовця, не принесе ніякої користі: *А нашо́ йа бу́ду ми́ти ві́кна / роби́ти дурну́ робо́ту / ік то ко́ло ву́лиц'і / і зноў опс'є́дут порохи́? / А ч'о ти ми́йіс:е ко́ждиї̆ ден'? / та рас бес ум:и́ласе / таї̆ так ходи́ла / нашо́ дурну́ робо́ту роби́ти?/ і прич'е́суйіс:е / і ў ч'е́сте се переберáйіш / ни хоч' ходи́ти обмаш':е́на* / *ч'о? / це такá самá робо́та / ік т:а*.

РОБИ́ТИ ЖУРУ́ КОМУ́С – спричинювати комусь неспокій, сум, хвилювання: *Е́йде / та де́ бих йа сего́н:е шош отаке́ казáла? / у с'в'е́та роби́ла журу́ кому́с? / йа по с'в'е́тах скаў / а мо́же / до то́го щ'і шош зм'і́ниц:е / а йа би прийшлá / і ўже нагон'е́ла гризо́ту / н'і / наї̆ ус'о́ се ўсто́йі / а пото́му ме́ц:е ви́д'іти* / *уздр'у́ / ци казáти*.

РОБИ́ТИ ЗАГА́ТУ – затримувати рух чогось, запруджувати: *Мої̆ / а йек бáба мáйі оту́т перейти́ / ік ти отаку́ загáту ро́биш? / ге? / мо́же / маї̆ дáл'і бес оцисе́ робі́ў / а ни́ тут / де се хо́ди? / Бабо́ / загáта самá се ро́би / ўна мене́ се ни питáйі / ви шо / ни ви́д'іли / іґ дарáби ї̆дут / йек то бувáйі*?

РОБИ́ТИ ЗАДУ́РНО – 1) працювати, виконувати щось безоплатно: *Йа знáйіш шо скаў? / сего́н:е таки́ї̆ ч'ес / шо роби́ти заду́рно н'іхто́ н'іко́му ни бу́де / йа ни каў деш шош помоч'і́ / мижи́ сво́йіми ци іґ до́бр'і сус'і́ди / це одно́ / а шобе́с кого́с проси́ў шош зроби́ти / бо м'ін'і́ тре: / за таке́ нимá шо ду́мати / у дру́гого поўно́ сво́йіх роботи́ї̆ і сво́йіх кло́потиў / і ч'о́ вин мáйі натсáд'уватисе і ї̆ти заду́рно шош тоб'і́ роби́ти*?; 2) даремно витрачати сили: *Ч'у́йіте? / грими́т / аш ко́лец:е / ви́жу / шо заду́рно ми роби́ли / ти́л'ко наполивáлисе / шо рук ни ч'у́йімо / а зáрас страшни́ї̆ дош' бу́де / бабо́ / Іґ би буў / іґби́ лиш буў / уч'у́ў / шо ми ч'ікáйімо йіго́ / а то мо́же лиш скрáпати або́ ї̆ н'і / йек дош':е́ви се схо́ч'і / бо вигл'ідáйі / шо вин Букови́ноў пи́де / д'і́до казáў / шо щ'і с ти́жден' мáйі отаке́ бездош':іве́ бу́ти / а пото́му пого́да се напрáви / але́ гаш пото́му / так шо ни бану́ї̆ / шо йіс натруди́ўсе / ти богáто м'ін'і́ поми́х / і за ц:е шош фáйне заслужи́ў у бáби / ану́ поду́маї̆ / шо́ бес схот'і́ў? / А то шош йі́сти ци би́рше тро́хи? / йе́к м'ін'і́ ду́мати? / Та йа гадáйу / шо за таку́ по́мич' мош на шош би́рше се навáжити / ци йе́к тоб'і́ вигл'ідáйі*?

РОБИ́ТИ ЗАПА́РУ – *рідко*, працювати до перевтоми: *Л'у́пко / йа тебе́ слу́хайу / іду́ / лиш ни роб'і́м запáру / бо йа тебе́ знáйу / ти іґ бере́ш сáпу / то тебе́ спе́рти ни го́ден / а йа сего́н:е ни геї̆ ч'у́йусе / шоби́ с тобо́ў упо́рав'ін' іти́* / *того́ про́с'у / шобе́с ни запáр'увáласе*.

РОБИ́ТИ З БІ́ЛОГО ЧЬО́РНЕ – характеризувати щось, надаючи йому протилежних, невластивих ознак; кваліфікувати що-небудь з вигодою для себе, свідомо перекручуючи факти; обманювати: *То / Йіле́нко*

/ нидóбра бéс'іда бýла / ікóс нифáйно уна́ се складáла / бо Ан:ы́ц'а при тóму ўсéму ни бýла / алé зач'éла се заступáти за С'ýту / нападáти на Фед'á / роби́ти з б'і́лого ч'óрне / і виходи́ло / шо ни С'ýта ви́нен у ўсéму / а тот / на кóго вин рýку пидоїми́ў / а то ўс'о ни так бýло / Та ўна мýс'іла / бо то / прéц'і / її́и ч'олов'і́к / її́и ни пасувáло держ'éти рýку за кóгос / Ну алé ї ни казáти на б'і́ле / шо то йе ч'óрне / бо ўс'і знáйут / шо то ни так.

РОБИ́ТИ З ГОЛОВÓВ – працювати розумно, вдумливо, дбаючи про хороший результат: *Хот'і́ўше зроби́ти с комóри кýхон'ку / трéа ўс'о дóбре обм'іскувáти / поўбертáти з усíх бокíў / бо ік роби́ти / то роби́ти з головóў / і пéрше / нашó тоб'і́ ш':е однá кýхн'а / ік ти ўже мáйіш / де вари́ти? / а дрýге / де ти меш держ'éти тотó / шо зáрас ў комóр'і? / і йек с тим / шо там викна́ нимá? / Ўже смих дóбре обдиви́ласе / де бýде викнó / де стóлик мих би бýти / йек тудá гас питвести́ / бо тáмки йа на гáз'і хóч'у вари́ти / а оц:é / шо зáрас / тýтки грýба / ўже ік стýд'ін' / отогди́ бýду клáсти вáтру / шоби́ тепло́ / ну ї вари́ти / А Ї́ван знáйі / шо йігó такá робóта ч'ікáйі? / бо це ўс'о / ік йа розум'і́йу / на нéму бýде / Йа / мамó / споч'éтку з вáми хот'і́ла се порáдити / ци вартýйі с цим зач'інáти / бо ч'о задýрно ч'олов'і́кови голови́ завертáти / а йік шош ни так пи́де / то шо / тогди́ цур'і́к? / ви сам'і́ сказáли / ік роби́ти / то роби́ти з головóў.*

РОБИ́ТИ З МÝСУ – виконувати щось тільки з необхідності; тільки тому, що треба: *Ў жит'ý нимá так / шобéс роби́ў лиш т:о / шо се хóч'і / богáто йе такóго / шо хоч' ни хоч' / а мýсиш / озм'і́м кýтан'і / йа л'ýбйу се кýтати / м'ін'і́ хóч'іц:е фáйно се ўкýтати / алé йе / шо ни дýже дóбре се ч'ýйіш / хóч'іц:е л'іч'і́ ци тики́ посíд'іти / алé ўстайéш / бо мус застаўйéйі / корóва ри́ч'і / сви́н'і гýками дóш'ку видбивáйут / пес нич'ó видуч'éра ни йіў / таї устайéш / ідéш у стáйн'у / ўс'о опхóдиш / і гаш тогди́ се нагáдуйіш / шо і ў тéбе ў рóт'і нáв'іт' кри́шки ни бýло / і гаш отогди́ шош соб'і́ р'іхтýйіш / і ни тогó / шо зголон'і́ла / а тогó / шо трéба шош ки́нути ў рот / таї отáк / дéколи рóбйу з мýсу / а дéколи мус м'ін'і́ вибач'éйі / ік йа ни дíўйісе / шо вин хóч'і / таї отáк ден' за днем перехóди.*

РОБИ́ТИ З НАГÓНУ – працювати занадто багато, тяжко, через силу: *Йа шош порóбйу / таї л'ігáйу трóхи / ни рóбйу з нагóну / нáрвано / бес припоч'éўку / бо йіґ би ни ўваж'éла на сéбе / то зразу мáйу страшн'і́ ти́ски / так шо ўже самá ни гóн:а / дохтóр'і менé мýс'ут с тóго вит'ігáти.*

РОБИ́ТИ З ПРИ́ТИСКОМ – взятися (братися) за щось дуже наполегливо: *Ви́жу / дé ни ви́жу / йек ти ўз'éласе / з ікíм при́тиском рóбиш цес м'і́с'іц' / áле / л'ýпко солодéн'ка / це н'іхтó ни гóден зроби́ти / лиш ти.*

РОБИ́ТИ З РО́ЗУМОМ – те саме, що РОБИ́ТИ З ГОЛОВО́В; виконуючи щось, думати над послідовністю дій і їх результатом: *М'іха́ / ік хоч' на ба́биному посади́ти молоди́ї сат / то наї бу́де / але́ робі́ з ро́зумом / ни пл'іші́ ш':е́пи одна́ п'і́л'і о́днойі / ік йіс до́ма зробі́ў / бо наї бу́де / шо то ні́ск'і / мал'і́ йіблинкі́ / але́ за три шті́ри ро́ки йім бу́де зат'і́сно; Іва́ / бері́ прі́м'ір з д'е́д'і / диві́се / йек вин ґазду́йі / і ти так уч'е́їсе / ти йіго́ ни переженеш / бо це бу́де тру́н:о / то р'і́тко хто так усе́му зна́йі р'ет / але́ ти ўч'е́їсе / ус'о́ стера́їсе робі́ти з ро́зумом / та́к'ік вин ро́би / пита́їсе / шо хоч' / бо кра́ш:ойі пора́ди н'і вит ко́го ни о́змеш / н'і тепе́р / н'і пото́му*.

РОБИ́ТИ, ІҐ (ЇҐ) БИ РОБО́ТИ НІКО́ЛИ НИ ВИ́ДІВ – дуже багато і швидко працювати: *Та Бо́же борони́ / де́ йа за неў го́н:а угна́тисе? / та ўна так ро́би / іґ би робо́ти н'іко́ли ни ві́д'іла / хапа́йіц:е за робо́ту / іґ би т:а ма́ла на́м'ір вид не́йі дес се д'і́ти / йа ўже ві́д'іла ўс'е́ких / і тих / шо ўвиха́йуц:е / і тих / шо ни ду́же / шо шкуду́йут себе́ / але́ тако́йі нав'іжено́йі до робо́ти ш'і смих ни ві́д'іла / каў вам ге́зде*.

РОБИ́ТИ, ІҐ (ЇҐ) ДУРНИ́Й – занадто багато працювати: *Е́їде / йа ни бу́ду так би́ти собо́ў / ік ти / ї робі́ти / хапа́тисе за робо́тоў / іґ дурна́ / йа / л'у́боч'ко / соко́т'у здоро́ўйі / бо ў ме́не мал'і́ д'і́ти / йа шкуду́йу йіх / а ти соб'і́ диві́се / ду́маї / іку́ ўни ма́му хо́ч'ут ві́д'іти / здоро́ву / весе́лу / ци слабу́ / серди́ту / їка лиш поўто́р'уйі / лиш'і́т мене́ / да́їте м'ін'і́ спо́к'ії.*

РОБИ́ТИ, ІК (ЇК) ВИВ – дуже тяжко фізично працювати: *Робі́ў смих / ік виў / бога́то ро́киў биў собо́ў / гарата́ў / йек мих / і до ч'о́го доробі́ўсе? / То / ву́їку / бу́ли т'ішк'і́ ч'исі́ / то ўс'і зле се ма́ли / А тепе́рен'ки шо / набога́то л'і́пш'і? / а йік л'і́пш'і / то ч'о л'у́де йі́дут у с'в'іті́ / пит:ера́ти ч'уж'і́ за́дниц'і / шобі́ ї́кус коп'і́ку заробі́ти? / ч'о с'і́мн'і ч'е́рес це розбива́йуц:е / а д'і́ти м'іс'іц'а́ми ни ві́жут сво́йіх ро́дич'іў / це йе до́бре?; Вин робі́ў / ік ч'о́рниї виў / а колі́ стаў старі́ї / ві́роблениї / то ўна йіго́ ві́гнала / таї отак'і́ то бу́ли спра́ви с цим усі́м*.

РОБИ́ТИ, ІК (ЇК) СЕ НИ РО́БИ – виконувати щось (діяти, чинити), як, на думку мовця, не можна: *Мар'і́ / ни гн'і́ваїсе / але́ йа тикі́ скаў / му́с'у сказа́ти / ти ро́биш так / йік се ни ро́би / ти т:о ведро́ / шо до воді́ / ч'е́стойі воді́ до пит'а́ / бере́ш у ста́їн'у / ти до ста́їн'і маї шош окро́ме / до молока́ ма́йіш ма́ти одно́ ведерце́ / а шобі́ ум:и́ти ді́йки коро́в'і / дру́ге / ци вели́ке го́рш'і озми́ / і бу́де пор'е́док; А йа зра́зу сказа́ла / абе́с ни робі́ў / ік се ни ро́би / ік хо́диш з д'і́ўч'іноў / ході́ / але́ фа́їно / і абе́с ни обнад'і́йуваў / шо о́змеш / ік ч'у́йіш / шо ш'і ни р'іші́ў / шо вага́йіс:е / і ни так / шо з одно́ў / то з дру́гоў / то с тре́тоў / вибера́ї т:у / іка́ тоб'і́ наїбі́рше се ўдайе́*.

РОБИ́ТИ, ІК (ЇК) СЛУТИ́Й (ІК СЛУТИ́МИ РУКА́МИ, ІҐ БИ ВСЛУТІ́В; ІК СЛУТІКА́МИ) – погано, неакуратно виконувати щось: *Аг'і́на б'іду́ / та це прий́деџ:е переробйе́ти / бо ро́биш / іґ без бу́ла слута́ / Бо́же борони́ / шо́ џ:е за така́ робо́та? / та ти ни ви́диш / шо ўс'о кри́во пишло́?; Сего́н:е ни ч'у́йу рук / та́к'ік слут'іка́ми ро́бйу / попитпуха́ли / таї ни слу́хайут мене́ / а до́с'в'іта кла́ла ва́тру / таї ни могла́ с'ірни́к запали́ти / ру́ки м'ін'і́ се ни склада́ли / бигме́ / йа гаш се перепу́дила / бо тако́го н'іко́ли ни бу́ло / йа до горш'е́ти / ўз'е́ти с пу́т'н'і воду́ / зач'ірну́ти то зач'ірла́ / але́ го́рш'і м'ін'і́ зат'ішке́ се зроби́ло / двома́ рука́ми му́с'іла йіго́ бра́ти / ле́дви м'ін'і́ тото́ переїшло́ / але́ йа зна́йу / ч'о / бо ни приїма́ла тото́ / шо до́хтор' приписа́ў / ї ни сокоти́ласе сту́дени.*

РОБИ́ТИ, ІК (ЇК) У РУКАВИ́ЦЯХ (ІҐ БИ РУ́КИ НИ СЛУЖИ́ЛИ) – погано, мляво, неякісно виконувати якусь роботу: *Ро́биш у рукави́ц'ах / ти шо́ / ни ви́диш / іке́ лаба́те шит'е́ вихо́ди / і їк'і хре́стики? / оди́н би́рший / а п'і́л'і не́го ме́нчиї / і так пиў р'ітка́ / та хто таке́ ч'уў і ви́д'іў?; Аг'і́ / па́лец боли́т / таї ро́бйу / іґ би ру́ки ни служи́ли / ч'е́с'т'у џ:у ри́бу / таї ни го́н:а доч'е́стити / то дримне́ / і ни зна́ти / коли́ йа т:о ма́йу с'к'ін'ч'е́ти / он:о́ звесели́ло / шо мали́ї нида́ўно буў заб'і́х / уздр'і́ў / шо́ йа ро́бйу / таї зач'е́ў м'ін'і́ за ўс'е́ку ри́бу роска́зувати / за тоту́ / шо йе ў р'іц'і́ / ус'о́ до́кладно росказа́ў / за ўс'о зна́йі / бо хо́ди з д'і́дом лови́ти / ка́же / наїби́рше позаўч'е́ра уни́ їми́ли бу́ли мереснич'о́к / а ш':е швейа́ йім попа́ласе ўч'е́ра / і клен' / ка́же / мамо́ / абе́сте зна́ли / клен' плеска́тиї / ма́йі вели́ку луску́ / вин таки́ї / ік оџ:е́ / шо ви ч'е́стите / а голова́ ў не́го така́ / ік у карас'а́ / а ви́тки за карас'а́ зна́йі? / бо вин у кни́с'џ'і ви́д'іў / ма́йі таку́ / де за ўс'е́к'і ри́би напи́сано ї намал'о́вано / йек уни́ вигл'іда́йут / клен' усереди́н'і ма́йі два р'іди́ зуби́ў / а йе ш'і ў р'іџ'і́ пиду́ства / це ік мали́ї ко́роп / ўна л'у́би сид'і́ти на дн'і / а ш'і мош іми́ти ко́ўблика / вин тако́ш л'у́би зари́тисе на дн'і / з не́го фа́їна йу́шка / д'і́до ка́же / шо ни ги́р'ш'а / іґ з мн'е́са / пото́му нагада́ў / шо їмиў буў рука́ми ба́бу / це тако́ш ри́ба / ка́же / голова́ у не́йі така́ / йік у ж'е́би / і за струга́ ни забу́ў / оногди́ д'іт буў йіго́ іми́ў і ду́же фали́ў џису́ ри́бу / за т:о / шо ни ма́йі бога́то к'іс'т'о́к / лиш хребе́тик таки́ї / а йік на струга́ се подиви́ти / то ви́тко крапоч'ки́ / і ш':е за їк'іс ри́би роска́зуваў / в'іде́ў / за мерен'ч'ука́ / шо вин з ву́сами / отаке́ смих ус'е́ке ви́слухала / таї робо́та м'ін'і́ пишла́ бо́рше / а мали́ї бога́то зна́йі / ік'і́ ри́би ў на́шиї р'іџ'і́ / іка́ з'в'ірина́ йе у л'і́с'і / йек диви́тисе / шобі́ сат фа́їно роди́ў / вин подо́ўгу сади́т у д'і́да / таї ти́л'ко се наўч'е́ў / шо / ч'у́йіте / йа того́ ўсе́го ни зна́йу / напра́ўду / ни за ко́жду ри́бу йа бих могла́ так росказа́ти / ч'е́с'т'у тоту́*

/ шо купи́ла / заморо́жену / а ни́ тоту́ / шо бих налови́ла ў р'іц'і́ / а йік ни хо́диш двод'і / ни інтересу́йіс:е цим / то ви́тки меш зна́ти?

РОБИ́ТИ ЇЗИКО́М – *знев*., згруб., не виконувати обіцяне: *Роби́ти йізико́м / оберта́ти йіго́ ў ро́т'і / шо / ц:е мош / це ни йе т'е́шко / мої / а ти зроби́ / наї йізич'о́к тро́хи припоч'е́не / а руч'ки́ поро́бйут / о: / отогди́ уздримо́ / шо ти варту́йіш / ци ти сли́ўний*.

РОБИ́ТИ, ЇК (ІК) КІНЬ (КИНЬ; ІК КОБИ́ЛА) – дуже тяжко працювати: *Ану́ / наўми́сне бес се подиви́ла / йек вин вигл'іда́йі / а йек уна́ / вин ро́би / ік кин' / того́ таки́ї / ік т'ін' / хо́ди / н'іч'о́ ш ч'олов'і́ка нима́ / а ўна / іґ ґиґи́ц'а / лиш коли́шец:е / йік іде́ / а ік'і руч'ки́ б'і́л'і та гладе́н'к'і / ни т:о / шо на́ш'і / Бо за до́брим ч'олов'і́ком / До́ц'ко / того́ так'і́ руч'ки́ / а до бур'інцу́ ў не́йі рукавич'ки́ / а ми руко́ў / того́ ус'о́ ўйі́лосе ў них*; *Іва́н роби́ў / йік к'ін' / а к'і́л'ко л'удина́ таке́ го́н:а ви́держ'іти? / рик / два / а́ле ни ўсе жит'е́*; *Ро́бйу / ік ни зна́йу хто / ік коби́ла / Бо сама́ йіс до це́го себе́ довел:а́ / хот'і́ла йіс показа́ти / ї́ка йіс огидна / а ч'олов'і́к цисе́ уздр'і́ў / таї попусти́ў соб'і́ / ви́тко / поду́маў / наї се ўвиха́йі жи́нка / рас цисе́ ї́йі се ўдайе́ / а йа бу́ду кри́шку помога́ти / бо йа за неў ни ўжену́се / отого́ / л'у́боч'ко / ма́йіш т:о / шо му́с'іло бу́ти*.

РОБИ́ТИ, ЇК (ІК) МО́КРЕ ГОРИ́Т – *знев*., погано, неякісно, повільно виконувати якусь роботу: *Ни су́д'у / бо то гр'іх / але́ Йіле́на ро́би / йік мо́кре гори́т / закли́кала бу́ла ї́йі на де́н'ку / але́ би́рше ни бу́ду / йа пово́лен'ки / бла́го / шо ве́ремн'і / ус'о́ сама́ ви́пол'у / і ш'і сама́ ў се́бе заро́бйу*.

РОБИ́ТИ, ЇК (ІК) НИ СВО́ЇМИ РУКА́МИ – погано, невміло працювати: *Ро́биш / йік ни сво́йіми рука́ми / іґ без бу́ла ў рукави́ц'ах / бо хто так пидру́бйуйі? / А ви ни ра́д'і / шо йа помога́йу / а ш'і крич'іте́? / йа за́рас цисе́ ки́ну / таї роб'і́т сам'і́ / ік вам нидого́да*.

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ, ЗАВАРИ́ТИ) КАЛАМО́ЦІЮ – створити, постійно створювати напружену ситуацію: *Ви́д:иху н'і на м'іну́тку нима́ / бо цес до́бре се наўч'е́ў роби́ти каламо́ц'ійу / пи́тпйіниї при́їде / і ў ха́т'і ґваўти́ ро́би / Тв'ії хот' до́ма / а м'ії ми́жи л'уд'ми́ кл'у́ч'ки шука́йі / гл'а́ба на ї́киїс набу́ток пити́ / ни рас ви́т:и пла́ч'уч'і їшла́ / Пара́ / шо́ ц:е за жит'е́ таке́? / ге? / скажи́ м'ін'і́ / Жит'е́ ік жит'е́ / у не́му ўс'е́ке йе*.

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) КИРИ́ННЮ – *згруб*., смітити; допустити забруднення чогось; залишити певне місце неприбраним: *Ігра́їтесе оту́тки / але́ ни роб'і́т кири́н':у / на оц:у́ ла́ўку абе́сте ни си́пали п'іс́ок і гли́ну / бо ту́тки д'і́дик л'у́би сид'і́ти / Бабо́ / а маши́нка хо́ч'і по ри́ўному йі́хати / тако́му гладе́н'кому / ік ла́ўка / ци тако́му / ік схо́ди / ўна по бурко́ван'у по трав'і́ / буксу́йі / та́мки ўна ни го́н:а розгон'е́тисе / А ви ни*

ви́дите / ўк'і у нас доро́ги? / шо́ / ўни так'і́ ри́ўн'і / ік ла́виц'а? / ўч'е́йтесе на ўс'е́ких йі́хати?; Сама́ смих питпр'е́тала / ї сама́ зроби́ла кири́н':у / шука́ла по́йіс вид за́паски / прийшли́ Мар'і́ч'ін'і д'іўч'е́та таї просили показа́ти / бо ч'у́ли за за́паску / за о́пинку / а ў них до́ма нима́ це́го / йа прине́сла / ўни се роздиўйе́ли / а пото́му йа хот'і́ла тото́ скла́сти / але́ ни зна́ла / де зад'і́ўсе по́йіс / а вин за стрип подушо́к буў упа́ў / то шо ўже йа се ўшука́ла / шо се ўшука́ла / шо гаш сама́ на се́бе л'у́та бу́ла / а ўни ўс'о покла́ли скра́йу на лу́шко / а по́йіс ч'ос за подушки́ се скоти́ў / ну та йа ўс'о смих перери́ла / бо шо варту́йі за́паска бес по́йіса? / а вин буў ужэ́ ни роспра́ўлениї / а змо́таниї / таї того́ скоти́ўсе туда́ / заўда́ў м'ін'і́ куто́ру; Кири́н':у мош і у голов'і́ соб'і́ зроби́ти / ік пуска́ти туда́ дурн'і́ думки́ / а шо́ / н'і? / напра́ўду / і голова́ мо́же зас'м'і́т'уватисе пусти́м / і та́мки де́коли зроби́ти пор'е́док набога́то трудн'і́ш:е / ік у ха́т'і / о: / та́мки так бо́рзо ни питпр'е́ч'іш / ўно се ни питпр'е́туйі зра́зу.

РОБИ́ТИ КО́ЛО ХА́ТИ – порадитися по господарству: *То ш'і ни зна́ти / М'іха́ / шо ле́кше / ходи́ти до робо́ти / ци роби́ти ко́ло ха́ти / то ш'і пи́тан'і / вели́ке пи́тан'і / хто би́рше се ўро́бйуйі / ад'і́ ч'олов'і́к хо́ди на док / то пра́ўда / шо йіму́ та́мки ни йе ле́хко / вин о́стри пи́ли / а йа до́ма / і на ми́н'і ўс'о / ни каў / вин помога́йі / ви́несе води́ / ви́ч'істи ў ста́їни / сат по́ўн'іс'т'у на не́му / але́ коро́ва / сви́н'і / горо́т / а ш'і т:о / шо д'і́ти мал'і́ / за тим усим ди́ўйусе йа / таї ни ска́жеш / шо до́ма вид:иха́йіш / йа бих за ц:е ни каза́ла / але́ де́хто н'іўшо́ ни ста́ви т:о / шо жи́нка до́ма / вин гада́йі / шо то йе вели́ке добро́ / о: / таке́ / іко́го пошука́ти*; *Йа н'іґде́ би́рше / йа ко́ло ха́ти ро́бйу / але́ ко́ло ха́ти мош ш'і би́рше се ўтруди́ти / іґ дес / бо куда́ бес се ни подиви́ла / с ко́ждого кутика́ на те́бе ди́виц:е робо́та / ти ро́биш / ро́биш / а к'ін'ц'а́ кра́йу то́му ни ви́тко; Тепе́р таки́ї ч'ес / шо ста́рший л'удині́ нима́ ч'о куда́с ри́патисе / того́ йа си́жу до́ма і ро́бйу / шо мо́жу / ко́ло ха́ти / си́жу ма́ком / шоби́ ўко́йіс б'іди́ ни набра́тисе ї ни роби́ти куто́ру рид'н'і́ і держа́в'і.*

РОБИ́ТИ КРИ́ВДУ КОМУ́С – кривдити когось: *Н'іко́му ни мо́жно кри́ўду роби́ти / бо шо зро́биш дру́гому / то ве́рнец:е т:о́б'і / ци ўпа́де на д'іти́ї / але́ наїби́рший гр'іх / скри́ўдити кал'і́ку / сироту́ / одови́цу / абе́сте ўрас за ц:е памн'іта́ли / ни роб'і́т дру́гому то́го / ч'іго́ ни хо́ч'іте соб'і́.*

РОБИ́ТИ КУТО́РУ КОМУ́С – завдавати клопотів комусь: *Ну а йе́к йіз гада́ла? / так / йа копа́йу барабул'ки́ / потро́шки / йек мо́жу / ни хо́ч'у / шоби́ хтос б'іх м'ін'і́ помога́ти / бо ни хо́ч'у кому́с роби́ти куто́ру / у них і сво́го до́ста / о: / н'і́би ўни сам'і́ каза́ли / шо при́йдемо / помо́жемо / але́ ў них сами́х ни зро́блено / а ўни ма́йут суда́ б'і́ч'і? / того́ йа сказа́ла / ни*

клопоч’і́ц:е / бо м’ін'і́ дл'а здоро́ўйа тре: ру́хатисе / а це ікра́с фа́їна ру́ханка / таї̆ отаке́ / а шо туда́ ко́ло вас / йек / Мар'і́ / твойі́ д'і́ти се ма́йут? / ч’у́ла / шо ч’олов’і́к буў тро́хи присла́п / йек вин / ужé поду́ж’іў;? А де ўни м’ін'і́ ро́бйут куто́ру? / наї̆ сид'у́т / ки́л'ко соб’і́ хо́ч’ут / то пре́ц'ін' / уну́ки / уни́ ма́йут пра́во заверта́ти ба́б’і голови́ / йек соб’і́ хо́ч’ут / а ба́ба ма́йі йіх слу́хати і дого́д'увати / йек лиш мо́же / отаки́ї̆ це́му ўсе́му пор'е́док.

РОБИ́ТИ (ВЕЛИ́КУ) ЛА́СКУ КОМУ́С – запобігати перед кимось: *Ага́ йо / ужé б’іжу́ / се розб’іга́йу / гаш се зашпо́ртуйу / каў вам ге́зде / йа роби́ти ла́ску кому́с ни бу́ду / і зазера́ти ў о́ч’і / ч’іка́ти / натслуха́ти / шо хто ска́же / ни хо́ч’у / бо йа на таке́ ни наї̆ма́ласе; Уни́ гада́ли / шо ро́бйут нам вели́ку ла́ску / бо да́ли ґа́рч’ік молока́ / да́ли / нич’о́ ни каў / але́ йа за тот ґа́рч’ік йім витсапа́ла / пиў дни́ни на горо́д'і видго́пала / так шо ш’і ни зна́ти / хто кому́ зроби́ў добро́ / ни зна́ти / хто*.

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) ЛИ́ХО (ЛИ́ХО, ЗЛЕ РОБИ́ТИ) – виконувати (виконати) щось неякісно, погано, не так, як повинно би бути; чинити щось комусь з лихими намірами: *Мар'і́ / ти ро́биш ли́хо / цис'і́ р'ітки́ ни так ма́йут іти́ / гаї̆ подиви́се / йек йа ототу́ гр'е́тку зроби́ла / ота́к і тут ма́йі бу́ти; Ви́жу / шо ро́бйу ли́хо / шит'е́ пишло́ ми́тус' / але́ де́ смих змили́ла / ни зна́йу / Ти зач’е́ла зле / ни так порахува́ла йіс цо́ти / прийі́дец:е рош:ива́ти / бо ї̆ка с це́го про́шиўка бу́де?; Йе л'у́де со́в’ісли́в’і / ґре́ч’н'і / уни́ ш’іну́йут дру́гого / та́к’ік себе́ / ї̆ н'іко́ли ни зро́бйут йіму́ ли́хо / мо́же бу́ти / шо ї̆ ни помо́жут / але́ зроби́ти ї̆кус па́кис'т' / то Бо́же борони́ / ну а йе ї̆ так’і́ / шо ни ма́йут усти́ду / таї̆ шо ти зро́биш?; Васи́ / ік роби́ти ли́хо / то л'і́пше ни роби́ти / того́ йа вас ду́же про́с'у / зроб’і́т / ік се нале́жи / бо ану́ подив’і́ц:е / йек Лес'о́ две́р'і пола́годиў / так / шо ўни се ни запера́йут / ота́к зроби́ў / і ґу́рскиї̆ йіго́ зна́йі / куда́ пов’і́йіўсе / і де йіго́ тепе́рки шука́ти; Іва́ / таже́ йа дру́гому ни бу́ду роби́ти ли́хо / нашо́ м’ін'і́ це́го? / ти хоч’ / шоби́ вин мене́ пото́му кл'еў?; Ік роби́ти кому́с ли́хо / то сто рас поду́маї̆ / а тогди́ се успоки́ї̆ / і ни зроби́ / бо то ўрас / ік вага́йіс:е / мо́жно ўз'е́ти тоту́ ру́ку / де ме́нче зла*.

РОБИ́ТИ ЛИШ ТТО, ШОБИ́ СЕ ВДА́ТИ (СЕ ВДАВА́ТИ) КОМУ́С – про того, хто демонструє свою працьовитість, прагнучи сподобатися комусь: *О: / ўже смих йійі́ ви́пробувала до́бре / на поч’ітка́х / дес ік йа приходи́ла до них і ви́д'іла / йек уна́ увиха́йіц:е / йек б’і́гайі по ха́т'і / витера́йі шош / ми́йі / йа соб’і́ гада́ла / моі̆ / іка́ ц':а жи́нка роби́тна / лиш н'іўро́ку / м’ін'і́ до не́йі деле́ко / таї̆ так рас / дру́гиї̆ / а ї̆кос прихо́жу з Га́неў / а ц':а так само́ / шу́ркайі шма́тоў су́да ту́да / то ко́ло гру́би / то ш’:е рас*

стиў / то ік'іс слóйіки / ну таї Гáн'а уздр'íла / шо ц':а ни мáйі колú заговорúти / таї у двéр'і / кáже / йа дес потóму прúйду / алé лиш ц':а за порúх / а Мар'íц'і іґ би видрубáло / ўна лиш с'íла ї зач'éла шош роскáзувати / ўна забýла / шо і зо мноў так'í викрутáси робúла / алé йа ўже стáла ўхóж'а / зробúласе тáк'ік свойá / таї унá се ўспокóйуйі / а йіґ забувáйі / то зноў / йа ни рас йійí захопйéла / шо сидúт надвор'í / а йа лиш се показáла / а ўна б'ігóм б'іжúт і смóтри / ци вúсохло т:о / шо вúжмакала / ци берé в'íник і зач'інáйі понадв'íр'у зам'ітáти / тогó йа за такúх каў / рóби лиш на т:о / шобú се ўдáти комýс / шобú дрýґ'і казáли / мої / іка огúдна.

РОБИ́ТИ МИР (ДЕС, МИЖИ́ КИ́МОС) – докладаючи зусиль, домогтися взаєморозуміння між ким-небудь, а отже, запобігти виникненню нових суперечок, сварок: *А йéґ би ц:е вигл'ідáло / іґ би йа прийшлá робúти мир у ч'ужý хáту / гаї / і шó бих йа сказáла / ік утворúла двéр'і / ге? / ўни би лиш се вúдивили ї подýмали / аг'í / а цисý бáбу хто судá клúкаў? / ч'ó ўна / веpé / судá прителéпаласе? / бо наї бýде / шо ми з йіх мáмоў вит пéрвих / алé тáмки йе блúш':і вид мéне / таї ч'о старúї бáб'і м'іш'éтисе до молодúх?; Та ў тиї хáт'і н'іколи ни бýло спокóйу і мúру / і робú ни робú / а йіх ни бýде / бо тáмки погóду рóби пит'é / унó завертáйі усúм; Улáц'ку / добрá ни бýде / дóки мир у гóловах се ни зрóби / вúт:и тре: зач'інáти / робúти мир у гóловах / оц:é йа тоб'í скаў / так і лиш так мáйі бýти*.

РОБИ́ТИ МОРÓКУ КОМУ́С – спричинювати незручності, клопоти комусь: *Йа ни їду тудá / бо ни хóч'у йім робúти морóку / знáйу / шо ў них і без мéне кýпа клóпотиў / а йа йіґ дес зр'íтка прихóжу / то ўни ўс'о лиш'éйут / бо гаї / т'íтка прийшлá / гис'т' / таї тре: йігó приймúти / н'іч'ó ни каў / йа вúжу / шо ўни рáд'і / ни рóбйут / лиш на т:о / шо так годúц:е / а ш':éре / алé йа себé ч'ýйу тогдú так / іґ би провинúласе / шо видирвáла ґáздиї вид робóти / тогó каў вам / шо блúжусе тудá х'ібá дес у нед'íл'у áбо ік с'в'éто / а так / нимá ч'о хатáми ходúти*.

РОБИ́ТИ НА́ВГАТЬ – 1) виконувати щось, довівши навички виконання до автоматизму: *Йа рóбйу наўгат' / йа се ни дúўйу / йек рýки плетýт / унú сам'í б'íгайут / анý бес скорн'éла менé упúўноч'і / то цисé йа так сáмо бóрзо бýду робúти / іґ зáрас*; 2) робити що-небудь без детального плану, що не завжди приводить до позитивного результату: *Зач'éла робúти нáўгат' / дýмайу / йек вúйде / так бýде / отáк склáла матéр'ійу / і скройíла / і шо? / н'íби низлé / мош бýло вúштудерувати / шобú дóўш'і рукавú бýли / алé наї і так / моглó бýти гúрше / Е: / та то дóста фáйно вúйшло / тикú дóста*.

РОБИ́ТИ НАВИ́ВОРОТЬ – діяти всупереч комусь чи чомусь: *Ік лутаўйе́к / то ўс'о / шо йіго́ про́сиш / ме робі́ти наві́ворот' / то таке́ нас'ін'і / шо ік проросте́ /то ві́корч'увати тру́дно / ни каў / мош / але́ пово́ли / по кри́шец':і; Зна́йі / шо це м'ін'і́ се ни ўдаст / шо то м'ін'і́ шко́ди / а́ле ро́би / ро́би наві́ворот' / шобі́ м'ін'і́ допеч'і́.*

РОБИ́ТИ НАВСТРІ́ТЬ (НАВСТРИ́ТЬ) – діяти наперекір комусь; те саме, що РОБИ́ТИ НАВИ́ВОРОТЬ: *Іва́н'ч'іку / тажé йа до тéбе по до́брому / іґ до розу́много хло́пч'іка / а ч'о ти ус'о́ ро́биш наўстр'і́т'? / ге? / ч'о́ хоч' мене́ шпиґну́ти сво́йім лу́таўйін'ім? / тажé йа тоб'і́ н'іч'е́м ни завини́ла / а ти набра́ў соб'і́ шош у го́лу таї ду́йіс:е / гаї кажи́ / ік шош ни так / то кажи́ / аби́х зна́ла / йек тоб'і́ помоч'і́; То ік мале́ йе́рч'і / шо хо́ч'і їгра́тисе / абе́с зна́ла / вин ни ро́би наўстр'і́т' / вин хо́ч'і / шобе́с тро́хи розвесели́ласе / і того́ вишу́куйі ўс'е́кого / шобе́с питс'м'іхну́ласе / то дити́на / а ти хоч' / шобі́ вин буў / ік у во́їс'ку / і ходи́ў по стру́н'ц'і / аг'і́мої / гада́ла / шо йіс розу́мна / а ти з дити́ноў ри́хту шука́йіш / кі́л'ко м'ін'і́ тебе́ ўч'е́ти / шо дити́на йе дити́на*; *Ни роб'і́т одно́ о́дному наўстри́т' / і ўс'о ўтр'ісе́ц:е / а йік ко́ждиї зач'не́ шош пока́зувати с се́бе / то жит'а́ ни бу́де / молод'і́ це́го ни розум'і́йут / і ни хо́ч'ут попусти́ти дру́гому / моі / а ти попусти́ / оти́ц'ко попусти́ / і ўздри́ш / іке́ ўно пом'іч'не́ / гет у дру́гиї бик жит'е́ заве́рнец:е.*

РОБИ́ТИ (ШОШ) НА ЗАЛИ́ШКУ – виконувати щось, побившись об заклад: *Гаї / роб'і́м на зали́шку / хто бо́рше / йа зач'іна́йу с це́го кра́йу / а ти бери́ т:о / шо по́вид д'і́довоїі ха́ти / поди́вимосе / хто бо́рше скопа́йі / а хто приїгра́йі / купу́йі л'о́ди / і вин несе́ ба́б'і два ра́зи води́ / ўна проси́ла / шобі́ пут'н'і́ бу́ли по́ўн'і / ми заложи́лисе / Ага́ йо́ / н'іхто́ ни зало́жуваўсе / ту́тки земн'а́ така́ / ік ка́м'ін' / а т:а / шо йіс ві́браў соб'і́ / ві́роблена / мн'іка́ / йа ў таке́ се ни їгра́йу / ік хоч' на зали́шку / то по ч'е́сному / а на таке́ йа ни пристаўу́ / м'ін'і́ таки́х залижо́к ни тре:.*

РОБИ́ТИ НА ПЕРЕМІ́НУ (ПЕРЕМІ́НКУ) – працювати, змінюючи види робіт: *Ік ро́биш на перем'і́ну / то ни так се зму́ч'уйіш / ад'і́ йа копа́ла шош / ч'у́йу / шо ни го́н:а / зроби́ла соб'і́ розві́т / напі́ласе / ді́ўйусе / моі / тре́ба би миски́ ум:и́ти / м'ін'і́ цисе́ схот'і́лосе робі́ти / фа́йно ум:и́ла / попротера́ла / таї м'ін'і́ ікос переїшло́ / зноў пишла́ доко́пувати; Ну та то так йе / шо ік за шош уз'е́ўсе / то мус тото́ док'і́н'ч'іти / йа сего́н:е б'іли́ла ку́хн'у / і ўб'іли́ла / ту́тки нима́ так / шо ро́биш на перем'і́нку / ци йік ти вари́ш / тако́ш так / а шош і́нче / то мош зач'іна́ти с то́го / шо́ тоб'і́ би́рше се схо́ч'і / он:о́ зроби́ла / а потому́ шош і́нче / таї так бо́рше іде́ / і тоб'і́ се ни наўт'імн'е́йі.*

РОБИ́ТИ НА СВОЮ́ (СВУЮ́) РУ́КУ – діяти з вигодою, користю для себе: *Е: / та смих гада́ла / шо ти в ме́не розу́мна / а ві́жу / шо н'іц се ни розбера́йіш у л'у́дех / бо йек йіс поду́мала / шо дру́гиї ме роби́ти так / абі́ тоб'і́ бу́ло до́бре? / а де́ вин на таке́ пі́де? / вин мо́же ї тоб'і́ шош до́брого ўд'іли́ти / але́ пе́р'іш ме ду́мати за се́бе / ме роби́ти на свойу́ ру́ку / на́в'іт' ду́же со́в'існиливиї ни ме себе́ обд'і́л'увати / А наш та́то?/ Таки́х л'уди́ї ма́ло / шобі́ так уваж'е́ў на дру́гих / таки́х оде́н на ти́ш'іч'у / а́бо ї на бі́рше / н'і / тики́ на бі́рше / йо / але́ йа ни за та́та каў.*

РОБИ́ТИ (А́ЛЕ) НА СЛОВА́Х – те саме, що РОБИ́ТИ ЇЗИКО́М: *Ага́ йо / над'іва́їсе на т:о / шо Петри́ха ўб'іц'е́йі / та ў не́йі пі́сок / ік пости́ў / а йізи́к / ік пра́н:ик / і ўна го́пайі ним / йек соб'і́ хо́ч'і / шо хоч' / поўб'іц'е́йі / але́ оти́ц'ко ни зро́би / ус'о́ се ли́ше на слова́х / а ти рот роз':іви́ла / таї слу́хайіш; Йізико́м мош / Васи́ / бога́то змоло́ти / але́ / ци то до́бра мука́ бу́де? / ў де́кого йізи́к ро́би / а ру́ки ни хо́ч'ут / ни слу́хайут йіго́ / того́ бих ра́дила заду́же ни над'іва́тисе на т:о / шо сно́ч'і Фед'о́ каза́ў / або́с ни лиши́ўсе / ік се́ред' води́ / йо / вин бога́то ро́би / але́ йек? / на слова́х / ої шо фа́їно йіх уйе́же.*

РОБИ́ТИ НИ ЗА МУС, А З ОХО́ТИ – працювати з (великим) бажанням: *Це йе до́бре / ік ро́биш ни за мус / а з охо́ти / але́ так ни ўрас вихо́ди / бога́то йе тако́йі робо́ти / шо тре́ба / і хо́ч'іш ци ни хо́ч'іш / го́ден ци ни го́ден / а їдеш і ро́биш / ї отако́го / каў тоб'і́ / бі́рше / абе́з зна́ла / але́ л'удина́ ўт'іга́йіц:е таї ра́да / ік бо́рзо се ўку́тала / ік у ха́т'і ч'істе́н'ко / ускр'і́с' пор'е́док / таї тогді́ ни мус стайе́ ста́ршиї / а охо́та / йа тогді́ беру́ шит'е́ ї зач'іна́йу ши́ти / тото́ / шо наїбі́рше йа л'у́бйу; Йа / бабо́ / ро́бйу ни за мус / а з охо́ти / м'ін'і́ се ўдайе́ мойа́ робо́та / йа се ни перему́ч'уйу / йе дес / шо тре: ї нидоспа́ти / але́ це р'і́тко / і йік м'ін'і́ ус'о́ се ўда́ло / то т'і́шусе / шо фа́їно зроби́ла / ни сто́гну / шо йо:ї / йек йа се нароби́ла / так шо за ме́не ни пережива́їте / Та йе́к ни пережива́ти / ік ти іка́с марна́ прийі́хала / тогі́т кра́ш:е йіс вигл'іда́ла / а сего́році ві́тко / шо ма́йіш бога́то кло́потиў / Бабо́ / таже́ кло́поти йе у ўс'іх / шо́ бес ни робі́ў / а ўни тебе́ нахо́д'ут / а ў вас шо / ма́ло ўсе́го на голов'і́? / так і ў ме́не / бі́рш'і / ме́н'ч'і / а ў ко́ждого уни́ йе.*

РОБИ́ТИ НИПО́СЛУХ – чинити щось, незважаючи на заборони: *Ік ро́биш ікі́йс нипо́слух / то ма́йіш зна́ти / шо за т:о прийі́дец:е в'ітпов'іда́ти / абез знаў / шо за т:о мо́же бу́ти іка́с ка́ра / і йіґ д'е́д'а сказа́ў / ни бери́ ро́вер / то йіс маў зна́ти / шо ц:е ни во́л'но роби́ти / а ти́ шо?; Роби́ти нипо́слух / це їгра́ти сво́йім во́зом / роби́ти / йек соб'і́ хот'і́ти / ни слу́хати*

/ шо тоб'і́ ўкладáйут у гóлу / ни дивúтисе на т:о / шо йе ік'і́с прúписи / оц:é вóл'но / а цисé / н'і / а ототó / Бóже боронú.

РОБИ́ТИ НІЄ́КОЇ (НІЄ́КО) – дуже погано виконувати якусь роботу: *Вин н'ійéкойі рóбит / цес мáїстер / наїмú úнчого / А шó йа зрóбйу / ік вин уз'éў заўдáток / з ікúм лицéм бýду видберáти? / Кúл'ко йіс там дáла? / ік нибогáто / наї пропадáйі / Агá йо / грóш'і на дорóз'і ни вал'éйуц:е / Н'і / то потóму меш переробйéти / нáїмеш когóс тогдú / ік цес докал'агýзи.*

РОБИ́ТИ (ВСЄ́КІ) ОБОРУ́ДИ – "орудувати": *Н'і / Івáнку / ўни сегóн:е ни дóма / пишлú робúти оборýди / ў Кóсиў пойі́хали / алé по полýн':у мáлибисе вернýти / то котрá ўже годúна?; Ни знатú ік'і оборýди ни робúла / алé бýла сегóн:е на Вижнúци / таї зáрас шош см'ішнé роскáў / пишлá мижú р'ідú / дúўйусе / а ікúїс ч'олов'і́к пом'ідóри / так'і́ нипогáн'і / продайé / йа стáла / бо вин ікрáс вáжиў пом'ідóри ч'олов'і́кови / шо буў пéред' мéне / стойý таї ч'ýйу / йек унú мижú собóў говóр'ут / купéц се питáйі / таї йек се називáйут цис'і́ пом'ідóри / шо ви вáжите / це слиўкú? / абúх знаў / шо купúў / і шо йа мáйу дóма казáти / А тої кáже / це ни слиўкú / ўни подúбн'і до них / це дáмск'і пáл'ч'іки / а цес йімý знáйіш / шо витпов'і́ў? / ог:ó / кáже / ік оцé дáмск'і пáл'ч'іки / то іка мáла би дáма бýти / напéўно / фиїст дáма / ік мáйі так'і́ пáл'ц'і / йа се подивúла блúш:е / а пом'ідóри тикú дóста грубéнск'і / ї гадáйу / шо то слиўкú / бо смих такóш йіх уз'éла / дв'і к'і́л'і / ї ни ч'ýла / ік покýш'іла дóма / шобú то шош úнче бýло / праўдúв'і слиўкú / алé йа ни за ц:е / усý дорóгу самá до сéбе с'м'ійéласе / йек тот купéц звернýў / ік так'і́ пáл'ч'іки / то іка мáйі бýти дáма.*

РОБИ́ТИ ОДИ́Н ВИД О́ДНОГО – повторювати дії інших; запозичувати щось у когось; діяти, як хтось: *На Буковúн'і богáто жинóк сороч'кú шúйут ц'ітками / у нас тотó р'і́ч:е / бúрше ў хóд'і т'удиўскé шит'é / áле йе / шо однá вид óднойі ўч'éйуц:е робúти такé / іґ дес вúд'іли ў Кóсов'і / ў Кýтах / ў úнчих сéлах / ци тикú ї на Буковúн'і.*

РОБИ́ТИ ПА́ВЗУ – робити перерву в чомусь; на певний час перестати виконувати щось: *Мар'і́ / то ни так / ік у шкóл'і / шо одéн урóк / а потóму рóбйут пáўзу / зад͡зелен'кот'і́ў д͡звинóк / і гаї / пáўза / дóки се ни зач'éў дрýгиї урóк / д'і́ти свобúдн'і / б'і́гайут / йід'ýт / ігрáйуц:е / хто шо / Дýц'о роскáзуйі / шо тýтки так нимá / тýтки профéсор' ч'ітáйі так задóўго / іґ би два урóки докýпи склáсти / а потóму н'іхтó ни д͡зелéн'кайі / алé ўс'і знáйут / шо пáўза пáру м'інýт / дóки зноў ни зач'нéц:е зан'áт'і / і прúйде дрýгиї профéсор' / і ўже за шош úнче ме говорúти / отáк вигл'ідáйі йігó наýка / а йеґ дáл'і бýде / вин ш'і ни знáйі / вин лиш ухóди ў тотó.*

РОБИ́ТИ ПАКАЛУ́ – пакали́ти: *Ти / помі́йнице / прийшла́ йіс мижи́ ґа́зди / шобі́ м'ін'і́ роби́ти пакалу́? / ану́ марш ви́ц:и / бо ік ни пи́деш по сво́йі во́ли / то за́рас меш стр'імголо́ў лет'і́ти / ой шо меш.*

РОБИ́ТИ ПА́КИСТЬ (ПА́КІСТЬ) КОМУ́С – пакостити: *Ко́та абе́с ни лиш'е́ла ў ха́т'і / бо вин ро́би па́кис'т' / і хитру́йі / ік ви́ди / шо йа се збера́йу надви́р / то бо́рзо т'іка́йі пид лу́шко / і тогди́ йіго́ ви́мантити ви́т:и т'е́шко / миц' миц' / н'іч'о́ ни помога́йі / йа тогди́ йіго́ кац'у́боў дос'іга́йу / бо вин ік лиш'е́йіц:е / то х'іта́йіц:е на ф'іра́нках / зарива́йіц:е мижи́ подушки́ / наўч'е́ўсе утвор'е́ти две́рц'і ї бра́ти соб'і́ тото́ / шо йіму́ смаку́йі / ти ни гада́й / шо то про́стий кит / того́ ми ра́зом сидимо́ ў ха́т'і / і ра́зом му́симо їти понадв'і́р'у се ку́тати / і пантру́йімо одно́ о́дного / тай нам так до́бре; За́рас Митри́ха блага́ ста́ла / набога́то добр'і́ш':а / шо на не́йі ни ду́же поди́бне бу́ло / то ра́н'ше ўна могла́ їкус па́кис'т' роби́ти / а за́рас / н'і / Мо́же / того́ / шо пережи́ла ти́л'ко? / Мо́же / каў тоб'і́ / и́н'ч'а жи́нка се зроби́ла.*

РОБИ́ТИ ПИТ СОКИ́ЛСКИМ – *заст*., працювати в кар'єрі: *Гента́м де́хто с т'удиўски́х робі́ў пит Соки́лским / та́мки ка́м'ін' бра́ли / тогди́ ц'іме́нту ни ду́же бу́ло / тай ка́м'ін' ішо́ў на фудо́менти / на пиўниц'і́ / дес ік доро́гу / береги́ укри́пйували / тре: бу́ло / о: / ік мист будува́ли / то так / шо вин ішо́ў і на ви́вис / вивози́ли йіго́ / і тики́ ік у сел'і́ шош тре́а бу́ло / ад'і́ хрести́ кам'ін':і́ виробйе́ли / за Ф'і́липових зна́йу / шо ўни с цим ма́ли спра́ву / тай ота́к бу́ло / а пото́му шо? / т:о / шо бли́ско / ви́брали / а май да́л'ше / лиши́лосе / йіго́ бра́ти ўже ни бу́ло виги́дно / збі́ршилосе ц'іме́нту на ўс'е́к'і тре́би / тай ота́к т:о лиши́лосе / ко́ло то́го стра́шно бу́ло роби́ти / бо кам'і́н'і зрива́лосе / лет'і́ло ўдоли́ну / йа ни рас / ік ішла́ туда́ / то бо́рзо переб'іга́ла тот кава́лок доро́ги / і на свойі́ о́ч'і ви́д'іла / йек де́коли кам'і́н'і лет'і́ло / то так / іґ би попа́ло / то ў́било би / Го́сподеч'ку / буў таки́й трафу́нок / ўби́ло бу́ло ч'олові́ка / Гайл'ука́.*

РОБИ́ТИ ПО БО́ГАТУ – тривалий час працювати; виконувати великий обсяг робіт: *То тепл'і́йі / то студен'і́йі / і ни зна́йіш / йек се ўбра́ти / ма́рот го́лу моро́ч'і / ра́но ўбера́йу ку́ртку / а йік тро́хи се ўгр'і́йі / беру́ к'іпта́р' / а пото́му зноў се ўбера́йу / ік зач'іна́йі с'н'іх нал'іта́ти / але́ потро́хи шош ро́бйу понадв'і́р'у / по бо́гату ни ро́бйу / але́ крок за кро́ком / тай робо́та іка́с се зроби́ла / а йіґ би сид'і́ў / то їка с то́го ко́рис'т'?; То ўже по бо́гату ни го́ден роби́ти / ад'і́ ў бе́рез'і в'і́тер звали́ў іку́с ч'ере́шн'у / ї гор'і́х тако́ш се звали́ў / то ўпере́т йа би бу́ла сама́ с тим потро́хи ра́ду дава́ла / бих попили́ла / тай пово́ли ви́традж͡'ували би тото́ гаш суда́ / а тепе́рки на́в'іт' за т:о се ни бра́ла / бо зна́йу / шо ни поду́ж'ійу / йа уздр'і́ла*

цисе́ / тaї сказа́ла Ула́дз͡ови / вин прийшо́ў / у не́го йе така́ пила́ / шо само́му спидру́ч'но пили́ти / вин тото́ ўс'о попили́ў / а пото́му забере́ на дрива́ / уни́ дрива́ми пал'у́т / бо га́зом би се ни доста́ч'іў гро́шиї / а так / порубáйі / таї йе вит ч'óго се гр'і́ти / то фа́йн'і дри́ўц'а / а йа ікес лома́дж͡'і вишу́куйу / т:о / шо ни ду́же гру́бе і ни ду́же т'ішке́ / таї тото́ руба́йу / ї тим ва́тру питкладáйу / тр'іскáми роспáл'уйу / а потóму ус'éким / ч'ем йе / питкладáйу; Мар'і́ / ік ч'у́йіш / шо ни ду́же ду́ж'а / ни роби́ по бо́гату / тебé н'іхтó ни пил'ну́йі / ни стойі́т нат тобо́ў / то ти самá гóн:а ч'у́ти / кúл'ко вихóди зроби́ти / йа ц:е каў / бо ўч'у́ла вид Йілéни / шо ти соб'і́ ш':е добрáла робóти / мáло тóго / шо дóма се натру́д'уйіш / то ш'і ўз'éла соб'і́ тáмки / тре: бу́ло се витказáти / бо ўс'і грóш'і ни зарóбиш / а здорóўйі мош утрáтити / аг'і́ мої / шó йа мáйу с тобóў роби́ти?

РОБИ́ТИ ПОВЕРТИ́НОК (ПОВЕРТИ́НКИ, ПОВЕРТУ́НОК) – повертати кудись у справах; принагідно провідувати когось: *Йа лиш тудá і вúт:и / йа н'ійéк'і поверти́нки роби́ти ни бу́ду / ў мéне лиш оди́н хит / и́нчих ними́ / так шо йа н'іґдé заси́д'уватисе ни бу́ду; Мáла бих одéн поверту́нок / алé ни пи́ду / наї ш'і / то ни гори́т / а м'ін'і́ дóбре с тобóў / ти ўс'éке роскáзуйіш / таї гаї ход'і́м / нам по дорóз'і / Та ти іди́ / ік се зберáла / ми ш'і ни рас уви́димосе / а мóже / то тоб'і́ кóн'ч'і / то ни виткладáї / Іке́ кóн'ч'і?/ іґ би кóн'ч'і / то бих пишлá; У Кóц'а нимá так / шо пишóў / раз два / і верну́ўсе / ў нéго нахóд'уц:е ус'éк'і важн'і́ ходи́ / вин му́си роби́ти поверти́нки / бес цéго се ни опхóди / Корти́т / таї вин повертáйі*.

РОБИ́ТИ ПОГО́ДУ – визначати напрямок розвитку подій чи вносити розлад у їхній хід: *Та де: / де / то ни Ан:и́ц'а / тáмки свекру́ха рóби погóду / мáйі бу́ти по йійі́ / і би́рше н'ійéк / а Ан:и́ц'а шо / ўна на сторон'і́ / ўна дес прихóди / бо то ри́н:иї брат / алé ни ўна там голоўнá / ни йійі́ там вари́ц:е*.

РОБИ́ТИ ПОЛЕХКИ́ – не пройматися тим, щоб швидко і якісно виконати якусь роботу: *Ти лиш подиви́се / йек Митри́ха вигл'ідáйі / хто би і́йі даў тот'і́ роки́ / шо ўна мáйі? / Бо ўна пусти́м ни жу́риц:е / і ўсе жит'é роби́ла полехки́ / унá шо / ус'ó так т'ігла́ на соб'і́ / ік ми*?

РОБИ́ТИ ПОЛЕ́ХКИСТЬ (ПОЛЕ́ХКІСТЬ) КОМУ́С (СОБІ́) – діяти так, щоб унаслідок цього комусь чи собі ставало легше, краще: *Ти / Мару́н'ко / ни гóн:а нáв'іт' зду́мати / іку́ ти м'ін'і́ полéхкис'т' рóбиш оти́м / шо йіс роскáзала / та м'ін'і тепéр тáк'іґ би кáм'ін' з душ'і́ упáў / йа гаш до сéбе ни гóн:а прийти́ / абéс прожи́ла за ц:е; Миту́н'ку / та ви м'ін'і́ рóбите полéхкис'т' / вели́ку полéхкис'т' ужé тим / шо ви́косили оцéс лужóк / а дé йа бих хот'і́ла / шобéсте ш':е за шош брáлисе? / ц:е однó м'ін'і́ вéл:еко знач'éйі / бо ўс'о мóже зач'ікáти / а ц:е гор'і́ло зроби́ти / фáйно д'іковáт'*

вам; Роби́ти кому́с поле́кх'іс'т' ш ч'е́мос ци ў ч'о́мус мош / ч'о́ би н'і / іґ б'ізу́йіс:е / то роби́ / але́ вартува́ло би ї за се́бе поду́мати / соб'і́ зроби́ти ле́кше / бо дру́г'і се ни ква́пйут тоб'і́ помоч'і́ ци ход' би ле́д'а сло́вом заки́нути / а ци вам шош ни тре́ба? / йа ни каў пла́кати / але́ / ік каза́ў ста́ршиї гу́цул / хот' се скриви́ти / показа́ти / шо тоб'і́ ж'ел' мене́.

РОБИ́ТИ ПОЛИ́Х – заготовляти сіно, сушити скошену траву, "громадити": *Тепе́рки л'у́де ни ду́же ро́бйут пологи́ / бо р'і́тко хто трима́йі коро́ву / того́ бут' кому́ заду́рно дайу́т траву́ / лиш би скоси́ти / до отако́го дийшло́ / то ни т:о / шо бу́ло ўпере́т.*

РОБИ́ТИ ПОЛОТНО́ – ткати: *Ў Т'у́дев'і ни ро́бйут полотно́ / а хто хо́ч'і тако́го дома́шного / купу́йі ў Ко́сов'і на базари́ / ба́ба рижн'е́нцка коли́с ткáла / але́ с то́го н'іч'о́ ни лиши́лосе / йе лиш купо́ване.*

РОБИ́ТИ ПОМЕ́ТЕНІ С КО́ГОС – те саме, що РОБИ́ТИ С КО́ГОС БОЛО́ТО (ГРУСЬ): *Роби́ти с ко́гос поме́тен'і / поме́тки / це ўже таке́ / шо да́л'і нима́ куда́ / це обзива́ти його́с / на ч'ім с'в'іт стойі́т / це ни́ш':іти когос словами / ота́к бих цисе́ пойісни́ла / а де́ йіс цисе́ ч'у́ла? / хтос таке́ говори́ў? / ци ч'о́ ўно тебе́ заінтересува́ло? / бо це йе пусте́ вит пусто́го / це наїгі́рше обзи́ван'і / за ним лиш блуствá іду́т / і т:о / ік когóс клену́т.*

РОБИ́ТИ ПОСИ́ТКИ (В СЕ́БЕ, У СВО́Ї ХА́ТІ ТА ІН.) – проводити час у розмовах із тими, хто сам завітав чи кого запросили прийти "посидіти": *Йа н'іґде́ на поси́тки ни хо́жу і н'ійе́к'і поси́тки ў се́бе ни ро́бйу / н'іко́го ни склика́йу / бо у ме́не на ц:е нима́ ч'ісу́ / йа ни каў / дес коли́с мо́же таке́ бу́ти / шо н'іч'о́ квапно́го нима́ / і йік хтос ікра́с тогди́ прийшо́ў / то ми соб'і́ тро́хи поговори́ли / але́ се ни рос:и́жували / бо ч'ес дорогі́ї / таї шо́ йа скаў? / у сел'і́ ма́ло таки́х / шо ўден' / ік робо́та / би хтос ішо́ў куда́с сид'і́ти / то ўстит / ус'і зна́йут / шо так ни пасу́йі роби́ти / це х'іба́ Йіле́на / сус'і́да / прихо́ди сид'і́ти ране́н'ко / шо ми ш'і се ни ўку́тали / але́ ўна з и́нчого бо́ку / ўна шоби́ попойі́сти / ра́но ўста́ла / таї уже пу́кайі кл'у́коў у ши́би / шоби́ ўтвори́ли две́р'і / оц:е́ одно́ таке́ / а ўс'і розум'і́йут р'ет це́му ўсе́му / дру́ге д'і́ло / ік нед'і́л'а / іке́с с'в'е́то / ци ўзим'і́ / ад'і́ Фед'о́ з Уну́фр'ійем сейі́зими шч'е́ста приходи́ли / ма́їже ко́ждиї дру́гиї тре́тиї ве́ч'ір бу́ли ў нас / веч'ори́ до́ўг'і / таї за ўс'е́ке говори́ли / ш'і вит тих ч'ісу́ў / ік з:а Пол'ш'і́ бу́ло / за т:о / ік л'і́тували ў полонин'і́ / за До́ўбуш'а / а бу́ло / шо ч'іта́ли іку́с інтере́сну кни́шку / отаке́ ко́рис'т' прино́си / а пусте́ си́ж'ін'і / н'і.*

РОБИ́ТИ ПРА́ВО – бути своєрідним "суддею", розв'язуючи якісь побутові проблеми: *Васи́ / ти прийшо́ў м'ін'і́ ў ха́ту роби́ти пра́во / а хто тебе́ кли́каў? / ми сам'і́ дамо́ ра́ду / тво́йі / ни потребу́йімо.*

РОБИ́ТИ ПРИПОЧЄ́ВОК (ВИ́ДДИХ) – виконуючи щось, робити перерви для відпочинку; відволікатися від основної роботи чимось іншим: *Е: / Паз'ўн'ко / та припоч'е́вок ш'і заско́ро роби́ти / гет заско́ро / бо нам ш'і ти́л'ко іти́ ўгуру́ / ік ви́ц:и доў О́блас / або́ ш'і і да́л'ше / до роздор'і́ш':а / шо за О́блазом; А йа се ни зму́ч'уйу / а ч'о́ бих ма́ла се зму́ч'увати? / йа шош соб'і́ ро́бйу / а йік уч'у́ла / шо м'ін'і́ шош ни т:о / а йа тогди́ за и́нче беру́се / ад'і́ сего́н:е ж'е́ла тоту́ ни́ўку / шо ў д'і́да / і ўч'у́ла / шо голова́ мойа́ ни хо́ч'і би́рше бу́ти зи́гненоў / а йа тогди́ ро́бйу соб'і́ ви́д:их / іду́ на бе́рех се подиви́ти / йек там ота́ўка / ци мош бу́де ўкосйи́ти / шоби́ ў нед'і́л'у ни па́сти / проіошла́се / і м'ін'і́ ста́ло ле́кше / голова́ пров'і́трилсе / і йа бо́рзо тото́ дож'е́ла / ота́к і ти роби́ / ік ч'у́йіш / шо тоб'і́ хо́ч'іц:е л'іч'і́ / то л'еш / а йік н'і / то бери́се за шош и́нче / бо шо бес ни зроби́ла / на́в'іт' оти́ц'ко / то робо́ти стайе́ ме́нче.*

РОБИ́ТИ ПРИ́ХАПЦІ (ПРИ́ХАПЦЕМ; ПРИ́ПХАПЦЯМИ) – виконувати якусь роботу уривками, між іншим; протягом тривалого часу: *Цисе́ мош бу́ло бо́рше ви́шити / а́ле ни бу́ло йек / то роби́ла при́хапц'і / тогди́ / тогди́ / таї с'к'ін'ч'е́ла пе́ред Вели́коднем / та так / шо до це́р'кви Іва́н ішо́ў уже́ у нові́й соро́ц':і / ў м'із'е́н'ц'і / а там бу́ло ко́ло ч'о́го поси́д'іти.*

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) РЕ́ЙВАХ (РЕЙВАХИ́) – спричинювати (спричинити) крики, галас, метушню: *Моі̆ / ід'і́т маі̆ да́л'і / н'і м'ін'і́ ту́тки роби́ти ре́ївах / йа хо́ч'у споко́йу; Ч'у́йу / шо ва́ш'і ўну́ки прийі́хали / шо вам ве́село ко́ло ха́ти / Йо / ро́бйут ре́ївах / але́ наі̆ бу́де / йа це́го хо́ч'у; А де пйе́н'і ни мут роби́ти реївахи́? / ік ви́пйі / то р'і́тко котри́й ц'і́хо сиди́т / л'іга́йі спа́ти / ўни хо́ч'ут весели́тисе / го́їкати / ўни гада́йут / шо то ус'і́м так до́бре / ік йім / таі̆ шо ти зро́биш? / ни меш б'і́ч'і і̆ шош йім каза́ти / с пйе́ним ро́зум ни наклада́йут / ч'іка́йут / коли́ отверез'і́йі.*

РОБИ́ТИ РЄТ – наводити лад у чомусь: *Ік йісте́ ни го́н':і сам'і́ порозум'і́тисе / то йа вам пі́ду роби́ти р'ет / пі́ду і зро́бйу / бо йек так мо́же бу́ти / шоби́ н'і одно́ / н'і дру́ге оти́ц'ко ни хот'і́ло попусти́ти? / пиў кро́ч'ку видиі̆ти́ наза́т і̆ се подиви́ти / шо́ пе́рет' тобо́ў / а ни стойе́ти / ік мур / та ік му́ром бу́ти / то н'іко́ли ни ви́йдеш на ри́ўне / бо мур сл'іпи́й і глухи́й / вин ни хо́ч'і н'іч'о́ ви́д'іти і ч'у́ти / вин лиш себе́ зна́йі.*

РОБИ́ТИ-РОБИ́ТИ – ТАЙ НІЧЄ́М (НІЄ́КИМ) ЗАПЕЧЄ́ТАТИ (НІЄ́КО СКІНЬЧЄ́ТИ) – у кожній роботі важливим є не тільки початок, але й кінець, результат праці: *Каў̆т / йек зач'не́ш / так і пі́де / а йа зна́йу / шо ни ўрас / ад'і́ Фед'о́ нам бурко́ван'і роби́ў / н'іч'о́ / фа́йно се зач'е́ло / поробйи́ў два дни і сказа́ў / шо се зму́ч'іў / ну та н'іч'о́ / ду́майу / мо́же /*

пéрет' цим вин се ўтрудúў / таї ни гóден / н'іч'ó / наї припоч'éне / за ікúхос два три дни приїшóў / ден' поробúў / сказáў / шо їимý тре: грóшиї / йа дáла / кúл'ко вин сказáў / і се договорúли / шо позáўтр'у скин'ч'éйі / та йік пишóў / то по сегóн:е / зна крок бýло се лишúло / то дорóбйувала смих самá / тогó йа каў / шо ни ўс'о поч'ітóк р'ішáйі / мош робúти / робúти / і н'ійéко запеч'éтати.

РОБИ́ТИ РОБОТИ́ – виконувати різні види робіт: *У молодúх соб'í свойé / а ў мéне свойé / молод'í мáйут св'ії росклáт / берú бúрше / кидáї дáл'ше / а ў мéне ўс'о по старов'íцкому / тáк'ік стáршиї л'удин'í пасýйі / йа ўже / Вác'ку / ни стойý пéршоў / дес ци ў ч'óмус / йа ўже сúжу кутикáми / рóбйу ік'іс роботú / се кýтайу / таї так перехóди днúна / то / Вác'ку / кóжен у свойé / і кóжен знáйі соб'í свойé*.

РОБИ́ТИ РУХ – метушитися, намагаючись виконати щось; починати діяти чи спонукати до дії когось: *Ми приїшлú / а ўни ни спод'івáлисе / та такúї рух зробúли / іґ би то ни знáйу хто приїшóў / ус'í зач'éли б'íгати / йік ошпáрен'і / ми гаш ни рáд'і бýли / шо такóго клóпоту їим заўдáли; Мýс'іла смих робúти ікúїс рух / бо м'íрч'ік по сус'íцтву м'íр'ійі Ан:úци присадúбу / а моїí н'іч'ó с тóго ни рóбйут / а йа каў / ід'íт ужé / бóрзо / наї вам перем'íр'ійі / каж'íт / шо вам бракýйі пáру сóтикиў / наї се подúви / бо тáмки йе кудá посýнути / це ни т:о / шо ў кóгос видберáйіш / це лиш трóхи посýнути / і метé мáти пóўну присадúбу / тикú смих г'íкала / каў / йек ви с тóго н'іч'ó ни рóбите? / та у вас заберýт зо два три сóтики / а ви метé ц'íхо сид'íти / так? / каў / ід'íт і прос'íт їигó / шобú вин се подавúў / каж'íт / ми ч'ужóго ни хóч'імо / і бúрше / ік нам се налéжи / ни прóсимо / алé подив'íц:е сам'í / кúл'ко тут йе / отáк каж'íт / таї вин прúїде / а дáл'і ўже сам'í метé рýхатисе / вин скáже / шо робúти*.

РОБИ́ТИ СВОЄ́ – 1) виконувати те, що належить, призначено: *За дрýгими ни дúўйусе і ни патрýйу їих / йа соб'í знáйу свойé і рóбйу свойé / то / Мар'í / кóждиї за сéбе витпов'ідáйі*; 2) робити те, що хтось вважає за потрібне: *Ти кажú ни кажú / а вин рóби свойé / і шó ти зрóбиш / дибúїш їигó / ік вин ни хóч'і слýхати? / н'і / то шó йа рóбйу? / прóс'у*.

РОБИ́ТИСЕ ГОНОРО́ВИМ – вивищуватися над іншими; поводитися зверхньо; ставати пихатим: *Ўна рóбиц:е задýже гонорóва / а так ни мóжно / бо ч'ем ти л'íпш'а вид дрýгих? / х'ібá лиш т:о / шо одинáч'ка / алé ў тепер'íшн'і ч'ісú це ни йе голоўнé / тепéрки наýка важнá / фáїне повóж'ін'і / а ни т:о / шо ўбрáласе л'íпше ци шо тел'іфóн купúла новúї / і то ни за с'в'ії мозúл' / а за мáмин / то це шо / йе ч'ем гонорувáтисе*?

РОБИ́ТИСЕ СЛАБИ́М – ставати хворим чи прикидатися ним: *Мойа́ голова́ слаба́ се ро́би / ік ви́ди / йек де́хто ш’іну́йі гор'і́воч’ку і н'іц ни дба́йі за свойе́ здоро́ўйі; Ік лиш йіго́ посела́ти шош зроби́ти ци пити́ куда́с / а вин ни хо́ч’і / то лиш ро́биц:е слаби́м і ка́же / шо йіго́ боли́т усереди́н'і / хитру́йі / але́ де́ йа ви́ш’:а ґерентóвано цисе́ зна́ти? / тогди́ вар'у́ йіму́ румн'е́нцу / а сама́ тото́ ро́бйу / шо тре́а / се бо́йу / ану́ш слаби́й напра́ўду / а йа так н'ійе́ко з ним об’і́йдусе / таї шо роби́ти? / опхо́жу / йек мо́жу / б’іду́ / Кали́ / а йа зна́йу / йек йіго́ вит це́го ви́л'іч’іти / бигме́ зна́йу / сказа́ти*?

РОБИ́ТИ СІ́НО – заготовляти сіно: *Роби́ти с'і́но / це т:о саме́ / шо роби́ти поли́х / бо ік скоси́ли траву́ / то тре́ба йійі́ розби́ти гребл'а́ми / шоби́ ўна со́хла / а пото́му оберну́ти / шоби́ ї з дру́гого бо́ку ўна фа́їно ви́сохла / це зале́жи вит то́го / йек заско́ро ўна ме шуши́тисе / ну а пото́му згр'іба́йут і ўже да́л'і ци копи́ц'і пото́му ро́бйут / ци остриўйіни́ц'і / це ўже ґазда́ се ди́ви / ік нигóда / то копи́ц'і мош ни рас розбива́ти ї дошу́шувати / ш’і скаў / шо ми на остриву́ ци на копи́цу шош зве́р'ха кладемо́ / накрива́йімо / шоби́ іґ дош’ / с'і́но ни змо́кло / шоби́ вода́ с'т'іка́ла*.

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) С КО́ГОС **БОЛО́ТО (ГРУСЬ)** – обмовляти (обмовити) когось, намагаючись принизити; зводити наклеп; неславити: *Пара́ска хот'і́ла зроби́ти з Но́ц'і боло́то / і роби́ла / хот'і́ла ви́мастити йійі́ ў грузи́ / шоби́ вит то́го ни го́ден видми́тисе / шоби́ уно́ на́мертво приста́ло / а то ни ви́йшло / бо грус' до таки́х / ік Но́ц'а / ни ч’іпа́йіц:е / ни пристайе́ / і н'ійе́ких с'л'іди́ў ни лиш’е́йі*.

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) СОБІ́ (КОМУ́С**) ВО́ЛЮ** – діяти, чинити, як хочеться, а не так, як треба чи як варто би було: *Н'і / К’ір'іла́їса ни крич’е́ла / бо зле спа́ла / уста́ла дес ко́ло о́смойі / роби́ла соб’і́ во́л'у / доле́жувала / ц:е муз бу́ло зроби́ти / таї тро́хи припизни́ласе с тим / шоби́ кр'іч’е́ти К’ір'іла́їса / бо то ра́но / ране́н'ко се кр'іч’е́йі / ш’і до́с'в’іта / а ни так пи́зно; У ўну́киў вака́ц'ійі / таї йа йім ро́бйу во́л'у / дого́д'уйу / шо ўни хо́ч’ут / т:о вар'у́ / і куда́ хо́ч’ут / ци дво́д'і / ци дго́р'і / то ми з д'і́дом ус'о́ слу́хайімо ї тото́ ро́бимо / шо йіх корти́т / Ну / та то / пре́ц'і / і ў вас вака́ц'ійі / уну́ки і вам йіх зроби́ли / де́ ви бе́сте ма́ли таки́й у́рл'оп / іґби́ ни ўни? / Йо / це́го би ни бу́ло / робо́та би ни пусти́ла*.

РОБИ́ТИ СОБІ́ (КОМУ́С) ГИ́РШЕ – діяти не на користь собі (комусь): *Йіле́нко / абе́з зна́ла / ти ро́биш соб’і́ ги́рше / ни йім / а соб’і́ / бо ўни бес те́бе об’і́йдуц:е / йіх дв’і / а ти ли́шес:е сама́ / того́ йа каў / утрица́ї тро́хи св’ійі го́нир / таї держи́се з ни́ми; Зна́йу / шо ро́бйу соб’і́ ги́рше / бо іґ бих пишла́ туда́ / то ўс'о би ви́йшло на ри́ўну доро́гу / але́ ни хо́ч’у н'і таки́х ходи́ў / н'і и́нчих дори́х / уже́ ї́ду тоў / іко́ў се напра́вила / сво́йоў*.

РОБИ́ТИ С ПЕРЕБІ́ШКАМИ – працювати не постійно, а час від часу: *Йа себе́ ни загон'е́йу з робо́тоў / ро́бйу с переб'і́шками / тро́хи ро́бйу / а бі́рше припоч'іва́йу / то ўже ни т:о / шо даўно́ бу́ло / йа ўже зач'е́ла прислуха́тисе до се́бе / шо м'ії орган'і́зм хо́ч'і вид ме́не*.

РОБИ́ТИ С ПЕРЕРИ́ВКАМИ – те саме, що РОБИ́ТИ С ПЕРЕБІ́ШКАМИ: *Ро́бйу / Васи́ / бо мус роби́ти / а́ле с перери́ўками / бо ч'олов'і́к му́си хот' тро́хи шука́ти соб'і́ їко́йіс кутo ́ри / шоби́ ру́ки ни видви́кли вид то́го / шо ўм'і́ли / а голова́ ни розуч'е́ласе ду́мати / бо бес це́го зач'іна́йіш ґо́в'іти / гнил'іко́м стайе́ш / а шо туда́ ко́ло вас? / ч'уў / шо жі́нка бу́ла тро́хи присла́бла / Бу́ла / але́ пово́ли вибо́рсуйіц:е с то́го / д'е́кувати Бо́гу / ле́кше*.

РОБИ́ТИ С ПРИ́ТИСКОМ – взятися (братися) за щось дуже наполегливо: *Ви́жу / де́ ни ви́жу / йек йіс уз'е́ласе / з іки́м при́тиском ро́биш цес м'і́с'іц' / а́ле / л'у́пко солоде́н'ка / це н'іхто́ ни го́ден зроби́ти / лиш ти / одна́ ти го́н:а цисе́ доцо́тно зроби́ти / того́ н'іхто́ ни виклика́йіц:е помоч'і́*.

РОБИ́ТИ (ПОКА́ЗУВАТИ) С СЕ́БЕ ДУРНО́ГО (ДУ́РНЯ) – *згруб*., прикидатися наївним, таким, що нічого не розуміє: *Е́їде / та вин ни дурни́ї / Йіла́ / де йіму́ тре: / вин ду́же розу́мниї / шо́ ви таке́ ка́жете? / вин ла́ким пока́зувати с се́бе нич'ва́лого / тако́го / шо н'і на ч'о́му ни розум'і́йіц:е / але́ лиш тогди́ / ік у це́му йе йіму́ іка́с ко́рис'т' / дру́гиї ни зна́йі / шо цес ро́би с себе́ ду́рн'а лиш дл'а не́го? / таї гада́йі / а шо йа бу́ду з ним ро́зум наклада́ти / ік ви́жу / шо цес ч'олов'і́к н'і куйе́ / н'і ме́ле / а вин / ни б'і́їтесе / зна́йі / шо ро́би / с'м'ійе́ц:е с таки́х простаки́ў / подив'і́ц:е йіму́ ў о́ч'і / ану́ дес наўми́сне / при наго́д'і / ўни ду́же розу́мн'і і хи́тр'і / йа гента́м йіму́ цисе́ бу́ла сказа́ла / ї абе́сте ви́д'іли / йек йіму́ цисе́ бу́ло се ўда́ло / і шо вин сказа́ў? / абе́с прожи́ла за так'і́ слова́*.

РОБИ́ТИ С СЕ́БЕ "ЙОЙ" ТА "ЙОЙ" – жалітися на погане самопочуття: *То таке́ / Мар'і́ч'ко / йа ни ро́бйу с се́бе йої та йої / ни кво́л'усе / але́ на по́хоронки хо́жу ме́нче / бо пото́му ма́йу тото́ витпа́ц'увати / на по́хоронках весе́ле се ни гово́ри / того́ прихо́жу / ў гурт'і́ посто́йу / таї додо́му / отака́ мойа́ істо́р'іїа / каў тоб'і́ / шо ни ро́бйу с се́бе / йої та йої / але́ ік мош / то тро́хи уваж'е́йу / ў пос'л'і́н':і ч'іси́ му́с'у до се́бе прислуха́тисе; Шо́ т:о за пор'е́док роби́ти с се́бе йої та йої / о́хати та а́хати? / йа це́го ни розум'і́йу / мої / та ік іде́ш мижи́ л'у́де / то свої́ сла́бости лиш'е́ї до́ма / бо ў ко́ждого сво́го доста́ / таже́ вин ни на т:о прийшо́ў / шоби́ слу́хати / шо ў те́бе боли́т / ни на т:о / аг'і́на б'іду́ ї́к'і тото́ л'у́де бува́йут*.

РОБИ́ТИ С СЕ́БЕ МА́ЛПУ – *згруб*., надмірно викор. декоративну косметику: *Бу́ла д'і́ўч'іна йік д'і́ўч'іна / а ро́би с се́бе ма́лпу / ота́к іґ би ўноч'е́ уздр'і́ў / то би се перепу́диў / То ни лиш уноч'е́ / а́ле ĭ удни́ну; Де молоди́ї фа́їниї д'і́ўч'ін'і так мал'ува́тисе? / роби́ти с се́бе ма́лпу? / ч'о́ т:о / вере́ / ро́дич'і ни ди́ўйуц:е? / А шо́ ўни? / ти сво́йі го́н:а росказа́ти*? / *та твойа́ така́ сама́ / іґ дру́г'і* / *уни́ одна́ вид о́днойі це́го набера́йуц:е*.

РОБИ́ТИ С СЕ́БЕ НАЙ НИ КА́ЖУ ШО – псувати, на думку мовця, свій зовнішній вигляд, свій імідж: *Йо:ĭ / та м'ін'і́ гаш гор'іч'е́ ста́ло / ік смих поду́мала / шо ти мо́жеш пит':е́тисе / бо йек так? / ки́ска така́ / йік рука́ / а ти хо́ч'іш андул'а́ц'ійу? / та гр'іх би буў таки́х фа́їних воли́с се збу́ти / А ви ви́д'іли / ки́л'ко йіх на гребени́ се лиш'е́йі? / ко́ждиї ден' по жме́ни / і хто вам каза́ў за андул'а́ц'ійу / де́ бих йа то́го хот'і́ла? / Мар'і́ка ву́їц'ова фали́ласе / шо мете́ їти у Вижни́цу ку́ч'ір'і роби́ти / А ви поме́нче слу́хаїте тото́ / шо ўна прино́си / йізи́к бес к'іс'т'о́к / бо́рзо ў ро́т'і се ўберта́йі / і ни ўрас ма́йі припи́р / Уна́ цисе́ ўпов'і́ла / а йа м'і́с'ц'а соб'і́ ни нахо́жу / бо йек роби́ти с се́бе / наĭ ни ка́жу / шо? / а до воли́с йа зна́йу ду́же до́бриї л'ік / аг'і́ / ч'о́ йіс ра́н'че н'іч'о́ ни каза́ла? / то таке́ / шо за дв'і три нед'і́ли ни пизна́ш свойі́ во́лоси; Моĭ / та ни б'і́гаĭ за хло́пцем / ни роби́ с се́бе / наĭ ни ка́жу шо / утрица́ĭ свойу́ хот'е́ч'ку / ік ви́диш / шо вин ни за тобо́ў / то ч'о́ йіму́ о́ч'і мусо́лиш?; Ста́рш'а жи́нка / а се молоди́т / і ро́би с се́бе / наĭ ни ка́жу шо / А де́ ўна раху́йіц:е ста́ршоў? / то ш'і до́ста молода́ жи́нка / тепе́рки / ву́їно / ў це́му и́н'ч'а м'і́рка / ік гента́м бу́ло / тепе́рки жи́нка вигл'іда́йі на ти́л'ко ро́киў / на ки́л'ко ўна хо́ч'і і на ки́л'ко се ч'у́йі / тепе́рки ў це́му и́нчиї р'ет*; *Бу́ло фа́їно / а тепе́рки зроби́ў йіс с се́бе / наĭ ни ка́жу шо / подиви́се ў ʒзе́р'кало / ĭка голова́ / на ко́го ти поди́бниї; Де́хто ч'е́сто дур'і́йі / ро́би с се́бе / наĭ ни ка́жу шо / де́ таке́ ўпере́т могло́ бу́ти*? / *та гента́м іґ би хтос ота́к намал'ува́ўсе / то ни зна́йу*; *Жи́нка фа́їна / ґазди́н'а / а ро́би с се́бе / наĭ ни ка́жу шо / бо зйіза́ласе с поме́тен'ім*.

РОБИ́ТИ С ТА́ТА ВАРІЯ́ТА – діяти всупереч здоровому глузду, удавати з себе наївного; жартуючи, свідомо виставляти себе в негативному світлі: *Ану́ се подив'і́т / йек вин іде́ / йек плете́ нога́ми / аг'і́ / таĭ ш'і сп'іва́йі / ро́би с та́та вар'ійа́та / бо йа лише́н' шо ви́т:и / вин тверез'і́с'киї / ми ви́пили по га́л'б'і пи́ва / йа раздва́ на ро́вер / того́ бо́рше приĭшо́ў / а вин ад'і́ шо с се́бе ро́би / пока́зуйі / шо страшно́ пйе́ниї / шо / вере́ / ста́лосе з Ону́фр'ійем? / И:ĭ / вин / д'ід'е́ / страшни́ї збито́шник / ви сам'і́ каза́ли / і йа ўже рас ви́д'іў / ік'і́ вин ф'і́ґл'і виробйе́ў / так'і́ / шо розу́мниї / твере́зиї би на таке́ н'іко́ли се ни нава́жиў / а с пйе́ним шо шука́ти? / а йік шука́ти / то тебе́ на с'м'іх о́змут / а ни йіго́ / на́їко / мете́ ви́д'іти / йек вин ри́ўно і бо́рзо*

пи́де / ік на не́го н'іхто́ ни ме се диви́ти / ад'і́ ад'і́ зазера́йі суда́ / це вин вам куме́д'ійу пока́зуйі / напра́ўду / шо вам / пока́зуйі / йек га́л'ба пі́ва ўде́рила йіго́ у го́лу / ад'і́ уздр'і́ў вас таї́ с'м'ійе́ц:е / а йа шо́ каза́ў?; Йо / у нас так ка́жут / роби́ти с та́та вар'ійа́та / але́ ту́тки ни за та́та се гово́ри / а йік хтос шош ро́би без ду́ман'а / мо́жут сказа́ти / моï / а ти шо ро́биш с та́та вар'ійа́та? / таже́ йа тебе́ маў за рузу́много / а ïкиї ґу́рскиї ў те́бе ўселиу́се / шо ти таке́ с се́бе пока́зуйіш; А де́ там дошука́йіс:е пра́їди / ік уни́ ро́бйут с та́та вар'ійа́та / йа бих наїшо́ў поч'іто́к і кине́ц це́му ўсе́му / зйіза́ў бих тото́ доку́пи ї показа́ў / де ўно се урва́ло / але́ кому́ цисе́ тре́ба?/ уни́ і без ме́не ус'о́ зна́йут / а нам лиш затума́н'уйут о́ч'і; Хло́пч'і / ни роби́ с та́та вар'ійа́та / бо бигме́ / шо диста́неш / ти ў ме́не за́рас се догово́риш / іди́ ви́ц:и / по́ки йа ш'і до́бриї; Лиш ни роби́ с та́та вар'ійа́та / і ни гада́ї / шо ти оди́н розу́мниї / а ўс'і дурн'і́ / н'іч'о́ ни розум'і́йут; Намал'ува́ў ву́са / таї хо́ди по ха́т'і / ро́би с та́та вар'ійа́та / би́гме Бо́же / Та ўни висга́ву дайу́т / вин трен'іру́йіц:е / ди́виц:е / йек ме вигл'іда́ти / а ви ка́жете / вин му́си се подиви́ти / шоби́ пеўн'і́ш:е ч'у́тисе.

РОБИ́ТИ С ХА́ТИ ПЕ́КЛО (ПЕ́КЛО В ХА́ТІ) – спричинювати комусь "іс хатних" нестерпні умови життя: *Пе́кло с ха́ти ро́бйут ни л'у́де / а гор'і́ўка / уна́ зате́мн'уйі ро́зум / таї ч'олов'і́к тогди́ ни памн'іта́йі / шо ро́би / таке́ / шо твере́зиї би н'іко́ли ў жит'у́ тото́ ни зроби́ў / а хто вит це́го б'іду́йі? / ни вин / н'і / а хатн'і́ / вин йім пе́кло прино́си ў ха́ту / тако́ў пове́д'інкоў укоро́т'уйі жит'е́ / і йік так се подиви́ти / то ї соб'і́ ни добаўйе́йі здоро́ўйа / по сво́йі во́ли зако́пуйі себе́ ў зе́мн'у / оц:е́ йа вам скаў / жиўце́м зако́пуйі.*

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ; ДА́ТИ; ВДІЛИ́ТИ; ПИТСТРИ́ЧІ ТА ІН.**), ТА́КІК (ТАК, ІК) НАЗБИ́ТКИ** – виконувати (виконати) щось, на думку мовця, погано, не так, як повинно бути; неякісно: *Гаї диви́се / оц:е́ ўни поло́ли ден' / та ки́л'ко ту́тки це́го? / на годи́ну робо́ти / гора́ / дв'і годи́н'і / а ўни х'іта́лисе ту́тки дни́ну / того́ йа каў / роби́ли / та́к'ік назби́тки / То ш'і ї т:о / шо земн'а́ тверда́ / бур'іни́ приріва́йуц:е / а йік фа́їно йіх вит'іга́ти / то їде би́рше ч'ісу́ / Ну то це шо / на ц'ілу́ дни́ну робо́ти? / Мо́же / і ни на дни́ну / але́ ї ни на годи́ну / ік ти ка́жеш / це то́ч'но / а ўни / сара́к'і / ни ўт'е́гнен'і ў робо́ту / роби́ли / йек могли́ / то іґ би ми с тобо́ў се ўз'е́ли / то бу́ло би бо́рше / а молод'і́ ни до пол'і́н'а; Йо / ски́дали / але́ роби́ли / ік назби́тки / в'і́тер поду́йі / таї с це́го с'і́на н'іц н'іч'о́ ни бу́де / ўни ни утрамбо́вували / а ўно фа́їне / сухе́ / таї вер'х ни ви́вершили / йік се нале́жи / А ви́тки ўни могли́ зна́ти? / де це́му се наўч'е́ти / ік таке́ н'іко́ли ни роби́ли? / ни тре: бу́ло гет спуска́тисе на них / де́ ўни цисе́ зна́йут?;*

Питстри́гли м’ін'і́ дити́ну / ік назби́тки / зроби́ли таке́ на голов’і́ / іґ би па́рупкови / а йіму́ шти́ри ро́ки / куда́ мало́му така́ фризу́ра? / Уни́ роби́ли ни так / ік назби́тки / а йек тепе́рки мо́дно / ти ч’ос уз'е́ла мало́го ў Вижни́цу се стри́ч’і / а йа бих пидриўна́ла йіму́ во́лоси сама́ / таї ма́ла би ч’е́стиї спо́к’ії / рас рас / і ўже ни л'і́зут во́лоси ў о́ч’і / а ти хот'і́ла гонори́ў / таї ма́йіш.

РОБИ́ТИ ТАК, ЇҐ (ІҐ) БИ РОБО́ТИ НІКО́ЛИ НИ ВИ́ДІВ – працювати завзято, швидко, без відпочинку: *Вин дурни́ї до робо́ти / так ро́би / йіґ би робо́ти н΄іко́ли ни ви́д΄іў / бигме́ / вин кида́йіц:е на робо́ту / та́к’ік би ўна ма́ла вид не́го ўтеч’і́ т ко́мус дру́гому / ци дес се схова́ти.*

РОБИ́ТИ ТІ́МУ – вдавати; робити вигляд: *Так / мене́ тот'і́ слова́ зач’іпи́ли / і йа ни бу́ду роби́ти т'і́му / ўдава́ти / шо н'іч’о́ ни ста́лосе / ста́лосе / і дл'а ме́не / вели́ке / того́ с тако́ў ґазди́неў йа би́рше н'іўйе́к’і бе́с'іди ни стаю́; Ходи́ў з одно́ў / а пото́му зач’е́ў з дру́гоў / а ўни ри́н':і се́стри / і йе́к так? / ро́бйут т'і́му / шо н'іч’о́ се ни ста́ло / та жен'і́т це́го кава́л'іра бу́ком / до́ки ни пи́зно / бо ік котра́с за не́го пи́де / то та́мки добра́ ни бу́де / того́ л'і́пше за́рас йіго́ витпрова́дити / ни ду́маї соб’і́ / задури́ў д'іўка́м го́лу / таї гада́йі / шо то так йіму́ мине́ц:е; Йа каў / вид:а́ї гро́ш’і / шо йіс тоги́т пожи́ч’іў / а вин ро́би т'і́му / пока́зуйі / шо ни розум’і́йі / ро́би кру́гл'і о́ч’і / шо вин пе́ршиї рас за таке́ ч’у́йі / та ч’у́ло би тебе́ / та би тебе́ ч’у́ло.*

РОБИ́ТИ ТТО ТА ТТО – *евф.*, мати з кимось інтимні стосунки: *Йо / каўт / шо ўна з ним т:о та т:о роби́ла / але́ н'іхто́ с'в’і́ч’ку ни держ’е́ў / таї нима́ шо за ц:е говори́ти / ї диви́се / шоби́ / Бо́же борони́ / вит те́бе ц:е куда́с ни пишло́ / наї уно ўмре оту́т / бо йік с ки́мос заведе́ш іку́с таку́ бе́с'іду / то дру́гиї мо́же тото́ пусти́ти да́л'і / але́ ме за те́бе каза́ти / шо ти таке́ говори́ла / йа страшно́ це́го се бо́йу / того́ ї тоб’і́ нака́зуйу*.

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ СОБІ́) ТУ-ЛЕ-ЛЕ́ – *жарт*., *ірон*., радіти; нічим не пройматися; насолоджуватися життям: *Ни зна́йу / ци йісте́ таке́ ч’у́ли / але́ ў Т'у́дев’і де́коли / ік хтос шош жерту́йі / то го́ден сказа́ти / йа соб’і́ ро́бйу / тулеле́ / але́ ви́жу по вас / шо ни зна́йіте / шо ўно знач’е́йі / це / при́м’іром / йе іка́с робо́та / але́ ўна ни квапна́ / ну то м’ін'і́ мо́же се ни схот'і́ти їйі роби́ти тики́ ўже / це го́н:о бу́ти? / а ч’о н'і? / йа за таке́ каў / шо ни гори́т / го́н:о зач’іка́ти / бо йіґ гори́т / то з му́су іде́ш / о: / ну таї шо? / рас ни склон'е́йіц:е мойа́ душ’а́ за н'у бра́тисе / то йа соб’і́ позвол'е́йу н'іййе́коў робо́тоў ни гри́стисе / а зроби́ти соб’і́ тулеле́ / тро́хи пол'інува́тисе / і шо́ йа ро́бйу? / йа припоч’іва́йу ци беру́се за т:о / шо мене́ даўно́ корт'і́ло роби́ти / ци ро́бйу т:о / шо лиш дл'а ме́не / опхо́жу себе́ /*

отогди́ м’ін'і́ до́бре / н'іч’о́ мене́ ни опхо́ди / о: / тулеле́ / це шош отаке́ / йіго́ ни ма́йі бу́ти забога́то / але́ і без не́го зле / бо жит'є́ тогди́ йе заду́же писне́; Роби́ти тулеле́ / це соб’і́ дого́д'увати / виткида́ти кло́поти / видгон'є́ти дурне́ / шо л'і́зе ў го́лу / це уво́лити свойу́ во́л'у; Слабі́х поўно́ / шпитал'і́ перепо́ўнен'і / а́ле шо / пусти́ли аўто́буси / д'і́ти хо́д'ут до шко́ли / хто ў ма́с'ц'і / а бі́рше / бес / зробі́ли тулеле́ / ота́к йа бих за ц:е сказа́ла / і шо бу́де пото́му / ч’ем цисе́ грози́т / за ц:е се ни хо́ч’і ду́мати; Йа за таке́ ни поду́мала / але́ до́бре йіс нагада́ла / йо / ік пйе́ниї ідé у дв’і доро́з'і / сп’іва́йі / поф’і́ўкуйі / йіму́ до́бре / ну то вин тако́ш зробі́ў соб’і́ тулеле́ / вели́ку ра́д'іс'т' і прийе́мн'іс'т'.

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) УСТИ́Т СОБІ́ (КОМУ́С, ДРУ́ГОМУ) – соромити (осоромити) когось; осоромитися: *А де́ йа хо́ч’у ўстиди́ў? / м’ін'і́ нашо́ це́го? / та іґ би йа зробі́ла тото́ / шо ти ра́диш / шо йіс тепе́рки м’ін'і́ сказа́ла / то би ни кому́с / а м’ін'і́ лице́ би се лупи́ло / а хто ч’уў роби́ти соб’і́ ўстит? / аг’і́ / гада́ла смих / шо ти ўм’і́йіш пора́дити / шо твойа́ голова́ розумн'і́ш’:а / а то ад'і́ шо / йе́к таке каза́ти? / та мене́ би опс'м’ійе́ли / іґ би йа прийшла́ до Одок’і́йі ї зач’е́ла таке́ вигово́р'увати; Ти ни йіму́ / л'у́пко л'у́ба / ти соб’і́ усти́т ро́биш / і то вели́киї / іґ потрафйе́йіш отаке́ за сво́го ч’олов’і́ка говори́ти ї ходи́ти за ним на́зирц'і / спамн'іта́їсе ї поду́маї / ч’іго́ ти цим добйе́с:е; Ни опсу́д'уї когóс / ни робі́ дру́гому зло ци ікі́їс усти́т мижи́ л'уд'мі́ / ни пож’іда́ї то́го / шо ма́йі хтос / наї бу́де / шо тебе́ корти́т тото́ ма́ти / але́ ўно ни твойе́ / і ни да́їсе споку́с'і бес позвол'і́н'а тото́ соб’і́ ўз'е́ти / ота́к Лес'о́ каза́ў сво́му ўну́кови / і тот / ви́тко бу́ло / шо слу́хаў / бо пота́куваў голово́ў / Ну та вин нич’о́ ново́го ни сказа́ў / лиш тот'і́ при́писи / шо йе у Йіванге́л'ійу / йіго́ так уч’е́ли / таї вин тото́ да́л'і передайе́ / бо на це́му ма́йі держ’е́тисе с'в’іт / це пе́рше / ч’іго́ тре: ўч’е́ти дити́ну / мо́же / ни ці́ми сами́ми слова́ми / але́ зма́лку ўна ма́йі зна́ти / шо во́л'но / а шо нивол'но / з мали́х рокі́ў це ма́йі се заклада́ти.*

РОБИ́ТИ ХАЙ – *згруб.*, сварити когось, кричати: *Страшні́ї хаї ко́ло ха́ти зробі́ў / даўно́ сус’і́ди тако́го ре́їваху ни ч’у́ли / Л'у́пко Вас'у́тко / а ч’о́ / ш ч’о́го уно́ зайшло́? / бо м’ін'і́ се ви́ди / то благі́ї ч’олов’і́к.*

РОБИ́ТИ ХОДІКО́Ї (ХОДЬЄ́К) – те саме, що РОБИ́ТИ НІЄ́КОЇ (НІЄ́КО); неякісно виконувати свою роботу: *Йа зна́йу он:о́ / ік роби́ти / то роби́ти до́бре / а йік ход'ікойі / то л'і́пше ни роби́ти / ни бра́тисе / ік ни ўм’і́йіш / ік тоб’і́ ру́ки до то́го ни склада́йуц:е; То ни лиш роби́ти мош ход'іко́йі / мош се зибра́ти / ік куда́с іде́ш / ход'іко́йі / мош говори́ти ход'іко́йі / ў шти́ри доро́з'і / іґ бе́с'іда н'іч’о́ ни варту́йі / ци ік йе ў ниї пога́н'і*

словá / ну таї жúти такóш мош ход'ікóйі / ік ни ш'інувáти н'і себé / н'і тих / шо с тобóў жийýт.

РОБИ́ТИ ЦЄ́РКУ – мережити: *То ни кóжда ўм'і́йі робúти ц'éрку / а йа се наўч'éла / о: / дивúсе судá / ікý йа сорóч'ку мáйу / пáзуху помогáла бáба / а ц':і два рукавú / то йа / ну шо на ц:е скáжеш*?

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) ЦУ́РИС – спричинювати (спричинити) сварки; бешкетувати: *Мої / ц'і́хо сид'і́т / ни роб'і́т м'ін'і́ цýрис кóло хáти / ід'і́т соб'і́ на бéрех і там вийéс'н'уїте / хто шо комý вúден; Ад'і́ їде старá каргá / зáрас ме тýтки робúти цýрис / ўна ни мáйі с ким зач'інáти / то зо мноў кл'ýч'ки шукáйі; Вúдиш / ік хтос тоб'і́ шош отакé зрóби / то ти кáжеш / мáйу цýрис / а йік ти комýс / то вин ме скáржитисе / шо йімý зробúла йіс цýрис / алé і пéрше / і дрýге йе злé / крáш:е бес цýрисиў опходúтисе / і так кóждиї мáйі дóста своóго / а нú ш'і вит ч'ужóго диставáти / так ци н'і*?

РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) ЦУРІ́К – відступати (відступити) назад від задуманого, запланованого: *Ми / Паўл'і́ / обрáдилисе / подивúлисе / шо ни пот'éгнемо сегóроку і вес'іл'é / ї з будóвоў зач'інáти / то áл'бо áл'бо / тогó рóбимо цур'і́к / наї молод'і́ сам'і́ нат цим потóму дýмайут / а ми з вáми бýдемо лиш пит:рýт'увати / ўни мут ус'ó т'ігнýти / а ми потрóшки пит:рýт'увати / кúл'ко мéц:е моч'і́*.

РОБИ́ТИ ЧЄСТЬ КОМУ́С – 1) бути чиєюсь гордістю: *Івá / та такá дон'кá / ік вáш'а / рóби велúку ч'ес'т' ни лиш вам / алé усúї фам'і́л'ійі вáшиї / гéзде вам каў / усúї фам'і́л'ійі*; 2) своєю присутністю, добрим словом, похвалою виявляти комусь особливу прихильність, шану: *М'ін΄і́ / брáч':іку Васú / ви рóбите велúку ч'ес΄т΄ / шо ни погонорувáли / прийшлú до нас / даї вам / Бóже / здорóўл΄а / абéсте прожúли.*

РОБИ́ТИ ЧІДИ́ – чадити: *А дé йа вúш':а тóго / шо ти меш у хáт'і так'і́ ч'ідú робúти? / та дóки тепло́ / надвор'і́ вáтру кладú / хто ч'уў у хáт'і? / тепéр ни знáйу / кúл'ко трéба / шобú цисé се вúв'ітрило / бо смих заїшлá / а то йік у мрáц'і / аг'і́на цисé / вúтко / вáтра фиїст мáла бýти / рас так се нач'ідúло? / і шо / ус'ó згор'і́ло / ци ш'і шош се лишúло ў патéлни? / бо вúжу / шо патéл'н'а ч'óрна ч'орн'і́с'ка се зробúла / Та ни ўбéдуїтесе тúл'ко / бо м'ін'і́ ї так гúр'ко / йа на м'інýту пишлá ў комóру / на он:ý м'інýту / а то ад'і́ шо / Та ік ідéш / то без бýла витсýнула на краї грýби / а хто ў кóч'іл'і лиш'éйі / áле н'іч'ó / меш мáти наýку*.

РОБИ́ТИ, ШО ГАШ (АШ) ДРИЖІ́ТИ – охоче, із занадто великим, на думку мовця, ентузіазмом виконувати щось: *Éїде / та де так мош на сéбе ни уваж'éти? / та ти / Мар'і́ / так рóбиш / шо гаш дрижúш / гаш іґ без бойéласе / шо ў тéбе хтос видóíме томý робóту / ци шо ўна кудáс*

утеч'е́т сама́ / т ко́мус / хто ни ме йийі́ так сокоти́ти / бо то / пре́ц'ін' / ї робо́та дес колі́с хо́ч'і вид:ихну́ти / шобі́ її́и ни к'іва́ли.

РОБИ́ТИ, ШО ГАШ (АШ) О́ЧІ ВИЛА́ЗЮТ (ВИЛА́ЗІ) – *згруб*., понадсилу працювати: *Ну та так / ік ота́к роби́ти / шо гаш о́ч'і вила́з'ут / шо пит ч'урка́ми ч'ури́т / то ви́тки о́змец:е здоро́ўйі? / здоро́ўйі ни ї́де до то́го / шо йіго́ н'і ў ч'ім ни ма́йі / а бли́жиц:е до то́го / хто йіго́ ш'іну́йі / уваж'е́йі на не́го / а йік л'удина́ го́папі собо́ў / то бо́рзо се зро́бйуйі / таї тогді́ шо? / н'і ў копарати́в'і / н'і на базарі́ здоро́ўйі ни продайу́т / йа це́го ни ч'у́ла / а ви ік се над'іва́йіте / шо ку́пите / то шо йа скаў?/ куп'і́т / і ш'і м'ін'і́ ска́жете / де йісте́ купи́ли / і по ч'о́му / лиш абе́сте зна́ли / шо та́но вам ни об'ї́дец:е*; *Е́їде / то ўже ни т':і ч'ісі́ / Йіла́ / шо ми роби́ли так / шо рук ни ч'у́ли / шо гаш о́ч'і нам вилаз'е́ли / ми тепе́рки розумн'і́ш':і ста́ли / тепе́рки ден' до ве́ч'іра / а ве́ч'ір до дни́ни / таї лиш д'е́кувати Бо́жен'ц'і / шо прожи́ў / кри́шку се ку́таў / кри́шку поговори́ў з до́брими л'уд'мі́ і на с'в'іт Бо́жиї диви́ўсе / тепе́рки оц:е́ на́ше*.

РОБИ́ТИ ШОШ ПРО́ТИВ КО́ГОС **(ПРО́ТИВ ДРУ́ГОГО) –** чинити комусь перешкоди в реалізації його планів; неправдиво свідчити; обмовляти, принижувати когось: *Вин н'іч'о́ н'іскі́м ни ма́йі / і ни ч'у́ла тако́го / шобі́ вин роби́ў шош про́тиў ко́гос / он:о́ / шо вин сам по со́б'і / дру́г'і л'у́де йік іду́т на об'і́т / то ўс'і ра́зом / а вин / окро́ме / с'іда́йі соб'і́ і тру́би с кулака́ / ота́к звик / але́ ік ми наї́ми́ли бу́ли трач'ї́ў / шо ро́бйут з Василе́м Рости́цким / і йіго́ закли́кали / шош тре: бу́ло помоч'і́ / то вин прийшо́ў / поми́х / але́ пла́ту ни хот'і́ў уз'е́ти / ка́же / йа прийшо́ў помоч'і́ / йа ни наї́ма́ўсе на де́н'ку / так шо т:о / шо ка́жут за не́го / то ни ўс'о пра́ўда / це роби́тниї со́в'існиваї ч'олов'і́к / йе йа вит се́бе зна́йу / а ни вит ч'ужи́х.*

РОБИ́ТИ ШОШ УНОЧЕ́ – *евф*., мати інтимні стосунки: *Кукур'і́ку / коткода́к / л'у́де ро́бйут / а йа / так / л'у́де ро́бйут уноч'е́ / а йа с ко́том на печ'е́ / йа іґ бу́ла мала́ / дес ч'у́ла / шо хтос таке́ с'п'іва́ў / таї і йа се наўч'е́ла / це / в'ід'і́ / ікі́йс ву́йко на вес'іл'у́ / уже́ пидви́пиўшиї / сп'іва́ў / ну таї на дру́гиї ден' ма́ма се ку́тайі / а йа соб'і́ зат'іга́йу тото́ / шо се наўч'е́ла / а́л:е смих сва́рена бу́ла / а йа ни розум'і́ла / ч'о ма́ма так се ўсе́рдила ї ка́же / шо́ ти таке́ сп'іва́йіш? / то ни д'іто́ч'а с'п'і́ванка / шобі́х би́рше вит те́бе це́го ни ч'у́ла*.

РОБИ́ТИ ШУМ (БОГА́ТО, ЗАБОГА́ТО ШУ́МУ) – метушитися; своїми діями, вчинками словами привертати до себе (до когось, чогось) загальну увагу: *А йа ска́жу / ўс'о би бу́ло ўтр'існо́се / а́ле бабі́ роби́ли забога́то шу́му / тако́го / іґ би р'і́неў хтос поси́паў доро́гу / а ти по ниї та́ч'ку в'іс.*

РОБИ́ТНИЙ – 1) працьовитий: *Д΄і́ўч'іна ду́же роби́тна / увиха́йіц:е / так / шо ўс΄о гори́т ў не́йі ў рука́х*; 2) робочий: *Роби́тниї ден΄ / золота́ дни́на / а ц΄:і набува́йуц:е* / *А вам / ву́їно / шо шко́ди? / наї набува́йуц:е / ўни за свуйу́ коп'і́ку цисе́ ро́бйут / Таже́ ни ў коп'і́йц'і се росхо́ди*.

РОБИ́ТНИК, -а – людина, яка найнялася виконувати якусь роботу: *Шо ро́бйу*? / *йі́сти вар΄у́ / ма́йу сего́н:е двох роби́тникиў / але́ то ни лиш сего́н:е / ўни бу́дут ш'і зо три шти́ри дни / так се договори́ли.*

РОБІ́М (РОБІ́Т ТА ІН.) **ШОШ** – ужив. для наголошення на необхідності діяти, вживати якихось заходів: *Мої / та роб'і́м шош / хот' шош / бо йік ота́к бу́демо се ч'у́хати / то ў нас оре́нду видберу́т / і шо́ тогди́?; Аг'і́ / та роб'і́т шош / ру́хаїтесе / ци йе́к ви ду́майіте дити́ну ви́ўч'іти / ви́тки о́змете гро́ш'і? / то ўже́ тре: за ц:е ду́мати / бо ч'ес ско́ро б'іжи́т; Кали́ / каж'і́т йім / ви ба́ба / наї уни́ шош ро́бйут / бо до́ки ўни бу́ли ў с'в'іта́х / до́ки заробйе́ли / хло́пец спус'т'і́ў / гет ни хо́ч'і се ўч'е́ти / вин ка́же / шо пі́де на пла́тне / а то шо / туда́ бут'кого́ беру́т? / таже́ / шоби́ туда́ приймі́ли / тре́ба тако́ш зароби́ти ў шко́л'і до́бр'і о́ц'інки / так ни бу́де / йек уни́ соб'і́ гада́йут / А ч'о ви́ ц'і́хо сидите́? / Йа тако́ш каза́ла / і ш':е скаў / але́ ї ви вит се́бе за оц:е́ нага́дуїте / уни́ ро́дич'і / вин йіх бо́рше послу́хайі / ік нас; Мар'і́ / роби́ шош / бо М'і́с'о ч'е́сто дур'і́йі / ік ви́пйі / ни позвол'е́ї йімý дивúтисе ў пага́р' / А ви йіго́ ма́ма / то ч'о ви цисе́ ни ро́бите і ни роби́ли тогди́ / ік вин па́рупком буў? / ге*?

РОБО́ТА ВРАС НА́ЙДЕЦЦЕ – для працьовитої людини постійно виникають нові завдання: *Припоч'е́н'те / бра́ч':іку Штефа́ / ни ква́птесе так / наї робо́та кри́шку зач'іка́йі / нима́ ч'о так йі́і догож'е́ти / Пра́ўду ка́жете / Ми́трику / абе́сте здоро́в'і бу́ли / ої шо пра́ўду / аби́ бу́ло здоро́ўйіч'ко / а робо́та ўрас на́їдец:е / іґ ни одно́ / то дру́ге / ни попуска́йіц:е ч'олов'і́ка*.

РОБО́ТА ДУРНО́ГО ЛЮ́БИ (ЛЮ́БИТ) – про дуже працьовиту людину: *До́бре їкиїс сказа́ў / шо робо́та дурно́го л'у́би / бо йа ди́ўйусе тики́ по со́б'і / де́коли ч'у́йу / шо се зму́ч'іла / шо тре: би припоч'е́ти / таї л'іга́йу на оце́с тапч'а́н / л'ігла́ / полеж'е́ла па́ру м'іну́т / ш'і тро́хи / таї бих усну́ла / а́ле де: / усереди́н'і та́к'ік би шош д'о́хнуло / моï / та ти хоч' уде́н' спа́ти / ік ти́л'ко робо́ти? / уноч'е́ спи / а за́рас борзе́н'ко ўстава́ї / таї ану́ до робо́ти / шо́ йіс оту́тки розл'ігла́се? / отака́ га́тка лиш шуґну́ла м'ін'і́ ў го́лу / і ўже по ле́ж'ін'у / шош таке́ ў ме́не ўсереди́н'і йе / шо ни дайе́ м'ін'і́ пол'інува́тисе / ни дез збо́ку / а ў ми́н'і* / і шо ти зро́биш.

РОБО́ТА ЗА "ДЄ́КУЮ" – безоплатна робота комусь; допомога: *Цис΄а́ робо́та на́в'іт΄ ни за д΄е́куйу / бо н΄іхто́ ни д΄е́куваў / наї на Бо́же їде.*

РОБО́ТА ЗА РОБО́ТУ – вид взаєморозрахунків; оплата праці не грішми, а виконанням певної роботи, якоюсь допомогою: *Паз΄у́ / най бу́де / але́ робо́та за робо́ту / йа тоб'і́ цисе́ ш:ийу / а ти прийди́ на то́локу ў понед΄і́ўнок / бу́демо садйти барабу́л΄і / за́рас ду́же гор'е́ч'ії ч'ес / йа бих і так ш:и́ла / але́ сама́ ви́диш / шо нима́ йек* / *Ну та най бу́де / де н'ї*?

РОБО́ТА ЗА ХАРЧЬ – виконання якоїсь роботи комусь безоплатно, тільки за харчі: *Цес ч'олов'і́к / сара́ку / беж жи́нки / про́сиц:е на йкус робо́ту за харч' / ад΄і́ поопч'е́с΄т΄уваў йіблинки́ / а́ле де́ вин го́ден роби́ти? / там пу́шка ду́ху / але́ пошкудува́ла / бо ду́же просйўсе ш':е на оде́н ден' / тай йа лиши́ла / спит ў оборо́з'і / а за́ўтра ў д'і́да ме ч'е́стити / та́мки сат гет загуч'е́ў / Та н'іч'о́ / ік зро́би / то ни мете́ ш':е кого́с шука́ти / тепе́рки за до́брого робі́тника т'е́шко* / *ви до́бре зроби́ли*.

РОБО́ТА МАЇ СВОЄ́ ЛИЦЕ́ (КО́ЖДА РОБО́ТА МАЇ СВОЄ́ ЛИЦЕ́) – результат праці майстра – свідчення його фаховості: *Ко́жда робо́та ма́йі свойе́ лице́ / прим'і́ром / хтос су́кн΄у ш:иў / то шо / ни ви́тко / іка́ креўч'е́н΄а? / а́бо пйец оце́с зробйў ч'олов'і́к / ш'і йік ма́ли ў цису́ ха́ту с΄іда́ти / п'ідис΄е́т΄ ро́киў то́му / н'і / би́рше / іки́х п'ідис'е́т'? / то шо / ни ви́тко / а ікй пйец / шо́ фа́йниї / а шо тепло́ дайе́* / *ура́с зга́дуйу до́брим сло́вом то́го ма́їстра* / *і так у ўсе́му / робо́та ма́йі свойе́ лице́*.

РОБО́ТА ЧЬОЛОВІ́КА НА СВІ́ТІ ДЕ́РЖИ (ТРИМА́Ї) – праця надає сили, сприяє довголіттю людини: *Шо ч'олов'і́ка на с'в'і́т'і де́ржи? / робо́та / нима́ робо́ти / тай л'удина́ зач'іна́йі ґо́в'іти / а так на́в'іт' ік слабі́й / тро́хи ўстаў / пишо́ў су́да ту́да / пома́лен'ку / ч'у́йіш / а то ўже переста́ло бол'і́ти / ти ўже хот'і́ў би дриве́ц урубати / з оце́ў глиноў р'ет зроби́ти / ти ўже се ди́виш / шо ї ота́ўку би се зда́ло коси́ти / ш'і ни їдеш / ш'і уваж'е́йіш на се́бе / а́ле дес / мо́же / за па́ру д'н'іў меш моч'і́ оц:е́ зроби́ти.*

РО́ВЕР, -а – велосипед: *Купйў ро́вер? / за кі́л΄ко? / Та́к'ік твиї / і ш'і пиў додаї / Мої / але́ фа́йниї / варту́йі це́го / а де́ йіс купи́ў?*

РОВЕРЕ́Ц (РО́ВЕРЧІК), -рця́ (-а) – *зменш.-пестл*. від РО́ВЕР: *Купи́ли Лес'ко́ви оце́с роверец / вин страшно́ ўт'і́шиц:е / Та куда́? / вин ш'і замали́й до тако́го / вин ш'і ни ви́рис вит тр'охкол'і́сного / на це́му вин ни ме дос'іга́ти до педа́л'іў / куда́? / а на ви́рист хто ро́вер купу́йі*?

РОГА́НЯ, -і – кличка корови: *На́ш'а корйўка ма́йі два імн'а́ / Рога́н'а і Руж'е́на / бо ба́пка ка́же / шо ўна така́ фа́йна / ік ру́ж'а / а Ште́фка се ни зго́д'уйі / ка́же / шо ма́йі бу́ти он:о́ / бо ўна ни ме се ўбзива́ти / ни ме їти / ік йийі́ мут клйкати / а йа гада́йу / а ч'о? / ў де́кого з л'удйі йе по два імн'а́ / то ч'о ту́тки ни мо́же бу́ти? / сестра́ ў М'і́с'ка се назива́йі Зла́та / а кс'онц*

сказа́ŭ / шо ŭна ма́йі бу́ти Мар'і́ка / бо на Богоро́дицу се ŭроди́ла / то покла́ли і так / і так / *И:ї / та то ŭ л'уди́ї / а ŭ кори́ŭ / и́нак*.

РОГАТИ́НА, -и – *заст*., рога́тина, вид холодної зброї: *Даŭно́ с пу́шкоŭ на медве́д'а ни ї́шли / а з рогати́ноŭ / то шош таке́ заву́жене / до́ŭге / о́стре / ним мош ц'у́кати / йа рогати́ну ни ви́д'іла / але́ шош у па́мн'іти се лиши́ло вит:огди́ / йиї д'і́до роска́зуваŭ / це йа вид не́го ч'у́ла*.

РО́ГИ ВИ́РОСТУТ КОМУ́С (У КО́ГОС) – дуже довго чекати на щось: *А де́ йіс ходи́ŭ? / де́ тебе́ носи́ло / шо м'ін'і́ ро́ги ч'ут' ни ви́росли с то́го ч'е́кан'а / ги́ну пити́ / ŭмера́йу / а ти пишо́ŭ і пропа́ŭ с пу́тнеŭ / ци шо́ с тобо́ŭ се ста́ло? / та то мош бу́ло за цеї ч'ес два ра́зи пити́ до Дроци́хи ї верну́тисе* / *Н'іко́ли ни ŭгада́йіш*.

РО́ГИ НИ СХО́ДЮЮЦЦЕ (НИ СКЛАДА́ЮЦЦЕ) КОМУ́С – про відсутність порозуміння між кимось, наявність суперечок, сварок: *А ти ка́жеш / та де́ йім ро́ги коли́с се сходи́ли? / ŭни се ни сходи́ли ї се ни схо́д'ут / це на́в'іт' на л'у́дех ви́тко / ти шо́ / ни ви́д'іла на об'і́д'і ŭ М'іха́йла?; Ро́ги йім ни склада́йуц:е / таї шо зро́биш / стара́ л'у́би се свари́ти / а молода́ ни хо́ч'і терп'і́ти / ка́же / ни зви́кла / шоби́ ŭ ха́т'і хтос пови́шуваŭ го́лос / а прийшла́ суда́ / а ту́тки дни́на ни опхо́диц:е бес це́го / То ї́киїс до́бре каза́ŭ / молод'і́ ма́йут жи́ти окро́ме / бо стар'і́ соб'і́ своје́ зна́йут / а молод'і́ / своје́ / молод'і́ туда́ / а стар'і́ ŭже верта́йуц:е ви́т:и / уни́ ни ŭ одно́му к'іру́нку ї́дут / таї то́го ла́коме нипорозум'і́н'і мижи́ ни́ми се зат'і́сувати / це так йе / але́ ік хо́ч'іц:е / то ŭрас на́їдеш / йек заверну́ти / шоби́ ви́йшло на ри́ŭне / молод'і́ зач'е́ли будува́тисе / ŭже ви́т'ігли ха́ту / таї оц:е́ бу́де фа́їниї ро́зйізок*.

РО́ГИ СЕ СХО́ДЮТ (СЕ СКЛАДА́ЮТ) КОМУ́С – про тих, що знайшли взаєморозуміння: *Уна́ хот' і сама́ ни ду́же молода́ / але́ пишла́ за старо́го / йіму́ ŭже со́рок пйет' ро́киŭ / буŭ с'в'іта́ми / а́ле шо? / ік йім ро́ги се схо́д'ут / то наї / наї жийу́т* / *А де́ вин стари́ї? / Ну та про́тиŭ не́йі / ї́йі два́ц:ит' пйет'* / *А ŭна ч'о ни геї молода́? / по ва́шому / молоди́ї / то це ї́киї ? / ки́л'ко йіму́ ма́йі бу́ти? / шоби́ се ŭкла́сти ŭ но́рму? / ге? / И:ї / та ти ŭже ло́виш мене́ ŭ слова́х*.

РОГО́ШКА, -и – доріжка (килимок) на підлогу, виготовлені з матеріалу рослинного походження: *Рого́шка / то до́бре / а́ле др'а́пайі пидло́гу* / *ану́ бес се подиви́ла / шо с пидло́гоŭ ста́лосе ŭ хоро́мах* / *де ŭна бу́ла* / *то н'іч'о́ нима́ с пидло́ги*.

РОҐА́ЛЬОК, -лька – рогаль; виріб із дріжджового тіста, начинка в якому – здеб. яблука, горіхи чи повидло (“мармуляда”), хоча можуть викор. різні ягоди, фрукти: *Ма́ма роґа́л'ки з а́финами спекла́ / ду́же смашн'і́ /*

звéр´ху мáком посúпан´і; Сегóроку йа ни ĭшла на Велúґден' до цéр'кви с'в'ітúти / ми дóма ос'в'ітúли дорý / бо такúĭ прúпис ур'ідóўц'і зробúли / і кс'онц так казáў / бо пóш'іс'т' хóди / ну таĭ богáто л'удúĭ послýхали / бо вит тóйі б'ідú л'ік ш'і ни наĭшлú / о: / алé ўже проĭшлó пáру м'і́с'иц'іў таĭ нáĭко / мéц:е вúд'іти на Прибражéн'ійе / йа роґáл'ки спеч'ý і зр'іхтýйу кошéлик / алé мéц:е вúд'іти / ци пúду / д'і́ти ўрас накáзуйут / шо стáрш'а л'удинá ў такúĭ ч'ес мáйі дóма сид'і́ти / гаш дóки ни вúйісниц:е шо до ч'óго.

РОҐА́ЛЬЧІК, -а – 1) *зменш.* від РОҐА́ЛЬОК: *Л'ýс'а ўч'éра купúла халвú / а печ'éн'а ни брáла д'і́тем / бо кáже / шо ўздр'і́ла роґáл'ч'іки / так'і́ завелúк'і / ік пáлец / з мармул'áдоў / принéсла ĭ м'ін'і́ / йа покýш'іла / то дóбре / нагáдуйут м'ін'і́ крихкúĭ пл'áцок / такúĭ / ік ми печ'імó д Риздвý / ч'éсто такúĭ на смак / то дóбре*; 2) те саме, що РОҐА́ЛЬОК: *Мойі́ роґáл´ч'іки / н´іўрóку / фáĭно загн´ітúлисе / йа се бойéла / ци ни задýже напалúла.*

РОДИ́МИЙ – вроджений: *Ни к'івáĭ / то такá родúма пл´áма ни шúйі / ĭку ни вóл'но к'івáти / бо мош порýшити / і тогдú бýде б'ідá; Д'і́до с'м'ійéц:е і кáже / шо йе родúм'і в'ід'мú / а йе так'і́ / ĭк'і в'ід'м'і́йут у ĭкиĭс ч'ес / д'і́ўка се вид:айé / ĭ пáрубок ни знáйі / йек унá гóн:а перероді́тисе / ік вин з неў трóхи пожийé / бо зáрас такá / шо ход' до рáни тул'éĭ / а так лáгидно говóри / ік ототó пóт'ітко / шо вис'п'і́вуйі / алé це зáрас / а шо бýде ў рик / у два / ў дéс'іт' / вин / сарáку / ни гóден знáти.*

РОДИ́НИ – тільки *мн.*, відвідування-привітання жінки, яка після пологів повернулася додому: *На родúни берýт м'іт / йéц´а / мóжно мáсла ци сметáни / булкú / шош дитúн´і ўбрáти ци пел´інкú / áбо полотнó.*

РО́ДИЧІ, -ів – тільки *мн.*, 1) батьки: *Паз´ý /а рóдич'і ч'олов'і́ков'і помогáйут трóхи? / Д´ікoвáт´ йім / помогáйут / бо т´:і грóш'і / шо бýли с пóўниц´і / даўнó вúшепталисе*; 2) рідня: *Об'і́дец зробúли / ридн´á прийшлá / сам'і́ свойі́ / і то блúск'і / делéких рóдич'іў ни клúкали.*

РО́ЖА (РО́ЖЯ), -і – рожисте запалення шкіри: *Ч'олов'і́к застудúў буў нóгу / а ўна ў нéго і так бýла слабá / таĭ шкúра запалúласе / зробúласе рóжа / таĭ дóхтор' приписáў / шо робúти / алé бúрше помоглó ни т:о / а т:о / шо заклúкали жúнку / нам порáдили / котрý / таĭ унá спалúла тотý рóжу / пáру рас бýла / алé ўже с пéршого рáзу помоглó / ч'олов'і́к сказáў / шо зрáзу ўч'уў полéхкис'т' / отакé ми с цим погóстили.*

РОЖЕ́НИЙ – народжений: *Тв'іі тáто рожéниĭ на Уведéн´ійе / а мáма пéрет' Покрóвоў*; *Гентáм у Т'ýдев'і рахувáлосе так / шо кóждиĭ родúўсе на ĭкес велúке с'в'éто ци пéред' ним / а моглó бýти / шо с'в'éто проĭшлó / таĭ тогдú / йа ни рас ч'ýла / кáже / родúўсе смих на самóго Ĭвáна / тогó Ĭван /*

ци ота́к / рожéна за дв’і нед'і́ли до Риздв’іни́х с'в’ет / ци йа се ўроди́ла / два дни по Пéтр'і / так мойá нéн'а казáла / і шó йа скаў? / Ми́трику / тогди́ тóч’но ни запи́сували / бо д'іти́ї ни ў Ку́тах / а дóма роди́ли / таї тогó так; А йа ч’у́ла / ік Васили́ха ўперéт комýс казáла / шо ўроди́ласе ў дрýге са́пан'і / а ййі ч’олов’і́к / пéред' Дрýгоў Богорóдицеў / отáк даўнó рахувáли / колú хто рожéниї / і н'іхтó ни витшукóвуваў дн'іў нарóд͡жен'а / дн'а уроди́н / ік це рóбйут сегóн:е / н'іхтó н'ікóго с цим ни здорóвиў / а йиї здорóвили / то з імени́нами / нáв’іт' хатн'і́ мижи́ собóў за таки́м ни диви́лисе ї такóго ни нагáдували / колú хто ўроди́ўсе / а йік імн'é ікóгос с'в’ітóго нóсиш / о / то за ц:е дотепéр памн'ітáйут / і ц:е жийé ў Т'ýдев’і / Івани́ў / Петри́ў / Васил'і́ў / Мар'і́к / Ан:и́ц / ус'і́х здорóўйут; *Іґ бес так се запитáла стáрших л'уди́ї / колú хто рóжениї / то вúїде / шо ўс'і на ікес вели́ке с'в’éто / при́м’іром йа / на Покрóву / алé ік тики́ подýмати / то за два дни до Покрóви / д'éд'а м’ії / на Володими́ра / алé ік хот'і́ти тóч’но / то за шти́ри дни до нéго / тв’ії д'éд'а на Уведéн'ійі / а тóч’но нáв’іт' йігó мáма ни знáла / ну а ти? / ти се ўроди́ла за дв’і нед'і́ли до Риздвá / алé шо / ти мóжеш ґерентувáти / у їкиї ден'? / то ўже потóму / ік ми́трика бýла / ї тáмки тóч’но писáли / колú / а ш’і смих нагадáла / шо твойá мáма рóжена на М’іхáйла / алé то ї тут н'іхтó ни знаў / ци пéрет' с'в’éтом / ци по нéму / брáлосе ікéс с'в’éто / а ўже пóдлук нéго рахувáлосе / так шо ґерентувáти / ци тóч’но / ни мош*.

РÓЖЕНИЦЯ, -і – породілля: *Рóжениц΄а наї ни пидоїмáйі кулéш’ін:ик з водóў / ви шо / гет рóзуму ни мáйіте? / ўна н'іч’ó т'ішкóго ни мáйі брáти ў рýку / нáв’іт' дити́ну плекáти ййі подавáїте*.

РОЖÉНЬ, -á – скороч. назва сіл, що межують із Тюдовом – “Рижнá Вели́кого” і “Рижнá Малóго”: *Мар΄і́ка ў Рожéн΄ пишлá / до д΄éд΄і; Пáмн΄ітник Шеўч’éнкови ў Т΄ýдев’і / пóвид Вели́кого Рижнá / тáмки / де Си́каўка; Д΄éд΄а ў Малóму Рижн΄і́ похóваниї / ўже н΄ікóго нимá с тих / шо памн΄ітáў би де / лишéн΄ йа / а йа наїшлá бих т:у моги́лу / однá йа.*

РОЖЖЄ́ЛУВАТИСЕ – розжалобитися: *Зач’éў роскáзувати / йек вин б’ідýйі / гадáў / шо йа рож’:éлуйусе / а йа ўже знáла / шо дáл'і мáйі їти / пози́ч’те м’ін'і́ двáц:ит' гри́ўн'іў / бо ни мáйу на хл'іп і на пап’ірóси / а йа лиш каў / Івáнку / анý зач’ікáї / йа бóрзо / бóрзо ў дрýгу хáту / винóс'у хл'іп / ікрáс бýла спеклá / слóйік вели́киї полýн'ішного молокá / і каў / оц:é бери́ / а грóшиї нимá / бо ш’і ни дистáла / йа моглá дáти / алé ўже спрахтикóвана / знáйу / на шо ўно пíде / а так / хот' принесé ў хáт'у тотó / шо д'і́тем*.

РОЖЖМУРИ́ТИ О́ЧІ – розплющити: *Рож:мури́ о́ч'і / ми ви́димо / шо ти ни спиш / помр'і́ґуйіш / ад'і́ / ад'і́ / хоч' с'м'ійе́тисе / с'м'і́їсе і ўставáї / меш уноч'é спáти / гаї уставáї / л'у́пч'іку / йа шош тоб'і́ скаў*.

РОЗ'Ї́СТИСЕ – 1) потовстіти: *Розйі́лисе ни ч'ужи́х хл'ібáх / ле́двн ледв'і́с'ки к'івáйуц:е*; 2) *перен*., розсердитися на когось: *Ни знáйу / ч'о йіс так розйі́ўсе / за шо? / тáже дити́на н'іч'о́ такóго ни сказáла.*

РОЗБАНДЕЖО́ВАНИЙ – *дієприкм*. стос. РОЗБАНДЕЖУВА́ТИ: *Рукá бу́ла розбандежóвана / таї йа ви́д'іла / йек унá вигл'ідáйі / каў тоб'і́ / набогáто крáш:е / рукá ўже сту́хла і нимá такóго ч'ірвóн:ого / іґ бу́ло / та шо: / то крáш:е нáв'іт' / ік уч'е́ра бу́ло / набогáто*.

РОЗБАНДЕЖО́ВУВАТИ – розбинтовувати; *недок*. до РОЗБАНДЕЖУВА́ТИ: *Розбандежóвувати мáйі дóхтор' / абе́с сам до тóго ни брáўсе / Мамó / а мене́ ўже ни боли́т / Це дóбре / але́ сам бес нич'о́ ни к'івáў / дóхтор' тебе́ закли́ч'і / тогди́ се поди́ви ї дáл'і припи́ше / шо роби́ти / абе́с се ни бойе́ў / то ни ме бол'і́ти / вин так розбандежу́йі / шо нáв'іт' ни меш ч'у́ти / А йа ў дру́гиї бик бу́ду се диви́ти / Наї бу́де / ти ч'е́мниї хлóпч'ік*;

РОЗБАНДЕЖУВА́ТИ – роблячи перев'язку, розмотати (зняти) "бандеш" (бинт, марлю): *Позáўтр'у розбандежу́йут / таї мут диви́тисе / йек там заживáйі / а дóти / казáли / ни к'івáти*; *Розбандежу́ї таї пáлец / і зноў прикладемó подори́жник* / *Бáба казáла / шо крáш:е л'і́л'ійу / ўна ге́н:е поклáла / Де́ ге́н:е? / У си́ному гóрш'ітку*.

РОЗБАТЯРУВА́ТИСЕ – почати занадто, з погляду мовця, батярувати: *Улац'кó наш гет розбат'арувáўсе / то ш'і зарáно так парупкувáти* / *А ч'о зарáно? / де напи́сано / коли́ ц:е мáйі бу́ти*? / *н'іґде́ нимá*.

РОЗБДЖИ́НЬКАТИСЕ (РОЗБДЖІ́НЬКАТИСЕ) – *згруб*., почати дорікати, сваритися ("джвиньдіти"): *Шó йіс се розбд͡жи́н'кала / іки́ї ґу́рскиї тебе́ ўкуси́ў / шо с самóго рáн'а зач'інáйіш пили́ти? / ш'і смих у рóт'і н'іч'о́ ни маў / а ц':а ўже пи́ли* / *іґ д'і́ч':а пилá*.

РОЗБЕРА́ТИСЕ – роздягатися: *Лиш розибрáлисе / с'в'ітлá загаси́ли / а то зноў пу́кайут / М'і́с'о ву́їкиў заслáп / гор'е́ч'ка страшнá* / *і прийшли́ / ци ў нас шош нимá вид гор'е́ч'ки / в'ідé́ў / ґри́па / ч'у́йу / шо ў сел'і́ богáто слабу́йут / і каўт / шо це такá ґри́па / шо нáґро лóви ї гор'е́ч'ка се ни збивáйі / до сóрок дохóди і ни пáдайі / ми дáли / т:о / шо мáли / але́ ци помóже / йік отаке́ кáжут*?; *Прийде́ц:е розберáтисе / бо то гор'іч'é / уберу́ шош ле́кше* / *йа се зибрáла бу́ла / тáк'ік уч'е́ра / ви́дите / а то дни́на на дни́ну ни поди́бна*.

РОЗБЕСПЕ́ЧЮВАТИСЕ – почуватися вільно, занадто безпечно: *Нима́ шо розбеспе́ч'уватисе / бо йиґ дити́на зач'е́ла ході́ти / то ўс'е́кої на́пасти мо́жно ч'іка́ти / о́ко з не́йі ни ва́рто спуска́ти.*

РОЗБИВА́ТИ (РОЗБИ́ТИ) КИРТИНЕ́ – розрівнювати (розрівняти) купи землі, які вирив кріт: *Ідемо́ розбива́ти киртин'е́ / бо ни го́н':і бу́демо потому коси́ти / та́мки ку́па на ку́п'і / даўно́ ў сад'і́ тако́го ни бу́ло.*

РОЗБИ́ТИСЕ (РОЗБИВА́ТИСЕ) – не відбутися (не відбуватися) (здеб. про весілля): *Вес'іл'е́ / в'ідеў / розби́лосе / уни́ ни ўпов'іда́йут / але́ шо ту́тки се тайі́ти? / каўт / шо хлопч'і́ш'і переду́маў і сказа́ў / шо н'і / вин по́ки шо ни же́ниц:е / Ну а ч'о вин допусти́ўсе до сло́ва / де ўс'о згово́р'ували? / Ни зна́йу / але́ та́мки / ви́тко / шош би́рше се зам'іш'е́ло / вин шош таке́ узна́ў / шо йиму́ се витхот'і́ло вес'іл'а́ / Митри́ха шош отаке́ шепну́ла / Ну / то ўже йіх спра́ва / але́ бес / Вас'у́тко / ц:е н'іко́му ни каза́ла / бо ў них мо́же ўс'о напра́витисе / а ви́н:а бу́деш ти / шо бр'і́хн'і роспуска́ла / Бо́же борони́ с ки́мос за ц:е говори́ти / наї ни вит те́бе ўно і́де; Ци он:о́ вес'іл'е́ розбива́йіц:е? / таке́ трафи́е́йіц:е / і то ш'і ни зна́ти / ци тре: таки́м гри́стисе / ци т'і́шитисе / мо́же / оц:е́ дру́ге / бо іґ би ма́ло пото́му шош се ста́ти / то л'і́пше наї бо́рше / наї соб'і́ ко́жде і́де сво́йоў доро́гоў таї ни заваж'е́йі дру́гому / то шош поди́бне бу́ло / ік Га́н'а ма́ла се вид:ава́ти / але́ ўс'о ўтихоми́рилосе / д'і́ўка тоги́т се зави́ла / і ки́л'ко ўни прожи́ли? / ви́дите сам'і́ / того́ йа каў / то ш'і ни зна́ти / шо л'і́пше / і нима́ ч'о жури́тисе / Та пра́ўда / бу́де / йек ма́йі бу́ти; Ч'у́йіте / шо бу́ло сло́во / і ўже бу́ли договори́лисе за вес'іл'е́ / а сего́н:е Мар'і́ка ка́же / шо вес'іл'е́ розби́лосе / в'ід'і́ / хлопч'і́ш'і переду́маў жени́тисе / а́ле хто йиго́ зна́йі / шо се ста́ло / Ну та бу́демо ч'у́ти / але́ шо йа скаў? / л'і́пше / шо за́рас / іґ би шош таке́ ма́ло ста́тисе пото́му / шо / ни так? / а мо́же / це ўберегло́ кого́с вит ч'о́гос? / да́ло таки́й знак / шо / це ни ва́ш'а доро́га.*

РОЗБИТНИ́Й – про того, хто знаходить вихід із будь-якої складної ситуації; який уміє досягати мети: *О: / цес сво́го добі́е́ц:е / вин спид земн'і́ диста́не тото́ / шо йиму́ тре́ба / то до́бре бу́ти тако́му розбитно́му / у наш ч'ес / о: / це йе ду́же до́бре; Розбитни́ї / розбитни́ї / а ви́диш / ни мих договори́тисе за де́рево / а Миро́с' пишо́ў / і зра́зу / ў тої сами́ї ден' / згоди́ў і прив'і́с / Ну бо Лес'о́ ни хот'і́ў іти́ туда́ / отого́ / йиму́ се ни хот'і́ло / і йа на́в'іт' зна́йу / ч'о / а ш'і дру́ге / це т:о / шо тре: се подиви́ти / і́ке т:о де́рево / то ни шту́ка бо́рзо се договори́ти / а пото́му ни зна́ти / шо́ с тим роби́ти / оц:е́ / куда́ йиго́ пото́му д'іва́ти? / ў це́му два кин'ц'і́ йе.*

РОЗБІ́ХТИСЕ В РІ́ЗНІ БО́КИ – 1) розлучитися: *Пи́ўрик пожи́ли / таї розб'і́глисе у р'і́зн'і бо́ки / хто куда́ / ни поледви́ни ўна дес у св'іти́ пойі́хала*

/ а вин / каўт / у Ко́сов'і / і шо / Мар'і́ / с то́го / шо така́ пишнота́ на вес'іл'у́ бу́ла? / куда́ тото́ ўс'о пишло́? / Ч'у́ла за ц:е тако́ш / каўт / шо пойі́хала / бо тре: л'у́дем вид:ава́ти / т:о / шо нажи́ч'іли / І кому́ / скаж'і́т / сего́н:е таки́х вес'іл' тре́а? / кому́?; 2) втекти, налякатися: *Рва́ли ч'ерешн'і / б'і́лу гет опч'імха́ли / шобі́ бо́рше / ўни до́с'в'іта / ви́тко / пишли́ / а д'е́д'а ра́но ўстаў / уздр'і́ў / шо на бе́рез'і рух / але́ до́ки до них дийшо́ў / ус'і розб'і́глисе ў р'і́зн'і бо́ки / а д'е́д'а ка́же / шо хот'і́ў йім сказа́ти / Бо́же помога́й / бі́рше н'іч'о́ / А мих би се запита́ти / ци ни прине́сти драби́ну / мо́же / і кл'у́ку / шобі́ ле́кше бу́ло рва́ти / Йо / але́ ни ви́йшло / бо ч'ере́шн'а ї так обі́рвана*.

РОЗБО́ВКАТИ – *знев*., *згруб*., розповісти комусь те, що є таємницею; розголосити: *Хло́пец ш'і ў ста́рости ни пишо́ў / а ўна ўже фали́ц:е / розбо́ўкала / шо ме вид:ава́тисе / мої / а ти ш'і зач'іка́й / бо кине́ц / д'і́лу в'іне́ц / то ш'і ві́лами по вод'і́ пі́сано / а ти ўже розно́сиш*.

РОЗБО́ВКУВАТИ – *недок*. до РОЗБО́ВКАТИ: *Ви се запита́ли / ци мош Ан:и́ци шош отаке́ каза́ти / ци ўна ўм'і́йі трима́ти йізи́к на припо́н'і / мо́же / і ўм'і́йі / йа за ўс'о ни скаў / але́ с то́го / шо йа зна́йу / йе таке́ / шо йізи́к у не́йі де́коли перегон'е́йі тот'і́ слова́ / шо лиш у голов'і́ / шо ни ма́либисе каза́ти / вин випере́д'уйі йіх / тай шо? / уже́ н'іч'о́ ни заве́рнеш / Йа так розум'і́йу / шо вин у не́йі мо́же розбо́ўкувати? / Йа і́нак цисе́ пове́рну / каж'і́т їйі лиш т:о / шо ни бу́де страху́ / йік і дру́г'і мут за ц:е зна́ти / бо ми з неў до́бр'і / ўна ш':е́ра / але́ кри́шку йе ї отаке́ / лиш ни каж'і́т / розбо́ўкувати / бо ўно ту́тки ни ду́же пасу́йі / каж'і́т / дес шош мо́же нихот'іч'е́ сказа́ти / і пото́му шкудува́ти / шо ві́хопиласе с таки́м сло́вом*.

РОЗБО́РСА́ТИ – розплутати щось; витягти нитки із шитва тощо: *Розборса́й оце́ї розви́т / бо то зми́лено / ни ті́л'ко цо́тиў йіс уз'е́ла*.

РОЗБО́РСУВАТИ – *недок. в*. до РОЗБО́РСАТИ: *Шо ро́бимо? / розбо́рсуйімо тото́ / шо Га́н'а росказа́ла / розга́дуйімо / ч'о ўно так ви́йшло*.

РОЗБРИКА́ТИСЕ – 1) стати неспокійною (про худобу): *Коро́ва розбрика́ласе / шош ни так їйі / фо́скайі / іґ би надвор'і́ / то могла́ би бі́цкатисе / Аг'і́мої / ч'о вере́? / мо́же / ме б'і́гатисе*?; 2) *перен*., *згруб*., розсердитися (про людину): *Мої / жі́нко / успоко́їсе / ч'о йіс так розбрика́ласе? / ікі́й тебе́ бинд'е́к укуси́ў*?

РОЗВА́ВКАТИСЕ – "вавкати" певний час; *згруб*., говорити, співати, стогнати, плакати: *Шо́ / вере́ / цес кит хо́ч'і / шо так розва́ўкаўсе? / ві́пиў лише́н' шо с'в'і́жого молока́ / і ш':е ч'іго́с тре́буйі; Ни ва́ўкай / хло́пч'і / бо йа на пусте́ гро́ш'і ни дам / при́йде ма́ма с та́том / отогді́ ў них проси́ / най уни́ позвол'е́йут тоб'і́ тото́ купува́ти; Га́н'а ва́ўкайи / а ні́ с'п'іва́йі / де́ ўна*

до цего? / кажу вам / шо ваўкайі / а ни́ / шоби́ фа́йно зас'п'іва́ти / та́мки н'і фа́йного го́лосу / н'і слиў ни ч'у́ти / ба́бин кит де́коли так зат'іга́йі / бо йік Мару́с'а Ва́с'ка Івану́шкового с'п'іва́йі / то йа ц:е розум'і́йу / ўна йік арти́стка / а тут шо? / *тут н'іч'о́* / *И:ї / та тро́хи йе / ч'о ви так*?

РОЗВА́ДИТИСЕ – почати сваритися; сваритися тривалий час: *Бабо́ / шо́ ви так се розва́дили? / йа ни знаў / шо с то́го перебо́йу ни мо́жно во́ду вилива́ти / А йік ни знаў / то ч'о се ни запита́ў / ў те́бе шо / ро́та ни бу́ло? / до́бре йіс знаў / ни хитри́ / але́ ї то знаў / шо йа ни позво́л'у / того́ се ни пита́ў; Розва́диласе / ік Василı́ха / тогди́ / ік Васи́л' ви́пйі / аг'і́на таку́ жі́нку і таке́ жит'е́ / бо Васи́л' хот' ви́пйі / і йе за шо / а ц':а на рı́ўниї доро́з'і зо мноў ґу́дз͡а шука́йі / мої / та так дес зо мноў дошука́йіс:е / шо меш ви́ц:и / йік ку́л'а / лет'і́ти / йа по́ки до́бриї / по́ти до́бриї / але́ ти мене́ доведе́ш*.

РОЗВЕДЕНИ́ЦЯ, -і – те саме, що РОЗВИ́ДНИЦЯ: *Каўт / розведени́ц'а / і шо? / наї ка́жут / ни йа пе́рш'а / ни йа пос'л'і́н:а / а т':і / шо так гово́р'і / наї би на свойе́ жит'е́ се подиви́ли / бо та́к'ік бу́ло ў ме́не / йа тако́го йім ни ж'іда́йу / л'і́пше сам'і́ї бу́ти* / *ік отаке́ ма́ти жит'е́*.

РОЗВЕ́ЗЕНИЙ – плаксивий, розпещений, капризний: *Моў / па́рупч'і / ти ч'о таки́ї розве́зениї / йек тако́го у во́іско о́змут? / ге*? / *ану́ / шо бес хот'і́ў / кажі́ / гаї ходи́ д ба́пц'і / наї тебе́ поц'о́майу / а ти ш'е́пнеш ба́пц'і на ву́шко / шо тоб'і́ ни так / до́бре? / ч'іго́ тебе́ корти́т*.

РОЗВЕРЕ́ЧІ – розкидати: *Ни шту́ка розвере́ч'і / це ле́кше ле́кшого / а хто ме збера́ти / пор´е́док роби́ти? / моў / ви за ц:е ду́мали?*

РОЗВЕРНУ́ТИ БЕ́СІДУ (В Й́НЧИЙ КІРУ́НОК, У ДРУ́ГИЙ БИК ТА ІН.**) –** змінити тему розмови, спрямувавши її в інше річище; надати їй іншої тональності: *Прийшла́ смих до Василı́хи си́та пози́ч'іти / м'ін'і́ густо́го тре: бу́ло / а та́мки йіх нев'і́стка і Насту́н'а з Горба́ / і за шо баби́ гово́р'ут? / за пол'і́тику / а де́ йа тото́ пусте́ хо́ч'у слу́хати? / йа лиш рас / і розверну́ла бе́с'іду / каў / а ви ч'у́ли / шо допла́ти мут на ру́ки гри́шми вид:ава́ти? / лише́н' шо по ра́д'ійу сказа́ли / і ў ус'і́х о́ч'і зас'в'іти́лисе / Василı́ха на́в'іт' лиши́ла пр'е́сти / і ўс'і / он:а́ попе́ред' о́н:ойі зач'е́ли проси́ти / ану́ / л'у́боч'ко / роскаж'і́т / шо йісте́ ч'у́ли / і по ки́л'ко мут тото́ вид:ава́ти? / за іку допла́ту ви ка́жете? / до ч'о́го ўна се прибаўйе́йі*?

РОЗВЕРНУ́ТИСЕ НИМА́ ДЕ (НИМА́ ДЕ РОЗВЕРНУ́ТИСЕ) – дуже тісно: *Там розверну́тисе нима́ де / то хач':е́на ў ста́йни / лу́шко / стиў / ла́вич'ка / ота́к му́с´ут ікі́йс ч'ес перебу́ти / до́ки ха́ту с´к'ін´ч'е́йут / кладу́т на то́му пл´ацу́ / де стара́ бу́ла / то фа́йниї пл'ац.*

РОЗВЕ́СТИ – посприяти тому, щоб хтось став розпещеним, капризним, неслухняним: *Так розвéзли йістé м'ін'і́ дитúну / шо йа ни знáйу / шо з неў мáйу робúти / хóч'і / шобú ўс'о бýло по йійі́ / йек унá кáже.*

РОЗВЕ́СТИСЕ – *згруб.*, стати розпещеним, занадто капризним: *Шо ви / стар'і́ / з дитúноў рóзум накладáйіте? / унó так мóже розвéстисе / шо рáду ни дамó потóму / ви ўс'о позвол'éйіте / а дé такé вúдано і такé ч'ýвано?*

РОЗВИДА́ТИ (РОЗВИДА́ТИСЕ) – світати, рзвиднятися: *Скóро ме розвидáти / уставáї / паскú у шéстиї мут у сел'і́ с'в'ітúти*; *Зач'інáйі у пйéтиї розвидáтисе / а ч'ем блúш:е до Іл':і́ / тим бýде пизн'і́ш:е / йа тепéр ужé цисé вúжу / Та то бýло / шо і ў ч'ітвéртиї.*

РОЗВИ́ДНИЦЯ, -і – розлучена жінка: *Розвúдницу / молодý ўдовúцу ни прикóс'куйут / ни клúч'ут гáла пáла ў хáту / бо ўс'éке гóн:о бýти / ци рас такá б'ідá ч'олов'і́ка ў жúнки видбивáла? / йо:ї.*

РОЗВИ́ДНІТИСЕ В ГОЛОВІ́ (В ОЧЄ́Х) КОМУ́С **–** хто-небудь набув здатності реально сприймати щось, став краще орієнтуватися в чомусь, розуміти щось: *Ўже м'ін'і́ трóхи розвúдн'ілосе ў голов'і́ / а то бýло потемн'і́ло ў оч'éх / ч'ýйу / шо ўйівáйу / млúсно стайé / гадáла / шо се к'ін'ч'éйу / д'éкувати / Бóжеч'ку / шо минýлосе*; *М'ін'і́ / бабó / тáк'ік би розвúдн'ілосе ў оч'éх / і йа уздр'і́ла тотó / шо ш'і ўч'éра ни вúд'іла / А мóже / ни хот'і́ла тотó вúд'іти? / мóже / бúрше ўс'óго / шо так і бýло / вúдиш / а йа казáла тоб'і́ / шо вин ікúйс нипéўниї / абéс ни дýже йігó питпускáла т сóб'і / Та йа ї ни питпускáла.*

РОЗВИ́ЛНЕНІ, -я – пронос: *Ік у дитúни розвúлнен'і / то дóбре давáти áфини / алé бес цýкру / тикú так'і́ / румн'éнцу пúти / то ї старóму áфини ни пошкóд'ут / ўни на óч'і дóбр'і / óч'і здоров'і́ш':і стайýт / ік йіх йі́сти / а гарбáту з румн'éнцу кóждому низлé пúти / нáв'іт' ік ти ч'ýйіс:е / шо здорóвиї / іґ бик / Ну та / Настý / ік хтос такúї здорóвиї / ік йістé сказáли / то дé вин хóч'і гарбáти? / вин соб'і́ óзме п'ідис'éт' грам гор'і́ўки / ци пагáрч'ік вин'ц'á / це ікрáс тотó / шо йімý ме пл'аўдувáти / оц:é / а ни гарбáта.*

РОЗВИ́СКАТИСЕ – тривалий час "вúскати": *Д'і́ти розвúскалисе ї тогó ни хóч'ут л'ігáти / йім ни до спан'á / а ти бес гóн:а ўснýти? / наї ш'і / успокóйуц:е / таї тогдú / л'і́пше роскажú йім шош / ікýс бáйку.*

РОЗВИ́Т, -óду – 1) гуслінка, розведена з водою: *Ул'і́т'і / йік йа ў горóд'і / н'іч'ó ни хóч'у пúти / лиш розвóду або кисл'іку́ с пиўнúц'і*; 2) основа узору, вишита чорними чи якимись іншими (базовими) нитками: *Дивúсе / йек розвúт вигл'ідáйі / а оц:é тот'і́ готóв'і вýстоўки / вúтки нашивáла.*

РОЗВИ́ТИ (РОЗВИВА́ТИ) ФУ́СТКУ – те саме, що РОЗВИ́ТИСЕ (РОЗВИ́ВАТИСЕ)[2]: *Йа розви́ла фу́стку / бо ч'о бу́ти ў ниї́ / ік так гор'іч'е́ / н'і́би ї ни ду́же ви́тко бу́ло когóс / та йа ї н'ікóли ни призера́ла / ци хтос се ни ди́ви / а тут і Катери́на розви́ла фу́стку / бо хот'і́ла ме́нчу ўз'е́ти / ди́йўйусе / а ўна гет си́ва / ви́дите / молода́ / а гет б'і́ла / Та то і йа поси́в'іла / мóже / ни гет / але́ дóста / мóжу ски́нути фу́стку ї показа́ти / і на ц:е нима́ дивоти́ / бо йа / дес пит три́ц:ит' м'ін'і бу́ло / ни би́рше / ужé ма́ла си́виї кóсем / так шо йа ни диву́йусе*.

РОЗВИ́ТИСЕ (РОЗВИВА́ТИСЕ) – 1) розпуститися (роспускатисе) (про бруньки, квіти): *Ік розви́лисе бу́ки на Буковú н'і / то ўже весна́ / така́ / ік ма́йі бу́ти / а йік у нас / на ци́мбоц'і ўже дес ни́дес зазелен'і́ло / а Буковú на ш'і темн'і́йі / то с теплóм ус'е́ке гóн:о бу́ти / весна́ мóже ш'і дóўго ни ква́питисе / а бу́ти ў дорóз'і*; 2) скинути (скидати) хустку з голови: *Шо ти так зави́ласе / ік ни зна́йу хто / розви́йсе / ни їди така́ зама́ту́ц'кана; Так данцува́ла / шо гаш фу́стка се розви́ла / даўнó зо мноў такóго трафу́нку ни бу́ло / ци / в'ідéў / тики́ ї ни бу́ло.*

РОЗВІ́ДИНИ, -ин – розвідка: *Пишóў у розв'і́дини / ци шош с тóго могло́ би бу́ти / бо д'і́ўка нам удайéц:е / А ч'о би ни бу́ло? / бу́де.*

РОЗВІ́ЇТИСЕ – 1) почати інтенсивно віяти (про вітер): *Ад'і́ йек в'і́тер розв'і́йіўсе / за́рас бу́де страшни́ї дош' / подив'і́ц:е / їка ч'óрн'іва су́не*; 2) *перен*., відійти, відволіктися, відпочити: *Хóч'у / абéс ни ли́шен' б'і́гала кóло гóс'т'іў / а́ле ї сама́ розв'і́йіласе / прийіха́ї суда́ / трóхи побу́деш у нас*.

РОЗВІ́ЇТИСЕ, ЇК (ІК) ДИМ (ІК МРА́КА) – зникнути: *Вас'у́ / сам'і́ йісте́ ўздр'і́ли / т:о / шо наговóр'ували на ва́шу дити́ну / розв'і́йілосе / йіґ дим / нима́ н'іч'о́ / ўс'і зна́йут / іка́ ўна пор'е́дна ї ч'е́сна / а за́здр'існики шо? / уни́ бу́ли і йе / йім роти́ ни позапера́йіш / ш'і ни зроби́ли колитки́ / Вас'у́ / так'і́ / шоби́ на ўс'і роти́ покла́сти / ви дес таке́ ч'у́ли? / нима́*.

РОЗВІ́СЮВАТИ (РОЗВІ́ШЮВАТИ) – розвішувати: *У нас ка́жут / шо до хре́ш':ін'а / дóки ни охрести́ли дити́ну / ни мóжно розв'і́с'увати надвор'і́ пел'інки́ / а ш':е йа зна́йу / шо на́нич' пел'інки́ надвор'і́ се ни лиш'е́йі / йіх тре́ба забера́ти до за́ходу сóн'ц'а / це шоби́ дити́на фа́йно спа́ла / дóбре се ч'у́ла / і ни мóжно / аби́ дити́на заспа́ла за́хит сóн'ц'а / бо ме пла́кати ц'ілу́ нич' / А ш':е́ шо таке́ зна́йіте / шо до д'іти́ї / ци ї ни лиш до д'іти́ї / а и́нче / йек ў Т'у́дев'і ка́жут? / Так зра́зу / ї шоби́ то бу́ло р'е́дно / тру́н:о нагада́ти / ад'і́ смих за корóву нагада́ла / ік хóч'іш / шоби́ корóву шош ни зба́вило / тре́ба / ік уполóжиц:е тели́ц'а / то ўз'е́ти тотó м'і́сце / але́ шоби́ гóла жи́нка йігó ўз'е́ла ў зу́би / і три ра́зи об'і́йішла́ ста́їн'у / а потóму закопа́ла тотó пид йібли́нкоў / але́ шоби́ н'іхтó ни ви́д'іў / а ш':е таке́ йе /*

ік у коро́ви спу́хло ви́мн'і / то тре́ба з доро́ги ўз'е́ти ка́м'ін' і йіго́ ни оберта́ти / а так не́сти / ік вин буў / помале́н'ко не́сти / покла́сти на порі́х / і на поро́з'і ним потоўч'і́ ч'існо́к / і тим помасти́ти ви́мн'і / то ўно сту́хне / а йік це ни помо́же / то ш':е так зроби́ти / мош до тр'ох рас / і ўс'о зі́йде / ну а йе бога́то тако́го / шо ти зна́йіш / бо ко́жда ма́ма зма́лку дити́ну ўч'е́йі / шо́ ни мо́жно роби́ти / ад'і́ ни мо́жно лиш'е́ти до к'ін'ц'а́ ни заме́тену ха́ту / бо ли́шут у данци́ / і д'і́ўка ме ма́ти усти́т / а д'іт м'ії так каза́ў / але́ це ўже и́нче / ік укра́ли ко́н'і / то ста́йн'у ўже ни запера́йут / ну то так / бо ч'о тогди́ запера́ти? / пра́ўда? / або́ ш'і таке́ / л'і́пше ма́ти жме́н'ку спо́койу / ік при́горш'і роско́ш'іў / а отаке́ йіс ч'у́ла? / рука́ ру́ку ми́йі / а лице́ / обидв'і́ / або́ / ни даї б'ід'і́ ўме́рти / то ўна тоб'і́ ни даст на с'в'і́т'і жи́ти / и:ї / то би ўсе́го мих нагада́ти / але́ ти так на́ґро се запита́ла / шо м'ін'і́ т'е́шко сказа́ти / ад'і́ ш'і таке́ приїшло́ ў го́лу / це на́ш'а ба́ба л'уби́ла каза́ти / ік шош ма́йіш дава́ти / то даї ґазд'і́ / а ни даї б'ід'і́ / мо́же / йа ўже таке́ тоб'і́ говори́ла / то ти ни пиши́ ўс'о / шо йа каў / бе́с'іда ма́йі їти ри́ўно / а йа затина́йусе / ду́майу / а оц:е́ ш'і йе / розу́мна жона́ / це ік м'іх пшона́ / вид дру́гих йа це́го ни ч'у́ла / а лиш вид д'і́да Іва́на / отаке́ ўс'е́ке / та ни одна́ке кажут / але́ це би́рше ста́рш'і л'у́де / а ў молоди́х и́н'ч'а бе́с'іда / ни така́ ви́шл'іфувана / иї де́коли йа ч'у́йу вит сво́йіх верстаки́ў / ци гента́м вид мо́йіх ро́дич'іў / ужé пок'і́йіних / то так / шо де́коли би слу́хаў і ни наслу́хаўсе / бо де́хто так го́ден пожертува́ти / так шош пидм'і́тити / шо ти ї́деш / і сама́ до се́бе с'м'ійе́с:е / і ш'і на дру́гий ден' мо́жеш за т:о нагада́ти / ад'і́ ўч'е́ра здиба́ла смих Йуц'ка́ / шош загово́рили / а вин за сво́го сус'і́да ка́же / шо то при́криї ч'олов'і́к / але́ шо / му́с'у / ка́же / терп'і́ти / бо н'іку́да йіго́ ни потрадж͡'у́йіш / ік ж'е́бу / мус мири́тисе / і шо́ ти зро́биш; *Розв'і́ш'уї ус'о́ / шо йіс ви́жмакала на оце́с шнур / а на тої / шо да́л'і / йа хо́ч'у ко́цики / коўдр'і́ / ли́жники ви́нести / наї л'уфту́йуц:е / і подушки́ би се зда́ло / ге? / мо́же / на т:у ла́ўку покла́сти*?

РОЗВОДИ́ТИ (РОЗВЕСТИ́) РУКА́МИ – особливим рухом рук виявляти здивування, розгубленість, розчарування, нездатність підказати комусь вихід зі скрутного становища: *Ч'о ти м'ін'і́ дор'іка́йіш? / шо́ йа могла́ сказа́ти? / так / йа розвел:а́ рука́ми / бо шо бих бу́ла ни сказа́ла / ўно би ўберну́лосе про́тиў ме́не / ўни сам'і́ мижи́ собо́ў ма́йут розибра́тисе/ а ни слу́хати пора́т збо́ку / ў тако́му / Йіле́ / ни го́ден до́бре пора́дити / бо ми ни зна́йімо ўсе́го / ми лиш ви́димо тото́ / шо зве́р'ха / а ўно ни пока́зуйі / шо ўсереди́н'і.*

РОЗВОДИ́ТИ БЕ́СІДИ (БАЛАЧЬКИ́) – вести пустопорожні розмови: *Мар΄і́ка ўм’і́йі розводи́ти бе́с΄іди та бр΄і́хн΄і прова́дити / уна́ ў це́му вели́киї спец'і́йал'і́ст / гаш завели́киї / мих би бу́ти ї ме́нчиї*.

РОЗГА́ВКАТИСЕ – 1) тривалий час інтенсивно гавкати: *Хтос іде́ / бо пес ад'і́ йек розга́ўкаўсе*; *Пес розга́ўкаўсе / бо ї́кас ж’е́рва припе́л:асе дне́му*; 2) *перен*., *знев*., *згруб*., сваритися: *Розга́ўкаласе с само́го ра́н'а / та так / шо кава́лок куле́ш’і ни да́ла з':і́сти / лиш гаў та гаў / ґу́рскиї цису́ ба́бу зна́йі / х’іба́ бих зашиу́ тоі̆ пи́сок*; *Аг’і́ на йіго́ го́лу / розга́ўкаўсе / йік ото́ї пес / ік М’і́ликова кут'у́га / так / шо гаш сли́н' по́рскайі.*

РОЗГА́ДУВАТИ – думати, міркувати, пригадувати: *Розга́дуйу / шо́ ми йіли́ ўч’е́ра / і мене́ закорт'і́ло кни́ґл'іў звари́ти / А ўни т'і́шк’і́ / д'е́д'а на́нич’ таке́ ни ме йі́сти / шош ле́кше би; Розга́дуйу і ни мо́жу розгада́ти / то Петри́ха ци Йіле́на роска́зувала / шо Васи́л' пого́стиў у полонин'і́ / Ху́хнава / уна́ роска́зувала / а ч’о́ вам цисе́ ўпа́ло на га́тку? / А йа скаў / ч’о / за́рас меш ч’у́ти*; *Розга́дуйу / хто тогди́ та́мки буў / аг’і́*?

РОЗГІ́КАТИСЕ – *згруб*., почати “гікати”; сваритися, виявляти своє незадоволення чимсь: *Мамо́ / ни зна́йу / ч’о ви так розг’і́калисе / напе́ўно / того́ / шо ч’ужи́х слу́хайіте / зноў Пара́н΄а бр΄іхо́н΄ нашепта́ла*? / *бо шо и́нче* / *и́нч’ого н'іч’о́ нима́*.

РОЗГІ́ТЬКАТИСЕ (РОЗГИ́ТЬКАТИСЕ) – “гітькати”, стрибати якийсь час, відштовхуючись від поверхні: *Ад'і́ йеґ д'і́ти розг’і́т'калисе / диви́се / шоби́ ни по́рсли с то́йі ґу́ми / Та то вели́киї матра́ц / а йіґ би по́рсли / ік ви ка́жете / то ниделе́ко / ў траву́ / н'іч’о́ / хо́ч’ут скака́ти / то наї се наска́ч’ут* / *йіх даўно́ ц:е корт'і́ло*.

РОЗГОВИ́Р, -о́ру – розмова: *Ч’у́ла отаку́ бе́с΄іду / и́нчого розгово́ру ни бу́ло / лиш от:о́ / шо смих сказа́ла / і йік ота́к поду́мати / Насту́ / то йіго́ і ни могло́ бу́ти* / *бо шо тут би́рше ска́жеш*?

РОЗГОВІ́ТИСЕ – після закінчення посту вжити скоромного; *ірон*., у час посту з’їсти скорому: *Ад'і́ розгов’і́лисе / таї д'е́куї́мо Бо́гови / шо доч’іка́ли Вели́кон':а / прос'і́м Йіго́ / шоби́ ми ї на́рик у таку́ Бо́жу дни́ну с'і́ли за оце́с стиў; Йа каў уну́кови / йіш т:о / шо йе / а розгов’і́йімосе / ік се с'к’ін'ч’е́йі Вели́ке гов’і́н'і / а вин ка́же м’ін'і́ / та ї́ке гов’і́н'і? / за́рас пист / за котре́ гов’і́н'і ви ка́жете? / йа зра́зу поду́мала / шо вин жерту́йі / але́ вин напра́ўду ни знаў / шо́ ц:е / бо до́ма ў се́бе / ўни жийу́т окро́ме / ў шко́л'і вин ч’уў лиш сло́во / пист / то смих соб’і́ поду́мала / м’ії уну́к сего́року шко́лу к’ін'ч’е́йі / це ни мала́ дити́на / шоби́ це́го ни зна́ти / то ік вин ни ч’уў / то шо́ дру́ґ’і? / тот'і́ / шо лиш зач’е́ли до шко́ли ходи́ти / ци тот'і́ / шо ш’і ни хо́д'ут / де́ ўни мут так’і́ слова́ зна́ти / ік ви́ростут? / у них и́нч’а*

бéс'іда / і дáўне повóли витхóди / ни стáне нас / таї унó се забýде / оц:é йа ўже вíжу дóбре / пизнайý по бéс'ід'і з унýком; Гов'ін'і лиш нидáўно се зач'éло / а цес соб'í вíпиў / фáїно закусíў / сам'í знáйіте / шо ни писнíм / таї розгов'íўсе / йімý задóўго ч'ікáти до кин'ц'á / таї отакé.

РОЗГОВОРÍТИ – заспокоїти, розрадити: *Унá на дáласе розговорíти / казáла / шо ни хóч'і н'ікóго ч'ýти і вíд'іти / Рас так / то наї побýде самá / йе такé / шо тоб'í наїкрáш:е / ік ти сам / сам у свóму смýтку*.

РОЗГОВÓРЮВАТИ – *недок*. до РОЗГОВОРÍТИ: *Такé се стáло / шо розговóр'уї ни розговóр'уї / ўно н'іч'ó ни даст / ч'олов'íк мáйі сам тотó видбанувáти / ікíї мурóвиї би ни буў / сам ус'ó пережíти*.

РОЗГОНЄ́ТИ (РОЗИГНÁТИ; ЗАГÁСЮВАТИ, ЗАГАСÍТИ) СВÁРКУ – припинити (припиняти) чиюсь суперечку: *Мáма ўм'íйі розгон'éти свáрку / ми дес ік шош зач'немó / нáв'іт' нивелíке / ўна лиш подíвиц:е / і тотó се с'к'ін'ч'éло / кóжде пишлó і їмíлосе до свóйі робóти / а за велíке нáв'іт' ни говóр'у / цéго ў хáт'і нимá і даї Бóже / шóби ни бýло*.

РОЗГОРІЧЄ́ТИСЕ (РОЗГОРІЧÍТИСЕ) – стати понад міру гарячим, дуже зігрітися: *Розгор'іч'éласе ў хáт'і / а потóму на м'інýту вíйшла надвíр / ни ўбрáна / таї готóва / дистáла ґел'опóве запáлен'і*.

РОЗГОРІЧÍЛИЙ – розгарячілий: *Абéс розгор'іч'íла ни їшлá зрáзу ў гл'ібóку вóду / повóлен'ки / постíї трóхи / наї нóги звíкнут / потóму намоч'éї рýки / грýди / і гаш тогдí купнíсе / бýхкатисе / н'і*.

РОЗГÓРНЕНИЙ – належним чином, на думку мовця, не одягнений; те саме, що РОЗÍБРАНИЙ: *Л'ýпко Мар'í / то в'ід'í / ваш пишóў розгóрнениї / здибáла йігó кóло Василíни / у вíвоз'і / сказáў Слáваїсу / і поб'íх / ци то Митрíшин? / йа ни пизнáла / ч'ýйіте / у самíм свíдр'і / а то ўже стýд'ін' / пíзна óс'ін' / Та н'і / наш у хáт'і / Мої / алé шо стýд'ін' / йéк так дитíну пускáти? / Ік Митрíшин / то вин до Івáн'ч'іка хóди / там крок ступíти / тогó се ни ўберáў / поб'íх / таї за м'інýту дв'і ни змéрзне*.

РОЗГУДÓВУВАТИ КОГÓС **ЧЄ́МОС –** розгодовувати; надмірно годувати: *Мої / та лишí малóго / ни розгудóвуї / ік ни хóч'і / наї ни йіст / ни вíдиш / шо вин і так шíршиї / іґ дóўшиї / ци ти хоч' з дитíни кал'íку зробíти*? / *шо тíл'ко пхáйіш у нéго*.

РОЗГУДÓВУВАТИСЕ (РОЗГУДУВÁТИСЕ) – надміру споживаючи щось, шкодити здоров'ю, ставати (стати) повним: *Лéда шо / а ўна бóрзо хапáйіц:е за солóтке / гадáйі / шо йік отáк гудувáти себé пустíм / то це прибáви здорóўйа / а вíтки унó óзмец:е / йік ни мáти м'íри ў цýкр'і / ў солóткиї водíц':і / ї отáк себé тройíти / та розгудýйіц:е так / шо ме самá себé се ўстидáти*.

РОЗГУЛЯ́ЛИСЕ БОЛІЧЬКИ́ – про хвороби, що почали різко, раптово нагадувати про себе: *То / Васи́ / ко́ждиї ма́йі свойу́ бол'е́ч'ку / хтос би́ршу / хтос ме́нчу / але́ вин йійі́ пантру́йі / таї іко́с жийе́ / де́коли заду́р'уйі йійі́ / а коли́с і попуска́йі / ік ўна зач'іна́йі се се́рдити / ї ка́же / ану́ л'іга́ї і тро́хи послабу́ї / то таке́ / але́ де́коли так прихо́диц:е / шо ни одна́ бол'е́ч'ка се обзива́йі / їку ти ўже пизнайе́ш / а дайе́ц:е зна́ти таке́ / шо ти ўже за тото́ даўно́ забу́ў / гада́ў / шо збу́ўсе б'іди́ / а ўна ка́же / н'і / л'у́пч'іку / йа за те́бе памн'іта́йу / і прийшла́ / бо гада́ла / шо ти тако́ш меш ра́диї / ік мене́ уздри́ш / а ўт'і́хи вели́койі ни ви́жу / і шо ту́тки ска́жеш? / ота́к сего́н:е ў ме́не розгул'а́лисе бол'іч'ки́ / таї іду́ диви́тисе / ч'ем соб'і́ помоч'і́ / то / Васи́ / ота́к се ма́йі ста́рис'т' / ота́к уна́ се питкрада́йі / а йік ужé йійі́ прийми́ў / то н'ізайе́к'і гро́ш'і ўна ни попу́стиц:е / ч'олов'і́к ди́виц:е / моі / та йа ш'і н'іч'о́ / мих би бу́ти / ш'і ки́л'ко йе тако́го / шо мин'і́ корти́т зроби́ти / а ўна соб'і́ свойе́ зна́йі / і зач'іна́йі пор'іткува́ти тво́йім жит'е́м / йек їйі се хо́ч'і / Бра́ч':іку М'іха́ / до́бре ка́жете / оі шо до́бре / прихо́ди / ік нипро́шениї гис'т' / іко́го ни го́ден се збу́ти с ха́ти / таї зач'іна́йі свойі́ при́писи роби́ти / і ш'і тре́буйі / абе́с слу́хаў / і шо зроби́ти?; Шош заду́же розг'ул'а́лисе сего́н:е мойі́ бол'іч'ки́ / До́ц'ко / в'іде́ў / н'ійе́ких ходи́ў ни бу́де / ік поле́кш'ійі / то за́ўтра пи́демо на то́ї бик / а сего́н:е йа ни до хо́ду*.

РОЗҐАЗДУВА́ТИСЕ (РОЗҐАЗДО́ВУВАТИСЕ) – 1) розжитися (розживатися): *Розґаздува́лисе на кориўч'е́ну*; *Зач'е́ли пома́ло розґаздо́вуватисе / але́ поч'е́ли с табо́рикиў / бо ни ма́ли де с'і́сти / спа́ли на пидло́з'і / а пото́му пово́лен'ки пишло́ / але́ то бу́ли ла́гидн'і / ш'ісли́в'і роки́*; 2) *ірон., згруб., перен.*, на свій смак облаштувати (облаштовувати) щось: *Шо ц:е ви так розґаздува́лисе? / вазо́нок ни там ма́йі бу́ти / покладú на м'і́сце / а хто ўз'е́ў ка́пу с:кри́н'і та позасте́л'уваў лу́шко / це шо / Вели́ґден'? / йа ни ч'у́ла / шоби́ буў Вели́ґден' ци їкес с'в'е́то.*

РОЗҐВАВТУВА́ТИСЕ – *згруб.*, почати "ґвавтувати"; галасувати тривалий час: *Шо́ ви так розґваўтува́лисе / шо гаш з Моч'іри́ ч'у́ти / іки́ї ґу́рскиї з ва́ми*? / *з вас шо / паси́ ту́тки деру́т*? / *та ўспоко́ітесе*.

РОЗДА́ЙБІДА, -и – дуже (занадто) щедрий: *Ти розда́їб'іда / а йа раху́йу / шо то ни йе до́бре / поду́маї за се́бе / сво́йіх д'іти́ї / шо́ / дру́гиї ме ква́питисе тво́йім д'і́тем помоч'і́? / гаї кажи́ / ме? / ну / ч'о́ ни гово́риш? / йа ни каў / шо скупува́тисе тре: / але́ ни мо́жно ї так / ік ти ро́биш*.

РОЗДАНЦУВА́ТИСЕ – тривалий час бажати танцювати: *Ни хот'і́ў іти́ / а диви́се / йек розданцува́ўсе / йек вин ф'і́т'кайі д'іўка́ми*; *Шо знач'е́йі розданцува́тисе? / це ік ни хот'і́ў хтос іти́ туда́ / де данцу́йут / бо се зму́ч'іў / буў трун:и́ї / ци йіму́ ни інтере́сно бу́ло їти / бо ни бу́ло*

товари́ства / ци знаў / шо ни бу́де то́йі д'і́ўч'іни / с котро́ў вин би хот'і́ў гул'а́ти / але́ пишо́ў / таї та́мки видмн'е́к / повесел'і́ў / ужé з голови́ тото́ ви́витр'ілосе / шо вин ни хот'і́ў іти́ / і вин зач'е́ў так ко́жен да́нец данцува́ти / шо йіго́ би ни спер / оц:é знач'е́йі / розданцува́ўсе / А мо́же / вин того́ так / шоби́ шош заглуши́ти ўсереди́н'і? / Мо́же / але́ ми ни за середи́ну гово́римо / а за данцо́ван'і / бо ни мина́ў н'і оде́н да́нец.

РОЗДА́ТИ ҐРУНТА́ – віддати у користування близьким родичам (передусім дітям) земельну ділянку (чи ділянки): *Гента́м ни витпи́сували ґрунт / а лише́н' при с'в'і́тках каза́ли / шо кому́ се нале́жи / а йік не́н'а розда́ла ґрунта́ / то ўна ўже с пе́ч'і ни злаз'е́ла / ни бра́ласе н'ізашо́ / йі́ла наїл'і́пшу йіду́ / їка бу́ла ў ха́т'і / ота́к могла́ ви́т'ігнути кава́лок бужени́ц'і з борш'у́ / шо буў на гру́б'і / таї з':і́сти / ре́шта йіў ч'олов'і́к / бо т'е́шко робі́ў / а жи́нка з д'ітми́ дойіда́ли т:о / шо лиши́лосе.*

РОЗДЄ́КУВАТИСЕ – дякувати за щось один одному: *Напри́м / хтос до ко́гос прийшо́ў / ци поси́д'іти / ци ў го́с'т'і / шо йіго́ закли́кали ї фа́їно прийма́йут / то д'е́куйут ґа́зди / шо ни погоноруваў ч'олов'і́к і прийшо́ў / але́ і вин йім д'е́куйі / шо так йіго́ прийми́ли / шо вин ду́же фа́їно у них набу́ўсе / таї так розд'е́куйуц:е / шо то варту́йі ч'у́ти / це йа каў за ста́рших л'уди́ї / і за звич'а́ї / шо йе ў сел'і́ при́м'ір тако́го розд'е́куван'а / ну а молод'і́ тако́ш д'е́куйут / але́ це ў них маї бо́рше се ка́же / і ни поўто́р'уйіц:е по па́ру рас / сказа́ў / оберну́ўсе / і пишо́ў / а ста́рш'і н'іґде́ се ни ква́пйут.*

РОЗДІВА́ТИ – *недок.* до РОЗДІ́ТИ: *Ти / йік грошова́ смерт´ / фа́їно ўм'і́йіш розд´іва́ти гро́шики / Бабо́ / ни свар´і́ц:е / то така́ ко́жда д'і́ўка / стари́м ме́нче тре́а / а молоди́м ус´о́го браку́йі / йа іґ бих ма́ла за шо / то ш'і ни ти́л'ко ўсе́го бих купи́ла.*

РОЗДІВО́ЧІТИСЕ (РОЗДІВО́ЧЮВАТИСЕ) – почати “дівочіти”; “дівочіти” більше, ніж, на думку мовця, варто би: *Ти геї заду́же розд´іво́ч'іласе / к'і́л´ко тоб'і́ ро́киў? / то ни заско́ро? / ма́ма твойа́ ў так'і́ роки́ н'ізайе́ке д'іво́ч'ін'і ни ду́мала / а ти шки́л'ниц'а / а ўже хоч' д'іво́ч'іти / і то так / ік ма́йі бу́ти / ў по́рав'ін' іс ста́ршими / ти́ми / шо шко́лу покин'ч'е́ли / о́сма кл'а́са / то йе о́сма кл'а́са / А шо? / на́в'іт' на вака́ц'іях гл'а́ба куда́с пити́? / таї куда́ йа таке́ хо́жу? / мене́ ма́ма би́рше пуска́йі / ік ви / Наї пуска́йі / але́ ік ти ў ме́не / йа ма́йу то́ч'но зна́ти / де́ ти / с ким пишла́ і на ки́л'ко / оц:é / йа ўс'о ма́йу зна́ти / у ме́не / так.*

РОЗДІЛИ́ЛИСЕ ДВІ ДУШИ́ – жінка народила дитя: *Бо́гу д'е́кувати / шо розд'іли́лисе дв'і души́ / ма́йімо ўну́ч'ку / ш'і ни зна́йімо / йек ме се назива́ти / а́бо Мар'і́ч'ка / а́бо А́н:а / Ан:и́ч'ка / бо так випада́йі / наї би бу́ла Мару́с'а / м'ін'і́ се ўдайе́ цисе́ імн'е́ / таї Мар'і́к бога́то / а Мару́с' / ни*

так / га́ла па́ла і ни скаў / котра́ Мару́с'а / йе Мару́с'а Нико́л'ц'ова / йе Мару́с'а Ва́с'кова / але́ ўни ста́рш'і / а з отаки́х / то шош ни ч'ў́ти.

РОЗДІ́ТИ – витратити гроші: *На дити́ну ўз΄е́ла / розд΄і́ла / а тепе́реч'ки зу́би на полі́цу ? / ўна вазо́нкиў накупи́ла / а ти озми́ ш':е́пку таї за їкиїс м'і́с'іц' меш ма́ти фа́їниї вазо́нок / то так се ро́би / але́ бо н'і / то хо́ч'іц:е бо́рзо / а йік йе гро́ш'і / то стри́му нима́ / Ву́їно / ч'о ви так зач'е́ли? / купи́ла то купи́ла / мо́же / ўна до́ўго ду́мала за таки́ї вазо́нок / ч'іка́ла / коли́ соб'і́ таке́ позво́ли / а ви зра́зу / шо ни тре: бу́ло / таї то ни вазо́нки / а оди́н / фа́їниї / йа бих сама́ таки́ї хот'і́ла / а ви ка́жете*.

РОЗДОРІ́ЖІШШІ (РОЗДОРІ́ЖІ), - я – роздоріжжя: *Ш'і кри́шку / і йа пока́жу т:о роздор΄і́ж'іш':і / але́ бес се ни бойе́ла / ік там шош уздри́ш / А м'ін'і́ н'іч'о́ се ни прив'іж'е́йі / заду́рно мене́ пу́ж'ійіш / йа ни пужли́ва*.

РОЗДРАЖНИ́ТИ (РОЗДРА́ЖНЮВАТИ) – порушити (порушувати) чийсь спокій; роздратувати когось: *Роздражни́ў дж͡з'о́ли / таї уни́ зач'е́ли йіго́ куса́ти; Йіле́ / йа проси́ла / схова́ї цуки́рки / і ни дражни́ мало́го / бо вин гі́не за ни́ми / а ти роздражни́ла йіго́ / ти́ц'кала пе́ред' оч'е́ма / таї тепе́р д'іли́се / бо ни ви́диш / шо вин витвор'е́йі*? / *ци ч'о́ ти ч'іка́йіш*?

РОЗДРОЧЄ́ТИ – роздратувати; роздражнити; *перен*., living рознервувати: *Роздроч'е́ли йісте́ пса / а тепе́р хо́ч'іте / шоби́ вин да́ўсе гла́дити / ага́ йо / да́сце / ану́ пидиї́д'і́т дне́му / йа хо́ч'у ви́д'іти / але́ попере́д'уйу / то йе воўк / воўч'у́р*.

РОЗДРОЧЄ́ТИСЕ – роздратуватися: *Роздроч'е́ласе / і то так / шо ў ме́не ў голов'і́ се зроби́ла мра́ка / ш'і тако́го зо мноў ни бу́ло*.

РОЗДРО́ЧІНИЙ – роздратований, знервований: *Йо / роздро́ч'іниї / бо йе ч'о / ци ти гада́йіш / шо йа маў весели́тисе / ік йіс отаке́ зробі́ў; То і пса мош роздроч'е́ти / і ко́тови мо́же шош се ни ўда́ти / і вин тогди́ го́ден лиши́ти знак / ну і ч'олов'і́к мо́же бу́ти роздро́ч'іниї / і на ц:е ч'іго́с вели́кого ни тре: / до́ста па́ру слиў / ци ї одно́го слове́ч'ка / на́в'іт' оти́ц'кого*.

РОЗДРЮ́ХАТИСЕ – 1) остаточно прокинутися: *Ч'іка́ї / Мару́ / бо йа ш'і ни роздр'у́халасе / ану́ ш':е рас тото́ скажи́ / шо йіс пе́рет цим говори́ла / за їк'і гро́ш'і Петри́ха се допомина́ла*?; 2) перестати бути млявим, збадьоритися: *На с΄в'і́жому во́здус΄і поробі́ў кри́шку / таї роздр΄у́хаўсе / а то гада́ў / шо ни ўста́ну / ота́к би сид΄і́ў на циї ла́вици і кро́ка ступи́ти ни нава́жиўсе*.

РОЗДУ́МАТИСЕ (РОЗДУ́МУВАТИСЕ) – обміркувати (обмірковувати): *Йа розду́майусе таї ска́жу / бо ни зна́йу / ци м'ін'і́ ви́їде с тим купо́ван'ім / напере́т ни хо́ч'у обнад'і́йувати; Розду́малисе / шо тре́ба копа́ти пиўни́цу*

/ будо́ва тро́хи зат'е́гнец:е / а́ле н'іч’о́ / д'е́д'а до́бре нара́диў; *Задо́ўго йіс розду́мувaласе / Мар'і́ / зеле́ну фу́стку Вас'у́тка ўже прода́ла / ти пе́ўного н'іч’о́ ни каза́ла / таї уна́ ни могла́ до́ўше ч’іка́ти / Таї до́бре / то би так до́ўго ни вага́ўсе / іґ би бу́ло / за шо / ви́т'іг бр'іхта́шку / і купи́ў / а то йе бога́то пере́дн'іш:ого / шо тре: / а фу́стка зач’іка́йі / А шо́ ти ска́жеш / ік узна́йіш / шо йа тоб’і́ йійі́ ўз'е́ла / вид ме́не меш ма́ти таки́ї пода́рок / наї це раху́йіц:е д Богоро́дици / бо йа зна́ла / шо ти соб’і́ пошкуду́йіш / а ц:е наї тоб’і така́ па́мн'ітка бу́де*.

РОЗЕ́ТКА, -и **–** резеда: *Йіле́ / тоб’і шо / шкода́? / наї росту́т розетки́ оту́теч’ки / ко́ло ф’ійаво́к / ни вимика́ї йіх / наї.*

РОЗЗЕРА́ТИСЕ – розглядатися: *До́киў ти роз:ера́ласе / тото́ по́рос΄і хтос купи́ў / хапну́ў спе́ред' но́са / ви́тко / їкиї́с / шо розум’і́йіц:е на сви́н΄ах*.

РОЗЗИРНУ́ТИСЕ – *докон*. до РОЗЗЕРА́ТИСЕ: *Ни спости́гла роз:ирну́тисе / а то ўже кли́ч’ут / тре́ба їти / бисаги́ ч’ут΄ ни забу́ла*.

РОЗЗІВИ́ТИ (РОЗЗІВ’Є́ТИ) ПИ́СОК (ҐЕ́МБУ) – *знев*., *лайл*., почати говорити; кричати, сваритися: *Роз΄:іви́ла ґе́мбу сво́йу ч’о́рну / аж зап’і́нилисе / аг’і́ / та / йік бих даў / то би́рше би ни ўтвори́ла* / *але́ се стри́маў* / *ни хот'і́ў з б’ідо́ў зач’іна́ти*.

РОЗЗІВИ́ТИСЕ (РОЗЗЄ́ВЛЮВАТИСЕ, РОЗЗЄ́В’ЮВАТИСЕ) – *згруб*., 1) широко відкрити (відкривати) рот: *Моі́ / та роз':іви́се би́рше / наї йа се поди́ўйу / шо с тим зу́бом / Йа се бо́йу / а ви н'іч’о́ ни мете́ роби́ти? / А шо́ йа мо́жу? / ти сам с'і́пнеш за ни́тку / йа за́рас приўйе́жу / а ти рас / і вин ли́шец:е на ни́ц':і / але́ ти сам / каў тоб’і́ / шо ни бу́ду к’іва́ти / а пото́му ми ки́немо цес зу́пч’ік на пит і кри́кнемо / ми́шко / ми́шко / бери́ мойі́ зу́пч’іки / а даї м’ін'і́ свойі́ / здоро́в’і / А ми́шка ме ч’у́ти? / Де́ ни ме? / ме / і пото́му ў те́бе ви́росте фа́їниї здоро́виї зу́бик / і таки́ї б’і́лиї / ік молоко́ / а цес ви́диш / іки́ї н'ійе́киї / куда́ па́рупкови с таки́м зу́бом? / гаї дава́ї / йа приўйе́жу ни́тку / та́к’ік ми се договори́ли / Ми се ни догово́р'ували / бо йа се бо́йу / Аг’і́на цисе́ / таки́ї вели́киї хло́пец / таї бойі́ц:е / хто таке́ ч’уў? / ми́шка ўже ч’іка́йі / ану́ ра́зом ота́к каж’і́м / Ми́шко / ми́шко / на тоб’і́ кос'т'іни́ї зуп / а даї м’ін'і́ золоти́ї / ота́к / ану́ сам*; 2) дуже, занадто уважно за чимось спостерігати, що, на думку мовця, порушує правила етикету: *Ни роз΄:е́ўйуїсе так / бо то ўсти́т / стули́ рот / а́бо їди ви́ц:и*; 3) *згруб*., почати говорити; сваритися: *Роз':іви́ласе так / шо наї цу ба́бу шл'ах тра́фи*; 4) *перен*., зазіхнути (зазіхати) на щось: *Паз΄у́н΄а роз΄:іви́ласе на сир΄і́цк’і ста́тки / на ч’уже́ добро́ / мо́же /би шош урва́ти соб’і́ / наї бу́де / шо сирота́*.

РОЗЗІВЛЕ́НИЙ (РОЗЗЄ́ВЛЕНИЙ) – *знев*., роззявлений: *Мої̆ / ти шо / д'і́ўки ни ви́д'іў / шо дни свої́ забу́ў / і такі́й роз':івле́ниї̆ стоі̆і́ш*.

РОЗЗЛО́СТИТИ – розсердити когось; зробити сердитим: *Пара́ / ти хоч' мене́ роз:ло́стити? / ви́жу / шо хоч' / а́ле йа с то́го н'іч'о́ ни ро́бйу / бо йа ни Йіле́на / шо плач'уч'е́ вит те́бе ї̆де / зо мноў так ни ві́ї̆де*.

РОЗИ́БРАНИЙ – роздягнений; не належним чином одягнений: *Надвор'і́ в'і́тер / а вин ч'е́сто рози́браниї̆ пишо́ў / у сам'і́ї ма́ї̆ц'і / ка́е / шо ни змерс / шо йіму́ ни сту́д'ін' / бо ў не́го ш'і шкі́ра йе / ни лиш ма́ї̆ка; Мої̆ / то ад'і́ йек постуден'і́ло / а вин рози́браниї̆ пишо́ў / в'ід'і́ / ў сам'і́ї соро́ц':і / ану́ / л'у́пко / подиви́се / ци вин дво́д'і ни пишо́ў / бо йік пишо́ў / то гет зме́рзне / вид р'ікі́ гаш суда́ т'е́гне; Ма́рот / тепло́ лиш хо́ч'і се роби́ти / лиш розга́дуйі / ци ўже ї̆ти пе́ред' Йіўдо́хоў / ци зач'іка́ти /до́ки ўна ўтихомі́риц:е ї̆ пі́де гор'і́ / а д'іўч'е́та ч'е́сто рози́бран'і пишли́ / ві́л'ітилисе ў лего́н'к'і пла́ш':іки / ў пиўч'ереві́ки / бес фусто́к / і так пишли́ / а то зра́нку н'і́би н'іч'о́ / а за́рас с'н'іх зач'е́ў нал'іта́ти / то ш'і зима́ мо́же ўпа́сти / каўт / шо тепло́ / таке́ / ік ма́йі бу́ти / засто́йіц:е гаш у кв'і́тни / блі́ш:е до середи́ни / а на мартиўске́ тепло́ в'і́ри нима́ / йа соб'і́ нага́дуйу / шо́ Уну́фр'ії буў попаці́ў / йе́к йіго́ спарижува́ло бу́ло / йо / дес у таку́ по́ру / таї̆ ти цисе́ памн'іта́йіш / Бо́же борони́ / скрути́ло бу́ло так / шо гаш стра́шно нага́дувати*.

РОЗИБРА́ТИСЕ – *докон*. до РОЗБЕРА́ТИСЕ: *Ми ўже бу́ли розибра́лисе / бо то ўже пі́зно бу́ло / хот'і́ли л'іч'і́ / йік уч'у́ли / шо пес зач'е́ў урива́ти / і то так / шо гада́ли / шо зі́рвец:е з ланца́*; *Гаї̆ / розбера́ї̆мосе таї̆ л'іга́ї̆мо / бо до́с'в'іта ўстава́ти / і ни забу́т' навести́ бу́дзик*; *Ми ўже бу́ли розибра́лисе / л'іга́ли спа́ти / лише́н' хот'і́ли загаси́ти с'в'і́тло / а Ї̆ван ка́же / ану́ слу́хаї̆ / в'ід'і́ / хтос пу́кайі / кого́ так пі́зно могло́ прине́сти? / шо́ / вере́ / се ста́ло?; А ви ни розибра́лисе / гаї̆ розбера́ї̆тесе / скида́ї̆те тото́ ве́рхне / таї̆ с'іда́ї̆те / ви так р'і́тко прихо́дите / шо йа гаш ни зна́йу шо́ каза́ти / посі́т'те крі́шку / йа хо́ч'у вас приї̆мі́ти / йеґ би йа могла́ вас ота́к пусти́ти? / гаї̆ роска́зуї̆те / Мар'і́ / шо ко́ло вас до́брого ч'у́ти? / ци поду́ж'іў Андр'і́ї? / бо ч'у́ла / шо вин буў присла́п / йеґ д'і́ти се ма́йут? / йо:ї̆ / йеґ до́бре / шо ви приї̆шли́ / шо йа вас ви́жу / д'ікова́т' вам*.

РОЗИ́ЗДРІТИСЕ (РОЗИ́ЗДРЮВАТИСЕ) – роздивитися, оглядаючи що-небудь, ознайомлюючись із ким-, чим-небудь; роздивляючись навколо, отримати певні враження, зробити для себе певні висновки: *По́ки то с'о / покі́ рози́здр'ілисе / шо і по ч'о́му / а то зач'е́ло темн'і́ти / бо ї̆ка дни́на ў Пили́пиўку? / зажмурі́ўсе / а дни́ни нима́; То / Мару́ / ни бу́ло йек / шобі́ рози́здр'ітисе фа́ї̆но / ми приї̆шли́ / і нам показа́ли / де ми ма́йімо сид'і́ти /*

бли́ш:е до молоди́х / пова́жн'іш’:і го́с'т'і / а т'удиу̌ска́ ридн'а́ за тре́тим столо́м / але́ / мо́же / то ǐ до́бре / ми соб’і́ набува́лисе окро́ме / а тот'і́ вес'і́у̌н'і го́с'т'і / тако́ш окро́ме / йа ч’у́ласе до́бре / бо мижи́ сво́йіми / так шо ви́д'іла лиш т:о / шо ко́ло ме́не.

РОЗИЗНА́ТИ (РОЗИЗНАВА́ТИ) – дізнатися (дізнаватися): *Бу́т'те до́бр'і / розизна́йте за гас / ци мут збера́ти на тру́би тепе́р / ци пото́му / а́би ми зна́ли / ǐк’і росхо́ди / та ǐ ци мут сего́року / ци на́рик*.

РО́ЗИЙГРИ (РО́ЗИГРИ), -ив – *заст*., народне свято, яке святкують “у тиждень” по Трійці; згідно з вірув., у цей день у лісах розгулює нечиста сила; то “свєто звірини і всих тих, шо в лісі”: *Сего́н:е двац'е́того ч’е́ру̌н'а / поне́д'і́у̌нок / поч’іто́к Петро́вого по́сту / але́ сего́н:е ни ли́ш ц:е / сего́н:е ш’і Ро́зиїгри / то да́у̌не / страшно́ да́у̌не с'в’е́то / йа ǐ сама́ до́бре ни зна́йу / шо́ уно́ знач’е́йі / в’ід'і́ / переходо́ве с'в’е́то / бо ни зна́йу / ци у̌ тот сами́ǐ ден' се с'в’ітку́йі / сего́н:е ви́йшла йа / куда́с ішла́ / а ǐк’іс дв’і жи́н'ц'і шош гово́р'ут / таǐ мене́ спе́л:и ǐ пита́йуц:е за ц:е с'в’е́то / бо каy̌т / шо ни сапа́йут / н'іч’о́ вели́кого ни ро́бйут / бо ни годи́ц:е / сего́н:е Ро́зиїгри / а пото́му так се подиви́ли / ци н'іхто́ ни ч’у́йі / таǐ зач’е́ли каза́ти / шо ч’у́ли вит ко́гос з гор'і́ш’:а за ц:е с'в’е́то / у̌но се с'в’ітку́йі дес ти́жден' по Зеле́них с'в’е́тах / то йе с'в’е́то л'існи́х / ус'е́кой ни ч’е́стойі си́ли / шо жийе́ у̌ л'і́с'і / у̌на у̌ цеǐ ч’ес соб’і́ рози́їгруйіц:е / і йік ни уваж’е́ти цисе́ / то з'в’ірина́ мо́же маржи́ну зба́вити / ци мо́же так се ста́ти / шо пло́ви зи́бйут горо́т / на н'іч’о́ зи́бйут / а шо́ / ни бува́йі / шо л'існа́ мо́же ч’олов’і́ка с собо́у̌ загули́ти? / ус'е́ке го́н:о бу́ти / того́ л'і́пше н'іко́го ни дражни́ти / бо ни зна́йіш напере́т / шо́ мо́же се ста́ти / отаке́ смих ви́слухала / таǐ пишла́ / цисе́ кому́с се ни ка́же / бо дру́г’і би се с'м’ійе́ли / але́ / ви́диш / ус'і́ ка́жут / шо то пусте́ / а робо́ту у̌ цес ден' бойу́ц:е роби́ти / ро́бйут лиш т':і / шо ни ч’у́ли за ц:е с'в’е́то / таǐ отаке́ с цим уси́м / пусти́м тоб’і́ го́лу забива́йу / бо нашо́ тоб’і́ це́го / ба́бских бе́с'іт пусти́х*; *За Ро́зигри у̌ Т'у́дев’і ни у̌с'і зна́йут / а це с'в’е́то ду́же да́у̌не / то шош таке́ / шо ік ни меш с'в’ітківа́ти / то мо́же ǐкас б’іда́ у̌куси́ти / с худо́боу̌ мо́же шош ста́тисе / то таке́ с'в’е́то / шо тре́ба ш’інува́ти зв’ірину́ / ота́к стар'і́ л'у́де ка́жут*; *Про не́го ма́ло хто зна́йі / на́в’іт' стар'і́ / мами́ ва́ш’і за не́го ни ч’у́ли / бо йа се пита́ла / то ни йе цер'ко́у̌не с'в’е́то / Ро́зиїгри / ч’у́ли йі́сте за таке́? / уно́ йе у̌ ти́жден' по Зеле́ному поне́д'і́у̌ку / це с'в’е́то на поч’іто́ван'і зв’ірини́*.

РОЗИЙТИ́СЕ (РОСКЛЬО́КАТИСЕ), ЇК (ІК) КЛЬО́ЧЬКА (КЛИ́ЧЬКА) – заметушитися; почати висловлювати тривогу; дорікати; сваритися: *Моï / ц'і́хо у̌же / розиїшла́се йіс / ік кл'о́ч’ка / ч’у́йу йа / ус'о́ ч’у́йу;*

Роскл'óкаласе / йік кли́ч'ка / лиш б'ідá / шо тýтки кур'éт нимá; Розийшлáсе / йік кли́ч'ка / ни дýмаї / шо ўна ті́ха / н'і / ад'і́ йек наўч'éласе фáйно вáдитисе; *Мої / а ти ч'о кл'óч'іш / ге? / роскл'óкаласе йіс / ік кли́ч'ка / аг'і́мої / шо тоб'і́ пишлó ни так*? / *л'ýпко л'ýба*?

РОЗИ́МКНЕ́НИЙ – відімкнений: *Двéр'і розимкнéн'і / витснóч'і / хто ішóў пос'л'і́н:иї? / та нас так мóжут ві́нести с хáти / а ми ни бýдемо ч'ýти / йек так / шо двéр'і нáнич' ни запéрт'і?*

РОЗИМКНУ́ТИ (РОЗМИКА́ТИ) – відімкнути (відмикати): *На кл'уч' / таї б'іжи́ / розимкни́ хáту / ї накладú вáтру / шоби́ дóки ми при́їдемо / ў хáт'і трóхи нагр'і́лосе / бо йéк купáти? / вин ш'і спит / наї / ікрáс / дóки при́їдемо / ўстáне / ў цéму визóч'ку йімý / ві́жу / дóбре* / *смáшно спит*.

РОЗИРВА́ТИ (РОЗДЕ́РТИ) НА КАВАЛКИ́ (НА КАВАЛЬЧІКИ́) КОГО́С **–** *лайл*., погроза сильно набити когось: *Ї́ка йа бýла зла / йо:ї / бих бýла розирвáла йігó на кавалки́ / алé схаменýласе / шо то гр'іх злóститисе / таї м'ін'і́ переїшлó / видл'іглó вит сéрц'а* / *ўспокóйілосе ўсереди́н'і*.

РОЗИСПА́ТИСЕ – *згруб*., спати довше, ніж завжди; спати вдень: *Ви шош задýже розиспáлисе / кури́ запéрт'і / корóва нидóйіна / пóрос'і кýч'у розбавáйі / а цис'і́ спи́ут / мої / а шó ви метé ўноч'é роби́ти?*

РОЗ'ЇЗА́ВСЕ (РОЗ'Є́ЖЕЦЦЕ) ЇЗИ́К КОМУ́С (У КО́ГОС) – хтось почав (почне) говорити (про дитину); брати (несподівано для інших) активну участь у розмові: *Малúї до тр'ох рóкиў ни говори́ў / ус'ó розум'і́ў / а говори́ти ни хот'і́ў / а потóму йімý йізи́к розйізáўсе / і зáрас так говóри / ік старé / ми ўже ї спереживáлисе бýли / алé / д'éкувати Бóгу / заговори́ў / пишлó йімý / тáк'ік би шош прорвáлосе ўсереди́н'і і стáло на свойі́ м'іс'ц'á; Ви кáжете / шо вин ікúйс понýриї / ни йе говирни́ї / а ви / бабó / ни ч'ýли / йек вин ус'і́х ум'і́йі забáвити / рос:м'ішúти / йéк вин інтерéсно роскáзуйі / кúл'ко вин усéго знáйі / та йімý ри́ўних нимá / алé це йек у їкиї компáн'ійі / йе / шо сиди́т / лиш слýхайі / а йе / шо йімý йізи́к се розйéзуйі / і тогди́ ўс'і за ўс'о забувáйут і лиш йігó би слýхали*.

РОЗ'ЇЗА́ТИ РУ́КИ КОМУ́С **(РОЗ'ЇЗА́ЛИСЕ РУ́КИ** В КО́ГОС) – надати комусь можливість вільно діяти; хтось отримав можливість діяти на свій розсуд: *Н'іч'ó / дóбре / шо сказáли / йек йе / таї розйізáли м'ін'і́ рýки / йа тепéрки знáйу / на ч'óму стойý / Ти вибач'éї / Васи́ / алé ми обрáдилисе / шо нам ни вихóди тепéрен'ки йі́хати / ми дес пизн'і́ш:е / вибач'éї / бо то бóрше тре: бýло сказáти / Та ч'о / дóбре / шо тепéр / а ни́ пизн'і́ш:е / йа ўже бýду дýмати / кудá і шо / Вибач'éї / бо то трóхи нифáйно ві́йшло / Н'іч'ó / ўс'éке бувáйі* / *то ни ўрас складáйіц:е / йек хóч'іш*.

РОЗЛЕТІ́ТИСЕ НА СКІПКИ́ (НА ПО́РОХ; НА ШКЛЕМІ́ТІ, НА ШКЛЕМІТКИ́) – від сильного удару повністю зруйнуватися: *Та то так ге́хнуло / шо пидло́га ў ку́хон'ц'і розлет'і́ласе на ск'інки́ / і ш'є́с'т'і ма́йут / шо то ни ў ха́т'і / а надвор'і́ / об'їйшло́се / шо н'іко́го побли́ску ни бу́ло / А шо? / каўт / шо на́хта та́мки бу́ла / Ва́тра ни гор'і́ла / дрива́ їк'іс о́псиркуват'і бу́ли / таї ба́ба на́хти сипну́ла / ва́тра се розгор'і́ла / а ўна пишла́ с ку́хн'і у ста́їн'у се подиви́ти / а гран' по́рсла / ікра́с туда́ / де на́хта / але́ на́хта лиш до л'а́мпи / а ни́ до ва́три / цисе́ ў ме́не н'і / йе тр'ісоч'ки́ на роспа́л / а хто ч'уў отаке́ роби́ти? / Та то їка ку́хн'а / то би́рше на нав'і́с поди́бне / Але́ дош' ни па́даў / вари́ли ўл'і́т'і йі́сти / а пизн'і́ш:е / ік уже́ постуден'і́ло / то сви́н'ам / шоби́ ў ха́т'і с'т'і́ни ни ч'орн'і́ли / то таке́ / ле́д'а / але́ ми ни за ку́хн'у гово́римо / а за т:о / шо би́ршого могло́ се ста́ти / іґ би там хтос буў / і шо таке́ ни во́л'но соб'і́ позвол'е́ти.*

РОЗЛУЧЄ́ТИСЕ – розлучатися: *Ч'у́ла / Мар'і́ч'ін'і / в'ідє́ў / мут розлуч'е́тисе / Йа таки́м / Паўл'і́ / ни інтересу́йусе / і за таке́ н'іски́м ни гово́р'у / бо ма́йу свої́ д'і́ти і ни хо́ч'у се ўсуди́ти.*

РОЗЛУ́ЧІНИЙ – розлучений: *Вин розлу́ч'иниї / жи́нка з Ро́с'ійі бу́ла / Н'і / ўна з Ри́ги / так м'ін'і́ сама́ каза́ла / і там уни́ се познако́мили / вин йійі́ ви́т:и прив'і́с / шо́ йа скаў? / мо́же / ўна ни така́ фа́їна / іґ би могла́ бу́ти / а́ле роби́тна / пор'е́дна ґазди́н'а / таку́ пошука́ти.*

РОЗЛУ́ЧІНІ, -я – розлучення: *Ік се же́н'ут / то хто за розлу́ч'ін'і ду́майі? / а жит'е́ пото́му пока́зуйі / ч'о молоди́м ро́ги се ни склада́йут / але́ наперє́т н'іхто́ ни ви́ш:иї цє́го / се над'іва́йут на фа́їне жит'е́.*

РОЗМАЇ́ТА, ЇК (ІК) СОРО́КА НА КУ́ПІ ГНО́Ю (НА ГНОЮ́) – *знев*., *згруб*., язиката, занадто говірлива; та, що хоче показати у всьому свою компетентність: *Зна́йіш / іка́ ўна? / ни зна́йіш / то йа скаў / розмайі́та / ік соро́ка на гнойу́ / ци на ку́п'і ч'ого́с и́нчого / ти зна́йіш / ч'іго́ / отака́ ўна йе / і тут йа ни забога́то ч'іго́с сказа́ла / лиш т:о / шо йе.*

РОЗМАЇ́ТИЙ – *знев*., занадто балакучий: *Така́ розмайі́та / шо рот ни закрива́йіц:е / і де таке́ мо́же кому́с се ўдава́ти? / бо ден' два ш'і би терп'і́ў / а да́л'і / здур'і́ти мош / ву́ха тако́ш хо́ч'ут іко́гос ви́д:иху / а ў Василе́войі Мар'і́ки рот се ни запера́йі / х'іба́ би ч'е́мос йіго́ зал'і́пйуваў на їкиїс ч'ес / та́к'ік зага́ту робі́ў би їйі бе́с'ід'і / а пото́му зноў по́в'ін' пуска́ў.*

РОЗМА́Й, -ю – жасмин: *Оцє́с корч' розма́йу т'і́тка сади́ла / і ру́ж'і / ї за́р'ку; Ти / м'ії розма́йу / скажи́ ми пра́ўдон'ку / йек жи́ти ма́йу / йа цисе́ вид ба́би ч'у́ла / ўна де́коли шош ро́би / ро́би / і ви́тко / ў гатка́х шош перебера́йі / бо пото́му н'і с цє́го / н'і с то́го за розма́ї зач'іна́йі.*

РОЗМЕТА́ТИ (РОЗМІ́ТУВАТИ) – розки́да́ти: *Ни розм’і́туйте ўбран΄е́ / фа́йно ў ку́пку склад΄і́т / а ч’ереви́ки ў ґа́нку лиш’е́йте / там се роз:ува́йте*.

РОЗМИНТРО́ЖИТИ (РОЗМИНТРО́ЖУВАТИ) – розтривожити (розтривожувати): *Ма́тко / н΄і́би н΄іч’о́ тако́го нима́ / а йа ікас розминтро́жена / шош ниспок’і́йно мин'і́ на души́ / А шо́ тебе́ могло́ розминтро́жити? / ану́ нагада́йсе за ўч’е́ра / передуч’е́ра / сего́н:е / шо́ твойа́ га́тка таке́ зач’іпи́ла / шо ўно тоб’і́ ста́ло ў гру́дех і ни пуска́йі? / то шош му́с'іло таке́ бу́ти / ану́ розга́дуй / а мо́же / ш’і й ра́н'ше / бо то й зада́ўнене де́коли нага́дуйі за се́бе*.

РО́ЗМІР БЕ́СІДИ – темп, тема, формат розмови: *Ік ув’і́йшла́ ў ха́ту Катери́на / то ро́зм’ір бе́с'іди се зм’іни́ў / за шош хатне́ зач’е́ли / за д'іти́й / за шош таке́; Ро́зм’ір бе́с'іди буў таки́й / шо м’ін'і́ ни випада́ло пита́тисе / ци молод'і́ ра́зом жийу́т / то ко́ло це́р'кви / ми стойе́ли ду́же бли́ско / і м’ін'і́ лиш т:о / шо спасува́ло да́ти йім за прости́бих / тай ус'о́ / то ни до вели́ких бе́с'іт бу́ло; Ўна телени́т / а йа так ни го́н:а / ў ме́не и́нчий ро́зм’ір бе́с'іди*.

РОЗМНЕ́ЦКАНИЙ – *дієприкм*. до РОЗМНЕ́ЦКАТИ: *Йа проси́ў на кавал'ч’іки́ поруба́ти / а ви шо́ зроби́ли? / йа таке́ розмн'е́цкане йі́сти ни бу́ду / йа на таке́ на́в’іт' диви́тисе ни го́ден*.

РОЗМНЕ́ЦКАТИ – 1) потовкти: *Розмн΄е́цкай оц:е́ і кин΄ у п’і́ло*; 2) розчавити: *Див’і́ц:е / ў шо йісте́ ста́ли / гет розмн΄е́цкали / а тепе́рки на схо́ди мете́ іти*; 3) розім’яти: *Гли́ну тре: фа́йно розмн'е́цкати / але́ фа́йно / а пото́му з не́йі меш шош роби́ти / ти шо́ хот'і́ў / збан'ч’ік? / най бу́де / це масна́ жо́ўта гли́на / йа йійі́ з гли́н:иц'і принесла / с то́йі / шо нидале́ко вид ву́йка / ўна на таке́ пи́де / бо ти буў набра́ў гли́ни з горо́ду / а ўна суда́ ни годи́ц:е / а ц':а така́ / ік к’і́сто / ме л'іпи́тисе*.

РОЗМНЕ́ЦКУВАТИ – *недок*. до РОЗМНЕ́ЦКАТИ: *Фа́йно розмн'е́цкуй барабул'ки́ / бо по́рос'ітко ш’і мале́н'ке / ўно таке́ би ни йі́ло / ік розмн'е́цкайіш / йа зар'е́д'у молоч’ко́м / і меш ви́д'іти / йек уно́ ме прицмо́кувати / А ўно ме зна́ти? / шо це йа йіму́ зр'і́хтува́ў? / А йе́к ни ме / ік ти меш ко́ло не́го стойе́ти / ч’у́йіш / уже́ в’і́ўкайі / кли́ч’і / шоби́ да́ли йі́сти*.

РОЗМОРИ́ЛО (РОЗМО́РЮЇ) НА ДОШЬ – хтось хоче спати: *Ви́тко / на дош’ мене́ розмори́ло / о́ч’і сам’і́ зач’е́ли се злипа́ти / Та то так йе / шо пе́ред дош’:е́м т'е́гне на сон / сего́н:е до полу́н':а йа тако́ш ходи́ла / іґ зва́рена / але́ ни роби́ла соб’і́ во́л'у / бо Га́н'а каза́ла / шо приб’іжи́т уполу́н:е*

/ ўме́не дв'і клиц':і / зач'е́ли кл'о́ч'іти / а ўна би хот'і́ла насади́ти / то йа он:у́ дайу́ / ми так се договори́ли / таї того́ ни позвол'е́ла соб'і́ л'іч'і́.

РОЗМОТА́ТИ (РОЗМО́ТУВАТИ) КЛУБО́К (КЛУБО́ЧЬОК) – зрозуміти те, що було заплутаним: *Ви́диш / Іва́н'ч'іку / клубо́ч'ок коти́ўсе / коти́ўсе / а йа йіго́ їми́ла і розмота́ла / гада́ў йіс / шо ни́точ'ка з ґудз͡за́ми / шо то т'е́шко пи́де / а то н'і / йа па́ру рас с'і́пнула / і клубо́ч'ок сам зач'е́ў се розмо́тувати / і смих уздр'і́ла / їка ни́точ'ка задо́ўга / іка́ загру́ба / хто йійі́ пр'еў / ус'о́ клубо́ч'ок м'ін'і́ росказа́ў / ік хоч' ч'у́ти / то йа ї тоб'і́ тото́ роска́жу*.

РОЗМО́ТУВАТИ ЖИТЄ́ – пригадувати події, які відбулися в житті, роздумувати над ними: *Но́ч'і до́ўг'і / йа спа́ти ни го́н:а / ўден' ши́йу / плету́ шош / перепл'іта́йу / і ден' бо́рзо перехо́ди / а ўноч'е́ / каў / спан'е́ ни бере́ц:е / таї йа розмо́туйу жит'е́ / ота́к / Мар'і́ч'ко / ік клубо́к / розмо́туйу / розга́дуйу / мої / ки́л'ко то ўсего́ ў не́му бу́ло / ти́л'ко / шо ни списа́ў би на волови́й шки́р'і / гаш се ни в'і́ри / шо ў не́му ти́л'ко ўсе́го го́н:о бу́ло се ўм'істи́ти / он:а́ екуа́ц'йіа ч'іго́ варту́йі / а голо́н':і роки́ / и:ї / т'е́шко за тото́ ўс'о нага́дувати / але́ ўно бу́ло / таї йіго́ ни обмине́ш / на́в'іт' іґ бес ду́же хот'і́ў*.

РО́ЗНИВ (РО́ЖНИВ), -ова – Рожнів (село в Косівському районі): *М'ін'і́ так се ви́ди / шо бе́с'іда ў тих л'уди́ї / шо з Ро́знова / нага́дуйі рости́цку / Ни зна́йу / бо де Росто́ки / а де́ Ро́зниў / Ану́ко / наўми́сне / бес се прислу́хала / ў те́бе ву́ха ч'утли́в'і / уздри́ш / шо йе поди́бнис'т'*.

РО́ЗНИВСКИ́Й (РО́ЖНИВСКИ́Й) – ро́жнівський: *Ўна с Т'у́дева / а вид:а́ласе за розниўско́го / вин у не́йі ужє́ дру́гиї буў / але́ і з ним у не́йі ни скла́лосе жит'е́ / ўна м'ін'і́ сама́ за ц:е каза́ла / пога́но жили*.

РОЗНОСИ́ТИ (РОЗНЕ́СТИ) В ПУХ І ПРАХ – лаяти, дуже гостро критикувати кого-небудь: *Ти сказа́ла / шо розне́сти у пух і прах / це ўже так ви́казати шош кому́с у о́ч'і / шо кра́їне / шо слиў нима́ / йо / це так і йе / це та́к'ік розби́ти шош на с'к'іноч'ки́ / сте́рти на спу́зу*.

РОЗНЯ́ВКАТИСЕ – нявчати (“нявкати”) тривалий час; *згруб*., *перен*., просити: *Кит розн'а́ўкаўсе / даї йіму́ молока́ / Пара́ / а де вин хо́ч'і це́го / вин кубасу́ л'у́би / уч'у́ў / шо на стол'і́ йе тото́ / шо вин л'у́би / таї про́си / уз'е́ў би сам / але́ при нас ни с'м'і́йі*; *Шо ти н'а́ўкайіш? / ч'іго́ розн'а́ўкаўсе / шо ти хо́ч'іш? / йа ўже сказа́ла тоб'і́ / ку́пимо / але́ ни сего́н:е / за́рас на ц:е гро́шиї нима́ / каў / шо ку́пимо / але́ пото́му*.

РОЗОКРО́МИТИСЕ (РОЗОКРО́М'ЮВАТИСЕ) – роз'єднатися (роз'єднуватися): *Уни ш'і тоги́т розокро́милисе / ни жийу́т з Варва́роў / а пишли́ ў ба́бину ха́ту*; *Та ми ни ч'уж'і́ / шоби́ розокро́мйуватисе / ви ма́йіте

свойу́ половúну / ми / свойу́ / то ч’о ї́ти на стóрону? / таї́ з д'ітмú помóжемо.

РОЗРА́ДЮВАТИ – розраджувати: *Шо ту́тки розрáд'увати? / ўно н'іч’ó ни помóже / он:ó скаў / ік минýла в’іс'імдис'éтка / то ўже ни ўстит умерáти / то ўже йек комý се прихóди / тажé л'удинá / прéц'ін' / прожúла жит'é / це ни т:о / шо молод'í витхóд'ут / ї́к’і ни нажúлисе / а ти т'íс:е / шо тв’ії д'éд'а буў ґаздá / шо йігó л'ýде уваж’éли / та вин маў такý ч’ес'т' мижú л'уд'мú / ік р'íтко хто / оц:é мáйі тебé успокóйувати / йа знáйу / шо бáн:о / алé такúї закóн / ус'í ми колúс видúїдемо / і на ц:е нимá рáди*.

РОЗРИ́ЦЬКАТИ (РОЗРИ́ЦЬКУВАТИ) – *знев*., *згруб*., розрити (розривати): *Та йéк м’ін'í се ни гн'íвати / ік Гáнин'і д'íти ад'í йек поґаздувáли пéрет' хáти / йа тáмки ч’іч’кú бýла пос'íйіла / а ўни розрúц'кали / і соб’í пишлú / А вúтки ўни цисé знáли? / тáмки н'іч’ó / н'ійéких знакúў ни бýло / таї́ унú соб’í ї́грáлисе / ад'í ї́к’і фáйн'і ходú у земнú зробúли / ти вúн:а самá / бо ч’ó йіс нич’ó ни сказáла? / то послýшн'і д'íти / А дé йа бýла вúш’:а тогó / шо ўни цéго забáгнут? / йа йіх лишúла на схóдах / унú тáмки машинкáми ї́грáлисе / И:ї / лишúсе пустóго / дóбре / шо úнче шош ни вúробиш / то пацанú / ўс'éке придýмуйут / анý нагадáї / шó ўни з бáбиним перебóйем тогúт зробúли? / а ц:е таке́ / ш’:е рас пос'íйіц:е / кúл'ко там тóго? / три крóки / дé за такé се сéрдити?; Ну та то мош іў мúс'ц'і ци ў терелú розрúц'кати / йа дéколи се сéрд'у на свóйіх / каў / йа поклáла такóго дóброго вам йíсти / а ви шó рóбите? / ч’ó тúл'ко полиш’éли? / ч’ó кабзýйіте йідý? / та стáршиї унýк ш’і н'іч’ó / а цес мéнчиї / страшнó пустúї на йідý / То ї́ нáш’і так / хóч’ут водú солóткойі / печ’éн'а / отакóго ч’огóс / а йа се свáр'у / бо то пустá йідá / ікýс м’ів’íну купýйут / солéн'і сухар'í / каў вам / так самó і мойí / і с цим мус шош робúти / і то ґваўт / тикú ўже*.

РОЗРУСТИ́СЕ – *згруб*., 1) “русти”, ревіти тривали час (про корову): *Ад'í йек корóва руйé / мóже / пересилúти? / ад'í йек махáйі головóў / нú шобú пáсти / а ўна роз:ерáйіц:е / Розрýласе / бо нимá товáришки / ўна за мноў руйé / звúкла / шо йа кóло нéйі / а йа пишлá к’іптáр' уз'éти / бо ч’ýйу / шо вид водú т'éгне / таї́ присилúла на пáру м’інýт / а ї́йі цисé се ни ўдáло / а зáрас / ік се вéрну / то так ме рúн:о п|асти / іґ би страшнó зголожéна бýла / анý наўмúсне / ходú зо мноў / таї́ меш вúд'іти / ч’éсте ч’ýдо с цеў корóвоў*; 2) *згруб*., розплакатися: *Ни руї́ / розрýласе йіс / йік корóва на присúл΄і; Розрýўсе / абú йігó пошкудувáти / ад΄í ї́к’і слизú ї́дут / гаї́ / ўже дóста*.

РОЗУВИХА́ТИСЕ – почати “увихатисе”: *Сид'і́ли / а йік показа́ўсе д'е́д'а / розувиха́лисе / і то фиїст / так / йік ма́йі бу́ти / так вима́хували гребл'а́ми / шо полі́х на два ми́тр'і ўгуру́ фу́ркаў / лиш фур та фур*.

РОЗУЗНА́ТИ (РОЗИЗНА́ТИ), ШО ДО ЧЬО́ГО – дізнатися щось, важливе для подальших дій мовця, для здійснення ним певного вибору: *Мару́с'ко / пі́деш до ма́тки таї розузна́йіш / шо до ч'о́го / шобі́ ми зна́ли / на колі́ р'іхтува́тисе / а́ле ру́ба ни пита́їсе / а так / ниназдо́гат'*.

РО́ЗУМ ВИДИ́БРАНО (РО́ЗУМ БОХ ВИДИБРА́В) – про стан, коли людина не думає над наслідками того, що вона робить: *Ро́зум Бох видибра́ў / таї того́ ўна таке́ зроби́ла / лиши́ла ч'олов'і́ка / таї пишла́ соб'і́ не́моч'і шука́ти / То ни ўна / ву́їно / лиши́ла / то б'іда́ йі́і заста́вила*.

РО́ЗУМ В ОДНО́МУ (ОННО́МУ) МІ́СЦИ (У И́НЧОМУ, В ДРУ́ГОМУ МІ́СЦИ, А НИ В ГОЛОВІ́) В КО́ГОС – *евф*., *згруб*., хтось нерозумний: *Ни памн'іта́йу / ци хтос іс хатни́х каза́ў / шо ро́зум ў одно́му м'і́сци ў ко́гос / би́рше каза́ли / ти гет дурни́ї / н'іц ни ду́майіш? / ти го́ден голово́ў ду́мати / а ни наї ни ка́жу ч'ем? / ти ч'ем ду́майіш? / ни ма́йіш голові́ на ўйе́зах / абе́с поду́маў? / ци ота́к / у те́бе голова́ ци бан'е́к на пле́ч'ах? / ў те́бе голова́ рос:о́хласе / шо ни ду́майі? / а́ле йа оце́ говор'у / таї нагада́ласе / шо ік йа мало́ў шош бу́ла провини́ласе / ма́ма ўз'е́ла прут і сказа́ла / шо тре́ба ви́гнати ро́зум з гуд͡зи́ц'і / а́би вин наза́т у го́лу верну́ўсе / йо / бу́ло таке́ / се с'м'і́йу / бо сама́ бих бу́ла за ц:е ни нагада́ла / іґ без бу́ла се ни запита́ла / А ў нас ба́ба так каза́ла / д'і́ўко / де́ ў те́бе ро́зум / у голов'і́ ци дес и́нде / ў и́нчому м'і́сци? / шо йіс ни го́н:а фа́йно поду́мати*.

РОЗУМЕ́РТИСЕ В ГНІВА́Х – померти, не помирившись, не пробачивши одне одному “вольні і невольні” образи: *То йе ду́же нидо́бре розуме́ртисе ў гн'іва́х / бо л'удина́ / ік уже́ напра́виласе туда́ / ма́йі се ви́спов'ідати ї попроси́ти про́ш'ч'і ў тих / шо се лиш'е́йут / ікшо́ ч'у́йі / шо шош завини́ла пе́ред' ни́ми / наї би ки́л'ко / так годи́ц:е / і ч'е́рес це переступа́ти ниво́л'но*.

РО́ЗУМ ЗАКОСТЕНІ́В У КО́ГОС – про “забудливу” людину, не здатну швидко й креативно мислити: *У ме́не ўже ни тот ро́зум / вин та́к'ік закостен'і́ў / та йа ра́н'че ўс'і обраху́нки ў па́мн'іти трима́ла / а тепе́рки? / зноў забу́ла / ч'о суда́ прийшла́ / в'іде́ў / по си́то / але́ си́то ни тут / а ў комо́р'і / але́ нашо́ м'ін'і́ си́та? / йа / в'іде́ї / йіго́ ўч'е́ра шука́ла / а сего́н:е шош и́нче ма́ла се подиви́ти / але́ до́ки дийшла́ / таї уно́ м'ін'і́ ви́лет'іло*.

РО́ЗУМ ЗАМУТИ́ВСЕ (У ГОЛОВІ́ ЗАМУТИ́ЛОСЕ) – втрачено здатність логічно мислити: *Сего́н:е / Вас'у́тко / кройі́ти н'іч'о́ ни бу́демо / х'іба́ м'ін'і́ пере́їде / то гаш отогди́ / бо ч'у́йу / шо ў голов'і замути́лосе /*

гаш гóрич’ до гóл:а питступáйі / йа мýс'у л'іч’í / бо м’ін'í так / шо мóжу ўпáсти / аг’íнаб’ідý / гаш млúсно се рóби / *Йа вам водú подáм*.

РÓЗУМ ЗАШИ́ТИ (ВИДРУБА́ТИ) – позбавити себе (когось) розуму; пов’язаний вислів із вірув., яке “стверджує”: не можна на собі чи на комусь “зашивати ци пришивати шош, ци видрубувати, майіш скинути вбранє і тогди ший, рубай, кілько хочіш і шо хочіш”: *Йа цес ґýдз͡ик пришúйу / áле скин΄ на ч’ісúнку бл΄ýску / áби йа тоб’í рóзум ни зашúла; Е: / та дé бих йа на соб’í оц:ý нúтку прирýбувала / хто ч’уў такé робúти? / йа се ни л'інýйу / скúну / і видрубáйу / ни хóч’у соб’í рóзум видрубáти*.

РОЗУМИ́ ЗЗІ́СТИ (УСІ́ РОЗУМИ́ ПОЇ́СТИ; ПОЗЗІДА́ТИ) – *ірон.*, безпідставно вважати себе дуже розумним: *Проц΄ó гадáйі / шо ўс΄і розумú з΄:іў / а йе маї мудр΄íш’:і вид нéго / áле ни фал΄ýц:е; Дýмала / вúтко / шо ўс'і розумú / ік’í йе / ўна з':íла / дрýгим н'іч’ó ни лишúла / а ўна ни так рахýнки складáла / бо найшлúсе тот'í / шо заветúли йійí* / *і то на богáто крóкиў*.

РОЗУМІ́ТИСЕ, ІК (ЇК) ВО́ВК НА ЗВІ́ЗДАХ – зовсім не розумітися на чомусь; не мати відповідних знань і досвіду, щоб якісно виконувати якусь роботу: *Дé вин вид дз͡иґáркиў? / дé вин гóден зр΄íхтувáти? / Івáн до кóпан΄а / бýч’ка звéсти / а на цéму розум’íйіц:е / йік вóўк на зв’íздах.*

РОЗУМІ́ТИСЕ, ЇК (ІК) БАРА́Н НА БІ́БЛІЇ – нічого не розуміти, зовсім не орієнтуватися в чомусь: *Умерáйу зó с'м’íху / найшóў с ким рáдитисе / та вин на пéч’ах так се розум’íйі / йіґ барáн на Б’íбл'ійі / йá бíрше знáйу / бо вúд'іла / йіґ д'éд'а пéч’і клаў / нáш’а бáба знáйі / йек тотó се рóби / мáму свойý без буў запитáўсе / ўна би сказáла / ч’о дим вертáйіц:е ў хáту* / *а ти найшóў / когó се питáти* / *найшóў йіс рáдника*.

РОЗУМІ́ТИ ТИ́ЛЬКО, ЇК (ІК) БАРА́Н – нічого не розуміти: *Вúдите / за цáпа ни каўт / шо вин дурнúй / каўт / вон'éч’ій / вон'éч’ій / ік цап / а рóзум йігó ни к’івáйут / а шобú показáти / шо хтос йігó богáто ни мáйі / то каўт / дурнúй / іґ барáн / ци тикú без дурнúй / а лиш / барáн / н'іч’ó ни тре: добаўйéти / бо ўс'і знáйут / шо барáн йе барáн / а ш’і гóн:о бýти / розум’íйіц:е на ч’óмус / іґ барáн / тúл'ко розум’íйі / іґ барáн / це йе ўс'о т:о самé / іґ би сказáти за кóгос / шо вин барáн*.

РО́ЗУМ, ЇК (ІК) У ДИТИ́НИ (ДИТИНЄ́ЧІЙ РО́ЗУМ) – про дорослого, який не відзначається розумовими здібностями чи “спускаїцце” до рівня дитини: *Кúл'ко рóкиў? / а ти спускáйіс:е до тóго / шо рóзум стайé / ік у дитúни / аг’í / та вин ни тв’íї верстáк / А ми їґрáїмосе так / Іґрáїтесе / лиш ни забувáї / шо ти на дéс'іт' рóкиў стáршиї / а то малúї / штúри рóки мáйі*.

РО́ЗУМ, ЇК (ІК) У СТАРО́ГО – про дитину (підлітка), що мислить, як дорослий: *Бигме́ / Йіле́ / ро́зум ў це́йі дити́ни / йік у старо́го / т΄фу / т΄фу на те́бе / ти ч'ў́ла / Йіле́нко / шо́ ц':а д'і́ўч'інка м'ін'і́ сего́н:е роска́зувала? / йо:ї / та то стари́ї так би ни ўдаў сказа́ти / йік уна́.*

РОЗУ́МНА БЕ́СІДА – що-небудь, сказане кимсь, є логічним, умотивованим, вартим найвищої похвали: *Розу́мну бе́с΄іду слу́хаў би таї ни наслу́хаўсе / р'і́тко бува́йі здиба́тисе с таки́м ч'олов'і́ком / і то по не́му ви́тко бу́ло / шо це ни йе про́стиї ч'олов'і́к / хот' вин так са́мо буў убра́ниї / ік йа / а мо́же / йа на́в'іт' у тро́хи нов'і́ш:ому / але́ заговори́ў с тобо́ў / і ти ўч'уў / шо деле́ко вид не́го лиши́ўсе / і шо наздогна́ти йіго́ т'е́шко / Х'іба́ бес ро́вером йі́хаў / Скаў по пра́ўд'і / шо ї ро́вер тут ни помо́же.*

РОЗУ́МНА ГОЛОВА́ – про наділену розумом людину: *У Ду́ц'а розу́мна голова́ / вари́т / ік ма́йі бу́ти / Вин і ў шко́л'і / Васи́ / буў пе́ршиї / при́м'ір дл'а ўс'іх / йа каў за нау́ку / то буў уч'іни́к / а ни му́ч'іник.*

РОЗУМНА́К, -а́ – *ірон.*, *знев.*, про людину, яка підкреслює свої розумові здібності, свою освіченість: *С΄к'ін΄ч'е́йі шош нивели́ке / а несе́ц:е / йік ку́рка з йіце́м / зна́йіш за ко́го говор΄у? / за розумнака́ / ото́го с Ца́рини.*

РО́ЗУМ (РОЗУМИ́) НАКЛАДА́ТИ С КИ́МОС – не зовсім критично оцінювати свої дії стосовно інших: *Мої / та хто ма́йі бу́ти розумн'і́ш:иї / ти ци вин? / то дити́на / а ти / стар'е́ку / з неў ро́зум наклада́йіш? / та забари́ ч'е́мос дити́ну / а ни́ с'м'і́їсе с то́го / шо ўна п'і́р'і с по́душки роскида́йі / А ти заши́ї п'і́рник / таї ни ме роскида́ти / де́ йа буў ви́ш:иї то́го / шо там ди́рка / а с'м'ійе́ўсе / бо м'ін'і́ бу́ло с'м'і́шно / йа шо / маў пла́кати*?

РО́ЗУМ (ГОЛОВА́) НА (СВО́МУ) МІ́СЦИ В КО́ГОС – хтось розумний, критично мислить: *Та йа ш'і ни гет здитин'і́ла / аби́ таке́ роби́ти / ў ме́не ро́зум на сво́му м'і́сци / і йа ш'і го́н:а подиви́тисе на па́ру кро́киў упере́т; Нима́ шо каза́ти / голова́ у не́го на м'і́сци / та́мки / де йі́і і се нале́жи бу́ти / але́ сам''і́ ви́дите / де́коли і розу́мниї мо́же змили́ти / к'ін' на штир'о́х / і то спотика́йіц:е / а ч'олов'і́к / на двох / і ни ўрас / сара́ку / го́ден се ўсокоти́ти вид на́пасти*; *Ік ро́зум на сво́му м'і́сци / то го́лу ду́рно ни но́сиш / йі́йі йе за шо пош'інува́ти.*

РОЗУ́МНИЙ (ТАКИ́Й ЗАРОЗУ́МНИЙ), ЇК (ІК) МО́ШКИВ КИНЬ (КІНЬ) – не зовсім розумний: *Йо / цес фист розу́мниї / таки́ї зарозу́мниї / йік Мо́шкиў к'ін' / ци йік р'іба́ коби́ла / тота́ / шо ўрас зу́би шк'і́ри.*

РО́ЗУМОМ (СВО́ЇМ) БРА́ТИ (БРА́ТИ РО́ЗУМОМ) – виявляти особливі розумові здібності, уміння логічно мислити, що вирізняє когось

з-поміж інших, допомагає реалізувати себе в житті: *Цес хлóпец усé свóйім рóзумом берé / н΄іхтó н΄ікóли за нéго н΄іґдé ни ходúў просúти.*

РÓЗУМОМ ПОВОДИ́ТИ – давати вказівки, робити розпорядження: *Старин΄á сидúт на печ'é / таї лиш рóзумом повóдит / оц:é зробú / б'іжú тудá / отáмки покладú / а дéколи ш'і ї нидогóда.*

РÓЗУМ ПРОПИ́ТИ – те саме, що РÓЗУМ ВТОПИ́ТИ В ГОРІ́ВЦІ: *Ог:ó / та ік ни знáти свóйі м'і́ри / йік отáк попускáти соб'і́ / казáти / колú схóч'у / тогдú кúну / ік це Лес'ó л'убúў поўтóр'увати / то так мош ни лúш рóзум пропúти / алé ї свойé жит'é загубúти / ад'і́ ікиї фáїниї рузýмниї буў ч'олов'і́к / і шó з ним се стáло? / з молодúм ч'олов'і́ком.*

РÓЗУМУ ЗБУ́ТИСЕ (РÓЗУМ СТРÁТИТИ) – втратити здатність логічно мислити: *Л'убá / Мар'і́ч'ко / мóже довестú до тóго / шо мош рóзуму збýтисе / йа ни в'і́рила ў цисé / бо мені такá л'убá н'іколи ни ч'іпáласе / тикú ік д'і́ўкоў бýла / то рóзум н'іґдé ни д'івáўсе / а ўч'éра вúд'іла к'і́но / де такé покáзували / йа гаш сплакнýла пáру рас / бо шкодá м'ін'і́ стáло тотý д'і́ўч'іну / ўна страшнó за ним бýла / а вин зле робúў.*

РÓЗУМУ НАБРÁТИСЕ (НАБЕРÁТИСЕ) – навчитися чомусь доброму в когось, порозумнішати: *Йілéна вит старин΄і́ рóзуму набрáласе / ну таї с книжóк / ч'ітáти дýже л΄убúла / а ўже йíі брат / ни тóйі натýри / до кнúшки сам ни брáўсе / мус бýло застаўйéти / а ўна ц:е л'убúла / таї вúўч'іласе / рóдич'і гóнир мáли за н'у.*

РÓЗУМУ ТИ́ЛЬКО, ЇК (ІК) У ДИТИ́НИ (У КУ́РКИ, В БАРАНÁ ТА ІН.) – зовсім мало: *Старúї / а рóзуму тúл'ко / йік у тóйі дитúни / зробúў малóму катапýл'ку / а тоï бáб'і ў кýхни вúкна повибивáў / гаї / скажú / це йе рóзум? / та ти ч'огóс дóброго наўч'éї / а нú пустóго / Вас'ýтко / л'ýбоч'ко / дóбре / шо ни ў óч'і / Бóже боронú / поц'і́лиў / а так вин увúд'іў / шо зле зробúў / áле ме знáти / йек с тим опходúтисе / на ўс'о жит'é запамн'ітáйі / то хлóпец / вин цéго хóч'і / і ц:е / гадáйу / йіґó наўч'éйі.*

РÓЗУМ УТОПИ́ТИ (ВТОПИ́ТИ, ЗАГУБИ́ТИ) В ГОРІ́ВЦІ (В ГОРІВКÁХ, У ПИТЮ́; В ПАГАРИ́, В ПÓРЦІЇ; В ПУСТÓМУ ТРІ́ЛІ) – через пияцтво позбавитися здатності чітко мислити, стати психічно ненормальним: *Сегóн:е пиў пагáрика / а зáўтра пагáрик / а позáўтр'у / тикú дóбриї пагáр' / фáїну пóрц'іїу / таї у скóрим ч'ісý ни спамн'ітáйіс:е / іґ загýбиш рóзум / утóпиш йіґó і ни меш моч'і́ наїтú / бо гор'і́ўка ни пýсти / ти / мóже / бес і хот'і́ў / а ни подýж''йіш.*

РОКИ́ СВОЄ́ БЕРУ́Т – старіння, плин часу – невблаганні: *Шо ти хóч'іш? / рокú берýт свойé / йо:ї / та йа молодóў за ден' / за однý днúну моглá пиў горóду цéго завеснувáти / а йіґ дóбре пидé / то і ўсиї / самá / бо*

ч'олов'ік в'і́ч'но буў роботáми / а тепéрки ўкýтайусе / таї ідý полеж'éти / шош зрóбйу / і зноў л'ігáйу / пáру м'інýт / áле мýс'у / отакé мойé.

РОКИ́ ТЄ́ГНУТ (РÓБЙУТ) СВОЄ́ – процес старіння закономірний і невблаганний: *Рокú т'éгнут свойé / таї на т:о нимá рáди / а ш'і ї погóда такá / шо ни прибаўйéйі здорóўйа / таї отакé / нимá / Марýс'ко / ч'ем пофалúтисе / рáс нимá; Рокú т'éгнут свойé / а йек уни́ ни мут т'ігнýти / ік м'ін'і́ нáрик бýде в'іс'імдис'éт'?; Ік нибогáто рокíў / то ти йіх ни ч'ýйіш / а йік тúл'ко / ік м'ін'і́ / то ўни ўже т'éгнут свойé / хóч'ут увáги і фáйного опхóду / і шо / мус йіх слýхати / бо кудá д'і́нес:е? / уни́ ўже зач'інáйут к'ірувáти.*

РÓКИШ, -я **–** *заст.*, право висловити свою думку: *Гентáм / з:а Пол'ш'і́ / давáли дóзвил на рóкиш / і то ни кóждиї мих дистáти ї мáти слóво.*

РОКОВÉ СЬВЄ́ТО – дуже велике свято: *Велúґден´ / Риздвó / Покрóва / Богорóдиц'а / Івáна / Зелéн'і с'в'éта / то йе роков'і́ с´в'éта / це наїбíрш'і с'в'éта ў рóц'і / йа ни за ўс'і сказáла / алé ўс'і за них знáйут і дýже ў Т'ýдев'і ш'інýйут / то нимá шо казáти / вид малóго знáйут за так'і́ с'в'éта.*

РОКОШИ́ТИ – *недок.* в. стос. ЗРОКОШИ́ТИ: *Ни рокош'і́т тотó / наї бýде ўкýп'і / шó ти тáмки шукáйіш? / с тóго п'і́р'а йа дв'і пóдушец':і зрóбйу / мал'і́ дéколи лиш'éйуц:е нáнич' / а ў нас подушкú велúк'і / дéкотр'і / митриўкú / богáцк'і / гонорóв'і / йа самá на такúх ни гóн:а се вúспати / то ік такá у згóловах / то ти ни гóден фáйно л'іч'і́ / а лежúш / алé так / іґ бес хот'і́ў ўставáти / йа тотó ўс'о перерóбйу.*

РОКОШИ́ТИСЕ – *зворотн.* стос. РОКОШИ́ТИ: *Ік зле скройі́ти / то на плéч'ах матéр'ійа на бл'ýс'ц'і мóже рокошúтисе / гаї подивúсе на оц:ý сорóч'ку / це т:о / шо йа каў / рукáў т'éгне / а ўгор'і́ рокошúц:е; Фалдú зáрас рокош'ýц:е / бо ни росфрасóван'і / потóму так ни бýде.*

РОПÁ, -и́ **–** 1) розчин солі високої концентрації: *У нас / ў Т'ýдев'і / с'іл' ни добувáли / то каўт / шо тудá / де Дрогóбич' / тáмки ропá бýла / за нáхту ч'уў / шо такóш у тих крайáх / а судá / ў гóрах / це л'іс / Мої / алé м'ін'і́ гóлу заморóч'іў / а ти забýў / шо солевáрн'а бýла ў Кýтах і ў Ýторопах / а це шó / ни гóри*?; *Зробúла ропý / а потóму розвóжу / йа так с'іл' у слóйіки ни кидáйу*; 2) *перен.*, дуже солона страва: *Йілéнко / ти кýш'іла борш'? / ч'éсто ропá / в'ід´і́ / два рáзи сóли кидáла*; 3) сукровиця: *То ропá вит´ікáйі / мас´т´ / дúўйусе / фиїст вит´ігáйі / і це дóбре / ш':е прикладáї.*

РОП'Є́НИЙ (РОП'ЇНИ́Й) – *прикм.* від РОПÁ: *Шó ц:е за такá ропйéна водá? / це ви шо / до огир'кíў зр'íхтувáли? / анý покýш'ійте / то мáйі бýти лúшка пóўна / ш ч'ýпком / сóли на л'íтер водú / а тýтки зо дв'і три лúс'ц'і / Ў мéне úн'ч'а м'íрка / йа соб'і́ знáйу свойý.*

Ро́ПНУТИ (Ро́ПАТИ) – *фізіол*., випустити (випускати) гази: *Мар'і́ / уч’е́ї / наї зна́йі пово́ж’ін'і мижи́ л'уд'ми́ / вин уже́ велич’е́н'киї хло́пец / ки́л'ко йіму́? / с'ім ро́киў? / а вин так ро́пнуў / шо гаш усти́т / бо ік ме так роби́ти да́л'і / а це ўже ни пе́ршиї рас / то йіго́ о́змут у зу́би ї мут вид не́го т'іка́ти / ш’і приж’іч’кува́тисе зач’ну́т / ти шо соб’і́ гада́ла? / і до ста́рости то́го мош се ни збу́ти / дити́ну ўсе́го тре́ба ўч’е́ти / і за ко́ждиї рас нага́дувати / йек уна́ ма́йі вести́се*.

РОПОТА́ЙЛО, -а – *ірон*., мотоцикл: *Купи́ли іке́с ропота́їло / таї тепе́рки на Вижни́цу ни аўто́бусом йі́дут / а ним / А Мар'і́ка фали́ласе / шо ї тел'іфо́ни купи́ли / И:ї / а куда́ йім тел'іфонува́ти*?

РОПОТІ́ТИ – видавати певні звуки (про мотор мотоцикла, машини та ін.): *Шо́ т:о / вере́ / ропоти́т? / гл΄а́ба пригну́ти / То сус'і́да коса́р'коў ко́си / йа шош ни ви́д'іў / шоби́ ў них бу́ла / дес тепе́р купи́ли? / Уже́ з м’і́с'іц'.*

РОПУ́ХА, -и – велика жаба: *Л΄у́пч’іку / ад΄і́ їка ропу́ха пит фасули́н΄ім / уваж’е́їко / абе́с ни стаў / ўна се притаййі́ла / гада́йі / шо ми ни ви́димо / але́ за́рас штри́кне / і то деле́ко / мош се перепу́дити*.

РОСИ́В, -со́лу – розсіл: *У росі́ў ли́с΄т΄а бипко́вого тре́ба / і пе́рцу купи́ / йа ш’і перч’е́ч’ку туда́ дам / Йо / шоби́ ў ро́т'і вого́н' буў / ви ўже тоги́т таке́ бу́ли зробили / шо йа о́гир'ок ни могла́ бу́ла ў рот уз'е́ти / Зат:о́ д'е́д'а фали́ў / каза́ў / шо ч’у́ти / шо ў ро́т'і шош йе*.

Ро́СКАЗИ (Ро́СКАЗНІ) РОСКА́ЗУВАТИ – 1) наказувати, робити якісь розпорядження, що негативно сприймаються адресатом: *Іди ви́ц:и / меш м’ін΄і́ тут ро́скази роска́зувати / до́ма соб’і́ роска́зуї*; 2) розповідати щось, вести малозначущу розмову; говорити нісенітниці: *Робо́ти нава́лом / а ти м’ін΄і́ ро́скази роска́зуйіш / де́ м’ін΄і́ то́го тре́ба? / де́ ме́не тото́ мо́же інтересува́ти?; Роска́зуйіш ро́сказн'і / ікі́х с'в’іт ни ви́д'іў / а тепе́р се признава́ї / хто тоб’і́ таке́ пусте́ у ву́ха укла́ў? / і то мо́цно / шоби́ ўно ви́т:и се ни ви́сипало / шобе́с до́ўго за т:о ду́маў*.

Ро́СКАЗНЯ, -і – *здеб. у мн*., Ро́СКАЗНІ, -ів – балаканина, нісенітниці: *Йа ма́ла клі́ч’ку наса́жувати / а слу́хайу пус΄т΄і́ ро́сказ΄н΄і / ну то їка з ме́не ґазди́н'а? / тепе́рки ўже дру́га робо́та пере́дн'іш’:а ста́ла / тре: се ку́тати зач’іна́ти / полу́н:е / а пиў дни́нки га́хнуло / і йі́йі ни ве́рнеш*.

РОСКА́ЗУВАТИ (РОЗКАЗА́ТИ) ЗАРІДО́М (ШО ЗА ЧЄМ) – чітко, детально, послідовно розповідати (розповісти) щось: *Мар'і́ / ік йіс се ўз'е́ла роска́зувати / то роска́зуї зар'ідо́м / ни переска́куї з он:о́го на дру́ге / бо йіґ би йа та́мки ни бу́ла / то с твойі бе́с'іди н'іч’о́ бих ни зрозум’і́ла; Дити́на таку́ па́мн'іт' ма́йі / шо разо́к проч’іта́ла / і ўс'о зар'ідо́м го́н:а росказа́ти / ўна ў та́та се ўда́ла / Іва́н ус'о́ ў голов’і́ де́ржи / лиш се поди́ви / і ў не́го*

ус'ó ў голов'í се ўклáло; Бабó / / роскáзуїте зар'ідóм / у рукави́ч'ку ш'і зáїч'ік маў зал'íсти / ви сказáли медв'íт' набр'íт' / вóўч'ік / лис / а ви забýли / ш'і за зáїч'іка / а ўже кáжете / шо д'іт наїшóў свойý рукави́ч'ку / д'іт ш'і лиш ідé ў л'іс / вин ш'і ни змерс у рýки / ш'і ни ви́ди / шо дес загуби́ў свойý рукави́цу / гаї зач'н'íт шо за ч'ем / а йа вам помóжу; Абéсте зрозум'íли / то мýс'у роскáзувати зар'ідóм / а ўже потóму / ч'ем се с'к'ін'ч'éло / бо йік и́нак / то р'ідý ни бýде.

РОСКÁЗУЮ (КÁЖУ (КАВ), РОСКÁВ), ІК (ТÁКІК) Є (БÝЛО ТА ІН.**)** – викор. у тих мовл. актах, які мають на меті переконати когось у чомусь, наголосити на правдивості сказаного: *А шó м'ін'í бойéтисе? / роскáзуйу / тáк'ік бýло / Фед'ó пéршиї зач'éў прис'ікáтисе до Кóц'а; Каў / тáк'ік йе / роскáзуйу / тáк'ік збóку унó вигл'ідáло / а вигл'ідáло унó ни дýже фáїно / бо д'íўка ни мáйі так ч'іпйéтисе хлóпц'а / нáв'іт' ік вин їйі дýже се ўдайé / бо ўс'і се с'м'ійéли / вин т'ікáйі / а ўна за ним / і такá лóванка ни дýже пасýйі д'íўц'і / от шо йа скаў / гет ни пасýйі; Роскáў / ік йе / йа н'іч'ó тайíти ни бýду / наї цисé ўс'і знáйут / наї знáйут / шó т:о за л'ýде / і наї остер'ігáйуц:е.*

РОСКАЛЮ́ШИТИСЕ – те саме, що ВИ́КАЛЮШИТИСЕ: *То к'íл'ко трéба бýло вари́ти / áби ўс'о роскал'ýшилосе? / ти шо? / дни свойí забýла*?

РОСКАЛЮ́ШУВАТИСЕ – *недок. в.* до РОСКАЛЮ́ШИТИСЕ: *За тотó ўс'о / шо розвáр'уйіц:е / вивертáйіц:е середи́ноў / мóжно сказáти / шо ўно роскал'ýшуйіц:е / йа вид баби ц:е ч'ула / онóгди / кáже / поклáла вари́ти фасýл'і / загýталасе / а ўни се роскал'ýшили.*

РÓСКАС, -зу – *рідко*, здеб. у *мн*., РÓСКАЗИ, -ив; накази; розповіді, розмови, не варті, на думку мовця, уваги: *Наї соб'í говóри / м'ін'í тотó ни шкóди / бо йа пус'т'í рóскази ни слýхайу / йа ў тої ч'ес / ік унá обертáйі йізикóм / соб'í за шош и́нче дýмайу / тогó м'ін'í н'іч'ó ни шкóди ї голови́ ни берéц:е; Зáрас би́рше кáжут ни рóскас / а накáс / а дéхто / прикáс / це ік шош прийшлó / і дýже стрóго тотó / там се ни питáйут / ци ти це хóч'іш / ци ўно тоб'í се ўдайé / ци ти б'ізýйіш тотó зроби́ти / н'і / тýтки мус / голоўни́ї / о: / такé самé ї рóскас / йе рóскас / і фéртик / мус роби́ти*; *За їк'іс бéс'іди / алé так'í / нивáжн'і / мóжут у нас сказáти / рóсказн'і.*

РОСКИДА́ТИСЕ ГРИ́ШМИ – марно, не завжди доречно чи необдумано витрачати гроші: *Йа ни роскидáйусе гри́шми / áле шо вид мéне / то дам / на ц:е йа ни поскупи́усе; Ви кáжете уваж'éти ї ни дýже роскидáтисе гри́шми / алé йа купýйу лиш т:о / шо ли́ш тре: ў хáту / йа ни викоштóвуйусе на т:о / шо м'ін'í би се хот'íло / алé беш ч'óго мош об'ійти́се / ўно ни гори́т / то йа ни знáйу / йек вас розум'íти / шо ни так*?

РОСКИДА́ТИСЕ СЛОВА́МИ – необачно висловлюватися, не думаючи про наслідки: *Ни роскида́їсе слова́ми / бо то ни шту́ка сказа́ти / а шту́ка забра́ти сло́во наза́т / хтос йе таки́ї / шо го́ден це зроби́ти? / на́в'іт' ік вин ска́же / шо йа забера́йу свої́ слова́ наза́т / ну то шо́ с то́го? / ус'і́ ї так ўже йіх ч'у́ли / а ти ік забера́йіш / то вит то́го н'іч'о́ се ни зм'і́ни / кому́ тре́ба / то вин і так узна́ў / шо йіс буў поду́маў / і шо ў те́бе ўсереди́н'і се роби́ло / тогди́ / ік йіс таке нифа́їне говори́ў*.

РОСКИ́ШКАНИЙ – *дієприкм*. від РОСКИ́ШКАТИСЕ: *Ни цих роски́шканих бара́бу́л'ах х'іба́ би куле́шу звари́ў / облупи́ў / котр'і́ трима́йуц:е ку́пи / таї на них зам'іш'е́ў / Ш'і смих тако́го ни ч'у́ла / то на лу́плених куле́ш'а вари́ц:е / а таке́ йа сви́н'ам дайу́ / ци ти хоч' / шоби́ ми це́го се найі́ли / таї ро́хкати зач'е́ли? / Йа ґеренту́йу / шо н'іко́му н'іч'о́ се ни ста́не / йа ўже ни рас так вари́ла*.

РОСКИ́ШКАТИСЕ (РОСКИ́ШКУВАТИСЕ) – "розваритисе" (про картоплю, квасолю та ін.); при варінні звільнятися від лушпиння, шкарлупи та ін.: *Барабу́л'і роски́шкалисе / ни тре: бу́ло так ва́тру гаїцува́ти; Фасу́л'і роски́шкалисе / йе́к тепе́рки ў си́лос йіх дава́ти? / І:ї / а хто та́мки ме ви́д'іти? / ўс'о перем'іш'е́йіц:е / таї зйід'у́т; Гор'і́хи / ви́жу / ма́їже ўс'і роски́шкалисе / ч'о́ ви ни моло́тите? / Ч'іка́йу на М'і́с'а / на поза́ўтр'у се договори́ли / вин на за́ўтра свойе́ ма́йі*.

РОСКЛА́СТИ НА ПА́ЛЬЦЯХ – точно, в деталях проаналізувати щонебудь: *Мо́жу роскла́сти на па́л'ц'ах / шо́ йа тоб'і́ до́брого зроби́ла / а ти го́н:а цисе́ зроби́ти по́длук ме́не? / ота́к ш':е́ре / бес то́го / шоби́ ду́тисе / сказа́ти / оце́ ї оц:е́ / але́ ў те́бе ни ви́йде / бо тако́го нима́*.

РОСКОЛІ́ПИНА, -и – щілина; тріщина в чому-небудь, розколина: *Іґби ў цису́ роскол'і́пину шош упа́ло / то ни ви́т'іх би / то ўже би бу́ло на́мертво / йеґ би ни муцува́ўсе / т:о би нич'о́ ни да́ло / каў тоб'і́ / н'іза́йе́к'і гро́ш'і ни мих би цисе́ зроби́ти / А шо́ з неў би зроби́ти? / бо йа ї сам цисе́ ви́жу*; *Ік'і́ дош'ки́ мо́жут бу́ти с це́го ко́ўпка / ік тут роскол'і́пина? / ви шо / ни ви́дите? / це на шош и́нче / ік поўта́к витпили́ти / а йік н'і / то пи́де на дрива́*.

РОСКОЛО́ТЮВАТИ – розколочувати: *Ік йіс ус'о́ покла́ла ў ми́ску / то тепе́рки зач'іна́ї фа́їно росколо́т'увати / але́ до́ти / до́ки к'і́ста ш':е́ўрас ти́л'ко ни ста́не / А йік ме́нче? / То паланич'ки́ ни бу́дут пухк'і́ / ви́диш сама́ / шо ни вид йец зале́жи / ки́л'ко йіх да́ти / ту́тки ма́йі бу́ти кис'л'е́к / а́ле голоўне́ / фа́їно вим'і́ш'увати / збива́ти / вит це́го ус'о́ зале́жи*.

РОСКО́ЛЮВАТИСЕ (РОСПУ́КУВАТИСЕ, РОСТРІ́СКУВАТИСЕ) – дуже боліти (про голову): *Ни зна́йу / де д'і́ти свойу́ го́лу / шоби́ хот' тро́хи*

йійі́ ўтихомúрити / іґ би знáла / то ўже бих цисé зробúла / бо ўна ч'éсто роскóл'уйіц:е / ни знáйу / шо йíі гóн:о помоч'í / х'ібá бих ік'íс обруч'í на н'у наїшлá; Паўл'í / алé ік ч'уж'á головá шош зле рóби / то ч'о мойá мáйі за ц:е се роскóл'увати? / у нéйі дóста свóго / прáўду йа каў ци н'і?; Вúтко / на дош' / бо ч'о мойá головá менé ни хóч'і слýхати / а такá стáла / іґ би ў н'у коўтач'í кóўтали / по два с кóждого бóку / алé йа себé т'íшу / шо ік це на дош' / то наї бýде / бо дош':ý горúт / алé шо / то лиш скрáпало / тáк'ік назбúтки покропúло / лиш вит порохúў / а земн'á íкá бýла / такá се лишúла / дош':ý мáїже ни бýло / а головá витпáц'уйі / ўже ни шпúґайі / а зач'інáйі роспýкуватисе / Та то і ў мéне такé / то на зм'íну погóди / бо ї рýки зач'éло крутúти.

РОСКОТКОДÁКАТИСЕ – 1) почати "коткодакати" (про курей): *Глúпни / ч'о кýри так роскоткодáкалисе / мóже / пес се ўрваў*; 2) *перен*., *знев*., говорити, сваритися (про жінку): *Лесúха так се роскоткодáкала / шо гаш поч'ірвон'íла / ни спер би буў / Алé ўна бóрзо витхóди / се вúкрич'ійі / таї зноў фáйно говóри / ўна дóўго ни дéржи ў сóб'і / і це дóбре*.

РОСКОШЕЛИ́ТИСЕ – витратити гроші всупереч своєму бажанню: *Ўс΄і пúли пúво / таї Андр΄íї мýс΄іў роскошелúтисе / пúва ж'ідáў / а грóшиї шкудувáў / нáв'іт' на гáл'бу пúва ни хот'íў трáтитисе / алé йімý поклáли / таї мус бýло л'ýдем вид:áти / штúр'і гáл'б'і купúў*.

РОСКО́ШІ, -ів – великі достатки, комфорт: *Ни знатú у їких роскóш'ах ни жийімó / самá вúдиш / áле йе хл΄іп і до хл΄íба / корóву тримáйімо / нимá шо нар΄ікáти*; *Дéхто ў такúх роскóш'ах жийé / шо нам і ни снúлисе / ус'ó соб'í мóжут позвóлити / алé здорóўйі і ш'éс'т'і н'ізайéк'і грóш'і ни кýпиш / йа би ш'і сказáла / спóк'ії на душú / бо без нéго л'удин'í н'іч'ó ни мúле / ч'олов'íк мóже мáти вал'íзи грóшиї / а йік цéго нимá / то шо йімý з них*?

РОСКРИВА́ТИ (РОСКРИ́ТИ) (СВОЇ́) КА́РТИ – повідомляти (повідомити) про свої плани, наміри та ін., які до певного моменту мовлення були невідомими комусь: *Розкрúти кáрти / це знач'éйі / шо хтос гетфéртик ус'ó росказáў / н'іч'ó ни затайíў / алé так ни ўрас йе / бо дрýгому / напрáўду / ни мус ус'ó знáти / алé тогдú / ік ви з ним за однó / то шобú вин знаў / йек мáйі д'íйіти / шобú і соб'í / і тоб'í ни пошкóдити / то тогдú мус йімý се роскрúти ї сказáти за пл'ан / ікúї вин у тéбе*.

РОСКРИВА́ТИ (РОСКРИ́ТИ) СЕБÉ (РОСКРИ́ТИСЕ) – виявляти (виявити) свої можливості в чомусь: *Марúч'ка пишлá на робóту / ї так показáла себé / роскрúла / шó ўна мóже / шо йíі зробúли голоўнóў сéрет' тих дохтóр'íў / шо там бýли / ўна наїмолóч':а / алé ў дýже скóрим ч'іс'í / вúдите / íкé дистáла повишéн'ійе; Ч'олов'íк бóрше гóден роскрúти себé на*

робо́т'і / бо ў жи́нки і робо́та / ĭ д'і́ти / ку́тан'і / горо́ди / на́в'іт' ік ч'олов'і́к і бере́ шош на се́бе / то ўс'о одно́ бі́рше на ниї́.

РОСКРИ́ТИ (РОСКРИВА́ТИ) РОТ (ХА́ВКУ, ҐЕ́МБУ, ДЗЮ́БОК, ПИ́СОК ТА ІН.**)** – *згруб*., *лайл*., почати говорити; сваритися: *Ік роскри́ла рот / то н'іко́му ни да́ла сло́во сказа́ти / таки́ї утвори́ла / ік па́ш':у; Моĭ / та ч'о́ ви так се запи́шнили? / таже́ ви ни йе ўстидли́в'і / шо вас ік зац'іпи́ло / утвор'е́ĭте роти́ ĭ говор'і́т шош / бесте́ пото́му ни нар'іка́ли / ік збу́детесе па́ш'і / а то до то́го ĭде / ви ни ви́дите / куда́ ўни гнут*?

РОСКУРМЕ́ДАТИ (РОСКУРМЕ́ДЮВАТИ) – *згруб*., 1) розв'язати, розплутати (розплутувати) щось: *Мару́с'ко / ў те́бе л'і́пш'і о́ч'і / ану́ко роскурме́даї цису́ бавéнку / бо збі́ласе ў клубо́к*; *Роскурме́даї оц:е́ / ви́бери ўсу зеле́ну мул'і́нку; Поможи́ / л'у́пко / роскурме́дати ц'ітки́ / бо снисоч'ки́ тоне́н'к'і / таĭ ад'і́ йек се скрути́ли;* 2) *перен*., розв'язати питання, вирішити якісь справи; позбутися якихось клопотів; дізнатися правду, аналізуючи події: *Хто пра́ўду ка́же / а хто ни договóр'уйі / це́го ни го́ден зна́ти / аби́ тото́ роскурме́дати / тре́ба маĭ бі́рше ч'ісу́ / але́ ўс'о ви́йівец:е / дайу́ ґере́нт*.

РОСКУ́СЮВАТИ – розкушувати: *Йіш / а́ле середи́нку ни роску́с'уї / бо там ч'ірва́к мо́же бу́ти / А йа се бо́йу ш ч'ірвако́м йе́блуко йі́сти / ану́ш вин мене́ ўку́си за йізи́к / Ни б'і́йсе / то бо́рше ти йіго́ ўку́сиш*.

РО́СОХА, -и – тріснуте дерево чи дерева з двома вершками, з роздвоєним стовбуром: *Ро́соха / деревина́ з двома́ ко́нар'ами*; *Ро́соха / це т:о / шо ма́йі роскол'і́пину / тото́ / шо тр'і́сло / а ш':е каўт за саму́ роскол'і́пину / шо то ро́соха / таке́ смих ч'у́ла / пра́ўда / бі́рше / роскол'і́пина*.

РОСОХА́ТЕ ДЕ́РЕВО – гіллясте, з двома визначальними "конарями"; те, яке має вузьку довгу тріщину: *Росоха́те де́рево ма́йі бога́то ко́нар'іў / бі́рших / ме́нчих / це та́к'ік ро́ги ў о́лен'а / два вели́к'і / іду́т / росхо́д'уц:е у боки́ / а ш'і йе ме́нчих бога́то / шо на цих двох де́ржуц:е / ота́к ца цисе́ розум'і́йу / а ци до́бре поiйсни́ла / ни зна́йу; Йе шо грим уде́ри / таĭ де́рево се роско́л'уйі / але́ ни гет / шоби́ ўпа́ло / до само́йі земн'і́ / а ўно де́ржиц:е / лиш ма́йі роскол'і́пину / то за не́го ска́жут / шо то ро́соха / росоха́те де́рево*.

РОСПАДА́ТИСЕ – виявляти надмірну увагу комусь; дуже турбуватися; дбати про когось: *Молод'і́ роспада́йуц:е / ги́нут за ним / так вигл'іда́йі / шо н'іўко́го нима́ д'іти́ї / лиш у них / тики́ каў вам / гаш заду́же*.

РОСПАРУБО́ЧІТИСЕ – "парубочіти" більше, ніж, на думку мовця, варто би: *Хло́пец роспарубо́ч'іўсе / ха́ти ни трима́йiц:е / Але́ / Насту́ / ікра́с*

прийшлѝ йигó парубóцк’і рокѝ / колѝ ме парубóч’іти / ік ни тепéр? / наї нахóдиц:е / бо йе / шо ўженѝўсе / таї тогдѝ хóч’і наздогон'éти тотó / шо пропустѝў / а таке́ надолу́ж’ін'і ни добаўйе́йі спóкойу ў с'імн'і́ / у дéкого ўже дитѝна йе / а вин ш’і ни напарубóч’іўсе / тогó н'іч’ó ни каж’і́т своме́ / наї парупку́йі / рас ч’у́йі / шо прийшóў цéму ч’ес.

РОСПАСЬКУ́ДИТИСЕ – стати “паськудним”; “роспуститисе”: *Роспас΄ку́диўсе хлóпец / ни слу́хайі / йіму́ лиш лижвá ў голов’і́ / ану́ би здогадáўсе бáб’і водѝ привéсти бак / йа ни каў нéсти ў рукáх / а на санкáх привéсти вит Тóми / то це мош би / йа бих самá пишлá / але́ м’ін'і́ захóўско / ну але́ ік ни бу́де водѝ / то пѝду / кудá се д'і́ну? / óзму питкóви таї пѝду / А йа ік іду́ ў бéрех / двóд'і / то такóш беру́ питкиўкѝ / айе́ґже / кудá без них? / без них с пут'н'áми стр'імголóў би полет'і́ў.*

РОСПЕЛЕХА́ТИТИСЕ (РОСПЕЛЕХА́ТЮВАТИСЕ) – стати (ставати) пелехатим: *Роспелехáтиласе / бо с'і́но кѝдали / фу́стка с'т'іглáсе / таї ни бу́ло колѝ се прич’е́сувати / йа гре́б’ін' с собóў ни нóс'у / а ви шó / ік ідете́ на полѝх ци ў горóт / то кладете́ ў кишéн'у гре́б’ін'? / И:ї / ікóйі йіс закрутѝла / шо м’ін'і́ ўже се витхот'і́ло шош витпов’і́сти; То такá мóда пишлá / бабó / вóлоси ў Йіле́ни ни сам’і́ роспелехáтилисе / ўна йім фáїно помоглá / бо кáже / шо їйі ни пасу́йі бу́ти такóў / іґ би корóва йізикóм прилизáла / ў не́йі тогдѝ головá рóбиц:е / ік кулач’óк / а то нифáїно / Ну та н'іч’ó / наї рóби / тáк’ік їйі пасу́йі / бо ч’о себе́ поганѝти / іґ знáйіш / шо мош крáш:е вигл'ідáти*?

РОСПЕРЕЗА́ТИСЕ (РОСПЕРІ́ЗУВАТИСЕ) – стати (ставати) свавільним, нахабним: *Росперезáўсе / шо нимá стрѝму* / *Бо йіс задóбра / а йа бих йигó заперезáла / ої шо бих заперезáла / йа бих наїшлá / йек цисе́ зробѝти*.

РОСПЕ́РТИ – відчинити: *То ўс'о / шо запе́рте / мош роспе́рти / викнó / две́р'і росперáйут* / *а ти шо / цéго ни ч’уў*?

РОСПЕ́РТИЙ – відчинений: *Две́р΄і запе́л:и ци роспе́рт΄і лишѝли / хто їшоў пос΄л΄і́н:иї? / Тот / шо їшоў / ужé нимá / йе лиш тот / шо прийшóў / А: / це ти М’і́с'ку? / ти сам ци з Лес'óм?*

РОСПЕЧІ́ (РОСПІКА́ТИ) ДО ЖИВО́ГО – вѝкликáти в кого-небудь відчуття душевного болю, страждання, муки: *Пáл'цем ни кине́ / але́ ўм’і́йі роспеч’і́ до живóго / до ч’ірвóн:ого / до такóго / ік гран'.*

РОСПИ́ВАНІ, -я – 1) завершальне дійство “коліди”: *Пос'л'і́н:иї рас зберáлисе пáрт'ійі кол'іднику́ў дес п’ідис'е́т' рóкиў тóму / а ч’о йа запамн'ітáла? / бо ми кóждиї ве́ч’ір тих Риздв’іних с'в’ет кудáс бу́ли прóшен'і / то сус'і́ди пускáли кол'іднику́ў / то с фам’і́л'ійі хтос / а ўже ік*

цисе́ се с'к'ін'ч'е́ло / то бу́ло роспи́ван'і / ўже ни го́н:а наду́мати / ў ко́го ўно бу́ло / а́ле зна́йу / шо ї́гра́ла му́зика / кла́ли за стиў / і ми зноў набува́лисе / ш'і таке́ тоб'і́ скаў / пуска́ли кол'ідники́ тот'і́ ґа́зди / ў котри́х бу́ла д'і́ўч'іна вид:ани́ц'а / хло́пц'і приходи́ли ї договор'увалисе / вуї́ку / ци бе́сте ни пусти́ли кол'ідникі́ў? / так мус бу́ло / бо ґазда́ р'іхтува́ўсе / ік на фа́йниї баї / а хло́пц'і приходи́ли з му́зикоў / таки́х па́рт'ії у сел'і́ могло́ бу́ти к'іл'ка́ / ота́к гента́м л'у́де с'в'іткува́ли / тепе́реч'ки хо́д'ут кол'ідува́ти / а́ле па́рт'ійі ни ч'у́ла смих / шо́би збера́лисе; 2) елемент весільного дійства: *Роспи́ван'і мо́же бу́ти / ік йе вес'іл'е́ / молод'і́ пішли́ до с'л'у́бу / верта́йуц:е с це́р'кви | та ки́л'ко там тре́ба / іду́т ра́зом / дийшли́ до то́го м'і́с'ц'а / де молод'і́ і го́с'т'і се росхо́д'ут / молоди́ї с сво́йіми го́с'т'ами ї́де ў оди́н бик / а молода́ с сво́йім вес'іл'е́м / у дру́гиї / ну таї тут ус'і́ ч'істу́йуц:е / ро́бйут роспи́ван'і*; *Бу́ли ко́ло це́р´кви / на роспи́ван´у / того́ тро́хи се забари́ли / бо на́в'іт' ік ти ни вес'і́униї / а ї́деш ікра́с тогди́ / ік роспи́ван'і / то тебе́ тако́ш поч'істу́йут / це так се ма́йі*.

РО́СПИРКА, -и – 1) поздовжній розріз у спідниці: *Де познач'е́ти ро́спирку / збо́ку ци з:а́ду? / А мош / шобі́ з двох бокі́ў*?; *Дити́н´і спин:и́цу на ґу́мц´і роби́ / ни тре́ба ро́спирок / і коро́ч':а ма́йі бу́ти / ви́ш:е кол'і́н*; 2) розріз у штанях: *Ро́спирка йе / але́ то спо́н':і на д'і́ўч'іну / а ни́ на хло́пц'а / ти ни диви́се лиш на замо́ч'ок / ти подиви́се / де ґу́дзик / і соро́ч'ка ц':а тако́ш ни с то́го бо́ку ґу́дзики ма́йі / ти шо / ни ви́диш? / де́ хло́пец у тако́му би пишо́ў? / йіго́ би на с'м'іх уз'е́ли / шо ў д'іво́цкому ўбран'у́*.

РОСПІ́ЇТИСЕ – 1) почати і тривалий час "піїти" (про півня): *Шо́ би ц:е могло́ знач'е́ти? / кугу́т у полу́н:е росп'і́йіўсе / шо́ йіму́ се ста́ло? / Ви́тко / на зм'і́ну пого́ди / лиш так*; 2) *знев*., *перен*., говорити, сваритися: *Жи́нко / шо́ ти росп'і́йіласе / йіґ д'і́диў кугу́т? / хоч' / шо́би йа ўт'ік с ха́ти ї би́рше суда́ ни верта́ўсе? / стули́ тро́хи с'в'ії пи́соч'ок / бо / бигме́ / б'іда́ бу́де*.

РОСПІСО́ЧІТИ – *знев*., *згруб*., набити, побити: *Вин би йіго́ ч'е́сто росп'ісо́ч'іў / йіґ би вуї́ко ни штрик борони́ти / каў вам ге́зде / поти́ўк би / ік йе́блуч'ко / тото́ / шо на вино́ ї́де | бо страшно́ се ўл'у́тиў*.

РОСП'ІЛЕ́НИЙ (РОСП'Є́ЛЕНИЙ) – *згруб*., розстебнутий; *перен*., *знев*., про того, хто сидить, широко розкинувши ноги: *Мої / а ти куда́ / л'у́пч'іку / таки́ї роспйіле́ниї б'іжи́ш? / заш'ін'ка́йсе / таї зач'іка́ї м'іну́ту / йа шош ма́йу ў те́бе се запита́ти; То ік ч'олов'і́к отаки́ї роспйіле́ниї сиди́т / то он:о́ / а йіґ жи́нка роспйе́л'уйіц:е так / шо ш'і тро́хи / таї ма́йітки бу́де ви́тко / то дру́ге / абе́с зна́ла / то ду́же нифа́йно / того́ / Мару́с'ко / йа тебе́ ўч'е́йу / йек ти ма́йіш сид'і́ти / с'і́ла соб'і́ риўне́н'ко / і ни*

рошч'іп'і́р'уйіс:е / ни ро́биш л'уфти́ мижи́ ногáми / бо то ўстит / запамн'ітáй цисé.

РОСПОГО́ДИТИСЕ (РОСПОГО́ДЮВАТИСЕ) В ГОЛОВІ́ – перестати (переставати) дошкуляти (про головний біль): *Гадáла / шо мину́се / так с´к'і́пало / áле / слáва Бо́гу / тро́хи роспого́дилосе ў голов'і́ / нáйко поди́вимосе / йеґ дáл´і бу́де / ци ме помогáти п'іґу́лка / Ци ме / ци ни ме / а до́бре би пити́ се пров'і́рити / Ни шту́ка / Одок'і́ / пити́ / мош би / алé ік пи́деш / то ўни тако́го нáйдут / шо ти за го́лу меш се лови́ти / шо ти с тим прожи́ў жит'é і ни здогáдуваўсе / шо ўно ў тéбе йе / м'ін'і́ шо / цéго тре: / кло́потиў на свойу́ го́лу? / це ўже х'ібá би так припекло́ / шо кáра Бо́ж'а / а так нимá ч'о кло́потиў шукáти і ч'іго́с се дошу́кувати.*

РОСПРА́ВИТИ (РОСПРАВ'Є́ТИ) – поправити (поправляти); вигладжувати: *Роспрáў цису́ фу́стку / бо ад´і́ іка ви́мн´іцкана / так / іґ би на ний хтос сид'і́ў / і ни так / шо спок'і́йно / а м'істу́ч'іўсе і ни мих се ўс'і́сти.*

РОСПРІГА́ТИ (РОСПРІГНУ́ТИ) – розпрягати (розпрягти): *Роспр'ігáў бих / іґ би бу́ло шо / алé йа ўже даўно́ кон'á ни дéржу.*

РОСПУ́ДИТИ (РОСПУ́ЖІТИ) – налякавши, розігнати когось: *Пес роспу́диў м'ін'і́ кур´éта / і йе шко́да / одно́ / в'ідéў / ме здихáти / бо вин йіго цáпнуў лáбоў*; *Мар'і́ка тоги́т посади́ла на бéрез'і / де би́рше со́н'ц'а / гр'éдоч'ку йігидо́к / тих / шо ў л'і́с'і росту́т / пишлá бу́ла дго́р'і / тай принéсла / шоби́ дити́на мáла / шоби́ пид руко́ў бу́ло / бо ни ўрас йе кому́ пити́ ко́ло му́ру ци ў горби́ / де ўни йе / тай уроди́ли ўни сего́року фáйно / лиш н'іўро́ку / се ўдáло йім на цéму м'і́сци / ну алé бо найшли́се так'і́ / шо дго́р'і се л'іну́йут пити́ / тай до́с'в'іта йа ди́ўйусе вит хáти / а ў мéне на горо́д'і хтос ґазду́йі / йіх дво́йі бу́ло / увихáйуц:е / то ви́тко бу́ло / бо нáв'іт' ни розгинáйуц:е/ прич'éкли / і так зберáйут / а йа тики́ ўс'о лиш'éйу / борзéн'ко питхо́жу дним / ўни ни ч'у́ли / бо каў / ду́же бу́ли зáйн'іт'і робо́тоў / пидийшлá тай каў / аг'і́ / та йа на сего́н:е роби́тникиў ни наймáла / ви шо́ / сам'і́ / по сво́йі во́ли прийшли́ м'ін'і́ помоч'і́? / отáк полего́н'ки смих сказáла / ну то тре: бу́ло ви́д'іти / йек уни́ ки́нулисе / гаш се стреп'і́цкали / бо ни над'івáлисе / шо хтос ме йіх ви́д'іти / каў / так стр'імголо́ў шкурну́ли / хто кудá / оди́н у бéрех / а дру́гий городáми / шо за ни́ми гаш закури́ло / а йа тото́ роспу́ж'іла / тай смих соб'і́ поду́мала / а мо́же / йім би́рше тих йігидо́к тре: бу́ло / ік м'ін'і́ / мо́же / продáти хот'і́ли / а мо́же / на л'ік кому́с? / тай м'ін'і́ стáло лéкше / отáк поду́мала / рас тото́ бу́де кому́с на по́мич' / то най бу́де.*

РОСПУ́ДЮВАТИ (РОСПУ́ЖУВАТИ) – *недок.* до РОСПУ́ДИТИ (РОСПУ́ЖІТИ): *То / Насту́ / іґ би ко́ждому зач'éў казáти / іки́й у нéго ґан'ч'*

/ то ў скóрим ч’іс'і́ лишúўсе би сам / роспу́диў би ўс'іх / нáв’іт' свóйіх / а мóже / наїбíрше своїй́ / зач’éли би бокувáти / бо хто хóч’і такé слу́хати? / кóждиї хóч’і лáгидних слиў / хóч’і / шобú йігó фалúли / казáли шош такé / шо / мóже / ў нéго тóго нимá / алé могло́ би бу́ти / кóждиї ду́майі / шо вин ни гíршиї вид дру́гих / а йік і знáйі / шо з ним шош ни так / ну то вин на тотó закривáйі óч’і / ч’éниц:е / шо забу́ў за тотó / шо трéба би випраўйéти / отакé йе / л'у́де хóч’ут дóбре за сéбе ч’у́ти / а погáне унú і сам’і́ знáйут / тогó йа ни роспу́д'уйу н'ікóго / говóр'у т:о / шо ўни хóч’ут ч’у́ти / і спóк’ії голов’і́ / дру́ге д'íло / ік хтос прóси / скажú м’ін'і́ ш’:éре / скажú прáўду / ну то йа скаў / áле гаш отогдú.

РОСПУ́КУВАТИСЕ (РОСПУ́КНУТИСЕ) – 1) “ростріскуватисе” (“ростріснутисе”): *Гор'і́хи роспу́куйуц:е / мош уже молотúти / ад'і́ ĭк’і вúл:ушки / йа дóс'в’іта пишлá с корóвоў таї назберáла / бо ік ми ни обмолóтимо / то хтос цисé зрóби*; *Насту́ / див’і́ц:е / ци корóва ни ўду́ласе / бокú ч’éсто роспу́куйуц:е*; 2) розквітати (розквітнути), з’являтися (про квіти): *П’івóн΄ійа ш’і трóхи / таї ме роспу́куватисе / ад΄і́ ĭк’і пу́п’інки*; *Ад'і́ йек набубн'éвили ру́ж’і / ік’і́ пу́п’інки / ш’і ден' два / і роспу́кнуц:е*.

РОСПУСКА́ТИ (РОЗНОСИ́ТИ) БРІ́ХНІ (БРІХОНЬКИ́, НЕБЕЛИ́ЦІ) – *знев*., поширювати неправдиву інформацію: *У нéйі рот / йік пáш’:а / йік вéрш’а / лиш бр΄і́хн΄і роспускáйі / А шó йі́і робúти? / ч’олов’і́ка нимá / д'íти / на бóц'і / до робóти ўна легóн'ка / таї жúнка наїшлá соб’і́ такé зан'áт'і / лиш б’ідá / шо йе богáто такúх / шо хóч’ут слу́хати тотó / шо ўна принóси / це тáк’ік би новúни / алé ни делéк’і / а блúск’і / сил'ск’і́*.

РОСПУСКА́ТИ (РОСПУСТИ́ТИ) НЮ́НІ – починати плакати: *Бабó / йа з ним ни пúду мижú хлóпц'і / лéд'а шо / а вин роспускáйі н'у́н'і / м’ін'і́ ўстит за нéго / це так / іґ би йа кудáс соб’і́ ĭшоў / а ви м’ін'і́ бисáги поклáли на плéч’і / шобú йа заду́рно ни ĭшоў / а ĭкус кóрис'т' робúў / Аг’íмоĭ / то ў тéбе брáч’:ік / тáк’ік бисáги? / Н'і / алé вин малúї / ни до цéйі компáн'ійі.*

РОСПУСКА́ТИ РУ́КИ – виявляти свою войовничість, бити когось: *Йіґ бу́деш / пйін΄у́го погáна / роспускáти до мáми ру́ки / то йа обитну́ йіх / каў тоб’і́ гéзде / лиш óзму сокúру / і рук нимá / обру́пки се лúшут*.

РОСПУСКА́ТИ (РОСПУСТИ́ТИ) СЕБЕ́ (НЕ́РВИ; КОГÓС**) –** не стримувати себе, даючи волю своїм почуттям; послаблювати вплив на когось, перестати належним чином виховувати когось: *Моĭ / та держúсе / ни роспускáї себé так / бо нишч’у́йіс:е / ік потáнеш у болóт'і*; *Ти самá вúн:а / роспустúла д΄і́ўч’іну так / шо ўна ни розум’і́йі / шо т:о знач’éйі / ни вóл΄но / йéк так ус'ó позвол'éти / шо ўна хóч’і? / Та ўна погáного ни хóч’і / ўс'о дóбре кáже* / *А ти ш’і се ўступáйіш за неў*.

РОСПУСКА́ТИ ЧЮТКИ́ – поширювати якусь інформацію, здеб. – неправдиву: *Мар'і́ / лиш ни видн'éкуйсе / бо йа тебé знáйу / йа н'ічʼó ни хóчʼу чʼýти і н'ічʼó се ни питáйу / лиш поперéд'уйу / ни роспускáї за мéне ўс'éкʼі чʼуткú / ни роспускáї небелúц'і / ни плодú тотó / чʼігó нимá / ни напрýжуйсе так / бо то мóже пошкóдити здорóўйу / і шо тогдú*? / *гет бʼідá*.

РО́СПУСТ, -у – розпуста: *Іке́ хóжʼінʹі берегáми? / то рóспуст / пустóта / гаї / кажú / чʼо нóчʼами тудá ходúти / по шо?*

РОСПУСТИ́ТИ (РОСПУСКА́ТИ) – витратити (витрачати) гроші: *Тотó / шо ўзʹéли за корóву / роспустúли за мʼі́сʹіц' / ўсʹéкого ў хáту накупúли / áле шо с тóго / грóшиї кóждиї ден' би се здáло / а то нимá / Бо грóшʼі / Мар'і́ / л'ýбйут схóвок / спочʼéвок / йім се ни ўдайé / ік хтос пул'áрцем тр'ісé / таї шо ти зрóбиш / потр'іслú / таї трéа тепéр ікúїс чʼес потерпʼі́ти*.

РОСПУСТИ́ТИ (РОСПУСКА́ТИ) (СВІЙ, СВИЙ) ГУК (ГУ́КИ; ДЗЮ́БОК, ПИ́СОК) – *лайл*., сваритися, кричати; викор. ненормативну лексику: *Натúл'ко роспустúў свʼії гук / шо ўже ўтрáтиў чʼут':é / йеґ говóри / дл'а нéго це стáло так / ік водú напúтисе*.

РОСПУСТИ́ТИ (РОСПУСКА́ТИ) ҐЕ́МБУ – *лайл*., грубо розмовляти, лаятися; пащекувати: *Ґéмба такá / йік вéршʼа / ўна ік йійі́ роспускáйі / то трéба вýха затýл'увати ї т'ікáти / кудá вúдиш / бо прибйé тебé брýдом до земн'і́ / ни спамн'ітáйіс:е / ік меш лежʼéти ў грузú*.

РОСПУСТИ́ТИ (РОСПУСКА́ТИ) ЇЗИ́К (РОТ) – *згруб*., не виявляти стриманості, такту в розмовах; вживати ненормативну лексику: *Ни знáйі стрúманʹа / нáвʼітʹ при дʹі́тех роспускáйі йізúк / ўсʹéкʼі блуствá говóри; Ік меш роспускáти йізúк / то гýби ни стýлиш / мут / йік бриндýшʼі*.

РОСПУСТИ́ТИ (РОСПУСКА́ТИ) СВОЇ ПОСТОЛИ́ – *знев*., говорити зайве; сваритися: *Роспустúла свойі́ постолú і лʹапáйі / гаш шум се рóби / гóпайі нúми / йік прáн:иком / шлʹах би тотó насʹі́нʹі трáфиў*.

РОСПУСТІ́ТИ (СПУСТІ́ТИ) – “зробитисе пустим”; перестати ретельно виконувати те, що раніше вчасно робилося; дозволити собі непередбачуваний відпочинок: *За цес тúжден' дрýгʼі ўже докóпуйут барабýл'і / а йа закúнула ґаздиўствó / зробúла собʼі́ ýрл'оп / гет роспус'т'і́ла; Се признайý / шо йа роспус'т'і́ла кóло тéбе / н'ійéка робóта мене́ ни берéц:е / робóта ґвáўту кричʼéйі / а йа с тóго ничʼó ни рóбйу / хóчʼу кóло тéбе бýти / с тобóў набýтисе*; *Ік так дóўго с'вʼіткувáти / то шʼі трóхи / таї йа гет роспус'т'і́йу / то лиш гúрше ўт'ігнýтисе ў такé; Бабó / йа ўже хóчʼу до школи / йа у вас ужé задóўго / йа се бóйу / абúх до рéшти тýтки ни роспус'т'і́ў / бо д'ідо кáже / шо кóло вас / ік собʼі́ попустúти /*

то мош збáбитисе / вин / в’ідéў / прáўду кáже / кáже / ік бабáм попусти́ти / то ч’олов’і́к пропáў / а ти / ік ви́ростеш / то абéс н'і одни́ї бáб’і до кин'ц'á ни в’і́риў / бо ўни так ум’і́йут тебé опкрути́ти / шо ї ни спамн'ітáйіс:е / меш ус'ó роби́ти / шо ўна скáже / Аг’і́ / мої / а це ч’ó / верé / д'іт з дити́ноў рóзум накладáйі? / йек дити́ну / малý дити́ну / отакóго пустóго ўч’éти? / Бабó / йа ни мали́ї / йа ўже вели́киї / йа скóро до шкóли пі́ду / і д'іт кáже / шо йа ўже вели́киї / а ви зноў свóйі зач’інáйіте / шо мали́ї / тикі́ ви́жу / шо д'іт дóбре м’ін'і́ сказáў / ік хоч’ / Івáнку / стáти ч’олов’і́ком / то абéс ни спускáўсе на бáпскиї рóзум / абéс ни слýхаў / шо ўни тоб’і́ торóч’ут / бо ў них вóлос дóўгиї / а рóзум корóткиї / Аг’і́на йігó гóлу / бигмé / здур'і́ў стари́ї / ік отакé говóри.

РОССИ́ДІТИСЕ – сидіти занадто довго: *Шош йа ў вас задýже рос:и́д'іласе / даўнó порá тхáт'і / Та ти так р'і́тко прихóдиш / шо ми ни гóн':і набýтисе с тобóў / дýже рáд'і / шо йіс видизнáла нас / фáйно д'іковáт' / нам ни наўт'імн'éйіц:е с тобóў / іґ бес моглá / то ш’і побýт' кри́шку / бо хто знáйі / колі́ зноў бýдемо ви́д'ітисе*?; *Ід'і́т / áле дóўго ни рос:и́жуїтесе тáмки / бо ў них роби́тники / вýїна ни ме мáти колі́ з вáми дóўго говори́ти / дастé оцéс ґáрч’ік / таї вертáїтесе.*

РОССИЛИ́ТИ (РОССИ́ЛЮВАТИ) – 1) відв’язати (відв’язувати): *Рос:илі́ корóву / бо / в’ід'і́ / замотáласе ў ланци́*; 2) match рознизувати (про бісер, намистинки): *Рос:илі́ оцисý сни́ску / таї зробі́ дв’і / однý си́ну / а дрýга наї бýде б’і́ла*; *Ни рос:и́л´уї / а насилі́ ц´іточ’óк бі́рше / абі́ дóўш’і бýли / ме пасувáти до бл´ýски / йа дóбре каў / анý отáк прикладі́ / йек уні́ мут вигл'ідáти / о: / самá ви́диш / дýже дел'ікáтно.*

РОССИ́ПА́ТИ – 1) розлити (розливати): *Затрі́ / бо ад'і́ вóду йіс рос:и́пала кóло кредéнца / ни тал'асýї / ни робі́ стýпан'ц'і*; 2) мимоволі висипати що-небудь сипке, розкинути якісь дрібні предмети: *Йо:ї / йа ц´іткі́ рос:и́пала / анý ч’ікáїте / ни їд'і́т судá / наї понахóд'у.*

РОССИ́ПА́ТИСЕ – 1) розлитися (розливатися): *Молокó рос:ипáлосе / пиў дійни́ц´і / А шо / ўно самó цисé зробі́ло? / Самó / лиш трóшки корóва помоглá*; 2) сиплячись, безладно розкотитися: *М’іх дирáвиї / таї то полýш’:іне / шо жорни́ти / рос:и́палосе / А йéк це так? / тажé м’іх ц'ілі́ї ц'іл'і́с'киї буў / Ни знáйу / мóже / алé йа до нéго се ни прин'ýхувала.*

РОССИТИ́ТИСЕ – зруйнуватися: *С'т'і́ни звел:и́ / áле дах ни ви́к’ін'ч’іли / бо зач’éлосе ви́селен'і / а потóму пишлі́ дош’:і́ / таї ус'ó рос:иті́лосе; Дах у бáбиниї хáт'і поч’ур'і́ў / латáти ни бýло комý / то так / шо гаш у хáт'і п’іч’ замóкла / цéгла рос:иті́ласе / а котрá бýла дóбра / то л'ýде розибрáли / хáта ни при дорóз'і / порóжна / поблі́зости жийé*

нибога́то л'уди́ї / то хто ме допомина́тисе / ци мо́жно шош с це́йі ха́ти ўз'е́ти? / *бра́ли / хто шо хот'і́ў* / *Але́ шо ни ўстида́лисе / оц:е́*.

РОССІ́СТИСЕ (РОССІДА́ТИСЕ), ЇК (ІК) КЛИ́ЧЬКА – *згруб*., сісти, займаючи багато місця: *Ану́ко посу́н' свойу́ па́н'у / наї і йа с'е́ду / ту́теч'ки йе куда́ / бо йіс рос':і́ласе / ік кли́ч'ка / на пиў ла́виц'і / Йо / лиш кур'е́т нима́ / ш'і ни насади́ла сего́року / бо нима́ кугуто́вих / мо́же / бес пози́ч'ила*?; *Ану́ посу́н'се / ти ту́тки ни одна́ / рос':і́ласе йіс / ік кли́ч'ка / та ў те́бе нима́ кур'е́т / шобе́с ота́к сид'і́ла / на пиў ла́виц'і спин:и́цу роскла́ла / Ни ва́т'тесе / бабо́ / йа се бо́йу йійі́ помн'е́цкати / Ну то с'ет' на табо́рик / а ту́тки наї вуї́на з мали́м с'е́де / та́мки тоб'і́ н'іч'о́ се ни помн'е́цкайі*.

РОССКАВУЧЄ́ТИСЕ – почати “скавучєти”; “скавучєти” тривалий час: *Га́нин пес буў рос:кавуч'е́ўсе / бо ви́тко / хтос ла́бу йіму́ ували́ў / вин ра́но се ўрва́ў / таї ни пуска́ў тих / шо ї́шли ко́ло нас двод'і / бо колі́ Га́н'а йіго́ уздр'і́ла / то ка́же / шо вин ужє́ хро́маў / моглі́ видгон'е́ти / іґ долаз'е́ў / таї ч'е́мос уде́рити / а вин о́стриї у не́йі / Ну та так / іґ долаз'е́ў / то моглі́ бу́ч'ком да́ти / Але́ н'іч'о́ йіму́ нима́ / ла́ба ц'іла́ /йік тро́хи ўтоўклі́ / то йіму́ ўже переї́шло́ / ни ч'у́ти / шобі́ ска́ржиўсе*.

РОССЛАБУВА́ТИСЕ – розхворітися: *Рос:лабува́ласе / шо ни могла́ ўста́ти / і ни бу́ло ко́му ку́татисе / писла́ла мало́го до Васили́хи / шобі́ прийшла́ / таї уна́ приб'і́гла ї об'іїшла́ ўс'о / а йі́сти бу́ло шо / лиш пидогр'і́ти*.

РОССТЕРА́ТИ – дістати щось: *Ба́ба р'іжн'е́нцка рос:тера́ла цису́ вули́ч'ку / уна́ дес у М'іс'а́нтикових ї́йі купи́ла / але́ ни так / то се ни купува́ло / ўни се договори́ли / шо ба́ба сплете́ Мар'і́ц'і сви́дер за ц:е / таї т:а сказа́ла / наї бу́де / ї на це́му зиїшли́се / об'і́ се згоди́ли*.

РОССТО́ЮВАТИСЕ – 1) стояти довго, тривалий час: *Іди́ / а́ле ни рос:то́йуї́се с па́рупком ни знати́ к'і́л'ко / за́ўтра с'в'е́то / то надолу́жиш / меш до́ўше стойе́ти / а сего́н:е нима́ колі́*; 2) киснути, підходити (про тісто): *К'і́сто ў ме́не рос:то́йуйіц:е дез зо дв'і годи́н'і / а пото́му / виробйе́йу пампушкі́ / ўни ш'і постойу́т / і дез за годи́ну / сма́жу*.

РОСТАЛЬО́ВАНИЙ – розподілений, розставлений: *Т:о / шо на но́ги / ни так ростал'о́ване / ік се нале́жи / зимо́ве склади́ окро́ме / а т:о / шо ско́ро ме́ц:е ўбера́ти / бли́ш:е поклади́ / мо́жно осуда́ / ту́тки до́ста м'і́с'ц'а / і нима́ ч'о м'іш'е́ти нов'і́ ч'ереви́ки с стари́ми / і шо́ ш'і? / мош на карабушка́х понапи́сувати / шо де йе / йа ви́д'іла / шо вуї́ни Насту́н'і нев'і́стка так ро́би / йа н'іко́ли таке́ ни писа́ла / бо ў ме́не ти́л'ко ни бу́ло ўсе́го / а ў те́бе до́ста йе / то мо́жеш понатпи́сувати / а йік ви́ростеш / то ўже меш зна́ти / йек с цим дава́ти р'ет* / *А ва́ш'і бу́рки куда́ покла́сти*?

РОСТАЛЮВА́ТИ (РОСТАЛЬО́ВУВАТИ) – розподілити (розподіляти); розставити; розкласти щось: *Ростал΄ўї ус΄о́ / шо ў цих бисáгах / по м'іс΄ц΄áх поклади́; Ўни так ростал'увáли л'уди́ї за столóм / шо кóждиї сид'і́ў кóло тóго / кóло кóго хот'і́ў / а йік ни гет так виходи́ло / то кóло тóго / кóло кóго мих ч'ýтисе вес'і́ўним / таки́м / шо прийшóў набувáтисе / а ни сид'і́ти с писни́ми ли́ц'ами*; *Ану́ ўтвор'і́т двéрц'і ї подив'і́ц:е / ну / йéк йа ўс'о ростал'увáла? / Дóбре / алé йа бих óбрус с прóстими рушникáми ни клáла / ўни ни штимýйут бýти кóло нéго / ви́шите до ви́шитого / а ц':е / кудá тут? / наїди́ йім и́нче м'і́сце* / *мóжеш у шáфку поклáсти*.

РОСТАЛЯБУВА́ТИ (РОСТАЛАБУВА́ТИ; РОСФАЛЯ́ЦКАТИ, РОСФАНЯ́ЦКАТИ) – *згруб*., розтоптати, розмісити: *Д΄і́ти грус΄ ростал΄абувáли / ї поб'і́гли ў хáту / б'іжи́ / ци ски́нули ч'ереви́ки / бо ік н'і / то ўни тотó по ўсиї хáт΄і понóс΄ут / і бýде шо ми́ти*.

РО́СТВИР, -ору – найчастіше викор. у спол. "*на роствир*" ("відчинено"): *Двéр΄і на рóствир / а ўни соб'і́ ї́дут / і ни дýмайут запéрти / стýд'ін' м'ін'і́ пускáйут / хто такé ви́д΄іў і ч'уў*? / *шо / вам загор'іч'é*?

РОСТЕЛЕНІ́ТИСЕ – *згруб*., *знев*., занадто розговоритися; говорити голосно, безупинно: *Ростелен΄і́ласе / шо не гóден спéрти / ч'есто / йіґ би клеўц΄áми би́ла ў гóлу* / *Йо / Парáска ни ўм'і́йі спок'і́йно / розвáжливо / ўна теремкоти́т / гаш мижи́ зубáми шош посви́стуйі / так / ік би вóздух ви́т:и хтос гнаў / і вин витискáўсе ў фи́ртку мижи́ перéдними зубáми*.

РОСТЕЛЕ́ПАНИЙ – неакуратний, розхристаний: *Васи́л΄ гéнде пишóў / ад΄і́ їкиї ростелéпаниї / ни заш'і́нканиї / к'іптáр΄ рошч'éплениї / шн΄апáтиї / ад'і́ нимá Нóц'і / таї нимá комý за ним подиви́тисе / ої шо нимá*.

РОСТЕЛЕПА́ТИСЕ – *згруб*., розхристатися; виглядати неакуратно; іти, похитуючись, поспішаючи кудись: *Б'і́гла / таї ростелепáласе / ч'ýйу / шо фýстка ни по молоди́цки зави́та / а наби́к посýнуласе / зач'ікáйко / мýс'у зноў се зави́ти; Таї кудá ти / л'ýпко / так се ростелепáла / ідéш / і с'в'і́та Бóжого ни ви́диш* / *мої / шó се стáло? / А ти ни ч'ýла*?

РОСТИ́, ЇК (ІК) З ВОДИ́ – швидко, буйно рости: *Аг'і́мої / лиш оди́н ден' ни виберáла огир'ки́ / таї допусти́ласе до би́рших / а дес і гет вели́ких / бо ўни так ростýт / іґ* з *води́ / Та ч'о / ростýт / іґ зви́кле / тáк'ік огир'ки́ мáйуц:е / ўни вит свóго ни витступи́ли*; *Потепл'і́ло / пишóў дóш':ік / таї ус'о зач'éло рости́ / йіґ з води́ / і бур'іни́ загуч'éли / Так / і йім цис'á погóда пани́т* / *а ч'о? / бо бур'інéц такóш хóч'і жи́ти; То ї д'іточ'ки́ ростýт / іґ з води́ / ад'і́ Мар'і́ч':іна дон'кá так за л'і́то ви́гут'іла / шо йа онóгди їйі ни пизнáла / ўна заговори́ла / а йа соб'і́ дýмайу / моï / а це ч'ійá д'і́ўч'іна? / таї*

шо / тикú се запитáла / каў / богáта бýдеш / бо йа тебé ни пизнáла / алé фáйна д'íўч'іна / вúробиласе / ўна малóў такá ни бýла.

РОСТИКА́ТИ – відкривати щось закрите, передусім скляну чи дерев'яну посудину; розкорковувати: *Ти ростикáї оцéс слóйок / бо ў мéне рукá ўпáрена / йа неў ни гóн:а*; *Гаї ростикáїмо винцé / таї вúпиїмо по пагáрч'іку* / *то малин:úк тогúдниї / такúї / ік л'ік'óр / жúнка по лúжец':і берé соб'í до гарбáти / ч'ýйіш / йек пáхне? / тáк'ік би ўл'íт'і ў погóжу днúнку буў у малúнах / Ч'ýти то ч'ýйу / алé ци ни бýде так / шо йа вúпиу пагáрч'ік / і бýде так / іґ би ў тих полонúнцких малúнах м'ін'í сóнце фиїст напекло ў гóлу / і йа ни памн'ітáў / дé йа / і шо зо мноў се д'íйі / Е: / та ў тéбе головá дýж'а / ч'ó би ўна такé с тобóў витвор'éла*?

РОСТИКНУ́ТИ – *докон*. до РОСТИКА́ТИ: *Ростикнú ґáрнец / таї бер'íт гýс'л'інки с кулéшеў; Ростикнú фл'éшеч'ку / то водá кол'óнцка / попáхаї і мóжеш се побрúскати / ік хóч'іш / ўна фáйно пáхне.*

РОСТИ́РАНІ (РОСТЕ́РАНІ), -я – розтирання; масаж: *Так болúт та вáўкайі ў кишкáх / шо ни гóден рáди дáти / н'і ростúран'і / н'і гарбатú ни помогáйут* / *Вúтко / шош йісте з':íли такé / бо снóч'і ви ни квóлилисе* / *шó йісте шн'íдали*?

РОСТИ́ЦКИЙ – *прикм*. від РОСТО́КИ: *Йігó крúўдник / ростúцкиї / це Гáн'а м'ін'í гéзде казáла; То ни з Мижибрúт / то ростúцкиї хлóпец / мýс'у бúрше за нéго росказáти / бо йігó д'íдо с Т'ýдева / ўже нимá йігó / а тáто там уженúўсе ї ос'íў / то хлóпец ужé ростúцкиї / алé це ш':е ни ўс'о*.

РОСТО́КИ, -ик – назва села, розташованого в горах, недалеко від Тюдова: *Жúнка з Ростúк казáла / шо ме однý корóву продавáти / кáе / шо дýже дóбра на молокó* / *áле хот'íла би / шобú корúўка попáла ў дóбр'і рýки / а йа йíйі каў / йа знáйу такóго купц'á / бо ікрáс пéрет' цим йісте казáли за корóву / то ік хóч'іте / ўна зáўтра ме їти ў Кýти / то мóжете соб'í поговорúти* / *йа бих дáла їйі знáти*.

РОСТОЛО́ЧІНИЙ – *дієприкм*. до РОСТОЛО́ЧІТИ: *Ад'í кúл'ко коркодýш пишлó у вúпси / ўс'і ростолóч'ін'і / машúна пройíхала / і з них нич'ó нимá / тре: бýло дóс'в'іта позберáти / алé шо / ік у нас ус'í спл'ухú.*

РОСТОЛО́ЧІТИ – розтоптати; наїхавши, збити, поранити когось: *Там на вýлици жúнку бýло збúло / тогó уваж'éї / йік ідéш / і д'ітúї ни пускáї самúх / абú машúна ни растолóч'іла* / *бо до б'íдú богáто ни трéба; Дýмайу / моï / а то шо / верé / так лúпне? / а йа пáдалиц'і ростолóч'іла*.

РОСТОЛО́ЧЮВАТИ – *недок. в*. до РОСТОЛО́ЧІТИ: *Моï / та дивúсе пид нóги / ни ростолóч'уї слиўкú / йа йіх позберáйу / а тогдú пúдеш / а йік*

се ква́пиш / то б’і́ла слíва ш’і за оборо́гом йе / така́ сама́ / бери́ коше́лик / таї там соб’і́ нарве́ш / бо йа хо́ч’у цисе́ фа́їно позбера́ти.

РОСТОРО́ЧІНИЙ – *дієприкм*. до РОСТОРО́ЧІТИ: *Йа бих оц':і́ кри́л'ц'а на су́кни робíла ни росторо́ч’ін'і / а та́к’ік звúкле / ни росторо́ч’у́ла бих / і фе́ртик / м’ін'і́ так бúрше се ўдайе́ / Ма́тко / але́ ми н'іч’о́ ни ўтрач’е́йімо / ік ни ме се удава́ти / то лиш тот'і́ стр'а́мки забера́йімо / і бу́де так / ік ви ка́жете / су́кн'а вит це́го ни ста́не гíрш’а*.

РОСТОРО́ЧІТИ (РОСТОРОЧЕ́ТИ) – зробити “торки” на чомусь (на тканині, рушниках, готовому тканому виробі): *На кишен´ка́х і ўдолúн´і тро́шки росторо́ч’імо / мале́н´к’і то́рки наї вúс´ут / це тепе́рки мо́да така́* / *Наї м’ін'і́ бу́де бес то́ркиў / йа тото́ ни л'у́бйу / ў соро́ц':і / ш’і куда́ ни ўшло / а ту́теч’ки нашо́*? / *ме вигл'іда́ти / ік зно́шене*.

РОСТОРО́ЧІТИСЕ – порушитися (про щільність швів на тканому виробі); “вистряматисе”, зіпсуватися, витертися (про краї одягу): *Загнú / О́л´ко / рукавú крúшку на циї бл´у́с'ц'і / бо краї́ ад'і́ йек росторо́ч’ілисе / або́ притнú йіх по лúкт´і / наї коро́ч’:і бу́дут / то до нос´і́н´а на л´і́то низле́ бу́де / ци шо́ ти обзера́йіш? / каў тоб’і́ / прит':е́ти / і ўс'о*.

РОСТОРО́ЧЮВАТИ – *недок. в*. до РОСТОРО́ЧІТИ: *Вú́д'іла сего́н:е ў м’і́с'т'і спин:и́цу таку́ / і спо́н':і / ўдолúн'і стр'амка́т'і / та́к’ік би ўни фиїст поно́шен'і бу́ли / але́ то н'і / то нов’і́ / бо то вúтко / але́ так вигл'іда́йі / іґ би хтос сид'і́ў і тото́ спец'ійа́л'но росторо́ч’уваў / а дес нúдес ш’і ї но́жиком ч’во́хнуў / шобú та́к’ік дúрка хот'і́ла се робúти ци тикú се зробúла / отепе́р йа зна́йу / за ї́ку мо́ду Ва́с'ко роска́зуваў / Бабо́ / але́ то лиш за дж’і́нсове вин говорúў / шо тепе́рки так ма́йі бу́ти / І йа́ за т:о каў / вúстр'амане / поте́рте / крúшку пúрване / то це раху́йіц:е / шо ду́же йе фа́їно*.

РОСТОЧЧЕ́К, -ччіка́ – житель “Ростик”: *Росточ’:ікú / рижн'е́ни / куч’:акú / це на́ш’і блúск’і і маї да́л'ш’і сус'і́ди*; *М’ін'і́ бúрше се ўдайе́ каза́ти / ростúцкиї ч’олов’ік / а нú росточ’:е́к / це іко́с ла́гидн'іш:е / ни зна́йу ч’о / ни так о́стро*.

РОСТРА́ТИТИ (РОСТРА́ТЮВАТИ) СЕБЕ́ (СВОЄ́ ЖИТЕ́, СВОЇ́ НЕ́РВИ) НА ШОШ **–** даремно, витрачати свою енергію, сили на щось дріб’язкове, не варте уваги: *Ростра́тила свойе́ жит´е́ на пусте́ пус´т´і́с´ке / могла́ жúти / йік па́н´а / а йа дого́д´увала пйін´у́з´і / але́ шо / сама́ вúн:а*.

РОСТРИНДІ́ТИСЕ – *знев*., *згруб*., почати “триндіти”; вести пусті балачки тривалий час: *Стара́ так ростринд´і́ласе / шо м’іні́ аш шош у го́лу ўде́рило / ни зна́ла / йек вúпровадити ї доч’іка́тисе / колú ўна пúде с ха́ти / але́ шо / мус бу́ло терп’і́ти / бо ста́рш’а жúнка / йа се ўстида́ла шош*

каза́ти / А йа бих сказа́ла / сказа́ла бих / вў́ноч'ко / вибач'е́йте / але́ мене́ так голова́ зач'е́ла лупа́ти / шо йа хо́ч'у ви́пити п'іґу́лку і л'іч'і́ / ни гн'і́ваўтесе / ми дес и́нчим ра́зом соб'і́ поговорімо / ота́к бих сказа́ла / і ўна би пишла́ / Е: / ста́ршому йек так каза́ти?

РОСТРУБИ́ТИ – розголосити: *Акура́т у нед'і́л'у ко́ло це́р'кви / Пара́ска ўпов'і́ла за сло́во / а на за́ўтреч'ки ўс'а Ца́рина уже́ за ц:е говори́ла / то хто мих роструби́ти? / Мар'і́ка / уна́ бу́ла при то́му*.

РОСТРУ́БЛЕНИЙ – *дієприкм*. до РОСТРУБИ́ТИ: *Та їка / Пара́ / це новина́? / ўна даўно́ростру́блена / йа за ц:е ч'у́ла ш'і тогди́ / ік Іва́н Паўл'і́нин жени́ўсе / там бу́ли долинцк'і́ / ї роска́зували / а ти так гово́риш / іґ бес лиш он:а́ за ц:е ч'у́ла / і шо то страшни́ї секре́т / а то таке́ / шо ви́йіденого йіц'а́ ни варту́йі*.

РОСТРУ́Б'ЮВАТИ – *недок. в*. до РОСТРУБИ́ТИ: *Ік про́сиш / Мару́ / йа тоб'і́ скаў / скаў пра́ўду / але́ бес ни ростру́бйувала / наї ш'і / наї / бо за ц:е ш'і ни зна́йут / ш'і ни прийшо́ў це́му ч'ес*.

РОСТРУ́ТИТИ (РОСТРУЧЄ́ТИ)[1] – розштовхати: *Би́лисе ко́ло Круч':ака́ / Васи́л' тото́ ледв'і́с'ки ростру́тиў / найшли́ соб'і́ бу́ли їко́гос ґу́дз͡а / А за шо / л'у́пко? / Уни́ / в'іде́ў / і сам'і́ до́бре ни зна́ли / за шо / шош уштри́кло / ўде́рила дур' у го́лу / таї зач'е́ли се би́ти / рузу́мн'і ни мут штрика́ти ў б'і́їку*.

РОСТРУ́ТИТИ (РОСТРУЧЄ́ТИ)[2] – розпродати; прикладаючи зусиль, роздати, позбутися чогось: *Ни зна́ла смих / шо роби́ти с ті́ми кот'е́тами / а́ле ростру́тила / розибра́ли / таї на їкиїс ч'ес ма́йу спо́к'ії*.

РОСТРУ́ТИТИ (РОСТРУЧЄ́ТИ)[3] – вийти зі скрутного становища: *Ростру́тили / шо могли́ / тепе́рки лиши́лосе / а́би М'і́с'а доўч'е́ти / ш'і рик / і тогди́ Мар'і́ка ни ме йі́хати ў с'в'іти́ на зари́пки / бо сам'і́ зна́йіте / шо л'у́де ни вид добра́ туда́ йі́дут*.

РОСТРУ́ТЮВАТИ (РОСТРУ́ЧЮВАТИ) – *недок. в*. до РОСТРУ́ТИТИ (РОСТРУЧЄ́ТИ)[1,2,3]: *Бахури́с'ка / йік кугути́ / на́їдут кл'у́ч'ку буд'зашо́ / ле́да шо / і штрика́йут би́тисе / а йа му́с'у тото́ ростру́т'увати*.

РОСТУЛИ́ТИ (РОСТУЛЄ́ТИ) РОТ – почати говорити: *Д'і́ўка нипога́на / а́ле кра́ш:е / би тої рот ни ростул'е́ла / шо́ бе́с'іда / а шо́ клонцаки́ / Е: / та ви ўже забога́то / бе́с'іда тро́хи йе / а зу́би / хот' і вели́к'і / але́ / риўне́н'к'і / б'і́л'і / йі́йі пасу́йут / то ў нас би се ни ўм'і́с'т'ували ў ро́т'і / а йі́йі ікра́с / ну а бе́с'іда тро́хи ў нис / і му́н'ава / до́ки шош ска́же / то мош до ста́їн'і доб'і́ч'і і се верну́ти / Е: / та то мош у бе́рех ви́б'іч'і*.

РОСФИ́РКАТИСЕ – *знев*., *згруб*., “фиркати” якийсь час, виявляти незадоволення чимсь: *Ти своє́ говори́ло тро́хи припри́ / росфи́ркаласе йіс / та́к’ік би ми шош бу́ли ви́н´:і / а ми н'і слу́хом / н'і ду́хом н'іч’о́ ни ч’у́ли і ни зна́ли / мої / та ік зач’іна́йіш фи́ркати / то хот' поду́маї / за шо*.

РОСФІ́ВКАТИСЕ – “фівкати” якийсь час: *М’і́с´о росф’і́йкаўсе / тро́пота пишо́ў / йік молод´е́к/ аг’і́мої / та вин м’ії верста́к / а йа бих за ним ни ўгна́ўсе* / *но́ги мо́йі ўже ни до це́го*.

РОСФЛЄ́КЛИЙ – розмоклий; розкислий; перестиглий: *Шо мо́же бу́ти росфл'е́кле? / гру́ш’а / ік перести́гла / мо́же сир росфл'е́кнути / ік переки́с / росфл'е́клиї сир / таки́ї / шо розла́зиц:е / ну шош отаке́ / шо ни де́ржиц:е ку́пи* / *за таке́ каўт / росфл'е́клиї*.

РОСФЛЄ́КНУТИ – розтопитися; розм’якнути; втратити щільність: *Ўс´о росфл´е́кло / Ж’іпч’іна́ми ни про́їдеш / х’іба́ бес ґумаки́ бра́ла; То ад'і́ йек росфл´е́кло пид нога́ми / йе́к по це́му їти? / верта́ймосе / нас н'іхто́ ни жене́ / шоби́ ми му́с'іли їти ї шоби́ но́ги по ко́тики потава́ли ў грузі́.*

РОСФЛІКА́ТИ – *недок в*. до РОСФЛЄ́КНУТИ: *То ў моме́нт росфл´іка́йі / бо глини́ ускр´і́с´ / пишо́ў дош’ / і ўже / коло́ вас тако́го нима́ / а ч’о? / бо там камн'іни́сте / а ту́тен'ки / сама́ ви́диш*.

РОСФЛЯ́ЦКАТИ – розпочати якусь роботу і не завершити (або завершити, не прибравши за собою): *Росфл´а́цкала / таї лиши́ла пит ста́їнеў / ш’і́тку / пу́т´н´у / жи́нко бо́ж’а / та доб’ілі́ с´т´іну́ і попр´е́ч’ ус´о́ / хто ч’уў лиш’е́ти ота́к? / кирин':і́ коло́ ха́ти роби́ти.*

РОСФО́СКАТИСЕ – 1) стати неспокійною (про худобу): *Гиї / гиї / ч’о́ йіс росфо́скаласе? / шо́ тоб’і́ ни так? / ге? / с'інце́ се ни ўда́ло? / л'у́боч’ко / але́ и́нчого нима́ / д'е́куї і за ц:е / гаї ц'і́хо / ц'і́хо / йа шош ма́йу дл'а те́бе / ану́ се подиви́ / йе кри́шку то́го / шо ти л'у́биш / гаї успоко́їсе*; 2) *знев*., виявляти незадоволення, гніватися (про людину): *Пе́тре / шош росфо́скаласе твойа́ жи́нка / в’ід´і́ / того́ / шо нас прив’і́ў.*

РОСФО́ШКАТИ – *докон*. до РОСФО́ШКУВАТИ: *Росфо́шкала ї́кус б’іду́ / ка́же / шо ме па́хнути / а то вон'е́йі / ї вит то́го ди́хати ни дайе́ / а таке́ л'у́те / шо м’ін'і́ рега́ти се хо́ч’і / б’і́доч’ко мойа́ гир'ка́ / йек цисе́ ма́йі се ви́л'уфтувати*? / *ану́ ўтвор'е́ймо две́р'і і ви́кна*.

РОСФО́ШКАТИСЕ – “фошкати” якийсь час: *Мої / ч’ем це ви так росфо́шкалисе / та ба́ба іґ за́рас прии́де / то од͡ж’іхне́ц:е / ска́же / ви прийшли́ м’ін'і́ ў ха́т'і мра́ку роби́ти? / шо́ ви ўз'е́ли? / ану́ пока́зуйте*.

РОСФО́ШКУВАТИ – розсіювати порошок, дрібні частинки чогось: *Ч’ем ти росфо́шкуйіш тут / ви́тки фо́шкаўка?; Ад'і́ найшла́ фо́шкаўку таї м’ін'і́ тут росфо́шкуйі ко́ло ви́жмаканого / фо́шкало би тебе́ / та би тебе́*

фóшкало / то ти так ц'і́ниш мойý прáцу / шо йа сегóн:е ни розгинáласе пиў днúни? / ти так дбáйіш / шобú ч'éсто бýло?

РОСФУНДИ́РИТИ (РОСФУНДИ́РЮВАТИ) ГРÓШІ (ГРÓШИКИ) – *знев*., розтринькати (розтринькувати) гроші: *Росфундúрили грóш'і / а тепéрки лúкт'і кусáйут / Йо / ни мáли н'і коп'і́ки / в'ід'і́ / брат сóтку пожúч'іў / А тепéр шо сóтка? / шо? / на кúл'ко йіи стáне? / а ўни пáру тúш'іч' мáли / і йек отáк ни пош'інувáти коп'і́ку; Ік каўт / шо хтос шош росфундúриў / то вин маў ч'ігóс богáто / і то дóброго / алé наїбúрше за грóш'і / ік хтос маў йіх дóста / а ўни пишлú н'іўшó / вин йіх профýкаў / алé ї мош би за зéмн'у так сказáти / ік хтос зáш:о зáт:о йійі́ комýс витпустúў / а сам лишúўсе / йік на ц'ідúл'і / а Мúтро вýїкиў отáк дéрево буў росфундóриў / маў фáїне дéрево на хáту / таї ад'і́ шо зробúў / так шо ни лиш грóш'і / то ік головá ни дýмайі / ни так поклáдена ў л'удинú / то бут' ч'огó мóжно бóрзо се збýти / а грóшики пустúти на в'і́тер / росфундúрити / і йіх нимá / ф'і́ўкнули грóшики*.

РОСФУ́РКАТИ – *згруб*., розкидати; розгребти: *Вáш'а кýрка порозгр'ібáла / росфýркала м'ін'і́ гр'éтку / бигмé / йік ш':е рас уздр'ý / лáби йіи пидвал'ý / абéсте / Паўл'і́ / тогдú ни сéрдилисе / йа поперéжуйу*.

РОСФУ́РКУВАТИ – *недок. в*. до РОСФУ́РКАТИ: *Ти ни меш м'ін'і́ мойý прáцу росфýркувати / ої шо ни меш / бо йік імý / то руч'кú полóмн'у*.

РОСФУ́ШКАТИ – *знев*., *згруб*., розкинути: *Росфýшкаў м'ін'і́ ўбран'é / і пишóў / ї́кóйі нéмоч'і шукáў / ни знáйу / х'ібá бестé сам'і́ запитáлисе ў нéго / а йа с такúм нав'і́говач'ем у бéс'іди ни стайý*.

РОСФУ́ШКАТИСЕ – *знев*., "фушкати" якийсь час: *Мої / та ти ни ў сéбе дóма / абéс так фýшкаў ч'уж'і́ клýнки / наї томó / ікúї д'і́т':о тебé наїшóў / шо ти так росфýшкаўсе*? / *шо / ўно тоб'і́ заваж'éйі*?

РОСФУ́ШКУВАТИ – *недок. в*. до РОСФУ́ШКАТИ: *Бéсте знáли / зарубáїте на нóс'і ци напиш'і́т соб'і́ на ч'ол'і́ / ік ш'і рас йа уздр'ý / шо ви ни ўм'і́йіте фáїно склáсти свойé шмáт'і / ци т:о / шо на нóги / йа лиш ус'ó зберáйу / і надвúр / ви ни метé отáк росфýшкувати т:о / шо мáйі мáти свойé м'і́сце / йа мýс'у вас приўч'éти до пор'éтку / Мамó / та це пор'éдок / ми росклáли / шобú вúтко / де шо йе / бо йік се квáпимо / то трáтимо ч'ес / шобú наїтú / де ўно / на ї́кóму клинкý / Моï / а кудá ви се квáпите? / до наýки / до кнúшки? / ци / мóже / ў горóт? / ге? / пúўка і хлóпц'і зач'ікáйут / дóки се зберетé / ни б'і́йтесе / ви свойé наздоженетé / алé мáйі бýти / йік йа сказáла / ус'ó на свóму м'і́сци*.

РОСХИ́РІТИСЕ – *знев*., *згруб*., те саме, що РОЗИСПА́ТИСЕ: *Ґýрский вас знáйі / днúна таќá / ік виў / а ви росхúр'ілисе / ўноч'é хúр'іїте*.

РОСХЛИ́ПАТИСЕ – *згруб.*, розплакатися: *Йілé / ч'о малúї росхлúпаўсе? / Наї хлúпаїі / вин знáїі / за шо дистáў / то ш'і мáло / алé гéн:е бáт'ко йе / ік тре: / то ш':е рас швóркну / наї вин йігó ўч'éїі.*

РОСХНЮ́КАТИСЕ (РОСХНЮ́ЦКАТИСЕ) – *згруб.*, почати хникати; розплакатися: *То ни плач'і́ / то сúлуване хн'ýкан'і / росхн'ýцкаласе / шобú домоч'і́се свóго / ужé натýру своїý покáзуїі / гадáїі / шо пок'ірýїі мноў / шо ў такúї спóсип домóжец:е свóго / алé йа самá вúн:а / пáру рас отáк попустúла / увóлила йіїі́ вóл'у / і тепéр пожинáїу тотó / шо пос'і́їіла / а ўно ікрáс зач'éло фáїно сходúти / ш'і ни пишлó ў рист / алé даїéц:е знáти.*

РОСХОДИ́ТИСЕ (СЕ РОСХОДИ́ТИ) У ТО́МУ (В ТИМ; НА ТО́МУ) КОМУ́С – комусь не байдуже; для когось важливо: *М'ін'і́ / Васú / се росхóди ў тóму / шобéсте сказáли наперéт / ци вам вúїде пїец перекláсти / бо йік н'і / то йа бýду ўкóгос úнчого мáїстра шукáти / ми се ни квáпимо / ми би зач'ікáли / алé скаж'і́т; А ч'о вам мáїі се росходúти / хто ме косúти отáву? / тажé у вас корóви нимá / Свáха купúла / тогó се питáїу / ікшó йістé н'ікóму ни поўб'іц'éли / то ми би т:о косúли; Настý / м'ін'і́ се росхóди ў тим / шобú присадúба бýла блúш:е / та і їім бýло би низлé / іґ би мáти горóт пид бóком / тогó йа каў / шо моглú би се обм'ін'éти / то земн'á однáка / і т:а / і т:а / нипогáна / а нáш'а нáв'іт' на пиў сóтика бúрш'а / алé то такé / йа каў / шо л'і́пше / ік унá блúш:е; Гáн'а кáже / шо їіі се росхóди на тóму / хто з неў бýде у спúўц'і / і шó тут такóго? / так би кóждиї сказáў.*

РОСЦВИ́ЛИЙ – розквітлий: *Уже ўсиї сат росцвúлиї / і золотáнка ме родúти / н'іўрóку лиш / тогúт на ниї ни бýло йіеблуч'ок / Мéц:е потóму вúд'іти / сегóн:е / Мар'і́ / т'éшко сказáти / йек садовúна ўрóди / р'існúї пóўниї цвит ни даїé ґерéнтиў / шо р'éсно бýде восенú.*

РОСЦВИ́СТИ – розцвісти: *Мерéл'і росцвúли / а бук на Буковúн'і ш'і ни розвúўсе / йік се розвúїі / о: / гаш отогдú бýде веснá.*

РОТ АЖ ДО ВУХ – *згруб.*, про великий рот; чиюсь посмішку: *Рот аж до вух / а йік с'м'іїéц:е / то грýди / йік студенéц / тр'ісýц:е / йе на шо подивúтисе; Ік вúди нáшу Марýс'у / то йімý рот се ни заперáїі / стаїé такúї / шо гаш до вух / а ўна і ч'ýти ни хóч'і за нéго / нáв'іт' ни дúвиц:е у йігó бик / моі / та це ґаздиўскúї хлóпец / а ўна за пустúм óко кидáїі.*

РОТ, ЇК (ІК) ВЕ́РШЯ – *знев.*, 1) про людину, яка любить занадто багато їсти: *Рот / йік вéрш'а / лиш кидáїі тудá / нáв'іт' ни жмáч'і / аґ'і / та так се ўдавúти мош*; 2) *знев.*, про сварливого, балакуна, обмовника: *Ік каўт / шо ў кóгос рот такúї / ік вéрш'а / то це ни дýже фáїне / це мóже*

знач'ети / шо ў нéму н'іч'ó погáне ни стрúмуйіц:е / шо то пусте́ талáкало / і ўм'і́с'т'уйіц:е тúл'ко отакóго / шо мош спакувáти йігó у вéршу / а ўна дóста велúка / ви сегóн:е вúд'іли ĭка / То вихóди / шо ў нормáл'нойі л'удинú рот / а ў кóгос / вéрш'а / Йо / так мош сказáти / *ни рот / а вéрш'а.*

РОТ НА ЗАМÓК (НА КОЛИ́ТКУ) ЗАМКНУ́ТИ (ПОКЛА́СТИ, УЗЄ́ТИ) – 1) мовчати; замовкнути: *Йілé / ти ĭдеш у ч'ужу́ хáту / і йік хоч' / шобú тебé ш'інувáли / то рот / на колúтку / óч'і се дúўйут / вýха слýхайут / а рот ц'і́хо сидúт / бо ни йігó тут се варúт / вин дóма ґаздá / а ту́тки мáйі дáтисе на стрúман'і / йа це каў / бо знáйу / шо йіс лáкома дéколи говорúти т:о / шо се ни говóри*; 2) нічого не їсти: *У сел'і́ / Паўл'і́ / лéкше прожúти / ік у м'і́с'т'і / бо нáв'іт' / ік нимá н'і коп'і́ки / то ти пишóў у горóт / напóрпаў барабу́л' / таĭ ужé йе / а ў м'і́с'т'і шо? / х'íбá рот на колúтку ўз'éти / ци зу́би на полúцу / шобú вид:ихáли / шо н'і*? / *И:ĭ / б'ідá ускрúс' зазерáйі.*

РОТ НА ЗА́ШШІПКУ (ЗАШШІПИ́ТИ, ЗАПЕ́РТИ) – замовкнути; мовчати: *Е: / йа ўже дóбре спрахтикóвана / шó говорúти і с ким говорúти / йа ни виўц'á / шобú менé вел:ú ў бéс'ід'і / кудá хот'і́ли / йа рот на зáш':іпку запéл:а / а ви соб'і́ говор'і́т / йа лиш головóў пох'і́туйу ĭ б'ін'ч'éйу / ік корóва / н'і так / н'і н'і ни каў / бо йа знáйу дéкотрих бабúй / ік облу́плених / ўни тúми йізикáми гóпайут / ік прáн:иками / И:ĭ / та вит такúх ни гóден се ўсокотúти ци кудáс утеч'і́ / нáв'іт' іґ бесте́ слóва ни сказáли / алé унú вúд'іли / шо йісте́ ĭшли / і цéго дóста / унú ўже сам'і́ докладу́т / кудá ви ĭшли і ч'ó / ви лиш Слáваїсу сказáли / а ўни доточ'éйут такóго / шо ц'ілá ку́па бéс'іди се зрóби / тогó ни ду́маїте / шо ви спрахтикóван'і ĭ се ўсокóтите вид нáпасти.*

РОТ СЕ НИ ЗАКРИВА́Ї (НИ ЗАПЕРА́Ї) В КÓГОС – хтось балакучий; веселої вдачі: *У Л'óн'і рот се ни закривáйі / урáс с'м'ійéц:е / йімоч'кú своúĭ покáзуйі / вúтко / дóбре знáйі / шо ўни йійі́ фаĭн'у́т / Ну та ĭ йа бих так робúла / а ч'о н'і? / таĭ би ку́ч'ір'іками потр'ісáла / іґ би так'і́ мáла / а то нимá ч'ем / бо вóлоси так'і / ік у кон'á фист / а з нéго ку́ч'ір'і т'éшко зробúти; У Василúшинойі нев'і́стки рот се ни заперáйі / так торкотúт / ік ропотáĭло / ни знáйу / йек унú тотó витрúмуйут / а Василúха кáже / шо звúкли / кáже / шо с такóў бéс'ідоў нáв'іт' весел'і́ш:е / бо ти ц'і́хо сидúш / а ўна торкотúт / таĭ тоб'і́ ни тре: рот утвор'éти / ўна за двох говóри / а сúнови тотó удаĭéц:е / таĭ наĭ бу́де*; *Іванúс'і рот се ни заперáйі / ш'іслúва / шо д'і́ўц'і трáфиўсе такúĭ хлопч'і́ш'і.*

РОТ СЕ НИ ВТВОРЄ́Ї (СЕ НИ ВТВОРЄ́В БИ) ШОШ ТАКÉ (ОТАКÉ) КАЗА́ТИ (КОМУ́С ГОВОРИ́ТИ) – про ситуацію, коли мовець

з певних причин вважає недоречним, неприпустимим щось комусь говорити, оскільки це, на його думку, буде суперечити принципам спілкуванням чи певним моральним "приписам": *Та де́ бих йа таке́ кому́с каза́ў? / м'ін'і́ би рот се ни ўтвор'е́ў таке́ говори́ти / йа ш'і ма́йу тро́хи ў голов'і́ / шоби́ ц:е розум'і́ти / ци шо́ ви соб'і́ гада́ли? / шо? / шо йа пи́ду на свойу́ го́лу ўстидийу́ шука́ти?; Наї бу́де / шо ўни свойі́ / але́ то / Мар'і́ч'ко / і сво́йім таке́ се ни ка́же / м'ін'і́ би рот се ни ўтвор'е́ў шош таке́ говори́ти / ік уни́ се догада́йут сам'і́ / то до́бре / а йік н'і / то дру́ге до́бре / н'іч'о́ страшно́го / об'і́йдемосе бес тих па́ру гри́ўн'іў / ни вид:аду́т / то ни вид:аду́т / це ни т:о / шо би прокуштува́ўсе на коро́ву / купи́ў / а ўна пога́на на молоко́ / і заду́рно гро́ш'і пишли́ / ўни могли́ забу́ти / а пра́вити йа се ўстида́йу / на́йко ш'і / На́йко / але́ іґ би то лиш па́ру гри́ўн'іў / та́к'ік ви ка́жете / а то сам'і́ зна́йіте / ки́л'ко / то ч'о попуска́ти?; Мар'і́ / уч'е́ї дити́ну / йек уна́ ма́йі вести́се мижи́ л'уд'ми́ / та нам с тобо́ў би рот се ни ўтвор'е́ў перебива́ти / ік ста́рш'а жи́нка гово́ри / а ўна? / Митри́ха шош зач'е́ла / а ўна їйі переби́ла ї сказа́ла / ви / ву́йно / на це́му до́бре се ни розум'і́йіте / то ї ни говор'і́т / мойа́ ма́ма кра́ш:е вид вас зна́йі / та м'ін'і́ лице́ се лупи́ло / гада́ла смих / шо земн'а́ пи́до мноў пота́не / бо то мойа́ ф'іна́ / то шо́ ти гада́йіш / йа ле́дви ледв'і́с'ки малу́ ви́т:и загули́ла / бо ўна ни хот'і́ла їти / ўна ш'і ни ўс'о бу́ла доказа́ла / шо ма́ла / йо́йойої / шош роби́ / каў тоб'і́ / бо ўна заду́же писка́та / н'іц ни ўм'і́йі с ста́ршими се опходи́ти*.

РО́ХКАНІ, -я – рохкання: *Мої / а ч'о́ таке́ ро́хкан'і ч'у́ти? / ви сего́н:е ш'і ни дава́ли йім н'іч'о́? / Уже́ дайу́ / за́рас мут йі́сти / ўни ч'у́йут / шо прийшо́ў йіх ч'ес / таї того́ / але́ наї кри́шку поте́рпйут / би́рше нажену́т соб'і́ апети́т / то па́ру м'іну́т ч'іка́ти / йа бо́рзо*.

РО́ХЛЯ, -і – 1) свиня; іноді *в порівн*.: *Лежи́ш / йік ро́хл'а / а за д'іти́ї ни дба́йіш*; 2) *перен*., *лайл*., жінка (передусім товста): *Диви́се / їка ро́хл'а / ледв'і́с'ки несе́ себе́ / ви́тко / ў копарати́ву пишла́ / Та ўна / сара́ка / ни ви́н:а ў це́му / гр'іх так каза́ти / Катери́*.

РОШЧЄ́ХНЕНИЙ (РОШЧІХНЕ́НИЙ) – *дієприкм*. від РОШЧЄ́ХНУТИ (РОШЧІХНУ́ТИ): *Йібли́нка рошч'іхне́на / бо то тре: бу́ло зо дв'і питпо́ри покла́сти / а шо́ тепе́р? / тепе́р н'іч'о́ / питпера́ї ни питпера́ї / х'іба́ лиш питпе́рти на т:о / шоби́ ко́нар'і на зе́мн'у ни ўпа́ли*.

РОШЧІКРИ́ЖИТИ – подрібнити, розсікти; розбити на частини: *Рошч'ікри́ш оц:у́ ґо́ўн'у / аби́ бу́ло ч'ем питклада́ти ва́тру; Брову́ ч'е́сто рошч'ікри́жиў ка́менем / гра́лисе фа́йно / а пото́му / ма́йіш*.

РОШЧІНИ́ТИ (РОШЧІНЄ́ТИ) – розчинити (розчиняти): *Рошч'іни́ла смих на хл΄іп / а ди́ўйусе / шо ш'і зо дв'і три та́с'і би се зда́ло / зноў мус іти́ на пит / Йа знесу́ с по́ду / ік тре́ба / то ки́л'ко ўз'е́ти*?

РОШЧІПІ́РЕНИЙ – *дієприкм.* до РОШЧІПІ́РИТИ: *Мої / а йек ти сиди́ш / така́ рошч'іп'і́рена? / фа́йно с'ет' / Бабо́ / та йа ў спо́н':ах / с'і́ла / йек м'ін'і́ зруч'н'і́ш:е / тай тут н'іко́го нима́ / н'іхто́ ни ви́ди / йек йа с'і́ла / Каў тоб'і́ / с'ет' / ік се нале́жи / бо йік о́змеш за звич'ку / то меш ура́с ота́к с'іда́ти / і то ни росхо́диц:е / ци хтос ви́ди / ци н'і*.

РОШЧІПІ́РИТИ – *докон. в.* до РОСЧІПІ́РЮВАТИ: *Пишо́ў до́ш':ік / а воропц'і́ рошч'іп'і́рили кри́л'ц'а / тай ад'і́ йек купа́йуц:е / ану́ їди диви́се / йа даўно́ тако́го ни ви́д'іла / Уни́ соб'і́ ч'ір'і́кайут у пло́т'і / ў граби́н'у / а суда́ се ни пока́зували / так / мамо́? / И:ї / йе́к н'і? / та ўни / іґ до се́бе тха́т'і суда́ прил'іта́йут / зна́йут / шо ік йа дайу́ ку́рем / то і йім тако́ш се нале́жи тут бу́ти / ку́ри з':і́ли шо з':і́ли / а ц':і на апети́т ни ска́ржуц:е / йо / то буў ікиїс рик два / шо йіх ни ч'у́ти бу́ло / а сего́року ўни та́к'ік у ме́не ў годо́ван'ц'ах*.

РОШЧІПІ́РИТИСЕ (РОШЧІПІ́РЮВАТИСЕ) – сісти (сидіти), занадто широко, на думку мовця, розкинувши ноги: *Мої / д'і́ўко / ўч'е́їсе фа́йно сид'і́ти / ч'о йіс так се рошч'іп'і́рила / ік ни зна́йу / хто / ки́л'ко тоб'і́ пока́зувати / йек ма́йіц:е сид'і́ти?; Ўна звикла ў спо́н':ах ходи́ти / йік хлопч'у́к / а ўбра́ла су́кн'у / тай ни зна́йі / йек свої́ но́ги скла́сти / шоби́ фи́ртки ни бу́ло / рошч'іп'і́риласе / ік Вас'у́та / але́ т:а слаба́ / того́ ї хит таки́ї широ́киї / шош ни пуска́йі тот'і́ но́ги дримн'і́ш:е ступа́ти / а ц':а ўже д'іво́ч'іти хо́ч'і / а вести́се ни ўм'і́йі / уч'е́ї дити́ну / до́ки ш'і ни пи́зно*.

РОШЧІПІ́РЮВАТИ – розчепірювати: *Ну та то мош па́л'ц'і рошч'іп'ір'увати / ота́к роби́ти / але́ би́рше каўт за но́ги / іко́с так*.

РОШЧІРІ́КАТИСЕ – 1) почати щебетати; щебетати тривалий час; сильно видавати звуки (про птахів, зокрема горобців, синиць): *Весна́ / тай рошч'ір'і́калисе / узим'і́ ти́л'ко це́го ни бу́ло ч'у́ти*; 2) *перен.*, *згруб.*, говорити: *Ґа́здиї ни ч'у́ти / а рошч'ір'і́калосе пусте́ч'і / бо ў ґа́здиї сло́во вартне́ / уно́ шош ва́жи / ну а ў цих / шо́ тоб'і́ сказа́ти? / ти в'і́риш то́му / шо ўни говор́'ут*?

РОШЧІХА́ТИСЕ – *недок. в.* до РОШЧІХНУ́ТИСЕ: *Фунти́ўка рошч'іха́йіц:е / Іва́ / іди шош роби́ / іди́ / л'у́пч'іку*.

РОШЧІХНУ́ТИ – розчахнути: *Сейі́ноч'і ти́л'ко с'н'і́гу ўпа́ло / шо див'і́ц:е / би вин йе́блуни ни рошч'іхну́ў*; *То с'н'ігу́ / тай рошч'ікну́ли п'іп'і́ну / тре: бу́ло стр'іса́ти / йа ў се́бе з ус'і́х ш':еп с'н'іх постр'іса́ла*.

РОШЧІХНУ́ТИСЕ – розчахнутися: *Ли́ш питпи́р тре́ба / гори́т / бо ўже одна́ йе́блинка рошч'іхну́ласе; Та то так хо́ўско / так'і́ леди́ / шо мош упа́сти ĭ рошч'іхну́тисе / Бо́же борони́ / у суткáх ни го́ден проĭти́.*

РОШШІБА́ТИСЕ – піклуватися, дуже любити, пестити когось; турбуватися про когось: *Уни́ рош':ібáйуц:е над дити́ноў / пе́рш'а ўме́л:а бу́ла / то геĭ / к'і́л΄ко то́му? / роки́ / в'ід΄і / ш'і све́кор жиў; Д΄іти́ĭ до́ўго ни бу́ло / то тепе́р уни́ рош':ібáйуц:е нат цеў дити́ноў / вáрто таке́ ви́д΄іти / цулу́йут / опцуло́вуйут / де лиш м'і́сце йе / і вин / і ўна / то р'і́тко / шоби́ ч'олов'і́к так за дити́ноў / а цес бере́ц:е переповивáти / і цулу́йі пáл'ч'іки і ко́жну ни́шку / вин ни заўвáжиў / шо йа се ди́ўйу / лиш н'іўро́ку.*

РОШШІБНУ́ТИ (РОЗДЕ́РТИ) КОГО́С, **ІҐ (ЇҐ) ЖЄ́БУ (ПО́РХАВКУ)** – *згруб.*, погроза набити, знищити когось: *Йа тоту́ брехн'у́ ни го́н:а слу́хати / лиш би отáк іми́ла / таĭ рош':ібну́ла / йіґ ж'е́бу / лиш отáк бих зроби́ла / і наĭ тогди́ бу́де шо бу́де / ўна мене́ тики́ дес доведе́ до це́го / роздеру́ / йіґ ж'е́бу / бигме́ / И:ĭ / та ни клин'і́ц:е ч'е́рес дурну́ бáбу / ви му́дра жи́нка / а з дурни́м ро́зум накладáйіте / та то́го / шо ўна гово́ри / н'іхто́ ни слу́хайі / одна́ ви тим се проĭмáйіте / каў вам / лиш'і́ц:е пусто́го.*

РОШШІ́НЬКАНИЙ – розстебнутий: *Студено́ / Васи́ / ни ĭди рош':і́нканиĭ / А шо м'ін'і́ се стáне? / моро́зу нимá / Але́ ч'о душ'á мáйі бу́ти го́ла? / зашп'ін'кáĭсе / уваж'е́ĭ на се́бе.*

РОШШІ́НЬКАТИ – *докон.* до РОШШІ́НЬКУВАТИ: *Вас'у́тко / ану́ко поможи́ мало́му рош':і́н'кати соро́ч'ку / бо вин пирве́ зáш'ін'ки / ад'і́ йек уни́ позат'ігáлисе / вин ни ви́ди / таĭ т'е́гне / кудá соб'і́ хо́ч'і.*

РОШШІ́НЬКАТИСЕ (РОШШІ́НЬКУВАТИСЕ) – розстебнутися (розстібатися): *Убрáў к'іптáр' / стар'і́ д΄е́дев'і гáч'і / і таки́ĭ н΄ійе́киĭ пишо́ў / та ў не́го йе нове́ ўбран'е́ / А ч'о́ н'ійе́киĭ? / та вин по дáўному се ўбрáў / ўни се договори́ли / шо ўс'і сего́н:е так се ўберу́т / шо ў ко́го йе / але́ дáўне / а шо рош':і́н'каўсе / ну то йа се питáла / а вин кáже / шо зату́го ко́ло ши́йі / а ви ўже так за ним / іґ за мало́ў дити́ноў / ни го́н':і йісте́ звикнути / шо то ле́г'ін' / пáрубок / та вин у вас таки́ĭ штрамáк / шо знáйіте / шо вин погáно / ход'йе́к ни пи́де / Але́ бо ĭ к'іптáр' ни геĭ.*

РОШШІ́НЬКУВАТИ – розстібати: *Абе́с ни рош':і́н΄кувала соро́ч'ку / бо пáзуха завели́ка / нимá ч'о своĭе́ богáцтво на л'у́де вистаўйе́ти / Ог:о́ / іґ би богáцтво / а то жебрáцтво / мале́ жебрáцтво.*

РОШШМАТУВА́ТИ (РОШШМАТО́ВУВАТИ) НА (ДРИМНІ́) КАВАЛЬЧІКИ́ – подрібнити (подрібнювати): *Йа казáла / ўрубáĭ солони́ни / але́ ни на ве́л:еко / а ўна рош:матувáла кус солони́ни на так'і́ дримн'і́ кавал'ч'іки́ / шо йа ни знáйу / шо с тим роби́ти / Н'іч'о́ / ўна до́бре зроби́ла*

/ у ко́ждого йе виде́л'ц'а / та наї дос'іга́йут / аби́ ти́л'ко б'іди́ бу́ло; Укр'і́ї хл'і́ба / але́ ни рош:мато́вуї йіго́ на дримн'і́ кавал'ч'іки́ / ни / шоби́ сам'і́ кришки́ се зроби́ли / наї фа́їн'і тоне́н'к'і гр'іноч'кі́ бу́дут / і цо́нтами ни тре: / але́ ї кришки́ ни роби́ / Ну та так / вит цо́нти рука́ мо́же се зигну́ти / ме бол'і́ти / а хто цего́ хо́ч'і / Ни воркоти́ / а роби́ / шо йа каў / фа́їно укр'і́ї.

РТА́ТИЙ (РОТА́ТИЙ) – *знев*., *згруб*., 1) з великим ротом: *Рот на пиў лиц'а́ / рта́тиї / йіі' ж'е́ба*; 2) *перен*., про крикливого, галасливого, сварливого: *Л'о́н'а така́ рта́та / шо йік утво́риц:е / то хот' т'іка́ї вит ха́ти / Ви́диш / / а йі́йі пе́рва сестра́ / ўже гет ни т:о*; *Рта́та суд'і́л'ниц'а / іко́йі с'в'іт ни ви́д'іў / то пе́рш'а бр'іхоно́ш'а ў Ца́рин'і / И:ї / лиш'і́т цисе́.*

РУБА́ТИ – 1) розсікати, розділяти на частини, ударяючи чим-небудь гострим з розмаху: *Руба́ў дрива́ / таї уде́риўсе / то таке́ пол'ін'е́ / шо ледв'і́с'ки поколо́ў*; 2) різати, краяти (ножем, ножицями): *Руба́ї хл'і́ба / солони́ни / таї перреку́с'уїте / бо зваре́не ш'і ни ско́ро бу́де; Руба́ї оту́т / де йа познач'е́ла / лиш уваж'е́ї / ни скабзу́ї мате́р'ійу / оту́теч'ки руба́ї.*

РУБЕ́ЛЬ, -бля́ – *заст*., карбованець: *Гента́м за хл'іп на́в'іт' ни рубе́л' плати́ли / а п'ітна́ц'іт' коп'і́йок / а сего́н:е? / А ч'о ви / ву́їно / ура́с нар'іка́йіте на то жит'е́ / йік вам таке́ добро́ бу́ло? / ге? / забанува́ли йісте́ за колго́спом? / за д'іл'анка́ми? / а йік н'і / то ч'о ви бану́йіте за тим / шо хл'іп коп'ікі́ куштува́ў / ви за ўс'о нагада́їте / йек бу́ло*.

РУБЕ́Ц НА РУПЦІ́ (ЛА́ТКА НА ЛА́ЦЦІ, ДИ́РКА НА ДИ́РЦІ) – про дуже старий, латаний одяг: *Тепе́рки так ни хо́д'ут / шо рубе́ц на рупци́ / цего́ нима́ / а дирки́ на спо́н':ах ви́д'іла / але́ то спец'іа́л'но ро́бйут / то ни вид нос'і́н'а / а ўпере́т ходи́ли ў пола́таному / ї не́н'а нам каза́ла / ў тако́му ни ўстида́їтесе ходи́ти / ўстида́їтесе ў нич'е́стому / а йік уно́ ч'істе́н'ке / то ла́тка йіму́ ни шко́ди / і йіго́ ни псуйе́.*

РУБ'Ї, -я – *зб*. стос. РУП: *Гента́м м'ін'а́їлик браў ру́бйі / а тепе́рки шо́ з ним роби́ти? / нима́ / шоби́ дес пріїма́ли / а йіго́ се назбера́ло.*

РУДА́ Б'Є – стан погоди, коли гріє сонце і йде дощ: *У сел'і́ ка́жут / со́нце гр'і́йі / дош' іде́ / ба́ба с'і́ла таї пр'іде́ / це колі́ дош' і со́нце / руда́ бйе йе́блука / уна́ нидо́бра на садови́ну / йе́блуч'ка / ік руда́ / стаўу́т пл'ами́с'т'і / на смак / н'іч'о́ / але́ ни ви́гл'ідн'і.*

РУДЄ́К, -іка́ – чоловік із рудим кольором волосся або / і з рясним ластовинням на обличчі: *Тро́хи руд'е́к / але́ ни ва́тра / це ўже до́бре / і / хол'е́ра / до́ста нипога́ний / а йік у капел'у́с'і / то ї ни ви́тко / шо руди́ї / вес'н'іно́к нима́ / нагада́їсе / ік'і ўни бу́ли ў До́ц'і / Мої / але́ ўже нима́ / уна́*

ч’ємос йіх ви́вел:а ? / А де́ ўна ка́же? / ка́же / зиї́шли́ сам’і́ / Ви́диш / а ў цє́го хлопч’і́ш’а нима́ / лицє́ гладе́н'ке / б’і́ле / ік пап’і́рч’ік.

РУЖЕ́ВИЙ – рожевий: *Л΄у́бйу так’і́ ружє́в’і ч’іч’ки́ / йє́к уни́ се називайут / ни ч’у́ла йіс? / В’ід'і́ / па́нцке ми́ло?*; *Ви́диш / нам с тобо́ў у ружє́вому ўже ни випада́йі ходи́ти / то дл'а молоди́х / а ми ўже на спок’ійн'і́ш:е ма́йімо се диви́ти / бо ік ста́рш’а жи́нка ў таке́ се ўбера́йі / м’ін'і́ гет ни смаку́йі / А ч’о? / Ан:и́ц'а ма́йі б’і́лу спин:и́цу ї ружє́ву бл'у́ску / то шо / нифа́їно? / ўл'і́т'і ў таке́ се ви́штрамувати / до́ста фа́їно / У не́йі ружє́ве ни раж’є́йі / то лиш ле́д'а / то таке́ / іґ би ру́ж’а лиш се подиви́ла на шош б’і́ле / того́ тоб’і́ се ўда́ло / а йа за и́нче каў / ружє́ве / дл'а мали́х і ду́же молоди́х / а ми ни на крок два видиї́шли́ вид них / а та́к’ік ви́ц:и до П’і́тривого ґрун'а́ / тики́ гет вид:али́лисе.*

РУ́ЖНИЙ – різний, не однаковий: *Ус΄є́ке д΄і́йіц:е ў с΄в’і́т΄і / ру́жне та ниўдна́ке*; *Полотно́ ру́жне / на цє́му цо́ти бу́дут вели́к’і / ўно р'ітке́ / а тото́ / шо сего́н:е ку́плене / йіґ густе́ си́то / на с'в’і́тл'і / ко́ло викна́ диви́се / та́мки шит'е́ ни бу́де лаба́те / а таке́ / йік ма́йі бу́ти / ду́же дел'іка́тне ви́йде / ўно наїкра́ш:е до шит'а́.*

РУЖНИ́ТИСЕ – *рідко*, відрізнятися: *Ви́диш / і ц':а / і т:а баве́нка / жо́ўта пале́на / а́ле йік придиви́тисе / то ружн'у́ц:е / мойа́ темн'і́ш’:а / Та то тики́ до́бре ви́тко / на́в’іт' без окол'а́р'іў*; *Ч’ем ружни́ц:е оцє́с браца́р΄ вит цє́го? / Та зра́зу ї ни скаў / вигл'іда́йі / шо цес йіс'н'і́ш:иї; Хто би сказа́ў / ч’о то так йе? / дв’і ри́н':і сестр'і́ / поди́бн'і на твар' / во́лоси одна́к’і / а йек ружн'у́ц:е нату́роў / ста́рш’а / ход' до ра́ни тул'е́ї / а моло́ч’:а / лутаўйе́к вид лутаўйіка́ / а йізи́к / іґ бри́тва / де́коли ік шош ска́же / то так / шо кроў мо́же поч’ур'і́ти / Ўна до́бра / але́ йо / тро́хи зао́стра.*

РУЖНИ́ЦЯ, -і – *рідко*, різниця: *Гаї / подив’і́ц:е суда́ / ї́ка ружни́ц'а мижи́ ци́ми фусткáми? / Та ї́ка? / пе́рш’а зелен'і́ш’:а / ма́йі ми́тер' і пиў / дес так / а дру́га на дв’і пйе́ди ме́н'ч’а / і по крайа́х ма́йі те́мниї пружо́к / але́ ни гру́биї / а таки́ї / іґ би уз'е́ў ни́тку тоне́н'ку / йійі́ покла́ў і риўне́н'ко нат'ігну́ў по крайа́х*; *Іка́ ружни́ц'а / хто шо кому́ сказа́ў і с ким пишо́ў? / наї соб’і́ ї́дут / м’ін'і́ ц:е ни шко́ди / йа ма́йу нат ч’ем ду́мати / сво́го до́ста.*

РУ́ЖЯ, -і – 1) троянда: *У ба́биному гори́ц:и ру́ж’а ч’ірво́н:а дотепе́р росте́ / три́ц:ит' ро́киў / іґ ба́би нима́ / а ру́ж’а шол'і́та цвите́*; 2) паперові квіти, які виготовляли як прикрасу на стіни: *Тепе́р так’і́ ру́ж’і н΄іхто́ ни в’і́ш’ійі на с΄т΄і́ни / а гента́м / роби́ли*; 3) назва узору: *Йа ни витшива́йу цис΄і́ ру́ж’і / бо то ни наш узи́р / ни т'удиўски́ї.*

РУКАВИ́ВКА, -и – жіноча сорочка із суцільно вишитими рукавами: *Ву́стоўки / то соб’і́ ву́стоўки / а рукави́ўка ад΄і́ ї́ка / уси́ї рука́ў ви́шитиї /*

то ду́же с'в’іто́шне ўбран'е́ / ў циї рукави́ўц'і / шо м’ін'і́ перейшла́ / ма́ма в’ін'ч’е́ласе / це ў со́рок се́мим ро́ц'і бу́ло / ма́ма м’ін'і́ ййі да́ла / шо ш’і жи́ла / ка́же / дайу́ тоб’і́ ййі с сво́йіх те́плих рук / і шо / за ц':і рокі́ йа ййі лиш па́ру рас убра́ла / дес ул'і́т'і / іґ ду́же вели́ке с'в’е́то / на Вели́ґден' / ік тепло́ / а йік пит шош / то н'і / дон'ка́ сего́л'іта зач’е́ла се призера́ти до не́йі / а йа каў / ду́рно ни диви́се / бо ўна тоб’і́ по́вуска бу́де / а роспуска́ти йа ни позво́л'у / це ма́йі бу́ти ўну́ц'і / це йа росказа́ла до то́го / шобе́сте зна́ли / шо знач’е́йі фа́йна рукави́ўка ї отаке́ шит'е́ / ік на ниї.

РУКАВИ́ВОЧЬКА, -и – *зменш.-пестл*. від РУКАВИ́ВКА: *М’ін'і́ ш’і ро́ку ни бу́ло / йік ма́ма ви́шила бу́ла рукави́воч’ку / йе на фудуґра́ф’ійі / йа там у ниї іў спин:и́ц':і / ў друшка́х / отака́ дру́шка гоноро́ва бу́ла*.

РУКА́ НИ ПИДОЙМА́ЇЦЦЕ (НИ ПИДОЙМА́ЛАСЕ, НИ ПИДО́ЙМЕЦЦЕ) – у когось не вистачає (не вистачить) рішучості зробити щось таке, що суперечить сумлінню, моральним принципам, наприклад, ударити когось: *М’ін'і́ рука́ би ни пидоїми́ласе ўде́рити таке́ б’іда́ч’і / кру́глу сироту́ / Бо ти до́брого сумл'і́н'а / а йе тот'і́ / шо за сумл'і́н'і призабу́ли / ци мо́же / ўно у них усну́ло / йе ї так’і́ / і н'іч’о́ с цим ни зро́биш / о: / н'іч’о́*.

РУКА́ТИЙ – 1) з широкими долонями чи довгими руками: *Ви́диш / іка́ йа рука́та / ў ме́не рука́ ў д'е́д'іну пишла́ / му́жеска / а ў те́бе / па́нцка / твойі́ дв’і доло́ни ў мо́йі одни́ї би се ўм’істи́ли*; 2) *перен*., злодійкуватий: *Рука́того / тако́го / ік ото́ї ву́їко / тре́ба остер'іга́тисе / бо вин / ік прихо́ди / мо́же на шо хоч’ поза́ритисе / на таке́ / шо ї ни сниў би*.

РУ́КИ БИ ТТІ ВИТПА́ЛИ (ПОВИТПАДА́ЛИ), Є́К ТИ НИ́МИ РО́БИШ – викор. у мовл. жанрі “прокльон”, коли хтось, обурений чиїмись діями, бажає комусь зла: *Ру́ки би т':і витпа́ли / та би т':і витпа́ли / йе́к ти ни́ми н'ійе́ко ро́биш / А ви ни го́н':і маї ле́кше говори́ти / а ни́ таки́ми пога́ними слова́ми? / йа лиш се ўч’е́йу / а йік вам нидого́да / то роб’і́т сам’і́ / ви ўже гет утра́тили ч’ут':е́ на сло́во / бо йік лиш шош ни по ва́шому / то ви вит'іга́йіте з ікі́хос закама́ркиў так’і́ слова́ / шо гаш б’і́йно тото́ повто́р'увати / і то ни лиш м’ін'і́ / ви з ус'іма́ так / і ко́ждому го́н':і шош отаке́ сказа́ти / Гаї ц'і́хо / ни писку́ї / переб’ілі́ цису́ с'т'іну́ / бо ад'і́ ік’і ш’ітки́ / диви́се / йа пока́жу / йек / бере́ш ш’і́тку / і ота́к неў / ота́к*; *Ру́ки би т':і витпа́ли / йек ти ни́ми ро́биш / ти шо́ / оц:е́ ў рукави́ц'ах роби́ла? / ци йа тебе́ ни ўч’е́ла / йек то ма́лобисе роби́ти?; Ру́ки би т':і витпа́ли / ік ти йіх на ма́му пидоїма́йіш / це страшни́ї гр'іх.*

РУ́КИ ЗИВ'Є́ЛИ (В'Є́НУТ) – стала (стає) відчутною втома в руках: *Припоч'е́н΄мо / Пара́ / бо м'ін'і́ ру́ки гет зиў́е́ли / вид ра́н΄а са́поў маха́йімо / аг'і́ / шо ц:е таке́? / то робо́та на́ми ма́йі к'ірува́ти ци ми́ робо́тоў?*

РУ́КИ ЗРИВА́ТИ (ВРИВА́ТИ, ПОВРИВА́ТИ; ПОЗРИВА́ТИ) – про виконання важкої, непосильної роботи для рук: *И:ї / дава́йте суда́ / шо́ мете́ ру́ки зрива́ти / Ко́ц'о двеч'іру ме йі́хати ў Ца́рину / таї цисе́ о́зме; Ру́ки соб'і́ поўрива́ла ч'е́рес оц:е́ кам'і́н'і / вози́ла ў та́ц':і / таї сего́н:е ни го́н:а ни́ми кину́ти; Йо:ї / та йе́к ота́к не́сти? / та то́ ўрива́йі ру́ки.*

РУ́КИ, ІҐ (ЇҐ) ГРЕБЛІ́ – *згруб.*, незграбні; великі: *Ру́ки ў не́го / іґ гребл'і́ / шо́ вели́к'і / мо́цн'і / а шо́ / низґра́бн'і / так'і́ / шо нима́ ў них ч'ут':а́ / ад'і́ іми́ў мене́ / хот'і́ў уб'іймі́ти / але́ так / шо йа гаш зйо́їкала / бо хто ч'уў так ц'і́пко держ'е́ти / шо па́л'ц'і гет се видб'или ко́ло плеч'а́ / а рука́ ч'ут' ни поси́н'іла? / мої / та йа ни т'іка́йу / се ни вирива́йу / бо ни хо́ч'у с син'ц'а́ми ходи́ти; Хло́пц'і висо́к'і / ч'орн'е́в'і / фа́їн'і / хол'е́ра би йіх уз'е́ла / а Леси́ха мала́ / м'ізе́рна / ік тр'і́ска / пу́шка жи́нки / то ўни жерту́йут / шо одно́ў руко́ў го́н':і ма́му пидоймі́ти ї ви́нести гаш на Мо́ч'іру / аби́ ўна т'е́шко ни ї́шла ў горп / а ўна н'і́би се́рдиц:е за ц:у бе́с'іду / але́ сама́ ра́да / шо ма́йі таки́х хло́пц'іў / Ну та так / ру́ки ў них / іґ гребл'і́ / ни́ми хот' кого́ згрома́диш / а ни ли́ш кого́с тако́го / ік ма́ма / але́ шо йа скаў? / фа́їно / ік д'і́тем ота́к до́бре з ма́моў / а ма́м'і з ни́ми / ў таку́ ха́ту сварки́ ни заверта́йут / ўни ом:ина́йут йі́йі́; Йа ви́жу / йек ти се стера́йіш / ру́ки так'і́ / йік гребл΄і́ / мої / та ўч'е́йсе / бо ч'олов'і́к / йік вид:а́с:е / ме би́ти по па́л΄ц΄ах / Бабо́ / а йа за тако́го ни пи́ду / йа йіго́ ви́пробуйу ш'і до вид:а́ван'а / йа ни да́мсе.*

РУ́КИ НИ ДОХО́ДЮТ (НИ ДОХО́ДІ) ДО ЧЬО́ГОС – хтось не має змоги виконати якусь роботу, оскільки увагу звернено на першочергове, те, що є невідкладним: *То мош би оту́тки парка́не́ц зроби́ти / ру́ж'і посади́ти / наї би ви́лисе / а́ле ру́ки ни дохо́д΄ут до це́го / бур΄іни́ ў горо́д΄і ч'іка́йут.*

РУ́КИ НИ С ТО́ГО МІ́СЦЯ (НИ ВИ́ТТИ) РОСТУ́Т – про когось, хто не вміє якісно виконувати руками якусь роботу: *Йа ни до шит'а́ / ни до плет'і́н'а / ў ме́не ру́ки ни с то́го м'і́с'ц'а росту́т / ўни / мо́же би / росли́ кра́ш:е / але́ ік йа ви́жу / йек цисе́ ба́ба ро́би / то ў ме́не гет охо́та пропада́йі / ба́бу ў це́му заветі́ти н'іхто́ би ни змих / то дар Бо́жий / а ў ме́не сере́дно вихо́ди.*

РУ́КИ РО́Б'ЮТ, А ГОЛОВА́ ВИДДИХА́Ї – вироблені й закріплені навички деяких видів фізичної праці сприяють відпочинку, зняттю розумової напруги: *А де́ йа се зму́ч'уйу? / ру́ки соб'і́ свойе́ ро́бйут / тото́ /*

шо зна́йут / а голова́ вид:иха́йі / ру́ки за ко́жде ни пита́йуц:е ў голові́ / шо йім робі́ти / ўни і ў темнот'і́ го́н':і плести́ / ши́ти н'і / а плести́ / кукуру́дз͡и теребі́ти / фасу́л'і лу́ш':іти / до це́го вели́кого ду́ман'а ни тре: / Але́ бо голова́ / ік ни за́н'ата робо́тоў / то мо́же ни вид:иха́ти / а ўс'е́ке н'утува́ти / Та ч'о ни мо́же? / мо́же / йі́і си́лоў ни заста́виш / але́ ми за́рас за и́нче гово́римо.

РУ́КИ СВЕРБ'Ю́Т (СВЕРБІ́ЛИ, ЗАСВЕРБІ́ЛИ) В КО́ГОС – про прагнення працювати чи вдарити (набити) кого-небудь: *Зач'е́ли за ц:е говори́ти / таї у ме́не гаш ру́ки засверб'і́ли / ду́же бих хот'і́ла наши́ти це́го шит'а́ / але́ шо / за́рас с'іна́ де́ржут / н'ійе́к ни ві́йде; Ру́ки сверб'і́ли / хот'і́ў тро́хи потр'істи́ Ко́ц'а / але́ смих се здє́рж'іў / пошкудува́ў Ко́циху / Ну та йіс до́бре зробі́ў / за ц:е тебе́ пофал'у́ / ду́же йіс до́бре зробі́ў*.

РУ́КИ СКЛАДА́ЮЦЦЕ (НИ СКЛАДА́ЮЦЦЕ) ДО ЧЬО́ГОС – хтось може (вміє, здатний; не здатний) якнайкраще виконати якусь роботу: *Ни ўм'і́йу плести́ / у ме́не ру́ки ни склада́йуц:е то то́го; Ви́тко / шо ў не́йі ру́ки склада́йуц:е до шит'а́ / бо ад'і́ шо ўна дити́н'і понашива́ла / та тако́го н'іґде́ ни ку́пиш; Ти ка́жеш / шо ру́ки ни склада́йуц:е до тако́йі робо́ти / а́ле то ни так / робі́ / про́буї / уч'е́їсе / і ўни складу́ц:е / ік ма́йі бу́ти / ти гада́йіш / шо ў ме́не зра́зу ўс'о виходи́ло*? / *н'і / бу́ли / ік кал'іцуни́*.

РУ́КИ СКЛА́СТИ – 1) нічого не робити: *Сам'і́ зна́йіте / ки́л'ко пе́рет' св'е́тами роботи́ў / а ўна скла́ла ру́ки / і н'іч'о́ с то́го ни ро́би / а йа ік шош зач'іна́йу каза́ти / ура́с т:о саме́ ч'у́йу / зро́биц:е / а шо / ўно само́ се зро́би? / Та ўна / Мар'і́ / мо́же / ни ўт'ігне́на / та́к'ік ми / ўна марна́ у вас / се ўстида́йі каза́ти / шо ни го́н:а / це лиш того́ / а нев'і́стка фа́їна і стера́йіц:е / то ви́тко / і каў вам / ни нар'іка́їте на н'у / абе́сте шош ни пошко́дили*; 2) померти: *Ру́ки склаў / і шо? / нима́ ч'олов'і́ка / пишо́ў вид нас*.

РУК НИ ЧЮ́ТИ – дуже втомитися; зовсім не відчувати сили в руках: *Йа / бигме́ / рук ни ч'у́йу / припоч'е́н'мо кри́шку / гаї / досапа́їмо до то́йі йібли́нки / таї ста́немо / бо каў вам / ч'у́йу / шо ўни витпада́йут.*

РУ́КУ (НО́ГУ) ТЄ́ГНЕ ШОШ **(ІКА́С БІДА́) –** хтось хворий: у нього виявляються ознаки ревматоїдного артриту чи артрозу: *Аг'і́ / шо́ йа ма́йу роби́ти? / т'е́гне но́гу / вит клу́бу гаш до питкол'і́на / лише́н' шо зач'е́ло / аг'і́ / та ра́н'че мене́ так ни шпиґало / а тепе́рки гаш у попе́рек вид:айе́; То йік т'е́гне ру́ку / то таки́ї диўни́ї б'іл' / шо смих ни го́н:а росказа́ти / то ни таке́ / іґ би ў те́бе їкас бу́ла бу́ба ци би голова́ бол'і́ла / то болит ки́с'т'ка / то ў ниї бол'е́к / а йа йік таке́ бу́ло зач'е́лосе / ни зна́ла / шо то йе сла́б'іс'т' / гада́ла смих / шо не́сла т'ішке́ / сапа́ла / таї натруди́ла ру́ку / а то н'і / на їкиї́с ч'ес уно́ ўспоко́йілосе / зати́хло / а пото́му зноў да́ло се зна́ти / але́*

ўже і ў дру́гиї руц'і́ таке́ се зроби́ло / таї па́л'ц'і ік' іс уйе́л'і ста́ли / йа зач'е́ла прислуха́тисе / шо да́л'ше бу́де / ци ўно ўти́хне / але́ н'і / куда́? / аг'і́ / та йа н'іч'о́ тако́го т'ішко́го ни роби́ла / то ч'о ўно ма́йі мене́ так мордува́ти? / ўз'е́ла ў ру́ки с'ірни́к / хот'і́ла ва́тру ў гру́б'і накла́сти / а вин упаў / ру́ки та́к'ік слут'і́ ста́ли / ўз'е́ла смих го́рш'і / шобі́ напи́тисе воді́ / бо гаш вит то́го ўс'о́го мли́сно ста́ло / ўз'е́ла за ву́шко / а пидоїми́ти он:о́ў руко́ў йіго́ ни го́н:а / му́с'у дру́гу питкладати / шобі́ уно́ ни ўпа́ло / і гаш тогді́ мене́ страхи́ зибра́ли / Бо́жеч'у ми́лиї / йа ўч'у́ла / шо то гет зле / шо ўсереди́н'і шош замкну́лосе ни так / ік ма́йі бу́ти / таке́ се ста́ло / шо смих ни го́н:а тото́ застанови́ти / таї отаке́ / каў вам / то таки́ї бол'е́к / шо ни го́ден н'і руко́ў / н'і плеч'е́м рухну́ти / і так вигл'іда́йі / шо то жи́ли бол'у́т / і по них тот бол'е́к хо́ди / отаке́ смих с цим усі́м йа паци́ла / ну а пото́му / ви се пита́йіте / шо пото́му? / пото́му се л'іч'е́ла / бо то т'ішка́ сла́б'іс'т' / ўна се ни вил'іко́вуйі / а йійі мош лиш пидл'іч'е́ти / ну таї смих му́с'іла с цим се змири́ти / ї зач'е́ла потро́хи циї па́ни догож'е́ти / му́с'у дес потро́хи і йійі слу́хати / куда́ д'і́нусе? / ота́к ми з неў жийімо́ / то мойе́ зве́р'ха / то йійі́ / йек колі́.

РУ́КУ ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) НА ВІДРІ́С (НА ВИ́ДРІ́С; НА ВІ́ТСІЧЬ; ВИ́ТСІЧЬ) – стовідсотково бути впевненим у чомусь: *Йа ґеренту́йу / ру́ку дайу́ на в'ідр'і́с / шо с це́йі муки́ куле́ш'і ни бу́де / ўни ни подобра́хайуц:е / бо то ўже деле́ко заїшло́ / гаш заду́же / Мар'і́ / деле́ко.*

РУЛЮВА́ТИ (РУЛИ́ТИ) – кермувати (про санчата, велосипед, мотоцикл, машину): *Але́ диви́се / Фе́д'у / фа́їно рул'у́ї / бо зноў у парка́н М'і́ликиў се го́пнемо / йа с тобо́ў ужé бо́йусе спуска́тисе / уваж'е́їко / А то ни йа / то санки́ так'і́ / лет'у́т / ік скаже́н'і / стри́му ни ма́йут.*

РУМИ́ҐАНІ, -я – ремигання; *пох*. від РУМИҐАТИ: *Пист заїшо́ў / дв'і нед'і́ли мош се ўтри́мати / шобі́ ме́нче румиґа́ти / витказа́тисе вид мн'ісі́ў / вит то́го пит'а́ / шо ни прино́си ко́ристи / йі́сти тре: лиш ти́л'ко / шобі́ жи́ти / а ни жи́ти / шобі́ найіда́тисе / того́ / умен'ч'і́т руми́ґан'і / хот' на ч'ес по́сту / ци ви бойіте́се / шо спла́снете*?

РУМИҐА́ТИ – 1) ремигати: *Кори́ўц'і ад'і́ йек до́бре / фа́їно напа́сласе / таї соб'і́ румиґа́йі*; 2) *знев*., *згруб*., їсти: *Бес к'ін'ц'а́ румиґа́йіш / моїі / та іді́ шош робі́ / б'і́йсе Бо́га / хло́пч'і / ки́л'ко мош се нат'іга́ти за столо́м? / А ч'о Лес'о́ ни їде? / йа тогді́ пи́ду / ік вин / Та вин тебе́ ч'іка́йі.*

РУМИҐА́ТИ (ІК (ЇК) КОРО́ВА) – *знев*., *згруб*., їсти: *А ти шо / л'у́боч'ко / ўже румиґа́йіш? / нас ни ч'іка́ла? / ци нам ужé ниma ч'о с'іда́ти за стиў? / ну та ви́жу / шо нима́ ч'о / ви́жу / шо ми заду́рно поверну́ли шош хапну́ти ў рот; Найі́лисе / а тепе́рки х'іба́ лиш л'іч'і́ ї ч'іка́ти / шобі́ са́ло*

се заўйізáло / А йа ш’і бýду румиґáти / мýс'у отóго пл'áцка покýш’іти; Румиґáйі / ік нáш’а корóва / ус'і́ попойíли / / ўстáли / ўна такóш / а потóму се вертáйі / і зноў берé шош у рот / урáс у нéму шош перевертáйі / наї би ни знáти кíл'ко / алé рот тотó м’істýч’ійі ĭ переберáйі / Йа се питáла за ц:е / а ўна кáже / шо мýси шош кíнути / бо ĭйі зач’інáйі нидóбре ўсередúн'і робúтисе / ік так ни зрóби / таї отакé / так шо ўна ни по свóйі вóли / то жолýдок цéго трéбуйі / таї шо ти зрóбиш? / Ну та йа ни знáла / наї вибач’éйі / шо смих так подýмала / ĭ так нифáйно вам сказáла / йа ни знáла / Ну та ти шó / вúн:а? / ти ĭйі н'іч’ó ни казáла / а тепéрки меш знáти ĭ уваж’éти на слóво / іґ дес шош такé ўздриш / дóбре / шо отýтки се вúйіснило / а нú при ниї ци при кóмус ч’ужóму; *Ік сказáти прóсто / шо хтос румиґáйі / зáм’іс' тóго / шо вин йіст / то це ни йе фáйна бéс'іда / отáк ход'ікóйі л'удинá / котрá уваж’éйі себé / ни ме дрýгому так казáти / бо ік скáже / то ўже хóч’і такúм слóвом шпиґнýти когóс / ну алé ік унá ш’і нагадáйі за корóву ĭ скáже / румиґáйіш / ік корóва / а м’ін'і́ ни дайéш / абó румиґáйіш / ік корóва / а нú / би зо многў се под'ілúти / шош отакé / ну то ўже дýже нифáйна бéс'іда / блуствá гúрш’і / алé цисé дес ниделéко видб’і́гло / бо ік такé сказáти / то знач’éйі / шо ти обзивáйіш когóс / покáзуйіш / шо ни ш’інýйіш йігó*.

РУМНЄ́НЕЦ (РУМНЄ́НОК), -нцу (-нку) – ромашка лікарська: *Берú румн'éнцу / зварú дитúн'і гарбáту / і ни ме бол'і́ти ч’ереўцé; Румн'éнец сам се нас'івáйі / йігó поўнó ў горóд'і / ікрáс цвитé / нарвú соб’і́ / А ви нашуш’íт / і йа тогдú óзму / бо то тре: / шобú ў т'інú сох / а ў мéне нимá де / Йек нимá? / застелú на печ’é ў велúкиї хáт'і / фáйно роскладú / таї меш мáти / ти тáмеч’ки вáтру ўл'íт'і ни кладéш / алé йек соб’і́ хоч’ / м’ін'і́ жмéн'ку бúрше / жмéн'ку мéнче поклáсти / н'іч’ó ни грáйі*.

РУМНЄ́НИЙ – 1) рум’яний: *Ни т:о / шобú румн'éне / алé здорóвиї / ц'в’іт у лицú / б’ілéн'к’і рúўн'і зýби / óч’і сúв’і / з бокúў спит фýстки кýч’ір'і / вóлоси так’і́ / ік лен / спéреду габú / самá серéн:ого зрóсту / і весéла / жертиўлúва / анý / хто це йе? / ци ти пизнáла? / Йéк ни пизнáти / ік ви ĭ за габú ни забýли / це мáтка Нóц'а / унá такá*; 2) розчервонілий: *Фед'ó вúпиў пóрц'ійу / п’ідис'éт' грам / і стáў такúї румн'éниї / шо ну / а óч’і / йік с'в’іч’кú / се зас'в’ітúли / А йімý богáто ни тре:*.

РУМУ́НКИ, -ив – вид жіночого утепленого, оздобленого хутром взуття на підборах: *Уперéт тут одúн ч’олов’і́к шиў румýнки / то такé / йік ч’еревúки на кóрках / звéр'ха / кóло ногú / смýшок буў / тепéрки тóже подúбне пóс'ут / румýнки про с'в’éто бýли / а ў бýґден' жинкú ходúли ў бýрках / буркú висóк’і / п’і́л'і самóйі ногú / і теплó*.

РУ́НТАТИ – зрушувати, тривожити; “чіпати щош”, торкатися чогось: *Бу́ба ўже заго́йуваласе / і ли́ш тре: бу́ло йийі́ ру́нтати? / та іґ без буў ни к’іва́ў / то сего́н:е ўже забу́ў би за н'у / мих се лиши́ти мале́н'киї знач’о́к / молоде́н'ка шки́роч’ка / а тепе́р ад'і́ шо йіс зробиу́; Абе́с ни ру́нтаў цису́ ку́пу муралеву / бо то ни годи́ц:е / б’іду́ мо́жеш наклика́ти.*

РУ́НТІ, -я – *рідко*, лахміття: *Ба́ба ка́же / шо ўпере́т за старе́ / пи́рване / за лахм’і́т'і моглú сказа́ти / ру́нт'і / ви́дите / а йа цего ни ч’у́ла / але́ йа ни ўс'о му́с'іла ч’у́ти / йа ни у ўсе́му зна́на.*

РУП, -ба – 1) ганчірка: *На гру́бу молоко́ зб’і́гло / озми́ руп і фа́йно затри́ / а пото́му ч’е́стоў водо́ў ум:и́й / бо ме ч’ід'і́ти / йік накладемо́ ва́тру / зроби́ так / шоби́ пото́му ч’іди́ў ни бу́ло / і здоли́ни кастру́л'у повитера́ї / бо ви́жу / шо ўно зализа́лосе / поки́ с'в’і́же / цисе́ зроби́*; 2) *перен.*, *згруб.*, старий, зношений одяг: *То руп / а ни́ фу́стка / усти́т ми́жи л΄у́де ў тако́му йти / ўже руп ру́бом / куда́ ў тако́му? / х’іба́ лиш ко́ло ха́ти / а так / тре: шош дру́ге зр'іхтува́ти / се подиви́ти / шо мош до нос'і́н'а ўз'е́ти.*

РУ́ПЦАК, -а – 1) рюкзак: *Йа́ник до шко́ли з ру́пцаком хо́ди / то ўс'і тепе́р так д'і́ти / і зна́йіш / йе́к вин за не́го ка́же? / напл'і́ч’ник / ка́же / шо так ма́йіц:е говори́ти / бо вин на пле́ч’і*; 2) *перен.*, *ірон.*, про малу опецькувату дитину: *Моі́ / та цес ужé до́бриї ру́пцак / йе / шо не́сти / ану́ посмотри́ / н΄іўро́ку лиш / але́ уваж’е́ї / абе́с удéрж’іла.*

РУ́ПЦАЧЬОК, -чька – *зменш.* від РУ́ПЦАК: *Мали́ї пи́тпен'ч’ік / дез зо два ро́ки / а ўже ма́йі ру́пцач’ок / ану́ се подиви́ / Ну та фа́йно.*

РУ́РА, -и – труба: *Ма́йіш памн΄іта́ти цисе́ / ци йіс забу́ла? / тв’ії та́то з Андр΄ійе́м Ла́заревим ру́ри покла́ли бу́ли Мо́ч’іроў / во́ду т΄іглú вит Доўгани́шиних / с кирни́ч’ки / ти шо / забу́ла / шо кра́ник пе́рет' ха́ти у вас буў? / і то дл'а села́ ў т':і ч’іси́ бу́ло ду́же вели́ке / тако́го н'іхто́ ни маў; Вода́ ру́рами ў стаїн΄і́ ішла́ вит кирни́ц΄і Паўло́войі.*

РУ́РКА, -и – *зменш.* від РУ́РА: *Ану́ се подиви́ / ў те́бе молод'і́ о́ч’і / отака́ завели́ка / йік оц:е́ / ру́рка дес се покоти́ла / де́ ўна*?

РУСКА́ЛИК, -а – *зменш.* від РУСКА́ЛЬ: *Вас'у́тко / ге́н:е ко́ло оборо́га йе мали́ї руска́лик / цес ни к’іва́ї / ік хоч’ м’ін'і́ помоч’і́ / то тот озми́ / вин припе́ртиї ко́ло сами́х двери́й / йа ма́ла занéсти / таї так лиши́ла / а йік н'і / то роспри́ две́р'і / і ш’:е оде́н уздри́ш / котри́ї тоб’і́ ле́кшиї бу́де / тот озми́.*

РУСКА́ЛЬ, -я́ – лопата: *Бери́ руска́л΄ / а́ле ду́же гл΄е́боко ни копа́ї / бо то зве́р΄ха ўгнойе́но*; *Руска́л΄ т΄ішки́ї / ним ни змо́жеш копа́ти / земн΄а́ страшно́ тверда́ / затве́рдла / ік ка́м’ін' / суш’ де́ржиц:е ўже ікúї ден' / і куда́ д'і́нес:е / А йік йа ґра́л'і о́зму? / А шо́ ґра́л'і*?

РУ́СКИЙ – радянський; російський: *Йа малиї буў / йік ру́ск'і прийшли́ / ц:е / шо ти ка́жеш / то за пе́рших сов'і́тиў бу́ло / але́ йа памн'іта́йу*; *Ва́с'ко Івану́шкиў ру́ску буў уз'е́ў / це дру́га жи́нка ў не́го / А де́ ўна ру́ска? / ўна з Ла́тв'ійі; То ни на́ш'а бе́с'іда / то ру́ска / ни ч'у́йіш / йек уни́ гово́р'ут? / ви́тко / л'ітники́ до ко́гос прийі́хали / А мо́же / дес у Ко́сиў ци ў Вижни́цу / а прийшли́ суда́ се подиви́ти на Т'у́диў / на Соки́лске / Мо́же / але́ ч'у́йу / шо фал'у́т го́ри / шо йім ус'о́ се ўда́ло / лиш он:о́ / шо тел'іфо́н ни ўрас рабо́тайет / а так / хараш́о / оц:е́ смих / шо ўч'у́ла*.

РУСТИ́ (РУ́ТИ) – те саме, що БУТІ́ТИ: *Коро́ва руйе́ / му́с'у йти пуска́ти; Ни руї м'ін'і́ / бо голова́ ростр'і́скуйіц:е вит тво́го бут'і́н'а; Ану́ диви́се / вин тики́ ни пла́ч'і / а руйе́ / аби́ ми до́бре / фиўст / ч'у́ли*.

РУ́ХАТИСЕ – виявляти активність, ініціативу; брати на себе відповідальність за щось; клопотатися чимось; багато працювати, досягаючи бажаних результатів: *Ми ўже ни го́н':і так питпера́ти д'іти́ї гри́шми / ік упере́т / і так вива́р'увати йім йі́сти / ік ра́н'ше / йа ни го́н:а / бо но́ги / ік дутки́ / спу́хли / йа ўже ни до то́го / каў / наї молод'і́ ру́хайуц:е / а ми ўже тро́хи ў сторон'і́ / ми ўже уби́к ста́немо; Мої / та шош тро́хи ру́хаїтесе / ду́маїте / шо до ч'о́го / бо йік прийі́дец:е роби́ти вес'іл'е́ / то шо тогди́? / А ўна ни ка́же / шо вид:айе́ц:е / Сего́н:е ни ка́же / а за́ўтра ска́же / і шо́ тогди́ мете́ роби́ти? / ли́кт'і соб'і́ куса́ти? / то ўже́ тре: ру́хатисе / і ч'ембо́рше / а ви так с то́го н'іч'о́ ни ро́бите / іґ би то ни ва́ш'а дити́на / а сус'і́цка / а пото́му шо / лице́м мете́ с'в'іти́ти? / ма́ти одина́ч'ку / і ни моч'і́ зроби́ти вес'іл'е́ / таке́ / ік се нале́жи*? / *йа це́го ни рузум'і́йу* / *і н'іхто́ ни ме розум'і́ти*.

РУХ ЗРОБИ́ТИ (РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) РУХ) – заметушитися; почати активно діяти, залучаючи й інших: *Мамо́ / та ви таки́ї рух зроби́ли / іґ би то ни знати́ йк'і го́с'т'і ма́ли прийти́ / та ўни свойі́ / ік шош ни так / то мут вибач'е́ти / а йік схо́ч'ут ш':е ч'ого́с / ни ли́ш то́го / шо ми покла́демо на стиў / то наї зако́т'ут рукави́ / таї пи́дут тото́ р'іхтува́ти / шо йім посмаку́йі / ч'о́ ви ўс'іх на но́ги пидоїма́йіте? / Уни́ свойі́ / але́ р'і́тко прихо́д'ут / того́ йа хо́ч'у йіх фа́йно прийми́ти / а ти хатна́ / таї ма́ла би цисе́ розум'і́ти / а ни́ тако́йі завертати / шо наї рукави́ зако́т'ут / аби́х би́рше вит те́бе це́го ни ч'у́ла / ни хоч' / то ни роби́ / ад'і́ іди л'іга́ї / йа сама́ ўс'о зро́бйу / Йа се ни виткáзуйу / але́ ви тики́ ўрас бу́ли би́рше за Мару́сеў / іґ за мноў / іґ би йа бу́ла на сторон'і́ / ї ма́ла ота́к прийти́ / то ви би так се ни стера́ли / Йа за таке́ пусте́ на́в'іт' ни хо́ч'у говори́ти / бо на́в'іт' го́лосу шкода́ на таку́ бе́с'іду; Зроби́ли страшни́ї рух / йо:ї / іка́ там му́зика бу́де / іки́х кухар'о́к наїми́ли / гаш с само́го Ко́сова / і то ни одну́ / а двох / а*

то вес'іл'é ік вес'іл'é / і мýзика такá / ік на дрýгих вес'і́л'ах / таї̆ ї̆íди ни сказáла бих / шо л'і́пш'і / ну алé кúл'ко бéс'іт за ц:е бýло / кúл'ко фал'бú / а то шо / каў тоб'і́ / вес'іл'é ік вес'іл'é.

РÝХЛЯ, -і – те саме, що РÓХЛЯ[2]: *Попустúла соб'і́ / ї̆ім / ік свин'á / таї̆ скóро менé ни пизнáї̆іш / стáну / ік рýхл'а / Ог:ó / хот'і́ла бих цисé вúд'іти / алé цéго н'іќоли ни бýде / ў тéбе кис'т' ин'ч'а / ти ўдáласе ў свої̆ý фам'і́л'ії̆у / тáмки ўс'і худ'і́ / а шо смакýї̆і ї̆ідá / то на ц:е ї̆е повáжн'і прич'éни / наї̆ смакýї̆і / ти ни меш себé морúти.*

РУХНÝТИ (КИНÝТИ) СОБÓВ – *згруб.*, почати діяти (працювати; не лінуватися; допомагати, якщо комусь потрібна твоя допомога): *Ну та то мош би видирвáти свої̆ý пáн'у вид лáвиц'і / рухнýти собóў / і ўнéсти дроў / ни ч'ікáти / дóки ї̆а цисé зрóбї̆у / бо ї̆а ни сúжу / а ї̆ду м'іш'éти кулéшу; А там шо / нимá комý рухнýти собóў? / та тáмки так'і́ дв'і д'і́ўц'і / ік телúц'і / ўни шо / ни гóн':і питú ў горóт? / ци ўни бої̆ýц:е / шо сплáснут трóхи?*

РУХНÝТИ (РÝХАТИ) СПРÁВУ – впливаючи на когось, сприяти розгляду чогось, розв'язанню якогось питання: *Мáї̆іте сам'і́ дýмати / ї̆ек рухнýти цисý спрáву / ви ўч'éн'і / áле ї̆а знáї̆у / шо ї̆ік отáк сид'і́ти / то н'іхтó пáл'цем ни кинé / шóби вам зробúти дóбре / н'іхтó / а ви ї̆д'іт / дохóд'уї̆те / ік трéба / то зноў зберáї̆те папéр'і / áле рýштесе / ни ч'ікáї̆те / шо ўно самó вам з нéба ўпáде / бо цéго ни бýде.*

РУШЄ́ТИ – 1) вирушати: *Гаї̆ / брáч':іку Івáнку / руш'éї̆імо / бо то ш'і дóбриї̆ кавáлок дорóги / мус квáпитисе / шобú з:агод'і́ диї̆тú*; 2) чіпати, займати; торкатися чого-небудь: *Ни руш'éї̆ д'éдеву л'ýл'ку; Ни руш'éї̆те оц:ý дóш'ку / бо ўс'о се завалúт / ни вóл'но тудá ї̆ти*; 3) красти: *Хтос кушýт / руш'éў / вúтко / шош спýдило / бо кúнуў кóло кошáрки.*

РÝШКА (РÝЖЕЧЬКА), -и – *зменш.-пестл.* від РÝЖЯ: *Спин:úц'а зелéна / а по ниї̆ рушкú / кудá ў такóму ї̆ти? / молод'і́ ў такé се ни ўберáї̆ут / а ви прифáл'уї̆іте / шо фáї̆но / А шó тут погáного? / бл'ýска ружéва / а ц':і ружеч'кú тáк'ік би вúї̆шли з горúц':а / ікрáс пасýї̆ут до бл'ýски / а шо ти крúвис:е за кóл'ар / то подивúсе / ік'і́ рýж'і і ї̆ке лúс'т'і / шó / то ни пасýї̆і он:ó óн:ому? / ш'і ї̆ ї̆ек пасýї̆і / тогó ї̆а каў / шо фáї̆но / то / прéц'ін' / л'і́то / нимá ч'о ў тéмне се ўберáти*; *У д'і́да кóло плóту росцвúли рушкú / то так / шо гаш с цéго бóку / вид дорóги / вúтко / гадáла смих / шо ўни здич'і́ли / тогúт мáї̆же ни цвúли / а сегóроку розрослúсе / позапл'ітáли ус'ó кóло фúртки / ї̆а дúўї̆усе на т:о ї̆ дýмаї̆у / шо іґ би так хот'і́ў спец'ії̆áл'но зробúти / то би ни вúї̆шло / алé шо / хáта старá / д'і́да ўже даўнó нимá / горóт позаростáў ікúмос трéпет'ім / слúвами / смýтно / ік питú маї̆ дáл'і ў сат / алé при ўхóд'і / де рýж'і / хóч'іц:е стої̆éти ї̆ дивúтисе; Вýї̆на робúла*

паперо́в'і рушки́ / зйе́зувала йіх / одну́ п'і́л'і о́днойі ўкладáла / зна шти́ри пйе́ди поздо́ўш / і на дв'і / упо́перек / отáк уно́ вигл'ідáло / і тото́ примо́с'т'увала на с'т'іну́ / то тáк'ік би вуско́йі до́ш'ки ўпилі́ў пáру кавáлкиў / рі́ўних / канто́вих / отаке́ ўно бу́ло завели́ке ĭ прибивáлосе дес на пиўми́тр'а одно́ вид о́дного / ну таĭ с тим л'і́пше бу́ло / іґ би го́ла с'т'іна́ / то с таки́х папе́р'іў / ік на деревце́ беру́т / лиш ц':і ру́ж'і бу́ли тро́хи ме́н'ч'і / так м'ін'і́ вигл'ідáло / ле́д'а ме́н'ч'і.

РУШНИКИ́, -и́в – вид орнаменту на писанці, кожний елемент якого нагадує стилізований рушник; писанку теж називають “Рушники”: *Йа пизнаĭу́ мáч':ін'і писанки́ / аби́ ни знáти к'і́л'ко бу́ло дру́гих на стол'і́ / по то́му / йек спи́сано / ге́зде клáн'а / а оц':і́ списáла мáтка / дв'і з рушникáми / три з з'в'і́здами / за оц:у́ ни ґеренту́йу / але́ / в'ід'і́ / тако́ш уна́.*

С

СÁБАШ, -а – урочисте привітання музикантами запрошених на весілля: *Васи́ / зр'іхту́ї на сáбаш / шоби́ там ни шукáти / А то ки́л'ко? / с'ігну́ў у кише́н'у / і ви́т'іх / йа ш'і сно́ч'і на ц:е виткла́ў.*

САДОВИ́НА, -и – 1) садові дерева: *Н΄іўро́ку / садови́на фáĭно ўроди́ла сего́року; Тоги́т садови́на ни цви́ла / ду́же р΄і́тко / кáўт / шо ў Цáрин΄і маĭ л΄і́пше бу́ло*; 2) плоди садових дерев: *Зибрáли садови́ну / йе́блуч'ка ў пиўни́цу зане́сли / і пасто́р'і / ĭ фунтиўки́ / би́рше ме́нче ко́ло хáти ўпор'іткувáли / йіх нибогáто бу́ло / гру́ш'і ч'ос ни ўроди́ли.*

СÁЖІНИЙ – забруднений сажею: *Сáж'іна / бо пйец переро́бйуйімо / ни т΄ігло́ / дим у хáту ĭшоў / і то йек йіму́ виходи́ло / де́коли нич'о́ / мош бу́ло мири́тисе / ну а бу́ли рази́ / шо йа ў сту́д'ін' му́с'іла две́р'і ўтвор'е́ти / бо сперáло ди́хати / а тепе́рки доч'ікáлисе теплá / таĭ переро́бйуĭмо.*

СÁЖЯ, -і – сажа: *Аг'і́ / де́ ц:е́ ви бу́ли / шо ти́л'ко сáж'і на лици́? / моĭ / та тако́му х'ібá лиш у малáнку ĭти / ану́ подив'і́ц:е ў л'у́стро.*

САЛІДИНО́ВИЙ – кольору морської хвилі: *Су́кон΄ка ўдоли́н΄і опши́та сал΄ідино́воў пол΄іти́коў / таке́ саме́ на рукáўч'іках.*

СÁЛО, -а – часто у *мн*., САЛÁ, -и́в – 1) велика кількість сала чи різних його видів; дуже жирні страви (з додаванням “солонини” чи смальцю): *Ми ни йімо́ салá / ўс'о на оли́в'і / нам салá ни пан'у́т / таĭ то ни йе здо́рово*; 2) *знев*., *згруб*., *перен*., жир (стос. занадто повної людини): *Но́си на со́б'і так'і́ салá / шо на пйет' пáл'ц'іў / йа ни опсу́д'уйу / але йек так? / мо:ĭ / шош роб'і́т с цим уси́м / бо ш'і тро́хи / і гет позапливáйіте / йек так ни уваж'е́ти свойе́ здоро́ўйі?*; *Нáв'іт' ік спови́л'на ĭде / то тр΄іс́е сво́йіми*

сала́ми / а за бо́рзо йа ужé ї ни каў / дé ўна го́н:а б’і́ч’і? / куда́? / сала́ ни пу́с'т'ут.

СА́ЛО СЕ ЗАВ’Є́ЗУЇ (СЕ ЗАВ’Є́ЖЕ, СЕ ЗАВ’ЇЗА́ЛО) В КО́ГОС **(ДА́ТИ СА́ЛОВИ СЕ ЗАВ’ЇЗА́ТИ; НАЙ СА́ЛО СЕ ЗАВ’Є́ЖЕ)** – *жарт.*, про пообідній відпочинок: *Лиши́ мене́ / наї кри́шку пригну́ / хо́ч’у / наї са́ло се заўйе́зуйі / Кому́ кому́ / а тоб’і́ лиш це́го браку́йі / сали́ў се схот'і́ло? / та ти ш’і би мих с ки́мос под'іли́тисе тим / шо ма́йіш / а ни́ хот'і́ти / шоби́ заўйіза́лосе нове́ / аг’і́на б’іду́; Таї шо / Йу́ц'ку / мо́же / хот'і́ли йісте́ / шоби́ са́ло се заўйіза́ло / а йа вам перебиў тото́? / вибач’е́йте / Н':і / йа буў л'ех / бо шош змори́ло мене́ / ви́тко / на дош’ / але́ до́бре / шо йісте́ прийшли́ / бо ўден' нима́ ч’о се виле́жувати / на т:о нич’ йе.*

САЛЬЦИСО́Н (САЛТИСО́Н, САЛЬЦІСО́Н), -а (-у) – очищений і проварений свинячий шлунок, начинений шматочками м’яса, сала та ін.; сальтисон: *Урубаї і м’ін'і́ кава́л'ч’ік сал'цисо́на / бо шош закорт'і́ло / даўно́ смих це́го ни браў у рот / а ўздр'і́ў / таї се схот'і́ло.*

СА́ЛЯ, -и – зал: *Роска́зуваў / шо ўс'і́х уч’ікикі́ў у са́ли бу́ли зибра́ли / бо надвор'і́ дош’ уде́риў / таї та́меч’ки ўс'о прова́дили; Са́л'а така́ / йік три на́ш’і ха́т'і / тот'і́ ме́н'ч’і / та́мки / де мали́ї се ї́гра́йі / де ўни спи́ут / таї ку́хн'а сере́дна / ле́д'а би́рш’а вид на́шойі / а ц':а / каў вам / така́ / шо ік роби́ти вели́кий баї / то ўс'і го́с'т'і се ўм’і́с'т'ут / ни тре: ў два тури кла́сти за стиў / ў оде́н ота́к ста́не.*

САМ (САМА́, САМО́, САМІ́) ПО СО́БІ (ВИТ СЕ́БЕ) – 1) без чийогось втручання, стороннього впливу: *Йібли́нка сама́ по со́б’і ўсо́хла / то ни того́ / шо до не́йі бу́ли припе́рт'і остриўйіни́ц'і; Це ни жи́нка йіго́ настрополи́ла / вин сам по со́б’і таки́ї ч’олов’і́к; Цису́ д'і́ўч’іну н'іхто́ ни ўч’еў / уна́ сама́ вит се́бе наўч’е́ласе / Йек ? / вит се́бе ? / ўроди́ласе така́ / шо ўм’і́йі куховáрити? / Йа каў / шо ко́ло не́йі н'іхто́ ни сид'і́ў / шо́би ўч’е́ти / а ўна сама́ / деш шош проч’іта́ла / шош уздр'і́ла / шош уч’у́ла / йіґ жинки́ роска́зували / шо ўни ўм’і́йут фа́йно вари́ти / ї так наўч’е́ласе / ўна така́ молода́ / а йі́йі ўже беру́т у кухар'ки́ / сама́ смих кли́кала / йіґ бу́ли хрести́ни; То ўс'о напра́вилосе само́ по со́б’і / н'іхто́ ни м’іш’е́ўсе / так Бох даў;* 2) окремо від інших: *Ми́тро соб’і́ сам по соб’і́ і ходи́ў / і йіў / от:о́ / шо лиш ра́зом роби́ли / за не́го н'іхто́ н'іч’о́ ни зна́йі.*

САМИ́Й (САМА́, САМЕ́, САМ) – лише, тільки; інколи викор. для конкретизації оцінки якості чогось: *Йі́ли сам’і́ барабу́л'і / без н'іч’о́го / ни бу́ло ч’ем зар'іди́ти; Молоко́ таке́ / шо сама́ смета́на / ану́ диви́се / лиш н'іўро́ку / молока́ кри́шку / а смета́ни ік маї пага́р' се напр'е́ч’і.*

САМИ́Й (СУХИ́Й) ХЛІП ЇСТИ – бідувати, жити в нестатках: *Твойá мáма мáло рóкиў мáла / йiґ гóлот буў / а мойá роскáзувала / шо рáд΄і би бу́ли сухи́ї хл΄іп йі́сти / саму́ ч’вóрсклу шки́рку / áле ї тóго ни бу́ло / йі́ли нати́ну / кропи́ву / ходи́ли ў м’і́ну / Бóгу д΄éкувати / ви́жили / алé то страшн'і́ рокí бу́ли / кору́ вари́ли і йі́ли.*

САМІТНИ́Й (САМИТНИ́Й) – самотній: *Т:а кол'éтка / шо ти за н'у се питáйіш / так се зач’інáйі / Ої у пóли / пóли / сам’ітнá стайéнка / там Ісу́сик уроди́ўсе / малéн'ка дити́нка / отакі́ї у ниї поч’ітóк.*

САМ, ЇК (ІК) ПА́ЛЕЦ – самотній: *Жи́нка тоги́т умéл:а / д'іти́ї у них ни бу́ло / таї лиши́ўсе ч’олов’і́к сам / ік пáлец / каўт / шо дес у Ростóках мáйі брáта / тоі дéколи йігó видизнайé / áле ци то так / ни знáйу.*

САМ НИ В СО́БІ (САМ НИ СВІЙ; ЇК (ІК) САМ НИ СВИЙ) – пригнічений, сумний, знервований; не такий, як завжди: *Йо / нéрви зибрáли / таї сам ни ў сóб’і / то кóждиї би так се ч’уў / іґ би буў на йігó м’і́сци / кóждиї*; *Жи́нка ў шпиталі́ / тогó Івáн хóди сам ни с΄в’іі / н'іч’ó йімý ни ми́ле / каў тоб’і́ / сам ни свиї.*

САМО́МУ СОБІ́ НИ ВДАВА́ТИСЕ (СЕ НИ ВДАВА́ТИ) – про критичну оцінку себе, своїх дій, вчинків, своєї зовнішності: *Ти се допи́туйіш / йек йа се ч’у́йу / а йа такá / шо самá соб’і́ се ни ўдайу́ / бо гет спус'т'і́ла / таї то менé л'у́ти / тре: би за шош брáтисе / а йа хóч’у припоч’éўку; Йа / Івáнку / дéколи самá соб’і́ се ни ўдайу́ / ад'і́ ўч’éра / молод'і́ шош мижи́ собóў найшли́ / і нев’і́стка трóхи остр'і́ш:е до си́на заговори́ла / а менé зач’éло трафйéти / таї йа ї соб’і́ рот утвори́ла / син рузу́мниї / ц'і́хо сид'і́ў / ни хот'і́ў сварóк / а йа за нéго се ўступи́ла / бо ўна бу́ла ви́н:а / алé шó йа дóброго зроби́ла? / н'іч’ó / н'і соб’і́ / н'і йім; Іґ жи́нка ўже ни геї молодá / таї ш’і до тóго ни ви́спана / то йéк унá мóже комýс се ўдавáти? / та ўна самá соб’і́ се ни ўдайé / а йік припоч’éне / поди́виц:е за собóў / ї отогди́ мóже ш’і трóхи ч’у́тисе / а так / шо хот'і́ти? / рокí прáўйут свойé.*

САМО́МУ СОБІ́ НИ ВІ́РИТИ – хтось сумнівається в достовірності того, що насправді відбулося, свідком чи учасником чого він був: *Йа / бабó / самá соб’і́ ни в’і́р΄у / шо то ўже по ўсéму / шо ўже ўс΄о с΄к’ін΄ч’éла / шо ни метé з мáмоў торбі́ р΄іхтувáти на дорóгу.*

САМО́ НІЧЬО́ (НИЧЬО́) СЕ НИ РО́БИ (СЕ НИ ЗРО́БИ) – будь-яка справа має мати виконавця: *Ти лáким казáти / зрóбиц:е / а то самó н'іч’ó се ни рóби / коби́би таґ бу́ло / шо сказáў / і ўно борзéн'ко зач’éло роби́тисе / увихáтисе / а ти лиш гадáйіш / іку́ би ш’:е робóту приду́мати / а дé такé йе? / цéго н'іґдé нимá.*

САМО́НЬКИЙ (САМЕ́НЬКИЙ, САМЕ́СЕНЬКИЙ, САМО́СЕНЬКИЙ) – *зменш.-пестл.* від САМ: *Хло́пч'ік само́сен'киї ма́мку ч'іка́ў? / ході́ / наї йа тебе́ поц'о́майу / шо йіс таки́ї ч'е́мниї / так фа́їно оту́тки соб'і́ се їграў / ходи́ко суда́*.

САМОРИ́ДНА (САМОРИ́ННА) КАПУ́СТА – квашена (у своєму соку) посічена (“шіткована”) капуста (а не заквашена головками): *Озми́ саморин:ойі капу́сти у сло́йок / ге́н:е ў боч'і́ўц'і / у нас уже́ се ўква́сила / бу́де ч'ем оско́му зигна́ти / до́ки твойа́ се ўква́си*.

САМОСІ́ВКА, -и – рослина, що виросла внаслідок природного висівання: *Випо́л'уї / то ни ч'іч'ки́ / то бур'е́н / іка́с самос'і́ўка / уна́ ўс'о глу́ши / шо ко́ло не́йі / ану́ ви́т'ігни / ї меш ви́д'іти / іке́ там кор'і́н'і / лиш ни привви́ / бо зноў пі́де ў рист*.

САМОСІ́ВНИЙ – той, що виростає унаслідок природного висівання: *То самос'і́ўниї мак / і нев'істки́ тако́ш / сам'і́ с'і́йуц:е / на це́му м'і́сци ўни ўже тре́тиї рик / ви́тко / шо се ўда́ло йім ту́тки.*

САМ СОБІ́ ПАН (ГОЛОВА́, ҐАЗДА́) – про людину, вільну у своїх діях: *У при́йми ни хо́ч'у іти́ / ту́теч'ки йа сам соб'і́ ґазда́ / сам соб'і́ пан / а там / хто йіго́ зна́йі / йеґ го́н:о се скла́сти.*

СА́ПАННИК, -а – про того, хто найнявся до когось сапати чи кого запросили на “толоку” з тією ж метою: *Мар'і́ / наїм'і́т кого́с / два са́пан:ики за ден' цисе́ зро́бйут / А хто тепе́рки пі́де / ік то таки́ї гор'е́ч'ії ч'ес? / ко́ждиї у се́бе ро́би; Ну таже́ са́пан:ик / тої / шо пишо́ў на де́н'ку ци на ден'ки́ сапа́ти / так за не́го ка́жут / а мош би ї пожертува́ти / ік хтос з д'іти́ї / с хатни́х / бере́ са́пку таї шош про́буйі помога́ти / тогди́ / ік вин ци ўна тро́хи посапа́ли / наї би ки́л'ко / то тогди́ се кли́ч'і / гаї / са́пан:ики / ход'і́т йі́сти / бо ўже йісте́ до́ста се натруди́ли / це йа так сего́н:е кли́кала ўну́киў / уни́ проси́лисе / шо хо́ч'ут сапа́ти / таї йа каў / наї бу́де / да́ла йім по са́пц'і / лего́н'к'і ў ме́не бу́ли / показа́ла / йек се сапа́йі / але́ потерпа́ла / шоби́ ўни барабули́н'і м'ін'і́ ни пони́ш':іли / то йік проїшло́ па́ру м'іну́т / ну то дез бу́ло з де́с'іт' п'ітна́ц:ит' м'іну́т / шо ўни роби́ли / ну то йа ўже дороги́х са́пан:икиў заклика́ла йі́сти / каў / лиш'е́їте сапки́ таї ход'і́т / ви ў ме́не сего́н:е заслужи́ли ба́нуш / отаке́ бу́ло / йа пото́му тот'і́ р'ітки́ попра́вила / це йік уни́ ўже пишли́ / але́ за робо́ту йіх пофали́ла / ну таї уни́ ш'і ў ме́не і шош зароби́ли / с поро́жними рука́ми ни верта́лисе / бо йек и́нак? / мус пидохо́тити / до́бре / шо схот'і́ли помоч'і́ / то каза́ли / шо на дру́гиї рас на́їмуц:е на де́н'ку / так шо йа ўже ни шу́шу го́лу / йек йа ма́йу с са́пан'ім с'к'ін'ч'е́ти*.

САПИВНÓ, -á – дерев'яний держак до сапи: *Ік сапиўнó лéхке / ни грýбе / а самá сáпа óстра / то рýки ни бол'ýт / ни ўробйéйіс:е так / ік тогдú / ік сапиўнó т'іишкé.*

САРÁКА (САРÁКУ; САРАКЕ, САРАКО; САРÁКИ, САРÁКІ) – бідолаха; викор. стос *жін., чол. та сер. р.*, а також *мн.*: *Йілýна / сарáка / самá ни гóн:а пот'ігнýти / вúц:и доўтáм ни гóн:а; Лес'ó / сарáку / стерáўсе / робúў / шо мих / áле беж:úнки / сам'í знáйіте / ўке жит'é / а ш'і д'ітúй кýпа / оц:é голоўнé / кýпа д'іточ'óк; Рóдич'і пишлú с'в'ітáми / ікýс коп'íку заробúти / а д'íти / сарáки / сам'í / дес пóдес бáба видизнайé; Унó / сарáко / сидúт соб'í самé / ни гóн:о б'íгати з д'ітмú; Іванкó / сарáку / слабúй / то вит пит'á пишлó; Унú / сарáки / сам'í лишúлисе / хлóпец дес у Рóс'іиі жийé / служúў / таї тáмки се лишúў;*

САРÁКИЙ – бідолашний: *Сарáкиї ч'олов'íк / ад'í йеґ гúр'ко ўде*; *Сарáка Марýс'а / мáми нимá / тогó ї ни хóч'іц:е тхáт'і ітú; Сарáк'і от:í л'ýде долинцк'í / шо йіх позатóпйували тогúт / ус'í городú знúш':іло.*

САРÁЧІ, -я (-іти) – бідолаха: *То сарáч'і / ўно дúвиц:е / шобú йімý хтос шош даў / а нú т:о / шобú самóму с кúмос под'ілúтисе / йéк йіс моглá такé подýмати*? / *йек тоб'í такé прийшлó ў гóлу*?

САРÁЧІТКО, -а – біднятко: *Сидúт соб'í / сарáч'ітко / на кóцику / нúшка болúт / áле ўно тéрпи; Унó / сарáч'ітко / се скуц'ýрбило на тим с'ін:икý / лежúт / голóн:е / нишкú / йік л'іт / де мáма? / се питáйу / а ўно кáже / шо по хл'іп пишлá / ікиї хл'іп / ік так пúзно*?

САРАЧÍЯ, -ї – 1) *знев*., ледарюга: *То сарач'íйа / лишéн' просúти хóди / мої / ни пий / берúсе до робóти / крýтисе / і ў тéбе такóж бýде*; 2) неохайне бідне помешкання: *Там сарач'íйа / с'т'íни облýплен'і / а зáїдеш у хáту / нимá де стáти / дихнýти ни гóден / нимá ч'ем.*

САРДÁК, -á – верхній (здеб. чоловічий) одяг (куртка) з домотканого сукна (білого, чорного чи сірого кольорів), оздоблений, з кольоровими китицями: *Тепéрки ни хóд'і ў сардакáх / х'ібá виступáйут / áле то нáше / гуцýлске ўбран'é / л'ýбо се подивúти / ў Кóсов'і на базарú уздрúш.*

САРДАЧЄ́НА, -и – 1) *зменш*. від САРДÁК: *Та це сардач'éна / це тáк'ік пиў сардакá / х'ібá на ўкус дитúну / бо сардáк мáйі бýти свобúдн'іш:иї / вин ни мáйі стискáти / а тут / в'ідéї / трóхи поскупúлисе*; 2) старий, зношений сардак: *Сардач'éна на нéму се телепáйі / йік на острив'í / а вин на телúн'ц'і виграйé* / *Ну алé ни ў куфáйку се ўбраў ч'олов'íк / а ў сардáк / Та ік у такé н'íйеке се ўберáти / то л'íпше ў куфáйку / Е: / ни каж'íт / сардáк йе сардáк / у нéму л'удинá гет інáкше се ч'ýйі.*

САРДАЧЬО́К, -чька́ – *зменш.-пестл.* від САРДА́К: *Іва́нку / мо́же / би ми заказа́ли тоб'і́ отакі́й сардач'о́к / ході́ў бес? / і ш'і тобі́ўку до не́го*.

СА́РЖЯ, -і – вид тканини з діагональним переплетінням ниток; саржа: *Купи́ла смих са́рж'і два ми́тр΄і / ĭ пі́ўч'верта про́стойі / кі́л΄ко бу́ло / то пос'л'ін:е / тото́ / шо се лиши́ло / таĭ йа уже́ ўс΄о ўз΄е́ла / ану́ диви́се / ĭке / н'і́би нипога́не / Е: / та ўно / Паўл'і́ / до́ста фа́ĭне*.

САТ – ДУРНО́ГО НАДІ́Я – варто надіятися лише на те, що залежить від самої людини, її праці: *Ік хтос каза́ў / шо ўро́ди садови́на / ĭ вин тогди́ заґазду́йі / то д'іт с'м'ійе́ўсе на ц:е / і ўра́с поўто́р'уваў / шо сат / дурно́го над'і́йа / рик п'і́л'і ро́ку мо́же ĭти / а вин ни ро́ди / і шо́ тогди́? / це так са́мо / ік над'іва́тисе / шо грибі́ ци а́фини сего́року ўро́д'ут / ци на т:о / шо на́ĭдеш на доро́з'і вели́к'і гро́ш'і / над'іва́тисе мош / але́ шо с то́го*?

СВА́РКУ (СВАРКИ́) МА́ТИ С КИ́МОС – сваритися: *Федиха ни ду́же о́стра бу́ла / бі́рше Фед΄о́ остри́ўсе / а́ле сварки́ ма́ли по́ч'ерез ден΄; С Паз΄у́неў сего́н:е сва́рку ма́ла / ка́же / шо йа ікý с мул΄і́нку ни вид:а́ла / та йа ўже рик н΄іч'о́ ни ши́йу / б'і́йсе Бо́га / жи́нко / іку́ мул'і́нку?*

СВЕ́КЛА, -и – *рідко*, буряк; гичка буряка: *Ік ма́ма мене́ посела́ла ў пиўни́цу ви́нести барабу́л' / бураки́ў / т:о / шо на зи́му туда́ покла́ли / то каза́ла / ни све́кли принеси́ / а бураки́ў / лиш так / о / а йиґ борш' вари́ли / то зноў за не́го каза́ли / ч'ірво́н:иĭ / бурако́виĭ / све́кл'іниĭ / бо розум'і́лосе / шо ни з ги́ч'ки бурака́ / а тики́ с само́го бурака́ / борш' ци ік ни с само́го / але́ та́мки вин йе / ота́к / і йік с'і́йіла навес'н'і́ / то зноў / каза́ла / шо пос'і́йіла бураки́ ци бурач'ки́ / а ни све́клу*.

СВЕКЛИ́НІ (СВЕКЛИ́НА), -я (-и) – бурякова гичка: *Оце́с кош'і́л' свекли́н'а з бур'іна́ми кин' коро́в'і; Зна́йіш ш:о / с це́го свекли́н'а / ви́бери / котре́ кра́ш:е / ĭ го́лупц'і зваримо́ / ти ш'і ни йі́ла тако́го / ма́йімо риш / ус'і́ до́клади йе / то ч'о́ би ни звари́ти? / йі́ла бес / ге*?

СВЕ́КЛІНИ́Й (БУРАКО́ВИЙ) БОРШЬ – борщ, одним зі складників якого є червоний столовий буряк: *Нич'о́ тако́го нима́ / а́ле йе до́бриĭ све́кл'иниĭ борш' / с фасу́л'ами і капу́стоў / а ма́ма ш'і грибі́ў шуше́них туда́ дайе́ / на́нич' кладе́ / абі́ видмо́кли / моч'е́йі йіх / а ра́но ўс'о вари́т*; *Іду́ све́кл'іниĭ борш' вари́ти / А йек ви йіго́ варите́? / Ма́йу ў сло́йіку питква́шен'і бураки́ / але́ ўни ўже ни питква́шен'і / а тики́ квас'н'і́ / йе буже́н'і ребе́рц'а / таĭ шо / бурач'ки́ дримне́н'ко руба́йу / таĭ / ік уже́ ви́жу / шо ч'ес / кида́йу ў бан'е́к / а ш'і цибу́л'ку / бипко́виĭ листо́к / але́ іґ бес на́в'іт' цисе́ ни дава́ла / то нич'о́ / бо́рш'ік бу́де смашні́ĭ / л'укс бу́де*.

СВЕ́КЛІНІ ГО́ЛУПЦІ (ГО́ЛОПЦІ) – голубці, приготовлені із крупи й молодих листочків буряка: *Све́кл'ін'і го́лупц'і тако́ж до́бр'і / а ба́ба оди́н*

раз зварúла бýла гóлупц'і з лúс'т'а виногрáду / такé р'íтко хто йіў / бо ўс'і вар'ýт капýс'т'ін'і / а то берéц:е листóч'ки / унú трóхи приўйéнут / ну тай берéш листóк / тáк'ік капýс'т'иниї / а на середúну т:о / шо кладéц:е / шо ўже зр'іхтóвано на гóлупц'і / тепéр богáто вар'ýт з рúжом / а йа / по дáўному / с кукурýдз'іних крупúў / ужорнúла / тай йе / то мáйі постóйіти / йа гóрш'і водú дайý / шобú ўно змн'éкло / шобú ни варúти дóўго / бо листкú се розіúдут / о: / тудá ус'éку зáкришку дайý / окрóпу / петрýшки / ч'éбрику / зелéнойі цибýл'ки / перем'íш'уйу фáйно / і тогдú на листóк / скрýт'уйу гóлубец / і ў бан'éк / отáк йа рóбйу / лúс'т'і фáйно се згинáйі / ни рвéц:е / бо приўйéле / і з ним нимá кутóри.

СВЕРБ'ЄЧЬКА, -и – 1) свербіж: *Зноў свербйéч'ка найшлá? / ни ч'ýхайсе / ни к'івáй нóгу / ти ч'уў / шо дóхтор' казáў? / шобú бáндеш ни зрýшиўсе / А шó йа зрóбйу / ік то свербúт*; 2) *знев*., *згруб*., *перен*., нетерплячка, велике бажання щось зробити, коли для цього немає відповідних умов чи коли це не на часі: *Тебé свербйéч'ка найшлá? / ікúй ґýрский застáвиў ітú сéред нóч'і / ўпакú с'в'íта? / це шо / до рáн'а ни моглó зач'ікáти?*

СВЕРБИ́ВУСКА, -и – шипшина: *Ў д'íда ў бéрез'і поўнó свербúвуски / з неї гарбáта дóбра / І ни лиш т:о / шо дóбра / то л'ік.*

СВЕРБИ́Т НИС – згідно з вірув., це ознака того, що "людинá ме с кимос се сварити ци її дес мут приймати": *А йа ўстáла / тай соб'í дýмайу / мой / ч'ó / верé / ў мéне так свербúт нис? / а то ад'í ч'о / дé бих моглá бýла зрáнку подýмати / шо ў полýн:е бýду се сварúти? / і то ни полехкú / мус бýло тикú крич'éти / бо ўни пересýнули на крок х'íтар' і зач'éли тич'éн'ім бóрзо се видгорóд'увати / вúтко / брáли / шо бýло пид рукóў / то ўз'éли тич'éн'і / най се видгорóд'уйут / алé ч'о отакé робúти? / а йа цисé ўздр'íла тай каў / вам шо / мáло земн'í? / ци ви гадáйіте / шо с собóў ус'ó заберетé? / то каж'íт / мóже / ш':е вам уд'ілúти? / пустé / Марýс'ко / алé так смих бýла се ўл'ýтила / шо страшнó / бо ни спод'івáласе такóго вит сус'íдиў / йек отакé робúти?; Ну та то нидýрно сверб'íў у мéне нис / ш'і снóч'і зач'éў / а сегóн:е шош рóбйу / ад'í парканéц лáгодиў / а нис зноў дайéц:е знáти / ну / дýмайу / це тóч'но ниспростá / і шó бестé гадáли? / тáк'ік у вóду дивиўсе / ч'ýйу / а Іванц'ó клúч'і з:а парканá / Івáнку / анý лиш'éйте тотý робóту / ўна ни ўтеч'éт / а ми вúпйімо по пагáрч'іку вин'ц'á / бо менé шош так млойíт / анý ход'íт / і йек / скаж'íт / бýло ни питú.*

СВЕРБІ́ЛО (СВЕРБИ́Т) СКАЗА́ТИ – хотілосе (хочеться) промовити (сказати, зауважити, дорікнути): *Сверб'íло сказáти / а ви памн'ітáйіте / йек ви свойý дон'кý видв'інувáли? / ну та ік ни забýли / то ч'о вас зáрас мáйі інтересувáти ч'ужé в'íно? / ўже бýла рот утворúла / шобú сказáти / алé*

спе́л:асе / ікра́с Івану́ш’:іха надийшла́ / таў перебíла м’ін'і́ / йа се ўкусила за йізи́к / але́ н'і оти́ц'кого сло́ва вид ме́не н'іхто́ ни ўч’уў / таў до́бре.

СВЕРБІ́ТИ – *перен*., дуже хотіти танцювати (про “п’єти”, ноги): *Ба́ба роска́зувала / / шо ўпере́т іґ дес уч’у́йі му́зику / то ўже з не́йі робо́ти / тако́йі / ік се нале́жи / нима́ / ру́ки шош ро́бйут / а но́ги зач’іна́йут сверб’і́ти / бо ги́нут данцува́ти / то так бу́ло / шо дру́г’і ш’і сид'у́т за столо́м / це ік ікı́йс набу́ток ци вес'іл'е́ / а ўна ўже хо́ч’і ўстава́ти / бо ўч’у́ла / шо музика́нти се ла́год'ут іґра́ти; Шо́ / Вас'у́тко / уч’у́ла йіс му́зику / таў пйе́ти свербйу́т? / Таў шо с то́го / ік ми ни вес'і́ўн'і / Та на заво́дини ко́ждиў мо́же іти́ / на́в’іт' гет деле́киў / йа зна́йу / шо на́в’іт' з Доли́ни / з Ни́жного кин'ц'а́ / прихо́д'ут у Ца́рину / іґ дес ч’у́йут / шо йе вес'іл'е́ / а ту́тки тоб’і́ бли́ско / то ч’о бес ни ўшла? / Ни зна́йу / ци мене́ пу́с'т'ут / бо ма́ма ка́же / шо ота́к / ік ви гово́рите / би́рше хло́пц'ам пасу́йі ходи́ти / а д'іўч’е́там нима́ ч’о но́ч’ами шука́ти ч’ужи́х вес'і́л' / на́в’іт' ікшо́ то лиш заво́дини / Ну та йа ни зна́йу / гента́м ус'і́ ходи́ли / мин'і́ не́н'а н'іко́ли ни пере́ч’іла / Таў м’ін'і́ позвол'е́йі / ік то дес у сус'і́цтв’і / ік ми бу́демо ўти на вес'іл'е́ / а так / то н'і / але́ / мо́же / ў до́бре ка́же / тепе́рки тро́хи по и́нчому / ни так / ік упере́т бу́ло*.

СВЕ́РЛИК, -а – свердлик; іноді в *перен. зн.*: *Ви́тки ў те́бе таки́ў све́рлик? / ти ў д΄е́д΄і ўз΄еў?; Де́котра жи́нка ма́йі таки́ў йізич’о́к / ік све́рлик / і так гл'е́боко ним сверли́т / шо хол'е́ра би йійі́ ўз'е́ла.*

СВЕРЛИ́ТИ – свердлити: *Тут ни во́л΄но сверли́ти / то до́ш’ка здоро́ва / на пидло́гу бу́де / бери́ ототу́ / шо на дрив’і́тни / ік хоч’ се ўч’е́ти / а ш’:е кра́ш:е бу́де / іґ д'е́д'у запита́йіш*.

СВЕРЛО́, -а́ – свердло: *Ў оборо́з΄і / ко́ло с΄іч’ка́рн΄і / йа сверло́ забу́ў / принеси́ко / бо м’ін'і́ лиш тре: / і клеу́ч’ік ко́ло не́го ма́йі бу́ти / то і йіго́ озми́ / але́ борзе́н'ко*.

СВЄ́ТО, -а – свято: *Т с'в’е́там ужé тре́ба р'іхтува́тисе / нима́ ч’о доч’е́кувати; Ш’і кри́шку / таў по с'в’е́тах / Йо:ў / йек то бо́рзо переўшло́; Йе ў сел'і́ так’і́ набу́тлив’і л'у́де / шо соб’і́ с'в’е́то ко́ждиў ден' ро́бйут / Йо / дл΄а де́кого шо ни де́н΄ / то с΄в’е́то*.

СВИ́ДЕР, -дра – светр: *Ни ма́йу сви́дра / ли́ж би се зда́ло сплести́ / але́ шо / х’іба́ ўже дес узим’і́ / У ме́не / Но́ц'ко / йе вули́ч’ка / бо зна́йу / шо ти ни ма́йіш / йе на два свидри́ / ви́береш соб’і́ тоту́ / котра́ би́рше ме се ўдава́ти / з Мало́го Рижна́ М’і́ц'а прине́сла / ўна гро́ш’і ни бра́ла / хо́ч’і / шоби́ йа за т:о ўйі шош сплел:а́ / таў наў бу́де.*

СВИДО́ВА ВОДА́ – газована вода з додаванням фруктово-ягідного сиропу: *Найл΄і́пш'а свидо́ва вода́ бу́ла ў Ку́тах / н΄і ў Ко́сов'і / н΄і ў Вижни́ци тако́йі ни бу́ло ї нима́ / тепер΄і́шне / то ўс΄о ни т:о.*

СВИ́ДРИК, -а – *зменш.-пестл.* від СВИ́ДЕР: *Йек ти так бо́рзо пирва́ла сви́дрик? / у ч'о́му тепе́рки до шко́ли меш ходи́ти? / аг'і́ / таки́ї фа́йниї нов'і́с'киї сви́дрик / і так зни́ш':іти.*

СВИ́ДРИЧЬОК, -чька – *пох.* від СВИ́ДРИК: *Таки́ї сви́дрич'ок / шо ну / де́ би йа таке́ вит ха́ти дава́ла.*

СВИНЄ́К, -іка́ – *рідко*, кал свині: *Ни скаў / шо йа бога́то разі́ў ч'у́ла / шобі́ хтос каза́ў свин'е́к / каўт / ви́ч'істи у ста́йни / фа́йно сви́н'ам пович'е́с'т'уї / ц:е сло́во йа / мо́же / лиш рас ч'у́ла / каўт / повит'і́скуї у ку́ч'і / де сви́н'і / ци та́мки / де сви́н'і / ко́ло свини́ї / іко́с ота́к.*

СВИНЄ́ЧІЙ (СВІНЄ́ЧІЙ) – свинячий: *На студене́ц ма́ло одно́йі свин΄е́ч'ойі ла́би / тре́ба ш':е ч'ого́с / тел΄е́ч'ого мн΄е́са / а́бо кугута́ / отогді́ вин буде смашни́ї / йа таки́ї звари́ла бу́ла / ік ми ухо́дини роби́ли / то ўс'і фали́ли / шо ду́же до́бриї / хот'і́лосе йі́сти.*

СВИНКУВА́ТИЙ – непорядний, нечесний: *Уваж'е́ї / Васи́ / бо то свинкува́тиї ч'олов'і́к / на не́го так нима́ в'і́ри / ік на пса / ме тоб'і́ диви́тисе ў о́ч'і / маха́ти фосто́м / а пото́му ўку́си / шо ти ї ни спамн'іта́йіс:е.*

СВИ́НЦКИЙ – свинський; *перен.*, поганий: *Зробі́ў по сви́нцкому / ни так / йіґ би ма́ла л΄удина́ роби́ти / показа́ў усу́ свойу́ сви́нцку нату́ру.*

СВИНЯ́ СВИНЕ́В – *лайл.*, про непорядну, нечесну, на думку мовця, людину: *Ти до не́го з добро́м / а вин ад'і́ шо потрафйе́йі роби́ти / Свин'а́ свине́ў / Калі́ / бі́рше нич'о́ ни каў.*

СВИНЯ́ ЧЮ́ХАЛАСЕ (НИ ЧЮ́ХАЛАСЕ) В ГО́ЛУ КОМУ́С – *згруб.*, хтось нерозважливий, нерозумний (розумний): *М'ін'і́ шо? / свин'а́ ў го́лу ч'у́халасе / шобі́ йа роби́ла так'і́ дурни́ц'і? / йа ш'і ма́йу ро́зум*; *Тоб'і́ шо / свин'а́ ч'у́халасе ў го́лу / шо ти лиш мр'і́гайіш / ни розум'і́йіш л'у́цкойі бе́с'іди?; М'ін'і́ свин'а́ ни ч'у́халасе ў го́лу / йа ни таки́ї дурни́ї / ік тоб'і́ мо́же се зда́ти / ў ме́не бан'е́к вари́т.*

СВИ́СНЕШ МІНІ́ – *згруб.*, *у знач.* "нічого мені не зробиш; не погрожуй, я тебе не боюся": *Сви́снеш м'ін'і́ / о: / шо ти м'ін'і́ зро́биш; Сви́снеш м'ін'і́ / ду́л'у з ма́ком зро́биш / таку́ кру́глу / йік оц:е́ / ни хо́ч'іш отаку́? / ану́ диви́се / їку фа́йну.*

СВИСТА́ТИ – *згруб.*, *перен.*, 1) ігнорувати когось, щось; не пройматися чимось: *Йа свиста́ти хот΄і́ў на т:о / шо ўни ра́д΄ут / хо́ч'ут соб'і́ на ру́ку зробі́ти; Йа сви́ш':у на ц:е / хто́ м'ін΄і шо го́ден зробі́ти*?; 2)

знев., говорити неправду: *Ни свисти́ / бо йа зна́йу / де йіз буў сно́ч'і / у С'у́ти тебе́ ни бу́ло / того́ ни загово́р'уї м'ін'і́ го́лу.*

СВІ́ДОМИЙ – свідомий; який усвідомлює щось: *Е́їде / та тако́го бу́ти ни мо́же / Іва́н с'в'і́домий то́го / шо ций д'і́йуч'ін'і мус помоч'і́ / вуї́ко колі́с / ік вин се ўч'еў / йіго́ пит:ри́муваў / а тепе́рки прихо́диц:е тото́ вид:ава́ти сирот'і́ / мус йійі́ доўч'е́ти; Ік л'удина́ с'в'і́дома / то неў т'е́шко погеі́кувати; То буў ц'в'іт села́ / йа ўже тоб'і́ каза́ла цисе́ / с'в'і́дом'і муро́в'і хло́пц'і / ўни зна́ли / на шо їдут і шо́ йіх ч'іка́йі.*

СВІЖИНА́, -и́ – свіже м'ясо: *Леси́ха с'в'іжини́ переда́ла; М'іха́йлови да́ли с'в'іжини́ / на ниш / йік ў нас ка́ўт / за т:о / шо помога́ў.*

СВІЙ, ЇК (ІК) НИ ЗАПЛА́ЧІ, ТО ХОТЬ СЕ СКРИ́ВИ – у важкі хвилини людина завжди розраховує на співчуття, підтримку, передусім рідних: *То таке́ / с'в'ії / йік ни запла́ч'і / то хот' се скри́ви / а ч'ужи́ї / шо́ ч'ужи́ї / йіму́ ўс'о одно́ / йіго́ ни боли́т / то ч'о́ вин ме се криви́ти?*

СВІТА́МИ ЇХАТИ (ПИТИ́, ПОЇХАТИ У СВІТ) – поїхати дуже далеко від дому: *Ма́ма с сувен'і́рами ў с'в'іт пойі́хала / дес аш за м'і́с'іц' прийі́де / ікшо́ їйі пи́де до́бре / А ч'о́ с'в'іта́ми йі́хати? / ка́ўт / шо зач'е́ли ўже ту́тки прийма́ти / Де́ йісте́ таке́ ч'у́ли? / хто́ вам сказа́ў? / ш'і ти́ждень' то́му / ік уна́ се зберáла / цéго ни бу́ло.*

СВІ́ТЕЛКО (СВІ́ТЕЛЦЕ), -а (-я) – світельце: *Ка́ўт / шо йік ви́диш ўноч'е́ с'в'і́телко / іке ко́тиц:е / ота́к згори́ ско́т'уйіц:е ї по землі́ соб'і́ да́л'і їде / то ґеренто́вано / шо в'і́д'ма / молоко́ ў коро́ви б'іжи́т видбера́ти / мо́же перекида́тисе ў ко́та / ў ж'е́бу / ў шо попа́ло / лиж би ў ста́йн'у заб'і́ч'і / лиж би н'іхто́ ни здогада́ўсе / ни переби́ў йійі́ нам'і́рен'і ї мо́цно ни запе́р две́р'і.*

СВІТЕ́ РИЗДВО́ БИ ТТІ ПОБИ́ЛО – магічний вислів, спрямований проти будь-якої нечистої сили: *Абе́з зна́ла / іґ би тоб'і́ шош се приви́д'іло / то ти скоре́н'ко ма́йіш перехрести́тисе / а пото́му сказа́ти / С'в'іте́ Риздво́ би т':і поби́ло / а да́л'і / поне́д'і́йунок / виўто́рок / середа́ / і так до нед'і́л'і / це мус роби́ти / бо ти ни го́н:а зра́зу нагада́ти / у їки́й ден' сего́році бу́ло Риздво́ / а то тре́ба то́ч'но сказа́ти / тогди́ мара́ шч'е́зне / н'іч'о́ тоб'і́ ни зро́би / перехрести́тисе / і так сказа́ти.*

СВІТ ЗАКРУТИ́ВСЕ (ЗАКРУ́ТИЦЦЕ, ЗАКРУ́ТЮЇЦЦЕ; КРУ́ТИЦЦЕ) – запаморочилося (запаморочиться та ін.) у голові: *Данцува́ли гу́цулку / та так / шо аш с'в'іт закрути́ўсе; Гента́м на Іва́на / лиш зач'іна́йі се видн'і́ти / ходи́ли смо з д'іўч'е́тами ў рос'і́ купа́тисе / та так коч'е́ймосе / шо аш с'в'іт се закру́ти / в'і́рили / шо бу́демо фа́йн'і ї*

здоро́в'і / бо тота́ роса́ ду́же пом'іч'на́ / ог:о́ / даўно́ ўже нима́ мо́йіх верстач'о́к.

СВІТИ́Й – святий: *Сего́н:е Йу́р'ійа / то с'в'іти́й таки́й буў / у ба́би йе о́брас / Йу́р'ій Поб'ідоно́сец / цес о́брас / то спа́док ш'і вит пре́баби.*

СВІТИ́Й ВЕ́ЧІР – вечір напередодні Різдва Христового, яке святкують сьомого січня : *На С'в'іти́й Ве́ч'ір ни мо́жно кли́кати кури́й / бо усі́й рик ни мут не́стисе; На С'в'іти́й Ве́ч'ір Бо́же борони́ свари́тисе / бо сва́рка ў циї́ ха́т'і ц'іли́й рик ме днува́ти.*

СВІТИ́ЛИБИСЕ ЦИСІ́ (ВА́ШІ) СЛОВА́ – про високу вартість, вагу, сказаних кимось у певній ситуації слів: *Бра́ч':іку Йу́ц'ку / с'в'іти́либисе цис'і́ слова́ / шо йісте́ сказа́ли за ро́дич'іў / бо каў вам / кра́ш:е ни го́ден н'і поду́мати / н'і сказа́ти; Ви́дите / бога́то ч'іго́ мош купи́ти / а ч'е́сти ік ни ма́йіш / то ї ни меш ма́ти / бо ни пи́деш т ко́мус і ни ска́жеш / ци бесте́ ни пози́ч'іли м'ін'і́ ч'е́сти / ци йік ни го́н':і ўд'іли́ти / то хот' кри́шку прода́йте / та с'в'іт би рухну́ўсе / іґ би таке́ бу́ло / того́ ци замо́жний ч'олов'і́к / ци ни ду́же / а йік йе ч'ес'т' / то йе л'удина́ / котру́ ў ч'о́мус ма́йут / уваж'е́йут йійі́ / ч'ес'т' йе йі́і оборо́нцем / Йа за таке́ / Ми́трику / і таки́ми слова́ми ни ду́маў / але́ ви так ч'іса́н:о тото́ ўс'о пере́до мноў роскла́ли / шо йа гаш заўстида́ўсе / шо йа таки́й про́стий / а зо мноў таки́й пова́жний ґазда́ / ік ви / гово́ри / с'в'іти́лисе би от':і́ ва́ш'і слова́ і д'ікова́т' / шо ви так фа́йно зо мноў поговори́ли / йа цисе́ н'іко́ли ни забу́ду.*

СВІТИ́ТИ – випромінювати світло; світити: *Батр'іл'а́мку ота́к держи́ / ви́ш:е пидоїми́ ру́ку ї оту́т м'ін'і́ с'в'іти́ / шоби́х ви́д'іла.*

СВІТИ́ТИ – святити; освячувати, наприклад, паски, дору на Великдень та ін.: *Ми ко́ждий рик с'в'іти́ти хо́димо / то нима́ тако́го / а́би с ха́ти н'іхто́ ни ї́шоў / ї тики́ ус'і́ ў сел'і́ так / ма́йі шош ду́же вели́кого бу́ти / аби́ ни пити́; На Прибраже́н'ійе с'в'е́тимо йе́блука / сливки́ / гру́ш'і / кукуруцки́ / роґа́л'ки печ'імо́ / і тото́ ўс'о ў кош'і́л' / і ї́демо́ с'в'іти́ти / т:о / шо ўроди́ло / а йік Йорда́н / то во́ду с'в'е́т'ут; Йа с'в'е́т'у свойе́ / а ни́ помара́н'ч'і та бана́ни / бо йа ту́тки жийу́ / і т:о / шо ту́тки росте́ / т:о с'в'е́т'у / а на Прибраже́н'ійе тре́а йе́блука с'в'іти́ти / сли́ви / грушки́ / кукурудз͡о́к ікиї́с покла́сти / роґа́л'ки з йе́блуками / а ни́ купле́не / от:о́ / за шо йа каў / бана́ни ў нас ни росту́т / то хто ч'уў тото́ ў кош'і́л' кла́сти і ї́ти до це́р'кви.*

СВІТИ́ТИ ВО́ЛОСІМ – не мати на голові хустки: *Молод'і́ жинки́ / пра́ўда / де́котр'і / хо́д'ут до це́р'кви бес фу́стки / а́ле то одини́ц'і / а ўс'і ў фустка́х / ни с'в'і́т'ут во́лос'ім / а та́к'ік м'ін'і́ / то на́в'іт' би́рше пасу́йі ў фу́с'ц'і / гаї / диви́се / фа́йно / йік йа йі́і здоїми́ла? / нифа́йно / мо́жеш ни*

витпов’ідáти / бо йа цисé самá знáйу / ни рас / ік се завивáйу / дúўйусе ў ӡзéр'кало ї соб’íі дýмайу / мої / та тикú фýстка йілúт / дóста йілúт менé / шо н'і? / йілúт.

СВІТИ́ТИ ГО́ЛИМ (ГРІ́ШНИМ) ТІ́ЛОМ – бути одягненим у дуже старий чи порваний одяг: *Сардач’éна на нéму старá / сорóч’ка л´інтáва / гóлим т´íлом / сарáку / с´в’íти / нимá кумý за ним се подивúти / Áле ч’істéн'ко хóди / сорóч’ка їка ни йе / алé вúтко / шо прáна / тýтки нимá / шобú крáїне / ни ўбéдуїтесе.*

СВІТИ́ТИ ЛИЦЕ́М (ЛИЦЕ́М СВІТИ́ТИ) – почуватися ніяково; відчувати сором: *А тепéрки / ч’éрес свойý гóлу / меш с'в’ітúти лицéм / бо ік нимá рóзуму / то йа тоб’íі ни придбáйу / йа казáла / ни робú так / алé шо / ік ти ігрáйіш свóйім вóзом / ігрáйіш / таї доїгрáласе; А дé бих йа зберáла ч’уж’íі гор'íхи? / наї бýде / шо ўни напáдали ни мойý присадúбу / алé то ни мойé / йа ни хóч’у на стáрости с'в’ітúти лицéм / ї абéсте ї ви ни зберáли / а йікшó вýїна самá скáже / бер'íт / то гаш отогдú ўно вáше / вам се налéжи / отогдú под'éкуйіте ї фáїно ўс'о позберáйіте / це лиш ік унá скáже / бер'íт / бо цес м’іі гор'íх рóби вам т'ін' / лиш отогдú*; *М’ін´íі ўстит ітú тудá / шó йа скáжу? / лицéм бýду с´в’ітúти? / Марýс´а / мóже / ў óч’і н´іч’ó ни скáже / áле вит тóго ни лéкше.*

СВІТИ́ТИ, НАЙ НИ КА́ЖУ ЧЄМ – *знев*., бути одягненим у занадто короткий чи відкритий одяг, що, на думку мовця, не завжди відповідає певній ситуації: *Д´íўка с´в’íти / наї ни кáжу ч’ем / отáк хóди вулиц´áми / аг’íі / кудá / верé / рóдич’і се дúўйут? / кóло хáти так мош се ўбрáти або йік ідé двóд´і / алé селóм? / Вýїно / а вáш’а ўнýка ни так се ўберáйі? / так сам’íс´ко / то ч’о ви на н´у ни г’íкайіте / а шукáйіте на сторóн'і?*

СВІТИ́ТИ ОЧЄ́МА – 1) відчувати незручність, сором, вину: *С'в’ітúти оч’éма / це ч’ýтисе вúн:им / ад'íі / М’іхáс'ку / іґ би йа ў тéбе пожúч’іла оц':і краткú / шо йіс сегóн:е купúў / і у їкиїс ч’ес принóс'у йіх тоб’íі / а ти ни пизнайéш йіх / бо давáў ц'іл'íі / новéн'к’і / а йа принéсла змал'óван'і / покабзóван'і / і йéк ти гадáйіш / з ікúм бих лицéм стойéла пéрет' тобóў? / в’ідéў / зигнýла бих гóлу ї с'в’ітúла оч’éма / бо самá бих розум’íла с'в’іі устúт / ну абó / йа ўже с'м’іййýсе / бо смих за úнче нагадáла / ти вúд'іў / йек кит с'в’íти оч’éма? / це ік вин шош зробúў / а потóму тотó загр'ібáйі ў помéтки / ў глúну ци ў п’ісóк / йа ік цисé вúжу / то здайéц:е м’ін'íі / шо вин ч’ýйіц:е вúн:им / роз:ерáйіц:е ї дúвиц:е / ци н'іхтó ни вúди; Ужé пйéтиї рас прихóди Дóц'а зúч’іти грóшиї / кáже / шо вид:áст / алé ш’і н'ірáс ц:е ни зробила / с'в’íти оч’éма / бо памн'ітáйі / шо ўб’іц'éла / алé йа ч’éн'усе / шо ни вúжу цéго / дайý / кúл'ко прóси / а йе / шо ї мéнче / це*

ўже пóдлук тóго / шо ў мéне ў хáт'і / шо самá мáйу / таї шо зрóбиш / мýс'у так робúти / бо йа бих ни спáла / іґ би ў хáт'і бýло / а йа поскупúласе / дé ўже мойé ни пропадáло / а йік прóси / то дайý / бо ни дýмаїте / шо то лéхко ў кóгос шош просúти / та ĭ ш'і отáк згýста; 2) бути голодним: *Н'і́би ўна н'ічʼó ни казáла / ни просúла йі́сти / алé йа вúд'іла / йек унá с'вʼі́ти очʼéма / йек ґлиґáйі слин' / ік йа вивертáйу кулéшу / то йа самá заклúкала йі́і с'і́сти за стиў / ўна сказáла / шо ни голóн:а / алé ік йа тикú фáйно припросúла / то пишлá / і так йі́ла / шо мʼін'і́ гаш шкодá жúнку стáло / и:ĭ / шó йа скаў? / йе шо л'ýде чʼóрно бʼідýўйут*; 3) *ірон.*, *жарт.*, освітлювати що-небудь, пильно дивлячись: *Л´éтрики нимá / таĭ чʼем с´вʼітúти? / хʼібá очʼéма / абó дес с´вʼі́чʼку наїтú / áле йек наїтú / йік ни вúтко*; 4) пильно дивитися на кого-небудь, виявляючи гнів, роздратування та ін.: *Н´і / ни гул´áў / лишéн´ очʼéма с´вʼітúў / блúмаў / шо аш стрáшно було / каў вам / сид'і́ў за столóм і шош соб'і́ н'утувáў.*

СВІТИ́ТИ РЕ́БРАМИ – бути дуже худим, виснаженим: *Фáйна д´і́ўчʼіна / гр´іх би шош казáти / áле ĭкас марнá / рéбрами с´вʼі́тит / А д'і́ўчʼіна шо / мáйі бýти / іґ бóчʼка? / ік Мар'і́ка вýїнина?*

СВІТИ́ТИ СИНЬЦЯ́МИ (СИНІКА́МИ) – бути в синцях: *Йілéна с'вʼі́ти син'ц'áми / алé ни признайéц:е / вúтки т:о ў нéйі / кáже / шо зашпóталасе / ік ішлá ў пиўнúцу / ну а ми се здогáдуйіімо / дé ўна тотó заробúла / хто йійі́ тим нагородúў / такúм / шо гаш чʼóрне / бигмé / сúнец на сúнцеви / а ўна таĭі́ц:е / Тотó пустéчʼі ĭ на бáбу рýку пидоїмáйі / ік унá се ўступáйі за дон'кóў / алé шо ти зрóбиш? / чʼужʼá хáта / то чʼужʼá хáта.*

СВІ́ТИ (СВІ́ТИТ) ШОШ КОМУ́С – хтось має підстави розраховувати на щось: *Шó Ан:úци тýтки с´вʼі́ти? / ничʼó / і йік ни пúде ўчʼéтисе / унá пропáде / а л´ýде мут тúкати пáл´ц´ами / судúти / шо ни хот´і́ли сирот´і́ помочʼі́ / пит:рúмати / шобú д'і́ўчʼіна се вúўчʼіла.*

СВІТКО́ВАНІ, -я – святкування: *Ікé мойé с'вʼіткóван'і? / пос'л'і́н':і дн'і йа úнчим жийý / мʼін'і́ ни до набýткиў / голоўнé / за простúбих дáти / йа за ц:е бúрше дýмайу / бýде Вечʼéр'а / йéґ бес цéго? / алé сегóроку мʼін'і́ ни до вéселости / бо нимá тих / с ким би йа хот'і́ла с'і́сти за стиў; Кóждиĭ мáйі свойé с'вʼіткóван'і / стáршʼі помʼі́рн'іш:е с'вʼіткувáли / а молод'і́ буйн'і́ш:е / то йек хто.*

СВІТКУВА́ТИ – святкувати: *Ш шʼéс'т'ім / здорóўйім / з Риздвóм с'вʼітúм / с'вʼіткýйте здорóвʼі ĭ абéсте нáрик дочʼі́кали*; *Ти Мар'і́ка / таĭ мáйіш богáто с'вʼет Богорóдичʼних / Пéршʼа Богорóдиц'а / серпнéва / ўна до жинóк / Дрýга Богорóдиц'а / вереснéва / то до д'і́ўчʼéт / так у нас кáжут / а шʼ:е Уведéн'ійе / такóш роковé с'вʼéто / і ўс'і цис'і́ с'вʼéта дýже*

ш’інóван'і у нас; Скóро мéц:е с'в’ітковáти / таї робóти поўнó / кудá се ни подиви́ / он:ó наздогон'éйі дрýге / лиш оц:é зробúў / а дрýге ўже ч’ікáйі / хóч’і рук; *Йек с'в’ітковáли? / тáк’ік ус'і́ / пéрет' цим наробúлисе / шо рук ни ч’ýли / а ўже ў с'в’éта ходúли он':і́ до óн:их у гóс'т'і / по дýшу найідáлисе / бо вúголодилисе за гов’і́н'і / таї отáк / йа пеклá паскú / писáла писанкú / тáк’ік звúкле / унú ў мéне ни дýже фáїн'і ўдáлисе / алé вибиватисе бýло ч’ем / ікóс так пишлó / шо т:а самá фáрба / алé писанкú он':і́ так’і́ тéмн'і / шо гаш до ф’іл'ітóвого / а дрýг’і йіс'н'і́ш’:і / ч’ірвóн':і тéмн'і / алé йіс'н'і́ш’:і / то так’і́ давáла за простúбих / бо ўни праўдúв’і нáш’і / паскú пеклá ў Ч’éстиї Ч’ітвéр' / бо ў Пйéтницу се ни печ’é / а на Субóту витклáдáти / то ўже крáйне / ў Ч’ітвéр' пáру д'ітúї приходúло на бóхан'ц'і / алé мéнче / ік тогúт / і йа соб’і́ подýмала / шо це тогó / шо ў цéму кутиц'і́ д'і́ти виростáйут / а малúх ни геї йе / ци тикú / мóже / ї рóдич’і ни дéржут дáўне / таї тогó с кóждим рóком мéнче прихóд'і / нáв’іт' Гáнин'і сегóроку ни бýли / а ч’о? / бо ўни ўже пидрослú / а бохан'ч’ір'і́ / це мал'і́ д'і́ти / отакúї буў Великóн:иї тúжден' / і отáк ми витпровáдили с'в’éта / алé шо / голоўнé / шо дýж’і здорóв’і / а йік ц:е йе / тої с'в’éта весéл'і / мýс'ут бýти весéл'і*.

СВІТ НИМИ́ЛИЙ (СТАВ НИМИ́ЛИЙ) КОМЎС – про безрадісне життя: *З оцúм усúм м’ін'і́ с'в’іт нимúлиї / Гóсподи / колú ц:е ўсе се с'к’ін'ч’éйі / і ўс'і бýдут жив’і́ здорóв’і? / мої / ч’о так / верé / йе / шо однá б’ідá т'éгне за собóў дрýгу?; Хóч’іц:е хот' трóхи ĭкóйіс вéселости / а йік отакé ўч’ýйіш / у телев’і́зор'і ўс'éкого се надúвиш / то тоб’і́ с'в’іт нимúлиї стайé / хóч’іц:е плáкати / бо ч’о так’і́ молод'і́ хлóпц'і мáйут гúнути*?; *Бáбинойі хáти нимá / і м’ін’і́ с΄в’іт нимúлиї / йік на т:о м’і́сце ĭду / плáкати се хóч’і; Ни ĭди сегóн:е тудá / йім с'в’іт нимúлиї / д'éд'а дýже слабúї / везýт ци / в’ідéў / ужé йігó повéзли ў Кýти / ни ĭди сегóн:е*.

СВІТ НИ ПЕРЕБЎДЕШ – світ вічний, а людина смертна: *С'в’іт ни перебýдеш / це хтос дóбре сказáў / і с собóў н'іч’ó ни óзмеш / ус'ó тýтки се лúши; Ми стáнемо пóрохом / а с'в’іт ме стойéти / йек і стойéў / йігó ни перебýдеш / і П’і́триў ґрун' се лúше / і Сокúлске на тим самúм м’і́сци бýде*.

СВІТ НИ ПЕРЕРО́БИШ – змінити можна себе, а не світ: *Марýс'ко / с'в’іт ни перерóбиш / тогó трéа йігó приймáти такúм / ік вин йе / алé хóч’у тоб’і́ сказáти / шо то ни ўс'о так погáно / ік тоб’і́ се здайé / ої / ци рас йа на такúх л'удúї трафйéла / ік ти роскáзуйіш / алé дóброго бúрше / оц:é бес памн'ітáла; С'в’іт ни перерóбиш / он:ý л'удинý т'éшко зм’ін́úти / а ти хоч’ ус'і́х / цéго н'ікóли ни бýде / та шо йа каў? / себé зм’інúти трýн:о / і ни ўрас удайéц:е / нáв’іт' ік цéго хóч’іш / а ти кáжеш / за ўс'іх і за пор'éтки ў с'в’і́т'і / кóждиї шукáйі вигóди і хóч’і / абú йімý бýло дóбре / а потóму / ік*

у нéго йе сумл'í̆н'і / то ĭ за дрý́гих подýмайі / алé це ік лиш мáйі сумл'í̆н'і / от шо йа скаў / ч'ут':é до дрýгого і сумл'í̆н'і.

СВІ́ТОВИ ВИТ ТÓГО (ЦÉГО) ГИ́РШЕ НИ СТÁНЕ – про подію чи вчинок, що нікому не спричинять шкоду: *Ци пíду йа / ци н'і / с'в'í̆тови гúрше вит тóго ни стáне / йеґ гóри стойý́т / так і мут стойéти / йек л'ýде се кýтали / так і мут се кýтати / н'íкóму шкóди ц:е ни принесé; Мар'í̆ч'ко / йа сказáла / бо мýс'іла сказáти / с'в'í̆тови вит цéго гúрше ни стáло / а йік комýс ц:е би моглó íкóс пошкóдити / то лиш м'ін'í̆ одниí̆; Шо / комýс вит тóго стáне гúрше / шо мижú молодúми ни бýде старóйі бáби? / хтос ме витшýкувати / дé ўна се д'í̆ла? / н'і / молодúм дóбре се набувáти з молодúми / тогó йа каў / шо с'в'í̆тови вит тóго гúрше ни стáне / ік менé тáмки ни бýде / вин на такé се нидúви.*

СВІТÓШНИЙ – святковий: *С'в'ітóшне ўбран'é ў шáфу складú / а ц' іткú ў бáбину скрúн'у / ў кутич'óк кóло фустóк сховáй̆; Це с'в'ітóшне бáбине ўбран'é / ўна лиш до цéр'кви ў цéму хóди / бúрше н'ікýда.*

СВІТÓШНО – *присл.* від СВІТÓШНИЙ: *Прийí̆хала йіс / таї̆ нам рáд'іс'т' і с'в'éто ў хáту принéсла / на душú стáло так с'в'ітóшно / шо гаш забýлосе / шо то бýґден'.*

СВІТ (ДОГОРИ́ НОГÁМИ) ПЕРЕВЕРНÝВСЕ (ПЕРЕВЕРТÁЇЦЦЕ; ІДÉ, ПИШÓВ) – *згруб.*, усе або багато чого кардинально змінилося, стало іншим: *Ни розум'í̆йу тепер'í̆шного жит'á / ікé дéхто провáди / то / в'ідéў / с'в'іт ногáми перевертáйіц:е / Бабó / вин ни перевертáйіц:е / вин зм'í̆н'уйіц:е / ви сам'í̆ казáли / шо н'іч'ó на м'í̆сци ни стойí̆т.*

СВІЦЦÉ (СВІТЦÉ), -я́ – невелике церковне свято: *Йе велúк'і / роков'í̆ с'в'éта / а йе мéнч'і / сегóн:е такé с'в'іц:é / шо мош робúти; Йе роковé с'в'éто / велúке / ад'í̆ ўч'éра бýло Благов'í̆ш':ін'і / це йе дýже велúке с'в'éто / а йе малé / с'в'іц:é / то так мóже бýти / шо ў кал'індарú нáв'іт' хрéстика нимá / алé л'ýде за нéго знáйут / ну то ў велúке с'в'éто н'іч'ó се ни рóби / а йік малé / то стерáйуц:е ĭк'іс т'ішк'í̆ роботú ни робúти / а маї̆ мéнч'і / рóбйут / а йе / шо за цим ни дúўйуц:е ĭ ус'ó рóбйі / шо хóч'і господáр'ка / шó ўна трéбуйі / таї̆ отакé с цим усúм.*

СВІ́ЧІЧЬКА, -и – свічечка: *Оц':á с'в'í̆ч'іч'ка / це такá кýл'а / на йілúнку ч'іпйéти / ў циї̆ карабýс'ц'і ш'і йéгода йе / шúшка / кóтик / богáто дóш':іку ĭ вершóк / то ік уберемó йілúнку / меш вúд'іти / ĭке то бýде фáйне / такé / шо ни знáйу.*

СВИЧЧЄ́НА (СВІЧЄ́НА) ВОДÁ – освячена вода: *С'в'іч':éна водá ў кóждиї̆ хáт'і мýси бýти / ц'ілúї̆ рик йíйí̆ дéржут / дóки зноў ни ос'в'éт'ут.*

СВІЧЬКИ́ В ОЧЄ́Х СЕ ЗАСВІТИ́ЛИ (ЗАСВІ́ТЮЦЦЕ) КОМУ́С – у когось від удару, напруження зору з’являється в очах мерехтіння: *Так се ўде́рила голово́ў у цес д΄і́ч’:ії слуп / шо м’ін'і́ ў оч’е́х гаш с΄в’іч’кі́ се зас΄в’іти́ли / шо смих ни спамн'іта́ласе.*

СВОБИ́ДНИЙ – 1) вільний: *Ку́тан'а ма́ло / таї йа ўден' свобі́дна / прийду поси́д'іти з мали́м / ч’о́ бих ни прийшла́; То пра́ўда / шо на́рит тепе́р свобі́дниї / н'іхто́ ни застаўйе́йі заду́рно робити ў колго́сп’і / але́ хо́ч’іц:е бі́ршойі поле́хкости ў жит'у́ / шобі́ л'у́де ни по заграни́ц'ах шука́ли добра́ / а ма́ли йіго́ ту́тки / шобі́ д'іти́ї / ік се ви́ўч’ійут / ту́тки ч’іка́ла робо́та ї нипога́ниї зари́бок / бо до́бре там / де нас нима́ / так бу́ло і йе*; *Ан:и́ч’ка ї м’іну́ти свибі́днойі ни ма́йі*; 2) неодружений: *Уна́ свобі́дна / д΄іти́ї ни ма́йі / мо́же соб’і́ йти / за ко́го хо́ч’і / ч’о́ ма́йі слу́хати ч’ужи́х ро́сказиў? / дру́г’і шо / зна́йут / йек їйі бу́де до́бре?*

СВОБИ́ДНІШШИЙ (СВОБИ́ДНІШИЙ) – вільніший: *Д'ікова́т' фа́їно / абі́ ти м’ін'і́ тако́ж бу́ла ду́ж’а / бо то так веде́ц:е / іґ ду́ж’а л'удина́ / то ї с'в’іт весел'і́ш:иї / а йа сего́н:е уроди́ни ни с'в’іткуйу / бо ўс'і на робота́х / зберемо́се на Покро́ву / то нед'і́л'а / ўс'і бу́дут свобі́дн'іш’:і / таї посі́димо / а йек твойі́ / кажі́ / йек твойі́?; Йа бога́то разі́ў ч’у́ла за ўбран'е́ / шо так ка́жут / мої / ка́жут / фа́їна соро́ч’ка / але́ іґ би тро́хи свобі́дн'іш’:а ў гру́дех / абі́ ўни так ни випера́ли / або́ / свіде́р хо́ч’і бу́ти свобі́дн'іш:иї / і йа на́в’іт' ві́жу де / наїпе́рше ў пле́ч’ах / ота́к смих ч’у́ла / за ўбран'е́ ка́жут / а́ле мо́же бу́ти ї и́нче / ў нас у ха́т'і бі́рше так каза́ли.*

СВОБИ́ДНО – *присл.*, вільно; просторо: *Матко́ / то до́ста свобі́дно / н΄іґде́ ни ті́сне / ру́ки мо́жу ўгуру́ пидоїми́ти / ни тре́а роспука́ти.*

СВОЇ (СВОЇ СОБІ́) – рідня́; ті, що перебувають у родинних стосунках: *Та це / пре́ц΄і / на́ш’а фам’і́л΄ійа / ридн΄а́ / ми свойі́ соб’і́ / то ч’о́ ми би ма́ли ш ч’ужи́ми опсу́д'увати тото́ / шо се ни опсу́д'уйі.*

СВО́Ї ГРА́ТИ (ГРА́ТИ СВО́Ї) – робити щось таке, що оточенням (кимсь із рідних, близьких, знайомих) сприймається як негативне, те, що викликає роздратування, гнів,обурення: *Ти зно́ў сво́йі гра́йіш / к’і́л΄ко йа ш’і ма́йу каза́ти / абі́ до те́бе дийшло́ / шо до гро́шиї н΄іч’о́ ни тре́ба бра́ти / к’і́л΄ко? / ти ни ві́диш / куда́ ўно тебе́ зат'іга́йі?*

СВО́ЇМ ГОРБО́М (НА СВО́ЇМ ГОРБІ́) – своїми силами: *Ус'о́ / шо йе ў ха́т'і ї понадв’і́р'у / ми зробили сво́йім горбо́м / н'іхто́ оти́ц'ко ни поми́х / шо за ни́хтем ч’о́рне / тикі́ н'іц н'іч’о́.*

СВО́ЇМИ СИ́ЛАМИ – без сторонньої допомоги: *Хаті́ покла́ли сво́йіми си́лами / стар΄і́ ни да́ли н΄і коп’і́ки; Поступи́ў на до́хтор΄а ўч’е́тисе / а це йе ду́же вели́ке / сво́йіми си́лами / екза́менти поскладаў так*

/ шо йігó фали́ли / там тикú се питáли / вúтки вин / шо так ус´ó знáйі / де се ўч’éў? / то с цéго вúжу / шо ў шкóл'і дóбре ўч’éйут.

СВÓЇМ РÓЗУМОМ ІГРÁТИ (ЙГРÁТИ СВÓЇМ РÓЗУМОМ) – не дослухатися порад кого-небудь, діяти так, як мовець вважає за потрібне: *Свóйім рóзумом іграйі / і шó ти зрóбиш / ік рóзум ш’і задýже молодúї / ш’і ни ўстóйіниї дóбре / ни дийшóў свóго.*

СВÓЇМ ХÓДОМ – пішки або своїм транспортом: *Ч’ікáйіте на аўтóбус ? / Н´і / ми свóйім хóдом / так бóрше / йігó ш’і спиўгодúни ч’ікáти / а ми дóти дúйдемо*; *Ни журʹíц:е / такс'íйá ни трéба / ми свóйім хóдом / гéнде пид горʹíхом машúна.*

СВОЇ (ЙНЬЧІ) УСТÓЇ МÁТИ – дотримуватися певних життєвих принципів, певного (часто не такого, як у когось) порядку, що склався у сім’і, в родині: *Улáц'ку / унú ни так розум’íйут жит'é / ік ми / у них свойí устóйі / а ў нас / свойí / і ни дивýйсе / д'íўч’іна так рóби / йек унá наўч’éласе змáлку / вúд'іла ў хáт'і вид малóйі / і шо зрóбиш / унá ни вúн:а / ўна гадáйі / шо так мáйі бýти / Бабó / за н'у ни тре: се ўступáти / бо ўна ни малéн'ка / ўна се ўч’éйі / ужé трóхи пóвид'іла с'в’íта / таї мáла би розум’íти / шо йе дóбре / а шо / н'і; У кóждиї хáт'і свойí устóйі і свойí роскла́ди / йа зáрас ни каў / ік’í ўни / ўдайýц:е м’ін'í ци н'і / йа лиш каў / шо ўни йе / озм’íм Штефанá з Мар'íкоў / мижú собóў унú ни ўрас мáйут стрим / бувáйі дóста óстра бéс'іда / дéколи гаш заóстра / алé сказáли он:ó óн:ому / шо дýмайут / ци тикú вúкрич’ілисе / таї йім перейшлó / унú соб’í зноў дóбр'і / фáйно говóр'ут / так / шо ни пизнáў би / шо годúну тóму тýтки бýло ни такé прúйізне повóж’ін'і / ну а йіґ би йа отáк утворúла рот до тáта / то ни знáйу / шó би то бýло / тогó каў тоб’í / без ґáн'ч’у н'ікóго нимá / алé важнé / ікúї вин завелúкиї / і ци бúрше дóброго ў л'удин'í / ци погáного / шó бúрше т'éгне / це лиш одéн прúм’ір / алé йік подивúтисе / хто йек ґаздýйі / іке́ вúхован'і у йігó д'ітúї / йек се мáйут мижú л'уд'мú / ци йе пор'éдок кóло хáти / то такóш мош пизнáти / ік’і устóйі ў цих ґáздиї / ус'ó ни меш знáти / ну алé богáто ч’огó пройіснúц:е.*

СВÓЙОВ СМÉРТЕВ (УМÉРТИ) – померти від хвороби, від старості, а не через насильство: *Та де: / вин ни буў на вóйн´і / умéр свóйоў смéртеў / маў дес деўйíдисʹéтʹ два рóки / а це ўже повáжниї в’ік / у так’í рокú / Улáц'ку / ни ўстит умерáти.*

СЕ – *незм*., дієслівна частка, стоїть у пре- чи постпозиції, відповідає постфіксу -ся: *Дʹéдʹа се ўрáдуваў / бо буў у шкóлʹі / а менé там фалúли; Ни знáйу / йек так мош урáс се сварúти / за пýсто дýрно / за пусʹтʹíсʹке;*

Ч’ен΄усе, шо ни ч’ӳйу; Мої / йік уз΄еўсе йіс / то зробú робóту / зроби до к’ін΄ц΄á / ни лиш’еї тотó розвéзене / шобú ми опходúли.

СЕГÓЛІТА – *присл*., влітку, цього літа: *Лиш н'іўрóку / сиўнá садовúна / фáйно заўйізáласе / лиж би сегóл'іта рудá йéблуч’ка ни пошкóдила / бо з веснú вигл'ідáйі / шо їде на дóбре / а потóму дúвис:е / а то ни т:о*.

СЕГÓННЕ (СЕГÓДНЕ) – *присл*., сьогодні: *Сегóн:е тáке жит΄é / шо кóжен сам за сéбе мáйі дýмати / а ти хоч’ / шобú дрýгиї за тéбе журúўсе; Сегóдне ни гóн:а / ни вúйде / Паз'ýн'ко / м’ін'í / а зáўтра ўполýн:е заб’іжý*; *Йа сегóн:е ўже зач’éла веснувáти / л'ýбйу такý днúну / то м’ін'í / ік с'в’éто; Сегóн:е / в’ід΄í / н΄ійéкого с΄в’éта нимá / ви ни дивúлисе / ни ч’ýли / шо кал'індáр' кáже?; Сегóдне такúї ч’ес / шо над΄івáтисе мош лишéн΄ на сéбе; Сегóн:е дош’:í / мокрó робúти ў горóд΄і; Сегóн:е однó кáже / а ўч’éра дрýге бýло / то йéк с цим мирúтисе / йéк / шобú такúм годиновáтим бýти*?

СЕГÓННЕ ДÓБРОГО (НІҐДÉ) БИ НИ ВЧЮВ – немає хороших новин: *Дийшлó до тóго / шо сегóн:е дóброго н'іґдé би ни ўч’уў / колú / верé / прúйде тот ч’ес / шо мéц:е лиш фáйне ч’ýти?; Сегóн:е дóброго би ни ўч’уў / лиш отакé / йік ви кáжете / таї дóки ц:е гóн:о бýти?; Ви хóч’іте ч’ігóс дóброго? / та сегóн:е дóброго би ни ўч’уў / вúтки ўно óзмец:е? / алé йіґ знáйіте / дес ч’ýли / то каж’íт / йа л'ýбйу такé слýхати*.

СЕГÓННЕ ОДНÓЇ, А ЗÁВТРА ДРÝГОЇ – про швидкозмінність поглядів когось на щось: *Цéму ч’олов’íкови ни мош в’íрити / бо вин сегóн:е однóйі с'п’івáйі / а зáўтра ме дрýгойі / йéґ з ним се згодúти*?

СЕГÓРІШНИЙ – 1) цьогорічний: *Це ўже сегóр΄ішна капýста / а йа мáйу ш’і тогúднойі трóхи; Сегóр΄іш’н΄і ц΄íни ни так’í / йіґ бýли тогúт / ў разú ни так’í*; *Винó сегóр΄ішне / а т:о даўнó вúпили / к’íл΄ко там бýло? / бýт΄л΄а; Мукá сегóр΄ішна / а кукурýдз΄інойі мáйу ш’і з ведрó тогúднойі*; 2) *перен*., недосвідчений: *Ти шо / сегóр΄ішниї / шо так в’íриш ус΄íм? / наї бýде свóйім / когó знáйіш / а це прúйшлиї ч’олов’íк / ни знáйіш н΄і хто вин / н΄і вúтки / а ти се згóд'уйіш і рóбиш т:о / шо вин рáди / мої / та ни квáпсе / подýмаї / тебé н'іхтó ни женé.*

СЕГÓРОКУ – *присл*., цьогоріч: *Сегóроку корóтк’і мн΄існúц΄і; Сегóроку йéблук ни бýде / рудá ўбúла / над'івáлисе на йóни / а то ад'í шо / А ў Нúжним кинцú / нич’ó / там ом:инýло / сам смих вúд'іў; Сегóроку м’іі такóш к’ін΄ч’éйі школу / хóч’і на дóхтор΄а се вúўч’іти / алé ци постýпи? / бо хот'íти / он:ó / а домохтúсе тóго / дрýге; Сегóроку бýдемо з йéблуками / а гор΄íхи ни ўродúли / дес пóдес / і слиў нимá / так шо мармул'áди сливóвойі ни бýде / А мош і с самúх йéблук / то такóш дайéц:е йíсти / н'іц ни гúрше / ік с сливóк.*

СЕЇВЕСНИ – *незм*., навесні, цієї весни: *Сейі́весни / іґ ди́ждемо / ў д'і́да лиш пиў присади́би завеснў́йімо / а т:а земн'á наї трóхи припоч'éне*.

СЕЇНОЧІ – *присл*., цієї ночі, що минула: *Ни спáла смих сейі́ноч'і до пйéтойі годи́ни / мали́ї маў страшнý гор'éч'ку / йо:ї / шó т:о бýло; Сейі́ноч'і зимá ўпáла / дóс'в'іта смих устáла / а то б'і́ло б'іл'і́с'ко; Ми лиш по он:óму цуки́рч'іку óзмемо / Йа тоб'і́ дам по он:óму / н'і он:óго / нáв'іт' ни по пи́ў / бо ік óзмемо / то шо сейі́ноч'і Николáї принесé? / Вáс'ко вýїц'іў м'ін'і́ ўс'о росказáў / бо йа ўже вели́киї / алé накáзуваў / аби́х тоб'і́ ни казáў / бо на таки́х сли́навих плакси́вих д'івóк / ік ти / нимá в'і́ри*; *Сейі́ноч'і зимá прийшлá / рáно зазерáйу ў ши́бу / а то б'і́ло / йа знáла / шо до тóго їдéц:е / бо ли́с'т'і з вишéн' гет пооп:адáло / алé ни гадáла / шо ікрáс на М'іхáїла / Та ч'о / М'іхáїло ни рас на б'і́лому кони́ прийіхáў / йімý ц:е пасýйі*.

СЕЛОФА́Н (САЛАФА́Н, САЛОФА́Н), -а – целофан: *Ік меш давáти ўч'éтел'ц'і ч'іч'ки́ / то бес селофáн здоїми́ў / і так даў.*

СЕЛОФА́НОВИЙ (САЛАФА́НОВИЙ, САЛОФА́НОВИЙ) – целофановий: *Цуки́рки ў м'іш'ýлику селофáновому / йа наїшóў / дé ўни схóван'і / Анý покажи́ / йа н'ікóму ни скаў.*

СЕ́МИЙ – сьомий: *Ўже сéма годи́на / корóву пускáти трéба / а ўна ш'і ни дойéна / Ни б'і́їтесе / то ш'і н'іч'ó се ни стáло / напасéц:е / а йік тре: / то дóўше попасé / сегóн:е хмáрно / óводи ни мут докуч'éти.*

СЕ́НЬДЗЬО, -я – *заст*., суддя: *Д'іт Івáн роскáзуваў / шо гентáм йігó кли́кали до сéн'дз'а / а ч'о? / бо оди́н т'удиўски́ї ч'олов'і́к ч'éмос буў провини́ўсе ї написáў у докýмент'і / шо д'і́до за нéго руч'éйіц:е / áле д'і́дови н'іч'ó за ц:е ни сказáў / а йік ішóў до сýду / то ўз'еў с'в'і́ч':іти дрýгого ч'олов'і́ка / шо н'і́би тот йе д'і́до / гаї / прийшли́ до сýду / сéн'дз'о се питáйі цéго ч'олов'і́ка / хто вин таки́ї? / а тот кáже / áле називáйі фам'і́л'ійу ї імн'é д'і́да / а ў цеї ч'ес двéр'і се ўтвори́ли / і ўхóди д'іт / бо йімý прийшлó / шо там і там вин мáйі бýти / сéн'дз'о се питáйі / А ви́ хто таки́ї? / ну таї д'і́до називáйіц:е / кáже / йек вин пи́шец:е / їке імн'é / т:о самé говóри / шо пáру м'інýт тóму Петрó говори́ў / отакé д'іт Івáн погóстиў буў у суд'і́ / ч'ем ус'ó се с'к'ін'ч'éло / ўже ни памн'ітáйу / áле д'іт урáс с'м'ійéўсе / йік роскáзуваў цес притрафýнок.*

СЕРДИ́ТИЙ, ЇК (ІК) ТУ́ЧЯ – дуже сердитий: *Приб'і́х з робóти / а то н'іц ни звáрено / то ходи́ў серди́тиї / йік тýч'а / дóки ми нач'éс шош зр'іхтувáли / ви́дите / галá балá / а то трéба бýло диви́тисе на дзиґáрок / оц:é наї бýде надáл'і наýка; Д'éд'а прийшóў серди́тиї / йік тýч'а / гаш обм'інéниї / лéдви се допитáли / шо стáлосе.*

СЕРЕДИ́НИ ТРИМА́ТИСЕ (ТРИМА́ТИСЕ СЕРЕДИ́НИ) – займати нейтральну позицію в чомусь: *Ми́тро середи́ни трима́йиц:е / вин і ма́му ш'іну́йі / ни їде наўстр'і́т' / і жи́нку л'у́би / а́ле тики́ гет йийі́ бик ни бере́ / прими́р'уйі обо́х / того́ йиго́ ў при́клат ста́ўйут.*

СЕРЕДОПІ́СЬТІ, -я – середина Великого посту: *Ўже середоп'і́с'т'і / ўже бли́жиц:е Вели́ґден'; Та колі́ ц:е бу́ло? / за́рас нагада́йу / ў середоп'і́с'т'і / ік ма́ї дес так / ни пизн'і́ш:е.*

СЕРЕДУ́ШШИЙ (СЕРЕДУ́ЛЬШИЙ) – середущий: *Но́ц'а середу́ш':а / наїста́рш'а Насту́н'а / а наймоло́ч':а О́л'ка бу́ла / ужé ўс'іх тр'о́х нима́ / видийшли́ вид нас / і наї споч'іва́йут з Бо́гом.*

СЕ́РЦЕ БОЛИ́Т (БОЛІ́ЛО) – хтось дуже тривожиться, переживає за когось, за щось: *Мене́ се́рце боли́т / йік йа ди́ўйусе на от:о́ си́рот'і / Го́сподн / йе́к уно́ бу́де без ма́ми? / шо́ йіму́ сте́лиц:е ў жит'у́?*

СЕ́РЦЕ ЗАГУ́ПАЛО (ГУ́ПАЛО, ГУ́ПАЇ) – хтось почав хвилюватися, боятися: *Ву́йко роска́зуваў / шо йік уздр'і́ў буў у полонин'і́ медве́д'а / то так се спу́диў / так се́рце загу́пало / шо страшно́ / гада́ў / шо мине́ц:е.*

СЕ́РЦЕ КАМНІНЕ́ (КАМІННЕ́) – хтось черствий, не милостивий, жорстокий, не співчутливий: *Йек ма́ти таке́ камн'іне́ се́рце / аби́ ни помоч'і́ оци́м д'і́тем / ни бойе́тисе / шо Бох ус'о́ ви́ди*?

СЕ́РЦЕ (ДУШЯ́) НИ НА МІ́СЦИ – хтось переживає, хвилюється: *Се́рце ї душ'а́ мойа́ ни на м'і́сци / ш'і ўч'е́ра маў би бу́ти лист вит ч'олов'і́ка / ї нима́ / аг'і́мої / шо́ / вере́ / се ста́ло? / каза́ў / шо іґ дойі́дут / то даст зна́ти / а то нима́ зв'і́стки / Та бо то / пре́ц'ін' / доро́га / і то деле́ка / ану́ ти їдеш у Ку́ти / шо то бли́ско / то ци йіз го́н:а ґеренту ва́ти / колі́ се ве́рнеш? / гада́йіш / шо до полу́н':а / шобі́ бо́рзо се ўку́тати / а то мо́же зат'ігну́тисе надо́ўше / так і тут / то на́в'іт' іґ би с ти́жден' два пис'ма́ ни бу́ло / отогди́ мож би бу́ло шош розга́дувати / і то ни зна́ти / ци тре: / Йіле́на вуйнина / ік йі́хала з йе́блуками / то м'і́с'іц' ни писа́ла / ка́е / шо ни бу́ло йек / а ти хоч' / шобі́ ч'олов'і́к у кло́потах ус'о́ лиш'е́ў і писа́ў п'іс'мо́*.

СЕ́РЦЕ ТЕЛЕПА́ЇЦЦЕ (РОСТЕЛЕПА́ЛОСЕ; ТРЕПІ́ЦКАЇЦЦЕ, ЗАТРЕПІ́ЦКАЛОСЕ, РОСТРЕПІ́ЦКАЛОСЕ), ІК (ЇК) ТЕЛЄ́ЧІЙ ФИСТ – *згруб.*, хтось хворий (відчуває серцевий біль) або дуже хвилюється, переживає: *Ни зна́йу / шо с:е́рцем / ростелепа́лосе / йік тел'е́ч'їі фист / ш'і тако́го ни бу́ло / аг'і́мої / так треп'і́цкайіц:е / іґ би йиго́ о́води поку́с'ували*.

СЕ́РЦЕ ЧЮ́Ї – хтось інтуїтивно відчуває щось, здогадується про щось: *Йіле́нко / ни пережива́ї / се́рце мойе́ ч'у́йі / шо з уну́коў ус'о́ бу́де до́бре; Ни*

знáйу / áле сéрце ч’ýйі / шо тáмки шош ни так / таĭ сон м’ін΄і́ погáниĭ сни́ўсе / брун:á водá бéрех заливáла / а там ік’і́с мал'і́ д'íти їгрáлисе / И:ї / спи́ц:е / таĭ сни́ц:е / ци рас йе / шо манти́ц:е пустé / а тýтки д'і́ти на бéрез'і / оц:é йе дóбриĭ знак / таĭ сегóн:е ни пйéтниц'а / ч’о ў журý ўпадáти ї наберáти пустóго ў гóлу?

СЕСТРИ́ЦЯ, -і – *здеб. у мн*., СЕСТРИ́ЦІ, -ць (-ц) – жінка (жінки), що бере (беруть) активну участь в організації церковного життя, − більшу, ніж інші члени церковної громади: *От:á вýїна / то сестри́ц'а / унá ўрас у цéр'кв’і с'в’іч’кú продайé / ни пизнайéш котрá? / ўна ходи́ла до шкóли с твóйоў мáмоў*; *Вит цéр΄кви сестри́ц΄і ходи́ли кол΄ідувáти / таĭ прийшли́ бýли ї до мéне / закол'ідувáли / йа под'éкувала / ви́несла кол'ідý / то ўс'о на цéр'кву їде / а ўни каўт / ни хóч’іте пити́ з нáми покол'ідувáти? / таĭ йа пишлá / бо то ни годи́ц:е се виткáзувати / ік на такé кли́ч’ут*.

СИВА́ВИЙ – сіруватий: *Ў нéйі ни си́в’і óч’і / а сивáв’і / áле ме рости́ / таĭ уни́ мут м’ін΄éтисе / а застанóўйуц:е дез гаш тогди́ / іґ до шкóли пи́де / алé мéц:е ви́д'іти / то йек у кóго*.

СИВЕ́НЬКИЙ – сіренький: *Смýшок сивéн΄киĭ / ме пасувáти до цéйі матéр΄ійі / то кíл'ко тут цéго йе? / і на футéрко / ї на рéйітки? / Йо / і ш’:е на он':і́ спóн':і / тут на двóйі сподéн'*.

СИ́ВИЙ – сірий: *У пóўницу купи́ли смо фáĭниĭ си́виĭ ли́жник; На футéрку бýде си́виĭ смýшок / ї ш’і такá ш’éпка д'éдеви ш:и́йіц:е; У мóйі мáми си́в’і óч’і / ў мéне / зелéн'і / а ў брáта / ш’:е и́н'ч’і*.

СИВНИ́Й – рясний; урожайний: *Отóт кóнар' сиўни́ї / прит'ігни́ кл'ýкоў; Ч’ерешн'і́ ў бáби дýже сиўн'і́ / б’і́ла ї серци́ўка фáĭно зароди́ла*.

СИ́ВНО – *присл*., рясно: *Си́ўно сегóроку сади́ ўроди́ли / диви́се / йек си́ўно / лиш н'іўрóку / а мерéл'а фáĭно бýла зацви́ла / а потóму ўс'о умéрзло / лиш дв’і нóч’і так’і́ бýли / алé ўна ни ви́тримала / ни зви́ч’на до такóго / ўна теплá хóч’і / Йо / йім застýд'ін' бýло*.

СИ́ВО – *присл*., сіро: *Ў хáт'і си́во вит тóго ди́му / аш ч’орнó ў оч’éх рóбиц:е / йа йім каў / лéд'а потепл'і́йі / ус'ó перекладáĭте / бо ўсл'і́пнете ў таки́х ч’ідáх / Та то нидáўно такé зач’éлосе / роки́ гр'і́ло дóбре ї ни ч’іди́ло / а с цéго падóлиста шож циĭ грýб’і пишлó ни так / шош задýже ўна стáла нéўкритна / йо / дéколи дим завертáйі на хáту*.

СИВУВА́ТИЙ – сіруватий: *Сви́дрик ни б’і́лиĭ / а сивувáтиĭ / ч’іса́н:иĭ / з вули́ч’ки / цес ни ме кусáти / і каў / дóста і дóста фáĭниĭ*.

СИДІ́ТИ – 1) проводити час десь, у когось: *Гентáм л΄ýде ўзим’і́ / йік стемн΄і́йі / приходи́ли сид΄і́ти / говори́ли про ўс΄éке / шош роскáзували / де бýли / шо ч’ýли / а тепéрки ўс΄і по хатáх позапéран΄і*; 2) жити як подружжя

разом, не беручи шлюб: *Мар΄іч'ка з Миро́сем сиди́т / в'ід΄і́ / на́в'іт΄ ни спи́сан΄і; Найшо́ў іку́с мижибри́цку / з неў сиди́т; Миро́с΄ з Га́неў сид΄і́ў / а пото́му лиши́ў / ве́рнусе д жи́н'ц΄і*; 3) жити, мешкати: *Олекс'і́ї сиди́т у ба́би на поконе́ч'у / там йіго́ ха́та / а́ле ду́же пйе; Уни́ ко́ло Сем'і́нкових сид΄у́т / та́мки ха́ту покла́ли / на ба́биному пл΄ацу́.*

СИДІ́ТИ В ЗАПІ́ЧЬКУ – бути ледачкуватим; не пройматися справами громади; жити за принципом "моя хата скраю": *Ік ко́ждиї ме сид'і́ти ў зап'і́ч'ку / то до́брого жит'а́ ни бу́де / на́рит і да́л'і ме б'ідува́ти / а то тре́ба стера́тисе / роби́ти шош ни лише́н' дл'а се́бе / ота́к йа скаў.*

СИДІ́ТИ В ПЕЧІНКА́Х (В'ЇСТИСЕ (В'ЇДА́ТИСЕ) В ПЕЧІНКИ́) – набриднути (набридати): *Го́сподиᅠ/ коби́ йа це́го збу́ласе / то ни зна́йу / шо бих да́ла / ўно м'ін΄і́ ў печ'інка́х сиди́т / ужé м'і́с΄іц΄ ни дайе́ споко́йу*; *Оц':а́ робо́та м'ін'і́ ўже ў печ'інка́х сиди́т / ўс'о бих роби́ла / лиш ни цисе́ / йе́к йа / вере́ /ма́йу це́го се збу́ти*? / *хто́ би м'ін'і́ пора́диў*?

СИДІ́ТИ В СВО́Ї ШКАРАЛУ́ШИ – обмежуватися особистими інтересами: *Ко́ждиї схова́ўсе ї сид'і́ў у сво́йі шкаралу́ши / а́ле пото́му зач'е́ўсе рух / тогди́ на́рит ужé н'іхто́ би буў ни спер / йі́хали с:ела́ на Маїда́н / д'іли́лисе пос'л'і́н:им с ті́ми / кому́ лиш тре́ба бу́ло.*

СИДІ́ТИ, ІҐ (ЇҐ) З МАЛО́В ДИТИ́НОВ (ДИВИ́ТИСЕ, ІҐ (ЇҐ) ЗА МАЛО́В ДИТИ́НОВ) – дуже ретельно доглядати когось, турбуватися про когось: *Мої / та с тим ку́р'ім йа дв'і нед'і́ли сид'і́ла / іґ з мало́ў дити́ноў; Раху́ї / шо вит с'в'ет / вит само́го Риздва́ / ік це́ се ста́ло / гаш до пе́ред' Вели́кон'а йа з д'і́дом сид'і́ла / іґ з мало́ў дити́ноў / бо ни бу́ло кому́ / ўс'і на робота́х / дез брат мих уноч'е́ заступи́ти / але́ то р'і́тко / але́ м'ін'і́ хот'і́лосе ц:е роби́ти / бо вин буў ду́же до́бриї / і ни рас / ік ми мали́ми слабува́ли / ота́к виси́жуваў ко́ло нас / Ну та йіс вид:а́ла йіму́ тото́ добро́ / за добро́ добро́м витплати́ла / Бох цисе́ ви́ди.*

СИДІ́ТИ, ЇҐ (ІҐ) БИ ТЕБЕ́ (ЇЇ ТА ІН.**) ЛИШЕ́НЬ ШО ПРИВЕЛЛИ́ –** вести себе так, "іґ без була ни в своїі хаті": *Ік каўт / шо ўна сиди́т / іґ би йі́йі лише́н' шо привел:и́ / то це поди́бне до то́го / шо сид'і́ти / іґ засва́тана / поди́бне / але́ ни гет т:о / бо там д'і́ўка заду́мана / йі́йі ўс'і опхо́д'ут / ўна сама́ н'іч'о́ ни ро́би / йі́йі н'ідойе́койі робо́ти би ни допусти́ли / бо т:о / шо ўна ро́би / наїпе́рш'а робо́та / а ту́тки / це іґ д'і́ўка ци жи́нка сиди́т соб'і́ / бо йі́йі так до́бре / се ни хо́ч'і руш'е́тисе / б'і́ч'і куда́с / а йік йі́йі каўт / мої / ану́ко пиди́ принеси́ тото́ ї тото́ / ану́ / л'у́бко / наси́п со́ли ў силни́ч'ку / ану́ / і каўт ш':е шош / а ўна спови́лна се допи́туйі / а де́ сил' / а ки́л'ко йі́йі ўз'е́ти? / а де́ си́то стойі́т? / ота́к за ко́жде / таї тогди́ хтос хатни́ї мо́же*

сказа́ти / аг’і́ / та тебе́ шо / лише́н' шо привел:и́? / бо ўна ни ду́же бере́ц:е до робо́ти / а йік се ўз'е́ла / то ни ду́майі / йек тото́ бо́рзо робі́ти.

СИДІ́ТИ, ЇҐ (ІҐ) ЗАСВА́ТАНА – бути мовчазною, безініціативною, самозаглибленою: *А ти / д'і́ўко / ч’о сиди́ш / іґ засва́тана? / та ті́л'ко робо́ти / а ти рос':і́ласе / шо на́в’іт' проїти́ оту́т ни го́ден / А ти іґ бе́с тро́хи схўдла / то ле́хко бес проїшла́ / ад'і́ вуї́ко два ра́зи їшоў суда́ пи́ти води́ / таї н'іч’о́ / ни ска́ржиўсе / шо малиї прохи́т; Ў Т'у́дев’і ка́жут / сиди́т / іґ засва́тана / ну це ї́ка? / заду́мана / ни говирна́ / така́ / шо ни бере́ц:е до робо́ти / шо йійі́ гл'а́ба куда́с писла́ти / отака́ / види́рвана вит ха́ти / ўс'а у сво́йіх думка́х / ўна розга́дуйі шош / т:о / шо ў не́йі наїголоўн'і́ш:е / за т:о ду́майі / ота́к йа бих ц:е пойісни́ла / ну а ти ви́д'іла / йек молода́ сиди́т / сиди́т запи́шнена / бо така́ ййі робо́та на тої чес / ота́к і тут / це поди́бне*.

СИДІ́ТИ, ЇК (ІК) КЛИ́ЧЬКА НА Є́ЦЯХ – *згруб*., сидіти дуже тихо, спокійно, не піднімаючись, не встаючи з місця: *Бер'і́т при́м’ір з Василе́вої Га́н'і / циї жи́н'ц'і н'іч’о́ ни шко́ди / ўна н'іч’е́м ни гризе́ц:е / н'іко́му ни видво́ркуйі / при́їде соб’і́ / с'е́де на ла́вици / таї би́рше йійі́ ни ч’у́ти / Йо / сиди́т / ік кли́ч’ка на йе́ц'ах / а́ле йа ўже придиви́ласе до не́йі / бе́сте ни ду́мали / шо ўна така́ про́ста / ік вам се здайе́ / н'і / ўна до́ста розу́мна / ви ни ви́дите / а ўна лиш питс'м’і́йуйіц:е / ік ви зач’іна́йіте шош ни т:о говори́ти*; *Мої / та ни сиди́ / йік кли́ч’ка на йе́ц'ах / руш’е́їсе / ни б’і́їсе / ік ла́виц'а ви́студен'ійі / ти зноў йійі́ загр'і́йіш; Сиди́т / ік кли́ч’ка на йе́ц'ах / та лиш ву́ха наш’у́р'уйі / шоби́ нипри́ч’ком шош ни пропусти́ла*.

СИДІ́ТИ, ЇК (ІК) КУ́РКА НА БАНТА́Х (НА БАНТИ́НЮ) – *згруб*., *знев*., сидіти тихо, дрімаючи: *Ти / Мару́с'ко / шош гово́риш / а о́ч’і м’ін'і́ сам’і́ се сту́л'уйут / і йа си́жу / ік ку́рка на банти́н'у / н'ійе́ка си́жу / і ч’у́йу по́ч’ерес он:о́*.

СИДІ́ТИ (ЦІ́ХО, ЦІХО́НЬКО), ЇК (ІК) МИШ У КУТИКУ́ (ПИД ВІ́НИКОМ) – сидіти (вести себе) дуже тихо: *Д΄і́дик уснўў / то ма́йіте сид΄і́ти / йік миш у кутику́ / аби́ н΄іхто́ з вас на́в’іт΄ ни му́ркнуў / ни пи́снуў / А йік се схо́ч’і ка́шлати або́ ч’е́хати / то шо тогди́ роби́ти*?

СИДІ́ТИ, ЇК (ІК) МУ́ХА ЗА ЛУ́БОМ – сидіти дуже тихо, не ворушачись, не розмовляючи: *Ми уваж’е́ли д'е́д'у / а́ле ї бойе́лисе йіго́ / бо вин буў о́стриї / вин ни маў питхо́ду поговори́ти з д'ітми́ / ни буў пи́т:раўниї / таки́ї / ік тв’ії та́то / того́ ік ч’у́ли / шо д'е́д'а їде ў ха́ту / сид'і́ли / йік му́ха за лу́бом / аби́ ни ч’у́ти бу́ло / шо ми йе*.

СИДІ́ТИ, ЇК (ІК) У МАЛИ́НАХ – *згруб*., сидіти спокійно, розслабившись, насолоджуючись спокоєм: *Ви́жу / шо вам тут до́бре /*

сидите́ / йік у мали́нах / Йо / а ч’о́ би нам ма́ло бу́ти зле? / с'іда́йте ĭ ви з на́ми / таї вам бу́де до́бре / С'і́ла бих / але́ кобі́бито ма́ла слу́жницу / шобі́ пишла́ за ме́не ў горо́т / то ч’о би́х ни с'і́ла? / але́ за́ким нима́ / таї му́с'у б’і́ч’і / а вам йії до́бре / то ч’о / сид'і́т / набува́ĭтесе.

СИДІ́ТИ, ЇК (ІК) ФЛЕЙТУ́Х – *згруб., знев.*, сидіти мовчки; бути млявим: *Ад'і́ прийшо́ў до д'і́ўки і сиди́т / ік флеĭту́х / то шо́ вин хо́ч’і? / шобі́ д'і́ўка йіго́ розгово́р'увала / шош йіму́ роска́зувала? / мої / та ти ĭкиĭс па́рубок / йе́к так? / а вин уже́ тре́тиĭ рас прихо́ди / с'іда́йі соб’і́ на ла́вицу ĭ сиди́т / того́ йа каў / ік флеĭту́х / і д'і́ўка до́бре ро́би / шо ни хо́ч’і йіго́ / ка́же / бабо́ / а йе́к с таки́м н'імако́м жи́ти? / йа н'іч’о́ їйі ни каў / але́ бу́ўше неў / тако́ж бих ни хот'і́ла с таки́м жит'є́ зйе́зувати; Ану́ тро́хи пидоймі́ свойу́ па́н'у / наї уна́ пров’і́триц:е / ни сиди́ / ік флеĭту́х; Йа ш’і ч’у́ла / шо каўт / стоййі́т / ік флеĭту́х / ни ру́шиц:е з м’і́с'ц'а / це ік шош тре: бо́рзо зроби́ти / поб’і́ч’і ци шо / а вин до́ки поду́майі / до́ки зро́би крок / то ўже ĭ се витхо́ч’і йіго́ помо́ган'а / ну / йа бих сказа́ла низґра́бниĭ / ниповоротки́ĭ / ни ц'іка́виĭ до робо́ти / ў не́го ру́ки ни склада́йуц:е ĭ но́ги ниприви́ч’н'і / шобі́ увиха́тисе / ну ота́к / де покла́ў / там вин і ме стойе́ти / а йік ро́би / то ти де́с'іт' рас се ўбе́рнеш / а вин / рас.*

СИДІ́ТИ Й НИ РИ́ПАТИСЕ – *згруб.*, нікуди не виходити; не виявляти особливої активності стосовно когось, чогось; не втручатися у чиїсь справи: *До́бре ви каза́ли / сиди́ ĭ ни ри́паĭсе / ч’о́ мене́ туда́ поне́сло / бигме́ / ни зна́йу / йії шош пидийу́дило / бо ĭна́кше ни зна́йу / шо сказа́ти і йек пойісни́ти / пишла́ / бо пишло́се.*

СИДІ́ТИ (СІ́СТИ) МА́КОМ – *знев., згруб.*, сидіти спокійно; гратися (про дітей) чи виконувати якусь роботу, не завдаючи клопоту іншим; не метушитися; не братися за виконання тієї роботи, яку не зможеш виконати: *Ти мо́жеш с´і́сти ма́ком / ци йа ма́йу пасо́к бра́ти / абе́с тро́хи ўтихомі́риўсе?; Васи́ / куда́ тоб’і́ ў ур´ідо́ўц'і іти́? / сиди́ ма́ком до́ма / фа́ĭно ч’іта́ти се наўч’е́ї / пово́дӡ͡ж’ін´а ми́жи л´уд´мі́ / а туда́ наї молод´і́ іду́т / тот´і́ / шо школи́ с´к’ін´ч’е́ли; Мої / та ік ни мо́жеш / то ни ўб’і́ц'е́ї / шо зро́биш / с'ет' ма́ком і сиди́ / ни випера́йсе пе́ред дру́гими / ни наклика́ї на се́бе ўстиди́ў.*

СИДІ́ТИ НА БУ́ТОРА́Х – спакувавши валізи, бути готовим будь-якої миті вирушити в дорогу: *Сидимо́ на бу́торах дру́гиĭ ден´ / маши́на ма́ла бу́ти ш’і ўч’е́ра / ви́тко / шош се ста́ло / шош вели́кого / шо нима́.*

СИДІ́ТИ НА ГОЛОВІ́ КОМУ́С – 1) завдавати великих клопотів комусь: *Д´і́ти ба́б’і на голов’і́ сид´у́т / ни хо́ч’ут д ма́м’і ĭти / бо йім ту́тки до́бре / А ч’о́ би ма́ло бу́ти зле / іґ ба́ба так йім доґо́д'уйі? / та тако́го добра́*

ўни н'іґде́ ни мут ма́ти / ік тут / каў вам / шо н'іґде́ і н'іко́ли; 2) постійно думати про щось: *А шо́ йіс уз'éласе за шит'é? / та Мар'і́ч'іна дити́на ма́йі шо ўбра́ти / йі́йі то ни гори́т / Бабо́ / але́ м'ін'і́ гори́т / бо йа ўб'іц'éла т с'в'éтам зроби́ти / уно́ м'ін'і́ на голов'і́ сиди́т і ви́т:и ни зла́зи / ї ч'у́йу / шо ни зл'і́зе / до́ки йіго́ се ни збу́ду*.

СИДІ́ТИ (ІТИ́) НА ҐЕЛЕ́ТКУ – *згруб*., *знев*., те саме, що СИДІ́ТИ[2]: *Пишо́ў дний сид'і́ти на ґеле́тку / таї пома́ло ґазду́йут / ни ги́рше вид дру́гих*; *Д'і́ўч'іна молода́ / нипога́на / але́ ч'ос ни вид:айе́ц:е / ўже па́ру ро́киў / ік сиди́т з ікі́мос на ґеле́тку / йа ни зна́йу / ч'о ро́дич'і с цéго н'іч'о́ ни ро́бйут / сказа́ли би йіму́ / моï / та а́л'бо а́л'бо / ік ни ма́йіш нам'і́ру се жени́ти / то ўступи́се / ни моро́ч' дон'ц'і́ го́лу / ўни ма́йут пра́во таке́ сказа́ти / ци йéк ви ду́майіте? / Пра́во то ма́йут / але́ шо з нéго / с то́го пра́ва? / йіх пра́во мале́*.

СИДІ́ТИ НА ҐРУ́НТІ (НА ҐРУНТА́Х) – мати в користуванні певну земельну ділянку чи ділянки, що раніше належали комусь іншому: *Вин сиди́т на то́му ґру́нт'і / шо вид ба́би йіму́ переї́шо́ў / а полови́ну / жи́н'ч'іну спа́ш':іну / ў оре́нду зда́ли / ота́к / це м'ін'і́ сама́ Мар'і́ка каза́ла / ни хтос / а сама Мар'і́ка*.

СИДІ́ТИ НА ДВОХ СТИЛЬЦЯ́Х (НА ДВОХ СТИ́ЛЬЧІКАХ; ДВОХ ТАБО́РИКАХ) – *ірон*., *знев*., з корисливих міркувань дотримуватися одночасно різних поглядів на той самий об'єкт чи ситуацію; намагатися зайняти (утримати) дві посади, закріпити за собою певні (різні) сфери впливу: *Хо́ч'і сид'і́ти на двох стил'ц'а́х / а то ни вихо́ди / бо іґ бес на́в'іт' з вели́ким трудо́м і с'ію / то ўтри́матисе бу́де тру́дно*.

СИДІ́ТИ НА ЛА́ВИЦИ І (ЛИШ) ДИВИ́ТИСЕ У ВИКНО́ – бути немічним, почуватися кволим (про людину старшого віку): *Йа ўс'éке ро́бйу / йа ни та́к / Вас'у́тко / шоби́ лиш сид'і́ти на ла́вици ї лиш диви́тисе у викно́ / цéго / д'éкувати Бо́гу / зо мноў нима́ / ад'і́ / поробі́ла пор'éтки до с'в'ет / а Ўла́дʒ͡о ходи́ў у ос'і́к і нарубá́ў бе́рез'а / і соб'і́ / ї м'ін'і́ прин'і́с майе́н'а / сего́році ни ли́поў / а бере́зоў замайі́ла ха́ту / ўна до́ўго стойі́т / ни ўйе́не / граби́н'ім тако́ш мо́жно / ўно ни так бо́рзо со́хне / а зеле́не / але наїкра́ш:е / це дуп / лиш де́ йіго́ шука́ти? / уз'éли т:о / шо бли́ш:е до нас / так шо іґ бес мене́ се запита́ла / ч'ем наїл'і́пше зама́йувати / то дуби́н'і йе наїста́рше / потому ї́де бере́за / а ли́пу йа бих тре́тоў покла́ла / а пото́му ўже граби́н'і / та́то м'ії іко́сто / у ї́киїс рик / буў прин'і́с ака́ц'ійу / ў бе́рез'і нарубá́ў / ми замайі́ли / але́ майе́н'і зра́зу зиўйе́ло / і ха́та ни ду́же фа́їно вигл'іда́ла / того́ бере́ц:е тото́ / шо до́ўше ме весели́ти оч'і; Е: / та Мар'і́ка Василе́ва слабу́йі / на́в'іт' до це́р'кви ни хо́ди / ў ха́т'і тро́хи се ку́тайі / ни́ / шоби́ ўрас*

леж’éла / алé бúрше йа вúжу ййúі у викн'í / сидúт на лáвици ĭ дúвиц:е на дорóгу / ўна м’ін'í дéколи передайé на с'в’ічʼкú / шобúх у цéр'кв’і поклáла; Вýйко тв’ії / Мар'íч’ко / кр'іпúц:е / вúд'іла / шо трóхи попрокóс'уваў кóло хáти / онóгди сапáў барабýл'і / вин рýхайіц:е / і це добаўйéйі йймý здорóўйа / бо іґ би ни ц:е / іґбú лиш сид'íў на лáвици ĭ дивúўси у викнó / то ни дожúў би до такúх повáжних рокúў / а так / робóта ййгó ратýйі.

СИДÍТИ НА ПЕЧÉ (В ЗАПÍЧЬКУ; **КÓЛО ЖИ́НЧІНОЇ СПИДНИ́ЦІ (СПИННИ́ЦІ); СКРÁЮ)** – бути осторонь чого-небудь, не піддавати себе небезпеці, випробуванням: *Тепéрки / колú такé се рóби / ни мош сидʹíти на печ’é / ў тéплиĭ хáтʹі / пид бóком у жúнки / ц:е н'і.*

СИДÍТИ НА ШИЇ В КÓГОС – не працювати, бути на утриманні когось: *Сидúт на шúйі ў рóдичʼіў / на ййх пéн'ц'ійу / Йа бих так ни казáла / Паўл'í / ўни стар'í / а вин гет ус'ó рóби кóло хáти / дéржи худóбу / свúн'і / обробúйі горóт / гр'іх такé казáти за хлóпц'а / ўперéт вин дес у Кýтах маў робóту / а теперéн'ки ўс'о позакривáлосе / нимá де д'íтисе / таĭ шо зрóбиш / йа бих сказáла / шо це ўни мáйут ш’éс'т'і на нéго*.

СИДÍТИ (СТОÉТИ) НІМАКÓМ – *знев*., не подавати голосу, мовчати: *Моĭ / ни стиĭ н'імакóм / заступúсе за жúнку / скажú пáру слиў свóйі дорог’íі сестр'í / наĭ цисý ни догризáйі / бо ч’ем унá завинúла / шобú так’í нáпади терп’íти? / бут' ікúмс ч’олов’íком*.

СИДÍТИ (СÍСТИ) С КИ́МОС **ЗА ОДНИ́М СТОЛÓМ (ЗА ОДИН СТИВ) –** перебувати поруч, розмовляти по-дружньому, з повагою, як рівні: *Йа бих ни сʹіў з ним за одúн стиў / ни ўваж’éйу цéго ч’олов’íка.*

СИДÍТИ ТИ́ХО (ТИ́ХÓНЬКО, ТИХÓСЬКО; ЦÍХО, ЦÍХÓНЬКО, ЦІХÓСЬКО ТА ІН.)**, ЇК (ІК) ТОТÓ В ТРАВÍ (ІК НАЙ НИ КÁЖУ, ШО)** – *згруб*., *знев*., не подавати голосу; боятися висловити власну думку: *Тýтеч’ки ўс'і герóйі / а гéздеч’ки / ік трéба бýло пúсок утворúти / то сид'íли тихóс'ко / йік тотó ў трав’í / бойéлисе дихнýти*.

СИДÍТИ (ЗАПÉРТИСЕ) У ШТИРЬÓХ СТÍНАХ – ізолюватися; перебувати в самотині, не спілкуючись ні з ким: *У селʹí хотʹ надвúр повóленʹки вúйдеш / а ў м’íсʹтʹі шо / йік слабúĭ / сидú у штирʹóх сʹтʹíнах / нимá с ким слóво заговорúти; Д’íўко / ни сидú у штирʹóх сʹтʹíнах / мáйіш соб’í хлóпцʹа / то маĭ / йа нʹіч’ó ни кáў / áле це ни знач’éйі / шо йік ййгó тýтки нимá / то ти мáйіш запéртисе / дé йіс уз'éла такúĭ прúпис? / де запúсано / шо так мáйі бýти*?

СИ́ДІЧІ – сидячи: *Ўл'íт'і хóд'ут дгóр'і / ус'í ідут у áфини / ў грибú / ў малúни / ну та ік отáк / ден' при дни / то мош ікýс коп’íку заробúти / малúĭ на вýлици продайé тотó / а ўни лиш достаўйéйут / Ну та так / сúд'іч’і ў*

хáт'і / н'іц н'іч’ó ни скористáйіш / дéхто за таки́м нáв’іт' гор'і́ ідé / шоби́ заробúти / і кáжут / шо то виплáт'уйіц:е.

СИ́КАВКА, -и – водоспад : *Си́каўка пит Соки́лским / нидохóд'і Вели́кого Рижнá; Си́каўка бли́ско / тики́ за Страшнóў / йік іти́ с Т'ýдева / за неў пáмн'ітник Шеўч’éнка йе / а гет пéрет цим / Татáрскиї поти́к*.

СИ́КАТИ – прискати; розсипати бризки рідини, насам. води; обливати бризками кого-, що-небудь: *Ни си́каїте одéн на óдного / бо ўже гет мóкр΄і / ід΄і́т се перебер΄і́т / кумý йа каў? / перебер'і́ц:е.*

СИКЛИ́НІ, -я – сеча: *Ви́нес'іт сикли́н'і / бо вон'éйі / то ў дити́ни ни ч’ýти дóбре / а ў старóго такé мóцне / шо Бóже борони́*.

СИ́КЛЯ, -і – 1) *знев*., *згруб*., в’ідлива, сварлива жінка: *То дóбра си́кл'а / йізикóм с'іч’é / йік ножéм; Ти / старá си́кле / меш м’ін'і́ кóло хáти роскáзувати?*; 2) *лайл*., неохайна жінка: *Си́кл'а / т:а / шо об’і́с':іна хóди кóло хáти / н'ійéка / такá / шо ни ди́виц:е за собóў*.

СИ́ЛА – *у знач*. “багато, безліч”; велика кількість: *То си́ла л΄уди́ї зибрáлосе / си́ла силéн:а / каў тоб’і / тáмки ни бýло де стáти*.

СИЛЄ́ТИ – 1) прив’язувати : *Гéзде / отýтеч’ки / сил'éї кузý; Накóротко ни сил'éї корóву / бо ўнá ни ме пáсти / ї дýже дóўгиї ни пускáї воловúт / бо ме запасáти ч’ужý отáву*; 2) нанизувати: *Мамó / йа сил'éйу йігиткú на оц:é стебло́; С'іл'éї голубéн'к’і ц'іточ’кú / ў тéбе нимá такóї сни́ски*; 3) засилювати нитку у вушко голки: *На / ти́ с'іл'éї / бо йа ни гóн:а без окол'áр'іў цисý ни́тку ўсили́ти/ таї окол'áр'і ужé ни геї помогáйут / здáлибисе моцн'і́ш’:і / так’і́ / ік у д'і́да*.

СИ́ЛІНКА, -и – жіноча прикраса з бісеру у вигляді тонкої стрічки, яку одягають на шию: *А ч’о / мош си́л'інку і ш’і ї́к’іс р'ітк’і́ дóўг’і ц'іткú ўбрáти / зо дв’і три сни́соц':і пусти́ти / Агá йо / так бих се зибрáла / іґ дес ни знáйу / з іки́х гóриї / А ти шо / гадáйіш / шо гор'і́ ни ўм’і́йут се зибрáти? / ум’і́йут / і ш’і йек / ти гадáйіш / шо блиш’:éч’а сýкн'а ї ч’еревúки / так’і́ / ік копи́та / то йе дýже фáїно*?

СИ́ЛКО́М – *рідко*, *присл*., насильно: *Та йа ни бýду тебé си́лком т'ігнýти / си́лоў застаўйéти / абéс ішлá / ік ни хоч’ / то сиди́ дóма / у штир'óх с'т'і́нах / сиди́ / ік тоб’і́ так весел'і́ш:е / ан'і́ш зо мноў пити́*.

СИЛНИ́ЦЯ (СІЛЬНИ́ЦЯ), -і – дерев’яна чи з іншого матеріалу посудина, у якій зберігають сіль: *Силни́ц΄а на с΄т΄ін΄і́ / кóло грýби приби́та / тáмеч’ки сил΄ / озми́ пиў ли́шки / абéс ни пересоли́ла борш’ / бо ли́шемосе голóн':і / каў тоб’і́ / пиў ли́шки*.

СИЛНИ́ЧЬКА (СІЛЬНИ́ЧЬКА), -и – солонка: *Наси́п у силни́ч’ку с΄в’іч’:éнойі сóли / до тóйі мош / і фáїно перем’іш’éї.*

СИ́ЛОС (СИ́ЛУС), -у – вінегрет: *Йіле́на по́ўну милни́цу си́лосу зроби́ла / ґазди́н΄а пе́рш’а кл΄а́са / тако́йі нима́ по́нат Сахал΄і́н.*

СИ́ЛУВАНІ, -я – опредм. дія від СИ́ЛУВАТИ: *Си́луван'і н'іко́му ни ми́ле / і йік йе си́луван'і / то ўже ни до ми́луван'а*.

СИ́ЛУВАТИ – 1) змушувати, настійно переконувати когось виконувати щось усупереч його бажанню: *Ни си́луї йійі́ / ни хо́ч’і / наї ни ї́де / то ни йе стара́ д΄і́ўка / сво́го ш’і се доч’іка́йі*; 2) робити над собою зусилля: *Ни си́луї себе́ / йік йіс ни го́н:а сид΄і́ти / то л΄іга́ї / бу́демо соб’і́ так говори́ти / ти ви́диш сама́ / шо ш’і ни йе здоро́ва.*

СИ́НА́ВИЙ – голубуватий; синюватий: *Мате́р΄ійа сина́ва / ни гет си́на / але́ ў син'і́ / а по ниї прушки́ тоне́н΄к’і / сива́в’і так’і́ / але́ іґ би йіх би́рше б’і́лим розв’і́ў; Узи́р на канти́ўц΄і до́ста дел'іка́тниї / і спин:и́ц'а до канти́ўки йе / і ц'ітки́ гулубе́н'к’і / пит саму́ ши́йу / ну то таке́ ўс'о ч’іса́н:е / шо гаш ни зна́йу / Но́ци ме пасува́ти / о́ч’і ў не́йі си́нав’і / таке́ не́бо ўл'і́т'і бува́йі*.

СИ́НЕЦ, -ньця – синець: *Уде́риласе ў одв’і́рок / таї ад΄і́ ї́киї си́нец на руц΄і́ се зроби́ў / так / іґ би мене́ хтос фиї́ст ш’у́пнуў.*

СИНЕ́К, -іка́ – 1) синяк: *Упа́ла смих / таї му́с'у тепе́рки ў таки́х син'іка́х ходи́ти / та́к’ік би мене́ хтос змолоти́ў / і то ни ч’ем нибу́т' / а шл'аўфо́м або́ волово́дом / уз'е́ў волови́т і тра́снуў па́ру рас*; 2) вид гриба , який після розрізання набуває синього кольору: *То син'е́к / йа таке́ ни кладу́ ў кош’і́л' / пишли́ маї да́л'і / ў Тата́рске / бо ш ч’ем се верта́ти? / з оци́ми двома́ козар'а́ми ї штир'ма́ гулуб’інка́ми*?

СИ́НИЙ – синій, блакитний: *Убери́ си́ну су́кн΄у / йа дам тоб’і́ б’і́л΄і ц΄ітки́ до не́йі / дв’і сни́с΄ц΄і йе / а на но́ги тако́ш ма́йіш фа́їне / таї бу́де л'укс / кра́ш:е н'іхто́ ни бу́де зі́браниї / меш ви́д'іти / і йік ш’і хоч’ / то ї коўтки́ мо́йі мо́жеш уз'е́ти*.

СИ́НИЙ, ЇҐ (ІҐ) ГОЛУБІ́НКА (ГУЛУБІ́НКА) – *згруб*., дуже побитий, весь у “синіках”: *Вин пе́ршу жи́нку так биў / шо ўна ходи́ла си́на / йіґ голуб’і́нка / И:ї / л'у́де задо́ўг’і йізики́ ма́йут / йа тото́ ни слу́хайу / шо хто ка́же / бо сама́ смих н'іко́ли ни ви́д'іла ї́йі тако́ў / фа́їно зі́брана / весе́ла / з отако́ў ни рас се здиба́ла / н'іко́ли ни ви́д'іла / шоби́ ўна о́мхна бу́ла / н'і / це́го ни бу́ло / то ч’о йа ма́йу дру́гим в’і́рити / а ни соб’і́.*

СИ́НІВКА, -и – холодний туман, густий, щільний: *З О́блазу си́н'іўка су́нец:е / ї до́ста студено́ ста́ло надвор'і́; Вид р'іки́ ад'і ї́ка си́н'іўка / ўбери́ / Йіле́ / ш’і к’іпта́р' оце́с / наї бу́де / шо вин ни ду́же ви́гл'ідниї / але́ ў не́му меш ч’у́тисе до́бре / вин і кри́ж’і ад'і́ йек фа́їно накрива́йі / бо шо хот'і́ти / то ўже пи́дос'ін'.*

СИ́НКУ – *заст.*, лагідне звертання старших до дітей чи багато молодших за себе – хлопця або дівчини: *Си́нку / ти ч'ії бу́деш? / ану́ поможи́ м'ін'і́ оце́с м'іх заўда́ти / о: / абе́з здоро́ў буў / йек ти лего́н'ко заўда́ў / д'ікова́т'; Йа тебе́ / си́нку / про́с΄у / ўч'е́йу / а ти ни слу́хайіш? / пишла́ соб'і́ на́с΄кр΄іс΄ / таї пишла́ / ни ч'у́ла йіс / шо йа проси́ла борзе́н'ко / туда́ / ї наза́т / а ти шо? / ти поверти́нками пишла́?*

СИНОГЛА́СКА, -и – сорт картоплі: *І синогла́ску посади́ла / ї сорокаде́нку / ш'і смих ни ма́ла таки́х барабу́л΄ / але́ наї по кава́л΄ч'іку / по па́ру р΄іткı́ў покла́ла / ме́ц:е ви́д'іти / шо з них бу́де / А шо́ бу́де? / фа́їн'і / смашн'і́ барабу́л'і мете́ ма́ти.*

СИ́ПАТИ (РОСКИДА́ТИСЕ) ГРИ́ШМИ (НАПРА́ВО Й НАЛІ́ВО ТА ІН.**) –** непомірковано витрачати кошти: *Та ік си́пати ота́к гри́шми / де тре́ба ї ни тре́ба / то йе́к мош до ч'о́гос доробı́тисе? / мої / та іґ заробı́ли йісте́ коп'і́ку / то ду́їте на н'у / а ни́ / пишли́ / і ти́л'ко ўсе́го накупи́ли / Ву́їно / та ўни змогли́се ікра́с на тото́ / за шо рока́ми ду́мали / купи́ли ўс'о / шо наїпе́рше ў ха́ту тре: бу́ло / а ви ўже зра́зу / шо си́пйут гри́шми / ни си́пали би / іґби́ задуу́рно хтос шош дава́ў.*

СИ́ПАТИ СІЛЬ (СИЛЬ) НА РА́НУ (ПОСИ́ПАТИ РА́НУ СО́ЛЕВ) – нагадуючи комусь про щось, про те, що хвилювало, було гірко пережито; завдавати тим самим йому душевного болю: *Си́плеш сил' на ра́ну / та ш'і ї притиска́йіш / шоби́ ўна гл'ібо́ко заїшла́ / шоби́ ни ўсто́йуваласе зве́р'ха / ота́к ти зо мноў ро́биш* / *д'ікова́т' тоб'і́ фа́їно*.

СИПІ́ТИ – 1) шуміти, видавати сипкі звуки: *Бо́рзо кида́ї барабу́л΄і / бо ад΄і́ йек окри́п сипи́т / аш по́кришку пидоїма́йі / а ч'о? / бо ва́тра / ни гаїцу́ї так ва́тру*; 2) говорити сипким голосом: *Ка́тер / таї си́пйу / ско́ро лиш на м'і́ґах бу́ду пока́зувти / ч'у́йу / шо до це́го їде́ц:е*; 3) *перен.*, шипіти; дуже сердитися; сваритися: *Ни гово́ри / а сипи́т / укуси́ла би / йіґ би лиш го́н:а; Ни мо́жно йі́сти з горш'ка́ / з гру́би / бо ўс'і мут на те́бе сип'і́ти / се́рдитисе; Сипи́т / ік наї ни ка́жу / хто / але́ ў оч'і́ м'ін'і́ н'іч'о́ ни ка́же / бо зна́йі / шо йа мо́жу так витпов'і́сти / шо то́го до́ста бу́де ї надо́ўго ста́не / а ўна посипи́т / таї перestáне / йа с то́го н'іч'о́ ни ро́бйу*; *Уна́ ни крич'е́йі / шоби́ го́лосно / ўна пшı́кайі / сипи́т / але́ так до́ўго / і таки́м нат:р'і́слим го́лосом / шо напра́ўду / л'і́пше / шоби́ се ви́крич'іла / тогди́ ле́кше би бу́ло на души́ і йі́йі / і м'ін'і́.*

СИ́ПЛЕЦЦЕ ПО́РОХ (ПО́РОХ СИ́ПЛЕЦЦЕ) С КО́ГОС – *згруб.*, хтось, на думку мовця, дуже старий: *И:ї / лиш'і́м пусте́ / то нима́ за шо говори́ти / з д'і́да си́плец:е по́рох / а вин ш'і за молоди́ц'ами зазера́йі / Ну та / ви́тко / ч'у́йіц:е ў си́л'і / бо ч'о іна́кше вин би так жертува́ў? / ог:о́ /*

та такúї мóже дéколи ї молодóго заветúти / А ви вúтки знáйіте? / А ч’о бих ни знáла? / ус'í так кáжут / а йа каў т:о / шо смих ч’ýла; Гóсподи / та прóтиў нéйі вин д'íдо / з нéго пóрох скóро ме сúпатисе / тáк’ік с старóго грибá / ме такé лет'íти / ік с фóшкаўки / кудá йімý до нéйі? / наї соб’í верстáч’ку шукáйі / а це гет молодé д'íўч’é / Наї шукáйі / алé шо / ік уна страшнó за ним / Аг’í / та вин мáло шо молóч:иї вид йійí д'éд'і / Ну таї шо? / рóдич’і видговóр'уйут / алé д'íўч’іна нáв’іт' слýхати ни хóч’і / тринáц:ит' рóкиў ружнúц'і / то ш’і ни йе гаш такé страшнé / а вин на твар' дóста нипогáниї / ш’і ни буў жонáтиї / ни пйе / таї ч’о за такóго ни питú? / л'убá / Паўл'í / ни дúвиц:е / їкиї хто застарúї / а ц:е / прéц'ін' / пáрубок / прáўда / стáршиї пáрубок / алé шо / жит'é ни вит цéго залéжи / а ви ўже / ґваўт / приписáли йістé йімý сто рóкиў ї зач’éли гýдити / омразúти / шо д'іт / ви хот' рас вúд'іли йігó? / Йа передáла тотó / шо Гáн'а казáла / тúми самúми словáми / ну а йік так / то вин ни йе старúї / аг’íна цисé / вúтки йа знáла? / моï / шó на мéне наïшлó такé говорúти? / алé ч’о Гáн'а так на нéго напустúласе? / Бо ўна самá хóч’і мáти такý нев’íстку / тогó / алé б’ідá / шо с тóго н'іч’ó нимá і ни бýде / д'íўч’іна нáв’іт' слýхати за такé ни хóч’і / нáв’іт' слýхати.

СИРÉЦ (СИРÓК), -рця́ (-рка́) – *емоц.-забарвл.*, *пох*. від СИР: *Ни хоч’ сирц΄á? / солóткиї / дýже дóбриї / с кулéшкоў / дáти? / ге? / ад'í їкиї вин.*

СИРÚТКА, -и – нерівність, невелике потовщення на шкірі людини, що з’являється внаслідок переохолодження чи переляку; *викор. здеб. у мн.*: *Моï / анý бóрзо вил΄ізáї з водú / бо вúжу / шо змерс / аш посин΄íў / ад΄í їк’і сиритќи на шкúр΄і / йо:ї / шó тепéр бýде? / анý бóрзо.*

СÚРІНИЙ – сирний, із сиру; із залишками сиру: *Гýби сúр'ін'і / анý вúтр'іц:е / вúтко / шо йістé йíли / аг’íї / стайітé гет нич’вáл'і.*

СÚРНИЙ КÓНИК – коник, зроблений із сиру, приготовленого за спеціальним рецептом; такий виріб можна споживати як ласощі або ж, придбавши в Косові чи Кутах на базарі, викор. як сувенір; назва – екзотизм; те саме, що й КÓНИК ІС СÚРУ: *Сúрниї кóник мóже бýти прóстиї / а йе такúї / шо на нéму бер'івоч’кú приўйéзан'і / с кóждого бóку по однúї / а мóже бýти / шо кóник ни сам / а з гýцулом / шо йідé на конú / то ўже йек ўдáсце зробúти / бо ц':а робóта хóч’і дýже спрúтишних рук / шобú ўс'о так вигл'ідáло / ік на праўдúвому кóникови.*

СИРОВÉЦ, -ивця́ – *заст*., домоткане не вибілене полотно: *Цес сировéц ш’і вид бáби / ў скрúни наïшлá / з лéну ткáно / ад'í їке ўно.*

СИРОВÚЙ – грубий, не вибілений (про тканину, нитки): *До цéйі пíшви трéба сировý нúтку / таї іглá / ни цис΄á / а цигáнцка мáйі бýти /*

шобú мош засилúти у вýшко; Сировé полотнó / це грýбе домáшне полотнó / ўно дýже мóцне / і твердувáте / ік уз'éти ў рýку.

СИРОВИ́ЦЯ, -і – дуже солона вода: *На л'і́тер водú мáйі бýти велúка лúшка сóли / алé ш ч'ýпком / бúрше ни тре: / ни робú сировúцу / ропý / бо огир'кú бýдут нидóбр'і / лиш так / ік йа сказáла / це м'і́ра такá спрахтикóвана / на л'і́тер / лúшка сóли.*

СИ́РОТИ, -рúт – *викор. у мн.*; те саме, що СИРИТКИ́: *Вúтко / йіз змéрзла / шо так'і́ сúроти повикидáло / борзéн'ко ўберú свúдер.*

СИ́РОТІ, -я (-тіти) – 1) дитина-сирота: *Унó / сúрот'і / ш'і ни знáйі / шо йій́і ч'ікáйі ў жит'ý*; 2) співчутливе іменуваня хворої, недоглянутої або чимсь обділеної дитини; іноді викор.у *порівн.* конструкціях: *Сúрот'і / їде соб'і́ грýзеў таї плáч'і / кáе / шо їде мáму шукáти / бо даўнó пишлá кудáс / і йек на такé гóден дивúтисе спокúйно*?

СИ́РОТІТКО, -а – *зменш.-пестл.* від СИ́РОТІ: *Сúрот'ітко / анý покажú пáл'ч'ік / покажú / де бýпка? / анý де? / даї йа завúйу дитúн'і пáл'ч'ік / і шош прикладý / шобú ни бол'і́ло.*

СИТА́, -ú – 1) тільки *в одн.*, вода з розчиненою в ній великою кількістю цукру; дуже солодка вода: *Д'і́до бдж'óлам дéколи ситý р'іхтувáў / р'і́тко / áле бýло такé*; 2) *перен.*, дуже солодкий напій: *То ситá / а нú гарбáта / йа такé ни пйу / хто ч'уў тúл'ко цýкру клáсти?*

СИ́ТИЙ – 1) жирний (про м'ясо) чи страву, що містить велику чи достатню кількість жиру: *Фáйн'і гóлупц'і / сúт'і; Тут сúтого забогáто / нимá шо йі́сти / аш кáпайі с цéго мн'éса; У кóждиї гóлубец ви шквáр'ку кладитé / гадáйіте / шо ч'ем сит'і́ш':і / тим л'і́пш'і / áле ми ни зголожéн'і / абú йі́сти бут' шо*; 2) відгодований (про тварину): *Митрúха фалúла нáшого бич'кá / казáла / шо сúтиї / вúтко / шо дóбре годóваниї / А ви ч'о вýїну пускáли ў стáїн'у? / сам'і́ / йістé / казáли / шо ч'ужóму тудá ни вóл'но їти / тепéрки / йік шош стáнец:е / ви бýдете вúн':і.*

СИ́ТИЙ ПО ГО́ЛЛО (ПО ВУ́ХА; ПОВТА́К; ПО ШИ́Ю) – комусь надміру набридло, надокучило щось: *Йа / Настý / ўже сúта по гóл:о і цúми бéс'ідами / і ўс'ім цим / поўтáк усéго стáло / м'ін'і́ ўже дóста.*

СІВ, ПЕРУ́ – ТРІСО́К БЕРУ́ – *ірон., знев., згруб.*, про намагання когось одночасно виконувати різні види робіт: *Йа / мáтко / і з дитúноў мýс'у бýти / і к'і́сто ўже здáлобисе вúм'ісити / і кýпа нимúтого / так / йік ви м'ін'і́ казáли / С'іў / перý / тр'ісóк берý / Йа зáм'іс'т' перý úнче казáла / весел'і́ш:е / це ти ўже переробúла / шобú вýхо ни раж'éло.*

СІГА́ТИ (СІГНУ́ТИ) – 1) дістати (діставати) що-небудь; брати щось, витягати звідкись: *Гаї / зажмурú óч'і таї с'ігнú рукóў у бисáги / анý / шó йіс*

уч’ўла / шó тáмки йе?; С'ігнýла ў кишéн'у / а пул'áрц'а нимá / м’ін'і́ гаш студенó се зробúло / аг’і́ / соб’і́ дýмайу / а йéк йа тепéрки тхáт'і се доберý?; 2) *перен*., пригадати (пригадувати): *Анý с'ігнú / л'ýпко / ў свóйі пáмн'іти / там богáто ч’ігó йе у спр'éтку / анý / таї меш вúд'іти / шо йа прáўду сказáла* / *ч’éсту прáўду*.

СІГÁТИ ДЕЛÉКО (ДЕЛÉКО СІГÁТИ) – складати плани на дальню перспективу; прагнути досягти в майбутньому усього чи багато з бажаного: *Шó ми сегóн:е / брáч’:іку Васú / гóн':і загáдувати? / дé нам так делéко с'ігáти? / ми ни знáйімо / шо нас зáўтра ме ч’ікáти / а ми бýдемо пускáти гаткú за мор'á?; Ни каў / мош с'ігáти делéко / ták’ік унú ц:е рóбйут / алé дл'а цéго мáйі бýти ікúїс фудóмент / а йік йігó нимá / то шо мудрувáти / шушúти гóлу нат тим / шо ни гóн:о бýти; Ш’і н'іч’ó нимá / нáв’іт' синúц'і ў жменú / а ти гадáйіш / шо ўже шош велúке ймúла / ї так делéко с'ігáйіш / де х’ібá лиш орéў л'ітáйі; Дéколи се забýду ї с'ігáйу заделéко ўперéт / а смерт' за плеч’éма прич’éкуйі ї потúхон'ко на вýшко кáже / с'ігáї / с'ігáї / тогó / Ўлáц'ку / йа за ўс'éк’і пл'áни ни дýмайу / а ўстаў рáно / вúнуч’уваўсе / таї д'éкуйу Бóгу / отáк самó увéч’ір / прожúў днúнку / таї зноў д'éкуйу / шо ў здорóўйі дожúў до вéч’іра / у мойі́ рокú лиш отáк трéба робúти* / *лиш отáк / це йа кóждому скаў*.

СІДÁЙТЕ, ШÓБИ ДОБРÓ СІДÁЛО (БО В НОГÁХ ПРÁВДИ НИМÁ) – формула запрошення (припрошування) сісти; поговорити, не поспішаючи: *Л'ýпко Парáсоч’ко / анý с'ідáїте / шобú добрó ў нáшиї хáт'і с'ідáло / шобú мéнче клóпотиў і гризóти бýло*.

СІДÁ (ШІДÁ) – РІДÁ Й ДÁНА – фрагмент із пісні: *С'ідá р'ідá ї дáна с'п’івáйі / ік ужé хтос пидвúпиўшиї ци тикú пйéниї / хóч’і тропот'і́ти / данцувáти / іґ дес ужé мýзика заїгрáла / а ч’олов’і́к хóч’і набувáтисе / таї отáк мóже с'п’івáти / а йік тверéзиї гет / то йа ни знáйу / мóже / йе шо с'п’івáйут / алé оц:é пáру рас ч’ýла / ци ік на вýлици дес ідýт так’і́ заохóч’ін'і / то так зач’інáйут / ци дес на байý / ўно вигл'ідáйі фáїно / алé ни ўрас / дéколи ї ни геї*.

СІДÁТИ (СÍСТИ, ЛÍСТИ, ВИ́ЛІСТИ) КОМÝС **НА ГÓЛУ –** підкорити когось своїй волі: *Д'і́ти бáб’і на гóлу с'ідáйут / дé ўни хóч’ут слýхати їйі? / бо ўна йім потурáйі / а д'і́ти йе д'і́ти / ўни дóбре ч’ýйут / де йім бúрш’а вóл'а / а де мéн'ч’а / ў них на ц:е н'ух дóбриї / ни б’і́їтесе / ік прихóд'і до царинцкóйі бáби / то йіх тáмки ни ч’ýти / алé ўни там дóўго ни засúжуйуц:е / а хóч’ут судá / бо знáйут / шо тýтен'ки мош попустувáти / і за ц:е йім нич’ó ни бýде / ц':а бáба страшнó йіх л'ýби*.

СІДА́ТИ (СІ́СТИ, ЛІ́СТИ, ВИ́ЛІСТИ) КОМУ́С **НА ШИ́Ю –** бути на чиєму-небудь утриманні; викор. когось, живучи за його рахунок: *Мої / та ти ўже па́рубок / к'і́л'ко ў д'е́д'і на ши́ї меш сид'і́ти*? / *та йа ў твоі́ рокі́ ўже с плот'мі́ ході́ў / И:ї / Васі́ / шо́ ви таке́ ка́жете? / хто би дити́ну ў штирна́ц:ит' ро́киў браў на плот'? / ви ў так'і́ рокі́ ві́ўц'і па́сли / ота́м на горб'і́ / а ви ка́жете / Та йа жерту́йу / жерту́йу / шо́ / ни мош пожертува́ти*?

СІЇНКА (СІЄНКА), -и – цибуля-сіянка : *С'і́йінки ни тре́ба / купі́ нас'і́н'а буракі́ў / і зда́лобисе ход' гр'е́тку тикі́ такої цибу́л'і.*

СІКІРА́ЦІЯ, -ї – "страховка": *Прийшлі́ / за с'ік'іра́ц'ійу тре́а платі́ти / а нима́ ч'ем / кажі́ / шо йіґ диста́немо / то тогді́ заплатимо́.*

СІ́МНІ, -я – насінина: *Ану́ се подиві́ / шо́ ц:е за с'і́мн'і? / ві́тки ўно тут се ўз'е́ло*? / *тако́го ў нас ни бу́ло*; *Оц:е́ ікі́с вели́ке с'і́мн'і / ш ч'о́го ўно?; Йік ни кі́неш с'і́мн'і ў зе́мн'у / тої н'іч'о́ ни ви́росте / лиш бур'іні́ мут доў пі́дгруди / йо / ві́гут'ут так'і́ / шо ў них мош се схова́ти.*

СІМНЯ́, -і́ – сім'я: *Ма́йі с'імн'у́ / господа́р'ку / іка́с робо́та зри́тка трафйе́йіц:е / таї це ўже до́бре / вин буў ві́ўч'іўсе на т:о / шо на ко́л'ійі мих роби́ти / к'ірува́ти по́йіздом / а́ле це́го ту́тки ни тре́ба.*

СІ́НО, -а – 1) висушена трава: *На стиў / пид о́брус / на С'в'іті́ї ве́ч'ір кладе́ц:е с'і́но / д'е́д'а ота́ўку клаў / ци тикі́ с'інце́ / але́ зеле́не / ле́хке / шобі́ штипакі́ў ни бу́ло*; 2) копиця, острива сіна: *На́ше он:о́ с'і́но / цисе́ / шо кра́йне / а тот'і́ два / то ву́їка Ми́тра / то ни на́ше*; 3) одиниця виміру земельної площі, яка дорівнює кількості зібраного з неї сіна: *То такі́ї кава́л'ч'ік / шо лиш на он:у́ остриву́ с'і́на / бі́рше ў Тереб'іж'а́х йе / та́мки дес на пйет' копі́ц бу́де / А ти забу́ла / ў Калату́р'і / та́меч'ки наў дно до́бре фа́йне с'і́но / абийе́к / то бу́де / це́го ста́не бі́рше / йік на пі́ў зимі́ / а ўже пид ве́сну / ў ма́ми о́змемо / іґ би шо.*

СІ́НО КИ́ДАТИ (СКИ́ДА́ТИ) – укладати (укласти) сіно на остриві: *Сего́н:е с'іна́ скида́ли; Ў Тереб'іж'а́х с'і́но ро́бимо / ўже одно́ ски́дали / але́ то ш'і ни ўс'о / ш'і з на два дни йе робо́ти / а пото́му тото́ зве́сти / то тако́ш трут / і то вели́киї / Ну але́ ўже гото́ве / с'т'іга́ти / то ни т:о / шо йіго́ зроби́ти / таї ш'і де де / а ў такі́ї стримин'і́.*

СІ́НО РОБИ́ТИ – заготовляти сіно: *Л'у́де ікра́с за́рас с'іна́ ро́бйі / ўс'і на полога́х / за́рас / Іва́нку / ни до набу́ткиў / сего́н:е нима́ колі́ го́лу пидоі́мі́ти / ўгуру́ се подиві́ти / а ти ка́жеш.*

СІ́НО РОЗБИВА́ТИ – розкидати сіно тонкими пластами для сушіння: *Хот'і́ла розбива́ти с'і́но / а ві́жу / шо хма́риц:е / таї поду́мала / наї ш'і сего́н:е ў копі́ци бу́де / за ден' н'іч'о́ йіму́ ни ста́нец:е / Та пра́ўда / шо так*

/ а то тикú бýде дош' / д'іт уч'éра подивúўсе / іґ сóнце заходúло / і сказáў / шо мýси бýти / абú ікúї / алé бýде / так йімý показáло.

СÍПАТИСЕ – *згруб*., 1) смикатися, тягнути рвучкими рухами одне одного: *Ни с΄і́паўтесе / бо вúмн'іцкайітесе / пóкотитесе на зéмн'у ĭ вúмастите сороч'кú / тогдú метé ў хáт΄і сид΄і́ти / ни пúдете з нáми до вýїка*; 2) *перен*., битися: *Прóбували с΄і́патисе трóхи / áле ми штрúкли / таї розборонúли*; *Унú ни т:о / шобú фиїст / а так / полехкú / с'і́палисе / отáк бóрше мош сказáти / пос'і́палисе / таї перестáли / Кóц'о бúрше дистáў / а ў Фед'á лиш рукáў витпорóўсе / ĭмúлисе / йіґ два кугутú / таї розиїшлúсе / а потóму вúд'іў / шо пúли пúво / так мижú ч'олов'ікáми бувáйі / розигр'і́ли трóхи кроў; Бабú дурн'і́ / таї зач'éли с'і́патисе / Алé ход' би бýло за кóго / та вин ужé двох жинóк лишúў / за пусте пустéч'і наїшлú мижú собóў*; 3) приймати якісь необдумані рішення, намагатися йти кудись з метою вияснити, доказувати щось: *Скажú свóму дорогóму / наї ни с΄і́пайіц:е / наї ц'і́хо сидúт / бо то нимá ч'о питиштрúкувати;* 4) *мед*., про нервове скорочення повіки: *Аг'і́ / óко се с'і́пайі / мóже / хтос говóри за мéне*? / *Іґ би хтос говорúў / то лицé би гор'і́ло / икáти бес моглá / а ц:е / ни знáйу / Цисé такé самé*.

СІРÁТА, -и – клейонка: *Стиў с΄ірáтоў застелú / бо вин ікúїс пош'ірблéниї / ўдолúн'і ў кредéн'ц'і озмú новý*.

СÍСТИ (СИДÍТИ) МÁКОМ (КÁМЕНЕМ) – *згруб*., вислів викор. як виявлення незадоволення, роздратування когось через чиюсь непосидючість, надокучливість: *С΄ет΄ кáменем / та ўже с'ет' / наї йа хот΄ крúшку припоч'éну / а то ўсе гуп та гуп / к'і́л΄ко меш гýпати*? / *А то ни йа / то ч'еревúки так'і́ / шо ни ўм'і́йут легóн'ко ступáти*.

СÍЧЬКА, -и – дрібно порізані на січкарні трава, стебла кукурудзи та ін., що викор. для годівлі худоби: *С΄і́ч'ки мáло / озмú ш':е кушутý / таї нас΄іч'é / абú на два дни стáло / áле наперéт се запитáї у М'і́лика / ци ўни ни мут робúти / ци мóжно заїмúти с΄іч'кáрн΄у / пéр'іш оц:е се запитáї*.

СІЧЬКÁРНЯ, -і – пристрій, призначений для різання трави, стебел кукурудзи та ін.: *Ми ни мáли свóйі с΄іч'кáрн΄і / М'і́ликов'і пускáли / дóки ни бýли з нúми ў гн΄івáх / а потóму / іґ заїшлó на велúке / то ўже сокúроў с'іклú / завернýло у сваркú / таї шо ти зрóбиш*.

СКАБЗÓВАНИЙ – зіпсований: *Смýшок скабзóваниї / дé так кроїі́ти / шо тúл΄ко у вúпси пишлó*; *Ч'éрес цисý смолý ш'éпка / рахýї / скабзóвана / ужé нимá ш'éпки*.

СКАБЗÓВАНО – зіпсовано: *Скабзóвано с΄т΄і́ни / затéмн΄і / кýпйу сúн΄ки таї переб'і́л΄у / кудá се д'і́ну?; Скабзóвано д΄в'і дóс΄ц΄і / унú тепéр*

ни мут с΄т΄іка́ти до соф'і́та / прии́дец:е дото́ч'увати / але́ йек?; *То ўдоли́н΄і скабзо́вано / кли́н΄і на спин:и́ци ми́тус΄ пишло́.*

СКАБЗУВА́ТИ (ПОКАБЗУВА́ТИ) – зіпсувати: *Гаї / скажи́ м'ін'і́ / шо́ тре: бу́ло ду́мати / шоби́ ота́к скабзува́ти матер́'ійу? / та с це́го дв'і су́кни би бу́ли ви́йшли / а ма́йіш он:у́ / ї до то́го ку́цу / Мамо́ / ни ва́т'тесе / бо йа хот'і́ла кл'ош / таку́ / шо лиш до загино́к / таку́ ї скрої́ла / а ви́тки могли́ дв'і ўз'е́тисе / йа ни зна́йу / бо тогди́ ни кл'ош буў би / а м'іш́ок / отак'і́ два м'ішки́ мош бу́ло ш:и́ти / і хто́ би тото́ ўбера́ў?; Ни пакали́ кола́ч' / ни здера́ї вер'х / бо кому́ тото́ ме смакува́ти йі́сти? / ад'і́ скабзува́ў оди́н і ди́виц:е до дру́гого бра́тисе / мої / та йа бу́ду по рука́х би́ти / ч'о́ ти таки́ї нич'е́мниї*?; *Паз΄у́н΄а н΄ійе́ка креўч'е́н΄а / скабзува́ла спо́н΄:і / тот΄і́ / шо М'і́с΄о даў пидигну́ти / тре́ба бу́ло на па́лец / а ўна на пйе́ду ўруба́ла*; *Скабзува́ли ў Ку́тах матер́΄ійу / і ре́йітки ни ви́йшли так'і́ / йік ма́йі бу́ти / А ў ч'о́ботах ни ви́тко бу́де / їк'і задо́ўг'і / Та іґ би то ўдоли́н'і / то ўгор'і́ нидо́бр'і.*

СКАБЗУВА́ТИСЕ – зіпсуватися: *Шма́т΄і ўс΄о скабзува́лосе / замо́кло на под΄і́ / пл΄і́с΄н΄іўка ї́ми́ласе / і то мо́цно / ни бу́де шо ўбра́ти.*

СКАВ (КАВ), ТА́КІК Є – висловлюся відверто, без недомовок: *Скаў / та́к'ік йе / хот'і́ўше туда́ пити́ / тре́ба ш ч'е́мос / а ў нас за́раз з гри́шми ту́го / того́ сидимо́ до́ма; Рас се пита́йіш / то скаў / та́к'ік йе / так / м'ін'і́ се ни ўда́ло / йек ти за н'у говори́ла / то сирота́ / наї бу́де / шо ў не́йі дити́на / йе ч'олов'і́к / але́ ўна б'ідо́вана / лед' лед' зач'е́ло іко́с напраўйе́тисе ў не́йі жит'е́ / а ти зач'е́ла питс'м'і́шкуватисе над йі́йі ч'олов'і́ком / шо малиї / шо ни ўм'і́йі ри́ўно ходи́ти / ну та ўс'е́ке таке́ / ти ни бої́с:е / шо йік отаке́ говори́ти / то мош се ўсуди́ти / у те́бе ў ха́т'і дв'і д'і́ўц'і / ни бої́с:е усу́ди?; Ни бу́ду се таї́ти / скаў / та́к'ік йе / ми свої́ / то шобе́з зна́ла / ч'о йа така́ смутна́ / абе́с се ни допи́тувала ў ме́не ко́ждиї рас / ч'о та ч'о / того́ каў тоб'і́ / у д'іти́ї ни ду́же склада́йіц:е жит'е́ / і ї́де до ги́ршого / і ни зна́йу / ци шош го́н:о напра́витисе / це йа нара́з'і н'іко́му ни ўпов'іда́йу / бо таке́ се ни гово́ри; Скаў / та́к'ік йе / хот'і́ла бих помоч'і́ / пит:ру́тити йі́х / шоби́ бу́ло ле́кше / але́ нима́ ви́тки / нима́ / Васи́л'ку / ш ч'о́го / и:ї / т'е́шко л'у́дем прихо́диц:е / т'ішке́ / Васи́л'ку / сего́н:е жит'е́ / Ану́ ч'іка́ї / Насту́ / ану́ ни ква́псе / а коли́ ўно бу́ло ле́хке? / ге? / бу́ло ле́хке? / йа шош тако́го ни памн'іта́йу.*

СКАВУЧЕ́ТИ (СКАВУЛЕ́ТИ) – 1) скавучати: *Пес шош скавул΄е́ў / ї́ди́ко подиви́се / шо́ йіму́ ни так / мо́же / тота́ ла́ба перело́мана се розйіза́ла?; Пси скавуч'е́йут ни сво́йіми голоса́ми / кин' йім шош / наї се ўтихоми́р'ут*; 2) *знев.*, *згруб.*, *перен.*, плакати: *Пла́кати ни хо́ч'і / лиш*

скавул΄éйі / покáзуйі / йек йімý бáн:о / шо ни пишóў б'íгати; Ни скавуч'éї / наї сус'íди ни з:ерáйуц:е / бо óзму прут / тогдí бýде ч'о плáкати / тогдí ўже ни задýрно меш голосúти.

СКАЗÁТИ (ФÁЙНО) ДІКОВÁТЬ – подякувати: *Марýс'ко / гéн:е порóжниї ґáрч'ік / озмú йігó / алé ни миї / бо то ни годúц:е / озмú / кин' тудá кавáл'ч'ік кулéш'і ци хл'íба / ї виднесú вýїн'і Василúн'і / скáжеш / д'іковáт' вам фáїно за гýс'л'інку і за грушкú / шо ўна передáла / а йік унá зноў насúпала нам молокá / то даш вýїн'і оц':í грóш'і / ўни у фýстоц':і / абéс ни загубúла / йа тоб'í кладý ў кишéн'ку / дивúсе / ў котрý / заўйéжеш ґáрч'ік у платúну ї принесéш / наї вýїна тоб'í заўйéже / а йiґ гýс'л'інка ш'і ни ïмúласе / то зáўтра йа самá пúду / гаї ідú / алé абéс н'ікýда ни повертáла; Йа тебé ўч'éла / йек мáйіш д'éкувати / мош сказáти / фáїно д'іковáт' / а мош і бúрше / абéсте здорóв'і бýли ї нáрик доч'íкáли / а вýїна Парáска / ік їйі шош помоч'í / то урáс кáже / д'іковáт' / абéсте прожúли / шо м'ін'í помоглú / наї вам Госпóт' за ц:е вид':éч'ійі / а ти ік ни хоч' / то дóўго ни говорú / алé д'éкуйу вам / ци фáїно д'іковáт' / кажú за наїмéнче / ік хтос тоб'í нáв'іт' мáло / отúц'ко зробúў шож дóброго / ї тогдí так'í словá мут вертáтисе т тóб'і.*

СКАКÁТИ (БÍЧІ), ІҐ (ЇҐ) З ЗАПÓРУ – стрибати, бігти, відчуваючи свободу, однак не завжди маючи конкретну мету: *Ад'í йек мал'í се розгор'іч'íли / та йіх отепéр ни загнáў би у хáту абú шо / скáч'ут / іґ з:апóру / іґ би йіх дез держ'éў запéртими / і ўни се вúрвали на вóл'у / та ваш ш'і н'іч'ó / а наж дéколи зажмýр'уйі óч'і і так б'іжúт / мої / та так се ўбúти мóжно / Василú / та наш такúї сам'íс'киї / н'іц ни л'íпшиї / дéколи соб'í заўйéзуйі óч'і / і так се крýти / дóки йімý се ни закрýти ў голов'í / а потóму ў дрýгиї бик / кáже / шо вин так се ўч'éйі гýцулку гул'áти / моï / та дé ти до гýцулки? / та тоб'í ш'і ни ўдну кулéшу трéа з':íсти / абéс пишóў у дáнец / а ви кáжете; У нас так лáком'і казáти / ад'í / кáжут / скáч'і ци б'іжúт / іґ з:апóру / іґ би йігó медв'íт' ловúў / а вýїна Парáска моглá сказáти / ад'í б'іжúт / ік хол'éра / іґ би йігó шл'ах трафйéў / це ўс'о знач'éйі / б'íч'і кудáс / тудá / кудá óч'і се дúўйут / кудá нóги несýт / мойí кýри такé рóбйут / алé ўни тикú загорóжен'і / а йік йа дес нéўмн'іки лúшу утворéну фúртку / ну то ўни скакáти ни ўм'íйут / алé так б'іжýт / так крúлами махáйут / іґ би за нúми ни знáти хто гнáўсе / у чвал' б'іжýт / і гаж дес кóло плóту стайýт / бо вин зависóкиї / шобú перелет'íти / алé іґ би моглú / то х'ібá бих Зайіздáли йіх потóму ловúў / так шо тот / хто пéршиї отáк сказáў / б'íч'і / скакáти / іґ з:апóру / ни рас мих такé вúд'іти / ік йа / тогó ўже ї за д'ітúї се кáже / шо ўни б'іжýт / іґ з:апóру / ну та наї б'íгайут / ік йім так дóбре.*

СКАЗА́ТИ, ІК (ЇК) ВИДРУБА́ТИ (ІК НОЖЕ́М, СОКИ́РОВ, БРИ́ТВОВ ЧЬВА́ХНУТИ (ЧЬВО́ХНУТИ); ВИТТЄ́ТИ) – різко відповісти: *Та де́ н'і / ми про́бували шош зала́годити / перепро́с'ували / але́ ўна на́в'іт' ни схот'і́ла слу́хати / пиў сло́ва ни да́ла договори́ти / таї шо / ми ўберну́лисе / ї пишли́ / ч'у́йіте / сказа́ла / іґ видруба́ла / іґ би ноже́м ч'во́хнула / н'і / і ўс'о / таї шо зро́биш / н'і то ї н'і / це ўна зле зроби́ла / але́ кому́ ти меш се кво́лити? / таї шо́ меш каза́ти? / таже́ ми ни за се́бе прийшли́ перепро́с'увати / ми за т:о / шоби́ ў фам'і́л'ійі на ме́нчому се ўб'ійшло́ / а то ад'і́ шо.*

СКАЗА́ТИ, ЇҐ (ІҐ) ЗАПЕЧЄ́ТАТИ (ПРИПЕЧЄ́ТАТИ) – про значущість, вагомість, твердість сказаного кимось слова: *Ми ш'і допи́тувалисе / хот'і́ли би́рше ўзна́ти / йек то бу́ло / ш ч'о́го се зач'е́ло / хто при тим буў / але́ М'іха́йло сказа́ў / шо до́ста бе́с'іт / сказа́ў / іґ запеч'е́таў / і би́рше н'іхто́ рот ни ўтвор'е́ў / он:о́ / шо ни хот'і́ли йіму́ пере́ч'іти / а дру́ге / шо вид мусо́лен'а то́го само́го нич'о́ би се ни змін́ило / того́ ўс'і приста́ли на йіго́ сло́во / ї би́рше до то́го ни верта́лисе.*

СКАЗА́ТИ (БЕ́СІДУ ЧІПНУ́ТИ, ЗАЧІПИ́ТИ) НИ НА ЗДО́ГАТЬ – повідомити щось, ніби між іншим: *Йа ма́йу го́лу / ни каза́ла Пара́с'ц'і / шо мойа́ ги́не за йійі́ хло́пцем / а так / ни на здо́гат' бе́с'іду зач'іпи́ла / каў / шо до́бре би бу́ло / аби́ ї молод'і́ дес се сходи́ли / а ни́ лише́н' ми / стар'і́ / хот' ік'і ми стар'і́? / Ну та йіз до́ста ви́разно ўс'о сказа́ла.*

СКАЗА́ТИ (КАЗА́ТИ, ГОВОРИ́ТИ) ПОЛЕХКИ́ – повідомити щось не прямо, а завуальовано, “пом'якшено”, не в різкій категоричній формі: *Н'і / се ни свари́ла / полехки́ сказа́ла за пса / шо до́бре би йіго́ пересили́ти ў и́нче м'і́сце / ни по́вид нас / бо дити́на бойі́ц:е; Уздр'і́ла йійі́ ўч'е́ра ота́м на скру́т'і / таї ка́жу / Йілу́сику / мо́же / бес ви́брала ч'ес до т'і́тки пити́ / бо ўна шош присла́бла / ота́к сказа́ла / полехки́.*

СКАЗА́ТИ (ШОШ) **ПРИ РО́ЗУМІ –** промовити щось, реально оцінюючи ситуацію, мислячи чітко й логічно: *Та ц:е Іван сказа́ў при ро́зум'і / ш'і ни буў пйе́ниї; Но́ц'а ду́же слаба́ бу́ла / а́ле при ро́зум'і / сама́ схот'і́ла тоб'і́ ха́ту витписа́ти; Мої / та ти при сво́му ро́зум'і ци н'і / за шо́ пакали́ш дити́ну? / та́же ч'олов'і́к при ро́зум'і таке́ ни ска́же.*

СКАЗА́ТИ (КАЗА́ТИ, ПОВБІЩЕ́ТИ) СОБІ́ – обміркувавши щось, прийняти рішення стосовно подальших своїх дій: *Ни рас соб'і́ каза́ла / шо мо́йі ноги́ там ни бу́де / а прийі́дец:е / таї іду́ / помога́йу / ни хо́ч'у / аби́ дити́ну саму́ замика́ли ў ха́т'і / мало́го шкуду́йу; Сказа́ла соб'і́ / шо з ни́ми ў ме́не н'ійе́ких бе́с'іт би́рше ни бу́де / так і зро́бйу / уздри́ш / бо шо би ни сказа́ў / уни́ перекру́т'ут / і йа лиш'е́йусе ви́н:а.*

СКАЗА́ТИ С СЕ́РЦЯ (ШОШ) **–** промовити щось роздратовано, висловити невдоволення чимось: *Пи́знашно бу́ло / шо вин сказа́ў тото́ с се́рц'а / бо йиму́ ўже надоі́́ли ба́пск'і бе́с'іди / пре́ц'ін' / то ч'олов'і́к / де́ при не́му таке́ говори́ти*? / *ĭ за таке́ пусте́ зач'іна́ти*?

СКАКА́ТИ (ДОЛАЗЄ́ТИ, ДОСКА́КУВАТИ) ДО ОЧЄ́Й, ІҐ (ЇҐ) ЖЄ́БА – *знев*., *згруб*., виявляти агресивність: *Йа соб'і́ ц'і́хо си́жу / згр'іба́йу с'і́но / ни хо́ч'у з дурн'іко́м ро́зум наклада́ти / а вин розма́хуйі кулака́ми ĭ ска́ч'і до оч'е́ĭ / йіґ ж'е́ба / аг'і́на б'іду́ / та йіго́ па́л'цем / одни́м па́л'цем кину́ / і вин се поко́ти ў бе́рех / але́ шо с пйе́ним говори́ти? / дийшло́ до то́го / шо смих зач'е́ў йіго́ проси́ти / об'іц'е́ў наза́ўтра йиму́ могори́ч' / лиж би вин се ўступи́ў і даў м'ін'і́ цисе́ дороби́ти / отаке́ смих попаци́ў / ми се згоди́ли на то́му / і вин забра́ўсе / а йа соб'і́ поду́маў / ану́ш вин проспи́ц:е таĭ прі́йде за́ўтра за ўб'і́ц'іним / ну то шо / бу́ду держ'е́ти сло́во / куда́ се д'і́ну*? / *рас поўб'іц'е́ў / то зде́ржу сло́во*.

СКАКА́ТИ, ІҐ (ЇҐ) ДУРНЕ́ ЄРЧІ – стрибати, граючись, радіти (про дітей): *Ад'і́ ска́ч'і / іґ дурне́ йе́рч'і / ви́тко / шо йиму́ до́бре / Ну а коли́ ўно ме скака́ти / йік ни отепе́р? / та йиму́ н'іко́ли так ни бу́де до́бре / іґ за́рас / ш'і рик два / таĭ дити́н'і ўже так ни схо́ч'іц:е скака́ти / так шо по́ки йи́йі́ / наĭ т'і́шиц:е / Ну а ви би ви́д'іли / шо ту́тки се ро́би / іґ д'і́ти прихо́д'ут / Іванко́ де́коли ўстайе́ / лиш се прокорн'е́йі / таĭ уже́ мене́ се пита́йі / а де́ Ва́с'ко / М'і́с'ко і Ште́н:ич'ка руда́? / вин за н'у ка́же / Ште́н:иц'ка / се пита́йі / коли́ прі́йдут / Ну та бо дити́на хо́ч'і товари́ства / ў кумпа́н'ійі йі́йі весел'і́ш:е / ми / стар'і́ / і то нам де́коли корти́т с ки́мос поговори́ти / а то / пре́ц'і / дити́на / шо́ хот'і́ти*.

СКАКА́ТИ (ШТРИКА́ТИ), ІК (ЇК) ЦАПО́К (ІК ЄГНІ, БАРА́НЬЧІК ТА ІН.**) –** стрибати, граючись (про дітей): *Ад'і́ ска́ч'і / йік М'і́хас'іў цапо́к / лиш н'іўро́ку / ви́диш / ік вин ота́к ігра́йіц:е / то знач'е́йі / шо йиму́ до́бре / вин уже́ ви́здоров'іў; Ска́ч'ут / іґ бара́н'ч'іки / ік мале́н'к'і лош'е́тка / та йім так н'іґде́ ни бу́де до́бре / йік оту́тки / Йо / ти́л'ко йіх / наĭ набува́йуц:е / бо ўже ік пи́дут до шко́ли / то тако́го добра́ ни бу́де*.

СКАКА́ТИ (ТОВЧЄ́СЕ), ЇК (ІК) МА́РКО В ПЕ́КЛІ – бути дуже неспокійним: *Ни скач'е́ / йік Ма́рко ў пе́кл'і / с'ет' уже́ ка́менем / та с'ет'*.

СКАКА́ТИ (ПИТСКА́КУВАТИ; ПИТШТРИКА́ТИ, ПИТШТРИ́КУВАТИ), ЇК (ІК) НАВІ́ЖЕ́НИЙ – кричати, сваритися: *Ни скач'е́ / Ми́тре / ту́тки / йік нав'іже́ниĭ / бо йа тебе́ се ни бо́йу / меш до́ма кр'іч'е́ти та ха́ту поруга́ти* / *а ту́тки н'і м'ін'і́*.

СКАКА́ТИ (СКА́КНУТИ, ПИТШТРИ́КНУТИ), ЇК ОШПА́РЕНИЙ – різко піднявшись, виявляти невдоволення, роздратування; розсердитися,

не знаходячи собі місця; метушитися, стримуючи гнів, лють: *Ан:и́ц΄а ік уздр΄і́ла / шо йа ї́ду / то ска́кнула / йік ошпа́рена / зач'е́ла гор΄ш'ка́ми грим'і́ти та ла́вицу витера́ти; Уна́ м'ін΄і́ ска́кла ў твар΄ / йік ошпа́рена / іґ би йійі́ шош укуси́ло / йа гаш се спу́дила; Мали́ї поц΄і́луў ка́м'ін΄ч'іком ву́їн΄і ў ко́тик / то ўна скака́ла / йік ошпа́рена / за ц:е до́бре диста́ў / так / йік ма́йі бу́ти.*

СКАКА́ТИ, ЇК (ІК) СА́РНА – стрибати, швидко бігати; радіти: *Де́ цис'а́ д'і́ўка го́н:а ўси́д'іти? / уна́ ска́ч'і / йік са́рна / а йіґ би хот'і́ў йійі́ ї́ми́ти / ни ўгна́ўбисе / мал'і́ кро́ч'ки / але́ кі́л'ко йіх*.

СКАКА́ТИ, ЇК (ІК) ЧЬОРТ (ІК ШЯ́ТАН; ІК НАЙ НИ КА́ЖУ, ХТО) – стрибати, вертітися, бути дуже неспокійним (про дитину): *Ч'у́йіте / така́ дити́на / шо м'іну́ти ни поси́ди / ска́ч'і / йік ч'орт / ік лиш'е́йусе з ним / то бі́рше ўробйе́йусе / се зму́ч'уйу / йік навес'н'і́ ў горо́д'і / ци ік на полоз'і́.*

СКАКА́ТИ ПО́ВЕРЬ (ПО́ВЕРЬХ) ВУХ (ВИ́ШШЕ ГОЛОВИ́) – високо стрибати, радіючи: *Йіґ д'і́ти ўч'у́ли / шо ба́ба купи́ла йім ро́вер / скака́ли по́вер' вух / то тре́ба бу́ло ви́д'іти*; *Па́рубок дниї верну́ўсе / таї йа гада́ла / шо ўна ме гаш по́вер'х вух скака́ти / бо зна́йу / шо ўна ду́же бу́ла за ним / так / шо гаш д'і́ўц'і ни пасува́ло пока́зувати па́рупкови / йе́к вин йійі́ опхо́ди / ї́ка ў не́йі вели́ка л'уба́ / ну таї / ч'у́йіте / гада́ла / шо ўна ме питска́кувати / а то н'іч'о́ це́го нима́ / йа каў / а шо́ се ста́ло / Вас'у́тко? / та так йіс хот'і́ла це́го хло́пц'а / а ўна се за́с'м'ійіла / але́ ї́кос гі́р'ко / таї ка́же / перегор'і́ло / бабо́ / ус'о́ / н'іч'о́ се ни лиши́ло / ота́к сказа́ла / таї м'ін'і́ гаш ба́н:о се зроби́ло*.

СКА́КНУ́ТИ (СКАКА́ТИ) – стрибнути (стрибати); підскочити: *Ану́ залож'і́мсе / йа го́ден ска́кнути ви́ц:и гаш до фі́ртки / а ти? / ти ни го́ден / бо йа ду́ш:иї / А йа ш':е да́л'ше змо́жу / бо йа ни така́ ґеле́тка / йік ти / ти зат'ішки́ї / шо́би так скака́ти / зало́жимосе / то приї́гра́йіш*.

СКА́КНУТИ (СКАКА́ТИ) ДО ОЧЕ́Й (У ТВАРЬ), ІК (ЇК) ТОТА́ (ДО́ВГА), ШО ПИТ КОРЧЕ́М (ШО ЖІЛО́ МАЇ) – *згруб*., несподівано почати сваритися, звинувачувати когось у чомусь; різко, наполегливо домагатися чогось у кого-небудь: *Та йа се од͡ж'іхла́ / ч'е́сто смих од͡ж'іхла́се / йа шош бу́ла се заду́мала / подиви́ласе / шо шма́т'і зда́лобисе ш шнури́ў поздоїма́ти / шобі́ ни пересо́хло / таї ку́татисе ўже пора́ / ота́к соб'і́ ду́майу / шо бо́рше зроби́ти / а приб'іга́йі Васили́ха / але́ іко́с так пидиїшла́ / шо йа ни ч'у́ла / таї на́в'іт' бес Сла́ваїсу / без н'іч'о́го / зра́зу на ме́не напа́ла / та так / шо йа ни спамн'іта́ласе / шо́ ўна з ме́не хо́ч'і / зач'е́ла се допи́тувати / де ї́йі ч'олов'і́к / бо ї́йі сказа́ли / шо вин суда́ пишо́ў / а йа каў / ід'і́т шука́їте / йа йіго́ ни соко́т'у / і н'іґде́ ни схова́ла / у ме́не йе с'в'ії*

ч’олов’і́к / нашо́ м’ін'і́ ч’ужи́х? / а ўна тогди́ / а шо́ ви з ним уч’е́ра у сутка́х до́ўго говори́ли? / і так на́стийно / шо йа ма́йу ус'о́ ї́йі сказа́ти / шо́ т:о бу́ла за бе́с'іда / а йа каў / б’і́йтесе Бо́га / та йа ўч’е́ра н'і на крок вит ха́ти ни видийшла́ / і н'і с ким ни става́ла до бе́с'іди / мо́же / то с ки́мос и́нчим вин говори́ў / але́ на́в’іт' ікшо́ так / то ту́тки н'іч’о́ страшно́го нима́ / каў / на́в’іт' іґ говори́ў / то н'іхто́ йиго́ ни з':іў / і н'і на ко́го вин ни ви́л'іс / шо ви так ґваўту́йіте / ота́к зач’е́ла / уже́ з на́ступом / с се́рц'а зач’е́ла говори́ти / таї уна́ успоко́йіласе / на́в’іт' сказа́ла вибач’е́їте / йо:ї / а споч’е́тку / то так ска́кла бу́ла м’ін'і́ до оч’е́ї / ік тота́ / шо пит корч’е́м / ш’і тро́хи таї м’ін'і́ уже́ зач’е́ло бу́ло се здава́ти / шо ж’іло́ ви́пустит / а́ле бо́ле обийшло́се іко́с / Ну та то ги́ршого нима́ / ік реўну́йуц:е / ци жи́нка / ци ч’олов’і́к / а Васили́ха ускр'і́с' за ним на́зирц'і хо́ди / ви це́го / ви́тко / ни зна́ли / таї того́ уна́ вас так напу́дила / Ну та йа кра́йім ву́ха шош могла́ ч’у́ти / але́ шо ўно до тако́го дохо́ди / бигме́ / тако́го на́в’іт' ни могла́ поду́мати / але́ шо́ йа скаў? / сара́ка цис'а́ жи́нка / бо ўна ни жийе́ / а се му́ч’ійі / ну таї ч’олов’і́кови ни со́лотко / ої шо н'і / Та так / би Бох борони́ў вит тако́го / бо шо́ т:о за жит'е́ / ік отаке́.

СКАЛИ́СТИЙ – скелястий: *У Ґри́дж’ін΄і бе́рех / скали́стиї / тики́ до́бре скали́стиї / на краї Бо́же борони́ питходи́ти.*

СКА́ЛИТИ (ВИСКА́ЛЮВАТИ; ШКІ́РИТИ, ВИШКІ́РЮВАТИ) ЗУ́БИ, ЇК (ІК) ПЕС НА О́ТРУБИ – *згруб.*, виявляти незадоволення, злість, агресивність: *Ми / л'у́пч’іку л'у́биї / н'і ў ч’о́му ни ви́н':і / і ти ни ма́йіш ч’о диви́тисе на нас б’і́лим і ска́лити зу́би / йік пес на о́труби / шука́ї тих / кому́ на ру́ку таке́ тоб’і́ роби́ти / а ми ту́тен'ки н'і до ч’о́го / каў тоб’і́ / и́нде шука́ї кри́ўдникиў.*

СКАЛУ́БИНА (ЗАСКАЛУ́БИНА), -и – скалка; тонка гостра трісочка, що застрягла в шкірі: *Дош’ки́ скида́ли / таї іка́с скалу́бина ў ру́ку се заби́ла.*

СКАЛЬБУ́ЧІНИЙ – *згруб.*, зігнутий: *Д΄іт наш скал΄бу́ч’іниї хо́ди / бо то д΄іт стари́ї уже́ / а ти? / ч’о ти кал'бу́ч’іс:е / ік кл'у́ка?*

СКАЛЬБУ́ЧІТИСЕ – зігнутися: *Йік ч’іта́йіш / то ри́ўно сиди́ / бо гет скал΄бу́ч’іс:е / до́ки шко́лу с΄к’ін΄ч’е́йіш / шо́ йа ма́йу с тобо́ў роби́ти / абе́с ри́ўно с'іда́ў / а ни ота́к / гаї кажи́ / шо?*

СКА́ЛЯ, -і – певна (велика) кількість чогось: *Ус'і́ це л'у́бйут / того́ сма́жу вели́ку ска́л'у пампушо́к / аби́ до́бре наї́стисе / а ни́ лише́н' оско́му зигна́ти / так / шоби́ ўс'і бу́ли конте́тн'і.*

СКАПАРИ́ТИ – *докон.* до КАПАРИ́ТИ[1]: *Скапари́ў / а хо́ч’і / йіґ за до́бру робо́ту / мої / та ти зроби́ / йек се нале́жи / то ґазда́ ш’і докладе́ тоб’і́ по́вер΄х ус΄о́го / а ти тре́буйіш т:о / шо ни зароби́ў.*

СКАПАРИ́ТИСЕ – стати неохайним, брудним, нужденним: *У хát΄і скапари́лосе тогди́ / йік п'іч' зач'е́ли перекладáти / вит:огди́ капарá*.

СКАПРÁВІТИ – загноїтися (про очі); стати каправим: *Кит скапрáв'іў / н΄ійе́киї стаў*; *Ужé ї дрýге óко скапрáв'іло / малá рáно ни моглá се подиви́ти / ми румн΄éнцем ми́ли / ї трóхи лéкше стáло / помогló*.

СКАРÁСКАТИСЕ – збутися (позбутися) когось чи чого-небудь: *Йік при́їде / зач'нé говори́ти / то ни гóден йійі́ скарáскатисе; Ни скарáскаўбисе / йіґ бес ни надийшлá бýла / ужé ни знáла / йеґ збýтисе таки́х гóс΄т΄іў*; *Лéдви ледв'і́с'ки скарáскаласе Фед'á / прийшóў ви́пиўший / таї сиди́т таї сиди́т / м'ін'і́ тре: кýтатисе / на полýн:е корóву дойі́ти / а цес прири́с до лáвиц'і / аг'і́мої / то ни ўгадáйіте / шó смих зроби́ла / шоби́ йігó се збýти / зач'éла ў тел'іфóн говори́ти / казáти / шо ч'ікáйу / а йімý каў / шо зáрас гóс'т'і бýдут / каў / вибач'éї / л'ýпч'іку Фéт'ку / алé л'і́пше / абéс пишóў / бо йа мýс'у шош р'іхтувáти / ш'і се ўкýтати тре: / пидлóгу хóч'у ум:и́ти / бо свати́ р'і́тко судá прихóд'і / вибач'éї; Гáн'а лиш хот'і́ла / шоби́ йа ўз'éла фýстку / тики́ поклáла м'ін'і́ ў тóрбу / кáже / шо ни нóси / а то ч'óрна фýстка / з малéн'кими си́ними ч'іч'іч'кáми / в'інóч'ок таки́ї / бáпска фýстка / гет смутнá / ни кóжда стáрш'а жи́нка такé ўберé / то / ч'ýйіте / лéдви йа тóго се скарáскала / ни знáйу / ч'о так нáстийно ўна м'ін'і́ тотó давáла / мóже / шош ворóжи? / даўнó за неў такé вел:óсе / ни хóч'у гр'іши́ти / алé йа так бóрзо ви́т:и ї́шла / йік молодýха; Уз'éў оди́н дáнец / дрýгиї / йа ўже се ховáйу за плеч'éма ў д'і́ўч'éт / а вин дáл'і / ўже ч'ут' ни плáч'у / алé дóбре / шо прийшóў Івáн / таї перебиў йімý тотó данцóван'і / а так х'ібá бих бýла т'ікáла тхáт'і / бо ни знáйу / йéґ би ї́нáкше гóн:а бýла йігó се скарáскати / з ним н'іхтó ни хот'і́ў гул'áти / оди́н дáнец / ш'і кудá ни ї́шло / алé ти́л'ко / н'ікóтра би се ни згоди́ла / Алé ви́диш / йек нас уч'éли / хто би ни браў у дáнец / мýсиш пити́ / Бóже борони́ комýс урвáти ч'ес'т' і ни пити́ / на тéбе би пал'ц'áми покáзували*; *Йа / бабó / з ус'імá фáйно говóр'у / тáк'ік ви менé ўч'éли / а цес пáрубок шош соб'і́ би́рше надýмаў / ік унó йе і йік моглó би бýти / і тепéрки йа ни гóн:а йігó скарáскатисе; Се згоди́ла бýла ш':е на пиў зм'і́ни / бо гадáла / шо ї́кас коп'і́ка ни пошкóди / а тепéрен'ки ни знáйу / йек м'ін'і́ тóго се скарáскати / бо грóш'і ниве́лик'і / а клóпоту богáто / таї малíї сегóроку ї́де у шкóлу; Йе такé / шо когóс прикóс'кайіш / а потóму фáйно се розди́виш і ўже самá ни рáда / шýшиш гóлу / йек тóго се скарáскати*.

СКÁЧЮТ ЦИГÁНИ В ОЧЄ́Х (ЦИГÁНИ В ОЧÉХ СКÁЧЮТ) КОМУ́С **–** хтось дуже голодний: *Бабó / давáйте / шо йе / бо йа ни гóден ч'ікáти / м'ін'і́ ўже ў оч'éх скáч'ут цигáни / вид рáн΄а смих нич'ó ни йіў.*

СКВА́ЦАТИСЕ – набути неохайного вигляду; забруднитися; позлипатися, порушуючи однорідність структури чогось: *Ли́жник / ік стари́й / то за не́го мош сказа́ти / шо вин сква́цаўсе / ни таки́й / іґ буў / мн'іко́н'киї / за во́ўну тако́ш / ік брун:а́ / ни ч'істро́вана / то ўна так вигл'іда́йі / ік ік'і́с злипл'і квацаки́ / ну таї за во́лоси / іґ го́лу до́ўго ни ми́ти / то ўни стайу́т сква́цан'і / нифа́їн'і / так'і́ / ік мо́кр'і / і голова́ тогди́ н'ійе́ка / пакали́т жи́нку*.

СКЕЛЕ́ТИНА (ШКЕЛЕ́ТИНА), -и – *згруб*., дуже худа людина: *За вака́ц'ійі му́сиш се попра́вити / би́рше йіш / вид:иха́ї / м'ін'і́ ни тре: помога́ти / бо йек така́ скеле́тина ме моч'і́ се ўч'е́ти? / лице́ / ік кулач'о́к се зроби́ло / на не́му лиш о́ч'і / так'і́ / ік сли́ви / блис'т'у́т / аг'і́мої / шо́ йа ма́йу с тобо́ў роби́ти*? / *йек м'ін'і́ тебе́ видживи́ти*?

СКИ́ГНІТИ (СКИ́МЛИТИ, СКУ́МЛИТИ) – 1) скавчати, підвивати, “повискувати” (про собак та ін. тварин): *Ми́трику / подиви́се / ч'о пе́сик ски́млит*; 2) *знев*., *перен*., скиглити, жалітися; випрошувати щось: *К'і́л'ко мош ски́гн'іти / ч'іка́ти / аби́ хтос шош даў / пошкудува́ў?*; 3) *згруб*., *знев*., плакати (по-справжньому чи удавано): *Де́ йіму́ се хо́ч'і пла́кати? / ски́млит / бо хло́пц'і с пи́ўкоў ч'іка́йут / а йіму́ тре: се ўч'е́ти.*

СКИДА́ТИ, ЇҐ (ІҐ) БІ́ДНОМУ (БІ́ННОМУ) (В ТО́РБУ) – гуртом здійснювати матеріальну підтримку: *Сус'і́ди помога́йут / скида́йуц:е / йіґ б'і́н:ому ў то́рбу / бо ви́жут / шо ў циї ха́т'і б'іда́*.

СКИ́ЛАВІТИ – стати “килавим”: *М'іха́йло роска́зуваў / шо ў йіх сел'і́ буў ч'олов'і́к / шо маў так'і́ ки́ли / шо гаш ни хо́ч'у каза́ти / ї́к'і ўни завели́к'і бу́ли / а пока́зувати / то Бо́же борони́ / а ч'о́ ски́лав'іў? / бо ни ўваж'е́ў / т'е́шко роби́ў / але́ ни браў широ́киї рем'і́н' / ікиї́с по́йіс / шоби́ се питперезати / таї уно́ ўт'іга́лосе / росло́ / таї ви́росло*.

С КИМ НИ БУВА́Ї? – з кожним може трапитися: *То н'іч'о́ / с ким ни бува́йі / ци одна́ таке́ попаци́ла?; С ким ни бува́йі? / хо́д'ут / хо́д'ут / таї росхо́д'уц:е / це́го бога́то йе / до́ста дос'т'і́с'ко*.

СКИСНИ́Й – скісний: *На рукава́х іду́т соб'і́ ву́стоўки / а ни́ш:е / скисни́ї узи́р / та́к ік трети́на то́го*; *На це́му папери́ скис'н'і́ л'ін'ійки́ / йе́к меш мал'ува́ти?; На рукави́ўц'і скисне́ шит'е́ / і до́ста широ́ке*.

СКІКІ́ЦКАТИ (СКИКІ́ЦКАТИ) – 1) стрибати, підстрибувати: *С'к'ік'і́цкайіш / йік ки́зоч'ка*; 2) *перен*., *ірон*., “прихромувати”, шкутильгати; пересуватися, використовуючи милиці: *Му́с'у с'к'ік'і́цкати ота́к / бо на но́гу ш'і ни го́н:а ста́ти*; *Бабо́ / а ви ч'о́ так с'к'ік'і́цкайіте? / ч'о́ ни ступа́йіте ри́ўно? / ви мене́ так хо́ч'іте рос:м'іши́ти? / Абе́з здоро́ў буў / іки́ї ти ў ме́не рузу́мниї / але́ ба́пку ни́шка забол'і́ла / ік стайе́ на н'у /*

то ўна зач’інáйі бол'і́ти / Бабó / а ви ўже дýже старéн'ка? / А ти ч’о се питáйіш? / Йа ни скаў / ч’о / бо менé дóма мут сварúти / алé м’ін'і́ се здайé / шо вам ужé сто рóкиў? / це сто ци бúрше? / Ш’і сто нимá / алé видоїмú двáц:ит' / таї меш знáти / кúл'ко / ти фалúўсе / шо ўм’і́йіш до сто рахувáти / анý видоїмú / Бабó / а ви дýж’і? / бо мáма казáла / шо ви гет пидупáли з здорóўйім / це прáўда?

СКІМА́ЦКАНИЙ – *дієприкм*. від СКІМА́ЦКАТИ: *Вúтки ви вúт΄ігли цес свúдер / шо такúї с΄к’імáцканиї? / хтос сид΄і́ў на нéму? / ци їкиї ґýрскиї з ним отакé зробúў?*

СКІМА́ЧІНИЙ – *дієприкм*. від СКІМА́ЧІТИ: *А то ч’о бл'ýза такá с'к’імáч’іна? / тажé йа на оцéс виш’éк буў йіи́ покла́ў / а хтос здоїмúў і ад'і́ йек фáїно посúд'іў на ниї / свóйоў пáнеў ад'і́ йек вúфрасуваў*.

СКІМА́ЧІТИ (СКІМА́ЦКАТИ) – помнути, зім’яти: *С΄к’імáч’іла йіс сýкн΄у / таї йек отепéр меш ітú такá мижú л'ýди; Ў цéму аўтóбус'і плаш’ гет с'к’імáч’іла / йа ни сид'і́ла / алé так менé з усúх бокíў бисáгами натислú / наштýркали / шо ад'і́ їка прийі́хала*; *Ад'і́ шо цес зробúў / йек с'к’імáцкаў м’ін'і́ жáкит*.

СКІМА́ЧІТИСЕ (СКІМА́ЦКАТИСЕ) – помнутися: зім’ятися: *У циї тóрб’і ўс΄о с΄к’імáцкалосе / трéа бýло на руц΄і́ нéсти сорóч’іч’ку ї сподéн΄кú / йéк у цéму дитúна ме виступáти?; Вúфрасуї д'éдеви сорóч’ку / бо с'к’імáч’іласе / А ўна / в’ід'і́ / ї ни бýла фрасóвана / вúжмакали йістé / таї отáк поклáли ў шáфу / а йіґ бéсте бýли лишúли на вúдному м’і́сци / то з неў даўнó би зробúли пор'éдок*.

СКІМА́ЧЮВАТИСЕ (СКІМА́ЦКУВАТИСЕ) – м’ятися; мнутися: *То такá матéр'ійа / шо лéд'а шо / а ўна зрáзу се с'к’імáч’уйі / ў такóму гл'áба кудáс питú; Йа цисé ни ўберáйу / унó ме ск’імáцкуватисе / тажé йа ни бýду ўрас стойéти / дес і с'і́сти прúйдец:е / а йік с'éду / то наперéд'і зрóбиц:е гармóшка.*

СКІНЬЧЄ́ТИ (СКИНЬЧЄ́ТИ) – скінчити: *С΄к’ін΄ч’éї однó / а потóму берúсе за дрýге / а нú так / шо ўс'о йіс росквáсила / і н'іч’ó ни довел:á до р'ідý / шó ц:е за так’і́ пор'éтки*?

СКІНЬЧЄ́ТИ (СКИНЬЧЄ́ТИ; ПОЧЄ́ТИ, ПОЧІНА́ТИ) ШИ́ХТУ – закінчити (почати, починати) зміну; іноді *в перен. знач.*: *Ш’і дв’і годúн'і / таї Мúтро с'к’ін'ч’éйі шúхту / то ўже нибогáто / вин заступúў на н'у ш’і ў óсмиї / то рахýї / кúл'ко проїшлó; Таї шо / Йілéнко / ўже йіс с'к’ін'ч’éла свойý шúхту? / а хто з малúми се лишúў / мáма ци д'éд'а? / Нидáўно мáма прийшлá / таї се лишúла з нúми / а йа б’іжý шош купúти / бо то сегóн:е ни бýло йек вúйти / Ну та наї здорóв’і ростýт твойі́ парупкú / Д'іковáт' /*

абéсте ї ви здорóв’і бýли; С'к’ін'ч’éти шúхту / це знач’éйі / шо с'к’ін'ч’éти свойý зм’íну / і тогдú ітú тхáт'і / бо шúхта / тáк’ік йа розум’íйу / це такá робóта / шо вид годúни до годúни / це ікáс стáла робóта / унá тóч’но се зач’інáйі і мáйі тóч’ниї ч’ес / колú се к’ін'ч’éйі / це отáк / а даўнó бýла шúхта / шо їйі тре: бýло видробúти на дорóгах / д'éд'а казáў / шо видрóбйуваў такý шúхту / *кúл'ко бýло полóжено*.

СКІНЬЧЄ́ТИСЕ (СКИНЬЧЄ́ТИСЕ) – скінчитися: *Марýс΄а прийíде / йік наýка се с΄к’ін΄ч’éйі / це дес у лúпни / ў йéгоди унá н'ірáс ни бýла / по ўсиї наýц'і / гаш отогдú прийіхáйі.*

СКІНЬЧЄ́ТИСЕ (СКИНЬЧЄ́ТИСЕ) НА МÉНЧОМУ – уникнути великих неприємностей, сварок: *Дóбре / шо ўс'о с'к’ін'ч’éлосе на мéнчому / бо моглó бýти набогáто гúрше / Йілéни ни бýло / ї ни бýло комý пидогр'івáти бéс'іду / тúхо мúрно ўс'і розиїшлúсе / гаш дúўно / таке́ р'íтко трафйéйіц:е* / *алé наї / наї / так л'íпше*.

СКІ́НЬЧІНИЙ (СКИ́НЬЧІНИЙ; СКІНЬЧЄ́НИЙ) – *дієприкм*. до СКІ́НЬЧІТИ (СКИ́НЬЧІТИ, СКІНЬЧЄ́ТИ): *Робóта с΄к’íн΄ч’іна / гаї / жúнко / р΄іхтýї на стиў / бо л'ýде ни мут дóўго ч’ікáти / ўни се квáпйут.*

СКІ́НЬЧІНО (СКИ́НЬЧІНО, СКІНЬЧЄ́НО) – закінчено: *Ус΄ó с΄к’íн΄ч’іно / ми ўже се ни здибáйімо бúрше* / *ни маї зла / алé дорóги нáш’і розиїшлúсе / і фéртик*.

СКІПА́ТИ – сильно боліти; “шпиґати” (“шпіґати”): *Головá с'к’іпáйі / шо ни гóн:а пидоїмúти; Марýс'ко / купú ікýс мас'т' / бо крúж’і с'к’іпáйут*; *Аг’íнаб’іду / а це шó мене́ наїшлó / шо так зач’éло с'к’іпáти понúску? / так / іґ би úглами хтос ц'ýкаў; Лéда змéрзну / ци нóги намоч’éйу / ци ў студéниї вод'í шош порóбйу / ад'í ўч’éра жмакáла таї пишлá двóд'і полокáти / а потóму ни гóн:а бýла м’íс'ц'а соб’í наїтú / так зач’інáйі с'к’іпáти / с плеч’éї / вúц:и мóже се зач’éти / ци с клýбиў / ци їме ў попéрец'і / алé мóцно / так / шобúх тотó пран'é дóўго памн'íтáла / алé шо / дóхтор' дóбре кáже / с цим тре: змирúтисе / бо то ўже мойé до кин'ц'á дн'íў / це такá слáб’іс'т' / шо се ни л'іч’éйі так / шобú здорóвим мош се ч’ýти / ўна повóли / алé рóби свойé / їде тудá / кудá се напрáвила / дéколи мóже притúхнути / притаїíтисе / а ти тогдú гадáйіш / мо:ї / та л'ікáрство тикú помоглó / вúл'іч’іло / дóхтор' мене́ пýж’іў / шо то ни гóден гет вúкарапкатисе с цéго / а мош лишéн' пидл'іч’éтисе / отáк соб’í дýмайу ден' / два / тúжден' / а бýло / шо ї м’íс'іц' / а потóму ік мене́ зас'к’іпáйі / то так / шо óч’і вилáз'і / шо кинýтисе ни гóден / отогдú зач’інáйу нагáдувати / ік’í прúписи м’ін'í бýли зрóблен'і ў шпиталú / гаш отогдú* / *и:ї / ч’ó ми за слáбис'т' зноў зач’éли*?

СКІ́ПКА, -и – 1) невелика тонка тріска: *На дрив'і́тни заметú ĭ зберú ус'ó / ус'ó до с'к'і́пки; Кóло водú тр'ісóк кýпа / вúкинуло на бéрех / берú кош'і́л' / таĭ меш тудá ск'інкú складáти / лиш уваж'éĭ / шобú с'к'і́пка ў рýку ни забúласе*; 2) *часто – в порівн.*, худий: *Хóди / йік с'к'і́пка / лиц'á на нéму нимá / аг'і́ / ч'ó / вéре / вин так змарн'і́ў / так подáўсе*?

СКІ́ПОЧЬКА, -и – *зменш.* від СКІПКА: *То наривáйі ни самó вит сéбе / то ск'і́поч'ка забúласе ў пáлец / йій мус вúт'ігнути.*

СКІРО́ВАНИЙ – *дієприкм.* від СКІРУВА́ТИ: *То пус'т'і́ хлóпц'і / ск'ірóван'і ни ў тотó / шо дóбре / а ў гет пустé / наĭпýш:е.*

СКІРУВА́ТИ (СКІРО́ВУВАТИ) – спрямувати (спрямовувати): *Ск'ірýĭ малý дитúну / кудá трéба / то ўна ме робúти / йек ти хóч'іш / а н'і / то тобóў ме к'ірувáти / і ч'ем бúрш'а / тим бúрше цéго бýде.*

СКЛА́СТИ В ТА́СУ (ДРИВА́) – із дров, уже готових для викор. в печі, у "грубі", утворити своєрідну "стіну", склавши їх коло хати, стайні, оборога: *Йік отáк склáсти дривá ў тáсу / то йе дýже дóбре / ўзим'і́ лиш берéш соб'і́ пол'і́нце за пол'і́нцем / ни тре: ĭти дгóр'і / ни тре: пилúти / рубáти / а лиш уз'éў на рýку / фáĭне сухóн'ке пол'ін'é / і зан'і́с у хáту / питкладáĭ соб'і́ вáтерку / алé у нас цéго ни бýло / ни знáйу / ч'о / кúл'ко себé памн'ітáйу / урáс тре: бýло ўпилúти дроў / а дéколи дривá бýли так'і́ сир'і́ / шо ни хот'і́ли гор'і́ти / це / мóже / тогó / шо зáўт'іку ни бýло / купúти машúну дроў / на úнче ст'ігáлисе / каў / тáк'ік йе / а дéхто робúў / ік йа роскáзуйу / і це м'ін'і́ се ўдавáло і се ўдайé.*

СКЛА́СТИ РУ́КИ – нічого не робити: *Ік сид'і́ти / склáсти рýки / то самó ни зрóбиц:е / алé ік шош рóбиш / то тре: уваж'éти / а йа ц:е дéколи забувáйу / ад'і́ сегóн:е / надвор'і́ потепл'і́ло / таĭ йа пишлá рубáти ікéс сýч'і / рубáйу соб'і́ / таĭ одéн кавáлок ік вúхопиўсе / іґ гаратнýў мéне по ч'ол'і́ / то так / шо йа ни спамн'ітáласе / дúўйусе потóму / а то отакá ґýл'а на ч'ол'і́ се зробúла / ік пиў кулакá / таĭ шо робúти.*

СКЛА́СТИ РУ́КИ НА ГРУ́ДЕХ – *евф.*, померти: *Мар'і́ч'ка М'іс'áĭлова ужé своĭé видбýла / склáла рýки на грýдех / нимá ўже йій'і́.*

СКЛАТ, -дý – невелика смуга землі, поросла травою, яка суміжна з городом, тобто із зораною частиною присадиби: *Подивúсе за малúм / вин там кóло клýнкиў / на склад'і́ / вúжу / шо тач'éйіц:е / дивúсе / би вóду ни перевернýў / бо схóч'імо пúти / і ни бýде шо.*

СКЛЕП, -у – *заст.*, крамниця, магазин: *Ідý ў склéп / до Костинóвого / с'ірникúў і сóли купúти; Твоĭý мáтку у склéп'і онóгди вúд'іла / унá ĭкес полотнó обзерáла / ікрáс привéзли бýли / б'і́ле ĭ вушúве*; *Пýт'н'у ў склéп'і купúла / тикú тут / у м'і́сто ни ĭшла.*

СКЛЕ́ПАНИЙ – *дієприкм.* від СКЛЕПА́ТИ: *То ход΄іке́ / скле́пане / йік пс΄е́ч'а бу́да / так / абі́ лиш вид дош':у́ се схова́ти / хала́ш такі́ї.*

СКЛЕПА́ТИ – *згруб.*, зробити що-небудь наспіх, не завжди вдало; те саме, що СПЛЕСКА́ТИ[2,3]: *Склепа́ў бу́ду / с то́го / шо бу́ло / голоўне́ / шо ни ме ч'ур΄і́ти / а ўже йек вигл'іда́йі / то таке́ / за́ким наї бу́де так / шобі́ це́му Бу́рикови сухо́н'ко бу́ло / а пото́му зро́бйу кра́ш:е / ві́кройу на ц:е зо дв'і до́с'ц'і / таї зро́бйу / вин фа́їно слу́жи.*

СКЛЕСЬ – *незм.*, говорити, не хотячи, без особливого бажання: *Говори́ла зо мно́ў / а́ле склес΄ / ві́тко бу́ло / шо ни хо́ч'і шош бі́рше сказа́ти; Вас΄у́та з Йіле́ноў бу́ли на вес΄іл΄у́ у Йур΄іч'ко́вих / уні́ свойі́ / при мі́н΄і шош говори́ли / а́ле склес΄ / ві́тко / шо ш'і ни гет подобра́халисе.*

СКЛЄ́НКА, -и – пляшка: *Наїди́ скл'е́нку / то йа тоб'і́ ўли́йу олі́ви / шо́ меш дош':а́ми ї́ти купува́ти? / за́ўтра пі́деш.*

СКЛЄ́НОЧЬКА, -и – *зменш.* від СКЛЄ́НКА: *Бабо́ / а шо́ ў циї скл'е́ноц':і / мош цисе́ ві́лити? / А ўно тоб'і́ шко́ди? / наї / лиши́.*

СКЛІНИ́Й – скляний: *Вере́нду засклі́ў / а ў ґа́н΄ч'іку з:а́ду ни скл΄ін΄і́ две́р΄і покла́ў / а глух'і́ / та́мки ї так до́ста с'в'і́тла.*

СКЛЮМПУВА́ТИСЕ – *знев.*, *згруб.*, почати дружити, підтримувати дружні стосунки задля успішного вирішення якихось справ, реалізації певних цілей: *Уні́ скл΄умпува́лисе на заготі́ўц΄і йе́блук / а до то́го ни зна́йу / ци на́в'іть бу́ли знако́м'і / та наї бу́де / нам тото́ шо.*

СКОБИТА́ЛО (ТІГНУ́ЛО, ТІГЛО́) СКАЗА́ТИ (СЕ ЗАПИТА́ТИ, НАГАДА́ТИ; СКОБИТА́В ЇЗИ́К) – дуже хотілося щось комусь сказати, запитати про щось, однак мовець із певних міркувань промовчав: *А мене́ скобита́ло сказа́ти / а ти / ґазди́не / іґ бу́ла д'і́ўкоў / йе́к себе́ вел:а́? / фа́їно йіс ходи́ла? / ци ў тво́йі голов'і́ ус'о́ ві́в'ітрилосе? / До́бре / шо йіс ни каза́ла / бо ї так бес нич'о́ ни ві́їграла / уна́ ўз'е́ла би тебе́ ў зу́би / ї поноси́ла би по сел'і́ / а кому́ це́го тре́ба?; Скобита́ў йізи́к се запита́ти / а де тот'і́ два моткі́ вули́ч'ки / шо ба́ба м'ін'і́ да́ла? / але́ смих се здє́рж'іла / а так корт'і́ло / шо йізи́к гаш питска́куваў у ро́т'і.*

СКОБИ́ТАНІ, -я – лоскотання*: Ти се с'м'ійе́ш / а вит скоби́тан'а ўме́рти мо́жно / ба́ба старе́н'ка каза́ла / шо ўже́ таке́ ўпере́т бу́ло / А́ле то дихаві́шна бу́ла / ўме́л:а ни вит це́го; Тоб'і́ дурне́ ў голов'і́ / скоби́тан΄і / лиши́ мало́го / бери́ са́пу таї пишли́ / вин і так заду́же розру́хаўсе / ў полу́н:е ни ме хот'і́ти спа́ти / а ти ш'і йіму́ добаўйе́йіш.*

СКОБИТА́ТИСЕ – 1) бути вразливим до лоскоту: *Йа стра́шно се скоби́ч'у / вит ч'о́го то / ве́ре / зале́жи?* 2) лоскотати кого-небудь певний

час: *Вў́йно / каж'і́т Паз'ў́н'ц'і / ў́на се скоби́ч'і / йа ўже́ ни го́н:а ти́л'ко с'м'ійе́тисе / пла́кати зач'нў́ / ік уна́ ни переста́не*.

СКОБИТЛИ́ВИЙ – лоскітливий: *Так суда́ ни скобитли́ва / лише́н' но́ги / Бо́же борони́ здоли́ни йіх кину́ти / ік ота́м кину́ / то сама́ вит се́бе се скоби́ч'у / гаш ди́во диве́н:е*.

СКО́БОТИ, -ив – лоскіт: *Йа се ни скоби́ч'у / а ў мало́го / Бо́же борони́ / ік'і ско́боти пит паха́ми / гл'а́ба дити́ну ўз'е́ти; Вит таки́х ско́ботиў мете́ пла́кати / ка́ўт / шо хто ў пйе́тницу бога́то с'м'ійе́ц:е / ў нед'і́л'у му́си пла́кати / йа попере́д'уйу / а ви див'і́ц:е*.

СКОЛІ́НЬЧІТИСЕ – 1) не могти рухатися через атрофування м'язів ніг, колінних суглобів: *Ба́ба скол'і́н'ч'іласе / і то так / шо до́ўго ни могла́ но́ги напра́вити / ни роспраўйе́лисе ў кол'і́нах / а ч'о? / бо зи́гнут'і ўраз бу́ли / ба́бу ўсереди́н'і ду́же бол'і́ло / того́ / а пото́му ўч'е́ласе / йіґ дити́на / ходи́ти*; 2) заклякнути, затерпнути (від довгого сидіння, незручного положення тіла): *Мої / та ід'і́т дес хот' на тро́хи / бо скол'і́н'ч'ітисе мо́жно / хто ч'уў ти́л'ко сид'і́ти*.

СКОЛО́ТИНИ, -ив (-ин) – тільки *мн*., маслянка: *Сколо́тини ў полонин'і́ пи́ла / там ма́сло би́ли / а до́ма к'ісл'е́к / молоко́ квасне́ беру́ / л'у́бйу с куле́шеў / розви́т пйу / саме́ молоко́ ни ду́же / ч'ос ни ї́де м'ін'і́*.

СКОМПАНУВА́ТИСЕ (СКУМПАНУВА́ТИСЕ) – заприятелювати: *Уни́ ни фам'і́л'ійа / скомпанува́лисе / йіґ з йе́блуками у Л'ви́ў йі́хали*.

СКО́НДЗА, -и – *знев*., *лайл*., худа зла людина: *Ти ско́ндз͡о пул'ка́та / марш м'ін'і́ вит ха́ти / ни вереш':е́ї тут / ви́скаї ко́ло сво́йі хати*.

СКОРБИ́ТИ – тужити, сумувати: *Ужé два ро́ки / іґ жи́нки нима́ / а вин скорби́т / бану́йі за неў / і по Слу́жб'і ура́с іде́ на цви́нтар' / поверта́йі йі́йі видизна́ти / зроби́ў та́мки ла́воч'ку / с'е́де соб'і́ таї / ви́тко / роска́зуйі йі́йі ус'е́ке / а мо́же / ї ра́диц:е / бо смих ішла́ ниделе́ко т сво́йім / то ч'у́ла / шо шош гово́ри*.

СКО́РИЙ НА РУ́КУ – спритний, проворний в діях: *Ан:и́ц'а ско́ра на ру́ку / ни т:о / шо ми / до́ки ч'ў́хаїмосе / види́йуїмосе / аў не́йі ўже ўс'о ґл'а́нц / бигме́ / це вид не́йі ни видбере́ш / шо йе / т:о йе*.

СКОРНЄ́ЛИЙ – *дієприкм*. від СКОРНЄ́ТИ: *Йа ўже скорн'е́лиї і так буў / ни пережива́їте / пе́ред' ва́ми Іва́н Фед'і́ў коси́ приходи́ў*.

СКОРНЄ́ТИ – розбудити, перервати комусь сон: *Скорн'е́ў мене́ сво́йіми кри́ками / галаса́ми / ход' зна́йіш / іка́ йа трудна́ / мих би сти́ш'іти тро́хи бе́с'іду / с ким ти там ни мих наговори́тисе*?

СКО́РО – 1) *присл*., швидко: *Ти так ско́ро ї́деш / шо йа б'іжу́ за тобо́ў / йік пе́сик; Мої / йек то ско́ро ч'ес іде́ / ад'і́ / ўже ўну́куў доч'іка́лисе*;

2) незабаром: *Скóро с΄в’éта блúжуц:е / Велúґден΄ / а ў хáт΄і ни б’íлено*; *Скóро с΄в’éта / ўже шош прир΄іхтóвуйіш? / Та їке скóро / ш’і три нед΄íли; Скóро метé ўнýка мáти / Даї / Бóже; Скóро спасиўкú пристúгнут / ни гóн:а се прич’ікáти.*

СКОРТІ́ТИ – дуже захотіти чогось: *Мéне скорт΄íло буженúч’ки / даўнó ни йíла; Йилéну скорт΄íло мáти спин:úцу шпортóву / і шó дýмайіш / лишúла сáпан΄і таї пишлá шúти / абú мáти на нед'íл'у / от:ó вúтко / шо жúнка / а ни лúш робúтниц'а.*

СКÓРЧІТИСЕ, ЇК (ІК) КАЦЮ́БА – *знев*., *згруб*., сидіти або стояти, зігнувшись: *Йилé / дивúсе / йек хлóпец пíше / скóрч’іўсе / йік кац΄ýба / та такóго до вóїс'ка ни óзмут / моï / с΄ет΄ рúўно / бо тáк згорбáт΄іти мóжно* / *ікúї ґýрскиї с тобóў*?

СКÓРШЕ – *присл*., швидше; *пох*. від СКÓРО: *Д΄íти / Николáї скóрше ни прúйде / йік мáйі прийтú / тогó слýхаïте / бéсте рúску ни заробúли*.

СКÓРШЕ ВСЬÓГО – те саме, що БЙ́РШЕ ВСЬÓГО: *Ўни сегóл'íта ни прийíдут / кудá з малéн'коў дитúноў? / скóрше ўс'óго / на дрýгиї рик / мóже / на Велúґден' ци ўл'íт'і / хлóпч’ік ужé биршéн'киї бýде / таї тогдú лéкше с такóў дитúноў наїтú опхúт / отáк бýде*.

СКОСÁК, -á – відхилення від умовно проведеної лінії на поверхні чого-небудь: *Ти ни дúвис:е / абú рúўно / ад'í їкиї скосáк йіз зробúла / ус'ó мус рош:ивáти / бо ни ме штимувáти потóму; Зробúла скосáк аж до Моїсакóвих / тре: бýло шош договорúтисе / то ни йе ни знатú шо / молокó хóч’у ў них брáти м’íс'ішне* / *таї мус бýло питú*.

СКÓСЕНИЙ – “перекошений”: *Двéр΄і трóхи скóсен΄і / перекосúлисе / так’í ни бýли / вúтко / д΄íти ўт΄іглú / Та йа ни рас вúд'іла / ік унú х’íтáлисе на них / хатнý х’íтанку соб’í зробúли / йо / каў / ни рас смих вúд'іла* / *Ну то ни тре: бýло позвол'éти*.

СКÓТЮВАТИСЕ – скочуватися: *Йа поклáла цибýл'і / шобú просихáли / а ўни скóт'уйуц:е вúц:и / придýмаї шош / мóже / от:ý дóш’іч’ку с цéго кин'ц'á питклáсти?; М’íс'ку / ужé трéтиї м’íс'іц' / іґ зач’éласе шкóла / а ти скóт'уйіс:е з наýкоў удолúну / нú би ўгурý їти / шобú тебé фалúли / а ти соб’í так зач’éў / ік тот'í / шо тогúт наїпýш:е се ўч’éти / ти шó / з них прúм’ір зач’éў брáти / ци шó ти соб’í гадáйіш? / та за них уч’éра на збóрах казáли / шо ўни пит':ігнýлисе / ідýт ужé ў пóрав’ін' з дрýгими / фалúли йіх за ц:е / а за тéбе / лиш т:о / шо мóжеш л'íпше / алé ни хóч’іш / то йéк м’ін'í такé вислухóвувати*?

СКОЦЮ́БИТИСЕ (СКУЦЮ́БИТИСЕ, СКУЦЮ́РБИТИСЕ) – скоцюрбитися: *Вид:ихáї трóхи / пидú на прохúт / ни сидú скоц΄ýблена за*

столóм / ци то вартýйі здорóўйа? / бо так мош скоц΄ýбитисе / шо ни розíгнес:е / напрáўду / Бабó / ви забýли / шо йа шкóлу к'ін΄ч'éйу?; Скуц΄ýбиласе / а потóму н΄і рукóў / н΄і ногóў ни гóн:а кинýти; Скуц΄ýбиласе / кóцом накрúласе таї сидúт / ч'ікáйі / колú ўни се покáжут / ни їде ў хáту / ід'íт ви дниї / шош каж'íт / бо такé ч'éкан'і мóже на пáру годúн зат'ігнýтисе / то йек тúл'ко надвор'í бýти?

СКОЦЮБЛÉЙ (СКУЦЮБЛÉЙ; СКОЦЮБЛЕНЄ́К, СКУЦЮРБЛЕНЄ́К), -я (-ікá) – про того, хто СКОЦЮ́БИВСЕ (СКУЦЮ́БИВСЕ, СКУЦЮ́РБИВСЕ), часто чи постійно КОЦЮ́БИЦЦЕ (КУЦЮ́БИЦЦЕ): *Скоц'ублéї / це тої / шо згóрблениї / стúсниниї / скуц'ýрблениї / йе шо змерс / вит стýдени отáк зигнýўсе / а мóже / звик отáк сид'íти ци ходúти / кúл'ко йе такóго / шо молодé / а прáво ни ўм'íйі сид'íти / ну а бувáйі / шо хтос задýже ўстидлúвиї / таї тогó урáс стýлениї / алé наїбúрше / шо ни уваж'éйут на свойý постáву; Івá / кажú тóму скоц'ублейéви / наї се напрáви / ти ни вúдиш / йéк вин сидúт? / йа каў / алé то нич'ó ни помогáйі / анý ти кажú / ти тáто / вин тебé послýхайі / бо ш'і / Бóже боронú / ўкал'іч'íйі вит такóго сúж'ін'а і хóж'ін'а; Вúтки такúї скоц'ублен'éк приїшóў? / ге? / йа казáла ўберáїсе / а ч'ó йіс ни слýхаў? / іґ без буў шош кúнуў на плéч'і / то тепéрки бес ни цóкаў передó мноў зубáми; Такúї скуц'ублéї / такá ўстидлúва бýла / шо гóлу ўстидáласе пидоїмúти / ік шош у нéйі се запитáйіш / а дивúсе / шо потрáфила зробúти / і хтó би за н'у такé подýмаў*? / н'іхтó / *н'іхтó і н'ікóли*.

СКОЦЮ́БЛЕНИЙ (СКУЦЮ́БЛЕНИЙ, СКУЦЮ́РБЛЕНИЙ) – скоцюрблений: *Змерс ци їка б'ідá / шо сидúш такúї скоц΄ýблениї? / Трóхи стýд'ін' / Мої / а ти ч'о ни кúнеш шош на сéбе? / та ти ни йе їкиїс нич'вáлиї / абéс ни розум'íў / йек тоб'í бýде л'íпше / та ік лиш уч'ýў / шо змерс / то бóрзо ўстайéш / і се ўберáйіш / А йа зач'ітáўсе / таї тогó / И:ї / тúл'ко ч'ітáйіш / шо óч'і мош зирвáти / х'íбá бих ховáла вит тéбе книшкú*?

СКРАПОТÍТИ (СКРАПЧЄ́ТИ) – випасти (про невеликий дощ): *Ми над΄івáлисе велúкого дош':ý / а то лиш скрапот΄íло; Вúгрим'іло / дош' скрапч'éў / таї ус'ó пишлó долúў / зáраз дрýга фáл'а мóже зач'éтисе / вúт:и / з Бáбина* / *ад'í шо се показáло*.

СКРИВИ́ТИСЕ, ЇК (ІК) СЕРЕДА́ НА П'Є́ТНИЦУ – *згруб*., виразом обличчя виявляти незадоволення, роздратування, гнів: *Паз'ý / та ни дивúсе так квáсно / іґ без з':íла жмéн'у квáсу / бо нимá ч'о / йа прáўду сказáла / а ти скривúласе / ік середá на пйéтницу / шо / такá гир'кá прáўда? / шо / брехн'á тоб'í би бýла солóч':а*?

СКРИГИ́НЦА́ТИ (СКРЕГИ́НЦА́ТИ, СКРИГІ́НЦА́ТИ, СКРЕГІ́НЦА́ТИ) ЗУБА́МИ – 1) скреготати зубами, виявляючи свою лють: *Про́буваў питскáкувати / скригíнцати зубáми / áле ікрáс йигó мáма прийшлá / таї обмн'éк / бóле / йе комý йигó ўтихомúрити*; *Скриг'інцáў зубáми / кулакú покáзуваў і кусáў йіх / áле пáл'цем н'ікóго ни кинýў*; 2) створювати скрегіт: *Л'ýпко / а ч'ó тв'ії М'íс'ко так скрег'íнцайі зубáми ўноч'é? / мóже / нéч'іс'т' у дитúни / то вит цéго п'іґýлки йе / каў / іґ глúсти / то на ц:е л'ік йе / і то такúї / шо ни пошкóди / анý бес се прислухáла / бо гóн:о бýти / шо йімý шош се приснúло / а йа ўже за л'ік зач'éла*.

СКРИПА́ЧЬ, -я́ – скрипаль: *Йе скрипáч' / йе бубн'íст / таї набýток / баї / мóже се зач'інáти / Та так / алé бýбон' іґ бýбон' / а за столóм л'ýдем скрúпка помогáйі / бýбон' / то бúрше / іґ л'ýде ўже ўстáли з:а столá / отогдú вин свойé доберáйі*.

СКРИ́ТНИЙ (СКРИ́ТИЙ) – прихований, не відкритий; той, що не виявляє свої думки, почуття, своєї суті: *Скрúтна л'удинá / це т:а / íка ни покáзуйі / шó ў нéйі ўсередúн'і / ти з неў говóриш / ви соб'í дóбр'і / ї ти ўс'éке їйі роскáзуйіш / ш':éре говóриш / мóже / гаж задýже / а ўна тоб'í лиш т:о кáже / шо ўс'і знáйут / а бúрше / н'і на цот / лиш т:о / шо другóму позвóлено знáти / йа ўже соб'í ни раз дýмала / мóже / так дóбре робúти / а нú телен'íти / тáк'ік йа / алé дес хóч'іц:е ї поговорúти / ни держ'éти ў сóб'і / ни тайíтисе / áле шо / йá так дýмайу / а другиї / úнак / і ни знáти / шó л'íпше / бáба кáже / шо л'íпше так робúти / ік Йилéна / ў нéйі н'іч'ó ни гóден се допитáти / а м'ін'í се вúди / шо отáк у сóб'і ўс'о держ'éти / то т'ішкá нóш'а; Ік ідéш двóд'і / то уваж'éї / р'íкá скрúтна / і ти ни знáйіш / шо мóжеш попацúти / ни одúн поплатúўсе / бо буў задýже пéўниї у сóб'і / беспéшниї / тогó каў / уваж'éї*.

СКРІЧЕ́ТИ (СКРИЧЕ́ТИ) – раптово почати "крічє́ти": *Д'éд'о лáким скр'іч'éти / ни бес цéго / áле скóро витхóди / а на нев'íстку гóлос н'ікóли ни повúшуваў*; *Скр'іч'éў / а потóму Мúтрови перейшлó / áле шо / ўнýки ни схот'íли ў них ноч'увáти / пишлú соб'í тхáт'і*.

СКРУТ, -у – поворот : *Ми се здибáли ікрáс на скрýт'і / йіґ завертáти до мáтки; На скрýт'і / кóло Настýн'і Калúн'ч'інойі / машúна бýла се перевернýла / алé грабúн'і йíйі трóхи спéл:о / тогó л'ýде се ни побúли / д'éкувати Бóгу / ус'í жив'í здорóв'і / лиш перепýж'ін'і*; *Уперéт / ік ш'і ни бýло такóйі дорóги / іґ зáрас / машинú йíхали / л'ісовóзи гуркот'íли на скрýтах/ йімáх / і то так / шо гадáлосе / шо тотó дéрево вúвалиц:е з них / алé ни ч'ýла і ни вúд'іла авáр'ії / а тепéрки дорóга / ік лáвиц'а / і ўс'о / шо на

колéсах / так женé / ік хол'éра / а вит цéго ус'éк'і притрафýнки бувáйут / йа роскáзувала тоб'і́ / шо отýтки / на цéму скрýт'і / бýло се стáло.

СКРУТИ́ЛИСЕ (ЗАКРУТИ́ЛИСЕ) СЛИЗИ́ (СЛО́ЗИ) В ОЧЄ́Х – появилися сльози, хтось почав плакати: *Унá зач'éла роскáзувати / йек утрáтила двох д'ітúй / он:ó тикú ў ниї умéл:о / таї у мéне скрутúлисе слизú ў оч'éх / зач'éло душúти / і сказáти слóво / богдáї ікéс ут'і́шливе слóво / йа ни моглá / т'éшко бýло тотó слýхати / вúдите / такá молодá жúнка / і так се натерп'і́ла / саракá цис'á жúнка.*

СКРУТИ́ЛО КОГО́С – хтось утратив здатність вільно рухатися; захворів: *Йо:ї / та менé сейі́ноч'і так бýло скрутúло / шо йа ни моглá н'і ўбернýтисе / н'і рукóў кинýти / а йік хóч'у се ўбернýти / то тáмеч'ки / де хорбáка / шош так зач'інáло тиснýти / іґ би хот'іло ус'і́ кис'т'кú докýпи склáсти / отáк с'т'ігáло ї ни хот'і́ло нáв'іт' на пáлец попустúти / шобú ход' дихнýти / це пéрший рас такé се стáло / дес ловúло / алé то бýло переходóве / потúсне / а потóму ї́кос попускáйі / а це так мóцно ўз'éлосе до мéне / шо йа гаш се перепýдила / подýмала смих / оц:é ўже мойá годúна прийшлá / ої шо прийшлá / пос'л'і́н:а годúноч'ка.*

СКРУТИ́ЛО ПО́ПЕ́РЕК КОМУ́С – у когось радикуліт: *Так скрутúло бýло попéрек / шо ни мих н'і стáти / н'і ўбернýтисе / хот'і́ў перебрáти дрáнку / та д:е? / кудá: / старá помогáла / так бол'і́ло мені́ / шо гаш óч'і вил'ізáли / і йік ўнýка зáшч'ік дáла / гаш отогдú витпустúло / Вúдите / вýїку / ї́ке то добрó / ік мáйіте свойý дóхтор'ку / велúке добрó / Йо:ї / та де н'і / дýже велúке / бо гадáў / шо минýсе / а зáшч'ік ус'ó ўтихомúриў.*

СКРУТИ́ТИ – повернути; звернути; змінити напрям руху: *Ід'і́т прáво / тáк'ік ішлú / а потóму скрýтите / по прáву рýку бýде малéн'ка вýлич'ка / ікрáс т:о / шо вам трéба / трéта хáта / то йіх / ід'і́т / ви дóбре ї́детé; Скрутúла / бо хот'і́ла питú ї́нчоў дорóгоў / ни тоў / шо ўрас / а то ад'і́ ї́ке болот'é / кóло нас сýхо / а тýтки ч'еревúки мож загубúти.*

СКРУТИ́ТИ СОБІ́ В'Є́ЗИ – покалічитися: *Там стриндýра / Бóже боронú тудá ўпáсти / ўйéзи би соб'і́ скрутúў / і бúрше ни ўстáў би.*

СКРУТИ́ТИ У ВУЖВУ́ – дуже "дисьціплінувати", покарати когось; повністю підкорити когось своїй волі; часто викор. у мовленнєвих актах зі значенням погрози: *Ни слýхайіш менé / то іґ до тéбе доберýсе / то скрýт'у у вужвý / тогдú маї ни тóйі зас'п'івáйіш / а йéк ти гадáў? / рóбиш / шо хóч'іш / а йа за т:о витпáц'уйу / каў тоб'і́ / цéго бúрше ни бýде.*

СКРУТИ́ТИ (ВИ́КРУТИТИ) ХА́ВКУ (Ґ́ЕМБУ) КОМУ́С – *знев.*, *згруб.*, заставити замовкнути; у відповідних ситуаціях викор. як вияв неприязні, зневаги комусь: *Іґ бих моглá / то лиш би пишлá / ї скрутúла т:у*

ха́ўку / шо ли́йі брут / бигме́ / або́ бих роздє́л:а ї́йі по сам'і́ ву́ха / наї би бу́ла така́ / йік у ж'є́би / каў тоб'і́ / мене́ ўже тото́ диста́ло / бо кі́л'ко мош поми́йі вилива́ти?; Йе / шо се ўл'у́тиш / злис'т' тебе́ о́зме / таї тоб'і́ дурне́ л'і́зе ў го́лу / ду́майіш / лиж би ска́кла ї скрути́ла тоту́ ґе́мбу / шобі́ мене́ ни раж'є́ло т:о / шо йа ч'у́йу / але́ пото́му се ўспоко́йуйу ї себе́ розгово́р'уйу / аг'і́ / а ти ч'о / л'у́пко / се ни ўсту́пиш / а ї́ко́го ґу́рского доч'є́куйіш? / та тебе́ н'іхто́ ту́тки ни застаўйе́йі стирч'є́ти / се ни ўдайе́? / ч'у́йіш / шо ў гру́дех зач'іна́йі шош пит:иска́ти / а ти лиш уберну́ласе ї видиїшла́ / наї та́мки тот'і́ се лиш'є́йут / шо л'у́бйут оберта́ти йізика́ми / а ти се ўступи́ла / і фе́ртик / ни бере́ш гр'іха́ на ду́шу / бо се́рдитисе / то йе тако́ж гр'іх / се ўступи́ла / і спо́к'ії голов'і́.

СКРУТ КИШО́К – *мед.*, проблеми з кишківником: *Скрут кишо́к / то йе пога́на сла́б'іс'т' / з не́йі ни так ле́хко ви́путатисе / Ула́дӡ͡о цисе́ маў.*

СКРУ́ТОК, -тка – щось скручене, заплутане; згорток: *Ви́д'іла Кали́ну / з ону́коў ішла́ с коперати́ви / скру́ток ікі́їс ма́ла ў рука́х*; *То нивели́киї скру́ток / бери́ питпаху́ / таї іди́ / то ни ви́тко / шо́ т:о.*

С КУЛАКА́ ТРУБИ́ТИ (ТРУБИ́ТИ С КУЛАКА́) – *згруб.*, їсти те, що заховане в кулаці: *Ту́тки нима́ ч'ем д'іли́тисе з дру́гими / того́ л'і́пше н'іч'о́ ни дава́їте / бо шо / м'ін'і́ тото́ с кулака́ труби́ти? / та мене́ о́змут на с'м'іх / ік таке́ ўздр'у́т / йа бих сам се с'м'ійе́ў / іґбі́ таке́ хтос зробі́ў; Труби́ти мо́жут ми́ши / ш'ури́ / а ш':е ў нас каўт / труби́ти с кулака́ / це ік хтос шош уз'є́ў у кула́к таї тото́ йіст; Йа се ді́йуйу / моі́ / а шо́ вин так тру́би с кулака́? / а то ко́пан'ч'ік куле́ш'і / затисну́ў таї так йіст / ч'у́йіте / сама́ куле́ш'а / без н'іч'о́го / йіму́ посмакува́ла / а́ле наї бу́де.*

СКУ́ЛЕНИЙ – примружений: *Ску́лениї / це т:о саме́ / шо заску́лениї / таки́ї / шо заску́л'уйі о́ко / ци ї двойі оч'є́ї / уни́ заску́л'уйуц:е ў не́го / ік л'удина́ ску́лит о́ко / то йе сла́б'іс'т' / бо йік рас приску́лиў / то таке́ / а йік о́ко ура́с так ро́би / ўно ни го́н:о бес це́го / то йе оч'на́ сла́б'іс'т'.*

СКУ́ЛИТИ О́КО (О́ЧІ) – примружувати око (очі); мружитися: *Ік хтос ску́лит о́ч'і / то так вигл'іда́йі / іґ би вин на со́нце хот'і́ў подиви́тисе / але́ ни го́ден / бо ўно бйе йіму́ ў о́ч'і.*

СКУ́ЛИТИСЕ – мружитися: *Ни ску́л'се / бо меш ма́ти змо́р'ш'ки / ви́жу / шо ўже́ йе / аг'і́ї; У не́го шош з о́ком / ура́с ску́лиц:е / і то так / шо тики́ до́бре ви́тко / ни мош ни заўва́жити / Та ўни ўс'і ма́йут моро́ку з оч'є́ма / а ў не́го таке́ ш'і з мало́го / ходи́ли до дохто́р'іў / але́ н'іч'о́ ни помогло́ / таї отаке́ / б'іда́.*

СКУПИ́Й (СКУПУВА́ТИЙ, СКУПО́ВАТИЙ) НА СЛОВА́ (НА ДО́БРЕ СЛО́ВО; НА ФАЛЬБУ́) – мовчазний, небагатослівний; не

любить хвалити: *Ви́диш / Но́ц'а весе́ла / жертиў́ли́ва / з неў би пиў дни́ни говори́ў / ї тоб'і́ би ни наўт'е́милосе / а с Кали́ноў / то ўже ни т:о / бе́с'іда рве́ц:е / ни їде ри́ўно / ти шош сказа́ў / а ўна витпов'і́ла / ци лиш ги́мкнула / таї ти да́л'і шу́шиш го́лу / шо́ би ш':е сказа́ти таї абі́ борше пити́ соб'і́ / само́му се ни му́ч'іти таї ни му́ч'іти бе́с'іду / Та ўна нипога́на / але́ така́ нату́ра / ўна ў д'е́д'у сво́го се ўда́ла / а тот скупи́ї буў на слова́ / ота́к де́коли ги́мкаў / ік уна́ / але́ до́бриї буў ч'олов'і́к; Мамо́ / м'ін'і́ се здайе́ / шо ви заду́же скуп'і́ на до́бре сло́во / на фал'бу́ / йа ік прихо́жу до ба́би ци до ма́тки / то ўни мене́ ўрас фал'у́т / ни заду́рно / але ік йа шош до́бре зроби́ла ци сказа́ла / то ўрас пофал'у́т / ска́жут / шо до́бре йіс сказа́ла / а ма́тка ш'і заохо́тити ўм'і́йі / то йа ік вид не́йі іду́ / то так м'ін'і́ на души́ ле́хко / іґ би йа шош ски́нула с се́бе / ад'і́ не́сла пиў м'і́ха барабу́л' / доне́сла / куда́ тре: / таї уч'у́ла поле́хкис'т' / а до́ма лиш ч'у́йу / ота́к зроби́ / отуда́ пиди́ / а фа́їнойі бе́с'іди нима́ / ви ни кр'іч'е́йіте на ме́не / але́ ї ни ўм'і́йіте пофали́ти / а дити́ну корти́т це́го*; *Све́кор скупи́ї на слова́ / а́ле ви́тко бу́ло / шо нев'і́стка йіму́ се ўдайе́ / і то ду́же.*

СКУПІ́НДРА (СКУПІ́НДРЯ), -и (-і) – скупа, жадібна людина: *Ни бут' скуп'і́ндроў / да́ї м'ін'і́ си́не ўлу́фко / наї домал'у́йу р'іку́; То така́ скуп'і́ндра / шо го́рш'і води́ ни ви́просиш*; *Каўт за Андр'і́йа / шо скупи́ї / скуп'і́ндр'а / га́л'бу пи́ва соб'і́ купи́ти / шкуду́йі / а йа раху́йу / шо вин еконо́ми / шо вин л'і́пше хл'іп у ха́ту ку́пи / ци д'і́тем ікі́їс цуки́рок / ік гал'бува́ти / бо де он:а́ га́л'ба / та́мки ї дру́га бо́рзо на́їдец:е*.

СКУПО́ВУВАТИ МОЛОДУ́ – обрядодія, коли наречений "купує" у когось із рідні (найчастіше це брат молодої) наречену: *Ік скупо́вуйут молоду́ / то торгу́йуц:е / продайе́ йі́йі моло́ч':иї брат / а йік йіго́ нима́ / то ї́киї́с хло́пч'ік с фам'і́л'ійі / але́ з бли́скойі / шош ни зна́йу / абі́ бра́ли на таке́ д'і́ўч'інку / ну таї молоди́ї дайе́ ти́л'кото / а цес ка́же / шо ма́ло / молода́ би́рше кушту́йі / ота́к па́ру рас / до́ки ни згод'у́ц:е / н'і́би дити́ну ўч'е́йут / шо́ ўна ма́йі каза́ти / ни т:о / шо ўна сама́ / ну таї йе хтос ста́рший збо́ку / шо йіму́ помога́йі / але́ таке́ дотепе́р у Т'у́дев'і йе*.

СКУПУВА́ТИСЕ – "скупитисе"; неохоче витрачати кошти, давати іншим що-небудь: *Ни скупу́їсе / Мар'і́ / ф'ін'і́ шош би́ршого ў по́ўницу вартува́ло би ки́нути; Д'і́тем л'о́ди купи́ла / а соб'і́ скупува́ласе / на хл'іп би ни ста́ло / ў пул'а́рци лиш пйет' гри́ўн'іў се лиши́ло*; *Йа скупу́йусе / це пра́ўда / бо м'ін'і́ мус д'іти́ї ви́ўч'іти*; *М'ін'і ў рот тото́ ни їде / шо ўни дайу́т / бо зна́йу / шо скуп'і́ / шо страшно́ скупу́йуц:е / таї того́ здайе́ц:е / шо мут рахува́ти / ки́л'ко йа разиў шош дос'ігла́ с стола́ / ки́л'ко разиў поку́ш'іла /*

йа ўже гр'ішу́ / шо таке́ каў / бо мо́же / ўни так і ни поду́мали би / але́ ти се запита́ла / а йа каў / йек м'ін'і́ йе.

СКУЧЬКУВА́ТИСЕ (СКУЧЬКО́ВУВАТИСЕ) – зібратися (збиратися) разом: *Ку́ри ўже скуч'кува́лисе ко́ло кугута́ / а пе́рет' цим кида́лисе / куда́ котр'і́ / бо полови́к л'іта́ў / Отот'і́ два / шо ге́н:е ўгор'і́ / то половики́? / Н'і / то круки́ / ўни жийу́т у то́му л'і́с'і / шо ко́ло Ко́ц'а Ба́бинцкого / ко́ждиї ден' ви́т:и вил'іта́йут і туда́ верта́йуц:е / ура́с ра́зом / То / мо́же / крук с круч'е́хоў?/ Ни зна́йу / йа каў круки́ / ану́ слу́хаї / за́рас шош уч'у́йіш*.

СКУШТУВА́ТИСЕ – витратити багато, на думку мовця, коштів; те саме, що ВИ́КУШТУВАТИСЕ: *Заду́рно скуштува́ласе / уни́ сказа́ли / шо ни прі́йдут / Йеґ заду́рно? / та сего́н:е / пре́ц'ін' / с'в'е́то / ўну́ки заб'іжу́т / меж доро́ш':их вид ус'і́х Йілени́ў і Федун'ц'і́ў / го́с'т'іў ма́ти / рас т':і задуже гонору́йуц:е*; *То пра́ўда / шо скуштува́лисе / а́ле вес'іл'е́ бу́ло ду́же ї ду́же фаїне / це ни свої́ фал'у́т / це йа ч'у́ла вид деле́ких го́с'т'іў*.

СЛАБА́ (ЗАСЛАБА́) ГОЛОВА́ (ДО ЦЕ́ГО, ДО ТО́ГО ТА ІН.**)** У КО́ГОС – комусь важко вникнути в якусь проблему, розв'язати якесь питання, дати правильну відповідь на щось: *Іва́н'ч'іку / ни скаў тоб'і́ н'іч'о́ / ў ме́не гет слаба́ голова́ / шоби́ ду́мати ї так'і́ раху́нки зна́ти / ма́му се пита́ї / мойа́ голова́ заслаба́ до це́го; И:ї / лиш'і́т мене́ / у ме́не слаба́ голова́ / уна́ ни до це́го / таї шо зро́биш? / дира́ва / ни хо́ч'і ў со́б'і ус'о́ держ'е́ти / л'іну́йіц:е ду́мати / і шо? / таже́ ни бу́ду йа йії́ би́ти / шоби́ слу́хала; Мару́с'ко / та йіго́ голова́ ни вит це́го / ўна заслаба́ / шоби́ пора́дити т:о / шо ти хо́ч'іш / вин на худо́б'і се розум'і́йі / на то́му / йек ґаздиўство́ вести́ / отаке́ шош / а ти хоч' за и́нче / каў тоб'і́ / у не́го заслаба́ голова́ на т:о / шоби́ так'і́ ра́ди пора́ди дава́ти / шука́ї ду́жу / маї тверд'і́ш:у го́лу / а ў не́го на ц:е замн'іка́*.

СЛАБЕНИ́ЧІ, -я – *згруб., співч*., хвороблива, квола людина: *Та де: / то слабени́ч'і / тогі́т т'ішку́ реперáц΄ійу маў / і ш'і дотепе́р вит то́го ни видиїшо́ў / ни пуска́йі ўно йіго́; Кого́с ду́ш:ого проси́ / а ни́ Ми́тра / то слабени́ч'і / де́ вин / сара́ку / го́ден ко́ўпки т΄е́гати?*

СЛАБЕ́ЧІ, -я – *згруб*., про несильного, кволого, зі слабким здоров'ям: *То слабе́ч'і / де́ цес ч'олов'і́к го́ден роби́ти?/ там пу́шка ду́ху / Вигл'іда́йі / шо пу́шка / а́ле вин жи́лавиї / фа́їно ро́би / тако́го ва́рто наїма́ти*.

СЛАБИ́Й – хворий: *Вўї́на / сара́ка / даўно́ слаба́ / ў Мар'і́ки ґри́па / вўї́ко ўже м'і́с'іц' / ік ка́шлайі / та́мки шпита́л' / лиш т:о / шо дохто́р'іў нима́ / Таже́ ўни ма́йут сво́го до́хтор'а / Ма́йут / але́ шо / вин деле́ко / вин*

лиш на вели́ке с'в’е́то або́ ўл'і́т'і / ік вака́ц'іїі / тогді́ прийіха́йі / а так / робо́та ни пуска́йі / нима́ йек.

СЛАБИ́Й (ТАКИ́Й СЛАБИ́Й), ШО НИ ГО́ДЕН КО́ТА ЗА ФИСТ ПОТІГНУ́ТИ – кволий, дуже виснажений: *Та де́: / де́ ўна го́н:а шош роби́ти / до́бре / д'е́кувати Бо́гу / шо себе́ опслу́жуйі / шо нима́ ле́ж’і / нима́ пел'іно́к / та де: / ўна така́ слаба́ / шо ни го́н:а би ко́та за фист пот'ігну́ти / а ні́ т:о / шо ку́татисе / іке́ ку́тан'і / Мар'і́?*

СЛА́БІСТЬ (СЛА́БИСТЬ), -бости – хвороба: *Би Бох борони́ў вид ус'е́койі сла́бости / вид на́глої сме́рти; Ви́ходу ни бу́ло / бо ў Но́ц'і тота́ сла́б’іс'т' бу́ла / і то зада́ўнена / ўже н'іч’о́ ни мош бу́ло зроби́ти / Уна́ / ч’у́ла / ду́же молодо́ў лиши́ла цес с'в’іт / їйі / в’ід'і́ / ш’і ї со́рок ни спо́ўнилосе бу́ло / Со́рок ужэ́ мину́ло / але́ це лиш пиў жит'а́ / шо сказа́ти / Вас'ў́тко / лиш пиў жит'а́ / це лиш питполу́н:е; Ко́ждиї ма́йі свойу́ сла́б’іс'т' / таї з неў жийе́ / хтос он:у́ / а хтос і би́рше / шоби́ йім ни ску́шно бу́ло; Сла́бис'т' по л'у́дех хо́ди / до ко́гос бо́рше їде / кого́с мина́йі / але́ за не́го ни забува́йі / у їкиї́с ч’ес верта́йіц:е / ч’олов’і́к т'і́шиц:е / шо ч’у́йіц:е би́рше ме́нче здоро́вим / а то н'і / і йіго́ ни мину́ло / ну а до ко́гос ік прич’е́пиц:е / то йе так / шо ї ни попу́стиц:е / доки́ йійі́ ни бу́де зве́р'ха / отаке́ попаци́ла бу́ла мойа́ ма́ма / уратува́ти йійі́ ужэ́ н'іхто́ ни мих / таї шо / до́ки жийімо́ / то слабу́йімо / а йік види́йдемо / то сла́бости ни бу́де / оц:е́ нас наї т'і́ши.*

СЛА́БІСТЬ (СЛА́БИСТЬ) РО́БИ СВОЄ́ – хвороба негативно впливає на організм: *Уна́ ўрас ходи́ла на ко́рках / бо каза́ла / шо мале́н'ка / таї му́с'у / а сла́б’іс'т' ро́би свойе́ / Мар'і́ка ни дава́ласе / ни дава́ласе / таї шо / му́с'іла зда́тисе / бо сла́б’іс'т' ни ўрас позвол'е́йі с собо́ў договори́тисе ї ни л'у́би / іґ з неў жерту́йут; Сла́бис'т' ро́би свойе́ / ад'і́ з іко́го мо́цного ч’олов’і́ка шо́ ўна потра́фила зроби́ти / Бо́жеч’ку ми́лиї / та йіго́ ни пизна́ў би / гет обм’іни́ўсе.*

СЛА́БІСТЬ (СЛА́БИСТЬ) УСЬО́ ЗГО́НИ – хвороба не додає сил, виснажує, змінює вигляд людини: *Л'удина́ / ік слаба́ / то м’ізерн'і́йі / се ста́р'іїі / ни ма́йі апети́ту / Та так / сла́б’іс'т' ус'о́ зго́ни / так ч’олов’і́ка го́н:а ви́муштрувати / шо ти йіго́ ни пизна́ш / уздри́ш / таї розга́дуйіш / мої / а це хто́ зо мноў заговори́ў?; Ж жи́нки н'іч’о́ се ни лиши́ло / пиў Митри́хи / йо:ї та ўна така́ здоро́ва бу́ла / шо те́л'і пидоїма́ла / а тепе́рки їде с коше́ликом / таї ад'і́ йеґ ги́р'ко / ад'і́ йек пово́лен'ки ступа́йі / То ўс'о сла́б’іс'т' / уна́ ўс'о зго́ни / і на ц:е нима́ н'ійе́койі ра́ди ї пора́ди.*

СЛАБОВИ́ТИЙ – хворобливий: *Йо:ї / та ни дава́йте це́му ч’олов’і́кови не́сти хрест / де́ вин / сара́ку / го́ден? / вин слабови́тиї /*

нидáўно м’і́с'іц' буў у шпиталú; Д'і́до буў набогáто стáршиĭ вид бáби / ш’і ĭ до тóго слабовúтиĭ / здорóўйі на вóĭн'і утрáтиў / алé жúли ўни дóбре / се ни вáдили / кóжде робúло / шо могló / лиш т:о / шо нидóўго ц:е бýло / бáба з молодúх л'іт одовúцеў стáла; Стáрш’і л'ýде ўс'і слабовúт'і / бо слáб’іс'т' нáзирц'і за такóў л'удинóў хóди / таĭ лиш ч’ікáйі нагóди / шобú ĭмúтисе / а йік ужé когóс приглéд'іла / то се ни попýсти / абú шо / і на ц:е нимá рáди.

СЛАБО́МУ І В ПЕТРИ́ВКУ СТУДЕНО́ (СТУ́ДІНЬ) – хворій людині і в спеку може бути холодно: *Тýтки ни до жертóван'а / м’ін'і́ напрáўду ни йе гор'іч’é / Бо йіс ни дýж’а / а йік слабúĭ / то і ў Петрúўку бýде стýд'ін' / ти ш’і молодá / а бáба Йілéна сегóн:е дв’і фýс'ц'і ўбрáла / бо кáже / шо змéрзла / То ў нéйі / Вас'ý / вит стáрости / ўна кáже / шо і ў спин:úци ни гóн:а ходúти / бо пид:увáйі / урáс уберáйі зáпаску / Йо / ў нéйі однó / а ў тéбе / дрýге / гаĭ / л'ігáĭ / таĭ подúвимосе / ци йе гор'éч’ка? / гадáйу / шо ни бýде / бо ти ўже сегóн:е весел'і́ш’:а.*

СЛА́ВА БО́ГУ (ДЄ́КУВАТИ БО́ГУ) – викор. як вираження вдячності Богові за здійснення чогось, досягнення бажаного чи відвернення якоїсь біди, що, на думку мовця, могла трапитись: *Слáва Бóгу / шо ўс'і вернýлисе жив’і́ здорóв’і / Бóжеч’ку / і надáл'і нам помогáĭ; Слáва Бóгу / шо ў мáми ни наĭшлú тотý слáб’іс'т' / сказáли / шо нимá ч’ігó боĭéтисе / цисé се вúл'іч’ійі*; *Слáва Бóгу / вúĭшли на полонинý / ўс΄і жив’і́ / здорóв’і / таĭ бýдемо л'і́тувати; Слáва Бóгу / мáма ўже ни бýде ў шпиталú / випúсуйут / унá дóбре ч’ýйіц:е; Слáва Бóгу / шо ми с΄к’ін΄ч’éли пологú / шó би ми робúли / іґ би ўч’éра ĭ позаўч’éра отакá злúва бýла*?

СЛА́ВАЙСУ (СЛА́ВАЙСУ ХРЕСТУ́; СЛА́ВА ІСУ́СУ ХРЕСТУ́) – формула привітання в Тюдові; відповідь – “Навіки слава”, “Наві́кислáва”, “Навіки слава Богу”: *Слáваĭсу Хрестý / Нав’і́ки слáва / Ви з Долúни ĭдeтé? / ни ч’ýли / шó се стáло / шо ʣзвонúли*?; *У Т'ýдев’і наĭбúрше так се здорóвайут / Слáваĭсу / Нав’і́ки слáва / молóч’:і пéрш’і мáйут се поздорóвити / ўни пéрш’і кáжут Слáваĭсу стáршим / ну а мижú верстакáми ци ĭ ни дýже / то ўже йек комý вихóди / тут ужé прúпису нимá / хтос бóрше скáже / нáв’іт' ік ти ĭдеш / а хтос тоб’і́ напрóтиў / такúĭ / шо ти йігó н'іколи ни вúд'іла / а ни т:о / шобú знáла / то ўс'о он:ó Слáваĭсу се кáже / ци ти йімý / ци вин тоб’і́ / тумакóм р'і́тко хто ĭде / цéго мáло / так шо нáв’іт' тот'і́ / шо прийіхáйут у гóс'т'і до кóгос с своúх / нáв’іт' д'і́ти / шо прихóд'і ў вакáц'ійі до д'і́да ци до бáби / тот'і́ / шо тýтеч’ки ни жийýт / х’ібá лиш дес у велúк’і с'в’éта се покáзуйут / то і ўни цисé знáйут і каўт Слáваĭсу / так прúўч’ін'і / бо н'іхтó ни хóч’і ч’ірвон'і́ти за ўнýкиў / тогó ўч’éйут / а гóн:о бýти ĭ так / цéго богáто / шо се здибáйут знакóм’і*

/ то ўни соб'і́ се поздоро́вили / та́к'ік се нале́жи / а поти́м ш'ːе мо́жут до це́го се запита́ти / А йіґ ду́ж'і / Васи́л'ку ци М'і́с'ку / йек там хто се назива́йі / йік се ма́йіте? / а тот ка́же / Добреївки́ / таї уже́ зач'іна́йіцːе коро́тка бе́с'іда / а шо́ там ново́го ко́ло вас? / а йе́ґ жи́нка / д'і́ти? / отаке́ шош / або́ ка́же / а ци йісте́ ч'у́ли? / таї сам зач'іна́йі шош роска́зувати / ци тики́ пожерту́йут / таї пишли́ / ра́д'і / шо се ўздр'і́ли / оː / а ўч'е́ра популу́н'ːу йа ї́ду / бо м'ін'і́ лиш треː бу́ло поне́сти ч'еревики пидби́ти / таї здиба́йу вуї́ка Ми́тра / каў Сла́ваїсу / вин витпов'і́ў таї се пита́йі / А ти куда́ / Йіле́нко / се зибра́ла? / ма́йіш ікиї́с важниї́ хит? / бо ви́жу / шо то́рба тоб'і́ гет ру́ку ўт'іга́йі / та́мки шош вели́кого му́си бу́ти / а йа каў / шо так і так / вели́кого ма́ло / па́л'ц'і вила́з'ут / таї му́с'у видне́сти / наї ма́їстер се поди́ви / ци с цих ч'еревикиў шош бу́де / ци лиш у су́головок ки́нути / Ну та до́бре / ка́же / наї ч'обота́рик на па́л'ц'і се поди́ви / ік тебе́ так корти́т / а беш ч'еревикиў мош се об'ійти́ / здоров'і́шːе бо́сому ходи́ти / гово́ри / а сам питс'м'іха́йіцːе / ка́же / абе́з здоро́ва бу́ла / д'ікова́т' фа́їно / абе́сте ї ви здоро́в'і / отака́ поч'інну́ласе бе́с'іда / таї гаш ле́кше ста́ло / но́ги сам'і́ бо́рше зач'е́ли ступа́ти / іду́ соб'і́ / а на скру́т'і ко́ло Нико́л'ц'ових здиба́йу Йу́р'іху таї зноў / Сла́ваїсу / Нав'і́ки сла́ва / сло́во по́ слову / але́ бе́с'іда гет у и́нчому к'іру́нку зач'іна́йіцːе / ўна ка́же / ад'і́ йек зузу́л'а до́ўго куйе́ / то на фа́їну пого́ду / а нам / на до́ўг'і роки́ / ад'і́ ки́л'ко накува́ла / ста́не на ш'ːе ти́л'ко / ік ми ўже прожи́ли / а ти куда́ / дес / мо́же / ў го́с'т'і? / йа каў / а ўна тогди́ / ну та до́бр'і ч'еревики мус ма́ти / бо нам ш'і жи́ти ї жи́ти / бо іґ зузу́л'а да́ла таки́ї знак / то мус се штрамува́ти / лиш аби́смо бу́ли здоро́в'і / Ви́дите / ус'о́ зач'е́лосе с Сла́ваїсу / а пото́му пишло́ соб'і́ / йек кому́ хот'і́лосе / хтос лиш се поздоро́ўкайі / і соб'і́ прохо́ди ци пройіха́йі да́л'і / ік вин на ро́вер'і / пройіха́йі / ї ни ме ч'іка́ти / Нав'і́кисла́ва / абе́с йіму́ витпов'і́ла / вин сказа́ў / і пройі́хаў / але́ сказа́ти Нав'і́кисла́ва мус / на́в'іт' ік хтос уже́ видйі́хаў і ни ч'у́йі / бо то Бо́же сло́во / це мус / а хтос се поздоро́ўкайі таї стайе́ кри́шку / шоби́ видве́сти ду́шу / бо фа́їна бе́с'іда / то л'ік / наї бу́де / шо коро́тка / отака́ / ік йа роска́зуйу / шо ўч'е́ра се здиба́ла / ну а йе / шо л'у́де в гн'іва́х / і шо́ зро́биш? / йе ї таке́ / але́ Сла́ваїсу ка́жут / бо так годи́цːе / витколи́ Т'у́диў / витːогди́ так се ка́же.

СЛА́ВА ТОБІ́, ГО́СПОДИ (ГО́СПОДЕЧЬКУ; БО́ЖЕЧЬКУ, БО́ЖЕЧЬКУ НАШ) – викор. для вираження вдячності Богові за допомогу, полегшення і як результат – заспокоєння стану душі мовця: *Сла́ва тоб'і́ / Го́споди / шо д'е́д'а ви́йшоў с то́йі страшно́йі сла́бости; Сла́ва тоб'і́ / Го́сподеч'ку / шо поми́х нам ви́л'ітувати / шо худи́пка здоро́ва / шо ни ўби́ла йійі́ ту́ч'а ци зв'ірина́*; *Сла́ва тоб'і́ / Го́сподеч'ку наш ми́лиї та*

л'ýбиĭ / шо дайéш нам хл'іп і до хл'í̗ба; Слáва тоб'í̗ / Бóжеч'ку / шо настáў мир у циĭ хáт'і / шо Ти ўч'уў мойí̗ молитвú.

СЛИ́ВНИЙ – про людину слова, якій можна вірити; яка завжди дотримується даного комусь слова: *Нáш'а бáба бýла слиўна / у нéйі такé твердé бýло слóво / йік ни ў кóждого ґаздú / і ц:е ўс΄і знáли.*

СЛИВОВІ́ЦА, -и – настойка, горілка зі слив: *Поз΄іч'ни́к мóцниĭ / áле ĭ сливов'í̗ца фист бйе / до тóго тре: мáти дýже твердý гóлу / такý / ік кáм'ін' / а ш':е л'í̗пше / ни пúти / таĭ ни бýде кутóри.*

СЛИЗÁ (СЛОЗÁ),-ú –сльоза: *Слизá се скрутúла ĭ покотúласе / на цéму бéс'іда урвáласе; Слизú се закрутúли / так'í̗ / шо себé ледв'í̗с΄ко стрúмала / страшнó плáкати се хот΄í̗ло / ўсу дорóгу питхлúпувала; Слизú котúлисе / ĭ ни переставáли / бо вин стрáшно банувáў за жúнкоў; Слóзи се закрутúли / бúрше ни змоглá говорúти / м'ін'í̗ страшнó ж'ел' стáло; Івáнку / то слóзи рáдости / а ни б'ідú / наĭ / наĭ се вúплач'і.*

СЛИЗИ́ (СЛÓЗИ) ВИ́ШТРИКЛИ В КÓГОС – появилися сльози в когось; хтось заплакав: *Лáўка гéпнула по ноз'í̗ / і то так / шо гаш слизú вúштрикли на оч'éх / страшнó забол'í̗ло; Ч'éс'т'у цибýл'у / тогó слизú вúштрикли / йа напáсна на н'у / а йіґ богáто тре: / то мýс'у дóста се наплáкати / áле нич'ó / би тúл'ко б'ідú бýло.*

СЛИЗИ́ (СЛÓЗИ) (ТАКІ́), ЇҐ (ІҐ) ГОРÓХ КÓТЮЦЦЕ (ПОКОТИ́ЛИСЕ) – хтось плаче, ридає: *Моĭ / шó се стáло? / Н'іч'ó / Йéк н'іч'ó? / а ч'о ў нéйі слизú / іґ горóх / кóт'уц:е? / ч'о ўна соб'í̗ м'í̗с'ц'а ни нахóди? / Питáĭтесе / мóже / вам скáже*; *Йік смих уздр'í̗ла / йéґ д'í̗ўч'іна дайé за простúбих / пéрет' тáтовойі душ'í̗ / то ни моглá се здéрж'іти / слóзи сам'í̗ вúштрикли на оч'éх ĭ покотúлисе / так'í̗ / йіґ горóх / жинкú ус'і плáкали.*

СЛИЗІ́ТИ (СЛИЗИ́ТИ) – проступати на поверхні чогось (про воду, вологу): *Водá слиз'í̗йі / по скал'í̗ с'т'ікáйі / а ми брáли листóч'ок / складáли йігó так / шобú зробúлосе ч'ýркал'це / таĭ тогдú питкладáли шош / і водá тудá шч'ýр'увала / дýже ч'éста ĭ студéна тотá водúч'ка бýла / і то ни лиш тогдú / іґ дош' проĭшóў / то с самóйі скалú / с:ередúни ч'ур'í̗ло / і ш':е скаў / шо то ни ў кóждиĭ скал'í̗ мош такé ч'ýркал'це бýло зробúти / отýтки кóло вас / ік спускáтисе двóд'і / тáмки / де крут'í̗ш / то по л'í̗ву рýку / мож бýло / отáм пит скалóў / де йа каў / нáв'іт' вúйімка ў кам'í̗н'у се зробúла / йе кирнúч'ка малéн'ка / бо кáпл'а за кáплеў / таĭ се набрáло / а ўже йік ітú цим бóком / пóвид Зайіздúў / тоў дорúшкоў / шо пит скалóў / то такóго ни бýло / алé шó / тепéрки тудá н'іхтó ни хóди / ўс'о позаростáло / таĭ кудá ĭти? / в'ідéў / і прохóду нимá / бо йік велúка пóв'ін' бýла / то водá гаш судá*

питступáла / ус'ó розмивáлосе / таї отакé; *Йо / слизúти мóже ї óко / ік слóзи се закрутúли / то óч'і слиз'ýт*.

СЛИ́МБУШ, -я – слимак: *Ад'і́ / завел:úсе слимбуш'і́ / таї усý горóдину понúш':іли; Йа слúмбуш'а бих ни ўз'éла ў рýки / абú шо / тáк'ік ж'éбу / йа страшнó се брúд'у*; *Слимбуш'і́ ў йéгодах розвел:úсе / і мус виберáти / і шо дúўно / нáв'іт' кит ни лáкомиц:е на т:о / а кáўт / шо йе л'ýде / ни ў нáс / прáўда / шо йіх дýже л'ýбйут і йід'é тотó*; *Тúл'ко завел:óсе тóго / шо з йігúт н'іч'ó ни бýде / ад'і́ / слúмбуш на слúмбуши / каў / кудá се ни подúвиш / йіх поўнó / То дош':і́ / таї тогó / унú ни лиш у йéгодах*.

СЛИ́НАВИЙ – слинявий: *Шó т:о за д'і́ўка такá слúнава? / óзде фýсточ'ка йе / бáба вúтре / анýко ходú судá / бо йек? / такá фáїна д'і́воч'ка / і так за собóў се ни дúви*.

СЛИ́НИТИ – *згруб*., *жарт*., цілувати: *Гýби так'і́ тверд'і́ / йік у баранá / гет ни ўм'і́йіш цулувáти / лиш слúниш*; *Йа вас фáїно поцулувáў / а ви кáжете / шо слúн'у / Йа сказáла / шо ни поцулувáў / а лиш послúниў / бо йіс ш'і ни наўч'éўсе цулувáти / ш'і тре: се ўч'éти*.

СЛИНЬ, -и – слина: *Вúтри слин' дитúн'і / ни вúдиш / ікá ўна? / Ў нéйі зýби л'і́зут / то мýси бýти; Кр'іч'éла / шо аш слин' брúскала / Н'іч'ó / ўна зла ни дéржи / вúкрич'іласе / йі́і т:о переїшлó / таї унá дáл'і дóбра*.

СЛИНЬ (СЛИ́НКУ) ҐЛИ́ҐАТИ (ЛИШ СЛИНЬ (СЛИ́НКУ) ҐЛИ́ҐАТИ) – хтось голодний, однак з певних причин мусить терпіти, не маючи змоги задовольнити своє бажання: *Ус'і́ йід'ýт / а ми мáйімо слин' ґлиґáти / алé так нам і трéба / раз забýли тóрбу з йідóў / от:ó хтос урáдуйіц:е / йік нáїде / от:ó ме т'і́шитисе / ої шо ме*.

СЛИНЬ ЗҐЛЄ́ДЖІЛАСЕ (ҐЛЄ́ДЖІЦЦЕ) В КÓГОС **У РÓТІ** –хтось дуже голодний: *Ни гóн:а пр'іч'ікáтисе тóго борш'ý / м'ін'і́ ўже слин' зґл'éдӂ'іласе ў рóт'і*; *Мамó / у мéне ўже слин' зач'éла ґл'éдӂ'ітисе ў рóт'і / а ви с тóго н'іч'ó ни рóбите*.

СЛИНЬ (СЛИ́НКА) ПОКОТИ́ЛАСЕ (ПОЧЮРІ́ЛА) – хтось дуже хоче з'їсти щось, перебуває у передчутті насолоди від пригощення, чогось апетитного: *Дáїте / бабó / кавáл'ч'ік / бо ў мéне ўже слин' поч'ур'і́ла вид запахúў / гаш надвор'і́ ч'ýти / гаш на дорóгу т'éгне*.

СЛИШ, -жя́ – в'юн; вугор (риба): *Слиж'і́ йе ў р'іц'і́ / йа вúд'іў / тепéрки р'і́тко / áле йе / Ни знáйу / колú і де йіс вúд'іў / ни знáйу / гентáм бýли / д'і́до казáў / а ци йе ўни тепéр / то велúке пúтан'і / мереснúц'і йе / а ц:е м'ін'і́ ни трафйéлосе / н'ірáс / витколú лóўйу*.

СЛІДИ́ТИ – залишати сліди на підлозі від брудного взуття: *Ни с'л'ідú / бо мáма лишéшо ум:úла пидлóгу / роз:ýїсе / йік ідéш*; 2) стежити за кимось,

чимсь; доглядати за кимось: *С΄л΄ідú за собóў / нехáрниї ни хóди / моǐ / та водú поўнó / ум:úйсе ǐ переберúсе*.

СЛІПÁК, -á – 1) кульбаба: *Нашó тúл'ко с'л'іпакúў / лиш травý толóч'іш / йéк тепéр вўíко ме косúти?*; 2) тільки у *мн.*, *знев.*, очі: *Ўтворú своїí с'л'іпакú / гребл'íі пéрет тобóў / припéрт'і до йіблúнки*.

СЛІПАЧЬÓК, -чькá – *зменш.-пестл.* стос. СЛІПÁК: *Кóло бáбинойі хáти / на горб'íі / ўже сл'іпач'кú зацвúли / мóжно / йа пúду*?

СЛІПÝН, -á – *згруб.*, про зрячу людину, яка через неуважність не помічає чогось: *Йéк такúм с΄л΄іпунóм мош бýти? / пéред' нóсом поклáла / а вин ни вúди / Ни вúжу / бо ви нáкриўкоў накрúли / Ну та шобú ни вúстило / шобéс тéплого з':іў / тогó*.

СЛОВÁМИ МАСТÚТИ (МАСТÚТИ СЛОВÁМИ) – кокетувати; говорити компліменти; підлещуватися: *О: / цис'á молодúц'а фáйно ўм'íйі словáми мастúти / шó ўм'íйі / то ўм'íйі / Йо / алé ў нéйі на спошéўку і мас'н'íі словá / ǐ так'íі / шо йік нúми ц'ўкне / то бóрзо се ни загóйуйі / йе ǐ так'íі; Ну та то низлé / ік хтос ум'íйі словáми мастúти / бо йе богáто такúх / шо л'ўбйут цисé слýхати / ўни гúнут / абú йіх хтос фалúў / шош такé прийéмне ў них витшукóвуваў / шо наї бýде / шо тóго ǐ блúско нимá / алé пофал'ýт / таǐ ч'олов'íкови се здайé / шо то прáўда / стайé весел'íш:е на душú / тогдú йімý се ни дýмайі / шо то фал'ч'éв'і словá / н'і / унú т'íшут йігó вýхо / унú гаш скобúч'ут йігó ўсередúн'і / і вин / сарáку / зач'інáйі дýмати / моǐ / та йа тикú шош вартýйу / моǐ моǐ моǐ / та цес ч'олов'íк / шо так фáйно зо мноў поговорúў / страшнó розýмниǐ / а ǐкиǐ дóбриǐ / аг'íі / за нéго ўс'éке каўт / алé де: / йа сам вúжу / ǐкиǐ вин л'ýд'іниǐ / отáк соб'íі розгáдуйі / т'íшиц:е / а тот мас'т'íлник пишóў дáл'і шукáти тих / хто фал'ч'éву бéс'іду приǐмáйі за ш':éру / ну а йік хтос цéго ни хóч'і / ни л'ўби / шобú йімý пидмáс'т'ували / ну то вин ни бýде / вин по оч'éх вúди / де йігó бéс'іду прúймут / а де н'і*; *Іґ зач'éла говорúти / словáми мастúти / то йа мýс'іў с кон'á ўстáти / гор'íўки купúти*.

СЛÓВО, -а – домовленість між батьками молодих про день весілля та умови його проведення: *Н΄іч'ó ни кáжеш / а йа ч'ýла / шо слóво ўже бýло / то гаї / кажú / колú вес΄іл΄é?*; *Мáйімо слóво / рúн:иǐ брат хлóпц΄а ме женúти / таǐ нас такóш заклúкали на зáўтра*.

СЛÓВО (ШОШ) ГЛЯ́БА СКАЗÁТИ КОМÝС – 1) висловлюючись, мовець мусить враховувати: хтось дуже швидко ображається, негативно реагує навіть на найменше зауваження: *Йімý слóво гл΄áба сказáти / лишéн΄ гýки надýйі таǐ фуч'éйі*; 2) вислів викор. у ситуації, коли хочуть підкреслити: у розмові з кимось треба бути обачним, оскільки "нихотічє"

можна видати таємниці: *У хат΄і сло́во гл΄а́ба сказа́ти / бо цес пи́де і ў̆с΄о роска́же / шо йі́ли / ци свари́лисе / ци йе гро́ш'і / де ў̆ни стой|ут / але́ шо зро́биш / то дити́на / ў̆на ни розум'і́йі / шо йе таке́ / шо ч'ужо́му се ни ка́же / ў̆но ш'і ни доросло́ до це́го.*

СЛО́ВО ПО (ПО́) СЛО́ВУ – свідчення початку чи тривалості розмови, приємної чи неприємної для співбесідників: *А то к'і́л΄ко тре́ба? / сло́во по сло́ву / таї̆ зач'е́ласе сва́рка; Ота́к / Мару́с΄ко / сло́во по́ слову / таї̆ дийшли́ до Т΄у́дева; Сло́во по́ сло́ву / шош уна́ / шош вин / таї̆ йім ста́ло до́бре / вин уже́ ни допи́тував̆се / де сестра́ і ци ско́ро прий́де / йімý с цеў̆ д'і́ў̆ч'іноў̆ схот'і́лосе говори́ти ї̆ до́ўше побу́ти / А ки́л'ко тако́го йе / фаї̆на бе́с'іда хот' куда́ мо́же напра́вити / на́в'іт' на т:о / за шо н'іко́ли ни ду́маў̆ / гада́йу / шо і це́му хлопч'і́ш'у мо́же шош у оч'е́х се ў̆бм'іни́ти.*

СЛО́ЙОК (СЛО́ЇК), -йка (-їка) – скляна банка: *Ў̆ це́му сло́ї̆ку конф'іту́ри / а ў̆ тот ба́ба бри́ндзи набила / Та до бри́ндзи мале́н'кий̆ ґа́рч'ік йе / а цес м'ін'і́ до и́нчого маў̆ бу́ти / а́ле ў̆же н'іч'о́.*

СЛО́ЙЧІК (СЛО́ЇЧЬОК), -а (-чька)– *зменш.* від СЛО́ЙОК (СЛО́ЇК): *Два одна́к'і сло́ї̆ч'іки / ад'і́ ї̆к'і / так'і́ / иґ бер'івоч'ки́ / нев'і́стка бу́ла на базари́ / таї̆ м'іт купи́ла / ў̆ он:о́му / майови́ї̆ / а дру́гиї̆ / з ли́пи / то смих ш'і ни ку́ш'іла ме́ду / але́ сло́ї̆ч'іки фаї̆н'і / се ў̆да́ли м'ін'і́.*

СЛОНЬ, -я́ – слон; часто – *в порівн.*: *Хо́диш / йік слон΄ / ни мо́жеш пид но́ги диви́тисе? / йе́к йа ма́йу тепе́рки цисе́ позбера́ти / ік то ў̆с'о позако́т΄увалосе? / б'і́доч'ко мойа́ гир'ка́.*

СЛОТА́, -и́ – дуже сильний дощ; сльота: *Гор'і́ш':ами дес страшн'і́ сло́ти били / бо сего́н:е вода́ ў̆ р'іц'і́ така́ / йік ч'ер / ч'е́сто боло́то / Д'і́до ка́же / шо за́ў̆тра і ў̆ нас цисе́ бу́де / так йімý пого́да пока́зуї̆і / на́ї̆ко;Его́л'іта д'і́ти ма́ло двóд'і ходи́ли / х'іба́ лиш се подиви́ти / йек вода́ прибува́йі / а купа́лисе / мо́же / лиш зо два три ра́зи / бо вода́ бу́ла ч'о́рна ч'оре́н:а / то сло́ти бу́ли / і гор'і́ / ви́тко / фийст били / бо / каў̆ вам / с по́вениї̆ р'іка́ ни виходи́ла.*

СЛО́ТА́ВИЙ – дощовий: *Л'і́то слота́ве / ни таке́ / ік тоги́т ци перет:оги́т бу́ло*; *Хо́ч'іц:е / шоби́ л'іто бу́ло ік л'іто / а пока́зуї̆і / шо ў̆но бу́де сло́таве.*

СЛОТИ́ТИ – дощити: *Слоти́т уже́ д'в'і нед'і́ли / гл'а́ба ў̆ горо́д'і шож зроби́ти / з ґумаки́ў̆ сего́л'іта ни вила́зимо / і йиґ да́л'і так пи́де / то та́к'ік у м'і́с'т'і / ус'о́ прий́дец:е купува́ти / н'іц н'іч'о́ ни ў̆ро́ди.*

СЛУ́ЖБА, -и – богослужіння: *Йа ш'і ниў̆дну́ Слу́жбу сего́року ни пропусти́ла / ко́ждойі нед΄і́л΄і ў̆ це́р'кв'і.*

СЛУ́ЖБА, -и – робота: *Уни́ на слу́жб΄і / ра́но пишли́ / а прихо́д΄і две́ч'іру а́бо і ўве́ч'ір / то пре́ц'ін' / шпита́л΄.*

СЛУ́ЖБУ МА́ТИ (МА́ТИ СЛУ́ЖБУ) – мати постійну роботу або виконувати якісь тимчасові обов'язки: *Улац'ко́ ў ме́не слу́жбу ма́йі / ану́ див'і́ц:е / йек вин фа́йно дри́ўц'а поскладаў / ікі́ї на дрив'і́тни пор'е́док / а пото́му бере́ ви́ц:и по па́ру пол'іне́ц і несе́ ў ха́ту; Таї шо / Одок'і́ / ваш уну́к ужé слу́жбу ма́йі? / ч'у́ла / шо ў Ко́сов'і ро́би / Йо / уже́ з м'і́с'іц' / ік йіго́ ўз'е́ли на робо́ту; Йіле́нка ура́с помога́йі м'ін'і́ здоіма́ти фастри́ґи / йа лиш ш:и́йу шош / а ўна ўже зна́йі / шо оц:е́ / то йі́йі робо́та / слу́жбу ма́йі / і то м'ін'і́ ве́л:еко знач'е́йі.*

СЛУ́ЖБУ НАЙМИ́ТИ – замовити богослужіння в церкві: *Наїми́ла Слу́жбу за здоро́ўйі / ме пра́витисе на Зеле́н΄і с΄в'е́та / ў нед΄і́л΄у; Пи́ду Слу́жбу наїми́ти за поме́л:их / м'ін΄і́ сейі́ноч'і ма́ма се сни́ла.*

СЛУЖИ́ТИ У ВО́ЙСКУ (ВО́ЙСЬКУ) – відбувати строк військової служби: *М'ії д'е́д'а Фед'о́ се назива́йі / писа́ўсе Воротн'а́к Фе́д'ір Тана́с'ійович' / роди́ўсе ў ти́ш'іч'а в'і́с'імсот деўйідис'е́т' дру́гим ро́ц'і / служи́ў у аўстр'і́йскому во́їску / витслужи́ў та́мки в'і́с'ім ро́киў / буў при о́ф'іцерови / то бу́ло во́їско ни п'і́ше / а на ко́н'ах / і вин за ко́н'ами диви́ўсе / уме́р д'е́д'а ў со́рок тре́тим ро́ц'і / ти́ш'іч'а де́ўйітсот со́рок тре́тим / йіго́ ўз'е́ли бу́ли на робо́ту ў Н'іме́ч':іну / дове́зли до Л'во́ва / але́ вин засла́п / таї ви́т:и йіго́ заверну́ли / вин се верну́ў триц':е́того с'і́ч'н'а чи три́ц:ит' пе́ршого / зна́йу / шо на Тана́с'ійа / а тре́того л'у́того йіго́ ўже хова́ли / диста́ў буў ґел'опо́ве запа́лен'і / таї до́ўго ни слабува́ў / але́ вин і буў тики́ слабови́тиї / вин ни буў із ду́жих / того́ бо́рзо пишо́ў.*

СЛУП, -а – стовп: *Нико́л'ц'у / бу́т'те до́бр'і / помож'і́т м'ін'і́ оце́с слуп заби́ти / бо шош вин т'е́шко іде / мо́же / на ка́м'ін' попа́ло / або́ це йа ўже таки́ї низда́лиї / Е: / ву́їку / ни каж'і́т таке́ на се́бе / бо то ни ва́ш'а вина́ / так вигл'іда́йі / шо тут кри́нта / того́ ни хо́ч'і се забива́ти / ану́ да́їте / наї йа па́ру раз ге́пну.*

СЛУ́ПИК (СЛУПЕ́Ц), -а (-пця́) – *зменш.* від СЛУП; іноді *в порівн.*: *Моі / та ни сти́ї / ік слу́пик / ци йе́к йа тебе́ ма́йу обиїти́?*

СЛУТЄ́К, -іка́ – *знев.*, *згруб.*, незграбний; той, що погано виконує якусь роботу: *Моі / слут΄е́ку / йе́к це ти ў зоше́т΄і написа́ў? / ч'о п'іс΄мо́ таке́ / йіґ би ку́рка на горо́д΄і ла́боў шкороди́ла?*; *Ти / слут'е́ку / к'і́л'ко йа тебе́ ма́йу ўч'е́ти? / ш':е рас пока́зуйу / диви́се суда́ / йек ц:е се ро́би.*

СЛУТИ́Й – 1) каліка, у якого хворі руки чи рука; іноді – *в порівн.*: *Ро́биш / йік слути́ї / йіґ би ни сво́йіми рука́ми / гет низда́ло*; 2) *перен.*, *згруб.*,

незграбний: *Ви́тко / шо йіс / в’ід'і́ / слути́ї / рас ни го́ден так наси́пати ў м’ішо́к / абú ни рос:ипа́лосе / Бо ви так де́ржите.*

СЛУТІКИ́, -и́в – *знев.*, *ірон.*, *згруб.*, *перен.*, руки (китиці рук): *Дава́ї суда́ / йа похо́хайу / загр΄і́йу твоі́ слут΄ікú / бо шкода́ / шобú ме́рзли.*

СЛУ́ХАЙ БИНДІКИ́В (БИНЬДІКИ́В, БІНЬДІКИ́В), ІК (ЇК) НИ ХОЧЬ МЕНЕ́ (МА́МУ, НАС ТА ІН.**) СЛУ́ХАТИ** – найчастіше вислів викор. у мовл. актах докору, коли хтось (ідеться насамперед про дітей) не бажає прислухатися до порад старших, зокрема батьків: *Йа до́бре ра́дила / але́ схот'і́ў йіс ігра́ти сво́йім во́зом / то ігра́ї / слу́хаї бинд'ікúў / ік ни хоч’ мене́ слу́хати / мо́же / ўни тоб’і́ шош л'і́пше пора́д'ут / бо йе́к іна́кше? / ни слу́хайіш ма́му / то йіх слу́хаї; Ви́жу / Ї̆ва́н'ч’іку / шо тото́ / шо ба́пка гово́ри / ни ду́же де́ржиц:е тво́йі голові́ / мойа́ бе́с'іда ў он:о́ ву́хо тоб’і́ ўла́зи / а ў дру́ге вила́зи / бо йа тебе́ про́с'у он:о́ / а ти ро́биш дру́ге / ну то шо / слу́хаї б’ін'д'ікúў / ік ни хоч’ мене́ / наї уні́ тоб’і́ побин'д'у́т / побин'д'у́т / таї ти ўже меш зна́ти / шо йе до́бре / а шо / зле; Таї шо / Мару́с'ко / ни слу́хайіш ма́мку / то слу́хаї бин'д'ікúў / уні́ тоб’і́ фа́їно пора́д'ут / ма́мка зле ка́же / хо́ч’і / шобú тоб’і́ гі́рше бу́ло / а бин'д'ікú фа́їнойі с'п’іва́йут / уні́ ус'о́ л'і́пше зна́йут / таї вит:епе́р уже́ бес мене́ се ни пита́ла / йек кра́ш:е зробúти / ти ўже ма́йіш / кого́ се пита́ти / наї уні́ тоб’і́ ра́д'ут / ўни фа́їно ўм’і́йут бин'д'і́ти.*

СЛУ́ХАТИ – бути слухняним: *М’ін΄і́ Никола́ї му́си шош прине́сти / то́ч’но принесе́ / бо йа слу́хайу; Іва́нку / ч’о́ йіс такúї нич’е́мниї / ге? / ч’о ни слу́хайіш / прúїде та́то / та так ўреп’і́жит паско́м / оі́ шо ўреп’і́жи / за т:о / шо пі́лку ўломúў / Уві́дите / ни ме бúти / бо ўна сама́ се ўломúла / йа шо / дурнúї ломúти? / йа пилúў / та́тови хот'і́ў помоч’і́ / а з неў ад'і́ шо се ста́ло / то де тут мойа́ вина́?*

СЛУ́ХАТИ (ДО́БРОЇ; ПУСТО́Ї, ЧЮЖО́Ї) РА́ДИ – прислухатися чиїхось порад: *А́ле бо йа ни слу́хайу пусто́йі ра́ди / йа ма́йу свойу́ го́лу на ўйе́зах; Гі́ршого нима́ / ік слу́хати ра́ди тако́го / котрúї н'іч’о́ ни зна́йі / йо / сам н'іц н'іч’о́ ни зна́йі / а бере́ц:е велúким ра́дником бу́ти; Ма́йіш ч’олов’і́ка / з ним ра́т'се / а ні́ слу́хати ра́ди ч’ужо́го / де́ вин на до́бре пора́ди? / де́ вин зна́йі / йек тоб’і́ бу́де кра́ш:е.*

СЛУ́ШКА, -и – *ірон.*, слуга, прислуга, служниця: *Ти ни го́н:а робúти / ка́еш / шо попе́рек болúт? / ану́ клич’ слу́шку / наї уна́ ўс΄о поро́би / клич’ ота́к / слу́шко / слу́шко / ві́л΄ізи спид лу́шка / ві́диш / н΄іхто́ се ни обзива́йі / ну то шо / в’ід΄і́ / нам самúм прúїдец:е ві́сапати горо́т / прúїдец:е / рас н'іхто́ се ни ўбзива́йі*; *Сама́ / л΄у́боч’ко / берú / сама́ / бо ў ме́не слу́шки нима́ / йа ўс΄о сама́ ро́бйу.*

СЛУ́ШКО, СЛУ́ШКО, ВИ́ЛІЗИ С-ПИД ЛУ́ШКА – *ірон*., вказівка на відсутність прислуги, а отже, кожен сам себе обслуговує: *Сиди́ш / і хо́ч'іш / аби́ тоб'і́ пода́ли / ну́ то ік так / то закли́ч' слу́шку / кажи́ / слу́шко / слу́шко / ви́л'ізи спид лу́шка / ўна ви́л'ізе ĭ помо́же / Бабо́ / там н'іко́го нима́ / йа ўже кли́каў / і диви́ўсе ш'і тогди́ / йік ви м'ін'і́ ц:е пе́рши́ рас каза́ли / там лиш д'і́дов'і к'ірзаки́ йе / би́рше н'іч'о́.*

СЛЮ́БНИЙ – шлюбний: *Це йіго́ с'л'у́бна жі́нка / с пе́ршоў на в'і́ру жиў / Але́ до́бре жиў / а с цеў ги́ркайіц:е.*

СЛЮ́П, -бу – шлюб: *Ходи́ бо́рзо / меш се диви́ти / йек молод'і́ іду́т до с'л'у́бу / ви́ц:и ду́же фаĭно ви́тко.*

СМАКУВА́ТИ (НИ СМАКУВА́ТИ) – *перен.,* подобатися (не подобатися): *М'ін'і́ смаку́йі / йіґ д'і́ти фа́йно зи́бран'і; Оц':і ва́ш'і стри́пц'і м'ін'і́ гет ни смаку́йут / убер'і́т шош и́нче / ад'і́ к'іл'ко це́го добра́; Ви́дите / ґаздиўскі́ Никола́ĭ йі́й ни смакува́ў / тепе́рки ўна жийе́ с тим / хто йі́й ш'і д'і́ўкоў се ўдава́ў / кого́ зда́ўна л'уби́ла.*

СМА́ЛЕЦ, -льцу (-лцу*): Йе трил'ітро́виĭ сло́йік сма́л'цу / йіго́ надо́ўго ста́не / і па́ру ку́сникиў / але́ фа́ĭних / солони́ни.*

СМА́ШКА, -и – яєчня, приготовлена на салі (солонині): *Сма́шка с куле́шеў / пе́рш'а та́това йіда́ / на́в'іт' на с'в'е́та проси́ў то́то зр'іхтува́ти / а ма́ма гаж зач'іна́ла свари́тисе / б'і́йсе Бо́га / ч'олов'і́ч'і / та ти́л'ко ўсе́го йе / стиў терел'а́ми і мн'іса́ми зава́лениĭ / а ти застаўйе́йіш мене́ кла́сти ва́тру / вари́ти куле́шу ĭ сма́жити сма́шку? / а та́то тогди́ / йа ни застаўйе́йу / йа про́с'у / це така́ бе́с'іда бу́ла на дру́гиĭ ден' по с'в'е́тах / у пе́ршиĭ ден' витри́муваў / ни нага́дуваў за куле́шку / а на дру́гиĭ уна́ йіму́ ма́ла бу́ти.*

СМАШНЕ́НЬКИЙ – смачненький*: Смашне́н'киĭ пирижо́к / хо́ч'іш ш':е? / ану́ вибера́ĭ / котри́ĭ / шти́ри на те́бе ди́ўйуц:е.*

СМАШНЕ́НЬКО – *присл*., смачненько: *Смашне́н'ко / йо? / ви́жу / тоб'і́ пишло́ / дос'іга́ĭ / л'у́пко / ш':е лопато́к / йіш / к'і́л'ко хо́ч'іш / к'і́л'ко йіз го́н:а / у нас цисе́ ни купо́ване / ў горо́д'і поўно́.*

СМАШНИ́Й – смачний: *Смашна́ йу́шка / хо́ч'у сказа́ти / до́ста смашна́ / і зна́йу / ч'о / бо ту́тки йе шуше́н'і гриби́.*

СМА́ШНО – *присл*., смачно: *Сма́шно попо́йі́ў / а́ле то́го роґа́л'ка уруба́ĭ ш':е оде́н кава́л'ч'ік / наĭ йа соб'і́ ўво́л'у во́л'у.*

СМЕРДЄ́К (СМЕРДЮ́Х), -іка́ (-ха́) – *знев*., *здеб*. про людину чи тварину, які спричинили неприємний запах: *Цап / смерд'е́к / йа ни го́н:а ту́тки стойе́ти / та́меч'ки ста́н'мо; Хто ту́тки смерд'е́к / котри́ĭ з вас*

так навони́ў / шо ди́хати ни го́ден? / ану́ л΄уфти́ роб΄і́т / аг΄і́ї / бо́рзо роб΄і́т л'уфт / йе́к таки́ми смерд'уха́ми бу́ти?

СМЕРДЄ́ЧІЙ – сморідний; який має неприємний хапах, вонючий: *Пога́н΄і купи́ла ка́пц΄і / смерд΄е́ч΄і / ї́ку б΄іду́ ўни туда́ покла́ли / ни зна́йу / а йа т΄і́шиласе / шо дешев΄і́ / шо та́н'і; Ну та то ўну́ч΄і / шкерпе́тки мо́жут бу́ти смерд'е́ч΄і / а ўл'і́т'і ми пишли́ бу́ли ў мали́ни / беремо́ / а йа ўздр'і́ла / шо ї́кас ку́с'ка л'і́зе / йа ї́йі хот'і́ла стр'істи́ / а ўна ни стр'іса́ласе / то йа ўз'е́ла руко́ў / йо:ї / іка́ рука́ вид не́йі бу́ла смерд'е́ч΄а / а пото́му хтос сказа́ў буў / шо ўни так і се назива́йут / смерд'іки́*.

СМЕРДЄ́ЧЬКА (СМЕРДЮ́ЧЬКА), -и – *знев*., *пох*. від СМЕРДЄ́К (СМЕРДЮ́Х): *Ни зна́йу / йек уно́ се назива́йі / але́ ік о́змеш руко́ў / то рука́ до́бре де́ржи тої за́пах / йа каў за ц:е / смерд'е́ч΄ка / бо смерди́т / а ге́зде стебло́ ї́кес лепке́ / ни хо́ч΄іш уз'е́ти ї попа́хати*?

СМЕ́РДЯ (ШМЕ́РДЯ), -і – 1) *згруб*., погане повітря, сморід: *Утвор΄і́т ви́кна / бо ў ха́т΄і сме́рд΄а / така́ во́н΄а / шо соки́ра мо́же зави́снути*; 2) *лайл*., те саме, що СМЕРДЄ́К: *Хло́пч΄і / та ти / ік при́рва / шо крок / то ропоти́ш / та іґ бу́деш тако́ў сме́рдеў / то ко́ло те́бе н'іхто́ ни схо́ч΄і бу́ти / ме витсува́тисе / А то ни йа / то оц':а́ мала́ сли́нава пла́кса / то ни йа*.

СМЕРЕЧЄ́НА, -и – те саме, що й СМЕ́РЕЧІ: *У смереч΄е́н΄і найшо́ў оц΄:і́ грипки́ / оде́н в оде́н / так΄і́ / шо шкода́ йі́сти / до полу́н':а йі́х ни к΄іва́ї / мал'і́ прі́йдут та наї поди́ўйуц:е*.

СМЕ́РЕЧІ, -я – 1) *збірн*., смерековий ліс, смерекова памолодь; смереччя: *У Гребени́ і сме́реч΄і / ї бук росте́ / але́ йа ўже даўно́ дго́р'і ни буў / ни зна́йу / шо се д'і́йі*; 2) гілки, віття смереки: *Урuба́ї тро́хи сме́реч΄а / тре́ба бу́де / йік йему́ меш робі́ти до барабу́л΄*; *Ішли́ сме́реч΄ім / а ўно мо́кре / бйе по лици́ / ми с кошел΄а́ми / ледв΄і́с΄ки ви́йшли до Тата́рского*.

СМЕРІЧЬНИ́К, -а́ – густий смерековий ліс: *Оц΄:е́ найшо́ў у смер΄іч΄нику́ / а́ле ни тут / а ў Рижн΄і́ Вели́кому / зна́йу м΄іс΄ц΄а́*.

СМЕРІЧЬНИЧЬО́К, -чька́ – молодий смерековий ліс; *зменш*. від СМЕРІЧЬНИ́К: *На Букови́н΄і / де ми бу́ли / бу́ковиї л΄іс / а це натра́фили на смер΄іч΄нич΄о́к / молод΄і́ смер΄іч΄ки́ / одна́ ў о́дну*.

СМЕРТЕ́ВНИЙ – смертельний: *Бол'е́к бол'іку́ ни ри́ўн'а / ў не́го буў смерте́ўниї / ви́скак на ши́йі / а ўс'о страшне́ лиши́лосе бу́ло ўсереди́н'і / ц:е таке́ / от'і́к ч΄ір'е́к / так се гада́ло / а йік прийшло́се да́л'і / то / Ма́т'інко Бо́ж΄а / би́рше нич΄о́ ни каў*.

СМЕРТЕ́ВНО – *присл*., смертельно: *Ч΄олов΄і́к буў смерте́ўно слаби́ї / і д'е́кувати Бо́гу / ви́йшоў с то́го / с таког|о / Йу́ц'ку / р'і́тко хто вихо́ди / а йіму́ Бох поми́х / ус'о́ у Йіго́ во́ли і ў Йіго́ рука́х / а ч΄олов΄і́к шо / ч΄олов΄і́к /*

ік мура́л' / каў вам ге́зде / ік мура́л'; Е: / та то ни йе б'іда́ / ік на їкиїс ч'ес виткáжес:е вит мн'ісúў / солонúни / то пúде тоб'і́ на кóрис'т' / трóхи спла́снеш / хот' на па́ру к'іл' / бо каў / сегóн:е зач'éласе Пилúпиўка / пéрший ден' пóсту / то ў мéне писна́ їйда́ / писна́ / але́ нисогúрш'а / ану́ кýш'ії / а тóго / шо бес хот'і́ў / цéго нима́ ї на цес ч'ес до с'в'ет ни бýде / переходú на úнчу їйдý / і ўздрúш / шо меш ч'ýтисе кра́ш:е.

СМЕ́РТЬ ЗА ПЛЕЧЄ́МА, А ДУМКИ́ (ГАТКИ́) ЗА МОРЯ́МИ (ДУМКИ́ ЗА МОРЯ́МИ, А СМЕ́РТЬ ЗА ПЛЕЧЄ́МА) – вислів викор. у ситуаціях, коли хочуть підкреслити: людина завжди скерована своїми планами в майбутнє, однак варто реально оцінювати свої можливості, вік; не планувати того, що неможливо реалізувати: *Подýмаў смих / шо трéба би кирнúцу питкопа́ти / глúпшу зробúти / бо ік сýш'а / то водú ма́ло / лéдви стайе́ на опхúт / шо сат новúї зда́лобисе закла́сти / бо йіблонú дýже стар'і́ / ота́к розга́дуйу / шó за ч'ем робúти / і колú тотó л'і́пше зач'іна́ти / а потóму ста́ну / таї так / іґ би їкас га́тка мене́ ў гóлу ўдéрила / мої / д'і́ду / каў соб'і́ / ти нат пл'а́нами мудрýйіш? / ти забýў / шо тв'ії д'éдик тоб'і́ говорúў? / забýў? / то йа нагада́йу / смерт' за плеч'éма / а думкú за мор'а́ми / оц:é золот'і́ слова́ / а йа за них буў забýў.*

СМЕРЬКО́М – *незм*., увечері, коли смеркає: *Унú смер΄кóм вúйшли с ха́ти / тогó ти ни вúд΄іла / дес кóло дес΄éтойі бýло / за ква́ндрас дес'éта.*

СМИ (СТЕ, СМО) – залишки дієслова "бути" у множині (1–2 ос.): *Бра́ч':іку Мúтре / ходúли сми з ва́ми гор΄і́ш':ами / і ни однý плот΄ спла́вили / і ни рас попада́ли ў таке́ / шо л'і́пше ни зга́дувати; Робúли смо дойаркáми / то так / шо с΄в'і́та Бóжого ни вúд΄іли / іў бýґден΄ / іў с΄в'éто; М'і́с΄ку / ни банýї / дóбре смо зробúли / шо ни пишлú тудá / ми ни зна́йімо / ци то ч'éс΄н΄і л΄ýде / ґа́зди / ци ўни дéржут слóво.*

СМИХ – залишок дієслова "бути" в І ос. однини: *Наїмúласе бýла йéгоди бра́ти / робúла смих на сóв'іс΄т΄ / то за ц:е м'ін'і́ да́ли ш'і ведрó йігúт с собóў / ґа́зди ни пошкудува́ли да́ти / бо зна́йут / шо гор'і́ такóго нима́ / а д'і́ти ж'іда́йут з':і́сти їкус йéгоду.*

СМІЄ́ТИСЕ, АШ ВИ́СКАТИ (ВІ́ВКАТИ) – дуже сміятися: *Вúжу / шо д'івóк робóта ни дýже берéц:е / бо ўже дрýгу годúну стойýт ота́мки с парупка́ми таї регóч'ут / напра́ўду / с'м'ійýц:е / аш вúскайут / так / іґ би йіх скобита́ли / Вýїноч'ко / абéсте здорóв'і бýли / шо ма́йіте ч'ес дивúтисе / хто к'і́л'ко стойі́т таї ци с'м'ійéц:е / ци смутнúї / унú шо? / вам шкóд'ут? / то Васил'і́ў хлóпец з арм'і́йі ўч'éра вернýўсе / а дрýгий / М'і́ц'і брат / хóч'ут побýти з д'іўка́ми / то тúл'ко йіх / а ш':е ска́ў / шо однá с тих д'іўч'éт / в'ід'і́ / ва́шойі сестрú ўнýка / йа дóбре се ни придиўйéла / то шо? / пíдемо*

тото́ розгон'е́ти? / Та йа н'іч'о́ ни каў / ік йім ве́село / то наї набува́йуц:е / йа шо.

СМІЄ́ТИСЕ, АШ ЗА ЧЄ́РЕВО ДЕРЖЄ́ТИСЕ (БРА́ТИСЕ, ХАПА́ТИСЕ) – дуже сміятися: *Так смих с'м'ійе́ласе / шо гаш за ч'е́рево держ'е́ласе / бо йа ш'і тако́го ни ч'у́ла ї ни ви́д'іла / прийшла́ ў полу́н:е до сус'і́диў / ди́ўйусе / а Фед'о́ припоч'іва́йі на тапч'ін'і́ пит ха́тоў / а мали́ї іґра́ўсе ко́ло не́го / а пото́му уз'е́ў улуфка́ таї зач'е́ў д'і́да мал'ува́ти / то бу́ло на шо подиви́тисе / оде́н вус ч'ел:е́ний / а дру́гий зеле́ний*.

СМІЄ́ТИСЕ, АШ КОЧЄ́ТИСЕ (ПО ЗЕМЛИ́, ПО ПИДЛО́ЗІ) (КО́РЧІТИСЕ, ПА́ДАТИ, ЛІГА́ТИ) (ЗО́ СМІХУ) – дуже сміятися: *Йої / та ми йік се збера́ли / та йік зач'іна́ли ўс'е́ке роска́зувати / то де́коли так бу́ло / шо нас ни могли́ утрица́ти / так с'м'ійе́лисе / шо гаш коч'е́лисе зо́ с'м'іху; Ваш Іванко́ таке́ нам роска́зуваў / так ус'е́кими голоса́ми тото́ виводи́ў / таї ш'і пока́зуваў / йек хто хо́ди / іка́ ў ко́го бе́с'іда / шо ми коч'е́лисе зо с'м'іху / с'м'ійе́лисе / аш о́ї кали / мене́ аш по́пид гру́ди зач'е́ло бу́ло бол'і́ти / отаки́ї ми ма́ли конце́рт / оі шо ма́ли*; *Ми з Ан:и́цеў так с'м'ійе́лисе / шо гаш па́дали зо́ с'м'іху / то ка́ра Бо́ж'а бу́ла дивитисе на т:о / йек пйе́н'і се догово́р'ували їти за́ўтра дго́р'і / оди́н ка́же / ў Ду́дин / а дру́гий / шо л'і́пше би ў Ц'ітко́ве / а тре́тий пролупи́ў о́ч'і / таї ц'і́хайі ўс'іх / шо пи́дут у Гре́б'ін' / бо вин слаби́ї / да́л'і іти́ ни го́ден / ви́тко / йіму́ се зда́ло / шо вин уже́ др'а́папйіц:е вер'ха́ми / шо ўже пит Пи́саним ка́menем / нидохо́д'і Гре́б'ін'а*.

СМІЄ́ТИСЕ, АШ ПО ПО́ЛАХ БИ́ТИСЕ – дуже сміятися: *Бу́ло таке́ / бу́ло / йа сама́ ви́д'іла / це на вес'іл'у́ ў Ми́тра Іва́н'ч'ікового / Паз'у́н'а з Мар'і́коў Потицко́ў так с'м'ійе́лисе / шо гаш по по́лах би́лисе / в'іде́ў / Йуц'ко́ йіх рос:м'іши́ў / вин тото́ ўм'і́йі зроби́ти*.

СМІЄ́ТИСЕ, АШ ПУП ВИ́ДУТИ – дуже сміятися, реготати тривалий час: *Аґ'і́мої / та утрица́їсе / ни с'м'іши́ так мало́го / бо вин ш'і пуп ви́дуйі*.

СМІЄ́ТИСЕ, АШ УМЕРА́ТИ (ЗО́ СМІХУ) – дуже сміятися: *Оце́с мали́ї гарбу́ц гово́ри / йік старе́ / Митри́ха ка́же / шо їде коро́ву дойі́ти / бо ўже полу́н:е / таї свин'а́м тре́ба да́ти / а вин ва́диц:е / ч'о ўна натр'ісла́ траво́ў / ік не́сла коро́в'і / та ч'о ў кури́ї за́мн'ітки нима́? / йа с'м'ійе́ласе так / іґ даўно́ ни с'м'ійе́ласе / ч'е́сто ўмера́ла / а мене́ се запита́ў / ци йа ўку́таласе / шо ч'ужи́ми хата́ми хо́жу? / і ч'о́ ў таку́ золоту́ дни́ну ни ро́бйу шош ко́ло ха́ти / а так блаву́ч'у ч'ес?*

СМІЄ́ТИСЕ В О́ЧІ – глузувати над ким-небудь, не приховуючи цього: *Уни́ ро́бйут свойе́ / і нам с'м'ійу́ц:е ў о́ч'і / ц':і л'у́де н'іч'о́ се ни ўстида́йут / А шо / ну таї ми се с'м'і́ймо*.

СМІЄ́ТИСЕ ВСЕРЕДИ́НІ – стримувати сміх, не виявляючи його назовні; глузувати над кимось, сміятися, приховуючи це зовнішньо: *Йа ўсереди́н΄і страшно́ с΄м'ійе́ласе / ік уздр΄і́ла / йек малі́ї ба́б'і помога́йі / сам ле́дви ч'іп'і́лит / а́ле помога́ч' / лупи́н΄і склада́йі ў ч'е́сту во́ду / а зве́р΄ха облу́плен΄і барабул΄кі́ / ка́же / шо зр΄іхтува́ў вари́ти.*

СМІЄ́ТИСЕ, ГАШ (АШ) ПУ́КАТИ (ЗО́ СМІХУ) – дуже сміятися: *Ми с΄м'ійе́лисе / шо гаш пу́кали зо́ с΄м'і́ху / ік Лес'о́ зач'е́ў говори́ти ўс΄е́кими голоса́ми / пока́зувати / йеґ д΄е́д΄а свари́ц:е / йеґ ба́ба кл΄е́ла Пара́ску / йек Андр΄і́ї робі́ў пра́во ў сус΄і́диў / то тре́ба бу́ло ви́д΄іти і ч'у́ти*; *Уни́ с'м'ійе́лисе / аш пу́кали / аш умера́ли / а йа каў / сего́н:е пйе́тниц'а / уваж'е́йте / абе́сте ў нед'і́л'у ни пла́кали / а́ле то д'і́ти / де́ ўни хо́ч'ут ч'у́ти? / де́ йім пйе́тниц'а ў голов'і́ / ік йім ве́село.*

СМІЄ́ТИСЕ, (ШО) ГАШ УЇВА́ТИ (АШ ХЛИПА́ТИ, ЙО́ЙКАТИ (О́ЙКАТИ); СЛИЗИ́ (СЛО́ЗИ) ВТЕРА́ТИ; ГАШ ЗАХЛИНА́ТИСЕ; АШ СТОГНА́ТИ) – дуже сміятися; реготати: *Уни́ с'м'ійе́лисе / ч'у́йіш / так с'м'ійе́лисе / шо гаш уйіва́ли / хтос аш п'і́йкати зач'е́ў буў / а то ни йе до́бре / бо ўч'е́ра пйе́тниц'а бу́ла / Наї с'м'ійу́ц:е / ік йім так се хо́ч'і / коли́ мут се с'м'ійе́ти / ік ни тепе́р / по́ки молод'і́? / пото́му йім се ни схо́ч'і / бо жит'е́ ни йе ду́же весе́ле / ў не́му би́рше и́нчого / ану́ би мене́ хтос заста́виў за́рас уйіва́ти зо́ с'м'іху / йа мо́жу уйіва́ти вид робо́ти / а́бо ік млис'т' питступа́йі / ци ік се́рце зач'іна́йі так ходи́ти / йік тел'е́ч'ії фист / ік йіму́ ў гру́дех зат'і́сно стайе́ / отогди́ уйіва́йу / ї но́ги ік ва́т'ін'і се ро́бйут / а вит с'м'і́ху? / це могло́ бу́ти дес ро́киў с п'ідис'е́т' то́му / тогди́ / аби́ се с'м'ійе́ти / бога́то ни тре: бу́ло / бо ў те́бе душ'а́ се с'м'ійе́ла / а тепе́рки ни до це́го / того́ каў / до́бре / шо кому́с ве́село / Та йа нич'о́ / йа лиш т:о / шо пйе́тниц'а / а ў цес ден' ни годи́ц:е се с'м'ійе́ти / йа за оц:е́ / А хто так'і́ при́писи даў? / л'удина́ с'м'ійе́ц:е / коли́ йій ве́село / а ни тогди́ / ік йе при́пис / Ни кажи́ так / бо сама́ зна́йіш / йек нас не́н'а ўч'е́ла / ану́ нагада́їсе / шо́ ўна каза́ла за ц:у дни́ну*? / *Йа ни пере́ч'у / бо пйе́тниц'а йе пйе́тниц'а / йа вит се́бе за и́нче сказа́ла / а ни́ про́тиў не́йі.*

СМІЄ́ТИСЕ, ЇҐ (ІҐ) ДУРНИ́Й – *знев.*, *згруб.*, про когось, хто, на думку мовця, безпричинно сміється, тішиться: *Ну то ї за се́бе мош сказа́ти / шо с'м'ійе́ласе / іґ дурна́ / ікшо́ с'м'ійе́с:е з наїме́нчого / з оти́ц'кого.*

СМІЄ́ТИСЕ С П'Є́НОГО МО́Ш, А́ЛЕ НИ С КАЛІ́КИ (С КАЛІ́КИ НІХТО́ НИ СМІЄ́ЦЦЕ; СМІЄ́ТИСЕ С КАЛІ́КИ ГРІХ; СМІЄ́ТИСЕ С КАЛІ́КИ НИ МО́ЖНО (НИ ВО́ЛЬНО; БО́ЖЕ БОРОНИ́), БО САМ МО́ЖЕШ УКАЛІЧІ́ТИ; НИ СМІ́ЙСЕ С КАЛІ́КИ, БО НИ ЗНА́ЇШ, ШО ТЕБЕ́ ЧІКА́Ї) – у цих та ін. висловах закодована народна мораль; це

своєрідні приписи, яких повинен дотримуватися кожний у ставленні до людей з особливими потребами: *Ва́с'ку / т:о / шо ти за́с'м'їйіўсе з вуйка / бо вин ішо́ў у шти́ри доро́з'і / це н'іч'о́ / с'м'їйе́тисе с пйе́ного мош / але́ Бо́же борони́ с кал'і́ки / запамн'іта́ї цисе́.*

СМІЄ́ТИСЕ (А́ЛЕ́) ТАК, ІҐ БИ КУСА́В – про вияв антипатії до нещирої людини: *Йа йіго́ се бо́йу / вин шош гово́ри / с'м'їйе́ц:е / а́ле так / іґ би куса́ў ци шкр'а́баў тебе́ / ви́диш / йа тоб'і́ н'іч'о́ ни каза́ла / на́їко / соб'і́ ду́майу / Ори́с'а з ним погово́ри / ї інтере́сно / шо уна́ за не́го ска́же? / бо вигл'іда́йі ч'олов'і́к до́ста нипога́но / висо́кий / фа́їно зі́браний / ґа́н'ч'у ї́ко́гос ни ви́тко / ну а йік поди́виц:е / загово́ри / то хо́ч'іц:е ўтеч'і́.*

СМІЄ́ТИСЕ (НАСМІЄ́ТИСЕ) ТАК, ШО АШ (ПОТО́МУ) НИ МОЧІ́ (НИ ГО́ДЕН) ГОВОРИ́ТИ (ШО АШ КОЛЬКИ́ КО́ЛЮТ; ШО АШ ВСЕРЕДИ́НІ БОЛИ́Т; АЖ ДИХНУ́ТИ НИ ГО́ДЕН (СЛО́ВА СКАЗА́ТИ); АШ ПРИЧІКА́ТИ; ДО ВПА́ДУ; ШО ГАШ ПО́ПИ́Д ГРУ́ДИ КО́ЛЕ, БОЛИ́Т) – дуже сміятися: *Зач'е́ли с'м'їйе́тисе / таї так се рос':м'їйе́ли / шо пото́му гаш ни го́н':і бу́ли говори́ти / гаш йіх хли́паўка бол'і́ла / а де́ то йе до́бре? / каўт / шо з вели́кого с'м'і́ху / але́ фист вели́кого / мош уме́рти / И:ї / та то вит ч'о́го хоч' мош ус'е́ке попаци́ти / а йік пу́ж'іти за с'м'іх / то йа ўже ни зна́йу / х'іба́ лиш тогди́ опусти́ти го́лу таї ходи́ти пону́рим / схи́леним / і лиж доч'е́кувати сво́го / х'іба́ ота́к / ікшо́ бойе́тисе с'м'їйе́тисе / бойе́тисе тре: и́нчого / Вас'у́ / а ни́ то́го / шо куму́с ле́кше на души́ стайе́ / таї вин за ўс'о забува́йі і зач'іна́йі с'м'їйе́тисе / то ти́л'ко йіго́ / Вас'у́ / ти́л'ко йіго́ / шо дес ота́к видведе́ ду́шу.*

СМІЄ́ТИСЕ, ШО ГАШ (АШ) НАЙ НИ КА́ЖУ, ШО – дуже сміятися, реготати: *Ваш Іванко́ нач'іскі́ мих рос:м'їши́ти / вин маў дар до то́го / ўс'е́к'і м'і́нти пока́зуваў / то де́коли ми так с'м'їйе́лисе / шо гаш наї ни ка́жу / шо / могла́ ава́р'ійа се ста́ти.*

СМІЄ́ТИСЕ, ШО ГАШ (АШ) УБІССЄ́ТИСЕ (УБИССЄ́ТИСЕ) (ЗО́ СМІХУ) – дуже сміятися: *Феду́ц'о / йіґ зач'е́ў буў м'і́нти пока́зувати / то д'і́ти так с'м'їйе́лисе / шо гаш уб'іс':е́лисе / то ни мош бу́ло се спе́рти; Йої / ни с'м'і́їтесе так / бо убис':е́йітесе зо́ с'м'іху / шо́ мете́ тогди́ роби́ти? / ў шо́ се переберете́? / ге? / ч'о йісте́ с собо́ў ш':е он':і́ споден'ки́ ни ўз'е́ли / шоби́ ў них ігра́тисе?*

СМІТЄ́, -я́ – сміття; *лайл.*, *перен.*, про людину, що здійснює підлі, ганебні вчинки: *То с΄м'іт΄е́ / поме́тен΄і / аби́ йа би́рше ни ч'у́ла / шо ти ма́йіш з ним шош до бе́с΄іди / йе поўно́ / с ким мош поговори́ти / а ни́ вибера́ти т:о / шо наїпу́ш:е / аг'і́ / хто таке́ ч'уў?*

СМІТІЧЬКО́, -á – сміттячко: *Ти кáжеш / шо зам’ітáла понадв’і́р΄у? / алé ї́дúко подивúсе / ад΄і́ йек с΄м’іт΄іч’кó фáїно вигрівáйіц:е на сóнци / їку йіс йімý вóл'у зробúла / то це шо / йе пор'éдок*?

СМІТЮ́ШНИК, -а – *перен., рідко*, смітник: *Ў хáт΄і с΄м’іт΄ýшник зробúли / мої / та йа йік óзму прут ци шл΄áўф / то так’і́ метé бúт΄і / шо ш’і н΄іќóли ни бýли так’і́ / шó ц:е ви тýтки розвел:ú*? / *ге*?; *Тéл:илисе ў хáт'і / таї за два дни ад'і́ їкиї с'м’іт'ýшник у хáт'і се зробúў / н'іч’ó нимá с тóго пор'éтку / шо йа так се стерáла / це тре: такé утнýти*.

СМІХ БЕС ПРИЧЕ́НИ – ПРИ́ЗНАК ДУРАЧЕ́НИ – оцінка безпричинного, на думку мовця, сміху: *На на / с'м’і́їсе с пáл'ц'а / ік тобі́ так хóч’іц:е се с'м’ійéти / а см’іх бес прич’éни / ти знáйіш / шо знач’éйі / прúзнак дурач’éни / Алé бо ў мéне йе повáжна прич’éна / анý се подивú ў дзе́р'кало / їк’і ў тéбе вýса вит сметáни се лишúли / ік у фáїного войіќá / та то йе на шо подивúтисе / ої шо йе*.

СМІ́ХИ́ ЗБЕРА́ЙУТ КОГО́С – комусь дуже смішно: *Кобúбито гóден се здéрж’іти / а то ни гóден / с'м’іхú зберáйут / і хот' пит стиў ховáїсе / лиш подúўйусе на вýїка М’іхáїла / йек вин йіст / йек кришкú телепáйуц:е ў нéго на бород'і́ / а одúн вус замóч’іниї у сметáну / то ўмерáйу зó с'м’іху / ўже ї хат'н'і́ зач’éли на мéне пýраво дивúтисе / а йа гаш за ч’éрево лóўйусе / сказáла бих шош / áле ни гóн:а.*

СМІХОВА́НЕЦ, -нця – жартівник, дотепник: *Ў нас йе такúї с'м’іховáнец / шо набýтки кóждиї кожд'і́с'киї ден' мáйімо / йік лиш Іванкó зач’інáйі шош роскáзувати / то ўс'о / мош умéрти зóс'м’іху.*

СМІ́ШКИ В ГОЛОВІ́ КОМУ́С – хтось сміється, тішиться, що на думку мовця, в конкретній ситуації не завжди є недоречним: *Вам лиш с΄м’і́шки та гýл΄ки ў голов’і́ / нú / би зáм’із΄ д΄і́да корóву попáсти / ци бáб’і бéсте пýтен΄коў водú наносúли / Мар΄і́ / лишú йіх / наї т΄і́шуц:е / пóки мал΄і́.*

СМІЮ́СЕ (СЕ СМІ́Ю; СМІЄ́ЦЦЕ, СМІЇМО́СЕ, СМІЮ́ЦЦЕ ТА ІН.**) С ЦЕ́ГО (ТО́ГО) –** хтось не зважає на щось, не бере його до уваги; вважає щось для себе дрібницею, насправді чи вдавано ігноруючи його: *Йа с'м’ійýсе с цéго / пишóў таї пишóў / áле ноч’ýйі дóма / А ч’ó ти / л'ýбоч’ко / так скривúласе / ік тоб’і́ ўс'о однó? / пишóў / то пишóў / шош йа ни вúжу вéселости / рас ти кáжеш / шо см’ійéс:е с цéго*; *Ми / Катерú / тóго ни слýхаймо / шо дрýг’і говóр'і / на т:о ў них йізикú / ми страшнó с'м’ійімóсе с тóго.*

СМО́ЛАВИЙ – смоляний: *Ти шо / смереч’éну бráў / шо рýки так’і́ смóлав’і? / ге? / кажú д'і́дови / дé йіс смолý наїшóў*?

СМОЛЄ́НКА, -и – писанка (оболонка її), всередині наповнена смолою: *Смол'е́нка / то фал'ч'е́ва пи́санка / а хто с тако́ў пи́санкоў ї̆де вибива́тисе / йе шахра́ї̆ / бо таку́ пи́санку перемоч'і́ / переби́ти / н'іхто́ ни змо́же / хто би ни вибива́ўсе / йа / при́м'іром / таке́ ни уваж'е́йу*.

СМОТРИ́ТИ – перевіряти на дотик; мацати: *Ану́ смотри́ / в'ід'і́ / ўже ви́сохло / мош фрасува́ти; Га́ї̆ / смотри́ / це мн'іко́н'ка мате́р'ійа / л'укс на дитин'е́ч'у соро́ч'ку / бер'і́м / бо кра́ш:ойі ни на́ї̆демо*.

СМУ́ГАНЕЦ, -ньця – забруднення у формі смуги, що виділяється на поверхні чого-небудь: *Ану́ се подиви́ / ік'і́ сму́ган'ц'і на ногах се зроби́ли / аг'і́ / вит ч'о́го ц:е? / мо́же / спин:и́ц'а пуска́йі? / йа пе́рший рас ї̆ійі́ сего́н:е ўбра́ла / ви́тко / шо пуска́йі / до́бре / шо на пле́ч'і н'іч'о́ ни ўз'е́ла / йа ма́йу таку́ саму́ кам'ізе́л'ку / тики́ с це́йі мате́р'ійі / то іґ бих бу́ла у н'у се ви́штрамувала / то бл'у́ску пото́му х'іба́ би ўбера́ў лиш пит шош / а так / гл'а́ба би бу́ло ўз'е́ти / аг'і́на цисе́ / ї̆ке йа пусте́ купи́ла / а йа ш'і бу́ла се ўт'і́шила / шо та́но / тики́ зохо́тиласе / шо та́но / а то ад'і́ шо*.

СМУТНИ́Й – 1) сумний, невеселий: *Мар'і́ч'ко / гаї̆ / скажи́ / ч'о йіс така́ смутна́ / шо́ тоб'і́ ни так?*; 2) темний, приглушений (про колір): *Ви ї̆дете́ на вес'іл'е́ / а таку́ смутну́ фу́стку ўбера́йіте / йік на по́хорон; То смутне́ шит'е́ / дити́н'і весе́лу рукави́воч'ку ш:иї̆; Фу́стка ў ч'орн'і́ / йа зеле́ну ку́пйу / цис'а́ ни пасу́йі / ду́же смутна́ / йа ў ниї̆ гет ба́ба.*

СМУ́ТНО – *присл*., *пох*. від СМУТНИ́Й[1]: *Сму́тно на души́ / нима́ то́го / аби́ мош се т'і́шити; Сму́тно / бо ўже нима́ мо́йих верстаки́ў / ус'і́ та́мки / зна́йіж де / ко́ло Грицако́вих / ма́ло тих се лиши́ло / куму́ за в'іс'імдис'е́т' пишло́ / а це ўже смутн'і́ роки́ / до́ста смутн'і́*.

СМУШКО́ВИЙ – каракулевий: *Ви́логи смушко́в'і / але́ сму́шок/ в'ід'і́ / нипраўди́виї̆ / а суда́ / штрукс / то ї̆кас отака́ ку́ртка*.

СМУ́ШОК, -у – каракуль: *Це́го сму́шку ста́не лише́н' на ш'е́пку / і ўс'о́ / на́в'іт' на пиў ко́ўн'іра се ни ли́ше / а ти хоч' / шоби́ на ц'ілі́ї̆ / каў / н'іч'о́ се ни ли́ше / Ну та йа доку́пйу / ки́л'ко тре*:?

СМУ́ШШІК, -у (-а) – *зменш.-пестл*. стос. СМУ́ШОК: *Ге́нде сму́ш':ік / ікра́с т:о / шо ми щука́йімо / ану́ пита́ї̆се / к'і́л'ко ч'олов'і́к хо́ч'і за не́го*.

СМУ́ШШІЧЬОК, -чька – те саме, що й СМУ́ШШІК: *Насту́ / л'у́пко / витпусти́ м'ін'і́ цес сму́ш':іч'ок / хо́ч'у да́ти ў Ку́ти футе́рко т с'в'е́там ш:и́ти / бо ў куфа́ї̆ц'і ни бу́ду / але́ ни дава́ла / бо ни бу́ло на ко́ўн'ір / а ц:е ме ду́же пасува́ти до мо́йі мате́р'ійі / йа ни пошкуду́йу / і ми тоб'і́ пото́му ш'і кра́ш:е ку́пимо / заплат'у́ / ки́л'ко ска́жеш*.

СНИП, -опа́ – сніп: *Оце́с снип припри́ ко́ло ста́йн΄і / але́ диви́се так / аби́ йіго́ ни намоч'е́ло; За́ўтра поза́ўтр'у тре: бу́де ж'е́ти / та́мки нибога́то / з на де́с'іт' снопи́ў бу́де / ни би́рше.*

СНИ́СКА, -и – низка: *Насил΄е́ла д'в'і сни́с'ц'і ц'іто́к / до́ўгу ї коро́ч':у / ад'і́ їк'і; Йа соб'і́ йігидо́к нас'іл'е́ла на стебло́ / таї сни́ска се зроби́ла.*

СНИ́ШНИЙ – пов'язаний з учорашнім вечором; той, що відбувався вчора ввечері: *Це сни́шн΄і барабу́л΄і / вид уч'е́ра се лиши́ли; Отаке́ бу́ло сни́шне признан'е́ / сего́н:е за т:о н΄іхто́ ни зга́дуваў / на́в'іт΄ ни заика́ўсе; Хл΄іп сни́шниї / ікра́с до́бриї йі́сти / бо ік гор'е́ч'ії / то нидо́бре*; *Іка́с м'ін'і́ диўна́ сни́шна бе́с'іда / напра́ўду / з дива́ ни схо́ди / зач'е́ў за жен'а́ч'ку / але́ так поде́леку / шо йа ни зрозум'і́ла / кого́ вин збера́йіц:е сва́тати; Молоко́ сни́шне / абе́сте зна́ли / це ни ра́н'ішне / ік на кис'л'е́к / то мо́жете бра́ти / а йік с'в'і́жого тре: / то ч'іка́їте полу́н'ішного / йа здоїу́ ї пишл'у́ мало́го / вин вам принесе́; Пиригу́ сни́шн'і / але́ йа нач'е́с йіх пидогр'і́йу / таї мож бу́де йі́сти.*

СНІГО́ВЦІ, -ів – *тільки мн.*, боти; зимове взуття: *Йік іде́ш / то с΄н΄іго́ўц΄і ўбери́ / і ша́л΄ок ни забу́т' / ни ї́ди рош':і́нкана / з го́лоў душе́ў.*

СНІГО́ВЧІКИ, -ив – здеб. *у мн., зменш.-пестл.* від СНІГО́ВЦІ: *Ба́ба ад'і́ їк'і фа́йн΄і с΄н΄іго́ўч'іки тоб'і́ ў Ку́тах купи́ла / поцулу́ї за ц:е ба́пку ў ру́ч'ку ї подуши́ фа́їно; Де́ дру́гиї с΄н΄іго́ўч'ік / де? / хто йіго́ ки́нуў пид лу́шко? / мале́н'киї хло́пч'ік? / Йа вели́киї.*

СНІ́ДА́НІ (ШНІ́ДА́НІ), -я – снідання: *Ішо́ў гу́цул с полони́нки / а гу́цулка з ба́н'і / с'і́ли соб'і́ пит смере́коў / зроби́ли с'н'іда́н'і / йа ни зна́йу / йеґ да́л'і се сп'іва́йі / їке то бу́ло с'н'іда́н'і / але́ оц:е́ смих запамн'іта́ла / йек ву́їко Лес'о́ с'п'іва́ў / йіму́ ўрас роби́лосе ве́село / ік вин за ц:у с'п'і́ванку нага́дуваў / ви́тко / уйіўл'е́ў / йек то бу́ло.*

СНІЖЕНИ́ЦЯ, -і – 1) снігопад із дощем: *Мар'і́ / а куда́ ви се зибра́ли ў таку́ сн'іжени́цу / сид'і́т до́ма / йа прийшла́ / бо ўб'іц'е́ла молока́ д'і́тем прине́сти / а вам куда́ ў таку́ ниго́ду ї́ти? / Д'ікова́т' / Йіле́нко / за т:о / шо йі́с прийшла́ / бо йа бих сего́н:е ни поду́ж'іла двам ви́йти / а се збира́йу / бо понадв'і́р'у ма́йу се подиви́ти / йек пес / ци ку́ри с'і́ли / ї запе́рти йіх / таї зач'іна́ти се ку́тати*; 2) дрібний лід із снігом, який пливе річкою: *Зач'е́рнеш ведро́м / а то сама́ с΄н΄іжини́ц΄а / води́ лиш пиў пу́т΄н΄і / ци ї то́го нима́ / мус ш':е рас зач'іра́ти / ц:е ви́сипати ў дру́гу пу́т'н'у / і зноў зач'іра́ти / бо шкода́ ў таки́ї стримки́ї бе́рех пидоїма́тисе / ї по пиў ве́дер прине́сти / а то ш'і ї хо́ўско / йа питко́ви на но́ги беру́ / шоби́ ни загрим'і́ти.*

СНІТ, -а – відрізок колоди: *С΄н΄іт / це кава́лок ко́ўпка / з не́го ро́бйут драни́ц΄і / таї на и́нче згоди́ц:е; Ота́м / пит с΄т΄іно́ў / скла́ден΄і с΄н΄і́ти то*

на дривá пíде / лиш тре: порубáти; Ни вúдиш / ік'í ґудз͡умар'í у с'н'íтах? / йа гадáла / шо кóўпч'іки ч'éс'т'і / а то ад'í / ґудз͡ на ґýдз͡'і / та тýтки се ни допúлиш і се ни дорубáйіш.

СНІТÁК, -á – те саме, що й СНІТ: *Дéрево здорóве / ни ґудз͡овáте / фáйн´і с´н´ітакú / і йіх дóста йе / дóста дос'т'íс'ко.*

СНÍТИК, -а – *зменш.* стос. СНІТ: *Ад'í гéн:е на дрив'íтни йе три с'н'íтики / на пéршиї раз бýде / а позáўтр'у Мúтро с пилóў прúїде / таї ус'í кóўпки попúли / ч'о мут стойéти? / попúли / ш'і / мóже / ї порубáти помóже / таї тогдú фáйно поскладáйіте с хлóпц'ами отáм под укрит'é / шобéз за кóждиї рас ни цвúн'кала / шо н'íхтó ни ўпилúў дроў ци шо пол'íна ўрýбаного нимá / меш мáти / А де йа колúс цвúн'кала? / ік нимá / то самá берý сокúру ї рубáйу / аг'í / ч'олов'íч'і / у б'íлиї ден' нáпас'т' на мéне звóдиш / Гаї / ц'íхо / а ни ч'ýла йіс / ци прийíхаў Лес'ó? / вýїна ни казáла*?

СНÓЧІ – *присл.*, учора ввечері: *Снóч'і Фед´íў хлóпец приходúў позúч'іти косú / йім тре: бýло ш':е однóйі на рáно / бо ўлóгу мáли сегóн:е косúти; Снóч'і про Дóўбуш'а ч'ітáли / нич'дóўга / йе колú се вúспати / то ни л´íто / тáто ч'ітáў / вин тотó л´ýби / а ми з мáмоў слýхали / ш'і Онýфр´ії буў / приходúў сид´íти / таї так нам бóрзо переїшлó.*

СНУВÁТИСЕ (ПРЄ́СТИСЕ, ВИПРІДÁТИ) В ГОЛОВÍ – про ситуацію, коли хтось пригадує щось, переберaючи в пам'яті різні події, епізоди; міркує над чимось, іноді змінюючи предмет роздумів:*Снуйéц:е ўс´éке пустé ў голов'í / такé / шо с тóго кóристи нимá; Дéколи такé ўс'éке снуйéц:е ў голов'í / шо гаш сам'íї дúўно / шо йа тотó памн'ітáйу / шо ўно у їкóмус схóўку ч'íкало сегóн'ішнойі днúни / ти знáйіш / шó м'ін'í вúплило? / н'íкóли бес ни ўгадáла / а смих зач'éла за однó нагáдувати / за дрýге / за тотó / ік ми бýли мал'í / таї нагадáла соб'í / йéк ми с тобóў ходúли на бóхан'ц'і / ти памн'ітáйіш / до кóго ми прийшлú і шо ми погóстили?; И:ї / ни спúц:е / таї ус'éке снуйéц:е ў голов'í / тáк'ік у к'|ін'і / ўс'éке вúдиш / і за сéбе / ї за тих / когó ўже даўнó нимá / а ў пáмн'іти / вúдиш / унú се лишúли молодúми і весéлими / то / Ўлáц'ку / ў молодóго он':í думкú / а ў старóго / дрýг'і / ўни ни гóн':і однáко дýмати і за т:о самé нагáдувати / бо ўни розийшлúсе ў ч'íс'í / молодúї ідé ўгурý / а старúї ужé вертáйіц:е вúт:и / молодúї лиш на торгú / а так'í / ік йа / ужé змýч'ін'і / ідýт з базар'á тхáт'і / а д'éд'а м'ії колúс казáў / ти тудá / а йа ўже вúт:и / таї тепéрки йа так / Улáц'ку / каў / ти се питáйіш / йек йа спаў? / а йа тоб'í скаў / тáк'ік старóму се налéжи / і то бýде дýже праўдúва вúтпов'іт'.*

СОБІ́ СВОЇ́ – вислів викор., коли мовець для досягнення комунікативної мети акцентує на родинних стосунках між кимось: *Шó ти*

хоч’? / ти збо́ку / а ўни соб’і свої́ / ти йім ни мо́жеш бу́ти бли́ш’:а / ік йіх пе́рва сестра́ / каў тоб’і́ / шо́ бес ни роби́ла; И:ї / не переживаі́те / гаш оци́м бе́сте ни гри́злисе / уни́ соб’і свої́ / йеґ звел:и́ мижи́ собо́ў / так тото́ бо́рзо ї ви́риўнайут / згада́йіте мойе́ сло́во; Мар'і́ка з Іва́ном іду́т / бо ўни соб’і́ свої́ с Кали́ноў / а нас хто ме кли́кати? / ми хот' і сус'і́ди / але́ ни наїбли́ш’:і / ми би тако́ш йіх ни кли́кали / іґ би шош отаке́ роби́ли / ў тепер'і́шн'і ч’іси́ це норма́л'но; Уни́ соб’і свої́ / на́в’іт' ік йім дес колі́с ро́ги ни схо́д'уц:е / то за ц:е н'іхто́ ни ме зна́ти / уни́ н'іко́ли н'іч’о́ с ха́ти ни вино́с'ут / і ч’ужо́му до́ступу туда́ нима́ / Таї до́бре ро́бйут / бо ч’о тр'ізни́ти тим / шо с ха́ти се ни вино́си? / це ў ме́не тро́хи задо́ўгиї йізи́к / і йа мо́жу нихот'іч’е́ шош л'а́пнути за хатне́ / а Мар'і́ка / н'іко́ли / у не́йі н'іч’о́ ни ви́питайіш і се ни допита́йіш / і ди́ўйусе / шо це йе низле́.

СО́ВГАТИСЕ – 1) *згруб.*, неспокійно сидіти, соватися: *Мої / та ни со́ўгаїсе так на ла́вици / бо ди́рку на ниї протре́ш*; 2) кататися на санках чи на чомусь іншому, якомусь пристосуванню: *Зима́ ўпа́ла / таї раї д΄л΄а д΄іти́ї / ад'і со́ўгайуц:е / хто на ч’о́му / оди́н на то́рб’і вит книжо́к / на тиї / шо ў шко́лу хо́ди / оди́н на бл'е́с'і / а ўна по леду́ / ік ку́л'а лети́т / а цес / шо бли́ш:е / гуд͡зи́ц'і ни шкуду́йі / Та бо верта́йуц:е ш шко́ли / таї сано́к ни ма́йут / а корти́т хот' рас спусти́тисе с тако́го горба́.*

СО́ВІСТИ НИ МА́ТИ (НА КО́ГОС) – не довіряти комусь, не поважати когось: *На тво́го ву́їка йа со́в’істи ни ма́йу / вин брeха́ч’ / абе́з зна́ла / А ви м’ін'і́ ч’о́ цисе́ ка́жете? / вин до ме́не ду́же фа́їно / а ви ік шош ма́йіте мижи́ собо́ў / то вийе́с'н'уїте / мене́ ни ўт'е́гуїте ў таке́.*

СО́ВІСТИТИ (УСО́ВІСТЮВАТИ, УСО́ВІСТИТИ) КОГО́С – картати когось; апелюючи до совісті, закликати когось діяти чесно, справедливо; соромити: *Йа бих пишла́ таї зач’е́ла со́в’істити Ан:и́цу за молоко́ / каза́ти / шо ўно се звўрдило / шо бу́ло нис'в’і́же / а ўна ска́же / шо то го́р'іч’/ і це пра́ўда / ме кл'е́стисе / шо да́ла тото́ / шо здойі́ла / а йік вам нидого́да / то бер'і́т у ко́гос дру́гого / йа да́ла / їке ма́ла / і фе́ртик / і шо́ йа на ц:е скаў? / А ш’і / л'у́боч’ко солоде́н'ка / могло́ бу́ти / шо йіс ни зра́зу накла́ла ва́тру / загу́таласе / таї того́ таке́ з ним ви́їшло / того́ нима́ ч’о ри́хту шука́ти; Со́в’істити мош то́го / кому́ ц:е помо́же / а йік пити́ до Паз'у́н'і ї каза́ти їйі / шо ўтра́тила йіс / жи́нко / сумл'і́н'і / оти́ц'ко со́в’істи ни ма́йіш / бо пож’іда́ла йіс ч’ужо́йі присади́би / та ї ш’і ў ко́го? / у кру́глойі сироти́ / то шо́ / ўна вид:а́ст / тото́ / шо ўз'е́ла? / уна́ ска́же / шо до не́йі сам’і́ прийшли́ і проси́ли купи́ти кава́лок / і вигл'іда́йі / шо так уно́ і бу́ло / ми ўсе́го ни зна́йімо / але́ ту́тки голоўне́ / шо ц':а ґазди́н'а ни́ би помоч’і́ д'і́ўч’ін'і / а йекнаїта́нче / за н'іч’о́ / за коп’іки́ / мо́жно сказа́ти / тото́*

ўхапи́ла / ні́ би пора́дити / мо́же / пози́ч'іти ци да́ти тих па́ру рубл'і́ў / роспита́ти / нашо́ д'і́ўч'ін'і се стре́били гро́ш'і / кі́л'ко тре: / а ўна н'і / борзе́н'ко заплати́ла / шобі́ н'іхто́ с фам'і́л'іїі ни знаў / та де: / ік отаке́ / то де тота́ присади́ба їйі загр'і́їі? / Ну / Мар'і́ / але́ ї д'і́ўч'іна н'іскі́м з бли́ш:их ни пора́дитисе ї отаке́ зроби́ти / йе́к так? / таже́ ў не́йі у Рижн'і́ т'ітки́ йе / а ў сел'і́ ба́т'ко ї ма́тка / а ўна н'і / н'іко́му за с'в'ії на́м'ір ни ўпов'і́ла / Та бо бойе́ласе / шо мут пере́ч'іти / ни даду́т таке́ зроби́ти / бо хто ў Т'у́дев'і / але́ ік л'удина́ со́в'існа / таке́ би позво́лиў? / н'іхто́ / оц:е́ йа ґеренту́йу / продава́ї / шо хоч' / але́ зе́мн'у ни к'іва́ї / бо то ўже кра́їне.

СО́ВІСТЬ ЗАГОВОРИ́ЛА У КО́ГОС – хтось хоче змінитися – стати кращим, чесним, справедливим: *Шо́ / со́в'іс'т' заговори́ла / шо йіс прийшо́ў? / йа ўже ви́ораў / м'ін'і́ ч'ужи́ї поми́х / а с'в'ії ни хот'і́ў / ни мих тебе́ допроси́тисе / тепе́рки бу́ду зна́ти / йек себе́ ве́сти / ік тоб'і́ шош се стре́би.*

СО́ВМА – *присл.*, 1) *згруб.*, гуртом; усі разом: *Со́ўма прийшли́ / за столо́м ледв'і́с'ки се ўм'істи́ли / йа розрахо́вувала лиш на старин'у́ / Мару́с'у з Василе́м / а то го́стиї с тр'ох хати́ї се зибра́ло*; 2) *знев.*, нахабно: *То со́ўма л'і́зе / пре / ни ди́виц:е / шо йе ста́рш'і / де́хто з мали́ми д'ітми́ / ўс'о пусте́ / голоўне́ йіму́ бо́рше проде́ртисе ї с'і́сти / пл'ац соб'і́ заби́ти.*

СО́ВМА СУ́НУТИ (ЙТИ́) – *знев.*, діяти (йти, рухатися), намагаючись здобути щось, досягти кінцевої мети; чинити нахабно, не дотримуючись правил етикету: *Ота́к прихо́ди ї тоб'і́ со́ўма су́не ў ха́ту / на́в'іт' / ік ти надвор'і́ / шо / пита́йіц:е / ти та́мки забу́ў? / л'у́пч'іку? / ци тоб'і́ ў оч'е́х обм'іни́лосе ї ти гада́йіш / шо до се́бе прийшо́ў*?

СО́ВПАТИ – *згруб.*, іти, глибоко занурюючись у щось: *Ўбра́ла вели́к'і ч'о́боти таї со́ўпала гру́зеў / бо шо бу́ло роби́ти? / ме́нчих ни бу́ло / то йа д'е́дев'і ўз'е́ла / і ди́ўйусе / шо лиж би се зда́ло ґумаки́ купи́ти / три́ц:ит' о́сме лу́меро но́с'у / а ц':і / шо смих убра́ла бу́ла / дес со́рок тре́те / це д'е́диў ро́зм'ір / вин таке́ на но́ги купу́йі.*

СО́ВПЕЛЬ, -пля – *перев. мн.*, бурулька: *Ото́ї со́ўпел' / йіґ би ўпа́ў іс стр'і́хи / то Бо́же борони́ / бигме́ / мих би провали́ти го́лу.*

СОГИ́РШИЙ – поганий; викор. тільки з *ни*-, набуваючи значень: “непоганий”, “такий, що може бути”, “такий, що цілком може бути”, “добрий” та ін.; іноді викор. у певних контекстах з метою “ни наврочіти”, “ни перефалити” щось: *Ц'іс'і́ ко́ўпки нисоги́рш'і / ска́жу тоб'і́ / кра́ш':і / йік т':і / шо Лес'о́ купи́ў у Вели́кому Рижн'і́; Ч'олов'і́к нисоги́рший / ро́би / дба́йі / нима́ шо нар'іка́ти / бут' котра́ пишла́ би за тако́го / а ўна ш'і*

фо́скайі; Цис΄і́ коўткú м'ін΄і́ ни ду́же се удава́ли / а тепе́рки ді́ўйусе / шо ўни тикú нисогі́рш'і / на́в'іт΄ до́ста мо́жут бу́ти.

СОКИ́РА МО́ЖЕ ЗАВИ́СНУТИ (ЗАВИСА́Є) – про важке, погане, неприємне повітря у якомусь приміщенні, передусім у кімнаті: *Ану́ бо́рзо признава́йтесе / котрі́й з вас попусті́ў / і то так / шо сокúра мо́же зави́снути / ни го́н:а бу́де ўпа́сти / аг'і́ / та вит цéго ді́хати ни дайé.*

СОКОТА́ЧЬ, -я́ – *заст.*, сторож, охоронець: *Д'і́до буў у Соро́к'інцкому сокотач'е́м / то іґ женýт плот' і зро́биц:е зага́та / то тогдí хтос ма́йі т':і дара́би сокоти́ти / і гента́м д'іт роска́зуваў / шо сокоті́ў / це / в'ідéў / гаш дес у Молда́в'ійі такé м'і́сто йе / ну таї вин там ікі́йс ч'ес буў сокотач'е́м / оц:é йа нагада́ла / то делéко ві́ц:и.*

СОКОТИ́ТИ – стерегти; пильнувати: *Сокоті́ / М'і́с΄ку / абі́ дити́на з лу́шка ни ўпа́ла; Д΄іт сокоті́ў коро́ву / до́ки йа тха́т΄і б'і́гла ўз΄е́ти шош се ўкри́ти / бо зач'е́ло бу́ло крапч'е́ти; Сокоті́ў / сокоті́ў / таї ни ўсокоті́ў / молоко́ зб'і́гло / того́ ч'іді́.*

СОКОТИ́ТИ ГРО́ШІ (ГРО́ШІ (КОПІ́КУ) СОКОТИ́ТИ) – економно витрачати кошти; бути занадто ощадливим чи скупим: *Гро́ш'і хо́ч'ут спо́койу / шобі́ йіх сокоти́ли / тогдí ўни го́н':і назбера́тисе; Гро́ш'і сокот'і́т / ни розд'іва́йте / бо сего́н:е т'е́шко за коп'і́ку; Йе так'і́ / шо ду́же скупу́йуц:е / гро́ш'і страшно́ соко́т'ут / йа ни така́ / але́ іґ мош / то опхо́д'усе на ме́нчому / уч'е́ра ў ме́не бу́ла Мар'і́ка Никол'ц'ова / шош зайшла́ бе́с'іда / а ўна ка́же / ви еконо́мна / але́ йа еконо́мн'іш':а / бо йа ни ўс'о соб'і́ позвол'е́йу т:о / шо ви / це пра́ўда / йа на йіду́ ни шкуду́йу / але́ йек ни шкуду́йу? / йа ни знати́ шо ни купу́йу / ік ма́сла / то шта́пку / кава́л'ч'ік / солони́ну ни йім / х'іба́ дес р'і́тко о́зму пл'асте́рко / опхо́д'усе без мн'ісі́ў / таї вихо́ди / шо еконо́мн'у / а то і ни ві́йде іна́кше / бо на пе́н'ц'ійу ни геї рож:ене́с:е; Ад'і́ йеґ д'і́ч':і богач'і́ соко́т'і гро́ш'і / гада́йут / шо с собо́ў пото́му о́змут / свої́ ни тра́т'ут / а ді́ўйуц:е / шобі́ хтос дру́гиї даў йім шош з':і́сти і ви́пити / та моі̆ / ви зна́ли / л'у́пч'іки л'у́б'і / шо ў доро́гу се збера́йіте / то ч'о́ харч'і́ў ни ўз'е́ли? / А ў них бу́ли / йа ві́д'іў / бу́ло спако́вано / але́ ўни уздр'і́ли / шо ви роскла́ли і йіх клич'і́те / то ч'о свойе́ вит'іга́ти? / ўни пото́му тото́ кра́т'ки сам'і́ з':і́ли / а ч'о́ йа так каў? / бо при нас н'і рас ни к'іва́ли то́рбу.*

СОКОТИ́ТИ ЗДОРО́В'Ї – дбати про здоров'я: *Сокот'і́ц:е / сокот'і́т свойе́ здоро́ўйі сам'і́ / бо дру́гиї ни ме ва́шим оп'і́с'т'уватисе / вин свойе́ ме сокоти́ти / за не́го дба́ти.*

СОКОТИ́ТИ СВОЇ СЛОВА́ (ТОТО́, ШО ГОВО́РИШ, КА́ЖЕШ) – дотримуватися максим спілкування: *То іґ би ко́ждиї сокоті́ў свої́ слова́ /*

то с'в’іт буў би добр'і́ш:иї; Мару́с'ко / сокоти́ своїі́ слова́ / ду́маї нат тим / шо́ гово́риш / бо ти ў ме́не тро́хи зао́стра / а нашо́ нам гн'іви́ў?; Ви ка́жете / сокоти́ своїі́ слова́ / уваж’е́ї / шо гово́риш / а йе́к це́го дотри́муватисе / ік сло́во де́коли само́ вихо́пйуйіц:е / та ни бу́ду йа ко́жде сло́во проц'і́д'увати / йік ч’е́рес ц'іди́ло / йік так говори́ти / то л'і́пше ц'і́хо сид'і́ти / Йа ни каў ц'і́хо / йа лиш каў уваж’е́ї / ни говори́ т:о / шо се ни гово́ри / бо сло́вом так мош уж’іли́ти / шо дру́гиї ни спамн'іта́йіц:е / а тоб’і́ це́го тре́ба? / *та це́го н'іко́му ни тре*:.

СОКОТИ́ТИСЕ – стерегтися, оберігатися: *Йік іде́ш дго́р΄і / сокоти́се / аби́ тебе́ шош ни ўкуси́ло / ч’о́боти ўбера́ї; Ў полонин΄і́ ўс΄е́ка на́пас΄т΄ мо́же наїти́ ч’олов’і́ка / тре́ба сокоти́тисе; Сокоти́се / абе́с ни гр΄іши́ла*.

СОКОТИ́ТИ СИ́ЛУ – не напружуватися, дбати за здоров’я: *Та дру́гиї у се́бе ни перетру́д'уйіц:е / ро́би пово́ли / с перепоч’е́ўком / а ти хоч’ / аби́ вин у те́бе увиха́ўсе / це́го ни бу́де / вин соко́ти си́лу / ч’о́ вин ма́йі йіі́й трáтити на ко́гос?; Ану́ бес се придиви́ла до тих маїстри́ў / шо ро́бйут у Га́н'і / то ста́рший так гару́йі / ік виў / витколи́ ми оту́тки / вин і м’іну́ти ни с'іў / а тот моло́ч’:иї ужé два ра́зи кури́ў / а йік ро́би / то спов’і́л'на / бойі́ц:е / шоби́ се ни зму́ч’іў / Ну та бо вин соко́ти си́лу / куда́ йіму́ се ква́пити? / то шо / гори́т шош*? / *пово́ли / таї зро́биц:е*.

СОКО́ТІНІ (СОКО́ЧІ́НІ), -я – *опредм*. дія від СОКОТИ́ТИ: *С таки́м сокот'і́н'ім / то л'і́пше без не́го / бо понад'і́йіласе / а то ад'і́ шо / а так зна́ла би / шо н'іхто́ се ни поди́ви за ци́ми кур'е́тами / то бих сама́ шош роби́ла / ни лиш’е́ла би йіх сами́х* / *А шо / с собо́ў без бра́ла*?

СОКОТІ́ННИК, -а – сторож; той, який щось “сокоти”: *Тв’і́ї ву́йко таки́ї сами́ї сокот΄ін:ик / йік наї ни ка́жу / хто / цез до́бре ўсоко́ти / колго́сниї сат / ої шо ўсоко́ти; Вин таки́ї сокот'і́н:ик ха́ти / шо ік хтос іде́ / то вин ни га́ўкайі / а хова́йіц:е ў бу́ду; И:і / йа ўже ви́д'іла ўс'е́ких сокот'і́н:икиў / і тих / шо колго́сниї сат сторожи́ли / і тих / шо ко́ло де́рева ро́бйут і йіго́ соко́т'ут / і тих / шо ў л'і́с'і ґазду́йут / то ўс'о сокот'і́н:ики / а шо́ ўни / вере́ / мут сокоти́ти / йа за цих пос'л'і́н:их / шо смих сказа́ла / ік л'і́су ни ста́не / ік го́ри до ре́шти обли́с'іййут? / куда́ ўни тогди́ пи́дут? / але́ шо́ йа се жу́р'у? / ўни сво́го се ни попу́с'т'і / того́ за них нима́ ч’о го́лу шуши́ти / гаї / говор'і́м за шош и́нче / бо ми за пусте́ зач’е́ли / роска́зуїте / шо ў Ца́рин'і до́брого ч’у́ти / ци ўже йісте́ завеснува́ли? / оц:е́ м’ін'і́ каж’іт*.

СОКОТІ́ННИЦЯ, -і – *жін. р. стос*. СОКОТІ́ННИК: *Іка́ з не́йі сокот΄і́н:иц΄а? / пйет΄ ро́киў / уна́ го́н:а ўсокоти́ти ме́нчу? / аг’і́ї / шо́ т:а ма́ма / вере́ / соб’і́ ду́майі / ік ота́к йіх лиш’е́йі.*

СОКО́ТІЧІ – стережучи: *Соко́т'іч’і ва́тру / шобі́ ни зага́сла / сид'і́ў на ко́ўпч’іку / таї так / сі́д'іч’і / і ўснуў / Йі́де / де́ вин спаў? / іґ би ўснуў / то ва́тра би зага́сла / а то н'і / мо́же / на па́ру м’іну́т йіго́ шош обма́рило / і ўс'о / то ї м’ін'і́ так бува́йі / шош ро́бйу / ци ши́йу / ци лата́йу / отаке́ / а о́ч’і зажму́р'уц:е / таї йа о́т'ік дес і́нде / шош с'н'у / але́ то лиш ікі́їс моме́нт / м’ін'і́ на́в’іт' де́коли се здайе́ / шо ру́ки свойе́ ро́бйут / а голова́ ў сво́йіх к’іру́нках / ота́к і тут / з М’і́с'ом*.

СОКО́ЧІНИЙ (СОКО́ТІНИЙ) – *дієприкм*. від СОКОТИ́ТИ; стережений; той, який “сокотют”: *Тот ч’олов’і́к / сара́ку / жі́нка за ним хо́ди на́зирц'і / соко́ти / ік йа ни зна́йу / шо / йіму́ гл'а́ба с ки́мос заговори́ти / бо ме догриза́ти / і́йі дни́ни ма́ло / то ўна і ўноч’е́ се свари́т / А йа т:о саме́ каў / ч’олов’і́к ік соко́ч’іниї ци соко́ч’іна жі́нка / то жит'а́ нима́ / але́ ви́тки ви / Одок’і́ / зна́йіте за нич’? / оц:е́ бих хот'і́ла зна́ти / хто вам цисе́ ўпов’і́ў*?; *Тот сат колго́сниї / соко́ч’іниї / а́ле дру́ге пи́тан΄і / хто та́мки соко́ти / ци пор΄е́д΄н΄і л΄у́де / оц:е́ хот'і́ла бих зна́ти*.

СОЛЕ́НИЙ – солоний, квашений: *Капу́ста ўже се ўква́сила / соле́на / мош вит΄іга́ти ў хоро́ми / А ти шо / ўже ку́ш’іла?*

СОЛИ́МКА, -и – соломина, стебло соломи: *Вас'у́тко / ану́ се подиві́ / ци ни забі́ласе ў сві́дер іка́с соли́мка / ци / мо́же / іке́с стебло́ / бо шош мене́ ти́ч’і на пле́ч’ах / Е: / та ту́теч’ки буд'іч’о́к / ад'і́ ікиї фа́їниї / ви йіго́ ма́йіте до́бре ч’у́ти / кра́ш:е / іґ би соли́мку*.

СОЛОДУ́ШКА, -и – *рідко*, мила, люба, дорога: *Мар΄і́ч’ко / солоду́шко / зас΄п’іва́ї шош / м’ін'і́ так се ўдайе / ік ти сп’іва́йіш; Л'у́пка солоду́шка / ўна до ко́го хоч’ / се приговоро́ри / і кому́ хоч’ / го́лу закру́ти*.

СОЛОМ’Є́НКА (СОЛОМНЄ́НКА), -и – безсмертник: *Соломн΄інкі́ ї нев’істкі́ сам’і́ ў горі́ц:и се нас΄і́йіли / перет:огі́т рос:а́ду саді́ла / а пото́му н΄і / ді́ўйусе / а ўни посході́ли / і ш’:е шош / в’ід΄і́ / па́нцке мі́ло*.

СОЛОМНЄ́К, -іка́ – солом’яний капелюх: *У нас лише́н΄ д΄і́до но́си соломн΄е́к / ста́ршиї уну́к убера́йі / йік іде́ с та́том коси́ти / ка́е / шо йіму́ до́бре ў не́му / а так / шобі́ носи́ти / то ни но́с'ут*.

СОЛОНИ́НА, -и – сало: *Йік йе солони́на ї куле́ш’а / то ў Т΄у́дев’і ни умре́ш / усма́жиў / убі́ў йіце́ / таї то фа́їно де́ржи; Ми рокі́ ни йімо́ солони́ну / бо ста́ршим л΄у́дем то ни пани́т*.

СОЛОНИ́НА ПЕРЕКЛАДЕ́НА – сало з невеликими пластами м’яса: *Капу́сти ўз'е́ла таї вар΄у́ і́йі с солони́ноў перекладе́ноў / Йа бих сама́ тако́го з':і́ла / оско́му бих зигна́ла / але́ ў ме́не ш’і се ни ўква́сила*.

СОЛОНИ́НКА, -и – *здрібн., пестл.* стос. СОЛОНИ́НА: *Солони́нка с ч᾽існич᾽ко́м і хл᾽і́пцем / то смакота́ / Бабо́ / йа ц:е ни йім / ни л᾽у́бйу / а дру́ге / шо ни хо́ч᾽у пога́ним за́ўтра ў шко́л'і ди́хати.*

СОЛОТКА́ВИЙ – солодкуватий: *Каза́ла йіс / шо цу́кру ни кла́ла / а гарба́та солотка́ва / Того́ / шо / мо́же / мел᾽і́си забога́то да́ла / ўна так вид:айе́ / іґ би там ли́шку цу́кру ки́нути.*

СО́НІШНИК, -а – 1) соняшник: *Со́н᾽ішник у ме́не ў горо́д᾽і росте́ / таки́й / ік ко́ч᾽іло / лиш н'іўро́ку / страшно́ л᾽у́бйу на т:о се диви́ти / сам ви́рис / а на́рик / іґ дожийу́ / пос'і́йу спец'ійа́л'но*; 2) вишивка, що стилізує соняшник: *Ра́н᾽че ни ви́д᾽іла ў Т᾽у́дев᾽і таки́х сороч᾽о́к / а нида́ўно О́ли с со́н᾽ішниками рукави́ўку подарува́ли / оде́н на гру́дех / а по два / на рукава́х / тро́хи низви́ч᾽не / а́ле ў кл᾽а́с᾽і тако́го н᾽іўко́го нима́ / И:ї / каўт / шо то смутне́ / шо д'і́ўч᾽ін'і ни тре: таке́ носи́ти.*

СО́НІШНИКОВЕ НАСІ́НІ – насіння соняшника: *Купи́ со́н'ішникового зо два пагар᾽і́ / а оде́н / б᾽і́лого нас'і́н'а / йа л'у́бйу тото́ / шо гарбудз͡зо́ве / би́рше / ік с со́н'ішнику / ік ч᾽о́рне.*

СОН НА П'Є́ТНИЦУ – згідно з вірув., сон, який може бути віщий чи такий, що на нього варто звернути увагу: *Е: / Насту́ / та сего́н:е ни пйе́тниц'а / ч᾽о́ ви ма́йіте за т:о ду́мати? / м᾽ін'і́ тако́ш нида́ўно сни́лисе мойі́ пок᾽і́їн'і ро́дич᾽і / шо кли́кали мене́ / і н'іч᾽о́ / бо таки́й сон / то лиш на зм᾽і́ну пого́ди / мете́ ви́д'іти / шо за два дни постуден'і́йі / Івано́ч᾽ко ви́рахуваў / шо мут дош᾽:і́ / ка́же / шо м᾽і́с'іц' і зирни́ц'і так пока́зуйут / того́ йа каў / тото́ / шо вам сни́лосе / то на зм᾽і́ну пого́ди / пимнете́ мойе́ сло́во / Та бо то ўже дру́гиї рас т:о саме́ сни́ц:е / Ну та ви́каж᾽іт Оч᾽іна́ш / у нед'і́л'у / ік мете́ ў це́р'кв᾽і / с'в᾽і́ч᾽ку поклад'і́т / таї би́рше ни ме сни́тисе; Мар'і́ / йе́к ви гада́йіте? / шо́ би уно́ знач᾽е́ло? / м᾽ін'і́ на сего́н:е / на пйе́тницу / сни́ласе вода́ / дес йа іду́ бе́регом / ко́ло Дроци́хи / і бо́йусе се подиви́ти ўдоли́ну / на р'іку́ / бо зна́йу / шо вода́ ду́же вели́ка / така́ / шо кла́тку на Букови́ну накри́ла / ус'о́ ў вод'і́ / а йа і́ду з мали́м / м᾽ін'і́ се сни́ло / шо вин ш᾽і гет мали́й / і гаш потерпа́йу / се бо́йу то́йі води́ / А ўна і́ка бу́ла? / Уна́ ду́же ч᾽е́ста / гаж заду́же / гаш си́нава іка́с / але́ т:о / шо вели́ка / і ч᾽о́ йа се ни ўступи́ла? / ч᾽о́ і́шла берега́ми / ік могла́ и́нчоў доро́гоў пити́? / шо́ ви ска́жете за цес м᾽ії сон? / Шо йа скаў? / це нипога́ниї сон / бо вода́ ч᾽е́ста / це шош вели́ке ч᾽іка́йі на твойу́ дити́ну / іка́с вели́ка новина́ / але́ ўт'і́шна / каў тоб᾽і́ / мете́ ра́д'і обо́йі.*

СОН НИ БЕРЕ́ЦЦЕ (НИ ЙДЕ́ ТА ІН.**)** – комусь не спиться: *Сон ни бере́ц:е / х᾽іба́ плет᾽і́н᾽і о́зму / наї ру́ки соб᾽і́ ро́бйі / Гаткі́ роспера́йут / то йек сон о́змец:е? / вин ни прі́йде / бо то ни йіго́ ч᾽ес.*

“СО́НЦЕ” – назва писанки за типом узору: *Ч’о́ ўна так се назива́йі? / бо нага́дуйі со́нце / ви́дите / ту́тки хрест / а на не́го накла́дениĭ іґ би ш’:е оде́н / а́ле тро́хи ско́шениĭ / ўбик іде́ / і то так вигл'іда́йі / йіґ би с'в'іти́ло со́нце / а тре́тиĭ хрест / це бе́ч’ка / ўна додайе́ весе́лости ĭ нага́дуйі за Вели́ґден' / пру́тики бе́ч’ки росхо́д'уц:е вит середи́ни / і йік ота́к подиви́тисе / праўди́ве со́нце / с'в'і́ти на ўсиĭ с'в'іт / ц':а пи́санка ма́йі в’і́с'ім клин'ц'і́ў / ўни так покла́ден'і / шо вихо́ди ко́ч’іло / а́бо тота́ зв’ізда́ / шо з неў хо́д'ут кол'ідува́ти / пра́ўда / шо поди́бна? / ану́ придив’і́ц:е*.

СОНЬЦІ́, -і́в – тільки *мн*., біль, важкість у шлунку від переїдання; відрижка, нудота – ознаки, які виявляються в людини, що має сонці: *Оди́н рас у жит΄у́ ма́ла смих сон΄ц΄і́ / так ч’у́йіс:е / йіґ би ти сту́хлих йец се найі́ў / наĭ ни зга́дуйу / бо м’ін'і́ ўже нидо́бре се ро́би*.

СОНЬЦІ́ ДИСТА́ТИ (ДИСТА́ТИ СОНЬЦІ́) – захворіти унаслідок переїдання, застою їжі в шлунку: *Ти по́стила / диви́се / абе́с сон΄ц΄і́ пото́му ни диста́ла / потро́шки розгов’і́йуĭсе / поме́нче йец йіш*.

СОПІ́ВКА, -и – сопілка: *Мали́ĭ із гру́бого стебла́ соп’і́ўку соб’і́ ро́би / іс ш’:іви́ / у ниĭ стебло́ ўсереди́н'і поро́жне*.

СОПІ́ВОЧЬКА, -и – *зменш.-пестл*. від СОПІ́ВКА: *Проси́ / М’і́с'ку / наĭ д΄і́до тебе́ наўч’е́йі ĭгра́ти гу́цулку на соп’і́вoц΄:і; Ти сама́ / йік соп’і́вoч’ка / вис΄п’і́вуйіш м’ін΄і́ ўс΄е́ких с΄п’івано́к / нашо́ тоб’і́ ш’і д΄е́девоĭі соп’і́ўки? / ге? / л'у́биш слу́хати? / ну то іди́ на бе́рех / вин с соп’і́ўкоў туда́ пишо́ў / вин бу́де ра́диĭ*.

СО́ПУХ, -у – сморід: *Ч’у́йіш / ікиĭ со́пух / ме́ршеў т΄е́гне / ви́тко / шош здо́хло ў бе́рез΄і; Так’і́ сопухи́ / шо ди́хати ни мош / йо́йоĭоĭ*.

СОРОКА́КЛИ́НКА, -и – фасон спідниці чи нижньої частини плаття: *Йа шестикли́нку но́с΄у / а нашо́ сорока́кли́нку? / т:о саме́ / лиш би́рше кли́н΄а / таĭ м’ін'і́ се ни ўдайе́ / шоби́ рокоши́лосе ўдоли́н'і / таке́ би́рше худо́му пасу́йі / а йа бих бу́ла / іґ бо́ч’ка*.

“СОРОКАКЛИ́НКА”, -и – назва орнаменту на писанці у вигляді сорока трикутників, який дав назву і самій писанці: *Вас тро́йі / то ма́йіте три пи́сан'ц'і / гаĭ вибера́ĭте / оц:е́ сорокакли́нка / цис'а́ Вели́ґден' / а ш’:е одна́ / за́йіч’і ву́ха / ану́ / котра́ на ко́го ди́виц:е*.

СОРОКА́ТИЙ – 1) строкатий: *Фу́стка сорока́та / н΄іко́му така́ ни пасу́йі; Ни бу́ду дошива́ти т΄і ву́стоўки / уни́ ік’іс сорока́т΄і вихо́д΄ут / тре́а би йіх одно́стиĭними зроби́ти / ў син΄і́ ци зелен΄і́ / ч’ірво́н:ого забога́то*; 2) рябий (про колір шкіри, масть тварин): *Іва́н купи́ў сорока́те по́рос΄і / ти ш’і тако́го терка́того ни ви́д΄іла / поĭі́демо ў Ку́ти / се поди́виш*; *Мару́ / це заду́же р'іба́ / іка́с сорока́та соро́ч’ка / ану́ се подиви́*

на от:ӳ / шо ге́н:е ви́си / м'ін'і́ се здайе́ / шо ўна набога́то кра́ш':а / іґ бес мене́ се пита́ла / то йа бих от:ӳ пора́дила / ч'олов'і́к ме ра́дий / от:ӳ бери́.

СОРОКИ́ВЕЦ, -вця – *заст.*, сороківець; розмінна монета вартістю сорок крейцерів; викор. здеб. у *мн.*: *Паз'ӳн'а ў за́пас'ц'і / ў рукави́ўц'і / а на ші́йі ма́йі сороки́ўц'і / на ций фудуґра́ф'ійі ви́тко / йек уни́ вигл'іда́ли*; *Де тепе́рки йе сороки́ўц΄і? / мо́же / ў да́ўних ґердана́х / гента́м ми́жи кора́л΄і кла́ли / могли́ ўпл΄іта́ти оде́н а́бо ї би́рше ми́жи ц΄ітки́.*

СОРОКИ́ВКА, -и – 1) сорок років: *Сороки́ўку ни с'в'ітку́йут / бо то мо́же призвести́ до сороко́вин; Жи́н'ц'і ўже сороки́ўка ско́ро / а ўна де́коли шош таке́ ро́би / іґ би йі́йі п'ітна́ц'ітка бу́ла / ви́д'іла смих / йек уна́ з д'ітми́ їгра́йіц:е / Тажé ў не́йі дримн'і́ д'і́ти / і хто з ни́ми ме їгра́тисе / ік ни ма́ма? / ўна му́си йім де́коли во́л'у роби́ти / бо йе́к / Пара́ / и́нак? / то д'і́ти / а ма́ма йе ма́ма; Е: / та йімӳ ўже даўно́ сороки́ўка / Мар'і́ка каза́ла / шо ўже со́рок і пйет' / вин верста́к мо́му з'е́теви / лиш м'її тро́хи пус'т'ікова́тий / забога́то ш'іну́йі по́рц'ійу / а тот н'і / Мар'і́ка ним ни нафали́ц:е*; 2) дошка, товщиною 40 мм; нитка № 40: *Купи́ шпул΄о́к / сороки́ўку ї двац΄:е́тку*; 3) полотно, виткане з ниток № 40: *Ма́ма каза́ла сороки́ўку купи́ти / то їке́ ц:е полотно́? / йе́к уно́ вигл'іда́йі?*

СОРОКО́ВИНИ, -вин – *тільки мн.*, поминки на сороковий день після чиєїсь смерті: *По ч'олов'і́кови сороко́вини / і по ма́м'і рик / ни го́н:а видийти́ / А шо́ зробити? / ус'і́ ч'е́рес це перехо́д'ут.*

СО́РОК СВІТИ́Х – церк. свято: *Йік у цес ден΄ / со́рок с'в'іти́х /моро́с / то йіго́ ш'і со́рок д΄н΄ію бу́де / і гаш отогди́ ма́йі на тепло́ заверну́ти / так спрахтико́вано.*

СОРО́ЧЬКА НА БУ́ҐДЕНЬ (ДО НОСІ́НЯ, ДО НОШІ́НЯ) – сорочка на щодень, зі скромним вишиттям: *Цис΄а́ соро́ч'ка ї оц΄:а́ спин:и́ц΄а / до нос΄і́н΄а / ви́диш ікий узи́р? / йік па́лец / ко́ло ші́йі / па́зуха ї на рукава́х / у зелен΄і́ / л΄у́бйу таке́ / ў це́му бих ура́с ходи́ла.*

СОРО́ЧЬКА СВІТО́ШНА – святкова, багато вишита сорочка: *Це с΄в'іто́шна соро́ч'ка / йа йі́йі мо́жу лиш до це́р΄кви ўбра́ти ў нед΄і́л΄у ци ў іке́с с΄в'е́то / а так / н΄і / на́в'іт' ни на іки́йс бай ци вес'іл'е́ / а каў / лиш про с'в'е́то ўна / ў ме́не йе три так'і́.*

СОТА́ТИ – 1) дорікати, звинувачувати когось у чомусь: *Уни́ пишли́ бу́ли на вес'іл'е́ / брат дон'ку́ вид:ава́ў / ну тай там Іва́н па́ру рас уз'е́ў Паз'у́н'у ў да́нец / бо на вес'іл'у́ так се ма́йі / шо ни бу́деш лише́н' с сво́йоў жи́нкоў гул'а́ти / ну а Мар'і́ц'і ц:е се ни ўда́ло / то та́меч'ки ўна ц'і́хо сид'і́ла / при л'у́дех н'іч'о́ ни каза́ла / а йік ужé верта́лисе передра́н'а / то ўсу доро́гу сота́ла / пили́ла йіго́ / так / шо йімӳ ўже н'іч'о́ ни бу́ло ми́ле*; 2) пліткувати:

Т:а бабно́та лиш сота́йі / сота́йі / ус'о́ і за ко́ждого / шл´ах би йіх тра́фиў та повитра́фйуваў / у них кра́ш:ого на йізиц'і́ нима́ / а лиш отаке́.

СОТА́ТИ (НАСОТА́ТИ КУ́ПУ; БОГА́ТО ВСЕ́КОГО) В (СВО́Ї) ГОЛОВІ́ – роздумувати; занадто довго міркувати над чимось, вникаючи в деталі, часто перебільшуючи вагу чи роль чогось: *Сота́ла / сота́ла / таї насота́ла ў сво́йі голов'і́ тако́го / шо ўно у ниї ни го́н:о се ўм'істи́ти / ти́л'ко / шо голова́ мо́же пу́кнути вит то́го со́тан'а / бигме́ / на ри́ўниї доро́з'і мош соб'і́ шош т'ішке́ зароби́ти / ану́ко їди та їйі тро́хи розговори́ / наї ли́шец:е пусто́го / ану́ко їди / ўна ў ха́т'і / бо йа ни го́н:а тот'і́ гатки́ з йі́йі́ голови́ повикида́ти / ўни ко́рен'і там пусти́ли.*

СОТА́ТИ БРІ́ХНІ – пліткувати: *Іва́ниха / вели́киї спец'іїал'і́ст у це́му / сота́ти бр'і́хн'і / то йі́йі́ / у не́йі йізи́к приро́доў скла́дениї до це́го.*

СОТА́ТИ ОДНО́Ї І ТОЇ – *знев*., пліткувати, у різних варіантах "обговорювати" те саме: *Баба́м нима́ шо роби́ти / того́ / йік йа ви́жу / сота́йут одно́йі і то́йі / мо:ї / ану́ бер'і́т сапи́ та ў горо́т / ота́мки сота́їте / до наїме́ншого бур'і́н'ч'іка доко́пуїтесе.*

СОТВОРЕ́ННИЙ – створений: *С'в'іт сотворе́н:иї на т:о / аби́ ў не́му до́бре жи́лосе / аби́ л'у́де се ра́дували / а ни́ б'ідува́ли.*

СО́ТИК, -а **–** міра площі, що дорівнює одній сотій гектара: *Йіле́ / тоб'і́ со́тикиў браку́йі? / го́н:а йіс обробйе́ти ус'о́? / Го́н:а ци ни го́н:а / то йі́сти ни про́си / наї бу́де; Ді́йде до то́го / шо ў Т'у́дев'і ко́ждиї со́тик бу́де на вагу́ зо́лота / то ўже так йе / земн'а́ ни рос'т'іга́йіц:е / а село́ розбудо́вуйіц:е / хати́ кладу́т на́в'іт' там / де мо́ч'іра.*

СО́ТКА, -и – сотня: *Даў со́тку за дзиґа́рок / і вин м'ін'і́ ўже де́с'іт' ро́киў хо́ди / а тв'ії? / шо / і два ро́ки ни походи́ў? / Йо / се зму́ч'іў.*

СОФІ́Т, -у – стеля: *Соф'і́т зле ўб'іли́ла / ви́тко ш'ітки́ / му́с'у переб'і́л'увати; На соф'і́т'і пл'ами́ їк'іс / мо́же / дах продера́виўсе ї пит замо́к / бо ч'о би ц:е таке́ бу́ло?; Маїстри́ ў Андр'і́йа Ла́заревого соф'і́ти так повимал'о́вували ў хата́х / шо йе на шо се подиви́ти.*

СОХРАНЕ́НИЙ – *дієприкм*. від СОХРАНИ́ТИ: *Ус'о́ пропа́ло у ви́селен'і / н'іц н'іч'о́ ни сохрани́лосе / лиш оце́с мале́н'киї образо́к / вин упа́ў буў по́за лу́шко / то лиш оде́н вин сохране́ниї / того́ прич'іка́ўсе нас / шо йіго́ н'іхто́ ни ўздр'іў / а т':і вели́к'і образи́ хтос поздоїма́ў / на с'т'ін'і́ лиш ви́дбитки вид них се лиши́ли / Але́ шо ни бойе́лисе / оц:е́.*

СОХРАНИ́ТИ – *рідко*, зберегти: *Сохрани́ оц:е́ / Ми́трику / меш ма́ти па́мн'ітку вид д'і́да / вин ду́же л'убйі́ў тебе́ / н'і́би ус'іма́ сво́йіми ўну́ками т'і́шиўсе / але́ наїби́рше душ'а́ йіго́ прихи́л'уваласе до те́бе / того́ шо ти*

інтересуваўсе тим / шо д'іт робиў / йек вин маїструваў / йек ч'єстиў садовину / ус'о / шо хот'іло ч'олов'іч'іх рук / отого.

СОХРАНИ́ТИСЕ – *рідко*, зберегтися: *У цему шушениц'і ни можут добре сохранитисе / ўни запл'іс'н'ійут / пересип у шош таке / шоби ўни дихали / озми полотн'єниї м'ішоч'ок.*

СПАКАЛЕ́НИЙ – *дієприкм.* від СПАКАЛИ́ТИ: *Хот'іли мене спакалити / шоби йа така спакалена ходила / а то се ни ўдало / ни пишло йім на руку / ни приїмиласе пакала / а вернуласе дним.*

СПАКАЛИ́ТИ – *док. в.* до ПАКАЛИ́ТИ; зганьбити, принизити: *Тоту поган' буду пакалити на кождому кроц'і / при л'удех / наї ус'і знайут / шо т:о за жинка / спакал'у ни рас / Мар'і / але ти до цер'кви ходиш / а ўна ўже свойе і так дистала; Вас'ута хот'іла спакалити мене / але сама стала пос'миховис'ком / ус'і / хто буў / уз'єли ййі назбитки / пакала на н'у саму ўпала / отак / копайіш другому / і сам туда ўпадеш.*

СПАКУВА́ТИ – *докон. в.* до ПАКУВА́ТИ: *Вал'ізу ўже спакувала; Д'іти ўс'о спакували / шо було / а ти казала / шо поган'і на йіду.*

СПАМНІТА́ТИ КОГО́С – опам'ятати: *Мар'і / ануко пиди і спамн'ітаї цису д'іўку / наї се ни квапи з об'іц'ін'ім / наї зач'ікайі / нима куда се квапити / наї ш':е рас файно се роздиви / наї подумайі / ци то т:о / шо ййі тре:; Жинка приїшла / ї сказала / шо води се напити / ци бих йа ни дала / а потому так затуманила м'ін'і голу / шо йа зач'єла коўтки с:ебе здоїмати / ни знайу / ч'о смих цисе робила / і бих була тики ййі дала / але майу ш'єс'т'і на Лес'а / вин ікрас з роботи їшоў / повернуў / і каже / шо зразу уздр'іў / шо то шош ни так / заговориў / і мене спамн'ітаў / і йа соб'і подумала / аг'і / а йа шо робйу? / ч'о йа коўток здоїмила? / шо ц:е за жинка передо мноў? / та йік лиш вин заговориў / ўна йік кул'а / скакнула ч'єрес перелас / їростала за грабин'ім / так'ік би ййі і ни було н'іколи / отаке смих пацила / ч'уйіш / так обмарило було мене / шо ни памн'італа / шо робйу / лиш знайу / шо ўна кволиласе м'ін'і / їка ў нейі б'іда / і ци би йа ни могла ч'ємос ййі помоч'і / Та так ви могли ўс'о вит хати вид:ати / Могла би / л'убоч'ко / де ни могла / бих була робила ус'о / шо ўна скаже.*

СПАМНІТА́ТИСЕ – 1) заспокоїтися; прийти до пам'яті: *Спамн'італасе аш у шпитали / до того н'іч'о ни памн'італа*; 2) отямитися, почати логічно мислити, не піддаватися емоціям: *Д'іўко / спамн'ітаїсе / таже ў него жинка і тройі д'ітий / ну то жинка ййі жинка / ну а д'іти*; *Йа ни спамн'італасе / пес лиш урваўсе таї поб'іх до кур'єт; Спамн'ітаїсе / ч'олов'іч'і / шо ти робиш / кого береш?*

СПАНЄ́, -я́ – спання: *Іке спан′е́ ко́ло мало́йі дити́ни*?; *Ік нима́ здоро́вого спан'а́ / то йек л'удина́ мо́же до́бре се ч'ў́ти*? / *цéго ни бу́де*.

СПАРЕНИ́НА, -и – обпечене місце на тілі: *Не́сла окри́п / зашпо́рталасе / таї ад′і́ ĭка спарени́на на руц′і́ / і то ш'і на ме́нчому обиĭшло́се / бо ви зна́ĭіте / шо Леси́ха бу́ла гости́ла.*

СПАРИЖО́ВАНИЙ – *дієприкм.* від СПАРИЖУВА́ТИ: *То м'ії верста́к / ми ра́зом до шко́ли ходи́ли / і ви́дите / іка́ до́л'а ў не́го / ки́л'ко ро́киў вин леж'е́ў спарижо́ваниĭ / ў ме́не гаш сиритки́ виска́куйут / іґ за ц:е нага́дуйу / Го́сподеч'ку / ни даĭ н'іко́му тако́го*.

СПАРИЖУВА́ТИ – спричинити параліч; викор. у безос. конструкціях: *Йіго́ дес прот′ігло́ / а пото́му спарижува́ло / рик ни мих сам се ўберну́ти / рик / шо́ ўни лиш ни роби́ли / а то нич'о́ ни помога́ло.*

СПАРНОТА́, -и́ – спека: *Надвор′і́ страшна́ спарнота́ / памн′іта́йу / така́ бу́ла ў со́рок пе́ршим ро́ц′і / ус'о́ бу́ло ви́гор'іло.*

СПАРТА́ЧІНИЙ – *дієприкм.* від СПАРТА́ЧІТИ: *До́ш'ка спарта́ч'іна / поко́ўтана / А хто́ ц:е зроби́ў? / таже́ бу́ла ч'е́ста.*

СПАРТА́ЧІТИ – зіпсувати: *Ва́ш'а фале́на креўч'е́н′а спарта́ч'іла мате́р′іĭу / Ми́тро ни го́ден у тот′і́ спо́н′:і ўбра́тисе / х'іба́ бих видне́сла ĭі́і / шоби́ диви́ласе на них / ік ме бра́тисе за іку́с робо́ту / шоби́ ўни нага́дували / йек здоіма́ти м'і́рки / йеґ кроĭі́ти / шоби́ ўна уваж'е́ла.*

СПАС, -а – *церк*., Преображеніє Господнє (19 серпня): *Ужé Спас приĭшо́ў / а ско́ро ĭ Богоро́диц′а / вид Іл′:і́ / то ўже ос′і́н′:і с′в'е́та.*

СПАСИ́ВКА, -и – сорт черешень: *Ко́ц′о рве спасиўки́ / серци́ўку / каза́ў / шо за́ўтра зач'не́ / а поза́ўтр′у ĭде до М'і́лика б'і́л′і рва́ти / ўже присти́гли / Ў них фа́ĭно ч'ере́шн'а ўроди́ла / ў нас ни так / а ў них тики́ до́ста сиўна́ / але́ до́бре / наĭ ма́йут*.

СПАСТИ́ – врятувати: *Ч'олов'і́ка мош бу́ло спасти́ / іґ би ўни зра́зу бу́ли рухну́лисе / а то ґел'опо́ве запа́лен'і ле́хких / ўно хо́ч'і бо́рзого л'і́ку*.

СПА́СТИ – пасучи, "випасти пашу", посіви та ін.: *Ік ни сокоти́ти худі́рку / то ўна мо́же пити́ у шко́ду / бога́то ч'іго́ спа́сти / на́в'іт' у гр'ітки́ заб'і́ч'і ĭ та́мки зроби́ти пор'е́док*.

СПА́СТИ З ЛИЦЯ́ – змарніти: *Спа́ла з лиц′а́ / бо гризо́та / а ўна ни фаĭни́т / ўна ни добаў́е́йі ц'в'і́ту ў лице́*.

СПА́СТИ С ТІ́ЛА – схуднути: *Га́н′а гет спа́ла с т′і́ла / мо́же / слаба́*? / *Н'і / то и́нче / переходо́ве / жи́нка де́коли так ма́ĭіц:е / шо на ĭіду́ ни го́н:а се ди́вити* / *то з неў / в'ід'і́ / оц:е́*.

СПАСУВА́ЛО (БИ; БУ́ЛО) – було (б) прийнятним у певній ситуації; таким, що відповідає етикетним нормам: *Ік с'в'іти́ли на Прибраже́н'іĭе /*

то ми з До́цеў ра́зом ви́йшли с це́р'кви / таї уже́ ста́ли збо́ку ко́ло жино́к / шо та́меч'ки стойе́ли / ўни бо́рше ви́йшли / ну таї м'ін'і́ спасува́ло До́ци дава́ти за прости́бих / бо йе́к йі́йі мина́ти / ік уна́ ко́ло ме́не / і б'і́ч'і д Мар'і́ц'і? / ўна маї да́л'і ста́ла / уже́ йек ви́йшло / так наї бу́де / Ну та так / іна́кше н'ійе́к ни пасува́ло / до́бре / до́бре йіз зроби́ла / то приймé́н:о / кому́ бес ни да́ла; Йіле́ / шо́ йа тоб'і́ скаў? / ік ви бу́ли ў них / уни́ вас фа́йно прийма́ли / то ї тоб'і́ спасува́ло бу́ло ўч'е́ра сказа́ти Василе́ви / шоби́ ўни у нед'і́л'у прийшли́ до нас / бо ўни мут зна́ти / шо ми заклика́ли Ко́ц'а з Вас'у́тоў / уни́ свойі́ / то нифа́йно ви́йшло / ік хоч' / то і сего́н:е ни пи́зно сказа́ти / уни́ нам ха́ту ни пересу́д'ут / але́ мут гн'і́ватисе / ік ц:е ни зроби́ти / Мої / ви до́бре ка́жете / йа за ц:е ни поду́мала / Ну та так / нашо́ нам це́го? / пиди́ / ш'і шош пидр'іхту́йімо / то йе ч'ес.

СПАСЬКУ́ДИТИ – осоромити; “зомразити когос”; зіпсувати, зробити негативним сприйняття чогось: *Спас'ку́дити / це опозо́рити когос / наговори́ти на не́го шош пога́не / ба́ба роска́зувала / шо ік уна́ бу́ла д'і́ўкоў / то йі́йі се ўдава́ў оде́н хлопч'і́ш'і / та ї вин за неў буў / але́ бо ї Мар'і́ц'і / пе́рвиї сестр'і́ / вин се ўдаў / ну таї уна́ схот'і́ла йігó видби́ти / ї ко́ждиї рас / іґ за не́го шош заходи́ло / ўна йо́їкаласе / шо ў хло́пц'а завели́к'і зу́би / клонцаки́ / і го́лос заду́же гру́биї / і о́ч'і бул'ка́т'і / ну таї шо / домогла́се сво́го / спас'ку́дила хло́пц'а пе́ред' ба́боў / і йі́йі витхот'і́лосе з ним шош ма́ти / але́ ї т:о / шо вин і Мар'і́ку ни т:о / шо ни ўз'еў / на́в'іт' диви́тисе на н'у ни хот'і́ў / отаке́ бу́ло; Шо хоч' / мош спас'ку́дити / ад'і́ йік убра́ти канти́ўку / фа́йну спин:и́цу / і ік'іс стар'і́ шкарбуни́ / ци до тако́го ўбра́н'а фу́стку ход'іку́ / то шо / це ни спас'ку́ди о́д'іш? / йа ш':е шош скаў / жи́нка сама́ себе́ мо́же спас'ку́дити / ік ни ди́виц:е / шо йі́йі пасу́йі / а лиш хо́ч'і таке́ / ік ви́д'іла на ко́мус; Га́н'а гет себе́ спас'ку́дила / бо ўна ч'орн'е́ва / і во́лоси те́мн'і / а ўна зроби́ласе б'і́лоў / таї ш'і з андул'а́ц'ійоў з Вижни́ц'і прийшла́ / йа йі́йі ни пизна́ла / ўна ка́же Сла́ваїсу / а йа гада́йу / а хто́ ц:е / вере́? / шо́ за ўдна?; Спас'ку́дила жит'е́ і соб'і́ / ї ч'олов'і́кови / бо ни так повел:а́се; Аг'і́ / йе́к так спас'ку́дити дити́ну? / та ік ни ўм'і́йіш роби́ти т:о / шо ро́би фр'із'е́р' / то ни бери́се.*

СПАСЬКУ́ЖІНИЙ – *дієприкм.* від СПАСЬКУ́ДИТИ: *Но́ц'а спас'ку́ж'іна ни ме ходи́ти / Йіле́на то́го ни рузум'і́йі / шо Но́ц'у бр'і́хн'і ни ло́ўйуц:е / ус'о́ / шо ўна нагово́р'уйі на нев'і́стку / ве́рнец:е дниї; Лице́ спас'ку́ж'іне / бо Ан:и́ц'а кукур'і́ч'ки ни пошкудува́ла / і ўно таке́ / іґ гран' / се зроби́ло.*

СПА́ТИ І В СНІ ВИ́ДІТИ ШОШ – *ірон*., *знев*., дуже хотіти, прагнути чого-небудь: *Паз΄у́н΄а спит і ў с΄н΄і ви́ди тоту́ сл΄у́шку / ви́тко / ма́ло сво́йі присади́би / ўна ш'і сири́цку хо́ч'і ўз΄е́ти / корти́т ду́же*.

СПА́ТИ, ІК (ЇК) ВИВЦЯ́ – *згруб*., майже не спати; бути на сторожі, від найменшого шуму прокидатися; дрімати, сидячи, не вкладаючись у ліжко (особливо при догляді за хворим)*: Ік ма́ма бу́ла слаба́ / то ба́ба ни витходи́ла вид не́йі / і ўноч'е́ ма́ма дес кри́шку ўсне / а ба́ба сиди́т ко́ло не́йі на табо́рику таї ни спит / а ма́ма тогди́ зач'іна́йі на н'у крич'е́ти / ка́же / ви ч'о ни л'іга́йіте? / ви ч'о́ спите́ / ік виўц'а́? / на ки́л'ко вас го́н:о ста́ти / ік мете́ так роби́ти? / ота́к ко́жду Бо́жу нич' бу́ло / йа тако́ш проси́ласе / шо побу́ду ўноч'е́ / але́ ма́ма н'ійе́к ни хот'і́ла / оди́н рас позво́лила і ўс'о / шкудува́ла мене́ / каза́ла / шо йа ш'і гет мала́ / аби́ но́ч'ами ни спа́ти / таї отаке́ мин'і́ се наду́мало / смутне́ се нагада́ло; Ік каўт за ко́гос / шо тот спит / ік виўц'а́ / то це ўни питс'м'і́йуйіц:е нат ки́мос / нат тим / хто ни л'іга́йі / а др'іма́йі си́д'іч'і / або́ куда́с йі́де / припе́рсе до ч'о́гос / таї так ку́н'іш'ійі / йа сама́ рас так йі́хала с Коломи́йі / трудна́ бу́ла / стойе́ла смих ц'ілу́ доро́гу / ну таї придр'і́мувала на тих м'іс'ц'а́х / де доро́га бу́ла фа́їна / де ни тр'існо́ / ну то могла́ сказа́ти / шо смих др'іма́ла / ік виўц'а́ / а наш мали́ї за ц:е ўч'уў / таї ка́же / ви / бабо́ / спа́ли / ік за́йіц пит корч'е́м / це вин ч'іта́ў таку́ ба́йку / а за́йіц му́си ч'утли́во спа́ти / бо це йіго́ рату́йі / таї отаке́ ўс'е́ке тоб'і́ росказа́ла / таке́ / шо нима́ шо слу́хати*.

СПА́ТИ, ЇҐ (ІҐ) ЗА́ЇЦ (ПИТ КОРЧЄ́М) – дрімати, прокидаючись від найменшого шуму: *Спа́ла / іґ за́йіц / ци тики́ ї ни ўсну́ла / йа ік ма́йу іти́ на ко́л'ійу / то зо мноў ура́с так / де́кому н'іч'о́ / а вид ме́не сон т'іка́йі ш'і за па́ру ден' пе́рет' тим / ік йі́хати / лиш нагада́йу за ц:е / і ўже ни го́н:а ни́ч'ку доноч'ува́ти.*

СПА́ТИ, ЇҐ (ІҐ) ЗАНЕ́СЕНЕ КО́ТІ – дуже міцно спати: *Хлопч'і́ш'і перетру́жениї / бо йі́хаў два дни / того́ спит / йіґ зане́сене ко́т΄і / д΄і́ти ви́скайут понадв'і́р΄у / а́ле вин ни ч'у́йі / таї до́бре / наї се ви́спи.*

СПА́ТИ, ЇК (ІК) У МАЛИ́НАХ – спати міцно, спокійно: *Понед΄і́ўнок / со́нце даўно́ зийшло́ / а ўни спи́ут / йік у мали́нах / йа ш'і розум'і́йу / ік нед'і́л'а / то таке́ / мош соб'і́ попусти́ти / а йе́к бу́дниї ден' ни ш'інува́ти? / У них вака́ц'ійі / наї припоч'іва́йут / лиш'і́т йіх*.

СПА́ЦІР (СПАЦЄ́РОК; СПАЦЄ́РКА), -у (-рку;-и) – прогулянка: *Іки́ї спа́ц΄ір / йік таки́ї дош'? / приход΄і́т две́ч'іру дес на тижни́ / таї пи́демо на р΄іку́ / ч'о́ ни пити́ / і до́бре / бо ни бу́де гли́тно / а ў нед'і́л'у поўно́ поўн'і́с'ко л'уди́ї / тут таке́ м'і́сце / шо ўс'і обл'убува́ли / таке́ / іґ дес на куро́рт'і / напра́ўду / то ни ўскр'іс' таке́ йе*.

СПАЦІРУВА́ТИ – прогулюватися: *Сего́н:е нед΄і́л΄а / л΄у́де спац΄іру́йут / а колі́ їти на спа́ц΄ір / йік ни ў с΄в'е́то? / таже́ с'в'е́то ікра́с до це́го / хтос соб'і́ припоч'іва́йі / а молод'і́ хо́ч'ут бі́ршого / куда́с питі́ / шош уздр'і́ти / с кі́мос фа́йно поговори́ти / И:ĭ / та сего́н:е ĭ молод'і́ ни геĭ розгон'е́йуц:е куда́с б'і́ч'і / у них йе компу́тер / тел'іфо́н / телев'і́зор / уні́ з ні́ми набува́йуц:е / йім то́го до́ста.*

СПА́ЧЧІНА (СПА́ТЧІНА), -и – спадщина: *До пиў ро́ку тре́ба зголоси́тисе на спа́ч':іну / бо ік ле́хко пова́жити / ни поква́питисе / то мош ус'о́ ўтра́тити / абе́с цисе́ зна́ла.*

СПЕЛЕХА́ТИТИСЕ (СПЕЛЕХА́ТЮВАТИСЕ) – стати (ставати) пелехатим (насамперед про волосся, голову): *Голова́ ў ме́не ад'і́ йек спелеха́тиласе / бу́ла смих фа́йно зач'е́сана / а бра́ла коро́в'і с'і́на / таĭ ад'і́ ĭк'і гн'і́зда на голов'і́ се зроби́ли; Во́лоси бу́ли тро́хи спелеха́тилисе / а́ле то н'іч'о́ / то на́в'іт' фа́йно / ни прилі́зан'і бу́ли / а закуч'ір'е́ўлені / соб'і́ свобі́дно розв'іва́лисе; То ĭ ко́ўн'ір мо́же спелеха́титисе / ўз'е́тисе коцака́ми / ад'і́ з мо́йім плаш':е́м таке́ бу́ло / йа ни зна́йу / шч'о́го вин буў / ба́ба каза́ла / шо то з ви́дри / фа́йниĭ буў / а пото́му спелеха́тиўсе / обл'і́с / таĭ йа витпоро́ла йіго́ / бо вин ни файні́ў мене́ / а пакалі́ў.*

СПЕРВОВІ́КУ (СПЕРШОВІ́КУ) – *присл.*, *рідко*, споконвіку: *Спервов'і́ку р΄іка́ на́ш'а ĭде долі́ў / а ні́ гор΄і́ / і цис΄і́ го́ри стойу́т / йек стойе́ли / колі́ ту́тки / на м'і́сци села́ / сме́реч'і шум'і́ло ци бу́ч'і росло́ / хто тото́ ві́д΄іў? / і хто го́ден то́ч'но сказа́ти?*

СПЕРЕДРА́НЯ – *незм.*, дуже рано: *Дес спедра́н'а бу́ло зач'е́лосе / йа ўч'у́ла / шо ду́же пси ў Митрі́хи зага́ўкали / аг'і́мої / а то шо? / ди́вимосе ў викно́ / а то з йійі́ ку́хн'і вого́н' фо́хкайі*; *Ч'іка́йімо спередра́н'а / н'іч'о́ ни йі́хало / тоĭ / шо на Пути́лу / ни стаў / за́рас ікі́йс у се́м'ії бу́де.*

СПЕ́РТИ (СПЕРА́ТИ) – 1) зупинити (зупиняти): *Спе́л:а попу́тну таĭ дойі́хала до моста́ / а ви́т:и ў Вижні́цу к΄і́л΄ко ĭті́?; Соф'і́йа мене́ на ву́лици спе́л:а*; 2) заборонити: *Йек йа мо́жу спе́рти хло́пц΄а? / наĭ бере́ / кого́ хо́ч'і; Йа ни спера́йу / бері́ цес спиндз͡а́р΄ / а́ле бес ході́ла ў не́му / ни так / шо ўз΄е́ла / таĭ ус΄о*; 3) стримати, затримати: *Мамо́ / ч'о́ ви ни спе́л:и Ўла́дз͡'а / ч'о да́ли / абі́ вин голо́ден пишо́ў? / йа куле́шу дова́р΄уйу / то па́ру м'іну́т*; *Спера́ĭ го́с΄т΄іў / наĭ ш'і сид΄у́т; Ле́дви спе́л:и М'іха́йла / грозі́ўсе ĭти бі́ти ĭко́гос з Мижибри́т / шош буў з ним ни под΄ілі́ў на вес΄іл΄у́ / таĭ хот'і́ў сего́н:е дод'і́л'увати.*

С ПЕ́РШИХ СЛИВ – зразу ж, із самого початку: *Йа с пе́рших сли́ў / йік лиш Вас΄у́та зач'е́ла говори́ти / здогада́ласе / ч'о́ ўна прийшла́ / с пе́рших перш'і́с'ких / ік лиш рот утвори́ла.*

СПЕРШУ́ – *незм*., спочатку: *Гаї / спершу́ ти зроби́ / а йа се поди́ўйу / ци го́н:а так са́мо / ци ўтну тото́ поўтори́ти / бо ру́ки мойі́ ни так'і́ спри́тишн'і / йік у те́бе / каў / та́к'ік йе.*

СПЕЧІ́ – спекти: *На барабу́л΄і ме́рву до́бре дава́ти / а на йе́годи / н΄і / бо спеч'е́т; Шо тоб'і́ спеч'і́? / паланич'о́к барабу́л'іних спекла́ бих на гру́б'і / йіў бес? / ге? / ци л'і́пше ўсма́жити?*

СП'Є́ЧІЙ (СПЛЄ́ЧІЙ) – сплячий; сонний; той, що до кінця не прокинувся: *Отако́го спйе́ч'ого не́сла смих до ба́би / а то ш'і те́мно бу́ло / ш'і ни ўс΄і́ с΄в'ітла́ позас΄в'і́т΄ували / а не́сла / бо мус бу́ло ў м'і́сто поб'і́ч'і / а с собо́ў ни о́змеш таку́ малу́ дити́ну.*

СПИ́ВКА, -и – спільна робота двох чи кількох людей з тим, щоб зароблене (зроблене) поділити (використовувати) порівну: *Т:о / шо заро́блене на барабу́л΄ах / спи́ўка / пополови́н΄і з М'і́ц΄оў бу́демо се д΄іли́ти; Оце́с ша́нец / спи́ўка з Ми́тром / ра́зом копа́ли / абі́ горо́ди ни замока́ли / ра́зом ме́ц:е йіх ч'е́стити; Договори́лисе / шо ро́бимо на спи́ўку.*

СПИ́ВНИЙ – спільний: *У них спи́ўне подв'і́р΄і / так хати покла́ден΄і / шо он:а́ ко́ло о́н:ойі / в'ід'і́ / тики́ с'т'іна́ ў с'т'іну́ / Та бо ўни ри́н':і брати́ / таї так схот'і́ли / И:ї / ри́н':і ўс'е́к'і йе / але́ ту́тки ви́хован'і бога́то знач'е́йі / і при́м'ір ро́дич'іў / т:о / йек у с'імн'і́ се скла́ло / того́ хло́пц'і схот'і́ли бли́ско бу́ти.*

СПИ́ВНИК, -а – спільник: *Ни гриз΄і́ц:е / ву́їно / о́зму ва́ш'і йе́блука / лиш би спи́ўника до́брого наїшо́ў / бо доро́га / сам'і́ зна́йіте / ни бли́ска.*

СПИ́ВНИЦЯ, -і – утвор. від СПИ́ВНИК: *Уна́ спи́ўниц΄а з ни́ми / ў ч'о́мус зам'і́ш'іна / а мо́же / то бр΄і́хн΄і ўс΄о / бо йізи́к к΄іс'т'о́к ни ма́йі.*

СПИ́ВНО – *присл*., спільно: *Тот΄і́ со́тики спи́ўно бу́демо обробйе́ти; Уни́ спи́ўно ро́бйут на тиї присади́б'і / шо ко́ло То́ми.*

СПИД ЗА́ПАСКИ ТО́Ї БІДИ́ ПОПА́ХАТИ – *згруб*., *евф*.. вислів викор. як натяк на інтимну близькість: *Ви́пиў / таї зач'е́ў пусте́ / зач'е́ў каза́ти Паз'у́ни / шо ги́не спид за́паски то́йі б'іди́ попа́хати / але́ ўна йіму́ так витпов'і́ла / шо вин зра́зу протверез'і́ў / А шо / л'у́пко / ўна тако́го йіму́ сказа́ла? / Йа тото́ ни хо́ч'у поўто́р'увати.*

СПИД ЗЕМНІ́ ДИСТА́ТИ – роздобути що-небудь, незважаючи ні на які труднощі: *Йек соб'і́ хо́ч'іш / але́ диста́н΄ спид земн΄і́ / бо м'ін'і́ платви́ на за́ўтра тре́ба / ти ўб'і́ц΄е́ў / шо зра́зу вид:а́ш / йік лиш стре́биц:е.*

СПИДРУ́ЧЬНИЙ – зручний: *Цес ле́йбик таки́ї м'ін'і́ спидру́ч'ниї / шо ўра́с хо́ч'у ў не́му ходи́ти / ўбран΄а́ поўно́ / а йа до це́го се прич'іпила; Спиндз͡а́р΄ ни спидру́ч'ниї / т΄ішки́ї таї зат΄існи́ї у гру́дех / то ни мойе́.*

СПИДРУ́ЧЬНІШШЕ – *незм.*, зручніше: *Оту́т кладу́ ми́ску з водо́ў / так спидру́ч’н´іш:е бу́де барабу́л'і кла́сти / ни меш за ко́ждиї рас устава́ти*; *Спидру́ч’н'іш:е на пле́ч’ах не́сти*.

СПИДРУ́ЧЬНО – *присл.*, зручно; часто викор. у заперечних констр.: *У тих постола́х ни спидру́ч’но / оц´:і́ ўбера́ї; М’ін´і́ ни спидру́ч’но бу́де поверну́ти / бо ї́ду лаза́ми / так бо́рше бу́ду*.

СПИМНЕ́Ш (СПИМНЕТЕ́) МОЄ́ СЛО́ВО – згадаїш (згадаєте), що я говорив; викор. у мовленнєвих актах запевнення, застереження, переконання когось у чомусь: *Спимнете́ мойе́ сло́во / Паўл'і́ / уни́ ту́тки ни мут жи́ти / і йа вам скаў / ч’о; Йа до́бре ра́д'у / спимне́ш мойе́ сло́во / але́ ви́жу / шо йіс нам’і́риласе роби́ти и́нак / то роби́ / ти соб’і́ ро́биш / а ни́ кому́с*.

СПИМНУ́ТИ – пригадати: *Спимну́ла да́ўне / гада́ла / шо ўно дес / у ї́ко́мус закаву́лку ў па́мн'іти се загуби́ло / а то н'і*.

СПИНДЗА́РИК, -а – *зменш.* чи *зменш.-пестл.* від СПИНДЗА́РЬ: *Гента́м йа ма́ла спиндз͡за́рик / бу́рки / ота́к смих ходи́ла / а тепе́рен´ки и́нче но́с´ут / на́в’іт' ста́рш’і жинки́ / шо́ йа каў / ста́рш’і? / баби́ се ни ква́пйі ў таке́ се ўбера́ти / ўни и́нчого хо́ч’ут*.

СПИНДЗА́РЬ, -я́ – кожух: *Ба́ба р´іжн´е́нцка ши́ла спиндз͡за́р´і́ / к’іптар´і́ / ш’іпки́ / уна́ ўс'е́ку робо́ту го́н:а бу́ла зроби́ти / на́в’іт' тому́ / за ї́ку жинки́ н'іко́ли ни бра́лисе / Бо на таке́ ма́їстра тре:*.

СПИННИ́ЦУ (СПИДНИ́ЦУ) ЗАГОЛИ́ТИ – *вульг.*, про дію, яка викор. у певних ситуаціях як вияв крайньої зневаги до співбесідника: *Баби́ дурн'і́ / зач’е́ли свари́тисе за ікиї́с гниї / Петри́ха скла́ла йіго́ маї да́л'і вит сво́йі ха́ти / бли́ш:е до паркана́ / таї так ви́їшло / шо ўс'і запахи́ іду́т на подв’і́р'і т Кали́н'і / с це́го зач’е́ласе сва́рка / ну та Кали́на до́бре ї́йі сказа́ла / шо так се ни ро́би / а т:а ни́ би се ви́бач’іти / а ўна лиш уберну́ласе / заголи́ла спин:и́цу ї зач’е́ла викри́кувати / куда́ т:а ма́йі ї́йі ўз'е́ти / а ц':а тако́го ни ч’іка́ла / ї ни зна́ла / шо каза́ти / Шкода́ / бо йа лиш би ўз'е́ла прут ци ї́кес глиж’е́ / і так би ї́йі ч’во́рхнула па́ру рас / шо ўна би до кин'ц'а́ сво́йіх дниў цисе́ памн'іта́ла / і би́рше н'іко́му ни пока́зувала би свойу́ па́н'у / лиш ота́к бих зроби́ла*.

СПИННИ́ЦЯ (СПИДНИ́ЦЯ), -і – спідниця: *Спин:и́ц'а н'і туда́ / н'і ви́т:иў / зле на то́б’і; Спин:и́ц'а по ко́тики / але́ наї бу́де / бо но́ги худ'і́ / ік патики́ / Е: / та т:о / шо худ'і́ / це ш’і н'іч’о́ / ўни крив’і́ / так’і́ / шо ікра́с до ре́йіткиў / у ре́йітки до́бре би се ўбера́ти / Йо / до́бре би / лиш т:о / шо кон'а́ нима́ / оц:е́ / а йіґ бу́де кин' / то тогди́ ме пасува́ти так жертува́ти*

/ велúку прийéмн'іс'т' м'ін'í робúти; *Спиднúц'а шпортóва / так'í тепéрки богáто нóс'ут / а молод'í бúрше ў спóн':ах*.

СПИ́САНИЙ – *дієприкм*. від СПИСА́ТИ: *Спúсан'і писанкú кладý ў п'іч' / абú йіх мош бýло потóму йі́сти / тогдú / йік вúт'ігну паскú / засувáйу / і ўни так дохóд'і / так вид бáби се наўч'éла*.

СПИ́САНІ, -я – офіційне оформлення шлюбу: *То бýло спúсан'і ї веч'ірóк / вес'іл'á ни бýло / йім бýло ни до тóго / бо ўна ўже т'ішкá бýла*; *Гаї / б'іжú судá / молод'í ўже їдут до спúсан'а / вúц:и фáйно меш вúд'іти*.

СПИСА́ТИ – 1) нанести орнамент, певні знаки на яйце (про писанку): *Списáла дв'і клáни писанóк на цис'í с'в'éта / ус'íм на ўс'о стáне*; 2) *перен*., побити (ременем, прутом), залишаючи сліди від ударів: *Памн'ітáйу / такá смих бýла бúта за брехн'ý / шо бúта / тáто прýтиком дóбре нóги списáў / н'іќоли рýку ни пидоймúў на мéне / а тýтен'ки дóбре наўч'éў*.

СПИТШТРИ́КУВАТИ – раптово виявити своє обурення, гнів: *Л'ýпко Мар'í / та йа лиш слóво за н'у сказáла / лишéн' сказáла / шо ми вúд'ілисе / а вин скак / йік упáрениї / спитштрúкуваў / грúмнуў двер'мú / шо шúби ч'ут' ни повил'ітáли / ї пишóў / ужé ни ч'ікáў на йідý*; *Н'іч'ó / говорúли / шош жертувáли / ї М'іхáйло сказáў / шо ї тепéр йе жинкú / шо без л'убасúў ни гóн':і бýти / то ни лиш даўнó такé бýло / отáк сказáў / абú сказáлосе / дé вин буў вúш:иї тóго / шо Парáску ц:е так мóже зач'іпúти / і на т:о мóжут бýти їк'іс прич'éни / йо:ї / йек унá спитштрúкувала / поч'ірвон'íла / зач'éла йігó обзивáти / ус'í ў хáт'і ч'éсто ун'ім'íли / бо вин н'і за кóго н'іч'ó погáного ни сказáў / то до слóва прийшлóсе / за Дзвúнку ї Дóўбуш'а / пéрет' тим говорúли за отакé / таї с'м'ійéлисе / ік вин цисé сказáў / а то ад'í на шо вúйшло / Ну та бо М'іхáйло н'ійéких бр'іхóн' ни ч'уў / вин йіх ни сокóти / а йійí ўштрúкло / бо гадáла / шо вин ниспростá так пиджертóвуйі / таї тогó скр'іч'éла / и:ї / абú тúл'ко б'ідú бýло; Спитштрúкувала / замéкала / ік напáсна козá / а то ни бýло ч'о / бо йа сказáла йійі ў óч'і прáўду / то ч'о цéго бойéтисе? / а йа ш'і ї ни такé питштрúкуван'і вúд'іла / і н'іч'ó / пережúла / то ї цисé пережийý*; *Ч'ýйіте / так спитштрúкуваў / шо йа гадáла / шо ўдéри / А шó йігó найшлó? / мýс'іла йіс шош такé сказáти / шо вин се ўл'ýтиў / бо йа тебé знáйу / Та йа н'іч'ó такóго ни сказáла / вин з робóти прийшóў повесел'íлиї / задýже жертиўлúвиї / ни такúї / ік урáс / м'ін'í вигл'ідáло / шо пидвúпиўшиї / таї йа каў / богáто йіс вúпиў? / а вин кáже / дв'і гáл'б'і пúва / а йа на ц:е / та так / каў / ік у голов'í трóхи ни тотó / то ї однóйі бýде дóста / шобú ч'олов'íк буў контéтниї / йа óт'ік пожертувáла / а вин тотó зрозум'íў / тáк'ік хот'íў / Ни так / ік хот'íў / а так / йек йіс сказáла / ти йігó обизвáла / таї тогó вин скип'íў / а мих і ўдéрити / бо йек на рúўниї*

доро́з'і шука́ти соб'і́ ґу́дӡа? / та за таке́ бут'хто́ би ўгн'і́ваўсе / аг'і́ / уч'у́ тебе́ / ў́ч'у / а то ік горо́хом у с'т'іну́ / і ти хо́ч'іш до́брого ста́ўлен'а вит ч'олов'і́ка / хо́ч'іш / абú ў не́го бу́ла душ'а́ до те́бе / а ви́тки ўно о́змец:е / ви́тки? / ік сло́во ў те́бе ї́де по́перет' га́тки; *Ў ме́не буў кава́лок прид'ї́ўно́го полотна́ / ш'і ни зна́йу з ікúх ч'ісúў / колúс купúла бу́ла ў Ко́сов'і на базарі́ / іка́с жúнка продава́ла да́ўн'і сороч'кú таї цес кава́л'ч'ік / ну а йа ўздр'і́ла / шо праўдúве / да́ўне полотно́ / таї купúла / ну таї вúт'ігла йа йіго́ / с скрúн'і / дúўйусе / шо́ з не́го могло́ би вúйти / а прийшла́ Мар'іка / ўздр'і́ла /і нú би запита́тисе / вúтки ўно / а ўна поч'ірвон'і́ла / спититрúкувала / шо то ба́ба її́ бу́ла об'іц'е́ла цисе́ полотно́ / а йік йійі́ ни ста́ло / то йа соб'і́ присво́йіла / і ш'і / вúтко / бога́то ч'іго́ йа так зробúла / бо ў ме́не нату́ра така́ / а м'ін'і́ іґ би хтос даў обу́хом по голов'і́; Спитиштрúкуваў на рúўниї доро́з'і / та́мки ни бу́ло ч'о острúтисе / бо то ни йіго́ дош'кú / а ў не́го / вúтко / ўштрúкло т:о / шо йіму́ н'іхто́ ни сказа́ў / шо йіх мош купúти / і ш'і т:о / шо половúну гро́шиї зра́зу да́ти / а тот'і́ / пото́му / Ну то оц:е́ наїбúрше йіго́ ўзлúло / шо хтос скориста́йі / а вин таке́ добро́ профу́ркаў.*

СПИ́ЦЦЕ, ТАЙ СНИ́ЦЦЕ – вислів викор. у ситуаціях, коли мовець виявляє своє скептичне ставлення до снів, не вірить у їхній віщий характер: *Спи́ц:е / таї сни́ц:е / то пусте́ / ма́ло шо мо́же мантú тисе / йа ни с'н'у / таї шо / ка́ўт / шо де́кому сни збува́йуц:е / а м'ін'і́ / н'і / і зна́йу одно́ / йік в'і́риш / то зач'не́ і ўден' шош привиж'е́тисе / ни тре́ба но́ч'і*; *Мої / м'ін'і́ на пйе́тницу снúлосе / шо ў ме́не зу́би вúкришилисе / каўт / шо то пога́но / Поме́нче слу́хаї / шо хто ка́же / спи́ц:е / таї сни́ц:е* / *на т:о сни йе / шобú снúтисе* / *йеґ без них*?

СПИШШЕ́ТИ (СПІШШЕ́ТИ) – раптово заплакати; закричати, плачучи: *Йа гаш кúнуласе / мене́ гаш пит збиў буў / дитúна соб'і́ ўсну́ла / фа́йно спа́ла / а пото́му лиш спиш':е́ла / а то ад'і́ ч'о; Малúї спиш':е́ў / бо то йіго́ ўпекло́ / вода́ загор'е́ч'а бу́ла / вин звик у студен'і́ш:иї се купа́ти / але́ н'іч'о́ страшно́го се ни стало́ / вин лиш нúшкоў спро́буваў / іка́ вода́.*

СПІ́ВАНІ, -я – спів; співання: *Вас'у́ / шош нам ни ї́де / ану́ клúч'те до сп'і́ван'а Мар'і́ку / наї уна́ нам помо́же / уна́ вúт'ігне сп'і́ванку / та́к'ік ма́йі бу́ти / а ми зач'е́ли йійі́ кабзува́ти / йа го́л:ом ч'у́йу / шо ни туда́ ї́де.*

СПІ́ВАНКА, -и – пісня: *Зна́йу ўс'е́к'і / а цису́ с'п'і́ванку зро́ду ни ч'у́ла / Ої бу́ло у ўдо́ви три доне́ч'ки / три доне́ч'ки / ота́к се поч'іна́йі.*

СПІ́ВАНОЧЬКА, -и – *пестл.* від СПІ́ВАНКА: *Ч'ого́ / д'і́ўко / жу́рис:е / шо н'іскúм ни л'у́бис:е? / зна́йіш цису́? / н'і? / а д'і́до Іва́н оц:у́ с'п'і́ваноч'ку л'убúў / Ої зелена́ полонина́ / зеле́на / зеле́на / ни буў би йа ў полонин'і́ / іґбú*

ни Йіле́на / ба́ба тако́ш Йіле́на се називáла / áле то ни знáти / за котрý вин с´п'івáў / бо Йілени́ў у Т'ýдев'і богáто бýло.

СПІВА́ТИ (ЗАСПІВА́ТИ) И́НЧОЇ – *знев.*, висловлювати інші міркування, часто – протилежні стосовно того, що самим мовцем стверджувалося раніше: *Васи́л´ ус´éке за нéго говори́ў / шо таки́ї / с´аки́ї / злóд´ії / а йік уч'ýў / шо ўнýц´і се ўдайé йігó хлóпец / зач'éў и́нчойі с´п'івáти / ўже так вифáл´уваў / шо гаш усти́т / бигмé / усти́т бýло.*

СПІВА́ТИ (ЗАВОДИ́ТИ) ОДНО́Ї Й ТО́Ї (ТО́Ї САМО́Ї) – весь час повторювати те саме: *На скрýт´і зди́баласе с Парáскоў / áле до бéс´іди ни ставáла / бо наперéт знáйу / шо скáже / с´п'івáйі тóйі самóйі / однó ĭ то завóди / Що когó боли́т / тоĭ за т:о завóди / так йе.*

СПІЖЕ́ВИЙ – металевий, чавунний: *Дé йа поклáла бан´іч'óк с´п'іжéвиĭ / верé / надвор´í / ў кýхни лиши́ла? / бес ни поб'íх се подиви́ти?*

СПІЖЕ́К, -іка́ – металевий казан, баняк: *Бáба ў тóму с´п'іж'ікý пинцáк вари́ла / ў нéму фáйно се ўвáр'увало / так / іґ би с пéч'і.*

СПІЖІЧЬО́К, -чька́ – *зменш.-пестл.* від СПІЖЕ́К: *Ненé / тут / на грýб'і буў с´п'іж'іч'óк / дé ви йігó поклáли?*

СПЛА́В, -у – пліт, збитий із колод-кругляків, який сплавляли по ріці; те саме, що ДАРА́БА; викор. здеб. у *мн.*, СПЛАВИ́, -и́в: *Пусти́ли пóв'ін´ / мут зáрас сплави́ ĭти; Кóло Кóз´мових загáта се зроби́ла / сплави́ се поперем'íш'ували / дв'і дарáб'і стáли / а то ш':е мут іти́.*

СПЛА́ВЧІК, -а – *заст.*, особа, яка керувала дарабою (“кирманичь”): *Тáто робíў сплáўч'іком / а ні́ ў авар'íйниĭ бригáд'і / шо рос'т'ігáла загáти / тáмки и́нч'і бýли / а вин йíхаў гор'í / і ўже ви́т:и з дрýгими л'уд'мí гнаў дарáбу / т'ішкá то робóта бýла.*

СПЛАСА́ТИ – *недок. в.* стос. СПЛА́СНУТИ: *Рукá / в'ід´í / ни сплаcáйі / гаĭ / диви́се / пи́знашно шош?; Аг'íмоĭ / а ч'о клýби ни сплисáйут / ік йа мéнче йім? / Та бо то лиш два дни / ік йіс ўз'éласе за сéбе / тогó і клýби / ĭ ч'éрево цéго не ўч'ýли / до них ш'і ни дийшлó / шо йім грози́т б'ідá / шо за них хóч'ут фиĭст уз'éтисе.*

СПЛА́СЛИЙ – *дієприкм.* від СПЛА́СНУТИ: *Éĭде / та ти ўже / Ўлáц'ку / сплáс / сплáслиĭ стаў / ш'і трóхи / таĭ стáнеш у тóму т'íл'і / іґ буў пáрупком / то дýже мáло бракýйі.*

СПЛА́СНУТИ – 1) зменшитися; стухнути (про опухлу частину тіла): *Ногá сплáсла / ви́тко / тотá мас´ помогáйі*; 2) *іорн.*, *перен.*, схуднути: *Йіґ бес сплáсла хот´ кри́шку / хот' оти́ц'ко / то на здорóўйі би ни пошкóдило / мóже / без зигнýтисе лéкше моглá? / шнуриўкí зашнуровáти.*

СПЛЕСКА́ТИ – *знев*., 1) поєднати (одружити) когось із кимось, часто не беручи до уваги бажання молодих: *Та шо́ каза́ти? / д'і́ўку н'іхто́ ни сва́таў / а тра́фиўсе ĭкиĭс мижибри́цкиĭ / таĭ ро́дич'і тото́ скоре́н'ко сплеска́ли / тики́ ду́же бо́рзо зроби́ли вес'іл'е́ / таĭ по ўс'о́му / а́ле добра́ та́мки ни бу́ло / ви́тки ўно о́змец:е?; Сказа́ли / шо хло́пец о́зме д'і́ўч'іну / ік йийі́ брат засва́тайі йіго́ сестру́ / сплеска́ли / таĭ зроби́ли дво́йі вес'і́л' / а́ле це ўпере́т бу́ло / тепер'і́шн'і молод'і́ / в'іде́ў / на таке́ би ни згоди́лисе / ўже н'іхто́ ни за́риц:е на хати́ ци ґрунта́*; *Бо́рзо тото́ сплеска́ли / бо д'і́ўка ўже бу́ла т'ішка́ / хлопч'і́ш'і ни хот'і́ў / але́ йіго́ ни ду́же се пита́ли / каўт / ни схо́ч'іш / то ни меш жи́ти / але́ дити́на ма́йі ма́ти та́та; Уна́ с Ко́ц'ом ни бу́ла знако́ма / але́ ĭйі заклúкали на вес'іл'е́ / бо ўна деле́ка фам'і́л'ійа / і вин та́мки буў / ота́к се пизна́ли / Іва́н вўĭкиў тото́ сплеска́ў / А м'ін'і́ се ви́ди / шо то ўс'о ўна сама́ зроби́ла / то така́ жи́нка / шо хоч' до ко́го се пригово́ри / одови́ц'а / а ту́тки тра́филасе така́ наго́да / то ч'о би ĭ н'і ? / А йа смих ч'у́ла / шо то Іва́н йіму́ нара́йіў / ка́же / ч'е́мна / вид ґа́здиĭ / бери́*; *Сплеска́ли скоре́н'ко вес'іл'е́ / а молод'і́ на́в'іт' пиў ро́ку ни пожи́ли / то нашо́ бу́ло ква́питисе / л'і́пше зач'іка́ти / роздиви́тисе шо куда́*; 2) зліпити: *Подив'і́ц:е / ци фа́ĭниĭ ко́ник / йа йіго́ с си́ру сплеска́ла*; 3) *перен*., *згруб*., зробити щось наспіх, недбало: *Сплеска́ли ку́ч'у / а де́ т:о ме трима́тисе / йік пусте́ пидвалин'е́*?

СПЛЬО́ВУВАТИ (СПЛЮ́НУТИ) ЧЄ́РЕЗ ЛІ́ВЕ ПЛЕЧЄ́ – згідно з вірув., у такий спосіб нейтралізувати дію "урокив": *Вид уро́киў тре́ба три ра́зи зас:а́ти нат перено́сицеў то́го / кого́ ĭми́лисе уро́ки / і за ко́ждиĭ рас спл'о́вувати ч'е́рез л'і́ве плеч'е́ / м'ін'і́ ма́ма так ура́с роби́ла / ік йа бу́ла мала́ / і цисе́ ў сел'і́ ўс'і зна́йут і ро́бйут / на́в'іт' тот'і́ / шо / мо́же / і ни ду́же в'і́р'ут у ўс'е́к'і приму́ўки / бо ўно ік ни помо́же / то то́ч'но ни пошко́ди / а ш':е йа скаў за питку́р'уван'і / ік кого́с перепу́ди пес / це наĭбі́рше дити́ну / тре́ба ўз'е́ти іку́с бл'е́шку / на ц:у бл'е́шку накла́сти гор'е́ч'іх ву́гликиў / туда́ ки́нути тро́хи ше́рсти / уз'е́ти с то́го пса / ĭко́го се перепу́дила дити́на / шерс'т' зач'не́ гор'і́ти / тогди́ дити́ну покла́сти нат тим ди́мом і наĭ уна́ ўдиха́йі йіго́ / але́ ўна ма́йі так ста́ти / шоби́ дим ішо́ў здоли́ни ĭ виходи́ў ч'е́рес па́зуху ў соро́ц':і / соро́ч'ка ўгор'і́ / де па́зуха / витхи́лена / і дити́на ма́йі три ра́зи ўдихну́ти і ви́дихнути тот дим / три ра́зи / а пото́му тото́ ву́гл'і гаси́ц:е ĭ дес се зако́пуйі / зна́йу / шо бога́то так ро́бйут / бо йік н'іч'о́ ни роби́ти / то дити́на мо́же кида́тисе ўноч'е́ / крич'е́ти / мо́же зач'е́ти заика́тисе / з неў мо́же б'іда́ бу́ти / того́ ік таке́ ўже се ста́ло / пе́рше / шо тре: зроби́ти / це питкури́ти дити́ну*.

СПЛЮШО́К (СПЛЮ́ШКА), -шка́ (-и) – *змен.-пестл*. від СПЛЮ́Х: *Спл'ушо́к мале́н'киї ужé ўстаў? / так? / вин хо́ч'і мо́н'ки ви́пити / ци шо́ би циї золоти́ї дити́н'ц'і да́ти? / мо́же / барабул'о́к с с'в'і́жоў смета́нкоў / ге? / ану́ скажи́ ба́пц'і / з молоде́н'коў смета́нкоў / тако́ў / ік ти л'у́биш / наї бу́де? / а пото́му мо́н'ки / до́бре*?

СПОВІ́ЛЬНА (СПОВИ́ЛЬНА) – *незм*., повільно (занадто повільно); не поспішаючи: *Ко́ц'о / нипога́ниї робі́тник / але́ ро́би спов'і́л'на / ік хоч' йіго́ наїма́ти / то наїма́ї / але́ без зна́ла / шо ў не́го робот'а ни ме гор'і́ти ў рука́х / каў / зро́би / ік се нале́жи / але́ ни ч'іка́ї / шо бо́рзо; Ни сказа́ла бих / шо вин заика́йіц:е / вин гово́ри спов'і́л'на / а йік хо́ч'і бо́рше / то на ĭко́мус сло́в'і мо́же кри́шку затну́тисе / та́к'ік би шош спе́л:о тото́ сло́во ў ро́т'і / ни пусти́ло йіго́ / але́ ўно лиш ле́д'а застанови́лосе / а пото́му пишло́ / ік се нале́жи / так шо це ма́ло хто ви́ди; Ви́жу / шо ви се ни ква́пите / ĭдете́ спови́л'на / ного́ за ного́ў / А куда́ / Насту́ / нам се ква́пити? / до ве́ч'іра ш'і деле́ко / таї сам'і́ зна́йіте / тоĭ / шо се ква́пи / ни ўрас виĭграйе́ / а ми се боймо́ приĭгра́ти / Ну та до́бре / а йа му́с'у бо́рше / бо йік ста́ну / то мене́ ўже н'іхто́ ни зру́ши / ĭ тогди́ мете́ ма́ти зо мноў б'іду́ / а кому́ це́го тре́ба? / ви хо́ч'іте з ба́боў ма́ти кло́пит*?

СПОГАНІ́ЛИЙ – *дієприкм*. до СПОГАНІ́ТИ: *Споган'і́лиї / бо т'е́шко ро́би / бутина́ми ни йе ле́хко / а вин / йо / тики́ фиїст пода́ўсе.*

СПОГАНІ́ТИ – стати непривабливим, негарним: *Мар'і́ка споган'і́ла / вит:огди́ / йік вид:а́ласе / мо́же / т'ішка́? / В'іде́ў / д'і́ўку ме ма́ти.*

СПОДІ́ЇНИЙ – *дієприкм*. від СПОДІ́ЇТИ: *Спод'і́йіне зло мо́же ўпа́сти на д'іти́ї кри́ўдника / на ўну́киў ци пре́ўнукиў.*

СПОДІ́ЇТИ (СПОДІ́ЮВАТИ) – заподіяти (заподіювати); учинити, зробити: *Хто спод'і́йі кри́ўду комýс / того́ Бох покара́йі / і то ду́же / кри́ўда верта́йіц:е т кри́ўдникови / так му́си бу́ти.*

СПО́ДОМ – *присл*., низом, долиною: *То ни спо́дом ішли́ в'ітри́ / а вер'ха́ми / того́ ĭ тоту́ хач':е́ну на Букови́н'і ни зач'іпи́ло / а так / у м'іну́ту би зне́сло / л'у́де ш'е́с'т'і ма́йут; Спо́дом / тики́ на д'н'і проĭди́се шма́тоў; Спо́дом куру́нку фастриґу́ĭ / ота́к / йік на це́му мал'у́нку / йійі́ ма́йі бу́ти до́ста ви́тко / на три шти́ри па́л'ц'і.*

СПО́КІЙ ГОЛОВІ́ (ТАЙ СПО́КІЙ ГОЛОВІ́) – із завершенням чогось, важливого для мовця, зникають турботи, клопоти: *Ад'і́ поўвиха́лисе / зроби́ли / таї спо́к'ії голов'і́ / тепе́рки мо́жно ку́татисе; Хапну́ли с'і́но / таї спо́к'ії голов'і́ / наї тепе́рки іки́ї соб'і́ хо́ч'і / дош' іде́ / ни бу́дец:е пережива́ти; Завеснува́ли / таї спо́к'ії голов'і́ / кобі́би лиш вели́ких дош':і́ў*

ни бу́ло / шо́би н'іч’о́ ни позамока́ло / бо памн'іта́йіте / шо бу́ло перет:огі́т / ої шо б’ідá бу́ла.

СПОКУ́ТУВАТИ (СПОКУ́ТАТИ) ВИНУ́ (ПРОВИ́НУ) – намагатися заслужити в когось прощення за щось: *Ікшо́ ї завини́ла бу́ла ч’е́мос пе́ред Мару́сеў / то прови́ну даўно́ споку́тала / ш’і ў молод'і́ рокú.*

СПОЛО́КАНИЙ – *дієприкм.* від СПОЛОКА́ТИ: *Граф’і́н споло́каниї ци н´і? / мо́же / ш’:е сполоч’е́ / то ни зашко́ди / бо там буў фус на д´н´і*.

СПОЛОКА́ТИ – 1) випрати (про білизну, одяг, які необхідно освіжити, які не є брудними): *Сполоч’е́ ў л´і́теплиї вод'і́ / абе́з ду́же ни те́л:а / цису́ бл´у́ску йа ўбра́ла лише́н´ рас*; 2) сполоскати: *Терел´і́ тре́ба сполока́ти / бо йа ни диви́ласе / їк’і ўни*; 3) *перен.*, випити (про алкогольні напої): *Ма́тко / ма́йіте винце́ / абú го́л:о сполока́ти / бо пересо́хло шош.*

СПОЛУ́ННЯ (СПОЛУ́ДНЯ) – *присл.*, після обіду: *Сполу́н':а мете́ сапа́ти / наї протр´е́хне; При́йду / а́ле сполу́н´:а / зра́н´а ў м’і́сто їду*.

СПОНИВА́ЖІТИ (СПОНИВА́ЖИТИ, СПОНИВА́ЖУВАТИ; СПОНИВАЖЕ́ТИ) КОГО́С **–** *заст.*, не виявити (не виявляти) належного пошанівку комусь: *Перепро́с'уйу / Ва́с'ку / бигме́ / ни хот'і́ў спонива́ж’іти тебе́ / ти ґазда́ / мо́же / йа пйе́ниї сказа́ў шош ни так / то вибач’еї мин'і́ / гаї / ви́пйімо / даї Бо́же / аби́смо здоро́в’і бу́ли*.

СПОНІ́МЛИВИЙ – повільний, мовчазний; занадто розважливий, сором’язливий: *До́бриї і роби́тниї ч’олов’і́к / але́ ікиї́с спон'і́мливиї / з не́го сло́во ви́т'ігнути / то тре́ба де́с'іт' сво́йіх прикла́сти; Ни ска́жеш / шо Га́н'а гет видл'у́т'кувата / але́ ўна спон'і́млива / гаш ч’ірвоні́йі / ік шош се запита́ти / То їка ц:е? / ўстидли́ва? / Ну так вигл'іда́йі / шо ўстида́йіц:е / ік хтос на н'у ди́виц:е / шош се пита́йі / ўна тогди́ гаш та́к’ік страши́ц:е / шо йі́йі зач’іпи́ли / то йек и́нак ска́жеш? / спон'і́млива*.

СПОНИ́МЛИВО (СПОНІ́МЛИВО) – *присл.*, рідко; повільно: *Ви́тко / шо хлопч’і́ш’і розва́жливиї / спони́мливо гово́ри / ум’і́йі ви́слухати / И:ї / та ў не́го така́ рост'е́гнена бе́с'іда / шо мош усну́ти / до́ки вин сло́во ска́же / а ви так лего́н'ко ка́жете / шо спони́мливо / йек так? / але́ ви соб’і́ каж’і́т / а йа ни хо́ч’у / шоби́ мене́ на сон клони́ло / ік хтоз гово́ри / Бо ти теремкоти́ш / у те́бе сто слиў у м’іну́ту / ти йіґ гово́риш / то гаш захлина́йіс:е / ї гада́йіш / шо то фа́їно / а дру́гиї / мо́же / ї полови́ну ни зрозум’і́ти с тво́йі бе́с'іди / але́ ни шука́йі ў то́б’і ґан'ч’у́ / та́к’ік ти / заду́рно прис'к’і́пуйіс:е до хло́пц'а; До́брого ма́їстра йіс наїшла́ / ро́би спони́мливо / а́ле фа́їно / вин мин'і сам зач’е́ў / ка́же / мо́же / ви се над'іва́ли / шо то бо́рше бу́де? / а йа каў йіму́ / ми се ни ква́пимо / йек вам вихо́ди / лиш аби́ до́бре бу́ло / таї би́рше за ц:е ни зач’іна́ли / а вин ду́же стера́йіц:е*

/ ни пйе / ни витшу́куйі припоч’е́ўку / х’іба́ іґ дез заку́ри / отогди́ / то йа ўже сама́ де́коли каў / припоч’е́н'те / ану́ко ї́ди с то́го бо́ку ха́ти / таї́ поди́вис:е / йек вин бурку́йі / сего́н:е с'в’ітце́ / таї́ вин ни ро́би / ране́н'ко прі́йде / але́ робо́та / т:о шо тре́ба; Дес прихо́д'і видизна́ти / але́ спон'і́мливо / ни так / шоби́ ко́ждого ти́жн'а / але́ м’ін'і́ ї ни тре: / шоби́ б’і́гли / бо зна́йу / шо ма́йут сво́го до́ста / хло́пец пишо́ў у пе́ршу кл'а́су / а тот ш’і гет мали́ї / таї́ ку́тан'і / горо́т / так шо нима́ коли́ хата́ми ході́ти / Ну то нима́ шо каза́ти / ч’е́мн'і ўну́ки; *Йо / деш шош ска́же / але́ спон'і́мливо / о́т'ік нихо́т'іч’е́ ви́пусти сло́во / а шоби́ дру́ге ви́пустиў / то му́си поду́мати / ї́ке ўно / йек уно́ ў не́го се скла́ло / це так вигл'іда́йі / іґ би тот'і́ слова́ з не́го воловод́ом т'ех; Говори́ў / але́ спон'і́мливо / ни так / ік ура́с / Та бо ў них гризо́та ў ха́т'і / ўіму́ ни до те́бе / Мо́же / ї так / бо о́мхниї буў.*

СПО́ННІ (СПО́ДНІ), -ів (-де́нь) – штани із фабричної тканини: *На спо́н΄:і ў Ч’рниўц΄а́х купи́ў; Тепе́р і д΄іўки́ ў спо́н΄:ах хо́д΄ут / капел΄у́х ўбера́йут / гента́м де таке́ могло́ бу́ти?*

СПО́ННЯ (СПО́ДНЯ), -і – штанина, холоша: *Спо́н΄:а се закоти́ла / ану́ дивй́се / Це / бабо́ / йа так зроби́ў / бо хо́ч’у на ро́вер΄і йі́хати / аби́ ў ланц ни зат΄ігло́ / то му́с΄іў зако́т΄увати / а́ле д΄ікова́т΄ / шо ви так дба́йіте за ме́не.*

СПОРЕ́ЖЕНИЙ (СПОРІЖЕ́НИЙ) – *дієприкм.* від СПОРІДИ́ТИ: *Ру́пцак спор΄е́жениї / ге́нде на ла́вици / бо ў л'убу́ м’іну́ту маши́на мо́же зап’і́пкати / шоби́ йі́хати / того́ му́си бу́ти гото́ве.*

СПОРЕ́ЖУВАТИ (СПОРЕ́ДЮВАТИ) – *недок.* стос. СПОРІДИ́ТИ: *А то шо спор'е́жувати? / та д'і́ти лиш на ден' до ба́би ї́дут / ки́л'ко то́го спор'е́ж’ін'а? / шоби́ лиш ма́ли у ч’о́му спа́ти.*

СПОРІДИ́ТИ – 1) спорядити: *Ш’і ўч’е́ра спор΄іди́ли ўс΄о ў доро́гу / а сег΄он:е ў ше́стиї пойі́хали / ти́жден΄ бу́ли ў ба́би*; 2) приготувати померлого в останню дорогу, передбачену обрядом похорон: *Спор'іди́ли / ік се нале́жи / Йіле́нка / дон'ка́ / за ўс'о подба́ла / бо Насту́н'а з неў жила.*

СПОРО́ХНА́ВІТИ (СПОРО́ХНІВІТИ) – спорохнявіти: *Пори́х у ба́биниї ха́т΄і споро́хн΄ів’іў / таї́ две́р΄і ўже пойі́ден΄і / пото́ч’ін'і.*

СПОРОХОВА́ТІЛИЙ – *дієприкм.* від СПОРОХОВА́ТІТИ: *Пен΄ спорохова́т΄илиї / тото́ / шо ўсереди́н΄і / до вазо́нкиў до́бре додава́ти.*

СПОРОХОВА́ТІТИ – спорохнявіти, струхлявіти: *П’іп’і́на спорохова́т΄іла / ўійі́ тре́а бу́ло ш’і тоги́т упили́ти ци тики́ ви́корч’увати / бо то ви́тко бу́ло / до ч’о́го ї́де́ц:е.*

СПОСИ́БНИЙ – 1) здібний: *Хло́пец споси́бниї / францу́ску зна́йі / бо там жиў мали́м / ро́дич'і йиго́ с Т'у́дева / а по н'іме́цкому сам се наўч'е́ў / і ш':е по йко́мус*; 2) здатний (на щось): *Цес ч'олов'і́к мо́же бу́ти на ўс'о́ спосибниї / йа ни ду́же йиму́ в'і́р'у / ік вин таки́ї до́бриї / то ч'о жинка с тр'ома́ д'ітми́ пишла́ вид не́го / сама́ диви́се / ци приїма́ти тако́го / ни ква́псе*; *Мар'і́ч':ін'і д'і́ти спосибн'і до нау́ки / а м'ії н'і / машині л'у́би / ўже се наўч'е́ў р'іхтува́ти / ви́жу / шо оц:е́ йиго́*.

СПОСТИ́ГНУТИ (СПОСТИГА́ТИ) – змогти, встигнути (встигати); викор. передусім – у заперечних конструкціях: *Дити́на ўпа́ла з лу́шка ми́ґом / йа ни спости́гла сло́во сказа́ти / але́ н'іч'о́ / на́в'іт' слозу́ ни пусти́ла; Ни спости́х кл'і́пнути / о́ч'і зажмури́ти / йік страшни́ї дош' уреп'і́жиў; Де́ там спости́х би хтос сло́во сказа́ти / рот утвори́ти / уна́ н'іко́му ни даст / до́ки се ни ви́говори / аби́ Бох борони́ў вит тако́йі жінки.*

СПОХОПИ́ТИСЕ (СПОХО́П'ЮВАТИСЕ) – спохватитися (спохвачуватися): *Спохопи́ласе / а́ле бу́ло ўже пі́зно / зло́д'ії комо́ру гет ви́ч'істиў / того́ йа ўра́с ка́жу / ни лиш'е́йте две́р'і ўтворе́н'і / ік ідет'е ў ста́йн'у ци ў горо́т / запера́йте / бо сам'і́ ви́дите.*

СПОЧЄ́ВОК, -вку **–** 1) відпочинок: *Іки́ї споч'е́вок с тако́ў дити́ноў? / т:о даї / т:о забери́ / нагоду́ї / диви́се / аби́ куда́с ни зал'і́зло / би ни ўпа́ло / йа би́рше се ўробйе́йу / йік на пологах*; 2) *перен*., смерть; вічний "спочєвок": *Ту́тки нима́ споч'е́ўку / х'іба́ шо ота́м за мура́ми / ко́ло Д'іко́вих.*

СПОЧЄ́ТИ НАВІ́КИ – померти: *Прожи́ли ш ч'олов'і́ком со́рок і ўди́н рик / тоги́т споч'е́ў / нав'і́ки споч'е́ў / одно́ до́бре / шо ни му́ч'іўсе.*

СПОШЕ́ВОК, -вку – схованка; місце, де хтось щось зберігає про запас, на випадок необхідності, якоїсь скрути: *Мару́с'ко / проси́ ба́пку / уна́ му́си шош ма́ти ў спошеу́ку / мо́же / ўд'і́ли тоб'і на су́кон'ку / а ми дамо́ на босоно́шки; У ме́не ў спошеу́ку йе лиш п'ідис'е́т' гри́ўн'іў.*

СПРА́ВИТИ – показати: *Спра́ў ч'олов'і́кови доро́гу / вин ни зна́йі / куда́ їти ў Мали́ї Роже́н / ка́же / шо з Рости́к / напра́ў йиго́.*

СПРА́ВИТИСЕ – іти кудись – у певному напрямку, з певною метою: *Уже́ йіс куда́с спра́виласе? / а хто́ ме пидло́гу ми́ти? / ти ўб'іц'е́ла.*

СПРАВУВА́ТИСЕ – 1) добре поводитися: *Уздр'у́ / йек меш справува́тисе / ци ч'е́мна бу́деш*; 2) успішно виконувати якісь обов'язки, якусь роботу: *Потро́хи справу́йусе / таї ма́ма дес помога́йі з дити́ноў / іна́кше ни зна́йу / йеґ би бу́ло / Та йек? / т'е́шко би бу́ло.*

СПРАХТИКО́ВАНИЙ – *дієприкм*. від СПРАХТИКУВА́ТИ: *Роби́ / ік ву́йна ра́ди / ўна на це́му спрахтико́вана / ўна до́бре ка́же.*

СПРАХТИКО́ВАНО – достеменно відомо, перевірено життям: *Мар΄і́ / то спрахтико́вано / йік ни дба́йіш за здоро́ўйі / за до́бру йіду́ / за припоч'е́вок / то меш дба́ти за л΄іка́рство / і то ни зна́ти / ци помо́же.*

СПРАХТИКУВА́ТИ – переконатися в чомусь, у доцільності виконання, дотримання чогось: *Йа спрахтикува́ла / йік хо́ч'іш / абі́ огир'кі́ бу́ли хрустк'і́ / ни переква́с΄уї / наї два три дни поква́с΄уц:е ў сло́їку / а пото́му залі́ї лі́шкоў олі́ви / би во́здух ни доході́ў / таї несі́ ў пиўні́цу / ўзим'і так'і́ бу́дут / йіг би лиш нида́ўно зач'е́ли бре́скнути.*

СПРЄ́ТАНИЙ – *дієприкм.* від СПРЄ́ТАТИ: *М'іш'у́лик с цукі́рками спр΄е́таниї / у ша́фу на самі́ї вер΄х покла́ла / д'і́ти ни на́йдут / а до то́го ш'і шош доку́пиў / таї Никола́ї ме ма́ти ш ч'ем прийті́ / мала́ гі́не ма́ти велі́ку л'а́л'ку з во́зиком / а малі́ї / таку́ маши́ну / шо на ниї солда́ти йі́дут / ўже бих бу́ла купі́ла / бо це́го пишла́ / але́ тра́филисе с'н'ігоўу́ц'і / таї на ц:е ни става́ло / але́ му́с'у тото́ наїті́ / бо ўни слу́хайут і ду́же ч'іка́йут с'в'е́та / Ну та так / рас ч'е́мн'і / то мус.*

СПРЄ́ТАТИ – заховати: *Спр΄е́ч' / абі́ д΄і́ти ни наїшлі́ тото́ / шо Никола́ї ма́йі принес́ти / Наї у вас по́ки шо бу́де / бо вид них н'іч'о́ се ни схова́йі; Спр΄е́ч' оцисе́ / ў скри́н΄у покладі́ / бо ш'і дес се загу́би; Спр΄е́ч'те своїі́ гро́ш'і / на це́ї рас йа за л΄о́ди плат΄у́ / кі́л'ко мош / ви таї ви / йа то́же їкиїс го́нир ма́йу.*

СПРЄ́ТАТИ ВИТ ЧЮЖО́ГО (ЧЮЖИ́Х, ЧЮЖО́ГО О́КА) – заховати від сторонніх: *Спр'еч' цисе́ вит ч'ужи́х / по́ки йе робі́тники / абі́ ўно ни стойе́ло ў креде́н'ц'і; Де́ би цисе́ спр'е́тати вит ч'ужо́го о́ка? / То низле́ би і вид де́кого с сво́йі фам'і́л'іи / шо́ ви на ц:е ска́жете*?

СПРЄ́ТАТИ (СХОВА́ТИ) СВИЙ (СВІЙ) ГО́НИР (СВОЇ́ ГОНОРИ́) – відкинути амбіції при вирішенні якихось нагальних питань: *Мар'і́ / послу́хаї / шо йа тоб'і́ скаў / ни ду́же ўпера́їсе / а ік йа дайу́ / то озмі́ цис'і́ гро́ш'і ї бо́рзо купі́ тото́ / шо дити́н'і до шко́ли / спр'еч' свиї велі́киї го́нир / наї вин бу́де на спошеу́ку до їко́гос дру́гого ра́зу / а за́рас нима́ ч'о м'ін'і́ йіго́ пока́зувати / спр'еч' і зробі́ т:о / шо йа каў; Ни го́н':і се договорі́ти / бо ко́ждиї т'е́гне на свойе́ ї пока́зуйі / ікі́ї у не́го го́нир / а йа сказа́ла / ік хо́ч'іте / шобі́ ві́йшло на до́бре / то ко́ждиї ма́йі спр'е́тати свиї го́нир і то маї да́л'і / ї приїми́ти тото́ / шо ход' іко́с / бі́рше ме́нче / бу́де на ко́рис'т' ус'і́м; Ад'і́ / л'у́пко л'у́ба / ві́диш / йа спр'е́тала / схова́ла свиї го́нир / а ч'у́йу / шо вин з ме́не фиїст випера́йі / але́ йа йіму́ сказа́ла сид'і́ти ц'і́хо / і сама́ приїшла́ до те́бе ў го́с'т'і / ни доч'е́кувала / абе́с мене́ ду́же припро́с'увала / приїшла́ / бо ни хо́ч'у / шобі́ зада́ўн'уваўсе ікі́їс пере́р'ік мижі́ сво́йіми /*

отака́ м’ін'і́ прийшла́ га́тка / зач’е́ла сверли́ти / таї йа се зибра́ла ї прийшла́ / каў сама́ соб’і́ / наї мойе́ бу́де ни́ш:е / але́ наї на души́ тро́хи ви́погодиц:е.

СПРЕ́ТОК, -тку – місце схову; сховок: *У їко́му спр΄е́тку ти цисе́ меш трима́ти? / то ш’і ти́жден΄ до Никола́йа / Оту́т хова́йу / То шо / креде́нц / спр΄е́ток? / у и́нчому м’і́сци схова́ї / покла́т΄ у комо́ру.*

СПРИ́КРИТИСЕ (СПРИ́КРЮВАТИСЕ) – надокучити; стати, на думку мовця, прикрим: *Цис΄а́ робо́та м’ін΄і́ спри́криласе / того́ йа ўз΄е́ла плет΄і́н΄і / а пото́му доборса́йу т:о / шо лиши́лосе*; *Мали́ї спри́криўсе / лиш на ру́ки таї на ру́ки / Мо́же / того́ / шо зу́би л΄і́зут; Вин / Вас'у́тко / таки́ї ни буў / шош йіму́ йе / шо вин так спри́криўсе; Так л'уби́ла шош ч’іта́ти / а йиї заслa̕бла / то м’ін'і́ ўс'о спри́крилосе / н'іч’о́ се ни хо́ч’і / ви́диш / шо́ т:о знач’е́йі сла́б’іс'т' / дра́нка зач’е́ла раж’е́ти / шош хтос поти́хон'ко ска́же / а м’ін'і́ се здайе́ / шо заду́же го́лосно / ї зач’іна́йі тото́ шко́дити / розум’і́йу / шо то ни так / а ўс'о одно́ се́рд'усе / таї отаке́ / стайу́ сварли́воў ба́боў / н'ійе́ка стайу́.*

СПРИТИСКО́ВАНИЙ – *дієприкм.* від СПРИТИСКУВА́ТИ: *Васи́ / бе́с'іда на́ш’а іка́с спритиско́вана вихо́ди / ни ле́хка / ни така́ / ік то йе / шо хо́ч’іц:е говори́ти / шо гово́риш / а рот сам зач’іна́йі питс'м’іха́тисе / того́ / шоби́ ни заїти́ у вели́ке / лиш’і́м йиї́ / витклад'і́м на їкиїс ч’ес / бо йа бих хот'і́ла тоб’і шош до́брого сказа́ти / але́ сама́ у ўсе́му ш’і ни розибра́ласе / ни звел:а́ доку́пи свойі́ гатки́.*

СПРИТИСКО́ВАНО – примушено діяти когось усупереч його бажанню: *Мар'і́ / то спритиско́вано / йіго́ спритискува́ли / шоби́ вин забра́ў зайа́ву / ви́тко / погрози́ли / му́с'іло шош бу́ти / то ни спроста́ / шо вин написа́ў / а пото́му забра́ў / і ўже сид'і́ў ц'і́хо.*

СПРИТИСКУВА́ТИ (СПРИТИСКО́ВУВАТИ) – змусити (змушувати), заставити когось розповісти щось, признатися в чомусь; спонукати кого-небудь до якоїсь дії: *Йа тики́ спритискува́ла Мару́с΄у Ва́с΄кову / таї уна́ призна́ласе / вит ко́го ч’у́ла про сло́во*; *Мар'і́ка ни ўм’і́йі бреха́ти / у не́йі ўс'о на ч’ол'і́ напи́сано / ўна / пра́ўда / видн'е́куваласе / каза́ла / шо ш’і ни зна́йі / йек уно́ се складе́ / але́ йа спритискува́ла йиї́ / таї уна́ се призна́ла / та́к’ік ми ї гада́ли / вес'іл'е́ бу́де ў пе́ршу нед'і́л'у ве́рес'н'а / ікра́с по Богоро́дици / А йа ни зна́йу / ч’о́ с цим се кри́ти? / це фа́їна новина́ / Ка́же / шо ни л'у́би напере́т за т:о каза́ти / ч’іго́ ш’і нима́; Спритискува́ла / таї Іванко́ се призна́ў / на шо вин тот'і́ гро́ш’і потра́тиў / йа каза́ла вам / ни дава́їте / наї опхо́диц:е с тим / шо ма́йі / а тепе́рки зноў при́їдец:е йіму́ на драни́ц'і шош питсоби́ти / бо дах зач’е́ў ч’ур'і́ти / та ни мо́жно допусти́тисе / шоби́ ў ха́т'і бу́ла си́р'іс'т' / бо с тако́го ї грибо́к*

мо́же ки́нутисе / то ни ли́ш вит то́го / ǐкиǐ фудо́мент / зале́жи / ікиǐ пл'ац / ци то ни моч'іра́ / але́ ǐ вит це́го / Ну то ік тре́ба / то помо́жемо / вин м'ін'і́ се призна́ў за т':і гро́ш'і / сам ус'о́ росказа́ў / вин купи́ў т:о / шо тре́ба ў ха́ту / вин ни профу́ркаў йіх / а за дах тогди́ се ни ду́мало / бо вин ни йе стари́ǐ / так шо н'іч'о́ / то ни ўс'о тре́ба перекрива́ти / М'і́с'о ўже диви́ўсе / страшно́го н'іч'о́ се ни ста́ло.

СПРИ́ТИШНИЙ – зручний: *Оц':і пиўч'еревики м'ін'і́ ду́же се ўдайу́т / і спри́тишн'і / йо / так / іґ би на мойу́ но́гу ши́т'і*; 2) "повороткий": *Іва́нко ни йе спри́тишниǐ до да́нцу / зат'ішки́ǐ / де́ вин го́ден ви́ступити на ри́ўн'і з ус'іма́?*; 3) акуратний: *Це ни йе спри́тишне шит'е́ / таке́ / йік у на́шоǐі ба́би / це лаба́те / диви́се / ǐк'і хре́стики / хто таку́ соро́ч'ку схо́ч'і носи́ти? / йа бих сама́ ў цисе́ се ни ўбра́ла.*

СПРИ́ТИШНО – *присл*., *пох*. від СПРИ́ТИШНИЙ: *Спри́тишно зро́блено / л'укс / ви́тко / шо до́бриǐ ма́ǐстер; Ти лиш подивисе / йек спри́тишно зац'іро́вано / ни пі́знашно / де бу́ла дз͡у́роч'ка.*

С ПРИХО́ДУ – біля входу: *Ч'іка́ла с прихо́ду / ко́ло бра́ми / йеґ бу́ло догово́рено; Тики́ с прихо́ду / по пра́ву ру́ку / ў ба́биниǐ ха́т'і ла́виц'а бу́ла / маǐ да́л'і / пид образа́ми / стиў / а напро́тиў / вели́ка п'іч'.*

СПРО́БУВАТИ (ПРО́БУВАТИ) ШЄ́СТЯ ШУКА́ТИ – прийняти для себе якесь важливе рішення, сподіваючись на успіх: *Іва́н спро́буваў ш'є́с'т'а ў с'в'іта́х шука́ти / і шо́ с то́го ви́ǐшло? / ш ч'е́м верну́ўсе?*

СПРОВА́ДИТИ (СПРОВА́ЖУВАТИ, СПРОВА́ДЮВАТИ) – 1) відправити, провести (проводити): *Таǐ шо? / ўже йісте́ спрова́дили сво́йіх го́с'т'іў / уже́ видйі́хали*?; 2) пошити, справити: *Мало́ў йа бу́ла худа́ / марна́ / аш си́на / таки́ǐ здохл'е́к / то ма́ма спрова́дила м'ін'і́ купа́л'ник / аби́ йа вигр'іва́ласе ко́ло р'іки́ / так л'ітники́ роби́ли / і ўна / ви́тко / поду́мала / шо то ǐ м'ін'і́ ц:е бу́де пом'іч'не́.*

СПРОВА́ДИТИ (НАПРАВ'Є́ТИ; СПРОВА́ЖУВАТИ, СПРОВА́ДЮВАТИ) КОГО́С **НА ДО́БРУ ДОРО́ГУ (НА ДО́БРЕ) –** спрямовувати когось на добро, на досягнення мети у житті; прищеплювати комусь високі моральні якості: *Та вин йіму́ ни та́то / то ри́н:иǐ ву́ǐко / але́ ік та́та ни ста́ло / то вин йіму́ зач'е́ў у ўсе́му помога́ти / спрова́д'уваў хло́пц'а на до́бру доро́гу / ма́ма йе ма́ма / ўна дба́ла за не́го / але́ ік шош тре: бу́ло се пора́дити / то ǐшли́ до ву́ǐка / а вин уже́ каза́ў / йек л'і́пше зроби́ти / а йік хло́пец пишо́ў се ўч'е́ти / то торби́ р'іхтува́лисе до́ма / ма́ма з ба́боў за т:о ду́мали / а ву́ǐко Іва́н гри́шми помога́ў / ік хло́пец прийіха́ў / то так ура́с бу́ло / того́ йа каў / шо вин спрова́д'уваў йіго́ на до́бру доро́гу / ду́же хот'і́ў / шоби́ вин у л'у́де ви́ǐшоў / і ви́дите сам'і́ / йек тот хло́пец*

пишо́ў угору́; *То пиўсирота́ / вў́йко ура́с інтересува́ўсе цим хло́пцем / спрова́д'ваў йиго́ на до́бру доро́гу / ду́же хот'і́ў / шобы́ вин фа́йно се ўч'еў / і пото́му на ко́гос се ви́ўч'іў / помога́ў / ч'ем мих / бо то ри́н:ого бра́та син / таї ад'і́ / ма́йи хлопч'і́ш'і до́бру робо́ту / тепе́рки прийіха́йі до вў́йка / і так дба́йі за не́го / іґ би то буў ри́н:иї йиго́ та́то / Ну та ма́ми даўно́ нима́ / а це / пре́ц'ін' / наїбли́ш':а йіму́ рид'н'а́ / вў́йко йиго́ на до́бре ўч'еў / нима́ шо каза́ти.*

СПРОВА́ДИТИ (СПРОВА́ЖУВАТИ, СПРОВА́ДЮВАТИ) НА БЛУТ (НА ГРІХ) – сприяти тому, щоб хтось согрішив; заохочувати до гріха: *То ш':е́зби спрова́д'уйі л'удину́ на блут / то ви́н наш'і́птуйі йі́й шош пусте́ зроби́ти / ў таку́ м'іну́ту ро́зум о́т'ік притлу́мйуйіц:е / таї л'удина́ зач'іна́йі тото́ роби́ти / шо йі́й прифа́л'уйут / каўт / ни б'і́йсе / роби́ / меш ви́д'іти / йек тоб'і́ бу́де до́бре / ї́ка ти меш удоволе́на / і л'удина́ пид:айе́ц:е / ни нам'ір'е́ласе / а согр'іши́ла.*

СПРОВА́ЖЕНИЙ – 1) приведений, привезений здалеку, звідкись; той, що не з села: *Упере́т ік іка́с ішла́ на д'і́ти / то н'іхто́ ни диви́ўсе / ци фа́йна / голоўне́ / абы́ робі́тна / йік у сел'і́ ни бу́ло тако́йі / то могла́ бу́ти спрова́жена / дез з гор'і́ш':а / бу́ло / шо ї з доли́ў привози́ли / ч'у́йіте / на лице́ н'іхто́ се ни диви́ў / бо ни це ў жит'у́ голоўне́*; 2) відправлений, відряджений кудись кимсь:*Ужé н'іко́го нима́ / ўс'і спрова́жен'і / лиши́ўсе наїме́нчиї уну́к / бо вин ш'і ни хо́ди до шко́ли / а тим бу́ло мус йі́хати.*

СПРОМОЧІ́СЕ – спромогтися: *Тепе́рки ни т:о / шо бу́ло ўпере́т / мош набога́то би́рше спромоч'і́се на ўс'е́ке / але́ рокы́ мойі́ ни т':і / Мару́с'ко / коро́ву прода́ла / по́рос'і ни де́ржу / бо сили́ў ужé ни йім / йе ку́ри / ад'і́ ге́н:е пасу́т соб'і́ / у́ш' / у́ш' / а ти куда́ / л'у́боч'ко / ї́деш / куда́ йіс се напра́вила? / то тоб'і́ ма́ло са́ду / ї ти м'ін'і́ б'іжи́ш у гр'ітка́х по́рпати? / у́ш' / ота́к му́с'у сокоти́ти / бо хот' і загороди́ла гр'ітки́ / а ўни на ц:е ни ди́ўйуц:е / соб'і́ нахо́д'ут / йек прол'і́сти / бо ги́нут купа́тисе ў гр'ітка́х / так'і́ купала́ вигр'іба́йут / шо ви́т:и лиш го́лови стирч'е́йут / йа йім тро́хи попуска́йу / але́ де́коли свар'у́се / і ўни тогди́ т'іка́йут / по го́лосу ч'у́йут / шо йа се́рд'усе / і хто би сказа́ў / ку́рка / а ни б'і́йсе / йек уна́ ўс'о розум'і́йі / ви́диш / кри́кнула йім у́ш' / ї ўни ад'і́ йеґ бо́рзо се верну́ли / хто би шо ни каза́ў / а ў тиї голов'і́ йе шош таке́ / шо ду́майі / а де́хто ка́же / а ї́киї у ку́рки ро́зум? / та йе́к ікы́ї? / де́коли би́рший / йік у то́го / шо сло́ва л'у́цкого ни розум'і́йі / набога́то би́рший.*

СПРОТИ́ВІЛИЙ – неприємний, остогидний: *Ну та за́пах мо́же бу́ти спроти́в'ілиї / рас йа йі́хала ў аўто́бус'і / ї м'ін'і́ нидо́бре се зроби́ло / бо го́р'іч' / спарнота́ / а ї́кас жи́нка / ви́тко / ти́л'ко води́ кол'о́нцкойі на се́бе*

ви́лила / шо м'ін'і́ с'в'іт зач'е́ў се крути́ти / і йік отепе́р йа дес ч'у́йу поди́бниї за́пах / то ўмера́йу / вин м'ін'і́ на ўсе жит'е́ спроти́виўсе / йіда́ мо́же бу́ти спроти́ўлена / а ш':е шо? / го́лос / йе таки́ї го́лос / шо м'ін'і́ шко́ди / ік йіго́ ч'у́йу / йа бих т'іка́ла / ітби́ могла́ / л'удина́ мо́же се спроти́вити / ну то бога́то ч'іго́ мо́же се виткі́нути / ста́ти спроти́в'ілим.

СПРОТИ́ВІТИСЕ (СПРОТИ́ВИТИСЕ) – стати неприємним, противним; остогидіти: *Вин м'ін'і́ се ўдава́ў / а йік уздр'і́ла пйе́ним / то так спроти́в'іўсе / шо ни хо́ч'у йіго́ н'і зна́ти / н'і ви́д'іти.*

СПУБЛІ́ЧІТИ – *докон. в.* до ПУБЛІ́ЧІТИ: *Мар'і́ка вўі́кова так спубл'і́ч'іла Вас'у́ту / шо тиї аш мо́ву видибра́ло / м'ін'і́ гаш шкода́ йійі́ ста́ло / бо це на вес'іл'у́ / ку́па л'уді́ї / ікра́с уста́ли з:а стола́ / до́бре / шо ч'олов'і́к ум'іш'е́ўсе / Мар'і́ч'ін / ви́трашп'іруваў жи́нку надви́р / таї там шош до́бре поговори́ли / бо ўна заїшла́ запла́кана / мих і шту́ркнути па́ру рас / а́ле то́го н'іхто́ ни ви́д'іў / шо́ бу́ду каза́ти*?

СПУ́ДИТИ (СПУ́ЖІТИ) – налякати: *Бу́ло таке́ / приїшо́ў / таї спу́диў тих пйін'у́х / шо зибра́лисе ў т'і́ч':іниї ха́т'і / бо ўна сама́ / таї ни бу́ло кому́ йіх ви́трашп'ірувати / а йа сказа́ў йім па́ру о́стрих слиў / таї уни́ / ік ку́л'а / вил'іта́ли / наї зна́йут / шо туда́ нима́ ч'о йім бли́житисе / А т'і́тка шо? / Д'е́кувала / каза́ла / шо вид них спа́су нима́ / а тепе́р мут зна́ти / шо суда́ йім ни во́л'но ступа́ти / але́ ї ви / мамо́ / би́рше туда́ се нав'і́дуїте / ўни вас тако́ш / ік вогн'у́ / боїу́ц:е / ми му́симо тото́ с'м'іт'е́ вит т'і́ч':інойі ха́ти видна́дити / це наїпе́рше / шо мус зроби́ти*; *Васи́л' спу́диў тах злод'і́йі́ў / уни́ то́рбу ш ч'існико́м ки́нули се́ред' горо́ду / дво́йі бу́ло / котр'і́ / ни зна́ти / бо стемн'і́ло ўже; Коўта́ч' ад'і́ ікиї фа́їниї прил'е́т'іў / ану́ диви́се / лиш абе́с ни спу́диў / бо би́рше се ни пока́же.*

СПУ́ДИТИСЕ (СПУ́ЖІТИСЕ) – налякатися; те саме, що ПЕРЕПУ́ДИТИСЕ, НАПУ́ДИТИСЕ: *Спу́диўсе буў / йік ішо́ў у Гребени́ / до́брого смих пу́ду диста́ў / ота́к кро́киў з де́с'іт' наўскоси́ шош тр'і́снуло / йа ўберну́ўсе / ди́ўйусе / а то л'існа́ / така́ сам'і́с'ка / йіґ д'е́д'а пок'і́йниї / роска́зували / ди́виц:е на ме́не і питс'м'іха́йіц:е.*

СПУ́ДЮВАТИ (СПУ́ЖУВАТИ) – *недок. в.* до СПУ́ДИТИ (СПУ́ЖІТИ): *Пес уже ни рас спу́д'уваў кур'е́та / подиви́се / ч'о вин се видйе́зуйі / во́л'у соб'і́ ро́би.*

СПУ́ЗА, -и – 1) дрібне сміття: *Ад'і́ ки́л'ко натр'існо́се спу́зи / заметі́ко / наї ни но́сиц:е ў ха́ту*; 2) порох: *Проїшла́се лиш ви́ц:и доўта́м / а на ч'ереви́ках ад'і́ ікойі спу́зи / ч'у́йіте / переїшла́ з ви́шнойі ха́ти до д'і́да / а*

то так / іґ би ни знати́ ӥк'і ходи́ ма́ла порохáми / Та бо доро́га / машини́ за па́ру кро́киӯ вит ха́ти / того́.

СПУ́ЗІ, **-**я – *рідко*, *зб.* стос. СПУ́ЗА: *Замети́ цисé спу́з΄і / натр΄ізни́лосе попе́рет' ха́ти / за́ӯтра ш'ːе бу́де вит с'і́на / але́ сего́нːе наӣ ни ди́ӯӥусе на с'м'іт'е́ / наӣ уно́ ни ло́вицːе за ногáми / А нашо́ зам'іта́ти / ік то зноӯ натерузни́цːе? / кра́шːе ӯс'о ра́зом / Ни воркоти́ / роби́ / шо ӥа каӯ / наӣ мене́ тото́ ни раж'е́ӥі.*

СПУ́ЗІНИЙ – забруднений порохом, пилюкою: *Скин΄ оц΄ːі́ спу́з΄ін΄і штани́ / таӣ соро́ч'ка порошна́ / і ӥӥі с'т'ігни́ / ӥа ви́жмач'у.*

СПУ́СКАНКА, -и – гірка, з якої "спускаюцце": *На циӣ спу́скан΄ц΄і ӥі́т΄те / бо с то́ӥі б'і́їно таки́м / ік ви; Ту́тен'ки по́ӯно горби́ӯ / котри́ӣ хоч' / мо́же бу́ти спу́сканкоӯ / ӥе ш ч'о́го ви́брати.*

СПУСКА́ТИСЕ – з'їжджати з гірки (здеб. на санках): *Ӥа ни бу́ду у ви́воз΄і спуска́тисе / ни б'і́ітесе / ӥа оту́тки / ко́ло вас / с цего горба́.*

СПУСКО́ВАТИЙ – *рідко*, пологий, похилий: *То спуско́ватиӣ пл΄ац / до будо́ви ни наӣл΄і́пшиӣ; Доро́га спуско́вата / ни ри́ӯна / ӥеґ з бер΄і́ӯкоӯ по ниӣ іти́ / ни зна́ӥу / Таже́ там хати́ ӥе / л'у́де жиӥу́т / і ӥкос хо́д'і / так і ми / пово́лен'ки / нас н'іхто́ ни жене́.*

СПУ́СКУ НИ ДАВА́ТИ КОМУ́С – вимагати від когось точного виконання якихось обов'язків, тримати когось у напрузі; карати за непослух: *Андр΄і́ӣ сво́ӥім хло́пц΄ам ни дава́ӯ спу́ску / і шо / до́бре роби́ӯ / шо дис'ц'іпл΄інува́ӯ / з них л΄у́де ви́ӥшли / дохто́р΄і; Ти ни даӥе́ш спу́ску д΄і́ӯч'ін΄і / попусти́ тро́хи / ӯна ш'і мала́ / Мамо́ / ни м'іш'е́їтесе / ӥа зна́ӥу / шо ро́биӯ / Зна́ӥіш / але́ ни ӯс'о.*

СПУСТИ́ТИ (СПУСКА́ТИ) ЛИ́СТІ – обібрати (оббирати) листки капусти аж до качана: *Спусти́ли ли́с'т'і / ви́тко / хо́ч'ут го́лупц'і вари́ти / Ӥо / і то двоӥе́к'і / бо ад'і́ на ла́вици наӯӥіле́не бурач'е́н'і / даӯно́ смих ни ӥі́ла го́лупц'іӯ з бурако́вого ли́с'т'а / пок'і́їна не́н'а гента́м вари́ла / ӯни смашн'і́ / до́ста до́бр'і / Моӣ / а де́ ӯни / шо ха́та ӯтворе́на? / Ге́нːе / ко́ло кирни́ц'і / ми поти́хон'ко заӥшли́ / таӣ уни́ ни ви́д'іли / то па́ру кро́киӯ / Наӣ бу́де / шо па́ру / але́ две́р'і треː запера́ти.*

СПУСТІ́ТИ – відчувати млявість, бути кволим, а отже, не мати такого прагнення працювати, як раніше; *жарт.*, свідомо не братися за ту роботу, яку з певних причин не хочеться виконувати: *Моӣ / ч'о́ ӥа / вере́ / так спус'т'і́ла? / треː би позам'іта́ти понадв'і́р'у / забра́ти отото́ тр'ізни́ч'і / шо на дрив'і́тни / ви́жмакати сороч'ки́ / наӣ би со́хли / а ӥа рос'ːі́ласе / ік па́н'а / таӣ ди́ӯӥусе / іґ бара́н на нов'і́ ворота́; Ӥа ко́ло вас / ба́пко / тро́хи спус'т'і́ла / робо́та ӥек соб'і́ хо́ч'і / наӣ ч'іка́ӥі / до́ки до не́ӥі моӥі́ ру́ки*

дúйдут / ци наї бýде ниро́блена / а йа хо́ч'у з вáми набýтисе / і так м'ін'і́ дóбре / так лéхко / іґ би йа переїшлá велúкиї брит / таї с'і́ла на бéрез'і припоч'éти / с'і́ла соб'і́ на кáм'ін' таї дúўйусе на вóду / нáв'іт' ік ми н'іч'ó ни говóримо / а з вáми душ'á припоч'івáйі / отáк м'ін'і́ йе; Спус'т'і́ти мош / ік се наробúў / алé фиїст / а мош і вид л'інúўства / ік л'удинá соб'і́ забогáто попускáйі / / таї тогдú ўна ўт'ігáйіц:е ў такé жит'é / дé їйі хо́ч'іц:е за шош брáтисе / у нéйі притýпйуйіц:е хот'і́н'і за шош брáтисе / у нéйі притýпйуйіц:е інтéрес шош робúти / бо їйі і так дóбре; *Йа с тобóў так спус'т'і́ла / шо в'і́ра такóго ни вúд'іла / робóти кýпа / а йа сúжу соб'і́ с тобóў / ми шош говóримо / таї м'ін'і́ дóбре / каў / робóта ў кóждим кутиц'і́ / а йа нич'ó с тóго ни рóбйу / отакá смих стáла ґаздúн'а / гет спус'т'і́ла; Мої / пáрупч'і / та ти рáн'че буў огúдниї / ус'éке бáб'і помогáў / а тепéрки шó с тобóў се стáло? / м'ін'і се вúди / шо ти трóхи спус'т'і́ў / ци то ни так? / Бабó / тажé ў мéне йе свойá робóта / йа ни ўрас мóжу йійі́ лиш'éти ї б'і́ч'і вáшу робúти / ви йік м'іш'éйіте кулéшу / то йа тогдú ц'і́хо сúжу / ни каў / шобéсте ішлú м'ін'і́ шош дáти ци наїтú / а йік йа лúш шош зач'éў / ікрáс / унó м'ін'і́ пишлó / а ви тогдú прóсите тотó кидáти і їти úнче робúти / йа слýхайу вас / алé / абéсте знáли / велúкого хот'і́н'а ў мéне нимá / Ну а дривéц зáрас м'ін'і́ гóден унéсти? / бо тре: вáтру питклáсти / Та ўнесý ўже / кудá йа д'і́нусе / алé ни пакал'і́т менé / шо йа спус'т'і́ў / А дé би йа такé кумýс казáла / йа тебé ус'і́м фал'ý / бо ти ў мéне / Їван'ч'іку / золотá дитúна / пóнат усúї Т'ýдиў такóйі нимá / а йік тоб'і́ шош се ни ўдáло / то вибач'éї / йа так легóн'ко пожертувáла / А д'іт менé поперéд'уваў / абéс / кáже / ни в'і́риў бабáм / бо ўни говóр'і он:ó / а дýмайут úнче / абéс ни в'і́риў / бо пропáдеш / Аг'і́на цисé / та старúї ч'éсто здур'і́ў / йéґ дитúну такóго ўч'éти*?

СПУ́СТОК, -стка – невелика палиця; дрючок: *Ік хо́ч'ут ч'ерешéн' умолотúти ци сливў / то берýт спýсток / йігó кидáйут угурý / таї вин збивáйі т:о / шо ти хоч' / онóгди смих вúд'іла / йек Лес'ó так збиваў гор'і́хи ў Калúни / вин ни браў тúч'ку / а уз'éў спýсток / таї ним / пáру гор'і́хиў упáло / вин зибрáў / і пишóў соб'і́ дáл'ше / йа цисé у викнó вúд'іла / спýсток кúнуў два рáзи / і мав ч'ем посмакувáти / бо то рáниї гор'і́х / ш'і н'і ў кóго нимá / лиш оцéс одúн / що за стáїнеў у нéйі / то і йа / іґ дес ішлá ў потúк водú / то пóпри Калúнину хáту їдéц:е / то такóш роз:ерáласе / ци ў трав'і́ шош ни ўздр'ý / алé шобú спýсток брáти / ц:е н'і / то ўстит би бýло / велúкиї ўстит / а вин / вúдите / ни поўстидáўсе / вúтко / фист йігó закорт'іло гор'і́хиў / рас пишóў на такé; Ўперéт / ік пускáли сплавú / то ми стойéли на бéрез'і ї крич'éли вýїкови / шобú кúнуў кóўпч'ік / алé йек? / ни*

так / шо зрáзу / вӳїку / кúн'те кóӳпч'ік / споч'éтку крич'éли / Бóже помогáї / а потóму ӳже просúли за кóӳпч'ік / гаш потóму / і вӳїко кидáӳ / дéколи так виходúло / шо йігó мош бýло їмúти / бо плиӳ ниделéко вид бéрега / а трафӣéлосе ї таке́ / шо ни гóден / бо вин к˞оло самóйі дарáби поплúӳ / таї йігó б'íїно бýло ловúти / то ӳже тот'í л'ýде / шо ӳдолúн'і / стерáлисе йігó їмúти / и:ї / ус'éке бýло / дéхто ни казáӳ / Бóже / помогáї / і н'іч'ó ни просúӳ / а сам л'іс на дарáбу ї хапáӳ / шо вúд'іӳ / то вӳїко тогдú спýстком мих так шпýрнути /шо тóму хапáл'никови нилéхко бýло / шо ї нóги мих пидвалúти / а тогдú шо? / іґ гóден / то скач'é ӳ вóду ї т'ікáї / дóки ш'і бúрше тебé ни пот'іглú / а йік н'і / то лежú ї плиї / кудá плот' / тудá ї ти / бо йек інáкше?

СПУТАНЄ́К, -іка́ – *знев*., *згруб*., *перен*., про дуже повільну людину, яка не хоче швидко йти, рухатися, виконувати якусь дію: *Ти / спутан΄éку / йа прóс΄у бóрзо / а ти йек хóдиш / іґ бес видуч'éра н΄іч'ó ни йіӳ?*

СПУ́ТАНИЙ – *перен*., *згруб*., повільний, неповороткий; часто у *порівн*.: *Хóди / йік спýтаниї / моï / та к'івáїсе / з Глúн΄іного ад'í їка страшнá ч'óрн΄іва їде / анý бóрзо / шобú ц:е с'інцé хапнýти*.

СПУХЛЕНИ́НА, -и – спухле місце на тілі людини чи тварини: *Моï / а ц':а спухленúна вúтки се ӳз'éла на мóйі руц'í? / аг'í / колú ц:е се стáло? / б'íдоч'ко мойá гир'кá / шó йа мáйу с цим робúти? / Анý покаж'íт / Мар'í / то шош укусúло / мих комáр' / уч'éра бýли комар'í / ік ми с'íно кúдали / мих óвот / бóрше óвот / бо шó íнче? / йа / ік шош таке́ / л'íл'ійу прикладáйу / таї унó стухáйі / йа вам дам / а йік ни помóже / то прúїдец:е їти на пол'ітл'íн'іку / ӳни їкус мас'т' припúшут / ни б'íїтесе / то ни йе шош страшнóго / то перéїде / метé вúд'іти / шо перéїде*.

СП'Ю́Х (СПЛЮХ), -á – сонько: *Спӣухú / ӳставáїте / бо се забаритé до шкóли; Спӣухú спӣут / йік убúт΄і / моï / та то ӳже полýн:е.*

СРАМО́ТА́, -и (-ú) – частина тіла, яку непристойно показувати: *Пӣéниї лежúт / срамóта гóла / накрúї йігó; Зашп'ін΄кáїсе / бо срамотý вúтко*.

СРА́ЧЬ, -я́ – *знев*., *лайл*., безпорядок: *Вибач'éї за слóво / áле кóло хáти ни мáйі бýти такúї срач'/ то ӳстит устидéн:иї.*

СРА́ЧЬКА, -и – 1) те саме, що ГУДЗИ́ЧЬКА: *Гаї ходú судá / наї йа поглáд'у твойý срáч'ку / упáӳ йіс / таї бýла бýба? / анý покажú бáпц'і / де забол'íло / дé трéба поглáдити*; 2) пронос: *У дитúни срáч'ка / в'íд'í / вид зелен΄ц΄á / д'íти дáли йімý покýш'іти*.

СРІБЛЕ́НЬКИЙ (СРІБНЕ́НЬКИЙ) – *емоц. забарвл*., срібний; *перен*., дорогий, любий, милий серцю: *Вӳйіч'ку ср΄íбнéн΄киї / помож'íт / ч'ем мóжете / цим дримнúм д΄íтем / бо страшнá б'ідá*.

СРІ́БЛИЙ (СРІ́БНИЙ) – срібний: *То с׳р׳і́блиї хре́стик; Коўтки́ про́с׳т׳і / ни с׳р׳і́бл׳і / а́ле ду́же па́мн׳ітн׳і / м’ін׳і Андр׳і́ї у Вижни́ци буў купи́ў / а пото́му дес покла́ў / і забу́ў / а йа наїшла́ йіх дес у к’іл׳ка́ ро́киў / йік вин уме́р / ў кише́ни бу́ли схо́ван׳і / ў йіго́ кус׳т׳у́м’і / ў кише́ни.*

ССИ́ДІТИСЕ – від довгого (і / чи незручного) сидіння почуватися некомфортно: *Гаї устава́ї / бо с:и́дис:е / к’і́л'ко мош тото́ диви́тисе? / шо інтере́сного ў то́му / шо ко́пайут пі́ўку? / наї би іке́с фа́їне к’і́но / це ш’і йа розум’і́йу / а таке́?; С:и́д'іласе / таї ни го́н:а розигну́тисе / аг’і́ / йек йа ма́йу тепе́реч’ки їти шош роби́ти / йік м’ін'і́ ўста́ти т'е́шко*?

ССИ́ЛЕНИЙ – зв’язаний: *Форосте́ц с:и́лениї / вин ле́хкиї / і ни ме се рос:ипа́ти / озми́ йіго́ ви́ц:и / бо йа хо́ч’у фа́їно ус'о́ позагр'іба́ти.*

ССИ́ЛЕНО – зв’язано: *Ік с:и́лено / то наї бу́де / йа беру́ / мали́ї хот'і́ў с таки́х дош’іч’о́к шош таке́ змаїструва́ти / шоби́ пот'е́там туда́ йі́сти кла́сти / ўни прил'іта́йут / с'іда́йут на парка́н / а то нич’о́ нима́ / а з годиўни́ч’ки мут бра́ти / пе́рет' ха́ти на гру́ши хо́ч’і покла́сти / шоби́ ў викно́ бу́ло ви́тко / ік уни́ прил'ет'у́т.*

ССИЛИ́ТИ – зв’язати: *С:или́ла три сни́с'ц'і / ме́нчу / ко́ло само́йі ши́йі бу́де / би́ршу і наїдо́ўшу / Ну та то фа́їно / л'укс.*

ССИЛИ́ТИСЕ – зв’язатися: *Уни́ ни го́н':і с:или́тисе / бо то хо́т і волови́т / але́ ікиї́с л'інта́вий / то ни ме́ до́бре трима́тисе.*

ССИ́ЛЮВАТИ – зв’язувати: *Тре́ба с:илити ц'і два вуч’кури́ / тогди́ пі́шва л'і́пше заўйе́жец:е / А нашо́ с:и́л'увати? / наї уни́ соб’і́ бу́дут та́мки / де йе / а пі́шву йа бих ота́к зат'іга́ла / цим шну́ром / шо ўси́лениї.*

С СЛА́БОСТИ (СЛАБОСТИ́Й) ВИЛАЗЄ́ТИ (ВИЛАЗИ́ТИ С СЛАБОСТИ́Й) – одужувати: *Сту́д'ін' / замуро́ван'і ві́кна / ни їшла смих н'іку́да / на́в’іт' до це́р'кви / бо шо / засту́д'усе / а пото́му тре: с слабости́ї вилаз'е́ти / того́ л'і́пше до́ма сид'і́ти; Шо́ тоб’і́ скаў? / хо́ч’у с слабости́ї вилаз'е́ти / а ўни ни пуска́йут / ви́тко / йім до́бре зо мноў / рас ни хо́ч’ут попусти́тисе; То таке́ мойе́ / лиш зач’іна́йу вилаз'е́ти з одно́йі сла́бости / а дру́га ўже ч’іка́йі / ўже ч’іту́йі / шоби́ свойе́ ни пропусти́ти / а йік наўт'е́мн'уйіц:е ч’іка́ти / ік їйі стайе́ ску́шно / то ўни ўже дв’і зач’іна́йут нага́дувати за се́бе / але́ / Йу́ц'ку / шо хот'і́ти / ста́р'іс'т' так се ма́йі.*

С СМА́КОМ – з апетитом: *Іс сма́ком йа бих з׳:іў молоде́н׳ких барабул׳о́к з окри́пч’іком / та ш’і до то́го бре́скл׳і огирч’ікі́ шоби́ бу́ли / так’і́ / шо лише́н׳ ден׳ ци два ква́силисе / от:о́ йіда́.*

СТА – *присл*., сюди; здеб. викор. у мовл. актах зі *знач*. прохання, запрошення: *Ан:и́ч’ко / ану́ ході́ ста / наї йа тебе́ фа́їно поўб’іїма́йу / Ни їду / бо йа ни л'у́бйу се ўб’іїма́ти / Ну то йа оде́н рас поцулу́йу / А йа ї*

цулува́тисе ни л'у́бйу / Ну то фа́йно погово́римо / йа шош хо́ч'у ў те́бе се запита́ти / Пита́йтесе ви́т:и / йа ч'у́йу; Мару́с'ко / ану́ ході́ ста / гаї роска́зуї / йе́к там у Доли́н'і? / ци слабу́йут л'у́де / ци ўже тро́хи переїшло́? / За ўс'іх ни зна́йу / але́ мойа́ ву́їна витслабува́ла / шо́ сказа́ти? / вигл'іда́йі / шо слабу́йут / лиш ни так бу́їно / ік ран'і́ш:е / таї Ан:и́ч'ка / ўна ў Ко́сов'і ро́би / ка́же / шо ўже нима́ тако́го напли́ву / іґ бу́ло / шо тро́хи попусти́ло / а то ўс'о бу́ло заби́то ці́ми слаби́ми / йі́х у Коломи́йу / у Франки́ўск витсела́ли / бо ни бу́ло / де кла́сти / а тепе́р ге́їби успокойі́лосе / йе / але́ спокі́йн'іш:е; Калй / кли́ч'те Мар'і́ку таї ход'і́т ста / мете́ шош ч'у́ти таї ви́д'іти / інтере́сне уздрите́; *Мару́ / ході́ ста / поверта́ї / шош тоб'і́ ма́йу каза́ти; Васи́ / кида́ї косу́ / таї ході́ ста / ви́пиіш пага́рч'ік вина́.*

СТАВА́ТИ (СТА́ТИ) В КО́ЛЕСО (В КУ́ЛКО) – *заст.*, утворювати коло: *Гаї / д'і́ти / става́йте ў ко́лесо / і йа вам пока́ў / йек се їгра́ти / Ву́їку / за їке ко́лесо ви гово́рите? / ту́тки йіго́ нима́ / йек туда́ ста́ти*?

СТАВА́ТИ (СТА́ТИ) ДО БЕ́СІДИ – починати (почати) з кимось розмову: *Іва́н сам мене́ зач'іпи́ў / ста́ли до бе́с'іди / бо шо бу́ду дикува́тисе? / ди́ўйусе / їде Пара́ска / по́хот'іла зверну́ти / а́ле / ви́тко / шош наду́маласе / їде по́при нас / таї зач'іна́йі с'п'іва́ти / ої Іва́не / Івано́ч'ку / ма́ти т'і роди́ла / та на мойу́ голово́ч'ку / шо́бих т'і л'уби́ла / цес / ви́жу / поч'ел:ен'і́ў / за́с'м'ійіўсе / таї се пита́йі / скажи́ / Мар'і́ч'ко / то пра́ўда / шо ў с'п'і́ван'ц'і се с'п'іва́йі? / а йа каў / то тре: ў Пара́ски се запита́ти / а вин зноў / ге́їби ни ч'у́йі / йа про́с'у / би ти́ сказа́ла*.

СТАВА́ТИ (СТА́ТИ) ДО РИ́ХТУ – починати виясняти з кимось стосунки; сперечатися: *Ни м'іш'е́їсе / ўни зна́йут / шо ро́бйут / а ти ч'о стайе́ш до ри́хту / шо́ / там твойе́ вари́лосе? / н'і? / того́ ї диста́ла.*

СТАВА́ТИ КО́ЛО КО́ЖДОГО СЛУ́ПА – дуже часто зупинятися: *Тот аўто́бус ко́ло ко́ждого слу́па става́ў / йі́хали годи́ну / а ма́ли / п'ітна́ц':іт' м'іну́т / і шо́ зробити / ік у нас но́ш'а / по́ўн'і биса́ги ўс'е́кого / хто́ би тото́ го́ден не́сти? / а так / йі́деш / таї ужє́ йек йе.*

СТАВА́ТИ (КЛА́СТИ) НА ПЕ́РШЕ МІ́СЦЕ КОГО́С (ШОШ) – надавати комусь (чомусь) особливого значення, робити щось пріоритетним: *Ч'олов'і́к на пе́рше м'і́сце ура́с ста́виў робо́ту / а ни́ с'імн'у́ / т:о д'л'а не́го бу́ло наїголоўн'і́ш:е / а потому́ дийшло́ / шо ни ду́же до́бре ро́би.*

СТАВА́ТИ (СТА́ТИ) С КИ́МОС **У (НА) ВЕЛИ́КІ (НИ ЗНА́ТИ́ ЙКІ) БЕ́СІДИ** – дуже довго розмовляти з ким-небудь: *Йа / Одок'і́ / ни ма́йу колй става́ти с ки́мос у вели́к'і бе́с'іди / за́раз гор'е́ч'і дни / по́ўно робо́ти / весно́ван'і / то нима́ колй го́лу пидоймити / а ни т:о / шо прова́дити бе́с'іди*

/ але́ ц:е он:о́ / а дру́ге тото́ / шо ў ме́не з Йиле́ноў нима́ про шо говори́ти / ота́к бу́ло ўрас / сказа́ла Сла́ваїсу / і пишла́ соб'і́ / оц:е́ ўс'а бе́с'іда / того́ абе́сте зна́ли / за вас н'і с ким у ме́не ни заходи́ло ў бе́с'іду / тики́ н'іски́м / ота́к мо́жете сказа́ти то́му / хто вам у ха́ту таке́ прин'і́с / а йік хо́ч'іте / то роб'і́т зво́ди / йа прийі́ду / ход' до це́го ч'ісу́ мене́ таке́ ом:ина́ло / але́ ік вам у це́му се росхо́ди / то роб'і́т / наї бу́де.

СТАВА́ТИ (СТА́ТИ) ЦА́ПКИ (ДИ́ПКИ) – бути непокірним, різко виявляти незгоду з кимось (чимось): *Вин ус'о́ зна́йі / і йік шош ни по йіго́ / зра́зу стайе́ ца́пки / а йа каў / мої / та ни гор'іч'е́се так / бо йек ти змо́жеш с ки́мос ужи́тисе / йік меш ота́к питска́кувати? / ви́слухаї / а пото́му пере́ч' / ікшо́ зна́йіш / йеґ бу́де л'і́пше / а ни́ так / шо ў дру́гого сло́во на ки́н'ч'іку йізика́ се застанови́ло / ни спости́гло ви́йти / а ти ўже ка́жеш н'і / і мота́йіш головоў / ік кин'.*

СТА́ВИТИ – 1) класти, ложити: *Ни стаў тут куле́шу / бо две́р'і ўтво́рен'і / хто ме студе́не йі́сти?; Поста́ў оцису́ вере́ту ў ґа́н'ч'ік на пидло́гу / ни стаў тут / при ўхо́д'і / бо гру́зи вели́к'і / і з не́йі ско́ро н'ічо́ ни бу́де*; 2) вішати: *Спиндза́р' стаў на цвик у вере́нд'і.*

СТА́ВИТИ (ПОСТА́ВИТИ) РУ́БА ШОШ – різко, в категоричній формі висловити щось: *Андр'і́ї хот'і́ў іти́ на зари́пки ў с'в'іти́ / а́ле жи́нка поста́вила ру́ба / а́бо ти лиш'е́йіс:е / а́бо бере́ш мене́ с собо́ў / лиш ота́к сказа́ла / і вин се лиши́ў.*

СТА́ВИТИ (ПОКА́ЗУВАТИ) С СЕ́БЕ – *знев.*, безпідставно вивищуватися над кимось, хизуватися: *Ста́вит с се́бе / шо вин шош вели́ке / а то / наї ни ка́жу / шо / хло́пц'і ўже йіго́ до́бре роскуси́ли.*

СТА́ВИТИ (ПОСТА́ВИТИ, ПОКЛА́СТИ) ХРЕСТ НА КО́МУС (НА ЧЬО́МУС, ЧІМ-НИБУ́ТЬ) – перестати вірити в когось (щось), покладати надії на щось: *Ми ўже поста́вили бу́ли хрест на то́му / шо цес хло́пец се ви́ўч'і / шо бу́демо ма́ти ч'ес'т' за не́го / а то диви́се / йек ви́йшло / хто би мих буў поду́мати? / шо вин так о́змец:е за нау́ку?*

"СТАВЧЄ́СТІ ВУ́СТОВКИ" – назва писанки: *Таки́ї узи́р / ік на ци́ї пи́сан'ц'і / де́коли йе на ву́стовках / прово́диц:е дв'і л'і́н'іїі поздо́ўш і на середи́н'і / ўни розд'і́л'уйут пи́санку нач'е́тверо / ко́ждиї таки́ї кава́л'ч'ік йіц'а́ запо́ўн'уйіц:е скисни́м узо́ром / ота́к йік уз'е́ти ў ру́ки гото́ву пи́санку / подиви́тисе на н'у / то ви́тко шти́ри ву́стовц'і / з дру́гого бо́ку так са́мо / ви́ц:и пишло́ / шо за н'у так каўт.*

СТА́ДО БАРАНИ́В – юрба, яка сліпо йде за кимось, не думаючи про наслідки: *На́рит / ни ста́до барани́ў / шо йіх мош загна́ти ў кош'е́ру таї наї сид'у́т там / на́рит / то йе вели́ка си́ла / ї уве́с с'в'іт цисе́ ўздр'і́ў.*

С ТАКИ́М (С ТАКО́В, З НИМ ТА ІН.**) КУЛЕ́ШУ НИ ЗВАРИ́Ш (ТЄ́ШКО ЗВАРИ́ТИ** ТА ІН.**)** – ненадійний; про того, з ким важко чи в силу різних причин неможливо домовитися про щось: *Іва́ / та́мки капел'у́х Феди́ха но́си / того́ з неў говори́ / бо з ним куле́ш'а се ни звари́т / ме бу́л'кати / але́ йі́сти ни бу́де шо / з неў говори́ / і бу́де так / йек уна́ ска́же; Йо / с таки́м куле́шу ни звари́ш / бери́ у спи́ўку М'іха́йла / а ни́ йіго́ / бо сам ви́диш / куда́ ўно захо́ди; Ог:о́ / сама́ ви́диш / с ким ти хот'і́ла се договори́ти / а то ни так'і́ л'у́де / з ни́ми куле́шу ни звари́ш / ĭ абе́з зна́ла / то ни ли́ш ти / з ни́ми н'іхто́ би се ни договори́ў / бо сего́н:е об'іц'е́йут / дайу́т сло́во / а за́ўтра йіго́ заберайут наза́т / і де́коли на́в'іт' ни ка́жут / шо переду́мали / соб'і́ н'іч'о́ с то́го ни ро́бйі / ти се над'іва́йіш? / ну то се над'іва́ĭ / а йім ни ви́ĭшло / того́ йа напере́т каза́ла / але́ хот'і́ла йіс сама́ уздр'і́ти / то ви́диш / до́бре / шо йіс се перекона́ла.*

СТА́ЛО (СТА́НЕ) НА РОКИ́ (НА РОКИ́-РОКЕ́ННІ) ЧІГО́С – про те, що запам'яталося, вразило чи, навпаки, не викликає повторного бажання побачити, почути та ін.: *Ік йа ш'і ходи́ла до шко́ли / то бу́ла ў друшка́х / по сус'і́цтву / то то́го м'ін'і́ ста́ло на роки́ / дотеп|ер пам н'іта́йу / йек то бу́ло / йек ма́ма ши́ла зеле́ниĭ в'іно́к з берв'і́нку / ік'і бу́ли пол'іти́ки / йек мене́ збера́ли на мойі́ пе́рш'і дружки́; Сего́н:е ден' села́ / споч'е́тку ко́ло Моги́ли се зибра́ли / а поти́м буў конце́рт / але́ йа ни ĭшла́ / м'ін'і́ ста́ло на роки́ тих конце́ртиў / шо смих ви́д'іла / ден' села́ у нас на Покро́ву / прийшли́ мойі́ / ми поси́д'іли / н'іч'о́ вели́кого / вели́ких набу́ткиў ни роби́ла / поси́д'іли сам'і́ свойі́ / ус'е́ка бе́с'іда вел:а́се / таĭ ота́к витс'в'іткува́ли.*

СТА́НІК (СТА́НИК), -а – бюстгальтер: *Йа завели́киĭ купи́ла ста́н'ік / Насту́ / ану́ко подиви́се / зм'і́р'ії / к'і́л'ко ўши́ти би тре́ба*; *Му́с'у нови́ĭ ста́н'ік купи́ти / бо ў це́му х'іба́ шо ко́ло ха́ти / ў горо́д'і / вин ни па́ри / ни стиска́йі / оц:е́ до́бре; Хто ч'уў так'і́ї мал'і́ї д'і́ўч'ін'і ста́н'ік убера́ти? / ў не́йі нима́ цицо́к / ўна ш'і так мо́же купа́тисе.*

СТАНІСЛА́В, -а – *заст*., Івано-Франківськ: *Гента́м ми би́рше ў Ч'і́рниўц'і́ йі́хали / йік у Стан'ісла́ў / бо то бли́ш:е / а тепе́рки йа н'іку́да ни йі́ду / ни го́н:а / а молод'і́ куда́ хоч' / пройіха́йуц:е / і йік тре́а / і йік тики́ так / пройі́хатисе / шош подиви́тисе.*

СТАРА́ТИ (СТЕРА́ТИ, ПОСТЕРА́ТИ) – дбати про щось, зуміти знайти, роздобути що-небудь: *Ба́ба тоб'і́ / Йіле́нко / йец стера́ла / бри́ндз͡и ў Мало́му Рижн'і́ дез диста́ла полони́нцкойі / ти ш'і тако́йі ни йі́ла / ану́ ку́ш'ії / оце́с сло́ĭч'ік / то тв'ії.*

СТАРА́ ТО́РБА – *лайл*., про жінку старшого віку: *Ти / стара́ то́рбо / к'і́л'ко меш м'іш'е́тисе ў на́ше жит'е́? / ми ў твойе́ ни м'іш'е́ĭмосе.*

СТА́РЕЦ, -рця – жебрак, часто викор. *у порівн*.: *Даї цє́му ста́рцеви коп'ійо́к*; *Тої ста́рец з ба́неч'коў ни хо́ди ўже / мо́же / засла́п або́ ўме́р / шош даўно́ йіго́ ни ч'у́ти*; *Витко́ли памн΄іта́йу / вин ура́с хо́ди / йік ста́рец / лише́н΄ да́ти то́рбу / покла́сти ко́ло му́ру ў Ку́тах / таї л΄у́де мут скида́ти / Та бо нима́ куму́ подиви́тисе за ним.*

СТАРЕ́ЦКИЙ – жебрацький: *І хот'і́ла бих зна́ти / де́ ви наїшли́ отаке́ старе́цке ўбран'є́ / і куда́ ви ў не́му се зибра́ли їти? / та ви ни ста́риц'а / шобі́ ота́к виштрамо́вуватисе / ци шо́ ви ска́жете*?

СТАРЕ́ЧЧІНА, -и – 1) *знев*., *згруб*., про того (чи тих), хто, на думку мовця, є старий, не комунікабельний, скупий, примітивний, а отже, не викликає поваги; кожна з цих рис у момент спілкування може бути домінантною, однак найчастіше – вони формують узагальнювальний образ того, кому дається негативна оцінка: *То старе́ч':іна / там нима́ шо ў ха́т΄і диви́тисе / у них / в'ід΄і́ / ш'і земн΄а́ / а ни́ пидло́га*; *Ти / Пе / ч'іка́йіш / а́би тоб'і́ сто грам покла́ли? / а де́ ўни даду́т? / то старе́ч':іна / ма́йут / но шкоду́йут*; *Д'і́до роска́зуваў / шо рас приїшо́ў буў до Йури́нки / а ў не́го ха́та бу́ла по́при доро́гу / Йури́нка звари́ў куле́шу / ви́вернуў / таї кли́ч'і д'і́да йі́сти / а́ле ту́тки две́р'і се ўтвори́ли / заб'і́х Ґаўри́ло / ўхапи́ў гор'е́ч'у куле́шу / наї се преч'ка́же / таї ви́штрик с ха́ти / уни́ за ним / зач'е́ли кр'іч'е́ти / ґваўтува́ти / а вин оберну́ўсе таї ка́же / старе́ч':іна / ти м'ін'і́ ш'і хо́ч'іш шош каза́ти? / бо себе́ рахува́ў ґаздо́ў / а́ле жиў б'і́дно / бо н'і ш ч'ем ни мих р'ід́у да́ти / а то бу́ли голо́н':і роки́ / а ш'і у пи́двесну / ўс'о ви́шепталосе / ни маў / шо йі́сти / отаке́ / укра́ў на оч'е́х у ґазди́ гор'е́ч'у куле́шу / та ї ш'і обизва́ў старе́ч':іноў / таї шо? / вин соб'і́ пишо́ў / а Йури́нка зач'е́ў на́ново вари́ти куле́шу / а́ле ўни ўже замкну́лисе ў ха́т'і*; *То старе́ч':іна / ни му́с΄у туда́ їти / ми ни ро́дич'і; Тота́ старе́ч':іна лиш йі́сти хо́ч'і / лише́н΄ ди́виц:е / де би шо пот΄ігну́ти; Наї йійі́ шл'ах тра́фи / тоту́ старе́ч':іну / старе́ / зі́гнуте / ік кл'у́ка / а ґе́мбу ад'і́ йек утвор'е́йі; Йіла́к і Йілач'е́ха? / та т:о старе́ч':іна / ўни на́в'іт' на С'в'іти́ї Ве́ч'ір бо́рзо гас'у́т с'в'і́тло / шобі́ ни дава́ти на кол'іду́ / Йо / до них н' іхто́ с сус'і́цких д'іти́ї ни їде кол'ідува́ти / до гет ч'ужи́х пи́дут / а до них / н'і*; 2) *згруб*., *рідко*, стара занедбана хата: *Ўста́ла смих ра́но / ў се́миї годи́н'і / ўже сапа́йу / а мойа́ присади́ба ікра́с напро́тиў йіх ха́ти / сапа́йу соб'і́ / і ч'у́йу / шо та́мки ре́їваx зач'е́ўсе / ви́тко / їк'іс пїин'у́ги витсно́ч'і се набува́ли / бо Ан:и́ц'а зач'е́ла крич'е́ти / Мої / а ви шо ту́тки ро́бите / ко́ло це́йі старе́ч':іни? / ід'і́т тха́т'і / А йа сапа́йу / таї зач'е́ла сама́ до се́бе се с'м'ійе́ти / бо ш'і смих ни ч'у́ла / шобі́ так за стару́ ха́ту каза́ли / це йа до то́го каў / шо ти се пита́йіш за стар'і́ хати́ / ци йе стар'і́ хати́ ў Т'у́дев'і /*

йе / ў це́му заку́тку нарахува́ла смих три ха́т'і / ў Косо́вич'іў / за Косо́вич'ами йе ш':е одна́ / таї оц':а́ / шо йа роска́зуйу / це т':і / де ш'і л'у́де жийу́т / ну а йік уз'е́ти д'і́дову / то ту́теч'ки н'іхто́ ни жийе́ / так шо шти́ри / а мош би ї би́рше нарахува́ти.

СТАРЕ́К (СТАРИҐА́Н), -іка́ (-а) – *згруб.*, *знев.*, чоловік; хлопець чи хлопчик, які є старшими від когось, і з ким їх у певній ситуації порівнюють; викор. у контекстах з *негат. знач.*: *Стар'е́к / а ў голов'і́ нима́ нич'о́ / з дити́ноў ро́зум накладáйі; Ти / стар'е́ку / к'і́л'ко тоб'і́ ро́киў / а к'і́л'ко йійі́? / та́же тоб'і́ пйет' / а ўна ш'і ро́ку ни ма́йі / ходи́ти до́бре ни го́н:а / а ти йійі́ шту́ркайіш? / Йа хот'і́ў ви́д'іти / йек уна́ на нога́х стойі́т / ци тве́рдо / ци н'і / йа одни́м па́л'ч'іком / оци́м м'ізи́н'ч'іком йійі́ кину́ў / а д'і́ўка ўпа́ла / де́ йа гада́ў / шо то таке́ слабе́ч'і?; Ти / стариґа́не / ти с ким бо́рес:е? / де́ вин до це́го / ік йіму́ лиш три ро́ки?*

СТАРИ́Й ВИХО́ДИ С ТО́ГО, ШО Є (ШО МА́Ї), А МОЛОДО́МУ ВРАС МА́ЛО (А МОЛОДИ́Й ХО́ЧІ БИ́РШОГО) – про співвідношення бажань молодого і людини старшого віку: *Сно́ч'і йі́хали / а шо́фер ка́же / Йа би́рше шкуду́йу молодо́го / стайу́ йіму́ / йік про́си / бо йіму́ т'е́шко / нима́ гро́шиї / нима́ робо́ти / а до́ма д'і́ти / а стари́ї ма́йі пе́н'ц'ійу / йіст ме́нче / таї ўбера́тисе йіму́ ни тре́ба ни зна́ти йек / доно́с'уйі старе́ / усі́ї аўто́бус цисе́ слу́хайі / а ї́кас жи́нка обизва́ласе і ка́же / Па́не шо́фер / ни каж'і́т так / бо стари́ї вихо́ди с то́го / шо йе / а молодо́му ура́с ма́ло / ну та ўна до́бре сказа́ла.*

СТАРИ́Й КІНЬ (КИНЬ) БОРОЗДУ́ НИ ЗИПСУЄ́ – виваженість, досвід старшої людини є запорукою успішного розв'язання багатьох життєвих проблем: *Ну та ти зна́йіш / шо стари́ї к'ін' борозду́ ни зипсуйе́ / наї бу́де / шо ни геї увиха́йіц:е / але́ ми н'іґде́ се ни ква́пимо / коли́ зро́би / тогди́ / голоўне́ / шо ўно бу́де до́бре.*

СТАРИ́Й ЛИС – дуже хитрий, досвідчений: *Мару́с'ко / ви́жу / шо йіс ви́гул'ала пйет' да́н'ц'іў з Іва́ном Фед'о́вим / але́ то стари́ї лис / сокоти́се / бо вин уже́ ни одну́ ви́водиў за нис / диви́се / шобе́с і ти го́лу ни ўтра́тила / бо таки́ї па́рубок мо́же шо хоч' об'іц'е́ти / а ци тото́ зро́би / то вели́ке пи́тан'і / а йа ви́жу / шо йіс йіму́ се ўда́ла / бо вин ік с тобо́ў гово́ри / то сам до се́бе питс'м'іха́йіц:е / а так се ди́ви / ік стари́ї кит / іки́ї уч'у́ў / шо миш дез бли́ско ди́ше / того́ йа попере́д'уйу / шобе́з зна́ла / йек з ним вести́се / ни боку́ї / але́ ї ни питпуска́ї йіго́ бли́ско; То стари́ї лис / вин ни спроста́ шош гово́ри ци ро́би / ма́йі свойе́ на ду́мц'і.*

СТАРИ́Й (УЖЕ́) МАВ БИ (МА́Ї) СОБІ́ ДОГОЖЕ́ТИ – людина поважного віку не повинна (би) тяжко працювати: *То до́бре ї́киїс каза́ў / шо*

старúĭ маў би соб’í догож’éти / áле ци вин / сарáку / гóден це робúти? / р'íтко кóтриĭ мáйі змóгу / це йа знáйу по сóб’і ĭ по богат'óх т'удиўскúх.

СТАРИЙ ПЕС (КУТЮГА) – *ірон*., *жарт*., *знев*., досвідчений, хитрий: *То старúĭ пес / ни дýмаĭ / шо з ним лéхко бýде се договорúти; Старúĭ кут΄ýга / на рíўному м’íсци хот΄íў опкрутúти / і мих зáпросто / іґбú ни д'éд'а / шо ікрáс надиĭшóў / вин уратувáў*.

СТАРИМ НИ СТАЄ ЗДОРÓВ’Я (В РОБÓТІ), А МОЛОДИМ – ЧІСÝ – міркування про буття, співвідношення “старий – молодий”: *То робúў би бúрше / Паўл'í / іґбú бýло здорóўйі / а йік нимá / то се дúвиш на н'у / йіш оч’éма / а поправити богáто ни вихóди / а молод'í / шó молод'í / ўни ў б’ігáх / дúўйуц:е / де би ĭкус коп’íку заробúти / таĭ так ден' за днем / Слýхайу вас таĭ нагáдуйу / шо м’іĭ д'éд'а казáў / а казáў вин так / шо старúм у робóт'і ни стайé здорóўйа / а молодúм / ч’ісý / ну таĭ шо зробúти / ік то прáўда / бýло би здорóўйі / таĭ молодúм з нáми бýло би лéкше / а так / мýс'ут і на нас уваж’éти*.

СТАРИНІ (СТАРИМ) БИ НИ ДОРОБИВСЕ, А МОЛОДИМ БИ НИ ДОДÁВСЕ – вислів викор. у ситуаціях, коли хочуть наголосити на віковій різновимірності життєвих благ: *Ми Гáни купúли кýхн΄у / а то мáло ĭ мáло / кáже / шо ш’і богáто ўс΄éкого ў хáту трéба / к’íл΄ко ни даĭ / ус΄ó мáло / дóбре кáжут / шо молодúм би ни додáўсе / Йілé / áле ти дáл΄і ни сказáла / старин΄í би ни доробúўсе / то такóш спрахтикóвано*.

СТАРИНЯ, -і – батько й мати; люди похилого віку: *Рáн΄че старин΄á бúрше дбáла за дáўниĭ опхúт / стар΄í звич’áйі / молод΄í ни дýже т:о тримáли / а тепéрки мóлод΄іш / ни ўс΄а / прáўда / вертáйіц:е до дáўного / до цéр΄кви хóди / с΄в’éта нáш’і с΄в’іткýйі / гордúц:е / шо жийé ў такóму гуцýлскому сел΄í / це йа ў пос'л'íн:иĭ ч’ес покм’íтила; Іґ би мéнче старин'á м’іш’éласе / то д'íти би бýли жúли / ўни фáйно зач’éли бýли ґаздувáти*.

СТÁРИСТЬ (СТÁРІСТЬ), -рости – старість: *Се змýч’іла / бо стáрис'т' / ни рáд'іс'т' / йа шош трóхи грéбала сегóн:е на горóд'і / ад'í пос'íйіла дéш:о / барабýл'і пéрет' хáти посадúла / то ш’і стýд'ін' / земн'á ни прогр'íласе / алé моглá / таĭ посадúла / бáба би сказáла / наĭ ґóв’ійі тáмки / наĭ ч’ікáйі / пóки земн'á загр'íйіц:е / таĭ отакé / то йік старúĭ / то ни вигáдуйіш / колú наĭл'íпшиĭ ч’ес дл'а сáж’ін'а / а рóбиш / колú гóден / колú тоб’í вихóди / бо мóже так се стáти / шо ўс'о йіс пидр'íхтувáла / ч’ікáйіш теплá і гúнеш тотó бóрзо завеснувáти / а приĭшлóсе / а ти ни гóн:а / уч’éра без бýла моглá / а сегóн:е йік тре: лиш питú ў горóт / а ти ни гóн:а / тогó каў / посадúла / таĭ наĭ ґóв’ійі / ўно свóго се прич’ікáйі / кудá д'íнец:е / а йа рáда / шо хот' кóло хáти завеснувáла / бо йе ш’:е два кавáл'ч’іки / і тáмки*

такóш помúжи стýд'ін' шош мéц:е робúти / бóле / шо йе ш’і ч’ес / ш’і дóста ч’ісý.

СТÁРИЦЯ, -і – жебрачка, часто *в порівн.*: *Мамó / йа н΄іч’ó ни кáў / áле ви зибрáлисе / йік стáриц΄а / ви дивúлисе на сéбе? / ў такóму кóло хáти устúт ходúти / а ни т:о / шо мúжи л΄ýде ї́ти*; *Ви се вúўберали / йік стáриц΄а / ч’ó спин:úц΄а навúворит΄ ўбрáна / а фýстка ў диркáх? / шо / ни вúдите? / кудá ў такóму ї́ти?*; *Ви зибрáлисе / йік стáриц΄а / то шо / л΄і́ншой́і фýстки нимá? / у скрúни двáц:ит' мáйіте.*

СТÁРІСТЬ – НИ РÁДІСТЬ – вислів викор. у ситуації, коли хочуть підкреслити: молода людина набагато проворніша, здоровіша, рухливіша, ніж стара: *За цес ч’ес / шо йа вúкопала одéн р΄ідóк барабýл΄ / даўнó моглá три / штúри вúкопати / стáр΄іс΄т΄ ни рáд΄іс΄т΄ / л΄ýде дóбре кáжут / áле молодúй́і тогó ни розум’і́йі / вин ни дýмайі за т:о / йімý таґ дóбре.*

СТАРОВІ́ЦКИЙ – старосвітський, давній: *Одок’і́йа тикú по старов’і́цкому фýстку заўйéзуйі / хóди ў постолáх / гет старов’і́цка вýйна.*

СТАРÓГО (СТÁРШУ ЛЮДИНÝ) НИ ВСІ РОЗУМІ́ЮТ (ХÓЧЮТ РОЗУМІ́ТИ) – із старістю іноді в деяких людей виявляються роздратування, забудькуватість та інші негативні риси: *Старóго ни ўс'і розум’і́йут / до них аш тогдú ц:е прихóди / ік сам’і́ стайýт стар'і́; Йе такé / шо стáршу л'удинý ни ўс'і розум’і́йут / алé ни тогó / шо то т'éшко / а бúрше тогó / шо се ни хóч’і / Ну та бо ї стар'і́ ўс'éк’і бувáйут / йе тикú гет прúкр'і / н'іч’ó ни каў / алé Петрóва мáма / цáрство йі́йі небéсне / бýла дýже прúкра / нéўкритна / так себé вел:á / ік малá дитúна / то мош бýло ўпáсти / кóло нéйі б’і́гайуч’і / йóйойоі / шó смих се натерп’і́ла / Ну алé тре: розум’і́ти / шо то ни ўна / то слáб’іс'т' у ний́ говорúла / і то ни однá / бо йа йі́йі рокú знáла / ўна бýла дóбра жúнка / а то слáб’іс'т' з неў такé зробúла / і:ї / т'éшко старóму; Старóго ни ўс'і хóч’ут розум’і́ти / а йімý вит тóго ш’і гúрше стайé / йа ц:е по сóб’і знáйу / у старóго свойі́ розклáди і с'в’íї спóсип жит'á / стар'і́ ї молод'і́ по úнчому дúўйуц:е на с'в’іт і на т:о / шо дл'а них йе голоўнé / вит цéго ї бувáйі непорозум’і́н'і / ік’і́с перéр'іки / ікéс такé / шо йігó ни мáло би бýти / ни мáло би / а ўно йе.*

СТАРÓМУ НИ ВСТИТ СЛАБУВÁТИ – процес старіння супроводжується ослабленням організму: *Хто ўже ў такúх рокáх / ік йа / то йімý ни ўстит слабувáти / то би бýло ўстит / іґбú м’ін'і́ ни в’іс'імдис'éт' і пйет' бýло / а трúц':іт' ци сóрок / о: / тогдú би буў устúт.*

СТАРÓМУ НИ ВСТИТ УМЕРÁТИ – кожна людина поважного віку повинна усвідомлювати, що вона може померти: *Марýс'ко / ти плáч’іш за тáтом/ і йа розум’і́йу / тáто йе тáто / алé ни плач’ / бо ї молод'і́ / гет*

молод'і́ умера́йут / а вин прожи́ў до́ўге і фа́йне жит'е́ / кобі́ ко́ждиї дожи́ў до таки́х л'іт / о / шо йа скаў / і йік каза́ў м'ії д'і́до / старо́му ни ўстит умера́ти / вин так по́длук се́бе жертува́ў / але́ ў цих йіго́ слова́х бога́то пра́ўди / ду́же бога́то.

СТАРЦУВА́ТИ – збирати милостиню, жебракувати: *Йіґ дити́на до́ўго ни гово́ри / то тре́ба ви́просити ў то́го / шо старцу́йі / с то́рби шош йістиўно́го ї да́ти дити́н'і / за їкиїс ч'ес уна́ зач'не́ говори́ти.*

СТА́РЧІТИ – жебрати, випрошувати: *Мамо́ / ч'о ви їшли́ ста́рч'іти гре́ч'ки ў с'іл'ра́ду / вам шо / нале́жиц:е по́м'іч'? / ци ви ни ма́йіте шо йі́сти / ци їко́йі б'іди́ ви туда́ ішли́ пакали́тисе? / ге? / іко́йі / йа се пита́йу.*

СТАРЧЮ́К, -а́ – *знев*., бідняк-ледар: *То старч'уки́ / голо́н':і мут сид'і́ти / а роби́ти ни хот'е́ / кли́ч'ут на де́н'ку / а ўни се витка́зуйут / х'іта́йут го́ловами / шо ўни на ден'ки́ ни хо́д'ут / йо / ўни ґа́зди*.

СТАРШУВА́ТИ – бути старшим, за старшого: *Ула́ц'ку / йа махну́ ў Ку́ти / а ти ту́тен'ки меш старшува́ти / диви́се за д'ітми́*.

СТА́РШЯ ЛЮДИНА́ – про того, хто поважного віку; старий: *Ста́рш'а л'удина́ хо́ч'і споко́йу / припоч'е́ўку / йе / шо ўна де́коли бува́йі при́кра / напа́сна / ік мала́ дити́на / йе таке́ / а молод'і́ ни ўрас розум'і́йут старо́го / бо ўни і́нак ди́ўйуц:е на жит'е́ / йа сама́ така́ бу́ла / гада́ла / шо йік ма́м'і ле́да за со́рок / лиш ле́да / то ўна тики́ йе до́ста стара́ / і їйі се ни хо́ч'і куда́с пити́ / фа́йно се ўбра́ти / повесели́тисе / сама́ гада́ла / шо стар'і́ так се ма́йут / а йік сама́ дийшла́ роки́ў / набога́то би́рших / ік тогди́ ма́м'і бу́ло / то гаш се заўстида́ла сво́йіх да́ўних думо́к / мої / іка йа тогди́ нирозу́мна бу́ла; Ік л'удина́ ўже ста́рш'а / то му́си рахува́тисе с сво́йім здоро́ўйім / і молоди́ї му́си / але́ йіму́ ў го́лу / ц:е ни прихо́ди / а йік ста́рший / то йіго́ б'іда́ застаўйе́йі / ка́же / л'у́пч'іку / а ти ч'о се ни соко́тиш? / йа пос'л'і́н:иї рас тебе́ попере́д'уйу / ш'і йік рас потра́фиш ота́к злехкова́жити собо́ў / то кине́ц бу́де набога́то ги́рший / абе́с пото́му н'і на ко́го ни нар'іка́ў / бигме́ / та́к'ік би ч'уў / шо бол'е́ч'ка ота́к м'ін'і́ ка́же / таї тогди́ ўже стайу́ ни таки́ї на́рваниї до робо́ти / би́рше зач'іна́йу уваж'е́ти з йідо́ў і пит'е́м / ди́ўйусе тро́хи ўден' л'іч'і́ / бо йек іна́кше?; Ста́рш'а л'удина́ хо́ч'і / шобі́ з неў говори́ли / шош роска́зували / роспи́тували / йек уна́ се ч'у́йі / се ра́дили / на́в'іт' ік ни ду́же то́йі ра́ди потребу́йут / але́ се запита́ли / а йеґ ви ду́майіте / йе́к бу́де л'і́пше / ота́к ци ота́к? / таї тогди́ ч'олов'і́к се т'і́ши / шо йіго́ сло́во шош варту́йі / рас ним се інтересу́йут / молод'і́ зро́бйут / йек йім се схо́ч'і / але́ се запита́ли / таї ўже́ до́бре; Каўт / стари́ї / ік мали́ї / але́ ни скаж'і́т / ста́рш'а л'удина́ бога́то зна́йі ї бога́то ви́д'іла на сво́йім в'іку́ / уна́ тото́ спрахтикува́ла /*

шо молоди́м ш’і до́ўго тре: доходи́ти / аби́ тото́ зна́ти / озм’і́м / при́м’іром / на́шого д'і́да / та вин у богат'о́х випа́тках на крок / два ци ї бі́рше го́ден да́л'ше се подиви́ти / ік ми / ну а т:о / йек вести́ господа́р'ку / то н'іхто́ с хатни́х бі́рше вид не́го на це́му се ни розум’і́йі / ч’ут' шо / а ми зра́зу до д'і́да Їва́на / і наї хтос тепе́рки нам ска́же / е: / та то стари́ї ч’олов’і́к / шо́ вин зна́йі? / наї хтос попро́буйі ота́к сказа́ти / та ми ни зна́йу / шо з ним зро́бимо / бо ри́ўних на́шому д’і́дикови н'іґде́ нима́.

СТА́РШЯ ЛЮДИНА́ ТАК СЕ МА́Ї: ГОЛОВА́ БІЖИ́Т НАПЕРЕ́Т (ПОБІ́ГЛА ВПЕРЕ́Т), А НО́ГИ ЗЗА́ДУ (ЇЇ НАЗДОГОНЄ́ЮТ; А НО́ГИ ЛИШ ДОБІГА́ЮТ) – *жарт.*, *ірон.*, про характеристику ходи людини поважного віку: *На́ш’а ба́ба Насту́н'а так ходи́ла / ану́ нагада́ї / ўна хот'і́ла бо́рзо / і йі́и се здава́ло / шо го́н:а / а но́ги ни пуска́ли / Ну та то ста́рш’а л'удина́ так се ма́йі / голова́ б’іжи́т / поб’і́гла деле́ко ўпере́т / а но́ги / сара́к’і / з:а́ду / ни го́н':і за неў угна́тисе / таї роби́ шо хоч’; Йе / йа ни рас ви́д'іла / йек ста́рш’і хо́д'ут / йе / шо пово́лен'ки / бойу́ц:е ўпа́сти / ступа́йут / от'і́к про́буйут / ци земн'а́ ри́ўна / ци тверда́ / ци ни х’іта́йіц:е / ота́к полего́н'ки / крок за кро́ком / а ў де́кого т'ішка́ ходá / роки́ притиска́йут / таї того́ т'е́шко себе́ не́сти / у ко́гос дримни́ї хит / але́ борзе́н'кий / а йе / шо голова́ ўпере́т / бо́рзо бо́рзо поб’і́гла / а но́ги ни пуска́йут / з:а́ду се волоч’е́йут / пидгон'е́йіш / а ўни ни слу́хайут / таже́ ни меш йіх свари́ти за т:о / шо ўни так спус'т'і́ли / И:ї / та пра́ўда / бо йік насвари́ш / то ўни мо́жут се ўл'у́тити ї ка́менем ста́ти / і шо́ тогди́? / Ми жерту́йімо / а ста́рш’а л'удина́ так се ма́йі / шо йі́и бува́йі ни до же́ртикиў / йа сама́ де́коли так хо́д'у / іґ би м’ін'і́ до них хтос кам’і́н'і поприўйе́зуваў / і йа з ним му́с'у но́ги пидоїма́ти / А мене́ ла́ким корч’ лови́ти / то так се стайе́ / шо н'і зигну́ти / н'і роспра́вити но́гу ни го́н:а / і йа тогди́ беру́ води́ / тики́ намоч’е́йу ру́ку / пид заги́нкоў помас'т'у́ / таї уно́ витпуска́йі / це йа ш’і вид ба́би зна́йу / Ну а ч’о корч’і́ ло́ўйут у р'іц'і́? / ік так диви́тисе / то та́мки ни ма́ли би бу́ти / бо вода́ / Ни зна́йу / але́ / мо́же / того́ / шо розгор'іч’і́лиї ска́ч’іш у во́ду / а ўна ни ўрас те́пла / в’іде́ў / отого́; Ну та шо / Йіла́ / шо́ хот'і́ти? / ста́рш’а л'удина́ так се ма́йі / голова́ пот'ігну́ласе напере́т / а но́ги на пиў кро́ку / на крок се лиши́ли з:а́ду / таї іде́ ч’олов’і́к ота́к н'ійе́ко ї ни пита́йі / йе́к то збо́ку вигл'іда́йі / Та бо йіму́ ни ц:е важне́ / а дийти́ бо́рзо / куда́ се зибра́ў / а мо́же / йіго́ їкас молоди́ц'а ч’іка́йі / а вин се припи́зни / Ну та / абе́сте прожи́ли / йек ви фа́йно сказа́ли / йа бих сам ота́к б’іх / лиш би зна́ти / куда́.*

СТА́ТИ (СТАВА́ТИ, СТОЄ́ТИ) ГАПТА́К – стояти струнко, виструнчившись: *Е:ї / у Їва́на тако́го нима́ / шо́би д'і́ти ни слу́хали / вин*

лиш подивиўсе / н'іч'ó ни сказáў / лишéн' подивиўсе / а ўни стайýт гаптáк / нáв'іт' смих ч'ýла / шо комáндуйі нíми / йік у вóйску / Таї скаж'íт / Мар'í / це йе дóбре? / наї дес і такé бýде / áле ни ўрас / Дóбре ци ни дóбре / йа ни за т:о / мáйі бýти дис'ц'іпл'íна / і шó / л'íпше / ік бахурí валáндайуц:е / та отáмеч'ки пйут? / йа фл'ішкú вíжу / ш'і м'ін'í пит плит потрафйéйут кидáти / то шо / л'íпше / ік отакé перевáжуйі?

СТÁТИ (СТАВÁТИ) ГРУДЬМÍ – рішуче стати (ставати) на захист когось, чого-небудь: *Л'ýде ни дадýт ч'ужúм скупúти ў Т'ýдев'і зéмн'у / груд'мí стáнут / бо йек? / то свóйім ни стайé присадúби / а дé зáйшлим роздавáти / хто би ц:е допустúў? / И:ї / сегóн:е ўс'éке гóн:о бýти.*

СТÁТИ (СТАВÁТИ) ДÝБА – зробити (робити) стійку на голові: *То ни д'íўка / а хлопч'ýр / стайé дýба / ч'іпйéйіц:е ногáми за їкиїс сук / таї так звисáйі / кáже / шо трен'ірýйіц:е / сукóн' ни мáйі / визнайé спóн':і / а нú спин:úцу / таї до наýки велúкойі охóти нимá / ни гúне за неў.*

СТÁТИ (СТАВÁТИ) ЗА ЧОЛОВÍКА – стати главою сім'ї; виконувати обов'язки, які в сім'ї лягають на чоловічі плечі: *Витколú д'éд'а ўмер / то мáма стáла за ч'олов'íка / і косý гóн:а вúклепати / ї косúти ўм'íйі / ї садовúну об'іїтú; Маў смих штирнáц':іт' рóкиў / йік стаў за стáршого / за ч'олов'íка / бо мáма заслáбла / а д'іўкú бýли гет мал'í / ус'ó уз'éў буў на сéбе*; *Йік Андр'íї умéр / то йа стáла за ч'олов'íка / і косúла / ї плит р'іхтувáла / ї садовúну ч'éстила / а шо бýло робúти?; Дé смих моглá колúс здýмати / шо йа колó хáти бýду ўс'о викóс'увати? / а тепéрки йа на ўсéму розум'íйусе / б'ідá застáвила / і йа гóн:а зробúти усý тотý робóту / шо рóби ч'олов'íк / ад'í їк'і ў мéне рýки позрóбйуван'і / ну алé шо / мус себé застаўйéти / і сегóн:е ў цéму кут'í ни йа таќá он:á / шо стáла за ч'олов'íка / лиш ч'ікáйу / шобú пидрúс Улац'кó / то вин óзме на сéбе тотó / шо Івáн робúў / а йа видúйду ўбик / лиш помогáти бýду.*

СТÁТИ, ІҐ (ЇҐ) БИ ЗАСТОВБЍТИСЕ – не змінюватися (про зовнішній вигляд людини): *Мар'íка стáла так / іґ би застоўбúласе / ни зм'ін'уйіц:е / мáйі ш'іздис'éт' / стáрш'а вид Гáн'і на дéс'іт' рóкиў / а вигл'ідáйі / ік унá.*

СТÁТИ (СТАВÁТИ), ІК (ЇК) ВИСК (ІК ШОВКÓВИЙ) – набути (набувати) ознак податливого, лагідного: *Аг'í / шó ти Івáнови такé сказáла / шо вин розмн'éк / і стаў такúї / ік виск / пéрет' цим буркот'íў / а стаў / ік шоўкóвиї / анý признáїсе / бо йа ни пизнайý йігó / то шош велúкого мáло бýти / анý / л'ýпко / кажú / наї йа знáйу / бо дýже кортúт.*

СТÁТИ, ІК (ЇК) НИ ТОТ (НИ ТОТÁ ТА ІН.**) –** змінитися зовні чи у вияві почуттів: *Ік лиш уздр'íў / шо Нóц'а се показáла ў двéр'ах / то стаў / ік*

ни тот / таки́ї стаў / іґ би пидм'іни́ли хло́пц'а / сид'і́ў пону́риї / а тут ве́сел'іс'т' зач'е́ла гаш виштрика́ти з не́го / Бо вин страшно́ за неў / А то ни йе до́бре / ік хтос ота́к заду́же за ки́мос / бо л'уба́ р'і́тко кого́ до добра́ дово́ди / А ти ви́тки зна́йіш? / Та ч'у́йу / шо мижи́ л'уд'ми́ се ро́би / Поме́нче слу́хаї / шо пус'т'і́ йізики́ пле́ш':ут; Та ўна ста́ла / ік ни т:а / диста́ла ц'в'іт у лици́ / пофаїн'і́ла / та́к'іґ би де́с'іт' ро́киў ски́нула с плеч' / ану́ на́їко / ўна при́їде за́ўтра / таї меш ви́д'іти / ни пизна́ў би жи́нку / А ўна ї так до́ста фа́їна / а сла́б'іс'т' витступи́ла / таї Мар'і́ка ожи́ла / Уна́ ш'і кра́ш':а ста́ла / іґ бу́ла / їйі би н'іхто́ ти́л'ко ро́киў ни даў / ік ма́йі / Уна́ тако́йі фам'і́л'ійі / у них ус'і́ до́бре де́ржуц:е до пі́зних роки́ў / Н'і / ўна д'і́ўкоў ни така́ бу́ла / а роки́ дода́ли їйі фа́їности / але́ наї бу́де / ўна на́ше ни забра́ла / наї їйі Бох помога́йі / Пра́ўда / шо наї помога́йі.

СТА́ТИ КИ́МОС (ЧЄ́МОС) – досягти у житті певного рівня, відповідного статусу серед людей: *Ко́ждиї би хот'і́ў / шоби́ з ним рахува́лисе / шоби́ йіго́ у ч'о́мус ма́ли / шоби́ вин по́длук дру́гих шош вартува́ў / але́ дл'а це́го тре: стера́тисе / а йік ти сиди́ш і лиш соб'і́ розга́дуйіш / шо йеґ би то бу́ло фа́їно / іґ би ти буў отаки́ї / іґ би стаў ки́мос / ну то до це́го деле́ко / Іва́н'ч'іку / ти ч'у́йіш / шо ба́ба ка́же? / до це́го деле́ко; Гада́йі / шо ўже стаў ч'е́мос / бо купи́ў тарада́їку ї го́ни неў / ік хол'е́ра / а л'у́де с'м'ійу́ц:е с то́го; Йа / М'і́с'ку / ниўч'е́ниї / ни таки́ї / ік ти / але́ ду́же ц'і́н'у нау́ку і тих ро́дич'іў / шо дба́йут за ц:е / а тогди́ / ў т':і ч'іси́ / шо м'ін'і́ припа́ло бу́ло ходи́ти до шко́ли / за таке́ т'е́шко бу́ло / йа хот'і́ў ста́ти ки́мос / се ви́ўч'іти / але́ на́ш'і ста́тки цисе́ ни позвол'е́ли / таї шо бу́ло роби́ти? / за́м'іс' школи́ї пишо́ў па́сти ви́уц'і / ота́к у ме́не бу́ло се скла́ло / а тоб'і́ шоби́ Бох даў до́ўго прожи́ти таї до́бру до́л'у / Д'ікова́т' фа́їно / ву́їку / шоби́ ї ви бу́ли здоро́в'і / і ш'і до́ўг'і роки́ ч'у́лисе ў си́л'і / і наї вам Бох помога́йі / бо ви набога́то би́рше дл'а ме́не варту́йіте / іґ де́котр'і тот'і́ / шо се ви́ўч'іли.*

СТА́ТИ КОМУ́С **НАПО́ПЕРЕК –** перешкоджати комусь: *Йа / Феду́ц'у / н'іко́ли ни става́ў вам напо́перек / ни роби́ў нау́стр'і́т' / то проси́ў бих / аби́ ї ви мене́ уваж'е́ли / бо йік вам шош се ни ўда́ло / шо́ йа зроби́ў / ци ікес сло́во вас зач'іпи́ло / шо йа дес сказа́ў / то ус'о́ каж'і́т м'ін'і́ ў о́ч'і / а йа вам скаў / ци то пра́ўда / ци хтос вам прин'і́с іку́с брехн'у́ / таї тогди́ ме́ц:е ди́хати ле́кше / і вам / і м'ін'і́ / і бу́демо соб'і́ да́л'і до́бр'і / бо ми / пре́ц'ін' / ґа́зди / ва́рт'і пош'іни́ўку оде́н у о́н:ого.*

СТА́ТИ НА ВСІХ – вистачити усім: *Ни труч'е́їтесе так / муки́ ста́не на ўс'іх / ту́тки ад'і́ кі́л'ко йе м'і́хиў / до́ста.*

СТА́ТИ (СТАВА́ТИ) НА НО́ГИ – бути матеріально забезпеченим, самостійним, не залежати від когось: *Ш’і рик два / таї вин ста́не на но́ги / а за́рас мус йіму́ помоч’і́ / бо то / пре́ц'і / нау́ка*.

СТА́ТИ (СТАВА́ТИ) ПОМИ́ЖИ́ (МИ́ЖИ́) КИ́МОС – 1) заважати кому-небудь у чомусь: *Молод΄і́ би жи́ли / а́ле то стара́ ста́ла помі́жи ни́ми / низл΄уби́ла нев’і́стку; Вин ж’е́лухаў жи́нку / мо́же / ї л΄уби́ў / а́ле мі́жи ни́ми ура́с става́ла тота́ пе́рш’а / іку́ ни мих забу́ти / гада́ў / шо жи́нка ни здога́дуйіц:е / шо то ни пі́знашно*; 2) не допустити чого-небудь: *Васи́ / л΄у́пч’іку / стан΄ мі́жи ни́ми / бо / бигме́ / зач’ну́т би́тисе / ти ни ви́диш / йек розма́хуйут кулака́ми? / Наї лу́пйуц:е / іґ дурн'і́.*

СТА́ТИ (СТАВА́ТИ) ПОСМІХО́ВИШШІМ (ПОСМІХО́ВИШШЄМ) – стати предметом насмішок: *Гента́м йіґ би жи́нка так се ўбра́ла / йіґ де́котра за́рас / то ста́ла би пос΄м’іхо́виш’:ім / па́л΄ц΄ами би ти́кали на н΄у / а за́рас / н'іч’о́ / гоноро́во соб’і́ хо́ди.*

СТА́ЦІЯ, -і – станція; залізнодорожний вокзал: *На ста́ц΄ійі ў Вижни́ци ма́йімо бу́ти з:агод΄і́ / так над'і́йн'іш:е / бо йа ни хо́ч’у таґ б’і́ч’і / шоби́ з ме́не ч’ур'і́ло / шоби́ поти́ збива́ли*.

СТА́Я, -ї – *рідко*, житло пастухів на полонинах і тих, хто працює там, літує: *За жит΄е́ оде́н рас бу́ла ў полонин΄і́ / і зна́йу / йек вигл΄іда́йі ста́йа.*

СТЕБЛИ́НІ, -я – стеблиння: *Стебли́н΄і с пі́шви повипада́ло / нач’е́с повизбе́руї таї фа́їно замети́ понадв’і́р΄у / пор'е́док зроби́*.

СТЕ́ВКАТИ – 1) *знев*., *згруб*., з’їсти: *Сте́ўкаў цо́нту куле́ш’і ї два вогир΄ки́*; 2) надавати стусанів: *Йіму́ шош се ста́ло / нич’о́ ни каза́ў / лиш сте́ўкаў М’і́с'а / таї пишо́ў / і скаж’і́т / це йе розу́мниї ч’олов’і́к?*

СТЕ́КЛИЙ – *рідко*, 1) те саме, що ОСТЕ́КЛИЙ; скажений (про собаку): *Стиї оту́тен'ки / бо то / в’ід'і́ / сте́клиї пес / ад'і́ іка слин' ш шу́мом у не́го ч’ури́т / ад'і́ йек вин перебера́йі лаба́ми / йо́йойої / Бо́же борони́ дне́му і́ти*; 2) *перен*., *згруб*., дуже сердитий, злий; іноді – *в порівн*.: *Б’і́гаў / йік сте́клиї / каза́ў / шо і́де би́ти тоту́ / наї ни ка́жу / котру́ / шо на не́го ўс΄е́ке наговори́ла жи́н΄ц΄і.*

СТЕЛИ́ТИСЕ ПЕ́РЕТ (ПЕ́РЕТЬ) КИ́МОС (ПИД НО́ГИ КОМУ́С) – *знев*., лестити, догоджати комусь, принижуючи себе: *Мару́ / там нима́ пе́рет ким стели́тисе і нима́ ч’о / поду́маї / уни́ об’іц΄е́ти об’іц΄е́йут / а́ле тоб’і́ н΄і кри́шки ни помо́жут / запита́їсе ко́го хоч’ у сел΄і́; Ни стели́ўсе смих н΄і пе́рет' ким / і ни позво́л΄у ї тут у се́бе но́ги витера́ти.*

СТЕМЛЕ́ВИТИ – *знев*., *згруб*., з’їсти: *Н΄і́ўро́ку / мали́ї ус΄о́ стемле́виў / бойе́ласе / би йіго́ шош ни наїшло́ / пакува́ў / аш прицмо́куваў; Ти / би́ку /*

стемлéвиў дитин΄éч'е? / А вин випл'óвуваў / ни хот'і́ў тотó йíсти / а йа бойéўсе / шобú ўно ни скúсло.

СТЕМНИ́ТИСЕ – *докон. в.* до СТЕ́МНЮВАТИСЕ: *Надвор'і́ стемнúлосе / в'ід'і́ / фист бýде дош' / áле то ї трéба / ґваўт трéба / кобúби ї́шоў / А вам ни вигл'ідáйі / шо ўно обнóсиц:е / сýнец:е на Буковúну? / Ус'éке гóн:о бýти / гéздеч'ки такóш се понад'і́йіли / хапáли с'íно / а то лиш скрапот'і́ло / нáв'іт' пóрох ни збúло; Йоï / ад'і́ йек стемнúлосе / йéк ви тепéрки метé ї́ти / на потóц΄і клáтки нимá.*

СТЕМНІ́ЛО (ПОТЕМНІ́ЛО) В ОЧЄ́Х (В ОЧЄ́Х ПОТЕМНІ́ЛО) КОМУ́С – комусь стало погано від болю, втоми, хвилювання: *Так удéриласе ў гóлу / шо аш у оч'éх стемн΄і́ло / гаш с'в'іч'кú позас'в'і́т'увалисе; Кáже / шо ни памн΄ітáйі / лиш стемн΄і́ло ў оч'éх / таї ус΄о / а шó з неў бýло / ни знáйі / Та б'ідá бýла / шо.*

СТЕ́МНЮВАТИСЕ – темніти, вечоріти: *Пополýн':у зач'інáйі се стéмн'увати / то ни т:о / шо ўл'і́т'і / у такúї ч'ес ми лишéн' корóву вигóнимо пáсти / а тепéрки ў шéстиї уже нич' се рóби.*

СТЕПЕ́ННИЙ – спокійний, поважний: *Васил'і́ў хлóпец такúї степéн:иї / ік старé / йік Мар'í̈ч':ін д'éд'а пок'і́йниї / і такý самý бéс'іду мáйі / Так / ч'éмос подúбниї / áле тот буў степéн':ішиї / та шо казáти? / йа йігó застáла / шо вин ужé с пáлич'коў ходúў / а ц:е ш'і дитúна.*

СТЕПЕ́ННО – *присл.* від СТЕПЕ́ННИЙ: *Кугýт так степéн:о хóди / йіґ би ни знáти шо / пидóíме лáбу таї дýмайі / ци моч'éти ў трав'і́ ї дрýгу / ци дóста однóйі*? / *напрáўду / ад'і́ йек вин розгáдуйі.*

СТЕРА́ТИСЕ – старатися: *Стерáйсе / абéс се вúўч'іў / абéс маў фáйну робóту* / *абéс ни б'ідувáў / тáк'ік ми; Стерáйусе / бабó / де н'і / алé нимá кумý тотó поц'інувáти* / *ви однá менé рузум'і́йіте.*

СТЕРЕБИ́ТИ – *докон.* до ТЕРЕБИ́ТИ: *Мúши зал'і́зли ў м'іх / таї стеребúли ўс'і гор'і́хи / йа се ўл'ýтила / ік цисé ўздр'і́ла / бо шкодá / а потóму соб'і́ дýмайу / моï / та ік ц:е йіх уратувáло / то наї бýде / дé мойé ни пропадáло* / *наї йід'ýт* / *А гор'і́хи лýш':ін'і бýли*?

СТЕРЕ́БЛЕ́НИЙ – 1) полущений (про кукурудзу, квасолю та ін.): *Усúї в'інóк кукурýдз͡зиў стерéблениї / мош жорнúти*; 2) знищений: *Мúши за зúму ўс΄о нас'і́н΄і стеребúли / стереблéне нáв'іт΄ т:о / шо бýло ў пáч'іц΄:і / однá здóхла ў м'ішкý / ни моглá вúл΄істи*; 3) *згруб.*, з'їдений: *Ц΄ілá мúска салáту стерéблена / мáхом / ц΄:і д΄і́ти / йіґ би з голóн:ого крáйу.*

СТЕРЕМКОТІ́ТИ – раптово накричати на когось; різко і швидким темпом висловити комусь своє невдоволення: *Стеремкот΄і́ла / стеремкот΄і́ла / таї пишлá / шó ї́йі се ни ўдáло / ни знáйу; Стеремкот'і́ла /*

стеремкот'і́ла / таї поб'і́гла наза́т / гаш спин:и́ц'а залопот'і́ла / ви́тко / шо се ўсе́рдила / бо гаж борода́ зач'е́ла дриж'і́ти ї *гу́би пин'кот'і́ти*.

СТЕРНА́, -и́ – стерня: *Ўже на стерну́ мош коро́ву пуска́ти / там кра́ш:е се напасе́ / бо на горб'і́ спа́сене / а тут / бур'іни́*.

СТЕ́РТИ (СТЕРА́ТИ) НА (В) ПО́РОХ (НА (У) СПУ́ЗУ) – знищити (знищувати) когось, щось; здеб. викор. як погроза: *Л'у́тиї буў / каза́ў / шо стре на по́рох / на спу́зу / ік нас'м'і́л'уц:е бли́житисе суда́ / шо ік уздри́т / то но́ги їім попидва́л'уйі / але́ за ї́кус годи́ну їіму́ переї́шло́ / таї уже́ ни грози́ўсе / Але́ бо ї баби́ т':і сво́го ва́рт'і / ни ду́майут / шо гово́р'ут*; *Та ўни / іґ би могли́ / то їіго́ з':і́ли би жиўце́м / сте́л:и би ў по́рох / лиш одно́ / шо ни го́н':і / си́ли нима́ / таї шо зро́биш / му́с'ут терп'і́ти*.

СТЄ́ГУВАТИ (СТІГА́ТИ) ВО́ДУ – вбирати вологу (про кореневу систему дерев, кущів): *Йіблони́ с'т'є́гуйут во́ду / того́ ру́ж'і ко́ло них ни хо́ч'ут рости́ / ад'і́ йа р'ет посади́ла / ї тот'і́ / шо бли́ш:е до йе́блун'і / гет заму́ч'ін'і / а т':і / шо тро́хи да́л'і / вели́к'і / ї ад'і́ йек фа́їно росту́т / йа полива́йу їіх / але́ то ма́ло шо дайе́ / Ну та то ни лиш ру́ж'і / пид йе́блунеў х'іба́ лиш трав'і́ до́бре / оц:е́ одно́ / йа бих сказа́ла*.

СТЄ́КНУТИ (СТІКНУ́ТИ) – 1) обхопити: *Рука́ спу́хла / шо ота́к дру́гоў би ни мих їійі́ с΄т΄є́кнути / па́л΄ц΄і лиш до полови́ни дохо́д΄ут*; 2) торкнутися, досягти ногами дна річки (про глибоку її частину): *Тут вода́ по́ти / по ши́йу / а там ни го́ден с΄т΄ікну́ти / дна ни ч'у́йу.*

СТЄ́ТИ – вбити, зробити мертвим*: Смерт΄ хот΄і́ла с΄т΄є́ти ч'олов'і́ка / а́ле вин ни да́ўсе / знаў таке́ сло́во / шо ўна їіго́ бойе́ласе*.

СТЄ́ТИСЕ – *докон. в.* стос. СТИНА́ТИСЕ: *Молоко́ с'т'є́лосе / ї нима́ шо дити́н'і да́ти / гет нима́ / Закаламоти́ води́ч'ку з ме́дом таї нали́ї у фл'е́шеч'ку / наї пйе / до́ки йа поб'іжу́ до сус'і́диў / о́зму с'в'і́жого / йа ма́хом; Шо́би молоко́ ни с'т'є́лосе / тре́ба кри́шеч'ку по́ташу да́ти*.

СТИВ, -стола́ – стіл: *На стиў ус΄о́ накла́дено так / їік ма́йі бу́ти на С΄в'іти́ї Ве́ч'ір; Паски́ на стиў уже́ мош склада́ти; Ўже дру́гиї рас за стиў кладу́т / а ма́йут ш':е два ра́зи.*

СТИВ У КЛЮЧЬ (У ДВА КЛЮЧІ́) – стіл у формі букви "Ге": *Вес'іл'е́ ни ска́жеш / шо бу́ло мале́ / оди́н стиў буў у кл'уч' / це ў ме́нчиї ха́т'і / аў вели́киї / у два кл'уч'і́ / так му́с'іло бу́ти / бо ў не́йі вели́ка фам'і́л'ійа / а вид молодо́го / ме́нче / бо вин ни т'удиў́скиї / а дез зде́леку / то вид не́го лиш ри́д'н'і / наїбли́ш':і бу́ли / фа́їн'і л'у́де / нам се ўда́ли / це йа каў / бо до́бре ви́д'іла / помога́ла ўс'о доноси́ти на столи́*.

СТИ́ЙНО СТОЄ́ТИ – не змінювати поглядів, переконань; твердо стояти на чомусь: *Уни́ тики́ сти́йно стойу́т на сво́му / хот' то здоро́ўйа ни додайе́ / Так / але́ ч'е́сти добаўйе́йі / і то бога́то.*

СТИЛЕ́Ц, -льця́ (-лця́) – стілець: *На шо с΄іда́ти / йік нима́ стил΄ц΄а́? / Ге́н:е табо́рик / ад'і́ про́тиў те́бе; Стиле́ц розва́л΄уйіц:е / ш'і ўпа́де хтос та ста́не / Бо́же борони́ / кал΄і́коў / гет витсу́н' йійго́.*

СТИЛНИ́ЦЯ, -і – широка дошка, на якій місять тісто, розкачують його, готуючи вареники, випічку та ін.: *Пирогі́ йа на стилни́ци ро́бйу / мо́жно ї на стол΄і́ / але́ м'ін'і́ так спидру́ч'н'іш:е.*

СТИ́ЛЬЧІК (СТИ́ЛЬЧІЧЬОК), -а (-чька) – стільчик: *Но́ги на сти́л΄ч'ік клади́ / ме́нче мут бол΄і́ти / а сама́ спера́їсе на оц:у́ по́душку вели́ку / ота́к / от'ік л'еш / а йа ко́ло те́бе с'е́ду.*

С ТИМ, ШОБИ́… – для того, щоб…: *Йа цисе́ ро́бйу с тим / шоби́ пото́му не ма́ти на со́в'істи / шо пошкудува́ла да́ти / це ни́ того́ / шо йа ду́же хо́ч'у / а того́ / шо му́с'у / мус застаўйе́йі; И:ї / то з ба́би пи́т:римка мала́ / але́ пишла́ смих туда́ с тим / шоби́ ї вит се́бе шош да́ти йім на доро́гу / і наї йім Бох помога́йі; Ч'о дайу́ оли́ви? / с тим / шоби́ паски́ ни ч'во́рскли / ци паски́ / ци кола́ч' / ік у к'і́сто дода́ти оли́ви / тогди́ фа́йно па́хне кола́ч' / це йа ш'і зда́ўна зна́йу; Оту́тки с'і́йу муку́ / с тим / шоби́ ў ха́т'і ни пороши́ти / роґа́л'ки бу́дут з йе́блуками і з гор'і́хами / з йе́блуками мус печ'і́ / бо то Прибраже́н'ійе / а йік у магази́н'і купува́ти / то йе з ма́ком / з мармул'а́доў / а з йе́блуками р'і́ч':е / х'іба́ пош'істи́т / тогди́ / бо йе́блука ш'і ни ўс'і присти́гли / таї тим / шо печ'у́т / ви́тко / ни випла́т'уйіц:е купува́ти / а ў ме́не йе свойі́ / того́ печ'у́ / ну таї каў / на Прибраже́н'ійе з йе́блуками тре:.*

СТИНА́ТИ ВСЕРЕДИ́НІ – про гостре відчуття болю в черевній порожнині: *Ад'і́ зноў зач'е́ло стина́ти ўсереди́н'і / таки́ми пиўко́лами їде / с це́го бо́ку / ў цес / і гаш з:а́ду дес у попе́рец'і пропада́йі / ота́к хо́ди / а пото́му нима́ / нима́ / а за па́ру м'іну́т зноў зач'іна́йі; Каўт / стина́йі ўсереди́н'і / це ік шош з':іў / тото́ / шо ни мо́жно / або́ іка́с сла́б'іс'т' дайе́ц:е зна́ти; Так стина́йі по́пид гру́ди / шо гаш хо́ч'іц:е о́їкати / А мене́ йік ота́к зач'іна́йі стина́ти ўсереди́н'і / то йа ви́пйу гарба́ти з румн'е́нцу / таї уно́ помога́йі / ану́ йа вам цисе́ за́рас зр'іхту́йу.*

СТИНА́ТИ ПО́ПИД ГРУ́ДИ КОГО́С **–** про спазми шлунка; коліт: *Го́споди / за шо́ м'ін'і така́ ка́ра? / так стина́йі по́пид гру́ди / шо дихну́ти ни го́н:а; Ік стина́йі по́пид гру́ди / то шош йе / ни розум'і́йу / ч'о ви с то́го н'іч'о́ ни ро́бите / ч'іго́ доч'е́куйіте?*

СТИНА́ТИСЕ – “дзеравіти”, згортатися, перетворюючись на сир: *Ік молоко́ зач’іна́йі бо́йіти / йа тогди́ до не́го додайу́ о́циту / нибога́то / кри́шку / молоко́ стина́цій:е / і з не́го ро́биц:е сир / сир стр'іха́йі / шоби́ дз̑е́ру ни бу́ло / і тогди́ йіго́ мош йі́сти / а йа л'у́бйу / ік вин і ни ду́же стр'ех / м’ін'і́ таки́й се ўдайе́ / ік хо́ч’іте / то бер'і́т поку́ш’іїте / вин ў оци́й гли́н'іний ми́соц':і / бер'і́т / сир соло́ткий / смашни́й / йа видигр'іва́йу сир с кис'л'іку́ / а с'в’і́же молоко́ кладу́ на смета́ну / але́ оно́гди прийшли́ бу́ли уну́ки / схот'і́ли си́ру / тай йа йім ота́к бо́рзо зр'іхтува́ла / і ўс'ім се ўда́ло / каўт / шо ш’і л'і́пший / ік тот / шо ўни ўрас йід'у́т / але́ / мо́же / того́ / шо голо́н':і бу́ли / ану́ ку́ш’іїте / шо́ ви за не́го ска́жете*?; *Аг’і́ / ви́жу / шо молоко́ хо́ч’і стина́тисе / але́ йек так бо́рзо ўно го́н:о се зба́вити? / йа ў полу́н:е дойі́ла / Йо / а́ле ї́ка го́р'іч’ / а ви ни видне́сли йіго́ ў пиўни́цу / а держ’е́ли ў ха́т'і / отого́*.

СТИРЧЄ́ТИ – стирчати; “стриміти”: *Ага́ йо / бу́ду йа там стирч’е́ти / аби́ ўс΄і се обзера́ли; Шо́ т:о / вере́ / стирч’е́йі ота́м? / ану́ позабера́ї усе́ с паркана́ / а тич’е́н΄і на м’і́сце поклади́; Бур΄е́н на горо́д΄і стирч’е́йі / і це се назива́йі / шо поло́ла / фа́їно повипо́л'ували ўс'о.*

СТИСКА́ЇЦЦЕ (СТИСНУ́ЛОСЕ) В ГРУ́ДЕХ – про відчуття болю, хвилювання: *М’ін΄і́ лиш шош стисну́лосе ў гру́дех / ни да́ло ди́хати / і ўс'о / а́ле припоч’е́ла тай іко́с дийшла́ тха́т΄і / тро́хи перейшло́*.

СТИСКА́ТИ (СТИСНУ́ТИ) КО́ЛО СЕ́РЦЯ (У ГРУ́ДЕХ, ПИД ЛОПА́ТКОВ) – про важкий душевний стан людини, хворобу: *Мене́ іґ би шош гу́пнуло / здави́ло ко́ло се́рц'а / а пото́му пид лопа́ткоў стисло́*.

СТИСКА́ТИ (СТИСНУ́ТИ) ПЛЕЧЄ́МА – викор. у ситуаціях, коли мовець вербально не бажає давати оцінку побаченому чи почутому: *Столи́ порожн'і́с'к’і бу́ли / ко́ждий уз'е́ў / шо бу́ло бли́ш:е / опте́рсе / стисну́ў плеч’е́ма / тай уста́ў з:а стола́ / Ог:о́ / н'іч’о́ вели́кого се ни ста́ло / най дру́гий рас найіда́йуц:е до́ма / най найі́ден'і ї́дут на бай.*

СТИСКА́ТИСЕ – відчуваючи матеріальну скруту, бути дуже ощадливим: *Сего́року сат ни ўроди́ў / тай мус тро́хи стиска́тисе / ч’у́йімосе ги́рше / ік тих роки́ў / бо пе́н'ц'ійі ни гей стайе́; Йа бу́ла ў них два дни / ви́д'іла ус'і́ йіх роскла́ди / і шо́ йа скаў? / уни́ так са́мо стиска́йуц:е / йік і ми ту́тки / бо ма́йут би́рш’і витра́ти / так шо і ўни коп’і́ку раху́йут / ўна н'іґде́ ни ро́би / а вин заробйе́йі фа́йн'і гро́ш’і / але́ то ни ўра́с одна́ко / оде́н м’і́с'іц' йе ти́л'ко робо́ти / шо гаш забога́то / а дру́гий / н'іч’о́ нима́ / тай отаке́ / вели́кого добра́ н'іґде́ нима́ / але́ би ни ги́рше / оц:е́ йа каў / шоби́ ни ги́рше*; *Каў / та́к’ік йе / бо ч’о йа ма́йу се ўстида́ти призна́тисе ў то́му / шо ми му́симо стиска́тисе / і так бу́де / до́ки д'і́ти се ни ви́ўч’іїут;*

Стискáлисе / йек моглú / д'íдо роскáзуваў / шо мóму тáтови робúў дереўйінкú / і вин у тóму ходúў до шкóли / бо рáс ни бýло вúтки ўз'éти / абó робúў з ґýми постиўц'í / і ў цéму такóш тáто і два мéнч'і йігó братú ходúли / ў такé тепéрки т'éшко пов'íрити / алé цисé бýло / у нас нáв'іт' йе фудуґрáф'íйа / де ўни ў такóму.

СТИ́ШИТИ (СТИ́ШУВАТИ) БÉСІДУ – говорити тихіше: *Мої / стúшиў бес трóхи свойý бéс'іду / бо ни ўс'і мýс'ут ч'ýти / шо ў тéбе ў хáт'і се д'íйі / а то такé / шо нимá ч'ем фалúтисе.*

СТИ́ШИТИ (СТИ́ШУВАТИ) СВИЙ (СВІЙ) АПЕТИ́Т (СВОЇ АПЕТИ́ТИ) – їсти повільно, акуратно, не переїдаючи; іноді в *перен. зн.*: *Мої / та стúшуї трóхи св'íї апетúт / м'ін'í ни шкодá / алé скóро ни меш моч'í ўл'íстисе ў двéр'і; Се нач'ýла такóго по телев'íзор'і / шо спáти ни моглá / дéкому мáло / і мáло / і мáло / гадáйут / шо на тóт св'іт ус'ó óзмут / н'іхтó і ни гадáйі стúшувати / трóхи утрúцувати свойí апетúти.*

СТИ́ШИТИ (СТИ́ШУВАТИ) СВИЙ (СВІЙ) НО́РОВ – не виявляти негативні риси свого характеру (запальність, нестримність та ін.): *Ну то би ни зашкóдило / іґ бес моглá трóхи стúшувати с'в'íї нóроў / бýти дол'ýдн'іш:оў / благ'íш:оў / ни такúм лутаўйікóм.*

СТИ́ШУВАТИ ХИТ – іти повільніше: *Аг'íмої / та ни женú так / стúшуї хит / бо бáба се задихáла / дé за тобóў хтос гóден угнáтисе.*

СТІГА́ТИ – *недок.* до СТІГНУ́ТИ: *Йік ідéш двóд'і / ни с'т'ігáї к'іптáрик / бо то т'éгне / рýки / судá / то н'іч'ó / а голоўнé / плéч'і і грýди.*

СТІГА́ТИ (СТІГНУ́ТИ) О́БРАС – *рідко*, робити (зробити) неможливе: *Ти деш ч'ýла / шобú хтос с'т'ігáў óбрас у хáт'і? / цéго нимá ї ни мóже бýти / тогó йа так сказáла малóму / бо вин забáх такóго / шо йа ни гóн:а йімý догодúти / вин хóч'і / шобú йа с'т'ігнýла óбрас? / а йа цисé ни зрóбйу / ў Т'ýдев'і так кáжут / áле пизнайý / шо йіс ни ч'ýла цéго / а к'íл'ко йе такóго / шо ї йа позабувáла*? / *к'íл'ко вúв'ітрилосе ўсéго*?

СТІГА́ТИСЕ – *недок.* до СТІГНУ́ТИСЕ: *Ст'ігáлисе / таї купúли дон'ц'í шýбу / а ўна ў ниї такá / іґ ґиґúц'а / шýба т'ішкá / завелúка на н'у / задóўга / алé затó їк'і гонорú / йік у такé се ўбрáти.*

СТІГА́ТИСЕ С ПОСЛІ́ННОГО (ПОСЛІ́ДНОГО) – працювати понад силу, максимально обмежуючи себе, щоб зібрати відповідні кошти для досягнення чогось: *С'т'ігáлисе с пос'л'íн:ого / абú д'íти доўч'éлисе*; *С'т'ігáлисе с пос'л'íн:ого / алé дáли д'íўч'ін'і скин'ч'éти наўку / в'íс'ім рóкиў торбú р'іхтувáли / дóки ўна ни зач'éла самá заробйéти; С'т'ігáлисе с пос'л'íн:ого / алé хáту звел:ú ї накрúли / т:о / шо бýли спланувáли / тотó*

зроби́ли / ну а да́л'ше пово́лен'ки ме́ц:е т'ігну́ти / йек уже́ ви́йде / нам ни ка́пайі на го́лу / оц:е́ важне́.

СТІГНУ́ТИ – знести; звести; зняти; роздягнути; стягнути: *Тот´і́ м’і́хи тре́ба би ікóс с по́ду с´т´ігну́ти / йе́к це зроби́ти?; Уч’е́ра ст'іглú с'і́но / це йе вели́ка робо́та; Ч’о́ йіс с´т´ігну́ў сподену́ки? / ану́ ўбері́ / бо меш бу́хкати ўноч’е́ / ти забу́ў / йек слабува́ў? / ану́ бо́рзо / то ш’і л'і́та нима́ / шо ти ўже так ви́л'ітиўсе.*

СТІГНУ́ТИСЕ – зібрати, нагромадити кошти для придбання чогонебудь, досягнення чогось: *С´т´іглúсе на ха́ту / а ста́йн´у / йіґ Бох даст здоро́ўйі / пото́му / за рик ци два / йіґ би звел:и́ / то бу́ло би ду́же до́бре / і то́ ни зна́йу / ци пот´е́гнемо / бо з будо́воў ус'о́ виш’і́птуйіц:е.*

СТІНА́, -и́ – *перен.*, дуже крутий берег: *Бо́же борони́ туда́ ўпа́сти / то с´т´іна́ / ви́т:и би ни го́ден се ви́брати / і н'іхто́ би ни поми́х.*

СТІ́НИ ШУРУВА́ТИ – те саме, що СТІ́НИ ПИТПЕРА́ТИ: *Ста́рших д'іво́к у да́нец н'іхто́ ни бере́ / то ўни стойу́т / с'т'і́ни шуру́йут.*

С ТІШКИ́М СЕ́РЦЕМ (С ТІШКО́В (ГИРЬКО́В) ДУШЕ́В) – у тривозі, в гнітючому настрою: *То по́хоронок / ми с т´ішки́м се́рцем ви́т:и верну́лисе / шо нам / стари́м / каза́ти / ік молод´і́ витхо́д´і.*

СТОВПЕ́Ц, -пця́ – *рідко*, стовпець; невеликий стовп, стовпик: *Тут би ш’і се зда́ло два сто́ўпц'і́ / тогди́ паркáн'ч’ік ни ме х'іл'іта́тисе.*

СТОЄ́ТИ – 1) стояти, бути на ногах у вертикальному положенні: *Ледв’і́с´ко стойу́ на нога́х / мози́л' на мозиле́ви*; 2) лежати: *Де́ цес тер´і́л´ ма́йі стойе́ти?*; 3) дорожити кимось, підтримувати когось, заступатися за когось: *Стари́й ду́же за нев’і́сткоў стойі́т / ўтихоми́р´уйі Мар´і́ку / аби́ ме́нче кл´у́ч’ки шука́ла*; 4) бути (про предмет) у певному, призначеному для цього місці: *Де́ ў те́бе силни́ц´а стойі́т? / Ота́мки над гру́боў / приби́та до с´т´іни́; Де́ ц´:і шкерпе́тки ма́йут стойе́ти? / ч’о́ ўни ту́тки вал´е́йуц:е? / а бу́рки? / та зими́ ўже пиў ро́ку / ік нима́*.

СТОЄ́ТИ В РІДУ́ – стояти поруч, пліч-о-пліч із кимось: *Іван стойе́ў у р´іду́ с пова́жними ґа́здами; Коли́ тот ланцу́х роби́ли / за ру́ки се бра́ли / то вин хот´і́ў стойе́ти з ур´ідо́ўц´ами ў р´іду́ / а́ле йіго́ туда́ ни пусти́ли.*

СТОЄ́ТИ, ІҐ (ЇҐ) БО́ВДУР – *згруб.*, *знев.*, бути непорушним: *Ни́ би поб´і́ч’і / бо́рзо хапну́ти ведерце́ і ви́нести води́ / а вин стойі́т / іґ бо́ўдур / таї ди́виц:е / Та ч’о ви ўже так о́стро? / вин ч’іка́йі / шо ш’:е ви ска́жете зроби́ти / а йік мете́ так обзива́ти / то ўже витхо́ч’іц:е шош роби́ти; Стойе́ў / іґ бо́ўдур / ік слуп / ка́же / шо ни знаў / шо каза́ти / бо ўс'о з голови́ повил'іта́ло / по́рожно ў ни́й се зроби́ло / таї отаке́ / Ну та хло́пец спережива́ўсе / таї йіго́ так / іґ би зат':е́ло / то бува́йі таке́ / а ти йіго́*

успокóї / мóже / унó ĭ на крáш:е / вин і так ни дýже хот'і́ў там се ўч'éти / рик посúди / поўч'éйіц:е / а потóму наї ідé тудá / кудá вин споч'éтку буў нам'і́риўсе / томó / шо йимý наїбúрше се ўдайé / вúїде так / іґ мáйі бýти / дитúн'і ў такóму ни тре: перéч'іти.

СТОЄ́ТИ (СИДІ́ТИ), ІК (ЇК) ПЕНЬ – *згруб.*, не рухатися: *Кол'кú би тебé погáн'і наїшлú / та би тебé наїшлú / крич'éйу / і ни гóн:а докрич'éтисе / йа прóс'у і ни гóн:а тебé допросúтисе / а ти стаў і стойі́ш / ік пен' / іґ бес прирúс до тóго м'і́с'ц'а? / шó с тобóў йе / шо стойі́ш / ік слуп? / ге? / ци ти дес свойý гóлу загубúў / і тогó н'іч'ó ни ч'ýйіш / Ни вáт'тесе / бо йа напрáўду ни ч'уў / ви на бéрез'і / шош соб'і́ говóрите / а то дé ч'ýти? / гаї каж'і́т / шó трéба зробúти? / кудá поб'і́ч'і? / шó помоч'і́*?

СТОЄ́ТИ, ІК (ЇК) СИРОТÁ (ІК СИ́РОТІ) – перебувати осторонь, ні з ким не спілкуватися; стояти самотньо: *Моĭ / а ти ч'ó ни ĭдеш до гýрту / а стойі́ш / ік сиротá? / анý / б'іжú / ўни на бéрех пишлú / на лáвоч'ку; Стойéла смих / ік сиротá / вес'іл'é велúке / а йа с тих кýцких н'ікóго ни знáйу / ч'ікáла / шобú хот' хтос показáўсе з знакóмих / так шо ви менé ўратувáли; Дрýґ'і д'і́ти ĭґрáйуц:е / с'м'ійýц:е / а цес хлóпч'ік стойі́т / ік сúрот'і / анý ĭд'ім днéму / таї поговóримо з ним / ч'ó вин такúї смутнúї / ч'ó ни ĭде д д'і́тем*? / *то ĭкас прич'éна на ц:е йе* / *мýси бýти.*

СТОЄ́ТИ (СТÁТИ), ЇК (ІК) СЛУП (ЇК (ІК) СЛУПÓК ТА ІН.**) –** *знев., згруб.,* бути непорушним: *Трéба б'і́ч'і водú вúнести / а вин стойі́т / ік слуп; Дистáў трéму і стойéў / ік слуп; Л'ýпч'іку солодéн'киї / а ти ч'ó стойі́ш / ік слуп? / ни вúдиш / ікúї бáба м'ішóк заўдайé*?; *Йа до нéго говóр'у / а вин / йік слуп / стойі́т / мóї / ти шо / углýх?*; *Три рáзи сказáла / шо водú нимá / а вин стойі́т / йік слуп / ни поб'і́х бóрзо з вéдрами / а стаў і дúвиц:е; Та наї це шл'ах трáфи / та наї трáфи / йа говóр'у / роскáзуйу / кудá тре: поб'і́ч'і і шо зробúти / а вин стойі́т / ік киў / тáк'ік би нич'ó ни ч'уў і ни вúд'іў; Моĭ / та увихáїсе трóхи / ни стиї / ік слуп / шó йіс отáм уздр'і́ў / шо так зав'і́риўсе? / ге? / шó тáмки тоб'і́ се показáло? / мóже / отóї тоб'і́ зач'éў на скрúпоц':і ĭґрáти / шо йіс отáк вýха наш'ýриў? / ге*?

СТОЄ́ТИ (СТÁТИ) ЛУ́БОМ – стати твердим, цупким (про одяг, взуття): *То ч'ó / верé / бл´ýска лýбом стáла? / та ўна мн´ікóн´ка бýла?*

СТОЄ́ТИ (СТÁТИ) НА ГÓЛУ (БОГÁТО ГОЛИ́В) ВИ́ШШЕ ВИТ КÓГОС – перевершувати (перевершити) когось у чомусь: *Цéго мóжно би виберáти ў ур´ідóўц´і / вин на гóлу вúшше вит тóго / шо буў / тоĭ уч'éўсе ў шкóл´і так соб'і́ / йа знáйу / бо ми верстакú / брехáти ўм'і́йі дóбре / отáк йа скáжу.*

СТОЄ́ТИ (СТА́ТИ, СТАВА́ТИ) НА ДОРО́ЗІ КОМУ́С (У КО́ГОС) – створювати комусь несприятливі умови для реалізації його планів: *Ни стиї м'ін'і́ на доро́з'і / хло́пч'і / бо йа за се́бе ни витпов'іда́йу; Та ўни на́ше ни ўз'е́ли / ч'о́ би ма́ли става́ти йім на доро́з'і?*

СТОЄ́ТИ ОДНО́В НОГО́В У МОГИ́ЛІ (У ГЛИ́НІ; ТАМ ТА ІН.**)** – бути смертельно хворим чи дуже старим: *Мої / та ти ўже одно́ў ного́ў там / ледв'і́с'ки хо́диш / прийми́ молоди́х у ха́ту / і тоб'і́ бу́де з ни́ми ле́кше / і йім / н'і / упе́рсе / і ўс'о / ка́же / молод'і́ ма́йут жи́ти окро́ме / Та ти зна́йіш / шо вин низле́ ка́же / тики́ гет низле́.*

СТОКІЛЬО́ВИЙ – стокілограмовий: *Та то страшно́ т'ішке́ / це дес сток'іл'о́виї м'іх / йа йіго́ посу́нути ни го́ден / а ни́ т:о́ / шо поне́сти; М'ін'і́ так на души́ / іґ би сток'іл'о́виї ка́м'ін' хтос покла́ў / і вин ни дава́ў ди́хати / ота́к / іґ би йіго́ хтос покла́ў / а стру́тити йа ни го́н:а / і н'іхто́ ни го́ден м'ін'і́ помоч'і́ / Го́сподеч'ку / шо́ йа ма́йу роби́ти.*

СТОЛЄ́РЬКА, -и – *тільки одн.*, столярні роботи: *Па́ўлич':ін об'іц'е́ў нам / шо з нед'і́л'і при́їде роби́ти стол'е́р'ку; Ваш Іванко́ каза́ў / шо ни наїма́ўсе роби́ти стол'е́р'ку / бо ни хо́ч'і кабзува́ти де́рево / а пото́му пово́ли / пово́ли / таї наўч'е́ўсе / низле́ роби́ў / л'у́де кли́кали йіго́; Фа́їна стол'е́р'ка / вартува́ло так'і́ гро́ш'і да́ти / вели́к'і / але́ варту́йі.*

СТОЛІ́ТНИК, -а – алое: *Цес стол'і́тник ўс'о викно́ закрива́йі / мо́же / би йіго́ ви́т:и ўз'е́ти ї зроби́ти ба́б'і л'іка́рство / Іке́? / Ўна т'е́шко ди́ше / а йа ч'у́ла / шо іґ з ле́хкими нипор'е́док / то бере́ц:е стол'і́тник / йіго́ тре: ду́же дримне́н'ко поруба́ти / а ш':е кра́ш:е / на млинку́ перемоло́ти / до то́го дайе́ц:е м'іт / по́риўну ўсе́го / і вино́ / каго́р се назива́йі / голоўне́ / стол'і́тник і каго́р / ч'ел:е́не вино́ / ус'о́ фа́їно ви́м'іш'іти / ўно тро́хи посто́йі / і тогди́ по ли́с'ц'і дава́ти дити́н'і / це йа за дити́ну ч'у́ла / але́ ік йе таки́ї при́пис д'і́тем / то ї ба́б'і ни пошко́ди / бо ад'і́ йек уна́ т'е́шко ди́ше / гаш ви́ц:и ч'у́ти.*

СТОЛІ́ТНИКОВИЙ – *рідко*, *прикм.* від СТОЛІ́ТНИК: *Стол'і́тникови́ сик / м'іт / вино́ ч'ірво́н:е / церко́ўне / зм'іш'е́ти ўс'о / то йе л'ік / пе́рш'а кл'а́са / Л'ік то л'ік / а вит ч'о́го? / оц:е́ тре: зна́ти.*

СТОЛО́ВКА, -и – їдальня: *Ко́ло гамо́ванки столо́ўка даўно́ бу́ла / ма́йіш памн'іта́ти / там / ка́ўт / тепе́рки са́д'ік зроби́ли / мали́х д'іти́ї туда́ видводо́'ут / а йі́ли та́мки тот'і́ / шо с плот'ми́ ходи́ли / шо пло́ти розбера́ли / мих ко́ждиї попойі́сти / але́ пе́р'іш уни́ / робо́ч'і / шо ў л'ісоспла́в'і роби́ли / йа по хл'іп туда́ ходи́ла.*

СТОЛУВА́ТИ – годувати: *Йік кла́ли це́р'кву / то ми тако́ш столува́ли маїстри́ў / ўс'і л'у́де помога́ли / хто ч'ем мих.*

СТО (ДЕ́СІТЬ, ТИ́ШІЧЮ) РАС ГОВОРИ́ТИ (ПОВТО́РЮВАТИ, КАЗА́ТИ) ШОШ КОМУ́С – ужив. як вияв незадоволення через те, що хтось не дослухається порад, не поспішає виконувати прохання: *Йа тоб'і́ сто рас каза́ла / проси́ла / бес ни л'іс на тот ко́нар' / а де́ ти слу́хайіш / ї гра́йіш сво́йім ро́зумом / тепе́рки ма́йіш.*

СТО́РДЗА (СТО́РЦА; СТОРДЗАКА́) – *присл.*, прямо, у вертикальному положенні: *Гада́йіш / шо йа го́н:а ста́ти гет сто́рдз͡а? / н'і / ота́к зі́гнута му́с'у ї́ти / бо боли́т / шош у попе́реку закли́нило / таї́ ни пуска́йі / мас'т'у́ ма́с'т'оў / а́ле то ни ду́же попуска́йі / ле́да ўстайу́ / му́с'у росходи́ти / таї́ тогди́ от'і́к лехч'е́йі / але́ ни гет.*

СТОРДЗУВА́ТИ (СТОРЦУВА́ТИ) – тримати СТО́РДЗА (СТО́РЦА): *Е́йде / та ўна йіго́ стордз͡у́йі і кладе́ ко́н'і па́сти / т'фу на таку́ дити́ну*; *Дити́ну де́ржут стордз͡ака́ / а то ш'і заско́ро стордз͡ува́ти / гет заско́ро.*

СТОРОНЦКИ́Й (СТОРИНЦКИ́Й) – нетутешній: *У клуп і сторинцк'і́ ходи́ли / памн'іта́йу / шо з Мало́го Рижна́ Млинцки́х ура́с ви́д'іла на да́н'ц'ах / Йурка́ ї Мар'і́ку; Сам'і́ т'удиўск'і́ жинки́ йі́хали / сторонцки́х ни бу́ло / таї́ до́бре / он':і́ о́н:их до́бре зна́ли.*

СТОРЦО́ВАНІ, -я – *опредм. дія* від СТОРЦУВА́ТИ: *Таке́ ра́не сторцо́ван'і до добра́ ни приво́д / ш'і з м'і́с'іц' йа бих зач'іка́ла.*

СТО́РЦОМ (СТО́РЦА, СТОРЦ) – *присл.*, вертикально: *Мар'і́ка ўже з м'і́с'іц' ік про́буйі дити́ну сто́рцом трима́ти / н'іўро́ку лиш; Ко́ўпч'ік сто́рца поклади́ / припри́ до с'т'іни́ / аби́ хтос ни зашпо́ртаўсе.*

СТОРЦУВА́ТИ (СТОРДЗУВА́ТИ) – тримати вертикально (про немовлят): *Дити́на ш'і ўйе́зи до́бре ни трима́йі / а ти сторцу́йіш; Гаї́ диви́се / йек трима́йіш дити́ну / до́ўго ни стордз͡у́ї / зач'іна́ї с потро́шки.*

СТРАСНИ́Й ТИ́ЖДЕНЬ – тиждень перед Великоднем: *У Страсни́ї ти́жден' ду́же стро́гиї пист / а́ле йек каза́ў кс'онц? / шо́ йе би́ршим гр'іхо́м / з':і́сти оти́ц'ко мн'е́са ци оти́л'ко ри́би? / а́ле ш':е ни ц:е / йік ти ни йі́ш / а́ле клине́ш / то це йе пист? / а́бо йік краде́ш / бре́шеш ци обзива́йіш кого́с / то це тоб'і́ мо́же зарахува́тисе / шо ти по́стиў*?

СТРА́ТИТИ – 1) змарнувати: *Ми стра́тили таку́ Бо́жу дни́нку на тот'і́ спраўки́*; 2) згубити: *Стра́тила жит'е́ с пйін'у́гоў*; 3) *у знач*. погрози; як вираження крайнього невдоволення чиєюсь поведінкою: *Йа тебе́ стра́т'у / йік ни меш слу́хати / меш таки́ї би́тиї / шо ш'і ни буў таки́ї / а гу́би зро́бйу / йік постоли́ / за брехн'у́ / му́с'у ўч'е́ти / абе́с л'удино́ў ви́рис.*

СТРА́ТИТИСЕ – учинити самогубство: *Стра́титисе / то йе страшне́ / і то йе вели́киї гр'іх; Йо:ї / шо́ ви таке́ ка́жете? / та цес ч'олов'і́к би стра́тиўсе / іґ би кому́с шош даў заду́рно / ви шо*?

СТРАХ – *незм*., дуже: *Де́котр΄і страх / йек б'іду́йут / оĭ шо йе.*

СТРАШИ́НДА, -и – *рідко*, *згруб*., страховисько: *Ти ч'е́сто страши́нда / ану́ подиви́се ў дз͡е́р΄кало / нис / йіґ гач'о́к / кужу́х переве́рнениĭ / спит капел΄у́ха пов'і́смо ви́си / бут΄ хто се перепу́ди / На т:о / бабо́ / Мала́нка / а ви ш'і М'і́с΄а ни ви́д΄іли / йа сам йіго́ ни пизна́ў.*

СТРАШНА́, ЇК (ІК) ВІ́ДЬМА: *Йоĭ / та т:а жи́нка зиĭшла́ на н'іч'о́ / спи́ласе / ĭ ста́ла страшна́ / йіґ в'і́д'ма.*

СТРАШНЕ́ – *незм*., дуже; "страшно́": *Йа страшне́ йек йіго́ л΄у́бйу / ўмера́йу за ним; Ўни страшне́ за мали́м / рошч'іха́йуц:е; Йа страшне́ / йеґ би хот΄і́ла с΄і́сти ў ха́ту / ни го́н:а доч'іка́тисе / коли́ т:о бу́де.*

СТРАШНИ́Й, ЇК (ІК) МАРА́ – дуже страшний: *Ота́меч'ки / де згор'і́ла бу́ла ха́та / м'ін'і́ шош таке́ страшне́ приви́д'ілосе / йік мара́ / ўно подиви́лосе на ме́не / от'і́к ступи́ло / крок суда́ / де йа стойе́ў / а пото́му оберну́лосе ĭ пишло́ са́дом на бе́рех / аґ'і́ / шо́ би т:о могло́ бу́ти? / І:ĭ / ву́ĭку / та ви сам'і́ ка́жете / шо вам приви́д'ілосе / тре́ба бу́ло перехрести́тисе / таĭ уно́ би шч'е́зло.*

СТРАШНИ́Й (КУДЛА́ТИЙ, ЛАБА́ТИЙ, ПАТЛА́ТИЙ; ХИ́ТРИЙ; ЧЬО́РНИЙ), ЇК (ІК) ЧЬОРТ (ДІ́ТТЬО, ЩЄЗБИ, ЩЄЗНИК, ТОЙ) – дуже страшний (кудлатий, чорний та ін.): *Ге́зде ĭду / ўже пид ве́ч'ір бу́ло / ди́ўйусе / а то шош з:а верби́ ко́ло Унуфре́ĭкових вихо́ди / страшне́ / волоха́те / йіґ д'і́т':о / Бо́же мене́ прости́ / м'ін'і́ во́лоси ўста́ли на голов'і́ / йа од͡ж'іхну́ласе / а то Йуркі́ў д'е́д'а / переверну́ў к'іпта́р' / бо накрапа́ло / таĭ так ішо́ў / ікра́с переходи́ў поти́к.*

СТРАШНО́ – *присл*., дуже: *Йа страшно́ його́ л΄у́бйу; Ву́ĭко страшно́ бога́то зроби́ў / де́коли за три дни ти́л΄ко би ни го́ден поробі́ти; Страшно́ гризу́се / йек там йіму́ ў во́ĭску; Дити́на страшно́ се скоби́ч'і / вит це́го / вере́ / йе шош*?; *Йік у полонин΄і́ ўздр΄і́ў буў л΄існу́ / то страшно́ перепу́диўсе / тики́ од͡ж'іхну́ўсе / ву́ĭко Ми́тро сам м'ін'і́ роска́зуваў / а ч'о напу́диўсе? / бо здогада́ўсе / хто т:о / ду́же фа́ĭна / така́ / ік намал΄о́вана*; *М'ії Ко́ц'о страшно́ л'у́би ц:у с'п'і́ванку / ура́с йіĭі́ ги́мкаĭі; Йа страшно́ се змуч'і́ла / н'ім у Ку́ти / а пото́му пишла́ смих на Вижни́цу / н'ім ви́т:и / а то ўже по полу́н':у / таĭ шо / приĭшла́ / ни с'і́ўши / зач'е́ла се ку́тати / припизни́ласе / але́ ĭ так до́бре / пусти́ла те́л'і / да́ла свини́ / а за се́бе забу́ла / шо р'і́ски ў ро́т'і ни бу́ло / і ўже се витхот'і́ло м'ін'і́ і йі́сти / і пи́ти / с'і́ла на пори́х / і ота́к бих бу́ла сид'і́ла / але́ шо́ / іґ за́рас ч'олов'і́к з робо́ти при́ĭде / д'і́ти вид ма́ми наді́ĭдут / ўни сего́н:е та́мки днува́ли / таĭ зноў тре: ўс'о зач'іна́ти / ку́тан'і / то йе в'і́ч'на робо́та / та́к'ік у сел'і́ / то це йе пе́рше / ш ч'о́го зач'іна́йіц:е дни́нка і ч'ем уна́ се кин'ч'е́йі.*

СТРЕ́БИТИСЕ (СТРЕ́Б'ЮВАТИСЕ) – бути (стати) потрібним у певний момент: *Таґ бува́йі / шо тоб'і́ мо́же рик / і два / і де́с'іт' ни знадобйе́тисе ч'ого́с / а ў ікі́їс ч'ес стре́бйуйіц:е / а йіго́ нима́ / таке́ йа ма́ла з Василе́м / пози́ч'іла бу́ла йіму́ ку́шку / а вин по сеї ден' ни вид:а́ў / ш'і д'і́до жиў / то к'і́л'ко це ўже йе? / роке́н':і рокі́; Оно́гди м'ін'і́ стре́билисе цо́нґл'і / йа ў обори́х / туда́ / де ўни стойе́ли / нима́ / мої / а де́ ўни моглі́ се д'і́ти? / а пото́му соб'і́ нага́дуйу / шо тогі́т / ік би́ли па́ки / Ко́ц'о приходи́ў йіх зи́ч'іти / каза́ў / шо повит'іга́йі ік'і́с цви́ки / ї за́ўтра принесе́ / але́ ни прин'і́с / цисе́ смих нагада́ў / таї іду́ дне́му / а вин ікра́с барабу́л'і копа́ў / каў за цо́нґл'і / а вин о́ч'і ви́валиў / ка́же / шо пе́ршиї рас за таке́ ч'у́йі / і шо то нипра́ўда / бо ў не́го аж двойі цо́нґл'іў йе; Га́н'а лише́н' шо пишла́ / стре́билосе пойі́хати ў Ко́сиў / ка́же / шо шош дити́н'і ма́йі купи́ти / то сего́н:е б'іди́ нима́ / ік тре: / то йіт' / аўто́бусиў бога́то хо́ди / так шо ўна до полу́н':а ве́рнец:е / бо лиш туда́ / і ви́т:и / каў / за ч'е́мос дитин'е́ч'ім пойі́хала*.

СТРЕМИ́ТИСЕ – прагнути; мати сильне бажання здійснити що-небудь, досягти чогось: *Ула́ц'ку / ік меш стреми́тисе / то ў те́бе ус'о́ ви́їде / таже́ ти ни йе гі́рший вид дру́гих / вит тих / шо пишлі́ ў бі́рш'і школі́ се ўч'е́ти / тоб'і́ шош ни дайе́ц:е / а ти тото́ витсу́н' убі́к / видиїди́ кри́шку / а пото́му зноў зач'ні́ / і ўно за їкі́мос ра́зом пид:а́сце / нау́ка т'ішка́ / ік се ни ўч'е́ти / а йік ота́к потро́шки / але́ ко́ждиї ден' / то ч'о́ би ти ни мих тото́ ви́ўч'іти? / таже́ ти розу́мниї / ни л'ін'у́х ікі́їс / ру́ки ма́йіш так'і́ / шо ўм'і́йут ч'іса́н:о шо хоч' зроби́ти / ус'о́ тото́ / шо профе́сор' ме каза́ти / то ч'о́ / ік ц:е ўс'о йе / ти бес ни мих се ви́ўч'іти? / шо́ ти соб'і́ таке́ пусте́ ў го́лу ўз'еў?; Л'удина́ ма́йі стреми́тисе ни гр'іши́ти / зроби́ти соб'і́ таку́ постано́ву / шо витсего́н:е йа зач'іна́йу и́нче жит'е́ / йа н'іко́го ни опсу́д'уйу / н'інако́го ни пови́шуйу го́лос / ни де́ржу зла на тих / шо м'ін'і́ зроби́ли іку́с при́кр'іс'т' / йа йім ус'о́ вибач'е́йу / і постаноўйе́йу соб'і́ / шо ў нед'і́л'у йа се збера́йу і їду до це́р'кви / ту́тки бога́то ўсе́го / але́ наї би ти хот' кри́шку зробі́ў с це́го / шо ту́тки йе / наї би хот' одно́ шош / то це ўже бу́де до́бре / і важне́ / ни ипуска́ти злис'т' у свойу́ ду́шу / ни гонорува́тисе / ш'інува́ти ро́дич'іў і тих / шо ни йе тво́йоў фам'і́л'ійоў / ус'і́х / вид наїме́нчойі дити́ни / гаш до наїста́ршого / отогді́ уздри́ш / йек у те́бе напра́виц:е жит'е́ і їка поле́хкис'т' бу́де ўсереди́н'і; Ік стреми́тисе / то мош до ч'о́гос доробі́тисе / а йік ч'іка́ти / шо хтос гото́ве тоб'і́ спу́сти / ну то це́го нима́ і н'іко́ли ни бу́де; А то ш'і тре: се подиви́ти / ни лиш на т:о / до ч'о́го вин стремі́ц:е / але́ ї на т:о / йе́к вин ду́майі до то́го дийті́ / іку́ доро́гу соб'і́ ви́бере / оц:е́ / бо ік пога́на доро́га / то ўна л'удину́ мо́же погуби́ти / у зле завести́*.

СТРЕМЛІ́НІ (УСТРЕМЛІ́НІ), -я – цілеспрямоване прагнення до чого-небудь: *Стремл'і́н'і / це ік ти ч'ігóс хоч' / алé фиїст / ни́ так / шо сегóн:е хóч'у / а зáўтра / н'і́ / а позáўтр'у за ц:е забу́ў / а потóму зноў нагадáў / моï / соб'і́ дýмайіш / то би бýло низлé / іґбú отáґ бýло / алé нашó ўно м'ін'і́ зáрас / ік м'ін'і́ ї так нипогáно / н'і / м'ін'і́ цих клопотиў ни тре: / л'і́пше наї бýде так / ік йе / ну то ік отáк дýмати / бýти таки́м годиновáтим / шо сегóн:е однó на гáц':і / а зáўтра друґе / то тýтки н'ійéкого стремл'і́н'а ни ви́тко / ним і ни пáхне / а йік подýмати за шош і добивáтисе тóго / бо ти дýже тóго хóч'іш / унó тоб'і́ ўрас на гáц':і / ї ти рокáми мóжеш до тóго ї́ти / ну то це знач'éйі / шо ў тéбе йе стремл'і́н'і / а йік н'і / то шó тогди́? / за шó говори́ти*?

СТРЕПІХА́ТИЙ – 1) розпатланий, скуйовджений (про волосся), настовбýрчений (про шерсть тварин): *Кут'ýга таки́ї стреп'іхáтиї / і вели́киї / йік тéл'і / шо мош се напýдити; Йéк пі́деш такá стреп'іхáта мі́жи л'ýде? / наї бýде / шо такá мóда / áле ти ї́деш ниў клуп / а до цéр'кви*; 2) *перен*., пишний, "кустрюбатий": *Нев'істки́ сам'і́ с'і́йуц:е / йе стреп'іхáт'і / роспелéхан'і / а йе ї так'і́ пóўн'і / йік рýж'і / дýже фáїно цвитýт / так / шо би ни надиви́ўсе.*

СТРЕПІ́ЦКАТИСЕ – *згруб*., заметушитися; почати рухатися, виявляючи незадоволення, роздратування: *Ки́зоч'ка ад'і́ йек се стреп'і́цкала / йік Ми́рко за рóги йіýі ўз'еў / ви́тко / гадáў / шо ўна се ўт'і́ши; Йа лишéн' подéлеку зач'éла казáти вуї́н'і за тоï х'і́тар / йік унá поч'ірвон'і́ла / стреп'і́цкаласе / зач'éла такé виговóр'увати / шо йа ледв'і́с'ки ўтеклá*.

СТРЄ́СУВАТИ (СТРІСА́ТИ) – струшувати: *То вит с'і́на / тогó / шо н'іс на плéч'ах / А́ле ў хорóмах ни стр'éсуї / йа óзму надви́р / таї тáмки поди́ўйусе / шо до ч'óго / на пидлóгу ни трéа с'м'іти́ти*; *Хто ч'уў тýтеч'ки стр'ісáти трач'éн'і? / то шо? / дрив'і́т'н'і мáло*? / *аґ'і́ / тудá ї́д'іт*.

СТРЄ́ХНУТИ – позбутися надмірної вологості (насамперед про ґрунт); *докон*. до СТРІХА́ТИ: *Стр'éхне / таї пі́демо сапáти / то нимá шо дóўго ч'ікáти; Ў горóт ни мош заїти́ / наї стр'éхне / ми би іґ зáрас пишли́ / то лиж здрапцувáли би йіґó; Метé ви́д'іти / до вéч'іра стр'éхне / нáв'іт' ни пі́знашно бýде / шо ї́шоў дош' / анý подив'і́ц:е пóпид йéблуни / тáмки гет сýхо*; *Надвор'і́ / в'іди́ї / ўже трóхи стр'éхло / алé фáїниї дóш'ік буў / тáк'ік подарóваниї*.

СТРИБО́К, -пкá – "яструбок": *Н'і за тот'і́ ч'іси́ / н'і за стрипки́ў бáба ни хóч'і н'іч'ó казáти / тики́ гет н'іч'ó / і фéртик.*

СТРИКІ́ЦКАТИ – стрибати: *Ни стрик'і́цкаї на лу́шку / даї м'ін'і́ ч'є́сту годи́ну / іди́ надви́р / подиви́се / ци ма́ма ни прийшла́?*

СТРИКІ́ЦНУТИ – зненацька скочити, стрибнути: *Мали́ї так стрик'і́цнуў м'ін'і́ на оц:у́ кі́сточ'ку / шо йа ч'ут' ни ўме́л:а / так забол'і́ло / а вин ш'і буў ў тих ч'ереви́ках питко́ваних / шо цо́кайут.*

СТРИ́МАНІ, -я – стримування: *Йе́к ти позвол'е́йіш дити́н'і роби́ти ўс'о / шо ўна хо́ч'і? / та́же му́си бу́ти стри́ман'і / дес і ўде́рити мо́жно / йік слиў ни розум'і́йі / фа́їно погла́дити по гудзи́ци / так бо́рше йі́йі ў голов'і́ ўкладе́ц:е / шо́ ни во́л'но роби́ти.*

СТРИМИНА́, -ени́ – 1) урвище, стрімкий берег: *Про́с'у вас / ід'і́т / с це́го бо́ку доро́ги / бо та́мки страшна́ стримина́ / Бо́же борони́ туда́ шч'іхо́ўзнути / то ўже би н'іч'о́ ни ўратува́ло / ви́дите / зве́р'ха бе́рех зари́с корч'а́ми / ли́пи росту́т / таї вигл'іда́йі / шо то ни скала́ / шо туда́ мош іти́ / ад'і́ ожи́на ўже йе / а йа каў вам / шо́ т:о за м'і́сце*; 2) швидка течія ріки: *Плі́ваїте ко́ло бе́рега / ни їд'іт се́ред' води́ / бо та́мки стримина́ / тре́ба бу́ти фиї́ст ду́жому / шоби́ ни пид:а́тисе ї ви́т:и ви́плисти / Іва́ / диви́секо за д'ітми́ / бо ўни мене́ ни ду́же слу́хайут / ад'і́ куда́ се напра́вили*; *Ни плиї на стримину́ / бо там да́л'і крут'і́ш пит скало́ў / оту́тки / ко́ло бе́рега купа́їсе.*

СТРИМІ́НЬ, -ени́ – те саме, що СТРИМИНА́: *К'ін' ни пишо́ў у стрим'і́н' / стаў / йік уко́паниї / і це ўратува́ло вуї́ка Фед'а́.*

СТРИМІ́ТИ – 1) стирчати, виднітися на чомусь (про предмет); бути прилаштованим до чогось: *В'і́тер здуў нап'і́рник / таї вин ге́н:е стрими́т на гру́ши / Іва́нку / ану́ здоїми́ ікі́с; Шо́ т:о стрими́т у нові́ї ха́т'і над викно́м? / То вит телев'і́зора / аби́ бра́ло / пока́зувало кра́ш:е / Аг'і́ / ш'і смих тако́го ни ви́д'іла*; 2) *знев.*, *згруб.*, *перен.*, довго чекати на когось, на шось, стоячи на одному місці: *Годи́ну стрим'і́ла на мос'т'і́ / йек се договори́ли / ўже л'у́де зач'е́ли з:ера́тисе / шо́ ц:а / вере́ / ту́тки ро́би?*;

СТРИМІ́ТИ НАД ДУШЕ́В – непорушно стояти; набридати, відволікати, заважаючи: *Мої / та ни стрими́ м'ін'і́ над душе́ў / лиши́ мене́ / наї йа хот' попоїм у спо́койу; Ти гада́йіш / Пара́н'ко / шо ік стрими́ш м'ін'і́ над душе́ў / то ўно бо́рше бу́де / а то н'і / ти гово́риш / і йа мо́жу змили́ти / а йік хоч' м'ін'і́ помоч'і́ / то пиди́ надви́р і подиви́се / шо д'і́ти ро́бйут / от:о́ бу́де бирш'а по́мич' / бо м'ін'і́ бе́с'іт ни тре: / ік йа шош таке́ ро́бйу / шо мус поду́мати / іди́ / л'у́пко / і йа бо́рше цисе́ тоб'і́ ш:и́йу.*

СТРИМ МА́ТИ (МА́ТИ ІКИ́ЙС СТРИМ) – контролювати себе, не виходити за рамки прийнятих норм спілкування і співжиття; те саме, що МА́ТИ СТРИ́МАНІ: *Нич'о́ так л'удину́ ни гу́би / ік тої рот / шо стри́му ни*

ма́йі / слова́ ўпа́ли з йізика́ / і ти йіх ужé ни завéрнеш наза́т / бо то ни ви́ўц'і / шо порозб'іга́лисе / а ти йіх позаверта́ў / таї уни́ соб'і́ пасу́т ко́ло тéбе / н'і / ту́тки гет и́нак / ўже ік ти йіх ни здéрж'іў при со́б'і / ни поду́маў напере́т / шо каза́ти / ну то меш ма́ти нов'і́ кло́поти / а голова́ / нову́ журу́; Ш'іслúвиї тот ч'олов'і́к / шо у ўсéму ма́йі стрим / ци ў бéс'ід'і / ци ў йід'і́ / ци ў то́му / ки́л'ко йіму́ позво́лено ви́пити / шоби́ вин до́бре ч'у́ўсе / у ўсéму / Ну а ў робо́т'і? / Каў / у ўсéму / ік вин хо́ч'і до́ўше прожи́ти / то ма́йі зна́ти свойу́ м'і́ру і с'в'ії ч'ес / коли́ / шо і йек роби́ти / а тако́ш / йек с ким загово́ри́ти / шо / коли́ / кому́ мош сказа́ти / мене́ так уч'éли / таї йа цисé тоб'і́ каў / абéс своїх д'іти́ї так уч'éў / Тату́ / а йіґ дéколи хо́ч'іц:е соб'і́ шош догоди́ти / зроби́ти ни ў м'і́ру / а по́за н'у / уво́лити свойу́ во́л'у / то шо / це бу́де вели́ке пору́шен'і? / Роби́ / ік тебé ду́же корти́т / алé це ни ма́йі бу́ти так / шо корт'éч'ка ура́с тобо́ў к'іру́йі / ви́жу / шо ти тро́хи се питс'м'і́йуйіш / алé ік меш ма́ти ти́л'ко роки́ў / ік йа / то ўздри́ш / шо йа пра́ўду каў / а тепéрки с'м'і́їсе / ки́л'ко тоб'і́ се хо́ч'і / алé ік ота́к се подиви́ти / то і ў цéму ма́йі бу́ти іки́їс стрим / то ўже залéжи / ш ч'о́го с'м'ійéтисе; Йо / у Т'у́дев'і так ка́жут / дé ни ка́жут? / каўт / се стри́мувати / зна́ти м'і́ру у ўсéму / ма́ти стри́ман'і / ма́ти ци зна́ти стрим / ц:е т:о самé / а ш':е ка́жут / да́тисе на стри́ман'і / це іґ заду́же хтос зач'éў пови́шувати го́лос / ци у ч'о́мус переїшо́ў м'і́ру / то так мо́жут сказа́ти / мої / ч'олов'і́ч'і / да́їсе на стри́ман'і / та ти ни ў л'і́с'і / шо га́ўкайіш / ни на ўло́з'і / де н'іко́го нима́ / йа ту́тен'ки / і ўс'о ч'у́йу / ота́к Васили́ха сво́му ч'олов'і́кови нида́ўно говори́ла / алé тако́ш ма́ла таку́ бéс'іду / шо йа гаш з ву́лиц'і ч'у́ла / ї́шла ў копарати́ву ко́ло них / таї ч'у́ла.

СТРИНДУ́РА (СТРИНДЗУ́РА), -и – урвище: *Бли́ско до кра́йу ни питхо́т´ / бо там стринду́ра / к'і́л´ко ту́тен'ки ни прожи́ла / раху́ї / жит´é проїшло́ / і т:о се бо́йу цéго м'і́с´ц´а / ура́с трéба ўваж'éти / бо ота́к / іґ би соб'і́ шош се заду́маў / таї ус´о / пишо́ў на́скрис'.*

СТРИП (СТРОПА́), -стро́пу (-и́) – купа: *Стрип рушники́ў / а ч'éстого нима́ / мус жмака́ти; Купи́ла йіс стропу́ зошéтиў / а нашо́ ти́л´ко?; Ба́ба ў б'ід´éч'ії фу́с´ц´і хо́ди / а ў скри́ни стрип ус´éких / іки́х хоч' / йе / дé т:о го́ден зноси́ти / йік надиї́шла́ в'іс´імдис´éтка?; Тот´і́ / сара́к'і / гро́ш'і стро́пами склада́йут / дес ни одна́ така́ ку́пка се притайі́ла; Стрип ви́жмаканого ма́йу фрасува́ти / до́бре / шо ни пересо́хло.*

СТРИ́ПЦІ, -ів – *мн.*, сандалі, легке взуття: *Мої / фа́їн´і стри́пц´і / к'і́л´ко кушту́йут?; У цих стри́пц´ах ногá / та́к'іґ бо́са / л'укс.*

СТРИ́ЧІ – стригти; "питтинати", робити коротшим: *Ўже мош ви́ўц´і стри́ч'і / мо́же / при́їдеш помоч'і́?*; *Хоч' стри́ч'і во́лоси? / ни меш*

банува́ти? / н'і?; Ни тре́ба стри́ч’і / ни диви́се на дру́гих / у них нима́ таки́х воли́с / а ў те́бе ки́ска / ік кула́к / хто ч’уў себе́ так пакали́ти?

СТРИ́ЧІ (СТРИ́ЧІСЕ, ОПСТРИ́ЧІСЕ, ПИТСТРИ́ЧІСЕ) НА БУ́БОНЬ – максимально зістригти (обстригти) волосся на голові: *Ў молодо́го хло́пц'а ма́йі бу́ти ч’у́пер / а цес ма́йі так’і́ фа́йн'і ку́ч’ір'і і хо́ч’і стри́ч’ісе на бу́бон' / а йа каў / ч’іка́ї / л'у́пч’іку / ш’і при́йде тот ч’ес / шо меш ма́ти го́лу / йік кол'і́но / а́ле за́рас ни роби́ с:е́бе д'і́да*.

СТРІ́ЛИЛО В ГО́ЛУ – раптом спало на думку, пригадалося; хтось несподівано здогадався про щось: *Сл'у́шка мала́ / йа шош копа́йу / копа́йу / а то ни геї се посува́йі / таї м’ін'і́ стр'і́лило ў го́лу / шо́ тв’ії д'е́д'а / М’іха́ / каза́ў / ти ч’уў таке́? / ка́же / ста́рис'т' / це тогди́ / ік ти хо́ч’іш / а ни мо́жеш / робо́ту йіш оч’е́ма / а ру́ки н'іч’о́ соб’і́ с то́го ни ро́бйут / ўни ї га́тки ни ма́йут за н'у бра́тисе / отаке́ / ви́жу / і ў ме́не с цеў робо́тоў / руска́л' де́ржу / па́ру рас ц'у́кнула ним / і зноў стойу́ / де́ржу руска́л' / йіго́ се ни попуска́йу / шоби́ ру́ки ни забува́ли / шо́ ўни ма́йут роби́ти / але́ каў тоб’і́ / уни́ н'іч’о́ с то́го ни ро́бйут; Сего́н:е л'ігла́ смих тро́хи ў полу́н:е / бо шош мене́ змори́ло / таї соб’і́ ду́майу / аг’і́ / ч’о́ йа така́ н'ійе́ка ста́ла? / та тоги́т йа ч’у́ласе набога́то кра́ш:е / шо́ / вере́ / зо мноў? / а пото́му м’ін'і́ стр'і́лило ў го́лу / йе́к ч’о? / таже́ йа та́к’ік пого́да / йа з неў у па́р'і / іка́ пого́да / така́ і йа / усі́ї маї дош’:і́ перепада́йут / пиў дни́ни пого́да / а пиў / дош’ / ци тики́ дош’ усі́ї ден' / ота́к каламо́тиц:е / таї і йа с сво́йіми ти́сками тако́ш ота́к каламо́т'у; Ти бес ни здогада́ўсе / шо́ м’ін'і́ стр'і́лило ў го́лу / н'іко́ли се ни здогада́йіш / хо́ч’іш ч’у́ти? / лу́пйу йа ра́но барабу́л'і / барабу́л'іной і кулеш’і закорт'і́ло / розга́дуйу / шо ш’і сего́н:е ма́йу зроби́ти / ї нагада́ла за косу́ / шо йіс ўч’е́ра се пита́ў / де́ ўна / йа ни зна́ла / шо сказа́ти / а сего́н:е м’ін'і́ та́к’іґ би хтос шепну́ў / та йе́к ти ни зна́йіш? / таже́ йі́йі Лес'о́ ўз'еў / коса́ бу́ла ота́мки припе́рта / вин прийшо́ў се запита́ти / ци ми ни ч’у́ли / коли́ бу́дут гро́ш’і за йе́годи / па́ру слиў сказа́ў і ўберну́ўсе / а йа на м’іну́ту заб’і́гла ў ха́ту / вихо́жу / і ни ди́ўйусе / ци йе коса́ / а коси́ уже́ тогди́ / в’іде́ї / ни бу́ло / вин так ла́ким бес пи́тан'а шош пожи́ч’іти / о́зме / а у їкиїс ч’ес вид:айе́ / ї ка́же тогди́ / шо вин бес пи́тан'а ни браў / ти / ка́же / сама́ м’ін'і́ позво́лила / того́ йа ґеренту́йу / шо коса́ ў не́го / ад'і́ вин ге́н:е на бе́рез'і ко́си / то йа тики́ пи́ду ї видберу́ косу́ / меш ви́д'іти / шо то на́ш’а / бо вин уберну́ўсе / от'і́к по́хот'іў іти́ / а пото́му / ви́тко / се обду́маў / коса́ бу́ла за крок вид не́го / таї хапну́ў / Запита́тисе мо́жеш / але́ ік йіс ни ви́д'іла / то ни роби́ на́пас'т' / ниназдо́гат' се запита́ї / а ни́ / шоби́ л'і́сти ў о́ч’і*; *Вин таки́ї / шош стр'і́ли ў го́лу / таї зач’іна́йі*

вáдитисе; А хто наперéт гóден знáти / шо комý стр'íли ў гóлу? / сегóн:е говóри однó / а заўтра зап'íйі по íнчому / шо н'ї?

СТРІЛЬБÁ (СТРИЛЬБÁ), -й – рушниця; те, з чого стріляють: *Ни тре: м'ін'í ў хáт'і н'íйéкойі стр'íл'бú / абú йа ўрáс бойéласе / ци малúй тудá ни л'íзе / то шúбеник / вúроби / шо хоч' / такé / шо ни здýмаў би.*

СТРÍЛЬНУ́ТИ – вистрілити: *Бабó / то стр'íл'нуло бýло два рáзи / а потóму у їкúйс ч'ес тикú фиíст бабáхнуло / ви шо / ни ч'ýли? / Йа ікрáс у пиўнúци бýла / пор'éтки робúла / ч'ýла / шо шош грúмнуло / алé то на дош' се зберáло / таї йа н'іч'ó с тóго ни робúла / а тоб'í шо / íнче се прич'ýло? / н'і / то грим буў / Алé йої / то гаш бýли вúкна задриж'íли / ч'ут' скло се ни розбúло / вин шо / так гóден грим'íти? / Гóден / і ш'і ни так / Бабó / а ш ч'óго грим се рóби? / вúтки ў нéго сúла*?

СТРІСТИ́ – *докон*. до СТРЄ́СУВАТИ (СТРІСА́ТИ): *Стр'ісú лéйбик / бо на нéго ад'í шо набрáлосе / то ї сорóч'ка на шúйі ў такóму*.

СТРІ́ТЕНІ (СТРІ́ТИНІ), -я – *церк*., Стрітення Господнє (15 лютого): *На Стр'íтен'і ў цéр'кв'і се прáви / с'в'іч'кú с'в'éт'ут ; Йік на Стр'íтен'і с'н'íх пит:айé / то на Йýр'ійа травá се пидóйме.*

СТРІ́ТЕНЦКА (СТРІ́ТИНЦКА) СВІ́ЧЬКА – посвячена на "Стрітені" свічка, яка має здатність, як вважають, відвертати грім, бурю; її запалюють, коли дуже гримить: *Сейíвесни / йіґ бýла тотá бýр'а / шо гаш дахú зривáло / мáма запалúла стр'íтенцку с'в'íч'ку / таї ми так рúдно молúлисе / шо ни гóн:а вам росказáти / і шó ви дýмайіте? / нас тотó об'íйшлó / пишлó Ж'íнч'íнáми / вúтко / шо помоглá громнúч'а с'в'íч'ка / здáўна / смих / за н'у ч'ýла / урáс с'в'éт'у / а тепéрки переконáласе / шо ўна мáйі такý сúлу / дýже велúку / о*; *Каўт / шо стр'íтинцку с'в'íч'ку тре: запáл'увати / йік страшн'í бýр'і / колú громú гримúўт / отогдú унá помич'нá / мóжеш соб'í ї так зас'в'íт'увати / йік хоч' се помолúти / А йа ч'ýла / шо ік хтос умерáйі / то їйі се зас'в'íт'уйі / це так?*

СТРІХА́ТИ – звільнятися від надмірної вологи, просихати; *недок. в*. до СТРЄ́ХНУТИ: *Пран'é кладý на жéртку / наї стр'іхáйі / а потóму розв'íс'у шушúти; Зач'éло стр'іхáти / áле кобúбито зноў ни ўдéрило; Стр'іхáйі повóлен'ки / дúўйусе / шо позáўтр'у мош буде сапáти*; *То помáло стр'íхáйі / áле ўс'о однó мокрó / ни їди царинáми*; *Пройéс'н'уйіц:е / зач'нé стр'іхáти / таї тогдú мош бýде питú ў горóт; Здáлобисе ўс'о з лужóк вúжмакати / отáмки прот'ігнýти шнур / розв'íсити / та наї би стр'іхáло*; *Бýла такá раптúўка / шо гадáла смих / до заўтра бýде мокрó / а то ш'і годúни нимá / а ўс'о ўже потáло / по полýн':у зноў мош бýде сапáти; Гáн'ко / то стр'éхло трóхи / нимá такóго / іґ бýло ўч'éра / алé їд'іт повúш:е /*

крайіч'ко́м / бо то ш'і гру́зи / абе́сте ни позама́с'т'увалисе; Мамо́ / стр'е́хне ни стр'е́хне / шо́ йа бу́ду ч'іка́ти? / ўбера́йу кал'о́ш'і таї іду́ / йа ўб'іц'е́ла мали́м / то му́с'у сего́н:е лопато́к звари́ти / мете́ ви́д'іти / ско́ро оце́с коше́лик бу́де по́ўний / і за́кришки тре́ба / мус іти́ / горо́т д'і́диў тро́хи ви́ш:е / та́меч'ки бо́рше стр'іха́йі / ік у нас / йа на д'і́дову присади́бу пі́ду.

СТРІ́ЧЯ, -і – *рідко*, зустріч: *Ма́тко / ану́ скаж'і́т / ци буў хтос таки́й у жит'у́ / шобі́ вам ду́же се ўдаў / таки́й / шобі́ вам гаш шош то́н'кнуло ўсереди́н'і / ік ви йіго́ ўздр'і́ли / ї колі́ т:о бу́ло / ци ш'і за д'іво́цтва / ци ўже пото́му? / Колі́ т:о бу́ло / йа ни скаў / але́ така́ стр'і́ч'а бу́ла / йа йіго́ лиш оде́н рас ви́д'іла / па́ру м'іну́т / і би́рше н'іко́ли / то ч'о за т:о говори́ти*?

СТРОЄ́НИЙ – *дієприкм.* від СТРОЇ́ТИ: *Ц':і жу́ки / шо ў пу́тни / ни стройе́н'і / ўни жив'і́ / йіх тре: рука́ми збера́ти і пото́му ни́ш':іти / и́нак ни пи́де / про́бувала ч'існич'е́ноў водо́ў бри́скати / але́ то нич'о́ ни помога́йі / каўт / шо йе спец'ійа́л'не тр'і́ло / але́ ни їшла ў м'і́сто се допи́тувати / бо ік уно́ тройі́т жу́киў / то ї на барабу́л'і пошко́ди / оце́го йа се бо́йу / того́ ни бу́ду витро́йувати*.

СТРОЇ́ТИ – 1) отруїти: *То ў с΄п'і́ван΄ц΄і с΄п'іва́йіц:е / йеґ д΄і́ўка па́рупка стройі́ла;* 2) потруїти: *Даўно́ ба́ба бу́ла ду́стом блі́хи стройі́ла / ни зна́йу / шо помогло́ / а́ле би́рше йіх ни бу́ло / Уни́ / Мар΄і́ / ўздр΄і́ли / шо то ни смашне́ / того́ поўт΄іка́ли; Ш':урі́ў ни так ле́хко стройі́ти*.

СТРО́ЮВАТИ – *недок. в.* до СТРОЇ́ТИ; отруювати: *Нима́ ч'о себе́ стро́йувати п'іґулка́ми / пий молока́ / бери́ ме́ду / йе майови́й м'іт / гор'і́хи / ў м'і́с'і у ґа́н'ч'іку / оце́го бери́ / таї на во́здух виходи́ / наї орган'і́зм се ни засто́йуйі*; *Жену́т гор'і́ўку / таї стро́йуйут на́рит / Си́лоў / Катери́ / н'іхто́ н'іко́го ни застаўйе́йі пи́ти / а пйін'у́гу н'іч'о́ ни спре / вин ік схо́ч'і ви́пити / то на́йде де́ і на́йде с ким / вин на ц:е го́ден постера́тисе / и:ї / та вин пос'л'і́н:е вид:а́ст / лиж би по́рц'ійу тр'і́ла ма́ти* / *Але́ вин ни гада́йі / шо то тр'і́ло*.

СТРУ́ПИШШІТИ – струхлявіти: *Спили́ цису́ йо́ну / бо стру́пиш':іла / таї п'іп'і́на ад'і́ їка / але́ ш'і наї / на́рик спи́лиш*.

СТРУ́ТИТИ (СТРУ́ТЮВАТИ) – 1) скинути; скотити (скочувати): *Іва́н'ч'іку / пиди́ко та струт' с'і́на коро́в'і*; *Тот ко́ўбок ми з Василе́м ле́дви стру́тили згори́ / бо зач'іпа́ўсе за корч'і́ / а пото́му пот΄іглі́ к'і́н΄ми / то ўже ле́хко нам пишло́*; 2) штовхнути (зіштовхнути) вниз: *Трима́ї мало́го за ру́ч'ку / диви́се / абе́с ни хот΄іч'е́ ни стру́тиў йіго́ ўдоли́ну / Бо́же борони́ / бо вин на́ґро мо́же ви́рватисе / вин ла́ким вирива́тисе ї б'іч'і́ напере́т / шобі́ йіго́ хтос лови́ў*.

СТРУХ, -гá – форель: *Водá ў р'іц'í ўпáла / ĭ стáла ни такá ч'éста / йіґ даўнó / і стругú цóфнулисе ў потокú / гор'í; У нас тут стругú р'íтко тепéр / зáм'іс' них мереснúц'і / цéго добрá йе / мош імúти.*

СТРУ́ЦЕНЬ, -цня: 1) булка довгастої форми: *Á́л:е пáхне / страшнó бих з':іў / алé йек / на вýлици? / А то хто вúди? / ломú кавáл'ч'ік / таĭ йа соб'í óзму / шобú ни спокýс'уваў*; 2) *перен*., сповите немовля; повнувата дитина: *Це ни струýцлик / це дóбриĭ струýцен' / йе шо тримáти / вúтко / шо йідá йімý смакýйі / н'іўрóку лиш / т'фу на тéбе.*

СТРЯМКА́ТИЙ – *прикм*. від СТРЯ́МОК[1,3]: *Забогáто стр'áмкиў на циĭ бл'ýзоц':і / м'ін'í такé се ни ўдайé / А: / цéго богáто тепéр йе / і на курткáх / спин:иц'í йе с такúм удолúн'і / то ш':е ни так / то з диркáми спóн':і / сороч'кú йе / а ни лиш с стр'áмками / такé новé продайýт*.

СТРЯ́МКАТИСЕ – торочитися (про краї тканини, предметів одягу): *Зафастриґýĭ / бо ме стр'áмкатисе перéт / дóки ш:úйіш úнче.*

СТРЯ́МОК, -а – 1) *згруб*., торок; *здеб у мн*. СТРЯ́МКИ, -ив: *Курýнку пришúĭ на ман'дже́т / стр'áмкиў там ни трéба*; 2) нитка чи сукупність ниток, що випадково залишилися на швейному виробі: *Притнú отоĭ стр'áмок / шо вúси ўдолúн'і на спин:úци*; 3) обірваний край старого одягу, лахміття: *Сорóч'ка л'інтáва / ад'í ĭк'і стр'áмки вúс'ут*; 4) *перен*., *згруб*., *евф*., статевий орган хлопчика: *Моĭ / пáрупч'і / сховáĭ св'іĭ стр'áмок / дé твойí споден'кú? / ге? / ци ти ш'і ни ўм'íйіш говорúти? / ідú дмáм'і наĭ тоб'í спóн':і ўберé / бо то нифáĭно так ходúти / гаĭ ідú / скáжеш / вýĭко казáў / шо пáрубок беш штанúў ни мáйі бýти.*

СТРЯПА́ТИЙ – 1) *знев*., *згруб*., пелехатий, не причесаний: *Сúжу стр'апáта / йіґ тотá бáба / шо прихóди до нáшойі з Ростúк / ідý бóрзо гóлу мúти / бо сегóн:е хит мáйу*; 2) обірваний, неакуратний: *Хóдите стр'апáт'і / так'í / шо кýри мут вас се бойéти / та мут / шó на голов'í / а шо ўдолúн'і / пор'éтку нимá / дé ви ц:е ўбран'é вúкопали? / бигмé / ш'і смих ни вúд'іла такóго*; 3) про невміле, неакуратне чи поспіхом виконане вишиття: *Пасú лабáт'і / стр'апáт'і / ни хот'íла бим вúд'іти ў цéму свóго ч'олов'íка / посúт' кóло тóго / та ш:иĭ йімý фáйну м'із'éнку.*

СТРЯПА́ТИЙ, ІҐ (ЇҐ) ДІ́ТТЬО (ІҐ БА́БА ШТЕФАНКО́ВА) – *згруб*., непричесаний, скуйовджений: *Стр'апáтиĭ / іґ д'íт':о / а йік клонцакú покáже / то / бигмé / мош се перепýдити / і ш'і скáч'і / ік ш'áтан / тр'ісéц:е / іґ би йігó ни знатú шо тр'ісló / Бабó / то так данцýйут тепéрки / лиш т:о / шо дрýг'і так ни гóн':і ўдáти / ік вин / то фáĭниĭ / куч'ір'éвиĭ весéлиĭ хлóпец / ни знáйу / ч'ем вин вам ни догодúў / уч'éйіц:е / ни пйе / та д'іўч'éта крýт'уц:е кóло нéго / ік ни знáйу кóло кóго / а ви кáжете / Дивúсеко / бо*

шош задýже сп'івáти йіз зач'éла / задýже се ўступáйіш за пáрупком; Стр'апáта / іґ бáба Штефанкóва / ни тре: нóч'і / удéн' мош се перепýдити.

СТРЯПÁТИЙ, ЇҐ (ІҐ) ДІ́ТТЬО (ІК НАЙ НИ КÁЖУ, ХТО) – пелехатий, з неприбраним волоссям; неакуратний; страшний: *Йік уздрúш тотý бáбу / то мош се перепýдити / такá стр'апáта хóди / йік наї ни кáжу / хто / То б'í̆н:а жúнка / д'ітúї ни мáйі / слабá / таї собóў н'іц ни питáйі / тáмки б'ідá / Мар'í / тогó так.*

СТРЯПÁЧЬ, -я́ – *знев.*, *згруб.*, пелехатий; з довгим волоссям; кучерявий: *Дé тв'ії стр΄апáч' / ш'і вид:ихáйі? / шó ў нéму д΄іўкú найшлú / ни знáйу / стр΄апáч' / а ўни гúнут / прáўда / данцýйі дóбре / оц:é йе.*

СТРЯПÁЧЬКА, -и – *пох*. від СТРЯПÁЧЬ: *Стр΄апáч'ка / а зýби / йік у крил΄á / А ви крилéви ў пúсок се дивúли / вин вам покáзуваў? / ни шукáйте / бабó / соб'í зрáнку ґýдз͡а / фáйна д΄í̆уч'іна / ікý Бох даў / то ондул΄áц΄ійа ў нéйі / а ви хóч'іте / би прилúзана бýла.*

СТУДЕНÉНЬКИЙ – холодненький: *Йік уч'ýла л'ýту зúмку / морóс студенéн'киї / то уна́ се ісховáла у гаї зеленéн'киї / це с'п'íванка про зозýл'у / ти / в'ідúї / ни ч'ýла такý / а йа вит свóйі нéн'і знáйу.*

СТУДЕНÉЦ, -дінцý – холодець: *Студенéц і гóлупц΄і тс΄в'éтам вар΄ý / це йідá ни на кóждиї ден' / бо йа ў п'іч' засувáйу; Студенéц смашнúї / бо йіс кýр΄ітини додáла / так? / Кугутá мáла / Ну та то ч'ýти.*

СТУДЕНЄ́К, -іка́ – *згруб*., людина, якій постійно холодно; те саме, що й ЗМЕРЗЛЄ́К: *Надвор'í гор'іч'é / а ти посмотрú мойí рýки / ўни лéда тéпл'і / анý наўмúсне / ч'ýйіш? / Ну та шó йа скаў? / студен'éк студен'íкóм / алé бес се ни грúзла / то страшнóго н'іч'ó нимá / йа ниделéко вит тéбе видб'íгла / анý мойí посмотрú.*

СТУДÉНИЙ – холодний: *Нис і рýки ў дитúни гет студéн΄і / вúтко / змéрзла / ўч'éра зипр΄íў буў / а сегóн:е змерс / дивúсе л΄íпше / йек зберáйіш йігó надвúр; В'íтер такúї студéниї / йік у пúдос'ін' / рахýї / шо ї веснí м'íрнойі ни бýло / і л'íто ни такé / ік йімý пасувáло би бýти.*

СТУДÉНИЙ, ІК (ЇК) ЛІТ – дуже холодний: *Ч'о йіс рукавич'кú ни ўбраў? / рýки студéн'і / ік л'іт / ни бол'ýт тебé? / ни заїшлú зáпар'і? / анý с'ідáї кóло пйéца / абéс трóхи загр'íўсе / аг'í / шó йа мáйу с тобóў робúти? / клúч'у / крич'éйу / абéс ішóў тхáт'і / а тебé ни гóден доклúкатисе / ти шо / зноў заслáбнути хóч'іш?*

СТУДЕНИ́ТИ – робити “студеним”, охолоджувати: *М'іш'éї отáк / студенú / бо йéшнич'ка гор'éч'а / дитúн'і такé ни мош давáти; Студенúти / це холодúти / ік шош гор'éч'е / мош і хáту студенúти / ік тоб'í загор'іч'é*

ци йіґ забу́ў йіс запе́рти две́р'і / тогди́ ў ха́т'і висту́д'уйіц:е / стайе́ студено́.

СТУДЕНІ́ТИ – “холодати”: *Надвор'і́ ўже студен'і́йі / то ни т:о / шо бу́ло до Іл':і́ / а роса́ зра́нку тики́ гет студе́на / гаш о́стра іка́с.*

СТУДЕНО́ – *присл.*, холодно: *К’інта́р´ убери́ / бо студено́; Ко́ло р´іки́ студено́ / си́н´іўка з йіру́ги їде / то лиш вигл'іда́йі / шо со́нце / ўно бли́снуло / ї нима́ / ач’у́ї / в’ід'і́ / ї грими́т.*

СТУДЕНУВА́ТИЙ (СТУДЕНОВА́ТИЙ) – холоднуватий: *Ік хоч’ се уб’іди́ти в то́му / шо ку́п’іл' ни загор'е́ч’а / ци вага́йіс:е / шо ўна студенува́та / а ма́ла би бу́ти гор'іч’і́ш’:а / то моч’е́йіш свиї ли́кот' / і тогди́ ди́вис:е / йек тоб’і́ / ота́к упере́т м’і́р'іли во́ду / ік купа́ли дити́ну.*

СТУДЕНУВА́ТО (СТУДЕНОВА́ТО) – *присл.*, *пох.* від СТУДЕНУВА́ТИЙ (СТУДЕНОВА́ТИЙ): *Йо / ч’у́ти / шо студенова́то / до́бре йіс каза́ла / А шо́ хот'і́ти / то ўже на о́с'ін' захо́ди / тепло́ бу́де / ўно н'іґде́ ни зад'і́лосе / але́ ме нам пока́зувати / у їкиї к’іру́нок уно́ напра́вилосе їти і ч’іго́ нам ч’іка́ти.*

СТУ́ДІНЬ, -ени – холод, холоднеча: *Надвор´і́ до́бра сту́д´ін´ / зима́ мо́же ўпа́сти / і так тепло́ зат´ігло́се / нима́ шо каза́ти.*

СТУ́ДІНЬ (СТУДЕНО́), ЇК (ІК) УЗИМІ́ (ЇК У ПИВНИ́ЦИ) – дуже холодно: *Студено́ / йік узим’і́ / л´і́то ш’і ни с´к’ін´ч’е́лосе / а така́ сту́д´ін´ / шо ни зна́йу / за мо́йі па́мн´іти тако́го ш’і ни бу́ло; Йа ни зна́йу / шо́ йа ма́йу с цеў ха́тоў роби́ти / ў ниї студено́ / йік у пиўни́ци / на́в’іт' ік накла́сти ва́тру / то тепло́ ни заде́ржуйіц:е / за їки́їс нивели́киї ч’ес у ниї зноў зач’іна́йі студен'і́ти / а до дни́ни / то ўже се ни хо́ч’і вилаз'е́ти спид ли́жника / у тих хата́х н'іч’о́ / таї ту́тки коли́с могло́ бу́ти / а тепе́рки / ч’у́йіте / сту́дени ни го́ден се збу́ти / то ми ўра́дили / шо бу́демо зимува́ти у вели́киї / туда́ зане́сли ш’:е одно́ лу́шко / а ту́тки прийдец:е перекла́да́ти гру́бу / і п’іч’ у кра́їниї ха́т'і / бо так зро́блено / шо ўни ра́зом / ік накла́сти ва́тру ў печ’е́ / то ї тут гр'і́йі / але́ то ма́їстер ма́йі се диви́ти / вин ска́же / шо до ч’о́го / до о́сени це мус бу́де зроби́ти.*

СТУДІ́НЬЧІК, -а – *позит.* забарвл., *пох.* від СТУДЕНЕ́Ц: *Л´о́н´у / ў те́бе студ´і́н´ч’ік т:о / шо тре́ба / даўно́ смих тако́го ни йі́ла / ни р'ітко́ватиї / а їми́ўсе / ік кре́м’ін' / ш ч’існич’ко́м / с пе́рч’іком / пе́рш’а кл'а́са / кра́ш:ого ни бува́йі / д'ікова́т'.*

СТУ́ЛЕНИЙ – несміливий, сором’язливий: *Мар´і́ч’ка така́ сту́лена ходи́ла / ч’ірвон´і́ла / йік шош се запита́йіш / аби́ шо́ / а диви́се / шо ви́робила / хто би мих зду́мати? / Заду́же ўстидли́в’і ш’і маї ни таке́ ро́бйут / таке́ / шо дру́гому би тото́ і ў го́лу ни прийшло́.*

СТУЛИ́ТИ ДЗЮ́БОК – *знев.*, *згруб.*, замовкнути: *Мої́ / па́рупч'і / ану́ко стули́ дз͡у́бок / бо ти ш'і замалиї́ ста́ршим ука́зувати*.

СТУЛИ́ТИ СВОЇ́ ГУ́КИ – *знев.*, замовкнути: *Мої́ / та мене́ зач'іна́йі шл'ах трафйе́ти / ік йа ч'у́йу / йек ти видга́ўкуйіш / ану́ стули́ свойі́ гу́ки / до́ки йа ш'і ни ўстаў / бо йік уста́ну / то бигме́ / забу́деш / йек се назива́йіш; Каў по до́брому / стули́ свойі́ гу́ки ї бі́рше ни ўтвор'е́ї / бо йа тоб'і́ сту́л'у / ік йіс сам ни го́ден / це ў ме́не ма́хом / ви́диш / ікиї́ у ме́не кула́к? / ану́ попа́хаї / ч'ем вин ч'у́ти / мо́же / ц:е тебе́ наведе́ на ро́зум / йа ни жерту́йу / аби́х так жиў / шо ни жерту́йу*.

СТУЛИ́ТИ (ЗАТКА́ТИ) СВОЮ́ РИ́ЙКУ – *лайл.*, замовкнути: *Бигме́ / або́ ц':а д'і́ч':а ба́ба сту́ли свойу́ ри́йку / або́ йа за себе ни витпов'ідáйу / бо ди́ўйусе / шо ўна гет се роспереза́ла / і йа ўже бі́рше ни го́ден терп'і́ти.*

СТУЛИ́ТИ ХА́ВКУ (ПИ́СОК) – *знев.*, *лайл.*, замовкнути: *Мої́ / ану́ стули́ ха́ўку / бо йік тоб'і́ сту́л'у / то бирше ни ўтво́риш / Ф'і́ґу ти мин'і́ зро́биш / отаку́ ф'і́ґу / о / ш'і закру́ч'іну / о: ї́ку.*

СТУ́ПКА, -и – видовбана з дерева невелика посудина, у якій можна розтирати щось: *Ота́м у сту́пц'і т:о / шо там йе / потоўч'е́ / а пото́му ўтоўч'е́ ч'існику́ / ге́н:е дереўйе́нка / йа дова́р'уйу лопатки́ / а пото́му нарубáї дримне́н'ко солони́ни /і усма́ш / до́ки ва́тра йе / за пиў годи́ни та́то з до́ку прийде / і ўс'о ма́йі бу́ти гото́ве.*

СТУС, -а – стусан: *Диста́ў па́ру сту́сиў / а йік ме пр'іж'іч'кува́тисе / то ш':е дам / ни поскупи́усе / дам / ки́л'ко тре:.*

СТУ́СА ДА́ТИ – вдарити: *Ми зач'е́ли се свари́ти / ї вин м'ін'і́ сту́са даў / пе́ршиї зач'е́ў / за т:о йа ўде́риў йіго́ / бо ч'о вин ма́йі се збиткува́ти? / наї пока́зуйі ду́л'і тим / хто йіго́ наўч'е́ў так склада́ти па́л'ц'і / наї тим ц:е пока́зуйі.*

СТУХА́ТИ – *недок. в.* до СТУ́ХНУТИ²: *Мої мої мої / ў Катери́ни лице́ ни стуха́йі / зуп да́л'і боли́т / нат'іга́йі / ви́тко / гно́йу / ш'і б'іда́ мо́же бу́ти / лиш тре́ба ў Ку́ти / і то тики́ ўже.*

СТУ́ХЛИЙ – *пох.* від СТУ́ХНУТИ: *Йіце́ сту́хле / мо́же / то по́кладок буў зада́ўнениї / а ви ўз'е́ли йіго́? / гаї див'і́ц:е / то ви́тко / шо оц':і́ дво́йі йец св'і́ж'і / сего́н'ішн'і / а т:о и́нак вигл'іда́ло; Шо́ мо́же бу́ти сту́хле? / йіце́ / мука́ мо́же сту́хнути / і за ўбран'е́ мош сказа́ти / шо сту́хле / ік уно́ се засто́йіло / па́хне пл'і́с'н'івоў / ну а ў ме́не на руц'і́ бу́ло шош нарва́ло / а тепе́р сту́хло / то це ўже сту́хле м'і́сце / але́ це и́нче / ни за за́пах / а за т:о / шо шош зменч'і́ло / шо ўно ни йе спу́хле.*

СТУ́ХНУТИ – 1) зіпсуватися: *Йе́ц'а сту́хли / ікиї́ ґу́рскиї на со́нци йіх трима́йі?*; 2) "спласнути": *Оса́ бу́ла ўкуси́ла / але́ / Сла́ва Бо́гу / рука́ ўже*

сту́хла / а то пога́но бу́ло / така́ гор'е́ч’ка вели́ка ўноч’е́ се ї́ми́ла / шо малиї зач’е́ў буў шош бумборос'і́ти / а пото́му тики́ крич’е́ти / ви́дите / з отако́го мало́го шо се наробило / А то / Йіле́нко / ни йе мале́ / то йе пога́не і до́ста вели́ке.

СУ́ВАТИ – совати: *Ни су́ваї ногáми / хо́диш / йіґ д'і́до стари́ї; Моі́ / та ни су́ваї столо́м / су́вало би тебе́ / бо пидло́гу подр'а́пайіш; Шо́ тебе́ / л'у́пко / ўкуси́ло / шо ти так су́вайіш гор'ш’ка́ми? / ге? / кажи́ / шо.*

СУ́ГОЛОВОК, -вка – пустир; звалище сміття, побутових відходів: *Л'у́де су́головок буд' де зро́бйут / ота́к пит плит мо́жут ски́дати нипо́тр'іп / а́ле ни соб'і́ / а дру́гому / а за берегі́ йа ўже ни говор'у; Пара́ / су́голоўками ни ходи́ / бо ш’і шош уку́си / де́хто там с'м’іт'е́ скида́йі / л'і́пше вопхи́т двод'і пиди́ / оце́ў дори́шкоў.*

СУДА́ – *присл.*, сюди: *Ход'і́м суда́ / напраўц'і́ / ко́ло Фиждел'ука́ / осуда́ / по́при Лен'о́вих; Суда́ нима́ ч’о бли́житисе пйін'у́гам / йа вино́ ни продайу́ / ни хо́ч’у / аби́ м’ін'і́ ўноч’е́ пу́кали ў ви́кна / шо хо́ч’ут ви́пити.*

СУДАВО́ – *незм.*, ось сюди: *Судаво́ клади́ кош’і́л' / куда́ несе́ш? / йа хо́ч’у фасули́н'і ў не́го склада́ти; Ї́демо́ судаво́ / де сух’і́ш:е / ко́ло Садойу́ч’:іних / таї суда́ бли́ш:е / меш ви́д'іти / набога́то бли́ш:е.*

СУ́ДА-ТУ́ДА – *незм.*, сюди-туди: *Ану́ мої́ / с'е́т'те ма́ком / ни ход'і́т су́да ту́да / да́йте спо́к’ії / ни гу́пайте / іґ бе́сте питко́ви ма́ли на нога́х.*

СУДІ́ЛНИЦЯ, -і – про жінку, яка неславить, “судит” кого-небудь: *Ви́диш / ми за дру́гих ка́жемо / ї́к’і ўни пога́н'і / бо су́д'ут / а на се́бе ни ди́ўйуц:е / а ми ни л'і́пш’і / кил'ко́м ми сего́н:е кисточ’ки́ перемили? / то вих|оди / шо ми так’і́ сам’і́ суд'і́лниц'і / ік уни́ / Ну але́ ми соб'і́ ў ха́т'і йізики́ поч’іса́ли / росказа́ли / шо́ котра́ ви́д'іла і ч’у́ла / таї на це́му се с'к’ін'ч’е́ло / ми ни несемо́ тото́ да́л'і / н'і с ким би́рше таку́ бе́с'іду ни зач’іна́йімо / ми лиш слу́хайімо / шо хто гово́ри / а сам’і́ / ц'іхо́н'ко / ік ми́шка пид в’і́ником / Але́ ї закрути́ла йіс / абе́з здоро́ва бу́ла / оі́ шо йіс закрути́ла / але́ шо / пра́ўду йіс сказа́ла.*

СУ́КАНЕЦ, -ньця – перев. *мн.*, скрутень із тіста; стерті зі шкіри залишки бруду чи тіста: *На лици́ ад'і́ ї́к’і су́кан'ц'і / на полоз'і́ сего́н:е дес'е́т'і поти́ збива́ли; Сукан'ц'і́ ў кори́то стр'іса́ї / а ни́ на пидло́гу*; *Бере́ш су́кан'ц'і ї ота́к плете́ш ки́ску / плете́ш / доплел:а́ / ї склада́йіш ки́ску ў кола́ч’ / би́рший ци ме́нчиї / йек ужé ви́йде.*

СУКА́ТИ (СУЧЄ́ТИ) НОГА́МИ – дуже хотіти чогось; про ситуацію, коли людині важко встояти на місці, нетерпиться кудись піти (побігти), щось зробити: *Л'у́пко л'у́ба / ни суч’е́ нога́ми / бо то бо́рше ни бу́де / сказа́ли оту́тки ч’іка́ти / то мус / куда́ д'і́немосе? / ми сам’і́ ни зна́йімо туда́*

доро́ги / ш’і заблу́димо / ік пи́демо / стии́мо ту́тки / ки́л'ко би ни прийшло́се / бо шо́ роби́ти?; Ни суч’е́ нога́ми / бо би́рше нима́ цуки́ркиў / два О́ли се лиши́ли / і ў́с'о / би́рше нима́; Тоб’і́ ле́хко се с'м’ійе́ти / а м’ін'і́ ни до с'м’і́ху / витпе́рше сука́йу нога́ми ĭ ни зна́йу / де бих се схова́ла / ту́тки поўно́ л'уди́й / Гаĭ іди́ на аўто́бусну / таĭ та́мки се запита́йіш / куда́ ĭти / але́ озми́ гро́ш’і / бо мо́же / при́їдец:е плати́ти за т:о / шо туда́ пу́с'т'ут / то тепе́рки так / беспла́тного н'іч’о́ нима́ / гаĭ іди́ / а йа зач’ іка́йу / але́ ĭди бо́рзо / шоби́ ава́р'ійа се ни зроби́ла.

СУКНЄ́НКА, -и – плаття чи спідниця із вовняної тканини: *Сукн΄е́нка тепле́н΄ка / ўбера́йу їйі ў сту́д΄ін΄ / ік моро́с / отогди́.*

СУКНІНКИ́, -о́к – тільки *у мн.*, вид взуття із сукна, нижня частина його – ґумова: *У сукн΄інка́х тепло́ / так / йік у бу́рках / лиш то / шо бу́рки висо́к’і / а це / н'і / але́ бу́рки ста́ршим / це ш’і куда́ ни ĭшло / а молод'і́ ў бу́рках ни хо́д'ут / а ў тако́му / бога́то ви́д'іла.*

СУ́КНЯ, -і – плаття: *Мару́с΄ко / ти ў циĭ су́кни / йік молода́ / лиш в’інка́ браку́йі; У циĭ су́кни йа на копи́цу поди́бна / зроб’і́т шош; Су́кн΄а йік су́кн΄а / нисоги́рш’а / пра́ўда / їйі ц΄ітки́ ду́же фаĭн΄у́т.*

СУ́КОНЬКА (СУКИ́НКА), -и – *зменш., зменш.-пестл.* від СУ́КНЯ: *Йа тоб’і́ с це́го су́кон΄ку ш:и́йу / меш ма́ти с таки́ми ч’іч’іч’ка́ми / це́йі мате́р΄ійі ста́не; Кажи́ / су́кон΄ка / а ни́ су́нконка / така́ вели́ка / а ни ўм’і́йіш говори́ти / йа ў три ро́ки ўс΄о каза́ў / а цис΄а́ д΄і́ўка ш’і н΄іч’о́ ни зна́йі / на́в’іт΄ / йек тото́ се назива́йі / шо ўбра́ла / кажи́ / су́кон΄ка.*

СУ́КРОВИЦЯ, -і – жовтувата рідина, що витікає з кров’ю із рани, із гнійних місць на тілі людини чи тварини: *Ужé се заго́йуйі / а́ле су́кровиц΄а ш’і тро́хи йе / йе; Солони́на пит΄:іга́йі з ра́ни гниĭ / су́кровиц΄а набога́то бо́рше вихо́ди / йа за́рас приклад́у / а за́ўтра уздри́ш.*

СУ́ЛИЦЯ, -і – владна, зла, погана жінка (“погань”): *Уна́ така́ су́лиц΄а / шо ни даĭе́ ч’олов’і́кови сло́во сказа́ти ми́жи л΄уд΄ми́ / лиш йа та йа.*

СУЛО́, -а́ – *рідко*, жердина, якою відштовхують човен від берега: *Суло́ / це таки́ĭ бу́ч’ок / іки́м мо́жно дос'ігну́ти дна / ік перепли́ва́йіш дара́пкоў р'іку́; А йек та́мки тв’ії го́ловач’ / ку́ме? / Та брика́йі ў р'іц'і́ / йиґ даў фосто́м по вод'і́ / то суло́ ўломи́лосе / ч’ове́н переверну́ўсе / а йа ч’ут' смих ни ўтопи́ўсе / а́ле ви́плиў / д'е́кувати Бо́гу / ви́плиў.*

СУМА́РИН (СУМА́РИННЕ), -а (-ого) – частина підгір’я, та, що ближче до Царини: *Йа зна́йу / бо т'і́тка жи́ла на Сума́рин'і / за Ку́пкоў бу́ла вид:а́на Йіле́на Сумари́н:а / та́меч’ки жийе́ Васи́л' Сумари́н:иĭ / а ш’і бу́ла йіго́ ма́ма / Варва́ра Сумари́н:а / йа соб’і́ розга́дувала / ч’о за них ка́жут / Сумари́н':і / а то ад'і́ ч’о / бо ўни ўс'і ви́т:и / с Сума́рина.*

СУМАРИ́ННА ВОДА́ – порівняно “нивелика” вода, не призначена для сплаву лісу: *Та́то гнаў пло́ти ў субо́ту / колú бу́ла велúка по́в’ін´ / а ў се́реду по́вени тако́йі ни бу́ло / то вин каза́ў / пло́ти деле́ко ни ӥду́т / бо вода́ сумарúн:а / гор´і́ пустúли малу́ зага́ту*; *Ік ка́жут / шо вода́ сумарúн:а / то це ни по́в’ін' / це нивелúка вода́ / дара́би ни пуска́ли / іґ бу́ла така́ вода́ / ўна ни до сплавúй; М’ії та́то робúў у л'ісоспла́в’і / то йа за сумарúн:у во́ду зна́йу / де́коли бува́ло так / шо бу́ла по́в’ін' / пуска́ли сплавú / але́ ік уна́ ўже перестава́ла бу́ти / водú ў р'іц'і́ става́ло ме́нче / то плот' дес могла́ застр'е́гнути / ци могла́ се зробúти нивелúка зага́та / тогдú пуска́ли гор'і́ тро́хи бúрше водú / шобú помоч’і́ тиї дара́б’і пріӥтú на м’і́сце / то ни по́в’ін' бу́ла / але́ лиш так / шобú посу́нути т:у дара́бу / ік / прúм’іром / таке́ става́лосе ў Т'у́дев’і / то шобú ўна доплúла до Вижнúц'і / а могло́ бу́ти / шо і маї да́л'і тре: бу́ло / унú там гор'і́ ужé зна́ли м’і́ру це́му / а йік ц:е ни робúли / то л'у́де моглú і ден' / і бúрше сид'і́ти ї ч’іка́ти / до́ки ц:е ни ста́нец:е / і ўни ни допрова́д'ут цису́ плот' / ну а по́в’ін' / це велúка вода́ / уна́ набога́то пидоі́ма́ласе / у нас / в’ід'і́ / по́в’ін' бу́ла ў субо́ту і се́реду / то ми ўже зна́ли / шо дес ко́ло двана́ц'ітойі бу́де по́в’ін' / і ўже / іґ б’ілúли полотно́ / ци шош жмака́ли / полока́ли ў р'іц'і́ / то зна́ли / шо тре́ба збера́тисе / бо ік по́в’ін' / то йе ни же́рти / оц:е́ йа зна́йу за по́в’ін' і за сумарúн:у во́ду*.

СУ́МИ СУМЕ́ННІ – дуже багато грошей, великі кошти: *Тепе́рен´ки се будува́ти тру́н:о / су́ми суме́н´:і на т:о ӥду́т / то ни ко́ждиї пот'е́гне.*

СУМЛІ́НІ, -я – сумління: *М’ін´і́ сумл´і́н´і би ни позво́лило йі́сти / йіґ зна́йу / шо д´і́ти голо́н´:і / н'іч’о́ ни могла́ бих у ду́шу загна́ти*.

СУМЛІ́НІ ЗАГОВОРИ́ЛО В КО́ГОС **–** хтось, аналізуючи свої вчинки, дії, почувається винуватим; розуміє, що чинив не зовсім правильно: *В’ід'і́ / сумл'і́н'і заговорúло / шо Лес'о́ попустúў кава́лок присадúби / сам перекла́ў х’і́тар' / Та до́бре зробúў / бо то ўдовúц'а / йіго́ тот кава́л'ч’к би ни загр'і́ў / а йі́і т:о ве́л:еко знач’е́йі / бо ко́ло ха́ти / до́бре зробúў / до́бре*.

СУМЛІ́НІ МУ́ЧІЇ (МУ́ЧІТ) КОГО́С **–** те саме, що СУМЛІ́НІ ЗАГОВОРИ́ЛО В КО́ГОС: *Мене́ му́ч’ійі сумл´і́н´і / шо йа ни спе́л:а Їва́на / куда́ вин / вере́ / у такúї дош’ пишо́ў? / Та тогдú лиш скрапч’е́ло бу́ло.*

СУ́НУТИ, ЇК (ІК) ТУ́ЧЯ – 1) рухатися, йти навально, великою масою: *Жу́ки з барабу́л´ збера́йімо / а ўни да́л´і ӥдут / су́нут / йік ту́ч’а*; 2) рухатися, не приховуючи свого невдоволення, злості, обурення: *Мої / шо́ се ста́ло? / йа ш’і тако́ў тебе́ ни вúд´іла / су́нула йіс / ік ту́ч’а / йа гаш бойе́ласе заговорúти с тобо́ў / ану́ж / ду́майу / шош ни т:о скаў / ни т:о се запита́йу / то ш’і гúрше зро́бйу.*

СУ́НУТИ СВОЇ ГУ́КИ, КУДА́ НИ ТРЕ́БА (КУДА́ НИ ПРО́СЮТ) – *згруб*., втручатися у чужі справи: *Пара́ / ану́ послу́хаїте / шо йа хо́ч'у вам сказа́ти / хо́ч'у мале́н'ку / ду́же мале́н'ку / оти́ц'ку / пора́ду да́ти / таку́ лего́н'ку / ік п'і́р'іч'ко на ото́му куґу́тикови / ци йеґ би то кра́ш:е сказа́ти / попере́ж'ін'і зроби́ти / шо йік ота́к су́нути свої́ гу́ки ни туда́ / куда́ тре́ба / то з ни́ми мо́же шош се ста́ти / таке́ бува́йі / ч'у́ла смих / шо де́коли уни́ спуха́йут і стайу́т так'і́ / ік постоли́ / йа ц:е каў / бо се бо́йу / шоби́ з ва́ми ікиї́с трафу́нок се ни стаў / йа бих страшно́ тогди́ се згри́зла*.

СУПОКІ́Й (СУПОКИ́Й), -о́ю – спокій: *Найі́ласе ба́ба ло́йу / таї ни ма́ла супоко́йу / ц'ілу́ ни́ч'ку б'і́гала с ха́ти / таї ни да́ла ку́рем спа́ти; Йік ро́биш у с'в'е́то / то на тим с'в'і́т'і ни меш ма́ти супоко́йу.*

СУПОКІ́Й ГОЛОВІ́ – нема (позбувся, позбулася та ін.) клопоту: *Нима́ за шо купи́ти гор'і́йку / таї супок'і́ї голов'і́ / так шо без гро́шиї зле / а́ле ї з гри́шми ни ўраз до́бре; Л'у́пко Вас'у́ / та йік уни́ так ро́бйут / йа би лиш йіх видокро́мила / ї супок'і́ї голов'і́ / наї соб'і́ ґазду́йут / то тики́ молоди́м тре́ба жи́ти окро́ме / бо ў них одно́ на га́ц':і / а ў нас / дру́ге / уни́ соб'і́ так розум'і́йут жит'е́ / а ми / ина́к / бигме́.*

СУПОКІ́Й МА́ТИ (МА́ТИ СУПОКІ́Й) – відчувати спокій; ні за що не переживати, нічим не клопотатися: *Ти хо́ч'іш супок'і́ї ма́ти / хот' ікиї́с / хот' ле́да / а ви́тки вин о́змец:е / ік оту́тен'ки ўс'о на он':і́ ру́ки / йіго́ нима́ і ни ско́ро бу́де / та ї ци бу́де; Жит'е́ / то йе т'ішкиї́ трут / то в'і́ч'на робо́та / і в'і́ч'н'і кло́поти / ти / Йіле́нко / супоко́йу хоч' / ка́жеш / шо хоч' хот' одну́ дни́ну ма́ти бес кло́потиў? / гаї до́бре / йа дайу́ тоб'і́ мале́н'к'і вака́ц'ійі / йа ус'о́ бу́ду роби́ти / диви́тисе за д'ітми́ / ку́татисе / а ти їди ў д'і́дову хач':е́ну і та́мки соб'і́ побу́т' / ки́л'ко схоч' / меш ви́д'іти / шо на дру́гиї ден' приб'іжи́ш / тебе́ ме корт'і́ти зна́ти / йеґ д'і́ти / шо ў ха́т'і ї ко́ло ха́ти / бо то лиш так здайе́ц:е / шо го́ден до́ўшиї ч'ес вид:иха́ти / л'удина́ ма́йі таки́ї при́пис / шо у не́йі му́си бу́ти ікиї́с кло́пит / бес це́го нима́ / уна́ ўрас шука́йі соб'і́ їко́йіс робо́ти / і лиш он:о́ се про́си ў Бо́га / шоби́ бу́ло здоро́ўйі / оц:е́ / ну і шоби́ вели́к'і б'і́ди ом:ина́ли / а ўс'о и́нче / то йе жит'е́ / таке́ ік уно́ йе.*

СУПОЧЄ́ВОК, -вку – відпочинок: *Нима́ н'і д'н'а супоч'е́ўку с ци́ми д'іл'анка́ми; Цес пйін'у́га на́в'іт' у нед'і́л'у Бо́жу ни дайе́ супоч'е́ўку; За іки́ї супоч'е́вок ти ка́жеш? / у сел'і́ нима́ вака́ц'ії / ў сел'і́ ура́с робо́та.*

СУ́РОВИТИСЕ – хмурніти: *Ік йа / Катери́ / каў пра́ўду / то нима́ ч'о су́ровитисе / йа сказа́ла лиш т:о / шо л'у́де говóр'ут / поду́маї / вин ч'олов'і́к жона́тиї / вин тебе́ ни о́зме / сама́ зна́йіш / то нашо́ так н'ійе́ко свойе́*

жит'é кабзувáти? / вин прóтиў тéбе / стари́ї д'і́до / жени́ йігó / йекнаїбóрше / дóки ў гет вели́ке ни заїшлó.

СУТКИ́, -тóк – ужив. лише *в мн.*, вузька вуличка, дорога: *У суткáх / йік іти́ до Фед΄á Лáзаревого / дýже хóўско / тáмки лишéн΄ д΄і́тем дóбре спускáтисе / х'ї́бá лиш йім / бо ўгурý їти / ік таки́ї л'іт / ни мош / йа за мур держ'éласе / х'ї́бá бих питкóви бýла ўз'éла.*

СУТОЧЬКИ́, -чьóк – *зменш.-пестл.* від СУТКИ́: *Ішлá ўноч'é суточ'кáми / таї нóгу ўломи́ла / отепéр ск'ік'і́цкайу на он:и́ї.*

СУТУ́ГА, -и – скрута: *М'і́с΄ку / ни кáў / шо дóбре / áле ни такá ўже ї сутýга / шо ни мош ви́тримати / це ш'і н΄іч'ó / кобú ни гíрше.*

СУХО́ЗОЛОТЬ (СУХО́ЗЛОТЬ), -і – сріблясті чи золотисті нитки, які іноді викор. при тканні чи вишиванні: *М'ін΄і́ би такá рукави́ўка пасувáла / ч'óрним ви́шита / а дес подéс сухóзолот΄; Мáма мойá зáпаску мáла / там ни бýло сухóзолот΄і / а бáба на óпин΄ц΄і / мáла / áле то с΄в'ітóшне ўбран΄é / дýже с΄в'ітóшне / се ўберáйі / ік вели́ке с'в'éто.*

СУХО́НЬКИЙ – сухенький: *Посмотри́ / ци нишки́ сухóн΄к'і / і ци теплéн'к'і / шобú знáти / ци цес пáрубок ни змерс.*

СУХО́НЬКО – сухенько: *Тут сухóн΄ко / переч'кáйімо дош' / вин ужé менч'і́йі / ни таки́ї норови́стиї стайé.*

СУХО́СЕНЬКИЙ – те саме, що СУХО́НЬКИЙ: *Мали́ї сухóсен΄киї / спáў дв'і годи́н΄і / Таї дóбре / лиш би ўноч'é йігó ни скорт'і́ло се їгрáти / бари́тисе / а вин лáким ц:е роби́ти.*

СУХО́ТИ, -ив – тільки *у мн.*, туберкульоз: *У тáта сухóти / Мар΄і́ч'ко / ни знáйу / ци вин с тóго гóден ви́йти / áле то такé / йімý с΄імдис΄éт΄ і шти́ри / ў таки́х рокáх ус'éке се стайé.*

СУХО́ТНИЙ – *прикм.* від СУХО́ТИ: *Оцéс ч'олов'і́к сухóтниї / то по нéму ви́тко / А йа н'іч'ó ни ви́жу / напрáўду / здорóвиї ч'олов'і́к.*

СУ́ЧІ, -я – *зб.* стос. СУК: *Сýч'а ц΄ілá кýпа на горóд΄і / трéба позберáти і склáсти кóло возни́ц΄і; Наїми́ М'і́с΄а / наї тоб'і́ пор΄éдок с садови́ноў зрóби / поўнó сухóго сýч'а; Оц:é сýч'і порубáйу / таї бýде на ч'óму свин΄áм вари́ти / хот' ужé стýд'ін' / алé йа йім ў оци́ї кýхни / шо надвор'і́ / вар'ý / ни хóч'у би ў хáт'і закýр'іло.*

СУШЕНИ́ЦЯ (ШУШЕНИ́ЦЯ), -і – *здеб. мн.*, сухофрукти: *З йéблуками йі́ду / берý гор΄і́хиў і сушени́ц / мáйу пиў м'ішкá.*

СУШЕНИ́ЧЬКА (ШУШЕНИ́ЧЬКА), -и – *здеб. мн., здрібн.-пестл.* стос. СУШЕНИ́ЦЯ (ШУШЕНИ́ЦЯ): *Збери́ сушенич'ки́ ў кош'і́л΄ / потóму на пит ви́несемо / алé тогди́ / ік уни́ гет ви́схнут / ш:ýшуц:е.*

СУШИ́ТИ (ШУШИ́ТИ) ГО́ЛУ – напружено думати, розв'язуючи якусь важливу проблему: *Де́ йа пусте́ бу́ду ду́мати / ў ме́не и́нче / су́шу го́лу / йек мало́го до шко́ли зибра́ти* / *ш'і смих н'іч'о́ ни купи́ла*.

СУШИ́ЦЯ, -і – суха смерека: *Упили́ў суши́цу / гор'і́х / і ч'ере́шн'у фа́їно поч'е́стиў / зда́лобисе ш'і з граби́н'ім пор'е́док зроби́ти / з оти́м / шо ко́ло доро́ги росте́*; *Ра́н'че ў Т'у́дев'і тако́го ни бу́ло / а тепе́рки диви́се / ї́ка суши́ц'а вер'ха́ми / ота́к се подиви́ти / то ви́тко бу́р'і пл'амі́*.

СУШЬ, -і – посуха: *Суш' вели́ка / а дош':у́ ни ч'у́ти / то йа ра́но ўстайу́ / вит'іга́йу ги́ч'ку / шо́би хот' тро́хи зрокоши́ти зе́мн'у / а тогді́ копа́йу / ота́к за ден' го́н:а ўкопа́ти зо три пу́тни / ц'у́кайу са́поў таї вит'іга́йу барабул'кі́ / лиши́лосе ш'і дес оде́н м'іх укопа́ти / таї ус'о́ / бараб́ул' сего́року нима́* / *сама́ дримнич'і́йа / ран'і́ш:е ми таке́ сви́н'ам вари́ли / а тепе́р сам'і́ ї́імо́*.

С ФА́ЙНИМ МОШ ХОДИ́ТИ, А З ДО́БРИМ – ЖИ́ТИ – вибираючи супутника в житті, звертай увагу не на зовнішність, а, насамперед, на його внутрішні риси: *М'ін'і́ ш'і мойа́ не́н'а каза́ла / с фа́їним мош ходи́ти / а з до́брим / жи́ти / того́ йа пішла́ за Фед'а́ / Йо:ї / та тв'і́ї Фед'о́ / бигме́ / до́ста фа́їниї ч'олов'і́к / ни гн'і́ваїсе / а́ле вин кра́ш:иї вит те́бе*.

СФО́СКАТИ – *згруб*., 1) негативно зреагувати на щось (про тварину): *Коро́ва сфо́скала / зач'е́ла бі́цкатисе / ви́тко / па́ш'а се ни ўда́ла*; 2) *перен*., виявити роздратування, злість, невдоволення (про людину): *Пара́ / ти ни дослу́хала / а ўже сфо́скала / нима́ ч'о / ану́ко ви́слухаї ус'о́*.

СФУДУҐРАФУВА́ТИСЕ – сфотографуватися: *На́ш'і мамі́ сфудуґрафува́лисе оту́т на Іва́на / таки́ї пи́тпис йе / ўни ўже вид:а́н'і бу́ли / бо зави́т'і по молоди́цки / а́ле молод'і́ / мої / ік'і́ ўни ту́тки молод'і́ / а йе́к убра́н'і / праўди́ве на́ше ўбран'е́ / а ч'о́ йа наїшла́ ц:у зни́мку? / моло́ч:иї уну́к хо́ч'і ў шко́лу поне́сти / шобі́ там се подиви́ли на да́ўну но́ш'у / і ч'о йа ма́йу дава́ти фудуґра́ф'іїі з и́нчоїі фам'і́л'іїі / йік у нас така́ фа́їна фам'і́л'іїа / шо пошука́ти таку́ / того́ наї бере́ / ч'о витшуко́вувати и́нчих фам'і́л'ії / ік йе на́ш'а* / *до́бре йа ка́жу ци н'ї*?

С ФУ́КОМ ХТОС – про норовливого: *Д'і́ўка фа́їна / роби́тна / але́ с фу́ком / ти ни ви́диш / йек уна́ фо́скаїі / ік шош ї́іі се ни ўдаїе́ / ік ни по ї́іі / зра́зу ч'ел:ен'і́їі і лиш оч'е́ма побли́муїі / нам се ўстида́їі пере́ч'іти / але́ ро́би соб'і́ по сво́му / а ге́зде йа ч'у́ла / йек уна́ з Лес'о́м говори́ла / то тот / сара́ку / ни знаў / де се д'і́ти і шо ї́іі витпов'і́сти / Але́ / хол'е́ра / фа́їна д'і́ўка / о́стра / йа таки́х л'у́бйу; Сми́рна / ла́гидна / ви ка́жете / а коро́ва с фу́ком / та ўна так м'ін'і́ да́ла ри́т'оў / шо ч'ут' но́гу ни ўломи́ла / ад'і́ ї́киї си́нец се зроби́ў / А ти ч'о так н'іїе́ко доїі́ла? / йа каза́ла / ни т'ігні́ за ди́їки*

/ а полего́н'ки дий / а ўна рузу́мна / ўч'у́ла / шо ти так капари́ш / таї се ўсе́рдила / А ви бесте́ бу́ли ви́д'іли / йек уна́ пу́раво се диви́ла / йа бойе́ласе дниї приступи́ти / шоби́ тото́ ведро́ / шо ўна переверну́ла / хапну́ти / Та бо каў / шо рузу́мна / а се диви́ла / бо хот'і́ла ўздр'і́ти / хто ї́йі так дражни́ў / так опходи́ўсе з неў н'ійе́ко / Ага́ йо́ / н'ійе́ко / дру́гиї рас сам'і́ пи́дете дниї / м'ін'і́ жит'е́ доро́ш:е / ік тото́ / шо йа ўдойу́.

СХАЛАШИ́ТИСЕ – зібратися зайвими складками, не прилягати до тіла (про одяг): *Таке́ н'і́ ўбера́ти / подиви́се / йек соро́ч'ка схалаши́ласе / вид:у́ласе на пле́ч'ах / ч'е́сто горп се зроби́ў / куда́ ў тако́му*?

СХАРАПУ́ДИТИ – *згруб.*, налякати, проганяючи когось: *Йа ч'у́ла / ад'і́ / ка́же / іки́йс до́с'в'іта пишо́ў м'ін'і́ ў горо́т / таї зач'е́ў лопато́к рва́ти / а йа ік ф'і́ўкнуў / то вин стр'імголо́ў лет'і́ў / то тут мош сказа́ти / Йіле́нко / шо вин то́го зло́д'ійа схарапу́диў / і тот т'іка́ў / бо схарапу́диўсе / а схарапу́ж'іноў мо́же бу́ти коро́ва / кин' / ік шош йіго́ схарапу́дило / то вин б'іжи́т у ч'вал' / а де́ йіс таке́ ч'у́ла / шо се пита́йіш? / Ву́їна каза́ла.*

СХА́РАШШІТИ – *докон. в.* до ХА́РАШШІТИ: *Сха́раш':ійіш / таї меш ма́ти спо́к'ії / не тре́ба ч'іка́ти / до́ки по́рос'і пидросте́.*

СХАСТИ́ТИ – з'їсти щось із великим апетитом: *Кит схасти́ў ус'і́ мересни́ц'і / до ште́л:ика / гет ч'е́сто / ви́тко / шо йіму́ посмакува́ло / але́ таке́ добро́ йіму́ ни ўрас ме перепада́ти / бо йа ш'і н'іко́го ни наїми́ла / шоби́ йіму́ пишо́ў хтос ри́бу лови́ти / нима́ ў ме́не тако́го роби́тника.*

СХИ́ЛОК, -лку – схил: *У них ус'о́ на дв'і нед'і́ли бо́рше прихо́ди / бо там схи́лок / ле́да со́нце пригр'і́йі / і с'н'і́гу нима́ / земн'а́ нагр'іва́йіц:е / і Йіле́на з ма́моў уже́ сад'у́т / с'і́йут / а ми ў це́му заку́тку зач'іна́йімо тогді́ веснува́ти / ік у них на схи́лку ма́їже ўс'о посходи́ло / але́ н'іч'о́ / ўни д'і́л'уц:е / прино́с'ут йірині́ / шоби́ ми оско́мину зигна́ли / а йа йім моло́ч'ного дайу́ / йік у них коро́ва видбива́йі; Мамо́ / ни схи́лку / шо ко́ло ба́би / ўже ф'ійаўкі́ росцви́ли / ад'і́ ік'і фа́їн'і / йа вам прин'і́с.*

СХИТ, -схо́ду **–** *опредм. дія* від СХОДИ́ТИСЕ[1]: *Гаї / ви́пиїмо за схит та здоро́ўйі / аби́ ми ш'і ї на́рик доч'іка́ли / і ш'і ни рас ота́к могли́ збера́тисе / бо жит'е́ йе ду́же коро́тке / і ти́л'ко на́шого / шо ота́к се ви́димо / па́ру рас на рик се збера́йімо.*

СХНУ́ТИ – сохнути: *Ви́жмакала / наї схне / две́ч'іру ўже мож бу́де фрасува́ти; Дош'кі́ ота́к наї ш'і з рик схнут / то йім на ко́рис'т'.*

СХНУ́ТИ НА ПНИ – зовсім, геть висихати: *Ў горо́д'і ўс'о на пни схне́ / і йік ни пи́де дош' / то ус'о пропа́де / то бу́ло позамока́ло / а тепе́р со́нце / земн'а́ / йік ка́м'ін' / така́ / ік це́гла / то ни дополива́ўбисе.*

СХОВА́ТИ (ХОВА́ТИ, ДЕРЖЄ́ТИ, ТРИМА́ТИ ТА ІН.**) В ПА́ЗУСІ (В ПА́ЗУХУ) –** *жарт*., *ірон*., *знев*., викор. в ситуаціях, коли мовець не може дати конкретну відповідь про предмет (де він?), що цікавить іншого комуніканта: *Ти ўже / л'у́боч'ко солоде́н'ка / тре́тиї рас се пита́йіш / де тво́йі коўткú? / а йа тоб'і́ каза́ла / шо йіх ни соко́т'у і ў па́зус'і ни схова́ла / шука́ї та́мки / де йіс ўч'е́ра скú нула / мо́же / ў от:о́ пуде́лко покла́ла / шо на креде́н'ц'і?; Так се допúтуйіш за шкерпе́тки / іґ би йа йіх у па́зуху схова́ла / йа та́меч'ки йіх ни но́с'у / А де ўни се зад'і́ли? / Вú д'іла ўч'е́ра / шо два не́сли на колу́ / а тре́тиї кида́ў у скалу́*.

СХОВА́ТИ (ПОКЛА́СТИ) ПИД ГРУ́ДИ (ПИД ГРУДЬМИ́) ШОШ – *жарт*., з'їсти (про велику кількість чого-небудь): *Ік йіс схова́ў пид груд'мú отаку́ цо́нту хл'і́ба с солонú ноў / то ни б'і́йсе / л'у́пч'іку / шо ўмреш з го́лоду / йа дру́ге ду́майу / шобú тоб'і́ н'іч'о́ ни пошко́дило / бо йіс так сма́шно тото́ хру́мкаў / шо гаш за вуха́ми шош хр'а́ўкало; Малúї / а схова́ў пид гру́ди та́к'іґ до́бриї коса́р'; Йа крú шку ўз'еў / лиш поку́ш'іў / а цес схова́ў пид гру́ди / іґ два кулакú / ї дивúўсе / шо ш'і ма́ло / роз:ера́ўсе / шо́ би туда́ ш':е покла́сти / а ви ка́жете / та цез би бика́ з':іў / Ну але́ вин і ро́би / ік виў / так н'іхто́ ни гару́йі / ік вин*.

СХОВА́ТИСЕ (ХОВА́ТИСЕ, СХОВА́ТИ) В КУЛАЦІ́ – про щось легке, мале чи й велике, здатне стискатися, згортатися: *Потú сну оце́с ку́плениї хл'іп / а вин у кулац'і́ се схова́йі / бо ў м'і́с'т'і ўс'е́кого додайу́т / і хл'іп ґумо́виї се ро́би / ану́ ік йа спеч'у́ / то їкиї вин? / ти би ў кулац'і́ йіго́ схова́ла? / го́н:а бес?; Фу́стка така́ тоне́н'ка / лего́н'ка / шо ў кулац'і́ мош схова́ти; Де́ ўно велú ке? / та йіго́ ў кулац'і́ мош схова́ти / напра́ўду*.

СХОДИ́ТИ НИ ОДНУ́ ПА́РУ ЧЬОБИ́Т (ПОСТОЛИ́В) – довго ходити, добиваючись чогось; проживаючи десь, набуваючи досвіду, виконуючи якусь роботу: *Оцису́ полонину́ йа зна́йу / йік свойі́ пйет' па́л'ц'іў / сходúў тут ни одну́ па́ру постолúў; Йік хоч' дос'ігну́ти мо́йіх рокúў / то ог:о́ / ма́йіш ни одн'і́ ч'о́боти сходúти / ни одну́ куле́шу з':і́сти / а́ле нашо́ тоб'і́ то́го? / до́ўше молодúм побу́т'*.

СХОДИ́ТИСЕ – 1) зустрічатися: *Фам'і́л'ійа велú ка / р'і́тко се схо́димо / а́ле на Велúґден' і ў Риздв'ін'і́ с'в'е́та здиба́йімосе ў ма́ми / хто мо́же*; *Колú ми ўс'і схо́димосе? / на Риздво́ таї на Велúґден'*; 2) жити разом як подружжя: *Там ни розбере́ш / унú то схо́д'уц:е / то росхо́д'уц:е / вин то з Мар'і́ч'коў / то до Ну́с'і зноў іде́*; *Унú то схо́д'уц:е / то росхо́д'уц:е / таке́ жит'е́ прова́д'ут / шо наї Бох боро́ни.*

СЦА́ПАТИСЕ – *згруб*., почати сваритися чи битися: *Сца́палисе на вес΄іл΄у́ ў Л΄óн΄і / ў них да́ўн΄і раху́нки бу́ли / але́ ни ўпов'іда́йут / ік'і́ / то / в'іде́ї / ш'і с парубо́цтва т'е́гнец:е / с тих ч'ісі́ў*.

С ЦЕ́Ї МУКИ́ КУЛЕ́ШІ НИ БУ́ДЕ – нічого не вийде; неможливо буде досягнути позитивного результату: *Ви́жу / М'іха́ / шо с це́йі муки́ куле́ш'і ни бу́де / ми се ни догово́римо / ти загну́ў таку́ ц'іну́ / шо н'іґде́ тако́йі нима́ / вибач'е́ї / але́ йа с'іч'ка́рн'у та́н'че ку́пйу / ад'і́ Ону́фр'ії продайе́ / то вин наполови́ну ме́нче хо́ч'і / ти шо́ гада́йіш? / та га́ла па́ла н'іхто́ тепе́рки ни ме б'і́ч'і таке́ купува́ти / ік нима́ коро́ви / то хто таке́ купу́йі?; Пара́ / то н'іч'о́ ни ви́йде / с це́йі муки́ куле́ш'і ни бу́де / ота́к ка́жут / і то пра́ўда / а йіґ би се звари́ла / то бу́ла би н'ійе́ка / того́ л'і́пше ни зач'іна́ти / у вас стари́ї млино́к / нож'і́ ли́ш зда́лобисе остри́ти / сам'і́ ви́дите / ку́па куто́ри / а на Вижни́ци смих ви́д'іла таки́ї / шо на л'е́триц'і ро́би / ўкл'уч'е́ў / і вин ме́ле / і так са́мо кушту́йі / ік ви хо́ч'іте / то йе́ґ бе́сте ўд'і́йіли на мо́му м'і́сци? / ота́к йа і зро́бйу*.

СЦЄ́РКАТИ – 1) здоїти корову, козу, вівцю: *Ад΄і́ ш'і к'і́л΄ко сц΄е́ркала / а́ле се наму́ч'іла / бо коро́ва ни припуска́ла*; 2) зцідити молоко (про жінку, яка годує дитину груддю): *Жиноч'кі́ / с΄ц΄і́жуїте моло́ко / ни лиш'е́їте / ко́жда ма́йі с΄ц΄е́ркати до кин΄ц΄а́ / тогді́ ўно ме прибува́ти / ї гру́ди ни затверд΄і́йут / роб'і́т / ік йа ра́д'у*.

СЦУ́ПИТИСЕ – *згруб*., почати битися: *Сцу́пилисе на байу́ / іґ два кугути́ / то йіх ледв'і́с'ки ґа́зди розборони́ли / Бо то ни тре: кли́кати на баї тих / шо ни зна́йут пово́ж'ін'а ми́жи л'уд'ми́ / наї до́ма сид'у́т / бо набу́тки на т:о / шоби́ набува́тисе / а ни диви́тисе на тих / шо ни ма́йут пош'іни́ўку н'і до се́бе / н'і до то́го ґазди́ / шо йім зроби́ў ч'ес'т' / і йіх закли́каў / ота́к йа скаў / ни кли́кати / і фе́ртик*.

СЧЄ́ЗБИ (ШЧЄ́ЗБИ) – *евф*., чорт: *Сч'е́зби бойі́ц:е образи́ў / хреста́ / ік йіс перехрести́ўсе / то вин уже́ ни го́ден питступи́ти до те́бе / вин б'і́гайі наўко́ло / пидйу́д'уйі / ч'іка́йі / до́ки зро́биш наїме́нчиї гр'ішо́к / і вин тогді́ зноў ўже см'і́ло їде до те́бе / а ч'олов'і́к ік ого́ўтайіц:е / перехрести́ц:е / то нич'е́стиї се́рдиц:е / бо зноў ма́йі ста́ти на па́ру кро́киў да́л'ше / і ўже ви́т:и ч'іка́ти іко́йіс наго́ди*.

СЧЄ́СТА (ШЧЄ́СТА) – *незм*., часто: *Пара́ска тики́ бу́ла гн΄іўли́ва / сч'е́ста л΄убила шош воркот΄і́ти / от'і́к сама́ до се́бе гово́ри / але́ так / шобе́с ч'у́ла / бо то тоб'і́ се нале́жи ч'у́ти*.

СШИПТИ́ВІТИ (ШШИПТИ́ВІТИ) – *докон. в*. стос. ШИПТИ́ВІТИ: *Гу́с'л'інка ўч'е́ра ш'і бу́ла до́бра / а сего́н:е сшипти́в'іла / тре́ба бу́ло ў пиўни́цу видне́сти / Йі́сти тре: бу́ло / до́ки ўна с'в'і́ж'а / о / шо тре: бу́ло*.

С ШШЄ́СТІМ, ЗДОРО́В'ЇМ, С СВІТИ́М ВЕ́ЧІРОМ (З РИЗДВО́М), ЗДОРО́ВІ ПРОВА́ТЬТЕ Й АБЕ́СТЕ НА́РИК ДОЧІКА́ЛИ – формула привітання і побажання, які висловлюються на Святий вечір, на Різдво: *С ш'е́с'т'ім / здоро́ўйім / з Риздво́м / здоро́в'і прова́т'те / абе́сте ĭ на́рик доч'іка́ли / це в'ін'ч'о́ван'і / сего́року ужé ско́ро / ік прúйдут Риздв'ін'і́ с'в'е́та / то ў Т'у́дев'і бога́то мош бу́ло цисе́ ўч'у́ти / так здоро́ўйут з ус'імá с'в'е́тами / шо ĭдут по Риздв'і́ / о: / із Васúл'ійім / із Видорш'а́ми / а пе́рет' цим / с С'в'ітúм ве́ч'іром / здоро́виц:е с св'е́том / шо йе / а пото́му / шобú на́рик доч'іка́ли тот'і́ / кому́ ц:е се ка́же / унú д'е́куйут / каўт / абе́сте ĭ ви доч'іка́ли / це ў нас так годúц:е ў цис'і́ с'в'е́та каза́ти / а йік с'в'е́то проминýло / то ўже за не́го ни зга́дуйут / а лиш за тото́ / шо йе ў тот ден' / а де́хто за ўс'і ка́же / з Риздв'інúми с'в'е́тами / то ĭ так мош сказа́ти / ми ік прихо́димо до вуйка Штефанá / то тако́ш так гово́римо / ш ш'е́с'т'ім / здоро́ўйім / з Риздв'інúми с'в'е́тами / ш Ште́фаном / абе́сте здоро́в'і прова́дили ĭ на́рик доч'іка́ли / абе́сте усúї рик ма́лисе у добр'і́ / ў здоро́ўйі / ў гаразда́х / оту́т ужé ко́ждиĭ додайе́ сво́го / вит се́бе / шо вин хо́ч'і фа́йне сказа́ти.*

СЯ́КИ́Й –ТА́КИ́Й – будь-який: *Моĭ / та кинú собо́ў / збуду́ĭ с´а́ку та́ку хач':е́ну / а́ле жиĭ окрем'і́шно /а нú ў ку́п'і / де на го́ловах хо́д´ут*; *Ста́рш'а д'і́ўка / тота́ / шо ĭйі ни сва́тайут / ну то ўна / іґ зноў натхо́д'ут мн'існúц'і / ду́майі соб'і́ / с'акúї такúї / бес порт'інúц / лиж би цих мн'існúц / Е: / то ш':е ни так / йа ú нак зна́йу.*

Т

Т – у ролі *прийм. до* (перед приголосн.): *Гаї пишлú т ха́т'і / бо то ўже пúзно / зач'іна́йі темн'і́ти; Ідú / Іва́н'ч'іку / тро́хи т та́тови / вин ду́же хо́ч'і тебе́ пого́цкати на кол'і́нах / ад'і́ клúч'і / ідú; Моĭ / па́рупч'і / абе́с ни ĭшоў т псо́ви / бо хапне́ за ру́ку / і шо́ тогдú? / вин ни л'у́би / шобú з ним дроч'е́лисе / А йа нич'о́ йімý ни ро́бйу / йа лиш погла́д'у.*

ТАБА́КА, -и – 1) *рідко*, тютюн: *Мару́с'ко / купú д'е́д'і таба́ки / але́ шобú ни ду́же л'у́та бу́ла / А йе́к йа бу́ду зна́ти / іка́ ўна / х'іба́ бих у рот уз'е́ла / Ни воркотú / то́го ч'олов'і́ка се запита́йіш / шо ме продава́ти / ска́жеш / шо да́йте до́бройі / але́ ни ду́же л'у́тойі / тако́йі / шобú д'е́д'а мене́ пофалúў / ота́к ска́жеш / таї вин даст*; 2) статевий орган хлопчика: *Моĭ / та ўберú швúн'ки / схова́ї свойу́ таба́ку / йе́к отако́му ходúти?*

ТА́БЛИЦЯ, -і – класна дошка, іноді *в порівн.*: *Та́блицу бахури́ ми́лом намили́ли / і кре́їда ни писа́ла; Ч’оло́ / ік та́блиц'а / а ўна ш’і зали́зуйі во́лоси / ход' би тро́хи йіх попусти́ла / то би би́рше пасува́ло до твари́*.

ТА́БЛИЧЬКА, -и – дощечка чи невеликий предмет прямокутної форми, на якому можна писати чи щось написано; викор. і в усталеному спол. “табличька множеня”: *Ч’іта́ї та́блич’ку / до́хтор΄ ме приїма́ти за годи́ну; Ік ви́ўч’іш та́блич’ку мно́жен'а / то Никола́ї принесе́ тоб’і́ т:о / шо ти хо́ч’іш / А вин ви́тки ме зна́ти / ци йа ўм’і́йу рахува́ти? / вин шо / ме мене́ буди́ти ўноч’е́ і пров’ір'е́ти / йек йа зна́йу раху́нки / ци йа ни змили́ў / ік шош тре: помно́жити*?

ТАБО́РИК, -а – табурет: *Стан΄ на табо́рик / таї дос΄ігни́ м’ін΄і́ тот к’іпта́р΄ / шо на же́рц΄:і; Оце́с табо́рик / це пе́рше / шо ми ма́ли на ґаздиўств’і́ / йік переїшли́ ў нову́ ха́ту / ш’і н΄іч’о́ ни бу́ло / н΄і стола́ / н΄і лу́шка / н'іч’о́ / але́ їк’і ми бу́ли ра́д'і / ш’ісли́в’і бу́ли*.

ТАБО́РИЧЬОК, -чька – *зменш*. від ТАБО́РИК: *Д'і́дик зробі́ў ад'і́ їкиї фа́їниї табо́рич’ок / таки́ї йіс хот'і́ла? / отепе́р меш соб’і́ їгра́тисе л'ал'ка́ми / але́ то ш’і ни ўс'о / д'і́дик на би́рше спроми́хсе / то ш’і сто́лик мале́н'киї йе / гаї б΄іжи́ под'е́куї йіму́ і фа́їно поцулу́ї д'і́дика ў ру́ку / і подуши́ д'і́дика / подуши́ / фиїст подуши́*.

ТА ВІ́РА ТАКО́ГО НИ ВИ́ДІЛА – про те, що, на думку мовця, виходить за межі допустимого й оцінюється ним як різко негативне: *Та в’і́ра тако́го ни ви́д'іла / ни ч’у́ла ї ни зна́ла / йе́к се допусти́ти / шобі́ так н'іўч’о́му ни ма́ти ч’олов’і́ка; Та в’і́ра тако́го ни ви́д'іла / ч’е́стиї пока́ї / так’і́ мал'і́ / а так писку́йут ста́ршому / та с цим мус шош роби́ти / аг’і́ / та йік ро́дич’і йіх ни ўч’е́йут / то ми ма́йімо наўч’е́ти / йа / бигме́ / пи́ду Кали́н'і л'і́сти ў о́ч’і / скаў / ви ба́ба / роб’і́т шош с тим*.

ТАҐ ГОВО́РЮТ (ГОВО́РІ), ЇҐ (ІҐ) БИ (ВНИ) НИ ЗНА́ТИ́ ЙКІ ДО́БРІ БУ́ЛИ (СТРАШНО́ ДО́БРІ) – про ситуацію, коли розмова є виявом справжніх чи вдаваних дружніх стосунків мовців: *Зна́йу вит Кали́ни / шо Мар'і́ка з Йіле́ноў до́ўшиї ч’ес бу́ли ў гн'іва́х / але́ ви́тко / шо подобра́халисе / бо ўч’е́ра ми бу́ли у Ми́тра ву́їкового на вес'іл'у́ / і смих ви́д'іла / шо ўни ни могли́ наговори́тисе / с'і́ли соб’і́ і ни попуска́лисе одна́ о́днойі / так говори́ли / іґ би ни знати́ їк’і до́бр'і бу́ли; Е: / та то фам’і́л'і́йа / деле́ка / але́ ўни свойі́ / Йа ч’о се пита́йу / бо ўни так гово́р'і / ік свойі́ / іґ би ни зна́ти їк’і до́бр'і бу́ли / ви́дите / а йа ни зна́ла / То йіх баби́ / Соф’і́йа ї Насту́н'а / пе́рв’і / але́ ти ни меж зна́ти / бо ўже тих хати́ї нима́ / де́ ўни жи́ли / а ц':і ўже / тре́те кол'і́но / але́ де́ржуц:е / таї наї бу́де; То лиш на л'у́дех уни́ так веду́ц:е / так фа́їно гово́р'ут / ік ри́н':і / іґ би ни знати́ їк’і*

до́бр'і бу́ли / а по́за цим / ни геї̆ / ни т:о / шобы́ бокува́ли / але́ ї̆ ни так / шобы́ хот'і́ли ви́д'ітисе ко́ждойі нед'і́л'і.

ТАҐ ДО́БРЕ, ІҐ (ЇҐ) БА́БІ (ІК СТАРО́МУ) НА ПЕЧЄ́ – тепло, комфортно: *Даўно́ смих цисе́ ч'у́ла / ка́жут / таґ до́бре / іґ ба́б'і на печ'е́ / за д'і́да ни згáдуйут / в'ідéї̆ / того́ / шо на печ'е́ бірше ба́ба зиму́йі / мойа́ ба́ба / а гента́м і пре́баба / і днува́ли / ї̆ ноч'ува́ли та́мки / ік сту́д'ін' / а йа соб'і́ поду́мала бу́ла / мо:ї̆ / та та́меч'ки / напе́ўно / л'і́пше / ік на лу́шку / бо ч'ос ба́ба ни спит на не́му / а л'і́зе туда́ / ну таї̆ йа тако́ж бу́ла ви́л'ізла / іґ ба́ба ви́йшла надви́р / але́ де: / тве́рдо / м'і́с'ц'а ма́ло / ўберну́тисе т'е́шко / зве́р'ха / нат само́ў голово́ў / с'т'іна́ / н'і / м'ін'і́ гет се ни ўда́ло / Ну та бо п'іч' ни д'л'а молодо́го / п'іч' стар'і́ ко́сти гр'і́йі / старо́му / Мару́с'ко / на́в'іт' у Петри́ўку студено́ / або́з зна́ла / на́в'іт' у Петри́ўку.*

ТА Є́К ТАКЕ́ МО́ЖЕ БУ́ТИ? (ТА ХТО́ ТАКЕ́ ЧЮВ ТА ВИ́ДІВ?) – усталені формули викор. в ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити своє здивування, обурення; коли він апелює до інших з метою підтримати його чи висловити свою думку з приводу чогось: *Та йе́к таке́ мо́же бу́ти / шо́би дити́на пидоіма́ла ру́ку на ма́му? / наї̆ бу́де / шо мала́ / але ўна́ до́бре зна́йі / шо мо́жно / а шо / н'і / і йік попусти́ти тепе́р / то шо́ з не́йі бу́де / йік ви́росте?; Л'у́пч'ки л'у́б'і / та хто́ таке́ ч'уў і ви́д'іў / аби́ ґазда́ так себе́ ни пош'інува́ў? / аг'і́на цисе́.*

ТАЖЕ́ – *незм.*, адже: *Йе́к ни свари́ти? / та́же вин зна́ў / шо тре́ба наноси́ти води́ / а йе́к йа ма́йу тепе́рки ўку́татисе?; Таже́ мих заступи́тисе / хот' рас рот утвори́ти ї̆ сказа́ти / мойа́ жи́нка / ґазди́н'а / а ти хот' і мойа́ сестра́ / ни с'м'і́йіш за н'у пусте́ говори́ти / бо ш'і ік рас таке́ ўч'у́йу / то ни хо́ч'у тебе́ зна́ти і ви́д'іти / ота́к / а вин / ік води́ ў рот набра́ў / Бо ни хот'і́ў з неў зач'іна́ти / то рид'н'а́ / А йа хто / деле́ка фам'і́л'ійа ци тики́ гет ч'уж'а́? / ік так / то наї̆ ска́же / наї̆ йа зна́йу.*

ТАЙ – викор. як єдн. *спол.* і *частка*: *Жиў соб'і́ д'іт таї̆ ба́ба / і ни бу́ло ў них д'іти́ї̆; Таї̆ к'і́л'ко ш'і м'ін'і́ ту́тки ч'іп'і́ти?; Уни́ бу́ли таї̆ пишли́ / каза́ли / шо ма́йут ш':е оде́н хит; Таї̆ до ч'о́го цис'а́ бе́с'іда? / скажи́ м'ін'і́ / наї̆ йа зна́йу / бо ў ниї̆ нима́ до́брого кин'ц'а́.*

ТАЙ ВІРЬ КОМУ́С (КУМУ́С) – будь обачним: не всім можна вірити: *Каза́ў д'і́ўц'і / шо о́зме / ўна ч'іка́ла / а вин ужени́ўсе з дру́гоў / таї̆ в'ір' кому́с / тепе́рки н'іко́му ни мо́жно в'і́рити / така́ л'уба́ бу́ла / а то ад'і́ ч'ем се с'к'ін'ч'е́ло; Об'іц'е́ў / шо при́йде коси́ти / а сам пишо́ў до Йуц'ка́ / мої̆ / та ік ни при́йдеш / то скажи́ / ў ме́не тако́ш йе ік'і́с роскла́ди / кажи́ / при́йду поза́ўтр'у / ци ни мо́жу / бо ўже кому́с даў сло́во / а то н'і / ўб'іц'е́йі*

одно́ / а ро́би дру́ге / таї бери́ в'ір' куму́с / йек в'і́рити / ік уно́ ни ма́йі сло́ва / ни слі́ўниї ч'олов'і́к / таї фе́ртик.

ТА́ЙКИ – *присл.*, таємно, потайки: *Уні́ се ни признава́ли / шо збера́йуц:е йі́хати / та́їки пойі́хали / йа на́в'іт´ на доро́гу н´іч'о́ ни зр´іхтува́ла; Нико́л´ц´о та́їки туда́ ході́ў / а йа ка́жу Васили́с´і / йік хло́пец хо́ч'і жени́тисе / а ни пусто́йі ході́ти / то ч'о́ тайі́ц:е?*

ТА́ЙСТРА, -и – 1) полотняна або вовняна торба, яку носять через плече (раніше – здеб. для харчів): *Диви́се / це йе гуцу́лска праўди́ва та́їстра*; 2) *знев.*, *лайл.*, огрядна жінка; іноді викор. *у перен. знач.* та *в порівн.* конструкціях: *Хо́ди така́ / йік та́їстра / а до то́го / ш'і ї зибра́тисе ни ўм'і́йі; С´і́ла сво́йоў та́їстроў на пиў ла́виц´і / мої / та ни гр'ії ті́л'ко м'і́с'ц'а / посу́н´се*. Див. СТАРА́ ТА́ЙСТРА.

ТАЙ ОТАКЕ́ НА́ШЕ Є (БУ́ЛО) – своєрідний вислів-узагальнення, підсумок якоїсь розповіді, життєвої історії: *Ма́ма молодо́ў оўдов'і́ла / лиши́ласе с тр´ома́ д´ітми́ / ра́с ни бу́ло ви́тки шо ўз´е́ти / ўс´о на он´:і́ ру́ки / ўбра́тисе ни бу́ло ў шо́ / до шко́ли ході́ли / а́ле ни ўра́с / таї отаке́ на́ше бу́ло / ни т:о / шо за́рас / д´і́тем во́л´а; Мару́с´ко / таї отаке́ на́ше йе / мо́жно ш'і би́рше росказа́ти / б'і́диў ускр´і́с´ поўно́ / а́ле на сего́н:е до́ста.*

ТАЙ ОТАКЕ (ОТАКО́Є, ТАКЕ́) ТО Є – викор. здеб. як підсумкова формула якоїсь розповіді: *Таї отако́йе то йе / ўс'е́ке та ниўдна́ке / а тепе́рки лиш'е́ймо цис'і́ бе́с'іди / таї ід'і́м працува́ти*; *Таї отаке́ то йе / ч'олов'і́к мудру́йі / а Бох к'іру́йі; Таї отаке́ то йе / л'удина́ ни зна́йі / шо йі́йі за́ўтра ч'іка́йі / і ни го́н:а цего зна́ти.*

ТАЙ ПО ВСЕ́МУ (ВСЬО́МУ) – кінець; смерть: *Ота́к жиў ч'олов'і́к / жиў / а прийшла́ йіго́ годи́на / таї по ўсе́му / жиў / таї нима́; К'і́л'ко йа це́му бу́ду терп'і́ти? / за ко́го уні́ мене́ ма́йут? / све́кор ш'і н'іч'о́ / а свекру́с'і ўс'о ни так / а́ле до́ста / ска́жу йім / ус'о́ / шо ду́майу / таї по ўсе́му / наї бу́де / шо хо́ч'і / І шо́ до́брого зро́биш? / йа тоб'і́ ўрас каза́ла / ти хо́ч'іш ігра́ти сво́йім во́зом / а то коли́с ви́л'ізе бо́ком / і ви́л'ізло / ни слу́хала мене́ / то слу́хаї свекру́ху / ўна до́бре ка́же / цулу́ї у ру́ку і слу́хаї / бо йа сама́ тот'і́ ро́ги пообло́мн'уйу / ої шо тоб'і́ пообло́мн'уйу / ста́неш / ік шоўко́ва*; *Витслабува́ў свойе́ / видле́ж'іў / таї по ўсе́му / нима́ ч'олов'і́ка; Дез зо два ро́ки ўни ході́ли / ус'о́ їшло́ двес'іл'у́ / а пото́му зна́йіте / шо се ста́ло / таї по ўс'о́му / ужé нима́ за шо говори́ти ї шо роска́зувати / то ўже ўс'о пусте́.*

ТАЙ (І) РОБИ́, ШО ХОЧЬ – про ситуацію, коли комусь важко долати труднощі; коли його зусилля є марними і змінити ситуацію важко чи майже неможливо: *Ти́л'ко ма́ла хло́пц'іў / і то ни ї́кес пусте́ч'і / а фа́їних / ти́л'ко ма́ла / та ўни їйі прохо́ду ни дава́ли / а ўна ви́брала це́го / таї роби́ / шо хоч'*

/ А ви шош казáли? / ни прóбували тотó розбúти? / И:ӣ / дáйте м'ін'і́ спóк'ії та дáйте м'ін'і́ спóк'ії / шó ми пережúли / такé / Ан:úч'ко / шо вóрогови тóго ни пож'ідáйут / шó лиш ни казáли / йéк ни просúли / а ўна кáже / л'убá / ну а ї́ка мóже бýти л'убá / ік у нéго жúнка ї дитúна? / і ї́ка т:о л'убá / шобú отáк д'і́йуц'і затумáнити гóлу? / йа цéго ни розум'і́йу; Ус'ó / шо смих посадúла / пос'і́йіла ш'і пéрет' с'в'éтами / ус'ó збиў грат / на горóд'і / тáк'ік по вóйн'і / таї робú / шо хоч' / а водá доў питхáту доходúла / алé ўс'і жив'і́ здорóв'і / таї наї бýде / нáв'іт' хромá кýрка / і т:а се ўратувáла / бо то нáґро ўс'о се зач'éло / моглá і ни доб'í́ч'і / шобú се сховáти / А йек у вас / Паўл'і́нко / шкóди богáто се наробúло? / Нас / д'éкувати Бóгу / ом:инýло / бо ми на горб'і́ / ї вóди с'т'ікáли ў долинú / ну і трóхи потавáли / бо земн'á сухá бýла / так шо нас ни зач'іпúло / а грáду ў тóму к'ірýнку / де ми / тикú / ни бýло / вин отýтки / на береговúх присадибáх / тáмки / де Зар'і́нок / за Потóком / отáм наїбúрше / а Пидгорá / каўт / велúкого дош':ý і ни вúд'іла / вúтко / шо вин ікúмис пóлосами ї́шоў / таї ц:е богат'óх уратувáло; Малúї ни хóч'і се ўч'éти / таї робú шо хоч' / пус'т'éк / наї бýде / шо м'ії / йа каў / тáк'ік йе / вин би лиш у машинáх копирсáўсе / оц:é йігó / оц:é страшнó л'ýби / гúне за цим / а за úнче ї слýхати ни хóч'і / з ус'éкими мотóрами л'ýби се бáвити / ни йіў би і ни пиў / лиш оц:é йімý давáї; *Ни слýхаїі / видгáўкуїі / ўч'éтисе ни хóч'і / ти йімý слóво / а вин тоб'і́ дéс'іт' / таї робú / шо хоч'; Прис'і́ли б'і́ди / таї робú / шо хоч'/ вúтки над'івáтисе ратýнку / ни знáйу / кобúби ход' д'і́ти се вúўч'или / шобú йім мош бýло помоч'і́ / оц:é.*

ТАЙ СПО́КІ́Й ГОЛОВІ́ – із завершенням чогось, важливого для мовця, зникають турботи: *Ад'і́ поўвихáлисе / зробúли / таї спок'і́ї голов'і́ / тепéрки мóжно кýтатисе; Хапнýли с'і́но / таї спóк'ії голов'і́ / наї тепéрки ї́киї соб'і́ хóч'і ідé дош' / ни бýдеш переживáти; Завеснувáли / таї спок'і́ї голов'і́ / кобúби лиш велúких дош':і́ў ни бýло / шобú н'іч'ó ни позамокáло / бо памн'ітáйіте / шо бýло перет:огúт? / ої шо б'ідá бýла.*

ТАЙ (АЛЕ́) ШО С ТО́ГО, ЇК (ІК)... – викор. у ситуаціях, коли мовець акцентує на причинах нездійснення чогось, підкреслюючи: “нічого вдіяти не можна”, “важко щось змінити” та ін.: *Таї шо с тóго / ік вин пйе / дé тáмки гóн:о бýти дóбре?; Таї шо с тóго / ік нимá робóти? / вúўч'і́йусе / а робóти нимá; Так / йа ходúла / бо ч'ýла / шо однá ідé вúт:и / таї шó с тóго? / пишлá / а м'ін'і́ сказáли / шо подýмайут / шо ш'і м'і́с'ц'а нимá / ік бýде / то дадýт знáти / алé ўже / в'ід'і́ / ўз'éли когóс / то / Йілé / стáрших ни хóч'ут брáти на робóту / берýт молодúх / йа ц:е рузум'і́йу / áле вит тóго м'ін'і́ ни лéкше / бо йа ш'і ни йе у гет велúких рокáх*; *Таї шо с тóго / ік унú ни хóч'ут цес пл'ац брáти / кáжут / шо то мóч'іра / а йа каў / дáйте п'іскý*

/ гнóйу / вúроб’іт зéмн'у / зроб’і́т шáн'ц'і / таї́ ни бýде мóч’іри / алé хто цéго слýхайі?; Таї́ шó с тóго / ік вин н'ікóго слýхати ни хóч’і / і н'іи́éку порáду ни приї́мáйі; Таї́ шó с тóго / л'ýде на шош се над'івáли / хот'і́ли ї́кóйіс полéхкости / а то гíрше і гíрше; Таї́ шо с тóго / ік нимá де заробúти / хот'і́ти мош / видгáдувати / шó би се здáло ў хáту ї́ кóло хáти / надýмати ўс'éкого мош / алé дáти тóму ікúї́с р'ет ни гóден.

ТАЙ ШÓ ТИ ЗРÓБИШ (ВДІ́ЇШ) (ТАЙ ШÓ ЗРОБИ́ТИ) – нічого не можна вдіяти: *Таї́ шó зробúти / вúтко / так м’ін'і́ судúлосе / і цес хрест йа мáйу нéсти до кин'ц'á; Такé жит'é / Мúтрику / таї́ шó ти зрóбиш / дрýгого ти ни перерóбиш / ни поклáдеш ї́імý свойý гóлу і ни застáвиш робúти úнак; Йа ни гóн:а бýла на т:о дивúтисе / таї́ пишлá тхáт'і / ідý дорóгоў таї́ соб’і́ дýмайу / а ч’ó йа такá дурнá / шо мáйу грúстисе ч’ужúм? / у мéне свóго дóста / наї́ соб’і́ кóжде гризéц:е за свойé / ї́ім рóги се схóд'ут / ї́ім так дóбре / таї́ м’ін'і́ мáйі бýти дóбре / а рас так / то наї́ традж’ýйут свойé жит'é так / йек ї́ім се ўдайé / таї́ шó зробúти / кóждиї́ жийé / йек ї́імý виходи / лиш так / йек ї́імý вихóди / і ни úнак.*

ТАЙ (І; ТО) ШÓ ТОГДИ́? – і що тоді?; здеб. викор. у мовл. актах зі знач. застереження: *Нам’і́риўсе ї́іс ітú с цéйі робóти / то ї́ди / йа н'іч’ó ни каў / алé ік тáмки тоб’і́ н'іч’ó ни вúї́де / таї́ шо тогдú? / меш зноў судá просúтисе? / і ш’і велúке пúтан'і / ци óзмут / дýже велúке; Йа каў / ни платú ўс'о наперéт / тáк’ік унú хóч’ут / даї́ лиш заўдáток / бо ік заплатúш ус'ó / а ўни дривá ни привезýт / таї́ шó тогдú? / кудá меш ітú допоминáтисе?; Йілéнко / йа бих ни рáдила тоб’і́ кудáс ї́іхати / шукáти крáш:ого жит'á / мáйіш фáї́ну робóту / жúти йе де / а пойі́деш / і хто знáйі / шо на тéбе тáмки ч’ікáйі? / дóбре іґ бýде дóбре / а йік н'і? / таї́ шó тогдú? / кúл'ко йе / шо пойі́хали ї́ зле гостúли / а дéхто тикú дýже зле; Сегóн:е / йа ч’ýйу / йе богáто такóго / шо молод'і́ жийýт на в’і́ру / жийýт / а йік шош се ни ўдаст / то росхóд'уц:е і зноў соб’і́ шукáйут / шобú с кúмос жúти / ї́ се рахýйі / шо йік отáк робúти / шо то ни йе ўстит / алé йа на такé по úнчому дúўйусе / тогó кажú свóйі дитúн'і / шобú ни допускáласе до такóго / хóч’і за нéго ї́ти / ни перéч’ / наї́ ідé / а йік н'і / ну то н'і / нú би пáрубок ї́йі роскáзуваў / шó ўна мáйі робúти / бо парупкú ни ўрас рáд'ут дóбре / то шó тогдú? / лúкт'і соб’і́ кусáти? / д'і́ўч’іна / Йілé / мáйі фáї́но ходúти / ш’інувáти себé / а нú отáк.*

ТАЙ ШÓ (А ТО ШÓ), ЦЕ Є ПОСЛІ́ННЕ? – це було, є і буде; “ні, не є послі́нне”: *Таї́ шо / це йе пос'л'і́н:е? / та це ш’і бýде / і то ни рас / хто сказáў / шо бúрше такóго нимá і ни бýде?; Таї́ шо / це йе пос'л'і́н:е? / ўна пéрш’а / шо такé попацúла? / н'і / ни ўна пéрш’а / і ни ўна пос'л'і́н:а / огогó*

/ ки́л'ко рас таке́ ме става́тисе; Таї шо / це йе пос'л'і́н:е? / ви пос'л'і́н:е вид:айіте́? / а ікшо́ н'і / то ч'о шкуду́йіте? / по вас ви́тко / шо йісте́ забанува́ли / да́ли / і шкода́ ста́ло / ну то л'і́пше ни дава́ти / ік так.

ТАЙ ШО… – функціонально-структурна одиниця, що здеб. викор. у процесі комунікації як фрагмент ініціативної репліки мовця чи як елемент висновкового мовл. акту: *Таї шо / Мару́с'ко / йе́к тоб'і́ їде нау́ка? / ўже йіс зви́кла ў м'і́с'т'і?; Таї шо / Насту́ / т'е́шко бес корі́ўки? / а шо́ з неў бу́ло се ста́ло? / каўт / шо шош пога́не з':і́ла / то пра́ўда?; Таї шо на ц:е ска́жеш? / н'іч'о́ / так се скла́ло; Таї шо роби́ти? / мус терп'і́ти / куда́ ми вит цего се д'і́немо?; Таї шо туда́ / Іва́нку / ч'у́ти? / ти би́рше мижи́ л'уд'ми́ бува́йіш / роска́зуї / бо нам суда́ н'іч'о́ ни дохо́ди.*

ТАЙ ШО, ШО… – нічого страшного: *Таї шо / шо поверну́ў до Л'о́н'і? / та́же йа йійі́ ни з':і́ў / і сам ц'іли́ї прийшо́ў тха́т'і; Таї шо / шо ўни́ питска́куйут? / наї питска́куйут / то хлопч'і́ш'і же́ниц:е / а ни́ ўни / і їку хо́ч'і / таку́ бере́ / ви́н ме з неў жи́ти / а ўни мут збо́ку.*

ТАКА́, ІК (ЇК) КОЛЕ́ШНЯ – *згруб*., занадто повна: *Мар'і́ка / сара́ка / хо́ди така́ / ік коле́шн'а / ч'о / вере́ / йійі́ так розигна́ло? / Мо́же / зайшла́ / і того́? / Ус'е́ке го́н:о бу́ти / але́ шоби́ гаш так? / Та йа тако́ш бу́ла така́ / шо ле́дви ходи́ла / ану́ нагада́йсе / така́ смих / ік копи́ц'а / бу́ла.*

ТАКА́, ІК (ЇК) СТУ́ПА – *лайл*., нерозумна; зовсім нерозумна: *Ну та ік хтос кому́с ка́же / шо ти дурни́ї / то це нифа́їно / таке́ ни во́л'но говори́ти / але́ ік сказа́ти / така́ йіс / ік сту́па / ци таки́ї йіз зарозу́мниї / ік ч'іп / ік бара́н / то це ш'і ги́рше / бо ту́тки пока́зано / шо ў ко́гос ро́зуму кра́їне ма́ло / лиш ти́л'ко / ік на ц'іди́л'і се лиш'е́йі / ік шош проц'і́д'уйіш / ад'і́ молоко́ проц'і́д'уйіш / таї ки́л'ко ч'іго́ та́мки го́н:о се лиши́ти?; Така́ йіс / ік шу́фл'а / от:а́ / шо ў ста́їни / ік сту́па / бо іґ бес ма́ла тро́хи ро́зуму / то бес ни б'і́гала за тим / хто тебе́ ни хо́ч'і / хто вит те́бе т'іка́йі / та на те́бе / ік ни о́змес:е за ро́зум / ско́ро па́л'ц'ами мут пока́зувати / ти це́го хо́ч'іш? / ци їки́ї ґу́рскиї с тобо́ў?*

ТАКА́, ІК (ЇК) ТА́ЙСТРА – *згруб*., занадто огрядна, розповніла: *Ад'і́ йек уна́ т'е́шко хо́ди / а за́дниц'а така́ / ік та́їстра / лиш се поколи́суйі / Та ч'о / мо́цна жи́нка / іґ би тро́хи оптеса́ти тот'і́ боки́ / то бу́ло би кра́ш:е / але́ шо зроби́ти? / іка́ ўже йе; Ік ка́жут за котру́с жи́нку / шо ўна така́ / ік та́їстра / то це знач'е́йі / шо ўна заду́же росплы́ласе / ну але́ це ш'і н'іч'о́ / а йік обзива́ти кого́с старо́ў та́їстроў / то це набога́то ги́рше / це так / іґ без за ко́гос сказа́ла / стара́ то́рба / а ш':е / то ўже тро́хи и́нче / але́ ї до це́го мо́же бу́ти / йа ч'у́ла / йек М'і́с'о каза́ў Ан:и́ци / ану́ посу́н' тро́хи свойу́ та́їстру / наї йа с'е́ду / нима́ ч'о так рос:іда́тисе на пиў ла́виц'і / вин ни*

сказа́ў / то́рбу / бо за т:у па́н'у бі́рше пасу́йі каза́ти / та́їстра / а йіґ за жі́нку котру́с / ік се ўсе́рдити / то бо́рше ска́жут / стара́ то́рба / ік стара́ та́їстра / хот' уна́ мо́же бу́ти і ни гет стара́ / але́ ота́к обизве́ хтос / таї цим гет йійі́ зомразі́т / Ну а себе́ н'і? / тот рот фа́їниї / ік отаке́ гово́ри?

ТАКА́ (ФА́ЙНА; ЗАФА́ЙНА), ЇҐ (ІҐ) БА́БА ШТЕФАНКО́ВА – непричесана, недоглянута, непривабллива: *Хо́жу ко́ло ха́ти н'ійе́ка / така́ / шо се перепу́диў би / іґ ба́ба Штефанко́ва / Ни нагово́р'уї на се́бе / бо то ни так / таї ко́ло ха́ти нима́ ч'о ду́же виштрамо́вуватисе / сви́н'і / коро́ва мут вибач'е́ти / ік йім ї́ка́с нидого́да / шош се ни ўдаст.*

ТАКА́, ЇК (ІК) РУ́ЖЯ – дуже гарна (про дівчину): *Ч'у́йіш / д'і́ўч'іна така́ / йік ру́ж'а / кра́ш:ойі смих ни ви́д'іла / така́ / йік намал'о́вана / таку́ лиш покла́сти за стиў таї на н'у диви́тисе / бі́рше н'іч'о́.*

ТАК, АЛЕ́ ТРО́ХИ (ТРО́ШКИ, ТРО́ШЕЧЬКИ; КРИ́ШКУ, КРИ́ШЕЧЬКУ) НИ ТАК (И́НАК) – вислів викор. у мовл. актах зі знач. уточнення інформації, заперечення чи спростування почутого; у знач. “не зовсім точно”, “зовсім не так”: *То так / м'ії л'у́биї ч'олов'і́ч'ку / але́ ї тро́хи ни так / бо йа ни гово́р'у т:о / шо смих ни ви́д'іла / шо́ би м'ін'і́ хтос шош росказа́ў / йа гово́р'у т:о / шо ви́д'іла на свойі́ о́ч'і / і тепе́рки опраўдо́вуїсе ни опраўдо́вуїсе / ўно таґ бу́ло / ти схот'і́ў соб'і́ тро́хи попарубо́ч'іти / забу́ў / шо ў те́бе жі́нка і д'і́ти / таї шо́ йа зро́бйу?; Мамо́ / ви ц:е ка́жете / йа вас ду́же слу́хала / ви́слухала / до́ки йісте́ ўс'о ни сказа́ли / до пос'л'і́н:ого сло́ва / і шо́ йа на ц:е скаў? / то так / але́ тро́хи ї ни так / Лес'о́ ни каза́ў / шо ни прі́йде ора́ти / вин сказа́ў / шо за́раз зави́зниї / шо сперше́ му́си пити́ до Йілака́ / пото́му до пе́рвойі сестри́ / а гаш пото́му до нас / ота́к бу́ло / бо / ка́же / йа ни хо́ч'у ломи́ти сло́во / таї до́бре ро́би / ми тро́хи ма́йімо зач'іка́ти / ота́ґ бу́ло / а ви ўже зач'е́ли / шо заду́же про́шениї / шо ни послу́хаў / а вин сказа́ў / та́к'ік маў би сказа́ти пор'е́дниї ч'олов'і́к; Л'у́пко л'у́ба / йа ни хо́ч'у с тобо́ў свари́тисе / ни хо́ч'у / шобі́ мижі́ на́ми бу́ли гн'іві́ / але́ ду́маї / шо гово́риш / бо то так / але́ кри́шку ни так бу́ло / а йік по пра́ўд'і сказа́ти / то гет ни так / ми говори́ли з ву́їноў за йе́блука / ўна се запита́ла / ци би ми ни ўз'е́ли йіх прода́ти / іґ бу́демо с сво́йіми йі́хати / ми сказа́ли / наї бу́де / але́ ікшо́ з йійі́ бли́ш:их н'іхто́ за ц:е ни о́змец:е / бо нам ни тре: п'і́з'ми / шобі́ хтос ду́маў / шо ми с то́го шош бу́демо ма́ти / ви́тки ми могли́ зна́ти / шо ти ўже даўно́ ма́йіш ви́ди на тот'і́ йо́ни? / бери́ / л'у́пко / бери́ ўс'і і йіт' / ми н'іц н'іч'о́ про́тиў це́го ни ма́йімо / нас се запита́ли / таї ми хот'і́ли зроби́ти добро́ / але́ ві́жу / шо то оберта́йіц:е дру́гим бо́ком / таї ми ўже н'іч'о́ н'і до ко́го ни ма́йімо / ї н'іко́му се ни набива́йімо / бери́ і йіт'*; *Л'у́боч'ко л'у́ба / то так / ік ти ка́жеш / але́ тро́хи*

ни так / бо ти перекáзуйіш тотó / шо Дóц'а тоб'і́ ўклáла у вýха / а самá йіс тáмки ни бýла / а йа ўс'о вúд'іла на свойі́ óч'і / і м'ін'і́ ни тре: дрýгих слýхати / а йік хоч' знáти прáўду / то ĭ половúни с тóго / шó ўна говóри / ни бýло; То так / алé трóхи ни так / крúшеч'ку ни так / алé ўно мáйі знач'і́н'і / самá вúдиш / шо печ'éн'і ни вúйшло такé / йік мáйі бýти / і знáйіш ч'о? / н'і? / анý се догадáї самá / бо йа ўже наперéт знáйу / шó ти скáжеш / алé то ни тогó; То так / алé трóшеч'ки úнак / каж'і́т прáўду / йек ус'ó се зач'інáло / бо з вáшойі бéс'іди вигл'ідáйі / шо то Вáс'ко ўс'о закаламотúў / а йігó тáмки ни бýло / тогó ни звáл'уйте на нéго т:о / за шо вин н'і слýхом / н'і дýхом ни ч'уў.

ТАКÁ МІНÝТА – про мить, яка, згідно з вірув., має магічну силу: *Мóже бýти такá м'інýта / шо ти се ўзлóстиў на кóгос і ў серц'áх шош сказáў / абó ĭ ни сказáў / а лиш подýмаў / а ўно се стáло / тогó тре: дýже уваж'éти / абéс комýс ни пошкóдиў / бо то мош і соб'і́ зле зробúти; Бóже боронú кл'éсти ци кл'éстисе / бо мóжеш у такý м'інýту сказáти / шо ўно збýдец:е / і шó тогдú? / слóво вúрвалосе / і зробúло свойé / і ти ўже н'іч'éм зарáдити ни мóжеш.*

ТАКÁ НÁПАСТЬ, ЩО НИ ГÓДЕН УММИ́ТИСЕ В ЧЄ́СТИЙ ВОДІ́ – про ситуацію, коли безневинному важко оправдатися: *Йо / це нáпас'т' / і то велúка / áле ни кажú / шо ни гóден ум:úтисе ў ч'éстиї вод'і́ / м'ін'і́ такá бéс'іда се ни ўдайé / це ни ти / а ўни ни мут гóн':і ум:úтисе / бо вид них цис'і́ бр'íхн'і пишлú / вид них / áле ни гризúсе / йа знáйу / шо робúти / уздрúш / зáўтра позáўтр'у приб'іжýт перепрóс'увати / і йа мáйу при цéму бýти.*

ТАКÁ ПОГÓДА, ШО (ДÓБРИЙ) ҐАЗДÁ І ПСА (ПРИБЛÝДНОГО) НИ ВИ́ЖЕНЕ (НИ ВИДЖЕНÉ, НИ ВИ́ПУСТИ) – негода; вітряно, злива, град та ін.: *Такá погóда / шо дóбриї ґаздá і пса приблýдного ни виджéне / страшн'і́ слóти / громú / боронú / Бóже / тих / шо ў дорóз'і / охоронú йіх / Гóсподи / наї лихá годúна йіх ни стр'і́не.*

ТАКÁ ФÁЙНА, ІҐ БИ С ЦИГÁНСКОГО ВÓЗА ВПÁЛА – *рідко*, зовсім негарна (про дитину): *Дитúну ни мóжно гáнити / це йа по сóб'і знáйу / бо іґ бýла малá / то вит хатнúх дóброго слóва смих ни ч'ýла / лишéн' / здохл'éк / пул'кáч' / такá фáїна / іґ бес с цигáнского вóза ўпáла / з дванáц'ітойі фúри / то йа соб'і́ так і зарубáла / і ўже з рокáми ік хтос с хлóпц'іў хот'і́ў зо мноў се познакóмити / шош заговорúти / то йа т'ікáла / дикувáласе / бо дýмала / шо з мéне с'м'ійýц:е / хóч'ут назбúтки брáти.*

ТАКÁ, ШО ДРІТЬ (ДРИТЬ) ПРІДÉ – занадто вимоглива, дуже строга: *У нéго такá жúнка / шо з ус΄і́х хатнúх др΄іт΄ пр΄ідé* / *Бо на ниї́ дéржиц:е хáта і ў́с'а господáр'ка / іґ би ни ўна / то ўс'о би розвалúлосе.*

ТАКÁ, ШО ХОТЬ КÓЛО ОБРАЗИ́В КЛАДИ́ – дуже гарна: *Д'і́ўч'іна серéдна / ни знатú ĭка фáĭна ни ĭе / ни такá / шо мож би кóло образúў клáсти таĭ дивúтисе / áле дóбра / робúтна / а це наĭголоўн'і́ш:е / вит цéго жит'é залéжи / Катерú / за жит'é ви прáўду кáжете / áле д'і́ўч'іна дóста фáĭна / тикú дóста / ви так кáжете / бо ни хóч'іте перефалúти / боĭітéсе наўрóч'іти / алé ĭа вам каў / шо дóста.*

ТАК БИ́ТИ, ІҐ (ЇҐ) ГЛУХУ́ ЗАЗУ́ЛЮ (ЗОЗУ́ЛЮ, ЗУЗУ́ЛЮ) – дуже бити: *То / Бóже боронú / н'іхтó н'ікóго так ни бúе / шобú ч'éсто добиваў́ / мóжут се лупáсити / іґ дурнé ў гóлу прúĭде / ік рóзум се ўтрач'éйі / алé це ĭік пйéн'і / а мúжи ґáздами цéго нимá / алé / вúдите / нáрит так кáже / бúти ў спу́зу / це знач'éйі / ду́же бúти / страшнó / а ш':е каўт / бúти ĭ натслухáти / ци дúше / абó так бúти / іґ глуху́ зазу́л'у / ч'ó так кáжут? / ĭа ни знáĭу / мóже / тогó / шо ĭіґ глухá / то так ухóди ў своĭé кукóван'і / шо ўна ўже н'іч'ó ни вúди ĭ ни ч'у́йі / уна́ у своʹму / ĭ му́си тотó с'к'ін'ч'éти / шó би се ни стáло / х'ібá отáк цисé поĭіснúти*; *Йа ни вúд΄іла / áле л΄у́де кáўт / шо вин ік напиваўсе / то таґ биў жúнку / ĭіґ глуху́ зузу́л΄у / ци то прáўда / ни знáĭу / бо тáмеч'ки н΄ікóли ни бу́ла.*

ТАКÁ ФÁЙНА, ЇК (ІК) НАМАЛЬÓВАНА (ШО КРÁШШОЇ НИМÁ; НИ МÓЖЕ БУ́ТИ, НИ БУВÁЇ; НИ НАЙШÓВ БИ; ШО ТАКÓЇ НІҐДÉ НИМÁ; НА ВСИЙ ТЮ́ДИВ (ҐАШ ДОВ КОСИ́В) НИМÁ; АБИ́ ДЕ (АБÉС ЄК) ШУКÁВ, ТО НИ НÁЙДЕШ; СТРАШНÓ ФÁЙНА; ШО ТАКÓЇ ПОШУКÁТИ; ТАКÁ ФÁЙНА ШО ФÁЙНА; ШО Я НИ ЗНÁЮ, ЦИ ШШЄ ДЕС Є ТАКÁ) – дуже гарна: *Такá фáĭна / ік намал΄óвана / це бúрше за жúнку ци д΄і́ўку кáжут / хот΄ ĭе / шо ĭ ч'олов'і́к ду́же фáĭниĭ / áле ĭігó так ни прифáл΄уĭут* / *каўт / фáĭниĭ / дóста фáĭниĭ.*

ТАКÁ ФÁЙНА (ТАКИ́Й ФÁЙНИЙ), ЇК (ІК) ПИ́САНКА – *рідко,* дуже гарна: *Рáно на Велúґден' мúĭуц:е галу́нкоў / у гóрш'і з водóў кладу́т тудá галу́нку ци праўдúву пúсанку / áле бúрше / галу́нку / ўна ч'ірвон'áста / наберáĭут вúт:и ў жмéн'у водú / таĭ кáжут / Абú ĭа такá бу́ла фáĭна / ĭік цис'á галу́нка / ци пúсанка / так три рáзи / це так д'іўч'éта ĭ жинкú мúĭуц:е / а хлóпц'і н'і* / *А м'ін'і́ се вúди / шо даўнó лиш галу́нку брáли до ўмúван'а / а ў тепер'і́шн'і ч'ісú на такé ĭ пúсанка мóже се згодúти / Йа такóж бúрше за галу́нку знáĭу*; *Давáла на л'ікáрство / кúл'ко моглá / бо то брат / і соб'і́ ду́мала / іґ бих пошкудувáла грóшиĭ / а вин би згип / то шó би ĭа тогдú робúла? / ĭéґ би ĭа моглá с тим жúти? / алé шо / Бох ĭігó забрáў вид нас /*

молодúї ч'олов'íк / і пишóў / і такúї фáїниї леж'éў / ік пúсанка;У Дроц'á д'íўч'іна такá фáїна / ййк пúсанка / нивисóка / куч'ір'éва / а ййк с'м'ійéц:е / то на лицú йімоч'кú се рóбйут / а бéс'іду такý мáйі / шо ни наслýхаўбисе.

ТАКÁ ФÁЙНА, ХОТЬ ВОДÝ З ЛИЦЯ́ НАПИ́ЙСЕ (ПИЙ) – дуже гарна: *У Кóц´а такá фáїна д´íўка / шо хот´ водý з лиц´á пиї / страшнó фáїна / Ни такá гаш / алé мóже бýти.*

ТАК БОГÁТО МОШ (ЗРОБИ́ТИ, КУПИ́ТИ, УЗДРÍТИ ТА ІН.), **ШО МОШ –** можна дуже багато: *Тáмки так богáто мош ус´éкого купúти / шо мош / кáжу / ўс´éка ўс´éч'іна йе; Днúнка золотá / таґ богáто мош зробúти ў горóд´і / шо мош / Та дé ни мош / ус'ó / тáк'ік йісте́ сказáли / Нóц'ко / днúнка / ік подарóвана.*

ТАК, БО ТАК (БО НИ Й́НАК) – вислів викор., коли мовець з певних причин не бажає давати детальну відповідь на запитання: "А чьо так?": *Абéз знáла / ч'ужóго се ни пускáйі ў стáїн'у / А ч'ó так? / Так / бо так / бо вин ч'ужúї / а ч'ужúї йе ч'ужúї; Жúнка / котрá маї мéнчиї опхúт у хáт'і мáйі / хóч'і з богáч'коў упóрав'ін' ітú / йа за Мар'íку Ївáнову каў / с пос'л'íн:ого т'éгнец:е / а то ни пускáйі / А ч'ó так? / шó їйі цисé дайé? / Ни знáйу / шó дайé / алé так / бо ни úнак / бо велúких гонорúў хóч'і; Бабó / а ч'ó ви сказáли таґ за Парáску / шо ўна дúвиц:е б'íлим? / Так / бо ни úнак / а ш'і знáйіш / йéк каўт? / так / з':іш глеўтáк / ч'уў йіс такé?; Ч'о / верé / так йе / шо дéхто свóму пос'л'íн:е вид:áст / а ч'ужóму коп'íку пошкудýйі / кавáлок хл'íба ж'éлуйі дáти / Ну бо так / а ни úнак / бо цес йімý блúш:иї / алé йе / шо ї до свóго такé стáўлен'і / л'ýде йе ўс'éк'і; Аг'í / ч'о / верé / вýїко Івáн так т'ікáў / ік уздр'íў / шо йа вúжу / кудá вин повертáйі? / Так / бо так / бо йімý так се хот'íло / тоб'í такóш трафйéлосе / шо ти ни хóч'іш с кúмос се здибáти / вин / вúтко / се квáпиў / таї тогó бóрзо їшоў / а ч'о тебé мáйі інтересувáти / кудá вуїкú хóд'ут? / хóд'ут / кудá йім трéба / абúх бúрше такúх бéс'іт вит тéбе ни ч'ýла / і дивúсе / абéс ш':е ў кóгос такé се ни допúтувала.*

ТАК ВЕРЕШШЄ́ТИ, ЇК (ІК) ПÓРОСІ ВИТ ТУПÓГО НОЖЯ́ (ЇК (ІК) КУГÝТ НИДОРÍЗАНИЙ) – *згруб*., *знев*., дуже кричати: *Дóхтор´ ш'і н´іч'ó ни робúў / а цес так зач'éў вереш':éти / ййк пóрос´і вит тупóго нож'á / аг'íнаб'ідý / т'éшко бýло ўтрицáти.*

ТАК ВИГЛІДÁТИ, ІК (ЇК) ПРИРÓДА ПРИКАЗÁЛА – "виглідати" натурально; відповідно до генетичних (вікових) особливостей: *Дéхто мýч'ійі себé ус'éким / ни йіст / а то н'іч'ó ни помогáйі / а то тре: успокóйітисе / ї так вигл'ідáти / ік прорóда приказáла / ти ййí ни об'íйдеш / ад'í ў мéне ус'í так'í / ік йа / то шо / пйет' к'іл' шош даст / ік йа скúну? /*

н'і / по мúн'і ни бýде пúзнашно / то ч'о себé мýч'іти? / йа ни каў перейідáти / алé знáти / шо ти такúй / а дрýг'і / úн'ч'і; Ўна йік цисé звúкла / мал'увáтисе / то ўна бес цéго ни змóже / цéго ни попýстиц:е / і бес н'іч'ó нáв'іт' ни заікáласе / бо ни намал'óвана ўна н'ійéка / йа вúд'іла / тогó йа каў / так вигл'ідáти / йік прирóда приказáла / унá ўже ни гóн:а / за ц:е мáла йіс рáн'ч'е казáти / йік унá ш'і ў шкóлу ходúла / отогдú ўч'éти / а тепéрен'ки шо / шó ти попрáвиш? / н'іц н'іч'ó.

ТАК ДОЛІЗÁЇ (ДОЛАЗЄ́Ї), ЇК (ІК) МУ́ХИ (О́ВОДИ) ДО КОРО́ВИ – *знев.*, *згруб.*, про того, хто дуже надокучливий або провокує суперечку, бійку: *Штýркнуў легóн'ко / бо так дол'ізáў / ік мýхи до корóви / а йа йігó крúшку ўспокóйіў / таї н'іч'ó.*

ТАКЕ́ (ОТАКЕ́), ШО ВАРТУ́Ї (ВАРТУВА́ЛО; ВА́РТО) ВБРА́ТИ (ЗЗІ́СТИ, СЕ ПОДИВИ́ТИ ТА ІН.**)** – щось дуже гарне; те, що сподобалося, приємно вразило; посмакувало та ін.: *Ну та то такúй капел'ýх / шо вáрто ўбрáти / áл:е фáйниї; Парá / цис'á фýстка так тоб'í спасувáла / шо йа ни знáйу / здорóва зносú та тúш'іч'оў поновú / отакé вартýйі ўбрáти; Наї бýде отúц'ко / малéн'киї кавáл'ч'ік / алé дóброго / такóго / шо вартýйі з':íсти; Шó йа скаў? / вистáва м'ін'í дýже се ўдáла / то так сидúш / іт дес ни знáйу / де / за ўс'о забýў / то такé бýло / шо вартýйі се подивúти / ход' з л'удúї грóш'і ни брáли / алé йа бих ни знáйу кúл'ко дáла / лиж би такé ш':е рас ўздр'íти / ни шкудýйу / шо смих пишлá / менé молод'í с собóў уз'éли / каўт / бáбу самý ни лиш'éїмо / наї і ўна подúвиц:е / бо колú ш'і такé ме вúд'іти? / а ви ч'о ни пишлú? / ни знáли йістé / ци шо?; Йíде / та то такé бýло вес'іл'é / шо на нéму вартувáло побýти / то ни так / шо пишóў / абú лиш видбýти / н'і /ти пишóў / і набýўсе мúжи л'уд'мú.*

ТАКЕ́, ШО НА ГО́ЛУ (НА ЧЬОЛО́) НИ НАЛА́ЗИ – *знев.*, *згруб.*, про те, що, на думку мовця, є алогічним, неправдивим; оцінюється ним як негативне, не варте уваги: *Говорúў / ік с перепóйу / такé пл'іў / шо на гóлу ни налáзи; А дé йа бýду тотó поўтóр'увати? / то такé пустé / шо на гóлу ни налáзи; Лес'ó шош соб'í намотáў / намотáў / таї зач'éў м'ін'í такé говорúти / от'íк жертувáти / алé такé / шо на гóлу ни налáзи / а йа каў / моï / та буў йіс рузýмниї ч'олов'íк / ус'í тебé за такóго мáли / а ти шо горóдиш? / ўстидáўбес:е / отáк сказáла / таї вин стих.*

ТАКЕ́, ШО НИ КУ́ПИШ НІЗАЄ́КІ ГРО́ШІ – неповторне, цінніcне, вагоме; дуже важливе для мовця: *Такé стáўлен'і / ік йа мáйу вид д'ітúї і ч'олов'íка / ни кýпиш н'ізайéк'і грóш'і; Áл:е смашнé / оï шо дóбре / такé / йік ви зварúли / бáпко / ни кýпиш н'ізайéк'і грóш'і / йа вид малóго цес смак памн'ітáйу / оï шо дóбре / абéсте здорóв'і бýли.*

ТАКЕ́ (ТИ́ЛЬКО ВСЕ́ГО), ШО НИ РОЗМОТА́В БИ (ТЄ́ШКО РОЗМОТА́ТИ; НИ РОЗГАДА́В БИ) – про складні життєві обставини, які склалися чи яких хтось зазнав раніше, і пов'язані з ними переживання: *Шо́ говори́ти / то ти́л'ко ўсе́го бу́ло / шо ни розмота́ў би / ану́ бес мене́ проси́ла / гаї роскаж'і́т / ву́їку / йек то бу́ло / і ти гада́йиш / шо йа роска́ў? / де́ш:о таке́ йе / шо на́в'іт' згáдувати за тото́ ни хо́ч'у / бо йиґ зга́дуйу / то пото́му спа́ти ни го́ден / то во́їна бу́ла / го́лот / і шо би́рше каза́ти? / шо́ / Мару́с'ко / до́брого ў це́му бу́ло? / хот'і́ў бих шош найти́ / а то тру́н:о / таї отаке́ мойе́ жит'е́; Іґ зач'іна́йу розду́мувати / то сама́ се диву́йу / йек т:о ўс'о л'удина́ го́н:а бу́ла пережи́ти? / таке́ бу́ло / шо т'е́шко розмота́ти ї роскла́сти на кавалки́ / оц:е́ б'і́ле / а оц:е́ ч'о́рне / іко́с так уно́ їшло / шо би́рше бу́ло гризо́ти / але́ зна́йіте / шо ратува́ло? / мо́лод'іс'т' ї над'і́йа на кра́ш:е / оци́м ми жи́ли; Ч'уж'а́ ха́та / ч'ужé жит'е́ / то йе те́мниї л'іс / абе́сте соб'і́ зна́ли / ўна ка́же он:о́ / а вин / дру́ге / а л'у́де / тре́те / а найти́ середи́ну / тру́н:о / то таке́ / шо ни розмота́ў би / з іко́го бо́ку бес ни зач'е́ў / того́ л'і́пше се ни м'іш'е́ти / уни́ сам'і́ / ік схо́ч'ут / ви́їдут на ри́ўне / а ми шо́ / ми ш'і пошко́дити мо́жемо сво́йіми ро́спитами та пора́дами.*

ТАК ЗАБАНУВА́ТИ, ІК (ЇК) КОРО́ВА ЗА ТЕ́ЛІМ – засумувати; дуже пошкодувати за чимось: *Мо́же / то ї нифа́їно таке́ каза́ти / бо соки́ра йе соки́ра / нима́ одно́йі / то бу́де дру́га / але́ се призна́йу вам / шо ік у ме́не ўкра́ли мойу́ соки́рку / ду́же до́бру / ле́хку / то йа так за неў забанува́ў / ік коро́ва за те́л'ім / ота́к / ік кори́ўка / сара́ка / бути́т / ота́к м'ін'і́ се здава́ло / шо і йа ўсереди́н'і бут'у́ / бо шо ґазда́ бес тако́йі соки́ри? / у ме́не дру́га йе / але́ ни така́ м'ін'і́ спидру́ч'на / ік тота́ бу́ла / але́ шо зроби́ти / вид зло́д'ійа ни ўсоко́тис:е / а то таки́ї хтос буў / шо до́бре знаў / де́ йа йі́йі де́ржу / а́ле нич'о́ ни каў / наї бере́ / рас йіму́ лиш се стре́било / то наї бу́де так / наї ма́йі.*

ТАКИ́Й ГОЛО́ННИЙ (ГОЛО́ДНИЙ), ШО ЗЗІВ БИ (БИХ) БИКА́ (ВО́ВКА) – дуже голодний: *Жи́нко / дава́ї шош бо́рзо / бо йа таки́ї голо́н:иї / шо з':іў бих бика́ / видуч'е́ра р'і́ски ў ро́т'і ни бу́ло; Така́ смих голо́н:а / шо ги́ну / ўмера́йу шош ки́нути ў рот / бика́ / мо́же / бих ни з':і́ла / але́ цо́нту куле́ш'і і шош до не́йі смашне́н'кого / то́го / шо пот'ігло́ с ку́хн'і / т:о ўс'о бих з':і́ла / бо ў ме́не ўже слин' у ро́т'і се ґл'е́дж'і*; *Мамо́ / да́йте шош / бо йа таки́ї голо́н:иї / шо бика́ бих з´:іў / видра́н´а н´іч'о́ ў ро́т´і ни маў / ік ни одно́ / то дру́ге / дихну́ти ни бу́ло коли́ / А ч'о́ йіс бо́рше ни поверну́ў?*

ТАКИ́Й ГРУ́БИЙ (ФА́ЙНИЙ, ЗАФА́ЙНИЙ), ЇК (ІК) ПО́РХАВКА – *згруб.*, дуже товстий, негарний: *Хло́пцем вин буў / ік с'к'і́пка / а тепе́рки таки́ї гру́биї / йік по́рхаўка / Ви́тко / ко́ло жи́нки фа́їно се ма́йі; Йіле́на /*

твойá сус΄і́да / такá грýба / йік пóрхаўка / наї Бох борóни / Вýїно / áле ї вáш'а дон΄кá ни такá / йік тúч'ка / мáйі шо носúти на сóб'і / отáк іґ би стесáў хот΄ з двáц:ит΄ пйет΄ к'іл΄ / то на ўс΄о бýло би лéкше / анý наўмúсне / бéсте при нагóді се придивúли / ци йа зле каў; Такá зафáїна / ік велúка пóрхаўка / йа ў горóд'і такý вúд'іла.

ТАКИ́Й ҐАЗДÁ, ШО Й ОДНÓГО СÓТИКА (МÓРҐА) НИ МÁЇ – про бідного, неімущого: *Маў присадúбу / таї ус'ó спрóдаў / зáш:о зáт:о пустúў / і тепéрки такúї ґаздá / шо нáв'іт' однóго сóтика ни мáйі / пиў сóтика / ї тóго нимá / дийшлó до тóго / шо цибýл'у у їк'іїс пáц'і садúў / ч'éсте покайі́н'і; Гентáм / ік прикупúти пáру мóрґиў пóл'а / то шош бýло велúкого / бо йік кýпа д'ітúї / то рóдич'і кóждому хот'і́ли шош уд'ілúти / алé трафйéлосе по ўс'éкому / бýли так'і́ ґáзди / шо ї он:óго мóрґа ни мáли / так йім пишлó у жит'ý / таї шо зрóбиш / йек комý видм'і́р'іно*.

ТАКИ́Й ДÓБРИЙ, ЇҐ (ІҐ) БІЛЬМÓ НА ÓЦІ – *знев*., злий, недобрий: *Фалúс:е / шо комýс зробúў дóбре / а йа шош ни ч'ýла / би хтос пофалúў тебé / л΄ýде áбо н΄іч'ó ни кáўт / áбо говóр΄ут / шо такúї йіз дóбриї / іґ б'іл΄мó на óц΄і / м'ін΄і́ лицé лупúлосе такé вислухóвувати / гадáла / шо потáну / земн'á рос:тýпиц:е / і фéртик*.

ТАКИ́Й ДО РОБÓТИ, ІК (ЇК) НАЙ НИ КÁЖУ ХТО – про лінивого: *Цез би лиш на скрúпоц':і їграў / а до робóти такúї / ік наї ни кáжу / хто / ни хóч'у прóтиў нóч'і згáдувати / Та так / ти поробú ус'ó / а тогдú їграї / а нú так / шо стар'і́ рóбйут / а ти с скрúпкоў / уз'éў пит пахý / таї пишóў / кудá тебé с самóго рáнку женé? / от:ó комýс ч'олов'і́к бýде; Такúї до робóти / ік наї ни кáжу / хто / бигмé / л'інúвиї / ік пес / лиш шк'і́риц:е / своі́ клонцакú продайé / оц:é вин ум'і́йі / тр'істú кýч'ір'ами і зýби продавáти / Ну і ш'і пиджертóвувати*.

ТАКИ́Й ЗАДÓБРИЙ, ЇК (ІК) СІЛЬ (СИЛЬ) НА РÁНУ (ІК НАЙ НИ КÁЖУ ШО; ІҐ ГИРЬКÁ (ГІРЬКÁ) РÉТЬКА) – злий, поганий, недобрий, не співчутливий: *Агá йо / дýже дóбра / гаш солóтка / такá задóбра / йік с'іл' на рáну / йік лýпне оч'éма / то тоб'і́ ўже ўсéго се витхот'і́ло*; *Йо / такá задóбра / ік с'іл' / ікрáс до рáни тул'éти / притулúў / і ўс'о се загойі́ло / Ну та ч'о ви так кáжете? / Мúтро з неў ужé кúл'ко жийé / і йа н'іґдé ни ч'ýла / шобú вин дес се покбóлиў на жúнку / Йуц'кó ус'і́м роскáзуйі / йек вин б'ідýйі / а цес за Парáску / н'іґдé н'і слóва / н'і пиў слóва / лиш мойá Парáсоч'ка/ мойá Парáсоч'ка / А шó йімý? / б'і́н:ому / робúти? / и:ї / шó бýду казáти? / сарáку цес ч'олов'і́к; На л'ýдех вигл'ідáйі / шо то золотúї ч'олов'і́к / шо вин і жийé лиж дл'а тóго / шобú комýс шош дóбре зробúти / наї би лéда / наї би отúц'ко / ік пиў м'ізúлного пáл'ц'а / áле помоч'і́ /*

под'ілúтисе / ч’ем би мих / а дóма / каўт / стайé самúм собóў / і йéк ви гадáйіте / шó вин рóби? / бйе жúнку? / н'і / вáдиц:е? / і ц:е н'і / вин йíйі з'іц'ірýйі / пантрýйі кóждиї йíі крок / кудá пишлá / шó купúла / кúл'ко ч’ігó самá з':íла ци мáм’і понéсла / отакé за кóждиї ден' / тогó йа каў / отóт золотúї ч’олов’íк такúї задóбриї / ік гир'кá рéт'ка / ік перет:огúдниї росúў / Та де: / бигмé ни пов’íр'у / т:о / шо вин л'ýби пор'éдок / ум’íйі вестú господáр'ку / ни марнотрáтник / дбáйі за коп’íку / це прáўда / алé цисé ни йе ґан'ч’í / ну а т:о / шо за йідý / то Бóже боронú / гаш устúт такé казáти / а ни т:ó / шó робúти / тикú цéго ни бýло ї ни моглó бýти / ікúїс зáздр'існик вúс:аў тотó ўс'о с пáл'ц'а / бúрше нич’ó ни каў / вúс:аў / і нáв’іт' óком ни кл'íпнуў / а ви ш’і ї за росúў сказáли? / та хтó дéржи перет:огúдниї росúў? / аг’íнацисе / та кóло тóго росóлу ни мих би дихнýти / а ни т:о / шо з ним шош робúти / аг’í / та це ўже бýло би гет крáйне.

ТАКЙЙ, ІҐ (ЇҐ) БИ ЇМЎ ШОШ НИ ТТО – *рідко,* не зовсім тямущий: *Іґ за кóгос так каўт / то це задýже прóстиї ч’олов’íк / ікúїс такúї / ік кулéш’а / отáк ш’і гóн':і сказáти / тугúї / ни дýже скóриї до дýман'а / ікúїс отакúї / вýхо бúрше ловúло / нич’вáлиї / н'ійéкиї / отакé бих сказáла.*

ТАКЙЙ, ІҐ (ЇҐ) ГÁМАН – *згруб.*, брудний; засмаглий; неслухняний (про дитину, підлітка): *Мої / та йа лишéн' шо тебé ў ч’éсте перебрáла / а ти їкúї м’ін'í приїшóў? / кажú / дé йіс тач’éўсе / шо такúї / іґ гáман / анý дивúсе / ікúї йіс зашм’íрениї / то дес тре: бýло дóўго шукáти / шобú такé наїтú; Ік когóс дýже лóвиц:е сóнце / шо вин бóрзо темн'íйі / то за нéго мош сказáти / шо вин ч’óрниї / іґ гáман / лиш зýби блиш’:éйут / ни каўт / шо вин загор'íў / бо ўперéт ни памн'ітáйу / шобú хтос ішóў спец'ійáл'но загорáти на р'ікý / то тепéрки хóд'ут / а ўперéт / н'і / іў бýґден' н'іхтó ни мок у вод'í / моглó бýти / шо мáма їде полокáти шмáт'і / а мал'í з неў / таї тогдú бáўйуц:е кóло нéйі / а так / н'і / Мар'íч’ко / то би бýли л'ýде судúли / іґ би ў б’íлиї ден' / ік поўнó роботúї / хтос пишóў се вигр'івáти / це йа каў / йеґ бýло за мóго д'івóцтва / о: / а ўже потóму úн'ч’а мóда пишлá / ўже гýрмами зач’éли їти двóд'і / і то ци бýґден' / ци нед'íл'а / ў нед'íл'у / прáўда / бúрше / алé отáк / ну а тогдú / ік велúка гóр'іч’ / то двéч’іру / памн'ітáйу / мáма моглá сказáти / гаї / бóрзо зберáйсе / таї пúдемо двóд'і се скупáти / ну та то бýло шош велúкого / ну а ўперéт д'íти б’íгали бóс'і / розúбран'і / таї тогó за них моглú сказáти / іґ дýже їмúласе смагá когóс / шо вин ч’óрниї / іґ гáман / алé це з добрóм за дитúну се казáло / мих хтос так пожертувáти / о: / а йіґ дитúна ни слýхайі / лýтава / такá / шо дниї ни гóден наїтú питхúт / то кáжут / ад'í / такúї / іґ гáман / шó йа / верé / мáйу с цим хлóпцем робúти? / дес отáк / алé ў такý бéс'іду додайéц:е трóхи*

сердúтости / це ўже ни жерт / тáк'ік йа рáн'ч'е казáла / тýтки рóдич'і жýр'уц:е / йéк ц:у дитúну ўни дáл'ше мáйут уч'éти / шобú ікóс вúправити натýру / бо ĭ бúти ни хóч'ут / бит'éм / Мар'і́ч'ко / богáто ни добйéс:е / ни вúбйіш / ни вúтр'ісеш тотó пус'т'іковáте / шо йе ў такúĭ дитúн'і / тýтки слóво мáйі бýти голоўнé / лиж б'ідá / шо ни ўрас гóден наĭтú йігó / так дибрáти і так слóво до слóва зйізáти / шобú ўни зробúли тотó / шо ни гóн:о зробúти бит'é / о: / тýтки наĭстáрше мáйі бýти слóво / таĭ ни лиш тут / у ўсéму.

ТАКИ́Й, ІҐ (ЇҐ) ҐЕЛЕ́ТКА (ДВІ, ТРИ, ШТИ́РИ ГЕЛЕ́ЦЦІ) – *згруб.*, занадто повний: *Йо:ĭ / та ўни так розгудувáли малý / шо ўна такá / іґ ґелéтка / бигмé / іґ би ґелéтку барабýл' уз'éти ĭ поклáсти кóло нéйі / ік унá сидúт ци стойі́т / то ни знáти / шо бýде т'éш:е / напрáўду / каж'і́т йім / ви там блúш:е / наĭ унú с цим шош рóбйут; Ч'éрево такé / іґ ґелéтка / іґ би кош'і́л' з двомá вýхами приклáў пид груд'мú / Е: / та ви ўже задýже загнýли / Парá / йéк такé казáти? / жúнка йіґ жúнка / трóхи заширóка / алé такóго / ік йістé сказáли / нимá / за такé нáв'іт' подýмати т'éшко / а ви кáжете / н'і / тикú тотó / шо ви судá кош'і́л' приплел:ú / цисé м'ін'і́ се ни ўдáло / вúтко / шо ви на н'у ікúйіс зуп мáйіте / таĭ тогó словá отáк се склáли у вас / шо гаш ни пасýйі.*

ТАКИ́Й, ІҐ (ЇҐ) ДУШЯ́ БЕС ТІ́ЛА – байдужий, апатичний: *Мар'і́ч'ко / а ч'ó ти сидúш отýтки самá / ни ĭдеш у хáту? / шó тоб'і́ йе / шо ти такá / іґ душ'á бес т'і́ла? / ч'éм би йа гóн:а тоб'і́ помоч'і́? / Н'іч'éм / вýĭно / бо кóждиĭ мáйі пережúти тотó / шо йімý се налéжи / отáк і м'ін'і́ / алé д'іковáт' вам / шо йістé хот'і́ли м'ін'і́ добрó зробúти; Сид'і́ў такúĭ / шо на нéго ни гóден буў се дивúти / душ'á бес т'і́ла / о: / шо йа скаў / Ну та бо вин дýже л'убúў йійі́ / то бýла велúка л'убá / а вúдите / до ч'óго ўна довел:á / йек ус'ó мúтус' пишлó.*

ТАКИ́Й, ІК (ЇК) КУКУРУ́ДЗИ НА МО́ЧІРІ – соковитий, міцний, рясний, стеблистий, високий: У*перéт / ш'і з:а колгóспу / на Мóч'ір'і рослú так'і́ кукурýд͡зи / іґ гаї / тепéрки там хатú / присадибú / а йа каў за гентáм / то моглú так жертувáти / шо такúĭ хтос висóкиĭ / ік кукурýд͡зи на Мóч'ір'і / алé це рузум'і́ли лиш тот'і́ / шо жúли ў Цáрин'і / а ч'ó так на т':і кукуруцкú задиўйéлисе? / бо тáмки земн'á погáна бýла / а стéбла виростáли висóк'і / соковúт'і / так'і́ зелéн'і / йік оцис'á бавéнка / л'ýде за свóйіми кукуруцкáми фáĭно дивúлисе / алé то ни ўрас помогáло / а тýтки ни знáти ĭкóго дóгл'іду нимá / а ўни так'і́ / шо лиш н'іўрóку / за ц:е / мóже / тепéр і ни знáйут / бо стáрш'і вúўмерали / а молод'і́ вúтки мут знáти? / алé йа памн'ітáйу / а ш':е моглú казáти / такúĭ висóкиĭ / ік колопн'і́ / це ш':е р'іч':е*

/ бо оту́тки / ко́ло нас / колопн'і́ смих ви́д'іла лиш у Нику́ли Доўгани́шиного / би́рше н'іґде́ / н'іўко́го / лиш ота́м / ік ходи́ла с ч'ýркала води́ / шо ко́ло них.

ТАКИ́Й (ТАКА́ ТА ІН.**), ІК (ЇК) МА́Ї БУ́ТИ** – про те, що, на думку мовця, відповідає нормі; іноді викор. у контекстах *зі знач. іронії*: *То нима́ шо каза́ти / гр'іх би бу́ло / цес ч'олов'і́к таки́ї / ік ма́йі бу́ти / вин і по ґаздиўств'і́ ус'о́ зна́йі / і сумл'і́н'і ма́йі до́бре / ге́зде пи́ец у ме́не переклада́ў / то так зроби́ў / шо йа ни го́н:а йіму́ се над'е́кувати*; *О: / ну та то ўже гет и́нак / цес сви́дер таки́ї / ік ма́йі бу́ти / ни стиска́йі тебе́ / ни пру́ти ў гру́дех / ви́жу / шо і ў пле́ч'ах до́бриї / каў / це т:о / шо тре́ба; Мамо́ / ану́ ш'і ї ви се подив'і́т / ми хо́ч'імо оц:е́ на па́шу ўз'е́ти / а от:у́ цари́нку / шо до питч'ýркала дохо́ди / коси́ти / йе́к ви гада́йіте / ки́л'ко з не́йі бу́де с'і́на? / Йа зна́йу / але́ ма́ло би нипога́но ви́йти / то така́ цари́нка / ік ма́йі бу́ти / на он:о́ вели́ке с'і́но / а йік ўрахо́вувати кон'уши́ну ї тро́хи тоги́дного / то тики́ до́ста бу́де / ви до́бре се ўбрахува́ли / Бо Лес'о́ ка́же / шо / мо́же / ї дво́йі с'ін / Е: / вин забога́то хо́ч'і / каў тоб'і́ / тота́ цари́нка на он:о́ фа́йне с'і́но; А це шо́ ш ч'лов'і́ком с ста́ло? / ад'і́ ї́киї М'і́лик пи́ениї / таки́ї / ік ма́йі бу́ти / ле́дви нога́ми перебера́йі / ш'і смих йіго́ тако́го фа́йного ни ви́д'іла / І:ї / та вин у рот ни бере́ / йіму́ ни мо́жно / а то / ви́тко / хтос даў п'ідис'е́т' грам / таї йіго́ так уде́рило / сара́ку ч'олов'і́к; Аг'і́ / та ў ме́не робо́ти поўно́ / а йа с'і́ла соб'і́ таї ди́ўйусе / та́к'ік би н'іко́ли р'іки́ ни ви́д'іла / шо́ ц:е зо мноў се ста́ло / шо йа дни свої́ забу́ла? / та іґ би хтос цисе́ ш ч'ужи́х ви́д'іў / то пофали́ў би мене́ / сказа́ў би /ви́тко / шо ц':а ґазди́н'а така́ / ік ма́йі бу́ти / ви́тко / шо фиїст оги́дна / Ага́ йо́ / хот'і́ла бих ви́д'іти / хто на таке́ се нава́жи / хот'і́ла бих зна́ти / котри́ї таки́ї роби́тниї / шо на́в'іт' на м'іну́ту ни бере́ ў се́бе ч'ісу́ на припоч'е́вок? / йе так'і? / мо́же / ви деш ч'у́ли за таки́х / але́ м'ін'і́ ўни се ни трафи́ели.*

ТАКИ́Й, ІК (ЇК) НИ ЗНА́Ю, ХТО – млявий, апатичний; недоглянутий, неакуратний та ін.: *Йа ўч'е́ра приходи́ла до Йіле́ни / а ўна сид'і́ла така́ / ік ни зна́йу / хто / ниприч'е́сана / йі́сти ни зва́рено / ни питпр'е́тано / ка́же / шо н'іч'о́ ї́йі ни ми́ле / ну таї йа тро́хи розгово́р'увала / тро́хи свари́ла / каў / бери́ себе́ ў ру́ки / ну а ўже прийшла́ смих сего́н:е / бо му́с'у ко́ждиї ден' суда́ се нав'і́дувати / то та́к'іґ би жи́нку обм'іни́ў / сама́ ч'е́сто ўбра́на / ус'о́ ви́жмакане / шу́шиц:е / ў ха́т'і пор'е́док і ч'істота́ / то йа ўже ни могла́ нара́дуватисе / шкода́ м'ін'і́ ї́йі / бо то сестра́ / але́ / ви́дите / таке́ нахо́ди на н'у / шо с'в'іт ї́йі ними́лиї / і шо́ ти зро́биш; Ўбра́ла ви́шиту соро́ч'ку / тики́ рукави́ўку / ї спо́н':і / а де́ то фа́йно? / ї пишла́ така́ / ік ни зна́йу / хто / таї ш'і с'м'ійе́ц:е / страшно́ ўдово́лена / шо так фа́йно се зибра́ла / а йа каў / мої́ / та без бу́ла ўбра́ла спин:и́цу / а ни́ таке́ / шо н'і*

судá / н'і тудá / а ўна м'ін'і́ кáже / вýйно / то так тепéрки се ўберáйі / Ну та ўна прáўду кáже / Мар'і́ / ану́ бéсте се придиви́ли / наўми́сне подив'і́ц:е / молод'і́ так хóд'і / алé йа би н'іч'ó с тóго ни роби́ла / бо наївáжн'і́ш:е тýтки т:о / шо йім се хóч'і ў ви́шите се ўберáти / і то ни ли́ш до цéр'кви / та ўни ік так се ви́штрамуйут / то так / іґ би ў гори́ц:и зацви́ло / йа ви́жу / бо до ўнýки д'іўч'éта прихóд'і / каў вам / óч'і се розб'ігáйут / тáк'ік у гори́ц:и.

ТАКИ́Й, ІК (ЇК) НИ СЕГО́НІШНИЙ – наївний, який добре не орієнтується в життєвих обставинах; занадто довірливий: *Ти менé дивýйіш / ч'олов'і́ч'і / таки́ї йіс / ік ни сегóн'ішниї / іґ беж жиў / ни знáйу дé і колú / та ў нéго óч'і б'і́гайут / ік у злóд'ійа / та на нéго лиш подиви́тисе / і зрáзу ви́тко / шó т:о за ч'олов'і́к / а ти з ним хóч'іш / іґ з ґаздóў / се договóр'увати / ч'ó ти ў мéне таки́ї прóстиї*?

ТАКИ́Й, ІК (ЇК) О́ГИ́РЧІК – міцний, здоровий (про хлопця, хлопчика): *А цес хлóпч'ік таки́ї / ік óгирч'ік / моï / а дé ти таки́ї се ўз'еў? / лиш н'іўрóку; Хлóпц'і ў Петрá / ік оги́рч'іки / ік два ви́л:ушки / фáїних мáйі синú*ў.

ТАКИ́Й (СТРАШНИ́Й), ІК (ЇК) О́ПУТ – *знев*., негарний; схожий на городнє опудало: *Таки́ї йіс / ік óпут / лиш поклáсти ў горóд'і / ї ч'іркач'і́ мут се бойéти тудá л'ітáти / моï / та ти ни гóден се ўбрáти крáш:е / абéс ни пýж'іў л'уди́ї? / пи́рван'і штани́ / краткáта сорóч'ка / дé ц:е фáїно? / таї ш'éпка такá / іґ без дгóр'і се зибрáў / ну алé наї бýде / ш'éпка йік ш'éпка / а рýпцак нашó? / тажé ти ни видйіхáйіш / а ïдéш до вýйка / то нашó тоб'і́ рýпцак се здаў? / Ни сéрт'тесе / бабó / алé ви н'іц н'іч'ó ни розум'і́йітесе ў тепер'і́шниї мóд'і / йа фáїно се ўбраў / а ви ґáн'ч'у шукáйіте / Вýйко подýмайі / шо ти з рýпцаком приїшóў / аби́ вин тоб'і́ шож даў / бо йéк інáкше? / Ну та іґ даст грушóк / то йа се ни виткáжу / ў нéго йе рáн'і грýш'і / под'éкуйу таї óзму / ни б'і́йтесе / ни бýду тумакóм / фáїно под'éкуйу / алé ў мéне тýтки і дл'а нéго шош йе / йа ни ïду с порóжними рукáми ў гóс'т'і / сам'і́ менé так йістé ўч'éли / шо ў гóс'т'і ни ïдéц:е без н'іч'óго*; *Нáзниї / таки́ї / йік óпут / шó ш'і до цéго сказáти*? / *Гадáйу / шо дóста / ўже дáла йіс фáїну óц'інку*.

ТАКИ́Й, ІК (ЇК) ОСТРИВА́ (ОСТРИВ'Є́НКА, ОСТРИВ'ЇНИ́ЦЯ) – про високого й дуже худого: *Прив'і́ў ікýс здóлу / а ўна такá / ік остривá / ме йімý торохт'і́ти кис'т'кáми / моï / та тýтки поўнó фáїних д'іўч'éт / ад'і́ Ан:и́ч'ка вýйкова / ч'ем погáна? / ўни сус'і́ди / отакý мих би ўз'éти / Йі́де: / та ўна коўбич'кувáта / йімý до пидгрýди / кудá такé? / ўже наї л'іпше цис'á бýде* / *м'і́зерна / алé фáїна*.

ТАКИ́Й, ІК (ЇК) (БИ) С СИ́ТА – дрібний (про дощ); мжичка: *Ад'і́ / роспа́даўсе / таї ни перестайе́ / таки́ї / іґ би с:и́та / йа ви́їшла надви́р / пишла́ ў ста́йн'у / а ви́т:и йік ішла́ / то ш'і води́ ви́т'ігла с кирни́ц'і / захо́жу ў ха́ту / а йа ч'е́сто мо́кра / іґ би ни к'іпта́р' / то сви́дер на пле́ч'ах буў би мокр'і́с'киї / таї отаке́ / ниви́гл'ідниї до́ш':ік / але́ свойе́ ро́би / то би ї би́ршого се зда́ло / бо пид йіблона́ми земн'а́ суха́; Дош':у́ вели́кого нима́ / то ўже пока́зуйі / шо пройе́с'н'уйіц:е / але́ бери́ парасо́л'у / або́ ге́н:е йе дош':іви́к / бери́ т:о / шо тоб'і́ л'і́пше / Ви ка́жете / шо дош' ниве́ликиї / але́ подив'і́ц:е / таки́ї / ік с:и́та / іґ би муку́ с'і́йіў / д'і́дова ха́та / йік у тума́н'і / то рапти́ўка л'і́пше / проїшла́ / і зноў йе́сно / а цисе́ розве́злосе / іґ дес у пи́дос'ін' / і студе́не / хол'е́ра / таке́ студе́не / шо за рукави́ц'і нага́дуйіш / ўни би ни пошко́дили*.

ТАКИ́Й, ІК (ЇК) С ТО́ГО СВІ́ТУ (ІҐ БИ С ХРЕСТА́ ЗДО́ЙМЛЕ́НИЙ) – дуже втомлений, блідий, змарнілий: *Жи́нка йіго́ / лиш н'іўро́ку / а вин / сара́ку / таки́ї / ік с то́го с'в'і́ту / о́ч'і запа́ли / нис заостри́ўсе / б'ідá ш ч'олов'і́ком / то шош йіму́ йе / шо вин ота́к вигл'іда́йі / Та вин ура́с буў худи́ї / ў не́го кис'т' така́ / вин н'іко́ли ни буў попра́ўлениї / а твар' те́мна / бо со́нце йіго́ ло́виц:е / того́ вам так се зда́ло / Ти ни забива́ї м'ін'і́ го́лу сво́йіми ро́сказами / йа зна́йу / шо каў / здоро́виї ч'олов'і́к ни ме так вигл'іда́ти / А йа / ву́їно / тако́ш вам скаў т:о / шо йа ви́жу / вин прийшо́ў з гор'і́ш':а / т'е́шко роби́ў / сам'і́ зна́йіте / шо ни вид:иха́ў / таї на лице́ тро́хи пода́ўсе / вигл'іда́йі зму́ч'ініў / але́ гаш тако́го / ік ви оц:е́ сказа́ли / бигме́ / нима́ / ви́дите / йа забожи́ласе / абе́сте се ўспокойі́ли / йа ўч'е́ра з ним говори́ла / бу́ла ў них / і ка́жу вам пра́ўду / а йік ота́к говори́ти / то ш'і / Бо́же борони́ / мош іку́с б'іду́ на не́го накли́кати / б'і́йітесе це́го*.

ТАКИ́Й, ІК (ЇК) ТИ́ЧЬКА (ТИЧЄ́НА; ІК КО́ЛИК) – дуже високий і худий: *Шо́ худи́ї / а шо́ висо́киї / каў тоб'і́ / таки́ї / ік ти́ч'ка / на твар' ду́же фа́йниї / ч'орн'е́виї / пид ву́сом / але́ заду́же худи́ї / И:ї / ік се ўже́ни / то жи́нка йіго́ видгуду́йі / а за́рас хло́пец ік хло́пец / ви́т'ігнуўсе за ц:е л'і́то / таї того́ так вигл'іда́йі; Ву́їна Митри́ха / без зуби́ї / худа́ / а висо́ка / ік тич'е́на / на циї ву́лиц':і / в'іде́ў / на́в'іт' кого́с із л'уди́ї / таки́х / ік уна́ / нима́ таки́х / / Ну та це до́бре / ле́кше шош дос'іга́ти / ад'і́ ш':іпа́ти йе́блуч'ка на йіблона́х мо́же / ни тре: драби́ни / у верш'іка́х ни дос'е́гне / а пони́ску ўс'о зро́би / це ни йе ґан'ч' / шо висо́ка / а зу́би покла́де / таї бу́де до́бре.*

ТАКИ́Й, ІК (ЇК) ШКЛЕМІ́ТКА – згруб., дуже худий, виснажений: *Никола́ї се ви́робиў / фа́йниї се зроби́ў / а йа йіго́ памн'іта́йу ш'і па́рупком / вин до Ко́ц'а ни рас приходи́ў / таї йа ви́д'іла / ч'у́йіш / таки́ї буў / ік*

шклем’і́тка / лиш о́ч’і се с'в’іти́ли / лицé марнé / доўгобрáзе / так вигл'ідáло / іґ би шти́ри пáл'ц'і вит ч’олá приклáў удоли́ну / отакé / то каў / іґ дéколи при́їде / а надвор'і́ нигóда / то смих се бойéла / шобú йігó в’і́тер ни здуў у йіру́гу / а тепéрки ви́диш / ікúї стаў / убрáўсе трóхи ў т'і́ло таї такúї / шо хóч’іц:е на нéго се диви́ти / таґ бúрше за д'і́ўч’іну ци за жи́нку се кáже / алé ік прáўда / то ч’о ни пофали́ти ї ч’олов’і́ка / такóго ґазду́ / йік оцéс / т:о / шо вин ґаздá / мáйі знач’і́н'і / бо йік лиш фáйниї / алé пустúї / то файнотá йігó / н'ідоч’óго / з нéйі се ни напйéш.

ТАКИ́Й, ЇҐ (ІҐ) БЕРВІ́НОК – *рідко*, дуже гарний (про хлопця): *У М’іхáйла хлóпец / такúї / іґ берв’і́нок / а шо роби́тниї / дол'у́дниї / мáтиме д'і́ўка вели́ке ш’éс'т'і / котрá за нéго пи́де / ду́же вели́ке ш’éс'т'і.*

ТАКИ́Й, ЇҐ (ІҐ) БИ В НÉГО ШОШ СЕ ВСЕЛИ́ЛО – нестримний, грубий; поганий; задуманий, відчужений; інший, як раніше: *Каў вам / іґ би пидм’іни́ли ч’олов’і́ка / стаў такúї / іґ би ў нéго шош / Бóже борони́ / се ўсели́ло / ди́ўйусе / і ни пизнайу́ / Вас'у́ / а йа знáйу / шó з ним / догáдуйусе.*

ТАКИ́Й, ЇҐ (ІҐ) БÓЧЬКА (БОЧІ́ВКА) – товстий, з великим животом: *Хóжу такá / йіґ боч’і́ўка / сéрд'усе на сéбе / áле шó йа зрóбйу / ік м’ін'і́ йідá страшнó смаку́йі*? / то *ч’о йа мáйу себé гóлодом мори́ти*?

ТАКИ́Й, ЇК (ІК) ВЕРБÁ (ДЕ НИ ПОСАДИ́Ш, ТАМ ВИ́РОСТЕ; МЕ РОСТИ́; ПРИ́ЙМЕЦЦЕ) – про те (того), що (хто) в будь-яких несприятливих умовах приживеться: *Цес вазóн'ч’к такúї / ік вербá / при́їмец:е / дé бес ни посади́ла / нáв’іт' іґ земн'á ни найл'і́пш’а / отáк нáш’:іпку тикнéш / і при́їмец:е; Д'і́ўка / йік вербá / ускр'і́с' ме жи́ти / кудá би ни вид:áласе / ци гор'і́ / ци доли́ў / ци дес у с'в’іт / ускр'і́с' при́їмец:е.*

ТАКИ́Й, ЇК (ІК) ДВА РУБЛІ́ ВКУ́ПІ – *знев., згруб.,* те саме, що ПРÓСТИЙ, НИЧЬВÁЛИЙ: *С ким там говори́ти? / з Лес'óм? / та вин такúї / йіґ два рубл'і́ ўку́п’і / шош се запитáйіш / а вин ди́виц:е на тéбе / ди́виц:е / тáк’іґ би пéршиї рас уздр'і́ў / а потóму кáже / йа се порáд'у ж жи́нкоў / таї вам скаў / Ну та вин дóбре кáже / ўни се обрáд'ут / шобú на дóбре ви́йшло / йа ў цéму н'іч’ó погáного ни ви́жу / а т:о / шо дóўго роздиўйéўсе / то це тогó / шо ни пизнавáў / йа самá дéколи призерáйу / ік хтос зо мноў заговóри / а йа ни знáйу / хто / ни пизнайу́ на твар' / таї шо ти зрóбиш.*

ТАКИ́Й, ЇК (ІК) КАГЛЄ́НКА (ІҐ БИ (БЕС) С КÁГЛИ ВИ́ЛІС) – про дуже брудного, “чьорного”: *Ч’ó ти / Ми́трику / такúї / іґ бес с кáгли ви́л'іс / дé ти так замастúўсе? / йéк тебé доми́ти*? / *ге? / кажи́ м’ін'і́.*

ТАКИ́Й, ЇК (ІК) МАРÁ – знесилений, виснажений, страшний: *Парáска такá / ік марá / поч’орн'і́ла / ўпáла с сил / кáже / шо прислáбла / áле по ниї ви́тко / шо дóбре слабá / і знáйіте / шó йа ў т:у м’іну́ту*

поду́мала? / по́гадала смих / йек уна́ ўс'іх кл'е́ла / то наї Бох боро́ни ко́ждого / бо кл'ід'ба́ вертаййіц:е т то́му / хто клине́.

ТАКИ́Й, ЇК (ІК) МІТ – дуже солодкий: *Оц':а́ гру́ш'а іґ заро́ди / то хо́ч'у / абе́с попро́бувала / грушки́ так'і́ / йік м'іт / йік тот'і́ / шо ўпере́т ву́їко М'іха́йло на Прибраже́н'ійе дава́ў за прости́бих / ма́йіш памн'іта́ти / ў терели́ буў кукуру́ц / б'і́л'і сли́ви / ї отак'і́ гру́ш'і / ду́же соло́тк'і.*

ТАКИ́Й, ЇК (ІК) ПА́ЛЕЦ – худий: *Митри́ха ду́же змарн'і́ла / ста́ла така́ / йік па́лец / пу́шка жи́нки се лиши́ла / пу́шка / Але́ така́ огі́дна / йек і бу́ла / йа їйі ўч'е́ра ви́д'іла / ўна шош загр'іба́ла ко́ло ха́ти / Та робо́та ї леж'е́ч'іго зведе́ з лу́шка / н'іко́го ни пошкуду́йі.*

ТАКИ́Й, ЇК (ІК) ПИ́ТПЕНЬОК (ІК ОГА́РОК) – *згруб*., дуже малий, низького росту: *Ад'і́ / хо́ди / йік пи́тпен'ок / жи́н'ц'і по гру́ди / н'іч'о́ ни каў / а́ле йа л'у́бйу висо́кого ч'олов'і́ка / наї би хот' на два три па́л'ц'і ви́ш:ого вид жи́нки / ну а ту́тки / на́в'іт' ни зна́йу / шо сказа́ти / А шо́ каза́ти? / голоўне́ / шоби́ йім бу́ло до́бре / бо жит'е́ / сам'і́ зна́йіте / ни зале́жи вит тих двох тр'ох па́л'ц'іў / за їк'і ви ка́жете.*

ТАКИ́Й, ЇК (ІК) РЕМІ́НЬ – насичений, густий, добре приготовлений (про холодець): *Ну студене́ц ду́же фа́їно ї́мі́ўсе / таки́ї / ік рем'і́н' / ни меш ку́ш'іти? / Та шо́ ўже ку́ш'іти? / йа се наку́ш'іла / йік вари́ўсе / йік розлива́ла / а тепе́р нашо́? / ўже їкиї йе / Каў тоб'і́ / л'уксусо́виї.*

ТАКИ́Й, ЇК (ІК) ЦЕ́ГЛА – дуже твердий: Л'*у́де ї́ми́лисе копа́ти барабу́л'і / а́ле земн'а́ така́ / йік це́гла / ц'у́кайіш / го́пайіш / а то н'іч'о́ с то́го нима́ / таї барабу́л'і / сама́ дримнич'і́йа.*

ТАКИ́Й (ВЕСЕ́ЛИЙ), ЇК (ІК) ЧЮКИ́НЮК – дивакуватий: *Ти шош сего́н:е заду́же весе́лиї / хо́диш таки́ї / ік Ч'уки́н'ук / гаї роска́зуї / шо́ се ста́ло / шо тоб'і́ рот ни хо́ч'і се запера́ти? / А йа іґ за́рас роска́ў / то ї вам ста́не ве́село / мете́ сам'і́ до се́бе се с'м'ійе́ти / ої шо мете́.*

ТАКИ́Й ЛЕ́ХКИЙ (ЗАЛЕ́ХКИЙ; ТІШКИ́Й), ІҐ (ЇҐ) БИ ХТОС (ТУДА́) КАМІ́НЯ НАКЛА́В – дуже важкий: *Та цис'і́ бисаги так'і́ / іґ би хтос туда́ кам'і́н'а накла́ў / а ви каза́ли / шо о́змете ле́хк'і бисашки́; Йо / пидоїма́їте сам'і́ / ц':а то́рба така́ ле́хка / іґ би хтос у н'у кам'і́н'а напакува́ў / де́ йа таке́ т'ішке́ го́ден не́сти?; А ви шо́ у ц:у та́їстру скла́ли? / ч'о́ ўна така́ / іґ би ў н'у кам'і́н'а накла́ў? / та ік йа пидо́їму / оце́с пасо́к види́рвец:е / і йек тогди́ таки́ї цо́кил' не́сти? / х'іба́ бих та́ч'ку ўз'еў / бо ро́вера нима́ / та́ч'коў / ш'і би мош / а так / н'і.*

ТАКИ́Й МО́КРИЙ, ІҐ (ЇҐ) БИ ДЕЗ З ГРИБИ́В (ПРИЙШО́В) – дуже мокрий: *Мої / а ти ви́тки таки́ї іде́ш / іґ би дез з грибі́ў? / де́ йіс так намо́к? / та ту́тки дош':і́ў ни бу́ло / Ў Ца́рин'і / мо́же / ї ни бу́ло / а ў Мало́му*

Рижн'і́ / за стаїн'а́ми / так реп'і́жило / шо йа ў м'іну́ту отаки́ї стаў / до́ки доб'і́х до ву́їнинойі ха́ти / ки́л'ко та́мки кро́киў вит ч'у́ркала? / до́ки доб'і́х / то з ме́не ч'урко́м ч'ур'і́ло / ўро́д'і н'іч'о́ ни пока́зувало на вели́киї дош' / покра́пувало / але́ ле́д'а / лиш так / шобы́ во́здух ос'в'іжи́ўсе / шобы́ ди́хати ста́ло ле́кше / таї йа н'іч'о́ ни роби́ў / а пото́му таке́ се зач'е́ло / шо ни зна́йу / йе́к йа долет'і́ў до ґа́нку / Йо:ї / ану́ бо́рзо се перебера́ї / абе́с ни застуди́ўсе / бо ти мо́криї мокр'і́с'киї / йо:ї / ану́ борзе́н'ко; Ў нед'і́л'у д'і́ти з ону́ками пойі́хали дес у Росто́ки / ци ш'і / мо́же / ї да́л'ше / подиви́тисе / йек та́мки / ну то прийі́хали так'і́ ўдово́лен'і / шо ну |/ ка́жут м'ін'і́ пото́му / шо л'у́де йі́дут с'в'іта́ми / шука́йут фа́їних крайіви́диў / уни́ види́ўйуйуц:е / де кра́ш:е / ну а то ў нас у го́рах так фа́їно / шо ни зна́ти / де йе файн'і́ш:е / але́ прийшли́ так'і́ мо́кр'і / іґ би дез з гриби́ў / бо то мокро́ бу́ло / бо ўни йі́хали / а пото́му тре́а бу́ло йти у вер'х / йіх корт'і́ло се подиви́ти на скалу́ / на т:о / йе́к ви́т:и па́дайі вода́ / то шош таке́ / ік Си́каўка ў Т'у́дев'і / але́ би́рше / ну та то ду́же фа́їно / уни́ на тел'іфо́н знимкува́ли ї м'ін'і́ пока́зували / то йе на шо се подиви́ти; Бур'іни́ по гру́ди / то до́ки з них ви́йшла / то бу́ла така́ / іґ би дез з гриби́ў прийшла́ / спин:и́ц'а поприлипа́ла до них / уже́ ни лопот'і́ла / вигл'іда́ло / та́к'іґ би йа дес у брит ішла́ таї се намоч'е́ла / то по дош'е́ви / стр'е́хло / бур'іни́ се вит'іга́йут / ни прило́мн'уйуц:е / це до́бре / але́ шо с то́го / ік йіх ти́л'ко завел:о́се / шо на до́брих два дни робо́ти / хот'і́ўше то́му да́ти р'ет / то тре́ба фист понату́житисе / А шо ви хо́ч'іте / ік на тот кава́лок присади́би н'іхто́ ни диви́ўсе / на́в'іт' ни кл'і́пнуў туда́ / сам'і́ зна́йіте / шо то ни до то́го бу́ло / а бур'іни́ на т:о йе / шобы́ рости́ / наї соб'і́ росту́т / ік йім так се хо́ч'і / Н'іч'о́ / н'іч'о́ / за́ўтра йа уздр'у́ / йек тоб'і́ ме се хот'і́ти жертува́ти / ік ти туда́ се пока́жеш / на́їко / йек тоб'і́ пи́де робо́та / ги́ну цисе́ ви́д'іти.

ТАКИ́Й МОРО́С, ШО (ДО́БРИЙ) ҐАЗДА́ І ПСА ПОШКУДУ́Ї (ВИД'Є́ЖЕ, ПУ́СТИ) – дуже сильний мороз: *Таки́ї моро́с / шо до́бриї ґазда́ і пса пошкуду́йі / пу́сти / шобы́ б'і́гаў / у да́ўн'і ч'іси́ д'іт нат'іга́ў шва́ру / роби́ў ку́лко / і по тиї дро́ти пуска́ў пса / тот б'і́гаў ко́ло ха́ти / вит ста́їн'і до фи́ртки / ї так гр'і́ўсе / Ми ї тепе́рки так ро́бимо.*

ТАКИ́Й НА ПЕРЕХИ́Т, ЇҐ (ІҐ) ЗА́ЇЦ – дуже поганий: *Отота́ жи́нка / шо ў сутка́х жийе́ / страшно́ пога́на на перехи́т / така́ / йіґ за́йіц / іґбе́с куда́с ішла́ / шош поуру́дувати / а ўна тебе́ переїшла́ / то мо́жеш верта́тисе / бо ї так н'іч'о́ ни скориста́йіш / Ви хо́дите до це́р'кви / і ў таке́ пусте́ в'і́рите / Та це ни оди́н хтос гово́ри / таґ бу́ло з богат'ма́ і зо мноў перет:оги́т / ік йа їшла́ кузу́ купува́ти.*

ТАКИ́Й П'Є́НИЙ, ІК (ЇК) ЛІХТА́РНЯ БЕС СЬВІ́ЧЬКИ – дуже п'яний: *Ішо́ў у три доро́з΄і / буў такі́ї пйе́ниї / ік л΄іхта́рн΄а бес с΄в΄і́ч'ки / ви́тко / шо йімý те́мно бýло ў оч'е́х / Ну та бо так л'і́пше їти / н'іч'о́ ни ви́диш / н'і до ч'о́го се ни придиўйе́йіш / таї ни бойі́с:е / шо ўпа́деш / ци ў шош се ўде́риш / Пра́ўда / шо так / де н'і / так беспе́шн'іш:е.*

ТАКИ́Й ПРИ́ЇЗНИЙ, ЇК (ІК) СІЛЬ (СИЛЬ) В О́ЦІ – *знев.*, дуже непривітний, сердитий: *А йа шо́ погáного за н΄у сказа́ла? / н΄іч'о́ / при́йізна жи́нка / дол'ýдна / така́ / йік с΄іл΄ ў óц΄і / йа ни сказа́ла / шо пога́на.*

ТАКИ́Й РА́ДИЙ, ШО АШ (ГАШ) СКА́ЧІ (ПИТСКА́КУЇ) – хтось дуже задоволений; радий: *Ди́ўно таке́ ви́д'іти / але́ ік уроди́ласе цис'а́ дити́на / то вин ходи́ў такі́ї ра́диї / шо рот йімý се ни запера́ў / шо щ'і тро́хи / таї мих би питска́кувати / ма́ло бракува́ло / Але́ бо йа ч'ýла / шо то ни хло́пец / а д'і́ўч'іна / Отото́ / шо вин т'і́шиўсе з д'і́ўч'іни / йімý ни ма́ло знач'і́н'а / шо то ни хло́пец / того́ йа каў / шо ди́ўно / бога́то ч'олов'ікі́ў ги́нут хло́пц'а / та шо деле́ко ходи́ти / йа по своі́му ви́д'іла / н'і́би вин н'іч'о́ ни каза́ў / ік Йіле́нка се ўроди́ла / але́ йа пизнава́ла / шо тро́хи о́мхниї буў / А м'ії шо / х'іба́ ни такі́ї самі́ї*?

ТАКИ́Й РА́ДИЙ, ШО НИ ГО́ДЕН РОСКАЗА́ТИ (СКАЗА́ТИ) – дуже радий: *Ма́мко / йа така́ ра́да / шо ни го́н:а вам росказа́ти / гаш ни зна́йу / щ' ч'о́го зач'е́ти; Ви́дите / до б'іди́ ус'е́ке мо́же привести́ / Васили́ха дýже се ўт'і́шила / каза́ла Мар'і́ц'і / шо страшно́ ра́да / така́ / шо ни го́ден росказа́ти / бо син живи́ї здоро́виї / верта́йіц:е тха́т'і / а ўна сердéшниц'а / таї ад'і́ / у шпитали́ / ле́дви вит:еле́пали / с то́йі ра́дости таке́ попаци́ла / Але́ т:о до́бре / шо до́бре се с'к'ін'ч'е́йі / таї отаке́ / ў жит'ý ўс'е́кого се нави́диш таї се наслýхайіш; Така́ смих ра́да / шо ни го́н:а сказа́ти / анý бес мене́ проси́ла росказа́ти / шо́ йа ч'ýйу / йе́к м'ін'і́ на души́ / гада́йіш / йа скаў? / то таке́ / шо гаш бойі́с:е йіго́ кинýти / бо ўно мо́же пропа́сти / таї за таке́ н'іко́му се ни ка́же / шоби́ ни зуро́ч'іли / х'іба́ наїридн'і́ш:им / і то ни ўрас / бо ї рин':а́ йе ўс'е́ка.*

ТАКИ́Й РОЗУ́МНИЙ (ЗАРОЗУ́МНИЙ), ЇК (ІК) ДО́ВБНЯ (ІК ШУ́ФЛЯ; ІК МО́ШКИВ КІНЬ (КИНЬ); ІК СТУ́ПА) – *згруб.*, *знев.*, *ірон.*, нерозумний: *Де́ ни розýмна? / така́ зарозýмна / йіґ до́ўбн'а / гаї / шо́ неў ро́бйут? / пол'ін'ц'а́ роско́л'уйут / лишен' до це́го ўна се знадобйе́йі.*

ТАКИ́Й СЛАБИ́Й, ШО РУКА́МИ БИ ВОЛОВИ́Т (ЛАНЦ) РОЗИРВА́В (РОСТЄ́Х) – *ірон.*, дужий, здоровий; дуже сильний: *Ага́йо / цес слабі́ї / страшно́ / слабі́ї / ско́ро ме ўмера́ти / йо / та цес такі́ї слабі́ї / шо рука́ми за́просто волови́т рози́рве / та́к'ік тоне́н'киї мотузо́к ци іґ би ни́тку ўз'еў / пот'ігнýў / і прирва́ў / а ви ка́жете / йо:ї / присла́п шош / та*

цес фи́ру пидо́їме ра́зом с коне́м / і ни ме ч’у́ти / шо йіму́ т'е́шко / але́ шо / шкуду́йіте йіго́ / бо то ваш м’ізи́н'ч’ік / і на ц:е нима́ ра́ди.

ТАКИ́Й (ТАКА́ ТА ІН.**) СОБІ́ –** про щось, не зовсім позитивно оцінюване: *Кос'т'у́м таки́ї соб’і́ / мате́р'ійа н'іч’о́ / а́ле шиў йіго́ ни зо́ўс'ім до́бриї краве́ц; К’іно́ таке́ соб’і́ / шкода́ бу́ло на не́го тра́тити ч’ес; Вес'іл'е́ таке́ соб’і́ / ве́селости бу́ло ма́ло / лиш т:о / шо попойі́ли*; *Хл'іп допе́ч’іниї / ни таки́ї соб’і́ / а та́к’ік ма́йі бу́ти.*

ТАКИ́Й-ТО ТАКИ́Й – ужив. як засіб вказівки на певні відомості про когось (щось), які у момент мовлення, на думку мовця, немає необхідності озвучувати: *Пита́лисе / а йа сказа́ў / шо таки́ї то таки́ї / жийу́ ў Т'у́дев’і.*

ТАКИ́Й ТРУННИ́Й (ТРУДНИ́Й; ЗМУ́ЧІНИЙ ТА ІН.**), ШО ПА́ДАЮ (ЧЄ́СТО ПА́ДАЮ; ЛЕ́ДВИ НА НОГА́Х СТО́Ю; ШО ГАШ НИ ГО́ДЕН ГОВОРИ́ТИ; ШО ТЄ́ШКО РОТ УТВОРЄ́ТИ; СЛО́ВО СКАЗА́ТИ; ШО НИ ГО́ДЕН ВАМ РОСКАЗА́ТИ; ШО ШІ ТАКИ́Й НІКО́ЛИ НИ БУВ; ШО НИ ЗДУ́МАВ БИ, ШО ТАК ЛЮДИНА́ МО́ЖЕ СЕ ЧЮ́ТИ; ШО ЛИШ ДУ́МАЮ, ЄК УПА́СТИ НА ЛУ́ШКО; ДОБРА́ТИСЕ ДО ЛУ́ШКА, ДО ПО́ДУШКИ; ШО НІЧЬО́ СЕ НИ ХО́ЧІ Й НІЧЬО́ НИ МИ́ЛЕ)** – дуже втомлений, безсилий: *Д'і́ду / йа таки́ї трун:и́ї / шо ч’е́сто па́дайу / ни спаў смих дв’і но́ч’і / йа тро́хи проспи́усе / таї тогди́ пи́ду вам помога́ти / а йік шо́ / то корн'е́їте / йа ўста́ну / А де́ бих йа тебе́ корн'е́ў? / то шо́ / гори́т шош? / спи соб’і́ / ки́л'ко го́ден / лиш бес мих усну́ти / бо йе так / шо перетру́дис:е / таї пиў но́ч’і убертáйіс:е / м’істу́ч’іс:е / а то ни ўрас помога́йі / спи / ки́л'ко ме се спа́ти / ме се хот'і́ти; Мамо́ / йа така́ зму́ч’іна / шо па́дайу / каж’і́т / де мош л'іч’і́ тро́хи / Та йеґ де? / на лу́шку / ци у вели́киї ха́т'і / ци ту́тки / де соб’і́ хоч’ / йе́к ти таке́ ў ме́не се пита́йіш? / лиш скажи́ / іґ д'і́ти пове́рнут / шо́ йім зр'іхтува́ти? / ци ўни зра́зу ў Доли́ну пи́дут*? / *оц:е́ скажи́ / аби́х зна́ла*.

ТАКИ́Й ФА́ЙНИЙ, ІК ТРИ З-ЗА КОРЧЯ́ – хтось страшний; такий, якого можна налякатися: *Ік ка́жут / таки́ї фа́їниї / ік три з:а корч’а́ / то це за шош ду́же страшне́ / таке́ / ік ш’:е́зник / імн'е́ ни ка́ўт / того́ / шоби́ ни прикли́кати йіго́ / а́ле тепе́р ни ўс'і́ розум’і́йут / де́хто це́го ї ни ч’уў.*

ТАКИ́Й ФА́ЙНИЙ (Є́СНИЙ (Я́СНИЙ), ВЕСЕ́ЛИЙ), ШО ГАШ (АШ) СМІЄ́ЦЦЕ – про щось у міру яскраве, сповнене світлих, чистих, не темних барв (про тканину, узір на сорочці, на рушнику та ін.): *Оц:е́ вам се ўдаст / ўно таке́ фа́їне / шо гаш с'м’ійе́ц:е / ўно і вам ме пасува́ти / ї дити́н'і су́кон'ка бу́де / бо то широ́ке; Ни го́н:а смих надиви́тисе на цису́ рукави́ўку / така́ весе́ла / шо гаш с'м’ійе́ц:е / така́ / йік велико́н:а пи́санка; Ву́стоўки*

так'і́ йас'н'і / шо гаш с'м'ійу́ц:е / Це вид Васили́хи / йа ў не́йі наши́ла / ўни м'ін'і́ тако́ж зра́зу се ўда́ли.

ТАКИ́Й ФА́ЙНИЙ (ДО́БРИЙ, РОЗУ́МНИЙ, ЧЄ́МНИЙ ТА ІН.**), ШО НУ** –дуже гарний (добрий, розумний, чемний): *Мар'і́ / та ма́йіте таку́ фа́їну дон'ку́ / шо ну́ / лиш н'іўро́ку / каў вам / таку́ пошука́ти; Ну та цес хлопч'і́ш'і таки́ї ч'е́мниї / шо ну / гаш ни зна́йу / йек сказа́ти / ки́л'ко вин мене́ здиба́йі / ти́л'ко фа́їно се поздоро́ўкайі / а йік ви́ди / шо йа шош т'ішке́ несу́ / то о́зме ї помо́же не́сти доўпитха́ту / бо ми ниделе́ко жийімо́ / то шо́ / бога́то таки́х ч'е́мних / дол'у́дних на́їдец:е? / ану́ наўми́сне / кого́ ш'і би мош так пофали́ти? / Йіле́ / а вам се ни здайе́ / шо вин вас так опхо́ди з:а ўну́ки / ге? / ни ду́мали йісте́ за таке́? / Та йе́к? / то ш'і дити́на / ўна лиш шко́лу с'к'ін'ч'е́ла / ї ме да́л'ше се ўч'е́ти / куда́? / А ви поду́маїте і за таке́ / бо каў вам / то ни спроста́; Оце́с хло́пч'ік / ш'і таки́ї / ік м'ізи́н'ч'ік / вин лиш зач'іна́йі говори́ти / але́ таки́ї розу́мниї / шо ну / йа дайу́ йіму́ цуки́рок таї се пита́йу / кого́ ти / Їва́с'ку / би́рше л'у́биш / ба́пку ци д'і́да? / а вин пока́зуйі шо ба́пку і їде цулува́ти / Ну але́ йа / Пара́ / цисе́ саме́ ч'у́ла / шо вин і д'і́дови каза́ў / і так са́мо їшоў йіго́ об'іїма́ти.*

ТАКИ́Й ХИТ, ІК (ЇК) У МОЛОДІКА́ (МОЛОДІ́НКИ) – про легку рівну ходу людини поважного віку: *Ану́ / наўми́сне / се подиви́ / йек оце́с д'іт хо́ди / йе́к вин ступа́йі / та ў не́го таки́ї хит / ік у молод'іка́ / хто ска́же / шо йіму́ ско́ро в'іс'імдис'е́т' / шо вин ул'і́т'і в'іс'імдис'е́тку розм'ін'е́йі? / ану́ ци ми так го́н':і пити́ / хот' ми набога́то моло́ч':і; Ви́диш / Мар'і́ка до перет:оги́т держ'е́ласе / риўне́н'ко їшла / ма́ла таки́ї хит / ік молод'і́нка / но́гу так кла́ла / іґ би там пружи́нка бу́ла / а ўже сего́року / гет ни т:о / се зго́рбила на оди́н бик / таї так іде́ / Ну та вели́к'і роки́ ш'і н'іко́го ни зйіли́ли / ўна ш'і ї так / н'іўро́ку / де́ржиц:е / до́ста нипога́но вигл'іда́йі / до́ста нипога́но.*

ТАКИ́Й, ШО БО́ЖЕ БОРОНИ́ – про щось негативне, здатне вразити, налякати: *Фед'о́ страшно́ слаби́ї / таки́ї / шо Бо́же борони́; Ў тиї ха́т'і так'і́ сварки́ / шо Бо́же борони́; Іва́н / сара́ку / таки́ї скру́ч'ініи ходи / шо Бо́же борони́ / ни даї / Го́споди / н'іко́му тако́го / ік'і́ то ўс'е́к'і сла́бости бува́йут; Таку́ смих б'іду́ ви́д'іў / шо Бо́же борони́ / гаш бо́йусе нага́дувати.*

ТАКИ́Й (ГРУ́БИЙ), ШО В ДВЕ́РІ СЕ НИ ВЛА́ЗИ – дуже повний: *Дрон' роспи́усе / стаў таки́ї гру́биї / шо ў две́р'і се ни ўла́зи / а таки́ї ч'ел:е́ниї / йік ото́т сви́дер / Вин слаби́ї / ни уваж'е́йі на се́бе / ма́йі страшн'і́ ти́ски / йіму́ н'і гра́ма ни во́л'но ў рот бра́ти / бо їке се́рце таке́ до́ўго ви́тримайі? / то б'іда́ / Насту́ / абе́сте зна́ли / то ни до добра́.*

ТАКИ́Й, ШО В Є́ЛОВОЇ КОРО́ВИ МОЛОКА́ ВИ́ПРОСИ – про людину, яка проханнями завжди вміє домагатися свого: *Д'і́ўч'іна ни така́ / а хло́пец у ма́му ўда́ўсе / ги́р'ішна Федиха / таки́ї проха́ч' / шо на́в'іт' у йе́ловоїі коро́ви го́ден молока́ ви́просити / ч'ў́йіте / витказа́ти йіму́ рот се ни ўтвор'е́йі / ход' би йек хот'і́ў.*

ТАКИ́Й, ШО В КИШЕ́НИ (В КУЛАЦІ́) МИХ БИ СЕ СХОВА́ТИ – дуже малий (низькй): *За мо́го сус'і́да ка́жут / шо вин таки́ї / йік пи́тпен'ок / шо ў кулац'і́ ци ў кише́ни мих би се схова́ти / Е: / та то ш'і ї и́нак каўт.*

ТАКИ́Й, ШО В ПЕТРИ́ВКУ ЛЕ́ДУ ВИ́ПРОСИ – про того, хто вміє досягати, здавалось би, неможливого; те саме, що ТАКИ́Й, ШО В Є́ЛОВОЇ КОРО́ВИ МОЛОКА́ ВИ́ПРОСИ: *То ма́мин м'ізи́н'ч'ік / воро́пч'к / йіму́ н'іўч'о́му нима́ видмо́ви / Йо / цес і ў Петри́ўку ле́ду ви́проси / ста́рш'і ўну́ки / ік шош тре́ба / йіго́ посела́йут проси́ти / так над'і́н'іш:е.*

ТАКИ́Й, ШО В НЕ́ГО ВРАС (УРА́С) СВЄ́ТО – про лінивого: *Ік вели́ке с'в'е́то / то ў сел'і́ н'ікто́ н'іч'о́ ни ро́би / л'ў́де де́ржут нед'і́л'у ї так'і́ с'в'е́та / а йік с'в'іц:е́ / то ї́кус ле́кшу робо́ту ро́бйут / але́ ди́ўйуц:е / шоби́ до т'ішко́го ни бра́тисе / х'іба́ би шош таке́ / шо гори́т / тогди́ мус роби́ти / це зна́йут ус'і́ / на́в'іт' тот'і́ / шо до це́р'кви два ра́зи на рик хо́д'ут / ну а йе ї так'і́ / шо ни ду́же беруч'к'і́ до робо́ти / шо́ бу́ду каза́ти / л'ін'кува́т'і / то за них каўт / та́к'ік ти пе́рет' цим сказа́ла / таки́ї / шо ў не́го ура́с с'в'е́то / а де́ йіс цисе́ ч'у́ла? / у Ї́ва́нихи? / ўна за з'е́т'а так ка́же / і йа раху́йу / шо зле роби́ / бо ч'о за хатно́го таке́ ч'ужо́му каза́ти / на́в'іт' ікшо́ то так / то сиди́ / жи́нко / ц'і́хо / і ни роби́ ўстит йіму́ / і ни лиш йіму́ / але́ ї соб'і́ / бо дру́гиї ік цисе́ ўч'у́йі / то лиш сти́сне плеч'е́ма / вин мо́же ї н'іч'о́ ни сказа́ти / але́ соб'і́ поду́майі / аг'і́ / а шо́ циї ба́б'і се ста́ло / шо ўна таке́ за з'е́т'а гово́ри? / шо́ ўна про́тиў не́го ма́йі?*

ТАКИ́Й (ХУДИ́Й, МАРНИ́Й ТА ІН.**), ШО ГАШ (АШ) СВІ́ТИЦЦЕ (ШО ЛИШ О́ЧІ СВІ́ТЮЦЦЕ) –** дуже худий: *Лес'о́ таки́ї марни́ї / шо аш с'в'і́тиц:е; Таки́ї худи́ї / шо лиш о́ч'і с'в'і́т'уц:е / н'ійе́киї / оди́н нис стирч'е́йі / оди́н лиш нис / а тва́ри нима́ / с:о́хласе.*

ТАКИ́Й, ШО ДО КО́ЖДОГО (БУТЬ-ІКО́ГО) СЛУ́ПА РЕВНУ́Ї (ПРИРЕВНУ́Ї, МЕ РЕВНУВА́ТИ ТА ІН.**) –** про дуже ревнивого: *Гл'а́ба мі́жи л'ў́де пити́ / бигме́ / бо цес д'і́т':о таки́ї / шо до ко́ждого слу́па реўну́йі / ни́ аби́ набува́тисе / весели́тисе / та де: / де: / у це́го он:о́ на га́ц':і / а ч'о́ вин на те́бе так подиви́ўсе? / а ч'о́ ти так с'м'ійе́ласе / ік говори́ла з М'іха́йлом? / а ч'о́ вин до дру́гих ни пиў / а лише́н' до те́бе? / одно́йі і то́йі / а ч'о? / а ч'о? / а́ле кобиби лиш говори́ў / вин мо́же штрика́ти би́тисе с ки́мос / оно́гди бу́ло таке́ с Фед'о́м / тої лиш о́ч'і ви́валиў / ік цес штрик до*

него / ледв'і́с'ки йіго́ утрица́ли / н'ізашо́ напа́ў на ч'олов'і́ка / бо шош йіму́ се зда́ло / шош мр'і́гнуло ў оч'е́х.

ТАКИ́Й, ШО ЗА ГРИ́ВНЮ (РУБЕ́ЛЬ, ГРИШ) КОЗУ́ (КУЗУ́) В ПІ́СТИНЬ ПОВЕДЕ́ – дуже скупий: *Цес на кол΄іду́ шкуду́йі да́ти / а ти хо́ч'іш / абы́ вин тво́йім д΄і́тем шош купи́ў / та вин таки́ї / шо за рубе́л΄ козу́ ў П'і́стин΄ поведе́ / а мо́же / ї за коп'іки́ се згоди́т*.

ТАКИ́Й, ШО ЇМУ́ БИ НИ ДОСЄ́Х (НИ ДОСІГНУ́В) ПАТИКО́М (ТРІ́СКОВ) ДО НО́СА – дуже, занадто високий: *Хлопч'і́ш'і фа́їниї / а́ле таки́ї / шо йіму́ би ни дос΄е́х патико́м до но́са / а хо́ди з д΄і́ўкоў / шо ледв'і́с΄ки йіму́ до груди́ї / То н'іч'о́ / до́бре / шо ни ўна така́ висо́ка / бо її́і би т'е́ш:е бу́ло па́ру наїти́ / а так / наї бу́де*.

ТАКИ́Й, ШО МО́ЖНО (МОШ) ЇСТИ ГУБА́МИ – дуже м'який: *Гру́шка така́ / шо мо́жно йі́сти губа́ми; Мн΄ісце́ мн΄іко́н΄ке / таке́ / шо мош губа́ми йі́сти / а́л:е до́бре / ої шо до́бре / хо́ч'іш*?

ТАКИ́Й, ШО МОШ СЕ ПЕРЕПУ́ДИТИ (ОДЖІХНУ́ТИСЕ) – дуже страшний: *Ви́мазалисе са́жеў / таї так'і́ / шо мош оджʼіхну́тисе / бигме́; Йої / та ви ни ў Мала́нку ї́дете́ / шо йісте́ так се зибра́ли / йік ота́к на́ґро подиви́тисе / то мош се перепу́дити / ви се диви́ли на се́бе? / ану́ ї́д'іт / ід'і́т і подив'і́ц:е; Таки́ї фа́їниї / шо мош се перепу́дити / йіґ бес ви́скак з:а корч'а́ / то ўс'о / йа бих упа́ла с:траху́ / Ни каж'і́т / ви ни так'і́ пужли́в'і / йік роска́зуйіте / д'і́до ка́же / шо вас ус'і́ ш':е́зники бойу́ц:е*.

ТАКИ́Й, ШО МОШ У ТО́РБІ ПОНЕ́СТИ – *перен*., *жарт*., про когось малого, "ци задуже нискего": *Т:а / то грим ба́ба / а ц':а така́ / шо її́і мош у то́рб'і поне́сти; Таки́ї па́рубок / шо йіго́ мош у то́рб'і поне́сти / мої / пишо́ў без зо мноў? / У то́лб'і ни с'о́ц'у / Ну та ў ме́не бисашки́ йе / ад'і́ ї́к'і фа́їн'і / йа бих тебе́ ўз'е́ла / заўда́ла / таї ти лиж би ви́т:и ку́каў / Ни с'о́ц'у ку́кати / м'ін'і́ ту́тки до́бле*.

ТАКИ́Й, ШО МОШ ФИ́РОВ (ВО́ЗОМ) ЇХАТИ (ЗАЇХА́ТИ) – просторий, широкий: *Ґа́нок у ба́би таки́ї / шо мош фи́роў йі́хати / тики́ туда́ зайіха́ти / лиш іґ би схо́диў ни бу́ло і две́р'і маї ши́рш'і; Две́р'і ў пиўни́ци так'і́ / шо фи́роў йіт' / і потра́фиш усереди́ну / ни зна́йу / нашо́ та́мки таки́х двери́ї / Йек нашо́? / шоби́ ле́хко бу́ло туда́ ўс'е́ке заноси́ти / па́ки з йе́блуками / переб'і́ї / вин таки́ї / шо у вуск'і́ две́р'і би ни пройшо́ў / йек нашо́? / на оц:е́ ўс'о і роби́лосе*.

ТАКИ́Й, ШО (ЛІ́ПШЕ) НАЙ НИ КА́ЖУ (ЙКИЙ) – *евф*., викор. у контекстах з негативною конотацією: *Ік ни хо́ч'ут за ко́гос шош пога́не сказа́ти / то ка́жут / таки́ї / наї ни ка́жу / їкиї / а тот / шо слу́хайі / наї сам дога́дуйіц:е / а́ле то ш':е́ ни так / на́ш'а ба́ба л'уби́ла каза́ти / таки́ї*

фа́йниĭ / шо наĭ ни ка́жу / ĭкиĭ / це т:о саме́ / лиш одно́ / шо ту́тки тве́рдо зна́йіш / шо хтос ду́же пога́ниĭ / тики́ кра́йне нифа́йниĭ; Таки́ĭ страшни́ĭ / шо наĭ ни ка́жу / гаж бо́йусе нага́дувати / аби́ м'ін'і́ ни прив'іж'е́лосе пото́му / ти шо гада́йіш / та то б'і́йно.

ТАКИ́Й, ШО НИМА́ ДЕ ОБЕРНУ́ТИСЕ (УБЕРНУ́ТИСЕ, СЕ ВБЕРНУ́ТИ) – малий за площею; крихітний: *Така́ присади́ба / шо нима́ де оберну́тисе; Та ки́л'ко то́го / ви́дите сам'і́ / нима́ де оберну́тисе / але́ ўч'е́ра нас ту́тки ни бу́ло / таĭ зроби́ласе шко́да / Ви́жу / шо дош' тро́хи зба́виў вам поли́х / Та каў / уч'е́ра намоч'е́ў / Але́ то н'іч'о́ / тоĭ / шо моч'е́йі / тоĭ і шу́ши / с приро́ди намоч'е́лосе / таĭ со́нце пошу́ши / Та так / так уно́ і йе / то ўже ĭ так тро́хи протр'е́хло; Йа бу́ла ў них / йі́хала / ік мало́му буў ро́ч'ок / таĭ шо сказа́ти / квати́р'а н'іч'о́ / а ку́хон'ка така́ / шо нима́ де оберну́тисе / оц:е́ лиш б'іда́ / дв'і жи́н'ц'і / так'і́ / ік йа / та́мки би се ни ўм'істи́ли / пра́ўду каў / лиш он:а́ го́н:а.*

ТАКИ́Й…, ШО НУ (ТАК…, ШО НУ) – формулу викор. у ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити високий ступінь вияву чогось: *Крива́в'і криви́ ч'ур'і́ли / так'і́ / шо ну; Так наро́би́ўсе / шо ну / ни го́ден руко́ў кину́ти; Ти́л'ко йі́диў накла́ли на стиў / шо ну; Така́ д'і́ўка фа́йна / шо ну / страшно́ фа́йна; Йа ўже даўно́ ни йі́ла капу́сти з бужени́цеў / це таке́ пригі́сне / шо ну / йі́ў би таĭ ни найі́ўсе; Ну така́ ўже Ĭван'ц'о́ва д'і́ўка фа́йна / шо ну / наĭ йі́йі́ шл'ах тра́фи / ĭка ўна фа́йна; И́:ĭде / та Ко́ц'о буў таки́ĭ пйе́ниĭ / шо ну / даўно́ смих ни ви́д'іла / шоби́ ч'олов'і́к так упо́тич' ішо́ў / а каза́ли / шо вин ни пйе / у рот н'іч'о́ ни бере́ / ви́тко / то бр'і́хн'і / х'іба́ ни за то́го Ко́ц'а каза́ли? / А йа вас / Одок'і́ / слу́хайу / таĭ соб'і́ по́гадала / а мо́же / ч'олов'і́кови шош нидо́бре се зроби́ло? / а ви зра́зу / шо ўпо́тич' / го́н:о таке́ бу́ти? / зле ста́ло / таĭ вин / сара́ку / ішо́ў так / шо с'в'і́та Бо́жого ни ви́д'іў; Оце́с хло́пч'ік / шо з роверце́м стойі́т / то Васил'і́ў середу́ш:иĭ / розу́мниĭ / так / хол'е́ра / раху́нки бо́рзо склада́йі / шо ста́ршиĭ ни го́ден за ним угна́тисе / але́ таки́ĭ збито́шник / шо ну / оно́гди уз'е́ў буў д'і́диў спиндз͡а́р' і на пле́ч'ах зроби́ў ікі́йс мал'у́нок / таке́ / шо йіму́ се ўдава́ло / шо то фа́йне йіму́ вигл'іда́ло / у не́го на ру́пцаку таке́ саме́ бу́ло / то М'іха́йло буў одж͡'іхну́ўсе / вин до кужуха́ / а та́мки ад'і́ шо / а М'іха́йлиха ік цисе́ ўздр'і́ла / то тики́ ви́плескала мало́го по гудз͡и́ци / але́ пото́му обмн'е́кла / бо то ўнук / уни́ йіго́ страшно́ л'у́бийут / А шо М'іха́йло на ц:е? / Ад'і́ н'іц н'іч'о́ / ік води́ ў рот набра́ў / а шо́ вин ска́же / ік мали́ĭ ма́йі таку́ саму́ нату́ру / іґ д'іт? / уда́ўсе ни ў сво́го д'е́д'у / а ў д'і́да / і на твар' / і так / то шо́ вин ме каза́ти? / ди́виц:е на мало́го / а ви́ди себе́ / гента́м / іґ ш'і па́рупком буў / то до ч'о́гос тако́го буў пе́ршиĭ / вин ни пока́зуйі / але́*

ўмерáйі за цим хлóпцем / в’ідéї / іґ би мих / то ў пáзус'і йігó би носи́ў / то шó вин скáже?

ТАКИ́Й, ШО ТАКÓГО ПОШУКÁТИ – про того, що заслуговує найвищої похвали чи (в контекстах зі знач. іронії) несхвалення, осуду: *Ну та цес к’інтáрик таки́ї / шо такóго пошукáти / і ви́жу / шо йіс рукави́воч’ку ш:и́ла дити́н'і / дýже і дýже фáйно ўна ме ў цéму вигл'ідáти / лиш би н'іхтó ни наўрóч’іў / зубóк ч’існику́ у кишéн'ку покладú / Та тýтки нимá кишени́ї / дé йістé йіх уздр'ілиі?; Обнови́ўсе Івáн / ої шо обнови́ўсе / такé футéрко йімý ш:и́ли ў Кýтах / шо такóго пошукáти / Та йік фáйниї ч’олов’íк / то йімý ўс'о пасýйі / а йік н'ійéкиї / то шó би ни ўбраў / ме / сарáку / зле вигл'ідáти / Е: / ни скаж’íт / то і пен' прибери́ / то вин бýде фáйниї / і йік фáйне футéрко / то ўно когó хоч’ зйіли́т; Ад'í Кóц'о їкиї весéлиї ідé / йек розмáхуйі рукáми / таки́ї / шо такóго пошукáти / у дв’і дорóз'і їде / от:ó Мар'íка ме рáда / ік вин се покáже / ої шо ме / Ну та то кóжда жи́нка би се ўт'íшила / іґ би ч’олов’íк отáк повесел'íў / а ч’ó? / бо вин вели́ку рáд'іс'т' у хáту несé.*

ТАКИ́Й, ШО ХІБÁ ЛИШ У ТÁЦЦІ ВÉСТИ – *згруб.*, *ірон.*, про п’яного: *Ви́пиўшиї / алé ни таки́ї / шо х’ібá лиш у тáц':і вéсти / це хтос свóго доклáў / повесел'íлиї буў / алé йізи́к йімý ни запл'ітáўсе / нáш’і / Мар'í / пйін'íш’:і бýли; То жертýйут / ік каўт / шо хтос так напризвол'éўсе / шо йігó х’ібá лиш у тáц':і вéсти / це ўже крáйне і гет нифáйне.*

ТАКИ́Х ЄБЛУК (ГРИБИ́В, ЇГИ́Т, ЇДИЙ (ЇДИВ) ТА ІН.), **ШО НÝ (ШО СТРАШНÉ)** – чогось дуже багато: *Таки́х с΄іни́ї / шо ну / дé тотó корóва гóн:а за зи́му з΄:íсти? / йігó полови́ну се ли́ше / Наї се лиш’éйі / йімý н'іч’ó ни пошкóди; Таки́х йéблук напáдало / шо страшнé / ни знáйу / йек с тим рáду дáти? / Йéк ни знáйіте? / йа ч’ýла / шо ўже приймáйут / ваш сус'íт / Йуц'кó / в’іс тудá тáч’коў / уч’éра смих ви́д'іла / то се запитáїте ў нéго / шо до ч’óго / таї вез'íт.*

ТАКІ́ ГАРАЗДИ́, ШО БІДÁ НА БІДІ́ (ШО КАВÁЛКА ХЛІ́БА (КÓПАНЬЦЯ КУЛÉШІ) НИМÁ; ДІ́ТИ ЖІДÁЮТ) – хтось бідує, страждає; дуже бідний: *Так’í гаразди́ / шо б’ідá на б’ід'í / тéмному ворóгови такóго ни пож’ідáйш; Так’í гаразди́ / шо д'íти ти́жн'ами хл'íба ни ви́жут.*

ТÁК, ІҐ (ТАК, ІҐ) БИ ІГЛÓВ (ЙГЛОВ) ЦЮ́КНУТИ – легко кольнути: *Шош смих роби́ла на горóд'і / то ў пи́двеч’ір бýло / і менé тáк’іґ би іглóў ц'ýкнуло отýт / ви́ш:е кóтика / йа се подиви́ла / нич’ó нимá / ну таї йа подýмала / шо то стебłó / йе шо óстрим стеблóм мош се ўколóти / таї нич’ó / то ни боли́т / і нич’ó / а рáно йа се ди́ўйу / а ногá поч’ірвон'íла / ї тáмки / де шош укуси́ло / то ўже дóбре бýло ви́тко сл'іт / гаш ч’ірвóн:е*

тéмне стáло / хóч'у бóрзо питú / а йа ни гóн:а / болúт / і ногá такá / ік конóўка / тогдú шо? / с'ідáйу ў машúну / ĭ Мúтро / дóбре / шо вин буў / везé менé ў Кýти / тáмки се подивúли / сказáли зробúти анáл'ізи / і ўни показáли / шо вит такúх укýсиў рóбиц:е ікác страшнá слáбис'т' / йа забýла / йек унá се називáйі / алé дýже страшнá / ну таĭ шо / йа зач'éла л'іч'éтисе / ĭ дóхтор' / ужé стáрший ч'олов'íк / сказáў / дóбре / шо йісте зрáзу приĭшлú / н'іч'ó ни прикладáли / ни л'іч'éлисе сам'í / бо моглá бýти велúка б'ідá / отакé смих гостила / ч'ýйіте / так тонéн'ко / іґ би іглóў хтос ц'ýкнуў / а ĭкóйі б'ідú могло наробúти; Шо хот'íти / словá йе ўс'éк'і / йе дóбр'і / так'í / шо т'íшут / успокóйуйут / йе так'í / шо ік йіх уч'ýйіш / то лет'íла бес / гаш ни знáйіш / дé ти і шó с тобóў се рóби / такá рáд'іс'т' тебé пидоĭмáйі / ну а йе / шо слóво штрúкайі / а дéколи р'íже по живóму / і ти ўже тогдú ўмерáйіш / бо жит'é ни йе мúле тоб'í / алé ш ч'éсом унó перехóди / таĭ н'іч'ó / каў / йе ўс'éк'і словá і ўс'éка бéс'іда / алé йа наĭбúрше се бóйу тóго / шо ік ти соб'í с кúмос дóбра / рúўно / фáйно говóриш / і гадáйіш / шо дрýгиĭ і до тéбе мáйі такé самé стáўлен'і / йік ти до нéго / а то н'і / дес нúдес вин так ум'íйі тоб'í сказáти / лéд'а / полегóн'ки / лиш так / іґ би іглóў ц'ýкнуў / кол'нýў так / шо то ĭ ни геĭ зрáзу ч'ýти / алé потóму тúжн'ами ци ĭ рокáми мóже бол'íти ĭ се низагóйували / оц:é наĭгúрше / бо ўно ĭде вúт:и / вúтки н'ікóли бес ни над'іваўсе.

ТАК, ІҐ БИ ТО ВЧЄ́РА БУ́ЛО – зовсім недавно: *Ч'ійé вес'іл'é? / Тáже твóйі мáми / гаĭ придивúсе / тýтки на фудуґрáф'íйі вúтко дóбре ĭ мáму / ўна дýже молодéн'ка вид:авáласе / ĭ бáбу / а ў цéму кут'í / Óл'ка / мойá мáма с тáтом / Іванýшка з Іванýш':іхоў / це / вид'íĭ / сóрок деўйéтиĭ áбо п'ідис'éтиĭ рик / однá такá фудуґрáф'íйа се лишúла / Гóсподи / велúк'і рокú ўже / а так / іґ би то ўч'éра бýло.*

ТАКІ́ ДО́БРІ, ЇК (ІК) ХАТНІ́ – про людей, які мають щирі, теплі стосунки, такі, які можливі лише між рідними: *Унú блúш':е се познакóмили / йік ходúли с сплавáми / вит:огдú так'í дóбр'і / йік хат'н'í / хот' Васúл' жийé кóло цéр'кви / а цес / у Цáрин'і / то рокú рокéн':і проĭшлú / д'íти повиростáли / ми се постáр'іли / а ўни соб'í дóбр'і.*

ТА́К, ІҐ (БИ) ЗАТТЄ́ЛО КОГО́С – хтось не може (не зміг) говорити: *Йа се питáйу / а йіго тáк'іґ зат':éло / се ни ўбзивáйі / шó / верé / з ним?; Се перепýдиў / таĭ йімý забрáкло гóлосу / тáк'іґ би зат':éло йіго / хóч'і сказáти / і ни гóден / ни дýмаĭ соб'í / шо то прóсто.*

ТА́К, ІҐ (ТАК, ІҐ) БИ ШОШ ТЕ́НЬКНУЛО ВСЕРЕДИ́НІ – про ситуацію, коли мовець раптом інтуїтивно догадався про щось, збагнув що-небудь, зробив для себе якесь відкриття: *Йа бúласе ў гаткáх / моĭ / шó се*

ста́ло / ч’о́ вин / вере́ / ни прийшо́ў / ік ми бу́ли се договори́ли? / а пото́му м’ін'і́ та́к’іґ би шош те́н'кнуло ўсереди́н'і / і м’ін'і́ ста́ло так / іґ би йа прозр'і́ла / аг’і́ / соб’і́ ду́майу / та ту́тки так йе́сно / ік у б’і́лиї ден' / ч’о́ ц:е м’ін'і́ ра́н'че ни прийшло́ на га́тку?; Шош смих ро́бйу / ку́тайусе / але́ м’ін'і́ йкос на души́ ниспок’і́йно / і то нима́ ч’о переживва́ти / ўч’е́ра говори́ла з ни́ми / каўт / шо ўс'о ў них фа́йно / до́бре / а мене́ та́к’іґ би све́рликом шош сверли́ло / и́н'ч’і гаткі́ заб’ігайут у го́лу / а пото́му цис'а́ зноў найста́рш’а стайе́ / і йа зноў с свойоў головоў н'іч’о́ ни мо́жу ўд'і́йити / іў ікийс моме́нт у ме́не та́к’іґ би шош те́н'кнуло ўсереди́н'і / та ўни м’ін'і́ нипра́ўду сказа́ли ўч’е́ра / шо ўс'о до́бре / у них шош се ста́ло / лиш т:о / шо ни ўпов’ідайут / і йа ўже тогди́ зна́ла / шо роби́ти; Си́жу соб’і́ ко́ло оборо́га / ч’іту́йу / так дез зо дв’і годи́н'і / ужé зв’і́зди на не́б’і так’і́ / ік терел'і́ / се зас'в’іти́ли / йа ўже ї подр'і́мувати зач’е́ў / а пото́му м’ін'і́ та́к’іґ би шош те́н'кнуло ўсереди́н'і / раз / дру́гиї / і йа ўже тве́рдо знаў / шо за́рас се пока́же тот гис'т' / шо ўна́диўсе м’ін'і́ до курника́.

ТА́К, ІК (ТА́КІК) ЗАДНИ́ЛО КОМУ́С – хтось зовсім забув, не пам’ятає чогось: *М’ін'і́ та́к’ік задни́ло / зна́йу / шо дес оту́тки покла́ла / а́ле де? / ни го́н:а нагада́ти / зач’ну́ зноў роздиўйе́тисе / ї мо́же / на́їду.*

ТА́К, ІК (БИ) МІ́ХОМ З-ЗА ПЛО́ТУ – несподівано дуже налякати; приголомшити: *Каза́ли / шо ўна ўме́л:а / нидо́ўго слабува́ла / таї пишла́ вид нас / йа цисе́ ўч’у́ла дес у м’і́с'іц' / ік ужé бу́ло по ўс'о́му / побанува́ла за неў / але́ шо зро́биш? / ус'і́х нас т:а доро́га ч’іка́йі / а ўч’е́ра се зибра́ла ранéн'ко ў Ко́сиў / стойу́ / ч’іка́йу на аўто́бус / шош заду́маласе / бо ўс'е́кого тре: ў ха́ту / л'удиї ма́їже нима́ / ш’і ік’іс дв’і жи́н'ц'і / в’ідеї / буковинцк’і / ч’іка́йут / йа соб’і́ стойу́ / а мене́ лиш ота́к полего́н'ки з:а́ду хтос об’іїми́ў таї ка́же / йо:ї / йе́к йа вас даўно́ ни ви́д'іла / йо́ї :/ іка́ йа ра́да / йа се ўберта́йу / а то Ан:и́ц'а / за їку каза́ли / шо ўме́л:а / ну то м’ін'і́ ў т:у м’іну́ту / та́к’іґ би м’і́хом з:а пло́ту / але́ фиїст хтос го́пнуў у т'і́мн'і / так / шо йа ни спамн'іта́ласе / де́ стойу́ і куда́ йа се зибра́ла / ўна шош се пита́йі / а м’ін'і́ рот ни слу́жи / йізи́к ни хо́ч’і се ўберта́ти / йо́йойої / ле́дви йа утрица́ла себе́ ї зач’е́ла шош розум’і́ти / отаке́ смих гости́ла / але́ ви́дите / ік’і йе л'у́де / ік ни зна́йіш до́бре / по ко́му то бйут / то ч’о́ ка́жеш? / а ўна / сара́ка / ду́же слаба́ бу́ла / ка́же / шо ма́ло над'і́йі ма́ла / але́ / д'е́кувати Бо́гу / ви́йшла с то́го ї тепе́рки ч’у́йіц:е по́длук сво́йіх рокиў / ка́же / ни ж’е́луйусе н'інашо́ / а лиш д'е́куйу Го́споду / шо ви́т'іх мене́ з б’іди́ / отаке́ смих гости́ла йа / таке́ / шо запамн'іта́йу надо́ўго / до́ки мо́го в’і́ку.*

ТАКІ́, ЇК (ІК) КАЛЬО́ШІ (ІК ПОСТОЛИ́) – дуже великі (про вареники, голубці, огірки та ін.): *Звари́ла йіс так’і́ пирогі́ / йік кал'о́ш’і /*

одни́м пирого́м мош попойі́сти / хто таке́ ви́д'іў? / та йа ро́бйу так'і́ / шо на рас у рот / оди́н води́н / к'і́сто мн'іко́н'ке / тоне́н'ко роста́ч'уйу / а ц:е / прості́ Го́споди / йіґ зо́л'а / таке́ тверде́ / шо мих би ўдави́тисе / шо ни го́ден у ду́шу загна́ти / шо йіш / і му́сиш нат'іга́тисе / іґ гуса́к.

ТАК, ІК (ЇҐ) БИ (ТА́КІҐБИ) – так, ніби: *М'ін'і́ лиш у оч'е́х потемн'і́ло / та́к'іґби нич'теме́н:а бу́ла / і би́рше н'іч'о́ ни памн'іта́йу.*

ТАК, ІК (ЇК) (ТА́КІК) ВЕСІЛЄ́ БЕС СКРИ́ПКИ – погано, сумно, "нієко": *Та це гет ни пасу́йі / йе́к це так? / ми рас у пи́ўрик се ви́димо / зибра́лисе / с'і́ли за стиў / а пагар'і́ / ви́жу / поро́жн'і / та це гет усти́т / бабо́ / роб'і́т шош с цим / бо це та́к'ік вес'іл'е́ бес скри́пки / прийшли́ так'і́ пова́жн'і л'у́де / хо́ч'ут повесели́тисе / набу́тисе / а то н'ійе́койі ве́селости / аґ'і́нацисе / Ну та ік хоч' би́ршойі ве́селости / то гаї / бери́ шл'аўф і їди ў пиўни́цу / дл'а ме́не схо́ди ўже зат'ішк'і́ / ўпусти́ вина́ / таї меш ма́ти т:о / шо хо́ч'іш / А де́ то лиш йа? / ви ни ви́дите / шо ўс'і гаш слин' ґлиґа́йут / так це́го доч'е́куйут / а ви лиш мене́ ўстида́йіте / та́же ми гоноро́во прийшли́ / ми ни с поро́жними рука́ми / але́ шо зро́биш / ік ва́ше набога́то л'і́пше / ўно само́ ў рот се про́си / Іди́ / іди́ / ни воркоти́ / котри́йс із вас му́с'іў ц:е зроби́ти / бо йа каў / шо но́ги мойі́ зач'е́ли се л'інува́ти / а ти / л'у́боч'ко / ході́ зо мноў на ку́хн'у / та́мки ї дл'а те́бе йе робо́та / нима́ ч'о висі́жуватисе / прийшли́ ў го́с'т'і / то тре: роби́ти / а шо́ ви соб'і́ гада́ли*?

ТА́К, ІК КУ́РКА І КУ́РІ (КОРО́ВА І ТЕ́ЛІ, ВИВЦЯ́ І Є́ГНІ ТА ІН.**)** – викор. в ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити велику різницю між особами (їх досвідом, уміннями, віком та ін.): *Ну та ти тако́ш креўч'е́н'а / розум'і́йіс:е на шит'у́ / Та їка з ме́не креўч'е́н'а? / по́длук те́бе / це та́к'ік ку́рка і ку́р'і / То вихо́ди / шо йа ку́рка / Йа сказа́ла / та́к'ік / шоби́ показа́ти / шо йа про́тиў те́бе н'іц н'іч'о́ ни варту́йу; Ти гово́риш / м'ін'і́ забива́йіш ба́ки / а то ўс'о вигл'іда́йі / та́к'ік подиви́тисе на коро́ву і те́л'і / то хто́ ста́рший і хто кого́ ма́йі ўч'е́ти ї диви́тисе / шоби́ бу́ло до́бре*?

ТАК, ІК (ТА́КІК) МА́Ї БУ́ТИ – про дію, процес, які здійснюються (протікають) так, як, на думку мовця, повинно бути: *Жийу́т по́ки шо до́бре / так / ік ма́йі бу́ти / а йек уно́ да́л'і складе́ц:е / оди́н Бох зна́йі / зле т:о / шо д'іти́ї нима́ / оц:е́ би ш'і йім ви́йшло / таї тогди́ з усим би мири́ўсе*.

ТА́К, ІК МИ́ЖИ СВО́ЇМИ (ХАТНИ́МИ; РИ́ННИМИ) (МА́Ї БУ́ТИ) – щиро, приязно; з розумінням стану і потреб близьких людей: *А йек ма́йі бу́ти? / та́к'ік мижи́ сво́йіми / ти м'ін'і́ ни рас помога́ла / а сего́н:е йа ра́да / шо хот' ле́д'а ч'е́мос мо́жу тоб'і́ се вид':е́ч'іти; Іва́нку / таже́ нима́ ч'о дивува́тисе / ди́ўно би бу́ло / іґ би мижи́ хатни́ми бу́ла п'і́з'ма / гриз'н'а́ / б'і́йки / оц:е́ пога́не і страшне́ / а ў них / та́к'ік мижи́ сво́йіми і ма́йі бу́ти /*

уни́ на́вид'уц:е / ш'іну́йут он':і́ о́н:их / таї це йе до́бре / це йе при́м'ір то́го / йек ма́йі бу́ти; Йіле́нко / мижи́ на́ми / та́к'ік мі́жи сво́йіми / і ц:е т'і́ши / бо де́коли наслу́хайіс:е тако́го / шо голова́ ўйе́не / гаш ни в'і́риц:е / шо ри́н':і так себе́ мо́жут вести́ / ма́ма з д'е́дем нас уч'е́ли / йек роби́ти / шоби́ бу́ло до́бре / а тепе́рки ми сво́йім д'і́тем роска́зуйімо / шо́ дл'а них ма́йі знач'е́ти ридн'а́ / ро́дич' / фам'і́л'ійа / і на ч'о́му т:о ма́йі се держ'е́ти.

ТАК, ІК (ТА́КІК) О́КОМ (РАС) КЛІ́ПНУТИ – раптово; дуже швидко: *Та́к'іґ би о́ком кл'і́пнуў / зас'в'іти́ло / ї зага́сло / два ра́зи так / мо́же / то хтос знаки́ їк'іс подава́ў? / з уло́ги с'в'і́тло їшло / Ву́їно / м'ін'і́ се здайе́ / шо вам се приви́д'іло / бо кому́ тре: ўноч'е́ з уло́ги с'в'ітла́ пуска́ти? / х'іба́ йісте́ с ки́мос се догово́р'ували? / Так так / жерту́ї / ік тоб'і́ се хо́ч'і / але́ йа / д'е́кувати Бо́гу / ви́жу до́бре / без окол'а́р'іў го́н:а ни́тку ў іглу́ ўсили́ти / У їку іглу́? / ік у цига́нцку / то йа пов'і́р'у / ч'о би н'і? / у н'у ї питс'л'і́нкуватиї усили / на́в'іт' на́ўгат' мо́же.*

ТА́К, ІК ПО МА́СЛІ – легко, швидко, вдало: *Напере́т н'іч'о́ ни хот'і́ла каза́ти / бо ни зна́ла / йек пого́стимо / а пишло́ / та́к'ік по ма́с'л'і / зави́зно ни бу́ло / так шо і йе́блука / і гру́ш'і / ї гор'і́хи / ї шуше́н'і сли́ви / ус'о́ пишло́ / ї іґ би бу́ло би́рше / то ї т:о би бу́ли прода́ли / а йік уже́ верта́лисе / то ста́ло гли́тно / йе́блук бога́то наве́зли / і то фа́їних / ч'е́стих / на́ш'і ги́рш'і бу́ли / але́ тогди́ ви́бору ни бу́ло / таї продава́лосе ўс'о.*

ТАК, ІК (ТА́КІК) ПРУ́ТОМ ПО ВОДІ́ (БИ́ТИ) – безрезультатно: *Говори́ ни говори́ / а то та́к'ік пру́том по вод'і́ / де́ вин хо́ч'і ба́бу слу́хати? / вин у ла́йу б'іжи́т / ла́йу слу́хайі; Ч'у́йіте / ік пру́том по вод'і́ / ч'во́хнуў / а вода́ соб'і́ зноў зиїшла́се таї ри́ўна / ота́к і тут / д'і́ти гет се роспусти́ли / лиш тел'іфо́н у ру́ки / і ўже матул'ка́йі па́л'ц'ами / отаке́ / ік пи́тпен'ок / а ўже с тел'іфо́ном / та ўни с'в'і́та Бо́жого за тим ни ви́жут.*

ТАК, ІК (ЇК) (ТА́КІК) У КО́ЖДИЙ ХА́ТІ – по-всякому: *Ти се пита́йіш / йек у них / йек жийу́т / ци ш'іну́йуц:е / а йа каў / у них так / ік у ко́ждиї ха́т'і / нима́ / шоби́ ўрас гла́тко / рас на рас ни вихо́ди; Бува́йі по ўс'е́кому / так / ік у ко́ждиї ха́т'і / сего́н:е до́бре / а за́ўтра шош нахо́диц:е / але́ до́бре / шо ўно перехидне́ / нима́ тако́го / шоби́ залу́тавилисе ї д'н'а́ми ни говори́ли / з'ет' тото́ ўм'і́йі бо́рзо зала́год'увати / а дон'ка́ зао́стра / де́коли ла́кома свої́ му́хи пока́зувати / таї шо ти зро́биш.*

ТА́К, ІК У МЛИНІ́ (НА СТА́ЦІЇ) – гамірно, людно: *Бу́ла смих зноў сего́н:е на пол'ітл'і́н'іц'і / і зноў ма́ло шо скориста́ла / це так йа вид майа́ хо́жу / іґ завеснува́ли / то зра́зу зач'е́ла ходи́ти / таї ви́жу / шо се л'іч'е́ти тре́ба їти ду́жому / бо слабо́му т'е́шко прихо́диц:е / ускр'і́с' тре́ба ви́ч'ікати / о́ч'ір'іди страшн'і́ / а ти му́сиш сво́йі доч'іка́тисе / а то / ік у*

млин'і́ / головá вит тóго роспýкуйіц:е / тогó каў / шобú л'іч'éтисе / тре: мáти сúли / а так нимá ч'о тудá се покáзувати / ч'ýйіс:е в сúл'і / то ĭди / а н'і / то сидú дóма / дóма соб'і́ слабýĭ / і ни робú н'ікóму клóпотиў.

ТÁК, ІК У МРÁЦІ – зовсім нічого не видно; про ситуацію, коли важко думати, зорієнтуватися в чомусь: *Питкрут'і́т л'áмку / бо н'іц н'іч'ó ни вúтко / ў хáт'і / тáк'ік у мрáц'і; Лиш'і́м / Івá / цис'і́ пидрахýнки на зáўтра / бо ў мéне ў голов'і́ / тáк'ік у мрáц'і; То / Йýц'ку / сегóн:е ўс'о / тáк'ік у мрáц'і / вúтки ми гóн':і знáти / йéк унó бýде / потóму мéц:е вúд'іти / шо нáрит вúбраў / алé ни зрáзу / а у ĭкúĭс ч'ес / гаш тогдú уздримó / шо до ч'óго.*

ТÁК, ІК У ПЕЧЄ́ – дуже жарко: *Йо:ĭ / та надвор'і́ / тáк'ік у печ'é / н'іĭдé н'іч'ó ни пров'івáйі / тогó ўс'і кáжут / шо зле се ч'ýйут / ад'і́ с ким ни заговóриш / кóждиĭ квóлиц:е / шо ў голов'і́ нидóбре / у кóго тúски / у кóго шо / каўт / шо то на сóнци шош се д'і́йі / тогó л'ýде так погáно ч'ýйуц:е; Так йісте́ / вúжу / гаĭцувáли вáтру / шо ў хáт'і / тáк'ік у печ'é / хто ч'уў такé робúти? / та цих дроў / шо йісте́ купúли / нáв'іт' на пиў зимú ни стáне / ни знáйу / ци до с'в'ет дот'éгнете / алé йа ни за ц:е / ви такý гóр'іч' у хáт'і зробúли / шо нимá ч'ем дихнýти / Бабó / кáжемо вам / шо дитúна прислáбла / А ви гадáйіте / шо дитúн'і тотó помóже? / шо то йе здóрово? / та ви ни вúдите / йек унá поч'ірвон'і́ла? / і то нú вид гор'éч'ки / бо ч'ýйу / шо гор'éч'ки нимá / це вит тóго / шо ви так йійі́ ўбрáли / іĭ би ў хáт'і ни знáти ĭка стýд'ін' бýла / а наĭбúрше вит тóго / шо рóзуму нимá / рас такý спарнотý ў хáт'і зробúли / аг'і́ / та тýтки ўмéрти мош / до мéне ўже млис'т' питхóди.*

ТАК (ЛИШ ТАК) – І НИ ЙНАК (НИ ІНÁКШЕ, ЙНÁКШЕ) – тільки так, інших варіантів не існує: *Мете́ вúд'іти / уздрите́ на своĭі́ óч'і / бýде так / і ни úнак; Робú лиш так / і ни úнак / бо бýде зле / по вакн'і́ крéĭдоў н'іхтó ни б'і́ли / то áбо крéĭдоў / áбо вакнóм.*

ТÁКІС (ТÁКІСТЕ) – *присл.* так, ускладнений залишками особових форм допоміжного дієслова *бути* в теп. часі: *Тáк'істе пишлú / шо за вáми би ни ўгнáўсе; Тáк'із зробúў / шо л'і́пше бýло ни робúти / ни ч'іпáти тотó; Аг'і́ / тáк'іс се зибрáла / ік у ĭкес велúке с'в'éто / А то і йе сегóн:е ў мéне с'в'éто / велúке с'в'éто; Тáк'істе сказáли / шо трéба дóўго ўдýмуватисе / прóтиў кóго ўно / ци би л'і́пше / ни прóтиў кóго / а зá кóго.*

ТАКІ́ СЛОВÁ, ІК (ЇК) ГОРÓХ – про мовлення того, хто швидко і багато говорить: *Éĭде / та Василúха ш'і фáйно говóри / а ў йійі́ нев'і́стки так'і́ словá / іĭ горóх / іĭ би йігó полýш':іў ў от:ý мúску / а потóму пересипáў ў от:ý бл'іш'інý дитин'éч'у пýтен'ку / у нéйі кóжде слóво так цоркотúт /*

шо ґваўт / і м’ін'і́ так се ро́би / іґ би малі́ми клеўч’іками хтос у ч’оло́ погу́пуваў / але́ тикі́ раз за ра́зом / то йа ўже ни ўс'о розум’і́йу / шо́ ўна ка́же / а́ле ни перебива́йу / а лиш похи́туйу голово́ў / шобі́ бо́рше ўна ви́казала тото́ / шо ма́йі ў гру́дех / *бо ік перебйу́ / то зач’не́ на́ново*.

ТАК І ТАК – ужив. як засіб імпліцитного викладу якогось повідомлення з тим, щоб далі звернути увагу на головне: *Йа зра́зу пишла́ до Га́н΄і / росказа́ла ус'о́ / шо ми ўра́дили / так і так / абі́ ўна зна́ла / ч’о ми нара́з΄і ни йі́демо з йе́блуками* / *А ўна шо*?

ТАК МІНІ́ (ЇМУ́ ТА ІН.**) ВЖЕ Є –** вислів викор. у ситуації, коли мовець хоче підкреслити: “так є, і з цим треба змиритися; уже нічого не зміниш”: *Соко́т'усе / т'ішке́ ни пидоі́ма́йу / ко́ждиĭ ден' пйу л'іка́рство / і шо роби́ти? / так м’ін'і́ ўже йе / але́ н'іч’о́ / кобі́ ни гі́рше; Ни криўду́йусе на жит'е́ / бо то би буў гр'іх / так м’ін'і́ ўже йе / шо мус тро́хи терп’і́ти / поте́рпйу / лиж би на гі́рше ни пишло́ / оц:е́ / шобі́ ни гі́рше; Так йімý ўже йе / Ан:и́ч’ко / і ти н'іч’е́м бі́рше ни го́н:а йімý помоч’і́ / одно́ / шо йіго́ тре: розговор'е́ти / бо йімý ў штир'о́х с'т'і́нах т'е́шко сид'і́ти / то ко́ждиĭ би злі́ўсе / але́ шо / ско́ро потепл'і́йі / таĭ ме виході́ти / бу́де тро́хи шкутил'га́ти / але́ це ўже таке́ / це ўже н'іч’о́ по́длук то́го / шо могло́ бу́ти* / *наĭгі́рше переĭшло́се*.

ТАК НАРОБИ́ТИСЕ, ШО НИ ГО́ДЕН (НИ МОЧІ́) ВСТА́ТИ (КИНУ́ТИСЕ, РУ́ШИТИСЕ, РУ́КУ ПИДОЙМИ́ТИ; НІ РУКО́В, НІ НОГО́В КИНУ́ТИ; ШО СЕБЕ́ НИ ЧЮ́ТИ; ШО ГАШ (АШ) У ОЧЄ́Х ЧЬО́РНО́ ТА ІН.) – тяжко працюючи, дуже втомитися; напрацюватися: *Йо:ĭ / та ми так наробі́лисе / докі́ тото́ реĭбува́ли / шо ад'і́ с'і́ли / попоĭі́ли / а ўста́ти ни го́н':і / та́кіґби прили́пли до ла́виц'і / а ц':і два па́л'ц'і на пра́виĭ руц'і́ ско́рч’ілисе / а випраўйе́тисе ни хо́ч’ут / таĭ рука́ / ч’у́йу / затерпа́йі; Так се наробі́ла ко́ло тих городі́ў / шо ўже дру́гиĭ ден' ни го́н:а н'і руко́ў / н'і ного́ў кину́ти / гаш о́ч’і вилаз'е́ли / а муз бу́ло / бо с'в’е́та питпера́ли / таĭ д'і́до каза́ў / шо за два дни дош’ бу́де / а то ад'і́ їке се з'в’і́йіло / б’і́ло надвор'і́ / даўно́ тако́го ни бу́ло / а д'іт / ік у во́ду диві́ўсе; Так се наробі́ти / так ни пош’інува́ти себе́ / шо йек? / на дру́гиĭ ден' ни моч’і́ ўста́ти? / і шо / це йе до́бре? / це приба́ви тро́хи здоро́ўйа*? / *та так’і́ роботі́ бо́рше ў гли́ну зажену́т* / *отуда́ зат'е́гнут*.

ТАК НАТРУДИ́ВСЕ (ЗМУ́ЧІВСЕ), ІҐ (ЇҐ) БИ́ БУВ У ГУ́ШТРУДІ – *заст*., дуже втомився: *Ни знаті́ шо ни робі́ў / а так натруді́ўсе / іґ би бу́ў у гу́штруд΄і* / *Бабо́ / а за їкиĭ гуштру́т д'іт ка́же*? / *Гента́м тот'і́ л'у́де / шо ході́ли с сплава́ми / узим’і́ ішлі́ гор'і́ заготоўйе́ти л'іс / йіх витпраўйе́ли деле́ко / ў Йілач’о́ру / ў Пиркала́бу / дес отуда́ / і то буў т'ішкиĭ трут /*

л'у́де та́мки фист се ўро́бйували / ну а йік се пита́ли когóс с хатни́х / а де д'е́д'а / ци де ч'олов'і́к / то каза́ли / пишóў у гу́штрут / у гу́штруд'і вин / і ўс'і зна́ли / шó т:о / а пишло́ ўно вит гусуда́рств'ін:иї трут / отáк се назива́ло / а л'у́де каза́ли / гу́штрут.

ТАКО́ – *незм.*, так; ось так: *Диви́се суда́ / такó берéш на ї́глу дв'і ни́тоц':і / би́рше ни тре: / бо хрéстик вии́де вели́киї / і ши́йіш / осуда́ диви́се / полотно́ р'ітке́ / на нéму дóбре се ўч'е́ти; Йа зна́йу / це такó се данцу́йі / а прис'у́ди ту́тки н'ідоч'óго.*

ТАКО́ (ОТАКО́, ТАКОВО́, ОТАКОВО́) – *присл.*, ось так: *Беру́ к'і́сто / такó йігó м'і́с'у / ви́м'ісила / а ўже потóму рóбйу з нéго зазу́л'ку; Таковó / диви́се / йа розд'і́л'уйу б'ілки́ ї жоўтки́ / йéц'а ни збива́йу ра́зом с цу́кром / а окрóме / б'ілки́ зби́ла / а потóму жоўтки́; Отакó дити́ну се дéржи / однóў рукóў голóўку пид:éржуйіш / а дру́гоў / такó берéш / і тогди́ дóбре бу́де.*

ТАКО́ГО (ВСЄ́КОГО) – *незм.*, так багато, стільки: *Такóго ўс'е́кого накла́ли / шо столи́ ўгина́лисе вид йі́диў / Ну таї шо там бу́ло / каж'і́т / Студенéц / гóлупц'і / йу́шку дава́ли / мн'існóго богáто / за́йіц буў / зроби́ли фа́їну буженицу / ки́шка нач'е́нена / ўни масар'á бра́ли / каў вам / шо ду́же фа́їно ўс'о зр'іхтува́ли.*

ТА́КО-СЯ́КО – по-всякому; може бути: *Йеґ жийімó? / та́ко с'а́ко / дóброго ма́ло / а́ле би ни ги́рше / оц:é важнé / шоби́ ни ги́рше; Та́ко с'а́ко / таї ікóс су́нец:е / капар'у́ / бо беш ч'олов'і́ка т'е́шко / ікúї би ни буў ч'олов'і́к / то з ним жи́н'ц'і лéкше / іґ без нéго / а м'ії дóбриї буў / шкудува́ў менé / тогó бану́йу за ним / ш'іну́ї / Мару́с'ко / свóго / набува́їтесе / дóки ш'і мош набу́тисе / дóки вас ш'і н'іч'ó ни розлуч'е́ло.*

ТАК РО́БИ (РО́БИТ), ІК (ЇК) МО́КРЕ ГОРИ́Т – про лінивого, невмілого, ледащо: *З нéго таки́ї ма́їстер / іґ з мéне / кривóго / данциўни́к / так рóби / йік мóкре гори́т / дес'е́тому бих заказа́ў такóго наїма́ти.*

ТАК (ТЄ́ШКО) РОБИ́ТИ, ЇК (ІК) КІНЬ (КИНЬ; ВИВ, КОБИ́ЛА) – дуже важко працювати: *Га́н'а ни ўваж'е́ла на сéбе / так т'е́шко роби́ла / йік коби́ла / їка ўже лéдви нóги перестаўйе́йі / а йі́йі пру́тиком / ш':е / ш':е / Та хто йі́йі застаўйе́ў? / сама́ би́ла собóў / сама́.*

ТАК СЕ ВЕДЕ́ (ВЕДЕ́ЩЦЕ) – так, як здеб. буває; як прийнято (діяти, чинити): *То / Паз'у́н'ко / так се ведé / шо молóч:иї ма́йі уступи́ти ста́ршому / ти молóч':а / і твойé ма́йі бу́ти мéнче; Так се ведé / шо ч'ес'т' кóждиї л'удин'і́ му́сиц:е вид:а́ти / йа ни каў за шош кра́їне / йа каў / ци вин б'ін:иї / ци тоб'і́ нифа́їниї / ци їкиїс тоб'і́ неприйéмниї / видгóнистиї / алé*

пош'іну́ї ко́ждого / то і вин тебе́ пош'іну́йі / на це́му ма́йі держ'е́тисе с'в'іт / *на до́брому / дол'у́дному*.

ТАК (ТИ́ЛЬКО) СИДІ́ЛА, ШО ГАШ ТОТА́ ПА́НЯ (ГУДЗИ́ЦЯ) ЗАДЕРЕВІ́ЛА (ЗАДЕРЕВ'ЇНІ́ЛА; ЗАТЕ́РПЛА; СЕ ЗМУ́ЧІЛА; ЗАБОЛІ́ЛА; ПРИРОСЛА́ ДО ЛА́ВИЦІ; ДО́КИ ТОТА́ ПА́НЯ НИ ЗАДЕРЕВІ́Ї, НИ ЗАТЕ́РПНЕ ТА ІН.) – *згруб*., дуже довго сидіти: *Дни смих свойі́ забу́ла / с'і́ла і си́жу / так / шо гаш ч'у́йу / тота́ па́н'а задерев'і́ла / але́ де́ йа ўстайу́? / док'і́н'ч'уйу розви́т / і мене́ н'іч'о́ ни го́н:о бу́ло ви́т:и посу́нути / до́ки ни ўв'іййшо́ў буў Ми́тро ї ни сказа́ў / шо свин'і́ ку́ч'у розбива́йут / йа ч'е́сто бу́ла забу́ла / шо даўно́ пора́ се ку́тати / Та бо тебе́ корт'і́ло бу́ло ви́д'іти / йек ме вигл'іда́ти рука́ў / ти ў то́му бу́ла / за и́нче йіс ни ду́мала / а хот'і́ла приква́пити шит'е́ / Ну та так / але́ йеґ до тако́го допуска́тисе / ік се ни ўку́тала? / ус'о́ ґваўту́йі / голо́н:е / а йа се рос':і́ла ш шит'е́м / то гаш на ме́не ни поди́бне бу́ло; Мої / а тота́ па́н'а ў те́бе ш'і ни зате́рпла вит то́го / шо так до́ўго сидиш? / бо йа ўже зач'е́ла гада́ти / шо / мо́же / ўна ў те́бе прирослá до ла́виц'і? / ду́майу / ік приросла́ / то бу́ду кли́кати Нико́л'ч'іка / шоби́ поми́х тото́ видорва́ти / И:ї / хо́ч'іте жертува́ти / а то н'іц ни с'м'і́шно / с'і́ла смих на пиў годи́ни с плет'і́н'ім / мало́му касе́точ'ку лиш му́с'у сплести́ / а вам ужé тото́ ста́ло вели́ке ў оч'е́х / Вели́ке ни вели́ке / а ти подиви́се / котра́ годи́на / ї коли́ йіс с'і́ла / ану́ / наўми́сне / се подиви́ / йа ўже бур'іну́ наж'е́ла коро́в'і / води́ вит То́ми прине́сла / ви́ч'істила ў ста́їни / приста́вила ў ку́хни вари́ти / але́ по́моч'і н'і вит ко́го ни го́н:а се доч'іка́ти / а ти ка́жеш / але́ ік ка́жеш / то кажи́ / хо́ч'у ви́д'іти / до ч'о́го цисе́ ка́зан'і тебе́ доведе́ / ік ч'олов'і́к за́рас при́йде з робо́ти / а д'і́ти поприхо́д'ут ш:ко́ли / отогди́ уздримо́ / би́рше н'іч'о́ ни каў / сиди́ / ік сиди́ц:е*; *Ч'у́йіш / ни го́н:а бу́ла йийі́ се збу́ти / ма́йу ш'е́с'т'і на те́бе / шо йіс прийшла́ / таї ми пишли́ ў горо́т / Йа се с'м'і́йу / бо нагада́ла / йек на́ш'а пре́баба каза́ла / мо́же / памн'іта́йіш / приходи́ла одна́ з Рижна́ / така́ / шо л'уби́ла фийст поси́д'іти / а ўже тогди́ / ік тота́ пи́де / пре́баба ка́же / ти́л'ко сид'і́ла / шо їйі гаш гуѕи́ц'а задерев'і́ла / то / ви́тко / ни одна́ така́ трафйе́йіц:е / рас і ти ма́йіш доч'ін'і́н'і*.

ТАК СМІЄ́ТИСЕ, ШО ГАШ (АШ) НАЙ НИ КА́ЖУ ШО – дуже сміятися; реготати: *Ваш Іванко́ нач'іски́ мих рос:м'іши́ти / вин маў дар до то́го / ўс'е́к'і м'і́нти пока́зуваў / то де́коли ми так с'м'ійе́лисе / шо гаш наї ни ка́жу шо / могла́ ава́р'ійа се ста́ти.*

ТАК СОБІ́ – 1) посередньо: *Жийу́т так соб'і́ / нима́ / Сла́ва Бо́гу / вели́кої б'іди́ / а́ле ї за добро́ т'е́шко*; 2) нічим особливим не виділяється: *Каза́ли / шо така́ фа́їна / розу́мна / мо́же / ї розу́мна / н'і́ч'о́ ни ка́ў / а шо*

фа́йна / йа бих ни сказа́ла / так соб'і́ / ў сел΄і́ кра́ш':і йе / а́ле ік йиму́ до́бре / то це голоўне́ / важне́ / шо йиму́ се ўдайе́; 3) не відповідає, на думку мовця, нормі, а отже, й позитивній оцінці: *Вин ду́же за неў / а ўна? / уна́ до не́го так соб'і́ / Бо ўна на л'у́дех се стри́муйі / таі́ ш'і то / шо ду́же ўстидли́ва.*

ТАК СПЛИ́ЛО, ЇҐ (ІҐ) ЗА ВОДО́В – дуже швидко: *Ка́жу вам ге́зде / ус'о́ так проі́шло́ / так спли́ло / йіґ за водо́ў / ш'і ўч'е́ра буў молоди́й / ду́жий / а сего́н:е нима́ на шо диви́тисе / і на шо над'іва́тисе.*

"ТАК-ТАК", – СКАЗА́В БІДНЯ́К (БІННЯ́К) – вислів викор. як своєрідний скріп, предтекст чи висновкова формула у мовленні, як один із засобів побудови контрасту, іронії в ньому; а також як елемент роздуму над чимось, як засіб "переходу" до наступної теми чи мікротеми: *Та то так / ро́зум молоди́й / вин ш'і ни дийшо́ў сво́го / шобі́ розум'і́ти / шо́ йе до́бре / а шо́ / пога́но / за риґ два ди́йде / Так так / сказа́ў б'ід'н'а́к / ди́йде / але́ ци то ни бу́де запи́зно? / рик таки́й до́ўгий; А д'іт Іва́н л'убі́ў жертува́ти / ік шош йиму́ питходи́ло цисе́ нагада́ти / це ўже по́длук то́го / і́ка бе́с'іда вел:а́се / то вин каза́ў / так так / сказа́ў б'ідн'а́к / йеґ до́бре жи́ти ў колго́сп'і / і ги́р'ко запла́каў; Так так / сказа́ў б'ін':а́к / ви́диш / вин знаў / а йа ни зна́йу / ци так / ци ни так / йа се ваѓа́йу / а ти́ шо ду́майіш / Ула́? / у і́кий бик ти се ди́виш? / Йа ў тої́ / шо і́ ти / ли́ш так; Так / так / сказа́ў б'ідн΄а́к / а йа соб'і́ розга́дуйу / ч'о Іва́н ни поверну́ў до них / ік ішо́ў с це́р΄кви? / ўни йіго́ кли́кали; Так / так / сказа́ў б'ідн΄а́к / шо тут би мо́жно ш':е доба́вити? / нич'о́ / х'іба́ лише́н΄ тото́ / шо ми це ўзна́ли пе́рш'і.*

ТАК ТЕ́МНО, ШО ЗА ПИВ КРО́КУ НІЧЬО́ НИ ВИ́ТКО – дуже темно: *Йо:ї / та то так те́мно / шо йа сво́йіх рук ни ви́жу / напра́ўду / за пиў кро́ку н'іч'о́ ни ви́тко / А ти оч'е́ма с'в'іти́ / таі́ меш ви́д'іти.*

ТАК ТЕ́МНО (ТЕ́МІНЬ ТЕМЕ́ННА, ТАКА́), ШО НИ ЗНАЮ – дуже темно: *Надвор΄і́ те́м'ін΄ теме́н:а / така́ / шо ни зна́йу.*

ТАК ТЄ́ШКО, ШО ЗЕ́МНЮ ГРИЗ БИ (БИХ) – дуже важко: *Каў тоб'і́ / м'ін'і́ бу́ло т'е́шко / так т'е́шко / шо бих бу́ла зе́мн'у гри́зла / гада́ла смих / шо ни пережийу́ тото́ / а́ле пома́ло проі́шло́ / хот' шра́ми се лиши́ли і́ дотепе́р дайу́т себе́ зна́ти / і м'ін'і́ се ви́ди / шо до́ки бу́де мо́йіх дниў / до́ти бу́ду тото́ памн'іта́ти / бо то м'ін'і́ переломи́ло жит'е́ на дв'і полови́н'і / мене́ и́нчоў зроби́ло / йа зна́йу / шо ти без би́рше хот'і́ла за т:о ўч'у́ти / але́ йа ни хо́ч'у старе́ розруш'е́ти / ўно ўже ўтихоми́рилосе / ўм'іст́уч'ілосе / таі́ наі́ так бу́де / за шош и́нче говор'і́м / гаі́ / за д'іти́й роскажі́ / йек уні́ там се ма́йут.*

ТАК ТЄ́ШКО (БОЛИ́Т; ГОРІЧЄ́, СТУДЕНО́ ТА ІН.**), ШО НИ ЗНА́Ю –** дуже важко (боляче, жарко, холодно та ін.): *Так м'ін'і́ т'е́шко /*

шо ни зна́йу / ад'і́ ĭдут с'в'е́та / а м'ін'і́ н'іч'о́ се ни хо́ч'і; Ш'і лиш весна́ / а то ўже так гор'іч'е́ / шо ни зна́йу / моĭ / та ш'і л'і́та нима́ / а шо бу́де ў ли́пни / ік то тепе́р нима́ ч'ем ди́хати? / дош':у́ ли́ж би се зда́ло / але́ шо́ / зач'іна́йі збера́тисе / захма́риц:е на тро́хи / і зноў пра́жи / ни зна́йу / йек ми се ви́л'ітуйімо / шо бу́де з горо́дом; Так боли́т / шо ни зна́йу / позаўч'е́ра зроби́ўсе м'ін'і́ йіч'м'і́н' / і з:а не́го йа ўже дв'і но́ч'і ни спи́у / вигр'іва́йу / але́ ви́жу / шо вин ш'і ни дийшо́ў сво́го / ш'і прийдец:е тро́хи терп'і́ти / аг'і́моĭ / таке́ мале́ / а таке́ пас'ку́дне / усиĭ орган'і́зм застаўйе́йі му́ч'итисе / ни дайе́ йіму́ супоко́йу.

ТАК ТРЕ́БА, ЇК (ІК) ТОГИ́ДНОГО СНІ́ГУ (ВЧІРА́ШНОЇ ДНИ́НИ) – зовсім не потрібно: *Ни хо́ч'у тих лайі́ў ви́д'іти ў ха́т'і / йіх так тре́ба / йік тоги́дного с'н'і́гу / йік ото́йі гру́зи / шо л'у́де мн'е́цкайут на доро́з'і.*

ТАКУ́ МАЇ ХА́ВКУ, ШО (І) ФЕЛЕ́ҐОВ БИ НИ ЗАТКА́В – *знев.*, *згруб.*, про базікала, “пискатого”: *Ти сло́во / а ўна тоб'і́ де́с'іт' / таку́ ма́йі ха́ўку / шо і феле́ґоў би ни затка́ў / А йа бих затка́ў / каў тоб'і́ ге́зде / ни шука́ў бих феле́ґу / а бут' ч'ем би припе́р тоту́ ха́ўку / і то так би пришпили́ў / шо ўна до́ўго ни могла́ би се ўтвори́ти / і тогди́ би бу́ло ви́тко / хто ў ха́т'і ґазда́ / хто но́си капел'у́х / о: / йа бих цисе́ так ни лиши́ў.*

ТАК УНО́ І Є (ВИ́ЙШЛО) – справді: *Ви́диш / каза́ў / шо ни ме сва́тати т:у д'і́ўку / так уно́ і йе; Д'е́д'а каза́ў / шо до полу́н':а убйу́т пидло́гу / так уно́ ĭ ви́йшло; Ус'о́ / шо йіс передр'іка́ў / Іва́н'ч'іку / ус'о́ так і йе / ік у во́ду йіз диви́ўсе / йіґ бес ч'іта́ў по пи́саному.*

ТАК УСЬО́ МИНУ́ЛО, ЇК (ІК) ВОДА́ (ШО ПОТАЄ́) – дуже швидко минуло: *Мару́с'ко / ти се пита́йіш / ци йа се нажи́ла? / так ус'о́ мину́ло / йік вода́ / іґ би це ўч'е́ра бу́ло / а ўже м'ін'і́ ско́ро в'іс'імдис'е́т' і пйет'.*

ТАК ЦИ СЯК (ЦИ И́НАК, ЦИ ОТА́К) – так чи сяк (чи інакше, чи ось так): *Йек соб'і́ хоч' / так ци с'ак / а́ле скажи́ / ни дуĭ гу́ки / бо ў ме́не ўгадач'і́ў нима́ / аби́ т:о догада́тисе / шо ти хоч' / ґу́рскиĭ тебе́ зна́йі с тво́йоў нату́роў / таĭ зо́ўс'ім.*

ТАК (Є), ШО́БИ́ НИ БУ́ЛО ДО́БРОГО (ДО́БРЕ) – про постійні клопоти, необхідність долати труднощі, горе: *Сего́н:е м'ін'і́ брат зател'іфонува́ў / шо ўмер хло́пец у Йурка́ косиўско́го / три́ц':іт' ро́киў / будува́ўсе / таĭ нима́ / три́ц':іт' ро́киў / шо́ на ц:е сказа́ти? / так йе / шо́би ни бу́ло до́брого / аби́ ў добр'і́ ни пожи́ў ч'олов'і́к / а лиш в'і́ч'но гарува́ў / биў собо́ў / а пото́му ўмер / отаки́м ус'о́ се с'к'ін'ч'е́ло.*

ТАЛАБАНУВА́ТИ – *згруб.*, 1) топтати, утоптувати: *Ік по́леш гр'ітки́ / то ни талабану́ĭ зе́мн'у / става́ĭ на до́ш':іч'ку / бо ĭка бу́де ко́рис'т' с тако́йі*

робо́ти / йік ти ус'о́ утрамбу́йіш?; 2) іти, ходити, тупцювати, залишаючи сліди на поверхні чогось: *Ни талабану́ї по ха́т'і грус'ки́ми нога́ми / ад'і́ ǐко́йі гру́зи наноси́ў / ти шо́ / ни ви́д'іў / ік'і́ ч'о́боти*?

ТАЛАБАЦУВА́ТИ – те саме, що й ТАЛАСУВА́ТИ: *Так броц'ка́ниў во́дами / талабацува́ў у грузі́ / шо ч'еревик загуби́ў / мої / а ти ч'о́ / л'у́пч'ку солоде́н'киї / ч'о́боти ни ўбра́ў / ік тебе́ так корт'і́ло тото́ м'іси́ти? / ході́ тепе́рки бо́сиї на одну́ но́гу / ў ме́не нима́ ви́тки тоб'і́ ўз'е́ти дру́гі ч'еревики / і ни зна́йу / де тої шука́ти.*

ТАЛАБА́ЦЬКАТИ (ТАЛАБАЦЬКА́НИТИ) – те саме, що ТАЛАСУВА́ТИ: *Уни́ зроби́ли бу́ду / та́мки гул'а́ли / а за столи́ кла́ли ў ха́т'і / а́ле то тре́ба бу́ло ǐ ко́ло бу́ди ўс'о прила́годити / шоби́ л'у́де ни талаба́ц'кали по розмо́клому / йіґ би су́хо / то нич'о́ / і йік таки́ї дош'/ то па́ру кро́киў перейти́ с ха́ти ни йе ле́хко / А ч'о́ ни ки́нули дош'ки́? / Пото́му так зроби́ли / Ми́тро / сус'і́т / з до́му прин'і́с / таї ужé по них хо́ўскалисе / тогді́ ле́кше ста́ло; Ни кр'іч'е́ї на д'іти́ї / наї талабац'ка́н'ут / диви́се / йек йім ве́село / тако́йі калаба́н'і га́ла па́ла ни на́їдеш / води́ч'ка те́пла / таї йім н'іч'о́ се ни ста́не / Гаї / мете́ ви́д'іти / йіґ уни́ / д'іт'ки́ / ви́т:и ви́л'ізут / Н'іч'о́ / скупа́йіш у то́му цебр'і́ / таї по ўсе́му.*

ТАЛА́Н, -у́ – *рідко*, доля: *То іки́ї кому́ тала́н припи́саниї / шо кому́ суди́лосе / вит то́го н'і ўтеч'е́ш / н'і витку́пис:е / н'і схова́йіс:е / абе́з ги́нуў / умера́ў / а бу́де так / ік ма́йі бу́ти / і фе́ртик.*

ТАЛАСУВА́ТИ (ТАЛАБАСУВА́ТИ) – йти по болоту, "по грузи"; забруднювати підлогу, залишаючи на ній мокрі брудні сліди: *Лише́н' шо ум:и́ла пидло́гу / а ти таласу́йіш по ниї / гаї / подиви́се / шо йіс полиш'е́ў / та тут ни доро́бис:е.*

ТА́ЛБА, -и – окрема частина дараби: *Ко́ло Ко́з'мових зага́та / талби́ на бе́рех повитру́т'увало / Але́ то т'ішке́ / пас'ку́дне м'і́сце дл'а тих / шо веду́т плот' / того́ нима́ дивоти́ / шо таке́ тра́филосе; Дара́ба могла́ бу́ти коро́ч':а і до́ўш'а / то ўже зале́жно вит то́го / ки́л'ко ў ниї талби́ї.*

ТА́ЛІР, -а – *рідко*, старовинна срібна монета, що була в обігу в Україні та в деяких інших країнах; таляр: *Та́л'іри ǐ дука́ти даўно́ ў скри́н'у склада́ли / куда́ и́нде? / а могло́ бу́ти / шо ў ц'ітки́ ўпл'іта́ли / йа таке́ ви́жу лиш на ǐки́хос стари́х фудуґра́ф'ійах / ци ік переберáйу шош у па́мн'іти ǐ нага́дуйу / ў ко́го таке́ бу́ло / бо йік таке́ котра́с у с'в'е́то ўбера́ла / то т:о бу́ло ду́же вели́ке / ни ко́жда таки́м могла́ пофали́тисе / ну а тепе́рки це́го ду́же р'і́тко мош уздр'і́ти.*

ТАЛЮВА́ТИ – 1) укладати; щільно складати щось одне біля одного, заповнюючи певний простір: *Так тал'у́ї / би цисе́ ўс'о ум'істи́лосе*;

2) розподіляти: *Тал΄ўї у кóждиї м'іш'ýлик по пйет΄ цукíркиў / кладú два печ'éн΄а і по малúї ч'укул΄áц΄:і / на ўс΄іх д΄ітúї мáйі стáти.*

ТАЛЮВА́ТИСЕ – розміщуватися в певному порядку; щільно сідати – одне біля одного; укладатися спати: *Тал'ўї / ік то ни тал'ýйіц:е / трéа ш':е он:ý пáку / тýтки се ни ўм'і́сти ус'ó; Ну та то тал'увáтисе мош на лáвици / іґ богáто хóч'ут с'і́сти / ў аўтóбус'і / іґ глúтно / о: / а ш':е / ік л'ігáйут спáти / каўт / гаї тал'ýїтесе / д'і́ти / бо то пúзно / йек метé рáно ўставáти?; Ми ўже тал'увáлисе / хот'і́ли л'áмпу гасúти / алé ч'ýйімо / хтос попýкаў у викнó / тáк'іґ би пошкр'і́п / легóн'ко / іґ дитúна.*

ТАЛЯБА́СИТИ – йти по болоту, по грязюці; йти по чистій підлозі, забруднюючи її: *Ад'і́ ікúми брун:úми ч'óботами тал΄абáси по пидлóз΄і / мої / анýко ідú вúц:и / бо зáрас прут óзму / ти шо / ни гóден буў роз:ýтисе? / ти отáк ш'інýйіш мáмин трут*?

ТАЛЯ́ПАВКА, -и – грязюка: *Надвор΄і́ такá тал΄áпаўка / шо без ґумакúў х'ібá лиш у хáт΄і сид΄і́ти / нимá йек крóку ступúти.*

ТАЛЯ́ПАЛО, -а – *знев.*, базікало; людина, що веде беззмістовні розмови; особа, якій не можна довіряти: *Ни спостúгнеш тхáт΄і диїтú / йік ус΄і́ мут знáти ўс΄о / шо йіс з Л΄óнеў говорúла / тал΄áпало таке́ / шо с΄в'іт такóго ни вúд΄іў / докладé половúну тóго / шо ни бýло / і спихнé на тéбе / скáже / шо ўс'ó вит тéбе ўч'ýла / ш'і ї забожúц:е.*

ТАЛЯ́ПАТИ – 1) іти по воді, по болоті: *Анýко / дивúсе / малúї тал΄áпайі / броц'кáни болотáми / наї ґумач'кú ўберé*; 2) *знев.*, *перен.*, говорити зайве, призначене не для всіх; верзти нісенітниці; вести пусті, беззмістовні розмови: *Хто просúў тал΄áпати за Мúтра / шо вин з Дýц΄ом тýтки буў? / нашó це ўс΄і́м знáти?; Мар΄і́ка тал΄áпайі / лиш абú рот утвор'éти / лиж бú шош вúт:и їшло / а то нимá шо слýхати / н΄ікрúшки нимá*; *Тал΄áпайі йізикóм / ік прáн:иком / лиш трах / та трах.*

ТАЛЯ́ПАТИСЕ – 1) бруднитися чимось рідким: *Бабó / йа л΄і́пше заметý / м'ін΄і́ ни мóжно с цúми мискáми тал΄áпатисе / бо пáлец наривáйі / наї Марýс΄а йіх ум:úйі*; 2) *згруб.*, хлюпатися у воді, купатися: *Наї тал΄áпайуц:е / к'і́л΄ко хóч'ут / то р΄ітко бувáйі / шобú ў р΄іц΄і́ бýла такá тéпла водá / і ш'і т:о / шо ч'істéн'ка.*

ТАМ (ТА́МКИ; ТУДА́, ОТУДА́), ДЕ ҐУ́РСКИЙ НОЧЮ́Ї – *згруб.*, далеко, невідомо де: *Дé йа знáйу / кудá вин пишóў / мóже / тудá / де ґýрскиї ноч'ýйі / цес д'і́т':о скáже / кудá йігó нóси? / И:ї / ч'ó ви так нифáйно говóрите? / ікá мýха вас укусúла? / тажé ік отакá бéс'іда / то хто схóч'і вам роскáзувати / кудá се зибрáў*? / *йа бих самá ни казáла.*

ТАМ (ТА́МКИ; ТУДА́, ОТУДА́), ДЕ ДІ́ТТЬО (ТОЙ, ТОТ) ДОБРА́НИЧЬ КА́ЖЕ (НОЧЮ́Ї) – *згруб.*, дуже далеко, у важкодоступних місцях: *Пишли́ ў а́фини / але́ ў таке́ шклеп'і́т'і / гаж дес туда́ / де д'і́т':о добра́нич' ка́же / побли́ску ўже а́фин нима́ / ч'у́йіте / х'іба́ лиш там / де тоі̆ нуч'у́йі / гаж дез за Ма́ґуру і̆шли; Йо́йойоі̆ / шо́ ми се ўходи́ли / та шо ми се ўходи́ли / йо:і̆ / йа да́л'ше / ік Костеви́ / ни буў / а т:о ш':е да́л'і / так ужé нас д'іт ви́водиў / шо йа надо́ўго тото́ запамн'іта́йу / Ви ни зна́н'і ў то́му к'іру́нку / бо звúкли йісте́ по́близку грибúў шука́ти / а д'іт вам показа́ў / куда́ ш':е мош пити́ / але́ йе / шо йі́дут с Т'у́дева гор'і́ / ў Проб'і́ну ци ш':е куда́с / а пото́му ш'і п'і́шки / і каўт / шо та́меч'ки ти́л'ко грибúў / шо мош косо́ў коси́ти / мо́же / дес і прибр'і́хуйут / але́ іґ би ни бу́ло / то ни л'і́тували би та́мки / ни сид'і́ли би по пиў л'і́та / а то коп'і́ка / і фа́і̆но плат'у́т / бо зра́зу / зибра́ў / і здайе́ш / але́ то деле́ко / фиі̆ст деле́ко / каўт / шо тре: пйе́литисе гаш туда́ / де тот добра́нич' ка́же / т'ішки́і̆ зари́бок / але́ випла́т'уйіц:е; Іґ бу́ли тот'і́ пога́н'і ч'іси́ / то Леси́ха зибра́ла бу́ла д'іти́і̆ і̆ пишла́ дго́р'і / шоби́ перебу́ти тото́ / споч'е́тку каза́ли / шо ўни ў Гли́н'іному хова́лисе / а ви́йівилосе / шо да́л'ше / гаж дес там / де тоі̆ ноч'у́йі / и:і̆ / шо говори́ти / за ц:е сама́ Леси́ха н'іко́ли н'іко́му ни каза́ла / а д'і́ти повиростáли / і̆ до само́йі ста́рости тако́ж за т:о ни зга́дували / м'ін'і́ ма́тка шепну́ла бу́ла / ік ужé н'іко́го з них ни бу́ло / и:і̆ / шо каза́ти / л'у́де бойе́лисе / і тот страх н'іч'е́м би буў ни ви́корч'уваў.*

ТА́МЕЧЬКИ (ТА́МКИ) – *присл.*, ось там; там: *Та́меч'ки ни бу́ло жино́к / сам'і́ л'у́де; Та́меч'ки ўс'о с'і́но ни ўм'і́стиц:е / бо ш'і пиў по́др'і тоги́дного йе; Ланц та́мки / де йіс ўч'е́ра покла́ла / пит ста́і̆неў диви́се; Гребл'і́ на поконе́ч'у / та́мки і̆ острива́ се лиши́ла / тота́ / шо заби́ти тре́ба бу́де / закли́ч'імо сего́н:е Нико́л'ц'а.*

ТАМ І ТАМ (ТА́МКИ Й ТА́МКИ) БУ́ТИ – у визначеному місці, яке мовець з певних міркувань для сторонніх не озвучив: *Перека́зуваў / там і там бу́ти / ти зна́йіш / йек туда́ се добера́ти; Коби́би ўна то́ч'но сказа́ла / де / а ви́тко / при ми́н'і ни хот'і́ла / лише́н' Мар'і́ц'і нагада́ла / ци ўна ни забу́ла / шо ў ше́стиі̆ ма́йі та́мки і̆ та́мки бу́ти / йа наш'у́рила ву́ха / а́ле ни ўч'у́ла / пото́му тики́ ни ви́держ'іла / таі̆ се запита́ла / с ким / Мар'і́ / ма́йіш се здиба́ти? / а́ле ўна ўда́ла / шо ни ч'у́йі / а мене́ корт'і́ло цисе́ зна́ти.*

ТАМТО́Й – ось той: *Мар'і́ч'ко / принеси́ко м'ін'і́ кош'і́л' / а́ле ни цеі̆ / шо ко́ло ку́хн'і / а тамто́і̆ / на ґал'е́р'іі̆ах / меш ви́д'іти / вин там оде́н.*

ТА НАЙ БУ́ДЕ, ШО ХО́ЧІ… – про визнання мовцем небажання втручатися в наслідки якихось дій чи подій: *Та наі̆ бу́де / шо хо́ч'і / але́ ўже йік ми се нам'і́рили / то так і ро́бимо / ци шо́ ти ска́жеш / Іва́? / А шо́ йа*

скаў? / се нам’і́рили / то наї бу́де; Та наї бу́де / шо хо́ч’і / йа сказа́ла пра́ўду / а ўни соб’і́ наї ді́ўйуц:е / йек йім вихо́ди / і йік ш’:е рас за ц:е за́йде бе́с'іда / то йа т:о саме́ скаў; Та наї бу́де / шо хо́ч’і і йек соб’і́ хо́ч’і / наї бур'іни́ ход' у гру́ди ви́ростут / а йа би́рше ни го́н:а зроби́ти / ік ро́бйу / то шо́ / йа ма́йу ўпа́сти ў горо́д'і? / е: / так ни бу́де / м’ін'і́ жит'е́ доро́ш:е / ну а кому́ се ни ўдайе́ / то йа са́пу дайу́ / йа ни шкуду́йу / бери́ і роби́ / ки́л'ко го́ден / а йіґ зро́биш бога́то / то йа бу́ду ра́да ї фийст тебе́ пофал'у́ / оц:е́ йа мо́жу поўб’іц'е́ти / фийст пофал'у́; Та наї бу́де / шо хо́ч’і / мут гн'і́ватисе / то наї гн'і́вайуц:е / але́ йа му́с'у сказа́ти / шо т:о / шо́ ўни ро́бйут і йе́к ро́бйут / м’ін'і́ се ни ўдайе́ / бо хто йім и́нчиї ска́же / ік ни ма́ма?

ТАНИЗНА́, -и́ – дешевизна: *Ў пос΄л΄і́н:иї ден΄ на гуман΄іта́рц΄і за коп’іки́ мо́жно се ўбра́ти / а́ле йа ни ді́ўйусе на таку́ танизну́ / ти дес ч’у́ла / шоби́ до́бра фа́їна су́кн΄а ти́л΄ко куштува́ла? / м’ін΄і́ би ни бу́ло сма́шно ў то́му ходи́ти / ік с таки́м / то л'і́пше бес то́го.*

ТА́НИЙ – дешевий, недорогий: *Це габард΄і́н / уз΄е́ў буў на спо́н΄:і / і ўни м’ін'і́ та́н΄і ви́йшли / бу́ло би набога́то доро́ш:е / іґби́ купува́ў гото́в’і / а так / раху́ї / мене́ лиш мате́р΄ійа куштува́ла / сама́ мате́р'ійа*; *З ду́же та́ним уваж’е́ї / ни веди́се на т:о / шо ўно коп’іки́ кушту́йі / кра́ш:е би́рше заплати́ти / але́ купи́ти р'іч’ / а ни́ пусте́ / А йіґ дороге́ / то х’іба́ ўраз до́бре*?

ТАНІ́ТИ – дешевіти: *Сего́року городина́ ни тан΄і́йі / од΄н΄і́ барабу́л΄і тро́хи / в’ід΄і́ / стан΄і́ли / а мо́же / ї н΄і / по́длук то́го / шо бу́ло тоги́т / ус΄о́ доро́ш:е / прожит΄е́ дорож’і́йі / і с цим т'е́шко се змири́ти.*

ТА́НО – *присл*. від ТА́НИЙ: *Пос΄л΄і́н:у па́ку та́но прода́ў / пусти́ў / бо ни бу́ло ко́ло ч’о́го сид΄і́ти / таї йе́блука ў ниї ни геї бу́ли; Ми / Йіла́ / ни ди́вимосе / шоби́ та́но / йекнаїта́нче / ми хо́ч’імо / шоби́ до́бре / бо шо с то́го / шо ч’олов’і́к ку́пи та́но / а ўно йіму́ ни ме служи́ти / а ц:е / пре́ц'ін' / на роки́ се купу́йі / і йіґ зроби́ў йіс ремо́нти / то ни меш хот'і́ти у їкиїс ч’ес зноў с тим зач’іна́ти / і то по́длук усе́го так мош сказа́ти*; *Бер'іт / пуска́йу та́но / бо це пос'л'і́н:а к’і́л'а / а йа ква́пйусе тха́т'і / це ду́же до́бр'і гор'і́хи / ад'і́ їке зе́рн'і здоро́ве / А ки́л'ко ви пра́вите за них*?

ТА́НЬЧИЙ (ТА́НЧИЙ) – дешевший; *пох*. від ТА́НИЙ: *Купи́ў маши́ну за три́ста дол'а́риў / а ха́та така́ / шо ш’і та́н'ч’а / ч’е́сто розва́л'уйіц:е / а ўни прийіха́йут з Рижни́ў на бе́рех / го́н'ут машина́ми / то пус'т'е́ч’і / а тормо́з'ут так / шо ў ха́т'і гаш ви́кна дрижу́т / каў / йі́хайут / ік скаже́н'і; Оце́с ли́жник та́н'чиї / ік тот / і н'іц н'іч’е́м ни ги́ршиї вид не́го / Мамо́ / мо́же / ї ни ги́ршиї / але́ вин коро́ч:иї / ви́дите? / дес на дв’і пйе́ди / того́ так кушту́йі / жи́нка покла́ла до́бру ц'іну́*.

ТАРАРА́ЙСТВО, -а – *згруб.*, 1) безпорядок: *Ни мо́жно допуска́тисе до тако́го тарара́їства / ма́йі бу́ти ікі́йс пор΄е́док / бо йе́к це так / шобі́ ко́ждиї робі́ў / шо соб'і́ хо́ч'ї*?; 2) гомін, крики, бійки, спричинені вживанням алкогольних напоїв: *У тиї ха́т΄і страшне́ тарара́їство / там в'і́ч'н΄і гор΄іўкі́ / ві́ски / крі́ки / то пусте́ м'і́сце / абе́с уваж'е́ла / ік іде́ш по́при т:у ха́ту / йа на́в'іт' тикі́ ік уде́н' іду́ / то ў тиї ву́лиц':і прискó́р'уйу хит / А ч'о бойе́тисе*?

ТАРА́ХКАНІ, -я – *опредм. дія* стос. ТАРА́ХКАТИ: *Вин ремонт΄о́р / оц:е́ тара́хкан΄і пиў дни́ни бу́де ч'у́ти / мотоци́кол΄ се ни заво́ди / то Ва́с΄ко ўз΄е́ўсе зр΄іхтува́ти / до́бр΄і ру́ки ма́йі / таї йіго́ клі́ч'ут.*

ТАРА́ХКАТИ (ТАРАХКОТІ́ТИ) – 1) різко стукати, грюкати; видавати різкі звуки: *А шо́ т:о тара́хкайі? / То зага́ту зач'е́ли розбера́ти / тра́хтор' тара́хкайі / то ш'і вид уч'е́ра / а ви шо / ни ч'у́ли?; В'іде́ў / м'ін΄а́їлик йіде́ / ч'у́йу / шо тарахкоти́т по ву́лици*; 2) *перен.*, голосно розмовляти; вести пустопорожні розмови: *Ад΄і́ їде / і ме так тарахкот΄і́ти / шо мене́ зноў голова́ заболи́т / у не́йі рот се ни запера́йі / та́к'ік мо́тор / іґ зач'е́ў роби́ти / то до́ти ме ропот'і́ти / до́ки свойе́ ни с'к'ін'ч'е́йі.*

ТАРА́ХНУТИ – 1) *докон.* до ТАРА́ХКАТИ (ТАРАХКОТІ́ТИ)[1]: *Хтос зно́ў тара́хнуў у викно́ / ни ўм'і́йі лего́н΄ко пу́кати*; 2) вдарити: *Тара́хнуў кулако́м по до́с΄ц΄і / а ўна се ўломи́ла / а йек уна́ могла́ се ни ўломи́ти / ік то зал'і́зниї кула́к*; 3) гримнути: *Тара́хнуло ко́ло д΄і́довойі ха́ти / за горбо́м / мо́же / грим зноў удє́риў у ли́пу? / Ка́ўт / шо вин ни бйе ў т:о саме́ м'і́сце.*

ТА́РНОЧЬКА, -и – назва гори: *Дго́р΄і ў грибі́ ми ў Та́рноч'ку їдемо́ / там Ула͡дз΄о зна́йі до́бр'і грибн'і́ м'іс΄ц΄а́; Буў у Та́рноц΄:і / ад΄і́ кош'і́л΄ назбера́ў / і диви́се / ту́тки полови́на праўди́вих грибі́ў / йе і треп'ітникі́ / але́ ц':і / оде́н ў оде́н / і то ї́кос так пишло́ / шо до́ўго ни ході́ў.*

ТАРТА́К, -а́ – 1) лісопильня: *Іва́нку / ти се пита́ў / де буў тарта́к / оту́т ікра́с і буў / ї оц:е́ вид не́го се лиши́ло*; 2) пристрій, за допомогою якого розпилюють колоди на дошки: *Ўни соб'і́ пе́рет' ха́ти зроби́ли тарта́к / старі́ї з з΄е́тем пи́л΄ут / йа ви́д΄іла / бо трач'е́н΄а ў них бра́ла.*

ТА́СА[1], -и – форма для випікання хліба, калачів, пасок та ін.: *Ми з ба́боў виробйе́йімо колач'і́ / а ти та́си фа́йно ви́масти ўсереди́н΄і / уні́ сухо́н΄к'і / уже́ мош це роби́ти / А йек? / і з бокі́ў / ци лиш дно? / Ус'о́ / ти ўже роби́ла ц:е / ік ми пеклі́ роґа́л'ки / ус'о́ / бо іґ зле зро́биш / то колач'і́ мут прилипа́ти / і ми йіх ни ви́беремо; Ў ме́не сере́дн'і та́си / а йе / шо ў де́кого би́рш'і / це йа по паска́х ви́жу / ік с'в'е́т'ут ко́ло це́р'кви / а ўпере́т / ік клі́кали на вес'іл'е́ / то ї́шло́се с колач'а́ми / бра́лосе два колач'і́ / л'і́тер гор'і́ўки / ц:е заўйе́зувалосе ў б'і́лу плати́ну / таї так ішлі́ / тогді́ ни мош*

бу́ло га́ла па́ла купи́ти ў м'і́с'т'і колач'і́ / то мус бу́ло печ'і́ / на́в'іт' так се приходи́ло / шо смих пекла́ / аби́ спеч'і́ / бо ни зна́ла / ци мут кли́кати / ну то на ц:е ма́ла би́рш'і та́си / ї колач'і́ тогди́ вели́к'і бу́ли / з ни́ми гоноро́во мож бу́ло ї́ти; А йік пекли́ вес'і́ўн'і колач'і́ / д'л'а молодо́го ци молодо́йі / то та́си бра́ли тики́ до́ста вели́к'і / го́с'т'і могли́ іти́ з ус'е́ками колач'а́ми / а ц':і / шо йа каў / ма́ли бу́ти вели́к'і.

ТА́СА², -и – дрова, приготовлені для викор. у печі, у "грубі" і складені під зовнішньою стіною хати, стайні, оборога тощо: *Склади́ / Ва́с´ку / ў та́су цис´і́ дрива́ / уни́ гото́в'і / та́то з ву́їц´ом йіх уч'е́ра попили́ли ї поруба́ли; Ви́диш / оце́йі та́си дро́ў ста́не на пиў зими́ / то мало / тре: ш':е ті́л'ко / бо йе́к ви́зимувати*?

ТА́СКА (ТА́СОЧЬКА), -и – *зменш*. стос. ТА́СА[1]: *Гаї / у ц:у та́ску сама́ роґа́л´ч'ік зроби́ / ўч'е́їсе / бо ік ви́ростеш / меш се вид:ава́ти / то му́сиш ус'о́ ўм'і́ти роби́ти.*

ТАСУВА́ТИ – сортувати деревину і складати її у відповідне місце: *Д´ід'е́ / коли́ мете́ дрива́ тасува́ти? / ми прийі́демо помоч'і́ / лиж да́йте зна́ти / абе́сте сам'і́ ни натса́д'увалисе.*

ТА ТАКО́ГО СВІТ НИ ВИ́ДІВ (І НИ ЧЮ́В) – вислів викор. у ситуації, коли мовець акцентує на тому, що його вразило, приголомшило, обурило: *Та тако́го с'в'іт ни ви́д'іў і ни ч'уў / йе́к таке́ мо́же бу́ти / шоби́ так оnходи́тисе з ро́дич'ами? / йа це́го ни розум'і́йу і / в'іде́ў / н'іко́ли ни зрозум'і́йу; Та тако́го с'в'іт ни ви́д'іў / шоби́ д'і́ўка ота́к вел:а́се / ота́к б'і́гала за хло́пцем / йе́к так / себе́ н'іўч'о́му ни ма́ти? / та ік ви́диш / шо вин до те́бе на́в'іт' ни хо́ч'і говори́ти / то попусти́се / ни роби́ / шоби́ дру́г'і с те́бе с'м'ійе́лисе ї па́л'ц'ами ти́кали / видийди́ / заста́ў себе́ ўступи́тисе / буд' гоноро́воў*; *Йек ў одови́ц'і забера́ти пос'л'і́н':і гро́ш'і? / та тако́го с'в'іт ни ви́д'іў; Зду́рилисе / таї ота́к бийу́ц:е / та тако́го с'в'іт ни ви́д'іў / шоби́ хат'н'і́ так гамсе́лилисе; Мої / та це покайа́н'ійе / тако́го с'в'іт ни ви́д'іў / шоби́ жи́нка так н'іўч'о́му ни ма́ла ч'олов'і́ка / йа видуч'е́ра ни го́н:а до се́бе прийти́; Мої / та тако́го с'в'іт ни ви́д'іў і ни ч'уў / йе́к так? / йеґ бу́ти таки́м камн'іни́м / закрем'і́нцким / шоби́ ни пошкудува́ти ри́н:у ма́му? / це́го йа ни розум'і́йу*.

ТАТА́РКА, -и – флегмона; гнійне запалення сполучної тканини: *Йік йа бу́ла малоў / то ма́ла смих тата́рку / ни зна́йу / вит ч'о́го т:о / лиш памн´іта́йу / шо ма́ма ходи́ла до ву́їни примоўйе́ти / а йа ни хот´і́ла тоту́ ра́ну пока́зувати / пото́му масти́ли ўс´е́ким / і ўно зни́кло / але́ шо́ наїби́рше помогло́ / ни зна́йу / ма́ма за т:о н'іко́ли ни нага́дувала / а йа се ни інтересува́ла / але́ дотепе́р на тим м'і́сци йе знак; Ік у дити́ни бу́ла се*

зроби́ла тата́рка / то Но́ц'а ходи́ла примоўйе́ти / ви́ц:и ниделе́ко жи́ла така́ жи́нка / прими́ўниц'а / шо ўм'і́ла ц:е роби́ти.

ТАТА́РНИК, -а – вид лікарської рослини: *Р΄ітко хто так розум'і́ўсе на ўс΄е́кому з΄і́л΄у / йиґ д΄і́до Іва́н / збера́ў на ўло́з΄і за́р΄ку / дерев'і́ї / шука́ў тата́рник / на горо́д΄і пади́волос збера́ў / у Тереб'іж'а́х зв'іроб'і́ї вишу́куваў / йа ўже ни каў за румн΄е́нец / зна́ўсе на ўсе́му це́му / шо́ вит ч'о́го / і йе́к тото́ прийма́ти.*

ТАТА́РСКЕ, -ого – назва частини лісового масиву, гори, звідки бере початок Татарський потік і де, згідно з легендою, відбувалася битва з монголо-татарами: *Йа ў Тата́рскому буў / да́л΄і ни ішо́ў / а́ле набра́ў богате́н΄ко / ад΄і́ ік'і фа́йн΄і грипки́ / оц΄:і шуши́ти / а ц:е усма́ш / це́го до́ста йе / фа́йна сма́шка бу́де.*

ТАТА́РСКИЙ ПОТИ́К – потік, який тече з гір у Черемош перед Сокільською скалою. За легендою, його ще називають Кривавим, бо нібито тут відбувалася жорстока битва з монголо-татарським військом – і кров ворожа "чюріла" в ріку: *Йа жийу́ ў Доли́н'і / а за Тата́рский по́тик пита́йсе тих / шо ў Ца́рин'і / уни́ би́рше тоб'і́ го́н':і росказа́ти / ік йа / ста́рших л'уди́й абе́с роспита́ў / уни́ ска́ўт.*

ТАФЛЬО́ВІ ДВЕ́РІ – двері, зроблені не з суцільної дошки, а такі, що містять "тафлі": *Ну та ў нас і ў вели́кий ха́т'і / і ў ций мали́й / две́р'і тафл'о́в'і / лиш т':і / шо ў комо́ру / и́нч'і / гай диви́се / йек уни́ вигл'іда́йут / ти ра́н'че ни призера́ласе до них / а тепе́рки меш ви́д'іти; Стол'е́р'ку ў ций ха́т'і роби́ў Па́ўлич'ін / йа ўже забу́ла / йек тот ву́йко се назива́ў / пйет' двери́й у ний тафл'о́ван'і / а ф'іра́нки на ви́кнах і ў вере́нд'і / то ўс'о ш'і ма́ма купува́ла / йім би́рше / ік со́рок ро́киў / але́ так'і́ / йік нов'і́ / йа тото́ соко́т'у / бо то м'ін'і́ па́мн'ітка / ў ха́т'і ужé гет іна́кше / іґ гента́м бу́ло / а ц:е йе / а ч'о́ іна́кше? / бо ф'іна́ жи́ла / йа йій позво́лила / а ўна бес пи́тан'а роби́ла / йеґ зна́ла / йек йій се ўдава́ло / але́ до́бре / шо ф'іра́нки ни к'іва́ла / бо йиґ би ш'і ї ц:е / то йа бих ха́ту ни пизна́ла / то ї так ужé ни т:о / дух и́нчий / але́ хот' шош се лиши́ло / хот' шош / и:ї / іке́ це ўсе смутне́.*

ТА́ФЛЯ, -і – дерев'яна пластина, що викор. для декорування дверей, меблів: *Сам'і́ две́р΄і жоўта́в'і / дереўйе́н΄і / а тафл΄і́ / би́рше до каво́вого; Ви́трико по́рох на креде́н΄ц΄і / ї ко́жду та́фл΄у ў доли́н΄і обитри́ / бо ад΄і ік'і / ни зна́йу / ви́тки цес по́рох ту́тки уз'е́ўсе / ік то так деле́ко вид доро́ги; Ік то / шо на пйец беру́т / на п'іч' / то ў нас ка́жут ка́фл'і / ци ка́хл'і / ад'і́ оце́с пйец кафл'о́вий / а тафл'і́ / це т:о / шо смих сказа́ла / уни́ дереўйе́н'і / ад'і́ на оци́х две́р'ах йе.*

ТА́ЦЯ, -і – піднос; таця: *Бу́ла по́вна та́ц΄а пампушо́к / ми́ґом з΄:і́ли / ўс΄і йіґ би з голо́н:ого кра́йу / у моме́нт ус'о́ спорожн'і́ло.*

ТАЧЕ́ТИ – 1) розтачувати (про тісто): *Йа зам'іси́ла к'і́сто / а ти бери ĭ тач'е́ї / роста́ч'уї на пирогі́ / але́ тоне́н΄ко / ми мал΄і́ пиришки́ зваримо́ / бога́цк'і ни л΄у́бйу*; 2) "качати" білизну: *Гента́м по́с΄т΄іл΄ ни фрасува́ли / а маґл΄ува́ли / тач'е́ли / ка́ўт / шо то здо́рово / до т΄і́ла л΄і́пше.*

ТАЧЕ́ТИСЕ (ВИТА́ЧЮВАТИСЕ), ІК (ЇК) ПО́РОСІ (ЦЬО́НЬКА) – качаючись, граючись, забруднитися (про дітей): *Моï / па́рупч'і / де́ йіс так тач'е́ўсе / шо ви́тач'іўсе / ік по́рос'і / ік ву́їнина сви́нка / шо л'у́би ў боло́т'і се ĭгра́ти? / ти дес та́мки ко́ло не́йі буў?; А це шо́ таке́? / де́ йіс тач'е́ўсе / шо ку́ртка на пле́ч'ах у боло́т'і? / хот'і́ў так тач'е́тисе / ік на́ш'а ц'о́н'а? / але́ ік меш так роби́ти / то пото́му мо́жеш зач'е́ти так кув'і́кати / ік уна́ / Мене́ Ми́трик Паз'у́нин шту́ркнуў / таï йа упа́ў / Оï / шош м'ін'і́ се ви́ди / шо тоб'і само́му корт'і́ло ўпа́сти / таґ бу́ло ци н'і? / А ви ви́тки ўзна́ли? / ви у викно́ се диви́ли / Н'і / у ме́не ўгадач'і́ йе / уни́ м'ін'і́ ўс'о роска́зуйут.*

ТАЧЕ́ТИСЕ ПО ЗЕМНИ́ (ПО ЗЕМЛИ́; НА ПИДЛО́ЗІ, У ТРАВІ́ ТА ІН.) – 1) качатися, забруднюючись: *Йа каза́ла ни тач'е́тисе по земни́ / а ти так мене́ слу́хайіш? / йа тебе́ у ўс'о ч'е́сте ўбра́ла / а ти шо́ с собо́ў зроби́ў? / ге? / ви́тач'іўсе / таï хоч' таки́ï іти́? / куда́ тако́му ĭти? / та ўс'і би се с'м'ійе́ли / шо таки́ï фа́їниï хло́пч'ік / а брун:и́ï / ік ву́їнина л'о́ха*; *Де́ йіс тач'е́ўсе / шо грус΄ аш на пле́ч'ах? / де́ / л΄у́пч'іку / наïшо́ў боло́то / ік надвор΄і́ су́хо сух'і́с΄ко*?; 2) у такий спосіб намагаючись впливати на когось, домагатися свого (про дітей): *Бо́же борони́ вит тако́го / уни́ так приўч'е́ли дити́ну / шо ўс'о ма́йі бу́ти по ї́йі / а йік шош ни так / то ўна лиш л'іга́йі / і зач'іна́йі тач'е́тисе по земни́ / де́ би ни бу́ла / хто би ко́ло не́йі ни стойе́ў / уна́ вимога́йі сво́го / йа ц:е ви́д'іла ў магази́н'і / ік ї́йі ни купи́л:и т:о / шо ўна хот'і́ла / ну то ўже ги́ршого нима́ / м'ін'і́ лице́ лупи́лосе*; 3) *перен.*, дуже погано почувати себе: *Так мене́ ĭми́ло бу́ло / шо хот'і́ў тач'е́тисе по земни́ / де́рсе би буў на с'т'і́ни / і йіґ би ни ото́т за́шч'ік / то буў би мину́ўсе.*

ТА́ЧІВКА, -и – качалка (для тіста): *Бери́ та́ч'іўку / лиж диви́се / шоби́ к'і́сто тоне́н΄ке бу́ло / а ни́ таке́ / ік на па́лец / тон'у́н'ке / шоби́ бу́ло / бо пирогі́ ни ўдаду́ц:е / йа ни хо́ч'у т'ішки́х*; *Кобе́с м'ін'і́ пода́ла та́ч'іўку / ўна ге́н:е ко́ло те́бе / бо м'ін'і́ ни спидру́ч'но ви́ц:и дос'іга́ти / а тоб'і бли́ш:е.*

ТА́ЧІВОЧЬКА, -и – *зменш.* від ТА́ЧІВКА: *Дити́на оце́ў та́ч'івоч'коў ме помога́ти ма́м'і к'і́сто роста́ч'увати*? / *так? / гаï на.*

ТА́ШКА, -и – 1) те саме, що й ТОБИ́ВКА: *О: / та ти ма́йіш таку́ та́шку / ік у ста́ршойі дру́шки / ч'е́сто таку́ / йа сего́н:е ви́д'іла молоди́х / пишли́ кли́кати / Йо / таку́ саму́ / лиш т:о / шо нима́ пол'іти́к і затич'о́к /*

а йиґ би ц:е найшло́се / то бу́ла би дру́шка; 2) *ірон*., невелика сумка взагалі: *Де́ йіс купи́ла таку́ та́шку? / меш тепе́рки / йік па́н´а / з неў ходи́ти*.

ТА ШО́ ТИ ВРАС ВИД МЕ́НЕ ХО́ЧІШ? – що тобі потрібно?; залиши мене у спокої, не турбуй: *Си́жу йа пе́рет' ха́ти / а то ўс'о з ву́лиц'і ч'у́ти / ї́де ї̆киї̆ ч'олов'і́к з дити́ноў / ўна йіго́ рас се запита́ла / дру́гиї̆ / вин шош витпов'і́ў / а ўна ш':е / а вин тогди́ ка́же / а́ле ўже с при́тиском / Та шо́ ти ўрас вид ме́не хо́ч'іш? / і дити́на би́рше се ни ўбзива́ла; Та шо́ ти вид ме́не хо́ч'іш? / к'і́л'ко мо́жно то́йі само́йі заводи́ти? / ге? / к'і́л'ко*?

ТВАРИ́СТИЙ – з грубими рисами обличчя, повнощокий: *У тиї̆ фам'і́л'ійі ус'і́ твари́с'т'і / лица́т'і ї̆ губа́т'і; Д'і́ўка по́ўна / твари́ста / тогі́т у те́бе йе́годи бра́ла / ти ш'і фали́ла / шо робі́тна / ну то Лес'о́ йійі бере́*; *То / Йіле́ / у них ўс´а фам'і́л´ійа твари́ста / ану́ придиви́се / і д´і́ти / ї̆ стар´і́ / дити́на ї́де ву́лицеў / ска́же Сла́ваїсу / а йа поди́ўйусе / ї̆ зра́зу пизна́йу / ч'ійа́ ўна / по твари́ ви́тко*.

ТВАРЬ, -и – обличчя: *Се ўсе́рдиў / шо на не́му тва́ри ни бу́ло*; *Е: / та ти пизна́ш йіго́ / ў не́го така́ сама́ твар' / иґ бу́ла ў йіго́ д'е́д'і / у ву́ї̆ка Ми́тра / вин ни рас приходи́ў до на́шого д'е́д'і поси́д'іти / таї̆ хло́пц'а бра́ў с собо́ў / але́ коли́ т:о бу́ло / хло́пец ви́рис / і до́ста фа́ї̆ниї̆ се зроби́ў / йа перет:огі́т йіго́ ви́д'іла / і зра́зу пизна́ла / ч'ійі вин / а за́ўтра ї̆ ти уздри́ш / вин бу́де на вес'і́л'у́ / бо ўни свої́*; *Мо́же / Вас´у́та т´ішка́ / бо на твари́ тро́хи и́н'ч'а ста́ла / гу́би так'і́ / йік постил´ц´і́ / на́в'іт´ хит ни таки́ї̆ / йіґ бу́ў; Йіле́на ў Андр´і́йа ўда́ласе / ч'е́сто така́ твар´ / йік у не́го / лише́н´ о́ч'і / в'ід´і́ / Насту́нин´і; Д´і́ти змарн´і́ли / твар´ така́ ста́ла / ік кулач'о́к.*

ТВЕРДЕ́ СЛО́ВО – непорушне; те, якого завжди дотримуються, яке ніколи не розходиться з ділом: *У Ї̆ва́на тверде́ сло́во / ікшо́ вин поўб'і́ц´е́ў / то зро́би / аби́ ни зн|айу шо; Та то / пре́ц'ін' / ґазда́ / у не́го тверде́ сло́во; Мамо́ / ви каза́ли / шо ў Йуц'ка́ тверде́ сло́во / а вин сего́н:е ни прийшо́ў / ч'і́кала смих / а пото́му пишла́ ўзна́ти / шо се ста́ло / а Мар'і́ка ка́же / шо прийшо́ў сно́ч'і пі́зно / таї̆ хи́р'ійі у хач':е́н'і / ота́к і сказа́ла / ви́тко / зла на не́го бу́ла / ка́же / ід'і́т корн'е́їте / ік хо́ч'іте / ну а йа ни пишла́ / бо ч'о́ би йа ма́ла ч'ужо́го ч'олов'і́ка у йіго́ ха́т'і корн'е́ти? / каў ї́йі / ви́тко / вин фиї̆ст се змуч'і́ў бу́ў / ік ота́к сма́шно спит / наї̆ спит / ота́к смих сказа́ла таї̆ пишла́ / так шо ни таке́ ўже і тверде́ ў не́го сло́во / ви́тко / де́коли мн'е́кне / змн'іка́йі / Ну та с ким ни бува́йі? / с ко́ждим мо́же тра́фитисе*; *Та це ни Вас'у́та / у Лес'а́ тверде́ сло́во / вин ік поўб'і́ц'е́ў / то зро́би / вин ни ме диви́тисе / шо́ ўна ка́же / вин / пре́ц'ін' / ч'олов'і́к / то ўже шож би ма́ло бу́ти ду́же вели́кого ї̆ ду́же пова́жного / шоби́ вин витступи́ў вит сво́го сло́ва / йа тако́го ни памн'іта́йу / тики́ ни бу́ло це́го / таї̆ ус'о́*.

ТВЕРДИ́Й – *перен.*, позбавлений чуйності, сердечності, лагідності (про характер людини): *Вин таки́ї тверди́ї / шо йіго́ ни допро́сис:е / ни ўм'і́йі пошкудува́ти кого́с / така́ нату́ра* / *ни йе ми́лостивиї / дол'ў́дниї* / *ни йе*.

ТВЕРДИ́Й (ТАКИ́Й), ЇК (ІК) КРЕ́МІНЬ (КА́МІНЬ, ЗАЛІ́ЗО, МУР, СКАЛА́) – 1) дуже твердий: *Та цес хл'іп тверди́ї / ік ка́м'ін' / ним мош зу́би поломи́ти / бо н'і одн'і́ зу́би йіго́ ни ви́держут;* 2) суворий, не співчутливий: *Мої / та ни бут´ таки́ї тверди́ї / ік кре́м'ін´ / пусти́ дити́ну б'і́гати / вин пото́му зро́би ус´о́ / шо маў / Ни м'іш'е́їтесе / бабо́ / ко́ло телев'і́зора днува́ў / до́ста припоч'е́ў / і тепе́р ма́йі зна́ти пор´е́док*; 3) непохитний, витривалий, безстрашний: *Хло́пц'і бу́ли муро́в'і / тверд'і́ / ік ка́м'ін' / то буў ц'в'іт села́ / стойе́ли до пос'л'ін:ого / але́ йа ни хо́ч'у за тот'і́ ч'ісу́ говори́ти / бо до́брого нима́ шо згада́ти*.

ТВЕРДИ́Й НА СЕ́РЦЕ – про того, хто здатний абстрагуватися від чужого болю; насправді чи вдавано не співчувати комусь: *Каўт / шо до́хтор' / тверди́ї на се́рце / бо йіму́ зле се ни ро́би / вин ни ўмл'іва́йі / йік ви́ди кроў / а йеґ би уно́ вигл'іда́ло / іґ би вин робиў реперац'ійу / таї зач'іна́ў йо́їкатисе ї шкудува́ти слабо́го? / у не́го му́си бу́ти тверда́ рука́ / І се́рце / Кали́ / ї се́рце / А за ц:е ни зна́йу / шо сказа́ти / бо ви́д'іла смих на своїі́ о́ч'і / йек вин ужé по ўсе́му пиў п'іґу́лки / А вас шо / туда́ пусти́ли бу́ли? / Йа каў / шо по ўсе́му / прийшла́ се запита́ти за л'іка́рство ч'олов'і́кови ї ви́д'іла / А мо́же / ў не́го тако́ш ти́ски? / Та то ўже одно́ з дру́гим*; *Ви́диш / жи́нка / а така́ тверда́ на се́рце / йiґ де́котриї ч'олов'і́к / і то ш'і тре́а пошука́ти тако́го / аг'і́ / йе́к тако́ў бу́ти?*

ТВЕ́РДО – *присл.*, 1) міцно: *Йа ни тве́рдо спи́у / а так / йік ста́рш'а л´удина́*; 2) надійно*: Іва́н тве́рдо поўб'іц´е́ў / шо прийде / то так і бу́де / бо ў не́го тверде́ сло́во ґазди́* / *мо́жеш ни пережива́ти*.

ТВЕ́РДО СТОЄ́ТИ (НА НОГА́Х) – бути матеріально забезпеченим: *Тепе́рки ўни тве́рдо стойу́т на нога́х / хати́ покла́ли / ни т:о / шо ўпере́т / коли́ д'і́ти бу́ли мал´і́ / то ви́росло / ви́ўч'ілосе / а ш'і до то́го дбаїли́в'і / ро́бйут / таї ма́йут / ту́тки ужé ни старин´а́ голоўна́ / а д´і́ти.*

ТВОЄ́ (ЧІЄ́С) ВЕ́РЬХНЕ (ЗВЕ́РЬХУ) – ти (хтось) вийшов переможцем у чомусь: *Мар´і́ / ти му́сиш так допили́ти ч'олов'і́ка / аби́ твойе́ / т:о / шо йіс сказа́ла / бу́ло ве́р´хне / а ўно до ч'ісу́ / вин те́рпи / по́ки го́ден / а́ле ци так ура́з бу́де? / гада́йу / шо н'і / поду́маї / шо йа каў.*

ТЕ́ВКАТИ (ТЕ́ВКНУТИ) – *згруб.*, 1) кидати (кинути) з силою: *Те́ўкаў м'ішка́ми / шо ўни гаш се пирва́ли / з де́котрих мука́ висипа́ласе*; 2) *знев.*, їсти: *Те́ўкайі ўс´о / шо даду́т / іде́ / ік у при́рву*; 3) ударяти (вдарити):

Те́ўкнуў йіго́ / признайу́се / бо забога́то йізи́к роспуска́ў / мої̆ / ходи́ў з д΄і́ўкоў / шош ни скла́лосе / а ти ч'о тепе́рки роска́зуйіш ік'і́с дурни́ц΄і? / кому́ то́го тре́ба? / на шо ти спуска́йіс:е?

ТЕ́ВКАТИСЕ (ТЕ́ВКНУТИСЕ) – *згруб.*, 1) штовхатися (штовхнутися): *Те́ўкатисе аўто́бусами ни хо́ч'у / глота́ страшна́ ў база́рниї̆ ден΄ / л΄у́де на пле́ч'і тоб'і́ в'іш'ійут свої́ м'ішки́ / кошел΄і́ / бербени́ц΄і / оногди́ без ґу́дзикиў на плаш':е́ прийі́хала / То того́ / шо пе́рет' с΄в'е́тами / ў и́нч'і дни ни так гли́тно / таї̆ л΄у́де / сара́к'і / ни ви́н΄:і / шо му́с΄ут би́ти собо́ў / А йа шо? / пере́ч'у? / лиш ка́жу / шо слаба́ прийіха́йу*; 2) необережно, з розгону сідати (сісти): *Ни ди́вис:е / де с΄іда́йіш / те́ўкайіс:е / а тепе́рки подиви́се / шо ста́лосе з йе́ц΄ами / А ви ч'о йіх на ла́вицу покла́ли? / йім шо́ / ту́тки м'і́сце? / ла́виц'а до це́го?*

ТЕЛЕ́МБАНІ, -я – 1) *опредм. дія* від ТЕЛЕ́МБАТИ[2]: *Мої̆ / ви́тки то таке́ теле́мбан'і ч'у́ти?;* 2) базікання: *Ни хо́ч'у слу́хати пусте́ теле́мбан'і / йа напере́т зна́йу / шо ўна ме говори́ти і з іки́м при́дихом*.

ТЕЛЕ́МБАТИ – 1) нести щось, розмахуючи ним: *Йої̆ / та цес так теле́мбайі коше́ликом / шо ўс΄і́ писанки́ повипада́йут / Ни б'і́йтесе / ўни ни сир΄і́ / а малиї̆ ад΄і́ ікиї̆ ра́диї̆ / йек вин гоноро́во і̆де / Наї̆ бу́де / але́ роскажи́ йіму́ / йек вин ма́йі нести;* 2) *рідко*, бити чимось об щось, видаючи приглушені звуки: *Уз'е́ў пате́л'н'у таї̆ ч'е́мос теле́мбайі ў н'у / іди́ко подиви́се / бо ш'і зба́ви пате́л'н'у / ўна м'ін'і́ до́бра / йе ш':е он:а́ / але́ то т'ішка́ / а ц':а ікра́с на мої́ ру́ки / іди́ко бо́рзо*.

ТЕЛЕ́МБАТИ ЇЗИКО́М – *знев.*, *згруб.*, вести пусті балачки: *Теле́мбайі йізико́м / ік коро́ва фосто́м / куда́ соб'і́ хо́ч'і і йе́к хо́ч'і*; *Йік так теле́мбати йізико́м / то л'і́пше / наї̆ ни ка́жу шо; Тре́ба ду́мати / шо гово́риш / а ни́ теле́мбати йізико́м / аби́ теле́мбалосе / а тепе́рки ви́диш / шо́ с тво́го теле́мбан'а ви́йшло / йе́к йіс соб'і́ фа́йно заробила*.

ТЕЛЕ́МБАТИСЕ – *згруб.*, 1) колихатися: *Шо́ т:о за шнуро́к у те́бе спере́ду теле́мбайіц:е? / спр΄еч' йіго́*; 2) іти дуже повільно, довго: *Ужé годи́ну теле́мбайусе / ї̆ то ш'і ни дий̆шла́ / но́ги ни хо́ч'ут слу́хати / таї̆ шо роби́ти / йа йіх про́с΄у / а ўни соб'і́ ро́бйут по сво́му / йек хо́ч'ут / То / вўї́но / гру́зи / того́ таки́ї̆ хит / Шо / Мару́с΄ко / на грус' спиха́ти? / ік то ни ўна прич'е́на / ни ўна ви́н:а*.

ТЕЛЕНІ́ТИ – швидко й нерозбірливо говорити: *Телен΄і́ла / шо н΄іч'о́ ни мих розибра́ти / уч'у́ў посл΄і́н:е / Йі́ште / пи́йте / а за ре́шту / вибач'е́йте / Це ўна до́бре сказа́ла / А шо бу́ло йі́сти / ік куле́ш'а і сма́шка ви́стили / куле́ш'а барабу́л'іна / але́ ле́д'а те́пла / то ўже ни так пишло́ / іґ би ма́ло ї̆ти / Та ўна му́с'іла шош каза́ти*.

ТЕЛЕ́ПА́ТИ – трясти: *Мар΄і́ка бу́ла стра́шно зла / така́ / йік оса́ / йійі́ аш телепа́ло; Ни телепа́ї так дити́ну / бо ру́ку видирве́ш / уно́ ни го́н:о бо́рше ї́ти / дава́ї суда́ биса́ги / а йіго́ на ру́ки озми́.*

ТЕЛЕПА́ТИСЕ – 1) хитатися: *А то шо́ ота́м телепа́йіц:е? / то ікі́йс катра́н ци / мо́же / ў мало́го ш'е́пка се с'т'ігла́ / ік вин л'іс по́пид дрит'? / ка́же / шо л'іс / бо хот'і́ў зна́ти / ци го́ден по́пид н'у проїти́ / уч'е́ра ї́кес к'і́но ви́д'іў / ік войакі́ так роби́ли / ў них ві́шкил буў / таї йіго́ закорт'і́ло / обмаш':е́ниї / ік хол'е́ра / приїшо́ў / бо земн'а́ ш'і мо́кра / і шо́ з д'ітвако́м зро́биш*?; 2) *згруб*., повільно йти; іти, хитаючись від утоми: *Ад'і́ нога́ забандежо́вана / таї телепа́йусе / Але́ н'іўро́ку / ўже до́ста нипога́но хо́дите / ві́тко / шо вам набога́то ле́кше / рас ви гаш суда́ ві́бралисе; До́ки ў Ку́ти / а пото́му ў Вижни́цу / а то ўскр'іс' голота́ / таї телепа́йусе / н'і рук / н'і них ни ч'у́йу*. Див. ТЕЛЕ́МБАТИСЕ.

ТЕЛЕСА́ (ТЕЛЕСИ́), -и́в – *знев*., *згруб*., про тіло товстої людини: *Йіле́на / сара́ка / ни ви́н:а / шо му́си так'і́ телеса́ носи́ти / ни ду́маї / шо то здоро́ўйа добаўйе́йі; Жи́нка молода́ / могла́ би стеса́ти хот΄ кри́шку свойі́ телеси́ / а то з:а́ду / йіґ дв'і бу́хни / ану́ се придиви́.*

ТЕЛЄ́ТНИК, -а – загороджене місце чи будівля, призначені для перебування телят: *Га́н΄а ў тел΄е́тнику / ш'і до́с΄в'іта пишла́ ў ста́їн΄і́.*

ТЕЛЄ́ТНИЦЯ, -і – доглядальниця телят: *На́ш'а ба́ба / йіґ бу́ла тел΄е́тницеў / то ўс΄іх / на́в'іт΄ наїсла́пших тел΄е́т / ум'і́ла ві́ходити / то так / шо гаш се дивува́ли / хто з неў робі́ў / с пі́пки молоко́ дава́ла / котре́ маї сла́пше бу́ло / та́к'іґ за дити́ноў диви́ласе.*

ТЕЛЄ́ЧІЙ – телячий: *Сам тел΄е́ч'ій студене́ц ни зна́йу / іки́ї задо́бриї / ни вари́ла смих / йа ла́бу свин'е́ч'у беру́ і кугута́ / тогди́ зна́йу / шо бу́де до́бриї / мож би ї тел'е́ч'ого мн'іс'ц'а́ ки́нути / ік йе / але́ шоби́ с само́го тел'е́ч'ого / то ни зна́йу / йек вин іме́ц:е.*

ТЕЛЄ́ЧІЙ РО́ЗУМ – *згруб*., наївний, недосвідчений: *Ка́жеш / шо де́ўйіт΄ ро́киў / пишо́ў дес΄е́тиї / наї бу́де / а́ле то / Насту́ / ш'і тел΄е́ч'ій ро́зум / пото́му ді́їде сво́го / а тепе́рки дити́на / ўна ни го́н:а так поду́мати / йік старе́ / нагада́ї / іка́ ти бу́ла ў так'і́ роки́ / ї за шо тебе́ ма́ма свари́ла / йа до́бре памн΄іта́йу / бо пру́тик по́при те́бе ї мене́ дос΄іга́ў; Йіле́ / та ў не́го ш'і тел΄е́ч'ій ро́зум / нима́ на ко́го господа́р΄ку лиш'е́ти / х'іба́ би д΄і́до цес ти́жден΄ за ўсим надзера́ў / йо / отогди́ мож би / а так / куда́ спуска́тисе на не́го.*

ТЕЛИ́НКА, -и – вид сопілки: *Д΄і́до сид΄і́ў на бе́рез΄і / ігра́ў на тели́н΄ц΄і / і вуїкі́ ки́дали йіму́ ко́ўпч'іки / йік ішли́ сплави́ / ота́к з дара́би по одно́му / по два / спла́ўч'іки ўже пизнава́ли йіго́ / вин буў йім / ік сви́ї.*

ТЕЛИ́ЦЯ, -і – 1) молода корова, яка ще ні разу не телилася: *Ма́йімо тели́цу ї бич'ка́*; 2) *знев*., *згруб*., *перен*., *ірон*., огрядна дівчина чи молода жінка, які, на думку мовця, є лінькуватими, не дуже спритними, кмітливими й беручкими до роботи; часто *в порівн*.: *Хо́ди / йік тели́ц'а / шо / Пара́ска сама́ / сара́ка / ге́пайі са́поў / а д'і́йку ни го́н:а заста́вити до робо́ти / вид л'уди́й усти́т.*

ТЕЛИ́ЧЬКА, -и – 1) *зменш.-пестл*. стос. ТЕЛИ́ЦЯ[1]: *Ба́ба ви́кохала оц:у́ тел'и́ч'ку з мале́н'койі / лиш н'іўро́ку / а тепе́рки молоди́м хо́ч'і да́ти*; 2) те саме, що ТЕЛИ́ЦЯ[2]: *Лише́н' кл'і́пайі оч'е́ма / ма́ло шо го́н:а сказа́ти / тели́ч'ка фа́їна / ме му́кати ў ха́т'і / а́ле шо / кому́с і так'і́ ўдайу́ц:е / На поч'ітка́х пому́кайі / а пото́му зач'не́ рика́ти / ц':а ни ме терп'і́ти / ік шош ни так.*

ТЕ́ЛІ, -ле́ти – 1) теля: *Тоги́т купи́ли смо пе́рв'істку / до́бра на молоко́ / тепе́рки ї те́л'і ма́йімо / ш'і пиў ро́ку нима́ йіму́*; 2) *перен*., *знев*., *згруб*., недосвідчена молода людина; іноді – *в порівн*.: *Іде́ / йік те́л'і / ни ди́виц:е пе́рет собо́ў / мої / та ік ма́йіш о́ч'і / то ч'о ў др'іт' л'і́зеш?; Те́л'і те́л'ім / кажи́ йіму́ / а ўно ўсе дно зро́би ни так / Мар'і́ / ти хо́ч'іш / шо́би мале́ так ду́мало / йік старе́ / ди́їде тво́йіх рокі́ў / то ме ус'о́ зна́ти / уно́ ї так / н'іўро́ку / розу́мне по́длук дру́гих / та ў Пара́н'і хло́пец полови́ни то́го ни зна́йі / шо тв'ії / а на пйет' м'і́с'іц'іў ста́рший.*

ТЕЛІГРА́Ф, -а – телеграф: *Ба́ба / йиґ дистава́ла пе́нц'ійу / то зра́зу висела́ла гро́ш'і ўну́ц'і / по тел'ігра́фу / таґ бо́рзо доходи́ло / а тиї ли́ш тре́ба бу́ло / бо ўна се ўч'е́ла / сирота́ лиши́ласе / таї ба́ба йі́йі шкудува́ла / і йек могла́ / помога́ла / шоби́ ўна доўч'е́ласе.*

ТЕЛІГРАФУВА́ТИ – телеграфувати: *Тел'іграфува́ў / шо пуска́йут ў у́рл'оп / на с'в'е́та бу́де до́ма / ікра́с на Риздво́ прийі́де.*

ТЕ́ЛІТКО, -а – телятко: *Ма́мко / ни продава́їмо на́ше те́л'ітко / ска́жете ву́їкови / шо йа про́с'у ду́же / наї соб'і́ ку́пи ў ко́гос и́нчого / Ву́їко ни хо́ч'і бут' іке́ / ў нас коро́ва до́бра / а вин хо́ч'і тели́ч'ку ви́кохати / ти ко́ждиї ден' меш іти́ гудува́ти / даш імн'е́ йіму́ / та́к'ік твойе́ бу́де.*

ТЕМЕ́ННИЙ – 1) дуже темний; страшний: *Де дити́н'і таку́ теме́н:у фу́стку дайіте́*; *З Гли́н'іного страшна́ хма́ра су́не / те́мна теме́н:а; То теме́н:иї ч'олов'і́к / йа йіго́ се бо́йу*; 2) справжній; дуже великий: *Ото́ї Никола́ї / теме́н:иї зло́д'ії / Бо́же борони́ шош ко́ло ха́ти лищи́ти.*

ТЕМЕ́ННО – *присл*., надзвичайно, дуже: *Тв'ії ву́їко бре́ше / і то теме́н:о / так ш'і з:а́молоду пишло́ / йа зна́йу / бо ми сус'і́ди.*

ТЕМЛЕ́ВИТИ – *згруб*., *знев*., їсти: *Цес темле́вит / лише́н' дава́ї / пиў куле́ш'і стемле́виў / ти́л'ко / іґ два косар'і́; Мали́ї / н'іўро́ку / до́бриї на йіду́*

/ ўс΄о темле́ви / а йiґ би хтос нидойі́ў / то ка́же / шо поми́х би / це м'ін΄і́ ўже се ни ўдайе́ / шобú ла́комиўсе на нидойі́ден'ц'і.

ТЕ́МНИЙ – *перен.*, неосвічений, некомпетентний: *Ми л΄у́де те́мн΄і / н΄іґде́ ни бу́ли / н΄іч'о́ ни ви́д΄іли / колго́сники / а ви / молод΄і́ / ма́йіте се ўч'е́ти / шо́би с΄в'і́та ви́д΄іти / л΄і́пшого зазна́ти / ік ми; Йа ў це́му те́мна / пита́їсе ў ба́би / ўна на цо́тах л'і́пше розум'і́йіц:е / ви́шийі / сплете́ ус΄о́ / шо хоч' / лиш поди́виц:е / ĭ ужé зна́йі / шó кудá / то р'і́тко хто таки́ĭ зна́ниĭ / ік уна́ / а йа ги́рш'а ў це́му.*

ТЕМНІ́СЬКИЙ (ТЕ́МНИЙ-ТЕМНІ́СЬКИЙ) – дуже, зовсім темний: *М'іні́ се ўдайе́ йе́сне шит'е́ / а ни́ таке́ / ік оц:е́ / таке́ погани́т / ўно те́мне темн'і́с'ке / н'і он:о́го хре́стика весе́лого нима́ / ход' би по он:о́му бу́ло покла́сти / і т:о би ле́кше / весел'і́ш:е би бу́ло.*

ТЕ́МНО, ЇК (ІК) У КА́ГЛІ (КАГЛЄ́НЦІ, КАГЛЄ́НЬЦІ) – дуже темно: *М'і́с'іц' ни с'в'і́ти / ĭ так те́мно / ік у кагл'е́н'ц'і / ни зна́йу / йек уни́ мут добера́тисе / х'іба́ наї нуч'у́йут у сва́хи / так пеўн'і́ш:е.*

ТЕ́МНО-ТЕМЕ́ННО – *незм.*, 1) дуже темно: *Надвор΄і́ те́мно теме́н:о / за пиў кро́ку н΄іч'о́ ни ви́тко*; 2) примітивно, нечітко, без вираження глибоких знань: *Наїшли́ кого́ слу́хати / у них те́мно теме́н:о ў го́ловах / де́ ўни шош розу́много / дол΄у́дного го́н΄:і сказа́ти?; Ў оч'е́х лиш потемн΄і́ло / ста́ло те́мно теме́н:о / і йа ўже да́л'і н'іч'о́ ни памн'іта́йу.*

ТЕ́МНО-ТЕМНІ́СЬКО – *незм.*, дуже, зовсім темно: *Ў м'іну́ту потемн΄і́ло / ста́ло те́мно темн΄і́с΄ко / йiґ бува́йі ўноч'е́ / коли́ м'і́с΄іц΄ ни с΄в'і́ти / Аґ'і́мої / то це коли́ бу́ло*?; *Бери́ с΄в'і́ч'ку / бо ў хоро́мах те́мно темн΄і́с΄ко / так / йік у пиўни́ци / але́ уваж'е́ĭ / шобú ни нака́пала на пидло́гу / пидложи шош;*

ТЕ́НЬКНУЛО ШОШ УСЕРЕДИ́НІ (В ГРУ́ДЕХ) – комусь стало тривожно, неспокійно, охопило почуття тривоги: *Йа ш'і ни зна́ла / шó до ч'о́го / бо п'іс΄ма́ ни бу́ло / ш'і ни прийшло́ / а м'ін΄і́ лиш шош те́н΄кнуо ўсереди́н΄і / аж замлойі́ло / ду́майу / аґ΄і́ / шó ц:е таке́? / а пото́му здогада́ласе / так / іґ би мене́ ос'іни́ло шош.*

ТЕПЕРВО́ (ТЕПЕРО́) – *присл.*, тепер; тільки-но, щойно: *Теперво́ зноў забол΄і́ло; Теперо́ уч'у́ў / шо за́ўтра фист моро́з бу́де / по ра́д΄ійу сказа́ли / то шо / М'іха́ / дго́р'і ни пи́демо / ци шо*? / *бо куда́ ў таке́ ĭти*?

ТЕПЕ́РКИ (ТЕПЕ́РЕНЬКИ, ТЕПЕ́РЕЧЬКИ) – *присл.*, тепер: *Шо роби́ти / тепе́рки одно́ лиш'е́йіц:е / ч'іка́ти; Йа тепе́рен΄ки ма́йу барабу́л΄і вибера́ти / ота́м / на бе́рез΄і / йе мале́н'ка с΄л΄у́шка; Тепе́рки пи́дут перепро́с΄увати / бо вес΄іл΄е́ / а то ри́н:а сестра́ Ми́трови / то йе́к ни кли́кати? / мут іти́; Тепе́реч'ки так'і́ ч'іси́ / шо тре́ба лиш на се́бе*

над΄івáтисе; Тепéреч'ки йа се ни гризý / д'í̈ти вúўч'ілисе / мáйут кавáлок хл΄í̈ба / а нам з М'іхáйлом к'í̈л΄ко трéба? / опхóдимосе наїмéнчим.

ТÉПЛА КУЛÉШЯ (ТУЛÉШЯ) І КВАСНÉ (ТВАСНÉ) МОЛОКÓ – НАЙЛÍПШЯ ЇДÁ – вислів викор. і в нейтральних, не конотованих контекстах, однак здеб. у тих, що набувають жарт. чи ірон. характеру як своєрідне "обґрунтування" того, чому мовець надає перевагу найпростішим тюдівським стравам: *Ти се питáйіш / вúтки ц:е пишлó? / а йа скаў / вúтки / то ўперéт бýло / на Велúґден' д'í̈ти фалúлисе / хто шо йíў / одúн казáў / ік'í̈ ў них смашн'í̈ паскú / дрýгиї ни мих нафалúтисе / ĭка дóбра у них буженúц'а / а ш':е хтос роскáзуваў / кúл'ко мáма писанóк списáла та ĭкúї буд͡з зґл'éд͡ж'іла / а Лес'кó ни знаў / шо на Велúґден' тúл'ко ўсéго р'іхтýйут / то пофалúўсе тим / шо / сарáку / знáў / тéпла кулéш'а і квасн é молокó / наїл'í̈пш'а йідá / дитúна цисé ўрас йíла ĭ гадáла / шо то наївúш':а йідá / А шо / ўни так'í̈ бíн':і бýли? / Йа бих ни сказáла / буў нидóт'ік / áле ни такúї / шобú голодáти / бúрше т:о / шо тáмки р'ідý ни бýло / отáк йа скаў / тогó ни моглú с'т'ігнýтисе на дóру і ни ĭшлú с'в'ітúти / а дитúна шо? / л'í̈пшого ни вúд'іла / таї ш'і зле говорúла / тулеш'а / твасн é / отáк і зач'éлосе / то ĭ тепéр / іґ дес нимá вúборноїі йідú / а лиш кулéш'а з гýс'л'інкоў / то так кáжут / йа ни рас і свóйім отáк говóр'у / йік унú зач'інáйут фóскати.*

ТÉПЛЕ МÍСЦЕ – життєві координати, у яких людина почуває себе комфортно: *Кóждиї шукáйі тéплого м'í̈с΄ц΄а / а ч'о згóд΄уватисе на гúрше / ік мóже бýти л΄í̈пше? / так ци н'і? / кóждиї л'í̈пшого хóч'і.*

ТЕПЛИ́НЬ (ТЕПЛИНÁ), -і (-ú) – 1) дуже тепла погода: *Погóда се ўстановúла / за ден΄ два теплúн΄ бýде; На Велúґден΄ ни ч'ікáї / шо бýде теплúн΄ / в'ід΄í̈ / ў ч'обиткáх меш ітú*; *Ну та то ўже теплинá / бес фýстки мош ітú*; 2) відносно висока температура води в річці, повітря в приміщенні: *Ў хáт΄і би ни набýўсе / теплинá / мáїстер фáїно пйец переробúў / ни т:о / шо тогúт / нагадáї / йеґ бýло студенó ўзим'í̈*; *Бабó / йа ш'і се ни наплúваў / йо:ĭ / такá теплинá / шо ш'і такóйі ни бýло сегóл΄іта / йа ш'і разóк с крúнти ниркá пúду / і тогдú ĭдемó / одéн разóк / анý див'í̈ц:е / бáпко / йек йа скáч'у.*

ТЕРЕБИ́ТИ – 1) лущити: *Се зберáли / ік стемн'í̈йі / ĭ теребúли кукурý͡дзи / ус'éке роскáзували / с'м'ійéлисе / таї так ч'ес переходúў / хлóпц'і приходúли посúд'іти / ĭ отáк молод'í̈ блúш:е пизнавáлисе*; 2) *перен.*, багато їсти: *Д΄í̈ти йік пúдут двóд΄і / наплúвайуц:е / то теребúйут / шó би ни даў / то р΄ікá вит΄ігáйі*; 3) *перен.*, псувати, нищити (про гризунів): *Одок'í̈ / анýко ходú судá / ходú / л'ýпко / і меш вúд΄іти / шо з мóйім нас΄íн΄ім*

се ста́ло / ад΄і́ шо лиши́лосе / ви́тко / тереби́ли ўсу зи́му / миши́ї ту́тки до́ста се завел:о́ / тоги́т ни бу́ло / а це ад'і́ шо.

ТЕРЕБИ́ТИ В ЗУБА́Х – чистити між зубами: *Ни го́н:а диви́тисе / йік ти тереби́ш у зуба́х / м'ін΄і́ цисе́ шко́ди / то ч'о́ йа ма́йу на т:о се диви́ти? / роби́ так / аби́х йа би́рше це́го ни ви́д'іла / аг'і́на б'іду́.*

ТЕРЕБИ́ТИ В НО́СІ – очищати, чистити ніс: *Ни тереби́ ў но́с΄і / бо то нифа́їно / видо́ўбуї соб'і́ / а́ле тихо́н΄ко / би н΄іхто́ ни ви́д΄іў / бо каў тоб'і / то ўстит / то омра́зно / йа бри́д'усе / ік ц:е ви́жу.*

ТЕРЕБІ́Ш, -жя́ – назва частини гори (“Пітривого ґруня”), яка викор. для заготівлі сіна; іноді вжив. у множ. ТЕРЕБІЖІ́, -і́в: *Ми ў Череб'іж'а́х ро́бимо с΄і́но / а ви де? / на Ма́с'л'інковому?; Мару́с΄ко / оту́т / у Череб'іжи́ / ш'і з:а По́л΄ш'і / бу́ло на́ше / вид гор΄і́ха / по́ти / ви́диш / де кирни́ц΄а Паўло́ва? / а то бли́ш:е / оц:е́ на́ше бу́ло.*

ТЕРЕМЗИ́ТИ – 1) падати (про дрібний дощ, сніг): *Теремзи́т видуч'е́ра / хма́ри пока́зуйут / шо на слоту́ ї́де*; 2) *перен*., *знев*., *згруб*., виявляти незадоволення чимось; сваритися: *Лиш зач'іна́йі теремзи́ти / а йа тогди́ т΄іка́йу с ха́ти / ни го́ден слу́хати то́йі само́йі / йік клеўц΄а́ми бйе / ота́к дримне́н΄ко / оде́н п'і́л'і о́н:ого / ў сами́ї пул'с пошпи́ґуйі.*

ТЕРЕМКОТІ́ТИ – дуже швидко говорити, виявляючи незадоволення: *Паз΄у́н΄а ўрас теремкоти́т / стеремкоти́т / стеремкоти́т / таї успоко́йіц:е / така́ нату́ра / таї шо зро́биш? / у таки́м ра́з΄і л΄і́пше переч'іка́ти / і н'іц ни пере́ч'іти; То го́н:о ї таке́ бу́ти / шо хтос теремкоти́т / бо ў не́го така́ бе́с'іда / ско́ра / нииви́разна / та́к'іґ би с ка́мен'а на ка́м'ін' перескакуваў / але́ бо́рзо / шоби́ ни ўпа́сти ў во́ду / вин мо́же ї се ни се́рдити / але́ бе́с'іда се зач'е́ла / таї вин ци ўна хо́ч'і йі́йі бо́рше з груди́ї ви́пустити / того́ се ква́пи.*

ТЕРЕМКОТІ́ТИ (ІК (ЇК) З ГОРЄ́ЧЬКИ; ІҐ БЕЗ ГОРЄ́ЧЬКУ МА́ЛА; ІК У ГОРЄ́ЦЦІ) – *згруб*., “люто” говорити; викладати якусь інформацію, не дбаючи про правила мовного етикету; не дотримуватися максим спілкування: *Моі́ / та говори́ / іґ ґазди́н'а / ни теремкоти́ / іґ без гор'е́ч'ку ма́ла / жи́нко Бо́ж'а / с то́го / шо йіс роска́зувала / йа лиш уч'у́ла / шо хтос кого́с укуси́ў / то / напе́вно / пес переб'і́х кого́с / і вин куса́ў / а с твóйі бе́с'іди вихо́ди / шо пса ўкуси́ли / та йе́к таке́ го́н:о бу́ти?; Теремкоти́т / іґ з гор'е́ч'ки / а р'іду́ нима́ / йа за Мар'і́ку Іва́нову каў / Хо́ч'і бу́ти говирно́ў / таї того́ / а то так вихо́ди / ік у соро́ки на гнойу́; У не́йі / в'іде́ї / йізи́к пришпиле́ниї / ни так / іґ би маў бу́ти / бо теремкоти́т / таке́ плете́ / іґ з гор'е́ч'ки / Йіле́нин М'іха́йло / ік се напйе́ / то ма́йі таку́ саму́*

низйе́зну бе́с'іду / лиш он:о́ / шо ни телени́т / бо йізи́к ни го́ден бо́рзо се ўберта́ти / ни го́ден увиха́тисе.

ТЕРЕМТЛИ́ВИЙ – сердитий (сварливий), буркотливий: *Га́н΄а теремтли́ва / де́ цис΄а́ кому́с стерпи́т? / а де́коли л΄у́та / йік оса́ / аби́ с тако́ў жи́ти / тре́ба ма́ти здоро́ўйі / таї ш'і ни бут΄ іке́ / а до́бре.*

ТЕРЕНДІ́ТИ (ТРИНДІ́ТИ) – *знев*., базікати; говорити беззмістовно, без знання предмета обговорення: *Там нима́ шо слу́хати / тот΄і́ / шо шош розум'і́йуц:е / ц'і́хо сид΄у́т / а т΄:і / шо ни зна́йут ви́т:и доў та́м / теренд΄у́т*.

ТЕРІ́ЛЬ, -еля́ – 1) таріль: *Терел΄і́ў йе до́ста / ус΄і́м ста́не / а мисо́к би се зда́ло*; *Тер'і́л' / з уси́м / шо годи́ц:е / шо йе на стол'і́ / дайу́т на С'в'іти́ї Ве́ч'ір за прости́бих / по ли́с'ц'і беру́т усе́го с ко́ждойі ми́ски / т:о́ заўйе́зуйіц:е у плати́ну / с колач'е́м / с с'в'і́ч'коў / і так дайе́ц:е за прости́бих / ц:е йа зна́йу зда́ўна / ш'і вит сво́йі пре́баби / винде́сли кому́с / у нас та́то н'іс сус'і́дам / а ўже пото́му / ік верну́ўсе / гаш отогди́ ми с'іда́ли за стиў / ви́дите / йа зач'е́ла за ц:е / таї нагада́ла / шо тики́ ґазда́ н'іс / а ни́ жи́нка / так годи́ц:е*; 2) декоративна тарілка, якою прикрашують стіну: *Ба́ба ш'і з:а По́л΄ш'і на с΄т΄і́нах ма́ла терел΄і́ / а нида́ўно на базари́ ў Ко́сов'і йа ви́д΄іла так'і́ сам'і́с΄к'і / іки́йіс гу́цул продава́ў / і до́рого / хол'е́ра / хот'і́ў.*

ТЕРІ́ЛЬЧІК, -а – *зменш*. від ТЕРІ́ЛЬ: *Йу́рч'іку / наклада́ї соб'і́ на тер΄і́л΄ч'ік ўс΄е́кого / шо́ би тоб'і́ смакува́ло / ни ўстида́їсе / ус'е́кого бери́.*

ТЕ́РКА, -и – тертка: *Натри́ко бара́бу́л΄ / ми ўже даўно́ кни́ґл΄і ни вари́ли / те́рка ў шуфл΄а́д΄і / а йа долу́пи́йу бара́бу́л'і / таї потре́ш / хот'і́ла тома́ч'інки / але́ лу́пи́у / ї нагада́ла за кни́ґл'і / так'і́ ш шквар'ка́ми / таї м'ін'і́ ў рот'і аш слин' се зґл'е́дз͡ж'іла*.

ТЕРКА́ТИЙ – 1) строкатий: *Це їкас заду́же терка́та мате́р΄ійа / гаш у оч'е́х мр'і́ґайі / йа ни хо́ч'у тако́йі су́кн΄і*; 2) рябий (про масть тварин): *Оце́ терка́те мале́ пс΄е хтос питки́нуў / ни їде вит ха́ти / таї му́с΄у гудува́ти / Е: / та ўно до́ста фа́їне.*

ТЕРЛИ́КАНІ (ТЕРЛИ́ҐАНІ; ТИРЛИ́КАНІ), -я – *опредм*. дія від ТЕРЛИ́КАТИ (ТЕРЛИ́ҐАТИ; ТИРЛИ́КАТИ): *Ік ч'у́йу таке́ терли́ґан΄і / м'ін΄і́ аш нидо́бре се ро́би / йек / вере́ / хат΄н΄і́ тото́ го́н΄:і слу́хати? / Уни́ ў ха́т΄і ни сид΄у́т / ўни по робота́х / а ўно соб'і́ пиги́ч'і; Купи́ли йіму́ скри́пку / таї терли́кайі потро́хи / а́ле то нима́ ш'і шо слу́хати / то по́ки шо терли́кан'і / а ни́ ї́гра.*

ТЕРЛИ́КАТИ (ТЕРЛИ́ҐАТИ; ТИРЛИ́КАТИ) – *згруб*., невміло грати на скрипці: *Уч'е́ўсе три ро́ки / таї ни наўч'е́ўсе / йік сл'іт / ни ї́гра́йі / а*

терли́кайі / Е: / та ч’о ўже ви так? / вин до́ста фа́їно ї̆гра́йі / Вас'у́ / тики́ до́ста фа́їно / йіго́ фал'у́т / а ви / в’ід'і́ / так ка́жете / бо бойіте́се наўро́ч’іти / х’іба́ лиш отого́ / бо йа ни зна́йу / шо и́нче.

ТЕ́РЛИЦЯ, -і – *заст.*, знаряддя для тертя конопель: *Тепе́рки йа ни зна́йу / ў ко́го йе те́рлиц΄а / колопн΄і́ н΄іхто́ ни сади́т / гента́м / йа ш’і мала́ бу́ла / ви́д΄іла / шо бу́ли поса́жен΄і ў Доўгани́шиних / памн΄іта́йу / йа ш’і бу́ла се запита́ла ў Нику́лихи / шо́ т:о таке́ ў них росте́ / а ўна сказа́ла / колопн'і́ / і би́рше нич’о́ / ниговирна́ бу́ла тота́ вў́їна.*

ТЕРМОСИ́ТИ (ТОРМОСИ́ТИ; ТЕРМОСНУ́ТИ, ТОРМОСНУ́ТИ) – трясти; потрясти: *Мої / та ни термоси́ отак дити́ну / бо йіму́ ш’і / Бо́же борони́ / шош се ста́не / А йіму́ се ўдайе́ / ад'і́ йек се с'м’ійе́йі / іґ би зле / то вин би пла́каў / а йіму́ ве́село / ми соб’і́ так се ї̆гра́йімо / Каў тоб’і́ / лиши́ йіго́ / у шош и́нче се ї̆гра́їте / бо вин уноч’е́ ни ўсне / ки́л'ко тоб’і́ каза́ти?; Се ни би́ли / до то́го ни дийшло́ / але́ Ко́ц'о так шваґра́ термоснў́ў / шо ў то́го на соро́ц':і за́ш’ін'ки пирва́лисе ї̆ рука́ў надирва́ўсе.*

ТЕ́РНІ, -я – *зб.*, терен: *Ў бе́рез΄і те́рн΄і / глоги́ росту́т / йе і гор'і́хи л'іско́в’і / ну але́ ї̆ глиж’а́ по́ўно / абе́с туда́ ни ї̆шла / бо то стри́мко / і хо́ўско по дош’:е́ви / бо ік шч’іко́ўзнеш і пойі́деш па́ру кро́киў / то прийі́дец:е тебе́ з глиж’а́ вит'іга́ти.*

ТЕ́РОЧЬКА, -и – *зменш.-пестл.*, *пох.* від ТЕ́РКА: *Л΄укс те́роч’ка / неў набога́то л΄і́пше те́рти / йік старо́ў / до́бре / шо йіс ни пошкудува́ла купи́ти / дорога́ / але́ ўна то́го варту́йі.*

ТЕРПЕ́ННИЙ – терплячий: *Го́споди / їка цис΄а́ жи́нка терпе́н:а / к’і́л΄ко натерп’і́ласе ў жит΄у́ / ти́л'ко / шо це́го ста́ло би на дес΄іт΄о́х.*

ТЕРПЕ́ННО – *присл.*, *пох.* від ТЕРПЕ́ННИЙ: *Те́рпи терпе́н:о / на к’і́л΄ко йийі́ / сара́ку / ста́не? / оце́го ўже н'іхто́ ни зна́йі.*

ТЕ́РТИ (ПОТЕРА́ТИ) РУ́КИ – радіти, проводячи долонею по долоні декілька разів, виражати радість, задоволення: *То́ дес тепе́р Никола́ї́ з Николайі́хоў потера́йут ру́ки / шо видвойува́ли тот кава́л'ч’ік па́ш’і / И:ї / да́їте м’ін'і́ спо́к’ії с цим уси́м / то мокре́ч’і / та́мки па́ш’а нидо́бра / ўна ни варту́йі то́го / шоби́ с сво́йіми таку́ бу́ч’у зач’іна́ти ї̆ таки́х устидиў на се́бе наклика́ти / але́ шо.*

ТЕ́РТИСЕ – *згруб.*, ходити туди й сюди, постійно перебувати денебудь: *Д΄і́ти ска́ч’ут / тру́ц:е на це́му с΄ін:ику́ / а́ле наї / до́бре / шо пе́ред' оч’е́ма / шо ни ма́йу жури́.*

ТЕ́РТИСЕ (ОПТЕРА́ТИСЕ) МИ́ЖИ ЛЮДЬМИ́ – набувати досвіду, вчитися долати перешкоди: *То н΄іч’о́ / шо тру́н:о / а кому́ сего́н:е ле́хко? /*

так'і вака́ц'ійі дити́н'і пи́дут на ко́рис'т' / наї тре́ц:е тро́хи ми́жи л'уд'ми́ / с'в'і́та поди́виц:е / себе́ пока́же / а шо даст у ха́т'і сид'і́ти?

ТЕ́РТИЦЯ, -і – вид дошки: *Дош'ки́ з до́ку ўже приве́зли / а шо Фед'о́ме с те́ртицеў роби́ти / ни зна́йу / ч'у́ла / шо тре́ба соф'і́т виклада́ти / мо́же / на т:о йіх уз'е́ў / йа се ни розум'і́йу на то́му / шо́ бу́ду каза́ти?*

ТЕ́РТІННИК, -а – дерун, *здеб. у мн.*: *Д'ікова́т' / йі́сти ни хо́ч'у / ми пе́рше те́рт'ін:икиў се найі́ли / даўно́ смих ни роби́ла / то так з':і́ли с смако́м / шо ну / а шо́ ви звари́ли / ану́ скаж'і́т / бо па́хне фа́йно.*

ТЕРУЗНИ́ТИ – 1) смітити, розтрушувати, розсипати дрібне сміття: *Бер'і́т со́н'ішнику / а́ле ни терузн'і́т / бо ви́дите / їк'і ў т'і́тки пор'е́тки / пороши́нки н'іґде́ нима́*; *Не́сла трак з дрив'і́т'н'і / того́ ї терузни́ла / а ти ни́ / аби́ фа́йно замести́ / а допи́туйіс:е / хто нас'м'іти́ў;* 2) *перен.*, накрапати, падати (про дощ, сніг): *Н'і / нима́ дош':у́ / а́ле таке́ / ле́д'а шош терузни́т* / *Ну та то с тако́го зач'іна́йіц:е.*

ТЕРУЗНИ́ТИСЕ – смітитися: *Йік йе господа́р'ка / то му́си се терузни́ти / бо наўд'н'і́ ру́ки т'е́шко за ўси́м подиви́тисе.*

ТЕРУСИ́ТИ – те саме, що ТЕРУЗНИ́ТИ: *Тро́хи теруси́ли / бо с'і́но скида́ли на по́др'у*; *Теруси́т / до ра́н'а по ко́тики ўпа́де зима́; То нима́ вели́кого дош':у́ / теруси́т / а́ле на пле́ч'і шош тре́ба ки́нути* / *к'іпта́р' переверни́.*

ТЕ́РХАТИ – *згруб.*, нести щось важке: *Те́рхайі т'ішк'і́ м'і́хи / а пото́му кво́лиц:е / шо попе́рек боли́т / а вин дурни́ї би буў / іґби́ ни бол'і́ў.*

ТЕ́ЧЬКА, -и – портфель: *Гада́йі / шо йік уз'е́ў те́ч'ку / то ўже пан / а то з Іва́на па́на таґ бо́рзо нима́* / *бо́рзо се ни стайе́.*

ТЄ́ГАТИ – *згруб.*, багато разів викликати як свідка: *Йіго́ т'е́гали ўскр'і́с' / допи́тувалисе / ци вин шош ни зна́йі / ни ч'уў / хто мих цису́ шко́ду зроби́ти / а пото́му лиши́ли ў споко́йу / бо ўздр'і́ли / шо то про́стиї ч'олов'і́к / ў не́го н'іч'о́ се ни допита́йіш / то тики́ так і йе / і до́бре / шо на це́му скин'ч'е́лосе.*

ТЄ́ГАТИСЕ – *згруб.*, судитися: *Нич'о́ ни ка́ў / бо за цес х'і́тар' ни хо́ч'у т'е́гатисе суда́ми* / *наї беру́т / ік йім ма́ло / м'ін'і́ ї це́го ста́не / а йіх тото́ ни загр'і́йі.*

ТЄ́ГАТИСЕ С КИ́МОС – *знев.*, *згруб.*, "погано ходити", зустрічатися з кимось: *Уна́ з ним рока́ми т'е́галасе / ходи́ла н'ійе́койі / та́к'ік ни ма́йі д'і́ўка ходи́ти; Уни́ т'е́галисе вели́к'і роки́ / а пото́му вин тики́ лиши́ў жи́нку ї дво́йі д'іти́ї / і зач'е́ў жити с цеў / ус'і́ цисе́ / шо ўни хо́д'ут / зна́ли / але́ хто́ би буў ішо́ў м'іш'е́тисе ї шош каза́ти? / шо́ / ўстида́ти йіх? / ко́ждиї жийе́ так / ік йіму́ вихо́ди / уна́ бу́ла нипога́на / нивид:а́на / школи́*

велúк'і ни кин'ч'éла / лиш т:у / шо тýтки / а вин стойéў дóбре / тикú дýже дóбре / ну таї уна́ лишúла тóго хлóпц'а / шо йигó мáла / ĭ пишлá т цéму / каў тоб'í / кóждиї дúвиц:е / шобú йимý бýло дóбре / і ўни зробúли так / йéк йім се хот'íло; Ік каўт за кóгос / шо вин т'éгайіц:е с кúмос / то ĭ за н'у / і за нéго / за хлóпц'а ци ч'олов'íка / так мош сказáти / це знач'éйі ни дýже фáйне хóж'ін'і / йе шо хлопч'íш'і ходúти хóч'і / і так соб'í з д'íўкоў опходúтисе / іґ ж:úнкоў / а женúтисе ни нам'íрениї / вин колúс ме женúтисе / кудá д'íнец:е / алé лиш с тоў д'íўкоў / котрá ни ме йимý пид:авáтисе / і на пустé ни пúде / бýде ч'éсна / отáк / тогó йа каў / абéс / Йилéнко / за ц:е помн'ітáла ĭ ш'інувáласе / тáк'ік мáйі д'íўч'іна се ш'інувáти; *Та ўна з ним т'éгаласе пáру рóкиў / ус'í за ц:е говорúли / Ну таї шо / алé ўз'еў / уженúўсе / А шó тýтки дóброго? / жúнку з д'ітмú пром'ін'éў / наї ни кáжу / на шо / и:ĭ лиш'íм пустé / дé ў цéму йе шож дóбре*?

ТЄ́ГНЕ (ТІГНУ́ЛО) ПИТИ́ (ЗРОБИ́ТИ, ПИ́ТИ, СКАЗА́ТИ ТА ІН.) – комусь хочеться піти кудись (зробити щось): *Т'ігнýло питú / бо йа л'ýбйу данцувáти / алé ўзнáла / шо Кóц'а ни бýде / таї ни пишлá / бо ік набувáтисе / то с тим / с ким хóч'іш / а нú с ким прúйдец:е; Кáже / шо на поч'іткáх т'ігло́ пúти / алé вин уз'éў себé ў рýки / таї зáрас у пóрц'ійу ни зазерáйі / То / Орúс'ко / наїбúрше тотó помогло́ / шо лаúíў пустúх нимá / шо йіс повитрадж'óвувала пустéч'і вит хáти / оц:é*; *Т΄ігнýло менé сказáти / шо богач'éви би се ни доробúў / йимý мáло таї мáло / áле се здéрж'іла / Таї дóбре йіз зробúла / за ц:е пофал'ý тебé.*

ТЄ́ЖЯ, -і – *рідко*, тягар: *Мар΄íч'ко / ни пидоїмáї так'í т΄éж'і / бо натсадúс:е / таї шо тогдú; Т'éж'а / це йа р'íтко ч'ýла / у наз бúрше кáжут / ни пидоїмáї т'ішкé / отáк м'ін'í нéн'а казáла / а ш':е кáжут / це тикú тепéр йе / жúнка ў т'іж'í / це ік унá т'ішкá / о: / а за т:о / шобú казáти / т'éж'а / це ни геї по нáшому / так м'ін'і вигл'ідáйі.*

ТЄ́ШКО ЗА… − важко досягти чогось, отримати щось: *Тепéрки т'éшко за пáшу / бо ўс'о загор'íло / гл'áба корóву попáсти ци дес укосúти / нимá травú; Т'éшко за дóбре / пустóго пóўно / а за дóбре т'éшко*.

ТЄ́ШКО НА ДУШИ́ (НА СЕ́РЦИ) – важко на душі (на серці): *Смутнá / бо т΄éшко на душú / витпровáдила д΄ітúї / таї / знáйіш / шо вéселости мáло* / *Ну та такé ўс'і перехóд'ут*.

ТИ (Я) ЇМУ́ (ЙЇ) РАС (СЛО́ВО), А ВИН (УНА́) ТОБІ́ ДЕ́СІТЬ – про невиховану, некультурну людину, яка не дотримується правил мовного етикету: *Пискáч'ка / ікóйі с΄в'іт ни вúд΄іў / ти ĭйі рас / а ўнá тоб'í дéс΄іт΄ / ш'і пид нóсом мокрó / а ўже видгáўкуйі / йік старé / і то старúї би так ни потрáфиў / вин би / мóже / поўстидáўсе; Ти слóво / а ўна тоб'і дéс'іт' /*

ти полехки́ / поде́леку / а ўна таки́ї рот утвори́ла / шо слин' на два кро́ки бри́скайі / н'і / гаш на три.

ТИКИ́ – *незм*., таки: *Йа тики́ ў о́ч'і Паз´у́ни сказа́ла / гет ч'е́сто ўс´о / наї зна́йі; Йа / в'ід'і́ / тики́ ни пи́ду за́ўтра ў Ку́ти / ви́жу / шо випого́д´уйіц:е / ї мож бу́де сапа́ти / м'ін'і́ ни гори́т іти́; Ти зна́йіш / іґ дода́ти тро́хи бри́ндз͡зи / то пироги́ тики́ смашн´і́ш':і / йік с сами́ми барабу́л´ами / ану́ поку́ш'ії; Йа ц:е тики́ ч'у́ла на свойі́ ву́ха / ни́ / би м'ін´і́ хтос переказ́зуваў; Тики́ таґ бу́де / йіґ д´е́д´а сказа́ў / ни іна́кше.*

ТИКНУ́ТИ ПА́ЛЬЦЕМ НИ БУ́ЛО ДЕ (НИ МОЖ БУ́ЛО ПА́ЛЬЦЕМ ТИКНУ́ТИ; СЕ ВБЕРНУ́ТИ НИ БУ́ЛО ЄК; НА ДВІ НОЗІ́ СТА́ТИ НИ ГО́ДЕН БУВ) – дуже тісно; про велику кількість людей: *Таґ бу́ло т'і́сно / так гли́тно / шо іґ бес хот'і́ў тикну́ти па́л'цем / то ни змих би / йа с Ко́сова стойе́ла на одни́ї ноз'і́; Ти́л'ко набилосе ў клуп / шо гл'а́ба бу́ла ста́ти / па́л'цем тикну́ти ни бу́ло де / даўно́ смих тако́го ни ви́д'іла.*

ТИ́ЛЬКО – стільки: *Ти́л´ко ўс´е́кого се наслу́хала / шо ни ўм'і́стиц:е ў то́рб'і / а ни т:о / шо ў голов'і́; Набува́їсе / по́ки молода́ / ти́л´ко тво́го / бо пото́му ни ме се хот´і́ти; Со́ли ти́л´ко ни тре́ба / а ти ш':е питсо́л'уйіш? / аг'і́ / а тебе́ ч'о́ пот'ігло́ на соле́не? / то ни спроста́.*

ТИ́ЛЬКО БОГА́ТО – дуже багато: *Никола́ї м'ін´і́ ти́л´ко бога́то ўс'е́кого прин´і́с / шо пит по́душку ни го́н:о бу́ло се ўм'істи́ти*; *Ти́л'ко бога́то ни клад'і́т / бо йа ни л'у́бйу сал'е́не / йа мн'ісце́ худе́н'ке йім / Та це така́ шту́ч'інка / шо таку́ пошука́ти / ану́ диви́се / де́ ту́тки сал'е́не*?

ТИ́ЛЬКО ДУМО́К, ЇК (ІК) У ПСА ДОРИЖО́К – *згруб*., про безліч можливостей у когось для реалізації чого-небудь: *Йіле́ / ти шош одно́ кажи́ / а ни́ тако́го ўс'е́кого / шо тру́н:о зрозум'і́ти / Бо ў ме́не думо́к / ік у пса дорижо́к / а йа вибера́йу наїкра́ш:у / а йік ви́беру / то скаў.*

ТИ́ЛЬКО, ІҐ (ЇҐ) ЗВІ́ЗДИЙ НА НЕ́БІ (ІК ПІСКУ́ В ҐРИ́ДЖІНІ, ІК ЛИ́СТУ В ГРЕБЕНИ́) – дуже багато: *Йо:ї / та іґ буў Маїда́н / то ти́л'ко л'уди́ї се зибра́ло / шо ч'орно́ бу́ло / ус'і́ вулиц'і́ / шо побли́ску / л'у́де запруди́ли / ішли́ і ї́шли́ / ш'і смих тако́го ни ви́д'іла / йа по телев'і́зор'і се диви́ла / а д'і́ти б'і́гали туда́ / ну то л'уди́ї бу́ло / іґ зв'і́здиї на не́б'і / Ну і шо́ с то́го / шо л'у́де так ри́н:о стойе́ли? / бога́то уни́ ви́стойіли? / То / Йіла́ / ни ўс'о зра́зу се стайе́ / то ўс'о хо́ч'і ч'ісу́ / ад'і́ сат ме цви́сти / вин лиш зач'не́ / а йе́блуч'ка бу́дут восени́ / ви дес ви́д'іли / шоби́ зацви́ў і зра́зу ўроди́ў? / ви́дите / х'іта́йіте голово́ў / а ту́тки хо́ч'іте зра́зу / таке́ лиш у ба́їц'і се стайе́ / а ў жит'у́ тро́хи і́нак / та ви рузу́мниї ч'олов'і́к / і без ме́не цисе́ зна́йіте / бу́де / але́ ни нам / а на́шим д'і́тем і ўну́кам.*

ТИ́ЛЬКО, ІК (ЇК) ЄЛОВА КОРО́ВА (ДАЄ́) (ІК У ЄЛОВОЇ КОРО́ВИ) МОЛОКА́ – зовсім нічого: *Йек соб’і́ хоч’ / мо́жеш пити́ / але́ ўна тоб’і́ даст ти́л'ко / йік дайе́ йе́лова коро́ва молока́ / ска́же / нима́ / ус'о́ нас'і́н'і пишло́ / ци ш’:е шош / і ш’і ме ў те́бе проси́ти / ци їко́гос се ни лишй́ло / йа зна́йу Митри́ху / того́ ни спера́йу / іди́ / але́ йа попере́д'уйу / шч’ем пи́деш / с тим і ве́рнес:е / ни даст на́в’іт' ти́л'ко / іґ за ни́хтем ч’о́рне; Ви деш ч’у́ли / шоби́ ў йе́ловойі коро́ви бу́ло молоко́? / а йік йісте́ ни ч’у́ли / то йа скаў таке́ / у Вас'у́ти / за їку ви перепи́туйіте / ти́л'ко добра́ / йік у йе́ловойі коро́ви молока́ / каў вам / нати́л'ко ўна до́бра / а ви ўже сам’і́ ду́маїте / це бога́то ци ма́ло / ї тогди́ мете́ зна́ти / їка ўна задо́бра / ота́к йа мо́жу на ва́ше пи́тан'і витпов’і́сти; А ш’:е каўт / ти́л'ко ма́йі со́в’істи ци ч’іго́с там и́нчого / ік йе́лова коро́ва молока́ / ви́диш / мож би сказа́ти / шо нима́ со́в’істи / нима́ ч’ут':а́ / так коро́ч:е / але́ н'і / т':і / шо гово́р'ут / ни ди́ўйуц:е / шоби́ коро́ч:е / уни́ ш’і нага́дуйут за коро́ву / аби́ кра́ш:е тото́ уйіўл'е́ти / аби́ т:о пе́ред' оч’е́ма ул'іга́лосе / аби́ мих соб’і́ ў голов’і́ уздр'і́ти / ік хтос пишо́ў з вели́коў пу́тнеў у ста́їн'у / а то н'іч’о́ нима́ / ни браў пу́тен'ку / бо хот'і́ў бога́то / а то по́рожно / ц:е каў / таї сам’і́і ста́ло с'м’і́шно / мої / ікі́ї на́рит рузу́мниї / сказа́ў / ік припеч’е́таў.*

ТИ́ЛЬКО ЇГО́ (ЇЇ, ЇХ, МО́ГО ТА ІН.**) –** оце все, що приносить йому (їй та ін.) радість, задоволення, спокій; про можливість, якою комусь варто скористатися, щоб не втратити свій шанс: *Мар'і́ч’ко / лиши́ мало́го / наї тро́хи попусту́йі / то ти́л'ко йіго́ / коли́ ш’і вин ота́к ме в’і́ўкати та штрика́ти / ік ни отепе́р? / а ви́росте / то ї сам ни схо́ч’і / ти шо / хот'і́ла бес ота́к ігра́тисе? / н'і / бо ў те́бе ўже и́нче ў голов’і́ ї и́нч’і и́гри; Ти́л'ко на́шого / Йу́ц'ку / шо ота́к с'е́демо таї соб’і́ фа́їно погово́римо / ти́л'ко на́шого; Ти́л'ко мо́го / Мару́с'ко / шо оц:е́ шит'е́ / роботи́ т'ішк’і́ роби́ти ни го́н:а / а ўку́таласе тро́хи / таї с'іда́йу ши́ти / ад'і́ їкиї рушни́к меш ма́ти / йа ўже оди́н краї розвел:а́ / а ота́к вин ме вигл'іда́ти / йік се доши́йі; Ік хо́ч’ут іти́ на заба́ву / то наї іду́т / ти́л'ко йіх*; *Наї хлопч’і́ш’і парупку́йі / ти́л΄ко йіго́ / а коли́ ме ходи́ти? / йік се ўже́ни?*

ТИ́ЛЬКО (ВСЄ́КОГО) НАБРА́ТИ, ЇҐ (ІҐ) БІ́ДНИЙ (БІ́ННИЙ) НА ВЕЛИ́ҐДЕНЬ – дуже багато: *Ти́л'ко ўс'е́кого набра́ла / шо несу́ / ік б’і́н:иї на Вели́ґден' / ота́к ш’і натсади́тисе мо́жно; Мамо́ / ви шо / ти́л'ко набра́ли ўс'е́кого / йіґ б’і́дниї на Вели́ґден'? / ви цисе́ го́н':і не́сти? / ни ч’іка́ли по́моч’і? / а ми вас проси́ли / зач’іка́їте пйет' м’іну́т.*

ТИ́ЛЬКО ПРА́ВДИ, ЇҐ (ІҐ) ЗА НИ́ХТЕМ ЧЬО́РНЕ – майже або і зовсім немає правди: *У це́му / шо Йілач’е́ха ка́же / ти́л'ко пра́ўди / йіґ за ни́хтем ч’о́рне / а́бо ї ш’:е ме́нче; Ви се пита́йіте / ци то пра́ўда? / а йа вам*

ге́зде каў / ти́л'ко то́йі пра́ўди / іґ за ни́хтем ч'о́рне / би́рше н'і / оти́ц'ко / бо шо́ пра́ўда? / це лиш тото́ / шо Васи́л' у тої ден' поверта́ў у буфе́т / та́меч'ки хл'іп купува́ў і дити́н'і цуки́ркиў / би́рше н'ійе́ких поверту́нкиў ни бу́ло / ми вит полу́н':а с'і́но с Тереб'іж'і́ў звози́ли / вин н'іґде́ ни ходи́ў / і про́с'у вас / абе́сте тако́йі пра́ўди м'ін'і́ би́рше тха́т'і ни не́сли / йа за ч'олов'і́ка н'іч'о́ ни хо́ч'у ч'у́ти / на́в'іт' наї́ме́нчого.

ТИ́ЛЬКО РО́ЗУМУ, ІК (ЇК) У КУ́РКИ (У ВИВЦІ́, В БАРАНА́) – зовсім мало: *Ви́дите / де́коли каўт / шо ў ко́гос ти́л'ко ро́зуму / йік у ку́рки / це знач'е́йі / шо ў голов'і́ по́рожно / н'іц н'іч'о́ нима́ / але́ ц:е ви́гадаў хтос таки́й / шо ни ду́же придиўйе́ўсе до куро́к / ад'і́ оц':а́ р'ібу́шеч'ка / та ўна так ус'о́ розум'і́йі / ік ни зна́йу хто / лиш он:а́ ўна се нава́жуйі зайти́ ў ха́ту / шоби́ се подиви́ти / де́ йа / дру́г'і б'іжу́т у гр'ітки́ / а ўна поти́хон'ко при́йде / ста́не ко́ло ме́не ї ди́виц:е / а йік йа лиш сло́во скаў / іди́ / л'у́боч'ко / ви́ц:и / то ўна соб'і́ ч'е́мно їде наза́т / і ўже тогди́ б'іжи́т до гу́рту / то йе́к у не́йі нима́ ро́зуму? / мо́же / ни ўс'і так'і́ / але́ каў / ус'о́ / шо ко́ло ха́ти се опхо́ди / ма́йі ў голов'і́ т:о / шо йіму́ се нале́жи.*

ТИ́ЛЬКО (ДО́СТА) ТО́ГО, ШО[1]… – факт того, що…; вислів викор. як узагальнювальна формула, коли мовець, не вдаючись у деталі, підсумовує сказане, акцентуючи на новому стані розвитку подій: *Не скаў / до ч'о́го ўни та́мки мижи́ собо́ў бу́ли се договори́ли / шо́ заста́вило йіх помири́тисе / ти́л'ко то́го / шо на ірш'е́н'у ў Лес'а́ уни́ с'і́ли соб'і́ за стиў ра́зом / та́к'ік се нале́жи пе́рвим се́страм / і йіґ би ота́к се подиви́ти збо́ку / то н'іхто́ би ни сказа́ў / шо мижи́ ни́ми ш'і два дни то́му бу́ла така́ ву́р'ійа / шо наї Бох боро́ни; Уна́ пойі́хала на зари́пки / ї прийі́хала два ра́зи ў рик / д Вели́кон'у і на Риздв'ін'і́ с'в'е́та / але́ бре́шу / три / бо ўл'і́т'і йа тако́ш йійі́ ви́д'іла / йе́к там / шо́ там / йа ни ч'у́ла / ти́л'ко то́го / шо сего́л'іта ўна прийі́хала і сказа́ла / шо та́мки ма́йі ч'олов'і́ка / оц:е́ йа ч'у́ла / И:ї / ки́л'ко сего́н:е тако́го йе / шо с'і́мн'і роспада́йуц:е / то або́ двом йі́хати / або́ н'іко́му / то / Кали́ / до це́го їшло / і йіго́ ту́тки ни рас ви́д'іли то з одно́ў / то з дру́гоў / ну таї уна́ ни сама́ бу́ла / раз до тако́го дийшло́ / але́ шо / д'іти́ї нима́ / це до́бре / шо на д'і́тех цисе́ ни види́бйіц:е / таї шо каза́ти? / наї йім Бох помога́йі / Та так / наї помога́йі / бо ко́ждому тре: Йіго́ пи́т:римки.*

ТИ́ЛЬКО ТО́ГО, ШО[2]… – лише те, що…: *Йо:ї / та ўна н'іч'о́ ни говори́ла / ти́л'ко то́го / шо сказа́ла / Іва́нку / ход'і́м тха́т'і / де́ ўна свари́ласе? / ви́тки ви таке́ ўз'е́ли?; Аг'і́ / та ч'о Ан:и́ц'а ґваўту́йі / шо се наро́била? / уна́ прийшла́ / ви́т'ігла с кирни́ц'і води́ / ї пишла́ / куда́с се ква́пила / а ту́тки / каў вам / та́к'ік йе / з не́йі вели́койі по́моч'і ни бу́ло / ти́л'ко то́го / шо ви́т'ігла ведро́ води́ / та м'ін'і́ / шоби́ се ўку́тати / тре:*

пйет' ве́дер / а ўна он:о́ / і ўже кво́лиц:е / шо се ўроби́ла / то мо́же / та́мки / куда́ ўна се ква́пила / ї́йі заста́вили роби́ти / ци їки́ї ґу́рскиї с тако́ў бе́с'ідоў?; Так / се ви́д'іли / але́ говори́ли при Мару́си / за Лес'а́ ни зга́дували / бо то ни бу́ло колі́ у вели́к'і бе́с'іди става́ти / і ш'і того́ / шо ни хот'і́ли / шобі́ Га́н'а поду́мала / шо ми цим ду́же інтересу́ї́мосе / то каў / па́ру м'іну́т ста́ли / бо ни хот'і́ли їти тумака́ми / і ўс'о / в'ід'і́ / Йіле́нка бу́ла се запита́ла за д'іти́ї / йеґ д'і́ти / ти́л'ко то́го / шо ш'і за них се запита́ла.

ТИ́ЛЬКО, ШО ЛИШ… – дуже швидко за тривалістю часу; зовсім мало: *Ти́л'ко / шо лиж збо́йіло / то ма́ло ч'ісу́ пройшло́ / окри́п буў гото́виї / куле́ш'а бо́рзо би бу́ла / але́ ўни ни ч'іка́ли / каў тоб'і́ / ти́л'ко бу́ли / шо лиш забо́йіла вода́; Ти́л'ко вин буў надвор'і́ / шо йа лиш коро́ву здойі́ла / то це ни бу́ло ни знати́ ки́л'ко; Ч'іка́ў ти́л'ко / шо лиш до́ки йа ви́несла с ха́ти ґа́рч'ік молока́ / і зра́зу пойі́хаў; У по́рц'ійі бу́ло ти́л'ко / шо лиш на дн'і / вин ни пиў бога́то / ви́тко / дес и́нде йіго́ прийма́ли / бо / ч'у́йіш / п'ідис'е́т'грамо́виї пага́рч'ік / і лиш на дн'і; Та там жме́н'ка нас'і́н'а / ти́л'ко / шо лиж би могло́ ўм'істи́тисе ў дитин'е́ч'ому кулач'ку́ / то гаї подиви́се / іки́ї кулач'о́к у мало́го / наўми́сне / йа ни зна́йу / ви́тки йіс уз'е́ла жме́н'у / і за їку жме́н'у йіс се нагада́ла*.

ТИ́ЛЬКО, ШО НА ПИВ ФИ́РИ (ПИВ ВО́ЗА; ШО НА ФИ́РУ СЕ НИ ВМІ́СТИ; ШО ФИ́РОВ (ВО́ЗОМ) УСЬО́ НИ ПОВЕЗЕ́Ш; НИ ГО́ДЕН ЙІС (НИ МЕШ МОЧІ́) ПОВЕ́СТИ) – дуже багато: *Бабо́ / ви зр'іхтува́ли ўс'е́кого ти́л'ко / шо на пиў фи́ри / а йе́к ви гада́йіте / йа тото́ ма́йу не́сти? / та ў ме́не нима́ ро́вера / шоби́х тото́ ўз'е́ла / йа о́зму шо о́зму / а тото́ / шо се ли́ше / х'іба́ за́ўтра / ви́жу / шо ї барабул'о́к йісте́ напо́рпали / у ме́не ш'і нима́ шо по́рпати / йа пи́зно посади́ла / але́ н'іч'о́ / ми перепроси́лисе с стари́ми / таї дойіда́йімо / то каў / шо молоди́х нима́ / х'іба́ о́зму полови́ну це́го коше́лика таї уве́ч'ір звар'у́ / і молока́ / шобі́ бу́ло д'і́тем / а би́рше н'і / бо ни го́н:а не́сти; Ка́же / бер'і́т йе́блук / бо ї так па́дайут / йа гада́ла / шо о́зму тро́хи / бо ў нас ра́них нима́ / а ўна ти́л'ко дайе́ / шо на пиў фи́ри / ка́же / бер'і́т / порuба́йіте на шушени́ц'і / бо йа ни ма́йу / шо з ни́ми роби́ти / а то шкода́ / шобі́ добро́ пропада́ло / ка́же / та́ч'ку озм'і́т / ге́н:е та́ч'ка / таї так пово́лен'ки довезете́; Купи́ли ти́л'ко / шо на пиў во́за / ус'е́койі дримнич'і́йі / шо тре: ў ха́ту / таї д'і́тем / бо ўни тако́ш пишли́ з на́ми / і ко́жде ма́ло св'ії пл'ан / ну та ўже д'іт з ба́боў му́с'іли йім догоди́ти / бо це́го м'і́с'іц' уни́ ч'іка́ли / ну та наї ужé бу́де / наї ма́йут / ми ўже на ц'і́ни ни ду́же призера́ли / бо це ни ко́ждиї ден' се купу́йі / то наї ужé бу́де; Та за так'і́ гро́ш'і пиў фи́ри / ци тики́ ї фи́ру / мош бу́ло ус'е́кого накупи́ти / ри́жу / оли́ви / муки́ / ма́сла зо дв'і три па́ц':і / шобі́ бу́ло ў ха́т'і / А нашо́ ти́л'ко*

маслúї? / та тепéрки гóлоду на мáсло нимá / унú соб'í купúли / шо хот'íли / унú своúé трáт'ут / а тоб'í шо до тóго? / наї трáт'ут.

ТИ (ВИН, УНÁ ТА ІН.) **НИ С ПРИСЛÓПА (НИ С ПЕРКАЛÁБИ; ПИРКАЛÁБИ), АБÚ (ШОБÚ) ЦÉГО НИ ЗНÁТИ –** у вислові закладено критичний погляд на людину, яка виявляє себе в чомусь менш обізнаною, компетентною, ніж, на думку мовця, вона повинна би бути: *Йек так'í велúк'і барабýл'і / їк'і дóбре тéрти на пл'áцки / отáк порубáти свúн'ам? / ти ни моглá мал'í пристáвити? / тáже ти ни с Прислóпа / абú цéго ни знáти; Та ти ни с Прислóпа / ни с Пиркалáби / ни з ікúхос вер'хúў делéких / абéс ни знáла / шо ф'ірáнки с ч'óрноў спин:úцеў жмакáти ни мóжно / бо ўна пýсти / к'íл'ко тебé цéму ўч'éти*?

ТÚПІЦЬКО (ТЮ́ПІЦЬКО; ЦЮ́ПІЦЬКО; ЦЮ́ПІНЬКО) – дуже-дуже мало: *Даї цéйі п'іґýлки мáм'і / áле лиш тип'íц'ко / бо ни знáйу / йек ме переносúти / отáк под'ілú на ч'éтверо і даї / он:ó даї / бúрше н'і / а потóму меш вúд'іти / ци ш':е тре: / по ниї меш се дивúти / І шо йа гóн:а ўздр'íти?*

ТИРЧЄ́ТИ – стирчати: *Л'ýбоч'ко / анý дивúсе / шó то тирч'éйі отáм на паркан'í / кóло кýч'і? / мóже / д'íдо лéїбик лишúў? / анý призирнú / ў тéбе óч'і молóч':і / А йа тикú пúду тудá.*

ТÚСКИ ДЕРЖЄ́ТИ – робити все для того, щоб артеріальний тиск був у межах норми: *Отáк'ік м'ін'í / то мус пил'нувáти тúски / держ'éти йіх / шобú ни повúшувалисе / а ўни дéколи лáком'і бúцкатисе / ї от:ó наїґúрше / отогдú ни знáйіш / йек йіх утрицáти і йек йім догодúти; Дéржу тúски / таї хóжу / а йиї би цисé ни робúла / то ўже даўнó менé перенéсли би ч'ерес Потúк / ої шо даўнó / бо с такúми тискáми л'ýде ни хóд'ут.*

ТÚСНЕ (ПИТТИСКÁЇ) У ГРЎДЕХ (КÓЛО СÉРЦЯ) – щось спричинює біль (у грудях, коло серця): *Подáїко тот'í крóпл'і / бо менé шош тúсне ў грýдех / отепéр зач'éло / і то мóцно се ўз'éло / тикú фиїст.*

ТÚФУС, -у – *мед.*, *рідко*, тиф: *Андр'íї буў страшнó слабúї / тúфус маў / ледв'íс'ки вúздоров'іў / а бýло такé / шо ни знáли / ци до днúни доч'ікáйі / алé молодúї / таї поб'ідúў / Бóжен'ка видвернýла тотó вид нéго / бо р'íтко хто с такóго виходúў / йа шош розгáдуйу і тикú ни знáйу / ци бýли так'í випáтки / то Бóж'а пóмич' ус'ó зробúла.*

ТИХÓНЬКИЙ – тихенький, спокійний: *Дитúна тихóн'ка / лиш н'іўрóку / дайé вúспатисе / таї шош мош зробúти кóло нéйі / це ни т:о / шо бýло с пéршим / бувáло / шо на вóлос ни давáў уснýти.*

ТИХÓНЬКО – тихенько: *Унú тихóн'ко говорúли / ни ч'ýла смих нич'ó; Гаї / бер'íт печ'éн'і / ї тихóн'ко сид'íт / так / ік миш пид в'íником / бéсте тáтови ни заваж'éли / бо вин трун:úї / абéсте ни вúскали.*

ТИ́ЦЬКО (ТІ́ЦЬКО, ОТИ́ЦЬКО) – *незм.*, трошки, небагато; дуже мало: *Ч'о́ м'ін'і́ ти́ц'ко покла́ли ў ми́ску? / би́рше да́йте / а ни́ / йік ко́тови / на рас укуси́ти / Л'у́пч'іку солоде́н'киї / а ти забу́ў / к'і́л'ко нас у ха́т'і?; Нали́ї т'і́ц'ко / йік пиў м'ізи́н'ч'іка / би́рше н'і*; *Ти́ц'ко йіс ва́ру / нали́ла / шо на оде́н ґлиґ / ход' би с пиў горш'е́ти / йа страшно́ хо́ч'у пи́ти / а то та́к'ік назби́тки / Йа нали́ла поку́ш'іти / бес сказа́ла / ци ни тре: солоди́ти / а / йіґ до́бриї / то ли́йу по́ўне го́рш'і*.

ТИЧЄ́ТИ – тичкувати: *Гори́т фасу́л'і тич'е́ти / ота́мки тич'е́н'і / подиви́се / ци ста́не / ў оборо́з'і йе ш'і ік'і́с тич'ки́ / іґби́ ни ста́ло / то ви́т:и о́змемо / але́ це ґваўт тре́ба / гори́т.*

ТИЧЬКОВІ́ (ТИЧЬНІ́)ФАСУ́ЛІ – квасоля, яка росте, в'ючись по тичці: *Ў ме́не ўс'і тич'ков'і́ фасу́л'і / п'і́ш'і ни л'у́бйу / уни́ тверд'і́ / і на смак ни геї / ік'і́с кришн'і́ / а йік ки́неш у борш' / то йіх ни ду́же ч'у́ти / ѕ͡дз'е́ма така́ / ік вода́ / Та то ни вит фасу́л' / ки́н'те ки́л'у мн'е́са ци фа́йну ки́с'т'ку / таї за ѕ͡дз'е́му забу́дете / а ви спиха́йіте на фасу́л'і*; *Ву́їно / це тич'н'і́ фасу́л'і ци п'і́ш'і? / йа ни пизнайу́ / В'ід'і́ / широ́к'і / жо́ўт'і лопатки́ / Фа́їно зийшли́ / лиш н'іўро́ку / але́ йа ни пизнайу́ / котр'і́ де*.

ТИ́ШІЧЮ (СТО) РАС (КАЗА́ТИ, НАГА́ДУВАТИ, ПРОСИ́ТИ ТА ІН**.)** – дуже багато разів: *До не́го / йіґ до слу́па / говори́ ни говори́ / йа ти́ш'іч'у рас проси́ла / шоби́ уваж'е́ў / ік с'іда́йі на мотоци́кол' / ни гна́ў / а йі́хаў пово́лен'ки / / ка́же / до́бре / до́бре / таї ро́би свойе́ / Вас'у́ / та́же мотоци́кол' і йе д'л'а то́го / шоби́ на не́му скорше йі́хати / ік на ро́вер'і ци ік на фи́р'і / вин до це́го / на т:о йіго́ купи́ў.*

ТІ (ТТІ) – 1) тебе: *Ни ви́д'іў т'і дес із рик / н'і: / би́рше / ми перет:оги́т у Риздв'ін'і́ с'в'е́та здиба́лисе*; *К'і́л'ко т':і ч'іка́ти? / ужé смих задуб'і́ла на студени́*; 2) тобі: *Дам т'і / к'і́л'ко тре́ба / ци к'і́л'у / ци дв'і; Ік т'і за́рас дам / то переве́рнес:е / д'і́т':у пелеха́тиї / ни меш м'ін'і́ до оч'е́ї доштри́кувати; Дам т':і товари́ство / ої шо дам / то йа тебе́ куда́ посела́ла? / пи́ўки би́ти? / ци йа тебе́ проси́ла води́ ви́нести / ге? / шо́ йіс маў роби́ти / куда́ б'і́ч'і? / а ти ў ла́йу пишо́ў?*

ТІ́ВНА – тільна (про корову): *Ц':а коро́ва т'і́ўна / тому́ йе́лову даўно́ прода́ли / а ц':а ўже дру́гим те́л'ім / ўни поди́бн'і / йік ота́к се подиви́ти / але то ни т:а / ц':а гор'і́с'ка / а т:а бу́ла здо́лу.*

ТІГАРЕ́Ц, -рця́ – камінь, яким прикладають капусту в бочці: *Ом:и́ї фа́йно т'ігаре́ц гор'е́ч'оў / а пото́му студе́ноў водо́ў / бо йа ўже к'ін'ч'е́йу с капу́стоў / таї за́рас йіго́ тре́ба бу́де / А ў ч'о́му ми́ти?*

ТІГА́РЬ, -я́ – тягар: *Йа тебе́ ни застаўйе́йу т'іґар'і́ т'е́гати / а м'ішо́к з во́ўноў го́ден йіс видне́сти ў хоро́ми ĭ покла́сти ў кути́к / то ни йе т'е́шко / йа бих сама́ цисе́ зроби́ла / іґ би рука́ ни ў ґ'і́пс'і.*

ТІГЛО́ВА МАСЬ (МАСТЬ) – мазь Вишневського: *Мало́ў у ме́не ўрас бу́ли набо́йі / то памн'іта́йу / тогди́ ма́ма прикладáла т'ігло́ву мас' / а́бо солони́ни / шоби́ гниї вит'іга́ло / мас' вон'е́ч'а бу́ла / але́ шо.*

ТІГНУ́ТИ ЖИТЕ́ – тяжко працювати, постійно відчуваючи бідність, нужду: *Ни ви́н т'е́гне жит'е́ / а ўно йіго́ т'е́гне / і шо? / пома́ло вибо́рсуйіц:е / ни ска́ржиц:е / потро́хи ро́би / таї ма́йіц:е ни набога́то ги́рше / іґ дру́ґ'і / бо дру́ґ'і шо / так са́мо гос'т'у́т.*

ТІГНУ́ТИ ЗА ЇЗИ́К – примушувати кого-небудь говорити: *Меш ма́ти во́рога / бо тебе́ / л'у́пко / н'іхто́ ни т'ігну́ў за йізи́к каза́ти / шо ўна ви́шк'іриласе / йік пес з:а пло́ту / ци хтос т'ігну́ў цисе́ каза́ти?*

ТІГНУ́ТИ (ПОТІГНУ́ТИ) КО́ВДРЮ, КОЦ (КО́ЦИК, ВЕРІ́ТКУ ТА ІН.**) НА СЕ́БЕ –** діяти, думаючи насамперед про власну вигоду: *Сего́н:е ко́ждиї ду́майі лиж за се́бе ĭ т'е́гне на се́бе / шоби́ йіму́ би́рше перепа́ло; Е: / так го́н:о би бу́ти / іґби́ ко́ждиї ни т'ігну́ў ко́ўдр'у лиш на се́бе / аби́ лиш йіму́ тепл'і́ш:е бу́ло / а ход' дес коли́с / хот' кри́шку / ду́маў би ĭ за дру́гих / а ту́тки / ко́ждиї лиш соб'і́ / Нима́ справедли́вости / бра́ч':іку М'іха́ / нима́ таї / в'іде́ў / і ни бу́де; Сестра́ / але́ ік випада́йі / то ла́кома т'ігну́ти ко́ўдер'ку на се́бе / бо йійі би́рше ўсе́го тре: / ік нам / Йо / ци ко́ўдер'ку / ци ли́жнич'ок / йек уже́ ви́їде / але́ шо бу́демо за ц:е зач'іна́ти? / то сестра́ / А ми шо / ми ка́жемо т:о / шо йе / ми н'іски́м ни зач'іна́йімо*; *Ну та ч'о се ўбе́дувати? / таки́ї с'в'іт / шо ко́ждиї т'е́гне на се́бе / хо́ч'і / би йіму́ бу́ло на ру́ку / того́ ни диву́ўсе / Йіле́на ни л'і́пш'а і ни ги́рш'а / іґ дру́ґ'і / ўна така́ сама́ / і йік меш цисе́ памн'іта́ти / то ни меш вид не́йі тре́бувати би́рше / ік уна́ го́н:а тоб'і́ ўд'іли́ти / ни меш се над'іва́ти на т:о / ч'іго́ нима́ ĭ ни бу́де; Ко́ждиї ди́виц:е / йеґ би пот'ігну́ти на се́бе / наї би оти́ц'ко / ки́л'ко ўже ви́їде / але́ би шош скориста́ти / йе так'і́ / шо ни ўстида́йуц:е це́го / і н'ішч'е́м ни раху́йуц:е / а йе / шо уваж'е́йут / зна́йут іку́с м'і́ру / ну а на́їдуц:е ĭ так'і́ / але́ то ду́же р'і́тко / шо пос'л'і́н:е вид:аду́т / ік ви́жут / шо дру́гому ўно бу́де пом'іч'не́ ĭ видве́рне вид не́го іку́с гризо́ту / того́ йа каў / наї би с'в'іти́ласе рука́ отаки́х со́в'ісливих л'уди́ї / наї у ўсе́му йім Бох помога́йі.*

ТІГНУ́ТИ КОПІ́КУ – намагатися більше заробити грошей: *До́бре / шо ўна се вид:а́ла / ма́йі ч'олов'і́ка / дити́ну / до́бре / шо ни сама́ се лиши́ла / пра́ўда / вин ни до не́йі / уна́ до́ста нипога́на / а вин мали́ї / м'ін'і́ ікиї́с на́зниї / н'ійе́киї вигл'іда́йі / ну але́ ви́жу / шо коп'і́ку т'е́гне ў ха́ту / здиба́ла йіх*

оно́гди ў магази́н'і / уна́ ўс'е́ке купува́ла / а вин лиш ко́ло не́йі стойе́ў і каза́ў / бери́ / бери́ ш’:е / то ви́тко / шо маў ч’ем се розрахува́ти; Т'е́гне коп’і́ку / т'е́гне / ви́тки мо́же / гару́йі по ч’о́рному / а́ле скупува́тиї / оц:е́ йе ў не́го / так н'іч’о́ ч’олов’і́к / але́ би Бох борони́ў вит скупо́го; Т'е́гне коп’і́ку / де́ лиш уздри́т / шо мош зароби́ти / туда́ ї́де / ду́же роби́тниї / але́ слабови́тиї / того́ бо́йусе / шоби́ ни надирва́ўсе / бо іґ з:а́молоду пиди́рве здоро́ўйі / то шо́ ме роби́ти / ік ди́йде на́ших роки́ў?; Е: / та малу́ так йісте́ наўч’е́ли / шо ўна на пусте́ гро́ш’і ни тра́ти / ко́жду коп’і́ку т'е́гне т со́б’і / ма́йі пул'а́рец / таї хто шо даст / туда́ склада́йі / ка́же / шо ме ї́хати на мо́ре / ч’у́ла / шо дез д'і́ти фали́лисе / шо бу́ли / ну таї уна́ ка́же / шо ско́ро пої́де / ч’е́сте ч’у́до / ни цуки́ркиў хо́ч’і / та́к’іґ д'і́тем се нале́жи хот'і́ти / а мо́р'а / уна́ до́бре ни зна́йі / йек уно́ вигл'іда́йі / лиж зна́йі / шо ў не́му бога́то води́ / шо пли́вайут ш’і́фи / це ў́же д'і́до сказа́ў йі́йі / і шо ду́же вели́к’і габи́ / набога́то би́рш’і / ік у р'іц'і́ / Ну таї до́бре / це ни йе зле хот'і́ти / наї хо́ч’і / мо́же / коли́с і пої́де.

ТІГНУ́ТИ НАЗА́Т – спрямовуватися не вперед, а до звичного, старого, відомого: *Де М’і́с΄ко хо́ч’і се ўч’е́ти? / йіму́ б’і́ган΄і ў голов’і́ / а тоб’і́ / ви́жу / це се ўдайе́ / а ти бери́ прим’і́р ни с тих / шо т΄е́гнут наза́т / а с тих / шо ўч’е́йуц:е на пйіт΄о́рки / шо́ тоб’і́ заваж’е́йі ? / гаї / кажи́ / наї йа ч’у́йу / бо ви́диш / шо́ ге́нде ви́си / йа ў́же даўно́ йіго́ ни бра́ла.*

ТІГНУ́ТИ (ВОЛОЧЄ́ТИ) НО́ГИ – іти важко, повільно, втомлено, ледви пересуваючи ноги: *Мамо́ / а ви ч’о́ так т'е́гнете но́ги? / шо́ з ва́ми? / та йік ішли́ йісте́ нида́ўно / то бу́ло ўс'о до́бре / а тепе́рки шо́ се ста́ло? / аґ’і́мої / шо́ йа ма́йу роби́ти з ва́ми?; Голова́ на крок упере́т / а но́ги се лиш’е́йут з:а́ду / ви гада́йіте / шо таґ бо́рше ди́йдете / так? / а ни л'і́пше ни т'ігну́ти ота́к но́ги / а да́ти йім во́л'у / ни го́н':і ї́ти / то наї припоч’іва́йут / ни си́луї́те йіх / с'е́т'те соб’і́ / ци полеж’і́т / а йа поб’іжу́ / куда́ тре: / то на т:о йе хат'н'і́ / шоби́ тро́хи поб’і́гати / ўни маї моло́ч’:і вид вас; Кобі́бито но́ги могли́ видмоло́днути / а це́го нима́ / то ад'і́ / ни ї́ду́ / а т'е́гну но́ги / голова́ деле́ко напере́д'і / а ўни дохо́д'ут / наздого́н'ейут го́лу.*

ТІГНУ́ТИСЕ, ІК (ЇК) НИЧЬ У ПИЛИ́ПИВКУ – дуже довго тривати: *Вере́ / коли́с цисе́ ч’е́кан'і се с'к’ін'ч’е́йі ци н'і? / йе́к ви гада́йіте? / ўно т'е́гнец:е / ік нич’ у Пили́пиўку / так / іґ би пружи́ну роспраў́йе́ў / а ўна ни дава́ласе / і ти се зму́ч’іў / і кин'ц'а́ кра́йу це́му ни ви́тко / То ш’і со́рок м’іну́т / тогди́ ўтво́р'ут две́р'і ї мут витпуска́ти / ч’іка́лосе би́рше / таї зач’іка́йіц:е ме́нче / ў́же му́симо ту́тки добу́ти / а ви с'е́т'те / ге́н:е ї́кас ла́ўка йе.*

ТІГНУ́ТИСЕ С ПОСЛІ́ННОГО (С ПОСЛІ́ДНОГО) – тяжко працюючи, з великими труднощами долаючи перепони, все ж таки знаходити кошти на щось: *Т΄ігну́лисе с пос΄л΄і́н:ого / а́ле ви́ўч’или ї в’ідв’інува́ли ус΄і́х тр΄ох / ус'о́ зроби́ли / та́к’ік се нале́жи / і ко́ждиї ма́йі свиї хл'іп.*

ТІГНУ́ТИ (ВИТІГА́ТИ, ВИТЄ́ГУВАТИ) С КО́ГОС **СЛОВА́ (КО́ЖДЕ СЛО́ВО) –** хтось дуже повільно і скупо висловлюється; ведення розмови з ним вимагає зусиль: *Таки́ї соб’і́ уч’іни́к / з не́го ко́жде сло́во тре́ба вит΄іга́ти / а хто ма́йі ч’ес вислухо́вувати ййго́ сто́гони? / того́ ї заробйе́йі так’і́ о́ц'інки / Ни б’і́їсе / ййк ви́ўч’ййі / то так / шо сто слиў у м’іну́ту їде / а ййк ни зна́йі / то ме́кайі.*

ТІГНУ́ТИ, ШО ВИ́ДІТИ – *знев*., красти, що попадеться: *То і зло́д'ії йе ўс'е́киї / оди́н таки́ї / шо ла́ким шош уз'е́ти / ік уно́ стойі́т ни та́мки / де ма́йі бу́ти / дру́гиї / с ха́ти н'іч’о́ ни о́зме / аби́ шо́ / вин мо́же пидоїми́ти ікиі́с гор'і́х / ход' зна́йі / шо то ни ййго́ / а́ле їде / ви́ди / шо на земни́ / таї зибра́ў пиў коше́лика / а ш’:е йе таки́ї / шо т'е́гне ўс'о / шо ви́ди / це́го б’і́йно ни т:о / шо ў ха́ту / а на́в’іт' ко́ло ха́ти пуска́ти / бо вин с поро́жними рука́ми ни л'у́би верта́тисе* / *оце́го тре: се бойе́ти*.

ТІКА́ТИ, ЇК (ІК) ВИТ ЧЬО́РТА (ВИД ДІ́ТТЯ; ІК ВИТ ТО́ГО, ШО В СКАЛІ́; ШО З РОГА́МИ; ШО С ФОСТО́М; ШО ПЕЛЕХА́ТИЙ І СТРАШНИ́Й; ШО ПИД’Ю́ДЮЇ) – *згруб*., бігти, тікати, ховатися, уникаючи зустрічі з кимось (чимось): *Ўна т'іка́йі вид ме́не / ййк вит ч’о́рта / а йа шо / таки́ї страшни́ї? / ци ўна бойі́ц:е / шоби́ ййі́ ни з':і́ли? / Іва́нку / та д'іво́к поўно́ / ш’і кра́ш:их / котра́ хоч’ за те́бе пи́де / а ц:у лиши́ / нашо́ ўна тоб’і́ се зда́ла? / ни ви́диш / іка́ ўна ўстидли́ва та видл'у́т'кувата*? / *Вам ле́хко каза́ти / лиши́ў бих / ігби́ мих / а то ўсереди́н'і ни пуска́йі / і так пизнайу́ / бабо́ / шо а́бо ц':а / а́бо н'іко́тра*.

ТІКА́ТИ (БІ́ЧІ), КУДА́ О́ЧІ ДИ́В’ЮЦЦЕ (ВЕДУ́Т; КУДА́ ВИ́ДИШ; КУДА́ НОГИ НЕСУ́Т) – бігти; дуже швидко рухатися, спеціально не вибираючи напрям руху: *Ми ни зна́ййімо / шо́ вин та́меч’ки шука́ў / але́ ййк уздр'і́ў нас / то ви́скак / ік ку́л'а / ч’ут' ни зашпо́ртаўсе на поро́з'і / т'іка́ў / куда́ лиш о́ч’і диви́лисе / ч’у́йіте / вин ни маў колі́ се роз:ера́ти / йа роска́зуйу цисе́ ї соб’і́ нага́дуйу / їка то бу́ла ха́та / а то бу́ла да́ўна гуцу́лска ха́та / ч’о́рна вид ди́му / це так / ік йа памн'іта́йу / та́мки бу́ли дв’і ла́вици / їшли на кут / вели́ка п’іч’ / то бу́ла ка́фел'на п’іч’ з го́рном / пото́му ййі́ розибра́ли і ўз'е́ли ў Коломи́йу ў музе́ї / и:ї / то даўно́ то́йі ха́ти нима́ / н'і Йури́нки нима́ / н'і ййго́ ха́ти / до́бриї / весе́лиї буў ч’олов’і́к; А де́ мали́ї ду́майі / куда́ їде? / де́коли б’іжи́т / т'іка́йі / куда́ о́ч’і веду́т / куда́ ди́виц:е*

/ туда́ ч’імч’іку́йі / а то ускр'і́с' так’і́ м’іс'ц'а́ / шо ни присокоти́ў дити́ну / і мо́же ста́тисе б’іда́ / ту́тки бли́ш:е / доро́га / машини́ / а маї да́л'і / скала́ / ду́же стримка́ / а за неў р'іка́ / дити́ну / отаку́ / йік оце́с па́рубок / н'іґде́ н'і на крок ни мош пуска́ти / а ш’:е ма́йу двох куґу́тикиў ґуґуша́тих / то тепе́рки ўни тро́хи припе́л:исе / де́ржуц:е ха́ти / а ра́н'че так б’і́гли вит ха́ти / іґ би йіх хтос лови́ў / йа ви́пус'т'у ра́но / ди́ўйусе / а ўни ўже пишли́ тра́вами / куроч’ки́ пасу́т соб’і́ / дз̑’о́байут трави́ч’ку / а цих му́с'у б’і́ч’і шука́ти / бо іґ деле́ко пи́дут / то де́ йа йіх пото́му на́йду? / іду́т уч’ва́л' / б’іжу́т / куда́ йіх несе́ / ота́к’ік оце́с хло́пец / але́ н'іч’о́ / вин і так ужє́ бога́то розум’і́йі / зна́йі / коли́ мо́же бу́ти б’і́ж’а / до́бре запамн'іта́ў / де́ бу́ло бух / пока́зуйі / шо ў не́го бу́ла бу́ба / стайе́ ч’олов’і́ком / але́ по́при ц:е / мус сокоти́ти / бо б’іжи́т / куда́ ви́ди.

ТІКА́ТИ (БІ́ЧІ), ШО ГАШ НИХ НИ ЧЮ́ТИ (ШО ГАШ НО́ГИ ЛОМИ́ТИ; ШО ГАШ НІЧЬО́ ПЕ́РЕ́Т (ПЕ́РЕ́ТЬ) СОБО́В НИ ВИ́ДІТИ; ШО ГАШ І́СКРИ П’Є́ТАМИ МЕТА́ТИ; ШО ГАШ БИ ВІ́ТЕР У ВУХА́Х СВИСТІ́В; ШО ГАШ УСЬО́ МИХТІ́ЛО (КРУТИ́ЛОСЕ) ПЕ́РЕ́Д (ПЕ́РЕ́ДЬ) ОЧЄ́МА; ШО ГАШ ДИ́ХАТИ НИ ДАВА́ЛО; МЛИСТЬ ПИТСТУПА́ЛА ДО ГО́ЛЛА; ТАК, ШО ЗДАВА́ЛОСЕ, ШО ВСЬО ВИ́ТРІСУ С СЕРЕДИ́НИ; ШО ГО́ЛУ (НО́ГИ) ЗАГУ́Б’Ю; ШО ПОТО́МУ СЕ НИ ЗАСТАНО́В’Ю; НИ СТА́НУ, НИ ВСТО́Ю НА МІ́СЦИ) – дуже швидко тікати (бігти): *Мали́й Ми́рко роска́зуваў / шо вин так буў се напу́диў / і так т'іка́ў вид До́ўбуш’а / шо них ни ч’уў / ка́же / шо ни памн'іта́йі / йек вин ви́л'іс на парка́н і ви́т:и ч’ут' ни звали́ўсе вит страху́ / бо кут'у́га вид не́го на кро́к ни витходи́ла / вин про́буваў з неў се договори́ти / ус'е́ку ўс'е́ч’іну об’іц'е́ў / уна́ слу́хала / але́ лиш ле́да вин но́гу спуска́ў / ік уна́ зач’іна́ла питска́кувати / ни зна́йу / ч’ем би то ўс'о се с'к’ін'ч’е́ло / іґ би Йіле́на Митри́шина се ни верта́ла / ўна дґо́р'і ходи́ла / ка́же / шо найшла́ па́ру ўкі́хос гри́бикиў таї уз'е́ла ўйе́ску форосту́ / ну то ўшла́ / таї с:ади́ла ви́т:и мало́го / а пес леж’е́ў / ч’іка́ў / до́ки вин зл'і́зе / хот'і́ў з ним ігра́тисе / але́ це́му па́рупкови бу́ло ни до ўгран'а́ / вин гаш захри́п с плач’у́ / н'і́би вин пото́му / ік роска́зуваў за с'в’ії трафу́нок / то ни каза́ў / шо пла́каў / вин лиш каза́ў / йек пес йіго́ лови́ў / хот'і́ў укуси́ти / а це ўже Йіле́на росказа́ла / йек ус'о́ бу́ло / а то ву́йкиў До́ўбуш буў се ўрваў / таї тако́йі б’іди́ нароби́ў / і шо́ ви гада́йіте? / прийшло́се мало́го питку́р'увати / бо бойе́лисе / шоби́ вин уноч’е́ ни кида́ўсе / бо йеґ бу́ло с С'у́тиком? / ўноч’е́ зач’е́ў буў пит се́бе ходи́ти / заика́тисе зач’е́ў / то ле́дви ўни то́го іко́с збу́лисе / а ч’е́рес шо? / ч’е́рес ж’е́рву / се перепу́дила дити́на / таї отаке́ попаци́ла.*

ТІ́МНІ (ТІ́М'Ї), -я – тім'я: *Ч'ерес тої сук удéриўсе ў гóлу / ў самé т΄і́мн΄і / аш с΄в'іч'кú м'ін'і́ се зас΄в'ітúли ў оч'éх.*

ТІ́МНІЧЬКО (ТІ́М'ЇЧЬКО), -а – *зменш.-пестл.* від ТІ́МНІ (ТІ́М'Ї): *Ў дитúнки т΄і́мн΄іч'ко дýже мн΄іке́ / вúтко / йек пул΄с бйе́ц:е / уваж'е́йко / ўно потóму затверд'і́йі / але́ зáрас отáк мýси бýти.*

ТІПУ́ЛЬКУ (ТІПУ́ЛЕЧЬКУ) – *присл.*, дуже мало: *Дитúна велич'е́н΄ка / лиш н΄іўрóку / але́ ни тримáй йігó на самóму молоц΄і́ / давáй по крúс΄ц΄і твердóго / ад΄і́ / йімó барабул΄кú / помн΄е́цкай і дай т΄іпýл΄ку / на кúнч'іку лúжеч'ки / пе́рший рас отúц΄ко / а потóму / бúрше.*

ТІСКА́ТИ – очищувати приміщення, де перебуває худоба, свині, від гною: *К'і́л΄ко ц΄:і рýки нат΄іскáлисе гнойі́ў / а к'і́л΄ко вúвезли тач'óк / то ни зрахувáти / йа з дитúни т΄іскáла ї корóву дойі́ла.*

ТІ́ШИТИ ДУ́ШУ – радувати: *Т'і́ши дýшу т:о / шо д'і́ти се вúўч'или / кóжде мáйі кавáлок хл'і́ба / шо фáйно мижú собóў опхóд'уц:е / оц:е́ велúка рáд'іс'т' / оц:е́ прибаўйе́йі здорóўйа / бúрше / ан'і́ш тот'і́ п'іґулкú / шо йа пúу / ну і ўнýки / д'е́кувати Бóгу / дожúла до ўнýкиў / унú ўже велúк'і / а дон'кá с'м'ійе́ц:е ї кáже / ч'ікáйте / ш'і йкиїс риґ два / тай мете́ пре́ўнукиў колисáти / так шо йа мýс'у се кр'іпúти / абúх доч'ікáла до тóго.*

ТІ́ШИТИ (РА́ДУВАТИ) О́КО (О́ЧІ) – щось чи хтось своїм виглядом милує око, справляє гарне враження: *Ни т΄і́ши óч'і цес сат / смýтно ї гúр'ко тýтеч'ки / бо нимá ґаздúн΄і / ад'і́ бур'е́н на схóди л'і́зе.*

ТІ́ШИТИ СЕБЕ́ – заспокоювати себе чим-небудь, сподіваючись на щось; надіятися на позитивне вирішення чогось: *Нимá ч'ем т΄і́шити себе́ / такúй ч'ес / шо нимá / Ої шо так / хоч' за шош дóбре гáткоў зач'іпúтисе / а то нимá за шо / хóч'іш / і ни гóден.*

ТІШКА́, -óї – *евф.*, вагітна: *Вас΄ýтка ни т΄ішкá / ўна лиш так попрáвиласе / Ої / вýйно / див'і́ц:е / бо ниўднá так попраўйе́ласе / а потóму вúткис брáласе дитúна / а по ниї вúтко / шо то ниспростá / онóгди ўна прийшлá бýла до нас / заб'і́гла ч'ігóс на м'інýтку / та ік уздр'і́ла / шо ў ме́не ў слóйіку ужé йе бре́скл'і огир'кú / то óч'і свойі́ забýла / а йа пизнáла / шо йі́йі кортúт тóго / тай каў / анý покýш'іймо / ци огир'кú ўже дóбр'і / ци ш'і най / ну то тре́а бýло вúд'іти / йек унú йі́йі смакувáли / так шо с попраўйе́н'ім ус'е́ке бувáйі / А йа каў / іґ бре́скл'і вогир'кú комýс смакýйут / то ш'і н'іч'ó ни знач'е́йі / йа самá бих зо штúри пйет' такúх з':і́ла.*

ТІШКА́ (ТРУННА́, ТРУДНА́) НА ЦЕ РА́ДА – у цій ситуації важко щось порадити: *Шó йа тоб'і́ скаў? / т'ішкá на ц:е рáда / бо то ни одúн ґудз͡ / а клубóк / клубóк ґудз͡овáтий; Йіле́нко / т'ішкá на ц:е рáда / бо то тебе́ гризе́ ўсередúн'і / і ти самá мáйіш ч'ýти / шó тоб'і́ гóн:о принести*

поле́хкис'т' / то ни мене́ болúт / і йа ни го́н:а так уч'у́ти / йік ти / йе́ґ би то́го збу́тисе; Трун:а́ мойа́ ра́да пора́да / одно́ скаў / р'і́тко бува́йі / шобú з дру́гоў жúнкоў жит'е́ скла́лосе л'і́пше / ік с пе́ршоў / бо йе́к у Т'у́дев'і ка́жут? / дру́га жúнка / це та́к'ік дру́гий С'в'ітúй ве́ч'ір.

ТІШКА́ РУКА́ В КО́ГОС – про людину, міцну фізично, яка має "велику силу в руках" і яка може дуже боляче вдарити: *Ад'і́ йікий малúй пустúй / н'іко́го ни слу́хайі і н'іўч'і́м ни ма́йі / а с та́том стайе́ / ік шоўко́вий / н'і / Іва́н мало́го на́в'іт' па́л'цем би ни кину́ў / бо зна́йі / шо ў не́го страшно́ т'ішка́ рука́ / вин найшо́ў такúй питхúт до мало́го / шо тої ро́би ус'о́ / шо лиш та́то ска́же / Е: / та малúй гет ú́нчий стаў / шо говорúти / вин набога́то бúрше слу́хайі / іґ бу́ло тогúт / на́в'іт' ік ота́к уз'е́ти / то набога́то бúрше / вúтко / дохо́ди дитúна сво́йіх рокúў / таї зач'іна́йі тото́ розум'і́ти / шо ра́н'че до не́йі ни доходúло / видбива́лосе вит ч'ола́ / т'іка́ло по́за ву́ха*.

ТІШКА́ ТРАВА́ – не соковита, шовковиста трава, а шорстка, з твердими стеблами: *Там патикú / трава́ т'ішка́ / дúка / ўна ни йе ле́хка дл'а ко́с'ін'а; На оце́му кава́л'ч'іку бу́де ле́хко косúти / а на Мо́ч'ір'і / т'ішка́ трава́ / таї с'і́но з не́йі н'іе́ке / ўно лиш ме рахува́тисе / шо с'і́но / а коро́ва таке́ ни ме йі́сти; Корúўка / йі́ку ми купúли гор'і́ / бу́ла така́ замо́рена / шо лиш клу́би стирч'е́ли / така́ зголоже́на / шо ми бойе́лисе / шобú ўна ни перейіда́ла дес / бо тúми гор'іш':а́ми па́ш'і до́бройі нима́ / та́мки трава́ т'ішка́ / а ўна ни бу́ла ў полонин'і́ / ўна па́сла до́ма ў ґаздú / а там шо / іка́с па́порот' / сте́бла жо́ўт'і / р'ітк'і́ / тверд'і́ / ік ни зна́йу шо / б'ідува́ла ўна та́мки / а ў нас / то дл'а не́йі / ік куро́рт / лиш н'іўро́ку / йек тепе́р вигл'іда́йі; Т'ішка́ трава́ / це переро́сла / стеблúста / листа́та / йі́ку т'е́шко косúти / ўна пога́но со́хне / тота́ ўже вúсохла / а цис'а́ мо́кра / набога́то до́ўше со́хне / з неў моро́ки бога́то / а ко́ристи нима́*.

ТІШКИ́Й МОЗИ́ЛЬ (МОЗІ́ЛЬ) – 1) важка робота: *Ходúти бутинáми / то т΄ішкúй мозúл΄ / ни ду́май / шо та́тови ле́хко приходúлосе*; 2) те, що вимагає великої витрати сил: *Сего́н:е вúўч'іти д΄ітúй / вúвести йіх у л΄у́де / т΄ішкúй мозúл΄ / ни ко́ждий го́ден т:о пот΄ігну́ти*.

ТІШКИ́Й НА БЕ́СІДУ (ДО БЕ́СІДИ) – про того, хто, на думку мовця, є мовчазним, не комунікабельним: *Йек то йе / с тобо́ў м'ін'і́ ле́хко / шо́ би ни говорúли / бе́с'іда се кле́йі / а з Га́неў м'ін'і́ ни йде / шош се запита́йу / уна́ витпов'і́ст / і ўс'о́ / да́л'і н'іхто́ ни гово́ри / до́бре / ік хтос надúйде / шош ска́же / таї тогдú ўже ле́кше / каў тоб'і́ / т'ішка́ ўна на бе́с'іду; Васú / то лиш вигл'іда́йі / шо ўна т'ішка́ на бе́с'іду / шо ни хо́ч'і с тобо́ў говорúти / ўна ўстидлúва / того́ се здайе́ / шо пону́ра / заду́же го́рда / ану́ бес йійі́*

розговори́ў / рос':м'иши́ў / то меш ви́д'іти / ѝка ўна / Мар'і́ка ік бли́ш:е роз:нако́миц:е с ки́мос / то рот ѝйі се ни запера́йі / а зу́би / іґ зерн'е́тка / лиш побли́скуйут / йа зна́йу / бо ўна суда́ до ба́би прихо́ди / а ми сус'і́ди; Йа бих ни сказа́ла / шо вин т'ішки́ѝ у бе́с'ід'і / вин лиш тогди́ зач'іна́йі шош наўстр'і́т' / ік ви́ди / шо хтос фали́ц:е / забога́то гонору́йіц:е / пока́зуйі с се́бе / отогди́ мо́же шош сказа́ти / так пришпили́ти то́го сло́вом / шо тоѝ ни спамн'іта́йіц:е / і пити́ соб'і́ / а ѝік ви́ди / шо па́рубок таки́ѝ / ік ма́йі бу́ти / то з ним зра́зу стайе́ до бе́с'іди / і мо́же / до́бре ро́би / шо с пусти́м ни хо́ч'і соб'і́ зач'іна́ти / уступи́ўсе / таѝ спо́к'іѝ голов'і́ / Та так / це ни йе зле.

ТІШКИ́Й НА ЦЦЕ (ТТО, ДО ЦЕ́ГО) – про того, хто лінується, не хоче або не може виконати (виконувати) щось: *Каў зра́зу / йа т'ішки́ѝ на ц:е / йа ни вит це́го; Йурко́ / до кни́шки / а ни́ / шоби́ риўне́н'к'і р'ітки́ роби́ти / вин т'ішки́ѝ до це́го; Мар'і́ / та зна́йіш / шо тв'іѝ ч'олов'і́к ни ўм'і́йі куле́шу вари́ти / вин т'ішки́ѝ до це́го / ў не́го ру́ки до стол'е́р'ки / а ѝіґ зна́йіш / то ч'о ѝіго́ застаўйе́йіш? / таже́ до це́го жи́нка.*

ТІШКИ́Й ХЕРЕ́КТОРЬ (ХЕРА́КТОРЬ) У КО́ГОС – важкий характер; про людину, життя, спілкування з якою вимагає великого напруження: *Лес'о́ роби́тниѝ / т'е́гне коп'і́ку / ви́тки лиш мош / мо́жно сказа́ти / шо бйе собо́ў / але́ ма́йі страшно́ т'ішки́ѝ хере́ктор' / таки́ѝ / шо йа ни зна́йу / ѝеґ Га́н'а з ним жийе́ / шо лу́тавиѝ / а шо скупи́ѝ / а ѝік ви́пйі / то таки́ѝ дурни́ѝ се ро́би / шо ви ш'і тако́го дурно́го ни ви́д'іли / але́ д'і́ти / таѝ уна́ те́рпи / Ну а шо до́брого бу́ло би / іґ би ўна ѝіго́ лиши́ла? / шо до́брого? / ўна би наѝшла́ шош л'і́пше? / вин ш'і нисоги́ршиѝ / роби́тниѝ / ви сам'і́ ка́жете / а за дру́гих і ц:е ни ска́жеш / И:ї / каж'і́т соб'і́ / шо хо́ч'іте / а йа зна́йу / шо би лиж Бох борони́ў вит скупо́го і сварли́вого / оц:е́ лиш скаў / і би́рше нич'о́.*

ТІШКИ́Й ХЛІП – про роботу, діяльність, виконання яких вимагає великих зусиль; про те, що матеріальне, благополуччя є результатом важкої праці: *Уна́ ўч'е́тел'коў бу́ла / ѝ де́хто гада́ў / шо то ле́хка робо́та / але́ каў по пра́ўд'і / то йе т'ішки́ѝ хл'іп / бо ѝеґ з д'ітми́ би́ти го́лу мо́же бу́ти ле́хко? / ви дес таке́ ч'у́ли? / то лиш так мо́жут гада́ти тот'і́ / шо ни пита́йут д'ітми́ / та́к'ік се нале́жи / а хот'і́ўше помоч'і́ ѝім у жит'у́ / шоби́ ўни ви́росли л'уд'ми́ / да́ти ѝім у ру́ки кава́лок хл'і́ба / то йе вели́киѝ трут / це йа за одно́го двох каў / а ў шко́л'і ѝіх бога́то / а йе так'і́ / шо ни хо́ч'ут се ўч'е́ти / пус'т'ікова́т'і / то ѝек уч'е́телеви мо́же бу́ти ле́хко? / каў вам / бо зна́йу / то йе т'ішки́ѝ хл'іп / до́ста т'ішки́ѝ; Л'і́тувати ў*

полонин΄і ни йе ле́хко / то тако́ш т΄ішки́ї хл΄іп / робо́та ко́ждиї ден' / там / Йу́ц'ку / нима́ колі́ се поч'у́хати / а ни т:о / шо припоч'іва́ти.

ТІШКО́ВАТИЙ (ТІШКУВА́ТИЙ) – важкуватий: *И:ї / о́ч'і завид'у́шч':і / а ру́ки загребу́шч'і / хот'і́ла бі́рше ўз'е́ти / пидоі́ми́ла / а м'ішо́к т'ішко́ватиї буў / таї сего́н:е зач'е́ў бол'і́ти попе́рек / але́ н'іч'о́ / то пере́їде / на дру́гиї рас йа бу́ду розумн'і́ш':а / а бі́рше н'іч'о́ тако́го / д'н'і іду́т / та́к'ік ішли́ / но́ч'і коро́ч':і / ідемо́ до марта́ / пот'е́та зач'е́ли с'п'іва́ти / і ми т'і́шимосе / шо бли́жиц:е весна́.*

ТКАНЄ́, -я́ – ткання: *Оцисе́ ткан΄е́ ч'іса́н:е / а ц:е / кустр΄уба́те / ви́тко / шо и́н'ч'і ру́ки роби́ли / мо́же / ї стера́лисе / але́ шо с то́го.*

ТЛУ́МИТИ (ТЛУМА́СИТИ) – *згруб.*, бити, лупцювати: *Тлу́миў ус΄і́х так / шо Бо́же борони́ / н΄іко́го ни шкудува́ў / Та вин нав'і́говатиї / на не́го з:а дримни́ц'і мо́же шош наї́ти́; Каўт / шо тлу́миў ййі́ / але́ ўна н'іко́ли за ц:е ни каза́ла / мо́же / ни хот'і́ла признава́тисе / а мо́же / тики́ ї ни бу́ло цего́ / л'у́де ўс'е́ке го́н':і ви́брехати / то ї вид за́здрости мих хтос таке́ пусти́ти / за́витки ўз'е́ли / таї пусти́ў / бо на л'у́дех ви сам'і́ ви́д'іли / йек уни́ де́ржуц:е / ўна ййму́ / Іва́нку / а вин / Мар'і́ч'ко / і ни іна́кше / а лиш так*; *То нав'і́говач' / а ш'і йік ви́пйі по́рц΄ійу / бут΄ кого́ мо́же тлума́сити / лиш би ййму́ се зда́ло / шо хтос ни так подиви́усе / цез зра́зу кл΄у́ч'ки шука́йі.*

ТЛУ́МЛЕНИЙ – *дієпр.* від ТЛУ́МИТИ: *Ц΄:а дити́на ни рас бу́де тлу́млена вид ма́ч'ухи / так бу́ла поду́мала тогді́ / і шо́ ви́йшло? / та́к'ік гада́лосе / ік у во́ду диви́ласе / бо смих зна́ла / шо́ т:о заўдна́.*

ТНУ́ТИ – *безос.*, колоти: *Мене́ тне / так стина́йі по́пид гру́ди / шо с΄в'іт ними́лиї / ш'і н'іко́ли тако́го ни бу́ло / аг'і́ / шо ц:е зо мноў.*

ТОБИ́ВКА, -и – оздоблена орнаментом невелика шкіряна сумка чи сумка із вовняного матеріалу, тканого в домашніх умовах; такі сумки викор. і досі; носять їх через плече на ремені чи широкому пасі, що за якістю і структурою тканини нагадує крайку; святкові тобивки, прикрашені “бовтицями”, обов’язково мали молодий, молода, дружби, дружки. Молодий носив у такій сумці калач, горілку, цукерки для пригощення “подорожних” (знайомих, яких зустрічав по дорозі), а також “хатних” – тих, кого прийшов запросити на весілля. Молода і дружки мали в тобивці пригощення для дітей: *Гента́м йік ішли́ кли́кати на вес΄іл΄е́ / то молода́ ї ко́жда дру́шка ма́ли по тоби́ўц΄і / де цукі́рки трима́ли д΄і́тем тих ґа́здиї / куда́ ходи́ли кли́кати / а тако́ж дримне́н΄ко пору́бан΄і пап'і́рки / б'і́л΄і / ружє́в'і / ус΄е́к'і / уни́ стре́бйувалисе тогді́ / йік ґа́здиў ни бу́ло до́ма / тот΄і́ доўге́н΄к'і пап'і́рки / так'і / йіґ до́ш':ік / ч'іпйе́ли на кл΄а́мку двері́й / на ви́кна / абі́ ви́тко бу́ло / шо кли́ч'ут на вес΄іл΄е́ / то таки́ї знак буў*; *У*

тобúўц'і гентáм моглú носúти грóш'і / ўна м'ін'і́ ч'éмос нагáдуйі пул'áрец / а д'і́до казáў / шо ў н'у і кресáло моглú клáсти / шош отакé / тобúўка ікáс кругл'і́ш':а / ни такá плескáта / ік тáшка / алé ўни ǐ подúбн'і / то нимá ікóгос тóч'ного прúпису / йек унú мýс'ут вигл'ідáти і шо тудá клáсти / нóси ў них хто соб'і́ шо хóч'і.

ТОБІ́ ГОРИ́Т? – тобі спішно, терміново, швидко?: *Ік тоб'і́ горúт / то ўже б'іжú / бо сегóн:е пйéтниц'а / а там вихид'н'і́ / спраўкú ни мут видавáти*; *Аг'і́ / тоб'і́ горúт / шо йіс ни гóн:а устóйіти на м'і́сци / ци шó с тобóў / шо йіс такá / ік осá? / зач'ікáǐ / дóки здойý / йа бóрзо / таǐ óзмеш с'в'і́жого молокá / д'і́ти л'ýбйут к'і́сто / ци тикú какáво з молокóм вúпити / ни квáпсе так.*

ТОБІ́ ШОШ НИ ТАК? – ти почуваєшся погано?; тебе щось не влаштовує?: *Вúжу / шо тоб'і́ / Йілéнко / шош ни так / гаǐ кажú / шó тебé забол'і́ло? / анýко с'ет' / а йа тоб'і́ водúч'ки дам / аг'і́ / шó се стáло / шо ти гаш óǐкнула*; *Тоб'і́ шош ни так? / ік ни так / то самá робú / бо ікшó мойé ниўлáт / то йа с свóйім назáт / м'ін'і́ лéкше бýде.*

ТОВА́Р, -у – предмет торгівлі, продажу; худоба: *Полонúнцке жит'é т'ішкé / трéба дýже рáно ўставáти / і тим / шо с товáром ідýт / випасáйут худúпку / і тим / шо се лиш'éйут / кýпа робóти ч'ікáйі / йа знáйу / бо ни раз з:а колгóспу л'і́тувала / а тудá бут'когó ни брáли.*

ТОВАРЄ́К, -ікá – коров'ячий послід: *Убитрý кал'óш'і / бо смих стáла ў товар'éк / áле бес цéго нимá / йік мáйіш корóву / то ч'ес вит ч'éсу такé трафйéйіц:е / дóки корúўка вихóди с стáǐн'і / то дéколи так'і́ знáки лиш'éйі / і шо ти зрóбиш / ўна соб'і́ знáйі свойé.*

ТО́ВКАТИ – стукати, бити чимось об щось: *Ікúǐ ґýрскиǐ тóўкайі? / моǐ / та ни тóўкаǐ / тóўкало би тебé / бо м'ін'і́ ў голов'і́ се перевертáйі.*

ТОВО (ТТОВО; ОТТО́ ВО́; ТА (ТТА) ВО; ОТА́ (ОТТА́) ВО́; ТОЙ (ОТО́Й) ВО́) – ось те (той, та): *Вид:áǐ м'ін'і́ товó / Шо? / Тотó / шо гéнде на стол'і́ / ти ч'о ўз'éў уч'éра бес позвол'і́н'а?; Урвú соб'і́ грýшку / т:у вó / ўна дúвиц:е на тéбе*; *Ти ни тудá се дúвиш / йа каў / тоǐвó.*

ТО́ВПА, -и – натовп; *здеб. у мн.*, ТО́ВПИ (ТО́ВПИ ТОВПЕ́ННІ)*: Анý нагадáǐ / тóўпи л'удúǐ стойéли ш'і з дóс'в'іта / шобú шош купúти / хл'і́ба / мáсла / мúла / а тепéрки / цéго нимá / тепéрки / абú грóш'і; Ул'і́т'і тýтки тóўпи ідýт на р'ікý / ни лишéн' с Т'ýдева / а вúтки хоч' / машинáми прийіхáйут.*

ТОВЧІ́ – товкти: *Мамó / оцéс ч'існóк тоўч'і́ ци ǐкиǐ? / бо тýтки дв'і кýпц'і / бúрш'а і мéн'ч'а / то котрúǐ.*

ТОВЧІ́ ТТО (ОДНО́Ї І ТО́Ї САМО́Ї) САМЕ́ – *згруб.*, багато разів повторювати те саме: *Йа ра́с ни розум'і́йу / йек уни́ се ўч'е́йут / то́ўч'ут т:о саме́ / Бабо́ / то вам так вигл'іда́йі / сего́н:е и́нче заўда́ли напа́мн'іт' ви́ўч'іти / а т:о ўни поўто́р'ували / Ни зна́йу / лиш ви́жу / шо д'і́ти пристига́йут ко́ло то́йі нау́ки / бубон'у́т таї бубон'у́т*.

ТО́ВЧІНІ, -я **–** *опредм.* дія від ТОВЧІ́: *С таки́м то́ўч'ін'ім / то л'і́пше без не́го / йе́к ти то́ўч'іш / шо ўно гаш суда́ по́рскайі? / ч'ут' м'ін'і́ ў о́ко ни поц'і́лило / Але́ ни поц'і́лило / о́ко ц'іле́*.

ТОВЧІ́СЕ НА ОННО́МУ (ОДНО́МУ; І ТО́МУ САМО́МУ) МІ́СЦИ – не просуватися вперед у вирішенні чогось, не розв'язувати (поетапно) якесь питання: *Гаї / лиш'е́ймо ц:е / бо ми тоўч'імо́се на то́му само́му м'і́сци / зач'іка́ймо Ўла́дӡ͡а / на́їко / шо вин ска́же / в'ід'і́ / прийдец:е викорч'о́вувати / цисе́ / бо нашо́ ту́тки пн'іў?*

ТОГДИ́ (ОТОГДИ́) – *присл.*, тоді: *Це бу́ло тогди́ / йік висел'е́ли / у ви́селен'і; Вин тогди́ ўроди́ўсе / йіґ гор'і́хи молоти́ли / то́ч'но їко́го д'н'а / ни памн'іта́йу*; *Тогди́ зрозум'і́йіш / ік ужé н'іч'о́ ни мож бу́де верну́ти / але́ ни йа це́му прич'е́на / сама́ йіс ви́брала / т:о / шо хот'і́ла*; *І гаш отогди́ / ік ус'і́ вит те́бе видве́рнуц:е / гаш тогди́ ни забу́т' нагада́ти мойі́ слова́*.

ТОГДИ́ (ТО) Й ТОГДИ́ – ужив. як засіб вказівки на час певної дії, який у момент мовл., на думку мовця, немає необхідності деталізувати: *Запиши́ / Воротн'а́к На́с'т'а Олекс'і́йіўна / роди́ласе ў Т'у́дев'і тогди́ то ї тогди́*; *Ўни се договори́ли / шо тогди́ ї тогди́ / там і там мо́жут се здиба́ти ї поговори́ти / так і зроби́ли*; *Ік йіго́ пита́ли / йек вин се пи́ше / то вин каза́ў / Слижу́к Іва́н Оле́ксин / ро́жениї тогди́ то ї тогди́ / в'ід'і́ / за Уведе́н'ійе каза́ў*.

ТОГДИ́, ЇК (ІК) НА ДОЛОНИ́ МОХ (ТРАВА́, ВОЛО́СІ) ВИ́РОСТЕ (ВО́ЛОСИ ВИ́РОСТУТ) – ніколи: *Таї шо / Пара́ / ви ч'у́ли / шоби́ ў ко́гос на долони́ мох ви́рис? / ни ч'у́ли йі́сте тако́го? / н'і? / тогди́ абе́сте зна́ли / йік ц:е се ста́не / то бу́де т:о / шо ви про́сите / оц:е́ одно́ йа вам скаў / йік ви́росте / тогди́ бу́де по ва́шому / бо ви хо́ч'іте т:о / шо на го́лу норма́л'ниї л'удин'і́ ни нала́зи*; *І ви се над'іва́йіте на т:о / шо тот ч'олов'і́к поўб'іц'е́ў? / та це́го н'іко́ли ни бу́де / х'іба́ тогди́ / йік на долони́ трава́ ви́росте ци йік рак дго́р'і сви́сне*.

ТОГДИ́, ЇК (ІК) РІКА́ ГОРІ́ ОБЕ́РНЕЦЦЕ (ПИ́ДЕ) – ніколи: *О: н'і / це бу́де х'іба́ тогди́ / ік р'іка́ гор'і́ обе́рнец:е; Ўс'і хо́ч'ут ма́ло роби́ти / а́ле бога́то ма́ти / а́ле таке́ х'іба́ бу́де / йік р'іка́ гор'і́ обе́рнец:е / ік туда́ мут сплави́ їти / отогди́ мо́же бу́ти / а так / куда́*?

ТОГИ́ННИЙ (ТОГИ́ДНИЙ) – торішній: *Це тоги́н:а мармулˊа́да / а ц:а / сего́рˊішна; Тоги́н:е лˊі́то дош’:іве́ бу́ло / ве́ремнˊі ўстанови́лосе пе́рет' Приброже́нˊіјім*; *Солони́на тоги́дна / але́ до́бра / нич’е́м ни ч’у́ти*.

ТОГИ́Т – *присл.*, торік: *Хло́пец ш’і тоги́т хотˊі́ў жени́тисе; Оц:у́ прибудо́ву тоги́т покла́ли; Йа тебе́ ш’і тоги́т ви́дˊіў / Марˊі́ч’ко / а тепе́рки ни пизна́ў / ти така́ фа́їна ста́ла / А йа ї бу́ла фа́їна / ура́з бу́ла*.

ТО́ГО КОНЯ́ Б’ЮТ, ШО ШОШ ТЄ́ГНЕ (РО́БИ; ШО В БОРОЗНІ́; ШО О́РЕ; ШО ПРИ РОБО́ТІ) – дістається тому, хто працює, а не сидить склавши руки: *Е: / та це ўрас так йе / то́го кон'а́ бйут / шо шош т'е́гне / ад'і́ ге́н:е йек Ми́тро ўйо́кайі на кон'а́ / а де́ тот / сара́ку / го́ден у горп таке́ де́рево т'ігну́ти? / каў / бйут то́го / шо ро́би / бо шо тре́бувати с то́го / шо стойі́т приўйе́заниї ци соб’і́ пасе́? / так і тут / але́ йа розум’і́йу / шо тоб’і́ при́кро / бо до ч’о́го ро́биш / ік кин' / до то́го ш’і ї дистайе́ш / а тот'і́ / шо ни ква́пйуц:е роби́ти / йім і так се мина́йі / лиш би дни́ну ви́д:нувати / каўт / аби́ ден' до ве́ч’іра / таї спок’і́ї голов’і́*; *Ни се́рт'се / Ўла́ц'ку / то ўрас так бу́ло / то́го кон'а́ бйут / шо т'е́гне / ни то́го / шо ў ста́їни / а то́го / шо ро́бит / йіму́ гаш о́ч’і вила́з'і / а йіго́ бато́гом / батишко́м / мої / т'ігни́ / ти ч’о́ розл'інува́ўсе*?

ТО ЄК ЇСТЕ́ ГОСТИ́ЛИ? – МАКОГИ́Н ОБЛИЗА́ЛИ – *рідко*, усталена формула (“запитання – відповідь”), що відбиває не зовсім вдале чиєсь гостювання: *Ну то каж’і́т / роска́зуїте / то йе́к йісте́ го́стили? / Ду́же фа́їно / макоги́н облиза́ли / таї ле́дви прийшли́ / страшно́ набу́лисе*.

ТО ЖОВТО́ ТО ЧЬОРНО́ В ОЧЄ́Х (РОБИ́ЛОСЕ, СТАВА́ЛО) – те саме, що ЖОВТІ́ТИ В ОЧЄ́Х: *Но́ги запл'іта́лисе / бо ў оч’е́х зач’е́ло роби́тисе то жоўто́ / то ч’орно́ / це ш’і йа запамн'іта́ла / а пото́му лиш с'в’іт закрути́ўсе / закрути́ўсе / ч’у́йу / шо хо́ч’у за шош імі́тисе / а да́л'і шо бу́ло / то ўже м’ін'і́ дон'ка́ роска́зувала*.

ТО ЗАГРІ́Ї, ТО ЗАВІ́Ї (ТО ЗАСВІ́ТИ, ТО ЗАМЕТЕ́; ТО ЗАТЕПЛИ́Т, ТО ЗАСТУДИ́Т; ТО ЗАСУ́ШИ, ТО ЗАМОКРИ́Т) – про нестійкість погодніх умов: *Ус'і́ / хто ни л'і́туваў у полонин'і́ / гада́йут / шо та́мки / ік на куро́рт'і / мош до́бре вид:ихну́ти / поробі́ў шо поробі́ў / і припоч’іва́ї / диви́се на ґрун'і́ / па́хаї тра́ви / ч’іч’ки́ / ди́хаї таки́м здоро́вим во́здухом / шо тако́го н'іґде́ нима́ / ну а то ни так / полони́нцке л'і́то / то т'ішки́ї трут / ду́же т'ішки́ї / на ґрун'і́ нима́ коли́ се видиу́йувати / таї ни ўрас йіх ви́тко / бо шч’е́ста йіх мра́ки зат'іга́йут / ік ікиїс каза́ў / то загр'і́йі / то зав’і́йі / і то вели́ка пра́ўда / бо ки́л'ко бу́ло тако́го / шо со́нце / тепло́ / ус'о́ фа́їно / а нара́с не́бо зат'іглосе / і зли́ва / а йе / шо ў моме́нт*

постуден'і́йі / і зач’іна́йі па́дати с'н'іх / ба́ба роска́зувала / шо ни раз го́ри б’іл'і́ли / і ўл'і́т'і по ко́тики могла́ бу́ти зима́.

ТО ІК НИ ЇВ БИ ТАЙ НИ СПАВ, ТО КУПИ́В БИ СТАНІСЛА́В – *жарт*., людина обмежена у своїх можливостях досягти високих матеріальних благ, тому її цілі завжди повинні “узгоджуватися” з можливостями: *Ну та так / ік ни йіў би таї ни спаў / то купи́ў би Стан'ісла́ў / але́ шо зро́биш / ік йі́сти хо́ч’іц:е ко́жен Бо́жиї ден' / нима́ тако́го / шо найі́ўсе / і ста́ло тоб’і́ то́го на ти́жден' / на два́ / а йіґ би на пі́ўрик / ог:о́ / отогди́ буў би раї / отогди́ бес соб’і́ купува́ла ус'о́ / на шо о́ко би се подиви́ло / йа ни каў / Стан'ісла́ў / а спин:и́ч’ку / ї́ку ти хоч’ / пла́ш’:ік / ч’ереви́ки / ус'о́ без зара́с купи́ла / ну а йік гро́шики ї́дут на и́нче / то ма́йіш зач’іка́ти / ни ква́питисе / а ви́брати тото́ / шо наї́перше / а пото́му ї дру́ге бу́де / але́ кри́шку мус зач’іка́ти / Мару́с'ко*.

ТО І КОРЧЬ ІК ПРИБЕРИ́, ТО (ТАЙ) ВИН СТА́НЕ ФА́ЙНИЙ (УБЕРИ́ (ПРИБЕРИ́) КОРЧЬ (ПЕНЬ), ТАЙ ВИН (ТАЙ ТОЙ) БУ́ДЕ (СТА́НЕ) ФА́ЙНИЙ) – про важливість гарного, зі смаком дібраного одягу для позитивного сприйняття зовнішності людини: *Е́:ї / та ўна ни йе фа́їна / тро́хи заноса́та / але́ шо / то і корч’ убери́ / таї вин ста́не фа́їниї / таке́ ї тут / уна́ до́ста фа́їно зи́брана / а ки́ска така́ / ік мойа́ рука́ / таї ота́к поди́вис:е / ї соб’і́ поду́майіш / мої / та цис'а́ д'і́ўка така́ / шо на ўсиї Т'у́диў / е: / шо там Т'у́диў? / доў Ко́сиў кра́ш:ойі нима́; На́ш’а ба́ба до́бре ка́же / то і пен' фа́їно ўбери́ / таї вин ста́не таки́ї / шо ни меш моч’і́ ним се нал'убува́ти / ад'і́ Ште́фка / ўна вес'н'ікова́та / лице́ таке́ / іґ би ч’е́мос лего́н'ко покропи́ў / але́ ста́ўна / ду́же ди́виц:е за собо́ў / он:о́ до о́н:ого припасо́вуйі / ум’і́йі плести́ / ши́ти / ус'е́ке примудро́вуйі / таї ус'і́ ка́жут / мої / іка́ ў Ко́ц'а фа́їна дон'ка́ / И:ї / йа шош ни геї ч’у́ла / шоби́ ї́йі так прифа́л'ували / ік ви / каўт / нипога́на / і це пра́ўда / але́ шоби́ ўже гаш так / то н'і / А тоб’і́ шо / ж’ел' ста́ло? / йа ни прифа́л'уйу / йа лиш каў / іке́ вели́ке знач’і́н'і ма́йі / йе́к д'і́ўч’іна ўбра́на / у них нима́ вели́ких ста́ткиў / уни́ ни жийу́т у роско́ш’ах / але́ ви́диш сама́ / йек уна́ вигл'іда́йі / бери́ при́м’ір / ти зач’іна́йіш д'іво́ч’іти / таї уч’е́їсе / ік ви́диш / шо ў ко́гос мо́жно ч’іго́с се наўч’е́ти / ту́тки ш’і ї т:о / шо ў не́йі фа́їна бе́с'іда / йа тебе́ ки́л'ко ўч’е́йу? / ни бул'коти́ / ни ґлиґа́ї слова́ / а ти́ шо? / та ў те́бе по́ўн'і гру́ди бе́с'іди / і ти хоч’ тото́ ў он:у́ м’іну́ту сказа́ти / а дру́гиї ік ста́не с тобо́ў говори́ти / то ни ме моч’і́ зрозум’і́ти / шо́ йіс сказа́ла / того́ і за цим диви́се / фа́їна бе́с'іда / Мару́с'ко / то йе ду́же вели́ке / бо йе так / шо д'і́ўч’іна і ни ду́же фа́їна / і ўбра́на ни геї / а з неў погово́риш / таї за ўс'о забува́йіш / ц:е ни мойі́ слова́ / це та́то так ка́же; То і корч’ прибери́ /*

тай вин стáне фáйниў / та ік цисé помогáйі корч'éви / то ч'о би л'удин'і́ ни помогло́?; Ад'і́ д'іўч'éта поўберáли ви́шит'і сороч'ки́ / позатикáлисе бу́шпаном / убрáли ц'ітки́ / то ни надиви́ўбисе на них / то так ус'о́ йіх зйілúло / шо ни знáйу / пизнáла Фед'о́ву д'і́ўч'іну / отáґ дес у бу́ґден' се подиви́ти / то д'і́ўч'іна іґ д'і́ўч'іна / н'іч'о́ ни каў / нипогáна / а ту́тки йа о́ч'і свойі́ забу́ла / ік йійі уздр'і́ла; Ну та то до́бре кáжут / прибери́ пен' / тай той стáне фáйниў / а циў д'і́ўч'ін'і ў так нич'о́ ни браку́йі / а ви́штрамуваласе / тай стáла набогáто крáш':а / ми / Мар'і́ / ўже ни йе молод'і́ / а питстáркуват'і / алé ік тро́хи се зберемо́ / то вигл'ідáйімо / ік стáрш'і молоди́ц'і / а йіґ за ц:е ни подбáйімо / то хто би се ни подиви́ў / скáже / а кудá / верé / цис'і́ баби́ ўдут? / ч'о́ / верé / йім до́ма ни сиди́ц:е? / ни вигр'івáйуц:е про́тиў со́н'ц'а? / прáўду каў ци н'і?

ТО І СВІТІ́ ПЕРЕРІКА́ЮЦЦЕ (ДЕШ ШОШ НАХО́ДЮТ) (НИ ЛИШ ЛЮ́ДЕ) – навіть дуже щирі, лагідні, люблячі, доброчесні люди не завжди здатні стримувати свої емоції: *Шо́ йа скаў? / нимá ч'о так бли́ско брáти ўс'о до се́рц'а / ус'е́ке бувáйі / хтос шош не ду́же глáтко сказáў / а дру́гиў се ўсе́рдиў / тай з мало́го зач'інáйіц:е вели́ке / а то тре́ба соб'і́ памн'ітáти / то і с'в'іт'і́ перер'ікáйуц:е / ни лиш л'у́де / молод'і́ тро́хи погúркалисе / а пото́му поми́р'уц:е / і ци ш'і рáс такé бу́де? / а ти уже слабá ро́бис:е / хто́ такé ч'уў?; То ў с'в'іт'і́ перер'ікáйуц:е / алé шо́ тут голоўнé? / ум'і́і визнавáти / ік шош ни так зроби́ў ци сказáў / ум'і́і попусти́ти дру́гому / а ни́ бу́ти таки́м закрем'і́нцким / шо на пйе́ду вит сво́го ни види́йде ў оти́ц'ко ко́мус ни попу́сти / бо йек ти / так і до те́бе мут*.

ТО́Ї САМО́Ї – *згруб*., те саме (говорити, робити): *То нимá с ким говори́ти / йа каў / дока́зуйу / шо то ни так / ік йійі се здайé / а ўна зноў завертáйі то́йі само́йі / тáк'іґ би ни ч'у́ла / Ни гу́т'те нев'і́стку / Паз'у́ / бо ўна знáйі / шо кáже / ви би крáш:е сво́го си́на тро́хи припе́л:и / такá мо́йа порáда на ц:е ўсе*; *Гово́ри то́йі само́йі / т:о / шо ми ч'у́ли сто рас; Нимá с ким дошу́куватисе прáўди / бо ти йім одно́ / а ўни ни ч'у́йут / т'е́гнут то́йі само́йі / шо ўч'е́ра / шо тоги́т / шо́ йім би́рше на ру́ку*.

ТО́Й БИК (ТО́ЙБИК) – буковинський берег; Буковина: *А йа ви́тки знáйу / дé йіго́ но́си / мо́же / ў Мижибро́ди пишо́ў? / уч'е́ра казáў / шо на то́ў бик мáйі хит / алé коли́ / шо́ / вин ни сказáў / а ви у Вас'у́ти се запитáйте / ўна ме знáти; А дé на то́йбик т'е́шко се доберáти? / йе клáтка / тай рас / і ти ўже на Букови́н'і / йа гентáм тудá ў копарати́ву ходи́ла / а тепе́рки ни хо́жу / бо нимá ч'о / ус'о́ йе ў магази́н'і / ки́л'ко хоч' / лиш бери́ пул'áрец / і по́ўн'і бисáги тоб'і́ ўсе́го накладу́т / так'і́ по́ўн'і / шо ни меш моч'і́*

пидоймúти / меш просúти / шобú заўдáли / Аг'і́мої / ужé ĭду шукáти пул'áрец / то йек йек? / лиш покáзуйу йігó / ни ўтвор'éйу / а покáзуйу / шо йе / і берý / шо хóч'у / мої мої мої / іке добрó / абéсте прижúли / шо такé м'ін'і ўпов'і́ли; *Йа ĭду на тóї бик / м'ін'і́ тáмки шош трéба / а ви кудá? / такóш на клáтку7; Веснá прúĭде / алé ни так / йек ви соб'і́ гадáйіте / гаш по Велúц'іни бýде тепло / д'іт подивúўсе ĭ кáже / шо на тúмбоц'і бýч'і ш'і се ни розвúло / таї тогó нимá ч'о се над'івáти на скóре тепло*.

ТОЙ, РОГÁТИЙ (З ДВОМÁ РИШКÁМИ) – *евф*., "шчезник": *Йоï / та ік такóго се наслýхати / то ш'і тої / рогáтиї / мóже се снúти; Тої / рогáтиї / лиш ч'ікáйі нагóди / шобú тебé звернýти на зле / лиш ч'ікáйі / абéз згр'ішúла / і то нáв'іт' там / де бес ни спод'івáласе / зо мноў бýло такé / прийшлá смих онóгди на Слýжбу / мóл'усе / а передó мноў Мар'íка стойі́т / і йа ўздр'і́ла / шо ў нéйі фýстка зле заўйéзана / ну таї йа ўже за ц:е зач'éла дýмати / попрáвила свойý фýстку / рукóў отáк / ци ни залупúласе / ік йа укл'ікáла / хил'éласе / ну то так / шо йа лéдви зноў услýхаласе ў т:о / шо кс'онц казáў / і рúўно пишлá дáл'і / то шó ц:е бýло / ік ни пидйýд'уван'і? / бо потóму ш':е рас подивúласе на Мар'і́ку / і н'іч'ó такóго ни ўздр'і́ла / ус'ó тáк'ік мáйі бýти / ну а ч'ó йа бýла се зáс'м'ійіла? / ч'ó м'ін'і́ бýло се привúд'іло / шо шош ни так?; Ни б'і́їсе / тої / рогáтиї / з двомá ришкáми / свóго ни упýсти / вин знáйі / колú і ĭкиї питхúт наĭтú / шобú л'удинá ни ўтрúмаласе / і згр'ішúла*.

ТОЛИ́ЧЬКА, -и – *рідко*, мала толокá: *Зробúла смих малéн´ку тóлуку / такý толúч'ку / шо сам'і́ свойі́ / лиш Мúтра заклúкала помоч'і́ / л´удúї бракувáло / жинкú ни гóн´:і би тотó робúти / кóўпки т´ішк'і́ / áле повóли.*

ТО ЛИШ ТЄ́ШШЕ ЗАЧЄ́ТИ (ПОЧЄ́ТИ ТА ІН.**)** – про важливість усвідомлення складності початку будь-якої справи, дії чи дій: *То лиш т'éш:е зач'éти валáндатисе / а потóму ўже н'ійéка робóта тебé ни ме брáтисе / абéз знаў / Івáнку / лиш т'éш:е соб'і́ попустúти / і ўс'о / ужé н'ійéкиї припúр / н'іч'ó тоб'і́ ни помóже / ти ўже ни рад бýдеш / схóч'іш зноў стáти ґаздóў / а то ни гóден / бо тебé ме т'ігнýти ў úнчиї к'ірýнок / ци одéн такé попацúў?; Ми / Одок'і́ / цисé знáйімо / а молод'і́ ни ўрас хóч'ут нас слýхати / ўни гадáйут / шо ўни розумн'íш':і / а ми / стар'і́ бабú / шó знáйімо? / а йа каў молодúм / уваж'éйте с словáми / ни пускáїте ікúхос нифáїних слиў мúжи сéбе / бо слóво мóже такé зробúти / шо жит'á ў хáт'і ни бýде / шо тоб'і́ вóл'а полóмиц:е / ĭ ти ни схоч' питáти н'і хáтоў / н'і ч'олов'і́ком / йа так дон'ц'і́ каў / алé шобú і з'ет' ч'уў / бо ўни обóйі мáйут цéго сокотúтисе / каў йім / ни бýркаїте / ни повúшуїте гóлос / бо з малóго зач'інáйіц:е велúке / каў / то лиш т'éш:е соб'і́ позвóлити отакúї поч'ітóк*

/ а потóму ўтрач'éйіц:е ч'ут':é / ĭ рот зач'інáйі говори́ти / шо хóч'і / то лиш т'éш:е зач'éти.

ТОЛО́КА, -и – *рідко*, пасовисько: *Знáйу цисé слóво / толóка / ўно гор'íске / áле ў нас кáўт / пасóвиско / ти ни ўч'ýйіш по íнчому / мóжно ш'і сказáти / дáли пáш'і / дáли на пáшу / прáўда / тепéрки н΄іхтó ни дайé / хто к'íл΄ко мáйі / мýси тим компетувáтисе / видибрáти мóжут / а дáти / шош ни к'імýйу такóго / Та бо ўс'о ўже рóздано.*

ТОЛОКÁ (ТО́ЛОКА, ТО́ЛУКА), -и́ (-и)– одноразова гуртова безплатна допомога при виконанні важких або великих за обсягом робіт; після толоки обов'язковим є частування: *Рóбйу тóлоку / шóби це ўсе завеснувáти; Андр΄íї кли́ч'і на тóлуку / йа казáла / шо пи́демо; Йік рóбиш тóлуку / то мус р΄іхтувáтисе* / *мус поч'íстувáти ус'íх*.

ТОЛОКУВА́ТИ – бути учасником толоки: *То сам'í своїí се зибрáли / уч'éра ў бáби толокувáли / а сегóн:е Нóци помогáйімо / шобú за ден' завеснувáти / такý малéн'ку тóлоку зроби́ли*.

ТОЛОЧЕ́ННИК, -а – учасник толоки: *Моĭ / фáйно прийшлó толоч'éн:икиў / нáв'іт΄ т΄:і / когó ми ĭ ни кли́кали / ўч'ýли / шо трéба / таĭ прийшли́ / д'íковáт' йім фáйно / А вид Дроци́хи хтоз буў?*

ТОЛОЧЕ́ННИЦЯ, -і – учасниця толоки: *Одок'íйа такóш тýтки / бо ўна толоч'éн:иц΄а / ми ĭ жинóк кли́кали / ни ли́ш л΄уди́ĭ.*

ТОЛО́ЧІТИ – м'яти, топтати ногами: *Ни толóч' цисý трави́ч'ку / лиши́ / наĭ ростé / наĭ повóлен΄ки пидоĭмáйіц:е* / *ад'í йек унá цéго хóч'і*.

ТОМА́ЧІНИЙ – *дієприкм*. від ТОМА́ЧІТИ: *Йа ни л'ýбйу томáч'ін'і фасýл'і / ік тре: бýде / то йа ў ми́соц':і йіх самá видéл'ц'ами трóшки потомáч'у / алé лéд'а / шобú ўни фáйно вигл'ідáли / ни псувáли м'ін'í апети́т* / *Йа звéр'ха крóпику поклáла / ни б'íйсе*.

ТОМА́ЧІНКА, -и – заправлена м'ята ("томачіна")варена картопля: *Томáч'інка з гýс΄л΄інкоў пишлá малóму / пакувáў так / шо ну / лиш н΄іўрóку.*

ТОМА́ЧІТИ – 1) м'яти, подрібнювати: *Томáч' свúн΄ам / а йа дóти корóв'і постéл΄у; Томáч'ійу барабýл΄і / ĭ кулéшку нач'éс зам'іш'éйу*; 2) м'яти, топтати ногами: *Бéсте травý ни томáч'іли / бо д΄іт ни гóден бýде коси́ти*; 3) стояти, тупцювати на болотяному, брудному місці; іти заболоченою грузькою дорогою: *Ни томáч' болóто / стан΄ на сухé; Онóгди ми ĭшли́ царинáми / то так томáч'іли грус΄* / *шо ч'ут' кал'óш'і ни загуби́ли*.

ТО НИ ЗНАТЕ́, ШО ТАК СЕ ВБЕ́РНЕ – точно передбачити хід розгортання подій неможливо: *То ни знат΄é / шо так се ўбéрне / йік ви соб'í гадáйіте / то ўс΄о ш'і по вод΄í ви́лами пи́сане / гет ус'ó*.

ТО НИ ПЕРЕДА́ТИ СЛОВА́МИ (НИ ГО́ДЕН РОСКАЗА́ТИ) – вислів викор. у ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити: він бачив щось, був свідком того, що його дуже вразило: *На́в'іт' хот'і́уше росказа́ти / йа бих ни го́н:а це зроби́ти / то ни переда́ти слова́ми / каў тоб'і́ / то тре́ба бу́ло ви́д'іти / І шо́ там бу́ло тако́го вели́кого*?

ТО НИ ТАК, ІК (ЇК) ТИ СОБІ́ ГАДА́ЇШ (ІК ВИ ГАДА́ЇТЕ; ІК ТОБІ́ (ВАМ) СЕ ЗДАЄ́, ВИГЛІДА́Ї, СЕ ВИ́ДИ ТА ІН.**)** – вислів викор. у ситуаціях, коли мовець хоче наголосити: насправді усе не так; зовсім по-іншому; те, про що мовиться, є значно вагомішим, ніж, на перший погляд, хтось може собі уявити: *А ти зна́йіш / шо́ ц:е за зни́мка і хто́ на ниї́ йе? / ту́тки на́ш'а ба́ба / ш'і молода́ / ни вид:а́на / її́і дес зо п'ітна́ц:ит' ро́киў / а оц:е́ наш д'іт Фед'о́ / ви́диш / іки́ї вин буў фа́їниї / то ви́тко / шо вин ста́ршиї вид ба́би / але́ до́ста фа́їниї / подиви́се / йе́к уни́ ўбра́н'і / отако́ се ўбера́ли молод'і́ сто ро́киў то́му / і зна́йіш / ч'о́ йа так се допи́туйу? / то ни так / ік ти соб'і́ гада́йіш / ту́тки бу́ли тот'і́ / шо с Ки́йіва / уни́ ходи́ли по хата́х / роздиўйе́лисе ўс'е́ке / а йік уздр'і́ли цису́ зни́мку / то ли́ш проси́ли / шоби́ її́і да́ти ў музе́ї у Ки́йіў / а ўни пото́му її́і наза́т пришл'у́т / і так зроби́ли / того́ йа каў / шо то ни так / ік тоб'і́ се здайе́ / іка́с стара́ зни́мка / і ўс'о / шо́ ту́тки тако́го? / н'і / каў тоб'і́ / уна́ йе ў Ки́йів'і / і бога́то л'уди́ї / хто туда́ ме ї́ти / ме зна́ти за Т'у́диў / і за т:о / іка́ коли́с у нас бу́ла но́ш'а; Бабо́ / то ни так / ік ви соб'і́ гада́йіте / ду́майіте / прийі́хала до ме́не іка́с д'і́ўч'іна с по́л'а / тота́ / шо ми коли́с з неў ра́зом жи́ли на квати́р'і / даўно́ се ни ви́д'іли / таї уна́ прийі́хала кри́шку ту́тки побу́ти / уна́ / абе́сте зна́ли / ду́же до́бра до́хтор'ка / така́ / шо л'у́де напере́т се запи́суйут до не́йі / ота́к / а ви гада́ли / шо соб'і́ д'і́ўч'іна ік д'і́ўч'іна / А йе́к це мо́же бу́ти / ік уна́ така́ молода́? / гаї скажи́ м'ін'і́ / йек?; Ти соб'і́ / М'і́с'ку / М'і́с'ку / а то ни так / ік тоб'і́ се здайе́ / вин за́рас йе вели́киї ч'олов'і́к / ду́же вели́киї / шо / ни ч'уў йіс / шо Фед'о́ роска́зуваў? / а ти так / іґ би вин с тобо́ў ко́зи пас / Ну та коли́с тики́ пас / то йе́к йа ма́йу йіму́ каза́ти? / вин дл'а ме́не М'і́с'ко / таї наї бу́де / шо хо́ч'і / і ви́жу / шо вин це́му се ни проти́ви / а ти зра́зу зач'іна́йіш дз'о́бати / ко́ўтати ў т'і́мн'і / тоб'і вин / М'іха́їло / ци йек ужé соб'і хоч' / а м'ін'і́ / М'і́с'ко / і за ц:е аби́х би́рше ни ч'уў*; *Ти ни ду́маї / шо то так / ік тоб'і́ вигл'іда́йі / то ни так / ч'ужи́ї ку́сен' ура́с соло́ч:иї; Абе́сте зна́ли / то ни так / ік вам се здайе́ / ви н'ігде́ ни хо́дите / шош соб'і́ ўра́дили до́ма / таї гада́йіте / шо ўс'і мут так са́мо ду́мати ї роби́ти / а це́го нима́ ї ни бу́де; Йіле́ / то ни так / ік тоб'і́ се здайе́ / ни так / л'у́боч'ко л'у́ба / то гет по и́нчому / ти соб'і́ ўз'е́ла ў го́лу / шо йік ти до ко́гос по до́брому / ш':е́ре / то і вин так са́мо ма́йі до те́бе / а йіму́ се ни хо́ч'і так*

са́мо / бо ў не́го йе жи́нка / д'і́ти / вин пе́рше за них ду́майі / ди́виц:е / аби́ йім бу́ло до́бре / а за ч'ужи́х / таки́х / ік ти ци йа / вин ни ме ду́мати.

ТО (ТТО; ЦЕ, ЦИСЕ́, ЦЦЕ) (ШІ) ПИВ БІДИ́ (ПИ́ВБІДИ) – то (це) ще нічого: *Вин дес пидоїма́ў на ме́не ру́ку / ну то пиў б'іди́ / але́ вин ма́му так буў шту́ркнуў / шо ўна ч'ут' ни ўпа́ла / оц:е́ ка́ра Бо́ж'а / Та бо ўна йіго́ спера́ла / шоби́ вин ни браў мотоци́кол' / бо вин дв'і га́л'б'і пи́ва пе́рет' тим ви́пиў / а вин хот'і́ў полехки́ / лиш кину́ти / вин ни збера́ўсе труч'е́ти / але́ ч'ут':а́ ў рука́х ни ма́йі / таї того́ / так збо́ку вигл'іда́ло / А ти шо́ / л'у́пч'іку ср'і́блиї / уступа́йіс:е за не́го? / то хто́ тоб'і́ доро́ш:иї / оце́с буга́ї ци ма́ма? / ци ти ї ри́н:у сестру́ н'іўч'о́му ни ма́йіш? / ге?; / То ш'і нич'о́ / то пи́ўб'іди / а шо йа́ паци́ла / йо:ї / ік нагада́йу / то м'ін'і́ гаш нидо́бре се ро́би / А шо / л'у́пко / бу́ло? / ану́ кажи́.*

ТОПИРЕ́Ц, -рця́ – прикрашений орнаментом топірець (металевий, дерев'яний або комбінований): *Коли́ ў Т'у́дев'і буў хор / тепе́рки ни зна́йу / ци йе / то ко́ждиї буў у стройа́х гуцу́лских і маў топире́ц / ў ме́не зни́мка йе / там і тв'ії та́то йе / і ба́т'ко / бога́то ґа́здиў.*

ТОПИ́РЧІК, -а – те саме чи *зменш.-пестл.* стос. ТОПИРЕ́Ц: *Пизнайу́ / шо тоб'і́ се ўдаў оце́с д'і́диў топи́рч'ік / проси́ / мо́же / вин тоб'і́ йіго́ даст / і меш ма́ти фа́їну па́мн'ітку вид д'і́да / ґаї іди́.*

ТОПИ́ТИСЕ (УТОПИ́ТИСЕ) В РОБОТА́Х – про визнання необхідності виконання напливу робіт: *Коло́ нас іки́хос нови́н нима́ / т:о саме́ / шо ї ко́ло вас / ко́ждиї то́пиц:е ў робота́х / бу́р'а ко́ждому наро́била тако́йі шко́ди / шо йа ни зна́йу / йек с то́го ві́йти / то ўч'е́ра ту́тки таке́ се роби́ло / шо т'е́шко росказа́ти / дош' лиў / іґ з ри́нви / ди́ўйусе у викно́ / а Буковйи́ни ни ви́тко / так / іґ би си́ва с'т'іна́ стойе́ла / а сего́н:е пишла́ ў горо́т / а то йе на шо се диви́ти / кукуру́дз͡и повим'і́ш'увало / барабули́н'і приби́ло д земни́ / ни зна́йу / йек тото́ напра́вити / бо йік н'іч'о́ ни роби́ти / то ко́ристи з горо́ду ни бу́де / таї отаке́ / ў ме́не хот' пологи́ў нима́ / а ў л'уди́ї с'і́но позамока́ло / а хто ш'і ни коси́ў / то ни зна́йу / йек ме роби́ти / бо трава́ гет пол'ігла́ / сара́ки л'у́де / ви́дите / і весна́ бу́ла т'ішка́ / таї л'і́то зач'е́лосе ни так / іґ би хот'і́лосе / ік то ни рас фа́їне бува́йі; Узим'і́ ле́кше / а навес'н'і́ мош утопи́тисе ў робота́х / того́ нага́дуйу д'і́дов'і слова́ / шо рано́к / пано́к / устайу́ ў ше́стиї / а ў се́м'ії / ци тики́ пиў до се́мойі іду́ ў горо́т / і соб'і́ да́л'і весну́йу / с'і́йу / сад'у́ / шо́ би ни зробі́ў / то бла́го / бо лиш'е́йіц:е ме́нче на за́ўтра / таї так з мали́ми припоч'е́ўками гаж до ве́ч'іра / ї ота́к ден' при дни / до́ки се ни завесну́йі / а ўже пото́му / йіґ го́р'іч' / то зра́нку ро́бйу до деўйе́тойі дес'е́тойі / а ўже пото́му гаш тогди́ / ік со́нце маї успоко́йілосе / ди́хати стайе́ ле́кше / таї тогди́ ўже ди́ўйусе / шо*

ш’:е надвор'і́ ци на присадúб’і здáлобисе зробúти / отáк йа сокóт'усе вид гóр'іч’і / бо йéк інáкше? / мýс'у так / бо ни хóч’у ўмл'івáти ў горóд'і.

ТÓРГАТИ – 1) носити щось важке: *Дé жúн΄ц΄і тóргати на сóб’і тот΄і́ слýпи?*; 2) тягти, смикати, зачіпати: *Абéс ни тóргаў Йýрч’іка / бо вин зле напúше / профéсор΄ка ме за тотó сварúти / поклáде йімý погáну óц΄інку / А йа хóч’у йімý шош сказáти.*

ТОРГÓВИЦЯ, -і – частина базарної площі, де продають худобу: *На торгóвицу виберáйуц:е / колú ш’і тéмно / абó там тикú ноч’ýйут / ци дес поблúску / ў óсмиї тудá нимá ч’о ĭти.*

ТОРКИТЛИ́ВИЙ – балакучий: *Весéла у Слаўкá дон΄кá / торкитлúва / хтос с такóў жúнкоў ни бýде смутнúї / ўна ме веселúти.*

ТОРКОТІ́ТИ – 1) торохкотіти: *Івáниў мотоцúкол΄ купúў / видуч’éра торкотúт пóпид вúкнами*; 2) швидко й багато говорити: *Ни торкотú м’ін΄і́ над вýхом с самóго рáн΄а / бо йа тотó ни гóден вúдерж’іти / А ік ти мéне браў / то ни знáў / шо йа говирлúва? / йа свойý бéс'іду ни тайі́ла.*

ТОРМОСИ́ТИ – термосити; трясти, смикати: *Гаї / тормосú вýїка / бо ўже дойіхáйімо / наї устайé / бо то порá; Ни тормосú мáму за кóжде / бо тебé лишéн' шо ни привел:ú / шобéс ни знáла / шо де ў хáт'і стойі́т.*

ТОРНÓСИ́ТИСЕ – швидко ходити, бігати; метушитися, виявляючи неспокій; з великою швидкістю рухатися (про хмари): *Мош торносúтисе по хáт'і / ік страшнó се квáпиш / мáйіш до такóйі то годúни шож зробúти / а тоб’і́ н'ійéк ни вихóди / а ш’:е торнóсис:е / це йа за сéбе каў / ік се кýтайіш / варúш йі́сти / а ў дрýгиї хáт'і д'і́ти / і ти то до них / то на кýхн'у / отáк по сто рас / пéрет' с'в’éтами такé бувáйі / шо зарáс дéс'іт' роботúї рóбиш / то ўже так се ўб’і́гайіш / шо них ни ч’ýйіш; Торнóсиц:е / іґ би ĭйі пит фист сóли насúпали / ни знáйу / шó ĭйі ўкусúло; Мрáки торнóс'уц:е на дош’ / це д'іт кáже / алé йа ї самá вúжу / шо то спрáўжуйіц:е / дош’ мýси бýти.*

ТÓРОК, -а – *здеб. у мн.*, ТÓРКИ, -ив – 1) торочки; бахрома: *Рушнúк готóвиї / лиш тóрки зрóбйу; Бáба мене́ наўч’éла тóрки робúти / спершý вúс΄тр΄амати трéба полотнó / а ўжé потóму вик’ін΄ч’увати*; 2) *перен.*, старий, зношений, нерівний край швейного виробу: *Плаш’ би се здáло перен΄іцувáти / бо ўдолúн΄і на рукавáх тóрки вúс΄ут / таї там / де ґýдз͡ики / вúтел:осе / ў такóму ўстит кудáс вит хáти ĭти.*

ТОРХ, -гу – 1) *заст.*, базар, ринок: *Тóргу ни бýло / сегóн:е дýже мáло л΄удúї / мóже / тогó / шо пологú*; *Пáне Мúтре / на торх зибрáлисе?*; 2) купівля-продаж (пох. від ТОРГУВÁТИ): *Такúї торх / шо продáла смих лиш дв’і к’іл΄і брúндз͡и / йік наўрóч’іў хтос / тáже бýло такé / шо бер΄і́ўку*

продава́ла; 3) узгодження з покупцем остаточної ціни товару: *Рас йе база́р′ / тої торгува́тисе тре́ба / бо ни ў апти́ц′і купу́йіш / торх йе торх / ви́дите / ви пусти́ли огир'ки́ по пйет′ гри́ўн′іў / зат:о́ ад′і́ к'і́л′ко ми купи́ли.*

ТО́СКНО – *присл.*, *рідко*, сумно: *То́скно на души́ / і нима́ тако́го л'і́ку / шоби́ тої ту́сок розв'і́йіти* / *шоби́ вин попусти́ўсе мене́.*

ТОТ (ТОЙ) – той: *Де́ тот дз͡иґа́рок / шо йа тоб'і́ пока́зуваў ?/ вин оту́тки стойе́ў*; 2) *евф.*, ужив. замість “чорт”: *А тот зач'е́ў ч'олов'і́ка пидйу́д′увати / ни їди до це́р′кви / тоб'і́ н′іч'о́ за ц:е ни бу́де.*

ТОТА́ (ТТА) – та: 1) *Тота́ ву́їна / шо ко́ло млина́ жийе́ / ти за н'у ка́жеш?; Тота́ / шо вин прив'і́ў / то розниўска́ д′і́ўч'іна / ни гет зде́леку*; 2) *евф.*, смерть; змія; онкологічна хвороба: *Прийшла́ т:а / шо йі́йі́ ни ч'іка́йут / / таї ка́же / збера́їсе / бо йа се ква́пйу / зач'е́ў ч'олов'і́к ду́мати / йе́ґ би йі́йі́ витпрова́дити / таї наду́маў; У Но́ц′і т:а / наї ни ка́жу / їка / сла́б'іс′т′ бу́ла / тота́ / шо нима́ вид не́йі л′і́ку; Убера́ї ч'о́боти / йік іде́ш дго́р′і / аби́ т:а ни ўкуси́ла.*

ТО ТАК СЕ МА́Ї (СЕ ВЕДЕ́) – так (таке) буває: *То так се ма́йі / шо кому́ ти наїбі́рше поми́х у жит'у́ / тот / ік стаў ужé на но́ги / оти́ц'ко тоб'і́ ни помо́же; Вас'у́тко / а ти ни зна́йіш / йе́к то се ма́йі ў жит'у́? / ни ти пе́рш'а / і ни ти пос'л'і́н:а таке́ пого́стила / а йе дити́нка / таї т'і́с:е / меш ма́ти ко́ло ко́го дожива́ти* / *ми тоб'і́ помо́жемо йі́йі́ ви́кутати.*

ТОТА́ (ТТА) С КОСО́В – *евф.*, смерть: *Тота́ с косо́ў прийшла́ дне́му таї ка́же / гаї збера́їсе / а ч'олов'і́к ш'і ни гото́виї іти́ ў таку́ деле́ку доро́гу / таї ду́майі / шо́ би циї па́ни таке́ сказа́ти / аби́ ўна хот' на па́ру кро́киў видийшла́ / і так на́стийно ни стойе́ла ко́ло не́го.*

ТОТІ́ (ТТІ) – ті: *Це тот′і́ л′у́де / шо йа ў них коро́ву купи́ла; Мамо́ / де́ т′:і м'ішки́ спид муки́ / шо йа ўч'е́ра ту́тки покла́ла?; Ни б'і́йсе / т′:і до́бре зна́ли / ч'ого́ хо́ч'ут / це ми / так'і́ штурбаки́ / се ўт′і́шили / шо нас прийшли́ видизна́ти / шо з добро́м до нас / а то ад'і́ шо.*

ТОТІ́ (ЛЮ́ДЕ), ШО С ПЛОТЬМИ́ (С ПЛО́ТАМИ) ХОДИ́ЛИ (ШО ДОРА́БИ (ПЛО́ТИ́) ГНА́ЛИ; ШО В ЛІСОСПЛА́ВІ РОБИ́ЛИ; ШО БУ́ЛИ КИРМА́НИЧЯМИ) – бокораші: *Тот'і́ / шо с плот'ми́ ходи́ли / то таки́х бу́ло бога́то ў Т'у́дев'і / уни́ ў л'ісоспла́в'і роби́ли / од'н'і́ тики́ гна́ли пло́ти / а бу́ли ї так'і́ / шо розбера́ли / рост'іга́ли йіх / ік се роби́ла зага́та / то ўже куда́ йіх посела́ли / туда́ ўни ї́шли / йа за ўс'іх ни скаў / аби́х бо́рзо могла́ / але́ скаў за тих / шо ви́с'в'ітилисе ў па́мн'іти / ота́к схо́ду / йек ти се пита́йіш / то це буў М'іха́йло Федур'укі́ў / в'іде́ї / Йурко́ і Ми́тро Федур'уко́в'і тако́ш / Васи́л' Петри́шин с сво́йім ри́н:им бра́том Іва́ном / Андр'і́ї Кали́н'ч'ін / Васи́л' Ле́с'киў / Никола́ї Ле́с'киў тако́ш ходи́ў / а ш':е*

хто? / Іва́н Іванкúў / Йуц'кó Кýпка / ну / та́то бога́то роска́зуваў / шо дéколи стра́шно бýло / а наїбúрше тогдú / ік ішлú у фл'ýдер / це на гамóван'ц'і / то іґ дара́ба тудá ĭшла / то л'ýде хрестúлисе / шобú Бох помúх йім тотó м’íсце перейтú / водá женé / ĭ тре: бýло так пок’ірýвати / шобú пéрш’а та́лба фáйно пишлá тудá / н'ізашó ни зач’іпúласе / а то п|ару мúтр'іў / де водá пáдайі / згорú ўдолúну / та́лба скака́ла тудá / а л'ýде з неў / то так / шо йіх ни вúтко бýло / тáк’ік би ўни нúрка пишлú / водá гет йіх накривáла / а ўже потóму ўни се покáзували з водú ĭ дáл'і зач’інáли кирмувáти / то дóўг’і рокú таґ бýло / а потóму л'ісоспла́ў се роспáў / л'іс зач’éли л'ісовóзами возúти / вúтко / так вигидн'í́ш:е бýло / ци мóже / мéнче л'í́су стáло / ну таї пóвениї такúх / ік уперéт бýло / нимá / р'іка́ обм’іл'í́ла / ўна гентáм так шум’í́ла / шо ш’і здéлеку бýло ч’ýти / це бúрше тáмки / де габú / то так’í́ бýли габú / шо збивáли з них / іґ би хот'í́ў лéда вид бéрега видийтú / то се ни ўдéрж’іў би на ногáх / іґ би крок два ступúў / ну а тепéрки р'ікá стáла úн'ч’а / ўна / Васúл'ку / мáйі úнчиї херéктор' / тáк’ік л'удинá зм’í́н'уйіц:е / так і нáш’а р'ікá / таї л'ісú вирýбуйут / и:ĭ / шó бýду казáти? / нимá ґаздú / шобú за цим хтос се дивúў / таї тогó отакé / а ч’ó тебé цисé заінтересувáло? / мóже / вúд'іў йіс фудуґрáф’ійу / на ікúї прéд'іт тв’ії на плотú? / так? / бо ў нас такóш цис'á знúмка йе / ік хоч’ / то йа пошукáйу.

ТОТÓ (ТТО) – 1) те: *Б’ігóм б’ігóм / таї йа ни мáйу колú ўдýмуватисе ў тотó / шо тебé інтересýйі / алé шó йа ш’і нагадáла? / шобú дитúна бýла куч’ір'éва / то ў кýп’іл' / ік йійí́ пéршиї рас купáйут / се кладé гороховúн'і / ўно куч’ір'éве / таї дитúнка бýде такá / а ш’:е би дóбре бýло поклáсти грóш’і / даўнó бýли ср'ібн'ікú / то тогдú ўна ни ме ч’ýти нидóт'іку ў жит'ý / ў нéйі мут вестúсе грóш’і / ну а шобú вел:óсе ґаздиўствó / то ни трéба ч’олов’í́кови ци жúн'ц'і / ік унú жийýт у с'л'ýб’і / шукáти соб’í́ когóс на сторон'í́ / ікóйіс нéмоч’і на свойý гóлу / бо тогдú ни т:о / шо ґаздиўствá / аї жит'á ў хáт'і ни бýде / такé смих нагадáла / таї на сегóн:е дóста / бо то тре: вит'ігáти с пáмн'іти / а ўно бóрзо се ни вит'ігáйі; Йа гет спус'т'í́ла / самá с сéбе дивýйусе / бо ўз'éла ў сéбе вихиднúї / і знáйіш / йек подýмала? / рас йе мус / то мáйі бýти і ни мус / ни мус робúти / ш’і зрóбиц:е / ни мус б’í́ч’і / томá робóта / тотó ўс'о зач’ікáйі / йа соб’í́ вúбрала дрýге / ни мус / унó м’ін'í́ бúрше се ўдáло / і наї соб’í́ рóбиц:е / шо хóч’і / до полýн':а йа самá соб’í́ пáн'а*; *Бабó / а дé тотó ведрó / шо ви казáли / шо ч’урúт? / А нашó тоб’í́? / Йа бих вúнесла водú / алé се бóйу / ци йа дóбре ўз'éла / ци з ним мош ітú*; *Тотó / л΄ýпко / шо йіс казáла / прáўда / м’ін΄í Гáн΄а ўпов’í́ла*; *Йа т:о ни слýхайу / шо дрýг’і кáжут / менé би ни стáло / йіґ би ўс΄о*

вислухо́вувала; 2) *евф*., онкологічне захворювання: *У ма́тки бу́ли т:о найшли́ / спершу́ н'іч'о́ ни пока́зувало / н'і́би ўс'о до́бре / а пото́му сказа́ли / шо мус іти́ на реперац'і́йу / таї шо / уна́ пишла́ / ш'і па́ру м'і́с'іц'іў ви́боролa жит'а́ / але́ / сам'і́ розум'і́йіте / ї́ке ўно бу́ло;* 3) *знев*., *згруб*., "тто, шо в вихотку": *Ш'і м'ії д'і́до за них каза́ў / шо ўни / йіґ би могли́ / то ї тото́ би йі́ли / але́ шо / ік то ни го́ден / Йо / ни ме смакува́ти / бо смерди́т / а́ле лиш'і́м за пусте́*.

ТО́Т (ТО́Й) СВІТ (ТО́ЙСВІТ) – потойбічний світ: *Ви́дите / Йіла́ / цес с'в'іт такі́ї / шо хо́ч'іц:е ту́тки до́ўше побу́ти / надиви́тисе на го́ри / на садови́ну / нат'і́шитисе худи́пкоў / тим / шо ўстаў ране́н'ко / таї ви́диш со́неч'ко / доч'іка́ў дни́нки Бо́жойі / а то́т с'в'іт ни зна́ти / ци бу́де такі́ї весе́лиї / шо́ ви бе́сте на ц:е сказа́ли? / і та́мки нам бу́де таґ до́бре / ік тут?; Нима́ ўже Йіле́нки Ле́с'ковойі / пишла́ на то́ї́с'в'іт / тоги́т видиї́шла́ вид нас / і ўже нима́ йійі́ ї ни бу́де / молоде́н'коў нас лишиїла*.

ТОТ (ТОЙ), ШО В ПЕ́КЛІ ВА́ТРУ ПИТКЛАДА́Ї (СМОЛУ́ ВАРИ́Т; ШО ПИД'Ю́ДЮЇ, ЗВЕРТА́Ї ЛЮДИ́Й НА ЗЛЕ (НА ПОГА́НЕ); ШО ПРИНУ́ДЮЇ ГРІШИ́ТИ (ЛЮ́БИ, ІК ТИ ГРІШИ́Ш); ЗАВО́ДИ В ПУСТЕ́ ТА ІН.) – *евф*., "шчєзник": *Абе́с / М'і́с'ку / ік сиди́ш / ни розма́хуваў ногáми / ни х'іта́ў ни́ми / бо ти прикли́куйіш до се́бе то́го / шо ў пе́кл'і ва́тру питклада́йі / у вели́ких китла́х смолу́ вари́т / зна́йіш / хто́ ц:е? / ти лиш зач'іна́йіш х'іта́ти / а вин цисе́ ви́ди / приб'іга́йі ї л'іга́йі тоб'і́ пид но́ги / шобе́с йіго́ пох'іта́ў / бо вин цисе́ л'у́би / страшно́ це́го хо́ч'і / а пото́му ўже ни попуска́йіц:е сво́го х'іта́л'ника / то́го уваж'е́ї / памн'іта́ї / шо́ тоб'і́ ба́пка ка́же / Бабо́ / а хто тогди́ ко́ло китли́ў сто́йі́т / шоби́ смола́ ни ви́гор'іла? / таї ш'і скаж'і́т / ік'і́ завели́к'і тот'і́ китли́ / ік'і́ ўни? / йа ви́д'іў / ік вуї́ко Уну́фр'ії мармул'а́ду вари́ў / то дес так'і́? / ге? / М'і́с'ку / таже́ йа каў / ни х'іта́ї ногáми / бо йік так ро́биш / то ш':е́зника х'іта́йіш / йа за х'і́тан'і каў / а ти за мармул'а́ду / шо́ йа ма́йу с тобо́ў роби́ти? / аґ'і́ / уч'е́йу / роска́зуйу / а то ко́ристи ма́ло; Анге́л'і з одно́го бо́ку / а тот'і́ / з дру́гого сид'у́т / таї анге́лик до́бре ка́же / а тот / шо пидиї́у́д'уйі / бо́рзо се схо́пиўйі з м'і́с'ц'а / б'іжи́т т ч'олов'і́кови і ў дру́ге ву́хо пусте́ ше́пч'і / гет ус'о́ переверта́йі нави́ворот' / тото́ / шо а́нгел' сказа́ў / хо́ч'і / шоби́ йіго́ зве́р'ха бу́ло / шоби́ вин завети́ў*.

ТОТ (ТОЙ), ШО З РОГА́МИ (С ФОСТО́М; ШО В СКАЛІ́ (В СУХІ́Й (СУХИ́Й) ВЕРБІ́) СИДИ́Т; ТОТ, НАЙ НИ КА́ЖУ ХТО; ШО НИ ГОДИ́ЦЦЕ ПРО́ТИ (ПРО́ТИВ) НО́ЧІ КАЗА́ТИ; ШО МО́ЖЕ ПРИВИ́ДІТИСЕ; ШО ВНОЧЕ́ МО́ЖЕ СЕ ПОКАЗА́ТИ ТА ІН.**)** – *евф*., "шчєзник": *Йа се бо́йу ўноч'е́ іти́ / бо мо́же се показа́ти тот / шо з рога́ми*

/ І:ї / найшо́ў кого́ бойе́тисе / б’ї́йсе / бра́ч’:іку / тих / шо без ро́гиў і на двох ногах / отот'і́ мо́жут жит'е́ ўз'е́ти.

ТО ШІ ВСЄ́КЕ ГО́ННО БУ́ТИ – про ймовірність різних варіантів розвитку подій: *Васи́ / то ш’і н'іч’о́ ни зна́ти / то ш’і ўс'е́ке го́н:о бу́ти / ік тот / шо пе́ред' ним / забере́ свої́ доку́менти / переду́майі та́мки се ўч’е́ти / то о́змут твого́ / бо так уни́ йиму́ сказа́ли / ти пе́рший / каўт / ту́тки стойі́ш / ми цисе́ памн'іта́йімо / то ш’і йе ч’ес / і н'іч’о́ ни ўтра́ч’іно; И:ї / та то ш’і ўс'о ви́лами по вод'і́ пи́сано / то ш’і ўс'е́ке го́н:о бу́ти / ти лиш ч’у́ла / шо Ан:и́ч’ка ги́не за це́го хло́пц'а ї́ти / але́ йіс ни ч’у́ла / бо н'іхто́ таке́ ни каза́ў / шо вин так са́мо ги́не за неў; Йіла́ / то ш’і ўс'е́ке го́н:о бу́ти / але́ да́ймо цим ур'ідо́ўц'ам ч’ес / най шош зач’ну́т роби́ти / тай гаш тогди́ ме́ц:е ви́д'іти / шо до ч’о́го / а ўни му́с'і шош роби́ти / бо ви́жут / шо на́рит ни ме терп’і́ти / іґ з ним буд'йе́к опходи́тисе / тот'і́ ч’іси́ промину́ли.*

ТО ШІ НІЧЬО́ (НИЧЬО́) НИ Є (СЕ НИ СТА́ЛО; НИ ЗНАЧЄ́Ї; СЕ НИ ЗБА́ВИЛО) – не варто хвилюватися; нічого поганого не трапилось: *На́йко / бу́демо ви́д'іти / але́ йа наперет ґеренту́йу / т:о / шо ўни каўт / то ш’і н'іч’о́ ни йе / гет н'іч’о́ ни знач’е́йі / ўни ги́нут це́го / але́ по йіх н'іко́ли ни бу́де / і йа зна́йу / ч’о́ йа так каў; Мар'і́ч’ко / то ш’і н'іч’о́ се ни ста́ло тако́го / шоби́ вит то́го тебе́ бол'і́ла голова́ / с'м’і́йсе з усе́го / шо зави́дники говор'ут / і ни в’ір' д'іўч’е́там / ік’і́ ги́нут / умера́йут за цим хло́пцем / а тоб’і́ йіго́ ган'у́т / ни в’ір' / і лиш кажи́ / най вам добро́ бу́де / їк’і йісте́ до́бр'і / абе́сте прожи́ли; Іва́нку / то ш’і н'іч’о́ се ни зба́вило / ви се ни свари́ли / ни договори́лисе / шо прийдете на заво́дини / а ўна ни прийшла́ / то шо / ни прийшла́ / бо могло́ шош до́ма се ста́ти / таке́ / шо видлуч’е́тисе ни го́ден / могло́ таке́ бу́ти ци н'і? / могло́ / а ти ўже се жу́риш / ви́жу / шо ти ду́же за неў / рас так обмн'е́к / аг’іна́ цисе́ / і ш’:е он:о́ / ви́тки уна́ ма́ла зна́ти / шо ти там? / то ш’і ї за ц:е поду́май.*

ТО ШО́, СЕГО́ННЕ ХРЕ́СТИК Є? – чи є сьогодні якесь релігійне свято?: *То шо́ / сего́н:е хре́стик йе? / бо йа шош ни заўва́жила; А ви шош с'в’ітку́йіте? / Йо / мале́ с'в’ітко́ван'і / ма́мин'і уроди́ни / Бо йа ўздр'і́ла / тай соб’і́ поду́мала / аг’і́ / то мо́же / сего́н:е хре́стик йе / шо ви так’і́ ви́штрамуван'і ї́дете́ / а то и́нче / ну та н'іч’о́ / най ва́ш’а ма́ма здоро́ва вам бу́де на мно́г’ійі л'і́та / і най їйі Бох помога́йі / Д'ікова́т' фа́йно / абе́сте ї ви бу́ли здоро́в’і; Та сего́н:е хре́стика / в’іде́ў / нима́ / а Мар'і́ка ка́же / шо йе мале́ с'в’ітце́ / Мо́же / і йе / уна́ за цим ди́виц:е / але́ ік нима́ хре́стика / то мош роби́ти / йа ї так ни ду́мала за шош т'ішке́ бра́тисе / а роби́ти т:о / шо май ле́кше / А йа тики́ н'і до ч’о́го ни беру́се / хо́ч’у пити́ у Вижни́цу / бо*

ік с'в’éто / то ĭке би ни бýло / ни хóч’у гр'ішúти / а то ĭ так тре: ус'éкого ў хáту / шобú ў такúĭ ден' ни б’í́ч’і / тогó ĭду сегóн:е.

ТО ШОШ ВЕЛИ́КОГО МА́Ї (МА́ЛО, МУ́СІЛО) БУ́ТИ (МА́ЛО (МА́Ї) СЕ СТА́ТИ), ШО… – викор., коли мовець здивований, приємно вражений чиїмись діями: *То шош велúкого мáйі бýти / шо ўни сам’í́ схот'í́ли судá приĭтú; Ну то шош велúкого мáйі се стáти / шо йіс ни пишóў тхлóпц'ам / а хóч’іш помоч’í́ тáтови / шош велúке мáло ў л'í́с'і здóхнути*; *Ну та то шош велúкого мáйі бýти / шо йіз здогадáласе повернýти / а ни минýла йіс хáту / тáк’ік урáс / то шош у л'í́с'і велúкого мáло здóхнути; То шош велúкого мáло се стáти / М’í́с'ку / шо йіс надýмаў прийí́хати ĭ видизнáти д'í́да / то ўже кúл'ко / ік ти пос'л'í́н:иĭ рас тýтки буў? / кúл'ко? / в’ідéў / вит перет:огúт ни буў / дес отáк / то йéк / шо тоб’í́ таké ў гóлу приĭшлó?; Гаĭ кажú / признавáĭсе / шó се стáло? / бо йа знáйу тебé / то шош велúкого мýс'іло трáфитисе / шобú ти / с твóйіми гонорáми / с твóйоў зат':éт'іс'т'у приĭшлá когóс перепрóс'увати / кажú / л'ýпко / кажú*; *Ну та то велúкого шош мáло се стáти / шо ўни ш’і дотепéр се ни вернýли / А шó на набýтку стайéц:е? / пишлó йім дóбре / схот'í́ли надóўше лишúтисе / таĭ наĭ набувáйуц:е / пóки молод'í́ / Алé казáли / шо на крúшку / Казáли / бо ни знáли / ци йім тáмки се ўдаст / а рас сид'ýт / то вúтко / шо пишлó; То шош велúкого мáло бýти / шо Одок’í́йа приĭшлá на тóлоку / ўни бýли ў гн'івáх / дес с пúўрик / хот' то пéрва сестрá / алé ни говорúли / а ўч’éра пишлá / Таĭ дóбре / мижú свóйіми так мáйі бýти / то нифáĭно / йіґ бокýйут*.

ТПРУ – *виг.*, ужив. для того, щоб зупинити коня чи коней: *Тпру / пр: / кудá ўже претé? / Вýĭку / а йéк оц:é лóш’ітко се називáйі? / у нéго йе імн'é?*

ТРАВ’Є́НИЙ – ясно-зелений, кольору свіжої трави: *Йа ўмерáйу / іґ дес у кóгос уздр΄ý шош зелéне ци траўйéне / дýже л΄ýбйу таké ўбран΄é / наĭ би лиш фýстка бýла ци шит΄é на сорóц΄:і / алé м’ін'í́ ўже стайé весел'í́ш:е / дивúласе бих на т:о таĭ дивúласе / І м’ін'í́ ўно пригúсне.*

ТРА́ҐАТИ – *згруб.*, нести, переносити щось важке: *Трáґаў т΄ішк’í́ м’ішкú / то йек ни натсадúс:е?; Трáґаў кам’í́н΄і / то так натрáґаўсе / шо розигнýтисе ни гóден / скрутúло / шо ни знáйу / ци ме моч’í́ напрáвитисе / і це дýжиĭ / здорóвиĭ ч’олов’í́к / а шо казáти за слáпших*?

ТРАДЖЮВА́ТИ – *згруб.*, 1) провадити, відбувати: *Е: / та то ĭ с'в’éта мош традж͡’увáти / а ч’о? / бо л'ýде дóўго до них р'іхтýйуц:е / дéхто с пос'л'í́н:ого с'т'ігáйіц:е / бо мус / кудá д'í́нес:е? / ну а потóму сам’í́ с'в’éта / то дéколи йе так / шо дýмайіш / шобú ўни бóрше се скин'ч’éли / шобú зноў розм’í́рене жит'é пишлó*; 2) скеровувати, супроводжувати когось:

Традж͡ж’у́ї ус΄і́х суда́ / за це́с сти́ў / ту́тки до́ста м’і́с'ц'а; 3) нести (везти) щось важке чи велике за обсягом, незручне для перенесення (перевезення): *Д΄і́ти ни го́н΄:і це традж͡ж’ува́ти / йек? / с΄і́но ме се рос:ипа́ти / та шобі́ ц:е потрадж͡ж’ува́ти / ма́йі хтос ста́рший бу́ти / і до́бре / би дво́йі*.

ТРАДЖЮВА́ТИ ЖИТЄ́ – 1) жити у скруті, тяжко працюючи: *Ни жийімо́ / а традж͡ж’у́йімо жит΄е́; Ни гада́ї соб’і́ / шо цим стари́м ле́хко / д΄і́ти ў с΄в’іта́х / а по́моч’і га́ла па́ла ни на́їдеш / ни жийу́т / а традж͡ж’у́йут жит΄е / Ву́їку / гаї каж’і́т м’ін΄і́ / а молоди́м сего́н:е ле́хко?*; 2) жити в постійних сварках: *Ви́пийут / таї свар΄у́ц:е / а пото́му зноў то́йі само́йі / йе ї таке́ ў сел΄і́ / нибога́то / а́ле йе / ота́к традж͡ж’у́йут жит΄е́ / і ви́тко / шо йім таґ до́бре / Та ни зна́ти / ци до́бре / а́ле ўт΄іглı́се / ї и́нчого ни зна́йут / А то шо / ма́ло и́нчих при́м’іриў?*

ТРАК, -у – тирса: *Замети́ / бо ад'і йек трак понадв’і́р΄у розно́сиц:е*; *Мош сказа́ти / трак / а мош / трач’е́на / трач’е́н'і / а ч’о́ йа за ц:е нагада́ла? / бо ад'і́ їкий сего́н:е па́дайі с'н'іх / дримне́н'кий / о́стрий / та́к’іґ би хтос трач’е́н'ім зве́р'ха посипа́ў / і це витсно́ч’і терузни́ц:е*; *Ік се пи́ли дрива́ / то му́си бу́ти трак / і йік йіго́ лиши́ти / то ме лови́тисе за нога́ми / ї тогди́ куто́ри набога́то би́рше бу́де / йік оц:е́ / шо йа каў / того́ бери́ в’і́нич’ок / і наї тут се зро́би пор'е́док*.

ТРАПЦУВА́ТИ (ДРАПЦУВА́ТИ) НА МІ́СЦИ, ЇК (ІК) КІНЬ (КИНЬ) – *згруб*., тупцювати тривалий час: *С΄ет΄ / ни трапцу́ї / на м’і́сци / ік к’ін΄ / ни перебера́ї нога́ми / бо то бо́рше ни бу́де / йа о́псиркувату куле́шу ни бу́ду виверта́ти / пра́цу тра́тити / бо ти се ква́пиш*.

ТРА́СКАТИ – *згруб*., 1) ляскати, вдаряти: *Тра́снула па́ру рас по одно́му м’і́сци / то стаў / ік шоўко́вий*; 2) бризкати: *Ни тра́скаї боло́том / мої / та пидоїма́ї но́ги / ти ни йе стари́ї д’іт / аг’і́ / полего́н'ки ступа́ї / ни фл'а́скаї сво́йіми лаба́ми так / ік хол'е́ра / іґ без доўбн'а́ми биў по грузи́*.

ТРА́ТИТИ (ЗДОРО́В’Ї, СИ́ЛИ, ЧЄС, КОШТА́, НЕ́РВИ ТА ІН.**) –** витрачати: *И:ї / та шо мете́ тра́тити ч’ес / іти́ на по́шту / м’ін'і́ по доро́з'і / йа ўс'о тото́ зро́бйу / шо йісте́ хот'і́ли / ни гриз'і́ц:е / Та бо йа ш’і хот'і́ла шош купи́ти / хл'іп / ми́ла би се зда́ло / с'ірники́ў / Ну та йа ц:е тако́ш го́н:а прине́сти / іґ бу́ду се верта́ти / тогди́ / а йік вам гори́т / то ў Фр'із'ір'а́ куп’і́т / ци мали́ї наї поб’іжи́т / то шо́ / хл'іп і ми́ло ни ку́пи? / а с'ірники́ йа пото́му принесу́ /але́ йек соб’і хо́ч’іте / го́н':і йісте́ їти / то їд'іт / йа шо́ / м’ін'і́ таке́ / хот'і́ла смих / йек л'і́пше / а ви сам’і́ див’і́ц:е; Ч’о́ йа ма́йу заду́рно тра́тити си́ли / розгр'іба́ти цису́ ку́пу / ік тра́хтор' за м’іну́ту цисе́ зриўна́йі / ч’у́йу / шо ў М’іс'а гуркоти́т / таї пи́ду / наї м’ін'і́ оц:е́ зро́би / а йа покла́ду могори́ч’ / йіму́ м’іну́та робо́ти / а м’ін'і до ве́ч’іра мут о́ч’і*

ко́ло це́го вилаз'е́ти; Е: / та дру́гиї ни ме тра́тити свойе́ здоро́ўйі на тво́му горо́д'і / вин ме роби́ти / наї́ми́ўсе / таї ме / але́ ни так / шоби́ рук ни ч'у́ти / шоби́ йиму́ пит о́ч'і заливаў / вин ме се сокоти́ти / бо йиму́ здоро́ўйі доро́ш:е / ік тв'ії горо́т; Тра́т'ут кошта́ / а на шо? / на пусте́ / вели́кої хі́танки заба́гли / а ў вас шо́ / мал'і́ д'і́ти / ї́к'і ги́нут се х'іта́ти? / ци кому́ ви тото́ ро́бите? / аг'і́мої / та ви ўже ви́х'ітан'і / мали́ми до́ста се нах'іта́ли / але́ ік н'і / то роб'і́т / зако́пуї́те гро́шики ў зе́мн'у / м'ін'і́ то шо / мо́же / і йа дес при́ї́ду до вас се пох'іта́ти / Бабо́ / ни свар'і́ц:е / Ан:и́ч'ка про́си / таї ми ро́бимо / ў нед'і́л'у дниї бога́то д'іти́ї прихо́ди / таї наї ма́йут / а то ни йе вели́к'і кошта́ / йік ви ка́жете / а д'і́ти наї т'і́шуц:е / ви гада́йіте / шо ше́ста се́ма кл'а́са / то ни д'і́ти? / та ўни де́коли таке́ заво́д'і / ік мал'і́ / то ш'і бога́то ў ч'о́му гет дитин'е́ч'ії ро́зум / а ви ка́жете / та́же д'і́ти йе д'і́ти / і ч'о ни ўво́лити йіх во́л'у / ік йе така́ змо́га / уни́ пусто́го ни про́с'ут / це л'і́пше / іґ дес ходи́ти / ни зна́ти ї́ки́ми доро́гами / ту́тки ш'і ї ни таке́ зро́бимо / але́ наї ш'і / по́ки шо ни каў / бо ви зноў зач'нете́.

ТРА́ТИТИСЕ – 1) витрачати кошти: *Л'у́де сего́н:е зле стоу́т / ни тра́т'уц:е / а йік ма́йут іку́с коп'і́ку / ік уна́ ў них завел:а́се / то де́ржут пронади́бйі / а бога́то л'уди́ї тики́ ни ма́йут гро́шиї / ад'і́ ўч'е́ра здиба́йу Ми́тра / вин се за́с'м'ійіў / ди́ўйусе / а полови́ну зуби́ї у не́го нима́ / і тако́го до́ста йе / ни ї́дут кла́сти зу́би / бо нима́ шч'ем іти́ / таї того́ ч'ем йе / тим йід'у́т / до дохто́р'іў се пока́зуйут лиш тогди́ / ік шош припре́ / отогди́ ўже мус / йа ц:е ї по со́б'і зна́йу / м'ін'і́ ли́ж би се зда́ло зу́би покла́сти / бо ско́ро ли́шусе без н'іч'о́го / але́ за́рас ни вихо́ди / так шо отаке́ / зач'е́ла за Ми́тра / а с'к'ін'ч'е́ла на со́б'і / вин дес так са́мо і за ме́не поду́маў*; 2) *перен.*, *рідко*, позбавляти себе життя: *Згор'і́ла ха́та / ус'о́ воѓон' забра́ў / але́ шо / мус іко́с жи́ти / та йа ни пи́ду ч'е́рес це тра́титисе / д'е́кувати Бо́гу / шо ўс'і жив'і́ здоро́в'і / бо ў л'уди́ї і ни таке́ бува́йі / ог:о́ / ки́л'ко тако́го йе.*

ТРАФ'Є́Ї (ТРАФ'Є́ЛО, МЕ ТРАФ'Є́ТИ) КОГО́С – *згруб.*, хтось дуже роздратований; сердиться, не схвалюючи чиїсь дії, категорично не сприймаючи щось чи когось: *Мене́ трафйе́йі / ік йа ви́жу / ки́л'ко йіди́ іде́ у ви́пси / йе́к так мош ґаздува́ти? / таже́ ік лу́пиш барабу́л'і / то лупи́ тоне́н'ко / а ни́ так / шо полови́ну ї́де порос'е́ти / Та по́рос'і тако́ш шош ма́йі йі́сти / а йа ни хо́ч'у / би ўно здо́хло / Так так / пописку́ї м'ін'і́ / вит це́го бу́де ле́кше / але́ шо́ / наї тепе́рки вам по́рос'і помога́йі ви́бран'і барабул'ки́ дойі́сти / а ўзим'і́ мете́ йиму́ помога́ти / тот'і́ дримн'і́ / шо дл'а не́го бракува́ли / мете́ ра́зом йі́сти / наї бу́де так / наї / йа шо́ / пере́ч'у?;*

Та йіх ме трафйéти / ік уч’ýйут / ікý ми присадúбу дистáли / ўни гúнули цес пл'ац запос'і́сти / а то ўже ни вúйде / Ми йіх ни ўз'éли / оц:é ўс'о гентáм бýло д'і́дове / йімý се налéжило / таї тогó нам тýтки ўд'ілúли / а ўни ік цéго ни розум’і́йут / то шо йа йім порáд'у? / це іґ би ми пос'іглú на т:о / шо ўперéт бýло йіх / йо / отогдú ўни би шош моглú казáти / подавáти гóлос / гн'івú заводúти / а тýтки нимá ч’о / і так кóждиї скáже / ік вин розум’і́йі / ікúї р'ет цéму ўсéму мáйі бýти; Менé трафйéйі / ік вúжу / шо хтос отáк опхóдиц:е с сиротóў / ни знáйу / шó бих с такúм зробúла; Ік хтос се ўл'ýтиў і кáже / шо йігó трафйéйі / то це т:о самé / іґ би вин сказáў / шо йігó шл'ах трафйéйі / алé ік сказáти трафйéйі / то це мн'éкше / а ўже ік шл'ах трафйéйі / то т:о остр'і́ш:е / бо іґ би йа сказáла / шо м’ін'і́ шош се ни ўдайé / то це йа рúўно сказáла / н'ікýда ни пот'іглá / ўз'éла середúну / а ўже трафйéйі / то тýтки нимá середúни / йа покáзуйу / шо м’ін'і́ шош гет се ни ўдайé / шо ўно м’ін'і́ шкóди / йа се л'ýт'у / ік йігó вúжу / отакé знач’і́н'і мáйі слóво / трафйéйі; *Йігó трафйéйі / ік йа нагáдуйу за завóдини ў Мúтра / йек вин там набувáўсе*.

ТРАФ’Є́ТИСЕ – траплятися; ставатися: *Дес трафйéйіц:е / шо купýйут стар´і́ сороч’кú / спиндз͡ар´і́ / ц´іткú / тогúд буў тýтки ч’олов’і́к с Кóсова / цéго натпúтуваў*; *У жит'ý такé трафйéйіц:е / шо і ни сниў би / у сн'і би такé ни ўздр'іў / і ни здýмаў би і ни здогадáў*.

ТРА́ФИЛОСЕ, ЇК (ІК) КУ́РЦІ ПРО́СО – випадково, без докладання зусиль; пощастило: *Дес йе / шо комýс шош дóбре трафйéйіц:е / так і тýтеч’ки / трáфилосе / йік кýрц'і прóсо / а ўна нáв’іт' ни мóже тотó оц'інúти / гадáйі / шо ўна самá тотó заслужúла.*

ТРА́ФИТИ – 1) потрапити, попасти: *Трáфила дóбре / ікрáс об’і́т к’ін´ч’éўсе / крúшку зач’ікáла / ї пéрш’а тудá зайшлá*; 2) влучити, поцілити: *Нихот´іч’é трáфиў мóму ў гóлу / дóбре / шо ни ў пул´с / отáк ігрáлисе / питскáкували / а потóму зач’éли ц´іл´éти кам’і́н´ч’ікáми*; 3) зустріти (про нещастя, біду); іноді викор. як побажання комусь зла: *Хот'і́ла ш’éс'т'а / а трáфила на б’ідý*; *Б’ідá би тебé трáфила / та би тебé трáфила / йа клúч’у / кр´іч’éйу / натсáд´уйусе отýт / а ти ў кáрти їгрáйіш? / іграў бес / наї ни кáжу / де;* 4) натрапити: *Трáфила на мискú / ікрáс привéзли бýли / то йа ўз'éла ш’іс'т' / і ш’і пáру горш’éт / шобú за простúбих бýло шо дáти / ад'і́ ік’і*.

ТРА́ФИТИСЕ – трапитися; статися: *Вýіко роскáзуваў / шó з ним трáфилосе бýло ў полонин´і́; Трáфиўсе Мар´і́ц´і фáйниї хлóпец / таї уна вид:áласе; Трáфилосе т:о / шо і мáло трáфитисе / бо до тóго їшло*.

ТРАФУ́НОК, -нка (-нку) – випадок, пригода: *Ни памн΄ітáйу такóго трафýнку / вúтко / шо мене́ тогдú тáмки ни бýло; Вúдиш / фáйн'і трафýнки трафйе́йуц:е нáв'іт' тогдú / колú ўже н'інашó се ни над'і́йіш / н'івúтки ни ждеш пúт:римки; Трафýнки ўс'е́к'і йе / і фáйн'і / ĭ нисогúрш'і / дóста нипогáн'і / ĭ отак'і́ / йік оц:е́.*

ТРАХТОРЕ́Ц (ТРАКТОРЕ́Ц), -рця́ – *зменш.* від ТРА́ХТОРЬ (ТРА́КТОРЬ): *Йе так'і́ трахторц΄і́ / шо нúми мóжно ўс΄е́ку робóту на горóд΄і робúти / а ни лúш орáти / ґаздá сам ним к'ірýйі / Ну то це бúрше ў пóли / там / йо / а ў нас / садú / А то малéн'киĭ / вин де хоч' / пройі́де / отáк'ік у вас на присадúб'і / см'і́ло пúде / а ўже ў нас / на д'і́довому / н'і / тýтки рускáл' голоўнúĭ / И:ĭ / лиш'і́м / шó говорúти.*

ТРА́ХТОРЬ (ТРА́КТОРЬ), -я – трактор: *Мýс΄у к'і́н΄ми орáти / бо трáхтор΄ там ни розвéрнец:е / богáто ш':еп / Але́ Кóц'о фáйниĭ сат заклáў.*

ТРА́ЦКА ПИЛА́ – пила, якою розрізують колоду на дошки: *Трáцкоў пилóў кóлики роспилúли / бо ни ставáло на соф'і́т.*

ТРАЧЄ́НИЙ – *прикм.* від ТРАК (ТРАЧЄ́НА, ТРАЧЄ́НІ): *Мої́ / л΄ýпч'іку / а ти ч'ó такúї трач'е́ниĭ / ти шо? / такóш пилúў з вуĭкáми дош'кú? / Ми з М'і́с΄ком ў трач'е́н΄у ўч'е́лисе плúвати / ш'і / крúшку / бабó / і ч'ýйу / шо наўч'імóсе / мáло шо бракýйі.*

ТРАЧЄ́НІ (ТРАЧЄ́НА), -я (-и) – те саме, що ТРАК: *Корóв'і сте́лимо лúсту áбо трач'е́н΄а / вúч'істимо фáйно / таĭ тогдú цим посипáйімо / але́ лúстом л'і́пше / бо з не́го гниĭ дóбриĭ / а с трач'е́н'а кóристи мáло; Трач'е́ноў дóбре посипáти помíжи йе́годи / шобú мижú р'іткáми бур'інú ни рослú / на ц:е ўна дóбра / а вáтри з не́йі дóбройі ни бýде*; *Верстáт витсýн' і заметú трач'е́н'і / а ск'інкú ў кош'і́л' складú.*

ТРАЧЬ, -я́ – пиляр; викор. *здеб. у мн*., ТРАЧІ́, -і́в – особи, що розпилюють колоди на дошки: *Зáўтра прúĭдут трач'і́ / таĭ зач'нýт робúти / то дез зна тúжден' бýде йім робóти / бóрше ни пúде.*

ТРА́ЧЬКА, -и – 1) лісопильня: *Васúл΄ у трáц΄:і рóби / а ўперéт / у посáтку ходúў*; 2) пристрій, на якому розпилюють колоди на дошки: *Тáто зробúў трáч'ку / і ус΄і́ кóўпки сам з вýĭком попилúў на дош'кú / а дóўгу пилý дез зúч'іў / одéн звéр΄ха / а дрýгиĭ / ўдолúн΄і / отáк пилúли / вигл΄ідáйі так сáмо / йік на верстáт΄і / колú хóч'іш упилúти дроў / лишéн΄ верстáт стóрдз͡а стойі́т / А ўгор'і́ ни б'і́йно стойе́ти?*

ТРАШПІРУВА́ТИ – *згруб*., силою вести когось кудись; штовхати, примушуючи іти: *Пйе́ниĭ хóч'і там се лиш'е́ти / де йімý дóбре / дé вин хóч'і ітú тхáт'і? / тогó Івáниха с хлóпцем уз'е́ли йігó пóпид рýки / таĭ трашп'ірýйут / бо б'ідá ме до рáн'а додóму доберáтисе / таĭ ш'і ни знатú*

/ ци доберéц:е / И:ĭ / ни б'ı́йтесе / приĭшóў би / ік мúлен'киĭ / н'іч'ó ĭйгó ни ўхáпи / ш'і н'ікóго ґýрскиĭ ни ўхапúў / таĭ цéму н'іч'ó би се ни стáло; Трашп'іруваáти мош тóго / хто по своḯйі вóли ни хóч'і ĭти / дитúна мóже се ўперáти / нáв'іт' л'ігáти на зéмн'у / бо йе / шо ўна шош хóч'і / а ĭйі тотó ни позвол'éйут / каўт / хóди / а ўна ни слýхайі / то шó тогдú? / сúлоў берýт ци так забáр'уйут / за шош ýнче нагадáйут / шо ўна ўже самá ĭде / забувáйі / шо мáла плáкати ĭ ни руш'éти з м'ı́с'ц'а / о: / а ў нас йе такúĭ бурч' / шо лáким се ўперáти / ĭ тогдú мýсиш ĭйгó трашп'іруваáти / кудá се налéжи / хот' шо йа скаў? / вин такúĭ дýжиĭ / шо мóже ĭ мене́ т'ігнýти / ік ĭймý кудáс закортúт питú / áле уваж'éйі / ни рóби по свóму / таї ідé.

ТРÉБА, -и – 1) потреба; справа: *Мáйу трéбу ў Малóму Р'іжн'ı́ / заоднó вит ч'оботáрика заберý ч'еревúки / маў пидбúти*; 2) покупка: *Ішóў за трéбоў у м'ı́сто / бо ік се будýйіш / то ўрас ч'ігóс бракýйі.*

ТРÉБА (ХІБÁ) БИ СНИП (ЦАПÁРЬ) СОЛÓМИ ПИД НИМ ЗАПАЛИ́ТИ (ВÁТРУ НАКЛÁСТИ), ОТОГДИ́ … – *згруб.*, про лінивого; п'яного; викор. у мовл. актах зі знач. *іронії, обурення, зневаги – негат.* оцінки дій чи станів когось: *Цес ни зрýши з м'ı́с'ц'а / абú шо / х'ібá би снип солóми пид ним запалúў; Трéба снип солóми пид ним запалúти / отогдú вин устáне і шош зрóби / гаш отогдú / а бóрше / н'і / нáв'іт' óком ни моргне́ / ни подúвиц:е ў тот бик / де ĭкас робóта ĭйгó ч'ікáйі ĭ ни гóн:а се доприч'ікáти; Отáк ме дрúхнути / дóки ни протверезı́йі / х'ібá би на нéму ци пид ним вáтру наклáў / от:ó / мóже / шош дáст / а так / н'іч'ó / йо / тре: цапáр' солúмки / бес цéго ни об'іїтúсе / И:ĭ / лиш'ı́т ĭйгó / Вас'ý / вин / сарáку / трун:úĭ / наĭ вид:ихне́ / а потóму мете́ жертувáти / гаш ік скорн'éйіц:е.*

ТРÉБА ІКÉС ВИБАЧІ́НІ МÁТИ (МÁТИ ВИБАЧІ́НІ) – мати відчуття міри, такту, а при необхідності вміти просити вибачення: *Шó йа скаў / Пе? / трéба ікéс вибач'ı́н'і мáти / бо л'удинá / унá мáйі знáти опхóж'ін'і мижúй л'уд'мú / і йік шош се провинúла / то мýси знáти / поч'ерéс ни хóч'у / шó ўна мáйі дáл'ше робúти / ікшó хóч'і / шобú ĭйı́ уваж'éли / бúрше нич'ó ни каў; Йéк так? / трéба мáти ікéс вибач'ı́н'і / вúд'іти / шó до ч'óго / ци рáд'і тоб'ı́ / ци хóч'ут слýхати тотó / шо ти кáжеш / а йік н'і / лиш ік йіс цисе́ уздр'ı́ў / устайéш / кáжеш / даĭ Бóже / і ў двéр'і; Тре: ікéс вибач'ı́н'і мáти / це ни йе ни знатú шо / але́ ўно ц'інýйіц:е л'уд'мú / дéколи бúрше / ік шош / це т:о / шо ў кóждого мáйі бýти ўередúн'і / ĭйгó ни вúтко / але́ ўно йе.*

ТРÉБУВАТИ – вимагати; потребувати: *Трéбуĭ грóш'і / наĭ вид:áст / вин казáў / шо на м'ı́с'іц' два / а то ўже рик; Хáта трéбуйі ус'óго; Худóба*

тре́буйі опхо́ду; Ч'о приходи́ў? / гро́ш'і тре́буваў за тели́цу; Тре́бувати мо́жно / н'іхто́ ни заборон'е́йі / а́ле домоч'і́се ч'іго́с / то трудна́ спра́ва.

ТРЕ́БУВАТИСЕ – вимагатися: *Лише́н' пашпо́рт тре́буйіц:е / би́рше н'іч'о́ / ну таї ік'і́с гро́ш'і с собо́ў му́сиш ма́ти / бо йек бес це́го.*

ТРЕБУХА́ТИЙ (ТРАБУХА́ТИЙ) – *знев*., *згруб*., те саме, що КАЛЮХА́ТИЙ; дуже товстий: *Де́ таки́ї требуха́тиї го́ден роби́ти? / та вин ни го́ден се схили́ти / шоби́ шнуркі́ заўйіза́ти / кал'у́х ни пуска́йі.*

ТРЕБУХА́ЧЬ (ТРАБУХА́ЧЬ), -я́ – *знев*., *згруб*., черевань: *Tако́го требухач'а́ нагодува́ти / варту́йі бога́то / жи́н'ц'і тре́ба до́бре увиха́тисе / Вин / сара́ку / слаби́ї / ма́ло йіст / то йіго́ сла́б'іс'т' дойіда́йі / іки́мос бре́склим ро́би.*

ТРЕБУХА́ЧЬКА (ТРАБУХА́ЧЬКА), -и – *знев*., *згруб*., *пох*. від ТРЕБУХА́ЧЬ (ТРАБУХА́ЧЬ): *Наї бу́де / шо по́ўна / а́ле ўсу присади́бу сама́ ви́сапала / н'іко́го ни бра́ла на ден'кі́ / таї с пологáми да́ла ра́ду / ї пор'е́док ко́ло ха́ти / ї д'і́ти ч'о́рн'і ни хо́жут / то ч'о́ за н'у каза́ти / шо требуха́ч'ка? / ста́тна по́ўна жи́нка / іґ би стеса́ў тро́хи / то бу́ло би низле / але́ / ўже ни гаш така́ / ік ви ка́жете*.

ТРЕ́Е (ТРЕ́А) – треба: *Іґ голова́ лупа́йі / тре: прикла́сти листо́к капу́сти; Т'ма т'ме́н:а / тре́а батр'іл'а́мку ўз'е́ти / бо за крок ни ви́тко; Йік у ха́т'і кит умива́йіц:е / тре́а ч'іка́ти го́с'т'іў / ўни му́с'ут бу́ти*; *К'іл'ко тре: ч'ісу́ / шо́би ви́ч'істрати цису́ во́ўну?; Ни тре́а то к'іва́ти / там б'і́ж'а; Тре: т'і́шитисе тим / шо ма́йіш / а ни́ вига́дувати / бо дру́г'і ї то́го ни ма́йут; Тре: ра́дуватисе то́му / на́в'іт' наї́ме́нчим / шо́ тоб'і́ пи́слано на сего́н'ішну дни́нку / таї д'е́кувати Бо́гови / шо се ви́нуч'уваў / доч'іка́ў йіс дни́ни / ота́к тре: / бо л'удина́ плану́йі / а Бох к'іру́йі; Тре́а би ї́кос тото́ зала́годити / іду́т с'в'е́та / таї йек лиш'е́тисе ў гн'іва́х; Ни тре́а / Йіле́нко / ху́днути / бо на лици́ ро́биц:е гармо́шка / н'ійе́ка стайе́ш / каў тоб'і́ / та́к'ік йе*.

ТРЕ́МА, -и – хвилювання; переляк, страх; найчастіше у спол. із *диста́ти, ма́ти*: *Диста́ў тре́му / таї сло́ва ни мих сказа́ти; Диста́ла таку́ тре́му / шо ік ри́ба / лиш во́здух хапа́ла / ни гада́ї соб'і́ / то так і ўме́рти мош / Ну та там ни бу́ло / ч'о так се бойе́ти*.

ТРЕМБІ́ТА, -и – довга дерев'яна труба (сягає 3 і більше метрів), зроблена зі смерекового дерева: *На́ше село́ ни йе вели́ке / ту́тки тремб'і́ти ни ходов'і́ / а́ле коли́ виступа́йут дес / то тогди́ гра́йут на ни́ї / рас у клу́б'і ви́д'іла / а ш':е ўпере́т у Ко́сов'і / там іке́с с'в'е́то бу́ло.*

ТРЕМБІТА́ТИ – 1) грати на трембіті: *У сел'і́ н'іхто́ ни ї́гра́йі на тремб'і́т'і / ни тремб'іта́йі / і н'іхто́ ни ро́би тремб'і́ти / бо на́ше село́ /*

сам'і́ ви́дите / ў доли́н'і / то ни так / шо он:а́ ха́та на он:о́му ґруни́ / а дру́га / на дру́гому / таї мус би тремб'іта́ти / шобі́ сус'і́дови ікýс в'і́стку пода́ти; 2) *перен*., грати на духовому музичному інструменті, зокрема на "трамбоні": *Купи́ў соб'і́ трамбо́н / таї тремб'іта́йи / Ви́тки тремб'іта́йи? / Ни ч'у́йіш? / ви́ткис згори́ / ко́ло Ф'і́липових*; 3) *перен*., *знев*., розносити плітки: *У це́йі по́вен рот бр΄іхо́н΄ / ко́ждому ма́йі шо сказа́ти / вит ко́го / вере́ / наўч'е́ласе отáк тремб'іта́ти? / Н΄івиткóго / до тóго тре́ба ма́ти дар*; 4) *перен*., плакати: *Ану́ ц'і́хо / ни руї / ни тремб'іта́ї м'ін'і́ ко́ло ву́ха / надви́р іди́ / ік хоч' тремб'іта́ти / та́мки меш ма́ти во́л'у воле́н:у*.

ТРЕМБІТА́ЧЬ, -я́ – той, що грає на трембіті; *пох*. від ТРЕМБІТА́ТИ: *Тремб'іта́ч' ма́йі ма́ти си́лу ў рука́х / бо то т΄ішке́ / а ш'і ни шту́ка держ'е́ти тремб'і́ту / тре́ба ўм'і́ти їгра́ти / там свої́ мел΄о́д΄і́йі*; *Ч'ії то / вере́ / тремб'іта́ч'? / шо ота́к тремб'іта́йи? / пист / а вин ад'і́ йек розиїгра́ўсе / Вин му́си / Ан:и́ / вин се ўч'е́йі / і йіму́ за їгран'е́ мут о́ц'інку кла́сти.*

ТРЕМБУХА́ТИЙ – *згруб*., товстий, з великим животом: *З ним буў ото́т малий / трембуха́тиї / шо ма́йі маши́ну / і ш':е оде́н / доўгобра́зиї.*

ТРЕМБУХА́ЧЬ, -я́ – *знев*., *згруб*., те саме, що КАЛЮХА́ЧЬ: *Йа то́му трембухач'е́ви лиж би одно́ сказа́ла / Мої / а ти ч'о́ ви́лупиўсе / йік воўк на зв'і́зди? / би́рше н΄іч'о́ / оберну́ласе бих / таї пишла́ / де́ би йа до бе́с΄іди става́ла? / Мар'і́ / це ти гет зле ра́диш / тaже́ вин ни з':іў мене́ / ік йа з ним заговори́ла / таї йізи́к у ме́не вит це́го ни витпа́ў / то ч'о́ йа ма́ла бих так л'удину́ пониж'е́ти? / сама́ поду́маї / ч'о?*

ТРЕМБУХА́ЧЬКА, -и – *знев*., *згруб*., *пох*. від ТРЕМБУХА́ЧЬ: *Трембуха́ч'ка / а хо́ди ў Калату́ру / у Присли́п / ви́д΄іла оно́гди / шо з гриба́ми їшла́ / То на про́даш / дити́н΄і тре́а помоч'і́ / хло́пч'іка ма́йі / ўна / сара́ка / ни ви́н:а / шо така́ / іґ бо́ч'ка / бол'іч'ки́ тако́ў йі́йі зроби́ли.*

ТРЕПЕ́ТІ, -я – *збірн*. стос. ТРЕПЕ́ТА: *Горо́т трепе́т΄ім зари́с / ли́ш мус корч'ува́ти / д΄і́да ни ста́ло / таї ад΄і́ шо се зроби́ло / усти́т вид л'уди́ї / і диви́се / шо йеґ бо́рзо пу́стка се зроби́ла.*

ТРЕПЕ́ТОВИЙ – осиковий: *То трепе́тове су́ч'і / вид не́го / ма́ло тепла́ / ти́л'ко / іґ з вербо́вого.*

ТРЕПІТНИ́К, -á – підосичник: *Треп'ітни́к / то йе тако́ж до́бриї грип / у сма́с'ц'і сего́н:е йіго́ пизна́ш / бо вин от'і́к твердува́тиї кри́шку / праўди́виї грип мн'іко́н'киї / а цес / н'і / але́ до́бриї / ус'і́м смаку́йі.*

ТРЕПІТНИЧЬО́К, -чька́ – *зменш.-пестл*. від ТРЕПІТНИ́К: *Нам заўда́ли намал΄ува́ти іки́їс грип / а йа треп'ітнич'ки́ намал΄у́йу / уни́ ў це́му коше́лику бу́дут / ви́т:и мут диви́тисе / фа́йно бу́де*?

ТРЕПІ́ЦКАТИСЕ – 1) тріпатися; смикатися, здригатися: *Треп’і́цкайіс:е / йік ри́ба на гач’ку́ / с΄ет΄ ма́ком / бо зле пидотну́*; 2) *перен*., *згруб*., битися (про серце): *Се́рце треп’і́цкайіц:е / йік тел΄е́ч’іï фист / аш у го́л':і йіго́ ч’у́йу / та́кік би хот'і́ло ви́скакнути с:ереди́ни / рва́лосе / а йіго́ шош ни пуска́ло / ни зна́йу / йек йіму́ зара́дити.*

ТРЕ́ТИЙ – третій: *Уже́ тре́ту нич’ ни спйу; У тре́тиĭ годи́н΄і се договори́ли йі́хати / ік ле́д'а спа́де жара́ / Та ў тре́тиĭ наĭби́рш’а го́рич’; Ўже тре́тиĭ рик / ік вин до не́йі хо́ди / але́ ни ка́же / шо хо́ч’і жени́тисе / Бо йіму́ ĭ так до́бре / то ч’о? / ч’о се ква́пити?*

ТРЄ́СЕНИЙ – *дієпр*. від ТРЄ́СТИ: *Тр'е́сен'і йе́блука зра́зу здайімо́ / оц':і́ йіблинки́ ра́н'і / на них йе́блука би ĭ так ни досто́йіли допи́зна / а йо́ни тре: рва́ти / шкода́ би бу́ло тр'істи́ / то му́с'у кого́с наĭма́ти / мо́же / ти бес пишла́ м’ін'і́ на де́н'ку? / йа фа́ĭно заплат'у́ / ш’і би́рше / йік ч’ужо́му.*

ТРЄ́СТИ – те саме, що ТРІСТИ́: *Хот'і́ўше йе́блука тр'е́сти / то тре́ба ўсе он:о́ кого́с кли́кати / бо йа се бо́йу л'і́сти на йе́блун'у / ўже ни йе така́ спри́тишна / йік па́ру ро́киў то́му / таĭ де́ смих го́н:а фа́ĭно потр'істи́ / сил нима́ / ви́тр'іслисе уже́.*

ТРИВКА́ ЇДА́ – поживна, ситна їжа: *Косаре́ви дайе́ц:е триўку́ йіду́ / бо вин ни ме моч’і́ коси́ти / ад'і́ ба́ба роска́зувала / шо рас у Ївану́ш’:іхи коси́ли / а ўна звари́ла бу́ла лего́н'ку зу́пку / таĭ / в’ід'і́ / по одно́му йіцу́ покла́ла пе́рет' ко́ждим / згада́ла / шо на це́му се об’і́йде / ну то косар'і́ сказа́ли / шо йім таке́ лиш у шпитали́ дава́ли / це Васи́л' ву́ĭкиў пе́ршиĭ так заговори́ў / а рас і ту́тки така́ йіда́ / то таке́ ĭ кос'і́н'і бу́де / л'у́де покла́ли лишки́ / та лиш уста́ли з:а стола́ / Васи́л' ус'і́х закли́каў до се́бе / і та́мки уни́ ўже до ве́ч’іра набува́лисе / вин фа́ĭно ус'і́х приĭми́ў / та́к’ік се нале́жи; Ма́ма роска́зувала / шо ік та́то ўпере́т ходи́ў с плот'ми́ / то ўна р'іхтува́ла йіму́ триўку́ йіду́ / шоби́ вин маў шо ўз'е́ти у ру́пцак / бо то бу́ла ду́же т'ішка́ робо́та / ка́же / шо ни ўрас бу́ло ви́тки шо ўз'е́ти / але́ напере́т стера́ласе / іґ зна́ла / коли́ вин ме іти́ / то припр'е́тувала / шо могла́ / роска́зувала / шо ми на ме́нчому опходи́лисе / бо ка́же / ми до́ма / а ў ха́т'і ура́с шож бу́ло / шо́ т:о́ / але́ бу́ло / ад'і́ го́рш’і коз'е́ч’ого молока́ о́змеш / і ўже йе / ми козу́ держ’е́ли / ну а та́мки таке́ ни пи́де / або́ йік у бу́тин ішо́ў / то так са́мо / и:ĭ / тепе́рки ди́ўйусе / нага́дуйу шош / т'е́шко л'у́де тогди́ жили / б’і́н:о / на ко́жду коп’і́ку ду́ли / шоби́ к’ін'ц'і́ с к’ін'ц'а́ми звести́; Триўка́ йіда́ / то пожи́тна йіда́ / така́ / шо з':іў / і до́ўго ч’у́йіс:е наĭі́деним*; *Наĭ бу́де / шо пист / а́ле сего́н:е виўто́рок / зр΄іхту́ĭ ч’ого́с триўко́го / до́брого / шо́би трима́ло / а ни́ тако́го / шо лиш коло́т'кайіц:е ў ч’е́рев’і / бо цис΄і́ л΄у́де т΄е́шко ро́бйут.*

ТРИ́ЙЦЯ (ТРО́ЙЦЯ), -і – *церк.*, *рідко*, Зелені свята: *У нас бíрше кáжут / Зелéн΄і с΄в΄éта / алé то ўс΄о он:ó / Трúйц΄а / велúке с΄в΄éто / роковé / то ни с'в'íц:é / алé каў вам / гентáм у Т'ýдев'і н'íхтó цисé слóво ни казáў / а лиш / Зелéн'і с'в'éта / витколú себé памн'ітáйу / отáк бýло / Трúйц'а тепéрки деш ч'ýйу / áле р'íтко / Т'ýдиў звúч'ного дéржиц:е.*

ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЄ́ТИ) – мати за дружину: *Мирóс΄ Гáн΄ку / мойý пéрву сестрý / тримáйі; Вин тримáйі Л΄óн΄у / шо кóло Зґýтикових жúла*.

ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЄ́ТИ) В ГОЛОВІ́ – постійно пам'ятати про щось: *Уперéт ус΄ó тримáла ў голов'í / а тепéрен΄ки забувáйу / шó т:о знач'éйі / стáр΄іс΄т΄ / мої / та смих подýмати ни моглá / шо ни бýду памн'ітáти / де шо поклáла / чігó прийшлá ў комóру / шó мáла купúти ў м'íс'т'і / н'íби шош ш'і се лишúло ў голов'í / áле ўже ни т:о / бóрзо ужé се ни нагáдуйі / ўч'éра бýла на Вижнúци / шо т:о скупúласе / алé ч'ýйу / шо ш'і ни ўс'о / знáйу / шо тотó / шо ў ґáн'ч'ік / шо ўно ў мóйі голов'í дес у закýтку йе / алé де? / і шо? / гаш у Óблаз'і / ік вертáласе / нагадáла за ф'ірáн'ч'іки / хот'íла йіх у ґáн'ч'іку / шобú м'ін'í н'íхтó тудá ни зазерáў пóвер'х плóту / оц:é / а ўно вúпало с пáмн'іти / бо ўна дирáва стáла / а йек поклáсти на н'у лáтку / ни знáйу / ви ч'ýли за такé? / хтоз би м'ін'í помúх цисé зробúти*?

ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЄ́ТИ) В КУЛАЦІ́ – утримувати когось в залежності, позбавляючи свободи дій: *Хот΄íў тримáти ўс΄íх у кулац'í / а то ни вúйшло / ўни ни дáлисе / кóждиї показáў / шо вин такóш мáйі кулáк / і бíрше такóго опхóж'ін'а с собóў ни позвóли / О' шо дóбре.*

ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЄ́ТИ) В СО́БІ – нікому не виявляти свої сумніви, переживання: *Ог:ó / дé ц΄:а ме шош у сóб'і тримáти? / ц΄:а зрáзу ўс΄о вúкаже / шо трéба ї ни трéба / стеремкотúт / таї витхóди / І шо / дл'а свóго здорóўйа ўна цисé низлé рóби / бо ч'о держ'éти тотó ў сóб'і / ни випускáти / шобú ўно грúзло с:ередúни? / а вúпустила / таї йігó нимá / а за тóго / ткóму унó пишлó / ўна ни дýмайі*.

ТРИМА́ТИ ГНІВИ́ – те саме, що ДЕРЖЄ́ТИ ГНІВИ́: *Марýс'ко / йік вид:áс:е / абéс с сус'íдами дóбре жúла / н'і с ким ни тримáї гн'іви́ / бо то гр'íх / і йек меш до л'удúї / так унú мут до тéбе / н'ікрúшки úнак*.

ТРИМА́ТИ ГО́НИР МИ́ЖИ ЛЮДЬМИ́ – створювати (підтримувати) імідж успішної людини, ґазди: *Хот΄ у хáт'і нигараздú / áле мúжи л΄уд΄мú ўни тримáйут гóнир / И:ї / то ў кóждиї хáт'і / по букáт'і / то ч'ó тотó виносúти на л'ýде*? / *комý тóго трéба*?

ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЄ́ТИ) ДО ХРЕСТУ́ – бути хрещеним "батьком ци "матков комус": *Ў нед'íл'у ідý ў маткú / це ўже бýде мойá дрýга ф'íнá / пéрш'а / Ан:úч'ка Івáнова / йа її тогúт тримáла до хрестý / а тепéрки*

бу́де ш’:е он:а́; Ік хтос кли́ч’і у бат'кі́ ци ў маткі́ / то ни годі́ц:е се витка́зувати / абе́з зна́ла / йе́ґ бес ни ма́ла ч’ісу́ / на́в’іт' іґ бес ни ду́же ї хот'і́ла / то ўс'о он:о́ / фа́йно под'е́куйіш / таї ідéш / йа ўже пйіт'óх трима́ла до хресту́ / кли́ч’ут / таї йа ї́ду / бо так годі́ц:е; Ік ма́йіш когóс такóго / шо ти йігó трима́ла до хресту́ / то вин ужé тоб’і́ / ік рі́н:иї / це та́к’ік дру́га ма́ма ци та́то / тогó ф’іна́ ци ф’ін ц:е розум’і́йут / і мóжут колі́ хоч’ прийті́ і запита́тисе ї́кóйіс пора́ди / ци ік ч’огóс се стрéби / то куда́? / до хатні́х / ци до ма́тки / а ш’і ік йе д'іт / ба́ба / то ї до них / ну а йа с'м’ійу́се / бо онóгди ч’у́ла / йек Митрі́ха с Калі́ноў говори́ла / т:а ўрас приб’іга́йі до Митрі́хи / то сóли / то с'ірникі́ў / то / ч’у́ла / па́ру буракі́ў / бо ў нéйі гет мал'і́ / нимá на борш’ / таї Митрі́ха дайé / йа самá па́ру рас бу́ла цéму с'в’і́тком / ну а ч’у́йу ч’éрес паркáн / а то ўс'о ч’у́ти / йек Калі́на приб’і́гла ї прóси цу́кру / бо малі́йі ни хóч’і йі́сти зáтерку / ік унá ни солóтка / ну таї Митрі́ха / ві́жу / пишлá ў ха́ту / ві́несла пага́р' цу́кру / дайé тиї таї кáже / а йа шо / тебé до хресту́ трима́ла / шо ти лиж дáйте тóго та пожи́ч’те тóго? / йа тебé ни трима́ла до хресту́ / унá так жéртом сказа́ла / а йа соб’і́ тогді́ поду́мала / шо ўна н'іч’ó ни шкуду́йі / дайé ўсéго / шо ма́йі / бо то бли́ск’і сус'і́ди / алé ў циї йі́йі́ бéс'ід'і бли́снуло ї т:о / шó знач’éйі бу́ти ма́ткоў / то ни так / шо ти ма́йіш гóнир на т:у дні́ну / бо тебé заклі́кали / це ўже на ўс'о жит'é / пóки меш жи́ти / ма́йіш памн'іта́ти / шо ти ма́тка / а то твойá ф’іна́ / ну а ўна такóш ни ма́йі забува́ти / хто йі́йі́ трима́ў до хресту́ / отакé с цим усі́м.

ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЕ́ТИ) КЛЮ́МПУ – *згруб.*, підтримувати дружні стосунки, що базуються на взаємній вигоді: *Уперéт уні́ ни бу́ли так’і́ дóбр΄і / а тепéрки трима́йут кл΄у́мпу / зиїшли́се на дéрев’і / торгу́йут ним.*

ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЕ́ТИ) КОГÓС КÓЛО CÉБЕ (КÓЛО ХА́ТИ; МА́МИНОЇ СПИННИ́ЦІ) – не відпускати когось від себе, насамперед дитину: *Таї шо / шо одина́ч’ка? / унá ма́йі зв’ікува́ти кóло вас? / ни трима́йте ї́йі кóло сéбе / пус΄т’і́т / наї дити́на ї́де да́л΄ше се ўч’éти / рас ма́йі х’іт΄ до цéго / бо то ни кóжде хóч’і се ўч’éти.*

ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЕ́ТИ, ОПХОДИ́ТИ) КОРÓВУ (КОЗУ́, ПÓРОСІ ТА ІН.**) –** “кутати”; доглядати корову (козу, порося та ін.):*Трима́йу пóрос'і / кузу́ / йе шти́ри ку́рц'і / кит / пес / йе шо ку́тати / алé бес цéго колó ха́ти бу́ло би м’ін'і́ ниприви́ч’но / тогó дóбре / шо ўно йе / весел'і́ш:е на души́; Ву́їна трима́йі корóву / так шо молокó ў нéйі беремó / а сметáну / сир / на Вижні́ци купу́йу / то кі́л'ко туда́? / пидйі́хала / бóрзо се скупи́ла / ї наза́т / то ни т:о / шо трéба бу́ло гента́м п’і́шки ходи́ти ї дні́ну на ц:е тра́тити / тепéрен'ки ма́хом / с'і́ла на аўтóбус / і ти там.*

ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЄ́ТИ) НА СВО́МУ ГОРБІ́ – зазнаючи труднощів, виконувати основні обов’язки стосовно чогось, майже повністю брати на себе роботу, що її повинні б виконувати всі: *Мар´і́ка тримáйі ўс´о на свóму горб’і́ / бо ч’олов’і́к слабúй / дóма лежúт / свекрýха ў шпиталú / а д´і́ти мал´і́ / іка́ з них пóмич’? / таї мýси / бо кудá д'і́нес:е.*

ТРИМА́ТИ НЕДІ́ЛЮ (СВЄ́ТА) – те саме, що ДЕРЖЄ́ТИ НЕДІ́ЛЮ (СВЄ́ТА): *Ў Т'ýдев’і тримáйут нед'і́л'у і ўс'і велúк’і с'в’éта / нимá шо казáти / це прáўда / шо йе / т:о йе / абú ш’і ў бýґден' до робóти бýти такóму ох’і́ч’ному / йіґ до припоч’éўку / отогдú би бýло дóбре / І:ї / Василú / та ни ган'і́т ус'і́х / л'ýде / сарáк’і / т'éшко рóбйут / Та йа за сéбе каў / на стáр'іс'т' гет розл'інúласе / ни хóч’у робúти / Ви? / та у ваш пéршойі ў цéму кутикý завеснóвано / а пор'éтки ус'кр'і́с' так’і́ / шо йа ш’і такúх ни вúд'іла / шó ви такé говóрите? / Та йа ни за пор'éтки / а за т:о / шо хóч’у шош робúти / а рýки каўт / шо ни хóч’ут / устáла бих з лáвиц'і та бур'інéц вúполола / а нóги нáв’іт' ни хóч’ут ч’ýти за робóту / йім дóбре / колú нед'і́л'а*; *Івá / тримáї с'в’éто / сегóн:е гр'іх шош робúти* / *лишú тотó / ни гр'ішú* / *до робóти ў рóц'і богáто дн'іў.*

ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЄ́ТИ) НИ́ТКУ В РО́ТІ (В ЗУБА́Х) – згідно з вірув., не можна зашивати одяг, у який хтось одягнутий, бо інакше зашиїш йому розум; у випадку необхідності це зробити і запобігти біді, треба, щоб той, кому щось зашивають, узяв у рот (у зуби) нитку: *Гаї / берú нúтку ў рот / а йа нач’ісúнку отýт сфастриґýйу* / *то ни ме дóўго держ’éти / алé тхáт'і дúйдеш / ни ме вúтко / шо рубéц розиїшóўсе / а дóма наї мáма зашúйі / ták’ік се налéжи; То ї на сóб’і / а ни лúш на кóмус / ни мóжно шош зашивáти / бо мош зашúти рóзум / тогó / ік хтос се навáжиў такé робúти / берé ў рот кавáл'ч’ік тóйі нúтки / ікоў хóч’і шош зашúти / нáв’іт' наїмéнче / нáв’іт' лиш шош шч’іпúти / ї тогдú цим запоб’іжúт / шо рóзум се ни зашúйі* / *А нúтку прит:инáти мош*?

ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЄ́ТИ) ПИСТ – постити: *Пист зач’інáйіц:е с цéго понед'і́ўка / таї тре: подýмати / йек йігó проїтú / шобú оч’éститисе / шобú ў злáгод'і с собóў і с с'в’і́том стр'і́ти Велúґден' / бо то ни лишéн' за йідý се росхóди / хот' і ц:е важнé / тре: вид déч’ого утрúмуватисе / алé важн'і́ш:е т:о / шó ў гóловах / шó на йізиц'і́ / шо ў тéбе ўсерединʹі / отáк йа розум’і́йу / тримáти пист* / *наїголоўн'і́ш:е / т:о / шо ўсередúн'і.*

ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЄ́ТИ) ПІ́ЗЬМУ – ворогувати, бути “в гнівах”: *Унú / в’ідéў / вит:огúт у гн´івáх / ни говóр´ут / хот´ наїблúш’:і сус´і́ди / То ни так / унú тримáйут п’і́з´му ш’і здáўна / з:а х’і́тар´а заїшлó / ти цéго ни знáла / бо ни жийéш тáмки / ни под'ілúли / дé вин мáйі бýти.*

ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЕ́ТИ) ПРИ СО́БІ – не висловлюватися; зважати на те, що сказане може бути комусь неприємним, спричинити погані наслідки: *Зна́йіш / то зна́ї / але ˡсиди́ ц'і́хо / трима́ї при со́б'і тото́ / бо іке́ твойе́ д'і́ло / шо хтос кому́с шош сказа́ў? / ци с ки́мос куда́с пишо́ў? / йізи́к сверб'і́ў? / ци ба́н:о се зроби́ло / шо тебе́ туда́ ни закли́кали?*

ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЕ́ТИ; МА́ТИ) ПРО НЕДІ́ЛЮ (СВЕ́ТО) ШОШ – про одяг, який хтось одягає чи одягатиме лише в неділю чи в святкові дні: *Про нед'і́л'у йа трима́йу би́ту спин:и́цу ї рукави́ўку / ма́йу двойі ву́стовок / канти́ўку / йе до́ста / нима́ шо каза́ти / а ў бу́ґден' хо́жу ота́к / ік ви́диш / ўно простен'ке / ни па́ри / таї м'ін'і́ до́бре ў це́му / хто ч'уў у бу́ґден' виўбе́руватисе? / йа і фустки́ ма́йу т':і / шо про нед'і́л'у / і тот'і́ / шо до нос'і́н'а / бо каў тоб'і́ / йа ни го́н:а би ўз'е́ти фу́стку / ў тиї / шо хо́жу до це́р'кви / і пити́ ў ниї куда́с у таки́ї ден' / ни го́н:а / і ўс'о; Оц:е́ ў ме́не про нед'і́л'у / сороч'ки́ / фустки́ / ўбера́йу / ік іду́ до це́р'кви / ци куда́с у го́с'т'і / йа ш'іну́йу цисе́ ўбран'е́ / мене́ ш'і зма́лку так приўч'е́ли / шо нед'і́л'а / то нед'і́л'а / а бу́ґден' / то бу́ґден' / і д'і́до м'ії каза́ў / шо ни мо́жно ўбера́ти т:о саме́ / шо ў с'в'о́нтик / т:о і ў пйо́нтик; К'іпта́р' ни зни́ш':іўсе / бо ба́ба трима́ла йіго́ лиш про нед'і́л'у ци їке́с с'в'е́то / таї того́ вин таки́ї / ік нові́ї / с Ко́сова ци гаш зи Л'во́ва прийіха́ли суда́ / хот'і́ли купи́ти ба́бину о́пинку ї оце́с к'іпта́р' / але́ йа ни прода́ла / хот' уни́ фа́їно плати́ли / бо то таке́ / шо ни продайе́ц:е / каў д'і́тем / наї стойі́т / уно́ йі́сти ни про́си.*

ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЕ́ТИ) СЕБЕ́ (СВО́Ї НЕ́РВИ) В РУКА́Х – не дратуватися, сердитися; намагатися бути спокійним: *Ни пока́зуї / шо ти не́рвус / трима́ї себе́ ў рука́х / дру́га лиш хо́ч'і це́го / на т:о ї зво́ди бр'і́хн'і / а ти ч'іни́се / шо н'іч'о́ ни ч'у́ла ї ни хо́ч'іш пу́стого ч'у́ти / і с пусти́м говори́ти / бо ти ґазди́н'а / ота́к себе́ веди́ / таї бу́де до́бре.*

ТРИМА́ТИСЕ (ДЕРЖЕ́ТИСЕ) ВИТ КО́ГОС **ПОДА́ЛІ (НА СТО, ДВІ́СТА, ТРИ́СТА КРО́КИВ)** – уникати будь-яких контактів з ким-небудь: *Іва́нч'іку / трима́їсе вит це́го пус'т'іка́ пода́л'і / ви́диш сам / шо́ вин заўди́н / Бабо́ / вин ни таки́ї / ік вам се здайе́ / вин весе́лиї / і м'ін'і́ з ним до́бре.*

ТРИМА́ТИСЕ (ДЕРЖЕ́ТИСЕ) КУ́ПИ – 1) не розпадатися на частини, не руйнуватися: *Йе́к ва́ш'а ку́ч'а? / де́ржиц:е ку́пи? / бо ў нас сейі́ноч'і дах зирва́ло / л'е́трики нима́*; 2) ни сторонитися гурту, родини, громади: *Мої / бра́ч':іки / трима́їмосе ку́пи / тогди́ мо́жно на шош над'іва́тисе / ч'ого́с доби́тисе / а йік ко́ждиї сам по со́б'і / то пропа́демо.*

ТРИМА́ТИСЕ (ДЕРЖЕ́ТИСЕ) ОННО́ГО (ОДНО́ГО) – твердо стояти на чомусь, не відволікатися на інше; не відступати від висловленого

комусь, від певних намірів, принципів: *Тримáїмосе он:óго / шó бýдемо б'íгати тýда сýда? / і кóждиї рас зач'інáти нáново / йек р'ішúли / так ужé наї бýде / подúвимосе / шо с тóго виї́де*.

ТРИМÁТИСЕ (ДЕРЖЄ́ТИСЕ) СВÓГО – послідовно домагатися реалізації того, що стосується власних інтересів, особистих переконань: *Тримáїмосе свóго / ї наї нам Бох помогáйі; То ш'і ни знáти / шо л'íпше / тримáтисе свóго / ци прислýхатисе / ік хтос мýдре шош рáди*.

ТРИМÁТИСЕ (ДЕРЖЄ́ТИСЕ) ХÁТИ (ЧЬОЛОВІ́КА, ЖИ́НКИ; РОБÓТИ; ТÓГО, ЩО МÁЇШ) – цінувати домашній затишок і дбати про сім'ю (дружину, дітей); належним чином виконувати свою роботу, не спокушатися на інше – чуже, невідоме: *Ч'олов'íч'і / тримáїсе хáти / бо мáйіш ґаздúн'у / шо такóйі пошукáти; Наї бýде / шо цис'á робóта ни принóси велúких грóшиї / áле друѓ'і ї такóйі ни мáйут / ти лиж заикнéс:е / шо їдéш / то на ц:е м'íсце пйет' ч'ікáйут / і н'іхтó ни ме голосúти за тобóў / тогó йа би казáла / ни шукáї соб'í ґýдз͡а / тримáїсе тóго / шо мáйіш / бо крáш:ого нимá* / *А ч'ó йа мáйу дивúтисе на друѓих*?

ТРИМÁТИ (ДЕРЖЄ́ТИ) ШКÓЛУ – 1) дисциплінувати, "зіцірувати " когось: *Вýїко тримáйі дóбру шкóлу / вин лишéн' се подúви / а д'íти ўже ц'íхо сид'ýт / ни трéба ї слóво казáти / бойýц:е йігó / ік вогн'ý*; *У Лес'á пор'éдок / вин тримáйі такý шкóлу / шо ну / ў нéго н'іхтó ни ме видл'íн'куватисе / кóждиї знáйі / шо мáйі зробúти / ус'ó / тот'í хлóпц'і і гор'íхи помогáли молотúти / і йéблука рвут / уч'éра / смих / самá вúд'іла / і се ўч'éйут на од'н'í пйіт'óрки / ни ў кóждиї хáт'і такé йе*; 2) пильнувати навчання, максимально віддаватися йому: *Наїмéнчиї дýже тримáйі шкóлу / вин до наýки / стáрш'і / н'і / ўни ни вит цéго / а Їванкó бес кнúшки ни хóди / друѓ'і д'íти б'íгайут / пúўки їгрáйут / а цес се ўч'éйі / шó / верéч'ки / з нéго бýде? / Велúка л'удинá мýси бýти.*

ТРИ́МБУХ, -а – *рідко*, стебло цибулі, на якому зав'язується цвіт: *Нашó тúл'ко тримбухúў? / мож бýло одúн лишúти / а úнч'і ни пускáти / наї сóки ў цибýл'у їдýт / а нú у ц'в'іт* / *А ви ч'ó ни казáли? / йа вúтки ц:е моглá знáти / ви за такé н'íкóли ни роскáзували; За трúмбух йа ч'ýла / алé ў нас бúрше кáжут / цибýл'а пишлá ў стр'íлку / отáк / і це кóждиї так скáже* / *це бúрше по т'удиўскóму*.

ТРИ́НА, -и – 1) дрібне потерте сіно: *То трúна / корóва ни хóч'і ї́істи / скин' с пóдр'і дóброго*; 2) відходи після молотьби зернових: *Ц'іп вид:áї вýїн'і / а трúну зберú ў пýт'н'у / ї фáйно позам'ітáї.*

ТРИ́НДИ-РИ́НДИ (ТИ́НДИ-РИ́НДИ) – *незм*., 1) *згруб*., формула викор. в ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити: на балаканину, безділля,

другорядні справи марно витрачено час: *Отáк трúнди рúнди / і днúна пишлá н΄іўшó; Унú лишéн΄ знáйут / трúнди рúнди / а робóта стойі́т*; 2) викор. як повтор у жартівливих діалогах, текстах-каламбурах: *Трúнди рúнди / дé ти бýла? / Трúнди рúнди / кóзи пáсла / Трúнди рúнди / шо запáсла? / Трúнди рúнди / к'і́л΄у мáсла / Трúнди рúнди / дé т:о мáсло? / Трúнди рúнди / кúтка з΄:і́ла / Трúнди рúнди / ч'о давáла? / Трúнди рúнди / бо здихáла*.

ТРЍНЍЖОК, -шка – триніжок: *Пребáба дéколи куховáрила надвор΄í / тáмки кýхн΄і надвúрноійі ни бýло / лиш тринúжок / сýч'а поўнó / таї отáк вар́ила йі́сти / шош прóсте / барабýл'і у лупúни / кваснúї бóрш'ік / ч'ер / шош отакé / алé ўно пáхло димкóм / і смакувáло*.

ТРЍПЦІ (СТРЍПЦІ), -ів – легке літнє взуття: *Дáїко / наї подúўйусе / шо за трúпц΄і йіс купúла? / ни квáпсе / і к'і́л΄ко за цис΄і́ два пасóч'ки йіз заплатúла? / шó ўни куштýйут? / вúжу / шо ни хоч' казáти / в'ідéї / богáто / áле н'іч'ó / рас се ўдайýт / то наї / нóги мут дúхати*.

ТРЍЦЦІТЕРО (ТРЍЦІТЕРО) – тридцятеро: *Трúц΄:ітеро йец / це клáн΄а / а ш'ідис'éт' / то ўже дв'і клáни / нам / в'ід'í / тúл'ко ни тре:*.

ТРИЧЬВЕРТКÓВИЙ РУКÁВ – *крав*., рукав, довжина якого сягає нижче ліктя: *Ік ти / Óл'ко / хóч'іш трич'верткóв'і рукавú ў циї сýкни / то йа зрáзу скаў / шо то ни вúїде / тýтки на такé ни стáне матéр'іїі / анý се дивú / ік'í ўни задóўг'і би мáли бýти / дез доў тáк / до лúкт'а ци тикú накривáти лúкот'? / ітú трóхи за лúкот' / а тýтки шо / цéго гет мáло / х'ібá без докупúла матéр'іїі / ци шó скáжеш? / мóже / крáш:е сарафáн ш:úти? / сарафáн вигидн'і́ш:е / бо мош бл'ускú м'ін'éти / таї кóждиї рас úнак вигл'ідáти / а ў сýкни ни меш кóждиї ден' ходúти / ци ч'ó ти н'іч'ó ни говóриш? / Та бо за сарафáн се ни дýмало.*

ТРИЮ́ДА, -и – злий дух, "шшєзби": *Трийýда мóже пидманúти ч'олов'í́ка / і тогдú ўс΄о / рóбиш / т:о / шо вин кáже / тогдú вин к'ірýйі.*

ТРІ́БНИЙ – потрібний: *Хто к'іс΄і вúкинуў? / Унó пустé / Ікé пустé? / тр΄í́бна рич' / а вам / лиж би се збýти / ід΄í́т таї ус΄ó повикидáйте ў сýголовок; Тр΄í́бниї ч'олов'ік / нимá шо казáти / Та то ї жúнка ў нéго тр'í́бна / і хлóпец / т:о / шо тре: / то ўни ўс'і так'í.*

ТРІЗНЍТИ – смітити: *Моï / та ни тр΄ізнú / бо хтó ме зам'ітáти? / ни тр΄ізнú / бо ў нас нимá слýшки / ї́ка би прийшлá ї пор'éдок отýтки зробúла / ци шó ти розгáдуйіш? / мóже / знáйіш такé слóво / шо сказáў / і ўс'о самó зробúлосе / А йа дýмайу / унó йе / тóч'но йе / мáма ч'ітáла м'ін'í́ / і там бýло такé слóво / зáрас унó сховáлосе вид мéне / ни нагáдуйіц:е.*

ТРІЗНЍТИСЕ – смітитися: *Се кýтайімо / таї тогó тр΄ізнúц:е; Пáру рас дроў унесú / таї ужé мáйіш / ни гóден усокотúти / шóби с΄к'í́поч'ка*

н'іґде́ ни ўпа́ла; *То два дни тр΄ізни́лосе ко́ло ста́йн΄і / до́ки з ус΄і́х остриўйіни́ц с΄і́но ни зане́сли / тепе́рки тре́ба фа́йно замести́ понадв'і́р΄у.*

ТРІЗНИ́ЧІ, -я – розкидані дрібні тріски, залишки перетертого сіна та ін., що забруднює поверхню чого-небудь: *Ану́ зроб'і́т пор'є́док / ни переступа́йте оц:е́ тр'ізни́ч'і; Натерузни́лосе / бо скида́ли на по́др'у с'і́но / то ни бу́ло тако́го тр'ізни́ч'а до ўч'е́ра / йа за цим ді́йуйусе / а ўч'е́ра приве́зли с'і́но / то сама́ зна́йіш / шо вид не́го ме тр'істи́се / але́ вели́койі б'іди́ нима́ / се зро́би / таї бу́де ч'е́сто / то ўч'е́ра ўже гет пі́зно бу́ло / шоби́ с цим роби́ти р'ет; Тр'ізни́ч'і вит су́ч'а / М'і́с'о порубаў йіго́ / склаў пит с'т'іно́ў у ку́пку / а ко́ло дрив'і́т'н'і отаке́ се лиши́ло / таї шо зро́биш*?

ТРІ́ЛО (ТРІ́ЙЛО), -а – 1) отрута: *Де́ йіс найшо́ў цис΄і́ грибі́? / ў д΄і́да ко́ло пло́ту? / кин΄ йіх ни гниї / то тр΄і́ло / і фа́йно ру́ки намили́ таї сполоч'е́ / абе́с н΄іко́ли таке́ ни збераў / ходи́ / йа тоб΄і́ сама́ йіх фа́йно ум:и́йу;* 2) *перен*., *знев*., підступна жінка: *То до́бре тр΄і́ло / ж'іло́ ма́йі таке́ / ік наї ни ка́жу / ў ко́го / би Бох бороні́ў ко́ждого вит тако́йі жи́нки*; 3) *жарт*., *перен*., гостра на язик, розумна гарна дівчинка: *Оц:е́ кому́с тр'і́ло росте́ / ц':а ни ме ц'і́хо сид'і́ти / ік шош бу́де ни так / ік се нале́жи; Ої шо тр'і́ло росте́ / фа́йне / розу́мне тр'іл'це́ його́с ч'іка́йі / лиш ни зна́ти / кого́; Тажé цес д'іўч'у́р / то ч'ійе́с тр'і́йло / і фа́йне / хол'е́ра / а́ле ї острéн'ке / так ме парупка́м ба́ки забива́ти / шо т':і мут става́ти / іґ дурн'і́.*

ТРІ́ПАТИ – 1) витрушувати щось, звільняючи від пилу, сміття: *Оцису́ дори́шку ўч'е́ра тр΄і́пала / а тот΄і́ / шо ў ґа́нку / ни ви́йшло / тоті́ фа́йно простели́ на парка́н / наї пров'і́тр΄уйуц:е;* 2) шарпати, смикати щось; кидати чимсь, виявляючи незадоволення: *Мої / та ни тр΄і́паї так сороч'ка́ми / бо ўни ни ви́н΄:і / шо ни ви́фрасуван'і / шо йіх ґазда́ ха́ти ни трима́йіц:е / бо іґ би зна́ли / коли́ вин прийде / то би йіго́ кра́ш:е бу́ли стр'і́ли.*

ТРІ́ПАТИ (ТРІ́ПКАТИ) СОБО́В – дуже втомлюватися, тяжко працюючи: *То ни йе ле́хко ота́к тр΄і́пати собо́ў ті́ми бутина́ми / ої шо ниле́хко / А де́ ле́хко? / пит Соки́лским ле́кше?*

ТРІ́ПКАТИСЕ – *згруб*., те саме, що ТРІ́ПАТИ (ТРІ́ПКАТИ) СОБО́В: *Л'у́пч'іку Йіла́ / ни тр'і́пкаїтесе так / бо ви́тр'іпкайіте здоро́ўйі / і шо тогді́*? / *хто вам йіго́ подару́йі*?

ТРІ́ПНУТИ – *однократ. дія* стос. ТРІ́ПАТИ: *Ви́тко / шо ву́їна хот΄і́ла тр΄і́пнути тим спиндзаре́м / а́ле се здéрж'іла / полего́н΄ки ўбра́ласе / таї пишла́ / а́ле то н'іч'о́ / то нинадо́ўго / йі́йі пере́їде / А шо́ йі́йі ўл'у́тило?*

ТРІСЕ́НИЙ – *дієприкм*. від ТРІСТИ́: *Ба́ба да́ла нам у пиўни́цу свої́ йе́блука / таї н'іч'о́ / ми ўз'е́ли / уни́ прозимува́ли / а йік ви́йшло на ве́сну / ди́вимосе / а с тих йе́блук н'іч'о́ нима́ / полови́ну зигни́ли / бо ўни ни рва́н'і /*

а тр'ісе́н'і бу́ли / це ўже ми пото́му здогада́лисе / а тогди́ / оджʼіхли́се / чʼо́ ц:е так? / на́шʼі перестóйіли дóбре / а ба́бин'і / зигни́ли / та́то фист квасни́ї буў / ни знаў / йек с це́го ви́йти.

ТРІСІ́НІ, -я **–** трясіння: *Тр΄іс΄і́н΄і н΄ічʼо́ ни даст / ци ма́ло шо / хот΄і́йуше зроби́ти / йік ма́йі бу́ти / гор΄і́хи тре́ба молоти́ти / а́би пото́му зара́с питшу́шувати / а ни́ чʼіка́ти / коли́ кушлаки́ розлу́пйуц:е та по одно́му мут па́дати / Та чʼо́ / ї потр'істи́ мош.*

ТРІ́СНУЛО (УРВА́ЛОСЕ) ТЕРПІ́НІ КОМУ́С (У КО́ГОС) **–** хтось ни може зносити чогось; комусь урвався терпець: *Мʼін΄і́ тр΄і́снуло терпʼі́н΄і / до́ста / лаї́ ў ха́ту би́рше н'іхто́ мʼін'і́ води́ти ни бу́де.*

ТРІСОВИ́НІ (ТРІСОВИ́НА́), -я (-и́) – трясовина: *Мʼіха́їло роска́зуваў / шо ік буў на робота́х у Печʼо́р΄і / то ви́д΄іў таке́ тр΄ісови́н΄і / шо ў моме́нт зат΄ігло́ би звʼірину́ ци чʼоловʼі́ка / Бо́же борони́ туда́ ста́ти.*

ТРІСТИ́ – трясти: *Шоби́ йе́блука / гру́шʼі до́ўше стойе́ли / йіх тре́ба рва́ти / а ни́ тр'істи́*; *Ни тр΄іси́ столо́м / бо тер΄і́л΄чʼіки попа́дайут; Ік смих ц:е ўчʼу́ла / то мно́ў зачʼе́ло тр΄істи́ / бу́ла така́ л΄у́та / йік оса́; Тр'ісе́ / пит:р'е́суйі / бо гор'е́чʼка / чʼу́йу / шо вели́ка.*

ТРІСТИ́, ЇҐ (ІҐ) ГРУ́ШУ, А ЛЮБИ́ТИ, ЇҐ (ІҐ) ДУ́ШУ – про один із можливих принципів виховання дітей у сімʼї, ставлення до дружини: *До́бре ікийі́с каза́ў / тр΄іси́ жинку / іґ гру́шу / а л΄уби́ / йіґ ду́шу / Шо́ тут до́брого / Мʼіха́? / кра́ш:е пошʼіну́ї жинку / пожʼе́луї / л΄уби́ її́і / то ўна тебе́ так пошʼіну́йі / шо меш / ік у райу́ / меш ни ходи́ти / а л'іта́ти.*

ТРІСТИ́ ПУЛЯ́РЦЕМ – показувати наявність грошей; не скупитися: *Моі́ / та ни тр΄іси́ пул΄а́рцем / ни пока́зуї с се́бе / бо та́мки н΄ічʼо́ нима́ / вʼі́тер сви́шʼ:і / а ти фали́с:е / шо при гро́шех.*

ТРІСТИ́ САЛА́МИ – *знев.*, *згруб.*, ходити, рухатися (про товсту людину): *Наї ни ї́де суда́ / ме ту́течʼки тр'істи́ сво́йіми сала́ми таї регота́ти / ік уна́ ўмʼі́йі / так / іґ би го́лопц'і клекот'і́ли на гру́бʼі.*

ТРІСТИ́СЕ – трястися: *На пле́чʼі ад΄і́ їке натр΄ісло́се / Тр΄ісе́ц:е / бо с΄і́но викида́ли на по́др΄у / Іва́н подава́ў / а йа склада́ла ї утрамбо́вувала; Та де́ та́мки бу́ло с ким говори́ти / борода́ тр'ісе́ц:е / зу́би подзвин'куйут / да́йте мʼін'і́ спо́кʼії / шо́ ми з ним ма́ли / до́ки хот' тро́хи успоко́йіли / розговори́ли; Уна́ тр'ісе́ц:е нат сво́йіми д'ітми́ / бо то / пре́ц'ін' / ма́ма / і до́бра ма́ма / з не́йі ко́жда наї би бра́ла при́мʼір.*

ТРІСТИ́СЕ ЗА СВОЮ́ ШКИ́РУ – *знев.*, дбати, думати лише про себе; про своє благополуччя, уникнення відповідальності за щось: *Наробúли ма́нки / а тепе́рки тр΄ісу́ц:е за свойу́ шки́ру / Ну та ўни зна́ли / на шо ї́дут / ўни гада́ли / шо там меди́ / бери́ / ки́л'ко хочʼ / і то заду́рно.*

ТРІСТИ́СЕ НАД ГРИ́ШМИ (НАТ КО́ЖДОВ КОПІ́КОВ; ЗА КО́ЖДУ КОПІ́КУ, ГРИ́ВНЮ) – бути дуже скупим: *Тр΄ісéц:е нат кóждоў коп'і́коў / тáк'ії би ўнá йигó ўродíла*; *Тр'ісéц:е над гри́шми / і то так / шо гáл'бу пи́ва соб'і́ ни кýпи / ди́виц:е / шобú йимý хтос тотó поклáў / і ч'о менé наїбíрше шл'ах трафи́йéйі? / бо вин ни наїб'ідн'íш:иї / вин стойíт л'íпше вид богат'óх / тих / шо йигó ч'істýйут*.

ТРІСУ́НКА, -и – *рідко*, прикраса на чоловічому капелюсі, зроблена з пір'я і квітів: *Ш ч'óго тр΄ісýнка? / с фостá кугýт΄іч'ого / с кугутá / шо гéн:е отáк повáжно хóди / вин пожи́ч'іў на н'у.*

ТРОЄ́К, -їкá – *знев*., трійка (про оцінку): *Прин΄і́с пиў тóрби тройікúў / мої / а ти ни гóден л΄і́пше се ўч'éти? / та за такý наýку Николáї ри́ску принесé / і то ни глáтку / а з глиж'á / хóч'іш такý?*

ТРОЄ́КИЙ – троякий: *Це тройéке шит΄é / йе жóўта кукурýдз͡'іна бавéнка / ч'ірвóн:а тéмна / і жóўта йáсна / фáїна бýде м'із΄éнка / такá / йік оц΄:á пи́санка / йа на н'у се диви́ла / таї так доберáла.*

ТРОЄ́КО – *присл*. від ТРОЄ́КИЙ: *Тройéко дýмайу / виберáйу такé / абú на л΄і́пше ви́вел:о / бо тýтки нимá однóго рóзйіску*.

ТРОЄ́ЧЬКА, -и – *заст*., *розм*., троячка; грошовий знак (у радянські часи) вартістю три карбованці: *Маў однý тройéч'ку / ї т:у загубúў; Тройéч'ка гентáм / це три рубл΄і́ / за н΄у мóжно бýло шош купи́ти / бо хл΄іп ч'óрниї куштувáў п'ітнáц:ит΄ ци шишнáц:ит΄ коп'і́йок; Д΄éд΄а м'ії ф'ін΄і́ на кол΄ідý давáў три рубл΄і́ / мих нáв'іт΄ пйет΄ дáти / ти се допи́туйіш / ци казáў / тройéч'ка? / ни казáў так / казáў / оц:é тоб'і́ на кол'ідý / алé д'éкуваў / шо закол'ідувáла / клаў д'і́ўч'інку за стиў / отáк приймáў / бо так годи́лосе / то / прéц'і / ф'інá.*

ТРО́ЇНКА, -и – *рідко*, їжа, напої, шкідливі для здоров'я людини; які можуть спричинити отруєння організму: *Л΄ýде пйут трóйінку / пустé / пйут таї тройýц:е / тр΄і́ло пйут / алé шо / корти́т / таї пйут; У нас за ўс'о отакé кáжут / тр'і́ло / а трóйінка / н'і / мóже / дес рас лиш такé ч'ýла / тогó ни знáйу / ци то праўди́ве т'удиўскé слóво / тр'і́ло / тр'і́йло / за такé ґерентýйу / а т:о ни йе ходовé / хот' йа розум'і́йу / ви́тки ўно / л'ýде тройýт себé / таї тогó йізúк се склаў / і сказáў / трóйінка*.

ТРО́ПНУТИ – топнути: *Д'іт приносúў ри́бу / бáба тотó р'іхтувáла / а нам давáла пýндело / шобú ми трóпнули / отакý забáву мáли*.

ТРОПОТЕ́НКА, -и – сукупність окремих па, що є фрагментом гуцульського танцю: *Вýїко йік пишóў тропакá / то молод΄і́ аш се рос:тупи́ли / бо ни ўм'і́ли такóйі тропот΄éнки / а дéхто ї н'ікóли ни ви́д΄іў / Йо:ї / тепер΄íш'н΄і молод΄і́ ни ўм'і́йут фáїно данцувáти / йа нидáўно се*

надивúла / йиї бýла на вес΄іл΄ý / а пáрупком Мúтро буў такúм данциўникóм / шо на ўсе селó / дé йім до нéго / та вин уперéт йиї браў котрýс у дáнец / та то велúкиї гóнир буў дл΄а д΄íўки / ої шо велúкиї.

ТРОПОТІ́ТИ – 1) тупотіти: *Ни тропотú / стиї тихóн΄ко; Ни знáйу / хто ўз΄еў косý / Тажé пид вúкнами н΄іхтó ни гóікаў / ни тропот΄íў / пес ни гáўкаў / вúтко / шо хтос с΄в'іі / а рас так / то принесé*; 2) танцювати, піти тропака: *Тропот΄íў / та так Василúху виўбéртуваў / шо ўна бýла ч'ірвóн:а / йиї гран΄ / иї би ў гóр'іч' буракú сапáла*.

ТРО́ХИ – *незм*., ледь: *Водá лиш трóхи тéпла / здáлобисе пидогр΄íти*; *Це ни йе ч'éстиї малин:úк / вин лиш трóхи вид:айé малúноў / шó йистé клáли тудá; Наї ш'і / огир'кú лиш трóхи ўбрéскли / ўни ш'і ни ўквáшен'і*.

ТРО́ХИ ПОТІГНУ́ТИ ГОНОРИ́В (І) НА СЕ́БЕ (І НА СЕ́БЕ ТРО́ХИ ПОТІГНУ́ТИ ГОНОРИ́В) – "погоноруватисе"; відчувати гордість; пишатися чи хизуватися чимось: *Моі / а ч'ó йис тудá ни пишлá? / та без бýла пишлá / таї трóхи пот'ігнýла гонорúў і на сéбе / бо ў тéбе йе бúрше ч'ем пофалúтисе / ік у них / а ти сидúш у кутикý / то ч'ó то так мáйі бýти?; Гúнули / умерáли пот'ігнýти ход' би лéда гонорúў на сéбе / бо ўбрáн'і ў дорог'í канадéіск'і фусткú / йім вýїко тотó буў прислáў / а то н'іц н'іхтó тудá / де ўни / гóлу ни ўбертáў / і д'івóк у дáнец ни браў / ни позáриўсе н'іхтó на стáтки / таї отáк унú попитперáли трóхи с'т'інý / а потóму пишлú / бо шó бýло робúти? / ни хот'íли / шобú с'т'інá прошурувáласе / ї на ниї плéч'і се видбúли; Марýс'ко / ни бут' такóў прóстоў / йа ни каў фалúтисе / алé ік йе нагóда / то ч'о ни пот'ігнýти хот' трóхи гонорúў і на сéбе / дрýг'і гаш упр'івáйут / так цéго хóч'ут / а ти бокýйіш / абú / Бóже боронú / тебé хтос ни пофалúў / дóброго слóва тоб'í ни сказáў / хто такé ч'уў і вúд'іў?; Аг'í / та ї на сéбе мош би бýло трóхи гонорúў пот'ігнýти / а нú вид:авáти ус'ó Мар'íц'і*.

ТРО́ХИ (ШОШ ТРО́ХИ; ТРО́ХИ ШОШ) РОЗУМІ́ТИСЕ НА ЧЬО́МУС – *ірон*., дуже добре орієнтуватися в чомусь; бути фахівцем чи майстром своєї справи; досконало знати якийсь предмет чи процес: *Йа / мóже / шош трóхи розум'íйусе на дéрев'і / на дош'кáх / ци шó ви скáжете? / а йік ни метé перéч'іти / шо йа наї би трóхи / алé шош знáйу / то йа скаў / унú сир'í ї ґудз͡овáт'і / тогó йа бих ни рáдиў зáраз з нúми шош зач'інáти / наї вúсохнут / а потóму мéц:е вúд'іти / отакá мойá рáда / а ви соб'í сам'í див'íц:е; Та вин тикú трóхи шош розум'íйіц:е на цéму / ік ужé тúл'ко рóкиў кладé пéч'і / ци шó ти скáжеш? / Митрó за пúўрик йигó закáзуваў / а ми слýхаймо Йилéну / шо йíі ч'олов'íк зрóби ўс'о бóрзо і тáно / а йа се запитáла / а комý вин п'іч' робúў / ци мóжно се подивúти на йигó робóту? / а ўна*

кл'і́пайі / бо шо́ вин зроби́ў до́брого? / це возни́цу сва́с'і / ї соб'і́ гру́пку надви́рну / де сви́н'ам вар'у́т / і т:о / хол'е́ра / так ку́ри / так вийіда́йі о́ч'і / шо ў́с'л'і́пнути мош / а ўна приги́л'уйі йиго́ нам ї пидохо́т'уйі / шо бу́де бо́рзо і та́но / А шо́ йіс витпов'і́ла? / Каў / ми се ни ква́пимо с цим / колі́ бу́де / то тогді́ / Ну таї до́бре / а йік ш':е рас за ц:е за́їде / то ска́жеш / шо за́рас на ц:е нима́ гро́шиї / це іґ зноў ме се пита́ти / нима́ / і фе́ртик.

ТРОЮ́ДИТИ – 1) намовляти когось до чогось злого, поганого; під'юджувати: *Тройу́дит / ік тої / наї ни ка́жу / хто / наш'і́птуйі / а де́ ц:е мо́же прине́сти ко́рис'т' / ік м'іш'е́тисе ў ч'ужe жит'е? / то до добра́ ни приво́дит*; 2) цькувати: *Тройу́дили / а вин уз'е́ў таї пишо́ў с ха́ти / і шо? / ўни ли́кт'і тепе́рен'ки куса́йут / а то ўже пи́зно / бо шо ва́ш'і го́лови дотепе́р ду́мали? / хо́ч'іц:е запита́тисе.*

ТРУБИ́ТИ – 1) їсти, нищачи щось (здеб. про мишей): *Уні́ фа́їно скла́ли с'і́но / таї спок'і́н'і / а ми́ши борзе́н'ко пишли́ / таї там тру́бйут / потеру́ху лиш'е́йут / Ну а кит де / де́ вин ў ґу́рского се д'іў? / А вин ко́ло с'і́на йіх визера́йі / але́ шо / ік уні́ ни вихо́д'ут / се ни пока́зуйут йіму́ на о́ч'і*; 2) *згруб.*, їсти: *Тру́би с кулака́ / уз'е́ў у кула́к шош / таї нат'іга́йіц:е / А шо́ та́мки ў не́го? / А ви́тки йа зна́йу / то ни ви́тко / мо́же / ота́к кра́т'ки / шобі́ ни д'іли́тисе с ки́мос / а мо́же / ни хо́ч'і / шобі́ зна́ли / шо́ вин уз'е́ў / И:ї / наї йіст / рас йіму́ так смаку́йі.*

ТРУДНИ́Й (ТРУННИ́Й) – утомлений, виснажений: *Наї спит / вин трудні́ї / усу́ нич' йі́хали; Трун':і |/ бо ма́ли с'іна́ / фиїст се ўроби́ли.*

ТРУДОВА́ТІТИ – набрякати, боліти (про руки, ноги): *Тро́хи поро́бйу / і ру́ки зра́зу трудова́т'ійут / ни го́н:а го́рш'і ни́ми ўз'е́ти; Но́ги трудова́т'ійут / до О́блаза бих ш'і диїшла́ / а до Ку́тиў / н'і; Старе́ ско́ро трудова́т'ійі / кри́шку поробі́ло / таї уйіва́йі.*

ТРУ́МБАТИ (ТРУМБОТІ́ТИ, ТРАМБОТІ́ТИ) – *згруб.*, грати на духовому музичному інструменті, насамперед – "трамбоні": *І шо́ гада́йіш / лиж зач'е́ў трамбо́н тру́мбати / ш'і н'і бу́бна / н'і бойа́на ни ч'у́ти бу́ло / ш'і н'іч'о́ / а но́ги ў ме́не ўже зач'е́ли пид:анцо́вувати / сам'і́ вит се́бе.*

ТРУМБЕ́ҐА, -и – *згруб.*, духовий музичний інструмент великих розмірів: *Ў то́го ме́н'ч'а / а ў це́го ад'і́ їка трумбе́ґа; Ч'у́ти їкас трумбе́ґа тру́мбайі / То вес'іл'е́ ў ко́гос пид Горо́ў / то видуч'е́ра / ви́тко / сно́ч'і заводи́ни бу́ли / а за́рас ме се зач'іна́ти вес'іл'е́.*

ТРУ́НВА, -и – труна, "деревишші": *Ка́е / шо ік вибера́ла тру́нву / то одно́ ма́ла на га́ц':і / їку таку́ ви́брати / абі́ йіму́ се ўда́ла / це ўна / сара́ка / так ш ч'олов'і́ком хот'і́ла се пора́дити / їка би йіму́ би́рше се ўда́ла.*

ТРУПІ́НА, -и – стовбур дерева; та його частина, що йде від землі до місця, де починають рости гілки: *Шó с цéйі йéблун΄і бýде? / Труп’íна мóхом уз΄éласе / то / в’ідéї / н'іч’ó дóброго ужé ни мош ч’ікáти.*

ТРУ́ПІШШІНИЙ – трухлявий: *Йіблúнка трýп’іш’:іна / трéба спилúти / і то бóрзо / бо дес упáде / ї оцисý ш’:éпу ўлóми / а то шкодá.*

ТРУ́ПІШШІТИ – трухлявіти: *Мої / ч’о / верé / цез гор΄íх трýп’іш’:ійі? / вúтко / шош йімý ни так / алé шо? / бо вин ни йе дýже старúї / таї уродúў / н΄іўрóку / сегóроку фáйно / а вúдиш / ікúї стаў / шош йімý тýтен'ки се ни ўдайé / Мóже / тогó / шо вýлиц'а*?

ТРУ́СКАВКА, -и – здеб. *мн*., ТРУСКАВКИ́, -вóк; вид лісових суниць: *Набрáла отáм у бéрез΄і жмéн΄ку йігидóк / а на снúску нас΄іл΄éла трускавóк / дам дитúн΄і / дéхто ни рузум’íйі / і за ўс'о кáже / трускаўкú / а праўдúв’і трускаўкú ад'í йек вигл'ідáйут / абéз знáла*.

ТРУСЬ-ТРУСЬ – *виг*., ужив. для підкликання кролів: *Берú травúч’ку / таї клич’ кр΄íликиў / кажú / трус΄ трус΄* / *ад'і / ўни ўже приб’íгли т тóб’і / дýмайут / а шó цес хлóпч’ік нам / верé / прин'íс*?

ТРУ́ТИТИ – *докон*. до ТРУЧЄ́ТИ: *Їгрáлисе / ї вýїкиў М’íс΄ко трýтиў нáшого ў болóто / мокр΄íс΄киї прийшóў / áле йа ни пишлá л΄íсти ў óч’і / бо наш такóш вáртиї свóго; Трýтиў ус΄ó по пйет΄ грúўн΄іў / бо тáмки ни бýло кóло ч’óго сид΄íти / по шис'т' бих буў ни продáў.*

ТРУ́ХЛЯ, -і – *знев*., *згруб*., про щось старе, трухляве; *перен*., жінка старшого віку: *Хáту ни продáли / бо то трýхл'а / комý тотó трéба? / кóждиї се подúви / таї подýмайі / л'íпше новé поклáсти / йік с тим возúтисе; То ни хáта / а трýхл΄а / дах прот΄ікáйі / с΄т΄íни скособóч’ілисе / пидлóга прогнúла / хот΄íўше там жúти / трéба велúкого трýду уклáсти / і грóшиї / оц:é ни маловáжне; Старá трýхл'а / а ш’і м’іш’éйіц:е ў ч’ужé жит'é / до цéго тре: мáти здорóўйі ї охóту*.

ТРУЧЄ́ТИ – 1) штовхати: *Брáч’:іку Федýц΄у / анý поможʼíт / труч’éймо рáзом цис΄í сáни / бо кин΄ ни гóден вúт΄ігнути йіх у горп*; 2) *перен*., *згруб*., продавати за низькою ціною: *Йéблука пускáў зá шо / зá т:о / труч’éў / йек мих / бо дýже завúзно бýло / а грýш’і фáйно пишлú / за ден΄ три пáц΄і продáў* / *ї шушенúц'і ни застóйілисе* / *зрáзу пишлú.*

ТРУЧЄ́ТИ (КУЧЮВА́ТИ, ТРАДЖЮВА́ТИ) ЖИТЄ́ – жити важко, долаючи труднощі; відчувати матеріальну скруту: *Жийімó отáк / ік вúдиш / труч’éйімо жит'é / бо ўно самó ни дýже хóч’і їти / урáс шош нахóди také / шо ти ни знáйіш / шó с тим робúти і йéк с тóго вúйти; Велúких роскóш’іў нимá / алé ї ни скáжеш / шо труч’éйімо жит'é / жúти сегóн:е мош / кобú лиш здорóўйі / оцéго би се здáло / а бúрше / шо? / компетáйімосе тим / шо*

йе / ад'і́ весна́ се зач'іна́йі / таї ни бу́де колú го́лу пидоі̆мúти / а ни т:о / шо прислуха́тисе до се́бе / ци розду́мувати над жит'е́м / шо́ ў не́му так ци ни так; *Ти се пита́йіш / йеґ жийімо́ / а шо́ йа скаў? / жийімо́ по ўс'е́кому / де́коли ус'о́ і̆де рúўно / а йе так / шо се застопо́р'уйі / ни хо́ч'і і̆ти гла́тко / таї тогдú йіго́ тре́ба труч'е́ти / вú́д'іла йіс уч'е́ра / йек вуі̆ко ўгуру́ фúру труч'е́ў? / ота́к і нам де́коли прихо́диц:е / але́ жит'е́ так се ма́йі / шо ў не́му ни ўс'о ла́тко / таї шо робúти? / абú лиш ни гúрше / оц:е́ йа скаў; М'ін'і́ за́рас так прийшло́се / шо йа ни жийу́ / а труч'е́йу жит'е́ / ус'о́ ў ку́пу се скла́ло / і ни зна́йу / йек с то́го вúі̆ти; Іва́н'ч'іку / а ти гада́йіш / шо то лиш тоб'і́ тру́н:о прихо́диц:е? / та то ўс'і так жийу́т / ни каў / мо́же / кому́с ле́кше / але́ ўс'і му́с'ут гарува́ти / ко́ждиї труч'е́йі жит'е́ / йек мо́же / шобú вúі̆ти на рúўну доро́гу / ци ти гада́йіш / шо ік пúдеш у с'в'іт / то та́меч'ки бу́де со́лотко? / соло́тке даўно́ розибра́ли / а ўскр'і́с' / та́к'ік оту́т*.

ТРУЧЄ́ЮЧІ – штовхаючи: *Ота́к труч'е́йуч'і фúру / пово́лен'ки вúі̆шли на горп / сам бих буў тото́ ни поду́ж'іў / Лес'о́ помúх; Йіле́нко / ми ни жийімо́ / ік се нале́жи / ми труч'е́йімо жит'е́ / шобú ўно рúўно ішло́ / ота́к труч'е́йуч'і / ік ма́жу / нога́ за ного́ў / ідемо́ / А йа бих так ни сказа́ла / тикú тако́го нима́ / ік йісте́ за ма́жу сказа́ли / пе́н'ц'ійу ма́йіте / тха́т'і прино́с'ут / у тепл'і́ / йі́сти йе шо / таї ч'о се кво́лити? / у де́кого з л'удúї набога́то гúрше / ота́мки б'ідá йе / а ў нас ш'і мо́же бу́ти / роско́ш'іў нима́ / але́ жúти мош / отаке́ мойе́ сло́во*.

ТТО (ТОТО́), ШО РА́НО ПОПУ́СТИШ, І ЗА ДЕНЬ (ЗА ВСУ ДНИ́НУ) НИ НАЗДОЖЕНЕ́Ш – те саме, що РАНО́К-ПАНО́К: *Абе́сте запамн'іта́ли на ўсе жит'е́ / т:о / шо ра́но ў робо́т'і попу́стиш / ни наздожене́ш і за днúну / абе́с йек стера́ўсе / тоб'і́ ни вúі̆де ус'о́ так зробúти / йе́к йіс хот'і́ў / напере́т гада́ў / кобе́с половúну / і т:о бу́де низле́ / а то ї за половúну тру́н:о*.

ТТО, ШО ТРЕ́БА – про те, що заслуговує високої чи найвищої похвали: *Ти ў ме́не дон'ка́ / т:о / шо тре́ба / л'і́пшойі і кра́ш:ойі нима́; Сего́н:е бо́рш'ік / т:о / шо тре́ба / л'укс; Фа́йно д'ікова́т' вам / Мúтре / робо́та / т:о / шо тре́ба / абе́сте здоро́в'і бу́ли / ї абú вам Бох у ўсе́му помога́ў; Водúч'ка / т:о / шо тре: / по́над н'у / нима́*.

ТУГА́ ЗЕМНЯ́ – неродюча земля: *Земн'а́ туга́ / забúта / там н'іч'о́ ни хо́ч'і родúти / копне́ш / а кúцка ни рос:ипа́йіц:е / туда́ би до́брого гно́йу / з де́с'іт' тач'о́к п'іску́ / отогдú мож би шош говорúти / а так*.

ТУГИ́Й – твердий: *К'і́сто ма́йі бу́ти туге́ / а́ле ни заду́же / ану́ озмú ў ру́ку ї посмотрú / абе́с ч'у́ла / іке*.

ТУГИ́Й РИК – скрутний, важкий, неврожайний: *Перет:огі́т бу́ло до́бре / а цес рик / тугі́ї / йе́блуч'ка ни ўроди́ли / дош':і́ позабива́ли городи́ / йе́годи н´іхто́ ни приїма́йі / т´е́шко прихо́диц:е / але́ кому́ поквóлис:е.*

ТУ́ГО – *присл.*, важко; скрутно: *Ў цим ро́ц´і ту́го прихо́диц:е / н´іви́тки н´іч'о́ нима́ / на пу́шку / на оти́ц´ко / си́рот'ім се ч'у́йімо*.

ТУДА́ – *присл.*, туди: *Куда́ іде́ш? / Туда́ / куда́ тре́ба | А куда́ тре́ба? / Туда́ / куда́ л'у́де хо́д'ут / але́ тро́хи ўбик.*

ТУДА́ ВО (ТУДАВО́) – *присл.*, ось туди: *Н´і м'ін´і́ ту́тки з биса́гами стойе́ти / шоби́ за ко́ждиї рас ма́ла вас опходи́ти / тудаво́ клад´і́т / на при́збу / таї сам'і́ с´е́т´те / кво́литесе на но́ги / а йіх уваж'е́ти ни хо́ч'іте; По́пиў тудаво́ ви́сип / ни́ суда́ / бо ц:у пу́т´н´у м'ін´і́ до и́нчого тре́ба.*

ТУДА́ ДИМ, ТУДА́ ДИМ, КУДА́ БА́БА С КОЛАЧЄ́М – *жарт.*, усталений вислів, який промовляють декілька разів для "проганяння" диму від розкладеного вогнища: *Упере́т / ік не́н´а кладе́ ва́тру / а то шош ни ду́же гори́т / дими́ іду́т ў о́ч'і / то ми видгони́ли йіх / маха́ли рука́ми ї каза́ли / туда́ дим / туда́ дим / куда́ ба́ба с колач'е́м / І шо / помога́ло? / Ни ўра́с; Ану́ / Ште́фко / видгон'е́ї дим / кажи́ / туда́ дим / туда́ дим / куда́ ба́ба с колач'е́м / вин уч'у́йі / таї заве́рне ў дру́гиї бик.*

ТУДА́ Й ДОРО́ГА (ДОРИ́ШКА) – туди й дорога: *Ни спера́ї / наї іде́ / куда́ хо́ч'і / туда́ ї доро́га / уна́ ни дити́на / ма́йі го́лу на ўйе́зах.*

ТУ́ДА-СУ́ДА – *присл.*, туди-сюди: *Хо́дите ту́да су́да / шука́йіте ґу́рского? / сопоч'е́ўку вид вас і ў Бо́жиї ден´ нима́ | ану́ с'е́т'те ма́ком.*

ТУДА́ УСІ́М (НАМ) ДОРО́ГА (ТА́МКИ (ТА́МЕЧЬКИ) ВСІ БУ́ДЕМО) – *евф.*, про невідворотність завершення життя: *Мих би ш'і жи́ти / але́ шо / приїшо́ў йіго́ ч'ес / таї пишо́ў / і н'іч'о́ с цим ни под'і́йіш / то / Іва́нку / ус'і́х нас таке́ жде / ус'і́м нам туда́ доро́га / лиш т:о / шо ни ўс'ім зра́зу; Туда́ ус'і́м нам доро́га се сте́ли / лиш переї́ти́ ко́ло Грицако́вих / тро́хи ни́ш:е / таї приїшли́ / ота́мки нас ч'іка́йут тот'і́ / шо бо́рше туда́ приїшли́ / и:ї / шо́ говори́ти / ко́ждого ро́женого таке́ ни обмина́йі.*

ТУЛЕЛЕ́ (ТУЛЕЛЕ́-ФУТЬТЯТЯ́; ТУЛЕЛЕ́-ФІ́ТТЯ-ФІТЬ) – *незм.*, *ірон.*, *жарт.*, викор. в ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити: хтось дуже задоволений, внутрішньо вільний; не зважає ні на які умовності, приписи: *Д´і́ти пе́ред' Никола́йем наїшли́ ў ша́ф'і цуки́рки / с´м'ійу́ц:е / т´і́шуц:е / йім тулеле́ / а ма́ма ме го́лу шуши́ти / йік уздри́т / шо там по́рожно; А йа ра́йу роспуска́йу / тулеле́ / фут´:ат´а́ / набува́йусе / по́ки молода́ | по́ки м'ін'і́ хо́ч'іц:е*; *Тулеле́ / це шош таке́ весе́ле / шо ти ни зна́йіш / ік'і́ слова́ дибра́ти / шоби́ переда́ти / йе́к тоб'і́ йе / або́ ш'і ї так / наї соб'і́ бу́де / шо хо́ч'і / а йа т'і́шусе / м'ін'і́ до́бре ў ц:у м'іну́ту / і ўс'і б'і́ди наї т'іка́йут вид ме́не /*

йім ту́тки нима́ шо роби́ти / гаї / пишли́ ви́ц:и; Тулеле́ / це ік тебе́ шош фист корт'і́ло / і ўно се ста́ло / але́ ти ни над'іва́ўсе / шо тикі́ ўже ўно бу́де / отогді́ мош пі́тштрикнути с то́йі ра́дости / і кри́кнути / тулеле́ / ф'і́т':а ф'іт'.

ТУМА́К, -á – 1) *знев*., *згруб*., нерозумна, нерозважлива людина: *Йе́к йа ма́йу тумака́ наўч'е́ти? / йіго́ н'іч'о́ ни бере́ц:е*; *Проси́ла ч'ірну́шки купи́ти / а цес тума́к ад'і́ шо прин'і́с; Тума́к ро́би свойе́ / ти йіму́ пойісни́ти / росказа́ти ни го́ден / вин н'іч'о́ ї н'іко́го ни ч'у́йі; Та то тума́к / йіго́ н'і до́бре / н'і пога́не сло́во ни бере́ц:е / ти шош ка́жеш / а вин лиш ди́виц:е / і то ни на те́бе / а та́к'ік по́ч'ерес те́бе / дес маї да́л'і*; 2) *знев*., про малоговірку, насуплену, сердиту особу; іноді – *в порівн*.: *Йек це так / скажи́ м'ін'і́ / мо́же / йа ни розум'і́йу / а́ле прийшо́ў па́рубок до д'і́ўки / пиў ве́ч'іра проси́д'іў на ла́вици / йік тума́к / сло́ва ни сказа́ў / а пото́му лише́н' уста́ў / таї пишо́ў / Вин устидли́вий / а ви ч'о ни прийми́ли йіго́ винце́м / сам'і́ ни розговори́ли / та́же г'ос'т'а ма́ли / а вин пе́рший рас у ха́т'і / таке́ уздр'і́ў / тої ни знати́ / ци схо́ч'і ш':е прийти́*; 3) стусан: *Диста́ў тумакі́ў? / до́ста? / ужé конте́тний? / ну то би́рше ни приж'іч'ку́йсе / куле́ш'а / куле́ш'ін:ик / А: / то ш':е да́ти*?

ТУМА́К ТУМАКО́М (ТУМА́К ВИТ ТУМАКА́) – *незм*., *підсилене знач*. стос. ТУМА́К; викор. у ситуаціях, коли хочуть підкреслити: ця людина мовчазна, з неї слова не витягнеш; боязлива, неглибокого розуму; від неї не варто очікувати активних дій, підтримки: *Тума́к тумако́м / мих заступи́тисе за сус'і́да / а́ле н'і / сид'і́ў / йік і́ндик / йік м'ішо́к с п'іско́м; Ти ка́жеш за Петра́ / шо вин / тума́к тумако́м / а йа так ни скаў / там / де їде́ц:е про йіго́ / вин на́в'іт'ду́же розу́мний / оногді́ йіго́ хтос наймі́ў на де́н'ку / таї даў у полу́н:е само́го борш'у́ / а вин заўстида́ў ґа́здиў / таї ви́правиў у них до́бройі / пожи́ўнойі йіди́ / тако́йі / йік рахува́ў / йіму́ нале́жиц:е / до це́го ни ко́ждий розумна́к би доду́маўсе; Тума́к тумако́м / іна́кше ни ска́жеш / бо йе́к м'ін'е́ти дз͡иґа́рч'ік на ф'і́ўкало / таї ш'і таке́ / шо збо́ку надби́те? / йек? / ма́йі соп'і́ўку / а йіму́ ф'і́ўкала се стре́било / Но́ц'ко / та бо то дити́на / де́ ўна зна́йі / шо йе вартн'і́ш:е? / ўна лиш ви́ди / шо їйі би́рше корти́т / наї ма́йі / рас вин це́го хот'і́ў / а йа йіму́ дру́гий дз͡иґа́рч'ік ку́пйу / і про́с'у тебе́ / абе́з би́рше йіго́ ни обзива́ла тумако́м / з дити́ноў так се ни гово́ри / ти деш ч'у́ла / шоби́ гента́м йа ци д'е́д'а так с тобо́ў говори́ли? / ни ч'у́ла йіс / бо це́го ни бу́ло / а ти / ік хоч' зна́ти / ш'і ї ни таке́ роби́ла / і то лиш тому́ / шо тоб'і́ се здава́ло / шо ти ро́биш до́бре / і шо йа тебе́ за ц:е пофал'у́ / забу́ла йіс*?

ТУМАКИ́В (МЛУМАКИ́В) ДА́ТИ (НАДАВА́ТИ) КОМУ́С **–** набити когось: *Мих да́ти к'іл'ка́ тумакі́ў / а́ле се здэ́рж'іў / бо нагада́ў / шо ма́йу т'ішку́ ру́ку / таї т:о / шо ви нака́зували.*

ТУМАКИ́В (МЛУМАКИ́В) ДИСТА́ТИ – бути побитим: *Борони́ў / таї сам дистА́ў па́ру тумакі́ў / ад'і́ ӥкиї си́нец на пле́ч'ах / таки́ї / шо гаш ч'о́рниї.*

ТУ́МАН, -а – *лайл.*, 1) нерозумний: *Ти / ту́мане / к'і́л'ко йа бу́ду одно́ ї т:о саме́ тоб'і́ тоўч'і́*?; 2) мовчазна, непривітна людина; іноді – *у порівн.*: *Хо́ди / ӥік ту́ман / так / іґ би ў рот води́ набра́ў / ану́ шош допита́їсе ў не́го / ни допита́йіс:е / то нату́ра така́.*

ТУ́МАНА ПУСКА́ТИ – 1) вводити в оману: *Ни пуска́ї м'ін'і́ ту́мана / бо йа зна́йу сего́н'іш'н'і ц'і́ни / то ті́л'ко ни мо́же куштува́ти*; 2) впливаючи на когось, "диктувати" йому свою волю; гіпнотизувати: *Ви́тко / ту́мана Васили́с'і пусти́ли / бо ўна сама́ показа́ла / де гро́ш'і / і ланцужо́к золоти́ї ш:и́йі здоїми́ла / то ни спроста́ / так се ро́би.*

ТУ́МАН ВІСІМНА́ЦІТИЙ (ВИСІМНА́ЦЦІТИЙ) – *лайл.*, дуже нерозумна, на думку мовця, людина: *Н'і / тики́ н'і / цес ни йе / та́к'ік ти гово́риш / ту́ман в'іс'імна́ц'ітиї / вин соб'і́ ўч'е́йі т:о / шо хо́ч'і / шо ӥму се ўдайе́ / ану́ дес ота́к з ним поговори́ / наўми́сне / уздри́ш / шо вин до́ста розу́мниї / на не́му ўс'о до́ма де́ржиц:е / бо ма́ма ду́же слаба́ / ўч'е́тисе нима́ коли́ / ход' би ї хот'і́ў / до не́го по до́брому тре: / а ни́ гар'а́кати / і тогди́ уздри́ш*; *Та ти ни йе ту́ман вис'імна́ц':итиї / абе́с ни розум'і́ў / шо йа тоб'і́ каў / та ў те́бе голова́ ни до́ўбн'а / шоби́ ў ниї н'іч'о́ се ни затри́мувало; Стоӥі́т / ік ту́ман в'іс'імна́ц':итиї / іґ бо́ўдур / та лиш кл'і́пайі оч'е́ма / мої / а ч'о́ ӥіс ни кл'і́паў / ни пролу́пӥуваў свойі́ сл'іпаки́ ї ни диви́ўсе / іґ браў зда́ч'у / ни диви́ўсе / шо тоб'і́ дайу́т.*

ТУМАНІ́ТИ В ГОЛОВІ́ – про стан, коли втрачається ясність думки, здатність логічно мислити: *Шош м'ін'і́ зач'е́ло туман'і́ти ў голов'і́ / ч'у́йу / шо нипор'е́док / шо то ни йе до́бре / Мо́же / зноў ти́ски?*

ТУМА́Н (МРА́КА) КОМУ́С **СЕ ЗРОБИ́В (СЕ ЗРОБИ́ЛА) У ОЧЄ́Х –** хтось нічого не бачить, погано себе почуває: *Ка́же / шо ч'у́ў / іґ зач'е́ли стр'іл'е́ти / шош баба́хнуло / ӥіму́ зроби́ўсе тума́н у оч'е́х / а да́л'ше н'іч'о́ ни памн'іта́йі / і ни зна́йі / ки́л'ко дн'іў вит:огди́ проӥшло́ / ди́виц:е / ік мале́н'ка дити́на.*

ТУ́МАНОМ (ТУМАКО́М) ІТИ́ (ХОДИ́ТИ ТУ́МАНОМ; ТУМАКО́М) – про мовчазну, відлюдькувату, непривітну людину, яка йде (ходить), заглибившись у себе: *Ту́маном хо́ди / так бу́ркне Сла́ваїсу / шо ў гру́биї фу́с'ц'і йа бих і ни ўч'у́ла / Але́ сказа́ў / а т:о / шо ни кри́кнуў / то ч'о́*

йигó за ц:е тумакóм обзивáти? / таї вин ни мих знáти / ікá ў вас фýстка загрýба / і ци ви доч’увáйіте.

ТУМÁН (МРÁКА) У ГОЛОВÍ В КÓГОС – хтось (через втому, хворобу) не може ясно мислити, адекватно оцінювати певну ситуацію: *С цíми рахýнками йа сегóн:е рáду ни дам / ў мéне тумáн у голов’і́ / клóни на сон / Ну то припоч’éн' / а потóму зноў óзмес:е / тогдú лéкше пíде.*

ТУПÁК, -á – *згруб.*, 1) тупий ніж: *Вúжу / шо нимá дóброго нож’á / шобú хл΄і́ба ўкройі́ти / сам’і́ тупакú / то шо / нимá комý вúострити*?; 2) *знев.*, *перен.*, нерозумна людина: *Тупáк / ни знáйі / к’і́л΄ко бýде два на два / Ти / стар΄éку / та йимý лиш три рóки / а тоб’і́ к’і́л΄ко? / шó ти з нéго хóч’іш? / ти сам дóбре тáблич’ку ни знáйіш / А йа хот'і́ў йигó наўч’éти / уч’éра вин ужé казáў / шо штúри / а сегóн:е забýў.*

ТУПИ́Й, ЇК (ІК) ЧЬÓБИТ – *знев.*, *лайл.*, нерозумний: *Вúжу / шо йіс тупúї / ік ч’óбит / бо розýмниї такé би ни сказáў / л'і́пше без буў ц'íхо сид'і́ў / йік отакé говорúти / А йа вúтки знаў / шо ўни хóч’ут / казáў / шо на ум прийшлó.*

ТÝПО – *присл.*, повільно: *Сегóроку бип тýпо рис; Вóлоси тýпо ростýт / кáўт / шо нáхтоў дóбре гóлу мúти / алé ци то прáўда? / бо мош ўкал΄іч’і́ти / Йої / Мар’і́ / крáш:е к’іс΄л΄ікóм гóлу миї / ци хот΄ натерáї / це йа тóч’но знáйу / шо ни пошкóди / а нáхта? / хто йигó знáйі.*

ТУРÉПКА, -и – *рідко*, *ірон.*, сумочка: *Хóдиш корóву пáсти с такóў турéпкоў / ік пáн΄а / шó ти ў ниї нóсиш? / л΄ýбрик? / Агá / хóч’у зрáзу намал'увáтисе / шобú корóв’і весел'і́ш:е бýло / анýш / це помóже / і унá зач’нé крáш:е пáсти / ни ме бúцкатисе / ї молокá бúрше даст.*

ТУРÉПОЧЬКА, -и – *зменш.-пестл.* від ТУРÉПКА: *Йо:ї / йа такóш хóч’у мáти такý турéпоч’ку / к’і́л΄ко ўна куштýйі? / в’ід΄і́ / дóрого.*

ТÝРМА – 1) велика кількість чогось (напр., овець, комах та ін.): *Тих жýкиў / тýрма / нимá де ногóў ступúти / а дивúсе / йéк т:о до водú сýне / ч’ýйі / де р΄ікá*; 2) *перен.*, юрба: *Тепéрен΄ки булóк / колач’і́ў / шо хоч’ / ус΄ó йе / а ўперéт за бут΄ ч’ем тýрми л΄удúї стойéло / т΄ішк’і́ ч’ісú бýли.*

ТУРШЄ́К (ТУРШÝК), -ікá (-á) – 1) *згруб.*, про тварину (теля, барана): *Ад΄і́ їкиї турш’éк / бúтисе хóч’і / виджєнú / бо ш’і гýпне дитúну / Та ви ни вúдите / ўно їгрáтисе хóч’і / тéл΄і йік тéл΄і*; 2) *знев.*, *перен.*, нерозумний (здеб. про дитину, підлітка): *Ч’ýла мойá душ’á шош нидóбре / вихóжу с хáти / а цес туршýк вáтерку росклáў кóло оборóга / найшóў с΄ірникú / таї гр΄і́тисе схот΄і́ў / йа йимý показáла тотý вáтру / ме дóўго памн'ітáти.*

ТÝСОК (ТУГÁ), -ску (-и; -ú) – туга, сум: *Банувáла за ним / таї с тóго тýску заслáбла бýла / áле / бóле / пройшлó / ўтихомúрилосе / так збóку*

вигл´ідáйі / а шо ўсередúн´і д´і́йіц:е / вúтки йа знáйу?; Алé такúї тýсок буў менé опхопúў / такúї велúкиї / шо сéрце мойé пýкало і рвáлосе на кавал'ч'ікú / і н'іхтó тогдú ни мих би буў менé розрáдити / отúц'ко ни мих би; *У наз бúрше кáжут / тýсок / а нú тýга*.

ТУ́ТКИ (ТУ́ТЕЧЬКИ, ТУ́ТЕНЬКИ) – *присл*., тут: *Тýтки нимá робóти / таї молод'і́ йі́дут у с'в'ітú / наїмáйуц:е ў ч'ужúх крайáх / т'éшко рóбйут / алé вúходу с цéго йа пóки шо ни вúжу / рáн'ше жинкú бúрше йі́хали / а тепéрки ї ч'олов'ікú дúўйуц:е / шобú пойі́хати*; Тýтки *фáїниї пл´ац на хáту / дýже фáїниї / см'і́ло будýї́тесе / м'і́сце здорóве / сухé / це ни мóч'іра / шобú йій ш'і тре: бýло виробйéти*; С*´ідáїте тутеч'ки / ми се посýнемо; Тýтеч'ки нимá р´ідý ї н´ікóли ни бýло*; *Тýтен'ки / Марýс'ко / с'ідáї / блúш:е до нас / і зас'п'івáї нам шош / анý / за Дунáї*.

ТУ́ЧЯ, -і – 1) темна грозова хмара: *Сýнут тýч'і / страшнúї дош' бýде / і то скóро*; 2) грозова хмара, що спричинює град: *Ў горóд´і / йíґ би скосúў / тýч'а ўс´о вúбила / Ну то прáўда / такúї грат лупúў / шо вúкна ў хач':éн´і повибивáў / у жит´ý такóго ни вúд´іла / ік пот´éч'е йіцé / Однó шо грат / а дрýге / шо в'і́тер / зв'і́йілосе / шо с´в'і́та Бóжого ни бýло вúтко / А́ле див'і́ц:е / йек потóму скóро стр´éхло*; 3) *перен*., дуже сердита людина; часто – *в порівн*.: *Ми се перепýдили / бо вин / ік тýч'а / приб'і́х / гаш поч'орн'і́ў / такúї ікúїс стаў*.

ТЬО́ХНУЛО (ТЕ́НЬКНУЛО, ТО́НЬКНУЛО) ВСЕРЕДИ́НІ – когось несподівано пройняв певний здогад; хтось зрозумів щось: *А м'ін'і́ лиш шош т'óхнуло ўсередúн'і / тáк'ік би питказáло / ни згóд'уїсе / бо попацúш б'ідý / лиш'éї цис'і́ бéс'іди / кажú / шо подýмайіш / ї ік шо шó / то даш знáти; Ш'і н'іч'ó ни ч'ýти бýло / ми тáк'ік уч'éра / говорúли / ш'і смих запитáла / а йéк у вас / йéк се ч'ýйіте? / ус'ó дóбре / каўт / а сегóн:е шош се кýтайу / а м'ін'і́ лиш шош т'óхнуло ўсередúн'і / і йа зрáзу / ў ту м'інýту ус'ó зрозум'і́ла / унó м'ін'і́ стáло / ік на долони.*

ТЬФУ-ТЬФУ НА ТЕ́БЕ (НА ВАС) – 1) ужив. для вираження незадоволення, обурення чимсь, негативного ставлення до чогось: *Нáпас´т´ звóдите / т´фу на вас / абéсте таґ жúли / йéк ви прáўду кáжете*; 2) вислів може супроводжуватися постукуванням по дереву, спльовуванням, вжив. таких слів, як “поганий”, “паськудний”, “нифайний”; згідно з вірув., все це виступає як засіб запобігти урокам – не наврочити когось: *Мар´і́ч'ко / оцé тв'ій пáрубок? / к'і́л´ко ўже йімý? / м'і́с´іц´? / т´фу т´фу на тéбе / їкúї йіс погáниї / гет пас´кýдниї / наї здорóвиї тоб'і́ ростé; Т´фу т´фу на тéбе / лиш н´іўрóку / фáїна д´і́воч'ка / ў мáму се ўдáла*.

ТЮ́ДИВ, -ева – Тюдів (назва села): *Т΄у́диў усı́ї у садáх / і ік навес'н'і́ ус΄ó цвитé / то ни надиви́ўбисе та ни надиви́ўбисе / крáш:ого н΄іт́дé нимá / по ўс'іх с'в'ітáх бес ходи́ў / а такóго ни нáїдеш.*

ТЮ́ДИВ НИ МИНЕ́ЦЦЕ (НИ ПРОМИНЕ́ЦЦЕ, НИ МИНЕ́, АБИ́ ШО́); НИ БІ́ЙСЕ (НИ ЖУРИ́СЕ) – бережи здоров'я, бо це – найцінніший дар: *И:ї / вит тóго / шо ти би́рше зрóбиш ци мéнче / Т'у́диў вит цéго ни минéц:е / абéз знáла / вин жийé і ме дáл'і жи́ти / а ти сокоти́се / л'у́пко / бо йік отáк меш натсáд'уватисе / то ни знáйу / шó с тобóў бу́де ч'éрез ікúхос пáру рóкиў / зрóбис:е такá / ік старá М'і́лич'ка; Т'у́диў вит тóго ни минéц:е / шо ти посокóтиш своійé здорóўйіі / Сокíлске ни завали́ц:е / і Калату́ра йек стойéла / так і ме стойéти / ус'ó тáк'іт бу́ло / так і дáл'ше бу́де / а минемóсе ми / лиш ни ўс'і зрáзу / тогó ни плач' за тáтом / ни гризи́се / вин прожи́ў фáйне жит'é / таї наї споч'івáйі з Бóгом / у так'і рокú / Мару́с'ко / ужé ни ўстит умерáти / от шо йа скаў / гет ни ўстит; Ти так квáпиш цисé зроби́ти / так се ўрóбйуйіш / бо тоб'і́ се здайé / шо ік ни зрóбиш / то с'в'т завали́ц:е / то Т'у́диў минéц:е / так? / а йа каў / л'у́пко л'у́ба / абéс се ни бойéла і цим се ни жури́ла / Т'у́диў йек стойéў на свóму м'і́сци / так і ме стойéти / а бур'ін'ч'ікú ік трóхи би́рш'і ви́ростут / то ни йе б'ідá / уні́ на т:о йе / шоби́ рости́ ї глуши́ти кукуруцкú / ўни / сарáк'і / такóш хóч'ут жи́ти / тогó на їкиїс ч'ес лиши́ йіх у спокóйі / а самá пиди́ ў Ку́ти і пров'і́р'се / абéз знáла / шó с тобóў йе / бо т:о / шо йіс м'ін'і́ росказáла / м'ін'і́ ни дýже се удайé / отáк йа скаў і на цéму с'к'ін'ч'éйу / зáўтра ранéн'ко ідемó об'і́ / і то ни ў Ку́ти / ік йа сказáла / а йі́демо ў Кóсиў / і фéртик / об'і́ їдемó / бо то гет мус.*

ТЮДИВСКИ́Й – *перен.*, гоноровий: *Йа / л'у́пко / самá ни пи́ду / ік менé ни кли́ч'ут / бо йа мáйу ікиїс гóнир / йéк так іти́ никли́каниї? / Ну та скаў тоб'і́ / шо нáв'іт' мóжеш ц:е ни говори́ти / бо то ї так ви́тко / шо ти т'удиўскá / і бес цих твóйіх слиў / алé ми своїі́ / то моглá бес притри́мати трóхи свиї гóнир / ни давáти йімý так розростáтисе; Такé б'ідóване / а кúл'ко гóнору / пóўна пáзуха / Йо / ви́тко / шо т'удиўскá д'і́ўка.*

ТЮДИВСКИ́Й ВИТ ТЮДИВСКО́ГО – про того, хто дотримується традицій, прийнятих у Тюдові, хто добре володіє говіркою села, знає його історію та ін.: *Ну та ти / Мару́с'ко / йе т'удиўскá вит т'удиўскóйі / то р'і́тко хто з молоди́х так пил'ну́йі нáш'і звич'áйі; Ти тикú нáш'а / абéз знáла / ти т'удиўскá вит т'удиўскóйі / йа ни знáйу / хто би́рше т'удиўск'і́ш:иї / ік ти / нимá / бо то ни лиж за т:о їдéц:е / шо вин ту́тки ўроди́ўсе / жийé / ту́тки йігó рóдич'і / це важнé / н'іхтó ни кáже / шо н'і /*

це / мо́же / ї пе́рше йе / але́ до це́го тре: ш’:е бога́то ч’іго́ докла́сти / бога́то ч’іго́ / шобі́ рахува́тисе т'удиу̃скі́м.

ТЮДОВА́Н, -а (-вця) – *рідко*, житель Тюдова: *Т'удова́ни то́же вийіха́йут на роботі́ / ад'і́ мойі́ сус'і́ди у̃же де́с'іт' ро́киу̃ у с'в’іта́х; Ми ма́їмо ї́кос се назива́ти / того́ йа сказа́ла / т'удова́ни / нат цим ш’і мош поду́мати / то ни пошко́ди / йа нагада́ла / шо гента́м / це д'і́до роска́зуваў / за нас каза́ли / кал'у́ш’ін:ики / бо л'у́де с Т'у́дева на мн'е́со ни ду́же моглі́ рож:и́тисе / то де́коли у̃ Ку́тах купува́ли кал'ушкі́ / ні́ шобі́ фа́їне мн'е́со / а т:о / шо ко́ло не́го / т':і ч’ісі́ проїшлі́ / і смих поду́мала / а йе́к тепе́рки за нас каза́ти? / ну то т'удова́ни / могло́ би бу́ти / ци шо́ ви на ц:е ска́жете*? / *бо кау̃т / тот'і́ / шо с Т'у́дева / шо жийу́т у Т'у́дев’і / т'удиу̃ск’і́ л'у́де / ота́к бі́рше гово́р'ут / бо у̃ Ку́тах / то куч’:акі́ / у Рижн'і́ / рижн'е́ни / а за нас йе́к каза́ти? / т'у́диу̃ц'і могло́ би ш’і бу́ти / йек / вере́ / л'і́пше*?

ТЮТЮНЕ́ВИЙ – тютюновий: *Вит то́го за́паху т΄ут΄уне́вого мош умл΄і́ти / бу́ло таке́ / одна́ сил΄е́ла т΄ут΄у́н у Доли́н΄і / надвор΄і́ спарнота́ бу́ла / то ч’ут΄ ни у̃ме́л:а / так л΄у́де каза́ли / бо тут / у Ца́рин΄і / йіго́ ни с΄і́йут / того́ йа се ни розум’і́йу на не́му / але́ за отаке́ ч’у́ла.*

ТЮТЮНЕ́Ц, -ньця́ – тютюнець: *Ої шо до́бриї т΄ут΄уне́ц / ої шо за́пах / а́ле м’ін΄і́ / Іва́н΄ч’іку / ни во́л΄но кури́ти / ле́хк’і / слаб΄і́*.

ТЮ-ТЮ-ТЮ́ – *виг.*, яким скликають курей: *Абе́с на С΄в’іті́ї ве́ч’ір ни клі́кала кури́ї / ни каза́ла / т΄ут΄ут΄у́ / бо усі́ї рик ни мут не́стисе.*

У

У – *прийм.*; у спол. із З.в. *імен*. вжив. у тому ж *знач*., що і прийм. *на*, *по*, *через*: *Іґра́у̃ у трамбо́н і ци́мбал / вин тото́ л'убі́у̃; Ход'і́м у мали́ни / уні́ у̃же присти́гли; Здиба́лисе у дв’і нед'і́ли по с'в’е́тах / дес так; У со́рок ден' по ч’олов’і́кови об’і́дец зробі́ла; Вес'іл'е́ у рик по сло́в’і зробі́ли / бо д'і́ти ма́ли се доу́ч’увати / таї того́*.

УБАНДЕЖО́ВАНИЙ – *рідко*, забинтований: *Йої / Го́сподо / лице́ так убандежо́ване / шо ни пизна́у̃ би / а у̃же колі́ сло́во сказа́у̃ / тогді́ пидийшла́ дне́му бли́ш:е / таї ру́ку поцулува́ла.*

УБАНДЕЖУВА́ТИ – *рідко*, забинтувати: *Держі́ ота́к ру́ку / наї Л'о́н'а фа́їно убандежу́йі тот па́лец / шо йіс уруба́ла / потерпі́*.

УБЕ́ДУВАТИСЕ (ВБЕ́ДУВАТИСЕ) – дивуватися: *Убе́дуйуц:е / шо вин ви́продаў йе́блука за три дни; Убе́дуйусе / бо йе ч’о / бо це таке́ / шо с'в’іт тако́го ни ви́д'іу̃ / а ти ка́жеш / с'в’іт ни ви́д'іу̃.*

УБЕРА́ТИ (ВБЕРА́ТИ) – одягати: *Шо́ м'ін'і́ уберáти? / вýстоўки ци кантúўку м'із'іну́? / Йа бих сегóн:е рáдила рукавúўку / А то ни бýде загор'іч'é? / кúл'ко ўже покáзуйі? / вигл'ідáйі / шо гóр'іч' бýде.*

УБЕРА́ТИ (ВБЕРА́ТИ) ДЕРЕВЦЕ́ – про прикрашення весільного деревця: *Ти ни вúд'іла / йек уберáйут дереўцé? / Вúд'іла ўбрáне / готóве / шо стойéло пéред' молодúми / отáк бýли поклáден'і велúк'і колач'і́ і хл'іп / аў них / дереўцé / Дереўцé уберáйут у кúтицу / це пéршиї ден' вес'іл'á / рóбйут цисé рúдн'і / сус'і́ди / і зак'і́н'ч'уйут дес у полýн:е / ци пополýн':у / йік уберáйут / то с'п'івáйут / клад'і́т / тáтку / на вершóч'ок павóч'ок / це такá птáшка з глúни / помал'óвана с'р'і́блим / і ўбрáна ў п'і́р'іч'ко / б'і́ле / зелéне / ружéве / колú ц:е с'п'івáли / д'éд'а з мáмоў ч'іпйéли павóч'ок ш ч'і́ч'коў і грúшми / потóму фам'і́л'ійа / сус'і́ди / ўс'і так робúли / брáли ч'і́ч'ку паперóву ї грóш'і / а йіґ дереўцé ужé ўбрáне бýло / то грóш'і клáли ў тер'і́л' / і тепéрки так / лишéн' тих с'п'іванóк вес'і́ўних / шо даўнó с'п'івáли / ни ўс'і знáйут.*

УБЕРА́ТИ (ВБЕРА́ТИ) ЇЛИ́НКУ – прикрашати ялинку: *Гентáм кул' бýло мáло / то д'і́ти сам'і́ ўс'éке робúли / ланцушкú с солóми ї вáти / морóс / с пап'і́ркиў / гор'і́хи ў позлúтку замóтували ї так ч'іпйéли / дез за дв'і три нед'і́ли / пéрет' с'в'éтами брáлисе кол'ідувáти ї оц:é р'іхтувáли / і ш'і смих забýли / пайáци робúли.*

УБЕРА́ТИ (ВБЕРА́ТИ) МОЛОДУ́ – одягати молоду (про реалізацію частини весільної обрядодії): *Молодý зрáнку уберáйут / кладýт йійі́ на дві'і пóдус'ц'і вúшит'і / шóби мн'éко ї фáйно бýло ў жит'ý / ік вид:áсце / ў зýби дайýт ч'ірвóн:у нúтку / ни вид урóкиў / а тогó / шо в'інóк м'і́ртовиї на ниї до кисникúў пришивáйут / то нúтка мáйі бýти / абú йійі рóзум ни зашúли / кисникú рóбйут з вулúч'ки / ўпл'ітáйут у кискú / фáйно ўс'о укладáйут на голов'і́ / з:áду ўйéжут пол'ітúки / ў молодóйі ўни б'і́л'і / дéкотр'і вúд'іла / шо мáли б'і́л'і ї сúн'і йáс'н'і / на голов'і́ ў молодóйі ширóкиї зелéниї м'і́ртовиї в'інóк / це йа казáла / одúн паперóвиї с сухóзолот':у / і ш':е одúн / вузéн'киї / з:áду затич'кú / так шо ўс'а головá ўбрáна / волúс ни вúтко / лиж з бокúў ци нат ч'олóм / мýс'іли бýти кýч'ір'і / йіх даўнó робúли кац'ýбоў / нагр'івáли йійі́ / і накрýт'ували вóлоси / іґ задýже нагр'і́ти / то вóлоси моглú спалúтисе / йа колúс так гостúла / ік пéршиї рас мене ўз'éли бýли ў друшкú / бо то ї дрýшка мáла бýти куч'ір'éва / і ш':е ни сказáла / на кол'і́на молодúї клáли два вес'і́ўн'і колач'і́ / і так унá / схúлена над нúми / сид'і́ла / пóки йійі́ уберáли / а потóму молодý заводúли за стиў / клáли за дереўцé / унó мáло бýти затúкане ни ў два колач'і́ / а ў колáч' і хл'іп / отáк уберáли молодý / А ци с'п'івáли ї кúхос с'п'іванóк? / Айéґже / ої ч'ірвóн:а*

калино́н΄ка / б’і́лиї ц΄в’іт / мене́ ма́мка в’ір΄іж’е́йі / йа ї́ду ў с΄в’іт / а йа бу́ду по с΄в’і́т΄і ходи́ти / до́брих л΄уди́ї на вес΄іл΄е́ проси́ти / оі̆ прий̆д΄і́т ви / сус΄і́доч’ки / до ме́не / оі̆ у ме́не вес΄іл΄і́ч’ко́ / у ме́не / беспереста́нку с΄п’іва́ли вес΄і́ўних / йа позабува́ла / бо то голови́ ни де́ржиц:е / ў ме́не ўже така́ голова́ / ік си́то.

УБЕРА́ТИСЕ (ВБЕРА́ТИСЕ) – одягатися: *Л΄у́би штрамува́тисе / ко́ждоі̆ нед΄і́л΄і убера́тисе ў шош и́нче / убран'а́ до́ста / таі̆ м’ін'е́йі.*

УБЕРА́ТИСЕ (УБРА́ТИСЕ) В ПІ́РІ – багатіти (розбагатіти); досягти певного статусу: *Убра́лисе ў п’і́р'і / таі̆ хо́ч’ут диктува́ти свойу́ во́л'у / а́ле сего́н:е дурни́х нима́ / л'у́де ни бойу́ц:е рот утвори́ти / то ни т:о / шо ўпере́т бу́ло / деле́ко ни т:о.*

УБЕ́РЯ, -і – *рідко*, іноді – *ірон*.; те саме, що ВБРАНЄ́: *Гаі̆ / наі̆ наді́ўйусе на твойу́ убе́р΄у / наі̆ убі́здр'у тебе́ / то шо? / ў це́му меш виступа́ти ци ї так десколи́с носи́ти? / йек уно́ тоб΄і́ ме?*

УБЕСПЕ́ЧІНИЙ (ВБЕСПЕ́ЧІНИЙ) – *дієприкм*. від УБЕСПЕ́ЧІТИ (ВБЕСПЕ́ЧІТИ): *Ч’олов’і́к ни мо́же бу́ти убеспе́ч’іниї вид бол΄е́ч’ок / у старо́го йіх ку́па / ко́ждого д΄н΄а голоўн΄і́ш’:а и́н'ч’а / але́ ўс'і при не́му / н'іўдна́ се ни ўступа́йі / ни попуска́йіц:е йіго́.*

УБЕСПЕ́ЧІНО (ВБЕСПЕ́ЧІНО) – забезпечено успішне розв’язання якоїсь проблеми: *І:ї / шо гри́стисе пусти́м? / у цих ґа́здиў / ґеренту́йу / ўс΄о убеспе́ч’іно / і дон΄ка́ ў Ку́тах ме ма́ти робо́ту / і хло́пец пи́де да́л΄і се ўч’е́ти / ўни напере́т ду́майут / йеґ зроби́ти / аби́ ви́йшло на до́бре.*

УБЕСПЕ́ЧІТИ (ВБЕСПЕ́ЧІТИ) – забезпечити собі чи комусь успішне розв’язання чи завершення чогось: *Та́меч’ки не мо́же бу́ти тако́го / шо ни спод΄іва́ўсе / уни́ ўс΄о убеспе́ч’іли / прорахува́ли ус'і́ кро́ки.*

УБЕСПЕ́ЧІТИСЕ (ВБЕСПЕ́ЧІТИСЕ) – 1) вжити заходів для того, щоб ніщо не могло зашкодити здійсненню запланованого: *То шо? / ни мош бу́ло убеспе́ч’ітисе вид на́пасти? / йе х’і́тар΄ / то видгороди́се / шоби́ дру́гого ни корт΄і́ло посува́ти йіго́*; 2) заспокоїтися, втратити обережність, пильність: *Мар΄і́ / ви заду́же убеспе́ч’ілисе с тим псом / а пес / то ни к’із΄л΄е́ ци те́л΄ітко / вин і сво́го мо́же ца́пнути.*

УБЕСПЕ́ЧЮВАТИ (ВБЕСПЕ́ЧЮВАТИ) – *недок. в*. стос. УБЕСПЕ́ЧІТИ (ВБЕСПЕ́ЧІТИ): *Іґ би то мих у жит΄у́ ўс΄о убеспе́ч’увати / шоби́ ўно ле́хко ї́шло́ / а це́го нима́ / ти мо́жеш зна́ти / йек тре́а / а зроби́ти / ік с΄л΄іт / ни го́ден.*

УБИ́Й (МЕНЕ́) (УБИ́ЙТЕ) – ужив. для вираження неможливості здійснити, зрозуміти що-небудь: *Ану́ бес се запита́ла / йек тот ч’олов’і́к вигл'іда́ў / уби́ї / ни ска́жу / розга́дуйу / шо / в’ід'і́ / вин тро́хи заика́ўсе.*

УБИТЕ́РТИ (ВБИТЕ́РТИ, ОБИТЕ́РТИ) – витерти: *Убитри́ рот / бо гу́би ў бри́ндз'і; Убитри́ ли́шку / т:у / шо бу́ла ўпа́ла / ви́тко / хтос ква́пиц:е голо́н:иї / Ву́їно / а ви́тки ви це зна́йіте? / Йек ви́тки? / ў Т'у́дев'і ўс'і тоб'і́ ска́жут / шо йік упа́ла ли́шка / то хтос при́йде голо́н:иї / ци хатни́ї / ци ч'ужи́ї / але́ ме хот'і́ти ўі́сти.*

УБИ́ТИ (ВБИ́ТИ) – 1) покласти (про підлогу): *Д'е́д'а убйе́ пидло́гу / таї мо́жно бу́де ў ха́ту с'іда́ти*; 2) розбити: *Уби́ї у сма́шку ш':е одно́ йіце́ / бо то ма́ло*; *Тер'і́л' / тот / шо ву́їна да́ла бу́ла за прости́бих / сего́н:е смих уби́ла / і так м'ін'і́ шкода́ / шо ни зна́йу / наї би шош дру́ге бу́ло се ўби́ло / бут' шо́ / то м'ін'і́ ни так би бу́ло ба́н:о / а за цим тереле́м тики́ бану́ўу / И:ї / лиш'і́т жури́тисе / у вас шо́ / терел'і́ў ма́ло? / та йа за́ўтра бу́ду ї́ти на Вижни́цу / і вам таки́ї сами́ї ку́пйу / та́мки ш'і кра́ш':і йе / то ку́пйу вам к'іл'ка́ / абе́сте ма́ли / Ти ни розум'і́йіш / Йіле́нко / цес буў да́ниї за прости́бих / а тот'і́ / мо́же / ї кра́ш':і / але́ ў них нима́ то́го / шо ў це́му бу́ло; Іва́н'ч'іку / абе́с ни к'іва́ў пага́рики / бо убйе́ш / уни́ вели́к'і / ї ти ни ўде́ржиш йіх у ру́ц':і / ба́пка л'і́пше тоб'і́ го́рш'ітко даст / да́ти?; Ну та то мош уби́ти йіце́ / ми́ску / ши́бу / ус'е́ке / уно́ лиш пу́кне / се розі́бйі / таї шо тогди́? / йіце́ / ік уно́ лиш надби́те / мош усма́жити / а ми́ску ци скло / х'іба́ лиш ви́кинути / і так ко́жде / шо се ўби́ло.*

УБИ́ТИ (ВБИ́ТИ) ДВОХ ЗА́ЙЦІВ – домогтися одночасного здійснення двох різних справ: *Уби́ли двох за́їц'іў / і пооруу́дували ў м'і́с'т'і / ї слабо́го ў шпитали́ видизна́ли / оц:е́ дру́ге / голоўне́ / Та пра́ўда / шо так / але́ могли́ і с тре́тим скориста́ти / ану́ / за шо йа се нагада́ла*?

УБИ́ТИЙ БІДО́В (СЛА́БІСТЮ, СМЕ́РТЕВ КОГО́С**) –** дуже засмучений, пригнічений: *Іва́н убитиї б'ідо́ў / сам ни с'в'ії хо́ди / Ну та бо то / пре́ц'ін' / жи́нка / вин ду́же буў за неў / тики́ ду́же.*

УБИ́ТИСЕ (ВБИ́ТИСЕ) – 1) розбитися: *Тер'і́л' упа́ў таї убиу́се / а шкода́ / бо то Одок'і́йа да́ла бу́ла за прости́бих;* 2) *перен*., померти через жадібність: *Та Никола́ї би ўбиу́се / іґби кому́с га́л'бу пи́ва покла́ў.*

УБІ́ (ОБІ́) – обидві: *Зач'іка́ї / шош ки́ну коро́в'і / ї уб'і́ пи́демо ў Роже́н'; Уб'і́ мате́р'іїі тоб'і́ пасу́йут / а́ле оц':а́ / ў зелен'і́ / о́т'іґ би́рше / а ўже йек ти меш се ч'у́ти ў таки́ї су́кни / диви́се сама́.*

УБІ́ГАТИСЕ (ВБІ́ГАТИСЕ) – багато ходити, буваючи в двох чи багатьох місцях: *Ну / смих уб'і́галасе сего́н:е / три ра́зи ў Тереб'іж'і́ / і с Тереб'іж'і́ў; Уб'і́галасе ко́ло ха́ти / шо них ни ч'у́йу; Йа так зра́нку се наробі́ла / уб'і́галасе ко́ло маржи́ни / шо му́с'у хот' кри́шеч'ку л'іч'і́ / видиї́ти тро́хи / перепоч'е́ти; Так смих уб'і́галасе / іґ би ло́ванки наїґра́ласе / дго́р'і / згори́ / зноў на вер'хи́ / ўдоли́ну / бо тре: бу́ло ўі́сти ви́нести*

кос'і́н:икам / а потóму зиі́ти́ / шóби ўку́татисе / і ш’:е рас ви́йти / розбивáти / шобú тотó шушúлосе.

УБІГÁТИСЕ (ВБІГÁТИСЕ) – зсідатися, “збігатисе” (про тканину чи виріб із неї): *Бл'у́ска уб'і́гласе / ви́жмакала / і уже ў гру́дех ни схóдиц:е.*

УБІ́ГУВАТИСЕ (ВБІ́ГУВАТИСЕ) – недокон. до УБІ́ГАТИСЕ (ВБІ́ГАТИСЕ): *Нимá ч’о так уб’і́гуватисе / і так запоб’ігáти / то однáка д'éка бу́де / ци ти бúрше / ци мéнче помóжеш / тогó ни ўвихáїсе так / Вам дóбре казáти.*

УБІЛИ́ТИ (ВБІЛИ́ТИ) – побілити: *С'т'і́ни за зи́му поч’орн'і́ли / му́с'у дВели́кон'у уб’іли́ти ў циї́ хáт'і ї на ку́хни / а ў вели́киї зáким б|уде.*

УБÓВА, -и – взуття: *Подéл:асе убóва / ї́ду ў Ку́ти шош подиви́тисе*; *Ш’іну́ї убóву / бо на дру́гу ни ст'éгнемосе / х’ібá гаш нáрик*.

УБРÁНИЙ (ВБРÁНИЙ) – одягнений: *Д'і́ўч’іна фáїно зи́брана / ўбрáна ў рукави́ўку / ў óпинку / к’іптáрик / нáв’іт' постиўц'і́ на ногáх*.

УБРÁНІ (УБРАНЄ́), -я (-я́) – одяг, вбрання: *Лéсеви фáїне убрáн'і купи́ли; Ни ї́ду / бо ни мáйу / шо ўбрáти маї л'і́пшого / оц:é / шо на ми́н'і / а ў таки́м убран'у́ н'іхтó ни ї́де на вес'іл'é / ў таки́м дóма сид'у́т*.

УБРАНІЧЬКÓ (ВБРАНІЧЬКÓ), -á – *зменш.-пестл.* стос УБРÁНІ (УБРАНЄ́; ВБРÁНІ, ВБРАНЄ́): *У цим убран'іч’ку́ дити́на / йік намал'óвана / пáнцка; І йа би хот'і́ў нове́ убран'іч’кó мáти / áле ви́тки пот'ігну́ти? / йек се змоч’і́?*

УБРÁТИ (ВБРÁТИ) НАВИ́ВОРИТЬ ШОШ **–** згідно з вірув., така дія “програмує” її виконавцеві неприємності: *Нéн'а м’ін'і́ ўрас накáзувала / диви́се / бо йік уберéш шош нави́ворот' / то меш би́та / то йа ўже за цим диви́ласе / бо котрá дити́на хот'і́ла би бу́ти би́тоў?; Йо / у такé ї дотепéр в’і́р'ут / онóгди до нас прийшлá Васили́ха / унá жи́ч’іла р'іткé си́то / ну таї ми шож говóримо / а ўна се придиви́ла / шо йа бл'у́ску ўбрáла нави́ворот' / то ўна так’і́ óч’і зроби́ла / шо йа гаш се перепу́дила / шó з неў се стáло / а ўна м’ін'і́ шéпотом кáже / а ви йéк се ўбрáли? / ану́ бóрзо скидáїте бл'у́ску / ви ч’ó се ни ди́вите / йéк уберáйіте? / то йа тики́ при ниї му́с'іла ц:е роби́ти / ски́нула / переверну́ла таї зноў хóч’у нат'ігáти / а ўна м’ін'і́ / та йéк ви так уберáйіте? / поклад'і́т на зéмн'у і три рáзи стáн'те на н'у / ї отогди́ гаш уберáїте / та смих му́с'іла слу́хати / бо шó бу́ло роби́ти? / а йа дóс'в’іта ўстáла / таї се ни придиви́ла / йек уберáйу / бо бл'у́ска такá / шо на два бóки мáїже однáка / таї тогó менé так застáли / алé ўна пишлá / а йа соб’і́ нагадáла / шо бáба такóш за ц:е казáла / шо йік отáк роби́ти / то прикли́ч’іш тсóб’і ікýс б’іду́ / ї мóже так се стáти / шо ўна ни схóч’і витступи́тисе вит тéбе / тогó мус остер'ігáтисе / йа знáйу / ци то*

пра́ўда? / але́ соб’і́ поду́мала / мої / та це ни так т'е́шко роби́ти / це ни йе тру́дно / л'і́пше зроби́ти / ік пото́му се жури́ти / таї отаке́ с цим усі́м; Т'ýдиў ни йе іке́с витста́ле село́ / сам’і́ ви́дите / але́ т:о да́ўне / у шо л'у́де в’і́рили / н'іґде́ се ни д'і́ло / ад'і́ ка́жут / шо йік пот'і́йут ру́ки вид робо́ти / то тре́ба йіх ви́терти ў бисаґи ци то́рбу б’і́н:ого / таї тогди́ ни мут пот'і́ти / або́ ш’:е таке́ / каўт / шо ік дити́на до́ўго ни гово́ри / то тре: ви́просити ў б’і́н:ого кава́л'ч’ік хл'і́ба ци то́го / шо ў не́го йе ў то́рб’і / ї да́ти дити́н'і поку́ш’іти / отогди́ ўна загово́ри / ну а йік убра́ти шош наві́ворот' / то меш зле гости́ти / пі́де тоб’і́ ни так / іґ би се хот'і́ло / и:ї / та то ўс'е́ке мош нагада́ти / ад'і́ ш’:е каўт / шо ни во́л'но заўйе́зувати фу́стку мали́м кинце́м наве́р'х / ну бо йе́к то йе? / ік уз'е́ла йіс фу́стку / то склада́йіш їйі нако́со ї так заўйе́зуйіш / йе / шо кин'ц'і́ риўне́н'ко скла́ден'і / а йе / шо оди́н до́ўшиї / а дру́гиї коро́ч:иї / ну то ото́ї коро́ч:иї ни ма́йі іти́ зве́р'ха / бо на ри́ўниї доро́з'і тебе́ ї́ме́ц:е шош пусте́ / меш ма́ти ік’і́с кло́поти / по со́б’і смих оц:е́ ви́в’ідала / шо то тики́ пра́ўда / он:о́ / шо н'ійе́ко вигл'іда́йіш / а дру́ге / шо тоб’і́ шош ни пі́де так / йеґ бес хот'і́ла / йа розум’і́йу / шо то ни фу́стка ви́н:а / але́ ікра́с шош се стайе́ пото́му / ік йіс зле се ўбра́ла / таї шо зроби́ти.

УБРА́ТИ ДО СМЕ́РТИ – одягти покійника в останню дорогу: *Убра́ли до сме́рти у т:о / шо за жит'á ба́ба л'у́била / та́к’ік хот'і́ла.*

УБРА́ТИСЕ (ВБРА́ТИСЕ) В ТІ́ЛО – поправитися: *Ад'і́ ї́ка йа / убра́ласе ў т'і́ло / ї хо́жу / йік куша́рка / То про́їде / ко́жда жи́нка при над'і́йі так ма́йіц:е / лиш хтос би́рше / а хтоз ме́нче / так йе.*

УБРА́ТИСЕ (ВБРА́ТИСЕ; УБЕРА́ТИСЕ; ВБЕРА́ТИСЕ) В ПУХ І СА́ЛО – поправитися (поправлятися) (про тварин): *У таки́ї ч’ес зв’ірина́ убера́йіц:е ў пух і са́ло / р'іхту́йіц:е до зими́ / ўна ч’у́йі / коли́ ц:е роби́ти / Ну та то ї л'удина́ мо́же поди́бно се ўбра́ти / ік ни ди́виц:е за собо́ў / це йа по со́б’і ви́жу / бо ад'і́ ї́ка зр'іхто́вана ста́ла.*

УБРА́ТИСЕ (ЗИБРА́ТИСЕ), ІК (ЇК) НАЙ НИ КА́ЖУ, ХТО (ШО) – одягтися без смаку, без належної ретельності, “ходікої”; не відповідно до ситуації: *Уч’е́ра бу́ло Вознес'і́н'і / йа ўбра́ласе по с'в’іто́шному / ў рукави́ўку / кора́л'і ўз'е́ла / таї так пишла́ бу́ла до це́р'кви / а ви́т:и ї́ду / таї нагада́ла соб’і́ с'м’ішне́ / в’іде́ї / йа вам цисе́ ўже роска́зувала / бо то бу́ло ўпере́т / ми ш’і жили ў Доли́н'і / а ма́ма ту́тки сама́ / ну таї рас / то / в’ід'і́ / тики́ нед'і́л'а бу́ла / йа приїшла́ суда́ зі́брана / на ши́йі ц':і сам’і́ кора́л'і / бо у ме́не і́нчих нима́ / прихо́жу / а коро́ва ікра́с бика́ загада́ла / лиш тре: гна́ти / і то бо́рзо / ўже тики́ / ма́ма ка́же / йа беру́ волови́т / бу́ду йі́йі вести́ / а ти на пру́тик і меш з:а́ду / об’і́ ї́демо́ / бо коро́ва мо́же би́цкатисе / ота́к ми*

пишли́ до стаїни́ї / і ўже мина́йімо Йу́з'ових / дес ота́м / а йі́дут ік'і́с на рове́рах / ни т'удиўск'і́ / ни зна́йу / шо заўдн'і́ / зроби́ли нам доро́гу / а сам'і́ ста́ли збо́ку / ну таї ми проїшли́ па́ру кро́киў / йа ч'у́йу / а ўни зач'е́ли се с'м'ійе́ти / таї ка́жут / ану́ див'і́ц:е / йек цис'а́ жи́нка се зибра́ла / до коро́ви кора́л'і ўбра́ла / йа розум'і́ла / шо ўни з ме́не се питс'м'і́йували / гада́ли / шо йа гет нич'ва́ла / бо йік так збо́ку се подиви́ти / то тики́ мих би поду́мати / убра́ласе / ік наї ни ка́жу / хто / мих би / бо то одно́ до о́дного ни пасува́ло / але́ м'ін'і́ бу́ло прийе́мно / шо ўни пизна́ли / шо йа ў кора́л'ах / бо то ни ко́ждиї розум'і́йіц:е на це́му / де́хто мо́же гада́ти / шо то про́с'т'і ц'ітки́ / а цис'і́ ровери́сти зна́ли / і ц:е мене́ ўт'і́шило / ну а т:о / шо се с'м'ійе́ли / то ўже таке́ / йа бих сама́ се с'м'ійе́ла / іґ би ўздр'і́ла / шо хтос ота́к до коро́ви зибра́ўсе / каў вам / шо гет ни пасува́ло / таї отаки́ї трафу́нок ци притрафу́нок смих ма́ла.

УБРА́ТИСЕ (ВБРА́ТИСЕ; ХОДИ́ТИ), ІК (ЇК) СТА́РИЦЯ (СТА́РЕЦ) – бути неакуратним, недоглянутим, байдужим до свого зовнішнього вигляду: *Д'ід'е́ / таї куда́ йісте́ се зибра́ли? / та́к'ік ста́рец / іґ бе́сте н'іч'о́ ни ма́ли л'і́пшого / та м'ін'і́ би лице́ лупи́лосе / іґ бе́сте ота́к пишли́ / йа бих пото́му мижи́ л'у́де ни могла́ показа́тисе / ану́ верта́їтесе / бо йа вас ни пу́с'т'у / перебер'і́ц:е / йа ўч'е́ра вам ус'о́ ч'е́сте да́ла / каў вам / шо так ни пу́с'т'у; Йо / Кали́на де́коли так убера́йіц:е / ік ста́риц'а / і то ни того́ / шо нима́ ў шо се ўбра́ти / але́ зви́кла так ко́ло ха́ти ходи́ти / таї соб'і́ ду́майі / а то ки́л'ко там хо́ду? / поб'іжу́ ў копарати́ву / таї се ве́рну / а то так йе / шо ік ти уже́ пишо́ў ву́лицеў / то раху́йіц:е / шо пишо́ў ми́жи л'у́де / ч'о́ йа так каў? / бо ї сама́ де́коли так про́бувала роби́ти / але́ нев'і́стка тепе́рки ду́же за цим ди́виц:е / ка́же / мамо́ / ход'і́т і ко́ло ха́ти фа́їно / див'і́ц:е / шафи́ пу́кайут вид убра́н'а / а ви шкуду́йіте? / та ви ї за два́ц:ит' ро́киў ни го́н':і тото́ зноси́ти / і шо́ пото́му? / викида́ти? / ота́к ка́же / таї до́бре ра́ди / рузу́мна мойа́ Га́н'а / а Кали́н'і нима́ куму́ ота́к сказа́ти / таї отаке́ / молод'і́ мо́жут де́коли набога́то л'і́пше пора́дити / ік ста́рш'і / бо ми ўт'е́гнен'і у свойе́ / ў тото́ / шо коли́с б'ідува́ли т'е́шко / таї ни ўрас хо́ч'імо розум'і́ти / шо ч'іси́ зм'іни́лисе / оц:е́ / шо йа скаў / зм'іни́лисе ч'іси́ / а ми ни ўрас с ч'е́сом ідемо́ ў по́рав'ін' / и:ї / пусте́ смих зач'е́ла / нашо́ тоб'і́ це́го? / за шош и́нче говор'і́м.*

УБРА́ТИСЕ (ВБРА́ТИСЕ; ВИ́ВБЕРАТИСЕ), ЇК (ІК) НА ВЕЛИ́ҐДЕНЬ – одягти найкращий одяг: *Мо́ї / сего́н:е бу́ґден' / а ти / па́рупч'і / убра́ўсе / йік на Вели́ґден' / куда́ йіс се зибра́ў? / Бабо́ / ў к'іно́ іду́ / ми́жи л'у́де / а ч'о ў к'іно́ так се штрамува́ти?*

УБУВА́ТИ (ВБУВА́ТИ) – *недок.* до УБУ́ТИ (ВБУ́ТИ): *Про́буї убува́ти оц':і́ пиўч'еревúки / унú ле́кш'і / і па́л'ц'і ни мут стиска́ти / Па́л'ц'і ни мут / але́ вúжу / шо мут хл'а́мбатисе*.

УБУВА́ТИСЕ (ВБУВА́ТИСЕ) – взуватися: *Убува́їсе бо́рзо / бо вўі́ко машúну ўже зав'і́ў; Хот'і́ўше убува́тисе / йік па́н'а / тре́а жúти ў м'і́с'т'і / отак'і́ ч'еревúки у глинú ни ўбере́ш / тут и́н'ч'а убо́ва*.

УБУРКУВА́ТИ (ВБУРКУВА́ТИ) – укласти бруківку: *Понадв'і́р'у ї ко́ло д'і́довойі ста́їн'і д'е́д'а сам убуркува́ў / гет ус'о́ сам.*

УБУ́ТИ (ВБУ́ТИ) – взути: *Убу́ла смих нов'і́ ме́шти / а ўни нагрúзли / мозúл' се зробúў / ле́дви ледв'і́с'ки дийшла́ тха́т'і / А х'іба́ то вид них? / у те́бе ўже бу́ли нагн'о́ти*.

УБУ́ТИСЕ (ВБУ́ТИСЕ) – взутися: *Нима́ у шо убу́тисе? / ад'і́ ге́н:е бу́рки / ч'о́боти нов'і́с'к'і / йек нима́? / а хоч' / убува́ї мойі́ / ш'і ни ўбе́ран'і / тогúт смих оц':і́ руму́нки купúла / шо́ йім браку́йі*?

УВАЖЄ́ТИ (ВВАЖЄ́ТИ) – 1) поважати: *Ку́ме / ти мене́ уваж'е́йіш ци н'і? / гаї / скажú м'ін'і́ / ту́тки / наї йа ч'у́йу / і наї ус'і́ ч'у́йут;* 2) бути обережним: *Ік іде́ш / уваж'е́ї / абе́с се ни замастúў / бо там грус'; Уваж'е́йко / ни пидоїма́ї т'ішке́ / абе́с ни подвúгаласе*.

УВАЖЄ́ТИ (ВВАЖЄ́ТИ) З ЇДО́В (З ВОГНЕ́М ТА ІН.**)** – бути обережним при споживанні їжі, щоб не пошкодити здоров'ю (не пий зайвого; остерігайся необережного "повожіня" з вогнем та ін.): *Ула́ц'ку / уваж'е́ї з йідо́ў / ни йіш тото́ / шо тоб'і́ шко́ди / ну ч'о́ ти бере́ш штúри лúжец':і цу́кру / іґ до́ста одно́йі? / то ў те́бе ўже ни гарба́та / а сита́ / кúл'ко йа ма́йу тебе́ просúти? / ти ни вúдиш / куда́ ўно тебе́ т'е́гне? / ни вúдиш? / ану́ се подивú на се́бе ў ӡе́р'кало / меш вúд'іти / шо ўно пока́же; Се спúли / бо ни уваж'е́ли с пит'е́м / гада́ли / шо то л'ік / бо йім / ік вúпйут / хот'і́лосе йі́сти / а то тр'і́ло / таї шо ти зро́биш? / ут'іглúсе / а видвúкнути ни го́н':і / і ўже ни ч'олов'і́к к'іру́йі по́рц'ійоў / а ўна ним; Мару́с'ко / абе́с н'іко́ли ни ї́шла у ста́їн'у с с'в'і́ч'коў / уваж'е́ї з вогне́м / бо то Бо́же боронú / с'і́но ў моме́нт фо́шне / і ста́їн'і нима́ / н'і ста́їн'і / н'і ха́ти / берú батр'іл'а́мку / а ш':е л'і́пше / ку́таїсе з:агод'і́ / таї ни бу́де кло́потиў / соб'і́ се ўку́тала / і спиш спок'і́йно*.

УВА́ЖИТИ (СТА́РШУ) ЛЮДИНУ́ (ЧЬОЛОВІ́КА, ҐАЗДУ́) – виявити повагу, пошанівок комусь: *Мої / та ти набога́то моло́ч:иї / ува́ш ста́ршу л'удину́ / пустú наї с'е́де / ти ни вúдиш / йе́к вин стойі́т / йек ним х'іта́йі?; / Ф:е: / йе́к ти / хло́пч'і / з ґаздо́ў гово́риш? / тебе́ так ро́дич'і наўч'е́ли витпов'іда́ти? / таже́ ч'олов'і́к тебе́ фа́їно запита́ўсе / а ти ч'о такúї рот утворúў / шо ў не́му би кула́к се ўм'істúў? / ге? / шо́ тебе́*

ўкуси́ло? / ік ни хоч’ / то ни става́ї з ним у вели́к’і бе́с'іди / сиди́ ц'і́хо / але́ ува́ш ста́ршу л'удину́ / вин се запита́ў / а ти ййму́ фа́йно витпов’і́ш / та́к’ік сво́му д'е́деви бес сказа́ў / і ўс'о / Та вин / ви́тко / так і з д'е́дем гово́ри / ви ни ви́дите / йе́к вин пу́раво на нас ди́виц:е? / та за т:о / шо ми се ўм’і́ш’ели / за́рас ш’і ї сам’і́ ви́пиймо вид не́го / Гаш оце́го ни бу́де / ни б’і́йсе / з на́ми ни зач’не́.

УВАЛИ́ТИ – *згруб*., 1) вдарити чим-небудь: *Іди ви́ц:и / бо йік увал΄у́ оци́м бу́ком / то ни ўста́неш*; 2) пошкодити руку чи ногу, вдаряючи їх: *Смере́ка па́дала / таї́ ували́ла ч’олов’і́кови но́гу / ад΄і́ йек т΄е́гне; Сам соб’і́ ували́ў но́гу ка́менем / ни здє́рж’іў ййго́ ў рука́х / і тепе́рки ў ґ’і́пс΄і*; 3) *перен*., заплатити багато грошей за що-небудь: *Ували́ти так’і́ су́ми ў де́рево / таї́ н΄іч’о́ с тим ни роби́ти / лиши́ти / аби́ ўно гни́ло / хто́ таке́ ч’уў та ви́д΄іў?; Ували́ли гро́ш’і за коро́ву / а ўна молока́ дайе́ ду́же ма́ло / ш’і ме́нче / йік на́ш’а коза́ / Мо́же / коро́ва т΄і́ўна? / мо́же / заду́рно нар΄іка́йут на н΄у? / бо ік це йе / то шо хот'і́ти.*

УВЕ́ВКАТИСЕ – *згруб*., тривалий час “вевкати” (кричати, плакати): *Ч’о н'іхто́ ни ї́шо́ў т циї́ дити́н'і? / уна́ уве́ўкаласе так / шо тепе́рки лиш хлипа́йі / Йа ї́йі лише́н' шо / мо́же / па́ру м’іну́т то́му / переповила / але́ ш’:е се поди́ўйу / шо ї́йі ни так / Але́ ж’е́ўко ї́ди.*

УВЕДЕ́НІ (УВЕДЕ́НІЄ, ВВЕДЕ́НІЄ, ВВЕДЕ́НІ), -я – *церк*., свято Введення у Храм Пресвятої Богородиці (4 грудня): *Уведе́н'і / то вели́ке с'в’е́то / н'іч’о́ ни мо́жно роби́ти / у Т'у́дев’і храм на Ўведе́н'ійі; Упере́т на Уведе́н'ійе бога́то л'уди́ї сходи́лосе з Рижни́ў / с Ку́тиў / з Залу́ч’а / і ґа́зди розбера́ли го́с'т'іў / прийма́ли йіх / а тепе́рки ко́ло це́р'кви кладу́т столи́ / і йік Слу́жба се с'к’ін'ч’е́йі / та́меч’ки ўс'іх ч’іступ́йут / ужє́ так нима́ / йіґ гента́м бу́ло; Гента́м Уведе́н'і ў Т'у́дев’і бу́ло хра́мовим с'в’е́том / це ш’і колі́ бу́ла стара́ це́р'ква / у в’ійну́ ўна згор'і́ла / а тепе́рки ў нас дв’і це́р'кв’і / то храм ро́бйут і на Іл':і́ / і на Риздво́ Прес'в’іто́йі Богоро́диц'і / а де́хто ї на Уведе́н'ійе / да́ўного дотри́муйуц:е / А ви колі́ храму́йіте*?

УВЕ́РЬХ (ВВЕ́РЬХ; УГУРУ́) – *присл*., угору: *Ни пуска́ї / т΄ігни́ угуру́ / до се́бе / уве́р΄х / посмотри́ / ци мо́тус ни рве́ц:е / То шо? / т΄ігну́ти ци смотри́ти? / І т:о / і дру́ге / але́ бо́рзо.*

УВЕСЕЛИ́ТИ – звеселити: *У компа́н'ійі мо́же бу́ти хтос таки́ї / з іки́м ве́село / іки́ї ус'і́х го́ден заба́вити / увесели́ти / а мош і за и́нче сказа́ти / та́к’ік ге́н:е над о́бразом у ме́не рушни́к / вин фа́йний / ч’орнобри́вий / але́ іґ би та́мки ни бу́ло жо́ўтойі йе́снойі баве́н:и / па́ру хре́стикиў / нибога́то / але́ доўко́ла тих в’і́ч’ок / то рушни́к буў би смутнува́тий / а цис'і́ хре́стики ду́же увесе́л'уйут ййго́ / вин зач’іна́йі с'м’ійе́тисе / ну та це за шо хоч’ мош*

сказа́ти / ад'і́ йа Пара́ни ш:и́ла су́кн'у / мате́р'ійа така́ соб'і́ / а да́ла зеле́ну йе́сну обл'амі́ўку / лиш та́мки / де горлови́на / а ўна усу́ су́кн'у зйіли́ла / бо по ниї йе мале́н'к'і ч'іч'кі́ ў зелен'і́ / о: / ко́ўн'ір увесе́л'уйі су́кн'у / ік уна́ зате́мна / ц'ітки́ на шиійі мо́жут ус'о́ перем'іни́ти на кра́ш:е / о: / та ўс'о / шо хоч' / мо́же ста́ти весел'і́ш:им / іґ до́бре поду́мати / шо йіму́ дл'а цего́ браку́йі.

УВЕСЕЛІ́ТИ – стати веселим, звеселитися: *Уне́сла йіс у ха́ту бе́ч'ку / таї ха́та ў моме́нт увесел'і́ла / То ни сама́ бе́ч'ка / а т:а с'в'іто́шна ра́д'іс'т' / іка́ з неў ув'іішла́ / бе́ч'ка бйе / ни йа бйу / за ти́жден' / Вели́ґден' / оц:е́ весели́т наїби́рше.*

УВЕ́ЧІР (ВВЕ́ЧІР) – *присл.*, ввечері: *Ік пишо́ў у мали́ни / то тха́т'і верну́ўсе аш уве́ч'ір / бо поблі́зости н'іч'о́ ни бу́ло / му́с'іў іти́ ў Костеви́ / і ш':е маї да́л'і / а то деле́ко / ти хот' рас буў там?*

УВИ́ДІТИ (УЗДРІ́ТИ) – побачити: *Уви́д'іли / шо вин ни сам / таї се спу́дили / ўтеклі́ / вит:огді́ би́рше ни переб'іга́ли мало́го*; *Уви́диш / йа скаў тво́йі ма́м'і / шо́ йіс тут виговор'уваў / ўна ду́же обра́дуйіц:е; Йік уздри́ш Вас'у́ту / то перекажи́ / наї заб'іжи́т на хви́л'ку до нас / шош ма́йу каза́ти; Ци уздр'у́ ўну́ка / ци доч'іка́йусе? / Го́споди.*

УВИ́ДІТИСЕ (УЗДРІ́ТИСЕ) – побачитися: *Уви́д'ілисе ч'е́рес п'ідис'е́т' ро́киў / таї про шо говори́ти? / стар'і́ матро́ни; Уздр'і́лисе по кола́ч'інах / здиба́лисе у ви́воз'і ко́ло Васили́ни.*

УВИСА́ТИ – провисати, прогинатися: *Іва́ / с'н'і́гу поўно́ на бризе́н'т'і / увиса́йі / ш'і мо́же ўпа́сти / тре́а би змести́ / мих бес*?

УВИ́ХАНІ, -я – *опредм.* дія стос. УВИХА́ТИСЯ: *Таке́ уви́хан'і н'ідоч'о́го / ни ви́дите / шо зле ро́бите / тре́ба бу́де ус'о́ гет переробйе́ти.*

УВИХА́ТИСЕ (ВВИХА́ТИСЕ) – 1) метушитися; намагатися дуже швидко, інтенсивно виконати якусь роботу: *Іва́н ни сказа́ў / шо прії́де ни сам / ни попере́д'уваў / шо з ним бу́де бригади́р' / то ми з ма́моў му́с'іли до́бре увиха́тисе / шобі́ за па́ру м'іну́т моглі́ покла́сти ч'олов'і́ка за стиў; Увиха́ї́мосе / бо за́рас страшни́ї дош' бу́де / ік ни зберемо́ / то полижо́к змо́кне*; 2) *ірон.*, не працювати, лінуватися: *Мої / ус'і шош ро́бйут / а цес ад'і́ йек увиха́йіц:е / допива́йі тре́ту га́л'бу пи́ва.*

УВИХНУ́ТИСЕ – *докон.* до УВИХА́ТИСЕ: *Ви́диш / увихну́лисе / таї зроби́ли / а йіґ би бу́ли ш'і розга́дували / роби́ти ци н'і / диви́тисе / іке вакно́ / ци ста́не си́н'ки? / то бу́ло би ни ўб'іле́но / с'в'е́та ї так би прийшлі́ / але́ ўже ни так ве́село / ік уні́ ўрас прихо́д'і / а так / ни набу́ўбисе ў ха́т'і; Ка́же / зроби́ла бих / але́ нима́ ч'ісу́ / а йа каў / увихни́се / таї ч'ес на́їдец:е / і на одно́ / ї на дру́ге / таї ко́ло ха́ти бу́де пор'е́док / бо хто ни і́де / то зазера́йі*

поч’ерéс паркáн і дивýйіц:е / а шó / верé / цис'í дв’і кýп’і глúни рóбйут кóло хáти? / бо йік н'іч’ó се ни будýйі / то ч’о ўже м’íс'іц' унú мáйут мозóлити óч’і?; Увихнýласе бих / зробúла бих бúрше / бо кóло хáти ўрас нахóдиц:е ǐкас робóта / алé то гóр'іч’ / таǐ сúжу ў хáт'і / прохолóд'уйусе / бо шó жарá / а шó морóс / то ни до велúкойі робóти / у пúдвеч’ір ци ранéн'ко ш’і мош робúти / а зáрас / кудá? / бóйусе се покáзувати / а ўже двéч’іру пúду / и:ǐ / ус'éк’і роботú се нахóд'ут / ад'í мáйу кавáл'ч’ік йігúт / алé дúўйусе / шо кл'іш’:í завел:úсе / йéгоди ни хóч’ут бýти на однóму м’íсци / а йа ни пересáд'увала / таǐ унú ослáбли / а шо вú поробйáйіте?

УВІЙТИ́ (ВВІЙТИ́) – бути можливим, сходити: *Старíǐ бáб’і ув’íйде ǐ так / то молодúм трéба штрамувáтисе / а м’ін'í с цим попускáйіц:е*.

УВІ́КИ (УВІ́К; УВІ́КИ ВІ́ЧЬНІ) – ніколи (при присудку із запереченням): *Ув’íки в’íч’н'і ни хóч’у ч’ýти за них; Наǐ би мойí óч’і ув’ік йіх ни вúд'іли / та наǐ би ни вúд'іли / бúрше нич’ó ни каў*.

УВОДНО́ (ВОДНО́) – *незм*., завжди: *Éǐде / та ўрас се кáже / уводнó говóр'у / ни пиǐ / ч’олов’íч’і / бо збáвиш себé і своǐé жит'é / ни пиǐ / бо ў тéбе мал'í д'íти / хтó йім ме помогáти? / а вин н'íби ǐ слýхайі / м’íс'іц' два ў рот ни берé / а потóму зноў / А то ш’і ǐ л'ýде вúн':і / дé би вин се ни показáў / йігó ус'í хóч’ут приǐмúти / таǐ дéколи так йе / шо ǐ ни гóден се витказáти / самá смих вúд'іла / йек йігó упрóс'ували вúпити пóрц'ійу / л'ýде дéколи ни розум’íйут / шо знач’éйі н'і / ни вóл'но / моǐ / та ни сúлуǐте / ік л'удинá ни хóч’і; Уводнó се свар'ýт / ни вихóд'ут с сварóк / уводнó тóйі самóйі / То / Йілé / тáмки старá богáто каламóти / ни хóч’у / шобú то ǐшло вид мéне / алé йа знáйу / шо каў / старá наǐбúрше вúн:а / іґ би ни ц:е / то ўс'о би ǐшло глáтко*.

УВО́ЛЮ (ВВО́ЛЮ) – *присл*., вдосталь: *Увóл΄у наǐíўсе / кúл΄ко мих / шó наǐíўсе / то наǐíўсе / д΄іковáт΄ / áл:е йісте́ зр'іхтувáли / каў вам / то так / шо крáш:е ни бувáйі / Е: / Йýц'ку / ни перефáл'уǐте менé так / бо то ни вартýйі / то на скóру рýку*.

У ВО́ЧІ (В О́ЧІ) (СКАЗА́ТИ, СЕ ПОДИВИ́ТИ ТА ІН.) – у вічі: *Каў у вóч’і ус'ó / і н'íкóли ни скаў тотó / шо ни гóн:а комýс сказáти ў óч’і / ну а йік ни гóн:а / то ц'íхо сúжу; Йа бих у вóч’і хот'íла йімý се подивúти ǐ се запитáти / котрá рукá пидоǐмúласе на такý слабý жúнку*.

У ВСЕ́МУ (ТРО́ХИ, БОГА́ТО; ЗАБОГА́ТО) ПОПУСКА́ТИ КОМУ́С – іти назустріч комусь, частково чи повністю враховувати чиїсь бажання: *Дитúн'і ни мош у ўсéму попускáти; Унú забогáто попускáли хлóпцеви / а то трéа бýло застáвити ўч’éтисе / а нú валáнцати / Попускáли / бýло такé / алé ни у ўсéму*.

УГИБА́ТИ – *недок. в.* стос. УГИ́БНУТИ: *Оде́н рас ви́д'іла смих / йек коро́ва угиба́ла / ўду́ласе бу́ла / бо мо́кройі кон'уши́ни напа́сласе / мали́й пасту́шиў / таї пусти́ў туда́ / а то ни во́л'но / йо:ї / шо т:о бу́ло*.

УГИ́БНУТИ – загинути, пропасти (про тварин); померти, захворівши: *Вин б'іжи́т надви́р рош':і́нканий / того́ йа соко́т'у / вин би уги́п / іґ бих н'іч'о́ с то́го ни роби́ла*; *У сус'і́диў дру́га коро́ва уги́бла / Го́сподеч'ку ми́лий / за шо йім така́ ка́ра?*

УГНА́ТИ В КОШТА́ КОГО́С – спричинити те, що хтось має великі витрати; іноді викор. в контекстах жарт. характеру: *Оц':а́ прибудо́ва угна́ла нас у вели́к'і кошта́ / бо ми соб'і́ гада́ли / шо рош:и́римо комо́ру / та́мки зро́бимо ку́хн'у / таї бу́де / а нев'і́стка лиш схот'і́ла / шоби́ ш'і зроби́ти таке́ / де мож би бу́ло се купа́ти / аби́ ба́л'ійа та́мки бу́ла / шоби́ мож бу́ло жмака́ти / таї ми се згоди́ли / наї бу́де / таке́ до́бре ма́ти / і ви́йшла мале́н'ка хач':е́нка за ку́хон'коў / і то фа́їно / ва́н:а така́ / ік у м'і́с'т'і / пе́рвиї брат Васил'і́ў жийе́ ў Ко́сов'і / то ў не́го таке́ йе / але́ ту́тки на́в'іт' кра́ш':е / і пидло́га ни дереўйіна́ / а так посте́лена / ік ка́фл'і / ўни каўт за т:о / шо плитка / наї бу́де / дзе́р'кало йе / рушники́ го́н':і шуши́тисе / бо тепло́ іде́ с ку́хн'і / то ўс'о ра́зом се нагр'іва́йі / н'іч'о́ ни скаў / фа́їно зроби́ли / але́ каў / оц:е́ угна́ло нас у кошта́ / йа по сего́н:е ни зна́йу / на ки́л'ко ўно пот'ігло́ / син лиш пидс'м'і́йуйіц:е / ік йа каў / шо то / в'іде́ў / ви́т'ігло дес на три шти́ри мойі́ пе́н'ц'ійі / то йа пизнайу́ / шо зле обрахува́ла / а ўни ни ўпов'іда́йут / але́ зроби́ли / то зроби́ли / нев'і́стка ни го́н:а нат'і́шитисе / таї до́бре / раз ду́же проси́ла / то ма́йі / уво́лили йійі́ во́л'у; Е: / та йа / Мар'і́ / ни хо́ч'у угна́ти тебе́ у кошта́ / йа сама́ за л'о́ди заплат'у́ / Йо / у страшн'і́ кошта́ / але́ ік хоч' / то на дру́гиї рас мо́йім д'і́тем ку́пиш / йа ни бу́ду так се гри́сти / ік ти / ни бу́ду пережива́ти / шо ў те́бе на хл'іп ни ста́не / йа бу́ду ра́да / шо ўни ма́йут таку́ ма́тку / шо за них ни забува́йі; Ну та то бу́ло мо́цне вес'іл'е́ / от:о́ дес угна́ло йіх у кошта́ / ї то вели́к'і / до́ста вели́к'і / але́ богач'і́ / ма́йут за шо / таї наї ро́бйут / уни́ на́ше ни ўз'е́ли / хот'і́ли гонори́ў / таї ма́йут*; *Це іґби́ за́раз зач'е́ў роби́ти ремо́нти / то нас би угна́ло ў страшн'і́ кошта́ / бо ў циї ха́т'і ус'о́ мус би зам'і́н'увати; Мар'і́ч'ко / купи́ти тоб'і́ свидо́вийі води́? / Та купи́ / а́ле диви́се / шоби́ йа ни угна́ла тебе́ у кошта́ / л'і́пше йа сама́ заплат'у́ / Та ўже іко́с пораху́ймосе / ни бу́демо се би́ти*.

УГО́ВТАТИ (ВГО́ВТАТИ) КОГО́С – заспокоїти, переконати когось у чомусь: *Уго́ўтати мош пйе́ного / котрий хо́ч'і буйа́нити / куда́с іти́ / с'п'іва́ти / ік дру́г'і спйут / ф'і́йкати / а йе шо пйе́ниї кл'у́ч'ки шука́йі / хо́ч'і се свари́ти / та тако́го тре: успоко́йувати / фа́їно до не́го говори́ти /*

казáти Івáнку / Васúл'ку / М'íс'ку / йек там йігó імн'é / алé фáйно / іґ до дитúни / ни даї Бóже с такúм зач'інáти прахтикувáтисе / бо тогдú н'іч'ó ни помóже / с такúм тре: вúч'ікати / дóки вин се ни вúспи / і тогдú ўс'о мош казáти / шо хóч'іш і кúл'ко соб'í хóч'іш / це йа за пйéного / а мош і дитúну угóўтати / забарúти / так / шобú ўна успокóйіласе / ну а йе / шо ї старóго тре: ўгóўтувати / ік вин лиш хóч'і шош робúти / ци кудáс ітú / ци шош комýс казáти / а ти збóку вúдиш / шо то вúйде на зле / тогдú прóсиш / ни робú так / зач'ікáї крúшку / ни квáпсе / оц:é се називаáйі / шо хтос когóс угóўтаў / це йе дóбре / бо ік се ни поквáпиш / а подýмайіш / йек унó вúйде / то мéнче зрóбиш дурнúц; Лéхко сказáти / угóвтаї / áле йек? / йек? / іґ до нéго словá ни дохóд'ут.

УГÓВТУВАТИ (ВГÓВТУВАТИ) – втихомирювати: *Йек угóвтувати? / д'íти так розверешенúлисе / шо ш'і з дóбру годúну ни мут спáти / то ї старúї у такóму би ни ўснуў.*

УГОДИ́ТИ (ВГОДИ́ТИ) – догодити: *То ни мош ус'íм угодúти / ш'і ни ўродúўсе такúї; На цеї рас угодúла / бáб'і се ўдáла вулúч'ка; Ни угодúла / бо завелúк'і л'уфтú ў хáт'і зробúла / а вóздух шо / комýс пошкóдиў?*

УГÓДЮВАТИ (ВГÓДЮВАТИ) – догоджати: *Мáч'ус'і угóд'уї ни ўгóд'уї / наўднó вúйде; Ни хóч'у угóд'увати / наї бýде шо бýде / йа ни наймáласе дрýгому ў рот зазерáти та лиш потáкувати / йо / так.*

УГÓЖІНІ (ВГÓЖІНІ), -я – догоджання: *Йéк це се називаáйі? / угóж'ін'і? / унá сидúт / а вин подайé / то хто комý догож'éйі? / жúнка ч'олов'íкови / ци ч'олов'ік жúн'ц'і? / Калú / а мóже / тогó і вин схот'íў хот' рас догодúти жúн'ц'і / шо óсме мáрта / ден' с'в'ітóшниї? / І:ї / пустé / Паз'ý / говóрите / вúтко / ґазéт се нач'ітáли / бо хто ў сел'í такé с'в'ітќýйі?* / *скаж'íт / ви хот' рас с'в'ітковáли*?

У ГОЛОВІ́ ГОРІЧЄ́ СЕ РÓБИ КОМУ́С – 1) комусь стає погано: *Нóги ўйéнут / у голов'í зач'інáйі гор'іч'é се робúти / а йа тогдú жúво берý оц':í крóпл'і*; 2) хтось дуже заклопотаний чимсь: *Ік нагадáйу / шó менé ч'ікáйі / то у голов'í гор'іч'é се рóби / і то йе вит ч'óго*.

У (В) ГОЛОВІ́ – ІҐ (ЇҐ) БИ КЛЕВЦЯ́МИ БИ́ЛИ (ГУ́ПАЛИ, КÓВТАЛИ, ЛУПА́СИЛИ) – про сильний головний біль: *Лес'ó ш'і шош се допúтуйі / а дé йа гóн:а слóво сказáти? / м'ін'í ў голов'í так / іґ би клеўц'áми бúли / іґ би хтос уз'éў ни одéн / а зо два три клеўц'í / ї зач'éў нúми гýпати ў т'íмн'і / у пýл'с / у потúлицу / отáк м'ін'í бýло / а ти кáжеш / то так / шо с'в'іт нимúлиї / а нú / шобú рот утвор'éти і с кúмос шош говорúти / кóжде слóво / нáв'іт' наймéнче / зач'інáйі раж'éти / і рот се ни ўтвор'éйі говорúти*.

У (В) ГОЛОВІ́ МІНІ́ (МИНІ́; ЇМУ́ ТА ІН.) (ШОШ) **НИДО́БРЕ (ЗЛЕ)** – про стан, коли хтось почувається погано, відчуває головні болі, запаморочення: *Ти ква́пиш / се допи́туйіш / а голова́ б'їго́м ни хо́ч'і ду́мати / уна́ ў ме́не сего́н:е така́ / іґ бан'е́к / гет спус'т'і́ла / каў тоб'і́ / у голов'і́ м'ін'і́ нидо́бре / і шо́ з неў таке́ се ста́ло / ни зна́йу; У голов'і́ м'ін'і́ шош нидо́бре / та́к'іґ би та́мки шош се переверну́ло ĭ загороди́ло рух / ад'і́ ти гово́риш / а йа ч'у́йу / іґ бих у пиўни́ци бу́ла / твойа́ бе́с'іда так вигл'іда́йі / іґ би он:о́ сло́во перегон'е́ло дру́ге / таĭ ни моглú се розмину́ти; Ка́же / шо ў голов'і́ йіму́ шош нидо́бре / зле / таĭ л'ех / мо́же / поле́жи / таĭ ле́кше ста́не / То ĭ м'ін'і́ сего́н:е шош ни гра́йі з головоо́ў / хо́жу / ік поби́та / іґ би мене́ хтос до́бре ві́мотлошиў / мо́же / то на дош'? / бо ч'у́ла / шо бу́ло згрим'і́ло ў хма́рах / дес там / по́вид Ба́бина*.

У ГОЛОВІ́ ПОЛО́ВА – *знев*., *згруб*., про нерозумного: *Твойа́ голова́ го́н:а шош поду́мати / ци у ниĭ поло́ва? / ци ўна тра́ком наби́та?; Йа гет турш'ікова́та ста́ла / голова́ / та́к'ік би поло́воў наби́та бу́ла / іґ би ў ниĭ бинд'ікú кубло́ зроби́ли / аг'і́і*.

УГОНЄ́ТИ ЗА КИ́МОС – упадати за кимось, переслідуючи його: *Та то нифа́йно / шобú д'і́ўка так угон'е́ла за па́рупком / йа розум'і́йу / ік вин хо́ди за неў / ди́виц:е / шобú мих дез здиба́ти / на заба́в'і соко́ти / шобú бо́рше поб'і́ч'і і ўз'е́ти йі́йі ў да́нец / ц:е ш'і куда́ ни ĭшло́ / але́ шобú д'і́ўка така́ до́стиĭна бу́ла / то йа ни зна́йу / йе́к до це́го допусти́тисе? / уна́ ра́н'че цеў доро́гоў н'іко́ли ни ходи́ла / а тепе́рки ко́ждиĭ дру́гиĭ ден' йі́йі ві́жу / то ли́ш того́ / шо ту́тки Лес'о́ жийе́ / бо хто́ ш':е йі́йі мо́же інтересува́ти? / Ви ĭкес таке́ гово́рите / шо гаш ни пасу́йі / гаш усти́т / м'ін'і́ ўстит таке́ ч'у́ти / таже́ ўна хо́ди до т'і́тки / йі́йі т'і́тка / Йіле́нка / присла́бла / таĭ уна́ суда́ зач'е́ла ходи́ти / напраўц'і́ / суда́ бли́ш:е / а ви ўже таке́ звел:и́ / шо йа гаш ни зна́йу / шо сказа́ти / Ан:и́цу / ĭйі ма́му / нога́ ў кол'і́н'і боли́т / ўна ни руш'е́йі вит ха́ти / ну а ц':а ни поч'е́рез ден' / а тикú ко́ждого дн'а хо́ди / лиш ви ни ўрас зауважу́вали / ч'у́йіте / ко́ждиĭ Бо́жиĭ ден' / а за Лес'а́? / нашо́ вин ĭйі се здаў? / у не́йі йе фа́йниĭ хло́пец / ро́дич'і йіго́ ужé ві́д'іли / вин йім се ўдаў / і ĭде до вес'іл'а́ / так шо лиш'і́т д'і́ўч'іну у споко́йі*.

УГРИЗА́ТИ КОГО́С – постійно дорікати комусь; сварити, принижувати когось, робити його життя нестерпним: *Нев'і́стка лиши́ла йіх і пишла́ т сво́йі ма́м'і / бо стара́ так угриза́ла йі́йі / шо вид не́йі ни бу́ло спа́су / све́кор н'і́би за молодо́ў / але́ вин у тиĭ ха́т'і вели́кого сло́ва ни ма́йі / а син на зари́пках / таĭ ни бу́ло кому́ се ўступи́ти за молоди́цеў; Моĭ / та ни ўтвор'е́ĭ таки́ĭ рот / н'іч'о́ страшно́го се ни ста́ло / то дити́на / а ти так о́стро бере́с:е до не́го / так йіго́ угриза́йіш / іґ без бу́ла ни ри́н:а ма́ма*

/ а зла ма́ч’уха / Та му́с'у ўч’е́ти / ви ни ви́дите / ї́кий вин пус'т'е́к / та вин на го́лу с'е́де і ш’і но́ги зв’ї́си / ік ўиму́ попусти́ти / дити́на му́си розум’ї́ти / шо знач’е́йі / ни мо́жно / ци ви іна́кше ду́майіте? / Му́си / але́ бес кри́киў / ти лиш се подиви́ла / а вин уже́ ма́йі зна́ти / шо́ ни так / а кри́ками шо́ добйе́с:е? / ш’і ско́ро / таї вин на те́бе ме пови́шувати го́лос / тот'ї́ сам’ї́ слова́ ме тоб’ї́ вид:ава́ти / ти цего хо́ч’іш? / а ўік н'і / то ду́маї / шо ро́биш.

У ГРИП (У ГЛИ́НУ, В МОГИ́ЛУ) ЗВЕ́СТИ́ (ЗАВЕСТИ́; ЗАГНА́ТИ, ЗАГОНЄ́ТИ) СЕБЕ́ ЦИ КОГО́С – спричинити (спричинювати) собі чи комусь смерть: *Робо́ти ку́па купе́зна / куда́ с е ни поди́виш / але́ ўа се ни жу́р'у / ро́бйу / ўек мо́жу / бо ни хо́ч’у натса́д'уватисе / і себе́ у грип звести́*; *А шо / то ни ви́н зв’ію свойу́ жи́нку у грип? / бо ч’о би така́ молода́ ма́ла ўме́рти? / ўс'і так гово́р'ут / То вихо́ди / шо ў нас молод'ї́ ни слабу́йут і н'іко́ли ни ўмера́йут? / ге? / та вин би не́ба ўйі буў прихили́ў / іґ би мих / а дру́ґ’і ад'ї́ шо л'а́пайут / і ўізики́ ўім ни ўсиха́йут.*

УГРІ́ТИ (УГРІВА́ТИ) – з силою вдарити (вдаряти): *Ік угр'ї́ў пру́том по нога́х / то зло́д'ій аж заскавуч’е́ў / а ўа каў / ти / безли́шнику / ґазду́йіш у ме́не ў горо́д'і / ўік у се́бе до́ма? / ти шо? / ту́тки шош садиу́ ци забу́ў?; То нав’ї́говач’ / угр'іва́йі бут' ч’ем / ік шош ни по ўіго́.*

УГРО́БИТИ – спричинити комусь страждання чи й смерть: *Ни вин угро́биў ўійі́ / уна́ сама́ ўме́л:а / ма́ла тоту́ страшну́ сла́б’іс'т'.*

У (В) ГРУ́ДЕХ СТУДЕНО́ СЕ РО́БИ (СЕ РОБИ́ЛО, СЕ ЗРОБИ́ЛО; СТА́ЛО) – про хвилювання, хворобливий стан людини: *Ўа ни л'у́бйу / ік прихо́д'ут тел'ігра́ми / бо ўни м’ін'ї́ добро́ ни приноси́ли / тепе́рки ўже н'іхто́ ни посела́йі / таї ни зна́йу / ци ўни ўе / а ра́н'ч’е / ік лиш уч’у́йу / шо хтос бйе тел'ігра́му / ци диста́ў ви́ткис / то м’ін'ї́ у гру́дех гаш студено́ се роби́ло / шо́ би та́мки ни бу́ло / а ўа ўже се бо́йу; М’ін'ї́ мо́же у гру́дех студено́ се роби́ти / ік ўа ч’е́мос гризу́се / іка́с пога́на ду́мка закраде́ц:е / то тогди́ мо́же дриж’ бра́ти / студе́ний пит збива́ти / отаке́ зо мноў го́н:о се роби́ти / але́ ўа тото́ спиха́йу / на роки́ / це ўни ви́н':і / шо таке́ зо мноў ро́бйі / а ўа н'і / бо де́ ўа цего хо́ч’у? / тако́ў н'іўе́коў бу́ти / ўа по сво́йі во́ли ни хо́ч’у.*

У ГРУ́ДЕХ (В ГО́ЛЛІ, УСЕРЕДИ́НІ) ТА́КІК (ТАК, ІҐ БИ ЗАМКНУ́ЛО (ЗАПЕ́РЛО, ЗАПЕ́ЛЛО) ШОШ – про стан болю, хвилювання, що спричинює спазм м’язів: *Ўа ни зна́йу / шо́ зо мноў бу́ло се ста́ло / але́ усереди́н'і та́к’іґ би замкну́ло шош / лиш ни да́ло ди́хати / і ўс'о; У го́л':і та́к’іґ би замкну́ло / зна́йу / шо тре́а сказа́ти шош / а ўа ни го́ден / х’іба́ бих буў шош на м’ї́ґах пока́зуваў.*

УГУРЎ (ВГУРЎ; УВÉРЬХ) – *присл.*, угору: *Дв'і годúн΄і трéба їти угурý / припоч'éти / а потóму ш':е тúл΄ко / то делéко ў вер'хáх.*

УГУТІ́ТИ (ВГУТІ́ТИ) – вирости; "загучєти": *Бур'іні́ по грýди угут'і́ли / х'ібá би ж'еў / там нимá шо полóти; Бур'іні́ угут'і́ли до пидгрýди / йе тепéрен'ки робúтка; Угут'і́ў за л'і́то / шо ни пизнáти Мúтрика / держ'éўсе малúм / малúм / а за їкúхос два три м'і́с'іц'і д'éд'у заветúў / і то на ц'ілý гóлу / дес так.*

У (В) ҐЕЛЬОПИ́ – *незм.*, дуже швидко (викор. при дієсловах руху): *Митрúха у ґел'опú б'і́гла / бóса / бес фýстки / бо з'éтеви стáло погáно; Ти ч'о / л'ýбоч'ко солодéн'ка / так у ґел'опú б'іжúш / іґ би за тобóў хтос гнáўсе? / прóс'у на м'інýту повернýти / а ти шо? / йа дитúн'і молокá полýн'ішного зр'іхтувáла / ш'і тéпле / озмú малóму.*

УҐУДЗУВА́ТІТИ – стати твердим, покритися "ґудзом" чи "ґудзами": *Бýба на ноз'і́ уґудз͡ўвáт'іла / стáла такá твердá / йік кáм'ін' / анý посмотрú / страшнé твердé / йéк тепéрки ч'еревúки ўбрáти?*

УДАВА́ТИСЕ (ВДАВА́ТИСЕ) – подобатися: *М'ін΄і́ удайéц:е такé шит΄é; Ус΄ó удайéц:е / шо бáба плетé / ци свúдер / ци касéтка / ўс΄о фáїне і пригúсне / йігó хóч'іц:е ўберáти / кудáс у нéму їти.*

УДАНЦУВА́ТИ (ВДАНЦУВА́ТИ) – багато потанцювати: *Ужé зач'éли їгрáти / б'іжý / абú шош уданцувáти / дýже тотó ш'інýйу / тогó мýс'у б'í́ч'і / Б'іжú / л'ýпко / б'іжú.*

УДАНЦУВА́ТИСЕ (ВДАНЦУВА́ТИСЕ) – багато потанцювати; натанцюватися: *Йо:ї / нимá шо нар'ікáти / над'івóч'іласе ї уданцувáласе тúл'ко / шо на ўс'ó жит'é / йе шо ў пáмн'іти переберáти.*

УДА́ТИ (ВДА́ТИ) – 1) виявити уміння, майстерність: *Бáба р'іжн'éнцка так ум'і́ла удáти с шит'éм ци плет'і́н'ім / шо крáш:е н'іхтó би ни зробúў*; 2) догодити: *Настýн'а удáла Андр'і́йови с касéткоў / урáс носúў тотý з óлен'ами / шо ўна бýла сплел:á*; *С фýсткоў Катерúн'і удáла / д'éкувала дýже; Ч'еревúки мус м'і́р'іти / так т'éшко удáти / абú дóбр'і бýли / ни тислú; Прúкриї дýже / йімý т'éшко удáти.*

УДА́ТИСЕ (ВДА́ТИСЕ) – 1) сподобатися: *Івáнови удáлосе футéрко / їке Андр΄ії ш:иў; Гáн΄а фалúла вес΄іл΄é / кáе / удáлосе / йек унó бýло зр΄іхтóване / А ч'о би ни ўдáлосе? / йіґ грóш'і йе / то ўс΄о удáсце / У дéкого грóш'і йе / а р΄ідý нимá / а тýтки у ўсéму буў р΄ет*; 2) мати такі риси обличчя, фігури, характеру, як хтось: *Іванкó ни удáўсе ў тáта / вин удáўсе у мáму / ч'éсто Нóц΄а / а ўже Марýс΄ка ўдáласе ў тáта / і натýра йігó / Ни гет йігó / алé йе.*

УДВО́Ї (ВДВО́Ї) – *присл*., удвічі: *Цисé дéрево удвóйі тóўше вит тóго / шо Ўлáдӡ'о ўз'еў на дош'кú; Зйіжú удвóйі / таї ни ўрвéц:е / бýде дóбре / набогáто моцн'íш:е / бо так / нинад'ı́їно.*

У ДВОХ СЛОВА́Х – дуже коротко: *Скажú / Мар΄ı́ч'ко / у двох словáх / йек ти гостúла / а потóму / йік прип'іч'нéш / ус΄ó роскáжеш / бо ми ўже ни моглú тебé се прич'ікáти.*

УДЕ́РЖІТИ (ВДЕ́РЖІТИ) В ГОЛОВІ́ – пам'ятати; запам'ятати: *Мойá головá дирáва / йа ни гóн:а у ниї ўс'о ўдéрж'іти / ўно витр'éсуйіц:е / тáк'ік порохú з дирáвих бисáх*.

УДЕ́РИТИ (УДЕРЄ́ТИ) В ГО́ЛУ – 1) хтось здогадався про щось, додумався до чогось: *Кáе / шо здогадáлася / ч'ó ўни прийшлú / лиш шош т'óхнуло ўсередúн'і / удéрило ў гóлу / і ўже ни моглá н'іч'ó сказáти*; 2) сп'яніти: *Удéримо ў гóлу / бо зм'іш'éў / пиў пúво / а потóму / гор'ı́ўку*.

УДЕ́РТИ (ВДЕ́РТИ) – 1) частково порвати: *Перел΄ізáла дрит΄ / таї удéл:а спин:úцу*; 2) дряпнути: *Кит удéр О́ли пáлец / А ўна ч'о т΄éгне йігó за фист? / наї знáйі / шо то ни мóжно / бýде бýба*.

УДЕ́РТИЙ (ВДЕ́РТИЙ) – *дієприкм*. від УДЕ́РТИ (ВДЕ́РТИ): *Спóн΄:і удéрт΄і / йéк у них ітú? / Озмú сúв'і / А ўни пóкоротк'і / кудá?*

УДЕ́РТИСЕ (ВДЕ́РТИСЕ) – частково порватися*: Бабó / сорóч'ка удéл:асе / ци бéсте ни зашúли ? / Ч'імý ни зашúйу? / зашúйу / а ўна самá ўдéл:асе / ци хтос помúх? / Самá / Ну то мýс'у зашúти*.

УДЗЬОБОЛА́ТИ – запрягти (про коня) і заспокоїти; зробити смирним когось: *Наї д'éд'а удӡ'оболáйі кон'á / бо йа ни гóден / ад'і їкиї вин; То мош і ч'олов'ı́ка удӡ'облáти / зробúти лáгидним і послýшним.*

УДИ́В'ЮВАТИСЕ (ВДИ́В'ЮВАТИСЕ; УДИВ'Є́ТИСЕ, ВДИВ'Є́ТИСЕ) – пильно дивитися; вдивлятися: *Таї кудá ти так / л'ýбоч'ко / удúўйуйіс:е? / ни бойı́с:е / шо тебé óч'і забол'ýт? / ци ти хоч' наўрóч'іти тóго хлóпц'а? / ге? / анý ідú бóрзо вúц:и / бо то ўстит хлопч'ı́ш'а так йı́сти оч'éма / аг'ı́на б'ідý / нáв'іт' / ік вин тоб'ı́ се ўдаў / то ни покáзуї цéго / ти д'ı́ўч'іна / дé такé робúти? / Бабó / то вúн менé пасé оч'éма / а ни йá йігó / тогó йа ї подивúласе / шо за ўдин*?

УДІ́ЇТИ (ВДІ́ЇТИ) – зробити: *Шó йіс дóброго уд΄ı́йіў сегóн:е? / йе ч'ем пофалúтисе? / І йе / і ни геї / то йек се дивúти / д'ід'é.*

УДІ́ЇТИСЕ (ВДІ́ЇТИСЕ) – відбутися: *Улáц'ку / анý кажú / шó за цеї ч'ес уд'ı́йіилосе дóброго кóло вас? / пóрос'і ўже ни хрóмайі? / а шó с кúз'л'ітком? / лишúли йістé соб'ı́?; А шо гóн:о дóброго ўд'ı́йіитисе / ік рáн'ч'е крáли / кúл'ко гóден понéсти / а тепéрки / кúл'ко повéсти / докрадýт до рéшти / а потóму зач'нýт úнчого шукáти / ви ни вúдите / шó з гóрами*

се зробúло? / ік'і́ бýли л'ісú / а тепéрки? / і б'ідá / шо вúн:ого нимá / н'іхтó н'іч'ó ни ч'уў і ни вúд'іў / то самó се зробúло.

УДНИ́НУ (ВДНИ́НУ) – *присл.*, удень: *Уднúну пíдемо / ч'ó тепéрки ї́ти нóч'ами? / таї знáйу / шо ўни з:агод'і́ л'ігáйут / Гаї наї бýде.*

У ДОБРІ́ КО́ЖДИЙ ҐАЗДА́ – легко господарювати, коли людина матеріально забезпечена: *Удобр'і́ кóждиї ґаздá / а ти фáїно поґаздýї / колú ни знáйіш / йек і за шо вúорати / вúтки ўз'éти барабýл' на нас'і́н'і / а ш'і до тóго стýд'ін' / дривá се к'ін'ч'éйут /а питú дгóр'і ни гóден / о: / отогдú поґаздýї / шобú бýти прúм'іром дл'а дрýгих.*

УДОЇТИ (ВДОЇТИ) – надоїти: *Ад'і́ шо удойі́ла / ўс'о тéл'і вúс:ало / Ну то ўно пéрше кóло молокá / а потóму ўже ми.*

УДОРО́ЖУВАТИСЕ (УДОРОЖИ́ТИСЕ) – "установ'є́тисе", "установúтисе", триваючи певний час: *Дош' удорожúўсе / пáдайі трéтиї ден' / таї у нас ýрл'оп / надвор'і́ н'ійéк'і роботú ни рóбимо; Вúжу / шо дош' удорóжуйіц:е / дóбре / шо ми копúц'і накрúли*; *Дóбре д'іт казáў / шо скóро стáне тепл'і́ш:е / то тикú прáўда / теплó удорóжуйіц:е / нáв'іт' по вод'і́ вúжу / унá ў пýтни замерзáла / ік лишúти нанич' надвор'і́ / а ўже пáру д'н'іў / н'і / у скóрим ч'іс'і́ бруцвúна зач'нé цвúсти.*

УДРОТО́ВАНИЙ – обплетений дротом (про глиняний горщик): *У нас йе удротóваниї горш'óк / ꙅвин се називáйі / ми ў ним гóлупц'і ў п'іч' засувáйімо / áл:е ўни смашн'і́ тогдú / фист дайýц:е ї́сти.*

УДРОТО́ВУВАТИ – *недок. в.* стос. УДРОТУВА́ТИ: *Удротóвувати гор'ш'кú нáш'а бáба ўм'і́ла / а мáма / вúдиш / ужé ни вит цéго / бáба усý ч'олов'і́ч'у робóту знáла ї моглá зробúти / на ўс'óму се розум'і́ла.*

УДРОТУВА́ТИ – обплести дротом (про глиняний посуд): *Ни скáжу / хто тепéрки ў Т'ýдев'і гóден удротувáти горш'óк / молод'і́ ни ўм'і́йут т:о робúти / а с стáрших? / ходúко ў бáби се запитáймо.*

УДУ́БЕЛТ – *присл.*, подвійно: *К'і́сто мáйі бýти р'ітке́ / ўно пидóймец:е удýбелт / пóти; Удýбелт смих заплатúў / а шо маў робúти?*

УДУ́БЕЛТ БИ́РШЕ – удвоє більше: *Фáїн'і грóш'і ўз'еў / удýбелт бúрше / ік над'івáўсе / дроў на дóбру машúну бýде.*

УДУВА́ТИСЕ (ВДУВА́ТИСЕ) – *недок. в.* стос. УДУ́ТИСЕ (ВДУ́ТИСЕ): *Йе так'і́ корóви / шо їім ни дýже шкóди отакá пáш'а / а нáшу пустú / зрáзу удýйіц:е / тогó ўрас трéба се дивúти / шó ўна ї́ст / де пасé; Двéр'і лáком'і удувáтисе / тогдú дóбре ни пристайýт.*

УДУ́ТИСЕ (ВДУ́ТИСЕ) – 1) занадто багато і поспіхом "напастисе" мокрої трави чи конюшини, що спричинює невідходження газів у великої рогатої худоби, насамперед корів: *Ік корóва удýласе / то ўна стайé такá /*

йіґ бóч’ка / йійі́ росперáйі / тих йімóк / шо на ниї̆ / ік унá напáсена / ни вúтко / то їйі такé стайéц:е / шо с середúни тúсне / роздувáйі / таї̆ / Бóже боронú / такé ни ў̆рас добрóм се кин'ч’éйі; *Ни пасú тут / бо корóв’і мóже пошкóдити / нáш’а тогúт удýласе бýла ни циї̆ кон'ушúн'ц'і / ледв’і́с'ки ў̆ратувáли*; 2) набрякнути (про вікна, двері): *Удýлисе вúкна / ни мош запéрти* / *і шó с цим робúти*?

У ДЎШУ ЗАГНÁТИ – з’їсти чи випити те, що не хочеться: *Цисý йідý йа ни гóн:а у дýшу загнáти / мóже / ік бúрше зголодн'і́йу / то тогдú з':ім / а зáрас тикú н'і / і фéртик / наї̆ бýде / шо хоч’і.*

УЄ́ЛИЙ (В’Є́ЛИЙ) – 1) який перестав бути свіжим; зів’ялий (про рослину): *Бип уйéлиї̆ / гет вúгор'іў̆*; 2) млявий: *То на дош’ / бо такá смих уйéла хóжу / йік ототá виў̆ц'á* / *де стойý / там бих спáла*.

УЖÉ (А ВЖЕ) ГАШ ЦÉГО (ЛЮ́ПЧІКУ; ЛЮ́БОЧЬКО ТА ІН.**) НИ БЎДЕ –** вислів викор. у мовл. актах заперечення, категоричної незгоди з тим, що висловлюється чи пропонується ким-небудь: *Шó бес ни казáла / йéґ бес ни хот'і́ла / а ў̆же гаш цéго / л'ýбоч’ко / ни бýде / ни над'і́йсе / шо хтос дурнúї̆ / а ти однá розýмна / каў̆ тоб’і́ гéзде / ни вúйде; Мúтро попустúў̆ тоб’і́ трóхи присадúби / просúў̆ йіс / таї̆ вин пишóў̆ на ц:е / за д'éкуйу ч’олов’і́к зробúў̆ / йек йіс хот'і́ў̆ / хот' Митрúха сварúласе з ним / алé вин тебé послýхаў̆ / а тоб’і́ се ў̆дáло ч’ужúм поживúтисе / таї̆ ти тепéрки хоч’ / на йігó дорúшку зробúти / та ік тебé так кортúт / то на свóйі робú / і ни лúш дорúшку / алé тикú дóбру дорóгу / абéс фúроў̆ мих йі́хати / ік нóги тебé збол'ýт / бо вúжу / шо ти лиц'á ни мáйіш / рас навáжиў̆се за такé просúти / бигмé / безлúшниї̆ ти ч’олов’і́к / і дýже дóбре Митрúха тоб’і́ витпов’і́ла / ої̆ шо дóбре / бо йа бих ш’і ї̆ ни так сказáла / а ў̆на замн'ікá / витпов’і́ла / каў̆ тоб’і́ / полехкú / рас на бúрше ни спромоглáсе / а лиш т:о / шо ў̆же гаш цéго ни бýде / л'ýпч’іку солóткиї̆ / бо так йе / шо пустú свин'ý пит стиў̆ / а ти знáйіш / кудá ў̆на л'і́зе / та с'в’ іт такóго ни ч’уў̆ і ни вúд'іў̆ / шобú так пакалúтисе; Бабó / йа їйі дáла коў̆ткú поносúти / бл'ýску ружéву / а ў̆на хóч’і / абúх йа вид:áла їйі наў̆рáс тотý рукавúў̆ку / шо ви м’ін'і́ ш:úли / каж’і́т їйі / А нашó їйі рукавúў̆ка? / кудá ў̆на ў̆ ниї̆ ме ходúти? / тажé то лиш на с'в’éто се ў̆берáйі / ну таї̆ у нéйі такá самá йе / прáў̆да / úнче шит'é / алé йе / то нашó їйі дв’і? / Бабó / каж’і́т ви / бо їйі мойá се ў̆дáла / їйі ў̆же трóхи вúмац'кана / а ў̆ мéне новéн'ка / таї̆ унá хóч’і їйі на Богорóдицу ў̆брáти / Ти свойý сорóч’ку покладú у мойý скрúн'у / абó крáш:е йа самá поклáду / а їйі н'іч’ó ни кажú / а йіґ зноў̆ зач’нé / то скáжеш / а ў̆же гаш цéго / дорогá сестрúч’ко / ни бýде / бáпка ни позвол'éйі / абéс їйі брáла / отáк скажú / таї̆ бúрше н'іч’ó / унá / в’ідéў̆ / тебé випробóвуйі /*

а ти зрáзу се жýриш / уч’éйсе витпов’ідáти / уч’éйсе н'і казáти / бо ĭкас задýже ти ў мéне бойізлúва і мн'іќá / йéк такóў бýти?; Ус'éке йа мóжу тоб’íі попустúти / на богáто ч’óго закривáў óч’і / алé ўже такé / н'і / каў тоб’íі / ужé гаш цéго / л'ýпч’іку / ни бýде / бо інáкше йа бýду ни йа / бýде ни Йілéна; Ужé гаш цéго ни бýде / ґерентýйу / шо н'і / бо на такé би н'іхтó ни пишóў.

УЖЕНИ́ТИ (ВЖЕНИ́ТИ) – оженити: *Уженúли йігó на пéрв’ії сестр'íі / шóби зéмн'у ни кавал'цувáти / гентáм такé моглó бýти.*

УЖЕНИ́ТИСЕ (ВЖЕНИ́ТИСЕ) – оженитися: *Мижú йіх фам’íл'іййами бýла дáўна п’íз'ма / унú ни дáли би йімý се ўженúти с тоў д'íўкоў / тогó послýхаў старин'ý ĭ уженúўсе з úнчоў / а ци л'убúў / за т:о н'іхтó ĭ ни подýмаў се питáти / бо л'убá / то такé соб’íі.*

УЖЕ́ СВОЄ́ ВИДРОБИ́В (ВИДРОБИ́ЛА) – 1) про когось, хто все життя тяжко й багато працював: *Йа ўже свойé видробúла / п’ідис'éт' с'ім рóкиў стáжу / а тепéрки наĭ дрýг’і дúйдут мóйіх рокúў і тúл'ко се нарóбйут*; 2) *перен*., про чиюсь смерть: *Івáн ужé свойé видробúў / пишóў тудá / де ми ўс'і бýдемо / кóло Грицакóвих пишóў.*

УЖЕ́ТИ – ужати, зжати: *Ужнúко бур'інý ĭ кин' корóв’і наполýн:е / бо рáно ўна ни дýже бýла се напáсла / таĭ тикú ік ідý ўполýн:е дойíти / то ўрас йíі шош дайý / ĭ абéс ти ц:е зробúла / А ўна м’ін'íі припýсти? / Фáйно йíі об’іїдú / таĭ припýсти / ч’о би н'і.*

УЖИТКУВА́ТИ – їсти, споживати: *Гаĭ / прóс´у за стиў / ужиткýĭте / шо смакýйі / кýш’ііте ўс´éкого / дос'ігáйте т:о / шо на вас се дúви.*

УЖИТКУ́ЙТЕ ЗДОРО́ВІ – їжте на здоров’я: *Ужиткýĭте здорóв’і / а ік шош ни так / то вибач’éйте / і малé приĭм’íт за велúке.*

У (В) ЖИТЮ́ ВСЄ́КЕ Є (ШІ Й НИ ТАКЕ́) (ТРАФ’Є́ЇЦЦЕ; ГО́ННО БУ́ТИ; ТО ВСЄ́КЕ БУВА́Ї) – викор. як предтекстова або висновкова формула чи як засіб включення нового повідомлення: *У жит'ý / Ўлáц'ку / ус'éке йе / йе / шо сус'íди фáйно жийýт / а йе / шо нахóд'ут мижú собóў / абéс ни дýмаў / шо то лиш у тéбе такé / ад'íі Мар'íка с Паз'ýнеў пéрв’і / та ш’і ĭ до тóго сус'íди / і тó ни гóн':і дийтú ĭкóгос р'ідý / і за шо? / за такúĭ кавáл'ч’ік / шо на одúн кош’íл' з вухáми барабýл' / и:ĭ / шо казáти / би Бох боронúў кóждого вит такóго; Ти роскáзуйіш за свойé / а йа скаў / шо ў жит'ý ш’і ĭ ни такé гóн:о бýти / анý / ч’ікáĭ / наĭ йа запрý викнó / бо завелúкиĭ л'уфт се зробúў / і такé роскáў / шо йіс такóго ш’і ни ч’ýла / і за такé нáв’іт' ни здогáдуваласе / шо ўно гóн:о трáфитисе / а йа ц:е вúд'іла на свойíі óч’і; У жит'ý / Марýс'ко / ўс'éке трафйéйіц:е / ад'íі озм’íм пок’íіну т'íтку Йілéну / ўна трóхи пúла / бо так склáлосе у нéйі жит'é / д'ітúĭ ни*

бу́ло / ч’олов’і́к ййі́і роспи́ў на поч’ітка́х / ік се вид:а́ла / ўна на́в’іт' ни диви́ласе ў пага́р' / але́ шо бу́ду за т:о роска́зувати? / ти ї так зна́йиш / але́ їка ўна бу́ла роби́тна / л'у́д'іна / до́бра / добр'і́ш’:а вид ус'і́х / кого́ йа зна́йу / і вид ме́не / ви́диш / де́котр'і могли́ сказа́ти / ци ік ни сказа́ти / то поду́мати / е: / та то пйін'у́га / от'і́к ви́ш:е вид не́йі ста́ти / хот' мош поду́мати / шо уни́ ў рот ни беру́т / йо: / беру́т / ш’і ї йек / але́ каў / ла́ком’і бу́ли так сказа́ти / і йа за ц:е сама́ ч’у́ла / але́ йа зна́йу і т:о / шо ўни ни́хт'а ййі́і ни варту́йут / бо ўни скуп’і́ / хи́тр'і / а шоби́ кому́с шош заду́рно да́ти / та н'іко́ли / ўни ўбйу́ц:е за т:о / а ўна н'і / пос'л'і́н:е вид:а́ст / то йік уме́л:а / то М’і́с'о / шо де́коли приходи́ў туда́ / вин тако́ш л'уби́ў ви́пити / але́ ік ї́йі ни ста́ло / то прийшо́ў твере́зий / і так пла́каў / ік мала́ дити́на / ї каза́ў / уже́ тепе́рки так н'іхто́ м’ін'і́ ни ска́же / йік уна́ каза́ла / буд' здоро́ў / коза́ч’е / і н'іхто́ до ме́не так ни за́с'м’ійіц:е / ік уна́ / і н'іхто́ би́рше так ни пошкуду́йі мене́ / ік уна́ / отаке́ / тай скажи́ тепе́рки / хто бли́ш:е тоб’і́ до душ’і́ / уна́ ци тот'і́ / шо ййі́і суди́ли; У жит'у́ ўс'е́ке бува́йі / йе / шо ўс'о склада́йіц:е до́бре / а йе / шо ни ду́же / хот'і́лосе би л'і́пше / але́ йік ота́к поду́мати / то ў с'імн'і́ бога́то вид жи́нки зале́жи / бо ік іки́йс каза́ў / до́бра жи́нка / ґазди́н'а / буду́йі / а пога́на / руйну́йі / і то вели́ка пра́ўда / Цисе́ ни рас і м’ій д'е́д'о л'уби́ў каза́ти / а вин вит сво́го ц:е ч’уў / добро́ буду́йі / а зло ни́ш’:ійі.

УЖІЛИ́ТИ (ВЖІЛИ́ТИ) – ужалити (вжалити): *Ву́йно / каж’і́т сво́му Іванко́ви / вин мене́ кропи́воў уж’ілиў / А ти ч’о́ се ди́виш? / бери́ тай ййго́ по литка́х пот'ігни́ / але́ фийст / шоби́ ййго́ би́рше ни корт'і́ло таке́ роби́ти / фа́йно пот'ігни́ / тай вин ни ме би́рше.*

УЖІЛИ́ТИ (ЦЮ́КНУТИ) В САМЕ́ СЕ́РЦЕ – вразити, спричинити фізичний і душевний біль, страждання: *От:о́ сло́во / шо ў не́йі / мо́же / нихот'іч’е́ ви́рвалосе / уж’іли́ло мене́ у саме́ се́рце / аш шпи́ґнуло шош.*

У (В) ЖОВТІ́ – з переважанням жовтого кольору: *Канти́ўка у жоўт'і́ / така́ / ік косма́цка пи́санка / весе́ла / гаш с'м’ійе́ц:е / Шит'е́ фа́йне / але́ м’ін'і́ би́рше рукави́ўка се ўдайе́.*

УЖОРНИ́ТИ (ВЖОРНИ́ТИ) – змолоти на жорнах: *Ужорни́ла крупи́ў на го́лупц'і*; *Уnepe ́т / ік тре: бу́ло ужорни́ти / то до Ф’і́липових ми їшли́ / побли́зости жо́рни лиш у них бу́ли / а тепе́рки стера́йусе крупи́ў у Ку́тах купи́ти / бо ў тий ха́т'і уже́ даўно́ н'іхто́ ни жийе́ / то така́ ха́та бу́ла / шо дим у хоро́ми їшоў / і ўни бу́ли зади́млен'і / зач’орне́н'і / йік ву́гол' / да́ўна д'іди́ўска ха́та.*

У (В) ЗАМІ́Т – *незм.*, про спосіб зведення дерев’яної будівлі: *Туда́ мај да́л'і / ў го́рах / буду́йут і протесо́в’і хати́ / а ми кладемо́ у зам’і́т / це*

набога́то деше́ўше / зам'і́т із мале́н'ких ко́ўпч'ікиў ро́бйут / слу́пи му́с'ут бу́ти / хто буду́йі / напере́т зна́йі / йек то ма́йі вигл'іда́ти.

УЗА́Т (ВЗАТ) – *присл.*, назад: *Васи́ / даї́ уза́т на оди́н крок / а пото́му ви́газуйіш / ту́тки нима́ вели́кого боло́та / за́рас пи́де; На оці́й фудуґра́ф'ійі ўс'і молод'і́ / і вигл'іда́йі / шо ш'ісли́в'і / тебе́ ш'і ни бу́ло на с'в'і́т'і / твойа́ ма́ма лише́н' шо бу́ла вид:а́ласе / і коли́ т:о бу́ло / ки́л'ко то́му ро́киў? / угада́ї / ш'ідис'е́т' ро́киў то́му ўзат / у п'ідис'е́тим ро́ц'і / ци ни поледви́ / на рик бо́рше / йо / в'іде́ї / на рик бо́рше.*

УЗБРОЄ́НИЙ (УЗБРО́ЇНИЙ) – озброєний: *Та́меч'ки во́їна / узбройе́них поўно́ / і кин'ц'а́ це́му ни ви́тко.*

УЗБРО́ЇТИ – озброїти: *Кого́ хот'е́ узбройі́ти? / йа ни ўч'у́ла / ану́ / М'іха́ / ш':е рас скажи́ / голосн'і́ш:е / наї ус'і́ ч'у́йут.*

УЗБРО́ЇТИСЕ – озброїтися: *Тре́ба узбро́йітисе / а тогди́ войува́ти / а йік ота́к н'іч'о́ нима́ / то слова́ми деле́ко ни зайі́деш.*

УЗБРО́ЮВАТИ – озброювати: *Узбро́йувати тре́ба войакі́ў/ а ни́ усі́ї на́рит / лиш таки́х / шо ўм'і́йут с тим опходи́тисе / і ни позвол'е́ти бут'куму́ ма́ти тото́ / бо йік йе стр'іл'ба́ / то бу́де споку́са йійі́ ви́пробувати / того́ ни ўс'ім дава́ти при́ступ до стрил'би́ / а лиш куму́ се нале́жи.*

УЗБРО́ЮВАТИСЕ – озброюватися: *Ми ни узбро́йувалисе / гада́ли / шо за нас засту́пйуц:е / а хто ч'ужи́ї ме ўмера́ти за Украйі́ну? / се скри́йут / таї скаўт / ану́ / л'у́пч'іки / сам'і́ / ми занипоко́йін'і / усе́ў душе́ў з ва́ми / але́ за́рас нам н'іе́к ни вихо́ди / мо́же / пото́му / а ви кр'іп'і́ц:е.*

УЗДОГИ́Н (УЗДОГИ́НЬЦІ; НАВЗДОГИ́НЬЦІ) – *незм.*, навздогін: *Уздоги́н кр'іч'е́ла / а́ле н'іхто́ ни ўберну́ўсе / мо́же / ни ч'у́ли / бо в'і́тер ни туда́ дуў*; *Ни бу́ду б'і́ч'і уздоги́н'ц'і с клу́нками / уздр'у́т / шо забу́ли / то ве́рнуц:е / ту́тки бли́ско / ни тре́ба ї́ти вер'ха́ми*;

УЗДОГОНИ́ТИ (ВЗДОГОНИ́ТИ) – наздогнати: *Уздогони́ў йіх аш на мос'т'і́ / йік це́р'кву мину́ў; Де́ цис'і́ стар'і́ но́ги го́н':і уздогони́ти молод'і́? / йа крок / а ўни / зо пйет'*; *На ро́вер'і йіх уздого́ниш / а так / н'і / х'іба́ без б'іх / але́ каў / л'і́пше ро́вером.*

У (В) ЗЕЛЕНІ́ – з переважанням зеленого кольору (про тканину, одяг, узір та ін.): *Фу́стка ї рукави́ўка / у зелен'і́ / фа́йно молоди́ц'а се зибра́ла / А подиви́се ї́к'і кора́л'і / та он:и́х йіх до́ста / шоби́ с'в'іто́шно вигл'іда́ти / а́л:е кора́л'і.*

УЗЄ́В (ЗИБРА́В, НАПА́В) СТРАХ (УЗЄ́ЛИ (ЗИБРА́ЛИ, НАПА́ЛИ) СТРАХИ́) – комусь стало лячно (хтось дуже налякався): *Йо:ї / та йік смих цисе́ ўч'у́ла / то мене́ уз'е́ў таки́ї страх / шо йа сло́ва ни могла́ сказа́ти /*

гу́би хо́ч'ут говори́ти / а го́лосу нима́ / бо ўни ма́ли бу́ти ш'і ўч'е́ра на м'і́сци / а то ўже полу́н:е / та де: / ўже пополу́н':у / а ўни ш'і ў доро́з'і / але́ нев'і́стка тро́хи розговори́ла / таї ста́ло ле́кше / ўна до́бре ка́же / то с'н'ігú / доро́га т'ішка́ / таї до́бре / шо се ни ква́пйут / шо соко́т'уц:е / а то м'ін'і́ згор'іч'а / на́тро ди́хати бу́ло ни да́ло / се збойе́ла / ци шош се ни ста́ло; *Уз'е́ў страх / шо ўже́ темн'і́йі / а нима́ ч'ем дибра́тисе тха́т'і / а голоўне́ / за шо дойі́хати / пул'а́рец загуби́ўсе / ци / мо́же / хтос пози́ч'іў / і йа ста́ла / ік се́ред' води́.*

УЗЄ́В ЖЄЛЬ (ЖЄЛЬ УЗЄ́В) – комусь стало жаль: *Цес ч'олов'і́к м'ін'і́ ч'ужи́ї / ни рид'н'а́ / а́ле вин буў до́бриї з мо́йім та́том / мо́же / того́ м'ін'і́ ста́ло ба́н:о / таки́ї уз'е́ў ж'ел' / іґ за ри́н:им / нагада́ла усúх сво́йіх / кого́ ўже нима́ / ї напла́каласе / шо аш спу́хла.*

УЗЄ́В СМІХ (УЗЄ́ЛИ (ЗИБРА́ЛИ, НАПА́ЛИ СМІХИ́) – комусь стало (дуже) смішно: *Ви́тко / ба́ба йі́ла кула́їстру / ни опте́л:асе / зач'е́ла на хло́пц'а свари́ти / а то на губа́х тр'ісе́ц:е / і йік йа ц:е уздр'і́ла / то таки́ї с'м'іх мене́ ўз'еў / шо йа ни го́н:а росказа́ти / так смих ус'м'ійе́ласе / шо аш по́пид гру́ди забол'і́ло / зле ви́йшло / бо то пйе́тниц'а / аби́ ни прийшло́се ў нед'і́л'у пла́кати.*

УЗЄ́ЛА (ВЗЄ́ЛА; БЕРЕ́) ДРИШЬ КОГО́С – хтось тремтить від холоду, хвороби, хвилювання: *Уз'е́ла дриш' / бо ти́л'ко мок у вод'і́ / шо гаш гу́би поси́н'іли / йа клúч'у / кр'іч'е́йу з бе́рега / а вин ни їде / ка́же / шо тогди́ ни ч'уў сту́дени / а тепе́рки ад'і́ йек цокоти́т / бо́йусе / би ш'і б'іда́ ни засла́бла; Се перепу́диў пса / таї уз'е́ла дриш' / Та то ш'е́н'і / хот'і́ло пести́тисе / лиза́ло йіго́ / ну а цес зач'е́ў пиш':е́ти / Та і́ке то ш'е́н'і? / шо́ ти гово́риш? / та тот пес ч'ут' йіго́ ни тру́тиў / то ї йа бих се перепу́дила / іґ би ота́к на́тро кут'у́га ска́кла / а то дити́на / шо́ ти гово́риш*? / *вели́ка кудла́та пс'е́ра*.

УЗЄ́ЛА (ВЗЄ́ЛА) ЗЛИ́СЬТЬ (ЗЛИ́СЬТЬ УЗЄ́ЛА) – хтось розсердився: *Уз'е́ла злис'т' / і то така́ / йік ма́йі бу́ти / йе́к це так? / уна́ мо́же / а йа н'і? / йа шо / ги́рш'а ци дурн'і́ш':а? / н'і: / та це́го бу́ти ни мо́же.*

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ) – узяти: *Іва́н'ч'іку / ти го́ден тот зба́нок уз'е́ти? ік н'і / то узми́ го́рш'і таї понеси́ д'і́дови води́; Мар'і́ / озми́ко ї м'ін'і три хл'і́би / на гро́ш'і / таї напере́т д'ікова́т'*; *Озми́ко цес ки́ў / таї припри́ йіго́ ко́ло куцуфо́стойі гру́ш'і; Мош уз'е́ти на спи́ўку м'іх муки́ б'і́лойі* / *ма́ли би тс'в'е́там по полови́н'і.*

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ, БРА́ТИ) БЛИ́СКО ДО СЕ́РЦЯ (ДО ГОЛОВИ́) ШОШ – глибоко сприйняти щось, надати чомусь великого значення: *То /*

Йилé / їка ў кóго натýра / хтос твердúї / ни берé пустé до головú / а тáк'ік Ан:úц΄а / то ўна за ўс΄о переживáйі / йа ўрас кáжу / Ан:úч'ко / тебé ни стáне / а клóпоти лúшуц:е / хот΄ трóхи уваж'éї на сéбе / бо то ни штýка шош уз΄éти блúско до сéрц΄а / раз / дрýгиї / трéтиї / áле ци вúтримайі тотó твойá головá і твойé сéрце / йік у них так кóўтати?

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ, БРА́ТИ) ВЕРЬХ – одержати перевагу в чомусь над ким- або чим-небудь; перемагати: *Жúнка ни мáйі на л'ýдех покáзувати / шо ўна уз'éла вер'х нат ч'олов'íком / то нифáйно / абéс н'íкóли так ни робúла / а дóма соб'í порáт'тесе / таї вúбер'іт тотó / шо л'íпше / наї бýде / шо то жúнка пидвел:á до тóго / шо то йійí рáда / голоўнé / шобú на дóбре пишлó / а шо ч'олов'íкови ме се здавáти / шо то вин / шо йігó рóзумом дийшлú / ну то н'іч'ó / наї так дýмайі / жúн'ц'і шó вит тóго*?

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ) В (ЗА) МО́ДУ – 1) під впливом когось (чогось) почати щось робити, використовувати: *Ў сел'í уз'éли ў мóду робúти бан'í / одúн вид óдного рóбйі*; 2) зробити звичною послідовність певних дій: *Уз'éў за мóду кóждиї ден' пúти свидóву вóду / а йа ч'ікáйу ї хóч'у знáти / ч'о позвол'éйут дитúн'і урáс тотó пúти? / ґýрскиї вас знáйі / шó ви рóбите / йе кирнúц'а / а ўни тройýц:е / молокó пúїте / к'іс'л'éк / м'іш'éїте конф'ітýри з водóў / н'і / ўч'іпúлисе цéго / кóждиї ден' ус'ó / шó би ни йіў / тим запивáйут / плат'ýт за т:о / шо шкóди здорóўйу*.

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ, БРА́ТИ) В СВОЇ РУ́КИ – узяти (брати) на себе відповідальність за вирішення чогось; погодитися на керівництво чимсь: *Васú / берú ус΄ó ў свойí рýки / к'ірýї / бо сам вúдиш / шо кóристи с цéго нимá н΄ійéкойі / а так / то хот' шош зрýшимо з м'íс'ц'а.*

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ) ВУ́РІЮ НА КО́ГОС – сердитися, затаїти неприязнь: *То ш'і сперет'тогúт унú уз'éли вýр'ійу на М'íхас'á / а ш ч'óго заїшлó / йа дóбре ни знáйу / вúжу / шо ни говóр'і / і д'ітúї тудá ни пускáйут; Е: / та мижú нúми даўнó ік'íс ниладú / Мар'íка уз'éла вýр'ійу на нев'íстку / а ч'о? / бо їйі дон'кá пидогр'івáйі / таї отакé / л'ýде ґан'ч'ý шукáйут там / де йігó нимá / нú / шобú т'íшитисе / шо молод'í фáйно жийýт / а ўни йім роскол'íпину ў жит'ý рóбйут / і то нималý.*

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ, БРА́ТИ) ГО́ЛИМИ РУКА́МИ – заволодіти ким-, чим-небудь, здобути щось без особливих труднощів: *То велúка рúба / гóлими рукáми ни óзмеш / тýтки трéба дóбройі головú.*

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ, БРА́ТИ) ГРІХ НА ДУ́ШУ – робити що-небудь усупереч власній совісті,прийнятим нормам моралі: *М'íхá / ни к'івáї йігó / ни берú гр΄íх на дýшу; Зробúла бих так / ік унá зо мноў / áле ни мóжу уз΄éти*

гр΄іх на ду́шу / Бо́жен΄ка ўс΄о ви́ди / а ўна ўже свойе́ і так витпаци́ла / до́ста / йі́і то́го надо́ўго ста́не.

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ) ДО НОСІ́НЯ (НОШІ́НЯ) – почати носити (про одяг) щодня: *Оц:у́ фу́стку ўз'е́ла смих до нос'і́н'а / бо ч'о́ бу́ду ў пі́рваниї ходи́ти? / оц':а́ до́бра / тоне́н'ка / ни па́ри; Іван си́в'і спо́н':і уз'е́ў до нош'і́н'а / тики́ по с'в'е́тах уз'е́ў носи́ти / а про с'в'е́то йе и́н'ч'і / габард'і́нов'і / і ш':е он':і́ / до́ста фа́їн'і / ку́плен'і ў Ко́сов'і.*

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ, БРА́ТИ) ЗА ГО́ЛЛО – настирливо чи силою домогтися (домагатися) чого-небудь: *Цес перес΄іда́йі мене́ / кро́ку ни дайе́ ступи́ти / ско́ро за го́л:о о́зме / хо́ч'і / а́би йа питписа́ла / шо кава́лок то́го бе́рега йіму́ се нале́жи / а́ле йе́к таку́ нипра́ўду с΄в'і́ч':іти?*

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ, БРА́ТИ) ЗА СВОЮ́ (про дитину) – заступити дитині батька, матір, виховувати як свою: *Сироту́ / фа́їну д'і́ўч'інку / ч'е́мну / уз'е́ли ўни за свойу́ / бо сам'і́ д'ітиі́ ни ма́ли / ви́ўч'іли йі́йі́ / вид:а́ли / тепе́рки ўна жийе́ окро́ме / а́ле ўрас хо́ди та́та і́ ма́му видизна́ти / шош помоч'і́ / ік тре́ба / ко́ждойі нед'і́л'і ви́жу.*

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ, БРА́ТИ) ЗА ШКИ́РКУ – *згруб.*, *знев.*, покарати когось: *Побойе́ўсе лиш'е́тисе на тиї робо́т΄і / моглú уз΄е́ти за шки́рку / а вин знаў / шо робú́ў / оі́ шо знаў / того́ бо́рзо сам пишо́ў.*

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ) НА РУ́КИ (НА ПЛЕ́ЧІ, НА КОЛІ́НА, НА КОРКО́ШІ, ПИТ ПАХУ́ ТА ІН.) КОГО́С (ШОШ) **–** піднявши, помістити, посадити, взяти на руки (на плечі, на коліна та ін.) когось (щось): *Уз'е́ла дити́ну на корко́ш'і / таї так пишла́*; *Уз'е́ў на пле́ч'і таї дон'і́с / ки́л'ко там / а ў рука́х би ни го́ден / то ўкрива́ло би йіх*.

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ) ПИД НО́ГИ КОГО́С – не рахуватися з чиєюсь думкою, підкорити кого-небудь своїй волі; знущатися з когось: *Йо / у нас так дес ла́ком'і каза́ти / шо хтос кого́с уз'е́ў пид но́ги / але́ / р'і́тко / би́рше йа бих сказа́ла / шо ка́жут / вин йі́йі́ н'і ў ч'о́му ни ма́йі / ци ўна йіго́ / а йік хтос кого́с биў / ду́же биў / то ка́жут / биў у спу́зу / ота́к / але́ і́ у спу́зу / то лиш так се ка́же / Бо́же борони́ / так се би́ти / тако́го за свойе́ жит'е́ йа ни памн'іта́йу / а ўз'е́ти пид но́ги / це ни ш'інува́ти / н'і ў ч'ім ни ма́ти кого́с / тисну́ти на ко́гос / ота́к бих сказа́ла / а ти ўже соб'і́ диви́се сама / йек це ўс'о розум'і́ти*.

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ) СЕБЕ́ В РУ́КИ – не хвилюватися, не гарячкувати, зважувати свої дії: *Коби́ то го́ден уз'е́ти себе́ ў ру́ки / ік йіс серди́тиї / ци колú тоб'і́ пла́кати се хо́ч'і / а то ни ўрас вихо́ди.*

УЗЄ́ТИСЕ (ВЗЄ́ТИСЕ) ЗА СВОЄ́ – почати діяти по-старому: *Пйе / де́ ни пйе? / уз΄е́ўсе за своййе́ / т:о / шо йіму́ наі̆доро́ш:е / шо вин наі̆бі́рше уваж'е́йі / беш ч'о́го ни го́ден днува́ти.*

УЗЄ́ТИСЕ (ВЗЄ́ТИСЕ) РИ́ТЬМА (РИ́ТЬМА УЗЄ́ТИСЕ) – дуже, наполегливо, завзято взятися за виконання чогось: *Цес пор'е́док ско́ро зро́би / оі̆ шо зро́би / уз'е́ўсе ри́т'ма до робо́ти / ни попу́сти н'і соб'і́ / ни дру́гим / а́ле наі̆ бу́де / наі̆ / лиж би ви́в'іў на рі́ўне.*

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ, БРА́ТИ) СЛЮП (ШЛЮП) – одружитися, “звіньче́тисе”: *Молод'і́ списа́лисе / аў вес'іл'е́ уз'е́ли у це́р'кв'і с'л'уп / Таі̆ до́бре / шо зробі́ли / ік се нале́жи / а ни так / іґ де́хто.*

УЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ) ШОШ У РОТ – з'їсти: *Озмі́ шош у рот / ни і̆ди голо́н:иі̆ / бо йе́к до полу́н':а ві́будеш? / ход' го́рш'і молока́ / і то л'і́пше / йік н'іч'о́ / да́ти? / уно́ ікра́с здойе́не.*

УЗИМІ́ (ВЗИМІ́) – *присл.*, узимку: *Узим'і́ ві́тки о́змеш дроў? / тепе́рки ду́маі̆; Узим'і́ л'у́де хот' тро́хи вид:ихну́т / а навес'н'і́ ци ўл'і́т'і це́го нима́ / А о́с'ін'? / то гаж до Покро́ви роботі́.*

УЗИ́Р, -о́ру – узір: *Оце́с узі́р т'удиўскі́і̆ / а т:о / букові́нцкиі̆ / па́порот' с ц'ітка́ми / іґ дес у ко́гос йе ў сел'і́ / то ві́т:и нашиі́те / у це́р'кв'і ў одно́йі ві́д'іла таку́ соро́ч'ку / то букові́нцке шит'е́.*

УЗЛИ́ТИ (ВЗЛИ́ТИ) – розізлити: *Йіх узлі́ло т:о / шо ўна зач'е́ла видга́ўкувати / зле робі́ла / бо це ро́дич'і тво́го ч'олов'і́ка / уні́ зле ни ра́д'ут / питка́зуйут / йеґ би бу́ло л'і́пше / а рас прийшла́ йіс у ч'ужу́ с'імн'у́ / гово́риш с ста́ршими / то утрі́цуі̆ себе́ / а́ле шо говорі́ти / колі́ ро́зуму нима́ / таі̆ с тако́го мо́же зач'е́тисе.*

УЗЛИ́ТИСЕ (ВЗЛИ́ТИСЕ) – розізлитися: *Узлі́ўсе / шо йа ни пишла́ з ним у да́нец / а йа пока́зувала / шо ут':е́ла но́гу / болі́т / шо ни го́н:а.*

УЗЛО́СТИТИСЕ (ВЗЛО́СТИТИСЕ) – озлитися, розсердитися: *Ни зна́йу / шо на н'у напа́ло / узло́стилася / ік оса́ / ш'і ни ві́д'іла йійі́ тако́ў / А ўна ўже прийшла́ настрополе́на / лиш рот утворі́ла / і йа ц:е зра́зу ўч'у́ла / по го́лос'і.*

УЗМИ́ТИ (ОЗМИ́ТИ) – взяти: *Узмі́ соб'і́ огир'кі́ў / меш ма́ти / йа пе́рши́і̆ рас сего́року бре́скл'і зробі́ла; Ма́моч'ко / со́колко / узм'і́т і мене́ с собо́ў / йа бу́ду слу́хати / зо мноў ни бу́де куто́ри.*

УЗНА́ТИ (ВЗНА́ТИ) – дізнатися: *Ан:і́ч'ко / ви там блі́ш:е / ни узнава́ли / ци і̆де ва́ш'а сва́ха на репера́ц'ійу / ци так мут про́бувати л'іч'е́ти? / бо ч'у́ла / шо з неў нидо́бре.*

УЗНИ́ МЕНЕ́ (ТУДА́ ТА ТУДА́) – *лайл.*, *евф.*, вислів викор. у ситуаціях, коли мовець виявляє крайню неповагу до когось, свою злість,

обурення: *Узни́ мене́ туда́ та туда́ / марш ви́ц:и / ти прийшла́ м’ін'і́ на ха́ту напада́ти? / не́моч’і ту́тки шука́ти? / шл'ахи́ би тебе́ тра́фили; Узну́ў бес мене́ / а йік се ни здога́дуйіш / то йа скаў / куда́.*

УЗНИ́ МЕНЕ́ (ЇГО́, ЇЇ, ЇХ), САМА́ (САМ) ЗНА́ЇШ КУДА́ (НАЙ НИ КА́ЖУ, КУДА́) – евф. стійкий вираз, викор. тоді, коли мовець не хоче озвучувати відповідну мовну одиницю, а лише натякає на неї: *Зач’е́ли свари́тисе / обзива́тисе / і котра́с сказа́ла / узни́ мене́ / да́л'ше йа ни дослуха́ласе / ўтекла́ / баби́ ч’е́сто звар'і́йува́ли / ни ди́ўйуц:е / шо поўно́ л'уди́й* / *Е: / роска́зуйут / шо то бу́ло ве́село / бу́ло на шо подиви́тисе і шо ўч’у́ти* / *Ад'і́ ни ш’іну́йут себе́ / тай шо зро́биш.*

УЇВА́ТИ (УЄ́ТИ; В’ЇВА́ТИ) – 1) в’янути, утрачати свіжість (про рослину): *Вазо́нок уйе́ў / мо́же / би́ршого пидли́ван'а хот'і́ў / бо ту́тки завели́ке со́нце; Уйе́не жо́ўта пале́на ґорд'і́н'а / в’ід'і́ / шош пидгри́зло / бо ко́ло неї пелеха́та / тий нич’о́ / а йа ра́зом йіх сади́ла / ў оди́н ден'*; 2) *перен.*, утрачати рухливість, ставати немічним (про руки, ноги): *Шош поро́бйу / ї ру́ки зач’іна́йут бол'і́ти / уйіва́йут / стайу́т таки́ми / ік ни мойі́*; *То ни т:о / шо ру́ки ци но́ги м’ін'і́ уйе́ли / йа ўс'а ста́ла така́ / ік м’ішо́к / де покла́деш / та́мки вин ме стойе́ти / де приту́лиш / там йіму́ му́си бу́ти до́бре / а голова́ се зроби́ла така́ / іґ би кло́ч’ім наби́та / ўсереди́н'і пу́сто / та ма́йу ш’е́ст'і / шо Га́н'а прийшла́ / да́ла ї́к’іс дв’і п’іґу́лц'і / ї мене́ вит:еле́пала.*

УЇВА́ТИ (УЄ́ТИ; В’ЇВА́ТИ) ЗО́ СМІХУ – дуже сміятися: *Каў тоб’і́ / Йуц'ко́ ўм’і́йі ду́же фа́йно бреха́ти / ми уйіва́ли зо́ с'м’іху / ік вин роска́зуваў / йек продава́ў те́ш’:іну козу́ / йа тото́ упов’і́сти ни го́н:а / бо то тре: таки́м го́лосом / ік вин цисе́ роби́ў / так м’іни́тисе на лици́ / іґ дава́ли за козу́ ни т:о / шо вин пра́виў / то лиш соб’і́ мош уйіви́ти / йек вин стойі́т с козо́ў на базари́ / а л'у́де зроби́ли ку́лко / тай забу́ли / сара́к’і / ч’о ўни прийшли́ на база́р' / бо ўни ди́ўйуц:е на козу́ і слу́хайут Йуц'ка́ / йек вин роска́зуйі за козу́ і за те́ш’:у / та за таке́ мош гро́ш’і пра́вити / а ўс'і заду́рно нас'м’ійе́лисе ї набу́лисе / бигме́ / йа бих пра́вила / най би по гри́ўн'і дава́ли / та за т:о мош би киз'л'е́ купи́ти / йо:ї / йа ўже / ік Йуц'ко́ / зач’іна́йу / але́ скаў йіму́ / най пра́ви / а за т:о ку́пи дв’і коз'і́ / б’і́лу і терка́ту / то бу́де би́рше ко́ристи / ік с киз'л'е́ти*; *Шо́ ми ўже ус'м’ійе́лисе / ч’е́сто уйіва́ли зо́ с'м’іху / бо мали́й Мар'і́ч’:ін / ото́ї пи́тпен'ок / шо нида́ўно зач’е́ў ходи́ти / гово́ри / йік старе́ / шо́ вин вигово́р'уваў / то ўме́рти мо́жно.*

УЇВЛЄ́ТИ – уявляти: *І йек ти соб’і́ цисе́ уйі́ўл'е́йіш? / Йек? / прийду тай ска́жу / озм’і́т мене́ на робо́ту / А вин се запита́йі / на ч’ійе́ м’і́сце? / і шо́ тогди́ меш каза́ти? / х’іба́ ч’іни́тисе / шо ни розум’і́йіш / шо́ вин гово́ри /*

бо ти ни хóч’іш когóс вигон'éти / прáўда? / ти соб’í за сéбе прóсиш / *так ци н'ї*?

У ЇГÓ (ЇЇ ТА ІН.**) ГОЛОВÍ (ТÁМКИ, ТÁМЕЧЬКИ) І НИ ДУ́МАЛО ШОШ НОЧЮВÁТИ (КУПÁТИСЕ; КРУТИ́ТИСЕ, МІСТУ́ЧІТИСЕ; ВСІДÁТИСЕ; ПРИПОЧІВÁТИ; ПОВЕРТÁТИ; РОБИ́ТИ ПОВЕРТИ́НОК) –** про того, хто, на думку мовця, не орієнтується в чомусь чи зовсім нічого не знає: *Та де: / дé вин шош знáйі / у йігó голов’í і ни дýмало шош такé ноч’увáти / вин гет ни вит цéго; Ти за Паз'ýн'у кáжеш? / та тáмки ĭ ни моглó шош ноч’увáти / унá вúц:и доўтáм ни знáйі / з Лес'óм говорú; Шó йа скаў? / у мóйі голов’í і ни купáлосе такé / і блúско ни крутúлосе / то йéк йа бих гóн:а бýла с кúмос за такé се договóр'увати? / нашó м’ін'í ч’уж’í м’íхи / ік йа ни мáйу / шо ў свóйіх носúти? / йе штúри / і цéго м’ін'í дóста / отáк стайé / ад'í гéн:е ў комóри склáден'і.*

УЇДÁТИ (В’ЇДÁТИ) –дуже сильно гавкати; *перен.*, *лайл.*, постійно кричати, сваритися: *Пес дúвиц:е на кóта ĭ страшнó уйідáйі / гаш зв’íс'уйіц:е на ланцý / а кит сидúт соб’í ц'íхо ĭ нич’ó с тóго ни рóби; Та йік кóждиĭ Бóжиĭ ден' отáк уйідáти / грúсти ч’олов’íка / то дé вин схóч’і з неў жúти? / котрúĭ такé вúтримайі? / йа / бигмé / і дн'а бих у такóму ни прожúў / Мúтро ш’і тéрпи / алé і йігó терп’íн'і урвéц:е / бо ўна / іґ ж’éрва / дол'ізáйі / на гóлу йімý с'ідáйі / тогó / мамó / каж’íт ййі наĭ припрé с'в’íĭ пúсок / мóже / ўна вас послýхайі / бо вúжу / шо ц:е добрóм ни с'к’ін'ч’éйіц:е / на поч’іткáх унá ш’і ĭкиĭс стрим мáла / а тепéрки до рéшти росперезáласе.*

УЇСТИСЕ (В’ЇСТИСЕ) В ПЕЧІНКИ́ – дуже набриднути: *Ус'í тот'í пус'т'í бéс'іди / тоĭ йіх дурниĭ гóнир ужé уйíўсе м’ін'í ў печ’інкú / отýт стойíт / то ч’о йа мáйу тудá блúжитисе*?

У ЙКИ́ЙС ЧЄС – через деякий час: *У ĭкúĭс ч’ес потóму снúц:е м’ін'í бáба / шо дес йа ĭду кóло Митéрч’іних / там / де лúпа колúс рослá / і ўздр'íла бáбу / ў зáпас'ц'і / у фýс'ц'і по молодúцки завúта / áле смутнá.*

УКАЛІЧІ́ТИ (ВКАЛІЧІ́ТИ) – стати калікою: *Се бóйу вúц:и штрикáти / ни хóч’у ўкал΄іч’íти; Укал΄іч’íў на прáву рýку / шош такé се зробúло / шо Бóже боронú / лúшку ни гóден держ’éти; Ну та йік так’í т'ішк’í м’ішкú т'éгати / то бигмé / шо мош укал'іч’íти; А шó гадáйіш / ік отáк ни уваж’éти на сéбе / то ни мош укал'іч’íти? / анý нагадáĭ / шо погóстиў буў вýĭкиў Вáс'ко; У нéго гостéц буў / вит тóго вин укал'іч’íў / то погáна слáб’іс'т' / ўна ни зрáзу дайéц:е знáти / а потрóшки / от'íк нéўмн'іки / дес там заколóло / дес там рукá забол'íла / пáл'ц'і спýхли / вин гадáў / шо*

то вит то́го / шо буў змерс / а то н'і / з мало́го се зач'е́ло / И:ǐ / би Бох борони́ў / вели́ке з отако́го і се зач'іна́йі.

У КИШЕНЯ́Х (КИШЕ́НИ) ВІ́ТЕР СВИ́ШШІ (ПОСВИ́СТУЇ; ПОВІВА́Ї) – про того, хто зовсім не має грошей: *У кишен'а́х в'і́тер свиш':і / а вин кли́ч'і на пи́во / ка́е / шо о́змемо до гро́шиǐ / а де́ м'ін'і́ ме таке́ смакува́ти*?

УКЛА́СТИ (ВКЛА́СТИ) БУ́КИТ (ВІНО́К) – *рідко*, скомпонувати, створити букет (вінок): *Бу́кит наǐ тоб'і́ укладе́ т'і́тка О́л'ка / у не́йі ц:е кра́ш:е виǐ́де; Тре: фа́ǐно укла́сти в'іно́к / бо за жит'а́ бу́ло йеґ бу́ло / а на по́хоронок тре́ба пити́ / Та тепе́рки гото́виǐ мош купи́ти / тепе́рки н'іхто́ сам цисе́ ни ро́би / де́ йисте́ таке́ ч'у́ли?; А де́ йис наǐшла́ таки́х ч'іч'о́к / шо так фа́ǐно бу́кит укла́ла? / се пита́ǐу / бо ускри́с' ско́шено / а ти куда́ / гаш у Тереб'іж'і́ ходи́ла*?

УКЛЕПА́ТИСЕ – дуже богато разів (тривалий час) клепати косу (коси): *К'і́л'ко тих кис йа уклепа́ўсе за жит'е́ / то т'е́шко порахува́ти / то ни зв'і́даў би / Йу́ц'ку / фиǐст бога́то / а ви́ шо н'і? / таǐ ви так са́мо*.

У КЛИ́НІ (У КЛИ́НИ) – *крав*., про одяг (спідницю, плаття), пошиті з окремих частин – “клиня”; їх найчастіше – шість: *Д'і́ўч'іна хо́ч'і рукави́ кри́л'ц'а / аў доли́н'і ш:иǐ у кли́н'і / бо на кл'ош мате́р'ійі ни ста́не*.

УКЛІКА́ТИ – ставати на коліна: *У це́р'кв'і меш укл'іка́ти тогди́ / коли́ жинки́ / меж диви́тисе / шо дру́г'і ро́бйут / т:о ǐ ти роби́ / а пото́му се наўч'е́йіш / ус'о́ / шо за ч'ем / меш напа́мн'іт' зна́ти.*

УКЛІКНУ́ТИ (УКЛЄ́КНУТИ) – *докон. в.* до УКЛІКА́ТИ: *Перехре́стис:е / а пото́му укл'е́кнеш і ви́кажеш Оч'іна́ш / се ни здоро́ўкайіш / ки́л'ко би там л'уди́ǐ ни бу́ло / а пе́р'іш ота́к зро́биш / а пото́му ўже поди́вис:е / А ви забу́ли за с'в'і́ч'ку сказа́ти / коли́ йі́йі кладе́ц:е?*

УКОВА́ТИ (ВКУВА́ТИ) – запобігти деформуванню чогось, укріплюючи його поверхню металевою стрічкою: *Ік іти́ ў Ку́ти / то там бу́ла кирни́ц'а / ми / іґ бу́ло гор'іч'е́ / то пи́ли води́ / вит'іга́ли ǐ пи́ли / то ведро́ тото́ буў хтос укова́ў / і го́рш'і тако́ш / ўно бу́ло приўйе́зане на тако́му ла́нцику / а ч'о́ так ро́бйут / бо ведро́ би бо́рзо се зни́ш':іло / а так уно́ слу́жи / ки́л'ко кирни́ц'а / ти́л'ко і ўно / таке́ ведро́ бу́ло і ў тиǐ кирни́ци / шо ў Мар'і́ч'ки Ме́н:ич'інойі / і ў Йурич'ко́вих / так ус'і́ роби́ли.*

У КО́ЖДОГО СВОЄ́ НА ГА́ЦЦІ (В ГОЛОВІ́) – кожний думає про своє: *У ко́ждого свойе́ на га́ц':і / і вин ни ўрас ка́же / шо ду́майі / таǐ дру́гому ни ўрас то́го тре́ба зна́ти / шо? / ни так*? / *ш'і ǐ йек так*.

**У КОНЯ́ ШТИ́РИ ЛА́БІ (НОЗІ́), І ТО (ВИН) СПОТИКА́ЇЦЦЕ (ХРО́МАЇ; ПОХРО́МУЇ; А В ЧЬОЛОВІ́КА ЛИЖ ДВІ; А ЧЬОЛОВІ́К

НА ДВОХ ХО́ДИ; А В ЛЮДИНИ́ ЛИШ ДВІ НОЗІ́ ТА ІН.**)** – ніхто не застрахований від помилок: *Ад'і́ мої / йек то йе / стариґа́н заморо́ч’іў го́лу д'і́ўч’ін'і / пригр'і́ў ко́ло се́бе / хот' маў жи́нку ĭ д'іти́ĭ / об’іц'е́ў золот'і́ го́ри / а пото́му лиши́ў / і знаў стар'е́к / шо то сирота́ / шо ти йі́і мо́жеш та́том бути / а ти таке́ зроби́ти? / і пото́му ўтеч’і́ куда́с / і бли́ско се ни пока́зувати / а ўна / б’і́н:а / се наму́ч’іла / се наб’ідува́ла с тоў дити́нкоў / але́ ви́кутала / таĭ ад'і́ фа́ініĭ хло́пец / помога́йі йі́йі / ви́жу / шо ч’е́мниĭ / ота́к у не́йі пишло́ жит'е́ / Ну та вит це́го н'іхто́ ни застрахо́ваниĭ / у кон'а́ шти́ри ла́б’і / і то спотика́йіц:е / а л'удина́ шо / на сво́йіх двох де́ржиц:е / і нима́ так / шоби́ н'іко́ли ни зашпо́рталаса ци дес і ни ўпа́ла / але́ ўстайе́ пома́ло / таĭ іде́ / куда́ д'і́нец:е? / так і тут / Бох даў дити́нку / таĭ Вин поми́х йі́йі ви́кутати / то / Йіле́ / йек ма́йі бу́ти / так і бу́де / і вит це́го ни го́ден утеч’і́ / ко́ждиĭ ма́йі с'в’ії при́пис / і шо куму́ запи́сано / т:о ма́йі се збути.*

УКОРОТИ́ТИ ЇЗИ́К (ЇЗИЧЬО́К) КОМУ́С – примусити когось замовкнути: *Йік меш і да́л'і бр'і́хн'і розноси́ти / то йа тоб’і́ / л'у́боч’ко / укоро́т'у йізич’о́к / і тогди́ меш лише́н' му́кати / ци на м’і́ґах пока́зувати / бо вин ни ме моч’і́ так се ўвиха́ти.*

УКОРО́ТЮВАТИ (УКОРОТИ́ТИ) ЖИТЄ́ (ВІК; ВІ́КУ) КОМУ́С – робити когось нещасним, спричинювати (спричинити) комусь страждання чи й смерть: *Ни ĭду́ на так’і́ зари́пки / ни хо́ч’у соб’і́ укоро́т'увати жит'е́ / ўно м’ін'і́ доро́ш:е.*

УКО́СЬКАТИ (ВКО́СЬКАТИ) – 1) заспокоїти (про тварину*): К’ін΄ да́ўсе уко́с΄кати / а то гл΄а́ба бу́ло приблі́зитисе*; 2) заспокоїти когось, переконуючи у чомусь: *Уко́с΄кала / таĭ обмн΄е́к / ни кр΄іч’е́ў на мало́го / ік тоĭ верну́ўсе / а там бу́ло ч’о / до́ста бу́ло.*

УКРАЇНЦКИЙ – український: *Страшно́ л΄у́бйу украйі́нцк’і с΄п’іванки́ / а наĭбі́рше / ік хор с΄п’іва́йі / йа тогди́ у вер'ха́х л'іта́йу.*

УКРА́СТИ (ВКРА́СТИ) СО́ЛИ В КО́ГОС – згідно з вірув., така сіль, якщо її дати корові, сприятиме тому, шо корова “ме бігатисе”: *Йе / шо ўже ч’ес / а коро́ва ни б’і́гайіц:е / то шоби́ ўна б’і́галасе / тре́ба ў ко́гос укра́сти со́ли ĭ да́ти коро́в’і / тогди́ ус'о́ бу́де до́бре; У нас ужé даўно́ нима́ коро́ви / але́ гента́м йа ч’у́ла / йік ма́ма з ба́боў говори́ли / шо зда́лобисе ў ко́гос укра́сти со́ли / йа ш’і се здивува́ла / аг’і́ / та ў нас по́ўна бер'і́воч’ка со́ли / нашо́ ў ко́гос кра́сти? / ну і ди́ўно м’ін'і́ бу́ло / бо і ма́ма / ĭ ба́ба нака́зували / шо кра́сти / то вели́киĭ гр'іх / да́л'і бе́с'іда ни ĭшла / таĭ на це́му се лиши́ло / і гаш пото́му / у вели́к’і роки́ / йа за ц:е зноў уч’у́ла / ужé вид Митри́хи / але́ ўна каза́ла / шо ік хтос наду́маў би таке́ зроби́ти / то шоби́ н'іко́му ни*

ўпов'ідáў / бо ік росказáти / то ўно ни бýде пом'іч'нé / оц:é смих ч'ýла / алé ци то прáўда? / йа шош мáло ў такé в'íр'у / алé ў сел'í дотепéр за ц:е знáйут.

УКРИ́ВЛЯ, -і – покрівля: *У д'íдовий старíй хáт'і укрíўл'а такá / шо скóро ўпáде / с'н'іх ростáў / таї водá ч'урит по с'т'íнах / наї бýде / шо там н'іхтó ни жийé / áле шкодá / то пáмн'ітка / ми вúросли ў тий хач':éн'і / і мýсимо с тим шош робúти / то ґваўт.*

УКРИ́ТИСЕ (ВКРИ́ТИСЕ) НОГА́МИ – упасти: *Йік ішóв йа до милóйі тéмними лугáми / та йіґ ж'éба дáла рúт'оў / укрúўсе ногáми*; *Спускáўсе з горбá / по дош':éви хóўско / таї шо гадáйіш? / укрúўсе ногáми / шч'іхóўс / ни ўдéрж'іўсе / таї мáйу / ад'í йк'і лúкт'і / і шо на ч'ол'í.*

УКРО́МЕ (ОКРО́МЕ) – *незм*., окремо: *С'т'іглúсе молодúм на хач':éну / таї унú укрóме жийýт / дес ужé с пúўрик / алé блúско / ч'ерéс три хáт'і вид рóдич'іў / Е: / та це так / іґ би ўкýп'і жúли / це тикú гет блúско / Одок'íйа / пéрва бáбина сестрá / витпустúла йім тот пл'ац.*

УКРУТИ́ТИ (ВКРУТИ́ТИ) – 1) зіпсувати: *Укрутúў йіс шрýбу / таї унá ни закрýт'уйіц:е; Укрутúў кл'áмку на хатнúх двéр'ах / і тепéр унá ни дéржиц:е / шó ти з неў робúў? / Бабó / ми х'ітáлисе на двéр'ах / áле нидóўго*; 2) пошкодити: *Ни т'ігнú так / бо рýку укрýтиш*; 3) закрутити: *Хто би дос'éх л'áмпоч'ку укрутúти / бо с'в'íтла нимá / і йа ни вúжу / йек у стáйн'у їти / ш'і ўпáду пит хáтоў.*

УКРУТИ́ТИ (ВКРУТИ́ТИ) В'Є́ЗИ – покалічитися; пошкодити задню частину шиї чи верхній відділ хребта: *У такé стримкé ни їди / бо іґ би схóўзнуўсе і вúт:и ўпаў / то мих би укрутúти ўйéзи ци поломúти нóги.*

УКУСИ́ТИСЕ (ВКУСИ́ТИСЕ) ЗА ЙІЗИ́К (ЇЗИЧЬО́К) – вчасно замовкнути, не висловивши того, що хотілося: *Фал'ý себé за т:о / шо ни вúказала Гáни при ўс'іх т:о / шо за н'у подýмала / ужé смих бýла рот утворúла казáти / алé укусúласе за йізúк / і спéл:асе / оц:é дóбре / йа ш'і дес скаў / ік унá менé дойíст / алé ни при ўс'іх; Йілé / кúл'ко тебé ўч'éти / шо ни рот мáйі тобóў к'іруваáти / а головá / кúл'ко? / а йік ни гóн:а йігó припéрти / то ўкусúсе за йізúк / таї рот успокóйіц:е / даст тоб'í ч'ес подýмати / бо ў тéбе словá лет'ýт уперéт / а гаткú ни спостигáйут за нúми / у голов'í крýтиц:е он:ó / а слóво з рóта винóси дрýге / ї богáто такóго / шо се ни кáже; С'ім разúў видм'íр'ії / а рас / урубáї / так кáжут? / так / ну то ік так / то с'ім рас / а йік хоч' / то ї сто рас / подýмаї / пéр'іш сказáти / ш'ýпни себé / а йік ни помоглó / то ш':е рас укусúсе за йізúк / ік лáкома казáти нáш'а бáба / таї мéнче бýде клóпотиў / Ну то шо / йа мáйу ц'ідúти словá / ік ч'éрес ц'ідúло / шобú ни даї Бóже / шош нú сказáти*

такóго / шо м’ін'і́ ци комýс мóже пошкóдити? / так ви хóч’іте? / а йа говóр'у бóрзо / словá ў мéне ни застóйуйуц:е ў рóт'і / тýтки ш’ýпаї себé / кúл'ко хоч’ / ход' ік’і́ син'ц'і́ наробú / то ўс'о однó н'іч’ó ни помóже / у вас свойá бéс'іда / а ў мéне свойá / Тажé йа ни каў / абéс м’ін'éла бéс'іду / йа лиш каў / шо дýмаї / ік говóриш / то шо / йа тоб’í зле рáд'у? / *ци ти хоч’ бездýмно говорúти*?

УКЎТАТИ (ВКЎТАТИ) – впоратися; доглянути: *Укýтала корóву / свúн΄і / таї прийшлá / бóрше н΄íйек би ни вúйшло* / *бо т:о / пéрше* / *Та йа нич’ó ни каў / ми так і се договóр'ували / шо по кýтан'у прúйдеш*.

УКЎТАТИСЕ (ВКЎТИТИСЕ)– 1) впоратися із господарством, щоденними клопотами: *Укýтайусе / а тогдú беремóсе шúти; Ш’і смих ни ўкýталасе / дайý свин΄áм / вúпус΄т΄у кýри / звар΄ý шош на полýн:е / таї гаш отогдú пúду помоч’і́ / ч’ó бих ни пишлá*?; 2) закінчити польові роботи: *Д΄éкувати Бóгу / укýталисе / йéблуч’ка опш’іпáли / ус΄ó позагр΄íбáли / ш’і би здáлосе вúорати / áле то такé / йек уже вúйде / ни тепéр / то навес΄н΄і́ / а так / ус'ó бúрше мéнче збóблено / Ну та то ї вúорати мож бýде / Николáї поўб’іц'éў.*

У КУТЮ́ЖИЙ (ПСЄ́ЧІЙ) ГÓЛОС – запізно, недоречно, невпопад; не тоді, коли належало: *Л'ýде набýлисе / ўже росхóд'уц:е / а цес прийшóў у кут'ýжиї гóлос / йéк такé робúти?; Так / сказáў / áле колú ти рот утворúў? / по ўс'óму / у пс'éч’ії гóлос / колú ўже по ўсéму.*

УЛÁЗЛИВИЙ (ВЛІ́ЗЛИВИЙ) – *знев*., набридливий: *Паз'ýн'а улáзлива / йік мýха у пúдос'ін' / ти видгон'éйіш / а ўна дáл'і л'і́зе і л'і́зе.*

У ЛИ́СЬЦІ ВОДИ́ УТОПИ́ТИ – мати злість, ненавидіти когось: *Такúї дóбриї / шо ў лúс'ц'і водú мих би ўтопúти / фиїст дóбриї / Йо / і то ни ў велúкиї / а ў малúї / шо до гарбáти.*

УЛИ́ТИ (ВЛИ́ТИ) – налити: *Івáн хот'і́ў крúшку улúти / áле йа нагадáў / шо ни мóжно нав’і́д'л'у / вит сéбе / лúти гор'і́ўку / а ў цеї ч’ес двéр'і се ўтворúли / бо зв’і́йілисе в’ітрú / ї н'іхтó ўже ни пиў / поб’і́гли вúкна закриваáти* / *каў вам / йек унó бýло* / *за пит'é забýли*.

У ЛІНИ́ВОГО (В ЛІНЮХÁ, НИРÓБИ; В БАРÁБИ; В ПУСТÓГО, ПІСТІКÁ; У ГНИЛÓГО, ГНИЛІКÁ) ВРАС (КÓЖДИЙ ДЕНЬ) СВЄ́ТО – лінивий (нероба) шукає причину не працювати: *Мар'і́ка сегóн:е іде ў Рожéн' / бо кáже / шо с'в’éто / гр'іх робúти / пишлá ў гóс'т'і / а сáпан'і лишúла / Йа се дивúла / йе малé с'в’іц:é / áле то ни шкóди робóт'і / Це тоб’і́ ни заваж’éйі / а ўна бойі́ц:е згр'ішúти / И:ї / за пустé йістé зач’éли / у л'інúвого кóждиї ден' с'в’éто / наїшлú ч’ем грúстисе / наї ідé / кобúби ўна úнчого гр'іхá так бойéласе / йік цéго / отáк йа скаў.*

УЛО́ГА (ВЛО́ГА), -и – улоговина: *Ік на циї́ уло́з΄і ко́с΄ут / то му́си питú дош' / абú йеґ гр΄і́ло со́нце / абú ї́ке не́бо ни бу́ло / а лиж зач'іна́йут косúти / д΄іт Іва́н ка́же / бу́де дош' / і то ўрас спра́ўд΄уйіц:е.*

УЛУПИ́ТИ (ВЛУПИ́ТИ) – 1) почистити, знімаючи шкірку, лушпиння: *Улу́пимо барабу́л΄ / таї́ зваримо́ барабу́л΄іну куле́шку*; 2) *згруб.*, з силою вдарити: *Улупú ў два поза́вушники*; 3) піти (про дощ, зливу та ін.): *Улупúли так'і́ пло́ви / шо гет ус΄о замо́кло*; *Ў полу́н:е се ква́пила тха́т'і / бо пока́зувало / шо бу́де грат / і / ч'у́йіте / такúї́ грат улупúў / шо з буракúў лиш сам'і́ штирпакú се лишúли / ад'і́ дотепе́рки пид йіблона́ми ни роста́ў*; 3) узяти дуже високу плату за щось: *Фист гро́ш'і ўлупúў / ої́ шо фист / уз'е́ў / кúл'ко мих.*

УЛУ́ФКО (УЛУ́ХКО; ОЛУ́ФКО), -а – олівець: *Улу́фко ни пúше / тре́ба пит:еса́ти* / *А ти ч'о так ним тúснеш / шо гаш рука́ дрижúт? / полего́н'ки тре:*; *Ік полего́н'ки / то ўно ни пúше.*

УЛЮ́ТИТИСЕ (ВЛЮ́ТИТИСЕ) – дуже розсердитися: *Йа нагада́ла за тої́ ч'ес / ік Украї́на лиш зач'іна́ласе / тúл'ко бу́ло над'і́ї / так хот'і́лосе бога́то ўсе́го зробúти / йа каў / зроб'і́м пор'е́тки / шобú ко́ло доро́ги / ў ша́н'ц'ах / ни бу́ло с'м'іт'а́ / ус'е́ке таке́ / таї́ шо / ус'і́ се згодúли / на́в'іт' гро́ш'і ік'і́с зач'е́ли бу́ли на шош збера́ти / а пото́му т:о ўс'о стúхло / ўже н'іко́му н'іч'о́ ни тре: бу́ло / ко́ждиї́ се ўступúў / а йа лишúласе / ік се́ред' водú / йа се пита́йу / мої́ / а шо́ се ста́ло / шо ви так вид ме́не боку́йіте? / а ўни каўт / ти позага́дувала це́го ўсе́го / таї́ ти робú / і шо́ ти на ц:е ска́жеш? / а́л:е йа бу́ла ул'у́тиласе / ої́ / шо се ўл'у́тила? / бо йек? / ус'і́ бу́ли се позго́д'ували / а прийшло́се до д'і́ла / то робú сама́ / та́к'ік би м'ін'і́ то́го наї́бúрше бу́ло тре́ба* / *Л'у́титисе ни тре: / то така́ приро́да л'уцка́ / ти ї́йі ни напра́виш.*

УМАСТИ́ТИ (ВМАСТИ́ТИ) – 1) *згруб.*, вдарити: *Умастúў два ра́зи / бúрше ни ме ч'іпúетисе до д'і́ўч'іни*; 2) *згруб.*, випити (про алкогольні напої): *Умастúли по п'і́дис'е́т' грам / таї́ конте́тн'і пишлú.*

УМА́Х (ВМАХ; МА́ХОМ) – *присл.*, дуже швидко: *Ума́х ве́рнусе / до́ки зам'іш'е́йіте куле́шу / ведро́ студе́ної водú бу́де на табо́рику; Вин ума́х ве́рнец:е / то к'і́л΄ко туда́ б'і́ч'і? / к'і́л'ко хо́ду на так'і́ молод'і́ но́ги? / Йо / ік лиш н'іґде́ ни пове́рне.*

УМЕ́ЛЛИ́Й (ВМЕ́ЛЛИ́Й;), -ого (-о́го) – мрець, покійний: *Уме́л:ого нима́ ч'о бойе́тисе / живо́го б'і́йсе / а ўмел:úї́ шо? / вин тоб'і н'іч'о́ пога́ного ни збро́би; Ік кого́с спор'іж'е́йут у пос'л'і́н:у доро́гу / то йіму́ ў кише́н'у кладу́т коп'ікú / вúтко / шобú умел:úї́ маў гро́ш'і / ік йіму́ та́мки се стре́би / а оно́гди / тикú нида́ўно / йа пишла́ бу́ла ў магазúн / се верта́йу / дúўйусе*

пит нóги / і шо? / вúжу пороскúдуван'і коп'ікú / проїшлá пáру крóкиў / і зноў т:о самé / і так аж до скрýту / де ўже мáйу повертáти тхáт'і / м'ін'í цисé такé диўнé стáло / і йа се питáйу Вас'ýту / унá ікрáс кудáс ішлá / каў / л'ýпко Вас'ýтко / а це шó такé / шо тúл'ко коп'їйóк на вýлици? / а ўна сказáла / шо ўмер Андр'íї / шо на Горбáх жиў / тої / шо у нéго цап буў / ну то жúнка / с котрóў вин жиў / зробúла по старов'íцкому / і йік ішлá процéс'ійа / то пéрет' трýнви / вúтко / поч'ерéс трýнву / шобú пáдало напeрéд' нéйі / кидáли коп'ікú / отáк цисé бýло / і шó йа скаў? / кúл'ко смих прожúла / а такóго у Т'ýдев'і ш'і ни вúд'іла / це пéрший рас / і вúтко / такúї звич'áї йе дýже дáўниї / бо каў / ш'і смих такóго ни вúд'іла і за такé ни ч'ýла.

УМЕРÁТИ (ВМЕРÁТИ) С КÓГОС – дуже сміятися: *Ми ч'éсто умерáйімо / ік малá зач'інáйі просúти ў Йилéни цúцки / їйі три рóч'ки ўже / але видлуч'éти вид грудúї нев'íстка ни гóн:а / малá ни дайé / л'íзе їйі до пáзухи ї сварúц:е / кáже / пустú м'ін'í цúц'у / бо меж бúта / зач'інáйі вáдитисе / ік старé; Васúл' вýїнин ходúў у малáнку / таї унú приїшлú бýли до нас маланкувáти / ну то шо т:а Малáнка витвор'éла / то ми умерáли з нéйі / то вистáва бýла / такé вартýйі се подивúти / шкодá лиш / шо маланкóван'і у нас мéнче ш'інýйіц:е / йік кол'ідá.*

УМЕРЛÉЦ, -я́ – *рідко*, мрець: *Ік снúц:е умерлéц / то на зм'íну погóди; Йа се бóйу кóло цвúнтар'а їти / нáв'іт' удéн' / а ўноч'é ни пишлá бих / абú м'ін'í сто рубл'íў давáли / і за тúш'іч'у ни пúду / анýш умерлéц мені́ переб'іжúт таї се запитáйі / а ти кудá / д'íўч'інко / так се квáпиш / анý ч'ікáї / йа шош тоб'í мáйу казáти.*

УМЕРТВÍТИ (ВМЕРТВÍТИ) – стати мертвим: *Дéрево умертв'íло / ни пустúло н'і одúн пáсимок / нимá н'і лúс'т'а / н'іч'ó / Ну то ї дéрево ни в'íч'не / кóжде мáйі свиї в'ік / а ц':а п'ір'íна даўнó свойé пережúла / йа ш'і малá бýла / йік унá зач'éла бýла родúти / в'íч'ного н'іч'ó нимá / Дóц'ко / л'удинá такóш / ік оц':á йіблúнка / ростé / набувáйі сúли / а потóму прихóди ч'ес / таї нúтка уривáйіц:е / і мус лиш'éти цес с'в'іт / ти ш'і ни набýўсе / а тоб'í нагáдуйут / шо порá / И:ї / а кúл'ко йе / шо без нагáдуван'а.*

УМЕРТИ (ВМÉРТИ; УМЕРÁТИ, ВМЕРÁТИ) ЗÓ СМІХУ (С СМÍХУ) – дуже сміятися: *Кур'і перевернýлосе / повит'ігáло нóги / йік л'ітнúк кóло р'ікú / умéр би с с'ім'íху с цим кýр'ім / Та ўно ш'і малé / нидáўно вúлупилосе / áле н'іч'ó / ад'í ўстáло / і пишлó риўн'íш:е.*

УМИВÁТИ (ВМИВÁТИ; УММИ́ТИ) РÝКИ – знімати (зняти) з себе відповідальність за перебіг і (чи) результат якої-небудь дії, розв'язання якогось питання; ухилятися (ухилитися) від участі в чомусь: *Стáрший /*

хитр'іш:иї / ум:иў руки / а цес лишиўсе за ўс'о в'ітпов'ідати; *Йа ни доч'екуваў кин'ц'а / бабо / йа ік лиш уздр'іў / куда Іван т'егне / то се ўступиў і сказаў / шо ум:иваўу руки / І йіз добре зробиў / н'і Іванови / н'і йіго шваґрови нима шо в'ірити / йа фал'у тебе за ц:е*.

УМИВА́ТИСЕ (ВМИВА́ТИСЕ) – умиватися; освіжати вилизуванням свою шерсть, шкіру (про кота): *Ік кит умиваїц:е / то будут гос'т'і / а вин ад'і йек вилагожуйіц:е / шобі ч'істен'ким і фаїним бути / А йа ш'і ч'ула / шо іґ гран' з груби на пидлогу порсне / то такош на гос'т'і / ч'ули йісте таке*? / *Та ч'о ни ч'ула? / ч'ула? / але бирше за кота*.

УМИВА́ТИСЕ (ВМИВА́ТИСЕ) (ГИРЬКИ́МИ) СЛИЗМИ́ (СЛО́ЗА́МИ) – гірко плакати: *Йо:ї / уна ни рас умиваласе слизми / але н'ікому н'іч'о ни казала / може / іґ би казала / то дотепер би жила / а ўна / сарака / ўс'о ў соб'і тримала* / *таї т:о йійі звел:о у глину*.

УМИ́КАТИ (ВМИ́КАТИ) – витягти, висмикнути щось із чогось: *Умич' зо два буракі / але беri / котре бирш'і; Озмемо санкі / таї привеземо с'інце / шо д'ед'а умикаў / там на один рас дати коров'і / а йік н'і / то на пішву покласти таї принести / але л'іпше санками.*

УМІ́РІТИ (ВМІ́РІТИ) – відміряти; міряючи щось, виділити його окремо: *Так ум'ір'іли / шо нам видийшоў оцес р'ет раних йеблук / оц':і йіблинкі ни були наш'і / то ўс'о колгосне було / але ўздр'іли / шо нам бракуйі до присадиби / таї дали / тутки трохи бирше сотика / ік се подивити виц:и до дороги; Ни шкудувала / ум'ір'іла фаїно / йа просила жмен'у нас'ін'а / а тутки / ану дивисе / маїже пиўл'ітер / слоїч'ік на палец нипоўниї* / *то ік хоч' / йа ї с тобоў се под'іл'у.*

УМІ́СТЮВАТИСЕ (ВМІ́СТЮВАТИСЕ) – уміщуватися: *Ген:е кош'іл' з двома вухами / там ік маї ум'іс'т'уйіц:е м'іх барабул' / ґерентуйу / шо піде / Та тамки два кошел'і / за котриї ви кажете? / Йеґ за котриї? / таже тот / шо з вухами / вин у нас оден такиї; Видиш / іке слово мале / а кил'ко ў нему ўсего се ўм'іс'т'уйі; Ад'і їка дитина мален'ка / а йек уна ўс'о розум'ійі / к'іл'ко ў тиї мален'киї голов'і се ум'іс'т'уйі і ўсего се крути / йа каў / б'іж'а / а ўно ховайі руч'ку / йа каў / н'і туда їти / бо буде бух / і ўно се вертайі / знайі / шо тамки кам'ін'ч'іки / мош се зашпортати / ї буде бух / а йіґ грим зач'еў буў грим'іти / то ўно так'і оч'ка кругл'і зробило ї показуйі на небо / каў тоб'і / ўс'о розум'ійі / Та бо ў цего парупка тато ї мама розумн'і / то ч'о би вин буў инчиї? / вин у них се ўдаў / ік'і родич'і / така ї дитина / то так се майі*.

УМІ́ТИ ДОЇТИ КОРО́ВУ (КУЗУ́; КУ́ТАТИ ПО́РОСІ) – *жарт.*, уміти вести домашнє господарство: *Мамо / вин диўниї / ц'іліў веч'ір на*

вес'іл'ý ў ме́не се питáў / ци йа ўм’і́йу дойі́ти корóву / тóйі самóйі і тóйі самóйі / А ти се ни питáла / ч’ó йігó так ц:е інтересýйі? / Казáў / шо ўжениýбисе / йік ум’і́йу / а йа витпов’і́ла / шо н'і / А ч’ó йіс ни сказáла / шо се наўч’éйіш? / то фáйниї ґаздиўскúї хлóпец / абó без бýла се запитáла / ци вин гóден дроў урубáти / с'і́ч’ки нас'і́ч’і.

УМКНУ́ЛО (ЗАТТЄ́ЛО) ГО́ЛОС (БЕ́СІДУ, МО́ВУ) КОМУ́С – хтось не зміг чи не захотів говорити: *Моï / тоб’і́ шо / умкнýло гóлос / ци ї́кий ґýрский с тобóў / шо йіс рот зац'іпúў? / йа ўже трéтиї рас се питáйу / ци забйéш остриўйінкú / ци м’ін'і́ Йілакá просúти / а то йіґ до слýпа; Умкнýло мóву / бо се перепýдиў / утрáфиў у такé / шо йімý дúхати ни дáло / кáже / ни спамн'ітáўсе буў / дé вин і шó з ним / Та так / йі́деш таї ни знáйіш / шó с тобóў мóже се стáти / то / прéц'ін' / дорóга / А з нúми ш’і ї д'і́ти бýли / ўни видизнáти брáта се зибрáли / вин у Хотин'і́ жийé / И:ї / дóбре / шо ш’і на дýже лéхкому се с'к’ін'ч’éло / а машúна / то бл'éха / то зал'із'éч’і*; *А ч’ó йімý умкнýло бýло бéс'іду? / бо вин се перепýдиў / дистáў трéму / таї бúрше ни мих і слóва сказáти; Вáс'ко трóхи затинáйіц:е / алé то ни т:о / шо бýло гентáм / йоï / шó ўни пережúли / шó лиш ни робúли / абú дитúна заговорúла / а ї́йі умкнýло бéс'іду / хлóпец / Бóже боронú / стаў ік н'імúї / йоï / шó т:о бýло / а вин буў се перепýдиў Малáнки / тогó йа каў / ік йе мал'і́ д'і́ти / ни пускáїте Малáнку ў хáту / бо ўс'éке гóн:о бýти / блáго / шо так вúйшло / а моглó бýти гед зле; Се ўсéрдила / таї Калúн'і умкнýло бéс'іду / а йа такóш н'іч’ó ни зач’інáла / подýмала / шо л'і́пше пон'імакувáти / ік сказáти шош ни т:о*.

УММИ́ТИ – помити: *Ум:úї лицé / бо сáж’іне; Рýки ум:úла / а ў шо би мош утéрти? / Гéн:е рушнúк йе кóло грýби; Анýко ходú судá / наї бáпка ум:úйі лич’кó / меш такúї ч’і́ч’іниї / шо ўс'і мут дивúтисе ї питáтисе / а то ч’ії / верé / такúї фáйниї хлóпч’ік? / йéк вин се називаáйі? / А йа скаў / шо йа Васúл' Івáниў се називаáйу / і шо м’ії д'éд'а у Гребенú пит кáменем / Аг’і́на б’ідý / хтó тебé наўч’éў такé пустé говорúти? / бі́доч’ко мойá гир'кá / шó ц':а дитúна виговóр'уйі / дé ўна тотó ч’ýла*?

УМНЄ́КНУТИ – *докон*. стос. УМНІКА́ТИ: *Гаї / ідú до д'éдика / вин ужé трóхи умн'éк / пуцулýї йігó фáйно ў рýку ї перепросú / А вин ни ме сварúти? / Ну та нáв’іт' ік шош скáже / то ни б’ідá / бо йіс тикú нич’éмниї буў / шó мут казáти?*

УМНІКА́ТИ – 1) ставати м’якшими (*здеб*. про фрукти): *Грýш’і умн'ікáйут / ік постойýт с тúжден'*; 2) *перен*., перестати сердитися, дратуватися: *Свекрýха вúкаже / вúкаже / а потóму умн'ікáйі / ни дéржи гн'івúў / такóго нимá / шобú т:о ї́йі дóўго держ’éло.*

УМОЦУВА́ТИСЕ (УМУЦУВА́ТИСЕ; ВМОЦУВА́ТИСЕ) – стати (ставати) міцнішим, настоятися; дозріти: *Винó умоцувáлосе / стáло такé / ік мáйі бýти; Борш' умоцувáўсе / л'укс / ч'ýти / шо ў нéму усéго ўм'íру*; *Винó ш'і ни ўмуцувáлосе / унó лиш витформ'інтувáло / а йік тебé дýже кортúт / то ўпустú соб'í поз'іч'никý / лишúўсе тогíдниї у тиї бóч'іц':і / шо ў хорóмах / гéн:е шл'аўф / Е: / та то пйéне.*

У (В) МОШЕ́НЬЦІ (В БРІХТА́СЦІ, ПУЛЯ́РЦИ) ПУ́СТО (НІЦ НИМА́, ВІ́ТЕР СВИ́ШШІ) – хтось без грошей: *У голов'í гýсто / забогáнок і пл'áниў богáто / а у мошéн'ц'і / пýсто / і нимá кудá рýхатисе; Ни скаў / шо у пул'áрци гет пýсто / н'іч'ó ни дз͡úн'кайі / алé роскóш'іў ни знатú їких нимá / бо пéн'ц'ійа нивелúка / а ў д'ітúї брáти ни хóч'у / бо йім бúрше ўсéго трéба / ік мин'í / таї опхóд'усе на тóму / шо йе.*

УМРЕ́Ш (УМРЕМО́), ЇК (ІК) СМЕРТЬ НАДИ́ЙДЕ (А ДО́ТИ (А РА́НЬЧЕ) НІ; А ДО́ТИ МЕ́ЦЦЕ (МЕШ, МЕМО́; БУ́ДЕМО) ЖИ́ТИ) – *жарт.*, марно хвилюватися про час відходу на той світ: *Брáч':іку Івá / шó нам се бойéти та наперéт се грúсти? / умремó / ік смерт' надúїде / а дóти бýдемо жúти / і хот' р'íтко / алé се сходúти / Ну та так / бóрше н'іч'ó се ни стáне / а гаш тогдú / ік томá пáн'а с косóў / прúїде ў гóс'т'і; Шó мáйі се стáти / т:о се стáне / алé кóждиї умрé гаш тогдú / ік смерт' днéму прúїде / гаш отогдú / а до тóго ч'ісý нимá шо задýже верешенúтисе / трéба жúти ї т'íшитисе / шо ш'і жийéш.*

УМУЦО́ВУВАТИСЕ (ВМУЦО́ВУВАТИСЕ) – ставати міцнішим, настоюватися: *Гадáйіш / винó умуцувáлосе? / Ґерентýйу / шо н'і / за дв'і нед'íли мош буде здоїмáти прóбу / алé ни зáрас / наї ш'і умуцóвуйіц:е.*

УНА́ (ВНА), -її (-йї) – вона: *Уна ни прúїде сегóн:е / ни ч'ікáї / ти вúштрамуваўсе / ік на Велúґден' / а ўни сегóн:е мáйут гóстиї / то дé ўна ме б'íч'і судá? / Гаї метé вúд'іти / то гóс'т'і ни до нéйі / а до рóдич'іў / ўна помóже мáм'і / шо тре: / на стиў / таї прúїде; Бáба сегóроку ни крич'éла / К'ір'іла́їса / унá кáже / шо зле спáла / ўстáла у вóсмиї годúн'і / а то тре: ш'і з:атéмна роскладáти вáтру і крич'éти / у б'íлиї ден' такé се ни рóби / таї тогó / тре: нáрик ч'ікáти.*

У НЕ́ГО (НЕ́Ї, НИХ ТА ІН.) **СНІ́ГУ Й СЕ́РЕ́Д (СЕ́РЕ́ДЬ) ЗИМИ́ (НА́ВІТЬ УЗИМІ́) НИ ВИ́ПРОСИШ (НИ ДОПРО́СИССЕ)** – *знев.*, про дуже скупого: *Цес ни позúч'і / абéс на кол'íна ставáў / у них с'н'íгу і ўзим'í ни допрóсис:е / а ни т:ó / шо сóтку комýс позúч'іти / Рукá ме дриж'íти / ік вúт'ігне пул'áрец? / Н'і / тикú ни вúт'ігне / ни пос'éгне ў кишéн'у / скáже / шо самóму сутýжно.*

УНЕ́СТИ (ВНЕ́СТИ) СВІЙ ВКЛА́ДОК (УКЛА́ДОК) – зробити внесок; спричинитися до примноження чогось: *Іґ буў храм / то пишла́ смих до це́р'кви / побу́ла на Слу́жб'і / ї бі́рше ни сид'і́ла / ни храмува́ла / та́мки бу́ли накри́т'і столи́ / але́ то д'л'а го́с'т'іў / а йа шо / йа свойа́ / та́мки бу́ло кому́ йіх прийма́ти / і без ме́не бу́ло / а йа ўне́сла с'в'ії укла́док / таї це́го до́ста / йа ни сид'і́ла / на ц:е ни пишла́.*

УНИ́ (ВНИ), -їх – вони: *Уни́ до́бр'і сус'і́ди / гр'іх би бу́ло шош каза́ти; Уни́ шо соб'і́ ду́майут? / шо то ўрас таке́ добро́ бу́де? / це лиш до́ти / до́ки з'ет' на циї робо́т'і / а йік пи́де / то ўс'о урве́ц:е; Ни ї́шла ўч'е́ра с'в'іти́ти во́ду / бо ч'у́ласе тако́ў / шо ни до хо́ду / две́ч'іру д'і́ти прийшли́ / прине́сли води́ / уни́ ў ме́не веч'е́р'іли / йа ўс'о пи́сно зр'іхтува́ла / та́к'ік на пе́ршиї С'в'іти́ї Ве́ч'ір / але́ дес наполови́ну ме́нче ўсе́го / пшени́ц'а і вар / це пе́рше / ўно му́си бу́ти / а ш'і го́лупц'і пис'н'і́ / йа ч'існико́м з оли́воў йіх запраўйе́йу / пироги́ / усма́жила ри́би / ну таї барабу́л'і з гриба́ми / а мош і ме́нчим об'ії́ти́се / бо то ни найіда́тисе тре: / ден' писни́ї / але́ дотри́муватисе звич'а́йу мус / бо так годи́ц:е.*

УНИМА́ТИСЕ (ВНИМА́ТИСЕ) – соромитися: *Ни унима́їсе / ни бут' проше́на / дос'іга́ї ус'о́ / шо йе на стол'і́ / ти у нас / та́к'ік свойа́.*

УНО́ (ВНО), -їго́ – воно: *Уно́ / сара́ко / сиди́т соб'і́ / ма́мку се над'іва́йі; Мар'і́ / ни гризи́се так / уно́ ш'і напра́виц:е / ану́ нагада́ї соб'і́ / йек у нас з Лес'о́м бу́ло / дохо́димо до кра́їного / але́ пото́му стар'і́ се ўступи́ли / ми зач'е́ли жити окро́ме / таї жит'е́ напра́вилосе / само́ вит се́бе ви́йшло на ри́ўне / Ту́тки їна́кше / Йіле́.*

УНОЧЕ́Є (ВНОЧЕ́Є) – *присл.*, уночі: *Маў гор'е́ч'ку / уноч'е́ се схо́пиў таї хот'і́ў куда́з б'і́ч'і / ка́же / шо сни́лосе шош / хтос хот'і́ў йіго́ їми́ти / а вин т'іка́ў / бо шош страшне́ лови́ло.*

УНУ́КА (ВНУ́КА), -и – онука: *Це мойа́ уну́ка / середу́ш:ойі / Но́ц'і / дон'ка́ / то́йі / шо за Їва́ном Петри́шиним вид:а́на / Наї здоро́ва бу́де / Д'іковат' фа́їно / абе́сте ї ви здоро́в'і бу́ли / таї ва́ш'і д'і́ти і ўну́ки.*

УНУ́ЧЬКА (ВНУ́ЧЬКА, ОНУ́ЧЬКА), -и – *зменш.-пестл*. від УНУ́КА (ВНУ́КА): *То хто прийшо́ў до ба́би ў го́с'т'і? / уну́ч'ка ба́бина? / так?; Де дру́га уну́ч'ка? / де? / ану́ се подиви́ / ба́ба тоб'і́ постил'ц'і́ ўбере́ / так'і́ лего́н'к'і / шо аш ни меш йіх ч'у́ти на ни́с'ц'і.*

УНУ́ЧЯ (ОНУ́ЧЯ), -і – *здеб. у мн.*, УНУ́ЧІ (ОНУ́ЧІ), -у́чь (-ів) – шматок тканини, яким обв'язують ногу перед взуванням: *Уну́ч'і ви́сохли / мо́жно ўбера́тисе; У бути́н д'е́д'а / ік ішо́ў / то браў дв'і па́р'і уну́ч' і ва́т'ін'і спо́н':і / бу́нду / бо гор'і́ страшна́ сту́д'ін'.*

У́НШЛЯК, -у – *заст*., *мед*., компрес: *Д'іт Іва́н клаў два у́ншл'аки зара́с / оде́н на го́лу / а дру́гиї / на но́ги* / *і йіму́ вит це́го лехч’е́ло*.

УНЯ́ВКАТИСЕ – тривалий час “нявкати” (про кота): *До́ки смих дойі́ла коро́ву / а пото́му ц'іди́ла молоко́ / кит пантрува́ў мене́ / та так ужэ́ ун'а́ўкаўсе / шо аш захри́п / сара́ку / ни мих доч’іка́тисе.*

УПА́В (ВПАВ) (ТІШКИ́Й, ВЕЛИ́КИЙ) КА́МІНЬ С ПЛЕЧЬ – хтось звільнився від переживань, гризоти, клопотів: *Так / іґ би на с'в’іт народи́ласе / с плеч’ упа́ў таки́ї ка́м’ін' / ік ото́ї / шо пит П’іц'аїла́ми*.

УПАКИ́СВІТА (ВПАКИ́СВІТА) ІТИ́ (ПИТИ́) – іти (піти) десь далеко; туди, де може чекати небезпека: *Пишо́ў упаки́с'в’іта / н'іч’о́ за не́го ни ч’у́ти; Д'і́ўч’іна іде́ упаки́с'в’іта / ч’о / вере́ / ро́дич’і ни ди́ўйуц:е?*

УПА́ЛА (ВПА́ЛА) ЗИМА́ – випав сніг: *За́ўтра Никола́йа / а сейі́ноч’і ўпа́ла зима́* / *ра́но ди́ўйусе / а то б’і́ло; У їкиї́с рик так’і́ бу́ли упа́ли зи́ми / шо до пидви́кна* / *т'е́шко бу́ло с ха́ти ви́йти*.

УПАНТРУВА́ТИ (ВПАНТРУВА́ТИ) – устерегти: *Ни ду́маї / шо кит дурни́ї / упантрува́ў / коли́ йа пишла́ ў комо́ру / і с'т'ех кубасу́ / до́ти ни ї́шо́ў / до́ки йа м’іш’е́ла куле́шу / бу́ла ко́ло гру́би / вин соб’і́ муркот'і́ў / а / ви́тко / ік лиш уздр'і́ў / шо за мноў запе́л:исе две́р'і / бо́рзо штрик на стиў / і пот'е́х / миши́ї се л'іну́йі / а ту́тки / н'і.*

УПА́РИТИ (ВПА́РИТИ) – обпекти: 1) *Упа́рила ру́ку / шо́ би прикла́сти?*; 2) *перен*., сильно вдарити: *Так упа́риў то́го брехач’а́ / шо аш само́го забол'і́ло / мо́же / ц:е йіго́ наўч’е́йі? / а то шо дихне́ / то брехне́.*

УПА́РИТИСЕ (ВПА́РИТИСЕ) – обпектися: *Ни упа́р'се / бо ў тим бан'іку́ вода́ бо́йі* / *го́лоў руко́ў ни бери́ йіго́* / *на шма́ту*.

У ПА́РУ ДЕНЬ – через декілька днів: *Ми соб’і́ з Га́неў фа́їно поговори́ли / за ўс'е́ке нагада́ли / бо ми верстач’ки́ / а дес у па́ру ден' йа ч’у́йу / шо з неў така́ б’іда́ се ста́ла; Каў тоб’і́ / ўни се познако́мили у клу́б’і на да́н'ц'ах / а дес у па́ру ден' вин прийшо́ў суда́ і зач’е́ў каза́ти / шо д'і́ўч’іна йіму́ ду́же се ўда́ла / і вин би жени́ўсе / вин з д'е́дем прийшо́ў / ми ни зна́ли / шо́ каза́ти / бо се ни над'іва́ли / то іґ грим се́ред йе́сноїі дни́нки / а то того́ так ус'о́ се закрути́ло / шо вин маў скеро́ван'і / і му́с'іў ї́хати / куда́ йіму́ сказа́ли / але́ шо́ / то ґаздиу́скиї хло́пец / таї ми так обра́дилисе / шо наї бу́де / бо хто би вит тако́го виткá́зуваўсе? / але́ наїголоў́н'іш:е / шо дон'ка́ се згоди́ла / ужэ́ пото́му каза́ла / шо хлопч’і́ш’і зра́зу буў ї́йі се ўдаў / уна́ за не́го шош прока́зувала / а ўден' пе́рет' цим пита́ласе / шо́ ми ду́майімо за тих л'уди́ї / за т:у фам’і́л'ійу? / а йа сказа́ла / шо ґа́зди / таї би́рше н'іч’о́ / Ан:и́ / а ни мо́же бу́ти таке́ / шо ўни бу́ли се договори́ли / шо вин при́їде? / Ус'е́ке го́н:о бу́ти / ўна бу́ла сказа́ла / шо познако́милисе с таки́м то

хло́пцем / і би́рше н'іч’о́ / а де́ йа бу́ла ви́ш’:а то́го / ч’о́ ўна за них се пита́йі / таї отаке́ / отак’і́ ў нас ниспод'іван'і нови́ни / Та до́бре / шо́ йа скаў? / йе / шо рока́ми хо́д'ут / а пото́му ни склада́йіц:е ў жит'у́ / а йе / шо ота́к бо́рзо ўс'о / і фа́їно / р'е́дно жийу́т / то йек у ко́го.

УПА́СТИ (ВПА́СТИ) В ГО́ЛОТ – недоїдати чи тривалий час взагалі не вживати їжу: *Та зна́йіш / шо ни вид добра́ л'у́де упа́ли бу́ли ў го́лот / н'іц ни бу́ло шо йі́сти / йі́ли нати́ну / кон'уши́ну / шо ви́д'іли / сара́к’і л'у́де / ти́л'ко ўс'е́кого пережи́ли / шо наї Бох боро́ни ко́ждого.*

УПА́СТИ (ВПА́СТИ) В ЖУРУ́ (В ТУ́СОК) – про депресивний стан людини: *Ік ко́ждиї ден' ти́л'ко набера́ти соб’і́ ў го́лу / ти́л'ко напр'іда́ти ўс'е́кого / то мош упа́сти ў таки́ї ту́сок / шо з не́го т'е́шко пото́му ви́братисе / мош м’іс'іц'а́ми виходи́ти.*

УПА́СТИ (ВПА́СТИ; ПА́ДАТИ) В ЦІНІ́ – подешевшати (“дешевіти”): *Йе́блука ни їду́т / гет упа́ли ў ц'ін'і́ / молдава́ни наве́зли фа́їних / а на́ш’і / поби́т'і рудо́ў / ни го́н':і риўна́тисе с ти́ми.*

УПА́СТИ (ВПА́СТИ), ІК (ЇК) КОЛО́ДА – бути виснаженим, знеможеним: *Йо:ї / та де́ ўна хот'і́ла йі́сти? / ка́же / шо ни зна́йі / йек до лу́шка се дибра́ти / се розибра́ла / і ўпа́ла / ік коло́да / йа ш’і шош се пита́йу / а ўна н'іч’о́ / йа бли́ш:е / а ўна ўже спит / л'ігла́ / і ў м’іну́ту усну́ла / ну та йа ўже ни буди́ла / ік Ва́с'ко прийшо́ў з робо́ти / ду́майу / наї се ви́спи / ки́л'ко соб’і́ ме хот'і́ти / наї спит / бо така́ доро́га / то вели́киї трут / Ну та пра́ўда / шо так / де н'і.*

УПА́СТИ (ВПА́СТИ), ІК (ЇК) ПИТКО́ШЕНИЙ – бути дуже втомленим: *То йік хтос фиїст се зму́ч’іў / то вин мо́же ўпа́сти / ік питко́шениї / а йа каў за т:о / шо ўни прийі́хали так’і́ трун':і / шо ўпа́ли на лу́шко / і йім ужé н'іч’о́ ни хот'і́лосе / н'і йі́сти / н'і пи́ти / н'і розбера́тисе / каўт / ми нинадо́ўго / ми кри́шку поле́жимо / а цисе́ кри́шку т'ігло́се гаж до ра́н'а / ч’у́йіте / упа́ли / ік питко́шен'і / ї так спа́ли / шо йа ни могла́ йіх докорн'е́тисе / шоби́ шош йі́ли / бо зна́ла / шо голо́н':і л'ігли́ / ік снопи́ / попа́дали / і йім н'іч’о́ ни бу́ло ми́ле / лиш аби́ се ви́спати / Та то ко́ждому / ік трун:и́ї.*

УПА́СТИ (ВПА́СТИ) НАВКО́ЛІНКИ – те саме, що УКЛІКНУ́ТИ (УКЛЄ́КНУТИ): *Упа́ла наўко́л'інки / та так ш’:е́ре моли́ласе / шо ш’і н'іко́ли ў жит'у́ тако́го ни бу́ло / і Бох поми́х / уч’у́ў мене́.*

УПА́СТИ (ВПА́СТИ) С СИЛ – відчути (відчувати) втому, слабкість; знесилитися: *На дру́гиї ден' уни́ се зибра́ли ко́ло ме́не / ота́м у бе́рез'і / таї дос'в’ітко́вували / а йа ни їшла / бо ч’о́ бу́ду їти ми́жи молод'і́? / ўни соб’і́ хо́ч’ут се набува́ти / у ни́х свойа́ бе́с'іда / а йа лиж би заваж’е́ла / таї ш’і*

т:о / шо йа ч’ýйу / шо ĭкос упáла с:ил / трóхи шош порóбйу / таĭ хóч’у припоч’івáти / отáк / Паўл'í / стáрис'т' се мáйі / ўна хóч’і / шобú з неў рахувáлисе / ĭйі уваж’éли ĭ попускáли / ік тре: / так робúли / шобú бýло по ĭйі / таĭ отогдú ўна ч’ýйіц:е крáш:е; *Бáба гет ужé ўпала с сил / а д'íдо / слáва Бóгу / кр'іпúц:е / рубáйі дроў / пром’íтуйі с'н'іх / лиш н'іўрóку / ў так’í рокú ни кóждиĭ ц:е гóден робúти*.

УПÁСТИ (ВПÁСТИ) С ТÍЛА – схуднути: *Ти м’ін'í шош гет упáла с т'íла / ци ни слабá йіс / кажú / бо ц:е м’ін'í гет се ни ўдайé*.

УПÁСТИ (ВПÁСТИ) У СЛÁБІСТЬ (СЛÁБИСТЬ) – захворіти; тривалий час хворіти: *Упáла бýла ў слáб’іс'т' / таĭ ч’існóк ни посадúла тогдú / ік се налéжи / каўт / шо наĭкрáш:е на Лукú садúти / зробúла бýла гр'éтку пéрет цим / а то ни вúĭшло / то ўже дон'кá пизн'íш:е за ц:е се ўз'éла / приб’íгла ікóс і нач’éс с тим дáла рáду / Алé д'éкувати Бóгу / шо йістé перебýли т:у слáбіс'т' / лиш ви ни кáжете / шó з вáми бýло / Ĭо:ĭ / іґ бéсте мáли ч’ес / йа бих ус'ó росказáла / ус'ó / шо зо мноў се стáло / алé вúжу / шо ви се квáпите / а то надóўго*.

УПÁСТИ (ВПÁСТИ, ГÉПНУТИСЕ), ШО ГАШ (АШ) НÓГИ ЗАДÉРТИ – упасти, сильно вдарившись: *На оцéму хоўскóму так смих упáла / шо гаш нóги задéл:а / а М’іхáĭло нú би б’íч’і помоч’í пидоĭмúтисе / зач’éў с'м’іĭéтисе / йа дес йімý цисé нагадáйу / Вúтко / бýло на шо подивúтисе / тогó се с'м’іĭéў*.

УПЕРÉТ (ВПЕРÉТ) – *присл*., 1) колись, давно: *Уперéт л΄ýде ўм’íли набувáтисе / бúрше сходúлисе / шош роскáзували / с΄п’івáли / а ч’іствувáлисе такúм пагáрч’іком / ік напéрсток / і на вес΄іл΄ý так н΄іхтó ни ўпивáўсе / бо дóки до тéбе пóрц΄ійа дúĭде / то скóро ўже трéба з:а столá ўставáти / а теперéн΄ки*?; 2) насамперед, спочатку: *Уперéт запитáĭсе / ци трéба солúти / а тогдú солú / хтó це гóден у рот уз΄éти?*

УПЕРÍЖИТИ (ВПЕРÍЖІТИ) – 1) *згруб*., сильно вдарити: *Упер'íжиў кон'á / шо тот аш заіржˈéў / старúĭ дýрн'у / та к’ін' тоб’í н'іч’ó ни завинúў / шо ти на нéму злис'т' згон'éйіш / анý йа зáрас óзму батúх / таĭ тоб’í так сáмо усмал'ý*; 2) раптово піти (про дощ, град): *Ĭо:ĭ / та зáрас упер'íжи такúĭ дош’ / шо ми ĭ крóку ни стýпимо / анý дивúсе / шо ĭде з Малóго Рижнá / такé / ік с'т'інá / сúва с'т'інá ідé*.

УПЕРÍШШІТИ (ВПЕРÍШШІТИ) – те саме, що УПЕРÍЖИТИ (ВПЕРÍЖИТИ): *До нúтки змóкли / гадáли / шо сховáĭмосе / доб’іжимó до оборóгу / бо вин лиш зач’éў буў накрапáти / а потóму / ік упер'íш’:іў / то ĭшоў / іґ з рúнви / ч’ýрком ч’ур'íло*.

УПЕ́РТИЙ (ВПЕ́РТИЙ), ЇҐ (ІҐ) БАРА́Н – дуже впертий: *То / М’іха́ / нату́ра така́ / хтос пода́тливиї / а цес лу́тавиї / ї упе́ртиї / йіґ бара́н*.

УПЕ́РТИСЕ (ВПЕ́РТИСЕ), ЇҐ (ІҐ) БАРА́Н – те саме, що УПЕ́РТИСЕ, ЇК (ІК) КИТ НА ЛЕДУ́: *Упре́ц:е / йіґ бара́н / і ти н'іч’о́ з ним ни зро́биш / абе́с йек хот'і́ў / н'іч’о́ с то́го ни бу́де*; *Моï / та ни ўпера́їсе / іґ бара́н / бери́ / це йа ни тоб’і́ дайу́ / а д'і́тем / схова́ї свойі́ гонори́*.

УПЕ́РТИСЕ (ВПЕ́РТИСЕ), ЇК (ІК) КИТ НА ЛЕДУ́ – *згруб*., виявити (виявляти) упертість, нетямущість там, де варто би самому логічно подумати чи послухатися мудрих порад: *Ма́тко / ви сказа́ли / упе́рсе / йік кит на леду́ / а шо́ ц:е знач’е́йі? / Т:о і знач’е́йі / шо ти йіго́ т'е́гнеш / хо́ч’іш ви́т'ігнути з ле́ду / с хоўско́го / а вин упера́йіц:е штир'ма́ лаба́ми / та́к’ік бес йіму́ хот'і́ў смерт' запод'і́йіти*.

УПЕРТЮ́Х (УПЕРТЄ́К), -а́ (-іка́) – *згруб*., про впертого: *То / Вас'у́тко / таки́ї уперт'у́х / іко́го с'в'іт ни ви́д'іў / оï шо то з'і́л'іч’ко / с таки́м ч’олов’і́ком мош страшно́ б’ідува́ти; Д'і́ч’:ії уперт'е́к / ік сказа́ў н'і / то ни допро́сис:е / абе́с на кол'і́на става́ў* / *нич’о́ ни помо́же*.

УПЕЧІ́ (ВПЕЧІ́) – упекти; запекти, зробити готовим до споживання: *Ни зна́йу / йек цисе́ упеч’і́ / шо́би до́бре бу́ло? / бо то звéр΄ха тро́хи пришкрум’і́ло / аў середи́н΄і / в’ідéў / сирува́те / ни хоч’ покýш’іти? / бо йа сего́н:е мн΄е́со ни йім / йа бих урубáла кава́л΄ч’ік; Бери́ цес руп / бо то гор'е́ч’е / і ўваж’е́ї / ни упеч’е́ ру́ку; Мих по ногáх упеч’і́ пру́том / наï би зна́ў / йеґ брехáти* / *То ч’о́ йіс ни ўп’ік*? / *Пошкудува́ў б’іду́*.

УПЕЧІ́ (ВПЕЧІ́), ІҐ (ЇҐ) ГРАНЬ – про дошкульне, різке чи образливе слово або слова: *То ї лице́ мо́же бу́ти таке́ ч’ірво́н:е / іґ гран' / і так печ’і́ / але́ йіс до́бре сказа́ла / шо де́коли сло́во го́н:о так упеч’і́ / так ц'у́кнути / шо ти гаш о́їкнеш / шо тоб’і́ гаш ди́хати ни даст / і ти ни зна́йіш / шо с собо́ў зроби́ти / аби́ хот' тро́хи видиïти́; Це пра́ўда / шо ти ни свари́с:е / ти ни пови́шуйіш го́лос на ко́гос / ти ум’і́йіш держ’е́ти себе́ ў рукáх / таґ держ’е́ти / ік н'іхто́ и́нчиї / але́ ї то пра́ўда / шо так йіс го́н:а упеч’і́ сло́вом / так тоне́н'ко просверли́ти ним / ік све́рликом / ік кле́ўч’іком ко́цнути у сами́ї пул'с / оц:е́ ти ўм’і́йіш / і це тако́ш пра́ўда / так шо ни зна́ти / шо л'і́пше / мо́же / кра́ш:е / іґ бес се ви́крич’іла / обизва́ла кого́с / ре́ўкнула / або́ ї шпу́рнула ч’е́мос / ік ма́йіш так упеч’і́ / шо м’ін'і́ гаш о́ч’і зач’іна́йут слизи́тисе / і йа три дни му́с'у пото́му тото́ витслабува́ти / йа бих бу́ла сего́н:е за ц:е ни каза́ла / але́ рас заïшла́ така́ бе́с'іда / то наï бу́де / йа ўс'о сказа́ла ў о́ч’і / ви́казала / і фе́ртик / м’ін'і́ ста́ло ле́кше*.

У ПІ́ДВЕСНУ – наприкінці зими: *Посл'і́дниї рас ми се ви́д'іли дес у пі́двесну / ік виходи́ли с це́р'кви / то заговори́ли / ўна кво́лиласе м’ін'і́ / шо*

слабу́йі / шо но́ги бол'у́т / то ї ви́тко бу́ло / шо т'е́шко / нири́ўно їшла́ / а ўже пото́му за н'у н'іч'о́ ни ч'у́ла / а ти отаке́ ка́жеш.

У (В) ПИ́ДВЕЧІР – *незм.*, ближче до вечора: *Та то колі́ бу́ло? / ни ўполу́н:е / йа ікра́с коро́ву хот'і́ла пуска́ти / то ўже упи́двеч'ір / Мар'і́ка з Ула́дʒ'ом с Ко́сова ікра́с бу́ли прийі́хали; Мамо́ / ми дес у пи́двеч'ір бу́демо їти на р'іку́ се скупну́ти / таї тот коше́лик с плет'і́н'ім / шо йісте́ ў нас забу́ли / йа вам принесу́ / ви ї так уде́н' н'іч'о́ ни мете́ с тим роби́ти / Наї бу́де / то ни гори́т.*

У ПИ́ДОСІНЬ – *присл.*, у самому кінці літа: *Мар'і́ч'ку перет:оги́т ви́д'іла / дес упи́дос'ін' / ш'і з:а тепла́ / прийіха́ла до ма́ми / Л'о́н'а шош присла́бла бу́ла / таї уна́ йійі́ ви́л'іч'іла.*

УПИ́МНЕНИЙ (УПИ́МЛЕНИЙ) – *дієприкм.* від УПИМНУ́ТИ: *Нагада́ласе / шо ц:е імн'е́ упи́мнене бу́ло / кс'онц поч'е́туваў; Ко́ц'о буў упи́мнениї / але́ лиш оде́н рас / тогди́ / ік Васили́на зач'е́ла шош за то́локу / хто та́мки буў / ну то ї за Ко́ц'а сказа́ла / бо ўни пе́рв'і / йіму́ пасува́ло там бу́ти / А ш':е́ хто буў*?

УПИ́МНЕНІ, -я – *опредм. дія* від УПИМНУ́ТИ: *І:ї / вам тре́ба йіх упи́мнен'а / та́же ви йім роби́ли добро́ ни за́дл'і це́го / а того́ / шо роби́ли / а ци мут упомина́ти / ци н'і / то ўже таке́.*

УПИМНУ́ТИ – згадати, нагадати комусь про кого, що-небудь; дорікнути; натякнути: *Ву́їко нич'о́ ни роска́зуваў / лише́н' упимну́ў за сва́та; Пара́соч'ко / ану́ упимн'і́т / ік мете́ з ни́ми говори́ти / шо нам се стре́били гро́ш'і / мо́же / вид:аду́т / каж'і́т / шо будо́ва / шо д'і́ти ўч'е́йуц:е / ота́к полехки́ / шоби́ ўни се ни гн'і́вали.*

УПИМНУ́ТИСЕ – пригадатися; те саме, що УПИМНУ́ТИ: *Га́н'а лиш упимну́ласе за о́пинку / ік уни́ зач'е́ли кр'іч'е́ти / шо йійі́ ни ви́д'іли ї ни бра́ли; Упимну́ласе за кора́л'і / бо ми пе́рет' тим за них говори́ли / ї бо́рзо пишла́ се подиви́ти / ци ўни на м'і́сци / пос'ігну́ла у скри́н'у / а то нима́ / йа ў дру́гиї кути́к / і там пу́сто / аг'і́моі.*

У ПИТПОЛУ́ДНЕ (УПИТПОЛУ́ННЕ) – *присл.*, перед полуднем: *М'і́рч'ік з бригадире́м упитполу́н:е прийшли́ / перем'ір'е́ли тоту́ оре́нду / шо на Мо́ч'ір'і / таї ус'о́ зийшло́се / та́мки би́рше ни бу́ло / лиш т:о / шо поло́жено / ви́тко могло́ се зби́рш'іти.*

УП'ЇНІ́ТИ – сп'яніти, стати п'яним: *Вит поз'іч'нику́ мош зра́зу упйін'і́ти / на́в'іт' вит пиў пагар'ц'а́ / а це йіблушни́к / н'іч'о́ ни бу́де / То ўс'о зале́жи / ки́л'ко ви́пити / ік се назвол'е́ти / то ї вит це́го меш іти́ у шти́ри доро́з'і / а мойа́ голова́ замн'іка́ до пит'а́.*

УПЛА́КАТИСЕ (ВПЛА́КАТИСЕ) – тривалий час плакати: *Ан:и́ц'а так упла́каласе за ма́моў / шо аш поч'орн'і́ла / н'іч'о́ з не́йі ни лиши́лосе*.

УПЛЕКА́НЬЧІК, -а – *пестл*., товстунчик: *Ад'і́ ікиї фа́їниї пампул'е́к / уплека́н'ч'ік ма́мин / лиш н'іўро́ку / ви́тко / шо йістови́тиї*.

УПЛЕКА́ТИСЕ – 1) підрости, збільшуючись у масі тіла (про тварин): *Лиш н'іўро́ку / йек уни́ уплека́лисе / і то за нипо́ўниї м'і́с'іц'*; 2) *згруб*., поправитися (про людину): *Так йіс уплека́ўсе / шо ско́ро ни меш моч'і́ у две́р'і се ўлаз'е́ти / а йік тре: бу́де шнуркі́ заўйіза́ти / то хто́ ме се згина́ти? / А ў ме́не ч'ереви́ки беш шнуркі́ў*.

УПЛІШИ́ТИ (УПЛІ́ШУВАТИ) – 1) за допомогою "плішки" закріпити (закріплювати) щось: *Пл'і́шкоў упл'і́шуйут шош у стол'е́рц'і / це т:о саме́ / шо запл'іши́ти / упл'іши́ти мош схо́дец / ц'іпо́к на драби́н'і / са́пу ту́го укла́сти до держ'іка́ / шоби́ ни хл'е́паласе / о: / гребл'і́ / це йік шош спри́тно ї туге́н'ко укр'іпи́ти / але́ то тре: ўм'і́ти / ни ко́ждиї таке́ го́ден зроби́ти*; 2) *перен*., сильно вдарити: *Хот'і́ў упл'іши́ти йіму́ / а́ле се здє́рж'іў / бойе́ўсе / шо йіґ дам / то стр'імголо́ў пі́де ў долину́ / Йо:ї / ни говорі́ / де́ би ти мих соб'і́ таке́ позво́лити*?

УПОВНІ́ (ВПОВНІ́) ПЕРЕХОДИ́ТИ (ПЕРЕЙТИ́) ДОРО́ГУ КОМУ́С – згідно з вірув., переходити (перейти) комусь дорогу з повними відрами сприятиме успіху; комусь пощастить: *Ни стиї / переході́ упоўн'і́ / д'і́воч'ко / дорі́шку отиї́ вўі́н'і / бо ви́жу / шо ўна з бисага́ми ї́де у м'і́сто / ме до́бре гости́ти / ад'і́ / ўна питч'е́куйі тебе́*.

УПОЛОЖИ́ТИСЕ (ВПОЛОЖИ́ТИСЕ) – отелитися (про корову): *Коро́ва б'і́галасе м'і́с'іц' наза́т / ану́ раху́ї / колі́ уполо́жиц:е?/ а йа оту́т / угор'і́ на две́р'ах покла́ду знак / шоби́х ни забу́ла*.

УПОЛО́ТИ (ВПОЛО́ТИ) – виполоти певну площу: *Борзе́н'ко збера́ймосе / шо́би до ве́ч'іра шош уполо́ти / ход' би т:о / шо лиши́лосе по́вит паркана́ / ми т:о го́н':і за сего́н:е дот'ігну́ти*.

У ПО́РАВІНЬ – *присл*., нарівні: *То така́ д'і́ўч'іна / шо ў по́рав'ін' іс стари́ми копа́йі / ўс'о зна́йі / йік старе́ / а так ри́н:о ро́би / шо ну / Уна́ ў Леси́ху / свойу́ ба́бу / ўда́ласе / а т:а ду́же робі́тна*.

УПОРОЖНІ́ (ВПОРОЖНІ́) ПЕРЕХОДИ́ТИ (ПЕРЕЙТИ́) ДОРО́ГУ КОМУ́С – переходити (перейти) комусь дорогу з порожніми відрами, що, згідно з вірув., не сприятиме успіху: *Ік ви́диш / шо хтос іде́ / то ни ѕелен'коти́ попе́рет не́го поро́жними пут'н'а́ми / бо ме гн'і́ватисе / шо перейшла́ йіс упорожн'і́ / зач'іка́ї / наї соб'і́ пере́йде / а ти тогді́ ї́ди / то ш'і под'е́куйі тоб'і́ / шо йіс така́ дол'у́дна*.

УПО́РПАТИ (ВПО́РПАТИ) – риючи, витягти щось звідкись (напр., картоплю із землі): *Упо́рпаї барабул'о́к / таї лопаткú ўже йе / нарвú ў тот коше́лик / шо на ла́вици / пе́ршиї рас сего́л'іта посмаку́йімо.*

УПО́ТИЧЬ (ВПО́ТИЧЬ) ІТИ́ (ПИТИ́, ХОДИ́ТИ) – іти (піти та ін.), хитаючись: *Ну та то ўпо́тич' мош іти́ / ік пйе́ниї / ік земн'а́ йіму́ зач'іна́йі х'іта́тисе пид нога́ми / то вин му́си так ступа́ти / шобú ни ўпаў / уч'е́ра смих Йуц'ка́ вúд'іла / шо їшоў упо́тич' / рука́ми так маха́ў / іґ би за шош ловúўсе / шобú се стри́мати / от:о́ жи́нка се ўт'і́ши / ік вин отакúї се пока́же пе́рет' ха́ти / ну а йік слабúї / ік шош пога́но / то тако́ш мош ота́к іти́ / шо с'в'і́та Бо́жого ни вúдиш / йе ї таке́ / наї Бох боро́ни / л'удина́ іде́ / ї ни зна́йі / ци ве́рнец:е / і шо́ їйі мо́же на доро́з'і се тра́фити; Ад'і́ ад'і́ йек Ми́тро виданцо́вуйі / йек кривул'е́йі / уже́ зноў дес приї́ма́ўсе / шо но́ги йіго́ ни де́ржут / упо́тич' іде́ / Але́ ў с'і́ц':і / вúжу / хл'іп йе / ш':е ікиїс паку́нок / мо́же / д'і́тем шош купúў / то це ўже до́бре / И:ї / іке́ добро́? / до́бре би ни пиў / оц:е́ би бу́ло добро́ / а так / мої / золот'і́ ру́ки ма́йі ч'олов'і́к / а вúпйі / і н'іч'о́ з не́го нима́ / Та бо то ї л'у́де на́ш'і до́бр'і / ура́с кладу́т йіму́ могорич'і́ / йа / бигме́ / бих л'і́зла ў о́ч'і тим / шо оц:е́ ро́бйут / це ўни йіго́ роспúли / довел:и́ до тако́го / а пото́му су́д'і / шо пйе.*

УПРЄ́ЖЕНИЙ (УПРІЖЕ́НИЙ) – той, який в упряжці: *К'ін' ік ро́би / то му́си бу́ти упр'е́жениї; А ми / Га́н'у / ік упр'іга́ймосе ў робо́ту / то шо / ми ни упр'е́жен'і? / та ми ни ме́нче / ік тої кин' / т'е́гнемо.*

УПРЄ́СТИ (ВПРЄ́СТИ) – напрясти: *Шош упр'е́ла / нима́ шо каза́ти / зима́ до́ўга бу́ла / це́го на ўс'о ста́не / ш'і ї се лúше.*

УПРІГА́ТИ (ВПРІГА́ТИ) – 1) запрягати (про коня): *Наўч'е́їте мене́ / ву́їку / упр'іга́ти кон'а́*; 2) *згруб.*, *перен.*, спонукати кого-небудь до якоїсь роботи: *Упр'е́х мене́ до це́йі робо́ти / а сам пишо́ў / та так / шо за ним золот'і́ ве́рби росту́т / пов'і́йіўсе / а ти тут сам набува́їсе.*

УПРІГА́ТИСЕ (ВПРІГА́ТИСЕ) – впрягатися: *Йа на сво́йі о́ч'і вúд'іла / йек л'у́де упр'іга́лисе ї ора́ли / ни тепе́рки / а гента́м / на́ш'і сус'і́ди / М'іха́їло / стара́ і нев'і́стка / та́к'ік ко́н'і / т'іглú.*

УПРІХТИ́СЕ (УПРІЧЄ́СЕ, УПРІЧІ́СЕ) – *докон.* до УПРІГА́ТИСЕ: *Ти так упр'ігла́се / іґ би робо́та ма́ла вит те́бе ўтеч'і́ / а то ни так; То ни шту́ка упр'іч'е́се ў городú / бур'іни́ / шту́ка т:о зробúти / а́ле ї здоро́вому бу́ти / ч'олов'і́к і д'і́ти хо́ч'ут здоро́войі жи́нки ї ма́ми / ота́к йа ска́ў / здоро́войі.*

УПРІХТИ́СЕ (УПРІЧЄ́СЕ, УПРІЧІ́СЕ) В РОБО́ТУ (В РОБОТИ́) – багато працювати, тривалий час виконувати якусь роботу (чи різні види

робіт): *Тепéрен΄ки с΄iнá / йéгоди ґваўт полóти / ўс΄і упр΄іглúсе ў роботú / шо с΄в'і́та Бóжого ни вúд΄ут / Ну та на припоч'éвок йе зимá.*

Ў́ПРІШ, -жі – упряж: *Гéн:е ý́пр΄іш / берúсе / іґ знáйіш / йек с тим рáду дáти / а н΄і / то ч'ікáї д΄éд΄у / наї вин питкáзуйі / йек то мáйі бýти / шо за ч'ем мáйі ітú / абéз знаў на потóму.*

УПРОСИ́ТИ (ВПРОСИ́ТИ) – просячи когось про щось, переконуючи у чомусь, домогтися прийняття рішення на свою користь: *Упросúў хлóпц'іў / таї унú йігó зач'ікáли / ш':е ни т:о / помоглú дривá попилúти / машúну дроў / Та бо ї вин йім помогáў.*

УПРОСИ́ТИСЕ (ВПРОСИ́ТИСЕ) – просячи когось про щось, домогтися свого: *Малúї упросúўсе / ми ни хот'і́ли йігó брáти / бо дýмали / дé вин ум'і́йі кол'ідувáти? / áле бéсте вúд'іли / ікúї з нéго кол'ідн́úк / та вин ни лúш кол'ідувáў / мáйі фáїниї гóлос і знáйі богáто кол'ідóк / áле ї ш'і скрúпку ўз'еў / і це дýже помоглó / богáто ґáздиї нас у хáту клúкали / давáли на кол'ідý / а потóму казáли / прóше до хáти.*

УПШУ́РКАНИЙ (ОПШУ́РКАНИЙ) – обшарпаний, брудний: *На гýмц'і дóброго мáло / упшýркане / занóшене ўс'о / хот'і́ўше л'і́пше наїтú / трéба ў пéршиї ден' / колú завúс / тогдú їти*; *Рукавú / там / де ґýд͡зики / кóло шúйі / ус'ó упшýркане / а ти кáжеш / шо ш'і мóже бýти / та йа ни стáриц'а / шобú ў такóму дес се покáзувати / у мéне ш'і йе лицé.*

УПШУ́РКАТИ (ОПШУ́РКАТИ) – обшарпати, забруднити (про одяг): *Сперéду ад'і́ йек йіс плаш' упшýркаў / йігó лúж здáлобисе перен'іцóвувати / дóки ш'і нимá холодúў / бо ў ч'ім меш ходúти.*

УПШУ́РКАТИСЕ (ОПШУ́РКАТИСЕ) – обшарпатися, забруднитися, втратити належний вигляд (про одяг): *Упшýркалосе кóло ґýд͡зикиў / мус зац'ірувáти / áле так / шобú ни пíзнашно бýло / бо йéк нáш'а панýн'ц'а пíде до шкóли? / йек унá ме се ч'ýти.*

УРА́ДУВАНИЙ (ВРА́ДУВАНИЙ) – задоволений, зраділий: *Ну та вин буў такúї урáдуваниї / шо йа ни знáйу / даўнó смих ни вúд'іла / шобú тáтови так бýло вéсело / Ну алé то бýло ч'о / поприйіхáли д'і́ти / ўнýки / пóўна хáта рúн:их голосúў / таї тогó М'іхáїло ўт'і́шиўсе / а наїмéн'ч'і / то ни попускáлисе д'і́да / ўни дýже за ним / от'ік нáв'іт' бúрше / іґ за Мар'і́коў / Ну та бо ўни / ік прийіхáйут / то кудáс хóд'ут з д'і́дом / шош маїстрýйут / ігрáйуц:е / а бáба шо? / ўна йім лиш йі́сти привáр'уйі / за ц:е пил'нýйі / ус'éкого такóго вигáдуйі / йо:ї / такóго / шо ўни ў м'і́с'т'і і блúско тóго ни кýш'іли / алé ц:е мéнче рахýйіц:е / бо бáба ни гимбл'ýйі / ни їде двóд'і / ни гóн:а питú дгóр'і / а д'і́дик ус'ó мóже / тогó з ним інтерес'н'і́ш:е / лиш отогó.*

УРА́ДУВАТИ (ВРА́ДУВАТИ) – спричинити радість кому-небудь; іноді викор. в контекстах зі *знач. іронії*: *Гаї̆ б’іжú до бáпки / урáдуйіш йійí тим / шо видизнáў / унá ўже ни моглá се прич’ікáти / колú ти прийíдеш / ідú тудá / а ўже тогдú пúдеш у товарúство; Ну та йіс так менé урáдувала / шо йа ни спамн'ітáласе / дé йа і шó зо мноў / йа ч’ікáйу / ч’ікáйу / а тебé нимá і нимá / ўже смих ни знáла / шó дýмати / бо йéк так? / пишлá / і пропáла / абéз бúрше так ни робúла / алé д' іковáт' / шо йіс так за мéне подýмала ї такé фáїне м’ін'í купúла / лиш т:о / шо ни поперéдила / кудá їдеш і на кúл'ко.*

УРА́ДУВАТИСЕ (ВРА́ДУВАТИСЕ) – зрадіти: *Урáдуваласе смих / ік малá дитúна / і ни тúл'ко за цукúрки / хот' йа йіх л'ýбийу / ік т:о / шо ни забýли за старý бáбу / витшукáли ден' йійí уродúн / і прийшлú здорóвити / оц:é / йа ўже ї самá забýла за т:о / а ўни памн'ітáли ї прийшлú / оц:é вéл:еко знач’éйі; Л'ýде / сарáк’і / урáдувалисе / шо бýде бúрш’а пéн'ц'íйа / а то ад'í на кúл'ко пидоїмúли.*

УРА́С (ВРАС) – *присл*., завжди: *Урáс нагáдуйу / рúўно сидú / ни горбáт΄се; Трéба урáс памн΄ітáти / хто ти / вúтки / ни гонорувáтисе тим / шо виýч’іўсе / стаў дóхторем / трéба л΄удинóў бýти; Урáс накáзуйу / берú ш’éпку / бо то мáрот / стýд'ін' / áле ци дитúна хóч’і слýхати? / і шо / тепéрки мáйі гор'éч’ку; К’íл'ко би до них ни приходúли / урáс фáїно приїмáйут; Йіґ дистайý пéн'ц'íйу / то кóждому шош перепадáйі / урáз дайý / бо то д'íти / ўни ж’ідáйут цéго.*

УРАТО́ВАНИЙ (ВРАТО́ВАНИЙ) – врятований: *То пес б’іінúк / перевéдениї воўч’ýр / цáпнуў Йілéну за рýку ї хот'íў видийíсти / алé мáла жíнка ш’éс'т'і / бо ікрáс надийшóў Івáн / йіх сус'íт / і ўратувáў Йілéну / ўна потóму показувала тотý ўратóвану рýку / Івáн нагнáў йігó / таї тот ужé ни докýс'уваў / а моглá б’ідá се стáти / ч’ýйіте / цáпнуў / і хот'íў видийíсти / вин се урвáў з ланцá / уч’ýў вóл'у / таї напáў.*

УРВА́ЛОСЕ ШОШ КОМУ́С – *знев*., про припинення матеріальних вигод: *Н'іч’ó в’íч’ного нимá / ўни гадáли / шо то ўрас таґ бýде / а то урвáлосе / н'іхтó н'іпéрет ким ни хóч’і запоб’ігáти; Іґ буў колгóс / то йім дóбре се жúло / л'ýде б’ідувáли / а ў них нидóт'іку ни бýло / а потóму ус'ó йім урвáлосе / бо ни бýло злáгоди ў хáт'і / л'ýде йіх з'éт'а ш’інувáли / а бабáм дурнé прийшлó ў гóлу / таї уни зач’éли на нéго нападáти / ус'éк’і бр'íхн'і складáти / таї отáк ўпилúли тот сук / на котрóму сид'íли / і шó скáжеш? / це ўни розýмно зробили? / н'і / дурн'í бабú / схот'íли забогáто комáндувати / а з'ет' ни пид:авáўсе / таї с тóго зайшлó / и:ї / кúл'ко йе такóго / шо рóби / а потóму дýмайі / отáк у них ус'ó пишлó н'іййéк / і бúрше*

добрá ў тиї хáт'і ни бýло / ни сýд'у / бо то гр'іх / таї йіх даўнó ўже нимá / алé ўс'о зробúли дурн'í бáпск'і гóлови / отакé с цим усúм / ік нимá рóзуму / то добрá ни бýде / н'іґдé ни бýде.

УРВÁТИ – 1) порвати; те саме, що й УДÉРТИ: *За глих зач'іпúла / таї урвáла кавáлок спин:úц'і*; 2) *згруб*., вдарити: *Йо / бýло такé / урвáў по ногáх прýтом / абú запамн'ітáў / шо с'ірникú ни вóл'но брáти / а цес нáїде / дé би ни сховáў / х'ібá би ў пáзус'і носúў / ус'ó пантрýйі.*

УРВÁТИ (ШÁРПНУТИ) (ГÓНОРУ; КАВÁЛОК (ТРÓХИ) ГÓНОРУ; ГОНОРÚ) КОМÝС – вивищуватися над кимось; поставити когось у незручне становище; принизити: *Прóстим л'ýдем трéба попустúти / стерáтисе ни урвáти йім гóнир / унú тогдú гóри зрýшут / бо мут вúд'іти / шо йіх уваж'éйут / а йік погóікувати на них / то с тóго н'іч'ó ни бýде / А х'ібá лиш прóстим? / то кóждиї хóч'і дóброго слóва*; *Ну та то вúтко бýло / шо вин гúне урвáти гóнир Василéви / наї би крúшку / а то ни вúйшло / бо цес так витпов'íў йімý / шо тот стаў ч'ел:éниї / іґ гран' / сам у сéбе заробúў устúт; Шобú комýс урвáти гóнир / то тре: / шобú цес гóнир буў / а йік нимá / то шó меш уривáти? / йе безлúшн'і л'ýде / так'í / шо йім ус'ó однó / хто шо говóри ци рóби / ўни соб'í знáйут свойé / і йіх ни заўстидáйіш / йіх н'іч'ó ни берéц:е / шо хоч' кажú / а вин убитéрсе / ї пишóў; Ўни дóўго ходúли / таї ус'í цисé вúд'іли і знáли / а хлопч'íш'і ни хот'íў д'íўц'і урвáти гóнир / рас поўб'іц'éў буў / то ї женúўсе / стар'í н'íби ї ни перéч'іли / алé ї ни так / йек то йе / шо гúнут мáти такý нев'íстку / шó соб'í ўни дýмали / то однó / цéго ми ни знáйімо / а сказáў / шо берé цисý д'íўку / то дрýге / стар'í пристáли / таї ужé бýло слóво / Ну та бо ўни рузýмн'і / йéк розбивáти? / анýш мижú нúми ўже шош бúршого йе / то ч'ігó хот'íти*?; *Н'і / каў / тáк'ік бýло / йа ни урвáла Катерúн'і кавáлок гóнору / йа лиш полегóн'ки показáла / шо мóжу ц:е зробúти; Мої / та йік ч'олов'íк ч'éсниї / пор'éдниї / ік вин ґаздá / то хто се навáжи йімý урвáти гóнир? / це х'ібá ікéс пуст'éч'і / їке ни знáйі опхóж'ін'а мижú л'уд'мú / а так / н'і / це х'ібá би отакúї мих шош зробúти / алé ї то поч'éрес свойý нидолýгис'т' / бо ґаздý ниґрéч'но зач'іпúти / то йе ўстит / а хто соб'í хóч'і ўстидúў?*

УРВÁТИ ЗДÓМУ (С ХÁТИ, ВИТ ХÁТИ) – втекти; піти кудись, уникаючи домашньої роботи: *И:ї / ни каж'íт / унá ни такá / шóби лишéн' здóму урвáла / йа знáйу / шо каў / ви би подивúлисе / йек там фáйно кóло хáти / а їк'і гр'іткú ч'éс'т'і / гр'іх шош на жúнку казáти*.

УРВÁТИ СОБÍ – *згруб*., докладаючи зусиль, здобути бажане (про щось матеріальне); нечесним шляхом збагатитися: *Одúн ішóў у депутáти*

/ таї страшно́ фалиу́се тим / шо кватир'а ў не́го мале́сен'ка / шо вин пор'е́дниї / н'іко́ли ни краў / а л'у́де каўт / ік вин соб'і́ ни го́ден урва́ти / то йек вин л'у́дем го́ден помоч'і́? / наї би вин соб'і́ шош зробиў / ч'іго́с доми́хсе / а тогди́ / мо́же / би ї л'у́дем поми́х / а так / До́бре ка́ете / оі шо до́бре / наї би вин по зако́ну зроби́ў шош дл'а се́бе / отогди́ мож би за не́го голосува́ти / тогди́ / іґ би ви́тко бу́ло / шо то ґазда́ / а так / шо́ сказа́ти; Та́мки ўже н'іхто́ н'інашо́ ни ди́виц:е / ко́ждиї хо́ч'і побі́рше соб'і́ урва́ти / бо ўсе ма́ло ї ма́ло.

УРВА́ТИ ЧЄ́СТЬ (ЧЄ́СТИ) КОМУ́С – присоромити, принизити когось, поставити в незручне становище: *Ми́тро тоб'і́ ч'е́сти ни урва́ў / шо ти так згар'ака́ў на не́го / вин ц'і́хо сид'і́ў / то дру́г'і плескот'і́ли йізика́ми; Йа циї жи́н'ц'і урва́ти ч'ес'т' ни хот'і́ла / а́ле ви́йшло йек ви́йшло / ўна л'у́би бр'і́хн'і пуска́ти / і то ни лиш за ме́не одну́ / того́ му́с'іў бу́ти це́му ікиї́с кине́ц*; *Йе так'і́ / шо ґа́здами тепе́рки се поробили / уни́ так раху́йут / шо ўже ста́ли ч'е́мос / але́ так'і́ ни розум'і́йут он:о́го / шоби́ бу́ти ґаздо́ў / ма́ло то́го / шо зароби́ў йіс коп'і́ку / важне́ / шо́ ти за л'удина́ / ікоі́йі ти фам'і́л'ійі / шо́ за тобо́ў веде́ц:е / іка́ ў те́бе бе́с'іда / і до ч'о́го йа так зде́леку зач'е́ла? / а до то́го / шо си́жу йа оно́гди ко́ло д'і́довоїі ха́ти / і ч'у́йу бе́с'іду / ік'і́с іду́т двод'і / йа се ни прислуха́йу / але́ то ч'у́ти / бо ўни го́лосно гово́р'ут / ну то тре: бу́ло ч'у́ти / ї́к'і ў них слова́ з ро́та виска́кували / йа смих т:о по́гадала / шо тот / ни́ш:иї / ме се гн'і́вати / шо йіго́ так обизва́ли / але́ де: / вин так са́мо витпов'і́ў / і оба́ зач'е́ли се с'м'ійе́ти / так шо урва́ти ч'ес'т' йім ни мош / це мош то́му / хто неў дорожи́т / у ко́го ўна йе / а ту́тки и́нче / йа пизна́ла / хто т:о буў / але́ ни бу́ду суди́ти / шоби́ се ни ўсуди́ти.*

УРЄ́ДНИК, -а – службовець: *Гента́м / це ш'і з:а Пол'ш'і́ бу́ло / ур'е́дники / за ба́боў присела́ли ф'ійа́кор' і ли́ш хот'і́ли / шо́би ўна питписа́ла ік'і́с папе́р'і / але ўна витказа́ласе / тики́ розу́мна бу́ла / ца́рство йіі́ небе́сне; Пока́зували ў телев'і́зор'і / йек ур'е́дники на́ш'і жийу́т / то шо́ йа вам скаў? / гет низле́ / тики́ пани́т йім на тиї робо́т'і / Але́ бо ўни се ўро́бйуйут / того́ ма́йут / Йо / це пра́ўда / сара́к'і ўни / бі́рше нич'о́ ни каў / се ўро́бйуйут так / шо ґваўт.*

УРИВА́ЇЦЦЕ (УРВЕ́ЦЦЕ, УРВА́ЛОСЕ) ТЕРПІ́НІ – зникає (зникла) можливість, втрачено бажання, сили витримати що-небудь: *Ш'і тро́хи / і м'ін'і́ урве́ц:е терп'і́н'і / йа тогди́ лиж збера́йу мана́тки / ї пишла́ / Куда́ / До́ц'ко / пишла́? / успоко́їсе / дру́га лиш ч'іка́йі це́го.*

УРИВА́ТИСЕ – дуже тяжко працювати: *Скажи́ наї ма́ма так ни урива́йіц:е на горо́д'і та ко́ло с'іни́ў / бо ўс'о́ ни го́ден переробити / А де́ ўна*

мене́ слу́хайі? / ка́же / само́ ни зро́биц:е / мус роби́ти / наї би сего́н:е оти́ц'ко / то на за́ўтра ме́нче бу́де / йа ки́л'ко мо́жу / помога́йу / але́ робо́ти бога́то / а рук ма́ло / таї отаке́ / рук браку́йі.

УРИ́ТНА РОБО́ТА – надокучлива, нецікава чи “брунна” робота: *Ни л΄у́бйу фрасува́ти / то дл΄а ме́не ури́тна робо́та / ус΄о бих роби́ла / лише́н΄ ни ц:е; Зна́йу / шо то ури́тна робо́та / а́ле гнойі́йку мус ви́нести / бо за нас ц:е н΄іхто́ ни зро́би / ік йе коро́ва / таї му́си бу́ти цисе́.*

УРИ́ТНИЙ – вередливий, надоїдливий: *Цес хло́пец таки́й ури́тний / шо йа ни зна́йу / йек цес ден΄ дот΄ігну́ти / ска́ў / шоби́ так надо́ўго м’ін΄і́ йіго́ ни лиш’е́ли / наї і тота́ ба́ба з уну́ком тро́хи поси́ди.*

УРИ́ТНИТИСЕ – *рідко*, надокучати: *М’ін΄і́ ури́тниц:е цис΄а́ робо́та / оц΄:і ш’:іви́ / бур΄іни́ / та́ч’ку за та́ч’коў з горо́ду виво́з΄у / Але́ їкиї горо́т стаў ч’е́стиї / ни пизна́ў би йіго́ / ти на́в’іт' се ни здога́дуйіш / іке́ йіс вели́ке д'і́дови зробі́ў / абе́з здоро́ў буў / фа́їно д'ікова́т' тоб’і́ / але́ ту́тки д'ікова́т' ма́ло / д'і́до хо́ч’і тоб’і́ ш’і тро́хи і́нак вид':е́ч’ітисе / бо так годи́ц:е / ану́ко ході́ бли́ш:е.*

УРИ́ТНО – *присл*., прикро, зле, погано: *Ік соб’і́ нагада́йу / шо тре́а гниї ви́вести / то м’ін΄і́ ури́тно се ро́би / хот' розум’і́йу / шо мус.*

УРІДО́ВАНІ МА́ТИ (МА́ТИ УРІДО́ВАНІ) – офіційно чи неофіційно виконувати обов’язки керівника: *Ва́с'ко ву́їкиў маў уч’е́ра ур'ідо́ван'і / л'у́де се зибра́ли / шоби́ зна́ти / йеґ бу́де з ремо́нтом доро́ги / ци мут роби́ти / ци н'і / таї вин та́мки буў старши́ї; Ур'ідо́ван'а Га́н'а ни ма́йі / бо ни приста́ла на т:о / шо їйі каза́ли / а ч’о? / гро́ш’і та́мки нивели́к’і / а на го́лу л'іга́йі усе́го бога́то / таї ш’і т:о / шо ко́ждиї ден' мус бу́ти на робо́т'і / а ў не́йі мал'і́ д'і́ти; Таї шо́ / йе́к та́мки тоб’і́ вел:о́се? / ма́ла йіс ур'ідо́ван'і? / Та де́ ни ма́ла / ма́ла / мале́ / але́ бу́ло / Ну та йа того́ се пита́йу / бо зна́йу / шо ти молодо́му ма́тка / а то го́нир на тако́му вес'іл'у́ бу́ти / ма́тка / то би́рше / ік про́стиї вес'і́йниї гис'т' / набога́то би́рше; Йа ни каў за вели́ке ур'ідо́ван'і / йа за мале́ / ік ти дес к’іру́йіш на іко́мус баю́ / фа́їно йіго́ прова́диш / то це раху́йіц:е / шо ма́йіш ур'ідо́ван'і / і то йе ду́же пова́жно / то ч’ес'т'.*

УРІДО́ВЕЦ, -вця – урядовець: *Тре́ба би вибера́ти таки́х ур'ідо́ўц'іў / ік’і́ би дба́ли за на́рит / хот'і́ли шош до́брого д'л'а не́го зроби́ти / а́ле тре́ба найти́ таки́х / уни́ дес йе / але́ де? / оц:е́ би зна́ти.*

У (В) РІДУ́ – *присл*., разом, в одному ряді: *Д΄і́ти у р΄іду́ іс стари́ми / йа розум’і́йу / до́ма / наї соб’і́ сид΄у́т / аў го́с΄т΄ах? / д΄іти́ї мож би окро́м’ішне покла́сти / д'і́ти ни ўс'о ма́йут ч’у́ти / шо се гово́ри / уни́ попойі́д'у́т таї мут ігра́тисе / а ни́ наш’у́р'увати ву́ха.*

УРІДУВА́ТИ – керувати, розпоряджатися: *Наї ур'іду́йут / пока́жут / шо ўни го́н':і / а ми се поди́вимо / ци ўни брехач'ı́ / ци пра́ўду каза́ли / шо ти́л'ко бога́то зро́бйут; Зач'е́ли ур'ідува́ти / і фа́йн'і по́ступи зроби́ли ў це́му / нима́ шо каза́ти / але́ поди́вимосе / йеґ бу́де да́л'і.*

УРІ́ЗАТИ (ВРІ́ЗАТИ) В ЖИВЕ́ (ДО ЖИВО́ГО) – 1) глибоко проникнути в шкіру (про тіло людини чи тварини): *Цим тупи́м ноже́м ік ч'ва́хнула / то ур'і́зала до живо́го / і хто́ би зду́маў / шо вин так руба́йі*; 2) *перен*., поранити словом: *Уна́ зна́ла / шо ка́же / ї ч'о так ма́йі каза́ти / бо хот'і́ла ур'і́зати ў живе́ / шобі́ фиїст уколо́ло*.

УРІ́К, -о́ку – *здеб. у мн*. ВРО́КИ, -ив: *Н'і́йе́киї ур'і́к цису́ жі́нку ни ї́ме́ц:е / уна́ сама́ мо́же ур'іч'і́ / а таки́х вин ни бере́ц:е.*

УРІКЛИ́ВИЙ – той, що може вректи: *Сто рас каза́ла / шо ч'ужо́го ни во́л'но пуска́ти у ста́їн'у / л'у́де ўс'е́к'і йе / трафйе́йуц:е ї ур'іклúв'і / ота́к поди́виц:е / і худі́пка мо́же засла́бнути / ци ї до ра́н'а ни доч'іка́ти / того́ ч'ужи́м доро́га туда́ зака́зана.*

У́РІТ, -ду – уряд: *Бога́то вид у́р'іду зале́жи / ду́же бога́то / але́ вин ма́йі ма́ти тро́хи ч'ісу́ / таї гаш тогді́ ме́ц:е ви́д'іти / куда́ вин веде́ і йек ур'іду́йі / а на́рит це зра́зу ўч'у́йі по сво́йі кише́ни.*

УРІЧІ́ (ВРІЧІ́) – вректи: *Ге́зде тоб'і́ ка́жу / заўйіжи́ дити́н'і на ру́ку ч'ірво́н:у ни́тку / бо мо́жут ур'іч'і́ / хтос мо́же на́в'іт' ни зна́ти / шо ма́йі так'і́ о́ч'і / а́бо ч'існо́к у кише́н'ку покладі́.*

У́РІЮ (ВУ́РІЮ) РОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ) – під'юджувати (під'юдити) когось, спричинити сварку, гніви: *У́р'ійу зроби́ти ни тру́дно / т'е́шко йі́йі́ попра́вити / того́ тре́ба ўраз ду́мати / шо́ говóриш і кому́.*

У́РЛЬОП, -у – 1) тільки *одн*., відпустка військового: *Шо / Ми́трику / пусти́ли на у́рл'оп? / Так / вуїку / ікра́с на с'в'е́та / на де́с'іт' ден'*; 2) *перен*., канікули: *Ти ў дру́гу кл'а́су пишо́ў? / так? / моі̆ / та ти вели́киї / па́рубок уже́ / тепе́рен'ки у́рл'оп да́ли? / Д'і́ду / то вака́ц'ійі се назива́йут / а у́рл'оп у во́іс'ку дайу́т / ад'і́ Ми́тра ву́їкового пусти́ли додо́му на дв'і нед'і́ли / то у́рл'оп / Ну то н'іч'о́ / наї бу́де по тво́му.*

У́РЛЬОПНИК, -а – солдат у відпустці: *Прийі́хаў наш у́рл'опник / у сам'і́ с'в'е́та / ўс'а фам'і́л'ійа кли́кала йіго́ кол'ідува́ти / а йа наќа́зувала / абе́с ни ўпи́йусе / бо ўс'і мут ч'істува́ти / припро́с'увати / а ти ни звик до це́го / ра́н'че пит'а́ ў рот ни бра́ў / з д'е́д'і при́м'ір маў.*

УРОБ'Є́ТИСЕ (ВРОБ'Є́ТИСЕ) – натруджуватися; дуже втомлюватися, багато працюючи: *На пологáх так уробйе́ймосе / шо пото́му ти́жден' н'і рукóў / н'і ногóў кину́ти ни го́н':і; Та ви ту́тки ни уробйе́йтесе і ни переробйе́йтесе ни знати́ йек / а йіґ дес упили́ли дроў ци поб'і́гли води́*

ви́нести / тро́хи продр'у́халисе / ну то і дл'а здоро́ўйа до́бре / але́ ік'істе́ ни го́н':і / то сид'і́т / ч'іта́їте / абе́сте пото́му ни нар'іка́ли / шо ба́ба упр'ігла́ вас у роботі́.

УРОБИ́ТИ (ВРОБИ́ТИ) – зробити певну кількість чогось: *Гаї́ / нима́ колі́ сид'і́ти / ід'і́м роби́ти / абі́ шош уроби́ти / бо ско́ро ве́ч'ір; Мо́же / ви ни зви́ч'н'і до то́го / йек у нас ка́жут / дес могли́ йісте́ ч'у́ти / шо / ад'і́ / ка́е / іду́ бо́рзо спа́ти / шобі́ шош успа́ти / бо до́с'в'іта тре: ўста́ти / це ко́ло Васи́лен'ковиx йа оно́гди ч'у́ла / вам тако́ш могла́ така́ бе́с'іда трафйе́тисе / ци К'і́ца Василе́ва / м'ін'і́ / іґ зайшла́ бу́ла за шош бе́с'іда / ка́же / ўстайу́ у се́м'ії годи́н'і і ї́ду / до́ки го́р'іч'і нима́ / абі́ шош усапа́ти / таї́ і йа збера́йу де́коли сво́йіх до ґел'о́пу / каў / ану́ бер'і́мсе / роб'і́м / абі́ шош уроби́ти / абі́ бо́рше тру́тити тоту́ робо́ту / шо гори́т / це ік весно́ван'і / ік полі́х / ци пе́рет' с'в'е́тами / колі́ квапно́го бога́то / а йа хо́ч'у тото́ бо́рше зроби́ти / ци тикі́ бут' колі́ / каў так / шобі́ ни позвол'е́ти соб'і́ розл'іно́вуватисе.*

УРОБИ́ТИСЕ (ВРОБИ́ТИСЕ) – *докон.* стос. УРОБ'Є́ТИСЕ (ВРОБ'Є́ТИСЕ): *Васі́ / та ти ни уробі́ўсе ни знаті́ йек с ті́ми пол'ін'мі́; Е: / йа ни ўробі́ласе / ік цес кава́л'ч'ік ви́сапала / шо́ ви таке́ ка́жете*?

УРОДИ́ТИ (ВРОДИ́ТИ) – 1) народити: *Уроди́ла хло́пц'а / моцне́н'кого / ікра́с на Благов'і́ш':ін'і / за́ўтра мут випи́сувати / Наї́ здоро́виї бу́де / а йа ни зна́ла / пишла́ бих бу́ла дниї / але́ н'іч'о́ / пи́ду ўже на роди́ни / а йе́к Іва́н? / Страшно́ ра́диї / ко́ждиї ден' с'в'ітку́йі / вин ги́нуў хло́пц'а / Ну та наї́ т'і́шиц:е / а дити́на наї́ росте́ йім на ўт'і́ху;* 2) дати урожай: *Ни зна́ти / йек уро́ди садови́на / ўна лиш бристу́йі / але́ на́в'іт' іґ би ўже ї цви́ла / то ни го́ден угада́ти напере́т / бо з вели́кого / р'існо́го ц'в'і́ту мо́же бу́ти мала́ ко́рис'т' / то ўс'о пото́му ме́ц:е ви́д'іти / Йу́ц'ку / А йе́к вам вигл'іда́йі? / ви на то́му спрахтико́ван'і / Вигл'іда́йі / шо н'іч'о́ / але́ напере́т ни каў / шо́ йа ви́жу / ни хо́ч'у наўро́ч'іти / Ну та кобі́ Бох даў.*

УРОДИ́ТИСЕ (ВРОДИ́ТИСЕ) – 1) народитися: *Де́коли би се ни здогада́ў / шо́ ў тиї дитин'е́ч'ії голов'і́ мо́же се крути́ти / і йе́ґ дити́на мо́же за шош пережива́ти / це йа по со́б'і зна́йу / йа ста́рш'а вит сво́го бра́та / на пи́ўшеста ро́киў / вин роже́ниї ул'і́т'і / а йа / ўзим'і́ / і йа до́бре памн'іта́йу тот гир'кі́ї дл'а ме́не ден' / ік м'ін'і́ ба́ба сказа́ла / шо ў ме́не бу́де бра́ч':ік / хот' і л'і́то / але́ роса́ ўже студе́на бу́ла / йа на́в'іт' запамн'іта́ла / шо м'ін'і́ бу́ло сту́д'ін' у но́ги / і ден' ікос гет нива́жно дл'а ме́не зач'іна́ўсе / йа се допи́тувала / де ма́ма / а м'ін'і́ каўт за бра́ч':іка / таї́ ш'і т:о / шо йа ма́йу йіго́ л'уби́ти / а йе́к таке́ мо́же бу́ти / ік йа йіго́ ни хо́ч'у ви́д'іти / на́в'іт' ви́д'іти / а ни т:о / шо л'уби́ти / м'ін'і́ до́бре сам'ї́ї*

/ і наї йіго́ та́мки ли́шут / де вин се ўз'еў / аґ'і́ / ĭка на́пас'т' на мойу́ го́лу / ш'і тако́го ў мо́му жит'у́ ни трафйе́лосе / наї ли́шут / а сам'і́ ўтеч'у́т / отака́ ве́л:асе бе́с'іда / і так бу́ло два дни / шо йа ўпера́ласе / шо ни хо́ч'у т:у дити́ну ви́д'іти ĭ зна́ти / а шо́ мене́ упро́с'ували / каза́ли / йе́к то бу́де фа́ĭно з ним іґра́тисе / але́ йа тве́рдо стойе́ла на сво́му і гаш тогди́ зда́ласе / ік сказа́ли / шо ўже про́бували та́мки за ц:е догово́р'уватисе / але́ н'іч'о́ ни ви́йшло / бо тогди́ ĭ ма́му ни пу́с'т'ут / ну та шо́ ту́тки бу́ло роби́ти? / м'ін'і́ ма́ма доро́ш':а / йа се ви́плакала / ік ма́йі бу́ти / але́ шо / му́с'іла приста́ти на т:о / шо ма́ма прі́їде ни сама́ / а ш'і помогло́ т:о / шо мене́ задобри́ли ўс'е́коў ус'е́ч'іноў / печ'е́н'ім / цуки́рками / і ш'і / памн'іта́йу / ў паку́нку бу́ли ік'і́с соло́тк'і паланич'ки́ / ба́ба сказа́ла / шо ма́ма тото́ ни йі́ла / то ўс'о м'ін'і́ / ну то ік так / то наї ужé лиш'е́йіц:е цес хло́пец / ік і́нчого ви́ходу нима́ / але́ йа уздр'у́ / шо́ вин за ўдин і йе́к вин себе́ ме ве́сти / бо рас уроди́ўсе / то шо ўже / куда́ йа тепе́рки вид не́го се д'і́ну?; 2) дати гарний урожай: *Гр'іх би бу́ло ч'іго́с би́ршого хот'і́ти / лиш н'іўро́ку / ĭк'і сего́року йо́ни / Д'е́кувати Бо́гу / он:а́ ў он:у́ / фа́ĭн'і ўроди́лисе / ви́дите / а ша́вора / лиж дес по́дес / Але́ до́бре / шо йо́ни / оц:е́ важне́.*

УРОДИ́ТИСЕ (ВРОДИ́ТИСЕ) В СОРО́ЦЦІ – уникнути небезпеки, біди, загрози життю: *Маши́на гет розби́ласе / а вин уроди́ўсе ў соро́ц':і / ру́ку покал'і́ч'іў і ребро́ уломи́ў / але́ жив'і́с'кого ви́т:и ви́т'іґли / так Бох даў / бо та́мки страшно́ стри́мко / а ўдоли́н'і р'іка́ / т'е́шко на́в'іт' поду́мати / шо могло́ се ста́ти.*

УРО́ДІ (ВРО́ДІ) – *незм.*, нібито: *Уро́д'і ни се́рдиц:е / а мо́же / ни пока́зуйі / ни зна́йу / До́ц'а така́ / шо ни ме ска́ржитисе*; *Уро́д'і н'іч'о́ / жи́ли / іґ бога́то жийу́т / дес мих бу́ти ікі́їс пере́р'ік мижи́ ни́ми / цисе́ ў ко́ждиĭ ха́т'і йе / але́ шо ў них диĭшло́ ужé до кра́ĭного / це́го н'іхто́ ни знаў; Уро́д'і вибера́йіц:е на пого́ду / бо ўже от'ік пройісни́лосе кри́шку / ш'і ни геї / але́ так / середи́на на полови́ну / Е́їде / то х'іба́ лиш ч'ве́ртка на полови́ну / вигл'іда́йі / шо гаш поза́ўтр'у фа́ĭно бу́де / за́ўтра ш'і заско́ро над'іва́тисе / каў вам / гаш поза́ўтр'у.*

УРО́ЖЯ, -і – *рідко*, урожай: *Сего́року фа́ĭна уро́ж'а ч'існику́ / перет:оги́т така́ бу́ла / а тоги́т уси́ї буў замо́к / Ну та то рик на рик ни поди́бниї / йе уро́ж'а / а йе ниўро́ж'а / і шо зроби́ти.*

У РО́ТІ ЧЬО́РНО́ – хтось дуже сердитий, лютий: *У не́йі ў ро́т'і ч'орно́ / ш'і смих ни ч'у́ла / шоби́ за ко́гос до́бре сло́во сказа́ла / на́в'іт' дома́шних на ко́ждим кро́ц'і шл'аху́йі / ни́ / аби́ подо́брому.*

У РОТ НЕ БРА́ТИ – з певних мотивів нічого не їсти чи не пити: *У пйе́тницу йа тики́ н΄іч'о́ ў рот ни беру́; Витко́ли слабува́ў / то гор΄і́ўки ў рот ни бере́ / фйі́ст буў се перепу́диў / бо то тики́ кра́їне бу́ло.*

У РОТ НИ ЛІ́ЗЕ (НИ ЙДЕ́) – хтось із певних причин не може нічого їсти, не має апетиту: *Так се згри́зла / шо на йіду́ ни го́н:а диви́тисе / кава́л΄ч'ік хл΄і́ба ў рот ни л΄і́зе / ў го́л΄:і стайе́.*

УРУ́ДА (ОРУ́ДА), -и – *заст.*, 1) справа: *Йіле́на ў Ко́сиў пойі́хала / йе уру́да / доку́мент на зе́мн΄у тре́ба ви́брати*; 2) покупка*: Іду́ ў м'і́сто / ма́йу уру́ду / Іку́с вели́ку? / Н΄і / то дримне́ / а́ле набра́ласе / А на аўто́бус ни ч'іка́ли? / Каўт / шо ни ме зра́нку йі́хати / того́ йа сего́н:е п'і́ш'а / уже́ ни доч'е́кувала / іду́ пово́ли.*

УРУ́ДУВАТИ (ОРУ́ДУВАТИ) – 1) залагоджувати справи, розв'язувати якісь питання: *Васи́л΄ з де́ревом уру́дуйі*; 2) купувати: *Пара́ / то це тв'ії уну́к? / помога́йі уру́дувати? / Ду́же фа́йно помога́йі / полови́ну то́го / шо ўтургува́ла за бри́ндз͡у / ўже роспусти́ла / цес лиш пока́зуйі / шо купи́ти / Та так / а ч'о́ би вин заду́рно йі́хаў у м'і́сто? / наї здоро́ў росте́ / Д΄ікова́т΄ / аби́ ї ви здоро́в'і бу́ли.*

УСАПА́ТИ (ВСАПА́ТИ) – просапати, висапати певну площу: *Усапа́ли ме́нче / ік могли́ / бо по об'і́д΄і це́глу приве́зли / тре́а бу́ло склада́ти*; *Ква́пмосе / Кали́ / шоби́ би́рше ўсапа́ти / шоби́ до с'в'ет цисе́ зроби́ти / бо ік се ли́ше / то бу́де зле / по с'в'е́тах и́н'ч'а робо́та ч'іка́йі.*

У СВІЙ (СВИЙ) ЧЄС – колись у минулому: *У с'в'ії ч'ес ми йім тако́ш помогли́ / мо́же / тото́ ни забу́лосе? / Ви хо́ч'іте / шоби́ ўс'і старе́ добро́ памн'іта́ли / а то так нима́ / ўс'о памн'іта́йіц:е до́ти / до́ки ш':е шош се ни стре́би / а пото́му пово́лен'ки ўс'о се забува́йі.*

УСЕ́МУ (ВСЕ́МУ) СВІЙ (СВИЙ) ЧЄС (НА ВСЕ СВІЙ (СВИЙ) ЧЄС) – все існує в межах якоїсь пори й повинно відбуватися тоді, коли призначено (коли для цього найкращі умови, коли настане відповідна пора): *Йе́к у Б'і́бл'ійі напи́сано? / ану́ кажи́ / йе ч'ес збера́ти кам'і́н'і / і ч'ес / йіго́ роскида́ти / усе́му с'в'ії ч'ес / йе́блун'а цвите́ / а́ле йе́блуч'ок ш'і нима́ / бо ни прийшо́ў ч'ес / дити́на мала́ / а́ле прийде ч'ес / і ўна ви́росте / так і с тобо́ў / хо́ч'іш бога́то ї видра́зу / а то нима́ / ї ни бу́де / усе́му с'в'ії ч'ес / Ви / ма́тко / так гово́рите / йік кс'онц у це́р'кв'і*; *Усе́му с'ви́ї ч'ес і с'в'і́ї р'ет / так ура́с каза́ла мойа́ не́н'а / а йік то́го нима́ / шо тебе́ ўже корти́т / то це знач'е́йі / шо ш'і ни прийшо́ў йіго́ ч'ес.*

УСЕ́РДИТИ (ВСЕ́РДИТИ) – розсердити: *Ан:и́ц'а йіго́ так усе́рдила / шо вин бйе копи́том / ік к'ін' / гл'а́ба сло́во сказа́ти*; *Га́н'а ўсе́рдила ба́бу / бо бес пи́тан'а зач'е́ла ни́шпорити у їйі скри́ни / ба́ба їйі заста́ла / йік уна́*

ви́т:и фу́стку вит'іга́ла; Скаў тоб'і́ по пра́ўд'і / наїбі́рше мене́ усе́рдило т:о / шо йа ро́бйу / стера́йусе / а то н'іхто́ ни ц'і́ни / так вигл'іда́йі / іґ би йа наїми́ласе сид'і́ти з дити́ноў / ми́ти пидлогі́ / вари́ти йі́сти / сама́ ци йі́ла / ци н'і / а йім звари́ла / бо йе́к и́нак? / оц:е́ / до́брого сло́ва н'івиткого ни ўч'у́ла / а т:о / шо ўроди́ни м'ін'і́ схот'і́ли с'в'іткува́ти / то того́ / шо хот'і́ли набува́тисе / йа да́ла гро́ш'і / таї зроби́ли набу́ток / а де́ йа це́го хо́ч'у? / м'ін'і́ таке́ ни йе ми́ле; Йо / ни витка́зуйусе / усе́рдила твойа́ пове́д'інка / бо йік ми се договори́ли / шо пі́демо ра́зом / йа ч'іка́йу / ўже зі́брана / гото́ва / а ти даўно́ ўже там / то йік так тоб'і́ пл'аўду́йі / ік це́го се хо́ч'і / то ї да́л'і ході́ сам / бу́демо так вести́се / йік Ан:и́ц'а з Іва́ном / ко́жде їде у свойу́ і ро́би / шо хо́ч'і / але́ це ўже бу́де и́нче жит'е́.

УСЕ́РДИТИСЕ (ВСЕ́РДИТИСЕ) – розсердитися: *Усе́рдиўсе / шо йа се запита́ла за Мар'і́ч'ку / ви́тко / шо бану́йі за неў / а́ле хто тоб'і́ ви́ден? / ч'о́ йіс вич'е́куваў / ни їшоў у ста́рости; Йа усе́рдиласе / бо смих ш':е́ре хот'і́ла їйі питсоби́ти / под'іли́тисе / ч'ем ма́йу / йа ни набива́йусе сво́йіми фустка́ми / а ўна переверну́ла / шо йа пха́йу їйі т:о / шо на́в'іт' стара́ ба́ба на го́лу би ни ўбра́ла / то йе́к таке́ говори́ти / ік то нов'і́ фа́йн'і фустки́? / йо / баби́ би таке́ ни хот'і́ли / бо ўно дл'а них завесе́ле / ўни темн'і́ш:е но́с'ут.*

УСЕРЕДИ́НІ (ВСЕРЕДИ́НІ) – у шлунку, в кишківнику: *Видуч'е́ра мене́ шош усереди́н'і зач'е́ло бол'і́ти / Мо́же / йісте́ з':і́ли шош? / ви каза́ли за фасу́л'і / а то т'ішка́ йіда́ / Йа ї бип йі́ла.*

УСЕРЕДИ́НІ (ВСЕРЕДИ́НІ) ЗАМЛОЇЛО – заболіло в животі, унаслідок чого хтось почав себе погано почувати: *Ік тебе́ / Но́ц'ко / усереди́н'і замлойі́ло / то / мо́же / того́ / шо йіз голо́н:а? / ти шош йі́ла ци пишла́ нач'е́серце? / ану́ко ході́ суда́ / йа шош бо́рзо зр'іхту́йу / бо ч'о́ тоб'і́ ма́йі бу́ти нидо́бре? / а йік тро́хи побу́деш / то ў полу́н:е меш зу́пку йі́сти / таку́ до́бру / шо ну / а ти ч'о́ се за́с'м'ійіла? / Та бо нагада́ла / йек ву́їко Лес'о́ ка́же / колі́ б'і́н:иї йіст ку́рку? / або́ ік вин сам слабі́ї / а́бо тогді́ / ік ку́рка слаба́ / то ўже он:о́ з двох / Йо / але́ ку́рка ў ме́не бу́ла ду́ж'а / таї слаби́х / д'е́кувати Бо́гу / нима́ / так шо бес се ни гри́зла / шо зу́пка іка́с ни така́ / ўна до́бра на жолу́док.*

УСЄ́КА (ВСЄ́КА) ВСЄ́ЧІНА – різне, різноманітне, у великій кількості; багато всього різного: *Ма́ма ў Ч'ірниўц'а́х ус'е́ку ўс'е́ч'іну купи́ла / тако́го у Вижни́ци нима́*; *Ус'е́ку ўс'е́ч'іну м'ін'і́ йіс росказа́ла / ті́л'ко бога́то / шо йе нат ч'ем ду́мати.*

УСЄ́КЕ (УСЄ́КЕ-ВСІКЕ́ННЕ) – усяке; дуже різне: *Ус'éке ўс'ікéн:е наговорúли / страшнó богáто*; *Йо:ї / та сегóн:е ус'éке ўс'ікéн:е мош купúти / лиж би пул'áрец буў грýбиї*; *Ус'éке се нáвид' іла*.

УСЄ́КЕ (ВСЄ́КЕ) БУ́ЛО ТАЙ ПЕРЕЙШЛО́ – про проминальний характер усього, що відбувається в житті: *Таї такé / Івáнку / ус'éке бýло / таї переїшлó / іґ би зач'éў ус'ó роскáзувати / то на волóвиї шкúр'і би тотó ни списáў; Йо:ї / та то тúл'ко ўс'éкого бýло / алé ўно переїшлó / таї дóбре / бо жит'é т'ішкé / і ў нéму дóброго мéнче; Марýс'ко / шó тоб'í сказáти? / у мóму жит'ý ус'éке бýло / алé ўно переїшлó / за погáне ни хóч'іц:е нагáдувати / а за дóбре мих би / алé йігó ни вéрнеш / бо то бýли молод'í рокú / а йіх ни зам'íниш на стар'í / ўни се ни хóч'ут м'ін'éтисе / каўт / а дé би ми на ц:е пишлú*?

УСЄ́КЕ (ВСЄ́КЕ) (ІКЕ́С ПУСТЕ́) ВИСКА́КУЇ В ГОЛОВІ́ (ЗАЛА́ЗИ, ЗАСКА́КУЇ, ЛІ́ЗЕ В ГО́ЛУ) – *згруб*., про різне, що спадає на думку: *Йа тóго ни хóч'у / а ўно самó л'íзе / ус'éке вискáкуйі ў голов'í ї так лáкоме зас'íсти / шо Бóже боронú / ни гóден тóго се збýти / вúтр'істи з дурнóйі головú / а ч'ó дурнóйі? / бо рузýмна би за такé ни дýмала / рузýмна би за шош рузýмне дýмала; Дúўйусе / шó се рóби / таї ус'éке залáзи ў гóлу / такé / шо дéколи дúўно с самóго сéбе; Йе / шо такé ус'éке вискáкуйі ў голов'í / шо ти даўнó за т:о забýў і нáв'іт' ни здогáдуваўсе / шо ўно дес там затесáлосе ї ч'ікáйі свóго ч'ісý / абú нагадáти за сéбе / аг'í мої / йек то йе / ч'ýдо ч'удéн:е / ти гадáйіш / шо ў пáмн'іти н'іч'ó се ни лишúло / а ўна кáже / н'і / л'ýпч'іку солодéн'киї / ус'ó йа дéржу ў над'íйному схóўку / у мéне н'іч'ó ни пропадáйі*.

УСЄ́КЕ (ВСЄ́КОГО) ПЕРЕЙТИ́ – пройти через труднощі, життєві випробування: *Ми такóго ус'éкого переїшлú / шо нáшим д'íтем і ни снúлосе / уни нáв'іт' ни здогáдуйуц:е за ц:е*; *Т'éшко бýло / алé йа розбитнá / ік розумнáк / йа ус'éке переїшлá і знáйу богáто / ни хóч'у фалúтисе / алé йа мúжи ґáздами вúросла; И:ї / шó казáти? / ми с тáтом ус'éке переїшлú / би Бох боронúў кóждого вит такóго / однó вúселен'і ч'ігó вартýйі; Переїшлú ус'éкого / алé бýли молод'í / таї ус'ó однó веселúлисе / жертувáли / ї в'íрили / шо бýде ікúїс прос'в'íток / бо йік ус'ó минáйі / то ї ц:е минéц:е / а то ад'í йек се стáло / зат'іглóсе на рокú*; *Гóсподи / іké ўс'éке ми переїшлú / такé / шо н'ікóму ни пож'ідáйіш тóго зазнáти; Шо казáти / ус'éке ў жит'ý трафйéлосе / і ўс'éке муз бýло переїтú / Та так / се наб'ідувáли*.

УСЄ́КЕ (ВСЄ́КЕ), ТА НИ ОДНА́КЕ (НИВДНА́КЕ) – багато різного: *Отакéто / ус'éке / та ни однáке мúжи л'уд'мú бувáйі / такé / шо ни здýмаў би і ни здогадáў; Се нач'ýла тúл'ко / шо надóўго м'ін'í тóго стáне / пóўн'і*

бисáги бéс'іди понесý вит тéбе / ус'éкого та ниўднáкого / бо йа ў хáт'і / з дити́ноў / н'іӥдé ни хóжу / н'іч’ó ни ви́жу / а то корти́т шож знáти / шо кóло тéбе ци мижи л'уд'ми́ се д'і́йі.

УСЄ́ЧІНА (ВСЄ́ЧІНА), -и – усяке; різне, різноманітне: *Гаӥ / диви́се / Мар΄і́ч’ко / у тиӥ фусти́н΄і нáӥдеш ус΄éч’іну / бáба кýцка передáла; Ус΄éч’іна ў горóд΄і ростé / шо хоч’ / Алé кóло тóго тре: наробити́се / Шоби́ дóбре / то кóло кóждого тре: / шó бес ни робі́ў.*

УСИ́Й (ВСИЙ) – *займ.*, весь: *Бери́ усі́ӥ кавáлок / к’і́л΄ко там тóго? / на два рáзи ў рот; Йéк ти соб’і́ гадáйіш? / усі́ӥ ден΄ жмакáла / аш популýн΄:у с΄к’ін΄ч’éла пран΄é / То / вихóди / шо ни ўсиӥ / А потóму пишлá ў р΄ікý полокáти / то доў пи́двеч’ір зат΄ігнýлосе / каў / усі́ӥ ден΄ пишóў.*

УСИ́ЛУВАТИ (ВСИ́ЛУВАТИ) – примусити: *Уси́лували ви́пити пагáр' винá / ну то вин зрáзу спйін'і́ў / бо ни зви́ч’ниӥ до цéго / І скаж’і́т / Паўл'і́ / це йе розýмн'і л'ýде / шо си́луйут когóс пи́ти?*

УСИ́М (ВСИМ) ЗАВОДИ́ТИ – керувати чимсь (кимось): *У циӥ хáт'і / шо кóло нас / на бéрез'і / уси́м завóди жи́нка / то грим бáба / а гóлос мáйі таки́ї грýбиӥ / шо гаш ви́ц:и ч’ýти / йік уна шош надвор'і́ говóри.*

У (В) СИНІ́ – з переважанням синього кольору: *Верéта у син'і́ / лиш ци се ўдáст тоб’і́? / бо ік н'і / то жи́нка зам’ін'éйі на и́нчу/ áле мáйіш óбрус таки́ї / то дýмайу / шо ме пасувáти / і до ф’ірáнкиў такóш.*

УСИ́ПАТИ (ВСИ́ПАТИ) – 1) влити: *Уси́п м’ін'і́ пагáрик вин'ц'á*; 2) *перен.*, насварити, набити: *Д'éд'а дóбре йімý даў / уси́паў так / шо дóўго ме памн'ітáти / йек пасувáло би вести́се с стáршими.*

УСИ́ПАТИ (ВСИ́ПАТИ) ПА́РУ ГОРЄ́ЧІХ – набити: *Ч’ікáӥ / ч’ікáӥ / уси́пле тоб’і́ тáто пáру гор'éч’іх / ік узнáйі / шо йіс рóвер збáвиў / а би́рше за т:о / шо ўз'éў йіс бес позвол'і́н'а / ӥ отакé з ним зробі́ў.*

УСИ́ПАТИ ПРУ́ТОМ (ПАСКО́М, РЕМЕ́НЕМ) – набити: *Хоч’? / йа мóжу дáти прикýрки / уси́пати прýтом / вин у мéне на с'т'ін'і́ / абéс ви́д'іў йіго́ / ік ме корт'і́ти шош ни т:о зроби́ти / ад'і́ гéн:е.*

УСІЛЄ́КИЙ (ВСІЛЄ́КИЙ) – різний, усякий: *Йо:ї / та тýтки ус΄іл΄éк’і бавен:и́ йе / лиш шиӥ / ни т:о / шо ўперéт / н΄іч’ó ни мож бýло купи́ти; Шо рóбйу? / ад'і́ пр'ідý / таӥ переберáйу шош у голов’і́ / там ус'іл'éкого назберáлосе / у кóждим закамáрку шош йе / і ўно такóш помáло пр'ідéц:е.*

УСІЛЄ́ЧІНА (ВСІЛЄ́ЧІНА), -и – *рідко*, всячина: *Шукáӥ у бисáгах / там ус'іл'éч’іна йе / шош соб’і́ ви́бери / ӥ брáч’:ікови даӥ / се под'іл'і́т.*

УСІ́ (ВСІ) МИНА́ЮЦЦЕ (УСЕ́ (УСЬО́; ВСЬО́) МИНА́Ї), ТАЙ МИ СЕ МИНЕМО́ (НИ ВІ́ЧЬНІ) – вічного нічого нема: *Шо говори́ти / ус'і́ минáйуц:е / таӥ ми се минемó / кóждого рóженого такé ч’ікáйі; Усé минáйі*

/ таї ми ни в’і́ч’н'і / і ми се минемо́ / бо таки́ї зако́н жит'а́ / л'удина́ жийе́ / ки́л'ко ї́йі видм’і́р'іно / а пото́му ма́йі видиї́ти́ / лиши́ти цес с'в’іт / на́в’іт' іґ ба́н:о / ік ї́йі се ни хо́ч’і лиш’е́ти / ік корти́т хот' ш’і кри́шку пожи́ти.

УСІ́Х ПИД ОДИ́Н (ОДЕ́Н) ГРЕ́БІНЬ (ПИД ОННО́) СТРИ́ЧІ (СТРИ́ЧІ ПИД ОДИ́Н ГРЕ́БІНЬ) – міряти всіх однією міркою: *Моĭ / та ти диви́се / хто йе хто / хто ч’ем ди́ше / йе́к так / ус'і́х стри́ч’і пид оди́н гре́б’ін'? / аґ'і́нацисе; А та́мки буў ч’ес се роздиўйе́ти? / йім тре: бу́ло набра́ти ти́л'кото / і ўни лиж диви́лисе / шоби́ бо́рше / ус'і́х пид он:о́ стри́гли / записа́ли / і б’ігó́м / б’ігó́м / ану́ хто да́л'ше*?

УСКОЛО́БИТИ (ЦЮ́КНУТИ, ШТИ́РКНУТИ) СЛО́ВОМ – те саме, що УПЕЧІ́, ІҐ (ЇҐ) ГРАНЬ: *Йа нида́ўно шош ро́бйу / ад'і́ тр'іски́ ĭк’іс склада́ла ў кош’і́л' / і так соб’і́ ускулу́била ру́ку / шо дотепе́р ч’у́йу / так вигл'іда́йі / шо кава́л'ч’ік о́стройі тр'і́соч’ки тики́ лиши́ўсе пит шки́роў / таки́ї тоне́н'киї / іґ ж’іл'це́ / і йа йіго́ ни го́н:а бу́ла ви́т'ігнути / вин надломи́ўсе / таї таке́ / але́ ч’о йа так зде́леку зач’е́ла? / ми говори́ли за т:о / йеґ бога́то ва́жи сло́во / і до́бре / ĭ пога́не / о́стре / сло́вом мош так ускол́обити / шо ш’і ги́рше вит ч’о́го хоч’ / і йік уно́ заї́шло́ ўсереди́ну / то де́коли ти́жн'і / м’іс'іц'і́ або́ ĭ роки́ іду́т на т:о / шоби́ йіго́ ви́т:и ви́т'ігнути / ота́к / ік йа тоб’і́ за тр'і́соч’ку сказа́ла / шо ўна та́мки се лиши́ла / але́ то де́рево / ўно ни так боли́т / ўно поболи́т / і ли́ше / а сло́во мо́же рока́ми ни́ти / і т|ак’ік вого́н' / то затуха́ти / то розгора́тисе / Ну ви так ус'о́ до́кладно сказа́ли / іґ би ў кни́с'ц'і проч’іта́ў / і то́ ни так / ш’і л'і́пше / Але́ іґ бес мене́ за́раз заста́вила поўтори́ти т:о ўс'о / йа бих ни ўда́ла / то само́ так се скла́ло / одно́ / шо́ бих могла́ / це тоб’і́ па́лец показа́ти / шо мене́ побо́л'уйі.*

У СКО́РИМ (У СКО́РОМУ) ЧІСІ́ (ЧИСІ́, ЧІСУ́, ЧЄ́СІ) – незабаром, через невеликий проміжок часу: *Ви́дите / йек то бува́йі / хо́ди з он:о́ў / а бере́ дру́гу / так і ту́т / ро́дич’і видговори́ли бра́ти т:у / шо вин се нам’і́риў / бо ўни рахува́ли / шо вўїко д'і́ўч’іни лиши́ў буў т'і́тку це́го хлопч’і́ш’а / ўни ході́ли / а пото́му тото́ се розби́ло / і ни зна́ти / хто буў ви́ден / але́ це таке́ / ну то ўни сказа́ли ни бра́ти д'і́ўку с то́йі фам’і́л'ійі / каўт / бери́ / котру́ хоч’ / лиш ни оц:у́ / котру́ соб’і́ хоч’ / ми ни боро́нимо / ну таї у ско́рим ч’іс'і́ вин се ўжени́ў / зроби́ў так / ік сказа́ли ро́дич’і / Ну та ро́дич’і / Паўл'і́ / пога́но ни ра́д'ут / вин зле ни зроби́ў / уз'е́ў ґаздиўску́ фа́їну д'і́ўку / Уно́ то так / і ґаздиўску́ / ĭ нипога́ну / н'іц ни ги́ршу вит то́йі / але́ жит'е́ ни їде йім / і шо́ до́брого йіму́ нара́дили? / хло́пец / та то ўже ч’олов’і́к / іки́ї вин хло́пец / ік ожени́ўсе? / ну то вин дес каза́ў сво́йі ма́м’і / Мар'і́ц'і / шо ни склада́йіц:е ў не́го жит'е́ / бо ни т:а бе́с'іда ж:и́нкоў / і ни т:о ч’ут':е́*

/ шо бу́ло до то́йі / таї отаке́ / ни т'і́йі сло́ва / Одок'і́ / таї нима́ жит'а́; Коп'і́ку до коп'і́ки / наскла́да́ли тро́хи / таї у ско́рим ч'ісу́ звел:и́ молоди́м ха́ту / та́мки ду́же фа́їниї пл'ац / таки́х нибога́то ў Т'у́дев'і; У ско́рому ч' іс'і́ ўни се здиба́ли / і ўна тогди́ ўже ўс'о до кри́шки ви́т'ігла с хло́пц'а / йеґ бу́ло / шо́ бу́ло / шо́ се говори́ло / ус'о́ гет ч'е́сто / таї гаш тогди́ до не́йі дийшло́ / хто наїби́рше прикла́ўсе / шоби́ йіх рос:вари́ти / хто на н'у наговор'уваў / і ви́йіснилосе / шо ўс'о ішло́ вид йі́йі пе́рвойі сестри́ / вид не́йі / того́ хло́пец усе́му в'і́риў / отаке́ бува́йі ми́жи сво́йіми / пе́рвими / таї йек тепе́рки в'і́рити ч'ужо́му / ік свойі́ потрафйе́йут отаке́ роби́ти? / И:ї / Йіле́ / то це сві́ї / ци ч'ужи́ї / ус'о́ вид л'удини́ зале́жи / кі́л'ко йе тако́го / шо ч'ужи́ї набога́то л'і́пшиї / ік с'в'ії / а на ц:е / шо йісте́ росказа́ли / шо́ йа скаў? / л'і́пше зна́ти / ік ни зна́ти / Ан:и́ч'ка тепе́рки ме зна́ти / і́ку фа́їну ма́йі сестри́ч'ку / шо фа́їну / то фа́їну; У ско́рому ч'іс'і́ молод'і́ сам'і́ прийшли́ перепро́с'увати / уздр'і́ли / шо старин'а́ зле ни по́ради / Ну та бо ўни лиш туда́ / а ро́дич'і ўже ви́т:пи / уни́ ўже ни ўгуру́ / а згори́ / того́ би́рше ўс'е́кого се нави́д'іли.

УСКУЛУ́БИТИ – те саме, що й ЗАСКАЛУ́БИТИ (ЗАСКОЛУ́БИТИ): *Ускулу́била па́лец / таї ви́жу / шо хо́ч'і нарива́ти / Е: / та це ни т:о / шо хо́ч'і / там гни́ї се зроби́ў / це гет зле / с тако́го зака́жен'і мо́же се зач'е́ти / шо́ тепе́р? / бо́рзо нагр'і́ї води́ / дес пиў оце́го горш'е́ти / кин' туда́ ли́шку со́ли / але́ ш ч'у́пком / і ў то́му вимо́ч'уї па́лец / а пото́му фа́їно оби́треш і прикладе́ш от:у́ мас' / шо ў хоро́мах на поли́ци / забандежу́йіш / і то ма́йі помочі́ / йа бих цисе́ тоб'і́ ўже зроби́ла / але́ ў ме́не ва́тра гори́т / а йіґ го́н:а йіс потерп'і́ти / то па́ру м'іну́т зач'іка́ї / до́ки йа се ве́рну / йа бо́рзо.*

УСЛІ́ПНУТИ (ВСЛІ́ПНУТИ) – втратити зір; стати сліпим: *Ни мо́жно би́ти ж'е́бу / бо мош усл'і́пнути / а ш'і каўт / шо тоб'і́ ма́ма мо́же ўме́рти / ік меш ц:е роби́ти / за таке́ зма́лку д'і́тем нака́зуйут.*

УСЛОНИ́ТИ – те саме, що ВСЛОНИ́ТИ: *Іґ би то мих услони́ти це́го пус'т'іка́ / а то ни го́ден / ўже ї ба́їку росказа́ла / і нас'п'іва́ласе / а вин ка́же / споч'е́тку / ї о́ч'і м'ін'і́ розлу́пйуйі / шоби́ ни бу́ли зажму́рен'і.*

УСЛУТІ́ТИ (ВСЛУТІ́ТИ) – стати "слутим", *здеб*. про руки, ноги: *Іки́ї ґу́рскиї уз'е́ўсе / шо йіс ни го́н:а риўне́н'ко хре́стики ви́шити? / д'е́кувати Бо́гу / ў те́бе ру́ки ни услут'і́ли / а ши́йіш / ік у рукави́ц'ах; Та́мен'ки б'іда́ / вин услут'і́ў / пра́воў руко́ў н'іч'о́ ни ро́би / ни го́ден неў пок'іру́ва́ти / Бо́же борони́ вит тако́го.*

УСЛУХО́ВУВАТИСЕ (ВСЛУХО́ВУВАТИСЕ) – дослухатися; вслухатися: *Йа се ни услухо́вувала / шо́ ўни говори́ли / бо то ї ни бу́ло йек /*

л'удúї мáли клáсти за стиў / то мус бýло квáпитисе / терел'і́ розно́с'увати / кришúти / шо ш'і ни ўкрúшено / фиїст к'івáтисе.

УСМА́ГНУТИ – засмагнути: *Де усмáгла? / на с'інáх / ходú зáўтра помогáти / таї ти бýдеш такá / ни трéа н'ійéких мор'і́ў витшýкувати*.

УСМА́ЖИТИ (ВСМА́ЖИТИ) – підсмажити; смажачи, довести страву до повної готовності: *Ан:ú / усмáш м'ін'і́ солонúни / таї убúї йіцé; Нóц'ко / усмáш оцéго мн'іс'ц'á / оі шо кортúт з':і́сти*.

У СМАКУ́ ВИТСТАВА́ТИ (ВИТСТАВА́ТИ В СМАКУ́) – бути не таким смачним, як повинно би бути: *Цес борш' у смакý витстайé вид мáминого / йімý трóхи бúрше сóли / окрóпу / ци ч'існикý бракýйі / ўс'ó н'і́би йе / áле ўно ни заўйéзане / ни навáристе / Абú бýла дз'éма навáриста / трéа к'і́с'т'ку кúнути / а йа варúла с тóго / шо ў хáт'і йе*.

УСМАКУВА́ТИ (ВСМАКУВА́ТИ) – сподобатися на смак: *Д'і́ти ни л'убúли салтисóн / а сейі́зими усмакувáли / таї фаїно йім пишло; Не л'убúла буракú / а ў вас усмакувáла / ч'існич'óк і грибú йім дóброго смакý придáли / і то такé / шо дайéц:е йі́сти.*

УСМАЛИ́ТИ (УШМАЛИ́ТИ) – 1) *згруб*., викурити: *Дóки говорúли / цес усмалúў три дзиґáрки / а квóлиц:е / шо кáшлайі / шо ў грýдех кóле*; 2) *перен*., сильно вдарити: *Усмалúў позáвуш / бо вин блýства говорúў*.

УСМЕ́РТЬ – *присл*., насмерть: *Усмéрт' убйý / йік ни меш слýхати; Усмéрт' перепýдиўсе / ни мих слóво сказáти* / *лиш мýкаў / Бо Лес'ó нáґро штрик і зач'éў пýж'іти* / *а то малúй*.

У СНІ (І В СНІ) ТАКЕ́ НИ ПРИСНИ́ЦЦЕ(СЕ НИ ПРИСНИ́Т; І НИ СНИВ, НИ ПРИСНИ́В БИ) – 1) хто-небудь навіть уявити собі не може чогось: *Такé би ї ни здýмаў / і ни здогадáў / і у с'н'і такé ни приснúц:е / абú тоï / шо ш'і ни з'ет' / мáму / їка ш'і ни йе йімý мáмоў / с хáти вигонúў*; 2) хто-небудь зовсім не розраховував на щось: *Так вúйшло / шо л'і́пше ни мóже бýти / і ни сниў би / каў тоб'і́ / у с'н'і такé ни приснúц:е / бигмé / ни пов'і́риў би / шо такé бувáйі.*

УСО́ВІСТИТИ (УСО́ВІСТЮВАТИ) – присоромити (соромити), закликати когось бути совісним: *Пишлá д ним / зач'éла усóв'іс'т'увати / таї то тикú помоглó / йа каў / ни хóч'і з неў жúти / наї ни жийé / н'іхтó ни застаўйéйі / алé дитúна тýтки н'іч'ó ни вúн:а / унá мáйі мáти тáта / отáк смих казáла / Ну та дóбре йістé / Парá / казáли / крúки / свáрка тýтки ни геї помóже / а йік отáк ростолкувáти / то сам'і́ вúдите / до л'удúї бóрше дохóди / І стар'і́ бýли / ї хлопч'і́ш'і / йа з ус'імá нúми отáк говорúла; Когó там усóв'іс'т'увати? / ўни мáйут сóв'іс'т'? / усóв'істити мош тóго / хто мóже се ўстидáти / хто бойі́ц:е гр'іхá / нáпасти / хто ў душú йе*

до́бриї / ни закамен'і́лиї / а йік цьо́го нима́ / або́ йік / мо́же / і йе / але́ лиш про л'у́цке о́ко / то йе́к тако́го со́в'істити? / вин ме робі́ти кру́гл'і о́ч'і ї каза́ти / шо ти нападу́йіш на не́го / ш'і се ви́крич'іїі / шо м'іш'е́йіс:е ни у свойе́.

УСОКОТИ́ТИ – те саме, що ВСОКОТИ́ТИ: *Бабо́ / де́ йа го́ден усокоти́ти цьо́го бугайа́? / йа йіго́ се бо́йу / Та це бич'о́к / ни б'і́їсе / бери́ пру́тик таї вигони́ с кон'уши́ни / Вам до́бре каза́ти / а вин мене́ ни слу́хайі / по до́брому йіго́ про́с'у / а вин маха́йі голово́ў / шо н'і / Та вин му́хи обго́ни / Йо / обго́ни / сего́н:е мух нима́ / А де́ ўни се д'і́ли? / поздиха́ли? / Ни зна́йу / де́ ўни днуйу́т / а́ле ви́жу / шо вам бик доро́ш:иї / ік йа*; *Де́ то го́ден усокоти́ти / шо́би дити́на ни замасти́ласе?*

УСОКОТИ́ТИСЕ – те саме, що ВСОКОТИ́ТИСЕ: *Уже́ хто хто / а Никола́ї фист сокоти́ў свойе́ здоро́ўйі / таї шо́ с то́го? / і вин ни мих усокоти́тисе вид на́пасти / і йіго́ наїшла́ тота́ сла́б'іс'т'*; *Аби́ хтос сказа́ў / пора́диў / йек усокоти́тисе вид б'іди́ / нигаразди́ў?*

УСОЛИ́ТИСЕ (ВСОЛИ́ТИСЕ) – достатньо, в міру просолитися; стати солоним, кислим (*здеб*. про капусту, огірки, помідори): *Капу́ста усоли́ласе / уже́ мо́жно ў пиўни́цу перене́сти; Солони́на ш'і ни набра́ла со́ли / ни ўсоли́ласе / наї ш'і посто́йі хот' три / шти́ри дни*.

УСОЛІ́ТИ (ВСОЛІ́ТИ) – стати солоним, кислим; заквраситися: *Йа каў / шо капу́ста се ўква́сила / мож би боч'і́ўку пересу́нути ў хоро́ми / шобі́ ўна ни переква́с'уваласе / а сестра́ поку́ш'іла / ї ка́же / наї ш'і / уна́ ш'і зо два дни ма́йі ў ха́т'і побу́ти / наї усол'і́йі бі́рше / квас'н'і́ш':а наї ста́не / а м'ін'і́ шо / йа ўс'е́ку капу́сту л'у́бйу / на́в'іт' ік уна́ гаш така́ квасна́ / шо о́ч'і солов'і́йут / ік їйі о́змеш у рот / гаш рот се скру́т'уйі / а йа тогді́ фа́йно йійі́ виц':і́д'у / залі́йу водо́ў / шобі́ кваснота́ тро́хи зиїшла́ / а тогді́ сма́жу цибу́л'ки / туда́ капу́сту / але́ пе́рет' цим ш':е рас ви́ц':ід'у / і так сма́жу / ўна пото́му л'укс до пирогі́ў / того́ йа каў / ік сестр'і́ ўна ш'і замн'іка́ / ни ўсо́лена / то наї бу́де*; *Аби́ солони́на усол'і́ла / то тре: тро́хи зач'іка́ти / то так нима́ / шо сего́н:е посоли́ў / а за́ўтра ўже ўна до́бра; Капу́ста хо́ч'і ш'і зо два дни поква́ситисе / йе сего́н:е ку́ш'іла / але́ ўна ш'і ни ўсол'і́ла / каў / ш'і зо два три дни; Йа йік хо́ч'у / шобі́ рі́ба бу́ла смашна́ / то посо́л'у / поперч'е́йу / покри́шу цибу́л'ки / ки́ну туда́ бипко́виї лист / ота́к кладу́ на па́ру годи́н / та ход' би на годи́ну / ўна усол'і́йі / набере́ц:е припра́ў / а тогді́ ў муку́ / і жа́р'у / ўна тогді́ така́ / шо йіў би ра́зом іс пал'ц'а́ми / але́ це йа за тих / шо л'у́бйут рі́бу / а хто н'і / то ни ме смакува́ти н'і́йека / м'ії Лес'о́ ни л'у́би рі́бу / бо ка́же / шо там бога́то к'іс'т'о́к / то тако́му ни догоди́ш / Сего́н:е і ни ду́же го́ден кому́с догоди́ти / бо рі́ба така́ задорога́ / ік мн'е́со / то хто мо́же / купу́йі мн'е́со / нашо́ йіму́ рі́би? / це х'іба́ ік хтос*

нало́ви ў р'іц'і / але́ тепе́р і це́го ни геї йе / то ўпере́т д'е́д'а мих імі́ти тако́го голо́вач'а / ік ни зна́йу шо / а го́лу маў таку́ завели́ку / йік оце́с бан'е́к / напра́ўду / а тепе́р це́го нима́ / так шо з ри́боў ни ду́же рож:ене́с:е / йімо́ т:о / шо з горо́ду / лиш деш шош купу́йімо.

УСПА́ТИ – поспати тривалий час, щоб відновити сили: *Д'і́ти / вам сего́н:е тре́:а з:агод'і́ л'іч'і́ спа́ти / абі́ шош успа́ти / бо ма́йіте ране́н'ко ўста́ти / а йік припі́знитесе / то аўто́бус ни ме ч'іка́ти / пиў ше́стойі му́сите бу́ти на нога́х / ч'у́йіте? / ік штик.*

У (НА) СПИ́ВКУ – спільно виконуючи якусь роботу, ділити порівну те, що досягнуто унаслідок праці: *Васі́ / озм'і́м ў оре́нду млин у спи́ўку; Іва́на клі́ч'ут у спи́ўку сувен'і́ри роби́ти / а вин се ни ква́пи*.

УСПИ́Т (ВСПИТ) – *незм*., всередину, вниз; вглиб: *Ану́ с'ігні́ успи́т / та́мки шош на́йдеш; То ш'і на ґрун' споч'е́тку тре: ві́йти / а ўже тогді́ успи́т / то́го вер'ха́ / ўдоли́ну; Л'у́де се позбува́ли скрині́й / а ў ме́не йе / ба́ба хот'і́ла ў ниї́ муку́ держ'е́ти / а йа ни да́ла / де́ржу ус'о́ старов'і́цке / таке́ / шо ни ўрас се ўбера́йі / а дес колі́с / х'іба́ лиш у ду́же вели́ке с'в'е́то / гаї ході́ суда́ / меш ві́д'іти / пос'е́гнеш успи́т с це́го бо́ку / і шош уздри́ш / а йік се ўдаст / то йа тото́ тоб'і́ дам / сего́н:е Богоро́диц'і / то наї бу́де тоб'і́ па́мн'ітка вид ме́не*; *Успи́т поклади́ / ко́ло ба́бинойі соро́ч'ки / у скри́н'у н'іхто́ ни ме зазера́ти*; *Купа́ўсе при бе́рез'і / а пото́му / ді́ўйусе / а вин лиш пишо́ў усти́т / і ўс'о / ш'е́с'т'і ма́йімо / шо ми з ма́моў при це́му бу́ли / а то р'іка́ / де р'іц'і́ мо́жно в'і́рити?; Росі́ў пишо́ў успи́т / бо капу́ста ўже уква́силасе / то знак такі́й / ік росі́ў пота́ў / то ўна гото́ва*.

УСПІВА́ТИСЕ – те саме, що ВСПІВА́ТИСЕ: *Йо:і́ / а ти ч'о́ так пі́зно? / дру́г'і д'і́ти даўно́ прийшлі́ / Хор буў / за́ўтра виступа́ти / так усп'іва́ўсе / шо гаж захри́п / за́ўтра бу́ду бле́йіти а́бо п'і́йіти / н'і / кра́ш:е лиш рот утвор'е́ти / а дру́г'і наї с'п'іва́йут*.

УСПОДІ́ (ВСПОДІ́) – *присл*., унизу: *Ни перем'і́ш'уї бри́ндзу / ни успод'і́ бери́ / а зве́р'ха; То на само́му д'н'і / успод'і́ / а ти усі́ї ку́фер перери́ла / с пра́вого бо́ку с'ігні́ руко́ў.*

УСТА́ТИ (ВСТА́ТИ; УСТАВА́ТИ, ВСТАВА́ТИ) З-ЗА СТОЛА́ – піднятися (підніматися) з-за столу, засвідчуючи завершення святкової трапези чи перерву в ній: *То ўже́ дру́гиї рас уста́ли з:а стола́ / заїгра́ла му́зика / таї ус'і́ пишлі́ данцува́ти гу́цулку / бо іке вес'іл'е́ без не́йі?*

УСТЕ́КЛИЙ (ВСТЕ́КЛИЙ) – 1) скажений: *Пес усте́клиї / ад'і́ їка слин' с па́ш':і ч'ури́т / гаш страшно́ се диви́ти*; 2) *перен*., *згруб*., розлючений; іноді – *в порівн*.: *Б'і́гаў / йік усте́клиї / с ц'і́пом по́пид ві́кнами / грозі́ўсе / шо ві́кна повибива́йі / Наї грозі́ц:е.*

УСТЕРА́ТИ (УСТАРА́ТИ; ВСТЕРА́ТИ) – дістати, придбати; протягом певного часу наскладати, приготувати щось: *Устера́ла йец / смета́ни / тро́хи гро́шиї / таї ужé йе / шо дити́н'і переда́ти*.

УСТЕРЕЧІ́СЕ (ВСТЕРЕЧІ́СЕ) – устерегтися: *Вид б'іди́ / вид на́пасти ни го́ден устереч'і́се / абе́с йек хот'і́ў / бо ўни так уштудеро́вуйут / так тебе́ пантру́йут / шо на́їдут тебе́ на краю́ с'в'і́ту / абе́з дес хова́ўсе / а ўни на́їдут / таї ш'і ска́жут / л'у́пч'іку / мої / а ти ч'о́ таки́ї гоноро́вий / шо вид нас т'іка́йіш? / мої / ану́ко ході́ суда́ / ми тоб'і́ шош ше́пнемо / таї / сара́ку ч'олов'і́к / ни го́ден утеч'і́*.

УСТИДА́ТИСЕ (ВСТИДА́ТИСЕ) – соромитися: *Устида́ўбес:е так'і́ блуства́ говори́ти / таки́м соб'і́ рот погани́ти; А йа ч'о́ бих устида́ласе пра́вити свойе́? / йа прийшла́ по свойе́ / м'ін'і́ ч'ужо́го ни корти́т / наї усти́д бу́де тим / шо ни де́ржут сло́во / шо спокуси́лисе на мойу́ пра́цу / м'ії мози́л' / уни́ наї се ўстида́йут*.

УСТИ́ДЛИ́ВИЙ (ВСТИ́ДЛИ́ВИЙ) – сором'язливий: *Мар'і́ч'ка така́ ти́ха / ч'е́мна / ура́с усти́длива / а́ле ни б'і́їсе / зна́ла / йек хло́пц'а видби́ти / ви́диш / ни маї в'і́ри на́в'іт' на ду́же усти́дливих*.

УСТИ́ДНИК (ВСТИ́ДНИК), -а – безсоромник: *Цес усти́дник м'ін'і́ ба́ки забиў / шо йа ї ни здогада́ўсе / шо вин бре́ше і ч'іго́ домога́йіц:е / так мене́ забе́мкаў / шо йа утуман'і́ў / стаў / ік турш'е́к.*

УСТИ́ДНИЦЯ (ВСТИ́ДНИЦЯ), -і – безсоромниця: *Фе: / усти́днице / де́ твойе́ лице́? / ч'о́ ни пантру́йіш сво́го ч'олов'і́ка / а виву́д'уйіш ч'ужо́го? / тоб'і́ сво́го ма́ло ци зама́ло?*

УСТИ́ДНО (ВСТИ́ДНО) – *незм.*, соромно: *Де́ тут усти́дно? / ту́теч'ки ко́ждий за се́бе / ни ви́диш? / хто ду́ш:иї / тот пе́рший.*

УСТИ́Т (ВСТИТ), -ду – сором: *Усти́т вид л'уді́ї спа́ти до полу́н':а / А л'у́де ви́тки мут зна́ти / ки́л'ко ми спимо́; Усти́т / аби́ ўнук ішо́ў с поро́жними рука́ми / а ба́ба т'е́гала клу́нки; Роби́ти ни ўстит / усти́т здоро́вому стойе́ти ї диви́тисе / йеґ дру́г'і ро́бйут*.

УСТИ́Т (УСТИДИ́) МА́ТИ – бути (почуватися) осоромленим: *Усти́т бес маў у д'і́ўч'іни таке́ се допи́тувати / шо́ тоб'і́ / старо́му / до того́ / ци ўна ма́йі хло́пц'а / ци н'і? / ци ході́ла с ки́мос / ци ш'і н'і? / уна́ / б'і́н:а / поч'ірвон'і́ла / йік ото́т сви́дер / шо буў на ниї / а ти / стар'е́ку / се регоч'іш / тоб'і́ ве́село / і каў / усти́т загуби́ў.*

УСТІКА́ТИ (ВСТІКА́ТИ) – *згруб.*, ставати "устеклим", розлюченим: *У не́го не́рви зи́рван'і / буў кан'т'у́жений / того́ ус'т'іка́йі за бут' шо / гл'а́ба сло́во сказа́ти / шо шош ни так / ік вин ужé гото́вий.*

УСТО́ЇТИ (ВСТО́ЇТИ) НА НОГА́Х – 1) утриматися у вертикальному положенні, не падати: *Так нализа́ўсе / шо ни мих усто́йіти на нога́х*; 2) бути спроможним і далі зберігати свій статус: *Уни́ роби́ли одно́ вес'іл'е́ / у рик / дру́ге / а пото́му тре́те / а́ле усто́йіли на нога́х / н'іч'о́ з господа́р'ки ни спро́дували / в'іде́ў / кушуту́ кому́с витпусти́ли / і ўс'о́ оц:е́ / йа розум'і́йу / ґа́зди / ус'о́ розрахува́ли*.

УСТО́ЮВАТИСЕ – настоюватися: *Йіда́ зва́рена / наї усто́йуйіц:е / бо йа ни л'у́бйу таки́ї борщ' / шо лиш се звари́ў / вин ма́йі ут'ігну́ти ў се́бе тото́ / шо ў не́му йе / тогди́ виро́бйуйіц:е йіго́ смак.*

УСТРІ́ЛИЛО (ВСТРІ́ЛИЛО, СТРІ́ЛИЛО) В ГО́ЛУ – *рідко*, несподівано подумалося: *Шош устр'і́лило ў го́лу / таї вин пишо́ў туда́ / куда́ ни маў би їти; То і до́бре мо́же ўстр'і́лити ў го́лу / а ни ли́ш таке́ / ік ти ка́жеш; У нас у сел'і́ би́рше ка́жут / стр'і́лило ў го́лу / але́ мош уч'у́ти ї устр'і́лило / це ік л'удина́ шош здогада́ласе / на́ґро іка́с га́тка ў голов'і́ ви́плила / шош уберну́лосе ў ниї / отогди́ мо́жут так сказа́ти*.

УСТРІ́ЛИТИ (ВСТРІ́ЛИТИ) – уполювати: *Каза́ў / шо устр'і́лиў буў за́йц'а / а́ле н'іхто́ йіго́ ни ви́д'іў / прийшо́ў тха́т'і без н'іч'о́го.*

УСТРІ́ТЬ – *незм.*, навпаки: *Ро́би устр'і́т' / так / аби́ шпи́ґнути / аби́ бу́ло по йіго́ / на́в'іт' ік сам ви́ди / шо зле гово́ри / на́в'іт' ік хтос йіму́ на па́л'ц'ах ус'о́ роскладе́ / н'і / бу́де по йіго́ / абе́с ш шки́ри л'іс / н'іц н'іч'о́ ни помо́же / и:ї / с таки́м т'е́шко жи́ти.*

УСТРІ́ТЬ ГЛА́ДИТИ (ЧІСА́ТИ) – 1) гладити (чесати) проти шерсті: *Ни глат' ко́та устр'і́т' / бо др'а́пне / це вин ни л'у́би*; 2) *перен.*, діяти наперекір, викликаючи в когось незадоволення, злість: *Дого́д'уї ч'олов'і́кови / ни глат' устр'і́т' / ік ви́диш / шо йіму́ шош ни так / ци вин голо́н:иї / ци трун:и́ї / ни зач'іна́ї пус'т'і́ бе́с'іди / наї лиш'е́йіц:е на ме́ншому / бо йек ка́жут? / ч'іши́ д'і́т'ка зр'і́тка / таї ле́кше бу́де / ота́к і тут / ни скобич'е́ йіго́ / коли́ ни тре:.*

УСТУ́ДА, -и – висипка (пухирець) на губах: *Ви́тко / шо засту́жена / бо бл'іда́ / ка́шлайі / а на губа́х усту́да ви́скакла*.

УСТУПИ́ТИСЕ (ВСТУПИ́ТИСЕ) З ДОРО́ГИ КОМУ́С – не заважати, не шкодити; не втручатися у справи кого-небудь: *Пе / уступи́се м'ін'і́ з доро́ги / ни стиї / йа тебе́ по до́брому пр|ос'у / ти соб'і́ / мо́же / так хоч' з неў ходи́ти / а йа нам'і́рениї пити́ ў ста́рости / то ни заваж'е́ї / А ви се пита́ли / ци ўна хо́ч'і за вас пити́? / ци ви гада́йіте / шо це / ік кузу́ на базари́ купи́ти? / йа ни заваж'е́йу / але́ ви скаж'і́т їйі за свойі́ на́м'іри / таї тогди́ мете́ зна́ти / ци ўна схо́ч'і за д'і́да пити́? / та ви д'е́дем могли́ би їйі бу́ти / а зач'іна́йіте так'і́ бе́с'іди.*

УСЎГА (ОСЎГА), -и – 1) плісень на квашеній капусті, на огірках та ін.: *Йік ква́с'у капу́сту / то звéр'ха кладу́ ма́рл'у / це ўже колú ўна набúта ў боч'і́ўку / потóму лéкше зберáти усу́гу*; 2) піна: *Усу́га / це п'і́на / шо зберáйіц:е / ік винó форм'інту́йі*; 3) дрібні кусочки льоду на ріці: *Ік р'іка́ зру́шиласе / л'іт потр'і́скаў на мал'і́ кавал'ч'ікú / то за т:о кáжут / усу́га / нач'ірáйіш водú ў пут'н'і́ / а усу́га плúвайі звéр'ха.*

УСЎДА (ОСЎДА), -и – обмовляння когось, що, згідно з вірув., може спричинити покарання, нещастя для обмовника: *Запамн'іта́ї на ўсе жит'é / абú тебé н'іко́ли ни корт'і́ло опсу́д'увати когóс / бо то гр'іх / усу́да вертáйіц:е / ци би рик проїшóў / ци дéс'іт' / ци бúрше / а тогдú ду́майіш / Бóжеч'ку / за шó м'ін'і́ такá кáра? / йа н'ікóму зла ни зробúла / і ц:е мóжеш ш':éре казáти / бо ни меш памн'ітáти тóго дáўного зла / а ўно бу́ло.*

УСУДИ́ТИСЕ (ВСУДИ́ТИСЕ; ОСУДИ́ТИСЕ) – бути покараним; накликати на себе нещастя тим, що обмовляв інших: *Гóсподи / йа ніч'ó ни кáў / áле к'і́л'ко ўна опсу́д'увала ч'ужúх д'ітúї / а тепéрки мáйі ў хáт'і т:о самé / ш'і гúрше / то би Бох боронúў кóжного вид усу́ди / усудúтисе лéхко / а споку́тувати т'éшко / ої шо т'éшко.*

УСУКА́ТИ (ВСУКА́ТИ) – скрутити нитку, мотузку: *Усукáла нúтку / шобú хот' он:á тóўш'а бу́ла; Отáк держú ниткú / йа йіх усу́ч'у / а потóму зáш'ін'ки зрóбйу / дивúсе і ўч'éїсе.*

УСЬО́ (ВСЬО́) – *займ.*, все: *Бабó / ус'ó зробúў / шо ви казáли / хóч'у питú с хлóпц'ами двод'і́ / Зач'іка́ї / йа óзму вéдра таї пúду с тобóў; Ус'ó знáйу / та ни ўс'о кáжу / дéржу рот на припóр'і; И:ї / та тебé корт'éч'ка ни рас поб'ідúла / А колú такé бу́ло / Калú? / хот' рас нагадáйте / бо йа слу́хайу / ус'ó рóбйу / йек ви кáжете / а за корт'éч'ку бúрше Штéфц'і каж'і́т / а нú м'ін'і́; Вúдиш / ус'ó маў / а здорóўйа ни бу́ло / таї пишóў ч'олов'і́к; Шо хоч' / дам / ус'ó берú / áле му́сиш м'ін'і́ оц:é помоч'і́; Ус'ó / Мару́с'ко / минáйі / плийé соб'і́ / йік оцис'á р'іка́; Гаї ус'ó / трóхи побу́ли / таї ідемó тхá'і / ўже порá порéн:а.*

УСЬО́ (ВСЬО) В БО́ЖИХ РУКА́Х – те саме, що БЎДЕ ТАК, ЇК (ІК) БОХ ДАСТ: *Стáрш'і л'у́де кáжут / ус'ó ў Бóжих рукáх / і то йе прáўда / бо йеґ би ч'олов'і́к ни стерáўсе / ни биў собóў / ни хот'і́ў цéго ци тóго / а йік на т:о нимá Бóжойі вóл'і / то н'іч'ó ни бу́де.*

УСЬО́ (ВСЬО) ЗМІ́НЮЇЦЦЕ (СЕ ЗМІ́НЮЇ) – про постійні процеси змін у природі і людському житті: *Ус'ó зм'і́н'уйіц:е / тот'і́ / шо бу́ли ду́же ку́сан'і / тепéрки дру́гих кусáйут; Ус'ó / Йілéнко / се зм'і́н'уйі / і т:о / шо бу́ло / ужé не вéрнец:е / за ц:е тре: забу́ти; Ус'ó зм'і́н'уйіц:е / на м'і́сци н'іч'ó ни стойі́т / веснá перехóди ў л'і́то / óс'ін' / у зúму / так і ў жит'у́ / ци*

шó йіс задýмаласе / шо так т'éшко вид:ихáйіш? / дýмаї ни дýмаї / по íнчому ни бýде / бо на цéму св'іт стойі́т.

УСЬÓ (ВСЬО; УСÉГО) ЗНÁТИ НИ ГÓДЕН – світ знань – безмежний, а процес пізнання для окремої людини має певні межі: *Бабó / ни вáт'тесе / бо усéго знáти ни гóден / а ўч'éтел'ка такé менé запитáла / шо йа за т:о ни ч'уў / то шó йа маў казáти? / А ч'ó йіс / л'ýпч'іку / ни ч'уў? / хтó тоб'í ни даваў? / йа тоб'í ўч'éра шó казáла? / ўч'éйсе / а ти поб'íх піýки бúти / таї шо / фáйно йіс набúўсе? / мут зноў у шкóлу рóдич'іў клúкати / бо ни з он:óго прéдмета ти н'іч'ó ни ч'уў; Ус'ó знáти ни гóден / таї нимá ч'о усúм гóлу забивáти / алé рас йіс р'ішúла / шо хоч' дáл'і се ўч'éти / то попит':ігáї / шо мош / абéз гóн:а бýла поступúти / абú ни так / ік Марýс'а вýйкова / шо штúри рáзи ў Ч'ірниўц'í поступáла / а їйі за кóждиї рас казáли / н'і / і тикú ни приймúли / сказáли / н'і / і вертáйсе тхáт'і / шобú отáк ни бýло / Ну то ви менé ўже зач'інáйіте пýж'іти / абú йа тáмки рот се бойéла ўтворúти / А дé йа пýж'ійу? / йа рáд'у / а ти такá / шо бóрше дрýгого напýдиш / ік вин тебé / ти ни с пужлúвих.*

УСЬÓ (ВСЬО) МИНÉЦЦЕ, УСЬÓ ПЕРЕМÉЛЕЦЦЕ – буття вічне і змінне*: Ік ікúйс казáў / ш'і н'ікóли так ни бýло / абú ікóс ни бýло / тепéрки так / а потóму бýде инáк / ус'ó минéц:е / ус'ó перемéлец:е.*

УСЬÓ (ВСЬО) ХÓЧІ ПРÁХТИКИ – будь-яка робота вимагає практичних навиків: *То / Йілéнко / ус'ó хóч'і прáхтики / шó бес ни робúла / ік цéго нимá / то тоб'í дóбре ни пúде; У ўсéму мáйіш мáти набúту рýку / ус'ó хóч'і прáхтики / ци к'íсто зам'ісúти / ци п'іч' напалúти / ік печ'éш колач'í / ци шош залатáти / зац'ірувáти фáйно / йа за ўс'о каў / бо ўс'о хóч'і прáхтики.*

УСЬÓ ЦЦЕ (ЦИСÉ, ОЦЦÉ; ТТО, ОТТÓ) БÝЛО (Є) І БÝДЕ МОÉ – усе це (те) мною пережито чи буде пережито: *Марýс'ко / ус'ó ц:е / шо смих тоб'í росказáла / ус'ó бýло мойé / унó і тепéрки н'ікýда се ни д'íло / унó ўрас зо мноў / і хот'íла бих забýти / а ўно н'іґдé ни д'івáйіц:е / наїшлó соб'í ўсередúн'і такúї закавýлок / шо йігó вúт:и збýтисе ни гóден; Ус'ó т:о бýло / йа ч'ерéс тотó переїшлá / унó ўс'о мойé / і йа бих н'ікóму ни пож'ідáла такóго / нáв'іт' л'ýтому вóрогови; Ідý / Івáнку / у страшнé / алé ўс'о ўно мойé / йа цисé розум'íйу і мýс'у йігó перебýти / бо знáйу / ч'ем унó мáйі се с'к'ін'ч'éти / дохтóр'і кáжут / шо с такóго мáло хто вихóди / таї йа вúжу по мáм'і / н'іч'ó дóброго нимá шо ч'ікáти / і м'ін'í ни трéба / би хтос шош казáў; И:ї / ус'ó ц:е бýло / йе і бýде мойé / таї н'ікýда вид нéго ни д'íнес:е / з ним жийý / з ним і видúйду.*

УСЬО́ (ВСЬО), ШО ЖИЄ́ (ДИ́ХАЇ, ДИ́ШЕ) – усе живе: *Іва́н'ч'іку / ус'о́ / шо жийе́ / ус'о́ хо́ч'і со́н'ц'а / ус'о́ т'е́гнец:е до не́го / на́в'іт' бур'іне́ц у т'іні́ ни хо́ч'і рости́ / ану́ се подиви́ пид оти́м ко́рч'іком/ ци шош йе / нич'о́ нима́; Ус'о́ / шо жийе́ / ус'о́ пид Бо́жоў оп'і́коў / і на́в'іт' ік л'удина́ согр'іши́ла ни оде́н рас / то Бох се ни витка́зуйі вид не́йі / вин хо́ч'і йі́йі помоч'і́ наверну́тисе до пра́ведного жит'а́ / абе́с ура́с за ц:е пам'іта́ў і ни ўтрач'е́ў в'і́ру / бо ў жит'у́ ўс'е́ке ме трафйе́тисе; А ти гада́йіш / шо кори́ўка ни ма́йі ч'ут':а́? / ни ви́ди / йе́к ти з неў опхо́дис:е? / шо йі́йі ни ги́р'ко / ни боли́т усереди́н'і / ік у не́йі забера́йут те́л'ітко / видлуч'е́йут йіго́? / уна́ ус'о́ розум'і́йі / і ни лиш уна́ / ус'о́ / шо жийе́ / шо ди́хайі / ус'о́ так / а нам де́коли се здайе́ / шо то лиш л'удина́ го́н:а таке́ витч'ува́ти / а то н'і / то ўс'о / шо жийе́.*

УТАЛЬО́ВАНИЙ (ВТАЛЬО́ВАНИЙ) – *дієприкм*. від УТАЛЮВА́ТИ (ВТАЛЮВА́ТИ): *Па́ки так утал'о́ван'і / шо ни мут со́ватисе / шо́фер показа́ў / йек тото́ скла́сти / шобі́ до́бре / таї Іва́н с Ко́ц'ом зроби́ли.*

УТАЛЬО́ВУВАТИСЕ (ВТАЛЬО́ВУВАТИСЕ) – розташовуватися; розміщуватися; щільно укладатися, заповнюючи певний простір; іноді викор. *в перен. знач*. у контекстах *жарт*. характеру: *Лопаткі́ фа́йно се утал'о́вуйут / бо л'у́бйу йіх / а́ле пото́му то протр'іс́е́ц:е / таї зно́ў хо́ч'іц:е йі́сти / того́ з':імо́ кукуруцкі́ў / абі́ ў ч'е́рев'і тро́хи перекла́сти тот'і́ лопаткі́; Уста́ла на м'іну́ту / шобі́ подиви́тисе / йек мої́ бутори́ / а ц':і бо́рзо ўтал'ува́лисе на мойе́ м'і́сце / таї ни хот'е́ ўстава́ти / каўт / тут бу́ло по́рожно.*

УТАЛЮВА́ТИ (ВТАЛЮВА́ТИ) – щільно скласти, розмістити щось, економно використовуючи площу чи об'єм певного предмета: *Так утал'у́ї огир'кі́ / шобі́ ўс'і ум'істи́лисе ў оце́с сло́йок / це пе́рш'і сего́року / а мене́ закорт'і́ло бре́склих / таки́х / шо лиш ле́д'а се ўква́сили / шо па́хнут кро́пцем і ўсим і́нчим пахну́ч'ім / уже́ ч'у́йу / шо слин' у ро́т'і зач'е́ла ґл'е́дж͡'ітисе / А мо́же / ў ото́т / би́рший.*

УТАЛЮВА́ТИСЕ (ВТАЛЮВА́ТИСЕ) – *докон*. стос. УТАЛЬО́ВУВАТИСЕ (ВТАЛЬО́ВУВАТИСЕ): *Утал'ува́ўсе мі́жи клу́нки / таї спит / Наї спит / ни буді́ / бо то ш'і з годи́ну тре: ч'іка́ти / а вин се зму́ч'іў / то дити́на*; *Утал'ува́ласе сво́йоў па́неў на ц'іле́ сид'і́н'і / мої / та ту́тки дво́йі ма́йут сид'і́ти / а ні́ хтос оде́н / гаї / ану́ко пот'ігні́ себе́ / наї і йа с'е́ду / ти ни ў се́бе на ла́вици.*

УТВО́РЕ́НИЙ (ВТВО́РЕ́НИЙ) – *дієприкм*. від УТВОРИ́ТИ (ВТВОРИ́ТИ): *Ни лиш'е́йте утво́рен'і две́р'і / бо на́йде сту́д'ін' / і шо́ тогді́*

мете́ роби́ти? / та ік ота́к ни уваж'е́ти / то цих дриве́ц / шо ма́йімо / ста́не лиш на пиў зимі́ / ни зна́йу / ци до Видорш'і́ў дот'е́гнемо.

УТВО́РЕ́НО (ВТВО́РЕ́НО) – відчинено: *Фі́ртка утво́рена / та́ч'ка та́мки спок'ії́но прої́де / а йік н'і / то ш'і бра́ма йе / йа утво́р'у.*

УТВОРЄ́ТИ (ВТВОРЄ́ТИ) ДВЕ́РІ КОМУ́С – виявляти (справжню чи удавану) підтримку комусь; намагатися хоча б чимось допомогти; бути відкритим для когось: *Та́мки тоб'і́ хот' ле́д'а две́р'і утвор'е́йут / а ту́тки лиш ду́л'у пока́зуйут; Ік про́с'ут / то тре: утвор'е́ти две́р'і / а ни ч'іні́тисе / шо ни ч'у́йіш / бо ти ни зна́йіш / л'у́боч'ко / шо тебе́ ч'іка́йі ў це́му жит'у́ / сего́н:е ти на коні́ / а за́ўтра бу́де ви́тко / бува́йі / шо с ко́ника па́дайут / і тогді́ вели́ка бу́ба се ро́би*.

УТВОРИ́ЛОСЕ (ВТВОРИ́ЛОСЕ) "ТУЛЕЛЕ́" – *жарт*., комусь радісно, хороше; хтось відчув свободу*: А йа ра́йу роспуска́йу / тулеле́ / тулеле́ / ви́диш / йіму́ тулеле́ се утвори́ло* / *ад'і́ ї́киї ра́диї*.

УТВОРИ́ТИ (ВТВОРИ́ТИ) – відчинити, відкрити: *Утвор'і́м викно́ / наї тро́хи во́здуху заі́де; Зажмурі́ о́ч'і ї утворі́ рот / йа шош туда́ покла́ду* / *Ага́йо / ану́ш ти ото́го слі́мбуш'а кі́неш / і шо́ тогді́? / Абе́с ни бойе́ўсе / ни ў́мреш / ў ґазе́т'і д'е́д'а проч'іта́ў / шо слі́мбуш'іў йід'у́т / і тота́ йіда́ ни йе та́на / абе́с ни ду́маў / шо ўна заду́рно / Ну та лі́ш тре: цисе́ на́шиї ба́б'і сказа́ти / шобі́ ўна в|ипитала тих л'удиї́ і на де́н'ку ўз'е́ла / шобі́ ўни нам тото́ з горо́ду позабера́ли*.

УТВОРИ́ТИ (ВТВОРИ́ТИ; УТВО́РЮВАТИ) ҐЕ́МБУ (ПИ́СОК, ХА́ВКУ) – *знев*., *вульг*., заговорити; почати сваритися: *Ни утво́р'уї свойу́ ґе́мбу / ік тебе́ н'іхто́ се ни пита́йі / стулі́ пи́соч'ок і слу́хаї*; *Таку́ утвори́ла ха́ўку / шо та́мки би два кулакі́ се ўм'істи́ли*.

УТВОРИ́ТИ (ВТВОРИ́ТИ; УТВО́РЮВАТИ) РОТ – *перен*., *згруб*., почати (починати) говорити, сваритися: *Ік утвори́ла рот / то буў би ни спер* / *Уна́ заду́же говирна́ / але́ це / Мар'і́ / ни наї́бі́рший ґан'ч'.*

УТВОРИ́ТИСЕ (ВТВОРИ́ТИСЕ) – відчинитися: *Йік гри́мнуло / то аж две́р'і утвори́лисе / так баба́хнуло / іґ би з гарма́ти / іґ би ґарма́та / кано́на дес побли́ску / оту́т за ста́їнеў бу́ла* / *йо:ї*.

У ТЕЛЕПИ́ БІ́ЧІ (БІ́ЧІ В ТЕЛЕПИ́) – поспішати, дуже швидко іти; бігти: *Куда́ / вере́ / Васили́ха так бе́регом ч'імч'іку́йі? / у телепи́ б'іжи́т куда́с / гаш фу́стка зиі́хала на поти́лицу / а ўна ни ч'у́йі / Та йе́к / куда́? / пе́рва сестра́ та́мки жийе́ / уні́ з Га́неў пе́рв'і / йіх три сестр'і́ бу́ло / одна́ ўме́л:а тоги́т / а ц':і / д'е́кувати Бо́гу / жийу́т / Васили́ха моло́ч':а / таї зач'е́ла суда́ би́рше се нав'і́дувати / а Га́н'а / каўт / шо присла́бла / того́ ц':а б'іжи́т видизна́ти / ви ни ви́д'іли / а Васили́ха тепе́рки шо дру́гиї ден'*

суда́ хо́ди / ĭ ота́к бо́рзо іде́ / бо нима́ колú / И:ĭ / би Бох боронúў вит сла́бости таї вид ус'о́го / а шо / вере́ / з Га́неў? / ни ч'ўла йіс?; А ви куда́ так у телепú б'їжите́ / шо гаш спин:úц'а лопотúт? / куда́ йісте́ так се розигна́ли? / то ви леж'е́ли / каза́ли / шо ни го́н':і / а тепе́рки так бо́рзо вúдуж'їли? / гаї каж'íт / йа пúду / куда́ тре: / а ви се верта́їте / абе́сте пото́му се ни кво́лили / шо ни бу́ло кому́ питú до Фр'із'ір'а́ / таї ви му́с'іли ўста́ти / каж'íт / шо́ купúти / таї йа ку́пйу / ци куда́ ви ĭдете́ / шо́ вам горúт? / аг'íна б'їду́ / шо́ йа ма́йу з ва́ми робúти / ік ви н'іц мене́ ни слу́хайіте.

УТЕМНÍТИ (ВТЕМНÍТИ) – осліпнути: *Ву́їко до́бре вúд'іў / а пото́му на во́їн'і йіго́ кан'т'у́жило / таї вин / Бо́же боронú / утемн'íў / так шо ма́ло шо вúд'іў / И:ĭ / кому́ во́їна додáла здоро́ўйа*?

УТЕРА́ТИ (ВТЕРА́ТИ) – витирати: *Моï / та ге́н:е йе рушнúк / ч'о́ ти ў се́бе / ў кус'т'у́мч'ік / утера́йіш нич'е́с'т'і ру́ки? / та йа ни го́н:а бу́ду дожмака́тисе / ік ота́к меш робúти; Наўч'е́ўсе пусто́го вид М'íс'ка / таï утера́йі ў се́бе ру́ки / ни пита́йі / шо ўни брун':í / Та то дитúна / вин забува́йі / ме бúрший / таï це́го ни бу́де / ни гризúсе / Ад'í вúжу / шо зноў поўтера́ў / на споден'ка́х аш па́л'ц'і са́ж'ін'і видбúлисе / то тре́а бу́ло дес найтú са́жу / шобú так обмастúтисе / а ви ка́жете.*

УТЕРЕБИ́ТИ (ВТРЕБИ́ТИ) – облущити певну частину (кількість) чогось: *Утеребú кукуру́дʒиў / шо́би ц':а мúска бу́ла по́ўна / а популу́н':у пúдемо жорнúти / А до ко́го ми пúдемо / до ву́їни Митрúхи*?

УТЕ́РТИ (ВТЕ́РТИ)[1] – потерти: *Утремо́ барабу́л΄ / таї спеч'їмо́ пл΄а́цкиў / ш шквар'ка́ми / а йік н'і / то ш':е л'íпше / ў ме́не йе ўсма́жен'і грибú с смета́нкоў / а́л:е сма́шно бу́де / колú ти ц:е йíла*?

УТЕ́РТИ (ВТЕ́РТИ)[2] – витерти: *Утрú ру́ки ў оце́с руп / вин ч'е́стиĭ / вúжмаканиĭ*; *Васú / утрú пúсок / ни брúскаї пе́ред' ме́не слúноў / і ґара́ўс вúц:и / абúх тебе́ ни вúд'іў.*

УТЕСА́ТИ (ВТЕСА́ТИ) – тешучи, вистругати, виготовити що-небудь з дерева: *Ва́с'ку / утешúко ба́б'і пл'íшку до са́пи / але́ ўже / бо́рзо.*

УТЕЧІ́ (ВТЕЧІ́) – утекти (втекти): *Утеч'í вит се́бе ни го́ден / вид дру́гого мош / а вит се́бе / куда́?; Хот'íли потúхон'ко утеч'í / але́ Митрúха уздр'íла / вúб'їгла з ґа́н'ч'їка / ўна ікра́с та́мки бу́ла / таї ни пустúла / спе́л:а / ка́же / у ваз д'íти ни пла́ч'ут / побу́т'те ш'ї / ну таї шо / ми лишúлисе / таї так добу́ли / шо ўже ĭ ни зна́ли / ци л'іга́ти / ци н'і / бо ду́же ра́но тре: бу́ло на ко́л'ійу / гада́ли / шо вúспимосе / бо́рше л'е́жемо / а то ад'í йек вúйшло / але́ н'іч'о́ / зат:о́ фа́йно побу́ли.*

УТЕЧІ́ (ВТЕЧІ́; ПОБІ́ЧІ), ШО АШ (ГАШ) ЗАКУРИ́ЛОСЕ (ЗАШУМІ́ЛО; ПОРОХИ́ АЖ ДО НЕ́БА СЕ ЗВІ́ЇЛИ ТА ІН.) – раптово втекти, побігти, зникнути: *Свойе́ зробиў / таї̆ ут'і́к / і то так / шо гаж закури́лосе за ним / порохи́ до О́блазу пидоі̆ми́лисе*.

УТЄ́МИТИСЕ (ВТЄ́МИТИСЕ) – надокучити, набриднути: *М'ін'і́ ут'е́милосе ч'е́стити цис'і́ плитиц'і / там нима́ шо йі́сти / кра́ш:е йіх да́ти ко́тови / вин тото́ л'у́би / і наї̆ йіст / би́рше ко́ристи бу́де*.

УТИ́КАТИСЕ – те саме, що ВТИ́КАТИСЕ: *Ути́каласе іглоў / аг'і́ / гаш кроў зач'е́ла ч'ур'і́ти / ч'е́м би тото́ забандежува́ти? / ни гада́ї̆ соб'і́ / ад'і́ йек рошч'ур'і́лосе / ви́тко / гл'е́боко ц'у́кнуло*.

УТИСКА́ТИСЕ – те саме, що ВТИСКА́ТИСЕ: *З Вижни́ц'і такс'ійе́м пой'і́демо додо́му / ни хо́ч'у / шо́би мене́ по́пид ре́бра тисли́ та кошел'і́ на но́ги кла́ли / ў аўто́бус'і де́коли так утиска́йуц:е / шо дихну́ти ни го́ден / Та шо зро́биш / ік л'у́де спа́н'ч'ілисе / ни хо́ч'ут облази́ нога́ми м'і́р'іти / ко́ждиї̆ хо́ч'і йі́хати / йек уже́ вихо́ди*.

УТІГА́ТИСЕ (ВТІГА́ТИСЕ; УТІГНУ́ТИСЕ, ВТІГНУ́ТИСЕ)[1] – звикати (звикнути) до чогось, зокрема до важкої праці: *Ік ут'іга́йіс:е / то ро́биш / та́к'ік тот ко́ник / шо везе́ по́ўну фи́ру / а йік соб'і́ попу́стиш / то робо́та стойі́т / сама́ се ни ро́би; Ут'ігли́се / Йіле́нко / таї̆ ро́бимо / на поч'ітка́х бу́ло т'е́шко / а тепе́рки і̆кос іде́ / и:ї / л'удина́ до ўсе́го звика́йі / де́ йа коли́с могла́ поду́мати / шо бу́ду коси́ти ї̆ отак'і́ т'ішк'і́ тач'ки́ вози́ти? / а зви́кла / таї̆ ро́бйу / бо нима́ кому́ / ма́ма тро́хи пидупа́ла с сил / а би́рше робі́тникиў нима́ / і так до́бре / шо ўна ш'і і̆кос де́ржиц:е / дру́г'і баби́ ў йі́йі рока́х лиш у викно́ визера́йут / а ўна коро́ву опхо́ди / з моло́ками / і це вели́ка пидмо́га / р'ет ро́би / а йа беру́ на се́бе ўс'о и́нче / і ў ха́т'і / ї̆ понадв'і́р'у / ї̆ горо́т / ота́к жийімо́*; *Ут'ігну́ўсе / таї̆ пйе / і шо́ ти зро́биш*; *Ну та ўже тро́хи витс'в'ітку́вали / ўже сего́н:е йа на́в'іт' ва́тру кла́ла / а на Риздво́ і Збо́ра н'іч'о́ смих ни роби́ла / ни бра́ласе до гру́би / бо то ни годи́ц:е / на С'в'іти́ї̆ ве́ч'ір д'і́ти / ўну́ки бу́ли / поприходи́ли / зр'іхтува́ласе / йік ура́с / двана́ц:ит' мисо́к на стиў покла́ла / ус'о́ пи́сно / йа ўже ў т:о ут'ігла́се / таї̆ так по да́ўному ро́бйу / по́ки го́н:а / а йек ви?; Ран'і́ш:е йа таке́ бу́ла би ни пидоі̆ми́ла / а тепе́р ут'ігла́се / таї̆ ад'і́ ік'і ўйіски́ шпур'е́йу / гаш сама́ се диву́йу; Ут'ігну́ўсе ў гор'і́ўки́ / таї̆ ни го́ден то́го попусти́тисе; Ут'ігла́се тро́хи / але́ звикнути до ч'ужини́ т'е́шко*.

УТІГА́ТИСЕ (ВТІГА́ТИСЕ; УТІГНУ́ТИСЕ, ВТІГНУ́ТИСЕ)[2] **–** стати довшим (*здеб*. про одяг): *Ма́ї̆ка так ут'ігла́се / шо ста́ла дити́н'і по кол'і́на; Спин:и́ц'а нири́ўно ут'ігла́се / ви́тко / мате́р'ійа бу́ла така́ соб'і́*; *И:ї / та це ме ўт'іга́тисе / це на рас убра́ти*.

УТІГА́ТИСЕ (ВТІГА́ТИСЕ; УТІГНУ́ТИСЕ; УТІГНУ́ТИ КОГО́С) **У БРІ́ХНІ –** бути (зробити когось) причетним до пліток, їх створення чи поширення: *Мар'і́ка ка́же / шо ви́д'іла / шо́ ўни роби́ли / але́ йа за ц:е н'іґде́ н'іко́му ни бу́ду каза́ти / бо ни хо́ч'у ут'іга́тисе ў бр'і́хн'і / ану́ш т:о нипра́ўда / Мар'і́ц'і шош се приви́д'іло / а йа шо / ма́йу пото́му за т:о витпов'іда́ти? / де́ йа хо́ч'у / шоби́ таке́ пусте́ вид ме́не ішло́? / то / пре́ц'ін' / вес'іл'е́ / л'у́де ви́пили / таї вин мих До́ц'у об'їми́ти / мих поцулува́ти / то при л'у́дех / шо́ ту́тки тако́го? / а ўна / ви́тко / ш'і сво́го шош докладаї́ / але́ йа сказа́ла / шо сама́ смих н'іч'о́ ни ви́д'іла / і це́го слу́хати ни хо́ч'у / ота́к / н'і́ м'ін'і́ ў ха́ту таке́ не́сти; Дурн'і́ баби́ гада́ли / шо Іва́на ут'е́гнут у своїі́ бр'і́хн'і / і вин пи́де Лес'о́ви л'і́сти ў о́ч'і / але́ вин ік цисе́ ўч'уў / то так ре́ўкнуў / шо баби́ ч'ут' ни попа́дали з ла́виц'і / каў тоб'і́ / то бу́ло на шо подиви́тисе / уни́ гада́ли / шо ґазду́ тру́т'ут ў оси́не гн'іздо́ / а сам'і́ ли́шуц:е збо́ку / а то ни ви́йшло / і Йіле́на з Васили́хоў / ік поби́т'і / пишли́ с ха́ти / До́бре / Мар'і́ч'ко / шо ма́йіш тако́го розу́много ч'олов'і́ка / тако́го дол'у́дного і зва́женого / ш'іну́ї йіго́ / бо напра́ўду / вин це́го варту́йі; Іґ би вислухо́вуваў ус'о́ / шо дру́г'і ка́жут / і браў тото́ до голови́ / то мош так ут'ігну́тисе ў бр'і́хн'і / шо пото́му ни моч'і́ с то́го ви́йти / то страшно́ пас'ку́дне / бо ўно с:ереди́ни йі́ст л'удину́ / уна́ / сара́ка / тогди́ н'і ўден' / н'і ўноч'е́ ни ма́йі споко́йу / бр'і́хн'і / то вид нич'е́стого / абе́с соб'і́ цисе́ зна́ла / вид не́го ус'о́ / це та́к'ік п'і́з'ма / злис'т' / сва́рка / т:о / шо ни́ш':ійі л'удину́.*

УТІГА́ЮЦЦЕ (ВТІГА́ЮЦЦЕ; УТІГЛИ́СЕ, ВТІГЛИ́СЕ) КИШЕНІ́ В КО́ГОС – про грошовитого: *Та вин ни лиш п'йе́тку го́ден да́ти / ў не́го кишен'і́ ад'і́ йек ут'ігли́се / наї та́мки пошаруди́т / пони́шпорит / і ви́т'ігне маї би́рше / а с п'йе́ткоў йа бих се ни пакали́ла.*

УТІГЛО́СЕ (ВТІГЛО́СЕ) У ВЕЛИ́КІ РОКИ́ – пройшло дуже багато часу: *Ої / та коли́ т:о бу́ло? / уни́ даўно ў гн'іва́х / ш'і ву́йна жи́ла ў тиї ха́т'і / ік уни́ шош соб'і́ наїшли́ бу́ли / то ут'ігло́се у вели́к'і роки́ / раху́ї / шо д'і́ти ўже ви́росли / то ни т:о / шо рик два.*

УТІГНУ́ВСЕ (ВТІГНУ́ВСЯ; УТЄ́ХСЕ, ВТЄ́ХСЕ) ТАЙ ТЄ́ГНЕШ (ТАЙ ДО́БРЕ; ТАЙ ІКО́С УНО́ ПОСУВА́ЇЦЦЕ ТА ІН.) – про ситуацію, коли робота чи діяльність стають звичними, навіть якщо вони вимагають великих зусиль: *Ут'ігну́ўсе / таї до́бре; Ут'ігну́ўсе / таї т'е́гнеш / це́йі о́сени бога́то бу́ло робо́ти / йа ї́кос ни ду́же ч'у́ласе / ї у́с'о м'ін'і́ пома́ло ї́шло / але́ голоўне́ н'і́би зроби́лосе / стера́ласе до Покро́ви надви́рн'і роботи́ с'к'ін'ч'е́ти / так годи́ц:е / таї потро́хи довел:а́ тото́ / а сего́н:е Коз'мн'е́на с'в'ітку́йут / штирна́ц'ітого падо́листа / хре́стика ў кал'індари́ нима́ / але́ л'у́де с'в'ітку́йут / бо то да́ўне с'в'е́то; То лиш т'е́ш:е зач'е́ти / а пото́му*

ўт'éхсе / таї т'éгнеш / і тоб'і́ зач'інáйі вигл'ідáти / шо ўже úнак і ни гóн:о бýти.

УТІГНЎТИ (ВТІГНЎТИ) – увібрати: *Земн'á ўс'о ут'іглá / ни вúтко / шо буў дош' / Та ікиї дош' / то лиш скрапот'і́ло / кóло Кóц'а Бáбинцкого ўпер'і́ш':ило / а судá ни дийшлó; Наї дохóди / риш ут'éгне р'íтке і сил'.*

УТІГНЎТИСЕ (ВТІГНЎТИСЕ) В РОБОТÍ – тяжко і багато працювати: *Уни́ р'і́тко судá се покáзуйут / ут'іглúсе ў роботú / бо хóч'ут ікýс коп'і́ку склáсти / за два рóки малúї пúде се ўч'éти / а то ўжé тре: дýмати / вúтки грóшики постерáти / ад'і́ ни скаў / шо сегóн:е лéхко молодúм / алé гр'іх Бóга гн'івúти / дóбре / шо йе робóта / оц:é дóбре / йе робóта / таї трóхи мош планувáти; Так смих ут'іглáсе ў роботú / шо пиў л'і́та скóро минáйі / а йа гóлу ни пидоїмáла / ни вилáз'у с тих городúў / ужé самá на сéбе зла / моï / та шó йа / ни вартýйу л'і́пшого? / отáк каў / і дáл'і рóбйу т:о самé.*

УТІГНЎТИСЕ (ВТІГНЎТИСЕ) В РОБÓТУ – 1) поступово заглиблюючись у роботу, опановуючи щось, досягти певних успіхів; не відчувати труднощів, виконуючи певну роботу: *На поч'іткáх ни дýже дóбре ішло / а потóму стáло лéкше / ут'ігнýўсе ў робóту / і йигó нáв'іт' зач'éли фалúти / бо то ни кóждиї ум'і́йі фáїн'і зýби зробúти / мене́ нидáўно однá спéл:а таї се питáйі / Вýїноч'ко / а хтó вам поклáў так'і́ фáїн'і зýби? / а йа кáў / йе такúї / áле вин дуже завúзниї*; 2) виконувати тривалий час якусь важку роботу: *Ут'éхсе ў робóту таї ни дýмайі / шо сúли ни т':і / аж жúли вискáкуйут / так рóби / упр'éхсе / йік к'ін'.*

УТІКÁТИ (ВТІКÁТИ) – могти, бути матеріально спроможним: *А ч'ó ни помоч'і́? / ўни ут'ікáйут / Івáн сам м'ін'і́ отýтки казáў / кáже / ми ут'ікáйімо / і вес'іл'é ўнýкови помóжемо зробúти; Ми ни беремóсе за т:о / шо ни гóн':і / ї ни ўб'іц'éйімо ни знатú шо / алé шобú д'і́ўч'іна вúўч'іласе / бýдемо с пос'л'і́н:ого стерáтисе / каў / тáк'ік йе / на шош велúке / ни ўт'ікáйімо / алé йе пéн'ц'ійа / таї с тóго мош уд'ілúти.*

УТІКÁТИСЕ (ВТІКÁТИСЕ) – скорочуватися при пранні (про полотно, одяг із натуральних тканин): *Полотнó ут'іклóсе / зб'і́глосе / і шó тепéр? / То н'іч'ó / трéа ни забувáти за прúпуски / унú йе ў сорóц':і.*

УТІМ'ЄТИСЕ (ВТІМ'ЄТИСЕ; УТІМНЄТИСЕ, ВТІМНЄТИСЕ; УТЄМ'ЮВАТИСЕ, ВТЄМ'ЮВАТИСЕ; ВТЄМНЮВАТИСЕ; УТЄМНЮВАТИСЕ) – набридати, надокучати: *Ут'імйéйіц:е ч'ікáти / ўс'éк'і думкú ў гóлу л'і́зут / ти йіх видгон'éйіш / а ўни дáл'і прут / безлúшн'і так'і́ / пáзиш двéр'і / колú дóхтор' вúїде і скáже / шó там / кóждиї рас переживáйіш / ік унú се ўтвор'éйут / тебé аж зац'і́пуйі; Мар'і́ч'ко / тоб'і́*

ни наўт'éмилосе леж'éти? / анý ўставáĭ / Бáпко / а ч'ó м'ін'і́ у вас мáйі ут'імйéтисе / тýтки м'ін'і́ / йік у райý; Дéколи менé се питáйут / а вам сам'íі се ни наўт'éмн'уйі? / а йа каў / а м'ін'і́ ч'о мáйі се ут'імн'éти? / кýпа роботи́ĭ / а м'ін'і́ мáйі бýти шош ни так? / та йа ік лиж би ўч'ýла цисé / бóрзо шукáйу ікýс робóту / і за ўс'о забувáйу / ну таĭ дрýге / шо д'і́ти / ўнýки прихóд'ут / то йа тогди́ ни ч'ýйу / шо м'ін'і́ ш':е ікóгос товари́ства бракýйі / м'ін'і́ дóбре / і йік се лиш'éйу самá / то такóш низлé / каў вам / м'ін'і сам'íі с собóў ни йе скýшно / бо йе робóта / а ўна ни дайé се нýдити / і знáйу / шо ни лиш йа однá такá; *Ут'éмйуйіц:е н'іч'ó ни роби́ти / а йік рóбиш / то ч'ес сpливáйі / ік водá; Ут'éмйуйіц:е дóвго леж'éти / йік слаби́ĭ / ус'éку робóту роби́ў би / лиж би ни вал'éтисе ў лýшку.*

УТІ́ШИТИ (ЧІЮ́С; СВОЮ́ ТА ІН.) **ДУ́ШУ (СÉРЦЕ) –** заспокоїти когось чи самому заспокоїтись: *Ут'і́шила своĭý дýшу оцéў сиротóў / урáз за н'у дýмайу / помогáйу / ч'ем мóжу*.

УТОВЧІ́ (ВТОВЧІ́) – потовкти: *Утоўч'é дв'і голóўц'і ч'існику́ / алé споч'éтку порубáĭ йігó / шоби́ нивели́к'і зупки́ / кри́шку посоли́ / бо ік меш тоўч'і́ / то зупки́ мут пóрскати / а потóму тоўч'é / утоўклá / у дереўйéнку додайéш трóшки води́ч'ки / фáйно пом'іш'éйіш / а потóму ли́шку оли́ви / то ўже залéжи / кíл'ко бýло ч'існику́ / і цим бýдемо р'іди́ти* / *А їк'і голоўки́ / мал'і́ ци вели́к'і*?

УТÓВЧІ, ЇК (ІК) ГОЛУБІ́НКУ – сильно набити: *Ути́ўк / йіґ голуб'і́нку / дв'і нед'і́ли син'ц'і́ ни схóдили / і шó бéсте сказáли? / у ĭкиĭс ч'ес ви́жу йіх кóло М'іхáĭла Федур'укóвого / ідýт попидрýч'ку / так / іґ би лишéн' шо се зиĭшли́ / А мóже / ч'уж'і́ зáздр'іс'н'і роти́ ви́гадали за голуб'і́нку / мóже / йій і́ і бли́ско ни бýло*.

УТОПЛЕНЄ́К (ВТОПЛЕНЄ́К), -ікá – утопленик: *Каўт / шо то утоплен'éк на бéрез'і / алé ни знáти / хто і ви́тки / л'ýде пишли́ се диви́ти / Йа ч'ýла / шо то з Букови́ни.*

УТОРОПІ́ТИ (ВТОРОПІ́ТИ) – оторопіти: *Йік уздр'і́ў такý процéс'ійу / то аш се спýдиў / уторопʼі́ў*; *Уторопʼі́ў вит страхý / аш вóлоси ўстáли*; *Уторопʼíла / йік такé ўч'ýла / ĭ соб'і́ подýмала / а це кумý йа стáла такá вели́ка ў оч'éх / шо вин зач'інáйі отакé пускáти? / йéк йімý рот се ни скриви́ў вид отакóйі нипрáўди*?

УТОРÓЧІТИ (ВТОРÓЧІТИ) – 1) зробити торочки: *Уторóч'уйут скáтерт' по крайáх / рушни́к / ў Марýс'і йе ч'ірвóн:а тéмна спин:и́ц'а / удоли́н'і с тóрками / ўна ўберáйі йій і́ дес у с'в'éто / то фáйно / б'і́ла сорóч'ка с ц'іткáми / ĭ такá спин:и́ц'а / а ц'ітóк пйет' снисóк / ч'ірвóн:их*; 2) надокучити комусь постійними настановами, проханнями: *Уторóч'іла*

ч’олов’і́кови / ўби́ла йимý ў гóлу / шо трéба корóву продáти / і шо дóброго вин би зробúў? / іґ би послýхаў? / шо? / шо д'íти без лúшки молокá би се лишúли / оц:é би бýло дóбре?

УТРА́ТИТИ (ВТРА́ТИТИ; УТРА́ТЮВАТИ; ВТРА́ТЮВАТИ; УТРАЧЄ́ТИ, ВТРАЧЄ́ТИ) МО́ВУ (БЕ́СІДУ) – на якийсь час позбутися здатності говорити (від сильного хвилювання, розпачу та ін.): *Парáска аш поб’іл'і́ла / утрáтила мóву / йік уч’ýла / шо Слáўко се жéни і ни ў них берé*; *Кáе / шо ни над'іваўсе / шо так до нéго се виднесýт / над'іваўсе на богáто гúрше / а йигó зач’éли фалúти / таї́ йимý с тóго аж бéс'іду увибрáло / гóл:о іґ би іржеве стáло / Та так / то вид ус'éкого мош трéму дистáти / тогдú ни знáйіш / шо сказáти / слова се розгýбйуйут / і л'удинá утрач’éйі бéс'іду / і хóч’і / а ни гóн:а йийі́ розрýхати*.

УТРА́ТИТИ (ВТРА́ТИТИ, ЗАГУБИ́ТИ, ЗАДІ́ТИ) РО́ЗУМ – діяти нерозумно: *Д'і́ўка ч’éсто утрáтила рóзум / вúтко / н'іч’ó ў голов’і́ ни мáйі / ік йі́де до хлóпц'а ў такúї́ с'в’іт / дé би йа кудáс йі́хала? / наї́ вúн судá йі́де / йа бих казáла / н'і / л'ýпч’іку / ік хоч’ / то сам прийіхáї́ / а йа н'іґдé се ни зберáйу / м’ін'і́ ї́ тýтки дóбре / отáк бих казáла / і фéртик / Вýї́но / та вас н'іхтó н'іґдé ни клúч’і / сид'і́т тáмки / де вам дóбре / де йістé звúкли / а молод'і́ рóбйут / тáк’ік унú розум’і́йут / і ч’ó ви так се загрúзли тим / шо делéке вид вас / шо вам н'ійéкойі шкóди ни принóси? / оц:é бих хот'íла знáти / ч’ó вам так се росхóди на тóму / хто до кóго йі́де? / наї́ соб’і́ кóждиї́ йі́де / кудá хóч’і / кудá йимý стéлиц:е дорóга / і фéртик / ік йістé сказáли*.

УТРА́ТОК, -тку – утрата: *Прéд'іт Андр'íї́ маў волú / алé ўни зле се вúзимували / дýже погáно вигл'ідáли ї́ се ч’ýли / то вин подýмаў / шо л'íпше дáти йіх у полонинý // ну і шо / на дóбриї́ пáш’і унú б’ігóм подéглисе / стáли мóцн'і / ўлискýч’і // ну а полонинáми ходúли тот'і́ / шо тáно скупóвували худóбу / унú уздр'íли т':і волú / ўни йім се ўдáли / і д'іт згодúўсе продáти / уз'éў грóш’і / бо купц'і́ тикú тхáт'і д нéму прийшлú / áле потóму / ік вин уздр'і́ў волú / то ни пизнáў йіх / так’і́ то бýли волú / áле шо / бýло ўже пúзно / д'іт маў велúкиї́ утрáток / бо затáно продáў тотó / шо куштувáло велúких грóшиї́ / тогó кóждому закáзуваў / шобú н'іхтó н'іч’ó без обзóрин ни продавáў*.

УТРИЦА́ТИ (ВТРИЦА́ТИ; УТРАЦА́ТИ, ВТРАЦА́ТИ) – заспокоїти, втихомирити: *Цес вúпйі / таї́ спит / а йе так’і́ / шо йіх утрицáти ни гóден / хат΄н΄і́ до рáн΄а ни спйут / дóки вин бушýйі / кл'ýч’ки д'íч’:ойі шукáйі / шл'ах би йигó трáфиў*.

УТРИЦА́ТИСЕ (ВТРИЦА́ТИСЕ; УТРАЦА́ТИСЕ, ВТРАЦА́ТИСЕ) – заспокоїтися, утихомиритися: *Мої / ч’олов’і́ч’і / утрицáйсе / бо ми ік тебé утрицáйімо / то меш до рáнку отáм приўйéзаниї леж’éти.*

УТРИ́ЦУВАТИ (ВТРИ́ЦУВАТИ; УТРА́ЦУВАТИ, ВТРА́ЦУВАТИ) – *недок. в.* до УТРИЦА́ТИ (ВТРИЦА́ТИ; УТРАЦА́ТИ, ВТРАЦА́ТИ): *Цес вереш’:éйі / іґ голóн:е пóрос΄і / то йéк йігó утри́цувати? / бráти на рýки ї носи́ти / отáк ц΄ілúї ден΄ / сам ни хóч’і н΄і м’інýти побýти / Бо вин розýмниї / йімý з мáмоў л΄і́ше / ік самóму.*

УТРО́Ї (ВТРО́Ї) – *присл.*, утричі: *Ч’éрес пустý ш’і́тку утрóйі бúрше ч’ісý стрáтила на б’і́л'ін'і хач’:éни / усúї ден' провозúласе.*

УТРУДИ́ВСЕ (УТРУДИ́ЛАСЕ) ТАК, ІҐ БИХ БУВ (БУ́ЛА) У ГУ́ШТРУДІ – дуже втомитися: *Утрудúласе так / іґ бих бýла ў гýштруд'і / н'і рук / н'і них ни ч’ýйу / лиш он:óго хóч’у / йекнаїбóрше дийтú до лýшка / ї л'іч’і́ / н'і / ни л'іч’і́ / а ўпáсти.*

УТРУДИ́ТИСЕ (ВТРУДИ́ТИСЕ) – втомитися, виконуючи якусь роботу: *Кóло хáти так мош утрудúтисе / іґ бес мáжу куч’увáў / абó ш’і ї бúрше; Йа ни шкудýйу / шо застáвила тебé питú / ти ни ўтрудúласе / а т:о / шо йіс видизнáла вýйну / то дóбре; Уколóў йіс трóхи дривéц / і м’ін'і́ велúку полéххис'т' зробúў / д'ікувáт' тоб’і́ / абéз здорóў буў / И:ї / кúл'ко там тóйі робóти / йа ни знатú йек ни утрудúўсе / мих би ї ш’:е шош помоч’і́ / каж’і́т / ікшó йе.*

УТРУДОВА́ТІТИ (ВТРУДОВА́ТІТИ) – набрякнути: *Ну та шо мóже утрудовáт'іти? / рýки / нóги / ад'і́ так’і́ / ік у мéне / вúдиш / так’і́ / ік коноўкú / лицé мóже утрудовáт'іти / то / Вас'ýтко / ік л'удинá стáрш’а / ўже ў рокáх / то ў нéйі орган'і́зм ужé по úнчому рóби / однá слáб’іс'т' наздогон'éйі дрýгу / таї цисé вúтко і по постáв’і / по тóму / йек старúї хóди і йек вин на лицé вигл'ідáйі / ікúї вин засприйтишниї у робóт'і / стáрш’а л'удинá бúрше хóч’і припоч’éўку / алé йек? / удéн' хóч’і крúшку зажмурúтисе / а прихóди нич’ / то спан'á нимá / богáто йе такóго / шо сон ни берéц:е / а йé / шо старóму зач’інáйі шош шкóдити / таї вин лáким вáдитисе / и:ї / то ўс'éке йе / стáрис'т' ни такá фáйна / ік мóлод'іс'т' / і ни лúш на лицé / за такé нáв’іт' се ни хóч’і говорúти / ну таї каў / л'удинá стар'і́йі / таї трудовáт'ійут рýки / нóги / а йе / шо с:ихáйіц:е / і лицé стайé такé / ік печ’éне йéблуко / абó ік старúї шушéниї грип / подúвис:е на такý твар' / таї соб’і́ дýмайіш / Гóсподеч’ку мúлиї / шó з л'удинóў стáрис'т' зробúла? / це ік на кóгос дрýгого подúвис:е / а за сéбе так ни кáжеш / бо се над'івáйіш / шо вигл'ідáйіш хот' трóхи крáш:е / а то крáш:ого нимá / и:ї / лиш’і́м цисé / за шош úнче говор'і́м.*

УТРУ́ДЮВАТИ – завдавати комусь клопотів; спричиняти труднощі, незручності: *Ни хот'і́ў вас утру́д'увати / того́ ни просі́ў по́моч'і / а тепе́рен'ки прийшо́ў / бо ви́жу / шо тре́ба / шо се ни об'і́йду без вас.*

УТРУ́ДЮВАТИСЕ (ВТРУ́ДЮВАТИСЕ) – *недок. в.* до УТРУДИ́ТИСЕ (ВТРУДИ́ТИСЕ)*: Нима́ ч'о утру́д'уватисе / Паз'у́ / пово́лен'ки / таї зро́биц:е / аби́ ті́л'ко б'іди́ бу́ло / І шо / ўно само́ зро́биц:е / без оци́х рук? / ад'і́ ї́к'і ўни ужé ста́ли.*

УТТЄ́ТИ (ВТЄ́ТИ) – вдарити: *Ут':е́ў полего́н'ки оди́н рас двома́ па́л'ц'ами / Так полего́н'ки / шо ўни видби́лисе на руц'і́ / гаї диви́се; Ої ішо́ў йа до д'і́ўч'іни те́мними луга́ми / а йиґ ж'е́ба ут':е́ла ри́т'оў / йа ўкрі́ўсе нога́ми; За шо́ йіс мене́ ут':е́ў? / то ни йа́ пр'іж'іч'кува́ўсе.*

УТТЄ́ТИ (ВТЄ́ТИ) В ГО́ЛУ – те саме, що БИ́ТИ В ГО́ЛУ: *Васи́ / то поз'іч'ни́к / ти зна́йіш / шо вин мо́же фист ут':е́ти ў го́лу / уваж'е́йко; Мене́ шош шпи́ґнуло / та́к'ік би ут':е́ло ў голу / аў ікі́ї́с ч'ес зноў / ш':е рас да́лосе зна́ти / таї та́к'ік би не́ўмн'іки / нихот'іч'е́.*

УТТЄ́ТИСЕ (ВТЄ́ТИСЕ) – вдаритися: *Абе́с ни ут':е́ласе головоў / бо там ду́же ни́ско / хил'е́їсе; Ад'і́ йек ут':е́ласе ў ч'оло́ / це тре: так ни ма́ти оч'е́ї і ни ви́д'іти / куда́ ї́деш.*

У ТУ (ТТУ, В ТОТУ́) САМУ́ ГОДИ́НУ – в один і той же час: *Л'іка́рство се пйе у т:у саму́ годи́ну / то ни так / шо сего́н:е йа ви́пйу зра́нку / а за́ўтра зач'ну́ с полу́н':а / н'і́ так роби́ти / сказа́ли три ра́зи пи́ти / то так ма́йі бу́ти / але́ каў / у т:у саму́ годи́ну; І шо́ бе́сте сказа́ли? / така́ мала́ дити́на / а йек уна́ ди́виц:е за д'і́дом / йек пил'ну́йі / шоби́ вин ни забу́ў зака́пати о́ч'і / шоби́ у т:у саму́ годи́ну / шо тре́ба / уз'е́ў п'іґу́лку / у них йе таки́ї дз͡иґа́рок / шо з зазу́л'коў / ўна ви́т:и виска́куйі ї ку́кайі / то дити́на ди́виц:е ї ка́же Іва́нови / шо отепе́р / д'і́дику / ма́йіте пи́ти п'іґу́лку / уни́ ўс'і на робо́т'і / а вин з ону́коў се лиш'е́йі / таї соб'і́ дво́йі ґазду́йут / але́ мала́ страшно́ за д'і́дом / А вин шо / н'і? / та вин так / шо р'і́тко ї́кий ч'олов'і́к ма́йі таке́ ч'ут':е́ до дити́ни / з мали́ми д'ітми́ ни ўс'і ч'олов'іки́ ум'і́йут се опходи́ти / а цес ум'і́йі.*

У ТУ (ТТУ, ТОТУ́) САМУ́ ФІ́ЛЮ (В ТУ (ТТУ, ТОТУ́) САМУ́ МІНУ́ТУ (В ТОТ (ТОЙ) САМИ́Й МОМЕ́НТ) – тоді ж, у ту мить (в ту хвилину): *Ми лиш зач'е́ли говори́ти / шо Га́н'а шош се забари́ла / ї у ту саму́ фі́л'у / йік оц:е́ сказа́ли / ди́вимосе / а Га́н'а ўтвор'е́йі фі́ртку / Ну та то тако́го бога́то йе / деко́ли ї́ду соб'і́ / ї за ко́гос поду́мала / шо даўно́ ни ви́д'іла / проїшла́ па́ру кро́киў / і ми се здиба́йімо / таке́ ни раз бу́ло / ад'і́ ўч'е́ра так за Йіле́нку Но́цину бу́ла поду́мала / пишла́ ў копарати́ву / а ўна та́меч'ки / пиў ро́ку се ни ви́д'іли / а ту́тки рас/ і се ўздр'і́ли / Ну та то шош*

йе / шо ў таку́ м’іну́ту поду́маў / і ўно се ста́ло / то ниспроста́ так йе / Того́ мус за фа́їне ду́мати.

У ФАЛДИ́ – у складки (про одяг): *Су́кн'а заду́же широ́ка / забога́то фалди́ї / а ш’і т:о / шо мате́р'ійа шти́ўна / і йа ў ниї така́ / ік копи́ц'а / У фалди́ / то ни твойе́ / це пра́ўда*.

УФАТИ́ТИ (ВФАТИ́ТИ) – схопити, вхопити: *Іґ зач’е́ласе рапти́ўка / Мар'і́ка уфати́ла дити́ну ї поб’і́гла / ки́нула гребл'і́ / ї ни диви́ласе / ци кого́с там ни ви́тко / то ни бу́ло коли́ се роз:ера́ти; Уфати́ла бан'е́к / а вин буў гор'е́ч’ії / таї упекла́ па́лец / ад'і́ їка бо́л'фа / вин скра́йу на гру́б’і буў / але́ то таке́ / тре: се диви́ти / шо бере́ш / таї то ш’і до́бре / шо ма́їже поро́жниї / а могла́ ни ўде́рж’іти*; *Уфати́ла па́ру рас у рот / таї поб’і́гла / ікра́с аўто́бус маў надйі́хати / а то ік так ра́но / то ї ни ду́же л'і́зе шош / це йа рузум’і́йу / але́ проси́ла йійі́ / озми́ / шоби́ ни нач’е́серце / шоби́ пото́му ни млойі́ло / бо ни зна́ти / коли́ се ве́рнеш*.

УФАТИ́ТИСЕ (ВФАТИ́ТИСЕ) – схопитися: *Уфати́ўсе за кор'ч’ / оц:е́ і ўратува́ло / іна́кше загрим’і́ў би ў бе́рех / аш стра́шно уйіви́ти / шо могло́ Йілака́ ч’іка́ти / бо там ду́же стри́мко*.

УФІ́ВКАТИСЕ – багато, тривалий час свистіти: *Цес па́рубок до́бре уф’і́ўкаўсе / до́ки д'і́ўка ви́йшла / а ўна ка́е / шо зра́зу ўч’у́ла / а́ле ч’істри́ла з ма́моў во́ўну / таї ни бу́ло йек / бо Штефани́ха ни хо́ч’і це́го хло́пц'а за з'е́т'а / а ч’о? / бо йіго́ та́то гента́м лиши́ў буў йійі́ у данци́*.

У ХА́ТІ ВО́ЙНУ (БУ́ЧЮ) ЗАЧІНА́ТИ (ЗАЧЄ́ТИ) – починати (почати) сваритися (з близькими, рідними): *Ну та то тре́а бога́то / шоби́ у ха́т'і во́їну зач’е́ти? / та до це́го вели́кого ро́зуму ни тре: / сказа́ў шош ни так / таї с то́го мо́же се зач’е́ти вели́ке / ки́л'ко тако́го йе / шо жийу́т / н'і́би ус'о́ до́бре / а пото́му з іко́йіс дримни́ц'і се зач’не́ / таї загаси́ти тото́ бува́йі / шо тру́н:о / того́ йа каў молоди́м / ш’іну́їте он:о́ о́н:ого / попуска́їте / ік шош ни по ва́шому / ска́жете пото́му / шо́ вам се ни ўда́ло / але́ ни напада́їте зра́зу / бо рас так ц'у́кнете / дру́гиї / мо́же / ї тре́тиї / а пото́му ўно се накорпани́ч’і / таї обе́рнец:е б’ідо́ў / тогди́ ўже бу́де т'е́шко пола́годити жит'е́; Ула́ц'ку / та во́їна ни лиш у ха́т'і мо́же се зач’е́ти / бут' с ким мо́жеш шош найти́ / таї с то́го зайти́ у вели́к’і гн'іви́ / і це йе зле / бо л'і́пше ма́ти де́с'іт' до́брих / ік одно́го зло́го / але́ ш’:е ги́рше / ік во́їна зач’іна́йіц:е мижи́ сво́йіми / хатни́ми / оце́го б’і́їсе / бо вит тако́го т'е́шко ўтеч’і́ / ўно тебе́ наздогон'е́йі / ни дайе́ споко́йу / де́ бес ни буў / таке́ йіст л'удину́ с:ереди́ни / ни попуска́йіц:е йійі́ н'і ўден' / н'і ўноч’е́ / оце́го тре: бойе́тисе ї ни допуска́тисе до то́го / шоби́ ўно бу́ло / о: / шо йа скаў / ни допуска́тисе*.

УХЛЄ́ЛИЙ (ВХЛЄ́ЛИЙ) – *дієприкм*. від УХЛЄ́ТИ (ВХЛЄ́ТИ): *Лежу́ ухл'е́лиї / ни жийу́ / а ґо́в'ійу / Вуі̆ку / ни говор'і́т пусто́йі / ві́дуж'ійіте / м'ії д'е́д'а по реперáц'ійі м'і́с'іц' леж'е́ў / а ви на дру́гиї ден' хо́ч'іте бу́ти гет здоро́вим / та тако́го нимá / мус свойе́ видле́ж'іти.*

УХЛЄ́ТИ (ВХЛЄ́ТИ) – 1) зів'янути (про рослину): *Шпарáґус ухл'е́ў / мо́же / ни тре́а бу́ло пересáд'увати?*; 2) *перен*., ослабнути, знесиліти: *Ти рахуі̆ / шо вуі̆кови в'іс'імдис'е́т' мину́ло / фáіно держ'е́ўсе / а сеі̆зими ухл'е́ў / фиі̆ст здáў / ви́тко / гор'е́ч'ка / ґри́па йіму́ здоро́ўйі пидирвáла*; *Васи́л' гет ухл'е́ў / ледв'і́с'ки коро́в'і с'і́на дáў / То / Йіле́ / слáб'іс'т' і роки́ / вин м'ін'і́ верстáк / дес на рик ци пі́ўрик стáршиї.*

УХО́ДИ (УВІ́ЙДЕ) Й ТАК – може бути; допустимо й так: *Дити́н'і ухо́ди ї так / н'іхто́ ни подиву́йіц:е / шо соро́ч'іч'ка кри́шку замасти́ласе / то дити́на / ви́тко / шо їгрáласе ў п'іску́ / і шо́ тут тако́го? / н'іч'о́ страшно́го / Їгрáласе / але́ тре: перебрáти.*

УХО́ДИНИ (ВХО́ДИНИ), -ин – тільки *множ*., новосілля: *Ухо́дини ни ро́бйі / бо вуі̆ко уме́р / со́рок д'н'іў ш'і нимá / таї того́; Ік таки́ї складни́ї ч'ес / то нашо́ розгон'е́тисе на так'і́ ухо́дини / таже́ то ік пиў вес'іл'á.*

УХОДИ́ТИСЕ (ВХОДИ́ТИСЕ) – тривалий час ходити, "бути на ногах": *Уходи́ласе / шо них ни ч'у́йу / до́ки тот'і́ спраўки́ зибрáла / ту́да / су́да / ту́да су́да*; *Сего́н:е до́ста йіс уходи́ўсе / припоч'е́н' / бо то ш'і ї зáўтр'ішна дни́на бу́де куто́рна / а мо́же / ї позáўтр'у.*

УХО́ДЮВАТИСЕ (ВХО́ДЮВАТИСЕ; УХО́ЖУВАТИСЕ) – втомлюватися від ходіння: *За ден' ухо́д'уйусе так / шо две́ч'іру них ни ч'у́йу / і дез деле́ко ни їду / це ўс'о ко́ло хáти / Та ч'о / ти на два ґаздиўствá / і свойе́ / ї мáмине / тут деле́ко і ни тре: / до́ста бли́ского / кру́тис:е / ік му́ха ў окро́п'і / і так уже́ дв'і нед'і́ли / дес отáк / ік мáма прислáбла*?

УЦАПІ́ТИ (ВЦАПІ́ТИ) – *рідко*, втратити здатність логічно мислити; погано почуватися від надмірних подразників: *Ту́тки йа бо́рше уцап'і́йу / йік ви́здоров'ійу / де́ ў тако́му гáм'і мош припоч'е́ти? / ту́теч'ки здоро́вому т'е́шко ден' ви́бути / а ни т:о / шо слабо́му*; *С ци́ми раху́нками йа ско́ро ўцап'і́йу / головá гет перестайе́ ду́мати.*

У ЦЕ́МУ (В ТО́МУ) ЖИ́ТИ – про щоденні життєві проблеми, які необхідно розв'язувати; про те, що є предметом постійної уваги, роздумів; що приносить задоволення та ін.: *Н'іч'о́ тако́го ново́го нимá / йо́ни рвемо́ / ди́ўйусе / шо гор'і́хи пáдайут / тре: би бу́ло йіх молоти́ти / у це́му жийу́ / ік коли́с мáма ў тако́му жила; Дру́г'і каўт / та ч'о ви зберáйіте цис'і́ пáданиц'і / та тру́дитесе йіх здавáти / та ки́л'ко за них дадут? / то нáв'іт' нимá за шо хл'іп купи́ти / ч'о́ ви себе́ так ни шкуду́йіте? / а йа каў / наї бу́де*

/ ік йа ма́йу тото́ переступа́ти ци пото́му тото́ гнили́ч'і збера́ти і шош з ним роби́ти / то йа пово́лен'ки за́рас позбера́йу / ў м'ішо́к / таї на ро́вер / по гри́ўн'і здайу́ / у Ф'ірч'уко́вих / та́мки / де бра́ли вели́к'і / ота́мки прийма́йут і ц':і / а шо́ ш':е? / кур'е́т гуду́йу / он:о́ ку́р'ітко таке́ / шо само́ прихо́ди ў ха́ту / ду́же рузу́мне / у це́му жийу́ / отаке́ мойе́; Страшно́ л'у́бйу ши́ти / ад'і́ шош се ўку́тайу / борзе́н'ко ўста́ла / пороби́ла / шо тре́ба / таї с'ідайу ши́ти / наї би оти́ц'ко / наї би па́ру цо́тикиў / але́ покла́ла / таї ра́да / у це́му / Йіле́нко / жийу́; У вас / мамо́ / йік у райу́ / оту́тки пе́рет' ха́ти с'іў / таї ви́ц:и н'іку́да се ни хо́ч'і іти / И:ї / йе жинки́ / шо ў них кра́ш:е / йа ўже тро́хи зба́биласе / ни так за цим ди́ўйусе / але́ м'ін'і́ тако́ж до́ма до́бре / цис'і́ ч'іч'ки́ весел'у́т подв'і́р'і / ха́ту / таї йа ко́ло них витхо́жу / видмоло́д'уйу / у то́му жийу́ / Ўла́ц'ку / ш'і хо́ч'у ота́мки / ко́ло паркана́ / посади́ти ру́жу / л'а́л'а се назива́йі / пу́с'т'у / наї ви́йіц:е / ме тро́хи заступа́ти доро́гу / таї ш':е фаїн'і́ш:е бу́де / Х'іба́ див'і́ц:е сам'і́ / ту́тки ўже таки́ї ґл'анц / шо ни зна́йу; Пого́да нипе́ўна / таї простуд'уйусе / д'е́д'а зач'е́ў ка́шлати / ге́ўкайі ўноч'е́ / коро́ва молоко́ ўже видби́ла / бу́ду ў ко́гос м'і́с'ішне бра́ти / таї у це́му ўсе́му жийу́ / ден' за днем / дзиґа́рок цо́кайі / таї ч'ес іде́ / ота́к зиму́йімо / а шо туда́ ко́ло вас до́брого? / роска́зуїте / йек ви се ма́йіте.

УЦЄ́РКАТИ (ВЦЄ́РКАТИ) – мало надоїти молока: *Хот' пага́рч'ік уц'е́ркаї ко́тови / бо ад'і прийшо́ў молока́ / аў ми́с'ц'і по́рожно / Йа х'іба́ дитин'е́ч'ім се под'і́л'у / оци́м / шо лиши́лосе / бо ни бу́ду за́дл'і ко́та іти дойі́ти кузу́ / на ў́с'о св'ії ч'ес / до полу́н':а ш'і деле́ко.*

УЦІ́ЛИТИ (ВЦІ́ЛИТИ) – поцілити: *Уц'і́лиў нихот'іч'е́ ка́м'ін'ч'іком у го́лу / аш кро́ў поч'ур'і́ла / то д'ітваки́ / їгра́лисе / таї отаке́ се зроби́ло / Ну та то бува́йі / бес це́го нима́.*

УЦЮ́КНУТИСЕ – те саме, що ВЦЮ́КНУТИСЕ: *Наї так ни но́си с'і́но / наї шош на пле́ч'і ки́не / бо мо́же уц'у́кнутисе стебло́м / таї ме бол'і́ти / ад'і́ даї йіму́ оц:у́ д'е́д'ову соро́ч'ку.*

УЧЄ́ДІТИ (ВЧЄ́ДІТИ; УЧІДІ́ТИ, ВЧІДІ́ТИ) – учадіти: *Закри́ли шу́бер / таї уч'ід'і́ли / а де́ таке́ се ро́би? / тре́ба зна́ти / коли́ закрива́ти / Та зна́йіте / шо н'іхто́ ни хот'і́ў ги́ршого / шу́бер ура́с засува́ли / але́ на цеї рас / ви́тко / заско́ро / хот'і́ли / шоби́ би́рше тепла́ / а то ад'і́ шо / Вели́ка б'іда́ се ста́ла.*

УЧЄ́РА (ВЧЄ́РА) – *присл*., учора: *Уч'е́ра по́рос'і ни ї́іло / а до́с'в'іта лиш зу́би закуси́ло / і шо́ ти зро́биш? / нима́ порос'е́ти; Уч'е́ра пишла́ смих у ви́шниї сат / збера́ла іке́с су́ч'і / ди́ўйусе / а та́мки кашево́к йе / ч'ірка́ч'і́ увиха́йуц:е ко́ло ч'ере́шн'і / на́в'іт' йе́ш'урка шу́хнула бу́ла ниделе́ко вид*

ме́не / туда́ / блиш:е до пло́ту / ни зна́йу / шо ї́йі ў сад'і́ могло́ інтересува́ти / а запита́тисе / ни ви́йшло; *Уч'е́ра пойі́хали / на Франки́ўск / а ви́т:и до Ки́йіва / на Маїда́н / нич' йі́хати*.

У ЧЄ́РЕВІ (ВСЕРЕДИ́НІ, ПОПИД ГРУ́ДИ) ЗРІ́ЗАЛО – різко заболіло в животі: *О́йойої / а це шо́ / шо ме́не так у ч'е́рев'і зр'і́зало? / аг'і́мої / та тако́го н'іко́ли ни бу́ло / дес могло́ бу́ти / шо млойі́т / але́ шобі́ ота́к / то н'і / на́ґро / і так / іґ би ноже́м запоро́ў / ад'і́ гаш поті́ мене́ збі́ли / зр'і́зало / ї переста́ло / шо́ ц:е / вере́ / бу́ло*?; *Вас'у́ту сно́ч'і так у ч'е́рев'і бу́ло зр'і́зало / шо ўна гаш зайо́їкала / ми се перепу́дили / бо зна́ймо / шо с цим же́рти пога́н'і / ш'і с'в'і́же тото́ / шо пого́стиў буў Лес'о́ / того́ ни доч'е́кували / до́ки ўно гет се ўтихоми́ри / і ци тото́ бу́де / а бо́рзо ви́кликали ско́ру по́мич' / і ду́же до́бре зроби́ли / бо до дни́ни Вас'у́та ўже бу́ла прорепе́рована*.

У ЧЄ́РЕВІ (ВСЕРЕДИ́НІ, ПО́ПИД ГРУ́ДИ) ТИ́СНЕ (ЖМА́ЧІ) – хтось голодний: *У ч'е́рев'і ти́сне / ґва́ўт хо́ч'у йі́сти / з':іў бих бика́ / а йік н'і / то хот' те́л'і / шо йе / ус'о́ пи́де / Гаї / с'іда́ї*.

УЧЄ́РПАТИ – те саме, що ВЧЄ́РПАТИ: *Уч'е́рпаў бих і тоб'і́ / а́ле ту́тки самі́ї фус се лиши́ў / А хто винце́ ви́пиў / ни зна́йіш*?

УЧЄ́ТИСЕ (ВЧЄ́ТИСЕ) САМ (САМО́МУ) ВИТ СЕ́БЕ – оволодівати певними навичками, самотужки отримати відповідні знання; вдало їх використовувати: *Га́н'а ус'е́ке виду́муйі з голові́ / уч'е́йіц:е сама́ вит се́бе / дес шош ч'у́ла / дес ви́д'іла / йек то се ро́би / таї наўч'е́ласе ши́ти / ўз'е́ли ба́бину маши́нку / і так у не́йі вихо́ди / шо ни ко́жда креўч'е́н'а до тако́го го́н:а се доду́мати / ус'о́ сво́йоў голово́ў дохо́ди; А Ште́фка до́бре кухова́ри / уч'е́ласе сама́ вит се́бе / і наўч'е́ласе / тепе́рки ік ікі́с нивели́киї баї / то йі́йі кли́ч'ут / за вес'і́л'а ни зна́йу / а на хрести́нах у Ўла́дѕ'а уна́ ўс'о р'іхтува́ла / і ду́же фа́йно бу́ло / ўс'і фали́ли / мої / а де́ йісте́ таку́ до́бру ку́хар'ку найшли́? / дес с Ко́сова ци ви́тки? / а йа лиш се питс'м'і́йувала / йо / каў / ш Ч'і́рниўц'і́ў / отаке́ бу́ло / так шо ї само́му мош се наўч'е́ти*.

УЧЄ́ТИСЕ (ВЧЄ́ТИСЕ; НАБЕРА́ТИСЕ) РО́ЗУМУ – ставати розумнішим: *Насту́ / уч'е́тисе ро́зуму ни зашко́ди і старо́му / а ни т:о / шо дити́н'і / це тре́ба ўрас роби́ти / йа по со́б'і ви́жу / стар'і́йіш / таї ро́зум стайе́ зашкару́блиї / ірж'е́виї / ти ўже ни ўрас го́ден ним так бо́рзо кину́ти / ік то бу́ло ў молод'і́ рокі́*.

УЧЄ́ХНЕНИЙ (ВЧЄ́ХНЕНИЙ; УЧІХНЕ́НИЙ, ВЧІХНЕ́НИЙ) – відламаний; зламаний: *Йе́блун' уч'е́хнених / сла́ва Бо́гу / нима́ / лиш одна́ ш':е́па гра́дом поби́та / і на це́му об'і́йшло́се / а ў ву́йка горо́т / та́к'іґ би на не́му ко́н'і драпцува́ли / нич'о́ нима́*.

УЧІДІ́ЛИЙ (ВЧІДІ́ЛИЙ) – *дієприкм*. від УЧІДІ́ТИ (ВЧІДІ́ТИ): *Голова́ / йік уч'ід'і́ла / н'іц ни хо́ч'і ду́мати / та ни бу́ду йа за ц:е ї́йі лупа́сити / бо ш'і гі́рш'а ста́не / Ну та куда́ / це ниво́л'но.*

УЧІКРИ́ЖИТИ (ВЧІКРИ́ЖИТИ) – *згруб*., не зовсім вдало відрізати щось, тим самим зіпсувати річ: *Так уч'ікри́жила полотна́ / шо н'і су́да / н'і ту́да / оц:е́ назива́йіц:е креўч'е́н'а / йе́к йа так могла́ обрахува́тисе?*

УЧІМХА́ТИ (ВЧІМХА́ТИ) – зриваючи з гілок листя, назбирати його певну кількість: *Уч'імха́ў коз'і́ оце́с коше́лик / наї йіст / бо ад'і́ йек ме́кайі / Це́го бу́де ма́ло / цим лиш х'іба́ го́лу ї́йі задури́ти / то тре: шош бі́рше поду́мати*; *Уч'імха́ў с то́го корч'а́ / шо́би бу́ло шо коз'і́ да́ти / А ни кра́ш:е ї́йі пусти́ти / наї би сама́ соб'і́ пр'е́тала / вибера́ла / шо смаку́йі / так ле́кше обо́м вам бу́де.*

УЧІНИ́ТИ (ВЧІНИ́ТИ)[1] – зачати (про дитину): *Ік зна́ли йісте́ уч'іни́ти ку́пу д'іти́ї / то зна́йте / йек з ни́ми ра́ду да́ти / а ни́ / ч'іка́йіте / шоби́ вам хтос шош даў / бо б'іда́ ў ха́т'і / а ч'о́ ви ї́йі пусти́ли? / ота́к йа цисе́ розум'і́йу; И:ї / та коли́ т:о бу́ло? / йа ш'і до шко́ли ходи́ла / ї до́бре ни розум'і́ла / за шо ма́ма з ву́йноў гово́ри / лиш ч'у́ла / шо ўч'іни́ў д'і́ўц'і дити́ну / а жени́тисе ни схот'і́ў / йа гада́ла / шо вин йійі́ поцулува́ў / і вит то́го дити́на се зробила / тот'і́ страхи́ надо́ўго ў ме́не запа́ли / соб'і́ ду́мала / ану́ш мене́ дес хтос поцулу́йі / і шо тогди́? / йе́к м'ін'і́ вит тако́го се ўсокоти́ти*?

УЧІНИ́ТИ (ВЧІНИ́ТИ)[2] – учинити: *Уч'іни́ў зле / хто́ ка́же / шо до́бре? / н'іхто́ / а́ле тепе́рки ми за и́нче гово́римо / ду́майімо / йек с це́го ви́путатисе / шоби́ з ме́нчоў шко́доў.*

УЧІРА́ШНИЙ (ВЧІРА́ШНИЙ) – учорашній: *Хл'іп уч'іра́шниї / Ула́дӡ'о ў Ку́тах купи́ў / але́ вин ни зач'во́рс; Хо́жу / ік сама́ ни свойа́ / шука́йу ўч'іра́шнойі дни́ни / а ї́йі н'іґде́ нима́.*

У (В) ЧІРВОНІ́ – з переважанням червоного кольору: *Шит'е́ у ч'ірвон'і́ / то зайа́сне д'л'а ста́ршого ч'олов'і́ка / тре: спокі́йн'іш:е / А нашо́ д'і́дитисе / ік ш'і мош так походи́ти.*

УЧІРПНУ́ТИ – те саме, що ВЧІРПНУ́ТИ: *Уч'ірпну́ла йіму́ пиў ко́фел'ки / а́ле вин і тото́ ни з':іў / а зу́пка до́бра бу́ла / Мо́же / слаби́ї? / тре́ба бу́ло ч'оло́ посмотри́ти / бо ч'о ни йіў? / ви́тко / шош йіму́ зле / йа ма́йу вас уч'е́ти / шо роби́ти*? / *та ви мене́ го́н':і бі́рше наўч'е́ти / а тут ота́к ни поінтересува́лисе / йек так*?

УЧІХНУ́ТИ (ВЧІХНУ́ТИ, УЧЄ́ХНУТИ) – 1) відламати (*здеб*. про гілля): *Шкода́ / шо сук уч' іхну́ўсе / тре́а бу́ло питпе́рти / бо гру́ш'і вели́к'і / фунтиўки́ / Та то в'і́тер уч'е́х / іґ би таке́ се ни зв'і́йіло / то це́го би ни бу́ло / вин питпо́ри кида́ў / ік патики́*; 2) зламати (про ріг тварини): *Коро́ва*

уч’іхну́ла рих / ни де́с на пасови́с'ку / аў ста́їни / ни зна́ти у ікиї спо́сип / але́ ўна упа́ла бу́ла ў йе́сла / і йе́к таке́ го́н:о бу́ло се ста́ти / ни зна́йу.

УЧІХНУ́ТИСЕ (ВЧІХНУ́ТИСЕ, УЧЄ́ХНУТИСЕ) – 1) зламатися (про гілля): *Оди́н суч’о́к / тоі̮ / шо ви ш’:іпи́ли / уч’іхну́ўсе / а дру́г’і / приї̮ми́лисе*; 2) зламатися (про ріг тварини): *Уч’іхну́ўсе рих у вуі̮ниного барана́ / шч’іпи́ўсе ш’:е з он:и́м / таі̮ рих лиш го́пнуўсе.*

У (В) ЧЬОРНІ́ – з переважанням чорного кольору: *Старов’і́цка соро́ч’ка / у ч’орн'і́ / але́ ч’ірво́н':і ц'ітки́ йийі́ йіл'у́т / І ш’і т:о / шо та́к’ік на па́лец / йе ц'е́рка / ану́ призирни́.*

УЧЬОРНІ́ТИ (ВЧЬОРНІ́ТИ) – 1) стати засмаглим, “чьорним”: *Йо:і̮ / та д'і́ти так уч’орн'і́ли / шо лиш зу́би блис'т'у́т / л'і́то л'і́тували ў р'іц'і́*; 2) стати виснаженим, худим: *Го́споди / а то ч’о́ ваш Іва́н так уч’орн'і́ў ? / ци ни засла́п? / бо ста́ў аш на се́бе ни поди́бниї̮.*

УЧЬОРНІ́ТИ (ВЧЬОРНІ́ТИ) З ГРИЗО́ТИ (З РОБОТИ́Й; С ТУ́СКУ) – стати виснаженим, змарнілим: *Та то йік ота́к нима́ де зароби́ти / а ку́па д'іти́й / то де́ ни меш гри́стисе? / ко́ждиї̮ уч’орн'і́йі з гризо́ти / бо присади́би зама́ло / шобі́ ўсе́го ста́ло; На́ї̮ко ме́ц:е ч’у́ти / шо там у них / йа ви́д'іла До́ц'у / але́ се ни допи́тувала / бо то ни бу́ло шо говори́ти / уна́ гаш уч’орн'і́ла з гризо́ти.*

УЧЮ́ТИ (ВЧЮ́ТИ) – 1) почути: *Уч’у́ў / шо шош гри́мнуло / а́ле шо? / бер'і́м батр'іл'а́мку таі̮ поди́вимося*; 2) відчути: *Уч’у́ла / шо сла́бну / а́ле ду́мала / шо пере́і̮де / а то ад'і́ куда́ завел:о́*; *Уч’у́ла / шо мене́ шош от'і́к стисло́ пони́ску / а пото́му аш с'т'е́ло / с'і́ла смих на ку́пину / а то ни перехо́ди / і ма́йу ш’е́с'т'і на Ште́фку / ўна ікра́с дго́р'і ї̮шла.*

УЧЮ́ТИСЕ (ВЧЮ́ТИСЕ) – почутися здатним зробити щось: *Учу́ўсе / шо но́ги слу́жут / таі̮ ч’о бу́ду сид'і́ти? / ўстаі̮у́; Уч’у́лисе / шо будо́ву пот'е́гнемо / тро́хи ми / а тро́хи тот'і́ ро́дич’і / обра́дилисе / шо зач’іна́йімо / уно́ ни зра́зу / а́ле пово́лен'ки пи́де.*

УЧЮ́ТИСЕ (ВЧЮ́ТИСЕ) В СИ́ЛІ (ЗДОРО́В’Ї) – відчути себе в силі, здоров’і: *Д'е́д'о ка́же / шо п’іі̮у́лки помогли́ / ви́пиў / таі̮ уч’у́ўсе ў си́л'і / на́в’іт' дроў наруба́ў / ад'і́ ки́л'ко / тики́ до́ста.*

УШАХРУВА́ТИ (ВШАХРУВА́ТИ) – обманути (насамперед під час купівлі-продажу): *Жи́нка ушахрува́ла / бо ўз'е́ла ў ме́не пйе́тку ї̮ ма́ла три гри́ўни вид:а́ти / а ўна́ на зда́ч’у да́ла лиж д'в’і / йа се дорахува́ла / ік ужє́ пишла́ бу́ла з базар'а́ / База́р' йе база́р'.*

УШІБНУ́ТИ (ВШІБНУ́ТИ) – вдарившись, отримати забій: *Так уш’ібну́ў па́лец / шо аш ни́хот' поч’орн'і́ў / бо́йусе / би ни витпа́ў.*

УШІРБЛЕ́НИЙ (ВШІРБЛЕ́НИЙ) – ущерблений: *Шо с то́го / шо цес зба́н'ч’ік таки́ї̮ фа́їниї̮ / над ву́хом вин уш’ірбле́ниї̮ / таке́ за прости́бих ни*

дайéц:е / мóже / надбíўсе / йік йа нéсла с Кýтиў / тогó озмú пýтен'ку / у велúкиĭ хáт'і кóло грýби йе новá / йі́йі́ дамó.

УШКВА́РИТИ (ВШКВА́РИТИ) – *докон.* до ШКВА́РИТИ: *Ушквáрити мош когóс прýтом / ч'вóхнути так / шо ме бол'і́ти / а тáто м'ії за морóс казáў / áл:е ушквáриў морóс / це ік велúкиĭ морóс / вин уходúў знадв'і́р'а / таĭ кáже / шо сóнце гаж б'і́ле / вóздух такúĭ / ік задуб'і́лиĭ / це тогó / шо морóс велúкиĭ / áбо ік плóви / страшн'і́ злúви / то такóш каўт дéколи / шо ушквáриў такúĭ дош' / шо ў м'інýту ўс'і стáли мóкр'і / пáру крóкиў ступúли / нáв'іт' ни доб'і́гли до оборóга / а ўже до нúтки промóкли / так шо дáл'і мош і ни б'і́ч'і / ну таĭ шо ш':е нагадáти? / мýзика мóже так заіґрáти / так ушквáрити / шо пйéти зач'нýт сверб'і́ти / а нóги сам'і́ на м'і́сци мут данцувáти / прáўда / зо мноў íнче / йа йік ч'ýйу дес отакý мýзику / то м'ін'і шош у грýдех такé се рóби / шо йа бих лет'і́ла / то йек комý / так шо ушквáрити мóже ўс'éке і рýжне / сегóн:е сóнце ни шквáри / а зáўтра мóже так ушквáрити / шо ми х'ібá у крáĭниĭ хáт'і на пидлóз'і бýдемо ратувáтисе / тáмеч'ки наĭстуден'і́ш:е / отакé ĭ отакóйе с цим усúм.*

У ШКИ́РІ КОГО́С – у становищі когось іншого: *Вúдиш / йімý завúдували / а тепéреч'ки се запитáĭ когó хоч' / і наĭ вин тоб'і́ скáже / ци хот'і́ў би бýти у йігó шкúр'і? / кóждиĭ скáже н'і.*

У ШКИ́РУ СЕ НИ ВЛА́ЗИ (СЕ НИ ВЛІЗА́Ї; СЕ НИ ВМІ́СТЮЇ) – *згруб*., про дуже повну людину: *Моĭ / та цес шúршиĭ / іґ дóўшиĭ / ш'і трóхи / таĭ у шкúру ни ме се ўлаз'éти.*

УШМАЛИ́ТИ – згруб., вдарити: *Йік ушмалúў / то тот аш се переверну́ў / Фе: / наĭшóў ч'ем фалúтисе / ти би л'і́пше дóбрими óц'інками порáдуваў / а ни тúм / шо ўм'і́йіш се бúти / А йа шо / х'ібá зле се ўч'éйу? / Мóже / і ни зле / алé лиш на третúну сил / мих би крáш:е.*

УШПИ́ҐНУ́ТИ (ВШПИ́ҐНУ́ТИ) – 1) уколоти чим-небудь тонким, гострим: *Іґрáўсе / таĭ ушпúґнуў себé шúлом / А дé мáма бýла? / і шó т:о за зáбаўка такá? / ч'ó дитúна мáла мáти тотó ў рукáх? / та ўна моглá óко вúбити / То такúĭ шúбен:ик / шо св'іт такóго ни вúд'іў / вúвудиў / де тотó д'іт дéржи / таĭ крáт'ки / стаў на табóрик / і дос'ігну́ў*; 2) *перен*., спричинити біль: *Шош менé ушпúґнуло ўсередúн'і / тáк'ік іглóў ц'ýкнуло*; *Вúдиш / нихот'іч'é сказáла йіс / а менé ўно так ушпиґнýло / шо вит:огúт болúт / Йо:ĭ / вибач'éĭ дурнúĭ голов'і́.*

УШТУДЕРУВА́ТИ – умудритися, зуміти; продумуючи дії, досягти бажаного: *Так уштудерувáў / шо йімý з йéблуками нáв'іт' непогáно вúйшло; Васúл' такúĭ / шо абú на ч'óму / абú йек / а вин уштудерýйі / Ну та то / Мар'і́ / ни йе зле / бо ч'ó би вин маў робúти бездýмно? / зле тогдú / ік йігó*

штудеро́ван'і утиска́ло би дру́гого / і ў ч'ім би то ни бу́ло / а йік вин соб'і́ дба́йі за свойе́ / то це н'іко́му ни ма́йі шко́дити / таке́ наї бу́де.

УШШІПНУ́ТИ (УШІПНУ́ТИ; ВШІПНУ́ТИ) – відірвати чатину від чогось: *Уш':інни́ ч'є́брику ї окро́пу / бо ўже барабул'кі́ дохо́д'ут / ї зеле́нойі цибу́л'ки ни забу́т' урва́ти.*

УШШІПНУ́ТИСЕ (УШІПНУ́ТИСЕ; ВШІПНУ́ТИСЕ) – ущипнутися: *Ад'і́ йек уш':інну́ўсе / ік нич'ва́лиї / А ч'о́ йіс туту́ бу́бу к'іва́ў?*

УШЬ – *виг.*, ужив. для відганяння курей: *На С'в'іті́ї ве́ч'ір ни во́л'но кли́кати кури́ї / ци йіх видгон'е́ти / каза́ти уш' / бо ўсі́ї рик ни мут не́стисе*; *Аг'і́на цисе́ / йім ма́ло са́ду / і ўни м'ін'і́ у гр'ітка́х зач'іна́йут по́рпатисе / уш' / уш' / у:ш' / та де́: / куда́ / де́ ўни хо́ч'ут т'іка́ти / н'іодна́ ни ру́шила с ку́пала / крич'е́ї ни крич'е́ї / ад'і́ ш'і би́рше зач'е́ли ква́питисе / хол'е́ра би йіх бра́ла / ч'у́йут / але́ хитру́йут.*

УШЮ́ПНУТИ (ВШЮ́ПНУТИ) – ущипнути: *Па́рубок д'і́ўку уш'у́пнуў таї рего́ч'і / н'і́би йе ш'ч'о́го / Ну та ко́ждиї зач'іна́йіц:е / йек ум'і́йі / а Фед'о́ гада́йі / шо ї ота́к мош / а йік уздри́т / шо Паз'у́ни ц:е се ни ўда́ло / то би́рше ш'у́пати ни бу́де / на́їде їкиї́с и́нчиї до не́йі питхи́т.*

Ф

ФА́ЙКА, -и – люлька: *Д'іт кури́ў фа́їку / таку́ поч'орн'і́лу / ік йіго́ па́л'ц'і / то ўс'овид мо́цного т'ут'уну́; Роска́жу вам ба́їку / кури́ў пес фа́їку / на до́ўгим цибу́шку / спали́ў соб'і́ ву́шко / Де́ т:о ву́шко? / На стол'і́ стойе́ло / Де тот стиў? / Вода́ забра́ла / Де́ т:а вода́? / Воро́пч'іки ви́пили / Де́ т':і во́ропч'іки? / На де́рев'і сид'і́ли / Де́ т:о де́рево? / Ба́ба спали́ла / Де́ т:а ба́ба? / Ви́л'ізла на гра́ба / грап триш':е́т / ба́ба пиш':е́т / д'іт т'е́гне за ву́хо / Ходи́ суда́ / стару́хо.*

ФА́ЙНА (ТАКА́ ЗАФА́ЙНА), ІК (ЇК) БА́БА ШТЕФАНКО́ВА – дуже негарна; пелехата, "простоволоса": *Йа ў це́му шма́т'у така́ фа́їна / йіґ ба́ба Штефанко́ва / ш'і би ро́ги / таї мош л'уди́ї пу́ж'іти / Е: / та то ї ро́гиў ни тре: / до́ста це́го / шо йе / і до́бре / шо йіс сама́ цисе́ ўздр'і́ла / шо н'іхто́ за ц:е ни каза́ў.*

ФА́ЙНА, ІК (ЇК) ЧІ́ЧЬКА – дуже гарна: *Ге́здеч'ки іду́ по́при Іва́нову ха́ту / таї уздр'і́ла йіго́ дон'ку́ / і шо́ йа скаў? / фа́їна / йік ч'і́ч'ка / ік йіги́тка / пра́ўду Леси́ха каза́ла.*

ФА́ЙНА, ЇК (ІК) КОЗА́ У ВІНКУ́ – *згруб.*, негарна: *Ти коли́с ви́д'іла козу́ у в'інку́? / н'і? / а́ле мо́жеш соб'і́ поду́мати / йек то ме вигл'іда́ти / ду́же фа́їно / того́ йа за цису́ д'і́ўку так сказа́ла / фа́їна / йік коза́ у в'інку́ /*

йа так пофалúла йійí / Моглú бéсте трóхи лéкше; Авó / авó / їка фáїна / такá / ік козá у в'інкý / лиш т:о / шо рóгиў нимá / А ти / іґ барáн у капел'ýс'і / отакúй йіс зафáйниї / і зýби мáйіш гúр'ішн'і / ік у нéго.

ФÁЙНА, ЇК (ІК) НÉКЛЯ (ІК НАЙ НИ КÁЖУ ШО) – *згруб*., *ірон*., дуже негарна: *И:ї / дé ни фáїна? / фáїна / йік нéкл'а / а нис мáйі такúї / йік кýшка / Анý ш':е наїд'íт ґан'ч'íў у д'íўч'іни / бо цих вам бýде замáло / áле пéрет' тим подив'íц:е однá на óдну / їк'і йісте зафáїн'і / мóже / тогдú метé мéнче опсýд'увати*? / *на носú своїí подив'íц:е / на пул'кач'í*; *Йо / такá / шо ни надивúўбисе / фáїна / ік нéкл'а / шо дез з ікóгос тéмного кутикá вúскакла / лиш се дивýйу / ч'о йійí дотепéр ни хапнýли / ік унá так вам се ўдáла / то вúтко / шо дýже фáїна / бо вам т'éшко догодúти / аґ'íмої / йéк йа се ни придивúў до нéйі л'íпше; Вúдиш / за пáрупка ни каўт / шо вин фáїниї / ік нéкл'а / ікúї би зафáїниї ни буў / бо йімý і так зúїде / а за д'íўку ци жúнку отáк гóн':і сказáти / алé наї би кóждиї пéр'іж дивúўсе на сéбе / а нú опсýд'уваў дрýгих / о: / шо йа скаў / на сéбе*.

ФАЙНÉНЬКИЙ (ФАЙНЮ́НЬКИЙ, ФАЙНЮ́СЕНЬКИЙ) – гарненький: *Спрúтишна бл'ýзоч'ка / фаїнéн'ка / даўнó такóйі хот'íла; Фаїнéн'ка д'íвоч'ка / однó / шо пасувáло би / шобú лицé ни бýло такé ч'óрне / аґ'í / шó би то зробúти / шобú їйі так сóнце ни ловúлосе* / *Та то фáїно / такá / ік цигáноч'ка*.

ФАЙНÉНЬКО – *присл*. від ФАЙНÉНЬКИЙ: *Фаїнéн'ко соб'í поговор'íт / отýтки н'íхтó ни ме заваж'éти; Фаїнéн'ко убитрúсе / кудá такúї заїíдениї б'іжúш? / пúўка зач'ікáйі / ни розгон'éїсе / л'ýпч'іку / так.*

ФАЙНЄ́ТКО (ФÁЙНІТКО), -а – про дуже гарне дитя: *Т'фу на тéбе / т'фу / абú ни наўрóч'іти цисý пампýл'у / цисé бáбине фаїн'éтко*.

ФÁЙНИЙ – 1) гарний на вроду; приємний: *Катерúна ни дýже / áле ч'олов'íка мáйі фáїного / і шó вин у ниї наїшóў? / та за нéго пишлá би бýла наїкрáш':а д'íўка / у пúтскоки би пишлá*; *Сус'íцкиї Лес'ó фáїну д'íўч'іну ўз'еў / Нимá шо казáти / Настý / молод'í ус'í фáїн'і / а йіґ здóїме в'інóк / умúйіц:е / отогдú дóбре вúтко; Марýс'а бýла ниўч'éна / лишéн' шкóлу с'к'ін'ч'éла / áле гóлос мáла такúї фáїниї / шо с Кóсова приходúли та клúкали ітú с'п'івáти*; 2) про людину, яка в моральному плані є взірцем для інших: *То фáїниї хлопч'íш'і / ґаздиўскúї / ўс'о Івáнис'і рóби / такóго пошукáти; Фáїниї буў ч'олов'íк / наї споч'івáйі з Бóгом / л'ýдем добрó робúў / тепéрки такúх р'íтко*; 3) такий, що викликає схвалення; є бажаним: *У твóго фáїна робóта / наї дéржиц:е за н'у*; 4) значний, великий: *Тогúт за йéблука Лес'ó уз'éў буў фáїн'і грóш'і; Хот'íўше се вúўч'іти / трéба мáти фáїну пúт:римку*; 5) досвідчений, знаючий, справжній професіонал: *Наїшлú фáїного*

до́хтор'а / тако́го / шо малу́ буў ви́л'іч'іў / і н'і коп'і́ки ни хот'і́ў уз'е́ти; 6) *у знач.* субстант. прикм.: *С фа̀іним хо́д'ут / а з до́брим жийу́т / абе́с цисе́ зна́ла*.

ФА́ЙНИЙ, ЇК (ІК) ЗАНЕ́СЕНЕ КО́ТІ – худий; голодний; негарний: *Мо́же / тро́хи / попра́ўйусе / видиі́ду / бо йа н'ійе́ка / фа̀йна / йіґ зане́сене ко́т'і / і ни тре́ба мене́ фали́ти / шо йа л'і́пше вигл'іда́йу / йік тоги́т*.

ФА́ЙНИЙ, ЇК (ІК) О́ПУТ – *знев., ірон.,* дуже негарний: *Йо / фа̀ініґ / йік о́пут / тако́го покла́сти ў горо́д'і / то дес'е́тоў доро́гоў мут йіго́ ом:ина́ти / н'іхто́ н'і оди́н кукуру́дзо́к ни кине́ / а с то́йі ч'ере́шн'і / шо на поконе́ч'у / н'і одна́ ч'ере́шен'ка ни пропа́де / пташки́ мут набува́тисе ў Івано́ч'ковому горо́д'і / а ў наш / на́в'іт' дз'оп ни пока́жут*.

ФАЙНИ́ТИ – прикрашати, робити "файним": *Мару́с'ко / цис'а́ су́кн'а тебе́ ни фаіни́т / Йіле́на тоб'і́ нагили́ла йійі́ / а ўна тебе́ стари́т / ро́би молоди́цеў / тоб'і́ таке́ рокоши́сте ни пасу́йі / таї ц'в'і́ту ў лице́ ни добаўйе́йі / ко́л'ар таки́ї / йік у на́шого тел'е́ти фист*; *Стару́ ба́бу / фаіни́ ни фаіни́ / а то пі́знашно / шо ни молоди́ц'а / ста́рис'т' ни схова́йіш; Бе́с'іда тако́ш л'удину́ фаіни́т / і то до́ста / абе́з зна́ла / ти це ви́диш по Мар'і́ц'і / уна́ ни йе фаін'і́ш':а вит те́бе / але́ ти видго́ниста / а ўна йе́к себе́ веде́ і йеґ гово́ри? / ч'у́ла йіс? / ўна ни мусо́ли слова́ / ни зат'іга́йі йіх у се́бе і ни захлина́йіц:е / ни ц'і́ди / і ни руба́йі бе́с'іду на кавалки́ / таї того́ корти́т з неў заговори́ти / ўна йізико́м ч'у́йі ко́жде сло́во*.

ФАЙНИ́ТИСЕ – причепурюватисе; докладати зусиль, щоб "файно" виглядати: *Ста́ршиї жи́н'ц'і ни пасу́йі заду́же фаіни́тисе і ўбера́ти таке́ саме́ / ік молод'і́ / мош / але́ ни гет так / таї блиш':е́ч'е ом:ина́ти; А ви куда́ так се ви́штрамували? / та то ни нед'і́л'а сего́н:е / А йа і ў бу́ґден' му́с'у ш'інува́тисе / бо ни хо́ч'у се зба́б'іти / ни фаін'у́се / ік Мар'і́ка / ўна ўбера́йі ч'еревы́ки / шо ко́рки на пйе́ду / йа по́просту / лиш би ўс'о штимува́ло / Н'іч'о́ соб'і́ / та з вас / мамо́ / наї би д'іўки́ при́м'ір бра́ли*.

ФАЙНІ́ТИ – гарнішати: *Жи́нка ни ду́же фаін'і́йі / ік т'ішка́ / а циї пишло́ на ко́рис'т' / лиш н'іўро́ку / Вигл'іда́йі / шо ме хло́пц'а ма́ти / бо д'і́ўка ла́кома погани́ти ма́му / а тут це́го нима́*.

ФАЙНІ́ШШИЙ – вищий ст. *прикм.* ФА́ЙНИЙ: *Іґ би йіх ус'і́х у р'ет покла́сти / то на н'у би ни ду́же диви́ўсе / бо ўс'і фаін'і́ш':і вид не́йі / а йіґ зач'е́ли данцува́ти / то лиш на н'у хот'і́лосе се диви́ти / н'іко́го ни ви́диш / лиш оц:у́ д'і́ўч'іну / і ў лице́ ўна така́ ста́ла / шо ни го́ден буў о́ч'і свойі́ видирва́ти / і це ш'і н'іч'о́ / а йік ш':е рас му́зика заігра́ла /то парупки́ оде́н попе́рет' о́н:ого б'і́гли йійі́ бра́ти ў да́нец / аж зашпо́ртувалисе / а тих / шо бу́ли з неў / ом:ина́ли / і шо́ ви бе́сте на ц:е сказа́ли*?

ФА́ЙНО – *присл.*, *пох.* від ФА́ЙНИЙ: *Ни фал'у́се / а́ле ў хата́х фа́їно зроби́ла / ў́с'о ви́к'ін'ч'іне; Ти / л'у́пко / фа́їно витпов'і́ла / т:а лиш уте́л:асе / А шо́ ў́на ма́ла каза́ти?; Фа́їно стера́їсе / і ти меш ма́ти; Ік меш фа́їно ў́ч'е́тисе / то ку́пйу тоб'і́ ро́вер; Молод'і́ / д'е́кувати Бо́гу / фа́їно жийу́т; Ти так фа́їно росказа́ла к'і́но / шо ни зна́йу / так / іґби́ йа сама́ та́мки бу́ла; Хло́пч'іку / а де́ ти наўч'е́ўсе ста́ршим так фа́їно видгово́р'увати? / мо́же / тебе́ до́ма ў́ч'е́йут пискува́ти? / ге? / кажи́; Дро́н'ч'ік перебра́ўсе / бо маў з ба́пкоў іти́ ў го́с'т'і / убра́ў анцуч'о́к / таї ни́ / би с'і́сти ї ч'іка́ти / а вин зал'і́с у спу́з'іне / таї ад'і́ йек фа́їно споден'ки́ поспу́зиў / і йе́к тако́му куда́с іти́? / нима́ ў шо кра́ш:е се перебера́ти / таї того́ ме сид'і́ти ко́ло ха́ти / ни сокоти́ўсе / таї сам себе́ покара́ў / мої / та ти ни криви́се / ни плач' м'ін'і́ ту́тки / ти знаў / шо тре: се сокоти́ти / то ч'о́ тепе́рки руйе́ш? / гаї ни руї / до́ста.*

ФА́ЙНО ВЕСТИ́СЕ – дотримуватися таких правил поведінки, які, на думку мовця, є позитивними: *То і д'і́ўч'іна / і хло́пец ма́йі фа́їно вести́се / гаї / о́змемо Ми́тра Ори́синого / вин фа́їно веде́ц:е? / ти бес хот'і́ла / шо́би тв'ії ч'олов'і́к маў таке́ пово́ж'ін'і? / хот'і́ла бес ци н'і?*

ФА́ЙНО ГОВОРИ́ТИ – дотримуватися вимог мовного етикету; бути ввічливим: *Вин ни на́ўч'іниї фа́їно говори́ти / йа ч'у́ла / йе́к вин с сво́йім д'е́дем гово́ри / так / іґ з верстако́м / то ч'ого́ ч'іка́ти вит тако́йі дити́ни / йік уна́ ви́росте? / ік у ниї з мали́х роки́ў це́го нима́.*

ФА́ЙНО ДІКОВА́ТЬ (ДЄ́КУЮ) – дуже (щиро) дякую: *Ву́їку / фа́їно Вам д'ікова́т' / шо заўда́ли м'ін'і́ цису́ бер'і́ўку; Фа́їно д'е́куйу вам / шо прийі́хали / ни погонорува́ли старо́ў ба́боў; Фа́їно д'е́куйу тоб'і́ / Мар'і́ч'ко / шо йіс видизна́ла / абе́з здоро́ва бу́ла / ти / твойі́ д'іточ'ки́ ї ч'олов'і́к / аби́ вам ус'і́м фа́їно ма́лосе; Фа́їно д'ікова́т' вам / шо пусти́ли кол'ідники́ў / абе́сте на́рик доч'іка́ли; Гаї / фа́їно д'е́куї і цулу́ї ву́їну ў ру́ку за т:о / шо ў́на тоб'і́ таке́ купи́ла / ану́ / наї йа ви́жу / йек ти цисе́ ў́м'і́йіш роби́ти / ни ў́стида́їсе; Фа́їно д'ікова́т' вам / Миту́н'ку / шо се ви́д'іли / шо соб'і́ поговори́ли / абе́сте ду́ж'і бу́ли; Фа́їно д'ікова́т' / шо ни погордува́ли / а прийшли́ до ме́не ў ха́ту / ви цим мене́ страшно́ пош'інува́ли / щ':е́ре вам д'е́куйу; Фа́їно д'ікова́т' / абе́сте ду́ж'і бу́ли / шо так йісте́ ф'ін'і́ помогли́ / напра́ўду / іґ би ни ви / то ни зна́йу / хто би цисе́ ў бе́рез'і мих ви́косити?; Йу́ц'ку / фа́їно д'ікова́т' / шо йісте́ ни пошкудува́ли ч'ісу́ / і цес кава́л'ч'ік ви́орали одови́ци / Бох вам за ц:е заплати́т / і ў сто рас би́рше дода́ст / Та ки́л'ко там то́го бу́ло / то таке́.*

ФА́ЙНО ХОДИ́ТИ (ТА́КІК СЕ ХО́ДИ; ШОБИ́ НИ БУ́ЛО ВСТИТ; ТА́КІК МА́ЇЩЕ ХОДИ́ТИ; ТА́КІК СЕ НАЛЕ́ЖИ) – бути акуратно

одягненим, дбати за свій зовнішній вигляд; дотримуватися тих правил поведінки, які сприймаються в селі зі знаком “плюс”: *Вин ужé з дéс'іт' рóкиў беж:úнки / алé дúвиц:е за собóў / фáйно хóди / ни скáжеш / шо то д'іт / а хто ни знáйі / подýмайі / шо стáршиї ч'олов'íк / Та вин іґ буў молодúї / то такóго штрамакá бýло пошукáти / унú ўс'і так хóд'ут / і ййгó пéрва сестрá / і рúн':иї брат жийé ш'і / то такá штрамáцка фам'íл'ійа; Марýс'ко / то дýже важнé / іґ д'íўч'іна фáйно хóди / бо йа дéколи такóго надúўйуйусе / шо гаш ни знáйу / шó дýмати / Бабó / ну а хлóпец ни так? / ци ви йімý лéда попускáйіте? / ч'ó ви лиш за д'íўч'іну кáжете? / Та бо йа с тобóў говóр'у / таї тогó так / тебé ўч'éйу / алé ти дóбре кáжеш / ус'í мáйут знáти / йек себé вестú і шо ни вóл'но робúти / бо то ўстит / то нифáйно / ік отáк н'ійéко ходúти / іґ дéкотр'і молод'í.*

ФАЙНЮ́СЬКИЙ (ФАЙНЮ́СІНЬКИЙ, ФАЙНЮ́ЦЬКИЙ) – те саме, що ФАЙНЕ́НЬКИЙ: *Фаїн'ýс'ка малá ў Андр'íйа / ш'і риґ два / таї ме д'івóч'іти / хлóпц'ам гóлу крутúти*; *Ік хóч'ут сказáти / шо хтоз дýже фáйниї / то каўт / такá фáйна / шо хот' кóло образúў кладú / ци такá / ік намал'óвана / такá / шо ни надивúўбисе / шо такóйі фáйнойі ш'і ни вúд'іў / а йік каўт / фаїн'ýц'ка / фаїнéн'ка / то це такóш фáйна / áле трóхи мéнче / ни такá / шо с'в'іт такóйі ни вúд'іў / шо óч'і свойí забувáйіш / ік на н'у се подúвиш / отакá тут ружнúц'а / мош сказáти / дóста нипогáна / фáйна / алé ўже ни скáжеш / страшнó фаїн'ýс'ка / такá / шо слиў нимá.*

ФАЙНЮ́СЬКО (ФАЙНЮ́СІНЬКО, ФАЙНЮ́ЦЬКО) – *присл.*, *пох.* від ФАЙНЮ́СЬКИЙ (ФАЙНЮ́СІНЬКИЙ, ФАЙНЮ́ЦЬКИЙ): *Áл:е йіс зробúла / áл:е пор'éч':ік / фаїн'ýс'ко ўс'о / до р'ідý / крáш:е бýти ни мóже; Наї тоб'í ў óч'і ни пáдайут вóлоси / фаїн'ýс'ін'ко прич'íшисе / таї тогдú стáнемо до знúмки; То хач':éна / алé ў ниї фáйно / ік л'ýби казáти мойá свáха / фаїн'ýц'ко / у нéйі ускрúс' мáйі бýти áбо так / або н'ійéк / н'ійéко / а йа бих сказáла / фáйно / ци дóста нипогáно / ци тикú гет нипогáно / ци мóже бýти / йа бóрше отáк бих сказáла / у мéне так'í словá на йізúк лóўйуц:е / а фаїн'ýс'ко / це ни з мóйі бéс'іди.*

ФАКТ ТОЙ (ДО́СТА ТО́ГО), ШО... – основне; суть у тому, що: *Факт тої / шо слóво по слóву / таї се шч'íпили бúтисе; Факт тої / шо молод'í пишлú жúти на стóрону / Ну таї дóбре / наї йіх жит'é вид них самúх залéжи / а ни вит тóго / шо хтос се м'іш'éйі.*

ФАЛАНДА́, -и́ – довгий і широкий одяг (*здеб.* плаття, спідниця); те саме, що й ФЕЛЕ́ҐА: *Убрáласе ў фаландý / таї стáла / йік цигáнка / лишéн' коўткúў велúких бракýйі / Е: / та ви дóбре ни призернýли / то ї коўткú йе /*

і на руках шош подзи́н'куйі; Убра́ласе ў фаланду́ / таї ву́лиц'і зам'іта́йі / ни́ би шош до́ма помоч'і́ / хот' кри́шку.

ФАЛА́НДАТИ – *знев.*, *згруб.*, ходити, марно витрачаючи час; вештатися: *Фала́ндайі вулиц'а́ми / а робо́та стойі́т / хто́ ме цис'і́ вакн'е́н'і пидлогі́ ми́ти? / хто? / Тот / хто йіх завакни́ў; Ік шош помоч'і́ понадв'і́р'у / то бойі́ц:е пйе́ти у вод'і́ намоч'е́ти / а йік фала́ндати вулиц'а́ми / то ни ди́виц:е / шо дош' / корти́т / таї іде́.*

ФАЛАСНУ́ТИ (ФАЛАЦНУ́ТИ) – вдарити: *Уна́ н'іч'о́ ни сказа́ла / лиш ота́к мо́кроў руко́ў фаласну́ла йіго́ наві́д'л'у*; *Нихот'іч'е́ жел'е́тком фалацну́ў соб'і́ па́лец / а то кроў поч'ур'і́ла / йо:ї / шо ми нама́лисе / до́ки йіго́ загу́т'кали.*

ФАЛА́ТІ, -я – *зб.*, 1) дуже старий, зношений одяг; лахміття: *На́в'іт' ко́ло ха́ти ни ході́ ў тако́му фала́т'у / бо ч'олов'і́к ни ме ма́ти на шо подиви́тисе / таї вид д'іті́ї усти́т*; 2) *перен.*, відірвані від чогось частини: *Оп:екла́ ру́ку / шки́ра зла́зи / то ад'і́ іке фала́т'і ви́си.*

ФАЛАХНУ́ТИ – спалахнути: *Кошар'ка ў моме́нт фалахну́ла / ш'е́с'т'і ма́йімо / шо ста́ін'у ўратува́ли / бо на под'і́ бу́ло поўно́ с'і́на / таї до ха́ти па́ру кро́киў / б'і́доч'ко мойа́ гир'ка́ / шо́ т:о могло́ бут'и? / То / Га́н'у / ни спиц'ійа́л'но мих ікиі́с роби́тник ки́нути на зе́мн'у т:о / шо ни докури́ў / а до б'іді́ бога́то ни тре́ба / ї до́бре / шо цим се скин'ч'е́ло.*

ФАЛА́ЦКАТИ (ФАЛЯ́ЦКАТИ) – *знев.*, бруднити: *Дру́г'і ни фала́цкайут так спо́н':і / ш'іну́йут / а ти? / убра́ў ч'е́сте / ї ус'о́ зафал'а́цкаў / грус' аш на ш'е́пц'і / ти шо? / л'іга́ў ци коч'е́ўсе на доро́з'і?*

ФА́ЛДА, -и – складка; часто – *у мн.* ФАЛДИ́, -и́в (-и́й): *Спин:и́ц'а у фалди́ / так іде́ / он:а́ би́рш'а / а пото́му три ме́н'ч'і / зно́ў би́рш'а / і три ме́н'ч'і / ота́к; Тоб'і́ фалди́ / так'і́ / йік на оцíі су́кни / ни пасу́йут / ти ў тако́му ро́бис:е призе́мкувата ї набога́то поўн'і́ш':а / розма́шист'іш':а / ік ти йе / тоб'і́ тре: шош таке́ / шобі́ клу́би ни випера́ли ї тото́ / шо на них / ни рокоши́лосе.*

ФА́ЛДОЧЬКА, -и – *зменш.* від ФА́ЛДА: *То так вигл'іда́йі / спин:и́ч'ка у фалдоч'ки́ / а на бл'у́с'ц'і / мор'а́цкиї ко́ўн'ір / вели́киї таки́ї / А де́ ви таке́ ўздр'і́ли? / У Ко́сов'і / ў Ну́с'і йе журна́л / і т:о м'ін'і́ се ўда́ло / д'і́ўч'інка ду́же фа́йно ў то́му вигл'іда́ла / і йа зна́йу / йек таке́ скройі́ти.*

ФАЛДУВА́ТИ – збирати в складки (у “фалди”): *Ни бу́ду фалдува́ти / ш:и́йу мо́рш'інку / у ме́не йе би́та / а ц':а така́ бу́де / нара́з'і наї так / Таї бу́деш у мо́рш'ін'ц'і / йік копи́ц'а / ши́рш'а / іґ до́ўш'а.*

ФАЛИ́ТИ – хвалити: *Йа гоноро́ва ў шко́л'і сид'і́ла / бо тебе́ фали́ли / каза́ли / шо ти наїпе́рший уч'іни́к / ну а таке́ ва́рто ч'у́ти; Дити́ну фали́ /*

але́ н'іко́ли ни перефа́л'уї; Ік йе за шо / то ч’о ни пофали́ти? / фали́ / але́ йік уна́ ота́к се зач’іса́ла / шо во́лоси стреп’іха́т'і ї нависа́йут / ік стр'і́ха / то ч’о ка́жеш / шо то фа́йно / пидохо́ч’уйіш йійі́? / Каў / бо м’ін'і́ се ўдайе́ / і йі́і так пасу́йі / йі́і зле / ік во́лоси зали́зан'і / отого́.

ФАЛИ́ТИСЕ – хвалитися: *Ту́тки нима́ ч’ем фали́тисе / ту́теч’ки пла́кати тре́ба* / *Ан:и́ / ану́ ни ква́псе / ану́ послу́хаї / шо йа скаў / так / то ни ўс'о гла́тко / але́ йек / з іко́го бо́ку се подиви́ти*; *Фали́ласе / і дофали́ласе / ма́йі тепе́рки / на со́б’і ўч’у́ла / до ч’о́го фал'і́н'і мо́же приве́сти*.

ФАЛО́Н, -а – фелон, риза: *Кс'онц у фало́н'і ўже бу́ў / Слу́жба ікра́с ма́ла се поч’іна́ти* / *ік ми прийшли́ / того́ с'в’іч’ки́ покла́ли по Слу́жб’і / л'у́де ўже розийшли́се бу́ли / і ми соб’і́ спок’і́йно покла́ли / абе́с се ни жури́ла / таґ зроби́ли / а св’і́ч’ку прийме́н:о покла́сти / коли́ бес ни клаў / і де́ бес ни покла́ў / ни ли́ш у це́р'кв’і / ік каза́ла он:а́ побо́жна жи́нка / на́в’іт' у по́ли* / *де соб’і́ хоч’*.

ФАЛЬБА́, -и – *пох*. від ФАЛИ́ТИ; хвастощі: *Абе́з зна́ў / за тоў фал'бо́ў н'іч’о́ до́брого нима́ / фали́ц:е / аби́ фали́лосе / мо́же / ікі́їс зохо́тиц:е на хати́ та ґрунта́* / *х’іба́ лиш оц:е́; Йе лиш он:а́ фал'ба́ / на їку мош приста́ти / це ік л'у́де тебе́ фал'у́т / а ни́ ік ти сам фали́с:е ци ік хат'н'і́ тебе́ фал'у́т / до не́ба пидно́с'ут*.

ФАЛЬКО́, -а́ – хвалько: *То фал'ко́ / і ш’і фал'ч’е́виї до то́го ўсе́го / тако́му ч’олов’і́кови ни мо́жно в’і́рити* / *А йа шо / в’і́р'у? / йа слу́хайу / шо вин роска́зуйі / та́к’ік іку́с ба́йку* / *таї м’ін'і́ ни шко́ди*.

ФАЛЬЧЄ́ВИЙ – лицемірний, фальшивий: *Тв’ії ву́їко / страшни́ї фал'ч’е́виї ч’олов’і́к / пози́ч’іў у мене́ ку́шку / таї ни вид:а́ў / ка́же / шо йа кому́с и́нчому да́ла / а ў не́го одна́ лиш ку́шка / йіго́; Мару́с'ко / абе́с йі́і ни в’і́рила / йа зна́йу / шо ви свойі́ / але́ то фал'ч’е́ва жи́нка / опході́ йійі́ дес'е́тоў доро́гоў* / *А йа їни збли́жуйусе з неў*.

ФАЛЬЧЄ́ВО – *присл*., фальшиво, лицемірно: *Йек мош так фал'ч’е́во с'в’і́ч’:іти? / ни бойе́тисе н'і л'уди́ї / н'і Бо́га / мої / таже́ тото́ мо́же верну́тисе т то́б’і ци ўпа́сти на твойі́ д'і́ти*; *Ди́виц:е ў о́ч’і / ї хитри́т / по не́му ви́тко / шо фал'ч’е́во гово́ри / зам’іта́йі йізико́м тото́ / шо ш’і ни заме́тено до кин'ц'а́ / шоби́ ўно про́тиў не́го ни ўберну́лосе*.

ФА́ЛЬЧЬ, -ю – лицемірство, фальш: *Там пра́ўди н'ікри́шку нима́ / ус'о́ бр'і́хн'і ї фал'ч’* / *каў вам / гет ус'о́ / н'іхто́ з них і бли́ско ни буў при тиї бе́с'ід'і / н'іч’о́ ни ви́д'іў і ни ч’уў / то йек могло́ бу́ти? / шо йім Вас'у́та могла́ шош прине́сти на фос'т'і́ / а ўни тото́ обмусо́лили / перекройі́ли / доточ’е́ли / таї так ш:и́ли нове́ і фал'ч’е́ве*; *Абе́з зна́ла / т:о / шо ўни ка́жут*

/ то ўс'о фал'ч' / нáв'іт' йа / старá бáба / знáйу / йек трéба би зробúти / áле хто менé слýхайі? / ў мéне д'в'і кл'áс'і / а ўнú ўч'éн'і / рузумнакú.

ФАЛЬЧЮВÁТИ – обманювати: *Ни в'ір' / бо вин фал'ч'ýйі / продáў йéблука по три рубл'і́ за к'íл'у / а бáб'і сказáў / шо вúйшло по два; Д'і́уц'і гóлу затумáниў / а сам ходúў з дрýгоў / то йек це се називаáйі? / фал'ч'увáў / йа так скáў / алé дóбре / шо ў бúрше ни зайшлó / оц:é дóбре.*

ФÁЛЯ, -і – *рідко*, 1) хвиля (на ріці): *Най дитúна купáйіц:е при бéрез'і / кóло тéбе / бо крок убúк / і фáл'а мóже збúти з них*; 2) *перен.*, подув вітру: *Тýтеч'ки / пéрет' хáти / ни йе стýд'ін' / а ік питú на бéрех / то змéрзнеш / фáл'а студéного вóздуху нач'éс мóже обв'і́йіти / і шó тогдú?*; 3) *перен.*, наплив почуттів, думок: *То такá фáл'а прийшлá / шо / вúтко / ч'олов'і́к ни знáў / шó с собóў робúти*; 4) *перен.*, певна кількість чогось, що умовно становить ціле, викор. як ціле: *Заклáли ў п'іч' он:ý фáл'у хл'і́ба / а потóму / дрýгу*; *Дош' ішóў у три фáл'і / он:á / дрýга / а трéта / дóўга / найдóўш'а / а грат буў такúй / шо усúй ц'в'іт побúў / ус'ó потúўк; Йéгоди берýт у дв'і три фáл'і / трéта / то пус'т'éч'і / ни знáйу / ч'ó йіх приймáйут / йа бих за тотó пйет' коп'і́йок ни даў / а ўни приймáйут / і с тóго мут шош робúти / бо ік н'і / то ч'ó би брáли такé н'іíеке.*

ФАМІЛІ́ЙНИЙ – родинний: *Н'іхтó н'іч'ó ни ўпов'ідáйі / áле там шош трáфилосе / лишéн' унú ни скáжут / то такá фам'іл'і́йна натýра / н'іч'ó на л'ýде ни винóс'ут і н'іч'ó погáного за свóйіх ни кáжут / і ни лúж за свóйіх / ўни делéк'і вид бр'іхóн' / це йе ў них.*

ФАМÍЛІЯ, -ї – 1) родина: *Вúтко / шо хлопч'і́ш'і / нáшойі фам'і́л'ійі; То фам'і́л'ійа / Мар'і́ч':іна бáба ї вýйна Катерúна / пéрв'і сéстри / а ц':і д'в'і / ўже вит пéрвих*; 2) прізвище: *Йéк твойá фам'і́л'ійа? / Слижýк?; Фам'і́л'ійу се ни запитáў / áле знáйу / дé вин жийé і йéк се називаáйі / то ч'олов'і́к з Малóго Рижнá / йіró хáта вúш:е цéр'кви / пид горбóм.*

ФАМІЛІЯ́НТ, -а – родич, член фамілійі: *Васú / ти знáйіш / шо по д'і́дови йа тв'і́й фам'іл'ійáнт? / мáма онóгди м'ін'і́ росказáла / шо м'ій д'іт тримáў сестрý твóйі бáби / йіх хáта отýтки на бéрез'і бýла / рáзом нидóўго жúли / бо ўнá молодóў умéл:а / знаў йіс цисé?*

ФÁНА, -и – прапор; корогва: *Ішлú с фáнами / з в'інкáми / тáк'ік годúц:е / ік шош такé се стайé / и:ї / ус'і́х цисé ч'ікáйі.*

ФАНЯ́ЦКАТИ (ФАНÁЦЬКАТИ) – псувати, бруднити (про одяг): *Ви ўм'і́йіте ш'інувáти ўбрáн'іч'ко? / н'і / ви звúкли фан'áцкати / а потóму зноў н'áўкайіте / шо хóч'іте новóго / а йéк на такé доробúтисе?; Ни вúдиш / шо спóн':і фан'áцкайіш? / питкотú / бо тýтеч'ки грус'.*

ФА́СКА, -и – один із видів дерев'яної діжки, розширеної внизу: *Водни́й фа́с'ц'і капу́сту наква́с'у / аў дру́гу / солони́ну набйімо́; Фа́ска / це нивели́ка бо́ч'іч'ка / поди́бна на висо́кий це́брик*; *Гаї див'і́ц:е / оц:е́ фа́ска / уна́ широ́ка / так вигл'іда́йі / йік вели́ке ведро́ / у ний до́бре держ'е́ти солони́ну / муку́ / а оц':а́ бо́ч'іч'ка ўже и́н'ч'а / ўна вуска́ ї висо́ка / за н'у н'іхто́ ни ска́же / шо то фа́ска / хот' пит солони́ну і ўна мо́же бу́ти*.

ФА́СОЧЬКА, -и – *зменш.* від ФА́СКА: *Кали́на бри́ндз͡у набива́ла ў фа́соч'ку / з неў на база́р' йі́хала / з'ет' видвози́ў / а две́ч'іру забера́ў / бо ў рука́х тото́ трад͡ж'ува́ти ни го́ден би / А Паўл'і́на / йа ви́д'іла / дв'і бер'і́воц':і ма́ла / уже́ с поро́жними верта́ласе / каза́ла / шо пишло́ і́йі сего́н:е / У не́йі ўрас до́бра бри́нд͡за / праўди́ва полони́нцка бри́нд͡за / ви́тко / л'у́де зна́йут / шо так беру́т / і і́йі ч'іка́йут / ік прип'і́з'н'уц:е / у дру́гих н'іко́го / а ў не́йі / о́ч'ір'іт'*.

ФАСТРИ́ҐА, -и – *здеб. у мн.*, ФАСТРИ́ҐИ, -ив (-и́к): шов, яким скріплюють частини одягу, готуючи його до примірювання; нитки, якими фастриґували виріб: *Ви́т'ігни фастри́ґу / ге́нде на пле́ч'ах лиши́ласе; Лише́н' шо ш:и́ла бл'у́зу / ш'і фастри́ґи ни повит'іга́ла; Га́н'ко / ану́ко подиви́се / ци ту́тки фастри́ґи ни лиши́лисе / бо за́рас прі́йдут цису́ су́кн'у забера́ти*.

ФАСТРИҐУВА́ТИ – зметувати: *Фастриґува́ти мо́жу / а́ле фа́їно ши́ти ш'і ни наўч'е́ласе / мене́ корти́т ус'о́ бо́рзо роби́ти / а ту́тки тре: до́брого терп'і́н'а / тако́го / ік у ма́ми.*

ФАСУВА́ТИ – 1) отримувати: *За ра́н'і ч'ерешн'і́ ву́їко фа́їн'і гро́ш'і фасу́йі / тогі́т зафасува́ў ті́л'ко / шо купи́ў м'іх кукуру́дз͡'інойі муки́ ї де́с'іт' к'іл' б'і́лойі*; 2) давати, виплачувати: *Ба́ба на шоти́жден' фасу́йі д'і́дови пйе́тку / шо́би маў на т'ут'у́н ци на пи́во / іґ ду́же скорти́т / а д'і́до склада́йі / пусте́ ни купу́йі / х'іба́ шош у ха́ту ци тики́ ба́б'і*.

ФАСУЛИ́НІ, -я – квасолиння: *Ад'і́ шо с фасули́н'а натереби́лосе / ану́ котра́с наї замете́ / котра́ цисе́ бо́рзо зро́би / ме шош ма́ти; Фасули́н'і ўже ви́сохло / ст'іга́ї йіго́ с тич'о́к / ї оту́т склада́ї.*

ФАСУ́ЛІ ЛОПАТКО́ВІ – те саме, що ЛОПАТКИ́: *Оце́с р'ет / це лопатко́в'і фасу́л'і / оту́тки р'ет бо́бу / а по́вид Вас'у́тинойі присади́би / два р'іди́ про́стих фасу́л' посад'у́ / б'і́лих / йіх ш'і ни сади́ла / і ш'і де́ржу пага́р' терка́тих / ма́йу тако́ш на нас'і́н'і.*

ФАСУ́ЛІНИЙ – квасолевий: *Фасу́л'іний борш' масни́й / таки́й / іґ з мн'е́сом / а бес фасу́л' / во́давий / нима́ ў не́му кле́їкости / Того́ ви ки́нули туда́ верм'іше́л'? / а йа ду́майу / ч'о ўна ў ч'ірво́н:ому борш'е́ви плі́вайі / ік і́йі та́мки ни ма́ло би бу́ти / а то ад'і́ ч'о*.

ФАСУ́ЛІ ПІ́ШІ – квасоля, яку не "тичькуют": *П'і́ш'і фасу́л'і ни сад'у́ / бо ўни́ м'ін'і́ ік'і́с твердова́т'і / а йе / шо сад'у́т / йа лопаткі́ л'у́бйу / широ́к'і так'і́ / жо́ўт'і / йімо́ шо дру́гиї ден' / і пригі́сно.*

ФАСУ́ЛІ ТИЧЬНІ́ (ТИЧЬКОВІ́) – квасоля, яка в'ється по тичці: *Вуйно / у вас ік'і́ фасу́л'і / тич'ков'і́ ци п'і́ш'і? / і по ч'о́му продайіте́? / А ви скаж'і́т / ікі́х вам тре: / бо ц'іна́ ўс'е́ка / за ік'і се пита́йіте?*

ФАСУ́ЛЬКА, -и – 1) квасолька: *Здоймі́ фасу́л'ку / ўна покоті́ласе пит стиў; Ужé скорн'е́лисе тот'і́ фасул'кі́ / шо ми бу́ли посаді́ли / пово́ли зач'е́ли сході́ти; О́ч'і так'і́ / йік фасул'кі́ / ў ко́го / вере́ / ўна ўда́ласе?*; 2) здеб. у *мн.*, *перен.*, стилізований елемент узору: *Цис'а́ соро́ч'ка с фасул'ка́ми / до нос'і́н'а / а оц':а́ / де па́порот' / бу́де с'в'іто́шна / тут м'ін'і́ тро́хи ц'іто́к ни стайе́ / а́ле до Велі́кон':а / хо́ч'у ві́к'ін'ч'іти.*

ФАСУ́ЛЯ, -і – квасоля: *Фасу́л'і по́ки шо ни сад'у́ / бо то ш'і засту́д'ін' / ч'о́ ўни ма́йут у земні́ ме́рзнути? / наї поки шо так; Шош укусі́ло / таї ад'і́ їка бо́л'фа ві́штрикла / така́ / ік фасу́л'а.*

ФАСУ́НОК, -нку – *рідко*, пайка; пакунок, що містить певну кількість чогось (напр., продуктів харчування): *Вас'у́тко / оц:е́ ваш фасу́нок / озмі́ тха́т'і / там йе риш / к'і́л'а цу́кру і ш':е шош / в'ід'і́ / сло́йік бри́ндз͡зи / ба́ба се под'ілі́ла усі́м / ч'ем ма́ла / і нам таке́ да́ла.*

ФАХКОТІ́ТИ – "добре, фийст горіти", палахкотіти: *У гру́б'і фахкоті́т так / іґ ма́йі бу́ти / аж гуде́ / так'і́ сух'і́ дрива́ ни ўра́с йе / а ц':і / л'укс / Йа бих так'і́ сух'і́ дрі́ўц'а на роспа́л держ'е́ла / йа бих ни ду́же з ні́ми розгон'е́ласе.*

ФА́ХНУТИ – спалахнути; однораз. дія стос. ФАХКОТІ́ТИ: *Сир'і́ дрива́ ни гор'і́ли / йа бу́хнула туда́ тро́хи на́хти / а то так фа́хнуло / шо йа ч'ут' твар' ни оп:екла́ / Ну та хто ч'уў таке́ робі́ти? / Бо́жеч'ку / та с такі́м мош кал'і́цтво диста́ти / на ўсе жит'е́ соб'і́ заробі́ти.*

ФАЦА́РНИЙ – *рідко*, неохайний, брудний: *Шо бі́ршого сказа́ти? / фаца́рна жі́нка / така́ ґазді́н'а / шо ў не́йі нима́ р'ід́у н'і ў ха́т'і / н'і понадв'і́р'у / Але́ жийу́т ш ч'олов'і́ком до́бре / А ви ві́тки зна́йіте? / та йіх жит'е́ / пит с'імома́ замка́ми / То йек дл'а ко́го.*

ФАЦА́РНИК, -а – неохайний чоловік; "капарник": *Йо:ї / йа ни го́н:а на це́го фаца́рника диві́тисе / і бигме / ни ўсто́йіш ко́ло не́го до́ўго.*

ФАЦА́РНИЦЯ, -і – неохайна жінка; "капарниця", "киринниця": *Йа ни су́д'у / а́ле то така́ / шо гі́ршойі нима́ / у нас у ста́їни л'і́пше / йік у не́йі ў ха́т'і / йа се брі́жу ў тиї ха́т'і с'іда́ти на ла́вицу / а йіґ деш шош тре́а заб'і́ч'і / йа бо́рзо / ко́ло поро́гу сказа́ла / шо ма́ла / ї наза́т.*

ФАШИ́НІ, -я – *зб*., гілля, зокрема верби, смереки, що викор. для укріплення берегів при спорудженні кашиць: *Памн'іта́йу / йеґ д'е́д'а каза́ў / шо ї́де руба́ти фаши́н'а / бо за́ўтра мут каши́цу роби́ти / зголоси́лисе ўс'і / шо побли́ску жийу́т / бо по́в'ін' ду́же бе́рех пидирва́ла / ш'і тро́хи / таї́ вода́ пид гор'і́хи пиди́їде / бога́то ни бараку́йі.*

ФЕ (ФФЕ) – *незм*., викор. у конструкціях, коли хочуть присоромити когось, негативно оцінюючи його дії, вчинки, слова: *Ф:е / Іва́нку / де́ йіс / наўч'е́ўсе так'і́ нифа́йн'і слова́ говори́ти? / то лише́н' пога́н'і д'і́ти таке́ мо́жут сказа́ти / А то ни д'і́ти / то ву́йко ву́йну Йіле́ну так клі́каў / сказа́ти / шо́ вин ш':е́ каза́ў? / Н'і / ни тре́ба / а́ле йа тебе́ про́с'у / абе́с н'ігде́ тото́ ни говори́ў / бо гу́би спу́хнут / ста́нут / ік постоли́.*

ФЕ́КАТИ – соромити, казати комусь "фе": *Ни фе́каї тут мо́йім д'і́тем / на свої́ подиви́се / ци ўра́с уни́ ў те́бе ч'е́мн'і? / ци нима́ тако́го / шоби́ дес ни послу́хали / ци сказа́ли ни т:о / шо тре́ба / за шо ни тре́ба ч'ірвон'і́ти? / ге? / н'іко́ли ни бу́ло тако́го?*

ФЕЛЕ́ҐА, -и – *згруб., знев.*, старий, зношений (чи й новий) широкий одяг: *Іде́ш на вес'іл'е́ / ми́жи л'у́де / а таку́ феле́ґу йіс убра́ла / на́в'іт' йа ў ниї́ се ўто́пйу / хто ч'у́ў? / убери́ шош спри́тишн'іш:е / Ви / бабо́ / се ни розум'і́йіте / то мо́да така́ / йа ни одна́ ў тако́му бу́ду.*

ФЕЛЕҐОВА́ТИЙ – занадто широкий одяг: *Ік шош широ́ке / низґра́бне / то каўт / фелеґова́те / це бл'у́ска мо́же бу́ти / су́кн'а / ікі́йс ле́йбик / о: / ви́диш / а за спо́н':і йа ни ч'у́ла / шоби́ так каза́ли / хот' у ме́не з йізика́ могло́ би ї таке́ се скоти́ти / ікшо́ би ўни бу́ли ду́же широ́к'і / йо́ / могла́ бих сказа́ти / але́ вид дру́гих за спо́н':і ни ч'у́ла / каўт / плаш' фелеґова́тий / ку́ртка / бл'у́за / і це знач'е́йі / шо ўно ни йе фа́йне / а таке́ / ік феле́ґа.*

ФЕ́ЛЕДЖІ, -я – 1) *зб*., те саме, що й ФЕЛЕ́ҐА: *С'т'ігни́ тото́ фе́ледж͡ж'і / убери́ оц:у́ су́кон'ку*; 2) *знев*., старий, зношений одяг: *Ви́жмакала фе́ледж͡ж'і / ўс'е́ке позбера́ла / наї́ со́хне / ко́ло ха́ти ш'і мож бу́де носи́ти.*

ФЕ́РБЛЯ ІГРА́ТИ (ЗИЙГРА́ТИ; ІГРА́ТИ ФЕ́РБЛЯ) – *знев*., вивищуватися над кимось, зневажливо ставитися до когось; "задуже гоноровуватисе": *Каўт / шо Іва́н фе́рбл'а ігра́ў / удава́ў с се́бе вели́кого па́на / а пото́му се ви́йівило / шо то б'ідак / б'іда́к вид б'ідаки́ў / прийі́хаў у село́ / так каўт / ад'і́ Митри́ха деш ч'у́ла / н'і́би шоби́ видизна́ти д'і́да / д'іт у не́го ту́тки жийе́ / з бли́ш:ойі ридн'і́ ма́їже н'іко́го нима́ / то прийі́хаў н'і́би видизна́ти / бо даўно́ ни буў / а сам се над'іва́ў / шо д'іт ч'е́мос йіму́ питсоби́т / таї / ви́тко / шож даў / але́ ни знати́ йек ни мих / бо ви́тки? / пе́н'ц'ійа мала́ / але́ прода́ў буў пе́рет' цим бич'ка́ / таї с то́го ўну́кови уд'ілиў / а мо́же / і ўс'о даў / вин л'у́би це́го хло́пц'а / ї каза́ла Нико́л'ч'іха /*

шо хáту ĭ присадúбу такóш на нéго ужé записáў / це йа ш’і даўнó ч’ýла / Ну таĭ наĭ бýде / а т:о / шо вин ни хот'íў се признавáти / шо б’ідáч’і / то вин се ўстидáў / таĭ хтó би за сéбе такé казáў? / йа бих самá говорúла / шо ўс'о дóбре / нáв’іт' іґ би бýло дýже зле / нáшим л'ýдем лиш попадú ў зýби / то дóўго мут смакувáти / так і тут / бо ў кóго цес хлóпец / сиротá / маў шукáти пúт:римки / ік ни ў рúн:ого д'íда? / таĭ н'іч’ó вин с сéбе ни ўдавáў / ч’éмниĭ / спок’íйниĭ / ни пйе / се ўч’éйі / алé дéкому ĭ ц:е нидогóда / тим / шо ни просихáйут / вин вигл'ідáў задýже гонорóвим; *Ік каўт / шо хтос фéрбл'а ĭграйі / то це знач’éйі / шо вин дрýгих ни поваж’éйі / н'іўч’óму йіх ни мáйі / вин одéн на ўсéму се розум’íйі / лиш вин одéн вартýйі / шобú йіго фалúли / лишéн' вин мóже соб’í позвóлити тотó / шо дрýґ’і ни гóн':і / отáк на кóждим крóц'і вин себé піднóси / і йа бих сказáла / і то ни лúш йа / шо такá л'удинá забогáто берé на сéбе / гúне велúких гонорúў / а йіх нимá / бо гóнир ни кýпиш н'ізайéк’і грóш’і / ну а йе / шо цéго ни розум’íйут / таĭ шо зробúти?; Івáнку / тих / хто велúкого фéрбл'а іграйут / забогáто покáзуйут с сéбе / такúх ни л'ýбйут і ни уваж’éйут / абéс цисé соб’í знаў / ти ш’і малúй / алé ік вúростеш / стáнеш пáрупком / то бес н'ікóли так ни робúў / а тепéрки скажú / ч’ó ти за фéрбл'а се запитáў? / дé йіс цисé ч’уў? / бо знáйіш / ч’ó йа се допúтуйу? / ни ўс'і молод'í знáйут / шо знач’éйі / фéрбл'а іграти / то бúрше стáрш’і / а ти / вúтко / дес цисé ч’уў / рас приĭшóў се запитáти / так? / гаĭ кажú / де йіс такé ч’уў*? / *вит кóго*?

ФÉРТИК – *незм*., 1) геть, зовсім*: Йа гет фéртик забýла / шó ти менé просúла купúти / тáк’ік видрубáло; Гет фéртик вúшепталисе з грóшиĭ / коп’íки ни лишúлосе*; 2) кінець; досить, вистачить: *Оц:é дам / таĭ фéртик / наĭ опхóд'уц:е / йек мóжут / бо бúрше ни мáйу; Сказáла / таĭ фéртик / бúрше ни м’іш’éйусе і ни ĭду тудá / ў мéне дóста свóйі гризóти*.

ФÉРТИК ЗАБÝТИ – зовсім не пам’ятати: *Йа фéртик забýла / шо сегóн:е мáйут дош’кú привéсти / М’íс'ко просúў / шобú хтоз буў дóма / ш’і ĭ накáзуваў / див’íц:е / абéсте ни забýли / а м’ін'í / йіґ заорáло / іґ бес бýла ни зач’éла цисý бéс'іду / то йа бих бýла ни нагадáла; Йоĭ / йа фéртик забýў / шо Кóц'о просúў приĭтú се подивúти / йек вин вознúцу рóби / хóч’і се порáдити / йеґ бýде л'íпше / дóбре / шо се нагадáў / а йік прúĭде Мирóс' / наĭ трóшки зач’ікáйі / йа мáхом / тáмки м’ін'í нимá ч’о се рос:úжувати / аг’í / вúдиш / мих забýти / а вин би се сéрдиў*.

ФИ́ЙСТ – *незм*., те саме, що ФИСТ:*Фиĭст гр'íйі / мóцно / д'éд'о роскáзуваў / шо такá спарнотá бýла ў сóрок пéршим рóц'і; Фиĭст морóс / трéба пса пустúти* / *бо змéрзне / пýс'т'у на дрит' / таĭ наĭ б’íгайі кóло хáти*; *Áл:е йіс сказáла / фиĭст фáйно*.

ФИНДІ́ТИ – *знев*., *згруб*., 1) говорити: *Ни финди́ / бери́ кош'і́л' / таї збера́ї барабу́л'і / уни́ ўже опсо́хли*; 2) скиглити, випрошуючи щось: *К'і́л'ко меш финд'і́ти / н'а́ўкати м'ін'і́ над ву́хом? / сказа́ла / і фе́ртик / ни бу́ду по сто разі́ў то́йі само́йі говори́ти / дво́д'і дити́ну саму́ се ни пуска́йі / запамн'іта́ї / і бі́рше ни руї / двеч'і́ру пі́демо / а за́рас / н'і.*

ФИНТИФЛЮ́ШКА, -и – *знев*., легковажна особа *жін*. статі: *Іва́нку / абе́с цису́ ни бра́ў / бо то финтифл'у́шка / ни меш ма́ти с ким жи́ти / А ў вас шо / йе ўгадач'і́ / ўни вам за ўс'о наперéт ка́жут? / ци ви збера́йіте ус'о́ / хто шо дес ви́гадаў / шобі́ ма́ти пронади́бйі?*

ФИ́РА, -и – віз, підвода; іноді *в порівн*.: *То фи́ра так тарахкоти́т по кам'і́н'у / М'і́с'о питси́паў шу́тру / того́ так ч'у́ти*; *Уваж'е́йко / ни потура́ї соб'і́ так / бо ско́ро бу́деш така́ / ік фи́ра / ік тот'і́ две́р'і / шо ў ста́їни; Росплека́йіс:е / і ста́неш така́ / ік фи́ра / йа каў / априри́ себе́ / і ўна слу́хайі / уде́н' се зде́ржуйі / а ўноч'е́ кра́т'ки ўстайе́ / і йіст / таї шо / ни бу́ду йа їйі го́лодом мори́ти / ўна бога́то ро́би / і то корти́т / И:ї / лиш'і́т / Одок'і́ / голоўне́ здоро́ўйі / а ўна у вас ду́же роби́тна і фа́їна / ну а си́ли му́с'ут ви́ткис бра́тисе / це л'і́пше / іґ бу́ти здохл'іко́м.*

ФИ́РКА, -и – *зменш*. від ФИ́РА: *Д'і́до фи́рку буў зробі́ў / і ми неў у п'іску́ їгра́лисе / а йа пу́тен'коў си́ноў води́ набира́ла / шо́би пл'а́цки на ка́мени спеч'і́ / та́к'ік сего́н:е ц:е ви́жу / йек йа тото́ м'і́с'у.*

ФИ́РКАТИ – 1) неввічливо, грубо говорити (здеб. – відповідати), виявляючи своє незадоволення: *Йизич'о́к притри́маї / і фа́їно с па́рупком говори́ / ни фи́ркаї / бо вин тебе́ ни хапа́йі / абе́с се ни бойе́ла*; 2) сердитися, робити комусь наперекір, виявляти нечемність: *Фи́ркала / таї дофи́ркаласе / хло́пец обду́маўсе / таї пишо́ў у ста́рости до йіий́ пе́рвойі сестри́ / а т:а така́ ра́да / шо їйі рот ни запера́йіц:е / куда́ їде / туда́ с'м'ійе́ц:е / ма́ла д'і́ўка ш'е́с'т'і / ої шо ма́ла.*

ФИ́РМАН, -а – візник: *М'іха́їло Мар'і́ч'ін робі́ў фи́рманом у колго́с'п'і / а ўна / дойа́ркоў / а ц:е йіх середу́ш:иї син; Мої / та ти ни фи́рман / шо так маха́йіш бато́гом / таї ко́ниї тут нима́ / шо йіс так розго́їкаўсе / аґ'і́ / та ўспоки́йсе / утриця́ї себе́.*

ФИРМА́НИТИ – правити кіньми, бути візником: *Тепе́рки хлопч'і́ш'і Іва́ниў фирма́ни / а́ле йек? / во́зи л'ітники́ў / меш ви́д'іти / дес популу́н':у вин пройіха́йі отамки ї заверта́йі на скру́т'і*; *У колго́сп'і фирма́ниў / а йік колго́с се роспа́ў / то вит:огди́ до́ма; Ви́диш / йек слова́ доку́пи се схо́д'і / фи́рман фирма́ни / кова́л' куйе́ / коса́р' ко́си / Але́ мош сказа́ти / шо лаїда́к лаїдаку́йі / л'о́нтра л'о́нтрайі / Йо / і таке́ йе / але́ йа за т:о / шо он:о́ сло́во прикли́ка́йі / т'е́гне поди́бне до се́бе / і хо́ч'і з ним ра́зом у р'іду́ стойе́ти.*

ФИ́РМАНКА, -и – дія за *знач*. ФИРМА́НИТИ: *Заробйе́йі на фи́рман'ц'і / ма́йі ш'е́с'т'і на ко́н'і / а́ле ко́ло них тре́ба до́бре крути́тисе*.

ФИ́РТКА, -и – 1) хвіртка: *Фи́ртка запе́рта ци утворе́на? / ану́ подиви́се*; 2) *перен*., *згруб*., щілина між двома передніми зубами: *Д'і́ўч'інка ч'е́мна / роби́тна / одно́ ни ўдайе́ц:е / шо нис задо́ўгиї ї тота́ фи́ртка мі́жи зуба́ми / Пара́ / ни суд'і́т / бо ў ва́шойі тако́ж нис ни таки́ї / йік напе́рсток / таї у ро́т'і йе два клонцач'і́ / уни́ їйі ни скаў / шо ду́же фаїн'у́т / А ви на се́бе се подив'і́т / ма́йіте так'і́ ли́ц'а / ік наї ни ка́жу / шо*.

ФИ́РТОЧЬКА, -и – *пряме і перен*., хвірточька: *Фи́рточ'ка зани́ска / ку́ри мут ч'е́рез н'у перел'іта́ти / от':і́ дв'і р'іб'і́ пере́т веду́т; Ўна се за́с'м'ійіла / йа ди́ўйусе / а мижи́ зуба́ми фи́рточ'ка / ікра́с мижи́ пере́дними / але́ то їйі ни пакали́т / Йо / але́ і ни геї фаїни́т*.

ФИРЦИКЛЮВА́ТИ – *рідко,* функціонувати: *Шоби́ жолу́док до́бре фирцикл'ува́ў / тре́ба йі́сти потро́шки / а́ле ўрас / тогди́ вин бу́де / іґ ʒ͡зиґа́рок*; *Васи́ / приїма́їте робо́ту / ус'о́ смих зр'іхтува́ў / уно́ фа́їно фирцикл'у́йі / гаї / ход'і́т див'і́ц:е*.

ФИСТ[1], -фоста́ – 1) хвіст: *Кит ц'і́лиц:е на шош / хо́ч'і штри́кнути / ад'і́ йек фосто́м полего́н'ки пома́хуйі / ану́ко б'іжи́ виджени́ / там / мо́же / по́т'ітко з гн'ізда́ ўпа́ло; С це́го ли́с'ічого фоста́ до́ста фа́їниї ко́ўн'ір ви́їде*; 2) *перен*., *згруб*., тонка дівоча коса: *Тої фист пакали́т д'і́ўч'іну / таки́ї / йік у ми́ши / йа йіго́ ўруба́йу / наї хо́ди пит:е́та / так л'і́пше бу́де; То ни ки́ска / а фист / нима́ шо запл'іта́ти / на́в'іт' за́пл'ітки ни помога́йут*; 3) *перен*.,одна штука худоби: *Ни знати́ шо нима́ / а́ле де́ржимо фист / таї по́рос'ітко йе; Ік ма́йіш у ста́їни па́ру фости́ў / то ти ґазда́*.

ФИСТ[2] – *незм*., дуже: *Фист попо́йі́ў / аш ч'е́рево забол'і́ло / То ни вит то́го / а вид зелен'ц'а́ / шо пе́рет цим буў найі́ўсе / абе́з зна́ў / ш'і ни так ме бол'і́ти; Фист моро́с / бо вижу / шо ў хоро́мах ведро́ з водо́ў заме́рзло / таї ви́кна так'і́ / іґ замуро́ван'і / н'іч'о́ ни ви́тко / шо надвор'і́ се д'і́йі / сейі́зими́ ш'і ни бу́ло тако́го / Йо / дес тро́хи лови́ло / але́ ле́кше*.

ФИСТ ПИДОЙМА́ТИ – гордувати кимось, чванитися, не заслужено вивищуватися над кимось: *Таке́ бу́ло б'і́н:е / так'е ниш'ісли́ве / а ле́да ви́їшло ў л'у́де / убра́лосе ў п'і́р'і / таї тепе́рки ад'і́ йек фист пидоїми́ло / іде́ / і с'в'і́та ни ви́ди / ми з Митри́хоў стоїімо́ / а ўна на́в'іт' ни здоро́ўкайіц:е / Та ўна могла́ ї ни ви́д'іти / вас граби́н'і бу́ло затули́ло / йа тогди́ тако́ш ішла́ ї ле́дви вас уздр'і́ла / а ўна так се ни роз:ера́ла*.

ФИ́ФТІНКА, -и – пронос: *Ни йіш зеленцу́ / бо диста́неш фи́фт'інку; Ік фи́фт'інка / то н'ійе́ких ходи́ў нима́ / мус ха́ти держ'е́тисе / А м'ін'і́ ўже ле́кше / Таї наки́л'ко? / на ти́л'ко / шоби́ ї́ти б'і́гати з д'ітми́ / так?*

ФИ́ЦКАТИ – 1) брикати, хвицати: *Коро́ва фи́цкайі / ч'ут' пу́т'н'у ни переверну́ла / а йіґ да́ла фосто́м м'ін'і́ по лици́ / то ад'і́ іка́ їду*; 2) *перен.*, те саме, що ФИ́РКАТИ: *Д'і́ўка ус'і́м фи́цкайі / таї хто таку́ засва́тайі? / сватач'і́ т'іка́йут / бо куму́ тре: ў ха́т'і б'іди́?*

ФІ́ВКАЛО, -а – свищик: *Шо́ ц:е за таке́ ф'і́ўкало / шо ни ф'і́ўкайі? / ду́йу / а то н'іч'о́ ни ч'у́ти / Бо ти па́л'цем закри́ў ди́роч'ку / ї уберну́ў йіго́ ни так / ік ма́йі бу́ти / ану́ се подиви́; Та то ни д'і́ўка / а ф'і́ўкало мад'а́рске / ле́д'а шо / а ўна ўже се кри́ви / скі́гли / куда́ з неў іти́?*

ФІ́ВКАЛЬЦЕ, -я – *зменш.* від ФІ́ВКАЛО: *Куп'і́т м'ін'і́ ф'і́ўкал'це / але́ таке́ / йік у ву́їкового Васил'ка́ / гаї див'і́ц:е / йа вам роска́ў / іке́ ўно див'і́ц:е суда́ / їке ўно завели́ке / мамо́ / див'і́ц:е.*

ФІ́ВКАТИ – свистати: *Ни мо́жно ф'і́ўкати ў ха́т'і / бо гро́ш'і проф'і́ўкайіш / А ўни ўже се ви́ф'іўкали / шо н'і?; Напи́ўсе / таї ф'і́ўкайі / ви́тко / шо ве́село ч'олов'і́кови / проф'і́ўкаў гро́ш'і / таї ра́дуйіц:е / Ну та бо йе ш ч'о́го / з гри́шми т'е́шко / а без них / ле́кше.*

ФІ́ВКНУТИ – 1) свиснути: *Ти зноў у ха́т'і ф'і́ўкнуў? / мої / та ки́л'ко м'ін'і́ тоб'і́ каза́ти / шо ф'і́ўкати ў ха́т'і ни годи́ц:е? / тоб'і́ ма́ло Мо́ч'іри / ци йік ідеш дго́р'і / ци йік на ўло́з'і? / ге? / А йа гада́ў / шо ви пишли́ ў обори́х / таї ни мете́ ч'у́ти*; 2) *перен.*, дуже швидко промайнути (про час): *Бли́жиц:е весна́ / уже́ ў во́здус'і ч'у́йіц:е / але́ то лиш л'у́тиї / і ш'і ўс'е́ке го́н:о бу́ти / зима́ ш'і ни ўтекла́ гор'і́ / ўна ш'і доч'е́куйі сво́го / а йа сего́н:е ходи́ла їкес л'іка́рство вибера́ти / і вит ти́ску / і вид д'іабе́ту / му́с'у пи́ти ко́ждиї ден' / таї таке́ / гада́ла / шо ш'і пойі́ду пото́му у Вижни́цу / поди́ўйусе іко́гос нас'і́н'а / бо йа л'у́бйу / би ўно ў ме́не бу́ло напере́т / а то ч'ес ф'і́ўкне / тре́а с'і́йіти / а то нима́ ўсе́го / шо ти хоч' / таї тогди́ бере́ш / шо йе / нима́ ш ч'о́го вибера́ти / то ўже пи́ду за́ўтра / шоби́ ма́ти пид руко́ў / тре: напере́т здобу́ти ус'о́ / таї тогди́ ч'іка́йіш тепла́ / коли́ ўже мош бу́де се пока́зувати ў горо́т і шош пор'ітква́ти / пра́ўда ци н'і?; Тот наїкра́ш:иї ч'ес / шо мош бу́ло понадв'і́р'у шош зроби́ти / ф'і́ўкнуў / таї мус ч'іка́ти / а то ад'і́ їк'і го́ри / зна ти́жден' зат'ігло́се; Ч'ес ф'і́ўкнуў / і нима́ / йіго́ ни наздожене́ш / абе́с шо роби́ў / таї тепе́рки мус виходи́ти с то́го / шо йе / за цес ти́жден' му́сиц:е посади́ти / клич' Паўл'і́ну / Кали́ну / Насту́н'а при́їде / О́л'ка наї з М'і́цеў се догово́ри / таї завесну́йімо / нима́ б'іди́ / а сла́б'іс'т' / ви́диш / ни ди́виц:е на весно́ван'і / ўна се ни пита́йі / коли́ би їйі л'і́пше при́йти / натхо́ди / коли́ хо́ч'і / і на ц:е нима́ ра́ди / мус мири́тисе / рас ни го́ден йійі́ се збу́ти.*

ФІ́ҐА, -и – дуля; знак зневажливого ставлення до кого-небудь: *Уни́ вид ме́не ф'і́ґу диста́нут / а ни́ с'і́но / Йо:ї / та ч'о́ ви так т'е́шко за них се*

ўз'ели? / вам перéйде / таї ви ни йіх / а йіх кориўку пошкудуйіте / йім ни тре: давáти / кориўка наї мáйі.

ФІ́ҐА З МА́КОМ – те саме, що ФІ́ҐА; абсолютно нічого (не мати, не дістати та ін.): *Уб'іц'éли / шо помóжут / а шó дáли? / ц'ілý ф'і́ґу з мáком / Ну та тикú шош дáли / ни с порóжними рукáми се вертáйімо*.

ФІҐЛЄ́РЬ (ФИҐЛЄ́РЬ), -ірá – жартівник: *Унá ни схот'і́ла їти за нéго / бо то ф'іґл'éр' / вин ни до робóти / йімý лиж би с'м'і́шки та гóйки / Йо / скрúпоч'ку пит пахý / таї пишóў / йігó бúрше н'іч'ó ни опхóди / а ви роб'і́т соб'і́ / шо хóч'іте / подив'і́ц:е / шо гет úн'ч'а натýра / ік у йігó д'éд'і / н'ікрúшки нимá вид нéго і на твар' тикú / моí / йек то йе*.

ФІ́ҐЛІ, -ів – витівки, жарти: *Он':і́ ф'і́ґл'і ў голов'і́ / бúрше н'іч'ó / Наї бýде / шо ўна такá розмайі́та / весéла / áле шо робúтна / то робúтна / с такóў лéхко жúти / ўна соб'і́ говóри / а йа лиш дес нúдес слóво скаў / таї обóм дóбре / це / Йілé / л'і́пше / ік хмур'éк.*

ФІ́ҐЛІ В ГОЛОВІ́ КОМУ́С – хтось хоче жартувати: *Ої зелéна полонинá / ў полонин'і́ ч'і́ч'ка / ни буў би йа ў полонин'і́ / іґбú ни Мар'і́ч'ка / так / Мар'і́ч'ко / ци н'і? / И:ї / лиш'і́т пустé / вам ф'і́ґл'і ў голов'і́ / а м'ін'і́ ни до с'п'іванóк / ви ни вúдите / ч'ем йа зáн'іта? / л'і́пше бéсте помоглú оцéс кóўпч'ік виткотúти / Та йа ни лиш кóўпч'ік / йа тоб'і́ шо хоч' виткóт'у / Д'ікoвáт' фáйно / алé бúрше н'іч'ó ни трéба / лиш оц:é*.

ФІ́ҐЛІ-МІ́ҐЛІ, -ів – те саме, що ФІ́ҐЛІ: *Тоб'і́ ф'і́ґл'і м'і́ґл'і ў голов'і́ / а ў мéне кýпа робóти / ни кýпа / а д'в'і / отак'і́ / йік от:ó с'і́но.*

ФІ́ҐЛІ ПОКА́ЗУВАТИ – робити комусь наперекір; вести себе нечемно, виявляючи непослух: *Ідú йіш т:о / шо йе / ни покáзуї ф'і́ґл'і / бо йа мóжу се ўсéрдити / ї тогдú тоб'і́ н'іч'ó ни ме смакувáти / а так / озмú т:о / шо на стол'і́ / а потóму скáжеш / шо бес ш':е хот'і́ў*.

ФІ́ҐУ ПОКАЗА́ТИ (ДА́ТИ, ДИСТА́ТИ, ЗАРОБИ́ТИ, МА́ТИ, ПРИНЕ́СТИ, СКОРИСТА́ТИ, СКРУТИ́ТИ) – *знев*., *згруб*., вислів викор. у ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити категоричне несприйняття чогось; коли акцент ставиться на "нічого", "зовсім нічого" (не заробити, не мати, не принести та ін.): *Тхáт'і ф'і́ґу прин'і́с / а нú грóш'і*; *А шó ми с тóго мáйімо? / велúку ф'і́ґу*; *Робúў пиў л'і́та / а дистáў ф'і́ґу / ц'ілé н'іч'ó*; *Покажú йім ф'і́ґу / та наї шурýйут с хáти*; *За ц:у порáду ни хоч' ф'і́ґу? / отакý / велúку / круглу? / йа мóжу ї дв'і дáти.*

ФІҐУРО́ВИЙ – про того, хто має гарну фігуру; інколи зі *знач. іронії*: *Жúнка фáйна / ф'іґурóва / н'іхтó би ни сказáў / шо ўна ужé дóста нимолодúх рокúў; Нипогáна / алé задýже ф'іґурóва / іґбú трóхи стесáў з:áду і доклáў сперéду / шобú пáзуха ни бýла порóжна / то бýло би крáш:е.*

ФІ́КСА, -и – металева зубна коронка: *Гаї скажи́ / ци йе ро́зум / зроби́ти соб'і́ ф'і́ксу? / здоров'і́с'киї зуб убра́ти / шоби́ ў ро́т'і бу́ло зо́лото / то так вигл'іда́йі / іґ би за зуп кава́лок куле́ш'і зач'іпи́ўсе.*

ФІКСА́ТИЙ – про того, хто має на зубі (чи зубах) металеву коронку (коронки): *Вин ф'ікса́тиї / ік се за́с'м'ійі / то ўси́ї рот блиш':е́ч'іі / лиш покла́нцуйі зал'і́зними зуба́ми / кланц / кланц.*

ФІКСА́ЧЬ, -я́ – особа *чол.* статі, яка має насаджені на зубах коронки: *За не́го ка́жут / ф'ікса́ч' / бо маў у ро́т'і ф'і́кси / на пере́дних зуба́х / а тепе́рки нима́ / вин йіх с'т'ігну́ў і покла́ў так'і́ / йік се нале́жи / б'і́л'і / а́ле пр'іж'іч'ко́ван'і лиши́лосе / йіго́ ни здо́ймеш.*

ФІЛІТО́ВИЙ – фіолетовий: *Ф'іл'іто́виї сви́дрик до це́йі спин:и́ц'і ду́же пасу́йі / то компл'е́кт ви́йшоў; Купи́ ружеву ко́ўдер'ку дити́н'і / а ни́ ф'іл'іто́ву / бо ф'іл'іто́ве / то старе́ч'е / смутне́.*

ФІЛЬЦИВНИ́К, -а́ – фальцювальник: *Ф'іл'циўника́ / тако́го / шо лиш би ф'іл'цува́ў / ни наїма́йут / уже́ йік ма́їстер / то вин ус'е́к'і роботи́ ўм'і́йі роби́ти / у не́го йе ўс'і приспосо́би до це́го / так у нас бу́ло / йік ха́ту кла́ли / уни́ ўс'о роби́ли.*

ФІЛЬЦУВА́ТИ – фальцувати: *Ф'іл'цу́йут ги́мбликом / так'і́ ре́ўч'іки на до́с'ц'і ро́бйут / але́ на то́му тре: се розум'і́ти.*

ФІН, -а́ – хрещеник: *То м'і́ї ф'ін / йа йіго́ до хресту́ держ'е́ла / а пото́му ба́вила / йіґ Га́н'а пишла́ бу́ла ў поса́тку / ад'і́ ікы́ї ви́рис / лиш н'іўро́ку / д'іўкы́ аш прич'іка́йут / ік йіго́ уздр'у́т / аш пиш':е́йут.*

ФІНА́, -и́ – хрещениця: *Це дон'ка́ мо́йі ф'іни́ / уни́ ў Ца́рин'і жийу́т; Оц':а́ пи́санка / то мо́йі ф'ін'і́ / йа йій списа́ла; Му́с'у іти́ здоро́вити Мару́с'у / бо то мойа́ ф'іна́ / а сего́н:е / Богоро́диц'і.*

ФІНА́НЦ, -а – *заст., здеб.* у *мн.*, ФІНА́НЦИ, -ив – прикордонна (берегова) охорона; стежила, щоб ни було порушення кордону, який проходив по ріці Черемош: *Одно́го ра́зу ве́зли на ч'оўн'і́ по́рос'і / уно́ завереш':е́ло / а ф'іна́нци ўч'у́ли / таї зач'е́ли з бе́рега стр'іл'е́ти; Ф'іна́нци ходи́ли бе́регом с псом / і сторожи́ли / з ни́ми ни го́ден буў договори́тисе / уни́ ни їшли на т:о / шоби́ закрива́ти на шош о́ч'і / на́в'іт' он:о́ о́ко / ле́д'а попусти́ти / і то ни хот'і́ли / бо каза́ли / шо ни хо́ч'ут утрач'е́ти слу́жбу / ік на їкес пору́шен'і пити́ / ни пид:ава́лисе на ц:е.*

ФІРА́НОК, -нка – фіранка: *Зат'ігни́ ф'іра́нок / наї со́нце ни бйе ў о́ч'і / Ни зна́йу / де́ йісте́ уздр'і́ли со́нце / ту́тки ура́с за́т'інок / та́к'іґ би на дош' се збера́ло / гру́ш'а ўс'о заступа́йі / іке́ со́нце?*

ФІРА́НОЧЬОК, -чька – *зменш.-пестл*. від ФІРА́НОК: *То малé викóнце / áле ї тут наї би буў ф'íрáноч'ок / фаїн'і́ш:е бýде / і ни ме кóждиї / шо іде пóпри хáту / зазерáти / а шó ў тим викóнци се рóби*?

ФІ́ТЬКАТИ – 1) підкидати дитину, розважаючи її: *Ни ф'і́т'каї так дити́ну / бо ш'і ўпáде / Бóже борони́ / та шош соб'і́ збáви*; 2) розтринькувати (про гроші): *Ф'і́т'кали грúшми дóти / дóки бр'іхтáшка ни стáла порóжна*; 3) те саме, що ФИ́РКАТИ: *Ф'і́т'кайі тим рóтом / ік ни знáйу / ч'ем*; 4) *перен*., *знев*., вештатися; ходити без діла: *Ф'і́т'кайі спин:иц'áми / аш пóрох се здоїмáйі / с'і́ла би ўже мáком / та би с'і́ла*.

ФІ́ТЬКАТИ ГРИ́ШМИ (РОСФІ́ТЬКУВАТИ ГРО́ШІ, ГРО́ШИКИ) – неощадливо витрачати кошти: *Ну та йік ни ш'інувáти коп'і́ку / ї отáк ф'і́т'кати грúшми / ік уни́ соб'і́ позвол'éйут / то дé ў хáт'і шош задéржиц:е / притри́майіц:е? / то ўс'о мáхом ідé ў нов'і́ ч'еревúки / ў лáхи / ў дитин'éч'е ўбран'é / а нашó дити́н'і / се питáйі / ти́л'ко ўбран'á? / ўна ростé / за пúўрик ад'і́ йек ви́гут'іла / лиш н'іўрóку / а ўни купýйут і купýйут / таї шó ти зрóбиш / И:ї / лиш'і́т пустé / мáйут / таї трáт'ут / уни́ молод'і́ / а молоди́м / Ан:и́ / ус'éкого трéба / то ни т:о / шо нам / йіх корти́т мáти / фáїно соб'і́ се ўберáти / кудáс пити́ / ўни по и́нчому розум'і́йут жит'é / ік ми / таї так мáйі бýти / дóбре / шо йім дóбре; Заробúйеу / бабó / нипогáно / алé грúшми ни ф'і́т'кайу / бо тре: малóго ви́ўч'іти / то ўже вит:епéр мус за ц:е дýмати / Йек? / та то ш'і шкóла / ш'і пáру рóкиў до постýпан'а / Ікрáс ти́л'ко / шоби́ шош накладáти / шоби́ бр'іхтáшка бýла пóўна / тугéн'ка*.

ФІТЬО́ХА, -и – *згруб*., те саме, що ФІ́ФА́ЧЬКА: *Ви́жу / шо с цéйі д'і́ўки ви́росте дóбра ф'іт'óха / от:ó ни он:óму гóлу закрýти / И:ї / то ш'і делéко до тóго / їйі ш'і ни он:ý кулéшу трéба з':і́сти.*

ФІ́ФА, -и – те саме, що ФІ́ФА́ЧЬКА: *Гаї диви́се / гéн:е пишлá жи́нка у фýс'ц'і по молоди́цки / унá ї тепéр фáїна / а мойá бáба роскáзувала / шо до нéйі тв'íї вýїко ходúў / áле стар'і́ видговорúли / казáли / шо ф'і́фи ў нев'істкú ни хóч'ут / мóже / ї банувáў за неў / бо ни женúўсе дóти / дóки ўна се ни вид:áла / а тепéрки / шó ти гадáйіш? / бýде вес'іл'é / йігó унýк берé Мар'і́ч'ку / онукý цéйі жи́нки / Гóсподи / шо напи́сано / тóго ни обминéш / абéш шó робúў / н'іч'ó ни помóже.*

ФІ́ФА́К, -а (-á) – 1) самовпевнений, гордий парубок; "штрамак": *Ік тв'íї тáто буў пáрупком / то такóго ф'і́фака ш'і трéба бýло пошукáти / гáла пáла ни нáїдеш*; 2) *знев*., гульвіса: *Мар'і́ / диви́се самá / йа н'іч'ó ни каў / áле то ф'і́фак / а тоб'і́ до жит'á трéба / шобéс мéнче гризóти мáла.*

ФІ́ФА́ЧЬКА, -и – 1) гонориста дівчина; "штрамачька": *Іва́нова дон'кá / ф'іфáч'ка / дé ўна бýде на Кóц'а се дивúти?*; 2) *знев*., легковажна дівчина:

Ф’іфáч’ка / вúўберайц:е / та лиж зýби продайé / с такóў хóч’ут ходúти / áле ни свáтайут / на дáн'ц'ах ïйі хапáйут / алé / сам’í вúдите.

ФÍШКА, -и – *згруб*., *знев*., анальний отвір; те саме, що ГУДЗИ́ЦЯ: *Убрáласе йіс у такé корóтке / шо ф’íшку вúтко / ўстидáла бес се ў такóму ходúти; Сховáї своўý ф’íшку / переберú úнч’і мáйточ’ки / бо цис'í / шо на тóб’і / рос'т'іглúсе*; *Убрáласе ў так’í мáйітки / шо вúтко ф’íшку / то шо? / рóдич’і ни вúж'ут / йеґ д'íўч’іна зибрáласе на р'ікý? / Вýїно / тепéреч’ки ў гал'кáх н'іхтó ни купáйіц:е / ус'í мáйут купáл'ники / вáш’а ўнýка такóш мáйі такúї самúї / у нéму плúвайі / ви шó гадáли?*

ФІЯ́ВКА, -и – *здеб. у мн*., ФІЯВКИ́, -вóк – фіалка; первоцвіт; перші весняні квіти взагалі: *У март'í зацвитáйут ф’ійáўкú; У горúц:и Мар'íч’іному поўнó ф’ійавóк / ікúх хóч’іш / то йе на шо подивúтисе / у дрýгих бур'інú тогúд'н'і х’ітáйуц:е / а тýтки ч’іч’іч’кú ростýт / і то он:á крáш’:а вид дрýгойі*; *Ужé ф’ійаўкú зацвúли / жóўт΄і / сúн΄і / ч’ірвóн΄:і тéмн΄і / мої / йек то фáїно / йек скрáс'уйі подв’íр'і*.

ФІЯ́ВОЧЬКА, -и – *оцінно-пестл*. від ФІЯ́ВКА: *Посад'ý ф’ійавоч’óк / йа страшнó тотó л'ýбйу / унú видúїдут / і ч’існич’óк зацвитé / ў мéне ни лиш прóстиї йе / алé ўс'éкиї / нáв’іт' подúбниї на хаўкалá*.

ФІЯ́КОРЬ, -я – *заст*., легкий екіпаж (здеб. у містах): *Д'íдо роскáзуваў / шо гентáм / ік вин ходúў до шкóли / а вин дýже дóбре уч’éўсе / профéсор' лиш’éў йігó зáм’іс' сéбе / шобú вин провáдиў урóки / і так ни раз бýло / бо сам Тúс'ак с Тис'акóвоў с'ідáли у ф’ійáкор' / і йíхали ў Шéшори / тáмки зберáлосе вид:ихáти добúрне товарúство*.

ФЛЕЙТУ́Х, -á – *знев*., важка неповоротка лінькувата людина: *Гаї / берúсе за шош / ни сидú / йік флеїтýх / бо самó н'іч’ó ни зрóбиц:е / Бабó / ни жен'íт / ни пидгон'éїте так / бо йа ўч’éра так се ўробúў / шо рук ни ч’ýйу / А кóло ч’óго / л'ýпч’іку / так йіс се змýч’іў / так натсáд'уваўсе? / А дв’і пýтни водú / пóўн'і поўн'íс'к’і / у горп хто вúн'іс? / хто дривéц помúх упилúти / це х’ібá мáло*?

ФЛЕШОВА́ТИЙ – товстий, набряклий: *Цис'á жúнка фáїна / набúта / а Вас'ýта флешовáта / дé ўна фáїна*?; *Гéздеч’ки вúд'іла твóго сус'íда / такúї флешовáтиї стаў / шо йа придиўўéласе / шобú пизнáти / мої / ци ни слабúї / ти ни ч’ýла? / бо йек за пúўрик так’í телесá вúкохати?*

ФЛЄ́К, -у – 1) здеб. у *мн*., ФЛЄ́КИ, -ив – нутрощі свині чи якоїсь іншої тварини: *Оц:é лишú / то дóбре / а тот'í фл'еки / фл'éшки / шо ў пýтни / закопáї / áбо даї псóви / лиш ци схóч’і*?; 2) *згруб*., зіпсовані, потовчені фрукти, ягоди: *Тýтеч’ки йігúт нимá / ч’éсто фл'ек се зробúў*; 3) *згруб*., про негативну оцінку надмірно товстої, на думку мовця, людини: *Фл'éки вúс'ут*

/ тр'ісу́ц:е / ік уна́ ідé ци се см'і́йі / а́ле Пара́ска цим се ни жу́ри і н'іч'ó с тóго ни рóби / йі́йі ĭ таґ дóбре / А ви́тки ви зна́йіте? / мóже / ўна лиш ни пока́зуйі / шо т:о йі́йі му́л'і́йі?

ФЛЄ́КАВИЦЯ (ФЛЄ́ҐА; ФЛЄ́ҐАВКА; ФЛЄ́КАВКА; ФЛЯ́КАВКА), -і (-и) – результат негоди – дощу, танення снігу, унаслідок чого на поверхні землі утворюється “грусь”, “болотє”: *Ік ка́жут / фл'éґа / фл'éґаўка / фл'éкавиц'а / то це йе сту́д'ін' / дош / н'ійéка погóда / шо хóч'іц:е тогди́ лиш у ха́т'і сид'і́ти і гр'і́тисе / фл'éкаўка / це ік розмóкла земн'а́ / грус' пид ногáми / шо т'éшко ĭти / с'н'іх ростайé / таĭ стайéц:е болóто / оц:é фл'éґавиц'а / а фл'у́та / це па́дайі з нéба / с'н'іх / дош' / в'і́тер / таĭ тогó пид ногáми такé се рóби / фл'у́та мóже роби́ти фл'éкаўку / о: / а йік каўт / фл'у́та / то каў / це трóхи и́нче / це дош' с:н'і́гом / то такóш нигóда / алé в'і́тер / дош' і с'н'іг / ша́рґа / це дес тогди́ / іґ зима́ се зач'іна́йі / ш'і морóс ни ўдéриў / а ўже зима́ дайéц:е зна́ти / отака́ ту́тки ружни́ц'а / ти се пита́ла / а йа ўч'éра за ц:е нагада́ла / такé мóже бу́ти і ў кинци́ зими́ / весна́ ўже хóч'і приĭти́ / а зима́ ш'і се ни ўступа́йі / таĭ ми́жи ни́ми зач'іна́йіц:е / хто пéршиĭ? / хто ту́тки голоўн'і́ш:иĭ? / кóжде дошу́куйі свóго пра́ва*; *Ч'óботи поч'ур'і́ли / бо ад'і ĭка фл'éкавиц'а / а шо ўбера́ти? / у ґумака́х сту́д'ін' / убра́ла бих / алé йек?*

ФЛЄ́ШЕЧЬКА, -и – пляшечка: *У циĭ фл'éшец':і бу́ли крóпл'і вит сéрц'а / абéс так'і́ сам'і́ купи́ла / і тих цуки́ркиў / шо холод'у́т*.

ФЛЄ́ШКА, -и – пляшка: *Уперéт бра́ли фл'éшку ци д'в'і гор'і́ўки / колач'і́ / таĭ ішли́ на вес'іл'é / пóўницу потóму дава́ли / коли́ тóму р'ет / бу́ло / шо ма́ма пекла́ колач'і́ / хот' і ни зна́ла / ци мут кли́кати / ану́ік закли́ч'ут / а колач'і́ў нима́ / шó тогди́ роби́ти? / це тепéрки мош купи́ти / а гента́м / н'і / колач'і́ га́ла па́ла ни продава́ли / муз бу́ло печ'і́*.

ФЛИ́НЬКАТИ – *знев*., *згруб*., плакати; скиглити: *Ану́ ни фли́н'каĭ м'ін'і́ тут / бо йа ни зна́йу / шо с тобóў зрóбйу / ти ч'уў / шо дóхтор' сказа́ў? / ци ти хóч'іш зноў соб'і́ зароби́ти*? / *ш'і па́ру ден' с ха́ти н'і на крок*; *Ни фли́н'каĭ / Феду́ц'у / бо то н'іч'ó ни помóже / д'éд'а каза́ў / Бóже борони́ розбера́ти рóвер / бо хто йигó потóму зберé?*

ФЛІШШЄ́НА, -и – пляшечка: *У циĭ фл'іш':éн'і óцит йе / йа суда́ йигó перели́ла / абéз знаў / шо то ни гор'і́ўка / ĭ абéс н'ікóго тим ни приĭма́ў / А за кóго ви менé ма́йіте? / тажé йа ни йе пйін'у́х оста́тниĭ / йа ш'і н'ух ни ўтра́тиў; Ви́тко бу́ло / шо ў кишéни маў ф'іл'іш':éну / а́ле пйéниĭ ни буў / мóже / хот'і́ў приĭми́ти когóс / ц:е моглó бу́ти / алé тогди́ ікра́с бу́ли вели́к'і сн'ігú / йімý шош / ви́тко / ста́ло нидóбре / таĭ вин упа́ў / таĭ ота́к ц:е ўсе се скин'ч'éло / то / Йилéнко / н'іхтó ни зна́йі / шо когó ч'іка́йі / і іки́ĭ кинéц*

бу́де / А ви́тки ви зна́йіте / шо ни пйе́ниї? / Бо вин ішо́ў вит сво́йі ба́би / і ўна пото́му каза́ла / шо буў гет твере́зиї / ну а ц:е се ста́ло за поконе́ч'ім / то проїшло́ лиш па́ру м'іну́т вит:огди́ / ік вин пишо́ў / вин ш'і поми́х буў ба́б'і зане́сти шош у хоро́ми / бо ге́їби моро́с бра́ўсе / зан'і́с ік'і́с барабул'ки́ ци шо / таї отаке́.

ФЛОЄ́РА, -и – флояра: *Іґра́ў на дри́мб'і / на флойе́р'і / у ци́мбал до́бре ум'і́ў / а пото́му ш'і трамбо́н буў соб'і́ купи́ў / і на не́му ї́ґрати наїби́рше йіму́ се ўдава́ло.*

ФЛЬО́ШКАТИ (ФЛЬОШКОТІ́ТИ) – хлюпати (хлюпотіти); розбризкуватися: *Ч'ер на гру́бу фл'о́шкайі / а н'іхто́ ни ди́виц:е / мої / та ви шми́рдаўку ма́йіте / шо ни ч'у́йіте / ік пригора́йі?; Гнили́ч'і мо́же фл'о́шкати / а йік шош р'ітке́ вари́ц:е ї по́рскайі на гру́бу / то тако́ш каўт / шо ўно фл'о́шкайі*; *Мал'і́ огирч'ікі́ хру́пайут / а вели́к'і ўсереди́н'і аш фл'о́шкайут / це йа каў за бре́скл'і / ми до ква́с'ін'а беремо́ мал'і́ а́бо сере́д'н'і / а хтос л'у́би так'і́ / шо одни́м мош се наї́сти / отаке́н':і / а́ле ўс'і смашн'і́ / йа ч'у́ла / йік одна́ жи́нка з гор'і́ш':а на базари́ се пита́ла / ци нима́ вели́ких / бо ка́же / шо мал'і́ с куле́шеў ни так смаку́йут*.

ФЛЮ́ТА, -и – негода; сніг з дощем: *Надвор'і́ фл'у́та / бо сего́н:е Йіўдо́хи / а цис'а́ па́н'а таке́ л'у́би / а́ле ўна л'у́тиц:е / нигоду заво́ди / бо збера́йіц:е ў полонину́ / туда́ ме традж'ува́ти с'н'іги́ та моро́зи / туда́ ме пово́ли посува́тисе*; *Фл'у́та така́ / шо за крок н'іч'о́ ни ви́тко / з них збива́йі; Йо:ї / це ш'і фа́їна о́с'ін' / нима́ шо нар'іка́ти / а тоги́т у цес ч'ес така́ фл'у́та бу́ла / шо голови́ с ха́ти ни пока́зували*.

ФЛЮ́ШКАТИ – те саме, що й ДРИ́СКАТИ: *Ни пуска́їте суда́ кури́ї / шоби́ ўни тут ни фл'у́шкали / до́ста тих кур'іки́ў / шо ко́ло ста́їн'і / А йа шо / пуска́йу? / нима́ припо́ру / таї уни́ сам'і́ суда́ ї́дут*.

ФЛЮ́ШНУТИ – *докон*., однораз. дія стос. ФЛЮ́ШКАТИ: *Коро́ва фл'у́шнула ў ста́їни на сам'і́с'киї пори́х / ни могла́ ўже у ста́їни тото́ зроби́ти / а тепе́р хто би т:о / вере́ / ви́ч'істиў? / н'іхто́ ни зголо́с'уйіц:е? / аг'і́мої / нима́ моло́ч:их рук / то при́їдец:е м'ін'і́ / Бабо́ / ми и́нче шош / ус'о́ / шо ска́жете / гаї каж'і́т / шо тре: зроби́ти.*

ФЛЯ́ЦАТИСЕ – *недок. в*. стос. ФЛЯ́ЦНУТИСЕ: *Аг'і́на б'іду́ / фл'а́цайусе на то́му само́му м'і́сци / уже́ опхо́д'у йіго́ / а йіґ забу́ду / то зно́ў / і шо́ роби́ти*? / *х'іба́ бих йіго́ загороди́ла*.

ФЛЯ́ЦКАТИ (ФЛЯ́ЦАТИ) – *недок. в*. стос. ФЛЯ́ЦНУТИ: *Ни бери́ за мо́ду фл'а́цкати дити́ну / за́ шо / за́ т:о / ти так йійі́ н'іко́ли ни наўч'е́йіш / і ни покри́ч'уї / ни пого́їкуї на н'у / бо ти ў л'і́с'і*.

ФЛЯ́ЦНУТИ – *згруб*., вдарити: *Свари́ла / в’ідéў / оди́н рас нáв’іт' фл'áцнула по зáдному м’і́сци / áле то дóбре / наї ни т'éгнец:е до с'ірникíў / йо:ї / та вин буў би хáту спали́ў / ч’éсте ч’у́до / вит цéго ши́бен:ика н'іч’ó ни гóден сховáти / пид земнéў нáїде*.

ФЛЯ́ЦНУТИСЕ – *згруб*., 1) вдаритися: *Фл'áцнуласе ч’олóм у цеї д'íч’:ії слуп / аг’і́ / хто йігó ту́тки закопáў? / Та вин / Вас'у́ / дéс'іт' рóкиў / йік ту́теч’ки стойі́т / по нéму л'éтрика їде / це однó / а дру́ге / т:о / шо на вáшиї присади́б’і без вáшого позвол'і́н'а н'іхтó ни мих би шош закопáти*; 2) впасти: *Фл'áцнуласе ў сам’і́с'ін'ке болóто / такá грус'кá вертáласе / йік свин'á Леси́шина / л'у́де ў м’і́сто / а йа кудá? / ўже с Ку́тиў / уже прийшлá / фáйно смих поуру́дувала*.

ФÓКУСИ ПОКÁЗУВАТИ – діяти нерозумно; робити що-небудь несподіване або легковажне: *Ти / л'у́пч’іку / ни меш м’ін'і́ фóкуси покáзувати / гéн:е прут / наї вин тебé наўч’éйі / ік ни ч’у́йіш менé / то йігó послу́хаї / вин / мóже / крáш:е тоб’і́ пойісни́ти*.

ФОРÉЙБА, -и – защіпка; вид запору на вікнах, дверях: *Двéр'і на форéїбу бу́ли запéрт'і / хто хоч’ / мих утвори́ти / áле н'іхтó н'ікóли ни їшоў / злод'і́їства ни бу́ло; Ти йік утвор'éйіш викнó / то ч’ем? / форéїбоў*.

ФОРÓСТ, -у́ – хмиз: *Форосту́ мош у бéрез'і набрáти / ни трéба їти дез делéко дгóр'і*; *М’і́с'ку / ад'і́ гéн:е ўйéзоч’ка форосту́ / порубáї м’ін'і́ тот форостéц / а йа тоб’і́ нач’éс шош зр'іхту́йу / абéз голóн:иї ни їшоў*.

ФÓСА, -и – канава, рівчак біля (уздовж) дороги: *Зайі́хаў у фóсу / таї переверну́ўсе / áле ўс'і / д'éкувати Бóгу / жив’і́ здорóв’і / оту́тки на скру́т'і занéсло маши́ну / там стрáшно хóўско / а ш’:е однó / шо ч’олов’і́к зму́ч’іниї / в’іс тáта у Франки́ўск на реперáц'ійу / ікрáс вертáўсе*.

ФÓСКАТИ – 1) бути неспокійним (про тварину): *Корóва зач’éла фóскати / ви́тко / шош йі ни так / аг’і́мої*; 2) *перен*., виявляти незадоволення, сердитися: *Ти / Парáн'ко / ш’і замолодá на мéне фóскати / припри́ с'в’ії рóтик / даї йімý вид:ихну́ти / кри́шку се ўспокойі́ти / бо йік інáкше / то вин ме зле гости́ти / скажи́ йімý*.

ФОСТÁТИЙ – 1) *прикм*. від ФИСТ: *У скóрим ч’éс'і / йік прийі́деш / то уздри́ш однó пóт'ітко / шо жийé ў нáшому сад'і́ / фостáте / ік сорóка / с си́ними бокáми / то / в’ідéї / сóїка*; 2) *перен*., “шчє́зник”: *Пидйу́д'уйі фостáтиї / шч’éзник / ік нимá в’і́ри вели́койі / то слапкá л'удинá пид:айéц:е*.

ФÓСТИК, -а – 1) *зменш.-пестл*. від ФИСТ: *У зáйц'а фóстик / а ти йімý намал'увáў таки́ї дóўгиї фист / йік у ли́са*; *За їку ки́ску говóриш? / та ў мéне кисóк н'ікóли ни бу́ло / буў фóстик / таки́ї загру́биї / ік м’ізи́лниї пáлец / ік ікийс стр'áмок*; 2) чaсто *у порівн*.: *Бабó / миш пид в’і́ник се сховáла / йа*

ўздр'і́ў / шо ў не́йі таки́й фо́стик / ік ши́ло; Цес мали́й хо́ди за мно́ў / ік фо́стик / куда́ йа / туда́ вин.

ФО́ХНУТИ (ФУ́ХНУТИ) – спалахнути: *То фо́йа / суха́ фо́йа / уна́ ў моме́нт се ї́мила / а́л:е фо́хнуло / йа гаш се спу́диў буў; У фл'е́с'ц'і на́хти тро́шки бу́ло / уни́ ві́лили ї́йі на дрива́ / того́ так фу́хнуло / дрива́ о́псиркуват'і бу́ли / а то на́хта / Але́ могло́ ру́ки оп:еч'і́ / де́ ўни тото́ найшли́? / То бахури́ / уни́ шо хоч' / на́йдут / прийшли́ до д'і́да / тай ускр'і́с' ни́шпорили / не́моч'і шука́ли / тай найшли́.*

ФО́ШКАВКА, -и – *бот.*, порхавка (гриб): *Найшо́ў фо́шкаўку тай фо́шкайі неў / м'ін'і́ ч'ут' тото́ ў о́ко ни попа́ло / А ч'о йіс бли́жиўсе туда́ / Бо корт'і́ло се подиви́ти / ікі́й та́мки по́рох.*

ФО́ШКАТИ – те саме, що й ФОШКОТІ́ТИ: *Бабо́ / а Ми́трик фо́шкайі м'ін'і́ ў о́ч'і с'м'іт'е́м / То ни с'м'іт'е́ / а п'ісо́к / ту́теч'ки нима́ с'м'іт'а́ / ўна нипра́ўду ка́же / А шо́ / п'ісо́к до ки́дан'а?*

ФОШКОТІ́ТИ – 1) піднімати пилюку, замітаючи чи розтрясуючи щось (напр., попіл): *По́пиў ота́к тре́ба вибера́ти / пово́лен'ки / а ни́ фошкот'і́ти; В'і́ник намоч'е́й / абе́с с'м'іт'е́м ни фошкот'і́ла*; 2) випускати гази: *Мої́ / па́рупч'і / та ти фошкоти́ш / ік ни зна́йу шо / та ко́ло те́бе нима́ ч'ем дихну́ти / у ко́го йіс таки́й пус'т'е́к уда́ўсе? / Д'е́дику / та вин ви́капаний ви / бигме́ / таки́й фа́йний / ік ви на оти́й фудуґра́ф'ійі.*

ФО́ШНУТИ – однокр. дія стос. ФОШКОТІ́ТИ: *Фо́шнуў по схо́дах в'і́ником / та ад'і́ ікий по́рох пидоі́ми́ў / шкода́ / шо ши́би нида́ўно ми́ли / аг'і́ / мра́ку пе́ред' оч'е́ма зроби́ў.*

ФО́Я, -і – хвоя: *Му́с'у ї́ти дго́р'і фо́йі / бо ро́бимо йе́му дл'а барабу́л'; Фо́йа ви́сохла / тай ад'і́ йек нас'м'іти́лосе / котра́ з вас позам'іта́йі? / Най Паз'у́н'а / бо йа ма́йу се ўч'е́ти / Ага́йо / ура́с йа.*

ФРА́ЇР, -а – 1) *згруб.*, *ірон.*, модник, чепурун: *Ад'і́ ікий фра́йір / ус'о́ з боки́ў ви́стрижено на голов'і́ / во́лоси стирч'е́йут на само́му т'і́мн'у / така́ мо́да бу́ла то́му п'і́дис'е́т' ро́киў / памн'іта́йу / шо молод'і́ зач'е́ли ўже кана́тку роби́ти / стри́ч'ісе пит кана́тку / а ста́рш'і парупки́ ви́соко пидго́лен'і ходи́ли / та́к'ік цес ши́беник / Н'іўро́ку / фа́йного ўну́ка ма́йіте / най здоро́ў бу́де / Абе́сте ї ви здоро́в'і бу́ли / шо́ гада́йіте? / сама́ смих повел:а́ у Вижни́цу ў фр'із'е́р'н'у / бо страшно́ проси́ў*; 2) підступна людина: *То таки́й фра́йір / шо ни одни́й д'і́ўц'і наўб'іц'е́ў золот'і́ го́ри / а де́ ўни́?*

ФРА́ЇР НА КУ́РІЧІХ НИ́ШКАХ – *евф.*, той; щез би: *Сни́ц:е / шо дес стойі́т уна́ / ко́ло це́р'кви / а ї́де ду́же фа́йний ч'олов'і́к / уна́ глипнула ўдоли́ну / а ў не́го ку́р'іч'і ла́би / Га́н'а перехрести́ласе / і фра́йір на ку́р'іч'іх ни́шках зник у т:у саму́ м'іну́ту / ік уна́ цисе́ зроби́ла / а то буў тої́ / най се*

преч' каже / б'і́н:а жи́нка / у страху́ се скорн'е́ла вит це́го / але́ так се перепу́дила / шо ни могла́ до се́бе прийти́ / Оч'інаш'і́ помогли́ / аг'і́ / шо́ цес сон мих би знач'е́ти? / уна́ се пита́йі / а йа ни зна́йу / каў / до́бре / шо вин вид вас се витступи́ў / шо ви йіго́ ни питпусти́ли блі́ско.

ФРАЙ – *незм*., воля, свобода: *Сам до́ма лиши́ўсе / таї́ йіму́ фраї́ се ўтвори́ў / зна́йу / шо ускри́с' ме ни́шпорити; Ку́рем фраї́ / бо сид'і́ли запе́рт'і / а тепе́рки на трав'і́ ад'і́ йек увиха́йуц:е; Псо́ви фраї́ урва́ўсе / йа йіго́ зно́ў присили́ла / бо вин заду́же с кур'е́тами ї́гра́ўсе.*

ФРАСО́ВАНИЙ – прасований: *Мамо́ / д'е́д'а се пита́йі / ци спо́н':і фрасо́ван'і? / бо йік н'і / то зал'і́ско ш'і гор'е́ч'е / йа мо́жу ві́фрасувати; Ус'о́ з лужо́к ві́жмакане / а́ле ни фрасо́ване / йа ге́н:е скла́ла / шоби́ ни пересо́хло / ікра́з до́бре би фрасува́ти.*

ФРАСО́ВАНІ, -я – прасування: *Фрасо́ван'а йе на пиў дни́ни / д'іто́ч'ого бога́то / і т:о / шо на лушка́ / сороч'кі́ тако́ж би се зда́ло / уні́ ікра́с досиха́йут / Ну то йа побу́ду з мали́м.*

ФРАСУВА́ТИ – прасувати: *Ж'е́ўко фрасу́ї сороч'ку / бо йа се забар'у́ / йа ш'і сно́ч'і тоб'і́ за ц:е нага́дуваў / А шо йа зро́бйу / ік у ме́не нима́ де́с'іт' рук / у ме́не лиж дв'і.*

ФРЕ́НЗЛІ (ФРИ́НДЗЛІ, ФРИ́НЗЛІ), -ів – бахрома, торочки: *На це́му рушнику́ ш'і ма́йут фре́нз'л'і бу́ти / отако́; Йа поубру́буйу цис'і́ фри́н'ʤз'л'і на рукава́х / уні́ задо́ўг'і / Абе́с тото́ ни роби́ла / бо бл'у́ска спакали́ц:е / ста́не н'ійе́ка / а с тим / ду́же фа́йно; Фу́стка зеле́на йа́сна / с фри́н'з'л'ами / уна́ ў ша́ф'і на поли́ци / озми́ко і даї́ м'ін'і́.*

ФРИ́БРА, -и – *евф*., те, що пов'язане з поганою роботою органів травлення: *Ни йіж зеленце́ / бо ш'і іка́с фри́бра тебе́ на́йде; Бо́йусе / би фри́бру ни диста́ла вид оце́йі йіди́ / бо шош уже́ зач'е́ло ў ч'е́рев'і бо́ўтатисе / шука́ти соб'і́ іко́гос м'і́с'ц'а / аг'і́.*

ФРИ́ҐАТИ – *згруб*., *жарт*., їсти: *Ва́с'ку / іди́ ў ха́ту / ї озми́ шош у ба́би фри́ґати / кажи́ / шо ми так'і́ голо́н':і / шо бика́ би з':і́ли / а́ле ж'е́ўко / А ти ч'о сам ни ї́деш.*

ФРИЗУ́РА (ФРЕЗУ́РА), -и – зачіска: *Хто тоб'і́ / Мар'і́ч'ко / таку́ фризу́ру зроби́ў? / ду́же фа́йно / та́к'ік намал'о́вано*; *Шо́би таку́ фрезу́ру зроби́ти / тре́ба ма́ти ондул'а́ц'ійу / мойі́ во́лоси ни до це́го.*

ФРІЗЄ́РЬ (ФРИЗЄ́РЬ), -іря́ – 1) перукар: *Васи́ / пора́ би тоб'і́ фр'із'ір'а́ видизна́ти / бо во́лоси ў о́ч'і л'і́зут*; 2) *перен*., *ірон*., людина, яка не є перукарем як професіонал, але береться виконувати його обов'язки: *Мали́ї ві́стрих соб'і́ но́жиц'ами ч'у́бок / бо ві́д'іў / шо так роби́ли ву́їкови у фр'із'е́рни ў Ко́сов'і / ну шо́ ти на ц:е ска́жеш? / хто ві́ш:ий тако́го ? /*

Дóбре / шо тв'ії фр'із'éр' óч'і соб'і́ ни вúбиў / а ўс'о бáйка / ни гризúсе / ховáї маї дáл'і нóжиц'і / наїдú йім схóвок.

ФРІЗЄ́РЬНЯ (ФРИЗЄ́РЬНЯ), -і – перукарня: *Фр'із'éр'н'а ў м'і́с'т'і / хто хóч'і ї мáйі за шó / то їде тудá / а ў нас йе хатнúї фр'із'éр' / нáш'а бáба так ум'і́йі питстрúч'і / шо йо:ї / наї тот'і́ ўч'éн'і се сховáйут*; *Пéред' Велúкоднем / ік ужé мут пускáти / повезý тебé ў Кóсиў / у фриз'éр'н'у / йа памн'ітáйу / шо просúў йіс / і йа ўб'іц'éла / алé ни вúдиш / шо се рóби? / тогúт цéйі б'ідú на Велúґден' ш'і мáло бýло / і то рáдили / н'іґдé ни їд'іт / пос'в'іт'і́т пáску дóма / тепéрки тиш'іч'і́ / таї н'іч'ó / каўт / ід'і́т / кудá хóч'іте / алé сокот'і́ц:е / тогó йа ни знáйу / шó ўно дáл'і покáже / і йек се ўсокотúти? / крáш:е / в'ідéї / ш'і ікúйс ч'ес дóма пересúд'іти / а потóму пíдемо / наї лиш трóхи ус'ó ўтихомúриц:е.*

ФРІЗІРУВА́ТИ (ФРИЗІРУВА́ТИ) – працювати "фрізірем": *Фр'із'ірýйі кóло стáц'ійі / тáмки йе малá фр'із'éр'н'а / отáм унá рóби / І шо ўна кáже / робóта пóплатна? / Та ік карант'і́н / то л'ýде се ни квáпйут б'і́ч'і стрúч'ісе / х'ібá блúш:е до с'в'ет / отогдú / мóже / трóхи посýнец:е / алé голотú ї тогдú ни бýде.*

ФУҐ, -а – паз: *У фуґ пидлóгу рóбйут / це йа тóч'но знáйу / а мóже / ш':е шош / трéба маїстрúў се питáти / шо ш':е се рóби у фуґ.*

ФУ́ҐАТИ – дуже швидко їхати: *Ідú скрáйу / бо тýтеч'ки тоб'і́ ни м'і́сто / машинú фýґайут однá за óдноў / нáв'іт' ни тормоз'ýт / гентáм / бýла старá дорóга / то йі́хали повóлен'ки / а зáрас ш'і нáв'іт' ни наўч'éўсе дóбре йі́хати / а женé так / шо од͡ж'іхнýтисе мош / фýґайі так / іґ би йігó шл'ахú трафйéли.*

ФУҐОНУ́ТИ – дуже швидко поїхати: *Фуґонýў пóч'ерез болотá / ни дивúўсе / кудá к'ірýйі / ни вúди / шо л'ýде на бóц'і стойýт / уч'вáл' женé / гнáло би йігó / та би йігó гнáло.*

ФУҐУВА́ТИ – їздити, завантаживши чимось транспортний засіб: *Уноч'é машинú / л'ісовóзи / лиш фуґýйут з дéревом / кóждойі нóч'і / та скóро цис'і́ гóри гóл'і стáнут / облúс'ійут / зведýц:е на н'інáшо / áле тепéрен'ки хтó на ц:е дúвиц:е?; Вин бер'іўкú на рóвер / і фуґýйі ў Кýти / кóждого тúж'н'а / колú базáр' / а жúн'ч'іна робóта / продавáти тотý брúнд͡зў.*

ФУДО́МЕНТ, -а (-у) – 1) фундамент, основа будівлі: *Фудóмент фáїниї / висóкиї; Навес'н'і́ ўбúли фудóмент / а за л'і́то вúт'ігли с'т'і́ни / ш'і накрúти / ї на цеї рик дóста / д'éкувати Бóгу / шо помúх такý велúку робóту зробúти*; 2) *перен*., головне, істотне, що лежить в основі чогось: *Ік нимá у с'ім'н'і́ фудóменту дóброго / тої ни бýде фáїного жит'á.*

ФУДУҐРА́ФІЯ, -ї **–** фотографія, світлина: *На циї старі́ї фудуґра́ф'ійі / ўс'і молод'і́ / і йік твойа́ ма́ма каза́ла / прис'м'і́хнен'і ї ш'ісли́в'і*; *Перебера́йу фудуґра́ф'ійі / таї так / іґ бих диви́ласе на свойе́ жит'е́ / роскла́ла йіго́ на о́брус'і / таї нага́дувала / колі́ шо бу́ло / колі́ побри́н'кувала ве́сел'іс'т' / а колі́ / зав'іва́ло смутни́м / І ч'іго́ бі́рше уздр'і́ли.*

ФУЖДЕЛИ́ТИ – мести (про хуртовину): *Так фужделит / шо за крок с'в'і́та Бо́жого ни ви́тко / ад'і́ йеґ бли́ско д'і́дова ха́та / а йа до не́йі ішла́ упо́тич' / пиў годи́ни добера́ласе / бо мус бу́ло / йек там д'іт?*

ФУЖДЕ́ЛИЦЯ, -і – хуртовина, заметіль: *Д'іти́ї сего́н:е ни пуска́ї надви́р / там страшна́ фужде́лиц'а / сви́ш':і / аж завива́йі / ми ра́но ледв'і́с'ки две́р'і ўтвори́ли / зима́ допидгру́ди ўпа́ла.*

ФУК, -у – незадоволення: *Ік хоч' роби́ти / то бери́се / а́ле бес фу́ку / бо йа тебе́ / ни застаўйе́йу / ни́ бес м'ін'і́ с таки́м лице́м роби́ла / ік тої / шо ма́жу куч'у́йі / це́го м'ін'і́ ни тре:; Пока́зуйі фу́ки / а то нима́ ч'о / кра́ш:е / схова́ї йіх.*

ФУ́КАНІ, -я – *згруб*., *опредм. дія* від ФУ́КАТИ: *Хто́ цисе́ фу́кан'і го́ден терп'і́ти? / нима́ прос'в'і́тку / ї нима́ ра́дости вит це́го жит'а́*; *Наї фу́кайут / ік корти́т / йіх фу́кан'і мин'і́ ни шко́ди / йа с то́го н'іч'о́ ни ро́бйу / пофу́кайут / таї переста́нут / ік уздр'у́т / шо на мойе́ ви́йшло / а по́ки шо / наї нафу́кайуц:е / таї / мо́же / ле́кше ста́не / ни ме йіх так т'е́шко пит:иска́ти ўсереди́н'і.*

ФУ́КАТИ – *згруб*., виявляти незадоволення: *Ік шош на н'у на́йде / то фу́кайі / ік коро́ва / шо хо́ч'і би́цкатисе / а йе дни / шо ми́рно; Н'іхто́ на ме́не ни фу́кайі / бо йа н'іски́м се ни ви́жу / ну таї би ни бу́ло ч'о / а заду́рно н'іхто́ ни ме напада́ти / йа ў робота́х ко́ло ха́ти / Іва́нку.*

ФУНДЕ́ЛИЦЯ (ФУРДЕ́ЛИЦЯ), -і – завірюха: *Йо:ї / шо́ надвор'і́ се ро́би / б'і́ло ускр'і́с' / ра́но лиш вер'хи́ бу́ли б'і́л'і / а тепе́рки с'в'і́та Бо́жого ни ви́тко / А йа памн'іта́йу / шо тоги́т / дес у цеї ч'ес / бо́йусе сказа́ти то́ч'но / дес так / тако́ш бу́ла фунде́лиц'а / а ч'о́ памн'іта́йу? / бо д'і́ти ма́ли бу́ли прийти́ ш:ко́ли / а то таке́ се зв'і́йіло / шо йа пережива́ла / йек уни́ ди́йдут / а ўни ра́д'і бу́ли / бо каза́ли / шо за ўсе свойе́ жит'е́ / до́ўге доўжеле́зне / тако́го ш'і ни ви́д'іли / ви́дите / ч'у́йут / йек стар'і́ гово́р'ут / таї уни́ закида́йут ті́ми сами́ми слова́ми / м'ін'і́ де́коли аш см'і́шно / ік ч'у́йу / йек мали́ї б'і́т'кайіц:е / шо́ вин лиш ни вигово́р'уйі / ч'е́сто ба́ба Леси́ха / то ўме́рти мош з не́го / ік ота́к послу́хати.*

ФУНТИ́ВКА, -и – *здеб. у мн*., ФУНТИВКИ́, -о́к – назва дерева і плодів певного сорту груш: *Фунтиўки́ / то так'і́ гру́ш'і / шо ко́жда с фунт*

зава́жи / того́ так се назива́йут / то по гру́ши пі́знашно / ч'о ўна фунти́ўка / ік ота́к зва́жити / то дв'і гру́ш'і / мо́же бу́ти к'і́л'а.

ФУРЄ́ТИ (ФУРЛЄ́ТИ) – *недок*. в. стос. ФЎРНУ́ТИ: *Ни меш м'ін'і́ ту́тки фур'е́ти фуcтка́ми / бо ни ті́ ўіх складáла / до́ма соб'і́ фур'е́ї*; *Клу́нки т'ішк'і́ / а ўна фур'е́йи так / іґбито́ мале́н'к'і / оти́ц'к'і клубо́ч'ки вули́ч'ки бу́ли / то це тре́а фиїст си́лу ма́ти / Се ўзло́стила / таї си́ла прибу́ла.*

ФЎРКАТИ – 1) пролітаючи, лопотіти крильми: *Шо́ т:о / вере́ / фу́ркайі ў гор'і́с'і? / ад'і́ іка́с пта́шка с си́ним по бока́х / то ўна*?; 2) гудіти, видаючи специфічні уривчсті звуки (про механізми, мотори): *Фу́ркайі / бо ни го́ден ві́йіхати с калаба́н'і*; 3) швидко обертати що-небудь, крутити чимсь, унаслідок чого утворюється своєрідне гудіння: *Ба́ба сиди́т на ла́ўц'і / пр'іде́ / фу́ркайі веретéном / а м'ін'і́ так вигл'іда́йі / ікбито́ бинд'іч'о́к гуд'і́ў / тоі / шо жийе́ ўл'і́т'і ў на́шому гори́ц:и*; 4) те саме, що й ФУРЛЄ́ТИ: *Ви́тко / шо серди́та / бо ад'і́ йек фу́ркайі шма́т'ім / уже́ шо шо́ / а сво́йі нев'і́с'ц'і так роби́ти йа бих ни позво́лила / оде́н ден' уна́ би м'ін'і́ пофу́ркала / а бі́рше н'і / оі шо н'і*.

ФЎРКНУТИ – *докон. в*., однокр. до ФЎРКАТИ[1,2,4]: *Воропц'і́ до ме́не на об'і́т прихо́д'ут / уже́ зна́йут / колі́ йа ку́рем дайу́ / таї уні́ де́ржут т:у годи́ну / наї́лисе / фу́ркнули / і нима́; Так фу́ркнула терелє́м / шо кавал'ч'ікі́ до передвели́ц'іни ни го́н':і бу́ли повим'іта́ти с кутикі́ў / це тре: ўм'і́ти так.*

ФЎРНУ́ТИ – кинути, жбурнути: *Фу́рнула клу́нок по́ч'ерес пори́х таї ка́ў / гаї забера́їсе / ік ту́тки тоб'і́ нидого́да / шука́ї дес л'і́пшого / Ну таї на́їде / тако́му ч'олов'і́кови це ни бу́де тру́н:о / ш'і і йек на́їде / бога́то йе при́йізних хати́ї / де йіму́ мут ра́д'і*.

ФУС, -у – осад у рідині: *У циї бу́тли на два па́л'ц'і фу́су се лиши́ло / шо́ з ним роби́ти? / пра́ўда / ш'і пага́р' вина́ бу́де / оце́с вели́киї / То по́ки шо наї / бу́тл'і нам за́рас ни гори́т.*

ФЎСОВИЙ – *прикм*. від ФУС: *Вино́ ї́кес фу́сове / ни л'у́бйу таке́ / л'і́пше набер'і́т шл'аўфо́м позич'нику́ / Е: / куда́? / та вин заду́же мо́цниї / а тоб'і́ ш'і на док / до пі́лиї / де таке́ пи́ти*?

ФЎСТКА, -и – хустка: *Оц:у́ фу́стку до це́р'кви ўберу́ / уна́ пасу́йі до цих ц'іто́к / шо йіс м'ін'і́ да́ла / і до коўткі́ў / йа ма́йу так'і́ коўткі́ ў зелен'і́; Фу́стка йіли́т / зйе́л'уйі жи́нку / гаї диви́се / іка́ йа бес фу́стки / ни зави́та / і йе́к м'ін'і́ / ік йа ота́к се зави́йу / пра́ўда / шо фаїн'і́ш:е*?

ФЎСТКУ ЗАВИ́ТИ (ЗАВИ́ТИ (ЗАВИВА́ТИ) ФЎСТКУ) – одягнути, пов'язати хустку на голову: *Фу́стку зави́ї / ни ї́ди простоволо́са; А м'ін'і́*

кúл'ко се зберáти? / іду́ тáк'ік йе / лиш úнчу фу́стку завúйу ĭ óзму к'іптáр' / бо шош постуден'і́ло / а Гáн'у ни клúч'іш? / ни казáла йіс / шобú і ўна пишлá? / Ўна ўз'éласе шош у хáт'і пидб'і́л'увати / росквáсила / таї ни ме тотó лиш'éти / іґ зрóби бóрше / то приб'іжúт.

ФУ́СТОЧЬКА, -и – хусточка; *зменш.-пестл.* від ФУ́СТКА: *Таку́ фу́сточ'ку дóбре ў сáпан'і ўберáти / унá легóн'ка ĭ ни пáри*; *Ад'і́ ĭка гéн:е фаїна фу́сточ'ка / ану́ко питáїсе / кúл'ко кушту́йі / ўна м'ін'і́ се ўдáла*.

ФУТЕ́РКО, -а – вид зимового чоловічого й жіночого верхнього одягу; сукняна куртка: *Ш:úла бу́ла соб'і́ фаїне ўбрáн'і / зелéне футéрко с сúвим сму́шком і спин:úцу с такóйі самóйі матéр'іїи / а Ĭван маў рéйітки / берл'áдж͡'і б'і́л'і / футéрко ĭ сúву смушéву ш'éпку / це було наїл'і́пше ўбран'é / ікé лишéн' у тої ч'ес моглó бу́ти / стáрш'і се ўберáли у спинд͡зáр' ци хто шо маў / а ўни мáли / отакé*.

ФУТРИ́НА, -и – планка, що обрамлює вікно чи двері*: Ч'о / вéре / ц':а футрúна дóбре ни пристаїé? / тажé бу́ло дóбре / шó се стáло?*

ФУТРИ́НІ, -я – *зб.* стос. ФУТРИ́НА: *Ус'ó сегóн:е рóбйут / і двéр'і кладу́т / футрúн'і / ш'і м'ін'і́ листву́ отáм прибйу́т / і ўс'о*.

ФУ́ТРО, -а – 1) підкладка*: Це ни м'ії плаш' / у мóму úнче фу́тро ĭ ґу́д͡зики ни так'і́ / йік у цéму / ў мóму кавóве фу́тро бу́ло;* 2) рідко, хутро: *Ну то ĭка ш'éпка / футрóва? / Футрóва / ікрáс до кóўн'іра пасу́йі / компл'éкт вúїшоў / Інтерéсно / а ĭке фу́тро / ш ч'óго / бо ўни крил'і́ дéржут / Е: / та маї вúш:е берú / занúско йіс уз'éла*.

ФУТРО́ВАНИЙ – здоровий, повнуватий: *У Гáн'і фаїниї ч'олов'і́к / футрóваниї / а нú ĭкиїс здохлéї / То / л'у́боч'ко / прáўда / оі шо прáўда / алé іґбú мéнче ч'éрево / то ни зашкóдило би / бо такé за 'éшко носúти* / *Мої / а ви ч'о так се зажурúли? / тажé / то ни ви нóсите*; *То ĭ зв'іринá / ік ужé захóди на зúму / мóже бу́ти футрóвана / мóже питфутруватисе / шобú дóбре перезимувáти / і л'удинá / ік смаку́йі йідá / то по ниї цисé вúтко / і ўна такóш питфутрóвуйіц:е / ад'і́ Дóц'а мойá / гоп молодúц'а* / *грим бáба / Та ч'о / унá дóста нипогáна / ч'о ви ўже так / набúта / алé ни йе ўже гаш такá*.

ФУТРУВА́ТИ – підшивати підкладку: *Футру́йу тої плаш' / шо ўч'éра перен'іцóвувала / бóрзо к'ін'ч'éйу / таї тогдú беру́се тоб'і́ за споден'кú* / *А ви йіх сегóн:е гóн':і ш:úти? / Та ти ни ў сплавú ідéш / абúх квáпила / алé зрóбйу / зрóбйу / ни кривúсе*.

ФУТУ́ЦЬКАТИ – *згруб.*, буркати, виявляючи незадоволення: *Н'іч'ó нев'і́стка / на поч'іткáх прóбувала футу́ц'кати / áле ми тотó припéл:и / ĭ тепéрки хóди / йік шоўкóва / Алé шó ў тиї голов'і́ се нурту́йі / ви ни знáйіте*

/ Ну таї уна́ / шо ўмо́йі / ни ўс'о зна́йі / бо ми прите́л:исе / уваж'е́йімо одна́ о́дну / таї бога́то де́ржимо при со́б'і.

ФУЧЕ́ТИ – *згруб.*, виявляти незадоволення: *Пишла́ ми́ти миски́ / послу́хала / а́ле фуч'е́йі / а йа ка́ў / ви́ростеш / то хто́ таку́ д'і́ўку о́зме / їка на́в'іт' ми́ску ни ўм'і́йі ци ни хо́ч'і ум:и́ти? / уч'е́їсе / абе́з зна́ла; Ни фуч'е́ї / л'у́пч'іку / бо то нима́ ч'о / ўна до́бре сказа́ла / ти соб'і́ ла́ким л'іч'і́ / припоч'е́ти / по годи́н'і соко́тиш си́ли / а ўна гару́йі / то хто́ би таке́ терп'і́ў? / ўна ш'і ї так полехки́ сказа́ла.*

Х

ХА́ВКА, -и – 1) *знев.*, рот: *Закри́ї свойу́ ха́ўку / бо за́рас уста́ну таї тоб'і́ помо́жу закрити;* 2) щелепа*: Даў йіму́ ў ха́ўку / а то́ї лиш опте́рсе*; 3) *згруб.*, зубний протез: *Де́ мойа́ ха́ўка ? / ни памн'іта́йу / де покла́ла*; 4) *знев.*, обличчя: *Ви́кохаў / видйі́ў таку́ ха́ўку / йіґ бан'е́к / ни го́н:а на н'у диви́тисе / подиви́ласе / таї хо́ч'іц:е пл'у́нути.*

ХА́ВКАЛО, -а – часто у *мн.*, ХАВКАЛА́, -и́в – вид квітів (левиний зів): *У гори́ц:и хаўкала́ зацви́ли / ту́го росли́ / а тепе́рки шош йім пишло́ / нев'істки́ фа́їно пидоїма́лисе / а цим ни пани́ло.*

ХА́ВКАТИ (ХА́ВКНУТИ) – позіхати (позіхнути): *І́к ха́ўкайіш / то тре́ба перехрести́ти рот / абі́ туда́ іка́с б'іда́ / шош нич'е́сте ни ув'іш́ло / ки́л'ко ха́ўкнеш / ти́л'ко ма́йіш цисе́ ни забу́ти зроби́ти.*

ХАВКА́ТИЙ – *згруб.*, 1) гострий на язик; пащекуватий: *Жинки́ н'іч'о́ / ти́хо сид'і́ли / лиш одна́ хаўка́та ўтвори́ласе / а́ле ўс'і зна́йут / шо то писка́ч'ка / ўна ґе́мбу ї до ма́ми ўтвор'е́йі*; 2) з важким підборіддям, губатий: *Так н'іч'о́ / але́ заду́же хаўка́тиї / іґ би тро́хи стеса́ў бо́роду і спри́тишн'і гу́би покла́ў / то буў би до́ста фа́їниї.*

ХА́ВКАТИ (ХА́ВКНУТИ) НА ЦІЛЕ́ (ВСЕ) ГО́ЛЛО (ГО́РЛО; НА ВСИЙ РОТ, ХА́ВКУ, ПИ́СОК) – позіхати (позіхнути), широко відкриваючи рот: *Пе́рш'а ха́ўкнула Митри́ха / але́ так сма́шно / шо на ц'іле́ го́л:о / а за неў Л'о́н'а / а пото́му ми ўс'і зач'е́ли / лиш хаў та хаў; Ік ха́ўкайіш / то прикрива́ї рот / а ни́ так / шо на ўсе го́л:о / шобі́ гаш ч'ір'і́ўн'і́ зу́би се пока́зували / то нифа́їно / і йік ка́шлайіш / то тако́ш ни бри́скаї сли́неў / ік хол'е́ра / бо ш'і призву́т тебе́ / сли́навиї.*

ХАВКА́ЧЬ, -я́ – *знев.*, те саме, що ПИСКА́ЧЬ: *То хаўка́ч' / омра́за / іко́йі с'в'іт ни ви́д'іў;: То йе хаўка́ч' / вин ни ма́йі ч'ут':а́ / йек с ким говори́ти / бут' кому́ ч'е́сти урве́ / Урва́ти мих би / іґбі́ сам йійі́ маў / а йік та́мки / де ўна би ма́ла бу́ти / по́рожно / то шо кому́ го́ден зроби́ти.*

ХАВКА́ЧЬКА, -и – *знев*., те саме, що ПИСКА́ЧЬКА; особа *жін. ст*., *пох*. від ХАВКА́ЧЬ: *Цису́ хаўка́ч'ку ни переговóриш / уна́ кóждому заткне́ рот / і ни тогó / шо му́дре ска́же / а тогó / шо н'іхтó ни хóч'і з дурнóў ба́боў цу́рисиў шука́ти / ви́ди / шо нима́ с ким говори́ти / таї уступа́йіц:е*; *М'іха́ / ни гн'і́ваїсе / а́ле ма́йіш дóбру хаўка́ч'ку / йік ўтвóри ха́ўку / то ни запе́р би / але́ йа мих би да́ти он:у́ пора́ду*.

ХА́ВКУ ЗАКРИ́ТИ (ПРИКРИ́ТИ, СТУЛИ́ТИ) – замовкнути: *Мої / закри́ї свойу́ ха́ўку / дóки йа ш'і ни ўстаў / дóки гóден цисе́ сказа́ти / бо ік се ўзлóс'т'у / то тоб'і́ а́мбу зрóбйу*.

ХА́ВКУ УТВОРИ́ТИ (УТВОРЕ́ТИ) – *згруб*., *знев*., почати говорити; сваритися: *Ми кóло Йіле́нцевих се здиба́ли / і шó / йа лиш Сла́ваїсу сказа́ла / хот'і́ла ш':е шош / а ўна ік ха́ўку утвори́ла / то / напе́ўно / гаш до стаїни́ї бу́ло ч'у́ти / так шл'ахува́ла Митри́ху / шо каў вам / Ви́тко / ни ма́ла кому́ ви́говоритисе / А́ле н'іч'ó / йа тотó ви́слухала / таї йі́йі полехч'е́ло / здоїми́лосе з не́йі тотó / шо йі́йі гри́зло / бо ўже ік се росходи́ли / то вибач'е́їте / сказа́ла / ла́гидноў ста́ла / а ч'ó йа ста́ла ў не́йі кра́їноў? / бо ми по ч'олов'і́кови свойі́ / таї тогó*.

ХА́ЇТИ – *знев*., обмовляти, ганити: *Ч'ужé зна́йі ха́йіти / а свойе́ ни ви́ди / ч'ужé ус'ó нифа́їне / н'ійе́ке / ну а свойе́ / о: / то пе́рш'а кл'а́са / А ти / Дóц'ко / ни слу́хаї йіх / і ч'іни́се / шо ни ч'у́йіш / наї говóр'ут*.

ХАЙ, -ю – крик, "ґвавт": *У ха́т'і таки́ї хаї / шо аш надвор'і́ ч'у́ти*; *Мої / та ўстида́ли бесте́ роби́ти таки́ї хаї кóло ха́ти / ф:е́ / А де́ ми таке́ рóбимо? / вам се прич'у́ло / шо то ў нас / а то н'і / то дес и́нде / Йо / мóже / Івану́шка з Івану́ш':іхоў голоси́ точ'е́йут / але́ ни кóло свóйі ха́ти / а прийшли́ вам пид ви́кна / бо йіх ха́та маї да́л'і / на бóц'і / а реївахи́ виц:и йшли*.

ХАЙ РОБИ́ТИ (ЗДОЙМИ́ТИ) – *згруб*., кричати, сваритися; спричинити "ґвавти́": *С'і́ла смих / таї за́мн'ітку р'іхту́йу / а ц':а с порóга зач'е́ла хаї роби́ти / аг'і́ на те́бе / жи́нко*; *Ми ниделе́ко вид них жийімó / переїти́ наш горóт / трóхи ш'і проїти́ / ї по пра́ву ру́ку йіх ха́та / ну та ви́т:и ўс'о гаш до наву́лич'ку ч'у́ти / кóждиї дру́гиї ден' у тиї ха́т'і хаї рóбйут / ни зна́йу / ш ч'óго там се зач'іна́йі / але́ кри́ки гаж до нас / досуда́ / дохóд'ут / н'іґде́ смих би́рше такóго ни ч'у́ла / лиш у циї ха́т'і / Мóже / то м'і́сце пога́не? / йе так / шо ха́ту на пога́ному покла́ли / таї добра́ там н'ікóму нима́ / це ш'і м'ійі д'іт каза́ў / шо буў у сел'і́ таки́ї випа́док / шо ха́ту перет'іглú / і на новóму пл'ацу́ ус'ó так ста́ло / іґ би хтос сварки́ / б'і́ди рукóў витсу́нуў / тим / шо та́мки зач'е́ли жи́ти / гаш сами́м ни в'і́рилосе / шо мóже бу́ти таке́ жит'е́ / тогó йа каў / і таке́ гóн:о бу́ти / на пога́ному*

ха́та стойі́т / И:ї / ни спиха́йте на ха́ту / шо́ ўна / сара́ка / ви́н:а? / пі́ти ме́нче тре́а / таї тогди́ бу́де бі́рше споко́йу / бо йік так питходи́ти / то ки́л'ко хати́ї у сел'і́ тре: би перет'іга́ти / а вит тако́го перет'е́ган'а ки́ли мош диста́ти / таї ш'і гі́рше зроби́ти / бо р'іду́ да́л'і ни бу́де / а здоро́ўйі се зба́ви / це йа тро́хи жерту́йу / але́ ха́та ту́тки н'і до ч'о́го / тре: зм'і́н'увати тото́ / шо ўсереди́н'і / шо ў голов'і́; *Сам'і́ сте хаї здоїми́ли на ўсу́ окру́гу / а пото́му се диву́йіте / ік л'у́де пита́йуц:е / шо ста́лосе / ч'о так'і́ кри́ки / А де́ йа крич'е́ла*?

ХАЛАБУ́ДА, -и – курінь; *перен*., стара неприбрана хата: *Ка́жут / жиї окро́ме / а де́ жи́ти? / ў циї халабу́д'і ? / ту́тки дах прот'іка́йі / викно́ ви́бите / Та дах мош пидремонтува́ти / ї викно́ заскли́ти ни т'е́шко / а ўсереди́н'і ї п'іч' до́бра / ї пидло́га / он:о́ / шо ўб'іли́ти би се зда́ло / але́ це мож зроби́ти за два дни / каў / два дни / і гото́во*.

ХАЛА́Ш, -я́ – тимчасове укриття з гілок дерев чи кущів: *Зроби́ли хала́ш / і там дош' перебу́ли / Та до́бре / шо ўм'і́ли / шо го́н':і бу́ли бо́рзо да́ти соб'і́ ра́ду / то ни ко́жде го́н:о*.

ХАЛАШИ́ТИСЕ (ХАЛА́ШШІТИСЕ) – стирчати, "моршітисе"; не лежати належним чином на фігурі (про одяг): *Ма́ма де́коли каза́ла / ад'і́ йек су́кн'а на пле́ч'ах халаши́ц:е / зле ш:и́та; Ік шош / т:о / шо ш:и́ли / мо́рш'ійіц:е та́мки / де ц:е ни ма́йі бу́ти / зач'іна́йі стирч'е́ти / пидоїма́тисе / а ни́ / шоби́ фа́їно / риўне́н'ко роспра́вилосе / отогди́ каўт / мої / а бл'у́ска ч'о́ так халаши́ц:е / іґ би на пле́ч'ах по два кулаки́ пид н'у покла́ў? / а ш':е смих ч'у́ла / ад'і́ Л'о́н'а каза́ла / дити́на худа́ / ік тр'і́ска / а йійі у шош таке́ н'ійе́ке ўбра́ли / шо па́зуха вид:у́ласе / іґ би та́мки ни знати́ ік'і вели́к'і цицки́ бу́ли / де́ ўно так ма́йі хала́ш':ітисе*?

ХАМУЛЄ́ТИ – *згруб*., їсти, перекидаючи їжу в роті з одного боку в інший: *Гента́м / ік йа бу́ла мала́ / і йі́ла йе́блуко / ци мо́ркву / ци кава́л'ч'ік твердо́го хл'і́ба / і так тото́ жмака́ла / шо на он:о́му бо́ц'і ў ро́т'і / а пото́му на дру́гому / бо то ни дава́лосе / шоби́ бо́рше ґлиґну́ти / то ма́ма каза́ла / йіш фа́їно / ік се нале́жи / ни хамул'е́ї так / ік коза́ / ци ік коро́ва / а йа пото́му се придиу́йе́ла / йек уни́ йід'у́т / то тики́ так йе*.

ХАП НА ШОШ – *рідко*, про те, що користується великим попитом чи в певний момент є дефіцитом; те, що "борзо розберают": *То бут' на шо мо́же бу́ти хап / на сли́ви / грушки́ пе́рет' Прибраже́н'ійем / йіх бо́рзо розбера́йут / і за от:о́ / шо так хапа́йут / мош ота́к сказа́ти / йа ни зна́йу / де смих цисе́ ч'у́ла / але́ сего́н:е м'ін'і́ йізи́к так се склаў сказа́ти / шо ў Вижни́ци буў страшни́ї хап на сливки́ / л'у́де ў о́ч'ір'ід'і стойе́ли / і ни ўс'ім*

ста́ло / а ў тепер'і́шниї ч'ес так р'і́тко се гово́ри / бо ўс'о йе / кобі́би лиш гро́ш'і / то ўпере́т хапи́ на ўс'о бу́ли.

ХАПА́ТИ – 1) ловити: *Ґва́ўт / зло́д'ії / хапа́ї йиго́*; 2) швидко брати: *Хапа́ї дити́ну / таї б'іж'і́т тха́т'і / бо за́рас страшна́ пло́ва бу́де*; 3) швидко збирати, громадити (про сіно): *Хапа́їмо с'і́но / по́ки ни змо́кло*; 4) *перен*., дуже сердитися: *Йиго́ хапа́йі / ік жи́нка дж'в'інди́т / шо вин л'у́би ви́пити*; 5) брати за дружину: *Уни́ так'і́ гоноро́в'і ходи́ли / шо д'і́ўка ўч'е́на / гада́ли / шо видбо́йу ни бу́де вид сватач'і́ў / а хтос хапа́йі ? / н'і / н'і оди́н ни зла́комиўсе / ч'у́йіте / н'іц н'іхто́.*

ХАПА́ТИ ЗА ГО́ЛЛО (ГО́РЛО) – настирливо або силою домагатися чого-небудь: *То ни́ / шо́би полехки́ прока́зувати / вин тики́ хапа́йі за го́л:о / витпусти́ таї випусти́ т:у сл'у́шку / шо ко́ло х'і́тар'а.*

ХАПА́ТИ ЗА ГРУ́ДИ – виявляти войовничість: *Цес пйін'у́га кл'у́ч'ки шука́йі / бере́ц:е хапа́ти Га́ниного ч'олов'і́ка за гру́ди / хот' сам таки́ї / ік пи́тпен'ок / на́зниї / н'ійе́киї / а доска́куйі / іґ ж'е́рва / йо:ї / та тот іґ би йиго́ ўз'еў / потр'е́с / та с це́го н'іч'о́ би ни лиши́лосе / але́ ч'олов'і́к рузу́мниї / таї уступи́ўсе.*

ХАПА́ТИ ЗА ПО́ЛИ – *рідко*, беручи кого-небудь за одяг, благати про щось: *Хапа́ї за по́ли / плач' / таї допро́сис:е / вин змн'е́кне / плач' / Вам до́бре ра́дити / плач' / а йек пла́кати / ік то се ни пла́ч'і / таї ч'о так'і́ куме́д'ійі роби́ти? / йа по л'у́цки заговоро́р'у / і ўс'о пойіс'н'у́.*

ХАПА́ТИ КО́ЖДЕ СЛО́ВО – ловити кожне слово: *Дити́на хапа́йі ко́жде сло́во / ци до́бре / ци пусте́ / того́ при ниї ни ўс'о́ мож говори́ти / на́в'іт' ік уно́ ба́виц:е / шош ро́би свойе́ / а́ле ву́ха наш'у́р'уйі / оногди́ до нас прийшла́ Вас'у́тина мала́ / таї зач'е́ла роска́зувати / шо ў них д'і́йіц:е ў ха́т'і / ка́же / ву́їно / іґ би ви зна́ли / йек мойа́ ма́ма с та́том свар'у́ц:е / то так / шо с'в'іт тако́го ни ви́д'іў / а йа тогди́ стайу́ мижи́ ни́ми і зач'іна́йу вереш':е́ти / і гаш отогди́ ўни спамн'іто́вуйуц:е / і перестайу́т.*

ХАПА́ТИ НА ХОДУ́ (С ХО́ДУ) – швидко сприймати, осягати що-небудь: *Вин у пе́рший кл'а́с'і / ус'о́ на ходу́ хапа́йі / бо́рше / ч'ем тот'і́ / шо ста́рш'і / уч'е́йуц:е на дв'і кл'а́с'і ўпере́т / і ду́же л'у́би ч'іта́ти.*

ХАПА́ТИСЕ – 1) торкатися чогось: *Ни хапа́їсе за го́рш'і / бо ўно́ гор'е́ч'е;* 2) братися: *Хапа́ўсе за л'убу́ робо́ту / бо ку́па д'іти́ї / і ко́жде хо́ч'і йі́сти і ў шош се ўбра́ти*; 3) чіплятися: *Ад'і ік'і́ бур'іни́ / йік пи́деш у горо́т у циї спин:и́ци / то до не́йі ўс'о ме хапа́тисе.*

ХАПА́ТИСЕ ЗА ГО́ЛУ – бути в розпачі: *Вам до́бре каза́ти / ни хапа́їсе за го́лу / перебу́ли ги́рше / перебу́демо ї ц:е / а йек перебу́демо? / скаж'і́т оц:е́ / йек? / таї йа би́рше н'іч'о́ ни бу́ду се пита́ти; Д'і́ти пи́ўкоў ви́били*

ба́б’і викно́ / ўна зайо́їкала / хапа́йіц:е за го́лу / а сус'і́т с'м’ійе́ц:е / то йе́к з ним го́ден бу́ти до́бриї? / Зна́йіте шо / ви та́мки ни бу́ли / а м’ін'і́ сам’і́ї бу́ло с'м’і́шно / йе́к уна́ йо́їкаласе та йек б’і́гала з в’і́ником / але́ йа се стри́мала / бо йа нев’і́стка / а вин се за́с'м’ійіў / таї шо? / то бу́ло ш ч’о́го / се за́с'м’ійіў / і за годи́ну ба́б’і покла́ў нову́ ши́бу / ікра́с маў / син у ха́т'і припоч’іва́ў / а цес борзе́н'ко зроби́ў / то с ки́м тре: бу́ти до́брим? / ни ви́д'іли йісте́ / то ї ни каж’і́т; *Хапа́ласе за го́лу / бо ни зна́ла / йек то́му ўсе́му да́ти р´ет* / *йек тото́ пережи́ти*.

ХАПА́ТИСЕ ЗА ЖИТЕ́ – виявляти велике бажання жити: *Ў ме́не аш слизи́ закрути́лисе ў оч’е́х / уна́ / сара́ка / хапа́йіц:е за жит´е́ / а де́ там йе кому́ жи́ти? / Го́споди / йе́к йійі́ сла́б’іс'т' з':і́ла.*

ХАПА́ТИСЕ ЗА КИ́МОС **(У БЕ́СІДІ)** – включатися в тему розмови, пригадуючи те, що стосується її; доповнювати почуте: *Ви́диш / йа забу́ла / а ти м’ін'і́ оц:е́ нагада́ла / таї йа уже́ хапа́йусе за тобо́ў / д'і́до ш’і таке́ л'уби́ў каза́ти / шо́ и́нче напере́т ду́мати / а шо́ и́нче с то́го ви́їде / ци мо́же ви́йти / або́ / го́нир го́нору хо́ч’і / а йік в’ін'ч’ува́ў когóс / то каза́ў / абе́сте ў здоро́ўйі доч’іка́лисе прет:е́ч’іта / йа забу́ла бу́ла за це сло́во / а сего́н:е нагада́ла / це абе́сте доч’іка́лисе ни лиш пре́ўнукиў / а препре́ўнукиў / от шо ўно знач’е́йі*.

ХАПА́ТИСЕ ЗА ОДВІ́РКИ (ЗА СТІ́НИ) – бути кволим, ледве пересуватися: *Шо́ ц:е таке́? та ти прийі́хала здоро́ва / а тепе́рки хапа́йіс:е за одв’і́рки / шо́ с тобо́ў? / Тиску́ / ма́тко / ўпа́ли / таї того́ мноў так х’іта́йі / ї зач’іна́йі крути́тисе ў голов’і́.*

ХАПА́ТИСЕ ЗА ПРУТ (ПАСО́К) – брати прут (пасок), погрожуючи комусь, насамперед дитині: *Ле́д´а шо / а ти хапа́йіс:е за прут / ти гада́йіш / шо так уч’е́йіш? / до́бре ро́биш? / а то ни так / дити́на ма́йі розум’і́ти сло́во / а ни́ бук* / *бу́ком / реме́нем йійі́ ни наўч’е́йіш* / *забу́ла йіс / ік мало́ў бу́ла / то шо / ми с та́том хапа́лисе за прут? / Бу́ла / бу́ла би́та оди́н рас / Ну то оди́н / а ти ўрас грози́с:е*.

ХАПА́ТИСЕ ЗА СЕ́РЦЕ – болісно сприймати, переживати що-небудь: *Мож зрозум’і́ти / ч’о́ ўна хапа́йіц:е за се́рце / бо ўна́ ма́ма / у ма́ми се́рце / душ’а́ боли́т / ік у дити́ни шош зле вихо́ди / і то ни ма́йі знач’і́н'а / їка завели́ка дити́на*.

ХАПА́ТИСЕ ЗА ЧЕ́РЕВО – дуже сміятися: *Так се см’ійе́ли / шо аж за ч’е́рево хапа́лисе / а йа каў / див’і́ц:е / абе́сте пото́му ни пла́кали / И:ї / наї см’ійу́ц:е / по́ки молод'і́ / по́ки йім це́го се хо́ч’і / ве́сел'іс'т' вид бога́то ч’о́го рату́йі* / *це л'і́пше / ік сму́ток*.

ХАПАТНЯ́, -і – *згруб.*, поспіх, штовханина : *На базарі́ така́ хапат΄н΄а́ бу́ла за милни́ц΄ами / шо м’ін΄і́ ч’ут΄ ґу́дзики ни видирва́ли / ад'і́ на ни́тоц΄:і де́ржуц:е / і н'іхто́ н'і на шо́ ни уваж’е́ў.*

ХАПНУ́ТИ – *докон.* в стос. ХАПА́ТИ: *Хапну́ли полижо́к до дош’:у́*; *Хапну́ли то́рбу / тай без буд΄ здоро́ў пишли́*; *Тому́ фале́ну д΄і́ўку дотепе́р н΄іхто́ ни хапну́ў / і йа зна́йу ч’о / але́ ни скаў.*

ХАРАМАНА́ КРУТИ́ТИ (ПОКА́ЗУВАТИ; ГНУ́ТИ, ЗАГНУ́ТИ) – *згруб.*, вигадувати щось; обманювати; лукавити: *Ни крути́ харамана́ / кажи́ / де йіз д΄іў гро́ш’і; Харамана́ пока́зуйі / ду́майі / шо ми ўс΄і́ дурн΄і́ / а вин оде́н му́дриї*; *Мої / та ти м’ін'і́ ни закру́т'уї го́лу / ни гни харамана́ / бо йа ни таки́ї дурни́ї / ік тоб’і́ се здайе́; Харамана́ загну́ў / тай ди́виц:е / шо́ с то́го бу́де; Пока́зуйі харамана́ / а л'у́де слу́хайут / тай лиш го́ловами похи́туйут; Ти се пита́йіш за харамана́ / а йа таке́ вид ба́би ч’у́ла / у Мало́му Рижн'і́ жиў ч’олов’і́к / ви́тко / за не́го хара́ман каза́ли / бо рас ми з бабо́ў стойе́ли / а йі́хала іка́с фи́ра / ба́ба се подиви́ла на ко́н'і / тай ка́же / лиш н'іўро́ку / ко́н'і так’і́ видгодо́ван'і / ік хараманов’і / ч’е́сто / йік у харамана́ / то це знач’е́ло / шо ўни фиїст фа́їн'і / ну а йа ч’у́ла / шо ка́жут / ни крути́ м’ін'і́ харамана́ / ни закру́т'уї харамана́ / говори́ / ік се нале́жи / отаке́ смих ч’у́ла / це ік хтос зач’іна́йі шош ни т:о.*

ХА́РАШШІНИЙ – 1) *дієприкм.* від ХА́РАШШІТИ: *Ва́ше по́рос΄і ха́раш’:іне ци ш’і н΄і?*; 2) *перен.*, *згруб.*, кволий: *Тебе́ шо / сха́раш’:іли? / ти ха́раш’:иниї / шо стойі́ш таки́ї н΄ійе́киї? / ци їка́ б’іда́ с тобо́ў?;*

ХА́РАШШІТИ – каструвати: *Йе ч’олов’і́к / іко́го кли́ч’ут ха́раш’:іти сви́н΄і / ік хоч’ / то нав’і́даїсе двеч’іру / ік вин прі́йде з до́ку / тай меш з ним говори́ти / то м’ії сус'і́т / Лес'о́ / вин на це́му се розум’і́йі / а Ва́с'ко / ни до це́го*; *Ік каўт / ва́лаш’:іти / то це л'о́шку / а йіґ за кну́рика каўт / то ўже ха́раш’:іти / це ро́бйут зра́зу / ік по́рос'і ш’і мале́ / того́ ік купу́йут по́рос'ітко / то смих ни рас ч’у́ла / йек се пита́йут / а ўно ч’е́ш’:іне? / і ву́їко ци ву́їна витпов’іда́йі / ч’е́ш’:іне / і йа таке́ гента́м купува́ла / а тепе́рки ни де́ржу / бо салі́ў і мн'іси́ў се ни хо́ч’і / тай ни во́л'но м’ін'і́ / ад'і́ іґ забагну / то купу́йу худо́го мн'іс'ц'а́ / але́ ки́л'ко старо́му тре́а? / то молоди́ї ма́йі апети́т / а ста́рш’а л'удина́ уже́ деле́ка вит це́го / це йа по со́б’і ви́жу / так шо ци ва́лаш’:іут / ци ха́раш’:іут порос'е́та / то м’ін'і́ байду́же / йа йіх ни купу́йу / тай за ц:е н'іўко́го тепе́рки се ни пита́йу.*

ХАРЧЬ, -у – їжа: *Ў Йіле́ни ура́с до́бриї харч’/ робі́тники ўдово́лен΄і; Харч’ ни ду́же / а́ле до́бре / шо ї таки́ї йе / тепе́рен'ки за ўс'о т'е́шко.*

ХАРЧЬО́ВАНІ, -я – те саме, що ХАРЧЬ: *У бу́тин'і їке мо́же бу́ти харч’о́ван'і? / бу́тин йе бу́тин; Харч’о́ван΄і / два ра́зи / ра́но хл΄іп з гарба́тоў*

/ іў полу́н:е / зу́па і ш’:е шош / цим се ни найі́ш / але́ і ни ўмре́ш з го́лоду / того́ за ре́шту ко́жен ду́майі сам / а́ле н'іхто́ ни кво́лиц:е / бо до́бре / шо йе шош гор'е́ч’е.

ХАРЧЮВА́ТИ (УЖИТКУВА́ТИ) – їсти, споживати: *Харч’у́йте на здоро́ўйіч’ко / дос΄іга́йте / шо йе / таї вибач’е́йте / ік шош ни так / Е: / та у вас / Насту́н'ко / ус'о́ так / ш’і на́в’іт' би́рше / ік могло́ би бу́ти / д'ікова́т' вам.*

ХАРЧЮ́НОК, -нку – те саме, що ХАРЧЬ: *Го́споди / та до́бре / шо ї таки́ї харч’у́нок йе / це йіх до́бра во́л'а / шо нас гуду́йут*; *Харч’у́нок сего́н:е у нас б’іда́цкиї / ти йіў хот' рас б’іда́цку йіду́? / н'і? / ну то меш.*

ХА́РЬКАТИ – харкати: *Пога́ним ха́р΄кайі / ў не́го сухо́ти / Бо́же борони́ ко́ждого вит це́го / то страшна́ сла́бис'т'.*

ХА́РЬКИ, -ив – те саме, що ХАРЬКОТИ́НІ: *Хто ту́теч’ки наха́р΄каў? / ви́тки ўз΄е́лисе ха́р΄ки на схо́дах? / то шо? / ни бу́ло де и́нде ви́пл΄унути? / то мус м’ін'і́ оту́тки кирин':і́ роби́ти*?

ХА́РЬКНУТИ – харкнути: *Хтос ха́р΄кнуў / ч’е́хнуў / і сла́б’іс΄т΄ переда́ласе / у шпитали́ одно́ л΄іч’е́йіш / а дру́гого / ш’і ги́ршого / мо́жеш набра́тисе / таґ бу́ло з Іва́н'ч’іковоў Мар'і́коў.*

ХАРЬКОТИ́НІ, -я – харкотиння: *Йо:ї / та до тако́йі робо́ти тре: ста́ршу л'удину́ / де молоде́ ме отото́ харкоти́н'і вилива́ти / пуцува́ти ус'о́ / си́кл'і виноси́ти*?; *У гру́дех уже́ ни сипи́т / харкоти́н΄і помáло витхо́дит / і це йе до́бриї знак.*

ХАРЬКОТІ́ТИ – багатократна дія стос. ХА́РЬКАТИ; хрипіти: *Хар΄коти́т / бо ма́йі ґел΄опо́ве запа́лен΄і / розгор'іч’і́лиї ви́б’іх надви́р / таї диста́ў / а то ки́л'ко тре*:? / *до́ста па́ру м’іну́т.*

ХАСТИ́ТИ (СХАСТИ́ТИ) – *згруб*., їсти (з’їсти), споживати щось із великим апетитом: *Ви́диш / кит куле́шу ни хасти́т / а мересни́ц'і ад'і́ йек схасти́ў / у м’іну́ту / до́ки уберну́ласе / ди́ўйусе / а вин лиш се облі́зуйі.*

ХА́ТА, -и – 1) сільський будинок: *Отота́ нова́ ха́та на бе́рез΄і тоги́т покла́дена*; 2) кімната: *Подиви́се у ви́шниї ха́т΄і / де ла́виц΄а / та́меч’ки куде́л'а ма́йі бу́ти / и́нде н΄іґде́; У тиї ха́т΄і д΄і́ти спи́ут / а ми ту́тки / у кра́їниї / ад'і́ йе лу́шко / таї спимо́* / отако́ стайе́; 3) іноді у *мн*., ХАТИ́, -и́й (-и́в) – великий будинок:*У Ку́тах покла́ў дон΄ц΄і́ хати́ / а ту́теч’ки / си́нови; Хати́ ви́гут΄іли за рик / два пл΄о́нтри / Аг’і́мої / та нашо́ йім ти́л'ко*?

ХА́ТА-ҐРА́ЖДА, -и – гуцульська садиба: *То / в’ід΄і́ / у Жоўт΄е́ч’:іних гента́м бу́ла ха́та ґра́жда / ув’йіти́ на подв’і́р΄і мож бу́ло лише́н' ч’е́рез*

висóку бráму / іґ ґáзди утвóр´ут йійі́ / з усíх бокíў хáта обéрнена глухíми с´т´і́нами / з вýлиц´і такóш нич’ó ни бýло вíтко.

ХА́ТИШШІ, -я – місце, де була хата: *Лишúўсе фудóмент / отáмки йе хáтиш’:і / де гентáм жиў кс'онѕ̆з / і бíрше н'іч’ó*; *Йа ни л'ýбйу / Марýс'ко / судá / на це хáтиш’:і / приходúти / бо м’ін'і́ урáс бáн:о се рóби за тим / шо проминýло / а с пáмн'іти ни стéл:осе / жийé у ниї́ так / іґ би то ўс'о уч’éра бýло*.

ХАТНЕ́, -óго – 1) те, що відбувається в хаті, між рідними: *Хатнé се ни винóси / поговорúли / ї́ тýтки ўно мáйі умéрти; То хатнé / ўни соб’і́ розберýц:е / ни м’іш’éйтесе ў т:о*; 2) те, що насправді відбулося, трапилося з кимось із тих, що проживають у хаті: *Це хатнé бýло / це ни вúгадане / ни тотó / шо с кúмос трáфилосе / це ў наз бýло / мойá мáма роскáзувала / шо бáба Парáска йік роздáла д'і́тем ґрунтá / то ўже до н'ійéкойі робóти ни брáласе / лиш комáндувала ї́ вáдиласе / малéн'ка / спрúтишна / ў ч’ел:éниї́ фýс'ц'і завúта так / шо фóстики / к’ін'ц'і́ / сперéду нат ч’олóм заўйéзан'і / у зáпас'ц:і / сидúт соб’і́ на печ’é / таї́ кóждому роскáзуйі / шó вин мáйі робúти / і шо? / ус'і́ слýхали / бо ґрунт / то бýло велúке / йо:ї́ / та то бýло дýже велúке*.

ХАТНИ́Й – 1) домашній: *Наї́ бýде / шо зимá / нимá городúў / áле ї́ хатнóйі робóти дóста / дéколи так урóбйуї́мосе / іґ би ден´ с´і́но кúдали*; 2) *субст*., член сім’ї, родини, що живе в одному домі (в “одний хаті”) разом з усіма: *Цисé мáйут знáти лишéн´ хат´н´і́ / Бóже боронú комýс ч’ужóму упов’і́сти*; *У рик по мáм’і об’і́дец зробúла / заклúкала пáру ўдовúц / з ікúми мáма ходúла до цéр´кви / таї́ сам’і́ хат´н´і́ бýли / оцéс пóвен стúў вúйшоў / отáк помн'інýли мáму*.

ХАЧЕ́НА (ХАЧЕ́НКА, ХАЧЧЕ́НА)-и – 1) невелика чи убога хатина: *Жúнка б’і́н:а / ч’олов’і́ка ни мáла / áле йе дитúна / жийé с хлóпч’іком в отúї́ хач’:éн´і / шо пéред' Бур´éч’:іними*; 2) окрема невелика кімната: *У хач’:éн´і вáтру ни кладемó / ўзим’і́ там дóста стýд´ін´ / лиж дес колúс пропáл´уйу*; *Ік робúли ўхóдини / то ў хач’:éн´і ўс´о р´іхтувáли / і вúт:и на столú доносúли*; *Бáба схот'і́ла окрóме жúти / а ни ў гýрм’і / таї́ шо / на поконéч’у поклáли ї́йі хач’éнку / таї́ унá тáмки до кин'ц'á бýла / судá / де дон'кá / р'і́тко блúжиласе / казáла / шо так ї́йі набогáто л'і́пше / Та так / бо старúї́ хóч’і спокóйу / йа бих самá ў такý хáтку переї́шлá / іґбú мáла / ч’о н'і / а там фáї́но / то ни на поконéч’у / а серéт' сáду / то тáк’ік у райý*.

ХЕРЕ́КТОРЬ (ХЕРА́КТЕРЬ), -я – характер: *Ви н'іч’ó з ним ни зрóбите / то херéктор' такúї́ / Так / ужé вúжу / прáўду кáжете / нагáдуйу соб’і́ / шо то ї́ Мар'і́ка такá лýтава бýла / мáма йігó / цáрство ї́йі небéсне*

/ Наї споч'івáйі з Бóгом / а ч'олов'і́к вин фáїний / робíтниї / а шо зат':éтиї / уперт'ýх / то ни наї́гірше зло / дóбре / шо ни пйін'ýга / оц:é дóбре / Ну таї дбаїлíвиї / це такóш важнé.

ХИ́РІНІ, -я – *знев.*, *згруб.*, спання: *Забýли сте / шо ранóк / панóк / а хíр'ін'і ў бýн:иї ден' / наї ни кáжу / шо / то ўстит вид устидíў / Мамó / та ми цим ни фалимóсе / алé ї ўстидíў велúких у тим нимá / шо заспáли / ми наздоженемó тотó / шо пропустúли.*

ХИ́РІТИ – *знев.*, *згруб.*, спати: *Уч'éра набувáлисе / таї сегóн:е хíр'ійут на пóдри / гаї кр'іч'éїмо / мóже / се скорн'éйут / бо ўжé полýн:е / к'і́л'ко мош хроп'і́ти? / так бокú се злéж'ійут / аг'і́на цисé.*

ХИТ, -хóду – 1) хода: *Ў мéне такúї хит / шо йіґ грýзи / то болóто аш на фýстку брúскайі / гет обл'áпана прихóжу тхáт'і*; *Вúдиш / у д'éд'і скóриї хит / ми ў нéго ўдáлисе*; 2) одиниця виміру відстані: *Вид нас у Рúўн'у / годúна хóду / перехóжу на гамóван'ц'і / а дáл'і / буковúнцким бéрегом / то скóро*; *Хот'і́ўше видизнáти ч'олов'і́кового брáта / трéба ўрахувáти / шо днúну стрáтиш / тудá штúри годúн'і хóду / а вúт:и? / а там хот' трóхи побýти / а ш'і т:о / шо ї́дéш угурý / пáру м'інýт дес і припоч'éти схóч'іц:е*; 3) план, намір піти куди-небудь: *Мýс'у б'і́ч'і ўкýтатисе / бо мáйу сегóн:е ш':е одéн хит.*

ХИ́ТРИЙ, ЇК (ІК) ЛИС – дуже хитрий: *Вýїко Андр'і́ї / хúтриї / ік лис / з усéго вúкрутиц:е / на ц:е дóбру гóлу мáйі*; *То старúї пáрубок / хúтриї / ік лис / знáйі / йеґ д'і́ўц'і догодúти ї гóлу закрутúти.*

ХІБУВА́ТИ (ХИБУВА́ТИ) – не вистачати, бракувати: *Ч'олов'і́ч'і / шó тоб'і́ х'ібýйі? / ус'ó мáйіш / áле н'і / ідéш нéмоч'і шукáти*; *Тáмки лиш пот'éч'ого молокá хибувáло / каў / ус'ó бýло / алé шо зрóбиш / ік цéго мáло / забáглосе бúршого / Таї тепéр мáйут.*

ХІБУВА́ТИ (ХИБУВА́ТИ) НА ГО́ЛУ – бути не зовсім адекватним: *То вид гризóти пишлó / зач'éло жúн'ц'і / Бóже боронú / на гóлу / х'ібувáти / ни даї / Гóсподеч'ку / цéго н'ікóму.*

ХІЛЄ́ТИ (ХИЛЄ́ТИ) – нахиляти: *Ни х'іл'éї так диїнúцу / бо там ш'і молокó йе*; *Хил'éїмо цес кóнар' / таї урвемó ч'ерешéн' / вúжу / шо пристúгли / бер'і́м / а ти / Вáс'ку / бóрзо кошéлик принесú.*

ХІЛЄ́ТИСЕ (ХИЛЄ́ТИСЕ) – нахилятися: *Ік ни гóн:а / то ни х'іл'éїсе / йа потóму нáїду шпýл'ко / унó дес пид лýшко покотúлосе*; *Шош потрóхи рóбйу / Вас'ýтко / алé х'іл'éтисе ни гóн:а / бо йік отáк головóў зрóбйу / то м'ін'і́ с'в'іт зач'інáйі крутúтисе / у голов'і́ так стайéц:е / іґ би шош перевертáлосе / таї шо зрóбиш? / витрúмуйусе на оцéму л'ікáрств'і / шо дóхтор' приписáў / таї дíўйусе / шобú нáґро ни ўставáти з лýшка / ни мúти*

пидлогú / то ўже нев'íстка рóби / а йа шо? / нóс'у свойý гóлу / ік велúку напáсну пáн'у / і бóйусе неў лéд'а х'ітнýти.

ХÍТАНКА, -и – гойдалка: *Д'íдо х'íтанку зробúў за оборóгом / кóло б'íлойі ч'ерéшн'і / алé йа ни гóн:а дóўго се х'ітáти / бо м'ін'í ў голов'í се крýти / йа крúшку пох'ітáйусе / і ўс'о; Моï / та двéр'і ни йе х'íтанка / ви ни вúдите / йек унú увúсли / ш'і трóхи / таï ни мут се заперáти.*

ХÍТАНОЧЬКА, -и – *зменш.* від ХÍТАНКА: *Мойá л'áл'ка мáйі х'íтаноч'ку ї горúдец / де ўнá ч'іч'кú садúт / і кýхон'ка йе / унá дрýгим л'ал'кáм / шо прихóд'ут до нéйі / ус'éке варúт.*

ХÍТАРЬ, -я – межа між двома ділянками, присадибами, позначена якимось предметом, напр., каменем: *В'íч'н'і сваркú за х'íтар' / вýўна хот'íла / шобú йігó на пáру крóкиў посýнути ў наш бик / бо з дрýгого бóку / пóвид Гáн'і / ў нéйі йірýга ї потúк / унú забрáли пáру крóкиў земн'í / вихóди / шо ми мáйімо тотó вид:áти / шо водá ў нéйі забрáла; У нас за х'íтар' вербá бýла / а ў Мар'íки / смер'íч'ка.*

ХІТÁТИ – хитати: *Тáмеч'ки н'ікóго нимá / тоб'í се здáло / то в'íтер х'ітáйі шмáтоў*; *Полегóн'ки х'ітáї дитúну / мóже / уснé*; *Х'ітáйу рукóў / бо ўна шпúґайі / оттáк рóбйу / таï стайé лéкше.*

ХІТÁТИ ГОЛОВÓВ (ГÓЛОВАМИ) – рухом голови виражати певне ставлення до чогось: *Ік говорúла / то ўс'í х'ітáли гóловами / шо дóбре / зрóбимо толокý / вúч'істимо берегú / а прийшлóсе до д'íла / то сам'í вúдите / шо / гéнде нов'í кýпи с'м'іт'á / та ни з нéба ўни пáдайут.*

ХЛЄ́ПАТИСЕ – 1) хитатися: *Зýби хл'éпайуц:е / видúй / мут випадáти;* 2) *перен., іти, хитаючись: Нú / абú рúўно ïти / а хл'éпайіц:е / Вин / мóже / і хóч'і / а йігó хл'éпайі / нóги зле ступáйут.*

ХЛИ́ПАВКА, -и – "їзичьок" у горлі: *Так роз':івúў рот / шо аш хлúпаўку вúтко / Та бо хот'íў узнáти / ч'о першúт / зле йімý.*

ХЛІВÉЦ, -вця́ – хлівець: *Йе с'áкиї тáкиї хл'івéц / бúршого н'іч'ó нимá / нáрик стáїн'у хóч'імо клáсти / а пóки шо наї так.*

ХЛО – *заст., незм.*, хлопче, чоловіче: *Моï / хло / берú себé ў рýки / ни бут' бáбоў / ни пид:авáïсе / ни позвол'éї / шобú тобóў отáк помикáли; Ік кáжут / хло / то це лиж до молодóго ч'олов'íка / а стáршому ци старóму так се ни кáже / то би бýло ўстит.*

ХЛОП, -а – 1) селянин: *И:ї / бо ми позвóлили / абú нас за хлопúў / дурнúх турш'ікúў / мáли*; 2) чоловік; чоловік міцної статури: *Хлоп йе хлоп / а про шо з бáбоў говорúти? / шó ўна ў цéму се розум'íйі?*; *Цес хлоп / а то мирш'éк*; 3) *заст.*, одиниця виміру глибини – глибина на зріст однієї людини: *Тýтеч'ки гл'éбоко / водá у два хлóпа / áбо ї бúрше.*

ХЛОПА́К, -á – хлопчик-підліток; парубок: *Ну та то ужé хлопáк / лиш н'іўрóку / йек вúт'іхсе / вин дес отепéр кин'ч'éйі шкóлу? / Нáрик / вўйно / сегóроку н'і / Ну та наї здорóў бýде / фáйниї хлопч'і́ш'і бýде*.

ХЛО́ПСКИЙ – чоловічий: *Тут хлóпска бéс'іда / ч'ужúх вух ни трéба / ми соб'і́ рáзом хóч'імо шош поговорúти / порáдитисе*.

ХЛО́ПЧІК (МАЛЕ́НЬКИЙ ХЛО́ПЧІК) У ЧІРВО́ННИЙ (ЧІРВО́НИЙ) ШЕ́ПОЦЦІ – *евф*., "шчєзник": *Гентáм Дрон' роскáзуваў / шо буў у Долúн'і ў кóгос на вес'іл'ý / таї пúзно вертáўсе тхáт'і / дúвиц:е / а кóло старóйі дуплáвойі вербú / ік ужé ў горп пидоїмáтисе / стойі́т хлóпч'ік у ч'ірвóн:иї ш'éпоц':і / вин ік їйгó уздр'і́ў / то зрáзу протверез'і́ў / бешч'ісý вúштрик на горп / а хто ўдолúн'і стойéў? / наї се преч' кáже / тáже шч'éзник / Йо:ї / та ік такé / тре: зрáзу хрестúтисе / і тóго / шо стойéў / перехрестúти*; *Ну та то кáжут за нéго по ўс'éкому / хлóпч'ік у ч'ірвóн:иї ш'éпоц':і / панóк у ч'ірвóн:им капел'ýшку / а ш':е кáжут / фрáйір на кýр'іч'іх нúшках / ци тоі / шо з рогáми / о: / а їйіґ бýла малóў / то ч'ýла / тот / у кóго дúке мн'éсо кóло зýба / ч'іриўнóго зýба / ростé / абó ш'і так / тот / шо вúлупиўсе з їйіц'á / їке вигр'івáли пит пахóў / каўт / шо одúн ч'олов'і́к / вин царинцкúї / ниделéко вид вас жиў / маў такóго вúлупка / годóван'ц'а / і тот їймý ўс'éке помогáў / йа знáла тóго ч'олов'і́ка ї бойéласе / іґ дес їйгó здибáла / а кoлó їйгó хáти / іґ се приходúло питú / то так смих лет'і́ла / ік кýл'а / нáв'іт' се ни дивúла ў тот бик / алé шо / л'ýде ўс'éке гóн':і вúгадати / тогó йа ни скаў / йеґ за нéго казáли / таї нашó тоб'і́ тотó знáти? / оц:é ўс'о / шо смих нагадáла / такé пустé м'ін'і́ головú ни дéржиц:е / це йе пустé вит пустóго / абéз знáла / нашó ним гóлу зас'м'і́т'увати? / бо іґ дýмати / говорúти за такé / то ш'і приклúч'іш б'ідý / а комý цéго трéба? / так / Йилéнко? / комý цéго тре: / клóпотиў на свойý гóлу н'іхтó ни хóч'і / о: / шо йа скаў / тогó за шош úнче говор'і́м; Мúтро роскáзуваў / шо рас вин ішóў з вес'іл'á / таї / вúтко буў ни гет тверéзиї / бо сам'і́ розум'і́йите / ік'і з вес'іл'á ідýт / таї диїшóў до ч'ерéшн'і / шо ростé кóло їйгó хáти / ўже тикú мáїже тхáт'і приїшóў / а то ўже бýло упúўноч'і / м'і́с'іц' ікóс збóку с'в'ітúў / вин дúвиц:е / а пит ч'ерéшнеў хтос йе / вин се придиўйéйі / а то лежýт два у ч'ірвóн:их ш'іпоч'кáх / головá до головú / отáк соб'і́ лежýт / таї дúўйуц:е на нéго / йо:ї / вин ік цисé уздр'і́ў / то оджꙺ'іхнýўсе / кáже / шо вóлоси капел'ýх їймý пидоїмúли / і вин ужé ни памн'ітáў / йéк доб'і́х тхáт'і / нóги сам'і́ їйгó принéсли / і ўже потóму / ік вин цисé роскáзуваў / то божúўсе / шо то прáўда / ни казáў / шо їймý се привúд'іло / а йа каў / шо пйéному ўс'éке се привиж'éйі / а вин гадáйі / шо т:о з ним се стайé / у стрáха óч'і велúк'і / таї шо на ц:е скáжеш*.

ХЛОПЧІ́ШІ, -я – 1) хлопець: *Ге́нде іки́йс хлопч'і́ш'і іде́ / шо́ заўди́н?*; 2) неодружений син: *Йа за Ми́трового каў / то йіго́ хлопч'і́ш'і же́ниц:е*; *За пос΄л΄і́н΄:і ӗки́хос два три ро́ки ад΄і́ йек у Ӗва́на хлопч'і́ш'і ви́гут΄іў / усе́ мали́й буў / м'ізе́рний / а тепе́р / лиш н΄іўро́ку / д΄іўки́ за ним мут умера́ти / он:а́ попе́рет' дру́гойі б'і́ч'і / ў о́ч'і йіму́ зазера́ти.*

ХЛОПЧЮ́Р, -а́ – дівчина, що віддає перевагу хлопчачим заняттям, розвагам: *Хлопч'у́р росте́ / а ни́ д΄і́воч'ка / л΄ал΄ка́ми ни ӗгра́йіц:е / а хо́ч'і маши́нку / ку́пу ма́йі / і ш':е про́си / хо́ч'і шош маїструва́ти / дес ла́зити / ри́бу з д'і́дом лови́ти / отаке́ йій се ўдайе́.*

ХМІЛЬ, -е́лю – *рідко*, тмин: *Мамо́ / а шо́ оц:е́ / йе́к уно́ се назива́йі? / То хм'іл' / йіго́ запа́р'уйут / і таку́ гарба́тку дайу́т мале́н'ким д'і́тем / шоби́ ў них кра́ш:е жолу́доч'ок роби́ў*; *Йік роби́ли с΄і́но ў Тереб'іж'а́х / то ба́ба назбера́ла хме́л΄у / таї нам уси́пала пиў карабу́шки / то до́бре до зу́пки додава́ти / фа́їно па́хне.*

ХМУРЄ́К, -іка́ – *знев.*, похмурий, непривітний: *То / Йіле́ / лиш вигл'іда́йі / шо вин хмур'е́к / але́ ік се за́с'м'ійі / то норма́л'ниї / А ви ки́л'ко разі́ў ви́д'іли / шоби́ вин питс'м'іха́ўсе? / ци ви хо́ч'іте / шоби́ йа йіго́ с'м'іши́ла / шоби́ тоту́ т'ін' з лиц'а́ скида́ти? / йа соб'і́ тако́го ни ж'іда́йу / каў вам / с хмур'іка́ми н'іч'о́ ни хо́ч'у ма́ти / м'ін'і́ се ўдайу́т розгови́рлив'і / весе́л'і / а ни́ так'і́ / шо ко́ло них ба́н:о се ро́би.*

ХОВА́ТИ (ДЕРЖЄ́ТИ, МА́ТИ, НОСИ́ТИ, ТАЇ́ТИ) ПІ́ЗЬМУ (В СО́БІ) – бути “пізьмливим”, однак намагатися приховати заздрість, неприязнь до когось: *А йа тоб'і́ и́нче скаў / так / уна́ о́стра / де́коли / мо́же / ӗ заду́же / але́ ўна ка́же пра́ўду ў о́ч'і / за н'у ни ска́жеш / шо ўна бр'іхоно́ш'а / шо ни ш':е́ре гово́ри / за неў ни веде́ц:е ч'іго́с нифа́їного / Мар'і́ка ма́йі до́бре сумл'і́н'і / ӗ н'іко́ли смих ни покм'і́т'увала / шоби́ ўна у со́б'і хова́ла п'і́з'му на ко́гос / а ц:е йа ц'ін'у́ / бо до́бриї ни тот / хто меди́ розлива́йі / а ў ро́т'і ж'іло́ де́ржи / а тот / хто ска́же пра́ўду і ко́ло ко́го мош видигр'і́тисе / ік на души́ стайе́ т'е́шко.*

ХОВА́ТИСЕ ВИД УСТИ́ДУ (ВИД УСТИДИ́В) – соромитися; через сором уникати людей: *Уни́ ў'с'і прийшли́ до це́р'кви / жи́нка / дон'ка́ бу́ла / висо́ка / фа́їна д'і́ўч'іна / ну таї у визо́ч'ку мале́ спа́ло / ну а мене́ закорт'і́ло зна́ти / ци то йіго́ дити́на / ци то дон'ки́ / таї йа се запита́ла / а вин сказа́ў / шо то йіго́ мале́н'ка до́неч'ка / уда́ласе ў ба́бу / йіго́ ма́му / ги́р'ішна Л'о́н'а / ну таї йа сказа́ла / н'іўро́ку / наї росте́ здоро́ва / таї ота́к / а то ни ўсти́т ста́ршому ч'олов'і́кови ма́ти малу́ дити́ну / бо іӗ би ўстит / то вин би хова́ўсе / а вин ч'о́ би ўстида́ўсе? / та то дл'а ч'олов'і́ка го́нир / ік вин си́виї / а ма́йі мале́ / о / а йа му́с'іла се запита́ти / ци то дити́на йіго́ / ци ўже*

ўну́ка; Та де: / куда́ / ўна ме хова́тисе вид усти́ду / бо таке́ зроби́ти / то тре: гет ни ма́ти лиц'а́ / де́ ўна ме се пока́зувати? / И:ї / та шо́ ўна тако́го страшно́го зроби́ла / шо ви так се йо́їкайте / та дру́г'і жинки́ маї ни таке́ витвор'е́йут / і йім н'іч'о́ / н'іхто́ па́л'ц'ами ни пока́зуйі / хот' ус'і́ зна́йут / де гулу́пка ла́кома ноч'ува́ти / а тут таки́ї ре́ївах зроби́ли / іґ би с'в'іт зава́л'уваўсе / а вин стойі́т / і н'іч'о́ йіму́ ни бораку́йі / і н'іч'о́ н'іски́м се ни стайе́.

ХО́ВЗАТИСЕ – ковзатися: *Ч'еревики хо́ўзайуц:е / шо ни го́ден два кро́ки ступи́ти / мош рошч'іхну́тисе / та ўни так'і́ хоўск'і́ ни бу́ли / Бо тогди́ ле́ду ни бу́ло / ік йіх зач'е́ла бу́ла ўбера́ти / нога́ спок'і́йно ступа́ла / таке́ саме́ з мо́йіми бу́рками / кал'о́ш'і на таки́ї доро́з'і ни ма́йут сті́йкости / йа то́же ў них лет'у́ стр'імголо́ў / ік ни ду́же уваж'е́йу / а оц':і́ сутки́ д'і́ти росхо́ўзали.*

ХОВСКИ́Й – ковзкий: *Кал'о́ш'і сте́л:исе / хоўск'і́ се зроби́ли / а ш'і ї доро́га така́ / шо Бо́же борони́ / х'іба́ за плоти́ держ'е́тисе.*

ХО́ВСКО – *незм*., слизько: *Ід'і́т бока́ми / там с'н'іх / ї ни так хо́ўско / йік на доро́з'і / машини́ утрамбува́ли / таї доро́га / ік скло / х'іба́ питко́ви бра́ти / Та питко́ви / ік у бе́рех іде́ц:е / а хто на ву́лици ў питко́вах хо́ди.*

ХОДИ́ТИ – 1) їздити: *Де́ ўни лиш ни ходи́ли / ў Ч'і́рниўц'і́ / у Ки́йіў / іко́го л'іка́рства ни витшу́кували / а д'і́ўч'ін'і н'іч'о́ ни помога́ло*; 2) дружити: *Мар'і́ч'ін ужé рик хо́ди с цеў д'і́ўкоў / фа́їно хо́жут.*

ХОДИ́ТИ БУТЬ-ЙЕ́К – те саме, що ХОДИ́ТИ НІЄ́КО (НІЄ́КОЇ): *Про с'в'е́то нич'о́ ни ма́йі / хо́ди бут'йе́к / йа каў / а ўна м'ін'і́ / шо йі́йі і так до́бре / шо ўно ч'е́сте / ни поде́рте / то ч'о йіго́ ни мош іў с'в'е́то убра́ти / ік уно́ йі́йі до́бре до т'і́ла / ї уна́ ў це́му до́бре се ч'у́йі / И:ї / тепе́рки хо́д'ут / йек хто хо́ч'і / хто́ на таке́ се ди́ви.*

ХОДИ́ТИ (ІТИ́, ПИТИ́) В КОЛІДУ́ – іти (піти) колядувати; бути в ролі колядника: *Ходи́ла ўч'е́ра ў кол'іду́ / ми на це́р'кву кол'іду́йімо / хтос буў до́ма / кого́с ни бу́ло / але́ тот'і́ / шо пишли́ бу́ли ў го́с'т'і / ік уч'у́ли вит сус'і́диў / шо ў них пит ха́тоў кол'ідува́ли / то сам'і́ приноси́ли кол'іду́ / то йек хто / ме́нче / ік сто п'ідис'е́т' / н'іхто́ ни дава́ў / а бу́ло шо ї пйі́тсо́т / то вид за́ўт'іку зале́жи / тих / шо бу́ли ў кол'ід'і́ / у це́р'кв'і пото́му мут витч'е́тувати / це нас па́ру жино́к оту́тки ходи́ло / вид бе́рега до доро́ги / оц':і́ хати́ / а там да́л'і / дру́г'і жинки́.*

ХОДИ́ТИ (ІТИ́, ПИТИ́) В ПЕРЕ́ВІТКИ – піти (іти) кудись (до когось) із тим, щоб дізнатися, "вивідати" щось: *Даўно́ ни ду́же диви́лисе на т:о / ци фа́їна д'і́ўка / ци ни ду́же / голоўне́ / шоби́ роби́тна / шоби́ за н'у і йі́йі ро́дич'іў н'іч'о́ пога́ного ни бу́ло ч'у́ти / шоби́ ґаздиўска́ / отаке́ / а ўже*

їка ўна зафа́йна / то ўже ни таке́ важне́ / але́ ч'о́ йа ц:е каў? / пе́ўно / шо до́бре / шоби́ бу́ла фа́йна / але́ йік ни геї / то страшно́го н'іч'о́ нима́ / їйі ї так засва́тайут / ік йе т:о / шо йа сказа́ла / ну таї могло́ бу́ти / шо хлопч'і́ш'і ду́же фа́йниї / а д'і́ўка гі́рш'а / але́ ц:е ни зава́да / бо з лиц'а́ води́ ни напйе́с:е / дл'а до́брого жит'а́ і́нчого тре́ба / того́ каў / ни наїголоўн'і́ш:е / іка́ твар' у д'і́ўки / йа це́го ўсе́го ни зна́ла / але́ ік ужé бирше́н'ка бу́ла / то н'іко́му н'іч'о́ ни каза́ла / але́ ўже сама́ ви́д'іла / шо д'е́д'а ў ме́не фа́йниї / а не́н'а нипога́на / але́ могла́ би бу́ти кра́ш':а / ни така́ / шо на н'у ни надиви́ўбисе / шо хо́ч'іц:е ўраз диви́тисе / аг'і́ / ч'о / вере́ / так? / а пото́му узна́ла / йек м'ії д'іт ішо́ў у пере́в'ітки до ба́би / шоби́ узна́ти / ци вид:а́ла би ўна свойу́ ста́ршу дон'ку́ за йіго́ си́на Лес'а́ / а йік узна́ў / шо це го́н:о бу́ти / то гаш тогди́ син пишо́ў у ста́рости / засва́тали тоту́ / шо бу́ла на вид:ан'у́ / ї ни диви́лисе / їка ўна / за л'убу́ тогди́ н'іхто́ ни ўпомина́ўсе / бо шо таке́ л'уба́? / ни ўна голоўна́ у жит'у́ / у жит'у́ і без л'уби́ мош об'іїти́се.

ХОДИ́ТИ (ІТИ́, ПИТИ́) В СІЇНКУ (В ПОСА́ТКУ) – працювати "горі", висіваючи насіння лісових дерев чи висаджуючи молоді пагони в підготовлений ґрунт – площі майбутнього лісу: *Ходи́ў у с'і́йінку / ў поса́тку / ни рас ішо́ў с плот'ми́ / це ік роби́ў па́ру ро́киў у л'ісоспла́в'і / а пос'л'і́н':і роки́ / на доку́ / це ўже ле́кше бу́ло / бо ти до́ма / але́ з:а́молоду здоро́ўйі зба́виў / ни ш'інува́ўсе / таї у ста́ршому в'і́ц'і уно́ пидупа́ло / ни геї бу́ло ч'ем т'і́шитисе / таї отаке́ / мих ш'і жи́ти / а вин ра́но пишо́ў / дес на два́ц:ит' ро́киў / е: / то би́рше / лиши́ў жи́нку саму́ / таї отаке́ на цим с'в'і́т'і бува́йі / жи́нка ти́л'ко йіго́ пережи́ла.*

ХОДИ́ТИ (ІТИ́, ПИТИ́) В СПЛАВИ́ (С СПЛАВА́МИ; С ПЛОТЬМИ́, С ПЛО́ТАМИ) – сплавляти ліс по Черемошу: *Тв'ії та́то тако́ш ходи́ў у сплави́ / а́ле нидо́ўго / лиш іки́їс ч'ес / а м'ії роки́ роби́ў у л'ісоспла́в'і / це ўже пото́му вин переїшо́ў на док / тогди́ / іґ дара́би переста́ли пуска́ти / а до то́го / ої / роки́ роке́н':і там пророби́ў.*

ХОДИ́ТИ ВУЛИЦЯ́МИ – ледарювати, марно витрачати час: *Йо / шо ў не́йі фа́йно вихо́ди / то це ви́штрамуватисе / ї ходи́ти вулиц'а́ми / а роби́тка наї зач'іка́йі / оц:е́ їйі наїважн'і́ш:е.*

ХОДИ́ТИ ДІ́ВКОВ – не бути заміжньою: *Дотепе́рки ни вид:а́на / хо́ди д'і́ўкоў / а ч'о ? / бо заду́же перебера́ла / н'іхто́ ни штимува́ў.*

ХОДИ́ТИ З ЗАДЕ́РТОВ ГОЛОВО́В – чванитися; "гоноруватисе": *Хо́ди з заде́ртоў голово́ў / р'і́тко кому́ / Сла́ваїсу ка́же / і корти́т се запита́ти / шо́ ти / б'і́до / пока́зуйіш с се́бе? / шо́ ў тво́йі голов'і́ се ро́би / шо йіс зач'е́ла с се́бе пос'м'іхо́вис'ко роби́ти.*

ХОДИ́ТИ, ІҐ (ЇК) БИ ЦВИК (ЦВИ́ЧЬОК, ШПИ́ЦУ) ЗЗІВ (ПРОҐЛИҐНУ́В; МАВ УСЕРЕДИ́НІ) – *згруб*., іти (ходити, рухатися), занадто випрямивши спину: *Е́їде / то ў не́го хребе́т / А йа соб'і́ ду́майу / ч'о́ вин / л'удоч'кú / так хо́ди / іґ би цвик з':іў / таї то ни дайе́ йіму́ се зигну́ти / а то ад'і́ ч'о / мої мої мої / велúку б'іду́ ма́йі ч'олов'і́к / а ви ни зна́йіте / колú т:о се ста́ло / шо таке́ з ним се зробúло?; Та ви ни вúдите / йек цис'а́ жúнка дúвиц:е? / уна́ по́вер л'удúї / по́вер голúў се дúви / а хо́ди так / іґ би ў не́йі ўсереди́н'і шпúц'а / така́ / іґ вид ро́вера / бу́ла засу́нута / Го́сподеч'ку мúлиї / ч'о́ їйі н'іхто́ ни питка́же / йек уна́ ма́йі вестúсе? / йек ма́йі набера́тисе ікóйіс л'у́д'іности / шобú отако́го ни бу́ло*; *Сара́ку Лес'о́ / ад'і́ хо́ди / йіґ би цвúч'ок з':іў / То / в'ід'і́ / ў не́го вит то́го / шо с попе́реком ни ўс'о́ / йік ма́йі бу́ти / йіґ буў у бу́тин'і / то ад'і́ їка ч'олов'і́ка бола́ найшла́ / ану́ дивúсе / йек дрибо́н'ко їде*.

ХОДИ́ТИ, ІК (ЇК) ВИВ – важко, повільно рухатися: *Йа / Ва́с'ку / сам за се́бе зна́йу / шо хо́жу / ік виў / але́ шо зро́биш? / но́ги бо́рше ни пуска́йут; Вúдиш / цес по́ўниї / а ад'і́ йек нога́ми перебера́йі / йа йігó ш'і ко́ло Митрúхи бу́ла уздр'і́ла / гада́ла / шо вин ме / ік виў / ітú / шо ни го́ден нас перегна́ти / а вин хо́ди / іґ би на нога́х мале́н'к'і коч'і́л'ц'а маў / фа́їна ходá / ле́хка / і дивúсе тепе́рки / де́ вин / а де́ ми / ми лиж дúїдемо до Ку́тиў / а вин ужé ме верта́тисе / А ви вúтки зна́йіте? / а мо́же / вин б'іжúт тудá до д'і́ўки і ме там ноч'ува́ти? / а мо́же / вин Косова́ми пúде / і ме се верта́ти проб'і́ниўским / гаш увéч'ір? / то ч'о ми ма́йімо на не́го се дивúти / ми соб'і́ їдемо́ / йек ідéц:е / а хтос се ква́пи / то наї наздогон'е́йі / ад'і́ ш'і кúл'ко за на́ми л'удúї*.

ХОДИ́ТИ, ІК (ЇК) ДІ́ВКА (ІК (ЇК) ПА́РУБОК) – "задуже штрамува́тисе"; "забува́ти за тто, єк ма́ют вестúсе тоті́, у ко́го є сімня́": *Ан:úц'а хо́ди / іґ д'і́ўка / бигмé / ни ко́жда д'і́ўка так штраму́йіц:е / йік уна́ / та йе́к це так? / то гаш ни пасу́йі жúн'ц'і так се виўбе́рувати / напра́ўду / д'і́ўка / йа розум'і́йу / ч'о / ну а ц':а ўже вид:а́на / И:ї / лиш'і́м цису́ бе́с'іду / ўже дру́гиї раз за ц:е зач'іна́йіш / та наї соб'і́ се ўбера́йі / йек хо́ч'і і ў шо хо́ч'і / ч'о́ ц:е тебе́ ма́йі так опходúти? / штраму́їсе і ти / хто́ ни дайе́?; Хо́ди / іґ д'і́ўка / фист штраму́йіц:е / то рас у тако́му / то рас у то́му само́му / але́ ўже с ц'ітка́ми / то б'і́ла бл'у́зоч'ка / то сúна / а спин:úц'а / то шпорто́ва / то кл'ош / ка́жу вам / ко́ждиї рас úнак / а йа ко́ждиї ден' ч'е́рес парка́н се дúўйу / мої / а йе́к уна́ сего́н:е се ўбере́ / йе́к сего́н:е ме вигл'іда́ти? / Та ўна до ч'олов'і́ка так се прифа́їн'уйі / ви ни вúдите / іка́ та́мки л'уба́? / та ўни ни го́н':і набу́тисе мижú собо́ў / та́к'ік би лише́н' шо се зиїшлú / фа́їно жийу́т / лиш абú йім тото́ н'іхто́ ни наўро́ч'іў / бо л'у́де*

ўс'éк'і йе; Тв'ії д'éд'а / Марýс'ко / буў страшнúї штрамáк / так ходúў і так за собóў дивúўсе / ік пáрубок / самá йіс вúд'іла / ужé буў у рокáх / алé вин ход'ікóйі н'ірáс се ни зибрáў / йа ни каў / ік ідé мижú л'ýде / а тикú кóло хáти / дýже дбаў за ц:е; Ік Івáн се ўженúў / а ўз'еў вин буў дóста фáйну д'і́ўч'іну / набогáто молóч:у вид нéго / в'ід'і́ / с'імнáц:ит' рóкиў Дóц'а мáла / ік се вид:авáла / ну таї н'іч'ó / ўни дес із рик фáйно прожúли / а потóму вин соб'і́ зач'éў прóбувати ходúти / ік пáрубок / унá з малéн'коў дитúноў дóма / а вин пишóў / і ни ўрас унá знáла / кудá / бóле / шо потóму ус'ó ікóс напрáвилосе / вúйшло на рúўне / а моглó бýти ўс'éке / моглó жит'é питú мúтус' / і шó тогдú? / ци мáло йе такóго?

ХОДИ́ТИ (ІТИ́), ІК (ЇК) ПЕРЕВА́ЛЕ́НИЙ – рухатися важко, повільно, маючи вади ходи: *А це шо / л'ýпко / з ним / шо вин хóди / ік перевáлениї / йо:ї / а це шó се стáло ш ч'олов'і́ком? / та йа йігó дв'і нед'і́ли тóму вúд'іла / то вин фáйно ішóў / а це шó йігó наїшлó? / аг'і́на б'ідý* / *йéк такé гóн:о бýти*?; *А то ч'о / л'ýпч'іку / Гáн'а хóди / йік перевалéна? / шо / верé / се стáло? / Кáже / шо перемéрзла бýла / понадв'і́р'у шош дóўго робúла / таї на дрýгиї ден' отáк йійі́ імúло / так / шо н'і напрáвитисе / н'і зигнýтисе дóбре ни гóн:а / н'і́би шош пйе / т:о / шо дóхтор' сказáў / алé ўно ни квáпиц:е помогáти; Йа ш'і такé вам скаў / іґ за кóгос каўт / шо хóди / ік перевáлениї / то це знач'éйі / шо вин ни зúгнутиї / а дýже рúўниї хóди / то шош такé ў поперéц'і стайéц:е / шо ни пускáйі ў пóйіс'і / шо гуʒ͡зúц'а гаш бúрше вид:удýр'уйіц:е / йа соб'і́ Ан:úцу нагáдуйу / йек унá / сарáка / ходúла*.

ХОДИ́ТИ, ІК (ЇК) СНОВИ́ДА – *згруб*., бути не зосередженим, зібраним, а ходити без конкретної цілі: *Мої / а ти ч'о / л'ýбоч'ко / вид самóго рáнку хóдиш / ік сновúда / та лиш гур та гур / і м'ін'і́ заваж'éйіш дýмати / йек цисé л'і́пше скройі́ти? / ік йіс се ни вúспала / то л'ігáї / бо вúжу / шо тебé ї так н'ійéка робóта ни берéц:е / л'еш / а дáл'і вúтко бýде / даї м'ін'і́ хот' на ч'ісúнку спокóйу / с цим кройі́н'ім се розибрáти; То / в'ід'і́ / на дош' / бо йа хóжу / ік сновúда / се находúла вид рáн'а / шо гаш нóги бол'ýт / а р'ідý н'ійéкого / нáв'іт' хáта ни замéтена / тáк'ік се налéжи / трóхи ўкýталасе / алé безр'éдно*.

ХОДИ́ТИ, ІК (ЇК) СП'Є́ЧІЙ – бути втомленим; рухатися, як сонний: *Вúтко / на дош' / бо хóжу / йік спйéч'а / іґ бих лишéн' шо óч'і пролупúла; Ад'і́ їкиї у нáшого М'íс'а хит / анý дивúсе / А то ч'о / верé / вин так хóди / ік спйéч'ії / шó ц:е мóже бýти? / мóже / йігó дес приймáли*?

ХОДИ́ТИ, ІК (ЇК) ТЕЛИ́ЦЯ – *знев*., *згруб*., не займатися тим, що, на думку мовця, є корисним; ледарювати: *Робóти поўнó / а ўна хóди / йік*

телúц'а / н'і́ / абú за шош уз'єтисе та помоч'і́ / та йа ў йійі́ рокú усý хатнý робóту робúла / а кúл'ко понадв'і́р'у нéни помогáла / алé йа ни спáла до полýн':а; Моĭ / хóди / йік телúц'а / а то шó / ў Парáски нимá ĭкóйіс робóти / абú д'і́ўц'і дáти? / йéк таке́ позвол'éти? / Вўі́но / лиш'і́т д'і́ўч'іну / унá ў сто рас бúрше рóби / йік вáш'а ўнýка / ч'ó ви ч'ужé пантрýйіте / а свóго ни вúдите? / ге? / ч'ó ўна вам такá велúка ў оч'éх? / *мóже / тогó / алé ни скаў / прикýс'у йізúк*.

ХОДИ́ТИ, ІК (ЇК) ТІ́ВНА – *згруб*., *знев*., рухатися обережно, повільно, хитаючись, не напружуючись; занадто бережно ставитися до себе: *Аг'і́ / та наĭ це шл'ах трáфи / м'ін'і́ тре: бóрзо /а ўна хóди / ік т'і́ўна; Хóди / ік т'і́ўна / іґ би се мáла положúти / цис'á ни рухнé собóў / ни б'ійсе / ни поб'іжúт / а отáк повóлен'ки ме х'ітáтисе / роздиўйéтисе / а йік шош надýмайіц:е / то гаш тогдú пúде шош робúти* / *гаш отогдú*; *Однó / шо ў нéйі ходá такá / а дрýге / шо ўна / йіґ бóч'ка / ни знáти вит ч'óго так жúнку розигнáло / тогó хóди / ік т'і́ўна*.

ХОДИ́ТИ (СКАКА́ТИ, ШТРИКА́ТИ), ЇҐ (ІҐ) БИ ШОШ УКУСИ́ЛО – рухатися, метушитися, бути неспокійним, виявляючи незадоволення: *Шó ти с самóго рáн'а хóдиш / іґ би тебé шош укусúло? / ге? / шó тоб'і́ ни ўдайéц:е? / кажú* / *наĭ йа ч'ýйу / ни ходú тумакóм*.

ХОДИ́ТИ (ІТИ́), ЇК (ІК) П'Є́НИЙ – ходити (іти) хитаючись (через втому, хворобу): *Йа сегóн:е хóжу / йік пйéна / у голов'і́ замýт'уйіц:е / мóже / вит тúскиў? / áбо шо голóн:а / р'і́соч'ки ў рóт'і ни бýло / бо мáли брáти кроў на анáл'іс / йа забарúласе / тогó ни ўз'éли / а тепéрки вертáйусе тхáт'і упóтич' / каў тоб'і́ / ік пйéна*.

ХОДИ́ТИ (БУ́ТИ), ЇК (ІК) ТІ́ЛО БЕЗ ДУШІ́ – бути пригніченим, безвольним: *То ш'і ни ч'ес / унá ш'і ни видиĭшлá / тогó хóди / йік т'і́ло без душ'і́ / н'інашó ни дúвиц:е / н'іч'ó йійі́ ни рáдуйі / однó дóбре / шо д'і́ти з неў / вúжу / шо трóхи йійі́ розговóр'уйут* / *і так мáйі бýти*.

ХОДИ́ТИ, ІК (ЇК) ТОТ, ШО (ЛИШ) С СЛА́БОСТИ (З ЛЕ́ЖІ) ВИ́КАРАПКАВСЕ (ВИ́ЧЮХАВСЕ, ВИ́ЙШОВ, УСТА́В) – дуже повільно, обережно іти (ступати): *Аг'і́ / Йуц'кó так зач'éў ходúти / іґ би лишéн' шо з лéж'і устáў / шó / верé / з ним? / Та вин тикú з лéж'і / м'і́с'іц' витслабувáў / ікýс погáну слáб'іс'т' дистáў на нóги / то дв'і нед'і́ли буў у шпиталú / а потóму / дóма / уч'éра ци перетч'éра лиш пéршиĭ рас вúйшоў проĭтúсе / бо дóхтор' накáзуваў / шобú ни леж'éў / то ў нéго шош такé погáне бýло се стáло з ногóў / шо гаш ни хóч'у казáти; Хóжу / ік с слáбости / ік ототá мýха / шо се скорн'éла навес'н'і́ / алé л'ітáти ш'і ни геĭ берéц:е / отáк і йа / аг'і́ / та тогúт зо мноў такóго ни бýло / Бабó / вид рокúў л'і́ку*

нима́ / ш'і н'іхто́ се ни ви́л'іч'іў / мош ле́да питкр'іпи́тисе / але́ йіх ни обду́риш / ўни соб'і́ пи́шут свойе́.

ХОДИ́ТИ, ІК (ЇК) ФЛУТ – бути мовчазним, недружелюбним, вороже настроєним: *Хо́ди / ік флут / н'і тоб'і́ Сла́ваїсу / н'і буд' здоро́ў; Н'іч'о́ смих ни го́н:а ў д'і́ўки се допита́ти / про́с'у / ану́ роскажи́ / йек там бу́ло на толоц'і́ / а ўна хо́ди / ік флут / м'і́р'іуі ха́ту / ї се ни ўбзива́йі / Бо / ви́тко / та́мки їйі шош ни пишло́ / шош се ни ўда́ло / шош йійі́ шкребе́ / того́ ни гово́ри; Мої / та ни ходи́ / ік флут / бо йа ни го́н:а на таке́ диви́тисе / йе́к так? / н'і сло́ва / н'і пиў сло́ва вит те́бе ни ви́т'ігнеш / роскажи́ / шо тоб'і́ ни так / упокори́ себе́ / ни лу́таўсе / таї уздри́ш / шо тоб'і́ облехч'і́йі ўсереди́н'і.*

ХОДИ́ТИ, ІК (ЇК) ША́НДАРЬ – бути сердитим, злим, набундюченим, неприступним, занадто прискіпливим: *Ад'і́ / ходи́ў / ік ша́ндар' / у ме́не по́пид ви́кнами / м'і́р'іў мойе́ подв'і́р'і / ч'іка́ў на Сла́ўка / каза́ў / шо ма́йі до не́го пи́тан'і / йа кли́кала йіго́ ў ха́ту / каў / ход'і́т суда́ / Йу́ц'ку / с'е́дете / наї но́ги припоч'е́нут / бо то ш'і до́ўго мо́же прийти́се ч'іка́ти / але́ вин махну́ў голово́ў / шо н'і / шо йіму́ лиш тре: з ґаздо́ў се уздр'і́ти / а йа каў / таже́ ґазда́ свойу́ ха́ту ни мина́йі / ни б'і́йтесе / вин при́йде / але́ вин ш'і тро́хи поду́паў / таї пишо́ў / ґу́рскиї йіго́ зна́йі / куда́ / А шо́ вин хот'і́ў? / Ви́пиў / таї йа зна́йу шо? / не́моч'і шука́ў на свойу́ го́лу / шош йіму́ / ви́тко / стр'і́лило / таї прийшо́ў ч'ого́с дошу́куватисе / ч'у́йіте / каза́ў / шо пи́тан'і ма́йі / а їке / ни сказа́ў / Ну та то / ви́тко / їкес вели́ке ма́ло бу́ти / рас вин так йіго́ оп'і́с'т'уваў / н'іко́му ни каза́ў / Йо / ви́тко / шош вели́кого маў сказа́ти / але́ переду́маў / таї пишо́ў / Ну а мо́же / забу́ў / до́ки спац'ірува́ў / Йо / і це го́н:о бу́ти*; *Пров'ір'е́йі / ци ўс'і ви́йшли на робо́ту / ци ни припоч'іва́йут / ци ни гово́р'ут забога́то / хо́ди / йік ша́ндар' / а йік ди́виц:е на те́бе / то аш мурашки́ по шки́р'і іду́т / так роска́зували тот'і́ л'у́де / шо там роби́ли / И:ї / сара́к'і тот'і л'у́де.*

ХОДИ́ТИ, ІК (ЇК) Ю́ДА (ХАРІЙО́ЦКА) – *знев*., про того, кого можна налякатися, хто здатний під'юджувати: *Аг'і́на б'іду́ / та тако́го мош се перепу́дити / бигме́ / іґ би дес у пи́двеч'ір ци ўноч'е́ таки́ї се показа́ў / то тре: би бу́ло се питку́р'увати / вин / ік йу́да хар'ійо́цка / лиш потр'іса́йі пе́леш'ім / а клонцаки́ ма́йі так'і́ / ік м'її вели́киї па́лец; Хо́ди мижи́ л'уд'ми́ / ік йу́да хар'ійо́цка / та лиш наш'і́птуйі / шоби́ ни ў цису́ / а ў т:у це́р'кву ходи́ли; Ік хтос кого́с пидгово́р'уйі на зле / таке́ / шо се ни ро́би / то за не́го мош сказа́ти / шо то йу́да / ад'і́ ваш свойе́к таки́ї / хо́ди / ік йу́да / то на́в'іт' / ік ота́к се подиви́ти / по не́му ви́тко / шо то ни йе пе́ўниї ч'олов'і́к / И:ї / таке́ пусте́ йісте́ зач'е́ли / шо л'і́пше наї ни ка́жу / шо / йік отаке́*

каза́ти / бо йе́к так? / подиви́ўсе на твар' / і ўже напере́т зна́йіш / шо́ т:о за ч’олов’і́к? / ўстида́ли бесте́ се таке́ зводи́ти на Фед'а́ / т:о́ / шо л'ўде дес ла́ком’і позао́ч’і говори́ти / то ш’і н'іц н'іч’о́ ни знач’е́йі / а ви зра́зу / йу́да / А ти ни заступа́їсе / бо ни зна́йіш / а хто́ ви́йудиў у Мар'і́ки дв’і ч’о́рн'і ку́рц'і? / хто пидговори́ў Ко́ц'а прода́ти кава́лок присади́би? / ч’ійа́ т:о ра́да? / ни йіго́? / а тепе́рки ўни ли́кт'і куса́йут / ни йа пишла́ ра́дити / і ни ти / а вин / Ну та то ко́ждиї ма́йі ма́ти го́лу на ўйе́зах / і ни слу́хати ч’ужи́х рат / голова́ ни лиш на т:о / шоби́ на н'у шош нат'ігну́ти / ну / а йік ни ма́йіш сво́йі голови́ / ік то ў те́бе до́ўбн'а / то слу́хайі ч’ужо́йі / але́ тогди́ пі́соч’ок стули́ і ни спиха́ї на ко́гос свойе́ дуре́н'ство.

ХОДИ́ТИ, ЇК (ІК) САМ НИ СВІ́Й (СВИЙ) – бути зажуреним, стривоженим: *Хо́ди / йік сам ни с΄в’і́ї / аш поч’орн΄і́ў хлопч’і́ш’і / бо хот΄і́ў ужени́тисе до а́рм’ійі / а старин΄а́ ни позво́лила / ка́же / йік прі́їдеш / тогди́ бери́ / кого́ хоч’ / а́ле гаш отогди́ / а вин хот'і́ў йім нев’і́стку лиши́ти / а само́му пити́ / Ну та ўни до́бре ка́жут*.

ХОДИ́ТИ, ЇК (ІК) СТИСНЕ́НИЙ – почуватися розгублено, невпевнено, ніяково: *Ура́с ходи́ла / ік стисне́на / на́в’іт' го́лу ни пидоїма́ла / і хто́ би мих поду́мати / шо така́ ўстидли́ва отаке́ го́н:а зроби́ти? / Ўна / сара́ка / б’ідо́вана / ч’е́мна / а наїшо́ўсе таки́ї / шо лиши́ў жи́нку / д'іти́ї / і пишо́ў дниї / йа ў цисе́ се ни м’іш’е́йу / але́ йек се ста́ло / так уже́ се ста́ло / Йо / але́ іґ би су́ч’ка ни хот'і́ла / то пес би ни скак / ни ўступа́їтесе за н'у / бо ви ўже заду́же зач’е́ли йійі́ фали́ти / б’ідо́вана / сара́ка / ч’е́мна / а ад'і́ шо зроби́ла / И:ї / Мар'і́ / лиш’і́м ч’уже́ опсу́д'увати / ми ни зна́йімо / їке ў не́го бу́ло жит'е́ / але́ / ви́тко / шо ни скла́лосе / і вин ни зв’іў д'і́ўч’іну / уна́ йіму́ се ўда́ла / ї ка́же / шо бере́ / то ни ўна розби́ла с'імн'у́ / то до не́йі се ста́ло / а шо́ ўна ви́н:а? / ад'і тики́ се ўступа́йу / бо ни хо́ч’у / шоби́ ў н'у но́ги витера́ли; Аг’і́ / а ти ч’о сего́н:е хо́диш така́ стисне́на? / шо́ / Ори́с'ко / се ста́ло*?

ХОДИ́ТИ КО́ЛО ДИТИ́НИ (СЛАБО́ГО) – доглядати дитину чи хворого: *Ве́л:еко знач’е́йі / ік йе хтоз до́бриї / со́в’існиї / шо мо́же ко́ло слабо́го ходи́ти / бо слаби́ї при́криї / ко́ло не́го ни вид:ихне́ш / слаби́ї йе слаби́ї / йіму́ ни ўра́с дого́да / бо бо́л΄іс΄т΄ ни дайе́ / заваж’е́йі*.

ХОДИ́ТИ КО́ЛО ХУДО́БИ (МАРЖИ́НИ; ТЕЛЄ́Т, СВИНИ́Й ТА ІН.**)** – доглядати худобу (маржину та ін.): *Ба́ба бу́ла дойа́ркоў / а пото́му ко́ло тел΄е́т ходи́ла / с пі́пки йіх гудува́ла / йа тако́ш хот΄і́ла ба́б’і помоч’і́ / а ўни́ мене́ опступи́ли / зач’е́ли лиза́ти / ї спин:и́ч’ку м’ін΄і́ гет ж:мака́ли / так / шо йа ни зна́ла / йек тха́т'і верну́тисе*.

ХОДИ́ТИ ЛЬО́НТРА – *знев*., гуляти, вештатися: *Ти ни меш ході́ти л'о́нтра / йік отот'і́ д'і́ти / ти меш се ўч'е́ти / ві́ўч'ійіс:е на ўч'е́тел'ку / і меш заробйе́ти ў м'і́с'іц' ті́л'ко / йіґ гента́м / з:а Пол'ш'і́ / Ті́с'ак с Тис'ако́воў / на дв'і коро́в'і / Д'і́ду / кому́ тепе́реч'ки так'і́ гро́ш'і плат'у́т*? / *ви дес ч'у́ли таке́?; Хо́д'і л'о́нтра тот'і́ / шо йіх робо́та ни бере́ц:е / йа тоб'і́ цисе́ каў / таї ді́ўйусе / куда́ пол'о́нтрали Ан:і́цин'і ку́ри? / йа свойі́ загоро́д'уйу / а ўна сво́йім дайе́ во́л'у / ўни ма́йут роздо́л'і / лиш т:о б'іда́ / шо му́с'у йіх сокоти́ти / шобі́ м'ін'і́ у гр'ітка́х купела́ ни робили / оц:е́ лиш / ни свойі́ соко́т'у / а ч'уж'і́*.

ХОДИ́ТИ НІЄ́КО (НІЄ́КОЇ) (НІЄ́КОЇ ХОДИ́ТИ) – 1) бути погано, неакуратно одягненим: *Йе́к так ході́ти н'ійе́ко? / ўбер'і́ц:е ікóс по л'у́цки / йа / бигме́ / цис'і́ ла́хи повикида́йу ў су́головок*; *Ч'о́ ўна ни дба́йі за ч'олов'і́ка / шо вин так н'ійе́ко хо́ди*; 2) не дотримуватися усталених у селі правил поведінки: *Д'і́ўч'іна хо́ди н'ійе́ко / бо нима́ кому́ росказа́ти / наўч'е́ти / йек уна́ би ма́ла вести́се / Ву́їно / та ви та́мки блі́ш:е / поговор'і́т з неў / Ра́дити ле́хко / а йек йа мо́жу м'іш'е́тисе / йік у не́йі ма́ма йе? / дес іґбі́ ві́пало / могла́ би шош сказа́ти / а так / йе́ґ би ўно вигл'іда́ло? / каза́ли би / шо ба́ба на́пас'т' зво́ди*; *Д'і́ўч'іна фа́їна / а́ле н'ійе́койі хо́ди / ік'і́с ста́рш'і ч'олов'ікі́ приво́з'ут йійі́ / і шо до́брого ў це́му йе? / та ўни дес так'і́ застар'і́ / ік йі́і д'е́д'а*.

ХОДИ́ТИ НІМАКО́М – не розмовляти, демонстративно мовчати; не відповідати на запитання, показуючи, що ти сердитий: *Три дни ни гово́ри ў ха́т'і н'іски́м / хо́ди н'імако́м / іґ би йізи́к йі́і се ўрваў / де́ ц:е рузу́мна жи́нка? / ўна шо / так хо́ч'і ўч'е́ти ч'олов'і́ка*? / *напраўйе́ти жит'е́*?

ХОДИ́ТИ НО́ЧЯ́МИ (НИ́ЧЬМИ́) – *негат*., у висл. закладено застереження: ходячи вночі, можна натрапити на небезпеку або й самому бути комусь загрозою чи викликати підозру: *Ік хо́диш но́ч'ами / мош у б'іду́ тра́фити / Йо / М'і́ц'а до́бре ка́же / йік ти ґазда́ / то ч'о́ хо́диш но́ч'ами по́пит ч'уж'і́ ві́кна? / шо́ ти там загубі́ў ? / і ч'о уде́н' ни мош прийти́ / ік тоб'і́ шош се стре́било*.

ХОДИ́ТИ ПІ́ШКИ (ПІШКО́М) – пересуватися за допомогою ніг: *Но́ги мойі́ гет ни т':і ста́ли / па́нцк'і се зроби́ли / ході́ти п'і́шки л'іну́йуц:е / Але́ / Насту́ / йім ц:е ни ўсти́т / д'е́кувати Бо́гу / шо кр'іпйу́ц:е / бо шо́ хот'і́ти ў так'і рокі́? / ни ко́ждиї до них дожива́йі / і ни ко́ждиї го́ден поквóлитисе на свойі́ но́ги / посвари́ти на них / до́бре / шо ни гі́рше*.

ХОДИ́ТИ ПОГА́НО (ПОГА́НО ХОДИ́ТИ) – не дбати про належний зовнішній вигляд; волочитися, не дотримуватися відповідних правил

поведінки: *Тотá д΄ӥўка хóди поráно / самá смих вúд΄іла / ӥік унá с хлóпц΄ами отáмки пúла ї курúла / Е: / та цéго дóста ӥе сегóн:е / за такé ни трýн:о*.

ХОДИ́ТИ ПОПИДРУ́ЧЬКУ – ходити під руку: *Хóд΄ут вулиц΄áми попидрýч'ку / ӥік молод΄ӥ́ / то аш нифáїно / А ч'ó нифáїно ? / нáв'іт΄ дýже фáїно / так мáӥі бýти / а нú / шо кóжде у своӥý*.

ХОДИ́ТИ (ІТИ́, ПИТИ́) ПРОСТОВОЛО́СА (ПРОСТОВОЛО́СОВ) – 1) бути непричесаною: *Ви ч'о простоволóс΄і хóдите? / ге? / нáте / бабó / грéб'ін΄ / таї прич'іш'íт своӥ́ кýч'ір΄і*; 2) піти між люди без хустки, з непокритою головою (про заміжню ("виддану") жінку): *Тепéрен΄ки молодúц΄і хóд΄ут бес фýстки / а ўперéт / Бóже боронú так кудáс питú / казáли би / шо хóди простоволóса / устúду ни мáӥі / гóїкали би*.

ХОДИ́ТИ С СВО́ЇМИ ЗУБА́МИ – бути відносно молодим: *Ти ш'і молодá / Вас'ýтко / вúжу / шо хóдиш с свóӥіми зубáми / а ў мéне даўнó нимá / Та з ікúми свóӥіми? / у мéне так'ӥ́ / ік у ўс'іх мóӥіх верстач'óк; Вúдиш / бувáӥі по ўс'éкому / дóбр'і зýби мóжут бýти ни лиш у молодóго / тв'ії вýїко до пос'л'íн:ого ходúў с свóӥіми зубáми / мóже / дес мостú ї маў / алé перéн':і / ӥігó / ік с'м'ӥіéўсе / то ни вúтко бýло / шо їкóгос зýба бракýӥі / тогó і ў тéбе так / а ў мéне шо / тáто маў погáн'і зýби / і ў ч'олов'íка бýли пус'т'ӥ́ / а брат / н'і / ў нéго здорóв'і / фáїн'і бýли зýби / нáв'іт' ч'ір'іўн'ӥ́ / так шо ї такé бувáӥі / то ӥек комý і ӥек у кóго*.

ХОДИ́ТИ СТУ́ЛЕНИМ (СТУЛЕНІКО́М; ІК СТУЛЕНЄ́К) – *перен*., *згруб*., виявляти соромливість; ніяковіти: *Ходúла стýлена / ўстидлúва / такá / шо гóлу боӥéласе пидоїмúти / а ч'олов'íка ў жúнки видбúла / таї ш'і їкóго ч'олов'íка / ни дýмаї соб'ӥ́ / уч'éного*.

ХОДИ́ТИ СУ́ДА ТА ТУ́ДА – рухатися туди-сюди (взад-вперед); мигтіти перед очима: *Ни ходú сýда та тýда / с'éт' кáменем / шó тебé вóди*? / *ге? / ікúї д'íт':о*?; *Ни ход'íт сýда та тýда / бо ви м'ін'ӥ́ хáту вúстудите / ік вихóдите с хáти / то наперéт подýмаїте / шо знадв'íр'а унéсти / шобú по тúл'ко разіў ни їти / і так шúроко двéр'і ни ўтвор'éти*.

ХОДИ́ТИ ФА́ЙНО (ФА́ЙНО ХОДИ́ТИ) – бути акуратно одягненим, доглянутим; дотримуватися правил поведінки, які в селі сприймаються зі знаком "плюс": *Отóї вýїко ужé стáршиї / мóжно сказáти / д'іт / алé подивúсе / ӥек вин урáс фáїно хóди / ни замаш':éниї / ни ў помн'éцканому / а такúї / іґ би лишéн' шо перебрáўсе*; *Ӥілéнко / бес фáїно ходúла / ш'інувáла себé / ти ў мéне ужé велúка / рузýмна / знáӥіш / за шо ӥа говóр΄у / Мамó / ӥа знáӥу / бестé се ни журúли / ӥа ўс'о розум'ӥ́у*.

ХОДИ́ТИ ("ЧЮЖИ́МИ") ХАТА́МИ – *знев*., мати звичку відвідувати чужі оселі, заходячи на "посиденьки": *Хóди ч'ужúми хатáми / а свóӥі ни*

де́ржиц:е / шо́ ц:е за робо́та? / Мар΄і́ / та вин ни до ч'ужи́х хо́ди / а до сус΄і́диў / То шо / Ону́фр΄ії ци Фед΄о́ йе сус΄і́дами? / це нату́ра така́ / наї ни ка́жу / ї́ка / Ни приск'і́пуїсе до ч'олов'і́ка / даї йиму́ спо́к'ії / наї іде́ / ход΄ іку́с ма́йі вид:у́шину / би́рше нич'о́ ни каў.

ХОДИ́ТИ ХОДІКО́Ї (НИФА́ЙНО; ТА́КІК СЕ НИ ХО́ДИ) – антонім до ХОДИ́ТИ ФА́ЙНО*: Ік йа бу́ла мало́ў / то ни розум'і́ла / ч'о ма́ма за т:у д'і́йку ка́же / шо ўна хо́ди ход'іко́йі / йа пото́му зач'е́ла се придиўйе́ти до не́йі / але́ н'іч'о́ тако́го / шоби́ м'ін'і́ се ни ўдава́ло / ни уздр'і́ла / уна́ ўрас така́ ви́штрамувана бу́ла / шо ну / і ўс'о таке́ ч'іса́н:е / ви́фрасуване / шо де́хто і ў нед'і́л'у так ни го́ден се зибра́ти / ї ік йа тепе́рки розум'і́йу / то ни бу́ло шош ду́же дороге́ / ўни жи́ли б'і́н:о / а́ле ч'істе́н'ке / і д'і́йка ў то́му фа́їно вигл'іда́ла / ну таї каў / ма́ма з ву́їноў шош таке́ зач'е́ли бу́ли тогди́ / говори́ли / а йа ву́ха наш'у́рила / і приб'і́гла с хори́м дослу́хати за ц:е / бо м'ін'і́ страшно́ ста́ло інтере́сно / але́ ўни уздр'і́ли мене́ / таї зач'е́ли за шош и́нче / ну а йа тикі́ лиш хот'і́ла узна́ти за Йіле́ну / шо́ йім у ниї се ни ўда́ло / шо ўни так за н'у гово́р'ут / але́ ма́ма се ўсе́рдила / ви́сварила мене́ / сказа́ла / шо то нифа́їно се м'іш'е́ти ў бе́с'іду ста́рших / і шо м'ін'і́ в'і́ч'но шош се прич'ува́йі / таке́ / шо на го́лу ни нала́зи / бо ўни фали́ли / а ни га́нили д'і́йку / уна́ ўрас фа́їно хо́ди ўбра́на / а ни́ ход'іко́йі / а ў ме́не / ви́тко / шош з вуха́ми / рас йа з них на го́лу ўс'о переверта́йу / а ву́їна се за́с'м'ійіла і се запита́ла мене́ / ци ў ме́не ву́ха ни ч'ур'у́т / ота́к пожертува́ла / але́ м'ін'і́ тот жерт гет буў се ни ўдаў / і йа ни зна́йу / ч'о́ / бо то бу́ло ни до р'і́ч'і / і то бу́ло вели́ке писко́ван'і / але́ смих сказа́ла ву́їн'і / шо йа до́бре зна́йу / ї́ка ўна ґазди́н'а / ву́їна схопи́ласе з ла́виц'і і бо́рзо пишла́ / а йа за с'в'ії рот свойе́ вид ма́ми бу́ла диста́ла / і то фиїст / і тепе́рен'ки іґ дес ч'у́йу / шо хтос ход'іко́йі се зибра́ў ци пишо́ў куда́с / ци хо́ди ход'іко́йі / то ц'і́хо си́жу / рот ни ўтвор'е́йу / шоби́ ни опсу́д'увати / і до́бре памн'іта́йу / шо вин за таке́ ужє́ оде́н рас буў випаци́ў / і то́го йиму́ до́ста.*

ХОДИ́ТИ ХО́ДОРОМ – сильно здригатися; двигтіти (про поверхню); метушитися; швидко рухатися під час роботи: *Земн΄а́ пид нога́ми хо́дором хо́ди*; *Та́меч'ки ўс΄о хо́дором хо́ди / р΄іхту́йуц:е до вес΄іл΄а́ / сего́н:е бйут пе́рет' ха́ти пидло́гу / доб'і́л΄уйут / домал'о́вуйут / йо:ї / та то ку́па робо́ти.*

ХОДИ́ТИ ЧЄ́СТО (ЧІСТЕ́НЬКО) – бути акуратним, чистим, доглянутим: *Га́н΄а на́в'іт΄ ко́ло ха́ти ч'е́сто хо́ди / то ни мо́же бу́ти / шоби́ уна́ ход΄йе́к куда́с пишла́ / це ўже хтос ви́с:аў с па́л'ц'а.*

ХОДИ́ТИ ШПИТАЛЯ́МИ (ДОХТОРЯ́МИ) – хворіти, а отже, часто лікуватися в лікарні; консультуватися з лікарями: *Тоги́т ти́л'ко ходи́ла*

шпитал'ами / шо за ўсе свойе́ жит'е́ ї полови́ни то́го ни бу́ло / А шо́ роби́ти? / притисло́ / таї мус іти́ / мус хот' тро́хи ратува́тисе.

ХОДІКИ́Й – будь-який; який-небудь; не зовсім гарний, акуратний: *Ву́їно / ану́ див'і́ц:е / цес м'ішо́к вам бу́де до́бриї? / Дава́ї ход'ікиї / лиш би ни дира́виї / би мука́ ни рос:и́паласе*; *Уберу́се ў ход'іке́ / хто́ мене́ ви́ди?; Та́же ни пи́ду ход'іка́ ми́жи л'у́де / ч'іка́ї / наї зберу́се*; *Ни ході́ / Мар'і́ч'ко / ход'іка́ / убери́се кра́ш:е / ти ма́йіш у шо / Бабо́ / та йа ми́жи л'у́де така́ ни ї́ду / йа лиж до́ма / ко́ло ха́ти / Наї бу́де / а́ле до́ма йе ч'олов'і́к / таї д'і́ти наї ви́жут / іка́ ў них фа́їна ма́ма / йіґ зі́брана / ану́ се нагада́ї / ік йіс д'і́ўкоў бу́ла / то штрамува́ласе / а тепе́рен'ки шо / ни тре? / та ш'і бі́рше ма́йіш стера́тисе; Бер'і́т ход'іки́ї кош'і́л' / на́в'іт' отоі без вух / таї нес'і́т суда́ / йа бур'іні́ туда́ посклада́йу; Таку́ ход'іку́ пу́т'н'у ўз'е́ли? / лиш'і́т / ви ни ви́дите / шо ўна гли́н'іна? / йек туда́ лопаткі́ кла́сти? / ог:о́ / та ў ниї ш'і дно мо́же ви́пасти / де́ ви тото́ наїшли́? / Йеґ де? / ко́ло ста́їн'і стойе́ла.*

ХОДІКО́Ї – будь-як, погано: *Д'і́ўч'іна ни ма́йі ходи́ти ход'іко́йі / бо пото́му ни вид:а́сце; Ро́би ско́ро / а́ле ход'іко́йі / а цес про́шениї / ро́би пово́ли / а́ле ду́же до́бре / то с котри́м тоб'і́ зговори́ти? / ге*?

ХОДІКО́Ї ПИТИ́ (ГОВОРИ́ТИ, РОБИ́ТИ, СЕ ЗИБРА́ТИ ТА ІН.) **–** діяти, виконувати щось будь-як, не прикладаючи належним чином зусиль; не так, як, на думку мовця, повинно би бути; викор. у мовл. актах із негативною оцінкою: *Йек так ход'іко́йі пити́? / та то ўстит вид л'уди́ї; То йе ружни́ц'а / фа́їно говори́ти ци ход'іко́йі / таже́ ў те́бе рот / ни поми́їниц'а / шобі́ ў не́му так'і́ пога́н'і слова́ плі́вали / ви́пл'ун' йіх / і бі́рше так ни говорі́ / абі́х йа це́го ни ч'у́ла; Ік каўт / шо хтос ход'іко́йі пишо́ў / то це мо́же знач'е́ти / шо вин зле убра́ниї / або́ т:о / шо пишо́ў куда́с у го́с'т'і с поро́жними рука́ми / ни ўз'еў тото́ / шо се нале́жи / а поскупи́ўсе / то йік так іти́ / то л'і́пше ни ї́ти / а ў ха́т'і сид'і́ти / ну а смих за ї́кус ч'у́ла / шо д'і́ўч'іна молода́ / фа́їна / але́ ход'іко́йі пишла́ / то це йе гет пога́но / це знач'е́йі / шо ўна себе́ ни ш'іну́йі / але́ то таке́ / л'у́дем роті́ ни позакрива́йіш / хтос л'а́пне отаке́ / пу́сти ми́жи л'у́де / а дити́на мо́же ї ни зна́ти / шо за н'у таке́ пле́ш':ут / каў тоб'і́ ге́зде / бога́то йе таки́х / шо ни ду́майут / шо гово́р'ут / у них голова́ окро́ме / і йізи́к окро́ме / вин соб'і́ ме́ле / ква́пиц:е / шобі́ бі́рше сказа́ти / а голова́ наї за т:о пото́му витпов'іда́йі.*

ХО́ДОМ (ТУДА́ Й НАЗА́Т) – дуже швидко: *Мамо́ / йа ї́ду / йа хо́дом / туда́ і наза́т / н'іґде́ ни бу́ду поверта́ти / але́ ї́ду / бо к'інта́р' му́с'у забра́ти / шобі́ вин дес се ни зад'і́ў; Каза́ў / шо хо́дом / а пишо́ў / таї за ним золот'і́ ве́рби росту́т / ч'іка́йу і ни го́н:а се прич'іка́ти*; *Мару́ / йа хо́дом / туда́ ї*

назáт / заберý пýт΄н΄у / таї вéрнусе / н'ійéких повертúнкиў ни мáйу / Дивúсе / бо ўни тебé ўрас нахóд'ут / кудá / бес ни пишóў.

ХОДЬ ДО РÁНИ (ДО БУ́БИ) ТУЛЄ́Й (ПРИКЛАДА́Й) – про того, хто дуже добрий, лагідний, співчутливий; те саме, що й ХОТЬ У ПÁЗУХУ КЛАДИ́: *Йа йé / ікá йе / м'ін'і́ ни трéба / шобú менé хтос до рáни тул'éў / фалúў / ікá йа дóбра / йа н'інакóго ни бýду дýти / ік на бýбу / бо ўс'ім ни догодúш / то л'і́пше наї бýду трóхи шерсткá / алé ўс'і мут знáти / шо праўдúва ї пор'éдна / зобúдити н'ікóго ни дам; Л'удинá ни ўрас однáка / і ни з ус'імá / озм'і́м / прúм'іром / нáшу бáбу Настýн'у / за н'у мош сказáти / шо ўна такá дóбра / шо ход' до рáни тул'éї / о: / алé це з нáми / зо мноў / с тобóў / алé йа вúд'іла / йéк унá се вáди с пйін'ýгами / шо лáком'і бýли приходúти д Йілéн'і / унá йіх гнáла / ік остáтну пóган' / І дóбре робúла / алé шо йа хóч'у сказáти? / ўна ни лиш до нас такá бýла / ўна пос'л'і́н:у сорóч'ку вид:айé / ік вúди / шо ў кóгос б'ідá / так шо ни лиш до свóйіх / алé ї до ч'ужúх такé стáўлен'і бýло / ум'і́ла пош'інúвок кóждому вид:áти / ікшó л'удинá заслужúла цéго*; *Вигл'ідáло / шо Гáн'ка такá дóбра / шо ход' до бýби тул'éї / таї н'іч'ó / говóримо / стойімó / а їйі малúї пидиúшóў / уз'éў йійі́ за рýку / таї клúч'і їти / йімý скýшно стáло / то дитúна / а ўна йік с'і́пне рýку / йіґ гáркне на нéго / то йа аш самá се перепýдила / бойéласе / би ўна ни зач'éла дитúну бúти / отáк дéколи вигл'ідáйі тотó / шо звéр'ха солóтке / йóйойої*; *На л'ýдех такá солодéн'ка / дóбра / шо ход' до рáни прикладáї / а дóма такá / йік унá йе / ти би ч'ýла / шо ўна виговóр'уйі / йек фáйно шл'ахýйі*; *За Мар΄і́ку ни скáжеш / шо ўнá такá / шо ход΄ до рáни тул΄éї / дóбра / йа н΄іч'ó ни кáў / áле трóхи óстра / мóже соб'і́ бумборос΄і́ти шош / а мéн΄ч'а / Йілéнка / то тикú такá дол΄ýдна / ш':éра / шо такóйі пошукáти.*

ХОДЬДÉ – *присл.*, будь-де; всюди, у будь-якому місці: *Убрáн΄іч'ко вúфрасуване / ни кладú ход΄дé; Ти моглá платúнку ход΄дé ўпустúти / у клýб'і / йік йіс гул΄áла / на вýлици / йік ішлá / а мóже / ў бáби р΄іж΄н΄éнцкойі на лáўц΄і лишúла / де йіс сид΄і́ла / дез засýнуласе / і нимá / анý нагадáї / Такé говóрите / шо л΄і́пше бéсте ни говорúли / йа шо? / вулиц΄áми пúду шукáти? / то колú бýло? / три дни тóму / Йа ни застаўйéйу тебé їти / йа соб'і́ розгáдуйу / дé моглó се загубúти.*

ХОДЬЙÉК – будь-як, як-небудь: *Ўч'éйсе фáйно говорúти / а нú ход΄йéк; Ч'істрáйі / абú ч'істрáлосе / ход΄йéк*; *Ік нимá спрúтишности / то шит'é úнче ни бýде / отакé лабáте ї се лúше / самá вúдиш / л'і́пше ни зач'інáти / ік мáйі ход'йéк ітú робóта / це йе д'івóцка фáйна сорóч'ка? / гаї / дивúсе / ти ў н'у се ўберéш? / таї йек меш вигл'ідáти? / о: / йа бих у т:о се ни ўбрáла / абú м'ін'і́ сто рубл'і́ў давáли / бúгме Бóже / Бабó / задýрно*

ни клин'íц:е / бо сóтка тепéрки ни йе велúк'і грóш'і; Ход'йéк тотó зл'іпúў / таї гадáў / шо ўно ме се тримáти / а дашóк упáў / йа поперéд'увала / шо то до пéрших в'ітрúў / лиж до пéрших; Іґ зач'інáйіш / то робú / áле м'ін'í н'і / се квáпити / м'ін'í ход'йéк ни трéба / кирин':íў кóло хáти ни хóч'у / м'ін'í мáйі бýти фáйно.

ХОЛЕ́РА, -и – *згруб*., бешкетник (про дитину): *Оц´:á малá хол´éра ўс´о п'íр´і с пóдушки повитр'ісáла / Вúтко / пúрвана бýла / Та де: / уз´éў нóжик таї кýтик п'íрника видрубáў / йеґ до цéго додýмаўсе / Бох йігó знáйі / кáе / шо п'íр´і дýже фáйно лет´íло / тáк'ік зимá*.

ХОЛЕ́РА БИ ТТІ (ТЕБЕ́) БРА́ЛА (ВЗЄ́ЛА) – *лайл*., викор. у певних мовл. актах як вияв обурення діями когось, як побажання комусь зла; вист. засобом вираж. негат. оцінки чогось чи когось: *Хол'éра би т':і ўз'éла / йа тебé кудá поселáла / і колú йіс мáла прийтú; Хол'éра би т':і брáла / с твóйім об'íц'ін'ім / таї зóўс'ім; Хол'éра би тебé ўз'éла / та наї би ўз'éла / шобéс ни грис / ни догризáў менé*; *Хол´éра би тебé брáла та би тебé брáла / ў дитúни гор´éч'ка / а ти дé валáндайіс:е*?

ХОЛЕ́РА БИ ЦЦЕ (ЦЕ) ВЗЄ́ЛА – 1) *лайл*., вислів викор. як вияв обурення з приводу чогось: *Хол´éра би це ўз´éла / к'íл´ко мош оц´:í скрýтин´ц´і розмóтувати? / тýтки дорáн´а ни зрóбиш / хтó так вулúч'ку мотáйі*? / *це ік ни свóйіми рукáми*; *Хол'éра би ц:е ўз'éла / йа мáйу тýтеч'ки ч'іп'íти / мéрзнути / бо ўни ни гóн':і наговорúтисе*; 2) вислів викор. у мовл. актах, що сприяють вираж. захоплення, позит. оцінки когось чи чогось: *Хол'éра би ц:е ўз'éла / іќé ўно фáйне* / *страшнó фáйне*.

ХОЛЕ́РА ЇГО́ ЗНА́Ї – *згруб*., невідомо; те саме, що й БІДА́ ЇГО́ ЗНА́Ї: *Хол´éра йігó знáйі / ци с тóго шош бýде / поклáла барабýл´ ш'і до Провиднóйі нед´íл´і / а то постудúло / с´н´іх пишóў / в'ідéў / кóристи мáло бýде с тих барабýл´* / *А ч'ó йістé так се квáпили? / тажé то вúтко бýло / шо веснá забáр'уйіц:е*.

ХОЛЕ́РА Я́СНА – *згруб*., вислів викор. у ситуаціях, коли мовець виявляє своє незадоволення, роздратування чимось, виражає негат. оцінку стос. чогось: *Хол´éра йáсна / шó мáйу д´íйіти? / ў хáт´і пýшки мукú нимá / а цес зноў об'íц´éйі / шо привезýт зáўтра / бигмé / ідý сварúтисе; Хол´éра йáсна / тúл´ко ішóў за пустодýрно* / *за пус'т'íс'ко*.

ХОЛЕ́РНИК, -а – *згруб*., *рідко*, бешкетник; "шибенник": *Цес хол´éрник бáб'і лопáту ўломúў / йéк уна тепéрки у п'іч' ме засувáти паскú? / аг'íна цисé / та ў сус'íдиуў таќé се ни зúч'і / унú такóш у цес ден' печ'ýт / таї з ікúм лицéм ітú? / лопáту / коч'éргу / кац'ýбу / кóжда ґаздúн'а цисé мáйі мáти свойé* / *а це ад'í шо найшлó*.

ХОЛЕ́РНИЦЯ, -і – *згруб*., *рідко*, бешкетниця; “пустьоха”: *Де́ хол΄е́рниц΄а ма́йі стри́ман΄і? / то ч’і́та пусте́н:а / каў / зач’іка́ї / ни ква́псе / бо зле бу́де / але́ де́ ўна слу́хайі*? / *таї тепе́рки ма́йу*.

ХО́ЛОТ, -ду – затінок; холодок; прохолода: *Пид гор΄і́хами хо́лот / там постели́ / наї дити́на соб’і́ їгра́йіц:е; Ходи́ко сапа́ти / по́ки хо́лот / аби́ шош усапа́ти* / *бо йік ме па́рити / то ни бу́демо се му́ч’іти / шоби́ нас дес'е́т'і поти́ збива́ли* / *а за́рас / до́бре*.

ХОРБА́КА, -и – задня частина шиї: *Уз'е́ў пса за хорба́ку / таї ви́т'іх з бу́ди / бо то таки́ї пес / шо ўсе́го бойі́ц:е / ік хтос іде́ / вин хова́йіц:е ў бу́ду / ни́ би га́ўкати / сторожи́ти ха́ту / а вин т'іка́йі / то Їванко́ ка́же / шо йіго́ тре́а ўч’е́ти / шоби́ ни пу́ж’іўсе; Хорба́ка / Йіле́нко / боли́т вит то́го / шо ти ўрас зи́гнута / а йа каў / ік ч’іта́йіш / то сиди́ ри́ўно / бо так / Бо́же борони́ / ш’і ікус б’іду́ мош соб’і́ заробити; М’ін'і́ ни тре: за ко́жде б’і́ч’і м’і́р'іти ти́ски / ік лиш ч’у́йу / шо боли́т хорба́ка/ шо з:а́ду голова́ зач’іна́йі роско́л'уватисе / то йа ўже зна́йу / шо тре: роби́ти* / *бо́рзо беру́ т:о / шо пи́ти / ї л'іга́йу /л'іка́рство ў ме́не ура́с пид рука́ми* / *без не́го йа бих пропа́ла*.

ХОРИМНИ́Й – сінешній: *Ви́тки в’і́йі? / подиви́се ци хоримн΄і́ две́р΄і ни ўтвори́лисе; То ў хоримни́ї ша́ф’і / а ни́ ту́тки* / *ни ў скри́ни*.

ХОРИМЦІ́, -і́в – *зменш*. від ХОРО́МИ: *Хоримц΄і́ так’і́ / шо м’і́с΄ц΄а ма́ло / а́ле оц:у́ боч’і́воч’ку мо́жно покла́сти / уна́ ни ме завaж’е́ти / ла́вич’ку питсу́н΄ пит с΄т΄іну́ / шоби́ хат΄н΄і́ две́р΄і се ўтвор΄е́ли / і ўс΄о́*.

ХОРО́МИ, -ри́м (-ро́мив) – тільки *мн*., сіни: *Ў хоро́мах вода́ заме́рзла / ви́тко / надвор΄і́ фист моро́с*; *Хоро́ми до́ста вели́к’і / ту́теч’ки на́в’іт΄ столи́ мож би покла́сти / іґби́ у вели́киї ха́т΄і м’і́с΄ц΄а бракува́ло / за́просто* / *ту́тки три столи́ / так’і́ / йік у ку́хни / се ўм’і́с'т'ут / і ш’і прохи́т бу́де* / *Йо / м’і́с'ц'а до́ста дос'т'і́с'ко; У них / ґа́н'ч’ік / а хори́м нима́ / але́ до́бре / шо йе комо́ра*.

ХОРУВА́ТИ – *заст*., хворіти: *У Т'у́дев’і би́рше ка́жут / ік хтос слаби́ї / шо вин слабу́йі / а ни́ / шо хору́йі / це тепе́р так / а маї ра́н'че могли́ сказа́ти / хорува́ти / і таке́ мош бу́ло ўч’у́ти*.

ХОРУ́ГВА, -и – корогва (церковна): *Уже́ / ви́жу / поне́сли хору́гви / / у нас би́рше фа́ни ка́жут / і ўс΄о́ / шо тре́ба / а́ле ни зна́йу то́ч’но / ў котри́ї годи́н΄і мут хова́ти* / *Каўт / шо ў пе́рший*.

ХОСЕ́Н, -хосна́ – тільки в *одн*., користь, вигода: *Іки́ї хосе́н ти́л΄ко перепла́т΄увати ? / ў Ко́сов’і на базари́ за ц΄:і гро́ш’і йа два ли́жники ку́пйу / Два ни два / а́ле оде́н набога́то фаїн΄і́ш:иї / це то́ч’но*.

ХОСНУВА́ТИ – *рідко*, використовувати щось: *Хосну́ї / бо сир спл΄і́с'н΄іймі*.

ХОТЄ́ЧЬКА, -и – *згруб*., велике бажання: *Уч'е́ра ни хот'і́ў / а сего́н:е хот'е́ч'ка найшла́ / тай ро́би / ни зна́йу / ч'о йімý се схот'і́ло / то йе диўне́ дл'а ме́не / а́ле гада́йу / шо то шош вели́кого ў л'і́с'і ма́йі здо́хнути*; *Б'іжи́т вӱ́їкови помоч'і́ / н'іц ни ма́йі колí шож до́ма зроби́ти / а йа ду́майу / моï / а то шо́ / вере́ / ста́лосе с хло́пцем? / а то ад'і ч'о / до вӱ́їка ўну́ка прийі́хала / того́ йіго́ хот'е́ч'ка корт'е́ч'ка імúласе / і то вели́ка / ви́жу*.

ХОТІ́ВШЕ – *незм*., якщо хотіти, бажати: *Хот'і́ўше зимува́ти ў циї ха́т'і / тре́ба пйец перекла́сти; Хот'і́ўше шош до́брого / гор'е́ч'ого з':і́сти / тре́ба би ни ч'іп'і́ти на ста́ц'ійі / а пити́ ў м'і́сто / А йе́к с клу́нками ї́ти?*; *Хот'і́ўше фа́йно вигл'іда́ти / тре́ба висипа́тисе / ни гри́стисе пусти́м / ма́ти харч' до́брий / а тут йіў ни йіў / б'іжи́ш ку́татисе / а пото́му ў горо́т / а ў ним аш о́ч'і вила́з'ут; Хот'і́ўше л'і́пше жи́ти / тре́ба до́бре крути́тисе / та́к'ік де́котр'і молод'і́*; *Гру́ш'і ви́стойуц:е / тай бу́дут до́бр'і / це конґресиўки́ / а хот'і́ўше т Прибраже́н'ійу / то тре: бу́ло с пи́ўтара ти́жн'а то́му ду́мати; Хот'і́ўше шош ма́ти / то тре́ба до́бре крути́тисе / а йік себе́ заду́же шкудува́ти / то ви́тки коп'і́ка о́змец:е?; Хот'і́ўше / шобú ў циї хач':е́н'і буў хот' ікúйс р'ет / то тре́а би бу́ло ус'о́ ви́ц:и ви́нести / фа́йно ўб'іли́ти / і ни так понакла́дувати ўсе́го / ік у ниї за́рас / а лиши́ти лиш стиў / лу́шко ї ша́фу / ну тай два стил'ц'і́ / це тре:/ най бу́де / а ўс'о гет забра́ти / бо ту́тки таке́ се зроби́ло / ік комо́ра ци ік ікúйс хл'іў / лиш т:о / шо дробйе́т нима́; Хот'і́ўше фа́йно вигл'іда́ти / то тре́ба ни роби́ти / ік коби́ла / а уваж'е́ти на свойе́ здоро́ўйі / Мар'і́ч'ко / уч'е́йсе л'уби́ти себе́ / та́к'ік ц:е ро́би Ан:и́ц'а / шо / ўна пога́на ґазди́н'а? / н'і / але́ ўна зна́йі / шо ма́йі ш'інува́ти себе́ / ота́к і ти робú / бери́ при́м'ір з не́йі / бо йік сам себе́ ў це́му ни пош'іну́йіш / то н'іхто́ дру́гиї це́го ни зро́би; Хот'і́ўше / шобú ч'олов'і́к держ'е́ўсе ха́ти / шобú йіго́ корт'і́ло бо́рзо з робо́ти верта́тисе / ну то за ц:е тре́ба би тро́хи подба́ти / а ўна шо? / уна́ ним кутикú зам'іта́ла / тай того́ жит'е́ ни могло́ фа́йно скла́стисе / бо на́в'іт' худоби́на хо́ч'і іко́йіс ла́ски ї до́брого опхо́ду / а ни т:о / шо л'удина́*; *Хот'і́ўше шош ма́ти / до ч'о́гос се дороби́ти / ну то тре: ру́хатисе / ни ч'іка́ти / шо ўс'о само́ се зро́би ци хтос тоб'і́ гото́ве принесе́; Хот'і́ўше шош пристера́ти / тре: крути́тисе / тогдú бу́де / а так / ік унú / то шо́ говори́ти? / н'ім уста́ли / н'ім се пот'іглú / а то ўже полу́н:е / дру́г'і ўже з грибúў верта́йуц:е / а ц':і лиш зач'іна́йут ку́татисе; Бабо́ / ви до́бре ка́жете / хот'і́ўше куда́с поступи́ти / тре: до́бре се ўч'е́ти / а йа соб'і́ буў тро́хи попусти́ў / але́ би́рше це́го ни бу́де / Йа / Іва́н'ч'іку / ура́з зна́ла / шо ти ў ме́не розу́мний / і шо сам ди́йдеш до тако́го / уч'е́йсе / абе́с се ви́ўч'іў / маў у жит'у́ кава́лок хл'і́ба / нау́ка богат'о́м помогла́ ў жит'у́ / і тоб'і́ помо́же*.

ХОТІ́ТИ (ГИ́НУТИ, ЖІДА́ТИ, УМЕРА́ТИ) ВЕЛИ́КИХ ГОНОРИ́В (ВЕЛИ́КОГО ГО́НОРУ) – прагнути пошанівку від людей: *Йіх з'ет' такі́ї / шо страшно́ хо́ч'і гонори́ў / вели́ких гонори́ў / ш:ки́ри л'і́зе / а то ма́ло шо помога́йі; Мар'і́ка ни хот'і́ла ї ни хо́ч'і н'ійе́ких гонори́ў / уна́ за цим н'іко́ли ни гна́ласе / на́в'іт' ни ду́мала за таке́ / а ўни сам'і́ йійі́ найшли́ / то так бува́йі ў жит'у́ / оди́н так ч'ігос хо́ч'і / шо гаш упр'іва́йі / а дру́гиї і га́тки за шош ни ма́йі / а ўно йіму́ прихо́ди*.

ХОТІ́ТИ МОШ (НИ ШКО́ДИ; НИ ЗАВАЖЕ́Ї) – про не обов'язкову кореляцію намірів, бажань – і їх здійснення: *Йу́ц'ку / та хот'і́ти мош / хто́ ни дайе́? / хоч'е́ соб'і́ / ки́л'ко тоб'і́ се схо́ч'і; Ну та хот'і́ти мош / мош тако́го ўс'е́кого наду́мати та загада́ти / шо і ў биса́гах се ни ўм'і́сти / шо ни меш моч'і́ тото́ пидоїми́ти; Хот'і́ти ни шко́ди / ма́ло шо йа мо́жу хот'і́ти / але́ ік ни руш'е́тисе / то ї́ка с то́го ко́рис'т'*?

ХОТІЧЕ́ – *незм.*, спеціально, навмисне; хотячи; найчастіше викор. у заперечн. конструкціях: *Йа ни хот'іч'е́ ўде́риў / вибач'е́ї / Йу́ц'ку*; *Ота́к ни хот'іч'е́ / пово́лен'ки / з':і́ли ц'ілу́ ми́ску пироги́ў / це тот'і́ / шо каза́ли / ми ни голо́н':і / до́ма попойі́ли*; *Ни хот'іч'е́ / нога́ за ного́ў / та ад'і́ аш куда́ зайшли́*; *Йа / Паз'у́ / тики́ хот'іч'е́ це зроби́ла / і ш':е зро́бйу / наї ни ду́майут тот'і́ вуши́в'і ґа́зди / шо ми ж'і́бро́та*.

ХОТЬ (ХОДЬ) – *незм.*, хоч: *Ход'би рас зголоси́ўсе помоч'і́ / та д:е / ни ди́ждеш*; *Хот' і ґаздиўска́ д'і́ўка / а́ле нату́ру ма́йі пас'ку́дну / ч'олов'і́ч'у / йійі́ т'е́шко рож':е́лобити / тверда́ / ік ка́м'ін' / ви́тко / ў д'і́да сво́го / Лес'а́ / уда́ласе / Але́ слі́ўна / ни годино̀ва́та / роби́тна / і стоі́т на пра́ўд'і / оц:е́ важне́*.

ХОТЬ ВА́ТРУ НА НЕ́МУ (НА НИМ; НА НИЙ, НА НИХ ТА ІН.) **КЛАДИ́ –** хтось дуже п'яний: *Такі́ї лежи́т / шо н'ійе́киї / хот' ва́тру на ним клади́ / та де: / на́в'іт' ни ме ч'у́ти / на́в'іт' руко́ў ни кине́ / ни переве́рнец:е на дру́гиї бик / ме хи́р'іти / до́ки сам ни скорн'е́йіц:е*.

ХОТЬ ГАТЬ ГАТИ́ – *рідко*, дуже багато: *Ану́ слу́хаї / у них усе́го до́ста / це пра́ўда / би́рше / йік у нас / але́ ни мош сказа́ти / ти́л'ко / шо хот' гат' гати́ / цис'і́ слова́ до них гет ни пасу́йут / таї тики́ р'і́тко хтос таке́ гово́ри / йа бих сказа́ла / шо ў Ца́рин'і / оту́тки ко́ло нас / так ни ка́жут / а вид долинцки́х / пидгир'е́нцких мош уч'у́ти*; *Ма́йі ти́л'ко гро́шиї / шо хот' гат' гати́ / так л'уби́ла каза́ти мойа́ ба́ба Йіле́на за ї́ко́гос богач'а́ / ци на́в'іт' і за то́го / хто стойе́ў л'і́пше вид не́йі / тепе́рки йа це́го ту́теч'ки р'і́тше ч'у́йу / але́ каўт / йо / дес каўт*.

ХОТЬ КИВ НА ГОЛОВІ́ ТЕШИ́ КОМУ́С – хтось не реагує на побажання, зауваження; діє так, як вважає за потрібне: *Вин шо? / лежи́т /*

ни видиўшо́ў вид уч’іра́шного / та ти ўіму́ хот´ киў на голов’і́ теши́ / хот´ ва́тру на не́му клади́ / нич’о́ ни помо́же / проспи́ц:е / а тогди́ / мош бу́де говори́ти / таї то / ци ўда́сце?; *Ану́ко ви з ним поговор'і́т / мо́же / вас послу́хаўі / бо т:о / шо йа каў / дл'а не́го пусте́ / хот' киў на голов’і́ теши́ / н'іч’о́ ни помога́ўі / да́л'і соб’і́ ро́би так / ік роби́ў / а вас уваж’е́ўі / коби́ бесте з ним поговори́ли / і тро́хи ўіго́ напра́вили.*

ХОТЬ КОТРИ́Й – те саме, що й КОТРИ́Й ХОЧЬ: *Хот' котру́ о́змеш / ус'і́ до́бр'і / пут'н'і́ ўс'і нов’і́ / а оц:у́ пу́тен'ку йа ўч’е́ра купи́ла*; *Пишли́ / котрі́ї бо́рше се ве́рне / хот' котрі́ї / а ўік хо́ч’ут / то наї оба́ іду́т / так ўім бу́де весел'і́ш:е / Але́ бо́рше ни бу́де*.

ХОТЬ НАЙ КАНО́НИ СТРІЛЄ́ЮТ (СТРИЛЄ́ЮТ; НА́ВІТЬ ІҐ БИ С КАНО́НИ (С ПУ́ШКИ) СТРІЛЄ́ЛИ (БИ́ЛИ, БА́ХКАЛИ, ГАТИ́ЛИ ТА ІН.)) – дуже міцно спати; нічого не чути: *Так смих спаў / ўік уби́тиї / ни ўстаў бих буў / аби́ ни знати́ йек ко́ло ме́не кр'іч’е́ли / ход' би с кано́ни стр'іл'е́ли / мене́ би ни скорн'е́ли / каўт / шо грим’і́ло / пло́ви би́ли / але́ де́ йа ч’уў? / каў / спаў / ік уби́тиї; Бабо́ / йа л'іга́йу / бо страшно́ трун:и́ї / хот' наї кано́ни стр'іл'е́йут / йек соб’і́ хо́ч’ут / наї ге́хкайут / а йа бу́ду спа́ти; Пиўни́ц'а така́ / шо ход' би с кано́ни гати́ли / н'іч’о́ ни ўч’у́ўіш; Приїшла́ / ўпа́ла / ік коло́да / і уже́ тре́ту годи́ну спит / йа про́бувала корн'е́ти / але́ де: / куда́? / та хот' наї кано́ни стр'іл'е́йут / де́ ўна ме ч’у́ти? / ка́же / шо дв’і но́ч’і ни спа́ла / све́кор реперá́ц'ійу маў / таї уна́ / б’і́н:а / ко́ло не́го му́с'іла бу́ти / а на ц:у нич’ ч’олов’і́к засту́пи / вин сего́н:е прийі́хаў / уч’у́ў / шо та́то слабі́ї / таї уполу́н:е прийі́хаў / то ви́н уже́ бу́де / а йа ни зна́ла / шо ў них таке́ / то ў Доли́н'і / ни по сус'і́цтву / таї смих н'іч’о́ ни ч’у́ла / н'іхто́ ни дава́ў зна́ти / дон'ка́ ка́же / абе́сте ни жури́лисе / того́ ни каза́ла / бо ї так н'іч’е́м ни помо́жете*.

ХОТЬ О́КО ВИ́БИЙ (У О́КО СТРІЛЬ) – *рідко*, дуже темно: *Продр'у́халасе / глип у викно́ / а надвор'і́ нич’ / те́м’ін' теме́н:а / хот' о́ко ви́бий / то ўже н'іґде́ ни їшли / А ч’о іти́ у нич’? / дни́на до́ўга / таї за́ўтра мош надолу́жити / то ни гори́т; Йо / дез зр'і́тка мо́жут сказа́ти / ік те́мно надвор'і́ / мої / ка́же / так те́мно / шо хот' о́ко ви́бий / шо за крок / за пив кро́ку н'іч’о́ ни ви́тко / страшна́ темнота́ / така́ / шо хот' у пи́сок бий / ота́к го́н':і сказа́ти / але́ наїби́рше / шо ду́же страшно́ те́мно / Е: / та то / ік те́мно / йа ш’і ч’у́ла / шо ка́жут / мої / та то така́ те́м’ін' / шо ни ви́диш / де ста́ти / йек ступи́ти / шо х’іба́ би напо́мацки ішо́ў / шо х’іба́ би с'в’іті́ў оч’е́ма / шо іде́ш / та́к’ік зажму́рениї / оц:е́ ш’і смих нагада́ла*.

ХОТЬ СЛО́ВО НЯ́ВКНУТИ (КА́ВКНУТИ, КВА́КНУТИ, БЕ́КНУТИ, МЕ́КНУТИ) – *згруб*., *знев*., хоча би щось сказати: *Н'іхто́ рот*

ни ўтворúў / позагинáли гóлови / ĭ так сид'і́ли / каў тоб'і́ / ход' би слóво н'áўкнули / то пóза óч'і ротú ўтвор'éли / а йік прийшлóсе / ус'і́х зац'іпúло / Ну таĭ н'іч'ó / вúтко / шо йім дóбре / ік хтос на гóлу с'ідáйі / рас ц'і́хо сид'і́ли / то з усúм се згóд'уйут / і шó тýтки скáжеш? / нáших л'удúй ни знáйу / шо наўч'éйі; Ч'ýйі / шо провинúўсе / таĭ шо маў казáти? / ступúў пúсок і слýхаў / дóки тáто йігó спов'ідáў / вин лáким буў м'ін'і́ дес видвóркувати / казáти / агá йó / а тýтки ход' би слóво кáўкнуў.

ХОТЬ СТИЙ, ХОТЬ ПА́ДАЙ – про ситуацію, коли хтось розгублений, вражений, здивований чимось (побаченим чи почутим): *Робúтники на порóз'і / а хат'н'і́ ш'і ни набýлисе ў хáт'і / сид'ýт / закýс'уйут / хот'і́ла сказáти / йі́ла би вас та би вас йі́ла / áле се здéрж'іла / отáк л'ýде себé ш'інýйут / уздрúш такé / ĭ ни знáйіш / шо сказáти / хот' стиĭ / хот' пáдаĭ / йек соб'і́ хоч' / так робú / бо стайéш / іґ дурнúĭ.*

ХОТЬ СТО РО́КИВ ЖИЙ, А СМЕРТЬ ТЕБЕ́ НИ МИНЕ́ (А ВМЕ́РТИ МУС (МУ́СИШ, МА́ЇШ); А ТОТА́ С КОСО́В ПРИ́ЙДЕ (ЗА ТЕБЕ́ НИ ЗАБУ́ДЕ; ТЕБЕ́ НА́ЙДЕ); А ВИТ СМЕ́РТИ НИ ВТЕЧЄ́Ш (НИ ВСТЕРЕЖЕ́ССЕ; СЕ НИ СХОВА́ЇШ, СЕ НИ ВСОКО́ТИШ); А СМЕРТЬ НИ ОБДУ́РИШ) – про плинність людського життя, яке має початок і кінець: *Ци ч'ýли йісте́ / шо Йуц'кó умéр? / уч'éра ц:е се стáло / прожúў ч'олов'і́к фáйне жит'é / алé / вúдите / прийшлá йігó годúна / таĭ мус ітú / тотá ни хóч'і ч'ікáти / кáже / ужé / таĭ ч'олов'і́к ус'ó лиш'éйі таĭ ідé / Так унó йе / брáч':іку Васú / так йе / хот' сто рóкиў жиĭ / а хот' дв'і́ста / іґ бес мих / а смерт' тебé ни минé / дóбре кáжете / прихóди бес пúтан'а / таĭ заберáйі ч'олов'і́ка с собóў / отáк і Йуц'кó пишóў / наĭ споч'івáйі з Бóгом / а ни ч'ýли йісте́ / у котрúй годúн'і мут ховáти? / н'іхтó ни казáў?; Д'іт роскáзуваў / шо он:á бáба хот'і́ла се ўсокотúти вит смéрти / ўна соб'і́ подýмала / шо ік пúде мúжи мал'і́ д'і́ти / то смерт' йійі́ тáмки ни нáйде / ну таĭ унá пишлá се дивúти / де їгрáйуц:е малéн'к'і д'іточ'кú / так'і́ / шо ш'і дóбре говорúти ни ўм'і́йут / дúвиц:е / а то ікрáс йе так'і́ / дес по два три рóч'ки мáйут / ну таĭ унá с'і́ла мúжи нúми / їгрáйіц:е / тáк'ік унú / ĭ зач'éла такóш по дитин'éч'ому говорúти / ужé зáм'іс' / йі́сти / кáже / гам гам / ци гáмати / ни молокó / а мóн'а / отáк унá соб'і́ с тúми д'іточ'кáми говóри / се їгрáйі / таĭ ужé спок'і́йна / бо гаш тут йійі́ тотá / шо ў б'і́лому / ни нáйде / алé ч'ýйі / ік хтос йійі́ легóн'ко уз'éў за плеч'é / таĭ се питáйі / а шо / л'ýбоч'ко / ўже йіс погáмала? / погáмала / кáже бáба / ну то йік так / то тепéрки гаĭ уставáĭ / таĭ пúдемо тпру тпру / бáба се ўбертáйі / а тотá пáн'а с косóў ужé стойі́т колó нéйі / бáба гадáла / шо тýтки йійі́ смерт' ни нáйде / а цéго ни стáлосе / бо хот' сто*

рóкиў жиї / а ўмéрти мýсиш; *Хóч'іц:е жúти / áле ў гараз'д'í / шобú ни мýч'ітисе / дéколи соб'í дýмайу / к'íл'ко бес хот'íў жúти? / та наї би ш'і з дéс'іт' рóкиў прожúў / так / абú ни надойíло / би ни наўт'éмилосе / áле то ўже ни вид нас залéжи / а так шó сказáти? / кóждиї знáйі / ік ти ўродúўсе / то хот' сто рóкиў жиї / áле мáйіш умéрти / то лиш однó / шо хтос бóрше / а хтос потóму / це ўже йек комý припадáйі*.

ХОТЬ ТІКÁЙ ВИТ ХÁТИ – про важкі, нестерпні умови вдома; про небажання бачити когось у себе: *Брáч':іку Васú / такý мáйу жúнку / шо хот' т'ікáї вит хáти / остр'íш':а вит сокúри / і йéк м'ін'í дáл'і такé жит'é куч'увáти / ни знáйу; Йілéна з д'ітмú унáдиласе / таї прихóд'ут іў бýґден' / іў нед'íл'у / напрáўду / нимá спокóйу / хот' т'ікáї вит хáти / ци замикáїсе і ни пускáї / у нед'íл'у йа хóч'у ш ч'олов'íком побýти / с свóйіми д'ітмú / а то нимá йек / А ми тикú т'ікáйімо вит такúх надойíдливих гóс'т'іў / лиш нед'íл'а / борзéн'ко ўс'і се зибрáли / таї пишлú дгóр'і / ци двóд'і / беремó йíсти / на ч'óму леж'éти / таї отáк витхóдимо вид роботúў таї ус'éкойі гризóти / шо нас'ідáйі на л'удинý*.

ХОТЬ У ВÓДУ СКАЧЄ́ – про велику скруту, біду: *Таґ бýло прийшлóсе / шо хот' у вóду скач'é / каў тоб'í гéзде / таґ бýло / шо йа ўже смих ни знáла / ци вийíду с цéго / áле помáлен'ко / помáлен'ко / таї вúдр'апаласе / голоўнé / Паз'ý / ни дáти себé зат'ігнýти у гризóту / видгон'éти погáне / бо ўно тройíт жит'é*.

ХОТЬ У ПÁЗУХУ КЛАДИ́ – лагідний, дуже добрий, щирий: *Вúдите / дв'і сестр'í / фáїн'і / робúтн'і / н'іч'ó ни каў / пустóйі ни хóд'ут / потрúбн'і д'іўч'éта / алé натýру мáйут гет íнчу / мéн'ч'а іґ заговóри / то ták'ік би с'п'івáла / такá бéс'іда / шо слýхаў би і ни наслýхаўсе / гаш шкодá перебивáти / ік унá шош кáже / так тот'í словá припасóван'і / шо тоб'í гаж душ'á вид:ихáйі / а стáрш'а такóш ум'íйі фáїно заговорúти / помоч'í / ік шош трéба / н'ікóли ни видвóркне / алé бéс'іда їкас рýбана / корóтка / лáгидности ў ниї бракýйі / скáже фáїно / алé лиш т:о / шо йіс се запитáла / тогó ни питпускáйіш йійí бéс'іду ўсередúну / бо нимá ў ниї ч'ут':á / Прáўду / Мар'í / кáжете / стáрш'а ни ўрас ш':éре говóри / а мéн'ч'а ў мáму се ўдáла / такá / шо хот' у пáзуху кладú / поклáў би / і наї би тáмки соб'í воркот'íла / шош роскáзувала / а ти лиж би слýхала ї к'івáла головóў / Алé / вúдите / дв'і сестр'í / а їка рижнúц'а / Ну та то однáкого н'іч'ó нимá / ад'í óзмемо двóйі йéблук с тóйі самóйі йіблúнки / то шó / ўни однáк'і? / ци тикú дв'і барабýли / ад'í йа лýпйу таї се дúўйу на них / однáких нимá / так і тýтки / Алé див'íц:е / на твар' у мáму об'í се ўдáли / а натýра ї бéс'іда у них úн'ч'а / гадáла / шо то лиш йа такé покм'íтила / а то ї ви цисé уздр'íли / мої / а*

йа ду́мала / шо то лиш м’ін'і́ так се здáло / шо то йа се дос'к’і́пуйу ї ґан'ч’у́ у кóмус шукáйу; Фа́їна молоди́ц'а / ч’éмна / алé ни такá / шо хот' у пáзуху кладú / цис'á ни даст себé ос'ідлáти / абéсте знáли / ўна знáйі соб’і́ ц'іну́ / і гóнир с'в’ії вит сéбе н'іґдé ни пускáйі / Та дóбре / шо йісте́ цисé сказáли / бо йа ї́йі дóбре ни знáйу / і ду́майу соб’і́ / аг’і́ / шó ц:е за жи́нка? / йéк йа мáйу з неў говори́ти? / Ри́ўно метé говори́ти / тáк’ік бут'ски́м / ри́ўно / таї бу́де дóбре / ўна рузу́мна / н'ікóли н'ікóго ни униж’éйі / áле ї себé ни дайé ч’іпну́ти / тогó отáк / ік йа скаў / ри́ўно.

ХО́ХАТИ (ХО́ХНУТИ) – дихати (дихнути) на кого-, що-небудь, зігріваючи, зменшуючи біль: *Боли́т? / зáпар΄і зайшли́? / даї ру́ч’ку / ану́ наї йа хóхну / похóхайу / і стáне лéкше / гаї йа хóхайу / лéкше? / ану́ йа ш’:е / полехч’і́ло? / ш’і кри́шку / а потóму ўберéш рукави́ч’ку*.

ХО́ЧІ БУ́ТИ – 1) починається (про сніг, дощ); збирається на дощ (на негоду): *То / в’ід΄і́ / хóч’і бу́ти дош’ / зберáїмо полотнó / бо сóн΄ц΄а ї так ужé ни бу́де*; 2) пасувало би: *Ту́тки / Мару́с΄ко / хóч’і бу́ти жóўта йáсна бавéн:а / а ни́ тéмна / бо паси́ так’і́ вихóд΄ут / іґ д΄л΄а стáршого ч’олов’і́ка / а пáрупкови мáйі бу́ти весéла сорóч’ка*.

ХО́ЧЮ (ХО́ЧІМО) ВИ́ДІТИ – викор. у ситуаціях, коли мовець виявляє недовіру комусь, сумнів стос. успішного розв’язання чогось: *Гаї / роби́ / хóч’у ви́д'іти / йéк ти спеч’éш паски́ / ци ни прийдец:е м’ін'і́ з молодóў ґазди́неў под'іли́тисе? / то н'іч’ó / йа спеч’у́ на дв’і три би́рше / печ’é; Хóч’імо ви́д'іти / йек ви дастé рáду без нас? / бо ви заду́же гонорóв’і стáли / áле йік хóч’іте жи́ти окрóме / то жи́йте / наї бу́де*.

ХРАБУ́СТ, -у́ – залишки листя, качана капусти: *Васи́л΄ку / кин΄ корóв’і оцéс храбу́ст / а от:ó / шо лиши́лосе на вер΄і́ц΄:і / йа сви́н΄ам дам*; *У пу́тни ікúїс храбу́ст / ци шó ц:е такé? / ви́тки ўно тут се ўз'éло*?

ХРАБУСТИ́НІ, -я – *зб*., те саме, що ХРАБУ́СТ: *Храбусти́н΄і поскладáїмо ў кош’і́л΄ / тот / з двомá ву́хами / а цис΄і́ пáру голóвок мош доклáсти ў переб’і́ї / тáмки йе м’і́сце / наї квáс΄уц:е / бу́де на гóлупц'і*.

ХРАБУСТІ́ТИ – *згруб*., їсти з хрускотом, хрумкаючи: *Шó так смáшно храбусти́ш ? / даї і м’ін’і́; Храбус΄т΄і́ти мóже ни лиш свин΄á ци корóва / áле ї людинá / ти шо? / н΄ікóли цéго ни ч’у́ла? / тепéрки меш ч’у́ти / це ік шош ду́же смáшно хру́мкати / шо гаж за пáру крóкиў ч’у́ти / показáти йек? / Ни трéба*.

ХРАМ, -у – 1) храмове свято: *Бу́ла смих у Кóсов’і на храму́; Ў М’іхáїловому сел΄і́ храм на Стр΄і́тен΄і / мóже / сегóроку пі́демо*; 2) *перен*., *ірон*.пиятика: *Йо / ц':і храм мóжут коли́ хоч’ роби́ти / ік йе ч’істóван'і / то мош зач’інáти набувáтисе / вели́кого зáходу ни трéба*.

ХРАМНЄ́Н, -а – *здеб. мн*., ХРАМНЄ́НИ, -ив – гості – учасники храмового дійства: *С тих делéких гóстиї / шо прийшлú на храм / он:óго ни клúч’ут / ход΄ би двох / а йік ридн΄á / то ўс΄і́х припрóс΄уйут / áле то рик на рик ни подúбниї / сегóроку кýцк’і бýли прийшлú / то ми мáли богáто*; *До нас на храм урáс прихóди т΄і́тка з Велúкого Рижнá / уперéт з вýїком / а тепéреч’ки самá* / *бо вин ужé видбýў свойé*.

ХРАМОВИ́Й, -óго – учасник храму: *Храмов’і́ ужé ідýт / бóрзо вихóт΄мо ї клúч’мо ў хáту* / *Та д'éд'а йіх ведé / ўни ни минýт нáшу хáту / Годúц:е і нам вúйти / ік ми ўздр'і́ли / шо ўни судá завертáйут / гаї ход'і́м* / *унú ўже ў фúрц':і*.

ХРАМУВА́ТИ – 1) святкувати храмове свято: *Нагáдуйу соб’і́ / ў кóго ми храмувáли / наїбúрше / у Никóл΄ц΄ових і Дроц΄óвих / ни бýло такóго рóку / шобú ўни ни клúкали* / *ї менé рóдич’і урáс с собóў брáли / Та бо ви свойі́ / тогó ўс'і ішли* / Дроциха баб’і сестра; 2) *перен*., *згруб*., *ірон*., відпочивати, пригощаючись, частуючись, у будень, що у мовця викликає несприйняття, осуд: *Моï / та робóта на вас дúвиц:е / с кóждого кутикá визерáйі / а ви соб’і́ храмýйіте / баї рóбите*?

ХРЕБЕТИ́НА, -и – частина хребта тварини, що викор. при приготуванні страв; хребці, з’єднані між собою хрящами: *Ад'і́ бери́ / у горш’кý йе хребетúна / вит'ігáї / таї йіш с капýстоў / óстрих к’іс'т'óк у ниї нимá / то смашнé / ї капýста дýже дóбра; Оц':á хребетúна пúде на борш’ / сегóн:е бóрш’ік звар'ý / ад'і́ кúл'ко на ниї йе бужéного мн'іс'ц'á*.

“ХРÉСНА ДОРÓГА” – назва писанки; те саме, що ДВАНÁЦЦИТЬ (ДВАНÁЦЦІТЬ) СТÁЦІЙ: *На пúсан'ц'і пúшуц:е хрестú / тогдú це називáйіц:е хрéсна дорóга / і за самý пúсанку так кáжут / а йік на ниї зв’іздá напúсана / то за пúсанку кáжут / зв’іздá* / *то залéжи вит тóго / шо на ниї йе* / *зв’іздá / бéч’ка ци бесконéч’ник*.

“ХРЕСТÁТА” – назва писанки: *Зрáзу вúтко / ч’о цис'á пúсанка так се називáйі / хрестáта / бо на ниї / велúкиї хрест / а на йігó к’ін'ц'áх / йе ш’:е по однóму / áле ўзир мéнчиї / йік на тиї пúсан'ц'і / шо називáйіц:е Велúґден' / мúжи л'ін'ійами хрестá / цéго велúкого / по галýс'ц'і бéч’ки / і ўс'о / голоўнé тýтеч’ки / хрест / а вúц:и / хрестáта / так за н'у ў сел'і́ кáжут* / *і це йе т'удиўскá пúсанка*.

ХРÉСТИК, -а – *перев. мн*., ХРÉСТИКИ, -ив – елемент узору у вишивці, на писанках: *Малá ўч’éйіц:е писанкú писáти / однý списáла дóста фáїно / ни пизнáў би / шо то дитин΄éч’а робóта / тáмки ї бéч’ка йе / і хрéстики / Христóс воскрéс / написáла / а головнé / шо риўнéн΄ко / рукá ни дриж’íла / йік у мéне на поч’íткáх / у нéйі ўс'о глáтко*.

ХРЄ́ЩЬ, -хріщя́ (хрішшя́) – хрящ: *Хр΄іш’:і гет се розвари́ли / ви́тко / молоде́ по́рос΄і бу́ло; Мо́йі ма́м’і реперáц΄ійу роби́ли на кол΄і́н΄і / та так / шо хр΄іш’:і́ пошко́дили / ї нога́ ўкал΄іч’і́ла / ни згина́ласе*.

ХРИ́ПАВКА, -и – утруднення в диханні; сиплість голосу через простуду: *Хри́паўка ни прохо́ди / але́ йа зач’е́ла пи́ти молоко́ з ло́йім і ме́дом / таї кри́шку ста́ло ле́кше / от'і́к попусти́ло / Ог:о́ / ч’у́йу / шо то ш’і деле́ко до то́го / уваж’е́ї / шоби́ тото́ на ле́хк’і ни пишло́ / бо с тако́го у Лесíхи се поч’іна́ло / зач’е́лосе з мало́го / а скин'ч’е́лосе вели́ким*.

ХРИСТИЯНИ́Н, -а – 1) людина: *Та ти ни виўц΄а́ / шо мо́же шош ни розум’і́ти / ти христийани́н / л΄удина́*; 2) християнин: *Ми ўс'і христийа́ни / хот' ни ўс'і грекокато́лики/ але́ н'іч’ого́ / Бох оди́н*.

“ХРИСТО́С ВОСКРЕ́С” – “**ВОЇ́СТИНУ ВОСКРЕ́С” –** привітання і відповідь людей на Великдень і аж до Вознесіння: *Абе́з зна́ла / за́ўтра Сла́ваїсу ни ка́жут / а Христо́с воскре́с / абе́с ус΄і́м так каза́ла / кого́ здиба́йіш / Бабо́ / йа шо́ / мала́? / м’ін΄і́ шти́ри ро́ки / і це йа зна́йу / витколи́ жийу́ / Гаї до́бре / йа лиш нагада́ла / шоби́ ни забу́ти / йеґ за́ўтра се ка́же / ану́ / йе́к / ву́їн'і ска́жеш*?

“ХРИСТО́С ХРЕСТИ́ВСЯ” (“ХРИСТО́С ХРЕЩЯ́ЇЦЦЕ”)– “**В РІЦІ́ ЙОРДА́Н (У ЙОРДА́НІ)” –** формула вітання людей на Йордан (Водохреще): *Ма́тко / йа шош ни ду́же ч’у́ла / а́би сего́н:е ўс΄і од΄н΄і́ о́дним каза́ли / Христо́с хрести́ўсе / і витпов’іда́ли / ў р'іц'і́ Йорда́н / Йо / то і ўпере́т ни би́рше / ан΄і́ш тепе́р / так здоро́ўкалисе / а́ле то ни диво́та / одно́ / шо заборон΄е́лосе д΄і́тем ходи́ти до це́р΄кви / с΄в’іти́ти во́ду / паски́ / кол΄ідува́ти / а дру́ге / шо молод΄і́ ни ўс΄і́ ох’іч’н΄і до нау́ки / до стари́х звич’а́йіў / але́ ў пос'л'і́н':і ч’ісу́ / так ка́жут / ни ўс'і / але́ йа ч’у́йу*; *Йік ос'в’іти́ли во́ду / то так здоро́ўкайуц:е / а хтос ка́же / Христо́с хрешч’а́йіц:е / а дру́гиї йіму́ / у р'іц'і́ Йорда́н'і / а на дру́гиї ден' / на Іва́на / зноў ік здоро́вайуц:е / то ка́жут / Христо́с рожда́йіц:е / а витпов’іда́йут / Слав’і́мо йіго́*.

ХРО́МАТИ – 1) шкандибати: *Аг’і́ / шо́ з ного́ў / шо ти так хро́майі? / хтос ували́ў но́гу ци шо? / шо́ се ста́ло?; Хро́майі / бо наб’і́ї на ноз΄і́ / зноў се зроби́ў / йік па́сла дго́р΄і коро́ву / глих заби́ўсе / таї того́ / бо́сиї дго́р'і ни тре: ходи́ти / а ўна пишла́ / таї шо*; 2) *перен*., про труднощі, яких зазнає хтось при навчанні, виконанні (протіканні, реалізації) чогось: *То таки́ї соб’і́ уч’іни́к / у не́го нау́ка хро́майі / ни їде гла́тко; Та то ї бе́с'іда мо́же хро́мати / ік се ни ўйе́же / шо хоч’ / і жит'е́ / ад'і́ жийу́т / таї ко́ждого корти́т фа́йного жит'а́ / а то ни ўрас так се склада́йі / таї за таке́ тако́ш мих би сказа́ти / шо ўно хро́майі / ни їде ри́ўно / а хо́ч’і на шош се спе́рти /*

шобú ўч'ўти полéхкис'т' / здорóўйі мóже хрóмати / каў тоб'í / ус'éке; Вин на компйўтер'і ни дўже се наўч'éў / у нéго с цим хрóмайі / таї на тел'іфóн'і лиш наїважн'íш:е ўм'íйі / д'íти покáзуйут / алé головá до цéго ў нéго застарá / ни ўт'éгнена ў таке́.

ХРУПКИ́Й – 1) крихкий, ламкий: *То старé / хрупкé / с цéго держ'éк до сáпи ни зрóбйу*; 2) хрумкий: *Пл'áцок хрумкúї / такúї / ік мáйі бýти / Нýс'а Ўлáдз͡'ова такúї пеклá / йа ў нéйі се наўч'éла*.

ХРУПÓНЬКИЙ – *пестл*., *пох*. від ХРУПКИ́Й[2]: *Бáпко / отот'í ч'укул'адóв'і к'істéч'ка / дóбр'і / хрупóн'к'і / ўни ш'і се лишúли? / бо м'ін'í фиїст унú посмакувáли / В'ідéї / ш'і пáру йе*.

ХРУЦ – *незм*., звуконаслідування, що означає хрускіт, тріск; ужив. і як присудок *у знач*. "з'їсти що-небудь із хрумкотом; хрумтіти": *Ч'ўйу / хруц / хруц по шýтр'і / дúўйусе / а то Óл'а*; *Хруц / хруц / і нимá роґáл'ч'іка / мої / а дé вин? / Ма / так казáла л'áл'а*? / *згáмкала*?

ХРУ́ЦКАТИ (ХРУЦКОТÍТИ) – хрумкати (хрумтіти, хрумкотіти)*:* *Ідúко вúц:и / ни хрýцкаї / менé гóлу болúт / а ти тáк'ік клеўц'áми бйеш*; *Шош хруцкотúт пид лýшком / анýко се подивú / мóже / кит пот'éх кавáлок мн'éса? / цес злóд'ії ус'ó мóже / йа лиш на м'інýту обéрнусе / а вин бут' шо хапнé / вид нéго т'éшко шош усокотúти*; *Аг'í / хрýцкайут / ік порос'éта / аш слин' брúскайі / мої / та йíште ї́кос по л'ýцки*;

ХРУШЬ, -шшя́ – *перен*., худорлявий, низького росту чоловік: *То хруш' / óзму ў рýки / потр'ісý / ї рос:úплец:е / там пýшка ч'олов'íка*.

ХРЯ́ВКАТИ (ХРЯВКОТÍТИ) – *знев*., *згруб*., їсти, хрумкаючи: *Писнúї ден' / таї йа купúла трóхи рúби / трóхи / бо ўна ни тáна / такá задорогá / ік мн'éсо / поклáла смих на стиў / а самá пишлá се переберáти / вертáйусе / а кит хр'áўкайі та вáўкайі кóло тóйі рúби / таї шó ти зрóбиш / ни меш йігó бúти / алé / вúтко / вин сам знаў / шó зробúў / і шó за ц:е йігó мóже ч'ікáти / бо так б'іх надвúр / ік ошпáрениї / таї отакé / йа се ўсéрдила бýла / а потóму соб'í дýмайу / жúнко / а ч'ó йіс двéр'і ни запéл:а? / ч'ó йіс головóў ни дýмала / а потóму úн'ч'а гáтка перебúла / та вин / сарáку / буў голóн:иї / то ч'ó шкудувáти / шо вин соб'í смáшно попойíў? / отáк себé розрáдила / таї ужé йíсти се ни хот'íло / і стáло лéкше / а ўже тепéрки йік тоб'í оц:é роскáзуйу / то м'ін'í с'м'íшно стайé / шо йа с кóтом хот'íла рóзум накладáти*.

ХТО БРÉШЕ, ТÓМУ ЛÉКШЕ – *íрон*., про ілюзорність спокійного життя при використанні кимось брехні: *Ви кáжете / шо хто брéше / тóму лéкше / а хто прáўду кáже / тот витпáц'уйі свойé / áле бéсте знáли / це*

лиш до ĭкóгос ч'ісý / ус'ó вúл'ізе / йік з дерáвого м'íха / і тогдú бýде нилéхко / оĭ шо нилéхко тóму брехач'éви.

ХТО ПИД ІКÓВ ЗВІЗДÓВ (ЗИРНИ́ЦЕВ) УРОДИ́ВСЕ (СЕ ВРОДИ́В) – у кожного своя доля: *Вúдиш сам / однóму так / а дрýгому / úнак / вит тóго ни ўтеч'éш / бо хто пид ікóў зирнúцеў уродúўсе / тóму так у жит'ý мáйі повестúсе* / *то ўс'о наперéт напúсано*.

ХТО РА́НО ВСТАЄ́, ТО́МУ БОХ ДАЄ́ – те саме, що РАНО́К-ПАНО́К: *То ц:е за колú ви зробúли? / за сегóн:е? / иĭ шо фáĭно / Видрáн'а / у шéстиĭ зач'éў / таĭ дотепéр / ў полýн:е крúшку буў перепоч'éвок / А йа дýмайу / йéґ за такúĭ корóткиĭ ч'ес тúл'ко і так зробúти? / дóбре ĭкиĭс казáў / хто рáно ўстайé / тóму Бох дайé / тикú прáўда*.

ХТО РО́БИ, ТОЙ СЕ ДОРО́БИ – лише працею можна домогтися успіху, стати матеріально забезпеченим: *Хто рóби / тоĭ се дорóби / йа по сóб'і вúжу / ни трéба делéко се дивúти* / *ік рóбиш / то мáйіш*.

ХТО Ш ЧЬО́ГО ЖИЄ́, ТОЙ ЗА ТТО ДБА́Ї – людина турбується про засоби свого життя: *Марýс'ко / та ми мýсимо цис'í йігиткú випóл'увати / бо ўни нам дýже помогáйут / ти знáйіш / іґ би ни бýло йігúт / іґ би ни родúла садовúна / то вúтки ми би моглú шош склáсти? / а ти хоч' плáш':ік / і ч'еревúч'ки / і новý сýкон'ку / оцé ўс'о мош купúти з отакóго малéн'кого кавáл'ч'іка йігúт / ш'і ĭ лúшец:е / ци шó ти там хот'íла / абúх йа купúла? / Зимóвиĭ плаш' / ч'обиткú і ш'éпку / Н'і / тýтки мéнче лúшец:е / а т:о / шо ти кáжеш / т:о ўс'о тоб'í бýде з отóйі грýшки / з нéйі ус'ó мош купúти / так шо ходú судá / помóжеш м'ін'í полóти / рáзом бýде весел'íш:е / а потóму пúдеш с корóвоў / / і ш':е соб'í надýмаĭ / шó бес хот'íла мáти / то / Марýс'ко / хто ш ч'óго жийé / тоĭ за т:о дбáйі / гаĭ / на тоб'í нóжик / і так полú / шобú корин'ц'í ни приривáлисе / отáк дóбре / ну то шó йіс надýмала*? / *кажú м'ін'í*.

ХУДЕ́К, -іќа – *згруб*., дуже худа людина чи тварина: *Цес худ'éк йіст за дóброго кон'á / ш'і бúрше / ĭ ни попраўйéйіц:е* / *ни знáйу / ч'ем би йігó видгудувáти / шобú ни буў / ік острuвá*.

ХУДИ́Й, ІК (ЇК) ШКЛЕМІ́ТКА (ІК СКІ́ПКА, ІК ЦВИК) – дуже худий: *Івáн аш поч'орн'íў кóло цéйі жúнки / стаў худúĭ / ік шклем'íтка / лéĭбик на нéму так се телепáйі / так хóди / ік на кóлику / а ĭйі н'іч'ó ни шкóди / ўна так / іґ би лишéн' шо вид:áласе / та д:é / ш'і кpáш':а / моцн'íш':а стáла / ч'ó ўна / верé / так ним ни питáйі / шо вин так зм'ізерн'íў? / Мар'í / та вин у вас урáс такúĭ буў / а кóло жúнки нáв'іт' / витс'в'іж'íў / у вас ус'í д'íти худ'í та штриґанúс'т'і / ни знáйу / ч'ó ви так прóтиў нев'íстки? / та рáдуĭтесе / шо йімý дóбре / а нú / прихóдите судá /*

таї лиж зач’іна́йіте йо́ікатисе / а при ниї / то Бо́же бороні́ / бе́сте н'іко́ли таке́ ни говорі́ли / та такі́м ж’е́л'існим го́лосом се ни ўбе́дували / бо ви йім жит'е́ поло́мите.

ХУДИ́ПКА, -и – худібка: *Сла́ваїсу Хресту́ / Нав’і́ки сла́ва / Йек се ма́йіте / Феду́ц΄у? / йе́к худи́пка / йе́ґ жи́нка / йе́ґ д΄і́ти? / Д'ікова́т' / мо́же бу́ти / абі́ ни гі́рше / наї здоро́в’і і ва́ш’і бу́дут / йек уні́ там се ма́йут? / Д'ікова́т' / так / ік йісте́ сказа́ли.*

ХУ́ХНАВИЙ – гугнявий: *Йіле́на ху́хнава / ў нис гово́ри / ану́ наўмі́сне прислу́хаїсе / тої дон΄ка́ йійі́ така́ / то так / іґ би ў но́с'і йім шош спера́ло сло́во ви́говорити / іґ би во́здух потиснуў / нас'і́ў бі́рше / і ни даў / шобі́ бе́с'іда ле́хкоў і ч’е́стоў бу́ла / вин о́т'ік притиснуў йійі́.*

ХУ́ХНАВКА, -и – *знев.*, жінка, яка гугнявить: *Тота́ ху́хнаўка за ч’олов’і́ком на́зирц΄і хо́ди / ви таке́ ч’у́ли? / наї Бох боро́ни / а вин / сара́ку / т΄іка́йі / бо бабі́ ў ха́т΄і йіго́ догриза́йут / і стара́ / ї молода́ / сид'у́т соб’і́ та лиш сота́йут / а куда́ вин пишо́ў? / а с ким? / а де́ вин буў / шо ўч’е́ра пі́зно верну́ўсе? / уні́ ни ўрахо́вуйут тото́ / шо вин / пова́жниї ч’олов’і́к / шо ў не́го така́ робо́та / ї́ка тре́буйі голові́ і ч’ісу́ / йо / і споко́йу / уні́ хо́ч’ут / шобі́ вин фа́ін'і гро́ш’і фасува́ў і сид'і́ў ко́ло них / а де́ таке́ мо́же бу́ти? / це́го нима́.*

ХУ́ХНАВО – *присл.*, гугняво: *Говорі́ў до́бре / т:о / шо л΄у́де хот΄і́ли ч’у́ти / лише́н΄ он:о́ зле / шо ху́хнаво / оц:е́ шко́дило / Йо / це пра́ўда / ў не́го йе такі́ї ґан΄ч’ / зач’іна́йі говорі́ти / а ти му́сиш услухо́вуватисе ў т:о / шо вин ка́же / ї де́коли ло́виш по́ч’ерес сло́во / бо тоб’і́ шош заваж’е́йі бо́рзо пусті́ти тоту́ бе́с'іду ўсереди́ну / але́ це таке́ / вин пор'е́дниї ч’олов’і́к / Та де́ н'і / ґазда́ вид ґа́здиї.*

Ц

ЦАЛ, -а – міра товщини, що дорівнює приблизно 2–2,5 см: *Мо́жно сказа́ти / солони́на на два ца́ли / то ік ота́к у сел'і́ сказа́ти / то ус'і́ мут зна́ти / ї́ка ўна загру́ба.*

ЦАЛИ́ВКА, -и – дошка, товщина якої ≈ 1 цал: *Цалі́ўка / то йе до́ш’ка дес на два три па́л'ц'і / ни то́н'ч’а / диви́се / ге́нде скла́ден'і цалиўкі́ / М’і́с'о потро́шки на будо́ву заготоўйе́йі / присте́руйі; Цалі́ўка / то гру́ба до́ш’ка / ўна ї́де на пидло́гу / а йік до́ш’ка така́ / шо на два ца́ли / ци на пі́ўтора / ну то ўна до́бра на соф’і́ти / с цалі́ўки две́р'і ро́бйут / йа ви́д'іла / йек маїстрі́ вибера́ли / ік ми будува́лисе.*

ЦА́ЛКОМ – *рідко*, цілком, абсолютно: *Аг'і́ / та ти ни на́йдениї пит корч'е́м ци дес у ша́нци / ти до́бройі фам'і́л'ійі / ца́лком норма́л'ниї / розу́мниї хло́пец / а де́коли ла́ким шош таке́ утну́ти / шо йа ни зна́йу / шо м'ін'і́ с тобо́ў роби́ти / гаї скажи́ / ч'о́ йіс уч'е́ра с Ко́ц'ом зач'іна́ў / нашо́ вин тоб'і́ зда́ўсе? / Н'інашо́ / мамо́ / але́ мус бу́ло йіго́ тро́хи нарозу́мити / А ти хто йіму́ / шобе́с розу́миў*?

ЦАЛО́ВИЙ – *прикм*. від ЦАЛ (стос. дошки): *З до́ку Ми́тро ву́їкиў прив'і́с цало́в'і дош'ки́ і тро́хи їко́гос шалама́т'а / наї бу́де / це до́бре / шо за шалама́т'і ни забу́ў / на ро́спал уно́ фа́їно пи́де*.

ЦАПА́РЬ, -я́ – жмут (про сіно); іноді в *перен. зн*.: *На́ш'а ма́ма ура́с дава́ла коро́в'і цапа́р' с'і́на / а пото́му випуска́ла на па́шу / це аби́ ўна ни ўду́ласе / би шош йійі ни пошко́дило / іґ зач'не́ ж'е́дно па́сти / цапа́р' / це така́ жме́н'а с'і́на / нибога́то / лиш аби́ зигна́ти оско́мину і ни ква́питисе на па́ш'і; Аг'і́ / жи́нко / шо́ йіс м'ін'і́ да́ла? / цапа́р' іко́йіс трави́? / і йа ма́йу цим компетува́тисе? / Зач'іна́ї с сала́ту / а ўс'о ре́шта йа доклада́йу / доно́с'у / ни б'і́йсе / ни ўмреш з го́лоду*.

ЦА́ПАТИ – *недок. в*. стос. ЦА́ПНУТИ: *Ца́паї йіго́ / ца́паї / к'і́л'ко меш за ним б'і́ч'і? / А йе́к ца́паї / ік вин т'іка́йі? / вин бо́рше б'і́гайі / ік йа / А ти загули́ йіго́ ч'е́мос / А ч'е́м йа загу́л'у*?

ЦАПІ́НА, -и – держак із крюком – загнутим металевим кінцем; призначений для переміщення колод по воді; іноді – *у порівн*.: *Уз'е́ў цап'і́ну / таї пишо́ў рост'іга́ти зага́ту; Ву́їко Ми́тро цап'і́ноў ко́ўпч'іки лови́ў / тот'і́ / шо пли́ли бли́ско ко́ло бе́рега / ц'у́кне цап'і́ноў / таї прит'іга́йі тсо́б'і*; *Гово́р'у / йіґ до то́йі цап'і́ни / шо ву́їко де́ржи ў рука́х / йік до це́го рускал'а́ / а то н'іч'о́ до тво́йі голови́ ни дохо́ди / А ви фа́їно говор'і́т / ни пови́шуїте го́лос / бо йа ни руска́л' і ни цап'і́на*; *Бо́же борони́ мало́му бра́тисе до цап'і́ни / одно́ / шо цап'ін'е́ т'ішке́ / а дру́ге / шо зал'і́зо о́стре / то покал'і́ч'іўбисе.*

ЦА́ПКИ СКАКА́ТИ (СТАВА́ТИ; ШТРИКА́ТИ) – рішуче протидіяти чому-небудь: *Гада́йіш / шо хтос д'е́куйу сказа́ў / шо йа помога́ла? / н'і / ш'і ца́пки скака́ли / шо ни так зро́блено / отаке́ / Насту́ / Й:і / йіґ жи́н'ц'і ї ч'олов'і́кови склада́йуц:е ро́ги / то наї соб'і́ жийу́т / йек хо́ч'ут / а нам нима́ ч'о б'і́ч'і помога́ти / бигме́ / нима́*.

ЦА́ПНУТИ – схопити, зловити: *Пес ігра́ўсе / ца́пнуў кр'іл'а́ / таї ад'і́ шо з ним зроби́ў / А ч'о́ кр'і́л' таки́ї рузу́мниї / шо туда́ пишо́ў / там шо? / трава́ д'л'а не́го ви́росла?; Ви́диш / без бу́ла ўпа́ла / іґ бих ни ца́пнула тебе́ / бо хто ў таки́х ч'обо́т'ах по леду́ хо́ди?*

ЦА́РИНА, -и – вища (горішня) частина села (на відміну від Долини – його нижньої частини): *Жийу́ ў Ца́рин'і / на Млино́вици / то ниделе́ко вит Соки́лского / м'ін'і́ се ўдайе́ цес пл'ац / де ми покла́ли ха́ту / ви́ц:и р'іку́ ви́тко / Букови́ну / ну то кра́ш:ого м'і́с'ц'а пошука́ти тре́ба / напра́ўду / іґ би бога́то крайівúдиў склаў / то йа бих ви́брала лиш оце́с; Сам долинцкúй / а д'і́ўку ўз'еў с Ца́рини / Йа зна́йу / бо Соф'і́йа каза́ла / ўни зо два ро́ки ходи́ли / фа́йна д'і́ўч'іна / рус'е́ва / дол'у́дна / а о́ч'і так'і́ / іґ зирни́ц'і / ма́йі; М'її д'і́до роска́зуваў / шо засе́лен'і села́ ішло з Ни́жного кин'ц'а́ / з Доли́ни / та́мки ї за́рас йе м'іс'ц'а́ / за їк'і ка́жут / Монасти́рске / Сел'а́нцке / то до́хтор' буў / писа́ўсе Сел'а́нцкиї / це йа то́ч'но зна́йу / бли́ш:е до р'іки́ / то П'і́ски / каўт / вин на П'і́сках жийе́ / ну таї шо / засе́лен'і просува́лосе ўгуру́ / л'у́де виру́бували л'іс / роби́ли соб'і́ ца́рини / царинки́ / таї там с'іда́ли / д'і́до каза́ў / шо памн'іта́йі / іґ буў мали́й / то це ки́л'ко? / тепе́рки дез зо сто ро́киў то́му / ну та памн'іта́ў / шо на Мо́ч'ір'і ў Ца́рин'і ш'і сме́реч'і росло́ / того́ ми зна́йімо / ви́тки пишли́ царини́ / царинки́ і Ца́рина*.

ЦА́РИ́НА, -и – сіножать; частина поля; город: *До ба́би р'іж'н'е́нцкойі л'і́пше іти́ напраўц'і́ / царина́ми / а ни́ ву́лицеў / так бо́рше / але́ іґ грузи́й нима́ / тогди́ / бо ік порозмока́йі / то ў грузи́ мош кал'о́ш'і загуби́ти; Ік іти́ царина́ми / то ви́тко / шо л'у́де завеснува́ли; На ца́рин'і так'і́ кукуруцки́ ви́росли / іґ гаї / лиш н'іўро́ку / л'у́бо подиви́тисе.*

ЦАРИ́НКА, -и – відносно невелика площа землі, що викор. як сінокіс чи як пасовище; невелика галявина в лісі (“полєнка”): *Ад'і́ одна́ цари́нка / дру́га / а на Ма́с'л'інковому / тре́та / це лиш ік одни́м о́ком се подиви́ти / а йік ста́ти ї фа́йно роздиви́тисе / то йіх бога́то / мо́же / того́ ї Ца́рина се назива́йі / шо ту́тки бога́то царино́к / ге? / йе́к ти гада́йіш*?; *Д'і́до Мар'і́ч':ін маў дв'і фа́йн'і цари́н'ц'і / на одни́й пас худо́бу / а на дру́гиї / роби́ў с'і́но / і шо? / витписа́ў уну́ц'і / а ўна тото́ прода́ла за́шо / за́т:о / н'іским ни ра́диласе / то д'іт мина́ўсе / йік оц:е́ уч'у́ў*; *Ви́диш / ки́л'ко ми суда́ ішли́ / Ду́дин мину́ли даўно́ / куда́ ни поди́вис:е / л'іси́ / сме́реч'і / а на оци́й цари́н'ц'і хтос с'інце́ ро́би / йек / вере́ / вин ви́ц:и звизе́ йіго́*?; *Д'і́до Іва́н знаў таку́ цари́нку ў л'і́с'і / де росло́ поўно́ йигидо́к / за пиў годи́ни йа могла́ коше́лик набра́ти*.

ЦАРИНЦКИ́Й – про того, хто живе в Ца́рині: *Великорожéнцким аўто́бусом ус'і́ царинцк'і́ йі́дут / бо вин угор'і́ стайе́ / на Млино́вици; Ч'у́йіш? / то царинка́ бе́с'іда / у Доли́н'і би іна́кше на ц:е сказа́ли.*

ЦА́РОК, -рка – відгороджене місце у стайні чи хліві для молодих тварин або для свині: *У ца́рку де́ржимо свин'у́ / тоги́т там те́л'і бу́ло / тепе́рки хо́ч'імо по́рос'ітко купи́ти / збера́йімосе ў Ко́сиў.*

ЦА́РСТВО БО́ЖЕ (НЕБЕ́СНЕ) – *церк*., рай: *То / Йіле́нко / ни ко́ждиї попада́йі ў ца́рство Бо́же / оі̆ шо ни ко́ждиї / та́мки ўс'о ў кни́с'ц'і запи́сано / та́мки за ко́ждиї тв'іі̆ дих зна́йут; Мол'і́мсе за них / шоби́ йіх ду́ш'і ў ца́рство Бо́же попа́ли / ї ви́т:и помога́ли нам / тим / шо лиши́лисе на це́му с'в'і́т'і ї ч'іка́йут сво́го ч'ісу́*; *Ко́ждиї хот'і́ў би ў ца́рство Бо́же / а́ле так / аби́ ўно само́ д не́му прийшло́ / а так нима́.*

ЦА́РСТВО ЇМУ́ (ЙЇ, ЇМ) НЕБЕ́СНЕ – викор. у ситуаціях, коли згадують про померлого: *Катери́на Ме́н:икова / ца́рство йі̆і небе́сне / до́бра бу́ла жи́нка; Ца́рство йіму́ небе́сне / наї споч'іва́йі з Бо́гом / ви́дите / йек то йе / у ха́ту зач'е́ла бу́ла зазера́ти нужда́ / а пото́му ї сла́б'іс'т' ни забари́ласе / таї пишо́ў ч'олов'і́к / ни ўборони́ўсе вит то́йі па́н'і / А ў не́йі шо / ж'е́л'іс'т' йе? / ка́же / пишли́ / і фе́ртик / у не́йі коро́тка бе́с'іда / там се ни допро́сиш.*

ЦА́РЧІК, -а – *зменш*. від ЦА́РОК: *То лиш ца́рч'ік / на дво́йі йігн'е́т / вели́ке ни видгоро́д'ували / бо по́рос'і ш'і ни купи́ли / гро́шиї ни ўстера́ли / наї по́ки шо бу́де так; Йа до́бре ра́д'у / оту́теч'ки видгород'і́т ца́рч'ік / таї бер'і́т оц:у́ кац'а́н'у / тро́хи т'і́сно / а́ле н'іч'о́ / на пе́рший раз бу́де.*

ЦАРЬ НЕБЕ́СНИЙ – Бог: *Йе ш'і Цар' небе́сниї на ц':і л'у́де / вин ус'о́ ви́ди ї ус'о́ зн|айі / шо хто ма́йі витпаци́ти / і ки́л'ко кому́ припи́сано ўсе́го / І і́ка ў ко́го со́в'іс'т' / ш'і оц:е́.*

ЦВА́ЙКА, -и – *жарт*., двійка: *Цва́їки ни маў / бу́ла йіди́нка ў це́го уч'ініка́ / але́ на т:о уч'іні́к / шоби́ ру́жн'і о́ц'інки ма́ти / бо ік сам'і́ пйе́тки і ч'в'і́рки / то ску́шно / наўт'е́мн'уйіц:е / а так / н'і.*

ЦВАК, -а (-а́) – спресована грудка вологої глини чи шматок недопеченого хліба; кулеші: *Шо́ ц:е за цваки́ ви м'ін'і́ оту́тки поскла́да́ли? / гру́зи наноси́ли на схо́ди / хто оц:е́ ме ст'іска́ти і ми́ти*?; 2) *перен*., *негат*., пасмо брудного волосся: *Во́лоси цва́ками ви́с'ут / то шо́? / т'е́шко го́лу ўм:и́ти ї фа́їно се зач'іса́ти? / та́же ти м'ін'і́ пологи́ ни роби́ла / аби́ тебе́ дес'е́т'і поти́ збива́ли / шо така́ хо́диш.*

ЦВА́НКА, -и – дуже кислий напій, зокрема молоко: *Мої / йа проси́ў до́брого пит'а́ / ни квас'н'іку́ / а ти іко́йіс цва́нки нали́ў; Така́ цва́нка / шо аш о́ко залу́пйуйіц:е / йік пйеш / ану́ поку́ш'іі / хто́ ц:е го́ден у се́бе загна́ти*? / *Ни загон'е́ї / бо шо ма́ла / т:о да́ла.*

ЦВЕ́ЙКАТИ – *згруб*., *знев*., дорікати комусь, висловлювати невдоволення; сваритися: *Наї цве́їкайі / к'і́л'ко соб'і́ хо́ч'і / йа то́му ни проти́ўйусе / і з неў ва́дитисе ни бу́ду / йа з отаки́м пусте́ч'ім ни зач'іна́йу / нашо́ м'ін'і́ це́го*? / *Але́ ўна при л'у́дех.*

ЦВИК, -а – цвях: *Уваж’éї / бо на тих дош’кáх йе цви́ки / абéс нóгу ни пробúла / ни ї́граї́се там; О: / йе цвик / йа на нéго зач’éпйу куфáйку / ци тикú отýт покладу / Клад'і́т буд'дé / де вúдите.*

ЦВИК ЗЗІ́СТИ (ТАК, ІҐ (ЇҐ) БИ; ТÁКІҐ БИ) ЦВИК ЗЗІВ) – *згруб*., дуже прямо тримати спину: *Мар'і́ / а вáш’а ф’інá цвик з':і́ла / шо так хóди? / ци шó з неў? / Унá данцувáти се ўч’éйі / а там сказáли / шо тре: рíўно стойéти / а нí горбáтитисе / таї унá ўже ік с'ідáйі ци тикú стойі́т / то за цим дýже дúвиц:е / то ї мéн'ч’а з нéйі прúм’ір берé; Ми / дурн'і́ / ш’і питс'м’іхáлисе / шо вин так хóди / іґ би цвик з':іў / іґ би ў нéго шпúц'а у плéч’ах бýла / а вин / сарáку / тикú шош маў с попéреком / шош тáмки замикáлосе ї ни давáло йімý згинáтисе / замкú ік’і́с заклúн'увало / ї н'іч’ó с тим ни мош бýло зробúти / И:ї / Гóсподеч’ку мúлиї / ус'éк’і б’і́ди по л'ýдех хóд'ут / сарáк’і л'ýде.*

ЦВИ́НТАРЬ, -я – кладовище, цвинтар: *Ходúла на цвúнтар' / ўс'і могилú ўпор'íткувáла; Лиш трéба питú на цвúнтар' / бо фудуґрáф’ійа мáмина витпáла с хрестá / то дóбре би зрáзу зац'íментувáти.*

ЦВИ́РОК, -рка – 1) сосок: *Дитúна ужé наўч’éласе / берé цвúрок і дóбре т'éгне / а то / сарáко / на поч’íткáх / ік сеўродúло / ни могló*; 2) *перен*., *ірон*., *жарт*., статевий орган маленького хлопчика: *Мої / ти ўже наўч’éўсе ходúти / а спóн':і ч’о ни ўберáйіш? / ни бойі́с:е / шо цвúрок загýбиш? / і шó т:о бýде за пáрубок без нéго? / ідú бóрзо дмáм’і / наї уберé тоб’і́ спóн':і / кажú / убер'і́т спóн':і.*

ЦВИ́СТИ – 1) цвісти, квітувати: *Садú ў Т'ýдев’і цвитýт / то так фáйно / йік у райý / ни надивúўбисе і нинажúўбисе*; *Пéрет' хáти бруцвúна ўже цвитé / а ў д'і́да на бéрез'і лиж зач’інáйі / мóже / тогó / шо там студен'і́ш:е?; Зач’éли цвúсти ф’ійаўкú / дес пóдес йе ч’íснич’óк / áле вин п’ізн'і́ш:е бýде / а тої / шо вид бáби / гет пíзниї / вин тогдú / ік жóўтиї видúйде*; *Сат цвиў гýсто / алé пишлú с'н'ігú / таї поломúло тотó ўс'о / урожайý сегóроку ни бýде*: *Вишн'і́ / коркодýш’і ужé витцвили / а йіблинкú лиж зач’інáйут цвúсти; У нас молодúї сат / фáйно цвитé / а ў д'і́да дес нúдес / то стар'і́ йіблинкú / йа ш’і малá бýла / ік тотó садúлосе / шó хот'і́ти / ус'ó / Улáц'ку / тре: ч’éстити / а дéш:о ї викорч’óвувати / бо ч’ó ч’ікáти? / ти ўже сам дивúсе / бо то твойé / д'іт тоб’і́ запов’і́ў тотó / і йек тоб’і́ се ўдайé / так робú*; 2) пліснявіти: *Ну та шо / ік лишúти натúл'ко сир / то вин ш’і ї ни так ме цвúсти / вúжу / шо ви йігó богáто мáйіте / рас ни гóн':і схоснувáти / купúли / і до такóго допустúлисе / та ц:е нáв’іт' пес ни ме йі́сти.*

ЦВИ́ЧЬОК, -чька – цвяшок: *Наїди́ м’ін'і́ у шуфл'а́д'і ш’:е оде́н такі́й цви́ч’ок / мо́же / зр'іхту́йу дверц'е́та / шоби́ се ни ўтвор'е́ли; То мене́ гризе́ / та́к’ік би цви́ч’ок ц'у́каў / ц'ук / ц'ук.*

ЦВІ́КЛІ (ЦЬВІ́КЛІ), -ів – тільки *мн.*, червоні столові буояки, потерті з хроном, заправлені сіллю, цукром, оцтом і олією: *Ік меш кла́сти бураки́ на ц'в’і́кл'і / то кин' па́ру барабу́л' / две́ч’іру пи́дут с капу́стоў / д'е́деви цисе́ смаку́йі / мош ш’і ч’існич’ку́ утоўч’і́ до барабу́л' / фа́їно зар'іди́ти з олі́воў / то до́бре / дайе́ц:е йі́сти.*

ЦВІ́НЬКАТИ (ЦЬВІ́НЬКАТИ, ЦВІНЬКОТІ́ТИ; ЦВИ́НЬКАТИ, ЦВИНЬКОТІ́ТИ) – *згруб.*, *знев.*, говорити безперервно, надокучливо; дорікати, спонукаючи когось до дії; базікати; сваритися: *Ни цв’і́н΄каї / бо ўже́ йіс надойі́ла / кі́л'ко т:о саме́ меш сота́ти*?; *Ад'і́ йек уна́ ц'в’і́н'кайі / дола́зи / йії ж’е́ба / до оч’е́ї / шл'ах би ц:у ба́бу тра́фиў / та би йійі́ тра́фиў*; *Йа сказа́ў / до́ста ц'в’і́н'кати / закри́йсе / бо т':і закри́йу / запеч’е́тайу тот пи́сок / коли́тку на не́го покла́ду.*

ЦВІТ ЗИВ’Є́В (В’Є́НЕ), А ТОТО́ СПЛИ́ЛО (СПЛИВА́Ї) – при суспільних змінах іноді на поверхню виносить пристосуванців, нечесних, непорядних людей: *Шо́ сказа́ти? / ви ни ви́дите / шо се ро́би? / ц'в’іт зиўйе́ў / а тото́ сплило / пос'л'і́н:е пусте́ч’і ста́ло голоўни́м.*

ЦВІ́ТЕНЬ (ЦЬВІ́ТЕНЬ), -тня – *рідко*, квітень: *Ма́рот годинова́тиї / за не́го н'іч’о́ ни каў / а ц'в’і́тен' / вигл'іда́ло / бу́де с тепло́м / а то ад'і́ йек се з'в’і́йіло / студе́на весна́ / ўже бу́ло таке́ / шо на́в’іт' у майу́ зима́ бу́ла ўпа́ла / ми с ц'в’і́ту с'н'іх стр'іса́ли / з ли́с'т'а / так нира́с у полонин'і́ бува́йі*; *Ми́трику / ўч’е́йсе / кажи́ за ба́боў / ма́рот / ц'в’і́тен' / маї / Бабо́ / ви мене́ зле ўч’іте́ / ма́ма іна́кше каза́ла / ви́жу / шо ви сам’і́ до́бре ни зна́йіте / йа ў ма́ми се запита́йу / таї вас наўч’е́йу / ус'і́ м’іс'іц'і́ мете́ зна́ти / йек се назива́йут.*

ЦВІТНИ́Й – кольоровий: *Л'у́бйу б’і́л'і ф’іра́нки / а ни́ ц'в’іт'н'і́ / бо і так на ўс'о матерр'і́йі ни ста́не / то л'і́пше б’і́л'і / і н'іч’о́ ни виду́муйімо / а йік се ли́ше / то х’іба́ ў ку́хни / на тих двох викон'ц'ах / си́н'і покла́демо / і за би́рше бих ни ду́мала / це́го ота́к до́ста.*

ЦВІТ У ЛИЦЕ́ (У ЛИЦИ́) ДИСТА́ТИ (ІМИ́ВСЕ (ЛО́ВИЦЦЕ) ЦВІТ У ЛИЦИ́) В КО́ГОС – посвіжіти (про людину, у якої з’явилися рум’янці): *Гаї диви́се сама́ / куда́ мало́го забера́ти? / вин побу́ў дв’і нед'і́ли ў нас / і ад'і́ іки́й ц'в’іт диста́ў у лице́ / наї ш’і с ти́жден' побу́де / ту́тки йіму́ во́л'а / роздо́л'і / а до́ма шо? / ме у штир'о́х с'т'і́нах сид'і́ти? / бо де́ йіс го́н:а ти́л'ко надвор'і́ з ним бу́ти / ік ту́тки ў нас; Видр'а́пуйіц:е пома́ло / ужé вихо́ди надви́р / пово́лен'ки се ку́тайі / ни скаў / шо ц'в’іт у лице́ диста́ла /*

але́ от'ік видийшла́ / пйе л'іка́рство / таї шо роби́ти? / І так до́бре / Йіле́ / шо цим се с'к'ін'ч'е́ло / де́ н'і.

ЦЕБЕ́НЬКАТИ – дорікати комусь, сваритися, надокучати розмовою: *Ни цебе́н'каї ч'олов'і́кови при ус'і́х / прі́йдете тха́т'і / таї тогди́ меш вицебе́н'кувати / йіґ бу́де твере́зиї / а йік ни ду́же / то стули́ пи́сок / ни зач'іна́ї на ри́ўниї доро́з'і / бо то йе ду́же нифа́їно / і ни наверта́йі на до́бре жит'е́; Нев'і́стка тро́хи о́стра / дес мо́же си́нови цебе́н'кати / а́ле ни так / шо́би ўрас вицебе́н'кувала ход' за шо / вин би це ни позво́лиў.*

ЦЕБЕ́Р, -цебра́ – велика широка дерев'яна ("з вухами") посудина, яку викор. для різних господарських потреб: *Ну то цебе́р у ґаздиўств'і́ му́си бу́ти / ў не́му мо́жут во́ду трима́ти / о: / гента́м пра́ли / замо́ч'ували / пран'е́ видмока́ло / таї тогди́ жмака́ли / а йік роби́ли вино́ / то ў цебр'і́ ма́ч'ка бу́ла / йа сама́ цисе́ ви́д'іла / а ўже с це́брика поййі́ли худо́бу.*

ЦЕ́БРИК, -а – *зменш.* від ЦЕБЕ́Р: *В'і́т'ігни с кирни́ц'і води́ / поклади́ на со́нце / наї гр'і́йіц:е ў це́брику / пото́му дамо́ пи́ти коро́в'і / а мо́жеш і ў пут'н'а́х лиши́ти / то н'іч'о́ / ме нагр'іва́тисе.*

ЦЕ́ГО ДОБРА́ ПО́ВНО́ (УСКРІ́СЬ, УСКРИ́СЬ, ДО́СТА) Є – *знев.*, вислів викор. у ситуаціях, коли мовець акцентує на негат. ознаках предметів, станів, дій: *Бога́то жийу́т на в'і́ру / це́го добра́ поўно́ йе / то ни так ма́ло би бу́ти / а́ле шо?; Пита́йіс:е / ци пйут у сел'і́? / це́го добра́ до́ста йе / ад'і́ ге́н:е поспац'ірува́ли два / то шо / ўни твере́з'і ? / ф'і́ўкайут / с'п'іва́йут / так / іґ би з вес'іл'а́ се верта́ли; Шо́ м'ін'і́ ш':іво́ў роби́ти? / це́го добра́ поўно́ йе / усі́ї д'і́диў горо́т / Одна́ ра́да / повит'іга́ти / бо и́нче н'іч'о́ ни помо́же.*

ЦЕ́ГО ШІ (ЛИШ) БРАКУ́Ї (ЛИШ ЦЕ́ГО БРАКУ́Ї (БРАКУВА́ЛО); ЛИШЕ́НЬ ЦЕ́ГО НИ СТАВА́ЛО; ХІБУВА́ЛО) – ужив. для вираження незадоволення, обурення чим-небудь: *М'ін'і́ лиш це́го бракува́ло / одно́го це́го / тики́ так ус'о́ їде / аби́ бес кло́поту йа ни лиши́ласе / шоби́ м'іну́ти ни бу́ло споко́йу / Жит'е́ так ма́йіц:е / шо зроби́ти? / мус мири́тисе.*

ЦЕЙВО́ – *займ.*, цей, оцей; ось цей: *Цеїво́ трини́жок зда́лобисе риўн'і́ш:е покла́сти / то земн'а́ нири́ўна / і вин тро́хи скуц'у́биўсе*; *Цеїво́ пага́рч'ік да́ти / ци ікиї? / А ш':е ік'і йе*? / та и́нчих нима́.

ЦЕ́ЛТА, -и – 1) непромокальна тканина; целофан: *Укри́йсе це́лтоў / бо дош' / або́ м'і́шок озми́ / пле́ч'і накри́ї / ци на кава́лок оце́йі с'іра́ти*; 2) тканина чи предмет одягу, структура яких є щільною і дуже твердою; часто *в порівн.*: *Ти / л'у́пч'іку / грус'к'і́ споден'ки́ ки́нуў на парка́н / і тепе́рки уни́ так'і́ / йік це́лта / ни зигну́ти / ни розигну́ти; За бризе́нт у нас р'і́тко*

ка́жут / бризе́нт / а бирше / це́лта / уна́ мо́же бу́ти така́ затверда́ / ік вин / а мо́же бу́ти мн'е́кшоў.

ЦЕ́РА, -и – *рідко*, шкіра людина, насамперед обличчя: *Уна́ ў ба́бу ўда́ласе / таку́ саму́ ма́йі це́ру / ти диви́се / шо жи́нка ў рока́х / а вигл'іда́йі / іґ д'і́ўка / йі́йі п'ідис'е́т' / а ї́ка це́ра / Йо / то вид ба́би.*

ЦЕРЕМО́НІЯ, -ї – *перен*., сварка, гамір, бійка: *Іґ ґазда́ ви́пйі / то ко́ло це́йі ха́ти така́ церемо́н'ійа / шо ч'у́ти гаж до нас / гаш суда́ / Ну таї до́бре / вам весел'і́ш:е / бо ік ч'у́йіш ч'уже́ / таї тро́хи успоко́йуйіс:е / а ч'о? / бо гада́ў йіс / шо ў те́бе гет зле / а то н'і / ў те́бе ш'і ни наїгі́рше / Жерту́ї / жерту́ї / т'і́с:е.*

ЦЕС – цей: *Цес рик т'ішки́ї бу́де / бо во́їна / і ш'і ни зна́ти / йеґ дру́гиї пі́де; Цес ч'олов'і́к ни таки́ї / шобі́ лиш с ха́ти урва́ти / вин дбаїли́виї / і то ду́же / коп'і́ку до коп'і́ки ўм'і́йі склада́ти.*

ЦЕ ШІ ЄК СЕ ПОДИВИ́ТИ (С КОТРО́ГО (З ІКО́ГО) БО́КУ; ЄК СКАЗА́ТИ) – викор. у ситуаціях, коли побачене (почуте) може оцінюватися й тлумачитися по-різному: *Ка́жеш / шо наїшо́ў йіс фа́їну робо́ту / а це ш'і йек се подиви́ти / ти наїшо́ў по́платн'іш:у / але́ ўна да́л'ше / ў Ко́сов'і / а ц':а / шо тепе́рен'ки ма́йіш / уна́ блиш:е / ў Ку́тах / і тоб'і́ се ўдайе́ / того́ ш'і тре́ба до́бре поду́мати / шо тоб'і́ бу́де кра́ш:е / де бі́рше плат'у́т / ци та́мки / де бі́рше до душ'і́ / того́ га́ла па́ла ни розгон'е́їсе / поду́маї / шо бі́рше зава́жи / т:о ї ви́береш; Бога́то л'уди́ї с Т'у́дева гента́м гони́ли пло́ти / ни зна́йу / ци тоб'і́ хтос каза́ў / шо і тв'ії та́то нидо́ўгиї ч'ес тако́ш ходи́ў с плот'ми́ / ти ш'і мала́ бу́ла / а м'ії роби́ў тикі́ па́ру ро́киў / але́ це йе ду́же т'ішка́ робо́та / та́то каза́ў / шо іде́ш / і ни зна́йіш / ци ве́рнес:е / йек меш гости́ти і / каў / ци ч'ого́с / Бо́же борони́ / ни ста́нец:е ў доро́з'і / бо то / пре́ц'ін' / вода́ / ну але́ л'у́де ішли́ / бо хот'і́ли шош зароби́ти / уно́ бі́рше се випла́т'увало / ік у колго́с'п'і на трудод'н'і́ / але́ таке́ добро́ / ік йа ўже сказа́ла / ма́ло два к'ін'ц'і́ / це ш'і йек на не́го се подиви́ти / з іко́го бо́ку / о: / шо йа скаў / оди́н бик одно́ пока́зуйі / н'і́би ї низле́ / а дру́гиї таке́ тоб'і́ нага́дуйі / шо на́в'іт' за т:о ни хо́ч'іц:е ду́мати; Мару́с'ко / це ш'і йек се подиви́ти / ус'і́ фал'у́т / шо фа́їниї хло́пец / іди́ за не́го / а йа се пита́йу / кому́ фа́їниї? / тоб'і́ ци тим / шо йіго́ фал'у́т? / бо ти сама́ ма́йіш ч'у́ти / йек тоб'і́ з ним / ци хо́ч'іц:е говори́ти / ци ти набува́йіс:е з ним у бе́с'ід'і / ти ма́йіш се прислу́хати до се́бе і ўч'у́ти / шо ў те́бе д'і́йіц:е ўсереди́н'і / і тогди́ се́рце питка́же тоб'і́ / шо́ робити / бо ік меш ч'олов'і́ка на́вид'іти / меш визера́ти / коли́ вин уже́ пока́жец:е ў ха́т'і / бо тоб'і́ дни́на без не́го до́ўга / ік ота́к бу́де / то жит'е́ ме склада́тисе / а йік лиж диви́тисе на т:о / шо дру́г'і ка́жут / то ўно ме ту́го*

йти / н'і́би йе / шо ї так жийу́т / ут'іга́йуц:е таї пово́ли йіго́ труч'е́йут / але́ йа ви́жу по то́б'і / шо ти це́го ни хо́ч'іш / так ци н'ї? / *кажи́ м'ін'і́*.

ЦЕ (ТО) ШІ НИ Є БОХ ЗНА́Ї ШО – це (те) ще нічого не значить; воно нічим не загрожує; те, що є, ще не відповідає нормі: *Це ш'і ни йе Бох зна́йі шо / а́ле жи́ти мо́жно / на го́лу ни ч'ури́т; Ни гризи́се / це ш'і ни йе Бох зна́йі шо / н'іч'о́ пога́ного ни ста́лосе; Це ш'і ни йе Бох зна́йі шо / загул'а́ў з д'і́ўкоў / пров'і́ў / поговори́ў / таї шо? / шо́ ту́тки страшно́го? / кажи́ м'ін'і́ / та ти ни мо́жеш йіму́ заборони́ти с ки́мос данцува́ти ци говори́ти / ти тако́ш ни ли́ш з ним данцу́йіш.*

ЦЕ ШІ НІЧЬО́ (НИЧЬО́) (ЦЕ БА́ЙКА, ЦЕ ПУСТЕ́) – це ще нічого; з цим можна погодитися ("миритисе"): *Ти кво́лис:е / шо за́суха / барабу́л'і мал'і́ / так'і́ / йік коркоду́ш'і / але́ це ш'і н'іч'о́ / а йік у пол'а́х хл'іп ви́гори / отогди́ бу́де / ус'і́м бу́де; Це ш'і н'іч'о́ / наї би бу́ло / їка ни йе / а́ле йе робо́та / а йік це́го ни ста́не / отогди́ бу́де б'іда́ / тогди́ бу́де ч'ем жури́тисе;Це ш'і н'іч'о́ / це ни по́в'ін' / а ви бе́сте бу́ли ви́д'іли / шо ту́тки бу́ло ў шидис'е́т' деўйе́тим ро́ц'і / йо:ї / то таке́ бу́ло / ік мо́ре / вид на́шого бе́рега гаш по ў́т'і хати́ букови́нцк'і / от:о́ бу́ла вода́ / гаш стра́шно бу́ло се диви́ти; Це ш'і нич'о́ /це пусте́ / жи́ти мо́жно / н'іхто́ з го́лоду ни ўмера́йі / а ви ни зна́йіте / шо́ бу́ло / ік йа бу́ла мала́ / во́рогови тако́го ни пож'іда́йіш*.

ЦЕ ШО ЗА… – початковий елемент вислову, що виражає здивування, обурення, осуд: *Це шо́ за така́ бе́с'іда с ста́ршими? / гаї / кажи́ / наї йа ч'у́йу / шо́ за писко́ван'і?; А це шо́ зноў за ґваўти́ так'і́ / реївахи́ / хто там ни го́ден успокоі́йтисе?; А це шо́ за гу́ки? / ч'о́ йіс йіх роспусти́ла / ік постоли́? / хто́ тоб'і́ шо завини́ў*?

ЦЄ́ПАТИ – 1) текти (лити) дуже тонким струменем чи окремими краплями: *Ни ц'е́паї / ули́ї тро́хи би́рше / наї хот' на па́лец бу́де ў це́му пага́рикови; То вода́ ту́тки с:кали́ ц'е́пайі*; 2) *перен*., їсти або пити дуже повільно й невелику кількість чогось*: Шо́ вин йіў? / нич'о́ / ц'е́паў / шаруд'і́ў ли́шкоў / а́ле ус'о́ лиши́ў / Мамо́ / а йіґ гор'е́ч'ка / то ви го́н':і йі́сти? / то ў таки́м ни го́ден диви́тисе на йіду́*.

ЦЄ́РКА, -и – мережка: *Купу́йте соро́ч'ку / ви лиш подив'і́ц:е / одна́ ц'е́рка ч'іго́ варту́йі / тепе́рки н'іхто́ так ни го́ден зроби́ти / йік оту́т / А ки́л'ко ви за н'у пра́вите? / ік ни ти́л'ко / іґ за коро́ву / то мо́же / сторгу́ймосе / гаї каж'і́т / але́ так / шоби́ ўз'е́ти / А ви ки́л'ко бе́сте да́ли*? / *дасте́ / іґ за пиў коро́ви*?

ЦЄ́РКАТИ – 1) доїти корову (козу, вівцю), наповнюючи тонкою цівкою посудину: *Зна́йу / шо коро́ва видбива́йі / а́ле хот' пага́р' нац'е́ркайіш / бо ли́ш тре́ба / То / Ан:и́ / ц'е́ркаї ни ц'е́ркаї / т'ігни́ за ди́йок / к'і́л'ко хоч'*

/ а йік нимá молокá / то ни поч'урúт; *А дé Калúна? / Ч'ýти / шо ц'éркайі ў дийнúцу / дойíт корóву / ікрáс óзмете св'íжого*; 2) відціджувати грудне молоко: *Ц'éркаї / Йілéнко / шóби йа мáла шо дáти / йік малúї устáне / а ти їди крúшку припоч'éн' / бо ни знáти / їка нич' бýде / вúдиш самá / шо цес соб'í уз'éў ден' за нич' / хóч'і тогдú бáвитисе / йіґ дрýг'і д'íти спйут / алé іґ би сам барúўсе / а то н'і.*

ЦЄ́ТКА, -и – намистина: *Купúла смих ц'ітки́ / ад'í ïк'і / вагáласе / бо нашó старúї бáб'і ц'іто́к? / И:ї / ни каж'íт так / старóму ікрáс трéба прифаїнúтисе / убрáли йістé сорóч'ку / на шúйу / ц'ітки́ / то тáк'ік бестé дéс'іт' рóкиў скúнули / на вес'іл'ý ш'і ў дáнец мут клúкати / метé вúд'іти / бо мýсите тудá їти позáўтр'у / пéрш'і сус'íди.*

ЦЄ́ТОЧЬКА, -и – намистинка; здеб. у *мн*., ЦІТОЧЬКИ́, -óк: *Настý / анý / л'ýпко / дивúсе / йа би на рукавáх / отáк поздóўш / поклáла по однúї ц'éтоц':і / до цéйі мул'íнки ме пасувáти / алé ни богáто ц'іто́к / а лиш так / Та ч'о? / мош / унó зйілúт / сфаїнúт рукáў.*

ЦИ – чи: *Д'éд'а пислáў се запитáти / ци бéсте ни прийшлú зáўтра на тóлоку?; М'íс'ку / ци бес м'ін'í ни заўдáў оц':і бисáги? / анýко / л'ýпч'іку / поможú; Котрúї óзмеш? / ци тої / ци тоï / виберáї соб'í / ў мéне йе рушникú / а ти озмú / котрúї бúрше се ўдайé; Дивúсе / ци ни пошкудувáла йіс м'ін'í дáти ґорд'íн'а? / бо йік так / то ўни ў мéне се ни прúймут / знúд'ійут; Колú т:о бýло? / ци ни тикú зрáзу по Риздв'í / йо / дес пéред' Васúл'ійім / йа се нагадáла / бо сегóроку бúрше маланкувáли / ік тогúт / звéч'іра д'íти ходúли / а ўноч'é / ўже пізно / велúка малáнка / алé то вýлицеў реївахú бýли / а ў хатú ни їшли / л'ýде бýли позагáс'ували с'в'ітлá; Алé ци ўдáсце нам до тóго ч'ісý дожúти / одúн Бох знáйі; Ци ни вúд'іли йістé / ни їшла жúнка з дитúноў пóпри вас / ік ви отýт ж'éли? / Вúд'іў / алé то бýло тогдú / йік йа орáў / отогдú бýло такé / а тепéрен'ки н'і / таї тот'í войакú вернýлисе / йік оц:é ўч'ýли / а то бýла Мáтка Бóж'а / ўна лишéн' шо бóрзо переїшлá кóло ч'олов'íка / а вин тогдú орáў / ужé на вéсну р'іхтувáўсе / бо буў вúж'іў пшенúцу / ну а йік унá переїшлá кóло нéго / то ўс'о отакé се стáло / новá пшенúц'а се пос'íйіла / вúросла / і вин ужé їйі ж'еў / то вин прáўду тим войакáм сказáў / шо це бýло тогдú / ік вин орáў / ну а тепéрен'ки вин жне / це нам д'íдо роскáзуваў / і ш'і казáў / шо йе дáўна кол'éтка / йек Мáтка Бóж'а т'ікáла з Ісýсом вит тих / шо хот'íли йíйí їмúти; Ци гóден ус'ó памн'ітáти? / а де: / у такúх рокáх пáмн'іт' ни геї дéржиц:е головú; Ци то ўна вúн:а / ци вин / там се ни розберéш / там два ч'óботи / пáра; Моглá бих питú / се показáти / ци шо / самá ни знáйу / і так бýде зле / і так ни догодúш / а серединú нимá*.

ЦИБУ́ЛІННИК, -а – *жарт.*, *згруб.*, прізвисько жителя Старих Кут (“куччіка”): *За куч’:аки́ў цибу́л'ін:ики ка́жут / мо́же / того́ / шо ў Т'у́дев’і цибу́л'а ни ду́же ро́ди / у нас йе́годи фа́йн'і / а ў них / цибу́л'і / с це́го ї пишло́ / шо цибу́л'ін:ики / так се приж’іч’ку́йут.*

ЦИБУХА́ТИЙ – стеблистий: *Росте́ ў Мар'і́ки ко́ло возни́ц'і / пе́рет' паркано́м / шош цибуха́те / а́ле ни зна́йу / шо / одно́ то́ч’но мо́жу сказа́ти / шо ўна ма́йі кукур'і́ч’ку / це м’ін'і́ сва́ха ўпов’і́ла / а ўни сус'і́ди.*

ЦИ ВДЕНЬ, ЦИ ВНОЧЄ́ – у будь-який час доби: *Ци ўден' / ци ўноч’е́ / Йіле́нко / колі́ хоч’ / йа ўраз до́ма / колі́ бес ни прийшла́ / йа бу́ду ра́да / і шо тре́ба / помо́жу / Та йа ўноч’е́ ни бу́ду вас корн'е́ти / а йек / іґбі́ йа за́ўтра ў полу́н:е заб’і́гла / м’ін'і́ ікра́с бу́де по доро́з'і / бу́ду верта́тисе з Мало́го Рижна́ / таї прийшла́ бих / Та де́ ни до́бре? / наї бу́де.*

ЦИ́ГАН, -а – *перен.*, чорний баран, цап, бик або собака; іноді *в порівн.*: *О́ґир' / шо буў у колго́сп’і / Ци́ган се назива́ў / бо вин гет ч’о́рниї буў; У нас два пси / оди́н ци́ган / а дру́гиї таки́ї / ік лис / на́в’іт' фист поди́бниї / а́ле вин шо? / стари́ї / лише́н' зме́ркнец:е / а вин бо́рзо л'іга́йі спа́ти / і хропе́ / йік ч’олов’і́к / аш с ха́ти ч’у́ти / а га́ўкайі / ік хтос іде́ / ни вин / а циган'ч’у́к / ну а вин / сара́ку / мо́же / ї приглу́х / до́бре ни ч’у́йі / а мо́же / се зму́ч’іў / таї того́ видийшо́ў вит слу́жби.*

ЦИГА́НИТИСЕ – *згруб.*, торгуватися: *Йа ни л'у́бйу ціга́нитисе / кажі́ так / а́бо н'і / наї йа ї́ду; Таке́ мале́ / а ціга́ниц:е / де́ ўно наўч’е́лосе це́му? / Йеґ де? / до́ма / уні́ ви́циган'ут / шо хо́ч’ і ў ко́го хоч’.*

ЦИГА́НЦКА ІГЛА́ – велика голка: *Шо́ ц:е за ігла́ така́? / зро́ду ни ви́д'іла? / до́ўга / йік оце́с патич’о́к / ни ду́маї соб’і́ / і загру́ба така́ / ік пиў дитин'е́ч’ого м’ізи́н'ц'а / ци іґ би два с'ірники́ склаў доку́пи / ш’:е ни так скаў / ік фист у ми́ши / це наїл'і́пше за н'у так сказа́ти / Ціга́нцка се назива́йі / То шо неў ро́бйут? / мо́же / пи́шву ш:ива́йут? / ге? / шош гру́бе і мо́цне ма́йі бу́ти / йо / пи́шва / кропи́ўйіниї м’іх / ка́пц'і заши́ти мош / Та шош отаке́ / сама́ ви́диш.*

ЦИГА́НЦКЕ ВЕ́РЕМНІ (СЛІПИ́Й (“КУ́РІЧІЙ”) ДОШЬ) – погода, коли світить сонце і йде дощ: *Со́нце гр'і́йі / дош’ іде́ / ба́ба с'і́ла / таї пр'іде́ / за таке́ ка́жут / шо то ціга́нцке ве́ремн'і / на садови́ну то ни йе до́бра пого́да / бо руда́ йе́блука бйе / на них пл'ами́ се ро́бйут.*

ЦИГА́НЦКЕ ЖИТЄ́ – життя без постійного домашнього притулку: *Таке́ ціга́нцке жит'е́ / Йіле́ / то ни йе до́бре / наї жийу́т у ме́не / ў вели́киї ха́т'і / а йа пи́ду ў хач’:е́ну / м’ін'і́ ї́йі до́ста.*

ЦИ ДУ́ЖІ? (ІҐ (ЇҐ) ДУ́ЖІ?; А ЇҐ ДУ́ЖІ?; ЄК ВИ ДУ́ЖІ?) – ДІКОВА́ТЬ, ЄК (ЇК, ІК) ВИ? (ДІКОВА́ДІКВИ́; ДОБРЕЙКВИ́) –

формули привітання і відповіді на них; викор. родичі, сусіди, добре знайомі односельці: *Вýйку / ци дýж'і / здорóв'і? / Добреівкú / шо тоб'í сказáти / Марýс'ко / у старóго двáц':іт' в'íс'ім слáбостий / таї ни знáти / котрá голоўнá / у кóждий момéнт ин'ч'а мóже бýти / голоўн'íш':а; Ну та то по ўс'éкому се здорóвайут / ік удéн' / то стáрш'і мижи собóў / тот'í / шо знáйуц:е / мóжут бýти верстакú ци верстач'кú / ци ї ни геї / алé бúрше мéнче рúўн'і / то ік се здибáйут / то каўт / ци дýж'і? / мош сказáти / а йiґ дýж'і / Івáнку? / вúжу / шо шош господар'ýйіте / це ік хтос ідé кóло кóгос і вúди / шо ч'олов'íк шош хóч'і робúти / алé ни рóби / бо іґ би робúў / то Бóже помогáї / се кáже / а тýтки н'і / вин соб'í кáже / ци дýж'і? / а йімý се витпов'ідáйі / добреівкú / ци д'іковáд'іквú / отáк се поздорóвали / таї дáл'ше мóже ікáс корóтка бéс'іда бýти / оцéї / шо кудáс ідé / дес се напрáвиў / мóже соб'í зач'éти / тáк'ік Николáї Мúтрикиў уч'éра нáшому вýйкови казáў / Вúжу / шо ви шош хóч'іте на цéму кавáл'ч'іку робúти? / Та дúўйусе / шо тýтки т'ін' / тре: бýде трóхи ц':і дв'і йéблони поч'éстити / а ви кудáс у гóс'т'і? / отакá мóже бýти бéс'іда / а йік у пúдвеч'ір / то каўт / Іґ днувáли? / Добреівкú / а йік хтос шош рóби / а дрýгиї ідé кóло нéго / то ўже по úнчому се здорóвайі / кáже / Божепомогáї / а потóму мóже се запитáти / це такóш здорóван'і / Йек вам се рóби? /а тот витпов'ідáйі / Добреівкú / ци д'іковáт' / а дáл'і мóже сказáти / А йек вам? / а дрýгиї под'éкуйі таї шош ужé на ц:е витпов'íст / йа сегóн:е фасýл'і тич'éнила / а ўшла Никóл'ч'íха таї се здорóвайі з:а парканá / Йéк вам се рóби / Йілéнко? / йа витпов'íла таї се питáйу / А йéк вам се днуйé? / йеґ днýйіте / Калúнко? / унá кáже / Д'іковáт' / ад'í їду дгóр'і / тáмки лишúўсе видуч'éра ікúйс форостéц / то ўч'ера он:ý ўйéску принéсла / а сегóн:е ідý по дрýгу / тотó забрáти / шо се лишúло / а йа каў / Дóбре / і т:о трéба / алé д'іковáт' / шо йістé стáли / таї ми трóхи поговорúли / отáк л'ýде ў сел'í се здорóвайут мíжи собóў / ну а д'íти прúўч'ін'і / шо стáршим Слáваїсу се кáже / малé ни скáже стáршому / ци дýж'і? / це ўже ік пáрубок ци д'íўч'іна / то ўни мóжут сказáти / ци дýж'і / вýйку? / абó вýйно / отáк / алé це ік вýйко ци вýйна своїí / а нú ч'уж'í / бо іґ би на ц:е ни уваж'éў / то казáли би / шо погáне вúхован'і у д'ітúї / шо ўни ни знáйут звич'áйу / йеґ дитúна мáйі вестúсе с стáршими / ну таї шó / отакé с цим усúм / л'ýде здорóвайуц:е / бо тумакóм н'іхтó ни хóч'і бýти / то ўстит.*

ЦИДУ́ЛКА, -и – *рідко*, квитанція, довідка, повідомлення: *От:ý цидýлку поштáр'ка лишúла / це про т:о / шо йа ґазéту вúписала; У нас / ік ікúйс пап'íр прийшóў / шо ми шош оплатúли / прúм'іром / с'в'íтло / прáўда / йа самá зáрас хóжу платúти / ну та за отакé / ци їкес спов'íшч'ін'і / то*

бо́рше скаўт ни цидӯл'ка / а кв'іта́н'ц'ійа / ци ш'і ота́к / прийшло́ / шо ми оплати́ли с'в'і́тло / або́ / ге́н:е йе кв'іта́н'ц'ійі за ґазе́ти / шо ми переплати́ли / ота́к би́рше бе́с'іда йде / а даўно́ д'іт за ўсе отаке́ каза́ў / цидӯл'ка / сло́ва кв'іта́н'ц'ійа ў не́го ни бӯло.

ЦИК-ЦИК – *незм.*, *дит.*, годинник: *Гаї / йеґ ӡзиґа́рч'ік ка́же? / цик цик? / так ка́же? / а маши́на? / б'і б'і? / так? / а кори́ўка? / ану́ скажи́.*

ЦИ́МБАЛ, -а – *муз.*, цимбали: *Ігра́ў на ци́мбал'і й на соп'і́ўц'і / а найби́рше л'уби́ў трамбо́н / і йік хор сп'іва́ў / оц:е йіму се ўдавало / Та вин і сам ходи́ў на хор у клуп / це на́в'іт' на зни́мц'і йе / де т'ӯдиўский хор / та́мки бога́то ґа́здий / і Йван тако́ш йе.*

ЦИМБРИ́НІ (ЦИМБРИ́НА), -я (-и) – цямрина: *Оцисе́ ў кирни́ци назива́йіц:е цимбри́н'і / на не́го мош пӯтн'у покла́сти / ік ви́т'іх / а мош зра́зу ли́ти во́ду / ў жолобо́к; Зговори́ли майстри́ў / шоби́ ў кирни́ци зроби́ли цимри́ну.*

ЦИНТЮ́ЧЬКА, -и – сорт яблук: *Цинт'ӯч'ка / це зелена́в'і / ма́йже до б'і́лого / йе́блуч'ка / а ч'о́ за них се нагада́ла? / бо пишла́ здава́ти па́далиц'і / а йкас жи́нка приве́зла свойі́ на ро́вер'і / каза́ла / шо з Мало́го Рижна́ / тай йа се подиви́ла / шо́ ў не́йі за йе́блука / і ўздр'і́ла па́ру таки́х / ік цин'т'уч'ки́ / але́ ўна сказа́ла / шо н'і / шо то и́н'ч'і / забӯла смих / йек уна́ за них сказа́ла / але́ ч'е́сто цин'т'уч'ки́.*

ЦИСЕ́ (ЩЕ) – це: *Цисе́ те́л'і ш'і с:е / ви́тко по не́му; Шо́ ц:е мене́ найшло́ ў б'і́лий ден'? / би Бох борони́ў вид на́пасти / ус'і́х і ко́ждого / си́жу соб'і́ / ши́йу / а ц':а прилет'і́ла / ік фӯр'ійа / аг'і́на б'ідӯ; Цисе́ шит'е́ хот'і́ло би бӯти весел'і́ш:им / ч'о́рний розви́т загусти́й / ус'о́ забива́йі; Цисе́ жит'е́ / Марӯс'ко / таке́ / шо за не́го ни ска́жеш / шо уно́ фа́йне; Йа бих цисе́ ни терп'і́ла / лиш ік уздр'і́ла / шо́ до ч'о́го / забера́йу мана́тки / і ў две́р'і / о: / йа бих так зроби́ла.*

ЦИСІ́ (ЩІ) – ці: *Цис'і́ шкерпетки́ поде́рт'і / х'іба́ шо ўнӯч'і бери́; Ц':і фаски́ до солони́ни бӯдут / ікра́с йіх двох ста́не; Цис'і́ бе́с'іди затума́н'уйут го́лу / ни́ би ў ний роби́ўсе ікі́йс просв'і́ток / а то ш'і ги́рше ста́ло; Ц':і о́води / ви́тко / хо́ч'ут довести́ коро́ву до кра́йного / жен'і́м йійі́ у корч'і́ / най там шош скубе́ і тро́хи ратӯйіц:е; Бра́ч':іку М'іха́ / цис'і́ ва́ш'і слова́ золот'і́ / най вам Бох дайе́ здоро́ўйі і до́ўт'ік у ўсе́му.*

ЦИСЯ́ (ЩЯ) – ця: *Цис'а́ коро́ва стара́ ўже / а́ле дӯже до́бра на молоко́; Аг'і́і / б'і́до / йе́к ми ма́йімо запа́лен'і ви́л'іч'іти? / ц':а дити́на ўже дрӯгий рас слабӯйі; Л'уба́ / л'уба́ / а скажи́ м'ін'і́ / шо таке́ л'уба́? / бо йік цис'а́ твойа́ л'уба́ така́ / шо з ро́зумом ни ра́диц:е / то куда́ ўна мо́же завести́? / куда́? / ік ни ви́жу / ни ч'ӯйу / а йду упаки́ с'в'і́та.*

ЦИ ТИ (ВИН ТА ІН.**) МА́ЇШ (МА́Ї) РО́ЗУМ? (ЦИ В ТЕ́БЕ (У НЕ́ГО** ТА ІН.**) Є РО́ЗУМ?) –** про ситуацію, коли мовець хоче підкреслити: хтось діє (діяв) не продумано, не передбачаючи наслідків своїх дій: *Ци ти ма́йіш / Мар'і́ / ро́зум згóд'уватисе на спи́ўку? / та ти подиви́се / ї́к'і у них йе́блука / а ї́к'і / у те́бе / та ў те́бе / ік зо́лото / йо́ни одна́ ў о́дну / а ў них шо?; Хто м'ін'і́ ска́же / ци ма́йі цис'а́ д'і́ўка ро́зум / ік таки́ми фа́їними / ґаздиўськи́ми хло́пц'ами пом'іта́йі / а ч'іка́йі бара́бу / та тот ци прі́йде / ци ни прі́йде / а ц':і ўже йе / А ви ви́тки зна́йіте / шо́ вин за ўдин / ї таки́ми слова́ми се роскида́йіте? / вин мо́же бу́ти у сто рас л'і́пшиї вит цих / шо ви йіх прифа́л'уйіте / а ўна соб'і́ зна́йі / шо ро́би*; *Ци ти ма́йіш ро́зум / викида́ти так'і́ гро́ш'і на пусте́?; Вин шо / ни ви́ди / с ким хо́ди? / а йік ви́ди / то ци ма́йі ро́зум? / гаї кажи́ / йе у не́го хот' оти́ц'ко ро́зуму*? / *Ко́жен соб'і́ хо́ди / с ким хо́ч'і*.

ЦИТРИ́НИ́ВКА, -и – сорт яблук, які за формою і кольором схожі на цитрину: *У ме́не само́го йе цитрини́ўка / йік схоч' / то дам наш':іпи́ти; Оц:е́ цитри́ниўка / а ў коше́лику / зба́н'ч'іки / гаї / котр'і́ йе́блуч'ка тоб'і́ би́рше се ўдайу́т? / На ви́гл'іт уни́ ду́же фа́їн'і / але́ йа бих хот'і́ў поку́ш'іти*.

ЦИ́ЦКА, -и – здеб. *у мн*., ЦИЦКИ́, -óк; груди (передусім жіночі): *Даї дити́н'і ци́цки / бо ад'і́ йек голо́си; Мої / ти се ни ўстида́йіш ци́цки ў ма́ми проси́ти? / а пи́пку ч'о́ но́сиш? / нашо́ ўна тоб'і́? / таки́ї па́рубок / ско́ро до шко́ли меш іти́ / а вин дитини́ц:е / то к'і́л'ко ма́йіш ро́киў? / три? / о: / лиш н'іўро́ку / це бога́то / напе́р'іт' би би́рше / але́ ўч'е́їсе з горш'е́ти молоко́ пи́ти / а ни́ випро́с'увати ў ма́ми / то / ч'олов'і́ч'і / уже́ ўсти́т / бо ти до́ста вели́киї*.

ЦИЦКА́ТИЙ – *прикм*. від ЦИ́ЦКА (ЦИЦКИ́): *У на́шиї фам'і́л'іїі ус'і́ жинки́ цицка́т'і / ма́йут фа́їн'і ру́с'і во́лоси / н'і одна́ ни телеса́та / на твар' могли́ би ї кра́ш':і бу́ти / а́ле йек ужé йе / і це нисогі́рше*.

ЦИ́ЦКИ ЖЄ́БА ДАСТ (ЖЄ́БА ЦИ́ЦКИ ДАСТ ТА ІН.) – *жарт*., *ірон*., про неможливість виконати прохання кого-небудь, досягти бажаного: *Йі́диї ти́л'ко / ік на С'в'іти́ї Ве́ч'ір / а ти ни йіш / то мо́же / ж'е́бу се запита́ти / ци ўна би ни да́ла ци́цки / отогди́ меш удово́лена / так ци н'і? / іти шука́ти ж'е́бу?; Х'іба́ бих у ж'е́би ци́цки проси́ла / ци пот'е́ч'ого молока́ дес шука́ла / бо йа ни зна́йу / шо и́нче; Ік каўт / шо ж'е́ба ци́цки даст / то це т:о само́ / шо да́ти пи́ц:оч'ки / це шош таке́ / ч'іго́ нима́ і ни го́ден тото́ найти́ / йеґ бес ни хот'і́ў тото́ ма́ти; Де́коли ч'у́йіш / шо каўт / ци́цки ж'е́ба даст / ци / ў ж'е́би ци́цки се прі́йде проси́ти / шоби́ ўдовол'ни́тисе / то це жерт / це каўт / ік хтос загада́ў ч'іго́с тако́го / шо*

сам ни знáйі / ч'іго́ / це би́рше / в'ід'í / за йіду́ / ік хтос вигáдуйі / шо́ би йіму́ могло́ посмакувáти / але́ мош так сказáти ї за шош и́нче / за тото́ / шо хтос наду́маў мáти таке́ / шо то́го н'іко́ли ў не́го ни го́н:о бу́ти / отогди́ так мош пожертувáти.

ЦИЦКОВА́, -о́ї – *субст.*, грудна дитина: *То їкá завели́ка дити́на? / йе ўже рик ци ш'і нимá? / Іки́й рик? / цицковá / ше́стиї м'íс'іц' пишо́ў / Ну та наї здоро́ве бу́де / то / Парá / ч'уж'í д'íти / мал'í кло́поти / а свойí / вели́к'і / ч'уже́ ни так до́стиїно пил'ну́йіш / ік свойе́ / того́ йа ї се запитáла / але́ наї здоро́ве росте́ / і вам на рáд'іс'т'.*

ЦІДЕЛА́Ш, -я́ – друшлаг: *Пироги́ сплили́ / де ц'іделáш? / Йа ни де́ржу йіго́ ў пáзус'і / отáмки на гач'ку́ / де ї мáйі бу́ти / ко́ло гру́би.*

ЦІДИ́ЛО, -а – спеціальне сито для проціджування молока: *Ти ў пу́тни забу́ла ц'іди́ло / фáїно ум:и́ї йіго́ і поклади́ на м'íсце / уно́ ўрас мáйі бу́ти там / пид руко́ў / а ни́ / шо здойíла коро́ву / ї тогди́ зач'інáйіш шукáти / б'íгайіш / ди́вис:е / де ўно се сховáло.*

ЦІКАВЕ́НЬКИЙ – *пестл.* стос. ЦІКА́ВИЙ: *Вáш'а нев'íстка ц'ікаве́н'ка / ви́жу / лиш н'їўро́ку / Гр'іх би бу́ло шош казáти / напрáўду / і ш'і т:о / шо послу́шна / ч'е́мна / ни л'у́тава.*

ЦІКАВЕ́НЬКО – *присл.*, *пох.* від ЦІКАВЕ́НЬКИЙ: *Ану́ ц'ікаве́н'ко / к'івáїтесе / ни роздиўйе́йтесе так / іґ би вас лише́н' шо привел:и́.*

ЦІКА́ВИЙ – швидкий, проворний, жвавий, працьовитий: *Ц'ікáва д'íўка / йа сид'íла / говори́ла / а ўнá ч'е́мно слу́хала / áле ни с'íла н'і на м'іну́ту / то ви́тре лáвицу / то замете́ / мин'í се ўдáло / Ву́їноч'ко / а ви ни поду́мали / шо ўна за вáшого Миро́с'а ги́не пити́ / отого́ так увихáласе*; *Йо / у нас кáжут / ц'ікáвиї до робо́ти / або́ так / д'íўка ц'ікáва / ц'іли́ї ден' увихáйіц:е / то понадв'íр'у / то ў хáт'і / фáїна кому́с бу́де нев'íстка / це йа за Митри́шину Мар'íч'ку каў; Іванко́ ц'ікáвиї / ни сиди́т / ік ланту́х / а брат йіго́ ўже ни таки́ї / йіго́ ни інтересу́йі тото́ / шо д'іт ро́би / ни б'іжи́т помогáти / вин би́рше до кни́шки / дес соб'í сховáйіц:е ї ч'ітáйі / де́коли йа гаш се се́рд'у / бо ви́вернула куле́шу / поклáла ш':е шош на стиў / а до не́го се нидокрич'е́йіш; Молоди́ц'а ц'ікáва / оги́дна / ад'í йек ко́си / то ўс'о ўна скоси́ла / ч'олов'íк на зари́пках / а ўна му́си / сарáка / і за се́бе / ї за не́го / так'í ч'іси́ / шо и́нак ни вихо́ди / ко́ждиї рату́йіц:е / йек мо́же.*

ЦІКА́ВИЙ ДО ВСЕ́ГО – той, який цікавиться всім: *Цес хло́пец ц'ікáвиї до ўсе́го / áле наїби́рше машини́ л'у́би / А наш лише́н' би б'íгаў / це йіму́ ни наўт'імн'е́йіц:е / Е: / ни каж'íт / у шко́л'і вáшого поч'е́тували / шо фáїно се ўч'е́йі / а нáшого ни ду́же б'íгли фали́ти / А ч'о мáли б'íч'і / йік і так ус'í знáйут / хто вин таки́ї і їку го́лу мáйі.*

ЦІКА́ВИЙ (ЦІКАВЕ́НЬКИЙ) ДО РОБО́ТИ – працьовитий, жвавий; про особу, здатну швидко і якісно виконувати різні види робіт: *Та д:е / ўна ĭ м'іну́ти ни с'е́де / ота́к бала́кати / ік ми с тобо́ў? / це́го н'і / де́ таке́ мо́же бу́ти ? / ти ни ви́д'іла / ĭка ўна огі́дна / каў тоб'і́ / ду́же ц'іка́ва до робо́ти / мойа́ не́н'а / ца́рство ĭйі небе́сне / така́ бу́ла / а йа ужé и́н'ч'а*; *Фа́ĭн'і хло́пц'і / ґаздиўск'і́ / ц'іка́в'і до робо́ти; Кали́нин'і хло́пц'і ду́же ц'іка́в'і до робо́ти / ми сус'і́ди / і йа ви́жу / йек уни увиха́йуц:е / шо оди́н / а шо / дру́гиĭ*; *То ўже / Йіла́ / ви́тко / див'і́ц:е / ш'і дити́на / а йек уна́ бере́ц:е за ўс'о / ĭка ўна ц'іка́ве́н'ка до робо́ти / фа́ĭну ўну́ку ма́йіте / наĭ уна́ вам здоро́ва бу́де*; *Мару́с'а ц'іка́ва до робо́ти / і то зма́лку се приўч'е́ла / бо ви́д'іла / шо мус хапа́тисе / шоби́ ма́м'і ле́кше бу́ло / а Но́ц'а ўм'і́йі заохо́т'увати / таĭ дити́на стера́йіц:е / на́ш'а маĭ ни така́ / але́ йік уни́ дв'і шош ро́бйут / то ĭ на́ш'а ло́виц:е за неў / таĭ іду́т упо́рав'ін' / гр'іх би бу́ло шош каза́ти / роби́т'н'і д'і́ти*.

ЦІКА́ВО – *присл*., швидко, проворно: *Гаĭ / бер'і́мсе ус'і́ / а́ле ц'іка́во / за годи́ну / це гора́ / ус'о́ зро́бимо / на́ше по ото́ĭ х'і́тар' / а да́л'і / то ўже Доўгани́шине / то ни йе бога́то / лиш оц':а́ сл'у́шка*.

ЦІЛЕ́, НАЙ НИ КА́ЖУ ШО – *евф*., *вульг*., про те, що зовсім не варте уваги: *Фал'у́ц:е / шо зроби́ли / шо помогли́ / а йа скаў / шо зроби́ли ц'іле́ / наĭ ни ка́жу / шо / йо / ототó / шо йіс поду́мала / от:о́ / того́ наĭ сту́л'ут пи́сок / і ц'і́хо сид'у́т / так бу́де кра́ш:е*.

ЦІЛЕ́ НІЧЬО́ – зовсім, дуже мало; майже нічого: *Фали́лисе / йо:ĭ / ти́л'ко ўс'е́кого нар'іхтува́ли / а йа подиви́ласе / а то ц'іле́ н'іч'о́ / йе го́лупц'і / студене́ц / а́ле би гаш ти́л'ко / йік каза́ли / то нима́*; *Нам то / ц'іле́ н'іч'о́ / а йім би ве́л:еко знач'е́ло / наĭ беру́т*.

ЦІЛИ́Й-ЦІЛІ́СЬКИЙ – підсилене *знач*., закладене у "ціліський": *Бу͡дз заґл'е́͡дж'іниĭ / сего́н:е ма́ма ц'іли́ĭ ц'іл'і́с'киĭ передáла / таки́ĭ і на до́ру мош кла́сти / і так дити́н'і ўруба́ти / бо уна́ пист ни де́ржи*.

ЦІ́ЛИ́Й ЧЄС – весь час; постійно протягом певного часу: *Роска́ў тоб'і́ за да́ўну ĭгру / мо́же / ч'у́ла йіс таки́ĭ ве́ршик / Кар / кар / ворон'а́ / д'і́тем ка́шу вари́ла / на поро́з'і студи́ла / ід'і́т / д'і́ти / по тр'іски́ / дам вам ка́ш'і потр'і́ш'ки / фур: / фур: / полет'і́ли / д'і́ти ло́ўйут одно́ о́дного за ру́ки / пидоĭма́йут йіх / і де́ржут ц'іли́ĭ ч'ес угор'і́ / над головóў / маха́йут ни́ми ĭ ка́жут цес ве́ршик / а йік диĭшли́ до фур: / фур: / опуска́йут ру́ки / і ўже так ни́ми маха́йут / н'і́би то кри́ла / а ўни лет'у́т / ў отаке́ ми ĭгра́лисе мали́ми / Йа ш'і ни так зна́йу*.

ЦІ́ЛИ́МИ ДНЯ́МИ – постійно, весь час: *Ц'і́лими д'н'а́ми уни́ ў робота́х / а йа з дити́ноў / ку́тан'і / горо́т / коро́ва / лише́н' у нед'і́л'у мош*

припоч’éти; Ц'ілúми дн'áми сидúт у тел'іфóн'і / моĭ / та кúл'ко ц:е мáйі т'ігнýтисе? / так мóжно óч’і збáвити / каж’íт ййимý / ви рóдич’і / бо йа ни гóн:а дивúтисе / йеґ дитúна себé угрóбйуйі.

ЦІЛÍНДЕР (ЦИЛÍНДЕР), -ндра – скляний ковпак гасової лампи: *Ц'іл'íндер мáйі своéйе лýмеро / бо йе велúка л'áмпа і малá / у нас гентáм дв’і бýли / а трéта / гет велúка / і ц'іл'íндер до нéйі удолúн'і набогáто шúршиĭ / ік у тотúх / ну таĭ шо / купувáли нáхту / ĭ с'в’ітúли.*

ЦІЛÍСЬКИЙ (ЦИЛÍСЬКИЙ) – зовсім цілий: *Тоб’í се привúд'іло / хл'іп ц'іл'íс'киĭ / йігó н'іхтó ни наткýс'уваў / Агáйó / се привúд'іло / йа ни знáйу / йек вигл'ідáйут наткýсен'ц'і? / сам’í подив’íц:е.*

ЦÍМУС – *незм.*, *рідко*, дуже гарний: *Ну / ни знáйу / йек по úнчому сказáти / робóта / ц'íмус / абéсте здорóв’і бýли / абú вам ус'ó ĭшлó ў рýки / фáĭно д'ікувáт' / Васúл'ку / напрáўду кáжу / такóго мáĭстра пошукáти / ік ви / Е: / та ви мéне перефáл'уйіте / алé д'ікувáт' вам за ц':і словá.*

ЦІНÁМЕР, -а – *рідко*, кориця: *Бáба роґáл'ки с ц'інáмером пеклá / і т Прибражéн'ійу / і тикú так / йéблука ним посипáла / таĭ то так фáĭно пáхло / шо гаш се хот'íло йíсти / ни мих се прич’ікáти / колú йіх вúберут с тас / Ми такóш ц'інáмер добаўйéйімо / йік печ’імó роґáл'ки пéрет Прибражéн'ійем / а йік нимá / то опхóдимосе / йéблука з гор'íхами / то такóш йе дóбре; Гентáм ц'інáмер / пéрец / бипкóвиĭ лист ни гóден буў гáла пáла купúти / а тепéреч’ки / кобú лиш грóш’і / цéго добрá ў м’íс'т'і поўнó / і ни лиш цéго / ус'ó йе.*

ЦІНÚВКА, -и – металева кварта (“горші”) для води: *Такé гóрш’і / йік оцисé / ў нас бýло / алé ўно се ўбúло / йе зáрас цинúўка / ййі нич’ó се ни стáне / нáв’іт' іґ би хтос упустúў / вýĭна такóш такý самý дéржи кóло ведрá з водóў / і ш’:е ў кóгос вúд'іла.*

ЦÍПИ В’ЇЗÁТИ – сперечатися: *Ік хтос с кúмос зач’éў ц'íпи ўйізáти / то це знач’éйі / шо ўни шош наĭшлú мúжи собóў / алé íкес малé / шош комýс се ни ўдáло / таĭ вин за ц:е сказáў / шош отакé / то ни йе свáрка / ўна лиш мóже проскáкувати / дес нúдес / ікúмос слóвом ловúтисе / алé до велúкого ш’і ни диĭшлó / ну алé гóн:о бýти ĭ такé / шо зач’éлосе з малóго / а потóму тúми ц'íпами зач’éли молотúти / отогдú ўже мож богáто ч’ігó уч’ýти; Йа се ўступúла / бо ни хóч’у с Калúноў ц'íпи ўйізáти / нашó м’ін'í гн'івúў? / зач’éти перéр'ік лéкше / а застановúти йігó / набогáто трудн'íш:е / тогó наĭ лиш’éйіц:е так.*

ЦІПКÚЙ – міцний: *Ц'іпкúĭ / це мóцниĭ / жúлавиĭ / тоĭ / шо мáйі сúлу ў рукáх / шо до пос'л'íн:ого гóден нúми держ’éтисе за шош / то іґ би такúми рукáми хтос імúў / то тáк’ік кл'íш’:áми.*

ЦІ́ПКО – *присл.* від ЦІПКИ́Й: *Уч’е́ра так ц'і́пко буў ĭми́ўсе / шо ни могла́ дити́ну вит се́бе видирва́ти / уно́ ни розум’і́йі / шо йа му́с'у ĭти на робо́ту / на́ĭко / йеґ бу́де сего́н:е / бо с цеў ба́боў вин л'ýби се лиш’е́ти / ўна зна́йі питхи́т / ўм’і́йі заба́вити.*

ЦІПНА́ВИЙ – плямистий (про фрукти): *І йе́блука / ĭ гру́ш’і мо́жут бу́ти ц'іпна́в’і / ч’о н'і? / ус'е́ке / йіх мош йі́сти / лиш т:о / шо ўни нииви́гл'ід'н'і / ад'і́ ге́н:е ў кошели́ йо́ни / та ўни так’і́ / шо он:а́ ў о́н:у / ік скло / н'і крапи́ноч’ки на них нима́ / а ў це́му коше́лику йе па́ру грушо́к / ви́диш / ік’і́ ўни / так’і́ / шо на них ни спокуси́с:е / меш гада́ти / шо нидо́бр'і / а ўни до́ста смашн'і́ / то ĭ виногра́т у нас буў ц'іпна́виĭ тоги́т / так шо ўс'е́ке мо́же бу́ти ц'іпна́ве / і виногра́т тако́ш.*

ЦІПО́К, -пка́ – щабель: *Уваж’е́ĭко / бо на циĭ драби́н'і нима́ двох ц'іпки́ў; Пози́ч’іла драби́ни / ди́ўйусе / пото́му / ік вин прин'і́с / аўди́н ц'іпо́к питпи́лениĭ / аг’і́ĭ / вин шо́ хот'і́ў / аби́х упа́ла / іґ бу́ду ш’:іпа́ти йе́блука / ци йе́к цисе́ розум’і́ти? / Йа ни ду́майу / шо гаш так / але́ дурн'і́ же́рти ў не́го проска́куйут / каў / та́к’ік йе / Та йа пи́ду л'і́сти ў о́ч’і / йа тики́ ц:е скаў / бо йеґ до тако́го дийти́?*

ЦІП-ЦІП – *дит.*, звуконаслідувальне слово; *виг.*, яким підкликають курчат: *Ви́диш / Ан:и́ч’ко / кл'о́ч’ка ад'і́ йек уч’е́йі / ц'іп ц'іп / кур'е́тка ни ма́йут іти́ / куда́ хо́ч’ут / уни́ слу́хайут свойу́ ма́мку / уна́ кл'о́кне / а ўни ўже б’іжу́т за неў / одно́ аш ви́л'ізло на н'у / кл'о́ч’ка ни стр'іса́йі / мо́же / бойі́ц:е / шоби́ ўно се ни ўби́ло*; *Йа бих сказа́ла ота́к / ц'іп ц'іп ц'іп / го́н':і сказа́ти / але́ ік хот'і́ти по да́ўному / то т'у т'у т'у / ота́к кли́ч’ут кури́ĭ і кур'е́ток / іґ дайу́т йім йі́сти.*

ЦІРА́ТА (СІРА́ТА), -и – тканина, покрита з одного боку особливою речовиною, часто викор. як скатертина: *На ку́хни нова́ ц'іра́та / бо тоту́ д'іти́с'ка попрот:ина́ли ноже́м / хл'іп руба́йут до стола́ / а ни́ на крушку́ / йік йа ура́с ра́д'у / але́ ўни хо́ч’ут бо́рзо / таĭ того́.*

ЦІРА́ТКА (СІРА́ТКА) , -и – *зменш.* від ЦІРА́ТА (СІРА́ТА): *Ц'іра́тка ту́теч’ки / на сто́лику / пасу́йі / бо ўна ц'в’ітна́ / весе́ла / таĭ ле́хко ви́терти / йік шош се рос:и́пало ци се розли́ло / ни тре: жмака́ти / ік ска́терт' / а ви́тер / і ч’е́сто / ўна виги́дна м’ін'і́.*

ЦІРКО́ВАНИЙ – мережаний: *Оци́ĭ ц'ірко́ваниĭ соро́ц':і зна́йіш к’і́л'ко ро́киў? / ни ўгада́йіш / не́н'а м’ін'і́ ви́ц'іркувала / йік йа ма́ла ĭти у дружки́ / то роки́ роке́н':і / а цис'а́ ц'ірко́вана ска́терт' / то ўже мойа́ робо́та / ц'іркува́ла / коли́ з ного́ў леж’е́ла / оĭ / то бу́ло коли́.*

ЦІРКУВА́ТИ – мережити: *Іду́ / ўч'е́їсе ц'іркува́ти / бо тебе́ н'іхто́ кра́ш:е ни наўч'е́йи / іґ ба́ба / іду́ / абе́с ум'і́ла / гаї бо́рзо / доки́ ба́ба пока́зуйи Йиле́н'ц'і / ти тако́ш диви́се / пово́ли / і пи́де.*

ЦІРО́ВАНИЙ – *дієприкм.* від ЦІРУВА́ТИ: *Ни ўбера́ї у с'в'е́то цис'і́ спо́н':і / бо то пі́знашно / шо ўни ц'іро́ван'і / нашо́ тоб'і́ бе́с'іт? / А то хто́ ме диви́тисе? / ўни бо́рше соро́ч'ку мут роздиўйе́тисе.*

ЦІРО́ВАНІ, -я – штопання: *Іке́ то бу́де ц'іро́ван'і / йік ви́тко / шо нитки́ йіс зате́мн'і ўз'е́ла / а йік ни ма́йіш / то йа зац'іру́йу / мо́жу ўз'е́ти / ў ме́не ўс'е́к'і йе / таґ две́ч'іру о́змеш.*

ЦІРУВА́ТИ – штопати: *Ц'іру́йу / а то зноў ди́роч'ка се ро́би; Фу́стку ц'іру́йу / бо лома́дӡ͡ж'і не́сла / таї зач'іпи́ла ў шош / іке́с гли́ж'іне / вид'і́ / у свербі́вуску / шо ў бе́рез'і / ї ад'і́ шо се ста́ло.*

ЦІТКО́ВАНА СОРО́ЧКА – сорочка, вишита бісером (“цітками”): *Мо́да на ц'ітко́ван'і сороч'ки́ би́рше з Букови́ни прийшла́ / а праўди́в'і т'удиўск'і́ ни йе ц'ітко́ван'і / так м'ін'і́ вигл'іда́йи / але́ ти ш':е ў ко́гос се запита́ї / мо́же / хтос тоб'і́ би́рше ска́же.*

ЦІТКО́ВЕ́, -ого (-о́го) – назва частини лісового масиву: *Йік іде́ш с Т'у́дева ў Костеви́ / то перехо́диш Ц'ітко́ве / уно́ бли́ш:е / але́ ї так до́ста деле́ко / за своїе́ жит'е́ йа лиш рас та́мки бу́ла / оде́н рас у Ц'ітко́ве з д'і́дом ходи́ла / і ўс'о́ / би́рше смих ни бу́ла.*

ЦІТКУВА́ТИ – вишивати “цітками” або прикрашати ними предмет: *Шо ро́бйу? / ц'ітку́йу коўн'іре́ц; Соро́ч'ку до нос'і́н'а н'іхто́ ни ц'ітку́йи / то лиш с'в'іто́шну / лиш тоту́ / шо ў с'в'е́то се ўбера́йи.*

ЦІ́ХАТИ – неодноразово, постійно казати “ціхо” комусь: *Витколи́ йа ту́тки / а то ўже за ква́ндрас пйе́та / йа лиш ч'у́йу / ц'і́хо та ц'і́хо / ужє́ з де́с'іт' рас ти йім так кри́кнула / або́ ї би́рше / а ти ни ц'і́хаї на них / бо уни́ хо́ч'ут ігра́тисе / ти забари́ йіх ч'е́мос / а ни́ зац'і́хуї / і т'і́с:е / шо ўни весе́л'і / говирли́в'і / так'і́ / іґ д'і́тем пасу́йи бу́ти.*

ЦІ́ХО СИДІ́ТИ (БУ́ТИ) – *незм.*, тихо сидіти; мовчати; нічим себе не виявляти, не порушувати тишу, чийсь спокій*: Йа бих бу́ла ц'і́хо сид'і́ла / іґ би ви́д'іла / шо хтос з л'уди́ї устаў і шош му́дре сказа́ў / а це́го ни бу́ло / ус'і́ позагина́ли го́лови / ну таї того́ смих зголоси́ласе говори́ти; Мар'і́ / ни ц'і́хаї на них / бо ўни́ ц'і́хо ни бу́дут / то д'і́ти*; *Уни́ ц'і́хо мут сид'і́ти / бо ни дурн'і́ / зна́йут / шо нима́ ч'о верешени́тисе; Ану́ ц'і́хо / в'ід'і́ / хтос іде́ до нас / ч'у́йіте / йек пес урива́йи? / мо́же / пошта́р'ка / ану́ се подив'і́т / Бабо́ / та де́ вин на пошта́р'ку га́ўкайі?*

ЦІ́ХО́НЬКО – *незм.*, тихенько: *Оту́теч'ки ц'і́хон'ко сид'і́т / ни ка́н'каїте / йа ве́рнусе / тогди́ л'о́диў ку́пимо; Ік мете́ ц'іхо́н'ко сид'і́ти / то*

двéч'іру пи́демо двóд'і; Ц'іхóн'ко / ни плач' / даї йа подýйу на бýпку / таї унá перестáне бол'і́ти.

ЦÓКОЛЬ (ЦÓКИЛЬ), -кля: обтесаний чотиригранний камінь: *Никóл'ч'ік цóкл'і рóби / вин тотó ўм'і́йі / вид д'éд'і свóго буў наўч'éўсе / уперéт рáзом роби́ли / а тепéрки вин сам / витколи́ д'éд'і ни стáло / ти памн'ітáйіш йігó д'éд'у? / ходи́ў по старов'і́цкому / у ч'óрних абó ў б'і́лих / ік ул'і́т'і / спóн':ах / сорóч'ка повéр'ха / і питперéзаниї буў широ́ким / аж до пидгрýди / пóйісом / м'ії тáто таки́ї уберáў / йік ішóў с сплавáми / Ну та цес мýс'іў такóш так се ўберáти / бо роби́ў с кам'і́н'ім / кóло т'ішкóйі робóти / памн'ітáйу йігó / де н'і / отáк зажмýр'у óч'і / ї ви́жу і Никóл'ч'іка / і йігó д'éд'у ў ч'óрному малéн'кому капел'ýс'і / а вóлоси дóўг'і маў / так? / пит':éтиї буў.*

ЦÓНҐЛІ, -ів – обценьки: *Йе вели́к'і ї мал'і́ цóнґл'і / за мéн'ч'і йа казáў / цонґел'ки́; Ти цвик с тóйі дóш'ки так ни ви́т'ігнеш / бери́ цóнґл'і; Уб'іїми́ў / а рýки так'і́ / ік цóнґл'і / ч'ут' ни задуши́ў менé / Алé / пизнайý / шо тоб'і́ ни дýже хот'і́лосе йіх скарáскатисе / ни ги́бла йіс утеч'і́.*

ЦÓНТА, -и – великий шмат, кусень чого-небудь: *Урубáў цóнту хл'і́ба / солони́нки звéр'ха поклáў / і пишлó так / шо аш се ублизáў; Н'і / цóнти ни бýло / уз'éў ужé т:о / шо се лиши́ло / і так труби́ў с кулакá; Та йік ти / л'ýпч'іку солодéн'киї / такý цóнту поклáў пид грýди / то йéк ти мих се ни най́і́сти? / та цéго косарéви би стáло.*

ЦÓРКАТИ – брязкати, стукати (про вироби зі скла); утворювати своєрідні звуки внаслідок зіткнення різних твердих предметів: *Кóждиї пагáрч'ік обмотáї ч'éмос / бо се рози́бйут / і ни цóркаї ни́ми / а складáї повóлен'ки р'ідóч'ком ў карабýшку / так лéкше довéсти; Шó / верé / ўна наклáла ў т:о пудéлко / шо так цóркайі? / Мóже / ц'ітки́?; Подиви́се / шо мали́ї шукáйі у кредéн'ц'і / бо ч'ýйу / шо зач'éў цóркати пагар'áми / шо вин там ни́шпори? / запитáїсе / ікóйі б'іди́ вин шукáйі / тáмен'ки йігó н'іч'ó нимá; Вин гли́пнуў у тої бик / де сплéснула водá / ди́виц:е / а то потоплен'éк вихóди з р'іки́ і зач'інáйі цóркати зубáми / вýїка Лес'á гаш зац'іпи́ло / вóлоси сам'і́ капел'ýх пидоїми́ли / вин рукóў покáзуйі тим / шо кóло вáтри / шо з ним сид'ýт / на р'ікý / алé н'іхтó н'іч'ó ни ви́ди і ни ч'ýйі / тогди́ вýїко повóлен'ки обернýўсе / і шó бéсте гадáли? / зноў уздр'і́ў тóго / алé вин помахáў вýїкови пáл'цем / нонó / і пишóў соб'і́ назáт / це бýло тогди́ / ік стáласе загáта / таї кирмáнич'і ви́їшли на бéрех / наклáли вáтру / шуши́лисе / ї роскáзували ўс'éке / шо з ни́ми трафйéлосе / а вýїко Лес'ó ш'і буў пáрубок / вин пéршиї рас пишóў с плот'ми́ / ї отакé буў уздр'і́ў / И:ї /*

наслу́хаўсе ўс'е́кого / таї́ примереш'ːе́лосе йиму́ ў оч'е́х / а ти таке́ нароска́зуваў / шо ми ўже сам'і́ бу́демо бойе́тисе верта́тисе тха́т'і.

ЦО́РКАТИСЕ – 1) стукатися об щось: *Ц'іл'і́ндри окром'і́шне кладу́ / бо мут цо́ркатисе*; 2) легенько стукатися "порціями" при застіллі, вживаючи вино чи інші алкогольні напої: *Гаї́ даї́ Бо́же / Ми́трику / цо́ркаї́мосе / аби́смо жи́ли / аби́ на́рик доч'іка́ли / таї́ ш'і ни рас ота́к збера́лисе / могли́ ви́пити по́рц'ійу гор'і́ўки / би́рше н'і / але́ онːу́ по́рц'ійу мус / гаї́ даї́ Бо́же; Е: / та ви прийшли́ п'із'н'і́шːе / йа ви́д'іла / ік ви ув'і́йшли́ / л'у́де ўже бу́ли повесел'і́л'і / цо́ркалисе / жертува́ли / ўже гет и́н'ч'а бе́с'іда се зач'е́ла / ш'і ни с'п'іва́ли / але́ набу́ток ужé фа́йно се зач'е́ў / а ми с само́го поч'е́тку прийшли́ / бо́рше ўку́талисе / таї́ Васи́л' ка́же / збера́ї́мосе / ўже ч'ес / А нам бо́рше ни ви́йшло.*

ЦО́РКИТ, -оту – опредм. дія за *знач*. ЦО́РКАТИ, ЦОРКОТІ́ТИ; звуки, утворювані цією дією: *Шо несе́ш у плати́н'і / шо таки́ї́ цо́ркит? / там н'іч'о́ ни побийе́цːе? / Ма́ма да́ла па́ру тер'ел'і́ў з йідо́ў / ўс'е́кого набра́ла / ї́ несу́ / іґ б'і́нːиї́ на Вели́ґден' / а́ле то н'іч'о́ ни ста́нецːе / бо терел'і́ до́ста гру́б'і / таї́ йа тики́ уваж'е́йу / ни х'іта́йу ни́ми.*

ЦО́РКНУТИ – однокр. дія стос. ЦО́РКАТИ: *А то к'і́л'ко тре́ба? / цо́ркнула / і ку́л'і нима́ / ш'і па́ру рас / таї́ йили́нка бес кул' се ли́ше / А ўна ї́ так у нас фа́йна / на́в'іт'ў ік ме́нче бу́де.*

ЦО́РКНУТИСЕ – *докон. в*. стос. ЦО́РКАТИСЕ: *Ми цо́ркнулисе / а́ле за столо́м ни до бе́с'іди бу́ло / поговори́ли / гаш отогди́ / ік л'у́де ўста́ли ї́ пишли́ гул'а́ти / бо на́ш'а бе́с'іда ни до ч'ужи́х вух / а за столо́м таке́ се гово́ри / шо наї́ ус'і́ ч'у́йут / л'у́де кри́шку ви́пйут / таї́ жерту́йут / сп'іва́йут / весел'у́цːе*; *Наї́ бу́де / ік ни пйеш / то ни пйеш / але́ йа тоб'і́ ў пага́рч'ік лиш ти́л'ко ц'а́пну / шоби́ мош цо́ркнутисе / на́в'іт' дно ни покри́йі / М'іха́ / та ни си́луї́ йійі / уна́ ни пйе / то нашо́ до пусто́го припро́с'увати? / лиши́ д'і́ўч'іну ў споко́йі / наї́ пйе свидо́ву води́ч'ку.*

ЦО́РКНУТИСЕ (ЦО́РКАТИСЕ) ПАГАРЯ́МИ (ПО́РЦІЯМИ) – цокнутися (цокатися), торкатися своїм "пагарем" іншого під час застілля: *Тро́хи смих припизни́ўсе / але́ му́с'іў / бо ву́йко хот'і́ў фа́йно приї́ми́ти маї́стри́ў / под'е́кувати йім за робо́ту / таї́ мене́ проси́ў зач'іка́ти / с'і́сти за стиў ра́зом з ни́ми / ву́йна ус'о́ зр'іхтува́ла / і шо? / с'і́ли / ву́йко ш'ːе́ре л'у́дем под'е́куваў / А шо́ каза́ў? / Тːо / шо се ка́же / абе́сте ду́ж'і бу́ли за тːо / шо ви м'ін'і́ так фа́йно зроби́ли цːу робо́ту / абе́сте ма́ли си́ли і здоро́ўйі ус'і́м / хто вас закли́ч'і / так роби́ти і нада́л'і / наї́ вам Бох помога́йі / ота́к сказа́ў / таї́ тогди́ цо́ркнулисе пагар'а́ми / а да́л'і ус'о́ пишло́ / ік ма́йі бу́ти / пото́му прийшо́ў ву́йкиў з'ет' / тако́ш с'іў / таї́ йа пишо́ў / а*

ўни се лишúли / цис'í маїстрú дýже дóбре зробúли стол'éр'ку / меш вúд'іти / такúх л'удúї вáрта клúкати / і платúти йім т:о / шо ўни хóч'ут / бо робóта / пéрш'а кл'áса / а вýїна солóткого д'ітем передáла і тер'іл' студ'інцý / казáла / шобéс заб'íгла зáўтра / ік меш мáти ч'ес; Ни рас і ни два цóркалисе пóрц'іймами / казáли / даї Бóже / тáк'ік на набýтку се мáйі; Ви кáжете / а Штефанúў брат знáйіте / йек робúў? / йігó ік корт'íло вúпити / то вин наливáў соб'í пагáрч'ік вин'ц'á / алé простó так / сам / ни мих вúпити / йімý ни їшло / ни смакувáло / тогдú клаў кóло сéбе дзе́р'кало / браў пагáрч'ік / цóркаўсе с тим / шо ў дзе́р'кал'і / казáў йімý / даї Бóже / і гаш тогдú унó йімý фáїно / глáтко ішлó / це м'ін'í самá Штефанúха роскáзувала / це ни т:о / шобú хтос ч'ужúї вúгадаў / н'і / це самá Штефанúха.

ЦОРКОТÍТИ – багатокр. повтор. дія стос. ЦÓРКАТИ; *перен.*, торкотіти (швидко надокучливо говорити); стукати зубами (від холоду, хвилювання): *Ч'ем ти / л'ýпч'іку / так цоркотúш? / ік уз'éў йіс шош д'éдеве / то бóрзо поклáдú на м'íсце / бо ти знáйіш / шо вин ни л'ýби / ік хтос нúшпори у тиї шуфл'áд'і / де вин дéржи ўс'éке свойé / ік шош ремонтувáти ци маїструвáти / абéс нич'ó вúт:и ни к'іваў*; *Ни цоркотú / ц'íхо сидú / бо менé гóлу болúт / потóму ўс'о роскáжеш; Вúжу / шо йіс фиїст намóк у р'іц'í / рас так цоркотúш зубáми / йек? / се питáйіш / а так / іґ бес трóхи горóху ци фасýл' кúнуў у слóйік / і зач'éў ним тр'істú / отáк це збóку вигл'ідáйі/ анý ўслýхаїсе.*

ЦОТ (ЦИТ), -цóта – вид хрестика, *здеб. у мн.*, ЦÓТИ, -ив: *Шúли цóтами ї хрéстиками / йа знáйу / йек це се шúйі / йа ш'і малóў се наўч'éла; Орúс'ко / ік хоч' / шобú шит'é бýло фáїне / мýсиш наўч'éтисе рахувáти цóти / бо ц:е на óко ни гóден дóбре зробúти; Мóжно хрéстиками шúти / а мóжно / цóтами / йа ўм'íйу по ўс'éкому; Рахýї цóти / таї мéнче нарóбиш блýдиў / ти ни вúдиш / кудá ўно се напрáвило? / і то кил'комá цóтами / дивúсе пóдлук оцéго / ўже готóвого.*

ЦОТ ДО ЦÓТУ (ДО ЦÓТА) – дуже ретельно, акуратно, скрупульозно, до дрібниць: *Шит'é такé ч'ісáн:е / шо ну / цот до цóту / узúр / ік намал'óваниї / н'іхтó ни скáже / шо то дитин'éч'і рýки робúли; Цот до цóту / цисé мóжут сказáти / ік ікáс робóта зрóблена л'уксусóво / отогдú шобú пофалúти тóго / хто йíі зробúў / шобú сказáти / ч'ігó вартýйі такá робóта / дáти йíі дýже дóбру óц'інку / то каўт / шо то зрóблено цот до цóту / а мóжут сказáти / зрóблено / шо крáш:е ни бувáйі / шо н'іхтó ї н'іґдé л'íпше такé ни зрóби / отáк у Т'ýдев'і скáжут / шо н'іўкóго ни складýц:е рýки так фáїно зробúти / ци ш'і ї так / с'в'ітúлисе би тот'í рýки*

/ шо ўм’і́йут отáк роби́ти; *Гаї / подив’і́ц:е / ік’і́ вýстовоч’ки / цот до цóта / див’і́ц:е / їке видбúрне шит'é*; *То таки́ї ч’олов’і́к / шо ви́рахуйі с тéбе ўс'о до цóту; Подиви́се / іке ви́к’ін'ч’ін'і ў циї сорóц':і / ус'ó до цóту зрóблено / наві́ворот' переверни́ / а там / тáк’ік лицé*.

ЦÓФАТИСЕ – відступати, задкувати; *недок*. стос. ЦОФНУ́ТИСЕ: *Ни цóфаїсе / ни б’і́їсе / то ни ме бол'і́ти / йа пидитнý ч’ýпер / абú ни л'іс у óч’і / і ўс'о; Йік уздр'і́ли / шо б’ідá / то зач’éли цóфатисе / ужé ни бýли таки́ми дóстиїними / ік на поч’ітку́ / се збойéли / бо то бýло ч’о*; *Мої / та ік ужé р'іши́ли / то ни цóфаїтесе / ік ни знáйу / хто / сти́їте мýром*.

ЦОФНУ́ТИСЕ – посунутися назад; відступити; позадкувати: *Л'ýде бýли цофнýлисе / áле потóму знóў стáли / тáк’ік стойéли / сказáли / шо н'ійéких ч’ужúх м’і́рч’ікиў судá ни пýс'т'ут / ч’ужи́м тýтки нимá шо м’і́р'іти / і зéмн'у н'іхтó н'ікóму тýтки ни витпускáйі*; *Йа сид'і́ў у зáс'іц':і / ч’ікáў / ужé утрáтиў буў ус'éку над'і́йу / шо шож бýде / алé ч’ýйу / шурх / нáзимок ви́скак / прóсто на мéне / йа гаш цофнýўсе буў / так нáґро т:о се стáло / алé на óлен'іў ми ни пол'ýйімо / каў йімý / іди́ко / л'ýпч’іку / ви́ц:и / ни заваж’éї / і вин / ви́тко / ус'ó роскумéкаў / бо за ним лиж зашум’і́ло / а ди́к’і сви́н'і застáвили нас зробúти такý рýханку / шо фи́їст / по два рáзи зиїшли́ ми з вер'хи́ў у потóки ї назáт се вернýли / фáїно ви́водили нас сейі́ноч’і*.

ЦУ́ҐОМ ТІГНУ́ТИ – *згруб*., тягнути когось, хто опирається: *Баранá ци цáпа мош цýґом т'ігнýти / ік вин ни їде / отáк стойи́т / і ни зрýши з м’і́с'ц'а / за ц:е кáжут / цýґом / то трéба дóбре намуцувáтисе / абú такóго уперт'ухá застáвити їти / Алé то ї л'удинý мош / ік ни їде / Та дé: ни мош / ад'і́ ўч’éра Гáн'а з д'ітми́ М’іхáїла так т'іглú / уперáўсе / хот'і́ў ш’і набувáтисе / а ўни йігó пóпид рýки / таї ледв’і́с'ки дотрадж͡ж’увáли / н'іц ни хот'і́ў іти́ тхáт'і*.

ЦУКИ́РОК, -рка – цукерок: *С'в’іти́ї Николáї прин'і́с м’ін'і́ м’іш’ýлик ус'éких цуки́ркиў / таки́х / шо йа ш’і н'ікóли ни йі́ла; Марýс'ко / заберáї вид мéне оц':і́ цуки́рки / бо йа йіх страшнó л'ýбйу і зáрас з':ім / ік ни заберéш / Тажé йа вам йіх привéзла / бабó / то з іки́м лицéм бих заберáла назáт? / знáйу / шо шкудýйіте соб’і́ купи́ти / ус'ó нам / то йа хот' малéн'ким вам се вид':éч’у / хот' кри́шку / хот' оти́ц'ко / ік на пиў м’ізи́лного пáл'ц'а / шош вам прийéмне зрóбйу*.

ЦУКИ́РЧІК, -а – *зменш.-пестл*. від ЦУКИ́РОК: *Це / бабó / так’і́ цуки́рч’іки / шо холод'ýт / вам удадýц:е / а оц':і́ / ч’укул'адóв’і / алé ўни ўсереди́н'і ш’і с цитри́ноў / вам такóш се ўдадýт*.

ЦУКРИ́ВКА, -и – сорт дуже солодких груш: *У д'і́да за ста́йнеў ужé присти́гли цукриўки́ / бери́ кошéлик і назберáĭ / ік напáдали / мóже / в'і́тер натр'éс / áле уваж'éĭ / абéс травý ни потолóч'іў; На покýш'іĭ цисý грýшку / солóтка / йік м'іт / цукри́ўка се називáйі / пéрет Прибражéн'ійім вýĭко йіх рве / і ми м'ін'éĭмосе / вин нам грушóк / а ми йімý б'і́лих сливў і йéблуч'ок / мáйімо рáн'і.*

ЦУКРИ́ЦЯ, -і – *мед.*, цукровий діабет: *Цукри́ц'а / то страшнá слáб'іс'т' / з':ідáйі ч'олов'і́ка с:ереди́ни / вин уйівáйі / с'л'і́пне / мóже на нóги ўкал'іч'і́ти / абó ĭ ги́рше мóжно паци́ти / набогáто ги́рше.*

ЦУКРÓВИЙ – *прикм.* від ЦУ́КОР; викор. у сполуч. з іменником, означуючи певний сорт чогось: *Посади́ла смих три р'іди́ фасýл' на лопатки́ / і гр'éтку цукрóвойі мóркви / Нóц'а дáла нас'і́н'а / казáла / шо дóбре / уздр'ý потóму; Купýĭте фасýл'і / це цукрóв'і / ш'і ĭ зáкришки до них дам / бер'і́т / тáно продайý / А йéґ затáно?*

ЦУЛÓВАНИЙ – *дієприкм.* від ЦУЛУВА́ТИ: *Цис'á дити́на ўже цулóвана ĭ опцулóвана сто рас / то гаш забогáто / напрáўду.*

ЦУЛУВА́ТИ – цілувати: *Цулýĭ вýĭка ў рýку / фáĭно д'éкуĭ за соп'і́ĭку / бо ĭдемó / А вýĭко ш':е шош м'ін'і́ зрóби? / Та ти д'éкуĭ за ц:е / ш'і йіс ни под'éкуваў / а ўже допоминáйіс:е ш':е ч'ігóс / А мóжно / йа скаў вýĭкови / шó менé корти́т мáти / і тогди́ под'éкуйу / Аг'і́на цисé / шó йа мáйу роби́ти с таки́м хлóпцем / шо ни знáйі н'ійéкого р'ідý*?

ЦУЛУВА́ТИСЕ – цілуватися: Д'*і́ўка з ним цулувáласе / йа самá ви́д'іла / Таĭ шо с тóго? / ўни молод'і́ / наĭ цулýйуц:е / наĭ хот' гýби вит цéго йім поспухáйут / а ви ч'ó за ни́ми зазерáйіте? / ĭдетé соб'і́ / таĭ ід'і́т здорóв'і / тажé ўни вам ни переĭшли́ дорóгу.*

ЦУЛУ́НОК, -нку – поцілунок: *Цулувáлисе / áле к'і́л'ко / ни знáйу / цулýнки смих ни рахувáла / м'ін'і́ ни до рахóван'а бýло / ви менé так се допи́туйіте / іґби́ сам'і́ ни д'івувáли / ни бýли молодóў / і ни знáли / йек то йе / ік тебé цулýйі тоĭ / за ким ти ги́неш.*

ЦУ́ПАШЕМ – *незм.*, примусово: Ни *хот'і́ў іти́ / т'ікáў / áле йігó ĭми́ли і цýпашем привел:и́; Іди́ сам / зголоси́се / бо нáĭдут / і цýпашем достáўйут*; *С'і́ла / і си́жу / ни хóч'у ўставáти / м'ін'і́ тýтки дóбре / х'ібá бестé менé вигон'éли / цýпашем т'іглú / аби́х устáла з лáвиц'і / И:ĭ / та йа такá ўт'і́шена / Нóц'ко / шо йіс приĭшлá / шо гаш ни знáйу / йек нат'і́шитисе / страшнó ўт'і́шена.*

ЦУ́РИС, -у – клопіт, неприємність: *Кáжут / роби́ добрó комýс / йа роби́ла / і шó с тóго? / мáйу тепéреч'ки цýрис; То ми́жи хатни́ми ікиĭс*

цу́рис / а́ле ш ч’о́го заїшло́ / ни зна́йу / уни́ ни ўпов’іда́йут / а йа се ни допи́туйу / таї так кра́ш:е і м’ін'і́ / і йім.

ЦУ́РИС (ЦУ́РИСИ) МА́ТИ (МА́ТИ ЦУ́РИС (ЦУ́РИСИ)) – попасти у неприємну ситуацію: *Хот'і́ла йек л'і́пше / а то ад'і́ їко́йі н'ійе́койі пишло́ / і тепе́р цу́рис ма́йу / зароби́ла соб’і́ сама́ / і то наїшла́ йіго́ на ри́ўниї доро́з'і / на ри́ўниї / риўне́н'киї / Таї шо / л'у́пко / се ста́ло? / хто́ тебе́ так усе́рдиў? / кажи́ бо́рзо / і йа пі́ду з ним се свари́ти / бо йе́к таку́ благу́ жі́нку та довести́ до то́го / шо ўна ч’ут' ни пла́ч’і / аг’і́наб’іду; Ни ма́ла ба́ба кло́поту / і наїшла́ на свойу́ го́лу / і наїгі́рше / ік то зач’іна́йіц:е мі́жи сво́йіми / па́ру нед'і́л' то́му йа се зибра́ла бу́ла у Вижни́цу / шош на но́ги купи́ти / а Йіле́на цисе́ ўч’у́ла ї ка́же / і м’іні́ шош купи́ / таке́ саме́ / ік соб’і́ / бо ў нас лу́меро одна́ке / ну таї йа купи́ла / ус'о́ / ік ма́йі бу́ти / ни ти́сне / ни хл'а́мбайіц:е / ікра́с іґ би ўм’і́р'іў / таї н'іч’о́ / а ўч’е́ра уна́ приб’іга́йі / така́ зла / поч’ірвон'і́ла / іґ гре́б’ін' у кугута́ / і ка́же / шо йа пусте́ їйі купи́ла / і шо йа ма́йу пити́ на Вижни́цу ї пом’ін'е́ти / або́ наї ве́рнут гро́ш’і / а з іки́м лице́м йа ма́йу туда́ їти / ік ти / л'у́пко л'у́ба / йіх убера́ла ко́ждиї ден' / ци дош’ / ци су́хо / ви́носила / а тепе́рки хоч’ нов’і́? / то шо́ йа зроби́ла? / каў / йа заплат'у́ тоб’і́ за них / лиш даї м’ін'і́ спо́к’ій / отаке́ смих пого́стила / і шо / це ни цу́рис? / Та бо то ї ро́бйут де́коли таке́ / шо нима́ шо носи́ти / Ну та їк’і гро́ш’і / так’і́ стри́пц'і / а дру́ге / шо йіх у дош’ се ни ўбера́йі / у дош’ бі́рше кал'о́ш’і пасу́йут / о: / шо йа скаў.*

ЦУРІ́К – *незм*., назад: *Цур'і́к / фі́рман ко́н'ам ка́же / і ўни розум’і́йут / а йе таке́ / шо ти л'удин'і́ же́ртом цур'і́к ка́жеш / ни їди / уступи́се / видиїди́ наза́т / а ўна ни розум’і́йі / ци ни хо́ч’і цего ч’у́ти / і їде напроло́м; Мої / да́їте тро́хи цур'і́к / ни сті́йте так бли́ско до ва́три.*

ЦУРІ́КАТИ – 1) неодноразово повторювати “цурік”: *Вуї́ко цур'і́кайі / а́ле ко́н'і стойу́т / бо та́мки нима́ йек розверну́тисе / х’іба́ би плух витч’іпи́ў / отогди́ пі́де ле́кше*; 2) *згруб*., відступати; задкувати; повертати назад: *Цур'і́каї ви́ц:и / до́ки йа до́бриї / іди́ туда́ / ви́тки йіс прийшо́ў / і забу́т' суда́ доро́гу / А йік м’ін'і́ се ни хо́ч’і*?

ЦУРІ́КНУ́ТИ – *докон*. стос. ЦУРІ́КАТИ: *Ци бе́сте ни цур'ікн'у́ли / ву́йіч’ку / свойу́ та́ч’ку / бо ви загороди́ли доро́гу / нима́ йек ро́вером пройі́хати / х’іба́ бих йіго́ на пле́ч’ах н'іс / а йік н'і / то йа помо́жу вам / оту́тки пості́йте ко́ло ро́вера / а йа витсу́ну кри́шку ўбик / оцисе́ ва́ше.*

ЦУРІ́КНУ́ТИСЕ – відступити назад: *Л'у́д'е так на́ґро цур'і́кнулисе / шо за́дн'і аш попа́дали / а наро́ду зибра́лосе бу́ло бога́то; У жит'у́ йе так / шо де́коли тре: тро́хи цур'ікну́тисе / на́в’іт' ік тоб’і́ ни ду́же хо́ч’іц:е / на́в’іт' ік тре: перело́мн'увати себе́ ў ч’о́мус / йо / бува́йі / це ни ўрас / але́*

тре: зна́ти / шо ĭ таке́ мо́же бу́ти / бо то / пре́ц'і / жит'е́ / і мус спонука́ти себе́ цисе́ памн'іта́ти.

ЩЦЕВО́ (ЦЕВО́) – *займ.*, це, оце; ось це: *Н'і тото́ ведро́ бра́ти / на́ ц:ево́ / йа ў тото́ лупи́н'і складáйу / а ч'е́ста вода́ ў це́му ма́йі бу́ти; Гаї́ див'і́ц:е / котре́ бра́ти / цево́? / абе́сте пото́му ни каза́ли / шо йа ўз'е́ла тото́ / шо ви соб'і́ хот'і́ли лиши́ти / А йа де́ бих таке́ каза́ла? / м'ін'і́ би рот на таке́ се ни ўтвор'е́ў / вибера́ĭ / шо се ўдайе́.*

ЩЦІВО́ (ЦІВО́) – *займ.*, ці, оці; ось ці: *Ц':іво́ румýнки убера́ĭ / на таку́ пого́ду уни́ л'укс; Ц':іво́ пут'н'і́ фа́їно ум:и́ї / бо ў них пран'е́ бу́ло; А котр'і́ бисашки́? / ц'іво́? / А ў нас кі́л'ко йіх йе? / ти дес ш':е ĭк'іс ви́д'ила? / Ви́тки йа зна́йу? / мо́же / ĭ йе.*

ЩЦЯВО́ (ЦЯВО́) – *займ.*, ця, оця; ось ця: *Ц':аво́ корова́ / шо ко́ло ку́пини пасе́ / бйе́ц:е / абе́сте зна́ли / ўна мене́ ч'ут' на ро́ги ни ўз'е́ла / ад'і́ зноў пидоїми́ла го́лу і ди́вииц:е / де йа се д'іў / И:ĭ / та ўна вид мух / вид о́водиў се обгон'е́йі / а ти ўже тр'ісе́с:е / ни бли́шсе туда́ / але́ де́ ĭйі до те́бе / ік така́ фа́їна па́ш'а / де́ би ўна лиш'е́ла таке́ смашне́ і тебе́ шука́ла / наĭ соб'і́ пасе́ / але́ ти ни ĭди дниĭ / ни заваж'е́ĭ ĭйі / ти соб'і́ диви́се за на́шоў коро́ўкоў / зде́леку стиĭ.*

ЦЬВІ́КАТИ (ЦВЕ́НЬКАТИ, ЦЬВІ́НЬКАТИ) В О́ЧІ (НАД ВУ́ХОМ) КОМУ́С – *знев.*, *згруб.*, дорікати кому-небудь; "джвиндіти": *Отаке́ мойе́ йе / му́с'у п'іґу́лки пи́ти / а ч'о? / бо ко́ждиĭ ден' ч'у́йу т:о саме́ / стара́ ц'в'і́кайі ў о́ч'і / долаз'е́йі за наĭме́нче / ану́ бес ч'о́боти ни так покла́ў / ци бр'іхта́шку / ци ви́пиў п'ідис'е́т' грам / пропаде́н'ійе с тако́ў ба́боў / Ву́ĭку / та за бр'іхта́шку ўна ка́же до́бре / ік ота́к ки́нете / то бут' хто о́зме / таĭ за гор'і́ўку ни гн'іваĭтесе / бо ік припи́сан'і п'іґу́лки / то ни мо́жно пи́ти / Ви́жу / Га́н'у / шо ĭ ти така́ сама́ / Го́споди / йе́к іс фа́їних д'іво́к так'і́ н'ійе́к'і / зл'і молоди́ц'і беру́ц:е? / і до́ки таке́ мош терп'і́ти?; Ц'в'і́кайі ў о́ч'і / доска́куйі / дж͡вииди́т с само́го ра́н'а / жи́нко бо́ж'а / та даĭ наĭ хот' Оч'іна́ш ви́кажу / а пото́му меш мене́ догриза́ти / ік се перехре́с'т'у.*

ЦЬКО-ЦЬКО – *виг.*, ужив. для підкликання свиней: *Гаї / клич' / ц'ко ц'ко / меш ви́д'іти / шо порос'е́тка ўста́нут і приб'іжу́т до кори́та / а ти тогди́ ки́неш йім оце́го фа́їного бур'інцу́ / і по кава́л'ч'ікови хл'і́пц'а*; *Ц'ко ц'ко / ану́ диви́се / ĭк'і ўни / от:о́ гука́те за́раз зал'і́зе ў кори́то / ĭ ни ме пуска́ти дру́ге по́рос'ітко / до́ки само́ ни наĭі́сце / х'іба́ бих окро́ме йім дава́ла / ви́д'іла дес таке́? / поду́маĭ / іке́ мале́ / а шо потрафи́е́йі роби́ти / видго́ни дру́гого.*

ЦЬОМ – *незм.*, *дит.*, поцілунок; поцілувати: *Гаї даї д'і́дикови ц'ом / таї кажи́ / папа́ / і ш'і фа́їно подуши́ д'і́дика / покажи́ / йек ти йіго́ л'у́биш / ану́ йек / ану́ / ду́:же л'у́биш.*

ЦЬО́НЬКА, -и – *дит.*, поросятко; *пох.* від ЦЬО́НЯ: *Сего́н:е у̌ Ко́сов'і ба́ба ц'о́н'ку купи́ла / ход'і́м / поди́вис:е / А йе́к уна́ се назива́йі? / Ш'і ни покла́ли імн'е́ / а ти хот'і́у̌ бес приду́мати шош? / Мамо́ / наї Шпу́лик се назива́йі / м'ін'і́ у̌дайе́ц:е / ік таке́ імн'е́ ц'о́н'ц'і да́ти / Шпу́лик.*

ЦЬО́НЯ, -і – *дит.*, порося: *У нас у ста́їни йе кори́у̌ка / уна́ ка́же / му: / ц'о́н'а мале́н'ка ї кац'а́н'а / гаї скажи́ / йе́к ка́же кац'а́н'ка?*

ЦЬО́ПИК, -а – *дит.*, здеб. *у мн.*, ЦЬО́ПИКИ, -ив – взуття: *Диви́се / іке́ рузу́мне / дайе́ ма́м'і ц'о́пики / аби́ у̌бера́ла йіму́ / бо хо́ч'і і̌ти / папа́.*

ЦЬО́ПЧІК, -а – те саме, що ЦЬО́ПИК: *Куда́ ти поб'і́х / пон'і́с дру́гиї ц'о́пч'ік? / ти у̌же две́р'і хоч' утвор'е́ти? / ти забу́у̌ / шо ш':е одна́ ни́шка йе? / ану́ко даї суда́ / ма́мка у̌бере́ тоб'і́ / бо но́з'а зме́рзне / йек йіи́ і́ так лиш'е́ти? / у̌на тако́ш хо́ч'і се у̌бу́ти.*

ЦЬО́ХНУТИ – кольнути: *Мене́ шош ц'о́хнуло у̌середи́н'і / оту́теч'ки / а тепе́рки збо́ку / аг'і́ / ч':о́ би ц:е ? / Бо ви так / мамо́ / б'іжете́ / шо йа за ва́ми бих ни у̌гна́у̌се / аби́ йек хот'і́у̌ / а то у̌же тро́хи тре: уваж'е́ти / сам'і́ йісте́ каза́ли / шо рокі́ т'е́ш':і стайу́т / шо йіх уже́ ч'у́ти на со́б'і / і звере́ч'і н'ійе́к ни го́ден / Ну та так / іґ би хот' трети́ну ски́нуу̌ / то на у̌с'о би бу́ло ле́кше / а то нима́ / але́ / диви́се / йек ти зампамн'іта́у̌ цисе́ / до́бру ма́йіш па́мн'іт'.*

ЦЮ́КАТИ – колоти чимось гострим; часто в *перен. знач.*: *Бабо́ / каж'і́т йіму́ / вин ц'у́кайі мене́ с'к'і́пкоу̌ / А ти у̌ступи́се / ни стиї ко́ло не́го / таї вин ни ме ц'у́кати / але́ м'ін'і́ так се ви́ди / шо то ни вин пе́ршиї зач'е́у̌ / бо ч'о́ без держ'е́у̌ отаку́ тр'і́ску у̌ рука́х?; Земн'а́ / ік ка́м'ін' / ік це́гла / ц'у́кайу / ц'у́кайу / гаш мозол'і́ наби́ла / а то ма́ло шо помога́йі; Ц'у́каї мене́ / докор'е́ї / ти цисе́ у̌м'і́йіш / ниназдо́гат' / лего́н'ко / але́ так гл'ібо́ко / шо гаш у саму́ ду́шу / за т:о саме́ / за сам'і́с'ке / шо у̌же у̌ рока́х загуби́лосе / але́ н'і / вит'іга́йіш йіго́ і ти́ц'кайіш / аби́х ни забу́ла / аби́х до ско́ну тото́ памн'іта́ла.*

ЦЮ́КНУТИ – однокр. дія стос. ЦЮ́КАТИ: *Ц'у́кнула себе́ ігло́у̌ аж до кро́ви / ш'і ни ма́ла тако́го трафу́нку / ру́ки / ік слут'і́ / ста́ли / таї шо зроби́ти; Тики́ тро́хи ц'у́кнула Мар'і́ку / бо у̌на у̌ ко́гос мале́ / наїме́нче ви́ди / а у̌ се́бе вели́кого ни зау̌ва́жуйі / того́ йа сказа́ла / шо до́бре би бу́ло / іґби́ ко́ждиї пе́р'іш на се́бе диви́у̌се / і хот' тро́хи у̌м'і́у̌ пошкудува́ти дру́гого / ни раж'е́у̌ йіго́ сло́вом.*

ЦЮ́КНУТИСЕ – вколотися чимось гострим: *Ц'у́кнуўсе оти́м глиж'е́м / у с'і́н'і бу́ло / і ви́жу / шо ўже бо́л'фа се зроби́ла / Васи́ / дава́ĭ / л'у́пч'іку / ру́ку / йа л'і́л'іĭі прикладу́ / а ĭік н'і / то шп'ірт ма́йу / ва́тку покла́ду ĭ забандежу́йу / бо б'іда́ / Е: / на ц:е шп'і́рту шкода́.*

ЦЮ́НЯТИ (ЦЮ́НЬКАТИ) – *дит.*, ссати груди: *Л'а́л'а хо́ч'і мо́н'ки? / на / ц'у́н'аĭ / ц'у́н'аĭ / м'іĭ воро́пч'іку / але́ ни спи́ / ни зажму́р'уĭ о́ч'ка / ц'у́н'каĭ / пиĭ мо́н'ку / абе́с отаки́:ĭ ви́рис.*

ЦЮ́НЯТИ (ЦЮ́НЬКАТИ) ЦІЦЮ́НЮ – *дит.*, ссати материні груди: *А ти ч'о приĭшо́ў / шо́ шука́йіш у ма́миниĭ па́зус'і? / хо́ч'іш ц'у́н'ати ц'іц'у́н'у? / але́ ти ўже вели́киĭ / то дл'а ман'у́н'іх / Йа ман'у́н'і / І шо́ йа ма́йу с тобо́ў роби́ти? / йе́к йа ма́йу тебе́ видуч'е́ти? / ге? / х'іба́ бих т'іка́ла на ікиі́с ч'ес вит ха́ти / кажи́ / шо́ м'ін'і́ с тобо́ў роби́ти? / ану́ пора́т' / але́ де́ вин ме шош каза́ти? / вин дибра́ўсе до ци́ц'і / і с'в'іт ĭіго́ ни опхо́ди / Ти́л'ко ĭіго́ / Ан:и́ч'ко / ти́л'ко ĭіго́ / наĭ с:е / вин ш'і малиі́ / але́ ўже / н'іўро́ку / зач'е́ў говори́ти / хло́пц'і л'іни́в'і і до хо́ж'ін'а / ĭ до говор'і́н'а / а цес бо́рзо зач'е́ў / наĭ здоро́ў бу́де / Абе́сте ĭ ви здоро́в'і бу́ли / наĭ вам і ва́шим д'і́тем Бох помога́йі*; *Л'а́л'а ц'у́н'кайі ц'іц'у́н'у? / так? / уна́ л'у́би мо́н'ку? / але́ пома́лен'ку / потро́шки / мо́н'ка н'іку́да ни ўтеч'е́ / а ти боиі́с:е / шо ци́ц'у хтос забере́? / н'і / ни ква́псе так / мо́н'ки бога́то йе / до́ста / ста́не тоб'і́.*

ЦЮ́ПАТИ – *дит.*, йти; повільно ступати: Ц'*у́паĭ пово́лен'ки / ц'у́паĭ / ге́н:е ки́ц'а ч'іка́йі дити́ну / н'а́ўкайі / ка́же / ходи́ суда́ / дми́н'і; Гаĭ / ц'у́паĭ до ба́пки / ц'у́паĭ / ш':е тро́шки / ш':е кро́ч'ок / о: / ш':е оде́н / ни б'і́ĭсе / о: / ікиĭ ти ў ме́не ч'і́ч'іниĭ.*

ЦЮ́РКОМ – *присл.*, цюрко́м; струменем, цівкою: *Спершу́ вода́ ц'у́рком ч'ур'і́ла / а пото́му зач'е́ла перестава́ти / лише́н' ка́пало с:кали́.*

ЦЮ́ЦЯ, -і – *дит.*, цукерка; цукор: *Хо́ц'у ц'у́ц'у / н'ам н'ам / Ни дити́н'се / фа́ĭно кажи́ / бо йа ни розум'і́йу / шо ти хо́ч'іш / ти ўже вели́ка / го́н:а йіс фа́ĭно сказа́ти; Ц'у́ц'і нима́ / ц'у́ц'а бу́де тогди́ / ік фа́ĭно попоиі́ш / з':іш бо́рш'ік і барабул'о́к с смета́нкоў / отогди́ бу́де ц'у́ц'а / а за́рас / ни во́л'но / нима́.*

ЦЯ́ВКАТИ – 1) пищати; скавчати: *Іке́с по́т'і ц'а́ўкайі / мо́же / ви́пало з гн'ізда́*? / *іди́ко се подиви́ / до́ки кит пе́ршиĭ ни поб'і́х*; 2) *знев.*, постійно, набридливо говорити про щось; сваритися: *Ц'а́ўкайі на́в'іт' у с'в'іту́ нед'і́л'у / х'іба́ бих т'іка́ў сха́ти вит це́йі ба́би / ви́тки то / Го́споди / таке́ пусте́ нас'і́н'і бере́ц:е? / йек тото́ так стайе́ц:е / шо жи́нка ад'і́ ĭка / наĭ ни ка́жу да́л'і / се зроби́ла? / та іґ бра́ў / то бу́ла така́ / шо хот' у па́зуху клади́ / така́ / шо лиш глат' і диви́се на н'у / а тепе́рен'ки з не́йі д'і́т':о се зроби́ў.*

ЦЯ́ПАТИ (ЦЯ́ПНУТИ) – *згруб*., крапати (крапнути); текти окремими краплями; накрапати; *перен*., їсти дуже мало і без апетиту; приймати малими дозами алкогольні напої: *До́ш’:іку нима́ / то таке́ / лиш кри́шку ц'а́пайі / то н'іч’о́ / але́ кин' шош на пле́ч’і; Мар'і́ч’ко / ни притул'е́йсе до скали́ / бо ану́ подиви́се / їка ўна / ти ни заўва́жила / а то по дош’:е́ви / таї́ по ниї́ ц'а́пайі / а маї́ да́л'і / тики́ ц'у́рком ц'у́ркайі; М’і́с'ку / ц'а́пн'іт і м’ін'і́ ў пага́рч’ік тро́шки то́го тр'і́ла гир'ко́го / шо йісте́ і соб’і́ ўз'е́ли; Потро́шки ц'а́пали / але́ шо / ц'а́пнули рас / дру́гиї / тре́тиї / таї́ доц'а́палисе / шо Ми́тро ни мих сам тха́т'і дийти́ / йіго́ повел:и́ / То ш’і нич’о́ / Ко́ц'о хот'і́ў у та́ц':і йіго́ ве́сти / але́ пош’інува́ў ґазду́ / Вин ни п́йе / але́ ў кумпа́н'ійі посмакува́ло / пишло́ / таї́ шо зро́биш; Хло́пец гет пусти́ї на йіду́ / звари́ла йіму́ бануже́ц / а вин ц'а́пнуў зо дв’і ли́жец':і / лиш розмасти́ў по терелe̒ви / таї́ лиши́ў / Та бо то заду́же масне́ / вин ни звич’ниї́ до тако́йі йіди́ / йа зна́йу / ви йік варите́ / то ба́нуш ма́йі пли́вати ў ма́с'л'і / А ч’о́ ти ўже так о́стро? / таже́ сама́ зна́йіш / шо ба́нуш гото́виї / ік ма́сло по крайа́х се показа́ло.*

ЦЯ́ПКУ (ЦЯ́ПОЧЬКУ) – дуже мало: *Гаї́ наї́ бу́де / нали́йте ц'а́пку у цес м’ії́ напе́рсток / це така́ мойа́ по́рц'ійа / Йо:ї́ / та то тики́ таке́ / ік напе́рсток / і в’іде́ї / ш’і подв’і́йне дно ма́йі / так? / и́йде / та це та́к’ік назби́тки пи́ти / це лиш гу́би намоч’е́ти / ци лиш уз'е́ти ў рот / шоби́ зу́би ни бол'і́ли / ік йім се схо́ч’і да́ти про се́бе зна́ти / йе́к це так*?; *Гаї́ наї́ бу́де / нали́йте м’ін'і́ ру́му / а́ле ма́лен'ко / лиш ц'а́поч’ку / Івану́шка йіго́ ду́же фали́ў / каза́ў / іке́ то до́бре / то наї́ і йа поку́ш’ійу / наї́ уч’у́йу / йек уно́ пи́де / їке ўно м’ін'і́ задо́бре бу́де / Бра́ч’:іку Іва́ / та шоби́ ўсмакува́ти / шоби́ ўч’у́ти / іке́ задо́бре / тре: би́рше / ц'а́поч’ка лиш йізи́к обмоч’е́йі / ни ди́йде до го́л:а / а ви ма́йіте ч’у́ти / йек уно́ да́л'і їде / ци нич’о́ йіму́ ни перешкод͡ж’е́йі / ци фа́йно уно́ приї́ма́йіц:е / того́ йа каў / ц'а́поч’ки ту́тки зама́ло*.

ЦЯПОТІ́ТИ – інтенсивно капати: *Стр'і́тен'і / таї́ с стр'іх зач’е́ло ц'апот'і́ти / бли́жиц:е весна́ / і хто́ би буў угада́ў ш’і два дни то́му / шо так бу́де? / И:ї́ / та то ш’і ни рас моро́с ме лови́ти і хл'а́паўку за собо́ў вести́ / а шо ш’і ма́рот пока́же / ог:о́ / та гента́м бу́ло так / шо гаш до Вели́кон'а сн'іги́ держ’е́лисе*.

Ч

ЧЄ́БРИК, -у – чебрець: *Ч'ébрик отáмки ў бéрез'і ростé / вúт:и беремó / ік трéба до борш'ý / і ни лúш до нéго / йа л'ýбйу / іґ барабул'кú ним звéр'ха посúпати / а мош зелéноў цибýл'коў і окрóпом / тогдú ўни фáйно дайýц:е йі́сти / Митрúха / нáш'а сус'і́да / садúт ч'éбрик / а йа н'і / нашó / ік пиў оцéго бéрега / ўс'о ў ч'éбрику / і бих ни сказáла / шо тот у нéйі л'і́пше пáхне / ч'éбрик йік ч'éбрик / ружнúц'і ни вúжу.*

ЧЄ́БРИЧЬОК, -чьку – *пестл.* стос. ЧЄ́БРИК: *До барабул'óк ч'éбрич'ку / п'і́р'а цибýл'ки дайý / окрúпец / нáкриўкоў накривáйу / шóби дийшлú / а потóму / шо хоч' / брúнз͡зи ци брéсклиї óгир'ок / ни найі́ўбисе.*

ЧЄ́КОЛОНКИ КУСА́ТИ – дуже сердитися; виявляти свою лють: *Перевертáў óч'і / ч'éколонки кусáў / і биў кулакóм у кулáк / отакó робúў / і то бýло стрáшно / йа ік цисé бýла уздр'і́ла / то ч'ут' се ни ўб'іс':éла / а ти шó гадáла? / це вин так пýж'іў / і тикú напýдиў.*

ЧЄ́КОЛОНОК, -нка – суглоб пальця: *Кóждиї ч'éколонок болúт / вúтко / на дош' / бо гаш крýти / гóрш'і ўз'éти ни гóн:а / берý двомá рукáми / йік малá дитúна / берý і бóйусе / абúх ни ўпустúла; Ўдéриўсе / таї зигнáў шкúру на ч'éколонках / ад'іó.*

ЧЄЛІДИ́НА (ЧІЛІДИ́НА), -и – *рідко*, *заст.*, жінка; особа жін. статі: *А йéк худúпка? / йéк ч'ел'ідúна? / йéґ д'іточ'кú? / ци дýж'і? / Д'іковáт' / а йек вáш'і? / ци ў здорóўйі / ци ў гаразд'і́? / йек унú се мáйут?*; *Пáне Мúтре / йек се мáйіте? / а йек вáш'а ч'іл'ідúна? / ци здорóв'і ўс'і / кр'іпитéсе? / даї вам Бóже здорóўйі / шобéсте прожúли ш'і зо сто рóкиў / Фáйно д'іковáт' / абéсте ї ви прожúли.*

ЧЄ́ЛІТЬ, -ді – *зб.*, *рідко*, *заст.*, жінки, дівчата; жіноцтво; члени сім'ї – особи *жін*. роду: *Ч'éл'іт' увихáласе / подавáла на стúў; Л'ýде пишлú ў хáту / а ч'éл'іт' когóс доч'éкувала / аґ'і́мої / хтó би то такúї важнúї мих бýти? / йа ни ўздр'і́ла / з:а парканá зле бýло вúтко / а менé корт'і́ло знáти / бо йéк такé пропустúти? / Алé йістé пропустúли / і йеґ ви до такóго моглú допустúтисе? / Тажé дóки поб'і́гла ў хáту шош кúнути на плéч'і / то ўже бýло по ўс'óму / Мої шо шкодá.*

ЧЄЛЛЕНЄ́К (ЧЄРЛЕНЄ́К), -іки́ – *згруб.*, червонощокий: *Ік вит прирóди ч'ел:ен'éк / то дóбре / а цес / вид гор'івóк / Та цес / л'ýпко / ни ч'ел:ен'éк / а скóро син'éк бýде / до цéго їде / ти ни вúдиш; Ад'і́ йек отóї ч'ерлен'éк / хол'éра / ногáми переберáйі / музикáнти лиш прóбуйут / ш'і рúўно ни заїгрáли / а вин ужé нóги розигр'івáйі.*

ЧЄЛЛÉНИЙ (ЧЄРЛÉНИЙ) – 1) червоний: *Йе ч’ел:éна бавéнка ĭ жóўта / тоб’і́ стáне вúк’ін'ч’іти кантúўку / то нибогáто се лишúло / ану́ покажú*; *Ч’ерлéниĭ свúдер / ч’ерлéна пол'ітúка / але ў нас бúрше кáжут / ч’ел:éниĭ / бо так лéкше / так ґу́би хóч’ут се складáти; У Т'у́дев’і кáжут / ч’ел:éниĭ / ч’ерлéниĭ / алé абéз знáла / шо ч’ел:éниĭ мáйі трóхи úнчиĭ вúт':інок / ік ч’ірвóн:иĭ / хот' дл'а багат'óх / то йе однó і т:о самé*; 2) червонощокий: *Такúĭ ч’ел:éниĭ ґу́цул / у капел'у́с'і с пáвами / у сардаку́ / буў на тих завóдинах / з нáшоў Мар'і́ч’коў хот'і́ў говорúти / áле ўна т'ікáла / казáла / шо ф’іксач’і́ў ни л'у́би / таĭ бéс'іда ў нéго заду́же солóтка бу́ла / гаш прúторна.*

ЧЄЛЛÉНИЙ, ІҐ (ЇҐ) ГРАНЬ – дуже “чєллениї”: *То і жинкú дес мóжут соб’і́ пóрц'іĭу перепустúти / ни лúш ч’олов’ікú / ад'і́ Івану́ш’:іха вúпила бу́ла напéрсток ру́му / таĭ ад'і́ ĭкиĭ цв’іт дистáла / Вáс'ко здéлеку прийі́хаў / прив’і́с фл'éшку / ўс'ім потрóшеч’ки уд'і́л'уваў / і йá смих покуш’іла / то н'іхтó ту́тки тóго ни пиў / і шо / дру́ґ’і вúпили / ĭ по них ни вúтко / х’ібá лиш т:о / шо повесел'і́л'і стáли / а ўна стáла ч’ел:éна / іґ гран' / там ц'áпка бу́ла / алé / вúдите / йек йійі́ імúло; Орúс'а йа бих ни сказáла / шо йе ду́же ўстидлúва / ум’і́йі дéколи так витпов’і́сти / ік старá ґаздúн'а / алé онóгди прийшóў буў Івáн Фед'і́ў / зач’éў шош жертувáти / то ўна так се заўстидáла / ци се ўсéрдила / шо стáла ч’ел:éна / іґ гран' / ш’і смих такóў йійі́ ни вúд'іла / ўдéрили / вúтко / так тот'і́ словá ў лицé / шо ўна гаш се обм’інúла / іґ би самá цисé ни вúд'іла / то бих ни пов’і́рила / Ну та бо вин дéколи нифáйне шош зач’інáйі / то бáт'ар / стáршиĭ пáрубок / з ним д'і́ўч’ін'і тре: дóбре се держ’éти / бо кудá гаткú ў голов’і́ ідýт / т:о лáким і так говорúти / а ўни ў нéго дéколи ни тудá завертáйут / гет ни тудá.*

ЧЄЛЛЕНИ́ТИСЕ – ставати “чєлленим”: *Йа знáйу / шо ўперéт жинкú ч’ел:енúлисе кукур'і́ч’коў / прáўда / ни ўс'і / а тепéрки йе л'у́брики / за ц:е ни тру́н:о / купúў соб’і́ / таĭ мал'у́йіс:е / лúц'а так’і́ стайу́т / ік у гор'éч’у днúну / ци йіґ би ч’ігóс вúпиў до апетúту; У мéне / Йілéнко / тúски / м’ін'і́ ни тре: ч’ел:енúтисе / ўно самó стайéц:е / дéколи хóжу такá / іґ би хтос фиĭст поўб’іĭмáў / ци іґ би вúтр'іс у данцú / шо ўже гаш ни гóден стойéти / áле шо / то ц'в’іт у лицú фал'ч’éвиĭ.*

ЧЄЛЛЕНІ́ТИ – червоніти: *Ти д'і́ўч’іна / і мáйіш фáйно ходúти / ти знáйіш / йек / Бабó / йа ўже сто рас цисé ч’у́ла / ви кóждиĭ рас накáзуйіте / То ни зашкóди / йа каў / абéс памн'ітáла / абú нам ни прийшлóсе за тéбе ч’ел:ен'і́ти / Ну а йа шо / малéн'ка? / Вýĭнина Мару́с'а такóш ни бу́ла малéн'ка / алé ад'і́ шо погóстила*; *Устидáйусе тúл'ко прáвити за сметáну / наĭ бу́де / шо ўна дóбра / попускáйу / ни хóч’у ч’ел:ен'і́ти / бо ў л'удúĭ грóшиĭ*

нимá / *Нимá / алé ўни хóч'ут дóброго / ни ĭдут до тих / шо тáно продайýт / хóч'ут дóброго і тáного*.

ЧЄЛЛЕНÓ (ЧЄРЛЕНÓ) – *присл*., червоно: *Кругóм ч'ел:енó / ч'іч'кú росцвúли / йе / прáўда / ĭ б'íл'і п'івóн'ійі / корч' ружéвих / алé наĭбúрше / ч'ірвóн:их /Алé йек унú пáхнут / іґ би то мих тóго вóздуху ў шош набрáти / у ĭкус фл'éшеч'ку / і сховáти / Йо / пронадúбйі / і тогдú / іґ сн'ігú по вúкна заметýт / а ти би тогдú по крúс'ц'і соб'í лиш пускáў у хáту веснú / ци кавáл'ч'ік л'íта / И:ĭ / Гóсподи / пустé говóримо / бо то кóжда порá мáйі свойé / тáк'ік у жит'ý / на ўс'о св'ії ч'ес / áле поговорúли / таĭ дóбре / абéсте здорóв'і бýли / шо ми так фáĭно пожертувáли / Абú ĭ ви здорóв'і / Паз'ýн'ко.*

ЧЄ́ЛЮСТИ, -ив – отвір хлібної печі; склепіння печі: *У ч'éл'ус'т'ах гор'íла вáтра / лиш се розгорáла / бо нéн'а лиш пéрет' цим наклáла / а йа тáси вимáс'т'увала / прир'іхтóвувала ус'ó.*

ЧЄМ – *незм*., ніж: *Крáш:е помоч'í / ч'ем давáти пус'т'í порáди* / *ўна кáже / шо ни р'íўн'і р'іткú / ну а ти стан' отýт / кóло мéне / таĭ покажú / ік'í ўни мáйут бýти зарúўн'і / с цéго бýде толк / а с пустúх порáт / ікúĭ?; Ч'ем за кóжде йа мáйу б'íч'і ĭ дивúтисе / ци кýри ни пóрпайуц:е у гр'іткáх / то ци ни л'íпше загородúти йім судá дорóгу? / сат велúкиĭ / йім йе де розвернýтисе / то ни б'ідá / йа йіх кýр'іч'у гóрд'іс'т' цим ни зад'íну* / *і йіх ни понúжу*.

ЧЄМ БИ́РШІ ДІ́ТИ, ТИМ БИ́РШІ КЛÓПОТИ – кількість проблем, які необхідно розв'язувати батькам, зростають із віком дитини: *Онóгди йíду на рóвер'і / а ĭкиĭс малúĭ м'ін'í ч'ут' ни пит колéса ĭде / йа йімý каў / л'ýпч'іку / а ти ч'ó ни дúвис:е / кудá ĭдеш? / тоб'í шо / дорóги мáло? / а вин м'ін'í кáже / Йа ни Л'ýпч'ік / йа Шáша / то до ч'óго йа ц:е каў? / такá дитúна ш'і малá / ўна ни знáйі / колú кáжут / л'ýпч'іку / ўна ш'і ни хóди до шкóли / таĭ шó рóдич'ам? / абú буў здорóў / буў наĭíдениĭ / убрáниĭ / і ўс'о / пóки шо б'íгайі / та наĭ б'íгайі / / а ўже йік ме ходúти до шкóли / йік с'к'ін'ч'éйі наýку / о: / тогдú клóпотиў бýде дóста / с кóждим рóком бúрше / Так йе / кýмо / ч'ем бúрш'і д'íти / тим бúрш'і клóпоти / Йо / велúк'і д'íти / велúка гризóта / а йік мал'í / малá / то ш':е ни так нéн'а пок'íйна казáла / Мал'í д'íти ни дайýт спáти / а велúк'і / жúти / бигмé / прáўда / і то велúка.*

ЧЄМБÓРШЕ – *присл*., якомога швидше; якнайшвидше: *Пос'в'íтили бéч'ку / таĭ кóждиĭ ч'ембóрше поб'íх з неў тхáт'і / бо ни годúц:е ў такúĭ ден' робúти ік'íс повертúнки / ц:е ўс'і знáйут; У мéне Івáна гаш такóго ни бýло / Слýжба / а потóму пишлá смих ни цвúнтар' / таĭ тхáт'і / бо дé йа хóч'у кудáс ітú / витшукóвувати ĭкúхос Іванúў? / м'ін'í цéго ужé се ни хóч'і*

/ отаке́ / а йе / шо л'у́де ї́дут / с'в'іткýйут / таї́ наї́ бу́де / і йа колúс так робúла / а тепе́рки ў ме́не úн'ч'і гаткú / то йек хто / ад'і́ Мар'і́ка вуї́нина с це́р'кви ік вúї́шли / то ўна ни ставáла до бе́с'іди / бо кáже / ч'ембо́рше б'іжý / бо мáйу Івáна / таї́ знáйу / шо прúї́дут ї́ї́го́ купáти;

ЧЄМДА́ЛЬШЕ (ЧЄМДА́ЛІ) – *присл.*, далі (у часовому вимірі): *Се над'іва́ймо на кра́ш:е / але́ жит'е́ ч'емда́л'ше стайе́ ўсе гúрше / і ч'о́ то так йе? / хто м'ін'і́ го́ден на ц:е витпов'і́сти? / ге? / ч'о́ тúл'ко л'удúї́ вийіхáйі / дес ú нде шукáйі робо́ти ї кра́ш:ого жит'á? / ч'о́ ўно так мáйі бу́ти і колú цисе́ се с'к'ін'ч'е́йі / ге? / оц:е́ он:о́ тебе́ / М'і́с'ку / питáйу / бо ти ўч'е́ниї́ / поїсні свóму вуї́кови / мо́же / йа ч'ігóс ни розум'і́йу / а ти роска́жеш / і м'ін'і́ стáне ле́кше.*

ЧЄМ (ІК) ІТИ́ (ГОВОРИ́ТИ ТА ІН.**), ЛІ́ПШЕ (КРА́ШШЕ) (БИ)…** – перш ніж (як) іти (говорити та ін.), краще (варто, треба би)…: *Ч'ем отáк н'ійе́кої́і ї́ти / кра́ш:е сид'і́ти до́ма / ї н'ікýда ни рúпатисе; Ч'ем отáк блавýч'іти ч'ес / кра́ш:е вúспатисе / с то́го хот' ко́рис'т' ікáс бу́де; Ч'ем л'áпати ї́ї́зикáми / л'і́пше би бу́ло / іґ бе́сте за д'ітмú подивúлисе / унú тач'е́йуц:е ў грузú / а ви балач'кú проваáдите; Паўл'і́ / ч'ем мáти ў хáт'і б'ідý / то л'і́пше сам'і́ї жúти / вин пúе / то нашо́ м'ін'і́ с такúм се зїйе́зувати? / соб'і́ кло́потиў на го́лу наберáти.*

ЧЄ́МНИЙ – чемний; скромний, послушний: *Д'і́ўч'іна ни знатú їка ни йе фáї́на / áле ч'е́мна / за ц:е йа ґерентýйу / а хлопч'і́ш'і наї́ дúвиц:е / ци ї́ї́мý се ўдайе́ / квáпитисе нимá кудá;Ус'і́ каўт / ч'е́мниї́ / ч'е́мниї́ / а цес ч'е́мниї́ ад'і́ шо пот'е́кнуў зробúти; Ч'е́мн'і / фáї́н'і сус'і́ди / а вирива́йуц:е питú на Мо́ч'іру / на ч'ужé / ї́ї́м сво́го замáло.*

ЧЄ́МСАНИЙ – *дієприкм.* від ЧІМСА́ТИ: *Вишн'і́ ч'е́мсан'і / тепе́рки тре́ба ўс'о лúс'т'і с кошел'á повиберáти / ти шо? / ни мих фáї́но урвáти? / та ўни ден' отáк постої́ýт / і шо́ з них бу́де?*

ЧЄМ…, (ТО) ТИМ… – чим …, тим: *Це до́бре / шо Фед'о́ тоб'і́ помо́же / бо ч'ем бо́рше цисе́ се ско́си / тим л'і́пше бу́де / то дни гор'е́ч'і / таї́ до нед'і́л'і с'інце́ / ік пúде до́бре / мож бу́де скúдати; Ти самá / Ї́ле́нко / знáйіш / шо ч'ем бúрше ми сего́н:е ўсапáйімо / то тим ме́нче лúшец:е на зáўтра / ї мо́же нáв'іт' так се стáти / шо зáўтра до полýн':а ус'о́ се зро́би; Ч'ем бúрше дитúн'і потурáйіш / то тим бúрше унá ме тоб'і́ на го́лу с'ідáти / того́ ус'о́ ўм'і́ру мáйі бу́ти / дес попускáї́ / але́ ни так / шо тикú гет / ни ўрас по ї́ї́і мáйі бу́ти; Ч'ем ти кра́ш:е до л'удинú загово́риш / то тим фаї́н'і́ш:е ї́ї́і ме хот'і́тисе тоб'і́ витпов'і́сти / унá потомý мо́же забу́ти / за шо́ ви говорúли / але́ йе́к ви говорúли / цисе́ ўна ме памн'ітáти / бо таке́ се лиш'е́йі надо́ўго / а йе / шо ї наўрáс; Ід'і́м / ч'ем ско́рше вúї́демо*

/ тим скóрше доберемóсе; *Тажé кóждиї знáйі / ч'ем бóрше завеснувáти / тим л'і́пше / А дé йіс такé ч'ýла? / йа знáйу / шо квáпйін'і ни ўрас на рýку ґазд'і́ / такé самé і з веснóван'ім / а йік ти знáйіш л'і́пше / то робú соб'і́ / йек хóч'іш; Ч'ем скóрше прúйде веснá / надúйде теплó / тим мéц:е мéнче трáтити дроў / у кráйниї хáт'і мош бýде тогдú ўзагал'і́ ни клáсти вáтру / а ў циї / шо спимó / лиш нáнич'; Ч'ем здоров'і́ш:иї у хáт'і вóздух / тим лéкше спáти / тогó йа рóбйу л'уфтú*.

ЧЄМ (ЧІМ; ІК; ЇК) ТОТ (ТОЙ) – ніж (як) той: *Алé мýсиш вúзнати / шо цес рускáл' набогáто лéкшиї / ч'ем тот / шо йіс ним копáла / тогó йа просúла / цес берú / а ти ни хот'і́ла / Мамó / а йа вúтки знáла? / рускáл' ік рускáл' / уз'éла тот / шо буў блúш:е; Наї бýде / шо хóч'і / алé йа казáла ї бýду казáти / шо цес хлопч'і́ш'і крáш:иї / дол'ýдн'іш:иї / ч'ім тот пидгор'éнскиї / цес і робúтниї / і заговорúти ўм'і́йі / і весéлиї / а тот ікúїс писнúї / алé це йá так дýмайу / а д'і́ўч'іна наї соб'і́ дúвиц:е / шобú потóму ни банувáла; Ц':і бисáґи мéн'ч'і / ч'ем тот'і́ / ц':і ни гóпайут по однóму м'і́сци / ўни спрúтишн'іш':і*.

ЧЄ́МХАНИЙ – *дієприкм*. від ЧІМХА́ТИ: *Оц:é ч'éмхане дéрево / вúдиш / ікé ўно? / хто / верé / тýтки ч'імхáў? / ад'і́ кúл'ко прýт'а се лишúло / і шо тепéрен'ки с цим робúти?*

ЧЄН ЧЄ́НОМ – як слд, як повинно бути: *У хáт'і ўс'о / ч'ен ч'éном / нимá до ч'óго рýки доклáсти / таї понадв'і́р'у вúк'ін'ч'іно / Ну бо ни кóждиї мáйі так'і́ зáўт'іки / Мар'і́ / Каў вам / тýтки ни лиш зáўт'іки / тре: ш'і мáти гóлу / йек роспор'ідúтисе нúми*; *Ік слабúї / Івáнку / то кóло хáти ни гóн:о бýти ч'ем ч'éном / бо ўс'о хóч'і рук / увúхан'а / ти гадáйіш / шо йа ни вúжу / кúл'ко тих роботúї? / і шó би се здáло наїпéрше зробúти? / алé шо / зáким ус'ó мáйі зач'ікáти / бо йа ц':і роботú нарáз'і лиш у гаткáх перерóбйуйу / ус'і́ до однóйі / а йік подýж'ійу / то ўже порáд'усе з нúми / котрý бóрше робúти / а котрúї / ни квáпно*.

ЧЄ́ПНУТИСЕ (ЧІПНУ́ТИСЕ) ЗА СЛО́ВО – мати претензії до когось за висловлену ним фразу, виявляючи у певний спосіб своє незадоволення: *Дитúна шош говорúла / таї сказáла / шо вýїна погáна / а ўна цисé ўч'ýла / ч'éпнуласе за слóво / зач'éла казáти / шо ми тотó ў хáт'і говорúли / бо вúтки би дитúна знáла? / шо ми ни рас кисточ'кú перемéл'ували / і їйі / ї дон'ц'і́ / а дитúн'і пйет' рóкиў / йек ти з неў / бóж'а жúнко / мóжеш рóзум накладáти*? / *сказáла / бо сказáлосе*.

ЧЄР, -у – рідка страва (приготовлена здеб. з кукурудзяної муки: в окріп, помішуючи, вводять борошно і доводять до готовності): *Ч'ер ш'і тéплиї / долúї молокá / та наї д'íти йід'ýт* / *унú ґр'íсику ни хóч'ут / а цисé*

л'у́бйут; *Запа́р' оци́м ч'е́ром кон'уши́ну ота́м у ведр'і́ / таї двеч'і́ру ни бу́демо сви́н'ам вари́ти; Ік сви́н'ам р'іхту́йут / то ч'ер з ґри́су ци комб'іко́рму / уперéт комб'іко́рму ни бу́ло / але́ ч'о / мош і кукуру́дз͡ґіну муку́ бра́ти / але́ йіи шкода́.*

ЧЄ́РВА, -и – *зб.*, личинки бджоли: *Гаї диви́се / з оцéйі ч'е́рви бдж͡ж'о́ли ви́ростут / хот'і́ў йіс ви́д'іти / то ма́йиш / диви́тисе.*

ЧЄРЕВА́ТА, -ої – *згруб.*, занадто повна; вагітна: *Га́н'а зно́ў ч'ерева́та / ме ма́ти тре́того хло́пц'а / А ви́тки ви зна́йіте / шо ни д'і́ўку? / По ниї ви́тко / подиви́се іке́ ч'е́рево / таки́ї ч'уплач'о́к се зробиў/ а йіґ д'і́ўка / то йна́кше / таї по твари́ ви́тко / д'і́ўка красу́ ма́мину пйе / а хло́пец йійі́ додайе́ / И:ї / хто ў таке́ в'і́ри? / ки́л'ко йе / шо пока́зуйі одно́ / а при́їдец:е / а то т:о / шо Бох даў.*

ЧЄРЕВА́ТИЙ – *згруб.*, те саме, що КАЛЮХА́ТИЙ: *Худо́му зле / а́ле ч'ерева́тому ш'і ги́рше / вин / сара́ку / пе́рет' се́бе но́си таке́ ч'е́рево / йік пу́т'н'у / ад'і́ Никола́ї / то́ дес нилéхко йіму́.*

ЧЄРЕ́ВЕ́Ц, -вцу (-вцу) – вид бур'яну, мокрець: *Бур'іни́ ни йе ду́же вели́к'і / а́ле оце́с ч'ере́вец ду́же при́криї / ік йіго́ ни ви́полоти / то вин бут' шо пригн'і́ти / ни пусти́ ў рист / бо сам росте́ ч'і́пко до земн'і́ ї ми́жи собо́ў; Лише́н' шо повимика́ла череве́ц у гр'ітка́х / ни зна́йу / йек по и́нчому вин се назива́йі / В'ід'і́ / мокре́ц.*

ЧЄРЕВИ́К, -а – черевик: *Йе́к ти / па́рупч'і / ки́нуў ч'ереви́ки? / сам покла́деш на м'і́сце ци помоч'і́ тоб'і́? / то ч'о́ ўни так'і́ роски́дан'і / іґ би куда́с ма́ли б'і́ч'і? / ге? / кажи́ м'ін'і́ / ч'о?; М'ін'і́ се ви́ди / шо ц':і ч'ереви́ки роспаро́ван'і / на одну́ но́гу / йо:і / ану́ко диви́се / шо ми прине́сли тха́т'і.*

ЧЄРЕВИ́ЧЬОК, -чька – черевичок: *Дити́на ско́ро вироста́йі с ч'ереви́ч'киў / того́ каў / бери́ оц':і́ / ни́шка ў мо́го ўже велич'е́н'ка / а тво́му акура́т бу́дут / ад'і́ ік'і ўни тепл'у́с'к'і.*

ЧЄ́РЕВО, ІК (ЇК) БУРДЮ́К – *згруб.*, про дуже великий живіт у когось: *Ч'е́рево ў не́го / йіґ бурд'у́к / таке́ / іґ би удну́ биса́гу витпоро́ў / наби́ў йійі́ ч'е́мос / таї прикла́ў спере́ду / мої / йе́к таке́ пе́рет' собо́ў носи́ти? / та роб'і́т шош / ме́нче сали́ў йі́ште / бо ґваўт.*

ЧЄРЕДІ́ННИЦЯ (ЧЄРЕДІ́ЛНИЦЯ), -і – згідно з вірув., відьма, яка відбираї в корови молоко: *Уна́ гово́ри у шти́ри доро́з'і / йа за тоту́ бе́с'іду ни витпов'іда́йу / а́ле т:о / шо сказа́ла за ч'еред'ін:ицу / іка видибра́ла бу́ла ў коро́ви молоко́ / то пра́ўда / не́н'а м'ін'і́ т:о саме́ роска́зувала; Коро́ва здоро́ва / фа́їно / н'іўро́ку / дава́ла молока́ / а тут / ік прит':е́ло / ра́но пага́р' нац'е́ркала / ў полу́н:е / так са́мо / йо:ї / а шо́ ц:е ста́лосе? / а пото́му мене́*

йіґ би обу́хом хтос удѐриў / йѐк шо? / ч'еред'і́лниц'а видберáйі / дес пóдес такé трафйѐйіц:е.

ЧЕ́РЕЗ (ПО́ЧЕ́РЕЗ) "НИ ХО́ЧЮ" (ЦИ "НИ МО́ЖУ") – вислів викор. у ситуації, коли мовець підкреслює: необхідно зробити щось, незалежно від бажання і можливостей діяча: *Доробúласе до тóго / шо рук ни ч'у́йу / áле му́с'у / ш'і би полúх перевернýти / бо шкодá / ч'ѐрез ни хóч'у ідý / бо каўт / шо зáўтра дош' бýде / а так / вúсохне / згребý / а копúцу накрúйу / таї спок'íі голов'í.*

ЧЕ́РЕЗ (ПОЧЕ́РЕ́З) РАС – не дуже часто: *Молод'í прихóд'ут / помогáйут / ад'í барабу́л'і вúсапали / с'íно помоглú робúти / алé тепéрки мéнче / ч'ѐрез рас / бо дитúна малá / і нимá на кóго лишúти.*

ЧЕРЕП'Е́НИЙ (ЧЕРЕП'ЇНИ́Й) – глиняний: *На С'в'ітúї Вéч'ір / ік лáгодимо веч'éр'у / то на стиў д'éд'а занóси с'íна / отáви / такóйі / шо пáхне / накривáйімо стиў б'íлим óбрусом / а ўжé тогдú ў ч'ерепйѐних мискáх кладемó ус'ó / шо трéба / пшенúцу / шу́хи / п'іс'н'í гóлупц'і / так / абú вúйшло дванáц':іт' мисóк з ус'ѐким писнúм / áле к'íл'ко вúйде / то ни йе наїпéрше ў цéму ўсéму / голоўнé íнче / ти хóдиш до цéр'кви / таї знáйіш / за шо йа говóр'у / так ци н'і?*

ЧЕ́РЕС, -а – *рідко*, *заст.*, широкий шкіряний пояс з кишеньками й багатьма пряжками: *Бáт'ко Андр'íі / йік ходúў с плóтами / то ўберáў ч'ѐрес / і тв'íі тáто / колú робúў у л'ісоспл'áв'і / такóш маў ч'ѐрес / йа памн'ітáйу / а тепéрки тот пóйіс дес на под'í / вин йе.*

ЧЕРЕШНИ́ВКА, -и – *рідко*, горілка з черешень: *К'íл'ко жийý / ни ч'у́ла / шобú хтос робúў ч'ерешнúўку / цéго ни бу́ло / тýтки бúрше вúна прахтику́йут / прúм'іром / позич'нúк / áле дѐхто рóби сливов'íцу / вишнúўку / ц:е йе / ч'у́ла смих / а наїбúрше / вúна з йѐблук.*

ЧЕ́РІНИЙ – брудний, каламутний (про воду): *Ч'ѐр'іна водá мóже бу́ти ў р'íц'і / колú гор'іш':áми бу́ли плóви / áле ў Т'у́дев'і бúрше кáжут / такá / йік ч'ер / ду́же каламитнá / отáк кáжут.*

ЧЕРІ́П'Е, -я – *зб.*, *згруб.*, глиняний посуд; черепки побитого посуду: *Ужé дóста тóго ч'ер'íпйа / ни купу́ї бúрше / х'ібá от:у́ малéн'ку мак'íтер'ку / бо нáш'а завелúка / а цис'á дел'ікáтна / х'ібá лиш йíі; А ц:е шó за ч'ер'íпйі / вúтки ўно се ўз'ѐло? / хто тýтки так фáйно поґаздувáў / і ни зам'íў / ни забрáў тотó / шобúх ни вúд'іла? / Йек хто? / кит / напéўно / скак / таї мúска се розбúла / Та вин сегóн:е ў хáт'і ни буў / вин надвор'í / у кýхни ноч'увáў / А мóже / заб'íх буў?*

ЧЕС, -чісý – 1) певний період, відрізок часу: *Так'í ч'ісú настáли / шо мус трóхи терп'íти / опходúтисе на мéнчому*; 2) пора: *Ужé ч'ес корóву*

пускáти / а йа бéс'іди провáд'у / аг'і́наце; Ч'ез би женúтисе / Ївáнку / Та ч'ез би / алé шо / ік ни наїшóў тотý / шо мáйі бýти мойá / шукáйу / вўіку; Скóро по полýн':у / ч'ес б'іжúт / ми сегóн:е шош се прибарúли з ўідóў; Тогúт у цеї ч'ес ми ўже бýли скúдали с'і́но / а сегóроку трóхи припизнúлисе / То ни ми / то вéремн'і припизнúлосе.

ЧЄС ВИТ ЧЄ́СУ – через певні інтервали: *Ч'ес вит ч'éсу подúўуйуїсе / шобú молокó ни з'б'і́гло / а йа пúду полúх перевéрну; Ч'ес вит ч'éсу на нéго шош нахóди / і вин тáк'ік заперáйі свойý бéс'іду / н'іскúм ни хóч'і говорúти / йа се догáдуйу / ч'ó ц:е на нéго нахóди / алé ї вúду ни подайý / ни хóч'у л'і́сти ў дýшу / раж'éти ўійі́.*

ЧЄС НА МІСЦИ НИ СТОЇТ – зі зміною часу все змінюється: *Ч'ес на м'і́сци ни стойі́т / ти ни гóден ўігó тогдú застановúти / ік тоб'і́ дóбре / вин соб'і їде / тáк'ік мáйі ітú / а ўіґ зле / т'éшко на душú / то такóш ни гóден ўігó потрýтити / шобú бóрше ўшоў / лиш т'і́ши т:о / шо ўс'о переходóве / н'іч'ó в'і́ч'ного нимá / і ўéґ би тоб'і́ ни бýло гúр'ко / унó минéц:е / отáк соб'і розгадáйіш / таї стайé весел'і́ш:е; Мамó / тажé ч'ес на м'і́сци ни стойі́т / ви сам'і́ так кáжете / і ч'ос тепéрки се дивýйіте / шо ўнук так вúгут'іў / шо ўже вúш:иї вит свóго тáта / таї рахýїте / шо йа такóш ни йе молодéн'ка / м'ін'і́ ўже скóро п'ідис'éтка / ви шó / забýли? / а це ўже такúї ч'ес / шо с торгúў повóлен'ки се вертáйут / ш'і ни геї квáпйуц:е / ш'і ни йе дýже пúзно / алé ўже пополýн':у / Ну та ти так говóриш / іґ би по пúсаному / То ни йа / то мойі́ рокú так заговорúли / ўім се схот'і́ло вúговорити.*

ЧЄС НИ ЧІКÁЇ – необхідно поспішати, щоб реалізувати задумане: *Ч'ес ни ч'ікáйі / навес'н'і́ кóжда днúна дорогá / то ўкиїс дóбре буў сказáў / шо вес'н'інúї ден' рик гудýйі / і тикú гудýйі.*

ЧЄС ПОКÁЖЕ – з'ясується щось у майбутньому: *Ч'ес покáже / хто буў правúї / уздрúц:е потóму / áле то ўже / в'ідéї / бýде запúзно; Івáн'ч'іку / ч'ес покáже / йек сегóроку ўрóди / ш'і подúвимосе / ўка бýде веснá / бо ї вит цéго богáто залéжи / алé йа знáйу / ч'ó ти се питáйіш / ти спасиўкú л'ýбиш / тогó се допúтуйіш / Йа і мерел'óв'і л'ýбйу / і серциўкú / б'і́л'і і ч'óрн'і серциўкú / і ч'ірвóн':і / так'і́ / ўік у бáби / óзму ў рот / а ўни лиш ґут' ґут' ґут'; Марýс'ко / ч'ес покáже / йек у них складéц:е жит'é / напéрéт нимá ч'о задýже розбеспéч'уватисе / алé в'і́римо / шо ўс'о мáйі фáйно се складáти / і ўни мáйут розум'і́ти / шо тре: докладáтисе обóм / шобú жит'é бýло р'éдне / таке́ / ік се налéжи.*

ЧЄ́САНИЙ – *дієприкм.* від ЧІСÁТИ: *Головá ни ч'éсана / такá / ўік у тóйі бáби / шо в'і́ч'но на ґал'éр'іўах сидúт / Йа знáйу / за кóго ти кáжеш /*

то ўс'і бабú с такúми гóловами / ни дýмаї / шо у котрóйіс л'і́пш'а / áле лиш то / шо тотá бáба бес фýстки на ґал'éр'іўах се вигр'івáйі / а дрýг'і / ў фусткáх / ни хóч'ут л'уфтувáтисе / То ни тогó / шо ни хóч'ут / так здáўна вéдец:е / шо бáба мáйі бýти ў фýс'ц'і / нáв'іт' коло хáти ходúти простоволóсиї ни вóл'но / И:ї / тепéрки кóждиї хóди / йек йімý се ўдайé / таї наї хóд'ут / ч'ó мáйут пáритисе? / ад'і́ йа зáрас такóш пúду бес фýстки / ог:ó / абú тúл'ко б'ідú бýло / йік оц:é / наїшлú ч'ем журúтисе / Та ти ш'і ни гет бáба / ти блúш:е до молодúц.

ЧЄ́СНИЙ – чесний; шанований, поважний: *Івáн Петрúшин / то ґаздá буў / ч'éсниї ч'олов'і́к / ад'і́ м'ін'і́ / ўдовúци / ни побойéўсе позúч'іти грóшиї / дрýг'і витказували/ а цес / н'і / дóки жúти бýду / цéго ни забýду / бо мих подýмати / а шо / йік унá ни вид:áст? / грóш'і пропáдут / і шó з бáби / одовúц'і / óзмеш? / вúтки ўна гóн:а вид:áти? / а то їшлóсе за велúк'і грóш'і / на вес'іл'é дон'ц'і́ / вúтко / так дýмали тот'і́ / шо м'ін'і́ витказáли / а цес нич'ó ни казáў / лиш се запитáў / кúл'ко вам трéба? / Гóсподи / йé ш'і на св'і́т'і так'і́ л'ýде.*

ЧЄ́СОМ (ЧІСÓМ) – інколи; іноді; деколи: *Йа ч'éсом се задýмуйу / ч'о то / верé / так йе / шо ти хóч'іш комýс зробúти йекнаїл'і́пше / а ўно ни ўрас вихóди / Ну та бо то стайéц:е так / йек мáйі се ставáти / і ти н'іч'ó ни посýнеш і ни зм'і́ниш / так / йек тоб'і́ се хóч'і / унó соб'і́ самó знáйі / йек мáйі бýти; Та йек колú / Мар'і́ч'ко / ч'éсом у нед'і́л'у їду до цéр'кви / побýла на Слýжб'і / вертáйусе соб'і́ / таї рáда / шо пишлá / бо йік ни пúду / то нед'і́л'а м'ін'і́ / ни нед'і́л'а / страшнó дóўга / і йа ни знáйу / де себé д'і́ти / ну алé так / бýла / таї дóбре / а йе такé / шо йа на Слýжб'і / а зо мноў шош такé зач'інáйі се робúти / так м'ін'і́ стайé лéхко на душú / шо гаш плáкати се хóч'і / л'ітáла бих / іґ би мáла крúла / то ни ўрас такé се стайé / р'і́тко / дýже р'і́тко / і ти ўже тогдú úн'ч'а тхáт'і вертáйіс:е / ї по úнчому дúвис:е на с'в'іт / скажú м'ін'і́ / шó ц:е такé і вит ч'óго ўно залéжи?; Ч'ісóм і йа мóжу вóркнути / ік шош м'ін'і́ се ни ўдайé / ік вин рóби тотó / шо йа ни л'ýбйу / алé йéк у нас кáжут? / ч'ішú д'і́т'ка за шéрс'т'у / таї л'і́пше бýде / оц:é соб'і́ нагáдуйу / таї м'ін'і́ попускáйі / а дéколи нáв'іт' самá до сéбе се с'м'і́йу / аг'і́ моï / та йа тикú розýмна / шо спускáйу на мéнче / ни дошýкуйу / шобú мойé звéр'ха бýло / бо зм'інúти ч'олов'і́ка ни гóден / а настрополúти прóтиў сéбе дýже лéхко*; *Ч'éсом і пишлá бихз дез бúрше мúжи л'ýде / áле кýтан'і / ўно надóўго ни пускáйі / і одúн хтос урáс мýси бýти кóло хáти; Ч'éсом нагáдуйу свóго бáт'ка / óч'і ў нéго бýли трóхи лупáт'і / гýби тонк'і́ / вóлоси ч'óрн'і / урáс робúў л'óки / штрамáк буў / постаўнúї / отáк зажмýр'у óч'і / і вúжу йігó*; *Ч'ісóм і йа воркот'ý / ік шош*

се ни ўдайе́ / ік ч’олов’і́к ни так ро́би / йеґ би м’ін'і́ се хот'і́ло / але́ мойе́ воркот'і́н'і переходо́ве / йа полего́н'ки / так нима́ / шобі́х ікє́с пога́не сло́во сказа́ла ч’олов’і́кови / таї̆ того́ ми́римосе / і вибач’е́йімо одно́ о́дному / ік шош ни так / бо йе́к іна́кше?; *Ч’ісо́м дити́ну ва́рто посвари́ти / або́ ї̆ да́ти по одно́му м’і́сци / ік до́бре сло́во ни дохо́ди*.

ЧЄ́СТА (ПРАВДИ́ВА) ГУЦУ́ЛСКА БЕ́СІДА – мовлення, що найповніше відбиває архаїчні риси гуцульського говору, передусім говірки села Тюдів: *Ч’е́сту праўди́ву гуцу́лску бе́с'іду тепе́рки р'і́тко де ўч’у́йіш / та шо деле́ко ходи́ти? / бер'і́м на́ше село́ / по да́ўному / і то ни гаш так / шобі́ ду́же / говор'ут лиш ста́рш’і л'у́де / а молод'і́ / на́в’іт' мойі́ д'і́ти / але́ ї̆к’і ўни молод'і́ / ік йім на́рик бу́де п’ідис'е́т' / це он:о́му / а дру́гому ни набога́то ме́нче / то за шо ми говори́ли? / ага́ / то ў них уже́ и́н'ч’а бе́с'іда / уни́ ўже ни ма́йут тако́го ч’ут':а́ до да́ўного сло́ва / ік йе ў ме́не ци у вас / М’іха́ / йа де́коли шош каў / а ўни се ди́ўйут / бо ни розум’і́йут / шо́ йа каў / таї̆ отаке́ / Та так / да́ўнойі ч’е́стойі гуцу́лскойі бе́с'іди с ко́ждим ро́ком ме́нче / на́в’іт' йа ло́ўйу себе́ на то́му / шо йа дес шош ота́к сказа́ў / а мойа́ не́н'а так би тото́ розверну́ла у дру́гиї̆ бик / шо йа пиў дни́ни пото́му сам до се́бе се с'м’ійу́ / ік нагада́йу / ад'і́ нида́ўно / йа буў у Нико́л'ц'а / мали́ї̆ набу́ч’:і к уни́ зроби́ли бу́ли / ну таї̆ тро́хи поси́д'іли / йа се збера́йу і каў / та́к’ік у нас се ка́же / абе́сте здоро́в’і бу́ли / шо мене́ так фа́їно приї̆ми́ли / абе́сте ў доста́тку і здоро́ўйі ш’і сто ро́киў прожи́ли / таї̆ тогди́ ўже / даї̆ Боже / цисе́ смих сказа́ў / а пото́му тики́ верну́ўсе / бо нагада́ў / йе́к мойа́ не́н'а каза́ла / аби́ вам у ха́т'і бу́ла масна́ і масне́н'ка ко́жда ли́жеч’ка ї̆ ко́жда кл'а́моч’ка / то ўни страшно́ се ўра́дували / се с'м’ійе́ли / мої̆ / каўт / так уже́ н'іхто́ тепе́рен'ки ни ўдаст сказа́ти / а ч’о́ масне́н'ка? / бо доста́ток / це ни так / шо лиш пи́сно йі́сце / а йе до́ста скоро́много / ту́тки / мо́же / і же́рту тро́хи йе / ни бес це́го / але́ тре: маї̆ гл'е́пше копа́ти / розга́дувати / а ч’о́ так говори́ли? / Ну а йа нагада́ла / йеґ д'е́д'а л'убі́ў каза́ти / Ік ти сам соб’і́ зро́биш наї̆ги́рше / то дру́гиї̆ / наї̆мле́ний / дл'а те́бе ро́би наї̆л'і́пше / бо вин се ни ква́пи / ўваж’е́йі на се́бе / Ої̆ шо пра́ўда / але́ цисе́ / Мар'і́ / сего́н:е ни ўс'і мут розум’і́ти / бо т:о / шо́ йа каў / тре: се диви́ти / йек тот'і́ слова́ заўйе́зан'і / і ч’о так / а ни и́нак се ка́же / бо йік диви́тисе лиш зве́р'ха / то ма́ло шо уздри́ш / бо голоўне́ тото́ / шо ўсереди́н'і сло́ва / усереди́н'і бе́с'іди*.

ЧЄ́СТА, ІК (ЇК) СЛИЗА́ (СЛОЗА́) – дуже чиста (про воду): *А́л:е вода́ / а́л:е до́бра / а така́ ч’е́ста / ік слиза́ / лиш т:о / шо пово́ли ка́пайі / але́ то варту́йі оту́тки пит скало́ў постойе́ти / ї̆ тако́йі води́ч’ки набра́ти; У циї̆ кирни́ц':і вода́ така́ ч’е́ста / ік слиза́ / побли́ску н'іґде́ тако́йі нима́ / лиш*

отýт / і н'іко́ли ўна ни замерза́йі / колú бес ни прийшо́ў / уна́ ўрас така́ / ци ўзим’і́ / ци ўл'íт'і / колú со́нце так пра́жи / шо гаш шкварч’е́йі / ї отогдú вода́ студе́на / вúпйіш / і сúли се прибаўйе́йут.

ЧЄ́СТА ЧЮДАСІ́Я (ЧЄ́СТЕ ЧЎДО) – ужив. для вираж. здивування з приводу чого-небудь: *Ч’е́ста ч’удас'і́йа / свин'а́ вúл'ізла з боло́та / а пйе́ний / упа́ў туда́ / і крич’е́йі / рату́їте; Ч’е́сте ч’ўдо / ану́ див’і́ц:е / йек кúтка гуду́йі ш’е́н'і / ўно мижú кот'е́тами ко́ло не́йі / і ўна ни видгон'е́йі / а та́к’ік рúн:а ма́ма йіму́; Ч’е́ста ч’удас'і́йа / малúї ш’і ни ўм’і́йі ч’іта́ти / але́ уз'е́ў кнúшку / во́ди па́л'цем і роска́зуйі ус'о́ т:о / шо там напúсано / Та бо вин ч’уў / йек йіму́ ч’іта́ли / і переймúў тото́.*

ЧЄ́СТЕ ПРОПАДЕ́НІЇ (ПРОПАДЕ́НІЄ) – великий клопіт; біда: *М’ін'і́ ч’е́сте пропаде́н'ійі с цим хло́пцем / н'іч’о́ ни хо́ч’і йі́сти / вига́дуйі шош / йа тото́ звар'у́ / а вин ка́же / шо ни таке́ / Ну та бо вин звик до то́го / шо йіму́ ма́ма р'іхтува́ла / а до на́шойі йідú низвúч’ниї / але́ ни жур'і́ц:е / Мар'і́ / ш’і ден' два / таї усмаку́йі / бо ч’о́ би йіму́ ни пишло́? / ус'і́ / хто суда́ прийіха́йі / каўт / шо йіда́ л'укс / ни гриз'і́ц:е / побу́де дитúна на во́здус'і / похо́ди ко́ло р'ікú / таї сам ме просúти йі́сти / йа таке́ саме́ ма́ла з уну́ками / ік тогúт прийіха́ли / унú ч’і́пси хот'і́ли / соло́тку водúч’ку / цукúркиў / а йа каў / н'і / це́го ў ме́не нима́ / ви соб’і́ мете́ тото́ пусте́ ў м’і́с'т'і йі́сти / ік вам ро́дич’і позвол'е́йут / а ў ме́не це́го нима́ / то прикинцú / йіх за ву́ха би буў ни вит':ігну́ў вид мúски / так шо ни жур'і́ц:е / мете́ вúд'іти / ч’е́рез ден' два ус'о́ се нала́годи; Аг’і́ / ч’е́сте пропаде́н'ійе / мойі́ ку́ри загоро́жен'і / а йа соко́т'у ч’уж’і́ / шобú ўни м’ін'і́ ў гр'ітка́х ни по́рпалисе / ни хо́ч’у с сус'і́дами зач’іна́ти / але́ прúйдец:е л'і́сти ў о́ч’і / бо смих ни найма́ласе до них на таку́ робо́ту.*

ЧЄ́СТИЙ, ЇК (ІК) РИ́ПКА – дуже чистий: *Дитúна така́ ч’е́ста / йік рúпка / тру ру́ч’ку / а ўна аж рипúт; Гаї ходú суда́ / йа тебе́ фа́йно скупа́йу / і меш така́ ч’е́ста ч’істе́н'ка / ік рúпка / ч’і́ч’іна д'і́ўч’інка бу́де / таї тогдú куда́с пúдемо.*

ЧЄ́СТО – *незм.*, чисто; акуратно: *Та ў ха́т'і ч’е́сто / ік’і́ пор'е́тки ви ш’і хо́ч’іте робúти? / ту́тки ґл'анц / А подивúсе на печ’е́ / тот'і́ горш’е́та / зба́н'ч’іки / ус'о́ тре: фа́йно вúполокати / бо йа йіх ни к’іва́ла спе́ред' Велúкон':а / бúрше до них ни бра́ласе / а ти йіх ум:úї / наї вúсохнут / і зноў туда́ поскладáйіш / йа л'у́бйу / ік та́мки шош отаке́; Вин хот' і сам жийе́ / жúнка ў не́го тогúт уме́л:а / але́ ч’е́сто хо́ди / фа́йно дúвиц:е за собо́ў / н'ібú вин ни гет сам / д'і́ти прихо́д'і / унú на бо́ц'і жийу́т / але́ вин ку́тайіц:е / і ўс'о / шо ко́ло ха́ти / то сам / лиш н'іўро́ку / низле́ де́ржиц:е М’іха́йло / каўт / шо нев’і́стка жмака́ти прихо́ди / ї б’ілúла пе́рет' с'в’е́тами / а так / ус'о́*

сам; Мару́с'ко / ік ро́биш / то ўс'о ч’е́сто роби́ / шоби́ на ку́хни ни бу́ла рос:и́пана мука́ / шобе́с ли́шку бри́ндӡи ота́к ни лиш’е́ла / бо йік смих утвори́ла две́р'і / то пизна́ла / шо на об’і́т бу́дут пирогі́ / до́ста бу́ло се подиви́ти на ку́хн'у / і ц:е мош бу́ло сказа́ти / таї сама́ йіс муч’е́на / Бабо́ / та йа лиш се ўч’е́йу / а ви таке́ ка́жете / тaжé ік йа роста́ч’увала к’і́сто / то мус бу́ло стилни́цу поси́пати муко́ў / того́ се рос:и́пало / йа ї так уваж’е́ла / Гаї н'іч’о́ / н'іч’о́ / до́бре / шо ўч’е́йіс:е куховáрити / але́ абе́с диви́ласе ус'о́ роби́ти ч’е́сто / фа́йно / та́к’ік ма́йі бу́ти.

ЧЄ́СТО (ГЕТ ЧЄ́СТО) – *незм.*, цілком, зовсім: *Миски́ поро́жн'і / д'і́ти гет ч’е́сто ўс'о повийіда́ли / ану́ко їди диви́се / накупа́лисе / вода́ з них ус'о́ повит'іга́ла / таї зголон'і́ли / ану́ко їди / мо́же / ш’:е ч’ігóс схо́ч’ут / пита́їсе / бо ви́д'іла / шо Лес'ко́ зазера́ў у бан'іки́ / іґ би шо / то усма́ш йім по йіч’ку́ / наї йід'у́т / шоби́ ни бу́ло / шо прийшли́ до ба́би / а ма́йут сид'і́ти голо́н':і / йа бих сама́ пишла́ се пита́ти / але́ му́с'у бо́рзо дойі́ти коро́ву / і так припизни́ласе на до́бру годи́ну / а на́ш’а Руж’е́на цисе́ ни л'у́би / мо́же ї ни припусти́ти молоко́; М’ін'і́ ч’е́сто переверну́лосе ў голов’і́ / йа гет забу́ла / іка́ сего́н:е дни́на / зибра́ласе пити́ до Йілач’е́хи / ўна проси́ла ґа́рч’ік молока́ / і ни ду́майу за т:о / шо ма́йі прийти́ ма́їстер / подиви́тисе на пйец / і тики́ бих бу́ла пишла́ / іґ би мене́ шош ни спамн'іта́ло / зач’е́ла розга́дувати / шо́ м’ін'і́ ни так / бо о́т'ік шош забу́ла ци зроби́ти / ци ўз'е́ти / а пото́му до ме́не дийшло́ / та куда́ йіс / л'у́пко / се зибра́ла / ік тоб’і́ тре: бу́ти до́ма? / куда́ йіс так се заўвиха́ла?; Ч’е́сто смих ста́ла дурна́ / ни зна́йу / кого́ м’ін'і́ слу́хати / Слу́хаї / Ори́с'ко / себе́ / прислу́хаїсе до то́го / шо ў те́бе ўсереди́н'і / таї меж зна́ти / шо роби́ти; Ч’іч’ки́ ў гори́ц:и ч’е́сто поўйе́ли / ми хот' і зве́ч’іра йіх полива́ли / але́ то́го / ви́тко / бу́ло зама́ло / бо йім таку́ гор'е́ч’у дни́ну т'е́шко ви́тримати / Ну але́ йек? / уде́н' / коли́ спе́ка / то ни ме́ц:е полива́ти / Йа соб’і́ ду́майу / шо до́с'в’іта мож би / то бу́ло би помич’не́ / уве́ч’ір ви́т'ігнути с кирни́ц'і води́ / ўна переноч’у́йі надвор'і́ / а ра́но тоў води́ч’коў пидли́ти / у ний м’і́с'іц' і зирнич’ки́ се ви́купайут / то ўна бу́де до́бра / мойа́ ба́ба таку́ во́ду ура́с худи́пц'і дава́ла*; *Йа ч’е́сто забу́ла / шо вода́ ў куле́ш’ін:ику ўже даўно́ бо́йі; Ч’е́сто ўйіва́йу ко́ло це́йі робо́ти / коби́бито так / ік у баїка́х / сказа́ў іке́с сло́во / і ўс'о само́ се зроби́ло / Це би мош / Паўл'і́ / але́ тогди́ би бу́ло ску́шно / без робо́ти жит'е́ би ста́ло нисмашне́ / а так / робо́та ни дайе́ упа́сти ў ле́жу.*

ЧЄ́СТО МИНА́ТИСЕ (ГИ́НУТИ, УМЕРА́ТИ ТА ІН.) – дуже переживати, пройматися чимось; хвилюватися: *Йа ч’е́сто мина́йусе / мало́го дотепе́рки нима́ / ўже де́с'іт' разиў мо́жно бу́ло верну́тисе / а вин пишо́ў / і пропа́ў / До́ц'у / таже́ н'ім туда́ / а н'ім наза́т / а о́ч’ір'ід'і за ўсим*

/ то йек вин го́ден бо́рзо верну́тисе? / ти бес сама́ бо́рше ни прийшла́; *Аг'і́ / йа ч'е́сто мина́йусе / ану́ш гор'е́ч'ка ў мало́го ни ўпа́де / то шо́ тогди́ / шо́ йа ма́йу ўноч'е́ роби́ти? / Го́сподеч'ку ми́лиї / поможи́ йіму́ ви́дуж'іти / о́зму соб'і́ ш'і се́реду / до пйе́тниц'і ш'і ї се́реду / лиж би Бох поми́х цисе́ перебу́ти; Йуц'ко́ ад'і́ йек б'іжи́т тха́т'і / бо йік йіго́ нима́ на т:у годи́ну / шо маў би бу́ти / то каўт / шо Мар'і́ка ч'е́сто мина́йіц:е / до́ўго ни ч'іка́йі / б'іжи́т йіго́ шука́ти / диви́тисе / де́ вин? / куда́ поверну́ў? / с ким заговори́ўсе / шо дни свойі́ забу́ў? / куле́шка сти́не / а йіго́ нима́ / то йе́к це так? / Ну таї шо́ ти зро́биш / ік ч'олов'і́к так пид:а́ўсе жи́н'ц'і / шо йіму́ гл'а́ба с ки́мос заговори́ти / посто́йіти / вин ік у во́їс'ку / му́си памн'іта́ти за дис'ц'іпл'і́ну; Ну та Митри́ха з':і́лабисе за рубе́л' / ч'е́сто мина́йіц:е / ік уч'у́йі / шо хтос та́нче шош купи́ў / ік уна́ / або́ доро́ш:е прода́ў / то жинки́ с'м'ійу́ц:е с це́го / ви́знали ц:е / таї беру́т йійі́ назби́тки / фал'у́ц:е при ниї / йек уни́ ў м'і́с'т'і до́бре скориста́ли / хот' то ни так / ад'і́ позаўч'е́ра Леси́ха на доро́з'і а́фини продава́ла / по п'ідис'е́т' пра́вила за л'і́тер / це така́ сере́дна ц'іна́ / а йі́йі сказа́ла / шо ц'іле́ ведро́ по с'імдис'е́т' прода́ла / ну то Митри́ха гаш обм'іни́ласе ў лиці́ / бо ўна по шиздис'е́т' продава́ла / йо:ї / а могла́ по би́рше*.

ЧЕ́СТО-ЧІСЕ́ННО – *незм*., абсолютно, зовсім: *Ч'е́сто ч'ісе́н:о смих забу́ла / шо за́ўтра Володими́ра / д'е́куйу / шо йіс нагада́ли / бо йа ма́йу Ула́дз'а здоро́вити / гаж двох / ш'і з'ет' йе / тако́ш Улад͡з'о.*

ЧЄСТЬ ЗНА́ТИ – дотримуватися правил співжиття, високих моральних норм: *Ґазда́ припро́с'уйі го́с'т'іў / заохо́т'уйі / шоби́ ўни сид'і́ли / набува́лисе / ки́л'ко йім се хо́ч'і / на т:о вин ґазда́ / а го́с'т'і / і на т:о ўни го́с'т'і / шоби́ ч'ес'т' зна́ти і розум'і́ти / йек йім вести́се.*

ЧЄСТЬ МА́ТИ МИ́ЖИ́ ЛЮДЬМИ́ – бути шанованою людиною; відчувати повагу інших: *Е́йде / та Іва́н за дон'ку́ ма́йі вели́ку ч'ес'т' мижи́ л'уд'ми́ / і то йе ш'е́с'т'і дл'а ро́дич'іў / це таке́ / шо йіго́ н'іч'о́ ни перева́жи / і ни го́н:о с цим риўна́тисе.*

ЧЕ́ТАНІ, -я – читання: *Це таке́ ч'е́тан'і? / йек так? / йа / стара́ ба́ба / л'і́пше вит те́бе ч'іта́йу / Бо ви ма́йіте окол'а́р'і / сам'і́ фали́лисе / шо ўни вам помич'н'і́ / шо у ўсе́му помога́йут; Ч'е́тан'і йіму́ мил'і́ш:е вид ус'о́го / на́в'іт' пи́ўки ни ду́же хо́ч'і йти с хло́пц'ами би́ти / на ро́вер'і йі́хати / ус'о́ ли́ше / лиж би ч'іта́ти*.

ЧЕ́ХАНІ, -я – *опредм. дія* ЧЕ́ХАТИ: *Пишли́ мало́го наї се перев'і́ри / бо вин ч'е́хайі ї ка́шлайі / а з мало́го ч'е́хан'а вели́ка б'іда́ мо́же се зач'е́ти / до́хтор' послу́хайі / таї ска́же шош.*

ЧЄ́ХАТИ – чхати: *Дити́на ч’ос зач’е́ла ч’е́хати / А ти посмотри́ нишки́ / ци ни студе́н'і / ік н'і / то н'іч’о́ страшно́го / Але́ ўч’е́ра ни ч’е́хала / мо́же / того́ / шо тут л'уфти́ се зроби́ли.*

ЧЄ́ХНУТИ – *докон. в.* стос. ЧЄ́ХАТИ: *Пра́ўду ка́жеш / бо йа ч’е́хнула / Хтос ч’ужи́ї / ни с Т'у́дева / це́го би ни зрозум’і́ў / це йа Мару́си каў / а ў сел'і́ де́хто в’і́ри у т:о / шо ік хтос шош роска́зуйі / ну / іка́с бе́с'іда прова́диц:е / і ў цеї ч’ес хтос ч’е́хнуў / с тих / шо та́мки йе / ну то це знач’е́йі / шо тото́ / шо гово́риц:е / пра́ўда.*

ЧІГО́ (ШО, ЄК) ЛИШ НИ…, А ТО НІЧЬО́ НИ ДА́ЛО (НИ ПОМОГЛО́, НИ ВИ́ЙШЛО ТА ІН.) – зусилля когось були марними; вони не дали результату: *Ч’іго́ ўна лиш ни вигово́р'увала До́ци / йек йійі́ ни пас'ку́дила / а то н'іч’о́ ни помогло́ / т:а ни попуска́ласе сво́го / ї́йі ни бра́лисе тот'і́ слова́.*

ЧІДИ́ТИ – диміти, чадити: *Ч’іди́т / бо борш’ се рос:и́паў на гру́бу / І то ни лиш борш’ / вин ни ч’у́йіте / іки́ї шкрум?; Ни ч’іди́ ту́тен'ки / ї́ди надви́р кури́ти / ки́л'ко йа тоб’і ма́йу за ц:е нага́дувати? / таже́ ти ни сам ту́тки жийе́ш / у циї ха́т'і ш’:е хтос йе / то ч’о́ м’ін'і́ ма́йі пото́му ди́хати ни дава́ти вит тво́го ку́р'ін'а? / Аг’і́ / та йа ш’і на́в’іт' ни запали́ў пап’іро́су / лиш ви́т'іх / нам’і́риўсе ї́ти / а ви ўже напере́т зач’е́ли м’ін'і́ вич’е́тувати / ви́тко / хо́ч’іте / шоби́х йа бо́рше пишо́ў / дез д'і́ўсе спе́ред' ва́ших оч’е́ї; Аг’і́ / а то шо́ так ч’іди́т? / ви́тко / ўч’е́ра молоко́ бу́ло зб’і́гло на гру́бу / тогди́ ни повитера́ли фа́їно / а тепе́рки накла́ла йіс ва́тру / таї то ч’у́ти / іди́ко бо́рзо роби́ та́мки л'уфт / бо ни бу́де ч’ем ди́хати / то гаш суда́ зат'іга́йі.*

ЧІЄ́ БИ БИНЬЧЄ́ЛО (БІНЬЧЄ́ЛО), А ЧІЄ́ - МОВЧЄ́ЛО – *згруб.*, викор. *у знач.*: “ни тобі судити”; “на себе подивисе, а потому суди”: *На ц:у ва́шу бе́с'іду / Пара́ / лиш одно́ скаў / ч’ійе́ би бин'ч’е́ло / а ч’ійе́ / моўч’е́ло / ви бе́сте л'і́пше за сво́йоў уну́коў диви́лисе / таї се запита́ли ў не́йі / куда́ уна́ но́ч’ами хо́ди / а ни па́зили ч’ужи́х д'іти́ї.*

ЧІЄ́ БИ ГОВОРИ́ЛО, А ЧІЄ́ – ЇЗИ́К ПРИКУСИ́ЛО (ПИ́СОК (ПИ́СОЧЬОК) СТУЛИ́ЛО) – *згруб.,* порада комусь дотримуватися максим спілкування, зокрема не стверджувати того, чого достеменно не знаєш, з чим недостатньо обізнаний, що не стосується моменту мовлення чи є недоречним: *Ч’ійе́ би говори́ло / а ч’ійе́ / пи́соч’ок стули́ло / вас закли́кали на вес'іл'е́ / прийма́йут / стера́йуц:е догоди́ти / а вам ус'о́ ни так / наї́ткиў ви́борних нима́ / пит'е́ ни таке́ / ік ма́йі бу́ти / а йек у вас бу́ло / йік ста́ршу йісте́ вид:ава́ли? / ге? / ускр'і́с' гл'анц буў? / сам’і́ йісте́ опра́ўдувалисе за поро́жн'і столи́ / каза́ли / шо то ни ви ви́н':і / а голоде́ч’а*

/ шо прийшла́ і ўс'о з':і́ла / то це йе фа́йно? / так за го́с'т'іў се ка́же? / так йіх се приймáйі.

ЧІЄ́ БИ ГОВОРИ́ЛО, А ЧІЄ́ – ЦІ́ХО (ЦІ́ХО́НЬКО) СИДІ́ЛО – те саме, що ЧІЄ́ БИ БИНЬЧЄ́ЛО (БІНЬЧЄ́ЛО), А ЧІЄ́ – МОВЧЄ́ЛО: *Обизва́ласе / пра́ведниц'а / а йа скаў / ч'ійе́ би говори́ло / а ч'ійе́ / ц'іхо́н'ко сид'і́ло / ти забу́ла / йік йа тебе́ проси́ла / остриву́ помоч'і́ ски́нути / бо накрапа́йі / і шо́ йіс тогди́ в'ітпов'і́ла? / забу́ла йіс? / т:о саме́ / шо сего́н:е тоб'і́ Мар'і́ка сказа́ла / т:о саме́ верну́лосе до те́бе / тики́ йе Бох на с'в'і́т'і / ус'о́ вин ви́ди.*

ЧІЙ (ЧІЯ́, ЧІЄ́, ЧІЇ́) – чий (чия, чиє, чиї): *А ти ч'ії бу́деш / хло́пч'і? / ци ни Андр'і́йа Кали́н'ч'іного?; Ой ч'ійа́ ти / д'іўч'іно́н'ко / ч'ійа́ ти / ч'ійа́ ти? / ци бес м'ін'і́ се ни наймúла га́ч'і полата́ти?; Ч'ійе́ здоро́ўйі? / твойе́ / ну та ти і дбай за не́го / сокоти́ йіго́ / ш'іну́й.*

ЧІЙС (ЧІЯ́С, ЧІЄ́С, ЧІЇ́С) – чийсь (чиясь, чиєсь, чиїсь): *Та́мки му́с'іў бу́ти ч'і́їс інте́рес / то ни проста́ таке́ се ро́би; Ч'ійа́с пол'іти́ка се загуби́ла / ану́ко пидоймú тай поклади́ на той стоўпе́ц / мо́же / іґ зноў мут іти́ дво́д'і / то уздр'у́т / і хто загуби́ў / о́зме.*

ЧІКА́ТИ – чекати: *Пишли́ / бо нима́ коли́ ч'іка́ти / ви́погодиц:е гаш за́ўтра / або́ на́в'іт' поза́ўтр'у / ад'і́ йка фа́йна весели́ц'а пйе во́ду; Ч'іка́ў на свойе́ / тай доч'іка́ўсе / то так йе у жит'у́; Ч'іка́й / ч'іка́й / йа тоб'і́ пока́жу / ш'і при́йде ко́за до во́за / ш'і ни рас і тоб'і́ ч'іго́с стре́биц:е / і т:о саме́ диста́неш.*

ЧІКА́ТИ (СЕ НАДІВА́ТИ) З МО́РЯ ПОГО́ДИ – марно чекати, сподіватися, надіятися на щось: *Іва́ / м'ін'і́ се здайе́ / шо нам уже́ тре́ба ру́хатисе / бо ч'іка́ти на них / це ч'іка́ти з мо́р'а пого́ди / а йек тоб'і́ се ви́ди? / Ну та ўни тве́рдо н'іч'о́ ни ўб'іц'е́ли / але́ йа бих пишо́ў тай се запита́ў / так ци н'і / і сказа́ў би / шо ми се збера́йімо за́ўтра ци поза́ўтр'у йі́хати / бо до́бре ка́жеш / ч'іка́ти з йе́блуками нима́ шо / мош так доч'іка́тисе / шо ўже ни бу́де ш ч'ем куда́с руш'е́тисе; Ч'іка́йут з мо́р'а пого́ди / ота́к і йа / ґу́рский зна́йі / ч'іго́ йа ч'іка́йу ї ч'іго́ се над'іва́йу / сам на се́бе злий.*

ЧІКА́ТИ, ЇК (ІК) НИ ЗНА́ТИ́ КОГО́ (ШО) – дуже чекати когось (чогось): *Д'і́ти ч'іка́йут Никола́йа / йік ни зна́ти кого́ / ка́ўт / шо ду́же мут слу́хати / лише́н' аби́ вин прийшо́ў і шош пит по́душку покла́ў.*

ЧІКРИ́ЖИТИ – *згруб.*, різати, відрізати щось не зовсім вдало: *Іґ би с'ім разúў поду́мала / пе́рет' тим / ік руба́ти / то ти́л'ко шко́ди би ни бу́ло / а то йек? / рука́ ч'ікри́жи / а голова́ вид:иха́йі / ти́л'ко мате́р'ійі бу́ло / а тепе́реч'ки ус'о́ ко́тови пит фист / ус'о́ скабзо́ване.*

ЧІЛЬЦЕ́, -я́ – *рідко*, весільний головний убір молодої: *За́рас ч’іл'це́ молоди́ї ни ўбера́йут / то х’іба́ дез даўно́ бу́ло / ч’іл'це́ маї да́л'і ў го́рах / ти́ми се́лами / а ў нас затич’ки́ / ка́жут / пол'іти́ки ў молодо́йі б’і́л'і / або́ си́н'і ї б’і́л'і / в’інки́ ма́йут бу́ти / оди́н зеле́ний / з м’і́рти / бу́шпану ци берв’і́нку / це вели́киї / голоўни́ї в’іно́к / і ш’е два*.

ЧІМЕРИ́ЦЯ, -і – чемериця: *Мої / а то шо́ с тобо́ў се ста́ло / шо таке́ горо́диш? / ти шо / ч’імери́ц'і обі́ї́ўсе / ци їка б’іда́ тебе́ ў го́лу ўде́рила*? / *аг’і́нацисе / шо м’ін'і́ роби́ти*?

ЧІМНЕ́НЬКИЙ – *пестл.* стос. ЧЕ́МНИЙ: *Бе́сте ч’імне́н'к’і бу́ли / слу́хали ба́бу / помогли́ води́ наноси́ти / оц:у́ гр'е́доч’ку бесте́ ви́пололи / то йа вам ус'е́ку ўс'е́ч’іну ку́пйу / тото́ / шо ви л'у́бите.*

ЧІМСА́ТИ – 1) в особливий спосіб зривати рукою листя з гілки дерева чи куща: *Ти ни ўм’і́їіш ч’імса́ти? / гаї диви́се / одно́ў руко́ў держи́ суч’о́к / а дру́гоў по не́му ота́к т'ігни́ ўдоли́ну / ни тре́ба ко́ждиї листо́к окром’і́шне рва́ти; Ч’ерешн'і́ ни ч’імса́ї / бо ўни́ пото́ўч’уц:е / помн'е́цкайуц:е / до ч’о́го така́ робо́та? / рви ко́жду окро́ме / ци по дв’і три / і диви́се / шоби́ с фо́стиками*; 2) дуже швидко іти; поспішати: *Ад'і́ йек Митри́ха ч’імса́йі бе́регом / аш фу́стка ч’ут' ни ст'игла́се на поти́лицу / куда́ / вере́ / ўна так се ква́пи? / Ди́ўйусе / шо на кла́тку / на то́ї бик / ме верта́тисе / таї се запита́йімо / А де́ бих йа пита́ласе? / ўна ш’і поду́майі / шо йа ву́д'у за неў / нашо́ м’ін'і́ це́го*?

ЧІМХА́ТИ – 1) те саме, що ЧІМСА́ТИ[1]: *Ч’імха́ї / абе́з до́ста нач’імха́ли коз'і́ ли́с'т'а / бо ўна т'е́гнец:е до ш’:еп / а то ни во́л'но / ни пуска́ї туда́*; 2) обрубувати гілля від стовбура: *Ч’імха́йут де́рево / су́ч’і / а ч’імса́ти мош а́фини / іґ гре́бенем ўіх бере́ш.*

ЧІМХНУ́ТИ – однокр. дія стос. ЧІМХА́ТИ: *Хот'і́ла ч’імхну́ти с це́го ко́нар'а / таї ру́ку подр'а́пала / ни так то́йі ко́ристи / йік шко́ди*.

ЧІМЧІКУВА́ТИ (ЧИМЧІКУВА́ТИ, ЧЄМЧІКУВА́ТИ) – дуже швидко йти: *Ка́же / шо слаба́ / а ни б’і́їсе / ч’імч’іку́йі так / шо молоди́ї би за неў ни ўгна́ўсе / куда́ йіму́ до не́йі? / Бо ўна ўт'ігне́на / зви́ч’на до тако́го хо́ду / уна́ / йік на́ш’а ба́ба / ни ўм’і́йі пово́ли ходи́ти / слаба́ ни слаба́ / а ўс'о / шоби́ бо́рше; Ш’і лиж дни́на се зроби́ла / а Кали́на з бисашка́ми на пле́ч’ах уже́ ч’імч’іку́йі ў Доли́ну до дон'ки́ / ота́к шч’е́ста у викно́ йі́йі́ ви́жу / ўна де́ржи коро́ву / таї несе́ туда́ молока́ / си́ру / смета́ни / ус'е́кого / а йа рас з неў се здиба́ла таї тики́ се запита́ла / куда́ ўна шора́с хо́ди / бо поду́мала бу́ла / шо мо́же / на база́р' се ква́пи / бо бисашки́ ни пус'т'і́ / ни поро́жн'і / а ўна попри́ т:о / до́ста ско́риї хит ма́йі / а ўна ка́же / йо:ї / та де: / де: / дон'ка́ / ка́же / слабу́йі / а д'і́ти дримне́н'к’і / таї му́с'у туда́ б’і́ч’і ї*

дивúтисе / шо тáмки се рóби / ікúй базáр' / л'ýпко Мар'і́? / йа даўнó за нéго забýла.

ЧІНИ́ТИ – *евф*., 1) *згруб*., "робити" (про дітей): *Ч'éн'ут д'ітúй / а потóму ни гóн':і йіх у л'ýде вúвести / мої / та дýмайте наперéт / йек потóму з усúм рáду давáти / И:ї / Паз'ý / ни каж'і́т так / Бох дайé д'і́ти / то даст і на д'і́ти / ікóз бýде / л'ýцк'і д'і́ти повиростáли / таї цим Бох помóже*; 2) діяти; робити: *І шó меш ч'інúти с цим бáхуром / ік вин такúй пустúй / так ни слýхайі? / Тажé ни добйý йа йігó / бýду повóли ўч'éти / хóч'у в'і́рити / шо дóбре слóво до нéго бóрше дúйде / ік прут*.

ЧІНИ́ТИСЕ – 1) удавати, робити вигляд: *Унú потúхо говорúли / áле жинкú / вúд'іла / натслухáли / за шо їде бéс'іда / бо зач'éли питс'м'і́йуватисе / а йа ч'інúласе / шо ни ч'ýйу / нич'ó ни знáйу / нашó м'ін'і́ пустúх бр'і́хн'іў?; Йа прóбувала вúв'ідати шош за хлопч'íш'а / шо гул'áў з неў / ни попустúўсе н'і одногó дáн'ц'а / áле Мар'і́ка ч'éниц:е / шо ни знáйі / за кóго йа се питáйу / йа / вўі́но / кáже / з багат'мá на вес'іл'ý данцувáла / ни знáйу / ікúй пáрубок вас заінтересувáў? / такé потрáфила м'ін'і́ казáти / А ви ч'ó се допúтуїте? / д'і́ўка фáйно вам витпов'íла / у вас шо? / на вид:ан'ý хтос йе? / а йік нимá / то ч'ó се питáти;*2) *евф*., *згруб*., "робитисе": *А ти ни знáйіш / йек ч'éн'уц:е д'і́ти? / ци шó ти ў мéне допúтуйіс:е? / тажé йа знáйу т:о самé / шо ї ти / н'і бúрше / н'і мéнче / лиш т:о самé сам'і́с'ке*.

ЧІП, -чьóпа (-чі́па) – 1) дерев'яна втулка (корок) для закупорення отвору в посудині, найчастіше – в бочці: *Де чіп вид оцéйі бóч'ки?*; 2) дерев'яний кілочок на стіні для підвішування чого-небудь: *Ўдéриласе плеч'éм у цес ч'іп / до ч'óго вин тýтеч'ки ? / у верéн'д'і л'і́пше бýло забúти*.

ЧІ́ПА́ТИСЕ – чіплятися: *Прил'іч'éў слáб'іс'т' / таї тепéрки ч'і́пайіц:е до хатнúх / Ну та / Парá / вин мýси мáти їкес зан'áт'і / йімý скýшно / алé н'іч'ó / то знач'éйі / шо вин оживáйі / шо сúли по крúс'ц'і прибувáйут / таї ужé зноў мош ч'ýтисе ґаздóў у хáт'і / йа / Паз'ýн'ко / так жертýйу / алé ви і без мéне знáйіте / шо слáб'іс'т' рóби ч'олов'і́ка нéўкритним / унá так лéхко ни хóч'і л'удинú попускáтисе / шукáйі ўс'éких закýткиў / шобú хот' ш'і крúшку лишúтисе / таї тогó мош сказáти / шо то ни ч'олов'і́к ч'іпáйіц:е до ўс'éкого / а томá б'ідá / шо ў нéго ўсередúн'і / то ўна погóду рóби*.

ЧІП'Є́ТИСЕ (ЧІПЛЄ́ТИСЕ) ЗА ЖИТЄ́ – виявляти велику волю до життя, бажання жити: *Там пýшка дýху / áле ўна / сарáка / ни хóч'і ўмерáти / ч'іпйéйіц:е за жит'é / йік пл'уш' / Та бо ўна ўрас казáла / шо хóч'і ўнýкиў доч'ікáти / а цес пéрший унýк дес на дн'ах маў би се ўродúти / то ўна*

кóждий ден' се допи́туйі / ци ш'і нимá / оц:é йійі́ дéржи / алé шо / то ўже ви́тко / кудá ўна се напрáвила / і ни знáти / ци доч'ікáйі.

ЧІПÍЛЬ (ЧІПÍЛИК), -я́ (-а) – 1) складний маленький ножик: *Трéба ўваж'éти / áле нáв'іт' іґбú ч'іп'ілéм порубáўсе / то нигл'ібóко / бо ви мали́й / І:і / до б'іди́ богáто ни трéба / мош се др'áпнути / таї закáжен'і дистáти*; 2) *знев*., *згруб*., ніж (*здеб*. тупий): *Ви хóч'іте / шоби́ йа цим ч'іп'ілéм шош моглá зроби́ти? / та йа нáв'іт' хл'іп ни гóн:а фáїно ним укрóйіти / шоби́ ни цóнтами / а тóнко / риўнéн'ко / мали́ми гр'іноч'кáми*.

ЧІПÍРИТИ (ЧІПІРЕ́ТИ) – йти невпевнено, роблячи перші кроки: *Малé / н'іўрóку / ужé ч'іп'íри / то кúл'ко йіму? / Ужé скóро / на Пéтра / бýде рóч'ок / Наї здорóў бýде / наї ростé на ўт'íху рóдич'ам*; *Д'íўц'і в'íс'ім м'íс'іц'іў / а ўжé берéц:е ходи́ти / хóч'і ч'іп'ір'éти.*

ЧІПÍРИТИСЕ (ЧІПІРЕ́ТИСЕ) – *згруб*., лізти на дерево чи на якийсь інший предмет: *Уваж'éї / аби́ вин ни ўпáў з йéблун'і / не позвол'éї ч'іп'íритисе / бо йібли́нка хоўскá / мóкра; Ч'іп'íриўсе на грýшу / ви́л'іс / а ўдоли́ну бойі́ц:е з'л'íсти / плáч'і / оц:é фáїниї пáрубок / ч'ікáї / йа зáрас драби́ну прикладý / бо йéк йа ї̆нáкше здóйіму тебé? / ни плач'.*

ЧІПÍТИ – 1) *згруб*., довго стояти на одному місці, чекаючи когось чи на щось: *Ч'іп'íла на морóз'і годи́ну / а н'іч'ó ни йі́хало; К'íл'ко мош отýтки ч'іп'íти? / ви каж'íт / абó так / абó н'і*; 2) сидіти навпочіпки: *Ци вартýйі / Мар'í / цес горóт / аби́ ти так ч'іп'íла кóло бур'іни́ў? / тáже ти ни на дéн'ц'і / припоч'івáї трóхи / бо ти днуйéш тýтки.*

ЧІПО́ВГАТИСЕ – 1) *згруб*., ковзатися: *У старé ўбери́се / йік ідéш ч'іпóўгатисе*; 2) повзати, граючись (про дітей): *Мал'í на пидлóз'і ч'іпóўгайуц:е / áле ни б'íйсе / пидлóга ни студéна*; 3) сидіти, соватися на чомусь: *С'ет' мáком / ни ч'іпóўгаїсе по лáвици свóйоў пáнеў.*

ЧІРВА́К, -á – черв'як: *У барабýл'ах на горóд'і отакóго вели́кого ч'ірвакá ви́д'іў / И:ї / Бóже борони́ / та дé то ч'ірвáк / абéс тудá би́рше ни ї̆шоў / іґрáїсе соб'í пéрет' хáти / а ти ч'о ў барабýл'і пишóў? / Бо тудá фáїниї моти́л' буў полет'íў / йа хот'íў йігó ї̆ми́ти / Отýтеч'ки іґрáїсе / аг'íна б'іду.*

ЧІРВА́К (ЧІРВАЧЬО́К) ГРИЗЕ́ (МУ́ЧІЇ) ВСЕРЕДИ́НІ КОГО́С – щось постійно когось турбує, хвилює, не дає спокою: *Гаї / скажи́ прáўду / тикú мýч'ійі ч'ірвач'óк? / дез зас'íў тáмки ўсереди́н'і / таї ни дайé жи́ти? / ч'ó се питáйу? / бо з дивá ни схóди / мáти так'í хати́ / ї ни пусти́ти д'іти́й жи́ти / і ўни мáйут тиснýтисе ў ч'ужи́х.*

ЧІРВА́К ЗАЛÍС У ХРІНЬ, І ЇМУ́ ТА́МКИ (ТА́МЕЧЬКИ) СО́ЛОТКО – *рідко*, незважаючи на умови життя, комусь найкраще там, де

він звик: *Калú / ни дивýйтесе / шо ўни так по старов'і́цки жийýт / / ік ікúйс казáў / ч'ірвáк зал'íс у хр'ін' / і йимý тáмки сóлотко / так і тут / йім дóбре / то наї бýде / уни ни ї́дут до нас н'іч'ó просúти / ни потребýйут пóмоч'і / то ч'о нам мáйі бýти зле вит тóго / шо комýз дóбре*?

ЧІРВАЧЬÓК, -чьќа − черв'ячок: *Абéсте знáли / у цих ч'ерешн'áх йе ч'ірвач'кú / ік хóч'те / то йі́ште / а йа ни бýду / йа ўже покýш'іла; Вúтко / ікúйс ч'ірвач'óк усередúн'і зас'і́ў / і мýч'іў йийі́ / бо / ч'ýйіте / сегóн:е / тикú рáно / прийшлá се вибач'éти за ўч'ірáшне / то шош / вúтко / велúкого ў л'і́с'і здóхло / велúкого мýс'іло се стáти*.

ЧІРВАЧЬÓК ЗАТРАВИ́ТИ (ЗАДУРИ́ТИ) – втамувати голод, з'ївши невелику кількість чого-небудь: *Затравúў ч'ірвач'óк / таї стáло лéкше / а то менé аш млойі́ти зач'éло бýло / йа нач'éсерце пишóў / таї тогó* / *Ну а хто такé рóби? / йо:ї / ч'о ітú голóн:ому? / абéз бúрше до такóго ни допускáўсе / бо бол'ікú з:áмолоду / з:агод'і́ закладáйуц:е*.

ЧІРВИ́ВИЙ – червивий: *Ік йéблуко ч'ірвúве / то ў нéму нимá ікóйіс б'ідú / бо ч'ірвáк ни ме жúти ў пустóму / ни здорóвому д'л'а ч'олов'і́ка / а ў крóплених ікóўс б'ідóў йéблуках нимá ч'ірвакúў / н'і однóго*.

ЧІРВИ́ВІТИ – червивіти: *Ч'ерешн'і́ ч'ірвúв'ійут / таї шо ти зрóбиш / нáв'іт' у гир'кúх / ік пристúгнут / кидáйуц:е ч'ірвакú / áле мéнче / М'ін'і́ се здайé / шо у б'і́лих нимá / то бúрше ў прóстих / ік унú перестигáйут / а каў / у б'і́лих і серциўкáх / йа н'іч'ó ни вúд'іла / бо йіс се ни дивúла / се ни дошýкувала / допáласе до ч'ерешéн' / таї за ўс'о забýла*.

ЧІРВІ́НЕЦ, -нця – *заст*., загальна назва золотої монети: *Пит Пúсаним кáменем / каўт / шо йе схóвок Дóўбуш'а / а ў нéму ч'ірв'і́н'ц'і / дукáти / богáто грóшиї / алé тот кáм'ін' тре: би посýнути / а то н'іхтó ни гóден / бо н'іхтó ни знáйі / ік'і́ словá сказáти / шобú вин зрýшиўсе / а бес тих слиў вин ме в'і́ч'но стойéти*.

ЧІРВІ́НКА, -и – понос; дизентерія: *Найі́ўсе зеленцý / таї дистáў ч'ірв'і́нку / та такý / шо дéс'іт' рас за кл'áмку / а рас / у хáту; За ч'ірв'і́нку ш'і кáжут / розвúлнен'і / срáч'ка / дрúскаўка / а мóжут і так сказáти / з':іў шош ни т:о / таї б'і́гайі надвúр / абó / шош дистáў на ч'éрево / таї пиў днúни се ни покáзуваў / а йа накáзувала / ни берú ў рот хот'шó / абú тебé ни прот':éло / отáк кáжут / ну а наїстрашн'і́ш:е / це дистáти сон'ц'і́*.

ЧІРВОНІ́ТИ – червоніти: *Брéше / і нáв'іт' ни ч'ірвон'і́йі / і óком ни кл'і́пне; Ви ни метé / мáмко / за мéне ч'ірвон'íти / це йа об'іц'éйу / твéрдо кáжу / шо ни метé / йа хóч'у / шобéсте за мéне гóнир мáли мижú л'уд'мú / Йо:ї / та де ми цéго ни хóч'імо.*

ЧІРВО́ННИЙ (ЧІРВО́НИЙ) – червоний: *Йе́блука так'і́ ч'ірво́н':і / шо ну / йік оце́с бура́к / ни зна́йу / йе́к се назива́йут / росту́т на бе́рез'і / То бурач'кі́ / уні́ ни ду́же смашн'і́ / на про́даш йіх ни беру́т і ни ш':е́пйут / набога́то л'і́пш'і йо́ни / а цису́ одну́ йе́блун'у д'іт / ви́тко / ни к'іва́ў / того́ ўна там се лиши́ла / стара́ ўже / йа ш'і мало́ў бу́ла / ік уна́ ўже роди́ла*; *Це ч'ірво́н:е / заду́же йе́сне шит'е́ / ї зар'ітке́ / ўно лаба́те вигл'іда́йі / іке́с проста́цке*.

ЧІРВОНЯ́ВИЙ (ЧІРВОНА́ВИЙ) – червонуватий: *Цис'і́ ч'ерешн'і́ ч'ірвон'а́в'і / уні́ ўже присти́гли / а́ле ни ма́йут бу́ти гет ч'ірво́н':і / бо тогді́ зач'іна́йут гни́ти / то сорт таки́ї / поді́бниї до б'і́лих / ви́диш / а серціу́ка ч'ірво́н:а; Ґу́дʒ͡ики ту́тки пасува́ли би ч'ірвона́в'і.*

ЧІРІВНИ́Й – кутній (про зуб): *Вин мали́ї / у не́го ш'і нима́ ч'ір'іўни́х зуби́ў / у таки́х мали́х ни бува́йі / ти шо / ни зна́ла?*

ЧІРКА́ЧЬ, -я́ **–** дрозд (чи й інший вид птахів): *Іґ зач'іна́ли пристига́ти ч'ерешн'і́ / то д'іт Іва́н ура́с каза́ў / за́рас мут прил'іта́ти ч'іркач'і́ / сокот'і́т ч'ере́шн'у / бо ўс'о подʒ͡'о́байут / видгон'е́їте йіх / бо вам н'іч'о́ се ни ли́ше / і то так напра́ўду бу́ло / а ч'о ч'іркач'і́ так се назива́йут? / бо ўни ч'іркот'у́т / страшно́ ра́д'і / шо ти́л'ко ч'ереше́н' уздр'і́ли / то йіх хма́ра прил'іта́ла / і шо го́ден усокоти́ти*?

ЧІРНИВЦІ́, -і́в **–** Чернівці: *Д'е́д'а гнаў плот' / аш у Ч'ірниўц'і́ / Шо? / ў сам'і́ Ч'ірниўц'і? / Мо́же / ни ў сам'і́ / а дес туда́ / йа з ним на дара́б'і ни плі́ла / шо́ смих ч'у́ла / т:о ї каў; Нам с Т'у́дева набога́то бли́ш:е ў Ч'ірниўц'і́ / йік у Стан'іcла́ў / раху́ї / шо ма́їже наполови́ну.*

ЧІРНОВЕ́ЦКИЙ (ЧЬОРНОВЕ́ЦКИЙ) – *пох*. від ЧІРНИВЦІ́: *Лес'о́ купи́ў ч'ірнове́цкиї хл'іп / ану́ поку́ш'ії / даўно́ йіс тако́го ни йі́ла / А йа би́рше л'у́бйу ку́цкиї / на дрива́х / йіго́ на́в'іт' л'у́де с Франки́ўска купу́йут / ік суда́ прийіха́йут / И:ї / тепе́рки ўс'е́киї хл'іп йе / але́ о́змеш гр'і́нку / таї ви́диш / шо йіго́ ч'е́мос розри́хлили / сти́снеш / а вин наполови́ну змац'іц'ка́ўсе / таї шо́ т:о за хл'іп? / ци молоко́ / шо мо́же стойе́ти ни ден' два / а м'і́с'іц' / і ни псува́тисе / хто коли́с таке́ ви́д'іў*?

ЧІРНУ́ШКА, -и **–** насіння, один із сортів цибулі: *Посади́ли ч'ірну́шку / гада́ли / шо бу́де фа́їна ч'ірво́н:а ку́цка цибу́л'а / ди́вимосе / а то стоўбури́ста б'і́ла семил'і́тка / отаке́ на базари́ трафйе́йіц:е / купу́йіш одно́ / а прино́сиш / дру́ге / Та так / ки́л'ко йе тако́го*.

ЧІРПА́К, -а́ **–** черпак; те саме, що КО́ФЛЯ (КО́ХЛЯ): *Ч'ірпа́к бери́ / так бу́де бо́рше / ли́шка ни до це́го / ним ч'е́рпаї*; *Тату́ / ад'і́ ву́їко їк'і дереўйе́н'і лишки́ продайе́ / так'і́ / ік ч'ірпаки́ / одно́ў мош се найі́сти / йа*

би мих такóш такé зроби́ти / ви́доўбати с кавáл'ч'іка дóш'ки / Та ч'о н'і / мих бес.

ЧІРСÁК, -á – повітка (здеб. для дров): *У нас надвор'і́ / за кýхнеў / йе ш'і ч'ірсáк / тáмки дривá дéржимо / а дрив'і́т'н'а пéрет' хáти / алé маї збóку / пóвид М'і́лика / там терузни́ц:е / ік пи́лимо / тогó трóхи дáл'і / і верстáт на дрив'і́тни.*

ЧІСÁННИЙ – 1) тонкотканий (про домоткане полотно): *Бáба такé ч'ісáн:е полотнó ткáла / шо ни нал'убувáўбисе*; 2) про гарну тканину чи акуратно пошитий з неї виріб; про те, що зроблено за найвищими стандартами: *Ви́фрасувала бл'ýску / ад'і́ ї́ка унá ч'ісáн:а; Нáш'а т'і́тка Óл'ка бýла креўч'éн'а / унá ўрас казáла / диви́се / ікá ч'ісáн:а в'ітри́ўка / ци перен'іцóвана бл'ýза / ци бут'шó / а ч'о? / бо то ўс'о / шо ўна ш:и́йі / спри́тишне / фáїне / нáв'іт' перен'іцóване / а такé / йік новé*; *Ч'ісáн:иї мóже бýти і сви́дрик / і ли́жник /і шит'é / ус'ó тотó / шо зрóблено йекнаїкрáш:е / т:о / шо фáїне / дел'ікáтне.*

ЧІСÁННО – *присл*., дуже добре, гарно, акуратно (виткано, вишито, пошито): *Ч'ісáн:о зрóблено / нимá шо казáти / кóждиї цот / ік намал'óваниї / і тó би так ни ўдáў / то такé шит'é / шо ни знáйу.*

ЧІСÁТИ – 1) чесати: *Ч'іши́ полегóн'ки / ни ми́каї*; *Ч'ісáти дити́ну трéба кóждиї ден' / бо інáкше кублó заведéц:е / Та ми ни хóдимо кустр'убáт'і / до ч'óго ц':а бéс'іда? / А до тóго / шо малá сегóн:е ни ч'éсана / ійі киски́ н'іхтó ни запл'ітáў / унá самá сказáла / áле то ї ни трéба казáти*; 2) *перен*., *згруб*., дуже швидко йти, бігти: *Ч'іши́ царинáми / то набогáто скóрше бýдеш дóма / йік уни́ / бо ўни пишли́ вулиц'áми / а ти напраўц'і́ / пиў годи́ни / і ти дóма.*

ЧІСÁТИ ЇЗИКÓМ (ЇЗИКÁМИ) – вести безпредметні, пусті розмови: *Знáйу / шо жинки́ лáком'і ч'ісáти йізикáми / áле шобі́ л'ýде ц:е робили? / та де: / такóго ни мóже бýти / то хтос ви́гадаў / пожертувáў.*

ЧІСÁТИСЕ – чесатися: *Йік ч'éшусе / то вóлоси викидáйу ў грýбу / а ни́ надви́р / у с'м'іт'é / бо пот'éта мóжут зви́ти з ни́х гн'іздó / і тогди́ ме головá бол'і́ти / цисé ўс'і ў сел'і́ знáйут.*

ЧІСНИЧЄ́НИЙ – 1) заправлений часником: *Отáмки ў ми́с'ц'і / п'іс'н'і́ гóлупц'і / уни́ ўже ч'існич'éн'і / з оли́воў / йіх ни тре: р'іди́ти*; 2) про те, що пахне часником: *Цисé / мамó / йа ни бýду йі́сти / бо ідý ў клуп / ч'існич'éним тáмки ни хóч'у ди́хати / Та ти ни ї́деш цулувáтисе / а ў к'інó / А ви́тки ви знáйіте? / ус'éке мóже бýти / Х'ібá шо так.*

ЧІСНИЧЄ́ТИ (ЧІСНИЧЄ́НИТИ) – заправляти страву часником: *Дити́н'і ни ч'існич'éн' сир / бо ни ме йі́сти / уси́п кри́шку цýкру ци даї*

ли́жеч’ку ме́ду / отаке́ вин з':іст / вин цисе́ л'у́би / а йік ш ч’існико́м / то ме криви́тисе / ци ге́н:е конф’іту́ри йе / озми́.

ЧІСНИЧЬО́К[1], -чьку́ – *зменш.-пестл.* від ЧІСНО́К: *Ч’існич’о́к лиш дес ні́ дес зиї̆шо́ў / бо то ш’і заско́ро; Уто́ўч’імо ч’існич’ку́ до лопато́к / куле́шку барабу́л'іну зваримо́ / ї̆ідá / пе́рш’а кл'а́са.*

ЧІСНИЧЬО́К[2], -чьку́ – нарцис: *У гори́ц:и зацві́ў ч’існич’о́к / б’і́лиї̆ і жо́ўтиї̆ / ік витцвите́ / порос:а́д'уйу по́пит паркано́м / та́мки ни ме заваж’е́ти коси́ти / а́ле навес'н'і́ ме весели́ти подв’і́р'і.*

ЧІСНО́К, -ику́ – часник: *Упере́т йа ч’існо́к по Пе́тр'і вибера́ла / а сего́л'іта / по Ї̆ва́н'і / ді́ўйусе / а вин гет сухі́ї̆ / то ч’о ч’іка́ти?; Де́коли ў шош кладу́т ті́л'ко ч’існику́ / шо о́змеш / і ни го́ден пото́му рот роскри́ти; Іди́ ві́ц:и / ни ді́хаї̆ на ме́не ме́ршеў / То ни ме́ршеў / а ч’існико́м / Вин уч’е́ра буў / а сего́н:е зра́н'а таке́ / шо йа ўмера́йу / ота́к дихну́ў / і йа ч’ут' ни ўпа́ла / йек так? / ад'і́ озми́ петру́шку таї̆ зайі́ш / мо́же / хот' тро́хи попу́сти.*

ЧІСО́К – *рідко*, невеликий проміжок часу: *М’і́с'ку / пості́ї̆ ч’ісо́к оту́тен'ки / шобі́ бич’о́к ни поб’і́х у кукуруцкі́ / а йа борзе́н'ко се ве́рну / таї̆ заженемо́ ї̆іго́ / А ї̆ік вин мене́ ни схо́ч’і слу́хати? / На оце́с пру́тик / таї̆ послу́хайі / йа на ч’іси́ноч’ку се видлу́ч’у; Ікі́ї̆с ч’ісо́к жили до́бре / а пото́му ко́жде зач’е́ло іти́ у свойу́ / таї̆ с це́го заї̆шло́ / до́брого жит'а́ уже́ ни бу́ло / і наверну́ти тото́ уже́ н'іхто́ би ни мих / бо зроби́ласе вели́ка роскол'і́пина / заду́же вели́ка.*

ЧІСТО́ВАНИЙ – *дієприкм.* від ЧІСТУВА́ТИ: *Д'е́д'а ї̆ік приході́ў до ко́гос / то ни ч’істо́ваниї̆ ни ї̆шо́ў с ха́ти / ї̆іго́ ускр'і́с' хот'і́ли прийми́ти; Никола́ї̆ ад'і́ ї̆киї̆ вит Йуц'ка́ ві́ї̆шоў / ві́тко / шо фиї̆ст ч’істо́ваниї̆ / Ну та то сего́н:е Йу́р'ійа / вин / напе́ўно / купа́ти ході́ў бра́та / йе пова́жна прич’е́на.*

ЧІСТО́ВАНІ, -я – *опредм. дія* від ЧІСТУВА́ТИ: *То ї̆ке ч’істо́ван'і ? / гет мале́ / да́ла по пага́рч’іку вина́ / укриши́ла солони́ни / до́бре / шо хл'іп буў / бо ў ха́т'і / сам’і́ зна́йіте / ўс'е́ке бува́йі / таї̆ ота́к витч’істува́ла / Та голоўне́ / фа́їна бе́с'іда / а ні́ наї̆і́тки і напи́тки; Н'ійе́кого чісто́ван'а ни бу́ло / ч’істува́тисе мут на Покро́ву / за два дни / а сего́н:е лиж заб’і́гли / шобі́ сказа́ти / шо ўни памн'іта́йут за уроди́ни / і здоро́ўйут ма́му / і бо́рзо на робо́ту / бо там дис'ц'іпл'і́на / і припизни́тисе ни во́л'но / за цим ді́ўйуц:е / то ни так соб’і́.*

ЧІСТРИ́ТИ – “чісати” (чистити) вовну спеціальною щіткою: *Один рас помога́ла ба́б’і ч’істри́ти во́ўну / тепе́рен'ки смих ни ви́д'іла / шобі́ ў сел'і́ цисе́ хтос робі́ў / бо ма́їже н'іхто́ ни де́ржи в’і́ўц'і.*

ЧІСТУВА́ТИ – 1) пригощати (насамперед алкогольними напоями): *Го́с'т'іў / молоди́х ци старши́х / ус'і́х ч'істу́йут / на т:о ўни го́с'т'і; Де́ йа бих це́го ч'істува́ў? / лома́ґоў гнаў би / то бара́ба;* 2) *перен.,* сварити; бити: *Вин / мо́же / і хот'і́ў ви́пити / але́ Йіле́на так йіго́ поч'істува́ла / шо вин пишо́ў фиjст ч'істо́ваниj / фа́йно йіго́ поч'істува́ла / ка́же / шо ви́казала ўс'о / шо на рот л'і́зло / так ч'істува́ла / ік н'іко́го н'іко́ли.*

ЧІТА́ТИ – читати: *Ану́ / Іва́н'ч'іку / ч'іта́j / шо ў це́му п'іс'м'і́ написано / але́ пово́ли / шоби́х ус'о́ до́бре ч'у́ла; Ба́ба гента́м лиж дв'і кл'а́с'і бу́ла ск'ін'ч'е́ла / але́ л'уби́ла ч'іта́ти / і уже́ ў пизн'і́ш':і ч'іси́ ўна випи́сувала соб'і́ дв'і ґазе́т'і j рад'а́нцку жи́нку / це таки́j журна́л буў / то каў тоб'і́ / ни ўс'і молод'і́ ґаздин'і́ ти́л'ко ч'іта́ли / ік уна́ / а за йіи верстач'о́к і ни гово́р'у / бо ў таки́х рока́х уже́ н'іхто́ ни бра́ўсе н'і за плет'і́н'і / н'і шоби́ ши́ти / х'іба́ лиш на печ'е́ сид'і́ти j вигр'іва́ти своји́ бол'іч'ки́ / отака́ бу́ла на́ш'а ба́ба.*

ЧІТА́ТИ (ВИЧЄ́ТУВАТИ) НОТА́ЦІЇ – дорікати кому-небудь, повчати когось: *На́ш'а ба́ба Насту́н'а з:а́молоду лиши́ласе ўдови́цеў с тр'ома́ д'ітми́ / уна́ ни ч'іта́ла д'і́тем ус'е́ких нота́ц'ij / хот' ни бес то́го / шоби́ дес ни посвари́ти / а́ле стера́ласе / аби́ д'іўч'е́та ўс'е́ке ўм'і́ли роби́ти / помога́ли ма́м'і / тота́ по́мич' ве́л:еко знач'е́ла / мойа́ ма́ма нага́дувала / йе́ґ ба́ба ум'і́ла пидиjти́ дити́ну / ўже пи́зно / ми хо́ч'імо спа́ти / ка́же ма́ма / а робо́ти поўно́ / тогди́ ба́ба зач'іна́йі з на́ми ігра́тисе / весели́т нас / про́си ра́зом з неў с'п'іва́ти с'п'і́ванку j тото́ пока́зувати / про шо ў ниj с'п'іва́йіц:е / Ік йа бу́ла ш'і мале́н'ка / мале́н'ка / колиса́ла мене́ не́н'ка / і ми пока́зуйімо / ïка мале́н'ка і йек колиса́ла / А йік ста́ла ўже бирше́н'ка / бирше́н'ка / то роби́ла ўс'о саме́н'ка / саме́н'ка / то руч'ка́ми / то нишка́ми / і наре́ш'т'і / кулач'ка́ми / ми зач'іна́йімо роби́ти ру́ханку / одна́ пока́зуйі / йек уна́ м'і́си к'і́сто / дру́га / йек пр'іде́ / О́л'ка на м'і́ґах пока́зуйі / шо коро́ву дойі́т / регоч'імо / таj сон куда́с ут'і́к / ви́тко / ў и́нчу ха́ту / де с'в'ітла́ позага́с'ували.*

ЧІТА́ТИ САВТИ́РЮ – *церк.*, читати Псалтир біля померлого: *Сего́н:е ч'іта́йут Саўти́р'у / а за́ўтра мут хова́ти / сказа́ли / шо ў ше́стиj годи́н'і бу́де Саўти́р'а / то пи́демо / бо годи́ц:е.*

ЧІТВЕ́РЬ, -га́ – четвер: *У ч'ітве́р' там нима́ базар'а́ / хот'і́ўше шош скориста́ти / ў субо́ту тре: ïти / і то до́с'в'іта; Йо / сказа́ла йіс / шо при́йдеш у ч'ітве́р' / лиш ни сказа́ла / ў котриj / ну то йа ўже ч'іка́йу / види́ўуйусе; То переходо́ве с'в'е́то / ўно ни ўрас у ч'ітве́р' / то так сего́року припа́ло.*

ЧІТУВА́ТИ – чекати на появу кого-, чого-небудь: *Д'іт Фед'о́ Хр'і́никиў ік ви́йшоў буў на полонину́ / і йіму́ сказа́ли / шо медв'і́т' убиі́ў тели́цу / то д'іт се ни збойе́ў / бо служиі́ў у во́іс'ку / вин зробиі́ў с'і́дало ў смере́ц'і / ї зач'е́ў ч'ітува́ти / пе́рш'а нич' / н'іч'о́ / а на дру́гу / прич'іка́ўсе / д'іт маў кремйіни́ї ґвир / таї стр'і́лиў з не́го / йо:ї / шо тут зач'е́лосе / медв'і́т' зарев'і́ў / хапа́ў гру́бе сме́реч'і / вимика́ў і так мета́ў / йіґ бур'е́н у горо́д'і / д'іт дихну́ти бойе́ўсе / і пото́му дес'е́тому зака́зуваў / шоби́ ни ї́шли́ на медве́д'а / отаки́ї д'іт маў притрафу́нок.*

ЧІ́ЧІНИЙ – *дит.*, гарний, акуратний, чистий: *Даї / ба́ба ум:ийі тоб'і́ лич'ко́ / ї меш ч'і́ч'іниї /пи́деш зо мноў до ву́їни; Ад'і́ їка ў дити́ни л'о́л'а ч'і́ч'іна / ад'і́ їка фа́їна / і споден'ки́ нове́н'к'і / йо:ї / йек фаїне́н'ко цис'а́ дити́на зи́брана / та́к'ік па́нцка / але́ н'і / бо н'іўко́го нима́ тако́го ч'і́ч'іного ўбра́н'іч'ка / гаї ходи́ / наї йа тебе́ поцулу́йу / ота́к / ш':е рас / а тепе́рен'ки покажи́ / йек ти ба́пку л'у́биш.*

ЧІ́ЧІЧЬКА, -и – здеб. *у мн.*, ЧІЧІЧЬКИ́, -о́к – маленькі квіточки: *Йек цис'і́ ч'іч'іч'ки́ се назива́йут? / йої / ік'і́ ўни дел'іка́тн'і; Оц':і́ ружев'і ч'іч'іч'ки́ / то медуни́ц'а / так за них д'і́до каза́ў; Ти сплел:а́ с:л'іпаки́ў в'іно́ч'ок / а йа сплету́ з оци́х б'і́лих ч'іч'іч'о́к / йа хо́ч'у б'і́лиї в'іно́ч'ок / а ни́ жо́ўтиї / таї сл'іпаки́ / ни до в'інки́ў.*

ЧІ́ЧЬКА, -и – квітка: *Ду́же л'у́бйу ч'іч'ки́ / сад'у́ йіх ни лише́н' у гори́ц:и / а́ле ї пит ха́тоў / ко́ло вори́т / ко́ло кирни́ц'і / р'ет нев'істо́к росте́ ў горо́д'і / пе́ред барабу́л'ами / м'ін'і́ се ни ўдайе́ / іґ барабу́л'і питхо́д'ут доў пит сам'і́ схо́ди.*

ЧІ́ЧЯ, -і – *дит.*, 1) квітка: *Шо́ дити́на хо́ч'і ўз'е́ти? / ч'і́ч'у? / то ч'і́ч'а? / так? / хо́ч'іш попа́хати? / ану́ па́хаї / фа́їно па́хне? / ду́же фа́їно?*; 2) щось красиве: *Що́ йіс та́меч'ки уздр'і́ла ? / ч'і́ч'у? / пи́воч'ку? / ма́ма тоб'і́ таку́ саму́ ку́пи / ану́ / йеґ дити́нка ме ни́шкоў ко́пати пи́воч'ку? / та́к'ік ото́ї хло́пч'ік? / так? / ану́ прос'і́м / наї вин нам пока́же пи́воч'ку / гаї / йе́к тре́ба каза́ти?*

ЧІШИ́ ДІ́ТЬКА ЗРІ́ТКА, ТАЙ ДО́БРЕ (СПО́КІ́Й) БУ́ДЕ (ТАЙ ЛЕ́КШЕ (ДО́ВШЕ) МЕШ ЖИ́ТИ) – уникай конфліктних ситуацій з кимось там, де це можливо: *Дес пофали́ йіго́ / а дес / йізич'о́к прикуси́ / ход' ду́же ни хо́ч'іц:е / ура́с соб'і́ нага́дуї / шо́ ба́ба каза́ла / ч'іши́ д'і́т'ка зр'і́тка / таї меш до́ўше жи́ти / л'і́пше ус'і́м бу́де.*

ЧІЯ́ О́ЗМЕ – хто переможе: *Йе́к ти гада́йіш / Ула́ц'ку / ч'ійа́ о́зме? / йе́к на́рит ме голосува́ти? / Бабо́ / поза́ўтр'у мете́ зна́ти / а́ле напере́т ска́жу / шо л'у́де уже́ на́ўч'ін'і / уни́ ни мут пид:ава́тисе на пусте́ / нима́ дурни́х / дурн'і́ пишли́ / у пастиўни́к корч'і́ б'і́лити.*

ЧЬВА́КАТИ – *згруб.*, *знев.*, 1) їсти: *Йо / по́рос'і ч'ва́кайі / йіму́ ура́с йіда́ смаку́йі / і ўрас уно́ голо́н:е / це отото́ гука́те / а от:о́ дру́ге / пусте́ на йіду́ / лиж би дз'е́му вит'іга́ло / того́ і вигл'іда́йі / іґ здохл'е́к / Ну та бо йіго́ гука́ч' ни пуска́йі до кори́та / ви ни ви́дите / шо вин ро́би*; *Ч'ва́кайі так / шо слин' на два кро́ки лети́т / та с таки́м гл'а́ба бу́де мі́жи л'у́де пити́ / ад'і́ Ан:и́ц'а об'і́дец ро́би / уже́ кли́кала / але́ йек туда́ іти́? / устиди́ў набера́тисе? / шоби́ м'ін'і́ лице́ лупи́лосе / ік цес зач'не́ йі́сти*?; 2) просочуватися під тиском, видаючи певні звуки: *Ік йа мн'е́цкайу порос'е́т'і барабу́л'і / розмн'е́цкуйу / шоби́ ґул'баки́ў ни бу́ло / то ўни ч'ва́кайут помі́жи па́л'ц'і / ну а йік іде́ш болот'е́м / то шо / ўно ни ч'ва́кайі? / де н'і / та ўно на крок два мо́же ч'в'і́рскати*.

ЧЬВА́ЛИЙ – *рідко*, жвавий, розумний; меткий; розважливий; такий, що швидко схоплює, аналізує інформацію; викор. здеб. із *ни*-: *Тоі нич'ва́лиї / а цес ни набога́то ч'вал'і́ш:иї / а́ле зач'е́ў шош жертува́ти / таї му́с'іла з ним говори́ти / вин м'ін'і́ коси́ў / то за ц:е йа з ним ма́ла ви́говорити / йік ко́ло переля́зу*; *Цес ч'олов'і́к ни йе нич'ва́лиї / з ним поговори́ти / то ви́тко / шо до́ста рузу́мниї; Ви ка́жете за н'у / шо нич'ва́ла / а йа ка́ў / ч'ва́ла / гаї скаж'і́т / шо́ Мар'і́ц'і браку́йі? / лише́н' то́го / шо бр'і́хн'і ни но́си / ни прова́ди пус'т'і́ бе́с'іди з баба́ми / ни опсу́д'уйі / оц:е́ йіі наїби́ршиї ґан'ч'; А хто сказа́ў / шо вин нич'ва́лиї? / вин ч'ва́лиї / тро́хи дивакува́тиї / але́ ўс'о ко́ло ха́ти ро́би / себе́ фа́їно опхо́ди / пра́ўда / бе́с'іда ў не́го ікас рост'е́гнена / але́ то л'і́пше / іґ би маў так говори́ти / іґ гор'і́хи тоўч'і́ / це ни йе вели́киї ґан'ч' / вин Мар'і́ц'і ву́їко / жийе́ сам / таї / мо́же / того́ вигл'іда́йі де́коли / шо видл'у́т'куватиї* / *а то н'і*.

ЧЬВА́ХНУТИ – *згруб.*, вдарити; відрізати: *То гет стру́хло ўсереди́н'і / ч'ва́хнуў рас соки́роў / таї по ўс'о́му / пен' се лиши́ў; С'ікла́ капу́сту / таї ноже́м ч'ва́хнула па́лец / ма́йу ш'е́с'т'і / шо ниш тупи́ї; Ану́ко ч'ва́хни м'ін'і́ ноже́м оди́н разо́к оце́с мо́тус / бо вин задо́ўгиї.*

ЧЬВЕ́РТКА, -и – 1) четверта частина від цілого: *Даї ч'ве́ртку води́ вит це́го / шо ту́тки йе / би́рше ни лиї*; 2) *заст*., міра сипких речовин (≈25 кг): *Ч'у́ла / шо ста́рш'і л'у́де ка́жут / купи́ў ци прода́ў ч'ве́ртку муки́ / ч'ве́ртку жи́та / а́бо / ту́теч'ки бу́де ч'ве́ртка пшени́ц'і / а́ле р'і́тко / бо тепе́рки к'і́л'ами раху́йут / м'і́хами*; 3) пляшка, що містить 250 г: *На вес'іл'е́ йік іду́т / то ч'ве́ртку гор'і́ўки н'іхто́ ни бере́ / то ўсти́т би бу́ло / а фа́їн'і два колач'і́ ї л'і́тер гор'і́ўки / а́ле шо́ йа каў? / тепе́рен'ки гро́ш'і несу́т / мо́жут уз'е́ти па́ч'ку цуки́ркиў / а ўпере́т так ішли́ / а ш':е даўн'і́ш:е / одна́ пиўл'і́тра ци л'і́тер буў / і того́ става́ло на ўс'о́ вес'іл'е́ / н'іхто́ ни ўпива́ўсе / а лиш набува́лисе.*

ЧЬВЕРТКО́ВИЙ – *прикм*. від ЧЬВЕ́РТКА (про предмет, що вміщає "чьвертку" чогось): *Р'і́тко / а́ле йа ї тепе́рки деш ч'у́ла / шо ка́жут / ч'верткo̍ве го́рш'і / а за пага́р' ка́жут / дв'істаграмо́виї / а́бо вели́киї / ч'верткo̍виї / н'іхто́ ни ка́же / мих би бу́ти ч'верткo̍виї кош'і́л' ци бер'і́ўка / боч'і́воч'ка / ота́к йа ду́майу.*

ЧЬВІ́РСКАТИ – *згруб*., 1) бризкати: *Ступа́ї полего́н'ки / ни ч'в'і́рскаї гру́зеў*; 2) плювати крізь зуби: *Йа бих тот'і́ гу́ки поби́ла / шо ота́к ч'в'і́рскайут на сам'і́ схо́ди / мої / та ви ни го́н':і посу́нутисе маї да́л'і / ік хо́ч'іте ч'в'і́рскати*?; 3) мати понос: *Мали́ї ч'в'і́рскайі / бо найі́ўсе зеленцу́ / А йік ви ви́д'іли / то ч'о́ ни забра́ли? / лиж бе́сте бу́ли ўз'е́ли / і ни позво́лили йіму́ тото́ йі́сти / наї кри́виц:е / шо хо́ч'і / а ви сказа́ли / н'і / і фе́ртик / а ви тепе́р м'ін'і́ ка́жете / вит ч'о́го т:о / коли́ ўже пи́зно.*

ЧЬВІ́РСНУТИ – *докон. в*., однокр. дія стос. ЧЬВІ́РСКАТИ: *Ку́рка ч'в'і́рснула на сам'і́с'ін'киї пори́х / б'іда́ би йійі́ бра́ла / то шо́ / ма́ло са́ду? / Ви хо́ч'іте с ку́ркоў ро́зум наклада́ти / а хто́ йіх прина́диў? / хто приўч'е́ў оту́теч'ки пидгодо́вувати куроч'о́к? / отуту́ ва́шу фаїну́л'у ч'уба́тен'ку? / ге? / ви́тки ўни зна́йут / шо суда́ мош ходи́ти? / а ч'уба́тен'ка і ў ха́ту б'іжи́т / бо йійі позво́лено.*

ЧЬВОРСКИ́Й (ЧЬВО́РСКЛИЙ) – черствий (про хліб чи хлібобулочні вироби): *Та́же цес хл'іп ч'ворски́ї / ви шо / ни ч'у́ли / йік йіго́ руба́ли?; Кола́ч' ч'во́рскли́ї / до́бре би йіго́ роспа́рити / вин смашни́ї / д'і́ти мут йі́сти / але́ отогди́ / ік роспа́рити.*

ЧЬВО́РСКНУТИ (ЧЬВОРСНІ́ТИ) – ставати черстим: *Хл΄іп ч'во́рскне / того́ купу́ї ти́л΄ко / к'і́л΄ко го́н΄:і йісте́ з΄:і́сти / ни накупо́вуї бога́то; Ад'і́ / два дни / і хл'іп ч'во́рскне / А йа зна́йу / шо йе таки́ї / ви́тко / ў не́го шош додайу́т / бо вин до́ўго таки́ї / ік с'в'і́жиї / і молоко́ ў магази́н'і / йе таке́ / шо до м'і́с'іц'а мо́же стойе́ти / і н'іч'о́ йіму́ нима́ / так / іґ би лише́н' коро́ву здойі́ў*; *Ік ти́л'ко держ'е́ти ў комо́р'і / то хл'іп му́си ч'ворс'н'і́ти / ви шо? / ни зна́ли це́го?*

ЧЬМИ́ХНУТИ – утекти, швидко перескочити через що-небудь: *Не́н'а свари́ла за те́л'і / шо йа ни ўсокоти́ла / а йа н'і сном / н'і ду́хом ни ви́н:а бу́ла / де́ йа ви́ш':а то́го / шо ўно ч'ми́хне по́ч'ерес парканe̍ц.*

ЧЬО – *незм*., чому, чого: *А ти ч'о́ тут сиди́ш? / дити́на припл'а́цкуйі пйе́тами ў боло́т'і / а ви рос':і́лисе / ход' би котра́с уста́ла та подиви́ласе / де мали́ї; А ч'о́ ни пусти́ти? / наї д'і́ти прийіха́йут / ту́тки ў ба́би довитпоч'іва́йут / бо без них лиш две́р'і мут скрип'і́ти / лиш оц:е́ бу́де ч'у́ти*; *А ч'о́ йіх ни бу́ло? / Ўро́д'і позаслаба́ли / дес набра́лисе ч'іго́с / таї диста́ли гор'е́ч'ку / за ц:е тепе́рки ни йе т'е́шко / л'у́де ни соко́т'уц:е / таї*

шо зроби́ти; *А ч’о ти ка́жеш / шо то лис з':іў ку́рку? / таже́ л'іт тонки́ї / вин лиш імі́ўсе / то йек лис мих переїти́ р'іку́? / Ти раху́ї / шо ми жийімо́ пид л'і́сом / нас вид не́го лиш р'іка́ вид:ал'е́йі / і наї бу́де / шо леди́ў гру́бих нима́ / але́ ли́сови ц:е ни шко́ди / то ни ч’олов’і́к іде́ ваговíї / а зв’ірина́ / ўна ї по тако́му леду́ пере́їде / таї Ула́дʒ͡о по с'л'іда́х уздр'і́ў / куда́ і ви́тки ўни ї шли*.

ЧЬО́БИТ ЧЬО́БИТОВИ ПА́РА – *знев*., схожі між собою (здеб. чимсь негативним): *Шо Ори́с'а / а шо М’іха́їло / ч’о́бит ч’о́битови па́ра / ту́тки ни розбере́ш / хто кра́ш:иї / і мудр'і́ш:иї*.

ЧЬОБИТО́К, -тка́ – вид весняних квітів; здеб. *у мн*., ЧЬОБИТКИ́, -і́в: *Ік так подиви́тисе / то ч’обитки́ ни йе ду́же ви́борн'і ч’іч’ки́ / то ни ру́ж’і / ни ґорд'і́н'і / а́ле ра́дуйут о́ко / весел'у́т навес'н'і́ гори́дец.*

ЧЬОБОТА́РЬ, -я́ – чоботар; майстер, що ремонтує взуття: *Писла́ла д'і́ўч’іну до ч’оботар'а́ / ў Мали́ї Роже́н' / бо то по доро́з'і / уна́ ў копарати́ву / до М’і́ц'і / зибра́ласе / ну таї ду́майу / наї занесе́ д'е́дев’і ч’ереви́ки / на́їко / шо ска́же ч’обота́рик / мо́же / шош ви́штудеруйі з ни́ми / а мо́же / пора́ди йіх у су́головок видне́сти / ска́же / ота́м йім м’і́сце / ўже ме́ц:е ч’у́ти.*

ЧЬО́ВГАНКА, -и- ковзанка: *Д'і́ти ч’о́ўганку на доро́з'і зроби́ли / так шо / хот'і́ўше переїти́ / тре́ба за парка́н держ’е́тисе; Пе́рет' ха́ти зроби́ласе ч’о́ўганка / то вит:а́ло / а пото́му ўде́риў моро́с / і гото́ве*.

ЧЬО́ВГАТИСЕ – ковзатися; повзати, граючись; “соватисе”: *Ч’о́ўгаўсе ти́л'ко / шо мокр'і́с'киї приїшо́ў / і нов’і́с'к’і сподень'ки́ пирва́ў / То ни йа / уни́ сам’і́ поде́л:исе*; *Нима́ шо тут ч’о́ўгатисе / ід'і́т надви́р / йа посте́л'у на трави́ц':і ко́цик / таї там мете́ ї гра́тисе / ч’о ў ха́т'і сид'і́ти / ік надвор'і́ так фа́їно? / А ми хо́ч’імо ч’у́ти / шо ви з ба́боў гово́рите / корти́т цисе́ дослу́хати*.

ЧЬО́ВГОМ – *присл*., поволоком, насилу: *Сам ни хот'і́ў іти́ / йіго́ ч’о́ўгом т'іглí / Бо ви йіго́ видрива́ли вит то́го / де йіму́ до́бре бу́ло / вин ни хот'і́ў тото́ лиш’е́ти / Йо / л'у́де ўже се поросходи́ли / ужé хатн'і́ збера́йут с столи́ў / а цес се ни ўступа́йі / то ч’у́йіте / тики́ си́лоў йіго́ ви́т:и ви́т'ігли / і ўстиди́ў се набра́ли*.

ЧЬОГО́ (ЧІГО́; ШО) ТАМ (ТА́МКИ, ТА́МЕНЬКИ, ТА́МЕЧЬКИ) ЛИШ (ЛИШЕ́НЬ) НИ БУ́ЛО (НИМА́) – вислів ужив. при вказівці на велику кількість, різноманітність чогось; *Ч’ого́ та́мки лиш ни бу́ло / йа о́ч’і свої́і́ забу́ла / л'у́де фиї́ст наўч’е́лисе вес'і́л'а р'іхтува́ти / таки́м / ік йа / це ї ни сни́лосе / і ни ду́малосе / шо таке́ дес йе / Йо / тепе́рки л'у́де ўс'е́ке ўм’і́йут*.

ЧЬОГО́С (ЧІГО́С) – те саме, що ЧЬОС: *Ч'огóс Івáн ни пойі́хаў / ви́тко / ни пóплатно зáрас продавáти йéблуч'ка / Позаўч'éра сестрá йігó вернýласе / йі́хала з йéблуками / таї́ моглá сказáти / йек там / шо до ч'óго / тогó вин обдýмаўсе / і р'ішúў / наї́ ш'і / ц:е моглó бýти; Ни заўвáжила йіс / Гáн'а ч'огóс задýмана хóди / ікáс óмхна / йа бих се запитáла / шó з неў / алé ни знáйу / йек унá на ц:е поди́виц:е / Та ч'ó / запитáтисе мош / за ц:е н'іхтó ни ме би́ти / н'і / то н'і.*

ЧЬОЛОВІ́К БЕЖ ЖИ́НКИ, ЇК (ІК) ФИ́РА БЕЗ ДИ́ШЛЯ (БЕС КО́ЛЕСА; ІК ЛІХТА́РНЯ БЕС СВІ́ЧЬКИ) – самотньому чоловікові важко жити, долати труднощі*: То прáўда / шо ч'олов'і́к беж жи́нки / йік фи́ра без ди́шл'а / áле прáўда і дрýге / жи́нка беш ч'олов'і́ка / йік шúйа без голови́ / дóбре / ік уни́ ўкýп'і / Е: / А йа бих сказáла / шо жи́нка беш ч'олов'і́ка / ік фи́ра без ди́шл'а / отáк м'ін'і́ би́рше корти́т сказáти.*

ЧЬОЛОВІ́К – ІК (ЇК) ВОРО́НА, А́ЛЕ ЖИ́НЦІ ОБОРО́НА (ОХОРО́НА) – із чоловіком жінка почувається захищеною: *Йік йе ч'олов'і́к у хáт'і / жи́н'ц'і набогáто лéкше / наї́ дес вин шош ги́ркне / наї́ дес забари́ц:е ци прúйде трóхи ви́пиўшиї́ / áле то йе ґаздá / вин принесé ї́кус коп'і́ку / вин за жи́нку се ўстýпи / помóже / ік шош трéба / пок'і́йна вýїна дóбре казáла / шо ч'олов'і́к / ік ворóна / áле жи́н'ц'і оборóна / йа би лиш оцисé пос'л'і́н:е казáла / за ворóну бих ц'і́хо сид'і́ла / а казáла бих / шо ч'олов'і́к / жи́нц'і вели́ка оборóна / дýже вели́ка / Ну та / Кали́ / йек іки́ї́ ч'олов'і́к / Знáйіте шо? / згадáйіте мойі́ словá / іки́ї́ би ни буў / алé ч'олов'і́к йе ч'олов'і́к*; *Ч'олов'і́к / ік ворóна / áле жи́н'ц'і охорóна / цисé йа дес ч'ýла / áле р'і́тко / ў нáшим кут'і́ / ў Цáрин'і / так ни казáли / алé ўно праўди́ве.*

ЧЬОЛОВІ́К (ЛЮДИНА́) НИ ЗНА́Ї, ШО ЇГО́ (ЇЇ) ЧІКА́Ї – те, що буде, важко передбачити: *Ч'олов'і́к ни знáйі / шо йігó ч'ікáйі / вин лáким ус'éке соб'і́ постанови́ти / т:о / шó вин мáйі зроби́ти / йек повести́се / шоби́ жит'é йімý пишлó дóбре / т'і́шиц:е / шо ш'і лéда / таї́ ме мáти тотó / бо ўс'о і́де до тóго / шо хот'і́ў / а то рас / і пишлó йімý гет у дрýгиї́ бик / ус'ó поломи́лосе / а ч'о? / бо ч'олов'і́к планýйі / а Бох к'ірýйі / і мáйі бýти так / йек унó там / угор'і́ / запи́сано / отáк мáйі бýти / Брáч':іку Івá / та ви так сказáли / ік припеч'éтали / йа гаш ни ди́хаў / так слýхаў кóжде вáше слóво / бо то вели́ка прáўда / ої́ шо вели́ка / ч'олов'і́к / ік мурáл' / крýтиц:е / натсáд'уйіц:е / шоби́ би́рше зроби́ти / гадáйі / сарáку / шо то ўс'о вид нéго залéжи / лиж би ни л'інувáўсе / а то ўс'о ме іти́ так / йек йімý припи́сано / іки́ї́ при́пис вин мáйі / отáк бýде / і ч'олов'і́к ни знáйі / шо йігó ч'ікáйі.*

ЧЬОЛОВІ́К ПЛАНУ́Ї, А БОХ КІРУ́Ї – те саме, що ЇК (ІК) БОХ ДАСТ, ТАК І БУ́ДЕ: *Ни гриз'і́ц:е / брáч':іку Ми́трику / наперéт / шо ни*

так уно́ їде / йік вам би се хот'і́ло / мо́же / уно́ ї на л'і́пше? / бо шо́ ч'олов'і́к? / йіму́ се здайе́ / шо ота́к до́бре / а́ле вин ни ви́ди ї ни зна́йі то́го / шо Бох / ч'олов'і́к плану́йі / а Бох к'іру́йі / і ўрас так вихо́ди / йік Бох пок'іру́йі / і:ї / к'і́л'ко ў ме́не тако́го бу́ло / шо йа ч'е́сто мина́йусе / бо ни так м'ін'і́ пишло́ / але́ мої / ди́ўйусе у їкі́йс ч'ес / а то на до́бре ви́йшло / ота́к і ту́тки бу́де / ч'у́йі мойе́ се́рце / шо до́бре бу́де.

ЧЬОЛОВІ́ЧІЙ – чоловіків: *Ге́нде ха́та ч'олов'і́ч'ого бра́та / тота́ / шо пид бл'е́хоў / то нова́ ха́та / ўни нида́ўно с'і́ли ў н'у / фа́йн'і ўхо́дини бу́ли зроби́ли / Е:/ та то бога́цка ха́та.*

ЧЬОЛОВІ́ЧІЙ ТА́ТО (ДЄ́ДЯ) – свекор: *Ч'олов'і́ч'ії д'е́д'а буў ґазда́ на ўс'о село́ / тако́го пошука́ти / і маў до́бре сумл'і́н'і / чут':е́ таке́ / шо зра́зу пизнава́ў / ік м'ін'і́ шош ги́р'ко / хот' йа ї ни пока́зувала / а вин ви́ткис цисе́ знаў / ви́тко / по оч'е́х пизнава́ў.*

ЧЬОЛОВІ́ЧЬОК, -чька – зініця: *Поч'ірвон'і́ў / ч'олов'і́ч'ки заб'і́гали / ви́тко / допос'л'і́тку ни в'і́риў / шо йіго́ се с'к'ін'ч'е́ло / а́ле то так йе / ік йе поч'е́ток / то ма́йі бу́ти і кине́ц / и́нак ни бува́йі*; *О́ч'і ч'о́рн'і / ік терни́ни / на́в'іт' ч'олов'і́ч'киў у них ни ви́тко / Але́ фа́йн'і / йа бих сказа́ла / шо так'і́ / ік сли́ви / тот'і́ / шо на присади́б'і ко́ло То́ми росту́т / ни забу́ла йіс / ік'і́ ўни*?

ЧЬОЛОВІ́ЧЯ МА́МА – свекруха: *Шо́ вам сказа́ти? / ч'олов'і́ч'а ма́ма тро́хи годиновáта / з неў ни поговóриш / тá'к'ік с:вóйоў / ўна би́рше слу́хайі дон'кý / шо се ўрáд'ут / т:о мáйі бýти / і м'ін'і́ ўрас у при́м'ір йійí стáви / а менé вит тих при́м'іриў дéколи боли́т*.

ЧЬОЛОВІ́ЧЯ НАТУ́РА – про вольову, рішучу, енергійну, наполегливу жінку: *Ви́дите / се́стри / а гет и́н'ч'і / ў Насту́н'і би́рше ч'олов'і́ч'а нату́ра / а Но́ц'а ў сво́го д'е́д'у се ўда́ла / ї на лице́ така́ / і мн'іка́ / пок'і́йниї Фед'о́ таки́ї буў; Ў на́шойі Ан:и́ц'і ч'олов'і́ч'а нату́ра / і йа скаў / шо то низле́ / уна́ ўсе́му дайе́ ра́ду / і ш'і до то́го на робо́т'і на до́ста нипога́ному раху́нку / у не́йі нима́ ч'і́су на пус'т'і́ бе́с'іди / йік у де́кого з йійі́ верстач'о́к / уна́ ўс'а ў ру́с'і / таї шо / це йе зле? / та це і дл'а здоро́ўйа до́бре / і дл'а ус'і́х хатни́х / А ікра́с оту́тки / бабо́ / ни так ус'о́ гла́тко / йік вам се здайе́ / от шо йа скаў / ни геї гла́тко*.

ЧЬОЛОВІ́ЧЯ РИДНЯ́ (ФАМ́ЛІЯ) – рідня чоловіка: *Ни памн'іта́йу / хто ш ч'олов'і́ч'ойі ридн'і́ каза́ў / І беж ж'а́днойі охо́ти става́ї зноў до робо́ти / таке́ ї мойе́ / робо́та се ни пита́йі / ци йа хо́ч'у ї ци го́н:а роби́ти / ўна лиш кли́ч'і / Ану́ ході́ суда́ / йа шош скаў*.

ЧЬОЛОВІ́ЧЯ СЕСТРА́ – зовиця: *От:а́ молоди́ц'а ў зеле́ниї спин:и́ци / то ч'олов'і́ч'а сестра́ / за́рас пиди́йдемо дниї / уна́ ду́же до́бра / л'у́д'іна / ік*

тре́ба шош / то ўна н'іч'о́ ни пошкуду́йі / і подиви́се / йек уна́ ўбра́на / то штрама́ч'ка вит щтрамач'о́к.

ЧЬОМАЙДА́Н, -а – чемодан: *Уз'е́ла ч'омаїда́н йе́блук / таї пишла́ ў Ч'ірниўц'і́ прода́ти / це йа за М'і́лич'ку каў / А випла́т'уйіц:е? / Ви́тко / так / бо ўна ўже ни пе́ршиї рас туда́ вибера́йіц:е / ну / мо́же ш':е шош бере́ / бо йіс до́бре поду́мала / с сами́ми йе́блуками ни геї рож:ене́с:е / Та йа за ц:е каў / до йе́блук мо́же гор'і́хи / шушени́ц'і бра́ти / гада́йу / шош отаке́ / бо он:а́ доро́га ч'іго́ кушту́йі.*

ЧЬОМАЙДА́НЬЧІК, -а – *зменш.* від ЧЬОМАЙДА́Н: *Шо́ ў це́му ч'омаїда́н'ч'іку? / книшки́? / ті́л'ко бога́то? / і ти тото́ ўс'о ч'та́йіш? / Уже́ проч'іта́ў / А про шо ў них напи́сано.*

ЧЬО́РНЕ ПИДНЕБІ́НІ МА́ТИ (МА́ТИ ЧЬО́РНЕ ПИДНЕБІ́НІ) – бути дуже сварливим, лютим; зводити наклеп на когось: *Ч'о́рне пиднеб'і́н'і ма́йі / так ка́жут за то́го / хто л'у́тиї / мо́же л'удину́ спапл'у́жити за́шо / за́т:о / ни так подиви́ўсе ци сло́во ни таке́ сказа́ў / а цес уже́ кл'у́ч'ки шука́йі і на́їде на ри́ўному.*

ЧЬО́РНИЙ – 1) смаглявий: *Іва́н ч'о́рниї / таї дон'ка́ ў не́го ўда́ласе / така́ / ік цига́ноч'ка*; 2) брудний: *Ски́н'те дра́нку / бо ч'о́рна / йа ви́жмакайу / а ви перебер'і́ц:е ў ч'е́сте / бо йек тако́му ходи́ти? / тажé ви їкиїс ґазда́ / д'ід'е́ / м'ін'і́ напра́ўду таке́ се ни ўдайе́.*

ЧЬО́РНИЙ, ІК (ЇК) ДІ́ТТЬО – брудний, страшний: *Ч'о́рниї / іґ д'і́т':о / мої / та йе́к тако́му замаш':е́ному ходи́ти? / аг'і́ / та ти дес тач'е́ўсе / ци їка б'іда́ с тобо́ў?; Йа утвор'е́йу две́р'і / то ўже те́мно бу́ло / але́ йа соб'і́ їду / бо зна́йу / шо та́мки н'іко́го нима́ / ступа́йу / лиш крок ступи́ла / а то лиш хтос іми́ў мене́ з:а́ду за фу́стку таї ка́же / ву́їноч'ко / а ви куда́ так се ква́пите? / ану́ зач'іка́їте / йа шош хо́ч'у з ва́ми говори́ти / йа ун'ім'і́ла / сло́во ни могла́ сказа́ти / бо то на́ґро се ста́ло / рот хо́ч'у ўтвори́ти / а вин ни пид:айе́ц:е / і шо йа так пово́ли се ўберта́йу / але́ ле́да / лиш кра́йім о́ка се ди́ўйу / а то хтос стоі́т у капел'у́с'і / ш'і збо́ку з за́тич'коў / ч'о́рниї / іґ д'і́т':о / лиж зу́би блишч'е́йут / ану́ / ка́же / ни ква́птесе так / І хто т:о буў? / Ко́ц'о Іва́ниў / йіму́ шош се обм'іни́ло / і вин / шоби́ іти́ до Фед'а́ / вин пишо́ў у пе́ршу фи́ртку / ви́тко / пу́каў / а то н'іхто́ ни ўтвор'е́ў / таї вин прич'е́куваў / с'іў соб'і́ на ла́ўку / таї ч'іка́ў / ци / мо́же / придр'імну́ў / бо ч'у́йіте / йа проїшла́ по́при не́го / ни роз:ера́ласе / бо ни бу́ло ч'о / утвор'е́йу две́р'і і ч'у́йу / шо хтос з:а́ду ло́ви / Мо́же / уб'іїми́ти хот'і́ў? / Ни зна́йу / пйе́ного гатки́ тру́н:о розгада́ти / то лиш за фу́стку се їмиў / йо́:йойої / а пото́му / ік уздр'і́ў твар' / то ви́тко / спамн'іта́ўсе / бешч'ісу́ протверез'і́ў / бо так бо́рзо се верта́ў / шо ни зна́йу*

/ йе́к вин се ни збáвиў на схóдах / а йа ш'і дóўго до сéбе ни гóн:а бýла прийти́ / бойéласе / шо прúйдец:е питкýр'уватисе / алé / бóле / об'ійшлóсе / Ну та вúдите / молод'éк хот'і́ў вас уб'іймúти / шош поговорúти / над'іваўсе / а ви ни дáлисе / і вин задýрно ч'ікáў / Ой шо задýрно / н'іц н'іч'ó ни скористáў / мóже / ї сам се перепýдиў / ік уздр'і́ў / шо то ни фáйна молодúц'а / а старá / змóрш'іна бáба до нéго се ўбернýла / тогó / сарáку / т'ікáў / йімý ўже ўсéго се витхот'і́ло / нич'ó ни бýло мúле.

ЧЬО́РНИЙ, ІК (ЇК) СА́ЖЯ (ІҐ ГОЛО́ВНЯ; ІК ВУ́ГОЛЬ (ВУ́ГЛІ); ІК НАЙ НИ КА́ЖУ, ХТО) – дуже чорний; брудний: *Л'ýпч'іку / а ч'ó йіс такúй ч'óрниў / ік сáж'а? / дé йіс такé витшукáў? / та ти пишóў ч'éстиў / а це шó с тобóў?; Вин фийст загор'і́ў / судá / ш'і нич'ó / трóхи сокотúўсе / а рýки так'і́ ч'óрн'і стáли / іґ вýгол' / йігó страшнó сóнце лóвиц:е / а йа каў / іґ без буў пойі́хаў на мóре / тáмки бес так ни загор'і́ў / а ў бáби на полоз'і́ / ад'і́ йек загн'ітúўсе / меш вúд'іти / пойі́деш / то ўс'і мут се питáти / дé йіс такóго сóн'ц'а набрáўсе*?

ЧЬО́РНИЙ, ІК (ЇК) СМОЛА́ – дуже чорний: *Мар'і́ка мал'ýйі вóлоси / унú ў нéйі зáрас так'і́ ч'óрн'і / ік смолá / то пíзнашно / йік отáк се подивúти / шо ўни ни праўдúв'і / а йа знáйу йійі́ ш'і з дитúни / ўна бýла рус'éва / а потóму потемн'і́ла / ї вóлоси стáли так'і́ / йік у тéбе / а тепéрки се зробúла ч'óрна / унá дес вит перет:огúт отáк хóди; Мої / а шó ц:е ў тéбе на в'ітрúвоц':і? / шош такé ч'óрне / ік смолá / в'ідéї / тикú / смолá / а дé йіс мих отáк се засмолúти? / ге? / То мóже / шм'ір / бабó / це гóн:о бýти / і йа знáйу / вúтки вин мих се ўз'éти / а с смолóў йа сегóн:е н'іч'ó ни робúў / Та то мóже бýти ўч'ірáшне ци позаўч'ірáшне / колú хоч' / мих се замастúти / і йек тепéр тóго се збýти*?

ЧЬО́РНИЙ, ЇК (ІК) ЦИ́ГАН – засмаглий, темношкірий: *То ўс'о кóло с'і́на / на пологáх / помогáў бáб'і / тай ад'і́ їкиў / ч'óрниў / йік цúган / ни трéа на мор'á йі́хати / Фáйниў хлóпец / лиш н'іўрóку / т'і́шиласе би ним мáма / іґ би жúла / мáла би ч'ес'т' за нéго вид л'удúй / Най споч'івáйі з Бóгом / Ам'і́н' / Дóбра бýла жúнка / áле йек натерп'і́ласе / Гóсподеч'ку мúлиў / і їка молодéн'ка ўмéл:а*.

ЧЬО́РНИЙ – ЧЬОРЕ́ННИЙ – дуже засмаглий; брудний: *Йо:ї / та ти ч'óрна ч'орéн:а / уваж'éйко / шобú ни пошкóдило / бо то ни йе здóрово тúл'ко печ'éсе / ти ўже дв'і годúн'і на сóнци; Водá ў р'іц'і́ / ч'óрна ч'орéн:а / за їке кýпан'і ви говóрите? / то тре: с тúжден' / шобú водá бúрше мéнче дийшлá до ўч'ірáшного.*

ЧЬОРНИ́ЦЯ, -і – ожина; *здеб. у мн*., ЧОРНИ́ЦІ, -úц: *Пишлá ў ч'орнúц'і / мóже / ш'і ікúйс грип нáйде / то ниделéко / вер Цáрини / А шо? / тáмки*

ростýт ч’орнúц'і? / Ти ни за т:о подýмала / у Т'ýдев’і за ожúни так кáжут / аў áфини ї́ти делéко / поблúзости нимá.

ЧЬÓРНІВА, -и – темно-сіра, майже чорна хмара чи хмари, що заступили частину неба; чорнота; чорні дощові хмари*: З Глúн'іного ад'í ї́ка ч’óрн'іва питступáйі / фиїст дош’ бýде / і то зáрас удéри; Ни ї́ди делéко / бо ни вúдиш / ад'í ї́кá ч’óрн'іва* / *гаш стрáшно*; *Йо:ї / ч’óрн'іва / анý дивúсе / шо ї́де з Бáбина / в’ідéў / ни доб’іжимó тхáт'і; Хмáри ад'í ї́к’і / страшнá ч’óрн'іва сýне / то зáрас метé вúд'іти / ї́ка злúва бýде / кудá ї́ти? / ви нáв’т' до Онуфрéїкових ни дúїдете / і змóкнете до нúтки / то ни раптúўка / так вигл'ідáйі / шо зат'ігáйіц:е надóўго / ад'í ї́к’і ґрун'í / н'іийéка парасóл'а / н'іийéкиї дош’:овúк вас ни ўратýйі.*

ЧЬОРНÍТИ КÓЛО РОБОТИ́Й – виснажуватися, тяжко працюючи: *Шó ми / Паз'ý / вúд'іли? / н'іч’ó / а ци дес ї́íхали припоч’івáти? / н'іґдé / бо ни бýло колú і ни бýло за шó / нáв’іт' гáтки такóйі ни бýло / таї отáк жит'é / мóжно сказáти / доб’ігáйі / а ми ч’орн'íйімо кóло роботúї / ни вилáзимо з них / нарóбйуїмосе / шо рук і них ни ч’ýйімо / шó н'і? / а ў нед'íл'у йа трóхи припоч’éну / се прич’éшу / подúўйусе ў дз͡éр'кало / таї ни пизнайý себé / н'і / шобú ї́кас питс'м’íхнена фáїна молодúц'а на мéне се дивúла / а то ї́кас вýїна позерáйі / гýби стиснýла / іґ би ї́йі хтос хот'íў сúлоў цулувáти / а ўна ни давáласе / кóло нóса по склáц':і се зробúло / іґ би хтос ч’éмос óстрим заорáў / а лицé такé писнé / шо наї ни кáжу / шо хóч’іц:е зробúти / ік на такé дивúтисе / так ци н'і / Паз'ý? / ци ч’ó йіс затúхла? / Йа слýхайу / таї лиш ч’ікáла / абéс се вúговорила / алé зрáзу скаў / шо то ни ўс'о так / це прáўда / шо ў сел'í урáс поўнó робóти / алé н'іхтó ни женé брáти бúрше на сéбе / іґ гóден / ми сам’í соб’í дайімó такý нóрму / а потóму мóжемо йíйí змéнч’іти / абó ї сказáти / н'і / і скасувáти тотó / шо постановúли / поўб’іц'éли соб’í / шо до вéч’іра оц:é скопáйімо / а потóму забрáли об’íц'іне / бо вúдимо / шо нам зат'éшко / то ік робúти з головóў / повóлен'ки / то ї гаткú бýдут úн'ч’і / і ни бýде надрúву ў гóлос'і / а ш’і т:о / шо ми / дв’і сестр'í / л'ýбимо селó / нáшу хáту / р'ікý / сус'íдиў / і йа напрáўду н'ікýда вúц:и бих ни пишлá / і н'і на шó úнче бих ни згодúласе / наї би ї́ке ўно бýло пригúсне / бо м’ін'í н'іґдé нимá так дóбре / ік отýт / ци шó ти скáжеш? / ге? / хто ґаздá свóйі голов’í / свóйім рукáм / і усúм роботáм? / кажú / наї йа знáйу.*

ЧЬОРНÓ ПÉРÉД (ПÉРÉДЬ) ОЧЄ́МА (МЎШКИ́ СКА́ЧЮТ) – хтось дуже знесилений: *Уйéла смих так / шо пóточ’íйусе / ч’орнó пéред' оч’éма / а то нимá н'ікóго / д'éкувати Бóгу / шо ікрáс поштáр'ка бýла прийшлá / ни знáйу / шо бих бýла робúла.*

ЧЬОРТ (ДІ́ТТЬО), -а – *лайл.*, *перен.*, бешкетник: *Цес ч'орт ад'і́ кудá вúл'іс / ш'і ўúези ўлóми / а ти меш в'ітпов'ідáти / а дé йа гóн:а / старá бáба / йігó ўсокотúти ци поб'і́ч'і за ним? / лишéн'шо буў отýт / а потóму / йік пид зéмн'у провалúўсе / вúл'іс / і ц'і́хо там сидúт / йа крич'éйу / дé ти? / б'і́гайу / шукáйу / а вин вúт:и лиш се пидс'м'іхáйі / ход' би слóво сказáў / Та бо вин у вас см'іховáнец.*

ЧЬОРТ (ЧЬОРТИ́) БИ ТЕБÉ ВЗЄВ (УЗЄ́ЛИ) – *лайл.*, ужив для вираження обурення, незадоволення ким-, чим-небудь, побажання комусь зла: *Ч'ортú би тебé ўз'éли / та би тебé ўз'éли / йа тут гóлос зирвáла / бо ни мóжу тебé доклúкатисе / а ти пишóў двóд'і / пишóў / таǐ пропáў? / ти ў котрúї годúн'і маў се вернýти? / ге? / анý кажú.*

ЧЬОРТ (ДІ́ТТЬО) ЇГÓ ЗНÁЇ – *згруб.*, невідомо, незрозуміло; ніхто не знає; ужив. для вираж. незадоволення, роздратування з приводу чогось: *Ч'орт йігó знáйі / шо робúти / док закрúли / мих би питú ў посáтку / áле ікрáс маǐстрú прихóд'ут / трéба би ǐ тут покрутúтисе / і хот'і́ў бих ікýс коп'і́ку заробúти / бо на стáǐни се здáло би дах перекрúти / отáк видуч'éра нат цим шýшу гóлу / і ни знáйу / йек крáш:е.*

ЧЬОРТ (ДІ́ТТЬО) НЕСÉ (ПРИНІ́С) КОГÓС – *згруб.*, ужив. для вираж. незадоволення з приводу появи когось, того, хто іде, прийшов звідкись: *А це когó ч'орт несé? / шо йімý / д'н'а мáло / шо нóч'ами хóди / л'удúї пýж'іӣі? / Ідúко / Ǐва / подивúсе / бо пес страшнó уйідáйі / мóже / то злóд'ії? / а мóже / шош се стáло ў сус'і́диў / ідú / л'ýпч'іку / бо то ниспростá.*

ЧЬОРТ НÓСИ ((ЧЬОРТИ́ НÓСЮТ) КОГÓС – *згруб.*, ужив. для вираж. незадоволення з приводу того, що хтось десь вештається, невчасно відлучається звідкись, від виконання чогось: *Кудá тебé ч'ортú нóс'ут? / менé ў цих бур'інáх дес'éт'і потú збивáйут / а ти пишлá ǐ пропáла?*

ЧЬОС – *незм.*, чомусь, чогось: *Ч'ос ти зрáзу вúдиш / шо оц:é прúкладно вúшита сорóч'ка / а тотá / н'і / то так і отýт дивúсе / то шо / ни вúтко / ǐка робóта?; Ч'ос м'ін'і́ стáло óмхно / і самá ни знáйу / ч'о / ікéс перетч'ут'é нифáǐне закрáлосе / гаш усередúн'і шош тóн'кнуло; Ч'о так йе / шо рóзум ни 'рас гóден поб'ідúти сéрце / і йéґ би то бýло фáǐно / іґбú ўни бýли ў злáгод'і / кúл'ко би гризóти витпáло / тотó / шо / мóже / ǐ низлé / алé л'удин'і́ ни йе л'ýбе / такé / шо раж'éйі ӣйі́ / таǐ тогó ўна тóму протúвиц:е.*

ЧЮ́БОК, -пка – верх чого-небудь: *Каўт / лúшка сóли ш ч'ýпком / на л'і́тер водú / це ік рóбиш росúў / квáсиш пом'ідóри ци огир'кú / о: / йе кýрка ч'убáта / ўна ч'ýбок мáйі на голов'і́ / тогó так називáйіц:е / скалá мóже*

мáти ч’ýбок / ну а ў ч’олов’íка / у хлóпц'а / ч’ýпер йе / то такóш ч’ýбок / каўт / ад'íікиї ч’ýбок куч’ер'éвиї у цéго хлóпц'а / це йа ч’ýла за Мúрка.

ЧЮБÝК, -á – 1) частина люльки, яка під час куріння служила курцеві для втягування диму: *А це ч’ійá л'ýл'ка / Мар'í? / хто з нéйі кýри? / Н'іхтó тепéрки / ўперéт д'íдо лáким буў ййíі брáти / ік ікéс товарúство фáйне се зберáло / то вин мих / а потóму / ік йигó ни стáло / то д'éд'а хот'íў ййíі ўз'éти / алé витказáўсе / бо / кáже / ч’убýк у ниї ййімý ни спрúтишниї / загрýбиї / таї ш’і т:о / шо л'ýл'ка хóч’і / шобú з неў бáвилисе / а вин звик до прос'т'íш:ого*; 2) залишок обрізаного кукурудзяного стебла, що залишається над землею після збирання кукурудзи: *Оцéс знак на лицú / ш’і вид малóйі / упáла бýла на ч’убýк / таї пробúла отýт / áле хот'íла бих знáти / хто дитúну до рóку тудá пустúў? / ч’о ни ўсокотúли? / А ти ни знáйіш / ч’о? / робóта зат'іглá / мáма з бáбоў бóрзо хот'íли дож’éти кукуруцкú / ти ïгрáласе на кóцику / а потóму ўстáла / і пишлá ч’убукáми дним / та дóбре / шо óко йіс ни вúбила / а цес знак / вин н'іч’ó тоб’í ни шкóди / абéс се ни бойéла / ни поганúт тебé / н'іц ни поганúт.*

ЧЮВÁТИ – *рідко*, чути: *Васúл'ку / а шо тудá кóло вас ч’увáти? / ци ўс'і дýж’і здорóв’і? / Д'ікoвáт' / шобú ни гúрше / а шó кóло вас?; Брáч’:іку Ївáнку / а шо тудá кóло вас видáти і ч’увáти? / йек Цáрина се мáйі? / Цáрина стойíт / йек стойéла / а ўс'і / хто дéржи їкус худúпку / на пологáх / квáпйуц:е с'інцé зробúти / Ої шо так / це наїважн'íш:е зáрас / а ви н'іч’ó ни ч’ýли / пит Сокúлским дáл'і мут кáм’ін' брáти?; Мар'íч’ко / а шо у вас дóброго ч’увáти / И:ї / Йýц'ку / такé се питáйіте / та де тепéр за дóбре ч’ýти / тепéр за дóбре т'éшко.*

ЧЮЖÉ ВИ́ДИ ЗА ГОРÓВ (ЗА ГОРÁМИ; ЗА ҐРУНÉМ), А СВÓГО НИ ВИ́ДИ (НИ ГÓННО УЗДРÍТИ) ПИД НОГÓВ (ПИД НОГÁМИ, ПИД НÓСОМ; ПÉРÉТЬ (КÓЛО) СÉБЕ; ПÉРÉДЬ ОЧЄ́МА) – про необ’єктивність підходу людини в коментуванні всього, що стосується протилежності “своє – чуже”: *Йе так’í ґаздин'í / шо ч’ужé вúди за ґрун'áми / а свóго ни дов’іж’éйі пид ногáми / Х’íбá би йім мóцн'і ік’íс окол'áр'і купúти / мóже / би тогдú бúрше вúд'іли / шо кóло них се д'íйі / йе так’í окол'áр'і / шо збúршуйут тотó / шо блúско / оц:é би помоглó / Тýтки ни ц:е / тýтки колúтку на рот трéба / ўна би помоглá.*

ЧЮЖÉ ЖИТЄ́ – ТÉМНИЙ ЛІС – життя іншого, як правило, – закрита сфера: *Ш’і бáба пок’íйна казáла / шо ч’ужé жит'é / то тéмниї л'íс / у нéму лиш лéд'а мóжно шош уздр'íти / і ни т:о / шо тоб’í хтос роскáзуйі / Прáўду кáжете / і ў свóму ни ўрас ус'ó вúтко / дéколи бойíс:е / абéс ни заблудúўсе / Ни пишóў блýдом? / Йої / та ни даї Бóже.*

ЧЮЖИ́Й КУ́СЕНЬ УРА́С (НАБОГА́ТО) СОЛО́ЧЧИЙ (ЛІ́ПШИЙ, СМАШНІ́ШШИЙ), ІК (ЇК) СВІЙ (СВИЙ) – про необ’єктивну оцінку чогось у парадигмі “свій – чужий”: *До́ма йе ўс'е́ка ўс'е́ч’іна йі́сти / а ўна ї́де до вуї́ни і ра́да / іґ даду́т студе́нойі куле́ш’і з о́гир'ком / ка́же / шо то ду́же смашне́ / То / Ан:и́ч’ко / так йе / абе́з зна́ла / шо ч’ужі́ї ку́сен' ура́с соло́ч:иї / ік с'в’ії / йа себе́ мало́ў нага́дуйу / йек м’ін'і́ смакува́ло у дру́гих йі́сти / ї йек корт'і́ло лиши́тисе ў ко́гос на́нич’ / у т'і́тки О́л'ки / ци ў ба́би / страшно́ корт'і́ло / а ма́ма мене́ ни пуска́ла.*

ЧЮЖИ́Й РО́БИ ТОБІ́ НАЙЛІ́ПШЕ ТАК, ЇҐ (ІҐ) БЕС САМ СОБІ́ РОБИ́В НАЙГИ́РШЕ – сторонній не може тобі зробити щось краще, ніж ти сам: *Хот'і́ла / бабо́ / йекнаїско́рше ви́сапати / таї наїми́ла / уз'е́ла двох на де́н'ку / а ўни ад'і́ йек ви́сапали / лиш поперем’і́тували бур'іни́ / То так йе / уни́ ни наўми́сне / роби́ли / йек ум’і́ли / а́ле до́бре пре́баба мойа́ каза́ла / ч’ужі́ї ро́би тоб’і́ наїл'і́пше так / йеґ бес сам соб’і́ роби́ў наїги́рше / а т:о / шо ви́сапано / до́бре / то ви́тко / шо барабу́л'і пишли́ ў рист / і горо́т би́рше ме́нче ч’е́стиї / ни запу́ш’:іниї.*

ЧЮЖІ́ ВУ́ХА – про когось стороннього, чужого: *Уваж’е́їте / Ан:и́ч’ко / бо ту́тки ч’уж’і́ ву́ха йе / лі́шимо цису́ бе́с'іду; Ік йе ч’уж’і́ ву́ха / то наї слу́хайут / йа цисе́ мо́жу і ў о́ч’і Мар'і́ц'і сказа́ти; Гада́ў / шо гово́ри мі́жи сво́йіми / а то ї там наїшли́се ч’уж’і́ ву́ха.*

ЧЮЖІ́ ДІ́ТИ (БО́РЗО) СКО́РО РОСТУ́Т – те, що є чужим, сприймається по-іншому, ніж рідне: у догляд і виховання чужих дітей не вкладено жодного труду, у свої ж тривалий час – велику працю, турботу і піклування; звідси – оманлива легкість “росту” чужої дитини: *Ану́ кажи́ / Мару́с'ко / вуї́н'і / у котр'і́ї кл'а́с'і тв’ії малі́ї? / ци ш’і ни пишо́ў до шко́ли? / Йе́к ни пишо́ў? / за рик к’ін'ч’е́йі шко́лу / Йо:ї / а йа гада́ла / шо вин ш’і мали́ї / ви́диш / ч’уж’і́ д'і́ти бо́рзо росту́т / абе́з зна́ла / то сво́йіх ни го́ден доч’іка́тисе / колі́ ви́ростут / а ч’уж’і́ ни бар'у́ц:е / а́ле вибач’е́ї ба́б’і / шо таке́ се пита́ла / наї вин тоб’і́ здоро́ў бу́де / Абе́сте ї ви здоро́в’і / вуї́ноч’ко бу́ли / даї вам / Бо́же / до́ўгих ро́киў у ра́дости і ста́тках прожи́ти / абе́сте доч’іка́ли ўну́киў і пре́ўнукиў / і ш’і йіх видв’інува́ти.*

ЧЮ́ЖЯ, -і – *дит*., про когось чужого, ворожого: *Ц'і́хо сиди́ / бо ч’у́ж’а мо́же прийти́ ї забра́ти дити́ну / а́ле ми ни дамо́ / ска́жемо / ї́ди соб’і́ гет ви́ц:и / у нас ч’е́мна дити́нка / ноно́ / абе́з би́рше суда́ ни приходи́ла*; *Мару́нко / абе́с туда́ ни ї́шла / бо та́мки ч’у́ж’а хо́ди / і ўна мо́же забра́ти дити́ну / ки́нути ў биса́ги / і ўтеч’і́ / і шо́ тогди́? / де́ йа пото́му тебе́ на́їду? / того́ бес н'ітко́му ни ї́шла / ї ік ви́диш / шо тебе́ кли́ч’і ікáс ч’уж’а́ вуї́на ци вуї́ко / то бес т'іка́ла тха́т'і; А цес ба́т'ар нич’о́ ни боїі́ц:е / йа каў йіму́*

/ шо та́мки ч’у́ж’а / а вин і ву́хом ни веде́ / йа ўже ни зна́йу / шо с таки́м пус'т'іко́м роби́ти / каў вам / н'іц нич’о́ ни бойі́ц:е / а то ни йе до́бре.

ЧЮКУЛЯ́ДА (ЧЬОКОЛЯ́ДА), -и – шоколад; шоколадна цукерка: *У тиї карабу́с'ц'і поўно́ ч’укул'а́т; Ти приве́зла ті́л'ко ўс'е́ких ч’укул'а́диў / бо зна́йіш / шо ба́ба л'у́би / а соб’і́ ж’е́луйі купи́ти / а́ле дру́гиї рас ни тра́т'се / кра́ш:е д'і́тем дава́ї / бо йа така́ / шо ни зна́йу / шош ро́бйу понадв’і́р'у / ро́бйу соб’і́ / а пото́му нагада́йусе / таї зноў б’іжу́ за цуки́рком / ч’е́сто / йік мала́ дити́на / ш’і ги́рше / бо стари́ї маў би ма́ти ро́зум / а ту́тки лиш корт'е́ч’ка*; *Ану́ ўкуси́ це́йі ч’окол'а́ди / ўна ду́же до́бра / ўсереди́н'і па́хне цитри́ноў; Схова́ї вид ме́не цис'і́ ч’укул'а́ди / бо йа ік зач’ну́ / то б’ігóм спорожн'у́ / ўни ту́тки ни мут до́ўго стойе́ти*.

ЧЮКУЛЯДО́ВИЙ (ЧЬОКОЛЯДО́ВИЙ) – шоколадний: *У це́му м’іш’у́лику ч’укул'адо́в’і цуки́рки / аў то́му / мн'е́т'н'і / тот'і́ / шо холод'у́т / то ви соб’і́ і тих / і тих бер'і́т. Ў Ку́тах продайу́т і б’і́л'і л'о́ди / ї ч’окол'адо́в’і / так’і́ кавóв’і / ік тот'і́ цуки́рки / шо ба́ба вид за́їц'а приноси́ла / А коли́ т:о бу́ло? / йо:ї*.

ЧЮКУЛЯ́ТКА (ЧЬОКОЛЯ́ТКА), -и – шоколадка; шоколадний батончик: *Д'і́дику / куп’і́т м’ін'і́ от:у́ ч’укул'а́тку / і горо́шкиў / А ш’:е печ’е́н'ка? / Н'і / це́го до́ста / х’іба́ би л'о́диў; С'в’іти́ї Никола́ї прин'і́с ус'е́ких ч’окол'адо́к / таки́х / шо ш’і н'іко́ли йа ни йі́ла і ни ви́д'іла / де́ / вере́ / вин йіх уз'е́ў? / ви́тки вин знаў / шо йа йіх усмаку́йу?*

ЧЮ́НІ, -ів – *заст*., грубо намотані на ноги онучі, які викор., коли взували постоли чи “кальоші”: *Ч’у́н'і наш д'і́до ў ґумо́в’і постоли́ ўбера́ў / а ч’о ў ґумо́в’і? / бо шк’і́р'ін'і держ’е́ў про с'в’е́то / до них йіму́ ба́ба сплел:а́ бу́ла гру́б’і шкерпе́тки / і вин тото́ ш’інува́ў*.

ЧЮ́ПЕР, -пра – чуб: *Хто ч’уў так б’і́гати? / та ў те́бе ни лише́н' ч’у́пер / аї / соро́ч’ка мокр'і́с'ка / гаї / скоре́н'ко перебера́їсе; Подиви́се / л'у́пко / їка тепе́рен'ки мода́ / ікі́ї у це́го молод'іка́ ч’у́пер / і йек вин зач’е́саниї / ви́диш / ускри́с' пидго́лениї / і то до́ста ви́соко / та́к’ік ста́рш’і парупки́ се голи́ли / ік ми зач’іна́ли д'іво́ч’іти / а то ўже би́рше / ік п’ідис'е́т' ро́киў*.

ЧЮПЛА́К, -а́ – 1) *рідко*, камінь у ріці з гострим верхом, який ледь прикритий водою; іноді *в порівн*.: *У р'іц'і́ йе бога́то ч’уплаки́ў / би́рших і ме́нчих / пид на́ми / ко́ло каши́ц'і / та́мки / де габи́ / пйет' бу́ло; Мар'і́ка хло́пц'а ме ма́ти / бо ч’е́рево / йік ч’упла́к*; 2) назва великого каменя з відносно гострим верхом, що є в ріці, недалеко від Сокільської скали, “пит Піцяйлами”: *Пли́вайімо / йік те́пла вода́ / ко́ло Ч’уплака́ / а́бо пит*

Соки́лским / хто де / де́котр'і хо́д'ут у Ґри́дж͡'ін; 3) *рідко*, гора з гострим верхом: *Ви́ц:и ни ви́тко / а́ле за тим ґруне́м йе ш'͡:е оде́н ч'упла́к.*

ЧЮ́ПРИК, -а – *зменш*. до ЧЮПЕР: *Ч'у́прик у мало́го таки́й ч'о́рний / йік у ч'олов'і́кового д'е́д'і / стари́й ужé / а ти ви́д'іла / шо́би ў не́го си́в'і во́лоси бу́ли? / До ч'о́го ви ц:е ка́жете? / Йе́ґ до ч'о́го? / у д'і́да ўда́ўсе.*

ЧЮРІ́ТИ – 1) текти: *Забандежу́ї па́лец / бо кроў ч'ури́т / іка́ б'іда́ ста́ласе? / ти шо? / ни ви́диш / шо др'а́пнуўсе?*; 2) протікати: *Бе́сте молоко́ ни дойі́ли у ц:е ведро́ / бо ўно ч'ури́т*; 3) набрякати, покриватися виразками (про ноги) при цукровому діабеті, сердечній чи нирковій недостатності хворого: *Ў ма́ми но́ги ч'ур'у́т / і то ни го́ден ви́л'іч'іти.*

ЧЮ́РКАЛО, -а – дерев'яний жолоб, по якому стікає джерельна вода: *Шоби́ пи́ти / то во́ду беремо́ ш ч'у́ркала / одно́ йе ко́ло То́ми / дру́ге / ви́ш:е / ко́ло Мику́ли / а́ле наі́л'іпш'а вода́ с то́го ч'у́ркала / шо ў скал'і́ ко́ло Дроци́хи / от:о́ вода́ / би́рше тако́йі н'іґде́ нима́.*

ЧЮ́РКАЛЬЦЕ́, -я (-я́) – *зменш*. від ЧЮ́РКАЛО: *Бабо́ / с це́йі нори́ ад'і́ йеґ бйе вода́ / йа зроби́ў би ч'у́ркал'це / йа ви́д'іў / йек д'е́д'а роби́ў / ви би м'ін'і́ лиш тро́шки помоглі́ / подерж'е́ли оце́с ко́ўпч'к / Йо:і́ / б'ідо́ мала́ / та ту́тки ч'олов'і́кови на ден' робо́ти / а ни тако́му пи́тпен'кови / йік ти / а́ле за т:о / шо хот'і́ў йіс помоч'і́ ба́б'і / д'ікова́т' / абе́с отаки́й вели́кий ви́рис / ходи́ ў ха́ту / йа тоб'і́ шож дам.*

ЧЮРКА́ЧЬ, -я́ – жолобок, яким стікає вода чи інша рідина: *М'іт ч'уркач'е́м ч'ур'і́ў / то бу́ло на шо подиви́тисе / а запахи́ так'і́ / шо вит ха́ти бу́ло ч'у́ти / йа ура́с помога́йу / іґ д'іт жене́ м'іт.*

ЧЮ́РКО́М ЧЮРІ́ТИ – текти струменем: *Кроў ч'у́рком ч'ур'і́ла / а́ле орган'і́зм буў молоди́й / витпо́рний / таі́ ус'о́ поборо́ў / д'е́д'а роска́зуваў / шо ўратува́ли йіго́ сан'іта́ри / с'а́ко та́ко забандежува́ли / і так ви́несли / пра́ўда / верну́ўсе вин з во́іс'ка слабоси́лий / шош т'ішке́ ни мих роби́ти / це ш'і з:а А́ўстр'ійі бу́ло / ду́же даўно́.*

ЧЮРКОТІ́ТИ – дзюркотіти: *Вода́ ч'уркоти́т п'іл'і ведра́ / а йа натслуха́йу / т'і́шусе / шо ско́ро пу́т'н'у наберу́ / То / Га́н'у / ни гр'іх кри́шку припоч'е́ти оту́теч'ки ў хо́лод'і / йа тако́ш ни диви́ласе на ч'у́ркал'це / ўно ч'у́ркайі / таі́ ду́майу / наі́ ч'у́ркайі.*

ЧЮ́ТИ – чути; смердіти: *Ви́тко / ч'ігос ги́ршого нима́ / рас ни дз͡вони́ли / сего́н:е ў сел'і́ дз͡во́ну ни ч'у́ти бу́ло / Д'е́кувати Бо́гу / але́ тре: сокоти́тисе і нам / бо за нас цисе́ н'іхто́ ни зро́би / И:і́ / а йек се ўсоко́тиш / ік тома́ б'іда́ у во́здус'і се притайі́ла / Н'іґде́ ни і́ти / а йік кра́йне / шо тре: пити́ / то пр'е́тати ў ма́ску лице́*; *Сир уже́ ч'у́ти / ш'і ни геі́ / а́ле л'і́пше да́ти*

псо́ви / ікшо́ схо́ч’і / бо вин хот'шо ни йіст / вин ви́борного хо́ч’і / то ни зна́ти / ци о́зме.

ЧЮ́ТИ, ІК (ЇК) С ПИВНИ́ЦІ – зовсім чи майже нічого не чути: *Мене́ / ви́тко / ўч’е́ра / іґ звози́ли с'і́но / дес прот'ігло́ / бо пра́вий бик голови́ лупа́йі / іґ би клеўц'а́ми хтос поко́цкуваў / і на цисе́ ву́хо н'іц ни ч’у́йу / ти шош отепе́р се запита́ла / а йа так ч’у́йу / ік с пиўни́ц'і / іґ бих туда́ пишла́ барабул'о́к уз'е́ти / а ти наўздоги́н' ка́жеш / озм’і́т ш’і криж’е́ўку / але́ де́ йа ч’у́йу?; Ік хтос хо́ч’і сказа́ти / шо н'іч’о́ ни ч’у́ти / то вин ска́же / ч’у́ти / ік с пиўни́ц'і / ік спид земн'і́ / а ш’:е ка́жут / ч’у́ти / ік с Калату́ри / ік с П’і́тривого ґрун'а́ / та́к’ік з В’і́триноўі / бо ўни ўгор'і́ / таї шо́ бес ви́т:и ни каза́ў / н'іхто́ н'іч’о́ ни ме ч’у́ти.*

ЧЮ́ТИ ЇЗИКО́М СЛО́ВО (БЕ́СІДУ) – відчувати “правдивість” *знач*. мовної одиниці і правильність слововживання у мовленні носіїв говірки с. Тюдів: *Ти се пита́йіш / йек сказа́ти / шоби́ до́бре / ца́пар' ци цапа́р' / а йа му́с'у поду́мати / йа му́с'у ч’у́ти йізико́м сло́во / ота́к поўтори́ти йіго́ / нагада́ти / йек ма́ма би сказа́ла / ї отогди́ тоб’і́ витпов’і́сти / шо по т'удиўско́му бу́де цапа́р' / йізико́ви ма́йі бу́ти ле́хко ви́говорити шош / бо ік вин ма́йі натса́д'уватисе / ік йіго́ та́мки шош спера́йі / то то йе ни на́ш’а бе́с'іда / у нас так се ни гово́ри.*

ЧЮ́ТИ КРА́ЄМ (КРА́ЇМ) ВУ́ХА – дізнаватися про щось випадково, безпосередньо не беручи участь у розмові: *Ч’у́ла кра́йем ву́ха / шо ско́ро мете́ ма́ти вес'іл'е́ / ци то пра́ўда / Йіле́нко? / Ми ш’і ни ду́же кому́с каза́ли / але́ йісте́ се запита́ли / то йа скаў / так / ўже до не́го р'іхту́ймосе / Ну та наї Бох помога́йі / наї ус'о́ склада́йіц:е / та́к’ік найкра́ш:е / йек лиш мо́же бу́ти; Ч’у́ла смих кра́йім ву́ха / шо молод'і́ се росхо́д'ут / ужє́ з м’і́с'іц' ни жийу́т / але́ ци то пра́ўда? / А вам нашо́ тако́йі пра́ўди се дошу́кувати? / ва́ше там ни вари́ц:е.*

ЧЮ́ТИСЕ – почуватися: *Паўл'і́нко / даўно́ йа вас ни ви́д'іла / ч’ула / шо тро́хи присла́бли бу́ли / а йе́к тепе́р се ч’у́йіте? / Ч’у́йусе сего́н:е л'і́пше / а па́ру ден' то́му так мене́ ус'а́ твар' бол'і́ла / шо йа ни зна́ла / шо с собо́ў роби́ти / так мене́ ус'о́ ви́бол'іло / шо страшно́ / ї оц':і́ заглу́бини / де о́ч’і / ї ч’оло́ / а борода́ / та́к’ік би йі́йі хтос ч’е́мос буў змолоти́ў / шо йа гаш рот ни могла́ утвори́ти / а гу́би ч’е́сто бу́ли прирослі́ до зубі́й / йо́йоі / шо т:о бу́ло / та йа прожи́ла жит'е́ / але́ шоби́ твар' зач’е́ла бол'і́ти / ус'а́ твар' / тако́го ш’і зо мноў ни бу́ло / і ч’о́ т:о се ста́ло / н'іхто́ н'іч’о́ ни го́ден м’ін'і́ сказа́ти.*

ЧЮ́ТИСЕ В ЗАЖИ́ТКУ – мати відчуття ситості (про їжу): *О: / фа́йно попо́йі́ў / таї ч’у́йусе ў зажи́тку / ўже мош іти́ шош роби́ти / а то вага́ўсе*

/ іти́ ци ни йти / ци л'іч'і́ л'і́пше / Л'удина́ тако́йі заса́ди / Іва́нку / шо му́си питкри́пйуватисе / бес це́го н'ійе́ка робо́та ни ме бра́тисе / ц:е му́си бу́ти / а́ле ї кри́шку л'іч'і́ ни гр'іх / ік це́го тре́буйі орган'і́зм.

ЧЮ́ТИСЕ В (ДО́БРИЙ) СИ́ЛІ (В ЗДОРО́В'Ї) – почуватися добре: *З га́зом у ме́не терпи́мо / йа се ўклада́йу ў тото́ / шо тре́ба / але́ ни знати́ йек ни нагр'іва́йу / у тих хата́х лиш так / шобі́ ни гет ви́студилосе / а ў ций / де йа ўден' і де йа спйу / пал'у́ дрива́ми / ў ме́не йе до́ста дроў / таї тепло́ / ну але́ йек? / хо́жу у свидр'і / і суда́ ўбра́на / але́ йа зви́ч'на до це́го / вари́ла сего́н:е ку́р'іч'у зу́пу / дес мо́жу ї солони́ни кава́л'ч'ік уз'е́ти / іґ до́бра / але́ стера́йусе писне́ йі́сти / таї ч'у́йусе ў до́бриї си́л'і; Ч'у́ймосе / Іва́нку / ў си́л'і / мош на́в'іт' сказа́ти / шо низле́ / фали́тисе ду́же нима́ ч'ем / бо ста́рис'т' ни до фал'бі́ / ста́рис'т' ка́же / кобі́ ни ги́рше / лиш ота́к / кобі́ ни ги́рше; Ў пе́рших р'ітка́х це́го п'іс'ма́ ка́жемо тоб'і́ / Мару́с'ко / шо ми жив'і́ здоро́в'і / ч'у́йімосе ў си́л'і / і це́го тоб'і́ жи́ч'імо / шобе́с ти / тв'ії ч'олов'і́к і хло́пц'і бу́ли здоро́в'і ї прожи́ли мно́г'ійі л'і́та / ми жийімо́ / та́к'ік жийу́т л'у́де ў сел'і́ / дни́на мина́йі за дни́ноў / ми се ку́тайімо ї ч'іка́йімо ни доч'іка́йімосе / колі́ ўже бу́де весна́ / бо навес'н'і́ ле́кше жи́ти / і бо́рше ч'ес перехо́ди / цулу́йімо тебе́ бога́то рас / уб'їма́йімо / і на це́му бува́ї здоро́ва / твойі́ ро́дич'і; Йо:ї / та вин ч'у́ўсе фа́їно / буў у до́бриї си́л'і / а то ад'і́ шо се ста́ло?; Ч'у́йусе / мош сказа́ти / низле́ / ў си́л'і / але́ по́длук сво́йіх рокі́ў / а йік йіх роскла́сти / фа́їно се подиви́ти / то тогді́ мош зна́ти / йе́к йа се ч'у́йу і шо мин'і́ йе.*

ЧЮ́ТИСЕ ДО́БРЕ (НИЗЛЕ́; ПОГА́НО) – 1) бути здоровим (хворим): *Ч'у́йусе низле́ / та́к'ік пасу́йі у своїі́ рокі́ / до полу́н':а ду́маў / ч'о йа / вере́ / хо́жу / йіґ зва́рениї / а то на дош' / ад'і́ їке дримне́ поси́пало / а́ле / абі́ с'к'ін'ч'е́ти цису́ бе́с'іду / ска́жу так / нима́ ч'о заду́же прислуха́тисе до се́бе / бо тогді́ сла́бости одна́ по́перет' дру́гойі мут б'і́ч'і*; 2) бути (не бути) заможним: *Сего́року ч'у́ймосе до́бре / бо ўроди́ла садови́на / а тот'і́ рокі́ бу́ли туг'і́ш':і / перет:огі́т / тикі́ до́ста ту́го / туге́зно бу́ло*; *Ч'у́йімосе ни скаї / шо гет пога́но / але́ ї ни так / іґ би се хот'і́ло / але́ йа себе́ розгово́р'уйу тим / шо хот'і́ти мош / то гро́шиї ни кушту́йі / але́ тре: приу́ч'увати себе́ компета́тисе тим / шо за́ким йе / заду́же ни розгон'е́тисе.*

ЧЮ́ТИСЕ, ЇК (ІК) РИ́БА В ВОДІ́ – почуватися дуже добре: *Шо лиш ни робили / а то н'іч'о́ ни помогло́ / вин і да́л'і ч'у́йіц:е / йік ри́ба ў вод'і́ / і ро́би так / йек йіму́ се хо́ч'і / тако́го го́лими рука́ми ни о́змеш / М'іха́ / Але́ ї на таки́х йе упра́ва / меш ви́д'іти / ч'ем уно́ ма́йі се с'к'ін'ч'е́ти / і то бо́рзо / йа зна́йу / ч'о йа ц:е каў.*

ЧЮ́ТИСЕ ПО́ДЛУК СВО́ЇХ РОКИ́В – почуватися відповідно до свого віку: *Йік ужé л'удинá стáрш'а / ї ч'ýйіц:е пóдлук свóйіх рокúў / то це йе дóбре / наї уваж'éйі на сéбе ї знáйі свойý м'íру / áле / йік молодúї слабýйі / оц:é ўже погáно / с цим ужé т'éшко мирúтисе; Ч'ýйусе пóдлук свóйіх рокúў / лиш т:о / шо однóйі днúни бúрше тóго ч'ут':á йе / а дрýгойі / мéнче.*

ЧЮ́ТИСЕ СТИ́СНЕ́НИМ – 1) відчувати матеріальну скруту: *Каў тóб'і / ч'ýйусе трóхи стúсненоў / бо д'íти ни на роботáх / ш'і доýч'уйуц:е / таї мус трóхи терп'íти*; 2) почуватися пригнічено, невпевнено: *Бýла Катерúна / бýла / прийшлá з дон'кóў / то дон'кá / н'іч'ó / вигл'ідáла весéлоў / а ц':а їкас стúснена сид'íла / н'ібú н'іч'ó ї ни скáжеш / алé вúтко бýло / шо їйі шош ни т:о / йа знáйу Катерúну / і знáйу / їка ўна / ік ус'ó дóбре / йа нáв'іт' се здогáдуйу / ч'о їйі отáк / алé шó йа бýду свойí дóгатки комýс казáти*?

ЧЮТНИ́Й – 1) той, що має неприємний запах: *Мамó / мн'éсо / в'ідéў / ч'утнé / анý попáхаїте / бо йа дóбре ни ч'ýйу / мáйу шмúрдаўку*; 2) чутливий; той, що швидко (іноді болісно) реагує на щось: *Наў би їкиї в'íтер легóн'киї буў / наї би такúї / шо лиш би глáдиў менé / а йік йа ни ўбрáна ў шош такé / шобú з дóўгими рукавáми / то ўс'о / йа мéрзну / і на рукáх вискáкуйут сиритќи / отакá йа ч'утнá до стýдени; Бóже боронú на н'у повúшити гóлос / ўна такá ч'утнá на шош откаé / шо зрáзу ў оч'éх закрýт'уйуц:е слúзи / і тогдú йа мýс'у йійí розговóр'увати / Та бо дéколи голоўнé / ни шó йіс сказáў / а йек ти тот'í словá вúговориў / ікóйі окрáски ўни ў рóт'і набрáлисе.*

ЧЮТЬ (ЛЕДЬ) НИ… – ледь (ледве) не…: *Мої / аг'íна тéбе / йéк ти се питкрадáйіш / йа ч'ут' ни ўпаў / ти ни вúдиш / йек тýтки хóўско? / та іґ би ни оцисé прýт'і / шо йа за нéго їмúўсе / то буў бих уже ў габáх / водá шумúт / і дé йа ч'ýйу / дé вúш:иї тóго / шо хтос з:а плеч'éї се покáже ї нáґро крúкне у вýхо / це трéба велúкиї рóзум мáти / шобú отáк зробúти / фиїст велúкиї; Кол'кú погáн'і наї тебé нáїдут / та наї тебé нáїдут / йа ч'ут' ни задуб'íла отýтки на морóз'і / ч'ікáйу / а ти повертúнки рóбиш? / робú соб'í / алé ч'о йá мáйу вит цéго терп'íти?; Ад'í пид йіблонáми ростé корч' / йа сейíвесни ч'ут' ни вúкорч'увала йігó / бо / дýмайу / шош самó се пос'íйіло / вúгут'іло / а ў мéне рýки ни доходúли до тóго / шобú вúмикати / дóки бýло малé / а то ад'í йек зацвúло / каў дон'ц'í / шó т:о / верé? / а ўна кáже / йéк ви ни памн'ітáйіте / ік йа тотó перет:огúт посадúла / ї ш'і просúла вас / абéсте уваж'éли / ни кинýли тот кóрч'ік / бо вин дýже фáйно ме цвúсти / йа натсадúла тотó вид Мар'íки Ўлáдз'овойі / ў нéйі такé самé пéрет' хáти йе / ви забýли?; Ч'ут' смих ни зварúўсе ў цéму лéйбику / то*

страшна́ го́рич’ / але́ ни скида́ў / бо ни спидру́ч’но бу́ло не́сти / Ну та то до́с'в’іта бу́ла сту́д'ін' / му́с'іў йіс так се ўбера́ти / і шо́ зро́биш?; Га́н'а так дивиласе на д'і́ўч’іну / шо ч’ут' по́йідом йійі́ ни йі́ла / а ти зна́йіш / ік’і́ ў не́йі о́ч’і / так’і́ / йік у коро́ви / Йа на о́ч’і се ни придиўйе́ла / м’ін'і́ нис бирше се ўдаў / таки́й / ік ку́шка; А шо гада́йіш / ч’ут' смих ни ўме́л:а вит то́го око́ла / йо / йойо́ї / ужé мене́ могло́ ни бу́ти / А шо́ се ста́ло? / за́шч’ік пога́ний ци зле да́ли?

ЧЮТЬ (ЛЕ́ДА, ЛЕ́ДЯ) ШО (НИ ТАК; НИ ПО ЇГО́; НИ ТТО (ЗЗІВ, ЗРОБИ́В, СКАЗА́В ТА ІН.), **А (ІК))** – як тільки щось не так, як хтось бажає (хоче, прагне); не те (з’їв, зробив, сказав та ін.), а (як): *Ч’ут' шо / а ўна лиж збера́йі дити́ну ĭ б’іжи́т т сво́йі ма́м’і / а пото́му ч’іка́йі / шобі́ ч’олов’і́к прийшо́ў проси́ти / шобі́ ўна верну́ласе / а йа каў / ти зле ро́биш / бо вин рас при́йде / дру́гий / а на тре́тий поду́майі / ци йти / мо́же ĭ ни прийти́ / бо вин тебе́ ни видгони́ў / сама́ йіс пишла́ / а тогди́ з ікі́м лице́м меш се верта́ти і шо каза́ти? / а мо́же бу́ти ĭ набога́то гі́рше / до́ки ти меш та́мки сид'і́ти / а вин на́йде таку́ / шо ме ла́гидн'іш’:а / ме йіго́ бирше уваж’е́ти / ота́к смих зач’е́ла / таї уна заду́маласе / йа пизнава́ла / шо то до не́йі дийшло́; Ч’ут' шо ни по йі́йі / а ўна зра́зу зач’іна́йі повишувати го́лос / ни́ би спок’і́йно / а зра́зу ў крик / та ік вин ни там посади́ў ви́шен'ку / де́ йіс хот'і́ла / то ч’о крич’е́ти? / ік ни сказа́ла йіс пе́рет' тим / де бес хот'і́ла / шобі́ ўна бу́ла / то ни пи́зно ĭ за́рас йі́йі пересади́ти / ци тикі́ лиши́ / де вин схот'і́ў тото́ ви́д'іти / вин ґазда́ / а ни́ се роскр'іч’е́ла / іґ би тебе́ пи́л'ником шурува́ли / мої / та пош’іну́ї сво́го ч’олов’і́ка і себе́ ко́ло не́го / бо вин тебе́ уз'е́ў ни на т:о / шобе́с ним поки́вувала; Ч’ут' шо сказа́ла ни так / йеґ би йіму́ го́н:о се ўда́ти / а вин зра́зу зач’іна́йі ду́ти гу́ки / уже́ ўс'о / йа йіго́ ни уваж’е́йу / ниўч’ім ни ма́йу / ни ду́майу / шо говор'у / таке́ плете́ / шо ĭ ни сниў би / а йа пожертува́ла / та б’і́йсе Бо́га / ч’олов’і́ч’і / де́ йа за т:о ду́мала / шо тоб’і́ ўпа́ло на йізи́к? / іґ бих йа так хот' кри́шку поду́мала / то де́ м’ін'і́ бу́ло би до же́ртиў? / але́ шо зроби́ти? / така́ нату́ра / і вит то́го ни ўтеч’е́ш / тре́ба ду́ти / ік на бу́бу; Ч’ут' / ле́да шо ни то з':ім / іґ зра́зу зач’іна́йі млойі́ти / ад'і́ ўч’е́ра оселе́ц':а закорт'і́ло / оти́ц'ко смих уз'е́ла / і ўже ма́ла таки́й цу́рис / шо н'іч’о́ ни бу́ло ми́ле / в’іде́ї / надо́ўго ўже тота́ корт'е́ч’ка вид ме́не виткі́нец:е / так ми се ви́ди / шо надо́ўго ни ме корт'і́ти оселе́ц':а / Ну та и́нчих йі́дий йе до́ста*.

ЧЮФЛИ́НОК, -нка – металевий пристрій, який має кільце і гострий нижній кінець; відповідне знаряддя для зщеплення та переміщення колод: *Ч’уфли́нок / то до́ста мо́цне / т:о / шо йа ви́д'іў / ма́йі дес к’і́л'у а́бо ĭ би́рше / ў не́му зро́блене отаке́ ку́лко / куда́ ўсил'у́йіц:е шнур / а ш’:е л'і́пше /*

воловит / забивáйут ч’уфли́нок у кóўбок / волови́т закидáйут на плéч’і / і так т'éгнут / áбо упр'ігáйут кон'á / і вин т'éгне дéрево / мóже / йе ї мéн'ч’і ч’ýфлинки / áле йа роскáзуйу за тої / шо смих ви́д'іў.

ЧЮ́ХАТИСЕ – *згруб*., зволікати, не квапитися, марно гаяти час; бути занадто млявим, повільним у роботі; не виявляти активності тоді, коли це необхідно: *Івá / тажé ї́ди шош робú / бо йік отáк ч’ýхатисе / то дрýгиї пíде ї óзме т:о с'і́но / унó фáїне / зелéне / а ў нас пóдр'а такá / шо ві́зимувати корóву ни стáне / с цим с'і́ном / шо на пóдри / до весни́ ни дот'éгнемо; Мар'í / та бо дрýг’і ни ч’ýхайуц:е / тáк’ік ми / уни́ рáно ўстайýт / а хто рáно ўстайé / тóму Бох дайé / це дóбре ї́киїс казáў / ад'í ві́диш / ми лиж зач’інáйімо се кýтати / а ў Митрíхи ўже по вáтр'і / йа ві́жу у викнó / шо дим ни ї́де / унá ўз'éла сáпку / і ўже з годи́ну ў кукуруцкáх / а ми́ шо? / ми се ни квáпимо / дни́на дóўга / йе колí се наробúти / так?; Ти се питáйіш / шó йа рóбйу? / а йа ч’ýхайусе / бо ц:е / шо йа перен'іцóвуйу / креўч’éн'а даўнó би зроби́ла / а йа мусóл'у тотó / штимýйу / шо м’ін'і́ гаш у оч’éх темн'íйі / а робóта бóрше ни ї́де*.

ЧЮ́ХАТИСЕ В ГÓЛУ (В ПОТИ́ЛИЦУ) – думати над розв’язанням якоїсь проблеми; міркувати, як вийти зі складної ситуації; клопотатися, журитися: *Сам’í отакé завари́ли / а тепéрки ч’ýхайуц:е ў гóлу / йек с тóго ві́їти / а йа казáла / припр'іт своїí йізикú / бо зрóбите бýч’у / і шó ві́їшло? / тáк’ік у вóду диви́ласе; Наї ч’ýхайіц:е тепéрен'ки ў поти́лицу / наї / бо трéа наперéт дýмати / шо гóн:о ві́їти / ік отáк зроби́ти / Мамó / а хто ві́ш:иї буў знáти / шо бýде такé скорóч’ін'і? / Н'íхтó / алé ік йіс маў такý дóбру робóту / ч’олов’íч’і / то ч’о ї́деш з нéйі ї хапáйіс:е за т:о / шо ві́лами по вод'í пи́сане? / ви́ч’ікаї / се подиви́ шо до ч’óго / а потóму ўже застановúсе на тóму / шо тоб’í принесé наїбíршу кóрис'т' / дýмаї / іка́ вигóда с тóго бýде / Ікрáс за вигóду се дýмало / о: / у ч’óму б’ідá / хот'íлосе крáш:ого / а ві́їшло / йек ужé ві́їшло*; *І йіх припéл:о тепéрки / і ўни ч’ýхайуц:е ў гóлу / йек усéму дáти рáду / Ни б’íїсе / гаш за оц:é ни б’íїсе / за них нимá ч’о бойéтисе / ц':і л'ýде так’í / шо ві́їдут з усéго / нáв’іт' з наїгíршого / а тут вели́койі б’іди́ ш’і нимá*.

ЧЮЧЮ́РИ́ТИСЕ – *згруб*., чванитися: *Б’íдо / нимá ч’ем ч’уч’ýритисе / дрýг’і маї ни т:о мáйут / і тíхо сид'ýт* / *а ти / ни знати́ шо покáзуйіш с сéбе / ни пакали́се* / *ни наклика́ї ўстиди́*.

ЧЮ́ШКА, -и – 1) *дит*., хтось чужий, сторонній, невідомий; страшний; *зменш*. від ЧЮ́ЖЯ: *Ни б’íїсе / ч’ýшки нимá / с тобóў ки́ц'а бýде / дóки бáпка зр'іхтýйі дити́н'і гáмати / гаї / шó Никóл'ч’ік ме гáмати? / кóко? / а мóн'ки пи́ти? / бýде потóму мóн'ку пи́ти / бáба і ки́ц'і даст / ад'í йек унá слýхаї /*

ци за н'у ни забу́ли / н'і / і тоб'і́ / ки́ц'у / дамо́ / ї дити́н'і; *Іди́ / Іва́н'ч'іку / бо́рзо суда́ / дба́пц'і / бо прии́де ч'у́шка / і заберé дити́ну / на доро́гу ни во́л'но ї́ти / ужé ході́ суда́; Ч'у́шка / це хтос ч'ужи́ї / страшни́ї / це баба́ї / ік тепе́рки дéхто ка́же / шо мо́же приї́ти ї забра́ти дити́ну / ік уна́ нич'е́мна / ни слу́хаїі / так пу́ж'іїут мали́х / а м'ін'і́ ба́ба Леси́ха каза́ла / абе́с оту́т сид'і́ла / ко́ло ха́ти / бо ік пи́деш вит ха́ти / то тебе́ ша́ндар' заберé / вин ди́виц:е / хто нич'е́мниї / то забера́їі / таї йа соб'і́ ду́мала / шо то іки́їс страшни́ї ч'о́рниї ву́їко / вели́киї / шо на́в'іт' з:а паркани́ў / звéр'ха / зазера́їі ї ди́виц:е за нич'е́мними д'ітми́*; 2) поросятко: *Хо́ч'іш ви́д'іти ч'у́шку? / гаї ході́ / ба́пка тебе́ о́зме на ру́ки / ми пи́демо ў ста́їн'у / ї дити́на ки́не оц:у́ трави́ч'ку ч'у́с'ц'і / ану́ йе́к ч'у́шка каза́ла? / кув'і́? / так каза́ла? / гаї ход'і́м / поди́вимосе / шо та́мки се ро́би*?

ЧЯВУ́Н (ЧЯВУНЕ́Ц), -а́ (-ньця́) – казан; те саме, що “ДЗВИН”: *Засу́нула ў п'іч' два ч'авуни́ го́лупц'іў і ри́бу / бо спрахтикува́ла / йік ота́к зроби́ти / то уна́ пото́му така́ стайе́ / шо мош губа́ми йі́сти / і ни бойе́тисе / шо дес ки́с'т'ка се попа́де.*

ЧЯЙНИ́К, -а́ – чайник: *М'ін'і́ ч'аїника́ ни тре́ба / бо йа гарба́ту вар'у́ ў оце́му бан'іч'ку́ / а ви йік хо́ч'іте ч'аи́і́ў / то бер'і́т / ге́нде йе ч'аїни́к / ч'аї / а горш'е́та / ў креде́н'ц'і / а́ле ц:е ви пиїте́ до́ма ц'іли́ї рик / а ту́тки бер'і́т молока́ с'в'і́жого / кис'л'іку́ / ва́ру / гарба́ти / а ни́ пусто́го / пи́їте воді́ с кирни́ц'і / тако́їі до́бройі н'іґде́ нима́ / оце́го.*

ЧЯ́КА, -и – *заст*., 1) головний убір спеціальної форми військового чи державного службовця: *Ф'іна́нци ході́ли бе́регом / уні́ бу́ли у му́ндир'і / на голов'і́ / ч'а́ка / ма́ли стр'іл'бу́ / фу́з'іїу / і сокоти́ли / шобі́ н'іхто́ ни руш'е́ў на то́ї бик / і ви́т:и / суда́ / ма́ли таки́ї при́пис / шо могли́ стр'іл'е́ти; О́ф'іцер ч'а́ку держ'е́ў у рука́х / ви́тко / гор'іч'е́ йіму́ ста́ло / бо і ве́рхниї ґу́дзик буў рош:ін'ка́ў*; 2) кашкет чи інший головний убір, схожий на нього: *Ч'а́ку скин' / ік у ха́ту приїшо́ў / ту́тки / прец'ін' / образі́ / це ти ни дес у ї́кус ста́їн'у заїшо́ў / аў ха́ту.*

ЧЯЛЯ́ПАВКА, -и – грязюка: *Надвор'і́ страшна́ ч'ал'а́паўка / мус ґумаки́ бра́ти / А ш':е би л'і́пше / н'іку́да ни ї́ти / Та так / але́ мус застаўйе́їі / і му́с'у слу́хати / йіму́ ни во́л'но витка́зувати.*

ЧЯЛЯ́ПАТИ – іти (брести) по воді, по болоту та ін.: *Ни ї́ди но́ч'ами / меш ч'ал'а́пати болота́ми / ноч'у́ї ту́теч'ки / з д'ітми́ / бо йа йіх ви́ц:и ни пу́с'т'у / м'ін'і́ ску́шно без них / Ну а йе́к йа ха́ту ли́шу? / та ч'олов'і́к одж͡'і́хне́ц:е / шо мене́ нима́ / ви шо / хо́ч'іте / шобі́ вин сере́д' но́ч'і суда́ б'їх*? / *а це так бу́де / ік йа се ни ве́рну / ґеренту́йу / шо приб'іжи́т.*

ЧЯЛЯ́ПАТИСЕ – *згруб*., купатися, хлюпатися: *Д'íти загатúли кóўбер / таї ч’ал'áпайуц:е / то гóр'іч’ / і йім тýтки дóбре / л'укс.*

ЧЯ́МКАЛО (ЧЯ́ВКАЛО), -а – *згруб*., людина, що ЧЯ́МКАЇ (ЧЯ́ВКАЇ): *Наї бýде / шо пр'іж’іч’кувáтисе ни йе фáйно / áле т:о / шо позаóч’і йімý кáжут / ч’áмкало / то тикú прáўду кáжут / гр'іх опсýд'увати / áле тут н'ікýда ни д'íнес:е / Знáйіте / шо йа на ц:е скаў? / наї би кóждий на сéбе дивúўсе / ни хот'íла говорúти / áле вúд'іла / йек ви моч’éли кулéшку ў брúнд͡зу / то пизнавáла / шо вам тотó дýже смакувáло.*

ЧЯ́МКАНІ (ЧЯ́ВКАНІ), -я – опредм. дія від ЧЯ́МКАТИ (ЧЯ́ВКАТИ): *Твойé ч’áмкан'і гаш у хорóмах ч’ýти / гадáла смих / шо ви свин'ý пустúли ў хáту; Іґ би бýли дóбр'і зýби / то такóго ч’áўкан'а би ни бýло / то лéкше би ї́шло / ни тре: би так муцувáтисе.*

ЧЯ́МКАТИ (ЧЯ́ВКАТИ) – *знев*., *згруб*., їсти, занадто плямкаючи губами: *Ч’áмкайі так / шо слин' на мúтер' брúскайі; Моï / та ни ч’áмкаї так / ч’áмкало би тебé / та би тебé ч’áмкало / йа ч’éрес тéбе ни гóн:а ґлиґнýти кавáлок хл'íба*; *Ч’áмкайі / ік свин'á / ни ўм’íйі фáйно йі́сти / нú би потрóшки / тихóн'ко / а вин так / іґ би н'ікóли ни вúд'іў / йек л'ýде йід'ýт / моï / та пош’інýї себé; Аг’í / та витсýн'се / ни ч’áўкаї м’ін'í над вýхом / бо ад'í йек набрúскаў йіс на мéне / аг’í / та нáше пóрос'і акурáтн'іш:е йіст.*

Ш

ША́ВОРА, -и – сорт яблук: *Мáйу шáвору / áле смак ни тоï / шо ў йóни / набогáто гúрший / Ну та ви ни знатú кúл'ко ни мáйіте йіх / у нас такóш йе / д'éд'а хóч’і шош на ний приш’:іпúти / шáвора ў Т'ýдев’і погóди ни рóби / пéрш’і ў нас йóни / м’ії малúї кáже / йонкú / унú перéт дéржут* / *а п’іп’íни / шáвори маї нúш:е стойýт*.

ШАЛАМА́ТІ, -я – 1) необроблені дошки, з яких роблять огорожу, паркан та ін.: *Йе шаламáт'і / то зробú с'áкий тáкий паркáн / абú з вýлиц'і ни бýло хóду / ч’уж’í наї опхóд'ут / ни ї́дýт напраўц'í / та ни гýпайут пóпит вúкна*; 2) обрізки від дощок: *Мамó / газ бýде дорогúї / то мóже / йа бих шаламáт'а заказáў / д'éкувати Бóгу / шо ми пéч’і ї пйéци полиш’éли* / *ни розбивáли / Ну та це / Ўлáц'ку / бýло би дýже дóбре / а по ч’óму ўно? / А вас цисé наї ни опхóди / ви скаж’íт / кúл'ко ўз'éти* / *так / шобú стáло на зúму.*

ШАЛАМКОТІ́ТИ (ШАЛАМОТІ́ТИ) – шелестіти: *Шó т:о так шаламкотúт? / гаї борзéн'ко подивúсе / То пес / бабó / новý ґазéту ч’ітáйі / ужé доч’éтуйі / видоїмúти ў нéго? / А йек вин мих ї́йі дос'ігнýти?; Шо мóже шаламот'íти? / ну ік хтос ч’éмос шарудúт / то мош сказáти / шо*

вин шаламоти́т / миш або́ ш’ур у ч’о́мус мо́же шаламот'і́ти / кит / іґ зал'і́с куда́с / добера́йіц:е / прин'у́хуйіц:е до ч’о́гос / шкр'а́байі ла́боў / то ч’у́ти шаламот'і́н'і / то ĭ зв’ірина́ ў л'і́с'і мо́же зашаламот'і́ти / йе́ш’урка / а йа соб’і́ розга́дуйу / шо ĭ в’і́тер мо́же шелесну́ти ч’е́мос.

ШАЛАНТА́ВИЙ – неохайний, неакуратний: *Шаланта́вий / це ни штрама́к / у не́го ĭ порт'ін́иц'і мо́жут бу́ти пи́рван'і / ĭ уну́ч’і вилаз'е́ти / с постоли́ў / отаки́й н'ійе́киĭ / іде́ / ĭ ви́тко / шо сара́ку; За шаланта́вого мож би сказа́ти / шо вин нич’ва́лиĭ.*

ШАЛІНИ́ВКА, -и – *рідко*, шалінова хустка чи спідниця: *Ўберу́ шал'іни́ўку / а до не́йі канти́ўку / тому́ / шо ў зелен'і́ / фа́йно бу́де ў цему́? / А ти куда́ меш іти́? / іґ до це́р'кви / то фа́йно / і на вес'іл'е́ ў тако́му молоди́ци пасу́йі пити́ / ш’і фа́йн'і ц'ітки́ до то́го / і бу́де л'укс / то бога́цке ўбран'е́.*

ШАЛІНО́ВИЙ – *рідко*, виготовлеий з тонкої вовняної тканини (передусім про хустку, спідницю): *Убра́ласе ў шал'іно́ву фу́стку / таĭ ду́майі / шо пофаĭн'і́ла / а нис йек стирч’е́ў / так і стирч’е́йі; У Ца́рин'і смих ни ви́д'ила / а долинцк’і́ ма́йут шал'іно́в’і спин:иц'і́ / ч’о́рн'і ци зеле́н'і / по них фа́йн'і ру́ж’і / ка́ўт / шо то с посило́к / зде́леку ви́ткис.*

ШАЛЬО́ВАНІ, -я – опредм. дія від ШАЛЮВА́ТИ: *То к’і́л'ко там то́го шал'о́ван'а ? / ма́істер за два дни зро́би / а йік меш йіму́ помога́ти / то за за́ўтра бу́де гото́ве / але́ диви́се сам.*

ША́ЛЬОК, -лька – шарф: *Іґ бу́ла перет:оги́т у друшка́х / то дру́жб’і ша́л'ок подарува́ла і во́ду кал'о́нцку / то таке́ / шо би́рше ме́нче ус'і́ друшки́ так дарува́ли / То ĭ тепе́р вит це́го деле́ко ни видийшли́.*

ША́ЛЬЧІК, -а – *зменш. чи пестл.* від ША́ЛЬОК: *Заўйіжи́ мало́му ша́л'ч’ік / бо ши́йа гет го́ла / а то т'е́гне вид р'іки́ / сего́н:е постудени́ло; Ша́л'ч’ік ни д'іво́цкиĭ / бес се ни бойе́ў / вин таки́й / шо бут' хто йіго́ мо́же ўбера́ти / ки́л'ко хоч’ / ви́диш / Йу́рч’іку / іке́ тут плет'і́н'і? / таке́ / ік на д'е́дев’ій касе́ц':і / таĭ до тво́йі ку́ртки ме тоб’і́ пасува́ти / і до́ўгиĭ йа сплел:а́ / та́к’ік у цему́ журна́л'і / ад'і́ йек хло́пец йіго́ заўйіза́ў / ота́к і ти зроби́ / то ду́же фа́йно.*

ШАЛЮВА́ТИ – оббивати тонкими дошками зовнішню стіну хати чи її нижню частину: *Ха́ту меш шал'ува́ти ци шош и́нче роби́ти? / тепе́рки л'у́де ўс'е́ке приду́муйут / А м’ін'і́ се ўдайе́ / ік йе шал'у́нок.*

ШАЛЮ́НОК, -нка – тонкі дошки, якими оббивають стіни, і результат такого оббивання: *Зда́лобисе шал'у́нок помал'ува́ти / а́ле це ўже тогди́ / йік уб’і́лимо; Шал'у́нок у циĭ нов’і́і ха́т'і зроби́ли висо́киĭ / вин фа́йно вигл'іда́йі / і надви́рну ку́хн'у ўшал'ува́ли / так шо с цим пор'е́док / а тепе́р за ста́йн'у*

шош тре: ду́мати / по́длук ха́ти ўна гет се зн'ійе́ч'іла / Та бо ўна стара́ / але́ ўб'і́лиш / таї за́ким бу́де.

ШАМКОТІ́ТИ – *згруб.*, невиразно говорити: *Іґ без:у́биї рот / то йек йа го́н:а фа́йно говори́ти? / ад'і́ шамкот'у́ / шо дру́гому т'е́шко з мо́йі бе́с'іди шош зрозум'і́ти.*

ША́НДАРЬ, -я – *рідко*, 1) жандарм: *Ік ма́ма куда́с ішла́ / ї лиш'е́ла мене́ / малу́ / з ба́боў / то ўна ўрас каза́ла / Ц'і́хо сиди́ / бо ік меш нич'е́мна / то тебе́ ша́ндар' забере́ / а йа соб'і́ розду́мувала / іки́ї то ша́ндар'? / в'іде́ў / ма́йі бу́ти ду́же страшни́ї / рас йіго́ ус'і́ бойу́ц:е / на́в'іт' ба́ба / і шо мене́ / ни таку́ ду́же ч'е́мну / ч'іка́йі / йік вин при́йде? / напе́ўно / вин хо́ди по́пит хата́ми ї натслуха́йі / ў котр'ії[1] йе пус'т'іковат'і д'і́ти / шо го́лосно с'м'ійу́ц:е / пусту́йут / таї забера́йі йіх у м'ішо́к*; 2) *перен.*, про дуже строгу, прискіпливу, сердиту людину; іноді – *в порівн.*: *М'ін'і́ деле́ко ни тре́ба ходи́ти / йа ў ха́т'і ма́йу ша́ндар'а / цес н'іко́му споко́йу ни даст / за ўси́м надзера́йі.*

ША́НЕЦ, -ньця – 1) рів, рівчак; канава: *Ва́ш'і городи́ зато́пйуйі / колы́ пло́ви / бо нима́ ша́н'ціў / Н'і / ік'і́с йе / а́ле пус'т'і́ / ма́йут бу́ти гл'ібо́к'і ї поч'е́ш':ін'і / бес с'м'іт'а́ / а ў ко́го так'і́ йе? / нима́; Ну та ша́н'ц'і на т:о йе / шоби́ вода́ туда́ с'т'іка́ла / ад'і́ ік іде́ ву́лиц'а / то з двох боки́ў ша́н'ц'і / йіх тре́ба проч'е́с'т'увати / бо ік зли́ва / а ша́н'ц'і заби́т'і / то куда́ вода́ пи́де? / города́ми / на л'у́цк'і присадиби́ / того́ ко́ждиї ма́йі за цим диви́тисе / ад'і́ ге́н:е ву́лиц'а / і тот ша́нец / шо по́вид нас / вин у на́шиї оп'і́ц'і / то ми траву́ / ік та́мки йе / проко́с'уйімо ї ди́вимосе / шоби́ вин ни буў загру́жениї / так ма́йут ус'і́ роби́ти / тото́ / шо ко́ло нас / ми за т:о витпов'іда́йімо / а та́к'ік у ба́би / то поконе́ч'і тро́хи моч'іри́сте / ї та́мки тако́ш мус бу́ло роби́ти ша́н'ц'і / бо з горо́ду ко́ристи би ни бу́ло / вин би замока́ў / а ва́ш'а ха́та на бе́рез'і / то нашо́ та́мки ша́н'ц'іў? / того́ ви н'іко́ли йіх ни роби́ли*; 2) *заст.*, окоп: *Йа та́мки ни бу́ла / але́ тот'і́ / шо хо́жут дго́р'і / каўт / шо там / на вер'ха́х / так'і́ страшн'і́ ша́н'ц'і йе / шо ну / страшн'і́ шо страшн'і́ / з во́йни лиши́лисе.*

ША́НОК, -нка – збанок, здеб. скляний: *Носи́ли ша́нками боч'ко́ве пи́во / і ч'істува́ли ўс'іх / хто прийшо́ў на заво́дини / ну а це раху́йіц:е / шо ду́же вели́ке / йік ота́к ч'істу́йут на́в'іт' ч'ужи́х; Йа ік звар'у́ на С'в'ітиї Ве́ч'ір вар / то ма́йу на не́го нивели́киї ша́нок / і ў не́му кладу́ уже́ гото́виї вар на стиў / о: / це йа так тепе́р ро́бйу / а ма́ма мойа́ / і ни лиш уна́ / роби́ла по да́ўному / вар ни ў зба́н'ч'іку / ни ў ша́н'ч'іку кла́ли / а ў ми́с'ц'і / та́к'ік и́н'ч'і пис'н'і́ йі́ди / таї ко́ждиї соб'і́ дос'іга́ў / шо хот'і́ў / бо ў ми́с'ц'і і слиўки́ шуше́н'і / з іки́х звари́ли вар / о: / а ш':е ко́ло не́го му́с'іла бу́ти пшени́ц'а /*

такóш нáр'ітко звáрена / і їйі такóш се дос'ігáло лúшкоў / і ш':е бéсте знáли / окрóме тер'íл'ч'іки / тáк'ік зáрас / кóждому ни клáли.

ШÁНЬЧІК, -а – *зменш.-пестл.* від ШÁНЕЦ (ШÁНОК): *Анý перескáкуї / то малúї шáн'ч'ік / Івáн'ч'іку / ни б'íїсе / йа дéржу за рýч'ку / анý; Орúс'ко / упустú нам з бóч'ки шáн'ч'ік винá / наї ми соб'í побýдемо с такúм дорогúм гóстем / гéнде шл'аўф / ни забýт' уз'éти / а ми тоб'í под'éкуйімо.*

ШАРВÁРИ, -ив – шаровари: *Уперéт до шкóли кóждиї уберáўсе / йек мих / памн'ітáйу / шо Марýси Паўл'íниниї ш:úли бýли бáїков'і шарвáри і такý самý сýкон'ку / уна ў тóму ікúїс ч'ес ходúла / ти мáла кавóву в'ітрúўку / а м'ін'í сплел:ú бýли свúдер / дýже кус'ýч'ії / бо ни з вулúч'ки / ну а до тóго бýла їкас спин:úч'ка ї к'ірзач'кú.*

ШÁРҐА, -и – негода, сніг з дощем: *Наї би буў с'н'іг / морóс / а ни такá шáрґа / хоч'íц:е фáїнойі кол'ідú / То за дв'і нед'íли ш'і богáто ч'огó мóже стáтисе / ч'ісý дóста / д'íдо казáў / шо Риздвó бýде с с'н'íгом / таке́ / ік перет:огúт / шо ўс'о показýйі на ц:е.*

ШÁРИТИ – *знев.*, *згруб.*, шукати щось; заглядаючи кудись, обмацуючи що-небудь, деколи з метою крадіжки: *Шó ти тýтеч'ки шáриш / шó йіс / л'ýпч'іку / загубúў у ч'ужúї хáт'і? / ідú ў свойý і тáмки пóрпаїсе у шуфл'адáх; Цéго хлóпч'іка / Бóже боронú / лиш'éти самóго ў хáт'і / ускр'íс' ме шáрити / ікóйіс нéмоч'і шукáти / у вýїка так грóш'і бýли пропáли / одúн прийшóў / сид'íў / вýїко ш'і винá пишóў упустúти / аў ікúїс ч'ес до грóшиї / а бр'іхтáшка пустá / хто уз'éў / кáже / шо ни знáйі / бойíц:е нáпасти / на кóгос наговóр'увати / мóже / цес / а мóже / такúї / шо н'íколи би і ни здýмаў / і ни здогадáў; Шó ти / ч'олов'íч'і / шáриш / у мóму футéрку? / ти тáмки ў кишен'áх шош забýў?*

ШÁРКАТИ (ШАРКОТÍТИ) П'ЄТАМИ – *згруб.*, 1) човгати, плестися; іти, ледве піднімаючи ноги: *Шáркайі пйéтами / свóйіми лабáми / ік ни знáйу хто / тогó ї пидлóга такá поч'óўгана*; 2) намагатися догодити (догоджати) комусь: *Лес'ó ни хот'íў йім запоб'ігáти / бо рахувáў / шо нимá ч'о пéред' нúми шáркати пйéтами / вин такúї самúї ґаздá / йік унú / н'іц ни гúршиї / а мóже / наї на отúц'ко / алé крáш:иї.*

ШÁРНУТИ – *згруб.*, 1) украсти: *Йек шáрнуў? / прос'т'íс'ко / уздр'íў / шо сорóч'ка сóхне / а дóма н'ікóго нимá / таї позúч'іў бес пúтан'а / на в'íч'не вид:áван'і / І н'іч'ó ни шкребло́ / шо крадéш? / Н'íц н'іч'ó*; 2) вдарити: *Шáрнуў цéго по пúску / убернýўсе і пишóў / а цес / отетер'íў / бо ни знаў / за шо / И:ї / дóбре знаў / ч'ійá кúтка сáло з':íла*; 3) сягнути, простягаючи руку за чим-небудь: *Шарнýў у кишéн'у / а пул'áрц'а нимá.*

ША́РПАТИ НЕ́РВИ КОМУ́С – дратувати; спричиняти комусь страждання: *Шл'ах би тебе́ тра́фиў / та би тебе́ тра́фиў / ти ни меш м'ін'і́ ша́рпати не́рви / ої / шо ни меш / йа ш'і го́н:а найти́ на те́бе / д'і́т':а рога́того / упра́ву*.

ША́РПНУТИ (ШЕ́РПНУТИ; ЗАЧІПИ́ТИ, СКУ́БНУ́ТИ; УРВА́ТИ) ЧІЙС (КОМУ́С) ГО́НИР – виявити комусь неповагу; присоромити; образити привселюдно; намагатися принизити когось: *Ну та та́мки бу́ло ч'о се ўсе́рдити / з ґаздо́ў так се ни гово́ри / а вин хот'і́ў показа́ти / шо вин шош / а дру́гиї / н'іч'о́ / йо / бу́ло таке́ / про́буваў ша́рпнути тро́хи Іва́ниў го́нир / але́ л'у́де / тот'і́ / шо та́мки бу́ли / так йіму́ витпов'і́ли / шо вин стаў ч'ел:е́ниї / ік гре́б'ін' у кугута́ / фа́їно ўси́пали йіму́ / а йа соб'і́ поду́маў / шо ги́ршого нима́ / ік пус'т'е́ч'і хо́ч'і ста́ти у р'ет з ґа́здами / і ш'і пока́зувати / шо вин мо́же шош би́рше / ік уни́ / та вин цисе́ ни позмива́йі с се́бе / до́ки жи́ти бу́де*; *Оно́гди бу́ло таке́ / вин нидол'у́бйуйі Дрон'а́ / таї хот'і́ў полего́н'ки при ўс'іх йіму́ го́нир ша́рпнути / ота́к / ниаздо́гат' / а́ле ўс'і заступи́лисе / ко́ждиї сказа́ў йіму́ по тако́му сло́вови / шо тої ни знаў / де д'і́тисе і йек опте́ртисе*; *Йо / Ко́ц'о тро́хи ше́рпнуў го́нир мо́му сус'і́д'і / того́ тої штрик би́тисе / А шо? / вин маў вислухо́вувати пусте́ таї диви́тисе*? / *вин до́бре зроби́ў / нима́ ч'о л'удину́ униж'е́ти*.

ШАРУВА́ТИ – легко розпушуючи землю, створювати рослині умови для росту: *Кукуру́дз͡и ни сапа́ли / лише́н' шарува́ли / сва́ха тоги́т з бурака́ми так зроби́ла / і шо? / до́бре ви́йшло / уни́ пото́му фа́їно пишли́ ў рист / на́їко / ме́ц:е ви́д'іти / шо бу́де с кукуру́дз͡ами.*

ША́ФКА, -и – буфет: *Л'іка́рства ў ша́фц'і / ў шуфл'а́д'і / до́хтор' сам туда́ покла́ў / і тот листо́к / шо напи́сано / йек пи́ти / ану́ко ўтвори́ / таї проч'іта́ї / йек т:о се прийма́йі; Ша́фка / це та́к'ік би ўз'еў ни́жну полови́ну оце́го креде́нца / ви́дите? / уси́ї креде́нц / то ф'і́кси фа́кси / ік каза́ў м'ії та́то / ў не́му бога́то шуфл'адо́к / ус'е́ких закама́ркиў / а ша́фка набога́то прос'т'і́ш':а / у ниї дв'і шуфл'а́д'і / ўсереди́н'і дв'і поли́ци і ўс'о / на них кла́ли миски́ / терел'і́ / шош т:о / шо йі́сти / ік уно́ се лиши́ло / у ба́би бу́ла мала́ хач':е́на / то ша́фка бу́ла і за́м'іс' стола́ / а ў ву́їка на ша́фц'і стойе́ло вели́ке ра́д'ійо / то йек у ко́го*.

ШАФЛИ́К, -а́ – невисока широка металева посудина: *Лупи́н'і ў кош'і́л' склада́ти / а ни́ ў шафли́к / там ч'е́ста вода́ / а барабу́л'і мо́жно ў оц:у́ пу́т'н'у / але́ пе́р'іш подиви́се / ци ва́тра ни зага́сла*.

ШАФЛИЧЬО́К, -чька́ – *зменш.* від ША́ФЛИК: *Купи́ла ў Ку́тах шафлич'о́к і дв'і милни́ци / ви́д'іла фа́їн'і поли́ван'і ве́дра / а́ле на них м'ін'і́*

би ни ста́ло гро́ший / бо ш’і тре́ба бу́ло фа́рби докупи́ти / то пере́д'н'іш:е / Ну та ч’о / йа дам / пиди́ та купи́ / ік тре:.

ШВА́ҐЕР, -ґра́ – чоловік сестри; брат чоловікової дружини: *Це м’ії шва́ґер / до́хторем ў Ку́тах ро́би*; *Бу́ло таке / ік толока́ / але́ с сами́х сво́йіх / Ко́ц'о шваґро́ви / пра́ўда / сказа́ў / то ўни з Га́неў прийшли́ / а так / ус'і́ хатн'і́ / ба́ба йі́сти вари́ла / і пишло́ нам ду́же до́бре.*

ШВАҐРО́, -ґра́ – те саме, що ШВА́ҐЕР: *Шваґро́ розбеспе́ч’іўсе / шо тут / поблі́зости / воўки́ў нима́ / уни́ / ка́же / деле́ко / ў полонин'і́ / йа слу́хайу йіго́ / а сам ду́майу / аг’і́ шо́ би с:обо́ў уз'е́ти? / ота́к пронади́бйі / бо йа ї сам ни здога́дуваўсе / ік’і́ притрафу́нки нас мут ч’іка́ти.*

ШВАҐРО́ВИЙ – той, що належить шваґрові чи має стосунок до нього: *Оц:е́ шваґро́ва полови́на / мо́го шваґра́ / а ми ота́меч’ки кладемо́ ха́ту / бли́ско / а́ле ни ўку́п’і / так л'і́пше бу́де / Е: / та то гет ниделе́ко / тики́ по сус'і́цтву.*

ШВА́ЛЯ, -і – *рідко*, вишивальниця: *У Т'у́дев’і ма́йже ко́жда жі́нка / або́ тики́ ко́жда / вишива́йі / у нас бо́рше ска́жут / ши́йі / а́ле йе ї так’і́ / шо ро́бйут це ду́же фа́йно / ч’іса́н:о / так / шо гаш ни в’і́риц:е / йек тото́ мош так ви́дз̑обати ї так уда́ти з бавен:оў / то за них / пра́ўда / р'і́тко / ка́жут / шва́л'а / йа зна́йу одну́ таку́ жі́нку ў Ко́сов’і / то ўна ма́йі соро́ч’ку так до́кладно зро́блену / шо о́ч’і мо́йі ни ви́д'іли ш’і тако́йі фа́йнойі / то їке́с борш’їўске́ шит'е́.*

ШВА́РА, -и – трос: *Упере́т / іґ бу́ла зага́та / то розга́т'ували дара́би при по́моч’і швар / бул'до́зер ци тра́хтор' тото́ рос'т'іга́ў / а де́котр'і шва́ри бу́ли так’і́ загру́б’і / ік мойа́ рука́.*

ШВАРЄ́НКА, -и – трос або його невелика частина: *Мої / шо́ ц:е за швар'е́нка ў п’іску́? / ікра́с о́стрим наве́р'х / уваж’е́йко / Бо́же борони́ на таке́ ста́ти / йо:ї мош проби́ти но́гу ї вели́ку б’іду́ ма́ти.*

ШВАРКОТІ́ТИ – *згруб.*, говорити швидко, незрозуміло, нерозбірливо: *Шваркот'у́т ни по на́шому / ни зна́йу / шо за л'у́де / і ви́тки ўни / тай убра́н'і ў ад'і́ їке / вере́ / ви́тки ўни го́н':і бу́ти*?

ШВАРЦ, -у – *заст.*, контрабанда: *Гента́м / ш’і до сов’і́тиў / буў ту́тки шварц / переплиў р'іку́ / і ти ўже на Букови́н'і / у руму́ниў.*

ШВАРЦУВА́ТИ – *заст.*, займатися контрабандою: *Упере́т / з:а Пол'ш’і́ / хто мих / ус'і́ шварцува́ли / а́ле то ни вид до́брого жит'а́ / д'і́до роска́зуваў / шо рас хот'і́ў договори́тисе с ф’іна́нцом / шо́би тот пропусти́ў йіго́ на Букови́ну / а́ле вин за таке́ на́в’іт' ч’у́ти ни хот'і́ў / каза́ў / шо ў не́го йе жі́нка / д'і́ти / ї робо́ту ма́йі роби́ти так / ік се нале́жи / вин ни пид:а́ўсе на т:о / шо йіго́ проси́ли.*

ШВІ́НЬКИ, -ньок – довгі чоловічі труси: *Купáўсе у ш’в’і́н'ках / бо íнчого ни маў / то вигл'ідáло ни геї / алé шо зробúти.*

ШВÓРЕНЬ, -я – шворінь, металевий стрижень: *Цес швóрен' вит кóлеса / а тоï корóткиї / вит колúски / колú ни хóч’у / шóби ўна х’ітáласе / забивáйу ййгó / і колúска рúўно / штúўно стойі́т / і дитúна спит / бо інáкше пробýд'уйіц:е / ўстайé / і моглá би росх’ітáтисе ї вúпасти / це ў нас такé ўкýп’і / і лýжеч’ко / ї колúска.*

ШВÓРКНУТИ (ШВÓРСНУТИ) – *згруб.*, вдарити: *Мýс'іла швóркнути прýтиком / бо цес хлóпец ужé на гóлу м’ін'і́ с'ідáў / а ййк отáмеч’ки / кóло с'і́на / роскláў вáтерку / то йа ўже ни вúдерж’іла / а вин потóму квóлиўсе мáм’і / шо бáба бúла / алé шо / наї квóлиц:е / бо ми тýтки згор'і́ти моглú; Швóрснула прýтом по ногáх / таї перестáў вестúсе / уздр'і́ў / шо дóма кóники ни прóїдут / бо то бáба ййгó приўч’éла / зач’інáйі скúглити / а ўнá б’ігóм б’іжúт і рóби ўс'о / шо вин скáже / йа ч’ікáла ї просúла ни робúти так / бо с'éде на гóлу / áле де хтос хóч’і слýхати? / а тепéрки за т:о мáйу / гет роспустúўсе.*

ШЕНДЕРИ́ВКА, -и – вид горілки: *А гор'і́ўка / шендерúўка / а пúво варéне / ни питáйте / ч’о йа пйéна / бо пúли до мéне / А гор'і́ўка шендирúўка / а пúво варéне / ходú судá / фáйна л'ýпко / с'ідáї кóло мéне / це так у дáўниї с'п’і́ван'ц'і с'п’івáйіц:е.*

ШЕПЕЛЄ́ТИ – шепелявіти: *Ви шо? / ни ч’ýйіте? / поглýхли? / дитúна шепел'éйі / трéба рýхатисе / комýс показáти / бо йек ме уч’éтисе / колú зле говóри? / б’і́дна мойá голóвоч’ка / с такúми рóдич’ами / таї з ус'і́м цим / зáўтра з дитúноў ід'і́т у Кóсиў.*

ШЕПТÁТИСЕ – *ірон.*, *перен.*, зникати, витрачатися (про гроші): *Грóшики шептáлисе / шептáлие / таї вúшепталисе / ї пул'áрч’ік стаў порóжниї / у нéму в’і́тер свúш’:і / лиш посвúстуйі легóн'ко / алé так тóнен'ко / шо ййгó лéда ч’ýти.*

ШЕРСТКИ́Й – шорсткий: *Та де: / до т'і́ла м’ін'і́ гет нидóбре / то шерсткé / йа цисé ни ўберáйу / бо ни хóч’у ч’ýхатисе / абú дрýг’і дýмали / шо ў мéне ї́кас б’ідá завел:áсе; Ни цулýї менé / бо мáйіш так’і́ шерстк’і́ гýби / ййк у баранá / А ти шо / з ним цулувáласе?; Говорúли / алé склес' / ікáс шерсткá бéс'іда вúйшла / ни такá / ййґ зáўше / іґ би мáла бýти мúжи свóйіми / кóждиї хот'і́ў ййі́ бóрше с'к’ін'ч’éти і сказáти / даї Бóже / лиш доч’éкуваў / хто пéршиї цисé скáже / подáст знак росходúтисе / Таї хто подáў?*

ШЕ́СТИЙ – шостий: *Ше́ста годи́на / ч'ес пуска́ти коро́ву / бо йік тро́хи припизни́тисе / то ни напасе́ц:е / і тогди́ стайе́ при́кра; Дго́р'і ік іти́ / то ў ше́стиĭ тре́ба ўста́ти.*

ШЄ́НІ, -шіне́ти (-я) – щеня: *Хтос ш'е́н'і нам питки́нуў / ви́тко / дес уноч'е́ / бо ў кошели́ на схо́дах йіго́ наĭшла́ / А пес ни га́ўкаў / ни ч'у́ли йісте́? / Та ў нас таки́ĭ пес / шо з:агод'і́ л'іга́йі і спит уноч'е́ / А ўни шо / ў кошели́ прине́сли? / Н'і / бо йа могла́ бих пизна́ти / ч'еї то кош'і́л' / уни́ наш уз'е́ли / на ла́ўц'і стойе́ў / таĭ туда́ покла́ли.*

ШЄ́НІТКО, -а – *зменш.-пестл.* від ШЄ́НІ: *Сейі́ноч'і іка́с су́ч'ка прибі́ласе / та ш'і ни сама́ / а привел:а́ тр'ох ш'ін'е́т / і шо́ йа ма́йу з ни́ми роби́ти? / да́ла смих молока́ / бо шкода́ / рука́ ни пидоі́ми́ласе видигна́ти / а́ле м'ін'і́ ти́л'ко псиў ко́ло ха́ти ни тре́ба / ўже два йе / до́ста / х'іба́ порздава́ти? / а́ле коби́би хтос уз'е́ў / Га́н'ко / ану́ко се запита́ĭ у д'іти́ĭ / ци кому́с пе́сика ни тре: / кажи́ / шо ду́же фа́ĭниĭ / Бабо́ / а вин іко́йі поро́ди? / Вели́койі / ска́жеш / шо на́шойі / т'удиўско́йі / а оц:е́ ш'е́н'ітко / мо́же / ви о́змете? / запита́ĭсе ў ма́ми / м'ін'і́ ўно ду́же се ўда́ло / ад'і́ іке ўно.*

ШЄ́ПАВКА, -и – довга жердина, спеціально призначена для збирання фруктів з дерев: *Де ви́соко / то беру́ ш'е́паўку / а молод'і́ йе́блун'і рука́ми дос'іга́йу / отако́ / ў ме́не йе дв'і ш'е́паўц'і / до́ўш'а ĭ коро́ч':а.*

ШЄ́ПКА, -и- шапка: *Гаĭ / диви́се / йе оце́с сму́шок / йа дайу́ йіго́ на ш'е́пку / а ви добер'і́т тако́го на ко́ўн'ір / таĭ ш:и́йімо д'е́д'і футе́рко / бо / пизна́йу / ви́жу по не́му / шо хот'і́ў би таке́ убран'е́ ма́ти*; *Ч'олов'і́кова голова́ / до капел'у́ха / до ш'е́пки / а жи́н'ч'іна / до фу́стки / у це́му / шо смих сказа́ла / тото́ се розум'і́йі / шо ч'олов'і́к йе ч'олов'і́к / і жи́нка ни ма́йі йіго́ переве́т'увати / вин ґазда́ / і ни ма́йі бу́ти ў жи́нки пит пйіто́ў / А йіґ жи́нка рузумн'і́ш':а*?

ШЄ́ПОЧЬКА, -и – *зменш.-пестл.* від ШЄ́ПКА: *Сплел:а́ дити́н'і ш'е́поч'ку ĭ ша́л'ч'ік / лиш се бо́йу / ци ни по́велик'і / То ш'і л'і́пше / дити́на росте́ / натепе́р до́ста ўс'е́кого йе / а бли́ш:е д о́сени бу́де йік на́ĭдене / д'ікова́т' вам фа́ĭно / абе́сте здоро́в'і бу́ли / робо́та / пе́рш'а кл'а́са.*

ШЄ́РПАТИ – шарпати: *Ни ш'е́рпаĭ йіго́ / ни к'іва́ĭ / бо т':і ру́ки поло́мн'у / ти шо / приĭшо́ў суда́ се би́ти? / марш ви́ц:и / аби́х тебе́ ни ви́д'іла і ни ч'у́ла за те́бе / пропада́ĭ про́падом.*

ШЄ́СЬТІ, -я – щастя: *На до́бру жи́нку / йік і на до́брого ч'олов'і́ка / тре́ба ма́ти ш'е́с'т'і; Ш'е́с'т'і ма́йіш на ма́му / шо помогла́ тоб'і́ д'іти́ĭ ви́кутати / бо шо́бес сама́ роби́ла?*; *Ш'е́с'т'і ма́йу / Йіле́нко / бо йе шо до́брого ў жит'у́ нагада́ти / наĭби́рше / за сво́йіх ри́н:их / уни́ ма́йже ўс'і*

ужé видийшлú / а йа с тобóў говóр'у / таĭ нагадáла соб'í / йек ми рас с т'íткоў ішлú на базáр' у Кýти / йа / в'ідéĭ / тоб'í колúс за цисé ужé казáла / йа ш'і малá тогдú бýла / ну таĭ ми ĭдемó / а кóло Фéĭч'уч'ки / кóло йірýги / ідемó / і ўч'ýли / шо на Буковúн'і закувáла зазýл'а / йа с тóго н'іч'ó ни рóбйу / бо ў мéне ў пул'áрци йе грóш'і / шо мáма дáла / іў т'íтки йе / йа соб'í ідý таĭ слýхайу / кúл'ко рас зазýл'а закуйé / алé дúўйусе / а т'íтка виборсуйі з бл'ýски двáц:ит' ци кúл'ко там коп'íйок / бо даўнó ни мош бýло гáла пáла купúти ґýдз͡ич'ки / то коп'ікú опт'ігáли матéр'ійоў / і тотó бýло зáм'із' ґýдз͡икиў / ци ш'і моглó бýти / шо з грýбого / твердóго папéр'у вир'ізáли малéн'к'і коч'íл'ц'а / опт'ігáли йіх / таĭ то такóш ішлó / шобú зашч'іпúти / алé то такé / ну а т'íтка бóрзо вúборсала ĭ фалúц:е м'ін'í / покáзуйі ĭ кáже / ад'í / йа мáйу грóш'і / мені сегóроку фáйно зазýл'а закувáла / йа тогдú се ни допúтувала / ч'ó ўна цисé кáже і ч'ó так зробúла / бо / соб'í дýмайу / йа вúд'іла / шо ўна мáйі паперóв'і грóш'і / таĭ тот'í коп'ікú / шо зашúт'і у бл'ýс'ц'і / то ўни дес на рубéл' моглú пот'ігнýти / алé йа ч'ос змоўч'éла / а ўже у велúк'і рокú по тóму узнáла / шо ік пéршиĭ рас куйé зазýл'а / то дóбре / абéс мáла зал'íз'н'і грóш'і / коп'ікú / а нú паперóв'і / і тогдú усúĭ рик унú мут вестúсе / а ш':е у Т'ýдев'і йе такúĭ звич'áĭ / шо молодúх у вес'íл'é по в'íн'ч'ін'у пос'івáйут пшенúцеў / цукúрками і коп'ікáми / вúдиш / і тут паперóв'і грóш'і / нáв'іт' грýб'і / ни берýт / унú ни пригод'ýц:е до цéго / ну таĭ умел:óму / ік вин у трýнв'і / у кишéн'у кладýт коп'ікú / а нú так'í грóш'і / йа мáла ужé ни одéн пóхоронок / і за ц:е урáс памн'ітáла / и:ĭ / нашó тоб'í цéго ўсéго? / нашó молодý гóлу такúм забивáти? / йа за однó зач'éла / а потóму ад'í кудá мойý бéс'іду пот'ігló / кудá звернýло / ти ўже с старóго ни дивýйсе / вин дéколи нич'вáлиĭ се рóби; *Ни мáла ш'éс'т'а / вид:áласе за отакóго / і так жит'é йійí пишлó н'іўшó / Та ўна / в'ідéĭ / і ни дýже хот'íла за нéго ĭти / А нас шо / хтос гентáм питáўсе / ци ми хóч'імо? / рóдич'і казáли / ідú / то ґаздиўскúĭ хлóпец / таĭ ми ішлú / А цеĭ такóш вид ґáздиĭ / алé натýра ў нéго ни геĭ ґаздиўскá / вúдите сам'í / йек то йе*.

ШЄСЬТІЧЬКО, -а – щастячко: *Бабó / вáше ш'éс'т'іч'ко ў гóс'т'і прийшлó / ви казáли / шо с пéн'ц'ійі дастé на л'óди ĭ цукúрки / А вúтки ти знáйіш / шо ўна ўже бýла? / Йа поштáр'ку се запитáў / Абéз здорóў буў / отакúĭ велúкиĭ / велúкиĭ вúрис / йек ти ўс'о доцóтно вúв'ідаў / áле дам / рас об'íц'éла / то дам / кúл'ко бес хот'íў мáти*?

ШИ́БАТИСЕ – *згруб*., метушитися, рухатися, кидатися: *Сидú рúўно / ни шúбаĭсе / бо ни так пидотнý / таĭ ш'і вýхо мóжу ч'вáхнути; С'ет' мáком / ни шúбаĭсе / бо так грóхайіш / лýскайіш двер'мú / шо аш шúби д͡звен'ýт / а менé головá зач'інáйі лупáти*.

ШИ́БЕНИК (ШИ́БЕННИК), -а – бешкетник: *Цес ши́беник ви́л'ізе / де хоч'?*; *То ни про́сто ши́бен:ик / то ш'а́тан / вин ни ўсúди м'іну́ти на м'і́сци / поди́виц:е ў ко́ждиї кути́к / на́в'іт' у скри́ни ї́ко́йіс б'іди́ шука́ў / на пит буў ви́л'іс / йа одж͡'іхну́ласе / йік уздр'і́ла.*

ШИ́ЛО В МІШКУ́ НИ СХОВА́ЇШ (НИ СПРЄ́ЧІШ; НИ ВТАЇШ) – рано чи пізно приховане стає явним: *Ўни сокоти́лисе / шо́би н'іхто́ ни зна́ў / але́ село́ йе село́ / ту́теч'ки ўс'і за ко́ждого ус'о́ зна́йут / йе́к наш д'е́д'а каза́ў? / ши́ло ў м'ішку́ ни спр'е́ч'іш / уно́ ви́л'ізе / ї роти́ л'у́дем ни позапера́йіш / так бу́ло і йе / Та пра́ўда / ус'і́ ус'о́ мут зна́ти.*

ШИ́НА, -и – рейка: *Ви́тки цис'а́ ши́на? / де́ йіс йійі́ уз'е́ў? / і нашо́ таке́ тха́т'і прин'і́с*? / *Йа шош приду́маў / бабо́; Ш ши́ни мош зроби́ти кац'у́бу / бо ши́на / то кава́лок зал'і́за / вин мо́же бу́ти тро́хи плеска́тиї / ци тики́ кру́глиї / таки́ї / іґ зал'і́зниї прут / ну то ікра́с до́бре на кац'у́бу / оди́н кине́ц у ниї тро́хи росплє́сканиї / шоби́ ў гру́б'і попраўйе́ти / а дру́гиї / закру́ч'іниї / таке́ ку́л'ко зро́блено / шоби́ спидру́ч'н'іш:е бу́ло держ'е́ти ї зач'іпи́ти ко́ло гру́би на в'і́н'к'іл'*.

ШИПТИ́ВИЙ – зіпсований; той, що підійшов водою (про "кіслєк", "гуслінку"): *Ч'е́рпаї соб'і́ к'іс'л'іку́ з дру́гойі ми́ски / бо ў циї / вин ужé шипти́виї / ужé шум пусти́ў* / *А ў тиї шо / гада́йіте / л'і́пшиї*?; *Гу́с'л'інка шипти́ва / за ўч'е́ра ш:ипти́в'іла / а на розви́т уна́ ма́ла би бу́ти до́бра / ци шо́ ви ска́жете? / н'іч'о́ ни бу́де / ік йа йі́і о́зму? / Н'іч'о́ / але́ бога́то ни бери́ / шобе́с фи́фт'інку ни диста́ў*.

ШИПТИ́ВІТИ – псуватися, ставати "шиптінков" (про молоко): *Два три дни / таї молоко́ шипти́в'іjі / бо жара́ / йа ў пиўни́ци де́ржу / але́ ї там усокоти́ти ни го́ден / Та так / ви́тки и́нак.*

ШИ́ПТІНКА (ШИПТИ́ВКА), -и – "старе" кисле молоко, що підійшло водою: *Йек тото́ йі́сти? / то ши́пт'інка се зроби́ла / даї сви́н'ам / але́ ч'о йіс допусти́ласе / шоби́ з до́брого молока́ отаке́ се зроби́ло? / А йа на ниї спеч'у́ шош.*

ШИ́РВАРОК, -рку – *заст*., безплатна робота на користь громади (насамперед та, що стосується ремонту доріг): *Та́та з ву́йком уз'е́ли на ши́рварок / сего́н:е ро́бйут доро́гу пит Соки́лским / там ік по́в'ін' бу́ла / гет бе́рех урва́ла / то так / шо вода́ ішла́ до питсаму́ скалу́ / проїти́ ни го́ден буў / х'іба́ би плиў / того́ л'у́де ма́ли видробйе́ти таку́ пови́н':іс'т' / бо то т'удиўска́ доро́га*.

ШИРО́КА, ІК (ЇК) ПІЧЬ (ІК КОПИ́ЦЯ, КОША́РКА, КУШЕ́РКА) – *згруб*., про огрядну жінку: *Ну та там бу́ло шо оберта́ти / йа за Паз'у́н'у каў / Ко́ц'о уз'е́ў буў йі́і гул'а́ти / а де́ ўна до гу́л'ан'а? / ўна широ́ка / ік п'іч'*

/ так'ї́ї х'ібá лиж дивúтисе / іґ дрýґ'і данцýйут / Ну а йа ́инче скаў / ўна так спритишно / так лéхко гул'áла / тáк'ік би на ц:е се ўч'éла / так / іґ би лиш ц:е робúла / шо данцувáла / унá ус'ї́х заветúла / та йа óч'і своӥ́ забýла / так тотó бýло фáйно / ўна н'і одéн дáнец ни сид'ї́ла / а йік с Кóц'ом гул'áла / йа цéго ни вúд'іла / йа бýла вúйшла / тогó н'іч'ó ни каў / алé мóже / то вúн трóхи милúў у данцú / а нú ўна / бо / ч'ýйіте / самá смих вúд'іла / та менé половúна прóтиў нéйі / алé ў мéне т'éш:е гýл'ан'і / ікéс сúлуване / гет ни такé / йік у д'івóцтв'і / а ў нéйі / н'і / і ш'і такé скаў / мóже / ц:е ӥ ни тре: / алé ўже скаў / унá йік прихóди до цéр'кви / то так лéхко стайé на кол'ї́на / іґ би ӥйі бýло п'ітнáц:ит' рóкиў / і ўстайé так / а йа хот' і молóч':а / алé бих йóӥкала / іґ би то ни ў цéр'кв'і / каў / тáк'ік йе / а йік хтос м'ін'ї́ подайé рýку / шобú помоч'ї́ ўстáти / то тикú ни виткáзуйусе / а лиж д'éкуйу / таӥ наӥ бýде / шо хóч'і / так шо отакé / йа ни йе грим бáба / ни ширóка / алé дéколи н'ійéка / такá / ік старá Йýр'іха / а ўна н'і / так шо то ни вит широтú залéжи.

ШИ́РШИЙ (ШИ́РШЯ), ЇҐ (ІҐ) ДÓВШИЙ (ДÓВШЯ) – про дуже повного чоловіка чи жінку: *Унá шúрш'а / йіґ дóўш'а / іґбú стесáти клýби / то фáйна бýла би; Вин / сарáку / ни гóден ходúти / бо шúршиӥ / йік дóўшиӥ / а ӥк'ї́ нóги гóн':і так'ї́ телесá носúти?*

ШИ́СТКА, -и – 1) назва цифри “шість”: *Зéро напúсане / ц:е йа вúжу / а дé шúстка? / йек так по штубáцки перепúсувати?*; 2) дошка товщиною 6 см: *Ти ӥку хоч' дóш'ку? / на два цáли? / ў мéне шúстка йе / гаӥ дивúсе / фáӥн'і дош'кú / сух'ї́ / це нú абú сегóр'іш'н'і / це тогúд'н'і.*

ШИТЄ́, -я́ – 1) шитво: *Мáйу кýпу шит'á / Нóци мýс'у ш:úти сýкн'у с тóйі матéр'ійі / шо ӥйі подарувáла на А́н:и Зач'áт'ійі / мáм'і купúла на спин:úцу / такóш мус ш:úти / д'ї́тем би се здáло шош т с'в'éтам / а ўже за сéбе нáв'іт' ни кáў*; 2) вишивка; вишивання: *Ан:úч'ко / лиш'éӥ тотó шит'é / унó ни ўтеч'éт / ходúко с'ет' кóло нас трóшки / Нимá колú / бо йа розвел:á пасú / до Велúкон'а мáйу с'к'ін'ч'éти сорóч'ку / а йіґ бýду вид:ихáти / то дé йа цисé гóн:а зробúти?*

ШИТЄ́ ВИТШИ́ТИ (ВИТШИ́ТИ ШИТЄ́) – перенести на полотно якийсь “узир”, вишивку: *Ан:úч'ка ўже пóхот'іла бýла ӥти / алé ўздр'ї́ла рушнúк / таӥ зач'éла мáму просúти / ци ни дáла би ўна витшúти тотó шит'é / Бо бýло ч'о просúти / йа вúд'іла / ӥке ўно.*

ШИ́ТИ ВІНÓК – готувати весільний зелений вінок, нашиваючи “мірту”, “шпараґус” ци “бервінок” на смужку сукна, густо заповнюючи всю його площу: *Мáма брáла сукнó / м'ї́р'іла / ікúӥ в'інóк мáйі бýти задóўгиӥ / а ӥкúӥ / по ширин'ї́ / дес на три / штúри пáл'ц'і / ӥ тогдú зач'інáла шúти /*

такúї зелéниї в'інóк і друшкú мáли / ї молодá / нáв'іт' такá малá / ік йа бýла / раз дрýшка / то ўс'о мáйі мáти / ік се налéжи.

ШИ́ТО-КРИ́ТО – щось є таємним, невідомим: *Гóри лис'і́йут / л'ісовóзи фуґýйут / і ўс'о шúто крúто / н'іхтó н'іч'ó ни ч'уў і ни вúд'іў; Гадáли / шо ўс'о бýде шúто крúто / а то сегóн:е де гóден се сховáти? / л'ýде ус'ó вúжут / і ўс'о вилáзи / йеґ бес се ни тайі́ў.*

ШИ́ХТА, -и – *рідко*, зміна (про роботу): *Сегóн:е йіх ни бýде / бо ўни заступáйут на шúхту / дóбу рóбйут / а потóму / дв'і дóма*; *Йа звéч'іра заступáйу на шúхту / ї бýду гаж до рáн'а / до óсмойі.*

ШИШНА́ЦІТКА, -и – шістнадцять років (про того, хто має шістнадцять років): *Вýйко / іґ дес трóхи вúпйі / то л'убúў назбúтки говорúти / казáў / шо іґбú буў ни ўженúўсе / то мих би тепéрки д'і́ўч'іну ш'і ў штирнáц:ит' уз'éти / а Іва́нова дон'кá йімý кáже / Однó / ци пишлá би д'і́ўч'іна за такóго прóтиў нéйі старóго / а дрýге / вýйку / т:о йа вúжу / шо застарá бих бýла д'л'а вас / бо м'ін'і́ шишнáц'ітка пишлá / а ви хóч'іте гет молодóйі / Бúрше вин н'ікóли ни зач'інáў так'і́ жéрти / ни хот'і́ў / вúтко / пакалú / бо то тикú ўстит.*

ШИШНА́ЦЦИТЬ (ШИШНА́ЦЦІТЬ) – шістнадцять: *К'і́л'ко тоб'і́ бýло / йік к'ін'ч'éла йіс шкóлу? / шишнáц:ит'? / ми дес верстач'кáми мáли би бýти / з ікóго ти рóку? / бо йа с п'ідис'éт' пéршого.*

ШІ – *незм.*, ще; вказ. на тривалість дії; до цих пір, дотепер; інколи викор. *у знач.* "може" (імовірності реалізації якоїсь дії), а також при вищому ступені *прикм.* і *присл.* зі *знач.* "більшою мірою" (ніж хто-, що-небудь; ніж раніше); ужив. також у висл. зіставного чи протиставного характеру: *Йа ш'і малúї буў / а вин ужé с сплавáми ходúў; Ш'і смих нáв'іт' рот ни ўтворúла / а ўна ўже кáже / шо н'і / та йéк так? / хот' вúслухаї / а тогдú ўже меш перéч'іти; Бáбинойі хáти ўже нимá / а Йілéнина ш'і стойі́т / кúл'ко ўна гóн:а вúстойіти / йа ни знáйу / бо ї́йі ужé дез зо сто рóкиў / а то ни кóжда хáта ї ни кóждиї ч'олов'і́к доживáйут до такúх рокúў / шó казáти; Івáн'ч'ку / ни ї́ди т кут'ýз'і / бо ш'і цáпне / і шо тогдú? / ти ни дивúсе / шо ўна ластúц:е / то кут'ýга / ї́йі в'і́рити ни мóжно; Хот'і́ла смих самá побýти / а ўни прийшлú / таї йа трóхи ниўдовóлена бýла / алé се розговорúли / таї йа óт'ік се забýла / йіх бéс'іда вит':іглá менé вид мóйіх думóк / а йік унú ужé се зибрáли / шобú ітú тхáт'і / то м'ін'і́ стáло ш'і гúрше / іґ бýло до йіх прихóду / уч'ýла / шо се ни вúноч'уйу / хот'і́лосе / шобú хтос зо мноў ш'і хот' крúшку побýў / а Мар'і́ка цисé / вúтко / уздр'і́ла / бо так / от'і́к ниназдóгат' / кáже / а йа би з вáми се лишúла нáнич' / іґ бéсте пустúли / а зáўтра ранéн'ко се ўкýтайімо / таї пíдемо до нас / йа*

вам покáжу рушни́к / дóста фáїниї / йа ў Нóц'і ўз'éла наши́ти / таї йа / ік цисé ўч'ýла / то так се ўт'і́шила / ік малá дити́на / так м'ін'і́ стáло лéхко / алé так лéхко / шо йа гаш се зáс'м'ііла / так / іґ би м'ін'і́ с плеч' кáм'ін' се скоти́ў; Вин ш'і дотепéр парупку́ї / а шó йіс гадáла? / хлопч'і́ш'і сказáў буў / шо ік ме брáти / то лиш оц:ý д'і́ўч'іну / стар'і́ ни хот'і́ли / бо гентáм ікиї́с перéр'ік с цеў фам'і́л'ійоў мáли / ну таї уни́ тотó памн'ітáли / а вин йек сказáў / так і зробиў; *Ш'і ни ўроди́ўсе таки́ї / шóби ўс'ім мих догоди́ти / і йа ни гóн:а ; То ш'і ни такé бýде / ўни мóжут прийти́ судá л'і́сти ў óч'і / Ни прийдут / а йік прийдут / йа йіх ви́маришкайу с хáти; Цисé полотнó ш'і б'іл'і́ш:е / ік тотó / шо ми купи́ли / ану́ се див'і́т*.

ШІВÁ (ШШІВÁ), -и́ – кінський щавель: *Йік ни присокоти́ти / то ш':івóў мóже усиї горóт зарости́ / Бóже борони́ / вит тогó спáсу ни бýде / томý повóлен'ки диви́се / дé вин ки́нуўсе / викóпуї абó вимикáї / а потóму найл'і́пше / шобі́ тот'і́ бур'ін́ згор'і́ли / кин' / наї гор'ýт.*

ШІ ГЛÁТКО (ЛÉХКО; ЛЕГОНЬКО) ОБІЙШЛÓСЕ – *антонім* до ГЛÁТКО НИ ОБІЙШЛÓСЕ: *Наї гýки ни дýї / а д'éкуї / шо ш'і глáтко об'іїшлóсе / бо моглó бýти ги́рше / каў гéзде / набогáто ги́рше*; *То ш'і мали́м / ш'і глáтко йім об'іїшлóсе / бо ўни роби́ли з розгóну / н'іски́м се ни рáдили / іґрáли своїим конéм / а то нипéўне бýло їґран'é.*

ШІ ГÓННА ВСИЛИ́ТИ НИ́ТКУ В ІГЛÝ – про жінку, яка, незважаючи на поважний вік, має добрий зір: *Ви́диш / вýїна / мойá верстáч'ка / алé ўна ужé з д'éс'іт' рóкиў ни берéц:е за шит'é / ну а йа ш'і гóн:а ўсили́ти ни́тку ў іглý / ви́жу цóти / таї ц:у роботу ни лиш'éйу / Бох так м'ін'і́ дайé / шо йа ни полиш'éйу т:о / шо л'ýбйу; Ну та ік ви ш'і гóн':і ўсили́ти без окол'áриў ни́тку ў іглý / то це йе дýже вели́ке / ў так'і́ рокі́ це ўже н'іхтó ни гóден / йа по сус'і́дах ви́жу / ну таї / мамó / по сóб'і знáйу / ўсили́ти гóн:а / алé дéколи тре: трóхи помусóлитисе / ни так / шо зрáзу / а ви бóрше сил'éйіте; Ну та ік уна́ ш'і гóн:а ўсили́ти ни́тку ў іглý / то то ни йе стáрис'т' / ўна ш'і д ниї ни прийшлá.*

ШІДИСЄ́ТЬ (ШИДИСЄ́ТЬ; ШІЗДИСЄ́ТЬ) – шістдесят: *У цес м'ішóк пи́де дез зо ш'ідис'éт' к'іл'; Та де: / вин умéр / ш'і ни бýло ш'ідис'éт' / то д'éд'а йігó прожи́ў дóўше / набогáто дóўше / маў деўйідис'éт' і два / а Андр'і́ї бóрзо вид нас пишóў.*

ШІДРИ́ВКА, -и – щедрівка: *Гéздеч'ки їду пóпри вáшу хáту / ї ч'ýйу / а то хтос гéйби с'п'івáйі / аг'і́ / дýмайу соб'і́ / хтó ц:е би мих бýти? / То Калі́ / ўнýки на с'в'éта прийі́хали / лиш хóч'ут маланкувáти / áле ш'ідривóк ни знáйут / то д'і́до йіх ўч'éйі / оц:ý ўже знáйут / Ш'éдрик / ш'éдрик / ш'едривóч'ка / прилет'і́ла ласт'івóч'ка / Мар'і́ч'ін'і д'і́ти такóш прихóд'ут*

/ уни́ ў̆с'і ра́зом іду́т у мала́нку / мут переберáтисе / та́к'ік даўно́ бу́ло / Ну та до́бре / шо хо́ч'ут це́го / де н'і.

ШІДРО́ВАНІ, -я – щедрування: *Ш'ідро́ван'і ни мо́же бу́ти бес то́го / шобú ни переберáтисе / у так'ї́ї кумпа́н'ійі / йе ба́ба / д'і́до / цúган / цигáнка / па́н'а / це хло́пц'і так виштрамо́вуўйуц:е / і ў̆с'е́ке заво́д'ут / іґбú пусти́ў̆ йіх у ха́ту / ну а ш'і мо́же жо́ў̆н'ір бу́ти / і ў̆с'і так вигл'ідайут / шо йіх на́в'іт' напу́дитисе мо́жно / бо ў̆ни зач'іпáйуц:е / клúч'ут у да́нец когóс с хатни́х / а циганка хо́ч'і ворожúти / говóри ў̆ штúри доро́з'і / бога́то мош навúд'ітисе ї̆ наслу́хатисе / переберáйіц:е / хто на шо хо́ч'і / лиж би ни пíзнашно / ну і Мала́нка / це му́си бу́ти / ў̆на у фартус'і́ такóш ус'е́ке заво́ди / мо́же шу́ркати ў̆ печ'е́ / по́пиў̆ з гру́би вигр'іба́ти / про́бувати перестаўйе́ти шош у ха́т'і / зам'іта́ти / пока́зувати / шо ў̆на пор'е́тки ро́би / шо ў̆ ґа́здиї̆ бу́ло н'ійе́ко / до́ки ў̆на ни прийшла́ / ш'і смих ни сказа́ла / шо ў̆ циї̆ кумпа́н'ійі йе молоди́ї̆ і молода́ / ну то Мала́нка / це молода́ / але́ тепе́р / ік іду́т маланкува́ти / то мо́жут переберáтисе / на шо хоч' / і на до́хтор'ку / і метсестра́ мо́же бу́ти / і ко́жде пока́зуйі / іка́ йіго́ робо́та.*

ШІДРУВАТИ – щедрувати: *Ходи́ли смо цих с'в'ет ш'ідрува́ти / Ну таї̆ йек вам ма́лосе? / ци пуска́ли ґа́зди ў̆ ха́ту?; До́ста бу́ло / до́ста кол'ідникúў̆ / ни по́вер'х вух / але́ бу́ли / дез зо два́ц'ітеро / у л'уди́ї̆ побли́ску ни бу́ло ви́тко с'в'іте́л / а мойа́ ха́та при доро́з'і / то кол'ідува́ли / а ш'ідрува́ти прийшло́ ме́нче / і шо́ йа скаў̆? / д'і́ти ў̆ Мала́нку ни ду́же фа́йно кол'ідува́ли / ікóс ни ї̆шло йім гла́тко / бубн'і́ли / ну а гента́м ми ў̆ч'е́лисе / нас попраўйе́ли / йек кра́ш:е / а ту́тки це́го ни бу́ло / того́ м'ін'і́ цисе́ се ни ў̆дава́ло.*

ШІ ЖЕНЄ́ЧЬКА НИ ВИ́РОСЛА В КО́ГОС – *ірон*., *знев*., *згруб*., комусь ще рано залицятися до когось, а тим більше – прагнути одружитися: *У не́го ш'і жен'е́ч'ка ни ви́росла / а вин ужé д'іво́к зач'іпáйі; Мої̆ / та ў̆ те́бе ш'і жен'е́ч'ка ни ви́росла / а ти ў̆же хоч' парупкува́ти?; Зач'іка́ї̆ / л'у́пч'ку / наї̆ спершу́ ў̆ те́бе ви́росте жен'е́ч'ка / а тогди́ меш за д'іў̆ка́ми дивúтисе; Ти ш'і ни йе ч'олов'і́ком / ш'і жен'е́ч'ка ў̆ те́бе ни ви́росла / а йік ви́росте / отогди́ меш тото́ роби́ти / шо ти за́рас хо́ч'іш / то ш'і ниско́ро.*

ШІ ЗАШМАРЬКА́ТИЙ (ЗАМАЛИ́Й) МІНІ́ (МИНІ́, КОМУ́С) УКА́ЗУВАТИ (МЕНЕ́; КОГО́С **УЧЄ́ТИ)** – *згруб*., хтось (молодий, недосвідчений) повинен би знати правила мовл. етикету й дотримуватися їх: *Ти ш'і замали́ї̆ / зашмар'ка́тиї̆ / ў̆ч'е́ти ву́ї̆ка / ви́три молоко́ з губи́ў̆ / з':іш ш'і зо сто куле́ш / а пото́му меш рот утвор'е́ти / а по́кишо наї̆ вин вид:иха́йі.*

ШІ ЛИШ ЦЕ́ГО (ТО́ГО) (МИНІ́; МІНІ́ ТА ІН.) **БРАКУ́Ї (БРАКУВА́ЛО)** – про те, що є небажаним, недоречним, клопітким, несподіваним і викликає у мовця хвилювання, незадоволення, обурення: *М’ін'і́ ш’і лиш це́го бракува́ло / хтос / ви́тко / поду́маў / шо ў ха́т'і б’іди́ зама́ло? / а рас так / то наї молоди́ц'а і ц:е ма́йі / наї ужé з усúм дайé ра́ду / наї шу́ши го́лу; Йо / м’ін'і́ ш’і лиш це́го браку́йі / бо ўс'о йе / а ш’і би ц:е / таї тогди́ бу́ду / йіґ ба́ба л'у́би каза́ти / го́ла / бо́са / і ў в’інку́ / ікра́с м’ін'і́ таки́ї в’іно́к би се зда́ло нат'ігну́ти*; *Аг’і́ / ш’і лиш це́го бракува́ло / ус'о́го до́ста / а то ш’і ї ц:е на мойу́ го́лу / і йе́к йа ма́йу цисé ўс'о ви́тримати? / тажé йа ни жел'і́зна; І шо́ / шо́ ўни ка́жут? / шо прийіха́йут поза́ўтр'у? / йо:ї / б’і́доч’ко мойа́ гир'ка́ / а шо́ йа ма́йу з го́с'т'ами роби́ти / ік у ха́т'і така́ кири́н':а? / ікра́с смих росква́сила б’іли́ти / хот'і́ла / шоби́ ч’істе́н'ко бу́ло / фа́їно йім зр'іхтува́ти / а ви ка́жете / шо ўни переду́мали / ї бо́рше прийі́дут? / ни зна́йу / шо роби́ти / бигме́ / ни зна́йу / Кали́ / та йік ни зач’е́ли йісте́ б’іли́ти / то ї ни зач’іна́їте / а йік хо́ч’іте / то йа помо́жу / ми шо́ / за ден' ни ўб’і́лимо ха́ту? / то ўни ни за́ўтра / а поза́ўтр'у бу́дут / ус'о́ се зро́би / Аг’і́ / ш’і лиш це́го мин'і́ бракува́ло / Лиш’і́т пусте́ / Кали́ / йім так вихо́ди / то наї бу́де / тажé ўни ни до ч’ужи́х йі́дут / а йік шош бу́де ни зро́блено / то наї помо́жут / и:ї / аби́ ти́л'ко б’іди́ бу́ло / То так / але́ хот'і́ла смих йекнаїкра́ш:е приїми́ти / а то ад'і́ шо*.

ШІ НИ БУ́ЛО (НИМА́) (ТАКО́ГО) ЗЛО́ГО, ШО́БИ́ (А́БИ́) НИ ВИ́ЙШЛО НА ДО́БРЕ – добро завжди перемагає зло, і вихід є завжди із найбезнадійніших ситуацій: *Іва́нку / ни бану́ї за неў / наї ужé бану́йі і жу́риц:е тої / т ко́му уна́ пишла́ / бо нима́ зло́го / шо́би на до́бре ни ви́йшло / і до́бре / шо це ста́лосе тепе́рки / а ни пото́му*.

ШІ НИ ОДНУ́ КУЛЕ́ШУ (КУЛЕ́ШКУ) ТРЕ́БА ЗЗІ́СТИ (ЗГА́МКАТИ) – те, про що мовиться, про що думаїш, здійсниться не скоро: *Л'у́пч’іку / та тоб’і́ ш’і ни одну́ куле́шу тре́ба з':і́сти / абе́з буў таки́ї / йік та́то / ш’і ни одну́ / і то мо́цну / але́ меш йі́сти / таї ви́ростеш*.

ШІ НО́ГИ НИ ЗАСТИ́ЛИ В КО́ГОС – хтось недавно помер: *Ў д'е́д'і ш’і но́ги ни засти́ли / а ўни ўже свар'у́ц:е за ха́ту ї присади́бу / ни го́н':і под'іли́ти / би Бох борони́ў вит тако́йі рид'н'і́ / таї вид усе́го*.

ШІНУВА́ТИ – 1) берегти: *Ш’іну́ї убран'е́ / бо ти йіго́ рас пош’іну́йіш / а ўно тебе́ де́с'іт' рас;* 2) шанувати: *Ш’іну́ї свóйіх ро́дич’іў / так написано у С'в’іто́му П’іс'м’і́ / ц:е тре: ўрас памн'іта́ти*.

ШІНУВА́ТИ (СОКОТИ́ТИ) ГРО́ШІ (ГРО́ШИКИ, КОПІ́КУ) – берегти, не розтринькувати кошти: *Ста́рш’і л'у́де ум’і́йут ш’інува́ти гро́ш’і / бо ўни йім т'е́шко прихо́д'ут і ўпере́т приходи́ли / це ни йе ску́п’іс'т'*

/ хот' л'ýде ўс'éк'і йе / це лиш тотó / шо ўни бíрше пережúли / бíрше вúд'іли нуждú / це тогó / а д'іт ш'і ĭ такé казáў / пош'інýї коп'íку рас / то ўна тебé сто рас пош'інýйі / це вин і за грóш'і лáким буў сказáти / і за ўбран'é / алé цисé мош приклáсти ĭ до úнчого / йа ўже дýмала нат цим / ад'í пош'інýї хл'íп / х'ібá це ни йе прáўда? / ци такé / це йа ўже вит сéбе скаў / пош'інýї ч'олов'íка / то вин і тебé пош'інýйі / мóже / ни сто рас / алé добрó і твойé стáўлен'і до нéго ме памн'íтáти / йа ґерентýйу / шо ме / И:ĭ / та то ўс'éк'і йе ч'олов'ікú / а ви кáжете / та йе так'í / шо жéн'уц:е / бо хóч'ут опслýги / такóго ш'інýї ни ш'інýї / вин рахýйі / шо так мáйі бýти / жúнка на т:о йе / шобú йімý догож'éти / Та йа ни за ўс'іх каў / йа лиш за тих / шо мáйут сумл'íн'і / бо нáв'іт' худобúна ч'ýйі / ци йійí фáйно опхóд'ут / ци н'і / ад'í йек Дóўбуш т'íшиц:е / ік тебé уздр'íў / вин н'ікóли ни йе такúĭ / ік хтос отáк днéму блúш:е питхóди / йа каў за хатнúх / тих / шо дайýт йімý йíсти / а до тéбе отáк / бо ти ўм'íйіш до нéго заговорúти / йігó трóхи забáвити / дáти йімý ч'ігóс смашнéн'кого / таĭ тогó так / і пес добрó ч'ýйі.

ШІНУВÁТИ ПÓРЦІЮ (ПАГÁРЬ, ПАГÁРЧІК) – *ірон.*, не обходити увагою алкогольні напої: *Фáйно йістé сказáли / шо Кóц'о задýже ш'інýйі пóрц'ійу / а йа рахýйу / шо йімý вартувáло би пош'інувáти себé / бо такá кумпáн'ійа / ік у нéго / до добрá ни приведé / вин ш'і н'іч'ó / то лиш поч'íткú / а тот'í кóждиĭ ден' повесел'íл'і хóд'ут / напрáўду / колú бих ни ўздр'íла / а ў них лúц'а гаш гор'ýт / так'í ч'ел:éн'і / і вит ч'óго? / тажé ни кукур'íч'коў унú се натéл:и / а гор'íвоч'ки пот'іглú.*

ШІНУВÁТИ СВІЙ ГÓНИР (СВОЮ́ ЧЄСТЬ, ФАМÍЛІЮ) – дбати про свою репутацію, репутацію своєї родини (рідні): *От шо йа скаў / св'ії гóнир трéа ш'інувáти з:áмолоду / вид отакóго / бо йіґ зач'нéш у пíз'н'і рокú / то то ўже н'іч'ó ни даст / ад'í Івáн Мúтриў / дес вин ш'і пацанóм буў / і шош бес пúтан':а / у вўíка уз'éў / та ци ўз'еў / ци ни ўз'еў / то такé / однó / шо унú спохватúлисе / а тих пáру рубл'íў / пйéтки / в'ід'í / нимá / ўни зач'éли розгáдувати / хто буў / таĭ упáло на нéго / алé мóже бýти / шо то ĭ ни вин / шо то даўн'íш:е се стáло / алé отакé на нéго ўпáло бýло / йоĭ / та то рокú бýли проĭшлú / а ўс'і за ц:е памн'ітáли / і йігó остер'ігáлисе / самóго ў хáт'і / ік вин до кóгос приходúў / ни лиш'éли; Вас'ýтко / абéс фáйно ходúла / абéс ш'інувáла свойý ч'ес'т' / бо то ідéц:е ни лиш о тóб'і / ти ш'інýйіш у такúĭ спóсип свóйіх рóдич'іў / нáшу фам'íл'ійу / а то ґаздиўскá фам'íл'ійа / ни забувáĭ за ц:е.*

ШІНУВÁТИ СВОЄ́ СЛÓВО – бути людиною слова: *Ік ч'олов'íк ґаздá / мáйі гóнир / ч'ес'т' мижú л'уд'мú / то вин ме ш'інувáти свойé слóво / ў нéго такóго нимá / шо сегóн:е сказáў однó / а зáўтра / дрýге / бо передýмаў*

/ ад'і́ м'ії та́то буў таки́й / вин ум'і́ў держ'е́ти сло́во / уно́ ў не́го бу́ло тверде́ / ік ка́м'ін' / і йік на́в'іт' пото́му йіму́ виходи́ло на зле / то вин роби́ў так / іґ дру́гому поў́б'іц'е́ў / вин ни цур'іка́ў наза́т / х'іба́ би тот ч'олов'ік сам зач'е́ў каза́ти / йої / та ви м'ін'і́ ро́бите до́бре / а сам'і́ лиш'е́йтесе ў уби́тку / йа на таке́ ни пристайу́ / то отогди́ вин мих сказа́ти / гаї наї бу́де / наї бу́де так / йек ви ска́жете / гаш отогди́.

ШІНУВА́ТИСЕ – шануватися: *Д'і́ўч'іна ма́йі ш'інува́тисе / шоби́ за н'у лише́н' до́бре бу́ло ч'у́ти / Мамо́ / а хло́пцеви ни тре́ба? / наї бат'ару́йі? / І хло́пцеви / а́ле коли́с мо́йа не́н'а / ни зна́йу / ви́тки ўна тото́ зна́ла / каза́ла / На козаку́ нима́ знаку́ / Ни переживаі́те / йа се ш'іну́йу / йа зна́йу / йек вести́се / йа ц:е ўже ч'у́ла.*

ШІНЬКА́ТИ – зав'язувати зав'язками сорочку: *Ўч'е́йсе ш'ін'ка́ти / абе́с мих сам заш'ін'ка́ти соро́ч'ку / то д'л'а ч'о́гос йе за́ш'ін'ки? / а ти хо́диш рош':і́н'кати / мої / та ти ўже вели́кий.*

ШІПА́ТИ (ШШІПА́ТИ) – збирати урожай, насамперед яблук: *Д'е́д'а зач'е́ў ш'іпа́ти йе́блука / а́ле до йон ш'і ни бра́ўсе; Ви ш':іпа́ли садови́ну? / Та д:е / па́ки зр'іхтува́ли / а́ле ч'іка́йімо / до́ки ви́погодиц:е / об'іц'е́йут ве́ремн'і; Наї́ми́ла ш':іпа́ти М'і́с'а / каза́ў / шо пополу́н':у при́йде; Ч'ем ви ш'іпа́йіте? / ш'е́паўкоў ци ко́жде рука́ми? / Йек вихо́ди / лисни́ц'і оптр'е́с / таї фе́ртик / мали́й видв'і́с на ро́вер'і / таї зда́ў.*

ШІРБА́ТИЙ – щербатий: *Ка́фл'і на пи́ец фа́йн'і / ду́же мут пасува́ти у вели́к'ій ха́т'і / а́ле оцис'і́ дв'і ш'ірба́т'і / край́і ў них ік'і́с нири́ўн'і / йа би на тво́му м'і́сци пишла́ зам'іни́ти / це гро́ш'і ни кушту́йі / озми́ йіх таї покажи́ то́му ч'олов'і́кови / зам'ін'е́йі / до́бре / а н'і / ну то н'і / коро́на з голови́ тоб'і́ ни ўпа́де / а спро́бувати мош.*

ШІРІ́НЬ, -і – тонкий шар льоду на поверхні води, снігу; наст: *Уже́ сту́д'ін' / ш'ір'і́н' на вод'і́ іми́ласе / Ну та то ї пора́ / таки́й ч'ес / шо ц:е ї ра́н'ше могло́ бу́ти / то ўже ни ўстит бу́ти зим'і́ і сту́дени.*

ШІСЛИ́ВИЙ – щасливий: *Вин з неў ни йе ш'ісли́виї / бо и́нчу л'уби́ў / а цису́ ўз'еў / то ви́тки ш'е́с'т'і о́змец:е? / а́ле жийу́т / куч'у́йут жит'е́ / і ни ўни он':і так'і́ / А йіго́ шо / хтос застаўйе́ў? / таже́ сего́н:е н'іхто́ н'іко́го си́лоў ни застаўйе́йі шош роби́ти / вин уз'е́ў тоту́ / шо йіму́ би́рше питхо́ди / а ци там бу́ла вели́ка л'уба́ / то ўже дру́ге.*

ШІСЛИ́ВО – *присл.*, щасливо: *Абе́сте ш'ісли́во дойі́хали / би вам Бох помога́ў / Д'ікова́т' / абе́сте ї ви ма́лисе у добр'і́ та здоро́ўйі / наї Бо́ж'а благода́т' з ва́ми тако́ж бу́де / д'ікова́т' фа́йно; До́бре тото́ / шо ш'ісли́во се кин'ч'е́йі; Ци ш'ісли́во ўни жили? / та́к'ік ус'і́ ци ік би́рш'іс'т' жийу́т.*

ШІ ТАК НИ БУ́ЛО, АБИ́ (ШОБИ́) ЙКО́С (ІКО́С) НИ БУ́ЛО – за будь-яких обставин, будь-яких змін життя триватиме: *До́бре ікиї́с каза́ў / Ш'і так ни бу́ло / аби́ ї́кос ни бу́ло / тої йа так каў / голоўне́ / найпе́рше / шоби́ ми здоро́в'і бу́ли / бо ви ни ви́дите / шо ро́биц:е?*

ШІТИ́НИСТИЙ – щетинистий: *Ди́ўйусе / шо порос'е́та ра́зом купо́ван'і / а́ле ўни гет и́нч'і / ц:е ш'іти́нисте / з до́ўгим гу́ком / аў то́го ш':іти́на / йік пух / таї ни ду́же йістови́те / ни ква́пиц:е йі́сти.*

ШІТИ́НКА, -и – сорт яблук: *Ў Т'у́дев'і дес по́дес йе так'і́ йе́блука / шо назива́йуц:е ш'іти́нка / ад'і́ ге́н:е ў д'і́да йе ц':а йібли́нка / ўни до́ста фа́йн'і / йік ота́к подиви́тисе / то полови́на йе́блука ч'ірвон'а́ста / ружева́та / а полови́на / зеле́на / а то так'і́ да́ўн'і / стар'і́ йе́блони / ўни ўже поўсиха́ли / і ў нас он:а́ бу́ла / але́ ми ї́йі даўно́ спили́ли / лиш у д'і́да се лиши́ла / і йа ни ви́д'іла н'іўко́го с сус'і́диў таки́х йе́блуч'ок / але́ каў тоб'і́ / ўни до́ста фа́йн'і / йік ота́к се подиви́ти / шки́рка гладе́н'ка / йе́блуч'ко соковите / масне́ на смак / і до́ста фа́йне.*

ШІТКИВНИ́ЦЯ (ШИТКИВНИ́ЦЯ), -і – шатківниця: *У ме́не йе дв'і ш'ітkиўни́ци / а ч'о? / бо купи́ла смих он:у́ / уна́ н'іч'о́ / але́ ї́кос так с'іч'е́ / шо тро́хи заве́л:еко / загру́бо / ну а ц':а дру́га / то так дримне́н'ко / так то́нен'ко ш'ітку́йі / шо іґ би хот'і́ў ноже́м так поруба́ти / то н'іко́ли би ни мих / йа ў Л'о́н'і уздр'і́ла бу́ла / ї́ка капу́ста / ўна саморі́н:ойі з олі́воў / с цибу́л'коў да́ла бу́ла поку́ш'іти / у не́йі ўна усол'і́ла ўже бу́ла / а йа ўз'е́ла поку́ш'іти таї за ш'іткиўни́цу се пита́йу / ви́тки уна́ ў не́йі? / і ўна росказа́ла / де́ купи́ла / то йа тики́ на дру́гиї ден' пишла́ / і заста́ла / поду́мала / таже́ така́ ш'іткиўни́ц'а ни оди́н рик послу́жи / йеґ бес капу́сти зимува́ти? / таї тепе́рки сама́ себе́ фал'у́ / мої / ікиї́ м'ін'і́ даў Бох до́бриї ро́зум / бо смак капу́сти бога́то зале́жи вит то́го / йек задри́мнен'ко ти йі́йі́ пош'ітку́йіш / Паз'у́ / та м'ії Лес'о́ / іґ бе́сте бу́ли сказа́ли / буў би попра́виў вам / вин ум'і́йі таке́ роби́ти / і ўна би так фа́йно с'ікла́ / шо ну / йо:ї / ч'о́ ви ни сказа́ли*?; *Ма́йімо свойу́ ш'іткиўни́цу / тогі́т купи́ла / а т':і рокі́ бра́ла ў ма́ми / т:а на́в'іт' л'і́пш'а / йік мойа́ / ду́же то́нен'ко руба́йі.*

ШІ ТОЙ (ТОТ; ТАКИ́Й) СЕ НИ ВРОДИ́В, ШО́БИ́ ВСІМ ДОГОДИ́В – у кожного свої вимоги до життя, своє розуміння справедливості, добра і зла: *Ї́ду йа сего́н:е до це́р'кви / а Митрі́ха ви́йшла на ву́лицу / таї передайе́ на с'в'і́ч'ку / бо сама́ ни го́н:а ї́ти на Слу́жбу / слабу́йі / йа хо́ч'у ї́ти / а́ле се запита́ла / йек ви се ма́йіте? / а ўна зра́зу зач'е́ла кво́литисе / шо старин'а́ ни ма́йі пра́ва шош д'і́тем сказа́ти / бо ни го́ден зна́ти / ци ўгоди́ш / ци н'і / а йа ї́йі каў / Ни жур'і́ц:е / бо то ни лише́н'*

таке́ у вас / ш’і тоï се ни ўроди́ў / шо́би ўс'ім догоди́ў / молод'і́ зна́йут своʼйе́ / а ми / ста́рш’і / своʼйе́ / таї так бу́де / по́ки це́го жит'а́.

ШІ́ФА, -и – *заст*., корабель: *Йі́хали ко́л'ійоў / а пото́му / ш’і́фоў / Лес'о́ буў написа́ў / шо споч’е́тку бу́ло н'іч’о́ / йіму́ зле се ни роби́ло / а пото́му ік се зв’і́йіло / то габи́ бу́ли так’і́ / іґ би дв’і ха́т'і склаў одна́ на о́дну / а́бо ш’і ĭ бі́рш’і / отогди́ се зач’е́ло / йо:ĭ / шо́ т:о бу́ло.*

ШІЦ, -у – біганина через викон. великої кільк. різних видів робіт; здеб. викор. у спол. МА́ТИ ШІЦ: *Зра́н'а шіц ма́ла / а пото́му вид:иха́ла / бо се змý́ч’іла / то он:о́ / то дру́ге / то дес'е́те / каў вам / се ўб’і́гала / шо них ни ч’у́ла; Ш’і́цу ни знати́ ĭко́го ни бу́ло / але́ йа ўс'о одно́ бога́то се ўходи́ла.*

ШКАМ, -у – відходи з вовни при тканні; сукупність коротких м’яких тонких ворсинок: *Шкам мо́же бу́ти тогди́ / йік іка́с жи́ўн'іс'т' л'і́ниц:е / с ко́та на спин:и́цу мо́же налови́тисе шкам / ни рас у д'е́д'і на футе́рку буў / бо клаў йіго́ ко́ло дитин'е́ч’ойі шу́пки / ледв’і́с'ки витч’е́ст'ували.*

ШКА́МОМ ПИТКУРИ́ТИ (ПИТКУ́РЮВАТИ) – згідно з вірув., засіб, що допоможе зняти переляк: *Йо / питку́р'уйут шка́мом / ік хтос се перепу́ди / наĭбі́рше дити́на мо́же се напу́дити пса ци ко́та / тогди́ беру́т у них шкам / так ка́жут за шерс'т' / запа́л'уйут йіго́ ўдоли́н'і / коло́ поли́ соро́ч’ки / шоби́ шкрум ішо́ў пит соро́ч’ку / а тот / хто се перепу́диў/ нагина́йі го́лу / так / шоби́ с па́зухи ішо́ў тот дим / і ним ди́хайі / до́ки ўно ме ч’іди́ти / йа ни зна́йу / ци ĭк’іс слова́ при це́му се ка́же / ци н'і / лиж зна́йу / шо іґ бу́ла мала́ / то па́ру рас ма́ма мене́ так питку́р'увала / ў сел'і́ йе жинки́ / шо на це́му бі́рше се розум’і́йут / ік йа / а йіґ би дити́на ч’олов’і́ка ĭко́гос се перепу́дила / то йійі тако́ш питку́р'уйут / але́ ўже беру́т у не́го воли́с / таї ни́ми ц:е ро́бйут / ни ка́жут / шо то шкам / бо шкам / це ік уз'е́ти кут'у́гу / виўцу́ / козу́ / тото́ / шо ма́йі шерс'т'.*

ШКАРАЛУ́ШКА, -и – *зменш.-пестл*. стос. ШКАРАЛУ́ШЯ: *Шкаралушки́ зибра́ти / потоўч’і́ ĭ да́ти ку́рем / т'і́тка так ро́би / А ба́ба каза́ла / шо таке́ ĭ д'і́тем до́бре дава́ти / лиш т:о / шо ўно ма́йі бу́ти пото́ўч’іне / та́к’ік мука́ / о: / ĭ отогди́ покри́шку то́го дава́ти / іґ дити́на йіст / ўна на́в’іт' ни ме зна́ти / дом’і́ш’увати ў шош.*

ШКАРАЛУ́ШЯ, -і – шкарлупа: *Шкаралу́ш’і вит с'в’іч’:е́них писано́к ни викида́йуц:е ход'йе́к / йіх тре́ба закопа́ти на горо́д'і / А мойа́ ма́ма так роби́ла с ко́ждоў пи́санкоў / бо то ни таке́ соб’і́ йіце́ / а ўно пи́шец:е рас на рик / йа ц:е пантру́йу / ĭ д'іти́ĭ наўч’е́ла.*

ШКАРБУ́Н, -á – *здеб. мн*., ШКАРБУНИ́, -и́в – старе зношене взуття: *Ужé йі́сти про́с'ут оц':і шкарбуни́*; *С'т'ігни́ тот'і́ шкарбуни́ / а н'і / то йа сам тоб’і́ с'т'е́гну / а йік шкуду́йіш ви́кинути / то зав’і́с' на цви́ч’ок / таї*

дивúсе / к’і́л'ко тоб’і́ схóч’іц:е / То йік ти такúї жертиўлúвиї / такúї розу́мниї / то купú м’ін'і́ нов’і́; 2) *знев*., *перен*., старий чоловік: *Хто би зду́маў / шо старóму шкарбунóви ў гóлу прúйде ?/ мої / ўстидáўбисе.*

ШКАРЕ́ДНИЙ – поганий, зношений; неприємний, гидкий: *Це так’і́ шкарéд'н'і ч’еревúки / шо ў них х’ібá шо ў стáїн'у їти / а нú мúжи л'у́де / ти ни стáриц'а / абú ў такé се ўбувáти / скин' / а ш’:е л'і́пше / вúкин'; Шкарéдниї д'іт / а гадáйі / шо молод'éк / з молодúц'ами хóч’і жертувáти / а наї би ў ʒ͡зéр'кало подивúўсе.*

ШКАРЕ́ДНО – *присл*. від ШКАРЕ́ДНИЙ: *У циї крáїниї хáт'і так шкарéдно / шо ў ґаздú у стáїни / сто рас л'і́пше / і н'іхтó тим ни жу́риц:е / жийу́т так / йек йім дóбре / ни забивáйут пустúм гóлу.*

ШКАРУ́Б’Ї, -я **–** лахміття; старе взуття: *Гéзде переберáйу на под'і́ / таї ад'і́ їкóго шкару́бйа повиберáла / то х’ібá би м’ін'áїликови вид:áў / áле дé тепéреч’ки вин хóди? / зáрас м’ін'áїликиў нимá.*

ШКАРУПКИ́Й (ШКАРУ́БЛИЙ) – щорсткий: *Ру́ки вид бур'інúў шкарупк’і́ / нáнич’ намас'т'у́ молодóў сметáноў / Т'і́тко / а ви би рукавúц'і брáли / Брáла бих / áле робúти шош у рукавúц'ах ни ўм’і́йу / це йе т:о / шо каўт / рóби / йік у рукавúц'ах / А до бур'інúў йіх мож брáти / Йа ни бур'інú сокóт'у / а сапáйу ї пóл'у / дв’і робóт'і зáрас рóбйу / а йіґ би рвáла сам’і́ бур'інú / то до цéго йе серп ци косá.*

ШКВА́РИТИ – *згруб*., великою мірою виявляти себе; діючи, впливати на когось, що-небудь (здеб. про сонце, мороз): *Ну áл:е сегóн:е шквáри / сегóл'іта ш’і такóго ни бу́ло / б’і́йно се покáзувати надвúр; Сóнце так шквáри / шо гаш пришквáр'уйі / стáла смих на схóди / йо:ї / а ўни так’і́ гор'éч’і / йіґ бл'éха на гру́б’і / йа дéколи накладу́ вáтру / таї дóки р'іхту́йу / шобú пристáвити варúти / лáкома печ’і́ на гру́б’і паланич’кú / ўну́ки л'у́бйут барабу́л'ін'і паланич’кú / ну то сегóн:е так’і́ схóди / шо на них мош печ’і́ / у телев’і́зор'і покáзували / йік одúн уз'éў буў патéл'н'у / таї на п’іску́ усмáжиў йіцé / алé то дез делéко / а йа вúжу / шо то ї до нас такé мóже прийтú / та даўнó такóйі гóр'іч’і ни бу́ло / таї зúми бу́ли / йіґ зúми / а це ни знáйу / шо се рóби.*

ШКВА́РЬКА, -и – шкварка: *Ік фáїно усмáжити солонúнки / алé порубáти їйі так / шобú ни так’і́ шквар'кú / ік пáлец / бу́ли / а каў / дримнéн'ко / то нúми мош барабул'кú посúпати / лопаткú / куму́ смаку́йі / то ї до пирогúў звéр'ха дáти / а шó йа ни л'у́бйу / то це ік у гóлубец ўсередúну кладу́т солонúни / наї би йек трóшки / а м’ін'і́ тотó гет ни їде / і фéртик / у рот ни óзму / абéсте шо давáли.*

ШКЕРПЕ́ТКА, -и – шкарпетка: *Цис'і́ шкерпетки́ ужé продирáвилисе / то óзму нов'і́ / мáйу ш'і дв'і пáр'і / дóбре / шо нидáўно купи́ла / ад'і́ йек уни́ пригоди́лисе.*

ШКИ́ЛЬНИК, -а – школяр: *У них трóйі д'іти́ї / наймéнчиї ш'і шки́л'ник / а тот'і́ стáрш'і ужé ўч'ýц:е ў школáх / і хлóпец / і д'і́ўч'іна / в'ід'і́ / ў Чірниўц'áх / на дохтóр'іў йіх дáли; Вистáву шки́л'ники клáли / ми ўс'і с хáти ходи́ли / бо ўнýка тáмки виступáла / і нам се ўдáло / дýже се ўдáло / у кинци́ йа гаш сплакнýла / таї ви́д'іла / шо ї дрýг'і фустинки́ бýли повит'ігáли / бо то дýже з душéў ус'ó бýло.*

ШКИ́РА, -и – шкіра: *Це фáйна шки́ра / з нéйі ви́йде ш'éпка / а мóже / ш'і ї на коўн'ірéц се ли́ши / Та то дв'і / бабó / йе / то дóста; Шки́ра на рукáх ад'і́ йек погруб'і́ла / ў н'у вид бур'іни́ў / аш ікéс зелéне ўйі́лосе.*

ШКИ́РА І (ТАЙ) КО́СТИ – про дуже худу, виснажену людину чи тварину: *Н'іч'ó ч'олов'і́ка ни лиши́лосе / шки́ра таї кóсти / Д'éкувати Бóгу / шо виздорóўйуйі / ўже хóч'і йі́сти / нимá гор'éч'ки / а т'і́ло своїé наберé / унó ўч'ýйі / шо здоров'і́йі / таї зач'нé наберáти.*

ШКИ́РА НИ ВАРТУ́Ї (НИ ВА́РТА) ВИ́ЧІНКИ – не варто, недоцільно робити що-небудь: *Ікшó дóбре обрахувáти ўс'о / то шки́ра ни вартýйі ви́ч'інки / оц':і́ сам'і́ / абó ї би́рш'і грóш'і могли́ мáти / йіґби́ бýли здáли йéблука на гурт / н'і / тики́ би́рш'і мáли би.*

ШКИ́РКА, -и – шкірка: *Ни л'ýбйу ц:у шки́рку / облупи́ / ўна м'ін'і́ затвердá / Та ти ни йе старá бáба / шобéс ни гóн:а йі́йі з':і́сти; Х'ібá бери́ гóрш'і з гарбáтоў / таї моч'éї у н'у сухáрик / шки́рка вит колáч'іка так розмóкне / шо нáв'іт' ни меш йі́йі́ ч'ýти / а йіґ гóден потерп'і́ти / то йа нач'éс шош зр'іхтýйу.*

ШКИ́РОЧЬКА, -и – шкірочка; шкоринка: *Це молоди́ї гор'і́шок / шки́роч'ка на зерн'éт'і йе / áле йа тоб'і́ здóйму / меш ви́д'іти / ікé то дóбре / таки́х гор'і́хиў с:обóў óзмеш / ік меш йі́хати; Урубáї м'ін'і́ хл'і́пч'іка / алé ш шки́роч'коў / ви́ц:и збóку / бо мн'ікýшка ни хрýмкайі / йо:ї / йек пáхне / аш слин' се викóт'уйі.*

ШКИ́РУ ЛУПИ́ТИ С КО́ГОС – *згруб*., дуже бити; здеб. викор. у мовл. актах – погрозах: *Йік меш таки́ї пусти́ї / то бýду би́ти / шки́ру лупи́ти / ї натслухáти / ци ди́шеш / Агá йо / пýж'ії / йа ўже настрáш':іўсе / страшнó тебé се бóйу / умерáйу / так се бóйу.*

ШКІ́РИТИ (ВИШКІ́РЮВАТИ, ПРОДАВА́ТИ) ЗУ́БИ – *згруб*., сміятися, фліртувати з ким-небудь: *Мої / а ти ч'о шк'і́риш зýби / шó тут весéлого? / Вýйку / та диви́тисе на пйéного тверéзому / х'ібá то ни вéсел´іс´т´?*; *Шк'і́ри зýби / таї гадáйі / шо вит тóго фáйн'іш':а / А то / Йілé*

/ пра́ўда / таки́х йімоч’о́к на лици́ / йік у не́йі / коли́ с'м’ійе́ц:е / н'іўко́го нима́ / таї зу́би риўне́н'к’і ї б’і́л'і / шо ш’і таки́х ни ви́д'іла; Л'у́пко л'у́ба / ни шк’ір' зу́би до хло́пц'а / ни стера́їсе так / бо то н'іч’о́ ни помо́же / ро́дич’і йіго́ ни позво́л'ут / абе́с йіму́ го́лу закрути́ла / йіму́ ш’і три ро́ки се ўч’е́ти / Кали́на каза́ла Га́ни / але́ так / шоби́ йа ч’у́ла / шо хло́пец ма́йі нау́ку с'к’ін'ч’е́ти / і гаш тогди́ ме се жени́ти / абе́з зна́ла / А йа шо? / наї се ўч’е́йі / то он:о́ о́н:ому ни заваж’е́йі; У кр'і́с'л'і лиш шош закринцкот'і́ло / таї йа ни спамн'іта́ласе / йіґ ге́пнуласе / а Сла́ўко / ваш дорогі́ї Сла́ўч’ік / зач’е́ў шк’і́рити зу́би / ни́ би м’ін'і́ поми́х уста́ти / а вин рего́ч’і / се ни подиву́йу / ік узна́йу / шо то вин догараздíў кр'і́сло таї лиш ч’іка́ў / аби́х йа на не́го с'і́ла / бабо́ / каж’і́т шош йіму́ / А шо́ каза́ти? / шобе́с диви́ласе кра́ш:е / де́ с'іда́йіш і йек с'іда́йіш / ц:е? / бо ти так ге́пайіс:е / шо гаш питска́куйіш / того́ закринцкот'і́ло.

ШКІ́РИТИСЕ – *згруб.*, сміятися: *Уде́риўсе / шо гаш у оч’е́х зас'в’іти́лосе / а ўна шк’і́риц:е / ч’іка́ї / ч’іка́ї / йа тако́ш бу́ду зу́би продава́ти / ік тебе́ ме шош бол'і́ти / Та йа ни того́ / шо боли́т / а шо ти ска́ч’іш / ік оч’меле́ниї / то напра́ўду йе на шо подиви́тисе.*

ШКІ́РИТИСЕ, ЇК (ІК) ДІ́ТТЬО – *згруб.*, сміятися: *Л'о́н'у / ни се́рт'се / то нату́ра така́ / і скаў / шо до́ста нипога́на / то фа́їно / ік хло́пец питс'м’іхне́ниї / А́ле кобі́бито питс'м’іхне́ниї / вин шк’і́риц:е / йіґ д'і́т':о / а це м’ін'і́ се ни ўдайе́ / Ви́жу / шо тоб’і́ зда́лобисе тако́го / іки́ї би скрегота́ў зуба́ми і дава́ў по кулако́ви ми́жи пле́ч’і / тогди́ би ўда́ўсе / ста́ла бес / ік шоўко́ва / а цес мн'іки́ї / весе́лиї / б’і́гайі за тобо́ў / вин пога́ниї / та подиви́се на се́бе / хто́ таку́носа́ч’ку схо́ч’і? / ти ш’і брика́йіс:е? / та ти ниварту́йіш йіго́ м’ізи́н'ц'а / абе́з зна́ла.*

ШКІ́РІНИЙ – шкіряний: *Ма́йу шк’і́р'ін'і ч’о́боти / так’і́ легбн'к’і / шо но́ги ў них вид:иха́йут / ни набу́ўбисе ў так’і́ї о́буви; Шк’і́р'іна ку́ртка дл'а ме́не задорога́ / таї нашо́ ўна м’ін'і́? / н'і / йа ма́йу про́сту / але́ м’ін'і́ ў ниї до́бре / а компйу́тер / йо / купи́ли нипога́ниї / бо бес це́го йа би ни мих се ўч’е́ти.*

ШКЛЕМІ́ТІ, -я – сміття, дрібні шматки, куски чого-небудь: *Л'у́де ўноч’е́ / шоби́ н'іхто́ ни ви́д'іў / ус'е́ке шклем’і́т'і ў бе́рех викида́йут / йа ви́ц:и кр'іч’е́йу / йік ви́жу / а́ле де́ хтос хо́ч’і стару́ ба́бу слу́хати?*

ШКЛЕПІ́ТІ, -я – кам’янисте урвище, скелястий пустир: *Куда́ їдете́ ў шклеп’і́т'і? / опход'і́т / доро́гоў ід'і́т / а ни́ йіру́гами / таї купа́тисе би ни ра́дила / бо на Пе́тра вода́ те́пла / а по Іл':і́ / то по тепл'і́ / див’і́ц:е / бе́сте се ни застуди́ли; Ко́ло то́го шклеп’і́т'а на́в’іт' уде́н' стра́шно їти / а ни*

т:ó / шо ўноч'é / абéс уваж'éла / ї дити́ну саму́ на бéрех ни пускáї / бо то б'ії́но / Мáтко / та йа памн'ітáйу за ц:е / йа ни забу́ла.

ШКОДÁ ЗÁХОДИТИСЕ (ЗÁХОДУ, ЗÁХОДИВ; ТРУ́ДУ) – не варто турбуватися, прикладати занадто багато зусиль для приготування чогось: *Шкодá бу́ло зáходитисе / áле шо? / ми ни знáли / му́с'іли р'іхтувáтисе / ану́ж би прийі́хали / аў нас н'іч'ó ни готóве / і шо тогди́? / мус бу́ло; Мару́с'ко / то шкодá зáходу / зáўтра пйéтниц'а / уни́ ни йід'у́т / писнóго шош мóжеш зр'іхтувáти / шоби́ поклáсти на стиў / алé ни нар'іхтóвуї / бо каў тоб'і́ / уни́ ни мут йі́сти; Бабó / уни́ ўнáдилисе до нас / і прихóд'ут кóждойі нед'і́л'і / знáйут / шо фáйно набу́дуц:е / таї двéч'іру ідýт / а йа пáдайу з них / дóки і йіх / і йіх д'іти́ї об'і́їду / двéч'іру м'ін'і́ ўже н'іч'ó ни ми́ле / йа лиш ду́майу / колú ўни ўже заберу́ц:е / Бо йіс самá так йіх приўч'éла / ти хóч'іш ус'ó зробúти доцóтно / кóждойі нед'і́л'і курóрти йім рóбиш / а йа казáла / шкодá таки́х зáходиў / бо йіґ би це бу́ло / шо рас уни́ / а рас / ти / а цéго нимá / тогó скáжеш / шо ў нед'і́л'у нас ш ч'олов'і́ком дóма ни бу́де / вибач'éїте / алé бéсте ни приходи́ли / бо ми поўб'іц'éли д'і́тем / шо двóд'і пі́демо / на р'іку́ / отáк пáру рас скáжеш / таї виджéнеш лайу́ вит хáти.*

ШКОРÓДИТИ – боронувати: *Зáўтра шкорóдимо тот кавáлок / шо на бéрез'і / а йік вúйде / то ш'і ї Гáлину сл'у́шку / ўна нивели́ка.*

ШКОРÓДІНІ, -я – боронування: *Іке́ то бу́ло шкорóд'ін'і? / упр'ігли́се трóйі / таї шкорóдили / так сам'і́с'ко вúорали тих дéс'іт' сóтикиў / шо пéрет' хáти / ́інчого вúходу тогди́ ни бу́ло.*

ШКРАП, -ба – *згруб.*, здеб. у *мн.*, ШКРÁБИ, **-**ив – старе зношене взуття: *М'ін'і́ се ўдáли твойі́ шкрáби / к'і́л'ко за них хóч'іш? / А вам нашó? / Ку́пйу / таї поклáду на Млиновúци / нáйко / ци хтос óзме? / а йік óзме / то ш'і тоб'і́ доплат'у́ / Ву́їку / гр'іх с'м'ійéтисе з б'і́н:ого / Ну та ік цес б'і́н:иї мáйі на пи́во / то наї с'т'éгнец:е і на ч'еревúки / йа помóжу / йа се ни виткáзуйу / питсобúйу / кúл'ко тре:.*

ШКРÉПТАНЬЦІ, -ів – вишкрібки: *С кулéш'ін:ика вишкрéптуйут шкрéптан'ц'і / йіх мóжно з молокóм йі́сти / абó йіґ барабу́л'і жáр'ут / то на патéлни такóш уни́ лиш'éйуц:е / йа би́рше за т:о каў / прúгор'і.*

ШКРЕПТÁТИ – 1) скребти: *На / шкрепч'é / вишкр'ібáї / ти л'у́биш ц':і прúгор'і*; 2) чистити молоду картоплю: *Окрúп ужé бóйі / шкрéпч'у ш'і дв'і барабу́ли / шо лиши́лисе / і ў́с'о / нач'éс зр'іхту́йу йі́сти / ч'ó метé ї́ти голóн':і? / зач'ікáїте кришку / і ў мéне ш':е шош йе до цéго.*

ШКРІБА́ВКА (ШКРЄ́БАВКА), -и – скребачка: *Шкр'є́баўкоў шкре́пч'ут молод'і́ барабу́л'і / мо́жно ї ноже́м / але́ ни лупи́ти / а шкрепта́ти / бо та́мки тоне́сен'ка шки́роч'ка.*

ШКРОМА́ДИТИ – збирати, згрібати щось, насамперед сіно; те саме, що ГРОМА́ДИТИ: *Витполу́н':а ї̆демо́ шкрома́дити / бо само́ ни зро́биц:е / дру́г'і с'к'ін'ч'е́ли пологи́ / а ми нида́ўно лиж зач'е́ли / Але́ ви ни ка́жете / шо це ўже ота́ва / дру́г'і ни зна́ти / ци мут з неў шош роби́ти / мо́же / пу́с'т'ут на па́шу / а ми ї̆ так увиха́ї̆мосе / шо них і рук ни ч'у́йімо / тако́йі з'іц'е́рки ў цим кинци́ села́ н'іхто́ ни ма́йі.*

ШКРОМА́ДІНІ, -я – громадіння: *К'і́л'ко то́го шкрома́д'ін'а? / на годи́ну / бу́де мала́ острива́ / ми тото́ бо́рзо зро́бимо / Бо́рзо / іґ би то на рі́ўному бу́ло / а ў горб'і́ так ле́хко ни ме ї̆ти / та ї̆ хто забйе́ остриву́ / ік тут таке́ камн'іни́сте*?

ШКРУМ, -у – запах горілої вовни, шкіри, м'яса: *Вит к'і́с'т'ки іде́ шкрум / ік уна́ гори́т / хот' вит ч'о́го мо́же бу́ти / во́ўна дайе́ таки́ї̆ за́пах / ік свин'у́ зар'і́зали / таї̆ оп:а́л'уйут / тако́ш ч'у́ти шкрум.*

ШКРУМЕНИ́НА, -и – горіле; те, що горить ("шкрумит"): *Вит сус'і́диў ч'у́ти шкрумени́ноў / ци ни гори́т шош? / напра́ўду б'іда́ / ад'і́ ікйі́ дим іде́ / Ни пу́ж'іїтесе / уни́ надвор'і́ шош пал'у́т / а ви ўже йо́ї̆каї̆тесе ї̆ нам пу́ду дайіте́ / а там ґа́зди ко́ло ха́ти.*

ШКРУМІ́ТИ – тліти, горіти, унаслідок чого чути шкрум: *По ва́тр'і покла́ў на гру́бу ч'о́боти ї̆ уну́ч'і шуши́ти / а ўни зач'е́ли шкрум'і́ти / а м'ін'і́ сни́ц:е / шо йа ў полонин'і́ / ко́ло ва́три сижу́ / таї̆ сма́жу на патику́ солони́ну / мих фа́їно соб'і́ усма́жити / ої̆ шо мих.*

ШКРЯ́БАЇ (ШКРЕБЕ́) НА ДУШИ́ – хтось не задоволений чимсь (напр., своїми діями); охоплений гіркотою, почуттям провини: *Мене́ шкр'а́байі на души́ / шо йа се ни зде́рж'іла / ї̆ зач'е́ла кр'іч'е́ти / а ви́н:а сама́ / бо то дити́на / мої̆ / та ти попере́т' / шо мо́жно роби́ти / к'іва́ти / а шо́ / н'і / ви́тки вин зна́йі / шо ў кирни́цу ни во́л'но зазера́ти / шо пі́ўкоў у трав'і́ ни тре́ба би́ти / бо тогди́ ни ўко́сиш / ну таї̆ шо / завини́ла / і му́с'іла ўну́ка іти́ перепро́с'увати / і шош фа́їне йіму́ поўб'іц'е́ти.*

ШКУ́НЬГАТИ (ШКУТУ́ЛЬГАТИ) – *згруб*., шкутильгати: *Ко́ўпком но́гу ували́ў / таї̆ тепе́р шку́н'гайі; Шку́н'гайу / бо наб'і́ї̆ на пйіт'і́ зробйу́се; Шкуту́л'гайу / бо нога́ страшно́ разна́ / ад'і́ йек спу́хла / ўч'е́ра на горо́д'і мене́ о́вот укусйу́ / таї̆ ад'і́ шо се зробило / ни ду́маї̆ соб'і́.*

ШЛИ́ЙКА, -и – *крав*., бретелька: *Шли́йка му́си бу́ти ши́р'ш'а / шоби́ ста́н'іка ни бу́ло ви́тко / бо то нифа́їно / ік вин визера́йі / Бабо́ / тепе́рки на ц:е н'іхто́ се ни ди́ви / Наї̆ се ни ди́ўйут / а йа тоб'і́ каў / йек ма́йі бу́ти.*

ШЛИ́ЙОК, -йка – широка бретеля: *Мало́му спо́н':і на шли́йках ва́рто би ш:и́ти / ни мут спада́ти / і ґу́мка ни ме тисну́ти / а ш':е то / шо колі́ сту́д'ін' / ни ме ду́ти / упопе́рек / бо ти ку́ртку йіму́ ўбра́ла / а вин рухну́ўсе / ĭ ч'е́рево го́ле / того́ ĭ слабу́йі.*

ШЛИ́ЙЧІК, -а – *зменш*. від ШЛИ́ЙОК: *У три ро́ки йа ўже ма́ла рукави́ўку ĭ спин:и́ч'ку на шли́ч'іках / у це́му ўбра́на на фудуґра́ф'ійі / гаĭ диви́се / пизнава́ĭ / де йа? / оц:а́ дру́шка / то йе йа ў т'і́тки на вес'іл'у́.*

ШЛИ́Я, -ї – шлея; частина упряжі: *У нас н'іко́ли ни бу́ло сво́го кон'а́ / а́ле зна́йу / шо таке́ шли́йа / і запр'іжу́ кон'а́ ни ги́рше вит фи́рмана / бо ік роби́ла ў колго́с'п'і / ў стаĭн'а́х / то ўсе́му наўч'е́ласе.*

ШЛЬО́НДРА, -и – *лайл*., жінка легкої поведінки: *Оц:е́ ма́йіш за т:о / шо пр'іж'іч'кува́ўсе / ĭ каза́ў за н'у / шл'о́ндра / а ўна ґазди́н'а / абе́з зна́ў / Ву́ĭку / це ўс'і зна́йут / іка́ ўна ґазди́н'а / ни лиш йа / гет ус'і́.*

ШЛЬО́НДРАТИ – *згруб*., ходити без певної мети, невідомо куди; вештатися: *Шл'о́ндрати / то йійі́ / а роби́тник з не́йі пога́ниĭ / таку́ ни ва́рто бра́ти на ден'кі́ / л'і́пше пово́ли само́му роби́ти; Ад'і́ шл'о́ндоайі / шл'о́ндрайі / аг'і́ї / та ĭкиĭ д'і́т':о йійі́ но́си?*

ШЛЬОС,-а – великий кусень чогось: *Іґ зар'і́жут свин'у́ / то спершу́ виру́буйут до́ўгиĭ шл'ос солони́ни / а ўже пото́му йіго́ д'і́л'ут на ме́н'ч'і кава́лки / засо́л'уйут / і кладу́т у бо́ч'ку / ми ма́йімо фа́ску / у ниĭ де́ржимо / то хто ў ч'о́му / а ў нас до це́го фа́ска.*

ШЛЬО́СИК, -а – кусочок чого-небудь; *пох*. від ШЛЬОС: *Ад'і́ ĭкиĭ шл'о́сик лиши́ўсе / шо з ним роби́ти? / А йа ви́тки зна́йу / сам'і́ див'і́ц:е; Урuба́ĭ м'ін'і́ шл'о́сик солони́нки / поруба́ĭ на дримне́н'к'і шквареч'кі́ / усма́ш / убі́й туда́ йіч'ко́ / таĭ таку́ сма́жеч'ку с куле́шкоў йа бих з':іў.*

ШЛЮ́ҐАТИ – *згруб*., *недок. в*. стос. ШЛЮ́ҐНУТИ: *О́зму пру́тик / і так ним ма́йу шл'у́ґати / шо меш памн'іта́ти до к'ін'ц'а́ жит'а́ / ч'уже́ бес позвол'і́н'а бра́ти ни мо́жно / наĭ би йек корт'і́ло / то йе вели́киĭ усти́т / л'у́де ска́жут / ад'і́ ў ґазди́ зло́д'ійі росте́ / Та йа ни кра́ў / йа ўз'еў / таĭ диви́ўсе на маши́нку / Ш'і ни става́ло то́го / абе́с тха́т'і йійі́ прин'і́с / шоби́ дру́г'і пра́вити приĭшли́ / шоби́ м'ін'і́ лице́ лупи́лосе.*

ШЛЮ́ҐНУТИ – *згруб*., вдарити: *Шл'у́ґнула па́ру рас пру́том по литка́х / наĭ зна́йі / шо́ т:о знач'е́йі / ни мо́жно / ни позво́лено / И:ĭ / опхо́т'се бес шл'у́ґан'а / уч'е́ĭ дити́ну сло́во розум'і́ти / бо йек пос'і́йіш тепе́р / так коли́с ужне́ш.*

ШЛЮ́ФКА, -и – петелька: *Шл'у́фка се ўрва́ла / лиш тре́ба нову́ зроби́ти / Оту́т / Йіле́ / і дв'і би се зда́ли / ану́ко диви́се / ота́к йіх би мош покла́сти / одну́ п'і́л'і одно́йі / і тогди́ два ґу́дз͡ич'ки.*

ШЛЮ́ФОЧЬКА, -и – *зменш.* від ШЛЮ́ФКА: *То к’і́л'ко там ма́йі бу́ти шл'уфоч’о́к? / в’ід'і́ / пйет' / ци йе́к ми тогди́ рахува́ли? / В’ід'і́ / так / ік ка́жете / ану́ йа ш’:е рас прим’і́р'ійу / хот' м’ін'і́ се ви́ди / шо пйет'.*

ШЛЯМУВА́ТИ КИ́ШКУ – *кулін.*, вичищати (чистити) кишку, готуючи її до начинення: *Уперéт бра́ли масар'а́ / а тоги́т ус'о́ сам’і́ роби́ли / йа тепе́рки ўм’і́йу і ки́шку шл'амува́ти / і буженúцу пе́рш’а кл'а́са ро́бйу; Йа прислуха́ласе зма́лку / йек шо се ро́би / того́ на ўсе́му се розум’і́йу / при́м’іром / зроби́ти кубасу́ ци нач’іни́ти фа́йно ки́шку / з масаре́м тре́а бу́ло дез зо три м’і́с'іц'і наперéт се догово́р'увати / ми так роби́ли / а пото́му йа наўч’е́ласе сама́ / ви́д'іла / йек вин тото́ роби́ў / і зач’е́ла сама́ шл'амува́ти кишки́ / фа́йно йіх но́жич’ком ви́ч’іс'т'у / пото́му перетера́йу ў кукуру́дз'іниĭ муц'і́ / це йа за тоўс'т'і́ кишки́ каў / а пото́му мариу́йу с цибу́л'коў і ш’:е рас ми́йу / і гаш пото́му набива́йу ч’е́мос / ми л'уби́ли барабу́л'іну / шо́ бере́ц:е? / кри́шемо барабу́л'і / поч’ере́вину / туда́ кукуру́дз'інойі муки́ / ус'о́ перем’і́ш’уйімо ĭ додайімо́ / ч’іго́ тре́ба / пе́рцу / со́ли / усе́го / варимо́ / а пото́му сма́жимо / а йік уна́ ўже до́бре прижа́риц:е / отогди́ гото́ва / то шки́роч’ка така́ / шо гаш тр'іш’:е́йі на зуба́х / а́л:е то до́бре / тако́го ўрас би йіў / а ни́ лиш узим’і́ / ік р'і́зали тс'в’е́там свин'у́ / ш’і смих забу́ла сказа́ти / шо ік нач’ін'е́йіш / то ў т:о тре: цибу́л'і покриши́ти / ўна фа́йно тогди́ вид:айе́ / і тро́хи води́ да́ти / бо без води́ бу́де таке́ / шо ни меш моч’і́ ўкуси́ти / того́ йа каў / ни забу́ти води́ і кри́шенойі цибу́л'і / цисе́ му́си бу́ти.*

ШЛЯХ БИ ТЕБЕ́ (ЇГО́, ЇЇ ТА ІН.) **ТРА́ФИВ** – *лайл.*, ужив. у відповідних мовл. актах: *Шл'ах би тебе́ тра́фиў / та би тебе́ тра́фиў / йе́к ти мене́ жиўце́м загон'е́йіш у зе́мн'у; Шл'ах би вас тра́фиў / ви́трафиў / та повитрафйе́ў ус'і́х до ла́би / йек ви ўм’і́йіте по живо́му р'і́зати / йек ви доп’іка́йіте / ш’і ги́рше / ік роспе́ч’іним жел'і́зом; Наĭ це шл'ах тра́фи / с таки́ми зари́пками / таĭ зо́ўс'ім / ро́биш / ік виў / натсáд'уйіс:е / а дистайе́ш коп’іки́; Шл'ах би йіго́ тра́фиў / це́го бара́бу / злод'у́гу пос'л'і́н:ого / шо лиж ди́виц:е / аби́ шош пот'ігну́ти; Шл'ах би тебе́ тра́фиў / абе́з здох / йек ти м’ін'і́ жит'е́ збаўйе́йіш / йек ти мойу́ кри́ўцу пйеш; Шл'ах би тебе́ тра́фиў / та би тебе́ тра́фиў / ти ни ч’у́йіш / шо йа крич’е́йу помоч’і́ / ĭ ни го́н:а се докрич’е́ти / а ти шо́ ро́биш? / ти соб’і́ звол'е́йіш? / звол'е́ў бес / наĭ ни ка́жу / де / та без звол'е́ў.*

ШЛЯХ НИ ТРА́ФИ КОГО́С – *згруб.*, нічого не станеться з кимось: *Ни б’і́йтесе / шл'ах йіго́ ни тра́фи / ни тра́фиў дотепе́р / таĭ тепе́рки ни ўха́пи / а ви ўже се збойе́ли / се перепу́дили / ни б’і́йтесе / ни страш’і́ц:е так; Ог:о́ / йе ч’ем жури́тисе / шл'ах йіх ни тра́фи / пишли́ / та наĭ іду́т / уни́ ма́йут*

свої́ го́лови на ўйе́зах / зна́йут / шо ро́бйут; Шл'ах йіх ни тра́фи / на́в'іт' іґ би хот'і́ў / то таке́ нас'і́н'і / шо йіго́ н'іч'о́ ни бере́ц:е і ни о́змец:е / *И:ї / та чо ви ўже так*?

ШЛЯХО́ВАНІ, -я – опредм. дія від ШЛЯХУВА́ТИ: *Ни ко́ждий шл'аху́йі / йе так'і́ / шо ўстида́йуц:е / дру́г'і / побо́ж'н'і / гр'іха́ бойу́ц:е / а де́хто бес шл'ахо́ван'а / ўс'е́койі кл'ід'бі́ / жи́ти ни го́ден / у не́го ко́жде дру́ге сло́во / пусте́ / вид доро́ги до́бре ч'у́ти / ўс'е́кого наслу́хайіс:е / И:ї / бога́то йе таки́х / шо рот св'ії ни ш'іну́йут.*

ШЛЯХ ТРАФ'Є́Ї (МЕНЕ́, КОГО́С**)** – викор. для передачі обурення, злості, негат. оцінки стос. дій кого-небудь, певного стану речей та ін.: *Мене́ шл'ах трафйе́йі / ік йа ви́жу / шо ро́биц:е з на́шими го́рами / йе́к уни́ ли́с'і́йут / йек ни́ш':іц:е л'іс / а н'іхто́ н'іч'о́ ни ро́би / оти́ц'ко ни зро́блено / на крок ни посу́нено / шобі́ цисе́ ви́правити; Мене́ шл'ах трафйе́йі / а йе́к вин ни ме трафйе́ти / ік йа ви́жу / йеґ ґаздиўство́ іде́ у ви́пси / ш'і тро́хи / і з не́го н'іч'о́ се ни ли́ши / то шо / на ц:е го́ден спок'і́йно диви́тисе? / та ту́тки ї жел'і́зн'і не́рви ни помо́жут; Йіго́ шл'ах трафйе́йі / бо йе ч'о / ко́ждого би трафйе́ў / іґ би таке́ маў у ха́т'і*.

ШЛЯХУВА́ТИ – клясти; лаятися, кажучи "Шлях би тебе (її, його, їх, вас; цце, цисе́) трафив": *Ў Т'у́дев'і ла́ком'і шл'ахува́ти / бога́то разі́ў ч'у́ла / лиш хтос зач'іна́йі свари́тисе / кр'іч'е́ти / то да́л'і мо́же ї́ти шош моцн'і́ш:е / ту́теч'ки ўже пусте́н'ство / ни хо́ч'у йіго́ поўто́р'увати*; *Тут ни ї́де́ц:е лиш за т:о / шо шл'ахува́ти / нифа́йно / тут ш'і и́н'ч'а о́ц'інка / це йе гр'іх*.

ШЛЯШО́К (Я́СНИЙ) БИ ТЕБЕ́ ТРА́ФИВ – те саме, що ШЛЯХ БИ ТЕБЕ́ ТРА́ФИВ: *Шл'ашо́к йа́сний би тебе́ тра́фиў / та би тебе́ тра́фиў / йа тебе́ куда́ писла́ла / ї коли́ йіс прийшо́ў?; Шл'ашо́к би тебе́ тра́фиў / ікі́й ти до́брий / та йек ти мене́ доп'іка́йіш.*

ШМАЛЕНИ́НА, -и – запах горілого: *Ви́тки то так т'е́гне шмалени́ноў? / ци шош ни ї́ми́лосе? / То / в'ід'і́ / вид М'і́лика / ви́т:и зат'іга́йі / йо / шош пидгора́йі / питшкру́мйуйі.*

ШМА́ЛЕЦ, -лцу – смалець: *Шма́лец с цибу́л'коў мош на хл'іп масти́ти / озми́ оди́н сло́йок / ў м'і́с'т'і таке́ ни ку́пиш / а ш':е оце́йі солони́ни бужё́нойі бери́ хот' пиў кава́лка / йец тоб'і́ упр'е́тала / йе шо да́ти / абе́с лиш хот'і́ла ўз'е́ти / Та ч'о би йа тако́го ни ўз'е́ла?*

ШМАЛЬНУ́ТИ – *згруб*., сильно вдарити: *Рас шмал'ну́ў / і фе́ртик / би́рше ни тре́ба бу́ло / вин опте́рсе / і би́рше до д'і́ўч'іни ни пристава́ў / пишо́ў соб'і́ / А шо то за ўдин? / дес ви́ц:и? / Іке́ ви́ц:и? / то ї́кес пі́тпйіне приди́бало.*

ШМАРЬКА́ТИЙ – шмаркатий: *Вин ш'і зашмар'ка́тиї так говори́ти с:та́ршими / ч'ії вин? / ге? / бо йа ви́д'іў ни одно́го тако́го шмар'ка́того / ї це́го мо́жу наўч'е́ти / рас ро́дич'і ни го́н':і / Васи́ / вибач'е́їте йіму́ / то ш'і мале́ / дурне́ / ни поду́мало / шо говори́ти / йек повести́се.*

ШМАРЬКА́ЧЬ, -я́ – *лайл.*, викор. у ситуаціях, коли мовець (старша за віком людина) обурений діями, розмовою когось іншого, значно молодшого: *У це́го шмар'кач'а́ кула́їстра ко́ло ро́та ш'і ни обсо́хла / а вин ме мене́ ў́ч'е́ти? / та тако́го с'в'їт ни ви́д'іў.*

ШМАРЬКА́ЧЬКА, -и – 1) *лайл.*, *пох.* від ШМАРЬКА́ЧЬ: *Ад'і́ їка шмар'ка́ч'ка / мале́ / на́зне / а пи́соч'ок ма́йі до́бриї*; 2) *згруб.*, дуже молода чи малолітня дівчина: *Та де: / куда́? / ни хо́жу ў клуп / бо йеґ бу́ду вигл'іда́ти ми́жи ти́ми шмар'кач'ка́ми / дл'а них йа / стара́ д'і́ўка / тепе́реч'ки зач'іна́йут д'іво́ч'іти у трина́ц:т' штирна́ц:ит' ро́киў / а два́ц:ит' шти́ри / це ог:о́ / це ўже гет стара́.*

ШМА́РЬКИ, -ив – слиз, який тече з носа: *Мої / ни ходи́ шмар'ка́тиї / іди́ дма́м'і / наї тоб'і́ повитера́йі шма́р'ки / аг'і́на цисе́ / йеґ за тобо́ў н'іхто́ ни ди́виц:е / А ви ік ви́дите цисе́ / то лиш уз'е́ли фусти́нку / ї ви́тел:и / а ни́ посела́ти дми́н'і / ік ви́дите / шо йа ко́ло гру́би / шо ту́тки окро́пи / а ви суда́ йіго́ посела́йіте?*

ШМА́ТА, -и – 1) ганчірка: *Оту́теч'ки / ко́ло гру́би / бу́ла шма́та / де́ ўна?*; 2) зношений, старий одяг: *Мамо́ / це ни фу́стка / це ўже шма́та / йек так? / ма́йіте в'іс'імна́ц':іт' фусто́к / коли́ йіх мете́ ўбера́ти? / ч'о́ шкуду́йіте? / Сама́ ни зна́йу / ко́ло ха́ти / шоби́ ходи́ти / нову́ фу́стку убра́ти ни го́н:а / ни мо́жу / і ус'о*; 3) *знев.*, *перен.*, про безвольного чоловіка, "задуже мнікого", "ікого за цце ніхто нівчім ни маї": *То ч'олов'і́к? / н'і / то ни ч'олов'і́к / то шма́та / бо іґ би вин буў ч'олов'і́ком / то ни позвол'е́ў би жи́н'ц'і витера́ти ў се́бе но́ги / ни допуска́ўсе би до то́го / шоби́ ўна з не́го роби́ла поме́тен'і / вин лиж би сказа́ў / а́бо меш роби́ти / та́к'ік йа скаў / а́бо зро́бйу тоб'і́ а́мбу / і с'е́ду ў крим'іна́л / ота́к маў би з неў говори́ти*; 4) *перен.*, *лайл.*, жінка "поганої пове́дінки": *То шма́та / з багат'ма́ т'е́галасе / а диви́се їко́го ч'олов'і́ка наїшла́* / *то тре: так*? / *Вас цисе́ ни ма́йі опходи́ти / і йа бих таки́ми слова́ми ни роскида́ласе / бо ви ни держ'е́ли с'в'і́ч'ку*.

ШМАТИ́НА, -и – 1) те саме, що ШМА́ТА[1]: *Озми́ на паркан'і́ шмати́ну / ўна ч'е́ста / меш ру́ки витера́ти*; 2) якийсь предмет одягу: *Кин' дити́н'і на пле́ч'і іку́с шмати́ну / бо то постуден'і́ло / і дош' / в'ід'і́ / се зач'іна́йі / на оц:у́ соро́ч'ку д'е́деву / за́ўтра ци коли́ / принесе́ш.*

ШМА́ТІ, -я – одяг: *Шма́т'а йе до́ста / а́ле здоро́ўйа ни ду́же бога́то / кобі́ йіго́ так мош бу́ло купі́ти / йік тоту́ шмати́ну / а це́го нима́ / ци / мо́же / ви деш ч'у́ли / шо таке́ го́н:о бу́ти? / ге?*

ШМА́ТІЧЬКО́, -а (-а́) – *пестл.* стос. ШМА́ТІ: *Фа́йне шма́т'іч'ко / здоро́виї зноси́ / та ти́ш'іч'оў понови́ / йе ў шо фа́йно ўбра́тисе на Вели́ґден'; Ш'іну́ї шмат'іч'ко́ / об'ійди́се з ним фа́йно рас / то ўно с тобо́ў де́с'іт' рас так об'і́йдец:е / і так са́мо тебе́ пош'іну́йі.*

ШМИ́РДАВКА, -и – нежить: *Скупа́ласе ў р'іц'і́ / ї диста́ла шми́рдаўку / ікра́с це́го бракува́ло / Та то ш'і засту́д'ін' купа́тисе ў р'іц'і́ / ш'і лиш маї / наї ш'і тро́хи / даўно́ до Їва́на ч'іка́ли.*

ШМІР, -у – мазут, дьоготь: *Дез замасти́ўсе йіс у шм'ір / мо́же / ік с фи́ри здоїма́ли м'ішки́? / Йо / це го́н:о бу́ти / то на́в'іт' ч'у́ти ним / йа гаш отепе́р прин'у́хаўсе / і ч'у́йу / шо так / але́ шо тепе́р с цим роби́ти? / ч'ем би тото́ витпуцува́ти? / мо́же / бинд͡зи́ноў*?

ШМІРО́ВАНИЙ – змащений дьогтем; "замашшіний шміром"; дуже брудний: *Оц:е́ ко́лесо пошм'іру́ї / бо ўно ш'і ни шм'іро́ване / а тот'і́ три йа ўже зробі́ў / ш'і ц:е би зда́лосе*; *У циї ха́т'і пидва́лини шм'іро́ван'і / то даўно́ ўс'і так роби́ли / бо тогди́ де́рево до́ўше послу́жи / ни ме гни́ти / йіго́ ни їме́ц:е грибо́к / то ї тепе́р так ро́бйут / але́ ўже ни праўди́вим шм'і́ром / а сал'ідо́лом / то густе́ масти́ло / ікра́с дл'а це́го до́бре; Рукави́ ўдоли́н'і ад'і́ ік'і нич'е́с'т'і / так'і́ / ік шм'іро́ван'і / іґ бес йіх фа́йно пошм'ірува́ў.*

ШМІРУВА́ТИ – змащувати дьогтем частини механізмів, окремі деталі чогось: *Ву́їко фи́рманом у колго́с'п'і робі́ў / і йа ви́д'іла / йек вин шм'ірува́ў коле́са / Ну таї шо / то ни йе тру́н:о.*

ШМО́НЬДЯ, -і – *згруб.*, неохайна, без смаку одягнена людина (часто в більшому, ніж потрібно за розміром, одязі): *Хо́диш / ік шмо́н'д'а / убери́се / йік се нале́жи / А йа шо / ни ўбра́на? / йа ўбра́на / це зарас мода така; Е: / куда́ ў тако́му / ни купу́ї / меш у не́му / ік шмо́н'д'а / А це л'і́пше / іґ би ма́ло опт'іга́ти ї пока́зувати тото́ / шо мене́ ни фаїни́т / ўно соб'і́ свобі́дне / таї до́бре / то / Л'о́н'у / ўже ни геї йе ч'ем фали́тисе.*

ШМО́НЬДЯТИ – *знев.*, *згруб.*, вештатися: *Ха́ти ни де́ржиц:е / а шмо́н'д'айі берега́ми / мої / хло: / а шо́ ти там ни́пайіш? / пул'а́рец йіс загубі́ў ци шука́йіш уч'іра́шнойі дни́ни? / ікиї ґу́рскиї тебе́ но́си?*

ШНИ́ПАТИ – *згруб.*, нишпорити: *Шни́пали / таї наїшли́ т:о / шо до Никола́йа пит по́душку ма́ла кла́сти / сам'і́ ни ўпов'і́ли / на́в'іт' ви́ду ни пода́ли / а́ле йа пизна́ла / шо хтос тото́ руш'е́ў / бо ўно ни так стойе́ло / отак'і́ мойі́ ши́беники / Ну та йіх корт'і́ло зна́ти.*

ШНИ́РИТИ – те саме, що ШНИ́ПАТИ: *Йе так'і́ / шо хо́д'ут присадиба́ми / шни́р'ут/ де шо ўкра́сти / пі́де ўноч'е́ ци до́с'в'іта / ї на борш' набра́ла / а йік ви́т'ігла ў ко́гос гр'е́тку ч'існику́ / то на ўсу зи́му ста́не / таї нашо́ труди́тисе / ік так ле́кше / пишо́ў / набра́ў усе́го / таї спо́к'ії голов'і́ / ни б'і́їсе / со́в'іс'т' ни му́ч'ійі / шо зле зробі́ў.*

ШНУР, -а́ – 1) тонкий мотузок, сплетений з кручених ниток: *М'іх оти́м шнуро́м мош би заўйіза́ти / бо барабу́л'і мут висипа́тисе*; 2) *заст*., міра довжини, що дорівнює 30 метрів: *Гента́м ма́ли смо пйет' шну́риў по́л'а / А це ки́л'ко / бога́то ци ма́ло? / ікшо́ на сего́н:е?*

ШНУРИ́ТИ – позначати на дереві пряму лінію за допомогою шнура, зануреного в чорну фарбу: *Ік пи́л'ут ко́ўбок на дош'ки́ / то йіго́ шнур'у́т / беру́т шнур / моч'е́йут йіго́ ў ч'о́рну фа́рбу ци розве́дениї у вод'і́ ву́гол' / і так видбива́йут л'і́н'ійу / а пото́му по ниї пи́л'ут / бес це́го мош уби́к запили́ти / ї тогди́ до́ш'ка ви́їде крива́ / скабзо́вана.*

ШНЯПА́К, -а́ – *згруб*., про того, хто "шняпатий" *Шн'апа́к / бо за д'і́дом н'іхто́ се ни ди́ви / ад'і́ ік'і вели́к'і кал'о́ш'і убра́ў / Бо́жеч'ку ми́лиї / де́ вин тото́ ви́копаў? / сара́ку д'іт / ану́ бес про́бувала з ним заговори́ти / ус'о́ фа́їно ска́же / а де́коли шош таке́ йіму́ се ста́не / шо ни зна́йі / хто вин і де жийе́*; *Ци ў нед'і́л'у / ци ў бу́тден' / вин ура́с ота́к н'ійе́ко зи́браниї / шн'апа́к шн'апако́м / таї шо ти зро́биш*?

ШНЯ́ПАТИ – *емоц. забарвл*., йти повільно, маленькими кроками; іти, "совгаючі ногами": *То хто шн'а́пайі? / мале́н'ка л'а́л'а? / л'а́л'а прийшла́ до ба́пки?; Мар'і́ч'ко / шо с старо́го хот'і́ти? / стари́ї ни ї́де / а шн'а́пайі / ота́к'ік йа*; *Стари́й ч'олов'і́к ма́йі таки́ї хит / вин шн'а́пайі / бо ни го́ден / сара́ку / но́ги пидоїма́ти / стари́ї ни мо́же бу́ти / та́к'ік молоди́ї / вин уже́ йек іде́ / так іде́ / ра́диї / шо і так.*

ШНЯПА́ТИЙ – неакуратно одягнений, насамперед взутий: *Таї куда́ ви так'і́ шн'апа́т'і се зибра́ли ї́ти? / ви ни ска́жете? / ци ни ви́дите / шо ў ч'еревы́ках йізику́ ви́вален'і; Йа шн'апа́та / іду́ і ни ви́жу / шо ч'еревы́ки зле зашнуро́ван'і / ота́к убра́ласе / таї іду́ соб'і́ / йік нич'ва́ла.*

ШНЯПАТУ́Р, -а (-а́) – *знев*., *згруб*., погано, без смаку, неакуратно одягнена людина: *Гада́йі / шо ф'і́фак / а то шн'апату́р / моЇ / та ма́йі ста́ршу сестру́ / т:а могла́ би помоч'і́ се зибра́ти*; *Е́їде / цес ни шн'апату́р / то ф'і́фак / Але́ йа за не́го ўс'е́кого нач'у́ласе / Лиш ци то ўс'о пра́ўда? / дес / мо́же / шош і йе / бо ї бр'і́хн'і с кава́л'ч'іка пра́ўди се ро́бйут / але́ т:о / шо йіс уч'у́ла / за ко́го хоч' мош сказа́ти / м'ін'і́ тако́ш у ву́ха тото́ ўкла́дали.*

ШНЯПА́ЧЬКА, -и – *пох*. від ШНЯПА́К; позначає особу *жін. р*.: *Малóў бýла шн'апáч'ка / а тепéр вíробиласе / таї вíжу / шо штрамýйиц:е / Е: / та тикí дóста / фийст.*

ШО – що: *Ге / шó ти кáжеш? / кажí дýш:е / бо йа ни ч'ýйу / водá шумíт; Шó би т:о знач'éло / шо такé малé / а так пискýйі стáршому? / та виткóли жийý / такóго смих ни ч'ýла; Шо бих ни сказáў / тоб'і́ ўс'о нидогóда / А ти дýмаї пéрет' тим / ік казáти / то бýде догóда; Т с'в'éтам п'іч' колач'і́ў / п'іч' / це дéс'іт' тас тудá ўм'і́с'т'уйиц:е / це на нас ус'і́х / а гентáм бáба ш'і ї п'іч' хл'і́ба до цéго пеклá / шó ти соб'і́ гадáла ? / таґ бýло / йа мáйу старý коч'éргу / старý лопáту / напáл'увала ў печ'é / і пеклá / сегóроку ўс'о по старов'і́цкому робíла / і р'іхтувáла ўс'éке / бо то / прéц'ін' / Риздвó / варíла / шо ни хоч' / алé пшенíцу на С'в'ітíї вéч'ір / тáк'ік у Т'ýдев'і здáўна рóбйут / так і йа зробíла / праўдíва т'удиўскá пшенíц'а мáйі бýти р'ітк/ ї́йі лíшкоў се йіст / ни густá / бо тепéрен'ки дéхто густý варíт / а то / н'і.*

ШОБЕ́СТЕ (АБЕ́СТЕ) – щоб ви; аби ви: *Фáйно д'іковáт' вам / Івáнку / шобéсте ї нáрик / і позанáрик диждáли давáти / шобí ни мал'і́ла тотá руќа / шо дайé; Шобéсте / бр́ач':іку Васí / прожíли ш'і мнóго л'іт у добр'і́ і злáгод'і / наї гараздí ни минáйут вáшу хáту / шобí здорóвими бýли вáш'і наїблíш':і / жíнка / д'і́ти / наї ус'і ўни дóбре се мáйут / Фáйно д'іковáт' вам за так'і́ словá / шобéсте ї ви прожíли у здорóўйі ї гараздáх*; *Шобéсте знáли / йа нáв'іт' ни хóч'у ч'ýти тóго / шо ви ни прúйдете / мýсите бýти / бо йек? / ви ў нас / наїдорóш':і гóс'т'і / ми зач'ікáйімо / без вас н'іч'ó ни зач'нéц:е / тажé ви / прéц'і / бáт'ко і мáтка дитúн'і; Лиш див'і́ц:е / шобéсте розгор'іч'і́л'і ни штрикáли ў вóду / повóлен'ки захóт'те ў р'ікý / шобí привúкнути / бо на вóду в'і́ри нимá; Шобéсте так по прáўд'і жúли / йéк ви говóрите / бúрше н'іч'ó ни каў; Брáч':іку Федýц'у / шобéсте здорóв'і м'ін'і́ бýли / лиш оцéго йа хóч'у / шобí ми ш'і ни рас вúд'ілисе / ї пит оцúм гор'і́шком посúд'іли / бо / бигмé / бéс'іда з вáми / то йе л'ік / поговорúли фáйно / і м'ін'і́ стáло так лéхко на душí / іґ би йа ни знáйу їке т'ішкé с плеч' скúнуў / пожертувáли / таї ч'ýйусе / шо на дéс'іт' рóкиў видмолод'і́ў.*

ШОБИ́ – *незм*., щоб; для того, щоб: *Іґ зварúла йіс кулéшу / то ї́йі тре: переверну́ти / бо йік ц:е ни зробúти / то ўна здолúни ме упр'івáти / ї б'ігóм кúснути / мóжно шо / питклáсти пид н'у лúшку / шобú ўна ни кúсла; Шобú дос'ігáти винó / кýри наўч'éлисе л'і́сти на пáки; Ік вар'ý кулéшу на грýб'і / то ў кулéш'ін:ику / кладý йігó ў кóч'іло / і так вар'ý / а йік на газý / то ў каструли / мýс'у ў цéму варúти / бо кулéш'ін:ик би скакáў / крутúўсе / а шобú цéго ни бýло / то берý оц:ý кастрýл'ку / унá ікрáс на малéн'ку кулéшку*

/ наливáйу поўтáк води́ / і вар'ý; *Хóч'у проси́ти / шоби́ ви м'ін'і́ ўд'ілíли трóхи нас'і́н'а / тих ч'іч'óк / пáнцкого ми́ла / ви казáли нагадáти* / *Та йа ни лиш цéго дам / йа ш':е шош мáйу*.

ШОБИ́ (АБИ́) НИ ВРІЧІ́ (НИ ВРЕЧІ́) (ШОБИ́Х (АБИ́Х) НИ ВРІК; ТЬФУ-ТЬФУ́ (ТЬХУ-ТЬХУ́) НА ТÉБЕ; НА НÉГО ТА ІН.**)** – згідно з вірув., такі мовні формули застережуть від уроків: *Ну та то хлóпец / Івáнку / ў тéбе / оі́ шо хлóпец / шоби́х лиш ни ўр'ік йігó / т'фу т'фу́ на нéго / наі́ ростé здорóвиі́ / а ти слýхайіш / пáрупч'і / шó вýі́ко говóри? / вýі́ко кáже / шо ти нифáі́ний / пас'кýдниі́ / отáк кáже / а ти с'м'ійéс:е? / ти ни в'і́риш вýі́кови? / бигмé / такá дити́на / шо лиш н'іўрóку / даўнó смих ни кл'éўсе / а тýтен'ки закл'éўсе / бо мус бýло; Шó йа скаў тоб'і́ / Нóц'ко? / та то так'і́ порос'éта / шо лиш н'іўрóку / ни пускáі́ судá н'ікóго ш ч'ужи́х / шоби́ ни ўрекли́ / т'ху т'хý на них / ви́жу / шо йістови́т'і / йа се бойéла / шо т:о / гукáте / бýде пусте́ на йідý / а то ад'і́ йеґ дóбре ви́йшло / Мамó / та бо так гóн':і йісте́ ви́брати пóрос'і / шо так н'іхтó ни потрáфи / л'ýде ни спростá вас кли́ч'ут / абéсте пойі́хали з ни́ми на базáр' / ви тогди́ се подиви́ли і́ сказáли м'ін'і́ / котр'і́ купувáти / таі́ тогó ўни так'і́ / а йа шó / йа лиш висипáйу ў кори́то тотó / шо йім йі́сти / і ўс'о; А ти ч'ійá / йігі́тко / ци ни Івáна Петри́шиного? / бо йіс гі́р'ішниі́ Івáн / т'фу / шоби́х тебé ни ўреклá / т'фу на тéбе / т'фу / а ч'ó ти н'іч'ó ни говóриш / ч'ó йіс так се заўстидáла? / ге? / анýко ходи́ судá / йігі́тко / йа тоб'і́ шош дам / бо йéк таки́і́ д'і́воц':і н'іч'ó ни дáти? / ходи́ / ни б'і́се; Марýс'ко / а ти кудá так фáйно се зибрáла? / кудá ідеш? / мóже / озми́ ч'існóк / шоби́ тебé н'іхтó ни ўр'ік / т'фу на тéбе / аг'і́і / озми́; Мої / та то такé тéл'і / шо лиш н'іўрóку / т'фу на тéбе / т'фу / шоби́х ни ўр'ік / се ўдáло м'ін'і́ цисé тéл'і / алé ни знáти / ци йігó продайýт / А ми шó / ни гóн':і се запитáти? / ід'і́м / таі́ ус'ó розизнáйімо / мóже / Леси́ха соб'і́ лиш'éйи / то тогди́ н'іч'ó ни ви́і́де / а йік н'і / то могли́ бесте́ з неў сторгувáтисе; Е: / та то ч'олов'і́к ужé ў рокáх / алé мáло шо зм'іни́ўсе / лиш н'іўрóку / шоби́х ни ўреклá / дóста фáйно вигл'ідáйі / каў тоб'і́ / р'і́тко хто с стáрших л'уди́і́ так вигл'ідáйі*.

ШÓБИ́ (АБИ́; АБИ́Х; БИ Я) ТВÓЇ НОГИ́ (ЛÁБИ) ТУТ (ТÝТКИ) НИ БÝЛО (НИ ВИ́ДІВ; НИ УЗДРІ́В ТА ІН.) – *лайл.*, хтось когось не хоче бачити: *Ти шо заўди́н / шоби́ м'ін'і́ на хáту нападáти? / йа тебé кли́каў судá? / марш ви́ц:и / шоби́ твóйі ноги́ тýтки би́рше ни бýло* / *марш з оч'éі́.*

ШÓ БИ ТОБІ́ ДÁТИ, АБИ́ (ШОБИ́) РОТ ЗАТКÁТИ – *згруб.*, прохання замовкнути: *Ни дж͡в'ін'ди́ / ни сверли́ м'ін'і́ гóлу / кажи́ / шó би тоб'і́ дáти / шоби́ рот заткáти / бо вин так д͡звин'кáйі / йік ототá пилá /*

шо штýку пíли / д͡зин' д͡зин' */ і йéк цисé гóден вúтримати*? / *та менé шл'ах трафӱéйі / тикú дотрáфӱуйі*.

ШОБИ́Х – те саме, що АБИ́Х (БИХ); часто викор. у мовл. актах зі *знач*. клятьби: *Ідú вúц:и / ч'олов'і́ч'і / шобúх тебé ни вúд'іў / заберáйсе спéред' оч'éї / ни застаўӱéї менé / шобú йа ўставáў; Прáўду каў / Настý / шобúх так жиў / ік хот' он:ó слóво збрехáў / бигмé / шо ўс'о прáўда / Наї бýде / йа тоб'і́ пов'і́р'у / алé ч'ó за такé пустé кл'éстисе? / ци вартýйі тотó / шо йіс сказáў / твóго жит'á? / оцéго йа ни розум'і́йу; Ідý на ґерéнт / шо Їваниха прáўду кáже / бо ўна се ни клинé / а сегóн:е се закл'éла / шо Кóц'о косý ни браў / кáже / шобúх с цéго м'і́с'ц'а ни ўстáла / ік йа брéшу / то йéк цéму / Катерú / ни пов'і́рити? / Йа їйі в'і́р'у на слóво / і бес тóго / шо ўна дáл'ше казáла / нáв'іт' ни хóч'у тотó поўтóр'увати / алé йек мош ґерентувáти за кóгос? / та дéколи йе так / шо ти сам за сéбе ни гóден ґерентувáти / кúл'ко йе такóго / шо йа самá соб'і́ дайý слóво / ни пúду тудá / ни бýду помогáти / рас унú так'і́ / а прихóдиц:е / таї б'іжý ў телепú / бо шкодá / шобú ўни се мýч'іли / лóмйу свойé слóво / заберáйу йігó самá ў сéбе / тогó йа каў / йéґ за дрýгого мош ґерентувáти?*; *Мар'і́ / та шобúх с цéго м'і́с'ц'а ни ўстáла / ік йа сказáла нипрáўду / ус'ó бýло так / ік йа роскáзуйу; Л'ýде кленýт когóс / сам'і́ кленýц:е / і ни ўдýмуйуц:е ў тотó / шó йіх рот говóри / а з нéго дéколи їдут страшн'і́ словá / у мéне гентáм однá гор'іска жúнка брáла йéгоди / на ден'кú бýла се наїмúла / таї ужé ік унá мáла вертáтисе назáт / йа позвóлила їйі набрáти соб'і́ тхáт'і йігúт / / каў / бер'і́т / алé ў шо? / каў / нáте пýт'н'у / наберáйте соб'і́ / а дес потóму вид:асté / ци передасте пýт'н'у кúмос / то ни горúт / ўна се ўт'і́шила / ўз'éла / ї зач'éла кл'éстисе / шо ў понед'і́ўнок вид:áст / шó ўна лиш ни виговóр'увала / шобúх утемн'і́ла / ік йа цисé ни зрóбйу / шобúх ни доч'ікáла в'ін'ц'á свóйім д'і́тем уздр'і́ти / абúх зáўтришнойі днúни ни диждáла / йа ўже дáл'ше ни моглá тотó вислухóвувати / таї каў їйі / цисé ведрó ни вартýйі нáв'іт' однóго тóго / ни хóч'у поўтóр'увати / шó ви лишéн' шо сказáли / ви ни бойітéсе гр'іхá? / йéк ви / стáрш'а жúнка / такé на сéбе накликáти? / ўна се ни ўбзивáла / а потóму лиш сказáла / шо ў понед'і́ўнок ведрó вид:áст / таї на цéму се с'к'ін'ч'éло / унá соб'і́ пойі́хала / а ведрó по сеї ден' ни вид:áла / і шó ви бéсте на ц:е сказáли*?

ШО БОХ (БÓЖЕНЬКА, ГОСПÓДЬ БОХ) ДАСТ, ТТО (ТО) БУ́ДЕ – те саме, що БУ́ДЕ ТАК, ІК (ЇК) БОХ ДАСТ: *Іван'ч'і́ку / а шó нам наперéт журúтисе? / шó Бох даст / т:о бýде / і шó би Вин ни даў / т:о мýси бýти блáго дл'а нас / нáв'іт' ік ми тотó ни розум'і́йімо / ік унó нам се ни ўдайé / бо ми вúдимо лиш т:о / шо тепéр кóло нас / а вин вúди усý нáшу дорóгу /*

гаш доў кинéц / і знáйі / йек нам помоч'і́ / ĭ ч'éреш шо ми мáйімо проĭти́; Нéн'а мойá пок'і́йна казáла / шó Бох даст / т:о бýде / ĭ абéс ни дýмала і ни гадáла / шо йіс гóн:а свóйім жит'éм пок'ірувáти самá / без Бóжойі пóмоч'і; Шо Бóжен'ка даст / т:о бýде / Марýс'ко / ў тéбе ў голов'і́ дéколи снуйéц:е он:ó / ти дýмайіш / шо йік отáк зрóбиш / то вúйде на дóбре / а ш ч'ісóм зач'інáйіш розум'і́ти / мо:ĭ / та йа журúласе / шо м'ін'і́ ни так пишлó / шо зле погóстила / а то ад'і́ йеґ дóбре вúйшло / моĭ моĭ моĭ / йеґ дóбре / абéз знáла / богáто разúў у тéбе ме такé трафйéтисе / тогó приĭмáĭ тотó / шо йе / ĭ над'і́йсе на крáш:е; *Ч'олов'і́к ус'éке планýйі / гадáйі / йа зрóбйу отáк / так бýде л'і́пше / а ш'і оц:é / он:ó / дрýге / трéте / а бýде от:ó / шо Бох даст / т:о бýде / ти отúц'ко ни гóден зробúти без Йігó вóл'і; Марýс'ко / шо Бох даст / т:о бýде / лúш так / і ни úнак / тогó абéс ни журúласе / ік гúнеш ч'ігóс / страшнó стерáйіс:е / шобú тотó мáти / а ўно т'ікáйі вит тéбе / ни дайéц:е / то абéз знáла / ўно ни твойé / унó комýс дрýгому се налéжи / а твойé оц:é / шо йе / абó ўно ш'і ч'ікáйі на тéбе / алé у ĭкúмос ч'іс'і́ / ни зáрас; Йа рáн'че се грúзла / м'і́с'ц'а соб'і́ ни находúла / журúласе / а йéк унó бýде / йéк у них складéц:е жит'é? / а тепéрен'ки се ўспокóйіла і сказáла соб'і́ / шо Бох даст / т:о бýде / і т:о тре: приĭмáти / таĭ ус'ó / ч'ó йа мáйу пýсто дýрно се грúсти / ік то ни вид мéне залéжи; Івáнку / ви се питáйіте / йеґ здорóўйі / а йа каў / помáло / кобú ни гúрше / це тепéрки / а ш'і дес м'і́с'іц' тóму гадáў / шо ни ўстáну / шо пúду тудá / кóло Грицакóвих / на тот пл'ац / алé / вúтко / тотá пáн'а шош се обдýмала / ни приĭшлá за мноў / бо ўна лáкома нáґро приĭтú / ік н'іхтó се ни над'івáйі / а йа ч'ікáў ĭйі / ус'éке смих передýмаў / а ўна / вúдите / кудáс úнде пишлá / вúтко / се квáпила / а за мéне забýла / ци на ĭкиĭс ч'ес махнýла на мéне рукóў / таĭ отакé / жит'é / Івáнку / то такá штýка / шо наперéт н'іч'ó ни гóден знáти / н'іц н'іч'ó.*

ШÓ БÝДУ КАЗÁТИ? – вислів викор., коли мовець хоче дати оцінку чомусь, акцентує на причинах виникнення чогось, висловлює версії щодо того, як, на його думку, необхідно було діяти комусь у тій чи тій ситуації: *Шó / л'ýбоч'ко / бýдемо казáти? / ми тáмеч'ки ни бýли / н'іч'ó ни вúд'іли / таĭ ч'о нам м'іш'éтисе?; Шó бýду казáти? / ни ўдайéц:е м'ін'і́ йіх жит'é / н'іч'ó ни ўдайéц:е; Шó бýдеш казáти? / скáжеш слóво / а то зведéц:е на бúрше / зач'нýц:е гн'івú / комý вит цéго бýде лéкше*?; *Шó бýду казáти? / ни каў н'іч'ó / бо мойé кáзан'і ĭ так н'іч'ó ни помóже / алé іґ би ўна хот' лéда притрúмувала с'в'ій йізич'óк / ни роспер'і́зуваласе так / то ўни би жúли / а так / шó казáти? / забогáто ўс'éкого стáло мúжи нúми / забогáто такúх слиў / шо йіх ни заберéш назáт і ни вúтрутиш с пáмн'іти / таĭ отакé; Шó*

бу́ду каза́ти? / ни тре́а / Паўл'і́ / слу́хати ч’ужи́х рат і пора́т / ви сам’і́ л'і́пше зна́йіте / шо́ у вас на души́ / шо́ вам питка́зуйі ва́ше сумл'і́н'і / ота́к і роб’і́т / а дру́гиї шо / вин сказа́ў шо сказа́ў / уно́ йіго́ ни боли́т / таї шо з не́го хот'і́ти; Шо́ бу́ду каза́ти? / би Бох борони́ў вид на́пасти / наї Вин ко́ждого береже́ / бо ки́л'ко йе тако́го / шо ти ро́биш дру́гому добро́ / стера́йіс:е помоч’і́ / а ма́йіш отаке́ / ік цисе́ / і тепе́рки йа сама́ себе́ се пита́йу / а ч’о́ йіс / л'у́пко л'у́ба / б’і́гла туда́ се пита́ти / шо́ помоч’і́ / ў те́бе шо / сво́йі робо́ти до́ма нима́? / а рас сама́ йіс б’і́гла / то тепе́рки ма́йіш / нада́л'і бу́деш розумн'і́ш’:а / ни кли́ч’ут / ни про́с'ут / сиди́ / ба́бо / до́ма і ни ри́паїсе / ота́к йа сама́ соб’і ви́казала / сама́ себе́ нарозу́мила / таї ста́ло ле́кше; Шо́ бу́ду каза́ти? / то два ч’о́боти па́ра / шо́ он:о́ / а шо́ / дру́ге / лиш он:о́ на пра́ву но́гу / а дру́ге / на л'і́ву / ота́к / ік ми се ўбува́йімо / але́ он:о́ без дру́гого ни бу́де / рас йім так до́бре / таї наї бу́де / нам шо́ / вит це́го ги́рше? / ци ўни шош на́ше ўз'е́ли? / н'і / то шо ми мо́жемо ма́ти до них? / ми би ма́ли / Йіле́нко / іґ би ўни бу́ли на на́шому утри́ман'у / іґ би ўни шош нам бу́ли ви́н':і / а це́го нима́ / то і ми ни бу́демо гри́стисе йіх жит'е́м і йіх хатни́м опхо́дом / наї соб’і жийу́т / йеґ жийу́т / уни́ соб’і́ / а ми / соб’і́.

ШО БУ́ЛО, ТО (ТТО) МИНУ́ЛО (ПРОМИНУ́ЛО; СЕ МИНУ́ЛО; ЗАГУ́ЛО, СПЛИ́ЛО; ТО́ГО НИМА́) – минулого не змінити, тому краще зосереджуватися на теперішньому: *Пара́ / шо бу́ло / то мину́ло / йіго́ ўже нима́ / то шо́ бу́демо за тото́ говори́ти? / йа тако́ш до́бра / і ни рас могла́ тебе́ сло́вом пос'ігну́ти / то ти м’ін'і́ тако́ш вибач’е́ї / таї забу́демо за ц:е / так л'і́пше; И:ї / шо бу́ло / то мину́ло / а ти м’ін'і́ сестра́ / таї ми соб’і́ до́бр'і; Іва́ / шо бу́ло / т:о загу́ло / би́рше за фа́йне хо́ч’іц:е нага́дувати / а ї́кес отаке́ пидоїма́ти / кому́ ўно тре́ба? / до́бре йа каў ци н'і? / уно́ проїшло́ / та́к’ік би рас кл'і́пнуў / кл'іп / і нима́ / то ци варту́йі йіго́ мусо́лити*? / *бигме́ / ни варту́йі*.

ШО ВБ’ЄШ, ТО (ТТО) В’Ї́ДЕШ (КІ́ЛЬКО (КИ́ЛЬКО) УБ’Є́Ш, ТИ́ЛЬКО В’Ї́ДЕШ) – про лінивого, якого повсякчас треба спонукати до праці: *Пусти́ї хло́пец / ра́с ни хо́ч’і се ўч’е́ти / йа ўже і так / і с'ак / н'іц ни помога́йі / сус'і́цк’і сам’і́ се ўч’е́йут / де́ там хтос до ч’о́гос ди́виц:е? / а ту́тки / шо ўбйе́ш / т:о ўйі́деш / уч’е́йімосе ра́зом / а вин ш’і потрафйе́йі каза́ти / Йа вам ви́ўч’іў / тепе́р да́йте м’ін'і́ ч’е́стиї спо́к’ії / йо / так ка́же / шо вин м’ін'і́ ви́ўч’іў.*

ШО́ ВДІ́ЇШ (НІЧЬО́ НИ ВДІ́ЇШ) – треба примиритися, бо нічого не можна змінити: *Уна́ ґазди́н'а / роби́тна / н'іц ни скупа́ / а́ле шо́ ўд'і́йіш / ік ч’олов’і́к наўч’е́ў пити́? / і то ни ї́де до до́брого; Шо ўд'і́йіш / ік хло́пец*

пус'т'ікова́тиї / розволоч'е́ўсе / ни слу́хайі н'і ба́бу / н'і д'і́да / ка́же / шо ме слу́хати / ік та́то з ма́моў ве́рнуц:е іс с'в'іті́ў; *Шо / Йіле́нко / ўд'і́йіш? / н'іц н'іч'о́ / н'іч'о́ / ви́т:и доўта́м ни посу́неш / то би го́ден уд'і́йіти / але́ ў ко́гос на ц:е ма́йі бу́ти хот'і́н'і*.

ШО́ ВЖЕ Є, ТО (ТТО) Є (ТТО НАЙ БУ́ДЕ) – вислів викор. у ситуації, коли мовець хоче підкреслити: змінювати нічого не варто; хай усе залишається без змін: *Шо́ ўже йе / то йе / наї бу́де так / ік скла́лосе / мо́же / ўно і на л'і́пше?*; *Гаї / лиш'е́ї тото́ / шо́ ўже йе / т:о йе / доро́биц:е пото́му / то ни гори́т; Шо ўже йе / т:о йе / куда́ ми д'і́немосе / мус се змири́ти*; *Шо ма́йі бу́ти / то́го ни мину́ти / шо́ ўже йе / т:о наї бу́де*.

ШО́ ВЖЕ ФА́ЙНИЙ (ДО́БРИЙ, РОЗУ́МНИЙ ТА ІН.), **ТО (ТТО)**… – формула викор. тоді, коли мовець хоче показати високий ступінь вияву чогось і своє ставлення до нього: *Ої / шо́ ўже фа́їна Ї́ва́нова дон'ка́ / то фа́їна / нима́ шо каза́ти; Шо́ ўже рузу́мниї / т:о рузу́мниї / тако́го пошука́ти / а до то́го ш'і ї роби́тниї / прийіха́йі з м'і́ста / і гет ус'о стари́м помога́йі / ни та́к'ік тої / шо ни знаў / йеґ гребл'і́ назива́йуц:е / цес ус'о́ зна́йі; Шо 'же говирна́ молоди́ц'а / то говирна́ / мо́же / гаш заду́же / Та ч'о / ў не́йі фа́їна бе́с'іда / ни наўт'е́млива*.

ШО́ (І ШО́) ВИ БЕ́СТЕ НА ЦЦЕ СКАЗА́ЛИ? (ТИ БЕС НА ЦЦЕ СКАЗА́В; СКАЗА́ЛА?) – вислів викор. у ситуації, коли мовець хоче почути думку кого-небудь стосовно сказаного, щоб знайти підтвердження власним міркуванням, пересвідчитися у правильності своїх дій, загалом почути, як слухач оцінює висловлене: *Шо́ ви бе́сте на ц:е сказа́ли? / А шо йа скаў? / т:о саме́ / шо ї ви / Но́ц'ко / ли́ш так / а ни и́нак / ви ўс'о ду́же до́бре ка́жете / і йа бих так зробі́ў; Шо́ ви бе́сте на ц:е сказа́ли? / йе ро́зум у хлопч'і́ш'а / ік круго́м ку́па д'іўч'е́т / а вин бере́ тоту́ / котра́ ма́йі дво́йі д'іті́ї? / ма́йі хло́пец ро́зум? / Та д'і́ти ни мут м'іш'е́ти / ік цис'а́ йіму́ ўдайе́ц:е / то наї бу́де / наї бере́ / йе дво́йі / а бу́де пото́му ш':е он:о́ ци дво́йі / то шо́ ту́тки тако́го? / Бох дайе́ д'і́ти / то даст і на д'і́ти / йа бих ни пере́ч'іла / а т:а молоди́ц'а ни ви́н:а / шо таке́ у жит'у́ попаци́ла / ї лиши́ласе беш ч'олов'і́ка; Ану́ диви́се / Га́н'у / шо́ бес на ц:е сказа́ла? / ад'і́ йек ки́тка дба́йі за мали́х / йек уна́ бойі́ц:е / шоби́ йім хтос ни пошко́диў / бере́ ў зу́би / ї перено́си кот'е́т у над'і́йне м'і́сце / ўна ўч'у́ла / шо пес зага́ўкаў / а пото́му / ви́диш / перене́сла / і ко́жде ли́же / мої / йе́к уна́ фа́їно оп'і́с'т'уйіц:е ни́ми / та́к'ік л'удина́ / Айе́ґже / то ї се́ред л'уді́ї ус'е́к'і йе / а ту́тки ви до́бре заўва́жили / так дба́йі / ік ма́ма за свойу́ дити́ну / ш'і смих тако́го ни ви́д'іла / ад'і́ ад'і́ / а тепе́рки зач'е́ла гудува́ти / мої мої мої*.

ШÓ ВИД МÉНЕ (ВИД НÉГО (НÉЇ) ТА ІН.)… – що я (він, вона та ін.) повинен (повинна) зробити: *Катерú / абéсте знáли / шó вид мéне / ус'ó бýде зрóблено / абéсте ни журúлисе / шо грóш'і пропáдут / йа заўдáток вид:áм / іґ дош'óк ни бýде / Йўýц'ку / та дé йа бих журúласе / колú бýдут / то ни квáпно / лиж би бýло / ч'ó йа мáйу журúтисе / ік ви ґаздá / а колú ўже бýде / то такé*; *Ни переживáї / шó вид нас / ус'ó бýде; Каж'íт / Пе / шó вид мéне / йа ўс'о помóжу / ни ўстидáйтесе*.

ШО ВИ (ТИ, УНÁ ТА ІН.**) РОЗУМІ́ЇТЕ (РОЗУМІ́ЇШ, РОЗУМІ́Ї) –** ужив. як вигук. спол. при запереченні: *Бабó / шо ви розум'і́йіте ў цéму? / А тикú шош розум'і́йу / бо вúжу / шо йіс змилúў і ни так зач'éў складáти / йа нáв'іт' мóжу показáти де / а йік хоч' / то сам шукáї блут / вин ікрáс дúвиц:е на тéбе.*

ШÓ В СЬВЬÓНТИК, ТТÓ В ПЙÓНТИК – про відсутність розподілу одягу на святковий і буденний: *Мар'і́ч'ко / т:о / шо се ўберáйі ў нед'і́л'у / то ў нед'і́л'у / ци у ї́кес с'в'éто / тотó окрóме / а ў так'і́ дни шош прос'т'і́ш:е / абéс ни дýмала / шо ік прос'т'і́ш:е йіс убрáна / то ни меш фáїно ў тóму вигл'ідáти / лиж дивúсе / шобú ўно ч'істéн'ке бýло / вúфрасуване / шобú по тóб'і ўно / оц:é голоўнé / і тогдú / хто ни подúвиц:е / скáже ци соб'і́ подýмайі / моï / йéк цис'á д'і́ўч'інка фáїно се ўбрáла / а йіґ бес се вúўберала у с'в'ітóшне ўбран'é / то дрýг'і би се дивувáли / соб'і́ би дýмали / моï / а ц':а д'і́ўч'іна ч'ó так се вúштрамувала ў бýдну днúну? / кудá ўна / верé / ї́де? / тажé сегóн:е прóста днúна / а ўна / вúтко / гадáйі / шо нед'і́л'а / отáк мут дýмати / тогó дивúсе за цим / у тéбе богáто шмáт'а / ти розберú йігó / подýмаї / у ї́ку кýпу шо клáсти / а потóму фáїно складéш у шáфу / тотó / шо до нош'і́н'а / окрóме / а т:о / шо про с'в'éто / на дрýгу полúцу / тогдú ни бýде / шó ў с'в'óнтик / т:о ў пйóнтик / у ўсéму бýде ікúйс р'ет / наї бýде?; Гентáм дýже ўбран'é ш'інувáли / ад'і́ оц:ý рукавúўку бáба ш:úла бýла мóйі мáм'і до в'і́н'ч'ін'а / то сам'і́ розум'і́йіте / йéк то даўнó бýло / а тепéрки у велúке с'в'éто йа ї́йі уберáйу / нáв'іт' ни ў нед'і́л'у / каў / а ў велúке с'в'éто / а дон'кá ўже зач'éла придиўйéтисе до нéйі / алé йа зрáзу сказáла / л'ýбоч'ко л'ýба / ш'і заскóро / пóки шо ўна мойá / ш'і ни прийшóў ч'ес / отáк / ну то іґ би ни ш'інувáлосе цисý рукавúўку / то ўна добýла би дотепéр? / пéўно / шо н'і / каў / гентáм убран'é ш'інувáли / і т:о / шо ў скрúни бýло / і т:о / шо на кóждиї ден' / а йік хтос ни дотрúмуваўсе цéго / то зрáзу бýло вúтко / шо то л'удинá ни з ґáздиў / бо ў ґаздú / ў ґаздиўскóйі дитúни ни бýло такóго / шобú однáко се ўберáти / шо ў с'в'óнтик / т:о і ў пйóнтик / о: / йа розум'і́йу / шо тепéрки по úнчому на ц:е се дúўйут / алé шó йа скаў? / м'ін'і́ такé ни смакýйі / і йа ни гóн:а би / ік се зберáйу ў нед'і́л'у*

до це́р'кви / убра́тисе ота́к / йек йа йе за́рас / ни го́н:а / і наї бу́де / шо хо́ч'і / тогди́ ў ме́не нима́ ра́дости на души́ / ни витч'ува́йу / шо то нед'і́л'а / того́ с'в'іто́шне ўбран'е́ ни ли́ш того́ се ни ўбера́йі ў бу́ґден' / шо бойі́с:е / шобе́с йійо́ ни замасти́ла / ну ї ц:е йе / тики́ йе / але́ ш'і ї того́ / шобе́с ч'у́ла с'в'е́то / ма́ла йійо́ ўсереди́н'і / ота́к йа цисе́ розум'і́йу / ту́тки і он:о́ / ї дру́ге.

ШО В ТВЕРЕ́ЗОГО НА УМІ́ (В ГОЛОВІ́), ТО В П'Є́НОГО НА ЇЗИЦІ́ – п'яний не здатний контролювати себе: *М'і́с'о тепе́рки видн'е́куйіц:е / ка́же / шо ни памн'іта́йі / шо сказа́ў по пйа́н'ц'і / дурне́ л'а́паў / мо́же / ї ни ўс'о памн'іта́йі / а́ле то ўже спрахтико́вано / шо ў твере́зого на ум'і́ / то ў пйе́ного ни йізиц'і́ / таґ бу́ло / і так йе / И:ї / наї ни кру́ти / вин ус'о́ до́бре памн'іта́йі / бо то ў не́го ў голов'і́ се ўстанови́ло / а по́рц'ійа / шо / уна́ лиш помогла́ розйіза́ти йіму́ йізи́к.*

ШОДЕ́НЬ – *присл*., щодня: *З'ет' ро́би у шпитали́ / шоде́н' му́си ви́йти на робо́ту / то нима́ так / шо сего́н:е іду́ / а за́ўтра н'і / сла́б'і́ ни мут ч'іка́ти / вин вид годи́ни до годи́ни / і бога́то йе / шо ш'і ї по́за цим / при́йде тха́т'і / і туда́ зноў тел'іфону́йі / се пита́йі / йек ма́йуц:е слаб'і́ / іка́ ў них гор'е́ч'ка / ци хтос на шош ни кво́лиўсе? / ота́к ура́с / а йік цисе́ ус'о́ ви́знайі / таї тогди́ ўже іде кри́шку припоч'е́ти / ци зач'іна́йі шош роби́ти / ад'і́ / коро́в'і ўко́си / води́ ви́т'ігне / дроў урубайі / шош отаке́.*

ШО ДИХНЕ́, ТО БРЕХНЕ́ – про того, хто постійно обманює: *То мо́же бу́ти / шо дес і пра́ўду ска́же / бо і бр'і́хн'і ма́йут ш'ч'о́гос се роби́ти / ус'о́ ни го́ден ви́гадати / а́ле іґ би ти ви́ш:ий зна́ти / коли́ то йе? / це́го н'іхто́ тоб'і́ ни ска́же / бо ўна шо дихне́ / то брехне́ / ўже смих зач'е́ла гада́ти / шо то ни сла́б'іс'т' / таке́ / вере́ / мо́же бу́ти?*; *Йе так'і́ л'у́де / йіму́ хот' шо / а́ле збре́ше / це на́в'іт' у на́шиї фам'і́л'ійі йе / а́ле ти ни пиши́ / за ко́го йа каў / прим'і́ром / йа се пита́йу / ти ма́йіш ку́шку? / мих би пози́ч'іти? / Ма́йу / ужє́ несу́ / таї пишо́ў соб'і́ / сказа́ў / але́ де́ вин принесе́? / і ни гада́йі / пото́му / у їки́йс ч'ес / ік йа нага́дуйу за ц:е / то вин ка́же / шо ни мих таке́ говори́ти / це йа ўс'о ви́гадала / ота́к ко́ждого ра́зу / шо дихне́ / то брехне́ / н'і / шо́би пра́ўду сказа́ти / так і так / йа забу́ў / ци переду́маў да́ти / бо само́му тре: бу́ло / іко́с так / а вин ди́виц:е / і ка́же / шо йа на не́го звод'у / і шо йа ўра́с ма́йу шош про́тиў не́го / так зда́ўна повел:о́се.*

ШОДНИ́НИ – те саме, що ШОДЕ́НЬ: *Ба́ба прина́дила бу́ла мижибри́цких / то ўни ура́с лиш'е́ли оту́теч'ки свойі́ клу́нки / а тепе́рки тро́хи видна́дилисе / шодни́ни ни прихо́д'ут з бутора́ми / а то йеґ бу́ло? / прихо́д'ут / лиш'е́йут оту́тки свойе́ добро́ / таї іду́т / куда́ йім тре: / де́коли ї на ц'іли́ї ден' / ну а ч'уж'і́ клу́нки тре: сокоти́ти / то ни раз бу́ло так / шо ік ра́но пишли́ кудас / то гаш две́ч'іру прихо́д'і тото́ забра́ти / а*

бу́ло / шо ровери́ лиш’е́йут / і м’ін'і́ цисе́ се ни ўда́ло / йа розум’і́йу / шо дес рас / два / три / ц:е мо́же бу́ти / але́ ни так / йек уни́ соб’і́ ўз'е́ли / таже́ ік позво́лено тото́ лиш’е́ти / то гл'а́ба вит ха́ти куда́с пити́ / ти ўже ік сокот'і́н:ик ч’ужо́го ко́ло сво́йі ха́ти.

ШО ДО ЧЬО́ГО (ВГАДА́ТИ, ВПОВІ́СТИ, ЗНА́ТИ, ЗРОЗУМІ́ТИ, ПОТЄ́МИТИ, РОСКАЗА́ТИ, СКАЗА́ТИ ТА ІН.**)** – що насправді відбувається, який стан речей: *Йіла́ / та́меч’ки ни го́ден зна́ти / шо до ч’о́го / ўни ни ўпов’іда́йут; Кажи́ / шо до ч’о́го / наї йа ни ўга́дуйу / бо шо вид нас / ус'о́ помо́жемо*; *А ви́тки йа мо́жу зна́ти / шо до ч’о́го / ік йа туда́ ни ўхо́ж’а / пита́їтесе тих / шо та́мки дну́йут і ноч’у́йут.*

ШО́ ДУРНИ́Й РО́БИ? – ЛІС БІ́ЛИ (ПИШО́В ЛІС (СМЕ́РЕЧІ) БІЛИ́ТИ) – про невмотивованість кимось якоїсь роботи: *Шо́ дурни́ї ро́би? / л'іс б’і́ли / наїшо́ў соб’і́ зан'а́т'і / ота́к і йа / робо́ти ку́па / а йа нат пусти́м пус'т'і́с'ким го́лу шу́шу? / і скажи́ / ма́йі ба́ба ро́зум*? / *сама́ соб’і́ скаў / ни ма́йі / вин на́в’іт' і ни ду́маў у циї голов’і́ ноч’ува́ти* / *на́в’іт' га́тки тако́йі ни маў.*

ШО ЗА НИ́ХТЕМ ЧЬО́РНЕ – зовсім, абсолютно нічого: *Ми за н'у н'іко́ли н'іч’о́ пога́ного ни сказа́ли / шо за ни́хтем ч’о́рне / це йа при с'в’і́тках каў / н'іко́ли н'іч’о́; Оти́ц'ко зла ни зроби́ла Мар'і́ц'і / шо за ни́хтем ч’о́рне / того́ со́в’іс'т' у ме́не ч’е́ста / ну а ўна наї поду́майі / ци го́н:а так са́мо за се́бе сказа́ти / м’ін'і́ наї н'іч’о́ ни ка́же / а сама́ соб’і́ / мо́же / тогди́ на н'у зі́їде іке́с просв’і́тлен'і.*

ШО З ГРУ́ПШОГО (БИ́РШОГО) ЗИБРА́ТИ (ЗГРОМА́ДИТИ, ПИТПРЄ́ТАТИ ТА ІН.) – зібрати (прибрати та ін.) основне: *Згрома́д'мо шо з гру́пшого / бо ско́ро дош’; Тре́ба питпр'е́тати / ход' би т:о / шо з би́ршого / а за́ўтра допитпр'е́туйіш / а́би ни бу́ло тако́йі кири́н':і / йік при́їде свекру́ха / А ўна шо / ни ме розум’і́ти / шо ту́тки бу́ли ремо́нти*? / *Ме / але́ за́рас таки́ї рознард'ійа́ш / шо на́в’іт' с'і́сти нима́ де / того́ йа каў / хот' ле́да / з гру́пшого ўз'е́ти.*

ШО́ ЙА СКАЗА́В? (ШО́ ТОБІ́ БУ́ЛО СКА́ЗАНО?) – вираз викор. у ситуаціях, коли мовець виявляє нетерпіння, гнів через те, що хтось не виконав його розпорядження, не реалізував його вказівки; може звучати як погроза комусь: *Шо́ тоб’і́ бу́ло ска́зано? / ге? / дру́гиї рас йа ни поўто́р΄уйу / ти наперéт зна́йіш / шо бу́де / ік ни послу́хати / ік ле́хко пова́жити / того́ шуру́ї / до́ки ни пи́зно / і то бес фу́ку.*

ШО́ ЙА ТОБІ́ (ВАМ) ПОМО́ЖУ (ПОРА́ДЮ, ПОРА́ЖУ)? – іноді неможливо допомогти, порадити щось кому-небудь: *Шо́ йа тоб’і́ тепе́рки помо́жу? / тре: бу́ло ра́н'че ду́мати / йа каза́ла тоб’і́ / шо так бу́де; Ни*

слу́хаў / ігра́ў сво́йім во́зом / а йік прийшло́се ту́го / пора́т'те / шо роби́ти? / а шо́ йа тоб'і́ помо́жу і їку дам ра́ду / ік ус'о́ ўже се зроби́ло / і н'іч'о́ заверну́ти ни го́ден / іку́?; Шо́ йа тоб'і́ / Іва́нку / помо́жу і ч'ем зара́д'у? / н'і йа / і н'іхто́ дру́гиї / ус'о́ му́сиш сам перейти́ ї пережи́ти / бо то твойе́ жит'е́ / а ми збо́ку / лиш ле́д'а мо́жемо шош питказа́ти / ч'олов'і́к і жи́нка ус'о́ ма́йут сам'і́ / мижи́ собо́ў / розйе́зувати / того́ ш':е рас з неў поговори́.

ШО́ КАЗА́ТИ – викор. як предтекстове висл., коли мовець акцентує на чомусь, оцінює щось, висловлює свої думки з приводу чогось: *Шо́ каза́ти? / нима́ шо каза́ти / ного́ с'к'іпа́йі / йа росхо́жуйу ййі́ / але́ набога́то ле́кше ни стайе́; Шо каза́ти / ч'олов'і́к дожи́ў до фа́їних роки́ў / таї наї і да́л'і бу́де при здоро́ўйі / у ру́с'і / таї с цим ми ййго́ здоро́вимо; Шо́ каза́ти / ми це́го хот'і́ли / ма́йімо студе́нтиў / таї це́му ра́д'і / лиж би Бох поми́х йім фа́їно поч'е́ти нау́ку ї у с'в'ії ч'ес ййі́ с'к'ін'ч'е́ти / таї наї бу́дут уни́ здоро́в'і; Шо́ каза́ти / іґ би стар'і́ ме́нче бу́ли м'іш'е́лисе / то ўни би жи́ли / а ўни забога́то су́нули с'в'ії нис / ну а тепе́рки / ік вин уз'е́ў цису́ / то ўни ц'і́хо сид'у́т / таї молод'і́ ікóс труч'е́йут жит':е́ / у це́йі нев'і́стки нату́ра тако́ш ни йе ла́гидна / ўна о́стра / але́ до́бре / шо ййі бо́рзо тото́ перехо́ди / а Ва́с'ко цисе́ уздр'і́ў / таї попуска́йі / ік уна́ рот утвор'е́йі / таї того́ сва́рка ни розгора́йіц:е / Ну таї до́бре / хтос му́си бу́ти розумн'і́ш:иї і роби́ти крок наза́т / бо ў жит'у́ ус'е́ке йе / таї до́бре / шо вин так ро́би / і наї йім Бох помога́йі.*

ШО́КАТИ – часто говорити "шо": *Ни шо́каї / бо м'ін'і́ цисе́ шко́ди / шо та шо / ґу́рскиї тебе́ зна́йі / колі́ ти наўч'е́йіс:е фа́їно говори́ти / а ни за ко́жде дру́ге тре́те сло́во / лиш шо та шо.*

ШО КОМУ́, А КУ́РЦІ ПРО́СО – про постійність якогось бажання у когось (незалежно від обставин, ситуацій): *Ми се ра́димо / йеґ бу́де л'і́пше / де бу́де ле́кше дити́ну утри́мувати / шоби́ ви́ўч'іласе / а цес / за свойе́ / голоўне́ / надурн'е́к ви́пити / шо кому́ / а ку́рц'і про́со / та ти хот' про л'у́цке о́ко ви́слухаї дру́гих / бо то твойа́ дити́на.*

ШО́ КОМУ́ НАПИ́САНО – у кожного своя доля: *Ан:и́ч'ко / то шо́ кому́ напи́сано / вит то́го ни ўтеч'е́ш / ко́ждиї ма́йі тото́ прожи́ти / і ти ни го́ден за ко́гос витпаци́ти / вин му́си сам*; *Шо кому́ напи́сано / т:о і бу́де / ти ни переіна́кшиш ййго́ доро́гу / вин до кин'ц'а́ ма́йі неў проїти́; То ко́жда л'удина́ ма́йі с'в'ії при́пис / і шо ййі напи́сано / т:о ўна ма́йі перебу́ти.*

ШО́ ЛИШ (ЛИШЕ́НЬ) НЕ ГОВОРИ́ЛИ (НИ КАЗА́ЛИ ТА ІН.**) –** ужив. при вказівці на велику кількість різних за обсягом і характером повідомлень, що стали відомими мовцеві і які стосуються когось, чогось: *Шо́ лиж за н'у ни говори́ли / і с'ака́ / ї така́ / і ни ґазди́н'а / плеска́ли / бо*

йизи́к к’іс'т'о́к ни ма́йі / *а ви́йівилосе гет ни т:о*; *Шо лиш йиму́ ни говори́ли / йек ни проси́ли / кин' кури́ти / бо ви́диш / шо ўно тоб’і́ шко́ди / і стра́ш’:іли / ус'е́к’і при́м’іри змижи́ л'уди́й покáзували / а то н'іч’о́ / ну таї докури́ўсе / сам’і́ ви́дите*.

ШО́ ЛИШ (ЛИШЕ́НЬ) НИ РОБИ́В (НИ РОБИ́ЛА ТА ІН.; **КУДА́ ЛИШ (ЛИШЕ́НЬ) НИ ХОДИ́В (НИ ХОДИЛА** ТА ІН.**)** **–** ужив. при вказівці на велику кількість різних дій та (чи) їх обставин; яких тільки заходів не було вжито: *Шо́ лиш ни роби́ли / по ї́ких дохто́р'ах ни ходи́ли / н'іч’о́ ни помога́ло / до́ки ни зач’е́ли дава́ти на Служби́ / гаш отогди́ дити́н'і поле́хч’іло / гаш отогди́*; *Йо:ї / шо́ ўни лиш ни роби́ли / куда́ ни йі́хали / а то н'іч’о́ ни помога́ло / дити́н'і с ко́ждим днем става́ло ўсе ги́рше і ги́рше / і шо́ бе́сте сказа́ли? / наїшо́ўсе ў Ч’ірниў́ц'а́х таки́й до́хтор' / іки́й се подиви́ў / лиш се подиви́ў / і зра́зу сказа́ў / напере́т / йек тре: л'іч’е́ти / ви́т'іх дити́ну с то́го с'в’і́ту / іїби́ ни вин / то ни зна́йу / ч’ем би т:о ўс'о се с'к’ін'ч’е́ло / н'і́би зна́йу / але́ на́в’іт' ни хо́ч’у за таке́ ду́мати / ота́к / лиш се подиви́ў / і ўс'о сказа́ў*.

ШО́ МА́Ю (МІНІ́, МИНІ́) РОБИ́ТИ Й ШО́ МА́Ю (МІНІ́) ДІЯ́ТИ – вислів викор. у ситуаціях, коли мовець міркує, здійснюючи певний вибір, чи коли потребує (просить) поради в інших: *Шо́ ма́йу роби́ти / ї шо́ ма́йу д'ійа́ти? / ци зач’іна́ти за́ўтра б’іли́ти? / ци пидгр'іба́ти барабу́л'і / а ўже пото́му з б’іл'і́нкоў дава́ти ра́ду? / ге? / хто́ би м’ін'і́ сказа́ў / йек л'і́пше?*; *Ста́ла смих / ік ни зна́йу / хто / ду́майу / і ни го́н:а наду́мати / шо́ мин'і́ роби́ти / і шо́ мин'і́ д'ійа́ти / аби́ то ви́йшло на до́бре? / хто мин'і́ цисе́ го́ден пора́дити?; Аг’і́мої / пишла́ бих дгo´р'і / але́ тогди́ прип’із'н'усе с ку́тан'ім / а йік поб’і́ч’і до ма́ми / бо ї ц:е тре́ба / тогди́ ни о́зму гу́с'л'інки / бо ўна ш’і ни ї́ми́ласе / і йе́к це́му ўсе́му да́ти р'ет? / шо́ бес м’ін'і́ / Іва́нку / пора́диў*? / *шо м’ін'і́ роби́ти*?

ШОМО́ЧІ – *присл*., щосили: *М’іха́ / бра́ч’:іку / т'ігни́ шомо́ч’і / муцу́йсе / а йа ви́ц:и / бо за́рас ц':а фи́ра ўпа́де ў бе́рех / і йе́к ми то́то́ пото́му ви́т'ігнемо? / йо:ї / ану́ / бра́ч’:іку / нату́жмосе / ч’у́йу / шо ш’і ле́да / і ўна напра́виц:е*.

ШОНАЙБИ́РШЕ – *присл*., якнайбільше: *Говори́ў / ки́л'ко мих / по́длук дру́гих / шонаїби́рше стера́ўсе / а шо́ зроби́ў? / ма́їже н'іч’о́ / а тот'і́ / шо тих'і́ше сид'і́ли / ни бу́ли таки́ми галасуна́ми / тики́ хот' шош / а́ле кину́ли па́л'цем дл'а л'уди́й / ну таї кого́ л'у́де мут вибера́ти? / ни це́го / а кого́с іс тих / шо хот' кри́шку до́брого зробили дл'а грома́ди / ци шо́ ви ска́жете? / Скаў / шо зноў ви́берут то́го / хто ўб’іц'е́йі золот'і́ го́ри / уб’іц'е́йі то́то́ / шо л'у́де хо́ч’ут ч’у́ти / і на ц:е нима́ ра́ди*.

ШОНАЙБИ́РШИЙ – якнайбільший: *Ви́браў шонаїби́рше те́л'і / Е́їде / та то ни те́л'і / це до́бриї бурч' / та ік пи́де па́сти / то йіго́ уде́рж'іти т'е́шко бу́де / ік наду́майі куда́с пити́ / то за волови́т йіго́ ни ўтри́майіш / це вин ме ра́зом з волово́дом тебе́ т'ігну́ти.*

ШОНАЙБО́РШЕ – якнайшвидше: *Оц:у́ робо́ту шонаїбо́рше тре́ба би зроби́ти / бо сама́ ви́диш / ден' пол'іни́усе / ни пишо́ў зибра́ти огир'ки́ / а ўни ви́росли / і ста́ли так'і́ / йік порос'е́та.*

ШОНАЙФАЙНІ́ШШЕ – *присл.*, якнайкраще: *Говори́ла до не́го шонаїфайн'і́ш:е / ду́ла / йік на бу́бу / ўстава́ла до́с'в'ітками / шо́би йіда́ бу́ла гото́ва на се́му ци о́сму годи́ну / і шо́ с то́го ви́йшло? / ци пош'інува́ў вин жи́нку? / А шо вин мих зроби́ти? / та́же ни вин сла́б'іс'т' у ха́ту прив'і́ў / ўна сама́ прийшла́ / ни пита́ласе ў ко́гос позвол'і́н'а / прийшла́ / і роби́ла тото́ / шо ўм'і́йі роби́ти / а шо вин мих би́рше? / вин ус'о́ роби́ў / ік се нале́жи.*

ШОНАЙФАЙНІ́ШШИЙ – якнайкращий: *Ко́жда / тики́ на́в'іт' шонаїфайн'і́ш':а д'і́ўка / у пи́тскоки пишла́ би за не́го / а ц':а ни хо́ч'і / Бо / ви́тко / кого́с и́нчого ма́йі на прим'і́т'і / то́го / шо їйі мил'і́ш:иї; Мали́ї / мали́ї / шо́ ўно рузум'і́йі? / а ни б'і́їсе / йе́блуко ви́браў шонаїфайн'і́ш:е / їке лише́н' мож бу́ло / а ви ка́ете.*

ШОНЕДІ́ЛІ – щонеділі: *Шонед'і́л'і ўни хо́д'ут до це́р'кви / бо Митри́ха ду́же побо́жна / то ўже ї Ми́тро з неў іде́ / хот' / мо́же / і ни ўрас го́ден / То н'іч'о́ / ўна до зло́го ни наверта́йі / ўна до́бре ро́би / і т:о / шо вин про́їдец:е / тако́ш низле́ / а Слу́жба / ік у н'у се ўслуха́ти / додайе́ здоро́ўйа / йа по со́б'і ц:е зна́йу / с це́р'кви ура́с верта́йусе здоров'і́ш':а.*

ШО-НИБУ́ТЬ – що-небудь: *Йе шош йі́сти? / шонибу́т' да́йте / ік йе / наї ки́ну ў рот / бо нима́ коли́ / А ч'о́ ти ў таки́х сп'іха́х / куда́ се ква́пиш? / таже́ н'іч'о́ йіс сно́ч'і ни каза́ў; Мої / та ни дуї гу́ки / наї се ни ро́бйут уни́ / ік постоли́ / скажи́ хот' шонибу́т' / ік йа се пита́йу.*

ШО́ НІ? – хіба не так?: *Де́ хтос ме ду́мати за дру́гого / ік вин сам ле́дви зво́ди к'ін'ц'і́ с к'ін'ц'а́ми? / вин пе́р'іш за се́бе ме дба́ти / шо́ н'і? / за се́бе; Хо́димо одна́ по́за о́дну / ік ни за́гнан'і ви́ўц'і / а то маў би бу́ти хтос оди́н / хто би ус'о́ тото́ с'к'ірува́ў / росказа́ў / хто шо ро́би / де́ ро́би / а то н'і сапи́ї / н'і рускал'і́ў / і гребл'і́ би се зда́ли / та ўс'і би ки́нулисе / ї нач'е́с тото́ зроби́ли / каў тоб'і́ / нач'е́с / шо́ н'і? / бо та́мки нима́ ко́ло ч'о́го х'іта́тисе / Йа ни зна́йу / йа здо́му ўз'е́ла і са́пу / ї гребл'і́ / а дру́г'і ни зна́йу / ч'о с сво́йім ни прийшли́ / Ну та бо каза́ли / шо ўс'о йе / шо н'іч'о́ ни тре: бра́ти / отого́; Так викру́т'уйі ро́том / шо йа би пи́сок тот переверну́ла / аг'і́мої / та говори́ соб'і́ так с ти́ми / хто тебе́ ни зна́йі / говори́ / ік корти́т / а з на́ми говори́ по на́шому / шо́ н'і? / ни викру́т'уї так ха́ўку / ік ни зна́йу / хто*

/ іґ бес ни ту́тки ви́росла / йа пра́ўду каў / шо́ н'і? / ч'е́сту пра́ўду / А м'ін'і́ тото́ ни шко́ди / наї ко́ждиї гово́ри / йек соб'і́ хо́ч'і / аби́ лиш розу́мне / розва́жливе шош каза́ў / йа ни зна́йу / ч'о́ ви так гор'іч'іте́се? / ў не́йі норма́л'на бе́с'іда / ни наїгі́рш'а / а т:о / шо дес побри́н'куйут ни на́ш'і слова́ / то це ни йе вели́киї гр'іх / уна́ слу́хайі ра́д'ійо / ди́виц:е ў телев'і́зор / таї де́ш:о ў голов'і́ застано́ўл'уйіц:е / а вас цисе́ зач'іна́йі раж'е́ти / але́ ўспоко́їтесе / бо так му́си бу́ти / ви сам'і́ ви́дите / шо да́ўне витхо́ди / і та́к'ік ми з ва́ми гово́римо / ўже р'і́тко таку́ бе́с'іду ўч'у́йіш; Шо́ н'і? / йа шош ни т:о сказа́ў? / Мо́же / ї ни т:о / бо Феди́ха ад'і́ йек поч'ел:ен'і́ла / ста́ла така́ ч'ел:е́на / іґ гран' / Та йа пожертува́ў / ўна шо / же́ртиў ни розум'і́йі? / и:ї / л'і́пше з ци́ми баба́ми ро́зум ни наклада́ти / ік уни́ же́ртиў ни розум'і́йут / а зра́зу зач'іна́йут.

ШО́ ОДНО́ (ОННО́), ШО́ (А ШО́) ДРУ́ГЕ – про чиюсь схожість (насамперед рисами характеру, спільністю інтересів та ін.): *Шо́ одно́ / а шо́ дру́ге / однаков'і́с'к'і / це ї назива́йіц:е / приспа́ў мало́го / йа гада́йу / шо ўни даўно́ спйут / а вин з дити́ноў ро́зум наклада́йі / цес даўно́ маў би спа́ти / а тепе́р шо роби́ти? / па́рубок роскорн'е́ўсе / таї ни ўсне́ / То н'іч'о́ / вин уже́ вели́ч'киї / то ни цицкова́ дити́на / ї́киї ш'і ро́ку нима́ / а таке́ бува́йі / л'і́пше ўноч'е́ ме спа́ти.*

ШО́ПА, -и – *рідко*., накриття на опорах для захисту від чого-небудь: дощу, снігу тощо; повітка: *Тепе́реч'ки р'і́тко ка́жут / шо́па / а́ле йа зна́йу / шо́ ц:е / така́ покри́ўл'а на слу́пах / там мош дрива́ держ'е́ти / шоби́ ни мо́кли / у М'і́с'а дош'ки́ та́мки скла́ден'і.*

ШО ПОЗВО́ЛЕНО КСЬО́НДЗОВИ, ТО НИ МОШ ДІКО́ВИ – кожен має свої права й обов'язки: *До ко́го хот'і́ў йіс себе́ риўна́ти? / вин с'к'ін'ч'е́ў вели́к'і школи́ / а ти ма́йіш с'ім кл'а́сиї / і хо́ч'іш іти́ ўпо́рав'ін' з ним / а то / л'у́пч'іку / таке́ / шо позво́лено кс'о́нд͡зови / то ни мош д'іко́ви / запамн'іта́ї цисе́.*

ШОПОНЕДІ́ВКА – кожного понеділка: *У пйе́тницу ву́їна тики́ гет по́стила / а шопонед'і́ўка вари́ла писни́ї борш' / заква́с'увала йіго́ зеле́ними слиўка́ми / А ў нас і шосереди́ так бу́ло / ц':і два дни стера́лисе пи́сно / то йек хто / де́хто лиш пйе́тницу де́ржи / а понед'і́ўнок і се́реду / на́б'іло / це йек хто соб'і́ пом'іни́ў.*

ШО́ ПРА́ВДА, ТО НИ ГРІХ – вислів викор. як аргумент того, що правду можна говорити в будь-яких ситуаціях, не порушуючи моральних і етикетних приписів: *Мо́же бу́ти / шо кому́с ц:е се ни ўда́ло / а́ле вин сказа́ў пра́ўду / а шо́ пра́ўда / то ни гр'іх / би́рше н'іч'о́ ни каў / То ї до пра́ўди йе*

своїí пріписи / колú її казáти / а колú / змоўч'éти / прáўда такóш дéколи хóч'і спокóйу / ни ўрас / алé йе / шо крáш:е йіїí ни к'івáти.

ШОРÁС – *незм.*, кожного разу: *Про т:о самé вид нéго шорáс úнче ўч'ýйіш / то дé прáўда / ни знáйіш / вин наплетé ўс'éкойі / таї ідé / а ти розмóтуї тотó пиў днúни / ї дошýкуїсе прáўди / Та ў нéго бéс'іда такá жертиўлúва / скáже слóво / а йігó мош двойéко розум'íти / однó т:о / шо ў нéму звéр'ха / а дрýге / т:о / шо схóване / ни договóрене / шо от'íк блúснуло / і йігó нимá / и:ї / то стáршиї пáрубок / вин на такóму зýби з':іў / ї отáк хóч'і твойý натýру вúзнати.*

ШОРИ́К – *незм.*, з кожним роком: *Шорúк дитúна ме бúрш'а / таї лéкше бýде / И:ї / бабó / ви сам'í казáли / шо велúк'і д'íти / то велúк'і клóпоти / а ік цес пáрубок тепéр такúї нéўкритниї / то шо бýде / ік стáне бúршиї?* / *Е: / та то úнче / ў нéго тогдú úнчиї рóзум бýде / ни б'íїсе.*

ШÓ СТАРÉ, А ШÓ МАЛÉ – ОДНÓ (ОННÓ) Й ТО (ТТО) САМÉ (ОДНÁКІ; ОДНАКОВÍСЬКІ; ОДНÁКИЙ РÓЗУМ МÁЮТ; ОДНÁКІ ЗАРОЗÝМНІ; ОДНÓ В ГОЛОВÍ) – про нерозважливість старшої людини: *Шó старé / а шó / малé / обóйі однáко зарозýмн'і / прóс'у старóго / ўберú ш'éпоч'ку малóму / бо т'éгне вид р'ікú / сúн'іўка пидиїшлá / ни ўбрáў / бо малúї ни хот'íў / шó ц:е знач'éйі / ни хот'íў? / а ти / стариґáне / нашó там? / нашó? / шобú тобóў к'ірувáў такúї пúтпен'ок? / л'ýт'усе / бо дитúна двéч'іру дистáла гор'éч'ку.*

ШÓ ТАМ ДÁЛІ? (А ШÓ ТАМ ДÁЛІ?) – ЗАГУБИ́В САНДÁЛІ – *жарт.*, вислів викор. у відповідних ситуаціях як елемент мовної гри: *Ну та це такúї жерт / це ік хтос дýже се допúтуйі ў кóгос / шо бýло дáл'і / то дрýгиї ік ни хóч'і говорúти / ци тикú ни знáйі / шо сказáти / то вин так жертýйі / д'íдо нам / ік ми бýли мал'í / роскáзуйі ікýс бáїку / а ми се допúтуйімо / шó там дáл'і? / то вин жертувáў / загубúў сандáл'і / бо йімý тре: бýло шош робúти ци кудáс ітú / а йік маў ч'ес / і ми йігó тикú ўпросúли / то мих шош вúгадати / абú бáїка мáла úнчиї кинéц / а ми ўже знáли / шо йік ш':е рас зач'немó се допúтувати / шó там дáл'і / то ўч'ýйімо / загубúў сандáл'і / а ми тогдú зноў / а ч'іїí то бýли сандáл'і? / а д'іт казáў / шо тóго / хто йіх загубúў / таї отакúї бесконéч'ник виходúў / и:ї / йéк то ўс'о бóрзо минáйі / Та минáйі / Настý / кудá ўно д'íнец:е? / то йігó робóта / алé отакé нагадáйіш / таї весел'íш:е стайé / у нас дóма за сандáл'і ни казáли / а йік шош у нéн'і йа се допúтувала / докуч'éла / каў / а шо дáл'і? / а ўна зач'інáла се с'м'íйéти ї казáти / а дáл'і се свúш':і / ци а дáл'і се скáч'і / а д'éд'а / ік цисé ч'уў / то лáким буў і соб'í се зач'іпúти за бéс'іду / казáў / і так дáл'і / і так дáл'і / сидúт бáба ў крим'інáл'і / отáк мойí рóдич'і моглú*

перет'ігну́ти бéс'іду на весéле / пожертувáли / таї́ гаї́ до робóти / бо ўна с кóждого кутикá се дúви / і лиш ч’ікáйі / колú до нéйі се óзмут.

ШÓ ТИ (ВРАС) ВИД МÉНЕ ХÓЧІШ? – що тобі потрібно?; залиш мене у спокої, не турбуй: *Сúжу йа пéрет' хáти / а то ўс'о з вýлиц'і ч’ýти / ї́де ікúї́с ч’олов’ік з дитúноў / унá йігó рас се запитáла / дрýгиї́ / вин шош витпов’ію̆ / а ўна ш’:е / а вин тогдú кáже / áле ўже с прúтиском / Та шó ти ўрас вид мéне хóч’іш? / і дитúна бúрше се ни ўбзивáла; Шó ти вид мéне хóч’іш? / к’іл'ко мóжно тóйі самóйі заводúти*?

ШÓ ТИ МІНÍ (МИНÍ) ТÝТКИ ЗАЧІНÁЇШ (ПОКÁЗУЇШ; ЗАЧІНÁЇШ ПОКÁЗУВАТИ; РОСКÁЗУЇШ ТА ІН.**) –** викор. у тих мовл. актах, що пов’язані з вираж. заперечення, незгоди, докору, погрози; виявл. обурення, роздратування мовця: *Мар'í / шó ти м’ін'í тýтки зноў зач’інáйіш? / ми ўже се договорúли / алé н'і / ти зноў тóйі самóйі / мої́ / та держú ікéс слóво / а ни бут' такóў годиновáтоў; Шо ти м’ін'í тýтки зач’інáйіш? / приї́шóў йіс / і ґýдз͡а шукáйіш? / йа тоб’í зáрас помóжу йігó наї́тú / алé так / шо ни спамн'ітáйіс:е / ни меш моч’í нагадáти / йéк се назúвáйіш / йа мóжу / ік лиш хоч’ / оц:é м’ін'í скажú / ци хоч’?; Шó ти м’ін'í тýтки покáзуйіш? / дóма соб’í покáзуї́ / а нú / приї́шóў йіс у ч’ужý хáту і хóч’іш р'ет робúти?; Івá / йа / бигмé / ни знáйу / ч’ó йіс приї́шóў і шó ти з мéне хóч’іш? / áбо говорú напраўц'í / абó йа ни знáйу / кажú / отáк і отáк / а нú так замóтувати словá / шо йа ни гóден йіх розмотáти / та ти / прéц'ін' / до ґаздú ў хáту приї́шóў / а тú шо? / шó ти м’ін'í тýтки зач’інáйіш?; Парá / шó ви м’ін'í тýтки зач’інáйіте пус'т'í рóскази роскáзувати? / от:ó / шо йісті́ понароскáзували / ус'ó нипрáўда / йа тáмки бýла ї́ ч’ýла / Йілéна за вас отúц'ко погáного н'іч’ó ни сказáла / н'і пиў слóва / ўна нáв’іт' рот ни ўтвор'éла / а ви тýтки такé звел:ú / шо на пиў хáти / нифáїно так робúти*.

ШÓ (ЧЬÓ; А ТО ЧЬÓ) ТИ СЕ ЖÝРИШ (СЕ ГРИЗÉШ; ВИ СЕ ЖÝРИТЕ; СЕ ГРИЗЕТÉ)? – немає жодних причин для хвилювання, переживань: *Шó ти се жýриш? / бýде так / іґ Бог даст / а ти наперéт гризéс:е? / аг’íмої́ / та йа дýмала / шо ти ў мéне розумн'íш’:а; Шó ти се жýриш? / шó соб’í зноў у гóлу йіс убúла? / наї́шлá ч’ем се грúсти / пуст'éч’ім / пустéн:им лаї́дакóм / та наї́ ідé / кудá соб’í хóч’і і с ким хóч’і / женú йігó вит сéбе / дóки ни пúзно / бо вин ни до жит'á / ти ни вúдиш / йек вин валáндайіц:е? / та йа такóго і м’інýту бих ни терп’íла; Парáсоч’ко / л'ýпко / шó ви се гризетé? / та вит такóйі гризóти мош бóрше заслáбнути / ік вит самóйі слáбости / ви сам’í вúдите / шо ус'ó помáло се напраўйéйі / ужé нимá такóйі гор'éч’ки / іґ бýла / ужé бúрше ї́йісти се хóч’і / д'éкувати*

Бо́гу / зач’е́ли йiсте́ помáло ўставáти / прохóжуватисе по хáт'i / то ви ци́м се гризете́? / йо:ї / та то ўстит нар'iкáти на шош / бо ви с такóйi б’iди́ ви́йшли / шо вóрогови ни пож’iдáйiш / з вели́койi б’iди́ / то тепе́рки лиш тре: казáти / Гóсподеч’ку / д'е́куйу тоб’і́ за ўс'о / шо поми́х ви́др'апатисе з наїги́ршого / бо каў вам по прáўд'i / ви тепе́рки дóста нипогáно вигл'iдáйiте / ш’i лиш кри́шку потерп’і́т / i тотá нáпас'т' пи́де вид вас.

ШО́ (СМИХ)…, ТО (ТТО)… – що…, то…: *Шо смих нароби́ласе / т:о нароби́ласе / дóўго цисе́ бу́ду ч’у́ти; Ну але́ шо ми се ўс'м’iйе́ли / то се ўс'м’iйе́ли / мене́ гаш пóпит гру́ди бол'і́ло / даўнó смих так ни с'м’iйе́ласе / ш’е́с'т'i мáйу / шо ни пйе́тниц'а бу́ла / шо ни при́їдец:е тот с'м’iх витпáц'увати; Iк казáў д'iт Iвáн / д'iковáт' вам за об’і́т / шо найі́ўсе дармойі́т / так i йа каў / фáйно д'iковáт' / Насту́н'ко / за гóлупц'i / бо шó смашн'і́ / т:о ўже смашн'і́ /даўнó смих с таки́м смакóм н'iч’ó ни йiў / каў прáўду / даўнó м’iн'і́ хтос так ни догóд'уваў / iк оц:е́ ви догоди́ли; Наї кáже / хто шо хóч’i / але́ шит'е́ таке́ ўже фáйне / шо крáш:ого нимá / шó фáйне / то фáйне / ўно весе́ле / ни заби́те / ч’iсáн:е / кóждиї хре́стик гаш с'м’iйе́ц:е / отаке́ м’iн'і́ се ўдайе́; Брáч’:iку М’iхá / каў вам / тáк’iк йе / йа такóж дес шош гóден низле́ сказáти / але́ тáк’iк оц:е́ ви лише́н' шо сказáли / то бигме́ / ни гóден / каў вам прáўду / так бих ни потрáфиў / бо вáш’i словá золот'і́ / шо вартн'і́ / то ўже вартн'і́ / даї Вам / Бóже / здорóўйi / абе́сте прожи́ли ш’i богáто рóкиў / i шоби́ ш’i ни рас йа вид вас мих отаке́ му́дре ч’у́ти ї рóзуму наберáтисе / Аг’і́ / та ви мене́ / Васи́л'ку / гет заўстидáли / бо хто ў кóго се ўч’е́йi? / та йа iк з вáми поговóр'у / то гаш здоров’і́ш:иї стаўу́ / а ви таке́ сказáли / шо напрáўду / ў ме́не ўсереди́н'i гаш шош те́н'кнуло / i йа / iк малá дити́на / ни знáйу / шó на ц:е сказáти / бо такóйi óц'iнки йа ни заслугóвуйу / це м’iн'і́ се нале́жило вáм сказáти / а ви мене́ ви́передили / таї тогó м’iн'і́ усти́т стáло / але́ фáйно д'iковáт' вам за ц:е.*

ШО ТРА́ФИЛО (ТРА́ФИ) ПИД РУ́КУ (ШО ВИ́ДИШ) – будь-що: *Ори́с'ко / шо трáфило пид ру́ку / тотó меч’е́ / бо м’iн'і́ сту́д'iн' / мóжеш д'е́диў ле́їбик ки́нути / ци к’iптáр'; Шó ви́диш / шо трáфило пид ру́ку / т:о бери́ / ус'óго наклaдáї соб’і́ / абе́с ужé iк при́їдеш тхáт'i / ни зáходиласе з вáтроў / бо то ї так пи́зно; Д'iд'е́ / на це́ї рас ни знáйу / ци йа вам удáла / купувáла / шо трáфило пид ру́ку / т'ут'у́н буў лиш ў он:óго ч’олов’і́ка / ви́бору ни бу́ло / але́ йа i ни ўм’і́йу виберáти / слу́хайу / шо кáже продаве́ц / а вин кáже / котри́ї л'у́тиї т'ут'у́н / котри́ї мн'е́кшиї / пóдлук це́го ди́ўйусе / таї тогди́ ўже беру́ / але́ каў вуї́кови / див’і́ц:е / шоби́ мене́ д'е́д'а пофали́ў / а ни́ застáвиў назáт видне́сти / а вуї́ко кáже / абе́сте се ни бойе́ли / а йiк*

ни в’і́рите / то йа вам дам попро́бувати / пот'е́гнете / таў мете́ зна́ти / ота́к жерту́йі / бо зна́йі / кому́ йа беру́ / До́бриў йіс купи́ла / до́бриў / йа ў то́го жертуна́ тако́ш купу́йу / йа ўже ві́жу / шо до́бриў.

ШО́ ТТО́ – трохи, зовсім мало: *Шо́ т:о́ з':іў / таў пишо́ў коси́ти / ни ч’іка́ў / до́ки йа куле́шу звар'у́ / Ну та н'іч’о́ / за́раз зр'іхту́йімо / таў йа понесу́ йі́сти / бо то ўже ско́ро полу́н:е / а то шо́ / і Ми́тро з Лес'о́м пишли́ помога́ти? / бо смих ви́д'іла / шо ўни с ко́сами пишли́ на ўло́гу / Йо / Іва́н каза́ў / шо і ўни бу́дут / таў до́бре / бо́рше се зро́би / таў бу́де спо́к’ії голов’і́ / а ми о́змемо гребел'кі́ / таў тако́ш туда́ пі́демо / і йа с тобо́ў; Бабо́ / йа ни ма́йу колі́ ту́тки до́ўго висі́жувати / шо́ т:о зро́бйу / тро́хи вам помо́жу / і б’іжу́ / бо д'і́ти сам’і́ до́ма / ўни ш’і спа́ли / ік йа поб’і́гла / а ско́ро ўста́нут / таў мут хот'і́ти йі́сти / того́ му́с'у се ква́пити / а две́ч’іру / ік Іва́н прийі́де з робо́ти / йа зноў приб’іжу́ / абе́сте ни виходи́ли / бу́т'те ў тепл'і́ / шобі́ вас ни заверну́ло / Та надвор'і́ ни йе сту́д'ін' / ч’о́ ти таке́ гово́риш? / Йа каў / шобе́сте се сокоти́ли / шобі́ дес про́т'ігу ни бу́ло / того́ л'і́пше ў ха́т'і бу́ти; Е́йде / та то ни бу́ло колі́ / маши́на зап’і́пкала / шо ўже ї́ти / таў вин лиш шо́ т:о́ хапну́ў / і поб’і́х / ка́же / ни хо́ч’у / шобі́ л'у́де ч’іка́ли / а то ви́йшло / шо Василе́в’і го́с'т'і бо́рше видйіха́ли / ўни ма́ли за́ўтра / а шош се зм’іни́ло ў них / але́ ўни ли́ш хот'і́ли / шобі́ ї Ва́с'ко прийшо́ў йіх вир'іж’е́ти / з ни́ми тако́ш пишо́ў на ста́ц'ійу / ну а ми зр'іхтува́ли йім шуше́них грибі́ў / бри́ндз͡зи до́бройі купи́ли / таў ш’:е шош хот'і́ли / але́ каў / ма́ли йіх витпрова́д'увати за́ўтра / а ви́йшло и́нак / того́ вин цисе́ хапну́ў / і поб’і́х / за би́рше ни бу́ло колі́ ду́мати / йа ш’і ме́ду л'і́тер ма́ла / але́ ч’е́сто за не́го забу́ла / ш’і оц:е́ тре: бу́ло да́ти / але́ каў / то на́ґро ус'о́ / таў шо́ зро́биш? / Ну таў н'іч’о́ / і так до́бре / шо ни с поро́жними рука́ми пишо́ў / уни́ мут ра́д'і / бо то пригі́сне / уни́ таке́ ни ўрас йід'у́т / наў бу́де* / *Та ўже шо / му́си бу́ти так / ік йе.*

ШО́ ТТО ЗА ОДИ́Н? (ЗА ОДНА́, ЗА ОДНІ́) (ТО ШО́ ЗАВДИ́Н; ЗАВДНА́; ЗАВДНІ́?) – хто то?; яка людина, люди?: *Шо́ т:о за оди́н? / ото́ї / шо говорі́ў с тво́йоў ма́моў? / то ни М’і́ц'і ч’олов’і́к ?; Шо́ т:о заўдна́ молоди́ц'а ? / то / в’ід'і́ / ни т'удиўска́ / ўже дру́гиў рас йі́йі́ у це́р'кв’і на́шиў ві́жу*; *Мої / а шо́ т:о заўдн'і́ пишли́? / до ко́го ўни заверта́йут? / в’ід'і́ / тикі́ до Йуц'ка́ / йо / Мо́же / л'і́тникі́ / бо вин каза́ў / шо ци́ми дн'а́ми ма́йут прибу́ти / бо и́нче нима́ куму́.*

ШО́ ТТО́, ЛИЖ БИ … **–** будь-що, лише б… : *А вин се ни ўстида́йі / шо́ т:о́ / лиж би поне́сти / ад'і́ ў Митрі́хи за нич’ гор'і́хи напа́дали / а вин ране́н'ко жене́ коро́ву па́сти / у пйе́тиў годи́н'і ўстайе́ / і зач’іна́йі збера́ти ч’уж’і́ гор'і́хи / мої / та ти ви́диш / ч’ійа́ то присади́ба і де́ тот гор'і́х*

ви́рис?; Мару́с'ко / шо́ т:о́ / лиш би зроби́ти / шо́ бес ни зроби́ла / за шо́ бес се ни ўз'е́ла / ус'о́ бу́де до́бре; То бога́то йе таки́х / шо му́с'ут сво́йіх пйет' ґре́йцериў уста́вити / ви́ц:и доўта́м ни зна́йі / а гово́ри / шо́ т:о́ / лиж би сказа́ти / лиж би ха́ўку ўтвори́ти; Ву́їна н'іко́ли ни приходи́ла до ба́би с пусти́ми рука́ми / шо́ т:о́ / на́в'іт' по одно́му цуки́ркови / але́ о́зме / бо зна́йі / шо до ба́би мо́жут уну́ки прийти́ / а де́коли йе́блуко / ци бу́лоч'ку / і ми тим д'і́лимосе / а ўно бу́ло таке́ смашне́ ї пригі́сне / шо ну́ / йе́блук уже́ н'іўко́го нима́ / а ўна припр'е́тала / шоби́ ма́ти кому́с шош да́ти / це йа за ву́їну Близ'н'у́ч':іну каў; М'і́с'о / ік прийіха́ў на вака́ц'ійі / то йек мих / стера́ўсе ро́дич'ам помоч'і́ / коси́ў / руба́ў дрива́ / шо́ т:о́ / наї би оти́ц'ко / але́ без д'і́ла ни сид'і́ў / і ма́му ду́же шкудува́ў / тики́ ду́же / брати́ се ни ква́пили шош по ха́т'і ма́м'і помоч'і́ / бо рахува́лосе / шо то ни ч'олов'і́ч'а робо́та / а вин помога́ў / бо ви́д'іў / шо вид роботи́йі у ма́ми гаш ру́ки поспуха́ли / отаке́ ў не́го ч'утли́ве се́рце / р'і́тко найти́ тако́го ч'олов'і́ка / йа каў ч'олов'і́ка / бо то даўно́ бу́ло / вин пото́му се ўжени́ў / уже́ ік ма́ми ни ста́ло / таї каўт / шо до́бре жийу́т / ч'у́ла смих вид Митри́хи / шо до́бре / Ну таї д'е́кувати Бо́гу / наї йім Бох і нада́л'і помога́йі / бо сего́н:е т'е́шко за до́бре / а йе́к ва́ш'і / Ан:и́ / йек уни́ се ма́йут?

ШО ХТО МА́Ї (МИХ) – усе, що є в когось і що можна використ. з певною метою; те, що для когось чи чогось пригодиться; усе, що хтось зміг: *Шо хто ма́йі / наї прино́си суда́ / а ту́теч'ки ўже розберемо́се / шо с тим мош зроби́ти; Усе́ село́ склада́лосе / приноси́ли / шо хто мих / ко́ждиї стера́ўсе / це йа за Маїда́н каў / ік вин буў у Ки́йів'і / то на́ш'і л'у́де тако́ш туда́ йі́хали.*

ШО́ ЦЕЙ (ЦЕС; ЦЦЯ, ЦЯ ТА ІН.**)…, А ШО́ ТОЙ (ТОТ; ТТА, ТА** ТА ІН.) … – вислови, утворені за такою моделлю, викор. тоді, коли мовець, оцінюючи зіставлювані предмети, не лише вказує на якусь ситуацію, а й намагається розкрити характер її розгортання через протилежні дії учасників: *Йо́йойої / бйу́се ў пи́рту / шо таке́ гово́р'у / але́ ц:е тре: бу́ло ви́д'іти / шч'іпи́лисе / іґ два барани́ / шо́ цес хо́ч'і ї́мити то́го за во́лоси / бо вин ни́ш:иї / а шо́ тот ни дайе́ц:е / хапну́ў М'і́с'а за но́гу і т'е́гне / та т'ех до́ти / до́ки С'у́та ни ўпаў / А ви ч'о́ ни розборон'е́ли? / тре: бу́ло йіх рос'т'ігну́ти / Ага́йо / л'і́сти пит пйе́н'і ру́ки / ш'і бих диста́ла до́бре / м'ін'і́ цьо́го тре́ба? / пото́му надиї́шоў Фед'о́ / таї тото́ ўтихомі́риў / а йа ч'о́ бих туда́ се м'іш'е́ла? / де́ бабі́ до тако́го? / то л'у́де вит цьо́го; До́бре каўт / шо гі́ршого нима́ вид дурно́йі жи́нки / бо рузу́мна так ус'о́ напра́ви / шоби́ ви́йшло на до́бре / а така́ нав'і́говата / ік Леси́ха / де́ ўна го́н:а поду́мати наперёт? / ход' би на крок / ход' би на пйе́ду / ад'і́ М'і́ц'а ўч'е́ра прийшла́*

бýла до бáби / шобú се подивúти на сорóч'ку / бáба ш:úла / а ўна хот'і́ла купúти ци зам'ін'éти на вулúч'ку / так унú бýли се договорúли / алé лиш уна́ ув'ійшла́ / ік приб'і́гла Пара́ска / а тикú за м'інýту / ĭ Лесúха / і сам'і́ зач'éли роздиўŭéтисе бáбину робóту / ĭ сказáли / шо ўни такóш хóч'ут ц:у сорóч'ку / алé сорóч'ка он:á / а ŭіх дв'і / то шó он:á хóч'і соб'і́ ŭіŭí ўз'éти / ни випускáйі з рук / а шó дрýга ни пускáйі / се ўсéрдила / ĭ так пот'ігла́ за рукáў / шо вин видирвáўсе / шó ц':а хапнýла з земн'і́ рукáў / притисла́ сорóч'ку ĭ хóч'і б'і́ч'і / т'ікáйі ў двéр'і / а шó т:а ни пускáйі / а М'і́ц'а кáже потóму / шо ŭіі ўже ўсéго бýло витхот'і́лосе / лиж би бóрше тхáт'і питú / і шó бес сказáла на ц:е? / тáк'ік би затéмнен'і наŭшло́ на жинóк / тáк'ік би ŭім шош обм'інúлосе ў голов'і́ / а ч'ем с'к'ін'ч'éлосе? / бáба скр'іч'éла / сказáла / шо сорóч'ка бýде ŭіі / і фéртик; Бáба ў нас ноч'увáла / ну таĭ уноч'é ŭіі се стрéбило / таĭ уна́ вúйшла надвúр / ўна кúнула на плéч'і велúку фýстку ĭ пишла́ по потрéб'і / а д'éд'а уч'ýў / шо шош рúпнуло / алé спросóнку ни знаў / шó до ч'óго / утворúў двéр'і у ґáн'ч'ік / і вúди / шо хтос доберáйіц:е / хóч'і ітú ў хáту / вин тогдú бóрзо запéр хат'н'і́ двéр'і ĭ ни пускáйі / гадáў / шо то злóд'ії / шó бáба т'éгне тсóб'і кл'áмку / а шó д'éд'а ни пускáйі / то борóлисе дóти / дóки нéн'а ни крúкнула з л'ýшка / моĭ / ч'олов'і́ч'і / а ти ч'ó бáбу ни пускáйіш? / уна́ шо / ме надвор'і́ доныч'óвувати? / таĭ гаш отогдú д'éд'а спамн'ітáўсе / отакúĭ буў трафýнок / то ўже дорáн'а спан'á ни бýло / бо дé хтос гóден буў уснýти.

ШÓ ЦЦЕ ЗА… − здеб. ужив. при запитанні про властивості чогось, риси характеру когось; при ідентифікації предмета чи особи: *Шó ц:е за матéр'ійа? / уна́ гóн:а бýти на спóн':і?; Шó ц:е за бисáги? / то / в'ід'і́ / ни нáш'і; Шó ц:е за ч'олов'і́к? / ад'і́ йек т'éшко ĭде / мóже / мижибрúцкиĭ / ци шó заўдúн?; А шó ц:е за кýлко / вит ч'óго ўно*?; *Шо ц:е за бéс'іди ви так'і́ н'ійéк'і зач'éли? / аг'і́ / та ŭа гадáла / шо ви шош дóброго рóбите / а ви дошýкуĭтесе ўч'ірáшноŭі днúни? / та кобú ўч'ірáшноŭі / а то тогúдноŭі / нагадáли ŭістé / шо за н'у бýли забýли / таĭ надолýжуŭіте? / моĭ / у вас шо / ŭізикú засверб'і́ли / ци ĭкиĭ ґýрскиĭ з вáми*?

ШÓ ЧЮЇ, ТО (ТТО) ДÁЛІ (ДÁЛЬШЕ) КУЧЮЇ – про пліткарку: *Ни хóч'у опсýд'увати / áле то такá бр'іхонóш'а / ŭо:ĭ / ікóйі с'в'іт ни вúд'іў / шó лиш уч'ýйі / абú отúц'ко / т:о дáл'і куч'ýйі / дáл'і понесé / отакá ўна / і ни лúшен' т:о / шо се ўч'ýло / áле ш'і ĭ свóго докладé / абú ŭігó бúрше бýло ĭ фаĭн'і́ш:е вигл'ідáло*.

ШÓ ЧЮТИ? – які новини (у світі чи в кого-небудь): *Мар'і́ч'ко / шо тудá ч'ýти кóло вас? / Йілéнка купúла корóву / ни знáйу / ци ви ч'ýли / спрúтишну такý / малéн'ку / мáйі дóбре молокó / тонéн'к'і рóги / дóўгиĭ*

фист/ таї ла́би фаїн'і́ш’:і / йік у старо́йі бу́ли / бо то́н'ч’і / Ну то таку́ коро́ву на ви́стаўку мош дава́ти / голоўне́ / шо / ік ти ка́жеш / фист до́ўгиї / таї ришки́ тоне́н'к’і / оц:е наївартн'і́ш:е; Таї шо́ туда́ у вас ч’у́ти? / моло́ч:иї ш’і ни ўжени́ўсе?

ШОШ – щось: *Ви шош / ма́тко / зм’ізерн'і́ли / ци ни засла́бли?; Ву́їна шош переда́ла ў циї та́с'ц'і / в’ід'і́ / бри́ндз͡ӣ / і сло́їч’ік ву́рди наби́ла; Шош ве́ликого ма́ло ў л'і́с'і здо́хнути / шо ви прийшли́ ба́бу видизна́ти; Ви́тко / шош се ста́ло / шо ўни так се припизни́ли / бо ч’о́ дотепе́рки нима́? / И:ї / уже́ се ста́ло / мо́же / кого́с здиба́ли ў м’і́с'т'і / а мо́же / аўто́бус ви́йіхаў пиз'н'і́ш:е / а ви ўже зра́зу зач’іна́йіте нас страха́ти / див’і́ц:е / шобе́сте ни нака́ркали ч’іго́с / ад'і́ ге́н:е ўже се показа́ли / а ви / се ста́ло та се ста́ло; Ви́диш / дв’і сестр'і́ / ў одно́йі така́ бе́с'іда / шо ни наговори́ўбисе / а з дру́гоў заговори́ў / таї тоб’і́ква́сно се ро́би / т'е́шко стайе́ ўсереди́н'і / та́к’ік бес у ви́вис ма́жу куч’ува́ў / і шо́ бес на ц:е сказа́ў? / шош уно́ йе / шо одна́ бе́с'іда ле́хка / ни му́ч’іна / а дру́га с пе́рших слиў зач’іна́йі буксува́ти / шош уно́ йе ў тих слова́х / у го́лос'і / йе / і то до́ста вели́кого / таї ш’і диўне́ тото́ / шо т:а / дру́га / ў лице́ кра́ш’:а / ўна ў Йілач’е́ху / свойу́ ма́му / се ўда́ла / а ц':а загово́ри / і ти за ўс'о забува́йіш / н'іч’о́ ни ви́диш і ни ч’у́йіш / оц:е́ розга́дуйу і ни го́ден сам соб’і́ розйісни́ти / йе́к так / шоби́ бе́с'іда так д'і́ўч’іну фаїни́ла.*

ШОШ НИ ТАК (ІКШО́ ШОШ НИ ТАК) – про реальне сприйняття імовірних небажаних змін, невідповідність чого-небудь тому, як, на думку мовця, повинно би бути; про ситуацію, коли хтось погано себе почуває; комусь щось не подобається: *А ти ч’о́ се жу́риш? / ви́диш / шо шош ни так / шо ўни ни ду́же ўт'і́шен'і тим / шо йіс прийшла́ / а ти лиш се ўберну́ла / і тха́т'і / ни доч’е́куйіш н'ійе́ких бе́с'іт / н'іч’о́ / ви́диш / шо о́мхн'і / уберну́ласе / і пишла́ / наї соб’і́ мас'т'у́т го́лу / бо ўни би хот'і́ли / шоби́ хтос йім заду́рно помога́ў / гарува́ў на них / але́ ни маў пра́ва сло́ва сказа́ти / ік ви́ди / шо ўни зле ро́бйут / о: / то наї на́їмут соб’і́ тако́го / шо ме йім у рот зазера́ти / а ўни мут за ц:е плати́ти / о: / та де́ ту́тки йе ч’ем се жури́ти? / йа бих лиш ота́к зроби́ла / і фе́ртик; Васи́ / ану́ се диви́ / то шош ни так йіс зроби́ў / бо ч’о гру́ба ота́к ку́ри? / то / л'у́пч’іку / ш’і ги́рше / іґ бу́ло / аг’і́на цисе́ / б’і́доч’ко мойа́ гир'ка́ / шо́ м’ін'і́ тепер|ки с цим роби́ти? / Е: / та зач’іка́йте / ни йо́їкаїте так / іґ би ту́тки уже́ хтос умера́ў / ва́тра ш’і се ни розгор'і́ла / наї ш’і па́ру м’іну́т / а пото́му дим пи́де / куда́ йіму́ тре́ба / вин на́їде свойу́ доро́гу / ни б’і́йтесе; По не́му бу́ло ви́тко / шо йіму́ шош ни так / але́ шо́ / це́го ни скаў / ни бу́ло йек з ним заговори́ти; Ікшо́ мойе́ ниўла́т / то йа с сво́йім наза́т / шош ни так / то кажи́ / наї у те́бе ни пис'н'і́йут*

гу́би / наї̆ ни с'і́пайіц:е лицé / кажи́ / і ў̆с'о бу́де так / йек схо́ч'іш / ни держи́ ў̆ со́б'і / бо каў̆ тоб'і́ / ус'е́ка сла́б'іс'т' зач'іна́йіц:е з не́рвиў̆; *Йек йа мо́жу роска́зувати / шо м'ін'і́ шоде́н' л'і́пше? / йа шо́ / молод'і́йу? / мене́ ура́с шош боли́т / м'ін'і́ ура́с шош ни так / а́ле кому́ йа бу́ду кво́литисе?; Абе́сте сказа́ли / ік вам шош ни так бу́де / ни ў̆стида́ї̆тесе / ви ту́теч'ки ма́йіте ч'у́тисе / іґ до́ма*.

ШОШ НИ ТТО – не так (не таке), як, на думку мовця, повинно би бути: *М'ін'і́ шош ни т:о / іка́с ги́ркис'т' у ро́т'і / аг'і́ / шо ни о́зму ў̆ рот / ус'о́ вид:айе́ гир'ки́м; Йіле́:ў̆ / де́ ти / шо йа ни го́н:а докрич'е́тисе? / де́ тебе́ но́си? / ану́ ї̆ди подиви́се / ч'ем д'і́ти ї̆гра́йуц:е / бо т:о шош ни т:о / шош уни́ заду́же зати́хли / мо́же / зноў̆ іку́с шко́ду ро́бйут / та́мки мука́ / подиви́се / ци ў̆ни м'іх ни розйіза́ли / йа витпе́рше кли́ч'у тебе́ / ї̆ ни го́н:а докли́катисе; Пове́д'інка М'і́с'а ду́же се зм'іни́ла / то шош ни т:о / то ни спроста́ / ану́ко пи́деш до них / таї̆ / мо́же / меш шош ч'у́ти / ви́знайіш / ч'о́ вин таки́ї̆ соло́ткиї̆ стаў̆; Мар'і́ / су́кн'а нипога́на / але́ ти ў̆бра́ласе / а ў̆но шош ни т:о / ік'і́с бри́шки се ро́бйут / ну ї̆ горлови́на завели́ка / меш свойі́ кис'т'ки́ пока́зувати / гет ни т:о; Йа по бе́с'ід'і пизна́ла / шо то шош ни т:о / н'і́би ў̆с'о фа́їно / та́к'ік бу́ло / але́ ста́ло ми́жи на́ми шош нидоговоре́не / йіго́ ш'і ни ви́тко / але́ ў̆но ў̆же йе*.

ШОШ У ЛІСІ ЗДО́ХЛО (МА́ЛО (ВЕЛИ́КОГО, ВЕЛИ́КЕ) ЗДО́ХНУТИ) – хтось когось здивував чимось несподіваним, приємним: *То ў̆ л'і́с'і / в'іде́ў̆ / шош вели́кого здо́хло / шо ви ни забу́ли за нас і прийшли́ видизна́ти; Аби́ вин коли́с кому́с заду́рно коп'і́ку даў̆? / та н'і / н'іко́ли / вин би рош'е́псе за н'у / а ту́теч'ки сам прий̆шо́ў̆ / ка́же / шо ў̆ч'у́ў̆ / шо ў̆ ха́т'і б'ідá / сла́б'іс'т' / то хо́ч'і со́тку да́ти на л'іка́рство / Го́споди / шо́ ш ч'олов'і́ком ста́лосе? / ви́тко / шош ни одно́ вели́ке ў̆ л'і́с'і здо́хло / кому́с ска́жеш / то ни пов'і́ри*.

ШО́ Я СКАВ НА ЦЦЕ? **(ШО́ Я НА ЦЦЕ СКАВ?) –** вислів викор. у ситуаціях, коли мовець дає оцінку почутому, схвалює чи осуджує чиїсь дії; радить що-небудь чи дорікає комусь та ін.: *Шо́ йа / Мар'і́ / на ц:е скаў̆? / йа при то́му ни бу́ла / але́ с то́го / шо йісте́ росказа́ли / йа мо́жу сказа́ти лиш одно́ / хо́ч'і з'ет' туда́ пойі́хати / наї̆ іде́ / А йе́к так? / жи́нка слаба́ / а вин се ў̆пер / шо йі́де / хто́ таке́ ч'уў̆ робити? / Ви мене́ се запита́ли / таї̆ йа каў̆ / наї̆ йі́де / вин з ни́ми ни ви́д'ї̆се де́с'іт' ро́киў̆ / ра́зом се ў̆ч'е́ли / жи́ли на квати́ри / наї̆ йі́де / а з дон'ко́ў̆ побу́дете ви оди́н ден' / се ў̆ку́тайіте до́ма таї̆ приб'іжете́ ране́н'ко / а вин наї̆ йі́де / уве́ч'ір ве́рнец:е наза́т / йа бих ота́к / і лиш ота́к зроби́ла / і ш'і бих се запита́ла / ци ма́йі гро́шиї̆ до́ста / бо то / пре́ц'ін' / доро́га / а йік н'і / то ї̆ се ни пита́ла / а тики́ да́ла іку́с*

д'ес'е́тку / отáк / а ви / ни знáйу / ч’о такúĭ рух зробúли ĭ отакé звел:ú / та вин вам мáйі бýти / ік син; Шó йа скаў на ц:е? / так вихóди / шо ўс'і тоб’і́ ч’éмос завинúли / ни рóбйут так / йеґ би тоб’і́ хот'і́лосе / ни помогáйут так / іґ би мáли помогáти / алé це ти однá так дýмайіш / бо н'іхтó н'іч’éм пéрет тобóў ни завинúў / ти ў сóб’і / у свóйі голов’і́ / розберúсе / бо тýтки м’ін'і́ се вúди / ус'ó ни ў кóмус / а ў тóб’і / і йік кóждому тúкати / ч’ем вин тоб’і́ ни догодúў / то каў тоб’і́ / скóро вит тéбе мут т'ікáти / мут обминáти тебé дес'éтоў дорóгоў / ти цéго се добивáйіш?; Шó йа скаў на ц:е? / скаў т:о / шо йа т'і́шусе / шо ў мéне такá дон'кá / ни бýду тебé фалúти / шобú ни зафалúти / алé ус'ó йіс зробúла так / шо л'і́пше бýти ни мóже; Шó йа на ц:е скаў? / шо казáти / ік ужé н'іч’ó ни завéрнеш / алé Бох дóбриĭ / вúтко / так мáло бýти / Настý / ни банýĭте за тим / ч’ігó ўже нимá / оц:é / мойá порáда / ви ĭ так ни гóн':і бýли корóву опходúти / сам’і́ йістé казáли / шо трýн:о / о: / а молокó метé брáти у Іўáнихи / вам однúĭ кúл'ко трéба? / рас стáлосе / то стáлосе / шó робúти? / ци он:ó стайéц:е? / і маĭ ни такé / а так / д'éкувати Бóгу / ўс'і жив’і́ здорóв’і / оц:é голоўнé / а худóба / то нажиўнé / і йік метé дýже хот'і́ти / то кýпите / д'і́ти пúдут і приведýт вам ш’і крáш:у/ ік т:а / гаĭ / каж’іт шош мин'і́ / бо ви сидитé так’і́ смут'н'і́ / іґ би наĭ ни кáжу / шо / каж’іт / метé зáўтра ĭти до цéр'кви? / метé? / ни знáйу / ци ви ч’ýли / шо Л'óн'а прислáбла / то мóже / ми би двéч’іру пишлú йійі́ видизнáти? / ци йéк ви на ц:е дúвитисе? / пúдемо?

ШПАНЕ́ҐЛЯ, -і – кнопка: *Шпанéґлеў шош прибивáйут / прим’і́ром / оцéс пап’і́р / де дарáба намал'óвана / мóжно до с'т'інú прибúти цвúч’ком / áбо шпанéґлеў / у т'і́тки кóло лáвиц'і отáк ґрýгом / аж до столá / бýла прибúта матéр'іӥа / шобú тот'і́ / шо с'ідáйут / ни шурувáли плеч’éма с'т'інý / таĭ фаĭн'і́ш:е ставáло ў хáт'і / ни гóла ўна бýла / Гентáм і пап’і́р так прибивáли.*

ШПАНУВА́ТИ – натягувати: *Нúтку шпанýйут / мóжно дрит' шпанувáти / йік хóч’іш шош загорóд'увати / ўч’éра ми говорúли за кóўпки / ік’і́ пúл'ут на дош’кú / то там шнур моч’éйут у фáрбу / а потóму шпанýйут / і видбивáйут на кóўпку рúўну л'і́н'ійу*.

ШПАНУ́Ї (НАТІГА́Ї) КОГО́С – про вияв судоми: *То Бóже боронú отакé вúд'іти і з отакúм жúти / Гóсподи / йéк йа ў шпиталú на ўс'éке надивúласе / так / шо ни гóн:а томó забýти / хот'і́ла бих / а ни гóн:а / йо:ĭ / йéк то йе / шо л'ýде се мýч’ійут / се надивúла і се наслýхала такóго ўс'éкого / шо ў голов’і́ се ни ўм’і́с'т'уйі / і соб’і́ дýмайу / у мéне ш’і н'іч’ó / повикрýт'увало трóхи рýки / алé с цим мóжно жúти / а йе / шо с такóў слáб’іс'т'у л'удúĭ ужé на визóч’ку вóз'ут / кúл'ко такóго / а йе так’і́ слаб’і́*

/ шо йіх шпану́йі / жи́нка он:а́ роска́зувала за ц:е / Го́сподиi / поможи́ л'у́дем / шоби́ ўни так се ни му́ч'или; *То ўже ни пе́рший рас йіго́ ота́к шпану́йі / нат'іга́йі / сара́ку ч'олов'і́к.*

ШПА́РА (ШПАРИ́НА), -и – щілина: *Хот'і́ла в'і́ником дос'ігну́ти миш / а ўна / у шпа́ру; У с'т'ін'і́ се зроби́ла шпа́ра / така́ / йік дитин'е́ч'ійі кула́к / то тре́ба би ч'е́мос заткати / заби́ти / бо наї бу́де / шо там н'іхто́ ни жийе́ / але́ йа ни го́н:а диви́тисе / йек ха́та занипада́йі; А йа соб'і́ ду́майу / аг'і́ / а то / вере́ / ви́тки так т'е́гне / роздиўйе́йусе / а то ад'і́ ї́ка шпа́ра*; *Оц:у́ шпари́ну тре́ба до́бре затин'кува́ти / бо то реве́ц се ро́би.*

ШПАРА́ҐУС, -у – аспараґус: *У них йе / йа ви́д' іла / шпара́ґус і м'і́рта / молода́ ви́брала м'і́рту / ме ма́ти м'і́ртовиї в'іно́к / аў дру́шки мих би бу́ти ш:пара́ґусу / бу́де до́ста фа́їно / Мар'і́ч'ка Но́цина тако́ш у дружка́х / і каза́ла / шо з берв'і́нку мут ши́ти / ти ви́д'іла / йек це се ро́би? / н'і? / берв'і́нок на шош нашива́йут / в'іно́к широч'е́н'киї ма́йі бу́ти / дес отаки́ї / зна три шти́ри па́л'ц'і / ну а тут / на це́му вес'іл'у́ / ш':е к'іл'ка́ дружо́к бу́де / то ўже ко́жда ме вибера́ти / ї́киї би ўна хот'і́ла / але́ зеле́ниї в'іно́к ус'і́ му́с'ут ма́ти / це зда́ўна ў Т'у́дев'і так.*

ШПАРҐА́Т, -у – чавунний лист з кількома отворами (як частина печі чи п'єца), де готують їжу: *Йе шпарґа́т / у вели́к'ійі ха́т'і п'іч' / а ту́тки / де молод'і́ спйут / фа́їниї пйец / тепло́ де́ржи до ра́н'а; Пйе́ци йе ш шпарґа́том і без не́го / у ви́шниї ха́т'і ма́йу кафл'о́виї пйец / та́мки нима́ шпарґа́ту / вин лиш на т:о / шоби́ гр'і́ти ха́ту / лиш на ц:е / ік вин фа́їно се нагр'і́йі / то йа де́коли ўзим'і́ л'у́бйу притули́тисе до не́го / шоби́ загр'і́ти пле́ч'і / вин лиш на т:о / шоби́ дава́ти тепло́ / йіго́ кладу́т у тиї ха́т'і / де плану́йут / шо та́мки ни мут вари́ти йі́сти / о: / а оту́тки / де ми́ за́рас / тут йа вар'у́ йі́сти / йа наклада́йу ва́тру / ўна соб'і́ гори́т / і шпарґа́т се нагр'іва́йі / і ўже тогди́ кладу́ бан'іки́ на не́го / приставйе́йу / шо тре́ба / ци беру́ пате́л'н'у і мо́жу ўсма́жити / ік шош тре́ба / о: / і подив'і́ц:е / шо на шпарґа́т'і йе ку́лка / ко́ч'іла так'і́ / би́рш'і і ме́н'ч'і / це на оци́х дирка́х / а ч'о́ / бо йе би́рш'а каструл'а / йе ме́н'ч'а / то ти ўже соб'і́ по це́му ди́вис:е / на ї́ке ку́л'ко йійі́ кла́сти / шоби́ ўна ни загора́ла / бо ік опу́стиш ўдоли́ну / то ўна ч'о́рна ста́не / оц:е́ йа сказа́ла ї показа́ла вам / ага́: / ік варимо́ куле́шу ў куле́ш'ін:ику / то ўс'і кулка́ йа забера́йу / вин опуска́йіц:е / бо куле́ш'ін:ик на ри́ўному би ни стойе́ў / у не́го нима́ тако́го дна / йік у каструли / покла́ла йіго́ / а йік вода́ забо́йі / тогди́ засипа́йу кукуру́дз'іну муку́ / ота́к вигл'іда́йут шпарґа́ти / ї отаке́ йіх призна́ч'ін'і; На́ше село́ ни йе ду́же вели́ке / ви́дите сам'і́ / але́ ход' іке́ ўно ни йе вели́ке / аў бе́с'ід'і де́коли ч'у́йіш / шо то долинцка́ жи́нка / а цис'а́ жийе́ бли́ш:е до Мало́го*

Рижна́ / бо ў Рижн'і́ так гово́р'ут / а ў Т'у́дев'і / н'і / х'іба́ лиш у бе́с'ід'і тих / шо по́вид Рижна́ / а ч'о́ йа так зде́леку за цисе́ зач'е́ла? / ви се пита́йіте за шпарґа́т / шо́ ўно таке́? / і йа се ни здивува́ла / бо ў Ца́рин'і так ни ка́жут / ви / ви́тко / ч'у́ли вит ко́гос з долинцки́х / нижноки́нцких / та́мки йо: / так ка́жут / а ту́тки н'і / н'і ў нас у ха́т'і / н'і ў сус'і́диў так н'іхто́ ни гово́ри / у нас уно́ назива́йіц:е / гру́ба / на ниї́ ми варимо́ йі́сти / йа наклада́йу ў гру́б'і ва́тру / ва́тра соб'і́ гори́т / а на оци́й бл'е́с'і / але́ ви́дите / ї́ка ўна / то ни тонка́ бл'е́ха / а гру́бе зал'і́зо / ми варимо́ / ва́тра гори́т у гру́б'і / а на гру́б'і / на шпарґа́т'і / за ї́киї́ йісте́ се пита́ли / вари́ц:е / шо́ ш'і сказа́ти? / гру́ба ма́йі таку́ оканти́ўку з боки́ў / а на середи́н'і зал'і́зо / за ї́ке йа росказа́ла; Йа жийу́ ў Ца́рин'і / бли́ш:е до Соки́лского / то ў нас ни ка́жут / шпарґа́т / н'іко́ли смих це́го ни ч'у́ла / тото́ / шо ви роска́зуйіте / то гру́ба / ус'і́ лиш та́к ка́жут / де́коли шош покла́ду вари́ти / а на гру́б'і йе ш'і м'і́сце / то мали́й про́си / бабо́ / спеч'і́т паланич'о́к / вин л'у́би йіх / а йа тогди́ борзе́н'ко ўлу́пйу па́ру барабул'о́к / поруба́йу йіх на тоне́н'к'і паланич'ки́ / таї́ кладу́ на ц:у бл'е́ху / а пото́му убе́рну / шоби́ припекли́се ш'і ї з дру́гого бо́ку / таї́ уже́ мош йі́сти / а йік на газу́ варимо́ / ну то там уже́ паланич'о́к ни го́н:о бу́ти / бо йек? / сам'і́ зна́йіте.

ШПАРОВИ́ТИЙ – ощадливий: *Вин н'і / а́ле жи́нка ў не́го шпарови́та / Мо́же / того́ / шо ста́рш'а? / То шо? / ў таки́м в'і́ц'і рик ци два йе ва́жне? / уна́ ўда́ласе у сво́го д'е́д'у / ў свойу́ фам'і́л'ійу пишла́ / то того́ / Уна́ / в'ід'і́ / на пйет' ро́киў ста́рш'а.*

ШПА́РОЧЬКА (ШПАРИ́НКА), -и – *зменш.* від ШПА́РА (ШПАРИ́НА): *Диви́се ї́ка шпа́роч'ка / а так з не́йі ду́йі / шо ўсе тепло́ вихо́ди / ни го́ден загр'і́тисе / Та бо моро́с / а шпа́ра / н'іч'о́ соб'і́ / фа́їна / дес зна па́лец.*

ШПАРУВА́ТИ – заощаджувати, економити: *Шпару́йут / таї́ ма́йут / коп'і́ка до коп'і́ки / таї́ бу́де рубе́л' / м'ії сус'і́т каза́ў / лубе́л' / И:ї / то у ўсе́му до́бре / ік йе м'і́ра / і ў шпаро́ван'у тако́ш.*

ШПАЦЄ́РКА, -и – опредм. дія стос. ШПАЦІРУВА́ТИ: *Шо́ т:о за шпац'е́рка само́му? / с ки́мос тре́ба ї́ти / ли́ш так / ви́штрамуватисе / таї́ ота́к пово́лен'ки / нога́ за ного́ў / іти́ / шпац'ірува́ти.*

ШПАЦІРО́ВАНІ, -я – те саме, що ШПАЦЄ́РКА: *У цих кал'о́ш'ах / у дра́н'ц'і йе́к ме вигл'іда́ти шпац'іро́ван'і? / тре́ба ўбу́ти пиўч'ереви́ки / ўбра́ти за́паску ци о́пинку / заўйіза́тисе помолоди́цки / тогди́ мош / а так / мут пал'ц'а́ми пока́зувати на таку́ ниш'islи́ву ба́бу / таї́ куда́ баба́м ходи́ти? / наї́ до́ма сид'у́т / уни́ ўже свойе́ витшпац'ірува́ли / Е: / ни каж'і́т*

так / Калú / йіх так сáмо кортúт кудáс питú / ік молодúх / лиш т:о / шо здорóўйі ни ўрас позвол'éйі / оц:é он:ó йім заваж'éйі.

ШПАЦІРУВÁТИ – те саме, що СПАЦІРУВÁТИ: *Кýрем роздóл'і / шпац'ірýйут понадв'íр'у / гребýт гр'іткú / ни знáйу / хто забýў запéрти зáгороду*; *Іґбú за мéне хтос оц:é ўс'о поробúў / то і йа бих пишлá шпац'ірувáти / а так / робóта ни пускáйі.*

ШПÉТАТИ – сварити: *Нéн'а / нич'ó / а д'éд'а шпéтаў за т:о / шо кýл'у принéсла тхáт'і / мáла смих штúри рóки / малé / дурнé / дé ўно знáло / шó т:о такé / в'ід'í / за н'íмц'іў т:о бýло / велúк'і рокú проїшлú / а тáк'ік уч'éра памн'ітáйу ус'ó / і вúселен'і / ї гóлот.*

ШПИ́ГАЇ (ШПИ́ҐАЇ) В ВУ́ХО (МАТЕРЗУ́Ї) – отит (з виділенням гною): *Ни ўберáласе / йік трéба / і сегóн:е такóш бýла вúл'ітиласе / пишлá бес фýстки / а то мárот / і шó хот'íти? / увéч'ір прийшлá / таї йóїкайіц:е / бо зач'éло шпúґати ў вýхо / а шó йа тоб'í / д'íўко / тепéрки порáд'у? / казáла смих / шо так бýде / йік у вóду дивúласе / а то ш'і / Бóже боронú / спарижувáти мóже / то ш'і ни такé мóже найтú.*

ШПИ́ГАЇ (ШПИ́ҐАЇ) (В ГÓЛУ) ВИД ЗУ́БА – зубна невралгія: *Йіґ бол'ýт зýби / то гúршого нимá / ми на сегóн:е ни спáли / бо хлóпц'а так шпúґало ў гóлу вид зýба / шо вин гаш минáўсе / шó ми ўже ни робúли / н'іч'ó ни помогáло / а лéкше стáло знáйіш вит ч'óго? / вит солонúни / приклáли / таї то ўтúхло / бáба порáдила / анý ш'і кавáл'ч'ік солонúни спрóбуїте / кáже / поклáсти / мýси помоч'í / і помоглó.*

ШПИ́ГАЇ (ШПИ́ҐАЇ) В ПОПÉРÉЦІ КОГÓС – хтось має радикуліт: *Так шпúґало ў поперéц'і / шо гадáў смих / ни доч'ікáйу днúни / áле жúнка натéл:а гор'íўкоў / таї / д'éкувати Бóгу / витпустúло / алé ци надóўго?*

ШПИ́ГАТИ (ШПИ́ҐАТИ) – спричинювати відчуття гострого болю: *Шпúгайі осудá понúску / Це моглó вас дес пидв'íйіти / áбо шош т'ішкé йістé пидоїмáли / зат'ішкé / дл'а вас / анý нагадáйтесе / ви казáли / шо Ґаўрúлис'і т'ішк'í бисáги заўдавáли / це такóш вам моглó дáти.*

ШПИ́ГНУ́ТИ (ШПИ́ҐНУ́ТИ) – однокр. дія стос. ШПИ́ГАТИ (ШПИ́ҐАТИ): *Унá фалúц:е / шо н'ікóли ни кр'іч'éйі / áле наї би кр'іч'éла / м'ін'í л'íпше бýло би / а ўна так ум'íйі шпúґнути / шо йа ни гóден днúну вúднувати / нич' вúноч'увати / м'íс'ц'а соб'í ни нахóжу.*

ШПИ́КАТИ – 1) колоти чимсь гострим: *Шош отýтеч'ки на плеч'áх менé шпúкайі / мóже / тогó / шо с'íно н'іс / моглó ікéс стеблó забúтисе / анýко подивúсе*; 2) *перен*., докоряти: *Свéкор дóбриї / а свекрýха прóбуйі шпúкати / áле йа с тóго н'іч'ó ни рóбйу / Мóже / робú / прислухáйсе / ўна зле ни порáди / то рузýмна / розвáжлива жúнка.*

ШПИ́ЛЬКА, -и – булавка: *Дес у ве́рхниӗ шуфл'а́д'і йе шпи́л'ка / наӗди́ м'ін'і́ / йа хо́ч'у нову́ ґу́мку ўсили́ти мало́му ў штан'ц'і́ / бо тота́ / шо ў них / рос'т'ігла́се / уни́ з не́го зач'е́ли спада́ти / а то нифа́їно / шоби́ па́рубок держ'е́ў штани́ рука́ми / ци ш'і дез загуби́ў на доро́з'і.*

ШПИ́НДИК, -а – 1) *ірон*., *знев*., *згруб*., невеликий предмет, який, на думку мовцу, має незрозуміле (для нього) призначення чи є зайвим: *Ану́ див'і́ц:е / наӗшо́ў у хоро́мах оце́с шпи́ндик / вит ч'о́го вин? / мо́же / маїстри́ забу́ли?; Су́кн'а фа́їна / а́ле тот шпи́ндик з:а́ду н'ідоч'о́го / то ўже а́бо фа́їниӗ пасо́к / а́бо без не́го / отаке́ ни ма́йі ви́с'іти / наӗ бу́де / шо хо́ч'і*; 2) *перен*., *згруб*., про дитину чи дорослого, які невисокого росту: *А цес шпи́ндик куда́ напра́виўсе? / вин шо́? / ни зна́йі / шо само́му на доро́гу ни мо́жно їти?; Ви ка́жете / бабо́ / шо тре́ба ни урва́ти ч'е́сти па́рупкови / ікиӗ би вин ни буў / йік кли́ч'і ў да́нец / то їти / а ни́ фи́ркати / а шо шпи́ндик м'ін'і́ по гру́ди / і ни попуска́йіц:е / приста́ў / йік рипйе́х / то шо́ м'ін'і́ роби́ти? / ко́ждиӗ да́нец з ним гул'а́ти? / н'і / л'і́пше йа бу́ду ў ха́т'і с'ід'і́ти / ч'ем іти́ ў клуп.* Див. ШТИ́МБЛИК.

ШПИТА́КИ ПУСКА́ТИ – "брати когосназбитки", цим самим вивищуючись над кимось: *Никола́ї про́буваў і зо мноў и́гри зач'іна́ти / вин л'у́би шпита́ки пуска́ти / так / н'і́би ни наздо́гат' / н'і́би лего́н'ко пожертува́ў / то на пе́рший рас йа шош ги́мкнуў / і н'іч'о́ ни сказа́ў / а вин пото́му ужé зач'е́ў бли́ш:е / остр'і́ш:е се бра́ти / але́ зноў так / н'і́би це йе шош см'ішне́ / весе́ле / хот' йа ўч'уў / шо вин зач'е́ў нас'іда́ти / ну то йа так тот'і́ шпита́ки верну́ў йіму́ наза́т / шо ви би ви́д'іли / де йіго́ тота́ ве́сел'іс'т' се д'і́ла / і йек йіго́ го́нир ў моме́нт стух / бо хло́пц'і так зач'е́ли се регота́ти / шо гаш с'т'і́ни задриж'і́ли.*

ШПИТА́ЛЬ, -ю (-я́) – лікарня: *Д'е́д'а М'і́с'іў буў у шпитали́ / а́ле / д'е́кувати Бо́гу / ужé пово́лен'ки хо́ди / хо́ч'і шош роби́ти / ка́же / шо забога́то нале́ж'іўсе / навид:иха́ўсе; Шпита́л' йе шпита́л' /сам'і́ зна́йіте / л'удина́ по до́бриӗ во́ли туда́ ни їде.*

ШПІ́ҐАТИ – 1) те саме, що ШПИ́ГАТИ (ШПИ́ҐАТИ): *Шош у клу́б'і шп'і́ґайі / ї гаш у но́гу вид:айе́*; 2) *перен*., гостро докоряти комусь; виявляючи своє незадоволення, спричинювати сварку: *Цис'а́ / наї ни ка́жу / іка́ ум'і́йі до́бре шп'і́ґати / с тако́ў ч'олов'і́к ни го́ден за се́бе витпов'і́сти / ш'і ди́їде до то́го / шо перело́ми ͡джв'і́н'д'і / ха́ўку / таї ус'о́ / таї фе́ртик / Та Лес'о́ замн'іки́ї до це́го.*

ШПІК, -у – кістковий мозок: *Ік студене́ц ужé зваре́ниӗ / то йа к'іс'т'кі́ вибера́йу / ди́ўйусе / аби́ шп'ік у ͡дз'е́му ни виходи́ў / мн'е́со росклада́йу по*

терел'áх / проц'і́д'уйу / таǐ кóждиǐ заливáйу/ а дéхто дýже л'ýби шп'ік / вин лиш'éйі йігó ў студенцú / це ўже йек хто.

ШПІЛÁК, -á – молодий (річний) олень: *Стойý ў зáс'іц':і за корч'éм / дúўйусе / а прóсто на мéне б'іжúт шп'ілáк / йа свúснуў / а вин стаў / а потóму / йік кýл'а / зирвáўсе / дýже буў фáǐниǐ / то йа мýс'іў йімý подáти знак / шобú т'ікáў / шо тут йімý б'і́іно стойéти.*

ШПІ́ЛЬҐАТИ – 1) кусати (про комах): *Ад'і́ йек менé цис'á мýха шп'íл'ґайі / дрýгиǐ ден' йі́йі вигóн'у с хáти / і ни гóн:а вúтрадж͡ж'увати*; 2) *перен*., докоряти, сваритися: *Жúнко бóж'а / ни шп'íл'ґаǐ так ч'олов'і́ка / бо вин ни жел'і́зниǐ / вин ни кáм'ін' / ци ти шо хóч'іш*?

ШПІНЬКÁТИ – застібати: *Уч'éǐсе шп'ін'кáти / абéс сам мих зашп'ін'кáтисе / і шнуркú на ч'еревúках мáйіш ум'і́ти заўйізáти / ус'éке робúти / бо ў нас слýшки нимá / а йік ни меш ум'і́ти цисé робúти / то д'і́ти с тéбе мут с'м'ійéтисе / скаўт / шо нич'вáлиǐ.*

ШПІРТ, -у – спирт: *Тот шп'íрт к'івáти ни вóл'но / вин се стрéби / йіґ бýду бáб'і зáшч'іки давáти / уваж'éǐте / шобú дес ни д'і́ўсе / Та тут н'ікóго нимá / хто би мих се злáкомити на нéго*.

ШПІЦ, -а – 1) передня частина взуття (про черевики, чоботи): *Іґ дес зберáласе / ўбувáла нов'і́ ч'еревúки / то нéн'а просúла / Уваж'éǐ / абéс шп'і́ци ни пооб:ивáла / бо поўблýпйуйуц:е / і меш потóму ў хáт'і сид'і́ти*; 2) *перен*., удар передньою частиною ноги: *Ти ч'ó / малúǐ / ни слýхайіш стáрших? / хоч' шп'і́ца? / ік хоч' / то мóжу дáти.*

ШПІЦÁК, -á – *згруб*., те саме, що й ШПІЦ[2]: *Надавáў шп'іцакúў / наǐ ни крадé / це ўже ни пéршиǐ рас / пéршиǐ пустúў буў / а вин дáл'і / И:ǐ / тре: бýло насварúти / а ни зач'інáти з б'і́ікоў / та вин ни знатú кíл'ко тóго ни ўкраў / Гаǐ ц'і́хо / ни к'івáў йа йігó / погрозúўсе / таǐ пустúў / бестé знáли / алé на дрýгиǐ рас ни бýду такúǐ дóбриǐ*.

ШПІЦНÁМЕН, -а – *рідко*, прізвисько: *Отáк'ік подивúтисе по сус'і́дах / то кóждиǐ мáйі шп'іцнáмен / це т:о / йек йімý се пр'іж'іч'кýйут / ни каў за кóждого / бо ти ўс'о пúшеш / а йа / ўстúду ни хóч'у / би потóму на мéне гн'івú držж'éли / шо йа се пр'іж'іч'кýйу*.

ШПІЦУВÁТИ – *згруб*., бити “шпіцами”: *Вин соб'і́ ішóў / н'ікóму н'іч'ó / а на нéго напáли ǐ зач'éли шп'іцувáти / потóму йіх імúли / áле шó с тóго? / цес м'і́с'іц' у шпиталú видлéж'іў / здорóўйі утрáтиў.*

ШПОРТÓВИЙ – спортивного покрою: *Страшнó хóч'у шпортóву спин:úцу / а до нéйі би ш'і кýртку / це м'ін'і́ дýже се ўдайé / кýртка іќá ўже би бýла / ци дóўш'а / ци корóч':а / а за такý спин:úцу йа ни знáйу / шо бих дáла.*

ШПО́ТАТИ КОГО́С – чинити комусь перепони (при ходьбі, реалізації планів): *Ік йа ко́ло не́го бо́рзо ї́ду / то му́с'у уваж'е́ти / бо Нико́л'ц'о ла́ким шпо́тати / питкладáйі но́гу / а пото́му рего́ч'і / ло́ви / ік йа хо́ч'у па́дати / таку́ за́баўку соб'і́ найшо́ў / то це йе норма́л'ний па́рубок? / А йа бих ни ду́же се́рдиласе / бо вин так зач'іпа́йіц:е до те́бе / ти д'і́ўч'іна гоноро́ва / на не́го ни ду́же ди́вис:е / таї вин того́ отаке́ приду́маў / Н'іч'о́ соб'і́ / та так мош го́лу ўломи́ти / Ну але́ вин соко́ти / абе́с ни ўпа́ла / а йік па́дайіш / то ў йіго́ ру́ки; Ни заваж'е́йу йіму́ / ни шпо́тайу / ни кладу́ пати́к ў коле́са / наї соб'і́ бере́ тото́ / шо йіго́ / ци шо корти́т ма́ти / а́ле ї ни позво́л'у ц:е роби́ти мо́йіми рука́ми*.

ШПО́ТАТИСЕ – спотикатися, "шпортатисе": *Так забуркува́ў ко́ло схо́диў / шо оде́н ка́м'ін' тро́хи ви́ш:е покла́дениї / і к'і́л'ко ї́ду / то ў не́го шпо́тайусе / а ўч'е́ра ви́йшла бо́са / то так се ўде́рила / шо аш кро́ў поч'ур'і́ла / бо́йусе / ци ни ўломи́ла па́лец / бо спух / ад'і́ ї́киї.*

ШПРЕЮВА́ТИ – *згруб*., лаяти, дуже сварити когось: *Андр'і́ї с хло́пц'ами держ'е́ў дис'ц'іпл'і́ну / шпрейува́ў йіх за бут'шо́ / і до́бре роби́ў / уни́ ви́ўч'ілисе / і тепе́реч'ки д'е́куйут / шо ни пишли́ ў пусте́ / То так / Га́н'у / а́ле де́котра дити́на могла́ би спроти́витисе це́му / і шо́ ти з неў тогди́ зро́биш? / ди́ўйусе по сво́му / з ним ц:е ни пи́де*.

ШПРІ́ЦА, -и – *заст*., *рідко*, шприц: *Шпр'і́цоў ми нач'ін'е́йімо кубасу́ / то таке́ спец'ійа́л'не пристосо́ван'і до це́го / у д'і́да вид:а́ўна ўно йе / ш'і / в'ід'і́ / з:а Пол'ш'і́ вин йіго́ дез буў купи́ў.*

ШПРОНЦУВА́ТИ – витягувати щось, роблячи його рівним, прямим: *Д'е́д'а дрит' шпронцу́йі / хо́ч'і закла́сти по́вид доро́ги / б'іжи́ / меш держ'е́ти / помога́ти / шоби́ т:о бо́рше пишло́ / бо йа ку́тайусе*.

ШПУ́ЛЬКА, -и – те саме, що ШПУ́ЛЬКО: *Цису́ су́кн'у йа мо́жу ши́ти ї ч'о́рними нитка́ми / а́ле ту́тки би́рше пасува́ли би зеле́н'і / бо йа зро́бйу трич'вертко́в'і рукави́ / боков'і́ кишен'і́ / ї бу́ду йіх пове́р'ха прошива́ти / того́ бери́ кава́л'ч'ік мате́р'ійі / іў Ку́тах / йік іде́ш / купи́ шпу́л'ку / мо́же бу́ти ї темн'і́ш':а / йік оц':а́ мате́р'ійа.*

ШПУ́ЛЬКО, -а – котушка ниток: *Ти да́ла б'і́ле шпу́л'ко / а до це́го тре́ба си́вих нито́к; Купи́ дво́йі шпул'о́к / ч'о́рне і б'і́ле / А ї́к'і загру́б'і нитки́ ма́йут бу́ти? / йік оцис'і́ / ци ї́к'і?*

ШПУ́ЛЬКОВИЙ – *прикм*. від ШПУ́ЛЬКА (ШПУ́ЛЬКО): *Заши́ї ди́рку ни шпу́л'ковоў ни́ткоў / а возми́ си́нойі баве́нки / ви́т'ігни дв'і ни́тоц':і / ї ни́ми фа́їно зац'іру́йіш / і пи́знашно ни бу́де / Бабо́ / йа / шо ска́жете / ус'о́ вам зро́бйу / а ви м'ін'і́ / оц:е́ / бо ў ме́не ру́ки ш'і ни наўч'е́лисе ц'іруа́ти.*

ШПУНТ, -у – паз: *Дош’кú запускáйут у шпунт / і рóбйут пидлóгу / це так / шобú ўни фáїно приставáли / ни бýло рéўч’ікиў / у нас ус'í пидлогú так поклáден'і.*

ШПУНТÓВА ПИДЛÓГА – підлога, зроблена з дощок, з’єднаних “у шпунт”: *Ч’о делéко шукáти / мáйіш отýт / цис'á пидлóга шпунтóва / і ў циї хáт'і / іў вúшниї / лиш у комóр'і úн'ч’а / мóжеш се придивúти крáш:е / йа утвóр'у комóру / таї уздрúш рижнúцу.*

ШПУНТУВÁТИ – з’єднувати дошки за допомогою пазів: *Памн'ітáйу ус'ó / ход' бýла малá / гет ус'о / йек клáли цисý хáту / робúли стол'éр'ку / шпунтувáли пидлóгу / клáли пéч’і / каў / гет ус'ó.*

ШПУРЄ́ТИ – *згруб*., кидати, шпурляти: *Шпур'éла лáхами / йік нав’іжéна / Мóже / тогó / шо ўни пороскúдуван'і бýли / ни на м’íсци / Ну то нáв’іт' / ік отáк / то ч’ó шпур'éти? / складú / тáк’ік мáйі бýти / і ўс'о / Вам дóбре говорúти / а йік урáс складáти / бо хтос роскирúн':уйі / то нéрви кóждого нáїдут / унá ш’і ї так терпйéч’а.*

ШПУ́РИТИ (ПОШПУ́РИТИ) – *згруб*., кинути: *Так шпýриў буў терелéм / шо ч’ут' викнó ни розбúў / буў йік остéклиї / аг’íна б’ідý / Ну то шош велúкого мáло се стáти / шош фиїст мáло йігó усéрдити / бо у спóкойі / при нормáл'ниї голов’í / ч’олов’íк ни ме терел'áми шпур'éтисе.*

ШПУ́РНУТИ – однокр. дія. стос. ШПУРЄ́ТИ: *Ч’о йіс отáк шпýрнуў ч’уж’í бисáги? / Бо вўїна заплатúла лиш за однó м’íсце / а ўна хóч’і самá йíхати / йік пáн'а / і шóби бисáги по пáнцки вéзлисе ў Проб’íну / мáли окрóме м’íсце / л'ýде тúснуц:е / стойýт на однúї ноз'í / а ўна соб’í рос':íласе с свóйіми бисáгами.*

ШРЕЙБУВÁТИ – *знев*., *ірон*., писати: *Йа свар'ý малý / шо ўна пúше / йік кýрка лáбоў / а дóхтор' / уч’éниї ч’олов’íк / так шреїбýйі / шо н'íхтó ни мих томó проч’ітáти / і шо / на дрýгиї ден' вернýласе смих / таї каў / Пáне дóхтор' / проч’ітáїте / шó тýтки накурмéдано / бо нáв’іт' ў аптúц'і ни знáйут / і шó гадáйіш? / вин зрáзу проч’ітáў?*

ШРУ́БА, -и – шуруп: *Вит ч’óго гóн:а бýти цис'á шрýба? / Там Івáниў мотоцúкол' стойéў / мóже / вид нéго? / ік ремонтувáли? / вин шукáў ч’ігóс / казáў / шо шош бýло се загубúло / мóже / то ўно?*

ШРУ́БОЧЬКА, -и – те саме, що ШРУ́ПКА: *Понесú д'íдови оц:ý шрýбоч’ку / вин шукáйі ў шуфл'áд'і / а йа ў карабýс'ц'і йійí наїшлá / алé бóрзо / д'íдик ме рáдиї.*

ШРУ́БСТАК, -а – спеціальний прилад, яким закріплюють предмет, призначений для обробки: *Дóш’ку кр'íпйут шрýбстаком / шобú ўна ни*

со́валасе / ни х’ил'іта́ласе / ни па́дала / а пото́му / йік уна́ ў́же до́бре де́ржиц:е / гимбл'у́йут / отаки́ми ги́мбликами.

ШРУ́ПКА, -и – *зменш.* від ШРУ́БА: *Ма́йіш до́бр'і о́ч’і / ану́ диви́се / куда́ покоти́ласе отака́ шру́пка вид ʒ͡зиґа́р'ка / отака́ мац'і́ц'ка / А нашо́ шру́пки / иґ ʒ͡зиґа́рок і так хо́ди? / Вин то хо́ди / але́ ў дру́гиї бик/ наза́т раху́йі годині́.*

ШТА́БА, -и – 1) велика колода: *Х’іба́ би тра́хтор' цису́ шта́бу ви́т'іх / а би́рше н'іхто́ / ўна бре́скла*; 2) сукупність складених колод, дощок; дрова: *Ге́нде шта́ба / би́рше дош’о́к нима́ / йа йіх накри́ла / шо́би ни мо́кли / таї ота́к уни́ мо́жут / ки́л'ко хоч’ / стойе́ти;* 3) великий шмат чого-небудь: *Йа ота́к / иґ дес с ки́мос говор́'у / то де́коли ч’у́йу / ад'і́ / ка́же / уз'е́ў шта́бу хл'і́ба / таку́ / шо гаш рука́ се згина́ла / солони́ни / таї то йіго́ держ’е́ло / це ни так / ік писни́ї бо́рш’ік / шо лиш коло́т'кайіц:е ў ч’е́рев'і / або́ ї таке́ / ви́т'іх шта́бу мн'е́са з гор'ш’ка́ / таї лиш ут'і́к с ха́ти / це ўже ву́їна роска́зувала / шо́ ўни гента́м пого́стили бу́ли / ік оде́н ч’олов’і́к прийшо́ў буў до них / о: / тепе́рки с це́го с'м’і́шно / а тогди́ йі́і до плач’у́ се приходи́ло / бо бу́ли роби́тники / і ўна ни зна́ла / шо ма́йі йім да́ти; Шта́ба / це вели́киї кава́лок ч’іго́с / то́го / шо се йіст / ад'і́ / шта́ба хл'і́ба мо́же бу́ти / у нас у ха́т'і так каза́ли / а ўже йік куле́ш’і / то цо́нту ўз'е́ти / а ў ву́їц'а мо́го / то ї за хл'іп / ік уруба́ти йіго́ вели́киї кава́лок / то могли́ каза́ти / шо то шта́бу ўруба́ли / або́ цо́нту хл'і́ба / то йеґ де / каў / у нас лиш за куле́шу / шо цо́нту мош уз'е́ти / а дру́г’і / ї за хл'іп.*

ШТА́НҐЕЛЬ, -я – залізна підойма: *Шта́нґелем мо́жно шош пидва́жити / вин помога́йі цви́ки вит'іга́ти / со́тку ци в’іс'імдес'е́тку / мал'і́ цви́ки / л'і́пше цо́нґл'ами / бо то ї цо́нґл'і йе би́рш’і і ме́нч’і.*

ШТА́НКА, -и – штанина: *За пиўгоди́ни / ни до́ўше / споден'ки́ мут гото́в’і / лиши́лосе одну́ шта́нку ви́к’ін'ч’іти / ї ґу́мку ўсили́ти / А ўни ни бу́дут так’і́ / иґ д'іво́цк’і? / з ме́не ни мут хло́пц'і се с'м’ійе́ти? / Йек с'м’ійе́тисе / ік це парубо́цка мате́р'ійа? / а диви́се / ік’і тут кишен'і́ / і ки́л'ко йіх йе / куда́ д'іво́цк’і.*

ШТЕ́МПІЛЬ (ШТЕ́МПИЛЬ), -я – печатка, штамп на діловому папері: *Ік пи́деш вибера́ти спраўки́ / то без диви́ласе / на них ма́йі бу́ти ште́мп’іл' / і т:о / хто ц:е питписа́ў / бо бес це́го / то ни доку́мент / у те́бе на робо́т'і йіго́ ни при́ймут / мут ш’:е раз застаўйе́ти іти́.*

ШТЕ́ФАНА – одне зі свят Різдвяного циклу: *То йе́к іде́? / С'в’іти́ї Ве́ч’ір / Риздво́ / Збо́ра / і Ште́фана / а ўже пото́му / Васи́л'ійа / а ш’:е да́л'і / Йорда́н / Видорш’і́ / коли́ с'в’е́т'ут во́ду / ота́к іду́т с'в’е́та.*

ШТИ́ВНИЙ – 1) цупкий (про тканину): *Це шти́ўна матéр'ійа / з нéйі ви́йде су́кн'а / áле ни на л'і́то / меш мáти на тогди́ / йік постудени́т*; 2) добре припасований: *Шти́ўниї кус'т'ýм / ви́тко / шо дóбриї кравéц буў / Це тої самúї / шо бáт'кови рéйітки шиў / ви ш'і тогди́ йігó фали́ли / Ну та бо то ви́тко / шо дóбриї.*

ШТИ́ВНО – *присл*., *пох*. від ШТИ́ВНИЙ: *Рукави́ у циї бл'ýс'ц'і ни мáйут отáк пáдати / йік шмáта / а шти́ўно стойéти / ти ни ви́диш / йек у цéму журнáл'і / звéр'ха / ўгор'і́ / де плéч'і / ўни тáк'ік би пидóймлен'і бýли / Ну та ц':а матéр'ійа ни ме отáк се дудýрити / ўна ни йе шти́ўна.*

ШТИ́МБЛИК, -а – *згруб*., якийсь дрібний предмет, здеб. видовженої форми; деталь чи уламок чогось: *Ви́диш оцéс шти́мблик? / такé малé / а без нéго коли́ска ни мóже се колисáти / вин мýси бýти; Івáн'ч'іку / у тéбе молод'і́ óч'і / йа хот'і́ў злáгодити оцéс дзиґáрок / бо вин стаў / хот'і́ў се подиви́ти / шó з ним / а тýтки буў шти́мблик / і вин дес порс / і йа тепéрки ни ви́жу / дé вин / нáв'іт' окол'áр'і ни помогáйут / вин дес отакúї завели́киї / ік пиў м'ізи́н:ого ни́хт'а / а мóже / ш'і ї мéнчиї / алé ни набогáто / ни знáйу / ви́тки вин ви́паў / анýко поможи́ / ік нáйдеш / то зарóбиш у мéне на л'óди / Д'і́ду / та йа ни мали́ї / шоби́ ви мáли зо мноў кутóру / йа зáрас нáйду / м'ін'і́ плáти ни тре: / то ї самóму інтерéсно / шó с цим дзиґáрком се стáло / бо бáба ўже даўнó на нéго нар'ікáйі / шо вин ни тóч'но годинú покáзуйі / А бáб'і нашó тóч'нойі годи́ни? / скажи́ / наї унá на сóнце ди́виц:е / А дé би йа такé казáў / дé би йа соб'і́ усти́т робúў? / Ни б'íйсе / скажи́ / бабó / тажé ви ни д'і́ўка / шоби́ вам лиш тре: бýло тóч'нойі годи́ни / И:ї / х'ібá скáжете сам'і́ / м'ін'і́ рот се ни ўтвор'éйі такé говори́ти / ви жертýйіте / а йа ч'ýйу / шо м'ін'і́ ўже гор'іч'é се рóби; Васи́ / анýко диви́се / шó ц:е за шти́мблик? / вит ч'óго вин мóже бýти? / мóже бут|и / шо вид отóйі и́грашки / шо се поломи́ла? / ци шó ц:е такé? / Поклади́ ў кредéнц / у ни́жну шуфл'áду / йа потóму се подиўлю / абéс ни викидáла*. Див. ШПИ́НДИК.

ШТИМУВА́ТИ – 1) пасувати, личити (про одяг): *До спин:и́ц'і оц':á фýстка н'іц ни штимýйі / бери́ мойý / ўзелен'і́ / бýде дóста фáйно*; 2) припасовувати щось кудись, до чогось: *То заширóка дóш'ка / тýтеч'ки би штимувáла вýш':а / дес на шти́ри пáл'ц'і / тогди́ дверц'éта мут дóбре заперáтисе / А йіґ би отáк йійі́ поклáсти? / І шó ўно даст? / тогди́ ўни ц'і́лком ни запрýц:е / то ме сперáти.*

ШТИПА́К (ШТИМПА́К, ШТИРПА́К), -á – 1) цурпалок, скалка; гострий уламок чогось: *Штипакóм нóгу проби́ла / знóў наб'íї бýде / Паз'ý / проми́ї гор'і́йкоў / приклади́ л'і́л'іїі ї фáйно забандежýї / áле ўже бóрзо роби́ / аби́ / Бóже борони́ / закáжен'а ни бýло*; *Повит'ігáї оц':і́ штирпаки́ / бо*

дити́на іґби́ ўпа́ла / то ни даї Бо́же; 2) *перен.*, зіпсований зуб (залишок зуба): *Ни ма́йу ч'ем йі́сти / тре́ба би штипакі́ повит'іга́ти / ї фа́їн'і зу́би покла́сти / тогді́ ї за́с'м'ійітисе мо́жно / а ни́ с'в'іти́ти гнил'іка́ми*; 3) маленькі (недорозвинуті) роги: *Ў козі́ пото́му ві́ростут ро́ги / а це ш'і к'із'л'е́ / ро́гиў нима́ / два штипакі́ показа́лисе.*

ШТИПАЧЬО́К (ШТИМПАЧЬО́К, ШТИРПАЧЬО́К), -чька́ – *зменш.* від ШТИПА́К (ШТИМПА́К, ШТИРПА́К): *Такі́ї малі́ї штипач'о́к / а їку́ шко́ду наробі́ў / Йо / до б'іді́ вели́кого ни тре: / до́ста ї тако́го*; *Даї м'ін'і́ окол'а́р'і / наї поді́ўйусе / бо / в'ідє́ў / ікі́їс штирпач'о́к мене́ оту́т шкр'а́бнуў / і то до́бре.*

ШТИПИ́ВКА, -и – вид вишивки, вишиття: *Штипі́ўкоў обво́д'ут цо́ти / це дайе́ шит'у́ ві́к'ін'ч'ін'і / узі́р з неў аш с'м'ійе́ц:е / такі́ї фа́їниї / Шо пра́ўда / то пра́ўда / а́ле ту́теч'ки і мул'і́нка ді́брана ду́же до́бре / ї сам'і́ хре́стики ч'іса́н':і / оді́н воді́н.*

ШТИПУВА́ТИ – 1) зашивати, "заціровувати", штопати: *Штипу́ўйу ді́рку / ад'і́ їка на бл'у́с'ц'і бу́ла се зроби́ла*; 2) викор. спеціальний вид вишиття: *На цих ву́стоўках до́бре ві́тко / йек ма́ма штипува́ла / ві́диш / ві́шила па́ру хре́стикиў / а пото́му круго́м них штипу́йі / обра́мн'уйі / пото́му зно́ў іду́т цо́ти / ї така́ сама́ штипі́ўка / до к'ін'ц'а́.*

ШТИ́РИ – чотири: *Солони́ну сего́року ма́йімо таку́ / шо на шти́ри па́л'ц'і / лиш н'іўро́ку; Ч'існику́ посади́ла ла́тку / на шти́ри кро́ки задо́ўгу / це на д'і́дов'ії присади́б'і / а ко́ло ха́ти / ш':е он:у́ гр'е́доч'ку / так шо ўс'ім на ўсу зи́му ста́не.*

ШТИ́РИ ПРОВА́ДИЛИ, А П'Є́ТИЙ ДВЕ́РІ УТВОРЄ́В – *ірон.*, *знев.*, про п'яного: *Диви́се / ч'олов'і́ч'і / ни налижи́се так / шобі́ шти́ри прова́дили / а пйе́тиї тоб'і́ две́р'і утвор'е́ў / Фа́їно йе / йа скаў / шо́би лиш дво́йі прова́дили / а жи́нка сама́ две́р'і утво́ри / Жерту́ї / жерту́ї / а йа на́в'іт' пидві́пиўшого ни пу́с'т'у ў ха́ту / абе́з знаў.*

ШТИ́РИСТА – чотириста: *Диста́йу пе́н'ц'ійу / ти́ш'іч'у со́рок де́ўйіт' гри́ўн'іў / на́їко / к'і́л'ко о́зме тепло́ і гас / і ци шош ўзим'і́ ли́шец:е / бо позатоги́т на ўс'о шти́риста става́ло / Бабо́ / тепе́рки нима́ таки́х ц'ін / забу́т'те тото́ / А йе́ґ забу́ти / йік на ру́ки би́рше ни дайу́т? / Ми вам дамо́ / шо ме нидостава́ти / гаш оці́м бе́сте ни жури́лисе / у вас шо / би́рше кло́потиў нима́? / здоро́ўйі сокот'і́т / оц:е́ важне́ / а ре́шта ми беремо́ на се́бе.*

ШТИ́РКАТИ (ШТРИ́КАТИ) – *згруб.*, вказувати комусь на його недоліки; дорікати, виявляючи незадоволення: *А ти ч'о́ ї́шоў туда́? / йа каза́ла тоб'і́ ци н'і / шобе́с грушкі́ ни пидоі́ма́ў / на́в'іт' ік уні́ упа́ли до нас*

/ каза́ла ци н'і? / Та йа ни бра́ў / ву́їко сам назбера́ў грушо́к і даў м’ін'і́ по́ч’ерес плит / ка́же / бери́ / уни́ ікра́с диви́лисе на те́бе / таї йа ўз'е́ў / а по́за х’і́тар' уни́ ни па́дали / Ну а ч’о ву́їна шти́ркала м’ін'і́ ў о́ч’і / шо хтос оптр'е́с її гру́шу / і то н'іхто́ / ка́же / ни мих / лиш тот'і́ / шо наїбли́ш:е / Бабо́ / а йа ви́тки цисе́ го́ден зна́ти? / ви́жу / шо гру́ш’а стойі́т соб’і́ / грушки́ на ниї дохо́д'ут / і шо́ йа би́рше го́ден сказа́ти? / наї ву́їка М’іха́їла уна́ се пита́йі / бо вин наїбли́ш:е.

ШТИРНА́ЦІТКА, -и – чотирнадцять років (про вік дівчини чи хлопця): *Ог:о́ / де́ мойа́ штирна́ц'ітка? / ужé на́в’іт' ни памн'іта́йу себе́ таку́ / Озми́ фудуґра́ф’ійу / таї поди́вис:е / ти л'уби́ла тогди́ става́ти на зни́мку / аш у Вижни́цу ї́шла / Го́споди / колú т:о бу́ло.*

ШТИРНА́ЦЩІТЬ (ШТИРНА́ЦЩИТЬ) – чотирнадцять: *Д'і́ўч’ін'і мину́ло ужé штирна́ц':іт' ро́киў / а ўроди́ласе бу́ла за дв’і нед'і́ли до Риздв’іни́х с'в’ет / йа до́бре цисе́ памн'іта́йу / бо ду́же т'е́шко Но́ц'а її роди́ла / так т'е́шко / шо наї Бох боро́ни.*

ШТИХ, -а́ – пласт землі в глибину, який можна захопити лопатою: *Реве́ц маў би бу́ти гл'е́пшиї / а ту́теч’ки лише́н' на оди́н штих / Ну то за ц:е тре: бу́ло бо́рше каза́ти / Та то н'іч’о́ се ни зба́вило / бери́ руска́л' / і ш’:е рас проїди́се / Ага́ йо́ / вам до́бре ра́дити / а йа ї так ужé се зму́ч’іў / ад'і́ на рука́х мозол'і́ хо́ч’ут бу́ти.*

ШТРАМА́К, -а́ – чепурун; той, хто завжди охайний, зі смаком одягнений: *Тв’ії та́то буў штрама́к / шо тако́го пошука́ти / гаш у Ч’і́рниўц'і́ ї́хаў за мате́р'ійоў на спо́н':і / аби́ купи́ти шош л'і́пшого / ч’ем мих у Ко́сов’і ци Ку́тах / ц:е йіму́ бу́ло важне́.*

ШТРАМА́ЦКИЙ – акуратний, гарний; модний: *Ти / ви́жу / купи́ў соб’і́ штрама́цке ўбран'е́ / то шо? / тепе́рки мо́да верну́ласе? / бо ш’і м’ії д'е́д'а ў тако́му ходи́ў / і так са́мо фр'із'е́р' йіго́ питстрига́ў.*

ШТРАМА́ЦКО (ПО-ШТРАМА́ЦКОМУ) – акуратно, гарно, модно: *Лиш н'іўро́ку / вигл'іда́йіш ду́же до́бре / ба́ба би сказа́ла / штрама́цко / Ни геї / та́к’ік би се хот'і́ло / але́ за́ким бу́де.*

ШТРАМА́ЧЬКА, -и – охайна, доглянута дівчина чи жінка, яка дуже дбає за свій зовнішній вигляд: *Ба́ба іў с'імдис'е́т' бу́ла штрама́ч’коў / уна́ ни т:о / шоби́ хот'і́ла ви́молодитисе / а ўм’і́ла фа́їно зибра́тисе по́длук сво́йіх роки́ў / ус'о́ бу́ло доштимо́ване ї ви́гл'ідне.*

ШТРАМО́ВАНІ, -я – опредм. дія від ШТРАМУВА́ТИ (ШТРАМУВА́ТИСЕ): *Нашо́ штрамува́тисе у бу́ґдниї ден'? / вулиц'а́ми леїтерува́ти? / а йік шош ко́ло ха́ти роби́ти / то ни до штрамо́ван'а / коро́ва ни пита́йі тим / у ї́к’ії йа фу́с'ц'і / таї сви́н'і ни того́ ро́хкайут / шо*

йім шош на ми́н'і се ни ўда́ло / Ви це гово́рите / а́ле к'і́л'ко йа ту́теч'ки по сус'і́цтву жийу́ / ш'і ни ви́д'іла вас шн'апа́тоў / ци ї́кос н'ійе́ко зі́браноў / то йек це розум'і́ти?

ШТРАМУВА́ТИ – 1) гарно, зі смаком когось одягати: *Слу́хаїте / шо йа вам скаў / таку́ дити́ну ш'і заско́ро штрамува́ти / ви ш:и́ли ї́йі кребдаши́нову су́кон'ку / а ў шо мете́ ўбера́ти / йік уна́ ви́росте? / Того́ / ву́їно / штраму́йімо / шобі́ ўна приўч'е́ласе до фаїноти́ / ум'і́ла пото́му д'іти́ї і ч'олов'і́ка зибра́ти / та́к'ік се нале́жи;* 2) *перен.*, "дисціплінувати": *Митри́ха до́бре штраму́йі сво́йіх хло́пц'іў / так ййі́і слу́хайут / шо ўна лиш поди́виц:е / а ўни ўже ўста́ли ї пишли́ / ду́же потр'і́бн'і д'і́ти / Та бо ўни ви́жут / шо ма́м'і нилє́хко / сама́ ни ду́же ду́ж'а / а́ле стера́йіц:е дл'а них / т'е́шко ўдови́ци / наї бу́де шо бу́де / а́ле ўба ўч'е́йуц:е ў Ч'і́рниўц'а́х / ш'і рик лиши́ўсе / і за ц':і роки́ ўна ни одну́ то́рбу туда́ зр'іхтува́ла / та́к'ік ма́ма / і д'і́ти ус'о́ ц:е розум'і́йут.*

ШТРАМУВА́ТИСЕ – чепуритися: *Іва́н л'убі́ў штрамува́тисе / у ї́ко́мус пога́ному / абі́ ни знати́ шо / ни пи́де / кро́ку н'іґде́ ни сту́пи / дон'ка́ ў не́го ўда́ласе / ви́капаниї та́то / і тако́ш штрама́ч'ка.*

ШТРИҐАНИ́СТИЙ – *згруб.*, високий, довгоногий: *Д'і́ўка фа́їна / а́ле штриґани́ста / заду́же до́ўга / така́ / йік ти́ч'ка / а м'ін'і́ ўдайу́ц:е спри́тишн'і / маї ни́ш':і / ме́н'ч'і / шобі́ ни вети́ли ч'олов'і́ка.*

ШТРИ́КАНІ, -я – опредм. дія від ШТРИКА́ТИ: *Де́ вин усне́? / іґ за́рас так штрика́йі? / заба́ў йіго́ ч'е́мос и́нчим / бо ви́жу / шо це́го штри́кан'а забога́то / меш пото́му йіго́ доўпи́ўноч'і ўклада́ти / де́ вин усне́*? / *ме хот'і́ти се ї́гра́ти*; *Мош дес шош сказа́ти / дез би́рше / дес полехки́ / а́ле таке́ штри́кан'і ко́ждойі Бо́жойі дни́ни / йік сего́н:е смих ч'у́ла / н'іч'о́ до́брого ни даст / жи́нка ма́йі ш'інува́ти ч'олов'і́ка / ум'і́ти йіго́ пидийти́ / а ни ко́ўтати / ік коўта́ч' / бо ў не́го голова́ ни з де́рева.*

ШТРИ́КАНКА, -и – *рідко*, стрибки: *С тоў штри́канкоў мош соб'і́ ўйе́зи скрути́ти / ану́ с'е́т'те ма́ком / успоко́їтесе.*

ШТРИ́КАТИ – докоряти комусь: *Штри́кайі м'ін'і́ / шо це йа к'іс'е́ збавиў / а йа ци́ми д'н'а́ми до коси́ ни бра́ўсе / бу́ла и́н'ч'а робо́та / То могло́ ра́н'че се ста́ти / але́ це таке́ / в'і́ч'ного н'іч'о́ нима́ / рас се зба́вило / то напра́виц:е / абі́ ти́л'ко б'іди́; Аг'і́ї / та ки́л'ко мош штри́кати за т:о саме́ / моі́ / та ўс'о ви́йіснилосе / роки́ проі́шли́ / с'в'іт се зм'іни́ў / а ўна да́л'і ч'іпа́йіц:е то́йі бе́с'іди / Та бо ўсереди́н'і ў не́йі / ви́тко / се ни загойі́ло / ро́зумом розум'і́йі / шо н'іч'о́ ни ве́рнеш / а нахо́ди така́ фи́л'ка / шо ї́йі зноў корти́т за т:о говори́ти / таї шо ти зро́биш / того́ ни се́рт'се на н'у.*

ШТРИКА́ТИ – стрибати; бігати: *Ни штрика́ї у во́ду розгор'іч'і́лиї / бо мо́же спарижува́ти; Штри́кнуў с кри́нти / таї удe҆ри́усе / а йа проси́ла / нака́зувала / ни штрика́ї / соб'і́ пово́ли заходи́ у во́ду; Штрика́йі / ік кизл'е́ / сам с собо́ў іграйі́ц:е / Ви́здоров'іў / таї йім́у до́бре / і йі́сти фа́їно зач'е́ў / а ти́жден' тому́ леж'е́ў / ік снип; Д'і́ти штрика́йут / іґра́йуц:е хо́ванки / лиш'і́т йіх / ско́ро до шко́ли / то ни мут б'і́гати / а за́рас / ти́л'ко йіх / наї.*

ШТРИ́КАТИ (ШТИ́РКАТИ) В О́ЧІ КОМУ́С – виявляти незадоволення; сваритися з кимось, допікати комусь: *Зроб'і́м оту́т / за ста́їнеў / за́городу / поклад'і́м с'і́тку / тогди́ ку́ри ни мут перел'іта́ти / бо йа ни хо́ч'у / би м'ін'і́ сус'і́ди штри́кали ў о́ч'і / шо на́ш'і ку́ри йім гр'ітки́ порозгр'іба́ли / наї оту́тки по́рпайуц:е / м'і́с'ц'а до́ста.*

ШТРИКА́ТИ (ДОШТРИ́КУВАТИ) ДО ГРУДИ́Й – *згруб.*, виявляти войовничість, починати битися: *Таке́ мале́ / мирш'е́ве / а штрика́йі до груди́ї / та йа бо́йусе йіго́ па́л'цем кину́ти / шоби́ пото́му суда́ми ни т'е́гатисе / а ўно́ / дурне́ / дола́зи / ни розум'і́йі / шо дихну́ / і ўно ўпа́де.*

ШТРИКА́ТИ (ДОШТРИ́КУВАТИ; ДОШТРИ́КУВАТИСЕ) ДО ЗУБИ́В (ЗУБИ́Й) – *згруб.*, починати сваритися, виявляючи незадоволення чимсь; бути ініціатором бійки: *Се запита́ла смих / де йіз буў? / би́рше н'іч'о́ / а вин зач'е́ў штрика́ти до зуби́ў / а́ле йа зна́йу / ч'о йіго́ т:о так уштри́кло / бо вин поверну́ў туда́ / куда́ ни маў іти́ / йа догада́ласе / а ни ма́ла би зна́ти / оц:е́ йіго́ ўйі́ло.*

ШТРИКА́ТИ, ЇК (ІК) УПА́РЕНИЙ – 1) бути дуже сердитим: *Ул'у́тиўсе / і штрика́йі / йік упа́рениї / шука́йі бл'у́зу / а то нима́ / вин / в'іде́ў / йі́йі ў маши́н'і лиши́ў / ї ка́же / шо то ми ви́н':і / бо йіго́ ква́пили / ї му́симо тепе́р йім́у тото́ виткупи́ти / ви ч'у́ли таке́*?; 2) *жарт.*, *ірон.*, бути енергійним, веселим: *Йу́рку / роскаж'і́т / йек вид засту́ди л'іч'е́тисе? / Та то таке́ йа вам ска́жу / шо йік гет розибра́тисе та л'іч'і́ пит со́упл'і з ле́ду / шо ви́с'ут с стр'і́хи / фа́їно ўкри́тисе драби́ноў / то за коро́ткиї ч'ес ч'олов'і́к так се ви́л'іч'і / шо зач'іна́йі штрика́ти / йік упа́рениї / так йім́у стайе́ до́бре / шо ну / це спрахтико́ваниї л'ік.*

ШТРИ́КНУТИ – стрибнути; швидко піти, побігти; однокр. дія до ШТРИКА́ТИ: *Штри́кнуў с це́го ка́мен'а / та ч'ут' но́гу ни ўломи́ў; Штри́кнуў борони́ти / бо зач'іна́ли би́тисе / йік от'і́ два кугути́; Борзе́н'ко штри́кнула ў горо́т / нарва́ла цибу́л'і / огир'ки́ў / видуч'е́ра пом'ідо́ра лиши́ласе / і йе шо йі́сти; Штрикну́ла сло́вом / ік ноже́м / дотепе́р боли́т / ни го́н:а видиїти́ / ти шо́ гада́ла? / шо то ле́хко / шо то н'іч'о́? / н'і / л'у́пко / то т'е́шко до се́бе прийти́.*

ШТРИ́КНУТИ В БІ́ЙКУ – почати битися; кинутися розбороняти тих, що б'ються: *Руч'е́ўсе / шо то ни Ко́ц'о зач'е́ў / уни́ соб'і́ шош найшли́ бу́ли ш'і до́ не́го / а вин штрик у б'і́йку / шо́би розборон'е́ти; Штрик у б'і́йку / бо уздр'і́ў / шо Лес'о́ви тре: бу́ло помоч'і́ / вин сам / а тих / двóйі / дру́г'і / ни б'і́йсе / ни б'і́гли / збо́ку стойе́ли ӣ диви́лисе / ч'ем тото́ се с'к'ін'ч'е́йі; Е: / та то н'іхто́ н'іч'о́ ни спости́х уздр'і́ти / тот'і́ лиш імилисе / а цис'і́ хло́пц'і штри́кли ў б'і́йку / ӣ бо́рзо тото́ рос'т'ігли́ / то на́в'іт' ік хтос і ви́д'іў / то ни зрозум'і́ў / шо до ч'о́го / ци то би́лисе / а ци лиш жертува́ли / н'і́би хо́ч'ут боро́тисе / то ўс'о ў моме́нт се ста́ло*.

ШТРИКНУ́ТИ (УКОЛО́ТИ, ВКОЛО́ТИ, УШКВА́РИТИ) СЛО́ВОМ – не зовсім коректно відгукнутися про когось; сказати комусь щось різке чи образливе, завдаючи болю: *Та́мки ўс'і диста́ли / уна́ ко́ждому ви́казала ў о́ч'і / шо́ за ко́го ду́майі / на́в'іт' Мар'і́ку штрикну́ла сло́вом / хот' та / сара́ка / ў жит'ý н'ізако́го н'іч'о́ пога́ного ни сказа́ла / на́в'іт' і ййі́ / хот' благ'і́ш:ойі жи́нки на ўсиӣ Т'у́диў ни на́їдеш / ни зна́йу / ч'ем би тото́ бу́ло се с'к'ін'ч'е́ло / але́ прийшо́ў Васи́л' / таӣ да́л'і ни розгора́лосе / К'і́ца уне́сла вина́ / зач'е́ли за пол'і́тику / таӣ ота́к / Мару́с'а о́стра / але́ ўни ўже ййі до́бре бу́ли допекли́ / таӣ того́ прорва́лосе / але́ н'іч'о́ / тепе́рки мут би́рше уваж'е́ти / шо каўт / бо ўздр'і́ли / шо ўна мо́же де́коли ўкуси́ти / ни поди́виц:е / шо то ч'олов'і́кова ма́ма і ййго́ ри́н:а сестра́; Ік пос'ігну́ти пру́том / то боли́т ци н'і? / а йік кулако́м / то тако́ш ни з ме́дом / ота́к мош сло́вом уколо́ти / штрикну́ти / і де́коли ўно таке́ / шо ду́же гл'е́боко зас'іга́йі*; *О: / цис'а́ ўм'і́йі штрикну́ти сло́вом / у не́йі йізи́к роздво́йіниӣ / а ви́т:и се пока́зуйі ж'іл'це́; То пра́ўда / Вас'у́та н'іко́ли ни пови́шуйі го́лос / ни крич'е́йі / але́ вит то́го ни ле́кше / ўна го́н:а так штрикну́ти сло́вом / шо тото́ до́ўго ни заживайі / так / іґ би іглоў / але́ ни ц'у́кнуў / а так / шоби́ ўна тики́ фиїст заӣшла́* / *Таже́ ўна на т:о ро́би / шоби́ бол'і́ло*.

ШТРИ́МПЛІ, -ів – *знев*., *згруб*., старе взуття: *Ад'і́ ге́зде хтос покла́ў штри́мпл'і / ви́тко / ни хот'і́ў викида́ти / а поду́маў / шо мо́же / кому́с пригоди́ц:е / оту́тки / де стайе́ аўто́бус / де́коли шош таке́ лиш'е́йут / йе шо ӣ до́бре / а ц:е гет старе́ / але́ шо / на ко́ждиӣ това́р йе свиӣ купе́ц / а це заду́рно / то хто хо́ч'і / наӣ бере́* / *позво́лено ко́ждому*.

ШТРИ́ХА, -и – *заст*., залізнична колія, залізничний насип: *Д'і́до роска́зуваў / шо ўпере́т у Т'у́дев'і бу́ла прокла́дена штри́ха / ішла́ по́за Ман'ака́ми / на мист / і ота́к / аж до Рости́к / Йа ни зна́ла це́го / ӣ н'іко́ли на́в'іт' ни ч'у́ла / шоби́ хтос за ц:е говори́ў.*

ШТРУКС, -у – вельвет: *Набра́ла соб'і́ шта́пел'у / а хло́пцеви / штру́ксу / Насту́н'а ййму́ ш:и́йі фа́йн'і споден'ки́ ӣ в'ітри́ўку; У ме́не коли́с / ік йа ш'і*

до шко́ли ходи́ла / буў си́ниї сарафа́н / а до не́го / б'і́ла бл'у́ска / сарафа́н / іш штру́ксу / лиши́ўсе буў кава́лок шч'о́гос / таї ма́ма ш:и́ла / і йа ў то́му ду́же гоноро́во се ч'у́ла / так / іґ би ни знати́ ў шо се ўбра́ла.

ШТРУКСО́ВИЙ – вельветовий: *Штруксо́ва спин:и́ц'а к'імач'іц:е / а́ле до́бра / прийе́мна до т'і́ла / ни бли́скаї́і л'е́трикоў / йік и́н'ч'а мате́р'ійа / таї / та́к'ік весна́ / ў ниї ду́же до́бре.*

ШТРУМ, -у – струм: *Л'е́трика / то йе штрум / тре: уваж'е́ти / ік шош укл'уч'е́йіш / бо йа нида́ўно фрасува́ла / зал'і́ско ўже старе́ / тро́хи протє́рсе шнур / де се ўкл'уч'е́йі / то так бу́ло бли́снуло / шо йа гаш се перепу́дила / а нев'і́стка ш'і се ви́кр'іч'іла / ка́же / ви б'іди́ шука́йіте? / ч'о́ берете́ старе́ / іґ ге́н:е йе нове́ зал'і́ско? / ци ви забу́ли / шо Леси́ха бу́ла попаци́ла*? / *Ну та ўна до́бре сказа́ла? / Мар'і́.*

ШТРУ́ЦЕНЬ, -цня – вид булочного (чи кондитерського) виробу: *Ге́нде на стол'і́ штру́цен' / уруба́йте соб'і́ / вин з йе́блуками ї гор'і́хами / таки́ї / ік'і́сте хот'і́ли / ну а до не́го / мо́же / молока́ озм'і́т / ікра́с йе с'в'і́же / ци шо? / молока́ ци гарба́ти?*

ШТУБА́К, -а́ – *лайл*., нерозумна людина: *Ти / штуба́ку / йе́к ти пі́шеш? / ка́ў тоб'і́ на хло́пский ро́зум / т'ігни́ л'і́н'ійу ўгуру́ / а пото́му ўдоли́ну / а ти куда́с уби́к веде́ш? / Йа напраўц'і́ хот'і́ў пот'ігну́ти / шо́би бо́рше бу́ло / поперека́ми / то до́ста фа́йно ви́йшло*.

ШТУБА́К ШТУБАКО́М – *лайл*., дурень дурнем: *Штуба́к штубако́м / гово́р'у / йіґ до то́йі с'т'іни́ гово́р'у / а ўно н'іч'о́ ни помога́йі / де́ коли́с д'е́д'а ци не́н'а сид'і́ли ко́ло ме́не / шоби́ йа знаў раху́нки? / сам уч'е́ўсе тогди́ / йік пас в'і́ўц'і / а це́го ни застаўйе́йут до робо́ти / лиш бес уч'е́ўсе / а вин / шо за ни́хтем ч'о́рне / ни хо́ч'і сам ви́ўч'іти*; *Штуба́к штубако́м / йа стера́йусе / хо́ч'у перет'ігну́ти бе́с'іду на и́нче / але́ де: / цес му́си ус'о́ / шо нам'і́риўсе / ви́казати / і то так / шо дру́гиї лиш о́ч'і ви́валиў* / *Н'іч'о́ / наї тот / дру́гиї / зна́йі*.

ШТУБА́ЦКИЙ – *згруб*., той, що має стосунок до "штубака", якимсь чином пов'язаний із ним: *У ме́не па́мн'іт' ста́ла гет штуба́цка / ге́здеч'ки ўз'е́ла кош'і́л' таї пишла́ ў горо́т / ста́ла там / таї розга́дуйу / шо м'ін'і́ тре́ба бу́ло / ци лопато́к урва́ти / ци барабу́л' укопа́ти / ци йа ма́ла огир'ки́ ви́брати? / ста́ла / і ни зна́йу / ч'о йа тут.*

ШТУБЕ́Й, -я́ – те саме, що ШТУБА́К: *Е: / та то йе / шо рузу́мниї зро́би таке́ / йік пос'л'і́н:иї штубе́ї / ки́л'ко йе тако́го / того́ нима́ шо дивува́тисе / шо хтос у ч'о́мус змили́ў / ус'і́ ми́л'уц:е.*

ШТУБЕ́Й ШТУБЕЄ́М – те саме, що ШТУБА́К ШТУБАКО́М: *Таї шо с то́го / л'у́пко / коли́ сего́н:е д'і́ти ни хо́ч'ут слу́хати / ігра́йут сво́йім во́зом*

/ йа каў свóму / зробú отáк / а вин тотó ч'ýйі? / штубéї штубейéм / тáже м'ін'í бúрше рóкиў / йа гóн:а дóбре порáдити / Мар'í / т:о шо бúрше рóкиў / то вúтко / áле дрýге / шо вин ужé ни дитúна / це такóш прáўда / а до тóго ш'і ўч'éйіц:е фáйно / та йiґ би м'ії буў такúй уч'інúк / йа бих ішлá / і земн'í пит собóў ни ч'ýла / а ви такé говóрите.

ШТУБ'ЄК, -їкá – 1) згруб., вівця: *Оцéс штубйéк ни хóч'і пáсти / кóло мéне крýтиц:е;* 2) *знев*., *лайл*., *перен*., нерозумний: *К'íл'ко йе такúх штубйікúў / ік наш? / дýмайу / ў óсмий кл'áс'і / половúна / отáк с'к'ін'ч'éйут шкóлу / тай мут давáти соб'í рáду / бо хто сказáў / шо ўс'і мáйут уч'éтисе у велúких школáх? / бúрше трéба тих / шо на шош мéнче вúўч'іц:е / д'íўч'іну дамó набúк / ну а цéму лúшец:е хáта і ўс'о ґаздиўствó / прожийé / ни б'íйсе / жúнко*; *Дé вин цис'í рахýнки зрóби? / то штубйéк.*

ШТЎБЛИК, -а – вид булки ("сайка"): *Отакúй штýблик / це ўс'о / шо смих сегóн:е мáла ў рóт'і / мáйу ш'і два штýблич'ки ў бисáгах / ік хоч' / то дам / ге? / дáти? / Д'іковáт' / йа шош лéда рáно ўз'éла бýла / алé ш'і крúшку / тай бýдемо дóма / д'іковáт' / йа бих бóрше водú вúпила / оц:é менé кортúт / Ну та дúйдемо до кирнúц'і / напйімóсе / дóбре / шо йіс нагадáла / алé зач'ікáй / йа тикú хóч'у / абéс уз'éла / а йік н'і / то под'íлимосе / йа тикú прóс'у / абéс уз'éла / бо йек так? / пофалúласе / шо мáйу / тай ни дайý / аг'íна цисé / рóбйу так / ік ікáс нич'вáла / анýко берú / Ну та фáйно д'іковáт' вам / шобéсте здорóв'і бýли / най вам Бох помогáйі / Най і тоб'í помогáйі.*

ШТУДЕРÁНТ, -а – *згруб*., хитрун; нечесна людина: *Це такúй штудерáнт / шо с'в'іт такóго ни вúд'іў / хто хто / а вин дóбре ўм'íйі / вúштудерувати соб'í на рýку / дрýгиї лиш óч'і вúвали / йек цес ум'íйі схитрувáти / обв'íў ус'íх кругóм пáл'ц'а / йік малúх д'ітúй.*

ШТУДЕРУВÁТИ – 1) обмірковувати, мудрувати над тим, як діяти з найбільшою вигодою для себе: *Кóждий штудерýйі / шóби йімý бýло на рýку*; 2) хитрувати, ухиляючись від чого-небудь: *Штудерувáў / штудерувáў / тай вúштудеруваў / вúч'ікаў / колú ми пíдемо с хáти / а вин борзéн'ко зибрáўсе / і до Лес'á / то ни б'íйсе / на полúх ітú / слабúй / а винó пúти / звол'éти / дýжий / на ц:е сúли йе.*

ШТУДЕРЎНОК, -нка – питання, яке мовець хоче розв'язати з найбільшою користю, вигодою для себе: *Цес мáйі тíл'ко штудерýнкиў / йік пес дорижóк / ускр'íс' хóч'і скористáти / де лиш би мош.*

ШТЎКА, -и – 1) велика колода: *Штýки зйéзували / збивáли / ї робúли дарáбу; Тре: вúт'ігнути ў бéрех дв'і штýц'і;* 2) про велику рогату худобу (здеб. корову): *Ік хтос сказáў / шо ў нéго ў стáйни йе дв'і штýц'і / то це знач'éйі / шо вин мáйі дв'і корóв'і / ш'і гóн:о бýти / шо корóва ї телúц'а /*

йо / це такóш ме се рахувáти / шо дв’і штýц'і / Ну а йік корóва ĭ тéл'і? / Н'і / бо тел'éт'і до штýки / делéко / А йа ч’ýла / шо вýĭна Митрúха говорúла з вýĭком Никóл'ц'ом / і казáла йімý / шо б’іжúт се кýтати / бо ў стáĭни йе два фостú / йійі́ ч’ікáйут / то ц:е т:о самé / шо дв’і штýц'і? / Н'і / фист / то йе фист / то такé соб’і́ / а за штýку йа сказáла / фист / це мóже бýти ĭ тéл'і / о: / ĭ тéл'і.

ШТУКÓВАНИЙ – *дієприкм*. від ШТУКУВÁТИ: *Наĭ бýде / шо ўбран'é штукóване / алé хто ц:е ме знáти? / подýмайут / шо такé мáйі бýти / нáв’іт' ни догадáйуц:е / шо рукавú тýтки с:тарúх тáтових спóн':іў / йа бих самá се ни здогадáла.*

ШТУКУВÁТИ – робити щось із шматків тканини: *Мáтка ни л'ýби штукувáти / кáже / шо л'і́пше новé ш:úти / áле ўже йек йе / об’іц'éла / шо доштукýйі сýкн'у / бо мáйі кавáлок подúбнойі матéр'ійі.*

ШТУП, -ба – 1) баран: *То пíзнашно / оц:é штуп / а от:ó / виўц'á / ад'і́ ĭкиĭ рогáч’ / цес ік гéпне / то дóўго меш ч’ýти / абéс ни ĭшоў д нéму / вúц:и дивúсе*; 2) *перен*., *знев*., нерозумний: *Моĭ / ти / штýбе / ти ч’ó м’ін'і́ шкóду рóбиш? / анý марш вúц:и / йа просúў тебé розберáти плит? / тоб’і́ мáло патúч’а ў бéрез'і / шо ти вúц:и т'éгнеш*? / *ґáĭдо пустá / анý марш / і то бóрзо*.

ШТУРБ’ЄТА (ШТУБ’ЄТА), -éт – вівці: *Вибач’éĭ / брáч’:іку / áле мýс'у б’і́ч’і / бо мáйу штурбйéта / мýс'у йіх вúпустити / то ўже скóро шéста; Вýĭко Мúтро дéржи корóву / штурбйéта / пóрос'і / і нимá шо казáти / дайé рáду с тим усúм / а шо робúти? / мýси / жúнка заслáбла / таĭ шо робúти? / мус*; *Хóдимо / ік штубйéта ни зáгнан'і*.

ШТÝРКАНЕЦ, -ньця – штурханець: *Розборóн'уваў / бо ўни шч’іпúлисе бúтисе / таĭ сам заробúў пáру штýркан'ц'іў мúжи плéч’і у грýди / тепéрки хóжу с син'ікáми / і за шó / питáйіц:е.*

ШТÝРКАТИ – 1) штовхати: *Мамó / каж’íт циĭ д'і́ўц'і / уна́ менé штýркала / хóч’і / шóби зле написáў / ад'і́ видберáйі рýч’ку / Та ўна ни наўмúсне / хóч’і с тобóў ігрáтисе / ч’éмос забарú йійі́ / Ви забáр'уĭте / бо йа мýс'у оц:é дописáти / гир'кá годúна м’ін'і́ с цеў д'і́ўкоў / н'і на м’інýту нимá спокóйу; Бабó / каж’íт йімý / вин менé штýркайі / ад'і́ йек йа крúво написáла / шó м’ін'і́ ўч’éтел'ка за такé поклáде? / Бабó / уна́ самá тр'ісé столóм / і спихáйі на мéне*; 2) бити (вдаряти): *Марý / а дé вин йігó биў? / вин полегóн'ки штýркаў / в’ід'і́ / рас штýркнуў / бигмé / йа бýла при тóму / Йо / так полегóн'ки / шо малúĭ гаш упáў / а на руц'і́ син'éк такúĭ / ік йіцé се зробúў / вин йігó тикú дóбре гóпнуў / а ви кáжете / та ік ни вúд'іли йістé / то ни м’іш’éĭтесе / а йіґ би так бýло / йік ви кáжете / то йа бих ни прийшлá*

суда́ / малúї у плач’а́х прийшо́ў тха́т'і / а ви ш’і се ўступа́йіте за це́го ши́бен:ика.

ШТУ́РКАТИСЕ – 1) штовхатися: *Ў це́му аўто́бус'і л'у́де шту́ркайуц:е / ди́шут на те́бе ч’існика́ми / напл'іше́н'і / йік оселе́ц':і ў бо́ц':і / А ти / л'у́боч’ко / йік хоч’ фа́йно йі́хати / то тре́ба такс'ійе́м*; 2) *перен.*, битися: *Н'і / ни би́лисе / тро́хи шту́ркалисе / бу́ло таке́ / пос'і́палисе / але́ до вели́кого ни дийшло́.*

ШТУ́РКНУТИ – *докон. в.* стос. ШТУ́РКАТИ: *Шту́ркнуў мене́ / і ўзи́р на пи́сан'ц'і ни бу́де ри́ўниї / Бабо́ / де́ йа шту́ркаў? / у вас ру́ки дрижу́т / ви с'м’ійе́лисе з ме́не / шо йа нири́ўно л'і́н'ійу веду́ / каза́ли / шо така́ / йіґ доро́га пит Соки́лским / а тепе́рки сам’і́ кривул'е́йіте / ви́тко / прийде́ц:е м’ін'і́ вас уч’е́ти / Або́з здоро́ў буў / йек ти фа́йно ўм’і́йіш говори́ти / ї бра́ти ба́бу назби́тки / фа́йно йіс наўч’е́ўсе.*

ШТУЦ, -а – *рідко*, вид рушниці: *Цисе́ сло́во р'і́тко ч’у́йу / то / в’іде́ў / шош поди́бне на тоўсту́ зал'і́зну па́лицу / а́ле йа то́ч’но ни зна́йу / ни ґеренту́йу / Бабо́ / ік ни розум’і́йтесе / то ни говор'і́т / то гет и́нче / то збро́йа / пу́шка / м’ін'і́ д'і́до роска́зуваў / йа зна́йу / іка́ ўна; Штуц и́нчиї / йік караб’і́н / ко́ждиї во́йак тото́ зна́йі.*

ШТУ́ЧІНА (ШТУ́ЧЬКА), -и – кусок нежирного м’яса: *Ану́ бер'і́т / то сама́ шту́ч’іна / йа ў капу́с'т'і звари́ла / сал'е́ного н'ікри́шки нима́*; *Гента́м / це ш’і за н'і́мц'іў бу́ло / ік ти маў коро́ву / то му́с'іў зда́ти ти́л'кото молока́ / ма́сла / а йік держ’е́ў свин'у́ / то мн'е́са / л'у́де замика́лисе ў хата́х / ни пуска́ли ур'ідо́ўц'іў / каза́ли / шо н'іч’о́ ни трима́йут / а́ле ни ўра́с опходи́лосе гла́тко / прихо́д'ут уни́ ў он:у́ ха́ту / а там по́рожно / бо ч’олов’і́к / шо л'і́пшого / поховáў / хот'і́ў бо́рше се збу́ти го́с'т'іў / б’іда́ страшна́ / ґазда́ ка́же / ви́дите / шо нима́ н'іч’о́ / а цис'і́ хи́тр'і бу́ли / пита́йуц:е дити́ну / А шо́ ти сего́н:е йі́ла? / дити́на ни ўпов’іда́йі / уни́ да́ли цуки́рок / таї зно́ў се допи́туйут / а д'і́ўч’інка ўт'і́шиласе цуки́рком / таї ка́же / Шту́ч’ку / А де́ шту́ч’ка? / Зако́пана у пса пид бу́доў / би́рше н'іч’о́ ни тре́ба бу́ло се пита́ти / виткопа́ли / таї уз'е́ли свин'у́ / отаке́ бу́ло ў Т'у́дев’і / це м’ін'і́ д'і́до роска́зуваў; А йа ш’і таке́ зна́йу / ба́ба Леси́ха за солони́ну / перекла́дену мн'е́сом / але́ ік мн'е́са бога́то бу́ло / тако́ш каза́ла / шту́ч’іна / ка́же / ану́ко бери́ / ку́ш’ії / то сама́ шту́ч’іна / хот' йа ви́д'іла / шо то ни гет худе́ / йа каў / бабо́ / таже́ йа ни йім солони́ну / на́в’іт' сиру́ / а ни т:о / шо варе́ну / бо ўна ў капу́с'т'і бу́ла / а ба́ба тогди́ / та ти подиви́се / шо́ йіс там уздр'і́ла? / це ўс'о сама́ шту́ч’іна / ад'і́ їке худе́н'ке.*

ШУ́БАТИСЕ – *згруб.*, дуже повільно збиратися, занадто довго коло чогось поратися: *К’і́л'ко мош шу́батисе? / йа ўже упр'і́ла / а ц':а ш’і*

пан'ч'ǒхи ни нат'ігла́ / ч'ǒботи пуцу́йі / а де́ ти / хот'і́ла би йа зна́ти / ўч'е́ра бу́ла / йік ми се зговǒр'ували / шо ра́но йі́демо? / ни могла́ йіс тогдí ви́пуцувати? / таже́ аўтǒбус ни ме ч'іка́ти / ну / шǒ ц:е за зи́бран'і таке́; А ти ш'і вит:огдí с тим шу́байіс:е? / аг'í / та йа ўже вит Ф'í́липових верну́ласе / а тебе́ йек лиши́ла / так кǒло тǒго ї найшла́ / шо ц:е за робǒта?

ШУ́БЕР, -бра – засувка для перекриття димоходу: *Ни забу́ти би засу́нути шу́бер / бо ўс'о тепло́ ви́йде; Заскǒро заткáли шу́бер / тай шо? / ч'ут' ка́гла ни ўби́ла / ма́йут ш'е́с'т'і / шо д'е́д'а верну́ўсе / ни пойі́хаў / бо та́меч'ки шош ус'í́х ни скла́лосе / в'іде́ў / маши́на ни бу́ла зр'іхтǒвана / ци шо / а́ле так мало бу́ти / уратува́ў йіх.*

ШУБУ́РТАТИСЕ – *згруб*., копирсатися; занадто довго, на думку мовця, виконувати якусь роботу: *Мої / та лиш'е́ї ужé тотǒ перебера́ти / ни шубу́ртаїсе ў тǒму / бо ўже се́ма / колú меш се ку́тати? / ци ти зноў хоч' нич'кува́ти?; Шубу́ртайусе / бо ту́тки и́нак ни пи́де / то ни шту́ка гаїцува́ти робǒту / а потǒму шǒ с тим роби́ти? / дǒки оц:е́ ни ви́борсайу / дǒти нима́ йеґ да́л'і їти / це мус зроби́ти.*

ШУКА́ТИ БІДИ́ (НА СВОЮ́ (СВУЮ́) ГО́ЛУ) – створювати собі зайві клопоти: *Ни прǒс'ут тебе́ / ни їди / сиди́ / ба́бо / дǒма / ни шука́ї б'іди́ на свойу́ гǒлу / а́ле н'і / йа б'іжу́ ў телепи́ / бо ма́ло м'ін'í́ свǒйіх клǒпотиў / а йа ш'і хǒч'у ч'ужи́х уз'е́ти / шобú би́рше бу́ло.*

ШУКА́ТИ БОЛИ́ (НА ЗДОРО́ВУ ГО́ЛУ) – 1) унаслідок реалізації якихось власних ідей мати зайві клопоти, неприємності: *Аг'í́на лице́се / дурна́ ба́бо / сиди́ ц'í́хо / ни шука́ї соб'í́ боли́ на здорǒву гǒлу / а́ле де́ йа ўси́д'у? / б'іжу́ помога́ти*; 2) викор. у висловл., коли хочуть сказати: "Що тобі тут потрібно?; Ти чого прийшов сюди?; Що тут шукаїш?": *Шл'ах би тебе́ тра́фиў / ти їкǒйі бǒли у мǒйі та́с'ц'і шука́йіш? / ти та́меч'ки шош лиши́ў? / ге? / кажи́ оту́т / най йа ч'у́йу / лиши́ў.*

ШУКА́ТИ ВИГО́ДИ (КО́РИСТИ; ТТО, ШО БУ́ДЕ НА РУ́КУ) – діяти, намагаючись скористатися з чогось у певній ситуації; прагнути вигоди для себе: *Кǒждиї шука́йі вигǒди дл'а се́бе / уна́ йігǒ веде́ / і йіму́ тогдí дǒбре / ік уна́ йе / отаки́й с'в'іт / тай шǒ ти зрǒбиш?; То ўже мину́лисе тот'í́ ч'іси́ / шо ўстит бу́ло се признава́ти / шо ти шука́йіш у ч'ǒмус вигǒди дл'а се́бе / на́в'іт' ік йіс за ц:е ду́маў / то ни пока́зуваў / а сегǒн:е цéго се ни ўстида́йут / і кǒждиї / ік на шош іде́ / ік хǒч'і шош зроби́ти / то ду́майі / мої / а шǒ йа с тǒго бу́ду ма́ти / ч'ǒ йа ц:е рǒбйу? / ота́к / і йа раху́йу / шо це йе низле́ / лиш одно́ / шо у ўсе́му мус бу́ти л'удино́ў / ни роби́ти шкǒду дру́гому / на́в'іт' ік шош тоб'í́ ду́же на ру́ку / ни нашкǒт'*

комýс / і йік отáк се стерáйіш / то ўноч'é меш спокúйно спáти / ни меш се корн'éти.

ШУКА́ТИ ВЧІРА́ШНОЇ ДНИ́НИ (ВЧІРА́ШНОГО ДНЯ) – бути бездіяльним; надіятися повернути те, що пройшло, минуло, чого нима і не може бути: *Вин сам ни знáйі / шо хóч'і / шукáйі ўч'ірáшнойі днúни / а то нимá / бо йéк унá вéрнец:е? / мої / та ти шош робú / ни ходú отáк / ік сновúда / ни стогнú / а берúсе / і шош робú.*

ШУКА́ТИ ҐУ́ДЗА – те саме, що ШУКА́ТИ КЛЮ́ЧЬКИ: *Шукáйіш зо мноў ґýдз͡а за пýсто дýрно / йа ни сид'і́ў / йа наблúжуваў косý / фáйно йійі́ вúклепаў / а потóму пишóў у Ǐвáн'ч'ікиў пастиўнúк / таĭ ад'і́ ǐких грибúў наǐшóў / і йа ни знáйу / шó ти з мéне хóч'іш.*

ШУКА́ТИ ІГЛУ́ В СІ́НІ (В КОПИ́ЦИ; В СТОГУ́ СІ́НА) – неможливо знайти: *Ти шукáйіш отýтки ў п'іскý пéрстен'? / а ти ч'ó йігó брáла двод'і́? / дé йігó мош наǐтú / це тáк'ік шукáти іглý ў копúци с'і́на / а до ўсéго цéго / ти нáв'іт' ни знáйіш / ци отýт йіз загубúла / ци водá с'т'іглá / йік ти плúвала / хтó ч'уў такé робúти? / А йа вúтки знáла? / вин тýго буў / тáк'ік би ўрис у пáлец.*

ШУКА́ТИ КЛЮ́ЧЬКИ – шукати зачіпки до сварки: *Ни шукáǐ зо мноў кл'ýч'ки / бо нимá ч'о; Ти устáў зрáн'а / та нú без запитáўсе / шó тоб'і́ / жúнко / помоч'і́ / мóже / водú вúнести / ци дрóў урубáти / а ти шукáйіш кл'ýч'ки? / ни вúдиш / шо йа лéдви на ногáх стойý / ікúǐ ґýрскиǐ у тéбе ўс'і́ўсе / шо ти с самóго рáн'а отакé зач'інáйіш.*

ШУКА́ТИ МИ́ЖИ СОБО́В – сперечатися, сваритися: *Д'і́ти / ни доск'і́пуǐтесе до малóго / ни щукáǐте мúжи собóў / бо це ни додайé до жит'á / а видберáйі / мої / та ви ў мéне рузýмн'і / і шó ц:е з вáми стайéц:е / шо позвол'éйіте соб'і́ отакý бéс'іду? / шо отакúǐ крóч'ок ни хóч'іте зробúти назáт / попустúти хот' на пйéду дрýгому.*

ШУКА́ТИ НА ЧЮЖО́МУ І НИ ВИ́ДІТИ СВО́ГО – про суб'єктивне оцінювання співвідношення "свій − чужий" у конкретній ситуації: *А́бес ікиǐ буў робúтниǐ / áбес к'íл'ко наскладáў грóшикиў / áле ік шукáйіш на ч'ужóму / йік прис'ікáйіс:е до ч'ужóго / а свóго ни вúдиш / л'ýде ни мут тебé уваж'éти / н'іўч'óму мут мáти.*

ШУКА́ТИ НЕ́МОЧІ (НЕ́МОЧІ ШУКА́ТИ) (НА СВОЮ́ (СВУЮ́) ГО́ЛУ) – *згруб.*, те саме, що ШУКА́ТИ БОЛИ́; клопотатися чимось другорядним, що може спричинити не зовсім позитивні наслідки; у відповідних мовл. ситуаціях вислів передає негативну оцінку дій кого-небудь: *Ік нимá ў голов'і́ / то ни додáш / ад'і́ бих бýла сид'íла дóма / то бýло би дóбре / алé дé йа цисé рóбйу? / йа пишлá шукáти нéмоч'і / порáдити /*

йеґ бу́де л'і́пше зроби́ти / гада́йу / ўни молод'і́ / ни зна́йут / то йа пора́д'у / ну і шо́ с це́го ви́йшло? / та т:о / шо ї ма́ло бу́ти / ни кли́ч'ут тебе́ / ба́бо / то сиди́ соб'і́ ў ха́т'і / пр'іди́ / набува́йсе с куде́леў і с сво́йіми пора́дами / а йік уни́ кому́с се стре́бйут / ік хтос ска́же / пора́т'те / йе́ґ би на л'і́пше ви́йшло / о: / отогди́ меш ра́дити / а так / ни м'іш'е́йсе / держи́се пода́л'і вит кло́потиў; Та ки́л'ко ти меш м'ін'і́ мигот'і́ти пе́ред' оч'е́ма? / іко́йі не́моч'і шука́йіш? / каў тоб'і́ дес'е́тий рас / воўн'е́нки ту́тки нима́ / уна́ ў хоро́мах / Ну а ч'о́ зра́зу ни сказа́ти / шо йісте́ туда́ поне́сли? / Бо на м'і́сце тре: / л'у́боч'ко / кла́сти / отого́ / абе́з зна́ла / розибра́ласе / і клади́ ус'о́ на м'і́сце / тогди́ ни меш се йо́їкати / де́ ўно / Але́ вам тото́ / ви́жу / прийе́мно / шо йа так се ўшука́ла ко́ло вас / Та їкос му́с'у тебе́ ўч'е́ти / бо пор'е́док зроби́ти ле́кше / ік йіго́ утри́мати / оц:е́ без зна́ла / ус'о́ ма́йіц:е кла́сти на свойе́ м'і́сце / і тогди́ з зажму́реними оч'е́ма ус'о́ на́їдеш / лиш пос'ігну́ла / і ўз'е́ла; *Ви́диш / рокі́ ма́йу / а ўни мене́ ни наўч'е́ли / ни шука́ї соб'і́ не́моч'і там / де без не́йі го́ден об'іїти́се; Ти / ґа́здо / прийшо́ў йіс суда́ ша́рити у ч'ужи́ї скри́ни? / ти їко́йі не́моч'і ў ме́не шука́йіш? / ану́ марш ви́ц:и; Ни шука́ї не́моч'і / ўна тебе́ сама́ на́їде.*

ШУКА́ТИ НЕ́НДЗИ – *лайл.*, викор. у ситуаціях, коли мовець виявляє неприязнь до когось, обурення його діями: *Мої / ти їко́йі не́нд͡зи ту́тки шука́йіш? / марш м'ін'і́ с присади́би / ти шош посади́ў ту́теч'ки / на мо́му горо́д'і? / іди́ / бо перевал'у́ / поло́мн'у тоб'і́ но́ги і ру́ки.*

ШУКА́ТИ (ХОТІ́ТИ) ПИ́ЩЦОЧЬКИ – те саме, що ШУКА́ТИ (ХОТІ́ТИ) ПОТЄ́ЧЬОГО МОЛОКА́: *Ти / л'у́боч'ко / шука́йіш пи́ц:оч'ки? / а шо́ йа зро́бйу / йік то́го нима́ / а іґ бес на́йшла́ / то і йа бих поку́ш'іла / бо ч'у́ла / шо дес хтос то́го забага́йі / а́ле їке ўно / смих ни ви́д'іла; Ік за ко́гос ка́жут / шо вин заба́х / шука́йі / ги́не пи́ц:оч'ки / то це таки́й жерт / це хтос хо́ч'і ч'іго́с йістиўно́го / але́ сам ни зна́йі / ч'іго́ / шо би йіму́ посмакува́ло / того́ ік йа мало́ў шош вибага́ла з йідо́ў / то ма́ма каза́ла / ти це́го ни хо́ч'іш / т:о тоб'і́ ни пл'аўду́йі / а пи́ц:оч'ки бес йі́ла? / ге? / ікшо́ так / то пи́демо йійі́ шука́ти.*

ШУКА́ТИ (ХОТІ́ТИ) ПОТЄ́ЧЬОГО МОЛОКА́ – прагнути неможливого, того, чого нима в природі: *Заба́гла пот'е́ч'ого молока́ / шука́йі йіго́ / а ви́тки ўно о́змец:е? / того́ каў / йіш / шо йе / бо ти ї сама́ ни зна́йіш / ч'іго́ хо́ч'іш; Шука́ти пот'е́ч'ого молока́ / це шош таке́ вибага́ти / шо слиў нима́ / шоби́ розказа́ти / їке ўно ма́йі бу́ти / йек вигл'іда́ти / бо це́го н'іхто́ н'іґде́ ни ви́д'іў / ўно х'іба́ лиш у їки́хос баїка́х йе*; *Д'і́ўко / тро́хи ду́маї голово́ў / і ни шука́ї пот'е́ч'ого молока́ / ти ўже ма́ла би розум'і́ти / шо йе до́бре / а шо / зле / Бабо́ / ви до́бре ка́жете / а́ле т:о / шо йе / і вам*

вигл'ідáйі / шо ўно дóбре / йа ни хóч’у / а т:о / шо йá хóч’у / менé ни хóч’і / тогó нимá кудá квáпитисе / *наї ш’і / м’ін'і́ ни горúт*.

ШУКÁТИ РИ́ХТУ – дошукуватися правди, виявляючи незадоволення чимсь: *Мáма дóбре рáдила / ни шукáї рúхту / бо то нимá с ким / зáким наї бýде так / ік йе / а потóму пом’ін'éйіц:е на крáш:е / áле дé йа тогдú слýхала мýдре слóво? / і шо? / йа дошукáласе / і вúйшло / шо йа ш’і вúн:оў стáла / отакéто з усúм цим / вúн:оў стáла на рúўному.*

ШУКÁТИ СМÉРТИ – бути необачним, ризикуючи життям: *Плийýт аш тудá / де крут'íш / а йа ўрас каў / ни шукáйте соб’і́ смéрти / бо ни одúн там / Бóже боронú / пишóў пид вóду / і це тот'і́ / шо дóбре плúвали / а нú / шóби лиш на вод'і́ держ’éтисе / ўни ўм’і́ли плúсти.*

ШУКÁТИ СНІ́ГУ В ПЕТРИ́ВКУ – марно прагнути того, що неможливо зараз, у цей момент, реалізувати: *Ни вигáдуї / ни шукáї с'н'і́гу ў Петрúўку / на т:о йе зимá / а ти виходú с тóго / йек сегóн:е склáлосе / згóд'уїсе на мéнче / а потóму меш дошýкувати бúршого.*

ШУКÁТИ ТОГИ́ДНОГО СНІ́ГУ – те саме, що ШУКÁТИ СНІ́ГУ В ПЕТРИ́ВКУ: *Ни знáйу / шó йа мáйу робúти? / н'іч’ó менé ни берéц:е / порáт'те м’ін'і́ / Ан:úч’ко / ти ўс'о рóбиш дóбре / ни банýї за тим / шо ни гóн:а йіс зм’інúти / ї ни мáйіш сúли вернýти / ни шукáї тогúдного с'н'і́гу / ни пойі́хала йіс у с'в’ітú / то мóже / унó ї на дóбре / бо хто йігó знáйі / йеґ би ти там гóстила? / йéґ би тоб’і́ повел:óсе.*

ШУКÁТИ (КОГÓС, ШОШ, ЧЬОГÓС) **УДÉНЬ (УДНИ́НУ; СÉРЕД (СÉРЕДЬ) БІ́ЛОГО ДНЯ) ІС СВІ́ЧЬКОВ –** когось або щось неможливо чи майже неможливо знайти: *Тепéр ус'ó йе / лиж без грóш’і маў / а ўперéт анý бес наскладáў / таї хот'і́ў / прим’і́ром / ч’óботи купúти / шукáў бес іс с'в’і́ч’коў уднúну / ни нáїдеш / нимá* / *Ну та то ни дл'а ўс'іх бýло / шо нимá / бýли так’і́ / шо дл'а них урáс ус'ó бýло*.

ШУКÁТИ ШЄ́СТЯ – прагнути досягти того, що принесло б радість, задоволення, успіх: *Ни шукáў ш’éс'т'а / а ўно йігó самó найшлó*; *Мар'і́ч’ко / шукáйіш ш’éс'т'а ни там / ти делéко се дúвиш / а ўно кóло тéбе / так блúско / шо мош рукóў дос'ігнýти / і йа ни знáйу / ч’о ти цéго ни вúдиш / і ч’ó душ’á твойá тоб’і́ н'іч’ó ни питкáзуйі.*

ШУ́ЛЬОК, -лька – качан кукурудзи: *Гéнде йе пиў кошел'á шýл'киў / облýпимо / таї зваримó / нач’éс бýде / бо ўни молодéн'к’і / ш’і ни затвéрдли*; *Оц':і́ два шýл'ки / бúрше нимá / фáйно опч’éс'т' / і покладú зварúти / шóби на рáно / на Прибражéн'ійе / бýло шо ў кош’і́л' поклáсти / а ш’:е подивúсе / ци пристúгли ў д'і́да б’íл'і слúви / то такóж озмú / йéблуч’ка йе / це

голоўне́ / а переве́ртан:ики ско́ро мош бу́де с пе́ч'і вит'іга́ти / *А за грушкі́ ви н'іч'о́ ни сказа́ли* / *поб'і́ч'і урва́ти*?

ШУ́ЛЬЧІК, -а – 1) *зменш.-пестл.* від ШУ́ЛЬОК: *Ни ломі́ тот'і́ шу́л'ч'іки / ни зазера́ї / бо ш'і нима́ на шо диви́тисе / за ти́ждень' мош бу́де бра́ти / там зе́рн'і ш'і б'і́л'е / саме́ молоко́ / наї дохо́ди*; 2) назва квітки: *Ву́їно / то йе́к оцис'і́ ч'іч'кі́ се называ́йут? / шу́л'ч'іки? / в'іде́ў / так / А ти ви́тки ц:е зна́йіш? / У д'і́да ко́ло паркана́ поди́бн'і росту́т.*

ШУМ, -у – піна на свіжому молоці: *Ну що? / пиў с'в'іже́н'кого молоч'ка́? / А ви́тки ти зна́йіш? / Шум ко́ло ро́та лиши́ўсе / їди подиви́се ў ʒ͡зе́р'кало на свої́ ву́са / фиїст ву́са.*

ШУМЕЛИ́НІ (КУШМЕЛИ́НІ), -я – *рідко*, відходи, отримані при чищенні качанів кукурудзи: *Оц:е́ шумели́н'і збері́ ў кош'і́л' / пото́му поду́майімо / шо з ним роби́ти / а кукуруцкі́ ужé кладу́ вари́ти / А у цес бан'е́к уні́ ни пом'і́с'т'уц:е / А йа у пу́тни покла́ду / шобі́ ўс'ім ста́ло / то ш'і на́ш'і з Доли́ни прийі́дут / шобі́ ўс'ім до́ста бу́ло*.

ШУМО́К, -мка́ – *пестл.* стос. ШУМ: *Ану́ пиї / ге́зде твойе́ молоч'ко́ ш шумко́м / ш'і те́пле / ікра́с таке́ / ік ти л'у́биш* / *А Ва́с'ко тако́ш ме пи́ти? / Вин ужé свойе́ ви́пиў / і пишо́ў с коро́воў / А йа хот'і́ў би дне́му поб'і́ч'і / Сего́н:е н'і / бо вин пишо́ў вер Ца́рини / то деле́ко їти / а ти соб'і́ поігра́їсе тут / до́ки вин се ве́рне / А йа зна́йу туда́ доро́гу / і се ни бо́йу воўкі́ў / А ч'о бес маў се бойе́ти / та ти / пре́ц'і / ўже вели́киї хло́пец / А йа ви́пйу молоко́ / і ста́ну ш':е би́рший / Пра́ўда / шо так*.

ШУ́РГАТИ – *згруб*., рухати предметом по поверхні чогось чи всередині чогось (сапати, згрібати листя, розрівнювати вугілля в печі та ін.): *Шу́ргайу са́поў / а то та́к'ік би ў кам'і́н'у копа́ў / земн'а́ страшно́ суха́*; *А хто там шу́ргайі за оборо́гом / пиди́ко подиви́се / Ба́ба згр'іба́йі т:о / шо лиши́лосе / Б'іжи́ запита́їсе / ци ни тре: помоч'і́*.

ШУРДЄ́НКА, -и – *лайл*., "ни ґазди́ня"; та, що зваблює чужих чоловіків: *Одна́ жи́нка / йа ни каў / котра́ / шош бу́ла присла́бла / але́ їде куда́с / бо лиш тре: бу́ло / а йі́йі наздогон'е́йі дру́га / сло́во по́ слову / таї ц':а ка́же / ви́жу / шо ви слаб'і́ / йа бих хот'і́ла вам помоч'і́ / ус'о́ зро́бйу / шо тре́ба / лиш каж'і́т / колі́ прийті́ / ну а тота́ ўт'і́шиласе / ду́майі / мої / іка́ до́бра / со́в'іслива жи́нка / ну і шо / на дру́гиї ден' уна́ прийшла́ / зач'е́ла шош роби́ти / а́ле би́рше пантру́йі ч'олов'і́ка / йі́к робо́ту / так ден' / дру́гиї / а на тре́тиї ґазди́н'а ви́ди / шо то б'іда́ / бо т:а ўже н'іч'о́ ни ро́би / а лиш Йуц'ка́ оп'і́стуйі / ўна лиш йіго́ опхо́ди / а йім́у шо / йім́у це се ўдайе́ / аг'і́ / шо роби́ти? / так соб'і́ ду́майі / а йікра́с у цеї ч'ес / ік уна́ цисе́ розга́дуйі / прихо́ди одна́ жи́нка з Доли́ни / ґазди́н'а на́в'іт' рот ни ўтвори́ла / шобі́*

сказáти / нав’ї́ки слáва / а ц':а / долинцкá / кáже / А ц:е помéтен'і шó у вас рóби? / анý жен'і́т йійі́ вит хáти / то шурд'éнка / їйі лиш однó ў голов’і́ / ґаздúн'а йік цисé ўч’ýла / ўз'éла бук / і гнáла тотý гаш пóза плит / а потóму ш’і ї с'м’іт'é фýркала за неў / абú ни вертáласе / то йе такé ў Т'ýдев’і / йік хоч’ / абú хтос ни вернýўсе ци бúрше ни приходúў / то за ним / ік витхóди / трéба роскúдати с'м’іт'é / йа ш’і такé нагадáла / йік тáто ішóў с плот'мú ци ў бýтин / то мáма ни позвол'éла хáту зам’ітáти / дéколи три дни пéред дорóгоў ни зам’ітáлосе / бо хот'і́ли / шобú тáто дóбре гостúў.

ШУ́РКАТИ – 1) човгати: *Моï / та пидоімáï трóхи нóги / ни шýркаï так нúми / тажé ти ни йе старúй д'і́до / шобéс ни мих лéкше ітú*; 2) рухаючи чим-небудь, розрівнювати чи згортати щось усередині чогось: *Молодúц'а ни мáйі ч’ісý з нáми говорúти / шýркайі ў печ’é коч’éргоў / Ну та це мус подивúтисе*; 3) шелестіти чим-небудь: *Дé йа гóн:а уснýти / йік вин шýркайі ґазéтами? / то шо? / ни мош надвор'і́ ч’ітáти?*

ШУ́РКАТИСЕ ПИД НОГА́МИ (ПО́ПИД НО́ГИ) – *згруб*., ходити, заважати кому-небудь: *Мар'і́ч’ко / заберú малý / наï ни шýркайіц:е пид ногáми / бо це кýхн'а / окрóпи / Бóже боронú / би ўна шош кинýла.*

ШУРУВА́ТИ – 1) терти: *Шурýï бан'ікú п’іскóм / унú мýс'ут стáти ч’éс'т'і / а йа ад'і́ пиў д'н'а кóло свóйіх се промýч’іла / áле ни шкудýйу / бо тикú вúтко / стáли / йік нов’і́; Шурýйімо с'т'і́ни / бо хóч’у б’ілúти / та варúлосе порос'éтам / таï ус'ó зач’орн'і́ло*; 2) *знев*., *згруб*., *перен*., іти геть: *Шурýï вúц:и / пóки йіс шп’і́ца ни дистáў; Шурýï тхáт'і / меш потóму м’ін'і́ роскáзи роскáзувати; Шурýï вúц:и / пóки йа дóбрий; Шурýï / алé бóрзо / бо зáрас т'і перевал'ý / ад'і́ óзму оцéс бук / і меш готóвий.*

ШУ́СНУТИ (ШУ́СНУТИСЕ) – шаснути; швидко, квапливо піти; побігти, шмигнути: *Вин за корч’ шýснуў / переч’ікáў / а ўни проïшлú / йігó ни вúд'іли; Йéш’урка по р'інú / так шýснуласе пит скалý / шо йа гаш оджʼ’іхнýласе / ч’ут' бýла ни стáла на н'у / ідý соб’і́ / гóлу задéл:а / дé йа дúйўусе / кудá ступáйу / а ўна соб’і́ вигр'івáласе / йо:ї; Се спýдили / шýснули хто кудá / а ўно / сúрот'і / лишúлосе самó*.

ШУ́СТАТИ – шугати (про птахів): *А то ч’о воропц'і́ так шýстайут? / Йа скáў ч’о / гéзде / кóло кýхн'і / дайý кур'éтам йі́сти / а воропц'і́ лиш шух / і йім помогáйут / йéк унú знáйут / колú трéба прил'ітáти / йа ни знáйу / алé прихóд'і ікрáс тогдú / ік тре:.*

ШУ́ТЕР, -тру – щебінь; дрібне каміння з глиною, піском: *Привéзли машúну шýтру / вúсипали збóку хáти / таï тепéр трéа с тим шош робúти / Ну таï шо / бýдемо шутрувáти / бо то спáсу нимá*.

ШУ́ТИЙ – безрогий; інколи в *перен. знач.* чи *в порівн.*: *У ба́би бу́ли дв'і коз'і́ / одна́ рога́та / а дру́га шу́та / ї об'і́ ма́ли коўткú / фа́йн'і бу́ли кац'а́н'і; Ц':а фу́стка так прилúпла м'ін'і́ до головú / шо йа ў ниӣ та́к'іґби шу́та се зробúла / аж голова́ ікóс се змац'іц'ка́ла / То ни тогó / ти úнак се заплел:а́ / ґу́л'а ни звéр'ха / а з:а́ду / ма́їже на потúлици / тогó тоб'і́ ниприви́ч'но.*

ШУТРÓВАНИЙ – покритий щебенем: *Дорóга ни гла́тка / а шутрóвана / у такúх фа́їних ч'еревúках на кóрках кра́ш:е по такóму ни їтú / убу́ї т:о / ч'ігó тоб'і́ ни шкода́ / бо то дóбриӣ кава́лок хóду / то так се здайé / шо блúско / ти ма́йіш шош такé / ци да́ти тоб'і́?*

ШУТРÓВАНІ, -я – опредм. дія від ШУТРУВА́ТИ: *Ру́ки ўйіва́йут кóло тóго шутрóван'а / а́ле жинкú / сара́к'і / рóбйут / хот' так'і́ роботú ни дл'а них ма́ли би бу́ти / а дл'а маї ду́ш:их.*

ШУТРУВА́ТИ – засипати “шутром” ями на дорозі: *Мóжно с'м'і́ло їти на бéрех / дорóгу ўч'éра шутрува́ли / і ужé нима́ калаба́н' / л'у́де хóд'ут двóд'і / йі́дут туда́ машина́ми / таї / вúтко / кому́с надойі́ли в'і́ч'н'і болота́ та йімú / таї вин прив'і́с шу́тру / а ш':е т:о / шо л'ітникú йе / на ба́з'і вид:иха́йут / унú такóш хóд'ут цеў дорóгоў.*

ШУ́ФЕЛЬКА, -и – *зменш.* від ШУ́ФЛЯ: *Шу́фел'ка т:о / шо трéба / набога́то лéкш'а / йік стара́ / йа неў рас рас / і вúч'істила / шкуду́йу / шо ра́н'ч'е ни надоу́мила сама́ себé / шобú отаку́ купúти / а нú натса́д'увати ру́ки / такúм т'ішкúм / ік ка́м'ін'.*

ШУ́ФЛЯ, -і – предмет, схожий на лопату, але із загнутими вверх боковими частинами: *Шу́флеў гниӣ у ста́їни с'т'і́скуйут / без нéйі пор'éтку ў ста́їни би ни бу́ло / шу́фл'а / то наїпéрше / йійі́ ни зам'і́ни н'і в'і́ник / н'і ґра́л'і / н'і руска́л' / унú пéрш'і ў úнчому / а ни тут.*

ШУФЛЯ́ДА, -и – шухляда: *У шуфл'а́д'і ґу́дзики / йе / ік'і́ хоч' / вибера́ї / ми там дримну́ дримнич'і́йу дéржимо / а он:а́ / то тикú д'éд'ова / вин у ниӣ ус'éке свойé ма́йі / і н'іхтó бес позвол'і́н'а йійі́ ни ўтвор'éйі / бо д'éд'о би сéрдиўсе.*

ШУФЛЯ́ТКА, -и – *зменш.* від ШУФЛЯ́ДА: *У кредéн'ц'і штúри шуфл'а́ц':і / а йе ш'і дв'і велúк'і / а ўдолúн'і / дв'і полúци / то там рушникú скла́ден'і / óбрус / отакé / ба́ба ўсе ц:е у скрúни трима́йі / а ў нас у циӣ ха́т'і йе ша́фа / ну і кредéнц / каў / у нéму полотнó / т:о / шо на сороч'кú / йе / ї тотó / шо на п'і́рники / а ўгор'і́ / де дверц'éтка / то там пагар'і́ і пага́рч'іки / насередúн'і / у такóму / ік верéндоч'ка / вода́ кол'óнцка / та́меч'ки на́в'іт' дв'і вод'і́ йе / дв'і фл'éшец':і.*

ШУ́ХИ, -ив – страва, приготовлена з варених буряків і відварених сушених грибів, заправлена часником і олією; одна із тих, що повинні бути

на святвечірньому столі: *На С'в'ітúї Вéч'ір пшенúц'а / то наїпéрше / шо мáйі бýти на стол'і́ / і вар / а ш'ːе / шýхи / пирогú з барабýл'ами ци с капýстоў / аў дéкотрих хатáх / з мáком / гóлупц'і / ус'ó писнé.*

ШУ́ШВАЛЬОК, -лька – грудка; невелика видовжена спресована частина (чи кількість) чогось: *Гéнде йе шýшвал'ок др'і́ш'ːа / мóжно спеч'і́ т Прибражéн'ійу роґáл'ки / то стáне / йігó дóста; Шó цːе / верé / за шýшвал'ок? / такé / йік вéликиї пáлец? / То ч'укул'адóвиї цукúрок / д'і́ти наткусúли / ї лишúли / А шó / йім ни посмакувáло? / ш'і смих ни ч'ýла такóго / шобú цукúрки комýс ни їшлú.*

ШУ́ШВАЛЬЧІК, -а – *зменш.* від ШУ́ШВАЛЬОК: *Вúкинуло такé / йік шýшвал'ч'ік / і болúт / мóже / вид зáшч'ікиў? / ад'і їке ўно / Ну та то тикú дóбра ґýл'а се зробúла / треː сестрúц'ːі показáти / обоўйіскóво / йа ік леж'éла гентáм у шпиталú / то такóш такé мáла / тут лиш шýшвал'ч'ік / а ў мéне такé бýло зиїгрáло / ік кулáк / ікрáс там / де наїбúрше окóли давáли.*

ШУШЕНИ́ЦЯ, -і – здеб. *у мн.*, ШУШЕНИ́ЦІ, -нúц – сушені фрукти, передусім яблука і груші: *Йе м'іх шушенúц / мóжно кóждиї дрýгиї ден' вар варúти / Алé тудá здáлобисе слиў шушéних / бо йеґ без них? / то ни вар / вар пéрше хóч'і слиў / такúх запашнúх / з димкóм; Нашушúли тúл'ко шушенúц / шо йе ч'ем д'ілúтисе.*

ШУ́ШЕРЕПОК, -пка – *рідко*, назва гриба (зморшок звичайний): *Нам колúс однá жúнка з гор'і́ш'ːа принéсла бýла грибúў / таї кáже / йа вам шушéних шýшерепкиў принéсла / йа под'éкувала / а йік унá пишлá / роздиўйéйусе / а то ік'іс так'і́ б'ілéн'к'і грибú / шо йа ш'і такúх ни вúд'ıла / і шó такé шýшерепки / зрóду ни ч'ýла / у нас так ни кáжут / ну таї шо / йа бойéласе тот'і́ грибú варúти*; *Озмú пáнови дóхтореви шýшерепкиў / ни їди с пустúми рукáми / скáжеш / йа вам / пáне / шýшерепкиў принéсла / ни бóгзна ік'і́ / áле озм'і́т / ни погордýїте / А йік вин ни óзме?*

ШУШИ́ТИ – сушити: *Йіґ загáсне вáтра / поклáду унýч'і шушúти; Нашушúла шушенúц / а ў отóму кошелú з вухáми / шушéн'і слиўкú / маї бúрш'і / угóрки / ў бер'і́ўку поклáла / бер'і́т / кúл'ко хóч'іте / і д'і́тем давáїте / унú мут йі́сти / це л'і́пше / ік цукрáми напихáтисе / вит тóго лиж зýби ч'орн'і́йут / а дóброго мáло / а цːе л'укс.*

Ш ЧЮ́ПКОМ – те саме, що ВЕРЬХО́ВАТИЙ: *Ікúї мáйі бýти замóцниї росúў? / на л'ітрóвиї слóйок даш лúшку сóли / áле ш ч'ýпком / вер'хóвату / лишéн' дивúсе / це йа каў за л'і́тер водú / бо йік ти набúєш тудá огир'ч'ікúў / то росːóлу ни треː тúл'ко / л'і́тер ни пúде / ти ўже мáйіш спрахтикувáти / кúл'ко кудá їде / алé ц'ːа м'і́ра дóбра / на л'і́тер водú / лúшка ш ч'ýпком*

со́ли; *Це п'іс'н'і́ пампушки́ / ікра́с на С'в'іти́й Ве́ч'ір / йе́к йа ро́бйу? / беру́ олі́ви оце́с пага́рч'ік / дес ті́л'ко ци тро́хи бі́рше воді́ / і ді́ўйусе / ік вода́ забо́йі / лі́йу туда́ олі́ву / дайу́ лі́шку цу́кру / а́ле ш ч'у́пком / м'іш'е́йу / а колі́ ўно тро́хи ості́гне / осту́диц:е / ста́не те́пле / додайу́ др'і́ш':і і зам'і́с'уйу к'і́сто / кладу́ йіго́ ў тепло́ / накрива́йу / шобі́ ўно росло́ / і ўс'о / а пото́му виробйе́йу пампушки́ / мош усереди́ну мармул'а́ди да́ти*.

ШШЄ – *незм*., ще, іще; додатково до того самого; знову; заново; повторно; викор. також при уточненні якоїсь інформації: *А йа ш':е тоб'і́ скаў / сарда́к се ўбера́йі по́вер'х ч'о́гос / це та́к'ік ку́ртка / сарда́к се ши́йі з дома́шного сукна́ / вин мо́же бу́ти б'і́лий / сі́вий / ч'о́рний / ч'ірво́н:ий / і ма́йі фа́йн'і ки́тиц'і / ко́ждий сарда́к ма́йі отак'і́ ки́тиц'і / ік на це́му / д'е́девому / а йа за́рас пока́ў тоб'і́ ш':е оде́н / ти йіго́ ни ві́д'іла; Мої / йа ш':е бих шош з':іў / бабо́ / нима́ гу́с'л'інки? / йа бих с куле́шкоў уз'е́ў / але́ шобі́ с'в'і́ж'а / ма́йіте?; Ану́ ш':е шош пошука́й у тий тобі́ўц'і / ану́ с'ігні́ / та́мки шош му́си бу́ти дл'а тако́йі ч'е́мнойі дити́ни / ік ти; То ш':е́ ни так бу́ло / ік с'в'іт се зач'е́ў / то цих го́рий ни бу́ло / уні́ пото́му се зроби́ли; Ш':е бих шош каза́ў / але́ уваж'е́йу вас / тай бу́ду ц'і́хо сид'і́ти / то ва́ш'а фам'і́л'ійа / тай йа ни хо́ч'у вам при́крис'т' роби́ти / а йік вам шош се ни ўда́ло / то вибач'е́йте; Хло́пец ш':е раз буў написа́ў / але́ Паз'у́н'а ни витписа́ла / тай п'і́с'ем бі́рше ни приходи́ло / оц:е́ ўс'о / шо йа зна́йу / а ў ско́рим ч'іс'і́ уна́ вид:а́ласе / ікі́йс гор'і́ский йі́йі уз'е́ў / тай бі́рше н'іч'о́ смих за н'у ни ч'у́ла / а ти ч'о́ се пита́йіш? / На оц:у́ зні́мку се подиві́ла / тай того́ / ми з неў верстач'кі́*; *На ц:у будо́ву ш':е пі́де ни одна́ со́тка / а гро́шикиў нима́ / мус заробйе́ти / тай того́ уні́ йі́дут*.

ШШЄ́ БИ НИ ЗРОБИ́ТИ (НИ ПИТИ́; НИ ПОСЛУ́ХАТИ; НИ ПОМОЧІ́; НИ СХОТІ́ТИ ТА ІН.**)** – неможливо не зробити (не виконати щось): *Ш':е́ би ни зроби́ти / та вин ш:кі́ри ме л'і́сти / а зро́би / бо цес ч'олов'і́к де́ржи сло́во / ў не́го уно́ до́рого кушту́йі; Ш':е́ би ни пити́ / та ўна ў пи́тскоки пі́де за ним / Мар'і́ка ни ду́же се признайе́ / але́ йа ві́жу / шо гі́не за па́рупком / ш'і смих тако́йі л'убі́ ни ві́д'іла / шобі́ голова́ н'іц ни ду́мала / каў / упакі́ с'в'і́та пі́де / йа розум'і́йу / шо хтос кому́с мо́же се ўдава́ти / але́ за таке́ йа ни го́н:а н'іч'о́ сказа́ти / тай най бу́де / шо хо́ч'і; Ш':е́ би ни послу́хати / це́го бу́ти ни мо́же / ба́ба йіму́ витписа́ла ха́ту ї присади́бу / то вин ду́же тото́ ц'іну́йі / у ўсе́му стера́йіц:е догоди́ти Леси́с'і / тай уна́ ду́же за ним / тикі́ ду́же*.

ШШЄ́ БИ НІ – те саме, що ШШЄ БИ НИ ЗРОБИ́ТИ (НИ ПИТИ́, НИ ПОСЛУ́ХАТИ, НИ ПОМОЧІ́, НИ СХОТІ́ТИ ТА ІН.): *Ш':е́ би н'і / де́ ўни се витка́жут / ік у них с'і́но се к'ін'ч'е́йі / а до па́ш'і ш'і деле́ко; Ш':е́ би н'і /*

та ўни би заплати́ли / лиж би та́мки бу́ти / то го́нир / побу́ти мі́жи ґа́здами / туда́ ни клі́ч'ут бут'кого́.

ШШЕ́ВКЛИЙ – *дієприкм.* від ШШЕ́ВКНУТИ; схудлий: *Буў робота́ми / та ад'і́ ікі́ї ш':е́ўклиї прийі́хаў / ка́е / шо ду́же т'е́шко бу́ло / витиска́ли з них / шо моглі́ / а л'у́де / сара́к'і / ц'і́хо сид'у́т / бо наймі́лисе / шобі́ ікус коп'і́ку заробі́ти / йіх н'іхто́ туда́ сі́лоў ни застаўйе́ў іті́ / Йек н'іхто́? / б'іда́ застаўйе́ла йі́хати у с'в'іті́ / по до́бриї во́ли хто́ би ц:е робі́ў*?

ШШЕ́ВКНУТИ – 1) зменшитися (про припухлість, набряк, повноту): *Притулі́ оц:е́ / і меш ві́д'іти / до ра́нку уно́ ш':е́ўкне / ї ни ме так бол'і́ти; Н'іч'о́ смих ни робі́ла / і т:о / шо бу́ло се зробі́ло на шиі́і / само́ ш':е́ўкло / ўно тут / де йе́мка / бу́ло / пра́ўда / шо н'іч'о́ ни ві́тко? / але́ Мар'і́ка ра́ди ўс'о одно́ се показа́ти до́хтореви / Ўна до́бре ка́же / здаш ана́л'ізи / таї ме́ц:е ві́д'іти / пиді́ / бо йа се бо́йу / шобі́ ікас б'іда́ ни ч'інну́ласе / де́коли вели́ке зач'іна́йіц:е з мало́го / Ну та ни пу́ж'ії мене́ / Йа ни пу́ж'ійу / лиш каў / шо йік у йе́мц'і ґу́л'а бу́ла се зробі́ла / то це нидо́бре / пров'і́р'се / таї меш ма́ти спо́к'ії / Ага́ йо́ / спо́к'ії / отако́го йіс наговорі́ла / шо ікра́с спо́к'ії*; *Ад'і́ нога́ тро́хи ш':е́ўкла / таї йа пишла́ ў горо́т / ік'і́с патикі́ збера́ла / так / іґ би навес'н'і́ робі́ла / бо йа ни зна́йу / іка́ бу́де весна́ / і колі́ / а то раху́ї / о́смого гру́д'н'а / а їка теплі́н' / ма́їже де́с'іт' гра́дусиў / це дл'а зимі́ вели́ке тепло́ / це до весні́ бі́рше; Іґ би оцис'і́ телеса́ тро́хи ш':е́ўкли / то низле́ би бу́ло / але́ ўни ни попуска́йуц:е сво́го; Ді́ўйусе / шо т:о / шо бу́ло спу́хло / ма́їже гет ш':е́ўкло / шо́ / вере́ / помогло́? / йа зноў капу́с'т'іниї лист на́нич' привиі́йу*; *Лі́ц'а ш':е́ўкли / клу́би стеса́лисе / ві́тко / ни так до́бре жи́нка ма́йіц:е / ік ра́н'ше*; 2) бризнути, потекти: *Аг'і́на це́се / шо ста́лосе / шо кроў так ш':е́ўкнула? / та́мки мале́н'ка бу́пка бу́ла*.

ШШЕ́ВРАС ТАК (ТИ́ЛЬКО) – стільки ж; так само: *Бра́ч':іку М'іха́ / здоро́вимо вас з ва́шими уроди́нами / абе́сте доч'іка́ли ї на́рик / ї позана́рик / абе́сте прожи́ли ш':е́ўрас ті́л'ко / іґ дотепе́р / наї вам бу́де здоро́ва жи́нка / д'і́ти / уну́ки / абе́сте доч'іка́ли пре́тч'іта / і ўс'іх вам гаразді́ў / ви йе пе́ршиї ґазда́ / і таки́ї дол'у́дниї ч'олов'і́к / шо йа гаш ни зна́йу / йек сказа́ти / ва́ш'і слова́ так'і́ йе важн'і́ дл'а ме́не / шо тулі́ў бих йіх до се́бе і гла́диў / ік малу́ дити́ну / наї вам у сто рас бі́рше верта́йіц:е тото́ добро́ / шо ви зробі́ли м'ін'і́ / фа́їно д'ікова́т' вам / Йо:ї / бра́ч':іку Ми́трику / та ви гаш заўстида́ли мене́ / та ви тако́го до́брого оту́тки сказа́ли за ме́не / шо за таке́ тре: ва́шу ру́ку цулува́ти / ви м'ін'і́ д'е́куйіте / а це йа́ ва́м ма́йу д'е́кувати / шо йісте́ ни погонорува́ли ї прийшлі́ до ме́не / це йа ва́м му́с'у каза́ти / д'іко́ва́т'; Йіле́ / ти ўз'е́ла при́горш'і мукі́ / а то ма́ло / озмі́*

ш’:éўрас так / абú к’íсто ни бýло пóр'ітке; Ми дийшлú лиш до кирнúч’ки / а то ш’:éўрас так трéба проїтú / то ш’і кавáлок дорóги / лиш т:о / шо ни так угурý / тýтки маї лéкше їти / іґ бýло; Л'ýпч’іку / а кúл'ко тоб’í рóкиў? / скажú вўїн'і / дес ужé зо два три йе / гаї кажú / кúл'ко? / О: / та ти велúкиї / тоб’í ш’:éўрас тúл'ко / ік йа каў / алé ч’о ти ни говóриш / а лиш покáзуйіш? / ужé штúри? / За пúўрик бýде / Ну: / та ти фáїно говóриш / за ц:е йа мýс'у шош дáти такóму розýмному хлóпч’ікови / анýко ходú судá / анý дивúсе / шó ў мéне йе / се ўдайé тоб’í? / Д'ікоўáт' / Мо:ї / та ти ўм’íйіш д'éкувати / абéс здорóў буў / абéс от:акúї велúкиї вúрис / Гаш до нéба / от:акúї / Мої моï моï / ікúї ти розýмниї / а мáмка твойá дóма? / лиш н'іўрóку / Йилéнко / йек йа с твóйім хлóпцем фáїно поговорúла / наї тоб’í вин здорóў бýде / за цукúрки ш’і ї под'éкуваў м’ін'í / тáк’ік старé говóри / бигмé / вúкапаниї Івáн / і дивúсе / йéк то ч’уж’í д'íти бóрзо ростýт / йа гадáла / шо йімý дез зо два і пиў / а то ўже ч’ітвéртиї пишóў / наї на ўт'íху вам ростé / та наї здорóў бýде / Д'ікоўáт' фáїно / абéсте ї ви бýли здорóв’і; Напр'éтала смих йец / шо бýде клáн'а писанóк / і на ўс'о úнче стáне / Дóбре йіз зробúла / алé то ш’:éўрас так би се здáло / мóжно ї мéнче / бо Гáн'а ї Ан:úц'а ни пúшут сегóроку / йім ни вихóди / а нам би пасувáло се под'ілúти; Мар'í / сóли ш’:éўрас так покладú / бо огир'кú ни мут дóбр'і / йа йік хóч’у брéсклих / то на л'íтер водú дайý вер'хóвату лúшку сóли / тогдú унú фáїно се ўквáс'уйут; *Та де:? / ўна заплатúла ш’:éўрáс так / тогúдних ц'ін нимá / ог:ó / вúтко / шо йіз даўнó ни бýла ў м’íс'т'і / ус'ó дорогé / а ти хóч’іш тáного / вúтки ўно óзмец:е?; Мукú трéба ш’:éўрас так / бо к’íсто бýде зар'ітке́ / ўно ни мáйі ловúтисе рук; Шобú корóва се найíла / тре: ш’:éўрас тúл'ко дáти / бо цим / шо йіс кúнула / ўна лиш оскóму ж:ене́; Кúл'ко м’ін'í рóкиў? / ш’:éўрас тúл'ко / ік тоб’í / і ш’і половúна твóйіх / то гаї кажú / кúл'ко? / наї йа вúжу / шо ти ўм’íйіш рахувáти*.

ШШЄ́ЗБИ – *незм*., те саме, що ШШЄ́ЗНИК: *Ни х’ітáї ногáми / бо х’ітáйіш тóго / ш’:éзби / ни хóч’у йігó згáдувати / áле ни вóл'но х’ітáти / бо ік меш / то вин тебé ни попýстиц:е / ме хот'íти / шобéс урáс йігó х’ітáла / кудá меш ітú / а вин / за тобóў / дé бес ни с'íла / а вин ужé ме т'íшитисе / шо зáраз бýде х'íтан'і*.

ШШЄ́ЗЛАБИ – *незм*., *евф*., гадюка: *У нас у барабýл'ах / кóло вознúц'і / ш’:éзлаби бýла / такá / ік корóмисло / Бóже боронú / вигр'івáласе / а йік уч’ýла / шо йа стáла блúско вид нéйі / пот'іглáсе на бéрех / та йа ч’ут' ни умл'íла / ік таке́ ўздр'íла*.

ШШЄ́ЗНИК, -а – чорт: *Казáли / шо тоï ч’олов’íк маў ш’:éзника / вин йігó вúгр'іў з йіц'á / держ’éў пит пахóў к’íл'костo д'н'іў / і вúгр'іў / і тоï йімý*

служи́ўˇ; Пе́рш’а жи́нка / вид Бо́га / дру́га / вид л'уди́ї / а тре́та / вит ш’:е́зника / так жертува́ў наш д'і́до.

ШШЕ́ПА, **-**и – щепа: *Ш’:е́пи ш’і ни роди́ли / на́їко / йек бу́де сего́року / а стари́х йіблино́к ма́їже ни лиши́лосе / одна́ л'о́нд͡збера ї золота́нка / і то ўже йім по бо́гату ро́киў.*

ШШЕ́ПАНИЙ – зірваний (про плід дерева); *пох*. від ШШІПА́ТИ: *Оцис'і́ / шо ў па́ках / то ўс'о ш’:е́пан'і йе́блука / аў кошел'а́х / тр'е́сен'і / ўни до́ўго ни мут стойе́ти / з ні́ми ўже шош тре: роби́ти.*

ШШЕ́РА МОЛИ́ТВА – палке молитовне звернення до Бога: *Ш’:е́ра моли́тва ду́же пом’іч’на́ / то ни ва́жно / де моли́тисе / ци до́ма / ци ў це́р'кв’і / ци надвор'і́ / голоўне́ / а́би ш’:е́ре / так / шобі́ тота́ моли́тва ї́шла ў не́бо / а ни лиш’е́ласе ко́ло те́бе / шобі́ ўна пробива́ла дах / ік ти ў ха́т'і / і пидоїма́ласе ўгуру́ / і тебе́ с собо́ў пидоїма́ла*.

ШШЕ́РЕ – *присл*., щиро: *Мару́с'ко / йа ш’:е́ре каў / ни шука́ї соб’і́ з неў ґу́д͡за / бо то н'іч’о́ ни даст / тв’ії спо́к’іїварту́йі то́го / шобе́с переступи́ла ч’е́рес то / наї уна́ соб’і́ гово́ри / шо хо́ч’і / а ти зна́йіш / шо пра́ўда на тво́му бо́ц'і / таї ус'о́ / Бабо́ / але́ так’і́ л'у́де ма́йут зна́ти свойе́ м’і́сце / а йік уні́ ни зна́йут / то хтос му́си наїти́се таки́ї / шо йіго́ пока́же; Йа ўдоволе́на / ми ду́же ш’:е́ре з неў поговори́ли / видвел:и́ ду́шу / бо даўно́ се ни ви́д'іли / а то тре: ўс'о лиш’е́ти / і ни рас у рик се здиба́ти / а ход' би рас у пі́ўрик / бо ч’ес мина́йі / таї ми се мина́йімо / ш’і ота́к прийдец:е / шо хот'і́ў би с ки́мос ри́н:им поговори́ти / насолоди́тисе бе́с'ідоў / а то ни бу́де с ким / оце́го йа се бо́йу*.

ШШІБА́ТИ – *недок. в.* до ШШІБНУ́ТИ: *Ч’е́с'т'у п’іско́м ри́нку / шобі́ ч’е́ста / а вин м’ін'і́ ру́ку ш’:іба́йі / па́л'ц'і поч’ірвон'і́ли / ї ад'і́ ік’і ста́ли / так’і́ / йік упа́рен'і*.

ШШІБНУ́ТИ – легко поранити; пошкодити поверхню тіла: *Ру́ку тро́хи ш’:ібну́ла / шки́ру зигна́ла на ли́кти / бо то хо́ўско / по дош’:е́ви / таї кал'о́ш’і йі́дут / аў бе́рех іти́ / стри́мко / Е: / та так і ўби́тисе мош*; *Ўпа́ла / таї ш’:ібну́ла шки́ру на па́л'ци / до́бре / шо ни ўломи́ла йіго́ / бо то пра́ва рука́ / йеґ бих неў роби́ла? / а то ікра́с са́пан'і / і ви́жу / шо бу́де куто́ра / але́ ме́н'ч’а / ік могла́ би бу́ти*.

ШШІВКА́ТИ – *недок. в.* стос. ШШЕ́ВКНУТИ[1]: *Ог:о́ / нима́ б’іди́ / наї ш’:іўка́йут йіх кал'ухи́ / бо ї так завели́к’і наїі́ли*; *Е: / та то ўже ш’:іўка́йі / лиш н'іўро́ку / то гет ни т:о / шо бу́ло / ви́тко / шо до́бра мас'т' / ану́ нагада́ї / йек уна́ се назива́йі*.

ШШІВНИ́К, -á – місце, поросле “шшівов”, кінським щавлем: *Витколи́ ба́би ни ста́ло / на горо́д'і ш’:іўни́к зробиўсе; Та де: / де́ йа го́н:а росказа́ти? / там так’і́ ш’:іўникú / шо по гру́ди / ци ї ви́ш:е.*

ШШІПА́ТИ – збирати урожай фруктів, передусім яблук: *Йе́блони ни́ск’і / то таки́ї сорт / таї ле́хко ш’:іпа́ти / то ни т:о / шо з драби́ни / тут лиш лего́н'ко урва́ў / і ў коше́лик.*

ШШІТИ́НА, -и – щетина: *Шош шкруми́т / так / іґби́ ш’:іти́на гор'і́ла / мо́же / дес по́рос'і оп:а́л'уйут?*; *Поголи́се / ч’олов’і́ч’і / ни ї́ди с тако́ў ш’:іти́ноў ми́жи л'у́де / бо ни мут тебе́ пизнава́ти / скаўт / а то шо́ за д'і́до пишо́ў? / мої / а ч’о́ вин / сара́ку / таки́ї ниш’ісли́виї? / ч’о́ вин ниго́лениї хо́ди? / ви́тко / ї́кас б’іда́ йіго́ притисла́ / Йо / ікра́с бу́де т:о / шо йіс нака́ркала / му́си бу́ти / бо ў те́бе и́нчого нима́ / ти лиш ум’і́йіш пакали́ти ч’олов’і́ка / ни́ би зра́нку шош фа́їне сказа́ти / а зач’іна́йіш ґа́н'ч’у шука́ти.*

ШШІХОВЗА́ТИ – *недок. в*. до ШШІХО́ВЗНУТИ: *Іми́ўсе буў за су́ч’і / а́ле ни ўде́рж’іўсе / бо ўно мо́кре / ш’:іхоўза́ло / ну таї зйі́хаў удоли́ну / даўно́ мене́ так ни не́сло / В’іде́ў / вит:огди́ / ік йісте́ на санка́х йі́хали / Йо / то так вигл'іда́ло / лиш т:о / шо сано́к ни бу́ло / н'і сано́к / н'і копанич’о́к / ни так гоноро́во.*

ШШІХО́ВЗНУТИ – 1) ступити мимо; посковзнутися: *Ч’о́боти хоўск’і́ / ле́да л'іт / таї уни йі́дут / ота́к ного́ м’ін'і́ ш’:іхо́ўзла / таї йа лиш с'і́ла се́ред' доро́ги / йік па́н'а*; 2) вислизнути з рук: *Ниш ни ўде́рж’іла / шч’іхо́ўс м’ін'і́ з рук / а́ле ма́йу ш’е́с'т'і / шо ўпаў ни на но́гу / бо ду́же о́стриї / іґ би ўпаў / то ни зна́йу.*

ШЬКИ́ – *виг*., ужив. для відганяння корів: *Ш’ки́ / куда́ ти / каву́ле / ў ч’ужу́ кон'уши́ну пишла́? / ш’ки́ ш’ки́ / видгон'е́йу / а ўна да́л'і / ма́ло тоб’і́ це́йі па́ш’і? / хо́ч’іш удýтисе? / оди́н рас бу́ла ни ўсокоти́ла / а ўна ви́знала / де кон'уши́на / і ўрас туда́ б’іжи́т / Ну та бо йі́йі там соло́ч:е / худобина́ тако́ш усмако́вуйі / шо йі́йі л'і́пше / ад'і́ йек уна́ пу́раво ди́виц:е / йек йі́йі тото́ се ниўда́ло / шо йісте́ ни позво́лили туда́ пити́.*

ШЮ́ПАНЕЦ, -ньця – слід від щипання: *Ад'і́ ї́киї фа́їниї ш’у́панец йе / а де йіго́ зароби́ла / ни зна́йу / Мо́же / хтос ота́к зач’іна́ўсе до те́бе? / Це йіз до́бре сказа́ла / але́ ш’і би зна́ти / хто / аби́х под'е́кувала йіму́ / таї подиви́ласе / шо́ заўди́н.*

ШЮ́ПАНІ, -я – щипання; опредм. дія від ШЮ́ПАТИ: *Йіле́на па́ру рас бу́ла ш’у́пнула Вас'у́ту / шоби́ ўна тро́хи припе́л:а свиї рот / але́ ш’у́пан'і н'іч’о́ ни да́ло / уна́ ни зостанови́ласе / до́ки ни ви́пустила усу́ бе́с'іду / шо бу́ла ў па́зус'і / а там бога́то се ўм’і́с'т'уйі / А т':і шо? / Тот'і́ лиш о́ч’і ви́валили.*

ШЮ́ПАТИ – щипати: *Ни ш’у́паї мене́ / бо ад'і́ ік’і син'ц'і́ се лиш’е́йут / А ти ч’о́ ни хоч’ зо мноў їгра́тисе? / Бо м’ін'і́ тре́ба се ўч’е́ти / пі́деш до шко́ли / то меш зна́ти / шо́ т:о таке́ / А йа ни бу́ду туда́ запи́суватисе / м’ін'і́ ї до́ма до́бре / йа ш’і ма́йу ти́л'ко ро́зуму / шоби́ зна́ти / де м’ін'і́ л'і́пше / Наї се преч’ ка́же / ў ко́го ти ўда́ўсе / таки́ї рузу́мниї? / таже́ ўс'і д'і́ти хо́д'ут до шко́ли.*

ШЮ́ПАТИСЕ – щипатися: *Ву́їку / а ваш Улац'ко́ ш’у́пайіц:е / йа йім́у н'іч’о́ ни каў / а вин розвали́ў м’ін'і́ ха́тку ї ад'і́ йек ш’у́пнуў / Даї йім́у зда́ч’у / шо́би йіго́ би́рше ни корт'і́ло таке́ роби́ти / даї це́му пус'т'іко́ви / А ви ни мете́ свари́ти? / А йа ч’о́ бих свари́ў.*

ШЮ́ПНУТИ – однокр. дія від ШЮ́ПАТИ: *Хот'і́ў бих ототу́ рус'е́ву д'і́ўч’іну пару рас ш’у́пнути / бо ўже ду́же / фиїст м’ін'і́ ўда́ласе / Уваж’е́їко / бо ўна норови́ста / ни л'у́би / йік йійі́ зач’іпа́йут / ц':а так мо́же витпов’і́сти / шо ни ўби́трес:е.*

ШЮ́ПНУТИСЕ – щипнути себе: *Йік нич’ва́ла / вит'іга́ла цви́ч’ок / то ад'і́ йек цо́нґл'ами ш’у́пнуласе за па́лец / Ог:о́ / то тоб’і́ / ви́жу / одна́ко / ци па́лец / ци цвик / голоўне́ / шоби́ цо́нґл'і бу́ли / Ви мене́ берете́ назби́тки / а то боли́т / Ну та вит тако́го му́си бол'і́ти.*

ШЮ́РИТИ – напружувати вуха, прислухаючись до чогось (про тварину): *То і кит мо́же ш’у́рити ву́ха / притиска́ти до голови́ / ік шош натслуха́йі / ци ік се ўл'у́ти*; *Ч’о́ / вере́ / к’ін' ш’у́ри ву́ха? / шош прислуха́йіц:е / шо́ то го́н:о бу́ти? / А ви ни ч’у́йіте?*

ШЮ́РИТИСЕ – мружити очі: *Вин ш’у́риц:е / бо слаби́ї на о́ч’і / у них ма́їже ўс'а фам’і́л'ійа ма́йі ц:у сла́б’іс'т' / у нас ти́ски / аў них / таке́; Ни ш’у́р'се / бо змо́р’ш’ки бу́дут / за па́ру ро́киў меш / ік стара́ ба́ба / йо / ік ота́к роби́ти / то меш* / *А шо / ік то само́ се ш’у́ри.*

ШЯ́ТАН, -а **–** 1) *евф.*, “щєзби”: *Йа ни зна́йу / ч’о смих скр'іч’е́ла / мо́же / того́ / шо м’ін'і́ шош таке́ се присни́ло / ік ш’а́тан / пелеха́те / ч’о́рне / а ру́ки так’і́ ма́ло / ік у ба́бинойі кози́ пере́н':і ла́би / с'н'у / шо йа дес іду́ ко́ло Ко́ц'а Бошко́вого / ужє́ у пи́двеч’ір / а ўно лиш ви́ш:трикнуло з іко́гос дупла́ / ї хот'і́ло мене́ ї́мити за ру́ку / і на це́му йа се скорн'е́ла / ви́тко / кри́кнула бу́ла / рас ти ка́жеш / аг’і́мої / ч’о́ ўно ма́ло м’ін'і́ сни́тисе / ік йа за таке́ ни ду́мала / таї дупло́ до ч’о́го? / та́мки бу́ла верба́ / але́ ни зна́йу / ци дупла́ва / та ї ци ш’і дотепе́рки йе / И:ї / наї іде́ усе́ цисе́ з но́ч’еў / ци рас пусте́ сни́ц:е*; 2) *згруб.*, *лайл.*, *перен.*, нечемна, неслухняна дитина; бешкетник; іноді – *в порівн.*: *Ти / ш’а́тане / ти / с'е́деш ма́ком ци м’ін'і́ прут бра́ти?; Ска́ч’і / йік ш’а́тан / і шо́ ти з ним зро́биш?; Куда́ цес*

ш’átан пишóў / таї пропáў? / ґýрскиї йiгó знáйi / шó ц:е за хлóпец і шо з нéго вíросте? / зноў кудáс пов’íйiўсе.

Щ

ЩЄ́ЗБИ – *невідм*., те саме, що ШШЄ́ЗБИ: *Шч’éзби / то йýда / мóже л'удинý на н'ішó звестí / до ўс'éкого пустéн'ства принáд'уйi; Шч’éзби пантрýйi ч’олов’íка / де хоч’ / ци дóма / ци на ўкóмус байý / ци нáв’іт' у цéр'кв’і / ікшó тоï ни дýже слýхайi Слýжбу Бóжу / а нáв’іт' ік слýхайi то вин йiмý прóбуйi тотó перебивáти / за шош íнче нагáдувати / мóже см’ішíти / ік’íс м’íнти покáзувати / і то так / шо цéго дрýг’і ни вíжут / а лиш тот / хто пид:áўсе шч’éзникови*.

ЩЄ́ЗЛАБИ – те саме, що ШШЄ́ЗЛАБИ: *Шч’éзлаби ї кóло хáти залáзи / ў горóт / де хоч’ / бо то бéрех / корч’í ниделéко / йа ўже ни каў за т:о / іґ дгóр'і ўдеш / ік с'íно на ўлóз'і рóбимо / а рас на дорóз'і / ік ітí до Тóми / смих вíд'іла / и:ї / наї цисé нас минáйi.*

ЩЄ́ЗНИК, -а – те саме, що ШШЄ́ЗНИК: *Д'íдо роскáзуваў / шо рас л'íтуваў у полонин'í / видиїшóў трóхи вит стáйi / ўде соб’í трáвами / таї зас'п’íваў / Ої зелéна полонúнка / ў полонин'í ч’íч’ка / ни буў би йа ў полонин'í / іґбí ни Мар'íч’ка / отáк зас'п’íваў / а хтос кáже / Йа тýтеч’ки / Йек тýтки? / д'іт се питáйi / обзерáйiц:е / а то н'ікóго / вин ш’:е прóбуйi се допíтувати / а то ш’:е / йа гéзде / кáже / отýтеч’ки / і так водúло йiгó пóти / пóки вин ни здогадáўсе сказáти / С'в’ітé Риздвó би т':і побúло / перехрестúўсе / дíвиц:е / а вин кóло стáйi / а шó т:о бýло? / то л'існа моглá бýти / бо гóлос мáла тонéн'киї / фáїниї / абó шч’éзник / вин ус'éк’і питхóди до ч’олов’íка знáйi / іў ус'éкиї подóб’і прихóди.*

ЩЄ́ЗНУТИ – щезнути; зникнути; пропасти: *Ідý йа раз дóс'в’іта ў Дýдин'і / ч’ýйу / а то лиш шош зашум’íло / зáс'м’ійелосе гóлосно / таї зач’éло менé клúкати / йа пóхот'іў буў ітí / запитáтисе / хто тáмеч’ки / áле спамн'ітáўсе / перехрестúўсе / зач’éў Оч’íнáш казáти / і т:а марá шч’éзла / ш’éс'т'і мáйу / шо ни обизвáўсе / бо мих зле гостúти / тепéрки з:áтемна ни пишóў бих дгóр'і / абú шо / Та так / бо ч’о ў пóтемках ходúти? / то / прéц'і / л'íс / тáмки ўс'éке мош здибáти / таке́ / шо ни даї Бóже / і дóбре / шо йiсте́ се ни ўбзивáли ї вúказали Оч’íнáш.*

ЩЄ́ПА (ШШЄ́ПА), -и – щепа: *Обмотáў шч’éпи / шобú зáïц'і корý ни обгрúзли; Козá обглéмкала брист на шч’éп’і / таї шкодá / шо йа ни ўсокотúла / ўна бýла приўйéзана / алé розйiзáласе на т:о / шобú бóрше поб’íч’і шкóду робúти / і то так се квáпила / шо дóки йа вит хáти уздр'íла*

ĭ приб'і́гла / то ўна ўже свуйу́ робо́ту бу́ла зроби́ла / І шо́ / се ўблі́зувала / ік йісте́ дниӣ надийшлú? / Н'і / цего ни заста́ла / то кит се ўблі́зуйі / ік йіму́ шош посмаку́йі / а ц':а / н'і / але́ ви́тко бу́ло / шо конте́тна.

ЩЄ́ПАВКА, -и – пристрій для зривання фруктів, насамперед яблук; те саме, що ШЄ́ПАВКА: *Йік шч'іпа́йімо йе́блука / то беремо́ дв'і шч'е́паўц'і / та́тови ĭ м'ін'і́ / ма́ма пони́ску рве / а ми / тот'і́ / шо ви́соко / то до́бре / кра́ш:е / ік пйе́литисе ўгуру́ / пра́ўда / тро́хи ру́ки ўйіва́йут / але́ то таке́.*

ЩЄ́СТА – *незм.*, часто: *Хо́димо туда́ / дес се збира́йімо ў нед'і́л'у / але́ ни шч'е́ста / бо то ку́тан'і / ўно де́ржи ко́ло ха́ти / таї мал'і́ д'і́ти тако́ш ни пуска́йут / це ўни би́рше до нас прихо́д'ут / бо з на́ми ма́ма жийе́ / то ўни і йійі́ видизнайу́т; Шоби́ шч'е́ста / то йа йіх ни ви́жу / ад'і́ М'іха́йла гаш сего́н:е бу́ла уздр'і́ла / вигл'іда́йі н'іч'о́ / хот' ка́же / шо до́ўго ґрипува́ў / а М'іха́йлиха іка́с му́н'ава бу́ла / ўни ра́зом дес у Доли́ну ĭшли / так шо вели́ких бе́с'іт ни бу́ло; Ну та цес м'і́с'іц' таки́ӣ / шо тре́ба шч'е́ста пром'іта́ти с'н'іх / але́ йа ц:е л'у́бйу / йа ни л'у́бйу / ік ч'ал'а́паўка / а тут шо? / пиў годи́ни / і проме́тено*; *Туда́ ўпере́т приходи́ла шч'е́ста / ни ли́ш на с'в'е́та / а́ле йа ни л'у́бйу йіх з'е́т'а / вин гово́ри у шти́ри доро́з'і / а йа тому́ бе́с'іду ни го́н:а слу́хати / то ч'о́ йа ма́йу себе́ застаўйе́ти? / того́ тепе́рки р'і́ч:е / таї до́бре / ме́нче то́го / шо раж'е́йі; Упере́т ш'ч'е́ста приходи́ли / а ў пос'л'і́н':і рокú / дес коли́с / сла́бости ни дайу́т / то ўже л'у́де ста́рш'і / пова́жн'і / у них уже́ йе бога́то тако́го / шо ни позвол'е́йі йім роби́ти ус'о́ тото́ / шо корти́т / а лиш т:о / шо вихо́ди.*

ЩІБА́ТИ – *недок. в.* до ЩІБНУ́ТИ: *Гаї диви́се / йек йа ўм'і́йу фа́йно шч'іба́ти шки́ру / ĭми́ласе ў бе́рез'і за корч' / бо то хо́ўско / таї шо? / сте́л:а ру́ку / шо аш кроў показа́ласе / ни зна́йу / ч'о мене́ там угаразди́ло па́дати / мо́же / ве́дра на коро́мис'л'і пот'ігли́?*

ЩІБНУ́ТИ – те саме, що ШШІБНУ́ТИ: *Ўбра́ласе ў нов'і́ ч'ереви́ки / вид:анцува́ла шти́ри да́н'ц'і / і шчібну́ла соб'і́ шки́ру ви́ш:е пйіти́ / таї ви́жу / шо ш':е оди́н мози́л' бу́де / така́ пла́та за данцо́ван'і.*

ЩІВА́, -и́ – те саме, що ШІВА́ (ШШІВА́): *Шч'і́ви так'і́ позас'іва́лисе / шо ўс'і і́нч'і бур'іни́ гет се поглуши́ли / то страшне́ пас'ку́дне / ік ота́к попусти́ти / то з горо́ду пу́стош'се зро́би.*

ЩІВНИ́К, -á – місце, поросле "шчівов": *На стари́ї ба́биниӣ присади́б'і буў шч'іўни́к / а́ле смих ви́робила зе́мн'у / таї тепе́рки ма́йу йе́годи / в'і́с'ім со́тикиў / то зна́йіш / ки́л'ко йігит се ўроди́ло?*

ЩІЗА́ТИ – *докон. в.* до ЩЄЗНУТИ: *Ад'і́ шч'іза́йі бо́л'фа / ти м'ін'і́ до́бру мас' купи́ў / мас'т'у́ ко́ждиӣ ве́ч'ір / То ни йа вибера́ў / то ў апти́ц'і*

порáдили / йа бих ни знаў / шо ўз'éти / а ўни каўт / оц:é озм'íт; Шч'ізáї з мóйіх оч'éї / наї ни дíўйусе на твойý твар'.

ЩІЗÁТИ (ЩЄ́ЗНУТИ) З ОЧЄ́Й – зникати (зникнути): *Шч'ізáї м'ін'í з оч'éї / бо йа ни гóн:а на тéбе дивíтисе / ужé ни мáйу такóго сéрц'а на тéбе / йіґ бýло / ужé ўс'о ўсередíн'і затýхло / ч'óрн'іва стáла.*

ЩІПÁТИ – те саме, що ШШІПÁТИ: *Йа л'ýбйу шч'іпáти йéблуч'ка / áле тогдí / йік вéремн'і / йонкí так'í / шо аш с'в'íт'уц:е / аш с'м'ійýц:е до тéбе / цис'á робóта ни наўт'імн'éйіц:е / лиж би фáйна днíнка бýла / і бес ни квáпиўсе / а соб'í робíў повóлен'ки / тогдí / тáк'ік у райý / твойá душ'á вид:ихáйі / і ти ни ч'ýйіш / шо трун:íї / бо тоб'í дóбре.*

ЩІПИ́ТИСЕ С КИ́МОС – почати сваритися чи битися з кимось: *Унí обá трóхи нав'íговат'і / йіґ два ч'óботи / пáра / шч'іпúлисе / алé до б'íйки ни дийшлó / хот'íли с'íпатисе / алé надийшóў Унýфр'ії / таї тотó утрицáў / то два кугутí / лиш т:о / шо гребéн'іў такúх ни мáйут / лиш оц:é.*

ЩІХОВЗÁТИ – *недок. в.* до ЩІХÓВЗНУТИ; іноді в *перен. зн.*: *Зóл'а такá на цих румýнках / шо нóги шч'іхоўзáйут / ни гóн:а у суточ'кáх вúйти до Федúхи / дорúшка / йік скло / аг'íї / Ну та тýтеч'ки ни лиш т:о / шо зóл'а / алé ї кóрки помогáйут; А дé тут гóден імúтисе за шош? / ус'ó мóкре / ї рукá шч'іхоўзáйі / х'ібá бих за от:ó глиж'é се їмúла / алé се бóйу; Ужé смих нагадáла бýла / шо хот'íла сказáти / а ўно дес шч'іхóўзло / і нимá / А ви ни пускáйте тотý гáтку / наї ни шч'іхоўзáйі / Йо / лиш кобúбих моглá йійí дез до ч'óгос приўйізáти / а йіґ головá дирáва / то йек цисé зробúти? / И:ї / та так / рокú ни обдýриш / унí соб'í знáйут своїé.*

ЩІХÓВЗНУТИ – те саме, що ШШІХÓВЗНУТИ: *Держúсе за плит / абéс ни шч'іхóўзла ў калабáн'у / отáк повóлен'ки держúсе за дрит' і переїдú цисé м'íсце / бо тут нимá / йек úнак / лиш отáк.*

ЩІТИ́НА, -и – те саме, що ШШІТИ́НА: *Наўб'іймáў йіс менé / таї ад'í їке ў мéне лицé ч'ірвóн:е вит твóйі шч'ітúни / ад'í їк'і пл'áми се поробúли / Ну та ік йе уб'íйман'і / то вит цéго н'ікýда ни д'íнес:е / алé ік унó тоб'í се ни ўдайé / то йа ш'і поцулýйу пáру рас / таї ч'ірвонотá се сховáйі / анýко / л'ýбоч'ко / ходú дмúн'і / йа мýс'у тоб'í помоч'í.*

Ю

ЮҐА, -и- в’язка дров (хворосту): *Йу́ґи / то ни йе ви́борн'і дрива́ / це таке́ соб’і́ / та́мки могла́ бу́ти ĭ дримнич’і́йа / ти шо? / н'іко́ли ни ви́д'іла / шо л'у́де несу́т / ік іду́т дго́р'і ў дрива́? / шо трафи́е́йіц:е / т:о беру́т / лиж би ўно гор'і́ло / то отаке́ се назива́йі / йу́ґи.*

ЮҐА́РЬ, -я́ – *заст.*, той, хто збирав у лісі дрова (хворост) і продавав його у місті (насамперед у Кутах): *Ік хрести́ли Мар'і́ч’:іних уну́киў / то бе́с'іда заĭшла́ за да́ўне / одна́ жи́нка / шо та́мки бу́ла / нагада́ла за йуґар'і́ў / а йа се допи́тувала / хто́ т:о так’і́ / де́ йа ви́ш:а бу́ла зна́ти / шо це кому́с се ни ўда́ст / а там буў ч’олов’і́к / шо ду́же спроти́виўсе це́му / до ме́не гаш пото́му диĭшло́ / ч’о / бо сам буў с то́йі фам’і́л'ійі / шо гента́м тургува́ла йу́ґами / а то ни ду́же гоноро́во бу́ло / тики́ до́ста ни гоноро́во.*

Ю́ДА, -и – те саме, що ЩЄ́ЗНИК: *Йу́да на т:о йе йу́да / шоби́ пидйу́д'увати / це йіго́ робо́та / Але́ ік л'удина́ ни пид:айе́ц:е / то з йіго́ робо́ти ко́ристи нима́ / лиш тре: це́го хот'і́ти / і тро́хи помуцува́тисе само́му с собо́ў / наĭти́ ў со́б’і таки́ĭ припи́р / іки́ĭ ни позво́ли гр'іши́ти.*

Ю́ДА ХАРІО́ЦКА – *лайл.*, іуда; те саме, що Ю́ДА: *Ік каўт за ко́гос / шо то йу́да хар'іо́цка / то це хтос ду́же хи́трий / іки́ĭ ум’і́йі вич’е́кувати / шоби́ зроби́ти па́кис'т' / питшпи́ґнути кого́с / і ра́дуватисе / ік то́му зле / вин ни ма́йі ч’ут':а́ н'і до ко́го / лиж до само́го се́бе / каў тоб’і́ / ни ма́йі до́брого се́рц'а / і йіму́ в’і́рити / наĭ Бох боро́ни; Йу́да хар'іо́цка / це шч’е́зник / іки́ĭ мо́же набера́ти ўс'е́ку подо́бу / і так фа́ĭно говори́ти / прила́с'т'уватисе / шо йіго́ хо́ч’іц:е слу́хати ĭ роби́ти тото́ / шо вин ра́ди; Ти / йу́до хар'іо́цка / гони́ ви́ц:и / до́ки йа с те́бе пл'а́цок ни зроби́ў.*

Ю́ДУ ЗРОБИ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ Ю́ДУ) ДЕС (МИЖИ́ КИ́МОС**)** – посіяти ворожнечу десь (між кимось): *Ад'і́ йек то йе́ / йу́ду зроби́ла мижи́ хатни́ми / а сама́ видиĭшла́ уби́к / ста́ла / і с'м’ійе́ц:е; Зроби́ти йу́ду / це шош пога́не сказа́ти / наговори́ти шош на ко́гос / таке́ ки́нути мижи́ ґа́здами / шоби́ ўни зач’е́ли бокува́ти / склес' говори́ти / ци тики́ пишли́ л'і́сти ў о́ч’і кому́с / свари́лисе / це знач’е́йі видигна́ти мир і спо́к’ій / а туда́ ки́нути до́бр'і при́горш’і пусто́го / іко́йіс нипотре́бности / И:ĭ / та то / бра́ч’:іку М’іха́ / де́коли до́ста жме́н'ку / скаў циĭ дити́н'і / шо вас за ц:е се пита́йі / до́ста жме́н'ки ч’іго́с пога́ного / шоби́ мижи́ л'уд'мі́ зач’е́ласе гриз'н'а́.*

Ю́ЗАТИСЕ – соватися, ковзатися: *Йу́затисе / це та́к'ік ги́мблик хо́ди / ту́да су́да / а йу́рзатисе / це т:о саме́ / але́ ш'і бих сказа́ла / комози́тисе / о: / це ота́к іко́с тре́ба розум'і́ти*; *Ни йу́заїтесе на ла́ўц'і / ід'і́т надви́р / запита́їтесе / ци ба́б'і шош ни тре́ба помоч'і́* / *А ми хо́ч'імо ч'у́ти / шо́ ви с та́том мете́ говори́ти / бо ми до́бре ни доч'у́ли за т:у ву́їну / шо йісте́ каза́ли / до́бре ни ўч'у́ли за ї́йі дити́ну / Йа вам за́рас пока́жу / і дити́ну / і ўс'о / де́ йа таке́ говори́ла? / вам се прич'у́ло / ану́ їд'іт надви́р прол'уфту́їтесе тро́хи* / *аг'і́на цисе́*.

Ю́РА КРУТИ́ТИ – вводити в оману; не бути відвертим; "притворе́тисе": *Д'і́ўка йу́ра кру́ти / ни ка́же н'і н'і / н'і так / ви́тко / ни хо́ч'і за́рас вид:ава́тисе / а́ле ї ни хо́ч'і попусти́тисе це́го хлопч'і́ш'а / ма́йі шош свойе́ на ум'і́ / але́ се ни признайе́; Йу́ра кру́ти / ро́би з ме́не дурно́го / мої / ч'олов'і́ч'і / ни роби́ с та́та вар'ійа́та / бо ми при с'в'і́тках се догово́р'ували; Цес ни ме йу́ра крути́ти / аби́ шо́ / бо то йіму́ би́рше на ру́ку / ік тоб'і́ / И:ї / іґ годинова́тиї / то ч'о́ ни ме? / ш'і ї йек ме; Ану́ диви́се суда́ / цес ч'ерлен'е́к ужé пло́ти пигна́ў / таї зноў зач'е́ў крути́тисе ко́ло Йіле́ни / ад'і́ їкиї мо́цниї гу́цул / наї би соб'і́ гор'і́ш':ами шука́ў притрафу́нкиў / а ни́ тут / Ни б'і́їтесе / ўна ни с тих / с ким мо́жно йу́ра крути́ти / ўна по́ки шо се призера́йі* / *ни питпуска́йі йіго́ тсо́б'і*.

Ю́РҐАТИ – хитати, розхитувати: *Ни йу́рґаї кр'і́слом / бо ўно се ўло́ми* / *Уно́ само́ се йу́рґайі / нири́ўно стойі́т / йа тут н'і до ч'о́го / то ву́їко Ўла́дз͡о йіго́ розйу́рґаў / ік с'іда́ў / ви сам'і́ каза́ли / шо вин кал'уха́ч' / а тепе́рки на ме́не шко́ду спиха́йіте* / *А де́ йа таке́ каза́ла*?

Ю́РҐАТИСЕ – сидячи, бути неспокійним; крутитися, розгойдуватися; хитатися, розхитуватися; "совгатисе": *Де бахури́ го́н':і сид'і́ти / йік стар'і́? / уни́ в'і́ш'ійуц:е на две́р'і / йу́рґайуц:е / таї ад'і́ йеґ цис'і́ две́р'і ўт'ігли́се / гл'а́ба ха́ту запе́рти / ни б'і́їсе / на х'і́танку ни б'іжу́т / а ту́теч'ки наїшли́ соб'і́ робо́ту*; *Д'ітваки́ таке́ де́коли го́н':і ви́робити / шо би ни зду́маў / ми шош бу́ли се розговори́ли / ї та́то росказа́ў / шо йік ходи́ў до шко́ли / то буў тро́хи пус'т'іковáтиї / л'уби́ў жертува́ти / але́ де́коли тот'і́ же́рти бу́ли завели́к'і / так'і́ / шо ўже ни до с'м'і́ху / ну таї шо / у них бу́ла ўч'е́тел'ка / шо л'уби́ла на уро́ц'і йу́рґатисе / ни́ би с'і́ла / ік се нале́жи / а х'іта́йіц:е / м'істу́ч'ійіц:е / таї хло́пц'і шо́ наду́мали? / ўни намасти́ли пидло́гу шма́л'цем і гада́ли / шо йік уна́ зач'не́ йу́рґатисе / то пойі́де вит стола́ / і то бу́де ве́село / о: / але́ стиле́ц пойі́хаў / а ўна / сара́ка / се лиши́ла / і ўс'і*

скáкли ййиí пидоїмáти / о: / а то ўже і с'м'іх / і гр'іх / д'íти се збойéли / ч'ікáли сварóк / алé н'іч'ó цéго се ни стáло / унá і слóва йім ни сказáла / і ни дошýкувала / хто т:о зробúў / оц:é дл'а д'ітúї бýло вел'ике / ни скáржиласе н'ігдé / і д'íти такóш ц'íхо сид'íли / і так тотó ўмéл:о / Ну та бо ўна самá вúн:а / шо так себé вел:á / И:ї / шó казáти / то ї бахурú дóбр'і / алé тáто казáў / шо потóму ўни ййиí ни трóхи / а тикú фиїст зауваж'éли / бо каў / унá н'і йім / н'і комýс дрýгому за ц:е н'іч'ó ни сказáла / ўна соб'í ўстáла / ї дáл'і зач'éла провáдити урóк / то ўже вит:огдú такá ў нéйі д'іс'ц'ípл'íна бýла / шо ч'ýти бýло / ік мýха бринúт / і ни тре: бýло їйі повúшувати гóлос на д'ітúї / ци просúти / шобú ўни се ўспокóйіли / д'íти бýли / ік шоўкóв'і / то ўже богáто рóкиў проїшлó / алé тáто ўрас кáже / молод'éц уч'éтел'ка / знáла / йек повестúсе.

ЮРИ́НКА, -и – *рідко*, Юрій: *Кóло нас жиў Йурúнка / так за цéго вýїка казáли / тепéрки тóйі хáти нимá / а то бýла старов'íцка хáта / ч'óрна / задúмлена / з дóўгоў лáвицеў / у хáт'і / памн'ітáйу / бýла дáўна кафл'óва п'іч' / потóму т:у п'іч' розибрáли / і ўз'éли ў музéї.*

Ю́РІЙ, -ю – жовтець: *По Ївáн'і ў горóд'і гет розрúс:е йýр'ії / вин тáк'ік йéгоди / пускáйі вýса / тогó збýтисе йігó т'éшко; Бóже боронú / би корóва перейíла йýр'ійу / сокотú / бо ўтройíц:е / А то х'ібá тр'íло*?

Ю́ШЕЧЬКА, -и – 1) *пестл.* стос. Ю́ШКА: *Ни знáйу / йеґ де / аў нас грибóву йýшеч'ку / тáк'ік пшенúцу / вар'ýт лиш на С'в'ітúї Вéч'ір / áле ч'ісú м'ін'éйуц:е / мóже / хтос іў úн'ч'і дни варúт*; 2) овочевий чи овочево-м'ясний відвар: *Наберáї соб'í борш'ý / та / мóже / бúрше йýшеч'ки / бо знáйу / шо л'ýбиш р'ідéн'ке / кóфел'ку озмú / А дé ўна*?

ЮШ Є, ЮШ ЇМ, ЮШ НИМÁ, ЮШ НИ ЇМ – живу відповідно до можливостей: *То йéк ти / Дрóн'у жийéш? / Йуш йе / йуш йім / йуш нимá / йуш ни йім / отáк Дрóник урáс виткáзуйі / а л'ýде цисé знáйут / шо вин так ме казáти / таї т:о йіх забаўйéйі / нагадáла / шо д'íдо роскáзуваў / йек рас прийшóў буў до нéго / а вин ікрáс шош у кúтлику прáжиў / запахú / так'í соб'í / таї д'íдо се запитáў т:о / шо ўрас / за жит'é / а вин кáже / Йуш йе / йуш йім / а йуш нимá / йуш ни йім / сегóн:е / йуш йе / т:о / шо Бох пислáў / ад'í зáрас і ви покýш'ійіте / д'íдо фáйно под'éкуваў / і бúрше ужé н'ікóли се ни допúтуваў у нéго / йек йімý се жийé / алé дóма / мижú хатнúми / цис'í словá се говорúли / бо урáс тре: бýло опходúтисе мéнчим / А вин розýмне*

казáў / лиш ни тúми словáми / до ĭких л'ýде звúкли / Та дé н'і / алé йа каў тоб'і́ ни за ц:е / а вúтки пишлó отáк казáти.

ЮШКА, -и – бульйон: *Іґ жениўсе Лес'ó / то на вес'іл'ý йýшку давáли ў мискáх / і кóждиĭ дос'ігáў вúт:и лúшкоў / а ш'.е бýло к'і́сто с пéч'і з йéблуками / шýхи / студенéц і гóлопц'і / хл'і́ба ни бýло / йі́ли ус'ó с колач'éм / бо колáч' / то дýже гоноро́во / йігó ни кóждиĭ ден' се йіст / і то ни так / ік тепéр / шо кóждиĭ мáйі тер'і́л'ч'ік / йі́ли з велúких мисо́к / пúли однóў пóрц'іўкоў / пускáли з однóго крáйу столá / зар'ідóм / до дрýгого / тогó се ни ўпивáли / бо дóки пóрц'ійа дíйде до тéбе / то на ц:е тре: ч'ісý / і самá пóрц'ійа ни бýла велúка / тогó л'ýде ни моглú се ўпúти / а фáйно соб'і́ набувáлисе.*

Я

ЯВДÓХА (ЇВДÓХА) ПИШЛÁ (ІДÉ; СЕ ЗБЕРÁЇ; УЖÉ НАМІ́РИЛАСЕ ІТИ́ ТА ІН.) **В ПОЛОНИНУ́** – потеплішало; починається (почалася) весна: *Йаўдóха пишлá ў полониму́ / таĭ мош ужé повóлен'ки зазерáти ў горóт / до Благов'і́ш':ін'а / каўт / шо ни вóл'но зéмн'у к'івáти / алé ік шош дримнé / то мош / ад'і́ позагр'ібáти / дес позберáти сýч'і / шош отакé / Та то / Настý / і кортúт / бо за зúму л'ýде позасúд'увалисе ў хатáх; Казáли / шо веснá ни забарúц:е / а то ад'і́ шо / Йаўдóха і ни дýмайі ітú ў полониму́ / ад'і́ ĭка зимá ўпáла / такé зав'і́йіло / шо наĭ Бох борóни / А ч'ó ўна мáйі се квáпити / ік йій і тут дóбре? / дé ўна хóч'і гор'і́ ітú? / тáмки ўна ш'і набýдец:е / а тýтки / дóки ни вит:рашп'ірувáли / то сидúт; Йéк ви / вýĭку / гадáйіте / Йіўдóха заберé вид нас у полониму́ зúму ци дáл'ше ме нас студúти? / Покáзуйі / шо ш'і зо дв'і нед'і́ли йій бýде вóл'а / а потóму так ме т'ікáти / шо бисáги загýби*; *Се над'івáли / шо Йіўдóха ужé се зибрáла ў полониму́ / напоч'ітку́ погóда ікáс гнилá бýла / а потóму се вúриўнало / таĭ ми подýмали / шо ўже / а на дрýгиĭ ден' такá верем'і́йа се зробúла / такé зач'éлосе / шо óч'і такóго ни вúд'іли / вúтко / зимá се ўзлóстила / таĭ передýмала кудáс ітú / і зноў зач'éла свойі́ кóники покáзувати / Йо / на Стр'і́тен'і от'і́к згодúласе бýла / шо пúде / а потóму обрахувáласе / шо нимá ч'о квáпитисе / таĭ шó ти йій зрóбиш*?

Я ЗА ОБРАЗИ́, А ТИ (ВИН ТА ІН.) **ЗА ГАРБУЗИ́ (ГАРБУДЗИ́) –** хтось не включений у тему розмови, говорить недоречно, будь-що: *Ми за шó говóримо? / за п'і́ш'і фасýл'і ци за трамбóн / шо Івáн купúў? / ге? / скажú м'ін'і́ / шó йа ў тéбе се питáла / бо йа за ўднó / а ти / за дрýге / йа за образú / а ти за гарбуд͡зú.*

Я́ЗДА, -и – *рідко*, далека поїздка з метою продажу великої кількості чогось (передусім яблук): *Сейі́зими йа́зда з йе́блуками бу́ла т'ішка́ / таї ви́торгу вели́кого ни бу́ло*; *Р'іхту́йімосе пово́ли до йа́зди / па́ки би́рше ме́нче гото́в'і / а шо туда́ ко́ло вас? / Та ко́ло нас т:о саме́ / Лес'о́ з Ми́тром збера́ўсе йі́хати / але́ тоі̆ шош присла́п / таї тепе́рки ни зна́йімо / шо роби́ти / по́ки шо застанови́лисе / прич'е́куйімо*.

Я (ВИН ТА ІН.) **НИ ТАКИ́Й ДУРНИ́Й (ПРО́СТИЙ, НИЧЬВА́ЛИЙ), ЇК (ІК) ВИГЛІДА́Ї (ІК ТИ СОБІ́ ДУ́МАЇШ; ГАДА́ЇШ; ІК ТОБІ́ СЕ ЗДАЄ́) –** я (хтось) значно розумніший, ніж може здатися чи, на перший погляд, здається: *Іва́н'ч'іку / йа ни така́ дурна́ / ік ти соб'і́ ду́майіш / ти мо́жеш іти́ ускри́с' / куда́ тебе́ корти́т / але́ тогди́ дори́шку суда́ забу́т' / і ни моро́ч' м'ін'і́ го́лу / бо йа ни хо́ч'у ч'у́ти твойі́ ро́скази; Ан:и́ц'а ни така́ про́ста / ік мо́же се зда́ти / це хто йі́і бли́ш:е ни зна́йі / а хто ўже з неў би́рше се роз:нако́миў / моі̆ / пе́р'іш / ік йі́і шош сказа́ти / сто рас поду́майі; Ти гада́йіш / шо йа гет про́ста? / и́йде / ч'о́ йіс так поду́маў? / таже́ маў без зна́ти / шо йа ни така́ / шо ход' до ра́ни тул'е́ї / йо / йа мо́жу ду́ти на ч'і́йу́з бу́бу / але́ ік йа ч'у́йу таке́ саме́ ста́ўлен'і ї до ме́не*; *Мар'і́ / мо́же / йа ни така́ ви́гл'ідна / іґ би ма́ло бу́ти / а́ле ї ни на ти́л'ко дурна́ / шоби́ ни розум'і́ти / куда́ ти гнеш; Уни́ ни зна́йут це́го / шо йа ни така́ нич'ва́ла / ік йім вигл'іда́йі / йа соб'і́ збо́ку си́жу оту́тки / н'іч'о́ ни ма́йу до р'і́ч'і / си́жу ц'і́хо / бо мене́ ни ч'іпа́йут / але́ йік зач'е́пйут / то ни мут ра́д'і / оі̆ / шо ни мут / бо йа ма́йу / шо сказа́ти / фиі̆ст ма́йу*.

Я́СИК, -а – маленька подушечка: *М'ін'і́ ду́же се ўдаў йа́сик / ви́шитиї болга́рским хресто́м / йа йіго́ нашы́ла / а пото́му / йік ужé ши́ли по́душеч'ку / то наўко́ло обл'амува́ли ружéвоў атл'ісо́воў пол'іти́коў*; *Ік ни ма́йіш шо покла́сти дити́н'і у визо́к / то ви́бери соб'і́ ікиі̆с с цих йа́сикиў / озми́ тоі̆ / котри́ї тоб'і́ би́рше се ўдайе́ / йа бих оце́ї ра́дила / шо́ ти на ц:е ска́жеш*?

Я́СИЧЬОК, -чька – те саме, що Я́СИК: *На лу́шку бу́ло де́ўйіт' подушо́к / у три строп'і́ / а зве́р'ха йа́сич'ки / на ко́ждиі̆ строп'і́ по он:о́му / ну але́ то бу́ло / на шо подиви́тисе / то таке́ лу́шко / шо гаш шкода́ бу́ло йіго́ розбера́ти / ї на не́му спа́ти*.

Я́СНИЙ – *рідко*, те саме, що Є́СНИЙ; позначає здеб. відтінок кольору: *Ви́дите / іґ за пого́ду / то р'і́тко ка́жут / шо ўна йа́сна / а бо́рше скаўт / шо надвор'і́ ви́йіснилосе / пройісни́лосе / ви́бралосе ци вибера́йіц:е на пого́ду / мо́жут і так сказа́ти / пока́зуйі / шо захо́ди на ве́ремн'і / на пого́ду / а йік гово́р'ут за шит'е́ / то ўже и́нак / ба́ба оно́гди шош диви́ласе на рушни́к / вин йі́і се ўдаў / і ўна ка́же / весе́ле / фа́їне шит'е́ / жо́ўта йе́сна бавéнка йіго́ зйіли́ла / а мойа́ ма́ма л'уби́ла ус'о́ / шо ў зелен'і́ / то ўна каза́ла / шо*

хо́ч’і соб’і́ ш:и́ти рукави́ўку / але́ та́мки узи́р ма́йі бу́ти ў зелен'і́ / шо о́зме лиж зеле́н'і йа́с'н'і і зеле́н'і те́мн'і нитки́ / би́рше н'ійе́к’і / лиш отак’і́ / ота́к у Т'у́дев’і гово́р'ут / мож би ш’і за мате́р'ійу сказа́ти / ікшо́ ўна йа́сна / але́ би́рше / та́к’ік йа каў / за шит'е́ / за баве́нку / ци за нитки́ / за мото́к мул'і́нки / за шош отаке́ / і йік уно́ перева́жуйі / каўт / весе́ле шит'е́ / то це ўже ўс'о перекрива́йі / бо ў нас таки́х слиў / шоби́ на йа се поч’іна́ли / ду́же ма́ло / мош сказа́ти / шо нима́ / то ни на́ш’а бе́с'іда / бо ми ка́жемо / йе́года / йіги́тка / йілове́ц / йе́ловий / о: / йе́блуко / йе́блун'а / о: / ну і йібли́нка / а ш’:е́ шо? / йе́рий / оц:е́ / шо смих нагада́ла / у нас ота́к / на отаке́ гу́би се склада́йут / ік хо́ч’ут говори́ти; *Ту́теч’ки ме пасува́ти жо́ўта йа́сна баве́нка / йа ўже ви́жу / йек уно́ ме вигл'іда́ти / йа ма́йу таку́ мул'і́нку / то дам тоб’і́ / ікшо́ ско́ч’іш / паси́ з неў бу́дут до́ста весе́л'і / та́к’ік пасу́йі молодо́му ч’олов’і́кови / бо йік ота́к лиши́ти / то ўни ік’і́с смутн'і́ / гет ни с'в’іто́шн'і / і ч’олов’і́к у них ме так вигл'іда́ти / іґби́ йіго́ роки́ ужé тики́ фиїст питпера́ли*.

Я (ВИН ТА ІН.**) ТЕБЕ́ (ЦЦЕ; ТТО) НИ ЗЗІ́М (НИ ЗЗІСТ) –** *згруб.*, я (він та ін.) нічого поганого тобі не зроблю (не зробить); цьому (тому) предметові не заподію (не заподіє) ніякої шкоди: *С'іда́ї бли́ш:е / ни б’і́йсе / йа тебе́ ни з':ім; Та вин ни з':іст тебе́ / ік ста́неш з ним заговори́ти*; *Ану́ даї суда́ фу́стку / ни б’і́йсе / йа тоб’і йі́йі ни з':ім / У те́бе ру́ки зама́ш’:ін'і / ни дам; Даї дити́н'і пойі́хати / вин тоб’і́ ни з':іст ровере́ц; Хова́ў йіс / бойе́ўсе / шо йа з':ім фудуґра́ф’ійу / а ўна о́зде ў ме́не / ви́диш? / ни з':іў; М’і́с'ку / уни́ тоб’і́ ни зйід'у́т улуфка́ / даї наї поди́ўйуц:е / Бабо́ / уни́ хо́ч’ут наўра́с уз'е́ти / ви ни ч’у́йіте / шо́ ўни гово́р'ут? / уже́ д'і́л'ут / котр'і́ кому́ / де́ йа дурни́ї дава́ти? / наї соб’і́ ку́пйут*; *Абе́с ни бойе́ласе / йа ни з':ім цису́ мате́р'ійу / йа лиш посмо́тр'у / іка́ ўна зашти́ўна / на шо́ до́бра*.

Я (ВИН ТА ІН.) **ТОБІ́ (ТТОБІ́) ПОКА́ЖУ (ПОКА́ЖЕ) –** ключовий вислів у мовленнєвих актах зі знач. погрози: *Йа т:об’і́ пока́жу / оі́ шо пока́жу / меж зна́ти / йек ни слу́хати / йеґ іґра́ти сво́йім во́зом; Д'е́д'а тоб’і́ пока́же / ти ч’о́ бес позвол'і́н'а уз'е́ў пі́лку таї вид:а́ў ч’ужо́му? / хто́ таке́ ро́би*? / *хто́ дайе́ вит ха́ти т:о / шо ни дайе́ц:е? / дру́гий уз'е́ў пі́лку / ї пишо́ў соб’і́ ч’е́стити садови́ну / а д'е́д'а шо / ма́йі тепе́рен'ки блаву́ч’іти дни́ну ч’ере́с т:о / шо йіс се ни запита́ў / ци мо́жно жи́ч’іти*?; *Шо́ йа заўва́жила? / шо іґ дес свар'у́ мало́го / то каў / йа т:об’і́ пока́жу / йа се се́рд'у / того́ ў ме́не так се ка́же / т:об’і́ / сті́снене ўно вихо́ди / а йіґ гроз'у́се / шо та́то ме злиї на не́го / то каў / та́то тоб’і́ пока́же / уже́ нима́ / т:об’і́ / а ри́ўно се гово́ри / бес при́тиску / і ч’о́ то так йе*? / *Ну бо так йізи́к се склада́йі*.

Каў вам гéзде / Т'ýдиў навес'н'і́ такúї / шо ни надивúўбисе / хатú тáк'іґ би се поховáли / ўіх н'іґдé ни вúтко / ус'ó заступáйі садовúна / Гóсподи / у ўкóму ми фáйному м'і́сци жийімó.

Т'ýдиў усúї у садáх / і ўни так'і́ / шо лáком'і до пиў ґрун'á пидоїмáтисе / ўа дéколи самá се ч'удýйу / дúўйусе / а на горбáх і ўдолúн'і / тáк'іґ би шош б'і́ле порозливáў / ўо / уз'éў пýт'н'у молокá / і ним побрúскаў ус'ó / шо ростé / анý сам'і́ подив'і́ц:е і скаж'і́т / ци ни так / шó тýтки йе? / серéдниї ґрун' / то Тáрноч'ка / по прáву рýку вид нéйі / алé гет удолúн'і / крúшку ўбик дáти / то Д'ілú / і ўіґ дóбре се ўдивúти / то фáйно вúтко Лугú / а йе ш'і Команúшине / алé знúмка ни позвол'éйі ўігó уздр'і́ти.

Гента́м це буў маси́ў / колґо́сниĭ сат / ту́тки присадибі́ ни дава́ли / ну а пото́му колґо́с розйіза́ўсе / ус'о́ пороспайо́вували / і ко́ждиĭ зач'е́ў ґаздува́ти на сво́му / ĭ м'ін'і́ так се ви́ди / шо це́го са́ду ўже нима́ / ни ґеренту́йу / але́ сат / в'ід'і́ / лиш от:о́ / шо на зни́мц'і / а ч'о? / бо йіблоні́ се с:та́р'іли / таĭ з ни́ми мус бу́ло шош роби́ти / але́ м'ін'і́ шкода́ / йа бану́йу за ним / вин ік зацвита́ў / то бу́ло на шо се подиви́ти.

Пидгора́ цвите́ / ота́к уна́ вигл'іда́йі навес'н'і / а шо́ йа вам каза́ла? / сам'і́ ви́дите / а ви ш'і ни геї в'і́рили / хо́ч'іте / шоби́х шош бі́рше сказа́ла? / ну то шо / скаў тро́хи тото́ / шо зна́йу / ік ви́ц:и ота́к се подиви́ти / то пе́ред' на́ми Вели́киї ґрун' / вин по л'і́ву ру́ку / скра́йу / а йік спусти́тисе з не́го маї ни́ш:е / то бу́дут Погарц'і́ / уни́ отамво́ / а да́л'ше / ік ота́к іти́ ўбик / по́серед' гори́ / то ікра́с заїшли́бисмо на Ме́л'никове по́ле / шо́ ш'і сказа́ти? / за Ме́л'никовим по́лем / Кош'ірки́ і Гл'ібо́ке / ч'о Гл'ібо́ке? / бо то та́к'іґ би ўпа́дина / ік спуска́тисе згори́ / с само́го ґрун'а́ / оц:е́ / шо йа ви́жу / ну таї ш'і В'і́трина / але́ за н'у йа ўже каза́ла / а ш'і нагада́ласе / шо йе Мали́ї ґрун' / але́ йіго́ ни ви́тко.

Ви ш’і ни ви́д'іли м’ії мисни́к / ану́ див’і́ц:е / ус'о́ / шо ў не́му йе / прикупо́вувалосе ўже ў тепер'і́шн'і ч’іси́ / продо́ўш дес зо три́ц:ит' ро́киў / то ни йе гет да́ўне / і скаў зра́зу / шо / мо́же / ўно ни фийст мижи́ собо́ў се ўйе́же / але́ шо / йек ужé йе / важне́ т:о / шо бога́то с це́го ми беремо́ на С'в’іти́й Ве́ч’ір на стиў / миски́ / мисоч’ки́ / терел'і́ / і ў них наклада́йімо ус'о́ писне́ / шо зр'іхтува́ли / а ш’е йе дереўйе́н'і лишки́ і виде́л'ц'а / а до ва́ру / ге́н:е фа́йниї зба́н'ч’ік і горш’е́та / це ўс'о гли́н'іне / і напра́ўду / ўно бога́то добаўйе́йі / шоби́ стиў буў с'в’іто́шний.

Шо кому́ / а м’ін'і ду́же се ўдайе́ на́ш’а ко́сиўска кира́м’іка / таї того́ йа соб’і́ догоди́ла / скомпонува́ла ш’:е оде́н мисни́к / а ота́м / угор'і́ / це ха́тка / зна́йіте / шо ў ниї йе? / н'іко́ли се ни здогада́йіте / та́мки ра́д'ійо / ви́дите / на́ш’і л'у́де го́н':і ви́робити з де́рева таку́ ўс'е́ку ўс'е́ч’іну / шо ди́во диве́н:е.

Могло́ бу́ти / шо на с'т'ін'і буў лиш оди́н тер'іл' / і то вин ду́же йілúў ха́ту / тикú до́ста зйе́л'уваў / на не́го корт'і́ло се дивúти / а могло́ бу́ти бúрше / і два / і три / хто на кúл'ко мих спромоч'і́се / у старов'і́цких хата́х терел'і́ в'і́ш'іли мúжи образа́ми / ви уйіўл'е́йіте / іке́ т:о / с'т'і́ни ч'істе́н'к'і / б'і́л'і / ци так'і́ / йік оту́т / крúшку питсин'ко́ван'і / ус'о́ дереўйіне́ / ну то ў такúй ха́т'і вартува́ло побу́ти / це ў замо́жн'іш:их хата́х / а ў прос'т'і́ш:их бу́ли глúн'ін'і терел'і́ / на́ш'і / гуцу́лск'і / і то тако́ш фа́йно бу́ло / нима́ шо каза́ти / до́ста фа́йно.

Йа вам здо́їму оде́н ци два терел'і́ / і ви бли́ш:е се розди́вите / ік'і́ ўни / гаї див'і́ц:е / пра́ўда / шо до́ста фа́йн'і? / з:а́ду ко́ждиї тер'і́л' ма́йі потаїну́ ди́роч'ку і мале́н'ку дриц:у́ / ро́биц:е отаку́ петл'у́ / і в'і́ш'ійі ц:е на цвик на с'т'іну́.

Цис'і́ терел'і́ розмал'óвувалисе кóждиї окрóме / тогó уни́ і тогди́ ни бýли тáн'і / ви́дите / шо ч'іч'óк на он:óму йе бíрше / мал'ýнок на терели́ гус'т'і́ш:иї / тогó за нéго прáвили дорóш:е / ц'іни́ласе робóта мáїстра / і пóдлук нéйі се прáвило.

Отýтеч'ки дóбре вúтко / тотó / шо смих лишéн' шо сказáла / ікшó тер'í̗л' с пúшними ч'іч'кáми / густéн'ко вúписаниї / то такúї тер'í̗л' буў дорóш:иї / а сéред' оцúх йе маї тáн'ч'і / це так з:а Пол'ш'í̗ бýло / і дéкотр'і ґаздин'í̗ / це ўже потóму / лáком'і бýли фалúтисе / йа / кáе / мáйу пóл'ск'і терел'í̗ / і то бýло гонорóво / це за отак'í̗ / ік ви вúдите / з них се ни йі́ло / унú лиш на с'т'інý / пóл'ск'і терел'í̗ купувáли ў Кýтах на базарú / а глúн'ін'і / бúрше ў Кóсов'і / такúх терел'í̗ў / йік оц:é йа мáйу тепéрки / шобú ўни бýли з нáшойі хáти / йа ни застáла / бо бýло вúселен'і / і л'ýде хапáли наїголоўн'í̗ш:е / а йік по вúселен'у се вернýли / то мáїже нич'ó ў хатáх ни застáли / алé жив'í̗ вернýлисе / таї цéму бýли рáд'і / ну а ц:е / шо ў мéне йе / то вид л'удúї / каў / унó ни переїшлó м'ін'í̗ у спáдок / дес купíла / дес вúм'ін'іла / а дес і так дáли / корт'í̗ло би мáти тотó / шо бýло ў бáбиниї хáт'і / алé йек ужé йе / так наї бýде.

Ану́ко ш’і подив’іц:е на оц:е́ / ўно ни ў само́му Т'у́дев’і зро́блене / але́ ў сел'і́ йе ў богат'о́х хата́х / бо то на́ше / гуцу́лске / уно́ нам ри́н:е.

Ік ужé ос'в’іти́ли вóду / принéсли тхáт'і / то йа наливáйу с'в’іч’:éнойі води́ у маї мéнчиї збáн'ч’ік / кладý йігó на стиў кóло кропи́л'ц'а / запáл'уйу с'в’íч’ку / ми викáзуйімо Оч’інáш / кýш’ійімо води́ / таї гаш тогди́ с'ідáйімо за стиў.

Ви́жу / шо вас узо́ри інтересу́йут / ну то пидиӥд'і́т д лу́шку / це праўди́ве т'удиўске́ вишит'е́ / йа бих ота́к сказа́ла / тут кавул'ки́ / кривул'ки́ і ку́ч'ір'і / і то пи́знашно / котре́ шо йе / а йік се придиви́ти маї бли́ш:е / то ў он:и́х от'і́к ч'іч'ки́ ўсереди́н'і йе / таке́ / йік оц:е́ вишит'е́ / йе у ч'орн'і́ / у жоўт'і́ / темн'і́ш:е і йісн'і́ш:е / то ўже йек хто соб'і́ допасо́вуйі / шо кому́ ўдайе́ц:е / уно́ і на рушника́х мо́же бу́ти / у Т'у́дев'і ў богат'о́х хата́х так'і́ рушники́ мош уздр'і́ти.

Цис'і́ подушки́ ви́шит'і мул'і́нкоў / розви́т ч'о́рниї / так се ма́йі на́ше шит'е́ / але́ бога́то йе ч'ірво́н:ого / каў / ши́ли мул'і́нкоў / а запоўн'е́ли розве́дене / хто ч'ем мих / йек ужé виходи́ло / наїби́рше мул'і́нкоў / а трафйе́лосе / шо ї шо́ўч'іком / шо́ ш'і таке́ сказа́ти? / вишит'е́ могло́ бу́ти дримн'і́ш:е / ту́тки цисе́ ви́тко / а могло́ / лаба́т'іш:е / це се ви́ди по йа́сиках / на́в'іт' ік се ни ўдиўйе́ти бога́то / а лиш так / гли́пнути / то зра́зу уздрите́ ружни́цу / оц':і́ подушки́ ви́шит'і ў ри́з'н'і ч'іси́ / але́ ўзо́ри поди́бн'і / ўни компону́йут мижи́ собо́ў / т:о / шо на п'і́рниках ши́лосе на да́ўному полотн'і́ / на л':іно́му / пришива́ли ка́нву / і ши́ли / а пото́му ка́нву вибо́рсували / а ўзир се лиш'е́ў / а могли́ купува́ти ў Ко́сов'і рушнико́ве полотно́ / на не́му фа́їно ви́тко / йек ши́ти / а ужé гото́ве вишит'е́ пришива́лосе до про́стого полотна́ / шоби́ ви́йшоў п'і́рник.

Гаǐ / пр́оше до ха́ти / таǐ се поди́вите на подушки́ / ік'і ў ме́не йе / ану́ко за́рас / йа ўтвор'е́йу две́р'і / гаǐ пр́оше / ви́дите / лу́шко засте́лене лі́жником / ну а на не́му бога́то ви́шитих подушо́к / йе вели́к'і і маǐ ме́н'ч'і / а зве́р'ха йа́сики / ота́к упере́т у богат'о́х хата́х бу́ло / а сего́н:е / маǐ р'і́ч':е / але́ йе / і ч'о ўно йе? / бо таке́ лу́шко ду́же весели́т ха́ту / о: ч'о йе / того́ / ха́та се ро́би весе́ла / ну а подушки́ так'і́ / шо о́ч'і свої́ забува́йіш / ік на них се ди́виш / отого́ / уни́ так'і́ / йік намал'о́ван'і / так'і́ / шо гаш с'м'ійу́ц:е / йа ш'і вам ни таке́ скаў / кс'онц ік сего́року с'в'іти́ў цису́ ха́ту / то йа пизнава́ла / шо і йіму́ се ўда́ло / йек у ниǐ йе.

Ц:у м’із'іну́ соро́ч’ку мо́му си́нови бу́ла ш:и́ла пре́баба Насту́н'а Сеўч’уко́ва.

На дрýгиї ден' по вес'іл'ý молодá такóш мáла бýти фáйно ўбрáна / ну то мáма мойá бýла ў оцúї сорóц':і / див'íц:е / їке вишит'é / рýж'і се називáйі / ўно пóўн'іс'т'у ц'іткóване / кóжда ц'éточ'ка пришúта б'íлоў нúткоў / це шобú ни пускáло на полотнó / циї рукавúўц'і дес пит сто рóкиў / а подив'íц:е йек унá вигл'ідáйі / сорóч'ка м'ін'í ўже пóвуска стáла / то йа вид:áм її унýц'і / наї дес уберáйі / бо шо / то і так мáло її се прич'ікáти.

Оц':á соро́ч'ка / тако́ш із дáўних т'удиўскúх сороч'óк / на ниї тáк'ікби рýж'і стáли соб'і́ р'іткóм і дивúлисе на нас / нимá шо казáти / фáїне шит'é / і каў вам гéзде / ік у такý соро́ч'ку се ўбрáти / то ўна кóжду жúнку ме йілúти.

Це ма́мина рукави́ўка / уна́ ў ниї до с'л'у́бу ї́шла / в’ін'ч’е́ласе / ви́шита соро́ч’ка хре́стиками / але́ іко́с так / шо узи́р нат полотно́м се пидоїма́йі би́рше / ік ми зви́кли / шо ма́йі бу́ти / і вишит'е́ / ік йіго́ ота́к уз'е́ти ї посмотри́ти / то ўно ї́кес пухке́ / ну та то ї так ви́тко / шо це ни йе про́сте шит'е́ / ўно ни поди́бне на дру́г’і / соро́ч’ка ц'ітко́вана / але́ ду́же дел'іка́тно / ц'ітки́ ни вет'у́т над узо́ром / то тре: фиї́ст се придиўйе́ти / шобі́ уздр'і́ти / шо ўни йе / ота́к йа мо́жу сказа́ти за ц:у соро́ч’ку.

Оце́с узи́р на соро́ц':і / виногра́т се назива́йі / уПере́т ко́жда д'і́ўч'іна / ї́ка ўже бу́ла на вид:ан'у́ / ма́ла зна́ти / шо ік ме се вид:ава́ти / шо тре: і молодо́му / і йіго́ ро́дич'ам шош подарува́ти / найбі́рше пасува́ло / ви́шити фа́йн'і сороч'кі́ / ну то мойа́ ма́ма ус'і́м зр'іхтува́ла бу́ла по соро́ц':і / а оцисе́ і йе ба́бина соро́ч'ка / йа каў / виногра́т се назива́йі / дримне́н'ке шит'е́ / але́ ч'іса́н:е / і то тикі́ ге́йби виногра́т / соро́ч'ка на дома́шному / домотка́ному полотн'і́ / ц'ітко́вана / але́ ц'іто́к бога́то нима́ / то ле́да / дес ни́дес по ц'е́ц':і / це шобі́ лиш де́коли / та́к'ік нихот'іч'е́ / блі́снуло на со́нци / і се схова́ло / ік роса́ на виногра́д'і / ік со́нце мижі́ лі́с'т'ім йіго́ на́йде / до не́го добере́ц:е / ота́к і тут / такі́й пода́рок диста́ти вид нев'і́стки / то бу́ло фа́йно і до́ста гоноро́во.

Шо бих сказáла за пойісú? / бáба ткáла запаскú / а пойісú / так'ı́ / йік оц:é / ĭйі бáбина т'ı́тка робúла / бо бáба ни мáла приспособл'ı́н'а до цéго / то мáйі бýти малéн'киĭ верстáтик / с такúми шпúц'ами / ни знáйу / йек вам цисé росказáти / алé йа вúд'іла / бо ік у ĭкиĭс ч'ес м'ін'ı́ се стрéбиў буў ш':е одéн пóйіс / йа лúш хот'ı́ла йігó до сорóч'ки допасувáти / то йа гаш у Бáбин пишлá / і тáмки заказáла / бо ў Т'ýдев'і такé ужé н'іхтó ни рóби / ну то каў / йа вúд'іла / на ч'óму тотá жúнка робúла / і йек унó вигл'ідáйі / а оц:é / шо ви обзерáйіте / то дáўн'і пойісú / йім ни поледвúни дез зо в'іс'імдис'éт' рóкиў бýде / йо / дес отáк / áбо ĭ бúрше / і ш':е шо йа скаў? / пойісú / с китич'кáми / отакúми / йік отýт / а зáрас йа унесý і покáжу вам крáĭки / унú подúбн'і до пойісúў / алé ни так'ı́.

Ви́дите / кра́йки ни с китич'ка́ми / а с то́рч'іками / і набога́то туг'і́ш':і / пойісú да́ўн'і / а кра́йки оц':і́ дез зо два́ц:ит' три́ц:ит' ро́киў то́му зро́блен'і / і набога́то туг'і́ш':і / тикú набога́то / ўни се ни ўт'іга́йут / ану́ посмотр'і́т / ік'і́ ўни заштú ўн'і / ни б'і́йтесе / пот'ігн'і́т / йім н'іч'о́ се ни ста́не / ви́дите / кра́йки оц':і́ / шо ў ме́не йе / се ни рост'іга́йут / а ба́бин'і пойісú / шо м'ін'і́ перейшлú / се ўт'іга́йут / унú ге́йби пле́тен'і / а нú тка́н'і / і ўни до́бре пит:ри́муйут за́паску / фа́йно пристайу́т / йа по со́б'і ч'у́йу / бо р'і́тко / але́ у ї́кес велúке с'в'е́то ўбера́йу до це́р'кви / і м'ін'і́ до́бре ў тако́му ўбран'у́ / каў вам / найбúрше йа пойісú л'у́бйу тот'і́ / шо смих вам пока́зувала / ў зелен'і́ і ў син'і́ / йа ма́йу дв'і рукавú ўц'і / то ўни ікра́с до них пасу́йут.

Так’і́ кора́л'і ни лиш йа одна́ ў Т'у́дев’і ма́йу / де́хто ка́же / шо ўни нипраўди́в’і / бо зро́блен'і з гли́ни / а́ле най соб’і́ ка́жут / ік йім се хо́ч’і / м’ін'і́ то шо / ц'і́ м’ін'і́ найпраўди́в’іш’:і і найфайн'і́ш’:і / а от':і́ / з де́рева.

Мене́ ду́же корти́т / абе́сте се подиви́ли на на́ш’і рушникі́ / оце́с / у жоўт'і́ / то йе вес'і́ўниї рушни́к / вин ви́шитиї д мо́му вес'іл'у́ / і йіму́ ш’і нима́ / але́ ско́ро бу́де п’ідис'е́т' ро́киў.

А оце́с рушни́к / ч’орнобри́вий / вам бу́де інтере́сний того́ / шо таки́й узи́р йе і на подушка́х / і на о́брус'і го́ден бу́ти / і ни поледви́ни ў ко́ждий ха́т'і таке́ вишит'е́ мош уздр'і́ти / але́ / каў вам / найби́рше / на рушника́х.

У Т'у́дев'і нима́ тако́го / шоби́ д'і́ўч'іна ци жи́нка ни ўм'і́ли ши́ти / це́му зма́лку ўч'е́йут / шоби́ ік ви́росте / се вид:а́ст / го́н:а бу́ла шо хоч' ви́шити / ци соро́ч'ку / ци о́брус / каў / ус'о́ / а оц':і́ рушники́ / шо пе́ред' ва́ми / то робо́та Насту́н'і Сеўч'уко́вої / р'і́тко хто мих з неў зриўна́тисе ў шит'у́ / каў / та́к'ік йе.

Ми ўже дивúлисе ўс'éк'і фудуґрáф'ійі / де йе дружкú / дóста се надивúли / алé оц:ý йістé ш'і ни вúд'іли / а ч'ó йа хóч'у / шобéсте се подивúли? / це Гáн'ка Сеўч'укóва се вид:авáла за Івáна Васúлен'кового / а ў дружкáх / пизнайý / бýла Йілéнка Бранúч'кова / Óл'ка Настýн'і Сеўч'укóвойі / це с тих / шо йа пизнáла / алé йа за úнче хóч'у сказáти / кóжда дрýшка зúбрана по т'удиўскóму / мáйі затич'кú / пол'ітúки / бýкити / у молодóйі на прáвим бóц'і / а ў дружóк / на л'ı́вим / алé вам бýде інтерéсно се подивúти / шо тýтки йе парасóл'і / і ўни убрáн'і по вес'ı́ўному / бýкити на парасóл'і робúли с пап'ı́ркиў / і йіґ дес молод'ı́ прийшлú клúкати / а ґáздиї дóма ни бýло / то ўни тогдú с пап'ı́ркиў / ïк'і бýли тонéн'ко нарýбан'і ї прич'éплен'і до рýч'ки ў парасóли / моглú ўз'éти пáру ї прил'іпúти до шúби / ци до кл'áмки на двéр'ах / і то буў важнúї знак / шо ґáздиї заклúкали на вес'іл'é / парасóл'і цис'ı́ ни лиш на дош' прир'іхтóван'і / хот' і тýтки ўни би се згодúли / áле ї на т:о / шобú допóўнити допрúкладно зúбрану ўбéр'у молодúх / це тáк'ік гентáм дружбú ішлú с топирц'áми / ни на т:о / шобú бúтисе с кúмос / а тогó / шо так годúлосе / тепéрки топирц'ı́ ўже витпáли / а лиш тобиўкú лишúлисе / фáйн'і / з бóўтиц'ами / ў них кладéц:е вес'ı́ўниї колáч' / гор'ı́ўку / ї цукúрки / це іґ би прийшлóсе когóс поч'іствувáти / то шобú ўс'о бýло готóве / наïпéрше ґáздиї / тих / де клúч'ут / ну алé ч'істóван'і моглó бýти ї на дорóз'і / ік когóс такóго здибáйут / шо вартýйі поч'іствувáти ї дáти закусúти колач'éм / ци іґ д'ı́ти йе / то йім такóш се налéжи дáти цукúрок.

Е: / та ч’о бих ни зна́ла? / зна́йу / це / пре́ц'ін' / т'удиўскúй хор / у не́му сам’í л'у́де / ту́тки жино́к нима́ / цес хор бу́ли зибра́ли ш’і з:а колго́спу / ш:úли фа́йне ўбран'е́ / шобú вигл'іда́ў / ік се нале́жи / і вин буў себе́ до́бре показа́ў у райо́н'і / то йіго́ ускрúс' бра́ли на вúступи / хто ту́теч’ки йе? / ґаї див’íмсе / вúжу / шо йе Андр'íй Калúн'ч’ін / Іва́н Петрúшин / Іва́н Климач’кúў / о: / а ц:е / в’ід'í / Васúл' Жоўт'е́ч’:ін / йо / а оц:е́ Ва́с'ко Сем’íнкиў і йіго́ брат / пизнайу́ Фед'а́ Ткач’е́вого / старúй До́йар йе / ад'í оту́т вин стойíт / а ге́зде / Васúл' Доўганúшин / бога́то л'удúй / хор буў пид ору́доў Слаўка́ Тана́скового / а їграў на байа́н'і Ва́с'ко Нико́л'ц'іў / ву́їка Васил'а́ син / вин ту́тки гет молодúй / тогдú маў дес зо шишна́ц:ит' ро́киў / бúрше ни бу́ду наду́мувати / бо шо сказа́ти? / бога́то с цих ґа́здиў / уже́ деле́ко вид нас / у úнчих с'в’іта́х / Го́сподеч’ку мúлий / йек то ўс'о бо́рзо мина́йі / і їке коро́тке жит'е́ / ш’і ўч’е́ра ходúў / с'п’іва́ў / с'м’ійе́ўсе / на шош над'іва́ўсе / а сего́н:е ад'í шо.

Висловлюю щиру подяку ректорові Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, професорові І. Є. Цепенді за вагому підтримку у виданні *Словника*.

Наукове зацікавлення авторки унікальним мовосвітом жителів гуцульського краю конкретизував своєю ідеєю доконечної необхідности підготувати Словник говірки села Тюдів професор П. Ю. Гриценко – доктор філологічних наук, директор Інституту української мови НАН України, за «*ц:е йімý фáйно д'іковáт' / бо то / прéц'ін' / вели́ка пóм’іч’ / каў вам гéзде / йе за шо сказáти дóбре слóво*».

Уклінно вдячна шановним рецензентам цієї праці – професорці Н. О. Руснак і доцентові М. В. Бігусякові, а також старшій науковій співробітниці відділу діалектології Інституту української мови НАН України М. М. Ткачук за сприяння в оформленні тексту Словника.

Значний внесок у підготуванні двотомного Словника до друку здійснила кандидатка філологічних наук, директорка Фахового коледжу ЗВО «Університет Короля Данила» І. В. Варварук (Данилюк), за що складаю їй особливу подяку.

У змістовому наповненні Словника відчутним було увібране пам’яттю мовлення моїх рідних – тих, що вже в інших світах, але які свого часу відкрили мені непроминальну красу й глибини гармонії рідного слова.

Особлива вдячність – Олені Воротняк, а також Галині і Михайлові Чоборякам за доповнення картотеки Словника та сучасні світлини, уміщені в ньому.

Ця праця не подолала б тривалого шляху від задуму до завершення без моїх односельців, які своїм мовленням, ексклюзивним інтонаційним колоритом, незвичними поворотами думок-оповідей допомагали творити захопливий мовний портрет села, відбиваючи в цьому нетлінному портреті сув’язь часів, спадкоємність традицій, глибинних звичаїв Тюдова й неповторне мовотворення багатьох поколінь.

Усім Вам – низький уклін!

Марія ГОЛЯНИЧ

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Марія ГОЛЯНИЧ

МОВНИЙ ПОРТРЕТ СЕЛА ТЮДІВ

СЛОВНИК У ДВОХ ТОМАХ

ТОМ ДРУГИЙ
Н – Я

Комп'ютерний набір *Інни Варварук*

Художнє оформлення *Інни Варварук*

Комп'ютерна верстка *Стефанії Шеремети*

9 789666 685677